BIBLIOTHECA
J U R I S
CANONICO-CIVILIS
P R A C T I C A,

IN QUATUOR TOMOS DIVISA.

E D I T I O N O V I S S I M A

Ceteris auctior.

Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIOTHECA
JURIS
CANONICO-CIVILIS
PRACTICA,

SEU

REPERTORIUM

QUÆSTIONUM MAGIS PRACTICARUM

IN UTROQUE JURE ETIAM ANIMÆ,

OMNIBUS IN UTROQUE FORO VERSANTIBUS

Atque animarum Curam exercentibus apprime utile, ac neceſſarium

STUDIO AC OPERA CONCINNATUM

FRANCISCI ANTONII BEGNUDELLI BASSI,

Tridentini SS. Theol. Doctoris, Cathedralis Eccleſiæ Friſingenſis Canonici Capitularis ac S. Scholaſtici, nec non Celſiſs. & Rev. DD. JOANNIS FRANCISCI Epiſcopi ac S. R. I. Principis Friſingæ Vicarii Generalis, Officialis ac Conſiliarii Eccleſiaſtici.

Poſt plures Colonienſes Editio prima Italica cæteris omnibus ornatior, in qua noviſſima præbentur Additamenta

Ex Operibus BENEDICTI XIV. Summi Pontificis feliciter Regnantis deprompta.

TOMUS PRIMUS.

MUTINÆ,

Expenſis MODESTI FENTII Veneti.

M. DCC. LVII.

Digitized by Google

SANCTISSIMÆ, AUGUSTISSIMÆ, GLORIOSISSIMÆ CÆLI, TERRARUMQUE

R E G I N Æ,

VIRGINI VIRGINUM PRIMICERIÆ

DEI GENITRICI DIGNISSIMÆ,

M A R I Æ,

SPECULO JUSTITIÆ

IMMACULATO,

ADVOCATÆ PECCATORUM

POTENTISSIMÆ,

PIENTISSIMÆ,

TUTELARI, PATRONÆ

SUPERAMABILISSIMÆ,

SUPERBENEDICTÆ.

Digitized by Google

SALVE REGINA!

OPUS Juridicum humile, exiguum vigiliarum mearum partum, inter gravem tot diſtrahentium curarum molem, tandem obſtetricante Divina gratia elaboratum, dum ſacratiſſimis Tuis pedibus profunda humilitate ſubjicio, & ſacratiori auſu mitiſſimo miſericordiſſimæ Matris ſinui ſublimi reverentia admoveo; videor mihi, illum ad ſingulariſſimum felic tatis ſuæ punctum ante *Speculum Juſtitiæ immaculatum* ſubito conſtituiſſe. Et quid ni? ſi mundus immundus qua ſuperbus pulchritudinibus, qua horribilis atrocitatibus *Ænigmaticum Divinitatis Speculum* ſuffragio Apoſtolico audit, Tu Sereniſſima *Lux Juſtorum*, Lucidiſſimum *Doctorum Lumen*, viviſſimum Divinitatis Exemplar, inter eminentiſſimam gratiæ & gloriæ tuæ prærogativas hanc denominationem non æques ſpecialiſſime? Certe magnus ille Venetorum Patriarcha S. Laurentius Juſtinianus Te ſpeculum perlucidum ſine auxeſi filiali devotione ſalutat; non minor gravis Eccleſiæ Doctor S. Ambroſius Te ut cauſam omnium virtutum exemplarem adorat, &, ut ſileam alios, ipſe primus æternæ veritatis Definitor

Spiritus

Spiritus S. ubi Te præliminariter Aquilæ Evangelicæ, prædilecto, & a Secretis Cordis JESU diſcipulo in muliere amicta ſole apocalyptice præfiguravit, ſuaviſſimo ſuo illapſu Eccleſiam docuit, ut hoc ſpeciali inter alia Lauretana mirabilia titulo Te veneraretur. SALVE ergo REGINA, & admitte, Clementiſſima Domina, ut aperiam in parabolis os meum, loquar propoſitiones ab initio, in decachordo ſymbolico pſallar tibi anima mea, & demum lingua mea ex attributis ſpecularibus pro cauſa ſua feliciter & efficaciter oret & peroret. Speculum eſt *Mater intemerata*, utpote ſpecierum in & a ſe diffuſarum fœcundiſſimum, at *minime læſum*; *Amicus fidelis* reprehendens & laudans *incorrupta fide*; *Cos ſubtiliſſima* victricis & cordium triumphatricis, acuens arma pulchritudinis, inde *Splendor & acies*; *Lapis Lydius* cenſor ſtrictiſſimus examinans auream gratioſitatem oris & moris, *auri index*; *Conſulens*, *Advocatus*, *& Secretarius intimus*, confidentialis ſecretorum domeſticorum arbiter, cui *intima panduntur*; *Teſtis omni exceptione eminenter major*, cujus ſolius depoſitioni plena defertur fides, *ſufficit unus*; *Fidejuſſor principalis*, ſub cujus ſola cautione ſecure proditur in publicum, *hoc duce tuti*, *Liber Inſtitutionum* jam olim judicio orbis antiqui famoſiſſima omnis decoris præſcribens rudimenta, *noſce teipſum*; *Hieroglyphicum Juſtitiæ omnibus omnia*, *cuique ſuum* tribuens.

En ſuccinctam Laudum Tuarum & indigentiarum mearum decadem! adaperio ſenſum, pando myſteria, decurro ardentiſſimis ſuſpiriis & votis nuncupativis ſingula. *Mater intemerata*! Speculum *minime læſum*, ex quo Unigenitus Dei Filius ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ Patris, Sol Juſtitiæ intemerate prodiit, auxiliare, ut radii juſtitiæ ſub Tua illuminatione collecti ſine læſione conſcientiæ & propriæ & alienæ intemerate & integerrime procedant in publicum! *Amica fidelis*! Speculum *incorruptæ fidei*, ad quod recurrit mens mea excitata verbis Proverb. VII. *n.* 4. *Dic Sapientiæ ſoror mea es*, *& Prudentiam voca amicam tuam*, Sedes Sapientiæ, imo prima ſedium Divinarum aſſiſtrix Virgo prudentiſſima, dignare favore Tuo hos exiguos pure pro gloria Filii Tui, & Eccleſiæ utilitate ſuſceptos conatus, ut fideles & ſinceri ubique inveniantur! *Cos ſubtiliſſima* Idæa pulcherrima, per quam exemplatæ pulchritudines Paradiſi animæ ſanctæ acuerunt ſplendentia victricis decoris ſui arma, & noverunt vulnerare cor dilecti vel in uno oculorum ſuorum, & in uno crine colli ſui, a Te enim *Splendor & acies*, ſuſcipe, quem infinitis Titulis Tibi conſecro ingenii & laboris mei partum, ut ab Authore ſuo obſcurus a Tua ſerenitate reddatur amœnus, & acceptabilis coram Deo & hominibus, non ad vanam vanæ laudis complacentiam, ſed ad Numinis honorem, & animarum ſalutem! *Lapis Lydie*! aurea ſcientiarum & doctrinarum pulchritudo eſt veritas, veritatis Magiſtra, diſcrimina in hac opinionum multitudine verum a fucato Sapientiæ auro, utriuſque veſtigia detege, & quidquid minus ſincerum ex humana ſorte fragilitate in oculis Tuis appareret, elimina, ſicut ex nunc pro non expreſſis authoritativa mea proteſtatione habeantur! *Conſulens & Advocata*! Tibi revelavi cauſam meam, Tu noſti, quo animo & qua intentione hoc opus ſuſceptum ſit, Suffice intima ſecretorum omnium meorum arbitra vires & media efficacia, ut, quod voto Tuo inchoatum eſt, exoptato conſumetur fine! *Teſtis omni exceptione eminenter major*! cujus ſolius teſtimonio & depoſitione conſcientia lætatur ſerena, pro millibus *ſufficis una*; Eſto mihi teſtis in cœlo fidelis, ut, dum venerit ſupremus Judex, reddere unicuique ſecundum *opera ſua*, & inſurrexerint in me teſtes iniqui, liberes animam meam teſtimonio fidei & veritatis! *Fidejuſſor principalis*! ſub cujus cautione talentum modicum a Domino acceptum ſecure expendo, & Publico Bono impendo, Sponde pro anima mea ut Te Duce tuta recipiat Lucrum vitæ æternæ, & gratiam fidejuſſoris meæ non obliviſcar in æternum! *Scutum impenetrabile*! ſub cujus præſidio ſecure latito, ſubtiliſſimum infernalis baſiliſci virus, & omnia alia præſertim maledicarum linguarum *venena retorque*: O quantum, poſtquam ortus eſt Sol Juſtitiæ, & refulſit in hunc clypeum aureum, reſplenduerunt montes ab eo! maxime *mons doctus* Friſingenſis, in quo ſicut in monte Sinai a tempore conſtructionis, dotationis, & fundationis Ejuſdem in honorem Tuum mandavit Deus Legem continuo, & juſtitia ejus ſicut montes Dei, defluxerunt rigantes gratiarum aquæ, & Sapientiæ clamitantis exauditus eſt Echo; patere ergo, ut minimum hujus Mariani montis membrum ſalvum ſe faciat in monte, ſuper hunc montem ſub Tua protectione requieſcat, juſtitiam ibi apprehenſam ibidem fundet, aquas gratiarum hauſtas ad originem ſuam reducat, & per Echonem reflexum ad ſapientiam clamitet! *Liber Inſtitutionum*! ex quo omnes erudiuntur ad juſtitiam; taceo Sanctos Anſelmos, mellifluos Bernardos, ſapientiſſimos Albertos Magnos, ſubtiles Scotos &c. ſufficiat vel ſolum commemorare S. Raymundum de Pennafort, qui Tuo præcipue favore quinque Decretalium Libros collegit, inſtrue & adjuva infirmitatem meam, ut ego Tua deducente dextera felicem hujus compilationis terminum attingam! *Symbolum & Speculum Juſtitiæ immaculatum*!

Redde

Redde in hoc opere, quod Tuum eſt intentione, auxilio, & conſecratione, *omnibus omnia*, *cuique ſuum* Deo gloriam & laudem, Tibi honorem & gratiarum actionem, Eccleſiæ utilitatem & incrementum, legentibus fructum centuplum, litigantibus pacem cum juſtitia, animabus ſalutem, & mihi meritum. Eia ergo Advocata & Patrona pientiſſima, ſuperamabiliſſima, introeant in conſpectu Tuo hi ſimplices ſed devotiſſimi gemitus, inveniat gratiam humillima hæc deprecatio, & dum ſic tenertime & eviſceratiſſime invoco, clementiſſime & potentiſſime advoca, ita ſuſpirat

Tuus

Devotiſſimus, Humillimus
Auctor.

TYPO-

TYPOGRAPHUS
AD
LECTOREM,

SUPER HAC ULTIMA EDITIONE.

QUanti ſit valoris hæc quam tibi recens excuſam offerimus, Reverendiſſimi admodum & Illuſtriſſimi Viri D. D. *Franciſci Antonii* BEGNUDELLII *Bibliotheca Juris Canonico-Civilis Practica*, vel ipſe, LECTOR BENEVOLE, judicaveris, qui juſtus æſtimator meriti, res æqua libra perpendens, illius pretium noveris. Cum igitur nihil laudis huic ſat per ſe commendato operi addere poſſet ſuſcipiendum de illo encomium, in ipſo limine ſubſedemus, ne temere audaces, fortuna non juvante, votis impar cedat exitus, neve noſtrum magis, quam alienum laudare incuſemur.

Hoc etenim monitum te volumus, LECTOR AMICE, nos ſcilicet hic aliquid bene de te præſertim ex eo meritos eſſe, quod hanc noviſſimam Editionem non cæteris emendatiorem modo ſis experturus, ſed & multo auctiorem; utpote quæ innumeris diſperſis per univerſum Opus additamentis, ordine ſuo concinnatis, ad rem apprime facientibus, & a peritiſſimis in Jure Viris, ex melioris etiam nominis Auctoribus, *Tuſcho* nempe, *Sabello* & aliis prudenter excerptis, accurate ſelectis, & optime digeſtis ditata prodeat; quæ quidem ut legenti cuique patefierent, etiamſi ſuis inſerta locis, nota hæc ¶ in materia, æque ac in Elencho Quæſtionum cujuslibet Tomi, atque etiam in copioſiſſimo totius Operis Indice Generali appoſita, his ſecernendis potiſſimum inſerviet. Jam vero ſuſcepti in gratiam tuam penſi, navatæque in ſpem & cum animo tibi obſequendi operæ non pœnitebit, ſi tibi gratus acceptuſque evaſerit noſter hic labor; Quo fruere, & Vale.

Ne vero quidquam noſtro ſtudio deſit, quominus hæc prima Veneta editio ceteris aliis illuſtrior evadat, nonnullas adjecimus doctrinas ex operibus Supremi Pontificis, tam optime non minus de tota Catholica Eccleſia, quam de litteraria Repubblica meriti, Benedicti XIV. feliciter regnantis depromtas: eaſque aſteriſmo *. indicavimus.

AUTHOR LECTORI.

CUM forenſium aut judicialium cauſarum, munerumque publicorum exercitationem, ſi non impoſſibilem, certe difficillimam quilibet experiri debeat, ſine prævia Doctorum, tum Theologorum, cum materias Juris Canonici, ac Civilis tractantium notitia, ideo, ut facilius bono publico inſervire poſſem, quamprimum me ad munera publica vocatum, aut vocandum comperi, protinus pro viribus inſudare cœpi, ut ex prædictis Doctoribus mixtum aliquod *Repertorium* pro commoditate mea mihi formarem. Quod poſtea viſum ab Amicis, ut publicæ luci traderem pluries ſolicitatus, ſæpe vix non invitus precibus acquievi, ſæpius renui. Prævaluerunt tamen diverſæ, & iteratæ Amicorum inſtantiæ, quibus compulſus conſenſum dedi, ut iſte meus qualis qualis labor in lucem prodiret, ratus, parvulo libello hunc comprehendi poſſe: dum autem citra opinionem meam animadvertiſſe uno aut altero Tomo contentum non eſſe, ab incepto opere non temere deſiſtere cogitaveram, & hoc vel maxime, cum ob anguſtiam temporis, & continua negotia publica, ita ut mihi ipſi idem ſemper eſſe non potuerim, in tanta controverſiarum copia, me ad omnia intentum eſſe non poſſe, prævidérim. Prævaluerunt tamen, ut dixi, Amicorum inſtantiæ. Accipe proinde, BENIGNE LECTOR, eundem bono animo, & amicis lege oculis: & ſi videbis me non omnia diſcuſſa tradidiſſe, ſcias intentionem meam non fuiſſe tractatum aliquem formare, in quo methodice materias, ac Quæſtiones diſcuterem, ſed, ut dixi, ſolum *Repertorium* aliquod. Hinc mentem, & ſententiam meam non in omnibus interpoſui, ſed ſolum opiniones Doctorum retuli pro contingentia caſuum, & circumſtantiarum qualitates poſtea melius diſcutiendis: Nec mihi parum profuit; proderit proinde forte & tibi BENIGNE LECTOR: facile enim eſt bonas opiniones a malis diſcernere, quando authores deſideratas materias tractantes inveniri poſſunt. Doctores in hoc opere citatos quos ad manus habui, quantum licuit, in fonte videre voluit: ſi tamen ab aliquibus male relatos, aut alias aliquid ſuperfluum, ſæpius repetitum, aut omiſſum inveneris, candore judicii tui ſupple, & Vale.

Appro-

Approbatio Ordinarii.

PRæſens Opus Canonicum, quod inſcribitur *Bibliotheca Canonico-Civilis Practica* a Reverendiſſimo D. *Franciſco Antonio* BEGNUDELLIO BASSO Sacroſanctæ Theologiæ Doctore, Cathedralis Eccleſiæ Friſingenſis Canonico, in Spiritualibus Vicario Generali, Officiali, & Scholaſtico, ſummo ſtudio & diligentia congeſtum, & elaboratum, a Theologis lectum & approbatum, juſſu & nomine Reverendiſſimi & Celſiſſimi D. D. JOANNIS FRANCISCI, Epiſcopi Friſingenſis, S. R. I. Principis, &c. a me viſum prælo, & publica luce digniſſimum cenſeo, & ideo, ut imprimi poſſit, licentiam impertior.

Ex Commiſſione Rev.mi & Celſiſſ. Epiſcopi
Friſing. S. R. I. Principis &c. &c.

Friſingæ die 17. Junii 1709.

Joannes Reiſchl S. S. Theol. Doct.
Celſiſ. ac Rev.mi Principis & Epiſc.
Friſing. Conſiliarius Eccleſiaſticus,
ad S. Vitum Canonicus.

Cenſura.

CAve tibi, quiſquis es, & ſine me abundantiſſime, & ſupra me incomparabiliter pro inſigni pretioſitate hujus *Bibliothecæ Canonico-Civilis Practicæ*, vel ſola ſimplex Reverendiſſimi & Illuſtriſſimi Compilatoris & Authoris nominatius expreſſio, ac pleniſſime fidejubent pro puriſſimo *Catholicæ veritatis nitore* tum meritiſſima Doctoratus Theologici aureola, tum Supremæ in *Monte docto Friſingenſi* Scholaſteriæ character dignitate illuſtris; pro veriſſima & ſolida *ſententiarum & opinionum probabilitate* exquiſitiſſima longo uſu & ſtudio Canonum ac Legum comparata prudentia; pro tutiſſima *praxeos Securitate* adminiſtrata in tot ſublimibus officiis publicis per plurimos annos cum incorruptibili integritate Juſtitia. Plura ſicut nec a me expetenda, ita nec per me pro ſolutione publici debiti præſtanda ſunt. Sufficiat ergo, ad humiliter obediendum præcepto authoritative mandantis, & reverentialiter gratificandum humilitati petentis adimplere omnem juſtitiam, hoc unus ſimpliciſſime atteſtari, me præſens opus materiarum varietate amplum & rarum, methodo & ſcribendi ordine concinnum & ſuave, opinionum relatione accuratum & fidele, Legum & Canonum pondere grave, Doctorum numero & authoritate ponderoſum, doctrinæ propriæ, ubi incidit, ſoliditate fundatum & ſecurum, laboris & operæ magnitudine ingens, ab omni macula erroris, fidei, vel peccati alienum, ad publicam Boni publici utilitatem publica luce ſumme dignum maximo cum Studio legiſſe, juſtiſſime adeoque pro publico veritatis teſtimonio cum appoſitione nominis mei & propriæ manus ſubſcriptione in fronte ejuſdem, non tamen ſine gloria, erubeſco. *Friſingæ 3. Maii 1709.*

Fr. Albertus Reiffenſtuel, Ord. Min.
S. P. Franciſci Reform. Lector Jubilatus & S. S. Canonum actualis.

ELENCHUS
VERBORUM, & QUÆSTIONUM

ac Summarium materiarum, quæ in Tomo Primo continentur.

In quo primi numeri denotant numerum marginalem cujuſvis paginæ.

ABBAS.

§. I.

Abbatis Electio.

1 QUomodo, ac qualiter facienda, & de forma *cap. quia propter.* ubi etiam edicta citatoria qualiter ſint concipienda, & inſtrumentum electionis. *a num. 1. ad 9.* Pag. 1
9 Electio per abuſum Laicæ poteſtatis quæ ſit, & an nulla. *p.* 2
10 Simoniaca quæ, & quando nulla, ſicut non facta de magis digno, nec per concurſum. *uſque ad n. 13. ib.*
14 Intra quod tempus fieri debeat, ac de ejus devolutione. *num. 14. ſeqq.* *ibid.*

§. II.

Abbatis Confirmatio, & Benedictio.

1 Confirmatin, & Benedictio Abbatis, qualiter facienda, & de proceſſu inquiſitionis ſuper qualitate promovendi &c. *a num. 1. ad 15. pag. 4. 5. & 6.*
16 Electus ante confirmatinnem quænam exercere poſſit. *ibid.*

§. III.

Quoad Pontificalia.

2 Jus exercendi Pontificalia quodnam competat Abbatibus, ac de uſu baculi, mitræ &c. *num. 1. 2. 3. & 4.* *pag. 6*
5 Quodnam jus habeant benedicendi paramenta, Eccleſiam pollutam reconciliandi &c. *& n. 6.* *ibid.*
7 Quomodo diſpenſet in interſtitiis eum ſuis ſubditis, aut concedat dimiſſorias. *num. 7. & 8.* *ibid.*
9 An poſſit conferre Ordines minores ſubditis Epiſcopi eum ejuſdem dimiſſoriis. *ibid.*

§. IV.

Quoad jura Epiſcopalia.

1 An, & quando habeat jura Epiſcopalia; vel quaſi, & an illa præſumantur habere; & tunc quid poſſit. *num. 1. 2. & 3.* *pag. 7*
4 Dum diſputatur de competentia Jurium Epiſcopalium, an Epiſcopus, aut Abbas manuteneatur, ac quando quis dicatur habere aſſiſtentiam Juris. *num. 4. ad 14.* *ibid.*
10 Habens juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, an poſſit dare licentiam extrahendi aliquem ex Eccleſia in delictis exceptis. *num. 10. ſeqq.* *pag. 7*
16 Abbas, ſi habet territorium ſeparatum, in qua Diœceſi dicatur tunc exiſtere, & an præſumatur territorium ſeparatum, & quis poſſit id concedere. *ibid.*
17 Abbas an poſſit præſcribere certam partem Diœceſis. *pag. 8*
18 Epiſcopus an ſit Judex competens, dum diſputatur ſuper validitate exemptionis. *ibid.*

§. V.

Quoad Exemptionem ab Epiſc. &c.

1 Qualiter Abbates ſint ſubjecti Epiſcopo, aut exempti tam quoad perſonas, quam quoad loca. *ibid.*
2 An privilegium exemptionis faciat eſſe territorium ſeparatum, & nullius Diœceſis. *& num. 2. & 3.* *ibid.*
4 Exemptio Monaſterii, cum ſui annexis, an faciat etiam eſſe exemptas Eccleſias ad dictum monaſterium ſpectantes. *ibid.*
5 An Epiſcopus habeat fundatam intentionem exercendi juriſdictionem in omnes Eccleſias, & quænam Jura eidem in exemptione Monaſterii reſerventur. *& n. 6. ib.*
7 Sub generali exemptione, an comprehendatur exemptio a Viſitatione. *ibid.*
8 An, quando, ac quomodo Abbates ſint exempti a Juriſdictione Epiſcopi quoad Legem Juriſdictionis, & Legem Diœceſanam, & quænam comprehendantur ſub Lege Juriſdictionis, & Lege Diœceſana. *a n. 8. ad 22. ib.*
22 An & quando Abbates teneantur ad ſubſidium Charitativum Epiſcopo præſtandum. *pag. 9*

§. VI.

Collectanea.

1 An Abbas veniat nomine Monachorum. *ibid.*
2 In cujus manus poſſit renunciare Abbatiam, & quænam renuncianti reſerventur. *& num. 4.* *ibid.*
3 Promotus ad Abbatiam, an poſſit renunciare Beneficia, quæ prius poſſidebat, ad favorem alterius. *& num. 4.* *ibid.*
5 Abbates, ac Prælati Epiſcopo inferiores an, & quando poſſint recipere reſignationes Beneficiorum. *pag.* 10
6 An a conceſſione uſus mitræ, & baculi paſtoralis, annuli &c. inferatur ad exemptionis conceſſionem. *p.* 10
7 An poſſit prædictis uti, ac Pontificalis exercere extra locum ſuæ juriſdictionis. *num. 7. & 8.* *ibid.*
9 An poſſit præſente Epiſcopo populo benedicere. *ibid.*
10 An poſſit conſecrare Eccleſias Abbatiales, aut alias. *ib.*
11 An teneatur ad ſynodum Diœceſanam accedere. *ibid.*
12 An teneantur limina Apoſtolorum viſitare. *ibid.*
13 Abbas, an & quando poſſit conferre Ordines minores ſuis ſubditis, & an poſſit hanc poteſtatem delegare, & an poſſit illos conferre ſuis ſubditis extra ſuum Monaſterium. *& n. 14. & 16. & 17.* *ibid.*
15 An Epiſcopus poſſit ordinare ſubditos Abbatum, etiam ſine dimiſſoriis. *ibid.*
17 Abbas, an poſſit ordinare ſuos Novitios, & quinam ſit noviriorum Ordinarius. *& num. 17.* *ibid.*
20 An poſſit cum ordinato diſpenſare in ſuſpenſione contracta ob ordines ſuſceptos ante legitimam ætatem, cum ad illam pervenerit. *pag.* 11
21 An poſſit diſpenſare in interſtitiis cum ſuis ſubditis quoad Ordines maiores. *ibid.*
22 An poſſit litteras dimiſſorias dare Clericis ſæcularibus ſuis ſubditis, aut Novitiis. *ibid.*
23 An poſſit reducere Miſſas Capellaniarum aut anniverſariorum. *ibid.*
24 An poſſit ſæcularium confeſſiones audire, aut ſuorum Monachorum abſque Ordinarii approbatione. Item an poſſit eiſdem adminiſtrare Sacramentum extremæ unctionis abſque Parochi conſenſu. *& num. 25. ibid.*
26 An poſſit ſuos Monachos excommunicare, aut alios Eccleſiæ ſuæ moleſtiam inferentes. *& num. 26. ibid.*
28 An poſſint Abbates exempti ab Epiſcopis excommunicari, aut tales declarari. *ibid.*
29 An præcedat Proto-Archimandritam. *ibid.*
30 In Concilio provinciali, quem locum poſſideant. Item an præcedant Dignitates & Canonicos Cathedrales. *& num. 27.* *ibid.*
31 Decretum Sacr. Congr. circa uſum Pontificalium Prælatis Epiſcopo inferioribus conceſſorum. *ibid.*

ABBATISSA.

1 Quomodo debeat eligi, & quomodo Epiſcopus tali electioni aſſiſtere debens, percipere poſſit eligentium vota. *& num. 2.* *pag. 13*
3 An poſſit Novitia in electione intervenire. *ibid.*
4 Quam ætatem debeat habere Abbatiſſa eligenda, & quot annos profeſſionis. *ibid.*
5 Quas alias qualitates habere debeat, & quando debeat, aut poſſit benedici. *& num. 6.* *ibid.*
7 Quomodo, & a quo Abbatiſſæ benedictio fieri poſſit, aut debeat, & quam juriſdictionem acquirat Abbatiſſa benedicta. *a num. 7. ad 12.* *ibid.*
13 An Abbatiſſa poſſit exire e Monaſterio, & ex qua cauſa. *ibid.*
14 An poſſit paſci de intereſſe dotis Monialium non ſolutæ. *ibid.*

ABOR-

Digitized by Google

ABORTUS.

1 Quam pœnam incurrat procurans abortum de utroque jure? *pag.* 13. & de diverſis abortibus, & an ſit crimen mixti fori. *pag.*13

ABSENTIA.

1. & 2. Ao abſens acquirat jus & quando? *pag.* 14. An poſſeſſionem. *n*, 1. & 2. *ibid.*
3 Quando abſens habeator pro præſente? an poſſit præſentari ad beoeficium; an lucretur diſtributiones. & *n.* 4. & 5. *ibid.*
6 De abſente Canonico ſine cauſa a Choro. *pag.*14
7 De abſente Reipublicæ caoſa. *ibid.*
8 Quando incipiat abſentiæ licentia data. *ibid.*
9 De abſentia ob morbum. *ibid.*
10 Abſentia ob perſecutionem litis in Beneficio, illiuſque juribus, an requirat licentiam Epiſcopi. *ibid.*
11 De abſentis ratificatione. *ibid.*

¶ §. I.

Abſentia quotuplex.

1 Abſentia duplex eſt, ordinaria & eatraordinaria. *p.*15
2 Abſentia eatraordinaria multiplex eſt, & qualea ſint. *ib.*
3 Abſens ao dicatur qui remanet per familiam, ſtante animo tevertendi. *ibid.*

§. II.

De condemnatione in abſentem.

4 Abſenti an quæratur jus & actio. *ibid.*

§. III.

De abſente habendo pro mortuo.

5 Abſentia looga æquiparatur morti, ita ut aliquando admittantur propioquiores ad capienda bona abſentis cum cautione &c. & *n.* 6. ¶ *ibid.*

ABSOLUTIO.

§. I.

De abſolutione pœnitentiali.

1 In caſu neceſſitatis an Presbyteri Græci Catholici abſolvere poſſint Latinos, & qua abſolutione. *p.* 15
2 An abſolutio impertita a Sacerdote non approbato ſit valida. *ibid.*
3 An abſolutio a Sacerdote impertita perſona complici in peccato turpi teneat. *ibid.*
4 An abſolutio Sacramentalis denegaoda ſit ignorantibus myſteria Fidei. *ibid.*

§. II.

De abſolutione, quæ ſpectat ad forum externum.

1 Abſolutio a cenſoris quando dari poſſit, & cui? & quid de abſolutione ad cautelam. & *n.* 3. *ibid.*
3 Abſolutionem petens ad cautelam an dicatur fateri delictum. Et qoid de abſolutione ad cautelam cum reiocidentia. & *n.* 4. *pag.*16
5 Data per dolum, aut errorem an valeat? & quid ſi parti non fuit ſatisfactum? & *n.* 6. *ibid.*
7 Abſolutio Calumniatoris quoad ſolicitationem cui reſervetur. *ibid.*
8 Abſolutio a ſententia excommunicationis latæ cui reſervata ſit. *ibid.*
9 Abſolotus deffinitive a crimine ab uno Judice, an poſſit ab alio Judice moleſtari. & *num.* 10. *ibid.*
11 Data pro foro interno tantum an ſuffragetur etiam pro externo. *ibid.*

Abſolutio a Juramento, vide *Habilitatio.*

ACCUSATIO.

Praxis Accuſationis, ubi quid ſit Accuſatio, quid debeat continere, quinam accuſare queant, quandonam accuſator habeatur pro calumniatore, quandonam ſuccumbat, quandonam in expenſas damnetur, de præſcriptione accuſationis, &c.

1 Accuſatio quid ſit. & *num.* 2. *pag.*16
3 Qoid debeat continere. *ibid.*
4 Quinam accuſare poſſunt. *ibid.*
5 Quid præſtare debeat accuſator. *pag.* 17
6 De accuſatore non probaote delictum. *ibid.*
7 Accuſatore non probante reus abſolvitur, ſed ſub quibusnam reſtrictionibus. & *num.* 8. *ad* 11. *pag.* 22
12 Quid incumbat Accuſatori falſo? *ibid.*
13 Qualis habeatur Accuſator ſecretus. *ibid.*
14 De præſcriptione variorum accuſationis generum. & *n.* 15. *uſque ad* 18. *ibid.*

ACQUISITA.

Ubi quatenus acquiſitio filii proſit patri.

1 De acquiſitis per filium ea induſtria ſua. *p.*18
2 De acquiſitis partim ex pecunia patris, & partim minoiſterio, & induſtria filii. *pag.* 18
3 De acquiſitis per filium proprio nomine negotiantem. *ibid.*
4 De acquiſitis a filio habitante cum patre & illius bona adminiſtrante. *ibid.*
5 Acquiſita per uxorem qualia præſumantur. *ibid.*

ACTIO.

1 Actiones an cumulari poſſint? uti poſſeſſorii & petitorii, civilis, & criminalis, & *n.* 2. & quando perſonalis & criminalis præſcribatur. & *num.* 4. & 5. *ibid.*

ACTA.

1 Acta coram Judice Laico an reus gaudeat immunitate Eccleſiaſtica an valeant. *pag.* 18
2 Acta unius Judicis an probent in alio judicio. *ibid.*
3 Deperdita quomodo probent, & quando faciant ootorium. & *n.* 4. *ad* 7. *ibid.*
8 De illorum tranſportatione, ſi ſunt lacerata, a quo præſumantur lacerra, cootra quem probent. & *num.* 9. *ad* 12. *ibid.*

ADMINISTRATOR.

1 Adminiſtratores bonorum Eccleſiæ, aut locorum piorum coram qoo teneantur reddere rationes, & ad quid teneaotur. & *num.* 2. *uſque ad* 7. *p.* 19

ADULTERIUM.

§. I.

Praxis Adulterii.

1 Quid ſit adulterium, & quomodo puniatur de jure Can. in Laico, quomodo in Clerico. & *n.* 2. *p.* 20
3 Quomodo probetur in ordine ad pœnam, & quomodo ad thori ſeparationem ſeu divortium. *ib.*
4 An ſit mixti fori. *ibid.*
5 An adulteria mutua compenſentur? *ibid.*

§. II.

Cui competat jus accuſandi adulterium, & quæ pœna de Jure Civili hodie ſtatuatur.

6 Pœna adulterii varia eſt. *ibid.*
7 Cujuſnam ſit adulterium accuſare, & ſub quibusnam reſtrictionibus. & *n.* 8. *ad* 10. *ibid.*
11 An nemine accuſante poſſit contra hoc crimen ex officio inquiri? *p.*21
12 An vir conjugatus ſit adulter qui habet copulam cum ſoluta? *ibid.*

§. III.

De effectibus adulterii, Vide *in ver.* Divortium.

13 1°. Tribuit cauſam ſeparationi thori. *ibid.*
14 2°. Inducit impedimentum criminis. *ibid.*
15 An adulter, ſi maritus occidat adulteram uxorem in adulterio deprehenſam, fiat irregularis? *ib.*

ÆDIFICIUM.

Vide *Fabrica.*

Æ S T I M A T I O.

Vide etiam *Peritus*.

1 Qualiter facienda a perito, & ad quod tempus referatur. & n. 2. & quando habeat præſumptionem pro ſe quod ſit vera? & n. 3. quando probet valorem. & n. 4.5.6.& 7. *pag.* 21
8 Æſtimatio an poſſit impugnari ab eo qui illam approbavit. 22
9 De æſtimatione dotis & illius effectibus. & n. 10. 11.& 12. *ibid.*

Æ T A S.

1 Quot ſunt hominis ætates. *ibid.*
2 Proximus infantiæ an poſſit alios ſibi obligare ſine Tutore. *ibid.*
3 Quinam dicatur ſenex, & effectus ſenectutis. *ibid.*
4 Ad teſtificandum quænam ætas admittatur & quænam ad matrimonium, quænam ad condendum teſtamentum. & n. 5. 6.7. & 8. *ibid.*
9 Quænam ad ingrediendam Religionem tam in maribus quam fæminis. *ibid.*
10 Quænam ad obtinenda beneficia ſimplicia aut Jurispatronatus, ad Canonicatum Eccleſiæ Cathedralis, de Jure com. & de Jure Concil. Tridentini, ad Collegiatas, ad Curam animarum, ad penſiones, Epiſcopatum, Beneficia regularia, ad ordines, ad jejunium. & n. 11. *ad* 19. *ibid.*
20 Ætas, quomodo probetur. & n. 21. *pag.* 23

¶ A F F I N I T A S.

Praxis affinitatis; ubi quid ſit, & quotuplex, quandonam ceſſet, an compellatur affinis ad teſtificandum, & an detur ſucceſſio affinium.

1 Affinitas quæ dicatur, & quare ſic dicta. *pag.* 23
2 Affinitas quotuplex, Jure Can. & Civili. & n. 3. 4. & 5. *ibid.*
6 Affinitas quando ceſſet, & an affinis admittatur ad teſtificandum pro affine in criminalibus, & alia. *pag.* 24
7 Affinis quandonam compellatur ad deponendum contra affinem. *ibid.*
8 Affinis deponens contra affinem quandonam probet. *ibid.*
9 Affinis quandonam dicatur voluntarie depoſuiſſe. *ibid.*
10 Affinitatis jure an & quando detur ſucceſſio. *ibid.*

A G G R E S S I O.

1 Aggreſſor inter plures vexantes, ſi non appareat, quis præſumatur. *pag.* 24
2 Aggrediens aliquem animo vulnerandi tantum, ſi ex aliqua cauſa occidat, qualiter teneatur. *ibid.*
3 Aggreſſus ab alio cum armis quid preſtare poſſit. *ibid.*
4 Aggreſſus ab alio, ſine armis, volente alapa percutere, qualiter poſſit illum licite offendere. *ibid.*
5 Aggreſſus qualiter poſſit ſe defendere etiam diverſo genere armorum. *ibid.*
6 Aggreſſus qualiter non obligetur ad defenſam. *pag* 25
7 Aggreſſus a furioſo, amente, vel ebrio, an poſſit illum occidere. *ibid.*
8 Aggreſſus ſi aggreſſorem vulneret, vel occidat legitime ſe defendendo ad nullam reſtitutionem tenetur damni illati; imo & quod juſtius agat, quam Judex ex lege vita privans, & quare. & n. 9. *ibid.*
10 Aggreſſus ponens alios ante ſe ad evitandos ictus, ſi aliquis ex hac cauſa occidatur, an teneatur. *ibid.*

¶

A L I E N A T I O B O N O R U M E C C L E S I Æ.

§. I.

Praxis alienationis bonorum Eccleſiæ.

1 An ſit nulla ipſo jure, vel irritanda. *pag.* 25
2 Requiſita ad legitimam alienationem. & n. *ſeqq.* *ibid.*
3 Pœnæ alienantium. *ibid.*
4 A quibus impugnari poſſit. & n. *ſeq.* *ibid.*
6 Quomodo Eccleſia reſtituenda. & n. *ſeq.* *pag.* 26
8 Quid veniat nomine alienationis. *ibid.*
9 Quænam res Eccleſiæ, & quando alienari poſſint. & n. 10. *ad* 17. *ibid.*
18 An bona Eccleſiæ nulliter alienata præſcribi poſſint. *pag.* 27

§. II.

Solemnitates requiſitæ a Jure in alienatione bonorum Eccleſiæ.

19 Solemnitates requiſitæ in alienatione bonorum Eccleſiæ. & n. *ſeqq.* *ibid.*
20 Conſenſus Capituli, qualiter, & quando intervenire debeat. & n. 21. *ibid.*
22 Utilitas Eccleſiæ in hac alienatione qualis eſſe debeat, & qualiter, ac quando præſumatur adfuiſſe, & de cauſis alienandi. & n. 23. *ad* 26. *pag.* 28
27 An alienatio bonorum Eccleſiæ ſine cauſa, & ſolemnitatibus facta, ſit nulla in totum, an vero tantum Eccleſia reclamante. *ibid.*
28 An facta habita fide de pretio ſit Eccleſiæ utilis. *pag.* 29
29 Forma examinis teſtium pro probanda cauſa, & utilitate alienationis faciendæ. *ibid.*

§. III.

Praxis Alienationis bonorum Eccleſiæ poſt Extravagantem Ambitioſæ.

30 De Extravanti *Ambitioſæ* In alienatione bonorum Eccleſiæ neceſſario ſervanda, & de pœnis contravenientium. *pag.* 30
31 Beneplacitum Apoſtolicum in dicta alienatione, quomodo & quando neceſſarium. *ibid.*
32 An neceſſarium in alienatione de una Eccleſia in aliam. & n. 33. *ibid.*
34 An neceſſarium in locatione, & in quali. & n. 36. *ibid.*
35 An conceſſum, ut bona poſſint dari in emphyteuſim, ſuffragetur, ut illa poſſint dari in cenſum perpetuum. *pag.* 31
37 In tranſactione an neceſſarium. *ibid.*
38 An debeat neceſſario præcedere alienationem, an vero ſufficiat, ſi ſubſequatur, & quando præſumatur præceſſiſſe. *ibid.*
39 An beneplacito Apoſtolico non adhibito alienatio ſit abſolute nulla, licet adfuerit evidens Eccleſiæ utilitas. & n. 49. *pag.* 32
40 An præſumatur interveniſſe remiſſive. *ibid.*
41 An alienatio ſine Beneplacito Apoſtolico ſit nulla abſolute, an vero tantum Eccleſia volente. *ibid.*
42 An ſit neceſſarium in alienatione Reliquiarum. *ibid.*

§. IV.

Praxis Executionis Beneplaciti Apoſtolici.

44 De verificatione clauſulæ *ſi in evidentem* in Beneplacito Apoſtolico apponi ſolitæ, & etiam de clauſula, *vocatis vocandis, ſi ſibi conſtiterit, &c.* & n. 45 46.47.48.49. 50. & 51. *ibid.*
52 Beneplacitum Apoſtolicum, an, & quos defectus ſuppleat, & an ſuppleat defectum cauſæ. *pag.* 42
53 Utilitas Eccleſiæ de quo tempore conſiderari debeat. *pag.* 34
54 An & quando alienans cum conditione, ſi ſupervenerit Beneplacitum Apoſtolicum, incurrat in pœnas Extravagantis *Ambitioſæ*. *ibid.*
56 Methodus exequendi Beneplacitum Apoſtolicum. & n. 57. *ad* 58. *ibid.*

A L I M E N T A.

§. I.

Quis alere teneatur,

1 Quando pater teneatur alera filium legitimum, amancipatum, contrahentem matrimonium contra voluntatem patris, xeeuntem e Religione naturalem ſporium. *pag.* 35
An valeat ſtatotum, pactum, conſuetudo, juramentum &c. quod patar non teneatur alere filium. *ibid.*
2 An pater adoptans teneatur alare filium adoptivum. *ibid.*
3 Ex quibus cauſis poſſint filio denegari alimenta. *ibid.*
4 An, & quando filiæ, quæ peccavit in eorpus ſuum, denegentur a patre alimenta. *ibid.*
5 An filio, qui portionem ſuam propria culpa diſſipavit. *ibid.*
6 An debeantur filio, qui poteſt ſe ipſum alere. *ibid.*
7 In quo loeo ſint præſtanda alimenta debita, in domo, an extra illam. *ibid.*
8 Quid ſi pater ipſemet egeat. *ibid.*
9 An avus teneatur alere nepotem ex filio, ant neptem dotare &c. *ibid.*
10 An, & quomodo mater teneatur alere filium, etiam ſpurium &c. *ibid.*
11 Filius, an, & quomodo debeat alere patrem, & matrem. *pag.* 36
12 An obligatio alendi filios tranſeat ad hæredes patris. *ibid.*
13 An frater teneatur alere fratrem ant ſororem, & in qua domo. *ibid.*
14 An conſanguinei ſe invicem alare debeant. *ibid.*
15 An Monaſterium tenaatur alere filios egenos patris ingreſſi. *ibid.*
16 An uſu-fructuarius teneatur alere, quos pater alere tenebatur. *ibid.*
17 An fiſcus alat filios, &c. eondemnati de bonis confiſcatis. *ibid.*
18 An, ubi, & quando maritus alat uxorem, & e contra. *& num. ſeqq.* *ibid.*
22 An Monaſterium alat maritum aut uxorem ingreſſi. *ibid.*
23 Quid ſi maritus non poteſt conſequi dotem promiſſam. *ibid.*
24 An obligatio mariti alendi uxorem tranſeat ad ajus hæredes. *pag.* 37
25 An ſocer præſtet alimenta nurui pauperi, & a contra. *ibid.*
26 An privignus novercam, & an Vitricus privignum. *ibid.*
27 An pupillus tutorem pauperem inventarium conficientem, vel irer pro pupillo facientem. *ibid.*
28 An donatarius omnium bonorum donatorem pauperem. *ibid.*
29 An diſcipulus Magiſtrum pauperem. *ibid.*
30 An Eccleſia patronom pauperem. *ibid.*
31 An Dominus Vaſallum, & e contra, & ſubditi Dominum &c. *ibid.*
33 An teſtes a producenta, & inquiſitores a fiſco. Ubi etiam de Judica, & Notario accedenre ad examinandos teſtes. *ibid.*
An Epiſcopo viſitanti, ſen Viſitatori. *ibid.*
34 Obſides, & carcerati, a quo ali debeant. *ibid.*
35 Animal depoſitum, vel pignoratum, a quo alatur. *ibid.*
36 Confugientes ad Eccleſiam, a quo alantur. *ibid.*
37 Infantes expoſiti, item milites, a quo alantur. *ib.*

§. II.

Alimenta an debeantur pendente lite.

38 Alimenta an debeantor pendenta lite. *ibid.*
39 An maritus teneatur alera uxorem pendenta lite ſuper divortio, & quis ſit Judex competens ſuper alimentis. Item an Monaſterium alat Monachum ſecum litigantem. Item Dominus ſervum. *& num.* 40. *&* 41. *ibid.*
42 An alens pendente lite, alimenta repetat, ſi litem vincat. *ibid.*

§. III.

Alimenta qualiter petantur?

43 Alimenta qualiter petantur, an officio Judicis, an actione. *& num.* 48. *ibid.*

§. IV.

Quæ veniant nomine alimentorum, & quanto tempore debeantur.

46 Quid veniat nomine alimentorum, & quanto tempore obligatio alendi duret. *& num.* 47. *ibid.*
48 Præteriti temporis quomodo petantur. *pag.* 38
49 An præſtita ab eo, qui alere non tenetut, poſſint repeti. *ibid.*

§. V.

Alimenta a quo Judice petenda?

50 Alimenta a quo Judice peti poſſint, & an, & quando ſit illorum petitio mixti fori. *ibid.*
An illorum Petitio ſuſpendat cauſam principalem. *ib.*

A L T A R E.

Praxis Altaris, ejuſdem erectionis, & conſecrationis.

1 Altare quid ſit, & quotuplex, & quale eſſe debeat. *ibid.*
2 An poſſit conſtrui ſuper ſepulchra hominum. *ibid.*
3 An, quando, & quomodo dotari debeat. *& num.* 4. 5. *&* 6. *ibid.*
7 Quid obſervari debeat in conſtroctione altaris, & de conſenſu Epiſcopi, & forma licentiæ pro ipſius erectione ab eodem data. *& num.* 8. *ibid.*
9 Aa debeat eſſe conſecratum, & an poſſit ſuper non conſecrato Miſſa eelebrari ſaltem ex Epiſcopi diſpenſatione. *ibid.*
10 Et an remaneat conſecratum, ſi Sacerdos ex incuria, aut malitia ſuper illo celebret. *ibid.*
11 Quæ ceremoniæ, & ſolemnitates ſint ſervandæ in conſecratione altaris, & an incluſio Reliquiarum alicujus Sancti ſit de ſubſtantia. *pag.* 39
12 Quomodo execretur remiſſive. *ibid.*
13 Formulare litterarum patium, ſeu atteſtationis Epiſcopi de altaris conſecratione facta. *& n. ſeq.* *ibid.*

A N I M A L I A.

1 Animal vulneratum, an ſit vulnerantis, an vero primo capientis, & quando, ubi etiam de capto laqueis. *& num.* 2. *ibid.*
3 Animalia fera, facta manſueta, ſi conſuetudinem ad domum &c. redeundi, aut manſuetudinem amiſerunt, an fiant primo occupantis. *ibid.*
An, & quando peccetur traducendo alienas columbas ad ſua columbaria. *ibid.*
4 Animalia ad ſocidam retenta cui pereant. *ibid.*
5 Si poſt emptionem infra triduum moriantur, an pereant venditori aut emptori. *ibid.*
6 Item an illorum mors ſpectet ad Dominum, an vero ad adminiſtratorem. Item, a quo illorum mors ſit probanda, & quod evenerit ſine culpa &c. Item quo tempore debeat illorum mors Domino denuntiari. *& num. ſeq.* *&* 9. *ibid.*
8 Animalia de mortuis ſubrogata, an conſtituant novum gregem, an vero veniant ſub antiqua hypotheca. *ibid.*

A N N A T Æ.

1 Annata, ex qua parte fructuum ſit ſolvenda. Item ex quibus fructibus. *& num.* 2. *pag.* 40
2 An poſſit præſcribi. *ibid.*

A P P E L L A T I O.

1 An appellatio debeat interponi in ſcriptis, an vero, & quando poſſit interponi viva voce. *ibid.*
2 Appellatio in ſuſpenſivo quando admittenda. *ibid.*
3 An debeant eſſe tot appellationes, quot ſunt ſententiæ. *ibid.*

An

An debeat in illa exprimi gravamen. *ibid.*
5 Appellatio quinam poſſint, & quinam prohibeantur appellare, & an contumax. *& a num. 22. ibid.*
6 Appellatio coram quo Judice interponi debeat, & an ſit neceſſe illam interponere coram Judice. *p.*51
7 Appellatio an debeat fieri gradatim, an vero, & quando poſſit fieri per ſaltum omiſſo medio. *ibid.*
8 Quomodo appellatio fiat a delegato ad delegantem, ab Ordinario ad immediatum Supetiorem, & an a Vicario generali ad Epiſcopum. *pag.* 41
9 Appellatio ab irrationabili judicio Epiſcopi quando permiſſa. *ibid.*
10 Appellatio a ſententia lata ſuper nullitate Matrimonii an ſuſpendat executionem. *ibid.*
11 Appellatio a ſententia pro nullitate Profeſſionis Regularis prolata an ſit interponenda, & proſequenda a Defenſore Profeſſionum. *ibid.*
12 Appellatio in cauſa de damno dato, ad quos Judices deferenda. *ibid.*
13 Appellantes ad futurum Concilium, & a gravamine Litterarum Apoſtolicarum ad poteſtatam ſæcularem excomunicantut. *ibid.*
14 Quis judicet, an ſit appellationi deferendum, & an Judex non deſetens poſſit interim aliquid innovare. *ibid.*
15 Deſertio appellationis a quo ſit cognoſcenda, & judicanda. *ibid.*
16 Quænam dicatur appellatio deſerta, & quomodo debeat probari impedimentum, propter quod non potuerit in tempore terminari. *ibid.*
17 An deſertio in dubio præſumatur. *pag.* 42
18 An appellatione deſerta, ſit etiam deſerta nullitas cum appellatione intentata. *ibid.*
19 Appellatione deſerta, an, & quando fiat executio ſententiæ. *ibid.*
20 Appellatio intra quod tempus interponi debeat, & an tempus appellandi currat de momento in momentum, & quando incipiat currere &c. *& num.* 21. *ibid.*
22 Tempus interponendæ appellationis an poſſit a Judice minui, vel augeri, aut a partibus, ſicut & tempus introducendæ. *ibid.*
23 Appellans quomodo debeat petere apoſtolos. *ibid.*
24 Appellans intra quod tempus debeat appellationem proſequi, & an poſſit tempus prorogari. *ibid.*
24 An, & quomodo impedito currant fatalia, & impedimentum quomodo probari poſſit, aut debeat. *ibid.*
26 Appellationis fatalia a quo tempore currere incipiant. *ibid.*
27 Impeditus, an debeat proteſtari ad hoc, ut ipſi non currant fatalia. *ibid.*
28 A quo Judice poſſit appellari. *ibid.*
Ab executore, an detur appellatio, & an tunc debeat exprimi gravamen, & quomodo ſuſpendat executionem. *d. num.* 21. *ibid.*
29 A quibus ſententiis appellari poſſit. *pag.* 43
30 An in cauſa matrimoniali. Item in cauſis notoriis, uti in confeſſo, & convicto; In cauſis poſſeſſorii. In ſummatiiſſimis. A decreto manutentionis. *& n.* 31. *ibid.*
32 Item an & quando appellari poſſit in cauſis alimentorum. Subſidii charitativi Epiſcopo debiti. In cauſis piis &c. *& n.* 33. *pag.* 44
34 An, & quando appelletur a ſententia arbitri, & arbitratoris, & Judicis habentis liberum arbitrium. *& n.* 35. *&* 36. *ibid.*
37 An appelletur io ſententia lata ad favorem fiſci ſuper tributis, vel debito fiſcali. *ibid.*
38 An appelletut a ſententia lata pro ſolvendis decimis. *ibid.*
39 An, & quomodo appelletur a ſententia condemnante ad pœnam a jure impoſitam. *ibid.*
40 An appelletur a futuro gravamine. *ibid.*
41 An appelletur a ſententia, in qua victus appellavit, victor appellare poſſit, ſi Judex omiſerit condemnate victum in expenſis. *ibid.*
42 An, & quomodo appelletur a decretia Viſitationis. *ibid.*
43 An appelletur ab eo, quod fecit major pars Capituli. *ibid.*
44 An a ſententia de demoliendo poſt nunciationem novi operis. *ibid.*
45 An a joramento litis deciſivo, aut ſuppletorio, & a ſeotentia lata virtute juramenti a reo, vel actore præſtiti. *ibid.*
46 An a ſententia Epiſcopi pronuntiantis reum non gaudere immunitata Eccleſiaſtica, & vice verſa a fiſco. *pag.* 45
47 Item an poſſit deferri appellationi frivolæ, & qualia dicatur talis. Item cum periculum eſt in mora. Item in facto proprio. Item in funeralibus expenſis. *& num. ſeqq.* *ibid.*
51 An appelletut a ſententia interlotutoria; & quomodo, ac quando. *ibid.*
Appellatio an detur ab interlocutoria Epiſcopi declarantis captum a curia ſæculari eſſe Clericum, & ſic remittendum. *ſub num.* 51. *ibid.*
52 A definitiva inqaiſitionis in cauſa hæreſis, an detur appellatio. *ibid.*
53 A relatione examinatorum in concurſu ad Parochiales, an detur appellatio, aut in examine ad ſimplex Beneficium. *ibid.*
54 Appellatio ab una ſententia, an faciat devolvere cauſam quoad aliam, & an appellatio ab interlocutoria ſuper actû, cum quo eſt connexa tota cauſa, ſuſpendat in totum juriſdictionem Judicis a quo. *ibid.*
55 In appellatione ab interlocutoria, ſi judex ad quem pronuntiavit *bene* appellatum, tunc tota cauſa judicanda eſt a Judice ad quem. *ibid.*
56 A ſentenientia excommunicationis. Et etiam a ſententia declaratoria aliquem incurriſſe in excommunicationem, an, & quomodo detur appellatio, ſicut etiam a præcepto facto ſub pęna excommunitionis. *ibid.*
57 Appellationis tuitivæ a Judice Laico in cauſis Eccleſiaſticis an concedi poſſint. *pag.* 46
58 An appellatio a ſententia lata juxta probabilem, aut probabiliotem, valeat, & ſit licita. *ibid.*
59 An appellatio valeat, ſi acta non fuerunt integre tranſportata, & quænam tranſportatio ſit neceſſaria. *ibid.*
60 An appellatio extrajudicialis, ſeo provocatio ad cauſam incipiendam ad Archiepiſcopum, cauſa coram Epiſcopo nondum cæpta, an, & quando valeat. *ibid.*
61 Appellatio an detur a decreto carcarationis, vel a carcetatione, & quomodo. *ibid.*
62 An appellatio ad Tribunal Dei ſit licita. *ibid.*
63 An appellatio detur in cauſa præcedentiarum. *ib.*
64 An detur a citatione legitima Judicis Eccleſiaſtici, ad quem ſpectat cognoſcere, an quis ſit excommunicandus. *ibid.*
65 An detur a comminatione pęnali. Item a decreto Judicis facto ſina cauſæ cognitione. Item a pronunciatione contumaciæ. *ibid.*
66 Appellans poteſt in appellatione non deducta deducera, & non probata probare. *ibid.*
Appellationis inſtantia ſequitur cauſam principalem, & Judex ſi fuit Laicus in cauſa principali, poteſt etiam eſſe talis in cauſa appellationis. *ibid.*
67 Appellans an poſſit revocare appellationem in præjudicium appellati, & de materia. *ibid.*
68 Appellans frivole, an ſit ulterius citandus, etiam pro examinandis teſtibus. *ibid.*
69 Appellationi delatio facta per conceſſionem reverentialium, an ſtatim operetur effectum ſuſpenſivum. *ibid.*

APOCHA.

1 Apocha, ut probet, qoot teſtibus debeat eſſe ſubſcripta. *ibid.*
2 Recognita, quando habeat vim confeſſionis. *p.* 47
3 Ex lege Principis an poſſit facere probationem plenam, aut ex pacto partium. *ibid.*
4 Sctipta a tertio de mandato alterius, qui ſcribere neſciebat, quomodo debeat verificari. *ibid.*
5 Recognita per teſtes, quomodo probet. *ibid.*
6 Recognita, aot pro tali pronunciata, an præjudicet tertio habenti inſtrumentum poſterius. *ibid.*
7 Teſtibus non ſubſcripta, an ptobet. *ibid.*
8 Contra ſcribentam quando ptobet. *ibid.*

APOSTASIA.

1 Apoſtaſiæ quot ſint ſpecies. *ibid.*
2 Apoſtata a fide, quibuſnam pœnis plectatur, etiam rediens ad finem. *& num.* 3. *ibid.*
4 Quiſnam dicatur Apoſtata ab Ordine, & quænam illius pœnæ, remiſſive. *ibid.*
5 Apoſtata a Religione quis dicatur. *& num.* 6. *&* 7. *ibid.*
8 An gaudeat privilegio Religionis, a qua apoſtatavit. Item an poſſit petere ab illa alimenta; in illa fieri Abbas &c. & an gaudeat immunitate in illo, aut aliis Monaſteriis. *& num.* 9. *&* 10. *ibid.*
11 Apoſtata a fide an, & in quam excommunicationis pœnam incidat. *ibid.*
12 Apoſtata, an ubique capi poſſit. *ibid.*
13 An, & quando amittat Beneficia, remiſſive. *ibid.*
14 An poſſit condemnari in contumaciam. *ibid.*

¶ AQUA.

Ubi potiſſimum de aqua e fundo ſuperiori in inferiorem fluente.

1 Aqua fundi ſuperioris qualiter ſit recipienda in fundo inferiore, & alia de aquarum diverſione. *ibid.*
2 Quandonam ſit licita. *p.* 48
3 An aqua poſſit projici, vel immitti in fundum alienum, vel ſtratam publicam, quid ſit lavatura, vel aliud putridum, & tranſeuntes percutiat, & maculet vestes, an dominus teneatur pro famulis; remiſſive. *& n.* 4. *ibid.*
5 Aqua ſcaturiens in fundo ſuperiori, & fluens in fundum inferiorem, an & quando poſſit averti, & impediri, & alia. *ibid.*
6 Aqua eſt in dominio illius, ubi oritur, & ſucceſſive ubi decurrit. *ibid.*
7 Aqua, vel aquæductus pluribus competens quomodo dividatur, & an poſſit alteri concedi. *ibid.*
8 Aqua ſi fuerit promiſſa, ſi deficiat, ad quid teneatur promittens. *ibid.*
9 Aqua non poteſt de nocte hauriri ex puteo vicini. *ibid.*
10 Habens molendinum in flumine, ſi aqua eſt omnibus ſufficiens, non poteſt altero prohibere ne aliud ædificet. *p.* 49
An & quando poſſit derivari de flumine, ubi reſtrictio. *ſub n.* 10. *ibid.*

¶

AQUÆDUCTUS.

1 Aqua pluvialis ſuperioris agri, an, & quando ab inferiori accipi debeat. *ibid.*
2 Aqua acquiritur Domino fundi, in quo eſt, & poteſt ea uti, quomodo vult, etiam invito Domino inferioris fundi. *& n.*4. *ibid.*
3 Aquam ducendi per ſuum fundum, qui conceſſit, an teneatur eam pati, ſi graviter per hoc lædatur. *& num.*4. *ibid.*
5 Vendito fundo, an cenſeatur venditum jus derivandi aquam in dictum fundum. *ibid.*
6 Aqua debetur pro quantitate prædiorum ad ratam, dietim, & horatim. *ibid.*

ARBITER.

1 Arbiter quis ſit, & quotuplex. *ibid.*
2 A quonam detur appellatio. *ibid.*
3 Quamnam juriſdictionem habeat arbiter, aut Compromiſſarius. *ibid.*
4 Electus ab arbitris in diſcordia, an ſit arbiter, & an ſit neceſſaria ipſius præſentia in laudo ferendo, & quid ſi ſit electus a partibus. *ibid.*
5 In cauſa ſuſpicionis ipſius Judicis, a quonam ſint arbitri eligendi, & intra quod tempus, & an poſſint ad id cogi, & de materia. *ibid.*
6 An poſſint procedere ſummarie, abſque Juris ſolemnitatibus. *ibid.*
7 An poſſit compromiſſum fieri in Judicem Ordinarium. *ibid.*
8 An in quæſtionibus juris: Item in cauſis criminalibus, aut mixtis: Item in cauſis mixti Imperii: Item in cauſis liquidis, ac brevi terminandis. Item in promiſſione jurata &c. *ibid.*
9 In qua parte Judicii poſſit fieri compromiſſum. *ibid*
10 An illius petitio ſuſpendat juriſdictionem Judicis ordinarii. *p.* 50
11 De aliis caſibus & cauſis, in quibus compromiſſum non habet locum, ubi de Clericis, pupillis &c. *& num. ſeqq.* *ibid.*
16 Compromiſſum, aut laudum, an, & quando obliget ſucceſſores. *ibid.*
17 Compromittere qui non cogitur in cauſa principali, nec tenetur in incidenti. *ibid.*
18 An valeat compromiſſum Canonicorum de eligenda certa perſona. *ibid.*
19 Arbitratoribus diſcordantibus, an debeat eligi tertius, & an unus poſſit laudare ſine altero. *ibid.*
20 Arbiter an poſſit ſuum laudum declarare, mutare, executioni demandare, & dilationes concedere. *ibid.*
21 Quid juris, ſi arbitrator per imperitiam malè judicavit. *ibid.*
22 An teneatur citare partes in declarando pretium. *ibid.*
An valeat laudum ſine compromiſſo, vel ſi non fuit citata pars, an poſſit ratificari, & alias quando ſit revocandum. *& num.* 24. *pag.*51
23 Laudum, quando poſſit ob læſionem reduci. *ibid.*
25 Laudum, quando ſit ſententia, & quando ſit individuum. *& num.* 26. *ibid.*

ARBORES.

1 Arbores, an ſint fructus, aut pars proprietatis. *ib.*
2 Quando ſint plantantis. *ibid.*
3 A vento dejectæ ad quem ſpectent. *ibid.*
4 Infructuoſæ, & nocivæ an poſſint incidi ab emphyteuta &c. abſque pœna caducitatis; & quid in frugiferis, & quænam tales dicantur. *ibid.*
5 Inciſio an ſit licita in fundo Eccleſiaſtico abſque Beneplacito Apoſtolico. *ibid.*
6 Poſitæ in duorum fundorum confinio, ad quem ſpectent. *ibid.*
7 An poſſit ſocius ſuccidere arbores communes. *ibid.*

ARCHIEPISCOPUS.

1 An, & quam Juriſdictionem poſſit exercere ante acceptionem pallii, & quando ſit Metropolita. *& num.* 12. *ibid.*
Factus Epiſcopus, an poſſit uti pallio. *d. num.* 1. *ibid.*
2 Quam authoritatem habeat in ſuos ſuffraganeos, & dictorum ſuffraganeorum ſubditos. *& num. ſeqq. & num.* 7. *ibid.*
5 Quando adminiſtrat ſedem vacantem ſui ſuffraganei. *pag.* 52
6 An poſſit quemquam eximere a Juriſdictione ſui Ordinarii. *ibid.*
7 An poſſit exercere Pontificalia in ſua provincia in Diœceſi ſuffraganeorum abſque illorum conſenſu. *ib.*
8 Tenetur denunciare Pontifici abſentiam ſuorum ſuffraganeorum. *ibid.*
9 Quomodo poſſit condere ſtatuta Provincialia, & confirmet Epiſcopos Germaniæ. *ibid.*
10 In appellationibus qualiter debeat relaxare inhibitionem. *ibid.*
11 Quomodo præfigat terminum Epiſcopo ad inſtituendum præſentatum. *ibid.*

¶ ARGUMENTUM a CONTRARIO DUCTUM.

1 Argumentum a contrario ſenſu Legis, vel Canonis, ſive alterius diſpoſitionis eſt fortiſſimum, & utile, & quomodo, & in quibus caſibus locum habeat? *ibid.*
2 Argumentum a contrario ſenſu licet procedat in ſtatis, eſt tamen ſtricte eliciendum ad limites verborum in ſenſu directo poſitorum. *ibid.*

¶

ARMA.

1 Armorum delatio, quibus, & quando ſit prohibita; & in Clericis. *& num.* 2. *ibid.*
3 Arma prohibita ſi fuerunt inventa ſub pedibus plurium, ſed ignoratur, quis ea portaverit, quiſnam puniatur. *ibid.*

4 An

Digitized by Google

4 An faciant indicium contra Reum, qui illa portavit. p. 53
Pęnæ deferentium arma, & cninam, & contra quem confiſcentur. *ibid.*
Quid veniat nomine armorum. *ibid.*
5 An in propria domo habeat locum pęna contra deferentes arma. *ibid.*

A R T I C U L I.

§. I.

Arculi poſitionales.

1 Quid ſint articuli poſitionales, & cur adinventi, & quomodo proponantur. *& n. 2. & 3.* *ibid.*
4 Quinam poſſint facere poſitiones, & an ſit prius reſpondendum poſitionibus Rei, an actoris. *ibid.*
Si poſitiones actoris & Rei ſint ſibi contrariæ, quando admittendæ. *ibid.*
5 An debeant fieri in ſcriptis, & coram Judice. *ib.*
6 An, & quomodo ponens dicatur fateri contenta in articulis, poſſitque mutare, corrigere &c. *ibid.*
7 De modo poſitionibus reſpondendi, & de contumace in reſpondendo, ramiſſive. *pag.* 54

§. II.

Articuli probatoriales.

8 Articuli probatoriales quid ſint, cur & quomodo formentur. *& num. 11. & 13.* *ibid.*
9 In quo differant a poſitionibus, & an articulans fateri dicatur. *ibid.*
10 Intra quem terminum præſentari debeant. *ibid.*
12 Quid ſi ſint irrelevantes, & quomodo tales pronuncientur, & an a tali pronunciatione detur appellatio. *ib. & n. 18. ibid.*
13 An ponens, vel articulans jurare debeat. *ibid.*
14 An, & quando poſt teſtium publicationes novi articuli produci poſſint. *ibid.*

§. III.

Miſcellanea aliqua de articulis.

15 Articulus contra tranſactionem, an ſit rejiciendus. *ibid.*
16 Monitorium, quod articuli habebuntur pro confeſſis, quomodo fieri debeat. *ibid.*
17 Clauſula *non ſe adſtringendo*, in articulis poſita, quid operetur. *ibid.*

¶ A S S E C U R A T I O.

Praxis Aſſecurationis, ubi quid ſit, an licitu, & quanam ſint jura & obligationes, tum aſſecurantis cum aſſecurati.

1 Aſſecuratio eſt conventio, qua mediante unus infortunium alterius ſuſcepit pretio accepto, frequens eſt inter mercatores maritimos, & licita ſtante ſuſceptione periculi, & pretio. *pag.* 55
2 Aſſecurationis contractus ad hoc ut ſit licitus in foro conſcientiæ, quæ requirantur. *ibid.*
3 Aſſecuratio conſiſtit in incertitudine & alea fortunæ, & ideo non ſuſtinetur, ſi tempore ſtipulatæ aſſecurationis merces fuerint interitæ, & contrahentes potuerint habere notitiam illarum interitus, vel data illius poſſibilitate, quæ arguitur ex qualitate itineris, & locorum diſtantia: quid ſtante pacto expreſſo etiam ſuper mercibus jam peremtis? Ad quos ſpectet probatio incolumitatis mercium tempore aſſecurationis? *ibid.*
4 Aſſecurationis contractus non eſt vetitus, niſi quatenus convenit cum nautico fœnore, & a conventione partium legem accipit; & qualiter teneatur aſſecurator. *ibid.*
5 Aſſecuratio fieri poteſt non ſolum inter mercatores, ſed etiam inter privatos, & non tantum a tertio, ſed etiam inter ipſos ſocios, & contrahentes principales, tam expreſſe, quam tacite, qua mediante feſtinentur plures contractus, & procedit etiam in mutuo. *ibid.*
6 Aſſecurans navem, vel merces, illis diperditis, ad quid teneatur. *ibid.*
7 Aſſecurans navem in ampla forma, tenetur ad omne riſium & pericolum, & quomodo? *ibid.*
8 Aſſecurationi quando ſit locus factus probata deperditione mercium, etiamſi navis fuerit recuperata. *ibid.*
Aſſecuratio facta ſuper certa navi, ſi merces deferantur ſuper alia, & fuerint deperdita, non tenetur aſſecurator; *ſub d. num. 8.* *ibid.*
9 Aſſecurans merces, quas quis mendaciter dixit habere in tali navi, ſi navis fuerit deperdita ad quid teneatur. *pag.* 56
10 An & quando poſſit fieri aſſecuratio navis vacuæ. *ibid.*

A S S E S S O R E S. ¶

1 Quam habeant juriſdictionem, & an debeat Judex illorum conſilium ſequi. *ibid.*
2 Suſpecti an poſſint recuſari. *ibid.*
3 An faciant litem ſuam dando malum conſilium. *ib.*

A S S O C I A T I O.

1 Quando competat virtute clauſulæ, *Conſtituti. num. 1. & 3.* *ibid.*
2 An detur creditori decocto debitore. *ibid.*

A S T R O L O G I A.

1 Aſtrologia judiciaria, an, & quo jure prohibita, & quæ talis dicatur. *& num. 3.* *ibid.*
2 Quænam illius pęnæ. *ibid.*

A T T E N T A T A.

1 Quid ſit attentare, ſive fiat a Judice, ſive a parte, ſive a tertio. *ibid.*
2 Quomodo attentetur lite pendente, & quando dicatur lis pendere. An attentetur ante litem motam. *& num. 9.* *ibid.*
3 Geſta a Judice recuſato an ſint ipſo jure nulla. *p.* 57
Geſta dilatione, aut relatione Principi facienda pendente, aut poſt avocationem cauſæ, an ſint nulla. *d. num. 3.* *ibid.*
4 An, & quando geſta pendente termino ad appellandum, ſint nulla, & revocanda. *& n. 6. & 7. ibid.*
An, & quando geſta pendente appellatione, ſint attentata, & an tollantur, ſi poſtea appellatio deſeratur. *d. num. 4.* *ibid.*
5 An, & quando revocentur acta pendente appellatione ab interlocutoria, vel definitiva. *ibid.*
7 Quomodo attentata purgentur, & expenſæ refundantur. *& num. 19.* *ibid.*
8 An attentata revocentur tantum parte inſtante, an etiam ex officio. *ibid.*
9 An committantur attentata poſt appellationem nulliter, indebite, frivole, injuſte, aut contra prohibitionem juris interpoſitam, & an revocentur etiam poſt inhibitionem. *& n. 13. & 16.* *ibid.*
10 Attentata an dicantur geſta in una cauſa, pendente appellatione in alia inter eaſdem perſonas. *ibid.*
An talia dicantur pendente appellatione extrajudiciali, & poſſeſſione beneficii. *d. num. 10.* *ibid.*
11 Attentata an dicantur geſta appellatione pendente, ſi tendant ad faciliorem exitum appellationis, uti prohibendo, ne quis in ſua poſſeſſione turbetur, ne interim nubat, *ibid.*
13 Seqoeſtratio fructuum beneficii pendente appellatione an ſit attentata. *ibid.*
13 Quid in cauſa commiſſa cum clauſula *appellatione remota*. *pag.* 58
14 An attentatorum revocatio ſit petenda ante litis conteſtationem in cauſa appellationis. *& n. 15.* *ib.*
An cauſa attentorum ſuſpendat cauſam principalem, an vero una ſimul cognoſcatur, & terminetur. *& num. 14.* *ibid.*
17 An revocentur, cum aperte conſtat de non jure perentis in beneficialibus, & quando. *ibid.*
18 Attentatorum judicium eſt ſummarium, & ſufficiunt leviores probationes. *ibid.*
20 Attentata an dicantur geſta poſt inhibitionem Rotalem. *ibid.*
21 An committantur coram arbitro pendente compromiſſo? Item nullitate, aut reſtitutione in integrum pendente, recurſu, aut ſupplicatione. *ibid.*
22 Judex ad quem ad effectum attentatorum quando

Digitized by Google

do poſſit inhibitionem judici a quo relaxare. *ibid.*
23 An cauſanda attentata, quando ſit opus inhibitione Judicis ad quem. *& ſub num.* 5. *&* 6. *ibid.*
24 Ad legitimam inhibitionem pro cauſandis attentatis, quid ſit neceſſarium. *ibid.*
25 Pœnæ attentatorum. *ibid.*

¶ AUDITORES ROTÆ.

1 *Auditores Rotæ quam Juriſdictionem habeant.* *ibid.*
2 Eorum privilegia. *p.* 59
3 Auditores Rotæ faciunt Collegium, & quare? *ibid.*

¶ AUXILIUM.

1 Quinam dicatur præſtare auxilium ante delictum, & quæ requirantur, & quando dicatur doloſum, vel caſuale. *& num.* 6. *ibid.*
2 Qua pœna puniantur præſtantes auxilium in delictis. *& num.* 10. *&* 13. *ibid.*
3 An auxilium præſtare dicatur, qui delicto non obviat, & quid ſi fuit a deliquentibus remotus. *& num.* 5. *ibid.*
4 Auxilium præſtans poſt delictum, qua pœna puniatur. *ibid.*
6 Auxilium præſtans in delicto cooperativum, qua pęna puniatur, & quæ requirantur. *& n.* 9. *ibid.*
7 Auxilium dans, an poſſit puniri, ſi non conſtat de principali delicto. *ibid.*
8 Auxilium dans morti Principis, quando teneatur crimine læſæ Majeſtatis. *ibid.*
11 Auxilium præſtans frangenti pacem, qua pęna puniatur. *pag.* 60
2 Auxilium aſſaſſinio præſtans, an gaudeat immunitate remiſſive. *ibid.*

BANNITI.

1 CApti extra territorium banni, an poſſint a Judice banni puniri. *ibid.*
2 An comprehendantur in cautione de non offendendo. *ibid.*
3 Bannitus a Judice Laico, ſi ſteterit in Eccleſia, an dicatur fregiſſe bannum, & quid ſi ſit bannitus a Judice Eccleſiaſtico. *ibid.*
4 Bannitus, negans ſe talem, an debeat recognoſci. *ib.*
5 Quando poſſint bannitorum conſanguinei cogi ad cavendum pro illis. *ibid.*
6 Habens ſalvum conductum, & delinquens in loco ſalvi conductus, an illum perdat. *ibid.*
7 Bannitus, an, & quando ſit incapax ſucceſſionis, & hæreditatis. *& num.* 11. *ibid.*
8 Quando amittat beneficia juris communis, municipalia, & communia. *ibid.*
9 An prohibeatur teſtari. *ibid.*
10 Bannitus in contumaciam, qua pęna puniatur. *ib.*
12 Mortuus an poſſit ſepeliri in territorio, a quo fuit bannitus, & an ſepeliens incurrat pęnam. *pag.* 61
13 An poſſit ubique citari. *ibid.*
An poſſit abſque pęna illis præſtari aliquod receptaculum, an auxilium cibi, aut potus. *ibid.*
14 Reſtitutus, an recuperet bona per ſubſtitutum apprehenſa, aut in alium interim translata, & quomodo. *ibid.*
15 An, & quando gaudeant immunitate Eccleſiaſtica. *ibid.*
16 Propter homicidium præmeditatum non gaud. immunitate Eccleſiaſtica in ſtatu Eccleſiæ. *ibid.*

BAPTISMUS.

§. I.

Ordo ſervandus in collatione Baptiſmi.

1 Ritus in baptizando ille omnino ſervandus, qui traditur in Rituali Romano. *ibid.*
2 Ritus, & ordo baptizandi, ubi quod id non poſſit facere inferior præſente ſuperiore &c. *ibid.*

§. II.

In quo loco miniſtrandus Baptiſmus?

3 An ſit baptiſmus miniſtrandus in privatis domibus, & de pęnis contrafacientium. *ib.*
An, & quando Epiſcopus poſſit dare licentiam miniſtrandi Baptiſmum in privatis domibus, aut ipſemet miniſtrare. *ib.*

§. III.

Quomodo miniſtrandus Baptiſmus?

4 Quomodo miniſtrandus Baptiſmus parvulorum, ubi de materia, forma, & intentione miniſtri, ac pęnis baptizantium in materia dubia. *ibid.*
5 Materia Baptiſmi, quotuplex, & quæ. *& n.* 6. *ib.*
7 Forma in Baptiſmo, quæ, & qualis ſervanda. *p.* 62

§. IV.

Qui ſint adhibendi Patrini?

8 Qui ſint adhibendi patrini, quinam illi ſint, & in quo Baptiſmo adhibendi. *& num.* 9. *ib.*
10 Quænam requirantur, ut quis poſſit eſſe patrinus, & quinam eſſe poſſint. *ibid.*

§. V.

11 *Quomodo ſit miniſtrandus Baptiſmus adultis.* *ibid.*

§. VI.

Quomodo poſſit, vel debeat iterari Baptiſmus ſub conditione.

12 Quando poſſit, vel debeat reiterari baptiſmus & quomodo. *& num.* 16. *&* 18. *ibid.*
13 Rebaptizans an fiat irregularis, & rebaptizatus. *& num.* 12. *&* 13. *ibid.*
14 Quinam Baptiſmus dicatur collatus ſub materia, & forma dubia. *& num.* 14. *&* 15. *ib.*
19 Expoſiti cum ſchedula ad collum faciente fidem Baptiſmi, an rebaptizandi. *ibid.*

§. VII.

Quomodo conferendus Baptiſmus in neceſſitate, & ſub conditione?

20 Quomodo miniſtrandus Baptiſmus in neceſſitate, & quænam ſervanda, ſi tunc adhibeatur materia dubia. *& num.* 20. *&* 22. *ib.*
21 Quinam ſit miniſter in neceſſitate & ubi, ac qualiter conferri poſſit. *ib.*

§. VIII.

Quomodo probandus ſit Baptiſmus?

23 Quomodo probetur Baptiſmus in caſum deficientiæ libri Parochialis, in quo ſcribuntur Baptizati, & formulare examinis teſtium. *& num.* 23. *&* 24. *ſeqq.* *p.* 64
Parochus qualiter debeat habere librum Baptizatorum, & quomodo ille liber probet. *ibid.*
27 An probetur etiam per unum teſtem. *ib.*

§. IX.

Corollaria aliqua circa Baptiſmum.

28 An poſſit conferri adulto ſurdo & muto a nativitate. *ibid.*
29 An poſſit differri ab adulto ob periculum mortis, aut omitti. *ib.*
30 An poſſit conferri puero in utero matris, & quando. *ibid.*
31 Quando poſſit aut debeat miniſtrari infanti, ſi ex illo eidem mors acceleraretur. *ibid.*
32 An valeat collatus dormienti. *ibid.*
33 An baptizans non ſubditum extra caſum neceſſitatis

Digitized by Google

ſitatie peccet, & Incurrat excommunicationem. *ib.*
34 An baptizatus Baptiſmo ſanguinis, aut flamiois ſit ſepeliendus in loco ſacro. *ibid.*
35 Baptizatus Baptiſmo dubio, an ſit ſepeliendus in loco ſacro.
36 Quo præcepto Baptiſmus ſit infantibus conferendus. *ibid.*

BARRATARIA.

1 Quale crimen ſit barrataria, & quænam ſit illius pęna. *ibid.*
2 An barrataria præſumatur, vel an ſit probanda, & qualiter. *ibid.*
3 Judex, quando, & in quibus caſibus committat crimen barratariæ. *& num. 4. & 5.* *p. 65*
An Judex tunc puniatur, licet pęniteat, & quando. *ib.*

¶ BEGHINÆ.

1 Beghinæ, & fratres tertii ordinis an ſint perſonæ Eccleſiaſticæ. *& n. ſeqq.* *ibid.*

BENEDICTIO SUPER POPULUM.

1 Benedictio ſuper populum quotuplex. *& n. ſeqq.* *ib.*

BENEFICIA.

§. I.

Erectio Beneficii ſimplicis.

1 Quid ſit Beneficium Eccleſiaſticum. *ibid.*
2 Quid requiratur, ad hoc ut beneficium Eccleſiaſticum ſit tale, ubi de auctoritate Epiſcopi, *ibid.*

§. II.

Erectio Beneficii Jurispatronatus.

3 Beneficium Jurispatronatus, quid ſit. *pag.66*
4 Ad ejus erectionem an requiratur conſenſus Ordinarii, & qualis, vel an ſufficiat conſenſus Vicarii Generalis. *ibid.*
5 Formulare practicum erectionis Beneficii Jurispatronatus; aſſignationis dotis, mandati procuratorii &c. *& num. 6. & 12.* *ibid.*
7 Praxis obligandi hæredes ad fundandum Beneficium, quibus a teſtatore fuit hæc fundatio injuncta, & quomodo hæc obligatio fieri debeat ab Ordinario, & quid ſi teſtamentum non fuit perfectum. *& n.9.p.67*
8 In nova erectione Beneficii Jurispatronatus quando incipiat patronis currere tempus ad præſentandum.*p.68*
10 Hæres non fundans beneficium juxta mentem teſtatoris, an amittat juspatronatus? *pag.69*
11 Patronus an poſſit in erectione Beneficii apponare quaſcumque conditiones, & quas. *& n. 12. & 13.ib.*

§. III.

Praxis erectionis Parochialium.

14 An Epiſcopi poſſint authoritate ordinaria erigere ſimplices Eccleſias in Parochiales, vel novas erigere, & quando ac quomodo. *ibid.*
15 An in erectione Parochialis poſſit admitti manualitas, ſeu Rector ad nutum amovibilis. *& n. 16.* *ib.*
17 Quænam in diſmembratione, ſeu erectione novæ Parochialis obſervari ſoleant, ac debeant, & an ſufficiat populi numeroſitas, quælibet diſtantia &c. *& num. 18. & ſeqq.* *ibid.*
18 Conſenſus Parochi in diſmembratione qualis, & quando ſit neceſſarius, & quænam Eccleſiæ Matrici præſervanda. *& n. 20. & 27.* *ibid.*
24 Quomodo Epiſcopus cauſas dimembrationis probare, & illius probationes deſumera poſſit. *pag.70*
25 An, & quando obligari poſſint Parochiani ad dandos, aut fundandos redditus pro nova Parochia, & quando Eccleſia matrix, aut Epiſcopus, & quomodo ſe debeant obligare. *& n. ſeqq.* *ibid.*
28 Formulare inſtrumenti erectionis. *ibid.*
29 An Epiſcopus poſſit Eccleſias Parochiales in ſimplices reducere, aut in Collegiatas, vel Cathedrales. *& n. 30.* *pag.71*

§. IV.

Praxis collationis Beneficiorum.

31 Quotuplex ſit Beneficium, & quid ſit Beneficium naturale. *ibid.*
An ſit ab impetrante Beneficium a ſummo Pontifice facienda mentio naturalitatis beneficii: item mentio loci originis, vel Diœceſis impetrantis, & quomodo. *ibid.*
32 An ejuſmodi beneficiorum collatio ſit neceſſaria, & fieri poſſit a Vicario Capitulari ſede vacante. *p.72*
33 Quænam dicantur Beneficia patrimonialia, & quibus conferenda. *ibid.*
34 Quænam dicantur ſæcularia, & quænam Regularia, & qualia præſumantur, ac quibuſnam conferantur. *ibid. & infra.*
35 In conferente, quænam qualitates requirantur & alia requiſita ad validam collationem, ut quod fiat gratis, pure, libere, abſque diminutione &c. *& n. 36. & 37. & n. 80. ſeqq.* *ibid.*
38 In collatario, quænam qualitates requirantur, ut quinam Ordo ſacer, Clericatus &c. & quomodo Clericatus probetur. *& n. 38. & ſeqq.* *ibid.*
39 Quid ſi collatarius ſit infamis, aut conjugatus, aut Bigamus. *& num. 76.* *ibid.*
40 An requiratur acceptatio collatarii abſentis. *ibid.*
An beneficium debeat eſſe vacans, & quo tempore conferri. *p. 73*
42 An, & quomodo Epiſcopus conferens indignis privetur jure conferendi. *ibid.*
42 Quandonam collatarius debeat eſſe actu Sacerdos, & quando non. *& n. 74. & 75.* *ibid.*
Epiſcopus an poſſit derogare qualitatibus in fundatione poſitis. *ibid.*
46 Formulare patentium collationis, an illæ patentes in contradictorio probent, & quænam collatarius in ipſa collatione præſtet, promittat, aut juret. *ibid.*
47 Forma litterarum teſtimonialium, quæ dantur ab Epiſcopo, pro impetrando beneficio in Curia. *ibid.*

§. V.

De iis ad quos ſpectat providere de Beneficiis.

48 Ad quem ſpectet providere de Beneficiis, & de concurrentia Summi Pontificis cum Ordinariis. *p.74*

S E C T I O I.

De Beneficiis reſervatis, quænam illa dicantur, & quis illa conferat.

49 Quis conferat Beneficia devoluta, aut reſervata Pontifici. *ibid.*
50 Quomodo reſerventur Summo Pontifici vacantia apud ſedem Apoſtolicam, aut in Curia, & quinam dicantur Curiales, aut familiares Pontificis, & quomodo præſumatur familiaritas continuata. Item, An Beneficia Cubiculariorum, Collectorum, vel ſubcollectorum &c. *& num. 60.* *ibid.*
51 An in prædicta reſervatione veniant beneficia juriſpatronatus Laicorum, Regularia, Epiſcopatus, aut Abbatiæ. *ibid.*
52 Intra quod tempus debeat Papa conferre beneficia vacantia in Curia, aut alias reſervata. *ibid.*
53 In quo differant vacantia beneficia in Curia, & vacantia apud ſedem. *p. 75*
54 Quænam beneficia reſerventur Pontifici, ubi de vacantibus per obitum Officialium, promotionem ad Patriarchatum, Epiſcopatum &c. Item per privationem &c. per aſſecutionem incompatibilis beneficii &c. *& n. ſeqq.* *ibid.*
58 Quando reſerventur beneficia vacantia Sede Patriarchali, Archiepiſcopali, aut Epiſcopali & vacante. *& infra num. 150.* *ib.*
59 An reſerventur Pontifici dignitates majores poſt Pontificales in Cathedralibus, aut Patriarchalibus Eccleſiis, & principales in Collegiatis, ut Præpoſituræ &c. *& num. 60.* *ibid.*
60 Quomodo, & quando reſerventur Beneficia Germaniæ vacantia in menſibus alternativis, & quænam veniant tunc probanda. *ibid.*
61 An reſerventur Beneficia vacantia ob crimen hæreſis.

reſis. Item collata perſonis prohibitis propter ſuum genus, & alia. *pag.* 76.
Quomodo fiat devolutio Beneficiorum, & qualiter. *ſub d. n.* 61. *ibid.*

SECTIO II.

De Beneficiis affectis, quæ illa ſint, & quis illa conferat?

62 Quiſnam conferat Beneficia Papæ affecta. *ib.*
Quænam dicantur Papæ affecta; & an, quando Papa appoſuit manus nulliter ſeu inutiliter ob incapacitatem ſubjecti proviſi &c. & de aliis modis, prout. *& n.* 66. *ibid.*
63 Quid ſi Pontifex nulliter, aut inutiliter appoſuit manus, ubi vigent Concordata Germaniæ. *ib.*
64 An trimeſtre virtute Concordatorum Germaniæ ad conferenda beneficia Papæ competens currat de momento in momentum, ita ut dies vacationis ſit computandus in termino trimeſtria. *pag.* 77.
65 An illud trimeſtre currat Summo Pontifici legitime impedito, aut vacationem ignoranti, & an Sede Pontificia vacante ante trimeſtre. *pag.* 78.
67 Quis conferat Beneficia reſervata Sede Pontificia vacante. Et an Collegium Cardinalium. *& n.* 68. *& n.* 157. *ibid.*
68 An Concilium Generale conferat Beneficia. *ibid.*
69 An conferat Legatus a latere, & quando, & alia, quæ poteſt circa Beneficia, ac alia diſponere. *ib.*
70 Quinam veniant nomine Ordinarii in collatione Beneficiorum. *ibid.*
Quomodo conferat exiſtens in poſſeſſione conferendi, licet non habeat proprietatem. *ibid.*

§. VI.

Quibus ſint conferenda Beneficia & intra quod tempus, & quomodo?

71 Quibus ſint conferenda Beneficia, & an ſemper ſecularia ſæcularibus, & Regularia Regularibus, & quænam præſumantur. *& num.* 72. 74. *&* 76. *pag.* 79.
73 An Beneficia a Regularibus quadraginta annis gubernata, fiant Regularia, & e contra. *ibid.*
76 Quandonam dicatur Beneficium ſacerdotale actu, aptitudine, &c. *ibid.*
77 An Epiſcopus poſſit valide conferre Beneficia patronata ſpreto Patrono. *ibid.*
78 An valeat Beneficii collatio facta ab Epiſcopo putativo. *ibid.*
79 An collatio facta per ſimonia confidentialem ſit nulla, ſi conventio caruit effectu. *& numero. ſeqq.* *ibid.*
82 Collatio Beneficii, quomodo debeat carere ſub, vel obreptione. *pag.* 80.
83 Collatio Beneficii intra quod tempus fieri debeat. *ibid.*

§. VII.

Quomodo Beneficia vacent?

84 Quomodo vacent Beneficia manualia, ac quænam talia præſumantur, aut probentur, & quomodo talis Beneficiatus ad libitum amoveri poſſit. *& num.* 85. *ibid.*
85 Regularia an præſumantur manualia. *ib.*
86. Sæcularia perpetua vacant per mortem Beneficiati. *ibid.*
87 Quomodo vacent per matrimonium ſive valide, ſive nulliter contractum, aut per ſponſalia de futuro. *ib.*
88 Quomodo vacent per ingreſſum Religionis. *pag.* 81.
89 Quomodo vacent per ſuſceptionem militiæ ſæcularis. *ibid.*
90 Quomodo vacent per promotionem ad Epiſcopatum, vel Abbatiam. *ibid.*
91 Quomodo vacent per renunciationem, ſeu reſignationem ex cauſa permutationis, & quomodo poſſint renuntiantes ad illa redire. *ibid.*
92 Quomodo vacent per aſſecutionem alterius incompatibilis, quomodo, ac quando. *& num.* 93. *&* 94. *ibid.*
95 Duo Beneficia ſub eodem tecto, an ſint incompatibilia. & quæ. Quid ſi ſint difformia, & quæ ſint talia. *ibid.*
96 An, & quando duo Beneficia requirentia reſidentiam ſint incompatibilia. *pag.* 82.
97 Et quid in duobus Beneficiis reſidentiam quidem non requirentibus, unum tamen illorum eſt ſufficiens ad congruam ſuſtentationem, an ſint incompatibilia, & poſſint in conſcientia retineri? Quando dicatur Beneficium ſufficiens ad congruam ſuſtentationem. *& num.* 98 *ibid.*
99 Beneficia in commendam data, quando & quomodo vacent, quænam talia dicantur, & quis poſſit illa in commendam dare. *& n.* 100. *ibid.*
101 Quomodo vacent privatione; quando ac quomodo quis privatus ipſo jure, aut privandus ſit per ſententiam ob delictum, aut alias cauſas. *& n.* 102. *pag.* 83.

§. VIII.

Praxis collationis Parochialium Beneficiorum, ſeu Parochialium conferendarum.

103 An Beneficia curata debeant ſub mortali, & obligatione reſtitutionis conferri dignioribus. *ib.*
104 De forma Concilii Tridentini, & Conſtitutionis Pii V. conferendi Parochiales per concurſum, & interim deputandi Vicarium Eccleſiæ vacanti de materia. *& n.* 105. *& ſeqq.*
108 An deputatio Vicarii poſſit impediri a colligantibus, aut ab aliis. *pag.* 81.
109 Quid ſi ipſemet Vicarius deputatus eligatur tanquam magis idoneus ad Parochiam an debeat ſtatim abſtinere, donec inveſtiatur. *ibid.*
110 An habeat locum concurſus in reſignatione in manus Pontificis facta, libere, aut ad favorem. *pag.* 85.
111 An ceſſet in Eccleſia vacante ex cauſa permutationis, & an ſit opus novo examine in permutantibus. *ibid.*
112 An habeat locum in collatione earum Parochialium, quarum proviſio fuit facta non ſervata forma Concilii Trid. &c. *ibid.*
113 An ceſſet in Parochialibus devolutis ob moram conferre debentium. *ibid.*
114 An ceſſet, quando approbatus in concurſu, in caſu, quo Parochia reſervata eſt Pontifici, non tranſmiſit intra debitum tempus ad Datariam atteſtationes ſuæ approbationis, ſed an poſſit tunc Pontifex conferre, cui maluerit. *ibid.*
115 An ceſſet in Parochialibus unitis alicui dignitati, vel Canonicatui. Item in Parochiis Regularibus aut Monaſterio unitis, &c. Item in Vicariis perpetuis. *& n.* 118 *ib.*
116 An, & quando ceſſet concurſus in Parochialibus Juriſpatronatus Laicorum, aut Eccleſiaſticorum, aut mixti. *ibid.*
117 An ceſſet in Parochialibus litigioſis, quando nempe unus ex litigantibus decedit alio ſuperſtite. *p.* 83.
119 An ceſſet in Eccleſiis, in quibus vel ob tenues redditus, vel ob apertas factiones, quæ in dictis Eccleſiis vigent, nullus velit ad illas concurrere. *ibid.*
120 An ceſſet, quando examinatus non vult conſentire penſioni a Summo Pontifice impoſitæ, ad alterius favorem. *ibid.*
121 An ceſſet in Parochialibus, ad quas prætenditur regreſſus. *ibid.*
122 Item an ceſſet in parochialibus, quæ ſunt tantum habitu tales. *ibid.*
123 An ceſſet, quando Parochiales vacant in Curia per obitum, aut reſignationem. *ibid.*
124 Et tandem an ceſſet in Parochialibus, quæ conſueverunt optari. *pag.* 87.
126 Concurſus a quo ſit faciendus, aut inſtituendus, an Vicarius Generalis, aut inferior Epiſcopo id poſſit. *ibid.*
127 An concurſus factus præſumatur, au vero ſit probandus. *ibid.*
128 Quænam ſint ſervanda in inſtituendo concurſu, ubi de propoſitione, & affixione edicti, & intra quod tempus, qualiter, ac quando debeant concurrentes comparere &c. ac formulare edicti. *n.* 128. *ſeqq.* *ibid.*
135 An Epiſcopus poſſit pendente termino edicti facere concurſum. *ibid.*
137 Quales, quot, ac qualiter deputati Examinatores

tores in concurſu intervenire debeant, ac qualiter debeant ad id in Synodo deputari. & n. ſeqq. p. 88.
140 Quid ſi concurſui ultra tres Examinatores ſynodales interveniret etiam unus non ſynodalis, an concurſus ſit nullus. ibid.
141 Examinatores peracto examine, quomodo illius relationem facere debeant, & Epiſcopo idoneos renunciare; & an judicium dignioris formare ſpectet ad Examinatores, an ad Epiſcopum. & num. 142. ibid.
143 Si vota Examinatorum ſint paria, quibus Epiſcopus accedere poſſit. p. 89.
144 Quis ſit modus examinandi. ibid.
Et a relatione Examinatorum, an & quando detur appellatio. ib.
145 An Examinatores poſſint recuſari uti ſuſpecti. ibid.
146 An concurſus in Parochialibus requiratur pro forma, ita ut aliter collatio ſit nulla. ib.
147 Quinam, & cujus qualitatis debeant eſſe Examinatores. ib.
148 Formulare litterarum collationis Eccleſiæ parochialis; ſicut & inductionis in poſſeſſionem dictæ Parochialis. ib.
150 Praxis collationis beneficiorum Eccleſiaſticorum Sede Epiſcopali vacante, quomodo ſpectet ad Summum Pontificem, & an, & quando poſſit Capitulum ſe ingerere, ſicut & de collatione Sede Pontificia vacante. & nn. ſeqq. p. 90.
158 Formula litterarum de approbando ad Parochialem vacantem in menſe reſervato Pontifici. Sicut & quando Parochialis vacat Sede Epiſcopali vacante, & formula procuratorii ad petendam a Summo Pontifice inſtitutionem. &c. & num. 159. p. 91.
160 An, & quando in impetratione Parochialis ſit facienda expreſſio reddituum, ſeu valoris, & quomodo. Ac de aliis, quæ exprimi debent. p. 92.
161 Formula litterarum, ſeu atteſtationis Epiſcopi pro impetranda Parochia in Curia. & num. ſeqq. ib.
Quomodo tandem claudatur concurſus, omnia debeant a Cancellario Officii ad acta redigi, & dignioris nominatio fieri. ib.

§. IX.

Praxis collationis Parochialis cum reſervatione penſionis. n. 165. p. 93.
166 Penſio quotuplex ſit, quænam dicatur Eccleſiaſtica, & veniat nomine Beneficii. ibid.
167 Penſio qualis, ac in quanta ſumma reſervari poſſit: an in pecunia, & an reſervari poſſit in certa quota fructuum. ibid.
168 An ſolus Summus Pontifex poſſit reſervare penſiones, an vero etiam Epiſcopus, & quando. Et an Vicarius Epiſcopi. & n. 171. ibid.
169 Ob quas cauſas poſſit Epiſcopus reſervare penſiones. ibid.
172 Reſervatio penſionis an præſumatur, aut probari debeat, & quomodo. p. 94.
173 Quando, ac quomodo in impetratione reſervationis penſionis debeat ab impetrante mentio valoris beneficii fieri ſuper quo penſio reſervatur; & quod remaneant centum pro Rectore. Et quænam veniant nomine Congruæ Rectori debitæ & n. 174. & 175. ibid.
176 An debeat fieri mentio primæ penſionis ſuper eodem beneficio reſervatæ. ibid.
177 An debeat fieri mentio juris tertii, puta unionis. Item regreſſus, quem quis habet ad illud Beneficium &c. & n. 178. ibid.
179 An Pontifex præſumatur reſervaſſe ex juſta cauſa, & an illa probari debeat. p. 95.
181 An requiratur ad hoc conſenſus Rectoris beneficii penſione gravandi; & quid ſi Beneficium ſit vacans, quomodo debeat conſtitui Beneficii defenſor &c. ibid.
182 Omnia pacta, & conventiones pro abolitione penſionum per anticipatas ſolutiones nulla, & irrita ſunt. ibid.
183 Formula litterarum Ordinarii pro reſervatione penſionis in Beneficio a ſe collato. ibid.
184 Formula procuratorii, quod tranſmitti debet tam pro parte penſionarii ad acceptandam reſervationem in ſui favorem, quam pro parte proviſi ad conſentiendum. p. 96.

¶ BENEPLACITUM.

Beneplacitum quando durare dicatur?

1 Beneplacitum Papæ, vel Legati an extinguatur cum perſona eorum? p. 96.
2 Quandonam mortuo Abbate extinguatur beneplacitum. ibid.
3 Judex ſi ponat aliquem ad confinia ad beneplacitum ſuum, vel donec voluerit, mortuo judice finitur bannum. ibid.
4 Si finiatur officium, revocatur beneplacitum. ibid.
5 In ſuſpenſione banni ad beneplacitum, mortuo Duce ſuſpendente extinguitur ſuſpenſio. & num. 6. & 7. ibid.
8 Conducens aliquid ad beneplacitum locatoris, quando finiat beneplacitum. & n. 9. 10. & 11. ibid.
12 Donatio, vel conceſſio facta ad beneplacitum donantis vel concedentis, a quonam poſſit revocari. ibid.
13 A quibuſnam fieri poſſit revocatio de beneplacito Principis. & num. 14. ad 21. ibid.
22 De natura & duratione Beneplaciti. & num. 23. & 24. p. 97. ¶

BIGAMIA.

1 Quid, & quotuplex ſit bigamia. & n. 2. ibid.
3 An ſit juris humani, & Divini. p. 98.
4 An poſſit in illa Epiſcopus diſpenſare, & an Epiſcopus bigamum ordinans incurrat ſuſpenſionem. ibid.
5 Bigamia an contrahatur per ſponſalia de futuro multiplicata copula ſecuta. ibid.
6 Bigamus an quis fiat, qui ducit puellam a ſe corruptam. ibid.
7 An fiat bigamus cognoſcens uxorem ſuam, poſtquam fuit ab alio etiam per vim cognita. ibid.
8 An ſit bigamus Clericus in ſacris conſtitutus contrahens cum virgine. ibid.
9 Bigamus an ſit incapax beneficiorum. & num. 10. & 12. ibid.
11 Quando prohibeatur ſub pœna excommunicationis deferre tonſuram, & habitum Clericalem. ibid.
13 Bigamia an tollatur per ingreſſum Religionis. ib.
14 Diſpenſari volens in bigamia, an teneatur in ſupplicatione exprimere qualitatem bigamiæ. ibid.
15 Bigamus diſpenſatus ad Ordines recipiendos an intelligatur ſolum de minoribus. Et diſpenſatus ad Ordines ſit etiam diſpenſatus ad beneficia: Et diſpenſatus ad benaficia intelligatur etiam de Curatis, Canonicatibus in Cathedralibus, &c. ibid.
16 An prædicta habeant locum etiam in bigamia contracta ante Baptiſmum. p. 99.

BIRRUARII.

1 Birruarii, an poſſint injuſte in captura reſiſtentem impune occidere. Item an fugientem, aut vulnerare. & num. 2. p. 99.
3 An, & quando poſſint facere capturam ſine mandato Judicis. Aut in domo Rei. Aut diebus ferialibus. & n. 4. ibid.
5 An de mandato Judicis Laici poſſint capere perſonas Eccleſiaſticas. ibid.
6 Ipſi, aut eorum filii, an ſint infames. ibid.
7 Deponentes ſe deprehendiſſe aliquem in fraganti, an probent ad condemnandum, aut torquendum Reum. ibid.
8 Exequentes ſententiam injuſtam, aut excuſentur. ibid.
9 Denunciantes Reo mandatum relaxatum ad ipſum capiendum quomodo puniatur. ibid.
10 Dicentes in aliqua executione ſe fuiſſe impeditos, an probent. ibid.

BLASPHEMIA.

1 Blaſphemia de Jure tam divino, quam humano Canonico, & civili, qua pœna puniatur, ac quando quis excuſetur ex iracundiæ calore, juſto dolore &c. ibid.
2 Blaſphemia ſimplex, an ſit mixti fo[illegible], & quid hæreticalis, & quænam talis dicatur. ibid.

Digitized by Google

B O N A.

§. I.

Bona in genere, & Laicorum.

1 Quomodo probetur bona eſſe hæreditaria, & an talia præſumantur. *ibid.*

Hæreditaria, quando deſinant eſſe teſtatoris. *d. num.* 1. *ibid.*

2 Ab hærede poſſeſſa, an præſumantur eademmet fuiſſe poſſeſſa a teſtatore. *pag.* 100

3 Quomodo probari poſſit bona in executionem capta non potuiſſe ſubhaſtari ob emptorum defectum, & intra quod tempus debeat fieri ſubſtaſtatio. *ibid.*

4 Quæ devolvuntur, an dicantur libera. *ibid.*

5 Monialis nondum profeſſæ, an, & quando reputentur bona Eccleſiæ ad effectum invalidæ alienationis. *ibid.*

6 Mobilia quando ob longum tempus præſumantur conſumpta. *ibid.*

7 Bona mariti vergentis ad inopiam, ſi uxor pro ſuæ dotis ſecuritate elegit, quatenus ex illis ali debeat, & an poſſint poſtea aſſignari creditoribus. *ibid.*

8 Bona paraphernalia, an, & quomodo ſpectent ad maritum. *ibid.*

9 Bona patris an ſint hypothecata pro dote filii, quam recepit. *ibid.*

10 Bona an poſſint a patre inter filios inæqualiter dividi. *ibid.*

11 Uxoris, an præſumantur acquiſita ex bonis mariti. *ibid.*

12 Quando dicantur alienata in fraudem fiſci ante delictum. *ibid.*

Bona noſtra ſunt, quæ detracto ære alieno ſuperſunt. *ib.*

13 Bonorum appellatione in legato, quænam veniant, & an jura & actiones. *ibid.*

Bonorum poſſeſſio an longiſſimo tempore præſumatur adita; & an præſumatur poſſeſſio continuata. *& num.* 14. *ibid.*

14 Bona an præſumantur libera, & contrarium allegans quænam probare debeat. *& n.* 40. *pag.* 126

15 Empta ex aliena pecunia, an ſint emptoris. *ibid.*

16 Acquiſita nomine meo ab alio, an veniant in hypotheca a me contracta ad favorem meorum creditorum. *ibid.*

17 Sita in alieno territorio an veniant in hypotheca omnium bonorum. *ibid.*

18 Bona hæredis an veniant in hypotheca omnium bonorum contracta a defuncto. *ibid.*

19 An præſumantur illius, penes quem reperiuntur, aut poſſidentur. *pag.* 101

20 Poſſeſſa & diviſa a fratribus, an præſumantur a patre proveniſſe. *ibid.*

21 Donata, an poſſint a donante ſubjici fideicommiſſo. *ibid.*

22 Debitoris quando diſtrahuntur, quomodo debeat citari creditor. *ibid.*

23 Donata filio contemplatione patris, an ſint profectitia, & in legitimam imputanda. *ibid.*

24 Fideicommiſſi an poſſint dari in dotem deſcendentibus fideicommittentis. *ibid.*

25 Alienata per gravatum, quomodo eidem imputentur in detractione legitimæ &c. *ibid.*

26 Fideicommiſſi an cenſeantur comprehenſa in renunciatione. *ibid.*

27 Fideicommiſſi ab hærede gravato poſſeſſa, an cadant ſub inſtitutione hæredis, aut computentur ut hæreditaria. *ibid.*

28 Fideicommiſſi an alienari poſſint favore dotis in defectum bonorum liberorum: Et an ſint obnoxia debitis hæredis gravati. Aut tacito hypothecata pro dotis reſtitutione nurui facienda. *& n.*30. *&* 33. *ib.*

§. II.

De bonis Laicorum.

29 Libera an ſint majoris æſtimationis, quam onerata. *ibid.*

31 Mariti an ſint tacite hypothecata non tantum pro dotis reſtitutione, ſed etiam pro alimentis. *ibid.*

32 Bona ſoceri quando liberentur, ſi dotem filio reſtituat. *ibid.*

34 Fideicommiſſo ſubjecta an poſſint confiſcari. Item profectitia, adventitia, Caſtrenſia, aut futura. *& num.* 43. *ibid.*

35 Quænam dicantur bona dotalia, paraphernalia, extradotalia &c. & de eorum effectibus. *ibid.*

36 Contrahentis cum hæretico &c. quando confiſcentur. *pag.* 102

37 Uxoris an ſint obligata pro debito principali ad favorem fiſci. *ibid.*

38 Pupilli quomodo poſſint alienari. *&* 39. *ibid.*

41 Materna a filio per hæreditatem adita, an dicantur amplius talia. *ibid.*

42 Quænam dicantur profectitia, quænam adventitia, Caſtrenſia, aut quaſi, & de eorum effectibus. *& n.* 43. *ibid.*

44 Delinquentis, & convicti, ſed ante ſententiam mortui, an poſſint confiſcari contra ſucceſſores. *ib.*

45 Damnatorum an ſint reſervanda, tam aſcendentibus, & deſcendentibus, quam collateralibus. *ibid.*

46 Hæreticorum confiſcata, an poſſint ab inquiſitoribus relinqui hæreticis pœnitentibus. *ibid.*

47 Patris an ſint obligata pro ſolutione antifati conſtituti a filiofamilias. *ibid.*

48 Univerſitatis, vel collegii ſoluti, quomodo diſtribuantur. *ibid.*

49 Debitoris ob ſuſpicionem dilapidationis, an poſſint ſequeſtrari. *ibid.*

50 Furis, an ſint tacita hypothecata pro reſtitutione rei ablatæ. *ibid.*

51 Vitrici an ſint tacite hypothecata pro adminiſtratione, aut tutela mulieris, vel matris binubæ. *p.*103

§. III.

De Bonis Eccleſiarum.

52 Bona Eccleſiæ aut Religioſorum &c. an & quando poſſint alienari ſine ſolennitatibus &c. *& n.* 53. 56. 58. 69. *&* 71. *ibid.*

54 An ſit alienatio ad effectum ut ſupra, cum Epiſcopus de bonis ſuæ Eccleſiæ donat Capitulo. *ibid.*

55 An in caſſatione penſionis. *ibid.*

57 Eccleſiæ male alienata, an poſſint præſcribi. *ibid.*

59 In caſibus alias permiſſis, an poſſint vendi plus offerenti. *ibid.*

§. IV.

De Bonis Clericorum, Epiſcoporum, & Religioſorum.

60 Bona Epiſcoporum, Clericorum &c. an, & quando præſumantur acquiſita intuitu Eccleſiæ. *ibid.*

61 Patrimonialia Clericorum, ad quorum titulum fuerunt ordinati, an poſſint alienari, & an gaudeant privilegio Clericis conceſſo. *ibid.*

62 Clericorum decedentium ab inteſtato ad quem ſpectent. *ibid.*

63 Bona, aut redditus Eccleſiaſticorum, quando eximantur a ſpolio. *pag.* 104

64 Clericorum, vel Eccleſiæ, quæ tranſeunt ad Laicos, an perdant immunitatem. *ibid.*

65 Religioſi tranſeuntis ad aliam Religionem, apud quem maneant, aut ſpectent. *ibid.*

66 Relicta poſt mortem a Religioſo extra Monaſterium degente, ad quem ſpectent. Item bona ejecti è Religione ad quem ſpectent. *& n.* 67. *ibid.*

68 Hoſpitalium Religioſorum, an ſint immunia a collectis, ſicut & Confraternitatum, & Clericorum, &c. *& n.* 74. *ibid.*

70 Menſæ Epiſcopalis ſeparata a Menſa Capitulari an poſſint alienari ſine conſenſu Capituli. *ibid.*

72 Relicta pauperibus, an ſint diſtribuenda dignioribus. *ibid.*

75 Patrimonialia Eccleſiaſticorum an ſubſint ſtatutis Laicorum. *pag.* 105

76 Prælati an tacite hypothecata pro mala illius adminiſtratione. *ibid.*

B O N A F I D E S.

1 An cauſetur etiam ex cauſis injuſtis, titulo putativo, credulitate &c. *ibid.*

2 An probetur ex titulo ipſo jure nullo, & quando. *ibid.*

An præſumatur. *ibid.*

3 An ſit neceſſaria ad acquirendam quaſi poſſeſſionem præſentandi. *ibid.*

BRACHIUM SÆCULARE.

1 Judex Eccleſiaſticus an poſſit implorare brechium ſæculare, & Laicus teneatur illud impertiri, & in qnibus cauſis. *ibid.*
An ſit remedium ordinarium, aut extraordinarium, & ſic an debeat præcedere comminatio communicationis. *ibid.*
2 An etiam Judex delegatus poſſit illud implorare, & contra ſucceſſorem. *ibid.*
3 Quando poſsit juſte denegari. *ibid.*
4 An Judex Laicus ante illius conceſsionem poſsit petere proceſſum, & cognoſcare de viribus ſententiæ, aut meritis cauſæ, & quid in cauſa hæreſis. *& n.* 5. *pag.* 106
Differentia inter implorationem brachii ſæculaeis, & præſtationis, ſeu accommodationis familiæ. *ibid.*
6 Si Judex ſæcularis negligat illud dare, quomodo puniatur. *ibid.*

BREVE PONTIFICIUM.

1 Obtentum poſt litem cœptam non facta ejuſdem pendentiæ mentione an ſit ſubreptitium. *ibid.*
2 Concedens gratiam audiendi Miſſam in Oratorio privato pro ſe, & ſua familia, an habeat locum abſente familiæ Domino, & quos comprehendat nomine familiæ. *ibid.*
3 Breve Apoſtolicum de capiende poſſeſſione beneficii nomine Cameræ, quendo habcet executionem paratam. *ibid.*
4 In forma commiſſoria cum clauſula *conſtito* &c. an requirat juſtificationem narratorum. *ibid.*
5 Continens decratum irritans, an inducat præciſam formam, & an poſſit illios contentis renunciari, etiamſi concernant ſolam priveiam utilitatem. *ibid.*
6 Contra formam capitulorum inter partes conventam. Ac non facte mentione Juris tertii, an aliquid operetur. *n.* 7. *ibid.*
8 Brevis Apoſtolici forme ſervanda eſt. *ibid.*

B U L L Æ.

1 Bulle Pii IV. compellens patram ad ſolvendam legitimam fiſco pro filio condemneto, an ſit localis, & quomodo intelligenda. *ibid.*
2 Pii V. contra bannitos &c. nbi procedat *pag.* 104
De cenſibus an ſit in toto Orbe ſervanda. *ibid.*
3 Sixti V. quoad abortum, & circa illius pœnas, an adhuc procedat, & en obliget ante ſententiem. *ib.*
4 Bulla Cœnæ an obliget omnes independenter ab acceptatione. Et an deroget privilegiis Regularium. *ibid.*
5 Pii V. incip. *Etſi Mendicantium &c.* multa illis privilegia tibueos an ſit revocata. *ibid.*
6 Alexandrina contra oſtendentes ex cauſa litis quando habeat locum. *ibid.*
7 Sixti V. prohibens contractus ad caput ſalvum, quoſnam contractus comprehendat. *pag.* 107
8 Sixti V. deferens fructus bonorum fideicommiſſi dum vivit reus delinquens, quando habeat locum. *ib.*
9 Pii V. de non audiendis amplius illis, qui fuerunt banniti in contumaciam, quando procedat. *ibid.*
10 Clementis VIII. in materia paupertatis Religioſæ, & traditione nnmerum an ſit uſu recepta. *ibid.*
11 Gregorii XIV. *de immunit. Eccleſ.* an deroget Juri communi, & cuicumque conſuetudini. Et ubiqua obliget independenter ab acceptatione. *& n.* 12. *ib.*
13 Gregorii XIII. prohibens ſub excommunicationa &c. ne dentur, aut promittautur munera in Curia pro gratia, vel juſtitia obtinenda, quomodo procedat. *ibid.*
14 Cruciatæ, an ſit privilegium locale. *ibid.*
16 Bullatum, ſeu Brevium Apoſtolicorum valor, ſeu nullitas, a quo cognoſcatur. *ibid.*
17 Pii V. *la.* 58. §. 5. prohibens reſignationes in favorem conſanguineorum, ubi, & quomodo ſit uſu recepta. *ibid.*

¶ CALUMNIA.

§. I.

Calumnia quid ſit, & quid Calumniator, & qua pœna puniatur; & qualiter probetur, vel præſumatur?

1 QUotuplex Calumnie? *pag.* 108
2 Quis calumniator verus? *& num.* 3. *ad* 6. *ibid.*
7 Quibus modis quis efficiatur calumniator? *& num.* 8. *&* 9. *ibid.*
10 An verns calumniator teneatur ſemper, & nunquam excuſetur a pœne? *ibid.*
11 Quis præſumptus calnmniator dicatur & de variis ejus generis, *& n.* 12. *ad* 17. *ibid.*
18 Quis calumnioſus & doloſus dicatur? *ib.*
19 An debitor qui impetravit bollettinum, ſeu ſalvum conductum, ſi conveniatur, & litiget, differatqne producera ſalvum conductum ſpectetur tanquam calumnioſus? *ibid.*
20 Non ſufficit allegatio, niſi cum effectu exhibeetur. *ibid.*
21 An audientur differentas prodncere inſtrumentum, vel acta judicielia, vel jura in fine litis tempora ſerendæ ſententiæ? *& num.* 22. *&* 23. *ibid.*
24 Quid juris, ſi is qui appellavit a ſentantia, ſi patitur procedi ad exequutionem, antequem oſtendet fuiſſe appellatum? *ibid.*
25 Quid ſi Clericus, quia non opponit ſe Clericum, quando citatur coram ſeculari ſimplicitee? *ib.*
26 Differens per calumniam opponere exceptiones &c. an audiatur? *& n.* 27. *ibid.*
28 Calumnia dicitur contra publicam utilitatem, & babet dolum; *& n.* 29. *pag.* 109
30 Quomodo poſſint puniri Calumnia & Calumniator? *& n.* 31. *ibid.*
32 Pœna calumniæ an repellat agentem calumnioſe a ramedio, quod elies competeret? *& num. ſeqq.* *ibid.*
36 An judex poſſit, & debeat opponentem exceptionem, quæ privarat judicem jurisdictione, ſi veea eſſet, repellere, quando per calumniam conſtat? *ibid.*
37 Quandonam puniatur calumniator in condemnetione expenſarum, quam facit judex ex officio ſuo contra actorem calumnioſum, *&* n. 38. *ib.*
39 Quandonam poſſit puniri celumnia, & calumniatoe ad accuſationem patris &c. *& n.* 40. *ibid.*
41 Quandonam judex nedum poſſit non audire excipiendum calumnioſum, ſed ſi vult, poſſit etiam ante pertranſira, *& n.* 42. *ad* 44. *ibid.*
45 Calumoiatoe majori pęna eſt dignus qnocumque alio delinquente, & calumnioſa litigantium improbitas moderatis coeecitionibus eſt compeſcanda & quare? *& n.* 46. *&* 47. *ibid.*
48 Quandonom pęna calumnietoris ſit falſi? *ibid.*
49 An poſsit pęna falſi ax arbitrio judicis condemnari, licat non ſit proprie pęna falſi, *& num.* 50. *ibid.*
51 An accuſator poſsit de calumnia accuſari a reo in genere non devaniendo ad aliquam ſpeciem criminis pendente indeciſa prima eccuſatione, quæ prætenditur calumnioſa, ubi daclarat & limitat. *&* n. 52. 53. *&* 54. *ibid.*
55 Quandonam calumnia ceſſet, *& n.* 56. *ibid.*
57 Calumnietor excuſatur, ſi ſemiplene probavit, ſed tantum a pęna talionis, ubi limitationes. *& num.* 58. *ad* 61. *pag.* 110
62 An in mandato generali contineatne facultas opponendi exceptionea calumnioſas, *& n.* 63. *ibid.*

§. II.

Calumnia excuſatur multis caſibus.

1 Maritus accuſant uxorem de adulterio quandonam excuſetur a calumnie? *ibid.*
2 Quandonam excuſetur a celumnia qui non poteſt declinare Juriſdictionem? *ibid.*

3 Quan-

3 Quandonam accuſator deficiens in probatione excuſetur a calumnia, ubi declaratur. *num.* 4. *ibid.*

CAMPANILE.

Campanile quid ſit, & Campanæ ad quid inventa ſint?

1 Campanile quid ſit? *ib.*
2 Campanarum uſus? *ib.*
3 Campanarum pluralitas quibuſnam permiſſa? *ibid.*
4 Campanella quandonam ſonari debeat? *ibid.*

C A N O N E S.

§. I.

Canones ligant omnes, & ab omnibus debent obſervari.

1 Canones & ſtatuta ſanctorum Patrum & Romanorum Pontificum debent ab omnibus ſervari. *ib.*
2 An poſſit de illorum juſtitia vel injuſtitia diſputari vel dubitari? *ib.*
3 An Epiſcopis ipſis liceat contradicere ſtatutis Romani Pontificis? *ibid.*
4 An qui aliter ſentit differat ab hæreſi? *ib.*
5 An valeant ſtatuta vel conſuetudo contra canones? *& num.* 6. *ibid.*
7 An Canones ligent Imperatorem & poſſit Imperator derogare juri Canonico, ubi de Rege Franciæ. *& num.* 8. *ibid.*

§. II.

Canones præferuntur Legibus, & quando.

1 Quandonam Canones præferantur legibus? *ibid.*
2 An, quando agitur de ſacramentis & rebus ſacris? *ibid.*

§. III.

Canones æquitatem amplectuntur, & qualiter interpretandi.

1 Canones amplectuntur æquitatem contra juris ſubtilitatem & rigorem, & quare; *& n.* 2. *ibid.*
3 Quomodo interpretandi canones? *ibid.* ¶

CANONICATUS.

Praxis Erectionis Canonicatus.

1 In erectione Canonicatus quænam ſint ſervanda. An Epiſcopus Canonicatum erigere poſſit. Item & Canonicos ſupernumerarios creare &c. *ibid.*
2 Collatio Canonicatus noviter erecti, ad quem ſpectet. *& num.* 3. *pag.* 111
Formula erectionis, & collationis ejuſdem. *ibid.*
4 Similes erectiones quando poſſint ab Ordinariis fieri. *pag.* 112

CANONICUS & CANONICATUS.

1 Quid ſit Canonicatus, & quid præbenda. *pag.* 141
2 Ad quos ſpectet proviſio Canonicatuum; & de concurrentia Capituli cum Epiſcopo. *ibid.*
3 Canonicatus poſſeſſio, an, quando, & quomodo ſit capienda capitulariter, & quando dicatur capitulariter capta. *& n.* 4. *ibid.*
4 An tunc ſint licitæ promiſſiones, dulciarium &c. præſtationes &c. *ib.*
5 Proviſi de Canonicatu an, & intra quod tempus a die captæ poſſeſſionis teneantur emittere profeſſionem fidei, & an id poſſint per procuratorem. *ib.*
6 Poſt Concil. Trid. quanto tempore poſſint Canonici abeſſe, & ſine licentia Epiſcopi. Et quanto tempore poſſit Epiſcopus in hoc diſpenſare. *& n.* 7. *ibid.*
7 An ſufficiat reſidentia materialis, an vero requiretur formalis cantando in Choro &c. & an valeat conſuetudo in contrarium, aut ſtatutum. *ibid.*
8 An poſſit abeſſe a Capitulo. *pag.* 113
9 An peccent abſentes a Choro, & Capitulo. *ibid.*
10 Abſentes in trimeſtri, an, & quando lucrentur

diſtributiones quotidianas; & an in hoc valeat ſtatutum, aut conſenſus Capituli. *ibid.*
11 Infirmi, an, & quando lucrentur diſtributiones quotidianas. *ibid.*
12 Abſentes in evidentem Eccleſiæ ſuæ utilitatem, aut cum Epiſcopo, an & quando lucrentur dictas diſtributiones. *ibid.*
13 Præſens in Choro, ſed non cantans an lucretur diſtributiones, & an valeat conſuetudo. *ibid.*
14 Ob non reſidentiam an poſſint privari, & qualiter contra non reſidentes procedatur. *& num.* 15. 16. *&* 17. *ibid.*
18 Canonicatus an ſit dignitas, & an, ac quando Canonici poſſint eſſe delegati apoſtolici, ac an requiratur quod ſint actu Canonici. *pag.* 114
19 Canonicus qui prævenit in poſſeſſione canonicatus capienda, quomodo aliis præcedat in ſtallo, voce &c. etſi fuerit priores in proviſione: & quid ſi poſteriores in poſſeſſione capienda ſint Sacerdotes, non vero priores. *ibid.*
20 Canonici an, & quomodo habeant jus optandi, & intra quod tempus optare debeant. *ibid.*
21 An poſſint cogi ad recipiendum aliquem in locum demortui, ſi redditus ſint inſufficientes? & an valeat ſtatutum taxans numerum Canonicorum. *ibid.*
22 Accuſans, an, & quando repellatur ab electione. *pag.* 115
23 Debitus ex indulto certis perſonis, an poſſit a Pontifice etiam aliis conferri, ſi vacaverit in ſuo menſe. *ibid.*
24 Privatus Canonicatu, ſi poſtea reſtituatur, an recuperet ſuum primum locum. *ibid.*
25 Canonicatus ſinguli an dicantur Curati, ſi Capitulo ſit annexa Cura animarum, & apud quos Cura tunc remanere dicatur. *ibid.*
26 Canonicus jurans ſervare ſtatuta, an cenſeatur jurare etiam de invalidis. *ibid.*
27 Diſpenſatus ſuper reſidentia, an ſit diſpenſatus etiam quod non teneatur compatata certo die a ſtatuto præfixo. *ibid.*

CAPITULUM.

§. I.

Capitulum ſede Epiſcopali plena.

1 Canonici, quando conſtituant unum corpus, & quando Epiſcopus dicatur pars Capituli. *ibid.*
2 Capitulum quando poſſit condere ſtatuta ſine conſenſu Epiſcopi, & quæ. *ibid.*
3 Quænam Capituli ſtatuta ſint illicita, ubi de concernentibus ſtatum univerſalem Eccleſiæ, negotia ardua &c. *& num.* 4. *ibid.*
5 Quando poſſit ſtatuere circa diſtributiones quotidianas. *ibid.*
6 Item, quod Canonici poſſint ſubire ſua munia etiam per alios. *pag.* 116
7 Item, quod omnes Canonici debeant eſſe Nobiles. *ibid.*
8 Item, quod capiens poſſeſſionem Canonicatus debeat aliquid dare convertendum in utilitatem Canonicorum. *ibid.*
9 In his, quæ pertinent ad Capitulum, & Epiſcopum ſimul, an ſit tanta vox Epiſcopi, quanta totius Capituli. *ibid.*
10 Capitulum an poſſit inducere conſuetudines concernentes regimen, & utilitatem ſuæ Eccleſiæ, & antiquioribus ſtatutis derogare, & quando. *ibid.*
11 Quænam requirantur ad hoc, ut Capitulum ſtatuta facere poſſit, ubi quod fiant in loco Capitulari, a ſaniori parte &c. *ibid.*
Quænam dicatur ſanior pars. *ibid.*
12 Capituli ut acta valeant, an debeant eſſe vocati omnes Canonici, & requiratur præſentia majoris partis &c. *ibid.*
13 An conſenſus debeat dari capitulariter. *ibid.*
14 An major pars ſemper prævaleat in votis datis, & quando minor pars approbare nolens debeat reclamare, aut appellata &c. & quomodo. *ibid.*

§. I I.

Obligatio, & Auctoritas Capituli Sede Epiſcopali vacante.

25 Capitulum Sede vacante an ſuccedat in omni juriſdictione Epiſcopi, & quomodo. *ibid.*

26 Et quomodo Capitulum debeat interim eligere Vicarium, aut conſtitutum confirmare, & intra quod tempus, vel alias cui devolvatur hæc electio, & quis interim miniſtret. *pag.* 117.

27 An hic Vicarius debeat neceſſario eſſe Capitularis. *ibid.*

28 In diſcordia votorum, cujusnam electio de dicto Vicario valeat. *ibid.*

29 Canonicus an poſſit eſſe Vicarius, licet ſit ſimul Parochus. *ibid.*

30 An ſtatuta permiſſa facta a Capitulo, durent etiam electo & confirmato novo Epiſcopo, & an novus Epiſcopus poſſit ille revocare, & quænam ſtatuta poſſint fieri per totam Diœceſim. *ibid.*

21 Sedes Epiſcopalis quot modis vacare poſſit. *ibid.*

22 Quid ſi Epiſcopus ſit excommunicatus, an tunc Cepitulum eligat Vicarium. *ibid.*

23 An Capitulum Sede vacante ſuccedat in juriſdictione Epiſcopi, quæ eidem competebat jure delegato. *ibid.*

24 An Cepitulum Sede vecante obligetur ſolvere debita Epiſcopi defuncti: Item conficere inventarium, œconomum, aut adminiſtretorem deputare. *ibid.*

25 Fructus Eecleſiæ vecantis, an ſint Capituli, vel Succeſſoris. *ibid.*

26 Cepitulum, an teneatur ſtatim poſt electionem Succeſſoris ab adminiſtratore deſiſtere, aut quando. *ib.*

§. I I I.

Capituli conſilium, aut conſenſus quando requirendus ab Epiſcopo.

27 An Epiſcopus poſſit ſine conſenſu &c. Capituli congregare Synodum Diœceſanam, aut in illa aliquid decernere. *pag.* 118

28 Er Cepitulum Sede vacante an eſſet vocandum ad Synodum Provincialem. *ibid.*

29 Capituli conſilium, an requiratur in diſtributione Sacrorum Ordinum, quos Clerici tenentur ſuſcipere. *ibid.*

30 Ejuſdem conſilium, aut conſenſus an requiratur in alienatione bonorum ſpectantium ad Capitulum, vel menſem Epiſcopalem, aut alies Eccleſias. An in earundem conceſſione ad tempus, infeudatione, aut permutatione. *& num.* 31. 32. *&* 33. *ibid.*

34 Conſenſus prædictus quomodo probetur, aut an præſumatur. *ibid.*

35 In unione alicujus Eccleſiæ, aut in ſuppreſſione beneficiorum. *& num.* 36. *ibid.*

36 An ſufficiet, ſi conſenſus Capituli ſuperveniet. *ib.*

37 Item quando neceſſarius in arduis. Item ubi intervenit intereſſe Capituli, aut bonorum ad illud ſpectantium. *& num.* 38. *&* 39. *ibid.*

40 Item an neceſſarius in proceſſionibus indicendis. Vel alias ubi talis viger conſuetudo. *& n.* 41. *ibid.*

§. I V.

Miſcellanea.

42 Capitulum an debeat congregari tempore divinorum Officiorum, & a quo convocetur. *ibid.*

43 Capitulum Cathedralis, aut illius Decanus an poſſit acquirere poteſtatem puniendi Canonicos privative quoad Epiſcopum, aut alios Clericos. *p.* 119.

44 In declarando aliquem carere voce activa, ob non reſidentiam, aut perceptione fructuum, quomodo procedat. *ibid.*

45 An poſſit rejicere ab electione notorie privatum voce active, ſed nondum denunciatum. *ibid.*

46 In Synodo Diœceſana præſente Epiſcopo, an præcedat Vicarium generalem. *ibid.*

Et quando aligat adjunctos, de quorum conſilio, aut conſenſu Epiſcopus procedere poſſit contra Canonicos. *ibid.*

47 Percipiens fructus Canonici non reſidentis, an teneetur ſolvere penſionem ſuper dictis fructibus reſervatam. *ibid.*

48 An idem ſit, Capitulum, & ſinguli de Capitulo, & illius appellatione an veniant Canonici, & de materia. *& num.* 49. *ibid.*

50 Cepitulum quot Canonici faciant, & an ſemper ſufficient tres. *ibid.*

51 Quando eſt citandum, an hoc debeat fieri Capitulariter, & quomodo. *ibid.*

52 An repetat expenſas factas ſuper Jure electionis a futuro Epiſcopo. *ibid.*

C A P T U R A.

§. I.

Quandonam habeat locum, & exequi poſſit, & quos capi poſſit?

1 Contra debitorem an, & quando poſſit pro debito decerni. *ibid.*

2 An in domo capturandi, quid veniat nomine domus. *ibid.*

Et an in civilibus habeat locum, & an poſſit incipi judicium a captura, & quando, ac quæ requirantur. *ibid.*

3 Suſpectus de fuga an capi poſſit ſine citatione, & a Judice incompetente. *& num.* 4. *pag.* 120

5 Ad effectum capturæ quomodo debeat creditum probari. *& num.* 7. *ibid.*

6 An poſſit exequi die feriato ad honorem Dei. *& num.* 17. *ibid.*

8 An poſſit fieri contra peremptorie citatum, & contumacem. *ibid.*

9 Facta pro debito partim vero, & partim falſo, an ſit nulla in totum. *ibid.*

10 An, & quando ad ſolam querelam partis decerni poſſit. *ibid.*

11 In delictis facti permanentis an poſſit decerni non conſtito de corpore delicti. *ibid.*

13 An poſſit decerni in delictis levibus, & in alieno territorio, aut etiam in gravibus ſine præcedentibus indiciis, & quando aliter captus eſſet relaxandus. *ibid.*

An relaxetur in delictis, quæ merentur pœnam pecuniariem. *ibid.*

13 Executa ſi fuit contra inventum in habitu ſæculari, ſi alleget, aut probet ſe Clericum, quomodo procedendum, & de materia. *ibid.*

§. I I.

Captura, per quos, & a quibus committi poſſit, & quibus in locis criminaliter fieri.

14 An quilibet Ordinarius capi facere poſſit delinquentes in ſuo territorio. *ibid.*

15 Quænam ſint conſideranda ad hoc, ut hoc in paſſu quis ſit Judex competens. Et an privatus carens juriſdictione poſſit carcerare, & de ejus pœna. *ibid.*

16 Facta a Judice incompetente, an & quando ſit nulla. *pag.* 121

17 Licentia de capiendo conceſſa a Judice competente, an perpetuetur in ejus ſucceſſorem. *ibid.*

18 In criminalibus an poſſit fieri in domo delinquentis. *ibid.*

Et an indebita capturam committens teneatur actione injuriarum, aut alias quænam actiones competant capturato contra injuſte capturantem, & de materia. *ibid.*

Et an male captus ſubinde bene retineatur. *ibid.*

§. I I I.

Ad capturæ juſtitiam quænam requirantur?

19 An qualibet perſona poſſit in criminalibus carcerari, vel an adſint plures perſonæ privilegiatæ, ut Clerici, Nobiles, &c. & quibus in caſibus. *ibid.*

Item an debeat delictum eſſe tale, quod mereatur pœnam corporalem, præcedere indicia &c. *ibid.*

§. I V.

Effectus capturæ in flagranti.

20 Quænam dicatur captura facta in flagranti, quiſnam poſſit taliter capi, & quomodo contra talem procedatur. *ibid.*

CAR-

Digitized by Google

¶ CARCER.

§. I.

Carcer quid ſit, & quid ſit mala manſio?

1 Quotuplex ſit Carcer? ibid.
2 Carcer an ſit mala manſio? remiſſive. ibid.
3 An Captura & Carceratio ſint ſpecies ſervitutis? ib.
4 Quando ſit carceracio via juris, & a Judice, an ſit ſervitus? ibid.
5 Quando carcer dicatur ad penam, & licitus? p.122
6 An carcer infamiam inferat carcerato? ibid.
7 Loco carceris ubinam Judex reum conſignare poſſit. ibid.
8 Diuturna carceratio prohibetur, & quare? ibid.
10 An carcer ordinatus ſit ad penam? ibid.
11 An ſit locus ſanctus? ibid.
12 An ex ſola captura, vel poſitione in vinculis inferatur injuria perſonalis? ibid.
13 Quandonam carcer penam inferat. & *num.* 14. 15. & 16. ibid.
17 Quandonam carcerati retinendi ſint in vinculis & compedibus? & *num.* 18. & 19. ibid.
20 Cum carcet ſit locus ſanctus, an in eo ſit aliquid attentandum? ibid.
21 An meretrix exiſtens in carcere poſſit carnaliter cognoſci? ibid.
22 Bannitus an poſſit offendi in carcera? ibid.
23 Pena carcerem frangentium. ibid.

§. II.

Carcerari nemo poteſt pro Debito Civili, & qualiter procedat?

1 Carcerari nemo poteſt pro debito Civili, remiſſive. ibid.
2 An clericus carcerari poſſit pro debito mere civili? & *num.* 14. iaid.
3 Quibuſnam caſibus quis carcerari poſſit pro debito civili, ubi extenditur & reſtringitur? & *num.* 4. *ad* 8. ibid.
9 An quis capi poſſit pro debito fiſcali, & quandonam poſſit detineri in carceribus? & *n.* 10. ibid.
11 Quandonam heres debitoris carceretur? ibid.
12 An mulier honeſta poſſit carcerari pro debito civili. Item an Doctor; Item an minor. & *num.* 13. 15. & 16. ibid.
17 An in eriminibus mulieres honeſtæ poſſint carcerari, & qnomodo. & *n.* 18. ibid.

§. III.

Carcerari non debet Clericus antequam conſtet de crimine.

1 Quandonam Clericus carcerari poſſit. & *n.* 2. *p.*123
3 Si agatur de captura, quandonam judex ſecularis eam poteſt capi facere? ibid.
4 An paratus obedire debeat carcerari antequam conſtet de crimine? ibid.
5 An poſſit carcerari etiamſi eſſet lata ſententia ſuper crimine a qua eſſet appellatum? ibid.
6 Si agatur de pena corporali, a quonam judice debeat carcerati. & *num.* 7. ibid.
8 Clericus inquiſitus de violatione Monialis, vel alio delicto Capituli a quonam judice debeat carcerari. ibid.

§. IV.

Carceris perpetui pena an poſſit imponi, & quid operetur?

1 An locum habeat pena carceris perpetui de jure Civili, an vero de Canonico. & u. 2. & 3. ibid.
4 Quibuſnam æquiparentur condemuati ad perpetuos carceres; & de Jure Canonico. & *n.* 5. ibid.
6 Quare non imponatur carceris perpetui pena de Jure Civili, ſecus vero de Jure Canonico, & *num.* 7. & 8. ibid.

§. V.

Carceratus quando poſſit contrahere, vel non, & quid poſſit?

1 An donatio vel contractus factus in carcere valeat, & *num.* 2. ibid.
3 Si donatio facta ſit benemerito, & ratificatio extra carcerem, an valeat? ibid.
4 Quandonam valeant contractus facti in carcere? & *num.* 5. ibid.
6 An valeat contractus factus per carceratum injuſte cum detinente in carcere? & *n.* 7. & 8. ibid.
9 An valeat factus in carcere ad favoram potentis qui detinebat in carcere? & *num.* 10. *ad* 13. & *num.* 18. & 19. ibid.
14 An valeat factus cum eo qui procuravit carcerationem? ibid.
15 Si ſuſpectus de fuga captus injuſte dedit fidejuſſorem, an valeat ejus obligatio? p. 124
16 An valeat compromiſſum factum per carceratum cum eo qui fecit ipſum a judice injuſte carcerari? ib.
17 An ſuſpectus ſit contractus factus extra carcerem ab eo qui ſub cuſtodia carcerantis detinebatur? ibid.
20 Quid intelligitur quando dicitur carceratum non poſſe in carcere contrahere? ibid.
21 Quare non valeant contractus & obligatio facta per carceratum injuſte. & *num.* 22. & 26. ibid.
23 An carceratus a latronibus &c. valide ſe ſe obliget? & *num.* 24. ibid.
25 Quis dicatur injuſte carceratus? ibid.
27 Carceratio ſi ſit juſta an obligatio vel promiſſio facta valeat. & u. 28. & 29. ibid.
30 Si captura ſit ex una cauſa, venditio autem, vel obligatio ex alia cauſa diverſa, an valeat talis contractus. ibid.
31 An injuſte carceratus, ut quia captivus, & in carcere privato poſſit ſe obligare, valeatque obligatio facta alteri, non ipſi detinenti? ibid.
32 An minor captivus poſſit ſe obligare? ibid.
33 An contractus factus per carceratum cum tertio valeat, & præſumatur metus &c. & de materia? & *num.* 34. *ad* 37. ibid. ¶

CARCERATUS.

1 Cerceratus pauper a quo ſit alendus. ibid.
2 Condemnatus pro delicto, an debeat in carceribus detineri, nec ſententia exequi inſtantibus creditoribus, donec illis ſatisfecerit. p.125
3 Carceratus an poſſit ſe valide obligare, & de materis. ibid.
4 Carceratus pro delicto, an poſſit raccommendari pro debito civili. ibid.
5 Carceratus in uno loco, an poſſit arctari ad reſpondendum in alio. ibid.
6 An poſſit uppellare a carceratione, & intra quale tempus. ibid.
7 Carceratus etiam bannitus quod ſit tutus in carceribus, ut a nemine offendi poſſit. ibid.
8 Qui diu fuit in carceribus, aut diuturno tempore poſt patratum delictum fuit incarceratus, an relaxetur, aut mitius puniatur, & de materia. ibid.
9 Carceratus injuſte, an poſſit impune frangere carceres. ibid.
10 Nobilis, vel magnæ exiſtimationis quando debeat relaxari datis fidejuſſoribus, aut pignoribus. Idem de Clericis. ibid.
11 Carcerati an ſint relaxandi diebus Paſchatis, & Natalis Domini. ibid.
12 An tempus carceris imputetur in tempus exilii. ib.
13 Carcer an detur ad pœnam, vel ad cuſtodiam, & ideo qualis debeat eſſe carcer. ib.
14 Clericus injuſte carceratus an lucretur diſtributiones. ibid.
15 Carceratus ſpontanee, an præſumatur innocens. ib.

¶ CARDINALES.

§. I.

Cardinales quando eſſe cœperint, variæ opiniones recitantur.

1 Cardinales non erant tempore donationis factæ a Conſtantino Eccleſiæ. & *n.* 2. ibid.

3 Con

3 Cœpcrunt tempore Domini Pontiani Papæ & da matetia. & n. 4. ib.
5 Licet antiquitus principales ſacerdotes in qualibet Eccleſia Cardinales vocarentur, an hodie ſine licentia Papæ eſſe poſſint? pag. 126

§. II.

Cardinales qui ſint, & eorum officium.

1 Cardinales ſunt Cardines quibus tota machina mundi, & Eccleſiæ ſuſtentatur &c. ibid.
2 Pacem & unionem in Eccleſia Dei omninn tenentur procurare. ibid.

§. III.

Cardinalatus an ſit officium, & an per promotionem ad Cardinalatum vacent alia beneficia, & officia?

1 Cardinalatus an ſit officium, & ad Cardinalatum promotus efficiatur ſponſus alicujus Eccleſiæ; & de mareria. & n. 2. & 3. ibid.
4 An recuſari poſſit Cardinalatus? ibid.
5 An per Cardinalatum de jure vacent alia beneficia. & n. 6. ibid.

§. IV.

Cardinales creantur a Papa.

2 Cardinales creantur a Papa cum voto aliorum Cardinalium conſiſtorialiter & de materia. & n. 2. ibid.
3 Cardinales creati aliquandn fuerunt poſt obitum creantis; ubi exempla. & n. 4. ibid.

§. V.

Cardinales familiares Papa ſunt unum corpus cum eo.

1 Cardinales quare magis ſunt familiares Papæ, quam alii ſervientes, & remiſſive. & num. 2. ibid.
3 An veniant appellatione curialium in favnrabilibus. ib.
4 An contineantur in generali diſpoſitione odioſa, vel favorabili? & de materia. & num. 5. ibid.
6 Quamnam communionem habeant cum Papa? ibid.

§. VI.

Cardinalium Privilegia multa.

1 Cardinalium Collegium eſt honorabilius Eccleſiæ membrum. ibid.
2 Quis conſtituat collegium Cardinalium? ibid.
3 Cardinalium dignitas. & num. 4. ibid.
5 An jurare teneantur obedientiam Papæ prout alii. ib.
6 Eligunt Papam, quia de gremio eorum debet eligi; ib.
7 Collegium Cardinalium dicitur gremium Romanæ Eccleſiæ, & ſummum eſt &c. & num. 8. ibid.
9 Romanæ Eccleſiæ ſpeciales dicuntur, remiſſive. p. 127
10 Non ſubſunt Legatis qui non ſunt de latere. ibid.
11 Præcedunt Epiſcopos, & in quibus? ibid.
12 Judicant totum Orbem cum Papa, cujus ſunt Conſiliarii, remiſſive. ibid.
13 Pars Corporis Papæ eſſe dicuntur; & num. 14. 15. & 16. & 20. ibid.
17 Gremium Papæ ſunt & Eccleſiæ Romanæ. ibid.
18 Patritii ſunt ſcripti in diademate Principis &c. ibid.
19 Vinculum indiſſolubile eſt inter Papam & Cardinales. ibid.
21 Familiares Papæ dicuntur, communionemque habent cum eo, tanquam membra cum capite; & n. 22. ibid.
23 Senatores Papæ & Eccleſiæ ſunt, & gaudent omnibus privilegiis Senatoriis, & num. 24. & 25. ibid.
26 Sub generali diſpoſitione odioſa, & regula Cancellariæ non continentur, & n. 27. & 28. ibid.
29 Conſtitutiones canonicę pœnales, nec revocationes generales eos comprehendunt. & n. 30. ibid.
31 Lex cum non liget Papam, neque etiam Cardinales, ubi de materia. & num. 32. & 33. ibid.
34 Quandonam diſpoſitio comprehendat Cardinales; & de materia. & num. 35. & 36. ibid.
37 Offendens Cardinalem incidit in pœnam læſæ majeſtatis, niſi offenſio ſit licita, & quandonam. & num. 38. 39. & 40. ibid.
41 Stipulari poteſt Cardinalis pro Eccleſia. ibid.
42 Socii Papæ dicuntur Cardinales, ideo participant de ejus privilegiis. & num. 43. ibid.
44 Habent partem introitus cameræ Apoſtolicæ. ibid.
45 Gratia Collationis facta per Papam Cardinali, non eſt gratia, ſed remuneratio, & quare, & n. 46. p. 128
47 Cardinales privilegium habent, quod beneficia ſuorum familiarium non poſſint conferri per Papam ſine conſenſu Cardinalis Patroni. ibid.
48 Juriſdictionem Epiſcopalem habent in ſuis titulis & Eccleſiis ſibi ſubjectis. & num. 49. 51. ibid.
50 Conferunt minores ordines, & utuntur Epiſcopalibus inſignia, & benedicunt ſolemniter. ibid.
52 Soli judicant familiares ſuos, eorumque Palatia & domus præbent immunitatem confugientibus ad ea, & num. 53. ibid.

§. VII.

Collegium Cardinalium quid poſſit ſede vacante?

1 Eorum Collegium eſt honorabilius membrum Eccleſiæ & ad eos ſolos ſpectat Electio Papæ, & n. 2. ib.
2 Quot debeant concurrere Cardinales concordes ad Electionem? ibid.
3 Facta Electione per ſcrutinium, an & quando poſſint illi, qui dederunt votum uni, accedere ad alterum. & num. 4. & 5. ibid.
4 Quandonam ſcrutinium dicatur ruptum? ibid.
6 Quandonam Collegium Cardinalium poſſit tollere conſtitutionem Papæ? ibid.
7 An electus poſſit comparari in numero eligentium? ib.
8 An electo a duabus tertiis opponatur aliqua exceptio? ibid.
9 An in ſcrutinio poſſint pluries ad libitum nominari? ibid.
10 An habeat Collegium Cardinalium annatæ medietatem de omnibus Beneficiis Conſiſtorialibus, de quibus ſit proviſio in Conſiſtorio? & de materia. & num. 11. ibid.
12 An poſſit ſede vacante condere ſtatuta? ibid.
13 An poſſit moderari, vel diſpenſare, vel renuntiare expreſſe & creare Cardinalem? ibid. ¶

CATHEDRATICUM.

1 Cathedraticum unde dicatur, & quare Epiſcopo debitum. & num. 2. ibid.
2 Quo tempore ſolvatur; an poſſit præſcribi, aut quando cenſeatur remiſſum. ibid.
3 An Epiſcopus poſſit illud exigere tam pro futuro, quam pro præterito non ſoluto. ibid.
4 An conſuetudine poſſit aliter introduci. p. 129
5 In qua quantitate ſit ſolvendum. ibid.
6 Quinam ad id teneantur, & quinam ſint exempti, ubi da Regularibus, illorumque Monaſteriis. & n. 7. ib.

CAUTIO.

1 Quænam dicatur cautio ſufficiens. ibid.
2 Quænam ſit cautio iuratoria, & quinam ad illam admittantur, & quinam non. *uſque ad num. 14.* ibid.
15 Ad juratoriam admiſſus, qualiter jurare debeat. ib.
16 Uſufructuarius quam cautionem dare debeat. ibid.
17 Quam det donatur omnium bonorum, qui ſibi reſervavit uſumfructum. pag. 130
18 Teſtator an poſſit in præjudicium hæredis hanc cautionem remittere. ibid.
19 Fiſcus uſufructuarius an teneatur dare cautionem. ibid.
20 An pater filio ratione uſusfructus, quem habet in bonis filio. ibid.
21 *De non offendendo*, qualiter ſit præſtanda, & qualis. ibid.
22 An mox dicta rumpatur etiam per injuriam verbalem, aut falſa accuſatione, vel teſtimonio. ibid.
23 An rumpatur, ſi quis contraveniat, antequam etiam adverſarius illam præſtet. ibid.
24 Item an rumpatur ab illo, qui occidit bannitum. ibid.
25 Item an rumpatur per adulterium. ibid.
26 Prædicta an ſit favorabilis, vel odioſa. ibid.
27 Item an rumpatur offenſione facta extra territorium Judicis, coram quo fuit præſtita; Et an valeat cautio de ingrediendo certam Civitatem. ib.
28 *De non offendendo* in genere facta an comprehendat

Digitized by Google

dat hæredes activa, aut paſſive, fœminas, ſocios itineris &c. *ibid.*

29 An ſit temporalis, vel perpetua, & an tollatur per ſupervenientem precem. Et an Judex requiſitus teneatur illam caſſare. *ibid.*

30 Inimicus an poſſit cogi ad hanc cautionem præſtandam, imo & ejus filii, amici, familiares &c. pro ſe & filiis ſuis &c. & quomodo, & an requiratur prævia cauſæ cognitio. *ibid.*

31 An dicatur rupta, ſi filii naturales tantum offenderunt. *ibid.*

Item ex nova cauſa, & quando hæc præſumatur. *ib.*

32 Cautio Mutiana an a vidua præſtanda de reſtit. reſtituendo legato, ſi intra annum luctus nubat. *ib.*

CEDULONES.

1 Cur affigantur contra excommunicatos, an cum figuris Dæmonum, & an contra paratos ſatisfacere, & quomodo. *p.* 131.

2 An poſſint affigi pendente termino ad appellandum. *ibid.*

3 An quis ſit citandus ad videndum affigi cedulones &c. *ibid.*

4 Affixi contra excommunicatos abſolvendos a Papa, an, quomodo, & quando poſſint amoveri, & reaffigi pendente recurſu ad Papam pro abſolutione. *ibid.*

5 An poſſint amoveri ſine licentia Superioris Eccleſiaſtici, & in dubio quis præſumatur illos amoviſſe. *ibid.*

6 Lacerans cedulones, aut illorum partem, an incidat in excommunicationem, & quando, & quid in tentanre. *ibid.*

7 An Clericus, qui in illis denunciabatur excommunicatus, ſi illos laceret, ſit privatus, vel privandus Beneficio. *ibid.*

CENSURA.

1 Poteſtas ferendi Cenſuras Eccleſiaſticas a quo ſit, & quis ſit ejuſdem capax, tum activa, quam paſſive. *ibid.*

2 Ad ferendam Cenſuram an requiratur Juriſdictio, & qualis, & an Exempti, & Rex; Regina &c. poſſint ab Ordinariis cenſura ligari; & an poſſit extra Provinciam exerceri. *ibid.*

3 Præſcribens facultatem excommunicandi, an dicatur præſcripſiſſe facultatem ſuſpendendi. *ibid.*

4 Facultas ferendæ cenſuræ præſcripta an ad alium extendatur; & an præſcribens facultatem ligandi, præſcribere dicatur etiam facultatem abſolvendi. *ibid.*

5 Cenſuram ferre volens an debeat habere expeditum uſum ſuæ juriſdictionis: ubi an Vicarius, aut Delegatus, Epiſcopo, aut delegante excommunicato &c. recuſato &c. *p.* 132.

6 An poſſit Judex aliquem excommunicare in propria cauſa, & quando. *ibid.*

7 Occulte excommunicatus, an poſſit licite, aut valide in alium ferre cenſuram. *ibid.*

8 Cenſura an debeat eſſe juſta. *ibid.*

9 An Laicus poſſit ferre cenſuras ſaltem de auctoritate Papæ. *ibid.*

Et an ſuperiores poſſint abſolvere a cenſuris a ſuis inferioribus latis, & quomodo. *ibid.*

10 An ſucceſſor ejus, qui tulit cenſuras, poſſit abſolvere, & an abſolutio poſſit delegari, & cui. *ib.*

11 In articulo mortis quis poſſit abſolvere. *ibid.*

12 Abſolutio an debeat dari gratis, nec aliquid dari poſſit ad redimendam vexam. *ibid.*

13 Cenſuram an ferre poſſit etiam Lex, vel ſtatutum, & an illa ligentur delinquentes extra territorium legis, vel certe in loco exempto. *ibid.*

14 Alia eſt latæ, & alia ferendæ ſententiæ, & quænam verba contineant cenſuram latæ, vel ferendæ ſententiæ. *ib.*

15 Cenſura, ut incurratur, an debeat eſſe ſcita, & an ignorans poſſit ab homine excommunicari. *ibid.*

16 Quænam ignorantia excuſet a cenſura, & an requiratur ſcientia, quod tali delicto ſit annexa cenſura. *ibid.*

17 An poſſit cenſura irretiri ob delictum occultum. *p.* 133.

18 A cenſuris a Jure latis, quis abſolvat. *ibid.*

19 In quem finem ferantur cenſuræ, an ſint perſonales, illiſque ubique locorum inhæreant, & an ſemper timendæ. *ibid.*

20 An in cenſuram incidat, qui non poteſt ſatisfacere præcepto eidem ſub cenſura injuncto. *ibid.*

21 An cenſura ſuſpendatur per appellationem. *ibid.*

22 Quoad abſolutionem an aliquando in judicatum tranſeat. *ibid.*

23 Invalida, an liget in aliquo foro, & an tunc timenda ſit. *ibid.*

24 An ſit nulla lata poſt appellationem interpoſitam, & de materia. *& n.* 25. *ibid.*

26 An ſit nulla lata a ſuſpenſo, notorie excommunicato, recuſato, non ſervatis ſervandis, contra exemptum, aut continens errorem intolerabilem. *ibid.*

27 An peccet mortaliter, qui quoquo modo contra cenſuram operatur. *p.* 134.

28 An incidant in excommunicationem dantes facultatem vexandi Judices Eccleſiaſticos ob cenſuram latam. *ibid.*

29 Ignorantes ſe eſſe cenſura irretitos, an peccent agendo contra illam. *ibid.*

30 In dubio, an quis ſit tenendus pro excommunicato. *ibid.*

31 Cenſura ligatus divina celebrans, an & quando fiat irregularis, & an excuſet ignorantia, & qualiter hæc probanda. *& n.* 32. *&* 33. *ibid.*

34 Contemnens cenſuras, quibus pœnis afficiatur, ubi de aggravatione &c. *ibid.*

35 Abſolutus ob mortis periculum ab illo, qui alias extra periculum non habuiſſet poteſtatem, an ceſſante periculo debeat de novo petere abſolutionem ab habente poteſtatem, & quando, ac quomodo. *ibid.*

36 Injuſte excommunicans ad quid teneatur excommunicato. Item non ſervatis ſervandis, & quas pœnas incurrat, & an debeat ferri in ſcriptis. *ib.*

37 Cenſura ligari quinam poſſint. *ibid.*

38 An requiratur trina monitio, aut citatio & quando, ac quomodo, & an perſonalis. *& num.* 39. 40. *&* 41. *ibid.*

42 Abſolvi a cenſura an poſſit etiam invitus, & quænam ſint ſervanda in abſolutione. *p.* 135.

§. II.

Cenſura excommunicationis.

43 Quid, & quotuplex ſit excommunicatio, & quibuſnam ſuffragiis privet. *& num.* 44. *ibid.*

45 Quinam excommunicare poſſint. Et excommunicatio a Jure contra quos feratur. *& num.* 46. *&* 47. *ibid.*

48 An excommunicatis poſſint miniſtrari ſacramenta licite, aut valide. *ibid.*

49 Excommunicatus an, & quando careat ſepultura Eccleſiaſtica, ac auditione Miſſæ privetur. *& num.* 50. *ibid.*

51 Excommunicatus, ſuſpenſus &c. ſuſcipiens ſcienter ſacros Ordines, an ſit irregularis. *p.* 136.

52 An, & quando careat uſu juriſdictionis, ejuſque actu non valeant, & de materia. *ibid.*

53 Item an careat fructibus Beneficii, illiuſque bona adminiſtrare poſſit. *ibid.*

54 An poſſint eidem conferri dignitates licite, aut valide, aut alia beneficia, aut collata ante excommunicationem poſt eandem amittat. Et quid de excommunicatis ob recurſum ad Judicem Laicum, & an ceſſante excommunicatione collatio nulliter facta reviviſcat, & de materia. *ibid.*

55 An poſſit eſſe tutor, curator, aut ſtare in judicio vel ut actor, vel ut reus, per ſe, vel per procuratorem etiam ad probandam nullitatem cenſuræ, & quomodo; aut in judicio ſe defendere &c. *& num.* 56. *p.* 137.

57 An poſſit eſſe teſtis in judicio, Advocatus &c. aut in teſtamentis, ac aliis &c. *p.* 171

58 An, & quando poſſit licite aut valide contractus celebrare, votum ſolemne emittere, &c. hæret inſtitui &c. *ibid.*

59 An, & quando ſit ab omnibus vitandus, & an requiratur declaratio ſeu denuntiatio. *& num.* 64. *ibid.*

60. Com-

60 Communicare cum excomunicato, quando quis poſſit, & de pœna communicantium ſine cauſa, & *num.* 61. & 62. *ibid.*
63 Quid ſi nominatim monitus ut eaeat ab Eccleſia ob eacommunicationem nolit exire. *ibid.*
65 Excommunicatus pro alia cauſa, quam pro hæreſi, inſordeſcens per annum an ſit ſuſpectus de hæreſi, & de aliis pœnis inſordeſcentium, & quomodo inſordeſcentia probetur, & de mateeia. *pag.* 128
66 Excommunicatio canonis *ſi quis ſuadente* per quam actionem contra Clerieos incueratur. *ibid.*
67 Univerſitas an poſſit excommunicari. *ibid.*
68 An poſſit excommunicatio ferri contra non contumacem, & quæ culpa requiratur. *ibid.*
69 Lata contra ſcienter aliquid facientes, an afficiat etiam ignorantes affectate, & contra uſurpantes extendatur etiam ad mandantes. *ibid.*
70 Ob penſionem non ſolutam an incurratur abſque declaratione penſionarii, & de materia. *pag.* 172
71 Excommunicationis ſententia, an debeat ferri in ſcriptis. *ibid.*
72 Excommunicatus ob percuſſionem levem Clerici an poſſit ab Epiſcopo abſolvi, & quid ſi percuſſio fuit gravis; & quid ſi percuſſus, aut percutiens eſt Regularis. *ibid.*
73 An ſit abſolvendus niſi prius ſatisfecerit parti, & quomodo. *ibid.*
74 Abſolutio an poſſit dari etiam abſenti: & quando detur ad eeincidentiam, & ad cautelam. & *num.* 75 *ibid.*
76 Quid ſit excommonicatio minor, a quo poſſit ferri, & quinam ejus effectus. *ibid.*

§. III.

Cenſura ſuſpenſionis.

77 Quid ſit ſuſpenſio & quotuplex, & ad quem effectum feratur. & *num.* 78. *pag.* 139
79 Pœnalis an prærequirat monitionem, & an ſuſpendatur per appellationem. *ibid.*
80 Suſpendere quis poſſit, & a Jure contra quos feratur. & *n.* 81. *ibid.*
82 Suſpenſus a Jure an poſſit abſolvi a ſuo Ordinario: Et lata ad arbitrium quamdiu duret. *ibid.*
83 An ſuſpenſus a Jure, ſi Divina ex officio facit, fiat irregularis. *ibid.*
84 An prohibeatur percipere Sacramenta. *ibid.*
85 Suſpenſus ab officio an ſit ſuſpenſus ab ordine, juriſdictione, & adminiſtratione &c. miniſterii Eccleſiaſtici: Item an ſuſpenſus ab ordine, ſit ſuſpenſus a juriſdictione: Item an ſuſpenſus ab uno ordine ſit ſuſpenſus a reliquis &c. Et an ſuſpenſus in uno loco ubique remaneat ſuſpenſus. & *num.* 86. *ibid.*
87 Suſpenſus a juriſdictione, a quibus ſit ſuſpenſus. *ibid.*
88 Suſpenſus a beneficio an ſi ſuſpenſus a fructibus: Et quid ſi ſit ſuſpenſus ab officio. Item an ſuſpenſus ab adminiſtratione Sacramentorum ſit ſuſpenſus a celebratione Miſſæ. *ibid.*
89 An Epiſcopus incurrat ſuſpenſionem in caſibus a Jure, vel ab homine non expreſſis. *ibid.*
90 An ſuſpenſus a Beneficio, ſi plura beneficia habeat, ſit ſuſpenſus ab omnibus. *ibid.*
91 Item an ſit ſuſpenſus etiam a Beneficiis, quæ poſſidet extra Diœceſim ſuſpendentis. *ibid.*
92 An ſuſpenſus a Beneficio poſſit acquirere aliud. Et an talis prohibeatur Beneficium conferre. *ibid.*
93 An ſuſpenſus a Beneficio, ſit ſuſpenſus ab officio. *ibid.*
94 Suſpenſio an poſſit fieri contra Capitulum, & quænam tunc eidem prohibeantur; & an ſuſpenſo Capitulo ſint ſuſpenſi ſinguli de Capitulo. *ibid.*
95 Suſpenſus pee annum an teneatur ſtare ad computum biſexti tunc incidentis. *ibid.*
96 Suſpenſus ab exercitio alicujus Ordinis, an fiat irregularis ſuſcipiendo alios Ordines, ſicut & eaercens ordinem, a cujus exercitio eſt ſuſpenſus. *ibid.*
97 An ſuſpenſus ob malam Ordinum ſuſceptionem, uti per ſaltum, ſit capax conſequendi Beneficium. *ibid.*

§. IV.

Cenſura Interdicti.

98 Interdicere quis poſſit, & contra quos feeatur interdictum a Lege. *ibid.*
99 Quotuplex ſit interdictum. & *num.* 100. *ibid.*
101 In inteedicto locali generali, quænam Sacramenta in loco perfici, ſeu miniſtrari prohibeantur. & *n.* 102. & 103. *ibid.*
104 Tempore interdicti tam localis, quam perſonalis, tam generalis, quam ſpecialis, quomodo prohibeatue ſepultura Eccleſiaſtica. *pag.* 141
105 An tempore inteedicti geneealis localis poſſint aliqui ex laicis admitti. *ibid.*
106 An ſepultus in loco non ſacro tempore interdicti localis, illo ceſſante poſſit eahumari, & ſepeliri in loeo ſacro. *ibid.*
107 Interdicto locali, ſeu Eccleſia ſpeciatim interdicta, quænam officia, aut Sacramenta in illa miniſtrari prohibeantur, & quid veniat nomine dictæ Eccleſiæ. & *n.* 110. *ibid.*
108 An electiones in Eccleſia interdicta fieri prohibeantur. *ibid.*
109 An interdictum tam generale, quam ſpeciale violetur, ſi conditiones illius partim ſerventur, & partim non. *ibid.*
111 Quas pœnas incurrant violantes interdictum, ubi de irregularitate. &c. & *numero* 112. 119. & 120 *ibid.*
113 Fratres Minores an poſſint tempoee interdicti admittere fratres aut ſorores ſui Tertii Ordinis. *pag.* 142
114 Quid ſit interdictum perſonale generale, & quid perſonale ſingulare, quæ perſonæ in illis comprehendantur; ac quænam tunc prohibeantur. & *n.* 116 *ibid.*
115 An tolli debeat, ſi quis de univerſitate interdicta velit, & promittat ſatisfacere. *ibid.*
117 Interdictum an poſſit fieri tantum quoad certos effectus. Et interdictus ab Eccleſia, an & quomodo illam ingredi poſſit. *ibid.*
118 Interdictu ab ingreſſu Eccleſiæ quænam prohibeantur. *ibid.*
120 Celebrans coram interdicto, aut eundem ſepeliens in Eccleſia, an fiat irregularis. *ibid.*
121 Quinam interdici poſſint, & Univerſitate interdicta, quinam interdicti cenſeantue, uti & interdicto Clero, populo &c. & *n.* 122. *ibid.*
123 Loco generali interdicto, uti Civitate, quænam loca inteedicta cenſeantur. *pag.* 143
124 An loco interdicto deſtructo, ſi poſtea reædificetue, eemaneat interdictum, remiſſive. *ibid.*

C E N S U S.

§. I.

Cenſus quid ſit, & quis poſſit eum creare?

1 Quid ſit cenſus, & quis imponere poſſit cenſum ſupee re ſua, aut aliena. & *n.* 2. & 3. *ibid.*
4 An ſit validus ſupee ea emphyteutica, & quando. *ibid.*
5 An hæees gravatus poſſit illum imponere ſuper fideicommiſſo, ut ſuper ſundo alienari prohibito & quomodo. & *n.* 9. & *ſeqq.* *ib.*
14 Quid ſi fundus ſit pro medietate prohibitus alienari & pro medietate liber. *ibid.*
15 An cenſus impoſitus ſupee bonis fideicommiſſi, ſi adſunt bona libera ſuſtineatur in dictis bonis liberis. *ibid.*
16 An poſſit a minori cenſus imponi, & quomodo. Et quid ſi major factus cenſum ſolveeit &c. & *n.* 17. 18. & 19. *ibid.*
20 Mulier an poſſit creare cenſum, & quomodo *pag.* 144
21 Item an prodigus. Item filiusfam. & in quibus bonis. Item Dominus habens dominium eeſolubile. Item maritus in fundo dotali, poſſint eeeare cenſum. & *n.* 22. 23. & 24. *ibid.*
25 Adminiſtrator bonorum publicorum, an & quando poſſit ſuper illis cenſum imponeee. *ibid.*
26 Item an Clericus ſupee bonis Beneficii, aut ſuper illis, ad quotum titulum fuit ordinatus. Item

an

uſufructuarius &c. poſſint creare cenſum. *ibid.*
27 Fideicommiſſarius an poſſit cenſum creare ſuper re ſibi nondum tradita. *ibid.*

§. II.

Super quibus poſſit creari cenſus.

28 An poſſit creari ſuper rebus immobilibus, vel quæ pro immobilibus habentur. *ibid.*
29 An cenſus ex ſui natura computetur inter mobilia, vel inter immobilia. *& n. 30. & 31.* *ibid.*
32 An ſuper cenſu perpetuo alius cenſus creari poſſit. *ibid.*
33 An creari poſſit ſuper rebus mobilibus. Item ſuper juribus & actionibus perſonalibus &c. *& num. 34.* *ibid.*
35 An ſuper perſona ſola poſſit conſtitui cenſus, in quo ſola perſona obligetur. *& num. 36.* *ibid.*
37 An fundus, ſuper quo imponitur cenſus, debeat eſſe frugifer, & quomodo, & quid ſi non ferat integrum cenſum vel abſolute, vel tantum pro aliquo tempore. *& num. 38. 39. & 40.* *ibid.*
41 An ſuper re magni redditus poſſit creari parvus cenſus. Et an plures ſuper eodem fundo, ſine conſenſo primi Domini. *ibid.*
42 Conſtitutus ſuper univerſitate bonorum ſine expreſſione alicujus fundi certi, an valeat. *ibid.*
43 Item an ſit neceſſaria expreſſio finium fundi, ſuper quo imponitur. *ibid.*
44 An creari poſſit ſuper pluribus fundis incertis, & illimitatis, vel ſuper uno fundo certo, & una ſimul ſuper omnibus bonis, vel cum generali hypotheca ſuper illis, & quomodo. *ibid.*
45 An poſſit de uno fundo in alium transferri abſque novo conſenſu fidejuſſorum, & abſque novatione. *ib.*
46 An ad illius valorem debeat creari juxta Bullam Pii V. & quod ſuper illo fiat inſtrumentum publicum. *p. 146.*
47 An cenſus creatio tanquam in facto conſiſtens præſumatur, vel probari debeat. *ib.*
48 Quo titulo, & quomodo poſſit in alium transferri. *& n. 49. ib.*

§. III.

De pactis illicitis in cenſu.

50 An, & quando pactum contra ſubſtantiam, vel naturam contractus cenſualis vitiet ipſum cenſum & quodnam illud ſit. *& num. 51. & 52.* *ib.*
53 Pactum anticipatæ ſolutionis, an vitiet cenſum, vel habeatur pro non adjecto. *ibid*
54 Et quid de pacto, quod caſus fortuitus ſpectet ad emptorem, vel venditorem cenſus. *ib.*
55 Item quid de pacto reſtringente venditori cenſus facultatem alienandi rem cenſui ſuppoſitam. *ibid.*
56 Item quid de pacto, quod moroſus cenſus debitor teneatur ad intereſſe lucri ceſſantis, vel cambium: vel quod teneatur ad expenſas, & ſalaria: vel quod amittat rem cenſuatam, aut in aliquam pœnam incidat. *p. 147*
57 Item quid de pacto, quod debitor cenſus illum ſolvat liberum ab omni onere, etiam illo, quod ex natura contractus ſpectat ad emptorem. Item quod reſtringit facultatem redimendi cenſum: vel certe quod inducit neceſſitatem redimendi cenſum, aut quod Dominus poſſit ad libitum ſuum repetere pretium. *& num. 58. & 59. ib.*

§. IV.

Fundus cenſitus an vendi poſſit?

60 An facultas vendendi fundum cenſitum aliquo pacto auferri poſſit. Et an emptor talis fundi cognita rei veritate poſſit reſcindere contractum. *ib.*
61 An & quando in alienatione fundi cenſiti ſit facienda Domino denuntiatio, & de prelatione eidem competente, & alias in caſu contrario quænam jura eidem competant. *& num. 63. ib.*
62 An poſſit fundus cenſitus hypothecari, locari, cedi, permutari, in ſolutum, aut dotem dari. &c. *ibid.*

§. II.

Cenſum quis teneatur ſolvere, & in quo loco, ac tempore.

64 Quiſnam teneatur ſolvere cenſum, & quid ſi ille, qui creavit cenſum, fundum cenſitum vendidit. *p. 148.*
65 An quilibet hæres teneatur in ſolidum: Item an fidejuſſor &c. *ibid.*
66 An, & quando ſolvere teneatur poſſeſſor fundi cenſiti. *ibid.*
67 Item an uſufructuarius. *ibid.*
68 An poſſidens partem fundi cenſiti poſſit conveniri pro integra ſolutione. *ibid.*
69 An, qui aliquando ſolvit, poſſit cogi ſolvere etiam in futurum, & quando. *ibid.*
70 Quo tempore, loco, ac in qua moneta ſolvendus ſit cenſus. *& num. 71. ib.*
72 Dominus cenſus an teneatur reſtituere; vel in ſortem imputare fructus perceptos ex contractu nullo. *ibid.*
73 Pro cenſus exactione quænam remedia & actiones competant, & an poſſit exigi via executiva, *& num. 74. & 75.* *ibid.*

§. VI.

De extinctione Cenſus.

76 Si perit fundus cenſitus aut domus &c. an, & quomodo pereat cenſus. *& n. 77. & 78.* *pag. 149.*
79 Quid ſi domus &c. quæ caſu perierat, reædificetur, an cenſus ſuſtineatur ſuper domo reædificata: & quid ſi fundus, qui perierat v. g. aquarum inundatione, ad culturam denuo redigatur. *ibid.*
80 Quomodo extinguatur redemptione, aut actuali pretii reſtitutione. *ibid.*
81 An poſſit redimi per partes invito Domino. *ib.*
82 In redemptione cenſus an, & quomodo debeat præcedere disdicta: & quid ſi Dominus nolit recipere pretium. *ibid.*
83 Quis poſſit redimere: & an Dominus cenſus poſſit cogere venditorem ad redimendum. *& num. 84.* *p. 150.*
85 An debitor cenſus poſſit in aliquibus caſibus non ſolvere, licet non redemerit. *ibid.*
86 In redemptione cenſus an poſſit reſtitui pretium in alia ſpecie, quam in pecunia numerata, ut compenſatione &c. *ibid.*
87 An Dominus, ejus hæres, aut quilibet tertius teneatur revendere cenſum. *ibid.*
88 An extinguatur præſcriptione, & quomodo: & an preſcriptio proſit pro annis tam præteritis, quam futuris. *& n. 89.* *ibid.*
90 An data cenſus nullitate, attamen debeantur fructus pro tempore, quo cenſus habuit implicitum ſtatum validitatis, & ſic ante oppoſitionem de nullitate. *p. 151.*
91 Si duo ſuper eodem fundo capaci cenſum emerint, & poſtea debitor cenſus fundum cenſitum vendere velit, quis eorum in emptione ſit præferendus. *ibid.*
92 An ex cenſu nullo, ſi non debentur fructus qua tales, debeantur ſaltem ratione damni & intereſſe. *ibid.*
93 An cenſus ſuſtineatur, ſi pecunia in ipſo contractu non fuit numerata. *ibid.*

CESSIO JURIUM.

1 Quinam juri ſuo cedere poſſint. *ibid.*
2 An debitor cedere poſſit in præjudicium creditorum, & quando. *ibid.*
3 An ceſſio jurium in potentiores valeat, aut timore futuræ litis, & quinam dicantur potentiores, & de

de materia. & n. 4. ibid.
5 Tutori, vel Curatori actio an cedi poſſit contra minorem. pag. 152
6 Jura perſonalia perſonis annexa, an cedi poſſint. Item uſusfructus, jus uſus, habitationis facultas, privilegium perſonale, facultas eligendi, quam quis habet ad proprium commodum &c. ibid.
7 Retractus ſanguinis an cedi poſſit, aut jus retractus conventionale. ibid.
8 Primogenitura an cedi poſſit, & quando. ibid.
9 Item an jus Societatis. Item an operæ artificiales conſiſtentes in opere dumtaxat artificis, vel in officio perſonæ. Item jus repetendi dotes, quod habet uxor marito vergente ad inopiam &c. & n. 10. & 11. ibid.
12 An omne id, quod cedi poteſt, poſſit etiam tranſmitti, & e contra. ibid.
13 Fideicommiſſum univerſale an tranſmitti poſſit. ibid.
14 Jura paſſiva, vel actiones paſſivæ an cedi poſſint. ibid.
15 Quæ jura, & actiones tranſeant, & competant ceſſionario, remiſſive. ibid.
16 Ceſſio jurium an ſit ſtricti juris. ibid.
17 Ceſſionario an competant omnes exceptiones, quæ competunt cedenti. ibid.
18 Ceſſionarius quomodo continuet poſſeſſionem cedentis, illumque repræſentet. Et an lis cœpta cum cedente afficiat etiam ceſſionarium, & an teneatur Ceſſionarius ad juramentum in litem. ibid.
19 Cedens an teneatur ceſſionario inſtrumentum nominis ceſſi edere, ut agere queat contra ſuum debitorem. pag. 152
20 Ad quem ſpectet periculum nominis ceſſi, ſeu an cedens obligetur, quod nomen ceſſum ſit exigibile, vel ſufficiat, quod illud ſit verum, & de materia. & n. 21. ibid.
22 Cedens nomen jam ſolutum, vel actionem an teneatur pœna ſtellionatus, & ad damna &c. ibid.
23 Ceſſio facta ſine cauſa, ac titulo an ſit valida, vel ſi titulus fuit nullus &c. ibid.
24 An cedens poſt ceſſionem poſſit aliquid facere in præjudicium ceſſionarii, uti confitendo, liberando &c. ibid.
25 An requiratur citatio debitoris, quando creditor dicti debitoris nomen alteri cedit. ibid.

¶ CHRISMA.

Chriſma quid ſit, & a quo peti debeat. numero 1. & 2. ibid. ¶

CITATIO.

1 Quid ſit citatio judicialis, quomodo, ac quo jure ad actus judiciales neceſſaria, & quomodo. ibid.
2 Quotuplex ſit citatio, ubi de dilatoria, & peremptoria, & quando utraque citatum contumacem reddat. & n. 3. ibid.
4 Citatio per proclama quæ ſit, & quomodo differat ab edictali. pag. 154
5 Per litteras, ſeu edictalis quando fiat. ibid.
6 Per edictum a quo Judice decerni poſſit, & an a delegato, & quando. ibid.
7 Per edictum an debeat fieri in ſcriptis, & in quot locis, & alias quænam ſint obſervanda. ibid.
8 Per edictum contra intereſſe prætendentes cum perſona citanda eſt certa. ibid.
9 Per edictum an, & quomodo fiat, ſi reperitur animal ſine cuſtodia damnum dans. ibid.
10 Per edictum an concedatur in odium notorii ſpolii citando omnes &c. & an tunc liget Clericum. ibid.

§. I.

Alia requiſita ad legitimam citationem, & de modo exequendi illam.

11 Quomodo citatio debeat continere nomen & cognomen Judicis, Rei, actoris, cauſam, commiſſionem Judicis, locum, ad quem quis citatur, terminum ſeu diem comparendi &c. & numero. 12. uſque 17. ibid.
17 An citatio ſit nulla, ſi apponatur terminus nimis brevis ad comparendum; & an dies executæ citationis computetur in termino. pag. 155
18 Die feriata ad non feriatam an fieri, exequi poſſit. ibid.
19 An & quando debeat eſſe perſonalis, ut afficiat citatum; & quid ſi alias ad notitiam citati pervenerit, & quomodo Nuntio referenti de diligentiis factis in quærendo citatum credatur. num. 20. & 21. ibid.
22 Illa quæ fit perſonaliter, an poſſit fieri oretenus, & ſine ſcriptis, & quid de illa quæ fit ad domum, & quomodo. & n. 23. ibid.
24 Citatio verbalis an prohibeatur fieri in Eccleſia, & quid in Judice Laico. ibid.
25 An Judex poſſit citare perſonaliter, aut realiter reum exiſtentem in alieno territorio. pag. 156.
26 An citatio debeat produci, & reproduci in actis, & quomodo, ac coram quo, ac quomodo credatur nuntio. ibid.
27 Citationem Auditoris Cameræ extra Curiam quinam exequantur. ibid.
28 Citatio nulliter facta quomodo convalidetur. pag. 153. ibid.

§. II.

Quando, & in quibus ſit neceſſaria citatio.

29 An ſit neceſſaria in quovis actu judiciali, aut extrajudiciali, & quando ſit citandus ipſe principalis, & quando ipſius procurator. ibid.
30 An ſit neceſſaria ad ſententiam, & qualis, ac quando. & n. 31. 32. 33. 34. & 36. ibid.
35 An in executione ſententiæ, quæ fieri petitur ſuper eadem re, ſuper qua lata fuit ſententia, an ſit neceſſaria nova citatio. pag. 156.
36 An in ſententia ferenda contra illum, qui captus, vel arreſtatus aufugit, ſit neceſſaria citatio. ibid.
37 An citatio ſit neceſſaria etiam in notoriis. ibid.
38 An ſit neceſſaria in declaratione caducitatis a Domino facta contra emphyteutam ob canonem non ſolutum. ibid.
39 An ſit neceſſaria in taxatione expenſarum. ibid.
40 An in cauſa judicati &c. & dum capiuntur pignora &c. ad effectum illa ſubhaſtandi, & deinde ſubhaſtantur, requiratur citatio, & de materia. pag. 158.
41 An requiratur ad obtinendam poſſeſſionem alicujus rei, quam alius injuſte poſſidet, & ſic quando agitur de ejiciendo injuſto poſſeſſore. ibid.
42 An requiratur in examine teſtium ad perpetuam rei memoriam, & quomodo. ibid.
43 Quid ſi citandus ſit præſens in judicio, vel delictum Rei notorium, ſit ſuſpectus de fuga alicujus negotium non principaliter tangatur, aut in cauſis ſummariis, in quibus proceditur de plano, & abſque figura judicii, eritne neceſſaria citatio. & n. 44. 45. 46. & 47. ibid.
48 An ſit citandus, qui frivole, & fruſtratorie appellavit &c. vel qui ſtatim poſt executam citationem ivit in longinquas Regiones; aut ille, qui abſolute reſpondit ſe nolle comparere; aut citatus ad totam cauſam diſceſſit non relicto procuratore. ibid.
49 Item an requiratur citatio, quando Judex procedit ex officio, vel ad ſuam tantum informationem. ibid.
50 An in cauſa hæreſis contra inquiſitum potentem. pag. 159.
51 An requiratur in executione ſententiæ coram Judice a quo poſt deſertionem ob non interpoſitam, ſeu introductam appellationem. ibid.
52 An ſit neceſſaria in conceſſione ſequeſtri. ib.

§. III.

De effectibus Citationis.

53 Quomodo arctet citatum ad comparendum: & quomodo debeat accuſari contumacia non comparentis, & an Judex teneatur contra contumacem procedere, vel novo termino gratiare. ibid.
54 An inducat præventionem in concurſu Juriſdictionis. ibid.
55 An perpetuet Juriſdictionem Judicis delegati, & quando. ibid.

57 An

Digitized by Google

56 An interrumpat præſcriptionem 30. vel 40. annorum. *ibid.*
57 An inducat vitium litigioſi, ut lite pendente nihil poſſit innovari. *ibid.*
58 Edictalis, in qua fuerunt citati omnes ſua intereſſe putantes, quid operetur. *ibid.*
59 Per edictum affixa in locis rei emendæ viciois, an reddat emptorem ſecurum ab evictione. *ibid.*
60 Cum clauſula *ſi ſua putaverit intereſſe*, an & quando arctet Clericum, remiſſive. *ibid.*
61 Citationis defectus an impediat executionem rei judicatæ ſententiarum etiam conformium. *ibid.*
62 Citatus a Judice incompetente, an, & quando debeat comparere, & allegare ſuam exemptionem. *ibid.*
63 Citatus ad unam cauſam an teneatur reſpondere etiam in alia, pro qua non fuit citatus. *ib.*
64 An, & quando citatus teneatur comparere perſonaliter. *ibid.*
65 An teneatur comparere, ſi locus, ad quem fuit citatus, non eſt tutus, & quid ſi offeratur ſalvus conductus &c. *pag.* 160.
66 Citatus abſolvendum, ſi fatetur debitum, an teneatur ad expenſas citationis, & quando. *ibid.*

CLAUSULÆ COMMUNES.

1 An poſſit Notarius etiam non rogatus apponnere in inſtrumentis clauſulas ſalutares apponi ſolitas. *ibid.*
2 Quando ſunt de illis, quæ regulariter conſueverunt apponi, an præſumantur appoſitæ de notariorum ſtylo, & an aliquid operentur, ſi v. g. teſtator erat perſona idiota. Et quid ſi ſunt de illis, quæ non conſueverunt appont, & quid de clauſula codicillari. *& n.* 3. *ibid.*
4 Dum Notarius clauſulas coram teſtatore legit, ſi non contradicat, an cenſeatur illas approbare. *ib.*
5 Clauſula generalis antecedens an explicetur per ſpecialem ſubſequentem, & e contra, & quomodo clauſula generalis ſit reſtringenda. *ibid.*
6 Clauſula univerſalis an comprehendat omnia, & quid operetur. *ibid.*
7 Clauſulæ, quæ veniunt acceſſorie ad contractum, ſi contractus eſt ſimulatus; & ipſæ ſimulatæ judicantur. *ibid.*
8 Revocatoria alicujus legis, quomodo illam revocare videatur. *ibid.*
9 Appoſitæ in prima commiſſione, an cenſeantur repetitæ in ſecunda, aut in aliis. *ibid.*
10 Poſitæ in privilegiis an cenſeantur habere clauſulam *quatenus perſuti velit*. *pag.* 161
11 Præſervativæ, an tribuant de novo jus, aut vero tantum prius præexiſtens aſſervent. *ibid.*
12 Plura reſpiciens determinabilia an debeat omnia uniformiter determinare. *ibid.*
13 Executivæ a Notariis poni ſolitæ poſt perfectum contractum, ut *de quibus &c. quæ omnia &c.* an mutent diſpoſitionem, & an litteris Apoſtolicis aliquid operentur. *ib.*
14 Clauſulæ *ſuper quibus omnibus & ſingulis petit ſibi jus & juſtitiam miniſtrari*, in libellis quid operetur. *ibid.*
15 *Salva moderatione* poſita in ſententia an faciat eſſe locum compoſitioni etiam poſt illam. *ib.*
16 *Cum acceſſibus, & regreſſibus* an faciat venditam eſſe ſervitutem. *ibid.*
17 *Ne plus peti poſſit*, quid operetur in teſtamento. *ib.*
18 *Salvo conſenſu Domini, & non aliter &c.* an liberet vendentem feudum a caducitate. *ibid.*
19 *Et ſi quid pluris dono* in venditione poſita an auferat beneficium *L.* 2. *de reſcind. ven.* *ibid.*
20 *Ad habendum*, vel *quibus dederit* in emphyteuſi quid operetur. *ibid.*
21 *Tunc & eo caſu* in ſubſtitutione quid operetur. *ib.*
22 *Codicillaris* an obliquet. inſtitutionem, & faciat directam tranſire in fideicommiſſariam, & quid adhuc operetur. *ibid.*
23 *In perpetuum* an faciat emphyteuſim tranſitoriam in extraneos. *ib.*
24 *Conſtituti* poſita in inſtrumento dotali, quid operetur. *ibid.*
25 *Si & in quantum* poſita in admiſſione poſitionem, quod jus reſpondenti præſervet. *ibid.*
26 *Sine præjudicio*, quale præjudicium præſervet. *ib.*

CLAUSULÆ APOSTOLICÆ.

1 Clauſula *motu proprio, & certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis*, an, & quando tollat omnem ſubreptionem: aut ſit ab impetrante juſtificanda aut poſſit dari contra illam de ſubreptione; aut probari falſa narrata, & an vitietur taciturnitate cauſæ finalis, aut expreſſiona falſæ cauſæ? An tollat obſtacula cohærentia perſonæ: & quos alios effectus operetur, & an inducat diſpenſationem ſuper pluralitate Beneficiorum. *ibid.*
2 Clauſula *ſupplentes*, cum clauſula *motus proprii*, an ſuppleat defectum juris naturalis, vel Divini, uti citationis &c. Item defectus cauſæ, maxime ſubſtantiales, & an operetur in præjudicium tertii, & quid aliud operetur. *pag.* 194.
3 *Sine retardatione ſolutionis penſionis*, quomodo limitet juriſdictionem Commiſſarii, donec penſio ſolvatur, & quando hæc clauſula ſit ſolita apponi &c. *ibid.*
4 *Amoto quolibet detentore*, de quo intelligatur; an requirat obſervantiam Juris judiciarii, cum agitur de amovendo? An habeat vim expreſſionis coloratæ poſſeſſionis, de quo eſt facienda mentio. An & quando faciat executorem mixtum &c. *pag.* 164
5 *Inducas, & inductum defendas*, quam poteſtatem det executori. An eidem tribuat perpetuam juriſdictionem; quæ defenſio ei active competat; an tollat vitium attentatorum, & quando dicta juriſdictio expiret. *ibid.*
6 *Appellatione remota*, de qua appellatione intelligat, & de ejus affectibus: an auferat beneficium reſtitutionis in integrum &c. *ibid.*
7 *Quorum tenore*, quomodo deroget conſtitutionibus anterioribus; quare adinventa, an procedat tam in reſcriptis motu proprio, quam ad inſtantiam partis emanatis &c. *pag.* 165.
8 *Sine præjudicio executionis litterarum Apoſtolicarum, & Tacito Brevi, & judicato* poſita in litteris appellationum, quid operetur, & quomodo ac quando cenſeatur tali clauſulæ ſatisfactum reali paritione, fructuum reſtitutione, expenſarum refuſione &c. *& n.* 9. *ibid.*
10 *Volumus autem*, quid operetur. *pag.* 166.
11 *Vocatis vocandis*; *ſervatis ſervandis*; vel *ſi ſibi conſtiterit*, an faciant executorem mixtum; de quibuſnam vocandis intelligatur; an faciat cauſam appellabilem &c. *ibid.*
12 *Verificato prius* in proviſionibus Beneficiorum Jurispatronatus, quem effectum operetur, & quomodo exequatur. *p.* 167.
13 *Ut aſſeris, & ut aſſeritur*, quomodo inter ſe differant, & quid operetur. *ib.*
14 *Quatenus Jus patronatus mixtum*, quam cauſæ cognitionem importet. *ibid.*
15 *Ex nunc, prout ex tunc*, quomodo trahat unum tempus ad aliud, & de illius effectu, ac quando faciat actum retrotrahi &c. *ib.*
16 *Si & in quantum*, quid operetur. *p.* 168.
17 *Gratis ubique*, quid operetur, & an deroget conſuetudini legitime præſcriptæ aliquid accipiendi. *ibid.*
18 *Si ita eſt*, an importet conditionem, ac requirat cauſæ cognitionem. *ib.*
19 *Tunc & eo caſu*, an arctet conditionem ad caſum expreſſum. *ib.*
20 *Omni meliori modo*, quid operetur, quos defectus ſuppleat, in teſtamentis, an ſuppleat clauſulam codicillarem &c. *ibid.*
21 *Statum, merita cauſæ*, in commiſſionibus, appellationum, quid operetur. *ibid.*
Item quid operetur clauſula *cujus litis ſtatum*, an præſervet litteras a ſubreptione, &c. *ibid.*
22 *Sine Præjudicio*, & *dummodo tempore data non ſit alteri jus quæſitum*, quodnam jus cuicumque præſervet, maxime in traditione poſſeſſionis in receptione canonis poſt declaratam caducitatem: uti de clauſula *ſine præjudicio devolutionis, ſeu caducitatis*. &c. *ib.*
23 *Sine præjudicio venientium ab inteſtato*, poſita in legitimatione, ad quam ſucceſſionem habilitet legitimatum, & de ejus materia. *p.* 169.
24 *Dumodo tempore datæ &c.* de quo tempore intelligatur; item de quo jure, & de materia. *ib.*
25 *Anteferri*; quam ſubreptionem tollat, ac quomo-

do ſaciat de poſteriore priorem, & de materia. *d. n. 24. ad fin. & n. 25.* *pag.* 170.
26 *Arbitrio tuo*, vel *judicio tuo*, quomodo importent arbitrium boni viri, aut requirat Juris ordinem, & de materia. *ibid.*
27 *Audias, cognoſcat, & juſtitiam faciat*, an & quando auferat rem judicatam. *ibid.*
28 *Dummodo ſeptem Miſſæ &c.* in Altari privilegiato &c. quomodo intelligenda. *ibid.*
29 *Pro jurato*, quales habeat vires juramenti, an obliget ad obſervantiam contractus invalidi &c. *ib.*
30 *Arbitrio Rotæ*, an omittere faciat rigorem Juris, & ſervare æquitatem, ac quomodo. *ibid.*
31 *Conſcientiæ tuæ committimus oneramus &c. diſcretioni tuæ &c.* quando denotet eſſe electam induſtriam perſonæ, impediat ſubdelegationem, requirat partis citationem &c. *ibid.*
32 *Volumus autem, quod ſi alias Chriſti fidelibus dictam Eccleſiam viſitantibus &c.* quando faciat indulgentiæ conceſſionem eſſe nullam, ſi fuerit prius alia conceſſa &c. *ibid.*,
33 *Te a quibus vis excommunicationis &c. abſolventes* quomodo tollat impetranti obſtaculum gratiæ, quid alias operetur, & an comprehendat irregularitatem &c. *ibid.*
34 *In tua, & tuæ familiæ præſentia*, in Oratoriis privatis an habeat effectum Domino abſente, & quid veniat nomina familiæ &c. *ibid.*
35 *Conſentientibus dilectis filiis &c.* quem conſenſum requirat. *ibid.*
36 *Ut pretium ſubrogetur in aliud prædium emendum*, an aggravet tam emptorem, quam venditorem. *ibid.*
37 *Dummodo centum pro Rectore*, an ſit conditionalis, quomodo juſtificanda; de qua moneta; & quænam Parocho in congruam imputari poſſint. *ib.*
38 *Dummodo intruſus non ſit*, de qua intruſione intelligatur; an importet conditionem; quis dicatur intruſus, & de materia. *pag.* 172.
39 *Habita, vel non habita poſſeſſione*, poſita in reſervatione penſionis, ad quod tempus operetur. *ib.*
40 *Quam, & quas*, an reſtringat juriſdictionem ad expreſſa, & de eius effectu. *ibid.*
41 *Summarie, ſimpliciter, ſine ſtrepitu, & figura judicii, ſola veritate inſpecta, & de plano*, quas Juris ſolemnitates tollant, ubi etiam quænam ſint cauſæ ſummariæ, & quinam poſſint dare commiſſiones cum his clauſulis. *& num.* 42. 43. 44. 46. *&* 47. *ibid.*
45 *Manu Regia*, quæ facultas procedendi abſque ordine judicii per hanc clauſulam detur. *pag.* 173.
48 *Si per diligentem examinationem illum idoneum repereris &c.* an importet cauſæ cognitionem judicialem: & poſita in mandatis de providendo de parochialibus importet neceſſitatem examinandi etiam alias approbatos &c. *ibid.*
49 *Contradictores compeſcendo*, de quibus intelligatur. *ib.*
50 *Prout Juris, & de Jure*, quid operetur. *ibid.*
51 *Perinde valere*, quomodo revalidet gratiam. *ib.*
52 *Non aliter, alias, nec alio modo*, an importet conditionem &c. *pag.* 176.
53 *Pro expreſſis habentes*, quid operetor. *ib.*
54 *Non obſtantibus*, quænam obſtantia gratiæ tollat, an & quando tollat privilegia, an in præjudicium tertii, & an inducat diſpenſationem, & alia, prout. *ibid.*
55 *Decretum irritans*, quid operetor, ac quos liget, ac de eius effectibus. *ibid.*
56 *Diſtrictius inhibentes*, an prohibeat, vel irritet actum. *ibid.*
57 *Derogatoria* cum claoſula *quorum tenores*, an & quando tollat diſpoſitiones contrarias antecedentes, aut ſubſequentes, & de materia. *pag* 174.
58 *Circa*, vel *circiter*, & *ipſo facto*, *ipſo Jure*, *de Jure & de facto*, quomodo intelligantur. *& n.* 59. *&* 60. *ibid.*
61 *Sine vitio ſpolii*, qnid operetur. *& n.* 62. *ib.*
63 *In omnibus, & per omnia*, qoid comprehendat. &c. *ibid.*

C L E R I C I.

§. I.

Clericorum obligatio.

2 Qualiter obligentur ad caſtitatem. *ibid.*
2 An impedimentum dirimens contrahat, qui Ordines minores ſuſcipt, credens, iis eſſe annexum votum caſtitatis. *ibid.*
3 Subdiaconus uxorem ducens quas pęnas incurrat. *& n.* 11. *pag.* 176.
4 Quomodo teneatur recitare horas Canonicas *& n.* 5. *ibid.*
6 Quomodo, & quando teneantur ferre habitum & tonſuram; & contravenientes quas pœnas incurrant, & an amittant Beneficia; ac de privilegiis fori & Canonis illum deferentium. *& numero*. 7. *&* 19. *ibid.*
8 An poſſit dici Apoſtata dimmittens habitum Clericalem. *ibid.*
9 Quinam dicatur habitus Clericalis. *ibid.*
12 In minoribus conſtituti an poſſint ducere uxorem; & de privilegiis Clericorum coniugatorum. *p.* 178
13 Clericus coniugatus, an, & quando mortua uxore recuperet privilegia. *ibid.*
14 Bigamus an gaudeat privilegio fori, & Canonis & an teneatur probare ſuam uxorem fuiſſe Virginem quando illam duxit. *ibid.*

§. II.

Quæ ſint prohibita Clericis; quæ permiſſa?

15 An ſint Domini fructum ſuorum beneficiorum & an poſſint de illis teſtari, & quomodo debeant dare ſuperflua pauperibus &c. *& n.* 16. 17. *&* 18. *pag.* 178.
19 An poſſint vivere ex bonis Beneficii, & patrimonialia conſervare. *ibid.*
20 In majoribus conſtitutis quomodo ſit prohibita negotiatio, & quænam dicatur negotiatio. *& n.* 21. *uſque* 26. *pag.* 221.
27 An poſſit Clericus in propria domo per ſamulum &c. vendere proprios fructus cum lucro. *ibid.*
27 An propter unicam negotiatiooem poſſit Clericus puniri. *ibid.*
28 An Clericus negotiator teneatur lucrum reſtituere, vel dare pauperibus. *ibid.*
29 An Clericis ſit ſaltem licita Societas. *ibid.*
30 Clericis an poſſit aſſumi ad officium ſæculare. *ib.*
31 An poſſit exercere medicinam: aut Advocatum agere, aut Procuratorem coram Judice Laico, aut Eccleſiaſticos. Item an eſſe teſtis, aut Notarius in judicio laicali. *pag.* 179.
32 An poſſit eſſe executor teſtamentarius. *ibid.*

§. III.

In quantum conveniri poſſint Clerici?

33 An, & quomodo poſſint conveniri ultra id, quod facere poſſunt, & de materia, & de Capitulo *Odoardus*, quando debeat locum, & an eidem Clericus renunciare poſſit. *& n.* 34. 35. *&* 36. *ibid.*

§. IV.

Alia Clericis partim permiſſa, partim prohibita?

37 An Clericus poſſit dotare filiam ſuam ſpuriam de fructibus ſui beneficii. *ibid.*
38 Olim furioſus, ſed nunc ſanæ mentis an ſit capax omnis beneficii, & quid ſi laboret morbo caduco. *ib.*
39 Clericus hæres an teneatur ultra vires hæreditatis. *ibid.*
40 An poſſint ab Epiſcopo cogi vivere in communi. *ib.*
41 Beneficiatus an, & quæ poſſit adire ſtudia ſine licentia ſui Epiſcopi, & quando poſſit cogi ad reſidentia. *ibid.*
32 Reſignans beneficium quomodo amittat privilegium. Et an ad effectum gaudendi privilegio ſoſficiat, ſi inſerviat Eccleſiæ tantum in temporalibus: & an ſufficiat, ſi habet beneficium tantum in comendam. *ibid.*

§. V

De aliis privilegiis Clericorum.

43 An, quomodo, ac quando ſint immunes a gabellis, collectis, & poteſtate laicali, tam quoad perſo-

ſonas, quam quoad bona, tam in perſonalibus, quam in realibus, & etiam quoad bona patrimonialia. *uſque ad n. 86. ibid.*
44 An ſaltem, & quomodo tendatus denuntiare gabellario bona, quæ emunt, aot tranſportant pro ſa & ſua familia. *pag* 180.
67 Clericia quomodo competat privilegium fori, & quomodo ad hunc effectum ſufficiat poſſeſſio Clericatus: an poſſint huic privilegio renunciare: An ſit hoc privilegium de jure Divino, & de pœnis contravenientium. *& n. 68. & 69 pag. 227. & n.* 85. *pag.* 183.
70 Clericus an trahat ad ſe Laicum litis, vel criminis conſortem, cohęredem, correum, &c. *pag.* 184.
71 Fidejuſſor, aut depoſitarius an poſſit conveoiri coram Judice Laico pro depoſiti reſtirutiona &c. *& n. 75. & 79. ibid.*
72 Succedens Laico ante litem captam coram quo Judice conveniatus. *ibid.*
73 Veniens ad cauſam principaliter pro ſuo intereſſe, an trahat cauſam ad ſuum forum. *ibid.*
74 Succedens Laico in jure univerſali poſt litem cæptam, an teneatur illa proſequi, coram quo fuit cæpta. *ibid.*
75 Cleticus tutor an convaniatur coram Laico pro reddenda rationc &c. *ibid.*
76 An poſſit reconveniri coram Judice Laico. *ib.*
77 Actor laudatus, uti de aviction e &c. an trahat cauſam ad ſuum ſotum. *ibid.*
78 Actor, an & quando ſequatur forum Rei, & quid in cauſis Eccleſiaſticis, puri facti, &c. *& n. 82. ibid.*
79 Clerici ſpoliantes Laicum, an convaniantur coram Laico, & quomodo. *pag.* 185.
80 Eccleſia, aut Clericus petens reſtitutionem in integrum, coram quo Judice illa petat, aut quando agit ex remedio reintegrandæ, aut retinendæ. *& numero* 81. *ibid.*
83 In cauſa ſeudali, an Cleticus poſſit conveniri coram Judice Laico. *ibid.*
84 Aa in realibus, ſive in actiona reali, aut in rem, poſſit conveniri coram Judice Laico. *ibid.*
85 Privilegium fori quando competat Clericis in minoribus conſtitutis. *ibid.*
86 Clerici an gaudeant immunitate etiam quoad Judicem Eccleſiaſticum in criminibus non exceptis. *ibid.*
87 An poſſint axtrahi ab Eccleſia Regularium exemptorum ab Epiſcopo. *pag.* 186.
88 An poſſint ligari Laicorum legibus aut ſtatutis. *& n.* 89. *ib.*
90 Clerici an peccent vendendo rem cariori pretio, quam a poteſtare Laica fuit taxatum. *ibid.*
91 Quomodo gaudeant Clerici privilegio Canonis *ſi quis ſuadente*, & an in illius pœnas incurrant ſpoliantes Clericum etiam venatorem armis &c. Item capientea Clericum, illumque ducentes ad ſuum carcerem. Et quid in Clerico incorrigibili, & quando dicatur talis &c. *& n. 92. ibid.*
93 Clericus ſe immiſcens enormitatibus, ut perdat privilegium fori, an ſufficiat unum delictum. *ib.*
94 Quando poſſit degradari. *ibid.*
95 Clerici in crimine læſæ Majeſtatis an ſint immunes a Judice Laico. *ibid.*
96 An teneantur ad taxam factam a communitate pro ſalario Medici. *ib.*
97 An clericus non ſufficienter punitus a Judice Eccleſiaſtico, poſſit a Laicis privari ſui bonis. *ibid.*
88 An poſſit jurare coram Judice Laico, & ab illo examinari. *ibid.*
99 Ao delinquens in Clericatu, ſi poſtea matrimonium contrahit, poſſit puniri a Laico. *pag.* 187.

§. VI.

Quis cognoſcat, an Clericus gaudeat privilegio fori, & an captus ſit Clericus?

101 An id ſolus Judex Eccleſiaſticua cognoſcat, & an Judex Laicus debeat interim ſuperſedere. *& n.* 120. *ibid.*
103 Clericus captus a Laico in habitu ſæculari, aut Clericali, an & quando ſit Judici Eccleſiaſtico remittendus, maxime dum cognoſcatur ſuper Clericatu, & quis deſuper cognoſcat. Et quomodo probetur Clericatus. *uſque ad numer.* 110. *ibid.*

§. VII.

De delictis & pœnis Clericorum.

111 An poſſit Cleticus donare ſuæ concubinæ: Et de pœnis concubinatiorum aut fornicariorum, & an poſſint deponi. *ibid. & numero* 119. *&* 122. *ibid.*
112 Clerici, etiam Regulares, an & quando poſſint ſtudere Juri Civili, & da pœnis contravenientium. *pag.* 188.
113 Uſurarii an deponendi, & quomodo, & an poſſint ab Epiſcopo reſtitui. *& n.* 114. *ibid.*
115 Clericus committens delictum, propter quod ipſo jure privetur Beneficio, teneatur illud dimittere in conſcientia, ante ſententiam Judicis, & da materia. *ibid.*
116 Armorum delatio quomodo Clericis prohibita, & de pęnis illa ferentium. *ibid.*
117 Blaſphemator, aot negotiator qua pœna puniatur, remiſſiva. *ibid. & n.* 128 *ibid.*
118 Sodomita quomodo puniatur. *ibid.*
120 Gerens ſe pro ſacerdote, cum talis non ſit, quomodo deponatur, & quid ſi celebret miſſam. *& n.* 125. *pag.* 189.
121 Jaculator, Hiſtrio, & ſcurra quomodo puniatur. *ibid.*
123 Stuprans per vim, quomodo puniatur, & quomodo ſtuprans ſine vi, & an teneatur ſtupratam dotare. *ibid.*
124 Accuſans aliquem criminaliter, ſi propterea ſequatur pæna ſanguinis, an fiat irregularis. *ibid.*
126 Ebrioſus quomodo puniatur. *ibid.*
127 Seipſum percutiens, vel conſentiens ſuæ percuſſioni an incidat in pęnam canonis. *ibid.*
129 In civilibus conſentiens in Judicem laicum, aut in criminalibus. *ibid.*
130 Abortum ſoetus in fęminis procurantes, quomodo puniatur. *ibid.*
131 Falſitatem in litteris Apoſtolicis exercentes, aut falſitatem in litteras aliorum Principum, quomodo puniantur. *ibid.*
132 Perjuri an ſint privati, aot privandi ſuis beneficiis. *pag.* 190
133 Propter furtum qua pęna puniantur, ant propter homicidium qualificatum, ut in Epiſcopum &c. *ibid.*
134 Invadens Clericus gladio evaginato Vicarium generalem, quomodo puniatur. *ibid.*
135 Aſſaſſinus quomodo puniatur, & an debeat talis declarari a Judice Eccleſiaſtico. *ibid.*
136 Clerici a profanis Baccanalium licentiis abſtinere jubentur. *ibid.*
137 Clericus an poſſit torqueri, & a quo. *ibid.*
138 Alienæ Diœceſi, an & quando ſit admittendus ad celebrandum. *ibid.*
139 Clerici an poſſint retinere feudum laicale, & an poſſint tunc dici laicorum ſubditi. *ibid.*
140 An teneantur ad hoſpitandum milites, & de materia. *ibid.*
141 Citatus a Laico cum clauſula, *quoſcumque ſua intereſſe putantes*, ſi comparet, an teneatur ſtare ſententiæ ejuſdem Judicis Laici. *ibid.*
142 Clericorum nomine in odioſis an veniant Canonici. *ibid.*

COADJUTORIA.

1 Ob quam cauſam detur coadjutor Epiſcopo aut Beneficiato. *& n. 3. ibid.*
2 Quotuplex ſit, & an perpetuus cum futura ſucceſſione dicatur habere beneficium, teneaturque ad horas canonicas, ac ferre habitum & tonſuram. *& num.* 4. *ibid.*
5 Coadjutor Epiſcopi an poſſit ingredi Civitatem Pontificaliter, ac in Pontificalibus uti Cruce, cappa &c. & an eidem miniſtranti Canonici aſſiſtere debeant. *ibid.*
6 Si tempore datæ Coadjutoriæ coadjutus eſſet mortuus, an haberet locum ſucceſſio. *ibid. & num.* 28. *ibid.*

d 2 7 Coa-

7 Coadjutorja temporalis, & revocabilis, quando detur Rectori, & quomodo. *ibid.*
8 Cum futura ſucceſſione datus an & quando teneatur pro Coadjuto deſervire. 191
9 Coadjutor an eximat Coadjutum a reſidentia. *ib.*
10 Quando habeat vocem activam, & paſſivam in Canonicatibus, & poſſiot ambo eodem tempore in Capitulo eſſe, *ibid.*
11 An Coadjutor cum in Capitulo agitur de intereſſe Coadjuti teneator exire. *ibid.*
12 Ubi debeat ſedere Coadjutor Canonici: Et Coadjutor præbendæ Diaconalis, an præcedat Canonicos præbendæ ſubdiaconalis, & diſtributiones cuinam debeantur. *ibid.*
13 Coadjutus an habeatur pro præſente ratione infirmitatis ac ſi non habeatur Coadjurorem, licet coadjutor non interſit. *ibid.*
14 Datus cum ſatura ſucceſſione quando teneator ad profeſſionem fidei, ac qoando capiat poſſeſſionem. *ibid.*
15 An, & quando Canonici poſterius proviſi præcedant Coadjutores, & in quo loco iſti faciant functiooes, ad quas teneatur coadjutus. *& n.* 25. *&* 26. *ibid.*
16 Diverſa, ad quæ non teneatur Coadjutor: an ſibi, aut coadjuto optet; An poſſit eſſe executor Apoſtolicus &c. *ibid,*
17 Quam poteſtatem habeat Coadjutor Epiſcopi cum futura ſoççeſſione. *ibid,*
18 An poſſit cedere Coadjutoriæ, etiam in vito Coadjuto. *ibid.*
29 An confeſſio Coadjutoris noceat Coadjuto. *ibid*
20 In electionibus, vel aliis proviſionibus Coadjutor an poſſit conſtituere procnratorem. *ibid.*
21 Habens dignitatem, & coadjutoriam in Capitnlo an habeat tantum unum vocem. *ibid.*
22 An Coadjutori debeant ſuſtentatio a Coadjuto. *ib.*
23 An Coadjuto poſſint imponi mulctæ ob culpam Coadjutoris. 192
24 Capitula an poſſint rejicere coadjutorem. *ibid.*
27 Coadjutoria an cenſeatur conceſſa in gratiam Coadjuti, an coadjutoris, an iſte teneatur reſidere, & an expiret Coadjutoria, ſi Coadjutor fiat impotens &c. *ibid.*
28 Coadjutoria conceſſa in forma *dignum* an expitet, ſi ante illius executionem decedat Coadjutus, qui tamen vivebat tempore datæ. *ibid.*
29 An cenſeatur inducta affectio Beneficii, ſi coadjutoria non habuit effectum ob impedimentom circa perſonam coadjutoris &c. *ibid,*
30 Coadjutoria obtenta ſub prætextu infirmitatis, qualis infirmitas juſtificari debeat. *ibid.*
31 An in illa debeat juſtificari qualitas narrata. quo Beneficio ſit Annexa cura animarum. *ibid.*
32 An petens Coadjutorem ob morbum &c. poſſit conſenſum revocare. *pag.* 193.
33 An Curatis &c. detur Coadiutor perpetuus. *ibid.*
34 Dignitatibus, aut Canonicis, an detur Coadjutor temporalis. *ib.*
35 Epiſcopis quomodo dentur Coadjutores temporales, ſeu ſuffraganei, & quando perpetui, ſeu cum futura ſucceſſione, & an ad id requiratur conſenſus Capituli. *& n.* 36. *ib.*
37 An requiratur conſenſus patronorum Laicorum in conceſſione coadjutoriæ. *ibid*
38 An coadiutor debeat habere qualitates reqoiſitas ab obtinendam præbeodam coadjuti. *ibid.*

¶ COEMETERIUM.

Cæmeterium Eccleſiæ quid ſit, & ex quibus probetur, vel non?

1 Cœmeterium ubi ſitum ſit? *p.* 144.
2 An ſit locus ſacer? *ibid.*
3 An faciat Eccleſiam dici curatam? *ibid.*
4 Quænam immunitas ipſi conceſſa? *ibid.*
5 Ex qoibus probetur? *ibid.*

COLLEGIATA ECCLESIA.

§. I

Collegiata Eccleſia quæ dicatur, & ex quibus probetur?

1 Quid ſit Collegiata Eccleſia? *& n,* 2. *ib.*
3 Quotuplex ſit? *ibid*
4 Ex quibus probetur? *& n.* 5. *&* 6. *ib*

§. II.

Collegiatarum Prælati, & Capitulum quid poſſint ſine Epiſcopo?

1 An Prælatus & Capitulum collegiatæ Eccleſiæ conferant Canonicatus ſuæ Eccleſiæ? *& n.* 2. *ibid.*
3 Ad quos ſpectet Electis & præſeotatio, & inſtitutio? *ibid.*
4 An alia beneficia, ultra Canonicatus in Collegiata ſpectent ad Capitulum? *ibid*
5 An idem ſit in collegiatis Religioſorum? *ibid.*
6 An Electio Abbatis ſpectet ad conventum Religioſorum? *ibid.*
7 An in Cathedrali Epiſcopus debeat conferre Canonicatus & præbendas cum Conſilio Capituli ſui & de materia. *& n.* 8. *ibid.*
9 An electio prælati Eccleſiæ Collegiatæ de iure communi ſpectet ad capitulum dictæ Eccleſiæ, & de materia. *ib.*
11 An ſtatuta poſſiot facere Prælati, & Capitulum inferiores ſine licentia ſuperioris &c. & *n.* 12. 13. *&* 14. *ibid.*

COLONI.

2 Colonus fructus e re conducta &c. ad domum ſuam auferens, an ſit fur. *ibid.*
2 Volens vendere fructus, an teneatur illos vendere Domino fundi. *pag.* 195.
3 Renuncians caſibus fortuitis cum clauſula *& omnibus aliis*, quibus renunciaſſe conteatur. *ibid.*
4 An & quando conventus defendatur a Dominn in foro Domini. *ibid.*
5 An poſſit ſine Domioi licentia incidere arbores frugiferas. *ibid.*
6 Vivens expenſis Epiſcopi quando gaudeat immunitate Eccleſiaſtica, a collectis &c. & alias an ipſe, vel Dominus collectas ſolvat. *ibid.*
7 Partiarius Epiſcopi quando gaudeat privilegio fori &c. & ſit ab aliis oneribus immunis. *& n.* 8. *ib.*
9 Quinam dicatur coloous partiarius, & ad quid teneatur. *ibid.*
10 Coloni Regularium quas decimas ſolvere teneantur. *ibid.*
11 Habitantes in domibus ruralibus Commendatorum an ſubſint Epiſcopo. *ibid.*

COMMENDA.

2 A quo inventa, in quem finem, & quid ſit: an inducat incompatibilitatem, & an ſit materia ſimoniæ. *ibid.*
2 Quoruplex ſit, & de effectibus. *& n.* 3. *ibid.*
4 Perpetua in cujus favorem concedatur, & quomodo *ibid.*
5 Quid ſit commenda perpetua. *ibid.*
6 Quam poteſtatem habeat commendatarius perpetuus in beneficio commendato. *ibid.*
7 Commendatarius Monaſterii Regularium cum cura animatum an teneatur reſidere. *ibid.*
8 Temporalis an poſſit conoedi ab Epiſcopo, & quid in Parochialibus, aut Curatis. *ibid.*
9 Commenda Equitum Hieroſolymitanorum an connumeretur inter Beneficia. *pag.* 196.
10 Commendam perpetuam habens, an dicatur habere benficium, & qualitates Beneficiatorum habere debeat. *ibid.*
11 Commenda ceſſante, an dicatur Beneficium vacare ut prius, & non per mortem commendatarii. *ib.*
12 A Pontifice data an in dubio intelligatur de perpetua, *ibid.*

COMPENSATIO.

1 An poſſit fieri a debitore, qui juravit ſolvere debitum. *& n.* 2. 3. *&* 4. *ibid.*
5 Debiti unius Societatis cum credito, quod quis habet ſub nomine alterius Societatis, an fieri poſſit. *ibid.*
6 An habeat locum liquidi cum illiquido, & quando *ib.*

7 Item

7 Item an valeat ſpeciei ad quantitatem. *ibid.*
8 An admittatur in alimentis, vel penſione. *ib. & num.* 21. *ibid.*
9 Quando habeat locum quantitatis ad quantitatem. *ib.*
10 Anni ſterilis cum fertili in locatione, quando habeat locum. *ibid.*
11 An admittatur in depoſito. *ibid.*
12 An quando habeat locum in delictis. *ibid.*
13 Compenſatio an fiat pro rata, & ad impediendas uſuras, & caducitatem. *pag.* 197.
14 An admittatur contra inſtrumentum habens executionem paratam. *ibid.*
15 An extinguat hypothecam, & quando. *ibid.*
16 An fiat ipſo jure, etiamſi non opponatur ab homine, & quando. *& n.* 18. 23. *&* 25. *ibid.*
17 In compenſatione quæ fit ipſo jure, an requiratur ſcientia &c. compenſare debentis. *ibid.*
19 Opponens compenſati[illegible]n videatur fateri debitum. *ibid.*
20 In foro interno an ſit licita, ſi adſunt creditores anteriores. *ibid.*
21 An ſemper fieri poſſit cum debito liquido, etiamſi non ſit executivum. *ibid.*
22 Compenſationem opponens, an poſſit declarare ſe velle compenſare magis cum uno, quam cum alio debito, & an poſſit poſtea variare. *ibid.*
24 Quomodo habeat vim ſolutionis. *ibid.*
26 An poſſit opponi etiam poſt factam executionem. *ibid.*
27 Debitum neceſſarium an poſſit compenſari cum legato, & an voluntarium. *& n.* 28. *ibid.*
29 Generis ad genus an detur compenſatio. *ib.*
30 An habeat locum ſpeciei ad ſpeciem. *ib.*
31 Item an admittatur quantitatis ad quantitatem *ib.*
32 Pecunia certo loco debita, an poſſit ubique compenſari. *ibid.*
33 An & quando compenſatio admittatur, etiamſi non extingueret totum debitum. *ibid.*
34 Compenſari an poſſit debitum alterius. *pag.* 198.
35 Compenſare qui poteſt, an moram committat. *ib.*
36 Donatio facta inter vivos, an facta cenſeatur animo compenſandi. *ibid.*

COMPOSITIO.

1 Facta cum reo an dicatur gratia, an actus juſtitiæ, & quando ſit licita, ac in quo crimine. *ibid.*
2 Componere cum reo an poſſit Epiſcopus. *& n.* 3. *ib.*

CONATUS.

1 Effectu non ſecuto quomodo puniatur. *ibid.*
2 Conatus occidere proditorie, effectu non ſecuto, an perdat immunitatem Eccleſiaſticam. *ibid.*
3 Conatus extrahere reum ab Eccleſia an incidat in excommunicationem. *ibid.*
4 Conatus ſe ipſum occidere, quomodo puniatur. *ib.*
5 In crimine læſæ Majeſtatis an puniatur ordinarie etiam effectu non ſecuto, & an detur in illo pœnitentia. *& n.* 6. *ibid.*
7 Item in crimine aſſaſſinii an puniatur ordinarie effectu non ſecuto. *ibid.*

CONCESSIO.

1 Facta ad beneplacitum concedentis an tranſeat ad hæredes &c. aut quomodo finiatur. *ibid.*
2 Conceſſum ad tempus an videatur denegatum poſt illud. *ibid.*
3. An cenſeatur facta ex cauſa oneroſa, quando onus non æquivalet conceſſioni. *ibid.*

¶ CONCILIUM.

§. I.

Concilium Generale per quem olim convocabatur, & hodie convocetur?

1 Quinam convocabant Concilium in exordio ſurgentis Eccleſiæ? *ibid.*
2 Poſtquam ſedes apoſtolica firmius ſtabilita eſt, Papa convocat Concilium generale, & quare? *pag.* 199.
3 An Papa convocet Coocilium etiamſi agatur de querelis contra eum? *ibid.*

4 An ſi contendatur de Papatu inter duos, qui eſſent in poſſeſſione obedientiæ? *& n.* 5. *ib.*
6 An ſi Papa de hæreſi ſuſpectus eſſet. *& n.* 7. *ib.*
8 Si in prædictis caſibus negligerent Cardinales & Collegium Cardinalium, ad quos ſpectet convocatio generalis; an ad Patriarchas, Epiſcopos, vel Imperatorem? *& n.* 9. *ad* 12. *ibid.*
13 Si Papa eſſet mortuus naturaliter, vel civiliter; aut ceſſiſſet Papatui, Cardinales nollent procedere ad Electionem, quinam poſſint convocare Concilium generale? *ibid.*
14 Si Papa fiat inhabilis, vel deficiat cum Cardinalibus, quiſnam convocabit? *ibid.*

§. II.

Concilium Generale ex quibus cauſis poſſit convocari?

1 I. Si agatur de hæreſi, per quam Papa ſit privandus. *ibid.*
2 II. Si de Schiſmate. *ibid.*
3 III. Si notorium ſit Papæ delictum ſcandalizans Eccleſiam. *pag.* 200.
4 IV. Si dubietas oriatur de Papatu. *ibid.*
5 V. Si agatur de reducendis ſchiſmaticis, voluntatibus audiri ſuper articulis deviantibus a fide. *& n.* 6. *ibid.*
7 VI. ſi agatur de reformanda Eccleſia in Capite & in membris. *ibid.*
8 VII. Pro rebus arduis pertractandis, & aliæ cauſæ. *& n.* 9. *&* 10.

§. III.

Concilium Generale quam juriſdictionem habeat, & quamdiu duret?

1 Quamdiu duret ejus Juriſdictio? *ibid.*
2 An Juriſdictio quæ conceſſa nominatim uni Concilio Generali certi loci, extendatur ad eandem congregationem factam alio loco? *ibid.*
3 An Concilium præſente Papa habeat eandem Juriſdictionem quam eo abſente? *ibid.*
4 An Concilium legitime apertum ſede vacante eandem habeat poteſtatem & Juriſdictionem quam Papa. *& n.* 5. 6. *&* 7. *ib.*

§. IV.

Concilium Generale ſubeſt Papæ, & in quibus Papa ſubſit Concilio?

1 Concilium Generale omnino ſubjicitur Papæ, & quibus de rationibus? *uſque ad n.* 16. *ibid.*
17 An Papa poſſit in totum, & in parte Concilio Generali derogare? *pag.* 201
18 An Papa poſſit abſolvere excommunicatum a Concilio; & de materia. *& n.* 16. *&* 20. *ibid.*
21 An Papa poſſit, non convocato Concilio, ſtatuere de fide & de dubio fidei; & de materia. *& num.* 22. *&* 23. *ibid.*
24 An Concilium poſſit, tollere conſtitutiones Papales, & quandonam poſſit, & ſub quibusnam limitationibus; ubi refutatur aſſertio Abba. & Decii; de gloſſ. *in c. ſi papa.* 40. *diſt. & n.* 25. *ad* 41. *pag.* 202. 203.

CONCIONATOR.

1 Munus Epiſcopi concionandi quale ſit, & quale Parochorum & Regularium. *pag.* 204.
2 Epiſcopus an poſſit concionari quacumque Eccleſia ſuæ Diœceſis etiam Regularium. *ibid.*
3 Concionante Epiſcopo, quomodo alii Concionatores ſilere debeant. *ibid.*
4 Regulares an concionentur jure delegato, quomodo, ac a quo approbationem, & benedictionem ad id acquirere debeant, & examinari *& n.* 5. *ib.*
6 Mendicantes, ac PP. Societatis Jeſu, iter facientes, quomodo, ac quando in itinere poſſint concionari. *& n.* 7. *&* 13. *ibid.*
8 De officio Epiſcopi non tantum concionandi, ſed etiam alios, etiam exemptos, maxime Parochos ad id exigendi. *ibid.*
10 Deputatio Concionatoris in Cathedrali, ad
9 De tempore, quo conciones haberi debent. *ibid.*

quem ſpectet, & cujus ſomptibus. *& n.* 11. *& 12. ib.*
13 An Quæſtores eleemoſynarum ſint concionari permittendi. *pag.* 205
14 An poſſint in concionibus commendare miſerabiles perſonas &c. pro eleemoſynis. *ibid.*
15 Non ſanam doctrinam prædicantes, aut hæreſes, vel alias in officio delinquentes an ſubſint Epiſcopo. *ibid.*
16 An Epiſcopo eligat Concionatores in Parochialibus: & quid ſi Parochi ipſimet concionari velint, & an poſſint Parochi tunc prætendere eleemoſynas. *ibid.*
17 Regolares ſemel approbati, an ſemper approbati cenſeantur, remiſſive. *ibid.*
18 Modus, ac formula ſe præſentandi pro licentia concionandi, ac licentiam dandi. *& n.* 19. *ibid.*

CONCUBINATUS.

1 An ſit delictum mixti fori, vel pure Eccleſiaſticum. *pag.* 206.
2 Concubinarius quomodo monendus, ac puniendus. *ibid.*
3 Concubina tam de Jure Canonico, quam Civili quænam ſit. *ibid.*
4 De concubinatu condemnatus, ſi ſit notorius, an appellet. *ibid.*
Concubina Clerici, a quo Judice, ac quomodo puniatur. *d. num.* 4. *ibid.*
5 Concubinatus quomodo probetur. *ibid.*

CONFESSIO.

1 Quomodo ac quando noceat confitenti, ac ejus hæredibus, & quid ſi confitens ſit minor: aut confeſſio fuerit erronea, extorta per interrogatoria ſuggeſtiva, in tormentis, ſub ſpe impunitatis, facta calore iracundiæ, ac de aliis modis. *uſque ad num.* 10. *ibid.*
11 An noceat confitenti confeſſio facta in poſitionibus. *pag.* 207.
12 An confitenti noceat tam confeſſio judicialis, quam extrajudicialis, ac quomodo ac quando *& n.* 13. *&* 14. *ibid.*
15 Extrajudicialis, ut noceat confitenti quomodo probari debeat, an teſtes debeant eſſe conteſtes, an ſufficiat unus teſtis, ac debeat eſſe facta animo deliberato. *& n.* 16. *&* 17. *ibid.*
18 Extorta per promiſſionem invitatoriam an revocari poſſit per confitentem. *ibid.*
19 Extrajudicialis geminata an operetur idem, ac judicialis. *ibid.*
20 Facta in una inſtantia an faciat fidem in alia inter eaſdem perſonas. *ibid.*
21 Facta in poſſeſſorio, an probet etiam in petitorio. *ibid.*
22 Quid ſit confeſſio qualificata, qualiter probet, an poſſit reſcindi tam in civilibus, quam criminalibus. *uſque ad n.* 26. *ibid.*
27 Confeſſio an præjudicet tertio, ut de confeſſione Prælati, Officialis &c. an præjudicet Eccleſiæ &c. *pag.* 108.
28 Confeſſio mariti conſtante matrimonio de dote recepta an probet contra tertium. *ibid.*
29 Confeſſio hæredis an probet fidei commiſſum. *ib.*
30 Facta ad favorem incapacis an præſumatur facta in fraudem. Item an probet confeſſio procuratoris contra Dominum, maxime de recepto. *ibid.*
31 Patris teſtatoris facientis ſe debitorem magnæ ſummæ an noceat filio. Item de recepta pecunia an liberat debitorem: Et Patris aſſerentis ſe debitorem filii an noceat creditoribus. *ibid.*
32 Confeſſiones quando ſunt variæ, an credatur deponenti de crimine hæreſis potius quam neganti. *ibid.*
33 Sociorum criminis an admittatur aut ad condemnandum, aut ad torturam. *ibid.*
34 Confeſſus crimen, ſuper quo aderant indicia, an poſſit interrogari de aliis delictis, ſuper quibus nulla indicia adſunt. *ibid.*
35 Confeſſus de ſe, an poſſit ſuper aliis conſciis aliorum interrogari. *ibid.*
36 Confeſſus ſponte an mitius puniatur. *ibid.*
37 Confeſſus de ſe, an & quando poſſit ſocium criminis denunciare. *ibid.*
38 Confeſſio actoris an deſtruatur per depoſitiones contrarias teſtium. *ibid.*

CONFIRMATIONIS SACRAMENTUM.

§. I.

Praxis Confirmationis, ut eſt Sacramentum.

1 Quid ſit Confirmationis Sacramentum, & quænam ejuſdem materia remota, & quænam proxima. *& n.* 2. 3. *&* 4. *pag.* 209.
5 An debeat de neceſſitate miniſtrari ab Epiſcopo, ac quando. *ibid.*
6 Epiſcopus diu differens hujus Sacramenti adminiſtrationem, an peccet mortaliter, & qualis mora requiratur. Item an Epiſcopus teneatur ſe ad loca ſuæ Diœceſis ad [illegible]ffectum conferre; & an Laici Rectores teneantur tunc ad expenſas. *ibid.*
7 Cui debeat, ac poſſit miniſtrari. *ib.*
8 An poſſit miniſtrari ſuis ſubditis in aliena Diœceſi. *ibid.*

§. II.

Praxis ſolemnitatum ſervandarum in Confirmationis Sacramento.

9 In quo loco miniſtrari poſſit, aut debeat, & quo tempore, aut die. *ibid.*
10 An Epiſcopus debeat eſſe veſtitus Pontificaliter *ib.*
11 Quomodo miniſtretur. *ibid.*
12 Quomodo debeant notari tam confirmans, quam confirmati, & patrini &c. *pag.* 210.

§. III.

De Patrinis.

13 Quales, & quot debeant, aut poſſint eſſe, & an contrahant cognationem ſpiritualem. *& n.* 14. *&* 15. *ibid.*
16 Quam obligationem contrahant patrini. *ibid.*
17 An patrinus in Baptiſmo adhibitus, poſſit adhiberi etiam in confirmatione. *ibid.*
18 Reconfirmans jam confirmatum an incurrat irregularitatem. *ibid.*
19 Quando quis ſit ſub conditione reconfirmandus. *ibid.*

CONFISCATIO.

1 Bonorum an habeat locum extantibus agnatis &c. *ib.*
2 Bonorum alienatorum contra prohibitionem ſtatuti, an habeat locum nondum ſecuta traditione. *ib.*
3 Confiſcatio omnium bonorum an comprehendat etiam nobilia, jura, & actiones &c. & de aliis illius effectibus. *ibid.*
4 Confiſcatio bonorum uxoris, quænam bona contineat. *ibid.*
5 An comprehendat bona, quæ reo obvenerunt poſt condemnationem. Item jura perſonalia, legitimam filiorum & alimenta. *ibid.*
6 Bonorum filiifamilias an comprehendat adventitia. *ibid.*
7 Bonorum patris an contineat etiam bona profectitia filii, aut alia. *pag.* 211.
8 Bonorum mariti an comprehendat bona uxoris. *ib.*
9 Quando extendatur ad bona exiſtentia extra territorium cofiſcantis. *ibid.*
10 Omnium bonorum Laici facta a Judice Laico, an comprehendat juspatronatus. *ibid.*

§. I.

¶ *Confiſcatio quid ſit, quotuplex, & quando facta dicatur?*

1 Quando dicatur facta confiſcatio. *ibid.*
2 An ſit de regalibus Principis ſupremi. *ibid.*
3 An qui non habet fiſcum poſſit habere confiſcationem? *ibid.*
4 Quinam habeant fiſcum? *ibid.*
5 An confiſcatio dicatur fructus Juriſdictionis, remiſſive. *ibid.*

6 An

Digitized by Google

6 An poſſit competere tertio, tanquam procuratori fiſci. *ibid.*
7 Quotupler ſit confiſcatio, & de variis ejus ſpeciebus, *& num. 8. ad 13.* *ibid.*

§. II.

Confiſcatio maxima pœna eſt, & qualiter de jure antiquo inducebatur, qualiter correcta, & hodie quibus caſibus fiat?

1 Confiſcatio an pœna maxima ſit, & quid de jure antiquo? *ibid.*
2 Quid vero de jure novo, & quibusnam in caſibus procedat auth. *bona damnatorum*, C. *de bon. proſcrip. & n. 3. ad 6.* *ibid.*
7 Quibuſnam in caſibus dicta authent. corrigat jus commune? *& num. 8. ad 10.* *ibid.*
11 An dicta auth. habeat locum in Francia vel Burgundia. *ibid.*
12 An habeat locum quando ſtatutum imponit pœnam confiſcationis in caſu, in quo veniebat impoſita in conſequentiam de jure communi? *pag.* 212.
13 An ſufficit quod ſtatutum imponat confiſcationem, in caſibus in quibus de jure communi in conſequentiam veniebat? *ibid.*
14 An tollat omnes leges loquentes de confiſcatione? *ibid.*
15 An habet locum in Conſanguineis natis poſt ſententiam. *ibid.*
16 An habeat locum quando bona confiſcantur quia ab indigno auferuntur. *ibid.*
17 An confiſcantur bona, quando ſtatutum imponit pœnam confiſcationis, & de materia. *& num.* 18. *ibid.*
19 An authent. prædicta locum habeat quando condemnatus vivit, *& n.* 20. *ibid.*
21 An habeat locum, quando bona publicantur propter contumaciam delinquentis, & de materia. *&* n. 22. *ad* 24. *ibid.*
25 An habeat locum, quando damnatus perdit tantum bona, non vitam, neque civitatem? *ibid.*
26 Alii modi quibus prædicta authent. non habet locum, remiſſive. *ibid.*
27 An habeat locum, quando confiſcatio eſt particularis. *ib.*

§. III.

Confiſcatio bonorum quibus caſibus inducatur a jure, & ipſo jure?

1 An inducatur confiſcatio contra contrahentes inceſtas nuptias? *ibid.*
2 Si extent filii ex matrimonio non inceſtuoſo, an hi excludant fiſcum? & de materia. *& num. 3. & 4.* *ibid.*
5 An perdat feudum contrahens inceſtas nuptias? *ib.*
6 An procedat in crimine læſæ majeſtatis? *& num. 7. & 8.* *ibid.*
9 An talis confiſcatio etiam quoad bona in territorio feudatarii exiſtentia fiat ſupremo Principi contra quem crimen commiſſum eſt? *ibid.*
10 An confiſcatio de jure communi habeat locum etiam in crimine læſæ Majeſtatis Divinæ? *ibid.*
11 Qualiter fiat confiſcatio bonorum hæretici? remiſſive. *ibid.*
12 An feuda Eccleſiæ confiſcentur in crimine læſæ majeſtatis? & de materia, *& n. 13. 14. & 15.* *ibid.*
16 An confiſcatio hodie fiat in crimine læſæ majeſtatis, & quando procedat? *& n.* 17. *p.* 213.
18 An procedat in falſa moneta? *& n.* 19. *ibid.*
20 An in Apoſtata? *ibid.*
21 An in eo qui tædio vitæ mortem ſibi conſcivit? *ib.*
22 An confiſcatio bonorum poſſit induci in præcepto Judicis ex cauſa, & de quo Judice intelligendum? *& n, 23. & 24.* *ibid.*
25 An hodie bona confiſcentur pro homicidio, &c. *ib.*
26 Quinque narrantur caſus in quibus diſputant DD. an confiſcatio bonorum procedat. I. quod authent. *bona damnatorum*, de conſuetudine non admittatur. *ibid.*
27 II. quod d. auth. non habeat locum, niſi in confiſcatione, quæ fiebat in conſequentiam pœnæ mortis. *ibid.*
28 III. quod d. auth. non habeat locum, ſi ſtatuto imponatur confiſcatio expreſſa, & pœna mortis, *& n.* 29. *ibid.*
30 IV. quod non habeat locum, quando Judex in ſententia condemnat ad mortem, & in confiſcationem bonorum expreſſe; & quinam ſint illi caſus? *& n.* 31. *ibid.*
32 V. quod non habeat locum quando condemnatur in contumaciam, *& n.* 33. *ibid.*
34 Quinam alii caſus ſint, in quibus de jure communi imponatur confiſcatio bonorum, remiſſive. *ibid.*
35 An confiſcatio excepto crimine læſæ majeſtatis locum habeat pro homicidio de jure communi, vel pro aliis delictis; ubi variæ limitationes, & declarationes, expenditur etiam auth. *bona damnatorum*, *& n. 36. ad* 42. *ib.*
43 An pœna furcarum habeat annexam confiſcationem bonorum, & de materia. *& n. 44. & 45.* *ibid.*

§. IV.

Confiſcatio quibus competat, quando & qualiter fiat?

1 Confiſcatio quotuplex? *ibid.*
2 Ordinaria confiſcatio quibuſnam competat? *& n, 6. & 7.* *p.* 214.
3 An Epiſcopi qui habent territorium confiſcent, & quando, *& n. 4. & 5.* *ibid.*
8 An Præſides Provinciarum poſſint confiſcare, & quibuſnam in caſibus, ubi de materia, *& num. 9. ad 13.* *ibid.*
14 Quænam Regula erat juris antiqui de confiſcatione, quomodo vero fiat hodie? *& n.* 15. *ibid.*
16 Quandonam procedat hodiernis moribus? *& n.* 17. *ibid.*
18 An fiat nuda confiſcatio bonorum, & quando? *ibid.*
19 An quis poſſit deportari cum confiſcatione bonorum, & quinam? *& n. 20. & 21.* *ibid.*
22 An fiat confiſcatio partis, ſeu particularis bonorum, & quibus caſibus? remiſſive, *& n.* 23. *ibid.*

§. V.

Confiſcatio particularis quando habeat locum?

1 An in ſtupro? *& n.* 2. *ibid.*
3 An ſi quis arma nova fecerit, emerit, vel vendiderit? *ibid.*
4 Domus privata, in qua fiunt ſacra ſine licentia Epiſcopi. *ibid.*
5 Domum ædificans penes ædem ſacram vel publicam, non dimiſſo ſpatio præfixo. *ibid.*
6 Locus, in quo fiat ſepultura in civitate. *ibid.*
7 Inſtitutus heres, qui fidem accommodavit defuncto de reſtitu[illegible] hereditate ſpurio, vel incapaci *& n.* 8. *ibid.*
9 Feudatarius de[illegible]quens in dominum. *ibid.*

§. VI.

Confiſcatio bonorum an ſit de jure, vel conſuetudine, an odioſa, vel non?

1 An de jure vel de conſuetudine fuit adinventa, & de materia? *& n.* 2. *ibid.*
3 Variæ ſpecies Confiſcationum Ordinariarum & Extraordinariarum, & quando procedant de jure vel de conſuetudine, *& n.* 4. ad 7. *p.* 215.
8 An dicatur introducta confiſcatio in compenſationem ſumptuum, & laborem dominantium? *ibid.*
9 Expenditur authent. *bona damnatorum*, C. *de bonis proſcr.* quoad bona damnati fiſco applicanda. *& n.* 10. *ibid.*
11 Quinam vocentur ad bona damnatorum, excluſo fiſco, *& n. 12. 13. & 14.* *ibid.*
15 An vocetur ad bona damnatorum in confiſcatione ob inceſtas nuptias? *ibid.*
16 Quando dicatur odioſa confiſcatio? *ibid.*
17 An bannitus & condemnatus ad mortem patiatur confiſcationem bonorum? *ibid.*
18 An in dubio ſtatutum cenſeatur repetere confiſcationem, & quando? *& n.* 19. *ibid.*
20 Habens in pœnis generale arbitrium, licet poſſit condemnare ad mortem, an poſſit confiſcare bona delinquentis. *& n.* 21. *ibid.*

Digitized by Google

§. VII.

Confiſcatio bonorum operatur multa.

1 Quid operatur confiſcatio bonorum univerſalis contra condemnatum ad mortem facta? *ibid.*
2 An condemnatus ad mortem & cum confiſcatione bonorum dicatur effectus ſervus pœnæ? *ibid.*
3 An idem cum dicitur mutaſſe ſtatum retineat jura agnationis? *ibid.*
4 Quoſnam affectus operentur confiſcationes univerſales & generales; *& n. 5.* *ibid.*
6 An facta confiſcationa univerſali, fiſcus habeatur loco heredis? *ibid.*
7 An poſſeſſio debeat apprehendi per fiſcum de bonis confiſcatis? *ibid.*
8 An fiſco acquiſitum ſit dominium bonorum abſque traditione vel poſſeſſione; & quando id procedat ipſo jure & ſine alia agnitione; & de materia? *& n. 9. & 10.* *ibid.*
11 Quomodo bona confiſcata tranſeant in fiſcum, an cum ſuo onere, & ideo ad quid teneatur fiſcus, *& num. 12. 13. & 14.* *ibid.*
15 Quid operetur confiſcatio ipſo jure facta per legem? *pag.* 216.

§. VIII.

Confiſcatio generalis, ſeu univerſalis, quæ bona comprehendat, vel non?

1 Quænam Regula ſervanda cum in fiſcum tranſeunt bona confiſcata? *ibid.*
2 An in fiſcum facta confiſcatione tranſeant omnes obligationes? & de materia. *& n. 3. & 4.* *ibid.*
5 An confiſcatio univerſalis bonorum damnati contineat legitimam filiorum? & de materia. *& num. 6.* *ibid.*
7 An facta confiſcatione, veniant bona prohibita alienari per fideicommiſſum, & quando ſecus? *& n. 8. & 9.* *ibid.*
10 An bona prohibita tranſire in extraneos, tranſeant in fiſcum, & in caſu parricidii, & de materia. *&* n. 11. ad 15. *ibid.*
16 In caſu prædicto, ſi agatur de crimine læſæ Majeſtatis, vel ſi pater privet filium ipſo jure, &c. an confiſcationi locus ſit? *& num. 17. & 20. & 21.* *ibid.*
18 An confiſcentur bona quæ per mortem alicujus tranſeunt ad filios, ut filios, non ut hæredes? *ib.*
19 An confiſcentur bona quæ condemnatus habet tanquam certo generi legata. *& n. 20. & 21.* *ibid.*
22 Si alienatio prohibita ſit favore perſonæ alienantis an per confiſcationem bonorum tranſeat in fiſcum. *& n. 23.* *pag.* 217.
24 An procedat, ſi bona ſint pro[illegible]ita ſub conditione, vel ſubjecta ſint fideicommiſſo ſub conditione? *& n. 25.* *ibid.*
26 An vivente condemnato poſſint fructus condemnari? remiſſive. *ibid.*
27 An bona prohibita alienari, poſſint confiſcari, in vita delinquentis? *ibid.*
28 Quomodo procedat, quando fideicommiſſum eſt axpreſſum in caſu alienationis? *ibid.*
29 Quid operetur quando eſt tacitum fideicommiſſum, quia dixit, *volo, quod perpetuo bona conſerventur in agnatione.* *ibid.*
30 An fiſcus poſſit retinere bona vivente delinquente, quando fideicommiſſum eſt in caſu mortis &c. *ibid.*
31 Item ſi confiſcentur bona rebellis, an confiſcatur quicunque annuus reditus eidem debitus? *p.* 218.
32 Itam quomodo procedat, quando bannitus eſſet ex cauſa, vel delicto? *ibid.*
33 An confiſcatio comprehendat fideicommiſſum conditionale? *& n. 34.* *ibid.*
32 An fideicommiſſum purum, & ante factam reſtitutionem, veniat in confiſcationem? *& n. 36. 40. & 41.* *ibid.*
37 An Legatum conditionale, & jus conditionale veniant in confiſcationem? *& n. 38. 39. & 42.* *ibid.*
43 An legatum alimentorum tranſeat in Fiſcum? *ibid.*
44 An idem procedat in Emphyteuſi Eccleſiaſtica? *ib.*
45 An Eccleſia poſſit recuperare a Fiſco emphyteuſim confiſcatam? *ibid.*
46 Emphyteuſis privati, quando eſt lege conceſſa an in extraneum poſſit alienari, & venire in confiſcatione; & de materia; *& n. 47. & 48.* *ibid.*
49 An feudum poſſit confiſcari; & quando? *& n. 50. & 51.* *ibid.*
52 An juſpatronatus Eccleſiaſticum veniat in confiſcatione; *& n. 53. & 54.* *ibid.*
55 An in confiſcatione generali veniat jus adeundi, vel hereditas delata, ſed nondum adita, & de materia, *& n. 56. ad 63.* *ibid.*
64 An in bonis nondum agnitis cadat confiſcatio? *ibid.*
65 Quænam bona damnati comprehendat bonorum confiſcatio? *& n. 66. ad 74.* *ibid.*
75 An in confiſcatione bonorum adventitiorum filiifamilias veniant bona, in quibus ipſe habet proprietatem & pater uſumfructum? *& n. 76. ad 85.* *ibid.*
86 An peculium adventitium filii in quo pater non habet uſumfructum, poſſit confiſcari? Item peculium profectitium, & caſtrenſe? *& n. 87. uſque 95* *p.* 214.
96 An confiſcatio comprehendat donata per condemnatum uxori cauſa mortis? *ibid.*
97 An in confiſcationa vaniat legitima debita filio poſt mortem patris? *& n. 98. & 99.* *ibid.*
100 An dos filiarum veniat in confiſcatione bonorum patris; item ſupplementum legitimæ? ubi de materia. *& n. 101. ad 105.* *ibid.*
106 An bonis maternis confiſcatis, nihil reſervetur filiis? *ibid.*
107 An confiſcatio comprehendat jus uſusfructus etiam naturaliter vivente uſufructuario? *ibid.*
108 An comprehendat dotes uxoris delinquentis? *ibid.*
109 Si ſunt confiſcata omnia bona mobilia & immobilia, an veniant jura & actiones? *ibid.*
110 An in confiſcatione veniant bona alienata per delinquentem, poſt vel ante condemnationem de eo factam, vel delictum commiſſum. *& n. 111. ad 113.* *pag.* 220.
114 Si alienatio facta ſit in fraudem fiſci, & ſequutum ſit delictum, quomodo procedat confiſcatio, *& n. 115. & 116. & 121.* *ibid.*
117 Si alienatio facta ſit titulo oneroſo, nec emptor ſit particeps fraudis, quomodo procedat? *& num. 118.* *ibid.*
119 An in caſu retractionis fiſcus procedat exequutive? *ibid.*
120 Quandonam delinquens poſſit dare bona ſua in ſolutum creditoribus ſuis? *ibid.*
121 An alienatio facta per delinquentem ante delictum valeat? *ibid.*

§. IX.

Confiſcatio univerſalis an comprehendat bona alterius territorii?

1 Quid operetur confiſcatio bonorum univerſaliter facta contra condemnatum? *ibid.*
2 An confiſcatio in uno loco facta de omnibus bonis habeat locum in bonis territorii alienæ Juriſdictionis? *& n. 3.* *ibid.*
4 An confiſcatio, & incorporatio facienda illi Cameræ ſub qua bona ſtabilia ſunt ſita? & de materia; *& n. 5. 6.* *ibid.*
7 An mobilia ad effectum confiſcationis cenſeantur eſſe de territorio loci, ubi reperiuntur? *& num. 8. ad 12.* *ibid.*
13 Quandonam univarſalis confiſcatio comprehendat bona omnia damnati, etiam in diverſo territorio exiſtentia? *& n. 14. ad 23.* *ibid.*
24 An confiſcatio facta in uno territorio comprehendat etiam credita? *& n. 25. ad 28.* *pag.* 221.
29 Si bona confiſcentur de jure communi, cuinam domino fiet confiſcatio? de materia. *& num. 30. ad 35.* *ibid.*
36 Si confiſcatio fiat jure ſpeciali ſtatuario, an ſe extendat ad alia bona alibi ſita? *ibid.*
37 An confiſcatio habeat locum in alieno territorio, etiamſi fieret de jure communi univerſaliter, quando ſit in contumaciam. *& n. 38.* *ibid.*
39 Si hereditas eſt delata ei, cujus bona confiſcantur, an poſſit fiſcus adire pro eo? *pag.* 222.
40 Quando confiſcantur omnia bona, & damnatus habet bona extra juriſdictionem, quæ non eſt ejuſdem Principis, an hæc etiam cenſeantur confiſcata. *& n. 41.* *ibid.*

42. Si

42 Si confiſcatio ſit generalis, an quilibet fiſcus eapiat booa condemnati in ſuo territorio, item an quilibet fiſcus eaigar debita, & ſolvar in ſuo territorio; & de materia, & num. 43. & 44. *ibid.*

§. X.

Confiſcatio bonorum Clerici ad quem pertineat, & fiat?

1 An pertineant ad Eccleſiam vel Epiſcopum bona Clerici confiſcata, & quid moris in Francia? & *num.* 2. *ibid.*
3 An Epiſcopo applicentur patrimonialia Clerici, quando confiſcatio ſit pro erimioe Eccleſiaſtico? *ibid.*
4 An bona Clericorum confiſcata applicentur Eccleſiis quandò alicui Eccleſiæ inſerviunt? *ibid.*
5 Si bona immobilia, & patrimonialia Clericorum confiſcentur per Epiſcopum, ob delictum Clerici, ad quem ſpectent? *ibid.*
6 Si fiat confiſcatio bonorum ſeudalium, ſeu Emphyteuticorum Clerico conceſſorum, ad quem revertentur? & de materia. & *n.* 7. ad 9. *ibid.*
10 Bona confiſcata in crimine hæreſis, ad quem dominum pertineant? *ibid.*
11 Ad quem dominum ſpectet omnis confiſcatio & condemnatio facta contra Clericum, ob aliud crimen, quod non ſit Eccleſiaſticum? & *n.* 12. *ibid.*

§. XI.

Confiſcationem bonorum an habeat Epiſcopus?

1 An poſſit Epiſcopus confiſcare? *ibid.*
2 An habear fiſcum, vel debeat pœnas & confiſcationes applicare Cameræ Apoſtolicæ? & quando ſecus? & de materia. & *num.* 3. ad 7. *ibid.*

§. XII.

Confiſcatio bonorum uxoris, & dotis, quibus caſibus fiat vel non?

1 Quinque caſibus confiſcantur bona uaoris, remiſſive. *ibid.*
2 An dos muliaris delinquentis ſalvo matrimonio confiſcetur? *ibid.*
3 Item ſi mulier delinquat conſtante matrimonio? *ibid.*
4 An dos confiſcetur propter delictum mariti? & *n.* 5. & 6. *p.* 223.

§. XIII.

Confiſcatio bonorum expreſſa, vel tacita, in quo differant?

1 Quando dicatur confiſcatio expreſſa? *ibid.*
2 Si lea imponat pœnam confiſcationis bonorum ipſo jure, an poſſit procedi etiam poſt mortem delinquentis contra hæredes? *ibid.*
3 Quonam alio modo confiſcatio per ſententiam fiat a Judice expreſſe? *ibid.*
4 Hoc eaſu quænam detur differentia? *ibid.*
5 Quandonam extinguatur confiſcatio in conſequentiam, & confiſcatio principaliter facta? & *num.* 6. *ibid.*
7 Si fiat confiſcatio bonorum patris principaliter, an reſervetur legitima filiis? & de materia, & *num.* 8. *ibid.*

§. XIV.

Confiſcatio quibus caſibus non fiat fiſco, ſed parti læſæ?

1 Socius qui promiſit quiete ac fraterna charitate ſocium tractare, ſi illum interficiat, cuinam applicantur ejus bona? *ibid.*
2 Si Tutor interficiat pupillum, vel curator adultum, quomodo procedat. *ibid.*
3 Cuinam applicentur bona homicidæ interficientis Clericum Eccleſiæ deſervientem. *ibid.*
4 Item bona raptoris mulieris? *ib.*

§. XV.

Confiſcatio bonorum in crimine læſæ Majeſtatis cui fiat?

1 Quandonam fiat ſupremo Principi offenſo, etiam de bonis ſitis in territorio ſeodatarii, & ſubditi? & de materia: & *num.* 2. ad 6. *ibid.*
7 Quandonam applicetur domino immediato? *ib.*

§. XVI.

Confiſcatis bonis, ad quæ onera teneatur fiſcus?

1 An teneatur fiſcus ad omnia debita delinquentis? *ibid.*
2 An debeat ſatisfacere ejus creditoribus & quandonam? & de materia. & *n.* 3. & 4. *ibid.*
5 Quando creditor eſt ratione pœnæ, prout fiſcus, & non adſunt tot bona, an præferatur fiſcus privato? *p.* 224.
6 Si Princeps, vel fiſcus confiſcans eſſet creditor delinquentis ante confiſcationem, facta confiſcatione, quomodo procedatur? & de materia. & *n.* 7. *ib.*
8 An fiſcus reſtituat dotes uxori delinquentis? *ibid.*
9 An teneatur ſatisfacere omnibus creditoribus, uſque ad vires bonorum confiſcatorum? *ibid.*
10 An teneatur Judex in cauſis Creditorum procedere ſummarie & ſine dilatione? *ibid.*
11 Si fiſcus habuit bona confiſcata banniti propter homicidium, an mater occiſi poſſit, in ſolatium amiſſi filii conſequi aliquam quantitatem pecuniarum ex bonis homicidæ? ubi de medietate quæ eſt loco tertiæ ex liberalitate Principis. & *num.* 12. 13. & 14 *ibid.*
15 An fiſcus teneatur dotare filias, & quando ſecus, & in quibus caſibus? & *num.* 16. ad 20. *ibid.* ¶.

CONFRATERNITAS.

1 Confraternitatum Laicorum quot genera. *ibid.*
2 Confraternitates erectæ authoritate Epiſcopi an poſſint alienare ſua bona ſine ſolemnitatibus requiſitis in alienatione bonorum Eccleſiæ. *ibid.*
3 An Epiſcopus has confraternitates viſitare poſſit. *ib.*
4 An delegatis relictis Confraternitati detrahi poſſit falcidia. Et an ex illis Epiſcopis debeatur canonica portio. & *n.* 5. *ibid.*
6 An voluntas captatoria valear favore confraternitatis. *p.* 225.
7 An ejuſmodi confraternitates gaudeant privilegio fori; quid ſi non fuerunt erectæ authoritate Epiſcopi. *ibid.*
8 Et ſi oritur lis inter confraternitates ſuper ſpiritualibus, quis erit Judea. *ibid.*
9 An poſſint cogi ad proceſſiones. *ibid.*
10 An poſſint comitari funus. *ibid.*
11 Quomodo ſint erigendæ poſt decretum Clementis VIII. & *n.* 13. & 14. *ibid.*
12 Quid ſi erectio confraternitatis ſit de novo, quid ſi per aggregationem *ibid.* forma erectionis. *ibid.*
15 An Epiſcopus poſſit viſitare confraternitates, quæ ſunt ſub immediata Regum protectione? & quæ dicantur tales. *p.* 226
16 An Epiſcopus poſſit viſitare confraternitates illas, quæ reperiuntur in Eccleſiis Regularium etiam exemptorum. *ibid.*
17 Confraternitas in dubio an præſumatur Laicalis. *ibid.*
18 An in confraternitatem etiam non Eccleſiaſticam poſſit transferri emphyteuſis. *ibid.*
19 Quænam confraternitas dignior reputetur. *ib.*
20 Quid confraternitatibus, ſeu earundem Capellanis liceat, vel non liceat; remiſſive. *ibid.*

CONJUGES.

1 An conjuges lite a tertio mota ſuper valore matrimonii & pendente an ſint ſeparandi, eur non. *ibid.*
2 An ob dubium impedimenti dirimentis poſſint ſe propria authoritate ſeparare vel ob impotentiam. *ibid.*

3 An

3 An maritus poſſit propria authoritate uxorem expellere ob dotem non ſolutam, an ob parentelam, vel adulterium, ubi plures caſus. *ib.*
4 An conjux ſciens nullitatem matrimonii poſſit reddere debitum conjugi ignoranti. *ibid.*
5 An contrahentes ficta matrimonium teneantur vere contrahere. *ibid.*
6 Conjux infidelis, qui fidalam ſequi non vult, an poſſit alium novum conjugem ſibi aſſumere. *p.* 227.
7 Conjux infidelis poſt baptiſmum volens contrahere matrimonium cum fideli, quid debeat præmittere cum priora conjuge infideli. *ibid.*
8 Conjux innocens poſt ſententiam divortii ob adulterium conceſſi, ſi & ipſa committat adulterium, an poſſit cogi ad ſe reconciliandum cum ſua conjuge. *ibid.*
9 Quid ſi ſponſa fuit intra bimeſtre cognita per vim potaſtne ingredi Religionem. *pag.* 280
10 An Conjux teneatur denuntiare conjugem hæreticum. *ibid.*
11 An teneatur reddere debitum laboranti morbo gallico. *ibid.*
12 An Conjuges poſſint ſimul emere a tertio, & quomodo tunc dicantur ſtipulati; & an valeat venditio intar conjuges. *ibid.*
13 Conjux dubitans da morta ſui Conjugis, an & quando poſſit tranſire ad ſecunda vota; remiſſive. *pag.* 281

CONSANGUINEUS.

1 Conſanguineus an admittatur ad fidaicommiſſum, ſi probavit in genere ſe eſſe conſanguineum, & non gradum? & ſi unus probat certum gradum Conſanguinitatis, alter non, quis præferatur. *ibid.*
2 Conſanguineus hæres alienantis ſaudum antiquum an illud revocara poſſit, aut quando. *ibid.*
3 Conſanguinei in ſaudis uſque ad quem gradum ſuccedant. *ibid.*
4 Conſanguinei ſponſi vel ſponſæ, cum agitur de matrimonio dirimendo, an ſint idonei teſtes. *ibid.*
5 Contrahentes ſcienter matrimonium intra gradus prohibitos quam pœnam incurrant. *ibid.*
6 Conſanguinitas, ſeu illius gradus, an probetur per ſolam partium confeſſionem impetrantium diſpenſationem. *ib.*
7 Conſanguinitas an probetur per verba enuntiativa inſtrumentorum. *pag.* 228
8 Qualiter debeat probari. *ibid.*
9 An conſanguinitas in donatione præſumatur cauſa finalis donationis a Conſanguineo factæ. *ibid.*

CONSERVATOR.

1 Quis ſit Conſervator Regularium. *ibid.*
2 A quo Conſervator detur, etiam contra Laicos. *ib.*
3 An Principes ſæculares poſſint Eccleſiis aut Clericis dara conſervatores contra Laicos, an contra Clericos. *ibid.*
4 Quinam poſſint eſſe Conſervatores? & an regularium poſſit eſſe. Regularis, cur non? *ibid.*
5 An Conſervator Regularium poſſit procedere contra eorum debitores Laicos. *ibid.*
6 An poſſit procedere contra Epiſcopum ad Cenſuras; cur non? *ibid.*
7 Contra quas injurias procedera poſſit. An habeat juriſdictionem in criminalibus. *ibid.*
8 Quam pœnam incurrat tranſgrediens limites ſuæ poteſtatis, & quam ad illam conſulentes. *ibid.*
9 An Conſervator habeat proprium tribunal & quibus officialibus uti debeat. *ibid.*
10 Conſervatoris poteſtas quomodo extinguatur vel ſuſpendatur. *ibid.*

CONSUETUDO.

1 Qualis conſuetudo requiratur ad abrogandam legem. *ibid.*
2 Conſuetudo immemorialis præjudicans aliquo modo libertati Clericorum an valeat. *ibid.*
3 An valeat, ſi eſt contraria Immunitati Eccleſiaſticæ. *ibid.*
4 Immemorialis quod Canonicus capiens poſſeſſionem Canonicatus aut beneficii debeat ali. id ſolvere convertendum in utilitatem Canonicorum, an valeat. *p.* 229
5 Quod Clericus conveniatur coram Judica Laico an valeat? cur non? *ibid.*
6 Conſuetudo Capituli permittentis abſentibus diſtributiones an valeat? diverſæ ſententiæ. *ibid.*
7 Quod Regulares præcedant Clericos ſæculares, an valeat? *ibid.*
8 Quod Canonici præſentes poſſint per ſe vel alios celebrara aut miniſtrare, an valeat. *ibid.*
9 Quod omnes Canonici ſint nobiles, an valeat. *ib.*
An valeat conſuetudo, quod Judex Laicus extrahat Clericum ab Eccleſia. *ibid.*
Et an conferendi Ordines extra tempora, valeat. *ib.*
10 Conſuetudo tribuens Laicis juriſdictionem in Claricos an valeat? *ibid.*
11 An ulla conſuetudo poſſit facere licitam ſimoniam. *ibid.*
12 An valeat, quod bona ſtabilia Laicorum non alienentur in Clericos. *ibid.*
13 Conſuetudo, quod Laici decimas, quas habent in feudum ante Concil. Later. dent aliis Laicis cum ſolo conſenſu Epiſcopi. *ibid.*
14 An valeat conſuetudo, quod Laici dent alimenta Concionatori. *ibid.*
15 Item quod parentes eligant ſepulturam impuberibus etiam in præjudicium Parochiæ. *ibid.*
16 An recipiendi aliquid pro ſepultura, & quomodo populus ad id poſſit obligari. Quid ſi fuit inducta ax coacta fidelium voluntate. *ib.*
17 An, quod fructus Beneficii per aliquod tempus pertineant ad hæredes Beneficiati defuncti. *ib.*
18 An, quod Notario inferioris Principis conficienti inſtrumentum habeatur fides. *ibid.*
19 An, quod Laicus conveniatur coram Judice Eccleſiaſtico. *ibid.*
20 An, quod omnes Canonicatus ſint Sacerdotales. *ib.*
21 An, quod Tertiarii conveniantur coram Judice Eccleſiaſtico, licet non vivant collegialiter. *ibid.*
22 An conſuetudo in foro externo tollat ſuſpicionem uſuræ, & excuſet a pœna. *ibid.*
23 An valeat conſuetudo, quod palatium Epiſcopi extra quadraginta paſſus non gaudeat immunitate. *ib.*
24 An, quod emphyteuta non poſſit expelli ob canonem non ſolutum. *ibid.*
25 An conſuetudo incidendi arbores etiam frugiferas in emphyteuſi excuſet a caducitate. *ibid.*
26 Quomodo differat a præſcriptione. *ibid.*
27 Quid requiratur, ut conſuetudo valeat. *pag.* 230
28 Ad illam inducendam quot actus requirantur. *ibid.*
29 Quæ ſit conſuetudo interpretativa, & an requirat aliquam temporis præſcriptionem. *ibid.*
30 Conſuetudo contra id, quod eſt jure clarum, an poſſit dici interpretativa, aut correctoria. *ibid.*
31 Conſuetudo, ut ſit legitima, & obliget, quid requiratur. *ibid.*
32 Ex actibus facultativis an introducatur conſuetudo. *ibid.*
33 Ad inducendam conſuetudinem in facultativis cum agitur da augmento cultus divini, quot anni ſufficiant. *ib.*
34 Ad inducendam conſuetudinem quæ pars populi debeat fuiſſe uſa? & *num.* 35. *ibid.*
36 An inducatur ex uſu difformi. *pag.* 231
37 Contra canones an valeat ſine ſcientia & uſu Pontificis. & *num.* 38. *ibid.*
39 An præſumatur, vel a quo ſit probanda. *ibid.*
40 An dicatur probata, ſi conſtat de unico actu contrario. *ib.*
41 Qualiter ſit probanda. & *n.* 42. & 43. *ibid.*
44 An ſit neceſſarium, quod ſit obtenta in judicio contradictorio. *ibid.*
45 In probanda conſuetudina an credatur Doctori de illa atteſtanti. *ibid.*
46 An conſuetudo poſſit abrogari. *ibid.*
47 Quando & quomodo cenſeatur abrogata. & *num.* 48. 49. 50. & 51. *p.* 232
52 An conſuetudo ſit ſtricti juris. *ibid.*
53 An conſuetudo in ſubjecto incapaci unquam obtineat vim privilegii. *ibid.*
54 An conſuetudo peccati nutritiva aliquo tempore præſcribatur. *ibid.*
55 An faciat licitum luſum. *ibid.*
56 An conſuetudo exigendi juramentum ultra plenam probationem valeat. *ibid.*
Ubi plures conſuetudines reprobantur. *ibid.*
57 Exempla conſuetudinis rationabilis remiſſive. *p.* 233

CON-

CONTRACTUS.

1 Contractus qualis ſit judicandus. *ibid.*
2 Contractus ex quo probetur. *ibid.*
3 Quotuplex ſit contractus. *& n.4.* *ibid.*
5 Conditio poſita in contractu, ſi tempus non fuit determinatum, quando debeat adimpleri, & in ſponſalibus poſſit altera pars reſilire ob conditionem non impletam. *ibid.*
6 Conditio impoſſibilis quando habeatur pro non adjecta, & in quibus contractibus. *ibid.*
7 An conditio poſita in legato habeatur pro impleta puta *ſi legatarius contraxerit matrimonium cum una ex filiabus Titii*, ſi unam tantum requiſivit, quæ recuſavit. *pag.* 234
8 An conditio mortis verificetur in morte civili. *ibid.*
9. Conditio *ſi ſine liberis*, an intelligatur de maſculis tantum in fideicommiſſo. *ibid.*
An ſubintelligatur in ſubſtitutione vulgari. *ibid. & n.10.* & an deficiat per unicum filium. *n.11.* *ibid.*
12 Conditio voluntaria quomodo ſufficienter impleatur. *ibid.*
13 Quæ tacite actui ineſt, an ſit neceſſario verificanda. *ibid.*
14 Conditio, quæ non adjicitur ſubſtantiæ actus, ſed executioni, an faciat legatum conditionale. *ibid.*
15 Conditio ſi eſt ſucceſſiva, an ſufficiat, quod impleatur per momentum. *ibid.*
16 Contractus conditionalis an tranſmittatur tam active, quam paſſive. *ibid.*
17 An contractus Principis tranſeat in ſucceſſorem tam active, quam paſſive. *ibid.*
18 Contractus, in quo a ſtatuto præſumitur dolus, veluti contractus minoris aut mulieris celebratus ſine ſolemnitatibus ſtatuariis an validetur juramento, diverſæ ſententiæ. *ibid.*
19 Quinam contractus habeant executionem paratam. *ibid.*
20 Nullus quando reconvaleſcat. *ibid.*
21 Contractus, in quo res datur pro re, & ſimul etiam pro pecunia, qualis ſit contractus. *ibid.* Et in dubio qualis præſumatur. *& n.22.* *pag.* 235
23 Contractus rei Eccleſiaſticæ ultra beneplacitum Apoſtolicum, quomodo ſit nullus, & quando non ſit utilis Eccleſiæ. *ibid.*
24 Contractus celebratus in executionem alterius contractus an dicatur novus. *ibid.*
25 Contractus, in quo adeſt clauſula *ad habendum*, quando ſit pignoratitius, & quando non. *ibid.*
26 Ex quibus præſumatur ſimulatus. *ibid.*
27 In quo adeſt pactum reſolutivum, an poſſit reſcindi ob defectum implementi ex parte altera. *ibid.*
28 Obſervantia contractus a quo ſit probanda. *ibid.*
29 Contrahens cum Eccleſia vel minore, ſine ſolemnitatibus, ceſſante fraude vel dolo, an tuta conſcientia retinere poſſit rem emptam, & cur. *ibid.*
30 Contractum impugnas ob non interventum Conſanguineorum quid debeat pobare. *ibid.*
31 Auctor nullitatis contractus an poſſit illam allegare in præjudicium alterius. *ibid.*

CONTUMACIA.

1 Quid ſit contumacia, & quotuplex. *& n. 2.* *ibid.*
3 An Judex poſſit procedere contra contumacem ex officio. *& n.4.5. & 6.* *ibid.*
7 Quænam ſit contumacia actoris, quæ Rei. *p.* 236.
8 Actor quando dicatur contumax. *ibid.*
9 Quando circumdatur contumacia. *ibid.*
10 Quæ remedia habeat reus ob actoris contumaciam. *& n.11.* *ibid.*
12 Quæ remedia habeat actor contra contumaciam Rei. Quod ante, & quod poſt litem conteſtatam. Et quam habeat electionem. *& n.13. & 14.* *ibid.*
15 An reus ob ſolam contumaciam actore non probante petitionem ſuam cadat cauſa. *ibid.*
16 An reus contumax refectis expenſis audiatur. *ib.*
17 An contumax in reſpondendo poſitionibus de jure habeatur pro confeſſo, quid ſi adſit comminatio cum declaratoria Judicis. *p.* 237.
18 Contumax ſi non habat bona ſtabilia, an poſſit excommunicari. *ibid.*
19 An, ſi proceditur per viam inquiſitionis aut denuntiationis, poſſint contra contumacem teſtes recipi, & ſententia definitiva ferri. *ibid.*
20 An Judex poſſit contra contumacem aliqua mulcta procedere. *ibid.*
21 Contumax in præſtatione juramenti litis deciſivi an habeatur pro confeſſo, & quando. *ibid.*
22 Contumax in reſpondendo poſitionibus, poſtquam fuerunt habitæ pro confeſſis, an poſſit contrarium probare. *ibid.*
23 An contumax perdat cauſam, ſi comminatio fuit facta ſub pena amiſſionis cauſæ. *ibid.*
24 An contumax amittat privilegium fori, & an recuperet illud per purgationem contumaciæ. *ibid.*
25 Penæ contra contumaces quando habeant locum. *ib.*
26 Contumax manifeſtus an poſſit appellare. *ibid.*
27 An verus contumax poſſit appellare. Et quid de æquitate canonica. *ibid.*
28 Fictus contumax quando admittatur ad appellandum. *p.* 238.
29 An poſſit ſupplicare Principi. *ibid.*
30 An reſtituatur in integrum. *ibid.*
31 Et an contumax poſſit reaudiri, non refuſis parti expenſis contumacialibus. *ib.*
32 Contumax ſi vincit in cauſa, an condemnetur in expenſis contumacialibus. *ibid. & n.33. & 34.* Ubi quomodo illæ probentur. *ibid.*

CURA ANIMARUM.

1 Quomodo reſcribendum ſupplicationibus pro fonte baptiſmali. *ibid.*
2 Et conſentiente Parocho quale decretum ſit interponendum. Et alia in hac materia practicabilia. *& n. 3. ad finem.* *ibid.*

¶ CURIA.

§. I.

Curia officialium quid?

1 Quid ſit curia alicujus officialis? *p.* 239.
2 Unde dicatur Curia? *ibid.*
3 An poſſit Epiſcopus conſtituere ſibi novam Curiam in certo, & quocunque loco ſuæ diœceſeos, in quo jus reddat? *ibid.*
4 An Curia ſit verbum Univerſitatis? *ibid.*
5 Quando ſit mentio de fructibus Curiæ, an inferatur de fructibus juriſdictionis? *ibid.*
6 An nomen curiæ, vel curtis ſit nomen, ſub quo principaliter comprehendatur juriſdictio loci? *ibid.*
7 An curia ſumatur etiam pro habitatione? *ibid.*

§. II.

Curia Romana quid ſit?

1 Curiæ Romanæ definitio. *ibid.*
2 Quinam appellatione Curialium, & Curiam ſequentium comprehendantur? *ibid.*
3 An Curialium appellatione veniant familares Cardinalium? *ibid.*
4 An curia accipiatur pro curia principum, vel pro jure univerſali comprehendente ſub ſe juriſdictionem, & dominia rerum? *ibid.*
5 Quare aſſimilatur Curia Romana Paradiſo, vel Inferno? *ibid.*
6 Quare dicatur fons eſſe Juris? *ibid.*
7 An eam debeant imitari omnes? *ibid.*

CUSTOS CARCERUM.

§. I.

Cuſtos Carcerum quando teneatur de fuga carceratorum?

1 Cuſtos Carceris, an teneatur ſolvere debitum carcerati, qui aufugit, quando carceratus erat legitime carceratus, ubi quæ requirantur ad legitimam carcerationem? *p.* 240.
2 Ad quid teneatur ſi debitum non ſit probatum, & dolo aufugere fecit carceratum? *ibid.*
3 An non ſolum tenetur ipſe cuſtos carcerum, ſed etiam ejus fidejuſſores? *ibid.*
4 An cuſtos carcerum teneatur ad intereſſe parti læſæ, ſi relaxavit carceratum ſuſpectum de fuga ſine judi-

judice? & de materia, & *n.* 5. & 6. & 7. *ibid.*
8 An Cuſtos teneatur de fuga carcerati, ſi fuit in negligentia? & *num.* 18. *ibid.*
9 An teneatur de levi, lata & leviſſima culpa, etiam ſi ultra cuſtodem familia judicis ſtetiſſet pro cuſtodiendo cum eodem cuſtode? & *num.* 10. & 18. 19. 20. & 21. *ibid.*
11 Si cuſtos fuit in dolo, & carceratus, qui aufugit erat pro pœna capitis, qualiter punietur? *ibid.*
12 Qua pœna puniatur cuſtos, qui aufugit cum carcerato? *ibid.*
13 Si is qui aufugit, erat pro cauſa civili, ad quid teneatur cuſtos, ex cujus dolo aufugit? *ibid.*
14 Quamdiu cuſtos præſumatur in culpa? *ibid.*
15 Si cuſtos non bene cuſtodiens carceratum de proximo relaxandum; remiſſive? *ibid.*
16 Si carceratus eſſet ſenex, vel infirmus, & non eſſet veriſimilis fuga; remiſſive. *ibid.*
17 Si carceratus aufugit cum famulo cuſtodis, vel uno cuſtode, an alii teneantur? *ibid.*
22 Quænam excuſent cuſtodem? remiſſive. *ibid.*

§. II.

Cuſtos carcerum delinquens punitur multis modis.

1 Qualiter puniatur cognoſcens carnaliter mulierem vel meretricem carceratam? & *num.* 2. *ibid.*
3 Item ſi mulier eſſet honeſta, eamque cognoſceret? *ib.*

§. III.

Cuſtos Carcerum quando teneatur vel non, de morte carcerati?

1 Quandonam teneatur de morte carcerati; remiſſive. *ibid.*
2 Quænam ideo ſit cautela carcerum cuſtodis? *ibid.*
3 Licet cuſtos teneatus, an etiam judex? *ibid.*
4 Qualiter puniatur, ſi carceratus moriatur fame? *ibid.*
5 Qualiter procedere debeat cuſtos, ſi carceratus objerit ex infirmitate? *p.* 241.

§. IV.

Cuſtos Carcerum habet multa privilegia.

1 Quomodo procedere poſſit cuſtos pro alimentis carcerati liberati ſibi ſolvendis? *ibid.* ¶

DAMNUM & DAMNIFICANTES.

1 Damnum quid ſit. *p.* 241.
2 Damnum contingens in re data in dotem, ad quem ſpectet, & ad quem datum in fructibus, & ad quem, ſi contingat in re alienata cum pacto ſedimendi pacto pendente. *ibid.*
3 Contingens caſu in re locata ad quem ſpectet. *ibid.*
4 Contingens fortuito ſi præceſſit mora debitoris. *ibid.*
5 An damnum imputetus Superiori mandanti, aut exequenti. *ibid.*
6 Quot modis ſumatur damnum. *ibid.*
7 An damnum ſit compenſandum cum lucro, & a quo. *ibid.*
8 Quis debeat reſarcire damnum vini effuſi, cum fuit effuſum culpa vectorum. *ibid.*
9 An damnum pati, & lucrum non facere idem ſint. *ibid.*
10 Ad quem ſpectet damnum contingens in ra vendita, cujus dominium ſibi venditor reſervavit. *ibid.*
11 An damnum debeatur ei, qui indebite ſolvi repetitione indebiti. *ibid.*
12 Quis teneatur ſolvere damnum & intereſſe, an qui mandatum ſuſceptum ad inveſtiendum non adimplevit. *pag.* 242.
13 Quis teneatur ſolvere damnum factum in vicinis ædibus ab incendio in aliis ædibus nato, aut ad extinguendum ignem. *ibid.*
14 Ad quem ſpectet damnum contingens in pignore. *ib.*
15 Contingens in re locata aut emphyteutica ad quem ſpectet. Et quid ſi pecuniæ collatæ in ſocietate, in qua alius contulit induſtriam, amittantur; & quomodo probetur. & *num.* 16. *ibid.*
17 An damnum paſſus, priuſquam admittatur ad juramentum, debeat probare damnum. *ibid.*
18 Si dubitatur, an damnum contigerit culpa depoſitarii, ſi hic fuit in mora reſtituendi, an contra illum præſumatur *ibid.*
19 An omne datum ſequens ex injuria obliget ad reſtitutionem. *ib.*
20 Quis teneatur ſolvere damna, & intereſſe. *ibid.*
21 Quæ veniant homine damnorum, & intereſſe. *ibid.*
22 Damnum, quod quis patitur ratione moleſtiarum, a quo ſit reficiendum. *p.* 243
23 An damnum, ut victori in lite debeatur, ſit probandum. *ibid.*
24 An debeatur ſine mora. *ib.*
25 Damnorum nomine & intereſſe an veniat etiam pretium. *ibid.*
26 Damnum provenient ex culpa, cui ſit imputandum. *ibid.*
27 Quid de damno, quod quis ſentit ex ſuo facto. *ib.*
28 Quid de cauſam damno dante. *ibid.*
29 An dicatur damnum facere, qui utitur jure ſuo. *ibid.*
30 Quando dans cauſam damno, non teneatur de damno. *ibid.*
31 Ad quem ſpectet damnum contingens in re ſina culpa alicujus. *ibid.*
32 An damnorum fiat mutua compenſatio. *ibid.*
33 Quid de damno dato per derivationem aquæductus. *ibid.*
34 Quid de dante occaſionem damni. *ibid.*
35 Quis debeat reſarcire damnum ex cauſa concernente utilitatem publicam datum. Quid ſi tantum concernit commodum ſingulorum. *ibid.*
36 Quid de damno, quod quis ſentit ex facto Principis. *p.* 244.
37 An damnato ad triremes ad annum, ſi poſt ſententiam detentus fuit per aliquod tempus, antequam tranſmittatur, an imputetur hoc tempus in anno? quando non. *ibid.*
38 Quid de damnato in exilium ad certum tempus. *ibid.*
39 Et Damnati in perpetuum ad triremes an fiant ſervi pœnæ, & quas alias pœnas incurrant. Quid de Jura antiquo, & quid de noviſſimo. & *num.* 40. *ibid.*
41 An damnatus ad triremes gaudeat Immunitate. *ibid.*

¶ DATA.

§. I.

Data tempus attenditur.

1 An datæ tempus attendatur, ſi ſit conceſſa una gratia, ut intra quinquennium quis conferat beneficia, & concedatur ſimilis non facta mentione de prima? *ibid.*
2 An in diſpenſatione de non promovendo, conceſſa ad ſeptennium? *ibid.*
3 An ad judicandum gratia ſit nulla, vel annullanda & an ſit obreptitia? *ibid.*
4 An gratia ſit ſubreptitia vel non, & idem an beneficium vacet de jure, vel de facto? & *n.* 20. *ibid.*
5 An datæ tempus attendatur inter habentem mandatum de providendo de beneficio vacaturo, quod quis intra menſem acceptaret, & habentem ſimilem gratiam? *ibid.*
6 Item, quia litteræ beneficiales debent judicari an valeant, vel ne, a tempore datæ? & *n.* 24. *ib.*
7 Item, ubicunque agitur de prælatione gratiarum; & de materia; & *n.* 8. *uſque ad* 15. & *n.* 29. *ibid.*
16 Item quando gratia concurrentis eſſet ſubreptitia. *pag.* 245.
17 An datæ tempus attendatur ad hoc, ut impetrans præferatur inferiori collatori, ſeu proviſo ab inferiore collatore? & de materia. & *n.* 18. *ibid.*
19 Item in gratia; *ſi neutri*, & *n.* 25. *ibid.*
21 An attendatur ad conſiderandam validitatem collationes beneficii, quando duo contendunt? *ibid.*
22 An quando agitur de qualitate, quæ facit qualificatum præferri? *ibid.*
23 An in gratia facta de percipiendo fructus in abſentia per biennium, vel aliud tempus? *ibid.*
26 An in litteris & reſcriptis ad lites? *ibid.*
27 Sex modi recenſentur hac de materia, ubi limitatur. *n.* 28. *ibid.*

§. II.

Digitized by Google

§. II.

Datæ tempus non attenditur.

1 An non attendatur datæ tempus, quando mandatum de providendo de prima vacaturo, uſque ad certam ſummam conceditur, & evenit vacatio, & ſubſequens proviſio? *ib.*
2 An in mandato de providendo? *ibid.*
3 An in omni gratia expectativa cum clauſula *quam duxeris acceptandam*, & aliis gratiis expectativis. *& n. 4.* *ibid.*
5 Ao in mandato dato ad confirmandam electionem canonice factam? *& n. 6.* *ibid.*
7 An in gratia *ſi neutri*, *& n. 8.* *ibid.*
9 An in gratia variabili ex negligentia? *ibid.*
10 An in omni reſcripto, vel gratia, quæ non poteſt notari de ſubreptione? *ibid.*
11 An in gratia expediendi gratis? *& n. 12 13. & 14.* *ibid.*

§. III.

Data in concurſu eadem, ſi eſt pluribus conceſſa, quis præferatur?

1 Gratia collationis beneficii facta per Papam duobus ſub eadem data, quis præferri debeat? *p. 246.*
2 Ao graduatus præferatur non graduato, cæteris paribus, *ibid*
3 In impetrantibus ſub eadem data, quis præferatur? *& n. 4.* *ibid.*
5 Item in expectantibus? *ibid.*
6 Si reperiatur facta acceptatio in partibus per procuratorem, & in Curia per principalem ſub eadem data, qualis acceptatio præſumatur. *ibid.*
7 An præferatur in data concurrenti, ubi prior præſumitur is qui poſſidet? *ibid.*
8 In inſtrumentis diverſis factis eadem die, puta ceſſionis juris tertio factæ, & liberationis debitoris, quis prior præſumatur in data? *ibid.*
9 Si duo habeant datam diverſam, & ambo poſſideant, quis præferatur? & de materia. *& n. 10.* *ib.*
11 In pari data proviſorum quis præferatur? *& n. 12.* *ib.*
13 Quando gratia Papæ vel Legati aſt nulla, an præfertur alteri proviſo? *ibid.*
14 Si exhibeantur duæ ſcripturæ in judicio contrariæ, una ab actore, altera a reo, ſub eadem data, qualis præferatur? *ibid.*
15 Ao Legatus vel ordinarius poſſint tollere jus quæſitum ex præſcriptione; & an valeat proviſio Legati vel Papæ, ſive æqualis ſive anterior de Hoſpitali, vel beneficio patronatus etiam ex præſcriptione quæſiti contra patronos & proviſionem ad præſentationem patronorum; & quis poſſit derogare huic juri quæſito ex præſcriptione? *& n. 16. & 17.* *ibid.*
18 Si proviſus non mentionem fecit de expectativa, an admittatur in concurſu ſub eadem data cum alia. *ib.*
19 Quando collatio de eodem beneficio fuit facta a diverſis ſub eadem data, quæ prævaleat vel non, remiſſive. *ibid.*

§. IV.

Data quando præſumatur fraudulenta, & in quibus?

1 Quando aſt in ſcriptura privata, non ſubſcripta trino teſte, & concurrit cum teſtamento? *& n. 2.* *ib.*
3 An data collationis Epiſcopi ſine inſtrumento & teſtibus, in concurſu cum data Papæ, præſumatur ante data? & de materia. *& n. 4.* *ibid.* ¶

DATIO IN SOLUTUM.

1 Quomodo datio in ſolutum extinguat actionem. *ib.*
2 Datio in ſolutum cum clauſula *conſtituti* an debeat probari effectuata. *ibid.*
3 An Datio in ſolutum rei pro pretio æſtimando, antequam fuerit æſtimatum, ſit perfecta, vel conditionalis, & an dicatur datio in ſolutum facta, ſi Judex mandavit dari in ſolutum. *pag. 247.*
4 Quid ſi datio in ſolutum fuit nullius valoris, teneturne creditor reſtituire fructus. *ibid.*
4 An, quando eſt nulla, habeatur pro non facta. *ib.*
6 Datio in ſolutum prioris obligationis extinctiva an reſultet ax clauſula *conſtituti*. *ibid.* Et ax quibus verbis. *ibid.*
7 An datio in ſolutum vim habeat emptionis. *ibid.*
8 An judicialis ſit individua. *ibid.*

DEBITOR ET CREDITOR.

§. I.

Quando Debitor poſſit carcerari, & quando liberetur, tam ab obligatione ſolutionis, quam a carceribus?

1 Quando, & ubi debitor non poſſit pro debito capi de jure, & quid de conſuetudine. *ibid.*
2 An debitori carcerato debeantur alimenta, & qualia. *ibid.*
3 Quibus modis debitor liberetur a carceribus, uſuris, & reſtitutionis obligatione. *ib.*
4 Quibus debitor rei certæ ex maleficio, & quid in foro externo. *ibid.*
5 Quid in debitore ex contractu. *ibid.*
6 Quid ſi debitor ex delicto rem tradidit. *pag.* 248.
7 Nuntio, ut ferret ad creditorem, & apud Nuntium periit. Quid in debitore ex contractu. *ib.*
8 An debitum extinguatur ſolutione. *ibid.*
9 Quid ſi debitor ſolvit poſteriori creditori, poteſtne a priore creditore avocari, & quando. *& n. 10. & 11.* *ibid.*
12 An unus pro alio ſolvere poſſit invito creditore, quando non. *ibid.*
13 An ſolvens pro alio ob neceſſariam ejus ſalutem poſſit illum cogere ad reſtitutionem ſoluti. *ibid.*
14 An ſolvens ei, cum quo contraxit, liberetur, ſi is, cui ſolvit, non eſt Dominus, quando non. *ib.*
15 Quid de ſolvente indebitum civiliter, ſed debitum naturaliter ex ignorantia Juris an poſſit repetere. *ibid.*
16 Quid ſi ſolutio indebiti fuit ſcienter facta, & an tunc ſit neceſſaria inſinuatio, ſi non poteſt repetere. *pag.* 149.
17 Quid dicendum in ſolutione uſurarum, an poſſint repeti, ſi ſolutio fuit ſcienter facta. *ibid.*
18 An ſolutio fieri poſſit compenſatione debiti ad debitum. *ibid.*
19 An & quando præſumatur ſolutio. *ibid.*
20 An ex ſilentio creditoris poſt mortem debitoris: quid ſi diſtulit petere uſque ad mortem debitoris, *ibid.*
21 Quando ſalarium famulis præſumatur ſolutum. Idem de opificibus, Notaris &c. *ibid.*
22 Quomodo ſolutionis præſumptio elidi poſſit. *ibid.*
23 Solutio temporis præteriti an præſumatur, & quomodo. *ibid.*
24 Quando debitor liberetur a ſolutione uſurarum. *ib.*
25 Quando debitor liberetur a carceribus. *ibid.*

SECTIO I.

De Ceſſione Bonorum.

26 Ao cedens bonis perdat illorum dominium, & quando. *ibid.*
25 Quid ſi malitioſe negavit debitum. *ibid.*
28 Quid ſi bona conſumpſit ex faſtu, aut luxuria, *pag.* 250.
29 Quid ſi aliqua bona occultavit. *ibid.*
30 Quid ſi ſolvendo poſterioribus fuit factus non ſolvendo. *ibid.*
31 Quid ſi in caſum non ſolutionis ſe obbligavit ad carceres. *ib.*
32 An cedens bonis obligetur ad ſolutionem, ſi venerit ad pinguiorem fortunam. *ibid.*
33 An bonorum ceſſio pro novis debitis reiterari poſſit? *ibid.*
34 An bonorum ceſſio facta a debitore liberet fidejuſſorem. *ibid.*
35 An bonorum ceſſio de jure communi requirat certas ſolemnitates. *ibid.*
36 An cedens poſſit ante conſummationem actus pœnitere. *ibid.*

SECTIO II.

De Capitula Odoardus.

37 De effectu Capis. *Odoard.* & quando illud concedatur Clerico debitori. *ibid.*

38 An & quando in deliſtis competat. *pag.* 25
39 An Capit. *Odoardus* poſſit competere Clerico e a-communicato. *ibid.*
40 Quando hoc Capitulum non juvat Clericos. *ib.*
41 An habeat locum in contręctibus juratis. *ib.*
42 Quid in depoſito. *ibid.*
43 Quid ſi Clericus negavit debitum. *ibid.*
44 Quid ſi Clericus eſt doloſus. *ibid.*
45 An Capitulum competat Clerico, qui poſt contracta jam debita fuit factus Clericus. *ib.*
46 Quid ſi Clericus ſit tantum in minoribus aonſtitutus. *ibid.*
47 Quid ſi creditor eſt pauperior, ant æque pauper ac Clericus. *ibid.*
48 Quid ſi Clericus eſt negotiator. *ibid.*
49 An boc Capit. competat etiam Laico, qui pro Clerico fidejuſſit. *ibid.*
50 An hoc Beneficium competat Clerico in actione reali. *ib.*
51 An ſuſpectus de fuga poſſit carcerari, quando non. *pag.* 252.
52 An Capitulum hoc proſir Clerico, qui, licet non poſſit ſolvera totum, poteſt tamen ſolvere partem. *ibid.*
53 Quid ſi Clericus bona ſua conſumpſit luauriose vivendo. *ibid.*
54 An hoc Capitulum poſſit competere ſæpius. *ib.*
55 Quænam ſolemnitates adhibendæ, nt Clerici gaudeant beneficio Capituli *Odoardus*. *ibid.*

§. II.

De Delegatione & Dilatione moratoria.

56 An liberetur debitor per delegationem factam debitori ad ſatisfaciendum creditoribus. *ibid.*
57 Debitor ceſſus an poſſit ſolvere cedenti in præjudicium ceſſionarii. *ib.*
58 An & quomodo liberetur debitor per dilationem moratoriam. Quis illam poſſit concedere, & quibus præſtitis. *ibid.*
59 An dilatio moratoria concedi debeat debitori ex contractu depoſiti, & quid illam impetrare volens narrare debeat. & *n.* 60. & 61. *ibid.*
62 An induciæ generales debitoribus conceſſæ proſint etiam locupletibus. *ibid.*
62 An dilatio moratoria generaliter loquens extendatur ad debitum juratum. *ibid.*
64 An Princeps ſæcularis poſſit date moratoriam contra Eccleſiam, aut Eccleſiaſticam perſonam. *p.* 253.
65 An debitor lite pendente poſſit impetrare moratorias. *ibid.*
66 An dilatoria conceſſa debitori proſit etiam fideiuſſoribus & quando. *ibid.*
67 An moratoria cenſeatur conceſſa motu proprio vel ad inſtantiam. *ibid.*
68 An petens moratoriam cenſeatur fateri debitum. *ibid.*
69 An tempore dilationis currant uſuræ, & quando. *ibid.*
70 An condemnatis ad ſolvendum dandus ſit terminus. *ibid.*

§. III.

De excuſſione debitoris principalis.

71 An creditores volentes agere contra fidejuſſores aut tertios poſſeſſores debeant excutere principalem creditorem. *ibid.*
72 Quid ſit aacuſſio; & quæ requirantur ad illam peragendam. & *n.* 73. *ibid.*
74 An creditor poſt factam eacuſſionem poſſit contra fidejuſſores vel tertios poſſeſſores procedere, ſine Judicis pronuntia eacuſſionem fuiſſe legitime factam. *ib.*
75 Fidejuſſori & tertio poſſeſſori quænam competant exceptiones contra Creditorem; & quæ ſuſcipenti debitum alienum. & *n.* 76. *pag.* 254.
77 Quid ſi debitor principalis habet quidem bona, ſed amptorem non inveniunt, vel ob potentiam ſuam conveniri non poteſt, an tunc procedat eaceptio excuſſionis. *ibid.*
78 Quid ſi notorie debito non eſt ſolvendo. *ibid.*
79 Quid ſi fidejuſſor intervenit pro illo, qui tantum naturaliter eſt obligatus. *ibid.*
80 Quid ſi fidejuſſor promiſit cum juramento. *ibid.*
81 Quid ſidejuſſor huic exceptioni renuntiavit. *ibid.*
82 Quid ſi tertius poſſidet tantum titulo lucrativo. *ib.*
83 Quid ſi fidejuſſor negavit ſe fidejuſſorem. *ibid.*
84 Quid ſi fidejuſſor promiſit animo novandi. *ibid.*
85 Quid ſi adeſt conſuetudo convaniandi fidejuſſorem non excuſſo principali. *ibid.*
86 Ad quid teneatur creditor agans contra fidejuſſorem aut tertium poſſeſſorem. *ibid.*
87 Exeeptio eacuſſionis an ſi dilatoria, & quando proponenda. *ibid.*
88 An eacuſſio facta ab uno creditore proſit etiam aliis creditoribus. *ibid.*
89 Quando fidejuſſor non poſſit aonveniri. *ibid.*
90 An excuſſio principalis procedat atiam de jure canonico. *pag.* 255.
91 An excuſſio debitoris principalis ſit neceſſaria, ſi actio dirigitur contra nomen debitoris obligati a debitore. *ibid.*
92 An fidejuſſor *ne judicatum ſolvendo* habeat beneficium eacuſſionis. *ibid.*
93 An eacuſſio principalis ſit neceſſaria uaori ſi contra tertios non agit, ſed excipit. *ibid.*
94 An habeat locum in Salviano interdicto. *ibid.*

§. IV.

De Jure Retentionis.

95 An & quibus in caſibus poſſit uti jure retentionis. *ibid.*
96 Quomodo differat a compenſatione. & *n.* 97. *ibid.*
98 An hoc jus competat hæredibus pro debitis teſtatoris ſolutis. *ibid.*
99 Quæ requirantur, ut competat jus retentionis. *ib.*
100 An hoc jus competat etiam poſt ſententiam, & ſuſpendat illius executionem. *ibid.*
101 An creditor habear jus retentionis etiam in pignore, & quando. *ib.*

§. V.

Alia ſpectantia ad ceſſionem bonorum, & concurſum creditorum.

102 Facta ceſſiona bonorum a debitore, ſub cujus illa maneant poteſtate, & de Judicis officio. *ib.*
103 An & quomodo Adminiſtrator admittatur ad bonorum ceſſorum adminiſtrationem. *pag.* 256
104 An debitor poſſit adminiſtrationi bonorum ceſſorum ſe ingerere, & an creditores poſſint propria authoritate capere bona cedentium. *ibid.*
105 Quid ſit agendum inſtituto per debitotem concurſu. *ibid.*
106 Quinam credirores citandi. & *n.* 107. *ib.*
Et an talis citatio liget etiam C[illegible] creditores. *ib.*
108 An appellatione poſt ſententiam ab aliquibus creditoribus interpoſita, ſententia [illegible] pendatur quoad omnes. *ibid.*
109 An hæredes debitoris illo mortuo debeant & poſſint litem concurſus continuare. *pag.* 257.
110 De graduatoria creditorum. Et quando expenſæ funeris præſerantur, & quomodo probentur. & *n.* 111. *ibid.*
112 An Dominus rei præferatur omnibus, & quando. *ibid.*
113 An in alimentis debitor creditoribus præferatur. *ibid.*
114 An ſuccedant illis hypothecarii, & iſti ſemper præferanrur chirographarii; quando non. & *n.* 115. *ib.*
116 Quis ordo ſit ſervandus inter hypothecarios. *p.* 258.
117 Quomodo computetur anterioritas & *n.* 118. & quinam dicantur priores in tempore. & *n.* 119. & 120. *ibid.*
121 An regula, *qui prior in tempore*, procedar atiam in bypotheca generali. & *n.* 122. *ibid.*
123 An ceſſante hypotheca caſſet atiam regula *qui prior in tempore.* *ibid.*
124 Quomodo admittantur creditores parſonales. *pag.* 259.
Quid ſi concurrant privilegiati in prærogativa. *ibid.*
125 An hypothecarii privilagiati ultra temporis prærogativam habeant etiam prærogativam beneficii ſpecialis, & quales iſti ſint. & *n.* 126. *ibid.*
127 Quid de muliere repetente ſuas dotes. *pag.* 260.
128 An habentes anteriorem hypothecam expreſſam præferantur mulieri habenti tacitam bypothecam poſteriorem, an habentibus axpreſſam poſteriorem. 2t.

129 An

129 An hypotheca tacita pro dote præferatur expreſſæ poſteriori. *ibid.*
130 Quinam alii præferantur mulieri ratione ſuæ dotis, remiſſive ad *n.* 126. *ibid.*
131 An, quod fuit dictum. *n.* 111. *&* 127. procedat, ſi bona marito fuerunt tradita cum æſtimatione venditionem inducente. *ibid.*
132 Quo tempore a muliere contrahatur, & acquiratur tacita hypotheca, an a die datæ vel ſolotæ dotis, vel a die promiſſionis. *ibid.*
133 An privilegium mulieris procedat etiam in paraphernalibus, & donatione propter noptias. Quid ſi ſponſa de futuro ſolvit dotem, & dein ſponſalia diſſolvuntur, habebitne dos privilegium prælationis. *pag.* 323.
134 An privilegium dotis procedat etiam in dote confeſſata tantum. *ibid.*
135 Quo loco veniat pupilli, minores, prodigi, amentes, ac alis, qui habent Curatores ratione hypothecæ, quam habent in bonis Tutorum & Curatorum. *ibid.*
135 Quid dicendum de Eccleſiis, & locis piis. Et quid dicendum ſit in Adminiſtratoribus, & de ereditis ob adminiſtrationem contractis, & extra adminiſtrationem. *&. n.* 137. *ibid.*
138 Cum quibus veniat fiſcus. Et quando chirographarii. *& n.* 139. *pag.* 262

§. VI.

De Jure offerendi quod competit poſterioribus creditoribus & quomodo ſuccedant in locum creditorum antiquiorum.

130 An poſteriores creditores habeant Jus offerendi, ut ſuccedat in locum primi, & an tunc ſit neceſſarium, quod poſteriores habeant hypothecam in bonis commonis debitoris. *& n.* 141. *ibid.*
142 Quare chirographarii non habeant jus offerendi, & quando habeant. *ib.*
143 An primus creditor poſſit offerre ſecundo. *ibid.*
144 Et quid ſi debitor vendidit rem hypothecatam primo creditori, aut dedit in ſolutum. *ibid.*
145 An & quando jus offerendi creditoribus hypothecariis mariti competat contra uxorem agentem ad repetitionem dotis. *pag.* 363.
146 An molier teneatur cedere ſua jura creditoribus cum privilegio prælationis. *ibid.*
147 Quid ſi mulier agit ad reſtitutionem ſeu aſſecurationem dotis marito ad inopiam vergente. *ibid.*
148 An jus offerendi competat, quando primus creditor eſt privilegiatus, uti fiſcus. *ibid.*
149 An tertius creditor ſolvens primo, illi ſuccedat excluſo ſecundo. *ibid.*
150 An offerens primo creditori illi ſuccedat, quamvis hoc in oblatione ſpecialiter non fuerit conventum. *ibid.*
151 Et quid de tertio poſſeſſore offerente. *ibid.*
152 An extraneus ſolvens poſſit cogere creditorem ad ceſſionem ſuorum jurium. *ibid.*
153 An creditor ſecundus ſuccedens primo non tantum ſuccedat ratione rei, ſed etiam uſurarum. *ib.*
154 An ceſſa actione perſonali, quando eſt credibilis, dicatur etiam ceſſa hypotheca. *ibid.*
155 An & quanto tempore jus offerendi poſſit præſcribi. *pag.* 326.
156 Quæ requirantur, ut oblatio rite fiat. Et quinam ſint illius effectus. 264

§. VII.

Miſcellanea Debitorum & Creditorum.

157 An debitor poſſit mutare pignus invito creditore. *ibid.*
158 An debitor obligatus cum juramento ſolvere, ſi propter Judicis ſequeſtrum non ſolvit, ſit perjurus. *ibid.*
159 Qoid ſi debitor creditori tranſmiſit cambiales, & campſor fuit decoctus, decoctio in cujus damnum cedat. *ib.*
160 Debitoris decocti confeſſio de debito ad favorem alicujus, & in præjudicium aliorum creditorum an valeat. *ibid.*
161 An Debitor decoctus poſſit repudiare hæreditatem ſibi delatam in præjudicium creditorum. *ibid.*
162 An debitor ſit irregularis. *ib.*
163 An debitor confugiens ad Eccleſiam gaudeat immunitate, & quid ſi debet Principi. *ibid.*
164 An debitor mendaciter negans ſe aliquam rem poſſidere illam amittat, & in quem poſſeſſio transferatur: ubi limitationes. *ibid.*
165 An Creditor in judicio plus petens, quam ſibi debeatur, aut ante diem, aut alio in loco aliquas patiatur pœnas, & quas. *pag.* 265
166 Creditor qui cœpit agere via ordinaria an poſſit agere executiva. *ibid.*
167 An creditor poſſit propria authoritate capere poſſeſſionem bonorum debitoris. *ib.*
168 An creditor poſſit mitti in poſſeſſionem omnium bonorum debitoris. *ibid.*
169 An creditor poſſit facere ſequeſtrari corpus defuncti, donec ſatisfiat. *ibid.*
170 An habens plores correos ſibi obligatos in ſolidum, ſi recipit aut exigit ab uno, an videatur receſſiſſe ab inſoliditate. *ibid.*
171 An ubi adeſt ſtatutum poſt certum tempus audientiam denegans, audiatur. *ib.*
172 Creditor Principis quid teneatur probare ut, poſſit petere ſolotionem. *ib.*
173 Creditor, cui ex legato, aut delicto aliquid debetur, an veniat nomine creditorum. *ib.*
174 Creditor, cui plures res ſunt obligatæ a pluribus poſſeſſæ, an poſſit quemlibet poſſeſſorem inſolidum convenire. *ibid.*
175 An poſſit creditor fructus pignoris ſibi retinere, & quando. *pag.* 266
176 Creditor habens plures fidejuſſores ſibi in ſolidum obligatos, ad unius concorſum vocatus, & comparens petendo ſuum creditum, & gradum, an pendente concurſu & obtenta graduatoria poſſit redire ad alios fidejuſſores. *ibid.*
177 Creditor Ceſſionarius an poſſit agere contra cedentem. *ibid.*
178 Creditor ceſſionarius ex cauſa oneroſa an teneatur ante omnia ſuum creditum juſtificare. *ib.*
179 An uſufructuarius omnium bonorum a teſtatore relictus poſſit a creditoribus hæredirariis moleſtari. *ibid.*
180 An creditor in re feudali cum Domini conſenſu præferatur illi, qui non habet conſenſum. *ibid.*
181 An attendator tempus mandati, an contractus in ordine ad prælationem. *ibid.*
182 Debitor ſolvens creditori hypothecario ſui creditoris an liberetur. *ibid.*
183 Alternative obligatus an & quando habeat electionem, & quid in alternativa exigendi, ubi plures caſus. *ibid.*
184 An creditum axigendum in tempus futurum, ſi eſt certum, poſſit minoris emi anticipata pecunia. *ibid.*
185 Quodnam ſit debitum neceſſarium, quodnam voluntarium. *ibid.*
186 Debitum alienum ſuſcipiens qua actione teneatur. *ibid.*
187 Debiti quantitas quomodo poſſit probari. *ib.*
188 An unum debitum converſum in alterum extinguatur. *ib.*

DECIMÆ.

§. I.

Quid ſit Decima, & a quo Jure debita?

1 Quid ſit Decima. *ibid.*
2 An debeatur jure naturali, & divino aut tantum Eccleſiaſtico. *& n.* 3. *ibid.*

§. II.

Quinam teneantur ſolvere Decimas?

4 An omnes fideles? *ibid.*
5 An Monachi. *ibid.*
6 An Clerici. *ibid.*
7 An pauperes. *ib.*

§. III.

Quinam eximantur a Jure ſeu privilegio a ſolutione Decimarum, & quomodo?

8 Quinam eximantur ab onere ſolvendi Decimas. *pag.* 268.
9 Quinam eaempti ab onere ſolvendi decimas de nutrimentis animalium. *ibid.*
10 Quinam non ſolvant Decimas. *ibid.*
11 An Leproſi, Eremitæ aut alii Laici in communi viventes. *ib.*
12 An infideles. *ibid.*
13 An qui illicite aliquid acquirunt. *ibid.*
14 An habentes privilegium non ſolvendi Decimas. *ibid.*
15 Hoc privilegium a quibus concedi poſſit, aut non. *uſque ad n.* 18 *excluſive. ibid.*
17 An Papa communicando privilegia alicujus Religionis in quibus adeſt etiam privilegium non ſolvendi Decimas, cenſeator etiam communicare exemptionem a ſolutione Decimarum. *pag.* 269.
18 Privilegium conceſſum Religioſis de non ſolvendis Decimis, de quibus agris intelligatur. *ibid.*
19 An Papa eximens aliquem a ſolutiona Decimarum quarumcumque, cenſeatur eximere a perſonalibus rantum aut etiam realibus. *ibid.*
20 An privilegium non ſolvendi Decimas alicui Raligioni conceſſum a Papa a privaris Domibus, aut prælatis, renuntiari poſſit. *ibid.*

§. VI.

Quinam eximi poſſint a ſolutione decimarum, conſuetudine, aut præſcriptione? & de materia, & probatione.

21 An conſuetudn poſſit aliquem eximere a ſolutione Decimarum, & qualis, ac quomodo. *ibid.*
22 Excipiens de conſuetudine quid debeat probare. *pag.* 270.
23 Qualiter hæc conſuetudo debeat eſſe præſcripra. *ib.*
24 An præſeriptio poſſit aliquos etiam Laicor eaimere a ſolutione decimarum, *ibid.*
25 An Eccleſia poſſit eximi a ſolutione Decimarum. *ibid.*
26 An præſcriptio extendatur de decima unius rei ad decimas alterius rei. *ibid.*
27 Quando Laici poſſint fieri immunes a ſolutione Decimarum. *ibid.*
28 Ad præſcribendam hanc exemptionem quod temporis ſpatium requiratur. *ibid.*
29 Præſcriptio eaemptionis Laicorum a tota decima contra Eccleſiam qualis debear eſſe. *pag.* 271.
30 An libertas ſolvendi decimas, ſeu exemptio an perſumatur. *ib.*
31 Præſcriptio non ſolvendi decimas quomodo probetur. *ibid.*
32 Et quómodo teſtes debeanr coarctare negativam. *ibid.*
33 Quomodo præſcriptio interrumpatur. *ibid.*
34 An teſtes deponentes de affirmativa præferantor teſtibus deponentibus de negativa. *ibid.*

§. V.

Quibus ſint ſolvendæ Decimæ, & de quibus rebus! ubi de Jure Parochi.

35 Quibus decimæ de jure ſint ſolvendæ. *ibid.*
36 An & quo in judicio juris aſſiſtentia ſufficiat, & quos effectus pariat hæc juris aſſiſtentia. *pag.* 272.
37 An contra Parochum in Decimis, quæ ſunt intra Parochiam, detur actio ſpolii, ita ut ſpoliatus ante omnia debeat reſtitui. *ibid.*
38 Utrum Laicus contra Parochum agere poſſit in cauſa decimarum exiſtentium intra Parochiam actione ſpolii. *ibid.*
39 An ex ſola juris aſſiſtentia concedatur Parocho manutentio in jure decimandi, ſi alius eſt in poſſeſſione rempore motæ litis. *pag.* 273.
40 Decimæ prædiales in quo loco & cui Eccleſiæ ſint ſolvendæ. *ibid.*
41 Parochus prætendens decimas prædiales quid probare debear. *ibid.*
43 An quoad prædiales ſtetur aliquando conſuetudini. *ibid.*
44 In probanda conſuetudine in dubio an ſtetur teſtibus deponentibus pro Parocho prædiali, vel ſacramentali. *pag.* 274
45 An decimæ, quæ ſolvebantur Paroch o ſacramentali, ſi illas ſolvens mutet domicilium, an debeantur Parocho Priori? & quomodo probetur mutatum domicilium? *ibid.*
46 Decimæ mixtæ inter quas Eccleſias ſint dividendæ & quæ dicantur mixtæ. *ib.*
47 Si Eccleſia ſacramentalis probet conſuetudinem decennalem percipiendi ea paſcuis exiſtentibus intra limites alterius Eccleſiæ decimas animalium, caſei &c. illa paſcua redigantur ad culturam, uti frumenti, debenturne Eccleſiæ ſacramentali adhuc Decimæ. *ibid.*
48 An decimæ debeantur etiam notoriis fornicatoribus, aut criminoſis. *ibid.*
49 An debeantur Parochis divitibus. *ibid.*
50 An poſſint denegari Parocho, ſi non adminiſtret ſacramenta. *ibid.*
51 An ſint tuti in conſcientia, qui non ſolvunt decimas Parochis, qui non petunt. *ibid.*
52 Decimæ prædiales de quibus fructibus ſint ſolvendæ. *ibid.*
53 Et de quibus ſolvantur perſonales? an debeantur ex acquiſitis per eleemoſynam, donationem, legatum vel hæreditatem. *ib.*
54 An debeantur ex diſtributionibus quotidianis. *pag.* 275.

§. VI.

De tempore, loco, ac modo ſolvendi Decimas, & an deducantur expenſæ in illis conſervandis aut colligendis.

55 Quo tempore decimæ ſolvi debeant? ubi ampliationes. *ibid.*
56 Quo in loco ſint ſolvendæ. *ibid.*
57 Quomodo ſint ſolvendæ, an ex decem unum? & quid de conſuetudine. *ibid.*
58 An fideliter ſolvendæ ſint & qualiter. *ibid.*
59 An in ſolutione decimarum deducantur eapenſæ in illis colligendis, & conſervandis, aut ſemen. *ibid.*

§. VII.

An Laici poſſint acquirere jus decimandi?

60 An Laici poſſint acquirere jus decimandi. *p.* 276.
61 An Laicis poſſint remitti. *ibid.*
62 An ſine privilegio apoſtolico Laici ſint capaces Decimarum. *ibid.*
63 Quid ſi concurrat quadragenaria cum legitima probatione tituli. *ibid.*
64 An fama privilegii ſit probanda de toto tempore, quo probatur poſſeſſio. *ibid.*
65 Quid ſi teſtis dicat ſe ignorare, quid ſit fama. *ib.*
66 Quot teſtes ſufficiant ad illam probandam. *ibid.*
67 An immemorialis ſine fama privilegii Laicis ſufficiat. *ibid.*
68 Quid ſi Laicus contra Laicum decimas legitime poſſidentem præſcribit. *ibid.*
69 An Epiſcopus poſſit jus decimandi concedere. *ib.*
70 Quid ſi Decimæ fuerunt Laicis conceſſæ, ſed ignoratur, an fuerint conceſſæ ante vel poſt Concil. Lateran. *ibid.*
71 An fructus Decimarum poſſit Epiſcopus Laicis concedere, & ad quantum tempus. *ibid.*
72 An Epiſcopus poſſit decimas Laicis infeudare, quid ſi fuerunt reverſæ ad menſam. *pag.* 277.
73 Quid ſi ab Epiſcopis fuerunt ante Concil. Lateran. infeudatæ. *ibid.*
74 An Laici habentes in feudum ab Epiſcopo ante Concil. Later. poſſint illas in ullum Laicum transferre etiam infeudando. *ibid.*
75 Quis Laicis decimandi jus concedere poſſit. & n. 77. *ibid.*
76 An tam Laici, quam Eccleſiaſtici privilegiati habentes decimas teneatur congruam portionem pro ſuſtentatione miniſtrorum & oneribus ſupportandis aſſignare? *ibid.*
78 Quomodo ſciri poteſt, an Laici habuerint decimas in feudum ante Concil. Lateran. ſi probari non poſſit per inveſtituras. *ibid.*

Digitized by Google

§. VIII.

An, & quomodo una Eccleſia, aut perſona Eccleſiaſtica poſſit præſcribere decimas contra aliam?

79 An una Eccleſia poſſit præſcribere jus percipiendi Decimas adverſus alienam, & in aliena Parochia, quanto tempore cum titulo, & quanto ſine illo. *ibid.*

80 An Eccleſia vel perſona Eccleſiaſtica habens a Laico donationem decimarum poſſit illas præſcribere. Quid ſi Laicus illas habuit in ſeudum ante Concil. Lateran. *pag.* 278.

81 An contra Eccleſiam vacantem poſſit ab Eccleſia præſcribi jus decimandi. *ibid.*

82 Quanto tempore poſſit Eccleſia præſcribere jus decimandi contra Epiſcopum. *ibid.*

83 Et an tunc præſcriptio trahatur de uno caſu ad alium. *ibid.*

84 An detur præſcriptio in jure exigendi decimas, ſi fructus ſunt in parva quantitate, & non collecti excreverunt. *ibid.*

85 Quomodo probetur præſcriptio. *ibid.*

§. IX.

An ſuper decimis poſſit fieri compoſitio ſeu remiſſio?

86 An ſuper Decimis valeat compoſitio vel transactio, & inter quas perſonas, & qualiter facienda. *& n.* 87. *&* 88. *ibid.*

89 An valeat tranſactio etiam de decimis futuris, *pag.* 279.

90 An ſi tranſactio facta fuit cum reſervatione beneplaciti Apoſtolici, antequam hoc adveniat, poſſit una pars reſilire & pœnitere. *ibid.*

91 An Decima Epiſcopalis poſſit remitti Clericis, quid de Parochiali. *ibid.*

92 An remittens decimas ſibi debitas etiam novalia remiſiſſe videatur. *ibid.*

§. X.

Quid ſint Novalia, & quibus ſolvi debeant?

93 Quid ſint novalia. *ibid.*

94 Ut inteſtes probent novale, quid debeant deponere. *& n.* 93. *&* 95. *ibid.*

97 An novalium Decimæ ſint ſolvendæ, & cui. *ib.*

98 Primis tribus annis, ad quos ſpectent. *ibid.*

99 Qui Decimas in aliena Parochia præſcripſit, an etiam novalium decimas percipere poſſit. *pag.* 280.

100 An privilegium conceſſum Laicis percipiendi decimas comprehendat etiam novalia. *ibid.*

101 An privilegium conceſſum Eccleſiaſticis percipiendi Decimas in aliena Parochia extendatur etiam ad novalia. *ibid.*

102 An privilegium non ſolvendi Decimas comprehendat etiam novalia poſt privilegium naſcentia. *ib.*

103 Privilegium non ſolvendi novalia, de quibus novalibus intelligatur. *ibid.*

104 An Regulares exempti in aliquibus Parochiis decimas antiquas aut earum partem habentes ex donatione Laicorum poſſint novales ſupervenientes percipere. *ibid.*

105 Quid dicendum de novalibus improprie dictis. Et quænam iſtæ ſint. *ibid.*

106 Quid ſi aliquis habet jus univerſale ad omnes decimas. *ibid.*

107 Quid ſi decimas quis tantum habet ex præſcriptione. *ibid.*

108 Quomodo probetur jus univerſale ad omnes Decimas. *ibid.*

109 Quid ſi mutatio fructuum fiat in tales, de quibus non ſolet ſolvi decima, uti ſi agri mutentur in prata. *ibid.*

110 An Dominus fundi decimalis poſſit pro arbitrio ſuo fundum, aut illius qualitatem mutare. *ibid.*

111 A quibus debeantur decimæ novalium, & qui ſint ab earum ſolutione exempti. *ibid.*

112 An Prædia, quæ ſemel ſunt novalia, ſemper remaneant talia quoad immunitatem & privilegium Religioſis conceſſum. *ibid.*

113 An Parochus teneatur probare novalitatem. *ibid.*

§. XI.

Miſcellanea Decimarum.

114 Quis ſit Judex competens in cauſa decimarum. *ibid.*

115 Quid ſi lis eſt inter Laicos, aut Clericum actorem, & Laicum reum, & in poſſeſſorio. *ibid.*

116 Quid ſi lis eſt inter Laicos in petitorio, quis erit Judex. *p.* 282

117 Quomodo cauſæ decimarum ſint tractandæ. An ſummarie. *ibid.*

118 Quam pœnam incurrant non ſolventes decimas, aut impedimentes, ne illæ ſolvantur. *ib.*

119 An a ſententia condemnante ad ſolutionem decimarum detur appellatio ad effectum ſuſpenſivum. *ibid.*

120 An ſententia lata in cauſa Decimarum contra Parochum afficiat etiam Succeſſores. *ibid.*

121 An allegatio unius tituli competentis ad decimas de jure communi, excludat alium titulum competentem de jure ſpeciali. *pag.* 283.

122 An emptor prædii teneatur ad ſolvendas decimas prædiales ab illo de præterito non ſolutas. *ib.*

123 In judicio decimarum an & quando ſuccumbens teneatur ſolvere non ſolum futuras, ſed etiam præteritas, vel ſolum perceptas a tempore motæ litis. *ibid.*

124 An decimæ poſſint valide ſine beneplacito Apoſtolico alienari. *ibid.*

125 An decimæ in Parochia noviter erecta ſpectent ad Eccleſiam matricem. *ibid.*

DECLARATIO.

1 An declatio inſit actui declarato, & quomodo. *ib.*

3 Quot modis declaratio ſumatur. *ibid.*

2 Quot modis declaratio inducit novam diſpoſitionem, an trahatur ad præterita. *ibid.*

4 An declaratio, quæ ineſt actui declarato, aliquid de novo diſponat. Et an in declaratione ſit neceſſaria publicatio. Et an declarationes S. Congr. Concil. Trid. ſint tantum doctrinales, & careant vi obligandi. *ib.*

5 Quid ſi adſint declarationes contrariæ juxta factum diverſimode propoſitum, quibus erit ſtandum. *pag.* 284.

¶ DECOCTI.

§. I.

Decoctorum & fallitorum vita.

1 Decocti & falliti quinam? *ibid.*

2 Quare illis non credatur in judicio nec extra? *ib.*

3 Decoctus, ſi confiteatur ad favorem creditoris, cui confert hypothecam bonorum, an poſſit præjudicare aliis creditoribus chirographariis? *ib.*

4 An eis credatur ſi aliquid ante fallimentum faciunt in damnum creditorum? *ibid.*

5 An mercator ruptus præſumatur fraudator? *ibid.*

6 An teſtes eſſe poſſint? *ibid.*

§. II.

Decoctorum & fallitorum pœna diverſa.

1 An quis poſſit eos receptare? *ibid.*

2 Probatio in contrarium an eos excuſat quin pœnas patiantur? *ibid.*

3 An audientia fallito concedatur, & quibus caſibus, vel non? *& n.* 4. 5. *&* 6. *ibid.*

§. III.

Decoctus cui æquiparetur, & quæ poſſit, vel non?

1 An poſſit præſcribere decoctus? *ibid.*

2 An poſſit ex ſua confeſſione inducere hypothecam? *ibid.*

§. IV.

Decoctorum Remedia & privilegia.

1. Qualem dilationem concedere poſſint creditores decoctis, & de materia. *& n.* 2. *ibid.*

§. V.

Decoctorum non ſufficere bona, & qualiter diſtribuenda?

1 Bona decoctorum diſtribuenda inter creditores per æs & libram; & de materia, *& n. 2. & 3. p. 285*

4 An creditor, qui obtinuit ſequeſtrum & confirmationem ſequeſtri, adhuc concurrat cum aliis creditoribus, quando non fuit facta executio ſentiæ? *ibid.*

5 Quomodo procedatur quando exactione fuarunt factæ a republica, non per æs & libram? *ibid.*

6 Qualiter probetur bona decocti vel debitoris non eſſe ſufficientia pro ſatisfactione creditorum? *ibid.*

DECRETUM.

1 Decretum qualiter debeat interponi a Judice in contractibus, & maxime in redditione rationis facta a tutore, & alia. *ibid.*

2 Decretum interpoſitum ſine cauſæ cognitione, an, & quando ſit nullum; qualiter debeat interponi, & alia. *ibid.*

3 Decretum Judicis præſumitur juſtum, niſi conſtet de læſione, etiam per conjecturas. *ibid.*

Stan e enormiſſima læſione nihil operatur decretum, curatoris auctoritas, nec juramentum, & ſimiles cautelæ. *d. n. 3. ibid.*

Decretum qualiter præſumatur ſolemniter factum ex antiquitate temporis? *d. n. 3. ibid.*

4 Decretum poteſt interponi a judice domicilii illius, qui indiget decreto, licet alibi ſita ſint bona, ſuper quibus contrahitur: & alia. *ib.*

Decretum non valet interpoſitum ad ipſius judicis interponentis favorem. *d. n. 4. ibid.*

5 Decretum qualiter non præſumatur juſtum ſtante temporis brevitate, & præcipitantia? *ibid.*

Decretum judicis facit præſumere juſtitiam, & veritatem cauſæ. *ibid.*

Contractus factus cum Decreto Judicis in dubio præſumitur factus ad utilitatem minoris. *d. n. 5. ibid.*

6 Decretum interpoſitom ex falſa cauſa, eſt ipſo jure nullum, & alleganti incumbit onus probandi; & quando ſecus. *ib.*

7 Decratum partim ex vera, partim ex falſa cauſa interpoſitom eſt nullum; quid ſit interpoſitum ex pluribus cauſis? *ibid.*

Decretum alternative interpoſitum non valet. *d. n. 7. ib.*

Quid ſit individuum, & alia, *ibid.*

8 Decretum fundatum ſuper cauſa præcedente nulla, & invalida nihil operatur. *ibid.*

Quod prima obligatio nulliter contracta, tunc reddat nullum ſecundum pro extinguenda prima factam, quando nullitas primæ jam erat oppoſita? ſecus ſi adhuc arat in implicito ſtatu validitatis. *d. n. 8. ibid.*

9 Decretum Judicis quid operetur. *ibid.*

10 Decretum latum ex falſis probationibus qoaliter ſit ipſo jure nullum? *ibid.*

11 Decretum non poteſt interponi die feriata in honorem Dei, niſi in re pia, & in caſu neceſſitatis. *ib.*

12 Decretum qoomodo a Judiee ſit interponendum? *ib.*

13 Decretum cum clauſula in fine *ſuper omnibus, & ſingulis*, quid operetur? *ibid.*

14 Decretum adhibitum pro validitata auctus, non ſupplet alios defectus, qoia interpoſitum ad unum effectum non extenditur ad alium. *ibid.*

15 Decretum pro validitate requiritur in alienatione rei immobilis facta per minorem, vel pupillum, alias eſſet ipſo jure nulla. *ibid.*

Quando decretum ſit nullum remiſſive. *d. n. 15. ib.*

16 Decretum Judicis qualiter interponendum ſit in alienationa rerum civitatis, & alia. *ibid.*

De pluribus caſibus, in quibus requiritur Judicis decretum, & ex quibus anolletur, remiſſive. *d. n. 16. ibid.*

17 Decretum Judicis in inventario appoſitum, qualiter ſuppleat alias ſolemnitates? *ib.*

An autem ſit neceſſarium in inventario? *ibid.*

19 Decretum, aliæ ſolemnitates ſtatotariæ, non requiruntur in expeditione actus neceſſarii. *p. 287.*

19 Decretum judicis non requiritur in alienatiooe rei, quæ ſervando ſervari non poteſt, & alia remiſſive. *ibid.*

20 Decretum de torquendo requiritur antequam deveniatur ad torturam, & an detur appellatio ab illo? *ibid.* ¶

DECRETUM IRRITANS.

1 Decretum irritans quos obliget, an Papam, & quando. *ib.*

2 Quid hoc decretom tollat, an conſuetudinem etiam futuram. *ibid.*

3 An inficiat poſſeſſionem & titulum. *ibid.*

DEFENSIO.

1 Defanſio contra Magiſtratum injuſta procedentem an ſit licita, cur non. *ib.*

2 An ſit licita contra genitores verberantes. *ib.*

3 Bannitus diffidatus an poſſit raſiſtera ſe defendendo. *ibid.*

4 Defenſio vitæ ſuæ & honoris an ſit licita quibuscumqua & contra quoscumque. *ibid.*

5 An defenſio poſſit fieri in quocumque loco atiam in Eccleſia. *ibid.*

6 Quomodo debeat fieri. *ib.*

7 An in dubio præſumatur facta incontinenti. *ibid.*

8 Qualiter defenſio fieri debeat, ut ſit licita. *ib.*

6 Exceſſus in dafanſione quomodo puniatur. 288.

DEGRADATIO.

1 Quotuplex ſit degradatio, & quæ ſit verbali, quæ actualis. *ibid.*

2 Verbalis quot modis fiat. *ibid.*

3 An degradatio verbalis auferat privilegium Clericale, canonis, vel fori, & quando fiat. *ibid.*

4 An ad hoc, ut Clericus poſſit deponi, opus ſit, quod fuerit in delicto flagranti deprehenſus. *ibid.*

5 An Clericus fur degradari poſſit, & quando. *ibid.*

6 An a pœna degradationis Epiſcopus poſſit diſpenſare, aut quando. *ibid.*

7 Quæ ſolemnitates requirantur in degradatione ſeu præparatoria ad actualem *pag.* 289.

8 Et præparatoria ad actualem an auferat privilegium canonis, & fori. *ibid.*

9 An ad degradationem ſtatim poſſit deveniri propter incorrigibilitatem. *ibid.*

10 Quid ſit degradatio actualis, quæ ſolemnitates ſufficiant. *ibid.*

11 An hæc auferat omne privilegium Clarico. *ibid.*

12 Quid Judex Eccleſiaſticus debeat facere, quando degradatum tradit Judici Laico. *ib.*

13 An Judex Laicus teneatur ſtatim exeqoi ſententiam Judicis Eccleſiaſtici. *ibid*

13 An degradatio ſit neceſſaria in damnato ad triremes. *ib*

15 Quid ſit agendum com Clerico abſente, qui propter delicta eſt degradandus. *pag.* 290

16 An actualis degradatio habeat etiam locum in Clericis minoribus. *ibid.*

16 An degradatio ſemper ſit neceſſaria, antequam a Laico puniri poſſit. *ibid.*

18 An Epiſcopus poſſit diſpenſare cum degradato actualiter. *ibid.*

DELEGATIO.

1 An delegatio facta ſub nomine dignitatis non expreſſo nomine proprio tranſeat ad ſucceſſorem. *ib.*

2 Quid ſi fuit facta Epiſcopo ſub nomine dignitatis. *ibid.*

3 Et quid re integra. *ibid.*

4 An facta Vicario generali tranſeat in ſucceſſorem. Ubi diverſæ ſententiæ. *ibid.*

5 Quid ſi fuit facta ſub nomine proprio, tranſitne in ſucceſſorem. *ibid.*

6 Quotuplex ſit delegatio, & quæ realis, quæ perſonalis. *ibid.*

7 An Canonicatos ſit dignitas ad effectum delegationis. *ibid.*

8 Delegatus, qui pronuntiavit ſe non habere juriſdictionem, an cauſam reaſſumera poſſit. *ibid.*

9 An exſpiret morte delegantis re integra. *ibid.*

10 Quid ſi fuit facta ad arbitrium delegantis, an exſpiret per ejus excommunicationem. *ibid.*

11 Delegatio facta Vicario, ſi Epiſcopus habeat duos Vicarios, cui competat. *ibid.*

12 An poſſint delegari reſervata Principi. *ibid.*

13 De-

Digitized by Google

13 Delegata cauſæ cognitione an dicatur etiam delegata ejus executio. *ibid.*
14 Delegata diſpenſatio vel gratia Epiſcopo, non facta mentione Vicarii, aut Vicario, non facta mentione Epiſcopi, a quo exequatur. *ib.*
15 An delegatus Judex poſſit, ubi voluerit, locum judicii ſibi eligere. *ibid.*
16 An Delegatus Principis poſſit ſubdelegare. *ibid.*
17 An Delegatus Principis ſit dignior ordinario. *ib.*
18 An poſſit recuſari & allegari ſuſpectus. *ibid.*
19 An in cauſis ſibi commiſſis poſſit eligere nuntios & executores. *ibid.*
20 Quando dicatur Delegatus ad univerſitatem cauſarum. *ibid.*
21 An delegatus ad unum artienlum cauſæ poſſit ſubdelegare. *ibid.*
22 Delegatus ad univerſitatem cauſarum an cognoſcere poſſit de nullitate ſuæ ſententiæ. *ibid.*
23 An delegatus in deciſoriis teneatur ſervare ſtylum Curiæ delegantis quid in ordinatoriis. *pag.* 292
24 An debeat ſervare formam reſcripti, quid ſi delegans ſcit formam non ſervari, & non contradicit. *ibid.*
25 Delegatus an teneatur mittere citato originale delegationis. An comparenti teneatur illam exhibere, ſi petatur. *ibid.*
26 An Delegatus ab Epiſcopo poſſit accipere expenſas itineris a partibus. *ibid.*
27 An Delegatus Poorificius poſſit ſibi aſſumere aſſeſſorem, ſi non indigeat, & ſi indigeat, qualem debeat aſſumere. An poſſit aſſumere ſibi Notarium, an a partibus munera, an poſſit ſubdelegare teſtium examen. *ibid.*
28 An Delegatus Apoſtolicus debeat eſſe in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutus. *ibid.*
29 An poſſit ſubdelegare non conſtitutis in dignitate Eccleſiaſtica. *ibid.*
30 Delegatus *ſi in evidentem*, an poſſit mortuo Papa ferre judicium. *ibid.*
31 Si ſunt plures Delegati, an poſſit unus ſine alio cognoſcere, aut quando. *ibid.*
32 An Delegatus poſſit abſolutionem caſuum reſervatorum alii ſubdelegare. *ibid.*
43 An poſſit trahere reum extra Diœceſim. *ibid.*
34 A quo tempore Delegatus accipiat juriſdictionem, & quando exercitium illius. *ibid.*
35 Quando expiret ejus juriſdictio. *ibid.*
36 An Delegatus, ſi eſt ſimul Judex ordinarius, ſi actum, quem fecit nullum fecit tanquam Delegatus, poſſitne illum ſuſtinere tanquam ordinarius. *pag.* 293.
37 Delegatus, qui ſubdelegavit, an poſſit cauſam avocare, & quando non. *ibid.*
38 Subdelegatus an poſſit alteri ſubdelegare. *ibid.*
39 Delegatio an convaleſcat ex poteſtate ſuperveniente, ſi a principio non tenuit. *ibid.*

DENUNTIATIO.

1 Quid ſit denuntiatio judicialis, & quotuplex. *ib.*
2 Quis teneatur denuntiare delicta ſpectantia ad S. Officium, an etiam qui non poteſt probare. *ibid.*
3 Denuntiatio litis vel laudatio authoris qualis debeat eſſe, & quid ſi fit cum Judicis authoritate. *ibid.*
4 Denuntiationes matrimoniales an ſint de ejus eſſentia ſeu ſubſtantia. *ibid.*
5 Quibus diebus hæ fieri debeant. *ibid.*

DEPOSITUM.

1 Quid ſit depoſitum. *pag.* 294
2 An fiat in bonis ſtabilibus. *ibid.*
3 Quotuplex illud ſit. *ibid.*
4 Quidnam ſit depoſitum regolare, & irregulare. *ib.*
5 An in depoſito detur compenſatio, & in quali. *ib.*
6 An Depoſitarius poſſit uti pecunia depoſita. *ibid.*
7 Depoſitum factum in caſu, quo creditor recuſat acceptare ſolutionem, an liberet debitorem. *ibid.*
8 Et qualis debeat eſſe depoſitarius. *ibid.*
9 Quid ſi non eſt integrum, & quando dicatur non integrum. *ibid.*
10 An depoſitum, quod a creditore fuit acceptatum aut ratificatum tacite vel expreſſe, ſuffragetur, ſi fuit invalidum. *ibid.*
11 An depoſitum potius quam mutuum debeat præſumi, ſi pecunia fuit data mercatori diviti. *pag.* 295
12 Depoſiti judicialis periculum ad quem ſpectet, & quando ad creditorem. *ibid.*
13 A depoſitum tacito deponentis conſenſu aliquando novatum dicatur. *ibid.*
14 Depoſitum & cuſtodiam rei quis dicatur ſuſcepiſſe, vel cenſeatur ex eo, quod ipſe fuerit præſens. *ibid.*
15 Quid requiratur, ut depoſitum habeat vim ſolutionis. *ibid.*
16 Depoſitum an in ea parte, in qua debitum eſt liquidum, debeat eſſe integrum. *ibid.*
17 Deponens accipiens aliquid ultra depoſitum ratione depoſiti, an committat uſuram. *ibid.*
18 Depoſitarius ad quid teneatur. *ibid.*
19 Si depoſitarii ſunt plures, quomodo ſinguli obligentur. *ibid.*
20 Ad quid teneatur depoſitarius, & de quo caſu. *ib.*
21 An ſolvens de mandato Judicis liberetur etiam parte non citata. *ibid.*
22 An depoſitarius poſſit declinare forum, coram quo ſe obligavit reſtituere. *ibid.*
23 Quæ actio detur creditori contra depoſitarium. *pag.* 296.
24 An Depoſitario competat jus retentionis ob expenſas in re depoſita factas. *ibid.*
25 An condemnatis ad reſtituendum depoſitum detur dilatio ſolvendi debitoribus concedi ſolita. *ibid.*
26 An Depoſitarius liberetur a reſtitutione depoſiti, ſi rem depoſitam ſine mandato Judicis aut partis apud alium depoſuit. *ib.*
27 An Depoſitarius rem depoſitam præſcribere poſſit. *ib.*
28 An poſſit opponere exeeptiooem dominii. *ibid.*
29 An Depoſitarius liberetur, ſi rem tradidit ſervo ſuo, ut eam deponeoti redderet, ſi ſervus aufugit cum illa. *ibid.*

DEROGATIO.

1 Derogatio in ampliſſima forma privilegiorum Societatis Jeſu, ſi non fuit intimata, an præjudicet, & quid de ſtylo Curiæ. *ib.*
2 Derogatio ſpecialis Concil. Trid. an ſit neceſſaria, ſi habet decretum irritans. *ibid.*
3 An derogatio ſpecialis valeat, ſi non deroget regulæ Cancellariæ *de jure quæſito non tollendo*. *ibid.*
4 Derogario privilegiorum etiam ad inſtantiam Regum conceſſorum an comprehendat privilegia Regum conceſſa, vel aliis jure ſpeciali. *ibid.*
5 Derogario generalis ſubſtantiarum in aliqua diſpoſitione cum clauſula *quorum tenores*, an tollat diſpoſitiones contrarias. *ibid.*
6 Derogatio a Principe an præſumatur facta conventionibus partium. *ibid.*

DESCENDENTIA.

1 Deſcendentia quomodo probetur. *ibid.*
2 Et quomodo in ordine ad ſucceſſionem. *ibid.*
3 Deſcendentium nomine quinam veniant. *ibid.*
4 Quomodo deſcendant in fideicommiſſis. *ibid.*
5 An in fideicommiſſis veniant nomine generationis, ſeminis, vel ſanguinis, aut poſterorum, an nepotes ex fœminis. *ibid.*
6 An faciant deficere conditionem *ſi ſine liberis*. *ib.*

DICTIO.

1 Dictio *poſt* in teſtamentis quid importet. Et quid de dictione *Cum*. *ibid.*
2 Dictio *donec*, *quoad dum*, qoid faciat. *p.* 297.
3 Dictio *prædicta*, quid faciat. *ibid.*
4 Dictio *ſeu* in legatis an ſumatur ampliative, vel disjunctive. *ibid.*
5 Dictio *ſi vero*, *vero*, quam vim habeat. *ibid.*
6 Dictio *quemcumque* qualis ſit. *ibid.*
7 Dictio *placet* quid importet. *ibid.*
8 Dictio *ſibi & ipſi* in contractu quomodo ſtet, & an impediat tranſmiſſionem. *ibid.*
9 Dictio *hujuſmodi* quid importet. *ibid.*
10 Dictio *Et* in reſcriptis, quid. *ibid.*
11 Quid dictio *Succeſſores*. *ibid.*
12 Quid dictio *una cum*. *ibid.*
13 Dictio *videlicet* an ſit taxativa, vel demonſtrativa. *ib.*

14 Dictio *Dicti & prædicti* quid ſit. *ibid.*
15 Dictio *omnino* quam habeat naturam. *p.* 298.
16 Dictio *tantum* quid includat & excludat. *ibid.*
17 Dictio *etiam* quid operetur. *ibid.*
18 Dictio *niſi* quid facit. *ibid.*
19 Dictio *dummodo* quid importet. *ibid.*
20 Quid dictio *caſu quo.* *ibid.*
21 Quid ſit dictio *Ut.* *ib.*
22 Quomodo accipiatur Dictio *ita ut.* *ibid.*
23 Quid facit dictio *cum.* *ibid.*
24 Quid dictio *Tunc.* *ibid.*
25 Quomodo verificetur dictio *plures.* *p.* 299
26 Dictio *a. ab. ex* quid denotet. *ibid.*
27 Dictio *prorſus penitus* quid importet. *ibid.*
28 Dictio *debitum*, aut *ex debito* quid importet. *ib.*
29 Dictio *ex tunc* quid faciat. *ibid.*
30 Dictio *aliquis* qualis ſit, & quando ſit univerſalis. *ibid.*
31 Dictio alternativa quid faciat. *ibid.*
32 Dictio *Alia* qualis ſit. *ibid.*

¶ DIFFAMANTES, DIFFAMATUS, & DIFFAMATIO.

§. I.

Diffamantes aliquem qualiter puniantur?

1 Quomodo puniri debeat dictum vel factum contra veritatem alterius? *ibid.*
2 Faciens impoſturam honeſtis perſonis per mendacium, qualiter puniatur? *ibid.*
3 An quis poſſit puniri pro mendacio in alterius detrimentum? *ibid.*

§. II.

Diffamatus de crimine, qualiter agat, vel experiatur?

1 Quanam actione agat diffamatus de crimine? *ib.*
2 Si diffamatio eſſet facta de crimine in judicio, qualiter procedatur? *ibid.*
3 Item ſi diffamatio eſſet reſpectu debiti civilis? *ib.*
4 An quis agere compellatur, aſſigneturque terminus intra quem agat? *ibid.*
5 Quare compellatur diffamans alium, ut agat? *ib.*
6 Quænam ſufficiat diffamatio? *ib.*
7 De remedio *l. diffamari*, quomodo dignoſcatur intentatum, & quæ requirantur & debeant probari, ut obtineatur. *ibid.*
8 Quid requiritur, ad hoc ut diffamatus agere compellat diffamantem? *ibid.*
9 An requiritur diffamatio, ut poſſit præfigi terminus. *ibid.*
10 Quomodo procedatur quando cumulatur remedium *leg. ſi contendat, ff. de fidejuſſ.* *ibid.*
11 An requiratur diffamatio quando intentatur remedium *l. diffamari*, & de materia. *& n.* 12. *p.* 300.
13 Qualiter diffamans impediat diffamatum, quin agere compellatur? *ibid.*
14 An diffamatus poſſit obtinere præfigi terminum diffamanti, intra quem agat, & quænam requiratur præfixio? *ibid.*
15 An Judex poſſit præfigere terminum, per quem citatus excludatur a jura ſuo, & non audiatur? *ibid.*
16 An requiratur bina monitio, vel ſufficiat onica, ut poſt lapſum termini non poſſit amplius audiri? *ibid.*
17 Quid obtinere poſſit diffamatus ex *l. diffamari, C. de Ingen.* *ibid.*
18 Quodnam remedium ſit ex *l. ſi contendat, ff. de fidejuſſ.* *ibid.*
19 Si in termino præfixo citatus agere cœpit, an tractetur de *lege diffamari?* *ibid.*
20 Si vero non deduxit jus ſuum, nec cœpit agere, qualiter procedere judex debet? *ibid.*
21 Quomodo concipiatur libellus in actione *l. diffamari, C. de Ingen. & manumiſſ.* *ibid.*
22 An agi poſſit ſuper diffamatione reali, ſicut & perſonali? *ibid.*
23 Quare introductum fuit remedium *l. diffamari*. *ibid.*
24 Quando non habeat locum iſtud remedium? *& num.* 25. *ibid.*
26 An diffamatus agens actione *l. diffamari de C. Ingen.* in actione reali poſſit obtinere contra poſſeſſorem rei, de qua aliquis aſſerit ſe dominum? *ibid.*
27 An is qui habet actionem ordinariam, agat remedio *l. diffamari?* *ibid.*
28 An debeat præfigi terminus ut diffamans agat, alias lapſo termino cenſeatur impoſitum perpetuum ſilentium, & quando non? *ibid.*
29 An etiam ſine diffamatione prodita ſunt alia remedia? *ibid.*

§. III.

Diffamatus agens contra diffamantem, quando actor vel reus dicatur?

1 An committi obtinens cauſam diffamationis dicatur actor, ideoque quid agere debeat? *ibid.*
2 Si vero ſit reus, & ideo jactans dicatur actor, an poſſit conveniri coram judice diffamati? *ibid.*
3 Quiſnam in dubio pronuncietur actor, & qualiter procedendum de hac materia? *& num.* 4. *p.* 301
5 Si reus habeat plures judices, prout ſcholaris, & agat ſuper jactatione coram uno, alter vocatus incipiat de jure ſuo agere coram alio, an obſtabit litis pendentia? *ibid.*

§. IV.

Diffamatus coram quo Judice debeat agere contra diffamantem?

1 Judex coram qua per viam exceptionis trahitur actor, debet eſſe ille, quem ſi actor ageret teneretur agere, quando habens exceptionem agit alio remedio, quam diffamationis; & quare? *ibid.*
2 Quando reus vult convenire actorem ſuper jactationibus, coram quo Judice eum convenire debeat? *ibid.*
3 Si reus habet plures judices ordinarios, non de ſpeciali privilegio, qualem adire poſſit? *ibid.*
4 Quid faciat Judex competens, qui prævenit in citatione? & de materia, *& num.* 5. *ibid.*

§. V.

Diffamatio non probatur ex eo, quod teſtes dicant, talem diffamatum ob tale crimen ad effectum plenæ probationis, ſed bene ad effectum inquirendi, vel carcerandi; remiſſive. *ibid.*

D I G N I T A S.

§. I.

Dignitas quid ſit, & qualiter probetur?

1 Dignitatis definitio. *ibid.*
2 Signa cognoſcendi dignitatem. *ibid.*
3 Quotuplici ſenſu ſumatur dignitas? *ibid.*
4 An ubi eſt collegium in Eccleſia, ibi ſit dignitas & juriſdictio? & de materia, *& num.* 5. *ibid.*
6 An ubi eſt conventus, ibi ſit dignitas? *ibid.*
7 An in conceſſione dignitas veniat collegiata? *ib.*
8 Quid ſit perſonatus? *ibid.*
9 An dignitas poſſit eſſe ex conſuetudine? *ibid.*
10 An dignitat, vel perſonatus judicetur ex conſuetudine loci? *ibid.*
11 An quis dignitatem obtineat, ex quo præponitur ſuper alios, vel ad curam gerendam, vel ad adminiſtrationem bonorum, vel temporalium ſine ſpiritualitate? *ibid.*
12 Quomodo dicantur habere dignitatem Plebania, Archi-presbiteratus, Prioratus, & ſimiles Eccleſiæ, etiamſi non ſint collegiatæ? *& n.* 13. *ibid.*
14 An qui habet feudum cum juriſdictione, dicatur habere dignitatem? *ibid.*
15 An Archidiaconus, Archi-presbiter, & Primicerius ex nomine habeant dignitatem? *& num.* 16. *&* 17. *ibid.*
18 Quinam habeant dignitatem, & quando. *pag.* 302
19 An reliqua omnia officia ſonent in nomine dignitatis de jura communi; & recenſentur illa officia *& n.* 20. *ad* 24. *ibid.*

25. An

Digitized by Google

25 An dignitates Eccleſiaſticæ ſint ſecundum conſuetudinem loci? ibid.
26 Qualiter probetur dignitas. ibid.
27 An poteſt eſſe dignitas, quæ non obtinet in Eccleſia Cathedrali vel Collegiata prælaturam, vel prærogativam &c. ibid.
28 An boc procedat in Archidiaconatu, Archi-presbyteratu, Primiceriatu, & Canonicatu? *& num. 29.* ib.

§. II.

Dignitas quotuplex in Eccleſia?

1 Triplex Dignitas in Eccleſia, quales. ibid.
2 Quid ſint dignitates ſimplices? ibid.
3 Si Papa diſponeret, quod dignitates debeant promoveri intra annum, an includerentur dignitates collegiatæ in materia odioſa? ibid.
4 Quid ſint dignitates electivæ, vel non? ibid.
5 An æquiparantur dignitates Eccleſiaſticæ ſecularibus dignitatibus? ibid.
6 An aſſimilentur Archidiacono, & de materia. *& num. 7.* ibid.

§. III.

Dignitatum majoritas & præcedentia ex quibus cognoſcatur?

1 Quid arguat majoritatem dignitatis inter ſedes dignitatum? *& n. 2.* ibid.
3 In Juriſdictione magis libera & amplia, quænam dicatur dignior & major? ibid.
4 An is qui præeſt pluribus & majoribus, dicatur major? ibid.
5 Ratione Imperii quis majorem dignitatem hæreditatem habere dicatur? ibid.
6 An Epiſcopus habens adminiſtrationem, dicatur major Epiſcopo titulari & portativo? ibid.
6 Ratione inſigniom, ordinis, ſtipendii, & conſuetodinis, quænam major dignitas dicatur? *& num. 8. 9. & 10.* ibid.
11 An conſoetudo faciat digoitatem? ibid.
12 Ratione beneficii quænam major reputetur dignitas(Item ratione ſubditorum magis nobilium? *& n. 13. & 14.* ib.
15 An prævaleat exercitium, & actus potius quam habitus? ibid.
16 An nobilior eſt qui ſupponit, quam qui adimplet, &c. ibid.
17 An prior ordine & antiquior in dignitate præferatur? pag. 303
18 An præferatur ille cujus exercitium eſt magis univerſale? ibid.
19 An ſi ordo litteræ præponat unum alteri, præpoſitus dicator dignior? ibid.
20 Quænam ſint ſigna cognoſcendi majorem dignitatem in Eccleſia? ibid.
21 An habens dignitatem a Papa præferatur in pari caſu habenti ſimilem dignitatem ab alio. ib.

D I L A T I O.

1 Dilatio ad ſolvendom an purget omnem moram. ibid.
2 Dilatio an ſit danda procuratori in Curia, & quare. ibid.
3 An Reo detur dilatio, & quando. ib.
4 Dilatio quarta an concedatur, & quando. ibid.
5 Quando poſſit dari cum impoſitione pœnæ. ibid.
6 An detur dilatio actori. ib.
7 An ſit danda Reo ad ſe defendendum. ibid.
8 Dilatio probatoria quomodo ſit moderanda. ib.

DISPENSATIO.

§. I.

Quomodo Diſpenſatio interpretanda, & qualiter facultas diſpenſandi?

1 Facultas diſpenſandi qualiter ſit interpretanda. *& num. 2.* ibid.
3 Quid ſi talis facultas tenderet in præjudicium tertii, aut juriſdictionis alicujus. ibid.
4 An procedat in iis, quæ ſunt de jure divino ant naturali. ibid.
5 Quid ſi poteſtas ad diſpenſandum foit reſtricta ad certas perſonas. ibid.
6 A poſſit extendi ad caſum non expreſſum. p. 375
7 Quomodo ſit interpretanda diſpenſatio. ibid.
8 Ao diſpenſatus ad beneficium ab Epiſcopo ſit etiam diſpenſatus ad Beneficium eatra Diœceſim, aut ad Beneficium in Cathedrali? & plures alii caſus. ibid.
9 An diſpenſatus, ut licet infra annum non promoveatur, nihilominus poſſit retinere præbendam, cui ordo ſacer eſt annexus, habeat vocem in Capitulo ubi plures alii ſimiles caſus. ibid.
10 An diſpenſatio ſit extendenda, ſi major diſpenſatio fuit conceſſa ea qua opus eſt. ibid.
11 An diſpenſatio ſit ita ſtricte interpretanda, ut reddatur inutilis, an eateodatur ad neceſſario, & inſeparabiliter connexa, & diſpenſatus ſuper ploralitate Beneficiorum ſit diſpenſatus ſuper reſidentia, & alii caſus particulares. ibid.
12 An diſpenſatio ſuper ſtatuto, cum per illam ſit reditus, ad jus commune ſit late interpretanda, & ratio. ibid.
13 An diſpenſatio ioſerta in corpore juris. ibid.
14 Et an diſpenſatio conceſſa motu proprio. p. 305
15 An diſpenſatio debita aut favorabilis bono publico. ibid.
16 Quid ſi minor includitur in majori? & quid in caſibus æquiparatis. *& n. 17.* ibid.

§. II.

Quis diſpenſare poſſit?

18 Quis poſſit diſpenſare. ibid.
19 An litteræ Apoſtolicæ ſint neceſſariæ ad valorem gratiæ? quinam affirment, & quinam negent. ib.
20 An diſpeoſationis impetratio proſit etiam ignoranti. ib.

§. III.

De nullitate Litterarum.

21 Ut litteræ apoſtolicæ valeant, quid requiratur & quid ſit ſubreptio, & quid obreptio. ibid.
22 Quarom rerum taciturnitas vitiat gratiam. ib.
23 Quid ſi falſitas contingit circa cauſam finalem, quid ſi circa impulſivam? Et ſi plures cauſæ fuerunt narratæ, an omnes debeant verificari. ibid.
24 Quot ſunt genera qualitatum, quænam ſint intrinſecæ, quænam extrinſecæ. *& n. 25.* pag. 306.
26 Quid qoando gratia eſt diviſibilis. ibid.
27 An tacitornitas veri vitiet gratiam factam motu proprio. ibid.
28 An executor, cui fuit commiſſa diſpenſatio poſſit procedere ad executionem, ſi fuit expreſſa affioitas loco conſanguinitatis. ibid.

§. IV.

Quænam in ſpecie vitient gratiam?

29 An error in nomine oratorum, quando non. ibid.
30 An & quæ qualitas oratorum ſit exprimenda. ib.
31 Quid ſi poſt executam cum oratoribus diſpenſationem illi venerunt in notitiam alterius impedimenti prius non expreſſi. ibid.
32 An error in expreſſione graduum vitiet diſpenſatiooem, quando non. ibid.
33 An ſi oratores laborent pluribus impedimentis, quæ egent diſpenſatione, omnia ſint exprimenda, & an debeant exprimi omnia in una ſupplicatio- *& n. 34.* ibid.
35 Quid ſi per diſpenſationem læditur jus tertii, an hoc exprimi debeat. pag. 307
36 An qualitas vidnitatis ſit exptimenda pro valore diſpenſatioois. ibid.
37 Quomodo impedimenta ad obtinendam diſpenſationem exprimi debeant. ibid.
38 Quid ſi oratores diſtant in gradibus inæqualibus a commnni ſtipite, an erprimi debeat? & ad quem finem. ibid.
39 An debeat etiam narrari, an impedimentum proveniat ex uno vel pluribus ſtipitibus? & in impedimento affinitatis an ſit narrandum, unde proveniat. ibid.

40 Quid

40 Quid de publica honeſtate. *ibid.*
41 Quid ſi peteret ſuper impedimento publicæ honeſtatis ex matrimonio rato non conſummato, & narret affinitatem ex matrimonio conſummato. *ibid.*
42 An in affinitate debeat exprimi quoties copula fuerit habita, ex qua orta fuit affinitas. *ib.*
43 In impedimento cognationis ſpiritualis an ſit exprimenda qualitas illius. *ibid.*
44 In diſpenſatione voti vel juramenti quæ ſint exprimenda. *ibid.*
45 In impedimento raptus quid exprimi debeat. *p.*308
46 Quid in impedimento criminis. *ibid.*
47 An ſemel diſpenſatus ſuper irregularitate, ob commiſſum homicidium, ſi committat aliud homicidium & velit diſpenſari ſuper nova irregularitate, an debeat mentionem facere prioris diſpenſationis. *ibid.*
48 An diſpenſatus quod poſſit celebrare prætetquam in loco commiſſi homicidii, ſi hoc fuit commiſſum in Civitate, poteſtne celebrare apud Regulares in ſuburbiis. *ibid.*
49 Qoid ſi poſt impetratas litteras diſpenſationis ante illarum executionem ſupervenit affinitas. *ib.*
50 An diſpenſatio valeat, in qua non fit mentio matrimonii inter gradus prohibitos initi, & ſi fuit conſummatum etiam conſummationis, an valeat. *ib.*
51 An in petitione ſecundæ diſpenſationis ſit facienda mentio primæ, & quando. *ibid.*
52 An petens diſpenſationem, ſi illa fuit prius petita & denegata, an hujus mentio fieri debeat? aut quod diſpenſatio invalida fuerit obtenta. & *n.* 53. *ibid.*
54 An copula inter conſanguineos prius habita ſit neceſſario exprimenda, ubi diverſæ ſententiæ. *ib.*

§. V.

Impedimenta matrimonii ſuper quibus diſpenſandum.

CAPUT I.

De impedimentis matrimonii in genere.

55 Quis poſſit conſtituere impedimenta dirimentia. *pag.* 309.
56 Quænam ſint impedimenta dirimentia. *ibid.*

CAPUT II.

De impedimentis in ſpecie.

57 Quo jure error ſit impedimentum dirimens? Et quid de ſervitute ignorata. & *n.* 58. & *ib.*
59 An votum ſit impedimentum dirimens & quale? Et quo jure. & *n.* 60. *ibid.*
61 Ao votum ſimplex. *p.* 310.
62 Quotuplex ſit cognatio. *ib.*
Arbor conſanguinitatis. *ibid.*
63 Quo jure cognatio dirimat matrimonium. *p.* 311.
64 An cognatio, vel conſanguinitas præſumatur, aut qualiter probetur. & *n.* 65. *ibid.*
66 An unus teſtis de auditu de conſanguinitate duorum probet, aut qualiter debeat deponere. *ibid.*
67 Quomodo probetur conſanguinitas ad dirimendum matrimonium jam contractum? Et qualis debeat eſſe teſtis ad impediendum contrahendum. & *n.* 68. *ibid.*
69 An unus teſtis de ſcientia ſufficiat ad impediendum matrimonium juratum aot ſolvenda ſponſalia jurata. *ibid.*
70 An fama probet impedimentum matrimonii in ordine ad illud impediendum, etiam qoando ſponſalia fuerunt jurata. *pag.* 312.
71 An contra famam poſſint admitti alii teſtes. *ib.*
72 Quid ſit cognatio legalis, & quo jure introducta. *ibid.*
73 Quotuplex ſit adoptio, & an utraque impediat matrimonium. *ibid.*
74 Qnid ſit cognatio ſpiritualis, & qnomodo contrahatur. & *n.* 75. *ibid.*
76 An cognatio ſpiritualis contracta a viro transfundatur in ejus uxorem. *ibid.*
77 Quid requiratur ad contrahendam cognationem ſpiritualem. & *n.* 78. *ibid.*
79 An hanc cognationem contrahat ſuſcipiens per procuratorem. *pag.* 313.
80 Quid ſit crimen. *ibid.*
81 Quotuplex illud ſit. & *n.* 82. 83 & 84. *ibid.*
85 Quid ſit cultus diſparitas, & unde introductum hoc impedimentum. & *n.* 86. *ibid.*
87 An ſit juris divini. *ibid.*
88 An Ordo ſacer ſit impedimentum matrimonii. *ib.*
89 Ordinatus in ſacris contrahens matrimonium in quam pœnam incidat. *ibid.*
90 An ligamen ſit impedimentum juris divini? An etiam naturalis. *n.* 91. & 92. *pag.* 314.
93 Quid ſit publica honeſtas. *ibid.*
94 Et qnomodo dirimat, & quomodo oriatur. & *n.* 96. 97. 98. 99. 100. & 101. *ib.*
102 Quid ſit affinitas, & quot modis oriatur. *num.* 103. *pag.* 315.
104 An affinitas orta ex copula fornicaria habita in infidelitate impediat matrimonium contrahendum poſt baptiſmum. *ibid.*
105 An affinitas extinguatur extincta illa perſona, per quam & propter & quam orta fuit. *ibid.*
106 Affinitas orta ex copula licita an & uſque ad quem gradum dirimat matrimonium. *ibid.*
107 Superveniens matrimonio contracto an illud dirimat. *ib.*
108 An conjux nocens, qui non poteſt petera debitum, reddere illud poſſit. *ibid.*
109 Gradus affinitatis & arbor. *pag.* 316
110 An in impetratione diſpenſationis ſit facienda mentio, an fuerit orta ex copula licita vel illicita *ibid.*
111 Inter quas perſonas affinitas contrahatur. *ibid.*
112 An impotentia coeundi dirimat matrimonium, & quo jure. *ibid.*
113 Quid dicendom de impotentia ſuperveniente matrimonio jam contracto. *ib.*
114 Quotuplex ſit hæc impotentia. An reſpectiva impediat matrimonium, & enm qnibus. *ibid.*
115 Quid dicendum de impotentia orta ex maleficio. *ibid.*
116 An in dubio impotentia naturalis præſumatur præceſſiſſe matrimonio. *ibid.*
117 Impotentia temporalis an dirimat matrimonium. *pag.* 317.
118 An credendum ſit conjugibus inſtantibus pro diſſolutione matrimonii ex capite impotentiæ. *ibid.*
119 Et quomodo probari debeat. & *num.* 120. & 121. *ibid.*
122 An triennalis experientia incipiat a die primi conatus, an a die decreti Judicis? ubi variæ ſententiæ. *ibid.*
An matrimonium ſolutum ob impotentiam, ſi conjuges aliquo modo naturali & ordinario fiant potentes ad copulam, reſtaurari debeat. *ibid.*
124 An poſſit cum impotentibus diſpenſari, ut poſſint cohabitare, & qualiter. *ibid.*
125 Quid ſit raptus. *ibid.*
126 An inter raptorem & raptam poſſit fieri matrimonium. *ibid.*
127 Quando raptus non dirimat. & *n.* 128. *pag.* 318
128 Quid ſi ſponſus rapit ſponſam propriam. *ibid.*
129 Quid ſi mulier rapuit virum. *ibid.*
130 An raptus meretricis vel mulieris inhoneſtæ dirimat matrimonium. *ibid.*
131 An in raptu ſimplici detur diſpenſatio, & quando. *ibid.*

§. VI.

Quot modis concedantur diſpenſationes in curia, & extra?

132 A quibus dentur mandata de diſpenſando in Curia, & extra. *ibid.*
133 Qnænam diſpenſationes dentur in Curia. *ibid.*
134 Et in qua forma. *ibid.*
135 Quibus, & quando detur in forma pauperum. *ibid.*
Qualiter debeant examinari teſtes ad probandam paupertatem. *ibid.*
Formula fidei paupertatis. *ibid.*

§. VII.

Diſpenſatio in forma pauperum.

136 In Curia quibus hæc diſpenſatio detur, & quara. *pag* 319.

137 Et quid in hac ſit exprimendum in le delictum, motioribus, quid in propinquioribus. *ibid.*
138 Quiſnam dicatur pauper, & quid ad effectionem ſpenſationis. *ibid.*
139 An ad hunc effectum filius familias qui nihil habet, habet tamen parentes divites, ſit pauper. *ibid.*
140 Quomodo paupertas ſit probanda. *ibid.*
141 Quid ſi Oratores ſint nobiles & pauperes, & velint in forma pauperum diſpenſari. *ibid.*

§. VIII.

Cauſæ requiſitæ ad diſpenſandum.

142 An valeat diſpenſatio ſine cauſa, & illius cognitione & expreſſione. Quid ſi fuit conceſſa a S. Pontifice. & *num.* 143. *ibid.*
144 An in diſpenſatione Pontificia facta motu proprio. cauſa præſumatur. *pag.* 320.
145 An ſecum poſſit Papa diſpenſare. *ibid.*
146 Quotuplex ſit cauſa diſpenſationis. *ibid.*
Quid ſi fuerunt expreſſæ plures cauſæ adæquatæ, an ſufficiat unam verificari. *ibid.*
147 An in dubio diſpenſatio matrimonialis præſumatur valida. *ibid.*
148 An valeat diſpenſatio ceſſante cauſa, propter quam conceſſa fuit. *ibid.*
149 Ad diſpenſandum in voto ſolemni Religionis an ſufficiat cauſa privati boni. *ibid.*
150 In diſpenſatione voti ſimplicis quæ cauſa requiratur. *ibid.*
151 Pro diſpenſatione in matrimonio rato quæ cauſa. Et quæ in cognatione ſpirituali. & *n.* 152. *ib.*
153 Quæ in impedimento Conſanguinitatis. Quæ in remotioribus gradibus. & *n.* 154. *pag.* 321.
155 Cauſa *ob anguſtiam loci* quomodo debeat verificari. *ibid.*
156 An debeat verificari tempore petitæ, & executæ diſpenſationis, vel antea. *ibid.*
157 An Doctor Juris ex ignobilibus natus poſſit dici æqualis fœminæ nobili, & quando? Et an Comitiſſa nubens Doctori dicatur nubere indigno. *ibid.*
158 Si mulier ſit nobilis, ſed pauper, & in loco adſint perſonæ ignobiles, ſed divites, qui vellent illam ducere cum parva dote, etiamne tales paris conditionis. *ibid.*
159 Quid ſi fœmina petens diſpenſationem ob anguſtiam loci poſſit in locis vicinis nubere paribus non conſanguineis, verificeturne anguſtia loci. *ibid.*
160 In gradibus propinquioribus an requiratur major gratia, & cum clauſula tunc detur diſpenſatio. *ib.*
161 Quid ſi in diſpenſatione fuit expreſſa ſola nobilitas cum narrativa ex certis rationabilibus cauſis, debebitne nobilitas verificari. *ibid.*
162 Quomodo dignoſcitur in diſpenſatione nobilitatem ſtare pro cauſa finali. *ibid.*
163 Quomodo ad effectum diſpenſationis nobilitas ſit probanda. *pag.* 322.
164 Cauſa *ob defectum dotis* in quibus gradibus admittatur, & qualis requiratur in propinquioribus. *ib.*
165 Quid ſi mulier habet dotem, ſed litibus involutam, & Orator vult in ſe ſuſcipere litem. *ibid.*
166 An fœmina dicatur pauper, & dote carere, ſi nihil poſſidet, ſed habet parentes divites. *ibid.*
167 An dicatur carere dote, ſi habet certitudinem moralem, quod frater ſit dotaturus. *ibid.*
168 An dicatur pauper fœmina, ſi dos, quam habet ſufficit ad nubendum æquali, ſed eſt minus ſufficiens ad nubendum conſanguineo. *ibid.*
169 Quid ſi mulier pauper ante executionem diſpenſationis fuit facta dives, poteſtne diſpenſari. *ib.*
170 Quid ſi mulieri fuit relictum legatum, quod illa ignoravit, & poſt executionem tantum venit in notitiam, valetne diſpenſatio. *ibid.*
171 Cauſa *ob lites* quomodo verificetur. *ibid.*
172 Cauſa *ob inimicitias* quomodo verificetur. *ib.*
173 Cauſa *ob pacis confirmationem* quomodo verificetur. Et quomodo cauſa *pro oratrice filiis gravata*. & *num.* 174. *ibid.*
175 Cauſa *ob ætatem mulieris* an admittatur in Viduis. *pag.* 323. *ib.*
176 Ætas quomodo ſit verificanda. Et qualiter probetur. *ibid.*
177 Quid ſi oratrix habuit occaſionem nubendi & recuſarit. *ibid.*

22 Emphyteuſim ad ſe reverſam ſi nolit pro ſe retinere, quibus illam teneatur dare. *ibid.*
23 An & quando Dominus teneatur de damno a ſuis famulis dato. *ibid.*
24 An Dominus incidat in excommunicationem, ſi ejus procurator cum ſufficienti mandato rem Eccleſiæ alienat. *ibid.*
25 An Dominus teneatur præſtare ſalarium famulis infirmis. *ib.*
Expellens famulum ante tempus ſine magna cau-
183 ... teneatur ad integram mercedem. *ib.*
184 *Ob* Dominus poſſit cogere ſuos ſubditos accedere *prohibitum* Molendinum. *ibid.*
... minus fundi in perceptione fructuum ſit ... ndus. *ibid.*
... ſus in emptione rei cenſuatæ an ſit *Diſpenſatio an ps.* *ibid.*
... recti, ſi emphyteuſis tranſit in
186. & 187. An & q... ſit illos cogere ad vendendum. *ibid.*

§. ... ſibi apertum ob ſelloniam ... Vaſallo mortuo ad ſe tra-
Quædam dubia in materia ... *ibid.*
... ortum incendium,
188 An diſpenſatio conceſſa, *qu*... ſſo ob dirutas *æ-innupta defectu dotis*, valeat, ſi re... *p.* 338. tantum ob deformitatem.
189 An diſpenſatio in primo affinitatis ... & licite a Papa concedi poſſit cum cao contractus
190 An Papæ diſpenſatio in Lege propria ... *ibid.* valeat, aut ſit licita. *ibid.*
191 An diſpenſans in Lege Superioris poſſit di... *ib.* ſato imponere aliquod onus. *ibid.*
192 An diſpenſatio conceſſa ad matrimonium vel beneficium proſit, pro quolibet matrimonio vel beneficio. *ibid.*
193 An diſpenſatio cum Epiſcopo electo, ut poſſit retinere beneficia, valeat, ſi non fuit facta mentio vel derogatio juriſpatronatus Laicorum ...
194 An dicta de diſpenſatione in forma pa... procedant etiam extra Curiam. ...

DISTRIBUTIONES.

1 Quid ſint diſtributiones quotidianæ, & quomodo adhuc vocentur? Et quo jure fuerint introductæ. *ibid.*
2 An veniant nomine fructum Beneficii. *ib.*
3 Quot genera diſtributionum. *ibid.*
4 Qua ratione debeantur, & quibus. *ibid.*
5 An debeantur illis, quibus fuit datus coadjutor cum futura ſucceſſione. *pag.* 325.
6 Quomodo diſtributiones debeant aſſignari. *ibid.*
7 An dentur abſentibus a Choro, ſi ſunt in civitate. *ibid.*
8 An infirmis: An ſenibus. *ibid.*
9 An poſſint dari non habenti titulum, vel poſſeſſionem beneficii. & *n.* 10. & 11. *ibid.*
12 An Clerici in diſtributionibus acquirant verum dominium. *ibid.*
13 An poſſint eſſe materia ſimoniæ. *ibid.*
14 An pœna amittendarum diſtributionum a canone inflicta obliget in conſcientia ante ſententiam. Quid ſi fuit lata ab inferioribus. *ib.*
15 An ex diſtributionibus ſolvatur Decima, ſubſidium charitativum, aut penſio ſeminario. Et quid in decima Papali. *ibid.*
16 An diſtributiones debeantur excommunicato vitando, ſuſpenſo, interdicto, aut degradato. *p.* 326.
17 An irregularis amittat diſtributiones. *ib.*
18 Diſtributiones non exactæ a Beneficiato an tranſmittantur. *ibid.*
19 Diſtributiones, quæ pertinent ad maſſam groſſam, ante diſtributionem non pertinent ad ſingulos. *ib.*

DIVISIONES.

1 Quid ſit diviſio, & quid in illa debeatur. *ib.*
2 Diviſio a teſtatore hæredibus interdicta, quibus hæredibus intelligatur interdicta. *ibid.*
3 Diviſio hæreditatis poſt quantum tempus fieri poſſit. *ibid.*
4 Diviſio bonorum a patre facta inter filios an dicatur donatio. *ibid.*
5 Diviſio a patre inter liberos in poteſtate exiſtentes facta, & jurata, an poſſit revocari. *ibid.*

6 Da

6 De jure canonico quomodo debeat fieri. *& n.* 12. *ibid.*
7 Per ſortes facta an poſſit reſcindi propter læſionem. *ib.*
8 Facta inter fratres, quorum uni bona libera tantum, & alteri fideicommiſſaria obtingunt, an valeat, *pag.* 327.
9 Facta a minoribus ſine Judicis decreto an valeat. *ibid.*
10 Facta per dolum & fraudem an valeat? An poſſit reſcindi. *ibid.*
11 An præſumatur, aut ſit probanda. *ib.*
13 Inæqualis inter filios an & quomodo fieri poſſit a patre. *ibid.*

DIVITIÆ.

1 An divitiæ auferant Privilegium miſerabilium perſonarum pupillis &c. *ibid.*
2 An divites mitius puniantur quam pauperes. *ibid.*
3 An divitiæ ſint neceſſariæ ad militiam. *ib.*
4 Divitiæ an ſint accidentales, *ibid.*
5 An præſumantur. *ib.*
6 Quid ſi dives ſuis divitiis uti non poteſt, *ibid.*
7 An nobilitent. *ibid.*
8 Quis dicatur dives, *ibid.*
9 Quis reputetur dives, *ibid.*
10 Quales divitiæ requirantur in avo materno, ut teneatur dotare neptem ex filia. *ibid.*
11 An olim dives præſumatur hodie dives, & quando, *ibid.*
12 An olim pauper, cenſeatur hodie pauper. *ibid.*
13 Pauper dives factus an præſumatur ex induſtria ſua, vel bonis alienis. *& n.* 14 *ibid.*

DIVORTIUM.

1 Quot modis poſſit conſiderari divortium. *ibid.*
2 Quid dicendum de matrimonio hæreticorum, *pag.* 328.
3 An divortium quoad thori ſeparationem pendeat a conjugum voluntate. *ibid.*
4 An propter ſævitiem uxor poſſit diſcedere a marito. *ibid.*
5 Ob quam ſævitiem ſit concedendum divortium: *ibid.*
6 Quanta debeat eſſe ſævities. *ib.*
7 Quomodo ſit probanda. *ibid.*
8 An ob adulterium concedatur thori ſeperatio, & quando. *ib.*
9 An probetur conjecturis & præſumptionibus, & quibus. *pag.* 329
10 An concedatur divortium ob pernoctationem uxoris extra domum contra voluntatem viri. *ib.*
11 Quid ſi uxor expulſa, aut ob denegata alimenta diſcedens fuit fornicata. *ibid.*
12 Quid ſi conſtat adulterium a marito fuiſſe remiſſum. *ibid.*
13 An mulier poſſit accuſare civiliter mariti adulterium, & e contra. *ibid.*
14 Quid ſi uxor committit adulterium, quia maritus recuſat illi reddere debitum. *ibid.*
15 An a marito debeantur uxori expenſæ litis ſuper ſeparatione thori, & quid ſi uxor ſuccumbat. *ibid.*
16 An concedatur ſeparatio thori ob votum caſtitatis utriuſque conjugis, & quando. *ibid.*
17 An thori ſeparatio concedatur, ſi unus conjux conatur alterum perducere ad ſodomiam, aut cum aliis fuit ſodomitatus. *ibid.*
18 An ſicut divortium conceditur ob adulterium uxoris, ita concedatur ob adulterium mariti. *ibid.*
19 An divortium quoad thorum concedatur ob adulterium ſpirituale. *pag.* 330.
20 An propter furorem, aut ebrietatem, & quando. *ibid.*
21 An ob morbum gallicum. *ibid.*
22 An uxor propria authoritate poſſit diſcedere a marito ob adulterium carnale mariti, & e contra. *ibid.*
23 An in ordine ad divortium detur compenſatio adulteriorum. *ibid.*
24 Quid ſi lata ſententia divortii conjux innocens labatur in adulterium. *ibid.*
25 An teneatur adulter innocenti petenti reconciliari. *ibid.*
26 An ſententia divortii quoad thorum tranſeat in judicatum. *ibid.*
27 An compenſatio in adulteriis in ordine ad divortium procedat, ſi delictum utriuſque non eſt notorium & liquidum. *ibid.*

DOCTORATUS, DOCTOR, & ADVOCATUS.

1 Quid ſit Doctoratus, an ſit Dignitas, & an comitiſſa nubens Doctori dicatur nubere indigno, *pag.* 331.
2 Quibus privilegiis gaudeant Doctores in teſtando, *ibid.*
3 Doctor an ſit præferendus nobilibus & militibus, *ibid.*
4 Doctor canonum an ſit capax præbendæ Theologalis, *ibid.*
5 Pro debito civili an poſſit carcerari. *ibid.*
6 Atteſtans de conſuetudine an probet, & pro quo loco. *ibid.*
7 An teneatur gratis patrocinari. *ibid.*
8 Conductus ad annum pro omni lite naſcitura aut movenda illo anno, an poſſit mercedem juſtam exigere, ſi nulla fuit orta lis, & an in utroque foro. *ibid.*
9 An in foro externo poſſit paciſci de quota litis, *ibid.*
10 An in foro externo poſſit eſſe Judex in cauſa, cujus fuit patronus, quid in interno. *ibid.*
11 An poſſit conſulere ſecundum probabilem relicta probabiliori etiam in cauſa ſanguinis, & an tunc teneatur Clienti manifeſtare minorem probabilitatem ſuæ cauſæ. *ibid.*
12 De qua culpa teneatur. *ibid.*
13 Quid ſi ob ejus negligentiam vel culpam aut imperitiam Cliens perdidit cauſam. *ibid.*
14 An poſſit eſſe teſtis pro eo, pro quo fuit patrocinatus. *ib.*
15 An debeat eſſe præſens, quando cliens reſpondet poſitionibus. Quid ſi cliens eſt ruſticus. *pag.* 332
16 An propter monitoria teneatur revelare ſecreta clientum. *ibid.*
17 An Doctor poſſit fabrum prope obſtrepentem expellere. *ibid.*
18 Advocatus Eccleſiaſticus an fiat irregularis, ſi defendit Reum ſanguinis. *ibid.*
19 Advocatus Vaſallus patrocinans pro extraneo contra Dominum directum feudi an poſſit feudo privari. *ib.*
20 An debeat facere quietantias pro honorariis ſibi datis. *ib.*

DOCTRINA CHRISTIANA.

1 An Parochi poſſint cogere pueros, ut veniant ad doctrinam Chriſtianam. Et quibus mediis. *ib.*
2 Officium docendi Doctrinam Chriſtianam ad quos ſpectet. *ibid.*
3 Quænam doceri debeant. *ibid.*

DOLUS.

1 Dolus quid ſit, & quotuples. *ibid.*
2 Dolus præſumptus, an qualibet ex cauſa excludatur. *ibid.*
3 Dolus interveniens juramento an illud invalidet, *ibid.*
4 Quid ſi dat cauſam contractui bonæ fidei. Et quid, ſi eſt incidens tantum. *& n.* 5. *pag.* 333.
6 An præſumatur. Et quænam conjecturæ illum excludant. *& n.* 7. *ibid.*
8 An in alienatione prohibita dolus præſumatur, *ibid.*
9 Quid in læſione ultra dimidium. *ibid.*
10 An dolus Epiſcopi in occultando proceſſum noceat Eccleſiæ vel ſucceſſoribus. *ibid.*
11 An dolus tertii, quando eſt cauſa immediata acquiſitionis, noceat acquirenti. *ibid.*
12 An dolus impetrantis excludatur, ſi in impetratione majorem qualitatem expreſſit. *ibid.*
13 Dolus an requiratur in pœna conventionali, an in legali. *ibid.*
14 Quid de dolo in omittendo. *ib.*
15 Quiſnam dicatur doli capax in foro interno, *ibid.*

16 Do,

16 Dolus verus non cadens in ſpeciale delictum, quomodo puniatur. *ibid.*
27 Differentia inter actionem de dolo, & actionem ex dolo. *ibid.*
18 Dolus in delictis quomodo ſufficiat, quod interveniat. *ibid.*
19 Dolus an remitti poſſit tam de præterito, quam futuro. *ibid.*
20 Dolus cum dolo compenſetur, & quando. *ibid.*

DOMICILIUM.

1 Quomodo contrahatur domicilium in aliquo loco. *& n.* 2. *pag.* 334.
3 An in pluribus locis quis poſſit habere domicilium. *ib.*
4 An domicilium contrahens in loco cenſeatur ſe obligare ad onera & ſtatuta illius. *ibid.*
5 An domicilium transferens perdat civilitatem, an originem quoad ejus effectus. *ibid.*
6 An civilitas patris acquiſita ratione originis tranſeat ad filios, & nepotes. *ibid.*
7 Domicilium quando cenſeatur translatum, & quare. An ex habitatione accidentali ſine animo perpetuo ibi manendi. *ib.*
8 Animus contrahendi domicilium quomodo probetur, vel non. *ibid.*
9 Voluntas contrahendi domicilium quando præſumatur. *pag.* 335.
10 An domicilium poſſit acquiri ab infante & pupillo, & quomodo, *ib.*
11 Ut aliquis ſit ſubditus, quodnam domicilium attendatur, originis, an habitationis? Et an ſubditus poſſit mutare domicilium in præjudicium juriſdictionis Judicis prævenientis. *ibid.*
12 Quomodo probetur domicilium in loco. *ibid.*
13 Ubi Clericus dicatur habere domicilium. *ib.*
14 Requiſita ad contrahendum domicilium. *ibid.*
15 An ſuſpecta domicilii translatio pro matrimonio ſuffragetur? & quomodo animus deſerendi prius domicilium probetur. *ibid.*

DOMINIUM.

1 An dominium transferatur per ſententiam: diverſæ ſententiæ. *ibid.*
2 Dominium Capellæ vel ſepulturæ an vendi poſſit. *ibid.*
3 Dominium an probetur ſola fructuum perceptione. *ibid.*
4 An Dominium Eccleſiæ probetur ſola inveſtitura ad favorem infeudantis. *ib.*
5 An probetur emptione & quomodo. *ibid.*
6 Dominium pecuniæ quomodo amittatur. *p.* 336
7 Dominium ſupremum Principis an poſſit præſcribi. *ibid.*
8 Dominium utile, quod habet Laicus emphyteuta Eccleſiæ an ſit quid Laicale & ſubjectum juriſdictioni Laicorum. *ibid.*
9 An dominium mediante clauſula conſtituti præcedente titulo habili transferatur. *ibid.*
10 Dominium rei legatæ an tranſeat ipſo jure in legatarium hærede non ſolvente. *ibid.*
11 An dominium patris continuetur in filio ſine nova acquiſitione. *ibid.*
12 Ad quem ſpectet dominium pecuniarum quæ ad creditum alicujus ſunt deſcriptæ in libro banchi. *ib.*
13 Dominium rei emptæ per maritum ad quem ſpectet, ſi fuit empta pecunia dotali. *ibid.*
14 An dominium rei emptæ, & non traditæ acquiratur emptori ante ſolutionem pretii. *ib.*
15 Dominium rei venditæ reſervatum venditori an præſumatur ex clauſula *precarii*. *ibid.*
16 Dominus directi agens ad devolutionem quid debeat probare. *ibid.*
17 An Dominus directi poſſit antiquas inveſtituras alterare in præjudicium comprehenſorum. *ibid.*
18 Dominus directi, ſi poſt moram incurſam recipit canonem ab emphyteuta, an dicatur moram remittere. *ibid.*
19 Dominus directi pro canonibus decurſis & non ſolutis an habeat actionem hypothecariam, aut perſonalem in rem ſcriptam. *p.* 337.
20 Quando Dominus directi poſſit cogi ad renovandum. *ibid.*
21 Agens ad caducitatem contra hæredem quid debeat probare. *ibid.*
22 Emphyteuſim ad ſe reverſam ſi nolit pro ſe retinere, quibus illam teneatur dare. *ibid.*
23 An & quando Dominus teneatur de damno a ſuis famulis dato. *ibid.*
24 An Dominus incidat in excommunicationem, ſi ejus procurator cum ſufficienti mandato rem Eccleſiæ alienat. *ibid.*
25 An Dominus teneatur præſtare ſalarium famulis infirmis. *ib.*
26 Expellens famulum ante tempus ſine magna cauſa an teneatur ad integram mercedem. *ib.*
27 An Dominus poſſit cogere ſuos ſubditos accedere ad ſuum Molendinum. *ibid.*
28 An Dominus fundi in perceptione fructuum ſit aliis præferendus. *ibid.*
29 Dominus cenſus in emptione rei cenſuatæ an ſit aliis præferendus. *ibid.*
30 An dominus directi, ſi emphyteuſis tranſit in manus mortuas, poſſit illas cogere ad vendendum. *ibid.*
31 Dominus feudi feudum ſibi apertum ob felloniam Vaſalli, an poſſit etiam Vaſallo mortuo ad ſe trahere contra hæredem. *ibid.*
32 Dominus domus, in qua fuit ortum incendium, an teneatur reficere damnum paſſo ob dirutas ædes. *p.* 338.

DONATIO.

1 Quotuplex ſit donatio, an ſimplex ſit contractus bonæ fidei aut ſtricti juris. *ibid.*
2 Quænam dicatur ſimplex. *ibid.*
3 An ſubſiſtat inter patrem & filium, & quando. *ib.*
4 Donatio valida quando poſſit revocari. *ibid.*
5 Quid ſi fuit facta favore Eccleſiæ. *ibid.*
6 An revocetur ob ſupervenientiam liberorum ſi fuit jurata? & an revocetur in totum, vel uſque ad legitimam. *ibid.*
7 Quid ſi pater renuntiavit *L. ſi unquam*. aut donatio eſſet remuneratoria. *& n.* 8. *&* 9. *ib.*
10 An revocetur ob ſupervenientiam filiorum adoptivorum. *p.* 339
11 Quænam dicatur donatio inofficioſa. *ibid.*
12 An donatio inofficioſa revocetur a filiis ſaltem uſque ad legitimam, ſi ab initio non erat inofficioſa. *ib.*
13 Quæ remedia tunc filiis competant. *ibid.*
14 Et quomodo tunc donatio revocetur. *ib.*
15 An donatio facta a ſocero nurui ex cauſa dotis dicatur propter nuptias. *ibid.*
16 Facta abſenti nullo ſtipulante pro donatario an valeat. *p.* 340
17 Donatio ut ſit remuneratoria quid requiratur. *ib.*
18 Donatio perfecta per acceptationem an poſſit alterari adjectione alicujus conditionis. *ibid.*
19 An donatio, in qua fuit facta mentio mortis, dicatur cauſa mortis, & quomodo differat a donatione inter vivos. *& n.* 20. *ibid.*
21 Quid ſi fuit adjectum tempus ſubſtantiæ donationis. *ibid.*
22 An donatio cauſa mortis jurata poſſit revocari? variæ ſententiæ. *p.* 341
23 An donatio facta Eccleſiæ, nemine pro ea ſtipulante, valeat? *ibid.*
24 An facta Eccleſiæ cum conditione quod donanti præſtet alimenta, conditione non adimpleta poſſit revocari. *& n.* 25. *ib.*
26 Facta Religioni ex cauſa ingreſſus quam conditionem tacite involvat. *ibid.*
27 Quibus de jure ſit prohibitum donare, & an facta inter conjuges cauſa mortis valeat. *ibid.*
28 Donatio omnium bonorum præſentium & futurorum facta inter vivos an valeat, & quando. *ib.*
29 Donatio propter ingratitudinem an & quando revocari poſſit, & quomodo dicatur probata ingratitudo. *& n.* 30. *p.* 342.
31 Donatio ultra quingentos aureos an & quando valeat. *ibid.*
32 An non inſinuata valeat, ſi fuit jurata. *ibid.*
33 Quid ſi fuerunt omiſſæ ſolemnitates ſtatutariæ pro forma inductæ. *ib.*
34 Donatio facta a Novitio, vel Regulari Monaſterio, an ceſſet propter exitum illius a Monaſterio & quid ſi tranſit ad aliam Religionem, cui donatio acquiratur. *ibid.*
35 Facta Monacho ea conditione ut non acquiratur do-

dominium rei donatæ Monaſterio, neque uſus, an valeat. ibid.
36 Donatio facta a Virgine vel Vidua pro faciendo Monaſterio, acceptante Epiſcopo, ut in illo ipſa viveret, ſi velit nubere, an poſſit revocari. ib.
37 Donatio ab Epiſcopo facta intra 20. dies ante obitum an valeat, ibid.
38 Donatio Papæ de novi orbis provinciis facta Regi Hiſpaniæ an valeat. p. 343
39 Donatio facta a Patre filiis naſcituris aut infantibus Notario pro illis ſtipulante an valeat. ib.
40 Donatio n Principe facta filio intuitu meritorum Patris an ſit conferenda, quid ſi fuit facta Uaori intuitu meritorum mariti. ibid.
41 Donatio facta contemplationa certi matrimonii & filiorum inde naſciturorum, an & quomodo cenſeatur acquiſita filiis. ibid.
42 An facta per litteras poſſit neceptari mortuo ſcribente; quid ſi fuie factn per nuntium. ibid.
43 Facta Clerico in fraudem fiſci, vel collectarum an valeat. ib.
44 Donatio in qua adeſt pactum de non revocando an ſit inter vivos. ibid.
45 Facta ſetvatis ſolemnitatibus loci, in quo &c. an valeat, ſi non fuerunt ſervatæ ſolemnitates loci, in quo ſunt bona. ibid.
46 An donatio obliget ſi notabiliter fuit motatus ſtatus rerum, qoid ſi fuit facta intuitu paupertatis, aut ſanctitatis; an valeat, ſi hæ non verificentur, ibid.
47 An Donatio Conſtàntini in facto probetur, & ubi, ibid.
48 Donatio Principis immodica an valeat. ibid.
49 Quomodo donatio interpretetur. ib.
50 Quomodo probetur. ib.
51 Quomodo vitietur, ib.
52 Donatio facta a marito ſena aut ignobili uxori juveni vel nobili an valeat. ibid.
53 An donatio juriſpatronatus alteri facta n Patrono cum conſenſu Vicarii carentis ſpeciali mandato an valeat. Quid ſi hic ſubſeqoatur. ibid.
54 An donatio probet jus patronatus ſpectare ad Donatarium, aut quando. p. 344.
55 Donata propter ſponſalitiam largitatem in præmium Virginitatis, ſi donataria non eſt Virgo, an in foro interno valeat. ibid.
56 An donata intee vivos veniant in reſtitutione fidaicommiſſi. ibid.
57 Donans pactum aut modum donationi adjectum in favorem alterius, an poſſit revocare re integra. ibid.
58 Donatarius cui fuit revocata donatio propter ingratitudinem quos fructus teneatur reſtituere? Quando ſecundus donatarius præferatur primo. ibid.
59 Donatarius, cui fuit donatum a perſonis prohibitis an teneatur ad reſtitutionem. ib.
60 Donatarius omnium bonorum cum reſervatione certæ ſummæ de qua donator teſtari poſſit, ſi idem donator non teſtetur, an ſoccedat donatarius, vel qui. ibid.
61 An vivente donatore poſſit agere pro conſecutione rei donatæ. ibid.
62 Donatarius particularis an poſſit conveniri a creditoribus actione perſonali. ibid.
63 An donatarius debeat adimplera onera donationi adjecta. ibid.
64 An Donatarius univerſalis teneatur ſolvare debita donatoris ante donationem contracta. ibid.
66 Donatio rei litigioſæ facta lite pendente an valeat. ibid.
66 An donatarius rei emphyteuticæ antequam illius poſſeſſione accipiat, teneatur obtinere conſenſum Domini directi, ſi ille non fuit conceſſus in donatione. ibid.

DOS.

2 Quotuplex ſit dos. & n. 2. ib.
3 An dos æſtimata æſtimatione faciente venditionem ſit reſtituenda eadem in ſpecie vel ejus pretium. p. 355.
4 An dos debeatur a Patre etiam filiæ ſpuriæ & innuptæ. ibid.
5 An de jure debeatur a patre filiæ aliunde diviti. ibid.
6 An dos ſit & dici poſſit ante matrimonium. ib.
7 An dos tranſmittatur, & quando. ibid.
8 In bonis fideicommiſſi an debeatue ante nuptias. ib.
9 An dos deſtinata pro matrimonio puellarum, debeatur ſi fiant moniales. ib.
10 Data pro ingreſſu Religionis, ſi puella moritue ante profeſſionem, an acquiratur Monaſterio. ib.
11 Dos monialis an poſſit manere apud Conſanguineos aut dotantes. ib.
12 Qualiter dos congrua judicari debeat. ib.
13 An dos proprie dicatur quæ fuit promiſſa. p. 346.
14 An ſuccedat loco legitimæ. ib.
15 An dos ſit debitum neceſſarium aut voluntarium. ib.
16 Si dos fuit conſtituta in certa quantitate, an cætera dicantur paraphernalia. ibid.
17 Dos conſiſtens in pecunia vel mobilibus ſoluto matrimonio quando reſtitui debeat. ibid.
18 Dos ſoluta partim in pecuniam, partim in fundo æſtimato quomodo reſtitui debeat. ibid.
19 Dos accepta a patre & filio, n quo ſit reſtituenda. ibid.
20 An dos ſit cauſa efficiens donationis proptee nuptias. ibid.
21 An dos augeatur auctis facultatibus dotantis. ib.
22 Dos data filiæ unius ex ſociis omnium bonorum an ſit extrahenda ax communi maſſa. ib.
23 Dos promiſſa a patre & matre an præſumatue ſoluta, & quando. ib.
24 An dos relicta ſub modo ſit pura, & ſtatim debeatur. ibid.
25 An dos conſtituenda virgini pro ejus defloratione tranſmittatur ad ejus heredes. ibid.
26 Dos quando debeatur. ibid.
27 Dos recepta a filiofamilias de patris conſenſu ſi pater decoquit, an ſit reſtituenda creditoribus. ib.
28 Conſtituta ſuper ſucceſſione bonorum viventis abſque alio conſenſu an valeat, ib.
29 Si fuit promiſſa a muliere, ſed eidem conceſſa a viro dilatio ſolutionis, pendente ſolutione, ſi maritus moriatur, an debeatur. ib.
30 An data primo viro præſumatur data etiam ſecundo. Et an major poſſit conſtitui ſecundo viro, quam primo. ibid.
31 Dos promiſſa, ſed non numerata aut tradita, ſi periit ex culpa lata, val levi mariti in non petendo, a quo debeatur. pag. 347.
32 An dos habeat privilegium Prælationis in bonis mariti. ibid.
33 An muliee vivente marito, ſi vergit ad inopiam, poſſit petere, ut dos ponatur in tuto, & impedi- dira alios creditores. ibid.
34 An habeat hypothecam non ſolum ratione dotis, ſed etiam paraphernalium. ibid.
35 Dotis promiſſio incerta an valeat. ibid.
36 Dotis confeſſio facta n marito, quam vere non accepit, an confirmetue juramento. ibid.
37 An dotis augmentum vel ſponſalitia largitas ſit donatio. ibid.
38 Dotis nomen mutans in ſimplicem donationem an officiat veritati. ibid.
39 An dotator neceſſarius præſumatur donare. p. 348.
40 An res empta ex dote de conſenſu uxoris fiat dotalis. ibid.
41 An dotata auctis facultatibus poſſit prætendere legitimam, aot illius ſupplementum. ibid.

DUBITANS.

1 Dubia in materia fidei quomodo ſint interpretanda. ibid.
2 Dubia probatio, locutio &c. quomodo ſit interpretanda. ib.
3 Dubitans, an incurrerit excommunicationem vel irregularitatem an teneatur ſe habere pro excommunicato. ib.
4 Dubitans, an fœtus, cojus abortum procuravit, fuerit animatus, an ſit irregularis. ibid.
5 Conſcientia dubia quomodo debeat operari, an ſecundum probabilem, vel probabiliorem. ibid.

DUELLUM.

1 Quo jure ſit prohibitum duellum, & quam pœnam incurrant permittentes duellum. An ſit mixti fori. & n. 2. pag. 349.
3 Quæ ſit pœna duelli de jure civili, & Canonico. ibid.

4 Quæ-

4 Quænam debent præcedere, ut hæ pœnæ incurrantur. *ibid.*
5 Duellans ubi ſepeliendus. *ibid.*
6 An gaudeat immunitate Ecclaſiaſtica. *pag.* 350.
7 Quomodo puniantur adſtantes & ſpectatores duelli. *ibid.*
8 Quam patrini. *ibid.*
9 Quam pœnam incurrat acceptans duellum, ſi pugna non fuit ſecura. *ibid.*
10 Ad duellum provocanti, vel acceptanti, ſi occidatur, an aliquid ab hæredibus reſtitui debeat. *ib.*
11 Quomodo in foro externo ſit probandum. *ibid.*

EBRIETAS.

1 QUæ ſit differentia inter abriatatem, & ebrioſitatem. *ibid.*
2 Ebrius in ebriatate deliuquens, quomodo puniatur, & qoomodo ebrioſus. *& n.* 3. *ibid.*
4 Ebrius, ſi pacem cum aliqoo injerat, & promiſerat illum non offendere, an offendens dicatur pacem fregiſſe. *ibid.*
5 Ebrii confeſſio facta in ebrietate an valeat. *ibid.*
6 Qoid ſi ebrius glorietur de delicto commiſſo in abrietate. *ibid.*
7 Ebriorum contractus & promiſſiones an valeant. *ib.*
8 Quam pęnam incurrat ebrioſus, aut ille qui data opera ſe inebriavit, aliquem in ebriatate occidens, aut mutilans &c. *pag.* 351.
9 Quænam vituperia & turpitudinas abrioſitatis: Quid de Clerico ebrioſo? *ibid.*

ECCLESIA.

§. I.

Eccleſiæ ædificatio.

1 De Eccleſiæ ædificatione & reparationa. *ibid.*
2 A quo poſſit ædificari, & an talis ædificatio poſſit a Laicis prohiberi. Cur non? *ibid.*
3 An in Dięcaſi ſine conſenſu Epiſcopi, & in axemptis ſine couſenſo Pontificia ædificari poſſit. *ibid.*
4 An in proprio fundo ædificari poſſit ſine conſenſo Pontificis. Et qois tunc conſanſus ſufficiat. *& n.* 5. *&* 6. *ibid.*
7 In quo loco Eccleſia debeat ædificari. *ibid.*
Quid ſi fuit ædificata in loco aliano iuvito Domino. *ibid.*
8 An Vicinus poſſit cogi ad vendendum ſuum fundum &c. pro Eccleſia ædificanda. *ibid.*
9 Quid ſi locus vendendus eſſet ſubjectus fideicommiſſo. *ibid.*
10 An hæc neceſſitas vendendi fuudum ſit Judici arbitraria. *pag.* 352
11 Et ſi duæ Eccleſiæ vellent ædificare, quænam eſſet præferenda. *ibid.*
12 An a ſententia obligante, ad vendendum fundum detur appellatio? *ibid.*
13 Et tunc quis ſit Judex competens? *ibid.*
14 An ædificari debeat ſine ſufficiaute dote, & quid ſi hanc dotem Epiſcopus negligit. *ibid.*
15 Qualia debeat eſſe locus, in quo ædificanda eſt Eccleſia. *ibid.*
16 Quibus axpenſis debeat ædificari. *ibid.*
17 An Epiſcopus ſolus privative quoad Capitulum aut Laicos pro fabrica contribuentes poſſit formare modellum Eccleſiæ. *ibid.*
18 Eccleſiæ Mendicantium an poſſint ædificari ſine dote. *ibid.*
19 Quid ſi privatus velit ædificare, & Epiſcopus nolit dare conſanſum ſine cauſa, ad quam erit recurrendum. *ibid.*

§. II.

Eccleſiæ conſecratio.

20 Quæ ſit differentia intar dedicationem & conſecrationem. *ibid.*
21 Quid ſi Epiſcopus non potaſt ſtatim conſecrare. *p.* 353
22 Conſecratio a quo fieti poſſit. *ibid.*
An Epiſcopus poſſit conſecrare in Diœcaſi aliena ſine conſenſu Diœceſani, & quam pœnam incurrat. *ibid.*
23 An, & quando Ragulares poſſint ad hunc affectum requirera quemcumque Catholicum Antiſtitem. *ibid.*
24 Quid ſi Epiſcopus ax aliquo accidenti non potaſt totam Conſecrationem perficare. *ibid.*
25 Ao Eccleſia ædificata ſine dota poſſit ſine illa conſecrari. *ibid.*
26 Quibus diebus poſſit fieti conſecratio. *ibid.*
27 Quando Eccleſia non poſſit conſecrari. *& n.* 28. *ibid.* *ibid.*
29 Quid ſi in Ecclaſia fuit ſepulta mulier cum fœtu non baptizato. *ibid.*
30 Conſecratio ſub qua forma fieti debeat, remiſſive. *ibid.*
31 Conſacratio an præſumatur, vel ſit probanda. Et quid ſi probatio deficit. *ibid.*
Et quid dicendum da Ecclaſia Cathedrali. *ibid.*
32 Quomodo Conſecratio probetur. *ibid.*
33 An Ecclaſia conſecrata amplius conſecrari poſſit. Quid ſi amiſit conſecrationem, & quomodo amittat. *pag.* 354
34 Poſt conſacrationem quid obſervandum ab Epiſcopo. Forma litterarum conſacrationis. Liceutia conſecrandi danda alieno Epiſcopo. *ibid.*
35 Quales indulgentias concedat Epiſcopus in dia conſecrationis, & quas in die anniverſaria ajuſdem. *ibid.*
36 An debeat præcipere feſtum conſecrationis ſingulis annis celabrari, & an poſſit deputare diem anniverſarium. Et ſi fuit jam ab ipſo deputata, potaſtne variare. *ibid.*
38 An tranſlato dedicationis dia in alium etiam indulgentiæ conceſſio tranſlata cenſeatur. *p.* 355.
39 Si occurrat anniverſarium dadicationis Cathedralis Eccleſiæ, & alterius Eccleſiæ propriæ, de quanam erit celabrandum. *ibid.*

§. III.

Eccleſiæ pollutio, & reconciliatio.

40 Eccleſia quibus in caſibus polluatur. *& n.* 41 ubi de requiſitis ad pollutionem. *ibid.*
42 An polluatur ax percuſſiona gravi cum carnis contuſiona. *ibid.*
43 An polluatur homicidio iu ea commiſſo, ſi fuit ſina ſanguinis effuſione, quid ſi percuſſio fuit in Ecclaſia perpetrata, & homicidium extra ſacutum. *ibid.*
44 Quid ſi ictus ſoit in unum directus, & prætar intentionem alius occiſus. *ibid.*
45 An ax homicidio caſuali. *ibid.*
46 An ex homicidio juſſu Judicia in Eccleſia parpetrato. *p.* 356.
47 An per abortum ſętus animati procuratum in Eccleſia ſecuto effectu. *ibid.*
48 An humani ſeminis effuſiona, quando non. *ibid.*
49 An per copulam habitam com uxore in Eccleſia. *& n.* 50. *ibid.*
51 Et ad hunc effectum quid vaniat uomine Eccleſiæ. *& n.* 52. 53. *&* 54. *ibid.* *& ibid.*
55 Et tuuc quæ requirantur, ut Eccleſia ſit polluta. *& n.* 55. *pag.* 357.
57 Quando polluatur ſepultura excommunicati. *& n.* 58. 59. *&* 60. *ibid.*
61 Quid ſi ab Epiſcopo excommunicato non tolerato fuerit conſecrata. *ibid.*
62 An dicatur polluta, ſi diu fuit abſqoa tecto & abſque jauuis, & hominum ac animalium uſui patens. *pag.* 358.
63 An polluto Eccleſiæ ſit proprie pæna. *ibid.*
64 Quales ſint pollutionia effectus? *& n.* 65. *ibid.* *& ibid.*
66 Et quamdiu pollutionis affactus durent. *ibid.*
67 Quæ ſit differentia inter pollutionem Eceleſiæ ab Epiſcopo conſecratæ, & tantum benedictæ. *ibid.*
68 Cujus expenſis reconciliatio Ecclaſiæ fieri debeat. *ibid.*
69 Et quid in cœmitario. *ibid.*
70 An polluens Eccleſiam injurioſa ſanguinis affuſione ſit tradandus Curiæ ſæculari. *pag.* 359.

§. IV.

Eccleſiæ Privilegia.

71 An & quomodo Eccleſia dicatur in territorio Principis ſæcularis. *ibid.*

72 An ſit immunis a gabellis & collectis, & quo jure. *ibid.*

73 An gaudeat immunitate, ſi in illa non celebrantor Divina. *ibid.*

74 Quid de Oratoriis privatis. *ib.*

75 Et ed effectum Immunitatis quid veniat nomine Eccleſiæ. *ib.*

76 An gaudeat privilegio fiſci. *ibid.*

77 An reſtituatur in integrum, & quando. *ibid.*

78 An habeat electionem fori contra Laicum, & quando. *ibid.*

79 Quando obligetur ex mutuo, & quando teneatur reſtituere pecunias habitas in contractu nullo. *ibid.*

80 Quanto tempore præſcribet contra privatos, & quanto tempore præſcribatur contra illam. *ib.*

81 An poſſit habere juriſdictionem temporalem in Laicos, & an poſſit contractum partim probare, partim improbare, & cur non. *ibid.*

§. V.

Miſcellanea de Eccleſia.

82 Quæ venient appellatione Eccleſiæ. *p.* 361.

83 An fundatæ & extructæ intra limites Parochiæ illi ſint ſubjectæ. Quid ſi intra limites Cathedralis. *ibid.*

84 Eccleſia gravata reſtituere fideicommiſſum alii Eccleſiæ an poſſit detrahere Trebellienicam? cur non? *ibid.*

85 Eccleſia finite emphyteuſi Eccleſiaſtica en poſſit cogi ad renovandum. Quid ſi non vult pro ſe retinere, ſed extraneo concedere. *ibid.*

86 Eccleſia quando cenſeatur alienationem emphyteuſis in manus mortuas approbaſſe. *ib.*

87 An Eccleſia poſſit ſubjici ſervituti juriſpetronatus. *ibid.*

88 An Eccleſia Perochialis ſit incompatibilis cum Beneficio ſimplici, quod reſidentiam non requirit. *ibid.*

89 Eccleſia conſtructa ex eleemoſynis, aut donationibus particularibus an fiet juriſpetronetus. *ibid.*

90 An obligetur ex debito Sacriſtiæ. *ibid.*

E D I C T U M.

1 Edicta generelia, vel perticularia ab Epiſcopo promulgata quanto tempore durent. *ibid.*

2 Quid de edictis Vicarii generalis. *ibid.*

3 Quinam non poſſint facere edicta contra jus commune. *ibid.*

4 An & quando affixio vel publicetio edicti ſit actus extrajudicialis. *ibid.*

E D I T I O.

1 Edere generaliter quid ſit, & in judicio quomodo ſumatur, & quomodo differat ab exhibere. *ibid.*

2 Editio inſtrumentorum litis quotuplex ſit. *p.* 362.

3 An ſint etiam edenda fundamenta, & allegationes juris. *ibid.*

4 An tam actor, quam Reus teneatur edere inſtrumenta. *& n. 5 uſque ad* 12. *incluſive. ibid.*

13 An tertius aut perſona extranea poſſit petere editionem. *ibid.*

14 Quot modis editio peti poteſt. *ibid.*

15 Et quid ſit probandum, ut quis teneatur edere inſtrumenta. *& n.* 16. *ibid.*

17 An hæredes teneantur edere inſtrumenta non probata exiſtentia apud illos. *ibid.*

18 An teneatur edere etiam ille, qui deſiit poſſidere. *ibid.*

19 An quis teneatur collitiganti propria inſtrumenta edere, ſi a Notario haberi poſſunt. *ibid.*

20 An quis teneatur ex æquitate canonica edere inſtrumenta, ſi detegeret propriam turpitudinem. *p.*364

21 An teneatur actor Reo edere, ſi hebet exceptionem præſcriptionis. *ibid.*

22 Qua forma petatur editio. *ibid.*

23 An quæ dicta ſunt de editione procedant etiam in exhibitione. *ibid.*

24 An petens editionem libri vel inſtrumenti cenſeatur illud approbare. Plures ſententiæ. *ibid.*

25 Editio poſt litem conteſtatam quomodo fieri debeat. *ibid.*

26 Quid ſi inſtrumenta producenda ſunt in partibus. *ib.*

E L E C T I O.

§. I.

Electionis formæ, & quotuplex illa ſit, ad explicationem cap. quia propter de elect.

1 An electio fieri poſſit per ſortes, & quomodo fieri debeat. *ibid.*

2 Quid de electione per inſpirationem. *ibid.*

3 Quomodo fieri debeat electio per compromiſſum. *ibid.*

4 An omnes debeant conſentiſe in compromiſſum, & in quod. *pag.* 365.

5 Quid ſi Compromiſſarii in compromiſſo ſimplici elegerint perſonam minus idoneam, & comptomittentes illam acceptare nolint. *ibid.*

6 An electio facta non ſervata formæ *Capit. quia propter* valeat. *ib.*

7 An forma præſcripta in *Capit. quia propter* fuerit ſubleta a Concil. Trid. *ibid.*

8 In quibus electionibus ſit ſervanda forma *Capit. quia propter.* *ibid.*

9 Quomodo fieri debeat electio Abbatiſſæ. *ibid.*

10 Quæ forma ſit ſervanda in electione Vicarii Capitularis. *ibid.*

11 Electio quomodo juxta *Capit. quia propter* fieri debeat. *p.*366

12 An formæ *Capit. quia propter* ſit etiam ſervanda in poſtulatione Epiſcopi. *ibid.*

§. II.

Ad quos ſpectet Jus Electionis, & quinam ſint ad illam vocandis?

13 Ad quem ſpectet Jus electionis. *ibid.*

14 In quot Collegii jura reſidere poſſint. *ibid.*

15 Ad electionem quinam ſint vocandi, & quinam agere poſſint de contemptu. *& n.* 16. *ibid.*

17 Quinam non ſint citandi. *& n.* 16. *ibid.*

18 Et ad valorem electionis requiratur præſentia omnium Capitularium, & quot debeant eſſe præſentes. *pag.* 367.

§. III.

Qui eligere non poſſint?

19 Qui eligere non poſſint? *ibid.*

20 An Laicis eligere poſſint. An & qui Eccleſiaſtici. *ibid.*

21 An non Cepitulares eligere poſſint. An abſentes. Quid de infirmis. *ibid.*

22 An excommunicati, interdicti, & ſuſpenſi, & irreguleres. *ibid.*

23 An voce activa privati eligere poſſint, & quando. *ibid.*

24 An & quando Electores excludi poſſint prætextu inhabilitatis. *pag.* 368

25 An electio poſſit coarctari reſpectu eligibilium per Superioris præceptum ad unam vel plures perſonas cum excluſione unius, vel plurium. Diverſæ ſentetiæ. *ibid.*

§. IV.

De loco Electionis.

26 In quo loco fieri debeat electio. *ibid.*

27 An locus ſcrutinii debeat eſſe ſeparatus, & quare. *ibid.*

§. V.

De tempore eligendi.

28 Quando incipiat tempus ad eligendum. *ibid.*

29 Quid

29 Quid ſi intra annum fuit reprobata. pag. 369.
30 An poſſit haberi etiam in die feſto, & quare. ib.

§. VI.

De aſſumptione Scrutatorum, & Scrutinio, & de qualitatibus eligendi.

31 Quomodo debeant aſſumi Scrutatores, & an in illorum aſſumptione ſit ſervanda forma Capit. quia propter. ibid.
32 Quot modis poſſit fieri ſcrutinium. ibid.
33 Qualia debeant eſſe vota eligentium. ibid.
34 An, & quando ſcrutinium poſſit revocari. ibid.
35 Quid agere debeant Scrutatores in ſcrutinio per ſchedas. ib.
36 A quo ſcrutinium ſit publicandum? ibid.
37 De qualitatibus eligendi. ib.
38 An indigni eligi poſſint, & quales ſint. pag. 370.
39 Sollicitans vota eritne eligendus. ibid.

§. VII.

Miſcellanea de Electione.

40 Ut electio valeat, an ſufficiat majoritas votorum. ibid.
41 An publicatio, ſeu electio in communi, quæ idem ſunt, ſint de ſubſtantia electionis. ibid.
42 An electio valeat, ſi electus conſenſit ante electionem, vel ſcrutinii publicationem. ibid.
43 Quantum tempus habeat electus ad conſentiendum electioni, & quando tempus incipiat currere. ib.
44 Facta per inſpirationem ut valeat, quæ requirantur. ibid.
45 Electus nulliter an teneatur in foro interno dimittere officium. ibid.
46 An electus poſſit ſtatim adminiſtrare in ſpiritualibus, & temporalibus. pag. 371.
Et quis dicatur electus in concordia. ibid.
47 An electio, ut valeat, debeat fieri de digniore. ib.
48 Electio, in qua non privati cum privatis jure eligendi ob delictum elegerunt, an valeat, & quando. ibid.
49 Quibus expenſis debeat fieri. Et an Capitulum ad illas poſſit admittere extraneos, & an poſſit eligere extraneum, ſi in Capitulo adſit idoneus. ib.
50 Quid electioni ſit præmittendum. ibid.
51 An jus eligendi devolvatur, ſi electores, inter quos pendet lis ſuper poteſtate eligendi, non elegerunt in tempore. ib.
52 Eligendi jus, ſi electus non conſentit, aut renuntiat, aut electio ob occultum ejus vitium irritatur, ad quos ſpectet. ibid.
53 Jus eligendi Epiſcopum de Jure divino ad quem ſpectet. ibid.
54 Jus eligendi ad beneficia competens Capitulo in Cathedralibus ob ejus negligentiam ad quem devolvatur. Quid ſi omnes deliquerunt conferendo indigno. Quid ſi non omnes deliquerunt. ibid.
55 An minor pars Capituli poſſit tute concurrere cum majore parte ad eligendum indignum notorie talem, ſaltem acquieſcendo. ibid.
59 De requiſitis ſubſtantialibus ad electionem, ubi de electione per abuſum Laicæ poteſtatis, & qualis ſit abuſus. & n. 57. uſque ad 67. pag. 372.
68 De requiſitis non ſubſtantialibus. & n. 69. uſque ad 75. pag. 373.
76 An ſi electio ſit irritanda, poſſit deveniri ad aliam electionem. ibid.
77 Quando Electus teneatur probare valorem ſuæ electionis. ibid.
78 Quinam poſſint impugnare electionem. ibid.
79 An electio facta poſt electionem valeat. pag. 374.
80 Appellans contra electionem vel poſtulationem quænam debeat obſervare de jure. ibid.
81 An in paritate votorum poſſit electus electioni de ſe factæ conſentire & augere numerum votorum. ibid.
82 Electio in paritate votorum circa beneficia quomodo debeat dirimi. ibid.
83 Lite mota ſuper electione quis faciat expenſas Procuratori Capituli. ib.
84 Electus intra quod tempus debeat petere confirmationem. ibid.
85 An ſit præfixus aliquis terminus ad capienda poſſeſſionem. ibid.
86 De inquiſitione formanda contra electum ante confirmationem. ibid.

§. VIII.

Praxis Electionis quoad profana.

1 In alternativis ad quem ſpectet electio. ibid.
2 Electio in alternativa reſtituendi dotem in natura vel æſtimatione, ad quem ſpectet. ibid.
3 Electio an tam verbis, quam factis pro facta habeatur. ibid.
4 An ſit variabilis. ib.
5 In legatis ad quem ſpectet. ibid.
6 Electio perſonæ incertæ de certis an poſſit committi. ibid.
7 Quando hæres habeat electionem incertæ perſonæ de certis. ibid.
8 Electio unius de familia facienda in vim pacti in caſum negligentiæ ad quem ſpectet. ibid.
9 In gratiis ad quem ſpectet electio. ibid.
10 An Executor teſtamentarius ad erogandam certam pecuniam pauperibus poſſit ſeipſum eligere, ſi ſit pauper. p. 375.
11 In contractibus quando electio ſit promiſſoris. ib.

¶ ELEEMOSYNA.

§. I.

Eleemoſyna quid ſit, qualis eſſe debeat, & quid operetur?

1 Eleemoſyna quid ſit? ibid.
2 In quo differat ab oblatione? ibid.
3 An Eccleſia recipiat Eleemoſynam ab excommunicato & impœnitente, & quando? ibid.
4 Qualis eſſe debeat Eleemoſyna? ib.
5 An quis invitus compellatur eam facere? ibid.
6 Quid operetur in pœna? ibid.
7 A quanam morte liberet? ib.
8 Quid proſit Eleemoſyna data pro mediocriter bonis, vel malis? & n. 9. ibid.
10 Si decedens in peccato mortali faciat legata, an ea ſint pia, & Eccleſia recipiat? & n. 11. ibid.

§. II.

Eleemoſyna facta per errorem, an poſſit ſubrogari pro Eleemoſyna ex obligatione? ibid.

EMANCIPATIO.

§. I.

Emancipatio qualiter fiat, ut valida ſit, & quam ſolemnitatem requirat?

1 A quo fieri poſſit? & n. 2. & 3. ibid.
4 Quid oportet ut valeat emancipatio filii abſentis facta per reſcriptum Principis? ibid.
5 Quando emancipatio facta non ſervata forma tradita, convalidatur. ibid.
6 Si detur aliqua forma faciendi emancipationem, & prohibeatur aliter fieri, an valeat facta contra formam? ibid.
7 An qui vixit per decem vel viginti annos, tanquam paterfamilias, præſumatur emancipatus? ib.
8 Coram quo Judice fieri poſſit emancipatio? ibid.
9 Quamnam ſolemnitatem requirat? remiſſive. ibid.
10 An valeat facta coram notario, qui habet juriſdictionem Chartularii Ordinariam? & de materia. & n. 11. ibid.
12 An valeat facta ſine judicis authoritate? pag. 376.
13 An pater poſſit emancipare filium, & requiratur conſenſus? & n. 14. ibid.

§. II.

Emancipatio coram quibus fieri poſſit?

1 An coram quocunque Magiſtratu habente juriſdictionem? ibid.

2 Coram quo Notario fieri poſſit? & de materia. *& n. 3.* *ibid.*

§. III.

Emancipatio coram quibus fieri poſſit? remiſſive, *ibid.*

§. IV.

Emancipatio tacita ex quibus inducatur, vel non?

1 An emancipaſſe videatur pater filium, dando eidem poteſtatem donandi cauſa mortis? *ibid.*
2 Item an permittendo filium habitare ſeorſum a ſe? *ibid.*
3 An pater dicatur emancipare filium, ſi eum tradat in adoptionem extraneo? *ibid.*

§. V.

Emancipatio quid operetur?

1 An Pater aliquod jus, vel uſumfructum habeat in quærendis per filium poſt emancipationem, vel ab eo quæſitis ante emancipationem? & de materia. *& n. 2. & 3.* *ibid.*
4 Quid ſi pater in emancipatione ſibi retinuerit uſumfructum quærendorum? *ib.*
5 An Emancipatus adhuc ſit agnatus patri? *pag. ib.*
6 An acquirat ſibi, & dicatur per ſe paterfamilias? *ibid.*
7 An emancipatio tollat jus patriæ poteſtatis? *ibid.*
8 An filii concepti poſt emancipationem ſint in poteſtate avi? Item an tempore emancipationis, vel ante? *& n. 9. & 10. ibid.*
11 An emancipatio tollat ſucceſſionem? *ibid.*
12 An inter patrem & filium emancipatum cadere poſſit obligatio & contractus? *ibid.*
13 Quid emancipatio facta de filio, qui habet multa debita, operetur? *ibid.*
14 An emancipatio operetur ut filii emancipati debeant inſtitui? *ibid.*
15 Qui operetur emancipatio quoad ſucceſſionem? *& n. 15. & 17.* *ib.*
18 An per emancipationem tollatur, vel ſolvatur origo, aut domicilium? *ibid.*
18 An tollat effectum juris ſuccedendi? *ibid.*

§. VI.

Emancipatio debet probari per ſcripturam, & quando ſecus? remiſſive. *pag. 377.*

§. VII.

Emancipatus filius quid conſequatur ab invito patre & e contra?

1 An filius emancipatus poſſit compellere patrem ad reſtituendum lucra illicita facta per filium, ad quæ ipſe filius fuit condemnatus? *& n. 2. ib.*
3 An filius poteſt penes ſe retinere lucra illicita, ut reſtituat? *ib.*
4 An filius emancipatus licet habuerit legitimam ſuam a patre, poſſit compelli ad renunciandum ſucceſſioni paternæ? *ibid.*
5 An pater habens filium in poteſtate, ſi lucratus fuerit uſumfructum bonorum filii, eo emancipato, teneatur ei reſtituere proprietatem & medietatem uſusfructus? *ibid.*
6 In dote uxoris filii emancipati, an pater teneatur eam reſtituere ipſi filio, a quo habuit. *ibid.* ¶

EMPHYTEUSIS.

§. I.

Quid ſit Emphyteuſis, & in quo differat ab aliis contractibus feudi, locationis, &c. & ejus requiſita, & quotuplex ſit?

1 Quid ſit Emphyteuſis. *ibid.*
2 Quæ requirantur ad ejus valorem. *uſque ad. n. 5.* *ibid.*
5 An feudum & emphyteuſis ſint ejuſdem naturæ, & quomodo differant. *ibid.*
6 Quomodo differat a locatione. Et quomodo a libellario. *& n. 7. ib.*
8 Quotuplex ſit. *ibid.*

§. II.

Quæ res in Emphyteuſin dari poſſint, quamdiu emphyteuſis duret, & in quos tranſeat?

9 An res Eccleſiæ in emphyteuſin dari poſſint, & quando. 378.
10 Emphyteuſis privati an præſumatur eſſe perpetua, & quare. *ibid.*
11 An emphyteuſis Eccleſiaſtica hodie poſſit concedi in perpetuum, cum quibus ſolemnitatibus. Et quid olim. *pag. ibid.*
12 Emphyteuſis Eccleſiaſtica de ſui natura, & de jure Canonico an ſit tranſitoria ad extraneos. *ib.*
13 Si in ea fuerunt vocati hæredes, de quibus hæredibus intelligatur. *ibid.*
14 Quando dicatur partim hæreditaria, partim ex pacto & providentia. *ibid.*
15 Quando emphyteuſis Eccleſiaſtica tranſeat in extraneos. *ibid.*
16 Qualia verba importent tranſlationem in extraneos. *& n. 17. uſque ad 24. ibid.*
25 An emphyteuſis Eccleſiaſtica tranſeat in ſpurios, & quando. *pag. 379.*
26 An Eccleſiaſtica de ſui natura ſit tranſitoria in fœminas. Et quando in illa fœminæ veniant nomine filiorum aut nepotum. Et plures limitationes *& n. 27. ad 32. ib.*
33 An in caſibus, in quibus admittuntur fœminæ cum maſculis in eodem gradu exiſtentibus concurrant, & fœmina proximior excludat maſculum remotiorem. *pag. 380.*
34 Emphyteuſis conceſſa Clerico in ſacris conſtituto pro ſe, filiis & nepotibus, ſi ingreditur Monaſterium, an acquiratur Monaſterio. *ibid.*
35 An emphyteuſis Eccleſiaſtica tranſeat in aliam Eccleſiam, aut Monaſterium. Diverſæ ſententiæ. *ibid.*

§. III.

An Emphyteuta poſſit res emphyteuticas alienare, aut legare, donare, &c. ſine conſenſu Domini directi, aut in præjudicium vocatorum?

36 Quam pœnam incurrat alienans irrequiſito Domino. *ibid.*
37 An poſſit illam ſpecialiter hypothecare, & quando. *ib.*
38 An Eccleſiaſtica etiam in caſibus, in quibus poteſt alienari, poſſit alienari irrequiſito Domino, in perſonas prohibitas. *ibid.*
39 An alienatio emphyteuſis Eccleſiaſticæ in potentiorem cenſeatur approbata per receptionem canonis & laudemii. *pag. 381.*
40 An Judex poſſit ſupplere conſenſum Domini nolentis conſentire ſine cauſa. *ibid.*
41 An prohibita ſpecialiter a Domino alienari poſſit, legari & donari. *ibid.*
42 An ſuper re emphyteutica poſſit creari cenſus, remiſſive. *ibid.*
43 Facultas alienandi emphyteuſim per clauſulam *tibi, & quibus volueris*, quibus cenſeatur conceſſa. *ibid.*
44 An pater emphyteuſim, quam pro ſe & filiis ſuis acquiſivit, poſſit ab illo uni ex filiis prælegari. *& n. 45. 46. 47. 48. & 49.* *ibid.*

§. IV.

De caducitate & devolutione, & earum cauſis.

50 An caducitas ob alienationem, aut non ſolutum canonem incurratur ipſo jure, & quando. Et an ſufficiat declaratio Domini, aut ſit etiam neceſſaria Judicis ſententia. *pag. 382.*
51 Et qualiter declaratio caducitatis a Domino debeat fieri. *ib.*
52 An caducitas poſſit declarari mortuo emphyteuta, qui non ſolvit? *ibid.*

53 An

53 An declaratio poſſit fieri a Procuratore ſine ſpeciali maodato. *ibid.*
54 In quibus caſibus non ſit neceſſaria declaratio caducitatis, *ibid.*
55 An in caducitate ob negationem dominii directi incurſa ſit neceſſaria Judicis declaratio. *ibid.*
56 An & quando poſſit Dominus directi capere poſſeſſionem propria authoritate emphyteuſis devolutæ. *ibid.*
57 Emphyteuſi finita an Dominus ſit immittendus in poſſeſſionem, & manutenendus. Et tunc quid requiratur, ut manuteneri poſſit. *& n.* 58. *pag.* 383.
59 An finita linea ſubinveſtiti, aut caducata emphyteuſi ob alienationem illa revertatur ad Dominum immediatum, vel mediatum. *ibid.*
60 In Emphyteuſi pluribus in ſolidum conceſſa culpa & mora unius an noceat aliis. *ibid.*
61 Cauſæ caducitatis quæ & quid ob mendacium emphyteutæ negaotis, ſe eſſe emphyteutam. Quid de inobſervantia pactorum. Quid ſi Domino non oſtendit inſtrumenta ſuæ inveſtituræ. *ibid.*
62 Quid ſi emphyteuta rem incultam relinquit. *ibid.*
63 Quid ſi emphyteuta non petiit inveſtituram. *ibid.*
64 Quid ſi emphyteuta poſſeſſorem rei emphyteuticæ propria auctoritate expellit. *ibid.*
65 Quid ob mortem civilem emphyteutæ. *ibid.*
66 Quid ſi renuntiavit. Et quibus renuntiatio noceat, & quid ſi renuntiavit invito Domino. *& num.* 67. *&* 68. *ibid.*
69 Quid ſi emphyteuta patitur alium de emphyteuſi inveſtiri. *pag* 384.
70 Quid ſi fuit mutata rei forma. *ibid.*
71 Quid ſi tempus fuit finitum. *ibid.*
Aut generationes finitæ. *& num.* 72. *ibid.*
73 Quid ſi fuit conceſſa uſque ad tertiam generationem, & quinam in illa includantur. *& num.* 74. *&* 75. *ibid.*
76 Quid ſi linea ſit finita. *ibid.*
77 Quid ſi res foit deteriorata. *ibid.*
78 Et quomodo deterioratio contingat, & quæ tunc concurrere debeant. *& num.* 79. *ibid.*
80 Quid ſi emphyteuta male verſatur in re emphyteutica. *p.* 385.
81 Quid ob alienationem irrequiſito Domino. *ibid.*
82 Quid ſi alienatio fuit nulla ob defectum ſolemnitatis, aut ante declarationem Domini fuit reſciſſa, aut non fuit ſecuta traditio, aut alienatio fuit ſimulata. *ibid.*
83 Quid ob non ſolutum Canonem. Quid ſi emphyteuta ſit pauper, aut moram purgavit, & quando mora purgari non poſſit. *& n.* 84. 85. *&* 86. *ibid.*
87 Quid ſi emphyteuta fuit legitime impeditus, & quænam ſint legitima impedimenta. *ibid.*
88 An ſufficiat oblatio canonis ad evitandam caducitatem. *pag.* 386.
89 An non ſolvens canonem pro parte privetur in totum. *ibid.*
90 An ad incurrendam moram in emphyteuſi requiratur interpellatio. *ibid.*
91 A quo die incipiat biennium vel triennium. *ibid.*
92 Quo tempore canon ſolvi debeat. *ibid.*
93 Quis debeat probare ſolutionem canonis, vel non ſolutionem. *ibid.*
94 Quid ſi alius ſolvat pro emphyteuta. *ibid.*
95 An ad vitandam caducitatem ob canonem non ſolutum poſſit opponi compenſatio. *ibid.*
96 An emphyteuta teneatur ſolvere canonem, ſi res fuit capta ab hoſtibus. Diverſæ opiniones. *ibid.*
97 An emphyteuta ignorans, in quo fundo emphyteuſis ſit fundata, teneatur ad inſtantiam Domini ſupponere unum fundum certum. *& n.* 98. *ibid.*
99 An non ſolutio canonis poſſit præſcribi. *pag.* 387.

§. V.

An emphyteuſis caducata redeat ad Dominum libera ab omni onere, & an Emphyteuta recuperet melioramenta in illa facta?

100 An emphyteuta poſſit rem emphyteuticam hypothecare, aut aliqua ſervitute ſeu onere gravare. *ibid.*
101 An emphyteuta teneatur rem meliorare & ipſe an ejus hæredes melioramenta recuperent, & quæ non. *pag.* 388.

§. VI.

De renovatione emphyteuſis, & quis in ea ſit præferendus, & an poſſit augeri canon?

102 Ex quot cauſis fiat renovatio emphyteuſis. *ibid.*
103 An Eccleſia, vel Dominus finita emphyteuſi teneantur renovare, ſi velint pro ſe retinere, & qui tunc ſint præferendi, ſi renovare velint. *ibid.*
104 Ad petendam renovationem proximiores quantum temporis habeant. *ibid.*
105 Quid ſi proximiores ſint fœminæ, & quid ſi adſunt & petunt plures in eodem gradu. *& num.* 106. *pag.* 389.
107 Quid ſi feuda fuerint finita ob delictum emphyteutæ. *ibid.*
108 Quomodo renovatio debeat fiari. *ibid.*

§. VII.

Miſcellanea Emphyteuſis, & Emphyteutæ.

109 Si emphyteuſis privati eſt hæreditaria & tranſit in Eccleſiam, quomodo tranſeat. *ibid.*
110 Emphyteuſis relicta ab Eccleſia non venit in reſtitutione fideicommiſſi. *ibid.*
111 Quando dicatur affrancata. *ibid.*
112 An teneatur ad onera Principi ſolvenda vel collectas, an Dominus. *ibid.*
113 An emphyteuta Eccleſiaſticus poſſit per Principem collectari, ſermo eſt de ſæculari, diverſæ ſententiæ. *pag.* 390.
114 An emphyteuta Eccleſiæ fiat de foro Eccleſiaſtico, & quando non. *ibid.*
115 Ultimus de generatione habens facultatem nominandi unam perſonam, ſi decedit ſine teſtamento, quos nominaſſe cenſeatur. *ibid.*
116 Emphyteuta expulſus ob non ſolutum canonem an poſſit a Domino directi obligari ad ſolvendas penſiones præteritas, aut quando. Quid in emphyteuta Eccleſiæ. *& n.* 117. *ibid.*
118 An non ſolvens canones amittat rem & fructus, ſed a qua die. *ibid.*
119 In emphyteuſi quando habeat locum jus accreſcendi, remiſſive. *ibid.*
120 An emphyteuſis conceſſa ob benemerita dicatur conceſſa titulo oneroſo remiſſive. *ibid.*
121 An ultimos emptor rei emphyteuticæ teneatur ſolvere canones a Venditore non ſolutos. *ibid.*
122 Quanto tempore poſſit emphyteuſim alienatam ad ſe revocare. *ibid.*
123 Dominus directi recipiens canonem poſt devolutionem per biennium vel alienationem an cenſeatur remittere caducitatem. *pag.* 391.

EPISCOPUS.

§. I.

Quoad abſolutionem.

1 An Epiſcopus abſolvat ab excommunicatione a jure lata, & nemini reſervata. *ibid.*
2 An abſolvat ab excommunicatione, quam aliquis incurrit communicando cum excommunicato in crimine propter quod fuit excommunicatus. *ibid.*
3 An abſolvat ab excommunicatione majore ab homine lata. *ibid.*
4 An abſolvat ab excommunicatione in Bulla Greg. XIV. lata contra turbantes immunitatem Eccleſiaſticam? diverſæ ſententiæ. *ibid.*
5 An abſolvat ab excommunicatione Papæ reſervata. *ibid.*
6 An abſolvat ab irregularitate ob delictum occultum deductum ad forum contentioſum, ſi Reus fuit per ſententiam abſolutus. *p.* 392.

§. II.

Quoad alienationem.

7 An teneatur ratam habere alienationem bonorum Eccleſiæ a prædeceſſore factam, qui Eccleſiam hæredem inſtituit. *ibid.*

§. III.

Quoad adminiſtrationem.

8 Epiſcopus electus & confirmatus an poſſit adminiſtrare ea,

Digitized by Google

ea, quæ ſunt juriſdictionis ſpiritualis, quid ante. & n. 9. ibid.
10 Quæ debeat decernere cum Capitulo. ibid.

§. IV.

Quoad Beneficia.

11 Conferens ſcienter beneficium indigno quam pœnam incurrat. ibid.
12 Quando conferat beneficium juriſpatronatus jure devoluto. An illud devolutum poſſit ſubjicere ſervituti ſine beneplacito apoſtolico, & quando poſſit in illo gratificari; quid ſi a patrono fuit præſentatus minus dignus; quid ſi præſentatus eſt abſens & ignotus. ibid.
13 An poſſit conferre beneficia reſervata Papæ, ſub qua pœna non. ibid.
14 An poſſit extinguere Beneficia, & eorum redditus alicui pio loco applicare? Et an poſſit derogare qualitatibus in fundatione juriſpatronatus appoſitis? pag. 393.
15 An poſſit unire beneficia reſervata vel affecta. ibid.
16 An poſſit revocare unionem ceſſante cauſa illius. ibid.
17 An Beneficiis poſſit imponere penſiones perpetuas, an ad tempus de jure. ibid.
18 Quid debeat facera vacante Parochia. ibid.
19 Epiſcopus, cui fuit datus Coadjutor ob ſenectutem, an conferat Beneficia privative quoad Coadjutorem. ibid.

§. V.

Quoad Clericos, Collectas & Canonicos, Conſecrationem & Confirmationem.

20 An poſſit imponere collectas extraordinarias quoad ſuos ſubditos. ibid.
21 An poſſit procedere contra Canonicos Cathedralis aut Collegiatæ ſine adjunctis, & quando. ibid.
22 An poſſit Canonicis vel Parochis dare licentiam abeſſendi ſine canonica cauſa. ibid.
23 Qua pœna poſſit punire Clericos delinquentes, an poſſit cum illis componere. pag. 394
24 An poſſit Clericos privare Benaficiis, quoos a Papa fuerunt proviſi. ibid.
25 An Clericis poſſit dare facultatem conducendi prædia, an habenti beneficium ſimplex poſſit prohibere an diſcedat a Diœceſi. ibid.
26 An & quomodo poſſit obligare ad aſſumendum habitum. ib.
27 An poſſit illos obligare ad ſervanda ſtatuta Laicorum, an ſuis ſtatutis poſſit coadjuvare ſtatuta Laicorum. ibid.
28 An illis poſſit dare licentiam ferendi arma ea cauſa. ibid.
29 Non repetens Clericum a Laico captum quod crimen committat. ibid.
30 An poſſit illis dare licentiam alienandi ſuum patrimonium. ibid.
31 Intra quod tempus debeat petere confirmationem ſuæ electionis. ibid.
32 Intra quod tempus debeat conſecrari. ibid.

§. VI.

Quoad diſpenſationem.

33 Epiſcopus an cum licentia Patroni poſſit diſpenſare ut beneficium ſacerdotale detur non ſacerdoti, diverſæ ſententiæ. An ut quis habeat plura beneficia, & an ut beneficium detur non habenti 14. annos, & an ut Clerici conjugati habeant beneficia. ibid.
34 An corrupta eligatur in Abbatiſſam vel prioriſſam. ibid.
35 An ut celebretur in Eccleſia polluta. p. 395.
36 An ut denuntiationes fiant die feriato. ibid.
37 In quibus delictis diſpenſet. ib.
38 An ut matrimonium celebretur tempore vetito, & quomodo. ibid.
39 An & in quibus irregularitatibus non diſpenſet, Doctorum ſententiæ. ib.
40 An ab irregularitate contracta ob homicidium juſtum diverſæ ſententiæ. ibid.
41 An in provenіente ex homicidio caſuali. ibid.
42 Quando delictum dicatur occultum diverſæ ſententiæ. & n. 43. & 44. ib.
45 In irregularitate publica in uno loco & occulta in alio. ibid.
46 An in irregularitatibus & ſuſpenſionibus diſpenſet cum ſuis ſubditis, qui ſunt extra Diœceſim. ibid.
47 An cum non ſubditis in ſua Diœceſi commorantibus. ibid.
48 An hæc facultas diſpenſandi procedat quoad forum utrumque. ibid.
49 An habens facultatem abſolvendi ab omnibus cenſuris, poſſit etiam diſpenſare in irregularitatibus. pag. 397.
50 An diſpenſet ſuper bigamia. ibid.
51 An cum illegitimo ordinato, ut in ordinibus male ſuſceptis miniſtret. ibid.
52 An cum penitus illiterato ad ordines. ibid.
53 An in interſtitiis. ib.
54 An cum promotis per ſaltum. ibid.
55 An diſpenſet cum regularibus admittentibus feminas intra clauſtra. ibid.
56 An in impedimentis occultis matrimonii, & quando. ibid.
57 An in ſua Diœceſi, ut comedant carnes. ib.
58 An, ut Miſſa celebretur alibi, quam a teſtatore fuit ordinatum. ibid.
59 An, quod Chriſtiani poſſint ſervire Judæis. ibid.
60 An & quomodo poſſit dare Laicis licentiam exhumandi cadaver occiſi. ib.
61 An in juramento, & voto ſimplici ſuorum ſubditorum. pag. 398.
62 An cum illo, qui cum voto ſimplici contraxit matrimonium ratum, & ad quem affectum. ibid.
63 An in caſibus ſibi permiſſis poſſit diſpenſara ſine cauſa. ibid.
64 Quomodo diſpenſet contra jus Canonicum, ſeu quando. ibid.
65 An & quando poſſit diſpenſare in lega Superioris. ibid.
66 An qui habet facultatem diſpenſandi pro una vel altera vica, & diſpenſavit bis vel ter, an poſſit amplius diſpenſare. ibid.

§. VII.

Quoad Eccleſiam, ejuſque reparationem.

67 An Eccleſia ſuæ Diœceſis poſſit totaliter eximere a ſua juriſdictione. ibid.
68 An Eccleſiam, quæ raparari non poteſt, poſſit alteri unire, & quo jure. ibid.
69 An Parochiam poſſit erigere in Collegiatam. ibid.
70 Quando poſſit cogere Parochos ad reparationem & qualiter, remiſſive. ibid.

§. VIII.

Quoad excommunicationem.

71 Quos poſſit excommunicare. ibid.
72 An remittens caducitatem incurrat excommunicationem. pag. 399.
73 An poſſit excommunicare Reges. ibid.
74 An non ſubditum, ſed ratione delicti. ib.
75 An Inquiſitores, & an ab ipſis excommunicari poſſit. ibid.
76 An excommunicatus Epiſcopatus ordinem ſuſcipiens fiat irregularis? ibid.

§. IX.

Quoad Feſta.

77 Quid debeat curare quoad feſta. ibid.
78 An poſſit inducere nova feſta ſine conſenſu populi, & Cleri. ib.

§. X.

Quoad Jejunium, & Indulgentias.

79 An jejunium poſſit transferre de uno die in alium, & quas indulgentias concedere poſſit. & n. 80. ibid.

§. XI.

Quoad Juriſdictionem & judicialia.

81 In quo loco poſſit pro tribunali ſedere. ibid.
82 An ſuam juriſdictionem poſſit axercere extra Diœceſim, & quam. ibid.
83 Habens temporalem an ex pœna ſanguinis, quam tulit ejus Judex, incurrat irregularitatem. ibid.
84 An habeat primam inſtantiam ſuorum Diœceſanorum. ib.
85 Cauſam delegatam quomodo cognoſcat. pag. 400
86 An habeat territorium & Curiam armatam. ibid.
87 An habeat fiſcum, & jus confiſcandi etiam contra Laicos. pag. 16.
88 An poſſit contra Laicos in cauſa mixti fori procedere etiam pœnis carceris, arreſti, &c. ibid.

89 An

Digitized by Google

89 An poſſit punire Laicos & alios exemptos, qui offendunt Curſores & Officiales ſuæ Curiæ. *ib.*
90 An poſſit punire Laicos deturpantes vel lacerantes cedulones excommunicationis, aut loquentes in contemptum Cenſuræ. *ibid.*
91 Quomodo in delictis mixti fori, ſi prævenit Laicus, punire poſſit. *ibid.*
92 An poſſit delegare cauſas Eccleſiaſticas aut Clericorum Laicis. *ibid.*

§. XII.
Quoad Laicos.

93 An Laicis poſſit concedere jus percipiendi Decimas, quid quoad fructus. *ibid.*
94 An Laicos poſſit compellere ad eleemoſynam tempore penuriæ. *ibid.*
95 An poſſit cogere pœnis pueros, ut accedant ad doctrinam Chriſtianam. *ibid.*
96 An poſſit aliquem cogere ad ſe reconciliandum inimico, diverſæ ſententiæ. *ib.*
97 Nundinas & mercatus diebus feſtivis an poſſit prohibere? & an poſſit cogere ad audiendam miſſam in parochiali. *ibid.*
98 An debeat prohibere, ne Laici habeant ſedem in Presbyterio. *ibid.*
99 An poſſit dare licentiam legendi libros prohibitos. *ibid.*

§. XIII.
Quoad immunitatem.

100 An poſſit extrahere Clericos delinquentes ab Eccleſia. *ibid.*
101 An poſſit extrahere reum ab Eccleſia poſt proceſſum fabricatum a Laico. *ibid.*

§. XIV.
Quoad matrimonium.

102 An poſſit interdicere matrimonium illis qui ignorant *Pater noſter.* *ib.*

§. XV.
Quoad miſſas.

103 Miſſarum onera in fundatione poſita an reducere poſſit. *ibid.*
104 An extra ſuam Diæceſim poſſit celebrare in portatili. *ibid.*
105 An poſſit dare licentiam, quod Miſſa celebretur extra Eccleſiam. *ibid.*

§. XVI.
Quoad Moniales & acceſſum ad illas.

106 Quomodo poſſit ingredi monialium monaſteria. *ibid.*
107 Quomodo poſſit prohibere acceſſum ad illarum monaſteria. *ibid.*
108 Quomodo debeat examinare Novitiam, antequam profiteatur. *ibid.*
109 Quando Monialibus poſſit dare licentiam exeundi. An poſſit illas cogere ad clauſura. *&* *n.* 110. *ibid.*

§. XVII.
Quoad oratoria & ordines.

111 An Epiſcopus poſſit concedere licentiam celebrandi in oratorio privato, & an ipſe poſſit habere oratorium privatum in ſuo palatio, an extra Diæceſim ſuam. *ibid.*
112 An qui renuntiavit loco & dignitati poſſit conferre ordines. *ibid.*
113 Invitatus ad ordinandum in aliena Diœceſi, quibus poſſit conferre ordines. *ibid.*
114 Ad hoc ut ordinet Regularem quid debeat exigere a Regulari. *ibid.*
115 Ordinans ad primam Tonſuram non ſubditum ſine dimiſſoriis, quam pœnam incurrat. *pag.* 402.
116 An Epiſcopus domicilii poſſit ordinare ſine dimiſſoriis Epiſcopi originis. *ibid.*
117 An poſſit de jure denegare ordines Laico, quid poſt Concil. Trid. an poſſit ordinare ſuum ſubditum in temporalibus tantum. *ibid.*
118 Ut poſſit ordinare ad titulum quid poſſit facere. *ib.*
119 Quam pœnam incurrat conferens invito tonſuram. An in Eccleſia Græca poſſit ordinare ſecundum ritum Latinum & e contra. *ib.*

§. XVIII.
Quoad obedientiam.

120 Feudatarius Regis an debeant prius obedire Pontifici quam Regi, & quare. *ibid.*

§. XIX.
Quoad Parochias & Parochos.

121 An Epiſcopus poſſit Parochiam, vel aliud Beneficium in ſuis manibus reſignatum ſuo conſanguineo vel familiari conferre. *ibid.*
122 An teneatur facere concorſum ad Parochiales ſpectantes ad aliorum collationem, ſi fuerunt plures præſentati. *ibid.*
123 An poſſit conſtituere novas Parochias ob diſtantiam locorum, & ad hoc quæ requirantur. *ibid.*
124 An poſſit Parochos noviter examinare & quando. *ibid.*
125 An poſſit Parochum cogere ad aſſumendum Cooperatorem, & quando. *ib.*

§. XX.
Quoad præcedentias & Pontificalia.

126 Ubi debeat ſedere in choro, & in ſua Eccleſia quos præcedat. An poſſit habere baldachinum etiam in Eccleſiis Regularium exemptis, & an poſſit excommunicare nolentes illud erigere. *ibid.*
127 An in aliena Diœceſi poſſit celebrare in Pontificalibus, & quando non. *ibid.*

§. XXI.
Quoad Regulares.

128 Quando poſſit carcerare Regularem. An acquirat juriſdictionem in illos ex poſſeſſione eos judicandi. *ib.*
129 An & quando poſſit Regularem denuntiare excommunicatum, ut ab omnibus vitetur. *p.* 403.
130 An poſſit prohibere, ne Regulares concionentur in ſuis Eccleſiis, diverſæ ſententiæ. *ibid.*
131 An poſſit excommunicare Regulares nolentes venire ad proceſſionem. *ibid.*
132 An in Eccleſiis Regularium poſſit concionari illis invitis. *ib.*
133 An Regulares poſſit approbare ad confeſſiones tantum ad tempus. *ibid.*
134 Sine Epiſcopi localis examine, & approbatione nemini licet curam animarum aſſumere, & exercere. *ibid.*

§. XXII.
Quoad Reſidentiam.

136 An Epiſcopus teneatur ad reſidentiam tempore peſtis, & cum periculo vitæ quando non. Quid ſi imminet furor tyranni. Et quæ pœna non reſidentium. *ibid.*

§. XXIII.
Quoad Synodum.

137 An poſſit facere Synodum ſine conſenſu Cleri, an ſine illius conſilio, & quoties. Et quinam ad illam teneatur venire. *ibid.*
138 An poſſit ab Epiſcopo congregari etiam ante illius conſecrationem. *ibid.*

§. XXIV.
Quoad ſubſidium Charitativum.

139 An & in quibus caſibus poſſit exigere ſubſidium charitativum. *& n.* 141. *p.* 404.
140 A quibus debeat ſolvi, & quantum. *& n.* 142. *ibid.*
143 An poſſit exigi a Clericis ſubditis exiſtentibus in aliena Diœceſi. *ibid.*
144 Solvere nolentes quomodo poſſit cogere. *ibid.*

§. XXV.
Quoad ſtatuta.

145 An Epiſcopus poſſit facere ſtatuta etiam pœnalia, & qualia. *ibid.*
146 An etiam extra ſynodum, & ſine conſenſu Capituli. *ibid.*
147 An poſſit ſtatuere contra jus Canonicum, & quando. An contra jus civile. *ibid.*
148 An illos, qui faciunt ſtatuta contra bona & perſonas, poſſit cogere ad declarandum illis non comprehendi bona & perſonas Clericorum. An poſſit Laicorum ſtatutis ſe ſubmittere. *ibid.*

§. XXVI.
Quoad pœnas.

139 An poſſit mutare pœnam corporalem aut ſpiritualem a jure præſcriptam in pecuniariam. Et an contra Laicos ſibi temporaliter non ſubdito poſſit in criminibus ſpiritualibus pœnam pecuniariam imponere. Diverſorum ſententiæ. *ibid.*
Et quibus pœnas poſſit applicare. *ibid.*
150 An poſſit aggratiare & remittere pœnam a Vicario impoſitam. *pag.* 405.

§. XXVII.
Quoad Sacramenta, & ſepulturam.

151 Quibus poſſit conferre Sacramentum Confirmationes. *ibid.*
152 An poſſit ſibi eligere ſepulturam. *ibid.*

§. XXVIII.

§. XXVIII.

Quoad Translationem, & Viſitationem.

153 An tranſlatus de uno Epiſcopatu ad alium poſſit ad novum tranſportara libros, ornamenta, & paramenta. *ibid.*

154 An poſſit viſitare confraternitates & loca pia. *ib.*

155 An in Viſitatione poſſit recuſari tanquam ſuſpectus. *ibid.*

156 Tanquam Delegatus Apoſtolicus quos poſſit viſitara. *ibid.*

157 Reſiſtentem Viſitationi quomodo cogat. *ibid.*

158 An ſit manutenendus Viſitatione, & quare. *ibid.*

159 An viſitet Parochos Religionis Melitanſium quoad curam animarum, & an illorum Eccleſias & an taxam ſeminarii ab illis exigat *ibid.*

160 An in Viſitatione poſſit aliquis recipera. *ibid.*

161 Quomodo inquirat in vitam ſubditorum. *ibid.*

162 Quoties teneatur viſitare limina Apoſtolorum. *ib.*

§. XXIX.

Quoad Vicarium, & Ultimas Voluntates.

163 An Epiſcopus teneatur de imperitia ſui Vicarii & an illius facta ſcire præſumatur. *ibid.*

164 An ſine licentia Papæ poſſit teſtari de rebus Eccleſiæ ad pios uſus. An de patrimonialibus & quando. An de bonis acquiſitis intuitu Eccleſiæ. *ib.*

165 An Epiſcopus Regularis poſſit donare. *p.* 406.

166 An ſit executor ultimarum voluntatum ad pias cauſas. *ibid.*

167 An & quando ſuccedat executoribus teſtamentariis. *ibid.*

168 An poſſit mutare ultimas voluntates. *ibid.*

§. XXX.

Miſcellanea de Epiſcopis, & quando illi Interdictum incurrant.

169 An Epiſcopus poſſit Eccleſiis novum cenſum perpetuum imponere. *ibid.*

170 Recipiens Beneficia in confidentiam, quam pœnam incurrat. Qoid ſi permittat aliquem promoveri ad Doctoratum non præmiſſa fidei profeſſiona. *ibid.*

171 An poſſit diſmembrare fructus Collegii Canonicorum, cur non. *ibid.*

172 Epiſcopus Regularis non ferens habitum ſuæ Religionis an peccet, & aliquam pęnam incurrat. *ib.*

173 An & quomodo poſſit diminuere numerum Canonicorum, & augere. *ibid.*

174 Conſentiens electioni de ſe factæ a media parte, an augeat numerum. *ibid.*

175 Habens poteſtatem confirmandi a jure, & eligendi per compromiſſum an poſſit ſe expedire unico actu. *ibid.*

176 Quibus beneficia reſignata conferre non poſſit. *ib.*

177 An conferens beneficium illegitimo, cum quo non poteſt diſpenſare, poſſit illum amovere. *ib.*

178 An ſine rationabili cauſa poſſit impedire, quominus patronus & fundator Eccleſiam ſufficienter dotatam dilatare poſſit. *ibid.*

179 An poſſit reſtituere famæ, quam jus aufert. *ib.*

180 An pro debito civili carcerari poſſit. An liberetur a patria poteſtata. *ib.*

181 Ab eo, ad quem appelletur. *p.* 409

182 A Epiſcopus novus facultatem abſolvendi ſæculares, ab Anteceſſore datam poſſit ſuſpendere, & Regulares vocare nd novum examen. *ib.*

183 An Epiſcopus poſſit ejici e regno prætextu rebellionis ſub nua pœna. *ib.*

184 Epiſcopus titularis an poſſit conferre ordines ſine licentia proprii Epiſcopi. *ibid.*

185 An poſſit creare Notarium in juriſdictione. *ib.*

186 An Epiſcopo inferior poſſit dici Ordinarius. *ib.*

187 An Epiſcopo debeatur quarta decimarum? Et in quibus illam exigere poſſit? Et Epiſcoporum cauſæ a quo cognoſcantur. *ibid.*

188 An veniat in generali ſermone. *ib.*

189 An Epiſcopi decretum pronuntians Juſpatronatus ad aliquam ſpectare, non valeat, niſi citatis citandis. *ibid.*

EQUITES.

1 An equites Melitenſes ſint veri Religioſi, & gaudeant fori, Canonis, & Clericali privilegio. *ibid.*

2 Quid de Equitibus Calatravæ. *ibid.*

3 Equites Melitenſes in Parochia defoncti an poſſint irrequiſito Parocho, in cujus Parochi mortui ſuot, deferri ad propriam Eccleſiam. Et an Capellani in Eccleſia dictorum Equitum poſſint miniſtrare Sacramenta Laicis infirmis, qui ad illas quacunque ex cauſa fugerunt. *ibid.*

EREMITÆ.

1 Eremita ſæcularis, qui non emiſit vota, an gaudeat fori privilegio, & quando. *ibid.*

2 Licentia extruendi Eremitorium. *pag.* 408.

ERROR.

1 Error in qualitate Judicis coram quo ligatur, an vitiet proceſſum. *ibid.*

2 Error calculi quando opponi poſſit. *ibid.*

3 Error in facto proprio an allegari poſſit, quando. *ibid.*

4 Error in nomine proprio an vitiet inſtitutionem. *ib.*

5 Error facti quando excuſet. *ibid.*

6 Error Juris dubii quando æquiparetur errori facti. *ib.*

7 Error in contractibus an tollat conſenſum. *ibid.*

8 Error a quo ſit probandus. *ibid.*

9 Error an reſiſtat origini obligationis. *ibid.*

10 Error confeſſionis ut excludatur, quid ſufficiat. *ib.*

11 Ad ratardandam manutentionem qualis debeat eſſe. *p.* 409

Error in tranſactione quando impediat illius executionem. *ibid.*

12 Error circa ſubſtantiam matrimonii an illud dirimat. Quid ſi ſit circa qualitatem. *ib.*

13 Error juris reſiſtentis actui an inducat mala fidem. *ibid.*

EUCHARISTIA.

1 An Epiſcopus aliquando debeat Euchariſtiam propriis manibus miniſtrare, & quando. *ibid.*

2 Quid debeat curara. *ibid.*

3 Quando teneatur facera proceſſionem ſolemnem. *ib.*

4 Ad hanc Proceſſionem quinam accedere compellantur. *ibid.*

5 Quid circa S. Viaticum. *ibid.*

6 Peſte infectis quomodo miniſtrari debeat. *ibid.*

7 An poſſit inhiberi Judici Laico, ne procedatur ad executionem ſententiæ mortis, antequam S. Viaticum Reo fuerit miniſtratum. *pag.* 410.

8 Quid circa communionem paſchale. *ibid.*

9 Quando incipiat tempus paſchale. Et an Regulares tempore paſchali poſſint miniſtrare Euchariſtiam. *ib.*

10 An Parochi debeant colligere ſchedas, & quare. *& n.* 11. *ibid.*

12 De inſtitutione orationis quadraginta horarum. *ib.*

13 S. Viaticum quibus non ſit miniſtrandum. *ib.*

14 In qua Eccleſia debeant Sacerdotes ſatisfacere præcepto communionis paſchalis. *ibid.*

15 Quid faciendum illis, qui conſecrant in materia dubia. *ib.*

16 An Regulares virtute ſuorum privilegiorum poſſint miniſtrare Euchariſtiam vagis, advenis, aut peregrinis tempore paſchali. *ibid.*

17 Euchariſtia abutens ad ſortilegia &c. quomodo puniatur de jure civili, & quomodo de jure canonico. *pag.* 411.

18 An Euchariſtia poſſit retineri in Eccleſia non Parochiali pro adoratione populi. *ibid.*

19 Euchariſtia Infantibus ante uſum rationis, & pueris in Miſſa miniſtrari a Græcis Presbyteris interdicitur. *ibid.*

¶ EUGENIANA.

1 Eugeniana Conſtitutio ſtatuitne Curiales, & Officiales, Romanæ Curiæ alibi poſſint conveniri quam coram Auditore Cameræ, tam in Civilibus, quam in Criminalibus, & alia remiſſive de tenore Conſtitutionis. *ibid.*

2 Eugeniana comprehendit etiam Clericos curam animarum non habentes; non prodeſt tamen Clericis Cameræ, qui in Curia non reſident *ibid.*

3 Eugeniana comprehendit Curiales reos, non autem actores; & an procedat in remedio *l. diffamari?* an prævaleat privilegio *l. un. C. quand. Imper. inte. pupil. & vid.* *ibid.*

4 De Eugeniana Conſtitutione, remiſſive. *ibid*

5 De alia Eugeniana Conſtitutione, remiſſive. *ibid.*

EVICTIO.

Praxis Evictionis.

1 Quid ſit rem evincere. Quotuplex ſit. *& n.* 2. *ibid.*

§. I.

Quinam agant de Evictione, & contra quos.

3 An emptor contra Venditorem. *ibid.*

§. II.

Quæ requirantur.

4 Quæ requirantur, ut agatur de evictione. *pag.* 506.

5 Quan-

5 Quando emptor non agat da evictione. *ibid.*
6 Qualiter denuntiatio litia ſit faeienda, variæ ſententiæ. *& num. 7. pag. 412.*

§. III.

Quo tempore Denuntiatio facienda, & ubi venditor compareat

8 Diverſæ ſententiæ. *ibid.*
9 Clerieus Venditor eni fuit denuntiata lis coram quo Judice debeat comparere. *ibid.*
10 Venditor contra quem agitur de evictione, quod forum ſequi debeat. *ibid.*

§. IV.

Quo tempore debeatur.

11 An debeat conſtare de ſententia lata, & executione facta. *ibid.*
12 Quid ſi debitor dedit ereditori rem alienam. *ibid.*
13 Quid ſi emptor Venditori litem denuntiavie. *ib.*

§. V.

An Evictio debeatur, ſi debitor ſe non defendit.

14 Quid ſi non oſtendit emptor, quod litem ſibi motam rite defenderit. *ibid.*
15 Quid ſi evictio non tantum ſequatur ex facto & culpa emptoris, ſed etiam ex facto & eulpa authoris. *p.413.*
16 Quid ſi venditor promiſit de evictione pro dato & facto ſuo ſimplieiter. *ibid.*
17 Quid ſi promiſit de ſuo dato & facto tantum, teneturne etiam de facto hæredis ſui. *ibid.*

§. VI.

An ſufficiat ad evictionem, quod fuerit avocata poſſeſſio ſine dominio, & quid ſi per compromiſſum?

18 An ſufficiat avocatio poſſeſſionis ſine dominio. *ib.*
19 Quid ſi res fuit evicta per compromiſſum. *ibid.*
20 Quando dicatur compromiſſum neceſſarium. *ib.*

§. VII.

Ut debeatur evictio, an debeat appellari a ſententia?

21 Sententia, quæ affirmat. *ibid.*
22 An Venditor poſſit appellare a ſententia. *p.414.*

§. VIII.

Evictio proveniens a ſententia injuſta, aut per Judicis imprudentiam, an & quando debeatur.

23 An evictio proveniens a ſententia injuſta debeatur. *ibid.*
24 An Venditor teneatur de evictione, ſi emptor per violentiam fuit ſpoliatus ſua poſſeſſione via facti. *ibid.*
25 Quid ſi venditor promiſit defendere da jure & de facto. *ibid.*

§. IX.

An debeatur evictio, quæ ſequitur ex natura rei, vel negotii?

26 An debeatur evictio, quæ ſequitur ex natura rei vel negotii. *ibid.*
27 Ex quibus contractibus regulariter debeatur evictio. *ibid.*
28 An emptor, cui res aliena fuit vendita, agat de evictione. *ibid.*

§. X.

Evictio, damna, & intereſſe an & quando debeantur ex venditione rei alienari prohibitæ.

29 An debeantur? *ibid.*
30 An, qui alienavit contra expreſſam prohibitionem, ſi tenetur de aviſtiona, poſſit revocare alienationem. *ib.*
31 Quid ſi alienatio fuit facta propter neceſſitatem hæredis gravati., & prohibiti alienare, an valeat alienatio. *p.415.*
32 An non obſtante expreſſa alienationis prohibitiona valeat alienatio facta ab ignorante. *ibid.*
33 Quid ſi alienatio fuit facta lite pendente, & amplius haberi non poſſit. *ib.*
34 Emptor malæ fidei, ſi non eſt ſtipulatus precium rei evictæ, an aliquid conſequatur. Quid da emente rem ſcienter alienari prohibitam. *ibid.*

§. XI.

Quando alienans bona prohibita alienari, poſſit illa recuperare non obſtante obligatione evictionis.

35 An pater alienans bona adventitia filii poſſit rem a ſe alienatam vendicare, quando non. *ibid.*
36 Et quibus in caſibus. *ibid.*

§. XII.

An & quando debeatur evictio pro re legata?

37 An evictio debeatur pro te legata. *ibid.*
38 Quid in legato rei communis. *ibid.*
39 Quid in re legata in ſpecia. *ibid.*
40 Evictio in legatis ſeu prælegatis uni perſonæ factis, quando debeatur, & quomodo. *pag.416.*
41 Quot remediis hæres teneatur de evictiona. *ibid.*

§. XIII.

Evictio an concedatur in donatione,

42 An Donator teneatur de evictione, & quando. Et quid teneant communiter Doctores. *ibid.*
44 Quid ſi donator expreſſe promiſit evictionem. *ib.*

§. XIV.

An vendens bona ſubjecta fideicommiſſo aut alteri, obligata emptori teneatur de evictione.

45 Alienans boua fideicommiſſo ſubjecta, aut alteri obligata, ad quid teneatur? *ibid.*
46 Quid ſi emptor ſcivit rem eſſe ſubjectam fideicommiſſo. *pag.417.*

§. XV.

Evictionis actio in diviſione bonorum fideicommiſſo ſubjectorum, ac ſimilium an detur?

47 An evictio debeatur in diviſione bonorum. *ibid.*
48 An diviſio bonorum erronea cognito errore rectractetur. *ibid.*
49 An evictio debeatur in feudo. *ibid.*
50 An evictio habeat locum in Eccleſia, pio loco, ac Beneficiis, & quando. *ibid.*
51 Quid in beneficiis contra Collatorem. *ibid.*

§. XVI.

An evictio debeatur in retractu?

52 An Venditor teneatur de avictione, ſi res vendita fuit retracta. *ibid.*

§. XVII.

An & quando evictio procedat in permutatione, tranſactione, datione in ſolutum?

53 An permutantes teneantur de evictione. *ibid.*
54 An in tranſactione. *pag. 418.*
55 An evictio competat, quando res fuit data in ſolutum. *ibid.*

§. XVIII.

Miſcellanea de evictione.

56 Evictio, cum imminet in limine contractus, ad quid teneatur venditor. *ibid.*
57 Qualiter debeatur in diviſione bonorum, remiſſive. *ibid.*
58 Quando ceſſet? Et an debeatur expulſo de facto? *ibid.*
59 Quid ſi evictio ſit culpa aut facto illam patientis. Et tunc an ſoſſiciat generalis promiſſio avictionis. Quid ſi provenit ex Judicis imperitia, & alii caſus, in quibus non debetur. *ibid.*
60 An debeatur ante ablatam ab emptore poſſeſſionem. *ibid.*
61 An hæres alienantis feudum teneatur de evictione, quando non. *ibid.*
62 Denuntiatio litis motæ quando fieri debeat. *ibid.*
63 An ſi Venditor in venditione fecit pactum ſe nolle teneri de evictione, ad quid teneatur. *& num. 64.* *ibid.*
65 An Venditor laudatus teneatur in foro emptoris litem defendere. *pag. 419.*
66 Evictione per Venditorem promiſſa, ut ad illam agatur, quid debeat conſtare. *ibid.*
67 Et quid ultra requiratur. *ibid.*
68 An Venditor teneatur evictiona illi, qui compellitur reſtituere ob jus retractus. *ibid.*
69 Venditor an teneatur de evictione, ſi ignoravit bona, quæ vendidit, eſſe prohibita alienari. *ibid.*
70 An, qui promiſit avictionem tantum quoad ſortem principalem cenſus, teneatur ultra conventa. *ibid.*
71 Evictio promiſſa cum obligatione, quod debitor ceſsus eſt ſolvendo, eumque manutenendi, quantum operetur. *ibid.*
72 Promittens de ſuo dato & facto ſine taxativa *tantum*, an teneatur etiam de evictione pro dato & facto hæredis. *ibid.*
73 Emptori violenter & de facto ſpoliato, an competat actio evictionis ſi venditor promiſit, quod velit teneri de evictione. *ibid.*
74 Evictio an debeatur de natura venditionis, quamvia non fuerit promiſſa. *ibid.*
75 Vendens rem cum alio communem an teneatur eam libere tradere, ſi in contractu mentio communionia non fuit facta. *ibid.*

Digitized by Google

EXCEPTIO.

§. I.

De Exceptionibus in genere, earum eſſentia, & diviſione.

1 Exceptio quid ſit, & quotuplex. *ibid.*
2 Dilatoria in quotuplici differentia ſit, *ibid.*
3 Peremptoria exceptio quid ſit. *pag.* 420.
4 A quo exceptio probari debeat. *ibid.*
5 Excipiens an videatur fateri ea, quæ in exceptionibus comprehenduntur. *ibid.*

§. II.

De illis, qui poſſunt excipere vel non.

6 An poſſint excipere Rei, & eorum hæredes, an eorum fidejuſſores. *ibid.*
7 An Judex, ad quem non tantum poſſit cognoſcere, an bene vel male fuerit rejecta exceptio, ſed etiam ſupar cauſa principali. *ibid.*
8 An Excommunicatus comparens in Judicio tanquam Reus poſſit excipere vel appellare, & an reconvenire actorem, *ibid.*
9 Excommunicationis quando poſſit opponi, & quot modis opponi poſſit? & *n.* 10. *ibid.*
11 An habens plura Beneficia, ſi contra alium excipit de pluralitate Beneficiorum, an audiatur. *ibid.*
12 Quid ſi exceptione oppoſita, illa non obſtante Judex procedit in negotio. & *n.* 13. *ibid.*

§. III.

Quæ exceptiones non comprehendantur in ſtatuto prohibente exceptiones.

14 Quid ſi exceptiones ſunt juris, & ſtatuentes ſunt inferiores. *ibid.*
15 An ſtatutum rejiciens omnes exceptiones cenſeatur rejicere illam in qua ſtatutum ſe fundat, ubi exemplificatur. *ibid.*
16 Exceptio *inhabilitatis perſonæ* agentis an cenſeatur rajecta a ſtatuto. *p.* 421.
17 Quid de exceptione notaria. *ibid.*
18 Quid de exceptiona quæ poteſt probari incontinenti, & quando. *ibid.*
19 Quid in exceptione *erroris*. *ibid.*
20 Quid ſi ineſt ax natura rei. *ibid.*
21 Quid in exceptiona *metus*, & aliquot limitationes. *ibid.*
22 Quando præſumatur metus reverentialis & in quibus. *ibid.*
23 Quid in exceptione *ſimulationis*, quædam limitationes. *ibid.*
24 Quid in exceptione quæ oritur ex inſtrumanto, aliquot ejus exampla. *pag.* 422.
25 Hæc exceptio a quo poſſit opponi, & exemplificatur ac modificatur. *ibid.*
26 Quid ſi pendente judicio actor, qui prius conventa non implevit, velit implere, cum diſtinctione. *ibid.*
27 Quid in exceptiona quæ fundatur in confeſſione partis, & quid ſi confeſſio fuit extrajudicialis, & geminata. & *n.* 28. *ibid.*
29 Quid in confeſſione facta in judicio parta abſente, aut extrajudiciali jorata. *pag.* 423.
30 Quid in exceptione quæ fundatur in alio inſtrumento. *ibid.*
31 Quid in exceptione *compenſationis*, & quid quando promiſſio de ſolvendo fuit jurata, poteſtne opponi compenſatio? diverſæ ſententiæ cum ſuis limitationibus. & *n.* 32. *ibid.*
33 An compenſatio quæ poteſt opponi contra cedentem, poſſit etiam opponi contra ceſſionarium, & an poſſit etiam opponi a fidejuſſore. & *n.* 34. *ibid.*
35 An poſſit opponi ſi debitum eſt litigioſum. *ibid.*
36 Quid in exceptione *ceſſionis bonorum*. *ibid.*
37 Quid in exceptione *incompetentia Judicis*. *ibid.*
38 Quid in *recuſatione Judicis*. *ibid.*
39 An exceptio *recuſationis Judicis* poſſit tolli a ſtatuto. *pag.* 424.
40 An hæc exceptio babeat locum contra mernm Executorem. *ibid.*
41 Quot eſſe poſſint cauſæ recuſationis. *ibid.*
42 Quid in exceptione quæ patet ax inſpectione inſtrumenti. *ibid.*
43 Quid in exceptione *nullitatis*. *ibid.*
44 Quid ſi ſtatutum excluſit exceptionem nullitatis, quibus tamen caſibus adhuc hæc opponi poſſit. *ib.*
45 Exceptio quæ cauſatur ex dolo alterius, ſeu partis adverſæ an non obſtante ſtatuto opponi poſſit. *ibid.*
46 Quid in exceptiona *ſolutionis*. *ibid.*
47 Quid in exceptione *S. C. Macedoniani* aut *Vellejani*. *ibid.*
48 Quid in axceptione falſitatis. *ibid.*
49 An credatur Notario aſſerenti ſe confeciſſe falſum inſtrumentum. *pag.* 425.
50 Exceptio *rei non exiſtentis* an cenſeatur a ſtatuto rejecta. *ibid.*
51 Exceptio moratoria, qnidatica, aut quinquennalis dilationis an cenſeatur excluſa. Et quouſque tales moratoriæ extendantur. *ibid.*
52 An Princeps ſæcularis poſſit concedere moratoriam illi, qui eſt debitor Eccleſiæ, cur non. *ibid.*
53 An dilatio conceſſa debitori proſit etiam fidejuſſori. *ibid.*
54 Ad quid teneatur debitor, qui obtinuit moratoriam. *ibid.*
55 Quid ſi debitor non vult præſtare cautionem de ſolvendo in fine dilationis, ſed vult dara pignora ſufficientia. *ibid.*
56 Quid in exceptione *conditionis non impletæ*. *ibid.*
57 Quid in exceptione *reſtitutionis in integrum*. *ibid.*
58 Quid in exceptione, quæ perimit actionem ipſo jure. *pag.* 426.
59 Quid in exceptione quæ provenit ex facto adverſarii. *ibid.*
60 Quid in exceptione quæ provenit ax inhabilitata perſonæ contrahentis. *ibid.*
61 Quid in exceptione quæ provenit ex defectu formæ. *ibid.*
62 Quid in exceptiona quod dies ſolutionis nondum advenerit. *ibid.*
63 An denuntiatio avangelica aliquando cenſeatur excluſa. *ibid.*
64 Quid in exceptione *non numeratæ pecuniæ*. *ibid.*
65 An exceptio quod obligatio fuit facta ſine cauſa, cenſeatur axcluſa a ſtatuto? *ibid.*

§. IV.

Miſcellanea exceptionis.

66 Quot modis exceptio poſſit opponi. *ibid.*
67 Exceptionis *perjurii* effectus. *ibid.*
68 *Mandati* an ſit peremptoria. *ibid.*
69 *Rei judicatæ* quomodo tollatur. *ibid.*
70 Dilatoria ſolutionis quando poſſit opponi. *ibid.*
71 Parenter calumnioſa an ſit rejicienda & qualis dicatur talis. *ibid.*
72 *Perjurii* quamdiu poſſit opponi. *ibid.*
73 *Non implementi* quibus in contractibus repellat agentem. *ibid.*
74 Quænam ſit exceptio emergens. *ibid.*
75 An *non implementi* probetur per poſſibile. *p.* 427.
76 Exceptio juris dubii cui æquiparetur. *ibid.*
77 *Nullitatis cenſus* in quo judicio non admittatur. *ib.*
78 *Anterioris hypothecæ* an excludat poſteriorem creditorem. *ib.*
79 *Crediti anterioris* quem creditorem repellat. *p.* 525.
80 *Fideicommiſſi* ad quod judicium rejiciatur. *ib.*
81 *Juris tertii* a quo poſſit allegari. *ibid.*
82 *Læſionis*, in quo judicio admittatur. *ibid.*
83 *Non numeratæ dotis* cui poſſit opponi, & a quibus, ac quaodo. *ibid.*
84 *Non numeratæ pecuniæ* an poſſit tolli per ſtatutum. *ibid.*
85 *Melioramentorum* an impediat executionem rei judicatæ. *ibid.*
86 *Attentatorum* an ſuſpendat ſententiæ executionem. *ibid.*
87 *Rei non traditæ* an retardet executionem contra inſtrumentum. *ibid.*
88 *Solutionis*, *pacti*, *tranſactionis*, & *rei judicatæ* an ſuſpendant executionem. *ibid.*
89 Mere perſonalis an tranſmittatur, & quid *evictionis imminentis*. *ibid.*
90 *Rei non traditæ* in quem transferat onus probandi. *pag.* 428.
91 *Recuſationis Judicis* quando ſit proponenda. *ibid.*
92 An *recuſationis Judicis* poſſit prohiberi a ſtatuto. *ibid.*
93 Exceptio *dolo petis quod ſtatim reſtiturus es* an habeat locum in judicio ſpolii. *ibid.*
95 *Compenſationis* dilatoria quando ſit proponenda, diverſæ ſententiæ. *ibid.*
96 *Metus* a ſtatuto rejicientis omnes exceptiones an cenſeatnr axcluſa? *ibid.*
96 *Remiſſionis penſionis*, quando dicatur renuntiatum. *ib.*

98 *Contra perſonas, & dicta teſtium* quando non admittatur. ib.
99 Exceptiones contrariæ an poſſint a reo convento opponi. ib.
100 Excipiens *de compenſatione* an ſe fateatur debitorem. ibid.
101 Exceptiones incontinenti probatæ vel probandæ an admittantur in quolibet judicio. ibid.

EXCESSUS.

1 Exceſſus in ſubhaſtatione facta de bonis in executionem non comprehenſis an reddat nullam ſubhaſtationem. ibid.
2 Exceſſus in re an vitiet liberationem, quid ſi ſimul eſt in ſumma. ibid.
3 Exceſſus in ſententiæ quid operetur. ibid.
4 An exceſſus præſumatur. p. 429.
5 Exceſſus ſententia in parte an reddat eam injuſtam in toto. ibid.
6 Exceſſus mandati, ſi fuit datum executioni, quid operetur. ibid.

EXCOMMUNICATI, vide *Cenſura*.

¶ EXCULPATIO.

1 Exculpatio offenſi defuncti qualiter tollat omnia indicia contra inculpatum de delicto; quid ſi plena conſtet de delicto, vel per indicia urgentiſſima? ib.
2 Exculpatio ſocii criminis, vel mandatarii qualiter relevet ſocium, ſive mandantem? Socius criminis exculpans, ut exculpato proſit, debet eſſe in carceribus, & cum tortura, alias præſumitur corruptus. Offenſus negando ſe fuiſſe ab aliquo offenſum, non probat in præjudicium fiſci. ibid.
3 Exculpatio facta in articulo mortis, in Confortetia, vel patibulo, qualiter relevat inculpatos? & n. 6. ibid.
4 Exculpatio facta per non exiſtentem in fortiis Curiæ, & ſic extrajudicialiter, an ſit attendenda, & an noceat exculpanti. ibid.
5 Exculpatio mandatarii aſſerentis ſe occidiſſe ex propria cauſa, vel inimicitia, & non de alterius mandato, qualiter proſit mandanti? ibid.
6 De Exculpatione facta in articolo mortis, vel patibulo a teſte, vel ſocio criminis, qualiter tollat omne indicium ex inculpatione reſultans, & alia remiſſive. ibid.
7 Exculpatio vulnerati, vel aliter offenſi, an & quando relevet inquiſitum? ibid.

EXCUSSIO, vide *Debitor*.

EXECUTIO & EXECUTOR.

§. I.

Executio & Executor in genere.

1 Executio ſententiæ contra principalem, contra fidejuſſores ſi non fuerunt citati, an fieri poſſit, p. 430.
2 An executio ſententiæ retardetur reviſione petita. ib.
3 An impediatur, ſi ejus nullitas apparet ex actis, & quando. An retardetur per exceptionem melioramentorum, & quibus aliis modis. Executio ſententiæ Judicis a quo, qui lapſo termino ad docendum de proſecutione appellationis executus fuit an dicatur attentata. ibid.
4 Rei judicatæ in quibus fieri non poſſit. ib.
5 An poſſit fieri contra tertium poſſeſſorem, qui lite pendente rem acquiſivit. ib.
6 An recta via poſſit fieri contra tertium poſſeſſorem in quem res litigioſa tranſit. ibid.
7 *Sententia* facta termino pendente ad appellandum an privet poſſeſſorem ſua poſſeſſione. ibid.
8 Rei judicatæ an poſſit impediri a tertio exceptione melioramentorum. ibid.
9 Rei judicatæ in materia habente tractum ſucceſſivum. ibid.
10 Executio decreti in poſſeſſorio ſummariiſſimo an ſuſpendatur per appellationem a ſententia lata in petitorio. ibid.
11 Debiti confeſſati an poſſit retardari prætextu non redditæ rationis. Crediti liquidi vigore obligationis cameralis an retardetur exceptione fidaicommiſſi. ibid.
12 Executio manutentionis a quo Judice peti poſſit, ſi cauſa fuit commiſſa cum clauſula *ſine præjudicio*. ibid.
13 Contra ſingularem ſucceſſorem uti emptorem ob ſententiam latam contra Venditorem in re vendita an fieri poſſit. pag. 431
14 Legati, cui fuit legata ſpecies exiſtens in aliqua Diœceſi ad quem ſpectet. ibid.
15 Ultimarum voluntatum quando ſit popularis. ib.
16 Teſtamenti, ſi nullus fuit conſtitutus executor ad quem pertineat. ibid.
17 Piæ cauſæ an ſit mixti fori. ibid.
18 Obligationis quando retardatur. ibid.
19 Teſtamenti profani ad quem ſpectet. ib.
20 Executionem habens paratam an habeat opus libello, aut litis conteſtatione. ibid.
21 An executiva procedatur pro legatis conſequendis. ibid.
22 Teſtamentarius univerſalis an poſſit vendere bona hæreditaria ad exequendum? quid in particulari? ibid.
23 Executores teſtamentarii ſi ſunt plures Laici, & unus Clericus, coram quo judice ſint conveniendi. ib.
24 Si teſtator juſſit pecuniam pauperi dari & duos executores deputavit, poteſtne unus eorum nominare alterum, ſi pauper vere ſit. ibid.
25 Executor ſententiæ an debeat admittere exceptiones merita cauſæ concernentes. p. 432.

§. II.

Executor Apoſtolicus.

26 Executor litterarum Executorialium an teneatur illas partibus intimare. ibid.
27 Quando ſit merus. ib.
28 An poſſit exequi litteras ante earum præſentationem. ibid.
29 An litteras directas Vicario poſſit exequi Epiſcopus, & e contra. ibid.
30 An Executor delegatus poſſit alium delegare pro executione. ibid.
31 An Delegatus poſſit ſubdelegare, ſi fuit illius conſcientia onerata. & n. 32. ibid.
33 Quid de verificatione cauſæ, an ad illam poſſit alius ſubdelegari. ibid.
34 Regula, quod Delegatus Principis poſſit ſubdelegare, quas patiatur reſtrictiones. ibid.
35 An Vicarius ſucceſſor poſſit exequi illa, quæ fuerunt commiſſa Vicario anteceſſori. & n. 36. p. 433.
37 Et quid dicendum de Vicario capitulari. ib.
38 Quæ obſervare debeat Executor ante executionem? Quando dicatur gratia facta, quando facienda. & n. 39. & 40. ibid.
41 Quid ſi Delegatio fuit facta ad arbitrium delegantis. Quando illa exſpiret. ibid.
42 An valeat executio, ſi non fuit ſervata forma Brevis. p. 434
43 An Executor Apoſtolicus in materia juſtitiæ teneatur citato mittere originalem commiſſionem. ib.
44 Quamdiu durent reſcripta juſtitiæ. ibid.
45 Reſcriptum dubium qualiter ſit interpretandum. ib.
46 Quis dicatur executor merus, qui mixtus. ibid.

§. III.

De executione in forma gratioſa?

47 Quis dicatur executor litterarum in forma gratioſa. ibid.
48 Et quis dicatur executor litterarum Apoſtolicarum in forma *Dignum*. p. 435.
49 An executor tam in forma gratioſa, quam in forma *Dignum* dicatur executor merus, quando non. ibid.

§. IV.

Quis ſit legitimus Contradictor?

50 Quis ſit legitimus Contradictor, & quæ requirantur ad hoc. ibid.
51 Quando proviſus ab Ordinario ſit legitimus contradictor contra proviſum a Papa. ibid.
52 An ſit legitimus Contradictor præſentatus, ſed nondum inſtitutus ad impediendam gratiam in formæ *Dignum*. ibid.
53 Quamdiu duret juriſdictio Executoris Apoſtolici, tam in forma *Dignum*, quam gratioſa. p. 436.
54 In profanis quis ſit legitimus contradictor, uti in hæreditate. ibid.
55 An & quomodo Executor teſtamentarius ſit legitimus contradictor. ibid.
56 An venter prægnans, & quando. & n. 57. ibid.
58 Capitulum an ſit legitimus contradictor ad impediendam immiſſionem in poſſeſſionem Canonicatus proviſo Apoſtolico. & n. 59. ibid.
60 An filius, qui aliquam partem bonorum loco legitimæ occupavit, & vult impedire, ne heres in ea inſtituatur, eſtne legitimus contradictor. Ubi aliquæ limitationes. ibid.
61 Quid de fideicommiſſario, poteſtne pro indiviſo

In parte in poſſeſſionem ſingulorum bonorum immitti. *ibid.*
62 An hæres ſit legitimus contradictor ratione melioramentorum ad impediendam fideicommiſſarii immiſſionem, *ibid.*
63 An Dominus directi defuncto emphyteuta ad impediendam immiſſionem hæredis. *p.* 437.
64 An Legatarius, qui propria authoritate obtinuit poſſeſſionem ex licentia hæredis. *ib.*
65 An habens titulum a defuncto & poſſeſſionem a ſe. *ibid.*
66 An venientes ab inteſtato, ſi non poſſident, nec allegant aliquam cauſam excluſivam juris hæredis, *ibid.*
67 Subſtitutus ſub conditione, pendente conditione, eritne legitimus contradictor, ubi diſtinctione deciditur caſes. *& n.* 68. *ib.*
69 Quis ſit Contradictor directus, & quis indirectus, *ibid.*
70 Citatus an ſit legitimus contradictor ad retardandam viam executivam. *ibid.*
71 An poſſidens cum vitio. *p.* 438.
72 Ut quis ſit legitimus contradictor, quæ requirantur. *ibid.*
73 Titulum & poſſeſſionem habens a Teſtatore an ſit legitimus Contradictor. *ibid.*
74 An fideicommiſſarius non poſſidens, & qui non poteſt propria authoritate poſſeſſionem capere, an ſit legitimus contra hæredem potentem immitti. Quid ſi cæpit poſſeſſionem, Quid ſi obtinuit poſſeſſionem non vacantem. *& n.* 75. *&* 76. *ibid.*
77 Quid ſi obtinuit poſſeſſionem a tertio privata, & eſt paratus incontinenti docere de jure ſuo. *ib.*

§. V.

De modo tenendo ab Executore, tam in forma dignum, *quam in forma gratioſa.*

78 Quomodo Executor litterarum Apoſtolicarum debeat exequi. *p.* 439
79 Quænam teneatur verificare Executor in forma *Dignum*. Quid ſi adeſt legitimus contradictor. *ib.*
80 Quænam debeat verificare Executor in forma gratioſa. *ib.*
81 Quid impetrans in forma gratioſa debeat verificare, Diverſæ ſententiæ. *& n.* 82. *ibid.*
83 Executor in forma *Brevis* quis, & quid ſit Breve, & quomodo olim concedebatur, & quomodo hodie. *& n.* 84 *ad* 93. *ibid.*
94 Executor in forma *Brevis* quænam debeat obſervare. *& n.* 95. *pag.* 440.
96 Qualiter exequenda gratia *ſi neutri*, & quid hæc gratia importet, *ib.*

§. VI.

Executio Brevis pro abſolutione irregularitatis, ob homicidium.

97 Executio Brevis pro abſolutione irregularitatis cum formula, *& n.* 98. 99. *&* 100. *ib.*

§. VII.

101 *Executio Brevis pro conceſſione oratorii privati pro Baronibus & Principibus.* *& n.* 102. *pag.* 441.

§. VIII.

103 *Executio litterarum Apoſtolicarum, in quibus fit proviſio Beneficiorum, uſque ad n.* 110. *incluſive.* *ib.*

§. IX.

Executio litterarum in diſpenſatione matrimonii.

111 An Executor, priuſquam litteræ apoſtolicæ fuerint præſentatæ, aliquam acquirat juriſdictionem & qualem. *ibid.*
112 An oratores contrahentes matrimonium non exhibitis litteris, valide contrahant. *ibid.*
113 Præſentatis litteris Delegatus quid debeat obſervare. *p.* 442.
114 An ceſſet delegatio mortuo Delegante, etiam re integra, cur non. *ib.*
115 Quæ ſit differentia inter verbum *ortus* & verbum *oriundus*, & quomodo verificentur. *ib.*
116 In dubio impedimenti, quid judicandum. *ib.*
117 Explicantur clauſulæ litterarum apoſtolicarum. *& n.* 118. *&* 119. *ibid.*
120 An impedimentum probetur ſufficienter oratorum confeſſione, ſed qualiter probandum. *ibid.*
121 An clauſula *ſi preces veritate nitantur*, referatur ad omnia narrata; quid ſi agitur de præjudicio tertii. *ibid.*
122 An pro verificandis litteris ſit neceſſaria cognitio judicialis, vel ſufficiat extrajudicialis. *ibid.*
123 Quinam teſtes admittantur ad probanda impedimenta matrimonii. *ibid.*
124 An Delegatus poſſit teſtes cogere cenſuris. *ibid.*
125 An clauſula, *ſi preces veritate niti repereris*, faciat Delegatum eſſe executorem mixtum, aut merum. *pag.* 443.
126 Quid ſit Executor merus, quid mixtus, & quas uterque exceptiones admittere debeat, & quas non. *ibid.*
127 An quo tempore narrata Pontifici debeant eſſe vera, an a die datæ, an executionis. *ib.*
128 Quid operetur clauſula: *ſuper quo conſcientiam tuam oneramus*, *ib.*
129 Delegatus ſi delinquat in cauſa delegata a quo ſit puniendus cum diſtinctione, *ibid.*
130 Quibus perſonis ſoleant, & debeant committi diſpenſationes matrimoniales, an poſſint ſubdelegari in dignitate non conſtituti. *ib.*
131 Quid importet clauſula: *Tunc cum NN.* *ib.*
132 Quid ſi unus ex oratoribus aut ambo poſt obtentam diſpenſationem & ejus executionem cum alia perſona contrahant, & hæ moriantur, poſſuntne uti diſpenſatione executa, *ibid.*
133 Clauſula *dummodo dicta mulier propter hoc &c.* quomodo verificetur. *ibid.*
134 Clauſula *non obſtantibus* an deroget regulis Cancellariæ. *pag.* 444.
135 *Matrimonium publice*, quando dicatur contractum publice, an, qui credentes ſe laborare impedimento, quo tamen non laborant, contrahunt, valide contrahant. *ibid.*
136 Quomodo matrimonium conditionatum fiat purum. *ib.*
137 Quid debet facere ordinarius, ſi impedimentum inter oratores fuit denuntiatum, ſi ſciat in foro interno fuiſſe diſpenſatos. Clauſula *ſervata forma Concil. Trid.* an hac clauſula non obſtante Ordinarius poſſit in denuntiationibus diſpenſare. *ibid.*
138 *Et in eo poſtmodum libere remanere*, quid hæc clauſula operetur. *ibid.*
139 *Authoritate noſtra diſpenſes* an ante effectivam executionem poſſint oratores valide contrahere. *ib.*
140 Quid ſi Delegatus dubitans de validitate matrimonii pro foro externo nollet exequi, & interea moreretur, poſſentne adiri ſucceſſor in officio, & quando. *ibid.*
141 An gratia & diſpenſatio facta expiret morte concedentis, & quomodo dignoſcatur gratiam eſſe factam vel faciendam. *ib.*
142 An delegatus in executione diſpenſationis poſſit oratoribus imponere aliquam mulctam. *p.* 145.
143 An diſpenſatio finiatur unico actu? & quid ſi uno ex diſpenſatis mortuo, ſuperſtes vult contrahere cum alio conſanguineo, egetne nova diſpenſatione. *ibid.*
144 Litteræ apoſtolicæ ſine data an valeant. *ib.*

§. X.

Forma diſpenſationum in matrimonialibus.

145 Forma diſpenſationis in matrimonio. *ibid.* & *ib.*

¶ EXEMPLA.

§. I.

Exempla non reſtringunt regulam, & quando ſecus?

1 Exempla non reſtringunt regulam, remiſſive. *pag.* 446.
2 Quomodo lex exorbitans habeat locum? *ibid.*
3 Si per modum formæ exemplum tradatur, an reſtringat regulam? *ibid.*
4 An in juramento quod præſtatur ſuper quarta dilatione obtinenda? *ibid.*
5 An in modo eligendi per ſcrutinium? *ib.*
6 In exemplis de Epiſcopo loquentibus, an in inferiore habeant locum, & quando? *ibid.*
7 Si Doctores loquantur de caſu fortuito in ſe ſuſcepto, quod non comprehendat inſolitum, qui raro ſolet evenire, an reſtringant regulam? *ibid.*
8 An diſpoſitio generalis reſtringatur, etiam ſi dicatur per modum exempli &c. *ibid*

§. II.

Exempla declarant regulam, & multa operantur.

1 Exempla declarant regulam, & aperiunt, remiſſive, & expenditur argumentum Clari. *& n.* 2. *&* 3. *ib.*
4 Qualis ſit vis exemplorum? *& n.* 5. *&* 6. *ibid.*
7 Cavendum eſt malo exemplo, *& n.* 8. & 9. *ibid.*
10 Quid operentur exempla & obſervantia in terris Eccleſiæ ſuper uſuris permiſſis Hebræis? *ibid.*

11

Digitized by Google

11 Quomodo interpretentur exempla bona ex geſtis a Principe religioſo, etiam quod ſonent in malum? *ibid.*

§. III.

Exemplis non eſt judicandum, & quando ſecus.

1 Cur exemplis non eſt judicandum, & quando? & n. 2. & 3. *ibid.*
4 Quando judicatum fuit per Rotam, vel magnos Judices, an præſumptio ſit quod judicium fuerit bonum, & quid operetur hoc exemplum? *ibid.*
5 Quid ſi ſimus in caſu dubio, vel judicatum fuerit contra legem ad inducendam conſuetudinem? & n. 6. *ibid.*
7 Qualiter procedendum ſi latæ ſint ſententiæ, quæ conſuetudinem inducunt contra legem? *ib.*

§. IV.

Exemplum, & copia non probat, & quando ſecus?

1 An exemplum, & copia Iſtrumenti ſumptum ex alia copia in quodam proceſſu, probet? *ib.*
2 An exemplum, & copia regulariter probet, etiamſi producatur originale, a quo fuit ſumptum exemplum. *ibid.*
3 Quomodo procedat, ſi quis producat talem copiam & ſcripturam, ſeu proceſſum non authenticum? *pag.* 447.
4 Quid ſi exemplum ſit antiquum? *ibid.*
5 Quid ſi ſit authentica? *ibid.*
6 Quid ſi parte citata? *ibid.*
7 Undenam conſtare debeat licentia exemplandi, ſeu authenticandi aliena inſtrumenta? *ibid.*
8 Qualiter procedat, quando eſſet ab eodem qui fecit originale cum ſolemnibus requiſitis? *ibid.*
9 Item quando a Notario, cui imbreviaturæ defuncti notarii ſunt commiſſæ? *ibid.*
10 Item quando fieret tranſumptatio authoritate Judicis citata parte? *ibid.*
11 An recurratur ad originale, ſi tranſumptata plura eſſent diverſa? *ibid.*
12 An valeat inſtrumentum tranſumptatum ab alio notario, quam ab eo qui fuit rogatus? & de materia. & n. 13. *ibid.*
14 Non plus creditur copiæ, quam originali. *ibid.*
15 An plus poſſit probare teſtis de auditu a tertio, quam probat ille tertius a quo audivit? *ibid.*
16 An quod dicitur de primo exemplo, quod non probet, dicatur etiam de exemplo exempli? *ibid.*
17 Quid ſi exemplum mandati eſt in actis, & in ſententia dicitur, quod fuit productum inſtrumentum, vel Notarius atteſtatur hoc, an tale exemplum probet? *ibid.*
18 An in parte citata, & nihil opponente ſimplex copia probet? *ibid.*
19 Quando copia habet obſervantiam, an probet? *ib.*
20 Quid ſi ſit exemplatum parte citata, vel ſimus in antiquis ultra centum annos? *ibid.*
21 Uſque quo computetur tempus antiquum? *ibid.* ¶

EXEMPTIO.

§. I.

Quid & quotuplex ſit exemptio?

1 Quid ſit exemptio, & de illius diviſione. *ibid.*
2 In dubio exemptio an præſumatur realis, vel perſonalis, & quomodo ſit interpretanda. & n. 3. *ibid.*
4 An exemptio ſit favorabilis, vel odioſa. *ibid.*
5 Et qualis ſimpliciter reputetur. *p.* 448.

§. II.

Quis poſſit eximere?

6 An Imperator poſſit eximere Eccleſiaſticos, aut Laicos contra Eccleſiaſticos. *ibid.*
7 Epiſcopus an poſſit ſuos ſubditos in totum eximere. *ibid.*
8 An Archiepiſcopus in ſua Diœceſi, an in Diœceſi ſuorum ſuffraganeorum. *ibid.*
9 An legatus a latere eximere poſſit. *ibid.*
10 An Pontifex a ſua juriſdictione in totum eximere poſſit. *ibid.*

§. III.

Exemptio an poſſit acquiri præſcriptione?

11 An exemptio poſſit acquiri præſcriptione. *ibid.*
12 Et qualiter probanda hæc præſcriptio. *ibid.*
13 Exemptio a reverentia Epiſcopis debita, an in totum præſcribi poſſit. *ibid.*
14 An Epiſcopus contra exemptum ſuam juriſdictionem recuperare poſſit. *ibid.*
15 An ſcriptura ſit de ſubſtantia exemptionis. *ibid.*

§. IV.

Qualiter probetur exemptio?

16 Exemptio an præſumatur, cur non. *pag.* 449.
17 Quomodo probetur. *ibid.*
18 Exemptus an teneatur Ordinario edere ſcripturam exemptionis. *ibid.*
19 Ex quibus verbis probetur conceſſa exemptio. *ib.*
20 Quid ſi Pontifex aliquos recipiat in filios, erunt ne tales exempti. *ibid.*
21 Quid ſi Eccleſia alicui fuit conceſſa pleno jure, & quando dicatur pleno jure ad aliquem ſpectare. *ibid.*
22 An verba enuntiativa Papæ vel Principis probent exemptionem, & cum qua diſtinctione. *ibid.*
23 An ſolutio cenſus ratione perceptæ libertatis probet exemptionem. *ibid.*

§. V.

Requiſita pro valore exemptionis.

24 An privilegium conceſſum non citato illo, cujus intereſt, valeat. Diverſæ ſententiæ. *ibid.*
25 An Papa non obſtante Conc. Lateran. ſub Leone X. poſſit aliquem eximere nemine citato. *p.* 450.

§. VI.

An & quæ Monaſteria ſint exempta?

26 Quæ Monaſteria ſint exempta a Lege Diœceſana, & non a Lege juriſdictionis. Et quid ſit Lex juriſdictionis. Quid Lex Diœceſana. & num. 27. & 28. *ibid.*
29 An Apoſtatæ retineant exemptionem. *ibid.*
30 An quando Canonici ſunt exempti, ſit etiam exemptum Capitulum, & e contra. *ibid.*
31 An exemptus habens jus ceſſum a non exempto utatur privilegio exemptionis, vel jure privato cedentis. *ibid.*
32 An exemptus a juriſdictione Legati ſit etiam exemptus a juriſdictione Ordinarii. *ibid.*
33 Uxor an gaudeat privilegiis mariti. Quid ſi eſt facta vidua. *ibid.*
34 An familiares exemptorum ſint exempti. *ibid.*
35 An exemptiones cedi poſſint. *pag.* 451.
36 An Eccleſiæ exemptæ gaudeant centenaria præſcriptione Romanæ Eccleſiæ. *ibid.*
37 Si exemptus ædificet in loco non exempto Eccleſiam, an Eccleſia ſit exempta. *ibid.*
38 An exemptio extendatur ad futura. *ibid.*

§. VII.

Quid poſſint exempti, vel non?

39 An exemptus poſſit eſſe arbiter, & ab Ordinario cogi ad ſuſcipiendum arbitrium, & ab arbitrio exempto ad quem appelletur. *ibid.*
40 An exempti poſſint eſſe Tutores. *ibid.*
41 An poſſint fidejubere de judicio ſiſti, cur non. *ib.*
42 An exemptio conceſſa ſimpliciter, eximat univerſaliter. Et an conceſſa exemptione capitis cenſeatur conceſſa exemptio membrorum. Et an exempta Eccleſia cenſeatur exemptus populus; & an exemptis Clericis Eccleſiæ cenſeantur etiam exempti Canonici. *ibid.*

§. VIII.

Quam habeat juriſdictionem Legatus in Exemptos, & Ordinarius?

43 An & quam poteſtatem habeat Legatus a latere in exemptos. *ibid.*
44 An Ordinarius habeat poteſtatem in Exemptos in Diœceſi delinquentes, ut illos punire poſſit juxta ſtatuta Diœceſana. *ibid.*
45 An habeat juriſdictionem in exemptos, ut illos poſſit condemnare in expenſis. *pag.* 452.
46 An exempti obtinentes Parochiales, ſi in illis delinquant, ſubſint juriſdictioni Epiſcopi. *ibid.*
47 An Monaſteria exempta a Lege Diœceſana ſint etiam exempta a Lege juriſdictionis. *ibid.*
48 An, ubi eſt fugæ periculum, poſſint exempti capi, & remitti ad Judicem competentem. *ibid.*
49 An Epiſcopus viſitet Eccleſias curatas exemptorum, aut exemptas.
50 Quis cogat Monaſteria exempta ſervare clauſuram.
51 In quibus exempti ſubſint Epiſcopis.
52 Inter exemptos in cauſa Decimarum quis cognoſcat.
53 Quis abſolvat Moniales exemptas ab excommunicatione.

Digitized by Google

54 Quis puniat eum, qui ex loco exempto læſit alium exiſtentem in loco exempto. *ibid.*
55 An Prælati exempti ratione membrorum non exemptorum teneantur ire ad ſynodum, & coram Epiſcopo poſſint conveniri. *ibid.*
56 An Epiſcopi in locis exemptis poſſint facere ſolemnes benedictiones, & divina Officia celebrare. *ib.*
57 Monachus in loco non exempto excommunicatus, an maneat excommunicatus, poſtquam rediit ad Monaſterium. *ibid.*
58 An Ordinarius exerceat juriſdictionem contra allegantem ſe exemptum ex præſcriptione, donec probarit præſcriptionem. *ibid.*
59 Quis exigat a Religioſis exemptis rationem, ſi fuerunt executores teſtamentorum. *ibid.*
60 An Ordinarius poſſit prohibere, ne excommunicati aut uſurarii ſepeliantur etiam in loco exempto, qui eſt in Diœceſi. *ibid.*
61 An ob negligentiam Exemptorum in conferendis Beneficiis devolutio fiat ad Epiſcopum. *pag.* 453.
62 Quid ſi exempti in loco exempto committunt delictum, cujus effectus porrigitur extra locum exemptionis. *ibid.*
63 Quid ſi exempti ſunt negligentes in adminiſtranda juſtitia, & non eſt facilis recurſus ad Papam, an Ordinarius poſſit adiri. *ibid.*
64 In cauſis mercedum & miſerabilium perſonarum exempti coram quibus conveniantur. *ibid.*
65 Quoad confeſſiones audiendas an ſubjiciantur Epiſcopo. *ibid.*
66 Quis puniat exemptos excedentes in numero campanarum, aut exercentes negotiationem illicitam. *ib.*
67 An Ordinarius cogat exemptos præſentantes aliquem ad curam, ut ei aſſignent congruam. *ibid.*
68 Quis puniat exemptos tempore interdicti in caſibus prohibitis admittentes ad ſepulturam uſurarios, interdictos, aut excommunicatos. Et alii caſus, in quibus ſubſunt Ordinario. *& n.* 69. 70. 71. 72. *&* 73. *ibid.*

§. IX.

In Judicialibus quomodo procedendum contra exemptos.

74 An in impetratione reſcripti contra exemptos ſit facienda mentio exemptionis. *pag.* 454
75 An exemptus poſſit conveniri coram ordinario ex L. *diffamari*. *ibid.*
76 An exemptus a juriſdictione illam prorogare poſſit. *ibid.*
77 Quis cognoſcat de exemptione, ſi hæc opponitur. *ibid.*
78 Si cauſa exempti fuit commiſſa Ordinario, cenſeturne illius juriſdictio excitata, aut delegata. *ibid.*
79 An inſtantia incepta contra aliquem tranſeat in illius hæredem. *ibid.*
80 Finita exemptione an conveniri quis poſſit coram Ordinario de geſtis tempore exemptionis. *ibid.*

§. X.

Quæ obſervare debeant agentes coram Ordinario.

81 An exemptus poſſit reconveniri coram Ordinario. *ibid.*
82 An exempti poſſint cogi ad teſtificandum, & a quo. *ibid.*
83 Interveniens ad defendendum trahitne cauſam ad ſuum Judicem. *ibid.*
84 Sententia lata ab ordinario contra exemptum an valeat. *ibid.*

§. XI.

An exemptiones revocari poſſint?

85 An exemptio revocari poſſit, & an etiam Succeſſor eximentis. *& n.* 86. *p.* 455.
87 An exemptio expiret morte eximentis. *ibid.*
88 An ceſſante cauſa exemptionis ceſſet ipſa exemptio. *ibid.*
89 An exemptio cenſeatur revocata per clauſulam generalem *non obſtant.* &c. *& n.* 90. *&* 91. *ibid.*

§. XII.

Quibus aliis modis Exemptio amittatur?

92 Quomodo exemptio amittatur, & quot modis. *& n.* 93. *ad* 98. *ibid.*

§. XIII.

Ad quid teneantur exempti, vel non?

99 Interdum an ab Ordinario contra exemptos ferri poſſit. Exempti an teneantur ſervare edicta, quæ ſervat Eccleſia Matrix, & an præſcriptio aut conſuetudo obſtent in contrarium. *p.* 456.
100 An exempti, qui non parent interdicto lato ab Ordinariis, poſſint ab illo puniri. *ibid.*
101 An Privilegiati a Papa, ne poſſint excommunicari aut interdici ſint exempti a ſententiis Ordinariorum, qui non. *ibid.*
102 Exempti an teneantur præſtare juramentum fidelitatis ratione populi non exempti. *ibid.*
103 Exempti an teneantur venire ad Synodum Diœceſanam, ſi habent populum non exemptum. *ib.*
104 Quam juriſdictionem habeant Prælati exempti in ſuos ſubditos. *ibid.*
105 Exempti an poſſint ab Epiſcopo viſitari. *ibid.*
106 Exempti quomodo reſignent, aut permutent, & in cujus manibus. *ibid.*
107 Exemptus delinquens intra Diœceſim Epiſcopi an poſſit ab illo puniri. Variæ ſententiæ. *ibid.*
108 Quid dicendum de illis, qui in caſibus permiſſis Epiſcopo non obtemperant. *ibid.*
109 An exempti Epiſcopo teneantur ad jus reverentiale. Diverſæ ſententiæ. *ibid.*
110 Regulares exempti, qui Ordinario fuerunt præſentati ad audiendas confeſſiones, ſi ſine juſta cauſa non fuerunt admiſſi, an poſſint petinda audire confeſſiones. *pag.* 457.
111 Si Epiſcopus celebret in loco exempto, cujus erunt oblationes in miſſa factæ. *ibid.*
112 An in diſpoſitione generali comprehendantur exempti. *& n.* 113. *ibid.*

§. XIV.

Miſcellanea ex prædictis.

114 An exceptio exemptionis aut privilegii impediat manutentionem. *ibid.*
115 An privilegium Pii IV. eximens a Decimis bona Calatravæ Religionis ſuffragetur pro bonis patrimonialibus. *ibid.*
116 Exemptio a ſolutione datiorum an ſuffragetur, ſi ab exempto 40. annis fuerunt ſoluta. *ibid.*
117 Exemptio a ſolutione Decimarum qualiter probari poſſit. *ibid.*
118 Exemptio a Decimis, quæ debentur jure divino, an veniat ſub generali communicatione privilegiorum. *ibid.*
119 Exemptio a juriſdictione Epiſcopi quomodo reſultet. *ibid.*
120 Exemptio conceſſa citra juriſdictionem in Parochum & populum an conſervet Epiſcopo totum jus Epiſcopale. *pag.* 458.
121 Exemptio Monialium & Monaſterii a juriſdictione quomodo probetur. *ibid.*
122 Exemptio Clericorum tam quoad perſonas, quam quoad bona, de quo jure ſit. *ibid.*
123 Exemptio competens Epiſcopis, Clericis, & ſcholaribus, an competat etiam eorum familiaribus. *ibid.*
124 Exemptio contra Principem quanto tempore præſcribatur. Et ab tranſeat ad quemcumque ſucceſſorem ſeu poſſeſſorem ſingularem. Et quid in reali. *ibid.*
125 An exemptio ab Epiſcopo probetur ex ſola ſolutione cenſus Pontifici facta. *ibid.*
126 Exemptio a Decimis Divinis an veniat ſub generali communicatione privilegiorum, & quando. *ibid.*
127 Exemptio conceſſa uni Monaſterio propter paupertatem an poſſit communicari aliis Monaſteriis non probata illorum paupertate. Et an paupertate ceſſante cenſeatur *ipſo facto* revocatum. Et paupertas a quo ſit probanda. *& n.* 128. *ibid.*
129 Exemptio a Decimis per Breve pontificium reſtricta ad certum locum an poſſit extendi ad alia loca. *ibid.*
130 Exemptio a Decimis an ſit reſtringenda, vel amplianda. *ibid.*
131 Exemptioni a jure reverentiali Epiſcopi an poſſit ab Epiſcopo præſcribi, & quanto tempore. Et hanc exemptionem, quam habet Societas, an ſuffragetur etiam in Eccleſiis acceſſorie unitis. *pag.* 459.
132 Quomodo exemptio a juriſdictione Epiſcopi reſultet. *ibid.*
133 Exemptio conceſſa citra juriſdictionem in Parochum & Populum, an conſervet Epiſcopo ſuam juriſdictionem. *ibid.*
134 Exemptio Monaſterii a juriſdictione Epiſcopi quomodo probetur. *ibid.*

135

135 An locus exemptus conſtituat ſeparatum territorium, ſi eſt intra Diœceſim. ib.
136 An exemptus ab Epiſcopo poſſit ſuæ exemptioni renuntiare. Cur non. ibid.
137 Exemptus delinquens in loco non exempto a quo poſſit puniri. ibid.
138 Exemptus locus licet non ſit Diœceſis, vel de Diœceſi, an dicatur tamen de Diœceſi? ibid.
139 Exemptus a captura vel a carceribus pro debito civili an poſſit cogi ad cedendum bonis cum infamia. ibid.
140 Eximens detentum juſte in carceribus ex cauſa criminis, quam pœnam incurrat. Quid ſi fuit injuſta captus. ibid.

EXPENSÆ.

Vide in verbo *Impenſa*, & in verbo *Lis*, & in verbo *Sumptus*.

EXPONENS INFANTES.

Vide. *Infantes*.

¶ EXPECTANS.

§. I.

Expectantium, diverſa formula, & ſpecies, & quæ?

1 Ad quod conceditur expectativa? & num. 6. ibid.
2 Quid ſit expectativa ſecundum ſtylum hodiernum Curiæ? ibid.
3 Alia forma per quam quis creatur Canonicus ſub expectatione præbendæ. ibid.
4 Alia quæ confert unum, duo, tria, aut plura beneficia, uſque ad certam ſummam. ibid.
5 Quænam forma erat tempore Eugenii IV. ibid.
7 An Rex poſſit dare expectativam ad feudum certum vacaturum per mortem feudatarii? & de aliis formis. ibid.

§. II.

Expectans in forma pauperum, quæ beneficia capiat, vel non?

1 Quid operetur habens clauſulam, *etiam ſi animarum cura ſit annexa?* pag. 460.
2 Quid in beneficio ſacerdotali, quando ſtatutum non diſponit, quod debeat eſſe actu ſacerdos, ſed quod intra tantum tempus debeat promoveri? ibid.
3 An gratia in forma pauperum capiat Hoſpitale? ib.
4 Expectativa in forma pauperum ad quam ſummam reſtringatur in Italia? ibid.

§. III.

Expectans in forma pauperum capit vacantia beneficia de jure tantum, non autem de facto.

1 An Expectans in forma pauperum teneatur acceptare & capiat beneficia, & quomodo? ibid.
2 Si vacatio juris eſſet notoria, poſt quod tempus non poteſt beneficium hujuſmodi acceptare? ib.
3 An expectans, ſeu habens mandatum de providendo in genere ad primum vacaturum poſſit capere vacantia, & quomodo? ibid.

§. IV.

Expectans in forma pauperum, quas qualitates habere debeat.

1 De quibus examinetur antequam admittatur ad obtinendam expectativam? ibid.

§. V.

Expectans in forma pauperum habet privilegia plura.

1 An habeat derogatoriam tacitam, reſpectu ſequentium, & poſteriorum expectantium? ibid.
2 An ſola vacatio habeat effectum eundem, quem habet vacatio, & acceptatio pro expectante non in forma dignum? ibid.

§. VI.

Expectativa in forma pauperum qualiter extinguatur?

1 An ſi expectanti ante effectum gratiæ providеatur, & aliud beneficium adipiſcatur? ibid.
2 An per renuntiationem expectantis ipſi expectativæ in genere. ibid.

§. VII.

Expectativa in ſpecie quæ dicatur?

1 Quotuplices ſunt litteræ ſpeciales expectativarum? ibid.
2 Quænam dicantur ſtatim afficientes certum beneficium vacans, vacaturum pro certa perſona? ibid.
3 Quænam non afficiant pro certa perſona certum & determinatum beneficium? ibid.
4 Quid operentur illæ per quas eſt factus deſcenſus ad certam ſpeciem, vel non? & n. 5. ibid.
6 Quid operentur litteræ ſpeciales ad certum corpus & certam perſonam, &c. ibid.
7 Alia Expectativa ſpecialiter. ibid.

§. VIII.

Expectans in ſpecie quando præferatur expectanti in genere, vel non?

1 Habens expectativam in ſpecie ad certum beneficium, & concorrens cum expectante ad primum vacaturum, an præferatur in illo beneficio ſpeciali? p. 461.
2 Quid ſi habens expectativam in genere effectus fuerit poſt datam gratiæ familiaris Papæ? ib.
3 An expectans in ſpecie præferatur expectanti in genere & quando? & num. 4. ib.
5 Quid ſi habens expectativam in genere habeat clauſulam, *anteferri*, & alius non; & de materia, & n. 6. ibid.

§. IX.

Expectativa eſt gratia odioſa, & reſtringenda.

1 An expectativa ad beneficia cum cura, & ſine cura, capiat præſtimonium? ibid.
2 An Expectativa ad beneficium curatum, vel ad parochialem, capiat curatum, vel parochialem cum Capitulo? ibid.

§. X.

Expectans primum in genere vacaturum capit vacantia etiam de jure tantum.

1 An expectans, ſeu habens mandatum de providendo in genere de primo vacaturo, poſſit capere beneficium vacans, etiam de jure tantum? ibid.
2 Quandonam talis expectans acceptare teneatur? ib.
3 An idem ſit in expectativa generali in forma pauperum? ibid.
4 An expectans in forma pauperum capiat vacantia de jure tantum, vel de facto? ibid.

§. XI.

Expectans primum vacaturum, quæ beneficia non capiat?

1 Quandonam Papa concedens alicui gratiam de providendo de primo vacaturo ad collationem certi Prælati, capiat beneficia ejuſdem collatoris? ibid.
2 An idem ſit in gratia de providendo de aliqua dignitate in tali Eccleſia? ibid.
3 An capiat Hoſpitalia, & an non? ib.
4 An capiat reſervata, remiſſive. ib.
5 An capiat dignitatem, remiſſive. ib.
6 An habens gratiam ad primum ad collationem, capiat beneficia ad electionem? ibid.
7 An expectans capiat beneficia devoluta ad ſedem Apoſtolicam, ſi non eſt dictum? ibid.

§. XII.

Expectans non capit beneficia Juriſpatronatus.

1 Expectans beneficia vacatura cur non capiat beneficia juriſpatronatus, remiſſive? ibid.
3 Quid ſi Patronus laicus nondum præſentaſſet? ibid.
4 Quid ſi elapſum ſit tempus, quando præſentavit in tempore? ibid.

§. XIII.

Digitized by Google

§. XIII.

Expectans primum officium, ut Canonicatum de numero, capit etiam ſupra numerum, & quando ſecus?

1 An habens gratiam expectativam ad primum vacans vel vacaturum officium officialium deſcriptorum pœnitentiariæ, capiat officium vacans per obitum officialis ſupra numerum deſcriptorum, alias deputati? *ib.*
2 Quid in expectante Canonicatum, & præbendam? *ib.*
3 Si numerus certus eſſet redactus poſt receſſum deputatorum, quandonam expectans poſſit capere? *ibid.*

§. XIV.

Expectans certam determinatam præbendam, non capit aliam, & quando ſecus?

1 Habens expectativam ad certam determinatam præbendam, poteſtne capere aliam? *ibid.*
2 Quid ſi prima eſſet alteri debita? & materia. *ibid.*

§. XV.

Expectans Canonicatus ſine præbenda præbendam, præfertur alteri expectanti in præbenda, & quando ſecus?

1 An Canonicus creatus cum expectatione primæ præbendæ per Papam, ſi concurrat cum habente expectativam conditionalem in forma pauperum, præferri debeat; etiamſi alius habeat clauſulam *anteferri?* *pag.* 432.
2 An & quando Canonicus habens gratiam ſpecialem ad præbendam, præferatur habenti generalem gratiam etiam cum clauſula *anteferri?* *ibid.*
3 An & quando Canonicus habens gratiam conditionalem cum clauſula *anteferri*, præferatur habenti gratiam puram ſub eadem data ad quodcunque beneficium? *ibid.*
4 An & quando Canonicus receptus habens gratiam ad primam præbendam, præferatur poſteriori expectanti in genere habenti clauſulam anteferri? *ibid.*
5 An Canonicus receptus, vel habens ſpecialem ad Canonicatum, ſi habeat datam anteriorem cum clauſula *anteferri*, præferatur poſteriori habenti generalem cum clauſula etiam *motu proprio*, & *ex certa ſcientia*. *ibid.*
6 Quando Canonicus habens gratiam ſpecialem ad præbendam ſine clauſula *anteferri*, & alter habens gratiam ſpecialem cum clauſula *anteferri*, concurrunt, quis præfertur? *ibid.*
7 Quid operetur clauſula *anteferri* ad decretum irritans? *ibid.*

§. XVI.

Expectantes inter plures, ſi ſint ejuſdem datæ, & gratiæ, quis præferatur?

1 An Expectans ſub eadem data præferatur habenti ſimilem gratiam, ſi primo acceptaſſet, vel primo ſibi provideri feciſſet? *ibid.*
2 Quid ſi litteras primo exequutori ſuo præſentaſſet? *ibid.*
3 An hoc procedat contra expectantem auditorem Rotæ? *ibid.*
4 An præferatur is qui habet clauſulam *anteferri*, in pari data & gratia? *ibid.*
5 Quemnam effectum habere debent plures concurrentes ad eandem rem multiplicabilem ordinario ſucceſſivo? *ibid.*
6 Si ſint ejuſdem datæ, ſed gratiæ ſint diſpares, quis præferatur? *ibid.*
7 Si habens gratiam in forma pauperum, haberet clauſulam *anteferri*, an præferatur habenti gratiam puram de Canonicatu & præbenda? *ibid.*
8 An habens gratiam ſpecialem ad certum beneficium præferatur habenti generalem ſub eadem data ad primum vacaturum? *ibid.*
9 An habens gratiam anteriorem præferatur habenti poſteriorem? *ibid.*
10 Quomodo procedat diligentia anterior in beneficiis? *ibid.*

§. XVII.

Expectans prior in data præfertur poſteriori, & quando ſecus.

1 An prior in data præferatur poſteriori, cum fuerit etiam primo receptus ad dignitatem poſtea vacantem, ad quam expectabatur? *ibid.*
2 An is præferatur qui habet datam anteriorem, etiamſi habens poſteriorem primo eſſet proviſus, vel primo acceptaſſet? *ibid.*
3 Quid ſi ſecundus in data acceptavit intra menſem datum primo acceptanti, quatenus primus poſtea acceptet? *ibid.*
4 Quid de habente mandatum de providendo? *ibid.*
5 In gratia ſpeciali de certo beneficio, an hæc præferatur gratiæ generali etiam primo loco conceſſæ; & de materia. *& n. 6. & 7. ib.*
8 Quid ſi habens prærogativam, paſſus ſit labi menſem? *pag.* 463.
9 An habens datam anteriorem, habeat etiam clauſulam præſervantem graduatos in licita facultate, & alia. *ibid.*
10 Quando primus non ſervaſſet formam, an tunc poſterior habens gratiam puram præferatur? *ibid.*
11 Quid ſi primus haberet gratiam præſervativam? *ibid.*

§. XVIII.

Expectans ad collationem quorumcunque, capit ad collationem unius, non e converſo.

1 An habens gratiam expectativam ad primum vacaturum ad collationem quorumcunque collatorum capiat beneficium vacans? *& n. 2. ib.*
3 An Expectativa ad collationem quorumcunque collatorum, & collatricum, quænam capiat beneficia? *ibid.*
4 Si expectativa eſſet de beneficio ad collationem cujuſcunque, an caperet beneficium ad collationem plurium ſimul? *ibid.*
5 Si mandatur conferri beneficium ſpectans ad collationem capituli, an veniat beneficium ad collationem ſolius Prælati majoris, vel etiam inferioris, licet ſit de capitulo? *ibid.*
6 An valeat expectativa conceſſa ad collationem certæ Eccleſiæ, ſi Eccleſia ſit unita alteri Eccleſiæ acceſſorie? *ibid.*
7 An idem ſit in duabus Eccleſiis æqualiter unitis? *ib.*
8 An expectans ad collationem Patriarchæ, & Capituli Aquilegienſis capiat beneficium ad electionem capituli inferioris Eccleſiæ Collegiatæ Aquilegienſis? *ibid.*
9 Ad mandatum Papæ de providendo de beneficio ſpectante ad viciſſitudinariam collationem, cenſeatur gravare eum cui ſcribitur pro ſua vice, vel pro vice ſocii? *ibid.*
10 Licet qui privetur ſua collatione viciſſitudinaria, an tamen mandatum gravare cenſeatur alium, ad quem ſimiliter collatio viciſſim ſpectaret? *ibid.*
11 An idem ſit in mandato de providendo de beneficio ad præſentationem plurium patronorum per viciſſitudinariam præſentationem? *ibid.*

§. XIX.

Expectans beneficia ad collationem, non capit ad electionem?

1 Expectans habens mandatum a Papa, quod ſibi provideatur de beneficio ſpectante ad collationem Epiſcopi & Capituli, an & quando poſſit conſequi beneficium ſpectans ad eorum electionem. *ibid.*
2 Quid ſi tale beneficium ſpectans ad electionem Capituli & Decani, de conſuetudine, & non de jure ſit electum, &c. *ibid.*
3 An habens mandatum ad collationem, proviſionem, præſentationem, & Conventus certi loci, conjunctim, vel diviſim, capiat beneficium ad electionem monaſterii, & confirmationem Abbatis? *ibid.*
4 An habens expectativam ſimpliciter ad dignitatem, capiat electivam? *ibid.*
5 An habens expectativam ad collationem, proviſionem, præſentationem, electionem, ſeu quamvis aliam diſpoſitionem Epiſcopi, capiat beneficia electi-

Digitized by Google

lectiva, in quibus Epiſcopus habet ſolam confirmationem? *ibid.*
6 An expectativa ad beneficia, & Canonicatus ad proviſionem & collationem Epiſcopi, capiat Canonicatum ad electionem Capituli? *ibid.*
7 An hoc etiam procedat in minoribus beneficiis? *ib.*

§. XX.

Expectans ad certam ſummam quando capiat minorem, vel non?

1 An expectans beneficium, vel præbendam certi valoris, poſſit acceptare beneficium minoris valoris? *ibid.*
2 An iſta qualitas quod quis habeat expectativam ad majoram ſummam, inducat aliquam prærogativam prælationis ad beneficium, quod cadit ſuper gratia duorum expectantium ſub eadem data? *ibid.*
3 Quid ſi adſit clauſula, *vel minoris*. *ibid.*
4 Quid ſi expectativa eſſet uſque ad certam ſummam? *ibid.*
5 Si adſint clauſula, *noſtra intentionis tamen eſt, quod de beneficio minoris valoris, quod intra menſem duxerit acceptandum, poſſit provideri*; an hujus clauſulæ vigore poſſit acceptare intra menſem, vel poſt? *ibid.*

§. XXI.

Expectans plura beneficia uſque ad certam ſummam, capit altra dua, etiam ſi ad ſummam non aſcendant. pag. 464.

§. XXII.

Expectans dignitatem non capiet in Cathedrali, & quando ſecus?

1 An expectans habens gratiam ad perſonatum, dignitatem, vel officium pertinentes ad collationem Epiſcopi & capituli communiter, vel diviſim, capiat dignitatem in Cathedrali vacantem poſtea, & cur non? *ibid.*
2 An hoc procedat ſi expectans alias ſit Canonicus in Cathedrali? *ibid.*
3 An hoc procedat in expectativa conceſſa alicui ad primum vacaturum in civitate, vel diœceſi? *ibid.*
4 An habens expectativam ad dignitatem in genere, capiat talem dignitatem, ſi eſſet principalis? *ibid.*
5 An expectativa ad dignitatem, videlicet præpoſituram, val decanatum, capiat dignitatem collegiatam? *ibid.*
6 An habens expectativam ad dignitatem in Cathedrali, vel Collegiata, capiat electivam? *ibid.*
7 Qoid ſi expectativa eſſet conceſſa in aliqua Eccleſiarum Provinciæ? *ibid.*

§. XXIII.

Expectans cum clauſula, ſi repereris idoneum, *ante purificationem non impedit ordinarium.*

1 An habens gratiam conditionalem directam certis exequutoribus, cum clauſula, *ſi eum vita laudabilis eſſe repereritis*, &c. cum decreto irritanti ad primum vacaturum, conſequatur primum vacaturum antequam purificaverit gratiam ſuam? *ibid.*
2 Si non acceptet intra menſem expectans a dia notæ vacationis, an impedit ordinarium, & menſis an habet ordinem ſucceſſivum, etiamſi ſint plures expectantes? *ibid.*
3 Expectans beneficium certi valoris, cum clauſula, *quod poſſint intra menſem acceptare beneficium minoris valoris*, an impedit ordinarium? *ibid.*
4 An Litteræ dependentea ex generali facultate acceptandi, &c. impediant ordinarium collatorem? *ib.*
5 An id procedat tam in prima, quam ſecunda gratia conditionali? *ibid.*
6 Quandonam jus adquirat habens reſcriptum conditionale ad beneficium? *ibid.*
7 An gratia expectativa conditionalis ante purificatam conditionem, liget ordinarios? *ibid.*

§. XXIV.

Expectans cum Clauſula, dummodo pro alio non ſcripſerimus, *quando conſequatur beneficium vacans*, etiamſi fuerit ſcriptum pro alio?

1 Expectans in forma pauperum, cum clauſula, *dummodo nonaiſi pro quattuor aliis in ſimili forma ſcripſerimus*, an debeat conſequi collationem? *ibid.*
2 Quonam caſu utraque expectativa conceſſa a duobus Papis habeat locum? *ibid.*

§. XXV.

Expectantes non capiunt beneficia permutata, & quando ſecus?

1 An capiant beneficia permutata? *ibid.*
2 Quid ſi permutatio fieret in fraudem expectantium? *ibid.*
3 Quando dicatur fraudulenta vel non permutatio? remiſſiva. *ibid.*

§. XXVI.

Expectans beneficium quod duxerit acceptandum, non capit reſervata, & quæ capiat.

1 An expectans primum beneficium, quod duxerit acceptandum, capiat reſervatum, & cur non? *ib.*
2 An expectativa ad primum, quod duxerit acceptandum, includat unum beneficium determinatum? *ib.*
3 Quid ſi beneficia aſſent nullitet reſervata? *p.* 465.
4 An habeat locum in beneficiis ſpecialiter reſervatis? *& n.* 5. *ib.*
6 An poſſit expectans acceptare, de jure communi, beneficia reſarvata? *ibid.*
7 An expectantes aliquo modo capiant beneficia reſervata. *ibid.*

§. XXVII.

Expectantes non capiunt beneficia in turno ordinarii.

1 Cur non, remiſſive. *ibid.*
2 An Ordinarius poſſit conferre beneficia vacantia in ſuo turno? *ibid.*

§. XXVIII.

Expectantes habens menſem ad acceptandum, & quare?

1 Menſis datur de facto expectantibus in forma pauperum. *ibid.*
2 Hodia de ſtylo Curiæ menſis apponitur in omnibus expectativis. *ibid.*
3 Cur menſis apponatur? *ibid.*
4 An acceptare debeant intra menſem datum a die vacationis? *ibid.*
5 An currat menſis a die notæ vacationis in Ecclaſia, etiamſi expectans ignoraverit, & alia. *& n.* 6. *&* 7. *ib.*
8 Quomodo præjudicet menſis acceptare debenti? *Ib.*
9 Quid operetur clauſula, *quod intra menſem duxeris acceptandum?* *ibid.*
10 Quid ſi acceptatio non ſit intra menſem? *ibid.*
11 Quid ſi in executore poſt acceptationem non caderet notabilis negligentia? *ibid.*
12 Quænam ſit Regula ſuper acceptatione facienda intra menſem? *ibid.*
13 Quid operetur menſis appoſitio? *ibid.*

§. XXIX.

Expectanti primo currit menſis in primo menſe ſecundo Expectanti, & aliis ordine ſucceſſivo.

1 An expectantes plures habentes menſem ad acceptandum, teneantur acceptare intra menſem? *ibid.*
2 Quid operetur menſis appoſitio, intra quem expectans debet acceptare? *ibid.*
3 An menſis appoſitio habeat ordinem ſucceſſivum inter plures expectantes diverſarum datarum; & quando ſecus? *ibid.*
4 An idem, & unicus ſit menſis omnium expectantium, ſive ſint ejuſdem datæ, ſive non? *ibid.*

§. XXX.

§. XXX.

Expectans cum menſe ſi quis eſt, quid operetur appoſitio menſis?

1 Quid operetur expectans, habeos menſem io ſua gratia, licet non acceptet? & n. 2. ib.
3 An acceptatio fieri etiam poſſit intra menſem aliorum expectantium? p. 466
4 Hodie de ſtylo in omnibus expectativis apponitur menſis. ibid.
5 Quid operetur menſis appoſitio cum decreto? ib.
6 An faciat gratiam conditionalem, & alia. & n. 7. 8. & 9. ibid.
10 Si acceptatio non ſit facta intra menſem, an poſſit amplius acceptari? & n. 11. ib.
12 An appoſitio menſis in gratia expectativa, operetur ut decretum afficiat etiam ignorantes? ibid.
13 Quid ſi ſit acceptatio quæ non ſit prohibita intra menſem appoſitum in gratiis priorum expectantium? ibid.
14 An habens priorem datam cum menſe, impediat ſecundum acceptantem, quando primus acceptavit, & obtinuit ſibi provideri, &c. ibid.
15 An menſis appoſitio in gratia generali in forma pauperum, licet liget ordinarium, liget etiam exequutorem alterius gratiæ ſpecialis de certa præbenda vel certo beneficio? ibid.
16 An hoc procedat, etiamſi io expectativa ſecundi habentis ſpecialem, adſit clauſula, *aut ſi aliqui*, &c. per quam reſervatur jus aliorum? ibid.
17 Si ordinarius haberet indultum conferendi etiam reſervata, an impediret Papam conferentem ante acceptationem expectantis, &c. ibid.
18 Quid ſi acceptatio expectantis præceſſiſſet collationem ordinarii habentis indultum conferendi reſervata? ibid.
19 An expectativa impediat collationem ordinarii quando non eſt facta purificatio gratiæ? ibid.

§. XXXI.

Expectans poſt acceptationem non conſumit gratiam, ſi beneficium acceptatum alteri datur, & quando ſecus.

1 Expectans an conſumet gratiam ſuam per acceptationem, ſi beneficium alteri debeatur? ibid.
2 Quid ſi ſcienter acceptaverit beneficium alteri debitum? ibid.
3 An teneatur expectare ſententiam ſuper hoc, quod alteri debeatur, quando erat notorium? ibid.
4 An acceptatio conſumat gratiam, quando acceptatio non valuit? & alia. & n. 5. ibid.
6 In expectante ad primum vacaturum io forma pauperum, ſi non valet de jure acceptatio, poteritne aliud beneficium acceptare, & an gratia conſumatur? ibid.
7 An idem ſit quando acceptatio pauperis valet de jure, ſed de facto exequutio eſt impoſſibilis? & de materia, & n. 8. 9. 10. & 11. ibid.
12 An acceptans ignoranter beneficium debitum alteri habenti gratiam expectativam cum clauſula, *conferri*, poterit ſecundo loco acceptare, ſi expectans, cui debetur, acceptavit, & ante proviſionem mortuus eſt? ibid.
13 An expectans acceptando beneficium, quod poſtea apparet reſervatum, & ſibi non deberi, conſumat gratiam. ib.
14 Quibus nam caſibus expectans gratiam ſuam conſumat? Variæ ſententiæ. & n. 15. 16. & 17. pag. 467
18 Si juſto vel probabili errore acceptavit beneficium non cadens ſub ſua gratia, an privetur jure acceptandi aliud? ibid.
19 Quid ſi acceptet beneficium ſibi debitum an conſumatur gratia? ibid.
20 An idem ſit ſi concordaret, vel tranſigeret, aut cederet litiganti? ibid.

§. XXXII.

Expectans revertitur ad beneficia dimiſſa, & expectatum ab eo evincatur, & quando ſecus?

1 Quandonam expectans qui dimiſit beneficium primum, quod obtinebat, revertatur ad primum? ibid.
2 Quid ſi ut aſſequeretur ſecundum curatum promiſerit dimittere primum? ibid.

§. XXXIII.

Expectans tenetur ad multa & quæ.

1 Intra quod tempus teneatur publicare ſuam proviſionem? ibid.
2 An teneatur acceptare beneficium vacans, & ad quid teneatur poſt acceptationem? ibid. ¶

E X T E N S I O.

1 An extenſio in odioſis ſit permiſſa, & quando. ib.
2 An extenſio de caſu expreſſo ad omiſſum fieri poſſit. ibid.
3 Extenſio teſtamenti ex veriſimili teſtatoris voluntate an fiat. ibid.
4 Extenſio in conditione voluntaria poſita in teſtamento an fiat de caſu in caſum. ibid.
5 Extenſio de caſu ad caſum, de perſona ad perſonam an admittatur in ſtatutis. pag. 468.

E X T R E M A U N C T I O.

1 An Epiſcopus teneatur hoc Sacramentum miniſtrare. An ſimplex Sacerdos illud miniſtrare poſſit. ibid.
2 Regularis Sacramentum hoc adminiſtrans Laicis vel Clericis ſæcularibus quam pœnam incurrat. Quid ſi proprius Parochus dedit licentiam, ibid.
3 An Oblatis, Donatis, & famulis Regulares hoc Sacramentum miniſtrare poſſint ſine Parochi licentia. Diverſæ ſententiæ. ibid.
4 Quid dicendum de caſu neceſſitatis. ibid.
5 Peſte infectis qualiter ſit miniſtrandum. An propter periculum infectionis poſſit omitti. ibid.
6 Quibus Extrema Unctio non ſit danda. ibid.
7 Collata non graviter ægrotanti an valeat. An bis in eodem morbo miniſtrari poſſit. ibid.

BIBLIO-

BIBLIOTHECA JURIS CANONICO-CIVILIS.

ABBAS.

§. I.

Abbatis Electio.

1 ABBATIS electio, cum regulariter non poſſit fieri per ſortes. *cap. Eccleſia veſtra de ſortileg.* Theologi & Canoniſtæ apud *Binsfeld de conteſſ. malef. lib. 9. fol. mihi* 501. quia veriſſimum eſt illud Taciti *lib. 4. annal.* ſorte & urna mores non diſcerni, & ideo ſuffragia ſenatus inventa, ut in cujuſque famam vitamque penetrarent. vide Paſſerin. *de cap. 1. q. 1. & 4.* & in verbo *Electio*. ideo

2 Debet fieri inſpiratione Spiritus ſancti, quæ regulariter adeſt in electione; quia de fide eſt illud Evangelii: *ubicumque duo vel tres fuerint in nomine meo congregati, ſum in medio eorum.*

3 Limita, cum alia via non ſuppeteret dirimendi litem, & alias eſſet utrinque paritas meritorum; dummodo ſerventur illa, quæ fuerunt ſervata in electione ſancti Mathiæ. Ita Turrecrem. *in cap. quod autem 26. q. 2.* Armilla *in verbis ſors.*

4 Hodie tamen in electione debet ſervari forma *cap. quia propter de Elect.* aliter eſt nulla, non obſtante quacumque conſuetudine contraria. Riccius *in prax. elect. p. 4. reſol. 29.* apud quem Rota. Abb. in dicto *cap. quia propter*. Suarez de Religin. *tract. 3. lib. 2. cap. 12.* Quia conſuetudo, niſi concurrat ſcientia Pontificis, & expreſſus ejuſdem conſenſus, etiamſi ſit immemorabilis, contra ſacros Canones vel leges Pontificias non valet. Archidiac. *in cap. cum de beneficio de preb. in 6.* ubi Franch. Salas *de Legib. d. 19.* S. Antoninus *in ſumma p. 1. tit. 16.* Rot. apud Veral. *deciſ.* 204. Etenim lex inferioris non poteſt tollere legem ſuperioris juxta DD. apud Sperel. *deciſ.* 133. & quod non ſufficiat tacitus conſenſus, patet, quia multa tolerantur per patientiam & diſſimulationem, quæ alias non tolerarentur, ad majus ſcandalum tollendum & vitandum. *cap. cum jam dudum de preb.* Cravet. *conſ. 96.* Rot. apud Sperel. *loc. cit.* tum quia neque Imperator ſuis legibus poteſt præjudicare Juri Canonico. Abb. *in cap. inter alia de Immun. Eccleſ. cap. ſolitæ de major. & obedient. cap. 1. de conſtit.* Covar. pract. quæſt. *cap. 31.* maxime poſt Concil. Trid. *ſeſſ. 25.* Sperel. *deciſ.* 182. Diana *p. 6. tract. 5. reſ. 16.* Leſſius apud Sobat. *de impedim. matrim. caſ. 1. n. 30.* de qua forma *cap. Quia propter*. vide etiam infra in verbo Electio litt. E.

5 Electionem ergo duo canonizant, ſubſiſtentia conſenſus, & formæ præſcriptæ *in cap. quia propter*, non obſtante conſuetudine in contrarium: quia illud habet decretum irritans, vigore cujus irritatur omne factum in contrarium. Covar. *p. 4. cap. 6. §. 10.* & alii apud Sperel. *deciſ. 161. n. 10. ſeqq.* & tale decretum irritans, inducit formam ſubſtantialem, qua non ſervata, corruit totus actus, licet deficiat in minima parte. Unde unicum votum publicum irritaret totam electionem, niſi illud fuiſſet datum doloſe, ad impediendum actum, ne fraus vel dolus alicui patrocinetur. Quod ſi Monialis alicui oſtenderet ſuum votum, non vitiaretur per hoc electio, niſi tali modo eſſet cauſa, quod aliqua perſona determinata eligeretur. Vide Sperel. *loc. cit.* vide etiam Garziam de benef. *part. 5. cap. 4.* ubi docet praxin electionis. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib. 1. cap. 19.* Ricc. *in prax. elect. p. 4. reſ. 29.* ob non ſervatam tamen formam, Electores non ſunt privati ipſo jure, ſed debent procedere ad aliam electionem. Tuſc. *Litt. E. concl. 71.* Ric. *loc. c. reſ. 41.*

Ante electionem debent vocari omnes Capitulares 6
abſentes, alias ad illorum inſtantiam & petitionem eſſet annullanda. Riccius in prax. elect. *reſol. 45.* Niſi eſſent notorie inhabiles, taliter, ut nulla tergiverſatione dicta inhabilitas celari poſſet. In dubio vero, an citandi ſint inhabiles vel non, ſunt citandi ſub proteſtatione. Abb. & Butr. *in cap. Cumana de elect.* Riccius *l. c. reſol. 46.* vide etiam Tuſc. *litt. E. concl. 967.*

Præterea electio debet eſſe libera, ita ut non fuerit 7
reſtricta ad aliquam determinatam perſonam, aut excluſa certa perſona: unde ſi præſidens electioni Abbatis &c. mandavit ſcrutatoribus, ne reciperent ſuffragia pro certa & determinata perſona, talis electio erit nulla, quia non fuit libera. Riccius *l. c. reſol.* 30. qui teſtatur ita fuiſſe declaratum a S. Congregat. vide etiam in verb. Electio. litt. E.

Præterea debet eſſe etiam libera ita, ut nullus in ea 8
intervenerit Laicus, niſi intervenerit pro bono pacis, & ad eligentium protectionem. *cap. ubi periculum.* & ibi DD. *de elect. in 6. cap. Meſſana & cap. quia propter de elect.* Rom. *conſ. 66.* Garzias de benef. *p. 2. cap. 5. & p. 8. cap. 4.* Abb. *in d. cap. quia propter*. Sperel. *deciſ.* 181. Paſſerin. *de elect. cap. 4.*

Iden electio facta per abuſum Laicæ poteſtatis, eſt 9
nulla ipſo jure; dicitur autem facta per abuſum laicæ poteſtatis, cum vel requiruntur Laici ut Coelectores, vel ſuper certa perſona eligenda eorum requiritur conſenſus, aut minæ intervenere. Secus ſi intervenerunt, etiam armata manu, ad protegendum. Innoc. *in cap. quiſquis de elect.* Joa. Andr. *in cap. Meſſana de elect.* & DD. apud Sperel. *deciſ.* 181. per totam quibus accedit Abb. *in d. cap. Meſſana*, de quibus plura videri poterunt apud DD. & Paſſerin. *de elect. cap. 8. n. 5.* Barb. *in d. cap. quiſquis*. Et electus per abuſum laicæ poteſtatis, electioni conſentiens, cadit jure ſuo, & fit ineligibilis impoſterum in pœnam criminis. *cap. quiſquis de elect.*

Cavendum vero, ne electioni interveniat Simonia, 10
quia electio ſimoniaca eſt nulla ipſo jure. Riccius in prax. elect. *reſol. 54.* Mareſcot. *lib. 2. var. reſ. cap. 35.* Abb. *in cap. ſi alicujus de elect.* etiam ignorante electo, nec poteſt eligi alia vice, ſine diſpenſatione Pontificis. Barb. *de Jur. Eccleſ. cap. 19.*

11 Limita, ſi electus ſe oppoſuit, & contradixit electioni ſimoniacæ, juxta Barb. *l. c.* Paſſerin. *l.c. cap.* 7. ubi qualiter probari poſſit, quare vitanda omnino ſunt qualiacumque pacta in tali electione, ſicut etiam tractatus ambitioſi, conventuales, pactionales, & conditionales, qui omnes ante electionem ſunt irriti, & faciunt electionem vel irritam, vel irritandam. Baſil. *in director. elect. part.* 3, *cap.* 3. Abb. *in cap. bonæ memoriæ de elect.* Miranda *in Manual. Prælat. p.* 2. *q.* 23. Diana *p.* 2. *tr.* 16. *reſol.* 37. Tractatus tamen conſultorius ante electionem non eſt prohibitus. *cap. ſi tranſitus diſt.* 79. Cucchus. *Inſtit. Canon. lib.* 4. *tit.* 1. Gregor. *in Inſtit. Juſt. Canon. lib.* 1. *tit.* 29. *cap.* 4. Diana *loc. cit.* vide etiam Paſſerin. *de elect. cap.* 5. *q.* 4. *n.* 43. *& ſeqq.*

12 Prætereà electio debet fieri de magis digno ad normam Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. *de reform.* Electio tamen facta de digno, omiſſo digniore, valet. S. Thom. 2. 2. *q.* 63. aliter omnis electio calumniam pateretur, & aperiretur janua infinitis controverſiis.

13 Limita, ſi proviſio eſt facienda per concurſum. Barb. *Jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 19. Certe debet fieri de digno, & non de indigno, aliter electio eſt nulla, uti ſi Abbas non habet ætatem 25. annorum, non ſit profeſſus, non ſit ſacerdos, non ſit legitimus, ſit corpore vitiatus; ſimoniacus, excommucatus, homicida, Apoſtata, perjurus, prodigus, Neophytus, vel alterius monaſterii. Abbas. Barb. *Jur. Eccleſ. cap.* 17. Et eligens ſcienter indignum, privatur jure eligendi, ſecus ſi ignoranter. *cap. cum in cunctis de elect. cap. quando eodem*, Decius *conſ.* 522. Abb. *in d. cap. cum in cunctis*, pro ea vice tantum. Riccius *in prax. elect. l. c. & p.* 2. *reſol.* 441. In dubio tamen præſumitur ignoranter elegiſſe: quia in dubio ea interpretatio eſt facienda, quæ excludat delictum: delicta enim non præſumuntur. *L. ea quæſt. de Reg. Jur.* Menoch. *de præſum. lib.* 5. *præſ.* 2.

14 Debet autem electio fieri intra trimeſtre, alias jus eligendi devolvitur ad ſuperiorem, propter eorum negligentiam: quia tunc verum eſt dicere, quod non providerunt tempore debito. *cap.* 2. *de conceſ. præb.* Abb. *in cap. cum Eccleſia de elect.* Barb. *de Off. Epiſc. p.* 3. *alleg.* 126.

15 Limita, ſi inter electores pendet lis ſuper poteſtate eligendi: quia ex quo per illos non ſtat, non poſſunt dici negligentes. Abb. *in cap. quoniam de Jurepatr.* Plura quoad Theoricam videri poſſunt inferius. Litt. E. in verbo, *Electio*.

Nunc ad praxin ipſam accedendo, ſi Regulares eligunt ſine interventu Epiſcopi, debent eligere tres ſcrutatores, qui recipiant vota ſingulorum (ut dicetur infra, cum agetur de electione Epiſcopi) & ſervare omnia, quæ fuerunt præſcripta *in cap. quia propter*. Si vero eligunt cum interventu Epiſcopi, uti in pleriſque conventibus, maxime Benedictinorum &c. laudabili & longa conſuetudine, & in Bavaria. 16

Peractis exequiis Prælati defuncti, expediuntur cedulones affigendi ad valvas Eccleſiæ Monaſterii vacantis, in quibus citantur Regulares abſentes, habentes tamen vocem activam, ad comparendum die certa in monaſterio, & intereſſendum electioni faciendæ de novo Prælato &c. ut ex formula infra tradenda perſpicuum erit, & muniuntur ſigillo ſolito ejuſdem monſterii, ſeu illius Capituli, & ſubſcribuntur a Decano ac aliis Regularibus, vel a Decano ſolo ſub nomine dignitatis, ac aliorum Canonicorum, uti dicendo: DECANUS ac CAPITULUM, in quo attendenda vel maxime conſuetudo Conventuum erit, quia non ubique idem ſervatur ſtylus. 17

Cedulones ejuſmodi uti dicebamus, debent affigi valvis Eccleſiæ, in quibus debent manere uſque ad tempus arbitrarium; ſed quibuſdam in locis relinquuntur affixa, uſque ad actum electionis. Et ut talis affixio faciat fidem, debet fieri relatio cuidam notario, illi vel maxime, qui cedulones ſubſcripſerit, & dein peracto actu ſunt producendi in actis, ut poſſint in Archivio Curiæ Epiſcopalis regiſtrari. 18

Verum quidem eſt, quod alicubi ultra hoc edictum citatorium, ſolent citari perſonaliter Regulares ad effectum prædictum, dummodo non agant in remotis, ſed, ut dicebamus, conſuetudo locorum erit obſervanda, quæ in hac parte non eſt contraria Sacris Canonibus, vel iis, quæ præſcribuntur in *cap. quia propter de elect.* & cum ſit rationabilis, utique valet, & eſt obſervanda. 19

Ut ergo facilior evadat praxis, pro iis locis, in quibus viget conſuetudo, quod Ordinarius interveniat Electioni Abbatis, uti viget in Diœceſi Tridentina, & Friſingenſi, nec non aliis Germaniæ, ſequens poterit ſervire praxis, quam ordinatam ſubjicimus, & primo quidem forma Edicti hæc erit,

Forma Edicti citatorii abſentium.

N. N. Senior, ſeu Decanus N. N. ambo Adminiſtratores capitulariter conſtituti. N. N. &c. N. N. &c. (*ſequuntur nomina Regularium præſentium conſtituentium Capitulum*) *vel brevius*.

Nos Decanus & Capitulares Monaſterii S. N. &c. univerſis & ſingulis dilectis Perſonis ad infra ſcripta negotia, ſeu electionem, intereſſe habere prætendentibus ſalutem, ſynceræ charitatis affectum, & pacem in Domino. Cum Reverendiſſimus Pater N. N. Abbas, (*ſeu &c.*) menſe &c. & die &c. divina permiſſione in Domino dormierit, & ideo vacet officium Abbatiæ &c. Nos, de capite, antequam tempus a ſacr. Can. præſtitutum exſpiret opportune providere volentes, ne dictum Monaſterium diutius viduatum, Paſtoriſque ſolatio deſtitutum remaneat, cum gravi, cum in ſpiritualibus, tum in temporalibus diſpendio, ac divini cultus detrimento, deliberavimus, præmiſſis præmittendis, ac ſervatis de jure ſervandis, ad electionem Canonicam, ſeu poſtulationem devenire, & opportune providere de futuro ſucceſſore, & Paſtore noſtro, pro die currentis menſis præfixa, & unanimi conſenſu aſſignata, cum intimatione dierum ſequentium, quouſque effectus electionis, vel poſtulationis ſequatur. Ut igitur nullus intereſſe prætendens ignorantiam hujus electionis, vel poſtulationis allegare poſſit, aut valeat, præfixionem ejuſmodi omnibus, & ſingulis legitime intimandam duximus, prout præſentium tenore intimamus, juridice citantes omnes, & ſingulos, ut ſupra, jus prætendentes, quatenus pro prædicta die, hora in mane ad prædictum conventum noſtrum compareant, ad effectum præmiſſum electionis, ſive poſtulationis fiendæ: Aliter nihilo minus ad hujuſmodi electionem Canonicam, ſive poſtulationem, iiſdem non exſpectatis, nec ulterius vocatis, etiamſi prædictus terminus per nos prorogari contigerit in ejuſmodi electionis, ſeu poſtulationis negotio, omnino canonice procedemus (vel ad eandem electionem ſeu poſtulationem) abſentia quorumcunque jus prætendentium non obſtante &c. In quorum &c. Datum in Monaſterio,

Decanus & Capitulares.

(*Vel eorum Nomina*)

(L. S.)

N. Actuarius publicus.

Dein fit relatio, uti ſupra monebamus, affixionis, coram eodem Notario, qui eidem ſe ſubſcribit.

20 Ex qua formula vides, poſt mortem Prælati ſolere deputari unum adminiſtratorem, ac Vicarium, qui interim regat monaſterium, donec de ſucceſſore fuerit proviſum; quod officium maxime temporalia reſpicit, & convocare vocales ad electionem in tempore legitimo peragendam.

Nunc ut in praxi ulterius procedamus, comparet unus ex Capitularibus, qui nomine Capitularium, & loco ulterioris inſtantiæ, præſentat eorundem Capitularium preces ipſi Ordinario, & inſtat, ut die præſtituta velit, vel perſonaliter ſe ad dictum monaſterium transferre, vel deputare ad hunc effectum Commiſſarium, & dein Ordinarius facit decretum tenoris ſequentis.

Reve-

Digitized by Google

Reverendiſſimus Dominus admiſit prædicta, ſi & in quantum obtulit, vel perſonaliter ſe eo transferre ad effectum, de quo in inſtantia, vel alium Commiſſarium opportune deputare, & ita omnibus.

21 Quod ſi Ordinarius deputet aliquem tanquam Commiſſarium, qui ſe ad monaſterium vacans transferat, & electioni præſit: tunc eidem debet litteras delegationis curare expediri ex officio. Et ſi ſedes Epiſcopalis fuerit vacans, id peraget Capitulum, quod, eadem ſede vacante, ſuccedit in omnem juriſdictionem Epiſcopi ordinariam, ut videre eſt apud Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 16. *de Reform.* Barb. *de off. Epiſc. p.* 3. *alleg.* 132. Paſſerin. *de poteſt. Capituli ſede vacante &c.* aliter Commiſſarius vel delegatus veniret repellendus. Hinc

Inſtitutum noſtrum proſequi cupientes, non abs re futurum duximus, ſi ejuſdem delegationis, vel litterarum Commiſſorialium, quæ Commiſſario erunt in tali caſu & occurrentia tradendæ, formam exhibeamus. Ideo ſit

Forma litterarum Commiſſorialium.

N. N. Dei & Apoſtolicæ Sedis Gratia Epiſcopus &c. (*vel*) Nos Decanus & Canonici Capitulares &c. Perilluſtri & Reverendiſſimo Domino N. N. J. U. D. Vicario noſtro Generali in Spiritualibus (*vel*) Confratri & Vicario noſtro Capitulari Salutem in Domino, & ſingularis benevolentiæ noſtræ affectum: Cum R. R. D. D. Decanus, & Confratres Monaſterii S. N. Ordinis S. N. intendant ad electionem, ſeu poſtulationem novi Prælati devenire, ſeque pro alicujus Commiſſarii deputatione, qui eidem electioni, juxta ſolitum, aſſiſtat, inſinuaverint, & inſtiterint: Hinc eſt, quod de legalitate, diligentia, & experientia Reverendiſſimæ D. V. plurimum confiſi [*ſi eſt Capitulum: nam Epiſcopus alio utetur termino*] uti de tua prudentia, &c. plurimum confiſi, eandem propterea in Commiſſarium ad effectum præmiſſum, conſtituendam & deputandam duximus, prout præſentium tenore conſtituimus, & deputamus, eidem juriſdictionem &c.

Decanus, Canonici, & Capitulum Eccleſiæ Cathedralis.

[L. S.]

N. Cancellarius Capitularis. m. p.

Facta electione, vel poſtulatione, fit actus publicus, in quo regiſtrantur tam inſtantia, quam Cedulnnet, & litteræ Commiſſnriales, tenoris, qui mox infra ſequetur, & in Archivio Cancellariæ ſpiritualis eſt regiſtrandus. Prius tamen ad methodum, quæ venit ſervanda in ipſa electione, eſt accedendum.

Die ergo præfixo in Cedulonibus, & non antea coram Reverendiſſimo D. Commiſſario, conveniunt Capitulares, capitulariter congregari, prævia celebratione Miſſæ, poſt campanulæ ſonitum ad locum electioni deputatum, poſtquam coram eodem Reverendiſſimo D. Commiſſario prius tractarunt de modo eligendi, & Decanus tanquam os Capituli, alloquitur alios de Capitulo dicens: *Venerab. & Honorab. DD. ac. Fratres in Chriſto; placetne Dominationibus veſtris, ut ad electionem, ſeu poſtulationem Abbatis, & Paſtoris noſtri deveniamus?* qui reſpondent, *Placet nobis*: & in unum convenientes ſuper via hujuſmodi electionis, vel modo; ſi placuerit ſcrutinium, fit electio per ſcrutinium, & Reverendiſſimus Commiſſarius ſcrutatoris munere fungens, ſe recipit ad locum ſuum, ubi paratus eſt calix, & ſic devenitur ad votorum dationem, quæ debet fieri juxta profeſſionis antiquitatem, eaque in ſcriptis dant, ſchedam in calice reponentes, & ſubinde ad priora ſua loca revertentes: quibus peractis R. D. Scrutator Commiſſarius vota recipit, eaque ſecreto legit, & confert, & tandem comburit, & dein accedendo locum, ubi Capitulares ſedent, dicit: *Omnes de Capitulo, unanimiter conſenſerunt in Adm. Rev. P. N.* deinde fiunt ſolitæ congratulationes, in templum Monaſterii ſe conferunt, ubi alta voce, & devota, Canticum, *Te Deum*, cantatur, &, ſi electus ſit abſens, delegatur aliquis, qui nomine Capitularium illi ſignificet, litteris a Reverendiſſimo Scrutatore confectis, electionem, & inſtet, ut illam acceptet, quam ſi acceptat, fit Abbas, & debet confirmari, juxta ea, quæ ſtatim infra dicemus, dum de praxi confirmationis Abbatis tractabimus: Si vero recuſet, ad novam electionem erit deveniendum.

Denique conficitur inſtrumentum publicum per Actuarium, ſeu Cancellarium Curiæ Epiſcopalis, qui tali actui eſt præſens; narrando totum tenorem electionis a capite uſque ad finem, prout nos modo expoſuimus, & publicatur coram duobus vel tribus teſtibus, rogatis ad hoc ſpecialiter, & adhibitis. Et quia ſupra promiſimus exhibere hujuſmodi inſtrumenti formam. Ideo ſequitur.

Forma Inſtrumenti actus Electionis.

IN Chriſti Nomine, Amen. Anno Nativitatis ejuſdem &c. Indictione &c. Pontificatus ſanctiſſimi D. N. N. Papæ Anno ejus &c. die vero &c. in loco &c. & in Sacriſtia Eccleſiæ S. N. ejuſdem loci &c. ad præſentiam teſtium infra ſcriptorum &c. Noverint univerſi, & ſinguli hoc præſens publicum inſtrumentum inſpecturi, quod cum a die &c. Menſis &c. proxime præteriti hoc Monaſterium S. N. Prælati ſolatio careret, & vacaret, & deſtitutum eſſet per obitum quondam Reverendiſſimi Domini N. N. dicti Monaſterii (*dum viveret in humanis*) Abbatis & Paſtoris, ſicut Domino placuit, vita functi, ejuſque corpore honeſtæ ac debitæ Eccleſiaſticæ ſepulturæ tradito, ac exequiis factis, ut moris eſt, Admodum R. R. & circumſpecti viri N. N. Decanus, & N. N. &c. Capitulares ejuſdem Monaſterii, qui tum præſentes erant, uti alias pro agendis Eccleſiæ rebus capitulariter congregari ſolent, coram Perilluſtr. & Reverendiſſimo Domino N. N. Vicario Generali, & ſpecialiter ad hoc deputato ab Illuſtriſſimo & Reverendiſſimo Capitulo &c. ut ex litteris patentibus ibidem actualiter exhibitis, quas ſua Reverendiſſima Dominatio ad acta regiſtrari mandavit, congregati, & convocati, ut moris eſt, ad videndum inter ſe, per quem modum & viam ſanctius, & honeſtius ad electionem Prælati, & Paſtoris procedere poſſent, tandem ad hanc diem peremptoriam per Dominum Decanum & Capitulares, citatis per publicum edictum omnibus, & ſingulis intereſſe prætendentibus hujuſmodi electioni, ſeu poſtulationi, & prout ex eodem edicto ad acta pariter reproducto. Die itaque præmiſſa, utpote ad hunc actum ſtatuta, præfati D. D. Decanus, & Capitulares præfati Monaſterii, qui tunc præſentes erant, poteruntque & debebant electioni, ſeu poſtulationi de futuro præpoſito, ſeu Abbate, & Paſtore ejuſmodi Monaſterii intereſſe, prævia celebratione Miſſæ ad ſonum campanulæ in Capitulo ejuſdem Eccleſiæ, ad electionem, ſeu poſtulationem prædictam faciendam capitulariter congregati in unum, convenerunt, Capitulum inter ſeſe facientes: Idem tunc D. Decanus ejuſdem Monaſterii, tanquam os ejuſdem Capituli, allocutus eſt alios Dominos de Capitulo in generali dicens: *Venerab. ac Honorab. Domini, ac Fratres in Chriſto, placetne Dominationibus veſtris, ut ad Electionem, ſeu Poſtulationem Abbatis, & Paſtoris noſtri deveniamus?* qui reſponderunt: „Placet„ ac ipſis in unum convenientibus ſuper via hujuſmodi electionis, viam ſcrutinii communiter elegerunt: Proindeque prælibatus Perilluſtr. & Reverendiſſimus Dominus Vicarius, & Commiſſarius Capitularis, ad hoc, ut ſupra, ſpecialiter deputatus, & ſcrutatoris nomine, juxta laudabilem dicti Monaſterii conſuetudinem, fungens, ſe recepit ad locum N. ubi ad hunc effectum paratus erat calix, & ſic deventum fuit ad actus ipſorum votorum, quæ ſinguli Canonici de Capitulo, juxta Profeſſionis antiquitatem in ſcriptis dederunt, ſchedam in calice reponentes, & ſubinde ad priora loca revertentes. Quibus quidem votis per d. Reverendiſſimum ſcrutatorem in ſcriptis receptis, ut ſupra, eiſque ſecreto viſis, & collatis, & tandem combuſtis, ſua Reverendiſſima Dominatio rediit ad locum, ubi conſedebant

ſedebant d. DD. Capitulares, & retulit ea, quæ per dicta vota receperat, dicens: *Omnes unanimiter de Capitulo in Admodum Rev. P. N. N. conſentire, illumque poſtulare, a quo de Jure in Præpoſitum, & Paſtorem ſibi concedi*, quæ quidem relatio, toti Capitulo grata, & accepta fuit, & d. P. N. N. a quo de jure poſtularunt in Abbatem & Paſtorem Monaſterii prælibati. Tunc præfati Perill. & Reverendiſſimus Dominus Vicarius & Commiſſarius deputatus, & Admodum Rev. DD. Decanus & alii Capitulares, & perſonæ poſtulantes, gaudentes, & exultantes, ſe in ædem ſacram ejuſdem Monaſterii contulerunt, ibique alta, devotaque voce canticum jucunditatis & lætitiæ *Te Deum laudamus &c.* cantarunt, Eccleſiæ organis, & campanis pulſantibus.

De quibus omnibus, & ſingulis præd. D. D. Poſtulantes petierunt fieri per me Notarium & Cancell. infra ſcriptum, unum, vel plura, publicum, ſeu publica inſtrumenta, & ita omni &c.

Acta, & publicata fuerunt omnia & ſingula ſupra ſcripta, in loco, ſub anno, die & menſe, & Pontificatu, quibus ſupra præſentibus ibidem DD. N. N. N. omnibus teſtibus notis, & ſpecialiter adhibitis.

Abbatis Confirmatio, & Benedictio.

§. II.

1 Non eo ipſo, quod aliquis fuerit in Abbatem electus, facultatem habet exercendi ea, quæ ſunt ordinis, ſed debet præceſſiſſe benedictio Epiſcopi; ſed quia benedictionem præcedere debet confirmatio, ideo de ea nunc agendum erit.

2 Confirmatio, alia eſt tacita, alia expreſſa. Tacita eſt, & ſufficit, quæ ſcilicet imbibitur in ipſa benedictione, ſcienter non confirmato data, vel in mandato a Pontifice dato de benedicendo, quem ſcit non fuiſſe confirmatum, quando tamen electio non impugnatur: nam ſi impugnatur, confirmatio expreſſa requiritur. *cap. 1. de ſupplem. neglig. prælat.*

3 Porro confirmatio Abbatum &c. qui debent confirmari in conſiſtorio, ut ſunt exempti &c. antequam fiat, debet præmitti inquiſitio per viciniorem Epiſcopum facienda, ſi Nuncius Apoſtolicus non poſſit, in qua veniunt eadem ſervanda, quæ ſervantur in inquiſitione, quæ fit pro confirmatione Epiſcopi, juxta formam præſcriptam a Gregor. XV. & Urbano VIII. apud Pyrr. Corrad. *in prax. benef. lib.* 2. *cap.* 16. Pacem Jordan. *de re Sacra lib.* 1. *tit.* 1. Pariſ. *de reſignat. lib.* 8. *q.* 6.

4 Proceſſus ergo inquiſitionis ejuſmodi eſt conficiendus a Nuncio Provinciali loci, vel Legato Sedis Apoſtolicæ, qui ſi non adſint, debet fieri ab Ordinario viciniore, & ſi aliqu s ex prædictis ſit conſanguineus, vel affinis uſque ad tertium gradum incluſive cum promovendo, excluditur ab hoc munere, & defertur ad illum, qui proxime ſequitur, ſervato eodem ordine & gradu: ut ſcilicet primus ſit Legatus Pontificis, ſecundus, Nuncius Provinciæ &c. tertius, ordinarius vicinior; qui ſi ſit impeditus legitime, hoc officium eodem ordine transfertur ad alium Prælatum viciniorem illi, qui eſt impeditus. Et regulariter, illi, ad quos ſpectat facere proceſſum inquiſitionis ſuper qualitatibus promovendi, debent etiam facere proceſſum pro habenda informatione ſtatus Monaſteriorum. Quod ſi in alio loco, ſcilicet regione, eſſet Monaſterium, & in alio promovendus; tunc Prælatus inquirens ſuper qualitatibus perſonæ, poterit ſubdelegare Epiſcopo viciniori ipſi monaſterio, confectionem proceſſus, pro informatione ſtatus Monaſterii ejuſdem. vid. Pyrrhum Corrad. & Pac. Jord. *loc. cit.*

5 Teſtes vero ii erunt aſſumendi, qui ſint viri graves, pii, prudentes, docti, & qui de qualitatibus promovendorum rectum judicium ferre poſſint, & verum teſtimonium; & maxime qui ſint verſati in qualitatibus, quibus promovendus neceſſario debet eſse inſtructus. Non ergo erunt recipiendi cognati, nimium familiares, vel inimici, ſeu æmuli promovendi. Unde inquirens debebit eſſe oculatus in obſervando, an teſtes ejuſmodi exceptione laborent. Præterea, ſi videbitur expediens, debebit illis explicari vis juramenti, & perjurii, ac eorum pœnæ &c. Si vero inquirens non habeat notitiam promovendi, ut poſſit deligere, & vocare teſtes ex officio, poterit curare, ut ipſe promovendus, vel alius det ſchedam, in qua ſint ordine deſcripta, nomen promovendi, cognomen, patria, ætas, parentes, ordo, gradus, profeſſio, functio, loca in quibus Theologiæ operam dedit, vel longo tempore fuit verſatus, familiares, amici, aliæve perſonæ, quæ tam ipſum, quam parentes illius intime norint; quæ tamen ſcheda non erit inſerenda proceſſui, cum illa debeat ſervire tantum pro notitia eorum, quæ ab inquirente debent examinari. His ergo præmiſſis, inſtructionem ipſius proceſſus formandi, vel teſtium examinandorum ſubjungamus.

6 Notandum tamen prius eſt, eoſdem inquiſitores non poſſe ejuſmodi proceſſum alii ſubdelegare, neque examen teſtium, niſi pro aliquo articulo particulari: uti videri poteſt apud Pyrrh. Corrad. & Pac. Jord. *lo. ſup. cit.*

Inſtructio Interrogatoriorum faciendorum, in Inquiſitione ſuper qualitate promovendi.

7 Delato teſti juramento (ſeorſim enim unus ab alio eſt examinandus) & eorum dicta extendenda ſunt in ſpecie, uti dicendo: „ *Ego agnoſco eum &c.* „ non vero dicendo affirmative „ *Ita* „ vel negative „ *Non* „ interrogetur.

Primo, an cognoſcat promovendum, a quanto tempore, ex qua occaſione? an ſit ipſi Conſanguineus, cognatus, vel affinis? familiaris, æmulus, vel odioſus?

Secundo, an ſciat, in qua Civitate, loco, vel Diœceſi, promovendus ſit natus, & in cauſa ſcientiæ?

Tertio, an ſciat, eundem eſſe natum ex legitimo matrimonio, honeſtis, & Catholicis parentibus, & in cauſa ſcientiæ?

Quarto, an ſciat, cujus ætatis ſit ipſe promovendus, & in cauſa ſcientiæ?

Quinto, an ſciat, eundem eſse conſtitutum in ſacris ordinibus, quibus, a quo tempore citra, & an ante ſex menſes, & in cauſa ſcientiæ?

Sexto, an ſciat, eum in Eccleſiaſticis functionibus, & in exercitio ordinum ſuſceptorum dici verſatum, in ſuſceptione Sacramentorum frequentem, ac devotum, & in cauſa ſcientiæ?

Septimo, an ſciat, eum ſemper vixiſse Catholice, & in fidei puritate permanſiſse, & in cauſa ſcientiæ?

Octavo, an ſciat, eum eſse præditum vitæ innocentia, boniſque moribus, & an ſit converſationis honeſtæ, & bonæ famæ, & in cauſa ſcientiæ?

Nono, an ſciat, eum eſse virum gravem; & prudentem, & in cauſa ſcientiæ?

Decimo, an ſciat, eum eſse gradu, vel in Jure Canonico, vel in Theologia inſignitum, quibus in locis, quanto tempore, & qua fructu SS. Canonibus vel S. Theologiæ, operam dederit, & an vere ea polleat doctrina, quæ in Abbate requiritur, ad hoc ut poſſit alios docere, & in cauſa ſcientiæ?

Undecimo, an ſciat, eum aliquo munere functum eſse, vel circa curam animarum, vel in regimine alterius Eccleſiæ, & quomodo in illis ſe geſserit, tam quoad doctrinam, quam quoad prudentiam, & integritatem, & mores, & in cauſa ſcientiæ?

Duodecimo, an ſciat, eundem eſſe profeſſum in Religione, a quanto tempore, & in cauſa ſcientiæ?

Decimo tertio, an ſciat, eum aliquando publicum ſcandalum dediſſe circa fidem, mores, doctrinam, vel aliquo corporis, aut animi vitio, aliove canonico impedimento teneri, quo minus poſſit ad dictam dignitatem promoveri, & in cauſa ſcientiæ?

Decimo quarto, an eundem exiſtimet eſſe idoneum ad regendum bene monaſterium in quo eſt promovendus, & an ſit dignus, quod ad illud promoveatur, & an ejus promotio ſit futura utilis & proficua, ipſius teſtis judicio, & quare id credat?

8 Si vero promovendus eſt ortus in Provincia, in qua non ſunt Univerſitates, nec eſt conſuetum ſuſcipere gradum, tunc ſufficiet, ſi teſtimonio virorum gravium, & Theologiæ, vel Juris Canonici peritorum conſtet, promovendum ea ſcientia Theologiæ vel SS. Canonum pollere, ut idoneus ſit, ad ea docenda, quæ populum Chriſtianum ſcire oportet, ac muneris ſibi injuncti neceſſitati valeat ſatisfacere, & ad hunc ſenſum tunc erit formandum interrogatorium: juxta quod ſi teſtis depoſuerit, ſe de ſcientia promovendi certum redditum

eſſe

Digitized by Google

eſſe, ex eo, quod promovendus ſpecimen ſuæ doctrinæ publice dederit, vel ſe id privatim agnoviſſe; tunc plene probata diceretur ſcientia promovendi; aliter vero non, ad mentem Gregorii XIV.

Interrogatoria vero facienda in tranſlatione Prælati a regimine unius Monaſterii, ad regimen alterius: vide ea, quæ dicemus in praxi confirmationis Epiſcopi *ſub Litt. E.*

Interrogatoria pro habenda Informatione ſtatus Monaſterii.

9 Primo, in qua provincia, & ſtatu, vel Diœceſi ſit monaſterium, & in cauſa ſcientiæ?

Secundo, cujus ordinis ſit? & in cauſa ſcientiæ.

Tertio, quis ſit numerus Monachorum, & quis eos, tanquam caput, regere conſueverit, & in cauſa ſcientiæ?

Quarto, ſub qua invocatione ſit Eccleſia Monaſterii, cujus ſtructuræ, & qualitatis, an egeat reparatione, & in cauſa ſcientiæ?

Quinto, qui ſint redditus menſæ conventualis, & in cauſa ſcientiæ?

Sexto, an Monaſterium habeat aliquam Juriſdictionem temporalem, vel ſpiritualem, quam, & in quos, & in cauſa ſcientiæ?

Septimo, an habeat curam animarum, per quem hæc exerceatur, & in cauſa ſcientiæ?

Octavo, an vacet, quomodo, & a quo tempore citra, & in cauſa ſcientiæ?

10 Examine de perſona promovendi, & ſtatu Monaſterii peracto, Notarius eas, una cum ſcripturis, ſcilicet fide Baptiſmi, & ordinationis in forma authentica producta, ac profeſſione fidei, in inſtrumentum publicum rediget, & Prælatus, qui illum confecit ad Pontificem, clauſum, & obſignatum tranſmittet, ſi Eccleſia vel Monaſterium non ſit ad nominationem, vel præſentationem Imperatoris vel Regis, tunc enim eſſet tranſmittendus ad Cardinalem protectorem Imperii, vel Regni.

11 Ipſe vero Prælatus, qui formavit proceſſum, per litteras ſeparatas, ſimul tamen cum proceſſu mittendas, vel per ſubſcriptionem hujuſmodi proceſſus, ſignificabit, quanta fides teſtibus examinatis, eorumque dictis, & ſcripturis productis, ſuo judicio habenda ſit, & ſimul, quid de promovendo ipſe ſentiat.

Et hæc eſt forma proceſſus præſcripta a Gregorio XIV. & renovata ab Urbano VIII. ut videri poteſt apud Pyrr. Corrad. *l. ſup. c.*

Sed quia a promovendo debet edi profeſſio fidei, & præſtari ulterius etiam juramentum fidelitatis, ideo in profeſſione fidei, notanda ſunt ſequentia: quod ſcilicet iſta debet fieri in manibus Prælati, qui formaverit inquiſitionem, vel ſi promovendus longe diſtet, poterit Prælatus ſubdelegare ejuſmodi profeſſionis receptionem ordinario, cui promovendus vicinior erit. 12

Porro hæc profeſſio debebit recipi præſente Notario publico, & teſtibus, & profeſſionem promovendus debebit edere flexis genibus, & in fine tanget ambabus manibus SS. Evangelia, eaque deoſculabitur. Et duobus in locis, in quibus nomen, & cognomen ejus venit exprimendum, ea ſua propria manu adſcribet. Ulterius Prælatus recipiens ſe in fine exemplaris dictæ profeſſionis, ſubſcribet propria manu, & teſtabitur eam a ſe receptam fuiſſe, ſub hac forma „ *Ego N. fidei „ profeſſionem juxta præſcriptam formam a R. P. D. N. „ in manibus meis ad verbum emiſſam, recepi, & ita „ teſtor manu propria.* 13

Tandem Notarius, qui præſens fuit publico inſtrumento in calce ejuſdem exemplaris, immediate poſt ſubſcriptionem Prælati Inquirentis, extenſe fidem faciet, de prædictæ profeſſionis emiſſione, ac receptione præſentibus teſtibus, quorum nomina & cognomina exprimet. 14

Eſſet hic inferenda forma, tam profeſſionis fidei, quam juramenti fidelitatis, ſed quia hæ paſſim obviæ habentur, etiam apud Pyrrh. Corrad. *loc. cit.* ideo ultro omittuntur.

Emiſſa igitur profeſſione fidei, conficitur de ea (ut ſupra dictum eſt) publicum inſtrumentum a publico Notario, tenoris ſequentis.

Forma Inſtrumenti publici.

IN Dei Nomine Amen. Per hoc publicum inſtrumentum cunctis pateat evidenter, quod Anno a Nativitate Domini noſtri Jeſu Chriſti indictione &c. die vero &c. Menſis &c. Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & D. N. D. N. N. divina Providentia Papæ *(ponitur numerus)* Anno ejus &c. in majori Eccleſia N. & in ejus loco Capitulari: Perilluſtr. & Admodum Rev. Dominus Canonicus dictæ Eccleſiæ, præſentibus cæteris DD. Canonicis, flexis genibus, fidei Orthodoxæ profeſſionem ad præſcriptum Decreti S. Conc. Trid. nec non Conſtitutionis fel. rec. Pii IV. emiſit: præſentibus NN. pro teſtibus ad prædicta vocatis, atque rogatis.

Poteſt etiam is modus ſervari, & ejuſmodi atteſtationibus, qui eſt conſuetus in inſtrumento poſſeſſionis, cui ſolet inſeri ejuſmodi fides. Quod tamen inſtrumentum aliis in locis extendi conſuevit in calce formæ juramenti impreſſæ.

15 Quæ ſupra dicta procedunt in iis Abbatibus, qui in conſiſtorio promovendi ſunt, vel confirmandi, quales potiſſimum eſſe ſolent Abbates, habentes jura quaſi Epiſcopalia. In aliis vero Abbatibus ſervantur quidem ferme eadem, ſed aliqua omitti ſolent, juxta cujuſque Diœceſis conſuetudinem.

16 Sed his omnibus peractis, & eo ipſo, quod quis fuerit in Abbatem electus, non tamen ſtatim, facultatem habet exercendi ea, quæ ſunt Ordinis (niſi quis habeat particulare indultum) ut ſupra meminimus. Sed debet præceſſiſſe Benedictio Epiſcopi. Bene verum eſt, quod ſi Epiſcopus tertio requiſitus, renuit benedicere ſine cauſa, tunc in odium Epiſcopi negligentis, Summ. Pontifex, concedit iiſdem facultatem eadem præſtandi, ac ſi fuiſſent benedicti, & hæc uſque eo, quo Epiſcopi contumacia duraverit, qua ceſſante, & benedicere Epiſcopo parato, ceſſat conceſſio, & Abbas benedictionem ſuſcipere tenetur, & interim abſtinere ab exercitio, niſi (ut ſupra dictum eſt) habeat privilegium exercendi Pontificalia, etiam ſine benedictione: Ut declaravit S. Congr. apud Pac. Iord. *de re ſacra lib.* 5. *tit.* 3. *num.* 22. *ſeqq.* vide Suarez *de Religioſ. tom.* 4. *tr.* 8. *lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 2. Canoniſt. *in cap.* 1. ubi gloſſ. *& cap. omnes, de ſuppl. negl. Prel.* Gavant. *in manual. Prel.* 5. Barb. *de Off. Epiſc. alleg.* 27. *n.* 54. & alii apud Jord. *loc. cit.* Quod privilegium ſupponuntur habere Abbates Monachorum juxta Tamburin. *de jure Abb. tom.* 1. *diſp.* 11. *qu.* 23. apud Jord. *loc. cit. num.* 30.

Limita, ſi Epiſcopus benedictionem ex cauſa rationabili denegavit: quia rationabilis cauſa regulariter cenſetur excepta. *cap. cum dilecti de accuſat.* tunc enim Abbas electus non poterit uti ſupra dicta conceſſione, ſed debebit recurrere ad ſuperiores Epiſcopi, & coram ipſis, jus ſuum proſequi. Jord. *l. c. n.* 31. 17

Limita ſecundo, ſupra dictam conceſſionem, quæ competit Abbati in contumaciam Epiſcopi, non procedere in Abbatiſſa. Jordan. *l. c. n.* 33. Si autem Epiſcopus, qui debuiſſet Abbatem benedicere, vel non fuerit conſecratus, vel legitime impeditus, aut Eccleſia Epiſcopalis omnino fuerit vacans, tunc concedendæ erunt Abbati dimiſſoriæ, ut benedici poſſit ab alio Epiſcopo, injuncto tamen Antiſtiti benedicenti, ut juxta formam Pontificalis, peracta benedictione, juramentum fidelitatis præſtari ſolitum, & debitum, nomine Ordinarii dimittentis, recipiat, illudque in litteras patentes redactum, & benedicti ſubſcriptione, ac ſigillo firmatum, ad dimittentem tranſmittat. Forma autem litterarum dimiſſorialium erit ſequens. 18

Forma Dimiſſorialium.

NOS &c. *(ſi fuerit ſedes plena, addatur)* ad infra ſcripta ſpeciali facultate ſuffultus. *(ſi fuerit vacans, omittatur.* Illuſtriſſimo & Reverendiſſimo nobis in Chriſto dilecto D. N. in Abbatem loci N. Canonice a Monachis N. electo, & a nobis, ſervatis de jure ſervandis, confirmato *(ſi fuerit proviſus a ſede Apoſtolica, dicatur:* Qui de Abbatia, cujus proviſio pro hac vice) *(ſi jure devoluto pertineat ad Pontificem, addatur* pro hac vice duntaxat) ad ſanctam Sedem Apoſtolicam, ex cauſis, de quibus in Bullis, per eandem ſedem, ad tui favorem expeditis, devoluta fuerit, proviſus, & per nos, uti executorem Apoſtolicum, in illius corporalem poſſeſſionem immiſſus extiteris: Salutem in Domino. Attenta ſedis Epiſcopalis bujus vacantia *(ſi fuerit alia cauſa, exprimatur)* tuis precibus favorabiliter annuentes, ut a quocunque Illuſtriſſimo & Reverendiſſimo D. Catholico Antiſtite gratiam & communionem ſedis Apoſtolicæ habente, tale benedictionis munus recipiendi, ipſique Domino Antiſtiti in propria Diœceſi, ſeu in aliena, de Reverendiſſimi Ordinarii loci conſenſu. Pontificalia exercenti, illud tibi impertiendi, facultatem, tenore præſentium concedimus, & elargimur. Qui quidem Reverendiſſimus Dominus Antiſtes juxta formam Pontificalis in benedictione facienda per Ordinarium, ipſa benedictione perata, a te, nomine Eccleſiæ hujus N. N. fidelitatis juramentum præſtari ſolitum, & debitum, recipiat, illudque in litteras patentes redactum, tuique ſubſcriptione, & ſigillo appenſo firmatum, ad nos tranſmittat, aliaque omnia faciat, & exequatur, quæ circa hujuſmodi benedictionis munus, neceſſaria erunt, & opportuna. In quorum, &c.

N. Vicarius, &c.

(L. S.)

N. Actuarius &c.

19 Porro, licet Abbatiſſæ ſit præfinitus annus ad petendam benedictionem, ita ut alias cadat jure ſuo, tamen tempus illud, non eſt præfinitum Abbatibus, cum nullum jus hoc determinet. Erubeſcimus autem ſine lege loqui. Pax. Jord. *de re ſacra lib.* 5. *tit.* 3.

20 Tandem notandum eſt· Abbatem ſemel benedictum, non poſſe amplius benedici, quia benedictio hæc, non eſt iterabilis, licet Abbas, ad majorem Abbatiam promoveretur, & in prima, habuiſſet tantum uſum Byrreti, in ſecunda vero mitræ, imo, licet litteras ſuæ benedictionis amiſiſſet, nec aliter poſſet probari; quo ultimo caſu tamen, poterit de novo benedici ſub conditione. Teſte Navar. apud Pac. Jord. *de re ſacra lib.* 3. *tit.* 5.

§. III.

Abbas quoad Jus exercendi Pontificalia.

1 Abbas igitur, ſi fuerit benedictus (ut ſupra dictum eſt) aut habeat privilegium illa exercendi etiam ſine benedictione, prout tale privilegium hodie apud Abbates exiſtere dicit Tambur. *de Jur. Abb. tom.* 2. *Diſp.* 2. *q.* 3. vid. etiam Zerola *in prax. p.* 2. *in verb. Abbas & in p.* 1. *eod. verb.* Jord. *l. ſup. cit.* habet jus utendi Mitra cum paſtorali, non tamen extra ſuam Eccleſiam per Diœceſin, etiam de ordinarii conſenſu, ſine Pontificis facultate, ut declaravit S. Congr. Concilii apud Pac. Jord. *de re ſacr. loc. cit.* qui tamen aliam declarationem priori contrariam allegat. Vide declarationes S. Congr. infra poſitas, *declar.* 8.

2 Limita quoad Eccleſias ſuæ unitas, in quibus poteſt cum mitra & paſtorali incedere, ſecus tamen extra illas, extra quas neque poſſunt mitram ante ſe facere deferri. Ita S. Congreg. apud eundem Pac. Jord. ſed vide infra *declar. S. Congr.* 17. Præterea non debet ſub mitra uti byrreto alterius coloris, quam nigri. Vide infra *d. declar.* 8.

3 ** In Provincialibus Conciliis, & Epiſcopalibus Synodis, ſi uſus Pontificalium ſit a Sede Apoſtolica conceſſus, uti poſſunt Mitris tantummodo aurificiatis, non tamen aureas, vel argenteas laminas habentibus. Clemens IV. in Decretali, *Ut Apoſtolicæ de Privile. in Sexto.*

4 Poteſt etiam Abbas tenere baldachinum, ſed ſine auro, & pompa, ter in anno ad ſummum, ſicut ter in anno poteſt Pontificaliter celebrare, cum uno tantum Diacono, Subdiacono, & alio in pluviali, licet non ſint damnandi, qui ad majorem Eccleſiæ decorem, majori utuntur pompa. Sex candelis uti poteſt, non ſeptem, qualiter poteſt Epiſcopus. Ita S. Rituum Congr. apud Pacem Jord. *de re ſacra loc. cit.* Vide declarationes infra *declar.* 3. & 8.

5 Ulterius Abbas benedictus, habet jus benedicendi paramenta, in quibus ſacra unctio non requiritur. S. Rit. Congr. ſup. cit. Tamb. *de jur. Abb. diſp.* 23. *q.* 1. *n.* 5. Suarez *de Religioſ. tom.* 1. *tr.* 8. *lib.* 2. *cap.* 30. ſed vide infra *declar. S. Congr.* 19. & 18. & Pacem Jord. *l. c. a n.* 54.

6 Pollutam Eccleſiam, aqua per Epiſcopum benedicta, reconciliare poteſt: imo ſi Epiſcopus diſtet per duas dietas, poterit ipſam aquam benedicere. Tambur. *l. c. diſp.* 23. *q.* 10. Pax Jord. *l. c. n.* 59. ubi Gavant.

Poteſt diſpenſare ſuper interſtitiis cum ſuis ſubditis, 7
quos ordinat ad minores. Riccius *in prax. tom.* 2. *p.* 4. *reſol.* 584. Tamburin. *de Jur. Abb. tom.* 2. *diſp.* 2. *q.* 12. & 13.

Non poteſt dare dimiſſorias non ſuis ſubditis. Idem 8
Ric. *reſol.* 585. *n.* 2. Pax Jordan. *l. c. num.* 63. ubi Sac. Cong. & alii.

Poteſt ordinare ad minores ſubditos Epiſcopi, cum 9
ejus dimiſſoriis. Zerola *in prax. p.* 1. *verb. Abbas.* Tambur. *de Jur. Abbat tom.* 2. *diſp.* 2. *q.* 7. apud quem plurimi. Barb. *Jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 17. qui afferunt aliquas declarationes Sacr. Congr. Riccius tamen *l. ſup. cit. reſ.* 585. contrariam ſequitur opinionem, & fatetur ita fuiſſe declaratum a S. Congr. & Rot. quæ citatur, illiuſque totus tenor allegatur & ponitur a Tambur. *de Jur. Abbat. tom.* 2. *diſp.* 2. *q.* 7. & illius rationes hic adducere placuit, nempe quia Concil. Trid. *c.* 10. *ſeſſ.* 23. reſtringere voluit facultatem Abbatum, quam habebant de jure communi conferendi ordines minores, etiam non ſubditis juxta *gl. in cap. Abbates. verb. tonſuram de privileg. in* 6. dummodo in illos Juriſdictionem quaſi Epiſcopalem obtinerent: voluit inquam Concil. Tr. reſtringere hanc facultatem ad ſolos Regulares ſubditos, & patet ex eo, quod Concil. *l. c.* prohibet, ne Abbates dimiſſorias clericis ſæcularibus, ut ab aliis ordinentur, concedere poſſint: cum enim ejuſdem ſit ordinare, & dimiſſorias dare *cap.* 1. *diſt.* 72. profecto adempta facultate dandi dimiſſorias, videtur etiam adempta facultas ordinandi: Neque refert, quod Epiſcopus det ejuſdem facultatem Abbati: nam ſicut Pontifex non poteſt dare licentiam ordinandi illi, qui ordinatus non eſt, ut tradit Innoc. *in cap. quanto de conſuet.* & fert communiſſima Theologorum; ita neque Epiſcopus per ſuas dimiſſorias poteſt dare facultatem Abbati, qui eadem ex diſpoſitione Concil. Trid. caret, & ideo conſecratio ſuffraganei, illi debet ab Epiſcopo delegari, qui alias fuerit capax. *cap. eadem de Offic. Ord.* Sic facultas audiendi confeſſiones committi non poteſt, niſi illi, qui habuerit capacitatem. Cum ergo Concil. Trid. hanc facultatem abſtulerit Abbatibus, ſequitur neceſſariò, etiam cum dimiſſoriis Epiſcopi hanc authoritatem fuiſſe ablatam: Quia hoc decretum Concilii eſt correctorium Juris communis (ut patet ex illis verbis „ *Non liceat impoſterum* „) ſed de Jure communi, ſicut Epiſcopi poterant delegare etiam Abbatibus, ut cum dimiſſoriis ordinarent ſuos ſubditos ſæculares, ergo ne Concilii decretum reddatur inutile, & ſuperfluum, concludendum eſt, illud aliquid ſuperaddere juri Communi, & ejuſdem juris diſpoſitionem immutare. Vide Pac. Jord. *de re ſacra lib.* 5. *tit.* 3. *n.* 60. (qui tamen utramque ſententiam probabilem judicat, in fin. cum Diana) qui ex eo maxime noſtram ſententiam confirmat, quod declarationibus ſacr. Congr. poſt decretum Urbani VIII. non ſit adhibenda fides, niſi in authentica forma, ſolim ſigillo, & ſubſcriptione Card. Præfecti, ac Secretarii ejuſdem, fuerint munitæ. Vide etiam Barb. *de Off.*

Epiſc.

Epiſc. alleg. 3. *n.* 11. quamvis hodie in iſtis Germaniæ partibus aliter ſervetur.

§. IV.

Abbas quoad jura quaſi Epiſcopalia.

1 Cum quidam Abbates habeant jura quaſi Epiſcopalia, & territorium ſeparatum ab Epiſcopo, ideo de iſtis hæc pauca notare placuit.

2 Abbas non præſumitur habere jura Epiſcopalia, niſi probetur, & oſtendatur privilegium Apoſtolicum, cum ſolus Papa illa poſſit concedere. Abb. *in cap. cum conting. nu.* 18. *de for. comp.* poſt Joan. Andr. *in cap. cum Epiſcopus de Off. Ord. in* 6. apud Rot. *deciſ.* 655. *p.* 3. *rec.*

3 Ita, ut an Abbas habeat juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, ſive plenariam in ſuos ſubditos, tam in ſpiritualibus, quam temporalibus, reſpiciat petitorium, & interim dum ſuper hoc cognoſcitur, Epiſcopus manutenendus ſit in ſua Juriſdictione, quam habet ex aſſiſtentia juris, ſtante maxime poſſeſſione. Rot. *deciſ.* 310. *p.* 4. *rec. tom.* 2.

4 Imo, ſi loca, vel perſonæ, in, vel ſuper quibus Abbas prætendit ſe habere juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, tam in ſpiritualibus, quam temporalibus v. g. in cauſis matrimonialibus, Confeſſariorum approbatione & aliis ſicut & in cauſis criminalibus, ſita ſint intra fines diœceſis Epiſcopi, hanc juriſdictionem Abbati contradicentis, tunc idem Epiſcopus habet pro ſe aſſiſtentiam juris. *cap. perſonæ* §. *fin. de privileg. in* 6. Caputq. *deciſ.* 306. *n.* 2. *p.* 1. & *deciſ.* 201. *p.* 2. Card. Mantic. *deciſ.* 322. *n.* 1. & 2. apud Rot. Rom. *deciſ.* 600. *p.* 4. *rec. tom.* 3. & *deciſ.* 340. *p.* 15. *rec.* Tamburin. *de Jur. Abbat. tom.* 1. *diſp.* 5. *q.* 8. *n.* 1. Ita ut Epiſcopus veniat manutenendus, etiamſi non probaverit poſſeſſionem. Rot. *l. c.* Verall. *deciſ.* 306. *p.* 1. & alii apud aliam Rot. *deciſ.* 655. p. 3. *rec.* Tambur. *l. c. n.* 2. maxime in cauſis matrimonialibus, approbationis confeſſariorum, & etiam criminalibus, in quibus habet aſſiſtentiam juris contra quoſcunque Prælatos ſe inferiores, etiam ex diſpoſitione S. Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 20. §. *ad hæc de reform.* & in ſpecie quoad approbationem confeſſariorum *in ſeſſ.* 23. *cap.* 15. *de reform.* & eſt textus *in Clement. dudum* §. *ac deinde* & ibi Vital. & alii *de ſepultur.* Rot. *deciſ.* 655. *p.* 3. *rec.* & *deciſ.* 600. *p.* 4. *rec. tom.* 3. ubi ſubditur, quod licet alias S. Congreg. Concil. Interpretum declaraverit, Concilium non tollere immemorabilem, quam forſan habet aliquis Abbas exercendi jura quaſi Epiſcopalia, tamen, dum cognoſcitur, an adſit hæc immemorabilis pro Prælato inferiori, idque per tres conformes, interim Epiſcopus ſit manutenendus. Et etiamſi adſint aliqui actus ad favorem Abbatis, per illos tamen non probatur poſſeſſio, aut quaſi juriſdictionis Abbatis in præjudicium Epiſcopi, non probata ſcientia, & patientia ejuſdem Epiſcopi, de cujus juriſdictione agitur. *L. ſi ego* §. 1. *ff. de public. L.* 2. & ibi Bald. *nu.* 1. *Cod. de Servitut.* & *acqu.* & alii apud Rotam *deciſ.* 560. & 655. *p.* 3. *rec.* Tambur. *l. c. num.* 17. qui *n.* 18. ſubdit hanc ſcientiam præſumi ex lapſu longi temporis. Et ad probandam poſſeſſionem in concurſu teſtium ſibi contrariorum, magis eſſet ſtandum teſtibus deponentibus pro Epiſcopo, ob aſſiſtentiam juris. Innoc. *in cap. auditis n.* 4. *verſ. hinc colligitur de præſcr.* Felin. *in cap. licet cauſam nu.* 9. *verſ.* & *ibi etiam de probat.* Gabriel. *de teſtib. concluſ.* 4. *num.* 29. & alii apud cit. Rot. *deciſ.* 560. *p.* 3. *rec.* de bis vid. infra *num.* 13.

5 Si tamen Abbas habeat revera juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, & territorium ſeparatum ab Epiſcopo, tunc poteſt in Eccleſiis ſibi ſubditis ea exercere, quæ Epiſcopus in ſua Diœceſi, & Diœceſani nomen aſſumit, per ea quæ tradit Abb. *in cap. ſicut venire num.* 3. *de exceſs. Prælat.* & *in cap. Joannes* 2. *de teſtamentis*. Rot. *deciſ.* 346. *p.* 1. *rec.* diciturque eſſe in dignitate conſtitutus, & omnia propemodum poſſe in ſuo territorio (Niſi particulari lege prohibeatur) quæ Epiſcopus in ſua Diœceſi.

6 Sic poteſt diſpenſare juxta tradita per Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 6.

7 Poteſt dare licentiam Concionatoribus ad concionandum in ſuo diſtrictu. Riccius in *prax. var. reſol.* 290. *part.* 2.

8 Poteſt remittere denunciationes in matrimonio. Idem Ric. *loc. cit. reſol.* 291. conferre minores ordines ſuis ſubditis. Grelinz. *conſ.* 142. Gratian. *diſcept. for. l.* 2. *c.* 212. Seraphin. *deciſ.* 467. Ciarlin. *contr. for. c.* 67. *n.* 28.

9 Poteſt dare dimiſſorias ſuis ſubditis, & licentiam Epiſcopo exercendi Pontificalia in ſuo diſtrictu, viſitare, exequi ultimas voluntates &c. Diana *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 211. Monet. *de commut. ult. volunt. c.* 5. Buard. *in Bullam Cœnæ l.* 3. §. 2. *q.* 8. Avila *de Cenſur. p.* 7. *diſp.* 10. *dub.* 10.

10 Limita, eundem non poſſe concedere licentiam extrahendi aliquem ex Eccleſia, etiam in delictis exceptis, & notoriis, ſed tunc recurrendum eſſe ad viciniorem Epiſcopum. Ambroſin. *de Immunit. c.* 11. Bonac. *de imm. q.* 7. Ciarlin. *l. cit. cap.* 10. *n.* 34. Rodriquez *quæſt. regular. tom.* 2. *q.* 50. Peregrin. *de immun. Eccleſ. c.* 14. Guazin. *ad defenſ. reor. def.* 1. *c.* 31. *n.* 4.

11 Neque poteſt habere oratorium privatum, niſi ſpeciale deſuper obtineat privilegium: ſecundum Dianam *p.* 9. *tr.* 1. *reſol.* 48.

12 Non poteſt diſpenſare ab irregularitatibus occultis. Suarez *de pœnis. diſp.* 30. *ſect.* 2. & *de Cenſur. diſp.* 41. *ſect.* 2. Riccius *in prax. irregul. reſ.* 465. *part.* 1. Garz. *de benef. p.* 7. *c.* 11. *n.* 13. *ubi DD.*

13 Et quia ſuperius diximus, Epiſcopum eſſe in ſua poſſeſſione Juriſdictionis manutenendum, donec oſtendatur privilegium, aut immemorabilis conſuetudo in contrarium, ideo notandum eſt primo, quod ad impediendam manutentionem Epiſcopo, non ſufficiat allegare privilegium jura quaſi Epiſcopalia, aut exemptionem Abbatibus concedens, ſed neceſſarium eſt illud exhibere, quod ſit in forma probanti, & ad præſcribendum ſufficiens: *d. cap. cum perſonæ* §. *nos volentes* & §. *fin. de privileg. in* 6. Tambur. *de jur. Abb. tom.* 1. *diſp.* 15. *q.* 8. *apud quem alii*. qui tamen Tambur. *n.* 3. *in fine* ſubdit & allegat unam Rot. Rom. in contrarium, & interim poterit Epiſcopus ordinarius in eoſdem libere juriſdictione ſua uti. Tambur. *l. c. q.* 6.

14 Notandum ſecundo, Epiſcopo non dari manutentionem ſupra dictam, quando Abbas reperitur in quaſi poſſeſſione exercendi juriſdictionem. Abb. *in cap.* 1. *n.* 4. & 8. *ut lit. pendent.* Mareſcott. *var. reſol. lib.* 1. *cap.* 11. *n.* 21. Tambur. *l. c. n.* 6. quod maxime procedit, ſi una cum poſſeſſione concurrat privilegium exemptionis, ita tamen, ut hæc poſſeſſio abſque privilegio utpote habens reſiſtentiam juris, niſi eſſet longæva & conſiderabilis, non ſufficeret ad manutentionem obtinendam. Tambur. *l. c. n.* 9. *ſeqq.* quamvis illa poſſeſſio eſſet ſufficiens ad offuſcandam juris aſſiſtentiam Epiſcopi, ita ut tunc relicto judicio poſſeſſorio, deveniatur ſtatim, juxta ſtylum Rotæ, ad merita cauſæ, niſi etiam Epiſcopus doceret de aliquibus actibus poſſeſſoriis, quia tunc ipſe non Abbas eſſet manutenendus. Vid. Tambur. *l. c. a n.* 14. nec Epiſcopus opus habebit probare illos actus fuiſſe factos cum ſcientia & patientia Abbatis, cum habeat pro ſe aſſiſtentiam juris, quæ relevat ab onere talis probationis.

15 Ut autem privilegia S. Pontificis Abbatibus ſuffragentur, ad effectum exercendi plenariam juriſdictionem in Populum & clericos ſæculares (quidquid ſit reſpectu ſuorum monaſteriorum, & degentium in eis) debet per Abbatem oſtendi, ſibi fuiſſe per Papam conceſſam juriſdictionem quaſi Epiſcopalem cum ſeparatione territorii, a Diœceſi Ordinarii, & quod ipſe ſe gerat tanquam Epiſcopus. Ita Rot. *deciſ.* 340. *p.* 15. *rec.* quæ teſtatur ita fuiſſe pluries in illo S. Tribunali deciſum.

16 Ubi enim Abbates habent territorium ſeparatum, tunc illud territorium dicitur eſſe nullius diœceſis, ita ut nec in diœceſi nec de diœceſi alterius cenſeri poſſit, ſed eſt propria Abbatis Diœceſis, & per ſe, reſpectu cujus ipſi Abbates Diœceſani vocantur. *Gl. in clem.* 1. §. *volumus in verb. Diœceſani* & ibi Card. *in* 4. *quæſt. n.* 2. & alii apud Rot. *deciſ.* 324. *p.* 1. *rec.* nec ſubjacent amplius ordinariæ juriſdictioni Epiſcopi. Tambur. *de Jur. Abb.* p. 2. *diſp.* 2. *q.* 26. cum aliis relatis a Rota *deciſ.* 225. *p.* 13. *rec. n.* 5. Interim tamen, præſumptio ſemper generalis eſt, quod Eccleſiæ ſitæ ſint in aliqua diœceſi, donec probetur Abbatem habere territorium ſeparatum. *Cap. omnes* 16. *q.* 7. Rot. *deciſ.* 220. *p.* 9. *rec. tom.* 1. plurimi apud Tambur. *l. c. diſp.* 15. *q.* 9. *p.* 1. Hujuſmodi vero territorium ſeparatum ſolus Papa concedere poteſt ex privilegio ſpeciali, ad quem ſolum ſpectat, ut partem ſeparet a Diœceſi. Hoſtienſ. *in c. cum contingat n.* 1. *de for. comp.* & ibi Butr. *n.* 11. *verſ. de conſuetudine autem*. Panorm. *n.* 18. & alii apud Rot. *d. deciſ.* 324. & vide de his etiam ſtatim infra *in* §. *ſeq.*

An

17 An autem Abbas poſſit præſcribere certam partem Diœceſis cum territorio ſeparato, excludendo prorſus Epiſcopum in illo loco ab exercitio jurium Epiſcopalium? affirmativam cum Archidiac. *in c. cum Epiſcopus n.2. verb. per alium de Off. Ord. in* 6. & ibi Joan. Andr. *ſub n.* 1. & aliis pluribus docet Tambur. *de Jur. Abb. p. diſp.* 15. *q.* 9. verum contrariam tuetur Rot. *in una Coſtantienſis Juriſdictionis Mercurii* 18. *Maii* 1611. quæ eſt in ordine *deciſ.* 324. *p.* 1. *rec. edit. Venet.* maxime quando agitur de territorio in genere, an præſcribi poſſit (quidquid ſit, quando ageretur ſolum ad effectum manutentionis, & negaretur territorium eſſe in Diœceſi Epiſcopi) ex quo eſſet monſtruoſum, quod duo capita inſurgant in eodem corpore, quod natura abhorret, & jus reſpuit, atque ideo præſcriptio fieret irrationabilis, & circa ea, quæ de ſui natura præſcribi non poſſunt, in quibus præſcriptio etiam immemorabilis locum non habet. Et poſt Hoſtienſ. Butr. Abbat. Bellam. citat etiam Gabr. *de præſcr. concl.* 1. *n.* 8. *&* 36. *& in una Saliſburgenſis Juriſdictionis Mercurii* 1. *Julii* 1643. quæ ordine eſt *deciſ.* 220. *p.* 9. *rec. to.* 1. *edit. Vent. n.* 29. ubi dicitur, quod territorium ſeparatum & diſtinctum non valeat acquiri, niſi ex ſolo privilegio.

18 Epiſcopus autem non eſt judex competens, cum dubitatur an privilegia exemptionum a S. Pontifice conceſſa ſint valida, ſed ſolus S. Pontifex: ſed interim dum præfatus S. Pont. conſulitur, Epiſcopus Ordinarius utitur jure ſuo, niſi Abbas ſit in poſſeſſione, de quo vide Tambur. *de jure Abb. to.* 1. *diſp.* 15. *q.* 6. & ut ſupra.

§. V.

Abbas quoad exemptionem, & etiam quoad ſubjectionem Epiſcopo debitam.

1 Supra in paragrapho antecedenti aliqua notavimus de Abbatibus exemptis nullius diœceſis, utpote habentibus territorium ſeparatum, & propriam Diœceſim cum juribus quaſi Epiſcopalibus, qui etiam, ideo ipſi etiam Diœceſani appellantur. Juxta Card. *in clem.* 1. §. *volumus q.* 4. *n.* Tambur. *de Jur. Abbat. p.* 2. *diſp.* 15. *q.* 9. Nunc aliqua notanda ſunt de Abbatibus exemptis, qui territorium ſeparatum non habent, ſed ſunt in alterius Diœceſi: Ut *ex cap. cum Epiſcopi de off. ord. in* 6. Tambur. *l. c. n.* 2. quatenus nempe, & in quibus ipſi dependeant ab Epiſcopo, in cujus Diœceſi ſunt, tam quoad juriſdictionem, quam quoad legem Diœceſanam. Et quidem

2 Notandum eſt primo, quod privilegium exemptionis non facit, ut loca exempta ſint extra Diœceſin, & conſtituant territorium ſeparatum, niſi a S. Pont. exemptionem concedente, id expreſſe exprimatur: licet enim non ſint de Diœceſi, tamen remanent, & ſunt in Diœceſi, *cit. cap. cum Epiſcopus* & ibi Franc. *in* 2. *notab.* & Gemin. *n.* 3. *de Off. ord. in* 6. *c.* 2. & ibi DD. *de conſtit. eod. lib.* Gl. *in clem. frequens in verb. primi anni de privileg.* Anchar. *in cap. poſtulaſti. n.* 45. *de for. comp.* Felin. *in cap. grave n.* 2. *de off. Jud. ord.* & alii apud Rot. *deciſ.* 324. *p.* 1. *rec. per tot.* Tambur. *de Jur. Abbat. tom.* 1. *diſp.* 15. *q.* 9. apud quem alii; cum illud exemptionis privilegium, ſolum eximat a ſubjectione, non autem a ſituatione, & denominatione. Vital. *in clem.* 2. *n.* 44. *de privil.* Tambur. *l. c.* ita ut quælibet Eccleſia cenſeatur eſſe in aliqua diœceſi, ut ſupra §. *antec. n.* 15. notatum eſt: & cenſeatur eſſe in illa diœceſi, cujus finibus magis adjacet ad tex. *in* §. *inſula ll. .. inſt. de rer. diviſ. L. adeo* §. *inſula ff. de acquir. rer. dom.* cum multis. Tambur. *l. c. n.* 6.

3 Et quod privilegium exemptionis non faciat, quod loca exempta ſint extra diœceſin, maxime procedit, ſi illud privilegium non eximat loca, & caſtra, ſeu populum alias ſpectantem, ſeu ſpectantia ad monaſterium exemptum: tunc enim exempti dicuntur habere tantum juriſdictionem in perſonis, & non in locis, cum remaneant in Diœceſi Epiſcopi, atque ita ſub illius juriſdictione. *cap. per exemptionem* ubi Gemin. *n.* 5. Franc. & Anchar. *de privileg. in* 6. & alii. Rot. *deciſ.* 324. *p.* 1. *rec. n.* 6. ubi docet, quomodo authores contrarii intelligendi ſint. Tambur. *l. c. n.* 3. *&* 4.

4 Notand. ſecundo, quod, ſi inveniretur exemptio facta monaſterii cum illius membris, tam ſæcularibus, quam ſpiritualibus, quæ Abbas pro tempore poſſidet, & impoſterum tam ipſe, quam ſucceſſores acquiſituri ſunt, non per hoc cenſerentur exemptæ etiam Eccleſiæ ſpectantes ad dictum monaſterium, ſi illi non fuerint unitæ pleno jure; cum alias Monaſterii membra dici non poſſent: & pars conſiderari non poteſt, niſi reſpectu totius, non obſtante quod in locis, ubi dictæ Eccleſiæ ſituatæ ſunt, Abbas habeat, & exerceat juriſdictionem temporalem, cum illa nihil habeat commune cum territorio, & juriſdictione ſpirituali: ut not. *in clem.* 1. *de exceſſ. Prælat. & clem.* 1. ubi Imol. *de reſcript.* Hoſtienſ. *in cap. ſuper eo n.* 3. *de paroch.* & *in cap. querimonia de Jurepatr.* & alii apud Rot. ſæpe cit. *n.* 9. *&* 10. *& deciſ.* 220. *p.* 9. *tom.* 1. ubi etiam additur, quod quando donatur a laico aliquod territorium Eccleſiæ, non per hoc cenſeatur donata juridictio ſpiritualis, ob illius incapacitatem laicorum.

Notandum tertio, quod cum Epiſcopus habeat fundatam intentionem, exercendi juriſdictionem in omnes Eccleſias, & ſubditos exiſtentes intra fines ſuæ Diœceſis: *cap. cum perſonæ de privileg. in* 6. *cap. conquerente de off. ord.* Barboſ. *de Off. & poteſt. Epiſc. p.* 3. *alleg.* 127. *nu.* 23. & alii apud Rot. *deciſ.* 340. *nu.* 1. *p.* 15. *rec.* Mareſcott. *var. reſol. lib.* 2. *cap.* 15. Rot. *deciſ.* 220. *p.* 9. *rec. tom.* 1. Tambur. *de Jur. Abb. tom.* 1. *diſp.* 15. *q.* 1. *n.* 2. & alii; ita ut manuteneatur ob aſſiſtentiam juris, ut ſupra §. *antecedenti* notavimus: Ideo Abbas prætendens exemptionis privilegium, illud debet plene & concludenter probare: ita cum multis Rot. *deciſ.* 340. p. 15. *rec.* Tambur. *l. c. q.* 5. ubi tradit etiam modum probandi tale privilegium. Cum de jure communi omnes Monachi Epiſcopo ſubſint, ex quo tota poteſtas ordinaria eodem jure communi in propria diœceſi ſit penes Epiſcopum. *Cap. omnes Baſilicæ & cap. domus* 16. *q.* 7. *&* 10. *q.* 1. *per tot.* Tambur. *l. c. q.* 2. 5

Notand. quarto, quod, quando Eccleſia eſt in Diœceſi Epiſcopi, nec probatur habere territorium ſeparatum, generaliter omnia, quæ per privilegia exemptionis Epiſcopo expreſſe non adimuntur, illi cenſeantur reſervata, & remaneant ſub ejus juriſdictione. Ancharan. *cap. poſtulaſti nu.* 45. *ante medium verſic. quod probo de for. compet.* Rot. *deciſ.* 324. *p.* 1. *r c. n.* 5. 6

Sic ſub generali exemptione, non comprehenditur exemptio a viſitatione. Mareſcott. *var. reſol. lib.* 2. *cap.* 15. *n.* 2. *&* 3. Gratian. *diſcept. for. diſcept.* 870. *n.* 7. Lotther. *de re benef. lib.* 1. *q.* 25. & alii apud Rot. *deciſ.* 220. *p.* 9. *rec. tom.* 1. 7

Notan. quinto Epiſcopum dupliciter Abbatem ſibi ſubditum habere poſſe: nempe lege diœceſana, & lege juriſdictionis. *cap. dilectus de off. jud. ord.* Tambur. *de jur. Abbat. tom.* 1. *diſp.* 15. *q.* 7. *n.* 1. In lege Diœceſana continentur hæc: nempe convocatio ad ſynodum, & ad exequias ſolvendas clerico: exactio quartæ funeralis, ſicut & decimarum: charitativum ſubſidium, Cathedraticum, & alia, de quibus Tambur. *l. c.* In lege autem juriſdictionis, continentur commiſſio, deputatio, & approbatio ad curam animarum, punitio delictorum, conſecratio Eccleſiarum, altarium, veſtium &c. conſecratio Virginum, confectio chriſmatis, cæteraque ſpectantia ad Sacramenta: de quibus *in cap. conquerente* §. *præcedenti de off. ord.* & Tambur. *l. c.* his breviter prænotatis, Sit 8

Concluſio prima: de Jure communi Abbates, & cæteri Regulares, ſunt exempti a lege Diœceſana. *cap.* 1. 10. *q.* 1. *cap. inter cætera*, 10. *q.* 3. *& cap. quam ſit*; 12. *q.* 2. *& cap. placuit*, 17. *q.* 1. Tamburin. *de jure Abb. tom.* 1. *diſp.* 5. *q.* 7. 9

Concluſio ſecunda, de jure communi Abbates non ſunt exempti a lege Juriſdictionis. DD. in *cap. dilectus de off. Ord.* Abb. *in cap.* 1. *de ſtatu Monach.* Cockier *de Juriſd. ord. in exempt. p.* 1. *q.* 16. *n.* 1. Azor. *inſt. Moral. p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 32. *q.* 2. Tambur. *l. c.* 10

* Concluſio tertia. Ubi Abbas, aut Superior Regularis ſuam probat juriſdictionem Epiſcopalem, & Temporalem in Parochos, & Parochianos; & contra Epiſcopus probare nequit ampliorem in eoſdem juriſdictionem ex alio capite ſibi acquiſitam fuiſſe, abſtinere omnino debet Epiſcopus tam a viſitatione, quam ab alio quocunque juriſdictionis actu in hujuſmodi Parochos, & Parochianos. Bened. XIV. Conſtitut. *Firmandis*. §. 12. 11

Concluſio quarta. Abbates aliqui per ſpeciales ſummorum Pont. conceſſiones, ab utraque lege immunes exiſtunt. Ita Tamb. *l. c.* 12

Limitatur tamen primo hæc concluſio, in omnibus concernentibus curam animarum, & adminiſtrationem 13

Sa-

Sacramentorum, quam Abbates in ſæculares exercent: tunc enim quomodolibet Abbates ſint exempti, ſubjiciuntur omnimodæ Juriſdictioni, viſitationi, & correctioni ordinariorum: Ut ex conſtit. Gregor. XV. *la.* 18. *Bullari tom.* 4. apud Rot. *deciſ.* 220. *pag.* 9. *rec. tom.* 1. Concil. Trident. *Seſſ.* 25. *de Regular. cap.* 11. atque ita ſubjiciuntur in curam animarum concernentibus etiam viſitationi, quæ comprehenditur ſub cura animarum. Felinus *in cap. ſuper litteris num.* 20. *de reſcript.* Lotther. *de re benef. lib.* 1. *qu.* 25. *num.* 26. *ſeq.* & alii apud Rot. *deciſ.* 220. *p.* 9. *rec. tom.* 1. Tambur. *l. c. diſp.* 15. *q.* 7. imo ex verbis dictæ Conſtitutionis Gregor. 15. comprehendi etiam Abbates habentes juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, firmat Lotther. *l. c.* apud Rot. *cit. deciſ.* 220. qui Regulares, exercentes curam animarum perſonarum ſæcularium, etiamſi ſint per eorum amovibiles per ſuos Abbates, tamen ad illam deputari per eoſdem non poſſunt, niſi accedente Epiſcopi conſenſu, & prævio examine ex præcepto Concil. Trid. *d. ſeſſ.* 25. *de Regular.* Tambur. *l. c. q.* 7. *n.* 46. qui tamen *n.* 48. ſubdit, regulares curam animarum in perſonas ſeculares exercentes, ſi delinquentes reperiantur, non eſſe ab Epiſcopo puniendos, ſed ſuis ſuperioribus Regularibus ad hunc effectum tradendos, Sed de hoc infra ſuo loco tractabimus.

14 Eccleſiæ ipſæ tamen Monaſteriorum exemptorum, ſicut & ipſa monaſteria exempta, viſitari ab Epiſcopo non poſſunt, nec Tabernaculum, aut alia hujuſmodi monaſteriorum exercentium curam animarum perſonarum ſæcularium, ſed ſolum huic poteſtati ſunt ſubjectæ aliæ Eccleſiæ, ſeu capellæ monaſterio exempto annexæ. Tambur. *l. c. num.* 50. ubi allegat Sac. Congr. Cardinalium ex Quaranta *in ſum. Bullar. verb. privilegia Regularium & alios.*

15 Sic etiam ſecundo limitatur prædicta concluſio quoad approbationem ad confeſſiones: Nam Regulares Sacramentum pœnitentiæ exercere non poſſunt, niſi ab Epiſcopo prævio examine approbentur. Ex Concil. Trid. *Seſſ.* 23. *cap.* 15. *de reform.* Tambur. *l. c. q.* 7. *n.* 15.

16 Tertio limitatur in cauſis matrimonialibus, in quibus etiam exempti, ſubduntur Epiſcopo. Concil. Trid. *Seſſ.* 24. *de reform. cap.* 20. *§. ad hæc*; niſi habeant juriſdictionem privative quoad Epiſcopos, vel ſaltem immemorabilem pro ſe: ita Tambur. *l. c. n.* 37. ut ſupra.

17 Quarto limitatur in cultu feſtorum: nam dies feſti, quos in ſua diœceſi Epiſcopus obſervandos mandaverit, tenentur obſervare etiam exempti. Concil. Trid. *Seſſ.* 25. *cap.* 12. *de Regular.* quod tamen quomodo intelligendum ſit, vide Tambur. *l. c. n.* 18.

18 Quinto limitatur in ſuſceptione ſacrorum ordinum (quidquid ſit de quatuor minoribus ordinibus, de quibus ſupra meminibus) quos Regulares etiam exempti ſuſcipere debent a proprio Epiſcopo. Tambur. *l. c. n.* 14.

19 Sexto limitatur in materia indulgentiarum, nam non poſſunt illas publicare, quas a S. Pontifice impetrarunt, ſine ordinarii licentia. Barb. *de off. & poteſt. Epiſc. alleg.* 105. *n.* 69. Tambur. *l. c.*

20 Septimo limitatur in cauſa hæreſis, nam in illa omnes exempti Epiſcopo ſubſunt: *cap. ad abolendam §. fin. de hæret. cap. ut officii §. denique de hæret. in* 6. Tambur. *l. c. n.* 25.

21 Plura de hac materia, an & quando Abbates ſeu Regulares etiam exempti Epiſcopo ſubſint, vid. cit. Tamb. *tom.* 1. *diſp.* 15. *q.* 7. *per totam* & paſſim tota *diſp.* 15. & plura etiam infra in verb. *Regulares.*

22 Et quia ſupra concluſione prima, & tertia, diximus, Abbates ſeu Prælatos immunes eſſe a lege diœceſana Epiſcopi, tamen limitatur prædicta concluſio, quando Monaſteria Regularium habent parochias, Eccleſias, ſeu capellas, in quibus Abbates, per ſe, vel per Vicarios exercent curam animarum: nam illo caſu, tenentur etiam ad ſubſidium Charitativum, & ad omnia quæ ſunt legis Diœceſanæ, cum Monaſteria Regularium in reſpicientibus curam animarum, neque a lege juriſdictionis, neque a lege Diœceſana ſint exempta. Innoc. in *cap.* 1. *n.* 4. Butr. *reg.* 2. & Abbas *n.* 5. *de ſtat. Monach.* Guilielmus de Monte Lauduno in *clem. frequens n.* 5. *in verb. ſubſidia de exceſſ. Prælat.* & alii apud Rot. coram Penia *deciſ.* 445. *edit. Venet. n.* 7. & 8. Barboſ. *de off. & poteſt. Epiſc. alleg.* 87. *n.* 46. etiamſi monaſteria ſint exempta, ſi enim habeant populum non exemptum, tunc ratione illius tenentur ad ſubſidium charitativum. Bellencin. *de ſubſ. charit. q.* 32. *n.* 5. *verſic. & pro talibus.* Cochier. *de juriſd. Ordinarii in exemptos q.* 2. *num.* 2. Barboſ. *l. c. n.* 47. niſi ſint exempta in capite & in membris. Gomezius in *tr. de ſubſid. charit. q.* 29. *n.* 22. & quamvis Tambur. *de jure Abb. tom.* 3. *diſp.* 10. *q.* 4. credat prædicta intelligenda eſſe de Eccleſiis, quæ non ſunt unitæ monaſteriis privilegiatis, & exemptis, non autem de Eccleſiis unitis monaſteriis privilegiatis, & exemptis, etiamſi habeant populum non exemptum, tamen, quia tantum putative loquitur, & neminem citat, non erit per hoc recedendum a prædictis. Cum enim ſubſidium charitativum perſolvi debeat, non ob Monaſteria, neque ob illorum Eccleſias, ſeu capellas directe, ſed ob curam animarum in populum non exemptum, ut conſtat *ex DD. cit.* & ratione curæ animarum, tam Monaſteria, quam illorum capellæ Epiſcopis tam quoad legem Juriſdictionis, quam quoad legem Diœceſanam ſubjecta ſint, ut ſupra notavimus, ſequitur, quod quæcunque illæ capellæ ſint, & quibuſvis Monaſteriis unitæ demum ſint, teneantur Abbates propter illas ad ſubſidium charitativum, & alia onera Epiſcopalia Epiſcopo perſolvenda; ſicut etiam comparere ad ſynodum, de quo infra in collectaneis.

Sic etiam, etiamſi, juxta ſententiam cit. Tambur. *tom.* 1. *diſp.* 15. *q.* 16. contra Hoſtienſ. Monaſteria & Eccleſiæ, ac loca exempta, canonicam portionem, quæ alias Epiſcopo debetur de legatis factis piis locis, juxta *Can. de his*, 10. *q.* 1. *cap. decernimus & Can. conſtitutum*, 16. *q.* 1. ſolvere non debeant, tamen ſi Monaſterium, vel Eccleſia exempta, habet capellas NB. vel populum non exemptum, tunc tenetur Epiſcopo ad eam portionem ſolvendam de legatis relictis illis capellis non exemptis per tex. in *cap. ex ore de privileg.* Inn. & Joann. Andr. *in cap. in noſtro de ſepultur.* Lap. *tract. de Canonica Epiſc.* §. *quia n.* 6. *verſ. ſecundo quæritur.* Barb. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 86. & alii apud Tambur. *l. c. n.* 5. 23

Et vice verſa: ſi Monaſterium ab Epiſcopi juriſdictione exemptum, habet Parochos non exemptos, tenetur Epiſcopo dare canonicam portionem de legatis dicto Monaſterio factis ab aliquo de dicta parochia. Ubald. *p.* 2. *cap.* 4. *q.* 10. Tambur. *loc. cit.*

Etiam, quamvis Abbates & Regulares ſint immunes de jure communi a lege Diœceſana, tamen tenentur Epiſcopo Ordinario, vel Parochis, ſolvere quartam funeralem, *clem. dudum* §. *verum de ſepult.* niſi ſpeciali privilegio exempti ſint. Tambur. *l. c. tom.* 1. *diſp.* 15. *q.* 16. *n.* 4. & 8. quem vide, & etiam infra in verbo *quarta funeralis.* 24

An autem, qualiter & quando Abbates ſeu Regulares teneantur ſolvere decimas? Vide Tambur. *l. c. q.* 18. *per totam*, & infra in verbo *Decimæ.*

A B B A S.

Collectanea aliqua.

Abbas: *Vide etiam in verbo Prælatus, Monaſterium, Regulares, Electio, Monachus.* 1

Abbas, venit etiam appellatione Monachorum & Regularium, quia per aſſumptionem ad Abbatiam, non deſinit eſſe Monachus, & Religioſus *cap. ult. extr. de Simon. cap. ex ore de privileg.* Tambur. *de Jure Abbat. tom.* 1. *diſp.* 1. *q.* 7. & ideo privilegia favorabilia conceſſa religioſis, extenduntur etiam ad eorum Abbates. Tambur. *l. c. diſp.* 16. *q.* 3.

Limitatur tamen in materia odioſa, quia tunc appellatione Monachorum non venit. *cap. ſtatutum, cap. licet. can. de elect. in* 6. Tamb. *l. c. n.* 5.

Abbas, ſi Abbatiæ renunciare velit, debet renunciare in manibus ſuperioris, poteſtatem habentis confirmandi, vel deſtituendi, non autem Capituli, vel Conventus, alias renunciatio eſt nulla, nec poteſt Capitulum in vim illius venire ad novam electionem, Navar. *conſ.* 2. *de renunciat.* Tambur. *l. c. diſp.* 13. *q.* 1. Et renunciatio facta in manibus non habentis poteſtatem confirmandi &c. eſt nulla, nec ullum affert renuncianti præjudicium etiam quoad poſſeſſionem, Rebuff. *de pacif. poſſeſſ. n.* 311. Tambur. *l. c. n.* 9.

Promotus ad Abbatiam, non poteſt renunciare beneficia, quæ ante promotionem poſſidebat, ad favorem alterius, 3

Digitized by Google

terius, cum illa, ſtatim poſt adeptam pacificam Abbatiæ poſſeſſionem, vacent ipſo Jure. Oldr. *conſ.* 14. Panorm. *in cap. quanto de off. Ord.* Gigas *de penſion.* q. 36. *n.* 50. & alii apud Tambur. *l. c. n.* 17.

4 Abbas, qui ſuo muneri ſponte ceſſit, vel ab eo ſine culpa depoſitus fuit, habet primum locum poſt Abbatem ſucceſſorem in choro, & conventu, in memoriam priſtinæ dignitatis. Joan. de Imola *in Clem. ne in agro de ſtat. Monach. verſ. in ultima quæſt.* Felin. *in cap. quæ in Eccleſiarum col.* 38. *n.* 81. *de reſcr.* Tambur. *l. c. diſp.* 13. *q.* 4. *num.* 6. ſecus vero ſi fuit depoſitus propter aliquod delictum. *L. Judices Cod. de dignit.* Tambur. *l. c.*

5 Abbates, & Prælati Epiſcopo inferiores, non exempti, non poſſunt recipere reſignationes beneficiorum, niſi hanc facultatem præſcripſerint juxta Zabarel. *in clem.* 1. *ſub num.* 16. *verſ. aliquando de renunciationibus*. Butr. *in cap. quod in dubiis num.* 7. *de hæret.* Pariſ. *de Reſignat. benef. lib.* 7. *q.* 10. *num.* 9. Tambur. *l. c. diſp.* 13. *q.* 8. *num.* 3. & hoc procedit, etiamſi Abbas præſcripſerit jus conferendi beneficia, nam hæc præſcriptio non eſſet extendenda ad jus recipiendi reſignationes, ob regulam, tantum præſcriptum, quantum poſſeſſum. *Gl. in cap. auditis de præſcr. in verb. interruptione*. Tambur. *l. c.* niſi tamen Abbates ſint exempti, & habeant juriſdictionem quaſi Epiſcopalem: tunc enim, ſicut habent jus inſtituendi, ſeu ex juſtis cauſis, etiam invitos deſtituendi in beneficio, ſicut poſſunt Epiſcopi, ita etiam jus habent recipiendi reſignationes: ita cum Butr. *in cap.* 2. *n.* 3. *de in integr. reſt. & in cap. ad audientiam n.* 6. *de his quæ vi met. cauſ. fiunt* & aliis docet Tambur. *l. c.* ſi tamen reſignatio fiat libere, non autem ad favorem, cum tunc fieri debeat coram Papa. Garz. *de benef. p.* 11. *cap.* 3. *num.* 152. apud Tambur. *l. c.* ubi docet, idem dicendum eſſe etiam de permutationis beneficiorum receptione. Dictum eſt autem, niſi Abbates habeant juriſdictionem quaſi Epiſcopalem: nam illa deficiente, Abbates, etiam alias exempti, non poſſunt reſignationes, aut permutationes beneficiorum recipere. Ut ex Leſſ. Azor. & aliis docet Tambur. *l. c.*

6 Ex privilegio Abbatibus conceſſo, uſus mitræ, annuli, ac baculi paſtoralis, non infertur, ad juriſdictionis conceſſionem, neque ad exemptionem: cum privilegium uſus mitræ, & annuli, ac baculi paſtoralis, detur in honorem Eccleſiæ, & non in amplitudinem officii. Rot. *deciſ.* 709. *n.* 4. *p.* 4. *diverſ.* apud Tambur. *l. c. diſp.* 15. *q.* 5.

7 Abbati non licet mitram, Baculum paſtoralem, & alia Pontificalia deferre, niſi in locis ſuæ Juriſdictionis. Tambur. *l. c. diſp.* 21. *q.* 3. ſicut neque dum adeſt Epiſcopus, nam tunc Abbas tanquam ejus inferior, mitram, & alia inſignia, ſibi ex privilegio competentia, dimittere debet. Joan. Andr. *in cap. cum contingat. de ætat. & qualit.* Tambur. *l. c.* Et in propria Eccleſia, præſente Epiſcopo ſedere debet in ſede inferiori, ſive a ſiniſtris Epiſcopi. Tambur. *l. c. q.* 8. *diſp.* 21.

8 Poſſunt tamen pontificalia exercere, in aliis monaſteriis aut locis ab ordinariorum juriſdictione exemptis, ſi ab eorum Prælatis invitentur: ita Tambur. *l. c. q.* 6. ſed contrarium ſtatuit Sact. Congreg. ut infra *declar.* 10.

9 Abbas non poteſt de jure communi, præſente Epiſcopo, aut alio majore Prælato ſolemniter populo benedicere, poteſt tamen ex privilegio, de quo vide Tambur. *l. c. q.* 9.

10 Abbas non poteſt conſecrare Eccleſias, etiamſi ſint Abbatiales & Regulares, ſed hoc ſpectat ſolum ad Epiſcopum Ordinarium, etſi eſſent exemptæ, quod ſi ordinarius abſque juſta cauſa illas conſecrare recuſaret, quilibet alius Epiſcopus id facere poterit. ita Tambur. *l. c. diſp.* 23. *q.* 7. *&* 8. qui tamen *q.* 9. dicit, poſſe Abbatem, Eccleſias, cœmeteria, capitula, & oratoria propriæ congregationis ſolemniter benedicere, & hoc ex privilegiis eiſdem conceſſis.

11 Abbates exempti, de jure communi, ad ſynodum diœceſanam accedere non tenentur. *cap. ex ore & ibi.* Panorm. *n.* 1. *de privil. Gl. cap. ut Apoſtolicæ verb. videtur, & cap. exemptione, verb. curam, de privileg. in* 6. Tambur. *l. c. diſp.* 24. *q.* 4.

Limitatur tamen, niſi adſit conſuetudo, ut ad ſynodum vocentur. *can. ſin.* 18. *q.* 2. vel niſi habeant capellas, aut Eccleſias parochiales, cum cura animarum, etiamſi ſint Monaſterio exempto annexæ, quia tunc etiam exempti tenentur ad ſynodum accedere per ſe; vel per Capellanos ſuos ad dictam curam animarum expoſitos. Per tex. *in cap. ex ore de privileg. & cap.* 1. juncta Gl. *in verb. inſt. cod. in* 6. Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 2. Tambur. *l. c. n.* 4. *ſeqq.*

Ita etiam ad ſynodum comparere tenentur, ſi citentur, vel adverſus illos opponantur querelæ in iis caſibus, in quibus Epiſcopus contra ipſos procedere poteſt, ordinaria, vel delegata juriſdictione. *can. propter. diſt.* 18. Tambur. *l. c.*

** Abbates, aliique Prælati inferiores juriſdictionem 12
Ordinariam habentes, Limina Apoſtolorum ſtatutis temporibus viſitare, & Eccleſiarum ſuarum ſtatum exponere debent. Benedic. XIV. Conſt. *Quod ſancta.* §. 5.

Abbas qui eſt vere talis, non autem tantum com- 13
mendatarius, ut dicit Zerola *in prax. verb. Abbas*, habet poteſtatem conferendi minores ordines ſuis ſubditis: ut docet Rodericus a Cunha, & alii apud Tanbur. *l. c. tom.* 2. *diſp.* 2. *q.* 1. etiam ſine Epiſcopi examine. Navar. *conſ.* 14. *de privileg.* Zerol. *in praxi p.* 1. *verb. Abbas*. Cum iſtis tamen tribus conditionibus. Primo, quod ſit Sacerdos, cum hæc collatio ſit actus Ordinis, qui proinde exerceri non poteſt ab eo, qui caret ordine. Ex *L. ſi univerſa Cod. de legat. cap. quod autem de Jure patr.* Secundo, ut propriis Monachis conferat, & tertio, quod ſit benedictus: quamvis hæc tertia conditio ob privilegia a SS. Pontificibus conceſſa, hodie non ſit neceſſaria; ut docet Tambur. *l. c. q.* 3. Zerola in praxi *p.* 1. *&* 2. *verb. Abbas*.

Abbas non poteſt poteſtatem, quam habet ordinandi 14
ſuos Monachos, aliis delegare, ſed ſi ipſe ordinare aut nolit, aut non poſſit, debet eos mittere ad Ordinarium, qui alias poteſtatem ordinandi habet, nec per hoc cenſetur dicto Ordinario facultatem hanc ordinandi demandare, aut delegare, ſed tantum committere, aut licentiam dare ordinandi ſuos Monachos. *Cap. aqua de conſecr. Eccl. vel Altaris, can. presbyteri diſt.* 68. Tamburin. *l. c. q.* 4. dixi: ut debeant tunc mitti ad Epiſcopum ordinarium, quod tamen limitatur, ſi ſedes Epiſcopalis diœceſis vacaret, aut in illa ordinationes non haberentur, forſan ob abſentiam Ordinarii, quo caſu Monachi poſſent a quocunque Epiſcopo ordinari juxta Tambur. *l. c. q.* 18.

Hinc, etiamſi poſſint Abbates ordinare ad minores ordines ſuos ſubditos, non poſſunt tamen ordinare illos, qui ſubditi non ſunt, etiamſi ſint Regulares, niſi accedant literæ dimiſſoriales ſuorum Prælatorum, & NB. conſenſus ſpecialis Epiſcopi, juxta cujus diœceſin Abbas ordinator commoratur: ut ex Concil. Trident. *ſeſſ.* 22. *de reform. cap.* 10. docet Zerola *in prax. p.* 1. *in verb. Abbas*. Tambur. *l. c. q.* 7. ſed an poſſint Abbates ordinare non ſibi ſubditos cum dimiſſoriis Epiſcopi ordinarii? Vide ſupra §. 3. *n.* 9.

Quamvis poſſit Epiſcopus dare hos ordines minores & alios Clericis ſæcularibus, ſubjectis juriſdictioni ipſorum Abbatum, etiam ſine illorum dimiſſoriis, modo ſint intra limites ſuæ diœceſis. Zerol. *l. c.* imo ſi tales ſubditi Juriſdictioni ipſorum Abbatum ordinandi mittuntur ad alios Epiſcopos; debent habere dimiſſorias ab Epiſcopo Diœceſano, nec requiritur conſenſus ipſorum Abbatum: Ita Concil. Trid. *l. c.* Zerola *in praxi l. c.*

Etiamſi Abbas regulariter ordinare non poſſit, niſi 15
Regulares ſibi ſubditos, ſi tamen ordinaret non ſubditos, etiam ſæculares ordinariis ſubjectos ſine dimiſſoriis, hujuſmodi ordinatio valeret, nec ordinati indigerent nova ordinatione, ſed tantum diſpenſatione ab incurſa ſuſpenſione. Ita Tambur. *l. c. q.* 8.

Abbas ordinando non ſubditos abſque dimiſſoriis, in- 16
currit pœnam ſuſpenſionis a collatione ordinum. Conc. Trid. *cap. ult. ſeſſ.* 3. *de reformat.* Tambur. *l. c.*

Abbas, ſicut non poteſt ordinare non ſubditos, ita 17
neque hodie Novitios ordinare poteſt (quidquid ſit de jure antiquo) ob Conc. Trid. *ſeſſ.* 23. *de reform. c.* 10. Ubi decretum eſt, ut Abbates poſſint tantum Regulares ſibi ſubditos ordinare, Novitii autem, ſicut adhuc non ſunt veri Religioſi, ita nec Abbatibus ſunt ſimpliciter ſubditi; Eruor ergo mittendi ad proprium Epiſcopum. Ita Henriquez *lib.* 10. *cap.* 23. §. 3. *commentar. lit. G. G.* Miranda *in manuali Prælat. tom.* 1. *q.* 38. *art.* 9. *concl.* 2. Barboſ. *de off. & poteſt. Epiſc. p.* 2. *alleg.* 3. *n.* 8. *& alleg.* 4. *num.* 63. & alii apud Tambur. *l. c. q.* 10. qui *n.* 4. in fine, ſubdit, tutius eſſe, ſi Abbates, tales novitios

etiam

Digitized by Google

etiam cum dimiſſoriis ſui Epiſcopi omnino non ordinent, nec ordinandos Epiſcopis traderent, ex eo, quod poſtea e Religione exire poſsent, & ita fraudibus via aperiretur: quod præcavendum eſt. *cap. 1. de ſervis non ord.*

18 Quiſnam autem ſit Novitii Epiſcopus ordinarius, an ille, in cujus Diœceſi commorabatur Novitius, antequam Religionem ingrederetur? dubitatur inter DD. & pro Epiſcopo illius Diœceſis, in qua ſitum eſt Monaſterium, ſtat Cucchus *lib. 3. inſt. Mor. tit. 1. num. 94. de Regul.* Sanch. *in precep. Decal. tom. 2. lib. 6. c. 10. nu. 21.* Riccius *in deciſ. Cur. Archi-Epiſc. Neapol. deciſ. 118. nu. 6. p. 4.* At contrariam, probabilem putat Barthol. de Vecchiis *in prax. ſerv. in admiſſ. ad Religion. Noviſ. diſp. 11. dub. 8. n. 2.* Verum primam ſententiam probabiliorem judicat Tamburin. *l. cit. q. 10. n. 7.*

19 Abbas non poteſt extra ſuum Monaſterium minores ordines etiam ſuis ſubditis conferre, exemplo Epiſcopi, cui non licet in aliena diœceſi etiam ſuos ſubditos ordinare. Arg. *can. Epiſcopum non & ſeqq. 9. q. 2. & can. placuit. 7. q. 1. & clem. un. de for. compet. & cap. quoniam diſt. 69.* Tambur. *l. c. q. 13. num. 1.* Quamvis Gloſſ. *in d. cap. quoniam verb. Monaſterio*, defendat, Abbates, ſi ab aliis Abbatibus invitentur, in eorum clauſtris, non ſolum proprios, verum etiam illorum Abbatum invitantium ſubditos, ordinare poſſe, hocque probat ex *can. ubi. 9. q. 2.* & illam ſecuti ſunt Hoſtienſ. Joan. Andr. & alii apud Tambur. *l. c.* verum id, ego crederem, ad ſummum procedere poſſe, ſi ambo monaſteria tam invitantis, quam invitati, eſſent in una eademque diœceſi, ſecus ſi unum aut alterum eſſet in Diœceſi aliena: tunc enim, ſicut non poteſt hodie poſt Concil. Trid. Epiſcopus ab Abbate invitatus in ejuſdem Abbatis Eccleſia ordinare Religioſos, abſque licentia ordinarii, in cujus Diœceſi Monaſterium Abbatis invitantis exſtit. Ut *in ſeſſ. 6. de reform. cap. 5.* & ſequuntur Roderic. *quæſt. Regul. tom. 3. q. 14. ar. 1.* Mirand. *in manual. Prælat. tom. 1. q. 38. art. 3.* Riccius *in prax. for. Eccl. poſt. deciſ. 576. in notab. de materia Epiſcoporum*, ubi dicit ita fuiſſe deciſum a S. Congr. apud Tambur. *tom. 2. diſp. 2. q. 19.* Ita neque poterit Abbas ab alio Abbate alterius Diœceſis invitatus in ejuſdem Eccleſia ordines minores conferre abſque ſpeciali conſenſu Ordinarii illius Diœceſis, in qua ſitum eſt dictum Monaſterium Abbatis invitantis. Sed vide infra *declar. 9.* S. Congr. in qua prohibetur Abbatibus invitatis ab Eccleſiam exemptam, ne in illa Pontificalibus utantur.

20 Abbas poteſt cum ordinato, qui ſuſpenſus remanſit propter ordinum ſuſceptionem ante legitimam ætatem, cum ad eam pervenerit, & interim non celebraverit, diſpenſare, ipſumque a tali ſuſpenſione abſolvere, imo & ab irregularitate incurſa propter ſubſecutam celebrationem, quod dicitur de aliis. Ita aliqui apud Tambur. *l. c. q. 13.* qui tamen in fin. *n. 11.* cum Peyrino *tom. 1. privileg. ſui Ordinis* ſubdit, quod dictus Prælatus, non poterit dicta facultate uti in foro fori.

21 Abbas, quamvis poſſit diſpenſare in interſtitiis cum ſuis ſubditis, quos ad minores ordinandi poteſtatem habet, quoad eoſdem minores ordines, ut ſupra §. 3. vidimus, non poteſt tamen diſpenſare in dictis interſtitiis quoad ordines majores. Ex Concil. Trid. *ſeſſ. 23. de reformat. cap. 11.* Tambur. *l. c. q. 24.*

22 Non poteſt litteras dimiſſorias dare clericis ſæcularibus ſibi ſubditis. Concil. Trid. *d. ſeſſ. 23. cap. 10.* ubi derogatur omnibus privilegiis aut conſuetudinibus etiam immemorabilibus. Sicut nec illas dare poteſt ſuis Novitiis, bene vero ſuis Religioſis profeſſis. Ita Tamburin. *l. c. q. 22. & 23.* qui etiam *q. 21.* aſſerit, dimiſſorias litteras dare Monachis ordinandis, ſpectare ad Abbatem, non vero ad Epiſcopum.

23 Non poteſt hodie (quidquid fuerit de jure antiquo) reducere miſſas Capellaniarum aut anniverſariorum ad minorem numerum, ſed quomodocunque capellaniæ aut anniverſariorum redditus tenues fiant, ita ut oneri miſſarum ſuppleri non poſſit, debebit fieri recurſus ad Sum. Pontificem. Ita Tamburin. *l. c. diſp. 5. q. 10. num. 2.* ubi allegat aliquod decretum S. Congregat. Cardinal. SS. Concil. interpret.

Non poteſt ſecularium confeſſiones audire, abſque approbatione Ordinarii (quidquid ſit, an poſſit audire confeſſiones ſuorum Monachorum abſque dicta approbatione) niſi habeat ſpeciale Pontificis privilegium. Concil. Trid. *Seſſ. 23. de reform. cap. 15.* Tamburin. *l. c. q. 17.* 24

Abbas, aut Monachi, non poſſunt adminiſtrare ſecularibus Sacramentum extremæ unctionis abſque Parochi licentia, & aliter facientes incurrunt excommunicationem, ut habetur in *clem. 1. de privileg.* niſi in caſu neceſſitatis; & hoc cum præſumpta dicti Parochi licentia: Sot. *in 4. diſt. 23. q. 2. art. 1.* Sylv. *in verb. unctio extrema q. 4.* Regiald. *in prax. for. pœnit. lib. 28. n. 61.* apud Tambur. *l. c. diſp. 7. q. 2.* qui excipit etiam Monaſterii familiares, etiam ſæculares, & Novitios, quibus proinde poterit Abbas hoc Sacramentum adminiſtrare. 25

Abbas poteſt ſuos Monachos excommunicare ex juſta cauſa. Ut pluribus probat Tambur. *l. c. diſp. 14. q. 1.* & eſt textus *in cap. cum ab Eccleſiarum. de off. Ordin. cap. cum ex Eccleſ. de major. & obed.* cum ſimilibus: quod tamen procedit tantum reſpectu fori pœnitentialis, non autem contentioſi. Ut ex Butrio *in cap. cum contingat nu. 13. verſ. quidam ſunt habenses. de for. comp.* ubi etiam Abb. *n. 29. verſ. puto tamen n. 33.* notavit. Rot. *deciſ. 15. p. 1. rec. n. 13.* 26

Ita etiam poteſt excommunicare moleſtiam inferentes Eccleſiæ ſuæ, illiuſque juribus, ut illa tueatur, non quidem judicialiter, cum nemo in cauſa propria judex eſſe poſſit, quia eſt ſuſpectus. *can. 1. 4. quæſt. 4. L. penult. ff. de arbitr. & tot. tit. ne quis in cauſa propria.* Sed tantum extrajudicialiter, & nullo juris ordine ſervato; licitum eſt enim ei vim vi repellere, ſuaque jura gladio Eccleſiaſtico, nempe excommunicatione, tueri: ſicut taliter poteſt Epiſcopus, neque tunc taliter excommunicans poteſt allegari ſuſpectus, quia tunc, non tanquam Judex, ſed tanquam pars procedit. Butr. *cap. cum veniſſent n. 10. de judic.* nec in hoc caſu excommunicatus appellare poteſt. Panormit. *in cap. venerabiles. num. 3. verſ. primo caſu de ſent. excom.* & alii apud Tambur. *l. c. diſp. 14. q. 3. n. 3.* qui *n. 4.* ſubdit, quod in tali caſu non ſit neceſſarium præmittere monitionem. 27

Etiamſi Abbates, & Regulares exempti juxta Tambur. *loc. c. q. 4.* non poſſint ab Epiſcopo excommunicari, ſi tamen incurrant aliquam excommunicationem ob aliquod crimen notorie commiſſum, cui erat annexa excommunicatio, ita ant tergiverſatione celari non poſſit, poterunt ab eodem Epiſcopo & Ordinario loci denunciari, ut evitentur. Ut defendunt Zerola *in praxi Epiſc. verb. excommunic.* Navar. *conſ. 2. de ſent. excomm.* Abbas *in cap. ſignificaſti de for. comp.* & alii multi apud Tambur. *l. c.* qui tamen *nu. 9. ſeqq.* ex Navar. *lib. 5. conſ. de ſent. excom. conſ. 2. n. 2.* ſubdit id procedere, ſi excommunicatio ſit delicto commiſſo ab ipſo jure annexa: ſecus ſi tantum ab Epiſcopo aliquid forſan prohibente ſub pœna excommunicationis. 28

** Extra actus Monaſticos, ubi conſuetudo viget, Abbas ſimplex præcedere debet Proto-Archimandritam. Benedic. XIV. Conſt. *Inter plures*. §. 16. 29

De cætero Abbates in Concilio provinciali poſt Epiſcopos, primum obtinent locum, quia in favorabilibus veniunt nomine Prælatorum. *Cap. decernimus de judic.* Tuſch. *litt. A. concluſ. 11.* Barboſ. *de Jur. Eccleſ. univerſ. cap. 17.* 30

Præcedit etiam Dignitates, & Canonicos Cathedralis Eccleſiæ, dummodo iſti non incedant capitulariter, vel proceſſionaliter, quia tunc Eccleſiam repræſentant. *Pax Jord. de re ſacra lib. 5. tit. 3.* 31

D E C R E T U M

Circa uſum Pontificalium Prælatis Epiſcopo inferioribus conceſſorum.

A. S. R. Congregatione ordinaria habita coram Sanctiſſimo Domino Noſtro ALEXANDRO Papa VII. emanatum. Die xxvii. Septembris M.DC.LIX.

SAcrorum Rituum Congregatio tollendis, ac eliminandis circa Eccleſiaſticos Ritus, qui irrepſerunt, abuſibus ſedulo intenta, poſt Epiſcoporum Cæremoniale evulgatum (quod quidquid ad ipſos in Sacris Cæremoniis pertinet abunde præſcripſit) idem quoad inferiores Prælatos, qui Pontificalium uſu fruuntur præſtandum cura-

cutare neceſſarium exiſtimavit, ut exceſſus aboleantur uniformiſque inducatur Sacrorum Ritus in omnibus, eo præſertim tempore, quo privilegia ipſi perperam interpretantes, obtendenteſque, parum obſequi ſtudent decretis pluries ab eadem Sacra Congregatione hac in re met evulgatis, aut ipſa Ignorare prætexunt. Quamobrem omnia ſimul, ut unico conſpiciantur obtutu, cogere, perque capita dirigere conſtituit, quo facilius obſerventur.

I. Super Altari, in quo Sacra erunt facturi, ſeptimum nequaquam apponant Candelabrum.

II. Cathedram, ſeu Sedem fixam, & permanentem in eorum Eccleſiis ne detineant, ſed tribus ipſis diebus, quibus ex antiquis Decretis tantummodo Pontificaliter celebrare eſt iis permiſſum, mobili Sede, ſeu Cathedra utantur, quam nihilo minus ſimplici ſerico panno coloris Feſtivitati congruentis obducere poterunt non auro contexto, aut phrygio, ſive baſilico opere exornato.

III. Baldachinum adhibere ſupra Sedem poterunt non pretioſum, aut aureum, ſed ſimplex, & eo, quod Altari ſuper imponitur, materia, & opere inferius. Ad ipſam autem per duos tantum gradus in Presbyterii ſuperficie ſtratos aſcendatur.

IV. Non abacum alium præter parvam menſam, & in cornu Epiſtolæ parare faciant, in qua duo candelabra cum candelis, nec non Mitra, Calix, Miſſale, Thuribulum, Navicula, & reliqua ad celebrationem neceſſaria collocentur. Prope vero menſam eandem parieti hærens Baculus Paſtoralis aptetur.

V. Dies vero, in quibus ſolemniter ipſis operari conceditur, ſint de præcepto feſtivi, vel alii, in quibus ipſis Pontificaliter celebrare, Feſtivitatis ratio exigat, nempe Patroni loci, Fundatoris Ordinis, Tituli, & Dedicationis Eccleſiæ. Abſtineant autem ab hujuſmodi Pontificalium uſu in Officiis, & Miſſis Defunctorum quocumque die etiam feſtivo, & de præcepto.

VI. Ad Eccleſiam accedentes licet Pontificaliter Divina peracturi, iiſdemque abſolutis ab Altari receſſuri a ſuis Canonicis, vel Monachis (ut mos eſt Epiſcoporum) ne aſſociari ſe ſinant.

VII. Præter duos Sacrificii Miniſtros Diaconum nempe Evangelii, & Subdiaconum Epiſtolæ, duo alii tantum Diaconi cum dalmaticis, & unicus Presbyter cum pluviali eis aſſiſtant. Duo inſuper Capellani, qui de mitra, & baculo ac totidem Acolythi pro candelabris inſerviant. Præterea ſex alii Canonici, vel Monachi, duo ſcilicet pluvialibus, duo planetis, totidemque tunicellis induti divinis hujuſmodi intereſſe valeant, qui tamen non in ſedibus, ſeu ſtallis choralibus, ſed in ſcamnis abſque poſtergalibus panno viridi laneo coopertis ſitu congruo accommodatis, moxque illinc removendis conſideant.

VIII. Mitram pretioſam, niſi illis expreſſe a Sancta Sede indultam non adhibeant. Sub Mitra pileolum nigri tantum coloris induant. Baculum paſtoralem albo velo appenſo deferant, ab iiſque, & aliis Pontificalibus etiam de Ordinariorum licentia extra Eccleſias ſibi ſubjectas prorſus abſtineant, & neque in Proceſſionibus, quæ ab eorum Eccleſiis per vias extra ambitum, vel Parochiam ducuntur, inſigniis prædictis utantur, vel penes ſe perferri faciant.

IX. Regulares rochettum non deferant, niſi ex tali Ordine fuerint, cui indumentum hujuſmodi competat.

X. Invitati ad Eccleſiam exemptam, nec in illa Pontificalibus uti valeant, nec ii, qui non fuerint Abbates perpetui, vel benedicti in propriis Eccleſiis uti poſſint privilegio perpetuis Abbatibus, vel alias benedictis indulto.

XI. Sacras veſtes ex Altari non ſumant, niſi Pontificaliter Divinis vacaturi.

XII. Indulgentias impartiri, vel publicare non audeant abſque expreſſo S. Sedis indulto.

XIII. Pontificales benedictiones cum trina Crucis productione in Miſſis tantum Pontificalibus, nec non Veſperis, & Matutinis Pontificaliter itidem celebratis licere ſibi tantum meminerint. Privatim vero populis, quamvis pleno jure ſubjectis, niſi expreſſe ipſis permiſſum fuerit, etiam Pontificalibus induti per Eccleſiam incedentes benedicere non præſumant.

XIV. Præſente Epiſcopo ſine ſpeciali Sedis Apoſtolicæ permiſſu etiam Pontificaliter celebrantes a benedictionibus ceſſent.

XV. Si Epiſcopus aderit, ipſius Sedes in cornu Evangelii uno ſaltem gradu eminentior Abbatiali eſt erigenda, hæcque altero gradu humilior, ut dictum eſt, in cornu Epiſtolæ collocetur. A latere Epiſcopi Canonici Cathedralis, prope Abbatem Canonici, vel Monachi Monaſterii, & Abbatialis Eccleſiæ conſideant. Confeſſionem cum Celebrante Epiſcopus faciat, iſque thus thuribulo imponat, Evangeliorum textum oſculetur, & populo ſolemniter (quamvis Abbas ipſe Pontificaliter celebret) benedicat. Epiſcopus præterea trino ductu, & immediate Canonici Cathedralis duplici, moxque Abbas (niſi celebret) pariter duplici, ac ſubinde Canonici, vel Monachi Abbatialis Eccleſiæ unico tantum ductu thurificentur.

XVI. Abſtineant tamen Epiſcopi, ubi conſuetudo contraria non viget, a frequenti hujuſmodi acceſſu ad Eccleſias exemptas in ſimilibus actibus, & liberius Abbates valeant ſuis uti privilegiis.

XVII. In Ordinationibus Canonicorum, Clericorum, Monachorum, nec non in veſtitionibus Monialium, & emiſſione profeſſionis earundem etiam pleno ſibi jure ſubjectarum, in benedictionibus ſacræ ſupellectilis, cæteriſque actibus (Miſſarum, Veſperarum, & Matutinarum ſolemniis ter tantum in anno, ut præfertur exceptis) neque in Eccleſiis, Oratoriis, aliiſque locis tam publicis, quam privatis quantumvis exemptis, eiſdemque Abbatibus pleno jure ſubjectis mitram, baculum, & quævis alia Pontificalia inſignia, niſi de expreſſa Sedis Apoſtolicæ conceſſione, adhibeant.

XVIII. Eccleſiaſticam ſupellectilem pro ſervitio duntaxat ſuarum Eccleſiarum, vel Monaſteriorum benedicant.

XIX. Reliqua Pontificalia extra loca ipſis Abbatibus ſubjecta, vel pro ſervitio alienæ Eccleſiæ, aut in ſubditos pariter alienos etiam de licentia Ordinariorum exercere non valeant, puta campanarum benedictiones, calicum, & ſimilium, in quibus ſacra adhibetur unctio, nec non Minorum Ordinum collationes.

XX. Concionatoribus, qui eorum ſubditis Verbum Dei prædicandi onus acceperint, benedictionem elargiri non præſumant, ſed Epiſcopis, quibus jus hujuſmodi privative competit, omnino dimittant.

XXI. In Miſſis privatis quoad indumenta, cæremonias, miniſtros, Altaris ornatum, & benedictionis largitionem a ſimplici Sacerdote non diſcrepent; ac proinde ſacras veſtes induant in Sacriſtia, neque utantur Cruce pectorali, unico ſint contenti miniſtro, aquam cum pelvi, & urceolo argenteo ſibi miniſtrari non ſinant, duaſque tantum candelas ſuper Altari adhibeant.

His autem Sanctiſſimo relatis, & in Congregatione Sacrorum Rituum ordinaria habita coram Sanctitate Sua per Eminentiſſimum, & Reverendiſſimum, D. Cardinalem Brancaccium accurate perlectis, mature diſcuſſis, Sanctitas Sua ea approbavit, & pro omnimoda eorundem obſervatione mandavit typis imprimi, ad valvas affigi, & publicari, ut elapſo termino ſex menſium a die publicationis eorumdem omnes, & ſingulos uſu Pontificalium gaudentes tum Sæculares, tum Regulares quantumvis exemptos & ſpeciali expreſſione indigentes afficiant, & arctent, ac ſi omnibus, & ſingulis eadem exhibita vel perſonaliter præſentata, intimata, ſeu notificata fuiſſent. Indulſitque præterea locorum Ordinariis, ut auctoritate Sedis Apoſtolicæ poſſint, imo debeant præfatos etiam per Cenſuras compellere.

Cumque nonnulli ex dictis Abbatibus, & Prælatis proprium habere poſſint territorium, juraque Epiſcopalia, nulliſque ſubdantur Epiſcopis, qui eos coercere, ſi exceſſerint, valeant: eo caſu a Sedis Apoſtolicæ Nunciis, ſi aderint, ſin minus ab Archiepiſcopis in quorum Provinciis, vel ab Epiſcopis Romano tantum Pontifici ſubjectis, intra, vel prope quorum Diœceſis limites eorum Eccleſiæ, vel Monaſteria ſita fuerint, tanquam a

San-

Sancta Sede delegari ad hujuſmodi Decretorum obſervationem prædicti omnino cogantur, Die xxvii. Septembris M. DC. LIX.

L. Epiſcopus Sabinen. Card. Sacchettus,
Loco † Sigilli,

Franciſcus Maria Phœbeus Sac. Rit. Congreg. Secret.

Anno a Nativitate D. N. JESU Chriſt. 1660. Indictione 13. die vero 3. Februarii, Pontificatus autem Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & Domini Noſtri D. ALEXANDRI Divina Providentia Papæ Septimi anno ejus quinto, ſupra dictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad valvas Baſilicæ Principis Apoſtolorum, & Cancellariæ Apoſtolicæ, & in acie Campi Floræ, ut moris eſt, per me Andream Caſtruccium Apoſt. Curſ.

Laurentius Barbigionus Curſorum Magiſter.

Praxis Electionis Abbatiſſæ.

1 Abbatiſſa debet eligi per ſcrutinium, votis Secretis, vocatis omnibus, per ſonum campanulæ, quæ vocem habent, aliter, ſi non fiat per ſcrutinium, electio erit nulla. *Cap. quia propter, de elect.* Concil. Trid. *Seſſ.* 25. *cap. 6. de regular.* & de hoc vide, quæ ſupra diximus in praxi electionis Abbatis.

2 Poteſt tamen Epiſcopus, qui tali electioni, vel per ſe, vel per alium debet eſſe præſens, per ſe, vel per alium, vota ſingularum percipere oretenus. Garz. *de benef. p.* 5. *c.* 4. *n.* 190. Riccius *in prax. reſol.* 637. Zerol. *in prax. Epiſc. p.* 1. *in verb. Abbatiſſa. num.* 6. ubi ſacra Congr. apud Sperel. *deciſ.* 161. *n.* 2.

3 Et ſi in ea intervenerit Novitia, electio laborat eadem nullitate. *cap. ex eo de elect. in* 6. Lapus, Abb. Archidiac. Gemin. Joan, Andr. Anchar. & Franc. apud Sperel. *l. c. n.* 38. Roman. *conſ.* 64. & probatur etiam ex *cap. Meſſana de elect.* niſi tacite fuerit profeſſa: quia tunc, licet non habeat vocem paſſivam, habet tamen activam, dummodo habitus Novitiarum, & profeſſarum, ſit omnino indiſtinctus; ſecus ſi eſſet diſtinctus. Sperel. *l. c.*

4 Porro ut poſſit eligi monialis in Abbatiſſam, debet habere 40. annos, & poſt expreſſam profeſſionem, octo annos, & ſi talis non inveniatur in Monaſterio, ex alio ejuſdem ordinis Monaſterio poteſt aſſumi: & ſi hoc quoque videbitur incommodum, una, ex iis, quæ in Monaſterio ſunt, & 30. annos exceſſerint, & quinque annos profeſſionis habuerint, & poſt profeſſionem in Monaſterio laudabiliter vixerint, poterit eligi. Neque Epiſcopus poteſt in dicta ætate diſpenſare, ſecundum plurimos apud Barboſ. *de Jur. Eccleſ. univ. lib.* 1. *cap.* 45. *n.* 19. ſufficit tamen, quod dictos annos attingat. Diana *p.* 7. *tract.* 12. *reſol.* 9.

5 Neque poteſt eligi in Abbatiſſam, illegitima, ſine diſpenſatione Pontificis, ſecluſis privilegiis Pontificis; neque bigama, vel ſi poſt votum caſtitatis fuiſſet prævaricata; DD. apud Barboſ. *l. c. n.* 22. qui tamen eſt contrarius, circa bigamam, cum illa tantum impediat ſuſceptionem ſacrorum ordinum. Jam, vel talis Abbatiſſa eſt tantum triennalis, vel perpetua; ſi triennalis, elapſo triennio debet renunciare officio, ſub pœna excommunicationis, neque in Italia poteſt confirmari, licet ſecus ſit extra Italiam. Barboſ. *l. c.* neque talis Abbatiſſa triennalis eſt benedicenda. Si vero eſt perpetua, & conſuetudo eſt, ut benedicatur, debet infra annum ſuæ electionis confirmatæ inſtare pro benedictione, aliter anno elapſo, niſi juſta cauſa, vel impedimentum excuſet, ipſo facto cadit jure ſuo, & alia eſt eligenda, & benedicenda per eos, ad quos pertinet. Quod tamen tempus non eſt præfinitum Abbatibus. Juſta cauſa, eſt infirmitas vel Epiſcopi, vel Abbatiſſæ, negligentia Epiſcopi, ſedes vacans &c. Propter negligentiam tamen Epiſcopi, non poteſt uti privilegio a Pontificibus conceſſo Abbatibus, exercendi ſuum Officium, uti ſupra dicebamus de Abbate. Pax Jord. *de Re Sacra l.* 5. *tit.* 3.

6 Et quia Abbatiſſa benedicenda, debet habere velamen, ideo debet eſſe Virgo, vel ſaltem talis debet reputari, quia ſi occulte fuiſſet corrupta, non teneretur ſe infamare. Pax Jord. *l. c. tit.* 4. vide etiam Barboſ. *l. c. n.* 24.

7 Porro hæc benedictio debet fieri ab Epiſcopo in Miſſa Pontificaliter celebrata. Limita, ſi iſta nondum habuit velum, ſed ſimul cum benedictione debet illud recipere: tunc enim benedictio debet tantum fieri illis diebus, quibus Virginum conſecratio permittitur. Vid. Pac. Jord. *l. c. tit.* 5.

8 Abbatiſſa, benedicta ſemel, non poteſt amplius benedici, quia hæc non poteſt reiterari, licet non imprimat characterem, ſicut nec ſolemnis pœnitentia imprimit characterem, & tamen iterari non ſolet.

9 Abbatiſſa ergo benedicta, acquirit uſum ſuæ Juriſdictionis, quæ tamen juriſdictio eſt exigua. Nam inprimis nullam habet juriſdictionem Ordinis, neque habet Juriſdictionem ſpiritualem, uti excommunicandi, ſuſpendendi, vel interdicendi: nam Chriſtus tradidit claves Petro, non ſuæ Matri Sanctiſſimæ. Hinc nihil poteſt ſuis Monialibus præcipere ſub pœna excommunicationis. *cap. nova de pœnit.* Diana *part.* 5. *tr.* 9. *reſol.* 16. ubi S. Thom.

10 Et licet habeat idem officium, quod Abbas in ſuo Monaſterio. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *c.* 45. tamen non poteſt cum Monialibus diſpenſare circa jejunia regulæ proprie, vel circa eſum carnium &c. ſed tantum improprie, & declarative, & hoc non authoritate propria, ſed Pontificia ſibi delegata.

11 Imo neque poteſt imponere velum puellæ novitiæ, nec ejus profeſſionem recipere. Ciarlin. *contr. forenſ. cap.* 194. *n.* 31. ubi D. D. *in cap. ſtatuimus*, 20. *q.* 2. Pax Jord. *l. c. tit.* 4.

12 Hæc in ſenſu proprio: nam in ſenſu improprio, poteſt ſuſpendere ab officio, & interdicere ab ingreſſu Eccleſiæ, in quantum poteſt præcipere, & Monialis ex voto tenetur obedire. Licet vero nullam habeat in Moniales Juriſdictionem ſpiritualem, habet tamen domeſticam, ſicut Mater in filias, & ideo, licet non poſſit diſpenſare in voto, poteſt tamen illud irritare, quia votorum obligatio pendet ex approbatione Abbatiſſæ.

13 Sed, poteſtne Abbatiſſa exire de Monaſterio ex cauſa, uti ad jurandam fidelitatem Domino feudi, quam tenetur per ſe ipſam jurare? Reſpondetur, ſine licentia petita ab Epiſcopo, non poſſe, ſi tamen petiit, & injuſte ſibi fuit denegata, poteſt, ita tamen, ut præſtito juramento teneatur redire ſtatim, & exire debeat cum honeſta ſocietate, & hoc ob privilegium, quod tali caſu habet a Bonifacio VIII. *in cap. cum periculoſe de ſtat. Regul. in* 6. quod non fuit adhuc revocatum. Bonac. *de clauſ. q.* 1. *punct.* 9.

14 Tandem, circa dotem Monialium notandum, poſſe illam paciſci de intereſſe dotis non ſolutæ, ſine periculo uſuræ. Dian. *p.* 3. *tr.* 2. *reſol.* 97. ubi Mirand. *in Man. Prælat.* Rodtiquez *de dub. regul.* & alii.

15 Quoad formam ſervandam in benedictione ab Epiſcopo, habetur in Pontificali Romano, ad quod te remitto. Quod ſi Abbatiſſa benedicenda ſit extra territorium Epiſcopi, non poterit Epiſcopus illam dimittere ad hunc effectum, uti dicebamus de Abbate, ſed erit neceſſarium mandatum Apoſtolicum ad hunc effectum. Pax Jord. *de Re Sac. lib.* 5. *tit.* 4.

16 Inſtrumentum vero publicum, ſi ſit conficiendum ſuper actu electionis, poterit fieri juxta formam, quam tradidimus in praxi electionis Abbatis.

A B O R T U S.

1 Abortum procurans per alium, vel conſulens, incurrit excommunicationem reſervatam S. Pontifici, juxta conſtitutionem Sixti V. Diana *p.* 3. *tr.* 5. *reſol.* 4. Idem diſponit conſtitutio Gregorii XIII. ſi fœtus erat animatus, De Jure Civili vero, ſive fœtus fuerit animatus, ſive non, eſt arbitraria pœna. Menoch. *de arbitr. caſ.* 357. Theſaur. *d.* 12. Ubi late & ſignanter *nu.* 9. quod ubi pœna Judicis arbitrio imponenda relinquitur, non poſſit Judex reum morti condemnare. Fachin. *lib.* 9.

cunt. Jur. cap. 100. Quod in fœtu animato ſit Capitalis, volunt Gomez. *var. reſol. lib.* 2. *c.* 3. Clar. *in* §. *fin. q.* 68. Oſaſch. *deciſ.* 60. Ubi late in deciſione caſus, de muliere, quæ ventris doloribus impulſa latrinam acceſſerat, & partum in cloacam effuderat, aſſerens ſe neſciviſſe, quod fuerit prægnans. Bart. & alii *in L. divus ff. de extraord. cognit.* Diana *p.* 7. *tr.* 5. *reſol.* 5. apud quem in *loc. cit. tr.* 5. plura de hac materia videre poteris, & maxime de facultate abſolvendi a pœnis in foro interno.

Abortum in ſe procurans fœmina fœtus non animati, punitur exilio; animati vero, pœna mortis. Si vero procurat abortum pecunia accepta, indiſtincte tenetur pœna mortis. Theſ. *d.* 12. Menoch. *loc. cit* Farin. *q.* 122. *p.* 6. *n.* 155. Boſſ. *de homic. n.* 6.

3 Sed quod abortum fœtus animati procurans, non puniatur pœna mortis, videtur communior: quia talis non eſt proprie homicida, cum ante nativitatem aliquis homo dici non poſſit. Menoch. *l. c.* Theſ. uti ſupra Fachin. *d. c.* 100. cui favet Farin. *de diverſ. & var. crim. q.* 122. *p.* 6. Qui tamen dicit contrariam eſſe communiorem, *n.* 145. Gomez. *de delict. cap.* 3. Clar. *in* §. *fin. q.* 68. Quæ tamen ſententia a plurimis declaratur, quod procedat, cum fœtus non erat maturus, qualis eſt primum poſt octavum menſem: Si vero fuiſſet mortuus poſt octavum menſem, volunt intrare pœnam mortis, & ſic diſcordantes ſententiæ concordari poſſunt. Animatur vero fœtus ſolum poſt menſem octavum, juxta Giſland. ſed verum eſt, quod animetur poſt 30. vel 40. dies, ſi eſt maſculus; ſi vero eſt fœmina, poſt 60. dies. Vide Farinac. *n.* 149. qui indiſtincte vult, pœnam procurantis abortum, eſſe mortis. Vide etiam Menoch. *de arbitr. caſ.* 257. *n.* 3. Et cum fœtus præſumatur animatus, ideo delinquens tenetur probare negativam, addend. ad Clar. *in* §. *fin. quæſ.* 68. *n.* 9. *verſ. item adde.* contra Gomez. *de delict. cap.* 3. *n.* 32.

4 Et poculum abortus præbens, ſive detur ad impediendam conceptionem, ſive ne conceptus naſcatur, punitur ut homicida. Juxta *cap. ſi aliquis, de homic.* ubi Hoſtienſ. Abb. Joan. Andr. Butr. & alii. Farin. *de homic. quæſ.* 122. *part.* 5. *n.* 9. & 131. Sed addend. ad Clar. *n.* 7. dicit: Quod mulier medelas accipiens, ut non efficeretur prægnans, non debeat puniri pœna homicidii, ſed mitiori, eademque pœna puniatur, qui dedit medelas. Ex Marſil. in *L. ſi mulierem. ff. ad L. Cornel. de Sicar.* Foller. *in pract. crim. in verb. pœnis debitis n.* 66. Quod extenditur etiam ad conficientem poculum abortionis, ſi mors fuerit ſecuta: ſi vero non fuerit ſecuta, plebei damnantur ad triremes, & honeſtiores puniuntur exilio. Farin. *l. c.* Theſaur. *deciſ.* 12. Menoch. *de arbitr. caſ.* 356. & 358. de Jure vero Canonico excommunicantur. Juxta *cit. cap. ſi aliquis.*

5 Abortum non dicitur procuraſſe, qui mulierem, ignorans prægnantem percuſſit, & abortire fecit, vel ſciens quidem percuſſit, ſed non animo, ut ſequatur abortus; qui animus debet conjecturari ex qualitate percuſſionis. Theſaur. *deciſ.* 12. *num.* 2. Menoch. *de arbitr. caſ.* 358. *n.* 1. Ubi de præbente poculum amatorium, ex quo, præter animi propoſitum, mors ſecuta fuit. In addit. Farin. *quæſ.* 122. *part.* 6. *de homicid. n.* 152.

6 Abortus fœtus nondum animati non poteſt licite procurari, etiam ad ſalvandam ab infamia puellam. Ita contra Pontium *de matrim. lib.* 10. *cap.* 3. Torreblanc. *de magia lib.* 2. *quæſ.* 45. docet Dian. *part.* 3. *tract.* 5. *reſol.* 11. Sanch. *de matrim. lib.* 9. *diſp.* 9. *diſp.* 20. ubi alii, & contraria ſententia, quod nempe liceat procurare abortum ante animationem fœtus, ne puella deprehenſa gravida occidatur, aut infametur, eſt damnata a p. m. Innocentio XI. Imo, quod etiam abortum procurans ad ſalvandam a morte matrem ægrotam, non ſolum peccet quoad Deum, ſed etiam quod in foro externo aliqua pœna puniri poſſit, tenet Menoch. *de arbitr. caſ.* 357. *numer.* 18. & 19. Quia debuit potius in omnipotentis Dei voluntate relinquere, quam fœtum directe occidere, quoniam miſericordia Divina potuiſſet vel matrem ſalvare, vel illa per voluntatem ſuam ad ſe vocata, fœtum incolumem ſervare, ut ſæpius accidit. Et filia, ſi eſt minor, & ſuaſionibus matris abortum fecit, ut honorem ſalvaret, tunc excuſatur quidem quoad forum externum. Decius *conſ.* 535. non vitaret tamen pœnam arbitrariam. Bajard. ad Clar. *in* §. *fin. quæſ.* 68. *n.* 6. *verſ. item adde.* Apud quem Menoch. *d. caſ.* 357. *in fin.*

7 Abortus eſt crimen mixti fori. Dian. *part.* 3. *tr.* 5. *reſol.* 34. Antonel. *de regim. Eccl. lib.* 6. *cap.* 32. Vide Conſtitutionem Sixti V. quæ incipit *effrenatam*. Apud Quarant. *in verb. abortus:* in qua videbis pœnas maxime Clericorum abortum procurantium, aut conſilium, opem &c. præſtantium, apud Antonel. *l. c.* ubi etiam, quod quis non teneatur ad illas pœnas ante ſententiam Judicis declaratoriam.

8 Abortum fœtus animati ſi quis procuraverit, non dicitur commiſiſſe delictum proditorium, ad effectum, ut gaudere non poſſit immunitate Eccleſiaſtica, etiam effectu ſecuto. Secundum Bonacin. *de cenſur. in pratic. diſp.* 2. *quæſ.* 3. *pun.* 16. §. 8. cum quo Antonel. *l. c. lib.* 1. *cap.* 9. §. 3. *n.* 83. & Dian. *part.* 7. *tr.* 5. *reſol. ult.* Quia talis fœtus, ob rationis defectum, non poteſt decipi; nam deceptio committitur contra illum, qui præcavere poteſt. Sed contrarium tenet Lezzana *in ſum. tom.* 3. *verb. immunitas* Peregr. *de immun. Eccl. c.* 8. Farin. *in append. cap.* 8. & Pignatellus, contra id quod docuerat *tom.* 2. *conſ.* 38. *num.* 33. citat declarationem S. Cong. *tom.* 6. *conſ.* 4. *num.* 104. & 105. quæ ſi vera eſt, utique a ſecunda non erit recedendum, pro qua ſtant etiam Del Bene *de Immun. cap.* 16. *dub.* 20. *ſect.* 2. *n.* 3. Idem Pignatellus etiam poſt allegatam declarationem S. Cong. *tom.* 9. *conſ.* 18. *n.* 24. cenſet Medicum procurantem abortum fœtus animati ad præſervandam matrem a morte certo imminente non privari immunitate, quia talis actio ex ſui natura eſt curativa, & mors intentioni illius eſt accidentalis.

9 Iiſdem abortus pœnis ſubjiciuntur, qui ſunt in cauſa, ut partus tam immature prodeat, ut diu vivere non poſſit. DD. apud Antonel. *l. c.*

A B S E N T I A.

(Vide etiam Canonicus)

Praxis Abſentiæ.

1 Abſens, pro quo Notarius fuit ſtipulatus, acquirit Jus & actionem, etiam ſine ceſſione, ſeu ante ratificationem, vel acceptationem: Secus, ſi extraneus pro eo fuit ſtipulatus. Sperel. *dec.* 168. *n.* 9. Gabr. *de V. O. concl.* 1. *a n.* 95. *ex L. abſenti. ff. de Donat.* Cyriac. *contr.* 322. Ante acceptationem tamen, vel ratificationem, non acquirit jus in re, ſed tantum jus ad rem. Mantic. *de tacit. lib.* 13. *tit.* 8. Sperel. *l. c.* Bichius *deciſ.* 33. *a n.* 12. ubi DD.

2 Abſens non poteſt acquirere poſſeſſionem etiam cum clauſula *Conſtituti*; quia poſſeſſio ſicut non amittitur, ſic quoque non acquiritur ſine animo; abſens autem non poteſt habere animum poſſidendi, quia ignorat. Sperel. *dec.* 171. *a n.* 28. Poſtius *de manuten. obſerv.* 20. Tuſc. *lit. P. concl.* 406. Eccleſ. *obſerv. for.* 184. Gratian. *diſc. for. cap.* 365. Marc. *de clauſul. part.* 1. *clauſ.* 20. niſi ſecuta ratificatione: ideo, ſi antequam conſtitutarius ratificet, conſtituens expellatur poſſeſſione, non competit conſtitutario remedium recuperandæ. Eccleſ. *l. c.* D. D. apud Gratian. *l. c. num.* 18. ubi: quod non admittatur ratificatio poſt expulſionem e poſſeſſione ad effectum manutentionis in dicta poſſeſſione, etiamſi conſtituens ſit pater pro filio minore 25. annis.

3 Abſens ex juſta cauſa dicitur præſens, ſicuti etiam ille, qui mox eſt reverſurus. Riccius *in praxi reſidentiæ. part.* 3. *reſol.* 392. dummodo concurrat licentia ſuperiorum. Idem *l. c. reſ.* 393.

4 Abſens non poteſt præſentari ad juſpatronatus, ſeu Beneficium. Riccius *in prax. Juriſpatr. p.* 1. *reſol.* 150. Franc. *in cap. fin. de Jurepatr.* Rochus de Curte *de Jurepatr. quæſ.* 41. Abb. *in cap. cum noſcitur, de his quæ fiunt a Prælat.* aliter præſentatio eſt nulla, & patrono curret tempus. Limita, ſi præſentatus aliunde eſſet notus, & examine non egens. Lambertin. *de Jurepatr. part.* 1. *lib.* 2. *quæſ.* 11. Abb. *in cap. paſtoralis, de Jurepatr.* Cittadin. *de Jurepatr. part.* 6. *art.* 9. *quæſ.* 32. Rot. apud Riccium *l. c. reſ.* 152. Limita ſecundo, ſi præſentatio intra tempus legitimum fuit ratificata. DD. *ſup. cit.* & Mareſc. *lib.* 1. *var. reſol. cap.* 83. apud quem Rot.

5 Abſens cauſa ſtudiorum non lucratur diſtributiones quotidianas (intellige de illis, quæ dictim diſtribuuntur.) Gratian *diſc. for. cap.* 166. *num.* 17. Quarant. *in ſumm. Bullar. verb. reſidentia.* Sacr. Congr. apud Riccium *in prax. diſtrib.*

diſtrib. reſol. 396. *& part.* 2. *in prax. var. reſol.* 70. niſi diſtributiones ſuccederent loco fructuum, qui dantur ex maſſa groſſa in fine anni.

6 Abſens Canonicus ſine cauſa a choro, animo amittendi diſtributiones tempori abſentiæ correſpondentes, peccat mortaliter. Suarez *de relig. lib.* 4. *cap.* 10. Garz. *de Benef. part.* 3. *cap.* 2. *n.* 319. Sqnillante *de oblig. Cler. part.* 1. *dub.* 28. & tres declarationes Sacr. Congr. apud Dian. *part.* 2. *tract.* 12. *reſol.* 31. & Garz. *l. c.* contra Bon. *de hor. Canon. Diſp.* 2. *q.* 1. *pun.* 2. & alios.

7 Abſens cauſa Reipub. habetur pro præſente, & reſidente. Rot. apud Bichiuto *deciſ.* 257. *n.* 22. & probatur *ex cap. ex parte, de Cler. non reſid. & cap. cum non deceat*, 30. *de elect. in* 6. Seraphin. *deciſ.* 162. *n.* 2.

8 Abſentiæ licentia data non incipit currere a die datæ licentiæ, ſed a die ipſius abſentiæ, niſi in litteris fuerit dictum *a die data*. Caſtrenſ. *conſ.* 217. *n.* 1. *&* 2. *verſ. breviter his non obſtat.* apud Rot. *deciſ.* 434. *n.* 5. *ſeqq. part.* 4. *recent. tom.* 2.

9 Abſentia ob morbum excuſatur, imo, etiamſi abſens in illum incidiſſet in abſentia, non teneretur redire ad reſidentiam. Fagnan. *in cap. Clericos, de Cler. non reſid. n.* 9. ad tex. *in cap. præſentium* 17. *q.* 1. Rot. *dec.* 117. *part.* 15. *rec. n.* 17.

10 Abſentia ob proſecutionem litis in Beneficio, illiuſque juribus, non requirit licentiam Epiſcopi, cum illa detur a Jure. Juxta Garz. *de Benef. cap.* 2. *n.* 10. *part.* 3. apud Rot. *dec.* 117. *part.* 15. *rec. n.* 19. vide in verbo *Canonicus n.* 10. *circa fin.*

11 Abſentis ratificatio, in præjudicium promiſſoris retrotrahitur ad diem contractus, ac ſi ab initio emanaſſet. Rot. apud Bichium *deciſ.* 33. *n.* 10. Gratian. *diſc. for. cap.* 667. *n.* 13. Tiraquel. *de retract. lignag.* §. 1. *gloſ.* 10. *n.* 61. *&* 66. & alii apud cit. Gratian.

¶ §. I.

Abſentia quotuplex.

1 Abſentia generaliter ſumpta eſt duplex; altera ſcilicet ordinaria, localis, ſive naturalis, quæ ratione diverſi domicilii, ſive patriæ diverſæ cauſatur altera vero extraordinaria, perſonalis, ſive accidentalis, quæ cauſatur ratione diſceſſus, & abſentationis accidentalis a patria, ſive domicilio proprio, ut bene explicat Odd. *de reſtit. in integr. p.* 1. *q.* 5. *art.* 7. *n.* 46. *&* 47. Bald. in l. 1. *C. Quod non objic. long. temp. præſcript.*

2 Abſentia magis in ſpecie ſumpta quoad perſonas, quæ, ut ſupra extraordinaria dicitur, eſt multiplex; nempe, neceſſaria & probabilis ſimul; neceſſaria tantum; probabilis tantum; & voluntaria, quæ ſingulæ qualiter excuſent citatum in criminalibus, vide Clar. §. *fin. q.* 34. *per tot.* ubi Bajard. *remiſſive n.* 1.

3 Abſens non dicitur ille, qui remanſit in fundo per cognationem, & familiam ſtante animo revertendi, cum quis dicatur magis eſſe ubi amat, quam ubi animat. Vide Gratia. *diſcept. forenſ. cap.* 484. *n.* 16. *&* 944. *n.* 31. Paul. Chriſtin. *deciſ. Belgic.* 136. *vol.* 1. Gonzalea *ad regul.* 8. *gloſſ.* 34. *a n.* 1.

Et quod non dicatur exire qui exit animo redeundi, *l. quid ſi fugitivus ff. De ædilit. edict.* Bald. *in l.* 1. *n.* 27. *Cod. De ſer. fug.* Gregor. *deciſ.* 70. *n.* 5. Urccol. *Conſul. forenſ. c.* 50. *n.* 39. *ubi Rot.* Faciunt tradita per Gratian. *diſcept.* 644. *n.* 32.

§. II.

De Condemnatione in abſentem.

4 Abſens regulariter de jure condemnari non poteſt, quia videtur ſolis præſumptionibus, & ex cauſa quodammodo incerta damnari, *l. abſentem, ff. de pœn. l. abſentem, Cod. de accuſat. l.* 1. *C. de requi. reis & cap. afferte. De præſumpt.* Bellamer. *dec.* 716. *de accuſat.* Boer. *deciſ.* 63. Fallit tamen in multis caſibus, etiam de jure; & generaliter de conſuetudine, ſecundum quam legitime citatus, ſi ſit contumax, habetur pro confeſſo, & convicto, & pœnis etiam capitalibus pro qualitate delicti condemnatur, Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *quæſt.* 80. *n.* 138. Bajard. *ad Clar. fin. q.* 44. *n.* 2. &c. Card. Tuſch. *litt. A. concl.* 37. *per tot.* & *litt. C. concl.* 1017. Cabal. *reſol. crimin. caſ.* 181. *num.* 1. *& ſeqq.* & eſt notiſſimum in

Practica. Adde Paul. Chriſtin. *deciſ.* 88. *vol.* 4. & *ad leg. Municip. tit.* 2. *artic.* 25. *per tot.* Ariſmin. Tepat. *var. ſent. tit.* 298. *per tot.* & *tit.* 132. ubi plura de abſentia, & abſentibus. Late Farinac. *q.* 11. *per tot.* Sanſelic. *dec.* 71. *per tot.* Carpan. *ad novae Conſtitut. Mediol.* cap. *Omnium n.* 48.

§. III.

De abſente habendo pro mortuo.

Abſentia longa æquiparatur morti, *l. multa, ff. de condit. & demonſtr.* Montan. *de tut. c.* 37. *n.* 21. *fol.* 181. ita ut ſi minor, vel alius diu abfuerit, & ignoretur an vivat, ejus propinquiores admittantur ad capienda bona cum cautione de illis reſtituendis, & reddenda ratione ſi reverti contingat; niſi abſens ipſe procuratorem, vel adminiſtratorem dimiſiſſet, tunc enim vere mors eſſet probanda antequam admittantur propinquiores ad bona, Menoch. *de arbitr. caſ.* 150. *n.* 16. Munoz *de ratiocin. cap.* 6. *n.* 47. *& ſeqq.* Boer. *deciſ.* 88. *n.* 1. Borgn. *de tut. n.* 331. Cravett. *conſ.* 127. *in fine*, quos refert, & ſequitur Balthas Thomas *tract.* 1. *de Curat. tit.* 13. *n.* 24. *fol.* 1163. Montan. ubi ſupra, Joſeph Mele *in Addit. ad Gizzarel. deciſ.* 4. *n.* 91. Fontan. *de pact. nupt. tom.* 2. *clauſ.* 7. *gl.* 3. *p.* 1. *n.* 30. *& ſeqq.* Gutierrez *pract. quæſt. lib.* 2. *q.* 7. *per tot.* Salgad. *Labyr. credit. par.* 1. *cap.* 9. *n.* 49. Magon. *dec. Luc.* 44. *n.* 11. *&c.* Pariſ. *conſ.* 38. *vol.* 2. 5

Qualiter abſentia æquiparetur morti, ita, ut ſubrogatus in caſu abſentiæ cenſeatur etiam ſubrogatus in caſu mortis, Ricc. *Collect.* 1056. 3888. 3049. Sebaſt. Medic. *tract. mors omnia ſolvit. p.* 1. *n.* 95. &c. De Franch. *dec.* 255. *n.* 4. ¶ 6

A B S O L U T I O.

§. I.

De abſolutione pœnitentiali.

** In caſu neceſſitatis Præsbyteri Græci Catholici poſſunt Latinos abſolvere, adhibita tamen forma abſolutionis in Concilio Generali Florentino præſcripta: poſtea dicere poſſunt orationem illam deprecativam, quam forma hujuſmodi abſolutionis dicere tantum conſueverunt. Benedict. XIV. Conſt. *Etſi Paſtoralis* §. 5. 1

Abſolutio impoſita a Sacerdote non approbato ab ordinario loci nulla eſt. Benedict. XIV. Conſt. *Apoſtolica indulta* §. 2. 2

Abſolutio a Sacerdote impertita perſonæ complici in peccato turpi, extra caſum neceſſitatis extremæ non tenet. Benedict. XIV. Conſtit. *Sacramentum Pœnitentiæ* §. 4. In mortis tamen articulo etiam abſque neceſſitate, aut infamie, vel ſcandali periculo valida eſt. Idem Conſtit. *Apoſtolici muneris* §. 4. Verum Sacerdos ita abſolvens incurrit pœnas, & cenſuras Summo Pontifici reſervatas. Ibidem. 3

Abſolutio Sacramentalis deneganda eſt ignorantibus myſteria Fidei, tenenda neceſſitate *medii* Benedict. XIV. Conſtit. *Etſi minime*. Ignoraotibus autem neceſſaria neceſſitate *præcepti* differenda eſt abſolutio. Sed ſi Pœnitens hujus ignorantiæ vincibilem reum ſe agnoſcat, & accuſet, ac intime dolens ſerio promittat operam impenſe daturum adiſcendi etiam neceſſaria neceſſitate *præcepti*, abſolvi poteſt. Ibidem. 4

Vide *Confeſſarius*. **

§. II.

De abſolutione quæ ſpectat ad forum externum.

Hæc multiplex eſt. Primo eſt abſolutio a cenſuris, quæ poteſt dari tam de præterito, quam de futuro ſub conditio; quia eodem modo poteſt ferri etiam cenſura. Ita Covarruv. *in cap. alma mater. part.* 1. §. 11. *a n.* 6. Suarez *de cenſur. diſp.* 7. *ſect.* 8. Bonac. *de cenſur. diſp.* 1. *quæſ.* 2. *punc.* 7. Neque refert, quod abſolutio in foro pœnitentiali non poſſit dari ſub conditione, quia hoc ideo procedit, quia non eſt in poteſtate Confeſſarij ſuſpendere gratiam. 1

Poteſt autem hæc dari etiam abſenti per procurato- 2

rem, litteras, vel nuncium. Sanch. Avilla, & Layman, apud P. Pirring. *lib.* 5. *tit.* 39. §. 4. *n.* 164. Pignatel. *tom.* 1. *conſ.* 20. Theſaur. *de pœn. Eccleſ. part.* 1. *cap.* 22, *verſ, tertia differentia*.

3 Datur hæc abſolutio quandoque ad cautelam cum reincidentia, & quandoque abſolute. Ad cautelam eſt licita, & valida, etiam quoad forum externum, ut patet ex praxi univerſali. Ugolin. *de cenſur. tab.* 1. *cap.* 22. Bonac. *l. c.* Suarez. *ut ſupra*. Covar. *in d. cap. alma. part.* 1. §. 2. Duard. *in Bull. Cœna lib.* 3. §. 2. *quaſ.* 13. Et petens abſolutionem ad cautelam, non dicitur fateri cenſuram, niſi agatur de modico præjudicio; nam, cum agitur de gravi præjudicio, probationes debent eſſe claræ, & non præſumptivæ. *L. faciant. C. de probat.* Abb. *in cap. prudentiam*, *de offic. Deleg.* Maſcard. *de probat. tom.* 1. *concl.* 13. Rot. apud Bichium *deciſ.* 195. Covar. tamen *l. c. n.* 7. notandum dicit, quod allegans ſe injuſte fuiſſe excommunicatum, plene fatetur excommunicationem eum ligaſſe, & ideo ſimpliciter abſolvendus erit: at qui allegat excommunicationem nullam fuiſſe, tanquam latam v. g. poſt appellationem, abſolvendus erit ad cautelam. Cum reincidentia datur ob periculum communionis, aut læſionis juſtitiæ. *cap. ſolet*, *de ſent, excom. in* 6. Rot. *dec.* 9. *in nov.* apud Merlin. *dec.* 166. a ſuſpenſione quando detur, vide *cap.* 9. *de except. ubi* Gonzal. & Fagnan.

4 Porro cum reincidentia poteſt dari dupliciter: primo, ad tempus, vel effectum limitatum, uti ad ferendum teſtimonium juxta *cap. veniens*, *de teſtib.* & uti practicatur in Bullis, & gratiis *cap. Apoſtolica* §. *quo circa*, *de except.* & hæc abſolutio datur duntaxat ad effectum reddendi capaces gratiæ factæ, puta teſtimonii ferendi &c. ita ut ad hunc effectum tantum ſuſpendatur excommunicatio. Pyrrh. Corrad. *de re Benef. lib.* 2. *cap.* 16. *num.* 1. Pariſ. *de reſign. Benef. lib.* 8. *cap.* 7. Unde ſi excommunicatus poſt hujuſmodi abſolutionem ſe ingerat in divinis, eſſet irregularis. *cap is cui*, *de ſentent. excom. in* 6. nec poteſt habere Beneficium ab Ordinario abſque alia abſolutione. Vide Pariſ. *l. c. n.* 127. ubi etiam *a n.* 120. quibuſnam ſuffragetur hæc abſolutio, ubi quod non ſuffragetur inſordeſcentibus, hæreticis, irregularibus ob notoriam fornicationem, & aliis. Ut etiam infra in verbo *Cenſura*. Secundo, in perpetuum, cum, vel ſub conditione ſatisfaciendi, qua non impleta, reinciditur in excommunicationem. Paſſerin. *de pollut. Eccleſ. diſp.* 8. *cap.* 15.

5 Abſolutio abſolute data ab excommunicatione, & aliis cenſuris, ſed per dolum, vel errorem, qui verſatur circa cauſam finalem, non valet, ex defectu intentionis in abſolvente, & quia errantis nullus eſt conſenſus. Suarez *de cenſur. diſp.* 7. *ſect.* 6. Bonacin. *l. c. num.* 2. *punc.* 8. Idem dic, ſi fuit obtenta per vim, vel metum cadentem in conſtantem virum, *cap. un. de iis, quæ vi, metuſque cauſa fiunt; in* 6. Navar. *in man. cap.* 27. Ugolin. *de cenſur. tab.* 1. *cap.* 4. Bonac. & Suarez *l. c.* modo metus fuerit injuſtus.

6 Abſolutio valide etiam datur, licet non fuerit ſatisfactum parti læſæ, neque data ſatiſdatio: abſolvens tamen peccat graviter contra juſtitiam. Navar. & Bonac. *l. c.* & probatur ex *cap. venerabilem*, *de ſent. excom. in* 6. Limita, ſi abſolvens abſolvat jure delegato, & excedat fines mandati; tunc enim abſolutio eſſet nulla. Vide etiam infra in verbo *Cenſura*.

7 ** Abſolutio Calumniatorem quoad ſollicitationem in Confeſſione, Summo Pontifici reſervatur. Benedict. XIV. Conſt. *Sacramentum Pœnitentiæ* §. 3. Quemadmodum etiam abſolutio Sacerdotis excipientis Confeſſionem complicis in peccatu turpi. Ibid. §. 4. Sic etiam abſolutio a Cenſuris incurſis ob mercimonia ſuper eleemoſynis Miſſarum. Idem Conſt. *Quanta cura*. §. 5.

8 Abſolutio a ſententia excommunicationis latæ in Bulla Cœnæ, vel Greg. XIV. juxta communiorem, eſt reſervata Summo Pontifici. Sperel. *dec.* 105. *n.* 43. ubi de veriori. Duard. *in Bull. Cœnæ lib.* 2. *cap.* 15. *queſ.* 16. Mar. Ital. *de immun. Eccleſ. cap.* 6. §. 2. Farin. *de immun, Eccleſ. cap.* 20. apud quem S. Congr. contra Riccium, Barboſ. Genuenſ. & Bellet. apud Sperel. *l. c.* Et quando excommunicatio fuit lata ob violatam immunitatem Eccleſiaſticam, non eſt danda abſolutio, niſi parti ſatisfacto, & reintegrata immunitate. Rot. apud Merlin. *deciſ.* 588. *n.* 1. Ubi tamen creditum non eſt liquidum, ſufficit oblatio etiam verbalis. Idem Merlin. *n.* 4.

Quær. Abſolutus a crimine, poteſtne amplius pro eodem moleſtari, ab eodem, vel alio Judice? Reſp. negative, ſive fuerit proceſſum per viam accuſationis, ſive per viam inquiſitionis, ſi tamen reus fuit abſolutus definitive tanquam innocens, licet fuerit abſolutus ob defectum probationum. Covar. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 1. *num.* 8. Clar. *in* §. *fin. quaſ.* 57. ubi late plura. Farin. *quaſ. crim. lib.* 1. *queſ.* 1. Limita, ſi fuit abſolutus non definitive, ſed per interlocutoriam; uti cum clauſula „ *Stantibus actis prout ſtant, & aliis de novo non* „ *ſupervenientibus*. „ modo proceſſus non eſſet inſtructus. Covar. *var. reſ. lib.* 2. *cap.* 10. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 6. *cap.* 42. Cabal. *reſ. crim. caſ.* 93. *a n.* 30. Ubi de tempore, quo moleſtari poſſit. Concluſio ampliatur, licet fuiſſet abſolutio data ob compoſitionem cum fiſco, quia hæc ſuccedit loco pœnæ: vel a Principe gratiam obtinuiſſet. Theſaur. *deciſ.* 1. Capon. *diſc. for. cap.* 1450. Limitatur ſecundo concluſio, cum diverſa pœna venit irroganda: ut ſi Laicus Judex infligit pœnam temporalem, & Eccleſiaſticus vult ſpiritualem infligere, uti excommunicationem, vel econtra; quia hoc modo poteſt ab utroque puniri. Vide Antonel. *l. c.* & Clar. *ubi ſupra*. 9

Abſolutio a cenſuris, ob recurſum ad Judices Laicos, non prodeſt, ſi poſt eam obtentam, iterum ad Laicos fiat recurſus. Rot. apud Bichium *deciſ.* 455. 10

Quær. an abſolutio, ſeu diſpenſatio conceſſa pro foro conſcientiæ tantum, ſuffragetur etiam pro foro externo? & pro negativa ſtant gloſ. *in cap. de his*, *in fin. de accuſ.* Nav. *conſ.* 23. *n.* 4. *de pœnit. & remiſſ. & conſ.* 51. *de ſent. excom.* Covar. *lib.* 2. *cap.* 10. *n.* 3. *& in cap. alma p.* 1. §. 11. *n.* 16. Menoch. *de arbitr. caſ.* 539. *n.* 31. Genuenſ. *in prax. cap.* 25. apud Carol. Theſaur. *de pœn. Eccleſ. cap.* 22. ubi alii. Qui dicunt, quod non obſtante tali diſpenſatione, vel abſolutione, Judex nihilominus procedere poſſit contra reum, ac ſi abſolutus, vel diſpenſatus fuiſſet: & ideo, ſi taliter abſolutus v. g. ab excommunicatione, celebravit poſtea, pro foro externo declarari poſſe irregularitatem incurriſſe &c. Genuenſ. *l. c.* Layman. *lib.* 1. *tr. de cenſur. in commun. cap.* 7. *n.* 7. quamvis coram Deo non ſit irregularis. Navar. *conſ.* 82. *num.* 2. *de Simon.* Alii affirmativam tenent, ita, ut ſi conſtet de tali abſolutione, non poſſit amplius Judex in foro externo procedere. Ita Dian. *tract.* 11. *reſol.* 26. *tom.* 1. & alii apud Menoch. *l. c. caſ.* 539. In hoc tamen ferme conveniunt, Ordinarium poſſe cum tali abſoluto, benigne agendo, illam abſolutionem etiam pro foro externo acceptare. Vide Theſaur. *l. c. verſ. prima differentia*. 11

Abſolutio a Juramento, vide *Habilitatio*.

ACCUSATIO.

Praxis Accuſationis, ubi quid ſit Accuſatio, quid debeat continere, quinam accuſare queant, quandonam accuſator habeatur pro calumniatore, quandonam ſuccumbat, quandonam in expenſas damnetur de præſcriptione accuſationis, &c.

Accuſatio eſt delatio alicujus criminis ad vindictam publicam, legitima interveniente ſubſcriptione; tamen ſubſcriptio ad pœnam talionis eſt hodie ſublata. Clar. §. *fin. queſt.* 12. Guazz. *ad deff.* 3. *cap.* 2. Card. Tuſch. *litt. A. concluſ.* 156. Paul. Chriſtin. *deciſ.* 194. *per tot. vol.* 4. 1

Datur tamen etiam accuſator civilis ad privatam utilitatem principaliter, juxta Rot. *par.* 2. *diverſ. deciſ.* 138. *n.* 5. *&c.* Plura de accuſatione Conciol. & Romag. *ad Stat.* Eugub. *lib.* 4. *rub.* 1. *& ſeqq.* Gonzalez *in c.* 1. *n.* 5. *de Accuſat.* 2

Accuſatio continere debet annum, menſem, locum delicti, nomen accuſatoris, & accuſati, Judicis, & ſpeciem criminis *l. libellorum ff. de accuſat.* Dies autem, & hora non eſt neceſſaria, niſi factum eſſet punibile tantum in tali die vel hora, vel niſi petatur a parte pro ſua defenſione facienda, Clar. §. *fin. queſt.* 12. Guazz. *ad deff.* 3. *cap.* 3. *per tot.* Tuſch. *lit. A, concl.* 157. *& ſeqq.* Ricc. *collect.* 1219. Ariſmin. Tepat. *var. ſent. tit.* 284. & 285. Vide plura de accuſatione, & accuſatoribus, Conciol. *reſol. crimin.* verb. *Accuſatio. reſol.* 6. *&c.* Gomez *var. reſolut.* 3. *cap.* 11. *num.* 4. 3

Accuſare poſſunt omnes qui non ſunt expreſſe prohibiti, & tales admittuntur ſi ſuam, vel ſuorum injuriam 4

pro-

proſequantur, nec hodie attenduntur ſimiles exceptiones, cum Judex ſimul ex officio procedens in caſibus permiſſis ſupplcat omnem defectum ex perſona accuſationis reſultantem, Clar. §. *fin. quæſt.* 12. *per tot.* late Farinac. *quæſt.* 12. Menoch. *de arbitr. caſ.* 198. Tuſch. *lit. A. concl.* 160. *& ſeqq.* Ariſmin. Tepat. *loc. ſup. cit.* Guaz. *deff.* 3. *cap.* 1. *& ſeqq.* Gomez. *var. reſol. tom.* 3. *c.* 1. *n.* 31.

5 Accuſator de jure communi tenetur fidejuſſores præſtare de accuſatione proſequenda, & ſolvendis expenſis in caſum ſuccumbentiæ; quod tamen hodie non eſt in uſu, Clar. §. *fin. quæſt.* 18. Maur. *de fidejuſſ. p.* 1. *ſect.* 3. *c.* 30. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 706. *n.* 42. Paul. Chriſtin. *dec.* 194. *per tot. vol.* 4. ubi plura de hac materia, Menoch. *de Arbitr. caſ.* 79. *n.* 5.

6 Accuſator, ſive inſtigator, non probans delictum, in dubio præſumitur calumniator; niſi aliqua juſta cauſa poſſit excuſari, ut ſi ſemiplene probavit, dummodo non ſit ſolitus calumniari, vel ſi fuit deceptus a teſtibus, vel ſi probet audiviſſe à perſonis fide dignis, vel ſi neceſſitate officii accuſaverit, vel ſi dolor immenſus illum coegerit, vel ſi delictum ſit atrox, & immane, vel ſi præceſſerit diffamatio, vel ſi occiſus ante mortem nominaverit accuſatum, vel propter infirmitatem ſexus, & ſimiles; quæ licet excuſent a calumnia, non excuſant ab expenſis, nec ab actione injuriarum, ut late declarat Menoch. *de arbitr. caſ.* 321. *per tot. &c.* Vide Clar. §. *fin. quæſt.* 62. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 33. *num.* 37. *& cap.* 706. *n.* 42. Guazz. *deff.* 3. *cap.* 13. ubi docet viginti quinque modos excuſandi ab hujuſmodi calumnia, Petr. Cobal. *reſolut. crim. caſ.* 166. *per tot.* ubi quod pœna accuſatoris per calumniam eſt triremium in perpetuum, vel ad longum tempus, & prius mittitur ſuper aſino cum mitra per Civitatem; & alia de pœnis calumniatorum, vide late *per eum d. caſ.* 166. *per tot. & caſ.* 295. *per tot.* Farinac. & Vulpin. *in ſucceſſ. quæſt.* 16. *per tot.* ubi quod dictæ cauſæ non ſolum excuſant a calumnia præſumpta, ſed etiam ab actione injuriarum, & ab expenſis, juxta veriorem, & in praxi receptam opinionem, Sanfelic. *deciſ.* 54. & Aatius *deciſ.* 346. *cum plena Addit.* ubi quod accuſator non tenetur ad expenſas ex eo, quod non probaverit, niſi conſtet de vera calumnia, exceptis cauſis Syndicatus, in quibus non probans tenetur ad expenſas vigore Pragmaticæ Regni, & idem Sanfelic. *dec.* 347. *cum Addit.* & Sabelli *in ſua pract.* §. *denuntiatori.* Maſcard. *de probat. concluſ.* 24. & 25. *& concluſ.* 254. Tuſch. *litt. E. concluſ.* 634. *per tit.* Paul. Chriſtin. *deciſ.* 205. *volum.* 4. *& ad l. municip. tit.* 1. *art.* 9. Ricc. *collect.* 1218. ubi præcipue de inſtigatore, Benintendi. *deciſ. Bononienſ.* 46. Conciol. *verb. Accuſatio. reſolut.* 1. *cum addit.* ubi refert duos morte mulctatos. Petrus Benior. *concl.* 46. *n.* 2. qui citat Speculator. *in tit. de Accuſator.*

7 Accuſatore non probante, reus, etiamſi nihil de ſua innocentia docuerit, eſt abſolvendus; cum dicatur præſumptive de illa conſtare, imo accuſator tenetur actione injuriarum; intelligendo ubi accuſator nihil probavit; nam ſi indicia ad torturam ſubminiſtraverit, tenetur reus, vel probationibus, vel per torturam illa purgare, Barboſ. *de Axiomat. jur. Axiom.* 7. *per tot.* ubi idem eſt in civilibus, ut actore non probante reus abſolvatur, & vide Sabelli *in* §. *Actor. n.* 1.

8 Quid autem ſi delator probavit crimen, & reus habuit juſtas defenſiones, an adhuc delator ſit condemnandus? Paul. Chriſtin. *deciſ.* 125. *num.* 11. *&c. vol.* 5. ubi quod ſic quando defenſiones erant notæ ipſi delatori, & idem ego dicerem ſi per eas conſtaret de innocentia accuſati, & de calumnia, vel falſitate accuſationis.

9 Quod denuncians crimen, ſi detecta innocentia inquiſiti fuerit abſolutus, teneatur ad expenſas, Thoro *Compend. deciſ. Neapolit. par.* 1. *verb. Denuncians.* ubi allegat Grammat. *deciſ.* 39. Farinac. *quæſt.* 16. *num.* 12. *& ſeqq.* Cornazan. *deciſ. Luc.* 193. Ricc. *collect.* 1218. & 1219. idem Thoro *d. p.* 1. *verb. Querela*, ubi quod querelantes, ſi nil probaverint, poſſunt ab accuſato de injuriis reaccuſari, etiamſi a Superiore obtinuerint ne moleſtentur, quia tale reſcriptum uti injuſtum non valet. Quas pœnas incurrat accuſans per calumniam, Carol. Ant. Theſaur. *tract. de pæn. Eccl. par.* 2. *verb. Accuſator. cap.* 1. ubi de reſtitutione, de infamia, irregularitate, & ſuſpenſione, & *cap.* 2. *&* 3. ubi etiam quid ſi efficiatur prævaricator, vel tergiverſator. Accuſator, abſoluto accuſato, quando in expenſis condemnari debeat, vel non, cum diſtinctione veræ, aut præſumptæ calumniæ, quæ ſint cauſæ excuſantes, & plura pro excuſatione, Manſ. *conſult.* 279. *per tot. lib.* 3.

10 Quod ad excuſandum accuſatorem a præſumpta calumnia, & ab expenſis ſufficiant indicia non ſolum ad torturam, de quibus non eſt dubium, ſed etiam ad inquirendum ſimpliciter (intelligendo de ſpeciali inquiſitione contra aliquem) non autem leviora, Farinac. *quæſt.* 16. *num.* 62. *& ſeqq.* & ita ſervatum Florentiæ ſe ſæpius obſervaſſe teſtatur Sabellus, ut quando fuit formata inquiſitio legitimis præcedentibus indiciis, nunquam fuerit accuſator condemnatus in expenſis, vel alia pœna; niſi de vera conſtiterit calumnia, & falſitate accuſationis, etiam per defenſiones poſt inquiſitionem factas; nam tunc detecta calumnia, & falſitate, eſſet accuſator non ſolum in expenſis condemnandus, ſed etiam ſevere puniendus; judex autem, qui ex neceſſitate officii procedit facilius excuſatur, ut inquit Farinac. *loc. cit. n.* 63.

11 Prædicta doctrina, circa accuſatorem, vel inſtigatorem non probantem in expenſis condemnandum, vel arbitrarie puniendum pro calumnia, licet ſit veriſſima, tamen in praxi raro admittitur a quibuſdam Judicibus, eo ſub prætextu quod retraherentur homines ab accuſando, ſed quam levis ſit excuſatio, vel potius gravis contra illos increpatio, ut ipſis, & calumniatoribus latior pateat aditus vexandi ſæpe innocentes, miſeri ſemel forte abſque remedio experientur, ſi hac intentione egerint, ſecus ſi zelo juſtitiæ, ut eſt præſumendum, &c. Late videantur Farinac. *dict. quæſt.* 16. *per tot.* Franciſc. de Magiſtr. *in ſilv. Eccleſ. par.* 2. *lib.* 2. *tit.* 1. *c.* 17. *num.* 14. *fol. mihi* 105. ubi quod hodie raro, aut nunquam ad expenſas condemnantur accuſatores, ne terreantur, & ab accuſando deſiſtant; quod tamen debet intelligi, niſi conſtet de vera calumnia, quo caſu ultra refectionem expenſarum eſſent etiam graviter puniendi juxta qualitatem facti, & perſonarum.

12 Accuſator falſus tenetur etiam cum periculo propriæ vitæ, & famæ manifeſtare falſam accuſationem, ſi adſit ſpes, ut indebite accuſatus liberetur, quia melior eſt conditio innocentis; ſecus autem ſi manifeſtatio non liberaret innocentem, Bonac. *diſput.* 1. *quæſt. ultim. num.* 21. P. Stephan. de Neapol. *de reſtit. lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 41.

13 Accuſator ſecretus habetur pro inimico, & non poteſt eſſe teſtis, Ludoviſ. *deciſ.* 517. *n.* 11. *&* 12. vide Sabelli *in* §. *Teſtis. n.* 55.

14 Accuſatio omnis tollitur regulariter ſpatio 20. annorum *l. querelam*, *C. de falſ.* ita ut nec per Judicem poſſit ex officio procedi tranſacto dicto tempore, Clar. §. *fin. quæſt.* 51. alios vide apud Sabelli *in* §. *Delictum*, & in ejus pract. §. *Maleficii*, & §. *Preſcrizione*, Barb. *de Preſcript. ad l. ſicut. n.* 222.

15 Actio tamen civilis deſcendens ex delicto durat 30. annis, ſicut aliæ civiles perſonales, Clar. *loc. cit.* Boer. *dec.* 26. *par.* 1. Guazz. *deff.* 2. *cap.* 2. *per tot.*

16 Accuſatio pro crimine adulterii durat tantum quinquennio, Boer. *dec.* 26. Clar. §. *Adulterium*, *verſ. Unum tamen*, vide Sabelli *in* §. *Adulterium n.* 18. Competit ſolum quibuſdam perſonis, nempe ſponſo, marito, patri, fratri, avunculo, & patruo, *l. quamvis*, *C. de adult. & l. ſi uxor. ff. ad leg. Jul. de adul.* Ricc. *collect.* 236. Montan. *de tut. cap.* 17. *num.* 7. *fol.* 58. Caball. *reſol. crim. caſ.* 114. *per tot.* ubi intelligit tam de patre, fratre, & patruo mulieris, quam mariti, Franch. *deciſ.* 94. *&* 240. ubi quod quando adulterium eſſet notorium per confeſſionem, poſſet etiam Judex procedere ex officio, vide Paul. Chriſtin. *deciſ.* 218. *n.* 1. *& ſeqq. volum.* 5. Bajard. *ad Clar.* §. *Adulterium n.* 14. ubi etiam quod ex diſpoſitione Concilii Trident. *Seſſ.* 24. *cap.* 8. *de reform. matrim.* poteſt Ordinarius ex officio procedere quando eſt publicum, & præceſſit trina monitio, Ciarlin. *controver.* 15.

17 Accuſator, neque accuſatus poſſunt ſibi invicem facere poſitiones, & ſi fecerint non tenetur alter reſpondere, quia in judiciis criminalibus, vel etiam mixtis, in quibus poſſit aliqua criminalitas conſiderari veluti in cauſis turbatæ poſſeſſionis, vel damni dati, & ſimilibus non admittuntur poſitiones; nam reſpectu accuſatoris non poteſt facere poſitiones, quibus teneatur ac-

cuſatus reſpondere, quia poſitionibus criminoſis, vel crimen continentibus non eſt reſpondendum, ut dicit Sabelli *in §. Poſitio num. 9. & 10.* licet enim accuſatus poſſit interrogari a Judice, & ex ſua confeſſione puniri, non inde ſequitur, ut poſitionibus criminoſis ab accuſatore datis reſpondere teneatur; reſpectu vero accuſati, nec ipſe poteſt facere poſitiones accuſatoris, & illum cogere ad reſpondendum, imo nec Judex debet permittere, etiam ſi accuſator vellet illi reſpondere, quia poſset adeſse colluſio, & accuſator aliquid fateri contra veritatem, & fiſci intentionem ad liberandum accuſatum a pœna, & faciendum delictum impunitum, licet enim etiam deſiſtente accuſatore poſſit fiſcus, & Judex proſequi, non inde ſequitur quod accuſator non poſſit magnum facere præjudicium in probationibus, quæ eſt potiſſima prohibitionis ratio, ut bene explicat Michalor. *de poſit. cap. 30. per tot.*

18 Quod accuſator non teneatur ſe repetere ad inſtantiam accuſati ſuper ſuis interrogatoriis, nec Judex permittere debeat ob timorem colluſionis, Clar. *§ fin. quæſt. 45. verſic. ſed hic incidenter*, Scacc. *de judic. lib. 2. cap. 7. n. 251.* Conciol. *reſol. crim. verb. Accuſatio. reſolut. 12.* Zuff. *de legit. proceſſ. crimin. lib. 3. quæſt.* 180. vide Sabellum *in §. Socius. n. 57. & in §. Repetitio.*

ACQUISITA.

Ubi quatenus acquiſitio filii proſit patri.

1 Acquiſita per filium ſi conſtet ex induſtria ſua fuiſse quæſita dicuntur adventitia, nec aliis fratribus ſunt communicanda, *leg. Cum oportet*, Cod. *De bon. qualib.* Menoch. *de arbitr. caſ.* 126. Michalor. *de fratr. par. 1. cap. 6. n. 3.* Merlin. *de legit. lib. 2. tit. 2. quæſt. 26. n. 10.* licet Alciat. *conſil. 334. n. 6.* teneat eſse profectitia per quamdam fallacem conſequentiam. Vide Sabelli in §. *Peculium*; late Ariſmin. Tepat. *var. ſent. tit.* 435. ubi plura de bonis acquiſitis per filium, & eorum adminiſtratione. De Luc. *de Credit. diſc. 80. n. 16.*

2 Acquiſita partim ex pecunia patris, & partim miniſterio, & induſtria filii, in dubio pro medietate dicuntur profectitia, & illorum naturam ſequuntur; pro alia vero medietate adventitia, & ſecundum illa regulantur; ſecus ſi appareret plus tribuendum eſse induſtriæ filii, vel e contra, nam ſecundum id eſset facienda diſtributio, Bart. *tract. de fratr. n. 2.* Merlin. *de legit. lib. 2. tit. 2. quæſt. 26. num. 10.* Michalor. *cap. 6. num. 13.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 543. n. 16. &c.* Boſs. *de patr. poteſt. cap. 4. n. 64. & ſeq.*

3 Acquiſita per filium proprio nomine negotiantem in dubio præſumuntur adventitia, & tanto magis ſi filius habitaret ſeorſum a patre; niſi adeſsent conjecturæ in contrarium, ut quia non ſit induſtrioſus, ſed pauper, pater vero, cujus bona adminiſtravit dives, vel niſi nomine patris negotiatus fuerit, vel eo vivente communicaverit acquiſita in uſum familiæ, Menoch. *de arbitr. caſ.* 126. Michalor. *de fratr. par. 1. cap. 6. num. 16. & ſeqq.* Rot. *par. 9. recent. deciſ. 420. n. 6. &c. & par. 12. deciſ. 335. n. 4. & ſeqq.* De Luc. *de Regal. diſc. 150. n. 5.*

4 Acquiſita a filio habitante cum patre, & illius bona adminiſtrante dicuntur profectitia, niſi aliter appareat; ſi vero ſeorſum habitet, & negotietur, dicuntur adventitia, & in dubio præſumitur pro poſſeſſore, Menoch. *de præſumpt. l. 3. præſumpt. 50. per tot.* Vide Paſchal. *de virib. patr. poteſt. c. 3. n. 10. & ſeqq.* Rot. *par. 9. recent. dec. 420. n. 6. & ſeqq. & p. 12. deciſ. 335. n. 4. & ſeqq.* ubi quando ſpectent ad filium, & cadant ſub hypotheca. Boſſ. *de pater. poteſt. cap. 4. n. 77.*

5 Acquiſita per uxorem conſtante matrimonio præſumuntur ex bonis viri, ad effugiendum turpem quæſtum; quod procedit etiam in uxore putativa, in concubina, in vidua intra annum luctus, etiamſi negaret ſe acquiſiviſſe ex bonis viri, vel etiamſi commiſiſſet adulterium; quæ præſumptio procedit etiam contra ſingularem ſucceſſorem mulieris, & ad commodum hæredis, & ſingularis ſucceſſoris mariti, etiamſi mulier diceret habuiſſe pecuniam ante contractum matrimonium. Ceſſaret autem quando maritus confeſſus eſſet pecuniam eſſe mulieris, in muliere induſtrioſa, vel ſi conſtaret habuiſſe a conſanguineis, vel ab Amaſio, ſive ex turpi quæſtu, vel mulierem fuiſſe divitem, virum vero pauperem, ſive bona alterius adminiſtraſſet, ſicut & quando mulier traduxit virum ad domum ſuam, & quoad bona ipſa, quæ ſunt mulieris, & hæredum illius, cum maritus, & ejus hæredes poſſint ſolummodo repetere pretium; & quoad poſſeſſorium; nam in eo obtinebit mulier ſi ſola poſſideat, ut late omnia declarat Menoch. *lib. 3. præſumpt. 51. per tot.* Paul. Chriſtin. *deciſ. Belgic. 137. num. 9. &c. vol. 3.* Joſeph. Ludov. *deciſ. Perus.* 28. Maſcard. *de probat. concl. 30. per tot. vol. 1. concluſ.* 212. ubi de vidua adminiſtrante bona pupilli, ut præſumatur ex illis acquiſiviſſe, niſi aliter doceat, & *concl.* 204. ubi de bonis repertis penes uxorem, ut præſumantur quæſita ex ſubſtantia viri, & quando ſecus, Neviz. *in ſylva nupt. fol. 68. &c.* Joan. Lup. *in repet. rubr. de donat. inter vir. & uxor.* Diaz *reg. 9. per tot.* Gabr. *comm. concl. tit. de præſumpt. concluſ. 15. per tot.* Pac. Jordan. *Lucubr. vol. 3. lib. 14. tit. 21. n. 37. & ſeqq. ad 57. fol. 426.* ubi novem modis dictam præſumptionem ampliat, & quatuordecim limitat, quo ad limitationem ſupra poſitam quando bona alterius adminiſtravit, contrarium probat cum honeſtius poſſit præſumi ditata ex bonis viri ſine delicto, quam alterius cum delicto, vide Sabelli *reſol. cap. 8. n. 42. &c. & cap. 10. nu. 36. &c. & in §. Uxor.* Scopp. ad Gratian. *obſervat. 190. n. 2.*

ACTIONES.

Praxis Actionum.

Actiones regulariter cumulari non poſſunt, cum ſententia in una, pariat exceptionem rei judicatæ in alia. Fachin. *lib. 12. controv. jur. cap.* 1. Limita in actione perſonali, & hypothecaria, quæ cumulari poſſunt. Merlin. *de pignor. lib. 5. tit. 2. quæſ. 61.* quando nempe debitor poſſidet. Et probat ex *L. pro caution. 24. C. de pignor.* 1

Actiones petitorii, & poſſeſſorii, cumulari poſſunt, cum unius cognitio dependet ab alia, maxime ſi poſſeſſio eſt dubia. Rot. *deciſ. 524. part. 5. rec. tom. 2.* niſi poſſeſſorium ſummariiſſimum fuiſſet ab utraque parte intentatum. Poſtius *de manuten. obſ. 7. nu. 41.* & DD. apud Ciarlin. *contr. for. cap.* 119. vel niſi uterque petat manuteneri. Menoch. *de retin. remed. alt.* Maſcard. *de prob. concl.* 1205. Mareſcot. *lib. 1. var. reſ. cap. 36. n. 23.* Poſtius *d. obſ. 7.* Et cumulato petitorio, ac poſſeſſorio, prius de poſſeſſorio cognoſcendum eſt. DD. *cit.* & Poſtius *n. 52. d. obſ. 7.* 2

Actio civilis, & criminalis ex eodem facto deſcendens, contra eandem perſonam, æque principaliter cumulari non poſſunt, ſed prius criminalis, dein civilis cognoſci debet. Fachin. *lib. 9. c. 2.* ubi late, plureſque caſus ponit. Theſaur. *deciſ.* 18. niſi una alteri ſit præjudicialis; quia tunc præjudicialis præmittitur. Farin. *quæſ. 100. cap. 2.* dicitur autem præjudicialis, quando ſententia in una parit exceptionem in alia. Farinac. *l. c.* Eccleſia *obſerv. for. 14. n. 16.* 3

Actio Perſonalis, licet tranſeat in ſucceſſorem univerſalem, ſecundum Noal. *de tranſmiſſ. cap.* 25. tamen non tranſit in ſucceſſorem ſingularem. Idem Noal. *l. c.* niſi ſit in rem ſcripta, vel cum hypotheca. Neque pœnalis, vel criminalis tranſit, quia delicta morte delinquentis extinguuntur. Limita quoad actionem pœnalem ad damna, & non ad vindictam publicam. Noal. *caſ. 27. n. 7.* ubi pluribus comprobat textibus. 4

Actio criminalis regulariter ſpacio 20. annorum præſcribitur. *L. in omni ff. de diverſ. & tempor. præſcr.* Clar. *in §. fin. quæſ.* 51. Cabal. *reſol. crim. caſ.* 239. qui plures habent ampliationes, & limitationes. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib. 6. cap.* 45. De Jure tamen Canonico nunquam præſcribitur. Antonel. *l. c.* Civilis præſcribitur 30. vel 40. annis. Riccius *in prax. part. 2. reſol.* 91. Deſcendens ex crimine durat 30. annis. Antonel. *l. c.* & dicitur civilis, cum agitur ad vindictam privatam. Farin. *quæſ.* 100. 5

ACTA.

Praxis Actorum.

Concluſio quaſi certa eſt, quod acta coram Judice Laico ſuper immunitate Eccleſiaſtica, uti, an extractus ab Eccleſia gaudeat immunitate, non valeat, quia ad Judicem Eccleſiaſticum ſpectat formare ſuper hac re 1

pro-

proceſsum. Ciarlin. *contr. for. cap.* 10. *nu.* 44. Facin. *in append. c.* 22. Tuſc. *litt. E. concl.* 10. Guazziu. *ad defenſ. reor. defenſ.* 1. *cap.* 31. Sperel. *dec.* 104. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 9. *n.* 38. Neque Judex Eccleſiaſticus tenetur ſtare ejuſmodi actis, & proceſsui. Gratian. *diſc. for. lib.* 3. *cap.* 596. Giurb. *conſ.* 56. Guazzin. *loc. cit. nu.* 7. & probari poteſt ex *cap at ſi Clerici, de Judic.* Clar. *in* §. *fin. quæſ.* 36. *n.* 46. & ibi addend. *n.* 53. quæ dicit, opus eſse novo proceſsu etiam ad inquiſitionem formandam, & quod Judex Eccleſiaſticus debeat formare novum proceſsum, vide apud Sperel. *dec.* 18. *n.* 10. & apud Ciarlin. *diſc. for. cap.* 162. *num.* 16. contra alios aliter ſentientes ante Bullam Gregorianam, poſt quam omnino Judex Eccleſiaſticus debet formare novum proceſſum. Limita, ſi a Judice Laico eſſet formatus proceſſus contra reum, antequam confugerit ad Eccleſiam in contumaciam; tunc enim faceret aliquam fidem etiam in foro Eccleſiaſtico, Ciarlin. *d. cap.* 162. Mart. *de juriſd. p.* 4. *cauſ.* 102. Sbroz. *de offic. Vicar. cap.* 192. Sperel. *d. deciſ.* 18. Pignatel. *conſ.* 128. *tom.* 1. Pax Jordan. *tom.* 2. *lib.* 11. *tit.* 3. *n.* 293. 298. *& ſeqq.* Giurba *conſ.* 50. Vide Genuenſ. *in prax. c.* 6. *n.* 3. Thom. del Bene *tom.* 2. *c.* 16. *dub.* 43. *ſect.* 1. *n.* 1. *de Immun.* Sic.

2 Quær. an acta unius Judicii probent in altero Judicio? Reſp. Si alterum judicium tendat ad diverſum finem, & effectum, adeoque varietur modus agendi, non probare. Juxta Abb. *in cap. at ſi Clerici n.* 12. *de Judic.* ubi Decius, & alii. Hinc ſi in primo judicio coram Judice Laico actum ſit contra criminoſum ad pœnam legalem, poſtea vero agatur ſuper eodem crimine coram Judice Eccleſiaſtico ad pœnam Canonicam, & Eccleſiaſticam, acta in Judicio Laicali, non probant coram Judice Eccleſiaſtico, ob variatum modum agendi, & quia ad aliam pœnam agitur. P. Pirhing *lib.* 2. *decret. tit.* 1. *ſect.* 3. *de Judic. a n.* 96. Decius *in c. at ſi Clerici eod.* Clar. *in* §. *fin. lib.* 5. *quæſt.* 36. *verſ. ulterius quæro.* Maſcard. *de prob. vol.* 1. *concl.* 35. *a n.* 1.

3 Quomodo probentur acta, ſi illa fuerint deperdita? Reſp. non probari teſtibus, niſi probetur etiam eorum deperditio, Ciarlin. *contr. for. cap.* 27. *n.* 27. apud quem Menoch. *conſ.* 207. *n.* 37. Maſcard. *de probat. concl.* 603. Neque præſumuntur, niſi probentur. *L. fin. C. de Jur. & fact. ignor.* Innoc. *in c. ex inſinuatione, de probat. & in c. p. per tuas, de teſtib.* Abbas, & Felin. *in cap.* 1. *& cap. inter cæteras, de fide inſtrum. & in cap. dudum de converſ. conjug.* Maſcard. *de probat. vol.* 1. *concl.* 35. *a n.* 1. Neque probantur aſſertione Judicis, licet idem Judex dicat in ſententia, illis verbis „*Viſo libello, viſis aliis &c.*„ Felin. *in c. quoniam contra, de probat. num.* 57. Barboſ. *in cap. cum ſit in Jure, de offic. deleg.* quia Judex non habet officium atteſtandi, ſed judicandi. Maſcard. *l. c.* Limita, ſi duo judices de talibus actis teſtentur, quia tunc plene probant. Speculat. *in tit. de ſent.* §. *juxta, verſ. ſed pone.* Limita præterea in ſententia antiqua enunciante acta. DD. apud Maſcard. *l. c. n.* 21.

4 Acta, quando ſunt judicialia, faciunt notorium, & manifeſtum, ut ignorantia allegari minime poſſit. Rot. apud Bichium *deciſ.* 254. *n.* 16. *& deciſ.* 308. *n.* 4. Urſill. de Afflict. *deciſ.* 50. *ſub num.* 1. & probatur ex *cap. cum olim*, ubi Abb. *de V. S.* Innoc. *in cap. ex inſinuatione n.* 1. *de appellat.*

5 Acta primi judicii ſunt tranſportanda, quamvis coram ſecundo judice cauſa pendeat per viam avocationis, & non appellationis. Guidopap. *deciſ.* 440. *n.* 2. Rot. apud Bichium *deciſ.* 290. *n.* 6.

6 Ita etiam acta primæ inſtantiæ ſunt ab appellante integre tranſportanda. *cap. cordi, de appellat. in* 6. Gratian. *diſc. for. cap.* 121. *n.* 9. Rot. apud Bichium *deciſ.* 529. *n.* 1. ubi plures deciſiones citat. Limitat quoad acta realiter non producta, quæ proinde non ſunt tranſportanda. Bichius *l. c.* ſicut nec coram diverſo Judice. Gratian. *diſc. for.* 968. Bich. *loc. cit.* neque in cauſis diverſis. Mareſcot. *var. reſ. lib.* 1. *cap.* 20. *n.* 25. Neque illa, quæ non relevant in cauſa prophana. Gratian. *l. c.* Rot. apud Bichium *ut ſupra.* Hinc eſt.

7 Quod acta in proceſſu criminali, cum non probent in civili, non ſunt tranſportanda. Bichius *l. c. n.* 6. niſi fuerint repetita in judicio civili. Bich. *l. c. n.* 18.

8 Acta, an ſint tranſportanda integre, non attenditur, an fuerint ex adverſo impugnata, ſed an fuerint realiter producta; & ad Judicem appellationis ſpectat cognoſcere de eorum revelantia. Bich. *cit. n.* 20.

Acta vero tranſportata eſſe integra, probatur ex atteſtatione actuarii, cui in hoc fides adhibetur. Rot. apud Bich. *deciſ.* 466. *num.* 7. niſi revera appareret non eſſe integra. Rot. *cit. & deciſ.* 529. *n.* 22. Et in dubio præſumuntur integre tranſportata. Bichius *dec.* 169. *n.* 27. & Rot. apud Coccin. *dec.* 115. *n.* 2. 9

Acta judicialia, ſi fuerunt lacerata, præſumuntur lacerata ab eo, contra quem dicta acta faciebant. Ex *L. ſumma* §. 1. *ff. de pecul.* Fulgoſ. *conſ.* 173. Bal. *conſ.* 150. Rot. apud Coccin. *deciſ.* 2302. *n.* 5. 10

Acta producta probant contra producentem. *L. ſi filius ff. de interrog. act.* Abb. & Felin. *in cap. ſi venerabilis, de except.* Rot. apud Coccin. *deciſ.* 248. Gozzadin. *conſ.* 42. *n.* 9. Roman. *conſ.* 65. *in fin.* Bal. *in L. cum precum. C. de liber. cauſ. num.* 3. Rot. apud Coccin. *deciſ.* 127. *num.* 4. 11

Acta ſunt tranſportanda expenſis appellantis in cauſis Eccleſiaſticis, non vero in prophanis, etiam coram Eccleſiaſtico intentatis. Et ita intelligitur Conc. Trid. *Seſſ.* 24. *cap.* 2. *de reform.* ut declaravit Sacr. Congr. & tenuit Rot. apud Coccin. *deciſ.* 1483. *n.* 11. 12

Adminiſtratio, Adminiſtrator.

Adminiſtratores bonorum Eccleſiæ, & locorum piorum, tenentur reddere rationem Ordinario ſingulis annis, licet ſint Laici, non obſtante quacumque conſuetudine in contrarium, niſi aliter fuerit cautum a fundatore, & ſi ex conſuetudine, vel privilegio ratio eſt reddenda certis perſonis, tunc cum illis debet adeſſe Ordinarius, aliter factæ liberationes non valent. Concil. Trid. *ſeſſ.* 22. *cap.* 9. *de reform.* Rot. apud Merlin. *dec.* 473. *a n.* 4. Gratian. *diſc. for.* 395. *& deciſ.* 188. *num.* 15. ubi citat *can. judicatum diſt.* 89. ubi gloſſ. *in verſ. inter eos cap. ei qui appellat.* §. *nulli quoque officialium.* 2. *q.* 6. Soc. *de for. comp. in præfat. in princ. verſ. primo ratione adminiſtrationis ad fin. & in cap. licet eod. & in cap.* 2. *de judic.* Et probatur etiam ex *L. omnes Cod. de Epiſc. & Cler. & cap. qualiter & quando de accuſ. & c.* 1. *de obligat. ad ratioc.* Barboſ. *de poteſt. Epiſc. p.* 3. *alleg.* 75. n. 57. Anſald. *de juriſd. p.* 2. *tit.* 11. *cap.* 14. Fagnan. *in p.* 2. *tertii decretal. in cap. ad hæc de Relig. domib.* Et ex hæreticis, Raiger *de Regim. ſecul. lib.* 3. *claſ.* 1. *c.* 2. *n.* 23. Carpzov. *in ſua Juriſprudentia cap.* 2. *tit.* 19. *&* 6. *lib.* 1. *tit.* 1. *de Jurib. Epiſcop.* Et ſi loca pia ſint exempta, tenentur reddere rationes Epiſcopo, tanquam Delegato Apoſtolico, Valenzuola *tom.* 2. *conſ.* 122. *n.* 38. ubi declarat. S. Congreg. Graſſ. *de effect. Cleric. effect.* 1. *n.* 606. Eſcobar. *de ratiocin. cap.* 7. *n.* 50. *&* 35. 1

Adminiſtratores omnes tenentur reddere rationem adminiſtrationis de eo, quod habuerunt, cum reliquorum conſignatione. *L. cum ſervus ff. de cond. & demonſtr. L. ſi ita fuerit* §. *ſi vero & L. qui filium impuberem* §. *item quæſitum ff. de manumiſſ. teſtam.* Bald. *conſ.* 152. *vol.* 3. apud Cyriac. *contr.* 647. *n.* 1. excepto patre Mynſing. *cent.* 93. Paſchal. *de patr. pot. p.* 1. *cap.* 2. *n.* 82. Eſcobar. *de ratiocin. cap.* 5. *n.* 28. qui tamen diſtinguit, quod pater non teneatur reddere rationem, quando adminiſtravit bona filii tanquam legitimus ejus adminiſtrator, cum tunc uſumfructum habeat, & ſolam proprietatem filio reſtituere tenetur, & ita intelligendum eſſe dicit tex. *in L. cum oportet* §. *non autem Cod. de bon. quæ liber.* ibi. *neque ratiocinia ei ſuper adminiſtratione inferre.* Et citat Bart. *in L. litis* §. *pater ff. de neg. geſt.* Barbat. *in rubr. de peculio Cler.* & alios. Secus ſi adminiſtravit tanquam tutor, vel curator: tunc enim rationem reddere filio tenebitur, quia tunc nullum habet uſumfructum. Ad tex. *in auth. idem eſt* §. *cum autem Cod. de bon. quæ liber.* 2

Adminiſtrator præſumitur ſibi ſatisfeciſſe in bonis quæ adminiſtravit. Tuſc. *litt. C. concluſ.* 493. Capon. *diſcept. for.* 152. 3

Adminiſtrator obligatus ad ratiocinia, eſt irregularis. De facto tamen ordinatus poteſt miniſtrare. *cap. un. de oblig. ad ratiocin. cap.* 1. *&* 2. *ne Cler. vel Monac.* quæ irregularitas durat, durante obligatione: Quia talis præſumitur confugere ad Eccleſiam in fraudem creditorum. Limita, quoad adminiſtratores Eccleſiarum, miſerabilium &c. Suarez *de cenſur. d.* 51. *ſect.* 3. Bonacin. de *cenſur. d.* 7. *q.* 2. *punct.* 4. Datis vero ratiociniis ſeu rationibus, ceſſat eſſe irregularis, licet manſerit debitor in ratiociniis, maxime præſtita cautione. Bonacin. *l. c.* Admi- 4

iſtra-

niſtrator piorum locorum poteſt conveniri coram Epiſcopo ut ſolvat: *Clem. quia contingit de Relig. domib.* Conc. Trid. *ſeſſ.* 22. *c.* 8. & S. Congreg. Antonel. *de Regim. Eccleſ. lib.* 1. *c.* 3. §. 6. Riccius *in prax. p.* 4. *reſ.* 579. apud quem declarationes S. Congr. & Conc. Trid.

5 Adminiſtrator convertens in proprios uſus pecuniam publicam, vel alienam tenetur ad duplum, & punitur extraordinarie. Paſqual. *de patr. poteſt. p.* 3. *cap.* 9. apud quem alii.

6 Adminiſtrator Reipublicæ poteſt ejus bona hypothecare, dummodo pecunia fuerit verſa in utilitatem Reipublicæ, Merlin. *de pign. lib.* 2. *tit.* 2. *q.* 73. Librum debet conficere, qui contineat, quid in ſingulos annos, menſes, & dies, perceptum fuerit, & expenſum, qua de cauſa, cui datum, & a quo fundo fructus ſint collecti. Menoch. *de arbitr. caſ.* 208. Rot. apud Merlin. *dec.* 189.

7 Adminiſtrator, ſi alimenta præſtitit, præſumitur ex bonis adminiſtratis præſtitiſſe. Rot. apud Bichium *deciſ.* 67. *n.* 11. *&* 12.

A D U L T E R I U M.

§. I.

Praxis Adulterii.

1 Adulterium eſt, alieni thori violatio. Canoniſtæ *in cap. non mœchaberis* 32. *quæſt.* 6. Hoſtiens. in ſumma *de adulter.* §. *quid ſit adulterium*. Farin. *in prax. q.* 141. *de delict. carn. n.* 1. *&* 2. Clar. *in* §. *adulterium n.* 2. Eſt vitium uſura gravius, & quovis alio delicto, excepto crimine læſæ Majeſtatis. Menoch. *de arbitr. caſ.* 419. Farin. *de delict. carn. quæſt.* 140. & plurimi apud Sperel. *deciſ.* 116. *n.* 34.

2 Adulterium de Jure Canonico punitur pœna excommunicationis in Laicis. Farin. *l. c.* Clarus *in* §. *adulterium. n.* 7. De Jure Divino, punitur pœna lapidationis. Exod. 20. De Jure vero Cæſareo, pœna mortis. §. *Lex. Julia inſtit. de publ. Judic. L. quamvis Cod. ad L. Juliam. de adulter.* Clarus *l. c.* Menoch. Farinac. Sperel. ut ſupra. In Clerico vero de Jure Canonico infertur pœna depoſitionis, & in Monaſterium detruſionis. *cap. ſi quis Clericus. diſt.* 81. Covar. *de Sponſal. p.* 2. *cap.* 7. Clar. & Menoch. *l. c.* Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 6. *cap.* 33. Sed hodie punitur mitius. Leo *in Theſ. for. Eccleſ. p.* 3. *cap.* 4. *n.* 13.

3 Sed quomodo probatur adulterium? Reſp. cum diſtinctione: in ordine ad pœnam, ſeu criminaliter non probatur teſtibus ſingularibus. Gomez *var. reſol. tom.* 3. *cap.* 12. Clar. *in* §. *fin. quæſ.* 53. *n.* 19. Farin. *de teſtib. quæſ.* 64. *num.* 57. Cabal. *reſol. crim. caſ.* 293. probatur tamen conjecturis, dummodo ſint violentæ. Maſcard. *de prob. concl.* 57. Sanch. *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 12. *n.* 40. Cyriac. *contr.* 605. apud quem plura indicia videre poteris. Farin. *quæſ.* 136. *num.* 3. quia copula carnalis eſt difficilis probationis. Menoch. *de arbitr. caſ.* 116. *num.* 11. Debent tamen conjecturæ eſſe plures, & una non ſufficit. DD. *ſup. cit.* & Menoch. *de præſump. lib.* 5. *præſ.* 41. & conjecturæ debent in ſuo genere eſſe plene probatæ. Gabr. *de prob. lib.* 1. *concl.* 1. *a num.* 61. Menoch. *de præſ. lib.* 1. *quæſ.* 91. Clar. *in* §. *fin. quæſ.* 63. Maſcard. *de prob. concl.* 1223. Theſaur. *dec.* 24. Farin. *quæſ.* 86. *n.* 95. Quando vero agitur civiliter in ordine ad thori ſeparationem, ſufficiunt etiam teſtes ſingulares. Sanch. *de matr. diſp.* 12. & ſuſius infra in verb. *Divortium*. Antonel. *l. c.* P. Pithing *lib.* 4. *tit.* 19. §. 1. Genuenſ. *in prax. cap.* 21. *n.* 17. Sperel. *dec.* 140. & probatur *in cap. ex litteris & cap. ſignificaſti, de Divort.* Imo, cum hoc delictum in abſcondito patrari ſoleat, ad effectum ſeparationis thori probatur etiam levioribus probationibus, & per conjecturas, ac præſumptiones. Farin. *de teſtib. quæſ.* 64. *n.* 229. Cyriac. *contr.* 281. *n.* 26. Menoch. *conſ.* 31. *num.* 18. & alii apud Rot. *recent. deciſ.* 818. *part.* 18. *tom.* 2. *num.* 3. & creditur etiam teſti, etiamſi ſit perſona vilis, & infamis, ac mediator adulterii, cum agatur de facto proprio probando, quod in occulto patratur, nec ſolent in illo adhiberi perſonæ nobiles, ſic etiam admittuntur familiares, & impuberes. Farin. *de teſt. quæſ.* 62. Gabr. *de teſtib. lib.* 1. *concl.* 7. *n.* 1. Socin. jun. *conſ.* 32. *n.* 10. *& ſeqq. lib.* 2. apud Rot. *cit. num.* 21. *& deciſ.* 337. *part.* 12. *rec. n.* 15. Et ſufficit ſolum probare adulterium in genere cum diverſis mulieribus commiſſum in variis locis, ac reiteratis vicibus, & teſtibus ſingularibus; ita ut, etiamſi alias in probatione cujuſlibet actus, & adminiculi, requirantur ſaltem duo teſtes conteſtes, hoc tamen ſolum locum habeat, quando probandum eſt adulterium in ſpecie unica vice commiſſum, aut certo loco &c. non vero quando probandum eſt adulterium in genere, pluries, in diverſis locis, ac diverſis temporibus commiſſum: tunc enim ſatis eſt, quod unus teſtis deponat de uno actu, & adminiculo, alter vero de altero &c. modo omnes ad eundem finem tendant. Pont. *de matrim. lib.* 9. *cap.* 23. *n.* 6. Surd. *conſ.* 94. *n.* 14. apud Rot. *cit. a n.* 23. ubi alii. Et tandem, cum ſoleat fieri clam, & in occulto, & per neceſſe vix probari poſſit, ideo ad illius probationem ſufficit, animum Judicis moraliter eſſe certum. Menoch. *conſ.* 31. *n.* 18. *& ſeq.* apud Rot. *part.* 12. *rec. dec.* 337. *n.* 14. Non tamen remanet probatum ab unico teſte, imo nec a pluribus de auditu alieno deponentibus, bene vero de auditu proprio alicujus actus copulæ &c. Rot. *dec.* 99. *part.* 16. *rec. n.* 2. Nec probatur per teſtes de mala fama deponentes, ſi adſint alii teſtes, quamvis pauciores, qui de bona fama deponant, cum in concurſu credatur potius teſtibus de bona, quam de mala fama deponentibus. Corn. *conſ.* 176. *ad fin.* Mantic. *dec.* 274. *n.* 12. Farin. *quæſ.* 136. apud Rot. *cit. a n.* 5.

4 Adulterium eſt crimen mixti fori. DD. apud Ciarlin. *cap.* 50. *contr. for. n.* 52. quando tamen agitur criminaliter, non vero cum agitur civiliter ad thori ſeparationem: tunc enim pertinet ad judicem Eccleſiaſticum. Sperel *dec.* 9. *n.* 29. Covar. *de ſponſal. & matr. part.* 2. *cap.* 7. §. 6. *n.* 8. Sanchez *de matr. lib.* 10. *diſp.* 8. Dian. *part.* 1. *tr.* 2. *reſol.* 86. *& p.* 4. *tr.* 1. *reſ.* 16. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 6. *cap.* 33. Riccius *in prax. part.* 4. *reſol.* 275.

5 Quær. an adulteria mutua compenſentur? Reſp. quod quoad pœnas civiles, non compenſentur, ſecus vero quoad divortium, & amiſſionem dotis. Sanch. *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 8. *n.* 29.

§. II.

Cui competat jus accuſandi adulterium, & quæ pœna de Jure Civili hodie ſtatuatur.

6 Pœna hæc regulatur a conſuetudine Regionum, quæ admodum varia eſt. Certe de Jure, uti diximus, pœna adulterii eſt, ultra amiſſionem dotis, omniumque aliorum bonorum, quæ tempore accuſationis ad adulterium ſpectant, ultimum ſupplicium. *L. quamvis ff. de adulter.* Covarruv. *in epitom. de ſponſal. p.* 2. *cap.* 7. *num.* 16. Clarus *in* §. *adulterium n.* 7. Menoch. *de arbitrar. lib.* 2. & *caſ.* 419. Farinac. *de delict. carn. q.* 141. *num.* 44. Cabal. *reſol. crimin. caſ.* 200. in Gallia, & Italia, pœna gladii contra adulteros exolevit. Etiam in majori parte Germaniæ, mitior pœna ſucceſſit. Ut teſtatur Pratus ad Paſqual. *de patr. poteſt. p.* 1. *cap.* 5. *fol. mihi* 73. *&* 74.

7 Accuſatio vero adulterii competit mulieri per vim compreſſæ contra adulterum. Imo Patri, & Fratri viri. De Franch. *deciſ.* 94. Cabal. *reſol. crimin. caſ.* 7. Pratus *l. c. fol. mihi* 75. ſed, tranſitne hoc jus querellandi etiam ad hæredes viri innocentis? ℟. cum diſtinctione: ſi vir jam querelam propoſuerat, vel in vita fuerat conqueſtus, tranſit ad hæredes; quia tunc ceſſat præſumptio remiſſæ injuriæ ex taciturnitate, ſic etiam ſi vir tacuit, quia ignoravit: nam tunc habetur querela pro propoſita. *L. ſi quis filius. ff. de inoff. teſtam.* quia injuria ignorata, pro remiſſa non habetur. *L. mater ff. de inoff. teſtam.* Farinac. *l. c. num.* 115. Fontanell. *de pact. nupt. clauſ.* 7. *gloſſ.* 3. *p.* 12. *n.* 4. Noal. *de tranſmiſſion. caſ.* 47. qui materiam exacte tractat. Quod dictum fuit de querela, intellige de querela judiciali. Vid. DD. apud Noal. *l. c.*

8 Sed quid ſi vir ſcivit injuriam, ſed repente deceſſit, vel alia legitima cauſa fuit impeditus ne accuſaret? ℟. tunc tranſmitti hoc jus ad hæredes. Farinac. & Noal. *l. c.* apud quos communis. Porro in caſibus, in quibus accuſatio competit contra adulteram, competit etiam contra hæredes illius. DD. *cit.* & Noal. *ubi ſupra n.* 19.

9 Quid vero dicendum eſt, ſi uxor ſpectante, & permittente Marito cum ganeis laſcivivit? poteritne vir tunc querelare uxorem? ℟. negative. Ratio eſt: quia volenti non fit injuria. *L. in diem ff. de aqu. pluv. arcen.*

Digitized by Google

areen. & Bart. *in L. marito in fin. ff. ad L. Jul. de adulter.* Pratus ad Paſqual. *de patr. poteſt. fol. mihi* 73. quod probat ex *L. nam alias ff. de jurejuran.* ſuam enim allegans turpitudinem non auditur. Licet contrarium teneat Sanfelic. *deciſ.* 264. apud eundem Pratum.

10 Sed ſicut Maritus poteſt adulteram querelare, poteſtne licite ſeu impune illam in adulterio deprehenſam occidere? Idem dic de Patre filiam deprehendente in adulterio. Quæſtio eſt duntaxat in ordine ad forum externum. Et reſolutio eſt affirmativa, ſi occidat in continenti. Ita probatur ex *L. Patre & L. nec ea ff. ad L. Jul. de adulter.* dummodo quinque concurrant: Primo quod fiat in continenti, quo adulteram invenit. Secundo quod adultera ſit in poteſtate mariti vel patris. Tertio, quod occidat in domo propria. Quarto, quod ſit nupta filia, quinto, quod illam in flagranti adulterio deprehendat. Clar. *in §. homicidium num.* 48. Paſqual. *de part. poteſt. p.* 1. *cap.* 5. pœnam tamen extraordinariam non evitat. Paſqual. *l. c.* Farinac. *q.* 120. Imo poteſt impune occidere etiam adulterum, dummodo eodem impetu occidat filiam. Ut in cit. *L. patre.* Clar. *l. c.*

11 An nullo exiſtente accuſatore, vel nemine querelante poſſit contra hoc crimen ex officio inquiri? major eſt difficultas. Et quidquid ſit de jure Civili, de Jure Canonico vix eſt dubitandum. Ita videtur deciſum a Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 8. *de reform.* videri poteſt Farinac. *de Inquiſit. q.* 14. *n.* 45. Bajard. ad Clar. *in §. adulterium n.* 31.

12 Quæſtio eſt an vir conjugatus ſit adulter, qui habet copulam cum ſoluta. ℞. negative de Jure Civili. *L.* 1. *Cod. ad L.* 1. *Cod. ad L. Juliam de adulter.* Cabal. *reſol. crimin. caſ.* 32. Clarus *in §. adulterium* & alii apud eoſdem. Ubi, quod talis teneatur tantum de pœna ſtupri, & hanc concluſionem indubitatam vocant.

§. III.

De Effectibus Adulterii.

13 Plures ſunt hujus criminis effectus. Primo tribuit cauſam ſeparationi thori. Sed quomodo, & quando, dicetur infra in praxi divortii.

14 Secundo, inducit impedimentum criminis, & quidem dirimens matrimonium inter adulteros, dummodo cum adulterio concurrat occiſio conjugis poſt adulterium, vel conſpiratio facta ab uxore cum occidente animo ineundi cum illo matrimonium, vel econtra a ſecundo marito cum uxore occidente, & dummodo adulterium ſit formale, id eſt, quod utraque pars ſciverit ſe committere adulterium. Præterea, dummodo conſpiratio non fuerit ficta, ſed ſincera. Sufficit tamen, quod promiſſio fuerit ab alia parte acceptata, licet ab eadem non fuerit facta repromiſſio. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 79. Gobat *de imped. matrim. caſ.* 10. *n.* 197. Inſuper debet promiſſio eſſe abſoluta, vel purificata conditio ante mortem conjugis, ſive præceſſerit, ſive fuerit ſubſecuta adulterio. Gobat. *l. c. n.* 199. Ignorantia etiam craſſa mortis prioris mariti excuſat ab incurrendo hoc impedimento. Gobat *ubi ſupra nu.* 201. non ſufficit tamen ignorantia juris, quod nimirum ex adulterio ſequatur tale impedimentum, quia lex ſtatuens hoc impedimentum, non eſt tantum pœnalis, ſed irritativa contractus ad tollendum votum captandæ mortis. Gobat *l. c.* Diana *Moral. p.* 10. *tr.* 13. *reſol.* 51. apud quem tamen aliqui tuentur contrarium.

15 Quæritur, an adulter, ſi maritus occidat adulteram uxorem in adulterio deprehenſam, fiat irregularis? Negativam tenent Navarra *de reſtitut. lib.* 2. *cap. num.* 363. Covar. *p.* 4. *n.* 10. Caſtr. *lib.* 2. *de leg. pœn. cap.* 14. Aragon. *in* 2. 2. *q.* 64. *art.* 8. quia adulterium non ordinatur ad homicidium, quantum eſt de ſe ex parte adulteri. Diana *Moral. p.* 4. *tr.* 2. *reſol.* 1. Imo licet adulter ſe defendendi cauſa occidat maritum; adhuc non fiet irregularis, uti contra Ugolin. *de irregul. cap.* 29. Molinam & alios docet Diana *l. c.* ubi Sotus *de Juſt. lib.* 5. *quaeſ.* 1. *art.* 9. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 9. *dub.* 15. *num.* 106. Hurtad. *diſp.* 2. *de irregul. difficul.* 10. *nu.* 36. Sayr. *de cenſur. lib.* 6. *cap.* 17. *num.* 18. & alii plurimi. Quos vide *in cit. l. reſ.* 2. niſi occidens prævideris, vel potuerit prævidere occiſionem adulteræ. Suarez *de cenſur. diſp.* 46. *ſect.* 1. Laym. *tr.* 3. *l.* 3. *part.* 3. *de Juſt. & Jur. cap.* 10. *num.* 2.

Vel quia adulter temere ſe gerendo, mortis periculo ſe, vel aggreſſorem expoſuerit: quia nempe non ſine periculo excitandæ rixæ ad peccandum cum aliena uxore acceſſit, & ſe defendendo maritum, vel patrem aggreſſorem occidit, ſecus vero ſi præter opinionem maritus, aut pater facinus intelligendo illum aggeſſus fuerit, & adulter illum, ob ſui defenſionem occiderit. Et citat Suarez *diſp.* 46. *ſect.* 1. *num.* 12. Coninch. *de Sacram. diſp.* 8. *dub.* 9. *n.* 64. Dian. *d. reſ.* 2. 16

ÆSTIMATIO,

(vide etiam *Peritus.*)

Praxis Æſtimationis.

Æſtimatio bonorum fieri nequit a perito, niſi illa videat, etiamſi viderit ante æſtimationem. Celſus *dec.* 160. *num.* 7. hinc æſtimari non poſſunt bona jam conſumpta, & quæ peritorum oculis ſubjici non poſſunt. Angel. *in L. pretia rerum* 63. *ſub nu.* 3. *in fin. ff. ad L. Falcid. & in L.* 2. *num.* 7. *C. de reſcind. vend.* Ciriac. *contr.* 61. *nu.* 4. & alii apud Othobon. *dec.* 199. *nu.* 11. etiamſi agatur de re Eccleſiaſtica, vel inter Eccleſiaſticas perſonas. *cap. ad aures.* ubi gloſ. *in verb. tunc de reb. Eccleſ. non alien.* Rot. *deciſ.* 203. *p.* 12. *rec. num.* 3. Quamvis, quod æſtimatio bonorum mobilium fieri poſſit, & ſubſiſtat, etiamſi non extent, quando illorum qualitas fuit deſcripta in inventario; tenet cit. Celſus *deciſ.* 356. *n.* 3. modo ſint deſcripta cum ſuis quantitate, & qualitate clare, & expreſſe, ut periti fundatum judicium deſuper formare potuerint: ſecus vero, ſi fuerunt tantum deſcripta in confuſo, & ſine dictis qualitatibus. Angel. *in L.* 2. *nu.* 7. *C. de reſcin. vend. & in d. L. pretia rerum, n.* 3. *in fin.* apud Rot. *dec.* 83. *p.* 16. *rec. a n.* 6. & eſt tex. *in L. fin. §. ſin autem dubius: ibi. quantitatem rerum. C. de Jur. deliber.* Et prædicta quod res non extantes æſtimari non poſſint, procedunt in tantum, ut quis non poſſit ſuper illorum æſtimatione deponere tanquam peritus; ſecus tanquam teſtis DD. *cit.* 1

Æſtimatio concepta per dictionem *tunc*, vel, *eo caſu*, intelligitur de tempore contractus, & ad illud refertur. *L. ſi voluntate. C. de reſcind. vend. cap.* 1. *& can. cum dilecti, de empt. & vend.* Curt. *in L.* 2. *n.* 16. *eod. tit.* apud Rot. *dec.* 197. *p.* 15. *rec. nu.* 6. *tom.* 1. Et regulariter æſtimatio rei fieri debet ſecundum valorem currentem tempore contractus, non autem de præſenti. *L. bonitas L. ex mille ff. de evict.* Rot. *deciſ.* 26. *part.* 10. *rec.* Sic etiam æſtimatio rei in ſolutum acceptæ debet fieri ſecundum tempus, quo creditor eam accepit, *L. pretia rerum. §. ult. ff. ad L. Falcid. L.* 3. *§. divi. ff. de Jur. feud.* Rot. *deciſ.* 46. *p.* 6. *rec.* Item æſtimatio damni venit facienda reſpectu valoris de tempore, quo damnum infertur. *L. omnis hereditas. §. nunquam creſcit. ff. de R. J.* Mareſc. *var. reſ. lib.* 2. *cap.* 16. *n.* 7. apud Rot. *dec.* 229. *p.* 9. *rec. tom.* 1. *n.* 7. 2

Æſtimatio facta a Magiſtratu, & peritis publice electis, & poſita in cataſtro, ſeu libro æſtimi, habet præſumptionem pro ſe, ut res tanti valeat, quanti ibi fuit æſtimata. Genua *de ſcriptur. priv. lib.* 5. *tit. de libr. æſtimi quaeſ.* 4. *a n.* 1. *&* 13. apud Rot. *dec.* 703. *part.* 18. *rec. tom.* 2. 3

Sic etiam facta citatis creditoribus, & ſervatis ſervandis, probat valorem, ſaltem donec de errore doceatur. Rot. poſt Salgad. *labyr. cred. dec.* 32. *num.* 15. Rot. *dec.* 16. *p.* 19. *rec.* Imo etiam æſtimationi extrajudicialiter factæ ſtandum eſt, donec contrarium probetur. Pariſ. *conſ.* 96. *n.* 32. *lib.* 1. Gregor. XV. *dec.* 220. *num.* 4. apud Rot. *dec.* 47. *p.* 7. *rec. num.* 7. *& dec.* 35. *p. rec. n.* 13. 4

In æſtimatione mobilium ſtylus attendi debet text. *in cap. ex litteris* 10. *de conſtit.* Bart. *in L. Juriſperitos* 33. *num.* 4. *ff. de excuſat. tutor. & in L.* 3. *§. fin. ff. de teſtib.* Celſus *dec.* 356. *n.* 4. 5

In æſtimandis ædificiis non ſufficiunt murorum artifices, ſed ſunt eligendi architecti. Anchar. *quaeſ. familiar. lib.* 1. *quaeſ.* 46. *n.* 10. *& ſeqq.* Caroc. *de locat. & cond. part.* 4. *tit. de melioram. quaeſ.* 2. *num.* 33. *fol.* 223. apud Celſum *dec.* 246. *n.* 9. 6

Æſtimatio domus ruſticæ non debet fieri principaliter, ſed acceſſorie, & in quantum reddit utilius, vel 7

dete-

Digitized by Google

deterius prædium. Rot. *dec.* 457. *p.* 2. *rec. & in una Anconitana terrarum* 28. *Novembris coram Platto.* Et in bonis ſtabilibus debet fieri ex quantitate redditaum. Decian. *de commun. reſponſ.* 2. 274. apud Dunozet. *dec.* 345. *num.* 3.

8 Æſtimationem qui ſemel approbavit, impugnare amplius non valet. Rot. *dec.* 323. *p.* 17. *rec.* Et æſtimationem, licèt faciendam, approbare dicitur, qui ad illam ſe retulit, puta dicendo „*ut apparebit ex tali libro &c.*„ Bald. & Imol. *in L. ſi prior. ff. ſolut. matr.* Socin. ſen. *conſ.* 62. *n.* 9. *lib.* 4. & alii apud Rot. *deciſ.* 484. *p.* 18. *rec. tom.* 2. Sic etiam æſtimationem impugnare, non valet, qui habet facultatem bona ipſa pro eodem pretio redimendi. *Rot. dec.* 115. *part.* 16. *rec.*

9 Æſtimatio dotis in dubio facit emptionem, & venditionem, & ideò eſt reſtituenda in pecunia, ſeu illius pretium, nec ſufficit reſtituere in natura. *L. plerumque ff. de Jur. dot.* gloſ. *in L. ſi inter virum, in verb. æſtimata. C. eod.* quam communiter receptam dicunt Socin. *conſ.* 57. *n.* 6. *lib.* 1. Ruin. *conſ.* 137. *n.* 13. *lib.* 1. Boer. *dec.* 327. *n.* 11. apud Rot. *dec.* 113. *p.* 3. *rec. num.* 1. *L. quoties, L. cum dotem. C. de jur. dot.* Rot. *dec.* 101. *d. part.* 3. *n.* 1. Menoch. *de præſ. lib.* 3. *præſ.* 74. *num.* 3. *ſeqq.*

10 Limit. primo ſi æſtimatio facta fuit ad alium finem, quam ut faceret emptionem, ſed ſolum ad cognoſcendum valorem rei. Jaſ. *in L. ex conventione. num.* 3. *C. de pact.* Socin. ſen. *conſ.* 57. *num.* 3. *verſ. quartus caſus. & in conſ.* 93. *num.* 7. *verſ. tertio. lib.* 1. Covar. *pract. quæſ. cap.* 28. *num.* 3. & alii apud Menoch. *l. c. num.* 15. Rot. *dec.* 406. *p.* 3. *rec. num.* 2. Et ſi in conſtitutione dotis ipſum prædium fuerit comprehenſum, non autem quantitas, vel nulla præcedente promiſſione dotis in quantitate, æſtimatio potius facta cenſetur ad probandum valorem prædii, quam ad conſtituendam emptionem. Grat. *diſc. for. cap.* 489. *n.* 4. Rot. *dec.* 144. *part.* 17. *rec. n.* 6.

11 Limit. ſecundo, quando æſtimatio facta fuit non ad favorem viri, nec illi bona æſtimata dantur, ſed ad favorem uxoris, illique data ſunt: quæ bona, ſi ab uxore viro tradantur in dotem, niſi de alio contractu appareat, non cenſentur viro vendita, Corn. *conſ.* 172. *num.* 2. *verſ. circa quartum. lib.* 1. quem ſequitur Menoch. *de præſ. d. lib.* 3. *præſ.* 6. *n.* 35. & alii.

Limit. tertio quando æſtimatio non eſt facta condigno pretio. Bald. *in L. ex conventione. n.* 1. *verſ. quod eſt verum. C. de pact.* Rot. *dec.* 131. *num.* 8. *p.* 2. *rec.* Covar. *pract. quæſt. cap.* 28. *num.* 9. & Rot. *deciſ.* 167. *part.* 17. *rec. n.* 2. pretium tamen præſumitur juſtum, & contrarium alleganti incumbit probatio. Bald. *in L. per diverſas. in* 4. *quaſ. C. mandati.* Rot. *l. c. part.* 2.

ÆTAS.

Praxis Ætatis.

1 Sex ſunt hominis ætates. Infantia, quæ durat uſque ad ſeptem annos. Pueritia, quæ durat uſque ad quatuordecim in maſculis, in fœminis uſque ad duodecim. Adoleſcentia uſque ad viginti quinque. Juventus, & virilitas, uſque ad quinquaginta. Senectus, uſque ad ſeptuaginta. Decrepitus &c.

2 Proximus infantiæ, poteſt alium ſibi obligare, etiam ſine tutore, at ſe ipſum non poteſt, niſi ſit proximus pubertati, cum Tutoris authoritate. Antonel. *de tempor. legal. lib.* 2. *cap.* 1. dicitur proximus infantiæ ab anno ſeptimo completo, uſque ad decimum pubertatis, ab anno decimo & dimidio completo, in maſculo; in fœmina, ab anno nono, cum dimidio completo; Niſi malitia ſuppleat ætatem, quod quando fiat, remittitur arbitrio Judicis. Menoch. *de arbitrar. caſ.* 57. Antonell. *de temp. legal. lib.* 2. *c.* 1.

3 Senex, ad excuſationem tutelæ, & curatelæ, dicitur ab anno ſeptuageſimo completo. *Lib.* 1. *ff. de jure immunit.* Ad excuſationem munerum publicorum perſonalium, a quinquaginta quinque annis. *L. ultima Cod. qui ætate vel profeſ. ſe excuſare &c. lib.* 10. Antonel. *l. c. cap.* 2. *num.* 2. contra Narbonam *de ætate q.* 14. In reliquis caſibus, in jure non deciſis, relinquitur Judicis arbitrio. Menoch. *loc. cit. caſ.* 59. Scaccia *de Judic. lib.* 2. *cap.* 8. *n.* 249.

4 Ad teſtificandum puberes tantum admittuntur, qui decimum quartum annum expleverunt, ſi ſunt maſculi, fœminæ vero poſt duodecimum in civilibus, in criminalibus autem, requiritur ætas 20. annorum expleta in maſculis. Maſcard. *de probat. concluſ.* 1313. Antonel. *l. c. cap.* 3. *n.* 3.

5 Ad matrimonium contrahendum in maſculis, requiruntur quatuordecim anni, in fœmina duodecim. *c.* 2. *de deſponſ. impuberum.* P. Pirhing. *lib.* 4. *tit.* 2. §. 7. *n.* 33. *verſ. notandum ſecundo* de Juſtis, *de diſpenſ. lib.* 2. *c.* 2. *n.* 74. Pax Jord. *lib.* 9. *tit.* 1. *n.* 164. Antonel. *de tem. legal. lib.* 2. *cap.* 4. *n.* 3. & 4. Barb. *de pot. Epiſc. alleg.* 35. *num. ult.* Sanch. *de matr. lib.* 7. *diſp.* 104. *num.* 12. Ad ſponſalia de futuro, requiruntur ſeptem anni, tam in maſculo, quam in fœmina. *cap.* 1. *de deſponſ. impub. in* 6. limita, ut *n.* 7.

6 Sed, valentne ſponſalia, vel matrimonium, ultimo die ſeptennii, vel decimi quarti anni, aut paululum ante contracta? Affirmativam tenent DD. apud Gratian. *diſcept. for. cap.* 413. *num.* 23. Bonacin. *de matrim. qu.* 1. *p.* 4. *num.* 3. *& ſeq.* Diana *moral. p.* 3. *reſol.* 274. *tract.* 4. Et quidem in utroque foro, juxta citatos & Antonel. *de tempore legali lib.* 2. *cap.* 4.

7 Limitatur, quod ſupra *num.* 5. dictum eſt, circa ætatem ad ſponſalia, ſeu matrimonium requiſitam, ſi malitia ſuppleat ætatem: tunc enim minor ætas ſufficeret. Juxta *cap. continebatur de deſponſ. impub. & cap. ult. de eo, qui cognovit conſanguineam &c.* Sanch. *lib.* 1. *de matrim. diſp.* 16. *a num.* 8. Bonacin. *de matrim. loc. cit.* Barboſ. *de off. Epiſc. alleg.* 35. *num.* 20. Pax Jord. *lib.* 9. *tit.* 1. *num.* 264. *de re Beneſ.* Et quando dubitatur, an malitia ſuppleat ætatem, Epiſcopus poteſt diſpenſare. Barboſ. *loc. cit. n.* 7. & 8. quem ſequitur Antonel & Pax Jord. *loc. cit.* & alii, dummodo tales ſint prope ætatem.

** Tamen pro majori actus ſolemnitate, & ne de validitate contractus matrimonii propter minorem ætatem hæſitari contingat, Apoſtolicæ diſpenſationis literæ impetrari ſolent. Benedic. XIV. Conſt. *Magna nobis.* **

8 Ad condendum teſtamentum requiruntur quatuordecim anni in maſculo, in fœmina duodecim completi. *L. qua ætate ff. de teſtam.* & dies cœpta, habetur pro completa. Idem dic de codicillis, & quacumque ultima voluntate. Pax Jord. *lib.* 10. *tit.* 20. *n.* 106. Antonel. *loc. cit. cap.* 5. *n.* 3. *& ſeq.* Idem dic de eligenda ſepultura. Narbon. *de ætat. verſ. annus decimus quartus q.* 47. Quia talis electio eſt pars ultimæ voluntatis. Antonel. *loc. cit.* Limita ante pubertatem, niſi malitia ſuppleret ætatem. Riccius *in prax. for. Eccleſ. p.* 4. *reſol.* 294. *n.* 36. Antonel. *loc. cit. cap.* 6. *n.* 5.

9 Ad ingreſſum in Religionem, vel habitus ſuſceptionem, in fœmina requiruntur duodecim, in maſculo, quatuordecim anni completi. *cap. ad noſtram de Regular.* Concil. Trid. *de Regular. Seſſ.* 25. *cap.* 17. Limita quoad converſos, qui ante viginti annos non debent ſuſcipi, ut decrevit Clemens VIII. in Bulla quæ incipit „ *Cum ad regularem* „ apud Quarantam *in verbo Monaſteria.* Ad profeſſionem verò tam maſculi, quam fœminæ, requiruntur ſexdecim anni completi. Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 15. *de Regular.* & Converſi, non niſi expleto vigeſimo. vide Riccium *in prax. for. Eccleſ. reſol.* 60. *part.* 4.

10 Ad beneficia obtinenda, ſimplicia, & Juriſpatronatus, requiruntur quatuordecim anni ſaltem inchoati, licet nec poſſeſſio, nec fructus tunc haberi poſſent. Concil. Trid. *ſeſſ.* 23. *cap.* 6. S. Congreg. teſte Jord. *lib.* 10. *tit.* 20. *num.* 8. Antonel. *loc. cit. cap.* 8. Ciarlin. *contr. for. cap.* 211. *num.* 39. ubi quod nec Epiſcopus poſſit diſpenſare, ut aliquis obtineat Beneficium ante cœptum 14. annum. Gratian. *diſcept. for. cap.* 397. *n.* 17. niſi in fundatione, aliter eſſet cautum: tunc enim ſufficeret etiam minor ætas. S. Congreg. apud Ciarlin. *loc. cit.*

11 Ad Canonicatum Eccleſiæ Cathedralis, de Jure antiquo, requirebantur quatuordecim anni inchoati. Juxta P. Pirhing. *lib.* 1. *tit.* 14. *num.* 12. uti etiam ad Canonicatum Collegiatæ. Poſt Concil. verò Trid. ad Canonicatum Eccleſiæ Cathedralis requiritur talis ætas, ut infra annum ad ordinem, Canonicatui, aut dignitati annexum, promoveri poſſit. Ita Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 12. *& ſeſſ.* 22. *cap.* 4. *& ſeſſ.* 23. *cap.* 12. *de reform.* Garzias *de benef. p.* 7. *cap.* 4. *num.* 19. ubi S. Congreg. Jordan. *lib.* 10. *tit.* 20. *num.* 14. Antonel. *de temp. legal. lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 8. quod tamen Concilium

cilium

Digitized by Google

cilium in Germania uſu non eſt receptum, ſed ad Canonicatus paſſim admittuntur, qui habent quatuordecim annos inchoatos, qui tamen ad Capitulum non admittuntur ſine ætate requiſita ad Subdiaconatum. Ad Collegiatas vero, ubi Conc. Trid. uſu non fuit receptum, ſufficiunt quatuordecim anni. Garz. *loc. cit.* Piaſecus *in prax. Epiſc. p.* 2. *cap.* 5. *num.* 21. Antonel. *loc. cit. n.* 3. *cap. indecorum, de ætat. & qual.* Limita, ſi Canonicatui eſſet annexa cura animarum, quoad exercitium, tunc enim requiritur ætas debita curæ animarum. Jord. *l.* 10. *tit.* 20. *num.* 12. Barboſ. *de off. Epiſc. alleg.* 60. *num.* 71. Antonel. *loc. cit. num.* 11. Et ſi eſt Pœnitentiarius, debet habere quadraginta annos. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 8. Jord. Garz. & Antonel. *l. c.*

22 Ad Curatum requiruntur viginti quinque anni ſaltem inchoati. *cap. cum in cunctis.* §. *inferiora de elect.* uti etiam ad Abbatiam. Garz. *l. c.* & Antonel. *l. c.*

13 Ad penſiones requiruntur ſeptem anni: quia Concil. Trid. *ſeſſ.* 23. *c.* 6. nil innovavit quoad penſiones. Gigas *de penſ. q.* 13.

14 Ad Epiſcopatum requiruntur 3. anni completi *cap. cum in cunctis de electione.* Garz. *de benef. p.* 7. *cap.* 4. *num.* 76. Barboſ. & alii apud Dianam *moral. p.* 10. *t.* 16. *reſol.* 86. Antonel. *de tempor. legal. lib.* 2. *cap.* 11.

25 Ad beneficia regularia, requiritur ætas viginti annorum. Juxta *Clem. ne in agro de ſtat. Monac.* §. *caeterum* Antonel. *l. c. lib.* 2. *c.* 8. *num.* 22. Garz. *de benef. p.* 7. *c.* 4. *num.* 81.

26 Ad Ordines, & quidem ad primam Tonſuram, requiruntur ſeptem anni completi. *cap. nullus de tempor. ordin. in* 6. Trid. *ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 4. Tambur. *lib.* 7. *cap.* 6. *de ordine* §. 2. *num.* 3. Idem de quatuor minoribus ſecundum Tambur. ſed quatuordecim requirit Narbona *de ætate ad annum ſeptimum. q.* 9. *num.* 3. *& ad annum duodecimum. qu.* 1. *num.* 6. cum aliis. Ad Subdiaconatum ſufficiunt viginti & unus inchoati. Ad Diaconatum, viginti tres. Ad Presbyteratum viginti quinque inchoati. Trid. *ſeſſ.* 23. *cap.* 12. *de reform.* Narbon. *de ætate ad annum vigeſimum ſecundum.* Tambur. *loc. citat. numero* 7. *vide* Antonel. *loc. cit. c.* 12.

Ætas pro ſuſcipiendis Ordinibus quoad Græcos eadem quæ pro Latinis requiritur. Bened. XIV. Conſti. *Etſi Paſtoralis.* §. 7.

27 Vicarius Epiſcopi debet habere viginti quinque annos, ſaltem inchoatos. Barb. *lib.* 3. *de Off. Epiſc. alleg.* 54. *num.* 3. Antonel. *loc. cit. cap.* 11. Jordan. *lib.* 12. *tit.* 1. *num.* 95. Neque in ea poteſt diſpenſare Epiſcopus. DD. *cit.* In inquiſitione debent eſſe quadraginta anni ſaltem inchoati. *Clem. nolentes. de hæreticis.* Scaccia *de Judic. lib.* 1. *cap.* 87. *n.* 8. Jordan. *lib.* 10. *tit.* 20. Antonel. *l. c. c.* 11.

18 Ætas computatur a die nativitatis, non conceptionis. Covar. *par.* 2. *cap.* 8. §. 2. *num.* 3. *in epitom. lib.* 4. *decret.*

19 Ad obligationem jejunii requiritur, quod ſit completus vigeſimus primus annus, quæ obligatio jejunii ceſſat, poſtquam quis ſexageſimum annum attigit. S. Thom. 2. 2. *qu.* 147. *art.* 4. *ad* 2. Tambur. *in Decalog. lib.* 4. *cap.* 5. §. 7.

20 Judex, uti nec arbiter, etiam de partium conſenſu, minor viginti annis, eſſe non debet. Riccius *in prax. for. Eccleſ. p.* 4. *reſol. Eccleſ. p.* 4. *reſol.* 117. uti nec Delegatus. *cap. cum vigeſimum de offic. deleg.* Jordan. *lib.* 10. *tit.* 20. *a num.* 65. *& lib.* 13. *tit.* 7. *de arbitr. num.* 31. Speculat. *in tit. de arbitr.* §. 2. *num.* 4. Antonel. *de tempor. leg. lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 1. *& ſeq.* Qui tamen *n.* 6. dicit, quod de partium conſenſu poſſit dari delegatus minor 20. ann. dummodo ſit major 18. Procurator vero ad judicia, debet eſſe major viginti quinque annis. *cap. qui generaliter de procurat. in* 6. Antonel. *loc. cit.*

21 Ætas probatur primo teſtimonio parentum, conſanguineorum, & aliorum domeſticorum. Maſcard. *de probat. concl.* 668. *vol.* 2. & probatur ex *L. conſenſu.* §. *plagis. Cod. de repud.* & teſtimonium patris, vel matris, facit ſemiplenam probationem. Barboſ. *in cap. ſuper eo.* 2. *de teſtib.* Rot. coram Caval. *dec.* 375. *n.* 1. Cyriac. *contr.* 371. Innoc. *in cap. in litteris de teſtib.* Antonel. *l. c. cap.* 13. imo, ſi cum teſtimonio parentum concurrat aliud adminiculum, ætas erit plene probata. Socin. ſen. *conſ.* 19. *num.* 17. *lib.* 1. Socin. jun. *conſ.* 3. *lib.* 2. *num.* 10. Maſcard. *de prob. concl.* 668. *num.* 15. apud Menoch. *de præſumpt. lib.* 2. *præſ.* 51. *num.* 28. quod tamen limitatur, ſi pater litigaret adverſus filium; nam tunc non creditur teſtimonio patris de ætate filii, ad ipſius filii detrimentum. Bald. *conſ.* 19. *lib.* 5. Cravet. *in tract. de antiquit. temp. in* 8. *part. prima partis princip. n.* 36. *in fin.* Maſcard. *d. conſ.* 668. *n.* 16. apud Menoch. *loc. c. num.* 26. *&* 27. Limit. ſecundo, quando agitur de gravi præjudicio tertii. Bal. *in L. un. col.* 3. *in ſecunda oppoſit. C. de confeſſis.* Abb. *in cap.* 2. ubi Felin. *col.* 3. *verſ. fallit tertio, de fid. inſtrum.* & idem Felin. *in cap. litteras. col.* 3. *verſ. primus eſt. de præſumpt.* ſecus ſi non ageretur de præjudicio tertii, vel certe ageretur tantum de levi præjudicio. vide Menoch. *loc. cit. a num.* 21. *ad* 25. *verſ. conciliari forte.* Probatur etiam ex libro Parochi. Maſchard. *de prob. concl.* 672. *num.* 18. Gratian. *diſcept. for. cap.* 155. *num.* 14. Antonel. *loc. cit. num.* 9. non tamen hora nativitatis, niſi & illa fuerit in libro ſcripta, cum Baptiſmus ſoleat ſubinde ad aliquot dies differri. Menoch. & Antonel. *l. l. cit.* Ita etiam ex fide Parochi, dummodo formiter extracta fuerit ex parrita libri prout jacet. Beltramin. ad Gregor. *deciſ.* 259. *num.* 9. Antonel. *loc. cit. num.* 11. Ita etiam ex libro parentis, ſed non niſi pluſquam ſemiplene. Rot. coram Manuc. *dec.* 58. quod vero plene probet, docet Barboſ. *in d. cap. ſuper eo.* Cravet. *de antiquit. temporis. p.* 1. §. *vidimus n.* 36. Maſcard. *de probat. concluſ.* 669. *n.* 15. *vol.* 2. Antonel. *loc. cit. num.* 12. Tertio probatur ex indiciis, & conjecturis, cum ſit difficilis probationis, & per teſtes de auditu. Maſcard. *de probat. concluſ.* 675. Cyriac. *contr. for. controv.* 371. Antonel. *loc. cit.* plura vide apud Conciol. *alleg.* 6.

Æ D I F I C I U M.

Vide *Fabrica.*

¶ A F F I N I T A S.

Praxis Affinitatis; ubi quid ſit, & quotuplex, quandonam ceſſet, an compellatur affinis ad teſtificandum, & an detur ſucceſſio affinium.

Affinitas, ſecundum Canones, dicitur perſonarum proximitas ex quocumque coitu proveniens; ſecundum vero Jus Civile eſt perſonarum proximitas ex juſtis nuptiis proveniens, ſeu diverſarum cognationum per nuptias copulatio. Et appellatur affinitas, quaſi finium unitas; nam duæ cognationes diverſæ per nuptias copulantur, ut altera ad alterius finem accedat, *l. non facile,* §. *affines, ff. de grad.* Oinot. *Inſtit. de nupt.* cap. *de arbor. affinit. num.* 5. &c. Card. Tuſch. *litt. A, concluſ.* 239. Nicoli *in Elucubr. utriuſque Jur. de nuptiis num.* 18. 1

Affinitas eſt duplex; nempe legitima, quæ mediante matrimonio contrahitur; & illegitima, quæ per coitum illegitimum, & fornicarium oritur; prima, ſcilicet legitima, impedit matrimonium (ſicut & conſanguinitas) uſque ad quartum gradum incluſive, & operatur alios effectus civiles repellendi a teſtimonio; Secunda vero nempe illegitima (quicquid erronee dicat Oinot. *ubi ſup. num.* 11.) impedit matrimonium uſque ad ſecundum gradum incluſive tantum, & non ultra, juxta diſpoſitionem Concil. Trident. *Seſſ.* 24. *cap.* 4. *De reformat.* Petr. Cabal. *reſol. crim. caſ.* 44. *num.* 3. & *caſ.* 200. *num.* 46. & *ſeqq.* Ric. *Collect.* 3098. Et in reliquis, pura ad effectum repellendi teſtes, compromittendi, & ſimilibus provenientibus a Jure Civili non habetur in aliqua conſideratione, tanquam illi incognita, & non ſecundum illius regulas contracta, Farinac. *de teſt. quæſt.* 54. *num.* 74. & 75. Pac. Jordan. *Lucubr. volum.* 1. *lib.* 3. *tit.* 7. *num.* 269. *fol.* 255. Tuſch. *d. concl.* 239. Nicoli *loc. cit. num.* 20. 2

Affinitatis Jure Canonico tria ſunt genera, primum eſt, quod contrahitur per copulam carnalem mediante una perſona; nam perſona addita perſonæ per matrimonialem conjunctionem de Jure Civili, vel per aliam copulam de Jure Canonico, primum genus affinitatis conſtituit in eodem gradu attinentiæ. Secundum genus affinitatis eſt illud quod conſtituitur per aliam perſonam primo generi additam, copula carnali mediante. Tertium genus eſt, cum alia perſona perſonæ ſecundi generis additur per copulam carnalem. 3

Circa primum genus dic quod quoto gradu conſanguini-

guinitatis quis eſt conjunctus uxori meæ, eodem gradu affinitatis efficitur mihi conjunctus, & e contra;

4 Affinitas vero Jure Civili contrahitur tantum inter maritum, & conſanguineos uxoris, & e contra inter uxorem, & conſanguineos mariti; inter conſanguineos autem mariti, & conſanguineos uxoris nulla contrahitur affinitas; ex quo fit quod pater, & filius poſſunt ducere in uxores ſibi matrem, & filiam, duo fratres matrem, & filiam, vel duas ſorores.

5 Hodie ſecundum, & tertium genus affinitatis quoad lineas collaterales eſt ſublatum, ita quod non ſit impedimento matrimonii, ſed tantum primum genus uſque ad quartum gradum incluſive, ſicut & conſanguinitas; in linea autem aſcendente, & deſcendente, ſicut conſanguinitas prohibet matrimonium in infinitum, ita & affinitas; nam qui affinitatis cauſa inter ſe parentum, & liberorum loco habentur, in matrimonio copulari nefas eſt; quapropter noverca non poteſt nubere privigno, nepoti, vel pronepoti ex privigno, & ſic de aliis, ut bene omnia prædicta probat Oinot. *Inſtitut. de nup. cap. de Arbor. affinit. num. 7. & ſeqq.* Scac. *in v. affinitas Inſtitut. de nup. fol. mihi* 308. &c. aliique Interpretes, Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 1. *quæſt.* 119. *per tot.* ubi tamen qualiter poſſit dari caſus, in quo gener poſſit accipere in uxorem eam, quæ fuit uxor ſoceri ſui. Nicoli *in Elucubrat. utriuſque juris de nupt. & ſponſal.*

6 Affinitatis cauſa ceſſante, ceſſat affinitas, & omnis effectus ab ea reſultans; & ideo mortua perſona, quæ affinitatis cauſa fuit, licet remaneat vinculum quoad matrimonia, poterit affinis pro affine teſtificari, & faciet fidem ſaltem arbitrio judicis; nec erit amplius locus ſtatuto de compromiſſis, nec aliis ſimilibus privilegiis, vel beneficiis, cauſa & intuitu affinitatis conceſſis, matrimonio ut ſupra excepto. Late Tiraquell. *tract. Ceſſante cauſ.* verb. *Affinitatis. num.* 27. *& ſeqq. inter regulas diverſ. fol. mihi* 139. vide Sabelli *in §. ſtatutum. de compromiſſis*, Card. Tuſch. *litt. A. concluſ.* 239. *num.* 8. *& ſeqq.* Ricc. *Collect.* 423. Ciarlin. *contr.* 170. *n.* 1. *& ſeqq.* ubi in terminis compromiſſi, Sebaſt. Medic. *tract. mors omnia ſolvit*, p. 2. *n.* 22. &c. *Addit. ad Sanfelic. dec.* 343. *verſ. circa hunc effectum.*

Affinis non admittitur ad teſtificandum pro affine in criminalibus ad offenſam, ſed bene ad defenſam, etiam ſi ſit intra quartum gradum, Cravett. *conſil.* 2. *nu.* 10. Boſſ. *de favor. def. num.* 9. Clar. §. *final. quæſt.* 24. Guaz. *def.* 29. *cap.* 3. Farinaccius *quæſt.* 54. *per tot.* Pac. Jordan. *Lucubr. vol.* 3. *lib.* 14. *tit.* 18. *num.* 179. &c. *fol.* 314. Maſcard. *de probat. concluſ.* 68. ubi plura an, & quando affinis probet pro affine, vel non. Honded. *conſ.* 102. *nu.* 13. *vol.* 1.

7 Affinis non poteſt compelli ad teſtificandum contra affinem intra quartum gradum, niſi quando aliter veritas haberi non poteſt, Guaz. *def.* 14. *cap.* 11. *nu.* 9. Pett. Cabal. *reſol. crim. caſ.* 289. *num.* 11. Tuſch. *litt. F. concl.* 225. *num.* 9. & *ſeqq.* Clar. *d. q.* 24. *num.* 22. Quid in conſanguineo, vide Sabelli *in §. Conſanguineus, nu.* 5. §. *Monitorium num.* 1. Giurb. *deciſ.* 94. *num.* 5. &c. ubi quod omnes teſtificari tenentur, ſi alii deſunt teſtes, vel alios teſtes informatos nominare. Gomez *in tit. de delict. cap.* 12. *num.* 24.

8 Affinis ſponte, & non coactus deponens contra affinem probat, dummodo appareat in actis voluntarie depoſuiſſe; & quando dicatur aliunde veritatem haberi non poſſe, vide Guazzin. *defen.* 14. *cap.* 11. *num.* 21. ubi quod non ſufficit ſi actu alii teſtes non interfuerint, ſed requiritur quod habitu & potentia intervenire non potuerint; & docet Advocatum, ne ſinat ſe decipere, Clar. *quæſt.* 24. *verſic. ſciendum aliter dicentem, cum reprobetur* a Riminald. *jun. conſil.* 360. *num.* 92. *lib.* 6. Farinac. *conſil.* 39. *num.* 3. vide Michalor. *de fratr. part.* 3. *cap.* 50. *num.* 26. Farinac. *quæſt.* 62. *limitat.* 3. *num.* 50. & *ſeqq.* ubi late quando dicatur veritas aliunde haberi non poſſe; vide Decian. *reſp.* 48. *n.* 21. *vol.* 3.

9 Quod tamen affinis non allegans exceptionem ſibi de jure competentem dicatur voluntarie depoſuiſſe, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 227. *num.* 22. vide De Luc. ad Gratian. *cit. diſcept. cap.* 227.

10 Affinitatis jure nulla ſucceſſio datur *l. Affinitas C. Comm. de ſucceſſ.* præterquam inter virum, & uxorem quando non extant conſanguinei intra decimum gradum, vel etiam illis extantibus in quarta parte, ſi conjux decedens ſit dives, ſuperſtes vero inops, licet alia ratione, quam affinitatis, cum vir, & uxor non dicantur inter ſe affines. ſed principium, & cauſa affinitatis, prout declarat Oinot. & alii, *Inſtit. de hered. quæ ab inteſt. defer.* cap. *de ſucceſſ. inter vir. & uxor. num.* 8. *& ſeqq.* & Sabelli in §. *Uxor.*

Ita ut affines non poſſint excludere fiſcum, *l. vitrico, & l. affinitatis C. Commun. de ſucceſſ.* Oinot. ubi ſup. *cap. de ſucceſſ. fiſc. in Addit. num.* 22. *litt.* 6. Peregrin. *de jure fiſci lib.* 4. *tit.* 3. *num.* 5. Ex comm. Doct. ſent. *in lib.* 1. *C. unde vir.* ¶

¶ AGGRESSIO.

1 Aggreſſor inter plures rixantes ſi non appareat, præſumitur ille, qui aliqua injuria, vel vulneribus jam erat affectus; vel qui armatus acceſſit ad locum, ubi alium expectavit; vel qui fortior, & validior dignoſcitur, reſpectu perſonæ, vel armorum, vel ſociorum; vel qui ſui natura rixoſus eſt; vel qui fugientem, & & retrahentem inſequitur; vel qui deinde gravius vulneratus reperitur; vel qui in rixa mortuus remanſit; nam cum incertum ſit quis fuerit aggreſſor, vel aggreſſus, ſuperſtes abſolvendus eſt, non quidem in totum, ſed tanquam aggreſſus puniendus pro exceſſu defenſionis, ſi non probet periculum aliter ſe evadere non potuiſſe quam adverſarium occidendo, cum in dubio ſanctius ſit nocentem abſolvere, quam innocentem condemnare, Menoch. *de arbitr. caſ.* 363. *per tot.* & *de præſumpt. lib.* 5. *præſumpt.* 39. Cabal. *reſol. crim. caſ.* 231. *per tot.* Pac. Jordan. *Lucubr. volum.* 3. *lib.* 14. *tit.* 21. *num.* 236. *&c. fol.* 437. Sabelli *reſolut. cap.* 20. *nu.* 3. *& in Pract. crim.* §. *Diffeſa. num.* 6. Farinac. *de homicid. quæſt.* 125. *part.* 7. §. 3. *n.* 424. *& ſeq.* ubi etiam Vulpin. in *Suco nu.* 33. *& ſeqq.* Maſcard. *de probation. concluſ.* 72. *per totum*, Tuſch. *litt. A. concluſ.* 246. Peguer. *deciſ.* 14. Ricc. *Collect.* 296. & 691. Boer. *deciſ.* 237. *per tot.* ubi plura & quando aggreſſor præſumatur ille, qui interfectus remanſit, Sanfelic. *dec.* 410. *cum Addit. per tot.* Baſilic. *dec.* 16. *num.* 30.

2 Aggrediens aliquem animo vulnerandi tantum, ſi ex aliqua cauſa mutato propoſito occidat, tenetur de rigore juris de vulnerato, & de occiſo; quamvis de conſuetudine ratione unitatis rixæ, vulnera tanquam minus delictum confundantur cum homicidio majore delicto, & ſic punitur tantum de occiſo; Intelligendo quando eſt eadem perſona quæ vulneratur, & occiditur; ſecus ſi diverſæ perſonæ, quarum una vulneretur, & alia occidatur; nam ratione diverſitatis perſonarum imponi debet pœna vulnerum, & homicidii, Pett. Cabal. *reſol. crim.* 158. *num.* 17. *& ſeqq. per. tot.*

3 Aggreſſus ab alio cum armis, vel alio inſtrumento ad offendendum apto, non tenetur expectare ſe percuti, ſed poteſt præveniendo ſe defendere, ita ut probata aggreſſione, etiam quod non dicatur aggreſſum fuiſſe in periculo vitæ, præſumatur uſum fuiſſe moderamine inculpatæ tutelæ, *l. ſi quis percuſſorem C. ad l. Corn. de Sicar.* Angel. *de malef. verb. Et dicto Titio ſe defendente. num.* 13. *&c.* Clar. §. *Homicidium. verſic. ſed quomodo*, Cab. *reſol. crim. caſ.* 88. *num.* 4. *& in tract. de omn. gener. homicid. num.* 231. Guazzin. *def.* 29. *cap.* 4. *num.* 20. Stephan. de Neapol. *tract. de reſtitis. lib.* 1. *cap.* 8. *per tot.* vide plures relato per Berlich. *concl.* 13. *num.* 7. & 8. *vol.* 4.

4 Aggreſſus ab alio (etiam ſine armis) volente alapam præbere manu vacua, poteſt eum licite offendere, ſi ſibi dedecus erat per aliam viam evadere, & poteſt etiam ſolum minantem offendere ſi ſit ſolitus, & potens minas exequi; non enim tenetur expectare, ut minas exequi incipiat, ſicut & cauſa honoris ſui tuendi percutere, & vulnerare injuriante, nec tenetur aufugere, vide Clar. §. *fin. q.* 60. *n.* 14. Guazz. *de def.* 29. *cap.* 4. *num.* 25. *&c.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 837. *num.* 5. *&c.*

5 Aggreſſus poteſt ſe defendere diverſo genere armorum, & fortiori, imo contra arma non deferentem, quando aliter injuriam evadere non poteſt, Bart. *in l.* 1. *num.* 7. *C. Unde vi*, Cabal. *reſol. crim. caſ.* 428. *num.* 30. Guazz. *d. def.* 26. *cap.* 4. *num.* 28. Gratian. *diſcept.* 837. *nu.* 4. Sanfelic. *deciſ.* 410. latius Sabelli *in O. reſol.* 20. *n.* 10. *& ſeqq.* ubi ampliatur etiam ſi ſequatur mors inſultantis, ac etiam ſi aggreſſus exoneret ſclopum con-

tra

Digitized by Google

ra inſultantem, Thom. Trivil. *deciſ.* 58. ubi de Sacerdote occidente aggreſſorem filii, Conciol. *verb. defenſio. reſol.* 4. ubi an teneatur fugere aggreſſus. Berlich. *concl.* 13. *num.* 54 *& ſeqq.*

6 Quamvis autem aggreſſus poſſit licite ſe ipſum defendere, tamen ad id non tenetur, ſed poteſt potius mortem pati, quam invaſorem occidere, ſi prudenter credat ſe mori in ſtatu gratiæ, & idem in incarcerato, qui licet poſſit non tenetur fugere ad vitandam mortem, Dian. *p.* 11. *tract.* 6. *reſol.* 46. *in fine*, facit quod dicit Sabellus *in §. Homicidium nu.* 18. Vid. Molin. *in tract.* 3. *de juſt. diſp.* 15.

7 Aggreſſus a furioſo, amente, vel ebrio, an poſſit illum occidere cum moderamine inculpatæ tutelæ, maxime ſi ſciat incidiſſe in amentiam, furorem, vel ebrietatem cum peccato mortali? Et videretur dicendum quod non, cum in tali ſtatu non poſſint dici injuſti aggreſſores, ex quo carent intellectu; ſed contrarium nihilominus eſt verius, quia aggreſſus habet jus ſervandi vitam ſuam, etiam ab iſtis, ut late probat Dian. *part.* 11. *tract.* 6. *reſolut.* 52. *per tot.* Baiard. *ad* Clar. §. *Homicidium num.* 78. ubi limitat niſi potuiſſet fugere, & non fugiſſet, quia tunc eſſet extraordinarie puniendus, cum tali caſu fuga non ſit ignominioſa, ſed potius laudabilis, Conciol. *verb. Defenſio reſolut.* 4. 6. *& per tot.*

8 Si aggreſſus aggreſſorem ſuum vulneret, vel occidat legitime ſe defendendo, ad nullam reſtitutionem tenetur damni illati; ſecus autem ſi modum exceſſerit; nam tunc tenetur ad hujuſmodi reſtitutionem integram, etiam ſi fuerit a Judice punitus, juxta tradita per Paul. Chriſtin. *deciſ. Belgic.* 178. *num.* 8. *& ſeqq. volum.* 2. Vel ſaltem ſecundum alios pro rata culpæ, juxta tradita per Dian. *reſol. moral. part.* 5. *tract.* 4. *reſol.* 44. Et quando non fuit a Judice punitus, idem Dian. *loc. cit. reſol.* 60. Vide quæ latius dicit Sabellus *in §. Homicidium num.* 10. *& §. Vulnus. num.* 14. Berlich. *concl.* 12. *num.* 3. *&* 6. *vol.* 4.

9 Quod occidens aggreſſorem juſtius agat, quam Judex vel Magiſtratus hominem ex lege vita privans, & quare, Petr. Royz. Maur. *deciſ. Lithuan.* 3. *num.* 475. *&c.* ubi quod ideo ille aliqua cenſura non notatur, Judex vero, vel Magiſtratus ſic facit, late P. Steph. de Neapol. *tract. de reſtit. lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 5. *& ſeqq.*

10 Aggreſſus ponens alium, vel alios tanquam clypeum ante ſe, vel ſe poſt alios recondens ne offendatur, & ad evitandos ictus, ſi aliquis alius ex hac cauſa occidatur, vel offendatur, non tenetur ipſe, niſi doloſe id egerit, ut alius offendatur, ſed aggreſſor pro modo culpæ, licet non deſint etiam volentes iſtum aggreſſum teneri aliqua pœna pro exceſſu defenſionis, ponendo innocentem in periculo, ut colligitur ex traditis per Boer. *dec.* 84. *per tot.* vide Sabell. *in §. Homicidium. nu.* 17. ubi plura ad hoc propoſitum. Leſſ. *de juſt. & jure lib.* 2. *cap.* 9. *dub.* 9. *per tot.* Vide Clar. §. *homicidium, num.* 31.

A L I E N A T I O.

§. I.

Praxis Alienationis bonorum Eccleſiæ.

1 In Jure prohibetur, & irritatur alienatio bonorum Eccleſiæ facta ſine cauſa. Ut patet *ex cap. nullus de reb. Eccleſ. non alien. & tot. illo tit.* & facta ſine ſolemnitatibus Juris, cum hac differentia, quod facta ſine ſolemnitatibus ſit nulla ipſo jure, & facta ſine cauſa, ſit irritanda. Seraphin. *deciſ.* 278. ubi Rota, quæ ſequitur Abbatem *in cap. ſi quis Presbyt. de reb. Eccleſ. non alien.* Rot. *deciſ.* 2. *de reb. Eccleſ. non alien. in antiquis*. Neque in contrarium quidquam facit alia Rota *deciſ.* 94. ubi dicitur: ſine utilitate contractum, eſſe nullum ipſo jure, non obſtante Beneplacito Apoſtolico: quia id intelligitur ad normam doctrinæ Seraphini *deciſ.* 508. ubi dicitur: Beneplacitum Apoſtolicum non ſupplere defectum cauſæ, ſed imo, defectum cauſæ reddere nullam interpoſitionem Decreti, quod etiam confirmatur ex Rot. apud Coccin. *deciſ.* 445. *num.* 2.

2 Alienationem ergo bonorum Eccleſiæ, duo canonizant: cauſa, & ſolemnitas Juris, ita, ut unum ſine alteto non ſufficiat. *c. p.* 1. *de reb. Eccleſ. non alien.* Tuſc. *litt. A. concl.* 271. Quarant. *in ſum. Bullar. verb. alienatio. num.* 15. Farinac. *deciſ.* 300. Ciarlin. *contr. for. cap.* 39. Sperel. *deciſ.* 154. Riccius *in prax. alienationis tom.* 1. *reſol.* 1. Bonacin. *de alienat. bon. Eccleſ. d.* 1. Rot. coram Coccin. *d. dec.* 445. *num.* 1.

Ampliatur concluſio primo: in tantum eſſe veram, 3
ut aliter alienans, ultra excommunicationem majorem, quam ipſo jure incurrit, juxta Extravag. Ambitioſæ *de reb. Eccleſ. non alien.* (ubi tamen illa fuit recepta) & ultra privationem beneficii ipſo jure, cujus bona fuerunt alienata, ad normam dictæ Extravag. & aliarum, ut in eadem, etiam illa circumſcripta, peccet mortaliter, & alienatione revocata, teneatur ad reſtitutionem pretii, in quantum illud fuit verſum in rem alienantis, vel factus fuit locupletior. Ita ut ſicut minor non poteſt cum aliena jactura locupletari, ita nec Eccleſia, quæ juſtitiæ cultrix exiſtit. Riccius *loc. cit. reſol.* 99. quia Eccleſia utitur jure minorum. Juxta *cap. auditis de reſtit. in integrum*. Marcheſ. *de commiſ. p.* 1. *cap.* 2. Gutierez *pract. quæſt. lib.* 3. *cap.* 8. Riccius *loc. cit.* Ciarlin. *controv. for. cap.* 183. *lib.* 2. Sperel. *deciſ.* 154. Secus ſi pretium non fuerat verſum in utilitatem Eccleſiæ. Et quandoquidem hæc verſio in utilitatem non præſumitur, debet ab emptore probari. Speril. *deciſ.* 154. *num.* 54. *ſeq.* Decius *conſ.* 236. Molin. *de primogen. Hiſpan. lib.* 4. *cap.* 4. Gratian. *diſcept. for. cap.* 45. Rot. apud Cencium *de Cenſib. deciſ.* 287. & apud Seraphin. *deciſ.* 336. Riccius *in prax. alien p.* 1. *reſol.* 2. ſicut etiam tenetur probare utilitatem Eccleſiæ, quæ in dubio non præſumitur. Juxta Turricel. *de alien. bonor. Eccleſ.* 30. *num.* 17. *ſeqq.* Burat. *deciſ.* 814. ubi concordat Rotam, quæ ſibi videtur contraria. Alex. *conſ.* 160. Rot. *deciſ.* 463. Durand. *deciſ.* 250. Turricel. *loc. cit. cap.* 21. quæ procedunt, quando non fuerunt ſervata de jure ſervanda, & cum hoc temperamento, ut in ordine ad reſtitutionem in integrum petendam, ſufficiat ſemiplena probatio: in ordine vero ad reſciſſionem, vel irritationem contractus, ſit neceſſaria plena probatio. Juxta Turricel. *loc. cit. cap.* 29. *num.* 40. vel, ut in ordine ad introducendam cauſam in judicio reſtitutionis, & obtinendi audientiam, ac commiſſionis, ſufficiat ſemiplena probatio, etiam ſummaria, imo ſufficit docere de fumo læſionis. Cauſa vero jam introducta in ordine ad reſtitutionem obtinendam, vel reſciſſionem contractus, requiritur plena probatio. Bellam. *deciſ.* 395. Burat. *deciſ.* 323. Turricel. *loc. cit.*

Ampliatur ſecundo, ut talis alienatio poſſit ab om- 4
nibus impugnari, eo quod ejuſmodi judicium ſit publicum, & populare, & ad res male alienatas in Eccleſiæ perniciem, competat actio popularis: omnium enim intereſt bona Eccleſiæ conſervari, & eandem Eccleſiam eſſe locupletem. Seraphin. *deciſ.* 278. *&* 431. *lib.* 2. Turricel. *de reb. Eccleſ. non alien. cap.* 24. etiam ſine mandato, ut patet. Ciarlin. *contr. for. lib.* 1. *cap.* 105. *num.* 36. ſi tamen nullitas ſit talis, quæ per conſenſum partis non poſſit ſanari. Licet Riccius *in prax. alienationis*, *p.* 1. *reſol.* 9. teneat contrarium, qui citat Abb. *in cap. diverſ. fallac. de Cleric. conjug.* Felin. *in cap. ad noſtram de jurejurand.* Ruin. *conſ.* 33. Redoan. *de reb. Eccleſ. non alien. q.* 47. *&* 58. & Rotam Rom. coram Mantic. & Seraphin. *deciſ.* 374. cum ea tamen limitatione, quod actus fuerit conſummatus: nam ſi non fuerit conſummatus, concordat cum ſententia affirmativa.

Ampliatur tertio, ut bona Eccleſiæ alienans nulli- 5
ter ob non ſervata ſolemnitates Juris poſſit venire contra factum proprium. Per ea, quæ tradit Poſtius *de manuten. obſerv.* 57. *num.* 102. *&* 103. Ciarlin. *controv. for. lib.* 1. *cap.* 105. Sperel. *deciſ.* 154. licet juraſſet, non contravenire. Abb. & DD. *in d. cap. ſi quis Presbyter. de reb. Eccleſ. non alie.* ubi Hoſtienſis & Calder. Menoch. *de recuper. poſſeſ. remed.* 15. *num.* 101. Leo *in theſ. for. Eccleſ. part.* 4. *cap.* 1. *num.* 72. & eſt tex. *in cap intellecto de jurejur.* Ciarlin. *loc. cit. & cap.* 183. *num.* 67. & licet non teneatur reſtituere pretium, niſi fuerit verſum in rem Eccleſiæ, vel illa fuerit facta locupletior, juxta Sperel. *deciſ.* 74. *a num.* 37. tenetur tamen de proprio evictionis. Rot. apud Cæſar, de Graſſis *deciſ.* 2. *de Jurepatr.* Veral. *deciſ.* 182. Sperel. *loc. cit. reſ.* 17. Turricel. *loc. cit. cap.* 26. dummodo agat nomine

Eccleſiæ, & non proprio. DD. cit. quia tunc non poteſt venire contra factum proprium.

6 Ampliatur quarto, ut bona Eccleſiæ ſic alienata, ſint reſtituenda una cum fructibus. Butr. Immol. Berous, & alii *in cit. cap. ſi quis Presbyt. de reb. Eccleſ. non. alien.* Bald. & DD. *in L. jubemus Cod. de ſacros. Eccleſ.* Felin. *in cap. cum. de re Judic.* Menoch. *de recuper. poſſeſſ. remed.* 15. Rodoan. *de reb. Eccleſ. p.* 1. *reſol.* 18. Rot. apud Ciarlin. *c.* 105. Bonac. *de contr. d.* 3. *q.* 2. a die tamen conteſtatæ litis, quia tunc ceſſat bona fides. Ciarlin. *c.* 183. *n.* 99. quamvis aliqui apud eundem teneant, eſſe fructus reſtituendos a die alienationis. Turricel. *cap.* 27. Neque excuſat error juris, ſed tantum facti in foro externo. DD. *cit.* Pincl. *in L.* 1. *Cod. de reſcind. vend.* Sperel. *deciſ.* 154. *nu.* 116. ut quia emptor putavit venditionem fuiſſe factam cum debitis ſolennitatibus &c. & tunc fructus non debebuntur niſi a die moræ litis. Idem dic, ſi erravit quidem in Jure ſed valde dubio, quia tunc æquiparatur errori facti. Turricel. *loc. cit. c.* 27. *n.* 15. *ſeqq.*

7 Ampliatur quinto, ut Eccleſia ſit reintegranda in poſſeſſione bonorum male alienatorum, quia ſemper dicitur poſſidere; non obſtante traditione: nam per Prælatum non poteſt interverti ejus poſſeſſio. Poſt. *de manuten. deciſ.* 305. & *obſerv.* 57. *num.* 102. Mareſc. *var. reſol. l.* 2. *c.* 25. Bonac. *de contr. d.* 4. *q.* 8. Ciarlin. *lib.* 2. *controv. for. c.* 183. *nu.* 22. & ſic quoad poſſeſſionem civilem, debet manuteri, quoad naturalem vero, reintegrari. Turricel. *de alien. rer. Eccleſ. cap.* 27.

3 Porro alienatione prohibita, in noſtra materia cenſeſetur etiam prohibita illa pignoratio, vel hypotheca, cujus difficilis ſit reluitio. Covar. *l.* 2. *var. reſol c.* 16. Neguiſ. *de pignor. p.* 2. *membr.* 2. Sperel. *deciſ.* 120. Mantic. *de tacit. lib.* 12. *tit.* 28. *n.* 53. & 54. quia talis prohibitio eſt favorabilis Eccleſiæ (ſermo eſt de hypotheca ſpeciali) & colligitur *ex cap. nulli de reb. Eccleſ. non alienan.* Redoan. *de reb. Eccleſ. non. alien. q.* 2. *c.* 6. Ciarlin. *l. c. nu.* 106. & 111. Limita in hypotheca generali. Covar. *l.* 2. *var. reſol. c.* 16. Molin. *de Juſt. & Jur. d.* 466. Bonac. *de contr. d.* 3. *q.* 8. S. Congreg. apud Ciarlin. *loc.* quia hypotheca generalis, per ſe nihil ſapit alienationis, cum per eam non transferatur jus in re §. *item Serviana. inſt. de act. L. ſi rem §. proprie ff. de pignor. act.* Rot. apud Merlin. *de pignor. dec.* 97. *n.* 3.

9 Concluſio tamen principalis, ſuas habet limitationes. Et prima quidem limitatio eſt in alienatione neceſſaria, uti ſi debuit fieri ratione juris congrui, vel pacti de redimendo, vel Juris retractus. Rot. *deciſ.* 223. Turricel. *de reb. Eccleſ. non alien. cap.* 16. vel illa, quæ fit authore Judice pro ſolvendo ære alieno, contracto ſub hypotheca generali bonorum Eccleſiæ. Rot. *deciſ.* 97. apud Merlin. *in tract. de pignor.* Turricel. *loc. cit. c.* 15. *l.* 1. *n.* 72. Dummodo æs alienum, vel obligatio ab Eccleſia fuerit contracta cum ſolennitatibus, alias ſecus; quia tunc eatenus, & in tantum Judex poteſt devenire ad alienationem, in quantum ſolennitas in ipſa obligatione interpoſita porrigit ſuum effectum ad tempus alienationis, ita ut ſolennitas dicatur ineſſe contractui alienationis. Seraph. *deciſ.* 1080. Idem dic de pacto de affrancando. Limita tamen, ſi res venit ad Eccleſiam, poſtquam jam erat affecta hoc pacto, vel obligatione prædicta; quia tunc æs alienum fuit rite conceptum, ſicut etiam pactum licite appoſitum, quia author Eccleſiæ, nullas tenebatur adimplere ſolennitates; & ſic dicitur alienatio eſſe neceſſaria cauſa authoris, non ipſius Eccleſiæ. R. *d. deciſ.* 97. apud Merlin. *loc. cit.* Porro alienatio ex cauſa neceſſaria in tantum valet, quanta eſt neceſſitas, aliter eſt nulla in totum. Ciarlin. *c.* 105. *n.* 95. & *c.* 183. *n.* 52. Natta *conſ.* 162. Menoch. *de arbitr. caſ.* 182. *n.* 32. Maſcard. *de probat. concl.* 75. Turricel. *loc. cit.*

10 Secunda limitatio eſt, in alienatione quæ fit a Papa, vel de ejus mandato, quia etiam omiſſis quibuſcumque ſolennitatibus valet; multo magis ſi fuit facta in ipſum Papam. Turricel. *loc. cit. c.* 5. & 6. & 15. nam ſumm. Pont. in ejuſmodi bonis, liberam, & plenariam habet poteſtatem. Turricel. *loc. cap.* 9. Mantic. *deciſ.* 76. & 222. quia non eſt tantum ſimplex adminiſtrator, veluti alii inferiores, ſed plenus Dominus, quod ampliatur, licet contrahat ut perſona privata: ſed quoad hoc Domini de Rota non fuerunt concordes. Tiraquel. *d. L. Connubii gl.* 7. Capyc. *deciſ.* 203. ubi Rot. Felin. *in cap. ex litteris de probat.* Riccius *in prax. alien. p.* 1. *reſol.* 34. *n.* 4. Joan. Andr. *in cap. qui tacet de Reg. Jur. in* 6. Item cum alienatio prædicta fuit facta cum Beneplacito Apoſtolico, dummodo illud non ſit ſubreptitium, & adſit cauſa; quia ubi major, minor ceſſat. Rebuff. *de alienat. rer. Eccleſ. n.* 15. Rol. *conſ.* 15. & 96. Oldrad. *conſ.* 131. Abb. *in cap.* 1. *de confirm. util. vel inutil.* & *conſ.* 47. Pariſ. *conſ.* 24. Decius *conſ.* 341. Capyc. *dec.* 16. Riccius *in prax. alienat. p.* 1. *reſol,* 34. ubi Rota.

11 Tertia limitatio eſt, in illa alienatione, quæ fit urgente neceſſitate, propter quam, periculum ſit in mora, ne, dum Romæ conſulitur, Saguntum expugnetur, quæ tamen poſtea debet ſolennizari, aliter non valet. *L. Pomponius ff. de Negot. geſt.* Redoan. *de reb. Eccleſ. non alien. q.* 19. Ugolin. *de off. Epiſc. capit.* 14. Ciarlin. *d. cap.* 105. & 83.

12 Et quod ſupra dicebamus, alienationem, non ſervatis ſolennitatibus, factam ex cauſa neceſſaria, puta æris alieni &c. valere, cum hoc temperamento intelligi debet, ut non ſufficiat omnis neceſſitas, ſcilicet voluptuaria, in quam quis ſponte ſe conjecit, uti cuncta dilapidando in fraudem Eccleſiæ. Seraphin. *deciſ.* 653. Rot. poſt Merlin. *in tract. de pignor. deciſ.* 97 Et neceſſitas debet eſſe talis, ut aliter obviari non poſſit. Merlin. *dec.* 775. Et ſi ſit propter æs alienum, debet probari pretium fuiſſe verſum in illam cauſam. Seraphin. *dec.* 338. & Rot. poſt Cencium *deciſ.* 36. Turricel. *de reb. Eccleſ. non alien. cap.* 16. Imo nec dicitur neceſſaria alienatio pro ære alieno &c. niſi creditores urgere poſſint, & in effectu urgeant pro ſolutione. *L. magis puto.* ubi Bart. *ff. de reb. cred.* Rol. *conſ.* 33. Mantic. *de tacit. lib.* 4. *tit.* 6. *n.* 6. & 8. Sperel. *dec.* 154. *n.* 109. Poſth. *de ſubhaſtat. inſpect.* 2.

13 Quarta limitatio eſt in iis bonis Eccleſiæ, quæ ſemel fuerunt alienata ſervatis ſolennitatibus prædictis; quia talia fiunt perpetuo alienabilia, etiam ſine ſolennitatibus. Garz. *deciſ.* 99. dummodo tamen ſemper concurrat evidens utilitas & eadem alienationis cauſa. Leo *in theſ. for. Eccleſ. p.* 1. *cap.* 15. ubi exemplificat *num.* 3. Riccius *in prax. alienat. p.* 1. *reſol.* 5. & dummodo cum dicta alienatione concurrant quadraginta anni, vel duæ alienationes fuerint ſecutæ cum ſolennitatibus. Idem Riccius *loc. cit. reſol.* 26. Covar, *lib.* 2. *var. reſol. cap.* 17. Decius *conſ.* 142. Ceſ. de Graſſ. *deciſ.* 3. *de reb. Eccleſ. non alien.* Rot. apud Riccium *loc. cit.* quia ſolitum, non dicitur, nec inducitur, niſi per duas alienationes, vel unam, cum ſpacio quadraginta annorum. Curt. *de feud. p.* 2. *q.* 8. Alex. *conſ.* 9. *lib.* 3. Redoan. *de reb. Eccleſ. non alien. q.* 65. Clarus *in §. feudum q.* 13. licet non ſint uniformes; quæ etiam procedunt in emphyteuſi, & feudis. Decius *conſ.* 88. Alex. *conſ.* 189. Rol. *conſ.* 1. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancel. gl.* 6. Barboſ. *de offic. Epiſc. part.* 3. *alleg.* 95. Riccius *in prax. alienat. p.* 1. *reſol.* 26. Modo duret prima cauſa alienationis, vel utilitas; ſecus ſi ceſſavit: uti quia res emphyteutica fuit facta melior. Abb. *in cap. ut ſuper eo de reb. Eccleſ. non alien.* Quarant. *in ſum. Bullar. verb. alienatio num.* 39. Ciarlin. *cap.* 8. Leo *in theſ. for. Eccleſ. loc. cit.* Et ſemel tranſiens ad extraneos, ſemper tranſit. Ciarlin. *loc. cit.* apud quem alii.

14 Quinta limitatio eſt in iis bonis, quæ ſunt modici valoris. *cap. terrulas.* 12. *qu.* 3. Redoan. *de reb. Eccleſ. non alien. q.* 2. Maſcard. *de probat. concl* 75. Tuſc. *litt. A. concl.* 275. Quarant. *in ſum. Bullar. verb. alienatio num.* 41. Leo *in theſ. for. Eccl. d. cap.* 15. Barboſ. *de offic. Epiſc. p.* 3. *alleg.* 95. Ugol. *de poteſt. Epiſc. cap.* 14. Ciarlin. *contr. for. cap.* 18. Riccius *in prax. var. reſol. p.* 2. *reſ.* 383. Genuenſ. *in prax. Archiepiſc. cap.* 75. *num.* 3. qui tamen notat, aliud eſſe alienare terrulas, & aliud alienare modicam partem magni prædii Eccleſiæ: & hoc ſecundum fieri non poſſe, quia alias hoc modo paulatim poſſent alienari omnia prædia Eccleſiæ in fraudem legis, contra *L. non dubium. C. de LL.* Idem ampliatur ad illas terras quæ ſunt inutiles, ſteriles, & incultæ. Turric. *de reb. Eccl. non alien. c.* 15. §. 3. Seraphin. *dec.* 401. ubi S. Congr. quod tamen procedit, quatenus concurrat præciſa neceſſitas, prædii exiguitas, quod ſit inutilis, & longè diſtans. Rot. *deciſ.* 264. ſecus, ſi aliquam afferat utilitatem; tunc enim teſte Turricel. *loc. cit. num.* 55. ſecundùm omnes, erunt neceſſariæ ſolennitates. Juxta Rot. *dec.* 644. &

ſic

ſic etiam dic de bonis incertis, quæ ſine ſolemnitatibus alienari non poſſunt, quando incertitudo eſt reducibilis ad certitudinem per ſpecificationem bonorum. Et in dubio, terrulæ quæ dicantur, relinquitur arbitrio Judicis. Quarant. *in ſum. Bullar. verb. alienatio.* Redoan. *de reb. Eccleſ. non alien. q.* 10. Riccius *in prax. alien. p.* 1. *d. reſol.* 383. ratio eſt: in generali prohibitione, modica non veniunt. Abb. *in cap. ut ſuper de reb. Eccleſ. non alien.* Felin. *in capit. fin. de ſponſal.* Bald. *in cap. ſi proponente*, de reſcr. *cap.* vero *terrulas*, intelligitur de valore viginti quinque ſcutorum auri. Ut declaravit S. Congr. apud Pyth. Corrad. *de diſpenſ. lib.* 9. *cap.* 4. *n.* 45.

15 Sexta limitatio eſt in illa alienatione, qua Epiſcopus bona ſuæ menſæ, vel illorum aliquam partem donat Capitulo; tunc enim non dicuntur bona Eccleſiæ alienari, cum perſeverent in Eccleſia, & penes illam. Turricel. *loc. cit. cap.* 15. *n.* 27. ubi Rot. Mantic. *de tacit. lib.* 4. *tit.* 7. *n.* 58. Item in ceſſatione penſionis, & repudiatione hæreditatis. Turricel. *loc. cit.* Item ſi alienatio fuit facta ab una Eccleſia alteri Eccleſiæ, ut tenet Ciarlin. *contr. for. cap.* 18. *n.* 31. Riccius *in prax. alien. part.* 1. *reſ.* 35. Barboſ. *de offic. Epiſc. alleg.* 95. *p.* 3. *num.* 55. cum multis aliis: nam omnes Eccleſiæ ſunt ſorores, & Eccleſiæ univerſalis, quæ eſt mater, parum intereſt, unam rem eſſe potius penes unam, quam aliam Eccleſiam. Bonac. *de reb. Eccleſ. non alien. & de contract. diſp.* 3. *quæſ.* 8. quamvis contrarium doceant Joan. Andr. Butr. Abb. & Imol. *in cap.* 1. *de reb. Eccleſ. non alien.* Redoan. *d. tit. quæſ.* 2. *cap.* 20. *n.* 2. *&* 3. Bero. *conſ.* 179. *n.* 3. *&* 4. *lib.* 1. Quarant. *in ſum. Bullar. verb. alienatio. n.* 15. Gratian. *diſc. for. tom.* 4. *cap.* 674. *n.* 4. Mantic. *de tacit. & ambig. lib.* 25. *tit.* 6. *n.* 66. *& lib.* 4. *tit.* 7. *n.* 58. & alii. Et quod, ubi eſt recepta Extravagans &c. requiratur etiam in hoc caſu Beneplacitum Apoſtolicum, tenet Turricel. *loc. cit. cap.* 8. *n.* 11. *&* 12. ne una Eccleſia aliam ſpoliare poſſit cum diminutione cultus divini &c. & citat diverſas Rotas. Hac contrarietate DD. ſtante, mihi prima arridet, quando verſamur in alienatione ex titulo oneroſo. Secunda vero Turricelli, & aliorum, ac Rot. apud Bichium *dec.* 442. *n.* 11. quod non liceat ſpoliare unum altare, ut aliud veſtiatur, militat in alienatione ex titulo lucrativo: nam ex titulo oneroſo non poteſt dici ſpoliari unum altare, cum loco rei recipiat pretium &c.

16 Ultima limitatio eſt in conceſſione puri uſus. Quarant. *loc. cit.* Franch. *deciſ.* 10. Riccius *loc. cit. reſ.* 39. Ciarlin. *cap.* 18. Barboſ. *loc. cit. alleg.* 95.

17 Porro alienatio in caſibus a Jure permiſſis debet fieri ordine ſervato, ut prius mobilia viliora, dein pretioſiora vendantur *authent. hoc jus porrectum.* ubi DD. C. *de ſacroſ. Eccleſ. L. magis puto. ff. de reb. cor.* Redoan. *de reb. Eccleſ. non alien. quæſ.* 19. Maſcard. *de probat. concl.* 75. Quarant. *in verb. alienatio in ſum. Bullar. n.* 36. Ciarlin. *contr. cap.* 105. *n.* 63. Et tali caſu venduntur plus offerenti; licet in rigore Juris contrarium videatur dicendum, cum Eccleſia debeat eſſe cultrix Juſtitiæ: quia tamen pretium ſubhaſtationis eſt juſtum, & utilitas licita Eccleſiæ eſt quærenda, & procuranda, ideo non eſt damnanda praxis fere univerſalis. Riccius *in prax. alien. reſol.* 57. ubi late.

18 Sed quæres: bona Eccleſiæ nulliter alienata, ſine ſolemnitatibus Eccleſiæ & juris, poſſuntne præſcribi? R. cum diſtinctione: vel præſcriptio incipit in vita illius qui male alienavit, & non valet præſcriptio. Si vero poſt mortem ejuſdem incipiat, valet præſcriptio. Rot. quam refert Riccius *in prax. alienationis reſol.* 32. Debet autem præſcriptio eſſe quadragenaria. Burat. *deciſ.* 704. Cavaler. *deciſ.* 91. Turricel. *l. ſup. c. cap.* 28. etiam quoad privilegia & jura, modo adſit bona fides, & non ſit evidens tituli nullitas. Quod tamen hodie fuit ſublatum ab Urbano VIII. qui prohibuit omnem præſcriptionem contra Eccleſiam, excepta centenaria. Rot. *deciſ.* 47. & immemorabili. Turricel. *loc. cit. n.* 45.

§. II.

Solemnitates requiſitæ a Jure in alienatione bonorum Eccleſiæ.

19 Cap. *ſine exceptione.* 12. q. 2. *& cap. dudum de reb. Eccleſ. non alien.* præſcripſit hanc formam in hac alienatione obſervandam. Scilicet cauſam, tractatum, Conſenſum Capituli, & ſubſcriptionem; & quidem ſi alienatio fit ab Epiſcopo, requiritur conſenſus Capituli Cathedralis, ſin vero a Prælato Regularium, requiritur conſenſus Capituli Regularium. *cap.* 1. *de reb. non alien. in* 6. dummodo alienatio fiat de rebus Menſæ Epiſcopalis, vel Regularis. Si vero alienantur bona Eccleſiarum Parochialium, ſufficit conſenſus Rectoris, & Epiſcopi. Tractatus vero debet fieri ſcriptura ſeparata. Rot. *deciſ.* 716. *p.* 1. *diverſ.* Seraphin. *deciſ.* 1080. Turricel. *de reb. Eccleſ. non alien. cap.* 4. Qui quidem tractatus non præſumitur ex regula generali; quia ea, quæ ſunt facti, non præſumuntur. Debet ergo probari: non probatur autem ex verbis enunciativis inſtrumenti alienanois, ſed debet conſtare per inſtrumentum ad hoc ſpecialiter tendens. Alex. *conſ.* 17. *lib.* 4. Redoan. *loc. ſup. cit. q.* 28. Anchar. jun. *conſ.* 52. Ciarlin. *contr. for. lib.* 1. *cap.* 105. *num.* 64.

Secunda ſolennitas requiſita, eſt conſenſus ejuſdem Capituli, ut tenent DD. *ſup. cit.* quibus adde Turricel. *l. c. cap.* 5. apud quem Veral. *deciſ.* 106. *p.* 1. Cavaler. *deciſ.* 439. Qui quidem conſenſus debet collegialiter, & capitulariter præſtari, & non ſingulariter a ſingulis de capitulo. Rot. *deciſ.* 201. *&* 382. *&* 204. Turricel. *l. c.* qui conſenſus non requiritur tanquam perſonæ intereſſe habentis, ſed tantum tanquam ſolennitas, ita, ut illius defectus non ſit magnæ conſiderationis, ſi aliunde alienatio ſit utilis. Ita tenet Seraphin. *deciſ.* 238. *&* 443. apud Turricel. *loc. cit. num.* 15. ſed inhærendo communi, requiritur ad validitatem. Ut tenuit Turicel. *l. c. n.* 1. *&* 2. Declara tamen ſufficere conſenſum Capituli ſupervenientem. Seraphin. *deciſ.* 1338. & Rot. *deciſ.* 118. quam citat Turricel. *l. c. n.* 18. & Rot. *deciſ.* 318. *p.* 5. *rec.* quamvis eadem Rota *in dec.* 294. *d. p. rec. tom.* 1. teneat contrarium, quod nempe conſenſus Capituli debeat intervenire tempore contractus ad illius validitatem, ne ſufficere, ſi ſuperveniat, quam ſententiam veriſſimam appellat, ex quo receptiſſimum ſit, conſenſum pro forma, & ſolennitate requiſitum, in ipſo actu interponendum eſſe. Ad tex. *in L. obligari §. tutor. ff. de auctor. tut. & alios.* Et citat Inn. Bald. & alios *in cap. cum conſuetudinis, de conſuet.* Bart. *num.* 3. Caſtr. *num.* 4. Jaſon. *num.* 44. *in L. ſi quis mihi bona §. juſſum ff. de acquir. hered.* & alios. Quamvis ſecus dicat tenendum, quando conſenſus non requiritur pro forma: ſubjungens, pro forma & ſolennitate conſenſum deſiderari, & requiri, quando interponendus eſt ab eo, de cujus præjudicio non agitur, ſed propter actus ſolennitatem a Jure requiritur: e contra, quod, quando agitur, ſeu tractatur de præjudicio illius, cujus conſenſus exigitur, cognoſcatur; dictum conſenſum pro forma, & ſolennitate non deſiderari. Adhærendo primæ ſententiæ, ſub diſtinctione data, illa declaratur, dummodo conſenſus prædictus ſupervenerit ante intentatum judicium nullitatis: aliter nihil operaretur. Rot. *deciſ.* 294. *p.* 5. *rec.* Turricel. *l. c. num.* 19. *verſ. intellige.* Bene tamen votum eſt: quod quando conſenſus ſupervenit, alienatio incipiat valere ex nunc, hoc eſt a die præſtiti conſenſus, & non ex tunc, hoc eſt a die celebrati contractus. Turricel. *l. c. verſ. item intellige.* Abb. *in cap. cum nos de his quæ fiunt a Prel. gl. in cap.* 1. *de reb. Eccleſ. non alien. in* 6. Rot. *deciſ.* 318. *p.* 5. *rec.* Debet autem talis conſenſus eſſe expreſſus, & tacitus non ſufficit. Rot. *deciſ.* 204. *p.* 4. *diverſor.* apud Turricel. *loc. cit. num.* 19. *in fin.* quæ procedunt in alienationibus perpetuis, non in temporalibus. Abb. *in cap. ea noſcitur de his quæ fiunt a Prelat.* Alienatio tamen valebit etiam ſine conſenſu, & tractatu, quando ſit confirmata a Sum. Pontif. ut patet ex dictis ſupra in ſecunda limit. Quæ ampliantur procedere etiam in alienatione facta ab uno tantum Capitulari de ſua præbenda, vel, ut melius loquamur, de bonis ſuæ præbendæ, ad quam etiam neceſſarius eſt tractatus, & conſenſus. Sicut etiam requiritur in alienatione bonorum Monaſterii, quæ fit ab Abbate. Veral. *deciſ.* 106. Cavaler. *deciſ.* 439. ita ut ſit neceſſarius conſenſus Monachorum, præſtitus vel ab omni, vel a majori illorum parte. Merlin. *deciſ.* 887. Turricel. *loc. cit.* & ſi non ſunt præſentes duæ ex tribus partibus Capituli, debent vocari abſentes, & expectari; ſicut etiam in Capitulo Cathedralis. Burat. *deciſ.* 573.

Seraphin. *dec.* 1080. & conſentientes debent ſe hujuſmodi alienationi ſubſcribere, ex qua ſuſcriptione, conſenſus præſumitur collegialiter præſtitus, Rot. *deciſ.* 302. Et quia ex Seraphin. ſupra fuit dictum, conſenſum non eſſe tantæ importantiæ, ut conſtito de evidente utilitate, poſſit annullare alienationem, notandum eſt, in illa alienatione, de qua ſermo eſt Seraphin. adfuiſſe confirmationem Pontificis, unde mirum non eſt, ſi parum ipſe Seraphin. curavit de ejuſmodi conſenſu; & ita etiam teſtatur Turricel. *l. c. verſ. ult.* ſed quando conſenſus præſumatur collegialiter præſtitus, vide latius infra verbo *Capitulum*.

21 Tertia ſolennitas eſt, authoritas ſuperioris, qui, quoad non exemptos, eſt Epiſcopus, quoad illos vero qui ſunt exempti, uti ſunt plerique Regulares, Summus Pont. qui quoad illos eſt, & dicitur Diœceſanus. Durand. *dec.* 458. Veral. *dec.* 165. Rot. *dec.* 625. *&* 755. *& dec.* 270. Turricel. *de reb. Eccleſ. non alien. lib.* 1. *c.* 6. Et hæc quoque ſolennitas eſt ſupplebilis confirmatione Pontificis, juxta dicta in limitatione ſecunda. Notandum tamen eſt, quod quando alienantur bona Eccleſiæ, v. g. Parochialis, quæ habet Parochum, vel Rectorem, illa debeat fieri nomine ipſius Rectoris, non Epiſcopi; quia ad Rectorem pertinet adminiſtratio bonorum ſuæ Eccleſiæ, ad Epiſcopum vero tantum ſpectat protectio. Ancharan. *in cap.* 1. *de reb. Eccleſ. non alien. in* 6. Rot. *dec.* 355. Turricel. *l. c. n.* 6.

22 Quarta ſolennitas eſt cauſa, quæ quadruplex eſſe poteſt: ſcilicet neceſſitatis, utilitatis, pietatis, incommoditatis. Abb. *in cap. nullus de reb. Eccleſ. non alien.* Covar. *lib.* 2. *var. reſol. c.* 17. *& c.* 16. *n.* 8. *&* 9. Ubi de alendis pauperibus, qui etiam propria culpa in paupertatem inciderunt. Quarant. *in ſum. Bullar. verb. alienatio n.* 3. Ciarlin. *controv. for. lib.* 1. *cap.* 105. *n.* 46. Bonac. *de alien. rer. Eccleſ. d.* 1. *q. un. punct.* 1. Porro utilitas, vel neceſſitas in dicta alienatione, debet eſſe ita evidens, ut de ea dubitari non poſſit. Bellamer. *in cap. ſine exceptione* 12. *q.* 2. Rol. *conſ.* 15. *vol.* 1. Menoch. *in addit. ad lib.* 2. *de arbitr. caſ.* 172. Riccius *in prax. alien. in prin.* ubi *de cauſis* uti, ſi bona ſunt aquoſa, ſylvoſa, ſterilia, inundata, & infructuoſa, Cavaler. *deciſ.* 45. Seraphin. *dec.* 29. Præterea majus pretium requiritur, quam res fuerit æſtimata, & de evidente utilitate debet aliter conſtare, quam per publicam ſcripturam.

23 In dubio vero, an alienatio bonorum Eccleſiæ fuerit utilis, ſi fuit facta ſervatis ſolennitatibus, præſumitur, quod fuerit utilis. Sicuti etiam, ſi fuit facta a Pontifice, vel ejus executore confirmata. Rot. *dec.* 625. Seraphin. *dec.* 443. Coccin. *dec.* 370. Durand. *deciſ.* 250. & alii apud Turricel. *de reb. Eccleſ. non alien. cap.* 20. Item talis præſumitur ex lapſu triginta annorum cum obſervantia. Seraph. *dec.* 1073. Coccin. *dec.* 370. Mantic. *dec.* 101. dummodo dictum tempus fuerit lapſum uſque ad ultimam horam, & momentum. Rot. *dec.* 103. Hoc autem tempus tantum incipit poſt mortem alienantis, niſi appareat alienationem fuiſſe factam bona fide; & dummodo obſervantia fuerit continua, nec interrupta actu contrario, & de illa conſtet certitudinarie. Rot. *deciſ.* 107. addit. ad Gregor. XV. *deciſ.* 354. Seraphin. *dec.* 1042. Poſt conſtitutionem tamen Urbani VIII. in locis, in quibus illa fuit recepta, non ſufficit obſervantia trigenalis, ſed debet eſſe centenaria. Juxta Rot. coram Eminentiſſimo Corrado 13. Junii 1646. *dec.* 219. Turricel. *l. c. cap.* 14. *&* 20. Neque concluſioni principali contrarius eſt. Mantic. *deciſ.* 340. Ubi dicitur ſolennitatem extremam præſumi, ex lapſu decenii; quia non loquitur in terminis noſtris, ſcilicet alienationis bonorum Eccleſiæ, ſed quando agitur principaliter ad acquirendum. Juxta Felin. *in cap. ſicut de ſent. & re judic.* Seraphin. *dec.* 1027. Et concluſio prædicta, quod utilitas alienationis, ſicut etiam interventus ſolennitatum etiam Beneplaciti Apoſtolici, præſumantur ex lapſu triginta annorum, & obſervantia, ut ſupra; ubi Bulla Urbani non fuit recepta, vel ubi talis præſcriptio fuit completa, antequam iſta conſtitutio Urbani fuit edita; confirmatur per ea, quæ habentur apud Alexand. *conſ.* 12. Gozzadin. *conſ.* 73. Curt. jun. *conſ.* 100. Mateſcot. *l.* 1. *var. reſol. cap.* 13. Rot. apud Merlin. *dec.* 701. *n.* 9. *&* 10. ubi alii. Modo non conſtet de titulo infecto. Ciarlin. *contr. for. lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 55. Crav. *conſ.* 184. Honded. *conſ.* 31. *&* 72. Farin. *deciſ.* 430. Ciarlin. *c.* 39. dummodo de titulo, cui adhæret ſolennitas, conſtet, ne concurrant duæ præſumptiones. Deducitur etiam ex gl. *in cap. pervenit*, ubi Imol. & DD. *de empt. & vend.* Anchar. *conſ.* 136. Tuſc. *litt. S. concl.* 326. Put. *dec.* 365. Seraphin. *dec.* 792. Farinac. *deciſ.* 694. Garz. *de benef. p.* 12. *cap.* 2. *a num.* 179. Turricel. *l. c. cap.* 14. *&* 26. & eo caſu, obſervantia debet eſſe clara, ne, ut ſupra notatum eſt, concurrant duæ præſumptiones. Vide etiam Tuſc. *litt. D. concl.* 309. ſive adſit contradictor, ſive non; ſive Pontifex alienationem ſciverit, ſive ignoraverit. Limita, ſi jus reſiſtit præſcriptioni, & præſumptioni, & prohibet etiam præſcriptionem triginta annorum, ut revera prohibet Urbanus VIII. Limita ulterius, ſi ante lapſum triginta annorum, lis fuit cœpta.

Porro, an alienatio ſit utilis, vel nociva, totus contractus eſt conſiderandus, & non tantum ejuſmodi partes, ut ſingulæ, & de per ſe ſumptæ. Coccin. *dec.* 370. *&* 445. Sicut etiam valor rei, non fructuum, debet attendi. Seraphin. *dec.* 480. bene tamen eſt verum, quod res, quæ eſt minus utilis, poſſit vendi pro ea, quæ eſt utilior, vel majores reddit fructus, & emolumenta. Seraphin. *loc. cit.* Inſuper debent obſervari proventus: & ſi ſimus in caſu emphyteuſis, vel locationis perpetuæ, debet haberi ratio ſextæ partis diminutionis, quæ in tali contractu ſolet fieri, vel ſit pro compenſatione periculi, ſterilitatis, & caſus fortuiti, qui ad conductorem ſpectat. Et ſi Eccleſia non habet dominium directum, ejuſdem æſtimatio eſt deducenda. Seraphin. *deciſ.* 792. Præterea debent etiam librari illa, quæ probabiliter poſſunt accidere in valoris, vel rei diminutionem. Rot. *deciſ.* 720. apud Turricel. *de reb. Eccleſ. non alien. cap.* 17. ſicuti etiam pactorum de meliorando factorum, item laudemii, vel pecuniæ, quæ ſolvitur pro ingreſſu. Item periculi ſuſcepti forte a Conductore; & penes quem ſint futura melioramenta. Neque eſt attendendus ſtatus calamitoſus, ſed communis curſus. Seraphin. *l. c.* Mant. *deciſ.* 101. & utilitas, vel damnum conſiderantur de tempore alienationis. Seraph. *dec.* 366. Cavaler. *deciſ.* 288. Turricel. *l. c.* apud quem plures. 24

E converſo, alienatio non dicitur utilis, ſi ſit tempore ſterilitatis, vel belli; quia tempore calamitoſo, nulla habetur utilitas. Mantic. *dec.* 201. Item tempore peſtis. Merlin. *deciſ.* 887. Et ſufficit, quod tempore quo celebratur contractus alienationis, perſeveret calamitas in ſuo effectu, vel ceſſaſſet in ſe, & ſecundum ſe. Rot. *deciſ.* 78. Turricel. *loc. cit. capit.* 18. *num.* 32. *&* 33. Præterea non dicitur utilis alienatio, ſi in illa adſint pacta præjudicialia Eccleſiæ. Item ſi alienatio fuit facta in perpetuum pro tertia parte minus, quam ad tempus, vel ſi adeſt pactum affrancandi & tempore affrancationis non detur tantum Eccleſiæ, quod aſcendat ad ſextam partem. Rot. apud Merlin. *deciſ.* 887. *num.* 16. Item ſi bona fuerunt Laico conceſſa libere, & in perpetuum, pro hæredibus, & ſucceſſoribus, nulla præſtatione in favorem Eccleſiæ reſervata, quia tunc nulla ſubeſt ſpes caducitatis. Rot. *deciſ.* 47. Item ſi alteretur ſolitum in præjudicium Eccleſiæ. Plura vid. apud Turricel. *loc. cit.* 25

Præterea, ſi alienatio bonorum Eccleſiæ fuit facta in Conſanguineos, præſumitur damnoſa. Rot. *deciſ.* 270. *&* 360. Merlin. *deciſ.* 702. Caſ. de Graſſ. *de reb. Eccleſ. non alien. deciſ.* 4. Rot. poſt Cencium *deciſ.* 36. Seraphin. *deciſ.* 1125. Greg. XV. *deciſ.* 356. Niſi longi temporis curſus, purget hanc ſuſpicionem, vel niſi in vim Beneplaciti Apoſtolici fuerit facta. Quod etiam tenet Curt. jun. *de feud. p.* 2. *qu.* 7. Alciat. *de præſum. reg.* 1. *præſ.* 29. *n.* 1. & alii, quos refert, & ſequitur Riccius *in prax. alien. p.* 1. *reſol.* 16. Limita: ſi adeſt clauſula „ ſine præjudicio Eccleſiæ „ vel fuit facta cum debitis ſolennitatibus, conſanguineis bonæ famæ. Nam eſt regulare, quod alienatio Eccleſiaſticorum bonorum, non præſumitur facta in fraudem, quia dolus, & fraus non præſumitur. *L. dolum Cod. de dolo.* niſi alienans poſt alienationem poſſideret bona alienata; quia non præſumitur quis alienaſſe ea, quæ poſſidet. *L. ſicut. ff. quibus modis pign. ſolv.* Bald. *in L. omnes ff. de his quæ in fraud. cred.* Maſcard. *de prob. concl.* 815. Cravet. *conſ.* 100. 26

Sed quia hucuſque diximus alienationem factam ſine ſolennitatibus de bonis Eccleſiæ, eſſe nullam: reſtat videre, an ita ſit nulla, ut, ſi Eccleſia non reclamaverit, 27

ſed

Digitized by Google

ſed ratificavit potius, non valeat? Concludе; quod alienatio ut ſupra facta ſine ſolemnitatibus, eſt nulla, etiam non reclamante Eccleſia. Uti dictum ſupra. Licet ſecus ſit, ſi fuit facta ſine Beneplacito Apoſtolico, in iis locis, in quibus fuit recepta extravagans Ambitioſæ, *de reb. Eccleſ. non alien.* ſervatis tamen alias de Jure ſervandis, & cauſa legitima concurrente, ut infra videbimus, cum ſumus tractaturi de alienatione facienda cum Beneplacito Apoſtolico. Verum, quod alienatio facta ſine ſolemnitatibus in tantum ſit nulla, in quantum Eccleſia velit illam eſſe nullam, ita ut, ſi voluerit illam ratam habere, ſuſtineatur, neque is, qui cum ea contraxit, poſſit objicere de nullitate alienationis, Eccleſia renuente, tenet Card. Mant. *de tacit, & ambig, vol.* 2. *lib.* 4. *tit.* 7. *num.* 53. ob rationem, quia, quod favore Eccleſiæ conſtitutum eſt, ad ejus læſionem, & odium non debet retorqueri. *L. quod favore. Cod. de LL. L. nulla. ff. eod. L. non eo minus. C. de procur.* & citat. Innoc. & Abb. & alios *in cap.* 1. *de iis, quæ fiunt a Prel. ſine conſ. Capit.* Butr. *in cap. ſi quis Presbyterorum. num.* 9. & ibid. Imol. *num.* 21. *verſ. nec obſtat. de reb. Eccleſ. non alien.* & alios. Idem videtur tenere Turricel. *cap.* 22. *num.* 4. Sperel. *dec.* 154. *num.* 115. *& dec.* 155. *a num.* 11. dummodo alienatio ſit Eccleſiæ utilis, Quarant. *in ſum. Bullar. verb. alienatio. n.* 34.

28 Quæres? Alienatio rerum Eccleſiæ facta ab Eccleſia, habita fide de pretio, diciturne utilis? Reſp. talem alienationem dici damnoſam Eccleſiæ, nec per illam transferri dominium. Rot. *deciſ.* 96. *&* 430. *p.* 2. *rec.* Cavalet. *deciſ.* 288. licet intervenerit Beneplacitum Apoſtolicum. Eſt quidem verum: quod tunc valeat in ſubſtantia contractus, ita ut ex eo competat efficax actio. Gregor. XV. *deciſ.* 113. quamvis non transferatur dominium, de quo loquuntur D. D. Dummodo Beneplacitum Apoſtolicum., non eſſet cum clauſula: *ſi in evidentem.* Turricel. *de reb. Eccleſ. non alien. c.* 18.

Hactenus egimus de alienatione facta, vel facienda, ad normam juris, pro iis locis, in quibus non fuit recepta Paulina ſecundum theoricam. Nunc deſcendendum eſt ad ipſam praxim ſervandam, ad normam juris Communis. Et quia de praxi ſervanda in alienatione bonorum menſæ Epiſcopalis, ſupra ſufficienter locuti ſuimus, cum ageremus de tractatu, & conſenſu Capituli, ideo, iis omiſſis, ne ſæpius eadem recolamus, ad praxim alienationis bonorum, Eccleſiarum inferiorum, uti ad Parochiales ſpectantium, deſcendamus. 29

Comparet ergo Parochus, vel Syndici, aut Maſſarii Eccleſiæ, de cujus bonis alienandis agitur, coram Ordinario, & ſupplicat, ut ſuum conſenſum ejuſmodi alienationi, & authoritatem interponere velit, ex quo ſit futura, cum evidente illius utilitate. Tunc Ordinarius facit reſcriptum, tenoris ſequentis; in quo deputatur Rector alius vicinus, ad effectum de quo ſequitur. 30

NObil. & Admodum Rev. Dominus N. N. Parochus &c. ſumptis teſtium juratorum informationibus, tam ſuper valore bonorum alienandorum, nec non redituum, qui ex illis percipiuntur, & ſuper bonis, in quibus pretium ſolvendum erit inveſtiendum fundorum venditorum, ac ſervatis alias de jure ſervandis, ut utilitati Eccleſiæ ſufficienter caveatur, proceſſum ad officium tranſmittat, quo viſo, ſuper petita facultate deliberabitur &c.

Et ſi ſupplicantes, eſſent Maſſarii tantum, qui talem alienationem affectarent, forte inſcio Rectore, uti non raro fit, cum Laici hodie, (in eam temporum infelicitatem incidimus) adminiſtrationem Eccleſiæ affectent, & prætendant, etiam privative quoad Parochos, ideo ſolet reſcriptum concipi, ſub his verbis. „ Communicentur preces Nob. & Admodum Rev. D. Parocho „ Eccleſiæ, a qua debet fieri alienatio, qui reſpondeat „ ad primam juris, vel ſecundam, vel intra terminum „ dierum tot &c.

Suppoſito vero, quod preces ſint conceptæ ſub nomine ipſius Parochi, etiam ſine Maſſariis, fit reſcriptum ſupra notatum, vel ſi magis placet, expeditur delegatio in eundem, juxta formam, quam trademus paulo infra, in eundem, vel bene viſum. In qua quidem delegatione exponitur deſiderium ſupplicantium, & delegatur quis ad ſuſceptionem depoſitionis teſtium, prævio eorum juramento coram Notario legali, vel alio ſacerdote, ſuper interrogatoriis ſequentibus, poſtquam a peritis fuerit facta æſtimatio, & a Juratis, illorum bonorum.

Primo debent interrogari, ſeorſim, unus ab alio: „ An bona talia, in tali loco, & in talibus confini„ bus, pluris valeant, quam fuerunt æſtimata, (& ſi „ affirment) quanti, & in cauſa ſcientiæ, (ſi negent) „ interrogentur pariter in cauſa ſcientiæ.

„ Secundo: qui redditus ex iiſdem annuatim per„ cipi poſſint, & percipiantur, & in cauſa ſcientiæ. „ (& ſi allegent menſuras, quæ ſint diverſæ ab illis, quæ ſunt in loco Ordinarii Delegantis, taliter ſpecificentur, ut Ordinarius clare eaſdem menſuras dignoſcere poſſit.)

„ Tertio: an æſtimatio dictorum bonorum impoſterum „ poſſit creſcere, vel decreſcere, & in cauſa ſcientiæ.

Ad generalia in forma.

Eadem interrogatoria fiunt teſtibus, qui examinantur pro emptione, & ſubrogatione aliorum fundorum, ex pretio priorum alienatorum. Ulterius interrogari debent. „ An dicti fundi ſint aquoſi, arenoſi, inundationibus „ ſubjecti, ſteriles &c. & an remoti, vel propinqui &c. Si vero alienatio fiat ex cauſa neceſſitatis, debebunt eadem obſervari quoad examen teſtium: & inſuper, ſi neceſſitas oriatur ab ære alieno, quando, & quomodo dictum æs alienum fuerit contractum, & an ſervatis ſolemnitatibus, juxta ſupra notata.

Imo cauti Ordinarii non contenti depoſitionibus, ſolent committere uni Parocho per ſuas litteras, ut ſe extrajudicialiter apud fide dignos informet, an talis alienatio ſit futura utilis, & informationem habitam Officio ſpirituali communicet; Non obſtante etiam edicto citatorio, debent examinari teſtes ſuper emptione fundorum aliorum pecunia habita ex alienatione. Nec facile permitti inveſtiri dictam pecuniam, niſi in cenſibus, vel fundis, præmiſſis tamen edictis citatoriis, ut ſupra, & examine teſtium ſuper fundorum valore. Reſponſiones vero ſunt deſcribendæ per extenſum, prout ſunt datæ, iiſdem verbis.

Forma Delegationis.

NOs &c. Nob. & Admodum Rev. nobis in Chriſto dilecto Domino Parocho, loci N. ſalutem in Domino, Cum Nob. & admodum Rev. N. Parochus loci N. intendat alienare certa bona ſtabilia, cum cauſa evidentis utilitatis, vel neceſſitatis, & pro verificatione dictæ utilitatis evidentis, uti præfertur, opus ſit jurata depoſitione teſtium duorum, vel plurium, Nos, aliis negotiis intenti, cupientes ſumptibus ſuperfluis parcere, tibi, de cujus ſufficientia, & integritate, multum confidimus, hujuſmodi examen demandandum duximus, prout tenore præſentium, demandamus. Committentes, quatenus aſſumpto Notario idoneo, & legali, teſtes inducendos, & veriſimiliter informatos, ſervatis ſervandis, ſuper retro ſcriptis Capitibus inſtructionis, ac aliis, pro opportunitate diligenter examines, quæ omnia in publicam formam redacta, & nemini pandita, nec non præſentes, vel earum copiam, ad nos, tuo ſub ſigillo, tranſmittas, in hoc &c. ad hoc &c. In quorum &c. Datum &c.

Capita vero inſtructionis, erunt eadem ipſa interrogatoria, quæ ſupra tradidimus, quibus poterit etiam pro opportunitate addi aliud interrogatorium, ſcilicet.

„ An ipſi teſtes judicent, talem alienationem, fore evidenter utilem, & quare?

Hactenus egimus de alienatione bonorum Eccleſiæ ad normam juris communis: nunc reliquum eſt, ut aliqua etiam tangamus de eadem alienatione juxta Extravag. Pauli II. quæ incipit: „ Ambitioſæ „ *de reb. Eccleſ. non alien.* apud Quarant. *in ſum. Bullar. verbo*

alienatio, pro iis locis, in quibus fuit recepta dicta Extravagans, & maxime pro Regularibus exemptis, a quibus perquam ſæpe contingit fieri ejuſmodi alienationes. Ideo ſit

§. III.

Praxis alienationis bonorum Eccleſiæ poſt Extravagantem Ambitioſæ.

30 De hac late diſcurrunt Riccius *in prax. alien. p.* 1. *per tot. a reſol.* 1. & Turricel. *in ſuo doctiſſimo tract. de reb. Eccleſ. non alien. a cap.* 8. & Redoan. ac Quarant. *loc. ſup. cit.* nos brevitati ſtudentes, & ad praxin properantes, magis practicata ex illis delibabimus, ſicut etiam ex aliis D. D. ut cuncta ſub oculis habere poſſint, unico velut intuitu, quæ in variis ſparſa authoribus reperiuntur. Uti apud Pyrr. Corrad. *in prax. diſpenſ. lib.* 4. *per tot.* & alios.

31 In extravagante ergo *Ambitioſæ*, præallegata prohibetur alienatio bonorum Eccleſiæ, ſine Beneplacito Apoſtolico, ſub pœna nullitatis, & excommunicationis incurrendæ, tam ab eo, qui ſic alienavit, quam ab illo, qui bona ſic alienata receperit, & præterea, ſub pœna interdicti contra alienantem, & ſi per ſex menſes, in eodem interdicto, animo indurato perſeveraverit, ſub pœna ſuſpenſionis, *ſi* Pontificali, ſeu Abbatiali dignitate præfulgeat: & contra alios, ſub pœna privationis beneficiorum quorumcumque, quorum res, ſeu bona alienarunt, ipſo facto incurrendæ, ita ut illa beneficia tanquam vacantia, poſſint ab Ordinariis conferri, niſi alias Sedi Apoſtolicæ eſſent reſervata.

32 Ut vides ergo, Beneplacitum Apoſtolicum requiritur, in alienatione bonorum Eccleſiæ, virtute dictæ Extravag. *Ambitioſæ*, ubi illa fuit recepta. Quod ampliatur, licet alienatio fiat ab una Eccleſia, in aliam Eccleſiam. Juxta *cap.* 1. ubi Joan. Andr. Butr. Imol. & Abb. *de reb. Eccleſ. non alien.* Redoan. *de reb. Eccleſ. non alien. q.* 2. Berous. *conſ.* 179. Quarant. *in ſum. Bullar. verb. Alienatio. num.* 15. Mantic. *de tacit. & ambig. lib.* 25. *tit.* 6. Gratian. *diſc. for. cap.* 674. Riccius *in prax. alien. p.* 1. *reſol.* 35. Barboſ. *de offic. Epiſc. p.* 3. *allegat.* 95. qui tamen duo, ſupra dictam opinionem non firmant, ſed tantum teſtantur, ita practicari in Curia, ob recurſum, qui ſolet haberi ad ſacroſ. Sedem, pro ejuſmodi alienationibus; interim tamen adhærent opinioni contrariæ, ea ducti ratione, quod mens Pontificis fuit conſulere indemnitati Eccleſiæ, ſecundum Monald. *conſ.* 91. & Eccleſiæ nomine, tunc accipitur Eccleſia univerſalis, non particularis, & ſic univerſalis Eccleſia ex tali alienatione nullum patitur damnum, licet damnum forte ſubeat particularis, & parum revera interſit Eccleſiæ univerſali, quæ eſt mater, unam Eccleſiam filiam ditari cum detrimento alterius filiæ ita volentis, & ita tenuit Triviſan. *deciſ.* 56. *p.* 2. ſed de hoc vide, quæ ſupra diximus *num.* 15. Præterea, Extravag. prædicta loquitur de alienatione, quæ fit in perſonas Laicas, ut patet ex ejuſdem verbis NB. „ Prophanis uſibus applicare, & cum maximo divini cultus detrimento „ quæ ſane ceſſant, cum alienatio fit ab una Eccleſia, in aliam Eccleſiam. Et ita hanc poſteriorem ſententiam ſequitur Barboſ. *loc. cit.* Ciarlin. *contr. for. lib.* 1. *cap.* 18. *num.* 31. qui hanc opinionem vocat tutam etiam in praxi, ita ut Judex illam inoffenſo pede poſſit ſequi in judicando ſine timore ſyndicatus, quia in dubiis, Judex non obligatur in ſyndicatu, ubi ſunt diverſæ opiniones, teſte Clar. *in* §. *fin. q.* 38. Neque refert, quod habeatur recurſus communiter etiam in ejuſmodi alienationibus ad Sedem Apoſtolicam: quia id non infert, talem recurſum haberi ex neceſſitate, ſed ad abundantem cautelam, ab illo perſæpe trepidante, ubi non eſt timor, & multa impetrantur a Pontifice, quæ poſſunt etiam concedi ab Ordinariis, vide etiam Bonac. *de contr. d.* 3. *q.* 8. *& de alien. rer. Eccleſ.* quamvis prior opinio revera videatur communior, & a Rot. canonizata *in recent. p.* 4. *tom.* 2. *deciſ.* 277. *& p.* 8. *deciſ.* 229. Ottobon. *deciſ.* 220. teſte Turricel. *de reb. Eccleſ. non alien. cap.* 8. *n.* 11.

33 Limit. I. concluſionem prædictam, non requiri in alienatione terrularum, & rerum modicarum, ut in priori praxi abunde diximus. Limit. II. dictum Beneplacitum Apoſtolicum non requiri in tranſactione ſuper bonis Eccleſiæ propter dubium litis eventum. Urſel. *leg. concl.* 85. *cap.* 19. Turricel. *loc. cit. cap.* 8. *num.* 24. Limit. III. in alienatione rerum mobilium non pretioſarum. Riccius *in prax. alienat. p.* 1. *reſol.* 58. ſicut nec in promiſſione de alienando, in qua non eſt neceſſarium Beneplacitum Apoſtolicum, quia promiſſio de alienando, & alienatio differunt, & cum ſimus in correctoriis, verba in proprio ſignificatu, & ſtricte ſunt accipienda. Riccius *loc. cit. reſol.* 62. ubi aliud eſt donare, aliud promittere de donando, aliud vendere, & aliud promittere de vendendo. Ut habetur in *L. bonæ fidei. ff. de eo quod certo loco & in cap. pen. de elect. in* 6. Alex. *conſ.* 173. *vol.* 2. Tiraquel. *de retr. fol.* 981. Limit. IV. in alienatione bonorum relictorum perſonis, vel Religioſis inhabilibus, ſicut & in alienatione rerum, quæ ſervando ſervari non poſſunt. Riccius *loc. cit. a reſol.* 64. *uſque ad* 65. *& reſ.* 70. Barboſ. *de Offi. p.* 2. *alleg.* 95. Turricel. *loc. cit. & cap. ſeqq.* Limit. V. In conceſſione emphyteuſis bonorum Eccleſiæ, quando ſunt ſolita in Emphyteuſin concedi. Clarus *in* §. *emphy. q.* 43. Riccius *l. c. reſol.* 79. Limit. VI. in repudiatione legati facti Eccleſiæ; quia hæc non eſt proprie alienatio. Riccius *loc. cit. reſol.* 92. *uſque ad* 95. *incluſive*. Limit. VII. in illa alienatione, quæ fit urgente cauſa pietatis. *cap. gloria Epiſcopi.* 12. *q.* 2. Abb. *in cap. fin. de Eccleſ. ædific.* Tabiena *in verb. alienatio.* Redoan. *de reb. Eccleſ. non alien. q.* 19. Quarant. *in ſumm. Bullar. verb. alienatio. n.* 42. Ugol. *de Offic. Epiſc. cap.* 14. Barboſ. *de Offic. Epiſc. p.* 3. *alleg.* 95. Navar. *in manual. cap.* 27. ubi tamen Pontifex facile adiri non poteſt, & periculum eſt in mora. Ciarlin. *controv. for. lib.* 2. *cap.* 18. Limit. VIII. in alienatione bonorum Confraternitatum, vel Hoſpitalium Laicorum, quæ fuerunt erecta ſine authoritate Epiſcopi, ſed ſunt ſub Regimine ſæcularium. Gabr. *lib.* 1. *var. concl. de pia cauſa concluſ.* 1. *n.* 11. Menoch. *de recuper. remed.* 15. *n.* 35. Redoan. *loc. cit.* Abb. *in cap. nulli de reb. Eccleſ. non alien.* Franch. *in cap.* 1. *eod. in* 6. Ciarlin. *loc. cit. num.* 40. Caſtr. *conſ.* 270. Tuſch. *litt. A. concluſ.* 273. Quarant. *loc. cit. num.* 28. Bonac. *de contract. d.* 3. *q.* 8. Alex. *lib.* 3. *conſ.* 4. Limit. IX. in conceſſione uſus tantum rei Eccleſiaſticæ, in qua nullum transfertur dominium, nec utile, nec directum. *Clem. fin. ubi* Hoſtienſ. *de reb. Eccleſ. non alien.* Felin. *in cap. qua in Eccleſiarum de conſtit.* Franch. *deciſ.* 10. Quarant. *l. c.* Bonac. *loc. cit.* Riccius *l. c. reſol.* 39. 61. *&* 65. Ciarlin. *loc. cit. n.* 25. Barboſ. *de Offic. Epiſc. p.* 2. *alleg.* 95.

Nunc poſitis limitationibus concluſionis præcedentis, 34
reliquum eſt, ut ejuſdem quoque ampliationes ſubnectamus. Prima ergo ampliatio eſt, requiri dictum Beneplacitum etiam in arborum, fundorum, Eccleſiæ inciſione. Theſaur. *dec.* 142. & alii apud Riccium *l. c. reſol.* 50. quia, cui eſt interdicta alienatio, eſt etiam interdicta deterioratio, quæ eſt ſpecies alienationis, & certe etiam in hoc caſu militat ratio Extravag. *Ambitioſæ*, ſcilicet Eccſiæ indemnitas. Ampl. II. procedere etiam in conceſſione fundi Eccleſiaſtici ad Emphyteuſin, vel in feudum. Ut docent DD. & Clarus *in* §. *feudum q.* 13. Riccius *in prax. alien. p.* 1. *reſol.* 76. niſi ſint ſolita infeudari, vel emphyteuticari: non dicuntur vero ſolita, ſi menſæ poſt præteritas infeudationes &c. fuerunt denuo incorporata. Et talis conceſſio reperitur interdicta ab utroque jure. §. *ſi emphyt. auth. de reb. Eccl. non alien. cap.* 2. *extra. eod.* DD. *in L. etiam ff. ſolut. matrim.* Ciarlin. *contr. for. lib.* 1. *cap.* 8. Tuſc. *litt. E. concl.* 162. Riccius *in prax. reſol.* 109. Bald. *in L.* 2. *Cod. de Jur. Emphyt.* Decius *in cap. præſenti de prob.* Alex. *conſ.* 120. Gozzadin. *conſ.* 39. Ampl. III. in locatione bonorum Eccleſiæ ultra triennium. Plot. *conſ.* 19. Riccius *in prax. locat. p.* 1. *reſol.* 109. Covar. *lib.* 2. *var. reſol. cap.* 16. Barboſ. *de Off. Epiſc. p.* 2. *alleg.* 95. quod triennium debet computari ex tribus annuis fructuum perceptionibus. Ita ut, ſi ſingulo triennio una tantum fiat perceptio, vel collectio, locatio habeat locum ad novennium. Barb. & DD. *mox cit.* Ita ut locatio facta ultra triennium ſine Beneplacito Apoſtolico, ſicut etiam emphyteuſis ultra licentiam &c. ſint nulla in totum, etiam quoad triennium. Riccius *in prax. locat. reſol.* 115. Barboſ. *loc. cit.* quia locatio talis interdicitur in ipſa Extravag. quod multo magis procedit in locatione ad longum tempus, quæ venit nomine alienationis. *L. codicillis ff. de leg.* 2. *Clem.* 1. *de reb. Eccleſ. non alien.* Boer.

deciſ.

Digitized by Google

deciſ. 224. Afflict. *deciſ.* 107. Covar. *l. c.* Carocius *de locat. p.* 2. *de locat. ad longum tempus q.* 1. Ric. *l. c. reſol.* 116. qui tamen *num.* 3. limitat id tantum procedere ad effectum invaliditatis locationis, non autem ut pœna incurratur, a qua tales locatores excuſantur, nec incidunt in cenſuras. Et citat Calderin. *in cap. cum contingat. de jurejur.* Covar. *loc. cit.* & Rotas, idem tenet Turricel. *lib.* 1. *cap.* 1. *n.* 7. apud quem Rot. *dec.* 26. *p.* 2. *diverſ. n.* 3. ubi etiam, quod talis locator non fiat perjurus, etiamſi juraſſet non alienare. Covar. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 16. *n.* 2. Idem dic., ſi fuit facta de novennio in novennium, quia habet vim perpetuæ locationis, quæ eſt prohibita. *cap. nulli de reb. Eccleſ. non alien.* Butr. *in cap. Apoſtolica de donat.* ſicut etiam ſi fuiſſent factæ plures locationes ad quinquennium eodem tempore, etiam ſtando in terminis juris, quia cenſetur una locatio ad longum tempus facta in fraudem legis. Lapus *alleg.* 12. Felin. *in cap. quæ in Eccleſiarum de conſtit.* Alex. *conſ.* 104. *lib.* 3. Tiraquel. *de retr. in præf. n.* 11. Covar. *lib.* 2. *var. reſol. cap.* 16. Roman. *conſ.* 66. Turricel. *l. c. lib.* 1. *cap.* 1. *& cap.* 27. §. 2. ubi Rot. apud Mantic. *deciſ.* 26. Cavalet. *deciſ.* 288. Caroc. *part.* 3. *de locat. & conduct. concl.* 5. *de reb. Eccleſ. locand.* Et quod alienatio ſeu emphyteuſis Eccleſiaſtica conceſſa pro tempore illicito, corruat etiam quoad licitum, tenet Mant. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 5. qui rationes, & authoritates pro & contra adducit in hac quæſtione valde controverſa, ita ut DD. valde diſſentiant, & in fine diverſis diſtinctionibus conciliare conatur. Ciarlin. *contr. for. lib.* 1. *cap.* 109. ubi DD. Carocius *de locat. l. c. concl.* 6. Garz. *de benef. p.* 2. *cap.* 1. *n.* 48. *ſeq.* Mareſc. *lib.* 2. *var. reſol. cap.* 25. Idem Ciarlin. *lib.* 2. *cap.* 183. *n.* 79. contra Clarum *in* §. *emphyt. q.* 6. Gail. *lib.* 2. *obſ.* 4. Dianam *p.* 8. *reſol.* 3. ubi DD.

35 Quæres: an Beneplacitum Apoſtolicum conceſſum, ut bona Eccleſiæ poſſint dari in emphyteuſin, ſuffragetur, ut eadem bona poſſint dari in cenſum perpetuum? Concluſio eſt negativa juxta communem apud Riccium *in prax. alienat. p.* 1. *reſ.* 55. quia a diſparatis non fit illatio, & unus contractus multum differt ab alio. Capyc. *deciſ.* 96. Creſcent. *deciſ.* 1. *de cenſib.* Imol. *in cap. ad audient. de reb. Eccleſ. non alien.* Abb. *in cap. conſtitutus de Relig. domib.* Gozzadin. *conſ.* 73. Farinac. *deciſ.* 224. Barboſ. *de Offic. Epiſc. p.* 2. *alleg.* 95.

36 Quæres II. An, quod dictum fuit, ſcilicet Beneplacitum Apoſtolicum requiri in locatione bonorum Eccleſiæ, quæ fit ultra triennium, procedat etiam in locatione fructuum, qui percipiuntur ex beneficio, ultra triennium, vel ad longum tempus? & reſolve quod non. Quia ſicut poteſt Beneficiatus, ſecundum omnes, dictos fructus alienare, ita etiam locare: Nam Paulus II. nullam fecit mentionem alienationis, vel locationis fructuum Beneficii, ſed tantum bonorum Eccleſiæ. Covar. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 16. Redoan. *de reb. Eccl. non alien. q.* 6. Caroc. *de locat. p.* 3. *tit. de reb. Eccleſ. non alien. num.* 15. Zerola *in prax. Epiſc. p.* 1. *verb. alienatio n.* 3. *verſ. decima concluſio.* Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 3. & alii apud Garz. *de benef. p.* 2. *cap.* 1. *a num.* 22. qui contrarium cum multis tenet, nixus authoritate Rotæ, quam ipſe refert, ex fundamento contrario; quia in Extravag. Pauli II. conceditur fieri alienatio de fructibus, & bonis, qui ſervando ſervari non poſſunt, ergo cum caſus exceptus firmet regulam in contrarium, & quod non excipitur, remaneat ſub diſpoſitione juris communis, conſentaneum eſt, fructus qui ſervando non ſervari poſſunt, alienari, vel locari poſſe, alias ſuperfluum, & fruſtraneum fuiſſet ſumm. Pontificem dicere, & concedere, ut fructus, ac bona, quæ ſervando ſervari non poſſunt, alienari poſſint, ſi etiam illi, qui ſervari poſſunt, alienari potuiſſent. Quis de hoc dubitare potuiſſet? Garziæ conſonat Riccius *in prax. alien. p.* 1. *reſol.* 110. loquendo in terminis Paulinæ: licet in terminis juris contrarium forte eſſet dicendum. Juxta Abb. *in cap. fin. ne Prælati vices ſuas.* Sylveſt. *in ſum. verſ. ſimonia* §. 14. *& DD. cit.* Præterea, cum Extravag. interdicat alienationem omnium rerum, & bonorum Eccleſiæ, quis dubitare poteſt, fructus beneficiorum eſſe inter res, & inter bona Eccleſiaſtica connumerandos? Rebuff. *in cap. extirpanda de præb.* Mandoſ. *de ſignat. tit. de indult. locandi redditus.* Gutierrez *lib.* 1. *canon. quæſt. cap.* 8. Quintanadv. *lib.* 2. *n.* 69. & Rot. apud Riccium *l. c. n.* 4.

37 Redeundo ad concluſionem principalem, illa ampliatur IV. procedere etiam in actione ad rem, quæ competit Eccleſiæ; nam illa non poteſt alienari ſine Beneplacito Apoſtolico, vel cedi, ſi eſt ad rem immobilem, vel mobilem ſed pretioſam, & quæ ſervando ſervari poteſt. Riccius *in prax. emphyt. p.* 3. *reſol.* 163. & quia habens actionem ad rem, ipſam rem habere videtur. *L. qui actionem ff. de Reg. Jur.* Riccius *in prax. Juriſpatr. reſol.* 204. juxta quem actio ad Juriſpatronatus, non poteſt vendi; nam actio judicatur juxta naturam rei, ad quam datur. Tiraquel. *de retract. gloſ.* 7. Theſaur. *deciſ.* 16. Bar. *in L. poteſt ff. de author. tutor.* Ampl. V. ut Beneplacitum Apoſtolicum, etiam in conſtitutione Juriſpatronatus requiratur, quando ſcilicet de Eccleſia libera, fit Juriſpatronatus, quia hæc etiam eſt quædam ſpecies alienationis, dum ſervitus imponitur Eccleſiæ. *L. ult. Cod. de reb. alien. cap. nulli* ubi Abb. *de reb. Eccleſ. non alien.* Redoan. *eod. tit. q.* 23. Lambert. *de Jurepatr. lib.* 1. *q.* 1. *a.* 4. Turicel. *de reb. Eccleſ. non alien. cap.* 8. ubi Rot. *deciſ.* 137. juxta quam, idem Beneplacitum requiritur etiam, & multo magis in diſtractione Juriſpatronatus, etiam de conſenſu Patroni. Ut tenuit Rot. *deciſ.* 191. *p.* 5. *&* 129. *p.* 7. *rec.* apud eundem *l. c. n.* 13.

Ampliatur VI. idem Beneplacitum requiri etiam in alienatione Capellæ. Boſſ. *de alien. rer. Eccleſ. num.* 389. Turricel. *loc. cit.* ubi Rot. ſecus quoad purum uſum, uti etiam dicitur de ſepultura, cujus nudus uſus poteſt dari ſine Beneplacito Apoſtolico. Gratian. *diſcep. for. cap.* 210. qui ita teſtatur fuiſſe deciſum a Rota. Ampl. VII. ut requiratur etiam in conſtitutione Procuratoris ad alienanda bona Eccleſiæ. Socin. *conſ.* 87. Bald. *in L. præſes Cod. de tranſact. & in L.* 2. *Cod. ſi adverſus tranſact.* nam qui non poteſt alienare, non poteſt etiam facere actum, per quem ſequi, & fieri poſſit alienatio *gl. in L. item quia ff. de pact.* Bar. *in L. codicil. ff. de leg.* 2. *& conſ.* 282. Covar. *lib.* 2. *var. reſol. cap.* 16. Put. *lib.* 3. *deciſ.* 55. Riccius *in prax. alien. p.* 1. *reſol.* 89. Item in compromiſſis; quia compromiſſum eſt ſpecies alienationis. Ricc. *in prax. p.* 3. *reſol.* 165. Item in tranſactione ſuper rebus Eccleſiæ, quæ etiam eſt ſpecies alienationis. Turricel. *loc. cit. cap.* 8. *n.* 19. Addit ad Burat. *deciſ.* 690. & Rot. apud eoſdem Riccius *in prax. alien. Eccleſ. p.* 1. *reſ.* 43. Farinac. *de inquiſit. q.* 15. ſicut etiam in diſmembratione fructuum Eccleſiæ. Caſſad. *deciſ.* 19. *de præb.* Riccius *loc. cit. reſolut.* 44. Item in alienatione bonorum, Confraternitatum erectarum authoritate Epiſcopi. Idem *reſol.* 45. ſecus in inveſtienda pecunia, cum illa ſit de genere illorum, quæ ſervando ſervari non poſſunt: pecunia enim rotunda eſt, & ideo ad alienas manus facile rotatur. Turricel. *l. c. cap* 1. *&* 2. ubi Rot. Rom. apud Verall. *deciſ.* 106. Bur. *deciſ.* 590. Item in quolibet pacto, per quod bonorum Eccleſiæ dominium transfertur. Turricel. *loc. cit. cap.* 8. *n.* 38. Ampl. VIII. etiam in alienatione cenſus activi, quem habet Eccleſia; quia etiam cenſus venit inter bona immobilia, & ideo eodem modo regulatur, & iiſdem prohibitionibus ſubjacet. Cencius *in tr. de cenſib. p.* 1. *cap.* 3. *q.* 1. *a.* 2. Gratian. *diſcept. for. cap.* 981. *num.* 37. *&* 38. Turricel. *loc. cit. num.* 43. Seraph. *deciſ.* 224. Mant. *deciſ.* 14. Burat. *deciſ.* 580. Idem dic in alienatione annuorum redditum: quia etiam iſti veniunt inter immobilia. Tiraquel. *de retr. lignag.* §. 1. *gl.* 6. *num.* 6. *circa med.* Item in affrancatione niſi in præcedenti contractu celebrato cum Beneplacito Apoſtolico interveniſſet pactum de affrancando. Seraphin. *deciſ.* 1080. Item in permutatione rerum Eccleſiæ. Ampl. IX. in hypotheca, quæ licet non veniat ſub nomine venditionis, permutationis, vel donationis, tamen venit ſub nomine alienationis. Cenc. *de cenſib. q.* 22. de qua plura vide in praxi ſuperiori. Hic enim, cum ſimus in terminis *Ambitioſæ*, non eſt dubitandum: cum in illa etiam hypotheca expreſſe prohibita reperiatur, ut ex ejuſdem liquet lectura. Saraphin. *deciſ.* 757. Rot. apud Cencium *l. c. deciſ.* 76. & poſt Merlin. *de pignor. deciſ.* 55. quæ procedunt in ſpeciali hypotheca tantum, ſecus in generali. Turricel. *loc. cit. cap.* 8. Ampl. X. ut Beneplacitum requiratur etiam, quando pecunia conſtituta in proprietate, & non in uſu, convertitur in emptionem bonorum pro Eccleſia. Rot. *deciſ.* 97. poſt Merlin. *de pignor.* Turricel. *loc. cit.* quia pecunia deſtinata ad emenda immobilia cenſetur res immobilis, ad affectum ut requiratur dictum Beneplacitum, vel ſolemnitates in ejuſdem alienatione.

Et licet, ſecundum Riccium, Beneplacitum Apoſtolicum debeat præcedere alienationi, ut valeat, tamen 38

id

Digitized by Google

id limitatur, quando idem ſubſequitur facta mentione alienationis jam factæ; ita Riccius *in prax. alienat. p. 1. reſol.* 24. Boſſius *de alien. bon. Eccleſ. num.* 206. Turricel, *loc. cit. cap. 8. num.* 63. Bene verum eſt: quod ſi dictum Beneplacitum fuit expeditum eodem die, quo fuit facta alienatio, præſumitur præceſſiſſe; quia id præcedere præſumitur, & cenſetur, quod de Jure præcedere debet. Bal. *in L. cum in teſtam. ff. de hered. inſtit.* Caſſad. *deciſ. 20. de præb.* Creſcent. *deciſ. 4. de præſumpt.* Riccius *in prax. alien. p. 1. reſol.* 27.

39 Et quidem concluſio principalis adeo eſt vera, ut licet fuerit facta cum evidente utilitate, nullius ſit valoris Monach. *lib. 9. conſ.* 872. Macerat. *lib. 1. var. reſol.* 1. *&* 50. Riccius *in prax. alienat. p. 1. reſol.* 7. quod etiam docuit Suarez *de LL. in ordine ad for, conſc. lib. 5. cap.* 14 Vaſquez *Opuſc. de redditibus cap.* 2. Bonac. *de contr. d.* 3. *q.* 8. Quamquam in ſententiam contrariam iverit Quarant. *in ſum. Bullar, verb, alienatio*; qui citat Decium, Rebuff. Navar. Capyc. *deciſ.* 16, Beret. *conſ.* 92. Gabr. *de rerum alien. concl,* 1. Diana *p. 1. tr. 8. reſol.* 77. qui teſtatur ita fuiſſe deciſum a Rota, quia forma requiritur ad fraudes vitandas, vel ad impediendum Eccleſiæ detrimentum. Cum ergo habetur finis, propter quem fuit introducta forma, non eſt curandum de ipſa forma, Priori tamen opinioni Menochii, accedit Turricel. *loc. cit. lib. 1. cap.* 8. ubi Rot. *deciſ,* 300. Graſſ. *deciſ.* 4. Merlin. *deciſ.* 764. Sarmient. *de reddit. Eccleſ. p. 1. cap.* 2. Ciarlin, *contr, Jur. lib. 1. cap.* 8. Covar. *in cap. cum ejus de teſtamen,* Scaccia *de commer. & Camb.* §. 1. *p.* 2. *q.* 7. *ampl.* 19. *num.* 4. & multi ex DD. contrariis potius loquuntur in ordine ad forum internum, quam externum, Imo etſi fuerit impetratum Beneplacitum Apoſtolicum, tamen, ſi alienatio eſt facta ultra illud, totaliter eſt nulla. *cap.* 1. *de feud.* Bal. *in L. 1. ff. de rer. diviſ.* Riccius *loc. cit. reſol.* 117. Clarus *in* §. *emphyt. q.* 9. Roman. *in L. etiam. ff. ſolut, matr.* Calderin. *de jure emphyt. lib.* 2. *q.* 23. quia cum forma ſit indiviſibilis, & contractus quoque individuus, ſubintrat illa regula, quod utile per inutile vitietur. *Clem. 1. de reb. Eccleſ. non alien.* Lap. *alleg.* 80. Covar. *lib.* 2. *var. reſol. cap.* 16. Afflict. *deciſ.* 107. Garz. *de benef. p.* 2. *cap.* 1. Ciarlin. *contr. for. cap. 8. lib.* 1. qui teſtatur ita fuiſſe deciſum a Rot. Mareſcot. *var. reſol. lib.* 2. *cap.* 25. Bonac. *de contr. d,* 3. *q.* 8. Gratian. *diſcep. for. cap.* 715. ratio eſt; quia videtur deficere conſenſus etiam quoad terminos validos. Turricel. *de reb. Eccleſ. non alien. q.* 10. *n.* 3. *&* 24. ubi Rot. *deciſ.* 202.

40 Sed quæres: an hoc Beneplacitum præſumatur interveniſſe? pro reſponſione, vide quæ ſupra diximus de praxi ſolennitatum a *n.* 23.

41 Dubium majus eſt: an alienatio facta ſine Beneplacito Apoſtolico ſit nulla abſolute, vel Eccleſia tantum volente? R. quod ſi fuit facta cum ſolennitatibus, ſed ſine Beneplacito Apoſtolico, habet implicitum ſtatum validitatis, Eccleſia non reclamante. Coccin. *deciſ.* 174. Merlin. *deciſ.* 255. *&* 219. Non obſtante decreto irritante in Extravagante. Rot. *deciſ.* 107. quia Beneplacitum Apoſtolicum quod præcedat, non eſt de ſubſtantia actus, ſed ſufficit, quod ex poſt interveniat, quia Beneplacitum ſubſequens retrotrahitur. Durand. *deciſ.* 397. Mantic. *deciſ.* 201. talis enim alienatio ſine Beneplacito Apoſtolico eſt nulla in favorem Eccleſiæ, cum ergo illa, quæ fuerunt inducta in favorem, non ſint retorquenda in odium, ideo dicendum, quod talis alienatio in tantum laboret nullitate, in quantum Eccleſia vult, & non aliter. Creſcent. *de locat. deciſ.* 1. Put. *deciſ.* 302. *&* 343. Seraphin. *deciſ.* 256. Mant. *deciſ.* 201, Merlin, *loc. cit.* Turricel. *de reb. Eccleſ. non alien. cap.* 22. & vide etiam ſupra *num.* 34. Neque eſt novum, quod contractus in favorem Eccleſiæ poſſit claudicare. Ut tenent communiter DD. apud Sperel. *deciſ.* 11. Mant. *loc. cit. & de tacit. lib. 3. tit.* 16. Grat. *diſcep. for. cap.* 202. Ciarl. *contr, for. lib. 1. cap. 39. num.* 46. Sperel. *deciſ.* 155. Riccius *in prax. alien. cap.* 7. qui citat Innoc. *in cap. 1. de iis quæ fiunt a Præl.* ubi Hoſtienſ. & Zabarel. Panorm. *in cap. diverſis fallaciis de Cler. conjug.* Dec. *in cap. quæ in Eccleſiarum de conſtit.* Put. *deciſ.* 310. & Rot. quam allegat Riccius *l. ſup. cit.* Et ſicut Eccleſia poteſt ſtare contractui nullo, obtento tamen Beneplacito, ita ſi alienavit ſalvo Beneplacito Apoſtolico, poteſt ante illius impetrationem pœnitere. Ciarl. *loc. cit. cap. 39. num.* 47. Rot. apud Mant. *deciſ.* 201. Mant. *de tac. lib. 4. tit.* 7. Gratian. *diſc. for. lib. 2. cap.* 202. Molin. *de primog. Hiſpan. lib. 4. cap.* 3. Cephal. *conſ.* 91. Turricel. *loc. cit. cap.* 12. vide Mareſcot. *lib. 1. var. reſol. cap.* 14. Quæ quidem non procedent quoad emptorem vel contrahentem cum Eccleſia, licet alienatio, vel contractus fuerit factus cum clauſula „ ſalvo Beneplacito Apoſtolico „ & ſic videatur conditionalis, in quo videtur eſſe locus pœnitentiæ, cum conditio nil ponat in eſſe *L. ſubſtitutis ff. de acquir. rer. dom. cap. 1. de ſponſ. in 6. L. ſi quis ſub conditione. ff. ſi quis omiſ. cauſ.* Caſſad. *deciſ.* 24. Riccius *in prax. alien. p. 1. cap.* 81. tamen adhuc non poteſt pœnitere. Mantic. *deciſ.* 201. *& de tacit. lib. 4. tit.* 7. Gratian. *diſcep. for. lib.* 2. *cap.* 202. Ratio eſt: quia quod contractus poſſit claudicare cum Eccleſia initus, fuit diſpoſitum in favorem ipſius Eccleſiæ; ergo non debet operari effectum contrarium hoc privilegium competens Eccleſiæ, ita ut in ejus odium detorqueatur. Locus ergo pœnitentiæ non eſt: niſi alienans ſit Eccleſia, vel alienatio ſit ipſi Eccleſiæ. Mareſcot. & Turricel. *l. c.* & Eccleſia pœniteat.

Sed quid dicendum de alienatione reliquiarum ſine 42
Beneplacito Apoſtolico, eritne valida? R. affirmative, Quia hæc non eſt prohibita in conſtitutione Paulina Ambitioſæ &c. in qua tantum ſit ſermo de bonis temporalibus pretio æſtimabilibus. Diana *p. 10. tr. 14. reſol.* 21. ubi Riccius, Palaus, Antonel. Barboſ. *de poteſt. Epiſcopi p. 3. alleg.* 95. Pellizzar. *in manual. Regular. tom. 2. tr. 6. cap.* 8. contra Paſqualigum, & nonnullos alios.

Hactenus dicta de alienatione bonorum Eccleſiæ, 43
procedunt etiam in locatione, permutatione, tranſactione, cenſibus, emphyteuſi, unionibus, diſmembrationibus, compromiſſis &c. Turricel. *l. c. lib. 1. & ſeq.* uti per totam hanc materiam ſparſim tetigimus.

§. IV.

Praxis Executionis Beneplaciti Apoſtolici.

Quia Beneplacitum Apoſtolicum, diverſimode ſolet 44
concedi, & ſub diverſis clauſulis, & diverſæ clauſulæ, pariunt diverſum exequendi modum; ideo ordine procedendo, ſinguli pertractari debent,

Et primo quidem Beneplacitum, ſemper ſolet conce- 45
di cum clauſula; *ſi in evidentem &c.* & ideo quædam pro delegato cum tali clauſula veniunt adnotanda, quæ ab eodem obſervari debeant, ad vitandas nullitates: cum enim certum ſit, Delegatum, ſi fines mandati excedat, nihil agere, & ejuſdem acta ſubjacere nullitati. *cap. per tuas de arbitr. cap. cum dilecto de reſcr. cap. 1. de Off. Deleg.* Ferret. *conſ.* 248. Riccius *in prax. reſol.* 109. *& in praxi alien. p. 1. reſ.* 102. Farinac. *deciſ.* 430. Ciarlin. *contr. for. lib. 1. cap.* 8. Seraphin. *deciſ.* 1307 Durand. *deciſ.* 205. *&* 250. *&* 397. Merlin. *deciſ.* 710. *&* 624. *&* 676. Turricel. *de reb. Eccleſ. non alien. cap.* 9. Ciarlin. *contr. for. lib. 1. cap.* 41. Ideo in primis debet cavere, ne litteras Apoſtolicas, ſeu Beneplacitum exequatur, antequam litteræ ſibi fuerint præſentatæ; quia Executor Apoſtolicus non poteſt exequi litteras Apoſtolicas, ante earum præſentationem, & receptionem. Gabr. *de execut. rei jud. concl.* 3. Molin. *de Juſtit. tr. 3. d.* 599. Garz. *de Benef. p. 6. cap.* 2. apud quem Rot. in una Tridentina. Debent autem litteræ præſentari authentice, originales, vel earum Copia authentica. Ulterius debet obſervare, ne illas exequatur, poſtquam jam noverit mortem Pontificis re integra: quia tunc non eſt gratia facta, ſed facienda. Uti ultra Gabr. *in ſuis communib. concl.* & DD. apud eundem, tenet Riccius *in prax. alien. p. 1. reſol.* 105. qui citat Peguer. *deciſ. Cathal. deciſ.* 128. & Rot. *de Off. Deleg. deciſ. 12. in nov.* Jaſ. *in L. morte ff. de juriſd. omn. Jud.* Felin. *in cap. relatum de Offic. Deleg.* Cardin. *in cap. petiſti* 7. *q.* 1. Sperel. *deciſ.* 166. Ugol. *de Irregul. lib. 4. cap.* 62. Gig. *de penſ. q.* 91. Sayr. *lib. 7. cap.* 14. Guttier. *lib. 1. canon. quæſt. cap.* 15. Fontanel. *de pact. nuptial. tr. 1. clauſ. 4. gl. 13. p.* 1. Bonac. *de LL. q. 3. punct. 1. &* 7. & probatur *ex cap. ſi cui, de præb. in 6.* Gabr. *de præb. concl.* 1. ubi late. Turricel. *l. c. cap.* 9. ubi Rot. Mant. *deciſ.* 41. Vide etiam Sanch. *de matr. lib. 8. diſp. 28. a n.* 30. *&* 87. Ubi diſtinguit inter gratiam factam, & faciendam: ubi etiam quando cenſeatur gratia facta. Sed contraria quoque opinio non caret ſuis, & magni nominis patronis. Nam eam defendunt Garz. *de benef. p. 6. cap. 2. a n.* 296. Dian. *Moral. p. 8. tr. 3. reſol.* 98. ubi Theolog. Noal. *de tranſmiſ. caſ.* 53. ubi Rot. qui tamen videtur diſtinguere cum Sanch. *l. c.* pluresque ponit caſus: quæ diſtinctio

Digitized by Google

ctio inſervire poteſt pro concordatione textuum, & Doctorum, quod gratia facta non expiret morte concedentis, ſecus facienda. Mantic. *deciſ.* 41. Præterea eſt attendendum, quod delegatus, cui fit commiſſio „ ſi in evidentem &c. debet eſſe conſtitutus in Dignitate Eccleſiaſtica, *Cap. ſtatutum de reſcr. in* 6. Riccius *in prax. alien. p.* 1. *reſol.* 100. Bellon. *conſ.* 8. & Rota apud eundem Riccium, qui id extendunt ad quemcumque executorem litterarum Apoſtolicarum. Sperel. *deciſ.* 167. Sicut etiam, an Beneplacitum fuerit obtentum pro alienatione rerum Eccleſiæ, non facta mentione litis pendentis, vel appellationis interpoſitæ, nam tunc Beneplacitum eſt ſubreptitium. Riccius *in prax. alienat. p.* 1. *reſol.* 74. & apud illum Felin. *in cap. ſuper litteris de reſcript.* Abb. *conſ.* 98. *p.* 1. Roman. *conſ.* 230. Gabr. *de Judic. concl.* 4. Afflict. *deciſ.* 220. Bellam. *deciſ.* 102. & alii. Sicut eſt ſubreptitium, ſi fuit obtentum pro facienda alienatione in aliquas perſonas, non facta mentione, quod illæ ſint conſanguineæ. Riccius *in prax. emphyt. p.* 3. *reſol.* 160. Quia Delegatur „ Si in evidentem &c. „ poteſt cognoſcere de ſubreptione. *Clem.* 1. *de reſcript. cap. cæterum eod.* Abb. *in cap. ſuper lite etiam eod.* Riccius *in prax. alien. p.* 1. *reſol.* 100.

46 Sed quia ſupra diximus, Delegatum Apoſtolicum „ Si in evidentem &c. „ debere eſſe conſtitutum in dignitate, neceſſarium eſt inveſtigare, an ejuſmodi Delegatus in Dignitate conſtitutus poſſit ſubdelegare perſonis non conſtitutis in Dignitate Eccleſiaſtica? & eſt reſpondendum quod non. Juxta Rotam *de præb. in antiq. deciſ.* 58. Aufrer. *ad Capell. Toloſ. deciſ.* 12. quia eadem ratio viget in utroque caſu; ergo etiam idem Juſ. *L. illud ff. ad L. Aquil.* tum quia ſubdelegatio eſt vera delegatio, & ab illa non differt, niſi, quod ſubdelegatio eſt ſecunda delegatio: ergo quod fuit diſpoſitum in *d. cap. ſtatutum*, convenit omni delegationi, tam primæ, quam ſecundæ, ergo etiam ſubdelegationi. Riccius in *prax. cauſ. deleg. p.* 1. *reſol.* 430. vide infra in verb. *Delegatus & Executor*.

47 Delegatus ergo cum clauſula „ *Si* in evidentem „ debet, & tenetur dictam clauſulam examinare, & probare, ſeu verificare, aliter excederet fines mandati, & ſic nulla foret alienatio exinde ſecuta. Quia vero diverſimode poteſt illa clauſula probari, judicialiter ſcilicet, & extrajudicialiter: ideo qua via Delegato ſit incedendum, remanet inquirendum. Cum ergo hoc dependeat a verbis reſcripti, quod ſtricte eſt interpretandum, & non extendendum ultra expreſſa. Riccius *in prax. alien. reſol.* 120. ſed ad unguem ſunt reſervanda reſcripta. Rot. *de procur. in noviſ. deciſ.* 13. *& diverſor. deciſ.* 8. *p.* 1. Bald. *in cap.* 1. *an agnat.* Decius *conſ.* 142. & Gaſp. Theſaur. *deciſ.* 3. ideo diverſas formas reſcriptorum ſubjungemus, & modum procedendi, vel exequendi juxta illas.

48 Si ergo in Beneplacito Apoſtolico fuit injunctum Executori, ut proceſſum formaret, & legitime inquireret ſuper evidente utilitate, ante executionem alienationis neceſſario eſt præmittenda cognitio cauſæ, aliter alienatio laboraret vitio nullitatis. Merlin. *deciſ.* 702. *a num.* 42. Turricel. *de reb. Eccleſ. non alien. cap.* 10. *num.* 12. quia tenor litterarum Apoſtolicarum ad unguem eſt ſervandus. Rot. *p.* 1. *recen. deciſ.* 624. *& diverſ. p.* 4. *deciſ.* 189. Merlin. *loc. cit.* Boſſ. *de alienat. rer. Eccleſ. n.* 223. Cavaler. *deciſ.* 215. Turricel. *loc. cit. num.* 1. & 2. apud quem Rot. Idem dic: ſi in litteris adeſt clauſula „ Vocatis vocandis „ vel „ ſi tibi conſtiterit „ quæ clauſulæ important, & requirunt cauſæ cognitionem, & proceſſum. Rot. *deciſ.* 624. *p.* 1. *rec.* & poſt Cencium de cenſib. *deciſ.* 36. Rubeus *in ſuis ſingul. de alien. rer Eccleſ. obſ.* 3. §. 1. & *deciſ.* 275. Riccius *in prax. reſol.* 510. *p.* 3. Et quod clauſula „ Si tibi conſtiterit „ ſicut „ Vocatis vocandis „ importet proceſſum, & cauſæ cognitionem, habet Merlin. *loc. cit.* Riccius *in prax. clauſ. p.* 3. *reſ.* 98. Mareſcot. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 1. *num.* 80. ubi Rota, quod etiam procedit in clauſula „ Servatis ſervandis „ quia hæc clauſula æquipollet clauſulæ „ Vocatis „ vocandis „ Rot. *deciſ.* 209. & 350. Durand. *deciſ.* 238. Idem dic de clauſula „ Super quo conſcientiam „ tuam oneramus „ nam licet hæc clauſula de per ſe ſumpta non obliget niſi ad extrajudicialem cognitionem, ſeu informationem, juxta Put. *deciſ.* 140. Merlin. *deciſ.* 702. qui ex Bal. admonet conſcientiam, non ex capite tantum Judicis, ſed ex utero legis regulandam. Cavaler. *deciſ.* 10. Quod etiam dicitur de clauſula „ *Arbitrio tuo* „ & „ *prout tibi videtur* „ quæ priori æquipollet, tamen ſi iſtæ clauſulæ ſunt junctæ cum clauſula „ Vocatis vocandis „ ab illa regulantur: ſufficit tamen, vi clauſulæ „ Vocatis vocandis „ per citationem generalem vocari intereſſe prætendentes, niſi intereſſe prætendentes eſſent certi. Turricel. *l. ſup. c. cap.* 10. uti Rector &c. qui tamen non eſſet citandus, ſi Summ. Pontifici ſupplicavit. Quando vero in Beneplacito nulla ex ſupra ſcriptis clauſulis adeſt, poteſt executor ſe informare extrajudicialiter ſuper veritate narratorum, ſi nullus adeſt contradictor, quæ tamen extrajudicialis informatio non tollit citationem partis, licet unica tunc citatio ſufficiat. Creſcen. *de privileg. deciſ.* 12. & alii apud Turricel. *d. cap.* 10. *num.* 21.

Sed quid ſi in executione appareat evidenter de utilitate, licet non fuerint ſervatæ clauſulæ reſcripti, valebitne executio? ℞. affirmative. Rot. *deciſ.* 651. *p.* 1. *& dec.* 178. *p.* 2. *diverſ. & dec.* 577. *p.* 1. *rec. num.* 10. apud Turricel. *loc. cit.* Duran. *deciſ.* 225. quia finis talis reſcripti eſt utilitas Eccleſiæ evidens, quam unice Papa intendit, nec aliud curat. Seraphin. *deciſ.* 480. & 1125. & 1338. quod tamen non nude eſt accipiendum, ſed cum temperamento, ſcilicet: ut prædicta procedant, ut a principio gratia non fuerit nulla, vel ſubreptitia, uti ſi utilitas Eccleſiæ non proveniat ex cauſa narrata, ſed ex alia æquipollenti, non vero in ordine ad hoc, ut forma præſcripta in reſcripto non ſit ſervanda. Duran. *deciſ.* 225. Idem dic: ſi forma fuit præſcripta, ut conſtet de utilitate; tunc enim per æquipollens ſervari poteſt. Put. *deciſ.* 252 & 246. Unde ſi de Eccleſiæ evidenti utilitate aliunde conſtet, eſt ſuperflua formæ præſcriptæ executio, cum ſufficienter menti Pontificis fuerit ſatisfactum. Rot. apud Rub. *in ſuis ſingul. de alien. rer. Eccleſ. obſ.* 4. §. 5. Turricel. *de reb. Eccleſ. non alien. cap.* 10. *a n.* 29. *verſ. Item.* 49

Extra hos caſus, & regulariter loquendo, alienatio facta, non ſervata forma præſcripta in Beneplacito Apoſtolico, nullius eſſet valoris. Verall. *deciſ.* 250. Ottobon. *deciſ.* 153. Merlin. *ſæpe cit. deciſ.* 702. & 887. Hinc ſi Pontifex dedit licentiam alienandi pro centum ſcutis, & fuit exceſſum, alienatio non valet. Rot. *deciſ.* 430. *p.* 2. *rec.* ſecus ſi minus fuit alienatum, quia dans facultatem ad id, quod eſt plus, cenſetur etiam dediſſe ad id, quod eſt minus. Seraphin. *deciſ.* 401. Hinc nulla etiam foret alienatio, ſi Pontifex mandaſſet bona exprimi, & ab executore non fuerunt expreſſa. Riccius *in prax. reſol.* 519. Merlin. 887. Turricel. *n.* 4. ſic nulla quoque evadit illa alienatio, cujus pretium Pontifex mandavit inveſtiri, & fuit habita fides de pretio. Durand. *deciſ.* 205. Turricel. *l. c. cap.* 10. Et ſic ſi tempus in litteris fuit adjectum, temporis expreſſio, ſeu adjectio, ſtat taxative. 50

Porro cum Beneplacitum, uti ſupra dicebamus, ſoleat expediri cum clauſula „ Si in evidentem „ & teſtium receptio deſuper committatur. Rot. *deciſ.* 716. *p.* 1. *& deciſ.* 160. Durand. *deciſ.* 150. Turricel. *l. c. cap.* 7. de ejuſmodi teſtium, ac probationum receptione, debet aliunde conſtare, quam ex Prælati aſſertione. *L. minorum Cod. de præd. min.* Rot. *deciſ.* 160. Cavaler. *deciſ.* 215. Merlin. *deciſ.* 887. Durand. *deciſ.* 250. & de tali obſervatione debet conſtare apud acta, & receptio teſtium, ac probationum requirit proceſſum, & telam judiciariam: niſi in reſcripto „ Si in evidentem „ derogetur Paulinæ, & Commiſſariis detur facultas extrajudicialiter ſe informandi. Abb. *conſ.* 41. *lib.* 1. vel niſi Papa alicui ſimpliciter committat, ut ſe informet, ſecus ſi addat „ per receptionem teſtium vel probatio- „ num „ aut „ Juris Ordine ſervato, vel „ ſecundum „ formam Paulinæ. „ Turricel. *l. c. cap.* 7. *per tot.* apud quem Rota *deciſ.* 716. *p.* 1. *& deciſ.* 160. *diverſ.* Durand. *deciſ.* 150. Merlin. *deciſ.* 887. & alii ſup. cit. Rot. poſt Cencium *de Cenſib. deciſ.* 336. & 36. Cavaler. *deciſ.* 439. 51

Et quia Beneplacitum Apoſtolicum in alienatione ſupplet omnes, & quaſcumque ſolennitates requiſitas a Jure, (non tamen cauſæ) uti ſupra dicebamus. Seraphin. *deciſ.* 338. & 1080. & 1307. Turricel. *loc. cit. cap.* 9. Abb. *conſ.* 41. *lib.* 1. Rot. apud Coccin. *deciſ.* 391. & 374. Merlin. *deciſ.* 775. dummodo concurrant poteſtas alienandi, & veritas cauſæ expreſſæ. Rot. *deciſ.* 2. *de confirm. util.* 52

vel

Digitized by Google

vel inutil. in noviſ. & deciſ. 430. *p.* 1. *rec.* & Beneplacitum non ſit ſubreptitium. Rot. *p.* 2. *diverſ. deciſ.* 65. & *p.* 7. *recen. deciſ.* 94. apud Merlin. *deciſ.* 702. niſi adeſſet evidens utilitas Eccleſiæ, quia tunc ſubreptio non vitiaret. Scraphin. *deciſ.* 1474. Merlin. *deciſ.* 710. Turricel. *loc. cit. cap.* 9. vide etiam quæ ſupra diximus. Ideo eadem alienatio facta cum Beneplacito, etiam præſumpto tantum, contra prohibitionem fundatoris valet, non obſtante quacumque prohibitione. Turricel. *loc. cit.* ubi Rot. *deciſ.* 114. Dummodo Pontifici fuerit narrata prohibitio alienationis facta a fundatore; quia alias hoc Beneplacitum, eſſet ſub- vel obreptitium. Bene tamen verum eſt, uti mox ſupra, & alias diximus, quod, ſi ex actis conſtet de evidente ejuſmodi alienationis utilitate, valet alienatio, non obſtante ſubreptione Beneplaciti reſultante ex taciturnitate prohibitionis factæ a teſtatore, ſeu fundatore. Caſſad. *de præb. deciſ.* 12. Turricel. *l. c.* niſi tamen fundator prohibuiſſet alienationem etiam in melius, uti potuiſſet; cum hæc conditio non ſit iniqua, vel inhoneſta, aut turpis, & fundator poſſit apponere quaſcumque conditiones a Jure non reprobatas. Rot. *d. deciſ.* 114.

53 Utilitas vero debet conſiderari tantum de tempore factæ & perfectæ alienationis, ſeu de tempore præſenti: quia quando alienatio fit ex cauſa utilitatis, non ſufficit illam fuiſſe utiliter cœptam, ſed inſuper eſt neceſſarium Eccleſiam alienantem fieri locupletiorem. Rot. *deciſ.* 65. & 178. & apud Rubeum *in ſuis ſingul. de reb. Eccleſ. non alien. obſ.* 8. §. 10. Turricel. *l. c. cap.* 16. *num.* 18. aliter, licet contractus factus cum utilitate putativa valeat, tamen conſtito de læſione, Eccleſia reſtituetur in integrum. Coccin. *deciſ.* 445. Turricel. *l. c.* & *cap.* 29. apud quem Burat. *deciſ.* 774. Ciarlin. *contr. for. cap.* 135. Sperel *deciſ.* 154. Barb. *de Jur. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 30. *an.* 15. Limita, ſi alienatio fuit facta ex cauſa neceſſitatis; tunc enim ſufficit, quod fuerit utiliter cœpta; qualemcumque deinde ſortiatur effectum. ita Rot. apud Turricel. *l. c. cap.* 16. & DD. cit.

54 Quod vero ab initio hujus praxis ultimæ, ex ipſa Paulina diximus, alienantem ſine Beneplacito Apoſtolico, incurrere in cenſuras, venit ampliandum, illas ab alienante non evitari pœnas dictæ Paulinæ, licet alienaverit reſervato Beneplacito Apoſtolico, & non aliter, ſecuta tamen traditione ante dictum Beneplacitum: Riccius *in prax. alien. p.* 1. *reſol.* 53. niſi eadem proteſtatio fuerit repetita etiam in ipſa traditione. Turricel. *l. c. cap.* 12. ubi Rota *deciſ.* 275. quia alias proteſtatio eſſet contraria facto. Franch. *deciſ.* 267. Curt. *de feud. p.* 4. *q.* 20. *num.* 112. Grammat. *deciſ.* 49. uti etiam declaravit Clem. VIII. teſte Riccio *loc. cit.*

Claudamus hunc tractatum ipſa praxi, vel methodo 55
exequendi ejuſmodi Beneplacitum Apoſtolicum „ ſi in „ evidentem „

Primo ergo ſolet porrigi ſupplex libellus S. Congre- 56
gationi Cardinal. Concil. Trid. in quo narratur deſiderium alienandi aliquem fundum pro evidente ejuſdem utilitate, & ſpecificatur, in quo conſiſtat dicta utilitas: cui libello ſupplici, ſolet ſubnecti ſignatura ejuſdem Sac. Congr. juxta quam committitur Ordinario, quatenus exiſtentibus veris narratis, licentiam concedat &c.

Præſentatis litteris, Ordinarius, quamvis poſſit ſe 57
extrajudicialiter informare de veritate utilitatis, & illa comperta, dare conſenſum nomine Sedis Apoſtolicæ, tamen ad majorem cautelam, facit examinari teſtes ſuper veritate narratorum, & conficit proceſſum, nullo alio vocato, vel citato, quia non adeſt ulla clauſula, ut ſupponitur, id requirens.

Comparet ergo principalis, vel procurator pro ipſo, 58
munitus legitimo mandato, & inſtat, ut Ordinarius velit aperire litteras, & agere juxta ſibi commiſſa, qui facit Decretum offerens eaſdem litteras exequi juxta ſibi mandata, & propterea, mandat expediri delegationem in perſonam Domini N. (ſi teſtes ſunt in remotis) ad recipiendum teſtes, & eoſdem examinandos pro verificanda juxta Decretum Sac. Congr. utilitate evidente Eccleſiæ. Litterarum vero delegatorialium formam, habes ſupra, una cum inſtructione, ad quam te remitto. Vel melius poterit concipi aliter dicta delegatio, ut practicatur, cum inſertione litterarum Sac. Congregationis, & in illis etiam addi inſtructio Interrogatorium, ſuper quibus debeant examinari teſtes, & formatum proceſſum ad executorem tranſmittere oportebit. Propterea ejuſdem delegationis, & inſtructionis formulam ſi ſubjunxerim, non inutile erit ad faciliorem, & expeditiorem praxin eorum, quæ præmiſimus.

Forma Delegationis.

NOS &c. Executor ad infra ſcripta ſpecialiter deputatus. Nob. & Admodum Rev. nobis in Chriſto dilecte: Pro parte admodum Rev. D. N. N. de loco N. præſentatus nobis fuit ſupplex libellus Sac. Congr. Eminentiſſ. Card. Concil. Trid. Interp. porrectus, una cum Decreto ad illum, tenoris ſubſequentis. (hic inſeritur tenor libelli, & poſt illum tenor Decreti) Nos itaque cupientes præfatum Decretum exequi, D. V. de cujus ſufficientia, experientia, & dexteritate plurimum confidimus, ſubdelegandam duximus, prout harum tenore ſubdelegamus, eandem requirendo, ut ſuper expreſſis in dicto libello, ſervatis ſervandis ſe informet teſtium examine coram Notario legali recepto, & eorum depoſitionem ſuo ſub ſigillo nobis tranſmittat, ad effectum opportune deliberandi ſuper ejuſdem Decreti executione. In quorum &c. Datum &c.

Interogatoria vero regulariter ſunt eadem, quæ ſupra tradidimus; quia tamen debent regulari ſecundum narrativam precum, quæ eſt verificanda, ideo ex illa debebunt deſumi. Uti ſi fuit narratum, fundos, propter inundationem, vel propter torrentem vicinum, eſſe deſtructos, & egere reparatione tali, cui Eccleſia par eſſe non poſſit, debebit verificari per teſtes, quod deſtructio ſit talis, & egeat tali reparatione, & quod Eccleſia par non ſit, illi faciendæ; & ejuſmodi.

Executor, acceptis teſtium depoſitionibus, ſi invenerit preces veritate niti, devenit ad executionem, & dat licentiam alienandi &c. ad normam Decreti Sac. Congr. in eum ferme, qui ſequitur, modum.

N. N. tanquam ſpecialiter delegatus, & Executor deputatus ab Eminentiſſ. DD. Cardinalibus S. Congr. Concil. Trid. Interpret. reverenter accepta, & viſa delegatione prædicta, una cum teſtium, juſſu ſuæ Illuſtriſſimæ & Reverendiſſimæ Dominationis examinatorum ſervatis ſervandis, legitima depoſitione, eaque mature conſiderata & ponderata, quandoquidem ex eadem in ſupplici libello eidem S. Congregat. &c. pro parte N. N. porrecto contenta, veritate niti compererit, ac propterea per eos prætenſum contractum, in ejuſdem Eccleſiæ evidentem utilitatem vergere, ideo prædicto N. N. petitam facultatem conceſſit, & concedit &c. Actum, & publicatum die &c. Menſis &c. Indictione &c. Pontificatus &c. S. D. N. D. N. Papæ &c. anno ejuſdem &c. in loco N. præſentibus in teſtes ſpecialiter adhibitis. N. N.

ALIMENTA.

Praxis alimentorum.

§. I.

Quis alere teneatur?

1 Pater tenetur alere filios, jure naturali, quia alimenta denegans, dicitur necare. *L. necare ff. de liber. agnoſc. cap. jus naturale diſt.* 1. & non valet ſtatutum in contrarium, neque pactum, neque conſuetudo, neque lex Principis, neque juramentum, quia eſſet vinculum iniquitatis, & jus naturale, ac gentium, eſt fortius poteſtate Principis. Paſqual. *de patr. pot. part. 2. cap. 3. n. 4.* apud quem alii. Ampliatur etiam ad filium emancipatum; licet enim habeatur pro mortuo, & non ſit ſub patria poteſtate, ſecundum *L. Gallus ff. de liber. & poſthum.* quia hæc obligatio oritur ex Jure naturali ſanguinis, non patriæ poteſtatis, & emancipatio non tollit jus naturale & ſanguinis. *L. jure ſanguinis ff. de Reg. Jur.* Ampliatur, licet filius invito patre, matrimonium contraxiſſet, quia pœnam non meretur, quod ſit lege permittente, non obſtante ſtatuto, vel pacto in contrarium, quia ſunt contra bonos mores. Dec. *conſ.* 231. *& in L. nuptias ff. de Reg. Jur.* Alex. *conſ. 1. num.* 44. Surd. *de alim. q. 6. tit.* 1. Abb. *conſ.* 12. Ampliatur etiam ad filium, qui fuit factus Monachus, ſed poſtmodum exivit quacumque ex cauſa. Surd. *loc. cit. q.* 7. etiam ad legitimatum. Surd. *loc. cit. q.* 8. Ampliatur quarto, ut etiam filium bannitum alere teneatur, niſi hic eſſet hoſtis patriæ. Surd. *l. c. q.* 3. Paſqual. *de patr. poteſ. p. 2. cap. 3. a num.* 8. ubi Pratus Capon. *diſc. for. cap.* 26. Ampl. quinto ad filios naturales, imo & ſpurios. Surd. *l. c. q. 9. & 10. cap. cum haberet in fin. de eo qui duxit in uxor. quam polluit per adult.* ubi Abbas. Covar. *de ſponſal. p. 2. cap 8. § 6. a n.* 1. Mant. *de conjectur. lib. 8. tit. 5. n.* 2. Menoch. *de præſum. lib. 1. q. 35. n.* 13. & quidem de jure Canonico in utroque foro; neque valet diſpoſitio patris in contrarium. Gabriel. *l. inf. cit.* ubi quod hæc æquitas Canonica ſit ſervanda etiam in terris Imperii. Ut per plures apud illum. Quidquid ſit de Jure Civili. Sexto, ad filiam etiam ſpuriam, quam tenetur dotare, quia dos ſuccedit loco alimentorum. DD. mox citati. & Paleot. *de noth. & ſpur. cap.* 49. Gab. *aliment. concl.* 1. Ampliatur ulterius ad Patrem ſpiritualem. Surd. *de alimen. q.* 11. quia fortius eſt vinculum cognationis ſpiritualis, quam carnalis.

2 Limit. I. quoad patrem adoptantem, qui, ſecundum communiorem, non tenetur alere adoptivum. Fachin. *lib. 12. contr. Jur. cap. 60. L. pen. Cod. de adopt.* Specul. *tit. qui filii ſint legit. tit.* 19. Lambertin. *de jurepatr. lib. 3. q. 3. art. 6. n.* 15. Contrarium tamen tenet Surd. *de aliment. tit. 1. q.* 2.

3 Limit. II. quod filio denegantur alimenta ex omnibus cauſis, ob quas poteſt exhæredari *gloſſ. in L. ſi quis ff. de liber. agnoſ.* Bart. *in L. divus ff. ad L. Pompejam de parricid. & in tit. de aliment. num.* 11. Abb. *in cap. cum haberet, de eo qui duxit in uxor. quam pol. per adult.* Bald. novel. *in L. 1. n. 149. ff. ſolut. matr.* Covar. *de ſponſ. p. 2. cap. 8. §. 6. num.* 17. Qui tamen limitat, quod non poſſint negari illa alimenta, quæ ſunt præciſe neceſſaria in ſubſidium vitæ, excepta cauſa ingratitudinis, in quo ultimo caſu omnimoda denegatio non eſſet iniqua. Gomez *de teſtam. cap. 11. n.* 13. cauſæ vero exhæredandi poſſunt videri apud Covar. *in cap. Raynutius n. 9. de teſtam.* Gomez *l. c.* Surd. *de alim. tit. 7. q.* 1. Hinc filio hæretico, poſſunt denegari alimenta. DD. *in cap. quintavallis de jurejur.* ubi Abb. Sic etiam filiæ hæreticæ, poteſt denegari dos. *L. cognovimus Cod. de hæret.* Bal. novel. *de dote p. 6. ſpecial.* 16. Surd. *l. c. q. 2. nu.* 6. nam ſi ingratitudo tollit, quod naturali jure debetur. Bald. *in L. fin. Cod. de dot. promiſ.* Surd. *l. c.* multo magis hæreſis. Sic excommunicato denegantur alimenta, ne cauſa alimentorum differat redire ad pœnitentiam. Limita tamen quoad alimenta hæretico deneganda, ſi etiam ipſe alere debens, eſſet hæreticus, vel infidelis. Sic etiam filio, qui eſt hoſtis patriæ, denegantur alimenta. Surd. *l. c. q.* 3. quia hoſtis patriæ, poteſt a Patre impune occidi. *L. minime ff. de relig. & ſumpt. fun.* Nell. *de Bannit. p. 1. q. 48. n.* 48. ſicut & reus læſæ Majeſtatis in Principem.

Limit. III. quod filiæ, quæ peccavit in corpus, denegantur alimenta, quia poteſt exhæredari. Specul. *in tit. qui fil. ſint legit. §. 1. n.* 16. Campegius *de dot. p. 1. q.* 13. Bal. *in L. fin. Cod. de dot. prom.* apud Surd. *de alim. tit. 7. q.* 4. Licet etiam pater eſſet luxurioſus, & meretricator, quia major exigitur caſtitas in fœminis, quam in maribus. Surd. *loc. cit.* Fulgoſ. *in auth. ſed ſi poſt Cod. de inoff. teſt.* Covar. *de ſponſal. p. 2. cap. 7. §. 6. num.* 5. quod tamen non procedit in matre meretrice, quæ non poteſt privare filiam alimentis, ob impudicos mores: quia nihil Judæus Judæo. *L. in arenam Cod. de inoff. teſt.* ubi Bart. niſi mater eſſet correcta. Surd. *loc. cit. num.* 12. Idem dic, ſi filia egit pœnitentiam: quia hæc abſtergit omnem maculam. *Cap. ferrum diſt.* 50. Abb. & Butr. *in cap. quintaval. de jurejur. cap. inter opera de ſponſal.* imo ſufficit, quod velit redire ad meliorem frugem: quia tunc debet dotari, ut nubendo, retrahatur a meretricio. Juxta *d. cap. inter opera.* Campeg. *de dot. p. 1. q. 13. in fin.* Surd. *loc. cit* Neque amittit dotem, vel alimenta filia, ſi tantum uni ſe ſubjecit, & non pluribus. Et probatur *ex L. ſi filiam Cod. de inoff. teſtam.* Abb. *in cap. cum decorum de vit. & honeſt. cler. & in cap. inter opera de ſponſal.* Idem intellige, ſi peccavit in corpus ſuum poſt viginti quinque annos ſuæ ætatis. Quod tamen uni ſe ſubjiciens, non dicatur privanda dote, juxta mox dicta, habet ſuos contradictores. Vide Surd. *loc. cit. poſt num. 34. verſ. hæc opinio:* quia licet talis non ſit infamis, eſt tamen turpis perſona. 4

Sed quid ſi filius portionem ſuam, propria culpa diſſipavit, teneturne pater illum alere? ℞. affirmative ſecundum communiorem DD. apud Surd. *loc. cit. tit. 7. q. 5. n.* 8. & Specul. *in tit. qui fil. ſint legit. §. fin. n. 12. & 16.* Lambertin. *de Jurepatr. lib. 3. q. 3. principal. 6. n.* 13. Licet Surd. teneat, quod tantum titulo eleemoſynæ teneatur. *n.* 11. Dec. *in cap. quæ in Eccleſ. de conſtit. n.* 36. Covar. *var. reſol. lib. 2. cap. 16. n.* 9. 5

Quid ſi filius poteſt ſe ipſum alere? ℞. juſte tali denegari a Patre alimenta: non tantum ſi poteſt vivere ex ſuis bonis, ſed etiam ex ſuis operis: neque dotat filiam, quæ poteſt ſe ipſam dotare. Abb. & Butr. *in cap. cum haberet de eo, qui dux. in matr. quam pol. per adult.* Abb. *in cap. ſuam de Simon. n.* 10. & alii apud Surd. *loc. cit. cap. 6. n. 1. & ſeqq.* quamvis, quoad filiam dotandam, contrarium teneat *num.* 11. Limita ſi eſſet filio indecorum operari, vel artem exercere. Limita ſecundo, ſi ex bonis, vel arte, non poſſet habere alimenta ſufficientia. DD. apud Surd. *loc. cit. a num.* 12. Quando vero filius dicatur poſſe ſe ipſum alere, relinquitur Judicis arbitrio. Surd. *loc. cit. d. cap.* 6. 6

Sed, ubi ſunt præſtanda alimenta? ℞. in domo alere debentis, non extra: nam extra nemo tenetur, neque Pater, neque Maritus. *gloſſ. in cap. ſignificaſti de divort.* Surd. *loc. cit. q. 7. & tit. 4. q.* 16. niſi ſubſit legitima cauſa illa petendi extra domum. Vide etiam d. Surd. *in quæſt. 14. & 15. tit.* 4. 7

Quid ſi Pater ipſe egeat? ℞. non teneri. *L. pen. ff. de liber. agnoſc.* quia ordinata charitas, incipit a ſe ipſo. *L. præſes Cod. de ſerv.* & tantum tenetur alere ſecundum ſuas vires. 8

Secundo, & principaliter, tenetur Avus paternus alere nepotem ex filio, & dotare neptem ex eodem: quia pater non tantum tenetur alere filium, ſed etiam onera filii ſuſtinere. Paleot. *de not. & ſpur. cap. 47. num.* 6. ſive pater vivat, ſive ſit mortuus. DD. apud Surd. *de alim. tit. 1. q.* 12. Lupus *in cap. per veſtras de don. inter vir. & uxor. §.* 24. Cravet. *conſ. 219. n.* 1. Natta *conſ. 363. n.* 5. Ampl. etiam ad nepotem ſpurium ex filio legitimo. Covar. *de ſponſal. p. 2. cap. 8. §. 6. n.* 16. Surd. *loc. cit. q.* 12. Ampl. II. etiam ad nepotes legitimos & naturales ex filio ſpurio, & illegitimo. *cap. cum haberent, de eo, qui dux. in uxor. quam pol. per adult.* quia nomine liberorum, veniunt etiam nepotes. *L. liberorum ff. de Verb. ſign.* Rol. *conſ. 54. n.* 62. Paleot. *de not. & ſpur. cap. 47. n.* 6. Surd. *l. c. q.* 13. quidquid ſit in fideicommiſſis, & aliis diſpoſitionibus, de quibus vide Cyriacum *contr.* 8. Limita in nepote legitimo ex filio inceſtuoſo, cui nihil relinqui poteſt, exceptis alimentis. Vid. DD. mox cit. Limita etiam in avo materno, Surd. *loc. c. q.* 16. 9

Tertio alere tenetur mater intra triennium, lactando filium. *L. pen. Cod. de patr. poteſ.* Gloſ. *in L. alimenta* 10

verſ.

verſ. materna Cod. de neg. geſt. Gloſ. in d. cap. cum haberet. Palcot. de nat. & ſpur. cap. 48. Surd. l. c. q. 14. Ampliatur etiam ad filium ſpurium. Abb. in d. cap. cum haberet. n. 9. quia ſpurii de Jur. Canon. quoad alimenta redacti ſunt ad inſtar legitimorum. Ampl. inſuper etiam poſt triennium in ſubſidium patris. Surd. l. c. q. 14. num. 9. Campeg. de dot. p. 1. q. 22. Covar. de ſponſal. p. 2. cap. 8. §. 6. num. 13. Ampl. tertio, ut mater infidelis teneatur alere filium fidelem. DD. cit. & Surd. loc. cit. num. 18. Ampl. quarto ad filios naturales, cum pater ſit incertus, mater vero certa. Abb. in d. cap. cum haberet. Specul. in tit. qui fil. ſint legit. §. 1. n. 17. Covar. loc. cit. cap. 8. §. n. 13. Surd. loc. cit. n. 11.

11 Quarto, filius alit patrem, etiam infidelem, & Judæum, non quidem ratione patriæ poteſtatis, a qua eſt liber, ſed ratione naturalis charitatis. cap. ſi quis, diſt. 30. Surd. de alim. q. 18. tit. 1. Ampl. I. quoad excommunicatum: nam licet pater non teneatur alere filium excommunicatum, id tamen non habet locum in filio, licet alias correlativorum eadem ſit ratio. L. non tantum ff. de re jud. Surd. l. c. q. 19. qui tamen num. 14. credit id demum procedere dum pater eſt in extrema neceſſitate, cum ſit in ſua facultate ſe liberare ab excommunicatione. Et ratio eſt: quia magis obligatur filius erga patrem, quam pater erga filium, & alimenta ſunt magis debita patri, quam filio, qui habet eſſe a Patre. cap. Moyſes 32. q. 2. cap. naſci 53. diſt. cap. mulier diſt. 86. Surd. l. c. n. 9. Ampl. II. ad filium ſpurium; item ad ſpiritualem: nam ſicut pater ſpiritualis debet alere filium ſpiritualem, ita econtra, & hic militat regula correlativorum. Apl. III. ad matrem, quam filius alere tenetur. Surd. l. c. q. 22. Specul. in §. qui fil. ſint legit. n. 35. Campeg. de dot. p. 1. q. 21. Idem dic de filiis naturalibus. DD. mox cit.

12 Porro obligatio alendi filios juxta dicta, tranſit ad hæredes patris, & reſpective etiam ad hæredes filiorum. L. ſi quis a liberis §. item reſcriptum ff. de liber. agnoſc. Menoch. de præſ. lib. 1. q. 35. n. 14. ſermo eſt de hæredibus extraneis apud Surd. de alim. tit. 1. q. 23. & 24. ratio vero eſt: quia hæres repræſentat defunctum. L. ſi hæreditatem ff. mandati. L. quoties Cod. de hæred. inſtit. & non debet eſſe melioris conditionis. L. in his, §. non debet. ff. de Reg. Jur. DD. apud Bonac. in Decalog. d. 6. q. un. punct. 5. n. 7. Covar. p. 2. cap. 8. §. 6. a n. 14.

13 Quinto, tenetur frater alere fratrem, vel ſororem in ſubſidium, & poteſt a Judice cogi. Surd. de alim. tit. 1. q. 25. Rot. apud Mareſcott. var. reſol. lib. 2. cap. 83. n. 40. Paſqual. de patr. poteſt. p. 2. cap. 3. n. 55. Imo tenetur ſubminiſtrare litis expenſas, pro conſecutione ſuæ partis, ſi eſt pauper, & non conſtat de malo jure petentis. Eccleſ. obſer. for. obſ. 10. Rot. apud Merlin. deciſ. 497. Tenetur autem alere ſororem in domo teſtatoris, donec nubat, niſi ſubſit cauſa in contrarium arbitrio Judicis; ut ſi adſit turpitudinis ſuſpicio, vel ſævitia hæredis &c. Menoch. de arbitr. caſ. 170. n. 12. & 14. Surd. l. c. tit. 4. q. 15. n. 44. Paiatel. expedit. & annot. 73. Ampliatur etiam ad Sororem uterinam. Campeg. de dote p. 1. q. 23. Item ad fratrem Clericum de Bonis Eccleſiæ. Juxta cap. 1. de empt. & vend. Surd. de alim. tit. 1. q. 25. quia magis quam alii tenetur ad opera charitatis, licet ſoror eſſet dotata, ſi nondum nupſit. Sur ut ſup. q. 26.

14 Sexto, Conſanguinei tenentur invicem ſe alere. cap. cum quidam de jurejur. ubi Bal. & Felin. Surd. de alim. tit. 1. q. 28.

Hactenus egimus de iis, qui Jure ſanguinis alere tenentur: jam videndum, quinam ex contractu, vel quaſi, teneantur. Et

15 Primo: Monaſterium tenetur alere filios egenos patris ingreſſi Monaſterium: quia onus alendi, tranſit ad hæredes. Abb. in cap. tranſmiſſa n. 6. qui fil. ſint legit. Felin. in cap. in præſentia de prob. Idem ſi filius fuit ingreſſus, & reliquit patrem egenum. Surd. l. c. q. 29. quod ampliatur etiam ad filios ſpurios.

16 Secundo Uſufructuarius omnium bonorum hæreditatis, eos alit, quos pater alere tenebatur. L. Imper. in ff. ad Trebel. Surd. l. c. q. 30. n. 3.

17 Tertio. Fiſcus de bonis confiſcatis, alit filios condemnati etiam in vim læſæ Majeſtatis, & hæreſis. Quia bona patris, ſunt pro alimentis filiorum obligata. Decius conſ. 376. Lupus in cap. per veſtras num. 15. de donat. inter vir. & uxor. Tum quia habetur pro hærede tam in oneribus, quam in honoribus. L. 2. Cod. de vi publ. L. inter ff. de fidejuſ. §. fin. Clar. in §. fin. q. 78. num. 23. & ſeqq. Ampliatur, quod teneatur etiam ad dotandum. Bald. in L. fin. Cod. de dot. promiſſ. Gigas de crim. læſ. lib. 3. cap. 15. quamvis in contrarium inclinet Surd. l. c. q. 31. cui adhæret Farinac. in prax. tit. 1. p. 1. de delict. & pæn. q. 24. Peregrin. de Jur. Fiſ. lib. 5. tit. 1. cum agitur de crimine læſæ Majeſtatis humanæ, & divinæ.

Quarto: Maritus alit uxorem. L. ſi quis per uxor. ff. de 18
donat. inter vir. & uxor. L. ſi cum dotem ff. ſolut. matr. Surd. de alim. tit. 1. q. 32. ſive habet aliunde, ſive non: dummodo ſit ſana, & inſerviat marito. Vide DD. apud Surd. l. c. Ampl. I. quod tenetur alere uxorem, quam duxit ſine dote, vel ſine illius promiſſione. Innoc. in cap. per veſtras de donat. inter vir. & uxor. Specul. in tit. qui fil. ſint legit. §. 1. num. 28. Surd. l. c. n. 11. Ampl. II. ſi dos illius periit caſu fortuito, & ſine culpa uxoris d. L. ſi cum dotem. 23. §. ſi maritus. ibi. quid enim tam humanum eſt, quam fortuitis caſibus mulieris, maritum, vel uxorem viri participem eſſe? Sanch. de matr. lib. 9. diſp. 5. n. 10. Surd. de alim. tit. 7. q. 19. & 21. Bonac. in Decalog. d. 6. q. un. punct. 7. Ampl. III. licet fructus dotis non ſufficerent, ſi uxor eſt ſana. Gl. in d. L. ſi cum dotem. Surd. de alim. tit. 1. q. 32. num. 16. Ampl. IV. licet uxor non ſit in obſequio mariti, & hoc culpa ipſius mariti: quia tunc per uxorem non ſtat, quo minus inſerviat marito; uti ſi ob ſævitiem, vel adulterium mariti non eſt in obſequio. Theſaur. deciſ. 130. Surd. loc. cit. q. 32. Sperel. deciſ. 138. n. 38. Paſqual. de patr. poteſt. p. 3. cap. 4. n. 24. Limita, ſi maritus re integra bene tractat uxorem, vel repetit, & culpa mariti fuit purgata, uxor vero non vult redire; tunc enim ultima mulieris culpa attenditur. Sanch. de matrim. lib. 9. diſp. 5. Sperel. l. c. Farin. de delict. carn. quæſt. 143. Surd. l. c. quæſt. 32. n. 32. Sic etiam uxori ſeorſim habitanti a marito non debentur alimenta a viro etiam ex fructibus dotis ipſius, quamvis lis pendeat ſuper ſævitia viri, ſeu ſuper ſeparatione thori, aut diſſolutione matrimonii, ſi receſſit propria auctoritate; ſecus, ſi auctore Judice. Ita Afflict. dec. 10. n. 1. Marſil. in L. 1. §. cum quis latrones. nu. 8. ff. de quæſt. apud Mareſcot. lib. 2. var. reſ. cap. 83. n. 66. & 67. ubi Rot. Ampl. V. quando uxor diſceſſit a domo mariti abſque propria, vel mariti culpa: tunc enim maritus, ſi habet dotem, tenetur alere ſecundum dotis fructus, & quantitatem. Surd. l. c. tit. 1. quæſt. 32. n. 33. Et ſic

Limita, ſi uxor eſt infirma, ita ut non poſſit ſervi- 19
re marito; quia tunc diſcedens a domo eſt alenda a marito, quatenus ſuppetunt dotis fructus. L. cum unuſquiſque. ff. de aliment. & melius in L. ſi cum dotem. §. ſi autem in fin. ff. ſolut. matr. Surd. l. c. quæſt. 33. n. 7. & 13. ubi DD. Fontanel. de pact. nupt. clauſ. 16. gloſſ. 2. p. 3. n. 65. Si vero fructus dotis non ſufficiunt, an teneatur integre alere, vide Surd. l. c. a n. 14. Paſqual. de patr. pot. part. 1. cap. 5. n. 80. Si autem infirmitas non retrahat uxorem ab obſequiis mariti, debet eam integre alere, ſi tamen maneat in obſequio mariti. Surd. d. quæſ. 33. a num. 1. Sed ſi uxor infirma habet aliunde bona, quidquid, conſumptis fructibus dotalibus, ſupereſt, debet de ſuo ſupplere. De quo vide Surd. l. c. a num. 14. ubi etiam quando uxor habet patrem, vel fratres divites.

Præterea maritus, qui longa uxoris infirmitate fecit 20
expenſas ultra exiguam dotem uxoris, ſi eſt inops, poteſt ea retinere tempore reſtitutionis dotis. Gaſp. Theſaur. quæſt. for. 52. p. 1. Paſqual. de patr. poteſt. p. 1. cap. 5. n. 78.

Econtra, etiam uxor præſtat alimenta marito inopi, 21
ſi illa eſt dives. L. ſi cum dotem. ff. ſol. matr. Surd. l. c. q. 35. Sanch. de matr. lib. 9. diſp. 4. Bonac. in Decalog. d. 6. q. un. punct. 7. num. 11. niſi maritus ſit hoſtis patriæ, licet eſſe bannitus, vel excommunicatus. Surd. loc. cit. num. 15.

Hinc etiam Monaſterium alit maritum ejus, quæ de 22
conſenſu eſt ingreſſa monaſterium, ſi maritus ſit pauper. Licet Surd. loc. cit. teneat contrarium, quaſi ſibi debeat imputare, quod dederit conſenſum. Quem vide quæſt. 37.

Quæ dicta ſunt de marito alere debente uxorem, 23
limitantur, ſi dotem promiſſam maritus conſequi non poteſt, niſi indotatam duxiſſet, quia tunc perſonam pro dote accepiſſe præſumitur. Innoc. in cap. per veſtras de donat. inter vir. & uxor. & alii apud Sperel. deciſ. 138.

num.

Digitized by Google

n. 80. Imo poteſt illam expellere, non tamen propria authoritate, ſed Judicis; quia non poteſt eſſe Judex in propria cauſa. *L. ne quis in ſua cauſa & cap. cum veniſſent de Judic.* Covar. *de matrim. cap.* 7. *p.* 2. *in pr.* Surd. *de alim. tit.* 7. *q.* 17. *n.* 11. Gratian. *diſcept. for. c.* 65. Sperel. *d. deciſ.* 138. Bal. novel. *de dote p.* 6. *privileg.* 43. aliter debet cogi ad recipiendum, ut ſuæ poſſeſſioni reſtituatur. *cap. ex tranſmiſſa de reſtit. ſpol. & cap. porro ubi DD. de divort.* Quod tamen in tali caſu non poſſit uxor expelli e domo, etiam Judicis auctoritate, ſed tantum Judicem curare debere, ut dos promiſſa ſolvatur, defendit Covarruvias *d. part.* 2. *de ſponſ. cap.* 7. *n.* 2. *verſ. unde id verum*; ex quo maritus, & uxor teneantur jure naturali, & divino ſimul cohabitare; ibique contraria reſolvit.

24 Concluſio, quod maritus teneatur alere uxorem, tranſit etiam ad ejus hæredes, intra annum luctus, quia non debent eſſe melioris conditionis, quam maritus. *L. maritum ff. ſol. matr. L. mortuo reo ff. fidejuſſor.* Tum quia dos infra annum luctus eſt apud hæredes. *L.* 2. *ff. de alim. & cibar.* Surd. *l. c. q.* 44. niſi vidua aliunde habeat alimenta. Covar. *de ſponſal. p.* 2. *c.* 3. §. 9. *n.* 9. Lupus *de uſur. comment.* 1. §. 4. *n.* 86. Surd. *de alim. titul.* 1. *q.* 44. Ampliatur, ut etiam poſt annum hæredes teneantur alere viduam, quando eſt indotata, & non habet alimenta. DD. apud Surd. *l. c. q.* 45. *n.* 27.

25 Quinto: ſocer præſtat alimenta nurui, & econtra, ſi aliunde non habent; quia pater tenetur non tantum filium alere, ſed etiam ejus onera portare. Covar. *de ſponſal. part.* 2. *cap.* 8. §. 6. *verſ. tertio n.* 5. & nurus eſt habenda loco filiæ. Menoch. *de arbitr. caſ.* 348. *n.* 14. licet dos fuerit amiſſa a filio. Surd. *de alim. tit.* 1. *q.* 38. & 39.

26 Sexto. Privignus alit novercam, ſi eſt hæres mariti, vel ſi non eſt hæres, eſt tamen dives, ne eum opprobrio mariti teneatur mendicare; quia alimenta debentur, quibus debetur reverentia. Covar. *de ſponſ. p.* 2. *cap.* 6. §. 10. *num.* 6. ubi dicit: quod ea loco matris ſit, ita ut cum illa matrimonium contrahere nequeat. Surd. *l. c. q.* 40. Vitricus tamen privignum non alit. Surd. *l. c. q.* 41.

27 Septimo: Tutori debentur a pupillo alimenta, dum conficit inventarium, vel facit iter, ſi eſt pauper. Surd. *de alim. tit.* 1. *q.* 47.

28 Octavo. Donatarius omnium bonorum alit donatorem pauperem, vide Clar. *in §. donatio q.* 21. *n.* 3. Surd. *l. c. q.* 48. Juxta quos ob negata alimenta poſſet donatio revocari.

29 Nono: Diſcipulus alit Magiſtrum pauperem; quia eidem reverentia debetur, & habetur loco patris. *Cap. nonnullis de Magiſtr.* Innoc. *in cap.* 1. *eod.* Surd. *l. c. q.* 53. Rol. *conſ.* 5.

30 Decimo: Eccleſia alit patronum pauperem, & dote perempta, dummodo probetur ſumma paupertas, hoc eſt, in ſenſu morali. Riccius *in prax. p.* 3. *reſ.* 277. Licet eſſet excommunicatus, etiam lite pendente ſuper jurepatronatus. Item *reſol.* 284. Tuſc. *litt. P. concl.* 137. Ciar. *cap.* 209. Antonell. *de Regim. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 6. §. 12. dummodo Juſpatronatus deſcendat a fundatione, & non aliter. Ventrigl. *de Jurepatr. annot.* 1. §. 4. Surd. *de alim. tit.* 1. *q.* 54. & 161. *n.* 17. Lambertin. *de Jurepatr. lib.* 3. *q.* 3. *art.* 6. debentur hæc alimenta deductis expenſis. Limit. in Univerſitate patrona, cui non debentur alimenta. DD. *ſup. cit.*

31 Undecimo. Dominus Vaſallo, & econtra, ſub ditis & econtra, alimenta præſtant. DD. apud Surdum. *l. c. q.* 56. & 57.

32 Duodecimo: Concionatori debentur alimenta a populo. Sed contrarium in Praxi Concionatoris.

33 Decimotertio. Teſtes aluntur a producente, & Inquiſitores ex officio, a fiſco. Surd. *loc. cit. tit.* 1. *qu.* 62. Sicut etiam Judex, & Notarius, ubi accedunt ad examinandos teſtes. Surd. *l. c. q.* 63. ſicut etiam Epiſcopo Viſitanti, vel Viſitatori. Surd. *q.* 64. & Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 3. *de reform.* Ricc. *in prax. procurationis p.* 4. *reſol.* 148. Pax Jord. *de re Benef. lib.* 7. *tit.* 18. ubi late de hac materia.

34 Decimoquarto: Obſides, & Carcerati, ſi ſunt inopes, ab illis alantur, qui illos dederant, & reſpective incarcerari fecerunt. Surd. *l. cit. tit.* 1. *qu.* 69.

35 Decimoquinto animal depoſitum alitur a deponente, & pignoratum a Domino. Surd. *qu.* 70.

36 Decimoſexto: Confugientes ad Eccleſiam aluntur ab Eccleſia, ſi propriis bonis, aut laboribus ſe ſuſtentare non poſſint. Covar. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 20. *n.* 17. *verſ. trigeſimoprimo.* Clar. *in §. fin. queſt.* 30. *num.* 21. apud Surd. *queſt.* 73. & ſi propria bona habeant, impediri non poteſt, ne alimenta in Eccleſiam afferantur. Covar. *l. c.*

37 Decimoſeptimo: milites aluntur a Republica. Surd. *queſt.* 76. Et infantes expoſiti a populo, vel ab Eccleſia. Idem *queſt.* 81. Et pauperes alendi ſunt a divitibus, ſaltem in foro animæ. Surd. *queſt.* 90. Abb. *in cap. cum cauſam, de elect.*

§. II.

Alimenta an debeantur pendente lite?

38 Pro primo Reſp. affirmative, ſi filius ſit in quaſi poſſeſſione filiationis. Paſqual. *de patr. poteſt. part.* 2. *cap.* 2. *n.* 7. Sylvat. *lib.* 1. *conſ.* 27. Surd. *l. c. queſt.* 112. *num.* 3. Menoch. *de præſ. lib.* 1. *queſt.* 35. *num.* 3. apud quem, & apud Covar. vide, qualiter probetur filiationis quaſi poſſeſſio. *part.* 2. *de ſponſ. cap.* 8. §. 3. *n.* 1. Alciat. *de præſump. reg.* 3. *præſ.* 38. Gabr. *lib.* 1. *de præſump. concl.* 14. Maſcard. *de prob. concl.* 789. vide Surd. *de alim. tit.* 1. *queſt.* 112. *ad* 117.

39 Ita maritus tenetur alere uxorem, & ſubminiſtrare litis expenſas pendente lite ſuper divortio (modo non diſceſſerit propria auctoritate, ut ſup. *n.* 18.) vel alia ex cauſa ſecum litigantem. Surd. *queſt.* 118. Sperel. *dec.* 138. *poſt n.* 46. ubi etiam *n.* 109. quod Judex Eccleſiaſticus, coram quo hæc lis pendet, ſit etiam Judex alimentorum ratione incidentiæ &c. ſicut etiam ratione expenſarum.

40 Ita Monaſterium debet alere Monachum ſecum litigantem. Surd. *l. c. queſt.* 121. Sperel. *l. c. num.* 54. Paſqual. *l. c.* ubi Pratus *part.* 3. *cap.* 4. Menoch. *de præſ. l.* 1. *queſt.* 35.

41 Ita etiam Dominus ſervum ſecum litigantem, uti etiam Vaſallum. Menoch. *loc. cit.* Surd. *ut ſup. queſt.* 122.

42 Sed quid ſi alens pendente lite, per modum proviſionis cauſam vincat, repetitne alimenta præſtita? Reſp. negative. Surd. *loc. cit. queſt.* 124. Covar. *pract. queſt. capit.* 6. Menoch. *loc. cit.* Lancellot. *de attent. part.* 2. *cap.* 4. *limit.* 11. *num.* 27. quamvis Covar. *l. c.* verius judicet *num.* 7. hæc alimenta actori non aliter decerni, niſi data ab eodem idonea cautione de eis reſtituendis in caſum ſuccumbentiæ, ne pauperes invitentur ad temere litigandum.

§. III.

Alimenta qualiter petantur?

43 Quæ debentur ex diſpoſitione Juris, petuntur officio Judicis: quia pro talibus alimentis non datur obligatio: qua deficiente, deficit actio. Surd. *de alim. tit.* 3. *q.* 1. datur enim tantum naturalis ratio præſcribens alimenta.

44 Quando vero alimenta ſuccedunt loco legitimæ, vel dotis, tunc datur actio, & jure actionis petuntur: quia ſubrogatum induit naturam ejus, cui ſubrogatur. vide Surd. *loc. cit. q.* 1. & 2. Uxor tamen a marito petit alimenta Judicis officio: quia judicium alimentorum eſt ſeparatum a Judicio dotis. Surd. *l. c. q.* 2. *n.* 7. contra Neguſant. & alios.

45 Alimenta vero, quæ debentur vel ex contractu, aut quaſi, vel ex ſtatuto, petuntur jure actionis. Surd. *tit.* 3. *a q.* 1.

§. IV.

Quæ veniant nomine alimentorum, & quanto tempore debeantur?

46 Alimentorum nomine veniunt ea, ſine quibus corpus humanum ſuſtentari non poteſt. Surd. *de aliment. tit.* 4. *q.* 1. ubi communiter DD. uti cibaria, veſtes, habitatio &c. Surd. *l. c.* Menoch. *de arbitr. caſ.* 170. *num.* 28. & 29. Simon de Præt. *de interp. ult. vol. lib.* 4. *diſp.* 11. Sicut etiam medicinæ, expenſæ pro magiſtris, lectus equi pro ſtatus conditione.

47 Porro obligatio alendi durat uſque ad mortem alimentarii, niſi ante ſe indignum reddidiſſet, Abb. *in cap. litteras de reſtit. ſpol.* Surd. *tit.* 4. *q.* 29. uti ſi filius, vel &c. nollet operari, dum ſine dedecore poteſt. Surd. & Abb. *l. c.* vel alimenta relicta fuiſſent in teſtamento ad majus, vel minus tempus. Surd. *loc. cit. q.* 1. *tit.* 5.

48 Alimenta præteriti temporis poſſunt peti, quando debentur jure actionis, uti ex contractu, vel ultima voluntate. *L. libertis.* ubi Bart. *ff. de aliment.* Felin. *in cap. ex parte de accuſat.* Surd. *l. c. tit.* 5. *q.* 1. *num.* 43. & alii apud Sperel. *deciſ.* 138. *num.* 40. ſecus, ſi uti a lege debita Judicis Officio petuntur: tunc enim alimentarius, ſi aliunde vixit, nec contraxit debita, alimenta præterita non petit. Surd. apud Sperel. *loc. cit.* quia alimenta, quæ debentur ex Judicis Officio ob legis diſpoſitionem, non debentur, niſi in ſubſidium *L. ſi quis a liber. ff. de liber. agnoſc.* Surd. & alii cit. Mareſcot. *var. reſol. lib.* 2. *cap.* 83. *n.* 6. *&* 7.

49 Alimenta præſtita ab eo, qui alere non tenetur, repeti poſſunt; quia animus donandi non præſumitur, ſed potius fatuitas, etiam inter conſanguineos. Quod tamen limitatur, ſi fuerunt præſtita pauperi: tunc enim præſumitur animus donandi. *L. alimenta. Cod. de alim.* & ſi ſunt modica. Abb. *in cap. ſi quæſtiones num.* 3. *de ſimin.* Monach. *de præſ. lib.* 3. *præſ.* 30. *&* 33. Surd. *de aliment, tit.* 6. *q.* 1. qui tamen *n.* 21. verius judicat, quod in dubio alimenta videantur donata etiam non pauperi, vide etiam Menoch. *l. c. præſ.* 31. Sic alimenta præſtita a matre, cum non tenebatur, cenſentur præſtita pietatis officio, non animo repetendi. DD. apud Tranched. *conſ.* 38. Menoch. *de præſ. lib.* 3. *præſ.* 31. *num.* 1. Mantic. *de tacit. lib.* 13. *tit.* 12. niſi contraria adeſſet conjectura, uti ſi ſunt diuturna, licet data pauperi. Menoch. *de arbitr. caſ.* 88. Maſcard. *de probat. concl.* 76. Mant. *l. c.* Cyriac. *contr. for. cap.* 480. Tuſc. *litt. A. concl.* 301. Surd. *de alim. tit.* 6. *q.* 1. & plura in caſibus particularibus, uti mariti, uxoris, patris, filii, fratris, & conſanguineorum, vid. Surd. *l. c. tot. tit.* 6.

§. V.

Alimenta, a quo Judice petenda?

50 Cauſa alimentorum eſt pia, & poteſt tractari coram Judice Eccleſiaſtico, & Laico. Bart. *in L. ſolent. ff. de aliment.* Lupus *in cap. per veſtras de donat. inter vir. & uxor.* Gratian. *diſcep. for. cap.* 60. *&* 154. *num.* 11. Barb. *de Offic. Epiſc. p.* 3. *alleg.* 82. Ciarlin. *contr. for. cap.* 56. & ſuſpendit cauſam principalem. Mareſcot. *var. reſol. lib.* 2. *caq.* 83. *num.* 8. etiamſi opponatur quod alimenta ſint illiquida: nam tunc deberet ſaltem fieri depoſitum pro illorum cautione. Mareſc. *l. c.* ubi Rot. & ita eſt mixti fori, & datur locus præventioni, modo petantur pro paupere, ſecus ſi pro divite. *cap. ſignificantibus de Offic. Deleg.* Barb. *l. c.* & DD. ſup. *cit.* Covar. *de ſponſal. p.* 2. *cap.* 8. §. 8. *num.* 6. Surd. *de alim. tit.* 8. *privil.* 1. *&* 2. Diana *Moral. p.* 3. *tr.* 2. *reſol.* 85.

ALTARE.

Praxis Altaris, ejuſdem erectionis, & Conſecrationis.

Altare, eſt locus ſacer, vel ara, ſuper qua ſacrificium Deo offertur. Aliud eſt firmum, aliud portatile. Altare debet eſſe lapideum, & quidem portatile debet eſſe ex unico lapide, non ex pluribus ſimul unitis. Altare vero firmum non conſecratum, poteſt eſſe ligneum, eo quod ſuperponatur Altare portatile. Pax Jord. *de re ſacr. lib.* 5. *tit.* 10. a num. 1. ſeqq. apud quem Azor. *p.* 1. *lib.* 10. *cap.* 7. 1

Altare, non debet conſtrui ſuper ſepulchra hominum, & ſi fuerit ſuper illa, ſeu unum illorum erectum, non debet conſecrari, nec in eo debet Miſſa celebrari. *cap. non oportet de conſecr.* Pax Jord. *loc. cit. num.* 27. ubi Sacr. Congr. Epiſcoporum. Neque eſt conſecrandum, ſi in Eccleſia fuit ſepultum corpus Pagani. 2

Altare, ad hoc ut poſſit erigi, vel conſecrari, debet habere competentem dotem arbitrio Epiſcopi, aliter eſt deſtruendum, quæ dos debet inſervire pro ornamentis altari, & dotatio debet eſſe inſtrumentata, & inſtrumentum eſt præſentandum, ac producendum apud Officium ſpirituale vel in originali, vel alias in authentica forma. Jord. *l. c. a n.* 33. 3

Præterea Ordinarius, in erectione altaris debet obſervare, ne ejuſdem exſtructione ullum damnum inferatur Eccleſiæ, uti per rupturam murorum Magiſtrorum &c. 4

Quod diximus de dote Altaris aſſignanda, videtur limitare Pax Jord. *de re ſacr. lib.* 5. *tit.* 10. in eo caſu, quo erigitur in Eccleſia ſufficienter ad hoc dotata, & diviti: In praxi tamen, hoc non obſtante, Ordinarii non ſolent ejuſmodi licentias concedere, niſi vel dos fuerit ipſi altari conſtituta, vel ejus loco aliquid competenter arbitrio Epiſcopi ipſi Eccleſiæ donatum. 5

Altare vero dotatum, accedente conſenſu Epiſcopi, cenſetur Beneficium Eccleſiaſticum ſimplex: ſine conſenſu vero, cenſetur legatum pium. *cap. quæſitum.* 1. *q.* 3. *& cap. revolentes.* apud Pac. Jord. *l. c. a n.* 36. 6

Et quia Altare aliud dicitur majus, aliud laterale; in ſtructura majoris debet obſervari, quantum fieri poteſt, ut in orientem reſpiciat, ſervata tamen locorum conſuetudine. Quoad reliqua vero altaria, ut laterala, non adeſt certa regula, ſed pro Eccleſiæ commoditate, vel opportunitate, veniunt exſtruenda. Plura vide apud Pac. Jordan. *de re ſacr. loc. cit.* Et quia altare non poteſt erigi ſine Epiſcopi conſenſu; & non ab alio etiam ex ejuſdem Epiſcopi delegatione, non obſtante quacumque præſcriptione &c. Pax Jord. *loc. cit. a num.* 15. ideo praxin ejuſdem conſenſus trademus, in forma, quæ ſequitur. 7

Forma licentiæ pro Erectione Altaris.

8 NOs &c. Univerſis, & ſingulis præſentes viſuris, & quibus expedit, notum facimus, quod precibus dilecti nobis in Chriſto N. N. loci N. Diœceſis N. favorabiliter annuentes, eidem facultatem, & licentiam conceſſimus, prout per præſentes concedimus, in Eccleſia Sancti N. erigendi novum altare ſub invocatione Sancti N. dummodo tamen in eadem erectione facienda nullum damnum inferatur eidem Eccleſiæ quoad ædificium, & non aliter, alias, nec alio modo; ad quem finem deputamus Dominum Parochum N. qui locum inviſere habeat, & conſiderare, ac omnibus diligenter perpenſis, quatenus damnum aliquod prævideret, authoritate noſtra, vobis inhibere debeat, prout & nos, nunc pro tunc, vobis eo, & tali caſu inhibemus, ne ad ulteriora procedere præſumatis, ſub pœna excommunicationis &c. uſque ad aliam noſtram deliberationem. Attenta tamen ejuſdem antecedenti dotatione facta, ut ex publico inſtrumento per N. Notarium rogato, & nobis in forma probante exhibito, cum hac tamen conditione, quod dictum altare in bonam formam, & ſtatum redigatur, & decenter ornetur, ac cum debito decore manuteneatur: prohibentes, ne antequam fuerit conſecratum, & abſque alia noſtra prævia licentia, aliquis in eodem celebrare, vel celebrari facere præſumat, ſub pœna excommunicationis &c. & ſuſpenſionis a Divinis, reſpective &c. Committentes propterea omnibus, & ſingulis, & præcipue D. Parocho, ne ſupra dictum N. in ejuſdem operis perfectione moleſtent, aut impediant, vel ab aliquo moleſtari, aut impediri ſinant. In quorum &c.

9 Altare, licet fuerit erectum, & decenter ornatum, non eo ipſo eſt tale, ut in ipſo poſſit celebrari, ſed debet prius eſſe conſecratum, adeo, ut licet Epiſcopus poſſit diſpenſare, ut celebretur in Eccleſia non conſecrata, non poteſt tamen diſpenſare, ut celebretur in altari non conſecrato. Archid. *in cap. ſicut de conſecr. diſt.* 1. Riccius *in prax. miſſarum p.* 4. *reſol.* 101. Sotus *in* 4. *diſt.* 13. *q.* 2. *art.* 3. & patet *ex cap. Presbyter. & cap. concedimus, & cap. altaria de conſecr. diſt.* 1. Abb. *in rubr. de conſecrat. Eccleſ. vel Altar.*

Si tamen ſacerdos ex incuria, vel etiam malitia, in illo celebraſſet, remaneret conſecratum: ut tenet Diana *p.* 9. *tr.* 7. *reſol.* 18. ubi DD. ad eum modum, quo Eccleſia polluta remanet reconciliata, ſi in illa ſacer- 10

dos

Digitized by Google

dos celebravit, ut tenet Riccius *in prax. pollut. reſol.* 262. *p.* 3. Diana *p. 6. tr. 6. reſol.* 28. licet contrarium videtur ſentire Pax Jord. *de re ſacra. lib. 5. tit.* 12. *num.* 69. qui DD. citati etiam tenent, quod talis celebrans non fieret irregularis.

11 Quæ autem cæremoniæ, aut ſolennitates ſint ſervandæ in altaris conſecratione, vide Pontificale Romanum. Inter cætera vero ſubſtantialis eſt incluſio reliquiarum, ita ut alias conſecratio ſit nulla judicanda. *cap. placuit, cap. de fabrica de conſecrat. diſt.* 1. quod procedit tam in altari portatili, quam in firmo; quia ubi Jura non diſtinguunt, neque nos debemus diſtinguere. Reliquiæ vero debent eſſe Sanctorum ab Eccleſia canonizatorum. ita S. Congr. & vide Riccium *loc. cit.* & Pacem Jord. *de re ſacra lib. 5. tit.* 10. quam ſententiam probabiliorem judicat *n.* 21. ex Azor. *p. 1. lib.* 10. *cap.* 27. *q.* 5. Fuſch. *de viſit. lib.* 1. *cap.* 21. *n.* 3. ubi quod contraria non practicetur, contra nonnullos volentes reliquias non eſſe de neceſſitate &c. & ſecundum probabiliorem, debent eſſe Martyris, neque loco illarum, licet haberi nullatenus poſſint, eſt ponendum unquam Corpus Chriſti. Porro iſtæ reliquæ debent includi in ſepulchro altaris conſecrandi ab Epiſcopo cum chartula, in qua ſit deſcriptus dies, menſis, & annus &c.

12 Qualiter vero altare execretur, tractat pluribus Pax Jordan. *de re ſacra. lib. 5. tit.* 11. quem vide. *& tit.* 12.

13 Sequitur modo, ut, poſtquam Epiſcopus altare conſecraverit, vel alius de ejuſdem Epiſcopi licentia, Epiſcopus conſecrans faciat fidem, vel curet expediri litteras patentes, in quibus narret, & teſtetur, ſe tali anno, die, & menſe &c. conſecraſſe altare tale, ſitum in Eccleſia N. loci N. ſub invocatione S. N. & quatenus Conſecrans non eſſet Epiſcopus Diœceſanus, debebit in iiſdem literis inſerere „ Ad requiſitionem „ ſeu „ De „ licentia Ordinarii loci attentis ejuſdem impedimen„ tis &c. „ ac in eo incluſiſſe reliquias S. Martyris recognitas, & approbatas in chartula in qua eſt deſcriptus dies, menſis, & annus. Quæ litteræ patentes debent dari Rectori Eccleſiæ, vel illi, qui eandem præſentat, ſeu Patrono altaris, ad perpetuam rei memoriam, & probationem, earumque copia authentica exhiberi Ordinario loci, in cujus Diœceſi ſitum eſt altare, vel Eccleſia, in qua illud fuit erectum, ut easdem poſſit poni facere ad Regiſtrum ſuæ Cancellariæ ſpiritualis, vel in Archivium, ut obſervatur in Epiſcopatibus bene regulatis: licet ſciamus alicubi id etiam negligi, ſed parum convenienter.

* Altaris *Portatilis*, ſeu *Viatici* privilegio gaudent 14
Epiſcopi, ſuper quo Miſſam celebrare, vel celebrari facere poſſunt, etiam extra propriam Diœceſim in Ædibus ſuæ habitationis, vel in quibus hoſpitio recipiuntur. Benedict. XIV. Conſt. *Magno*. §. 5. *

Hic præmiſſis, ſequitur, ut pro praxis complemen- 15
to literarum patentium formam tradamus, quæ poterunt extendi, vel reſtringi pro contingentiarum opportunitate.

Forma litterarum de quibus ſupra.

N. Epiſcopus N. Dei, & Apoſtolicæ Sedis gratia Epiſcopus. Univerſis, & ſingulis præſentes viſuris, ſalutem in Domino. Notum facimus, quod nos die, & loco infra ſcriptis, in Pontificalibus exiſtentes, conſecravimus altare, in Eccleſia N. loci N. authoritate noſtra Ordinaria erectum, dotatum, & ſufficienter ornatum, ad gloriam Omnipotentis Dei, B. Virg. Mariæ. S. S. N. N. in memoriam &c. & in eo incluſimus Reliquias S. S. Martyrum N. N. recognitas, & approbatas in chartula incluſas, in qua diem, menſem, & annum deſcripſimus &c. ac ſingulis Chriſti fidelibus hodie unum annum, &c. in die anniverſario conſecrationis hujuſmodi ipſum viſitantibus, quadraginta dies indulgentiarum, in forma Eccleſiæ conſueta, conceſſimus. In quorum fidem, has fieri juſſimus, & ſigillo noſtro muniri mandavimus. Datum &c.

Quod ſi anniverſarius dies ſit impeditus, ita ut commode feſtum dedicationis, ſeu conſecrationis celebrari non poſſit, recurritur ad Ordinarium, ut diſpenſare deſuper velit, & concedere, ut alia die poſſit anniverſarium feſti dedicationis celebrari, qui mandat eandem licentiam expediri ſub forma, quam dabimus in praxi conſecrationis Eccleſiæ infra ſub Litera E.

A N I M A L I A.

Praxis Animalium.

1 Animal vel fera a me vulnerata lethaliter, quam inſequor cum ſpe, & morali certitudine capiendi, mea eſt, non capientis, quia propter vulnus a me inflictum amiſit libertatem naturalem, ſi vero adhuc fugere poteſt, ſit primo capientis, quia tunc ex vulnere a me illato non amiſit libertatem. Molina *de Juſt. & Jur. diſp.* 42. quo tamen caſu, ſi meum vulnus fuit cauſa ſaltem partialis quod caperetur, debet ſaltem de æquitate dividi. Leſſius *de juſt. lib.* 1. *dub.* 10. *cap.* 5. Covar. *in reg. peccatum. par.* 2. §. 8. Reginald. & alii apud Bonac. *de reſtit. diſp.* 1. *quæſt.* 3. *p.* 7.

2 Animal captum in laqueo meo aut inſtrumento a me ſtructo, ſermo eſt de feris, aut volucribus, ſi exinde non poteſt ſe eximere, eſt meum non capientis, vel eximentis, ſecus ſi poteſt ſe eximere. Molina *d. diſp.* 42. Leſſ. *loc. cit. dub.* 11. Bonac. *loc. cit.* Rebbell. *part.* 1. *quæſt.* 14. *in prælud. juſt.* contra Navar. *in man. cap.* 17. Covar. & alios.

3 Animalia, vel feræ, quæ naturalem habent libertatem, fiunt primo occupantis, licet prius fuerunt manſueta, ſi conſuetudinem redeundi amiſerunt: ſecus quæ libertatem naturalem amiſerunt. Hinc peccant, qui ad ſua columbaria eſca traducunt alienas columbas. Lim. quoad eos, qui ponunt bonos cibos pro nutriendis ſuis columbis, quamvis per accidens attrahantur etiam aliæ columbæ. §. *gallinarum. Inſtit. de rer. diviſ.* ubi Oinot. Navar. *in man. cap.* 17. Molina *de Juſt. diſp.* 48. Vaſquez *de reſtit. cap.* 5. Bonac. *de reſtit. diſp.* 1. *quæſt.* 3. *p.* 7. Quando vero dicantur amiſiſſe conſuetudinem redeundi, aliqui volunt, quod tunc quando ad horas conſuetas bis, vel ter non redierunt. Sylveſt. *in verb. Inventum, quæſt.* 2. Rodriquez *part.* 1. *cap.* 132. Alii ſi per triduum emanſerunt. Azor. *par.* 3. *lib.* 1. *cap.* 13. Alii volunt eſſe relinquendum arbitrio boni viri. Bonac. *loc. cit.* ubi Molina, Turrianus, & alii. Secundum quos ſufficiunt quindecim dies in locis, qui ſunt vicini multis domibus.

Animal ad ſocidam retentum, ſi pereat, perit ruſti- 4
co, niſi ſit mortuum naturali morte, vel caſu fortuito, & tunc debet oſtendi Domino, ut conſtet de morte & illi pereat. Pajarell. *exped. & annot.* 23. & 48. vide Cyriac. *controv.* 357. & infra *n.* 9.

Animal, ſi poſt emptionem infra triduum moriatur, 5
moritur Venditori, quia præſumitur mortem habuiſſe originem a morbo præcedente contractum. Cabal. *conſ.* 179. *lib.* 1. *per totum*. Boer. *dec.* 123. *num.* 12. circa medium. Joſ. Ludov. *dec. Peruſ.* 118. *per totum*. Petrus Pacionus *alleg. civil. & can.* 162. *n.* 6.

Animalium mortem allegans debet illam probare, 6
& quod evenerit abſque culpa & dolo. *L. ſi quis fundum.* 10. §. *Imperator. ff. locati*. Adden. *ad deciſ. Lucen.* 26. *in* 1. addit. Pacion. *loc. cit. alleg.* 166. *num.* 2. & infra *num.* 10.

Animalium mors tanquam caſus fortuitus ſpectat ad 7
Dominum, non autem ad adminiſtratorem. *L. contractus. ff. de reg. Jur.* Rot. *deciſ.* 540. *p.* 1. *rec. num.* 8.

Animalia ſubrogata in locum demortuorum non faciunt novum armentum, ſeu gregem, ſeu remanent ſub antiqua hypotheca, nam dicuntur idem armentum, & ejuſdem naturæ, *L. grege*. 13. *juncta gloſ. in verb. tenebitur*, quæ allegat jura ſimilia. *ff. de pignor.* ubi Odofr. *poſt med. verſ. quia idem grex* & Ang. *in ſummario, & ſub num.* 1. *in* 3. *notab.* Bart. *in L. cum tabernam.* 34. *ante fin. verſ. tu dic. ff. de pignor.* apud Rot. *deciſ.* 566. *num.* 8. *p.* 4. *rec. tom.* 1.

9 Animalium mors, de jure, (ac multo magis ubi adeſt pactum, denunciari debet in tempore eorum Dominio etiam in caſibus fortuitis, ut Dominus dignoſcere poſſit, an ſint mortua ex culpa, vel caſu fortuito. ad tex. *in L. item quæritur. §. exercitu*, & ibi gloſ. *in verb. non denunciavit. ff. locati.* Socin. jun. *conſ.* 85. *num.* 3. Burſat. *conſ.* 11. *num.* 29. *lib.* 1. & *conſ.* 309. *num.* 11. *lib.* 3. Gratian. *diſc. for. cap.* 954. *num.* 23. Theſaur. *deciſ.* 108. *n.* 1. apud Rot. *deciſ.* 403. *n.* 18. & 19. *p.* 16. *rec.*

10 Animalium mors, quod fuerit ſecuta ſine culpa conductoris, probari debet ab ipſo conductore, quando in judicio eſt actor. Rot. *deciſ.* 359. *p.* 16. *rec.* ita tamen, ut ſi animalia ſint de illis, quæ gregatim paſcuntur, ut ſunt oves, in quibus de facili mortalitas intrat, illorum mors probari poſſit per conjecturas, ſecus vero ſi animalia non ſint de illis, quæ gregatim paſcuntur, ut ſunt equi, boves &c. nam tunc illorum mors concludenter probari debet, Ut diſtinguit Bart. *in L. quod ad præſens. num.* 1. *C. de muri regul. lib.* 11. Caroc. *de loc. & conduct. p.* 4. *tit. de imperitia Caprarii num.* 21. & 22. Urſil. ad Afflict. *deciſ.* 160. *n.* 26. & alii apud Rot. *d. deciſ.* 403. *p.* 16, ubi etiam traduntur plures caſus, in quibus mortua dicuntur ob culpam conductoris, ſeu Cuſtodis, aut famuli ipſius conductoris: ubi etiam quod dicti cuſtodes, ſeu famuli ſuper dictorum animalium morte deponentes ex certo morbo, v. g. jecoris infectione, non credatur, Ut reſpondit Rot. *deciſ.* 8. *num.* 12. & *deciſ.* 12. *num.* 11. poſt Pajatel. *expedit. cauſ. civil.* relata a Rot. *in d. deciſ.* 359. *n.* 6. & 10. & de materia ubi vide.

A N N A T Æ.

Praxis Annatarum,

1 Annata, aſt onus extraordinarium, Tranched. *conſ.* 103. *num.* 22. & eſt media pars fructuum ſolvenda Sedi Apoſtolicæ ab impetrante Beneficium. Gig. *de penſ. q.* 26. Pariſ. *de reſign. Benef. lib.* 10. *q.* 2. ſolvitur etiam ex diſtributionibus, quæ ſubrogatæ ſunt fructibus Beneficii, vel ex quibus ſolvuntur fructus. Bonac. *de hor. Canon. d.* 2. *q.* 7. *punct.* 1. & quidem ſingulis quindecim annis,

2 Qualiter ſolvantur in Germania, vide *Germania Concordata*,

3 Non poſſunt præſcribi, quia ſolvuntur in recognitionem ſupremi dominii. Sylvat. *lib.* 1. *conſ.* 50. Non poſſunt prohiberi a Principibus ſæcularibus, etiam prætextu præſcriptionis, niſi habeant Privilegium, quia debentur de jure Divino. DD. apud Dianam *p.* 7. *tr.* 1. *reſol.* 22,

A P P E L L A T I O.

Praxis Appellationis,

1 Appellatio debet in ſcriptis interponi, ſive ſit a definitiva, vel habente vim definitivæ, etiam extrajudiciali, ſive interlocutoria, aliter non valet, licet Judex illi detulerit; ſive appelletur ex intervallo, ſive in continenti, ſive Judice ſedente pro Tribunali, (ſi loquamur de appellationa ab interlocutoria) ſive non ſedente; niſi ſtatutum adſit, quod in appellatione procedatur ſolennitatibus Juris non ſervatis. Limita in definitiva, vel quaſi, in qua, Judice ſedente pro Tribunali poteſt viva voce appellari. Dummodo fiat in continenti. Scacc. *de appell. q.* 4. *art.* 1. & ita etiam interpoſita ab interlocutoria ſuſtinetur, ſi Judex a quo, illi detulit. Scaccia *loc. cit.* quem vide.

2 Appellatio in ſuſpenſivo non admittitur in cauſis, quarum executio a Concilio Tridentino demandata eſt Ordinariis, appellatione remota. Benedic. XIV. Conſt. *Ad militantis Eccleſiæ*. §. 5. In his permittitur ſolum recurſus, & appellatio in devolutivo. Ibid. §. 38. Excipe caſus particulares a Judice ſuperiore expendendos in quibus præſcribitur forma concedendi Inhibitiones, nempe in calce literarum cum Inhibitione Canonicam executionem impediente, aut ſuſpendente, ſequens clauſula adjicienda eſt: *Nos enim, attentis Juribus, & ſupplici libello Nobis præſentatis, atque in actis exhibitis, ſic, ut præfertur, inhibendum eſſe, ſpeciali Reſcripto mandavimus:* Alias litteræ ejuſmodi ſine tali clauſula nullam vim inhibendi habent in caſibus prædictis, Ibid. §. 39. Et Notarii non ſervantes prædictam formam infamiam, & inhabilitatem in cauſis Eccleſiaſticis incurrunt, cum pœna pecuniaria quinquaginta ducatorum auri de Camera. Ibid. §. 40. Similiter appellatio a gravamine admitti nequit, niſi probato gravamine non reparabili per definitivam. Ibid. §. 43.

3 Appellatio ſuſpenſiva, ubi locum non habet, non intelligitur induta per ea, quæ diſpoſita ſunt circa valorem Citationum Cameralium, in Cauſis, potiſſimum, quæ ad Eccleſiaſticam Diſciplinam pertinent. Idem Conſtit. *Romanæ Curiæ*, §. 14.

4 Quando plures ſunt ſententiæ, non ſufficit unica appellatio, ſed tot debent eſſe appellationes, quot ſunt ſententiæ. Scacc. *loc. cit. a.* 3. *num.* 23. & quia appellationis fundamentum eſt gravamen, illud exprimi debet. P. Pirring. *de appellat. tit.* 8. *ſect.* 2. Eccleſia *obſ.* 10. *de appell.* Scacc. *loc. cit. a.* 4. Ciarlin. *cap.* 179. quod procedit in appellatione ab interlocutoria, ſecus a definitiva, Scacc. *loc. cit.* Specul. *tit. de appell.* §. *qualiter, num.* 2. Abb. *in cap. cum in Eccleſiæ* 38. *de appell. num.* 6. ſic etiam ab interlocutoria habente vim definitivæ, in qua non eſt neceſſaria expreſſio gravaminis. Scacc. *loc. cit. n.* 28. & 37. ubi tamen limitat in quatuor cauſis,

5 Appellare poſſunt omnes, qui non prohibentur. Scaccia *loc. cit. q.* 5. prohibentur vero Primo, qui non detulit appellationi ſui adverſarii. Scac. *l. c. num.* 75. dummodo illa appellatio eſſet legitima. Secundo qui renunciavit appellationi. Scac. *num.* 81. & *q.* 17. *limit.* 2. Tertio, cum Judex a quo gravamen revocavit. *cap. ceſſante appell.* ubi DD. Scac. *num.* 117. Quarto Excommunicatus. Idem *l. c. num.* 83. Lancellot. *de attent. p.* 2. *cap.* 12. *limit.* 50. *num.* 15. Quinto Bannitus, tam judicialiter, quam extrajudicialiter. Sexto, contumax verus, Scac. *l. c. q.* 17. *limit.* 3. in ſingulis quidem actis, in quibus eſt contumax: item contumax in citatione ad ſententiam, etiam in ſententiis, quæ non tranſeunt in judicatum. Limita in contumacia procuratoris, quæ principali non nocet: ſicut in muliere, ruſtico, & minore, item in eo, qui non eſt contumax in comparendo, ſed tantum in agendo, nam hic appellare poteſt. Idem dicitur de obſervantia Rotæ, ſecundum quam appellat etiam verus contumax. Item in eo, qui appellavit, & fuit contumax in proſequenda appellatione; quia talis poteſt purgare ſuam contumaciam coram Judice a quo. Scaccia *l. c. q.* 17. *limit.* 3. vide plura infra in verbo *contumacia*,

6 Appellatio debet interponi coram Judice a quo. Lancellot. *de attent. p.* 2. *cap.* 12. *ampl.* 15. *num.* 1. niſi ſubſit juſta cauſa: de qua ibidem. Scaccia *de appell. q.* 6. quia illa appellatio debet eſſe nota, ut ulterius non procedat, & ſi plures Judices tulerunt ſententiam, coram omnibus eſt appellandum. Neque ſufficit appellare in tribunali Judicii, niſi adſit Judex; & ampliatur etiam ad appellationem extrajudicialem, aliter non valet, & nullum operatur effectum, nec ſuſpenſivum, nec devolutivum. vide etiam Eccleſ. *obſ. for.* 1. *de appellat.* Limit. I. ſi non audet appellare ob juſtum, & probabilem metum Judicis: quia tunc poterit appellare coram honeſtis perſonis, præmiſſa proteſtatione, quod non audet appellare coram Judice a quo; dummodo hæc appellatio fiat intra decem dies coram perſona publica, & contineat cauſas metus. Et licet appellans fuerit cauſa metus, adhuc valet talis appellatio, & ſive metus incutiatur a Judice, ſive a partibus, vel earum conſanguineis. II. cum non poteſt haberi copia Judicis a quo. Neque ſufficit appellare coram Judice ad quem, quando poteſt haberi Judex a quo, neque coram honeſtis perſonis, quando poteſt appellari coram Judice ad quem. Lancel. ubi ſupra, & Scaccia *l. c. n.* 28. Et quando fuit appellatum coram Judice ad quem, vel honeſtis perſonis, non operatur effectum ſuſpenſivum, niſi appellatio fuerit intimata Judici a quo, Lancell. *loc. cit. ampliat.* 15. Scaccia *n.* 31.

7 Appellatio debet fieri gradatim, non omiſſo medio. Marant. in Specul. *p.* 6. *q.* 5. *n.* 368. Specul. *p.* 3. *de appell. verſ. nunc. a num.* 1. Lancellot. *de attent. p.* 2. *cap.* 12. *ampl.* 21. Eccleſ. *obſ. for.* 5. *de appellat.* Gail. *lib.* 1. *obſ.* 119. Scaccia *l. c. q.* 7. & in dubio præſumitur interpoſita ad Judicem

Digitized by Google

cem immediate ſuperiorem, vel quando fuit dictum *ad judicem competentem*, vel quando „ *melius de Jure* „ & hoc procedit de utroque jure, aliter appellatio non valet. Limita primo, ſi fuit appellatum ad Papam. Item ſi per errorem, aut ſi pars non opponit, licet error non intervenerit. Bene verum eſt, quod qui ſcienter etiam, appellavit omiſſo medio, tamen poteſt variare, & intra legitima tempora redire ad Judicem competentem proximum, & ad eum appellare; quia alia appellatio fuit nulla, & quod nullum eſt, nullum præſtat impedimentum. Scaccia *loc. cit. num.* 27. Limitatur præterea concluſio principalis, ſi proximus, ad quem erat appellandum, erat excommunicatus, ſuſpenſus, vel hæreticus, aut ſuſpectus. Scaccia *num.* 37. Marant. *loc. cit.* Limit. inſuper in pupillis, & viduis, qui poſſunt appellare omiſſo medio, uti etiam miſerabiles perſonæ. Scaccia *q.* 8. *num.* 113. quo privilegio gaudet etiam mulier nupta, ſed viro inutili. Covar. *pract. quæſt. cap.* 7. *num.* 2. *verſ. eſt & in hoc.* uti ſi vir eſt exul, captus ab hoſtibus &c. vel per divortium ſeparatus; imo hoc privilegio gaudet etiam vidua dives. Gail. *lib.* 1. *obſ.* 1. *fallent.* 28. *num.* 40. Marcheſ. *de commiſ. p.* 2. *cap.* 4. etiam pupillus, licet fiat major poſt litem cœptam, gaudet hoc privilegio, ſicut & vidua, licet poſt litem cœptam nuberet. Scaccia *loc. cit. num.* 118. Imo licet vidua, vel alia miſerabilis perſona cœperit Judicium coram Ordinario, adhuc poteſt petere ſe remitti ad Principem. Natt. *conſ.* 590. Scaccia *num.* 120. Et hoc privilegium extenditur ad litis conſortes, licet non ſint miſerabiles. Covar. Marcheſ. Scaccia *loc. cit.* Dummodo lis non ſit inter ipſas miſerabiles perſonas, quia privilegiatus non utitur privilegio contra ſimiliter privilegiatum. DD. cit. & Scaccia *n.* 128. quo tamen privilegio non gaudet Eccleſia, Univerſitas vel communitas, neque vidua inhoneſta. Scaccia *n.* 130. & 131. Covar. & Marcheſ. *l. c.* vel quæ occidit maritum, iidem. Scaccia tamen quod dicitur de Eccleſia, limitat in Monaſteriis Monialium.

8 Appellatio a delegato, fit ad delegantem, ſive ſit delegatus a Principe, vel ab alio inferiore. Guidop. *de appell. q.* 32. Scac. *q.* 8. *num.* 15. vide etiam Covar. *pract. quæſt. cap.* 4. Gail. *lib.* 1. *obſ.* 121. Fachin. *lib.* 1. *q.* 78. Eccleſ. *obſ.* 6. *de appell.* Antonel. *de Regim. Eccleſ. lib.* 5. *cap.* 11. Ab Ordinario, appellatur ad immediate ſuperiorem, non tamen a Vicario Generali ad Epiſcopum, *cap. Romana de appell.* Morant. in Specul. *p.* 6. *art.* 2. *num.* 380. Marcheſ. *l. c. cap.* 6. *n.* 19. Scaccia *num.* 53. quia habet idem tribunal cum Epiſcopo, non obſtante conſuetudine in contrarium. *cap. non putamus* 2. *de conſuet. in* 6. etiam in extrajudiciali. Scaccia *num.* 58. quæ tamen intelligenda ſunt, quando Vicarius Generalis procedit uti Judex Ordinarius, ſcilicet in illis cauſis, quæ jure communi, & generali ei conceduntur, ob rationem allegatam, ſecus vero in aliis, quæ in hac generali conceſſione non veniunt, puta Beneficia conferre, ſi ſpecialiter per Epiſcopum Vicario concedantur. ita diſtinguit Antonel. *l. c.* ex Marant. *part.* 4. *diſt.* 5. *num.* 16. Sbrozz. *lib.* 3. *quæſ.* 2. *num.* 30. *& ſeqq.* & ideo a Papa ad Deum appellari non poteſt, quia habet idem cum illo tribunal. DD. apud Scacc. *num.* 62. Neque ad Concilium, quia Eccleſia non poteſt habere duo capita: bene vero a Concilio ad Papam, quia eſt caput Concilii. idem *num.* 64. Diana *p.* 9. *tr.* 7. *reſol.* 96. Bene poteſt appellari a Papa male informato, ad melius informandum. Gabr. *lib.* 2. *concl.* 1. *limit.* 3. *n.* 6. *de appellat.*

9 * Appellatio ab irrationabili judicio Epiſcopi a S. Pio V. permiſſa in devolutivo. Benedic. XIV. Conſt. *Cum illud.* §. 2. Quemadmodum etiam tacite a Concilio Tridentino. Ibid. §. 15. Idem ſervari debet in judicio Epiſcopi ſuper Parochiali liberæ collationis, nempe admitti poteſt appellatio in devolutivo tantum; ſi judicium Epiſcopi inſtituentis ſit conforme judicio Patroni præſentantis. Si vero Epiſcopus poſtponendum cenſuerit eum, quem Patronus Eccleſiaſticus tamquam digniorem prælegerat, hujus appellatio admittitur etiam in ſuſpenſivo. Idem Conſtit. *Reddita nobis*. Hæc autem appellatio propriis dirigitur regulis, quæ non applicantur appellationi a mala relatione Examinatorum. Ibid. In hujuſmodi vero appellationis judicio, Judex *ad quem* non pronunciet, niſi comperto gravamine, & *ſecundum acta*, tam quoad doctrinam, quam quoad reliqua. Idem Conſti. *Cum illud.* §. 16. In iis autem, quæ Epiſcopus a quo ex informata conſcientia, ipſi revelaverit, omnimodam fidem ei habebit, & ſecreti legem cuſtodiet. Ibid. In hujuſmodi judicio duæ conformes faciunt rem judicatam. Ibid. §. 17.

Appellatio a ſententia lata ſuper nullitate in quacunque inſtantia ſemper ſuſpendit executionem. Bened. XIV. Conſtitu. *Dei miſeratione*. §. 11. Appellatio ab Judicis ſententia jam lata ſuper Matrimonii nullitate non eſt impedienda ullo pacto inter Conjuges; atque hujuſmodi pacta quomodolibet conventa, etiam interpoſito jure jurando approbata, & confirmata, nulla, invalida, nullius roboris, & momenti ſunt; ita ut neque in foro interno, neque externo ſunt obligatoria; & qui ea celebraverint, excommunicationis pœnam ipſo facto incurrunt, a qua non niſi a Romano Pontifice abſolutionem obtinere poteſt. Idem. Conſti. *Nimiam licentiam*. §. 7. 10

Appellatio a ſententia pro nullitate Profeſſionis Regularis prolata, a Defenſore Profeſſionum ad hoc deputando in ſingulis Diœceſibus eſt interponenda, & proſequenda. Benedic. XIV. §. Conſti. *Si datam*. Appellatio ab unica ſententia lata pro nullitate Profeſſionis ſemper ſuſpendit executionem. Et licet non interpoſita fuerit, res non dicitur judicata; nec Profeſſus exire poteſt e Clauſtris. Ibidem. 11

Appellatio in cauſa de damno dato ad eos Judices deferenda, ad quos pertinet aliarum cauſarum criminalium cognitio in ſecunda, & ulterioribus inſtantiis. Benedic. XIV. Conſti. *Inveterata Reipublica*. §. 17. 12

Appellantes ad futurum Concilium excomunicantur, & reſpective Interdicto ſubjiciuntur Benedic. XIV. Conſtit. *Paſtoralis Romani Pontificis*. §. 2. Item appellantes a gravamine, vel futura executione Litterarum Apoſtolicarum ad poteſtatem ſæcularem. Ibid. §. 13. * 13

An deferendum ſit appellationi, cognoſcit Judex a quo. Scaccia *q.* 11. *art.* 1. In dubio vero, an appellatio ſit legitima, tenetur Judex a quo illi deferre. Scaccia *loc. cit. num.* 6. & ſufficit, quod ſummarie, parte etiam non citata, cognoſcat. Licet autem non deferat Judex a quo, tamen interim nihil eſt innovandum, niſi eſſet notorium appellationem eſſe nullam, vel injuſtam. D. D. apud Scacciam *loc. cit. num.* 11. ubi Rota. Et an ſpectet ad Judicem ad quem cognoſcere, an appellatio ſit admittenda. vid. Scacciam *loc. cit. art.* 2. diſtinguentem, uti etiam modum procedendi in appellatione *tot. art.* 4. 14

Deſertio appellationis a quo ſit cognoſcenda, & judicanda, controvertitur. ℞. tres eſſe deſertionis ſpecies. Prima eſt: cum nulla appellatio fuit interpoſita, & ita ſententia tranſivit in judicatum, & in hoc nulla eſt neceſſaria pronunciatio, & ſi eſſet neceſſaria, ſpectaret ad Judicem a quo. Scacc. *loc. cit. art.* 5. *num.* 149. Secunda eſt: quando appellatio fuit interpoſita, ſed intra legitimum tempus non fuit introducta coram Judice ad quem, & ita nec in termino aſſignato a Judice a quo, nec in termino aſſignato a Jure fuit facta proſecutio, & tunc Judex a quo poteſt pronunciare deſertam, poteſt etiam Judex ad quem adiri, ut pronunciet deſertionem, partem in expenſis condemnando. ita Scaccia *d. art.* 5. Ciarl. *contr. for. cap.* 133. Faber. *in Cod. deſin.* 14. *tit. de tempor. & repar. appell.* Oſaſc. *deciſ.* 28. Abb. & Franc. *in cap. ex ratione de appell.* ſed quod hæc cognitio ſpectet ad Judicem ad quem, maxime ſi hic inhibuit Judici a quo, tenent Marant. *p.* 6. *de appell.* Gratian. *diſcep. for. cap.* 40. Franch. *in d. cap. ex ratione de appell. in* 6. Eccleſ. *obſ. for.* 7. *de appell.* qui citat Ciarl. propter inhibitionem, & manus appoſitionem. Et ſic reſolvitur tertius caſus, ſive tertia ſpecies deſertionis, quando nempe appellatio fuit quidem introducta coram Judice ad quem, ſed non proſecuta: tunc enim cognitio, & pronuntiatio ſpectat ad Judicem ad quem. ita Scacc. *num.* 151. ſecus, ſi appellatio non fuit introducta, ut eſt ſecundus caſus *DD. citat.* 15

Dicitur autem appellatio deſerta, ſi appellans ſumma vi non fuit niſus, ut cauſa in primo anno terminaretur, niſi evidentiſſimis rationibus oſtendatur legitimum impedimentum; tunc enim datur ei alius annus; debet vero etiam probari impedimentum, non potuiſſe removeri. Vant. *de nullit. ſent. ex defect. juriſd. ord. n.* 166. Menoch. *de arbitr. caſ.* 138. Scacc. *loc. cit. quæſt.* 15. *num.* 16

34. & 35. Sperel. *dec.* 85. Ciarl. *loc. cit. num.* 34. Marſc. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 74. Eccleſ. *obſ. for.* 8. *de appell. n.* 8. Pajatel. *exped. & annot.* 98. De æquitate Canonica habet etiam tertium annum. Fachin. *lib.* 1. *cap.* 78. Eccleſ. *obſ. for.* 8. *de appell.* dummodo ſubſit cauſa. Scacc. *l. c. n.* 27. *ſeqq.* Ciarlin. *loc. cit. n.* 4.

17 Deſertio vero cauſæ appellationis in dubio non præſumitur. Ciarlin. *cap.* 133. *n.* 19. & quando dicatur, vide Rot. apud Merlin. *deciſ.* 275. Imo, ut evitetur deſertio, omnis interpretatio capitur. Merlin. *deciſ.* 56.

18 Sed quid ſi cum appellatione etiam nullitas principaliter intentata fuit; appellatione deſerta cenſetur deſerta etiam nullitas? Reſp. negative. Lancellot. *de attent. nullit. pend. p.* 2. *cap.* 17. *num.* 75. Sperel. *deciſ.* 85. *num.* 41. Ciarl. *l. c. n.* 98. & 102. Dummodo de nullitate aperte conſtet: alias ſecus. vide etiam Gail. *lib.* 1. *obſ.* 135. ubi etiam, quod ſublata appellatione, non cenſeatur ſublata nullitas: adeoque reſcriptum Principis cum clauſula *remota appellatione* non tollere nullitatis quæſtionem. ad tex. *in cap. inter cæteras, de ſent. & re jud.* DD. in *cap. paſtoralis, de appellat.* cum hæc ſint duo ſeparata remedia, quorum uno ceſſante, remanet aliud. *de cap. inter cæteras.*

19 Appellatione deſerta, fit executio ſententiæ, nec revocantur attentata; quia perinde eſt, ac ſi nunquam fuiſſet appellatum, & talis deſertio confirmat ſententiam, & auffert juriſdictionem a Judice ad quem. Tuſc. *litt. D. concl.* 223. licet ſuper deſertione nil fuerit pronunciatum, & Judex ad quem nullam habet juriſdictionem in meritis. Eccleſ. *obſ. for.* 9. *de appell.* Gail. *lib.* 1. *obſ.* 137. Ciarlin. *loc. cit.* Et Judex a quo poteſt exequi ſententiam etiam appellante non citato. Lancellot. *de attent. p.* 2. *cap.* 11. *ampl.* 1. *num.* 39. Ciarlin. tamen *loc. cit. num.* 66. cum Marant. contrarium tenet, cui adſtipulatur Scacc. *quæſ.* 11. *n.* 167. niſi deſerta fuiſſet ob non interpoſitam appellationem.

20 Appellatio debet interponi intra decem dies a die intimatæ ſententiæ. *auth. hodie. C. de appell.* Eccleſ. *obſ. for.* 1. *de appell. cap. præterea eod. cap. quod ad conſultationem, de re jud.* vide etiam Lancellot. *d. cap.* 12. *limit.* 50. *a n.* 46. ubi ampliat, & limitat.

21 Tempus vero appellandi currit de momento in momentum. Scacc. *quæſt.* 12. Gail. *lib.* 1. *obſ.* 139. Si vero pars fuit perſonaliter citata ad ſententiam, tunc tempus currit a die latæ ſententiæ, ſi hæc fuit lata in termino citationis. Rot. apud Scacc. *l. c. num.* 9. ſecus, ſi tantum fuit citata ad domum. DD. apud Scacc. *l. c. n.* 13. tunc enim currit a die habitæ notitiæ non tantum ſententiæ, ſed etiam gravaminis, ita ut notitia ſententiæ ſola non ſufficiat. Scacc. & Eccleſ. *l. c.* Et ſufficit ſcientia procuratoris, qui ſi non ſit ſolvendo, principalis reſtituitur in integrum. Gail. & Scacc. *loc. cit.* apud quos alii. Lim. primo in gravamine ſucceſſivo, ut & in carceratione. Lancel. *lim.* 50. *num.* 147. *ſeq.* ubi ampliat, & limitat. Scacc. *loc. cit.* Limit. ſecundo in comminatione, & præceptis factis abſque cauſæ cognitione. DD. *cit.* & individualiter Scaccia *num.* 159. *ſeq.* Uti etiam in interlocutoria lata abſque cauſæ cognitione, cum non tranſeant in rem judicatam. Lim. tertio, in tertio interveniente ad cauſam pro ſuo intereſſe, qui poteſt appellare intra decem dies a die habitæ notitiæ. Lancellot. *l. c. d. limit.* 50. *n.* 185. Scacc. *ut ſup. num.* 154. *quæſt.* 12. Limita quarto in paupere, qui ob paupertatem non potuit appellare intra decendium. Guidopap. *de appell. quæſt.* 15. Scacc. *n.* 163. Lancellot. *l. c. n.* 60. qui tamen declarat id procedere in appellatione in ſcriptis, cum requiratur aliqua impenſa, ſecus in appellatione, quæ fit viva voce, & *limit.* 50. *n.* 132. *ſeq.* Caſſad. *dec.* 6. *de appell.* Limita quinto in criminalibus; quia, ne innocens puniatur, tertius poteſt appellare quandocumque, Scacc. *n.* 171. qui tamen *n.* 172. tenet contrarium.

22 Tempus interponendæ appellationis non poteſt a Judice minui, nec augeri, ſicut nec a partibus. Lancel. *l. c. limit.* 50. *n.* 85. ubi quod appellatio poſt. 10. dies non valeat etiam de conſenſu partium. Scacc. *quæſt.* 14. *n.* 216. & 219. Tempus vero introducendæ, poſt a Judice ad quem prorogari ex cauſa, dummodo prorogatio fuerit petita ante lapſum fatalium: ſicut etiam minui. Scacc. *q.* 15. *art.* 10. *num.* 188. *ſeqq.* Gail. *obſ.* 140. Oſaſc. *dec.* 28.

23 Appellans debet petere Apoſtolos. *cap. ab eo.* 6. *de appel, in* 6. quia ſunt pars appellationis. Marant. in Specul. *p.* 6. *act.* 2. *n.* 417. Caſſad. *dec.* 8. *de appell.* Lancellot. *l. c. limit.* 50. *n.* 214. *ſeqq.* Scacc. *quæſt.* 13. *art.* 3. Et ſi intra terminos juris illos non petit, videtur renunciaſſe appellationi. DD. *mox cit.* & eſt præſumptio juris, & de jure. Et non tantum ſemel, ſed ſæpius debet petere inſtantiſſime. *d. cap. ab eo.* Lancell. & Scacc. *l. c.* ut Judici debitus deferatur honor; ſufficit tamen, quod unico contextu plures fiant inſtantiæ. Rot. & Caſſad. apud Scacc. *l. c.* Limita, ſi Judex a quo ſtatim detulit appellationi, & aſſignavit terminum ad proſequendum: tunc enim non eſt neceſſe petere tot inſtantiis Apoſtolos. Porro dicti Apoſtoli ſunt etiam petendi in appellatione ab interlocutoria. Scacc. *n.* 31. ſicut etiam in appellatione extrajudiciali, ſcilicet a Judice procedente extrajudicialiter. Debent peti intra 30. dies. DD. apud Scacc. *art.* 4.

Porro appellans debet proſequi ſuam appellationem intra tempus a Jure præfixum, aliter fit deſerta: quod quidem tempus a Judice non poteſt prorogari. Scacc. *quæſt.* 15. *n.* 214. declara, ut *nu.* 19. *ſeqq.* Eccleſia tamen *obſervat.* 4. *de appellat.* id fieri poſſe affirmat a Judice ad quem: imo quod etiam Judex a quo illud abbreviare poſſit ex magna cauſa, ſaltem ad inchoandam proſecutionem. A partibus tamen prorogari poteſt. DD. *in cap. ex ratione, de appellat.* Marant. in Specul. *part.* 6. *de appellat. n.* 236. Oſaſc. *deciſ.* 28. Theſaur. *deciſ.* 244. Faber. *in Cod. tit. de tempor. appellat. def.* 2. Gail. *obſ.* 141. Tiraquel. *de retract. lignag.* §. 1. *gloſ.* 10. *num.* 32. In qua tamen prorogatione non ſufficit tacitus partium conſenſus: nec poteſt procurator prorogare ſine mandato ſpeciali. Scaccia *n.* 212. Eccleſ. *l. c. n.* 11. *ſeq.* 24

Et licet impedito non currant fatalia, tamen impedimentum probari debet ab appellante. vid. Scacc. *l. c. art.* 4. qualiter vero debeat probari, vide apud Abb. *in d. cap. ex ratione q.* 4. *de appell. in* 6. Maſcard. *de prob. concl.* 885. imo etiam proteſtari, per ſe non ſtare. Sperel. *deciſ.* 85. *num.* 21. *ſeqq.* Ciarlin. *cap.* 133. *n.* 92. Gail. *obſ.* 143. Theſ. *deciſ.* 10. Et quod impedimentum probari poſſit per juramentum appellantis inſpecta cauſa, & perſonæ qualitate, tenet Eccleſ. *obſ.* 3. *de appell. n.* 7. 25

Fatalia incipiunt currere a die interpoſitæ appellationis. *cap ex parte* 12. *de reſcr. Clem. ſicut de appellat.* Marant. in Specul. *p.* 6. *actu* 2. *n.* 228. Lancellot. *de attent. p.* 2. *cap.* 12. apud Scacciam *l. c. cap.* 15. *art.* 7. *n.* 162. & lapſo primo fatali ſcilicet primi anni, ſi appellans fecit omnem diligentiam, ut cauſa terminaretur, non tranſit ſententia in judicatam, ſed requiritur etiam lapſus ſecundi fatalis, ſecundi nimirum anni. Felin. *in cap. ex parte de reſcript.* Oſaſch. *deciſ.* 28. Marant. *loc. cit.* Scaccia *art.* 8. ſi vero non fecit diligentiam, ſed ſolum appellavit, præſentavit commiſſionem, & nil aliud per annum fecit, tranſit in judicatam poſt lapſum primi fatalis; ſicque concordat opiniones alias contrarias. 26

Quæritur, an impeditus debeat proteſtari, alias illi currant fatalia? R. ſi impedimentum eſt ex facto Judicis, adverſarii, vel Legis municipalis, requiri proteſtationem: ſi vero impedimentum eſt ex parte appellantis, uti infirmitas, vel juſta abſentia, niſi poſſit ſuppleri per procuratorem, tunc excuſat abſque proteſtatione: idem dic, ſi impedimentum oritur ob aëris intemperiem, periculum maris, vel itineris, non eſt neceſſaria proteſtatio, quamvis quando ſtat per Judicem, non eſſe neceſſariam proteſtationem, ſi hoc eſt notorium, teneant DD. & Rot. quam ſequitur Scaccia *art.* 9. ubi late. & DD. ſup. *cit. in num.* 18. & ſignanter Sperel. *d. deciſ.* 85. *a num.* 33. *ſeqq.* ubi limitat. 27

Appellari poteſt a quolibet Judice. Scacc. *q.* 16. *num.* 1. Excipe. I. quia a Principe ſuperiorem non cognoſcente, non datur appellatio, uti nec a Pontifice, nec ab Imperatore, niſi ſententia contineret manifeſtam iniquitatem, quia tunc ab Imperatore appellaretur ad Papam, qui ratione peccati eſſet Judex competens. Guidop. *de appell. concl.* 7. Scacc. *loc. cit. limit.* 1. *num.* 126. Neque a Concilio generali. Scacc. *limit.* 2. *q.* 16. Neque a ſortis Judicio; quia fortuna, quæ eſt Deus, non habet ſuperiorem. Marant. in Specul. *p.* 6. *act.* 2. *n.* 257. Scaccia *l. c. limit.* 6. Capon. *d. for.* 112. Faber. *in Codicem tit. commun. divid. defin.* 4. & ita a diviſione per ſortes facta, non datur appellatio. Scaccia *l. c. num.* 2. Rebuff. *de appel. art.* 3. *gl. un. num.* 6. Marant. *l. c.* Limita, niſi contineret magnam læſionem, & quidem enormem, 28

Digitized by Google

mem; vel ultra dimidium, quia tunc poteſt revocari per reſtitutionem in integrum. Ubald. de duob. fratr. p. 11. Oddo & alii apud Ciarlin. contr. for. cap. 118. num. 25. ſeqq. ubi ampliat, & limitat Tuſc. litt. D. concl. 530. Fachin. lib. 8. contr. Jur. cap. 36. Rot. apud Pajatel. deciſ. 5. Neque a Conſiliariis Principum. Scaccia limit. 21. Neque ab executore, niſi modum excedat. L. ab executore ff. de appell. cap. novit. eod. cap. quoad conſultationem de re jud. ubi Abb. & Marant. de ord. jud. p. 6. actu 2. Capyc. dec. 34. Galleſ. de form. Camer. oblig. Coſta de port. rata. q. 138. Salgad. de protect. reg. p. 4. cap. 3. quæ procedunt tam in executore mero, quam mixto. DD. cit. quia ſi aliquod adeſt gravamen, non executor illud infert, ſed Judex & ejus ſententia. Rebuff. l. c. Scaccia loc. cit. limit. 24. Exceſſus vero eſt poteſtatis demandatæ tranſgreſſio. Salgad. l. c. & exceſſus poteſt fieri de re ad rem, de quantitate ad quantitatem, de perſona ad perſonam, de tempore ad tempus, vel rejiciendo exceptiones admittendas, vel admittendo rejiciendas. Ut vero appellatio ab executore admittatur, debet ſpecificari cauſa gravaminis. Salgad. l. c. num. 144. Pajatel. exped. & annot. 25. Ita non datur appellatio ab executore, quando executio continet purum factum. Salgad. l. c. cap. 5. n. 41. Ab excedente fines, ſemel tantum admittitur. Felin. in d. cap. quoad conſultationem. Deci. in cap. novit. de appellat. Scaccia l. c. Porro appellatio ab executore mero, vel mixto non ſuſpendit executionem in totum, ſed tantum in ea parte, in qua eſt exceſſus. Marcheſ. de commiſ. p. 1. cap. 23. Salg. l. c. p. 4. cap. 3. num. 154. Scaccia de appell. q. 17. limit. 10. & 11. Exceſſus vero poteſt probari ex iiſdem actis, & commiſſione. Menoch. de arbitr. q. 72. Salg. loc. cit.

29 Appellatio datur ab omnibus ſententiis. Scaccia q. 17. apud quem Marant. l. c. Olaſch. deciſ. 61. Surd. de alien. tit. 8. privil. 6. num. 1. Lancell. de attent. p. 2. cap. 12. ampl. 5. num. 8. Excipe I. quia a tribus conformibus non datur. Marant. l. c. Scaccia uti ſupra. num. 1. limit. 1. quod procedit etiam in ſententiis, quæ non tranſeunt in judicatum; quia neque in illis tunc datur appellatio. Gabr. lib. 2. de execut. rei jud. concl. 1. ampl. 6. etiam in cauſa matrimoniali. Scaccia l. c. n. 6. & ſi datur, non operatur effectum ſuſpenſivum. Et in matrimoniali, licet non detur appellatio, poteſt tamen ſupplicari. Dicuntur vero ſententiæ conformes, quæ conveniunt in qualitate & ſubſtantia. Scaccia num. 21. Exeipe II. quod renuncians appellationi non poteſt appellare. DD. apud Scacciam. q. 17. limit. 2. poteſt vero renunciari etiam io Beneficialibus: & procedit tam in renunciatione expreſſa, quam tacita; ut redeundo ad Judicem a quo. Marant. in Specul. p. 6. actu 2. limit. 20. num. 342. Gabr. de appellat. concl. 2. num. 1. Scaccia num. 14. Lancellot. de attent. p. 2. c. 12. ampl. 2. num. 3. ſeqq. & in præfat. num. 15. ſeqq. Excip. III. in contumace, qui non appellat. Sermo eſt de vero contumace, & quidem in ſingulis actibus, in quibus eſt contumax, etiam in illo, qui eſt contumax in citatione ad ſententiam, etiam in ſententiis, quæ non tranſeunt in judicatum, imo talis nec ſupplicat. DD. apud Scacciam limit. 3. quia talis contumax dicitur rebellis, appellatio vero conceditur oppreſſo, non rebelli. Dicitur autem verus contumax, qui perſonaliter fuit citatus. Marant. & Scacc. l. c. argumento L. 1. quand. appell. non recip. L. ex conſenſu ff. de appell. Ciarl. contr. for. c. 164. Sperel. deciſ. 48. num. 3. ubi de excommunicatione hujus contumacis, ſi fuit perſonaliter citatus. Merlin. dec. 745. num. 10. Eccleſ. obſer. for. 40. de appellat. Seraphin. deciſ. 792. qualis etiam dicitur, qui bis ad domum fuit citatus, ſed perſonaliter inveniri non potuit. Limit. in contumacia procuratoris, quæ non nocet principali, quo minus poſſit appellare, niſi Dominus ſciverit contumaciam procuratoris, & neglexerit. DD. apud Scacciam limit. 3. num. 8. & 9. Limit. ſecundo, in minore, muliere, & ruſtico. Urſill. ad Afflict. dec. 344. Scacc. num. 11. vide etiam infra in verb. contumacia. Limit. tertio de obſervantia Rotæ, quæ appellationem veri contumacis admittit. Limit. quarto, ſi contumax comparet Judice adhuc ſedente pro Tribunali, ſeu in continenti, mox ac Judex receſſit; quia reauditur. Limit. quinto quoad verum contumacem in agendo, ut in Judicio Legis Diffamari. qui poteſt appellare. Scaccia loc. cit.

Excipe IV. in notoriis, in quibus non datur appellatio: quare confeſſus & convictus, non appellat de utroque jure, etiam in criminalibus graviſſimis, & qualibet ſimili cauſa. Limit. I. in confeſſo metu tormentorum. Limit. II. in appellatione, in qua exprimitur cauſa probabilis. Limit. III. ut quamvis non poſſit appellari, ita, ut Judex a quo non teneatur illi deferre; ſed poſſit exequi, tamen appellatio tenet, ad effectum, ut Judex ad quem poſſit inhibere. Limit. IV. in ficte confeſſo, vel poſt ſententiam. Licet in notorio confeſſionis non detur appellatio, tamen datur in notorio probationis, hoc eſt in convicto teſtibus. DD. apud Scacc. limit. 4. num. 73. idem dic in notorio per famam. Lancellot. l. c. & Scacc. n. 74. non tamen in delictis graviſſimis, in quibus non datur appellatio, uti eſt hæreſis. Farin. quæſt. crim. 101. lim. 2. Scaccia num. 76. raptus virginis. Marant. Farin. & Scacc. l. c. crimen læſæ Majeſtatis. Guidop. de appell. qu. 120. & DD. mox cit. latrocinium inſigne, barrataria, ſeditionis comminatio, ſimonia, falſa moneta; niſi appellans allegaret rationabilem cauſam; nam tunc audiretur; ſicut non datur in condemnato ex præſumptione juris, & de jure. Farin. l. c. n. 124. ampl. 4. Scacc. n. 87. neque in capto in flagranti crimine. Scacc. n. 88. vide etiam P. Pirthing. lib. 2. tit. 28. ſect. 3. n. 4. 30

Excipe V. in poſſeſſorio, in quo non datur appellatio. Scaccia l. c. lim. 6. memb. 2. ſaltem ad effectum ſuſpenſivum. Sperel. dec. 85. num. 2. & dec. 96. a num. 1. Lancellot. de attent. appell. pend. p. 2. cap. 12. lim. 25. a num. 1. Gratian. diſc. for. cap. 74. num. 5. Fachin. lib. 1. contr. jur. cap. 75. Mareſc. lib. 2. var. reſ. cap. 75. imo in ſummariiſſimo non datur non tantum ad effectum ſuſpenſivum, ſed nec ad devolutivum. Gratian. diſc. for. cap. 310. num. 69. Seraph. dec. 1071. & 1295. Poſt. de manut. obſ. 106. num. 33. ubi DD. Ciarlin. contr. for. cap. 190. a num. 1. Scaccia quæſt. 17. lim. 6. membr. 2. num. 40. Sperel. dec. 96. num. 1. Fachin. & Mareſc. l. c. Eccleſ. obſ. for. 194. a num. 3. Menoch. retin. remed. ult. num. 48. & ſeqq. & alii: quæ quidem procedunt de Jure Civili, ſecus de Jure Canonico, quod admittit appellationem etiam in ſummariiſſimo ad effectum devolutivum tamen tantum. DD. cit. & ſignanter Eccleſ. l. c. num. 6. Gratian. diſc. for. d. cap. 74. a num. 16. imo quod de Jure Canonico in omni plenario poſſeſſorio appellatio detur ad utrumque effectum, tam devolutivum, quam ſuſpenſivum, ex Clem. 1. de ſequeſtr. poſſeſſ. & fruct. tenet cit. Eccleſ. l. c. num. 6. & citat Bart. in L. 2. n. 10. ff. de appell. recip. Papienſ. in libel. in cauſ. ſpol. poſſeſſ. gl. per veſtram. num. 3. Rebuff. de ſent. exec. art. 5. gl. 3. num. 5. Afflict. dec. 269. numer. 1. Covar. pract. quæſt. cap. 23. num. 8. & alios. Idem tenet Lancel. l. c. d. limit. 25. cap. 12. num. 19. ſic etiam, quod ſuper ſpolio detur appellatio de Jure Canonico, tenet Menoch. recuper. remed. 15. num. 641. Pontan. de ſpol. lib. 4. c. 3. num. 41. apud Merlin. dec. 111. num. 3. notandum tamen eſt, quod in poſſeſſoriis cauſis poteſt tolli appellatio tam conſuetudine, quam a ſtatuto. Scacc. Lancel. & Sperel. l. c. n. 4. Extenditur præterea hæc quinta exceptio, quod appellatio a Decreto manutentionis utroque Jure ſit prohibita. L. un. ubi DD. C. de manut. poſſeſſ. Menoch. retin. d. remed. ult. num. 48. ſeq. Poſt. d. obſ. 106. Sperel. dec. 96. Lancel. l. c. num. 28. Tuſch. litt. M. concl. 79. Ciarlin. contr. for. cap. 128. tam quoad effectum ſuſpenſivum, quam devolutivum. Rot. poſt Cenc. de cenſ. dec. 242. num. 13. Cyriac. contr. 366. Declara: quod quando Judex in ſcriptis pronunciavit per modum ſententiæ definitivæ, in prima perſona, dicens: condemnamus, vel abſolvimus, nam tunc Judex eſt functus jure & officio ſuo, & de jure Canonico datur appellatio ad utrumque effectum. DD. mox cit. ſecus ſi pronunciavit in tertia perſona per viam Decreti, & interlocutoriæ. Mareſcot. l. c. vide etiam Eccleſ. d. obſ. 194. num. 6. in fin. Et generaliter appellatio a Decreto manutentionis datur, quando illud eſt notorie injuſtum, & nullum, ut nullam dubietatem, obfuſcationem, vel diſputationem recipiat. Poſt. & Ciarlin. l. c. plura videri poſſunt apud Scacciam loc. cit. uſque ad membrum 7. maxime cum ſententia in poſſeſſorio, poteſt in petitorio juvari, vel reparari, vel poſſeſſorium habet mixturam petitorii. Scacc. memb. 8. & 9. A ſequeſtro tamen datur appellatio. Grat. diſcept. for. cap. 232. Poſt. de manutent. obſ. 75. Eccleſ. obſ. 200. qui tamen citat 31

allo-

allegationes pro, & contra, quod intellige, ſi conſtaret de poſſeſſione unius, & Judex nihilo minus apponeret ſequeſtrum loco tuendi poſſeſſorem: & certe, ſi non eſt ſervata forma ipſius ſequeſtri. Secus vero eſt, ſi de poſſeſſione litigantium non conſtabat, & Judex ſequeſtrum decrevit, ne partes venirent ad arma, quia tunc nemo gravatur. De quibus vide Poſt. *loc. cit. n.* 51. *ſeqq.*

32 Excipe VI. in cauſis alimentorum, in quibus ad effectum ſuſpenſivum non datur appellatio, licet ſit ſuper parte alimentorum, maxime in alimentis ad ſuſtinendam litem; item in penſione, & ſubſidio charitativo. Surd. *de aliment. tit.* 8. *privil.* 60. *n.* 5. Fachin. *lib.* 1. *contr. juris cap.* 77. Eccleſ. *obſer. for.* 166. Limit. cum ſententia eſt lata ſuper alimentis præteritis. Rot. apud Scacciam *l. c. limit.* 7. *num.* 14. Lancellot. *loc. cit. limit.* 24. Surd. *l. c.* Limit. ſecundo, ſi petuntur jure actionis, niſi petens laboret inopia, ſed Eccleſ. *loc. cit.* tenet id procedere, ſive alimenta petantur jure actionis, ſive officio Judicis, ut in nullo caſu appellatio detur a ſententia in cauſa alimentorum quoad effectum ſuſpenſivum, quando agitur de alimentis futuris. Et citat Angel. *in L. penult. num.* 4. *ff. de his, qui ſunt ſui, vel alien. jur.* ne interim alimentandus fame pereat ſtante inopia. Limit. præterea, quia petens alimenta, ſi ſententia fuit contra ſe lata, ſemper poteſt appellare, & alimenta petere. DD. *mox cit.* Limit. denique quoad effectum devolutivum. Et quoad ſubſidium charitativum docetur a Bellene. *de ſubſid. charit.* quando ſententia fuit lata ad favorem Epiſcopi, quia ſuccedit loco alimentorum. *q.* 55. ſicut de mercedibus, penſionibus, ſalariis &c. dicit Gig. *de penſ. q.* 96. Grat. *dec.* 53. Peregrin. *de fideicom. art.* 46. Bal. *de dote p.* 9. *privil.* 7. Garz. *de benef. p.* 1. *c.* 5. §. 4. *n.* 570.

33 Excipe VII. in pia cauſa, in qua non datur appellatio, quia requirit celerem expeditionem. *L. fin. ff. de appellat.* Neque datur appellatio a ſententia, in qua quis condemnatur ad reddendas rationes loci pii. Ita neque in cauſa dotis, quæ dicitur pia. Afflict. *dec.* 261. Oſaſch. *dec.* 25. *num.* 20. Scaccia *l. c. limit.* 8. Ita neque in cauſa mercedum, ſi hæ debentur pauperi, qui non habet, unde ſe alat. Rot. apud Scacciam *loc. cit. n.* 8. licet non conſtaret de paupertate famuli. idem *num.* 9. Ita neque a ſententia, qua quis datur Tutor, vel Curator, appellari poteſt. *L.* 1. § *ſi quis ff. quand. appel. ſit.* Scaccia *l. c. n.* 11. tenet contrarium. *n.* 12.

34 Excipe VIII. in ſententia arbitri, quæ non eſt appellabilis. Limita in arbitrio electo ex neceſſitate ſtatuti; Item ex diſpoſitione juris. Item limita de Jure Canonico. Item in arbitrio aſſumpto cum clauſula, ut poſſit pronunciare ſimul prout de Jure. Item in reductione ad arbitrium boni viri. Item cum compromiſſum fuit factum ſine pœna. Scaccia *loc. cit. limit.* 13. ubi DD. vide Fachin. *lib.* 8. *contr. Jur. cap.* 96. Paſqual. *de patr. poteſt. p.* 1. *cap.* 8. *num.* 46.

35 Excipe IX. In arbitratoris ſententia, etiam de Jure Canonico. Scaccia *l. c. limit.* 14. Limit. in reductione ad arbitrium boni viri, licet tali reductioni fuiſſet renunciatum, & licet compromittens juraverit ſtare laudo arbitratoris. Rot. apud Scacciam *l. c. n.* 2. *verſ. extende ſecundo.*

36 Excipe X. In ſententia lata a Judice habente liberum arbitrium. Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *q.* 70. Farinac. *qu. crimin. lib.* 1. *q.* 17. *num.* 13. apud Scacciam *l. c. limit.* 15. Limit. in habente tantum ſimplex arbitrium. Covar. *lib.* 2. *var. reſol. cap.* 12. *num.* 5. Felin. *in cap. ſuper his de accuſat.* Porro non tantum a Judicis habentis liberum arbitrium ſententia, ſed etiam illius, cui cauſa fuit commiſſa, cum clauſula „*tuam conſcientiam oneramus*„ non datur appellatio ſaltem quoad effectum ſuſpenſivum; quia conſcientia non habet alium ſuperiorem quam Deum. Lancellot. *de attent. p.* 2. *cap.* 12. *limit.* 10. Scaccia *l. c. num.* 3. Tiraquel. *de retr. lignag.* §. 4. *gl.* 1. *num.* 12. & iſtis in caſibus, debet appellari, ſi eſt appellandum, ad ſuperiorem arbitri. Pitthing. *l.* 2. *tit.* 43. *ſect.* 1. Ciarlin. *c.* 68. ubi quando adeſt enormiſſima læſio.

37 Excipe XI. In ſententia lata ad favorem Fiſci ſuper tributis, vel debito fiſcali. *L.* 4. *L. ult. Cod. quor. appell. non recip.* gl. *in cap. tua nobis de decim.* Marant. in Specul. *p.* 6. *actu* 2. *limit.* 11. *num.* 300. Farin. *quæſt. crim. qu.* 101. *limit.* 15. *num.* 70. Scaccia *l. c. limit.* 17. & procedit exceptio etiam in collectis, quia in illis proceditur executive, etiam in contributionibus publicis, ob publicum Reipubl. bonum, ſcilicet damnum vitandum. Secus, ſi agatur de collectis præteritis, vel impoſitis ratione onerum præteritorum, in quibus non imminet damnum publicum. Oſaſch. *dec.* 86. *num.* 3. Lancellot. & Scaccia *loc. cit.* Limita, cum ſententia fuit facta contra debitorem Fiſcalem, ratione pœnæ, in qua agitur de lucro captando. Item limita, cum is, contra quem exigitur, allegat exemptionem. vide Scacciam *loc. cit.*

Excipe XII. In ſententia lata, pro ſolvendis decimis. *cap. tua nobis de decim.* Marant. in Specul. *p.* 6. *actu* 2. *limit.* 15. *num.* 304. Riccius *in prax. p.* 4. *reſol.* 506. Barboſ. *in d. cap. tua nobis*. Antonel. *de Regim. Eccleſ. lib.* 5. *cap. ult.* §. 7. Limit. I. ſi lis eſt cum perſona Eccleſiaſtica prætendente potiora jura in decimis. Præpoſ. & Gemin. *in cap. fin. de appell.* Barb. & Anton. *l. c.* Limit. II. ſi fuit appellatum a non admiſſione exceptionum. Riccius *loc. cit.* Limit. III. ſi controverſia eſt inter duas Eccleſias prætendentes jus decimandi. Rot. apud Barb. *l. c.* Limit. IV. ſi fuit allegatum privilegium Pontificium, vel compoſitio. Scaccia *limit.* 18. *num.* 2. Joan. Andr. *in cap. tua nobis*. Limit. V. quoad effectum devolutivum. Si vero allegatur conſuetudo, vel præſcriptio, non datur appellatio. Riccius *l. c.* Monet. *de decim. cap.* 8. *n.* 56. Barboſ. & Antonel. *l. c.* ſi allegatur alia ſimilis injuſta cauſa, quam rejiciteit. *cap. tua nobis* 26. *de decim.*

Excipe XIII. quod licet pœna a jure impoſita non ſit appellabilis, quia jus neminem gravat. *L. ſi qua pœna ff. de verb. ſignif.* Felin. *in cap. cum non ab homine num.* 12. *de Judic.* Farinac. *quæſt. crim. q.* 101. *limit.* 12. *num.* 65. Scaccia *limit.* 23. tamen ab illa parte ſententiæ, quæ reſpicit factum, proceſſum, & declarationem Judicis, datur appellatio. Capyc. *dec.* 1. *n.* 19. Scaccia *l. c.* vid. P. Pitthing. *lib.* 2. *tit.* 28. *ſect.* 3. §. 4. 39

Excipe XIV. quia a futuro gravamine non datur appellatio. Scaccia *l. c. q.* 5. *a num.* 101. quidquid aliqui contrarium ſenſerint, quod procedit etiam de jure Canonico. Guidopap. *de appellat. q.* 26. *n.* 26. *tom.* 5. *fol.* 58. apud Scacciam *l. c. n.* 102. quem vide. 40

Excipe XV. in ſententia, a qua victus appellavit, quia licet Judex omiſerit victum condemnare in expenſis, tamen victor non poteſt appellare *l. fin.* ubi DD. *Cod. quando provoc. non eſt neceſſar.* Specul. *de appell.* §. *in quibus ſub n.* 23. quem ſequitur Rot. allegata a Scaccia *q.* 17. *limit.* 21. Felin. *in cap. ſignificaverunt de except. limit.* 3. Marcheſ. *de Commiſ. p.* 2. *cap.* 3. *a n.* 63. Quia fruſtranea eſt talis appellatio, cum in cauſa appellationis victi, poſſit obtinere condemnationem. Limit. I. ſi Judex abſolviſſet victum expreſse ab expenſis. Limit. II. quando victus non appellat, & non fuit abſolutus, neque condemnatus in expenſis. vide Scacciam *d. limit.* 21. & DD. apud illum *n.* 33. & *ſeqq.* ubi videre poteris alias ampliationes, & limitationes. 41

Excipe XVI. ut a Decretis Viſitationis. neque a ſynodalibus ad effectum ſuſpenſivum, detur appellatio, ſed tantum ad devolutivum. Riccius *in prax. var. reſol. part.* 2. *reſol.* 7. Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 10. *de reformat.* Scaccia *l. c. limit.* 26. Lancellot. *de attent. p.* 2. *cap.* 12. *limit.* 18. licet is qui appellat, allegaret exemptionem; quamvis poſtquam appareret de exemptione &c. illa geſta revocentur. DD. *cit.* niſi tamen de gravamine per definitivam irreparabili agatur, vel cum viſitator citata parte, & adhibita cauſæ cognitione, judicialiter proceditꝫ tunc enim appellationi locus erit, etiam quoad effectum ſuſpenſivum. S. Congr. apud Ciarlin. *contr. for. c.* 125. *n.* 105. 42

Excipe XVII. Ut ab eo, quod fecit major pars Capituli, non detur appellatio. juxta *capit.* 1. *de his quæ fiunt a major. part. Capit.* Scaccia *l. c. limit.* 27. niſi appelletur ex rationabili cauſa. 43

Excipe XVIII. in ſententia de demoliendo poſt nunciationem novi operis. *L.* 1. §. *ſed ſi is ff. de nov. oper. nunciat.* Lancellot. *de attent. p.* 3. *cap.* 28. *n.* 78. Scaccia *limit.* 31. quia qui ædificat poſt nunciatum novum opus, contempſit judicem, & ideo ei denegatur audientia. 44

Excipe XIX. in ſententia lata virtute juramenti præſtiti a reo, vel actore de mutuo eorum conſenſu, uno illud deferente. *L. non erit ff. de jurejur.* Marant. in Specul. *p.* 6. *actu* 2. *limit.* 26. *num.* 332. Seraph. *de privil. juram.* 45

Digitized by Google

juram. privil. 102. Oſaſch. *dec.* 61. Scaccia *limit.* 34. licet condemnatus vellet per rei evinentiam, oſtendere contrarium. Et concluſio procedit etiam in juramento relato, quamvis Oſaſch. *loc. cit.* teneat a juramento relato appellari poſſe a referente, qui plures citat *num.* 6. *ſeqq.* Seraph. *l. c. num.* 14. imo etiam in ſententia lata contra nolentem jurare non appellatur. Limit. I. ſi Judex rejicit legitimas exceptiones nolentis jurare, quia a tali rejectione datur appellatio. Limit. II. in cauſa matrimoniali; quia talis ſententia nunquam tranſit in judicatum. Limit. III. in juramento ſuppletorio a Judice delato, quando agitur de admiſſione probationis faciendæ per juramentum. Seraph. *de privil. juram. privileg.* 102. *num.* 7. Item limita, quando defertur a parte parti authoritate Legis, vel ſtatuti, uti juramentum in litem, tunc enim poteſt appellari. Seraphin. *privil.* 102. *n.* 15. *limit.* 4. Scaccia *l. cit. a num.* 7. Licet vero poſſit appellari ab illa interlocutoria, qua Judex mandat, admitti probationem juratoriam, non tamen poteſt appellari a delatione ipſa juramenti, quia eſt executio admittendæ probationis juratoriæ; & ab executione non datur appellatio. Seraph. & Scacc. *l. c.*

46 Excipe XX. quod a ſententia Epiſcopi, Reum non gaudere immunitate Eccleſiaſtica, non datur appellatio, ſicut nec fiſcus poteſt appellare a ſententia Epiſcopi, Reum gaudere dicta immunitate; quia reus, & fiſcus non debent ad imparia judicari, nec melior debet eſſe conditio Fiſci, ac rei. Farin. *conſ.* 168. *& de immunit. Eccleſ. cap.* 22. Guazzin. *ad defenſ. reor. lib.* 1. *defenſ.* 1. *cap.* 31. *num.* 6. *&* 11. Diana Moral. *p.* 4. *tr.* 1. *reſol.* 97. Ciarlin. *contr. for. c.* 116. *num.* 63. *ſeqq.* vide etiam cit. Guazz. *defenſ.* 36. *c.* 14.

47 Excipe XXI. in appellatione frivola, adeo, ut Judex deferens appellationi frivolæ peccet. Guidop. *de appell. q.* 120. *num.* 19. Rol. *conſ.* 73. Lancellot. *de attent. p.* 2. *cap.* 12. *ampl.* 4. *num.* 12. ubi de appellatione confeſſi, & convicti. Scaccia *de appell. q.* 17. *limit.* 36. *n.* 3. Dicitur vero frivola, quæ eſt vana, & inanis, vel in qua nulla exprimitur cauſa, vel minus legitima. Sperel. *deciſ.* 48. Tuſc. *litt. A. concl.* 360. Scaccia *de appell. q.* 2. *num.* 48. & in qua, cauſa non ſpecificata, ſi ſumus in interlocutoria, ut ſupra diximus. DD. *cit.* & Gail. *obſ.* 130. Eccleſ. *obſ.* 10. *de appell.* Item, cum nullum adeſt gravamen. Marant. in Specul. *p.* 6. *actu* 2. *n.* 347. vel in qua exprimitur cauſa manifeſte falſa, vel calumnioſa. Scaccia *d. n.* 48.

48 Excipe XXII. cum periculum eſt in mora. Lancell. *l. c. lim.* 43. Scaccia *l. c. limit.* 38. quia ubi periculum eſt in mora, recedimus a Regulis Juris. Uti in abſolutione excommunicati in periculo mortis, qui, non obſtante appellatione, poteſt abſolvi. Item, cum imminet bellum, vel peſtis. Item, cum debent reparari ædificia. Imo ob moræ periculum poteſt Judex procedere etiam non formato proceſſu. Lancellot. *l. c. ampl.* 4. *n.* 17. Scaccia *d. limit.* 38.

49 Excipe XXIII. in facto proprio, in quo non datur appellatio DD. apud Scacc. *limit.* 39. Item in cauſis parvis, ſeu brevibus vel minimis de Jure Civili, quia non expedit utilitati publicæ; quænam autem cauſæ dicantur minimæ, relinquitur Judicis arbitrio. Menoch. *de arbitr. caſ.* 72. *lib.* 2. *cent.* 1. *n.* 10. Scaccia *limit.* 40. Limita primo, quoad effectum devolutivum. Limit. ſecundo, de Jure Canonico, ſecundum quod poteſt appellari tam in minimis, quam in magnis. *c.* 11. *de appell.* ubi gl. & Abb. quia appellatio fundatur principaliter ſuper injuſtitia, quæ poteſt accidere tam in minimis, quam in magnis.

50 Excipe XXIV. in funeralibus expenſis, quia expedit Reipublicæ, ne cadavera maneant inſepulta. Scaccia *limit.* 45.

51 Excipe XXV. in ſententia interlocutoria, a qua non datur appellatio de Jure Civili. *L. apertiſſimi Cod. de Judic.* etiam in criminalibus, quia tale gravamen, poteſt reparari per definitivam. Limit. de Jure Canonico, ſecundum quod appellatio ab interlocutoria datur. Differentia eſt: quia de Jure Civili inſtantia durat triennio, & ita, ſi appellatio valeret, cauſæ fierent immortales. De Jure vero Canonico, inſtantia eſt perpetua. Scacc. *de Jud. limit.* 47. *membr.* 1. Imo etiam de Jure Canonico poſt Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 20. *de reform.* non poteſt ab interlocutoria appellari, niſi contineat vim definitivæ, vel gravamen per definitivam non reparabile. Riccius *p.* 1. *reſ.* 413. Scacc. *limit.* 47. *membr.* 1. *num.* 90.

Porro ab interlocutoria appellatur, ſi Judex, reo, vel actori petenti denegat copiam actorum. Scaccia *de Judic. q.* 101. juxta *L.* 2. *Cod. ut lit. pend. cap. perpetuus, de fid. inſtrum.* Item ab interlocutoria Judicis ſe declarantis competentem. idem *loc. cit. num.* 17. Item ab interlocutoria Judicis declarantis partem teneri ad jurandum de calumnia, ubi non tenetur. Scaccia *lib.* 2. *cap.* 1. *q.* 13.

Secus ab interlocutoria Epiſcopi declarantis, eum, qui fuit captus per Curiam ſæcularem, eſſe clericum, ideoque remittendum &c. in qua non datur appellatio ad effectum ſuſpenſivum. *cap. fin. de ſent. excom. in* 6. Guazzin. *ad defenſ. reor. defenſ.* 1. *cap.* 3. *n.* 7. Sperel. *deciſ.* 132. *num.* 70. & probatur *ex cap. ſi Judex Laicus de ſent. excom. in* 6.

Præterea neque a definitiva inquiſitionis in cauſa hæreſis datur appellatio. *cap. ut inquiſitionis de hæret. in* 6. Simanca *de Cathol. inſt. tit.* 6. Farin. *de hæreſ. q.* 185. Diana *part.* 4. *tract.* 8. *reſol.* 20. 52

Neque in concurſu ad Parochiales datur appellatio a relatione examinatorum, bene tamen a proviſione Epiſcopi, ob conſtitutionem Pii V. apud Garz. *de Benef. p.* 9. *cap.* 2. *num.* 240. *tom.* 2. Idem dicendum in examine ad ſimplex Beneficium, non quidem ad effectum ſuſpenſivum, ſed devolutivum a proviſione Epiſcopi. DD. apud Garz. *loc. cit.* §. 1. Riccius *in prax. concurſ. reſol.* 374. *in p.* 1. Et tunc appellans poteſt provocare ad ſecundum examen in ſecunda inſtantia, etiam non docto prius de fumo gravaminis, licet electus a quo, vel contra quem fuit appellatum, receſſiſſet a lite, vel fuiſſet mortuus. Garz. *loc. cit.* Mareſc. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 52. *num.* 22. Antonel. *de Regim. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 5. §. 6. Rota apud Merlin. *dec.* 612. quæ tamen procedunt in proviſione Epiſcopi aperte irrationabili, & doloſa. vide Mareſc. *loc. cit. a num.* 22. *ſeqq.* 53

Et licet appellatio ab una ſententia non faciat devolvere cauſam quoad aliam, juxta Rot. apud Merlin. *dec.* 30. tamen appellatio lata ab interlocutoria ſuper actu, cum quo eſt connexa tota cauſa, ſuſpendit in totum juriſdictionem Judicis a quo. Lancellot. *de attent. p.* 2. *cap.* 12. *limit.* 2. *n.* 25. Scaccia *de appell. q.* 17. *lim.* 47. *membr.* 2. 54

Et quando Judex ad quem pronunciavit *bene appellatum*, in appellatione ab interlocutoria, tota cauſa eſt cognoſcenda a Judice ad quem, quia gravans in una cauſa poteſt allegari ſuſpectus in aliis, ſi vero pronunciavit *male appellatum*, tota cauſa redit ad Judicem a quo. Scaccia *loc. cit. membr.* 3. Covar. *pract. quæſt. cap.* 9. *n.* 5. 55

A ſententia excommunicationis ad effectum ſuſpenſivum appellatio non datur; quia trahit ſecum executionem. *cap. cum contingat.* ubi Abb. *de offic. deleg.* Covar. *in cap. alma mater. p.* 1. §. 7. *num.* 5. *&* §. 10. *num.* 4. & alii apud Riccium *in praxi reſ.* 447. *p.* 1. plurimi apud Scacciam *de appell. quæſ.* 17. *limit.* 22. *num.* 1. bene vero datur ad effectum devolutivum, & interim appellans habendus eſt pro excommunicato, donec a Judice ad quem pronuncietur ſuper appellatione. Pax Jord. *de re judic. lib.* 4. *tit.* 26. *de appell. num.* 438. Scaccia *loc. cit.* qui ad contraria reſpondet: niſi tamen hæc excommunicatio contineret intolerabilem, & patentem errorem; tunc enim appellari ab illa poſſet etiam quoad effectum ſuſpenſivum. Jord. *l. cit. num.* 439. ubi citat Farinac. *quæſ.* 101. *n.* 69. *d. cap. cum contigat.* §. *in eo vero caſu.* Ampliatur prædicta concluſio, ut non obſtante appellatione hac poſſit is, contra quem lata fuit excommunicationis ſententia, denunciari excommunicatus. Scaccia *l. c. nu.* 4. apud quem alii. imo & aggravari abſque pœna attentatorum. Rot. *deci.* 59. *de appellat. in nov.* Scacc. *n.* 7. ſed quod tamen contrarium æquius, & tutius videtur Lancelloto *de attent. part.* 2. *cap.* 12. *limit.* 21. *&* 22. *ſeqq.* Item privari interim fructibus ſui Beneficii etiam non expectato exitu cauſæ. Scaccia *loc. cit. num.* 8. Limita, in ſententia declaratoria aliquem incurriſſe in excommunicationem, tam a Jure, quam ab homine latam, a qua conceditur appellatio, quæ ſuſpendit declaratoriam. Felin. *in cap. Rodulphus. num.* 41. *&* 42. *de reſcript.* Achiles *deciſ.* 4. *de ſent. & re jud.* Pax Jord. *loc. cit. num.* 345. Rot. *diverſ. deciſ.* 100. loquens generaliter in qualibet declaratoria, 56

Lan-

Lancellot. *de attent. part.* 2. *cap.* 12. *lim.* 21. & alii apud Scacciam *l. c. num.* 36. & plures authoritates vide infra *in prax. cenſurarum.* niſi hæc declaratoria fieret ad executionem mandati executorialis rei judicatæ, quia hæc non poſſet per appellationem impediri, ut ſit litium finis. Rot. *dec.* 478. *in noviſſ. p.* 2. *num.* 2. apud Jordanum *num.* 436. Scaccia *num.* 44. Limita ſecundo in præcepto facto ſub pœna excommunicationis, a quo poteſt appellari, tam judicialiter, quam extrajudicialiter, etiam quo ad effectum ſuſpenſivum; ita ut ſi Judex nihilo minus excommunicaret, excommunicatio foret nulla. *cap. dilecti.* 52. *de appell.* Scaccia *num.* 47. quod dicitur de quacumque comminatione. Pax Jord. *num.* 440. ſic etiam quando appellatur ante ſententiam excommunicationis, appellatio juvat quoad utrumque effectum. Idem. *loc. cit.* Et ideo excommunicatio lata poſt interpoſitam legitimam appellationem nullum operatur effectum. Scaccia *num.* 54. ſubdens: quod Clericus excommunicatus poſt interpoſitam legitimam appellationem poſſit, pendente appellatione, abſque alicujus irregularitatis incurſu celebrare &c. neque vitari debeat. Debet tamen probari, quod excommunicatio ſit lata poſt appellationem: & in dubio præſumitur, quod excommunicatio præceſſerit, Scaccia *num.* 57. *ſeq.* & infra in verb. *Cenſura a num.* 21.

57 Quær. I. An appellationes tuitivæ a Judice Laico in cauſis Eccleſiaſticis concedi poſſint? Reſp. negative. Et contraria ſententia fuit ſuſpenſa. vide Dian. *p.* 1. *tr.* 2. *reſol.* 102. Gonzalez *in ſecundum librum Decretal. tit.* 1. *à num.* 7.

58 Quær. II. An appellatio a ſententia ſecundum probabilem, vel etiam probabiliorem lata, ſit licita? Reſp. affirmative. Dian. *part.* 3. *tr.* 5. *reſ.* 104. ubi communis DD. quia tueri ſe via honeſta licitum eſt, & quia poteſt eſſe, quod Judex ad quem amplectatur ſententiam appellantis tanquam probabiliorem; ſi alias eſt probabilis; quia uni poteſt una ſententia probabilior videri, alii vero alia.

59 Quær. III. An appellatio valeat, ſi acta non fuerunt integre tranſportata ab appellante? Reſp. negative, Riccius *in prax. tranſport. actor. reſol.* 8. *part.* 4. In dubio præſumuntur tamen tranſportata: non ſufficit autem tranſportatio verbalis, ſed requiritur realis. Riccius *l. c. reſ.* 12. *part.* 4. Mareſc. *lib.* 2. *var. reſol. cap.* 43. Eccleſ. *obſ. for.* 13. *de appellat.* Gratian. *diſc. for. cap.* 121. Ciarlin. *contr. for.* 148. Et ſi poſt binam monitionem non producuntur acta, pronunciatur contra illum etiam in expenſis. Eccleſ. *obſ. for.* 16. *de appell.*

60 Quær. IV. An appellatio extrajudicialis, ſeu provocatio ad cauſam incipiendam ad Archi-Epiſcopum; cauſa coram Epiſcopo nondum cœpta, ſi gravamen non fuit illatum extrajudicialiter ab Epiſcopo, ſed a parte, valeat, vel querela, ſeu abreptio itineris? Reſp. negative. Riccius *in prax. p.* 3. *reſ.* 27. niſi adeſſet gravamen, vel probabiliter timeretur. Eccleſ. *obſ. for.* 19. *de appell. argum. cap. bona memoria*, 51. *de appell.* Gail. *lib.* 1. *obſerv.* 120. Ciarlin. *contr. for. cap.* 145. Imo quod detur a quocumque gravamine extrajudiciali, tenet Rota apud Pignatel. *tom.* 1. *conſ.* 3. ſed in cit. Pignatel. gravamen erat illatum ab ipſo Epiſcopo, quo caſu procedit concluſio, quod appellare liceat extrajudicialiter, ſeu provocare ad Archi-Epiſcopum: ſecus, ſi gravamen eſt illatum a parte; nam tunc provocatio debet fieri ad primam inſtantiam, ſeu Epiſcopum, cui præjudicari non poteſt. vide Gail. *loc. cit.* an autem decernatur inhibitio Epiſcopo, ſeu Judici inferiori, vide Eccleſ. *l. c.* & DD. *ut ſupra.* ubi de materia hujus appellationis, & quando talis appellans ſit remittendus ad Judicem ordinarium.

61 Quær. V. An appellatio detur a Decreto carcerationis, vel ab injuſta carceratione? Reſp. affirmative quoad devolutivum, & interim reus manet in carceribus: quæ appellatio tamen non debet a Judice ad quem admitti, niſi viſis actis, & iis non viſis, inhibitio non erit concedenda. Ciarlin. *contr. for. cap.* 125. *a num.* 65. Scaccia *quæſt.* 17. *limit.* 47. *membr.* 1. *n.* 156. Tranchedin. *conſ.* 32. Lancellot. *de attent. p.* 2. *quæſt.* 12. *ampl.* 4. *a n.* 21. Juxta quos appellans dum ad carcerem ducitur, nihilo minus incarceratur.

62 Quær. VI. An appellatio ad tribunal Dei ſit licita? affirmat Del Rio, Caren. & alii apud Dianam *p.* 10. *tr.* 15. *reſol.* 9. negat Menoch. *de arbitr. caſ.* 388. Clar. *in §. fin. quæſt.* 83. certe periculoſa eſt: & quod talis puniatur arbitrarie, dicit Menoch. *l. c.* & Clar. *verſ. puniuntur.*

Quær. VII. An detur appellatio in cauſa præcedentiarum? Reſp. quod non Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *de Regular. cap.* 13. etiam quoad Confraternitates Laicorum. Barb. *de Offic. Epiſc. alleg.* 78. *num.* 42. Riccius *in prax. p.* 3. *reſ.* 144. apud Antonel. *de Regim. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 28. quia in illis proceditur ſine figura judicii: quamvis admittatur quoad effectum devolutivum. Antonel. *loc. cit.* 63

Quær. VIII. An appellatio a citatione legitima tranſmiſſa a Judice Eccleſiaſtico, ad quem ſpectat cognoſcere, an quis ſit excommunicandus, valeat? Reſp. negative: nam eſt frivola. Concil. Trid. *l. c. ſeſſ.* 25. *cap.* 3. utpote interpoſita, vel ad denegandam, vel ad protrahendam obedientiam. *cap. cum appellationibus, de appell. in* 6. Veral. *deciſ.* 328. Sperel. *dec.* 49. *n.* 30. *verſ. frivola &c.* 64

Quær. IX. An a comminatione pœnali detur appellatio? Reſp. affirmative, etiam poſt decem dies, quia gravamen eſt ſucceſſivum. Scaccia *de appell. quæſt.* 12. *n.* 159. Tuſc. *litt. A. concl.* 355. Maſcard. *de probat. concl.* 1235. Eccleſ. *obſ. for.* 102. ſicut a Decreto Judicis facto ſine cauſæ cognitione poteſt quandocumque appellari. Gratian. *diſcept. for. c.* 239. *n.* 16. Limita, ſi comminatio fuit facta a Judice in termino aſſignato ad aliquid faciendum; quia tunc contumax ſuccumbit. Maſcard. *loc. cit.* Cyriac. *contr. for.* 348. *n.* 12. & alii apud Eccleſ. *loc. cit.* Idem dic, ſi terminus fuit aſſignatus cum comminatione æquipollente, uti peremptorie, vel ſub pœna perpetui ſilentii. Ab ipſa tamen pronunciatione contumaciæ poteſt appellari. DD. *cit.* & Dec. *in cap. ex parte, de appell.* Marcheſ. *de commiſ. particul. part.* 1. *c.* 3. *n.* 180. 65

Appellans poteſt in appellatione non deducta deducere, & non probata probare, & in illa poteſt purgare omnes errores, qui concernunt merita cauſæ. DD. apud Ciarlin. *contr. for. cap.* 94. *num.* 15. Fachin. *lib.* 1. *contr. jur. cap.* 79. Eccleſ. *obſ.* 20. *de appell.* Et appellationis inſtantia ſequitur cauſam principalem. Scacc. *de appell. quæſt.* 11. Graſſ. *de effect. Cleric. eff.* 1. *num.* 1247. *ſeqq.* Tuſc. *litt. A. concl.* 395. Ciarl. *contr. for. cap.* 188. *n.* 25. hinc Judex qui fuit competens in cauſa principali Eccleſiaſticus v. g. vel Laicus, erit etiam competens in cauſa appellationis. 66

Appellans non poteſt revocare appellationem in præjudicium appellati. Mareſc. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 5. *num.* 8. Scaccia *quæſt.* 17. *de appell. limit.* 2. *n.* 95. & renuncians appellationi tenetur ad expenſas. Pajatel. *exped. & annot.* 32. *num.* 14. ubi citat Innoc. *in cap. ex parte, de reſcr.* Guid. Pap. *quæſt.* 436. *num.* 36. & alios. Et appellans redeundo ad Judicem a quo dicitur renunciaſſe appellationi. *cap. gratum. de off. & pot. Jud. deleg. cap. ſollicitudinem, de appell.* ubi & DD. & Pajatel. *l. c.* 67

Appellans frivole, non eſt ulterius citandus, etiam pro examinandis teſtibus contra ipſum. *cap. cum qui, de dol. & contum. in* 6. Vantius *de nullit. tit. quib. mod. ſent. null. repar. poſſ. num.* 112. Gabr. *de citat. concl.* 1. *num.* 425. Sperel. *dec.* 48. *n.* 50. & condemnatur in expenſas. Eccleſ. *obſ. for.* 17. *de appell.* 68

Appellationi delatio facta per conceſſionem reverentialium, non ſtatim operatur effectum ſuſpenſivum, maxime in caſibus, in quibus ad hunc effectum appellatio non datur, ſed ſolum devolutivum. Mareſc. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 75. *n.* 25. cum reverentiales conceſſi intelligantur ſub conditione, quatenus ſententia appellationem admittat, & quoad illam tantum partem, quæ admittitur. Socin. jun. *conſ.* 18. *lib.* 1. apud Mareſc. *l. c. n.* 26. ubi etiam, quod licet Judex a quo per admiſſionem talis appellationis a ſe abdicaverit juriſdictionem, non tamen efficit, quo minus Judex ad quem ad executionem ſententiæ procedere poſſit. 69

APOCHA.

Praxis Apochæ.

Apocha, ut probet, debet eſſe ſubſcripta a tribus teſtibus integræ famæ. *L. ut ſcriptura. C. qui potior. in pign.* & hæc qualitas eſt articulanda vel probanda. Neguſan. *de pignor. p.* 5. *membr.* 2. & illi teſtes debent recogno- 1

Digitized by Google

cognoſcere characterem ſuum. Neguſan. *loc. cit.* Covar. *pract. quæſt. cap.* 22. cum agitur de præjudicio tertii. Gabr. *de probat. concl.* 10. *num.* 22. Pajarcl. *exped.* 81. *num.* 39. *ſeqq.* & tunc æquiparatur inſtrumento. Merlin. *de pignor. lib.* 4. *tit.* 1. *quæſt.* 15. *num.* 9. ſi tamen teſtes fuerint mortui, ſufficiet comparatio litterarum, ſaltem pro ſemiplena probatione. Gabr. *loc. cit. n.* 25. *ſeq.*

2 Apocha recognita, habet vim confeſſionis, & executionem paratam. Magon. *deciſ. flor.* 122. *num.* 4. contra ipſum debitorem, non vero contra alios. Gratian. *deciſ. for. cap.* 183. Bart. *in L. admonendi. ff. de jurejur.* Maſcard. *de probat. concl.* 109. Eccleſ. *obſ. for.* 108. & 244. *n.* 4. *ſeqq.* dummodo recognitio fiat in judicio. vide Gratian. *l. c. n.* 11. & 12.

3 Apocha ex lege Principis poteſt facere probationem plenam. Menoch. *de arbitr. quæſt.* 25. Genua *de ſcript. privat. lib.* 1. *quæſt.* 4. *num.* 22. Grat. *dec.* 203. apud Eccleſ. *d. obſ.* 108. Et ſic habere executionem paratam. Imo etiam ex pacto partium. Genua *l. c.* Rot. apud Zacch. *de oblig. camer. dec.* 91. & 104. licet ratione partium conventionis multi teneant contrarium. Innoc. *in cap. cum P. de fid. inſtrum.* apud Eccleſ. *l. c. n.* 14. Galles. *de oblig. camer. part.* 3. *quæſt.* 2.

4 Apocha ſcripta a tertio de mandato alterius, qui neſcit ſcribere, non tantum debet verificari, & probari per manus recognitionem a teſtibus, qui dicant, ſe fuiſſe præſentes, quando tertius ſcripſit, & ſe habere notam manum, ſed inſuper debet probari mandatum. Poſt. *de manuten. obſ.* 98. *num.* 10. ubi Gratian. *diſc. for.* 767. *an.* 56. Scacc. *de Judic. lib.* 2. *c.* 11. *n.* 937.

5 Apocha recognita per teſtes, etiam plures, non probat, etiam ſemiplene, licet habeant notam manum ſcribentis. Covar. *pract. quæſt. cap.* 22. *num.* 6. Menoch. *de arbitr. caſ.* 114. *num.* 22. Eccleſ. *obſ. for.* 49. *de appell. num.* 5. niſi aliter obſervet ſtylus Curiæ. Rot. apud Farinac. *deciſ.* 303. & 566. Eccleſ. *loc. cit.* niſi concurrant alia indicia arbitrio Judicis. Mareſc. *lib.* 1. *var. reſol. cap.* 79. *n.* 6.

6 Apocha recognita, vel pronunciata pro recognita, non præjudicat tertio habenti inſtrumentum poſterius. Covar. *pract. quæſt. cap.* 22. *n.* 5. Maſcard. *de prob. concl.* 109. Gratian. *diſc. for. cap.* 287. *num.* 3. & 28. Genua *de ſcript. privat. lib.* 2. *n.* 219. Eccleſ. *obſ.* 50. *de appell. n.* 1. & *ſeq.* quia recognitio non præjudicat tertio. Felin. *in cap.* 2. *de fide inſtrum.* apud Eccleſ. *l. c. obſ.* 50. *n.* 4. & ibi Covar. *var. reſ. lib.* 2. *cap.* 11. *n.* 4.

7 Apocha teſtibus non ſubſcripta, licet ex comparatione litterarum probetur, tamen non facit fidem. *L. Comparationes, de fide inſtrum.* Sylvat. *lib.* 1. *conſ.* 42.

8 Apocha, vel ſcriptura privata, probat contra ſcribentem, ſi fuit recognita, vel ab ipſo ſcribente, vel a duobus teſtibus, qui dicant, ſe fuiſſe præſentes, & vidiſſe ſcribere, vel concurrentibus adminiculis, dicantque ſe habere notam manum. Mareſcot. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 79. *num.* 10. Fachin. *lib.* 11. *cap.* 33. Cyriac. *contr.* 35. *num.* 13.

APOSTASIA.

Praxis Apoſtaſia.

1 Apoſtaſiæ tres ſunt ſpecies, a fide, ab Ordine, & a Religione. Zerol. *in prax. verb. Apoſtata.*

2 Apoſtatæ a fide Catholica, qui v. g. Turcicam, vel Hebræam amplectuntur, iiſdem pœnis ſunt obnoxii, quibus Hæretici: quia ſunt vere hæretici, deficiendo a fide Catholica, quam ſunt profeſſi. Abb. *in cap.* 1. *n.* 3. *de apoſt. & reiter. Baptiſ.* Hoſtienſ. *in ſum. eod. num.* 3. Sylveſtr. *verb. Apoſtaſia. n.* 11. *quæſt.* 8. Azor. *p.* 1. *lib.* 8. *cap.* 21. *quæſt.* 7. P. Pirhing. *in lib.* 5. *Decretal. tit.* 9. *n.* 2. *in fin.* & revertentes ad fidem, quomodo ſint puniendi, vide Antonel. *de Regim. Eccleſ. lib.* 6. *cap.* 12. *n.* 6. Genuenſ. *in prax. Apoſtata. p.* 3. *reſol.* 11.

3 Apoſtatæ a fide, etiam occulti, ſunt irregulares, ſicut hæretici, & ut tales debent denunciari, de quo infra in verb. *Hæretici.*

4 Apoſtata ab Ordine eſt, qui a ſtatu Clericali, quem edito continentiæ voto, ſuſcepit in manu Epiſcopi, ad ſtatum conjugalem, vel ad Laicalem converſationem, dimiſſo habitu Clericali, propria temeritate tranſit. Hoſtienſ. *in ſum. de Apoſt. num.* 2. Sylveſter *verb. Apoſtaſia. quæſt.* 2. *n.* 5. Fario. *tract. de hæreſ. quæſt.* 183. §. 9. *n.* 115. apud Pirrhing. *l. ſup. c.* §. 2. ubi *n.* 5. videre potes illius pœnas.

5 Apoſtata a Religione dicitur, qui ab illa diſcedit, animo dictam Religionem deſerendi temere, & abſque ſuperiorum licentia. vide Riccium *in prax. Apoſtata. p.* 3. *reſ.* 10. Maſcard. *de probat. concl.* 12. Menoch. *de arbitr. Jud. lib.* 2. *centur.* 6. *caſ.* 546. & alios apud cit. Riccium. Pirrhing. *l. c. n.* 8. apud quem Sylveſt. Rodriquez & Laym. Qui animus tamen deſerendi Religionem non præſumitur, quando recedens ſtatim revertitur. *cap. divortium, de pœnit. diſt.* 1. *L.* 1. *ff. de V. O.* Maſcard. *de probat. p.* 2. *concl.* 834.

6 Concluſionem limita quoad Novitios, qui, cum non fuerint profeſſi, non dicuntur vere recedere a ſtatu religioſo. Bonac. *de clauſ. quæſt.* 2. *part.* 11. §. 1. Sic etiam non omnis fugitivus a Religione dicitur Apoſtata, ſi habuerit animum revertendi, licet fugerit ſine habitu. Sanctarel. *de Apoſt. cap.* 3. *dub.* 1. Suarez *de Relig. tom.* 4. *lib.* 3. *cap.* 2. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 15. Bonacin. *l. c.*

7 Porro nihil refert, an, qui temere, & ſine ſuperiorum licentia, Religionem deſerit, quam profeſſus eſt, cum propoſito ad illam nunquam amplius revertendi, habitum religioſum retineat, an vero etiam illum abjiciat: nam nihilo minus verus Apoſtata cenſendus eſt. Sanch. *lib.* 2. *mor. cap.* 8. *num.* 4. Azor. *p.* 1. *lib.* 14. *c.* 17. *quæſt.* 6. Farin. *de hæreſ. quæſt.* 183. §. 1. *num.* 62. apud Pirrhing. *l. c. num.* 8. modo tamen Religionem omnino deſerat, nec ad aliam, etiam laxiorem tranſeat, quo caſu talis non eſſet Apoſtata. Imol. *in c. intelleximus, de ætat. & qual. in fin.* Capel. Tholoſ. *quæſt.* 16. quamvis hodie ſecus dicendum ſit ob Bullam Pauli IV. apud Zerol. *in prax. Epiſc. p.* 2. *verb. Apoſtata.*

8 Apoſtata non gaudet privilegio Religionis, a qua apoſtatavit. Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 19. *de Regul.* ſermo tamen quoad hoc de iis eſt, qui reclamarunt contra profeſſionem, & poſt Judicis ſententiam. Bonac. *loc. cit.*

9 Apoſtata non poteſt petere alimenta a ſua Religione, nec poteſt eligi in Abbatem, etiam poſt reditum, niſi fecerit pœnitentiam. Sanchez apud Pirrhing. *loc. cit. num.* 11. qui tamen contrarium probabilius dicit, ex quo hæc pœna nullibi in Jure inveniatur expreſſa.

10 Apoſtatæ a Religione non gaudent immunitate in Monaſteriis, & Eccleſiis ejuſdem Religionis, a qua apoſtatarunt; ſecus in aliis. Duard. Bobadil. Rebuff. Decian. apud. Farin. *de immun. cap.* 13. Ital. *lib.* 1. *cap.* 3. Diana *part.* 1. *tr.* 1. *reſ.* 23.

11 Apoſtatæ a fide, & a Religione incidunt in excommunicationem. An vero latæ, vel ferendæ ſententiæ, vide Pirhing. *loc. cit. num.* 9. Zerol. *in prax. p.* 1. *verb. Apoſtata.* alias pœnas vide apud Bonacin. & Pirhing. *loc. cit.*

12 Apoſtata ubique capi poteſt a ſuperiore, ut ſervus a domino, etiam extra illius territorium: quia poſſeſſor poteſt capere rem poſſeſſam, ubi illam invenit. *L. ſi quis ff. de acquir. poſſeſſ. L.* 1. *C. ubi cauſa ſtat. L.* 1. *C. ubi curialis, cap. a nobis, de apoſt.* Sanctarel. *loc. cit.*

13 Apoſtata, an, & quando amittat Beneficia? vide Rebuff. *in prax. Benef. p.* 3. *de mod. amitt. Benef. n.* 47. Azor. *in ſum. cap. de Apoſtata.*

14 Apoſtata non poteſt condemnari in contumaciam, ne fiat magis contumax. *cap. fin. de Regul.* ubi ſtatuitur, ut Prælati fugitivos ſuos annuatim requirant, & ad Religionem revocent &c. cui accedit conſtitutio Urbani VIII. *edita* 21. *Septembris anno* 1624. quæ innovat Conſtitutionem *fel. rec.* Gregor. IX. relatam in *d. cap. fin.* apud Gonzal. *lib.* 3. *Decret. tit. de Regul. d. cap. fin.*

¶ AQUA.

Aqua, ubi potiſſimum de aqua e fundo ſuperiori in inferiorem fluente.

1 Aqua fundi ſuperioris eſt recipienda in fundo inferiore ſecundum naturalem loci ſitum, vel ſecundum conſuetum, ſeu prout conventum fuerit inter dominos prædiorum *l.* 1. & 2. *ff. de aqua pluv. arcend.* Pract. Papp. *for. act. confeſſ.* gloſſ. *ſervitus. num.* 19. Boer. *dec.* 352. & *conſ.* 24. Ant. Gob. *tract. de aquis quæſt.* 11. *per tot.* cum aliis ſequentibus. Card. Tuſch. *litt. F. concl.* 407. *num.* 22.

num. 22. *& ſeqq. & litt. S. concluſ.* 221. *num.* 9. *& ſeqq.* ubi vide, & Cæpol. *plene de ſervit. aquaduct. num.* 71. *& ſeqq.* Rot. *in Bonon. Aquarum*. 9. Aprilis 1666. inter *Conſult. Uceol cap.* 76. *num.* 35. *vol.* 2. Thomat. *deciſ.* 147. *per tot.* ubi bene declarat, & de ſulcis aquariis cum fovea in fine terrarum, Bich. *dec.* 291. *&* 314. ubi de diminutione, & deficientia aquæ promiſſæ, Rot. *par.* 15. *recent. deciſ.* 9. Franciſc. de Angelis *in Aſtraal. patrocin. poſt tract. de confeſſion. opuſc.* 2. *num.* 228. ubi quod ſi nulla ſervitus ſit debita, non facit vim, nec dolo tenetur, qui in agro ſuo fodiens aquæ venas incidit, & vicino fontem avertit, ſi id faciat non animo nocendi, ſed ut agrum ſuum meliorem reddat, *per text. in l.* 1. *§. Denique, & l. ſi in meo fundo.* 21. *ff. de aqu. pluv. arcend.* ad Speret. *deciſ.* 55. *num.* 12. *& deciſ.* 213. *num.* 4. *& ſeqq.* & alios, Conciol. & Romaguer. *ad ſtat. Eugub. lib.* 6. *rub.* 24. *per tot.* ubi redditur ratio, quia fundus inferior recipit etiam pinguedinem defluentem a fundo ſuperiore, & ideo etiam aqua eſt recipienda, licet damnum afferat, dummodo tamen ſervetur volitum, vel pactum, nihil doloſe agatur, & ex nimio fluxu, nimia fundo inferiori læſio non afferatur, ad tradita per Pacichel. *tract. de diſtant. cap.* 8. *num.* 19. & alios citatos per Romaguer ubi ſupra, qui etiam ſe remittit ad Sabelli *in §. Aqua.* Bottal. Gatt. *conſ.* 29. *per tot.* Ant. Gob. *conſult.* 56. *per tot.*

Plura de aquarum diverſione, an & quando ſit licita, vel non, Franciſc. Ant. Tranchedin. *conſult.* 83. *per tot.* Coſta *de facti ſcient. & ignorant. diſt.* 1. *cent.* 2.

2 Poteſt tamen dominus fundi ſuperioris illam avertere, ne in fundum vicini inferioris excurrat, etſi ipſi vicino noceat. Martha *vot. Piſ.* 174. *num.* 2. *&c.* Menoch. *lib.* 6. *præſumpt.* 29. *num.* 13. Thomat. *deciſ.* 147. *num.* 11. vide Ant. Gob. *d. tract. quæſt.* 12. *per tot.* Cyriac. *contro.* 310. *n.* 140.

Et aqua mea ſitientibus agris meis non debet ad aliorum uſum converti, *leg. Præſes* 6. *Cod. de ſervit. & aqua*, Leoncil. *deciſ. Ferr.* 102. *n.* 7. De Luc. *de ſervit. diſ* 29. *n.* 9. *& diſc.* 25. *n.* 5.

Plura de aquariolo, ſeu canali, quo mediante colligitur aqua, & an quis poſſit cogi illam in ſuo retinere, & alia, Cæpol. *de ſervit. urb. præd. capit.* 67. *per tot.*

3 An aqua poſſit projici, vel immitti in fundum alienum, vel ſtratam publicam? quid ſi ſit lavatura, vel aliud putridum, & tranſeuntes, vel ſtantes percutiat, & maculet veſtes, an dominus teneatur pro famulis, idem Cæpol. *d. tract. cap.* 68. *per tot.* Sabelli *in §. Via. num.* 3. ubi plura, & plures allegati. Pecch. *de ſervit. tom.* 2. *c.* 8. *quæſt.* 31. *n.* 4. *quæſt.* 36 *ſub n.* 22.

4 Aqua pluvia ſi opere manu facto alicui noceat, qualiter iſte poſſit agere, ut arceatur ne ſibi noceat, opus factum deſtruatur, & damnum emendetur, quæ requirantur, & alia, *toto tit. ff. de aqua pluv. arcen.* late declarat Cæpol. *de ſervit. ruſtic. præd. c.* 5. *per tot.*

5 Aqua ſcaturiens in fundo ſuperiori, licet per mille annos fluxerit in fundum inferiorem, poteſt averti, & impediri a domino fundi ſuperioris, ne amplius decurrat in fundum inferiorem, cum talis curſus in mera ejus facultate conſiſtat, nec dicatur aliquod jus quæſitum domino fundi inferioris, niſi intervenerit aliquod opus manu factum, & hominis miniſterium in fundo ſuperiore ad faciendum ſic aquam excurrere, quia tunc non jure facultatis, ſed ſervitutis diceretur decurrere, & quæſita ſervitus negativa non divertendi aquam a fundo inferiore, concurrente tamen ſcientia, & patientia domini fundi ſuperioris, Cæpol *de ſervit. aquaduct. num.* 51. *& ſeqq.* cum aliis *per Rot. p.* 2. *diverſ. dec.* 164. *per tot.* Menoch. *de arbitr. caſ.* 160. *n.* 7. plene Rot. *part.* 12. *recent. dec.* 119. *per tot.* ubi pluribus citatis probat non potuiſſe aquam a ſolito curſu diverti, ſtante opere manu facto in fundo ſuperiore, pro illa derivanda in fundum inferiorem, & ſic inducta ſervitute juxta prædictam diſtinctionem: quæ deciſio eſt duplicata *in d. part.* 12. *dec.* 208. & rurſus in alia cauſa *d. part.* 12. *dec.* 270. ubi de manutentione concedenda in quaſi poſſeſſione juris percipiendi aquas, etiam ex unico actu acquiſita, qualiter præſumatur ſcientia, vel non ſit neceſſaria ad effectum manutentionis, ſed tantum præſcriptionis, adde Merlin. *deciſ.* 742. late Franciſc. Maria Pecch. *tract. de aqueduct. lib.* 1. *cap.* 7. *quæſt.* 4. *& ſeqq.* Ant. Gob. *tract. de aquis quæſt.* 11. 12. *&c.* Rot. *part.* 15. *recent. dec.* 9. *per tot.* ubi ceſſante opere manu facto, & ſic ſervitute non probata, poteſt aqua a domino fundi ſuperioris diverti in præjudicium domini fundi inferioris, etiam ſi per mille annos fluxerit juxta prædicta. *& part.* 16. *dec.* 415. *per tot.* ubi plura, an & quando dominus fundi inferioris ſit manutenendus in poſſeſſione aquæ, & denegatur manutentio, quia opus manu factum ad ducendum aquam proceſſerat inſcio domino fundi ſuperioris, &c.

Aqua dicitur eſſe in dominio illius, in cujus bonis oritur, & poſtea illius, cujus bona ingreditur, cum ſolo cedat, & ideo tales domini bonorum dicuntur ea uti jure proprio, poſſuntque illam divertere ad libitum, & quo velint ducere donec in eorum reſpective fundis reperitur, niſi hujuſmodi diverſio fieret in præjudicium alterius, qui opere manu facto illam ad propria bona duceret. Intelligendo quando hoc jure ſervitutis faceret, quæ ſervitus non præſumitur, ſecus autem ſi jure familiaritatis, vel facultatis ſibi conceſſæ; nam tunc non poſſet diverſionem domino aquæ impedire, non obſtante longiſſimo uſu, imo etiam ſtante dicta ſervitute ſi ſcienter permiſerit eam diverti a domino ſibi præjudicat, Matth. *vot. Piſ.* 174. *per totum*, Cæpol. *de ſervit. ruſtic. præd. cap.* 4. *num.* 51. *& ſeqq.* late Franciſc. Maria Pecch. *loc. ſup. cit.* Sanfelic. *dec.* 135. *num.* 1. *& ſeqq.* Novar. *collect.* 18. Altograd. *conſ.* 97. *num.* 23. *& ſeqq. per tot. lib.* 2. Rot. in Ferrarien. *aquarum* 14. Novembris 1622. coram Pirovano, & in Bonnon. Molendini 1. Martii 1627. coram Merlino, inter impreſſas ejuſdem *dec.* 261. ubi quod licet poſſit novum molendinum fieri, tamen poteſt aqua ab illo diverti per eum in cujus bonis decurrit, cum ſit aquæ dominus, ut ſupra, Novar. in Prag. Regni *Collect.* 18. *per totum*. Ant. Gob. *tract. de aquis quæſt.* 12. *& ſeqq.* ubi plura de aquarum retentione, & diverſione, Bardellon. *conſ.* 143. *num.* 35. *& ſeqq.* & optime probat Pax Jordan. *Lucubr. vol.* 3. *lib.* 14. *tit.* 11. *num.* 308. *&* 309. *fol.* 186. Ricc. *Collect.* 3091. *&* 3430. Gizzarel. *dec.* 34 *n.* 25. *&c.* Boet. *dec.* 352. *num.* 5. *& conſ.* 24. *num.* 18. Ludov. *deciſ.* 133. Tuſch. *litt. A. concluſ.* 435. *&* 636. ubi plura quando aquæductus, vel jus irrigandi competat, qualiter probetur, conſervetur, vel amittatur. Pech. *de ſervit. Aquaduct. q.* 4. *n.* 61. 6

Aqua, vel aquæductus pluribus conceſſus non expreſſis cujuſque partibus, debet inter eos arbitrio judicis dividi pro menſura cujuſque fundi, & non pro neceſſitate partis fundi, niſi alia ſubſit diſtributionis cauſa, ut bene exemplificat in duodecim unciis aquæ conceſſis, Menoch. *de arbitr. caſ.* 128. *per tot.* Cæpol. *de ſervit. ruſt. præd. cap.* 4. *num.* 13. *&c.* Bellon. *conſ.* 27. *n.* 1. Gravet. *conſ.* 60. *num.* 3. Gratian. *diſcept.* 160. *num.* 28. facit idem Menoch. *de arbitr. caſ.* 245. *per tot.* ubi de paſcuorum communium diviſione, & late Franc. Maria Pecch. *tractat. de aqueduct. lib.* 1. *cap.* 3. *quæſt.* 17. *& ſeqq.* Ant. Gob. *de aquis quæſt.* 8. *&c.* 7

Aqua ſi fuerit promiſſa in aliqua quantitate, alias quod promittens teneatur ad damna, & intereſſe, non poteſt promittens excuſari ſi aqua defecerit, ex eo quod defectus proveniat ex naturali curſu, juxta quem modo fluere, modo deficere ſolet, quicquid ſit quando ſimpliciter promiſſa fuerit aquæ defenſio, vel manutentio juxta ſolitum, ad tradita per Bimium *conſil.* 97. *num.* 46. Franciſc. Maria Pecch. *tract. de aqueduct. lib.* 1. *cap.* 3. *quæſt.* 16. Rot. *par.* 10. *recent. dec.* 26. *per tot.* quæ eſt in Romana permutationis 20. Februarii 1647. coram Bichio, ubi fuit reſolutum promittentem teneri ad damna, & intereſſe ob defectum aquæ juxta conventa, quibus ſtandum eſt, Menoch. *conſ.* 226. *num.* 125. Burſat. *conſil.* 156. *num.* 45. Theſ. *dec.* 245. *num.* 6. & & alii ibidem citati, Ant. Gob. *de aquis q.* 20. Bich. *dec.* 291. 314. *&* 464. ubi an & quando tota aqua ſit comprehenſa in venditione, primus emptor ſit præferendus, & jus derivandi aquam per modum facultatis ſit imperſcriptibile, & alia ad rem. 8

Aquam jus hauriendi habens ex puteo vicini non poteſt uti de nocte, & ſi utatur perdit illud, *leg. iter*, ubi Bart. *ff. com. præd. l. ſi communem*, *§. ſi is*, *ff. quib. mod. ſer. amitt.* Rom. *ſing.* 819. & eſt ratio, quia de nocte non licet ire per civitatem, vel domos alienas, Cæpol. *de ſervit. urb. præd. cap.* 38. *de itin. ſeu actu*; ubi quod idem eſt in ſimilibus ſervitutibus, cum poſſidebens ſervitutem illa non obſtante, claudere januam 9

ſuam

Digitized by Google

ſuam de nocte, & ſic non permittere uſum talium ſervitutum de nocte.

10 Aqua quando eſt omnibus ſufficiens, primus qui habet Molendinum in flumine, non poteſt prohibere ſecundo ne aliud ædificet, quia hoc illi non nocet, Jaſ. *in leg. quominus. num.* 56. *&* 57. *ff. de flum.* Franch. *deciſ.* 183. *num.* 8. *&* 9. quos refert & ſequitur (licet per tranſennam) Rot. *part.* 10. *recent. dec.* 286. *num.* 6. *&* 7. vide alios citatos apud Sabellum *in verbo, aqua, num.* 3. *& in §. Molendinum.* Cæpol. *de ſervit. ruſtic. prad. cap.* 4. *num.* 41. *& ſeqq.* ubi facit plures diſtinctiones ad hoc propoſitum.

Poſſet tamen aqua diverti, & denegari, molendino inferius poſito, licet deducatur ex flumine publico, niſi ſervitus debeatur ſecundum Bald. *in l. aquam, ff. de ſervit.* quem refert, & ſequitur Bertachin. *in Repert. verb. Aqua.*

Sed vide eundem Bald. *conſ.* 241. *vol.* 2. ubi diſtinguit, & late Franciſc. Mar. Peech. *tract. de aquaduct. lib.* 1. *cap.* 3. *quæſt.* 12. *&c.* Ant. Gob. *tract. de aquis, q.* 9. *&c.* Cabed. *deciſ.* 119. *part.* 1. ubi quod aqua ex flumine publico ita demum duci permittitur, ſi ſine injuria, & damno alterius fiat; ſecus autem ſi deductio, vel derivatio aliis noceat, ut quia exiguior fiat, ac ad molendum, vel navigandum minus ſufficiens, per plura jura ibidem adducta. Vide Portugal. *de donat. Reg. lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 11. *& ſeqq. per tot.* Gratian. *c.* 89. *n.* 2. *& ſeqq.*

AQUÆDUCTUS.

Praxis Aquaductus.

1 Aqua pluvialis ſuperioris agri per inferiorem accipi debet. Pajatel. *exped. & annot.* 83. *num.* 1. Ex ſuperioribus vero agris opere manu facto, non poteſt dirigi in agros inferiores invitis Dominis. *L.* 1. *&* 2. ubi gloſ. & DD. *ff. de aqua, & aqua pluv. arcen.* Antonel. *conſ.* 88. apud Tranchedin. *conſ.* 83. *n.* 1. ſi pervertatur curſus naturalis aquæ: ſi vero non pervertatur, poteſt; quia in re ſua quilibet facere poteſt, quod ſibi prodeſt, licet alteri noceat. Pajatel. *l. c.* Cyriac. *contr.* 576. *n.* 9. *& contr.* 688. *a n.* 61. *ſeqq.*

2 Aqua, quæ eſt in fundo alieno, acquiritur Domino fundi illius. *L.* 1. *ff. de aqua quotid.* Cancer. *var. reſ. capit.* 3. Capyc. Latro *conſ.* 8. Theſaur. *deciſ.* 245. *num.* 2. Tranchedin. *conſ.* 83. *num.* 13. ubi DD. Antonel. *loc. cit.*

3 Aquæ ducendæ per ſuum fundum facultatem concedens, ſi eum aqua immoderate lædit, non tenetur eam pati. Menoch. *de retin. remed.* 6. *num.* 107. Cyriac. *contr.* 576. *num.* 9. Pechius *de aquaduct. c.* 9. *q.* 17. Gobius *de aquis q.* 18. Tranchedin. *conſ.* 83. *numer.* 12. plura apud Cyriac. *contr.* 688. per totam.

4 Aqua, poſtquam fundum alicujus eſt ingreſſa, ille poteſt uti, quomodo vult, etiam invito Domino inferioris loci. Rot. apud Merlin. *dec.* 261. *n.* 6.

5 Aqua, quæ oritur in meo fundo, & derivatur in alium fundum meum, ſi hunc fundum vendo, videtur etiam venditum jus derivandi aquam in eundem fundum. Bart. *in L.* 1. *ff. de ſervit.* Tranchedin. *conſ.* 83. *n.* 13. Capyc. *dec.* 187. Jure tamen ſervitutis, non dominii. Cæpol. *de ſervit. ruſt. prad. c.* 4.

6 Aqua debetur pro quantitate prædiorum ad ratam, dietim, & horatim. *L. cum conſtat. ff. de aqua quotid.* Coſta *de portione rata quæſt.*

ARBITER.

Praxis Arbitrorum.

1 Arbiter eſt perſona idonea, ſive ex Legis præſcripto ſive ex conventione partium, electa, ut circa controverſiam exortam, ſuum judicium pronunciet. P. Pirhing. *lib.* 1. *tit.* 43. *num.* 1. Anacletus Reiffenſtuel *in l.* 1. *tit.* 43. *§.* 1. *n.* 5. Alius eſt juris, & neceſſarius, alius eſt voluntarius, vel Compromiſſarius. Juris dicitur, qui ex præſcripto juris eſt conſtituendus, ut *in cap. ſuſpicionis de Offic. Deleg. & cap. arbitr. eod. in* 6. Voluntarius dicitur, qui ex partium conventione fuit electus per Compromiſſum.

2 Ab arbitro Juris datur appellatio. *cit. cap. ab arbitris.* ſecus a Compromiſſario. *L.* 1. *Cod. de arbitr. cap. a judicibus* 2. *q.* 6.

3 Arbitri Juris habent quamdam Juriſdictionem, & coercitionem; quia habent poteſtatem, quæ eſt neceſſaria, ad expediendam cauſam: uti citare partes &c. at Compromiſſarii, carent juriſdictione, & habent tantum notionem: quia privati Juriſdictionem conferre non poſſunt. Arbitri Juris poſſunt cogi ad ſuſcipiendum munus, non ita compromiſſarii, qui arbitratores vocari ſolent.

4 Arbiter electus in diſcordia ab aliis arbitris, non dicitur arbiter, ſed conſultor, ita ut non poſſit dici in tres factum compromiſſum fuiſſe, nec ejus requiritur præſentia in laudo ferendo; ſecus, ſi tertius fuit electus ab ipſa parte. Bar. *in L. ſi dominium ff. de furt.* Tuſc. *litt. A. concl.* 462. & alii apud Ciarlin. *contr. for. cap.* 27. *n.* 6.

5 Arbitri in cauſa ſuſpicionis ipſius Judicis ſunt eligendi ab ipſis recuſantibus. *L. apertiſſimi*, ubi Bal. & DD. *ff. de jud.* Gail. *lib.* 1. *obſerv.* 33. Scaccia *de Judic. lib.* 1. *cap.* 101. *num.* 23. & debent eligere intra tres dies, aliter recuſatio non valet. Et iſti arbitri poſſunt etiam a Judice recuſato cogi ad ſuſcipiendum Officium compromiſſum: Et ſi arbitri diſcordant, Judex recuſatus, cogit ad eligendum tertium; & ſi recuſantes in electione diſcordent, recuſatus ipſe eliget, Scaccia & Gail. *loc. cit.* Sperel. *deciſ.* 93. *num.* 16. Antonel. *de Regim. Eccleſ. lib.* 5. *cap.* 7. *num.* 8. Et ſi pronunciant, cauſam eſſe legitimam recuſandi, cauſa devolvitur ad ſuperiorem Recuſati. Scaccia *loc. cit. capit.* 101.

6 Arbitri poſſunt procedere ſummarie, ſine Juris poſitivi ſolennitatibus. Scacc. *de Judic. lib.* 1. *cap.* 53. *n.* 25. ubi Clar. *lib.* 5. *q.* 31. *num.* 9. Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *q.* 18. *n.* 2.

7 Porro compromiſſum fieri non poteſt in Judicem Ordinarium. *L. ſed ſi ſervum ff. de recept. arbitr. §. ſi quis Judex. cap. infames. §. ſi quis vero Judex* 4. *diſt.* 7. Menoc. *conſ.* 573. *num.* 11. Guidop. *deciſ.* 370. Blanc. *de comprom. q.* 2. *num.* 41. Tranched. *conſ.* 3. *num.* 1. Limit. de Jure Canonico, ſecundum quod poteſt in Judicem Ordinarium compromitti. *cap. cum tempore*, ubi gloſ. & Abb. *de arbitr. cap. ex parte eod.* P. Pirhing. *lib.* 1. *tit.* 43. *§.* 2. *num.* 13.

8 Neque in quæſtionibus Juris habet locum compromiſſum; quia in jure omnia ſunt clara, & certa. Marant. in Specul. *p.* 6. *art.* 2. Scaccia *de jud. lib.* 2. *cap.* 2. *q.* 3. Niſi tamen quæſtio Juris eſſet admodum dubia, uti ſi lex habet varias interpretationes, vel variæ ſunt Doctorum opiniones. Neque habet locum in cauſis criminalibus, ne fiant colluſiones, neque in mixtis. Pax Jord. *lib.* 13. *tit.* 7. *num.* 47. *de re Judic.* in quibus magis dignum, quale eſt criminale, trahit ad ſe minus dignum, quale eſt civile. Neque in cauſis mixti Imperii, nec cum petitur calumnioſe. Scaccia, & Marant. *l. c.* & Lancellot. *de attent. p.* 3. *cap.* 24. *quæſt.* 25. *per tot.* Pajatel. *exped. & annot.* 43. Neque in cauſis liquidis, vel brevi terminandis, & quæ habent executionem paratam, uti in inſtrumentis publicis, vel alia ſcriptura publica, ſententia, vel obligatione guarantigiæ, niſi inſtrumentum eſſet quodammodo dubium. Neque habet locum in promiſſione jurata, etiam quoad hæredem jurantis. Sed contrarium vide apud Scacciam *loc. cit.* vide etiam Pajatel. *expedit. & annot.* 43. uti neque in ſecunda inſtantia.

9 Compromiſſum voluntarium poteſt fieri in quacumque parte Judicii, etiam poſt ſententiam, quia quilibet eſt rei ſuæ moderator, & arbiter. Scaccia *de Jud. lib.* 2. *cap.* 2. *q.* 2. Neceſſarium vero ex Juris, vel ſtatuti diſpoſitione, ſi arbitri ſunt eligendi circa unum articulum cauſæ, uti ſuſpicionis, debet fieri in occurrentia ipſius articuli. Si vero ſunt eligendi ad totam cauſam de Mandato Papæ, vel Imperatoris, debet fieri, quando placuerit eidem Papæ, vel Imperatori. Si vero debet fieri ex ſtatuti diſpoſitione, fieri debet ante litem conteſtatam, ſecundum communiorem. Caſtr. *conſ.* 320. Scaccia *de Jud. loc. cit.* ubi DD. de reliquo, qualiter differat voluntarium a neceſſario, vide Rot. apud Merlin. *deciſ.* 205. *num.* 11. Pajatel. *annotat.* 94. *num.* 10.

10 Compromiſſi petitio, ſuſpendit Judicis Ordinarii Juriſdictionem. Blancus *de compromiſ. p.* 3. Lancellot. *de attent.*

attent. part. 2. *cap.* 15. *num.* 384. apud Conciol. *alleg.* 71. *num.* 1.

11 Compromiſſum vigore ſtatuti inter affines, faciendum in lite non habet locum, mortua perſona, qua mediante, fuerat contracta affinitas; quia tunc expiravit quoque affinitas. Blanc. *de comprom. quæſt.* 3. Bonell. *de comprom.* §. 1. *gloſſ.* 3. Ciarlin. *contr. for. cap.* 170. *num.* 1. apud quem plures. Neque locum habet in hæretico, qui non debet gaudere favore ſtatuti. Neque in Clerico, qui non poteſt ſtatuto Laicorum ligari, niſi Clericus vellet cogere Laicum ad compromittendum. Neque in ſpurio. Scaccia *de Judic. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 200. Neque habet locum in poſſeſſoriis, niſi ſtatutum ſpecificet. Poſt. *de manut. obſ.* 6. Ciarlin. *loc. cit. num.* 8. ſicut nec in manutentione; quia manutentio non eſt lis, ſed litis præparatio. Neque in cauſis matrimonialibus de jure, cum agitur vinculo matrimonii. *cap. ult. de tranſact.* Neque in cauſis, in quibus agitur de libertate hominis. Pirhing. *lib.* 1. *tit.* 4. §. 3. Neque in re liquida, non obſtante ſtatuto de compromittendo in litibus inter affines. Tuſc. *litt. G. concl.* 486. *& litt. C. concl.* 498. Farinac. *dec.* 452. Ciarlin. *l. c. num.* 16. Cyriac. *contr.* 350. *n.* 13. *lib.* 2. Pajatel. *annot.* 94.

12 Neque poteſt fieri in rebus prohibitis alienari, uti in bonis Eccleſiæ, vel Fideicommiſſo ſubjectis; quia compromittens dicitur alienare. Alder. Maſcard. *de ſtatut. interpret. concl.* 8. Ciarlin. *l. c. n.* 31. Riccius *in prax. p.* 3. *reſol.* 165. per totam.

13 Neque in bonis ſitis extra territorium ſtatuentis. Factum tamen ſuper bonis Eccleſiæ a Prælato valet in præjudicium Prælati. *cap. ex multiplici de decim. cap. veniens, cap. de cætero. de tranſact.* Noal. *de tranſmiſ. caſ.* 35. *num.* 2.

14 Porro licet compromiſſum inter affines vigore ſtatuti faciendum non procedat in ſpurio, habet tamen locum in filio naturali, item in legitimato, tam per ſubſequens matrimonium, quam per oblationem Curiæ, vel reſcriptum. Scaccia *de Judic. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 233. ubi communior ſententia. Marant. & Caſtr. Item in minore: regulariter, ſcilicet, cum Judicis Decreto, & auctoritate curatoris. Scaccia *loc. cit. num.* 275. Afflict. *dec.* 285. Blanc. *de comprom. inter conjunctos*, *q.* 3. Limit. in rebus mobilibus, quæ ſervando ſervari non poſſunt: nam, ſicut poteſt illas alienare, ita etiam poteſt compromittere; quia compromiſſum eſt ſpecies alienationis. Surd. *de alim. tit.* 8. *privileg.* 56. DD. apud Scacciam *loc. cit.*

15 Pupillo eſt damnoſum, & læſivum, quia metu pœnæ non poteſt appellare a ſententia arbitri. Marant. in Specul. *p.* 6. *act.* 2. Oddo *de reſt. in integr. q.* 32. Blanc. *de comprom. q.* 10. apud Scacciam *de Judic. l. c. n.* 326. Secus de Jure Canonico, quod admittit appellationem ob æquitatem naturalem, ſecundum aliquos: contra quos tamen tenet Scaccia *n.* 340. Idem dic de compromiſſo facto in arbitratorem, a quo ſimiliter non poteſt peti reductio ad arbitrium boni viri, niſi ob magnam læſionem. Scaccia *l. c. n.* 341.

16 Compromiſſum non obligat ſucceſſores ſicut nec laudum; vel alios poſteriores vocatos, non tantum quoad ſubſtantiam, ſed nec quoad effectum. Noal. *de tranſmiſ. caſ.* 35. *per totum arg. L. proferre ff. de arbitr.* neque tranſit ad hæredes compromittentium, ſed illorum morte finitur; quia arbitria ſunt ſtricti juris. *L. non diſtinguimus ff. de arbitr.* licet ex una parte eſſent plures compromittentes, ſi cauſa tamen erat individua. Si vero ſit dividua, tunc tot ſunt compromiſſa, quot compromittentes. *L. ad officium Cod. commun. divid.* Limita, ſi non compromittunt principales pro ſe ipſis, ſed unus v. g. pro ſe, alter pro alio, cum promiſſione de rato: tunc enim ſi moritur ille, pro quo fuit promiſſum de rato, non finitur compromiſſum; quia executio non ſit contra illum, ſed contra compromittentem. Porro concluſio procedit, licet mors compromittentis ſequatur, poſt concluſionem in cauſa vel citationem ad ſententiam. Limit. primo concluſio, cum in compromiſſo fuit facta mentio hæredum: tunc enim ad illos tranſit. *L. diem proferre ff. de arbitr. cap. fin. eod.* Limit. ſecundo, cum compromiſſum fuit factum in arbitratorem; quia morte compromittentis non exſpirat; quia arbitramentum non eſt verum compromiſſum, ſed quoddam pactum, quod tranſit in hæredes. Noal. *d. caſ.* 35. Limit. tertio in univerſitate, vel Collegio. vide Tranched. *conſ.* 110. Et ſicut compromiſſum non tranſit in ſucceſſores, vel hæredes, ita nec arbitrandi jus; quia eſt electa induſtria perſonæ. *L. apertiſſimi de Jud.* Noal. *l. c. caſ.* 35.

17 Compromittere qui non cogitur ſuper principali, neque tenetur ſuper incidente. Ciarlin. *d. cap.* 170. *numer.* 59. & DD. apud eundem, ubi Tuſc. *litt. S. concl.* 487. *n.* 99.

18 Quæres, an Compromiſſum factum a Canonicis de eligenda certa perſona valeat? Reſp. negative. *L. item ſi unus ff. de arbitr.* Abb. *in cap. quia propter. de elect.*

19 Redeundo, ad arbitros: Arbitratoribus diſcordantibus, ſicut ipſi arbitri non tenentur eligere tertium, ita nec ipſi principales. Sperel. *deciſ.* 54. *num.* 44. ubi ubi DD. & quando Arbitri tres fuerunt electi, duo non poſſunt judicare, vel laudare, tertio irrequiſito; quia præſentia illius potuiſſet alios duos in ſuam ſententiam trahere. *L. ſi in tres ff. de recept. arbitr. L. duo ex tribus*, ubi Bart. & DD. *ff. de re judic.* Canoniſtæ *in cap.* 2. *de arbitr. in* 6. Blancus *de comprom. q.* 9. Tuſc. *litt. A. concl.* 464. Ciarlin. *contr. for. cap.* 27. *a numer.* 1. Neque ſufficit tertium fuiſſe citatum, ſed requiritur illius præſentia de jure Civili: quamvis ſecus de Jure Canonico. DD. *mox cit.* Neque tertius poteſt laudare ſine duobus, aliter laudum eſt nullum. Pajatel. *exped. & annot.* 55. *per totam.*

20 Et quamvis Arbiter poſſit declarare, & interpretari ſuum laudum, juxta Gabr. *de Reg. Jur. concl.* 3. *numer. a* 17. Tiraquel. *de retract. lignag.* §. 1. *gl.* 18. *num.* 77. Ciarlin. *contr. for. cap.* 75. *num.* 10. ſententiam tamen invalidam, quam tulit, mutare non poteſt. *L. qualem* 19. *ff. de arbitr.* Neque laudum executioni mandare poteſt, quia caret Juriſdictione. *L. pen. Cod. de arbitr.* Abb. *in cap. per tuas* 9. *eod.* Et poſtquam publicavit ſuum laudum, in quo juſſit unum ex colligatoribus jurare ſuper quibuſdam articulis, infra certum tempus, ita ut illo elapſo, amplius non admitteretur, eo tranſacto, non poteſt aliam dilationem dare. Cyriac. *contr.* 358. Vant. *de nullis. ex def. Juriſd. n.* 114.

21 Quid ſi vero Arbitrator per imperitiam male judicat? Reſp. quod facit litem ſuam, ſicut Judex, & punitur arbitrio Judicis. Put. *de ſyndicat. verſ. negligentia cap.* 1. *numer.* 20. Menoch. *de arbitr. caſ.* 339. *per tot.* Farinac. *de var. & diverſ. quæſt.* 110. *art.* 16. *num.* 155. Tenetur de dolo, lata culpa. *Inſtit. de Oblig. quæ ex quaſi delict. naſc.* Abb. *in cap. paſtoralis de Off. Deleg.* §. *quia vero*. Ubi etiam Felin. Farinac. *loc. cit.* Limita, ſi arbitrator modice læſit, quia videtur habuiſſe poteſtatem ſic faciendi. DD. *cit.* vel ſi Arbitrator a partibus habuiſſet ampliſſimam poteſtatem. Bal. *in L. ſi filius ff. de jud.* In læſione vero enormi præſumeretur dolus. Butr. & Abb. *in capit. quintavallis de Jurejur.* Bar. *i. L. fin. ff. de Prætor. ſtipul.* Gabr. *lib.* 2. *de arbitr. concl.* 3. *num.* 49. *verſ. declara*, & alii apud Ciarlin. *contr. for. cap.* 68. *num.* 21. quando autem in hoc laudo poſſit fieri reductio ad arbitrium boni viri &c. vide Gabr. *l. c. per tot.*

22 Arbitrator tamen in declarando pretium, non tenetur citare partem. Mateſcot. *lib.* 2. *var. reſol. cap.* 70. *num.* 2. Sed laudum, vel arbitramentum, ſine compromiſſo, eſt nullum: uti etiam latum, parte non citata, vel ſine cognitione cauſæ. Cyriac. *contr. for.* 395. *numero* 21. *ſeqq.* (qui tamen tantum loquitur de electione peritorum &c. quod debeant fieri vel de conſenſu partium, vel a Judice partibus diſcrepantibus citatis.) apud Rot. poſt Pajatel. *deciſ.* 26. *num.* 6. Idem dic: ſi fuit latum ſuper non contentis in compromiſſo. Quod licet ratificari non poſſit, tamen ratificatum valet in vim pacti. DD. apud Pajatel. *annot.* 77. *a num.* 1. Exceſſivum eſt nullum in totum. Conciol. *alleg.* 72. *num.* 9. ubi Gratian. & alii, quando ſit revocandum, vide Merlin. *deciſ.* 70. ubi ſi contineat notoriam injuſtitiam. Acceptatum ex capite enormiſſimæ læſionis, poteſt impugnari per reſtitutionem in integrum. Paſqual. *de patr. poteſt. part.* 1. *cap.* 8. Pajatel. *l. c. num.* 42. Non poteſt exequi, ſi fuit acceptatum tantum ab una parte. Pajatel. *l. c. num.* 25. Et latum poſt tempus a Jure ſtatutum eſt nullum. Conciol. *alleg.* 72. *n.* 1. Eſt etiam nullum, ſi fuit latum a Judice Ordinario; quia in illum compromitti non poteſt. Item

ſi com-

Digitized by Google

ſi compromiſſum eſt nullum; Item ſi non dirimit omnes controverſias compromiſſas. Item ſi fuit latum ab uno tantum arbitrio, vel latum mortuo uno ex compromittentibus. fuſe Pajatel. *l.c.*

23 Laudum poteſt etiam reduci ob læſionem enormem, vel enormiſſimam. Ciarlin. *contr. for. c. 68. ex L. ſocietatem. ff. pro ſocio. cap. quintavallis*, ubi Abb. & Butr. ac alii, *de Jurejur.* Cyriac. *contr.* 525. *per totam*.

24 Licet ſupra diximus, laudum ſuper non contentis in compromiſſo non valere, tamen ob præſentiam partium ſuſtinetur, ſi conſentiant, quaſi ex tacito compromiſſo. Pajatel. *l. c. n.* 11. *& ſeq.*

25 Laudum inter compulſos dicitur ſententia. Blancus *de comprom. q.* 9. Borcl. *de comprom.* §. 3. *gl.* 4. *n.* 11. Tranched. *conſ.* 87. *n.* 18.

26 Laudum voluntarium, eſt individuum, ſecus neceſſarium. vide Scacc. *de ſent. gl.* 14. *quæſt.* 13. *n.* 7. Eccleſ. *obſ. for.* 22. *n.* 26. Gratian. *diſcept. for. cap.* 162. plura, in verbo *Laudum*.

A R B O R E S.

Praxis Arborum.

1 Arbores non ſunt in fructu, ſed pars proprietatis & fundi reputantur. Ciarlin. *controv. for. cap.* 51. *n.* 1. *ex L. æquiſſimum. §. fructuarius.* ubi Aug. *n.* 1. *ff. de uſufr. L. in fraudem. §. Conductor. & ibi* Bart. *de Jure fiſci.* Alex. *conſil.* 118. *n.* 4. *lib.* 5.

2 Arbores recentes, quæ ſolo non coaluerunt, ſunt plantantis; ſi vero coaluerunt, cedunt fundo. Beccius *conſ.* 33. *numer.* 7. Corbul. *de cauſ. privan. emphyteutam cauſ.* 13. *num.* 2. Petr. de Anguſ. *conſ.* 23. *num.* 9. *lib.* 2. Caval. *deciſ.* 44. *num.* 72. *verſ. quod non admiſſo.* Surd. *dec.* 78. *num.* 25. *& dec.* 300. *num.* 23. Gratian. *diſc. for. cap.* 21. *num.* 33. *&* 34. *lib.* 1. Ciarlin. *controv. for. cap.* 2. *n.* 69. *&* 70.

3 Arbores a vento dejectæ ſpectant ad proprietarium, ſi tamen proprietarius eas non tollit, tanquam derelictæ ſunt uſufructuarii. *L. arbores. & L. Proculus. ff. de uſufr.* Ciarlin. *controv. for. cap.* 51. *num.* 38. Borgnin. *de uſufruct. mul. relict. num.* 157. *verſ. quod ſecus.* Gratian. *loc. cit. cap.* 21. *num.* 5. *&* 7. *&* Bald. *in auth. multo magis. C. de SS. Eccleſ. cap. cum in cunctis.* ubi gl. Jo. And. Abb. Imola & alii *de elect. cap. quamquam.* ubi Francus *de cenſib. in* 6.

4 Arbores infructuoſæ, uti populus, ſalix, fraxinus, ulmus, platanus, quercus, & habentes umbram nocivam, poſſunt incidi ab emphyteuta, uſufructuario, aut colono, etiam ſine licentia, ſine periculo incurrendi ullam pœnam. Redoan. *de reb. Eccleſiaſt. non alien. quæſt.* 79. *cap.* 7. *numer.* 26. Bertazzol. *in addit. ad conſ. criminalia conſ.* 433. *litt. A.* quia arbor, quæ inutiliter terram occupat, ſuccidenda eſt. *cap. quamvis circa finem de decimis.* Lucas de Penna *in L.* 1. *C. de cypreſſis. lib.* 12. Cyriac. *controv.* 632. *num.* 23. Ciarlin. *controv. for. cap.* 2. ubi Natta *conſ.* 477. *num.* 9. Gratian. *diſc. for. cap.* 21. *num.* 21. *lib.* 1. quia per talem inciſionem non deterioratur fundus, & quia uſusfructus iſtarum conſiſtit in earum ſucciſione pro tabulis, trabibus &c. Seraphin. *deciſ.* 1356. *num.* 3. Giurba *ad conſuet. Meſſanæ par.* 1. *cap.* 15. *gl.* 4. *num.* 19. Ciarlin. *loc. cit.* ſecus dicendum eſt quoad inciſionem arborum frugiferarum, uti vitium, pomorum &c. dummodo hæc ſint virides, & utiles & frugiferæ. Claud. ad Bertazzol. *conſ.* 423. *litt.* 4. Pacian. *conſ.* 32. *num.* 2. *ad fin.* & *conſ.* 33. *n.* 9. Ciarlin. *l. c. num.* 32. Ut vero arbores ſint, & dicantur frugiferæ requiritur, quod producant fructus uſui humano aptos; alias nulla arbor eſſet, quæ frugifera non eſſet, cum nulla ſit, quæ foliis, vel ramis prodeſſe non poſſit. Bec. *conſ.* 33. *num.* 12. *verſ. non obſtat.* Claud. ad Bertazzol. *loc. cit. litt. D.* Ciarlin. *l. cit. num.* 38. Ita vetuſtæ, inutiles, corruptæ, & in parte exſiccatæ exſcindi poſſunt ſine incurſu ullius pœnæ. Angel. *in L. ſi colonus. §. ſi fundum. ff. de arb. fruct. caſis.* Natta *conſ.* 482. *numer.* 3. Rol. *conſ.* 49. *num.* 20. *lib.* 2. Corbul. *l. c. cauſ.* 13. *num.* 28. Menoch. *conſ.* 460. *num.* 16. Carpan. *ad ſtatut. Mediol. cap.* 379. *n.* 373. alii apud Ciarlin. *l. c. n.* 39. maxime ſi vetuſtarum loco novæ ſupplantentur. DD. *cit.*

5 Arborum frugiferarum, & utilium inciſio æquiparatur Domorum demolitioni. *L. & eleganter. ff. de dolo.*

Crot. *conſ.* 115. Curt. ſen. *conſ.* 70. Natta *conſ.* 477. Surd. *dec.* 300. Ciarlin. *d. cap.* 2. *n.* 5. Joſ. Ludov. *dec.* 22. *num.* 23. Et ideo in rebus Eccleſiæ non eſt licita ſine Beneplacito Apoſtolico. Riccius *in prax. for. Eccl. p.* 1. *reſ.* 50. Theſ. *dec.* 142.

6 Arbor in confinio duorum fundorum poſita, ſi eſt annoſa, eſt illius, in cujus fundo habet originem, quamvis radices etiam in alio fundo habeat. *L. ſi plures. ff. de arb. fruct. ceſſ.* Borgnin. *dec.* 32. Cæpolla *de ſervit. urb. pred. cap.* 85. ſi vero eſt recens, & paſcat radices in alieno fundo, plus habebit Dominus illius fundi, in quo plus alit radices, & minus ille, in cujus fundo minus paſcunt radices, & pro rata dictarum radicum erit dividenda. *L. arbor. ff. com. divid. §. ſi Titius. Inſtit. de rer. diviſ.* Caval. *dec.* 32. & alii quos citat, & ſequitur. Coſta *de poſt. rate. quæſt.* 46.

Arborem communem non licet propria authoritate invito ſocio ſuccidere etiam pro rata. Coſta *l. c.* Plot. *in L. ſi quando. C. unde vi*, nec radices ſuccidere etiam in proprio fundo; ſed tantum actione negatoria poteſt convenire vicinum.

ARCHI-EPISCOPUS.

Praxis Archi-Epiſcopi.

1 Archi-Epiſcopus, licet fuerit rite conſecratus, & poſſeſſionem acceperit, tamen, antequam pallium a Superiore acceperit, ſe Archi-Epiſcopum nominare non poteſt, nec ea munera obire, quæ ſunt ordinis, poteſtatis, vel Juriſdictionis. *cap. niſi ſpecialis, de author. & uſu pall.* aliter facta circa poteſtatem Ordinis ſunt quidem valida, ſed illicita. Facta vero, quæ ſunt circa uſum Juriſdictionis, ſunt nulla. Barb. *de Jur. Eccleſiaſt. lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 112. & pallio uti non poteſt, niſi in Miſſa. Idem, *d. cap.* 7. Factus Epiſcopus, non poteſt uti pallio; quia hoc eſt ſignum Dignitatis Archi-Epiſcopalis. Zerol. *in prax. p.* 2. *verb. Archi-Epiſcopus.* Genuens. *cap.* 88. *n.* 23.

2 Archi-Epiſcopus confirmat electos Epiſcopos, & intervenit eorum conſecrationi, ita ut alii Epiſcopi ſine ejus mandato intervenire non poſſint. Injungit ſuffraganeis, quæ de jure ſervanda ſunt. Convocat eos ſingulis trienniis, ad Concilium Provinciale; Inquirit de Reſidentia ſuffraganeorum; Compellit eos ad Juſtitiam ſubditis miniſtrandam. Ad convocandam ſynodum quotannis: Ad conſtituendum Œconomum; Archipreſbyterum Ruralem; cogit erigere ſeminarium, eos ſuſpendit, interdicit, excommunicat. Excommunicat Vicarium ſuffraganei, ſi impedit cauſam appellationis delatam ad ſuum Tribunal, vel ſi delinquit circa ſuum Officium, ſi non ſervat S. Sedis privilegia. Barboſ. *loc. cit.*

3 Archi-Epiſcopus eſt Judex in cauſa Ordinariorum ſuffraganeorum, niſi ſit de majoribus, quod eſt verum, cum cauſa intentatur a ſubdito contra Epiſcopum: ſecus ſi ab Epiſcopo contra ſubditum: tunc enim eliguntur Arbitri Juris, a quorum ſententia appellatur ad Papam, emiſſo medio. Sed hodie Sac. Congr. declaravit, Epiſcopos non poſſe conveniri, neque civiliter, neque criminaliter, niſi coram Pontifice. Conc. Trid. *ſeſſ.* 13. *cap.* 6. *de Reform. gl. in cap. paſtoralis de Offic. Jud. Ordin.*

4 Archi-Epiſcopus poteſt diſpenſare in votis, & juramentis Suffraganeorum. Item illos in perceptione Jurium Epiſcopalium diſcordantes cogere ad concordandum. Barboſ. *loc. cit.* non poteſt tamen cum ſuis Suffraganeis in Canonico, vel Pontificio diſpenſare, neque cum Suffraganeorum ſubditis. Diana *p.* 8. *tr.* 3. *reſol.* 13. Pontius *de matrim. lib.* 8. *cap.* 5. diſpenſat tamen in legibus Concilii Provincialis. Diana *part.* 9. *tract.* 6. *reſ.* 40. Quarant. *in ſum. Bullar. verb. Concilium.* In ſubditos Suffraganeorum, nullam habet Juriſdictionem, niſi in caſu appellationis, vel Viſitationis. Barboſ. *loc. cit.* Punit crimina notoria ſubditorum Suffraganeorum, ſi illi ſunt negligentes. Poteſt mittere edicta per totam Provinciam in caſibus ad ſuam Juriſdictionem ſpectantibus. *cap.* 1. §. *notoria, de cenſib. in* 6. Quarant. *in ſum. Bullar. verb. Archi-Epiſcopus. num.* 24. Barb. *loc. cit.* Poſt Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 3. *de reform.* non poteſt viſitare Diœceſes Suffraganeorum, niſi cauſa cognita, & probata in Concilio Provinciali.

Barboſ. *l.c.* & tunc poteſt audire confeſſiones, P. Pirhiog. *lib.* 1. *tit.* 31. *ſect.* 2. §. 2. *n.* 25. Benedicit populo, ubi tranſit; facit ſibi præferri crucem per totam Provinciam, etiam in locis exemptis. Barboſ. *l.c.*

5 Archi-Epiſcopus, ſede Epiſcopali vacante, ſcilicet ſuffraganei, poteſt, & debet, adminiſtrationi ſedis vacantis incumbere; duobus tamen caſibus: primo: ſi Eccleſia non habet idoneos Miniſtros; ut ſi non habet Capitulum actu, ſed tantum habitu; vel Canonici non ſunt in Sacris. Secundo: ſi qui exiſtunt, fuerint negligentes. *c. ult. de ſuppl. neglig. Prel. in* 6.

6 Archi-Epiſcopus, non poteſt eximere quemquam a Juriſdictione ſui Ordinarii, aliter nihil facit. *cap. duo ſimul. de Offic. Ord.* Abb. *in cap. cum inter de re jud.* Ciarl. *cap.* 125. *n.* 76. & ſolus Papa hoc poteſt. Eraſmus Cochiet. *de Juriſdict. ordin. in exempt. par.* 1. *quæſt.* 3. *n.* 10. *verſ. diſtinguendum.*

7 Archi-Epiſcopus non poteſt exercere Pontificalia in ſua Provincia abſque ſuffraganei conſenſu, extra ſuam Diœceſin. Riccius *in prax. var. reſol. part.* 2. *reſol.* 234. Eſt Judex omnium Epiſcoporum ſuæ Provinciæ. *cap. qui cognovimus.* 10. *quæſt.* 3. *cap. paſtoralis*, ubi Abb. *de Offic. Ordin.* Riccius *in prax. Archi-Epiſc. p.* 3. *reſol.* 22. tenetur ad reparationem Eccleſiæ: non poteſt formare proceſſum contra Epiſcopum, etiam animo illum tranſmittendi ad S. Pontificem, Riccius *part.* 4. *reſol.* 492. ubi S. Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. Poteſt cognoſcere cauſas civiles Epiſcoporum, ſaltem leviores, Riccius *l.c.* ubi Abb. Scaccia *de appell.* & S. Congr. *q.* 19. non poteſt adiri per viam querelæ. Scaccia *l.c.* In prima inſtantia non habet Juriſdictionem cujuſcumque negligentiæ prætextu, circa cauſas concernentes ſubditos Suffraganeorum. *cap. paſtoralis de Offic. Ordin.* Hinc nullum eſt edictum, ſententia, ſtatutum, vel quodlibet aliud præceptum Archi-Epiſcopi, vocans ſubditos ſuorum Suffraganeorum ad ſuam Curiam, licet ſuffraganeus eſſet excommunicatus; quia cauſæ non devolvuntur, niſi in caſibus a Jure expreſſis. Barb. *de Offic. Epiſcop. alleg.* 126. *n.* 6. *& de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *c.* 7. Quarant. *in ſum. Bullar. verb. Archi-Epiſcopus.* Ciarlin. *cap.* 125. *n.* 76. *& ſeq.*

8 Archi-Epiſcopus non denuncians Pontifici abſentiam ſuorum Suffraganeorum, eſt interdictus. vide Dianam *p.* 10. *tr.* 13. *reſol.* 2. ubi Conſtitutionem Urbani VIII. Concil. Trid. *ſeſſ.* 6. *c.* 1. §. *creſcente de reform.*

9 Archi-Epiſcopus poteſt condere ſtatuta Provincialia, cum conſilio, & conſenſu Epiſcoporum Suffraganeorum: hinc Concilium Provinciale convocare cogitur, in quo Archi-Epiſcopus præſidet tanquam caput, non tanquam ſuperior. P. Pirhiog. *lib.* 1. *tit.* 31. *ſect.* 2. §. 1. Non confirmat Epiſcopos Germaniæ, ob illius concordata. Pirhing. *l.c.*

10 Archi-Epiſcopus, ad quem fuit appellatum, debet relaxare inhibitionem, niſi cum inſertione tenoris ſententiæ, vel Decreti aggravantis; aliter inhibitio, & proceſſus eſt ipſo jure nullus. Ciarlin. *cap.* 125. *l. c.* Non poteſt inhibere Judici appellato carcerationem, non ſervatis de jure ſervandis, uti non viſis actis. Ciarl. *l. c. n.* 52. *& ſeq.* ubi DD. Lancellot. *de attent. par.* 2. *cap.* 20. *ampl.* 11. *n.* 5 *& lim.* 1. *n.* 5.

11 Archi-Epiſcopus ad inſtantiam patroni, qui bis interpellavit Epiſcopum pro inſtitutione præſentati, præfigit terminum, ad præſentandum; quo elapſo, ipſe inſtituit. Barboſ. *de Offic. Epiſc. p.* 3. *alleg.* 126. *num.* 51. *&* 58. Zerola *in prax. verb. Benef.* §. 3. *&* 8. Garz. *de Benef. par.* 10. *c.* 4.

12 Archi-Epiſcopus, & Metropolita, idem ſunt, cum habet ſuffraganeos. Barb. *de Jur. Eccl. lib.* 1. *c.* 7.

ARGUMENTUM.

¶ *A contrario ductum.*

1 Argumentum a contrario ſenſu legis, vel Canonis, ſive alterius diſpoſitionis fortiſſimum eſt, ac utile valde, cum dicatur mens legis, ac lata quædam expreſſio; habet locum præcipue in legibus, ſtatutis, pactis, ſive contractibus, feudis, reſcriptis, ſententiis, laudis, ſeu arbitramentis, mandatis, ac ultimis voluntatibus; non autem procedit in dictis, & depoſitionibus teſtium, nec in privilegiis, nec etiam in dictis aliis caſibus, quando ex eo reſultaret pravus, & abſonus, vel abſurdus intellectus, vel contra rationem naturalem, nec quando ſequeretur aliqua juris correctio, vel ſenſus contrarius rationi alterius legis, nec quando adeſſet dictio implicativa, ut eſt dictio maxime, præſertim, etiam, & ſimiles, nec quando ſumeretur a verbis narrativis, cum procedat ſolum in diſpoſitivis, nec in verbis modalibus, ſi arguatur ex defectu, ſeu ceſſatione modi, nec in verbis cauſativis, hoc eſt per modum cauſæ prolatis, quando cauſa non eſt finalis, ſed impulſiva tantum, nec etiam ſi cauſa eſſet finalis, ſi non ſit unica, cum poſſit una deficiente alia ſubeſſe, nec quando ſumeretur non a contrario ſenſu rationis, vel mentis, ſed tantum a contrario ſenſu litteræ, prout late omnia explicat, & probat Everard. *topic. Legal. loc. a contrario ſenſu. per tot. fol. mihi* 501. *&c.* Socin. *reg.* 46. *per tot.* & optime Barboſ. *in loc. com. argum. loc.* 27. *per tot.* ubi dictam regulam duodecim modis ampliat, & 17. modis limitat; in quibus non procedit dictum argumentum, late etiam Tuſch. *litt. A, concluſ.* 498. *per tot.* Ricc. *Collect.* 2605. Rot. *part.* 12. *recent. dec.* 192. *num.* 2. *&c. part.* 1. *deciſ.* 185. *num.* 7. *part.* 5. *dec.* 455. *num.* 16. Buratt. *dec.* 116. *num.* 7. vide Sabelli *in* §. *Statutum de lucro dotis. num.* 4. *&* 8. Berlich. *concl.* 12. *num.* 19. *tom.* 2. *& concluſ.* 52. *n.* 8. *dict. tom.* 2.

Argumentum a contrario ſenſu licet procedat in ſtatutis, eſt tamen ſtricte eliciendum ad limites verborum in ſenſu directo poſitorum, & ideo in diſpoſitione negative concepta, deduci non poteſt affirmative, quia verba negativa ſemper negant, & nunquam affirmant; unde facta prohibitione in aliquo caſu, non poteſt ex illa a contrario ſenſu argui ad permiſſionem in aliis, ut bene exemplificando declarat Altograd. *conſil.* 20. *numer.* 13. *& ſequentib. lib.* 2. Galvan. *conſil.* 31. *num.* 72. Sabelli *Pract.* §. *Licenze numer.* 42. pulchre Rot. *part.* 10. *recent. deciſ.* 40. *num.* 14. &c. ubi in terminis ſtatutorum Bononiæ de obligationibus, & contractibus minorum, Bellon. *tractat. de mand. juriſd. cap.* 8. *quæſt.* 19. *numer.* 34. *& ſeqq.* ubi in materia juriſdictionis. 2

ARMA.

Praxis Armorum.

Armorum delatio de Jure eſt etiam prohibita nobilibus, Divitibus, & militibus, præterquam in expeditione bellica. Item ruſticis &c. aliter puniri poſſunt, maxime ſi illa ferant in judicio coram Judice vel Conſiſtorio etiam quoad privilegiatos, dum jus dicitur. Lim. ſi hæc feruntur pro defenſione ſui. ſed Farin. *de var. & diverſ. crim. quæſt.* 108. tales non excuſat, niſi obtinuerint, cum poſſent, licentiam, qui citat Surd. *conſ.* 152. *lib.* 2. Rol. *conſ.* 3. *num.* 1. Decian. *crim. cap.* 3. Et quod ferantur ad defenſionem, cum non præſumatur, probari debet, niſi contrarium ſuadeat qualitas perſonæ. Ita Menoch. *de arbitr. caſ.* 394. Decian. & Farin. *loc. cit.* Lim. 2. ſi ferantur arma defenſiva tantum puta loricæ, ſcuta, galeæ &c. Lim. 3. in ferente cultellum parvum pro ſcindendo pane, vel ferente arma ligata, ſaxa, fuſtes. Lim. 4. in Doctoribus, niſi contraria vigeat conſuetudo. Item in Officialibus, & familia. Item in ferente extra Civitatem cauſa itineris. DD. cit. & Farin. *loc. cit. num.* 115. vide Conciol. *reſol. crim. verb. arma reſ.* 1. *& ſeq.* 1

Multo magis eſt prohibita Clericis, *cap.* 2. *de vita & honeſt. Cleric.* niſi cauſa juſta excuſet; uti periculum vitæ. *cap. olim. de reſtit. ſpol.* Riccius *in prax. par.* 1. *reſ.* 325. Antonell. *de regim. Eccleſ. lib.* 6. *cap.* 5. & contravenientes poſſunt puniri pœna pecuniaria, & aliis pœnis. Secus dolo ceſſante. Farin. *quæſt.* 108. *num.* 144. Burſat. *conſ.* 77. dummodo ſit convictus. *cap. ſi quis contumax. & cap. qui ſubditorum.* 15. *q.* 4. Riccius *in prax. par.* 4. *reſ.* 118. Antonell. *loc. cit.* Farin. *d. quæſt.* 108. *num.* 21. qui tamen non puniuntur a Judice Laico, ſed Eccleſiaſtico. Farin. *l. c.* Covar. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 20. Menoch. *de arbitr. caſ.* 394. Clar. *in* §. *fin. quæſt.* 36. *n.* 22. vide *Clericus & Judex.* 2

Arma prohibita, ſi fuerunt inventa ſub pedibus plurium, ita ut ignoretur, cujus ſint, nemo poteſt condemnari ſecundum unam ſententiam, quia melius eſt nocentem abſolvere, quam innocentem condemnare. *L.* 3

favo-

Digitized by Google

favorabiliores. ff. de R. I. & in criminalibus requiruntur probationes luce meridiana clariores. *L. ſciant. C. de probat.* videri poteſt Caball. *reſol. crim. caſ.* 230. Farin. *d. quæſt.* 108. *num.* 158. Alia vero ſententia tenet eſſe omnes condemnandos, ne delicta maneant impunita, & aperiatur via fraudibus. Tertia ſententia vult eſſe locum gratificationi Judicis. Menoch. *de arbitr. caſ.* 384.

4 Arma faciunt indicium contra Reum. Bart. *in L. fin. ff. de quæſt.* Boſſ. *de indic. num.* 51. Maſcard. *de prob. concluſ.* 131. Farin. *quæſt.* 52. Ciarlin. *controv. for. cap.* 12. & deferens arma, illa amittit, & de jure fiſco applicantur, ſed de conſuetudine Italiæ ſpectant ad Bariſellum. Decian. *crim. lib.* 8. *c.* 4. Bajard. ad Clar. *in §. fin. q.* 82. Farin. *q.* 108. *n.* 11. an in præjudicium Domini, ac commodantis, vel ferentis tantum vide Ludov. *dec.* 31. *n.* 1. *Peruſ.* Conciol. *reſ.* 23. qui in præjudicium etiam accommodantis concludunt. Armorum appellatione non veniunt dentes, ungues, vaſa vitrea vel terrea, liber, aut ſacculus. Carpz. *in pract. crim. §. in textu.* Afflict. *in conſtit. Regni. libr.* 1. *rub.* 12. Decian. *tract. crim. lib.* 8. *c.* 2. Bajard. ad Clar. *in §. fin. quæſt.* 82. *circa fin.* & ejuſmodi inſtrumentis aliquem offendens non punitur pœna ordinata contra percutientem vel vulnerantem cum armis. Cabal. *reſ. crim. caſ.* 63. Conciol. *reſ.* 10. *in verb. arma.*

5 Armatus ſtans in propria domo non incurrit pœnam delationis armorum, licet ſtet armatus in oſtio domus. Burſat. *conſ.* 141. *n.* 35. Farin. *de var. & diverſ. crimin. quæſt.* 108. *num.* 40. declarando ut per Gabr. *de maleſ. concluſ.* 10. *num.* 24. Ripa *de noct. temp. cap.* 8. *n.* 59. quod ampliatur, ut etiam procedat in eo, qui inventus a birruariis cum armis, fugit in propriam domum juxta Bajard. ad Clar. *in §. fin. quæſt.* 82. *n.* 62. quam tamen ampliationem rejicit Farin. *l. c. n.* 40. ubi dicit quod non ſervetur in practica.

ARTICULI.

Praxis Articulorum.

1 Articuli alii ſunt poſitionales, alii probatoriales, primi ſunt, & dicuntur illæ poſitiones, quæ dantur ad probandum per confeſſionem partis adverſæ, & ſecundi ſunt illi articuli, ſeu illa capitula, quæ ſiunt, & dantur ad probandum per teſtes. *cap. præſentium, de teſtib. & atteſtat. in* 6. prius aliqua dicemus de articulis poſitionalibus; poſtea vero de probatorialibus.

§. I.

Articuli poſitionales.

2 Poſitiones ergo in ſpecie ſic ſumptæ ſunt pars intentionis actoris, continentes id, ſuper quo quis petit ſibi ab adverſario reſponderi. Bal. *in L. generaliter. §. ſed juramento. C. de reb. cred.* ideo adinventæ, ſive de jure, ſive de conſuetudine, ut petens ſcire poſſit, quid ipſius adverſarius fateatur, vel neget ad effectum, ut ſcire poſſit petens, quid eidem ſuo adverſario probare neceſſe habeat, atque ita ut ponens relevetur, quantum fieri poteſt, ab onere probandi. Bart. *in L.* 2. *§. quod obſervari. num.* 18. *Cod. de jur. propt. calum. & in L. ubicumque. num.* 14. *&* 17. *ff. de interrog. act.* Bal. *in cap. dudum. lib.* 2. *num.* 5. *verſ. tandem, de elect.* & DD. apud Michalor. *in ſuo tract. de poſition. cap.* 1. *num.* 8. *& cap.* 2. *num.* 1.

3 Actor ergo, reo citato in judicio, ad normam ut infra trademus *in verbo Citatio*, deducit ſuum factum per articulos, qui vocantur poſitiones, dicendo v. gr. *pro primo pono, verum eſſe, quod NN. reo convento tali, & tali die &c. centum mutuaverim* &c. & ſic de reliquis, narrando ſuas, prætenſiones, & ſua jura &c. ſuper quibus poſitionibus, præſtito juramento veritatis dicendæ, quatenus ponens id expreſſe petierit, reus conventus a Judice examinatur, illiſque reus reſpondere tenetur per verbum *credo, vel non credo, ut ponitur* &c. vel alio modo juxta conſuetudinem loci, & quidem ſine temporis intervallo, ac ſine præſentia advocati. Gravat. ad Veſtr. *in prax. lib.* 5. *c.* 14. *num.* 34. Saluſt. Tiber. *in prax. lib.* 2. *cap.* 13. *n.* 23. *verſ. qua reſponſio*, apud Pellegrin. *in ſua pract. civil. de termin. probat. p.* 2. *ſect.* 2. *ſubſect.* 4. *a n.* 1.

Poſitiones facere poſſunt litigantes, tam actor, quam reus. *cap. un. de litis conteſt. cap. dudum, lib.* 1. *de elect.* Bart. *in L. ubicumque. num.* 21. *ff. de interrog. act.* Michalor. *loc. cit. cap.* 5. Et quamvis Michalor. *loc. cit. cap.* 5. *num.* 11. *ſeqq.* dicat, quod, quando tam actor, quam reus poſitiones ponit, dictæ poſitiones ſint promiſcue admittendæ, nos tamen contrarium in pluribus tribunalibus practicari vidimus, quod nempe prius reus ſuper poſitionibus actoris examinatus fuerit, poſtea vero actor, ante publicationem reſponſionum rei; ad ipſiuſmet rei poſitiones coactus fuerit reſpondere, ad normam doctrinæ, quam tradit ipſemet Michalor. *loc. cit. a numer.* 7. quod qui prior ad judicium provocat, prior agere, & petere debeat. *L. qui prior. ff. de Judic.* & regulariter quod prius reſpondendum ſit poſitionibus actoris, quam rei. Bald. *in addend. ad Specul. in rubr. de dilat. verſ.* 8. *reſpond.* Ita tamen, ut ſi poſitiones rei ſint totaliter, & a diametro contrariæ poſitionibus actoris, ut puta ſi actor poneret ſe mutuaſſe reo centum, & reus poneret actorem ſibi nunquam illa centum mutuaſſe &c. non ſint admittendæ, ſecus vero ſi illæ ſe invicem compatiantur, ut ſi actor poneret, ſe mutuaſſe reo centum, & reus poneret ſe ſolviſſe, compenſaſſe &c. vide Michalor. *loc. cit. cap.* 5. *num.* 7. *& pluribus ſeqq. & cap.* 17. *numer.* 9. *ſeqq. ubi num.* 17. ampliat, concluſionem procedere, etiamſi poſitiones eſſent ſibi ſolum indirecte contrariæ, ut ſi actor poſuit, tali die Titium fuiſſe Friſingæ, reus ponere non poterit, dictum Titium tali die fuiſſe Monachii. Abb. *in cap. Fraternitatis. num.* 11. *de teſtib.* ubi etiam Merlin. *num.* 17. *&* 18. Pariſ. *num.* 70. Albert. *de teſt. cap.* 17. *num.* 120. quibus proinde actor reſpondere non tenetur. Michalor. *loc. cit.* quamvis reus poſſet alia via probare falſitatem petitionis actoris.

Articuli poſitionales debent fieri in ſcriptis, & coram Judice. *cap. quoniam contra, de probat.* tum ut reus ſit certus, ſuper quo reſpondere debeat. *L. certum. ff. de confeſſ.* tum ut Judex videre poſſit, an ſint relevantes, atque ita an ſint admittendi, vel rejiciendi. Item ne ponens poſſit variare. ad text. *in L. acta. ff. de re judic.* & tandem ne aliqua oriri poſſit contentio, inter partes aliter fuiſſe propoſitos. *cap. cum inter de elect.* Specul. *in tit. de poſitionibus. numer.* 12. Maſcard. *de probat. concl.* 1136. *num.* 12. & alii apud Michalor. *loc. cit. cap.* 21. *num.* 1. & ex eiſdem rationes reſponſionis ad illos articulos poſitionales debent etiam in ſcriptis adnotari, & ne ut reus cogatur bis, vel pluries ad illos reſpondere, quod fieri poſſet, ſi reſponſiones in ſcriptis redactæ oſtendi non poſſent. Specul. *tit. de poſition. §.* 6 *num.* 2. & quidem ſeparatim de una in unam ad ſingulos articulos. Socin. *conſ.* 97. *n.* 8. *&* 11. *in fin. lib.* 4. Tuſc. *litt. P. concl.* 399. *n.* 1. Michalor. *loc. cit. n.* 2. 5

Ponens dicitur fateri omnia in dictis articulis poſitionalibus contenta, habetque talis Confeſſio vim confeſſionis judicialis. Greg. *deciſ.* 385. *num.* 3. & ibi Addend. *num.* 5. *& dec.* 408. *num.* 1. Michalor. *poſt tract. de poſition. deciſ.* 1. *& in tr. de poſition. cap.* 25. *numer.* 1. Specul. *in tit. de poſit. §.* 8. *in princ. & §.* 10. *numer.* 8. Marant. *in* Specul. *tit. de poſit. num.* 3. vide etiam Scacc. *de Judic. lib.* 1. *cap.* 60. *num.* 7. *& lib.* 2. *capit.* 7. *num.* 466. ubi alii. Pellegrin. *l. ſup. c. num.* 3. & non poteſt amplius hujuſmodi confeſſio revocari. Gravat. ad Veſtr. *in prax. lib.* 5. *cap.* 14. *num.* 16. *& ſeq.* Pellegrin. *loc. cit.* Michalor. *cap.* 22. *num.* 29. *& num.* 1. ubi quod non ſolum revocari, ſed nec mutari aut emendari poſſint in præjudicium adverſarii. Bald. *in L. generaliter, §. ſed juramento. C. de reb. cred.* Marant. in Specul. *part.* 6. *tit. de poſition. num.* 6. Specul. *de poſition. §.* 10. *numer.* 7. Limita primo, ſi poſitiones nondum ſint factæ de actis; tunc enim corrigi, & mutari poſſunt. Bald. *in d. L. generaliter. cap. cum contingat, de Offic. deleg.* Marant. *l. c. num.* 8. Specul. *d. §.* 10. *ſub num.* 8. Maſcard. *de probat. concluſ.* 1176. *num.* 2. Michalor. *d. cap.* 22. *numer.* 6. *&* 7. ubi quando dicantur factæ de actis. Limita ſecundo, ſi mutatio, ſeu correctio fiat in continenti, etiamſi ſint effectæ de actis. Alexand. *conſ.* 71. *num.* 6. *libr.* 3. qui allegat Butr. *in cap. fin. de confeſſ.* Tiraq. *de retract. convent. §.* 1. *gloſſ.* 5. *n.* 5. Gabr. in

in tit. de confeſſ. concl. 6, num. 8. Scacc. *de Judic. cap.* 7, *num.* 669. apud Michalor. *l. c. num.* 8. *ſeqq.* ubi quando cenſeatur mutatio facta in continenti. Limit. tertio ſi ponens erraverit, doceatque de tali errore. ut ex *L. error. C. de jur. & fact. ignor.* Michalor. *loc. cit.* ubi DD. *num.* 17. *ſeqq.* Limita quarto, ut licet poſitiones non poſſint revocari, aut mutari, poſſint tamen declarari, etiam elapſo termino ad probandum. Specul. *in tit. de teſte. §. nunc dicendum: verſ. hoc nota.* Aſin. *in prax. §.* 19. *cap.* 23. & alii apud Michalor. *l. c. num.* 25. *ſeqq.* ubi vide.

7 De contumace in reſpondendo articulis poſitionalibus, vide, quæ diximus infra in verbo *Contumacia*. De modo vero eiſdem reſpondendi, & quod fieri reſponſio debeat dari pure, & ſimpliciter, & an & quando admittatur reſponſio qualificata, vide late Michal. *l. c. a cap.* 39. *ad* 46. ubi etiam de mendaciis, & perjurio in reſpondendo, & an, & quando puniri poſſint, Plura vide infra *litt. P. verbo Poſitiones*.

§. II.

Articuli probatoriales,

8 Poſtquam adverſarius poſitionibus, ſeu articulis poſitionalibus reſpondit, tenetur ponens ab adverſario negata probare vel per inſtrumenta, vel per teſtes, in quem finem debet formare, & Judici exhibere ſuos articulos probatoriales, & ſubinde, ſi adverſarius omnia in poſitionibus contenta negavit, poteſt ponens eaſdem poſitiones producere in vim articulorum, ſuper quibus teſtes examinari debent, citata tamen parte ad videndum teſtes præfatos jurare, alias examen eſſet nullum. *cap.* 2. ubi Abb. *de teſtib. L. ſi quando.* ubi gloſ. Bal. & Caſtr. *C. eod.* DD. apud Pelegr. *in ſua pract. civil. de poſition p.* 2. *ſect.* 2. *ſubſect.* 5. *num.* 1. & hodie in pluribus Tribunalibus obſervatur, & ut teſtatur Gail. *lib.* 1. *pract. obſ.* 79. *num.* 3. ex conſtit. Imper. in Comitiis Spirenſ. *anno* 70. promulgata, quod ſtatim in ingreſſu litis, puta ante litis conteſtationem, libellus articulatus in cauſa principali exhibeatur, cui reus, ſi non habet exceptiones dilatorias, puta fori &c. cogitur reſpondere, & litem conteſtari, poſtea devenitur ad probationes per exhibitionem articulorum probatorialium, ut ſupra &c.

9 Differunt a poſitionibus, quia illæ, ut ſupra dictum eſt, tendunt ad probandum ex confeſſione, & reſponſionibus partis, iſti vero ad probandum intentionem ſuam, inſtrumentis, aut teſtibus; ideoque poſitiones præcedere, articuli probatoriales vero ſequi debent. Marant. in Specul. *part.* 6. *tit. de poſit. num.* 1. Gail. *lib.* 1. *pract. obſerv.* 79. *n.* 3. Secundo differunt, quod ponens cenſeatur fateri omnia in poſitionibus contenta, ut ſupra diximus, niſi de errore ſuo legitime doceat. Gail. *l. c. num.* 6. ubi DD. per text. *in L. cum precium. C. de liberal. cauſa. L.* 2. *C. de inſtit. & ſubſtit.* non vero qui articulos exhibet. Panorm. *in cap. cum venerabilis. num.* 58. *de except.* Bart. *in d. L.* 2. *§. quod obſervari. num.* 18. Marant. *l. c. num.* 7. Gail. *l. c. n.* 7. quamvis ibi contrarium teneat. Ferrar. *in forma capitulorum act. in verbo coram. num.* 4. ſed quamvis articulans non fateatur, tamen confeſſio ibi emanata magnum adminiculum facit, cum non ſoleant dari articuli abſque magna conſideratione. Rot. *dec.* 320. *n.* 2. *in fin. poſt conſil. Farin. lib.* 2. Beltram. ad Ludov. *deciſ.* 143. *n.* 5. imo ſi articuli ſint dati medio juramento, plene probant contra articulantem. Caputaq. *dec.* 145. *lib.* 1. Beltramin. *l. c.* quem ſequitur Pellegrin. *l. c. n.* 17. niſi doceatur de errore. Alias limitationes vide apud Michalor. *l. c. cap.* 4.

10 Qui quidem articuli probatoriales præſentari debent intra terminum datum ad probandum, partique communicari, ut poſſit videre, an ſint relevantes, & formare deſuper ſua interrogatoria, ad quem finem præfigitur ipſi terminus Judici arbitrarius pro qualitate cauſæ, locorum, ac perſonarum &c. & una ſimul citatur ad videndum tali, & tali die, & hora &c. jurare teſtes, ac danda ſua interrogatoria, prout practicatur in Tribunalibus.

11 Porro articuli debent eſſe clari, & non captioſi, ut teſtes ſcire poſſint, & valeant reſpondere; de quo gloſ. *in cap.* 2. *de confeſſ. in* 6. nec debent continere jus, ſed purum factum. Pellegr. *loc. cit. n.* 2. & 4. nam certe ad teſtes non ſpectat reſpondere, quid juris ſit, ſed ſolum quid factum ſit.

Secundo debent eſſe pertinentes ad probandum petitionem in libello poſitam, ad probandum enim non admittitur, quod probatum non relevat. *L. ad probationem.* 1. *C. de probat.* ita ut articulos irrelevantes Judex ex officio rejicere debeat. Specul. *tit. de poſit. §. decimo. num.* 1. Gail. *l. c. num.* 15. ubi teſtatur ſe pluries factum in Camera meminiſſe, quod duobus aut tribus articulis relevantibus admiſſis, reliqui tanquam impertinentes rejecti fuerint, quod ampliatur, ut quando evidenter conſtat de illorum irrelevantia abſolute rejici debeant, etiam ſine ſolita clauſula *ſalvo jure impertinentium* &c. Gail. *l. c. num.* 2. In dubio tamen relevantiæ, & irrelevantiæ, eſſent admittendi potius, quam rejiciendi. Veſtr. *in prax. lib.* 5. *cap.* 15. *num.* 7. & ad eundem Gravat. *d. lib.* 5. *capit.* 14. *num.* 27. Rot. *dec.* 503. *num.* 2. *p.* 2. *rec.* Burat. *dec.* 28. *num.* 3. apud Pellegrin. *loc. cit. num.* 16. *verſ. caſu verb.* ſaltem cum clauſula *ſalvo jure impertinentium, & non admittendorum*, Gail. *l. c. n.* 9. ubi Specul. *d. tit. de poſit. §. ſeptimo. n.* 8. quæ ampliantur, ut Judex poſſit articulos qua relevantes admittere, & qua irrelevantes rejicere etiam ſine partis citatione. Panorm. *in cap.* 2. *numer.* 16. *de teſtib.* Hippol. *in repetit. L. de unoquoque, num.* 108. *ff. de re judic.* Port. *lib.* 1. *com. opin. concl.* 43. *limit.* 37. apud Gail. *l. c. num.* 17. ubi etiam *num.* 2. *& ſeqq.* an & quando articuli dicantur relevantes, vel non; & apud Pellegrin. *loc. cit. num.* 16. Et ſi articuli ſint omnino impertinentes, ab illorum admiſſione datur appellatio, etiamſi fuerint admiſſi cum clauſula *ſalvo jure impertinentium &c.* ut per Maſcard. *de probat. concl.* 132. *a n.* 1. tradit Michalor. *de poſit. c.* 4. *n.* 9. 12

Et quamvis ponens ad partis inſtantiam jurare debeat de veritate poſitionum &c. id tamen fallit in articulante. DD. *in L.* 2. *§. obſervari. C. de juram. calum.* Michalor. *l. c. n.* 29. contrarium tenet Rudolphin. *in prax. judic. p.* 1. *cap.* 11. *n.* 80. 13

Tertio articuli formari debent verbis affirmativis, 14
non vero negativis, niſi coarctentur loco, ac tempore, ſcilicet ut actus fieri non potuiſſet, quin teſtes vidiſſent: cum enim negativa loco & tempore non coarctata ſit improbabilis, ideo admitti non debet. Specul. *in tit. de teſte §. nunc videndum. num.* 18. Alex. *in L. interſtipulantem. num.* 3. *ff. de V. O.* Bart. *in L. de ætate. in* 2. *quæſt. ff. de minor. & in L. nec codicillos. C. de Codicil.* quos refert Michalor. *de poſition. cap.* 4. *num.* 28. *& cap.* 15. *numer.* 32. exceptis illis caſibus, in quibus etiam negativa per teſtes probari poteſt; de quo ſuo loco dicemus.

Poſtquam vero teſtes fuerunt examinati, & publicatæ illorum atteſtationes, alii articuli produci non poſſunt. Gail. *lib.* 1. *obſ.* 105. quod intellige, ſi ſint directo contrarii primis. Pellegrin. *l. c. p.* 2. *ſect.* 2. *ſubſect.* 8. *n.* 9. ubi quod poſt teſtium publicationem, teſtes ſuper eiſdem articulis, aut directo contrariis examinari amplius non poſſint. Bald. *conſ.* 152. *in princ. verſ. alia eſt inſinuatio. lib.* 1. & hoc non tantum in prima inſtantia, ſed nec in ſecunda appellationis. *auth. qui ſemel. C. de probat. cap. fraternitatis, de teſtib. Clem.* 2. *eod.* de quo plura infra *in verb. teſtes*. Et aliquas limitationes vide apud Pellegrin. *l. c. a n.* 10. *ſeqq.* vide etiam Afflict. *dec.* 216. *n.* 4. 15

§. III.

Miſcellanea aliqua de articulis.

Articulus tendens ad probandum contrarium ejus, 16
quod eſt conventum in tranſactionibus, tanquam irrelevans, eſt rejiciendus. Put. *dec.* 332. *&* 389. *libr.* 3. Seraphin. *dec.* 1460. *num.* 3. apud Rot. *dec.* 772. *p.* 3. *rec. n.* 5.

Monitorium quod articuli habebuntur pro confeſſis, 17
debet continere comminationem, nempe reſpondendi *ſub pœna confeſſi &c.* ut infra diximus in verbo *contumacia*. & Surd. *conſ.* 360. *n.* 26. *lib.* 3. & quamvis non ſufficiat ſola ſcientia monitorii, niſi etiam probetur, quod quis ſciverit qualitatem dictæ comminationis in eo contentæ. *gloſ. in cap. concertationi. in verbo ſciverit. de appell.* tamen ſtatim ac probatur monitorium execu-

tum,

Digitized by Google

tum, inſurgit probatio ſcientiæ omnium contentorum in monitorio. ita Gratian. *diſc. for. cap.* 639. *n.* 22. *ſeqq. tom.* 4. & citat Anchar. *conſ.* 170. *n.* 6. Caſtr. *conſ.* 311. *in fin. lib.* 1. Aret. *conſ.* 15. *in fin.* Aym. *conſ.* 73. *n.* 39. Natt. *conſ.* 162. *n.* 44. *ad med.* Surd. *conſ.* 335. *n.* 54. *lib.* 3.

18 Articuli cum clauſula *non ſe aſtringendo &c.* nihil certi continere dicuntur. Rot. *deciſ.* 374. *num.* 8. *p.* 1. *rec.* apud Ridophin. *in ſua prax. judic. p.* 1. *cap.* 11. *num.* 79. Rot. *deciſ.* 202. *p.* 5. *rec. tom.* 1. *num.* 19

19 Articuli in dubio præſumuntur pertinentes, quando aliquid adminiculantur ad cauſam. *L. ad probationem, la.* 1. & ibi Salyc. & Paul. de Caſtr. *C. de probat.* Specul. *in tit. de poſit.* §. 7. *col.* 2. *verſ. & nota, & in tit. de teſt.* §. *nunc videndum, verſ. ſicut igitur,* Michalor. *poſt tract. de poſit. deciſ.* 67. *num.* 2.

¶ ASSECURATIO.

Praxis Aſſecurationis, ubi quid ſit, an licita, & quenam ſint jura & obligationes tum Aſſecurantis cum Aſſecurati.

1 Aſſecuratio eſt quædam conventio, qua mediante unus infortunium alterius in ſe ſuſcipit, pretio periculi accepto, & dicitur contractus innominatus regulandus ſecundum naturam illius contractus nominati, de quo magis participat, vel cui magis aſſimilatur. Frequens eſt inter mercatores maritimos, ac in Civitatibus maritimis, & licita ſtante ſuſceptione periculi, & pretio, *l. cum proponas. C. De naut. fœnor. l. ſi periculi ff. eod.* Alex. *in l. a Titio num.* 3. *ff. de ver. oblig. & l. decem ff. eodem,* cum aliis per Petr. Santer. Luſitan. *tract. de aſſecur. & ſponſ. mercat. part.* 1. *n.* 5. *&c.* Gratian. *diſcept.* 679. *num.* 29. facit quod Sabelli dicit in §. *Contractus,* Tuſch. *litt. A, concluſ.* 537. *per tot.* Paul. Chriſtin. *deciſ. Belgic.* 93. *vol.* 2. ubi quod valet pactum de ſolvenda certa ſumma, ſi ludo fortunæ ſuccubuerit, & latius *deciſ.* 47. *per tot. vol.* 3. ubi de aſſecuratione inter mercatores, Fontanel. *deciſ.* 243. & 244. *&c.* Leſſ. *de juſt. & jur. lib.* 2. *cap.* 28. *dubit.* 4. *per tot.* Vide De Luc. *de Credit. diſc.* 107.

2 Aſſecuratio eſt contractus licitus in foro conſcientiæ ſi habeat ſuas debitas conditiones; nempe, ſit de re expoſita periculo, & caſibus fortuitis, cum receptione juſti pretii ratione periculi ſuſcepti. Fit quatuor modis; nam vel eſt 1 circa merces, vel 2° circa pecunias de loco ad locum transferendas, vel 3 circa tranſitum perſonæ per loca periculoſa, vel 4° circa vitam:. Debet habere quinque conditiones; prima eſt, ut detur æqualitas inter pretium, & periculum; ſecunda, ut quærens aſſecurationem non obliget aſſecurantem ad alium contractum verſa vice ſecum faciendum; tertia, ut petens aſſecurationem moneat aſſecurantem de omnibus periculis illi incognitis; quarta, ut res aſſecuranda vere exiſtat prout aſſeritur, & non mutetur; quinta, ut res non ſit certa, ſed periculo expoſita; de quibus late Azor. *Inſtit. moral. part.* 3. *lib.* 11. *cap.* 18. Mol. *diſput.* 507. Sot. *de juſt. lib.* 6. *quæſt.* 7. *art.* 1. Bonac. *diſput.* 3. *quæſt.* 9. *punct.* 3. Solon. *de contract. aſſecurat. art.* 2. *concl.* 2. *&c.* & alii relati per P. Stephan. de Neapol. *tract. de reſtit. lib.* 2. *cap.* 69. *per tot.* ubi reſolvit plures dubitationes & fraudes in hac materia ad forum conſcientiæ ſpectantes, Rot. poſt Urceol. *de tranſact. deciſ.* 53. & 66. *per tot.* ubi alia plura ſpectantia ad forum exterius, & de modo probandi caſum. De Luc. *de Uſuris diſc.* 1. *n.* 16. *diſc.* 3. *n.* 11.

3 Aſſecurationis contractus, & illius juſtitia in totum, & per totum ſita eſt in incertitudine, & alea fortunæ; ac ideo ſi detur caſus, quod illi qui petunt aſſecurationem, & ad quorum favorem facta fuit, potuerint habere notitiam interitus mercium de tempore ſtipulatæ aſſecurationis, minime ſuſtinetur, etiam non probata dicta notitia, ſed tantum data illius poſſibilitate, quæ arguitur ex qualitate itineris, & locorum diſtantia. Et quamvis poſſit fieri aſſecuratio, & valeat etiam ſuper mercibus jam peremptis, debet intelligi dummodo interitus tempore aſſecurationis ſit omnino ignotus actu, & potentia, vel ſtante pacto expreſſo. Nec tenentur aſſecuratores poſitive probare ſcientiam aſſecurati de ſtatu mercium tempore aſſecurationis, ſed ſufficit ſola poſſibilitas ſcientiæ, ut ſupra, & tenetur aſſecuratus agens probare incolumitatem mercium de tempore aſſecurationis, vel alio tam aſſecurationi proximo, ut in actu dictæ aſſecurationis de ipſis mercibus notitia haberi non potuerit ad tollendam omnem ſuſpicionem fraudis, & doli; prout hæc, & alia ad rem facientia latius explicant Stracc. *de aſſecurat. gloſ.* 27. Gamm. *deciſ. Luſit.* 181. Ludovis. ſive Gregor. *dec.* 126. Ricc. *Collect.* 838. *in fine part.* 4. Vallaſch. *deciſ. Luſit.* 64. Scacc. *de commerc. part.* 2. *quæſt.* 7. *ampliat.* 10. Merlin. in Romana aſſecurationis 1. Junii 1633. inter ſuas *deciſ.* 597. *per tot. & part.* 6. *recent. deciſ.* 229. Rot. poſt Urceol. *de tranſact. deciſ.* 53. *num.* 34. *& part.* 19. *recent. deciſ.* 369. *& deciſ.* 373.

Aſſecurationis contractus non eſt vetuſtus, niſi quatenus convenit cum nautico fœnore, & a conventione partium legem accipit; aſſecurator igitur aſſumens in ſe pretio recepto omne periculum, uno excepto, illo dempto, in reliquis omnibus tenetur ſupplere damnum contingens in mercibus aſſecuratis, & ubi ſolam quantitatem mercium, non autem æſtimationem earum in ſe ſuſcepit, non eſt neceſſaria liquidatio, vel probatio valoris, cum ſatis dicatur conſtare ex apocha onerationis vulgo *poliza di carico*, ſed tenetur ſolvere ſummam, pro qua aſſecuravit; ſive valor rei aſſecuratæ major, ſive minor exiſtat; non tamen tenetur emendare damnum ex culpa Navarchi obventum, quando ipſe Navarchus erat dominus mercium aſſecuratarum, Rot. *part.* 16. *recent. deciſ.* 420. *per tot. part.* 17. *deciſ.* 400. 4

Aſſecuratio fieri poteſt etiam inter alios præter mercatores, non ſolum a tertio, qui nullum habeat intereſſe in contractu principali, ſed etiam inter ipſoſmet ſocios, & contrahentes principales, & non tantum in diverſis contractibus, verum etiam in eodem contractu, tam expreſſe, quam tacite, implicite, & æquivalenter, ſtante periculo in ſe ſuſcepto cum aliqua juſta recompenſatione. Et mediante iſta tacita aſſecuratione ſuſtinentur plures contractus, qui alias prima facie videntur injuſti, uſurarii, & illiciti; cum aſſecurationis cauſa aliquid recipere etiam in mutuo non ſit uſura, intelligendo prout dicit Sabelli in ſuis *reſol. cap.* 17. *n.* 5. *& ſeqq. & cap.* 110. *num.* 43. Leonard. *de uſur. quæſt.* 31. *per tot.* late Garz. Card. Millin. *deciſ.* 186. & *deciſ.* 201. *per tot.* Rot. *part.* 14. *recent. deciſ.* 74. *num.* 16. *& ſeqq.* Bonacin. *de contract. & reſtit. diſp.* 3. *quæſt.* 3. *punct.* 11. Navar. in Manual. *cap.* 17. *num.* 255. Michalor. *de frat. part.* 3. *cap.* 59. *num.* 43. *&c.* cum aliis citatis, & Sabelli in §. *Mutuum num.* 10. *&c.* Dian. *part.* 1. *tractat.* 8. *reſolut.* 30. *& part.* 11. *tract.* 7. *reſol.* 24. ubi qualiter etiam in mutuo pro incerto lucro, ſed tamen probabili poſſit aliqua certa minor ſumma recipi, vide Sabelli §. *Uſura n.* 7. *&c.* P. Stephan. de Neapol. *tractat. de reſtit. lib.* 2. *cap.* 32. *num.* 2. *& cap.* 68. *num.* 17. ubi quod dicta aſſecuratio facta ab ipſo creditore pretio recepto, in praxi non tranſit ſine magno ſcrupulo, & ſuſpicione uſuræ, Card. Delug. *de Juſt. diſp.* 30. *n.* 40. *& ſeqq.* 5

Aſſecurans navem, vel merces de uno loco ad alium, mercibus deperditis, vel deterioratis tenetur reſarcire damnum ſecundum æſtimationem loci ad quem erant deferendæ, & non ſimpliciter loci, a quo fuerunt levatæ; & ſic habita etiam ratione lucri, quod aſſecuratus percepiſſet ſalvis rebus in loco, ad quem deferebantur, Rot. in Romana, ſeu Januen. *aſſecurationis* 23. Januarii 1634. coram Panzirolo in *Noviſſ. part.* 6. *deciſ.* 258. *per tot.* & in eadem cauſa coram eodem 30. Maii 1635. *part. & deciſ.* 47. *per tot.* ubi plura, *&c.* Vide Deluc. *de Credit. diſc.* 106. *num.* 10. & 107. *n.* 9. 6

Aſſecurans navem in ampla forma tenetur ad omne riſicum, & periculum, per quod impediatur tranſportatio ad locum conventum; tanto magis ſi caſus infortunii ſpecialiter expreſſus evenerit, & ſi aliquis caſus fuerit exceptus, quia tunc reliqui omnes comprehenduntur, ita ut non poſſit excuſari licet merces non fuerint deperditæ, ſed alio ex facto Principis aſportatæ, vide Rot. *in Noviſſ. part.* 6. *deciſ.* 24. *per tot.* Card. Tuſch. *litt.* A, *concluſ.* 537. *per tot.* 7

Dicitur factus locus aſſecurationi, probata deperditione, & tunc ſtatim dicatur commiſſa ſtipulatio, ut ex illa agi poſſit, etiam ſi navis recuperata fuerit. Si tamen fuerit facta aſſecuratio ſuper una, & certa navi, & merces deferantur ſuper diverſa ſine nova conventione, ſi fuerint deperditæ non tenetur aſſecurator, Rot. *part.* 6. *recent. deciſ.* 54. *per tot.* Maſtril. *deciſ.* 182. *per tot.* facit Rot. *part.* 14. *recent. deciſ.* 120. ubi quando tenea- 8

Digitized by Google

neatur fidejuſsor, vel non promittens in cauſa bararatriæ. Deluc. *de cred. diſc.* 108. *n.* 6. *&* 110. *n.* 7. ubi ſi vehantur fragata, vel barca.

9 Aſſecurans merces, quas mendaciter quis dixit habere in tali nave, ſi hujuſmodi navis fuerit deperdita, cum vere ſtipulatoris nihil, vel tanti non intererſit quantum dixit, ad nihilum tenetur, vel tantum ad illud quod fuerit vere deperditum de rebus ſtipulatoris, & nihilominus poterit retinere, vel petere totum pretium, quia licet emptio periculi non teneat in totum quoad præjudicium aſſecurantis, tamen in ejus favorem, & in præjudicium falſa aſſerentis, bene tenet, ut probat Petr. Senter. Luſit. *tract. de aſſecur. & ſponſ. part.* 3. *num.* 10. *ſeqq.*

10 Poteſt etiam fieri aſſecuratio navis vacuæ, dummodo aſſecurans ſciat illam eſſe vacuam; & tunc dicitur potius ſponſio, quæ idem eſt cum aſſecuratione, nec opus habet aſſecuratus probare operationem mercium, & pecuniarum ſuper navi, de cujus naufragio agitur; licet alias non ſit valida aſsecuratio, quando quis non habet merces in navi, ſed fingit habere. Bonac. *de contract. diſput.* 3. *queſt.* 9. *punct.* 3. *n.* 3. Rot. in Rom. *Aſſecurationis* 13. Junii 1674. coram Taya poſt Urceol. *de tranſact. deciſ.* 66. *n.* 4. *& ſeqq.* ¶

A S S E S S O R.

Praxis Aſſeſſorum.

1 Aſseſsor nullam habet juriſdictionem, ſed tantum debet dare conſilium. gloſ. *in cap. aſſeſſorem verb. præſupponendum de reſcr. in* 6. Scaccia *de Jud. cap.* 14 *& de ſentent. gl.* 13. *a n.* 37. niſi ſit particeps Officii, vel Collega. DD. *cit.* & Eccleſ. *obſe.* 17. *per totam*. Ejus conſilium Judex non tenetur ſequi: imo, ſi eſt injuſtum, non poteſt. Fontanel. *de pact. nupt. clauſ.* 4. *gl.* 10. *p.* 1. Tuſc. *litt. C. concl.* 771. Eccl. *l. c.* Limita, ſi Judex eſt imperitus; quia tunc tenetur ſequi. Scaccia, & Eccleſ. *l. c.*

2 Aſseſsor ſuſpectus poteſt recuſari, etiam ſine cauſæ expreſſione. *cap. aſſeſſorem*. §. *ſi autem. de reſcr. in* 6. Tuſc. *litt. S. concl.* 907. aliter fit ſuſpectus etiam Judex, ſi non removet Aſseſsorem. Abb. *in cap.* 1. *de Jud.* Menoch. *de arbitr. caſ.* 458. *a n.* 12. *ad* 16. *incluſive*. Eccleſ. *obſ.* 203. *per totam*; tunc tamen ſufficit, quod eligat Judex non ſuſpectum Aſseſsorem, licet non ſit confidens.

3 Aſseſsor, cujus conſilium Judex ſequi debet, ſi dedit per imperitiam malum conſilium, facit litem ſuam. *Inſtit. de Oblig. quæ ex quaſi delic. naſc.* Put. *de ſyndicatu verb. lis ſuam.* 4. Farin. *de var. & diverſ. crim. q.* 111. *art.* 16. *n.* 459.

A S S O C I A T I O.

Praxis Aſſociationis.

1 Aſſociatio competit virtute Clauſulæ „ *Conſtituti* „ etiam contra tertium poſſeſſorem. Rot. *dec. ſ.* 338. *p.* 1. poſt Cencium *d.* 150. *de cenſib.* Idem Cenc. *q.* 94. Ridolfin. *in prax. p.* 2. *cap.* 5. *per totum* Merlin. *de pignor. lib.* 4. *cap.* 120. Licet deceſſerit conſtituens, & conſtitutarius poſt ejus mortem tacuerit, niſi conſtitutarius ſciverit mortem conſtituentis, & per decennium neglexerit poſſeſſionem apprehendere, non obſtante, quod ſciverit tertium poſſidere. Saminiatus *conſ.* 3. poſt controverſias Altogradi jun. Cenc. & Merlin. *l. c.* vide Rot. apud Merlin. *deciſ.* 322.

2 Aſſociatio debetur etiam creditori, decocto debitore, ſi fuerit probata decoctio. Rot. apud Merlin. *deciſ.* 387.

3 Aſſociatio, virtute Clauſulæ Conſtituti, conceditur, licet clauſula fuerit appoſita ſuper re incerta, niſi fuiſſet appoſita ſuper re particulari incerta: ſecus, ſi ſuper omnibus bonis: quia tunc videtur adeſse certitudo, ratione univerſi. Rot. quam citat alia Rot. poſt Pajaſch. *deciſ.* 33. *num.* 2.

A S T R O L O G I A.

Praxis Aſtrologiæ.

Aſtrologia Judiciaria, de Jure Divino eſt prohibita, & utroque etiam Jure Canonico, & Civili. *cap.* 1. 26. *q.* 1. *L. auſpicem. Cod. de malef.* Quaranta *in verb. Aſtrologia*. 1

De Jure Civili punitur pœna mortis. De Jure Canonico vero, arbitraria. Antonel. *de Regim. Eccleſ. lib.* 6. *cap.* 22. Et ſi de ſtatu Reipublicæ Eccleſiaſticæ, Sedis Apoſtolicæ, vel vita Rom. Pontificis, vel ejus conſanguineorum, indicia facit, vel facta apud ſe retinet, vel aliis oſtendit, vel verbis tractat, ultra excommunicationem latæ ſententiæ, etiam ut Reus læſæ Majeſtatis, ultimo ſupplicio, confiſcatione omnium bonorum, & Officiorum privatione, vel Beneficiorum, ſi fuerit Clericus, punitur ex Conſtitut. Urbani VIII. apud Barboſ. *de poteſt. Epiſc. p.* 3. *alleg.* 51. *n.* 134. Antonel. *l. c.* qui citat Conſtitutionem Sixti V. quæ incipit *cœli & terræ Creator*. quam refert Quarant. *in verb. Aſtrologia*. 2

Aſtrologia vero Judiciaria, ad effectum incurrendi pœnas præmiſsas dicitur, quæ ex aſtris tantum facit indicia, circa nativitates hominum, futuros contingentes effectus, ab humana voluntate pendentes. Bonac. *de cenſur. in partic. d. q.* 2. *punct.* 38. Diana *p.* 4. *tr.* 7. *reſol.* 17. Barboſ. & Antonel. *ll. cc.* 3

A T T E N T A T A.

Praxis Attentatorum.

Attentatum hic ſumitur pro eo, quod fit, lite vel appellatione pendente, in contemptum Judicis, vel præjudicium partis. Subinde attentatur a parte, ſubinde a Judice, ſubinde a tertio. A parte poteſt attentari immediate per ſe, vel per procuratorem, quo caſu non ſufficit generale mandatum: quia attentatio eſt delictum, & ſonat in malam partem. *argum. cap.* 1. *ut lit. pend. in* 6. Lancellot. *p.* 1. *cap.* 1. *num.* 10. quod utique in mandato non præſumitur. DD. & Rot. apud Lancell. *l. c. n.* 12. *L. ſi procurator. ff. de condict.* ſed requiritur ſpeciale. Dicitur attentatum a parte, quod ſit ab illa, ſine rationabili cauſa lite vel appellatione pendente. Lancellot. *in præfat. n.* 20. Judex vero attentat regulariter poſt appellationem procedens, etiam extrajudicialiter: quod quidem attentatum extrajudiale non eſt ipſo jure nullum, ſed annullandum. Si autem attentet judicialiter, attentatum eſt ipſo jure nullum. Lancellot. *p.* 1. *cap.* 2. *n.* 5. A tertio etiam attentatur, uti *in cap. cum teneamur*. ubi DD. *de appell.* ſed remedium attentatorum regulariter non datur contra tertium; quia litis pendentia afficit litigantes, non tertium. Rot. apud Lancell. *loc. cit. n.* 4. Et tertius, qui non fuit in lite, capiens poſseſſionem vacantem, non dicitur attentare, licet a Judice illi tertio fuiſset inhibitum. Rot. apud Lancellot. *loc. cit. n.* 5 *& ſeq.* Niſi tertius habeat cauſam a Judice, vel a litigante, vel niſi tertius, non de per ſe, ſed una cum Judice, cum parte, attentaſset. Lancellot. *l. c. cap.* 3. *n.* 41. vel niſi tertius per actum, quem gerit, impediret Judicis juriſdictionem. *ad notata in cap.* 1. *& cap. paſtoralis de Offic. Deleg.* Rot. apud Lancell. *n.* 47. ubi alii. 1

Actum ergo lite pendente dicitur attentatum. Lancellot. *p.* 1. *cap.* 4. Dicitur vero lis pendere, & introducta, per ſolam citationem. DD. *in Clem.* 2. *ut lit. pend. in* 6. Scaccia *de Jud. lib.* 1. *cap.* 64. *num.* 11. Pirhing. *lib.* 2. *tit.* 16. §. 1. *num.* 1. *argum. cap. cum lite, ut lit. pend.* Ita de Jure Canonico. Sed de Jure Civili incipit pendere libelli oblationem. vide Lancell. *p.* 1. *cap.* 4. *num.* 10. *&* 28. Limit. ſi actus fiat per modum continuationis; quia nemo prætextu litis motæ debet deſiſtere a ſua poſſeſſione, & continuans non dicitur ſpoliare. Rot. apud Lancell. *loc. cit. limit.* 1. *num.* 7. imo, inhibitio ne quia continuaret ſuam poſseſſionem, diceretur attentata. Menoch. *de recuper. remed.* 17. *n.* 50. *q.* 50. licet eſsemus in continuatione poſseſſionis realis, imo etiam juridicæ per clauſulam *conſtituti*. Lancell. *num.* 14. Merlin. *deciſ.* 10. *n.* 6. Limit. II. ſi lis eſt invalida de Jure; quia ſtante litis nullitate non habet locum remedium attentatorum. Afflict. *deciſ.* 166. *num.* 12. Lancell. *limit.* 3. *num.* 2

Digitized by Google

num. 1. ubi enim lis eſt nulla, non conſideratur Judicis contemptus. Limit. III. cum lis doloſe, & calumnioſe fuit introducta, DD. apud Lancell. *limit.* 4. Caſſador. *dec.* 7. *num.* 1. *de dolo & cont.* Menoc. *conſ.* 79. *num.* 27. *lib.* 1. Limit. IV. in actu acceſſorio illius, qui fuit geſtus ante litem. v. g. ſi ante litem motam eras in poſſeſſione civili, ſi poſt litem motam acquiras naturalem, non diceris attentare. *cap. cum veniſſent.* ubi Abb. *de reſt. ſpol.* Rot. apud Lancell. *l. c. limit.* 5. ſic denuntiatio excommunicati facta pendente appellatione non dicitur attentata. Limit. V. poſt litem finitam per ſententiam, quæ tranſiit in judicatum. Lancellot. *l. c.* Limit. VI. in actu neceſſario, uti cum reus eſt ſuſpectus de fuga. idem *limit.* 9. item quando immineret ſcandalum, dummodo illud probetur. Limit. VII. cum remedio attentatorum fuit renunciatum. idem *limit.* 15. vel ſi actus fuit factus de conſenſu adverſarii. Limit. VIII. in contumace, qui non poteſt allegare litis pendentiam, quam per contumaciam ſprevit. Felin. *in cap. ex tenore de reſcr. num.* 26. Lancell. *limit.* 18. Item in Principe, qui non dicitur attentare. Lancell. *limit.* 21. Limit. IX. in ignorante litis pendentiam: qui tunc abeſt dolus. idem *limit.* 27. Limit. X. cum lite pendente ſuper illiquidis fit executio ſuper liquidis.

3 Geſta a Judice recuſato per recuſationem ſunt ipſo jure nulla; non tantum de Jure Civili, ſed etiam Canonico, Rot. apud Lancellot. *p.* 2. *cap.* 6. *de attent. num.* 18. *& ſeq.* qui teſtatur de communiori, Gabr. *de Judic. lib.* 2. *concl.* 5. & procedit, tam in Judice Ordinario, quam delegato, etiam in executoribus mixtis. Gail. *lib.* 1. *obſ.* 33. *num.* 7. Rot. apud Lancell. *l. c. num.* 12. Limit. I. niſi recuſationis cauſa ſit notorie falſa, & ideo a Judice recuſato rejecta. Franch. Innoc. & Abb. *in cap. cum ſpeciali de appell.* Limit. II. cum expreſſe, vel tacite, recuſationi fuit renunciatum, vel cum cauſa fuit commiſſa cum clauſula „ *recuſatione remota* „ vel cum ſumus in Judice, qui non poteſt recuſari, uti Papa &c. vel in executore mero, a quo ſicut non poteſt appellari; ita nec recuſari poteſt. Lancel. *l. c.* Ita etiam geſta, dilatione pendente, ſunt nulla ipſo jure, ſive dilatio ſit data a jure, ſive ab homine, uti Judice. Lancell. *l. c. cap.* 7. *n.* 2. Item pendente relatione facienda Principi, idem *cap.* 8. Item poſt avocationem cauſæ: & avocatio facta cum clauſula irritante afficit etiam ignorantes. Limita: ſi pars noluit uti reſcripto avocatorio, Lancell. *cap.* 10. *n.* 40.

4 Ita geſta, pendente termino ad appellandum, ſunt attentata. Lancellot, *cap.* 11. *n.* 11. ubi Rota. *cap. non ſolum, de appell. in* 6.

Et quia appellatione pendente nihil eſt innovandum. *cap. Eccleſ. S. Mariæ. ut lit. pend. cap. ad diſſolvendum.* 11. *q.* 1. ideo talia innovata dicuntur attentata. Ciarl. *contr. for. cap.* 133. Ricc. *in prax. attent. p.* 4. *reſ.* 1. quæ non tolluntur per appellationis deſertionem; quia geſta poſt appellationem ante illius deſertionem ſunt attentata, etiam deſerta poſtmodum appellatione, & poſt deſertionem etiam poterit peti attentatorum, ante deſertionem commiſſorum, revocatio. *cap. cum veniſſent; de eo qui mittit. in poſſeſ.* Rot. apud Lancell. *p.* 2. *cap.* 12. *de attent. ampl.* 1. *n.* 3. Et excommunicatio lata poſt appellationem illa deſerta non convaleſcit. Lancell. *l. c. ampl.* 1. *n.* 7. *& ampl.* 8. *n.* 1. quæ tamen non procedunt in appellatione ab interlocutoria, quia geſta illa pendente, & poſtmodum deſerta, non revocantur. DD. apud Lancell. *l. c. n.* 12.

5 Et geſta poſt appellationem ab interlocutoria non revocantur, niſi prius conſtiterit de juſtitia, vel injuſtitia appellationis, & niſi poſt inhibitionem debito modo factam fuiſſent geſta. *cap. non ſolum de appell. in* 6. Covar. *pract. quæſt. cap.* 24. *num.* 3. Theſaur. *deciſ.* 49. *n.* 1. *&* 2. quamvis *num.* 3. contrariæ ſententiæ adhæreat. Rot. apud Farinac. *deciſ.* 420. Maſcard. *de prob. concl.* 148. *num.* 28. Lancellot. *de attent. p.* 2. *cap.* 11. *limit.* 1. *n.* 3. Eccleſ. *obſ. for.* 34. *n.* 6. Tuſc. *litt. A. concl.* 547. quia jus abhorret appellationem ab interlocutoria; quia poteſt reparari per definitivam. *deciſ.* 10. Secus geſta poſt appellationem a definitiva, quæ dicuntur attentata etiam ante Judicis inhibitionem: quia talis appellatio abſque alia inhibitione habet virtutem ſuſpendendi, & jus per ſe ſufficienter inhibet, ne quid fiat pendente appellatione, etiam ſine facto hominis. DD. *ad tit. ff. nihil innovandum pendente appellatione.* Covar. Lancell. & Eccl. *l. c. cap. ſuper eo, & cap. ut debitus de appell.* Item ſi non defert appellationi, nec ſpecificat cauſam rationabilem, ſed procedit ad ulteriora. Et talia attentata ante omnia revocari debent. *cap. cum non ſolum de appell. in* 6. Rot. apud Farinac. *deciſ.* 124. Tuſc. *litt. A. concl.* 543. ſive fiant a Judice, ſive a parte. Gail. *lib.* 1. *obſ.* 146. Lancell. *p.* 1. *in præf. num.* 23. *& p.* 2. *cap.* 12. *ampl.* 6.

Non dicitur tamen Judex attentare, ſi intra terminum ad appellandum ab interlocutoria, etiam vim definitivæ habente, procedat ad ulteriora, imo nec poſt appellationem, ſi Judici non fuit inhibitum. *gl. in cap. licet, de appell. in* 6. Eccleſ. *obſ. for.* 34. *num.* 5. Lancell. *de attent. p.* 2. *cap.* 11. *n.* 30. Niſi Judex detulerit appellationi; quia deferendo ſibimet inhibuit. *cap. cum appell. de appell. in* 6. Lancell. *p.* 2. *cap.* 12. *limit.* 1. Eccleſ. *l. c. num.* 13. ſecus, ſi detulit cum clauſula „ *ſi & in quantum de jure* „ DD. *cit.* 6

Geſta vero pendente termino ad appellandum a definitiva attentata dicuntur, & veniunt revocanda, ac ſi pendente appellatione fuiſſent geſta. *d. cap. non ſolum de appell. in* 6. Capyc. *deciſ.* 167. Tuſc. *litt. A. concl.* 542. Rot. apud Farin. *deciſ.* 595. Lancell. *de attent. p.* 2. *cap.* 11. *n.* 17. Eccleſ. *obſ. for.* 36. Et in revocatione attentatorum ſunt refundendæ expenſæ judiciales, ſicut etiam damna, & intereſſe, Mynſing. *cent.* 1. *obſ.* 26. Lancellot. *p.* 3. *cap.* 31. *n.* 65. Eccleſ. *loc. cit.* & donec attentata non fuerint purgata, non proceditur ad ulteriora. DD. *cit.* ſi vero expenſæ ſunt extrajudiciales, & illiquidæ, ſufficit, quod fiat oblatio illas ſolvendi, cum fuerint liquidatæ. Rot. *deciſ.* 329. apud Eccleſ. *l. c. n.* 10. 7

Porro attentata ſunt revocanda, non tantum parte inſtante, ſed etiam ex Officio Judicis. Rot. apud Lodoviſ. *deciſ.* 91. *num.* 8. Gail. *obſ.* 146. *n.* 7. Vantius & alii, quos citat, & ſequitur Eccleſ. *obſ.* 36. non obſtante, quod appellationi a parte fuerit renunciatum. Lancell. *p.* 2. *cap.* 12. *ampl.* 2. *a n.* 3. quia in materia attentatorum magis conſideratur contemptus Judicis ad quem, quam intereſſe partis. Rot. apud Farin. *l. c.* Eccleſ. *ut ſupra.* DD. apud Ciarlin. *cap.* 133. *n.* 2. 8

Attentata uti non committuntur ante motam litem. *Clem. ult. ut lit. pend.* Rot apud Merlin. *deciſ.* 10. *num.* 5. Ita non committuntur poſt appellationem nulliter, & indebite interpoſitam. Rot. apud Merlin. *deciſ.* 42. *n.* 2. Lancell. *de attent. p.* 2. *cap.* 12. *limit.* 6. *& limit.* 53. *n.* 1. uti ſi eſt frivola, vel manifeſte injuſta, & invalida. Quando autem talis dicatur, remittitur arbitrio Judicis. Menoch. *de arbitr. caſ.* 197. *n.* 7. Lancell. *l. c. num.* 1. *& ſeq. & limit.* 6. *&* 53. 9

Imo attentata non dicuntur geſta in una cauſa, licet pendeat appellatio in alia, & diverſa, inter eaſdem perſonas. Lancellot. *l. c. limit.* 2. *n.* 1. Neque appellatio extrajudicialis cauſat attentata. Lancell. *loc. cit. lim.* 3. *num.* 7. neque retardat immiſſionem in poſſeſſionem; cum non inducat litis pendentiam. Lancell. *l. c. num.* 9. *& cap.* 4. *in præfat. n.* 219. Hinc eſt, quod poſſeſſio Beneficii capta appellatione pendente non eſt attentata; quia proviſiones Beneficiorum ſunt actus extrajudiciales, & appellatio non ſuſpendit collationem Beneficiorum, vel eorum poſſeſſionem. Riccius *in prax. attent. p.* 4. *reſol.* 3. Lambertin. *de Jurepat. lib.* 2. *p.* 2. *q.* 11. Lancellot. *de attent. p.* 2. *cap.* 12. *limit.* 3. *num.* 4. Covar. *pract. quæſt. cap.* 24. *n.* 5. Rot. apud Merlin. *deciſ.* 691. quæ procedunt, antequam Superior inhibeat. Lancell. *limit.* 4. *num.* 11. Rot. coram Coccino *deciſ.* 2097. *num.* 1. Si vero appellatio fuit acceptata a ſignatura juſtitiæ ſimpliciter, tunc retrotrahitur, & inducit attentata geſta, poſt acceptationem prædictam, & ante illam, vi retrotractionis. Rot. *deciſ.* 172. *num.* 16. *& dec.* 214. *&* 269. coram Cerro. Dummodo appellatio fuerit Judici, & parti intimata. Lancell. *loc. cit. num.* 15. *& limit.* 5. 10

Attentata etiam non dicuntur geſta poſt appellationem, quæ tendunt ad faciliorem exitum appellationis, & ideo Judex a quo, appellatione pendente, poteſt inhibendo prohibere, ne quis in ſua poſſeſſione turbetur. Et in cauſa matrimoniali poteſt partibus inhibere, ne pendente appellatione alii nubant. Imo poteſt etiam revocare gravamen, excommunicatum a ſe abſolvere &c. Rot. apud Lancellot. *limit.* 4. *n.* 8. *& ſeq. & limit.* 23. *num.* 2. 11

Sequeſtratio fructuum Beneficii, appellatione pendente, 12

te, non dicitur attentata, maxime cum ſubeſt timor dilapidationis. Lancell. *limit.* 12. *per tot.*

13 Appellatio facta, in cauſa commiſſa cum clauſula, *appellatione remota*, non inducit attentata. Lancellot. *limit.* 8. apud quem Rot. *n.* 2. *&* 3. & univerſim, quando appellatio eſt prohibita, uti in notoriis, executivis, vel cum fuit gravata conſcientia Judicis: ut dictum fuit in praxi appellationis. Lancell. *limit.* 9. *&* 10.

14 Attentatorum revocatio petenda eſt ante litis conteſtationem in cauſa appellationis; quia poſt litem, tacite, vel expreſſe conteſtatam Judex debet tractare de confirmatione, vel revocatione ſententiæ. Bar. *in L.* 1. *ff. nihil innov. appell. pend.* Afflict. *deciſ.* 352. qui hoc admittit, ſi petatur revocatio poſt concluſionem in cauſa & non ante. *n.* 3. Eccleſ. *obſ. for.* 36. *num.* 15. Felin. *in cap. inter Monaſterium de re jud. n.* 19. Covar. *pract. quæſt. cap.* 23. *num.* 3. & ita cauſa attentatorum non ſuſpendit cauſam principalem, ſed ſimul cognoſcuntur, & terminantur. Mynſing. *cent.* 3. *obſer.* 33. Gail. *obſ.* 146. *n.* 10. Eccleſ. *loc. cit.* vide Merlin. *deciſ.* 863. Lancellot. *p.* 3. *cap.* 23. *n.* 23. ubi etiam poſt concluſ. in cauſa revocari poſſunt juxta communiorem. ubi Rot. & DD.

15 Sed quod poſſit attentatorum revocatio fieri, etiam poſt concluſionem in cauſa, tenet Riccius *in prax. attent. reſ.* 5. Vant. *de null. tit. quib. mod. n.* 23. Merl. *deciſ.* 91. Ex quibus vero cauſis ceſſare dicantur attentata, vide Merlin. *deciſ.* 51.

16 Attentatorum Judicium non procedit in iis cauſis, in quibus, ut ſupra dictum, appellatio in Jure prohibetur. Vant. *de nullit. quando, & intra quod tempus. a n.* 92. Maſcard. *de prob. concl.* 148. Lancellot. *limit.* 53. *&* 50. *n.* 1. Tuſc. *litt. A. concl.* 142. & cum conſtat de nullitate appellationis, attentata non revocantur, etiam poſt inhibitionem. Eccleſ. *loc. cit. num.* 22. Lancellot. 50. *&* 53. *n.* 1.

17 Neque revocantur, cum aperte conſtat de non jure petentis in Beneficialibus. Maſcard. *de probat. concl.* 146. *n.* 6. Afflict. *deciſ.* 98. *n.* 6. Eccleſ. *obſ. for.* 36. *n.* 24. Covar. *pract. quæſt. cap.* 23. *n.* 4. quo tamen caſu Judex ad quem ob contemptum poteſt attentata ex officio revocare, licet de genus injuſtitia conſtet. Et ſi fuit poſſeſſio attentata, illa ſequeſtratur penes tertium. Caſſad. *d.* 3. *de reſtit. ſpol. num.* 6. Rot. apud Farin. *loc. cit. n.* 24. Lancell. *limit.* 42. *& p.* 3. *cap.* 24. *n.* 48. ubi plures. Neque revocantur, quando appellatio eſt frivola. *cap. cum appellationibus de appell. in* 6. Lancell. *p.* 2. *cap.* 12. *limit.* 6. *n.* 1. Eccleſ. *l. c.*

18 Attentatorum Judicium eſt ſummarium, in quo ſufficiunt leviores probationes. Mynſing. Eccleſ. & Maſcard. *loc. cit.* qualiter probanda? vide Lancellot. *p.* 3. *cap.* 26. *de attent. n.* 1. *&* 20.

19 Attentata non dicuntur purgata, niſi refuſis prius expenſis. Rot. poſt Pajatel. *deciſ.* 37. *n.* 2. & pro purgatione attentatorum fructus percepti non reſtituuntur, ſed deponuntur, cum dubitatur, an petenti purgationem competat manutentio. Rot. *loc. cit.* Dicuntur purgata per renunciationem, reducendo omnia ad ſtatum, in quo erant ante inhibitionem, & per oblationem ſolvendi expenſas, ubi fuerint liquidatæ, niſi eſſent liquidæ. Rot. *cit.* plura de purgatione attentatorum vid. Lancell. *p.* 3. *cap.* 29. *per totum.*

20 Attentata dicuntur, etiam geſta poſt inhibitionem Rotalem. Rot. apud Pajatel. *loc. cit.* Lancell. *p.* 2. *cap.* 20. *ampl.* 11.

21 Attentata, an committantur coram Arbitro pendente compromiſſo? Lancellot. affirmat in arbitro neceſſario, & juris, non vero in voluntario; quia hic nullam habet Juriſdictionem, quæ lædi poſſit a partibus. ita *p.* 2. *cap.* 15. *num.* 114. ſicut in reductione ad arbitrium boni viri pendente. Idem *cap.* 16. Item nullitate pendente, ſi hæc principaliter intentetur. Idem *cap.* 17. *n.* 42. ubi tamen ipſe tenet, hanc attentata non cauſare. Bene vero pendente reſtitutione in integrum. Lancell. *cap.* 18. *n.* 26. ſicut pendente recurſu, & ſupplicatione. Idem *cap.* 19. *n.* 26.

22 Judex ad quem ad effectum attentatorum non poteſt inhibitionem Judici a quo relaxare, niſi prævia cauſæ cognitione, quod ſcilicet fuerit appellatum, & quidem tempore debito, aliter ab eo poteſt appellari. Lancellot. *p.* 2. *cap.* 20. *præfat. num.* 137.

23 Hæc autem inhibitio ligat manus Judicis a quo, etiam in caſibus, in quibus alias appellatione pendente poſſet procedere. Lancell. *loc. cit. ampl.* 1. *per totam.* Et ſufficit inhibitio tacita ad cauſanda attentata: quæ inhibitio reſultat ex avocatione actorum vel cauſæ, quam Princeps ex certa ſcientia facit. Et quando appellatur a definitiva; quia tunc Jus inhibet. Idem *ampl.* 4. *n.* 1. Et executio facta, etiam vigore litterarum executorialium, etiam trium conformium poſt inhibitionem eſt attentata. Idem *ampl.* 6. *n.* 3. licet hæc fuerit decreta, ſine partis citatione. Idem *ampl.* 8. ſermo eſt de inhibitione Rotæ.

24 Inhibitio eſt invalida, ſi emanavit vigore appellationis interpoſitæ in caſu inappellabili: geſta tamen, etiam poſt inhibitionem invalidam, tanquam attentata ſunt revocanda. Lancellot. *loc. cit. ampl.* 11. *a n.* 9. Item nulla eſt, ſi emanavit appellatione non juſtificata, vel fuit facta contra ſtylum, vel a Judice carente Juriſdictione, & tamen geſta poſt illam ſunt attentata, juxta Rot. apud Lancellot. *l. c. num.* 17. niſi ſit evidens, illum carere juriſdictione: ita loquendo de inhibitione Rotæ. Cujus tamen Rotæ ſtylus non attenditur extra Curiam in lite vertente in partibus: ſicut nec Regulæ Cancellariæ: adeo, ut etiam Inhibitio Rotæ extra Curiam, quando eſt injuſta, non cauſet attentata, maxime ſi non eſt canonica. *cap. non ſolum de appell. in* 6. Lancell. *l. c. lim.* 1. *a num.* 1. ſicut non dicuntur attentata geſta poſt inhibitionem revocatam. Idem *limit.* 2. vel ſi fuit proceſſus, vel actus factus, in cauſa diverſa. Plures limitationes videri poſſunt apud Lancell. *l. c. uſque ad limit.* 29. *incluſive.* apud quem vide proceſſum formandum pro revocatione attentatorum, & exceptiones allegabiles contra petitam revocationem attentatorum, *toto cap.* 24.

25 Attentatorum diverſæ ſunt pœnæ. Prima eſt nullitatis; & attentans tenetur rem in priſtinum reponere ſtatum, in quo erat ante attentationem, & condemnatur in fructibus perceptis, & qui percipi potuerunt, & non admittitur ad Beneficium *cap. Odoardus:* quia attentans dicitur in dolo. Tenetur ad damna, & intereſſe. Lancellot. *p.* 3. *cap.* 31. *de attent.*

¶ AUDITORES ROTÆ.

1 Auditores Rotæ habent juriſdictionem ordinariam in cognoſcendo, & audiendo. Rota *in nov. deciſ.* 61. *Fuit dubitatum*, alias 430. *ultra med. de appellat.* Amplia; quia habent juriſdictionem, ſeu juriſdictionis exercitium, habitu, ſed non actu; Iden commiſſiones, quæ fiunt eis, ſunt potius diſtributiones, per quas datur exercitium. Rota *in nov. deciſ.* 60. *Si in cauſa, in fin.* alias 429. *& d. deciſ.* 61. *Fuit dubitatum, circa med. verſ. fuit determinatum, de appellat. & deciſ.* 13. *de offic. delegat. ſi cauſa committatur, in nov. circa princ.* alias 362. Contrarium tenet Ægid. *deciſ.* 55. *de jud.* alias 747. *ſi Auditor, circa princ. verſ. ſecundo ſuppono.* ubi quod extra cauſas ſibi commiſſas nullam habent juriſdictionem, & in cauſis ſibi commiſſis ſunt Judices delegati. Declara; quia prima opinio eſt vera in procedendo, & audiendo, ſeu cognoſcendo, & hoc etiam tenet *Gloſſ. in clemen. auditis. de reſcript.* ſecus quoad deciſionem cauſarum; quia habent vere delegatam juriſdictionem. Rot. *in nov. deciſ.* 16. *de re jud. Dubitatur utrum, in fin.* alias 341. ſequuntur hanc declarationem Gemin. *conſ.* 95. *in pr. & in c.* 1. *de reſcript. lib.* 6. ubi etiam *Franch. n.* 20. *ver. decimo quæritur.* Amplia, quod valet proceſſus coram eis factus vigore reſcripti impetrati per excommunicatum, ſicut coram Ordinario; Ideo *Cap.* 1. *de reſcript. in* 6. non habet locum in eis. Rota *d. deciſ.* 13. *de offic. deleg. in prin.* alias 362. *in nov. & deciſ.* 6. *de jud. Commiſſio impetrata in pr.* alias 375. *in nov.* quæ duplicatur per Ægid. *deciſ.* 370. *Commiſſio impetrata*, alias 51. *de reſcript.* Felin. *in c. ſi n.* 7. *in* 5. *Fallent. de except.* Non tamen valet ſententia lata vigore talis reſcripti; quia in decidendo ſunt vere delegati. Gemin. *d. conſ.* 95. *in pr.* Franc. *d. c.* 1. *de reſcrip. in* 6. *num.* 6. Amplia; quia etiam valet proceſſus factus coram ipſo Auditore excommunicato publice; quia valeret coram Ordinario, ex quo in procedendo habet ordinariam. Rota *in antiq. deciſ.* 2. *de judic. Nota quod proceſſus*, alias 24. Limita; quia Auditores Rotæ non poſſunt pronunciare, niſi de conſilio aliorum Auditorum, & de hoc habent juramentum, alias eſſent

Digitized by Google

ſent perjuri; ideo ſententia præſumitur lata de conſilio omnium, maxime, quando hoc narratur in ſententia; quia non præſumuntur delinquere. Caſtr. *conſ.* 282. *col.* 2. *lib.* 1. Extende maxime, quando in ſententia hoc narratur, quod fuit lata de conſilio aliorum; quia licet non credatur verbis narrativis in his, quæ non potuerunt intervenire tempore actus; tamen fallit, quando partes fuerunt præſentes, & contradixerunt. Caſtr. *de conſ.* 282. *col.* 1. *ver. præterea licet*, *lib.* 1.

2 Auditores Rotæ, & Capellani Papæ habent privilegium ab Alexand. V. expeditum, ſub Joanne Papa XXII. quod ipſi præferantur in concurſu expectantium omnium, etiamſi alii fuerint magis diligentes, dummodo non ſint majoris, vel æqualis dignitatis; quod privilegium eſt inſertum per Gemin. *conſ.* 113. & reſpicit gratias conceſſas, & concedendas. Amplia; quia dictum privilegium extenditur etiam ad habentem expectativam, qui poſtea Auditor Rotæ fuit effectus. Gem. *d. conſ.* 113. *ſuper dubio premiſſo. per tot.* Caſtr. *conſ.* 241. Dominus noſter Papa, ubi conſuluit ſuper ipſo privilegio, & dicit, quod ſunt familiares Papæ, ſed per fictionem. Amplia; quia dicto privilegio Auditorum Rotæ non cenſetur derogatum per clauſulas generales derogatorias in privilegio conceſſo privatæ perſonæ; eo quia privilegium Auditorum eſt eis conceſſum ob publicam utilitatem; & quia contrarium privilegium loquitur de perſonis, & privilegium Auditorum eſt conceſſum Collegio, quod non venit appellatione perſonæ; & quia privilegium Rotæ eſt confirmatum pluries; & quia tranſivit in contractum; & quia favore alimentorum eſt conceſſum; & quia habet clauſulam derogatoriam, pleniſſime Rom. *conſ.* 436. *Quod indultum, per tot.* ubi plurima cumulat, & apoſt. t. in ver. *non deroget*, dat concordantes, & ſequitur Sarnen. *ſuper regulis*, *dec.* 2.

3 Auditores Rotæ faciunt Collegium; quia habent omnia requiſita Collegii; ſunt tres, & ultra habent ſigillum proprium Collegii, arcam communem, Theſaurarium, & locum, ubi ſe congregant, & Decanum, licet Decanus non ſit de requiſitis, ita Rom. *d. conſ.* 436. *Quod indultum*, *n.* 6. *& ſeq.* Et dicuntur Decuriones, & Conſiliarii Reipublicæ, ita ut privilegia eis conceſſa dicantur reſpicere favorem publicum, ut dicit Rom. *d. conſ.* 436. *num.* 9. *& ſeq.* Etiam dicuntur Auditores Papæ, ut per Ægid. Bella. *conſ.* 40. *num.* 42. *in fin. quod eſt votum D. Joannis de Varenis Auditoris Rotæ*. Et poſſunt ſpernentes, & turbantes ſuam juriſdictionem pœnis mulctare, excommunicare, & ad prædicta omnia procedere jure ſuo ordinario. Ægid. *d. conſ.* 40. *num.* 42. *in fin. & n.* 43. Limita; quia Auditores Rotæ dicantur ficti familiares Papæ; ideo privilegia eorum familiaritatis non tollunt jus quæſitum alteri, quia illud eſt de natura taciti, ſeu ficti privilegii. Caſt. *d. conſ.* 341. *lib.* 1. quod eſt plurium Doctorum, & ſaltem ſecundum tempora illa, licet hodie habeant multa privilegia majora. ¶

A U X I L I U M.

Praxis Auxilii.

1 Auxilium præſtare dicitur ante delictum, qui ſicariorum ſarcinas cuſtodit. *cap. ſicut dignum.* §. *hi quoque de homicid.* qui loquitur in foro animæ. Bajard. *ad Clar. q.* 90. *n.* 26. ſi ſciat homicidium perpetratum iri: bene verum eſt, quod *dict. cap.* non videatur requirere ſcientiam machinationis, ſi tamen cuſtodiens ſciebat illos eſſe ſicarios: nam certe cum ſimilibus perſonis commercium haberi non debet. Item dans litteras de homicidio tractantes, vel tranſmittens ſcienter. *L.* 1. *ff. ad L. Jul. Majeſtatis.* Salycet. & Cyn. *in L. non ideo. Cod. de accuſ.* Decian. *lib.* 9. *crim. cap.* 37. Schrœder *de feud. p.* 9. *cap.* 2. *n.* 70. Farin. *q.* 130. *num.* 41. Et punitur eadem pœna, quando ſuo auxilio dedit cauſam delicto: ſi vero non dedit cauſam, mitius punitur. Felin. *in cap.* 1. *num.* 13. *de offic. Deleg. & in cap. ſicut dignum* § *de homicid. num.* 2. Papienſ. *in form. Inquiſ. verb. Opem & auxilium.* Clar. & Boer. cum DD. *cit.* apud Farin. *loc. cit. numer.* 42. Neque ſufficit dare cauſam delicto ad pœnam ordinariam, niſi etiam detur per actum proximum, & non tantum remotum. Abb. *in cap.* 1. *de Offic. Deleg. num.* 5. ubi Felin. Dec. & alii. Cæpol. *conſ.* 2. Schrœder & Farin. *loc. cit.* dicitur vero dari per actum proximum, cum propter auxilium ſecutum fuit delictum: ſi vero delictum non fuit ſecutum propter auxilium, dicitur data cauſa per actum remotum. Vel: ſi ſine auxilio non potuiſſet ſequi delictum, & tunc dicitur per actum proximum, ſi vero potuiſſet ſequi, dicitur per actum remotum. Farinac. *loc. cit.*

2 Auxilium præſtans ante delictum, non punitur pœna ordinaria, effectu non ſecuto, niſi ſimus in atrocibus, juxta ea, quæ ſcribit Farin. *q.* 126. & DD. mox ſupra *cit.*

3 Auxilium tale non dicitur præſtare, qui non obviat delicto committendo; ſaltem ad effectum pœnæ ordinariæ, de Jure Civili, neque Canonico. gl. Hoſtienſ. Joan. Andr. Abb. Butr. & alii *in cap.* 1. *de Offic. Deleg.* Farin. *l. c. n.* 64. ſecus in foro conſcientiæ ad peccatum contrahendum, & ejuſdem pœnam. Limit. in Prælato, Superiore Domino, Patre, qui tenentur ex officio obviare delictis ſuorum ſubditorum, uti etiam Gubernatores & Officiales &c. Pract. Conrad. *rubr. de conſciis. n.* 4. Farin. *q.* 225. *&* 130.

4 Auxilium præſtans poſt delictum, uti ad fugiendum, punitur non eadem pœna, ſed minori; licet in continenti præſtiterit, communior apud Farin. *q.* 132. *n.* 12. Imo ſi eundem defendit, ne offendatur ab inimicis, nullam pœnam incurrit. Farin. *l. c. n.* 19. intellige ſi defendat poſt patratum delictum, nam ſi defendat ante patratum delictum, ne forte per aliorum violentiam a patratione impediatur, talis utique puniretur, ſaltem pœna paulo minori. ita *in cit. capit. ſicut dignum* §. *illi etiam*, *de homicid.* Limit. in crimine hæreſis, & occultatione latronum, in quibus intrat eadem pœna. Dec. *in c.* 1. *de Offic. Deleg.* Farin. *n.* 22. Limit. 2. ſi præceſſit tractatus, juxta communem contra communem apud Farin. *n.* 29. quis tractatus præſumitur præceſſiſſe. Farin. *n.* 34.

5 Auxilii pœna non tenetur, qui fuit longe diſtans, ut a rixantibus non videretur: multo minus, ſi principalis eſt abſens, & contumax. DD. apud Ciarlin. *c.* 85. *n.* 13. Cyriac. *contr.* 132. *n.* 45. *lib.* 1.

6 Auxilium præſtans in delicto cooperativum punitur eadem pœna. omnes DD. *ſup. cit.* licet præſtet auxilium non factis, ſed verbis, licet delinquens eſſet alias facturus, uti ſocii &c. dummodo præſtet auxilium dolo, & ſcienter. Aym. *conſ.* 224. Maſcard. *de prob. concl.* 1139. Schrœder *loc. cit.* In dubio vero præſumitur auxilium potius caſuale, quam doloſum, quod Judex arbitrabitur juxta qualitates, & circumſtantias: dummodo auxilium dederit cauſam delicto, aliter mitius punitur; & quidem ſi dederit cauſam delicto per actum proximum, & non tantum remotum, niſi a ſtatuto eſſet taxata pœna auxiliatori &c. & debet in ſententia nominari; aliter ſententia lata contra principalem ad illum non extenditur. Felin. *in cap.* 1. *de Offic. Deleg. & & in cap. ſicut dignum de homicid.* Menoch. *de arbitr. caſ.* 349. *n.* 4. Maſcard. & Schrœder *l. c.* Farin. *q.* 131. *num.* 61. licet ſit abſolutoria.

7 Auxilium dans non poteſt puniri, niſi conſtet prius de principali delicto illius, cui dicitur præſtitum auxilium. Farin. *q.* 131. *num.* 54. Dec. *in cap.* 1. *de Offic. Deleg.* Maſcard. *de prob. concl.* 1139. Surd. *conſ.* 40. Schrœder *de feud. p.* 9. *c.* 2.

8 Auxilium dans morti Principis non tenetur crimine Læſæ Majeſtatis, ſi ignorabat qualitatem Principis. Sperel. *dec.* 64. Neque refert, quod daret operam rei illicitæ, adeoque tenetur de pœna: quia id procedit in pœna extraordinaria. Gig. *de crim. læſ. Majeſt.* apud Sperel. *loc. cit. n.* 37. quia voluntas, non exitus, in maleficiis eſt ſpectanda; vel quando auxilians ſcire debuit, vel cogitare potuit. Idemque non privatur immunitate Eccleſiaſtica. Sperel. *loc. cit.*

9 Auxilium ergo cooperativum præſtans delinquenti eadem pœna punitur cum delinquente. Ita Canoniſtæ, & Legiſtæ apud Cravet. Farin. Clar. Guazzin. & alios, quos vide apud Sperel. *dec.* 108. *n.* 3. *verſ. veriſſima.* Bald. *conſ.* 250. Farin. *de conſultor. q.* 129. *& de furt. q.* 168. quando tamen auxilio ſuo dedit cauſam delicto, & non aliter, Honded. *conſ.* 98. Menoch. *de arbitr. caſ.* 349. Gomez *var. reſol. tom.* 3. *cap.* 3. *n.* 49. *& ſeq.* Clar. *q.* 90. ſicut etiam ſi ſine illo fuiſſet factum delictum, quando nempe quis auxilium dedit ſola applicatione ſcalæ. Di-

citur

citur tamen tale auxilium præſtare, qui adſtat armata manu, licet nihil agat, ſi ſcienter adſtat, & doloſe, quodtamen in dubio non præſumitur. Maſcard. *de prob. concl.* 159. Farin. *q.* 131. *num.* 80. Menoc. *de arbitr. caſ.* 350. & alii.

10 Et quod auxilium præſtans ante delictum, ut illud perpetretur, puniatur eadem pœna, docent Bart. *in L. furt. ff. de furt.* Ghrilan *de pœn. q.* 10. *n.* 16. Bero. *conſ.* 192. Clar. *in §. fin. q.* 90. Menoch. *de arbitr. caſ.* 349. Maſcard. *de prob. concl.* 159. Farin. *q.* 130. qui hanc ſententiam vocat communiorem. Sic accommodans arma ad aliquem occidendum, vel alia inſtrumenta: Communior apud Farin. *loc. cit.* Gomez *de delict. cap.* 3. *de homicid. num.* 48. *&* 49. Cæpol. *conſ.* 76. quia tales dicuntur dare cauſam proximam homicidio: dummodo ſcienter accommodarint: in dubio vero præſumitur ignoranter, quæ tamen præſumptio venit regulanda arbitrio boni Judicis; habita conſideratione qualitatis perſonarum. Boer. *deciſ.* 167. Menoch. *loc. cit.* Farinac. *uti ſupra. num.* 8. Sic accommodans domum, in qua commorantur delinquentes, ut ibi fiant tractatus, conſilia &c. equum, & quodcumque aliud inſtrumentum ad delinquendum, ſcienter: ultra DD. *cit.* Natta *concl.* 151. Sic aſſocians delinquentes ante delictum, ne a delinquendo impediri poſſint. Abb. *in cap.* 1. *de Offic. Deleg. num.* 5. ubi Dec. & Bero. Correr. *in pract. de Homicid. §. circa ſecundum num.* 11. Natta *concl.* 458. Surd. *conſ.* 40. Guidop. *deciſ.* 423. Farin. *l. c. n.* 27. Dummodo præceſſerit ante aſſociationem conſilium, vel aſſocians non præcedente conſilio delicto aſtiterit; juxta Farin. *l. c.* aliter tantum pœna extraordinaria intraret. Sic oſtendens occiſori locum, in quo latebat occiſus, ſeu occidendus, ſi ſine tali oſtenſione, vel non fuiſſet occiſus, vel non tam commode. Farinac. ita diſtinguens. *l. c. n.* 35. concordat ſententias contrarias.

11 Sic auxilium præſtans frangenti pacem eadem pœna fractæ pacis tenetur. Corn. *conſ.* 8. Vulpel. *de pace q.* 42. Bajard. ad Clar. *q.* 90. *n.* 2. Herculan. *de caut. de non offend. cap.* 26. Sperel. *l. c. n.* 39. ſi tamen auxilians hanc qualitatem fractæ pacis ſciebat, ſecus ſi ignorabat. *L. utrum, & L. ſciebat ff. ad L. Pompeiam.* Cabal. *reſol. crim.* 198. *n.* 23. Guaz. *def. Reor.* 33. *n.* 18. *cap.* 10.

12 Auxilians aſſaſſinii, an gaudeat immunitate? vide infra *in prax. immunitatis*.

13 Auxilium præſtans delicto ob gravitatem delicti creſcentem gravius punitur, ſi illam ſciebat, ſecus ſi ignorabat. Sperel. *deciſ.* 64. *n.* 38.

B A N N I T U S.

Praxis Bannitorum.

1 BANNITUS captus extra territorium banni non poteſt a Judice banni puniri, ſed debet relaxari. Gomez *tom.* 3. *var. reſ. cap.* 9. *num.* 4. *&* 5. Farin. *de Inquiſ. q.* 3. *limit.* 9. Clar. *in §. fin. q.* 96. *num.* 6. Cartar. *de execut. ſent. contum. c. p. fin. num.* 263. Put. *de ſyndic. verb. captura cap.* 4. Cabal. *reſ. crim. caſ.* 291. *num.* 2.

2 Non comprehenditur in cautione de non offendendo, neque active, neque paſſive. Hercul. *de caut. de non offend. cap.* 23. Moronus *de fide, treuga, & pace q.* 108. Farin. *de var. & diverſ. quæſt. q.* 103. Clar. *in §. homicidium. num.* 60. Cabal. *l. c. caſ.* 274. *n.* 2. etiam juramento interveniente, quamvis Clarus id demum admittat, ſi tempore cautionis nondum erat bannitus, ſecus ſi jam erat bannitus, vel certe ſi fuit poſtea bannitus ex eadem cauſa, propter quam fuerit cautio promiſſa: nam neque tunc poſſet offendi. idem dicit Cabal. *l. c. n.* 5.

3 Bannitus a Judice Laico, ſi ſteterit in Eccleſia ſuæ patriæ, non dicitur fregiſſe bannum, vel exilium; ſecus ſi fuit bannitus ab Epiſcopo, niſi ſteterit in Eccleſia exempta. Anton. de Marin. *reſol. quotid. cap.* 116. quia licet Eccleſia ratione ſitus ſit in territorio Civitatis, in qua ſita eſt, tamen quoad Juris effectus non dicitur in territorio, ſed loco exempto. Barboſ. *de poteſt. Epiſc. p.* 3. *alleg.* 107. *& de Jur. Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 130. Dian. *p.* 4. *tr.* 1. *reſol.* 92. Guazzin. *defenſ.* 1. *cap.* 38. Clar. *in §. fin. q.* 30. *n.* 22. Cochier. *de juriſd. p.* 4. *q.* 65. Graſſ. *de effect. Cler. eff.* 1. *num.* 617. Del Bene *de immunit. cap.* 16. *dub.* 24. *ſect.* 17. Ciarl. *contr. for. cap.* 15. Sperel. *dec.* 127. *n.* 18. contra Capon. *diſcep. for.* 265. Paſqualem, & alios.

4 Bannitus captus debet recognoſci, maxime ſi negat, ſe eſſe illum, qui fuit bannitus. Boſſ. *in pract. crim. de reis requirend. num.* 2. *& de bannitis num.* 18. Clar. *in §. fin. q.* 96. *num.* 3. Cartar. *de execut. ſent. contra bannitum c.* 2. Farin. *de inquiſit. quæſt.* 11. Cabal. *reſ. crim. caſ.* 270. probatur per teſtes, & quomodo? vide Cabal. *loc. cit. per tot.*

5 Banniti, quando infeſtant Provinciam, & timorem incolis incutiunt, poſſunt eorum Conſanguinei cogi ad præſtandam pro illis fidejuſſionem ob publicam utilitatem. *L. Barbarius. ff. de Offic. Prat.* Bar. *in L.* 1. *ff. ſolut. matr.* nam pro favore publico jura tranſgredi licet. Cabal *l. c. caſ.* 149. *n.* 1. *ſeqq.*

6 Sed quæres: an Bannitus habens ſalvumconductum, ſi in loco ſalviconductus delinquat, frangat ſalvumconductum? affirmat Nellus *de Bannit. p.* 2. *q.* 16. Blancus *in pract. crim. §. defenſionibus datis*; alii negant frangere, imo nec perdere privilegium ſalviconductus, ſed tantum pro eo delicto puniri poſſe, & non pro aliis; ita Dec. *in cap. conſtitutus de appell.* alii diſtinguunt inter delictum ex propoſito, & caſuale. Et in primo caſu tenent ſententiam primam, in ſecundo vero, ſecundam, vide Cabal. *l. c. caſ.* 118. *per tot.*

7 Bannitus non eſt incapax ſucceſſionis, quæ ei defertur a Jure communi. Bar. & Caſtr. *in L.* 1. *Cod. de hered. inſt.* Farin. *de var. & diverſ. quæſt. q.* 102. Peregr. *de Jur. Fiſc. lib.* 3. *tit.* 7. Clar. *in §. teſtamentum. q.* 20. Gratian. *diſcep. for. c.* 309. *n.* 12. Marta *de ſucceſſ. leg. p.* 3. *q.* 14. *art.* 1. *per totum.* contra Ciarlin. *contr. for. c.* 161. niſi ſtatutum illos excluderet: præſertim ſi bona ſunt extra territorium banni. Gail. *de pace publ. lib.* 2. *c.* 12. Tuſch. *litt. B. concl.* 10. Menoch. *de præſum. lib.* 5. *præſ.* 45. Guazzin. *de pac. & treug. §.* 3. *c.* 56. Andreol. *contr. for.* 57. Farin. *q.* 102. Seraph. *dec.* 354.

8 Bannitus capitaliter amittit omnia Beneficia Juris communis, ſi eſt bannum Pontificium, vel Imperiale. DD. *cit.* Secus bannitus in contumaciam, vel propter contumaciam, niſi contumacia fuerit cauſata a delicto, de quo conſtat per teſtes. Mart. *de Juriſd. p.* 4. *caſ.* 140. Farin. *d. q.* 102. *inſpect.* 1. Ciarl. *l. c.* Perdit beneficia, tam municipalia, quam communia. Put. *dec.* 418. Farin. *dec.* 175. *& d. q.* 102. Ciarlin. *ubi ſupra.*

9 Bannitus non prohibetur teſtari; quia habet teſtamenti factionem, tam activam, quam paſſivam quoad bona exiſtentia extra territorium banni, imo etiam quoad bona exiſtentia in territorio banni, niſi ſtatutum contrarium extet. Clar. *in §. teſtamentum quæſt.* 20. Præt. ad Paſqual. *d. patr. poteſt. part.* 2. *cap.* 8. *ad num.* 27. modo non ſit condemnatus ad mortem, vel in contumaciam. Farin. *quæſt.* 102. quia tunc eſſet effectus ſervus pœnæ.

10 Bannitus in contumaciam punitur pœna ordinaria. Oſaſch. *dec.* 105. *num.* 12. Scaccia *de Jud. lib.* 1. *cap.* 93. *&* 97. ſi eſt punitus propter delictum in contumaciam, & non ob ſolam contumaciam. Clar. & DD. apud Scacciam *l. c.*

11 Bannitus capitaliter, & cum publicatione bonorum, ita ut poſſit impune offendi in perſona, & rebus, eſt incapax hæreditatis, & habetur pro mortuo. Farinac. *conſ.* 135. Maſtril. *dec.* 283. Cabal. *reſol. crim. caſ.* 61. Farin. *d. q.* 102.

Ban-

Digitized by Google

12 Bannitus mortuus non poteſt ſepeliri in territorio, in quo fuit bannitus tempore mortis. Nellus *de bannit. p.* 2. *q.* 2. ille tamen, qui ſepelit, non incurrit pœnas fautorum; quia homo mortuus non eſt homo: & ſic bannitus mortuus non eſt bannitus. Tuſch. *litt. M. concl.* 832. Cabal. *l. c. caſ.* 83. & 265.

13 Bannitus poteſt ubique citari; ſi non conſtat, quod habeat certum domicilium. Sylvæ. *lib.* 1. *conſ.* 54. Clar. *in §. fin. q.* 39. *verſ. fui interrogatus*. Illis tamen poteſt dari aliquis favor, aut auxilium cibi, vel potus, ſecundum aliqua ſtatuta. Ciarlin. *contr. for. cap.* 161. ubi qualiter illos receptans puniantur, & quinam excuſentur a pœna. Vide Capon. *diſcep. for.* 322. Farin. *conſ.* 37.

14 Bannitus reſtitutus non recuperat bona per ſubſtitutum apprehenſa, vel alteri ex fideicommiſſo quæſita. Ciarl. *loc. cit.* Guarzin. *de confiſc. bonor. concl.* 28. Giurb. *conſ.* 44. ſicut nec bona in alium translata ratione contractus, vel tranſactionis cum Fiſco, nec emphyteutica ad Eccleſiam devoluta. Cyriac. *contr.* 310. *num.* 119. Farin. *in prax. q.* 6. Ciarlin. *contr. for. cap.* 168. neque aliud recuperat, niſi quod in gratia eſt expreſſum, & tunc ſi recuperat bona, debet ſolvere debita; quia obligatio per mortem civilem non fuit extincta, & eſſet impium, bannitum recuperare bona ſine onere ſolvendi debita. *L.* 3. *L. ſi deportationis. Cod. de ſent. poſſ.* Giurb. *conſ.* 45. Ciarlin. *loc. cit.* tenetur autem pro rata bonorum recuperatorum. Coſta *de portione rata. q.* 120.

15 Banniti gaudent immunitate Eccleſiaſtica, dummodo delictum, pro quo ſunt banniti, non ſit de exceptis. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 130. Clar. *in §. fin. q.* 30. *n.* 21. Farin. *de immunit. q.* 28. Guarzin. *def.* 1. *cap.* 38. Diana *p.* 6. *tr.* 1. *reſol.* 21. tamen poſt Bullam Clem. VIII. talis non debet recipi, vel detineri diu in Eccleſiis ab Epiſcopis. Diana *p.* 3. *tr.* 1. *reſol.* 40.

16 * Bannitus propter homicidium præmeditatum non gaudet immunitate Eccleſiaſtica in Statu Eccleſiæ. Clem. XII. Conſt. *In ſupremo Juſtitiæ Solio*. §. 4., Neque in Republica Lucana. Benedict. XIV. Conſtit. *Alias* §. 7. *

BAPTISMUS.

Praxis Baptiſmi.

§. I.

Ordo ſervandus in collatione Baptiſmi.

1 * Ritus in baptizando ille ſervandus, qui traditur in Rituali Romano, cujus præſcriptæ ceremoniæ ſi tantum ex inanibus, ac levibus timendi cauſis negligantur grave inducunt peccatum. Et ſi ex veris, gravibuſque cauſis prætermitti contingat, primo quoque tempore ſuppleri debent. Benedict. XIV. Conſtit. *Inter omnigenas*. §. 19. Neque extra caſum neceſſitatis, juſtique timoris ab Infidelibus incuſſi, communis, & naturalis Aqua, vel etiam ea, quæ pro luſtrationibus benedicitur, in Baptiſmi adminiſtratione adhibenda eſt; ſed tantum Aquæ ad hunc præciſe effectum benedictæ juxta præſcriptum Ritualis Romani uſus faciendus eſt Ibid. §. 20. *

2 Ordo in baptizando ille ſervetur, ut præſente Epiſcopo Presbyter, vel alius inferior baptizare non debeat, niſi eodem Epiſcopo annuente. *cap. pen. & fin. diſt.* 95. *cap. omni tempore de conſecr. diſt.* 4. *cap. mulier eod. & cap. diaconus, diſt.* 93. Pax Jord. *de re ſacra. lib.* 3. *tit.* 1. *num.* 8. Nec ante ipſum Epiſcopum debet ſacerdos baptiſterium intrare: nam eidem primus locus, & honor debetur. Ita nec Diaconus præſente Presbytero, nec Subdiaconus præſente Diacono, nec Laicus præſente Clerico, aut mulier præſente viro baptizare debent extra neceſſitatem. Extra quam etiam ſolus Parochus, vel ab eo delegatus baptizat. Vide Jord. *loc. cit.*

§. II.

In quo loco miniſtrandus Baptiſmus.

Extra neceſſitatem, ſecluſa Epiſcopi licentia, Baptiſmus non eſt miniſtrandus in privatis domibus, ſed in Eccleſia Parochiali, ſub pœna arbitraria non tantum contra baptizantes, ſed etiam contra aſſiſtentes. *cap. Clericos diſt.* 1. *de conſecr. Clem. un. de baptiſ.* Menoch. *de arbitr. caſ.* 431. Pax Jord. *de re ſacr. lib.* 3. *tit.* 1. *num.* 10. Nec Epiſcopus poteſt pro libitu dare talem licentiam; quia jura id permittentia hodie per *d. Clem.* reſtricta ſunt ad duos caſus: primus eſt pro filiis Regum & Principum: ſecundus ob morbum infantis cum mortis periculo, vel tempore hoſtilitatis. Quod ſi periculum ſit in mora, nec poſſit tuto exſpectari licentia Epiſcopi: ea non attenta poterit miniſtrari baptiſmus. Nomine vero Principum, qui veniant, remittitur arbitrio Epiſcopi, quod licet in favorabilibus ſit ampliandum, hoc tamen non poteſt extendi ad ſimplices Comites carentes comitatu, & juriſdictione. Conceſſa autem tali licentia ſacerdos poteſt miniſtrare baptiſmum cum omnibus ritibus prout in Eccleſia: quia Canones concedentes hanc locorum mutationem, loquuntur de baptiſmo, quod verbum integre debet ſumi cum omnibus ſuis ritibus; quia verba intelliguntur cum effectu. Pax Jord. *loc. cit.* Amplia, ut neque ipſe Epiſcopus extra caſus prædictos poſſit domi baptizare; nam præcitata *Clem.* habet verba generalia, ſcilicet *ne quis de cætero*: quæ verba ſunt generalia, utpote indefinita, & negatio eſt malignæ naturæ, & deſtruit, quidquid poſt ſe reperit. Sanch. *de matr. lib.* 9. *diſp.* 43. *num.* 10. Nomine autem periculi vitæ venit etiam honor, vel periculum famæ puellæ parientis, aut aliud grave damnum, ut propterea Epiſcopus diſpenſare poſſit. Pax Jord. *loc. cit.* de quibus plura vide apud Palaum *tom.* 4. *tr.* 19. *diſp. un. punct.* 12. *ubi gl.* Sa, Vaſquez, Layman, & alii. Item Granad. apud Dianam *p.* 9. *tr.* 6. *reſol.* 38. Secundum quos nomine filiorum Principum veniunt tantum illi, qui ſuperiorem non recognoſcunt, vel æquiparantur Regibus, contra Quintanaduenas. 3

§. III.

Quomodo miniſtrandus Baptiſmus.

Sermo nobis eſt de baptiſmo parvulorum: nam de baptiſmo adultorum, dicemus mox infra. Primo ergo in baptiſmo parvulorum requiritur forma certa, materia certa, intentio Miniſtri, ſi ſumus extra caſum neceſſitatis: & puniendus eſt pœna arbitraria, quiſquis ſub forma, aut materia dubia extra caſum neceſſitatis baptizare præſumpſerit: quia exponit periculo infantem nullitatis baptiſmi. Ita Summiſtæ omnes. Vide Dian. *p.* 5. *tr.* 3. *reſol.* 1. *uſque ad* 7. Qui tamen, ſub materia, vel forma dubia baptizantes, vel ſub conditione non incurrunt Irregularitatem. Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 9. quia irregularitas non incurritur, niſi in caſibus a Jure expreſſis. *cap.* 15. *de ſent. excom.* ſed in jure exprimitur tantus caſus rebaptizantium. Poſſevin. *de Offic. Curat. cap.* 16. Suarez *p.* 3. *tom.* 3. *diſp.* 31. *ſect.* 6. & plures apud Dianam *loc. cit.* contra Sayr. *de cenſur. lib.* 7. *cap.* 8. 4

Materia Baptiſmi duplex eſt; remota, & proxima. Remota certo ſufficiens ad valorem baptiſmi eſt aqua maris, fluminis, fontis, ſtagni, putei, ciſternæ, pluviæ, roris, pruinæ non concretæ, item aqua, quæ ex vaporibus conflatur, uti quæ in hyeme ex parietibus exſudat, vel quæ reperitur in ollarum tegumento, quando illis aqua plenis ſubjicitur ignis. Item aqua ex nive, glacie, grandine liquefactis. Item aqua decurrens ex balneo, licet odoris ſulphurei: tandem aqua expreſſa ex luto; quia hæ omnes, ſunt aquæ elementares. Ampl. ſive illæ ſint calidæ, ſive frigidæ, etiam odoratæ, vel aliquo luto immixtæ, dummodo abluere poſſint: quia hæ qualitates non mutant intrinſece aquam, ſed tantum extrinſece, & accidentaliter. Vid. Tambur. *de ſacram. lib.* 2. *cap.* 1. §. 1. hæc quoad valorem baptiſmi: cæterum quoad licitum uſum ejuſdem 5

debet ſervari conſuetudo Eccleſiæ, atque ideo ſemper adhiberi aqua ſacri fontis rite benedicti.

6 Materia proxima eſt ablutio, & illa eſt certo ſufficiens, quæ fit per immerſionem, vel notabilem aſperſionem, vel denique notabilem effuſionem aquæ in corpus, ut ipſum corpus contingat. Hodie effuſio aquæ in capite, vel in pectore, vel in ſcapulis, vel in brachio, aut alia notabili parte eſt ſufficiens. Tambur. *l. c.* §. 3. apud quem vide plures caſus: uti etiam apud Caſtro Palaum *de Baptiſ. diſp. un. p.* 2. *num.* 2.

7 Forma vero ſufficiens, & ſervanda ad baptiſmum, illa dicitur, quæ exprimitur in Evangelio apud Matth. „ *Ego te baptizo, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* „ in quacunque lingua proferatur: Et quidem quoad licitam baptiſmi adminiſtrationem in lingua latina eſt proferenda apud latinos, juxta Rituale Romanum, & Catechiſmum Pii V. & hæc forma eſt adhibenda, & non varianda pro licita hujus ſacramenti adminiſtratione, & contra faciens poterit arbitrarie puniri, niſi ignorantia reddere illum quodammodo excuſabilem. Cæterum quoad validam adminiſtrationem hujus Sacramenti ſufficerent quæcunque alia verba, ſenſum formæ a nobis mox ſupra allatæ ſubſtantialiter, vel eſſentialiter non mutantia. Uti: *Ego te baptizo, in nomine Patris, Dei Filii, & Dei Spiritus Sancti.* Item *Ego te baptizo in nomine Patris, nomine Filii, & nomine Spiritus Sancti.* Sed nota: quod iſtæ duæ ultimæ formæ a nobis adductæ, vocentur certo ſufficientes a Suarez, Diaſtillo, Henriquez, Coninck. Bonacina. Diana *p.* 2. *tr.* 17. *reſ.* 15. Tambur. *loc. cit.* §. 5. *num.* 7. tamen quia illi habent multos contradictores apud eundem Dianam: ideo inter formas dubias erunt reponendæ, & baptiſmus ſub iſtis formis collatus erit repetendus ſub conditione. Forma certo ſufficiens eſt etiam illa, qua dicis. *Baptizo hunc in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Item *Ego te abluo, ſive lavo, in nomine &c.* Item *Ego Sacerdos N. te baptizo &c.* Item *baptizatur ſervus Chriſti*, aut *baptizaris*, vel *baptizatur hic &c.* dummodo modus iſte ſit indicativus, aut imperativus, & non deprecativus. Item: *in nomine Patris &c. baptizo te.* Item: *baptizo vos, aut dominationem veſtram &c.* Hæc pro valore Baptiſmi: modo tranſeamus ad ejuſdem ſolennitates; & quidem, cæteris omiſſis videndis in Rituali, aliqua de patrinis ad praxin facientia, tradenus.

§. IV.

Qui ſint adhibendi Patrini?

8 Patrinus, vel Matrina dicitur, qui, vel quæ promittit, ſe habiturum paternam ſpiritualem curam baptizati in inſtructione rerum fidei, quæ quidem promiſſio non eſt expreſſa, ſed venit tacite in ipſa ſuſceptione ratione Officii.

9 Patrinus, vel Matrina debet neceſſario intervenire in baptiſmo ſolenni ſub pœna peccati mortalis ſecundum Leandrum. *cap.* 7. *de baptiſmo q.* 3. licet Poſſevinus apud eundem teneat contrarium. Sufficit autem illum intervenire per procuratorem: quo caſu nullus contrahet cognationem. Vide Tambur. *l. c. cap.* 4. §. 4. qui tamen cum Pontio videtur ſentire contrarium.

10 Ut quis autem Patrinus eſſe poſſit, plura requiruntur. Primo rationis uſus, quia aliter non poſſet habere intentionem faciendi, quod vult Eccleſia. Secundo quod ſit baptizatus, quia hæc lex de patrinis, maxime in ordine ad cognationem ſpiritualem, quæ inter illos contrahitur, eſt Eccleſiaſtica, cui non ſubjacet Gentilis, vel Catechumenus; nec ſufficit, quod poſtea baptizentur, quia quod ab initio eſt nullum, tractu temporis non convaleſcit. Sanch. *lib.* 7. *de matr. diſp.* 60. *n.* 12. contra Toletum *in ſum. lib.* 2. *cap.* 25. Tertio, ſecundum multos, quod ſit confirmatus, aliter non contrahit cognationem, quia ita habetur in Pontificali, his verbis: *ut non confirmatus non poſſit alium ſuſcipere.* & probatur in *cap. baptiſmate diſt.* 4. *de conſecrat.* ita Suarez, Coninch. Sanch. & alii, apud Tambur. *l. c. cap.* 4. 72. Quarto, ne ſit hæreticus; cum talis non poſſit inſtruere baptizatum in recta fide, imo potius erit omittendus patrinus, etiam in baptiſmo ſolenni, quam hæreticus adhibendus, niſi timor eſſet, ne filius eſſet adducendus ad Sacerdotem hæreticum; tunc enim, ex duobus malis minus eſſet eligendum. Quinto, debet eſſe unus vel una, & una juxta Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 2. *de reform.* in quo diſpenſare non poteſt Epiſcopus. Palaus *de Baptiſ. diſp. un. p.* 11. §. 2. Sexto requiritur, ut ſit deſignatus a parentibus, vel ab illis, ad quos pertinet curare, ut baptizetur infans, & his deficientibus ad Parochum: aliter iſti, poſt Concil. Trid. *loc. cit.* non contraherent cognationem ſpiritualem, quidquid ſit de jure veteri: quia nullus eſſet patrinus; Et plures admittens eſt puniendus, & peccat mortaliter ſecundum Leandr. *l. c.* venialiter vero tantum ſecundum Sanch. *lib.* 7. *de matr. diſp.* 57. & licet omnes iſti fuiſſent deſignati, nullus eorum contraheret cognationem ſecundum Suarez *de ſacram. q.* 67. *art.* 8. *verſ.* 2. quia deficeret conditio Trid. cujus intentio fuit diminuere cognationes ſpirituales. Et hæc procedunt, ſiquidem omnes fuerunt deſignati, ſecus ſi ſucceſſive; tunc enim primus unus, vel una eſſent patrini, & non ſequentes. Septimo, ne ſit pater, vel mater, extra caſum neceſſitatis: tales enim ſi ſuſciperent proprium filium, peccarent mortaliter, ſecundum Suarez *l. c.* & DD. apud eundem, & ſecundum Laym. *lib.* 5. *tr.* 50. *p.* 4. *cap.* 8. Hoſtiad. & Auverſ. ac alios contraherent cognationem ſpiritualem, ſi ſcienter id facerent, licet contrarium ſentiat Suarez *p.* 3. *q.* 67. *art.* 8. Ultimo, ne ſit Religioſus, ſive ex Ordine Mendicantium, ſive non mendicantium, *cap. licet diſt.* 1. *cap. Monachi de conſecr. diſt.* 4. *cap. pervenit.* 18. *q.* 2. Dian. *p.* 9. *tr.* 6. *reſol.* 32. Limit. in Canonicis Regularibus, qui in odioſis non veniunt nomine Monachorum. Ut tenet Leſſius, Coninch. & alii apud Palaum *tom.* 4. *tr.* 19. *diſp. un. punct.* 11. contra Laym. & alios. Imo Quintanadue nas putat, indiſtincte omnes Regulares poſſe eſſe patrinos, eo quod nullo Jure prohibeantur, & Canones in contrarium fuerint conditi in Concil. Provinciali Altiſiodorenſi, quod cum non fuerit confirmatum a Pontifice, non obligat extra dictam Provinciam. Item ratio dictorum Canonum fuit, ne Regulares oſcularentur mulieres patrinas, ſeu melius, matrinas, prout conſuetudo illorum temporum ferebat, qui tamen uſus hodie receſſit ab aula. Quidquid ſit, dicti Regulares non erunt admittendi ad hoc munus ſine licentia ſuorum Superiorum, & Ordinarii, qui illam non concedet ſuſcipiendi cum Matrina ob dedecentiam, & familiaritatem Religioni valde noxiam, quæ inter illos oriri poſſet: & ita practicatur paſſim in foro Eccleſiaſtico.

§. V.

Quomodo miniſtrandus Baptiſmus adultis.

Eadem ſervanda ſunt in baptiſmo adultorum, ac parvulorum, his exceptis, quod adulto non ſit adminiſtrandus, niſi fuerit ſufficienter inſtructus in myſteriis fidei, maxime in iis, quorum cognitio eſt neceſſaria, ſcilicet in myſterio Trinitatis, Incarnationis, Paſſionis, Reſurrectionis &c. item in ſymbolo Apoſtolorum, & præceptis Decalogi. Secundo, niſi adultus habeat intentionem ſuſcipiendi hoc Sacramentum actualem, vel virtualem. Tertio debet elicere ſaltem actum contritionis aut ſaltem attritionis. Limit. in caſu neceſſitatis, ut in mortis periculo, in quo ſine tali ſcientia, cum generica tamen, quatenus poſſit, voluntate credendi, quæ credit Eccleſia, baptizari poteſt; quia tunc concurrente intentione, & attritione, adulti ut ſupra dictum, poterit licite baptizari. Joan. Sancius *in ſelect. diſp.* 44. Leand. *de Baptiſ. diſp.* 5. *q.* 24. Plura vide in Rituali. 11

§. VI.

Quando poſſit, vel debeat iterari Baptiſmus ſub conditione?

Baptiſmus nunquam eſt reiterandus, niſi quando fuit 12
collatus ſub materia, vel forma dubia, vel quando adeſt dubium probabile, ſive juris, ſive facti, aliquem non fuiſſe baptizatum, & rebaptizans extra iſtos caſus abſolute incurrit irregularitatem, ſicut etiam rebaptizatus, dummodo concurrat peccatum mortale, & hoc toties, quoties. *cap. litterarum de Apoſtat. & reit. bapt. cap. confirmandum diſt.* 5. Covar. *in Clem. ſi furioſus p.* 1. Navar. *in Manuali cap.* 27. Suarez *de cenſur. diſp.* 41. *ſect.* 2. & alii apud Bonacin. *de cenſur. diſp.* 7. *q.* 3. *punct.*

Digitized by Google

punct. 3. neque obſtat *cap. quivis de conſecr. diſt.* 4. quia ille fuit textus Epiſcopi Cantuarienſis, qui non potuit condere legem univerſalem.

13 Dixi rebaptizantem abſolute incurrere irregularitatem cum rebaptizato, ut excluderem rebaptizantem ſub conditione, etiam extra neceſſitatem, juxta Dianam *p.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 9. *& in addit. reſol.* 10. cum Tamner. & Homob. *in conſult. caſ. conſcient. vol.* 1. *p.* 4. quia irregularitas non incurritur, niſi in caſibus a jure expreſſis *cap.* 15. *de ſent. excomm.* Suarez *p.* 3. *to.* 3. *diſp.* 31. *ſect.* 6. Poſſevin. *de Off. Cur. cap.* 16. & alii apud Dianam *loc. cit.* contra Sayr. *de cenſur. lib.* 7. *cap.* 8.

14 Dicitur autem baptiſmus collatus ſub materia dubia. Primo ſi fuit adhibita aqua roſacea, vel alia aqua diſtillata. Secundo, ſi fuit collatus aqua extracta artificio quodam a vino, cui aurea fuerat admixta. Tertio, brodio, ſive juſculo, etiam non admodum ſpiſſo, vel lixivio, etiam levi. Item aqua reſoluta a ſale marino, vel montano: Item aqua exiſtente in linteo, vel digito, niſi exprimatur: item ſi ablutio non fuit facta per aſperſionem, immerſionem, vel effuſionem, uti ſupra dicebamus. Præterea ſi fuit collatus baptiſmus in umbilico, item in ſecundina, vel extremitate capillorum. Item ſi fuit miniſtratus a duobus, quorum unus lavit, & alter pronunciavit formam: quod in extrema neceſſitate fieri poſſe, tenent Hurtad. Cajetan. Marſil. & Dian. *p.* 5. *tr.* 3. *reſol.* 26. ſaltem ſub conditione. Ubi vide tandem ſi arte Obſtetricis fuit collatus infanti adhuc exiſtenti in utero matris, & nondum nato, aut ſi fuit miniſtratus in digitis, imo in ſola manu, aut pede, aut ſi ad immerſionem non fuit ſecuta emerſio, vel etiam collatus ſi fuit una alterave aquæ gutta. Vide Marcant. *in candelabr. ſacrament. de reſol. quæſt. paſtor. tr.* 2. *de Bapt. cap.* 1. *q.* 1. *caſ.* 2. Dian. *l. c. reſol.* 15. *& p.* 10. *tr.* 16. *reſ.* 18. Palaus *tom.* 4. *tr.* 19.

15 Baptiſmus miniſtratus ſub forma dubia dicitur. Primo: ſi fuit collatus in nomine SS. Trinitatis, non expreſſis perſonis. Item ſub illis verbis. *Ego te baptizo in nomine Genitoris, & geniti &c. In nomine Ungentis, uncti &c. In nomine Patris & Jeſu Chriſti. In nomine Patris, & Filii & Spiritus, Amen. In nomine Patris, & Verbi &c. Cum*, vel *ſub nomine Patris &c. cum Patre &c. Per nomen Patris &c. In Deo Patre &c. In Patre, & Filio &c. In Eſſentia Patris &c. In uno Deo Patre &c. In virtute, authoritate, & fide Patris. In nomine Spiritus Sancti, Filii &c. In nomine Patris &c.* Item, cum formæ fuit aliquid additum; ut *in nomine B. Virginis.* Item: cum fuit omiſſa particula *in* vel *&.* Tandem cum fuit dictum: *In nominibus Patris &c. Ego te tingo, mergo, aſpergo &c. Baptizetur, vel baptizari &c.* de quibus vide Valent. Victor. Conineh. & plures apud Bonac. *de ſacram. diſp.* 2. *q.* 2. *punct.* 4. *num.* 7. & de Baptiſmo cui fuit additum nomen B. Virg. Graff. qui citat Archid. *in cap. ſignificatur de Arianis.* Diana *p.* 2. *tr.* 15. *lib.* 1. *reſ.* 48. cum Bonac. *loc. cit.* Suarez *tom.* 2. *diſp.* 2. *ſect.* 5. *in* 3. *p.* & alios diſtinguentes, an illud nomen ſit additum SS. Trinit. vel tantum pronunciatum pro interceſſione.

16 Sed quid ſi primus baptiſmus fuit collatus ſub materia, vel forma certo inſufficiente, vel ſine intentione? R. tunc baptiſmum eſſe iterandum abſolute, juxta Summiſtas. Dicitur autem materia remota certo non ſufficiens quicumque liquor ab aquæ ſpecie diſtinctus. Uti aqua vitis, ſudor, aquæ ſtillantes ex inciſione vitium, expreſſæ ex fructibus, lachrymæ, urina, ſaliva, & hujuſmodi. Item ſuccus herbarum &c. materia vero proxima certo non ſufficiens eſt, ſi ablutas veſtes tantum baptizandi, vel utero maternum. Limita quoad illas veſtes, per quas facile penetrant aquæ in corpus; item ſi quis ex ſe ceciderit in flumen.

17 Forma vero certo inſufficiens dicitur illa, in qua non exprimitur myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis.

18 Secundum caput propter quod diximus, Baptiſmum ſub conditione repeti poſſe, eſt dubium probabile, juris vel facti, aliquem baptizatum non fuiſſe: & licet laborans tali dubio non teneatur ſe ſubjicere denuo baptiſmo, eo quod poſſit ſequi tuto quamcumque dubii partem probabilem, juxta Hurtadum de Baptiſ. contra Ochagaviam apud Tambur. *lib.* 2. *cap.* 1. §. 6. conſultum tamen eidem erit, ſi in ſacramento adeo neceſſario, abundaverit in cautela.

19 Sed, quid dicendum circa expoſitos cum ſchedula ad collum faciente fidem Baptiſmi collati, eritne tunc repetendus baptiſmus ſub conditione? R. multos tenere partem negativam, plures tamen affirmare. Uti Quintanaduenas, Frances, Torreblanca, Marcantius, Henriquez, & Opatovius apud Dianam *p.* 10. *tr.* 16. *reſol.* 87. & ita ego practicandum cenſeo, ne ſalus infantia committatur fidei alicujus vetulæ, a quibus, ut plurimum, appenduntur infantibus expoſitis tales ſchedulæ, quibus propterea non multum credendum: & vero non video, quomodo vetulæ teſtimonium, quod in aliis judiciis regulariter excluditur, ab Ordinariis ſit admittendum in negotio tantæ importantiæ, in quo vertitur cardo ſalutis animæ.

Hactenus de baptiſmo extra neceſſitatem collato: nunc procedendum ad praxin baptiſmi conferendi in neceſſitate, ſeu ſub conditione.

§. VII.

Quomodo conferendus Baptiſmus in neceſſitate, & ſub conditione?

Ad collationem baptiſmi, in neceſſitate illa veniunt conſideranda, & adhibenda, quæ ſunt neceſſaria ad valorem Sacramenti, de quibus ſufficienter a nobis ſupra dictum eſt. Unicum remanet adnotandum, quod in neceſſitate, in defectum materiæ certo ſufficientis, ſit admittenda materia dubia; melius enim eſt, infantem mori cum baptiſmo dubio, quam ſine ullo baptiſmo: & ſi eo redacta eſſet infantis, vel adulti ægritudo, ut certo forma præſcripta a Chriſto abſolvi non poſſet ante illius mortem, qui tamen caſus, potius metaphyſicus eſt, miniſtrandus eſſet baptiſmus ſub forma breviori, ob rationis identitatem. 20

In eadem neceſſitate quilibet eſt miniſter Baptiſmi, ſervata tamen regula in primo §. a nobis allata: & omnibus deficientibus erunt Obſtetricis partes talem infantem baptizare, maxime, ſi ſine decentia ſacerdos eo munere fungi non poſſet, uti quia partus non eſſet totaliter editus. Quare invigilare debent Ordinarii, ne ad hoc Officium admittantur mulieres, quæ non ſint inſtructæ in omnibus iis, quæ ad valorem iſtius Sacramenti requiruntur, & aliunde earum vita, & mores ſint commendati. 21

Sed notandum: quod in caſu, in quo baptiſmus miniſtratur ſub materia, vel forma dubia, debebit miniſtrari ſub conditione, & ceſſante cauſa neceſſitatis erit repetendus iterum ſub conditione: quo caſu, ſi rebaptizandus ſit adultus, debebit ſe diſponere per contritionem, vel attritionem, quatenus peccati mortalis ſit ſibi conſcius. Præterea baptiſmus ſub conditione poterit conferri domi, & in quocumque loco, etiam privato, a quolibet etiam Sacerdote, etiam ſine patrino, qui, licet adhiberetur, tali caſu non contraheret cognationem ſpiritualem: & tandem ſine omnibus ſolemnitatibus, & cæremoniis Eccleſiaſticis, tam loci, quam miniſtri, quæ fuerunt tantum inſtitutæ pro baptiſmo abſoluto. Quintanaduenas *l. ſup. cit.* Tambur. *loc. cit. cap.* 1. §. 8. 22

§. VIII.

Quomodo probandus ſit Baptiſmus?

Parochus debet habere librum, in quo deſcribuntur nomina, & cognomina baptizatorum, & eorum parentum, quo die ſint baptizati, & nati, quinam fuerint patrini; ut ſuis temporibus fides baptiſmi ab ipſis edi poſſit, qui quidem plene probat, uti videri poteſt apud Maſcard. *de probat. concl.* 672. *num.* 18. *& ſeq.* Gratian. *diſc. for. capit.* 115. apud Antonel. *de temp. leg. lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 9. & ſupra in *verb. ætas*, hora tamen nativitatis ex libro Baptiſmi non probaretur, niſi illa in eodem libro forſan ſcripta fuiſſet. Vide Antonel. *loc. cit. num.* 10. 23

Sed quia non raro ex negligentia Parochorum ea omittuntur, quæ tam ſalubriter fuerunt a SS. Canonibus, & maxime a Concil. Trid. conſtituta, in magnum fidelium detrimentum, & pluries recurratur ad Ordinarios pro fide baptiſmi, uti etiam ætatis, tam cauſa Beneficiorum, quam matrimonii, ac aliorum &c. Ideo Ordinarii, antequam fidem baptiſmi expediant, teſtes examinare, vel facere examinari, 24

ac eorum depoſitiones, ſervatis ſervandis, a Notario publico, & legali, in ſcriptis redigi facere debent, & ad fidem, ac perpetuam rei memoriam, in actis cancellariæ Spiritualis regiſtrari,

35 Interrogatoria vero, ſuper quibus erunt examinandi teſtes, ſeorſim, & ſeparatim unus ab alio, eſſe poterunt ſequentia, vel alia, pro opportunitate.

Primo ergo poterunt interrogari, An cognoſcant N, & N. a quanto tempore, & qua occaſione?

Secundo: An ſciant, ex quibus parentibus fuerit natus, & quomodo id ſciant?

Tertio: An ſciant, quod præfatus N.& N. fuerit baptizatus, a quo Sacerdote, in qua Eccleſia, vel loco, & in cauſa ſcientiæ?

Quarto: Quinam fuerint patrini, & an iſti vivant, & in cauſa ſcientiæ?

Quinto: Quo anno, menſe, & die fuerit baptizatus, & in cauſa ſcientiæ?

Sexto: An ſit ſolitum in tali loco infantes mox natos baptizari, & in cauſa ſcientiæ?

36 Teſtes poterunt eſſe patrini, vel alii ſeniores, veriſimiliter informati, & eorum dicta debebunt deſcribi per extenſum, prout ab ipſis proferuntur, & non dicendo: Affirmative, vel: Negative reſpondit, ſed: Reſpondit, dicendo: v.g. Ego novi illum, quia ſimul cum eodem fui educatus a tantis annis &c.

37 De cætero baptiſmus probatur etiam per unum teſtem, quia eſt favorabilis materia, nemini præjudicans. *cap. parvulos, cap. cum itaque de conſecr. diſt.* 4. maxime cum teſtis deponit de facto proprio, DD. apud Ciarlin. *cap.* 199. *per tot. n.* 17. licet eſſet infidelis,

§. IX.

Corollaria aliqua circa Baptiſmum.

28 Baptiſmus poteſt conferri ſurdo, & muto a nativitate, miſcenti ſe infidelibus baptizandis: quia licet non videatur inſtructus, ut requiritur in adulto, tamen poteſt fuiſſe illuminatus a Deo, qui nulli deeſt in neceſſariis, & non debet ulli præcludi via ſalutis, Diana *p.* 5. *tr.* 6. *reſol.* 2. ubi Lopez,

29 Baptiſmus propter periculum mortis poteſt differri ab adulto, imo & omitti; quia non eſt neceſſarius neceſſitate medii in re, ſed in voto ſufficit, quando non poteſt haberi in re: non tenetur tamen adultus tunc illum ommittere, ita Diana *p.* 5. *tr.* 3. *reſol.* 9. ubi Suarez *diſ.* 31. *ſect.* 3. eſt ergo ab adulto ſuſcipiendus, quamprimum commode poteſt, & hoc præcepto divino, ut vult Diana *p.* 8. *tr.* 1. *reſ.* 2. apud quem alii, qui volunt, quod Eccleſia non poſſit aliud tempus determinare, contra Sot. & Cajetan. ductos ex *cap. non ratione de conſecr. diſt.* 4.

30 Baptiſmus poteſt conferri etiam puero in utero matris, & nondum nato, ſi arte obſtetricis, ad illum aqua poteſt pertingere; quia infans in eo ſtatu eſt homo diſtinctus a matre, & ſufficienter natus ex nihilo, contraxitque peccatum Adami; ergo poteſt baptizari. Diana *p.* 5. *tr.* 5. *reſol.* 12. ubi Præpoſ. & Marcant. contra Villalob, qui contrarium tenet ob rationem *cap. qui in maternis de conſecr. diſt.* 4. ubi non poteſt naſci ſecundum Deum, qui non eſt natus ſecundum Adam. ſed R. jam tunc eſſe natum ſecundum Adam ex nihilo, qui ejus contraxit peccatum. Pignatel. *conſ.* 153. *tom.* 1. ubi late contra nonnullos; Intellige tamen in extrema neceſſitate, & deſperato partu naturali.

31 Baptiſmus eſt miniſtrandus alicui infanti, ſi alias eſſet moriturus ſine baptiſmo, licet ex illo mors acceleretur, dummodo actio non ſit talis, quæ de ſe dirigatur ad mortem, ut projicere in flumen &c. Diana *part.* 5. *tr.* 3. *reſ.* 8. quia tunc non licet occidere infantem, ut eveniant bona: ubi Granad. & DD. contra Scot. Gabriel. Major. &c.

32 Baptiſmus collatus dormienti, qui illum petierat ante ſomnum, valet; uti decrevit Innoc. III. *in cap. majores*. §. *dormientes autem, de baptiſ.* Barboſ. *in collect.* *tom.* 1. *lib.* 3. *tit.* 4 *cap.* 3. quia, propter præcedentem petitionem, eſt ſuſceptio ſufficienter voluntaria.

33 Baptizantes extra caſum neceſſitatis ſcienter non ſubditum ſine licentia Epiſcopi, vel Parochi, licet peccent mortaliter, nullam tamen incurrunt excommunicationem, vel irregularitatem; quia hæc nullibi in jure reperitur expreſſa; Bonac. *de Sacram. diſp.* 2. *q.* 2. *punct.* 9. *n.* 10, ubi Suarez, Sa, Reginald. Armil. *verb. Baptiſmus*, Sylveſt. *pariter verb. Baptiſmus*.

Baptizatus baptiſmo ſanguinis, vel flaminis, poteſt ſepeliri in loco ſacro, Paſſerin. *de pollut. Eccleſ. d.* 8. *cap.* 23. & 24. Barboſ. *alleg.* 28. Jord. *tom.* 1. *lib.* 5. *tit.* 12. Theſaur. *de pœn. Eccleſ. part.* 2. *verb. Sepultura, capit.* 6, 34

Baptizatus baptiſmo dubio, uti in ſecundina &c. aliis, de quibus ſupra, debet ſepeliri in loco ſacro; quia in dubio valoris baptiſmi non debet quis privari Eccleſiaſtica ſepultura; quia alias quis ſine culpa ſua pateretur pœnam illatam ab Eccleſia contra paganos; tum quia in dubio præſumendum eſt pro valore actus, ut potius ſuſtineatur, quam pereat. S. Anton. *p.* 3. *tit.* 10. *cap.* 5. §. 9. Lavorius *var. lucubrat. tit.* 2. *cap.* 12. ſed contrariam ſententiam Valent. putat probabiliorem. Bonac. *loc. cit.* In dubio tamen Ordinarius eſt conſulendus. 35

Baptiſmus infantibus eſt conferendus ante uſum rationis, non quidem ex præcepto divino, ſed Eccleſiaſtico, & hoc non ſcripto, ſed conſuetudinario Dian. *p.* 9. *tr.* 6. *reſol.* 1. & 2. ubi Suarez, & alii contra alios, maxime Granad. qui vult eſſe præceptum Divinum, ut baptizentur ante uſum rationis, 36

Supereſſet praxis erectionis fontis batiſmalis hic tradenda; ſed quia de hac erit ſermo infra, cum tradetur praxis erectionis curæ animarum, ideo illam ibidem videre poteris,

BARRATARIA.

Praxis Barratariæ.

Barrataria eſt crimen, quod committitur a Judice, quando pecunia corruptus injuſtam fert ſententiam. Put. *de ſyndic. verb. Barrataria numer.* 8. Anchar. *conſ.* 271. Decian. *lib.* 8. *crim. cap.* 33. *num.* 9. Maſcard. *de prob. concluſ.* 164. Farin. *de delict. quæſt.* 111. Illius pœna eſt *L. Jul. repet. L.* 1. Hoſtien. *in cap. cum ab omni. de vita & honeſt. Cleric.* quæ hodie eſt extraordinaria veluti exilii aut mitior, aut durior arbitrio Judicis uſque ad deportationem incluſive. Clar. *in* §. *fin. qu.* 73. *num.* 2. Menoch. *de arbitr. caſ.* 342. Farin. *loc. cit. n.* 16. & tenetur de falſo, ac pœna falſi. DD. *cit.* Dignitate privatur. Put. *loc. cit. num.* 2. & DD. *cit.* & ſi per barratariam Judex tulit falſam ſententiam criminalem, & quidem capitalem, punitur pœna mortis; ſi vero non fuit capitalis, punitur pœna relegationis. Redditur etiam inhabilis ad amplius judicandum, poſtquam fuit condemnatus da barrataria, ſicut nec teſtis eſſe poteſt, nec poſtulare tanquam infamis, & ſi cauſa eſt civilis, tenetur ad duplum, & ad triplum promiſſi ad expenſas, & damna, & facit litem ſuam, & ad reſtitutionem quadrupli ejus, quod recepit, quod applicatur totum fiſco, quando turpiter a parte fuit datum, ſecus ſi ex parte dantis non adfuit turpitudo; tunc enim medium detur fiſco, & medium parti læſæ. Porro hæc actio ad quadruplum competit intra annum, poſt annum vero Judex tantum tenetur ad ſimplum. Pœna tamen quadrupli fuit ſublata, & ſucceſſerunt pœnæ ſupra memoratæ. De Jure Canonico, ſi eſt Judex Eccleſiaſticus, qui committit Barratariam, ſuſpenditur ab executione Officii per annum *cap.* 1. *de ſent. & re Judic. in* 6. & quidem ipſo Jure. DD. *cit.* Imo etiam a Divinis, a qua ſuſpenſione Epiſcopus non poteſt abſolvere, & ulterius punitur pœna arbitraria. Suſpenſio vero prædicta non eſt a Beneficio ſecundum communiorem Archidiaconi, & aliorum apud Farin. *loc. cit.* Porro quamvis de Jure Civili plures ſint pœnæ inflictæ, iſtæ non confunduntur una cum alia, ſed omnes cumulantur, Farin. *loc. cit. art.* 6. Boſſ. *de official. corrup.* 4 *n.* 7. 1

Barrataria non præſumitur, ſed concludenter eſt probanda per teſtes legitime examinatos, & omni exceptione majores. DD. *cit.* & Maſcard. *de prob. concluſ.* 165. & alii quos citat, & ſequitur Farin. *loc. cit. art.* 11. *n.* 268. Et ſi agitur civiliter, mediator eſt idoneus teſtis, ſi vero criminaliter, ſecus. Neque probatur per juramentum actoris ſecundum communiorem; bene vero per omnes domeſticos, & familiares Judicis. Maſcard. *l. c. concluſ.* 166. Ad torturam vero non ſunt neceſſariæ plenæ probationes, ſed ſufficiunt leviores, uti conjecturæ, & indicia. Farin. *loc. cit. n.* 277. 2

Et

3 Et quamvis Judex nihil promittat, male tamen accipit; licet illi tantum promiſſum aliquid fuerit; quia promittere, & dare paria ſunt; Imo accipiendo punitur, licet pœniteat, niſi reſtituerit, quod accepit. Grammat. *conſ.* 35. *n.* 5. Put. *de ſyndic. in verb. Corruptio.* Boſſ. *in tit. de official. corrupt. nu.* 2. *verſ. quoniam etiam.* Boer. *quaſt.* 153. *n.* 34. Menoch. *l. c. num.* 28.

4 Dicitur etiam Judex fuiſſe corruptus, licet nihil illi fuerit datum vel promiſſum, ſed aliquod illi debitum remiſſum. Grammat. *conſ.* 35. *num.* 8. Item ſi eidem fuit aliquid mutuo datum. Gram. *l. c.* & Bald. *in L.* 1. *C. calumn.* Item ſi eſculenta, vel poculenta magni valoris illi data fuerunt. Boſſ. *loc. cit.* Boer. *quaſt.* 153. *num.* 24. ſecus quoad eſculenta, & poculenta exigui valoris, quæ nimirum modico tempore conſumi poſſunt, quod modicum, quando dicatur, remittitur Jud. arbitrio. gl. *in cap. ſtatuentes.* §. *inſuper. de reſcript. in* 6. Menoch. *loc. cit. num.* 38.

5 Ceſſat vero hæc corruptio, cum poſt ſententiam latam aliquid illi datum fuit; quia tunc licite accipit. Anchar. *conſ.* 271. Felin. *in cap. tua nos de ſimon.* Boſſ. *loc. cit. num.* 4. Menoch. *n.* 39. Item in ſportulis, aut in mercede propter laborem.

¶ B E G H I N Æ.

1 Beghinæ ſunt Eccleſiaſticæ perſonæ, ut conſuluit Joann. de Lignan. quem refert Bald. *conſ.* 60. *Quædam ſoror, num.* 2. *lib.* 5. licet Bald. ibi aliter teneat. Et ſunt conveniendæ coram Judice Eccleſiaſtico. Rota *in antiq. deciſ.* 8. *de jure patr.* quam ſequitur Felin. *in c. dilecta, n.* 2. *de major. & obed.* Et ſunt ab Eccleſia approbatæ, ſaltem per modum tolerantiæ. Fed. de Sen. *conſ.* 273. *col. fin. in princ. verſ. pro hoc dicto facit.*

2 Contrarium, quod non ſint perſonæ Eccleſiaſticæ, tenet gloſſ. *in clem. cum ex eo. De ſent. excom.*

3 Declara; quia licet non ſint Ordinatæ, ſed Laicæ perſonæ; tamen ſunt Eccleſiaſticæ, quando ſunt in habitu, & in Divinis; ideo ſi verberarentur, quando ſunt in Divinis, incideret verberans in Can. *Si quis ſuadente.* 17. q. 4. ita Rota *deciſ.* 1. *de reg. in antiq. in fin.* Felin. *d. c. dilecta, n.* 2. *De major. & obed.* & idem dicit Rot. *deciſ.* 2. *De ſent. excom. in nov.* Declara ſecundum Bald. *d. conſ.* 60. *n.* 2. *lib.* 5. quia non ſunt omnino perſonæ Eccleſiaſticæ, nec omnino Seculares, ſed quoad quædam ſunt Eccleſiaſticæ, quoad quædam vero ſunt Seculares. Declara; quia Jus Patronatus Beghinarum eſt Eccleſiaſticum; quia ſaltem tanquam miſerabiles perſonæ debent coram Eccleſiaſtico conveniri. Rota *in antiq. deciſ.* 8. *de jur. patr. alias* 332. Declara; quia cum ſint perſonæ mixtæ, ſequitur, quod magis dignum trahit ad ſe minus dignum; & quia ſunt opiniones, ſaltem ratione mixturæ erit locus præventioni. Vid. Tuſch. *verb. Mixti fori. Concl.* 293. Vid. *Idem. Eccleſiaſtica perſona quæ dicantur, & quando gaudeant privilegio fori. Concl.* 27. *& Concl. ibi prox. ſeq.* Vid. Idem. *Fratres tertii ordinis an ſint Eccleſiaſtici. Concl.* 468. *& Concl. ibi prox. ſeq.* Vid. *Idem. Heremita gaudet privilegio fori, & quando, Concl.* 90.

4 Amplia; quia privilegium habent Beghinæ, & Beghini Lodonenſ. ut tempore interdicti admitti debeant ad Sacramenta clauſis januis, & non pulſatis campanis. Fed. de Sen. ponit verba privilegii *conſ.* 186. Extende; quia tale privilegium extenditur etiam ad ipſos mortuos, ut poſſint officia celebrari, & Miſſæ ſuper funere; quia cui communicavimus vivo, communicamus etiam mortuo. Fed. de Sen. *d. conſ.* 186. *Caſus talis eſt; Quidam, in pr. & verſ. factum tale eſt.* Contrarium tenet idem Fed. *d. conſ.* 186. *in fin.* quia privilegium audiendi Divina non convenit, nec applicatur mortuo. Extende; quia poſſunt etiam ſepeliri; licet in privilegio nihil de ſepultura dicatur; quia ſi eis communicantur Sacramenta, quod plus eſt; ergo quod minus eſt etiam communicatur. Fed. *d. conſ.* 186. *v. ſequitur de ſepultura & per cet.* Contrarium tamen tenet Fed. *in ultima reſponſione d. conſ.* 186. *in verſ. caſus talis eſt. & credo male.* Extende; quia privilegium religionis etiam dicitur conceſſum nedum Beghinis, ſed etiam aliis honeſtis mulieribus oblatis alicui Monaſterio, & viventibus extra Monaſterium. Fed. de Sen. *conſ.* 273. *per tot.* qui loquitur in oblatis mulieribus religioni S. Auguſtini Heremitarum, dummodo etiam bona obtulerint; quia tunc non ſunt Parochiæ, non ſervant interdictum, ſepeliuntur in monaſterio, & ab eo Sacramenta recipiunt, ut ibi. Vide Tuſch. verb. *Oblati alicui religioni multiplices, & qui dicantur. Concl.* 16. ¶

¶ BENEDICTIO SUPER POPULUM.

Benedictio ſuper populum eſt de Jure Divino, præcepta Sacerdotibus, ut invocent nomen Domini, & benedicant populum, ut in *lib. Num. Cap. ult. in fin.* ibi; Loquutus eſt Dominus ad Moyſen, Loquere ad Aaron, ſic benedicetis filiis Iſrael, & dicetis eis. Benedicat tibi Dominus, & cuſtodiat te, & *in lib. Levit. c.* 9. *in fin.* ubi ingreſſi ſunt Moyſes & Aaron in tabernaculum teſtimonii, & deinceps benedixerunt populo. Oldr. *plene conſ.* 246. *Quæſtio eſt. per tot. maxime n.* 3. *verſ. ſecunda ratio.* 1

Olim tamen ſimplicibus Sacerdotibus benedictionem impertiri non licebat. *Can. Miniſtrare* 26. *quæſ.* 6. Neque id Presbytero licitum olim fuiſſe demonſtrat Benedictus XIV. *in ſuo Tract. de Sacrificio Miſſæ Sect.* 1. *num.* 282. Quamvis in uſu ſemper fuerit, ut, re Divina peracta, populus ab Eccleſia Benedictione dimitteretur, quemadmodum *in Can. Miſſas, de Conſecratione diſ.* 4. continetur: id tamen, non a Sacerdote celebrante, ſed vel ab Epiſcopo, ſi præſens aderat; vel, ſi aberat, ab Archipresbytero ejus juſſu præſtabatur: quo ſenſu explicatur Decretalis *in Cap. de Officio Archipresbyteri*, ubi inter Archipresbyteralia munera recenſetur *Benedictiones Presbyterales in Eccleſia dare*, prout animadvertit Gonzalez *in idem Cap. Officium, mem.* 2., idemque antea comprobaverat Sauſſay *in Panoplia Sacerdotali pag.* 558. 2

Duplex eſt benedictio; alia ſolemnis, alia vero non ſolemnis. Et ſolemnis dicitur benedictio, quando incipitur ab Epiſcopo, vel alio, per verba: Sit nomen Domini benedictum, &c. *Cap. miniſtrare* 26. *q.* 7. Oldr. *d. conſ.* 246. *n.* 4. *verſ. tertia ratio.* Et ſi alicui conceſſa eſt facultas benedicendi, non venit benedictio ſolemnis ſuper populum, quæ competit Epiſcopo. Ant. de Burr. *conſ.* 19. *n.* 10.

Non ſolemnis benedictio eſt, quæ fit a Sacerdote, & etiam ab Epiſcopo, & alio ſuperiore ſine ſolemnitate, & dicitur indifferens benedictio, & actus promiſcuus, qui poteſt convenire ſuperiori Prælato, & etiam inferiori. Oldrad. *d. conſ.* 246. *n.* 4. *verſ. alii volunt.* ubi concludit, quod iſta benedictio non ſolemnis facta ab electo in Epiſcopum non inducit adminiſtrationem, ut incidat in pœnam *Cap. avaritiæ, de elect. in* 6. Vide Maſcard. *Concluſ.* 169. *De benedictione facta ab aliquo.* ¶

B E N E F I C I A.

Praxis Beneficiorum.

§. I

Praxis erectionis Beneficiorum ſimplicium:

Beneficium eſt jus perpetuum ſpirituale percipiendi fructus ex bonis Deo dicatis, Clerico, propter divinum Officium competens, authoritate Epiſcopi erectum. Garz. *de Benef. p.* 1. *cap.* 2. *num.* 3. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 3. Pyr. Corrad. *in prax. Benef. lib.* 1. *cap.* 1. ut ergo ejuſdem praxin aggrediamur, inchoandum eſt ab ejuſdem erectione; poſtmodum acturi de cæteris ejus partibus, ſuis locis. 1

Debet itaque Beneficium Eccleſiaſticum, ut ſit tale, eſſe erectum Epiſcopi authoritate. *Clem.* 2. ubi DD. *de decim.* Felin. *in cap. ex parte de reſer.* Rot. apud Burat. *dec.* 224. *num.* 1. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gl.* 7. alias, licet vocetur Beneficium, non erit tale, etiamſi teſtator in ſimplici legato cum onere miſſarum voluerit, quod ad illud debeat præſentari Clericus ab Ordinario inſtituendus. Pyrh. Corrad. *loc. cit. cap.* 2. *n.* 17. apud quem vide plura de hoc. Nobis enim inſtitutum eſt properare ad praxin eorundem erectionis, 2

§. II.

Praxis erectionis Beneficiorum ſimplicium Juriſpatronatus.

3 Beneficium Juriſpatronatus eſt jus honorificum, oneroſum, & utile competens alicui in Eccleſia pro eo, quod, de Diœceſani conſenſu, ipſum conſtruxit, dotavit, vel fundavit. Eſt triplex: Eccleſiaſticum, ſæculare, & mixtum: de quibus infra *litt. I. in verb. praxis Juriſpatr. &c.*

4 Ad ejuſdem erectionem, ſive fuerit fundatum a ſæculari, ſive ab Eccleſiaſtico, requiritur conſenſus Ordinarii, non cujuſcumque, ſed illius, qui habet Juriſdictionem quaſi Epiſcopalem in Eccleſia, in qua eſt erigendum; nec ſufficit Vicarii Generalis conſenſus, niſi ſpeciale ad hoc habuerit mandatum, vel facultatem a ſuo Epiſcopo, licet Epiſcopus ſit diſtans, vel abſens, vide *Juſpatr.* Hic conſenſus nullam habet determinatam in Jure formam; tamen praxis obtinuit, ut expediantur patentes Epiſcopi, aut etiam inſtrumentum publicum, ad faciliorem ejuſdem probationem.

5 Uſus ergo, & praxis in ejuſmodi Beneficiorum erectione eſt: ut pro parte fundatoris porrigantur Ordinario preces, in quibus narretur, fundatorem intendere fundare perpetuum ſimplex Beneficium Eccleſiaſticum, ſub invocatione Sancti N. in Eccleſia N. cum onere tot miſſarum in qualibet hebdomada. pro anima ipſius fundatoris, ejuſque hæredum, & ſucceſſorum &c. ipſumque Beneficium dotare, in annuis flor. tot cum reſervatione tamen Juriſpatronatus ſibi, ſuiſque hæredibus, & ſucceſſoribus in perpetuum, toties, quoties caſus vacationis occurrerit, adjiciendo conditiones, quas voluerit, ab Ordinario approbandas.

Cum ſupplici libello porrigitur quoque inſtrumentum aſſignationis dotis beneficii, vel redditunm, cum aliis ſcripturis ad id facientibus; & quia ſæpe tale Beneficium eſt erigendum pro adimplenda voluntate teſtatoris, qui certos redditus ad ejuſdem erectionem legavit; ideo etiam teſtamentum: vel ejuſdem pars faciens ad noſtrum caſum erit producenda, quibus ab Ordinario, vel ejuſdem Vicariu ſpeciale, ut ſupra dicebamus, mandatum habente, examinatis decretum erectionis editur. Primo ergo ſupra dicta, quatenus erectio eſt facienda ad normam teſtamenti, in praxi oſtendemus, poſtmodum erectionem beneficii erigendi ad normam voluntatis viventis.

Et quia ſupra diximus, inſtrumentum dotis eſſe producendum, monitum te volumus, hanc praxin non eſſe continuo neceſſariam, ſed ſufficere, ſi poſt ſupplicem libellum, coram Actuario Officii ſtipulante aſſignentur bona, vel cenſus, uti practicatur paſſim. Praxis libelli eſt, quæ ſequitur.

CUm N. N. piæ memoriæ, tali anno, menſe & die, ad meliorem vitam tranſiverit, condito teſtamento, in quo inter cætera legavit in tot fundis, ſeu cenſibus, hæredis arbitrio (vel prout eſt) erigi Beneficium ſimplex Juriſpatronatus, Ego N. hæres volens pro parte mea adimplere mentem ejuſdem N. ſupplico ſuam Reverendiſſimam Dominationem, ut fundos, ſeu cenſus in inſtrumento annexo deſcriptos approbare, & dictum Beneficium ſub clauſulis &c. de quibus in teſtamento &c. quod ad hunc finem producitur, erigere dignetur.

Dein porrecto hoc ſupplici libello editur inſtrumentum publicum dotationis beneficii, ut Ordinarius poſſit decernere, quod juris: & inſuper teſtamentum, ſeu extractum in forma authentica, ut ſuper clauſulis, in erectione beneficii inſerendis, deliberare poſſit. Sed quia loco ſupplicis libelli quandoque comparet ipſe Principalis, & coram Officio facit inſtantiam, in qua exponit, quæ eſſent exponenda in libello, & hæc eſt etiam communis praxis, ideo pro faciliore manuductione etiam illam hic ſubjungemus. Quæ eſt,

COmparuit N. N. loci N. tanquam hæres N. N. & reverenter expoſuit, Dominum teſtatorem in ſuo ultimo teſtamento, in forma probante ibidem actualiter exhibito, & inferius in hac parte regiſtrando, quatenus &c. juſſiſſe, per dictum Dominum Comparentem, tanquam hæredem, aſſignari, poſt ejuſdem obitum altari Sancti N. in Eccleſia N. talis loci &c. tot bona fructifera, ſeu capitalia cenſuum, pro ſumma &c. & cum eodem capitali erigi Beneficium ſimplex, perpetuum ad d. Altare: ita ut ex ejuſdem redditibus Beneficiatus, qui pro tempore fuerit, ad dictum altare teneatur celebrare Miſſas tot &c. ſingulis hebdomaribus &c. pro anima ejuſdem Domini teſtatoris, & ſuorum ſucceſſorum (vel prout eſt) cum reſervatione Juriſpatronatus, ſub clauſulis, de quibus in teſtamento: quare volens ſatisfacere, exhibuit inſtrumentum publicum aſſignationis bonorum, ſeu dotis &c. inſtando admitti, & beneficium erigi &c.

Si vero non fuerit confectum Inſtrumentum dotationis, tunc praxis obtinuit, ut coram eodem Officio ſpirituali ejuſdem Actuario ſtipulante, fiat deſignatio dictorum bonorum ad mentem teſtatoris cum clauſulis opportunis, & conſuetis in ejuſmodi inſtrumentis &c. ut ſequitur.

QUare, volens ſatisfacere piæ diſpoſitioni teſtatoris, d. Dominus Comparens, agens per ſe, & hæredes ſuos, Jure proprio, & in perpetuum pro libero, francho, & expedito allodio, & ſub pactis, & conditionibus inferius exprimendis, dedit, ceſſit, & aſſignavit Reverendiſſimo Domino Vicario, & mihi Actuario ſtipulanti, uti publicæ perſonæ, nomine futurorum Beneficiatorum ſtipulantium bona, & capitalia infra ſcripta (*dein deſcribuntur omnia capitalia cum ſuis confinibus, & eorum æſtimatione, ac valore; & cum quantitate ſtariorum ſeminis &c. & ſic de reliquis, ita tamen, ut atteſtatio menſuratorum, & æſtimationis edatur Officio, & quatenus ſint affictus, edantur inſtrumenta dictorum affictuum*) ad habendum, tenendum & poſſidendum, cum acceſſibus, & egreſſibus (*ſi fuerint fundi*) & omnibus ſuis juribus, ponens, & conſtituens dictum Beneficiatum pro tempore futuro in omne jus, locum, & eſſe ſuum, eumque procuratorem irrevocabilem conſtituens, ut in rem ſuam, cum promiſſione evictionis, & legitimæ defenſionis, ſub refectione omnium damnorum, expenſarum, & intereſſe litis, & extra. Sub obligatione omnium ſuorum aliorum bonorum, præſentium, & futurorum; inſtando admitti, & Beneficium authoritate ſuæ Reverendiſſimæ Dominationis erigi &c.

Hæc autem traditio bonorum coram Officio, & ejus Notario, nomine Beneficiatorum futurorum ſtipulante, erit etiam neceſſaria, quando inſtrumentum dotationis fuerit editum coram Officio, ut habet praxis; quia traditio bonorum fit Ordinario, ut interponat ſuam authoritatem, & erigat in Beneficium, & cujus eſt acceptare pro futuris Beneficiatis.

6 Hæc bene procedunt, quando principales perſonaliter comparent; quia tamen non raro ad hunc actum interveniunt procuratores, ideo debebunt producere mandatum, nec ſufficiet quodcumque generale, ſed erit neceſſarium ſpeciale, aliter ex Officio poterit repelli; quia generale non ſufficit in iis, in quibus requiritur ſpeciale. Bar. *in L. ſc io ff. de ann. leg.* Vant. *de nullit. ex defectu mandati num.* 98. Scaccia *de Jud. lib.* 1. *cap.* 102. *nu.* 38. Dec. *conſ.* 430. Et ſi procurator veniat nomine Communitatis, debebit producere in forma authentica, & probante, inſtrumentum ſyndicatus, in quo appareat, majorem partem Vicinorum vocatorum deputaſſe in Procuratorem Dominum comparentem, ad talem actum ſpecialem, & promiſiſſe de rato pro omnibus aliis, in omnibus ſuis bonis, præſentibus & futuris. Cujus praxis licet ſit obvia apud DD. maxime apud Dominicum de Muſis, in ſua praxi inſtrumentorum: tamen illius exemplar, pro majore legentis commoditate ſubjicie-mus.

Digitized by Google

Exemplar ſyndicatus,

IN Chriſti Nomine Amen. Anno ab ejuſdem nativitate &c. indictione &c. die vero &c. Menſis &c. In Villa &c. talis loci, & Plebis, in hypocauſto (*ſeu exprimatur alius locus domus, in quo inſtrumentum fuit celebratum*) ibique præſentibus &c. teſtibus rogatis &c. perſonaliter conſtituti Dominus N. Regulanus, & Dominus N. juratus, & N. ſaltuarius (*dein deſcribantur omnes alii, qui intervenerunt ſyndicatui.*) Homines, & Vicini in dicto loco, per ſaltuarium loci, de more ſolito, ibidem congregati ſe eſſe pluſquam, de tribus partibus, duas intereſse habentium in erectione infra ſcripti Beneficii &c. unanimiter, & omni meliori modo, via, jure, & forma, fecerunt, conſtituerunt, & ſolemniter ordinarunt in ſuos legitimos, & indubitatos procuratores, vel in ſuum legitimum, & indubitatum procuratorem generalem, & ſpecialem, ita ut ſpecialitas generalitati non deroget, Dominum N. præſentem, & hoc onus acceptantem &c. ſpecialiter, & expreſse, vice aliorum Vicinorum conſtituentium, ad effectum impetrandi, & obtinendi erectionem Beneficii talis &c. a Reverendiſſimo Officio ſpirituali, ſub talibus conditionibus, & clauſulis &c. (*quatenus non fuerit confectum inſtrumentum dotationis, poterit addi ſequens clauſula*) & ad aſſignandum tot bona pro capitali dicti Beneficii, cum omnibus clauſulis ſolitis & conſuetis &c.

Quæ cum ſint ſubſtantialia, & reliqua cuilibet Notario obvia, ſufficient pro hac materia, in qua tantum intendimus manu ducere Vicarium, & non Notarium. Quibus proinde, ab Ordinario habitis, recognitis, & examinatis, fit decretum erectionis, vel per ipſum Epiſcopum, vel ejuſdem Vicarium, de ejus ſpeciali mandato vel ſimpliciter, eo, quo ſequitur, modo, vel per patentes, ut infra.

REverendiſſimus admiſit prædicta, ſi &c. & viſis videndis, conſideratis conſiderandis, prævia acceptatione bonorum aſſignatorum pro erectione dicti Beneficii, reſervatoque jure Domino N. & ejus hæredibus (*ſi in inſtantia id fuerit petitum*) redimendi dicta bona aſſignata, prævia ſubrogatione facienda, de qua in inſtantia &c. Beneficium erexit in forma, ad Altare Sancti N. in Eccleſia N. cum conditionibus in teſtamento Domini N. teſtatoris expreſſis, quas omni meliori modo approbat, & confirmat, reſervato jurepatronatus dicto Domino comparenti, ejuſque hæredibus in perpetuum, & prout latius in dicto teſtamento, admittendo præſentationem factam (*quatenus inſtantia fuerit facta præſentatio*) de perſona Domini N. quem mandavit inveſtiri, inſtitui &c. in forma. Et ita &c. Anno &c. die &c. Menſe &c. præſentibus in teſtes adhibitis &c.

Per patentes fit, & obſervatur ſequens forma.

NOs &c. ad infra ſcripta ſpeciali facultate ſuffulti Univerſis, & ſingulis præſentes viſuris, & inſpecturis, notum facimus, & atteſtamur; qualiter nuper coram nobis fuit præſentatum infra ſcriptum memoriale; tenoris ſequentis, videlicet: (*inſeritur totus tenor memorialis, & quatenus loco memorialis fuerit facta inſtantia, dicitur: qualiter coram nobis comparuerit N. N. & expoſuerit &c. & exponitur, ſeu inſeritur tenor inſtantia*) quo quidem memoriali (*ſeu inſtantia*) per nos viſo (*vel viſa*) viſoque inſtrumento dotationis annuo ſum fl. tot &c. manu Notarii N. rogato, die &c. cum onere celebrandi Miſſas tot &c. qualibet hebdomada, pro anima ipſius teſtatoris, ejuſque hæredum, & ſucceſſorum, viſiſque ſcripturis omnibus in actis præſentatis, omnibuſque conſiderandis debite conſideratis, attento, quod prædicta ad divini cultus augmentum tendunt; proptetea authoritate, qua ſupra, & omnibus meliori modo, via, jure, cauſa & forma, quibus melius fieri poteſt, de expreſſo mandato Illuſtriſſimi & Reverendiſſimi Epiſcopi &c. Beneficium ſimplex, ſeu prædicta bona, in titulum perpetui ſimplicis Beneficii Eccleſiaſtici, ſub invocatione Sancti N. in Eccleſia N. erigendum duximus, prout tenore præſentium erigimus: reſervantes eiſdem N. ejuſque hæredibus, & ſucceſſoribus in perpetuum, Juſpatronatus, & præſentandi ad dictum Beneficium vacans, tam ex hac primæva erectione, quam toties, quoties caſus vacationis occurrerit, Beneficiatum habilem, idoneum, & ſufficientem, per hoc Officium noſtrum, ſeu per nos, vel ſucceſſores noſtros approbandum, inſtituendum, & confirmandum, qui teneatur dictas Miſſas, qualibet hebdomada, in Altari N. dictæ Eccleſiæ, pro anima dicti fundatoris, ejuſque hæredum, & ſucceſſorum (*pro varietate perſonarum, & qualitate locorum, maxime in Pagis, in quibus hac occaſione populus, omiſſa Parochiali, in qua homilia, ſive pia ad populum exhortatio haberi conſuevit, diſtrahi poſſet, quatenus tamen teſtatoris voluntati non contrarietur, poterunt addi ſequentia*) & animarum ſaluti proſpiciendo, cum non expediat præbere occaſionem populo, ut a Miſſa Parochiali, ſub qua ſalutaris homilia, ſeu pia ad populum exhortatio, haberi conſuevit, diſtrahatur; prohibuit ſua Reverendiſſima Dominatio, D. Beneficiato, pro tempore futuro, ne Dominicis, & aliis de præcepto Eccleſiæ feſtis diebus, Miſſam celebrare habeat, ſine Parochi licentia ante inchoatum Canonem Miſſæ Parochialis, ſuper quibus omnibus de mandato prædicti Reverendiſſimi Domini Epiſcopi noſtri, aſſenſum, conſenſum, & Beneplacitum, attentis ſupra dictis omnibus ſic narratis, damus, concedimus, & impertimur: Ita ut liceat, & licitum ſit eidem N. ejuſque hæredibus, & ſucceſſoribus uti, potiri, & gaudere omnibus, & ſingulis privilegiis, immunitatibus, & prærogativis, in ſimilibus a Jure conceſſis, ac quibus cæteri Patroni, & Juſpatronatus habentes utuntur, potiuntur, & gaudent, Juribus tamen Domini Epiſcopi noſtri ſemper ſalvis, & expreſſe reſervatis. In quorum omnium ſingulorum fidem &c. datum &c. Anno &c. die &c. Pontificatus &c.

N. Vicarius Generalis.

N. Actuarius &c.

Quandoque inſtantia, ſeu preces ſuper erectione Beneficii fiunt una cum actuali præſentatione Beneficiati, & hæc eſt praxis quaſi communis: & tunc in eodem decreto adduntur ſequentia.

ET attenta idoneitate præſentati præſentationem acceptavit & præſentatum inſtituit, mandando inveſtituram expediri in forma (*quatenus pro tradenda poſſeſſione in inſtantia fuerit aliquis ſpecialiter nominatus, dicatur*) cum deputatione petita &c. vel (*quatenus in inſtantia nulla fuerit facta expreſſio deputationis facienda*) deputato, vel deputatis per Dominum Beneficiatum nominandis, qui eundem in poſſeſſionem ejuſdem Beneficii actualem, & realem inducant &c. & ita omni &c.

Sequitur inveſtitura Beneficiati, ſed quia pro illa commodior locus erit in tractatu, ſeu praxi collationis Beneficii Juriſpatronatus, ideo ad illam me remitto.

7 Sed non raro, pro temporum malitia, contingit, hæredes, quibus injunctum fuit fundare Beneficium, negligere ejuſmodi implementum, in magnam animarum perniciem; ideo Ordinarius, habita notitia legati, quatenus per hæredem intra terminum a lege præſcriptum non adimpleatur, debebit illi præcipere, quatenus ſub termino tot dierum, ſemel pro tribus vicibus, peremptorie, & pro Canonica admonitione &c. ſub pœnis Juris &c. comparere debeat coram Officio ſpirituali,

ac coram eodem, ſervatis ſervandis, effectuare habeat piam diſpoſitionem teſtatoris, aſſignando bona ad normam teſtamenti, ex quibus Beneficiatus ſuſtentari poſſit, & curando illa formiter, & cum authoritate Ordinarii, erigi in Beneficium, cum clauſulis &c. aliter citetur ad videndum (*cum termino dicto*) deveniri ad dicti Beneficii erectionem, & præſtari præſtanda, & prout melius de Jure &c. fieri ex officio. Quo præcepto intimato, & habita Nuncii relatione, ſi duret hæredis contumacia, inſtante Advocato fiſcali deſcribuntur, & aſſignantur bona coram Officio, modo ſupra dicto, & decernitur erectio. Quod ut videas, in praxi damus.

Exemplum Præcepti.

PArte, & mandato Reverendiſſimi Domini N. N. in Spiritualibus Vicarii Generalis &c. ex Officio procedentis &c. ad cujus aures cum pervenerit, de anno &c. qm. Dominum N. condidiſſe teſtamentum, & mandaſſe in illo, ut per dictum Dominum N. ejus hæredem, fundaretur capitale florenorum tot &c. pro inſtitutione Beneficii perpetui, cum obligatione celebrandi tot Miſſas &c. qualibet hebdomada in Eccleſia N. & in hunc uſque diem hujuſmodi legati executionem neglectam fuiſſe. Quapropter præcipiatur, & demandetur eidem Domino N. hæredi, ut ſupra, & ſerio moneatur, quatenus infra terminum dierum triginta proximorum, quorum decem pro primo, decem pro ſecundo, & reliqui decem pro tertio, ultimo, & peremptorio termino, canonicaque admonitione aſſignantur, præcitatam fundationem, & Beneficii erectionem, coram hoc Officio, ſervatis ſervandis, peregiſse habeat, ſub pœnis Juris &c. & ſi ſe &c. aliter &c. Datum tali loco &c. die &c. Menſis &c. Anni &c.

N. Vicarius Generalis,

N. Actuarius.

Intimatur hoc præceptum parti perſonaliter, quatenus inveniri poſſit, aut alias legitime relicta copia ab uno ex Nunciis Officii, ſeu alio, & ab intimante fit relatio in ipſo originali præcepto, Notario Officii, ſeu alii Notario, qui fidem faciat & ſe ſubſcribat. Si vero pars fuerit contumax, elapſo die termini, comparet advocatus fiſcalis, qui facit inſtantiam coram Officio, accuſata prius partis contumacia, ut ſequitur.

IN Chriſti Nomine Amen. Anno ab ejuſdem Nativitate &c. Indictione &c. Pontificatus &c. die menſis &c. in loco &c. Coram Reverendiſſimo VICARIO GENERALI comparuit Dominus N. uti Advocatus fiſcalis, & accuſata contumacia Domini N. hæredis qm. Domini N. moniti erigere Beneficium, ad normam teſtamenti conditi die &c. Anno &c. & rogati per Dominum N. Notarium, & parere negligentis, prout ex præcepto, die &c. intimato, quod producitur &c. ita ut pœnas comminatas, in quibus condemnandus eſſet, evadere non poſſit, nihilominus, ne ulterius pia Teſtatoris diſpoſitio, abſque debita executione remaneat, ejuſque anima debitis ſuffragiis deſtituatur, ideo inſtitit, ad eandem erectionem ex Officio deveniri, ſuper bonis nominatis, & deſcriptis in eodem extracto, & ſubinde ad debitam inſtitutionem, & mandata opportuna relaxari, ne quis in eiſdem, præter ſacerdotem inſtituendum ſe ingerere audeat, & ita &c. ac omni alio meliori modo &c. ac implorato &c.

Reverendiſſimus Dominus Vicarius Generalis &c. Viſa teſtamentaria diſpoſitione qm. Domini N. in qua ſtatuit, ut Beneficium erigatur cum obligatione celebrandi ſingulis hebdomatibus Miſsas tot &c. & prout latius in dicto teſtamento &c. Beneficium prædictum admiſit, & erexit, cum præfato onere, reſervato jure præſentandi, ad normam præfatæ diſpoſitionis, ad quem effectum relaxavit quæcumque opportuna Juris ſuffragia, pro apprehenſione bonorum deſtinatorum ad idem Beneficium, ex quibus, ſeu aliis poſſit percipi annuus fructus aureorum tot &c. ad favorem Beneficiati præſentandi, & ita &c. Actum, & publicatum die &c. præſentibus in teſtes adhibitis N. N.

Sequitur præceptum inhibitoriale, de quo in inſtantia.

PArte, & mandato Reverendiſſimi D. N. Vicarii Generalis &c. ex Officio procedentis: Per quemlibet &c. præcipiatur, & demandetur Domino N. uti hæredi, qm. Domini N. quatenus, in executione teſtamentariæ diſpoſitionis ejuſdem Domini N. infra dies quindecim ſubſecuturos a præſentis intimatione, quorum quinque pro primo, quinque pro ſecundo, & reliqui quinque pro tertio, ultimo, & peremptorio termino, Canonicaque admonitione, aſſignantur, Officio præſentaſse habeat Sacerdotem, qui oneri Miſsarum, in eadem Eccleſia S. N. juxta Domini teſtatoris mentem ſatisfaciat, alias citetur ad comparendum die &c. coram eodem Officio &c. allegaturus cauſas, ob quas prætendit, ad eandem proviſionem deveniri non poſse, aut debere ex Officio, alias viſuras ad eandem deveniri, & prout juris (*vide tamen, quæ ſtatim infra verſ. Ex præmiſſis, & verſ. Et quia, notavimus, juxta quæ prædicta omitti poſſunt*) Inſuper, attenta dicta erectione ex Officio facta, & aſſignatione bonorum, ut in teſtamento, præcipiatur eidem Domino N. quatenus pœna floren. tot &c. uſibus piis, & excommunicationis in ſubſidium, non audeat per ſe, vel interpoſitas perſonas, ſe ingerere in eiſdem bonis, a tergo præſentis mandati deſcriptis, ſed earum liberam poſseſſionem, ac fruitionem dimittat, ad favorem ejuſdem Beneficiati, & infra octiduum ſubſecuturum ab eadem intimatione, ſolviſse habeat expenſas ſecutas in eadem erectione, ad ſummam in totum tot &c. ſalvo &c. & hoc pœna pignorationis, & excommunicationis in ſubſidium. Et ita &c. vel &c. alias &c. Datum &c. die &c. loco &c. Menſe &c. Anno &c.

N. Vicarius Generalis &c.

(L. S.)

N. Actuarius.

8 Ex præmiſſis notandum, tempus ad præſentandum, non currere patrono, niſi a die interpoſiti decreti erectionis Beneficii, cum reſervatione Juriſpatronatus, & conſenſu præſtito ab Ordinario, qui eſt cauſa efficiens ad conſtituendum quem Patronum, quo præſtito ſtatim aliquis incipit eſſe Patronus. Vivian. *in prax. Juriſpatr. lib. 5. cap. 2. numero* 25. ubi Lambert. *de Jurepatr. p.* 1. *lib.* 1. *art.* 9. *q.* 4. *princip. & part.* 2. *lib.* 2. *art.* 16. *quæſt.* 1. *principali*. Roman. *conſ.* 409. *numer.* 1. Pyrrh. Corrad. *in prax. benef. lib.* 4. *cap.* 1. *a num.* 5. Rochus de Curt. *de Jurepatr. verb. honorificum quæſt.* 29. *num.* 59. & Rot. *in una Cuſentina* 26. *octobris*. 1601. *coram Millino*. Amplia, licet talis Beneficii erectio deberet fieri Pontificia authoritate, & executio literarum committeretur Ordinario. Limit. niſi erectio jam ab ipſo Papa eſſet facta, prout regulariter fieri conſuevit, tunc enim, ex eo quod in litteris dicatur: *inſtituimus & erigimus*: cum jam erectio ſit perfecta, tempus incipit currere a die datæ, & talis erectio dicitur in forma gratioſa, ad differentiam erectionis mox ſupra dictæ, quæ dicitur in

forma

forma commiſſoria. Pyth. Corrad. *loc. cit. a num.* 8. ubi Mandoſ. *in prax. ſignat. tit. erectiones verſ. non ſolum*.

9 Et quoad erectionem, de qua diximus ſupra, quæ fit ex teſtamento, eadem fit, non tantum in perfecto, ſed etiam imperfecto, ut quando teſtator deceſſit, antequem compleretur teſtamentum, quia tunc habetur pro completo, favore piæ cauſæ, & probat voluntatem defuncti, quæ etiam ex actu nullo declaratur. *L. fin. ff. de reb. cor. qua ſunt ſub tutor. vel Curat. L. 2. Cod. de confirm. util.* Alex. *conſ. 45. lib.* 1. Jaſon. *in L. dominus ff. de cond. indeb.* Ludoviſ. *dec.* 76. Pyr. Corrad. *loc. cit. num.* 15. & voluntas, de cujus mutatione non apparet, videtur durare. *L. eum qui ff. de prob.* quia voluntas in animo conſiſtens, eſt quid facti. *L. in bona fide ff. de acquir. rer. dom. L. conſilio ff. de Curat. fur. dand.* Caval. *dec.* 326. ex Batt. *in L. ſi teſtamento ff. de fideicom. liber.* Rot. apud Put. *dec.* 97. *p.* 3.

10 Et quia hæres non exequens legata pia elapſo tempore amittit hæreditatem uſque ad legitimam, hinc amittit etiam Juſpatronatus, niſi Officium, vel Ordinarius remittat, & ita poteſt procedere praxis ſecundi præcepti ſupra allati ſecundum primam partem. Aliter ſubſiſtere non poſſet de jure.

11 Hæc bene procedunt in erectione Beneficii ſimplicis. Cæterum in erectione Beneficii curati, vel Parochialis quatenus v. g. Parochia amovibilis, hoc eſt Ecclesia, in qua Parochus eſt amovibilis, erigeretur in perpetuam, alia veniunt conſideranda, ut infra in praxi Erectionis Parochialis. Hinc licet Patronus poſſit in erectione Beneficii ſimplicis quaſcumque conditiones apponere, etiam juri contrarias de Epiſcopi conſenſu ſecundum Riccium *in prax. p.* 4. *reſol.* 464. *num.* 2. ſecus tamen poterit in erectione Parochialis apponere conditionem, ut Parochus ſit ad nutum amovibilis, ut dicetur ſtatim infra *in prax. erectionis Parochialium*.

12 Sed reſpectu dotationis ſupra dictæ notanda eſt alia praxis, non inutilis, quam docuit malitia hominum: ſolent enim quandoque perverſæ perſonæ, quæ filiis ſunt gravatæ, lucri cauſa, unum filium ad ſtatum Clericalem promoveri facere, & quia non habent bona ſufficientia pro conſtituendo eidem patrimonio, vel ſi habent, ſunt obnoxia pluribus oneribus, propter quæ, non audent illa ſupponere titulo patrimonii; quia ſciunt illa per diploma publicanda, & ſic creditores, vel prætendentes citandos, Beneficium erigi curant, cui in dotem aſſignant ejuſmodi bona, ut ad illius Beneficii titulum ordinari poſſit, & ſic Clerici in fraudem Ordinis mendicare coguntur, ideo pro cautela aliquibus in locis ſcio introductum, ut talia bona pro Beneficii erectione non acceptentur, niſi (quatenus fundator ſit ſuſpectus, & quando ad illius titulum aliquis venit promovendus) præmiſſa affixione edicti, ſeu diplomatis, in quo deſcribantur bona dotalia, & intereſſe prætendentes, citentur.

13 Conſentanee ad hanc materiam debemus unum dubium removere. Concordant enim DD. fundatorem poſſe in limine fundationis quaſcumque conditiones apponere, etiam juri communi contrarias, ſed ab Ordinario approbandas. Ut videri poſſunt Pyr. Corrad. *in prax. benef. lib.* 2. *cap.* 10. *a n.* 166. & Vivian. *in prax. Juriſpatr. de modo acquir. juſpatr.* Nunc ſuboritur dubium, an poſſit etiam apponere illam conditionem, quod Beneficium poſſit conferri ab Inferioribus Ordinario? & negativam partem ſequitur Pyrh. Corrad. *lib.* 4. *capit.* 3. *num.* 26. *in prax. benef.* poſt Concil. Trid. *ſeſſ.* 14. *c.* 12. *de reform.* ubi S. Congreg. licet ex privilegio ſoleant Summi Pontifices, etiam poſt dictam Concil. hanc inſtitutionem etiam inferioribus concedere. Pax Jord. *de re Benef. lib.* 10. *tit.* 7. *numer.* 413. ubi quod id poſſint etiam ex voluntate fundatoris, in limine fundationis de conſenſu Epiſcopi expreſſa. Et citat Barboſ. *de offic. Epiſc. alleg.* 72. *numero* 183. *cum duobus ſeqq.* poſt text. cum gloſ. *in Clem.* 1. *de exceſ. Prælat. & alios*. vide etiam Vivianum *in prax. Juriſpatr. lib.* 12. *cap.* 2. *num.* 3. Illis tamen fundationibus, quæ ante Concil. fuerunt factæ, non fuit a prædicto Concilio derogatum. Corrad. *loc. cit.* & S. Congr. apud eundem. *n.* 26. *verſ. alia vero*.

§. III.

Praxis erectionis Parochialium.

Epiſcopi poſſunt authoritate ordinaria erigere ſimplices Eccleſias, vel novas erigere in Parochiales. *cap. ad audientiam* 1. *de Eccleſ. ædif.* quando populus ita diſtat ab Eccleſia Parochiali, ut in hyeme non poſſit ſine magna difficultate ſe transferre ad eandem pro Sacramentis recipiendis &c. & Sacerdotem, ſublata appellatione, ad præſentationem Rectoris majoris Eccleſiæ cum canonico fundatoris aſſenſu inſtituere ad ſuam ſuſtentationem ejuſdem loci obventiones Eccleſiaſticas percepturum. Ita tamen providere debet, ut in ea competens honor Matrici habeatur. Si vero Rector Matricis Eccleſiæ idoneum Sacerdotem præſentare diſtulerit, vel opus illud voluerit impedire, Epiſcopus virum idoneum, appellatione remota, inſtituet, & hoc confirmatur etiam in Concil. Trid. *ſeſſ.* 21. *cap.* 4. *de reformat.* ubi Epiſcopus, etiam tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatus, poteſt ob locorum diſtantiam novam Parochiam erigere, etiam invitis Rectoribus juxta *cit. cap. ad audientiam*; aſſignata novo Parocho congrua portione ex redditibus Matricis, vel ſi fuerit neceſſe, poterit populum ad illam ſubminiſtrandam compellere. Pyrrh. Corrad. *in prax. benef. lib.* 3. *cap.* 1. Rebuff. *in prax. erect. in Curatam &c.* Mandoſ. *in prax. ſignat.* Leo *in theſaur. for. Eccleſ. p.* 2. *cap.* 2. *num.* 68. ſed incolæ non niſi in ſubſidium ad dictam congruam tenentur. ex Conc. Trid. *d. ſeſſ.* 21. *de reform. cap.* 4. gloſ. & DD. *in d. cap. ad audientiam*. Gambar. *de offic. Legati lib.* 5. *tit. de diſmembr. num.* 10. & 11. Lotter. *de re Benef. quæſt.* 28. *n.* 15. Thomat. *dec.* 154. *n.* 41. & 42. apud Rot. *dec.* 204. *p.* 17. *rec. num.* 5. & 6. 14

Sciendum tamen, quod in Parochialium Eccleſiarum erectione non debet admitti manualitas, ita ut Rector ad nutum amovibilis eſſe poſſit, cum illæ debeant conferri in perpetuum, non obſtante quacumque conſuetudine contraria. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancellar. gl.* 6. §. 6. uti declaravit S. Congr. Concil. Trident. *ſuper ſeſſ.* 24. *cap.* 18. & patet *ex cap.* 1. *de Capel. Monacher. in* 6. *ubi gloſ. in verb. perpetui*. ubi dicitur: quod Beneficia non debent eſſe ad tempus ibi: *ita ut ex ſolius Epiſcopi arbitrio, tam ordinatio ejus, quam NB. depoſitio, & totius vita dependeat converſatio*. Quia ſicut matrimonium carnale non contrahitur ad tempus, ita nec ſpirituale. *cap. fin. de condit. appoſ. cap. actus legitimi, de Reg. Jur. in* 6. *L. ſi tibi ff. de adopt.* & Rot. apud Gonzal. *loc. cit.* quia Eccleſia ex tali mutatione magnum patitur detrimentum. Imo nec fundator, etiam Laicus, Parochiali poteſt apponere talem conditionem. Pyrrh. Corrad. *l. c.* 15

Si tamen ex fundatione, vel Conſuetudine adſit Parochialis Eccleſia, quæ habeat Rectorem ad nutum amovibilem, a ſolo Pontifice poteſt peti ejuſdem mutatio, ita ut fiat perpetua; quia ille ſolus poteſt mutare conditiones in limine fundationis appoſitas a Patrono, cum Ordinarii conſenſu. Monet. *de commut. ult. vol. c.* 10. Ugol. *de Offic. Epiſcop. c.* 52. 16

Et quoties ſupplicatur Summ. Pontifici pro erectione Parochialis, ſolet committi Ordinario ſervata forma *cap. ad audientiam*, ſicut etiam in erectione fontis Baptiſmalis; ſcilicet propter diſtantiam populi, periculum itineris &c. Mandoſ. Pyr. Corrad. *l. c.* 17

Cæterum Epiſcopus, ſeu Ordinarius, non poteſt novam Parochialem erigere, vel Baptiſmalem ex eo, quod populus ſit ita numeroſus &c. ſed debet cogere Rectores, vel alios, ad quos ſpectat, ſibi tot Sacerdotes adjungere, quot ſufficiunt: non enim numeroſitas eſt cauſa ſufficiens novas erigendi Parochiales, cum per alios Sacerdotes ſuppleri poſſit. Et ita declaravit Sac. Congr. Concil. Trid. *cap.* 4. *ſeſſ.* 21. *de reform.* Barboſ. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 68. *num.* 1. *in fin.* Lotter. *de re Benef. quæſt.* 28. *num.* 28. *lib.* 1. apud Ottobon. *dec.* 6. *n.* 14. niſi alia concurrant, quæ exprimuntur *in d. cap. ad audientiam*, quod innovatur a Concil. Trid. *loc. cit.* Ubi ergo talis non urget neceſſitas, non poteſt fieri erectio alterius Parochialis, ac diſmembratio fructuum: quia cum omnis diſmembratio ſit ſpecies alienationis, debent in illa concurrere eædem ſolennitates, ac cauſæ, quæ in alienatione ſunt neceſſariæ. Franch. *in cap.* 1. 18

de reb.

de reb. Eccleſ. non. alien. in 6. ubi dicitur: quod talis diſmembratio debeat fieri vocato Rectore, vel dato defenſore, interveniente tractatu, aliiſque requiſitis in alienatione. Garz. *de Benef. p. 12. cap. 3. n. 3.* Lotter. *de re Benef. lib. 1. quæſt. 28. num. 3. & 4.* apud Celſum *dec. 403. num. 1.* adeo ut ſola ſolemnitas, ſine juſta cauſa & econtra non ſufficiat. Rot. *dec. 223. n. 1. & 2.* apud cit. Celſum *num. 2.* ubi etiam *num. 5.* dicit, quod neceſſitas debeat eſſe talis, cui alio remedio ſuccurri non poſſit: & citat Lapum *alleg. 66. num. 5. & ſeqq.* Lotter. *l. c. num. 30. & 31.* & ita tenuit Rot. quam refert Beltram. ad Ludoviſ. *dec. 504. ſub num. 8.* ubi non eſt juſta cauſa diſmembrationis ſola populi numeroſitas; quia per alios Sacerdotes eidem poteſt ſatisfieri; ſed ultra illam requiritur etiam magna loci diſtantia. Barboſ. *de poteſt. Epiſc. alleg. 67.* Rot. *deciſ. 474. & 288. tom. 3.* apud Pyrrh. Corrad. Lapus *alleg. 66.* Abb. *in d. cap. ad audientiam.*

19 Imo neque omnis diſtantia locorum ſufficit pro tali diſmembratione, ſed ea tantum, quæ præbet difficultatem Parochianis accedendi ſine magno incommodo ad percipienda Sacramenta, & divina Officia audienda, ratione cujus aliqui decederent ſine Sacramentis. Ut pluries fuit deciſum a Rot. Rom. ut in *deciſ. 239. & 384. part. 1. rec. & in dec. 204. p. 17. rec.* & alibi paſſim, & ut infra, *n. 23.*

20 Ratio vero, propter quam requiritur conſenſus Rectoris, non eſt ſolum intereſſe ejuſdem, ſed inſuper favor publicus, propter quem fuit inducta hæc forma, ne ſcilicet Eccleſiæ depauperentur, ac per conſequens juſtitia faciendæ diſmembrationis dignoſci queat. vide Rot. *dec. 204. p. 17. rec. & dec. 239. p. 1. rec. ubi num. 6.* quod non ſufficiat citare Vicarium, ſed Parochus ſit citandus.

21 In ſupradicta ergo erectione requiritur primo quod Epiſcopus inquirat, an prima Parochialis ſit ita ampla, ut tempore hyemali ob pluvias, vel nives non poſſint parochiani congruis temporibus Parochiam adire, & de hac inquiſitione, debet conſtare in actis ut infra *n. 24.* ſicut obſervatur in alienatione bonorum Eccleſiæ. *cap. ſine exceptione, 12. q. 2.* Secundo hac facta inquiſitione debet conſentire novæ Parochialis erectioni, quia alias nemo poteſt conſtruere Eccleſiam ſine Epiſcopi conſenſu, & antequam ab eodem ibi crux figatur. *cap. nemo de conſecr. diſt. 1.* Tertio Rector prioris Eccleſiæ debet conſentire ædificationi ſecundæ: quia eo invito, ſine cauſa, in ejuſdem præjudicium ædificari non poteſt. Panormit. *in d. cap. ad audientiam.* ſed limit. ut infra *num. 27.* Quarto: Idem Rector debet habere Juſpatronatus, uti decernitur in *cit. cap. ad audientiam*, quia Eccleſia ædificatur in ejus fundo, & tunc acquiritur Juſpatronatus Rectori. Rochus de Curt. *de Jurepatr. verbo conſtruxit. q. 7.* quod tamen intelligitur, dummodo prima Eccleſia aliquid contulerit de ſuo, pro dote ſecundæ. Quod procedit, quando ſecunda Eccleſia fuit ædificata in adjutorium primæ ob numeroſitatem, ſecus, ſi fuit ædificata, ut eſſet Beneficium per ſe ſtans; quia tunc ibi neceſſario debebit præſentari perpetuus Rector. Rebuff. *in prax. Curat. in Curat. num. 5.* Quinto: debet Rectori prioris Eccleſiæ compenſari id, quod illi detrahitur, ut commode ſe poſſit ſuſtentare. *d. cap. ad audientiam.* Sexto requiritur, quod Rectori ſecundæ Eccleſiæ aſſignentur pro illius congrua ſuſtentatione oblationes, pro modo Eccleſiæ diſmembratæ, & decimæ, ita ut Eccleſia filialis habeat intentionem fundatam ſuper perceptione decimarum contra Matricem. Abb. *in c. cum contingat. de decim.* Rot. apud Pyrrh. Corrad. *loc. cit. lib. 3. cap. 2.* in defectum tamen aliorum fructuum Eccleſiaſticorum: quia ſi ſecunda Eccleſia eſſet ſufficienter dotata aliunde, decimæ deberentur matrici. Rot. apud Corrad. *loc. cit.* Septimo eſt adhibendus, & reſervandus Matrici debitus honor, ſcilicet aliqua penſitatio, arbitrio Epiſcopi moderanda. Vide Pyrrh. Corrad. *l. c. verſ. inſuper num. 6.* Lotter. *de re benef. lib. 1. q. 28.* vide etiam Lapum *alleg. 66.* ubi id exemplificat, quando Parochia eſſet in Civitate, & multi Parochiani extra, ita ut de nocte Parochus non poſſet exire. Octavo notandum: hoc Jus præſentandi ſpectare ad Rectorem Eccleſiæ Matricis, & fundatorem; quia de bonis utriuſque dotata fuit ſecunda Parochia; niſi Epiſcopus voluerit hoc jus ſpectare ad ſolum Rectorem Matricis: quod juſtum eſſe vult Lapus *loc. cit. num. 6.* imo Rebuff. *in prax. erectionis Parochialis* conſulit, ut fundator compenſet Rectori Matricis, quod tali erectione fuerit eidem detractum, & curet ſibi ad Ordinario reſervari Juſpatronatus, ad tollendas diſputationes.

Notat tamen Lapus *loc. cit.* quod in caſu, qui non 22 eſt expreſſus in *d. cap. ad audientiam*, ſed in eo quem ipſe affert, quod ſcilicet Parochus de nocte non poſſit exire e civitate ad miniſtranda Sacramenta ſuis Parochianis, poterit congruenter ædificare Capellam extra Civitatem, quæ non ſit Eccleſia per ſe (uti alias diſponitur in *d. cap. ad audientiam*) nec ſit manualis, ut dictum ſupra, ſed propria Matricis, in qua non inſtituetur Rector de per ſe, ſed poterit Parochus nunc unum, nunc alium miniſtrum mittere, qui nomine Parochi celebret ibi divina, & Sacramenta miniſtret, & reſideat expenſis majoris Eccleſiæ, qui Miniſter non erit Rector, ſed Vicarius temporalis. Vide Pyr. Corrad. *l. c.* S. Congr. apud Gallemard.

Ex quibus liquet ſolam numeroſitatem populi non 23 eſſe cauſam ſufficientem ad erigendam novam Parochiam cum diſmembratione Matricis, ut etiam tenet Lotter. *de re Benef. q. 28.* nec quamlibet loci diſtantiam quia ad talem diſmembrationem requiritur evidens neceſſitas. *cap. 1. de reb. Eccleſ. non alien.* Lotter. *loc. cit. num. 24.* ut patet maxime ex ſupra dictis *in verſ. notat.* & ſolennitates juris, ſicut in alienatione, ut tenuit Rot. ſæpius apud Garz. *de Benef. part. 12. cap. 3.* & ſi contingat aliquos Parochianos obiiſſe ſine Sacramentis, non propter difficultatem accedendi ad infirmos ex diſtantia &c. ſed quia ſolus Parochus eodem tempore pluribus infirmis providere non poterat; non per hoc adeſſet ſufficiens cauſa diſmembrandi; ſed potius adhibendi plures Coadjutores &c. ex Concilio Trid. *d. ſeſſ. 21. cap. 4.* Rot. *rec. dec. 484. n. 5. p. 1.* idem dicendum, ſi Parochus ſit inidoneus; quia per temporale impedimentum non debet inferri Eccleſiæ perpetuum diſmembrationis detrimentum. ad text. *in cap. cum Venerabilis. 6. de except.* Felin. *in cap. accepimus. 4. ſub num. 15. de fide inſtrum.* ubi Hoſt. *n. 2.* & Jo. Andr. *num. 3.* Covar. *l. 1. var. reſ. cap. 14. num. 6.* & alii apud Otthobon. *dec. 6. num. 20. & 21.*

In ordine vero ad probandum cauſas neceſſitatis, 24 poterit Epiſcopus, vel Ordinarius accedere ad locum, & videre: nam ocularis inſpectio eſt melior probatio de mundo. *§. agnationis inſt. de grad. cognat. cap. Apoſtolicæ de donat.* quia tamen non eſt ſtandum aſſertioni Judicis. Rot. apud Lotter. *l. c.* cum ſolennitas, & cauſa diſmembrandi non probetur ex aſſertione Epiſcopi diſmembrantis, ſed veniat aliunde juſtificanda, ne aperiatur via eludendi prohibitionem legis. Caſtr. *conſ. 74. n. 1. v. 3. videndum lib. 1.* Pariſ. *conſ. 36. n. 11. lib. 4.* & alii apud Otthobon. *dec. 6. n. 12. & 13.* ideo omnia debebunt reduci in actis publicis.

Quia vero ſupra dictum eſt ex Concil. Trid. quod 25 Epiſcopus debeat ex redditibus Matricis conſtituere congruos redditus novo Parocho, ideo ex eodem Concilio notandum, quod in ſubſidium Matricis non valentis &c. debebit cogere Parochianos, & ad id compellere: & ſi illi ob paupertatem non poſſint, debebit Epiſcopus de ſuo juxta Hoſtienſ. cum unione illi facta alicujus Beneficii ſimplicis, juxta formam mox tradendam.

Porro prædicta ampliantur, licet Parochia Matrix eſ- 26 ſet Cathedralis. S. Congr. apud Gallemart. & ſecundum eumdem novæ Parochiali uniendus eſſet onus ex Canonicatibus habentibus curam animarum annexam.

Quod vero ſupra dicebamus, Rectorem Eccleſiæ 27 Matricis debere conſentire erectioni ſecundæ Parochiæ juxta doctrinam Corradi & Rebuff. *l. c.* ita intelligendum venit, ut Parochi conſenſus, de cujus præjudicio maxime agitur, requirendus ſit: ſi tamen conſentire recuſet, integrum eſſe Epiſcopo ad eandem erectionem devenire, etiam Parocho invito: uti clare diſponit Concil. Trid. *l. c. & d. cap. ad audientiam*, etiam appellatione remota; ut teſtatur Pyrrh. Corrad. & Rebuff. *loc. ſup. cit.* quos videre potes, & Rot. *dec. 204. p. 17. rec. num. 4.* ubi DD.

Cæterum pro praxi obligandi Parochianos &c. ut 28 dictum eſt ſupra, obſervandum erit, ut illi ſe obligent in actis Cancellariæ, quilibet ad dandam certam pecuniæ ſummam, & certam vini, ac frumenti quantita-

ritatem, per inſtrumentum publicum, & ſub obligatione ſuorum bonorum, regiſtrandum in actis Cancellariæ: & his non obſtantibus, propter unionem, quam illi facis de Beneficio ſimplici, Epiſcopus poterit ſibi reſervare liberam collationem ejuſdem Parochialis. Nunc ſequitur.

Forma erectionis Parochiæ.

N. N. DEI, & Apoſtolicæ Sedis gratia Epiſcopus &c. Univerſis, & ſingulis, præſentes noſtras viſuris, lecturis, pariterque audituris, ſalutem in Domino. Notum facimus, qualiter in viſitatione per nos facta in loco N. reperimus (*ſi populus id expoſuerit Ordinario, eumque requiſiverit &c. dicitur* quod homines talis loci nobis expoſuerunt, ſe ob magnam diſtantiam non poſſe, maxime hyemis tempore, quando, nives & imbres magni ingruere ſolent, ſe conferre ad Eccleſiam Parochialem, ad divina percipienda &c.) locum N. ita diſtare a Parochiali Eccleſia, ita ut, ob nivium & imbrium ingruentium vim, nocturno maxime tempore, non poſſit ſe ad illam conferre, ad effectum obtinendi Sacramenta &c. adeo, ut multoties occurrat omitti præceptum de audienda Miſſa diebus Dominicis, & feſtivis, imo, quod deterius, ob prædictam cauſam, & loci diſtantiam abſque Eccleſiæ Sacramentis emori contingat, prout ex oculari inſpectione per nos (*ſive per alium, ejus juſſu, &c.*) facta, & ex teſtium depoſitione, prout in actis, didicimus: propterea attendentes nos ſaluti animarum, quantum poſſumus, conſulere, & ſcandalis occurrere, quæ ex cauſis prædictis indies oriri poſſent, accedente etiam conſenſu, & Beneplacito habitatorum dicti loci, qui nos etiam humiliter ſupplicarunt, & maxima cum inſtantia requiſierunt pro erectione, & deputatione Eccleſiæ Parochialis in dicto loco, pro eorum ſalute, & commoditate, cum deputatione alicujus Sacerdotis Parochi, obligantes ſe, etiam penes acta Curiæ noſtræ, unuſquiſque ipſorum, ad dandam, & conſignandam quamdam pecuniarum ſummam, & certam vini, & frumenti quantitatem, ut commode ſuſtentari poſſit. Ideo invocato ad hoc Domini noſtri JESU Chriſti nomine, ejuſque Matris ſemper Virginis Mariæ, & SS. N. N. Patronorum Civitatis, & Diœceſis noſtræ auxilio, tenore præſentium erigimus, ſtatuimus, eligimus, & deputamus in Parochiam Eccleſiam Sancti N. exiſtentem in medio (*ſeu deſcribitur locus*) dicti loci, in qua cum fuerit accommodata, & bene apta, & reſerata, volumus, & mandamus reponi Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, fontem Baptiſmalem, & alia, quæ ad Eccleſiam Parochialem pertinent. Quæ omnia Sacramenta juxta opportunitatem temporis miniſtrari volumus, & mandamus ipſis habitatoribus dicti loci N. per Sacerdotem, & Parochum per nos & ſucceſſores noſtros pro tempore exiſtentes (*ſi juxta prænotata competat Juſpatronatus Parocho Matricis, & fundatoribus dicatur*: per Parochum Eccleſiæ N. uti Matricis, ejuſque ſucceſſores, nec non per N. N. ejuſque hæredes præſentandum temporibus ſtatutis a jure, & a nobis inſtituendum, ac inveſtiendum, ſervatis ſervandis &c.) qui etiam Miſſas in Eccleſia prædicta diebus Dominicis, & feſtivis celebrare debeat, & tenetur: delarantes ex nunc, prout ex tunc, & in antea, & in perpetuum, dictam Eccleſiam Sancti N. in dicto loco N. exiſtentem, eſſe Eccleſiam Parochialem, & Curatam, electionemque, & deputationem Parochi, & ſucceſſorum in futurum, pro cura animarum fidelium in dicto loco exiſtentium, ſpectare, & pertinere ad Nos, & ſucceſſores noſtros, pro tempore exiſtentes, & ad meram collationem, & proviſionem noſtram Ordinariam, nulliuſque Juris patronatus ſervituti ſubjectam (*notentur, & obſerventur adducta in Superiori parentheſi*) ad ipſoſque Parochos ſpectare, & pertinere omne id, & quidquid per homines dicti loci N. uti Parochianos, promiſſum extitit; & ſic per nominatas obventiones, & quaſcumque alias eleemoſynas, pro tempore, in dicta Parochiali Eccleſia proventuras: Quæ quidem, cum ſufficere non poſſint ad congruam Parochi, pro tempore exiſtentis, ſuſtentationem, ideo per facultatem nobis, per SS. Canones, ac Concil. Trid. decreta, attributam, per primum ſimplex Beneficium Eccleſiaſticum, ſub invocatione Sancti N. in Eccleſia Sancti N. loci N. hujus noſtræ Diœceſis conſiſtens, cum omnibus juribus, & pertinentiis ſuis, ex nunc, prout ex tunc, quocumque modo illud vacare contigerit, vigore ſupra dictæ facultatis, ac omni alio meliori modo, quo poſſumus, eidem Parochiali Eccleſiæ, per Nos ut ſupra erectæ, unimus, annectimus, & incorporamus; ita ut liceat Parocho ejuſdem Eccleſiæ nunc, & pro tempore exiſtenti illius corporalem, actualem, & realem poſſeſſionem apprehendere, & apprehenſam perpetuo retinere, ejuſdemque Beneficii fructus, redditus, & proventus exigere, & levare, ac in ſuos uſus, & utilitatem convertere, cujuſvis licentia deſuper minime requiſita. Quam quidem unionem, annexionem, & incorporationem, ut ſupra factam, ratam, gratam, & firmam habentes, & tenentes, ipſam omni tempore promittimus non revocare, nec eidem contravenire, quovis modo, de jure, vel de facto. Ut autem prædictam Parochialem Eccleſiam Sancti N. ſic de novo erectam, de idoneo Rectore, quamprimum, ut decet, provideamus; Nos, pro exercitio Curæ in Populum, & utriuſque ſexus homines in dicto loco habitantes nominamus, & deputamus dilectum nobis in Chriſto N. Presbyterum, qui populo, & Eccleſiæ prædictis in divinis, & animarum cura regenda præſit, & tanquam idoneum, & Eccleſiæ prædictis in divinis, & animarum cura regenda præſit, & tanquam idoneum, & habilem, per DD. examinatores in Synodo Diœceſana deputatos repertum, præficimus, illique Curam, Regimen, & adminiſtrationem Sacramentorum pro populo dicti loci N. committimus, ac eidem de præfata Eccleſia ſic noviter erecta providemus. Mandantes &c. in quorum &c. Datum &c.

29 Porro licet poſſit Epiſcopus erigere ſimplices Eccleſias in Beneficia Parochialia &c. non poteſt tamen Parochiales Eccleſias, in ſimplices reducere juxta Concil. Trid. *ſeſſ. 25. c. 16. de refor.* & Sacr. Congreg. ac Rot. apud Pyrrh. Corrad. *l. c. n. 13.*

30 Erectio Parochialium in Collegiatas, vel Cathedrales, cum ſpectet ad Summ. Pontificem privative quoad Epiſcopos, ideo hic omittitur ejuſdem praxis. Quam videre potes apud Pyrrh. Corrad. *in prax. Benef. libr. 1.* Rebuff. *in prax. erect. Collegiat. fol. mihi* 231.

Sequeretur modo, ut quædam tangeremus de praxi erectionis fontis Baptiſmalis: ſed quia hæc praxis magnam habet confraternitatem cum praxi erectionis curæ animarum, ideo illam melius pertractabimus infra *litt. C. in titulo praxis Curæ animarum*, ad quem locum te remittimus.

Sicut etiam praxin erectionis Canonicatuum in Cathedralibus, vel Collegiatis, uti etiam præbendæ, Pœnitentiariæ, vel Theologalis, vide *litt. C. verb. Canonicatus.*

§. IV.

Praxis Collationis Beneficiorum.

Alia eſt praxis, quæ ſervatur in collatione neceſſaria, uti inſtitutionis in Jurepatronatus, de qua agetur *in Litt. I.* & quæ ſervatur in collatione Parochialis, de qua infra §. 8. alia in electione, de qua *in Litt. E.* alia denique, quæ ſervatur in collatione voluntaria Beneficii ſimplicis liberi, & de hac præſens erit diſcurſus. Pro cujus clariori intelligentia.

Notandum eſt primo; Beneficium aliud eſſe patrimoniale, aliud Naturale, aliud actu Sacerdotale, aliud Majoratus, aliud familiare, aliud hæreditarium, aliud ſeculare, aliud denique Regulare. Naturale illud voco, quod in quibuſdam locis ex conſuetudine immemorabili, vel Summ. Pontificis privilegio, ſolis naturalibus, non vero exteris, poteſt conferri; unde in ejuſmodi collatione erit verificanda ejuſmodi qualitas, ſeu naturalitas, ut valeat. Uti ſervatur in Gallia, & Hiſpania. Pax Jord. *de re Benef. lib.* 10. *tit.* 25. Covar. *pract. c.* 35. *num.* 5. Pariſ. *de reſign. lib.* 4. *quæſt.* 7. *num.* 2. contra regulam; quod Beneficia poſſint conferri Clericis idoneis, 31
unde-

Digitized by Google

undecumque ſint: & vero, de honeſtate; & congruitate, naturales debent præferri exteris; & ſic in dubio Pontifex præſumitur voluiſſe conferre incolæ. Hinc impetratio Beneficii non facta mentione loci, vel originis, vel Diœceſis impetrantis, eſt ſubreptitia; quia expreſſa origine, gratia vel non fuiſſet facta, vel difficulter *c. bona il 2. de Prel. circa fin.* Garz. *de Benef. p. 7. c. 9. n. 161.* apud Jord. *l. c. n. 8.* ubi alii. Quæ tamen, ut juſtificetur, ſufficit, quod impetrans ſit de Diœceſi, vel ratione originis, vel Beneficii, vel Domicilii. Et regulariter, cum impetrans dicit ſe v. g. Tridentinum, ſignificatur origo; quia verba naturaliter, non accidentaliter, intelligenda ſunt. vide Jord. *l. c. n. 9. ſeqq.* apud quem Rot. *dec. 96. de reſcript.* alias 628. *in antiq.* Garz. *l. c. n. 17. & alii.*

32 Porro ejuſmodi Beneficiorum collatio dicitur neceſſaria, & fieri poteſt etiam a Vicario Capitulari ſede vacante. Garz. *de Benef. p. 5. c. 7. n. 73. & p. 7. c. 15. n. 1.* & alii apud Jord. *l. c. tit. 26. n. 2.*

33 Patrimonialia dicuntur, quæ ſunt conferenda natis, vel oriundis in patria, in qua Beneficia exiſtunt, vel quæ proveniunt ab hæreditate paterna, & illius ſucceſſoribus conferenda. Et hæc non differunt a Beneficiis naturalibus: Et ſicut in collatione eorundem veniunt verificandæ iſtæ qualitates, ita etiam in eorum permutatione. Idem dic de aliis qualitatibus ſupra recenſitis. De quibus plura ſi cupis, vide Pacem Jord. *loc. cit. & tot. tit. 26. d. l. 10.* ubi etiam de computatione graduum.

34 Illud monitum te velim, Beneficia omnia ſecularia præſumi, niſi Regularitas probetur: & quoad effectum ſecularitatis, vel regularitatis non attenditur, a quo ſit conferendum Beneficium, ſed a quo ſit regendum, & ideo regulare dicitur illud Beneficium, quod Regulari eſt conferendum, & quod a Regulari eſt regendum; Sæculare vero dicitur, quod ſeculari eſt conferendum, & in dubio attenditur ultimus ſtatus, ſcilicet an vacaverit per obitum ſecularis, vel regularis. De qua materia plura vide apud Pac. Jord. *lib. 10. tit. 27.* Barboſ. *de poteſt. Epiſc. alleg. 57. n. 167.* Navar. *conſ. 8. de preb.* Zerol. *in prax. p. 2. verbo Beneficium. n. 12. & 19.* Garz. *de Benef. p. 7. c. 10. n. 1.* & aliqua infra §. 7. *a num. 71.* Unum tamen non omittam, nempe impetrationem Beneficii regularis factam a Papa non facta mentione regularitatis, & econtra, eſſe ſubreptitiam. Pax Jord. *l. c. n. 17.* apud quem Felin. *in c. in noſtra. n. 41. de reſcr. arg. cap. cum de Beneficio, de preb. in 6.* & alii.

35 Porro Epiſcopus, vel Ordinarius non poteſt conferre Beneficia ſimplicia, niſi concurrant infra ſcriptæ qualitates in conferente, & collatario; & quidem

36 Primo in perſona conferentis requiritur, quod non ſit excommunicatus. *cap. poſtulaſti, de Cler. excom.* quo caſu, ſicut non poteſt conferre per ſe ipſum, ita neque per alium. *arg. Clem. Religioſus, de procurat.* & ut infra *in prax. cenſurarum.* Secundo, quod ſit in quaſi poſſeſſione conferendi, licet careat proprietate. Garz. *de Benef. p. 5. c. 5. n. 1. cap. cum olim. de cauſ. poſſeſ. & proprietatis*, & ut infra *n. 7.*

37 Tertio, quod conferat gratis, & ſine pacto, vel pretio; quia alias collatio, utpote ſimoniaca, eſſet nulla ipſo jure. Garz. *l. c. p. 8. cap. 1.* licet ſimonia fuerit commiſſa ignorante proviſo *cap. ex inſinuatione, de ſimonia.* Item quod conferat ſine diminutione, ſicut & pure, ac libere, ob identitatem rationis. Garz. *l. c.* & ut infra *a n. 79.* Item quod conferat palam, & coram teſtibus fide dignis, aliter illi collationi non creditur, maxime ſi teſtes eſſent domeſtici, *c. poſt ceſſionem, de probat.* Rebuff. *in prax. collat. Benef. fol. mihi 25. n. 12.* Jord. *d. lib. 10. tit. 11. n. 300.*

38 Quarto in collatario requiritur idoneitas tam in ordine, ætate, ſcientia, & moribus, quam in aliis infra dicendis. Et quidem quoad Ordinem, pro Epiſcopatu requiritur Subdiaconatus. *cap. a multis; de ætat. & qualit.* ſi concurrant qualitates *in d. cap.* requiſitæ. Pro Archidiaconatu eſt neceſſarius Diaconatus, *cap. 1. de ætat. & qualit.* Pro Abbatia, Decanatu, Præpoſitura, Archi-Presbyteratu, & Rectoratu, atque Cura requiritur Presbyteratus, *cit. cap. 1. & cap. cum in cunctis, de elect. cap. nemo, eod. in 6.* vel ſaltem intra annum ad Presbyteratum promoveri debent, *cap. licet canon, de elect. in 6. cap. ſi pro Clericis, de prebend. in 6.* In aliis autem ſufficit prima tonſura, *cap. 1. diſt. 6. & cit. cap. cum in cunctis de elect.* Panorm. *in cap. dudum de elect.* Rebuff. *l. c. fol. mihi 27. cum contingat. de ætat. & qualit.* Felin. *in cap. ſicut de ſimon.* Covar. *in cap. quia nos de teſtam.* Garz. *de Benef. p. 7. c. 5. §. 1.* Riccius *in prax. reſol. 336.* Gabr. *de præſ. concl. 12.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 42.* Pariſ. *de Reſign. lib. 4. q. 2.* Niſi aliter caveatur in fundatione Beneficii, & ratio eſt: quia Laici ſunt incapaces jurium ſpiritualium, licet incedant in habitu, & tonſura, & communiter habeantur pro Clericis: nam conſtito de veritate, collatio declaratur nulla; in tantum, ut non revalidetur, licet poſtmodum proviſus efficiatur Clericus; quia quod ab initio non valet, tractu temporis non convaleſcit. Vide etiam infra *a n. 74. & 42.* Imo nec promotus ad primam tonſuram, alioſve Ordines erit capax beneficii, ſi ſine dimiſſorialibus fuit ordinatus; quia ab Ordinum exercitio eſt ſuſpenſus, & inhabilis ad Beneficia. Cum autem Clericatus ſit quid facti, non præſumitur, ſed debet probari. Innoc. *in cap. ſuper his, de accuſ.* Felin. *in cap. fin. n. 2. de præſ.* Garz. *de Benef. p. 7. cap. 1. num. 138.* Jordan. *loc. cit. tit. 13. n. 130.* ubi diverſi caſus in probatione Clericatus. Probatur autem per literas teſtimoniales Epiſcopi ordinantis, quas formatas appellant, quæ plenam fidem faciunt. Idem per teſtes, & ſi non agitur de præjudicio tertii, per unum teſtem. Item per publicam vocem, & famam & communem reputationem, tum in poſſeſſorio, quam in petitorio, niſi præſumptio in contrarium militaret: & ita fuiſſe obſervatum Romæ teſtatur Pax Jord. *de re Benef. l. ſup. cit.* ubi alii. Quinto requiritur uſus rationis, non quidem Jure Divino, ſed Eccleſiaſtico. Sexto requiritur ætas legitima. De qua ſupra in verbo *Ætas*, & Pax Jord. *l. c. tit. 16. & 20.* Sexto requiritur in collatario morum gravitas, & ideo non debet eſſe excommunicatus: quia tales ſunt incapaces, non tantum Beneficiorum obtinendorum, ſed debent etiam obtentis privari, & collatio illis facta eſſet ipſo jure nulla. Propterea non debent eſſe infames infamia juris, vel facti. Et infamis infamia juris non tantum repellitur ab obtentis, ſed etiam obtinendis. Infamia vero facti ab acquiſitis non removet. Jord. *l. c. tit. 21. num. 59.* Garz. *p. 7. cap. 8. per tot.* apud quos plura de hac re. Et certe ſi ſumus in crimine ipſo jure infamiam irrogante, tunc erit quis infamis de Jure, & de facto. Quos caſus videre potes *in L. 1. ff. de his, qui notantur infam. in cap. 2. §. porro. 3. quæſt. 7. & cap. infames. 6. quæſt. 1.* etiamſi verſemur in ſola opinione de crimine, ſi quis tamen ſit infamatus apud bonos, & graves viros: quia promovendi opinio in nullo vacillare debet. *cap. Laici diſt. 33. & arg. cap. fin. de furt.* ſi vero ſimus in infamia, quæ ſolum contrahitur per ſententiam ſuper tali delicto &c. ut in poſteriori parte *dictæ legis*, tunc enim requiritur, quod infamatus ſit crimen in judicio confeſſus, aut de illo convictus, aut ſaltem accuſatus, durante accuſatione, donec probaverit ſe innocentem, dummodo tamen, circa hoc ultimum, ut dictum eſt, adſit etiam infamatio apud graves viros &c. vide Pac. Jord. & Garz. *loc. cit.* ubi alii, ac quomodo hæc infamia tollatur.

Septimo requiritur litterarum ſcientia, quæ ſecundum qualitatem Beneficiorum major vel minor eſſe debet. Et quidem habens SS. Ordines præſumitur idoneus ad Beneficia ſimplicia. In Beneficiis requirentibus aliquem Ordinem, ea ſcientia requiritur, quæ illi ordini eſt neceſſaria. In Canonicatibus, maxime Cathedralium, in quibus dandum eſt votum, major requiritur ſcientia, & debet ſaltem eſſe mediocris, Pax Jord. *de re Benef. lib. 10. tot. tit. 22.* vide *cap. cum in cunctis, de elect. cap. grave nimis, de preb. Clem. 1. de ætat. & qualitat.* Concil. Trid. *ſeſſ. 23. de reform. cap. 4. 11. 13. & 14.* & alibi.

Octavo: promovendus ad Beneficium non debet eſ- 39
ſe conjugatus, *cap. 1. & tot. tit. de Cler. Conjug.* Rebuff. *in prax. collat. Benef. fol. mihi 28.* quia conjugatus habetur pro Laico; Laici vero ſunt incapaces: Imo Beneficia prius obtenta per ſubſequens matrimonium vacant ipſo jure. DD. apud Pacem Jord. *de re Benef. l. 10. tit. 31.* & licet aliqui velint requiri privationem per ſententiam, id tamen intelligi debet quoad nudum factum, & poſſeſſionem, ſecus quoad titulum: quia poſſeſſione non cenſetur ipſo jure privatus, ſed eſt citandus, & privandus; ſive fuerit validum, ſive nullum, de qua materia vide plura ſtatim infra *n. 87.*

Nono: non debet eſſe bigamus: Item illegitimus,

vel

Digitized by Google

vel filius Presbyterorum in Beneficiis a Patre poſſeſſis. De quibus vide Pacem Jord. *de re Benef. tot. tit.* 24. *lib.* 10. *cap.* 1. *de fil. Presbyt.* Rebuff. *l. ſup. cit.*

40 Decimo requiritur, quod, ſi fuit collatum abſenti, iſte acceptet, aliter collatio alteri facta, antequam iſte abſens declaraverit ſuam voluntatem, nullius erit momenti, licet poſtmodum abſens non acceptaverit. *cap. ſi tibi abſenti de prab. in* 6. Panorm. & alii *in cap. accedens eod.*

Undecimo requiritur, quod Beneficium ſit vacans. *cap.* 1. *de conceſ. preb.* Scil. per mortem. *ut in cap. ſuſceptum de reſcr. in* 6. & aliis modis, de quibus ſtatim infra §. *VII.* & vide etiam Rebuff. *loc. cit.* Item requiritur, quod fiat intra debitum tempus, ſcilicet intra ſex Menſes. Pax Jord. *tot. lib.* 10. & infra *num.* 83.

41 Et ſi Epiſcopus indignis, utpote carentibus præfatis requiſitis qualitatibus, Beneficia contulerit, privatur Jure conferendi pro prima vice. *cap. cum in cunctis de elect. cap. cum ſingula de preb. in* 6. ſi ſcienter id faciat; ſecus ſi ignoranter; *cap. poſtulaſti de Cler. Excom. miniſtr.* Præſumitur tamen ſciens Epiſcopus; quia tenetur de illius vita, & moribus inquirere, antequam illi conferat. *cap. innotuit de elect.* Rebuff. *loc. cit.* ſuſpendi debet a collationibus faciendis. *cap. grave de preb.* peccat mortaliter. *cap. Monaſterii.* 19. *q.* 3. *cap. ad Apoſtolicam de regul.* Item tenetur ad id, quod intereſt Eccleſiæ. Anchar. & Card. *in Clem.* 2. *de ætat. & qualit. &c.* Felin. *in cap. ſi quando de reſcript.* Rebuff. *l. c. fol. mihi* 32. *num.* 8.

42 Sed quia ſupra diximus: Beneficia aliqua eſſe actu Sacerdotalia, ideo Epiſcopus non poterit illa conferre illi, qui non ſit actu Sacerdos: ſi nempe ſunt Sacerdotalia ex fundatione, ſecus ſi de Jure; quia tunc ſufficit, quod infra annum poſſit promoveri ad Sacerdotium. Abb. *in cap. cum in cunctis de elect.* Burat. *deciſ.* 463. Pyr. Corr. *in prax. benef. lib.* 2. *c.* 10. Secus ſi proviſio fieret a Sum. Pontifice. Sed in primo caſu firmanda eſt concluſio prædicta. Rot. *deciſ.* 207. Decius *conſ.* 127. & Sac. Congr. apud Pyrrh. Corrad. *loc. cit. num.* 117. vide etiam *infra num.* 75. Neque enim Epiſcopus poteſt derogare qualitatibus in fundatione poſitis, etiam de conſenſu Patroni, ut ſervat praxis univerſalis, teſte Pyrrh. Corrad. *loc. cit. n.* 145. & patet *ex Clem. quia contingit de Relig. domib.* & ut probant DD. quos citat idem Pyrrh. Corrad. Declarationes Sac. Congr. Concil. Rotæ deciſiones, maxime poſt Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 5. *de reform.* Genuenſ. *in prax.* apud Garz. *de Benef. p.* 7. *cap.* 1. §. 1. *n.* 77. contra Felin. *in cap. cum acceſſiſſent de conſtit.* Rochum *de Jurepatr. in verb. pro eo qu.* 15. Creſcent. *de Jurepatr. deciſ.* 7. Lambertio. *de Jurepatr. p.* 1. *lib.* 2. *art.* 2. *q.* 7. *principali.* vide etiam aliqua *infra in* §. 6. Quibus ita præmiſſis, & prænotatis, nunc ſolita brevitate ſubnectenda eſt ipſa praxis, qua ſolent Epiſcopi uti in ejuſmodi Beneficiorum collatione, & quidem captis informationibus, etiam in cubiculo, de ſupra ſcriptis qualitatibus, fit inſtrumentum collationis, rogatum per publicum Notarium, ut in caſum præventionis poſſit authentice conſtare de præventione, vel poſſit probari plene n Beneficiato collatio ſibi facta, ſi ſibi controverteretur; & expediuntur litteræ patentes in hunc, qui ſequitur, modum. Quæ tamen in contradictorio non probant. vide Pac. Jord. *l. c.* niſi obſerventur illa, quæ infra ſunt poſita *in num.* 45. *ſeq.*

N. N. DEI, ac S. Sedis Apoſtolicæ gratia Epiſcopus &c. Dilecto nobis in Chriſto N. Clerico, ſalutem in Domino. Quia de litterarum ſcientia, morum, ac vitæ honeſtate, aliiſque virtutum meritis fuimus fama, ac fide dignis teſtibus informati, quæ nos ad gratiam tibi faciendam excitant: Ideo volentes te juxta tuæ perſonæ merita proſequi, Beneficium per obitum N. ultimi ejus poſſeſſoris vacans (*vel exprimatur modus vacationis*) tibi, quem idoneum reperimus, cum omnibus juribus, & pertinentiis conferimus, & providemus, ac de eodem te, coram nobis conſtitutum, per pilei impoſitionem, vel traditionem in manibus tuis, inveſtimus, ac in corporalem poſſeſſionem, ſeu quaſi, ejuſdem Beneficii, præſentium tenore, cum juribus & pertinentiis ſupra dictis inducimus, recepto prius abs te ſolito juramento, & jure noſtro ſalvo. Quocirca univerſis, & ſingulis perſonis Eccleſiaſticis, Notariis, & Tabellionibus publicis per Civitatem, & Diœceſin noſtram conſtitutis, & ſubditis noſtris, authoritate prædicta, tenore præſentium, mandamus, committendo, quatenus vos, aut alter veſtrum, qui ſuper hoc fuerit requiſitus, ad dictam Eccleſiam accedat, ſeu accedatis, ac prædictum N. vel Procuratorem ejus nomine, & pro eo, in corporalem poſſeſſionem prædicti Beneficii N. juriumque, & pertinentium prædictorum, authoritate noſtra, inducatis, & inductum defendatis, amoto ab eo quolibet illicito detentore, in quorum omnium, & ſingulorum &c. præſentes litteras, collationem, & proviſionem noſtras in ſe continentes fieri mandavimus, & per infra ſcriptum Cancellarium noſtrum ſubſcribi, & publicari fecimus, noſtrique ſigilli Ordinarii appenſione communiri. Datum in loco &c. Anno &c. die &c. Menſis &c. præſentibus N. N. teſtibus ad præmiſſa vocatis, & adhibitis. &c.

N. Cancellarius &c. Mandato &c.

Præcedens forma collationis quinque habet partes. Prima eſt, ſeu continet ſalutationem, & collationis cauſam. Secunda continet collationem, & proviſionem, & inveſtituram factam per pilei traditionem, ac juramenti receptionem. Tertia continet delegationem omnibus Clericis &c. factam, ut Beneficiatum in poſſeſſionem capellæ, ſeu Beneficii collati ponant, & inducant. Quarta teſtatur Epiſcopus, ſe has patentes expediri feciſſe. Ultima continet datam, & teſtes.

44 Quoad Juramentum a Beneficiato præſtandum ſcire oportet, illud diverſa habere objecta. Primum eſt; quod jurat Epiſcopo, & Sanctæ Sedi fidelitatem, & obedientiam. *cap. ego N. de jurejur. cap. cum Cler. de verb. ſignif. cap. de forma* 22. *qu. ult.* item, quod ſervabit mandata Epiſcopi, & ea faciet ſervari, ſcilicet ſententias &c. *cap. cum ab Eccleſiarum, & cap. ad reprimendum de Offic. Ord.* Item quod ſerviet Eccleſiæ, cui præficitur in divinis ſpiritualibus, ac temporalibus; quia propter Officium datur Beneficium. *cap. fin. de reſcription. in* 6. Item quod reſidebit, quatenus Beneficium requirat reſidentiam. *cap. non nulli, & cap. relatum de Cler. non reſ.* Item quod non relinquet, nec ſe transferet ad aliam Eccleſiam, ſine ipſius Epiſcopi licentia, quatenus Beneficium ſit Parochiale. *cap. admonet, de renunciat.* Item quod jura, & libertates Eccleſiæ defendet, aut utilia procurabit ſicut Tutor. *L. fin. Cod. de adminiſtr. Tut.* Item quod non alienabit res Eccleſiæ, ſed alienata a prædeceſſoribus revocabit. *cap. Abbat.* 12. *q.* 2. *cap. ſi quis Presbyterorum de reb. Eccleſ. non alien. cap.* 2. *de rer. permut.* Item, quod nihil dedit pro obtinendo hoc beneficio. *cap. fin. de pact. cap. nobis de ſimon.* Item quod non ſolvet ultra ſolitam penſionem. *cap. prohibemus de cenſ. cap. tua nos de jurejur.* & ibi Panorm. Tandem, quod Ordines ſuo tempore recipiet. *cap. licet canon, de elect. in* 6. *cap. quæris de ætat. & qualit.*

Explicationem quinque prædictarum partium litterarum collationum habes apud Rebuff. *in prax. requiſitorum in litteris collationum fol. mihi* 34. *a num.* 12. Illud moneo, teſtes duos ad minimum adhibendos, & in litteris collationum inſcribendos; quia alias dictæ litteræ non facerent fidem in præjudicium expectantis Apoſtolici, vel alterius prætendentis. Rebuff. *loc. c. n.* 30. *& in concordat. rubr. de collat.* 45

Præterea litteræ debent ſcribi eadem manu; alias ſunt ſuſpectæ. *authent. de trient. & ſemiſ.* §. *quod ſæpe cav. inter dilectos de fid. inſtrum. cap. licet de crim. falſi.* Bald. *in L. contractus ff. de fid. inſtrum.* Alex. *conſ.* 41. & 104. Bertrand. *conſ.* 133. Quæ procedunt in collationibus Papæ, non vero Ordinariorum, licet falſum probetur ex diverſitate litterarum; adde raſuram, vel cancellationem in loco ſuſpecto, vel ſubſtantiali reddere ſuſpectas collationum litteras, & ideo illis non eſſe credendum. *cap. inter dilect. de inſtit. L. fin. Cod. de edict. div. Adrian. tollend.* Alex. *conſ.* 104. locus autem ſuſpectus dicitur, quando ſumus in verbis diſpoſitivis. *cap. ex litteris de fid. inſtrum.* ubi Panorm. *cap. cum venerabilis de relig. domib.* 46

Digitized by Google

Sequeretur inſtrumentum poſſeſſionis, ſed ejuſdem formulam omitto, cum ſit obvium Notariis, & habeatur apud Dominicum de Muſis *in prax. inſtrum.*

Sed quia Beneficia ſæpiſſime impetrantur a Sede Apoſtolica, ideo circa litterarum Apoſtolicarum deſuper confectarum executionem, per Delegatum faciendam, quatenus ad praxin pertinet, aliqua eſſent explicanda. Sed quia de hoc plura diximus in praxi *collationum Parochialium*, & in praxi *reſignationis & Executoris;* & plura etiam habentur apud Petr. Dom. de Muſis in praxi inſtrumentorum ſub Littera *Proceſſus*, quem proinde vide. Litteræ enim Apoſtolicæ tam in Beneficiis ſimplicibus, quam curatis, ſeu Canonicatibus, mutatis mutandis, ſub iiſdem narrativis, executivis, & diſpoſitivis, ac clauſulis concipiuntur, ſi ſunt in forma *Dignum*, vel in forma gratioſa; Sed quia in forma gratioſa non expediuntur, niſi fuerint tranſmiſſæ ad Datariam, vel Summ. Pontificem litteræ teſtimoniales Ordinarii, ſicut dicebamus de collatione Parochialium, ideo earundem formulam hic tradere placuit.

Forma litterarum teſtimonialium habilitatis ad Beneficia qualibet.

NOs &c. Univerſis & ſingulis præſentes viſuris, & quorum intereſt, fidem facimus, & atteſtamur, N. N. Clericum hujuſce N. Diœceſis, coram nobis conſtitutum, & examinatum, ac alias, de vitæ, ac morum honeſtate, ac probitate multiplici virorum fide dignorum commendatum teſtimonio, in ætatis ſuæ anno &c. conſtitutum, habilem, & idoneum repertum eſſe, ad habendum, obtinendum, & regendum quodcumque Beneficium ſimplex Eccleſiaſticum, etiam Canonicatum in Cathedrali. Et ne de præmiſſis dubitari contingat, patentes &c. Datum &c.

Alia.

NOs &c. Univerſis, & ſingulis, quorum intereſt, notum facimus, & atteſtamur, Dominum N. N. loci N. Diœceſis N. Dignum, habilem, & idoneum eſſe, vita, moribus, ætate, pietate & ſingulari prudentia, doctrina, ad habendum, obtinendum, regendum, & gubernandum quodcumque Beneficium ſimplex Eccleſiaſticum, etiam Canonicatum in Cathedrali. Prout de his omnibus & ſingulis ex ipſa rei notorietate, ac ſingulari cognitione, & experientia, quam de ipſo habemus, nobis optime conſtat. Et ne de præmiſſis &c. *(vel poteſt claudi hoc modo)* Quem propterea, omnibus & ſingulis, ad quos præſentes noſtræ pervenerint, etiam, atque etiam in Domino commendamus, ut qui, ob laudabiles ſuas dotes, & ob inſignia merita, quibus præfulget, non poſtremum quoque ex hoc teſtimonio referat fructum. In quorum &c.

§. V.

De iis, ad quos ſpectat providere de Beneficiis.

48 Papa in primis poteſt providere de omnibus Beneficiis Jure Ordinario, in toto orbe, & concurrit cum quolibet Ordinario, tanquam Ordinarius Ordinariorum, *cap. cuncta per mundum* 9. q. 3. Abb. *in cap. quia diverſitatem de conceſſ. præb. n.* 5. Burſat. *conſ.* 126. *n.* 38 Navar. *conſ.* 31. *n.* 6. *de præb.* Pariſ. *de reſignat. lib.* 1. q. 10. *n.* 51. *& lib.* 7. *qu.* 11. *a n.* 6. Zechius *de Rep. Chriſt. cap. de ſtatu Roman. Pont.* Leo *in theſaur. for. Eccleſ. cap.* 20. Rot. apud Garc. *de Benef. p.* 5. *cap.* 1. *n.* 8. Et ideo Papa poteſt cum quolibet Ordinario concurrere, & prævenire. *cap. dudum, cap. ſi a Sede de præb. in* 6. Rot. apud Garz. *de Benef. l. c. num.* 12. Etiam in menſibus alternativæ, ut ſæpius decidit Rot. apud Garz. *loc. cit.* & ſignanter *in una Tridentina Canonicatus* 1570. *coram Lancelloto*. Non obſtante, quod in indulto alternativæ adſit decretum irritans; quia decretum irritans non obligat Papam, niſi adſint illa verba „*Etiam per nos*„ vel: niſi decretum irritans eſſet poſitum in Jure quod etiam Papam comprehendit. Rot. apud Garz. *loc. cit. n.* 28. Gonzal. *ad regul. de menſe gl. ult. n.* 22. Felin. *in cap. cum ex Officio n.* 36. *de reſcript.* Put. *deciſ.* 492 in dubio tamen prævenire non cenſetur, Rot. *deciſ.* 25. *p.* 10. *rec.*

SECTIO I.

De Beneficiis reſervatis, quænam illa dicantur, & quis illa conferat?

49 Ad hæc Papa confert Beneficia reſervata, & devoluta. Primo dicendum de reſervatis.

50 Et primo quidem reſervantur Beneficia vacantia apud Sedem Apoſtolicam, vel in Curia. *cap.* 2. *de præb. in* 6. *Clem.* 1. *ut lite pendente*. Garz. *de Benef. p.* 5. *cap.* 1. §. 1. *& in Extravag. ad Regimen de præb.* Simonet. *de reſerv. q.* 30. *n.* 2. Barb. *de Jur. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 13. *n.* 19. *ſeq.* Pariſ. *de Reſignat. lib.* 2. q. 16. *n.* 8. Zerol. *in prax. Epiſcop. p.* 1. §. 2. *verb. Beneficium*. Tuſc. *litt. A. concl.* 76. Azor. *inſtit. mor. p.* 2. *lib.* 70. *cap.* 30. *q.* 9. dummodo Sedes Pontificia tunc non ſit vacans. De quo caſu vide infra *n.* 58. *&* 156. Non ſufficit autem, ut quis Romæ degat ratione originis, vel domicilii, niſi etiam curialis exiſtat, & etiam ibi ratione dictæ Curiæ exiſtat *cap. præſenti de præb. in* 6. Rot. apud Garz. *loc. cit. n.* 83. Barb. *l. c. & de Offic. Epiſcop. alleg.* 57. Mareſcotus *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 94. licet Curialis Officium amiſerit.

Dicuntur vero Curiales ad hunc effectum, qui Papæ, vel Cardinalibus Romanæ Curiæ inſerviunt, aut alias ratione Curiæ in Urbe commorantur. Rot. apud Barb. *de Jur. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 13. *num.* 24. *&* 25. Dicuntur etiam vacare in curia, ſive Beneficiatus moriatur Romæ, ſive extra per duas dietas, ſive deinde vacent per obitum, ſive per renunciationem, vel privationem. Garz. *loc. cit. num.* 73. Monet. *de option. cap.* 3. *numero* 36. *& ſeq.* Pariſ. *de Reſignat. lib.* 9. q. 74. Non ſufficit tamen ad effectum prædictum, quod quis ſemel fuerit Curialis, niſi probetur continuata Curialitas uſque ad mortem. Anchar. Archid. Jo. Andr. & Monach. *in cap. præſenti, de præb. in* 6. Mandoſ. *in reg.* 5 *Cancel. quæſt.* 3. *in fin.* & Rot. apud Barboſ. *loc. cit. num.* 26. Et facit Rot. *in una Hiſpalen. portionis*. 2. *Maij* 1614. quæ in ordine reperitur in *deciſ.* 584. *p.* 1. *rec.* quæ requirit continuationem familiaritatis ob regulam, quod regula Cancellariæ reſervet tantum beneficia, quæ familiares obtinent, & obtinebunt durante eorum familiaritate. Ubi vide, & ſignanter *num.* 4. quæ tamen intelligenda videntur, dum quis ceſſaret eſſe familiaris, antequam obtinuiſſet Beneficium; nam illud obtentum poſt ceſſationem dictæ familiaritate, non eſſet reſervatum, in quo ſenſu loquitur citata Rota; ſecus vero dicendum videtur, quando familiaritas ceſſaret poſt obtentum Beneficium, forſan per mortem Pontificis, cum reſervatio ſemel inducta, ſemper duret, ut infra *num.* 60. notavimus ex Rot. Chokier. *in comment. ad reg.* 3. *Cancell. n.* 31. præſumitur tamen Curialitas continuata uſque ad mortem, niſi probetur mutata, contra quam tamen præſumptionem admittitur etiam levior probatio, etiam per conjecturas. Barboſ. *loc. cit. num.* 26. Menoch. *de præſ. lib.* 6. *præſ.* 25. *n.* 3. *& præſ.* 42. *n.* 12. Rot. apud Barboſ. *l. c. n.* 26. *& ſeq.* quæ forſan eſt Rot. *ſup. cit.* ubi Sarnen. *in reg. de Benef. vac. per obit. famil. Card. quæſt.* 13. *n.* 5. *in fin. verſ. eſt tamen verum*, Simonet. *de reſerv. q.* 36. *num.* 4. & alii.

51 In hac reſervatione, non veniunt Beneficia Jurispatronatus Laicorum, neque Regularia. Barboſ. *loc. cit. num.* 28. *& alleg.* 57. Neque Epiſcopatus, neque Abbatiæ; quia ſunt ſpeciali nota digna. Garz. *de Benef. p.* 5. *cap.* 1. *n.* 113. Rot. coram Coccino in una Placent. Capellaniæ anno 1622. nam indulta, etiam ampliſſimis clauſulis concepta, non faciunt Beneficia apud Sedem vacantia, niſi de illis præciſam mentionem faciant. Barb. *loc. cit. n.* 30. *&* 31. Lapus *in cap.* 2. *de præb. in* 6. ubi Franc. & Anchatan. Simonet. *de reſerv. q.* 73. *n.* 1. *& qu.* 83. *n.* 4.

52 Porro Beneficia vacantia in Curia debet Papa conferre

ferre

Google

52 Porro Beneficia vacantia in Curia debet Papa conferre intra menſem, computandum a die mortis, & non a die ſcientiæ habitæ, *cap. ſtatutum de preb. in 6.* Garz. *p. 5. cap. 1. a num. 99.* Rebuff. *in prax. Benef. tit. de reſervat. num. 2.* Chokier *de Reg. Cancell. 1. n. 22.* Ant. Faber. *in Cod. lib. 1. defin. for. tit. 2. defin. 32.* Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib. 3. cap. 13. num. 32.* aliter poterunt Ordinarii conferre, quod intellige, habere locum tantum in reſervatis propter vacationem in Curia. Chockier *l. c. & reg. 8. gloſ. 6. numer. 6.* In cæteris vero reſervatis nullum tempus eſt præfinitum. Simonet. *l. c.* Quarant. *in verb. Beneficium reſervatum.* Mareſcott. *lib. 2. var. reſ. cap. 94.* vide etiam Ventrigl. *de Jurepatr. annot. 2. §. 1. num. 1.* & qualiter probentur vacare in Curia, vide Rot. apud Merlin. *dec. 40.* & Chockier *l. c.* quid vero ubi Concordata adſunt Germaniæ, vide in verbo *Germania concordata litt. G.*

53 Notandum tamen eſt, quod non ſit idem, vacare apud Sedem, & vacare in Curia: nam vacare apud ſedem dicuntur Beneficia, quando vacant per obitum in Curia, juxta *cap. 2. cap. ſtatutum, & cap. præſenti de preb. in 6.* Vacare autem in Curia dicuntur Beneficia, non ſolum quando vacant apud ſedem, ſed etiam aliis modis, qui videri poſſunt apud Monet. *de option. Can. cap. 3. num. 18.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gl. 13. per tot.* Barboſ. *loc. cit. num. 36.* ut cum in Curia privatio, aut alii modi vacationis inducuntur. Videri etiam poteſt Covar. *pract. quæſt. cap. 36. num. 4.* Quod ergo vacat per obitum in Curia, dicitur vacare apud Sedem, ſecus aliæ vacationes. Barb. *l. c. num. 36.* Garz. *de Benef. part. 5. a num. 68.* tenet idem eſſe *n. 73.* & citat Monet. *de option. Can. c. 3. n. 36. & ſeq.* vide etiam Chokier *l. c.*

54 II. Reſervantur Pontifici beneficia vacantia per obitum Cardinalium: Item per obitum Officialium Sedis Apoſtolicæ; uti ſunt Camerarii, Vice-Cancellarii, Notarii, Auditores, Scriptores litterarum Apoſtolicarum, Pœnitentiarii, Abbreviatores &c. ubicumque extra Romam illos mori contigerit. Gonzal. *ad regul. 8. Cancell. gl. 51. num. 6.* Lotter. *de re Benef. lib. 2. q. 27. n. 48. & 85.* Vivian. *de Jurep. l. 14. c. 1. n. 14.* Barb. *l. c. n. 46.*

55 III. Reſervantur Beneficia vacantia per promotionem ad Patriarchatum, Archi-Epiſcopatum, Epiſcopatum, vel Monaſteriorum Regimina. Garz. *de Benef. part. 11. cap. 6. num. 30.* Pariſ. *de Reſignat. lib. 3. quæſt. 1. num. 76.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gl. 31.* Barb. *loc. cit. num. 50. & de Offic. Epiſcop. part. 3. alleg. 57. num. 66.* Ventrigl. *de Jurepatr. annot. 2. §. 2. num. 6.* & hoc non attento indulto retinendi promoto ad Epiſcopatum a Pontifice conceſſo; nam promotio ad Epiſcopatum efficit, ut Beneficia, quæ prius promotus poſſidebat, ſive tunc actualiter vacantia, ſive poſt mortem promoti vacatura, Sedi Apoſtolicæ reſervata ſint, *per Extravag. ad Regimen de preb.* Rot. *in una Mogunt. Canonicatus 1665.* quæ eſt *dec. 146. part. 14. rec.* Simonet. *de reſervat. quæſt. 27.*

56 IV. Reſervantur Beneficia vacantia per depoſitionem, privationem, tranſlationem, aut muneris conſecrationis ſuſceptionem, authoritate Apoſtolica factas. Pariſ. *de Reſignat. lib. 2. quæſt. 16. num. 27.* Gonzal. *l. c.* Chockier. *ad reg. 1. Cancell. n. 22.* Vivianus *l. c. n. 16.* Barboſ. *l. c. n. 51.*

57 V. Reſervantur Beneficia vacantia per aſſecutionem pacificam quorumcumque Prioratuum, Dignitatum, Perſonatuum, Officiorum, Canonicatuum, Præbendarum, Apoſtolica authoritate proviſorum. Burſat. *conſ. 126. lib. 2. num. 96.* Gonzal. *ad Reg. 8. Cancell. gl. 51. num. 51.* Lotter. *de re Benef. lib. 2. quæſt. 17. numer. 37.* Vivian. *l. c.* & Barboſ. *l. c. num. 52.* Item Beneficia vacantia per execrabilitatem, cum qui fuit conſecutus Beneficium incompatibile cum primo. *Extravag. execrabilis. §. qui vero, & §. quæ omnia de preb.* Gonzal. & Chockier *l. c.* ſi proviſio ſecundi Beneficii incompatibilis facta fuit authoritate Apoſtolica, ſecus ſi ab ordinario; nam tunc etiamſi vacaret primum Beneficium, non per hoc eſſet reſervatum. Gonzal. *ſuper reg. 8. Cancell. gl. 15. §. 2. num. 13. & 14. & d. gl. 51. num. 36. & 37.* Garc. *de Benef. part. 11. cap. 5. num. 45.* Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib. 3. cap. 13. num. 52.* & alii apud Otthobon. *dec. 197. a num. 1. & per tot.* ubi diſcutitur, quandonam Ordinarius cenſeatur contuliſſe auctoritate propria, vel auctoritate Apoſtolica. Item Beneficia, de quibus ordinarii Collatores contra Concil. Trid. decreta diſponunt. Gonzal. Chockier, & Vivian. *loc. cit.* Barboſ. *l. c. num. 55.*

58 VI. Reſervantur Beneficia vacantia, ſede Patriarchali, Archi-Epiſcopali, vel Epiſcopali vacante per obitum, aut dimiſſionem, amiſſionem, vel privationem; ita DD. *mox ſup. cit.* & Barboſ. *numero 57.* Gonzal. *ſuper reg. 8. gloſ. 51. num. 52.* Rot. *deciſ. 44. part. 8. rec.* & ut plura infra *a num. 150. ſeqq.* ſicut econtra ſi vacatio contigiſſet ſede Pontificia vacante, etiam in menſe alias Pontifici reſervato, collatio ſpectat ad Ordinarium, nullaque inducitur reſervatio, etiamſi Pontifex eſſet mortuus in menſe Apoſtolico, ſed ante vacationem Beneficii. Rot. *deciſ. 144. part. 2. rec. numero 10.* Chockier. *in comment. regul. Cancell. in proœm. numero 1.* Barboſ. *de offic. & pot. Epiſc. in addit. ad alleg. 57. ſub numero 62.* ubi DD. ſecus vero dicendum, ſi Pontifex mortuus fuerit poſt vacationem Beneficii factam in menſe Apoſtolico; quia reſervatio in eſſe deducta vivente Pontifice non ceſſat per illius mortem; quia Beneficia ſemel reſervata ſemper durant reſervata. *Extravag. ad Roman. de preb.* Rot. coram Merlin. *deciſ. 192. numero 8.* Lotter. *de re Benef. libr. 2. quæſt. 20. numero 69.* Felin. *in cap. in noſtra. numero 20. verſ. poſtea mutavi, de reſc.* & alii apud Celſum *dec. 231. numero 9. & 10.* exceptis tamen Parochialibus, de quo infra *numero 156.* Item fallit in illis Beneficiis, quorum affectio non inducitur ratione temporis, in quo vacant, ut in menſibus alternativis, ſed vel ratione perſonarum, puta familiarium Pontificis &c. de quibus etiam ſtatim infra *numero 60.* vel ratione Beneficii, ut quia eſſet prima dignitas &c. vel alio modo ratione perſonæ, aut rei &c. in quibus caſibus, etiamſi vacatio contingat Sede Pontificia vacante, attamen collatio ſpectat ad futurum Pontificem: & ratio eſt; quia in iſtis caſibus reſervatio non inducitur in ipſo obitu &c. poſſeſſoris, ſed antea jam erat inducta, nec extinguitur morte Pontificis propter regulam traditam, quod Beneficia ſemel reſervata, ſemper ſint affecta, ita Barboſ. *de pot. Epiſc. in addit. ad alleg. 57. part. 3. ſub num. 62. verſ. cum autem, circa medium.* Vide etiam infra *n. 156.*

59 VII. Dignitates majores poſt Pontificales in Cathedralibus aut Patriarchalibus, & principales in Collegiatis. Chockier. *in reg. 1. Cancell.* Vivian. *loc. citat.* Barboſ. *loc. cit. num. 58. & alleg. 57. numero 94.* apud quem Rot. & apud Rubeum *deciſ. 236. part. 7. recent.* Pariſ. *de reſign. lib. 2. quæſt. 1. numer. 8. & 83.* vide etiam Pyrh. Corrad. *lib. 2. c. 13.* & Pacem Jordan. *lib. 10. tit. 1. de re Benef.*

60 VIII. Prioratus, Præpoſituræ, Præpoſitatus, & aliæ dignitates conventuales, & præceptoriæ generales Ordinum quorumcumque non militarium. DD. *ſup. cit.* apud Barboſ. *alleg. 57.* Item Beneficia familiarium, & continuorum commenſalium S. Pontificis, & Cardinalium DD. *cit.* quæ reſervatio durat, etiamſi per mortem Papæ ceſſaverit familiaritas, cum reſervatio ſit perpetua. Felin. *in capit. in noſtra. num. 20. verſ. movetur, de reſcr.* Seraphin. *deciſ. 1251. numer. 20. in fin.* Sarnen. *in reg. de impetr. benefic. vac. per obitum quæſt. 18. verſ. & licet,* apud Rot. *deciſ. 196. part. 5. rec. tom. 1. num. 21. & 22.* dummodo tamen Beneficia illa quis obtinuerit, dum erat familiaris &c. de quo caſu loquitur cit. Rota. Item Collectorum, Subcollectorum. DD. *cit.* Item Beneficia Cubiculariorum, etiam honoris nuncupatorum, & curſorum eorum. Chockier. *in reg. 7. Cancell. reg. 1.* Vivian. *l. c. cap. 1. num. 40.* Barboſ. *loc. cit. alleg. 57. num. 129. & 131.* Item Beneficia quæcumque Germaniæ vacantia in Januario, Martio, Majo, Julio, Septembri, & Novembri, juxta Concordata Germaniæ; hinc, ſi Beneficium vacat ante mediam noctem ultimam menſis Pontificii, illius collatio ſpectat ad Pontificem, ſi vero poſt mediam noctem vacatio contingat, ſpectat ad Ordinarium. Rebuff. *de V. S. in L. 2. fol. 30. verſ. ſed quomodo.* Garz. *de Benef. part. 5. capit. 1. numer. 523.* Barboſ. *de pot. Benef. part. 5. cap. 1. num. 523.* Barboſ. *de pot. Epiſc. alleg. 57. num. 183. ſeqq.* & alii apud Celſum *deciſ. 19. num. 5.* Rot. *dec. 144. part. 2. rec. n. 3.* ita ut ad hunc effectum ſtetur pluralitati horologiorum, ad inſtar teſtium. Parlador. *libr. 3. quæſt. 9. numero 10. verſ. at ſi multa, & num. ſeq.* Barboſ. *l. c. num. 186. in fin.*

Caſtropal. *oper. moral. p. 2. tract. 13. diſp. 2. punct. 22. §. 2. num. 1. verſ. ſecus quando plura ſunt*. Celſus *l. c. num.* 7. & ideo non ſufficeret probare obitum in ultima nocte v. g. menſis Julii, ſed proviſus Pontificius de hoc Beneficio tanquam reſervato concludenter probare deberet, an obitus ſecutus fuerit ante, vel poſt mediam noctem, cum dies incipiat a media nocte, & ſequentis noctis media parte finitur. *L. more Romano, ff. de fer. L. 1. ff. de manumiſſion. cap. conſuluit.* 24. ibique Felin. *num. 6. verſ. de hoc habemus, de off. & pot. Jud. deleg.* Decian. *conſ. 65. num. 22. verſ. & quamquam. l. 3.* & alii apud Celſum *d. deciſ. 19. num. 3. ſeq.* quæ procedunt in concurſu cum proviſo ab Ordinario; quia tunc reſervatio debet concludenter probari. Marcheſ. *de commiſſ. tom. 1. fol.* 339. Gregor. XV. *deciſ. 37. num. 1.* Cavaler. *deciſ. 33. num. 2.* Gonzal. *ad reg. 8. gloſ. 11. num. 100. verſ. tamen quando.* apud Celſum *l. c. num. 1.* dicitur enim tunc, tum ordinarius in ſuo menſe providens, tum etiam ipſe proviſus habere intentionem fundatam in Jure communi. *cap. ex frequent. de inſtit.* Felin. *in cap. cum venerabilis, numer. 32. de except.* Dec. *conſ. 117. pro tenui. num. 1.* & alii apud Rot. *deciſ. 706. p. 3. rec. num. 1.* Ita ut ſi probatio illius, qui impetravit Beneficium a Pontifice tanquam reſervatum poſt proviſionem ab Epiſcopo alteri factam cum traditione poſſeſſionis, ex aliquibus reddatur turbida, proviſus ab Ordinario, reus, & poſſeſſor veniret abſolvendus, & manutenendus, donec plene probaretur reſervatio. Gonzal. *ſuper reg. 8. Cancell. gloſ. 11. num. 26. & ſeqq. ad numer.* 529. Barboſ. *de pot. Epiſc. alleg. 57. num.* 188. & alii apud Celſum *l. c.* & Rot. *d. dec. 106. part. 3. rec.* quidquid ſit in concurſu cum alio proviſo ab ipſomet Summ. Pontifice: tunc enim, quod admittantur etiam leviores probationes, ſicut & teſtes de publica voce, & fama, tenet Rot. *deciſ. 92. part. 6. rec. num.* 4. ubi Mohedan. *dec. 1. de probat.* Put. *dec. 266. num. 4. lib.* 3.

61 IX. Reſervantur beneficia quæcumque vacantia ob crimen hæreſis per Conſtitutionem Pii V. incipientem: *Cum ex Apoſtolatus*. Pariſ. *de reſignat. lib. 2. quæſt. 16. num.* 29. Garz. *de Benef. part. 5. cap. 1. numer.* 81. Vivian. *loc. cit. cap. 1. num.* 45. Cockier. *reg. 1. verſ.* 25. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib. 3. cap. 13. & de Offic. Epiſc. alleg. 57. num.* 38. Item collata perſonis prohibitis propter ſuum genus: ut deſcendentibus ex ſanguine infecto, aut ex ſtirpe de hæreſi condemnata, aut ratione alicujus ſtatuti a Sede Apoſtolica confirmati. Pariſ. *loc. cit. quæſt. 16. num.* 31. Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſ. 51. num.* 12. Chockier. *reg. 1. verſ.* 26. Vivian. *loc. cit.* Barboſ. *loc. cit. & alleg. 57. num.* 40. Item Beneficia recepta in confidentiam juxta Conſtitutionem Pii V. quæ incipit. *Intolerabilis*. Navar. *in manual. c.* 23. Pariſ. *de reſignat. lib. 2. quæſt. 16. & de confid. quæſt.* 7. Leo *in theſ. for. Eccleſiaſt. cap. 5. numer.* 24. Barboſ. Cockier. & Vivian. *ll. c. c.* Item Parochialia collata non ſervata forma Concil. Trident. *ſeſſ. 24. capit. 18. de reform.* DD. *cit.* Item vacantia ob delictum offendentis litigantes in Curia Romana, eorum Judices, Advocatos, Procuratores, vel Notarios, & teſtes. DD. *cit.* Item vacantia ob non factam publicationem, juxta Conſtitutionem Gregor. XIII. quæ incipit. *humanæ vix judicio.* Pariſ. *de reſign. lib.* 11. Quarant. *in Sum. Bullar. verſ. Beneficiorum reſignatorum publ.* Gonzal. *loc. cit.* Garz. *de Benef. part. 11. cap. 3. num.* 273. Chockier. *loc. cit.* Vivian. & Barboſ. *l. c. num.* 46. Et tandem illa omnia beneficia, quæ vacant vel ob incompatibilitatem *ut infra a n. 90. & 92.* vel delictum ut ſupra &c. Item beneficia devoluta. Pariſ. Chockier. Vivian. & Barboſ. *l. l. cit.* Et quod attinet ad beneficia devoluta, ſciendum eſt; quod beneficia devolvantur ab Epiſcopo ad Capitulum & econtra. Sermo eſt de Beneficiis, quæ ad illos pertinent jure ordinario; ſecus quæ jure ſpeciali, vel devoluto: nam hæc devolvuntur ad Superiorem, & tandem ad Papam. DD. apud Garz. *de Benef. part. 11. cap. 3. a num.* 34. & patet ex *cap. licet, de ſupplend. neglig. Prælat.* ubi Abb. & Felin. Ventrigl. *de Jurepatr. annot. 3. §. 1. & 3.* Limit. quoad beneficia, quæ ſpectant ad Epiſcopum, & Capitulum ſimul, etiam per turnum conferenda, tunc enim Capitulo negligente devolvuntur ad Papam. Rot. apud Garz. *loc. cit.* Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib. 3. cap. 3. & de offic. Epiſc. alleg.* 126. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib. 3. cap. 5. §. 3.* Porro devolutio habet etiam locum in Beneficiis manualibus. Garz. *de Benef. part. 11. cap. 3.* licet hæc non fiat immediate ad Papam, ſed ad Epiſcopum. Rot. apud Merlin. *dec.* 59. Et devolutio fit cum omnibus oneribus, & qualitatibus requiſitis in prima proviſione. Felin. *in cap. cum deceſſiſſent, de conſtit.* Rochus *de Jurepatr. verb. Honorificum. quæſt.* 3. Lambertin. *de Jurepatr. part. 3. l. 2. quæſt.* 7. & DD. apud Garz. *l. c. a n.* 42.

SECTIO II.

De Beneficiis affectis, quæ illa ſint, & quis illa conferat?

Papa confert etiam Beneficia ſibi affecta: Dicuntur 62
autem affecta, in quibus Pontifex appoſuit manus, licet inutiliter appoſuerit, ut quia nulliter providit, vel mandavit provideri ob incapacitatem ſubjecti, vel ſubreptionem, *cap. ut noſtrum de appellationib.* Innoc. *in cap. inter dilectos de exceſſ. Prælat.* Rebuff. *in prax. de reſervat. cap.* 30. Covar. *in cap. Alma mater p. 1. §.* 7. Pariſ. *de Reſign. libr. 7. quæſt. 11. & 12.* Ugolin. *de cenſur. tab. 2. cap.* 13. Zerol. *in prax. Epiſcop. part. 1. verb. Beneficium §.* 2. Tuſc. *litter. B. conſ. concl.* 77. Garz. *de Benef. part. 5. capit. 1. §. 2. numero* 138. ubi Rot. & Sacr. Congreg. Barb. *de Jur. Eccleſiaſt. lib. 3. cap. 13. numero* 90. Cochier. *ad reg. Cancell. reg. 66. verſ.* 34. Vivian. *de Jurepatr. lib. 14. cap. 1. numero* 1. etiam quando proviſio eſt ad favorem certæ perſonæ, etiamſi propter illius defectum non ſortiatur effectum; cum Papa non tam perſonæ, quam beneficio providere cenſeatur. Anchar. *conſ. 58. in princ. ibi pro certa perſona, & ſub num.* 3. Roman. *conſ. 335. num. 6. & ſeqq.* Dec. *in cap. ut noſtrum. num. 3. de appell. & in cap. 1. num.* 10. ubi Adden. *de confirm. util. vel inutil.* Covar. *in cap. alma mater. part. 1. §. 7. num. 8. circa fin.* & alii plurimi, quos citat, & ſequitur Rot. Rom. *deciſ. 570. num. 4. ſeq.* ubi de receptiori, contra Abb. *in cap. inter dilectos, num. 10. de exceſſ. Prælat.* cum indignum ſit collationem, ſuper qua Summ. Pontifex manum appoſuit, ad inferiorem reverti. DD. *cit.* in d. Rot. *p. 1. rec.* Uti ſi Papa det Beneficium in commendam, vel in eo ponat adminiſtratorem. Item ſi uniat alicui Beneficium ad vitam. Item ſi det mandatum de providendo aliquem de certo Beneficio, etiam ante vacationem, juxta *Extravag. fin. §. Romani de præb.* Simonet. *de reſerv. quæſt. 60. num.* 1. Pariſ. *de reſign. lib. 12. qu. 18. num.* 9. Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gl. 52. numer.* 13. Item ſi jure præventionis Papa præveniendo alicui contulit, ſed collatio fuit nulla ob defectum proviſi. Garz. *de Benef. part. 5. §. 2. cap. 1. num.* 138. Caſſador. *deciſ. 2. de Union. num.* 10. Item ſi Electoribus Beneficii Papa mandet, ne procedant ad electionem. DD. *cit.* Item per reſignationem factam in Curia, in qua Papa appoſuit manum providendo, licet reſignatio fuerit invalida, vel alias non habuerit effectum, dummodo reſignatio fuerit ſimplex, & non ad favorem. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib. 3. cap. 13. num.* 92. Gonzal. *ad reg. Cancell. gl.* 52. Vivian. *de Jurepatr. cap. 1. n.* 67. Garz. *de Benef. p. 1. cap. 1. num.* 155. Pariſ. *de reſign. lib. 11. q. 2. n.* 4. & Rot. apud Garz. *l. c.* Item ſi Pontifex mandavit provideri de Beneficio vacaturo, ſecundum DD. apud Garz. *loc. cit. num. 149. & ſeq.* licet non pauci teneant contrarium. Item per gratiam coadjutoriæ cum futura ſucceſſione, etiamſi coadjutus deceſſerit, antequam coadjutor litteras intimaſſet, vel coadjutoris officium exercere cœpiſſet, ut ad text. *in cap. 1. & 2. de confirm. util. vel inutil. & cap. ut noſtrum. 56. de appell.* tenet Rot. *dec. 570. part. 1. rec.* ubi Rebuff. *in prax. Benef. part. 1. de reſerv. num.* 34. & alii, quæ procedunt in terminis reg. 8. Cancellariæ; quidquid ſit, ubi vigent Concordata Germaniæ, tunc enim Puteus *dec. 225. præſertim n. 18. verſic. ſed poſito, in ultima impreſſione lib.* 3. apud Rot. *cit. num.* 9. vult per talem coadjutoriam non impediri Ordinarios, quin illa ceſſante conferant. Sed de hoc vide etiam, quæ tetigimus infra in praxi Coadjutoriæ, *& n. ſtatim ſeq.*

Sed quid? ubi vigent Concordata Germaniæ, erunt- 63
ne affecta Beneficia per appoſitionem manus a Pontifice factam, etiam nulliter providendo, ob incapacitatem ſubjecti, vel eidem mandando provideri. Reſp. quæ-

ſtio-

Digitized by Google

ſtionem dupliciter moveri poſſe: primo quando Pontifex appoſuit manus in menſe alternato, ſpectante, vi Concordatorum ad ordinarium Collatorem; ſecundo, ſi appoſuit manus in menſe Pontificio, juxta alternativam Concordatorum.

Quod attinet ad appoſitionem factam primo modo, Reſp. per illam non fieri Beneficium affectum. Uti tradunt Murga *de Benef. quæſt.* 3. *num.* 360. *&* 382. Pax Jord. *de re Benef. tom.* 2. *lib.* 10. *tit.* 2. *de Benef. affect. num.* 66. *&* 67. quia in Concordatis Summ. Pontifex §. 4. declaravit, quod per quamcumque aliam reſervationem, gratiam expectativam, aut aliam diſpoſitionem, ſub quacumque verborum forma factam, vel faciendam, nolit impedire, quominus Ordinarii Collatores, Beneficia ſuis in menſibus vacantia, poſſint libere conferre; ſi ergo expreſſa reſervatione Pontifex non vult impedire collationes, aut collatores, multo minus tacita.

Quo vero ad appoſitionem manus factam in menſe Pontificio, qui eſt ſecundus caſus, nunquam fuit dubitatum, quin tali etiam caſu ſubintret affectio. Sed in collatione facta N. N. Canonicatus Friſingenſis, fuit mota quæſtio; nam cum Bullæ Pontificiæ ad favorem ejuſdem Domini N. N. laborarent vitio ſub, vel obreptionis ob incapacitatem ſubjecti & Reverendiſſimus Ordinarius Collator poſt lapſum trium menſium Canonicatum contuliſſet jure devoluto alii cuidam D. Baroni, prætendebatur collationem D. N. N. factam fuiſſe nullam, & ideo, ab Ordinario factam, eſſe validam.

Probabatur ex parte Reverendiſſimi Ordinarii primo: quia collatio invalida, & nulla æquiparantur. *gl. in L. quoties ff. qui ſatiſdare cogantur.* & habetur pro infecta. *Can. Imperiali.* 25. *q.* 2. & quod nullum eſt, nullum producit Juris effectum *cap. illud de Jurepatr.* Concordata vero Germaniæ, concedunt Ordinariis Collatoribus, facultatem conferendi Beneficia in menſibus Pontificiis vacantia, ſi de illis intra tres menſes, necdum proviſum fuerit; verba vero cum ſint accipienda cum effectu, juxta *cap. relatum de Cler. non reſid.* ideo ſi nulliter a Pontifice collatum fuit, revera Beneficium collatum non fuit in effectu.

Hæc tamen ſententia deſtimitur authoritate, & ratione. Authoritate: quia authores, quos citat, uti Murga, & Pax Jord. *loc. cit.* Rebuffum citantes, non loquuntur de Beneficiis vacantibus in menſibus Pontificiis, adeoque quæſtionem noſtram non tangunt. Rebuffus non facit ad rem, quia ille loquitur de Galliæ conſuetudine *in tract. de reſervat. general. & ſpecial. numero* 25. illis verbis: *Sed non utimur ea in Francia: nam quamvis Papa apponat manum, ſemper Ordinarius confert, ſi non valet prima Papæ collatio, quæ inde præceſſit; quia omnes reſervationes, & manus appoſitiones fuerunt ſublatæ in hoc Concil. Baſileenſi, & hoc in Gallia ſervamus, ut non recipiamus reſervationes, nec manus appoſitiones*: ita ille diſertis verbis, *numero* 38. *quæ conſuetudo fuit deinde confirmata per concordata Galliæ*, quæ certe applicari minime poſſunt ad Concordata Germaniæ. Neque pro hac ſententia allegari poteſt P. Laym. *lib.* 3. *tit.* 5. *cap.* 20. *in decretal.* quia, ſi bene attendatur, ſtat pro ſententia noſtra; numero enim primo dicit: quod Beneficia fiant affecta non ſolum per collationem Papæ veram & validam, ſed etiam per invalidam, & pro hac ſententia citat Garz. *de Benef. part.* 5. *cap.* 1. §. 2. Cochiet. *in reg.* 8. *Cancell. gl.* 19. ex multorum ſententia, quibus poſtmodum acceſſerunt plerique Canoniſtæ, Itali, & Germani. Et licet in contrarium Franc. & Tholoſ. citentur, tamen attendendi non ſunt, quia Galli gallicas conſuetudines ſecuti fuere; & in ſententia horum Gallorum dicit Laym. quod ſi vera eſſet, quod Ordinarii collatores in Germania poſſent conferre, ſi Pontifex nulliter contuliſſet in ſuo trimeſtri, ut patet ex illis verbis, *quare ſecundum hanc ſententiam &c.* & hanc ſententiam contra Ordinarium, defendunt P. Anacletus Reiffenſtuel *lib.* 3. *decret. tit.* 5. §. 14. *n.* 430. P. Vvieſtner, & alii. Ratio pro Ordinariis Collatoribus ſupra adducta, plane nihil probat, quia nimium probat. Sic enim ſententia contraria argumentari poſſet. Collatio invalida, & nulla æquiparantur, & habentur pro infecta, & quod nullum eſt, nullum producit Juris effectum: & in jure verba cum effectu accipienda ſunt: ergo collatio facta intra ſex, vel tres reſpective menſes, ex defectu occulto invalida, devolvitur ad alium collatorem, uti ab Epiſcopo ad Capitulum, poſt lapſum ſex, vel trium menſium, contra expreſſum textum *cap. ſi Electio, de elect. in* 6. Sic certum eſt, quod electio, ſi non fiat intra trimeſtre, devolvatur, juxta *cap. ne pro defectu de elect.* ergo nulliter facta ob defectum occultum electi devolvetur ad Pontificem, quod eſt aperte contra textum *cit. cap. ſi electio*. Ita matrimonium clandeſtine contractum, vel inter conſanguineos eſt nullum, & tamen inducit ipſo facto excommunicationem. *Clem. un. de conſang.* In forma ergo diſtinguendæ ſunt regulæ objectæ, ut procedant, quando omnimoda paritas intercedit in non facto, & in nulliter facto; ſecus cum diverſa militat ratio in utroque. Card. de Luca *litt. P. concl.* 87. *numer.* 14. & non procedunt ad effectum devolutionis, ſed ad alios, uti tribuendi Jus ad percipiendos fructus &c.

Accedit, quod hæc ſententia non adverſatur Concordatis Germaniæ: quia hæc dant Ordinariis facultatem conferendi, quando intra tres Menſes Beneficii collationem a S. Sede factam eſſe non apparuerit. §. *de cæteris. verſ. quoties vero*: quod in caſu invalidæ collationis non verificatur, cum proviſionem a S. Sede factam fuiſſe omnino appareat, & id demonſtrent Bullæ; quia nullitas actus neceſſario ſupponit actum: & ideo quoad devolutionem paria non ſunt, Beneficium fuiſſe invalide collatum: & non fuiſſe collatum, ut ſupra oſtenſum eſt, ex *cit. cap. ſi elect.* Juxta quod, ſi Epiſcopus alicui de Beneficio vacante in Curia ex defectu occulto invalide provideat, ad novam collationem integrum menſem habet, *gl. in d. cap ſi electio. verb. integrum.* & ſi *cap. ſi electio cit.* diſpoſitio non prodeſſet Summ. Pontifici, ipſe eſſet deterioris conditionis, quam inferiores collatores.

Et hæc ſententia clare oſtenditur ex Conſtit. 41. Gregor. XIII. quæ incipit. *Quæ in Eccleſiam* ubi §. 2. declarat, quod Collatores Ordinarii Germaniæ virtute Concordatorum poſt lapſum trium menſium a die notæ vacationis non poſſint conferre Beneficia vacantia, vel vacatura, de quibus intra dictum tempus trium menſium per Rom. Pontif. &c. qualiſcumque gratia, vel diſpoſitio, aut conceſſio facta fuerit: cum ergo dictio *qualiſcumque* comprehendat omnem modum, uti illa dictio *quoquomodo*. Barb. *de diction. diſt.* 299. *&* 300. & probatur *ex L. penes ff. de verb. ſignif.* comprehendet etiam collationem invalidam ex defectu occulto proviſi.

Præterea, cum caſus proviſionis a S. Pontifice nulliter factæ in ipſis Concordatis, vel alia conſtitutione declaratus non ſit, ſtandum eſt Juri Communi; quia, quod in concordatis, vel aliis pactis fuit omiſſum, ſub Juris communis diſpoſitione relictum intelligitur. Juxta *L. ſi cum dotem* 22. *ff. ſol. matr. L. commodiſſime* 10. *ff. de lib. & poſth.* Menoch. *de præſ. l.* 4. *præſ.* 26. *n.* 12. Barb. *axiom. lib.* 13. *c.* 21. *axiom.* 5.

Confirmatur hæc ſententia; quia ſingula Beneficia Eccleſiaſtica per appoſitionem manus Pontificiæ, remanent ſemper affecta. *Extravag. ad Roman. de præb.* ergo, quia qui totum dicit, nihil excludit, idem erit dicendum de Beneficiis vacantibus in menſe Pontificio, etiam juxta Concordata Germaniæ. Neque valet reſponſio, quod ſi hoc verum eſſet, poſſet Papa libere, & ſalvis Germaniæ concordatis per appoſitionem manus ſibi reſervare omnia, & ſingula Beneficia, etiam in menſibus Collatorum inferiorum. R. enim: quod ſi Pontifex vellet, poſſet prævenire, & uti jure præventionis, etiam in menſibus Ordinariorum. Ita fatentur Niclard. *in Concord. German. tit.* 1. *dub.* 11. §. 3. Branden. *ad Concord. q.* 12. *num.* 20. & communis apud alios; & quod S. Pontifex poſſit derogare Concordatis, diximus infra *In praxi Coadjutoria, circa finem, verſ. quod autem. num.* — & ita ſi præveniret, curreret regula affectionis per manus appoſitionem. Et ita loquendo de potentia, & authoritate Pontificis, ſequela nullum continet abſurdum. Quia tamen Clementia Summ. Pontificis non vult uti jure præventionis, ideo non habent, quod timent Germani.

Et cum ſimus in materia Concordatorum, alia duo 64
dubia circa illa hic proponere placuit. Erpeimum eſt: an trimeſtre ad conferendum Beneficium currat de mo-

mento in momentum, ita ut dies vacationis ſit computandus in termino trimeſtris? & videtur quod non, *argum. gl. in cap. ſtatutum 3. verb. numerandum num. 3. de præb. in 6.* ubi Barb. *n.* 5. & 14. Alex. *conſ.* 114. *n.* 6. *l.* 5. Gomez *ad Reg. de infirmis. q.* 37. *verſ. tamen.* Rebuff. *ad Concord. Galliæ tit. de reg. ad Prælat. nom.* §. 1. *litt. H* Rot. *in una Auguſtana Canonicatus* 12. *Januar.* 1703. *inter Hermanum Frider. de Sblan, & Joan. Guiliel. ab Ulm.* Ubi cum D. Canonicus Miller obiiſſet Auguſtæ 6. Julii 1700. & Sereniſſimus Epiſcopus contuliſſet dictum Canonicatum die 6. Octobris ejuſdem anni, declaravit, collationem Epiſcopi nullam, eo quod non fuiſſet expiratum integrum trimeſtre.

65 Aliud dubium eſt, an trimeſtre currat Summ. Pontifici legitime impedito, imo poſt ejus mortem. Et viſum aliquibus affirmative: quia ſicut currit ignoranti, cum tamen ignorans dicatur legitime impeditus, ita etiam impedito ob infirmitatem veram, & gravem. Sed negativa videtur tenenda; quia quoad ignorantiam, eſt caſus expreſſus in Concordatis, adeoque cum caſus non exceptus maneat ſub diſpoſitione juris, & exceptio in uno firmet regulam in non excepto, videtur non militare argumentum. Ad hæc gravis infirmitas præſtat in qualibet materia juſtum, & legitimum impedimentum. tex. expreſſus *in L. 2. §. confeſtim ad S. C. Tertul.* Caſtrenſ. *conſ.* 398. *num.* 3. *lib.* 2. Sabell. *in ſum. §. impedimentum num.* 2. *verſ. quod legitime.* Rot. *deciſ.* 386. *in fin. coram Durand. & dec.* 499. *num.* 6. *part.* 13. *rec.* & in terminis Juris conferendi Sanch. *conſ. moral. lib.* 2. *cap.* 3. *dub.* 59. *num.* 11. Theſaur. *de pæn. Eccleſ. p.* 2. *verb. Beneficium cap.* 9. *verſ. intra quod*, & quod poſt mortem Pontificis ante lapſum trimeſtris, & ita ſede vacante non currat tempus (excipe Curata) tradit Pariſ. *de reſign. lib.* 11. *quæſt.* 33. *num.* 124. Ridolfin. *in prax. cap.* 13. *num.* 562. Scacc. *de appell. q.* 15. *num.* 131. Rot. coram Penia *deciſ.* 317. *num.* 1. & *deciſ.* 381. *n.* 3. *part.* 16. *rec.* Rebuff. ad terminos concordatorum Galliæ *tit. de reg. ad præl. nomin. litter. N. circa fin. & litt. O. verſ. nec etiam.* Et ita decidit. Rot. *cit. in primo dub.*

66 Nunc revertendo ad viam, qua digreſſi ſumus, concluſionem, quod Beneficia dicantur affecta, in quibus Pontifex appoſuit manus, licet inutiliter ob incapacitatem ſubjecti, vel ſubreptionem. Limit I. ut affectio non procedat, quando Beneficium ad effectum proviſionis non vacat: uti ſi Beneficium alicui fuit collatum, qui nondum acceptavit: nam ſi interim Papa alii conferat, non erit affectum; ſed ſi primus collatarius noluerit acceptare, vel cedat juri ſuo, aut decedat, poterit Ordinarius illud conferre. Selva *de Benef. q.* 33. *part.* 3. *num.* 1. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellariæ* 52. *a num.* 56. Franch. & Ancharan. *in cap. ſi tibi abſenti de præb. in* 6. Garz. *loc. cit. num.* 150. Limitt. II. ſi Papa manum appoſuit ad Beneficium vacaturum certo modo vacationis, uti per privationem: nam ſi tale Beneficium non vacaverit per privationem, non erit affectum; quia appoſitio manuum fuit conditionalis, & deficiente conditione non operatur. Rot. apud Garz. *loc. cit. num.* 152. Simonet. *de reſervat. quæſt.* 60. *a numer.* 2. Barboſ. *de Jure Eccleſ. lib.* 3. *quæſt.* 13. *a num.* 92. Limit. III. quando Papa apponit manum ſuper Beneficio reſignato, reſignatio vero non tenet, ut quia verus valor non fuit expreſſus, vel ex alia cauſa; quia Papa non cenſetur manum appoſuiſſe, niſi ad effectum, ut reſignatio ſequatur. Rot. apud Achil. de Graſſ. *deciſ.* 119. *de reſt. ſpoliat.* Pariſ. *de reſignat. lib.* 12. *quæſt.* 10. *num.* 1. Gonzal. *loc. cit.* & Garz. *loc. cit. num.* 156. *ſeq.* Limit. IV. cum Papa providet de Beneficio uti reſervato, quod tamen reſervatum non eſt: quia tunc Beneficium non manet affectum. Æneas de Falcon. *q.* 4. *effect.* 16. Gonzal. *loc. cit.* & alii apud Garz. *l. c. num.* 177. Barboſ. *loc. cit.*

67 Quæres: quis conferet Beneficia reſervata Sede Pontificia vacante? Reſp. quod Ordinarius. Zerol. *in prax. p.* 2. *verb. Beneficium* §. 1. Piaſecus *in prax. p.* 2. *c.* 5. *n.* 12. Garz. *de Benef. p.* 5. *c.* 1. *num.* 537. Ventrigl. *de Jurepatr. annot.* 2. §. 2. *n.* 72. Rot. apud Merlin. *dec.* 192. *num.* 5. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib.* 3. *c.* 13. *n.* 95. Chockier. *ad reg. Cancell. reg.* 1. *n.* 22. quia tunc ceſſant regulæ Cancellariæ, & reſervatoriæ. Piaſecus, Zerol. & Barb. *l. c.* cum limitatione tamen *ut ſupra n.* 58. niſi Papa novellus in conferendo prævenerit Epiſcopo.

Plura de reſervationibus Deo dante tradentur infra in praxi Regularum Cancellariæ. Et de Beneficiis in commendam datis a Papa, quod remaneant affecta. Vide *infra n.* 99.

II. Beneficia confert Concilium Generale, dummo- 68
do Papa id ſpecialiter permittat, & non aliter, quia Concilium non congregatur ad hunc effectum, nec de Jure in hac poteſtate eſt fundatum. Ita Thomiſtæ communiter apud Garz. quos ille ſequitur, *de Benef. p.* 5. *cap.* 2. ubi Bellarmin. *tom.* 1. *contr.* 4. *lib.* 2. *vel tom.* 2. *contr.* 1. Tuſc. *litt. C. concl.* 549. Decius & alii apud Felin. *in c.* 1. *de conſtit. & in cap. nonnulli de reſcript.* Minus Collegium Cardinalium ſede vacante poteſt conferre Beneficia *cap. ubi periculum de elect. in* 6. *Clem. ne Romana eod.* Corraſ. & alii apud Garz. *l. c. n.* 6.

III. Confert Legatus a latere, qui magnam habet au- 69
thoritatem. Uti videri poteſt apud Pariſ. *de reſign. l.* 7. *quæſt.* 13. Garz. *de Benef. part.* 5. *cap.* 3. & ſi eſt Legatus duarum Provinciarum, propter connexitatem duorum territoriorum, poteſt expedire negotia unius Provinciæ in alia; quia ratione unius capitis cenſetur una Provincia. Poteſt quidem cognoſcere de cauſis exemptorum. Diana *part.* 1. *tr.* 2. *reſol.* 16. eximere tamen non poteſt; quia nihil poteſt facere in violationem Juris communis. Abb. *in cap. fin. de confirm. inut.* ſicut non poteſt ſe ingerere in cauſa, quam Papa alii delegavit, vel in qua ille manus appoſuit. *cap. ſtuduit de Offic. Deleg.* Barb. *de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 5. Chockier. *de Juriſd. Ordin. in exempt. part.* 1. *quæſt.* 3. *num.* 13. Zechius *de Republ. Eccleſ. tit. de ſtatu Legati num.* 4. Poteſt conferre Beneficia in ſua Provincia, etiam ſpectantia ad collationem exemptorum: Item devoluta ad Pontificem: Concurrit cum Ordinario ſuæ Provinciæ, & poteſt prævenire, ſicut Pontifex; non tamen in menſibus alternatis propter clauſulam contrariam irritantem. Limita quoad Beneficia devoluta ad Epiſcopum, ſicut non poteſt conferre, vel ſibi reſervare Cathedrales, Regulares, Collegiatas, Juriſpatronatus Laicorum, neque alia Pontifici reſervata, neque litigioſa. Garz. *de Benef. p.* 5. *cap.* 3. Tuſch. *litt. L. concluſ.* 156. Barboſ. *ſup. cit.* Pariſ. *loc. cit.* poteſt omne id, quod poteſt Epiſcopus in ſua Diœceſi. Barb. *loc. cit.* poteſt ſibi reſervare Beneficia, poteſt commendare Parochiales ad ſex menſes, poteſt unire Beneficia, ſine præjudicio tamen Epiſcopi. Idem poteſt in reſignationum admiſſione, & in diſpenſationibus, quod Epiſcopus. Poteſt unire Beneficia ſervatis ſolennitatibus. Turricel. *de union. Benef. cap.* 9. *num.* 46. ubi Rot. Non poteſt authorizare alienationem bonorum Eccleſiæ ſine ſpeciali mandato Papæ. Villadieg. *tr. de Legat. quæſt.* 11. Ant. de Prat. *de Jur. Epiſc. defenſ. cap.* 5. Garz. *de Benef. part.* 2. *cap.* 1. *num.* 76. Ciarlin. *contr. for. cap.* 8. Neque violare Jus commune. Ciarlin. *cap.* 125. Legatus Pontificius non poteſt puniri a Principe, apud quem agit legationem, licet delinquat contra Rempublicam; quia habet proprium tribunal. Del Bene *cap.* 10. *dub.* 15. Pignatel. *conſ.* 111. *tom.* 1. ubi plurimi; quæ omnia, dempto ultimo, procedunt in Nuncio Apoſtolico. Concil. Trid. *ſeſſ.* 6. *cap.* 5. *de reform. cap. invitati.* 9. *q.* 15. *cap.* 1. *de tempor. ordin. in* 6. & *cap. quoniam de Offic. Ordin.* Sac. Cong. ſub Innocentio X. *anno* 1650. 30. *Septembris.* Pignat. *conſ.* 1. *tom.* 2. Barb. *de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 5. Garz. *de Benef. p.* 5. *c.* 3. §. 1.

IV. Confert Ordinarius, ut patet ex dictis. Sicut 70
etiam ille, qui eſt in quaſi poſſeſſione conferendi, licet non habeat proprietatem, in tantum, ut proviſus ab eo, qui eſt in quaſi poſſeſſione, præferatur proviſo a proprietario. *L. bona fidei ff. de acquir. rer. dom.* Abb. *in cap. gravis de reſt. ſpol.* Covar. *lib.* 1. *var. reſol. cap.* 3. Menoch. *de recuper. remed.* 15. *quæſt.* 40. *num.* 573. Garz. *de Benef. part.* 5. *capit.* 5. *num.* 1. *argum. tex. in cap. querelam de elect. cap. cum olim & cap. cum Eccleſia ſutrina de cauſ. poſſeſ.* Pariſ. *de reſign. lib.* 7. *quæſt.* 23. & Rot. apud Garz. *loc. cit.* Porro in materia collationis Beneficiorum nomine Ordinarii veniunt etiam inferiores, etiam carentes Juriſdictione. Dec. *in cap. poſt ceſſionem de præb.* Pariſ. *de reſign. benef. lib.* 8. *quæſt.* 9. *num.* 2. & 27. Garz. *de Benef. part.* 5. *cap.* 4. *num.* 2. & *ſeq.* licet de Jure communi veniant Epiſcopi: & in Beneficiis, ac præbendis Cathedralium, juxta probabiliorem, proviſio ſpectat ſolum ad Epiſcopum, & Capitulum: quia cum Epiſcopus, & Capitulum ſint unum corpus.

cap.

cap. novis. de his quæ fiunt a Prælat. æquum eſt, ut ſimul concurrant in proviſione Beneficiorum. gl. & Abb. *in cap. cum Eccleſia de ſupplen. negl. Prælat.* Rebuff. *de nominat. q. 8. num. 9.* Caſſad. *deciſ. 22. de præb.* Rot. apud Garz. *de Benef. p. 5. cap. 4. num. 17.* Et tunc Epiſcopus habet dimidiam vocem, & Capitulum unam vocem; ita ut ſi Epiſcopus uni conferat, etiam cum aliquibus Canonicis, major vero pars Capituli alteri conferat, neutra collatio valet. Felin. *in cap. paſtoralis de reſcr.* Rochus *de Jurepatr. verb. ipſe, vel is, num. 7.* Lambert. *de Jur. patr. p. 2. lib. 1. q. 1. art. 27.* Caſſad. *deciſ. 2. de Jurepatr.* Genuenſ. *in prax. cap. 63. numer. 24.* Rot. apud Garz. *cit. cit. num. 32. & ſeq.* contra Hoſtienſ. *in cap. poſtulaſtis de conceſſ. præb.* Limit. in locis, in quibus viget alia conſuetudo, vel privilegium. Nomine Ordinarii venit etiam Capitulum ſede vacante; de quo plura videri poſſunt apud Garz. *loc. cit. cap. 7. per tot.* Pariſ. *de reſign. lib. 7. q. 23.* Quarant. *in verb. Capitulum ſede vacante.* Genuenſ. *in prax. cap. 85. & 87.* Rebuff. *de devolut. a num. 57.* & Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de refor. cap. 16.* Leo *in theſ. for. Eccleſ. cap. 10. num. 7.* Marchet. *in prax. Vicarii Capitularis*, apud quos habebis poteſtatem Capituli, & Vicarii Capitularis. Vide etiam infra *in prax. Vicarii.*

§. VI.

Quibus ſint conferenda Beneficia, & intra quod tempus, & quomodo?

71 Beneficia regularia, Regularibus ſunt conferenda, & ſæcularia ſæcularibus, non Novitiis, ſed profeſſis expreſſe. Sæcularia vero poſſunt dari Novitiis. Covar. *in cap. 2. de teſtam.* Garz. *de Benef. p. 7. cap. 10. arg. tex. in cap. nullus de elect. in 6. & in cap. Beneficium de regular. in 6. Clem. 1. §. ſane, de ſtat. Monach.* Pax Jord. *de re Benef. lib. 10. tit. 27. a num. 18.* In dubio vero Beneficia præſumuntur ſæcularia; quia Pontifex primus eorum inſtitutor fuit ſæcularis. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib. 3. cap. 4. num. 41.* Navar. *conſ. 8. de præb. num. 1.* Maſcard. *de probat. concl. 172.* Covar. *in regul. poſſeſſor. p. 2. §. 1.* Zerol. *in prax. p. 1. verb. Beneficium verſ. 12.* Garz. *de Benef. p. 7. cap. 10. num. 1.* Mareſcot. *var. reſol. lib. 2. cap. 1. num. 97.* ubi Rota *deciſ. 2. de præb. in novis. num. 2.*

72 Difficultas eſt; an ſæcularia, maxime curata, poſſint conferri Regularibus ex cauſa neceſſitatis, quando ſæcularis idoneus non reperitur? affirmant multi ob *cap. parochiali q. 1. cap. quod Dei timorem de ſtat. Monach.* ubi Abb. Tuſc. *litt. B. concl. 66.* Sylveſt. *verb. Relig. 7. q. 3.* dummodo Regulares non teneantur intra clauſtra habitare. Et ita pluries declaravit S. Congr. apud Garz. *l. c. cap. 10. num. 20.* Contrariam docent alii, ſed excepto Epiſcopatu, cujus Regularis capax eſt. Covar. *in cap. 2. de teſtam.* Gratian. *diſcept. for. cap. 123.* & alii apud Garz. *loc. cit.* pro prima ſtat Barb. *de jure Eccleſ. lib. 3. cap. 4. num. 39.* qui plures citat. quoad ſimplicia etiam Canonici Regulares ſunt incapaces, ut declaravit S. Congr. apud Garz. *loc. cit. num. 29. & 31.* Imo neque Parochiales ut declaravit Greg. XIII. apud Garz. *loc. cit. num. 32. & 33.* & DD. apud illum.

73 Beneficia, quæ a Regularibus fuerunt gubernata quadraginta annis, fiunt regularia, & econtra. Barb. *loc. cit. num. 43.* dummodo pacifice, & bona fide hoc fuerit factum. Tambur. *de Jur. Abb. tom. 3. diſp. 9. q. 6.* Maſcard. *de probat. concl. 172.* Navar. *conſ. 8. num. 1. de præb. vel conſ. 3.* Et ſi non conſtat de qualitate Beneficii, attenditur ultimus ſtatus. Maſcard. *loc. cit.* Garz. *de Benef. p. 7. cap. 10.* vide etiam ſupra *num. 34.*

74 Beneficia Sacerdotalia, debent conferri Sacerdoti actu, neque in hoc Epiſcopus poteſt diſpenſare, etiam cum conſenſu Patroni. Concil. Trid. *ſeſſ. 25. cap. 5.* An vero ſit Sacerdotale, vel non, in dubio attenditur obſervantia; ſecus in claris. *L. ſi de interpretatione. ff. de leg.* Ciarlin. *contr. for. cap. 38. num. 11. & 12.* Garz. *de Benef. p. 7. cap. 1. a num. 76.* Gratian. *diſc. for. cap. 133. per tot.* Pacion. *alleg. 1.*

75 Beneficium dicitur Sacerdotale actu, cum præſentandus debet eſſe Sacerdos vi fundationis in ipſa præſentatione. Aptitudine dicitur Sacerdotale, cum verba fundationis non reſpiciunt actum præſentandi, ſed proſecutionem, ut, quod teneatur celebrare tot Miſſas. Et licet Sacerdos poſſit celebrare per alium vi fundationis, non ceſſat Beneficium eſſe Sacerdotale aptitudine, uti in Parochia patet. In dubio tamen præſumitur ſimplex. Dicitur etiam ſacerdotale Beneficium, ſi ultra onus Miſſarum in fundatione fuit dictum, quod præſentandus ſit Sacerdos, vel Beneficium eſſe ſacerdotale; tunc enim dicitur actu ſacerdotale. Item, ſi in fundatione fuit dictum, quod Beneficiatus celebret per ſe ipſum. Garz. *de Benef. p. 7. cap. 1. §. 1.* Ciarlin. *contr. for. cap. 38. & cap. 1. & 211. num. 43.* Grat. *loc. cit.* Tuſc. *litt. B. concl. 67.* Genuenſ. *in prax. cap. 24.* Merlin *deciſ. 825.* ubi Rot. & 755. Pacion. *alleg. 1.* & quando eſt ſacerdotale aptitudine, præſentatus debet intra annum promoveri ad ſacerdotium DD. *cit.* videri poteſt etiam Pariſ. *de reſignat. lib. 4. q. 9.*

Beneficia ſunt conferenda idoneis, & dignis etiam non curata. Hinc Beneficii collatio facta non Clerico eſt nulla; quia ſæculares ſunt incapaces Beneficiorum. Garz. *de Benef. p. 7. cap. 1. num. 9.* Sic facta excommunicato eſt nulla, nec per ſupervenientem abſolutionem convaleſcit. Pariſ. *de reſign. lib. 4. q. 3. num. 48.* Covar. *in cap. alma mater p. 1. §. 7.* Garz. *de Benef. p. 7. cap. 13.* Bonaçin. *de cenſur. diſp. 2. q. 2. punct. 4. §. 1.* & collator pro ea vice privatur Jure conferendi. *ut ſupra num. 41.* Ita facta irregulari eſt nulla etiam ante ſententiam. DD. *mox. cit.* & communiter Canoniſtæ contra aliquos Theologos. Ita facta ſuſpenſo, licet eſſent ejuſmodi cenſuræ occultæ. DD. *cit.* & Diana *p. 5. tr. 10. reſol. 2. & 7.* Riccius *in prax. collat. Benef. p. 3. reſol. 119. & p. 2. reſol. 114.* Idem de interdicto. Hinc facta concubinario publico, vel fornicario publico, eſt nulla. Diana *loc. cit.* Sic facta infami eſt ipſo jure nulla, ſi ſit infamia Juris, imo etiam in infamia facti; quæ tamen licet repellat a dignitatibus, vel Beneficiis obtinendis, non tamen privat obtentis. Abb. *in cap. querelam, & cap. ſuper eo de elect.* Pariſ. *loc. cit. q. 3.* Contrariam ſententiam, quod non ſit nulla ipſo jure, ſed annullanda, tanquam æquiorem, defendit Garz *de Benef. p. 7. cap. 8. num. 47.* qui citat Navar. *conſ. 1. de conſtit. & conſ. 48. de regul. conſ. 10. de ſimon.* Felin. *in cap. 2. de reſcr.* Rochum, & alios; vide etiam quæ ſupra diximus *num. 38. circa fin.* ſic facta non habenti ætatem, eſt nulla. Pariſ. *de reſign. lib. 4. q. 9. numer. 5.* Riccius *in prax. Benef. reſol. 342.* Garz. *de Benef. p. 7. cap. 4. num. 11.* Sic facta penitus illitterato, eſt nulla ipſo jure. Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gl. 4.* Garz. *loc. cit. cap. 7. num. 12.* Vivian. *de Jurepatr. lib. 6. cap. 5.* Sperel. *deciſ. 112. num. 85.* Concil. Trid. *ſeſſ. 24. cap. 18. de reform. cap. fin. de tempor. ordin. in 6.* Hojed. *de incompatib. p. 1. a. fin. num. 28.* Menoch. *de arbitr. caſ. 425.* Pariſ. *de reſign. lib. 4. q. 4. nu. 3. & lib. 5. q. 3. a num. 67.* Zerol. *in prax. p. 1. verb. Ordo.* 76

Præterea Beneficii patronati collatio facta ab Epiſcopo, ſpreto patrono, eſt nulla ipſo Jure, niſi Patronus conſenſerit, vel non reclamaverit intra quadrimeſtre. *cap. cum dilectus de jurepatr.* Garz. *de Benef. p. 5. cap. 9. n. 231.* Riccius *in prax. Juriſpatr. reſol. 165. nu. 3.* Capon. *diſc. for. 20.* 77

Sed, valetne Beneficii collatio facta ab Epiſcopo putativo? ℟. affirmative ſi adeſt error communis. Juxta *L. Barbarius ff. de offic. Præt. cap. infamis 3. q. 7.* Rot. apud Garz. *de Benef. p. 5. cap. 4. §. 2. num. 281.* multi requirunt etiam titulum, licet nullum; qui ex poſſeſſione decennali præſumitur. Garz. *loc. cit.* Quoad eum vero qui ſcivit impedimentum, vel eſt nulla, juxta Gabr. *de probat. concl. 8.* & Garz. *loc. cit. num. 310.* Pariſ. *de reſign. lib. 7. q. 24. num. 48. & 49.* vel in ejus odium eſt annullanda. 78

Ad hæc Beneficii collatio facta per ſimoniam confidentialem eſt nulla, licet conventio caruerit effectu. *cap. ea quæ. q. 3.* Abb. & Felin. *in cap. nobis de ſimon.* Lambertin. *de Jurepatr. p. 1. lib. 2. q. 9. a. 11.* Pariſ. *de reſign. lib. 14. q. 7. & de confid. a quæſt. 1.* Garz. *de benef. p. 8. cap. 1. numer. 3. & 20.* Diana *p. 10. tr. 16. reſol. 13.* contra Navar. Covar. & alios apud cit. Garz. 79

Porro quantum ad modum, beneficia debent conferri pure, & libere, aliter committitur ſimonia, ſi fiat ſub conditione, vel alternative *cap. 1. de elect. in 6.* Garz. *de benef. p. 8. cap. 2.* Limita in permutatione. *Clem. plures de Jurepatr.* DD. apud Garz. *loc. cit.* Limit. ſecundo in conditione, quæ ineſt de Jure. DD. *cit.* & Covar. *var. reſol. lib. 3. cap. 15.* modo conditio exprimatur eo modo, quo ineſt. Hinc collatio Parochialis facta ſub con- 80

Digitized by Google

conditione: *ſi intra annum te feceris promoveri ad Sacerdotium*, non valet; quia hæc conditio non ineſt ſpecifice, prout exprimitur; ſi conditio eſſet ſuſpenſiva, ſecus ſi non eſſet ſuſpenſiva, uti dicta cum conditione, *ut facias te promoveri*, vel *modo te facias promoveri*. Vide Garz. *loc. cit. num.* 12. ubi Rot. Pariſ. *de reſign. lib.* 14. *q.* 6. *num.* 1. *&* *q.* 7. *a nu.* 22. Navar. *conſ.* 37. *ad q.* 1. *de ſimon.* Rot. apud Farin. *deciſ.* 137.

81 Ulterius: debent beneficia conferri ſine diminutione. *cap. un. ut beneficia &c.* Maſcard. *de prob. concl.* 313. Pariſ. *de reſign. lib.* 8. *q.* 9. *n.* 32. Garz. *de benef. p.* 8. *cap.* 1. *num.* 121.

82 Præterea collatio, vel proviſio debet carere ſub, vel obreptione. *cap. cum adeo de re jud. cap. ad aures, cap. conſtitutus de reſcript. cap. ſi motu proprio de preb. in* 6. ubi Abb. & Felin. Menoch. *de arbitr. caſ.* 201. *num.* 2. Farin. *in prax. p.* 1. *q.* 6. *num.* 46. Tuſc. *litt. S. concl.* 722. Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 21. *num.* 3. quæ procedunt in Papa; nam in Ordinario non cadit ſubreptio; quia providet motu proprio. *Clem.* 2. *de Offic. Ord.* Abb. *in cap. cum noſtris num.* 19. *de conceſſ. preb.* Navar. *conſ.* 24. *de tempor. ordin.* Pariſ. *loc. cit.* Garz. *de benef. p.* 8. *cap.* 3. *num.* 3. Et licet falſa expreſſio, quæ movere potuit Pontificem veriſimiliter ad concedendum facilius gratiam, faciat illam ſub, vel obreptitiam, licet Pontifex alias eſſet conceſſurus, juxta *c. poſtulaſti de reſcript.* ubi Abb. & Felin. Caſſad. *deciſ.* 12. *de preb.* Pariſ. *de reſign. lib.* 10. *q.* 3. *nu.* 46. & Rot. apud Garz. *de benef. p.* 6. *cap.* 2. *num.* 197. Tamen non omnia tacita, quorum expreſſio movere potuiſſet Pontificem ad denegandam gratiam, illam vitiant, ſed illa ſolum, de quibus reperitur expreſſum, & quæ ex Juris diſpoſitione debent exprimi, vel de quibus in jure eſt cautum, quod eis expreſſis, gratia non fuiſſet conceſſa. Felin. *in cap. poſtulaſti de reſcript.* Selva *de benef. p.* 3. *q.* 11. *num.* 48 Navar. *conſ.* 1. *de conſtit. q.* 19. *& conſ. ult. de cognat. ſpir.* Maſcard. *de prob. concl.* 846. *num.* 2. Pariſ. *de reſign. lib.* 6. *q.* 2. *num.* 86. Farin. *loc. cit.* Rot. apud Garz. *loc. cit. p.* 8. *cap.* 3. *num.* 20. vel in his, quæ de ſtylo Curiæ exprimi debent. Menoch. Maſcard. & Garz. *loc. cit. n.* 21.

83 Collatio Beneficii debet fieri intra ſemeſtre, exceptis Patronis Laicis, qui habent quadrimeſtre, & prima dignitate; ſcilicet Epiſcopatus, vel Præpoſituræ apud Regulares, ad quas eligi quis debet intra trimeſtre. Vide Garz. *de benef. p.* 10. *cap.* 2. *argum. cap. nulla de conceſſ. preb. & cap. licet de ſupplen. neglig.* Rebuff. *in prax. tit. de devolut. cap. un. de jurepatr. in* 6. Limita in Papa; cui nullum tempus eſt præſcriptum. Porro tempus computatur a die ſcientiæ veræ, vel præſumptæ, uti quo ſcire potuit, vel debuit collator. *cap. quia diverſitatem de conceſ. preb. & d. cap. licet*, ubi Abb. Zerola *p.* 1. *verb. Juſpatronatus* §. 8. *dub.* 1. Rebuff. *loc. cit. num.* 10. & hoc tempus non currit impedito, ſive fuerit impedimentum juris, ſive facti. Garz. *loc. cit. a num.* 16. *ubi Rota*.

§. VIII.

Quomodo Beneficia vacent?

84 Et quia ſupra diximus, beneficium alicui conferendum debere eſſe vacans, ideo hic tradendum duximus, quomodo Beneficia vacent. Pro quo aliter eſt diſcurrendum de manualibus, aliter de perpetuis. Nam quoad manualitatem per amotionem vacant, quia poſſunt auferri Beneficiato ad nutum etiam ſine cauſa, dummodo abſit malitia. Garz. *de benef. p.* 5. *cap.* 2. §. 1. *num.* 88. Gratian. *diſcept. for. c.* 167. *num.* 22. neque in illis procedit regula de triennali. Garz. *loc. cit. num.* 89. apud quem Rot. *deciſ.* 739. *p.* 11. *diverſ.* Cardin. *in Clem.* 1. §. *præmiſſa num.* 4. *de ſupplen. negl. Prel.* Dec. *in cap. ad noſtras de confirm. util.* non cadit ſub reſervatione. Merlin. ubi Rot. *deciſ.* 61. *gl. in Clem. un. de ſuppl. negl. Prelat.* Gonzal. *ſuper reg.* 8. *Cancell. gl.* 5. §. 6. *num.* 9. Garz. *loc. cit. num.* 67. Probatur autem eſſe manuale primo ex pluribus enunciativis in proviſionibus factis, antiquis tamen, quæ habent vim famæ. Abb. *lib.* 1. *conſ.* 54. *n.* 3. Rot. apud Merlin. *deciſ.* 61. Item ex proviſionibus factis ad nutum Collatoris, & ex remotione Beneficiatorum. *c. cum ad Monaſterium de ſtat. Monach. c.* 1. §. *fin. de privil. in* 6. Caſſad. *deciſ.* 8. Gonzal. *loc. cit.* Rot. apud Merlin. *deciſ.* 61. *num.* 3. *&* 4.

85 Præterea beneficia Regularia de ſui natura ſunt manualia, niſi ſint Curata, aut electiva. Caſſad. *deciſ.* 12. *num.* 4. *de preb.* Pariſ. *de reſign. benef. lib.* 11. *q.* 3. *num.* 81. Garz. *de benef. p.* 1. *c.* 2. §. 1. *num.* 67. apud quem Rot. ſicut Beneficia ſæcularia de ſui natura perpetua ſunt. Garz. *loc. cit. num.* 70. Tuſc. *litt. B. concl.* 55. Abb. *in cap.* 2. *de arbitr.* Caſſad. *deciſ.* 4. *num.* 2. *& deciſ.* 12. *n.* 9. Gonzal. *loc. cit.* Imo reſpectu Papæ omnia beneficia ſunt manualia. Menoch. *de præſ. lib.* 2. *præſ.* 10. *n.* 2. & DD. in *c. quæ in Eccleſ. de conſtit.* Gigas *de penſ. q.* 10. *n.* 6. *&* 7. Simonet. *de reſerv. q.* 2. *n.* 6. Azor. *inſtit. mor.* 2. *p.* 6. *lib. c.* 1. *q.* 1. Garz. *de benef. p.* 1. *c.* 2. §. 1. *n.* 70. *& p.* 5. *c.* 1. *n.* 2. *& ſeq.* Et ſæcularia, poſſunt etiam eſſe manualia ex fundatione. Lapus *alleg.* 67. Azor. *loc. cit.* Garz. *ut ſup. num.* 72.

Beneficia ſæcularia perpetua vacant I. per mortem Be- 86
neficiati: quia mors omnia ſolvit. *c. ſuſceptum. de reſcript.* Garz. *de benef. p.* 11. *cap.* 2. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 14. *n.* 1.

II. Vacant per matrimonium, etiam copula non ſe- 87
cuta; & quidem ipſo facto. *c.* 1. *& c. diverſis de Cler. conjug.* Capel. Tholoſ. *deciſ.* 240. Maſcard. *de prob. concl.* 182. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 42. *num.* 4. Gratian. *diſcep. for. c.* 5. *num.* 39. Garz. *de benef. p.* 11. *c.* 8. Covar. *in* 4. *p.* 1. *vel* 2. *c.* 6. *a.* 3. *num.* 4. Pariſ. *de reſign. lib.* 1. *q.* 1. *num.* 12. Licet uxor, matrimonio nondum conſummato, ingrederetur Religionem, & ita matrimonium ſolveretur juxta *cap. ex publico de converſ. conjug.* DD. *ſup. cit.* & Gigas *de penſ. q.* 34. *num.* 8. Licet matrimonium fuiſſet initum cum Conſanguinea & ita eſſet nullum. Gigas *loc. cit.* Tiraquel. *de retract.* §. 26. *gl.* 2. *num.* 9. Navar. *in manual. c.* 25. *num.* 119. Pariſ. *loc. cit. lib.* 1. *q.* 1. *num.* 12. & plures apud Garz. *de benef. p.* 11. *c.* 8. *nu.* 4. qui limitat hoc in ignoranter contrahente, qui non amittit Beneficium ipſo jure, imo nec eſt privandus per ſententiam, ſicut qui ſcienter contrahit matrimonium nullum: nam in primo caſu non facit actum Beneficio contrarium, & ita non dicitur Beneficio renunciare, ſicut in ſecundo, quando ſcienter nulliter contrahit, & non peccat ignoranter contrahens, ſicut contrahens ſcienter, & peccans non debet eſſe melioris conditionis. Garz. *loc. cit.* & DD. *cit.* videri etiam poteſt Sanch. *de matrim. lib.* 2. *diſp.* 37. Limita ſi matrimonium fuit nullum ex defectu conſenſus Clerici contrahentis, uti ob amentiam, vel metum, aut vim; tunc enim nec per ſententiam amittet Beneficium. Gratian. *loc. cit.* Garz. *loc. cit.* Gig. *loc. cit.* Rot. apud Garz. *loc. cit.*

Sed quid ſi matrimonium eſſet nullum ex defectu conſenſus mulieris ob furorem &c. ℞. ſecundum aliquos, quod tunc Clericus contrahens non amittit Beneficium; quia idem eſt, ac ſi contraxiſſet cum ſtatua, vel dormiente. Gig. *loc. cit. num.* 10. ſed contrarium tenet Staphil. *tit. de var. mod. vacationis* §. *quintus &c.* Azor. *cit. c.* 16. *q.* 6. Farin. *p.* 4. *q.* 38. *n.* 114. & alii apud Garz. *loc. cit. n.* 10. *& ſeq.* Secus ſi eſſet nullum ob defectum conſenſus legitimi mulieris; nam tunc ſi ſcienter contraxit Clericus, amittit Beneficium ipſo jure. Gig. Farin. Garz. cum aliis *l. c.*

Quid ſi matrimonium fuit nullum ob non ſervatam formam Concil. Trid. ℞. ſecundum Garz. *loc. cit.* quod tunc non amittat Clericus contrahens Beneficium ipſo jure; quia ex contractu nullo ob defectum formæ &c. non incurritur pœna ipſo jure. Ita Rot. quam citat Garz. *loc. cit. num.* 15. Tiraquel. *de retr.* §. 1. *gl.* 2. *n.* 6. Sanch. *de matrim. lib.* 3. *diſp.* 2. *num.* 8. quia tunc actus habetur pro non facto. & *lib.* 7. *diſp.* 48. *n.* 8. Ita qui in ſacris conſtitutus attentavit matrimonium, non privatur ipſo jure Beneficio, ſed eſt privandus. *gl. fin. in cap.* 1. *de Cler. conjug.* Maſcard. *de prob. concl.* 182. Farin. *loc. cit. num.* 104. & alii apud Garz. *loc. cit. num.* 17. Contrarium tenet Staphil. *loc. cit.* Capell. Tholoſ. *deciſ.* 240. *num.* 4. Azor. *loc. cit.* cum aliis, quos citat Garz. *loc. cit.* qui volunt, talem eſſe privatum ipſo jure. Vide Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 8. *ſeq.* Ventrigl. mox citandus contra Garz. & Rota apud Barb. *loc. cit.*

Certum tamen eſt, non privari etiam per ſententiam, qui contraxit ſponſalia per verba de futuro. Rot. & DD. *ſup. cit.* apud Garz. *loc. cit. num.* 19. quos ipſe ſequitur. Ventrigl. *de Jurepatr. annot.* 3. §. 1.

Quod dictum eſt de Beneficiis, procedit etiam in penſionibus, quæ fuerunt reſervatæ pro beneficio, &
illi

Digitized by Google

illi ſubrogatæ. Garz. *loc. cit.* Gig. *de penſ. q.* 54. Clar. *in §. fin. q.* 73. Covar. *in* 4. *p.* 2. *cap.* 6. §. 3. Sanch. *de matr. lib.* 7. *diſp.* 44. Garz. *de benef. p.* 1. *c.* 5. *num.* 105. ubi Rot. ſæpius Pariſ. *de reſign. lib.* 1. *q.* 1. *num.* 15. *& lib.* 6. *q.* 2. *num.* 115.

88 III. Vacat Beneficium per ingreſſum Religionis ſecuta tacita, vel expreſſa profeſſione, ſicut & penſiones, juxta ſuperius dicta. *cap. Beneficium de Regul. in* 6. Pariſ. *de reſign. lib.* 5. *q.* 6. *n.* 164. Gonzal. *ad regul. de menſibus gl.* 15. *n.* 45. Tuſc. *litt. B. concl.* 72. Garz. *de benef. p.* 11. *c.* 9. *n.* 1. ubi Rot.

89 IV. Vacant ipſo jure per militiam ſæcularem; quia videtur talis beneficio renunciaſſe. *c. ult. ubi gl. de Cler. conjug.* Clar. *in §. fin. q.* 73. *n.* 6. Gig. *de penſ. q.* 55. *n.* 2. Pariſ. *de reſign. lib.* 1. *q.* 1. *n.* 22. *& de confid. q.* 9. *num.* 25. Vivian. *de Jurepatr. p.* 2. *lib.* 5. *nu.* 58. *c.* 5. Ciarlin. *contr. for. c.* 36. *num.* 43. Azor. *inſt. mor. p.* 2. *lib.* 7. *c.* 15. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib.* 3. *c.* 14. *n.* 31. *& de pot. Epiſc. alleg.* 57. *n.* 216. qui citat alios; adeo, ut licet ex integro redeat ad Clericatum, non recuderet Beneficium, licet alii nondum fuerit collatum. DD. *ſup. cit.* & Barboſ. *loc. cit.* Idem dic de penſionibus. DD. *mox cit.* & Gig. *de penſion. p.* 55. Pignatel. *tom.* 2. *conſ.* 2. qui tamen vult præ requiri monitionem, cum ſtatus militiæ non ſit perpetuus, ſicut matrimonium.

90 V. Vacant Beneficia per promotionem ad Epiſcopatum, vel Abbatiam, poſt aſſecutam pacificam eorum poſſeſſionem. *cap. cum in cunctis de elect.* Hojed. *de incompat. benef. p.* 1. *cap.* 4. Pariſ. *de reſign. lib.* 3. *q.* 1. *n.* 78. Garz. *de benef. p.* 11. *cap.* 6. Gig. *de penſ. q.* 56. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 14. *num.* 24. Dummodo Epiſcopus fuerit etiam conſecratus, vel lapſum fuerit tempus, intra quod debet conſecrari, & ad hunc effectum ſufficit quaſi poſſeſſio, ſi nimirum per illum ſtetit, quod non acquiſiverit poſſeſſionem. Abb. Innoc. & Joan. Andr. *in d. cap. cum in cunctis*. Gig. *loc. cit.* Navar. *conſ.* 14. *de elect.* Riccius *in prax. p.* 3. *reſ.* 455. *num.* 11. Garz. *loc. cit.* ubi Rot. & apud Merlin. *deciſ.* 151. *num.* 7. Limita prædicta, niſi adſit indultum Apoſtolicum illa retinendi, quod impedit vacationem, quæ alias per ſubſequentem promotionem induceretur, & efficit, ut promotus eadem retinere valeat abſque innovatione tituli, quæ non peius proinde vacant, quam per ſubſecutam mortem promoti, modo tamen indultum retinendi ſit conceſſum ante ipſam vacationem, ſeu ante ipſam promotionem. Quod ſecus eſſet, ſi illud conceſſum fuiſſet poſt ſecutam vacationem per promotionem, tunc enim gratia retentionis, ipſam præcedentem vacationem non tollit; ſed tantum ejus effectum uſque ad mortem promoti ſuſpendit; Qua ſecuta, ſit collatio Beneficii tanquam de vacante per promotionem &c. ut concordando authoritates diſtinxit Rot. *in una Magunt. Canonicatus Lunæ.* 26. *Januar.* 1665. quæ inter alias eſt *deciſ.* 246. *p.* 14. *rec.* porro

Hæc beneficia non vacant per promotionem ad Epiſcopatum, ſi hic eſſet tantum titularis, ut in partibus infidelium; quia promotus non aſſequitur poſſeſſionem hujus Epiſcopatus. Riccius *in prax. Epiſc. titul. reſ.* 434. *in p.* 4. Rot. apud Merlin. *deciſ.* 151. Ventrigl. *de Jurepatr. annot.* 3. §. 1. *num.* 30. Pariſ. *de reſignat. benef. lib.* 3. *quæſt.* 1. *a num.* 89.

91 VI. Vacant per renunciationem, ſeu reſignationem ex cauſa permutationis, & non poſſunt conferri, niſi permutantibus. Pariſ. *de reſign. lib.* 1. *q.* 5. *a num.* 15. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib.* 3. *c.* 14. Garz. *de benef. p.* 11. *cap.* 4. Tuſc. *litt. P. concl.* 303. Rot. apud Garz. *loc. cit. n.* 4. neque poteſt ad illud renuncians redire, niſi ex nova collatione, licet permutatio non ſequatur, vel non teneat. Maſcard. *de prob. concl.* 1401. Rebuff. *in prax. tit. de permut. num.* 11. Garz. *de benef. p.* 11. *c.* 4. *num.* 5. ubi Rot. niſi permutatio fuiſſet facta in manibus Papæ; tunc enim permutans ſine nova collatione poteſt redire ad ſuum Beneficium. Pariſ. *lib.* 1. *q.* 14. *n.* 74. *de reſign.* Garz. *l. c.* ubi Rot. ſæpius.

92 VII. Vacat Beneficium per aſſecutionem alterius incompatibilis. *cap. de multa de præb. cap. quia non nulli de Cler. non reſid. Extravag. Execrabilis §. qui vero, de præb.* Concil. Trid. *ſeſſ.* 7. *c.* 4. *de reform.* Cochier. *ad reg.* 8. *Cancell. gl.* 7. *num.* 13. Vivian. *de Jurepatr. lib.* 5. *cap.* 5. *n.* 36. Lotter. *de re benef. lib.* 3. *q.* 13. Garz. *de benef. p.* 11. *c.* 5. §. 3. *a num.* 261. Barb. *de Jur. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 14. *num.* 20. quia plura beneficia in eodem ſubjecto ſunt incompatibilia. DD. *cit.* Sed quoad incompatibilitatem ſunt conſideranda quatuor tempora. Primum eſt ante Concil Later. ſub. Alex. III. juxta *d. c. non nullis de Cler. non reſid.* in quo obtinens duo Curata, vel duas dignitates, aut alia incompatibilia, habebat optionem retinendi, quod vellet, & unum tenebatur dimittere. juxta *c. referente, & cap. præter a de præb.* Secundum eſt, tempore Concil. Lateran. ſub Alex. III. in quo obtinens duo Curata, &c. non habebat optionem, ſed per ſententiam privabatur ſecundo. Tertium fuit Concil. Lateran. ſub Innoc. III. in quo, recipiens ſecundum curatum, vel dignitatem &c. ipſo facto amittebat primum, & ſi illud retinere contendebat, privabatur etiam ſecundo per ſententiam. *ut in cap. de multa de præb. & in cap. dudum de elect.* Quartum tempus eſt Extravag. Execrabilis ſub Joan. XXII. In qua, recipiens ſecundum Beneficium Curatum, aut Dignitatem, perſonatum, ſeu Officium, primum vacabat ipſo jure, poſt captam poſſeſſionem ſecundi, vel ſi per ipſum ſteterit, quominus caperet. Quia vero dictum *c. quia nonnulli, & c. de multa, & Extravag.* Joann. XXII. tantum loquuntur de Beneficiis curatis, & Dignitatibus, ac perſonatibus, vel Officiis; ideo per hæc jura non fuit correctum *c. referente, & c. præterea*, in aliis Beneficiis incompatibilibus, ut in Curato cum Canonicatu, vel in duobus ſimplicibus reſidentiam requirentibus: & ſic in aſſecutione ſecundi non vacat ipſo jure primum, ſed manet optio poſſidenti, remittendi, quod mavult. Lapus *alleg.* 116. Abb. *in c. cum in cunctis de elect. & in c. fin. de Cler. non reſid.* Hojed. *de incompatib. c.* 9. *num.* 5. *& c.* 11. *&* 12. Tuſc. *litt. B. concl.* 69. Pariſ. *de reſign. lib.* 3. *q.* 1. *num.* 132. *&* 138. Rot. apud Garz. *de benef. p.* 11. *cap.* 1. *num.* 65.

Succeſſit dein quintum tempus Concil. Trid. *ſeſſ.* 7. *cap.* 4. *de reform.* in quo recipiens, & retinens plura Curata, aut alias incompatibilia, ſive per viam hominis, ſive commendæ contra conſtitutionem Innocent. III. quæ incipit *de multa*; Beneficiis ſic receptis, ipſo jure privatur. Neque obſtat idem Concil. *ſeſſ.* 24. *c.* 17. *de reform.* ubi dicitur: quod obtinens duas Parochiales, una retenta, aliam intra ſex menſes dimittere teneatur. quia Concilium loquitur de obtinentibus tunc, ſcilicet tempore Concilii duas Parochiales; non vero loquitur de pluribus Parochialibus, aut alias incompatibilibus poſt Concilium obtentis, ut patet legenti, & bene obſervavit Garz. *de benef. p.* 11. *c.* 5. *n.* 77.

Dubitatur: an Concil. Trid. *cit. ſeſſ.* 7. ſit intelligen- 93
dum etiam in Beneficiis reſidentiam requirentibus, etiam ſimplicibus, vel alias quomodolibet incompatibilibus, ut vacet primum ipſo jure, per adeptionem ſecundi? affirmant Navar. *conſ.* 17. *de præb.* & alii, uti Paris, & Zechius. Negativam tamen tuetur Garz. *de benef. p.* 11. *c.* 5. *num.* 83. Hojed. *de incompat. c.* 9. *num.* 5. *& c.* 11. qui volunt, Concilium loqui de duobus curatis, vel uno Curato, & Canonicatu, & plures citat declarationes Sac. Congr. & Rotæ deciſiones.

Porro ut primum vacet, requiritur ſecundi poſſeſſio 94
pacifica, non ſolum de facto, ſed etiam de Jure. Tuſc. *litt. B. concl.* 69. Hojed. *de incompatib. c.* 4. Maſcard. *de prob. concl.* 183. Pariſ. *de reſign. lib.* 3. *q.* 1. *num.* 132. *& ſeq.* Garz. *de benef. p.* 11. *c.* 5. *num.* 105. ubi Rot. & apud Merlin. *deciſ.* 46. Dicitur autem pacifica poſſeſſio, quando Beneficiatus intra duos menſes non fuit turbatus. DD. apud Garz. *loc. cit. a num.* 110. Caſſad. *deciſ.* 9. *de cauſ. poſſeſſ. num.* 2. Bellamer. *deciſ.* 596. ſufficit autem ad hunc effectum, quod per Beneficiatum ſtet, quominus habuerit. *d. c. de multa, & cap. licet, de præb. in* 6. Abb. *in d. c. de multa*. Burſat. *conſ.* 353. Pariſ. *loc. cit.* Garz. *loc. cit. num.* 100. Inſuper poſſeſſio non tantum debet eſſe pacifica ratione tituli, vel exercitii Curæ, ſed etiam ratione bonorum, & fructuum, ſaltem majoris partis eorum. *c. ſi tibi, de præb. in* 6. ubi gloſ. & Abb. Rot. *deciſ.* 3. *de præb. in nov.* Caſſad. *d. deciſ.* 9. Hojed. *de incompat. c.* 13. *num.* 48. *&* 80. Garz. *de benef. p.* 11. *c.* 5. *num.* 122. Riccius *in prax. benef. reſol.* 343. *part.* 1. Et hæc incompatibilitas non tantum reperitur in beneficiis perpetuis, ſed etiam in manualibus, quæ ſunt aptitudine perpetua. Hojed. *loc. cit. c.* 10. *p.* 2. *num.* 13. *&* 14. & DD. apud Garz. *loc. cit. num.* 181. ubi Rot. Abb. *in c.* 1. *de conſuet. in* 6. Caſſad. *deciſ.* 4. *num.* 2. *& deciſ.* 52. *num.* 9. *de præb.*

Duo beneficia ſub eodem tecto, ſive ſint dignita- 95
tes,

tes, Perſonatus, Officia, vel Canonicatus, præbendæ, vel ſimplicia uniformia, ſunt incompatibilia, adeo ut per aſſecotionem ſecundi vacet primum ipſo Jure *cap. de multa, de præb. c. litteras, de conceſſ. præb. c. 1. de conſuet. in 6. Clem. fin. de præb.* Navar. *conſ. 16. de præb.* Hojed. *loc. cit.* Pariſ. *de reſign. lib. 3. quæſt. 1.* Tuſc. *litt. B. concl. 64.* Garz. *de benef. p. 11. c. 5. §. 2. num. 182.* Neque valet ſtatutum Epiſcopi in contrarium, neque conſuetudo, etiam immemorabilis. Concil. Trid. *ſeſſ. 7. c. 4.* Antonel. *de regim. Eccleſ. lib. 3. c. §. 2.* Barboſ. *de offic. Epiſc. p. 3. alleg. 72. n. 12.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gl. 10. num. 34.* contra Zetol. *in prax. p. 1. verb. Beneficia §. 7. concl. 6.* a cujus ſententia cavendum eſſe dicit. Garz. *loc. cit. num. 186.* Difformia vero non ſunt incompatibilia, ſed poſſunt ſimul retineri in eadem Eccleſia, ſaltem ex diſpenſatione Epiſcopi. juxta gloſ. *in cit. c. 1. de conſuet. in 6. verb. niſi unicam.* Navar. *conſ. 18. de præb.* Azor. *part. 2. lib. 3. cap. 30. quæſ. 6. & lib. 6. c. 11. quæſ. 2. & 4. & c. 12. quæſt. 6.* Garz. *loc. cit. num. 235. & 374.* apud Pac. Jord. *de re benef. lib. 10. tit. 28. num. 4.* qui ibidem tenet nulla in hoc paſſu opus eſſe diſpenſatione. Rebuff. *in concordatis de mandat. Apoſtol. §. 1. verſ. ita tamen.* Gonzal. *l. c.* & declaravit S. Congr. Barboſ. *loc. cit. alleg. 62.* Antonel. *de regim. Eccleſ. lib. 3. c. 3. §. 2. num. 14.* maxime ſi concurrat conſuetudo. Pariſ. *de reſignat. lib. 3. quæſt. 1.* Genuen. *in prax. c. 64.* Gratian. *diſc. for. cap. 133.* dummodo alias non ſint ſibi repugnantia ratione reſidentiæ, ſeu ſervitii, & dummodo non ſint plura quam duo. Garz. *l. c. n. 238.*

Dicuntur autem beneficia ſub eodem tecto, quando unum eſt in Eccleſia, alterum in Capella, clauſtro, vel ambitu contiguis Eccleſiæ. Rot. apud Garz. *l. c. n. 259.* ſi vero capella, vel cœmeterium non eſſent Eccleſiæ contigua, ſed extra illius ſepta, tunc beneficium ibi ſitum non cenſetetur eſſe in Eccleſia *arg. tex. in c. ſi Civitas, de ſent. excom. in 6.* Garz. *loc. cit.* licet beneficiatus haberet aliquod miniſterium in Eccleſia.

96 Beneficia duo, quæ requiruntur reſidentiam, ſunt incompatibilia. Abb. *in c. extirpandæ, de præb.* Hojed. *de incompat. c. 13.* & patet ex Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de reform. c. 17.* Zetol. *q. 1. V. Beneficium §. 7. & p. 2. verb. incompatib. §. 2.* apud Garz. *loc. cit. §. 3. num. 261.* dummodo reſidentia ſit præciſa, requiſita ratione tituli, & ſub pœna privationis; ſecus, ſi eſt tantum neceſſaria cauſative, ut fructus percipi poſſint; quia tone beneficia non ſunt incompatibilia. Abb. *in c. fin. de Cle. non reſid.* Navar. *conſ. 4. eod. tit. num. 1.* Gratian. *diſ. for. c. 133. a num. 25.* Garz. *loc. cit.* & declaravit S. Congr. ut teſtatur idem Garz. *p. 3. c. 2. num. 188.* Antonel. *de regim. Eccleſ. lib. 3. c. 3. num. 7.* Puteus *deciſ. 441. lib. 1. num. 4.* Cavaler. *deciſ. 561. num. 6.* & alii apud Gonzal. *ad n. 7.* Et in dubio an quis teneatur ad reſidentiam præciſam, vel cauſativam, intelligitur de cauſativa. Gratian. *loc. cit.* & reſidentia præciſa non dicitur ex onere canendi ſingulis diebus impoſito beneficiato, ſub pœna, in caſum contraventionis, privationis fructuum, ſed tunc dicitur cauſativa. Bichius *loc. cit.*

97 Sed quid dicendum de duobus beneficiis, quorum neutrum requirit aliquam reſidentiam, ſi unum tamen illorum eſt ſufficiens ad congruam ſuſtentationem? Reſp. quod de jure communi & ante Concil. Trid. ſecundum communem DD. non erant incompatibilia, nec illorum retentio illicita. ita Innoc. *in cap. fin. de Cler. non reſid. & in c. cum jam dudum, de præb.* Lapus *alleg. 36.* Cardin. *in cit. c. cum jam dudum.* Rebuff. *de præb. tit. de diſpenſ. ætat.* Tuſc. *litt. B. concl. 61.* & alii. Communior tamen erat contraria, niſi juſta adſit cauſa; ut Eccleſiæ neceſſitas, utilitas &c. gloſ. *in c. dudum il. 2. de elect. verb. intitulatam: & verb. retinere* ibi: *nota, quod qui habet plura beneficia; quorum alterum per ſe ſufficeret, non poteſt ſine peccato mortali retinere:* quam gloſſam, eſſe celeberrimam, & memorandam teſtatur Navar. *de orat. miſcell. 62. n. 1. verſ. cui addo.* Hojed. *de incomp. p. 1. c. 19. num. 1. & 8.* Pariſ. *de reſignat. lib. 3. quæſt. 1. n. 138. & lib. 5. quæſt. 6. a num. 115.* Leo *in theſ. for. Eccleſ. p. 3. c. 1. num. 25. ſeq.* Sylv. *in ſum. verb. Beneficium 4. num. 2.* Abb. *in cit. c. dudum. num. 36. & in c. cum jam dudum. n. 8. de præb. & in repet. §. quia vero num. 34. eod. tit. & in c. conquerente. a. de Cler. non reſid.* & alii plurimi apud Laym. *in theol. mor. lib. 4. tr. 2. c. 8. a n. 2.* ubi S. Thom. *quodlib. 9. art. 15.* & S. Bern. *Epiſt. 271. ad Com. Theobald. & de conſider. ad Eugen. Papam lib. 3. cap. 6.* & apud Pac. Jord. *de re Beneficiar. lib. 10. tit. 28. a n. 44.* & apud Garc. *de benef. p. 11. c. 5. num. 268.* qui ultimus tamen adhæret primæ, non quidem de rigore juris, ſed ex conſuetudine. ut *num. 273.* dummodo non eſſet nimia pluralitas Beneficiorum: quam conſuetudinem eſſe tolerabilem dicit Sot. Aragon. Cordub. & alii apud Garciam *l. c.* & juxta illa quæ tradit Hojed. *loc. cit. p. cap. 21.* nam etiam duo beneficia incompatibilia poſſunt retineri ex conſuetudine, ut tenuit Federic. de Sen. *conſ. 206.* & tenuit Rot. *in una Terracon. 20. Martii 1588. coram Bubalo.* quare, ſi prædictorum DD. opiniones veræ ſunt, & procedunt in utroque foro, ſententia Innoc. & ſequacium, maxime ubi Concil. Trid. non fuit uſu receptum, poterit tuto ſequi, & in conſcientia practicari, uti expreſſe tenet Garz. *loc. cit. nu. 335.* Dian. *mor. p. 10. tr. 13. lib. 3. miſcel. reſ. 1.* Antonel. *de regim. Eccleſ. lib. 3. cap. 3. num. 23.* Quamvis quod obſervantia, & contraria conſuetudo ſuper retentione plurium beneficiorum, quorum unum ſufficit ad honeſtam ſuſtentationem, non valeat, nec a mortali excuſet, major pars DD. defendat. ut Abb. *in d. repet. §. quia vero num. 36.* Bertach. *in d. repetit. verſ. Beneficiorum ſufficientia.* Lopez *inſtruct. conſcient. tom. 1. cap. 251.* Hojed. *de incomp. p. 1. cap. 19. numer. 1. & 8.* Pariſ. *de reſign. lib. 5. quæſt. 6. num. 119.* ubi de communi. Azor. & alii quos refert Garc. *loc. cit. num. 270.* addo Barboſ. *de pot. Epiſc. alleg. 62.* ibi *cui Concilio Trid. ſi quis contra facere intenderit, mortifere peccabit, & vivet in ſtatu damnationis &c.* & alii. In hac quæſtione adeo inter DD. dubia, & diſputata, plura qui deſiderat pro aſſecuratione ſuæ conſcientiæ, videat ultra DD. citatos Paulum Rubeum *in annot. ad deciſ. 90. Rota Romana part. 9. recent. tom. 1.* qui textibus, authoritatibus, rationibus, & exemplis, probare intendit hanc retentionem plurium Beneficiorum licitam non eſſe, contra Innoc. &c. videat etiam S. Thom. *quodlib. 9. art. 15.* ubi contrariæ conſuetudini favet, quatenus opponitur Sacris Canonibus, & Juri poſitivo, ſecus quatenus opponitur juri naturali, propter inconvenientia ibidem poſita, quæ ſequerentur, niſi aliquæ circumſtantiæ illa tollerent & retentionem cohoneſtarent, & alios, quorum ſententiam in praxi ſequeret, tanquam veram. Hoc unum non omittam, quod diſpenſatus ad plura beneficia recipienda non ideo cenſetur diſpenſatus ad illa retinenda, ut reſpondit Rot. coram Clem. VIII. *dec. 233. num. 26. verſ. diſpenſatus ad obtinendum non eſt diſpenſatus ad retinendum &c. p. 1. diverſ.* & coram Innoc. X. *dec. 528. a numer. 1. & dec. 369. num. 2. part. 4. recent.* & alibi apud Paul. Rubeum *loc. cit. a num. 71.* ubi late, non obſtante quod in ipſis proviſionibus fiat mentio Beneficiorum prius obtentorum; nam ex hac non inducitur diſpenſatio, ſed tantum defendit a ſubreptione, quæ alias ſequeretur, ſi mentio priorum Beneficiorum non eſſet facta. Vide Pac. Jordan. *l. c. a nu. 48.* & Rubeum *ubi ſupra.* & eſt tex. *in c. non poteſt. 21. §. fin. de præb. in 6.* Vide etiam Navar. *in d. tr. de orat. cap. 22. miſcel. 16. n. 64. & 65.* Barboſ. *loc. cit. num. 10.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. reg. 15. num. 26.* Garz. *d. cap. 5. §. 3. num. 325.* ubi limitat, quando Pontifex illa ſimul confert.

Sed quando dicitur Beneficium ſufficiens ad ſuſtentationem? Dico, quoad hoc non poſſe dari certam regulam, ob diverſas DD. ſententias, ſed relinquendum arbitrio boni viri, habita ratione qualitatis perſonarum, locorum, & temporum. Barb. *de Offic. Epiſc. p. 3. alleg. 62. n. 11.* Riccius *in prax. p. 2. reſol. 439.* Pariſ. *de reſign. lib. 5. q. 6. num. 133.* Antonel. *de regim. Eccleſ. lib. 3. cap. 4.* Navar. *de reddit. Eccleſ. q. 1. nu. 36.* Laym. *in Theol. mor. lib. 4. tr. 2. cap. 3.* Quare Navar. Azor. Filiucius, & alii apud Bonac. *tom. 1. de oblig. benef. diſp. 4. punct. 2. num. 8.* Beneficiato infimæ ſortis, aſſignarunt quantum ſufficit ad alendum unum famulum, coquum, & equum. Doctori Beneficiato, quantum illi ſufficit pro duobus famulis, coquo, & equo alendis. Beneficiato nobiliori, quantum ſufficit illi pro famulis tribus, vel quatuor, equis duobus cum curru, & coquo. Vide Antonel. *loc. cit. num. 3.* Riccium *in prax. p. 2. reſ. 439.* Covar. *in cap. 1. de teſtam. n. 2.* Beller. *diſquiſ. Cler. tit. de bon. Cler. §. 6. n. 7.* Vide etiam Pacem Jord. *a num. 53.* ubi, quod non ſit habenda ratio patrimonialium &c. & Rubeum *l. ſup. cit. a n. 1.* 98

Sed quia quandoque etiam beneficia dantur in commendam, videri debet, an, & quomodo illa vacent, 99

& quis

Digitized by Google

& quis in commendam dare poſſit. In commendam dicuntur dari, quando dantur alicui in cuſtodiam, & adminiſtrationem ſine titulo. Eſtque duplex: perpetua una, alia temporalis. In perpetuum beneficia commendare poteſt ſolus Papa. (ſermo eſt de Beneficiis Curatis) Garz. *de benef. p. 4. cap. 4. n. 13.* Pavin. *de Offic. & poteſt. cap. ſede vacante p. 2. q. 3.* Rebuff. *in prax. tit. de commenda n. 54.* Hojed. *de incomp. p. 1. cap. 14. n. 3.* Sylveſt. *verb. Commenda.* Concil. Trid. *ſeſſ. 24. cap. 18. &* S. Congr. apud Garz. *l. c. num. 15.* Alia beneficia non curata poſſunt ab Epiſcopis commendari in perpetuum in utilitatem tamen Eccleſiæ, & non aliter *cap. qui plures 21. q. 1. cap. dudum de elect.* Hojed. *l. cit. c. 4. n. 7.* Garz. *l. c. n. 16.* ſecus in commendis, quæ fiunt ad utilitatem commendatarij tantum.

100 His prænotatis, dico: quod beneficia commendata a Papa non vacant morte Commendatarii, ut extinguatur reſervatio, ſed vacant ut prius. Caſſad. *deciſ. 30. & 32. num. 2. ſuper reg. & ſecunda de Unionib.* Rot. apud Garz. *loc. cit. n. 60 & ſeq.* Navar. *conſ. 1. de conſtitut. n. 39. & conſ. 28. de preb.* Pariſ. *de reſign. lib. 2. qu. 10. num. 13.* quia Papa jam apposuit manus, & ita Beneficium manet affectum, quod non poteſt vacare, niſi prius de illo Papa fecerit perfectam diſpoſitionem, *cap. ſi eo tempore de elect. in 6.* ſed per commendam non dicitur facta perfecta diſpoſitio. Garz. *loc. cit.*

101 VIII. Vacat Beneficium privatione, quæ fit propter grave delictum Garz. *de benef. p. 11. cap. 10.* Rebuff. *in prax. tit. de mod. amit. benef. num 61. & 62.* Porro privatio non habet locum, niſi in caſibus a Jure expreſſis. Hojed. *de incompat. a num. 5.* Piaſec. *in prax. Epiſc. p. 2. cap. 4. num. 69.* Gonzal. *ad regul. de menſ. gl. 15. num. 156.* Garz. *loc. cit. num. 2.* vel omnino ſimilibus. Abb. *in cap. at ſi Clerici, de Jud. num. 34.* Sylva *de benef. p. 3. qu. 3. n. 2.* Garz. *loc. cit. num. 3.* Judex tamen non multum debet attendere ad Canones antiquos, qui de facili imponebant pœnam depoſitionis, juxta *cap. fraternitatis, diſt. 34.* ſed pro gravi tantum crimine privationi locus eſt. *cap. inventum 16. qu. 7.* Menoch. *de arbitr. caſ. 267.* Garz. *l. c. num. 4.* Imo nullum crimen inducit privationem ipſo jure, vel facto, niſi ſit jure cautum, ſed per ſententiam privari quis debet. Felin. *in cap. 2. de reſcript. num. 3.* Rebuff. *de pacif. poſſeſ. n. 318. vel 264.* Hojed. *loc. cit. cap. 24. num. 62.* Farin. *in prax. crim. p. 1. q. 19. n. 46.* Quando vero privatio inducatur ipſo jure, vel quibus in caſibus, vide apud Azor. *inſtit. mor. p. 2. lib. 7. cap. 17. & 18* Pariſ. *de reſign. lib. 3. qu. 1. num. 21.* Rebuff. *in prax. tit. de mod. amitt. benef.* Felin. *in cap. 2. & cap. querelam de Jurejur.* Ultra caſus mox ſupra narratos inducitur privatio ipſo jure, ſi proviſus de Parochiali infra annum non ordinatur: Item per translationem Epiſcopi ad aliam Eccleſiam, habita poſſeſſione poſterioris, ut ſupra dictum. Item ſi electus infra menſem à die præſentatæ ſibi electionis, non conſenſit. Item ſi intra tres menſes a die præſtiti conſenſus non petiit confirmationem. Item ſi ante confirmationem adminiſtravit. Item per poſtulationis repulſionem, & electionis caſſationem. Item ſi Beneficium fuit habitum pro derelicto per decem annos. Item per non oſtenſionem tituli, vel diſpenſationis coram Ordinario, poſtquam Beneficiatus fuit monitus. Item ſi reſignans non ſupervixit 20. diebus. Item ob non factam publicationem reſignationis juxta formam Gregor. XIII. Item ob non ſervatam formam Conſtitutionis Pii V. quæ incipit. *In conferendis*, de anno 1566. Item per apprehenſionem poſſeſſionis ante Bullarum expeditionem. Item illorum, qui indebite retinent ſcripturas ſpectantes ad Cameram Apoſtolicam, & non reſtituentium. Item ſi Beneficium a Papa fuit collatum cum decreto, quod infra ſex menſes primum beneficium in illius manus dimittat, alias vacet ipſo facto ſecundum; & conditio non fuit impleta. Item per alienationem rerum, vel bonorum Eccleſiæ, vel beneficii factam ſine ſolennitatibus juris. Item per violentam ingreſſionem in poſſeſſionem Beneficii. Item per violationem ſequeſtri impoſiti vigore ſententiæ definitivæ in Romana Curia in cauſa beneficiali. Item propter crimen Hæreſis. Item beneficia obtenta per preces hæreticorum. Item per ſimoniam realem. Item per crimen læſæ Majeſtatis. Item per falſificationem litterarum Apoſtolicarum. Item per percuſſionem Cardinalis; Item occidentis, vel percutientis Epiſcopum, quoad beneficia, quæ habebat occidens in Eccleſia, cui præerat Epiſcopus. Item occidentis Rectorem ſuæ Eccleſiæ. Item aſſaſſini; Item illorum, qui pro obtinendis Beneficiis ſe ipſos pro aliis examini ſubjiciunt, vel annuas penſiones offerunt, aut beneficia impetrant pro aliis, ut ab aliis aliquid conſequantur, vel pro ſe ipſis impetrant beneficia animo illa reſignandi reſervata ſibi penſione, vel non reſervata; ſed ad favorem. Item offendentium litigantes in Romana curia, eorumque Judices, advocatos, procuratores, vel notarios. Item per confidentiam, Item propter Sodomiam. Item non incidentium in habitu Clericali, aut jugiter non deferentium. De quo infra in verbo *Clericus*. Item abortum animatum procurantium. Item illorum, qui corrumpunt Judices, dantium, & recipientium pro obtinenda juſtitia, vel gratia. Barboſa *de jur. Eccleſ. lib. 3. cap. 14. per tot.* Vivian. *de Jurepatr. lib. 5. cap. 5.* Pariſ. *de reſign. lib. 3. qu. 1. & lib. 1. qu. 15. & lib. 12. qu. 14.* vide etiam Cochier. *in reg. 8. Cancell. gl. 7. poſt num. 13.* Garz. *de benef. p. 11. cap. 10. a num. 60. & 70. & num. 56.* Farin. *in prax. crim. p. 5. qu. 119. & 123.* Item illius Clerici, qui carceravit Clericum, donec reſignaret ſuum Beneficium. Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gl. 15. num. 80.* Cochier. & Vivian. *loc. cit.* Barb. *l. c. num. 58.* vide etiam Ventrigl. *de Jurepatr. annot. 3. §. 1. a num. 50.*

Per ſententiam etiam privari quis non debet, niſi ob grave crimen in caſibus a Jure expreſſis; vide Rebuff. *fol. mihi 360.* 102

Et qualiter, & quomodo Beneficiatus ob delicta privetur ſuis Beneficiis, vide etiam in verbo Clericus; & de privatione ob non reſidentiam, vide in verbo Canonicus.

§. VIII.

Praxis collationis Parochialium Beneficiorum, ſeu Parochialium conferendarum.

Supra dictum, ſicut etiam exploratum eſt apud DD. beneficia conferenda eſſe dignis, ſed quia inter beneficia ſunt etiam beneficia curata, ideo quibuſnam iſta conferenda ſint, inquirendum remanet, maxime ad dirigendam praxin, quam in hac materia præ oculis habemus.

Et quidem indubitatum videtur, beneficia curata debere conferri dignioribus, adeo ut conferens minus digno peccet mortaliter, licet non teneatur ad reſtitutionem patet ex Concil. Trid. *ſeſſ. 24. cap. 18. de reform.* S. Thom. 2. 2. *qu. 36.* Covar. *in reg. peccatum p. 2. §. 7.* Pariſ. *de reſign. lib. 4. qu. ult. n. 36.* Gennenſ. *in prax. qu. 65.* Ugolin. *de Offic. Epiſc. cap. 50.* Pyrrh. Corrad. *in prax. beneſi. lib. 3. cap. 3.* Pius V. *in ſua Conſtitutione, ſeu Bulla, quæ incipit. In conferendis*. & Rot. Rom. ſæpius apud Garz. *de benef. p. 7. cap. 16. num. 1.* vide etiam Dian. *p. 2. tr. 15. reſ. 38.* Gutierrez *Can. qu. lib. 2. cap. 11.* & alios. Ratio eſt: quia beneficia curata fuerunt inſtituta favore Eccleſiæ, ut magis idoneos haberet miniſtros. Quod autem Epiſcopus conferens digno, relicto digniore, non teneatur illi ad reſtitutionem, ex eo deducitur; quia nullius jus violatur; cum non fuerint inſtituta Beneficia curata in præmium meritorum, ſed in ſtipendium operariorum. Neque refert, quod obligatus erogare eleemoſynam pauperiori, & egentiori, ſi det minus egeno, teneatur ad reſtitutionem: non inquam obſtat; quia dicta eleemoſyna fuit ordinata ad favorem illius, qui eſſet magis pauper, adeoque eidem fuit quæſitum jus ad eam, quod non accidit in caſu noſtro, quia Parochiales, ſeu beneficia Curata non ordinantur ex ſui inſtitutione ad favorem ullius in ſpecie, adeoque nulli fuit quæſitum jus. Confirmatur: nam ſi Paterfamilias jubeat conduci illos operarios ad ſuam vineam excolendam, qui fuerint magis idonei, non ideo, ſi conductor contra voluntatem patrisfamilias conduxerit minus idoneos, erit magis idoneis obligatus ad reſtitutionem, utpote quibus nullum erat quæſitum jus. vide DD. *ſupra cit.* & maxime Garz. *l. c.*

Hinc factum exiſtimamus a Concil. Trid. & Pio V. in Conſtitutione, quæ incipit *In conferendis:* præſcriptam fuiſſe formam ſub qua beneficia curata, & Paro- 104

chialia

chialia eſſent conferenda, qua ſervata, beneficia prædicta conferrentur magis dignis, & quia omiſſa collatio eſſet nullius valoris. Hanc ergo formam, ad mentem Concil. & Pii V. nec non declarationum S. Congr. veluti in tabula, ad praxim exhibebimus.

105 Statuit ergo SS. Synodus Concil. *de reform. cap.* 18. *ſeſſ.* 24. vacante Parochiali, etiamſi eſſet in Eccleſiis patrimonialibus, & nuncupativis &c. idoneum in ea Vicarium cum aſſignatione congruæ deputare, donec de idoneo Rectore Eccleſiæ vacanti fuerit proviſum, & intra decem dies, vel aliud tempus ab Epiſcopo præſcribendum, idoneos aliquot Clericos ad Eccleſiam regendam, coram deputandis examinatoribus nominari, relinquit tamen liberum etiam aliis, qui idoneos ad id Clericos noverint, eorum nomina deferre; ut de eorum ætate, moribus, & ſufficientia diligens fieri poſſit inquiſitio. Etſi Epiſcopo, vel Synodo Provinciali magis expediens videbitur, per edictum publicum vocari, qui examinari volent; tranſactoque conſtituto tempore, omnes, qui fuerint deſcripti, examinari ab Epiſcopo, vel, eo impedito, a Vicario ejuſdem Generali, atque ab aliis examinatoribus, non paucioribus, quam tribus, quorum votis, ſi paria, vel ſingularia fuerint, accedere poſſit Epiſcopus, vel Vicarius, quibus magis placuerit. Examinatores vero ſingulis annis in Diœceſana Synodo ab Epiſcopo, vel ejus Vicario ad minus ſex proponantur, qui Synodo ſatisfaciant, & ab ea probentur: advenienteque vacatione Eccleſiæ tres ex illis debent ad minus ab Epiſcopo eligi, qui ſecum examen perficient; & ſuccedente alia vacatione iidem tres, vel alii tres debent ab eodem ad dictum examen peragendum eligi. Debent autem hi examinatores eſſe Magiſtri, ſeu Doctores, aut Licentiati in Theologia, aut Jure Canonico, vel alii Clerici, ſeu Regulares etiam mendicantes, vel ſæculares magis idonei deputari, & jurare omnes *ad Sancta Dei Evangelia*, ſe, quacumque humana affectione poſtpoſita, munus ſuum fideliter exercere velle. juxta *cap. quando diſt.* 24.

Peracto examine debent examinatores renunciare, quotcumque ab iis idonei judicati fuerint, ætate, moribus, doctrina, prudentia, & aliis rebus, ad vacantem Eccleſiam gubernandam opportunis, & ex iis Epiſcopus eum eligere, quem cæteris magis idoneum judicaverit &c. hæc omnia Concil. Trid.

Ut vidiſti ex præmiſſis, ad collationem omnium Parochialium vel Eccleſiarum Curatarum, ut valide ab Epiſcopo fiat, requiritur Concurſus. Sermo autem eſt de Parochialibus, quæ tales, hoc eſt, quæ Parochiales ſunt actu, non tantum habitu, uti, quæ olim Curam animarum habuerunt, ſed hodie populo carent: nam de iſtis judicatur, ac de puris Beneficiis ſimplicibus, quoad omnes effectus. juxta commun. apud Pac. Jord. *de re benef. lib.* 10. *tit.* 8. *n.* 3. & citat D. Anton. Ricciull. *in tr. de jur. perſonar. extra Eccleſ. exiſtent. lib.* 1. *cap.* 14. *n.* 2. *ſeqq.* & ut infra *num.* 122.

In ordine vero ad concurſum plura requiruntur, ſed quia ordine procedere intendimus, ideo illa remittimus ad ſuum locum.

Habita ergo notitia vacationis Parochiæ, Epiſcopus, 106
vel ejus Vicarius Generalis, imo etiam Capitularis, ſede vacante, conſtituere debent in ea Vicarium idoneum, ſi opus fuerit, ut patet ex præcit. Concil. Trid. verbis, cum congrua ejuſdem ſuſtentatione, quæ fuit declarata a Sac. Congr. apud Garz. *de benef. p.* 9. *cap.* 2. *num.* 14. duorum aureorum pro menſe. Unde cum hæc deputatio fuerit a Concil. remiſſa Ordinarii arbitrio, manifeſte ſequitur, illam non requiri pro forma, adeo ut ejuſdem omiſſio irritam reddat ejuſdem Parochialis collationem, uti tenent Garz. *loc. cit. num* 19. ubi Rot. Pax Jord. *loc. cit. num.* 26. contra Lotter. *de re benef. lib.* 2. *qu.* 31. cui adhærere videtur Pyrrh. Corrad. *in prax. benef. lib.* 3. *cap. n.* 13. ſed immerito ſane: quia contra expreſſa verba Tridentini nullum pro ſe afferunt fundamentum, imo contra communem praxin loquuntur. Et quod concurſus talis poſſit fieri a Vicario, etiam Epiſcopo non impedito, tenet Garz. *loc. cit. a num.* 117. ut infra *num.* 126.

Bene verum eſt, quod dicta deputatio licet non re- 107
quiratur, nec ſit de forma proviſionis novæ ad Parochialem, tamen peccaturum mortaliter talem Epiſcopum, qui in caſu, in quo talis deputatio foret neceſſaria, vel valde utilis Eccleſiæ vacanti, illam omitteret ſine cauſa: quia in re gravi contraveniret præcepto, & menti Tridentini, & ideo paſſim, etiam pro abundanti cautela obſervatum vidi ejuſmodi Vicarios deputari: Cui praxi tanquam rationabiliori inhærentes, formulam ejuſmodi deputationis ſubnectere libuit. Et ſi ſumus in locis, in quibus fit ſpolium, ſolet deputari idem Vicarius, ut aſſumpto Notario inventarie omnia relicta per defunctum, ne cuiquam præjudicium inferatur: & omnia (ſermo eſt de mobilibus) in tuto reponat ſub ſigillo vel Officii, vel Cancellarii ejuſdem; & in litteris deputationis debet hæc facultas exprimi.

Formula deputationis Vicarii Eccleſia Parochiali vacante.

NOs &c. Dilecto nobis in Chriſto N. N. Presbytero de loco N. Diœceſis N. ſalutem in Domino. Parochiali Eccleſia Sancti N. loci N. vacante per mortem Reverendi N. N. ejuſdem Eccleſiæ quondam Parochi, ne ob id animæ dicti loci in ſuſceptione Sacramentorum, & cæteris ſpiritualibus adjumentis detrimentum ſentiant, ac redditus etiam temporales ipſius Parochiæ diſtrahantur, vel diſſipentur, illi de Sacerdote providere volentes, qui hæc omnia miniſtret, agatque, cognita per examen coram nobis ab examinatoribus factum, ſufficientia tua, nec non providentia, te Vicarium ipſius Eccleſiæ Sancti N. & exactorem, ac depoſitarium quorumcumque fructuum, reddituum, proventuum, & obventionum ad eandem Parochialem quomodolibet ſpectantium, tam hactenus perceptorum, quam in futurum percipiendorum, & maturandorum, ita ut contra quoſcumque pro exigendis, & conſequendis fructibus ejuſmodi, etiam omnibus remediis juris, aliiſque modis, & formis, prout tibi videbitur, agere poſſis, & valeas, conſtituimus, & deputamus, cum authoritate Miſſas, & alia divina Officia celebrandi, Sacramenta miniſtrandi, & alias Eccleſiaſticas functiones obeundi, ad quæ tenetur, & animarum curæ quilibet præſtare, & obire ſolet, cum congrua portione fructuum dictæ Parochialis, tibi debito tempore aſſignanda: præſentibus uſque eo duraturis, quouſque de perpetuo Rectore a nobis (vel a Sede Apoſtolica, *ſi menſis ſit* Apoſtolicus, *ſedes vacans, aut aliunde reſervata*) proviſum fuerit. In quorum &c. Datum &c.

Hanc formulam videre etiam potes apud Pyrrh. Corrad. *in prax. Beneficiaria lib.* 3. *cap.* 3. *n.* 14. & apud Barboſ. *in addit. ad tract. de poteſt. Epiſc. gl.* 6. *n.* 32.

108 Poſtquam deputationis formam, ut ſupra, tradidimus, reſtat videndum, an talis Vicarii deputatio poſſit a collitigantibus impediri, vel ab aliis? & Reſp. negative, licet collatio pertineret ad inferiores. Riccius *in prax. reſ.* 575. *in* 1. *edit. & reſ.* 495. *in* 2. *edit.* Barb. *de offic. Paroch. cap.* 2. *nu.* 31. Maſſobt. *in prax. exam. & concurſ. requiſ.* 1. *dub.* 1. *&* 2. apud Pacem Jordan. *d. tit.* 8. *lib.* 10. *num.* 23. & eſt tex. *in cap. cum vos, de offic. ordin. & cap. provenit.* il. 2. & ibi gloſ. *verb. aſſignes, extra de appell.* Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 18. *verſ. alioquin.* Lancellot. *de attent. cap.* 12. *lim.* 18. *n.* 2. etiamſi Parochialis eſſet exempta, vel Juriſpatronatus. DD. *cit.* Limit. ſi illi, ad quos collatio pertineret, eſſent exempti, & haberent juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, & jus congregandi ſynodum. Garz. *de benef. p.* 9. *c.* 2. *n.* 129. Barboſ. *l. c. n.* 32. *&* 34. Jordan. *l. c.* vel niſi eſſemus in caſibus repentinis, in quibus illi, qui alias haberent jus conferendi, Vicarium conſtituere poſſent, donec Epiſcopus certior fiat, dummodo iſte aliunde eſſet approbatus ad Sacramentum pœnitentiæ, & juriſdictionem haberet. Jordan. *l. c.* ubi Sac. Congr.

Quod ſi contingat ipſum Vicarium deputatum con- 109
currere, & eligi tanquam magis idoneum, debebit abſtinere ab exercitio Curæ, donec fuerit inveſtitus &c. aliter incurreret pœnam *cap. avaritiæ, de elect. in* 6. & caderet jure ſuo Pax Jord. *loc. cit. n.* 30. ubi Barboſa *de offic. Paroch. cap.* 3. *n.* 36.

Sed quia non ad omnium Parochialium collationem eſt neceſſarius concurſus, ideo, antequam ejuſdem concurſus requiſita pertractemus, videndum erit, in quibuſnam caſibus ceſſet dictus concurſus.

I. Ceſ-

110 I. Ceſſat, quando Parochialis reſignatur in manus Pontificis ad favorem, uti reſpondit Sac. Congr. teſte Pariſio *de reſign. lib.* 10. *q.* 7. *n.* 13. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gl.* 6. *n.* 121. Pyrrh. Corrad. *in prax. benef. lib.* 3. *cap.* 3. *n.* 5. Sicut etiam in ceſſione jurium in favorem collitigantis facta coram Summ. Pontifice. Sac. Congr. apud eoſdem. vide Barboſ. *de Offic. Epiſc. alleg.* 60. quia tunc revera Eccleſia non dicitur vacare. Garz. *de benef. p.* 9. *cap.* 2. *a num.* 157. Secus ubi reſignatio eſſet pura, & ſimplex. Mareſcott. *var. reſ. lib.* 1. *cap.* 52. *num.* 6. vide etiam Put. *deciſ.* 357. *lib.* 1. & 314. *lib.* 2. Caſſad. *deciſ.* 3. *de renunc.* Et illa verba Concilii: *per reſignationem etiam in curia:* intelliguntur de reſignatione pura, & ſimplici ad nullius favorem facta, ſeu de libera dimiſſione. Mareſc. *l. c. n.* 9. ſive reſignatarius ſit proviſus in Curia, ſive in partibus. Vivian. *in prax. Juriſpatr. lib.* 10. *cap.* 1. *n.* 54.

111 II. Ceſſat concurſus, quando Eccleſia vacat ex cauſa permutationis. Barboſ. *de Offic. Epiſc. alleg.* 60. Garz. *l. c. num.* 162. apud quem Pariſ. *de reſign. l. c. & DD.* Imo neque aliud examen eſt neceſſarium inter permutantes, ſi fuerunt prius examinati. Barboſ. *l. c.* Garz. *de benef. p.* 9. *cap.* 2. *num* 63. Pariſ. *de reſign. lib.* 8. *q.* 9. *n.* 95. quia neque tunc Beneficium dicitur vacare, cum permutatio etiam contineat in ſe reſignationem. Boer. *deciſ.* 2. *n.* 16. Pariſ. *lib.* 12. *q.* 5. *n.* 19. Barboſ. *l. c.* Garz. *p.* 9. *cap.* 2. *n.* 161. Dummodo Eccleſiæ permutatæ ſint pares: nam ſi aliqua inter illas daretur imparitas, novum examen foret neceſſarium. Zechius *de republ. Eccleſ. cap.* 8. *n.* 6. *de Parocho*. Pyrrh. Corrad. *l. c. num.* 5. Garz. *ut ſup. a n.* 162.

112 III. Ceſſat concurſus in collatione earum Parochialium, quarum proviſio fuit facta non ſervata forma. Conc. Trid. *l. c.* vel Pii V. juxta cujus Bullam, quæ incipit *in conferendis*, reſervantur Summo Pontifici illæ Parochiales, quæ contra formam tum Concilii, vel Bullæ præcit. fuerunt collatæ. Limit. in iis Beneficiis Parochialibus, quæ fuerint de Jurepatronatus, quorum inſtitutio ſpectat ad inferiorem, quibus ob Epiſcoporum inobſervantiam nullum præjudicium poteſt, nec debet inferri; ut ipſum Conc. Trid. *d. c.* 18. & Pius V. *l. c.* decreverunt. vide Pyrrh. Corrad. *l. c.*

113 IV. Ceſſat concurſus in Parochialibus devolutis ob moram, & negligentiam eorum, quibus jus conferendi competebat, & intra terminum legitimum non contulerunt: unde ſi Epiſcopi intra ſex menſes Eccleſiam Parochialem non contulerint, juxta d. Conſtitutionem Pii V. Parochialis collatio eſt reſervata Summ. Pontifici. Gonzal. *ad reg. Cancell. gl.* 6. *n.* 130. Vivian. *in prax. Juriſpatr. lib.* 10. *c.* 1. *n.* 56. Limit. ſi Eccleſia Parochialis eſſet Juriſpatronatus Laicorum; quia ſi intra terminum legitimum ab illis non fuerit collata per præſentationem, devolvitur ad collationem Epiſcopi, præmiſſo tamen concurſu. & ita declaravit S. Congr. apud Pyrrh. Corrad. *loc. cit. n.* 5. *verſ. quando*. Barboſ. *in collectan. Bull r. verb. Parochialis fol.* 523 *verſ.* 9.

114 V. Ceſſat concurſus, quando approbatus in eodem concurſu, in caſu, in quo Parochia eſt reſervata Summ. Pontifici, uti maxime ſolet eſſe Sede Epiſcopali vacante, intra quatuor menſes a die ſcientiæ habitæ de vacatione atteſtationem ſuæ approbationis non tranſmiſit ad Datariam: ita ut licet alias ejuſmodi Parochiæ ob vacantiam Epiſcopalis Sedis Pontifici reſervatæ conferantur digniori judicato a Vicario Capitulari prævio examine in concurſu peracto, tamen tali caſu ob non tranſmiſſam atteſtationem approbationis Pontifex poſſit conferre, cui maluerit, ad normam Conſtitutionis Pianæ *ſup. cit.* ita Vivian. *in prax. Juriſpatr. lib.* 10. *cap.* 1. *num.* 57. Gonzal. *ad Reg.* 8. *Cancell. gl.* 6. *num.* 13?. Pyrrh. Corrad. *loc. cit.* Bene verum eſt, quod Summ. Pontifex non ſemper uti conſueverit hoc jure ſibi competente, ſed quandoque Parochiam conferre illi met, qui fuit approbatus ab Ordinario ſub forma ſequenti. *Nos tibi, qui per dilectos filios examinatores &c. in concurſu aliorum examinatus, & idoneus repertus teſtimonio Ordinarii, nobis tamen poſt lapſum temporis, ad id in conſtitutione fel. rec. Pii Papæ V. prædeceſſoris noſtri ſuper modo, & forma providendi Parochialibus Eccleſiis pro tempore vacaturis edita, præfixi, exhibito, de vita & moribus &c.*

Quod ſi talis Parochialis impetratur a tertio ob non tranſmiſſas atteſtationes, juxta mox ſupra dicta, expediuntur litteræ ſub hac forma, & narrativa. *Cum itaque Parochialis Eccleſia N. vacet ad præſens, nullus &c. & perſona aliqua medio concurſu juxta formam Concil. Trid. pro dicta Eccleſia ſic vacante, & reſervata conſequenda juxta Conſtitutionem Pii V. nobis hactenus ſignificata non fuerit, nos tibi, qui alias per dilectos filios examinatores &c. examinatus &c. conferimus &c.*

VI. Ceſſat concurſus, quando Parochialis eſt unita 115
dignitati, vel Canonicatui; quia tunc Beneficium unitum aſſumit naturam ejus, cui fuit unitum. Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *caſ.* 205. dummodo unio fuerit facta acceſſorie ipſi dignitati; quia tunc procedit regula: quod acceſſorium ſequitur naturam ſui principalis, & ita declaravit S. Congr. apud Riccium *in prax. for. Eccleſ. deciſ.* 417. & Rot. apud Farin. *deciſ.* 323. & deducitur *ex cap. cum dilectus, de his quæ vi.* Garz. *de benef. p.* 9. *cap.* 2. *n.* 194. & 289. Gonzal. *ſuper reg.* 8. *gl.* 5. §. 3. *n.* 53. Rot. *dec.* 445. *a n.* 1. *p.* 5. *rec. tom.* 2. ubi etiam S. Congr. & alii. Quibus accedit, quod beneficia alicui dignitati acceſſorie unita, proprie nunquam vacent, cum nullum habeant Rectorem, quam illum, cui facta eſt unio. *Clem. un. §. quidam autem*, & ibi gloſ. *& in verb. non vacent, de exceſſ. Prœl.* qui proinde nominare, ſeu præſentare poteſt Vicarium inſtituendum abſque alio concurſu. DD. *cit.* & hoc non obſtante quacumque poſſeſſione in contrarium, propter Conſtitutionem Pii V. quæ habet decretum irritans; quia dat formam, & præceptum præciſum: & illi, quorum Eccleſiæ beneficia, ſeu Parochiales unitæ ſunt habent aſſiſtentiam juris in nominatione Vicarii, Garz. *l. c. n.* 297. ubi Sac. Congr. & Rot. Prædicta tamen limitantur, ſi unio ſit facta æque principaliter: tunc enim, cum utrumque beneficium retineat ſuam naturam, & omnia ſua jura tam activa, quam paſſiva, & ideo etiam jus paſſivum reſervationis. Gonzal. *d. gloſ.* 5. *ſub n.* 55. *& ſeqq.* apud Rot. *deciſ.* 105. *p.* 15. *rec. n.* 6. ſic etiam jus paſſivum concurſus vide Rot. *d. dec.* 445. *p.* 5. *rec. tom.* 2. Garc. *loc. cit. a n.* 298. ubi tamen notandum, quod unio Beneficiorum in dubio ſemper præſumitur eſſe æque principaliter facta. Rebuff. *in prax. tit. de union. benef. num.* 20. Gonzal. *d. gloſ.* 5. §. 7. *num.* 134. apud Rot. *dec.* 353. *p.* 10. *rec. n.* 10. & apud Celsum *dec.* 46. *n.* 7. & de unione plura Deo dante infra dicentur *in verbum Unio litt. V.* porro item procedit, ſi Parochialis eſt annexa dignitati in Collegiata. Item in regularibus Curatis, maxime quæ Regularibus dari conſueverunt. Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 18. *de reform.* S. Congr. & Conſtitutio Pii V. apud Garz. *loc. cit.* Ugol. *de Offic. Epiſc. cap.* 50. licet eſſent ſolitæ commendari ſæcularibus. Riccius *in prax. for. Eccleſ. reſ.* 364. Barboſ. *de offic. Epiſc. alleg.* 60. *n.* 25. Gonzal. *ad reg.* 8 *Cancell. gl.* 6. *n.* 162. Pyrrh. Corrad. *in prax. benef. lib.* 3. *cap.* 3. *n.* 5. *verſ. nonus caſus.* Item cum cura animarum exercetur in Collegiata per Canonicos, ſeu hebdomadarios. S. Congr. apud Pariſ. *de reſign. lib.* 8. *q.* 6. eo quod tunc Cura nulli ſit expreſſe commiſſa. Poterit tamen Epiſcopus ejuſmodi Canonicos, vel hebdomadarios examinare ad ejuſmodi Curam animarum exercendam; imo illis dictum exercitium prohibere, donec fuerint examinati, & approbati, non obſtante immemorabili conſuetudine in contrarium. teſte Garz. *l. c.* Pyrrh. Corrad. *loc. cit.* & aliis. Navar. *conſ.* 8. *de privil.* & S. Congr. apud Corrad. ſæpius. Et quod in Beneficiis curatis Regularibus, quæ Regularibus dari conſueverunt, non requiratur concurſus, ultra ſæpe citatos tenent Zerol. *in prax. Epiſc. p.* 1. *verb. Parochialis* §. 5. *n.* 18. Rot. apud Farin. *part.* 2. *deciſ.* 323. *n.* 6. Idem dic de illis Parochialibus, quæ ſunt ſubjectæ Monaſterio, vel illi annexæ, aut de ejus menſa: tunc enim Monaſterium nominat Rectorem, & Epiſcopus confirmat; ut patet *ex cap.* 1. *de Capell. Monach. cap. Monachis de præb.* & decidit Rot. vide Barboſ. *d. alleg.* 60.

VII. Ceſſat concurſus, quando Parochialis eſt Juriſ- 116
patronatus Laicorum, juxta expreſſa Concil. Trid. *d. cap.* 18. verba, & juxta declarationem S. Congr. Mareſcott. *lib.* 1. *var. reſol. cap.* 52. *num.* 11. Vivian. *in prax. Juriſpatr. lib.* 10. *cap.* 1. *num.* 58. Riccius *in prax. for. Eccleſ. deciſ.* 420. Limita: ſi plures fuerunt ſimul præſentati a Patrono eodem, tunc enim faciendus eſſet concurſus, ſed inter præſentatos tantum juxta Concil. Trid. *loc. cit.* Pariſ. *de reſign. lib.* 8. *q.* 9. *cap.* 2. §. 5. Leo *in Theſ. for. Eccleſ. par.* 2. *cap.* 3. *n.* 39. Genuenſ.

in prax. cap. 86, Ugol. *de Offic. Epiſc. cap.* 50. vel a pluribus Patronis, ſecundum eoſdem: modo ſinguli præſentati a pluribus, æqualem habeant vocem, Covar. *in reg. peccatum p.* 2. §. 3. *n.* 9. Lambertin. *de Jurepatr. p.* 1. *lib.* 2. *q.* 4. Riccius *in prax. concurſus reſol.* 362. Barboſ. *de Off. Epiſc. p.* 3. *alleg.* 60. ſi enim unus ex pluribus præſentatis, haberet plures voces, is ſolus examinandus, & ſi habilis inventus, inſtituendus eſſet. DD. *cit.* & Pax Jordan. *d. lib.* 10. *tit.* 8. *num.* 57. ubi Garc. *d. cap.* 2. *p.* 9. *n.* 257. & alii. Limita ſecundo; ſi Parochialis Juriſpatronatus Laicorum beneficio liberæ collationis fuit unita; uti Canonicatui, de conſenſu Patroni; tunc enim, ex quo Beneficium Parochiale recuperavit ſuam libertatem, regulatur uti alia Parochialis, & ſic ſubjacet diſpoſitioni Concil. Trid. &c. concurſum requirentis in Parochialium collatione, & ita tenuit Rot. apud Farin. *part.* 2. *deciſ.* 579. quæ procedunt, etiamſi Parochialis ſit Juriſpatronatus Laicorum, ex fundatione, aut dotatione &c. Limit. tertio ſi Juſpatronatus Laicis competat non ex fundatione, vel dotatione aut donatione, ſed ex privilegio, vel præſcriptione, aut alio quovis modo, cum ejuſmodi ſint plene ſublata a Conc. Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 9. Gonzal. *ad Reg. Cancell. gl.* 6. *n.* 137. & declaravit S. Congr. apud Pyrrh. Corrad. *l. c. verſ. & cum*. Et quod ſupra dicebamus; pluribus præſentatis a diverſis Patronis, debere fieri concurſum, uſque adeo procedit, ut cum duo concurrunt, quorum unus a majori parte, ſe inhabilis, alter vero a minori parte, ſed habilis fuit præſentatus, præſentatus a minori parte præferatur præſentato a majori parte. juxta *cap. dudum* & ibi Abb. & Rot. apud Pyrrh. Corrad. *l. c. verſ. circa*. Limit. quarto in Parochialibus Juriſpatronatus Eccleſiaſticorum, in quibus eſt neceſſarius concurſus, ita ut patronus teneatur præſentare illum, qui in concurſu approbatus a patrono judicatur dignior, ſi ad Epiſcopum inſtitutio ſpectet: ſi vero illa pertinet ad alium, quam Epiſcopum, Epiſcopus eliget digniorem, quem Patronus teneatur præſentare ei, qui inſtituere habet, ita S. Congr. & Rot. apud Garz. *de Benef. p.* 9. *cap.* 2. *a n.* 263. Barboſ. *de Offic. Epiſc. alleg.* 60. Riccius *in prax. for. Eccleſ. deciſ.* 420. qui aliam declarationem refert, uti etiam Pyrrh. Corrad. *l. c. verſ. quo vero*. vide etiam Pacem Jordan. *a n.* 50. *l. c.* Amplia; hæc procedere etiam in Parochialibus Juriſpatronatus mixti, & hoc tum favore Eccleſiæ, tum quia magis dignum trahit ad ſe minus dignum. Felin. *in tit. quando litteræ Apoſtolicæ noceant Patronis Eccleſiæ. n.* 6. *ampl.* 6. *verſ. nihilominus*; & probatur ex *c.* 1. *de Jurepatr. in* 6. Quia tamen poſt prædictas declarationes S. Congr. emanavit alia declaratio *anno* 1628. prioribus contraria; ideo Barboſ. *in addit. ad tract. de poteſt Epiſc.* revocavit, quod docuerat *alleg.* 60. *n.* 17. & ſequitur Vivian. *in fine ſuæ praxis Juriſpatr. in addit. ad cap* 1, *lib.* 10. *num.* 34. & juxta hanc opinionem, & poſteriorem declarationem practicari teſtatur. Pyrrh. Corrad. *l. c.* quod nempe non requiratur concurſus, & Pax Jordan. *l. c. n.* 49. ubi tamen mixtura eſſet æqualis; nam ſi pars Clericorum eſſet major; tunc utique tanquam potentior, & prædominans eſſet attendenda, cum a digniori, & potentiori fiat denominatio. Burat. *deciſ.* 103. *n.* 9. Riccius *dec.* 420. *cit.* apud Corrad. *l. c. verſ. eſt tamen advertendum*. Quod dixi: Juſpatronatus mere Eccleſiaſticum ſubjacere concurſui &c. venit declarandum non procedere, ſi aliter in talis Beneficii fundatione fuerit cautum; cum Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 5. *de reform* non deroget fundationi, uti declaravit S. Congr. dummodo tamen inſtitutio ejuſmodi Juriſpatronatus Eccleſiaſtici non ſit facienda a Summ. Pontifice virtute regulæ reſervatoriæ, quæ comprehendit Juſpatronatus Eccleſiaſticum, teſte Gonzal. *ad reg.* 8. *gl.* 18. *n.* 6. vide Pyrrh. Corrad. *l. c. verſ. præmiſſa*. & Pac. Jordan. *l. c. n.* 61. ubi, quod tunc Ordinarius, nulla habita ratione patronorum, concurſum facere debet, ac magis idoneum eligere, & ad Summ. Pontificem inſtituendum remittere, & ibi S. Congr. & alii.

Quod ſi Juſpatronatus Laicorum ob præſentationem in tempore non factam fuit devolutum ad Ordinarium, non poterit ipſe Ordinarius dictam Eccleſiam Parochialem patronatam Jure devoluto conferre ſine prævio concurſu, ut declaravit S. Congr. apud Barb. *in collectan. Bull. verb. Parochialis. & verb. Beneficium Juriſpatronatus*, & *alleg.* 60. *n.* 20. *de poteſt. Epiſc.* Squillant, *in tr. de privileg. & Oblig. Epiſcopor. p.* 3. *cap.* 16. *n.* 11. Pyrrh. Corrad. *l. c. verſ. hic non.* plura de Jurepatronatus Deo dante dicentur infra *litt. I.*

VIII. Ceſſat concurſus in Parochialibus litigioſis; 117
quia tunc, ſi alter colligantium cedat, vel decedat, ſive ſit poſſeſſor Parochialis, ſive non, cum ab Ordinario alter ſubrogari nequeat, ne multiplicentur litigantes &c. ideo Pontifex ſolet collitigantem ſubrogare abſque alio concurſu, juxta Gonzal. *ad reg. Cancell. gloſ.* 6. apud Riccium *in prax. concurſ. reſ.* 369. quod ſi tamen Summ. Pontifex noluerit collitigantem ſubrogare, erit concurſus faciendus, S. Congr. 23. *Junii* 1594. apud Garc. *d. cap.* 2. *num.* 170. quo caſu tamen non poſſet ſtatim conferri beneficium, ſeu Parochia illi, qui in tali concurſu fuiſſet judicatus dignior, ſed vel eſſet recurrendum ad Summ. Pontificem, vel expectandus finis litis, juxta Garc. *loc. cit.* hinc multo magis erit neceſſarius concurſus, ſi uterque collitigans deceſſiſſet; quia tunc eſſet extincta lis. Put. *dec.* 353. *Clem.* 1. *ut lit. pend. & Clem. fin. de procurat.* Mareſc. *li.* 1. *var. reſ. cap.* 52. *n.* 17. apud Pyrrh. Corrad. *loc. cit. n.* 5. *verſ. octavus caſus.* & quod ceſſet concurſus, ubi conceditur ſubrogatio gratioſa, alias ſecus, vide etiam Pac. Jordan. *loc. cit. n.* 80. *ſeq.* Corrad. *loc. cit.* qui referunt eandem Sac. Congr.

IX. Ceſſat concurſus in Vicariis perpetuis Parochia- 118
lium Eccleſiarum ſecundum Garz. *l. c.* ubi S. Congr. & Rot. cum communiori DD. & Barboſ. *de Offic. Epiſc. alleg.* 60. ſed harum nominatio, vel præſentatio pertinet ad illos, ad quos pertinet Dignitas, vel Parochialis, cui fuit facta unio. Et patet ex dicta Conſtitutione Pii V. *verſ. In conferendis* §. *volumus*. Gonzal. *ad reg* 8. *Cancell. gl.* 6. Pyrrh. Corrad. *l. c. verſ. decimus tertius*. Qui tamen id limitat in iis Parochialibus unitis, in quibus ad Vicarium perpetuum ipſa etiam Cura habitualis fuit tranſlata, & non tantum illius exercitium. Qui teſtatur ita fuiſſe declaratum a S. Congr. ad mentem Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *d. cap.* 18. & Conſtitutionis Pianæ. vide Rot. & DD. *cit. ſupr. n.* 115.

X. Ceſſat concurſus in iis Eccleſiis, quæ ita tenues 119
ſunt, ſeu illarum redditus, ut nullus ſit, qui velit concurrere ad illas, vel etiam ſi nullus velit ad illas concurrere ob apertas factiones, quæ in talibus Parochiis vigent, ut patet ex eodem Concil. *d. c.* 18. §. *ſi tamen.* Barb. *d. alleg.* 60. Gonzal. Pyrrh. Corrad. *l. c.* dummodo tamen tali caſu examen præmittatur per tres examinatores. Mareſcott. *lib.* 1. *var. reſ. c.* 52. *n.* 15. S. Congr. apud Corrad. *l. c.* plures apud Pac. Jordan. *l. c. a n.* 77.

XI. Ceſſat concurſus, quando examinatus in concur- 120
ſu non vult conſentire penſioni, quam S. Pontifex reſervat ad alterius favorem. Riccius *in prax. concur. p.* 1. *lib.* 1. *reſol.* 370. tunc enim Pontifex alteri conferre conſuevit, ſive cum penſione, ſive ſine illa, etiam ſine concurſu, ſed tantum cum ſimplici examine ad curam animarum, etiam auferendo jus quæſitum nominato, & abſque expreſſa derogatione Conc. Trid. in hac parte, in quo Summ. Pont. habet ſummus Jus. Simonet. *de reſerv. q.* 2. Gonzal. *reg.* 8. *Cancell.* §. 1. Gemin. *conſ.* 99. Mohed. *deciſ.* 4. *de reſt. ſpol.* Pyrrh. Corrad. & Mareſcot. *loc. cit.* Rot. *dec.* 48. *p.* 1. *diverſ.* & alii apud Jordan. *n.* 90.

XII. Ceſſat concurſus ad Parochiales illas, ad quas 121
prætenditur regreſſus; quia tunc non dicitur Parochialis vacare, ſed redire ad ſuum antiquum Rectorem, qui regreſſum ad illam ſibi reſervavit, S. Congr. apud Corrad. *l. c. verſ. decimus ſextus caſus*. ubi S. Congr. modo tamen ille, qui obtinet, jam poſſederit. Secus vero ſi nunquam poſſediſſet, S. Congr. apud Garz. *d. cap.* 2. *n.* 168. & apud Jordan. *l. c. n.* 99. ubi Barboſ. *alleg.* 60. *n.* 35. & *de off. paroch. cap.* 2. *n.* 17. & alii.

XIII. Ceſſat concurſus in Parochialibus, quæ ſunt ta- 122
les habitu tantum, & non actu, uti ſupra dicebamus ex Pac. Jord. *de re Benef. lib.* 10. *tit.* 8. *per tot.* niſi redierit ad actum. Zerol. *in prax. Epiſc. verb. beneficia p.* 1. Item in Beneficiis ſimplicibus. Riccius *in prax. p.* 3. *reſol.* 369. & 518. & Jordan. *n.* 100. ubi Rot. & Barb. *loc. cit.*

XIV. Ceſſat concurſus, quando Parochialis vacat in 123
Curia, ſive per obitum, ſive per reſignationem. Garz. *de Benef. in addit. ad p.* 9. *cap.* 2. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gl.* 6. *n.* 116. Piaſec. *in prax. Epiſc. p.* 2. *cap.* 5. *n.* 9. Pyrrh. Corrad. *loc. cit. n.* 5. *verſ. decimus nonus*. uti ſupra diximus, & ſignanter *n.* 110.

XV.

Digitized by Google

124 XV. Ceſſat concurſus in illis Parochialibus, quæ ab immemorabili conſueverunt optari, ut declaravit Sac. Congr. apud Corrad. & Garz. *l. c.* plura vide apud Pacem Jord. *de re Benef. l. c.*

125 Iſti ſunt caſus, in quibus Parochiales poſſunt conferri ſine concurſu. Extra iſtos concurſus eſt neceſſarius in omnibus Parochialibus, etiam cum magis idoneus poſt nominationem de ſe factam ab Epiſcopo cedit, vel deſiſtit, ſecus ſi ante. vide Garz. *de Benef. p. 9. cap.* 2. *num.* 222. ubi Sac. Congr.

126 Porro concurſus eſt faciendus ab Epiſcopo. Garz. *loc. cit.* vel ejus Vicario Generali, etiam ſine ſpeciali mandato, etiam Epiſcopo non impedito. Quia Vicarius Generalis ex generali commiſſione poteſt omnia, quæ ſunt Juriſdictionis, niſi ſint excepta: hoc autem non eſt exceptum. Garz. *d. cap.* 2. *n.* 117. *& num.* 6. (ubi etiam de Vicario Capitulari Sede Epiſcopali vacante) & Pax Jord. *d. lib.* 10. *tit.* 8. *n.* 104. relicta electione magis digni ad Epiſcopum. DD. *cit.* Sbroz. *de Offic. Vicar. lib.* 2. *addit. ad quæſt.* 148. Secus inferiores Epiſcopo, qui habent jus conferendi Parochiales, juxta Concil. Trid. *l. c.* Genuenſ. *in prax. cap.* 68. Ugol. *de Offic. Epiſt. cap.* 50. Pariſ. *de reſign. lib.* 8. *q.* 9. Niſi Inferior Epiſcopo eſſet nullius Diœceſis habens proprium territorium, & omnimodam, ac quaſi Epiſcopalem Juriſdictionem. Pariſ. *loc. cit.* S. Congr. apud Garz. *l. c.* Sanch. *de matrim. lib.* 2. *diſp.* 211. vide Pyrrh. Corrad. *l. cit. n.* 7. ubi S. Congr.

127 Qui quidem concurſus, etiamſi ſit quid facti, & facta non præſumantur, niſi probentur. *L. in bello §. facta. ff. de capt. & poſtlim. reverſ. cap. cum Joannes §. verum, de fid. inſtrum.* tamen in dubio præſumitur factus, cum ſit fieri conſuetus, facta autem fieri conſueta præſumuntur. Bald. *in rubr. C. de fid. inſtrum. col.* 3. *poſt num.* 8. *verſ. item. per text. ad L. ult. in fin. C. eod.* Salvian. *conſ.* 68. *num.* 8. *lib.* 2. Bal. *in L. incendium ad fin. C. ſi cert. pet.* Riccius *in prax. Parochorum. reſ.* 524. *n.* 3.

128 Quibus prænotatis, ut propius ad praxim accedamus. Deputato Vicario pro vacante Parochiali, juxta ea quæ ſupra notavimus, debet Epiſcopus proponere edictum pro concurſu; cujus tamen deputationis omiſſio, cum remittatur Epiſcopi arbitrio, ut ex Tridentini verbis ſupra cit. ſatis liquet, non invalidat collationem, cum pro forma illud non requiratur, niſi aliud fuiſſet determinatum a Concil. Provinciali. Pax Jord. *de re beneſ. lib.* 10. *tit.* 8. *num.* 25. Navar. *conſ.* 4. *de præb.* Ugol. *de Offic. Epiſc. cap.* 50. Garz. *de benef. p.* 9. *cap.* 2. *num.* 14. Maſſabr. *in prax. habend. concurſ. requiſit.* 3. *num.* 6. qui affert declarationem Sacr. Congreg. quam etiam videre potes apud Pyrrh. Corrad. *loc. cit. verſ. quare*, & ut ſupra notavimus *num.* 106. in quo ſenſu, ſcilicet extantis decreti Concil. Provincialis, videtur locutus. Seraph. *deciſ.* 1148. cum dixit Rotam tenuiſſe edictum eſſe neceſſarium ad valorem concurſus &c.

129 Debet autem tale editum proponi infra triduum ab habita notitia vacationis, cum termino quindecim, vel viginti dierum ad ſummum; ita ut talis terminus non poſſit prorogari ab Epiſcopo, niſi alter in Concilio Provinciali fuiſſet ſtatutum. Pax Jord. *de re Benef. l. c. num.* 33. Quod vero dicebamus: edictum debere proponi intra triduum ab habita ſcientia, non eſt requiſitum ita eſſentiale, ut det formam actui, cum hoc non fuerit determinatum a Concil. Trid. *d. ſeſſ.* 24. *cap* 18. *de reform.* Zerol. *in prax. Epiſc. p.* 1. *verb. Parochia verſ. ad ſecundum.* Pyrrh. Corrad. *loc. cit. num.* 22. Jordan. *loc. cit. num.* 32. Cæterum, quod terminus viginti dierum, intra quos debet fieri concurſus a tempore, quo fuerunt affixa edicta, non poſſit ab Epiſcopo prorogari, tenet Pax Jord. *loc. cit.* Barboſ. *de poteſt. Epiſc. all.* 60. *num.* 45. Corrad. *loc. cit.* quia Concil. Trid. requirit, & præſcribit terminum decem dierum, & alios decem concedit Pius V. in ſua Conſtitutione. Licet tamen Epiſcopus terminum decem dierum a Concil. Trident. præſcriptum prorogare poſſit ad alios decem dies ad normam Conſtitutionis Pii V. ad id tamen non tenetur. Barboſ. *in Collectan. Bullar. verb. Concurſus. fol.* 216.

130 Edictum vero debet affigi ad valvas Cathedralis, & Eccleſiæ Parochialis vacantis, vel, ſi ita videbitur expediens, etiam in aliis publicis locis; in quo debet attendi locorum conſuetudo. Pax Jord. & Pyrrh. Corrad. *loc. cit.* & quidem in illa Cathedrali, & ab illo Epiſcopo, in cujus Diœceſi debet fieri proviſio Parochiæ vacantis, hoc eſt: ubi Parochia vacat. Nec eſt neceſſe, quod illud maneat affixum per omnes quindecim, vel viginti dies, ſed relinquitur Epiſcopi arbitrio.

131 Debet autem Nuncius, vel Notarius referre, edictum fuiſſe affixum, ut ſciri poſſit, an examen fuerit habitum juxta terminum affixionis. Garz. & Pax Jord. *loc. cit.* nam non creditur Notario ſuper iis, ſuper quibus non fuit rogatus, ſed tantum in pertinentibus ad ejus officium.

132 Ejuſmodi edicta non tantum ab Epiſcopo, ſed etiam Vicario illius Generali, etiam ſine ſpeciali mandato, uti ſupra dictum eſt, proponi poſſunt; quia hic caſus non eſt exceptus; & caſus non exceptus manet ſub diſpoſitione Juris Communis; de quo Vicarius Generalis ex generali commiſſione poteſt omnia, quæ ſunt Juriſdictionis Epiſcopalis. Pax Jord. *l. c.*

133 Edictis propoſitis concurrentes debent ad minimum ante triduum comparere, & nomina ſua, cognomina, patriam, gradum &c. in actis deſcribi facere, ut inquiri poſſit de vita, moribus, & converſatione eorundem. Quod tamen ſi neglexerint, non ſunt arcendi ab examine. Imo debent admitti quicumque volentes concurrere: dummodo illis aliquod non obſtet impedimentum Canonicum, quod ſit notorium; etiam illi, qui obtinent aliam Parochiam; quo tamen caſu, ſi Parochia vacans illi conferatur, cum vacet prima ipſo jure propter incompatibilitatem, debebit indici novus concurſus. Limita primo, cum Parochia fuit renunciata in manus Epiſcopi: quia tunc non poterunt admitti ad concurſum Conſanguinei, vel Epiſcopi, vel reſignantis, ob Conſtitutionem Pii V. quam retulimus, cum ageremus de reſignatione in litt. R. Et ſi unicus tantum oppoſitor, vel concurrens comparuit, debet examinari, & idoneus repertus approbari, & de Parochia vacante provideri. Quod ſi nullus comparuit idoneus, poterit proponi aliud edictum: & tunc quoque ſi nullus compareat idoneus, alicui electi, ſine concurſu, præmiſſo tamen examine conferri poterit. Pax Jord. *loc. cit.*

134 Jam, elapſo termino concurſus, ſi adhuc aliqui re adhuc integra compareant, ſunt admittendi, niſi Ordinarius contradicat: quo tamen caſu, excluſus poteſt appellare, & ita totum negotium ſuſpendere. Pax Jord. *loc. cit.* ſed Corrad. *in prax. Benef. lib.* 3. *cap.* 4. *n.* 23. docet contrarium. Garz. *p.* 9. *cap.* 2. *num.* 51. ubi Sacr. Congr. licet mox infra, primæ accedat.

135 Econtra Epiſcopus pendente termino edicti, non poteſt facere concurſum, aliter concurſus eſſet nullus, ut declaravit Sacr. Congreg. apud Pyrrh. Corrad. *in prax. Benef. lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 24. Barboſ. *in Collectan. Bullar. verb. concurſus fol.* 216. Pax Jord. *de re Benef. d. lib.* 10. *tit.* 8. *a num.* 40. ſi tamen poſtmodum nullus compareat, alius convaleſcit concurſus, ut tenuit Rot. teſte eodem Corrad. & Pac. Jord. *loc. citat.* qui citat Garz. *de Benef. p.* 9. *cap.* 2. *n.* 327.

136 Nunc reſtat, ut ad formam edicti procedamus pro exactiori praxi, quorum formulas videre potes apud Pacem Jord. *l. c.* Barboſ. *in fin. ſuarum addit. ad tract. de poteſt. Epiſc. fol.* 26. & apud Pyrrh. Corrad. *in prax. benef. lib.* 3. *cap.* 3. *n.* 10. *&* 11. Nos illam exhibebimus, qua fuit uſus S. Carolus Borromæus Archi-Epiſc. Mediol. & quam vidi etiam in praxi obſervari in pluribus Diœceſibus; & revera eſt accommodatior aliis omnibus, & in reverentiam tanti Cardinalis ab omnibus eſſet amplectenda.

Formula ergo edictorum proponendorum ad Parochiales vacantes poterit eſſe, juxta dicta, illa, quæ ſequitur.

Forma edicti, pro concurſu ad Parochiales.

NOs &c. Vacante Eccleſia Parochiali S. N. Diœc. N. Nos, eo nomine examen, quod ex Tridentina Sanctione præſtari plane debet, a die promulgationis hujus edicti, uſque ad diem decimum proxime ſequentem, confecturi ſumus. Quare omnes, & ſingulos, qui, vel examinari, vel alios examinandos nominare voluerint, præſcripto illo tempore ad N.N. Cancellarium Officii noſtri Spiritualis, qui nomina, & cognomina deſcribat, convenire, tum conſtituta examinis die, coram nobis, atque examinatoribus ſynodalibus, ſeu Proſynodalibus adeſſe, hoc edicto ſignificamos, atque edicimus, ut quos, confecto examine, moribus, ætate, doctrina, prudentia, aliiſque rebus ad Curæ animarum bene gerendæ rationem opportunis idoneos eſſe compertum erit, ex iis nos, quem cæteris magis idoneum cenſuerimus, illum Eccleſiæ vacantis Rectorem, Parochumque eligemus, ac præficiemus. Quod ſane, ſicut nos pro eo, quod debemus, integre, ſancteque in Domino præſtare cupimus, ita omnes præcipueque illos, quorum Eccleſiæ, & Curæ ſpirituali, per nos conſulendum, ac providendum eſt, magnopere hortamur, ac requirimus, ut hanc noſtram ſolicitudinem, paſtoraleque ſtudium omni ſupplicatione, omnique intima pietate, ac religioſis precibus continenter adjuvent. Datum &c.

Hæc eſt forma ſpirans pietatis, ac Religionis, qua utebatur non ſatis laudandus D. Carolus Borromæus*. Aliam magis practicatam tradenus. Sed notandum: quod Epiſcopo intereſſente examini ſoleat editum ejuſdem nomine emanare.

Alia forma.

N. N. DEI, & Apoſtolicæ Sedis gratia Epiſcopus &c. Univerſis, & ſingulis præſentes inſpecturis, lecturis, pariter & auditurıs ſalutem in Domino. Vacante ad præſens Parochiali Eccleſia S. N. hujuſce Diœceſis per Obitum *(ſeu liberam dimiſſionem, de qua in actis Cancellariæ noſtræ ſpiritualis)* NN. &c. cupientes Sacr. Concil. Trid. decreta pro viribus Deo adjuvante, exequi, tenore præſentium requirimus, & monemus, proprimo, ſecundo, tertio, & peremptorio termino, omnes, & ſingulos Presbyteros, & Clericos volentes ad examen, per concurſum faciendum, ſe præſentare, ac omnes volentes, ad id aptos, Clericos nominare, quatenus infra decem dies proxime ſumptos a die affixionis præſentis Edicti computandos, debeant in actis Cancellarii Officii Spiritualis, deſcribi facere eorum nomina, ætatem, & patriam, ut de eorum natalibus, vita, & moribus, ac aliis rebus, ad vacantem patriam gubernandam opportunis, juxta decreta d. Sacr. Concilii, & tranſacto conſtituto tempore, ſub die &c. Menſis &c. coram nobis, ac examinatoribus ſynodalibus, ſeu Proſynodalibus deputatis, examinari poſſint, ut ex iis, quos confecto examine, ætate, doctrina, prudentia, aliiſque rebus ad curæ animarum bene gerendæ rationem opportunis, idoneos eſſe compertum erit, Nos, quem cæteris magis idoneum cenſuerimus, de dicta Parochiali, providearmus *(ſeu (quatenus Sedes Epiſcopalis vacet)* illum pro obtinenda d. Parochiali Eccleſia vacante, Sedi Apoſtolicæ proponamus, & approbemus) in quorum &c. Datum &c.

137 Inſtante die examinis debent convenire examinatores tres ad minimum, & non pauciores, aliter concurſus eſſet nullius valoris, & debent eſſe ex illis ſex, qui a Synodo Diœceſana approbari debent, nec ſufficit, ſi dicta Synodus fuiſſet congregata ad hunc præciſe effectum, ſed debet fuiſſe congregata ad omnia negotia Epiſcopatus, aliter non eſſet ſervata forma Concil. Trid. juxta Garz. *de Benef. p. 9. cap.* 2. Pacem Jord. *de re Benef. lib.* 10. *tit.* 8. *a num.* 127. & ſi ex iſtis aliqui, vel omnes intra annum fuerint mortui, poterit Epiſcopus ſubrogare alios, quorum Officium durabit uſque ad futuram Synodum. Si vero non omnes eſſent mortui, non valeret ſubrogatio, ſed ſuperſtites deberent examinare.

138 Imo Epiſcopus poſt annum Synodi non poteſt deputare examinatores, licet Synodus non celebretur; quia id culpa Epiſcopi contingit, qui tenetur quotannis Synodum Diœceſanam celebrare. Ita Sac. Congr. & Deciſiones Rot. apud Garz. *loc. c.* qui tamen contrarium tenet eſſe probabilius, communius, & tentum ſæpius a Rot ita *loc. cit. a num.* 85. vide etiam Barboſ. *in addit. ad tract. de poteſt. Epiſc. alleg.* 60. *n.* 47. Pyrrh. Corrad. *in prax. benef. lib.* 3. *cap.* 3. *n.* 27. & 28. apud quem ſæpius Sac. Congr. & qui firmat ſuam ſententiam pro contraria, & ſupra cit. opinione, quod cum per Epiſcopum ſtat, quominus celebretur Synodus Diœceſana, non valeat concurſus coram examinatoribus in priori ſynodo electis, ſeu aliis ab Epiſcopo loco illorum deputatis: cui ſuffragatur Burat. *deciſ.* 479. *a num.* 12. juxta quem Epiſcopo non proderit bona fides, ſeu probabilis ignorantia, ſtante decreto irritante Conſtitutionis Pii V. Sacr. Congregationis, quod ligat etiam ignorantes.

139 Bene verum eſt, quod ſecunda ſententia ex Garz. in contrarium ſupra allata, ſit magis uſu recepta; quod ſi tamen contraria placeret, adhuc veniret limitanda, ut, ſeu negligentia ſeu ignorantia Epiſcoporum, non præjudicaret Patronis Laicis, qui in tempore a lege præſtituo præſentaverunt: quia quoad tales Parochiales patronatus valebit etiam examen coram Examinatoribus non ſynodalibus; quia ubi forma a lege inducta præciſe ſervari, & adimpleri non poteſt, ſufficit, ſi fiat eo modo, quo poteſt; ne culpa Epiſcopi Synodum non congregantis noceat patronis, & inſtitutis ab illis, ut tenuit Rot. quam refert Pyrrh. Corrad. *l. c. a n.* 36. licet contrarium deciderit alia Rot. coram Seraphin. in qua inſtitutio fuit declarata pro nulla, & Patronis præſervata præſentatio; quod videtur etiam confirmari a Pariſ. *de reſign. lib.* 7. *qu.* 5. *a n.* 20. Pro priori tamen opinione declaravit Sac. Congr. dummodo taliter inſtitutus ſe denuo ſubjiciat examini. vide Corrad. *loc. cit.* hancque opinionem videtur canonizare ipſa praxis multorum locorum, in quibus raro admodum Synodus Diœceſana congregari ſolet.

Quæres: quid ſi concurſui ultra tres examinatores Synodales interveniret etiam unus examinator non ſynodalis, valebitne concurſus? videtur affirmandum, eo quod jam fuerit ſervata forma a Concil. Trid. præſcripta, & utile per inutile non vitiatur, & videtur probari ex *L. teſtamentum Cod. de teſtam.* & ita etiam videtur deciſum fuiſſe a Rot. & hoc ſentit Cæſar de Graſſ. *deciſ.* 169. Contrarium tamen tanquam verius defendit Pyrrh. Corrad. *in prax. Benef. lib.* 3. *cap.* 3. *a num.* 32. & declarationibus Sacr. Congreg. & Rot. deciſionibus magis conſonum: quia actus vitiatur non tantum quando fit contra formam ad illius valorem præſcriptam, ſed etiam quando fit præter illam formam. Joan. Andr. *in cap. prudentiam de Offic. Deleg. & in cap. ſi cui de elect. in* 6. Abb. *in cap. fin. de reſt. ſpol.* Bal. *in L.* 2. *Cod. de ſer. fugit.* Jaſ. *in l.* 3. *ff. de legat.* 1. ſive forma fuerit inducta a lege, ſive ab homine. Mandoſ. *reg.* 27. *q.* 24. & ita ſæpius decidit Rot. & declaravit Sac. Congr. apud Corrad. *loc. cit.* Limit. ſi Examinatores non ſynodales ita interfuerunt concurſui, ut tamen non examinarint; tunc enim valet concurſus. Barboſ. *in Collect. Bull. verb. concurſus* Sacr. Congr. apud Corrad. *loc. cit.* 140

Examinatores, peracto examine, debent facere relationem, & quidem pro forma ſub pœna nullitatis, & renunciare Epiſcopo, quos idoneos judicaverint, non tantum litteratura, ſed etiam quoad vitam & mores, ætatem & alias qualitates, ut patet ex lectura Concil. Trid. *d. ſeſſ.* 24. *cap.* 18. *de reform.* & declaravit Sacr. Congr. nec ſufficit relinquere examen vitæ, ætatis, &c. Epiſcopo; aliter examinatores peccant mortaliter, etiam ita volente Epiſcopo, ubi tenet Garz. *de benef. p.* 9. *cap.* 2. *a num.* 104. quia non ſatisfaciant ſuo muneri ſibi incumbenti, tam de Jure communi, ut *in cap. cum in cunctis de elect.* quam ex diſpoſitione Trid. ſupra cit. & ita decidit Rot. apud Ludoviſ. *deciſ.* 11. Pyrrh. 141

Corrad.

Corrad. *lib.* 3. *cap.* 4. *n.* 5. *verſ. hic vero*. Contrarium tamen deciſum a Rot. quod imo ſufficiat, examinatores examinare ſuper litteratura, relicto examine aliorum requiſitorum Epiſcopo, teſtatur Pax Jord. *de re beneſ. lib.* 10. *tit.* 8. *n.* 176. ſed ut verum fateamur, probabilior, & communior videtur prima opinio, licet praxis faveat ſecundæ.

142 Quidquid ſit: in hoc conveniunt DD. quod Examinatores non poſſunt ferre judicium de eo, qui ſit magis dignus, ſed hoc ſpectare ad Epiſcopum, vel ejus Vicarium, privative quoad illos, niſi Epiſcopus petierit. vide Zerol. *in prax. Epiſc. p.* 1. *verb. Parochia*. Garz. *de beneſ.* p. 9. *cap.* 2. *nu.* 107. *& ſeq.* Vivian. *de Jurepatr. p.* 2. *lib.* 10. *cap.* 1. *n.* 45. Dian. *p.* 3. *tract.* 5. *reſol.* 111. Pac. Jord. & Corrag. *loc. cit.*

143 Quod ſi vota examinatorum fuerint paria, vel ſingularia, poterit Epiſcopus illis accedere, quibus maluerit. Pax Jord. & Pyr. Corrad. *loc. cit.* Pariſ. *de reſign. lib.* 8. *qu.* 9. apud quos videri poterit declaratio Sacr. Congr. & *deciſ.* Rot.

144 Cæterum modus examinandi eſt arbitrarius, & diverſus, pro diverſitate Regionum, ſicut etiam modus votandi; id tamen obſervandum, ut a Notario in actis deſcribatur, quis ex examinatis fuerit approbatus, & quis reprobatus; a quo etiam debet referri ad acta collatio facta ab Epiſcopo, vel electio de digniore.

145 Sed quamvis a relatione primorum examinatorum non datur appellatio, neque ad effectum devolutivum, neque ſuſpenſivum, tamen a relatione examinatorum ſecundæ inſtantiæ datur appellatio quoad utrumque effectum. Adde; quod in Parochialibus Juriſpatronatus Laicorum datur appellatio etiam a relatione primorum examinatorum, quoad utrumque effectum. Sicut etiam in proviſione, quæ fit ab executore *in forma dignum*, datur appellatio a relatione examinatorum quoad utrumque effectum. Vide quæ notavimus ſupra in verb. *Appellatio*. & Jordan. *loc. cit. a num.* 186. & Garz. *loc. cit. a num.* 249.

Sed poſſuntne aliqui examinatores recuſari, uti ſuſpecti? ℞. affirmative, adeo, ut ſi non obſtante legitima recuſatione ad examen procedant, omnia ſubjiciantur vitio attentatorum, tam in primo examine, quam aliis. vide Pac. Jord. *loc. cit.* Pyrr. Corrad. *in prax. beneſ. lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 17. *verſ. ſane*. ubi Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gl.* 6. Gutierez. *lib.* 2. *Canon.* 9. *cap.* 11. *& lib.* 1. *pract. quæſt. cap.* 146. ubi Rot. & Sac. Congr. apud. d. Corrad.

In tantum vero concurſus eſt neceſſarius in collatione Parochialium, ut requiratur pro forma; adeo, ut eo omiſſo, vel electo minus digno corruat proviſio, ob formam a Concil. Trid. præſcriptam, quæ dat eſſe rei. Pyrrh. Corrad. *in prax. beneſ. lib.* 3. *cap.* 4. Pax Jord. *l. ſup. c.* Ricc. *in prax. concurſus p.* 1. *a reſolut.* 362. Garz. *l. c.* vide etiam Barb. *de jur. Eccleſ. lib.* 1. *c.* 19. *num.* 189. Ugol. *de Offic. Epiſc. cap.* 50. Ampliatur: ut etiam approbatus in primo concurſu pro Parochiali, imo ipſi Parochi, etiam Vicarii Generales, Doctores &c. quorum Epiſcopus perſpectam habeat ſufficientiam ad Eccleſiam regendam, ſubjacere debeant concurſui, quatenus de Parochialibus velint provideri; quia forma ad unguem eſt ſervanda, eo maxime, quia fuit introducta ad arcendam affectionem Epiſcoporum, propter quam poſſent præferre minus dignos ad Regimen Eccleſiarum. vide Pac. Jord. *de re beneſ. lib.* 10. *tit.* 8. *a num.* 68. Pariſ. *de reſign. lib.* 8. *quæſt.* 9. *n.* 83. Garz. *l. c. n.* 102. & alii. 146

Reſtat, ut claudamus hanc praxin, exhibendo requiſita examinatorum ipſorum, ac eorum qualitates, quibus præditi eſſe debent ad normam Concil. Triden. *d. ſeſſ.* 24. *cap.* 18. ubi habetur: quod debent eſſe neceſſario Magiſtri, vel Doctores in Jure Canonico, vel Theologia, & quatenus tales non adſint, ſaltem Clerici, qui ad id videbuntur magis idonei. Maſſabt. *in prax. habend. concurſ. ad Paroch. requiſ.* 11. *num.* 2. Ugol. *de Offic. Epiſc. cap.* 50. §. 5. *n.* 1. Barboſ. *in addit. ad tr. de poteſt. Epiſc. alleg.* 60. Pyr. Corrad. Pax Jord. & Garz. *de beneſ. ll. c.* Item debent jurare ad S. Dei Evangelia, quod velint ſuum munus rite exequi. vide DD. *cit. & prax. reſign. infra*. 147

Epiſcopus ergo, facto concurſu, ut ſupra dicebamus, & electo digniore, ac facta illi collatione Parochialis, ſeu ejuſdem Vicarius Generalis, recipit profeſſionem fidei a proviſo, ut in Rituali Rom. & mandat ex Cancellaria Spirituali expediri patentes inveſtituræ; & ſi per ſe non poteſt, delegat, & deputat perſonam, ſibi, ſeu Proviſo bene viſam, qui proviſum inducat in corporalem poſſeſſionem. Quas formulas ſequentes damus ex Barb. & Pac. Jord. Debet tamen ab illo præmitti decretum ejuſdem coram teſtibus, & rogandum a Cancellario. 148

Forma litterarum Collationis Eccleſiæ Parochialis.

NOs, &c. Dilecto nobis in Chriſto N. Presbytero loci N. ſalutem in Domino. Inter cætera, quæ pro Paſtoralis noſtri Officii debito præſtare cupimus, illud præcipue nobis cordi eſt, ut Parochialibus Eccleſiis, quibus de Rectoribus per nos providendum eſt, tales præficiamus, qui Officio, & miniſterio curæ animarum, quod omnium graviſſimum eſt, laudabiliter ſatisfaciant: Vacante igitur Parochiali Eccleſia S. N. Oppidi N. (*ſeu:* ſub invocatione S. N.) hujus N. Diœceſis, per obitum N. illius, dum viveret, ultimi poſſeſſoris, fuerunt per Curiam noſtram mediantibus edictalibus, juxta formam, & præſcriptum S. Conc. Trid. & Conſtitut. fel. rec. Pii Papæ V. vocati omnes de ſic vacante Eccleſia provideri volentes, quatenus infra terminum dierum decem comparerent in eadem Curia, ad faciendum deſcribi, & annotari nomina ipſorum; & cum in eodem termino multi comparuiſſent, tandem iiſdem deſcriptis legitime vocatis, & citatis ſub die &c. coram nobis prævio rigoroſo examine per tres examinatores in Diœceſana Synodo deputatos, facta fuit experientia de ſcientia, & ſufficientia ſingulorum deſcriptorum, ac demum ſervatis de jure ſervandis, fuiſti per dictos Examinatores repertus, habitus, & æſtimatus idoneus, vita, moribus, ætate, ſcientia, & aliis a Jure requiſitis, & ut talis ad hanc Parochialem Eccleſiam regendam, ejuſque Curam per te ipſum gerendam, nobis ab eiſdem renunciatus, & ſucceſſive a nobis, poſt examen, & approbationem prædictam, magis idoneus reputatus, & judicatus. Nos igitur eidem Eccleſiæ, ac animabus illi ſubditis de idoneo Rectore providere volentes, tibi, quem præ cæteris ſummo cum Judicio delegimus, Parochialem eandem, cum illi forſan annexis, ac omnibus juribus, & pertinentiis ſuis univerſis, conferimus, & aſſignamus, de illaque te coram nobis propter hoc flexis genibus humiliter conſtitutum, & acceptantem per birreti capiti tuo impoſitionem inveſtimus. Quocirca univerſis, & ſingulis perſonis Eccleſiaſticis, Notariiſque, ac Tabellionibus publicis Civitatis, ac Diœceſis noſtræ in virtute Sanctæ obedientiæ, ac ſub pœnis, & cenſuris contra inobedientes Superiorum mandatis a Jure inflictis, & arbitrio noſtro infligendis, per præſentes præcipimus, & mandamus; ut cum pro parte tua vigore præſentium requiſiti fuerint, vel eorum aliquis requiſitus fuerit, ad ipſam Parochialem Eccleſiam præfati loci accedant, teque, vel Procuratorem tuum pro te, in corporalem, realem, & actualem poſſeſſionem prædictæ Eccleſiæ, ac omnium illi forſan annexorum, Jurium, & pertinentiarum prædictorum, ſervatis ſervandis, inducant authoritate noſtra, & defendant inductum, amoto exinde quolibet illicito detentore, quem nos etiam harum ſerie amovemus, & denunciamus amotum. Fiſcalibus vero, Colonis, & aliis arrendatariis prædictæ Parochialis, ac omnium illi forſan annexorum Jurium, ac pertinentiarum, fructibus, redditibus, proventibus Juribus, & obventionibus tibi, vel procuratori tuo legitime debito tempore, reſpondeant, atque ab aliis, quantum in ſe fuerit, reſponderi faciant (*ſi vero proviſus haberet aliud incompatibile, additur*) Volumus autem, ac præſentium tenore declaramus, per hujuſmodi Parochialis pacificæ poſſeſſionis adeptionem, alteram Parochialem loci N. ſeu, Beneficium N. quæ, vel, quod obtines, eo ipſo vacare. In quorum fidem &c.

Hanc formulam deſcripſimus ex Barboſ. *de offic. Paroc. part.* 1. *cap.* 2. ubi aliam habes, quam hic tranſcribere omittimus, ne ſimus plus æquo prolixi, quam proinde videre poteris apud eundem.

149 Poſtquam vero noviter proviſus fuerit in actualem poſſeſſionem inductus, debet actus poſſeſſionis inſtrumentum publicum rogari, & ejus originale, vel tranſumptum in forma authentica, in actis Officii Spiritualis regiſtrari. Forma vero inſtrumenti eſt, quæ ſequitur.

Prænotandum tamen eſt ad formulam ſupra traditam, quod ſi Parochialis vacet non per obitum, ſed vel per aſſecutionem alterius beneficii incompatibilis, vel ingreſſum Religionis, & emiſſæ profeſſionis in eadem, id erit in litteris patentibus exhibendum, nempe: *Cum Eccleſia Parochialis N. vacet, eo quod ejus poſſeſſor aliam a nobis illi collatam fuerit aſſecutus: vel: in Religione N. fuerit profeſſus, vel: matrimonium per verba de præſenti contraxerit.*

Forma inductionis in poſſeſſionem Parochialis.

IN Nomine Domini Amen. Anno &c. Indictione &c. die vero &c. menſis &c. Pontificatus S. D. N. Papæ N. anno &c. in mei Notarii &c. Conſtitutus N. de loco N. habens, & tenens in ſuis manibus quaſdam collationis, & proviſionis de Parochiali, ſub invocatione S. N. ſibi ſactarum patentes literas, per &c. conceſſas, ipſiuſque N. Domini &c. ſigillo cera &c. impreſſo, cum cordula fili &c. impendente ſigillatas, ſub anno &c. Indictione &c. Pontificatus &c. prædictis &c. ac die &c. illas Domino N. Executori unico, in ejuſdem literis collationis, & proviſionis, ſpecialiter deputato, præſenti & recipienti ad manus realiter tradidit, eumque vigore, & authoritate earundem litterarum, ut ſe in corporalem, realem, & actualem poſſeſſionem dictæ Eccleſiæ Parochialis, de qua, certo modo tunc vacante, fuit per præfatum N. &c. proviſus, prout in eiſdem literis continetur, Jurium, & pertinentiarum ipſius poneret, & induceret juxta illarum formam, & tenorem debite requiſivit. Qui quidem Dominus N. Commiſſarius, & Executor præfatus, receptis primo prædictis litteris cum honore, ac ea, qua decet, reverentia, attendens requiſitionem hujuſmodi eſſe juſtam, ac conſonam rationi, ut, & tanquam verus obedientiæ filius, d. D. N. in corporalem, realem & actualem poſſeſſionem Parochialis Eccleſiæ, Juriumque & pertinentiarum prædictarum, per traditionem, tactum, palpationem clavis, atque introitum ad altare, & pulſationem Campanarum ejuſdem Eccleſiæ, nemine contradicente poſuit, & induxit; & nihilo minus omnibus, & ſingulis ipſius Eccleſiæ utriuſque ſexus Parochianis, ut d. Domino N. tanquam vero Rectori ipſius Eccleſiæ, vel ejus legitimo Procuratori de fructibus, redditibus, & proventibus dictæ Eccleſiæ, ſuis loco, & tempore congruis, & opportunis reſponderent, præcepit & mandavit, de, & ſuper quibus &c. In quorum &c.

Si vero Immittens in poſſeſſionem ſit ipſe Notarius, tanquam ad hoc rogatus a Domino proviſo, conficiet inſtrumentum tenoris ut ſupra, mutatis mutandis.

Hactenus egimus de praxi proviſionis Parochialis vacantis, ſede plena, ab Ordinario factæ authoritate Ordinaria: Nunc reſtat videre, quæ praxis ſit ſervanda, quando Parochialis vacaverit ſede Epiſcopali vacante; quæ quidem praxis, cum ſit multum diverſa ab illa, quam mox ſupra tradidimus, & quotidiana, non erit negligenda.

150 Supponendum ergo eſt pro regula, quod omnium Beneficiorum Eccleſiaſticorum diſpoſitio, ſede Epiſcopali vacante, ſpectat ad Summ. Pontificem, nec Capitulum poteſt in illa ſe ingerere. *cap. 2. ne ſede vacante.* Archid. *in cap. 1. de inſtit. in 6.* & patet ex Conſtitutione Pii V. quæ incipit: *Summus in Chriſto Pater.* die 9. Martii anno 1598. Vivian. *in prax. Juriſpatr. lib. 5. cap. 3. n. 31.* Pyrrh. Corrad. *in Prax. Benef. lib. 3. cap. 6. n. 50.* Lotter. *de re benef lib. 2. quæſt. 2. num. 39.* Garz. *de benef. p. 9. cap. 2. n. 115.* & melius *p. 5. cap. 7. n. 51.* ubi DD. & S. Congr. declaravit, ut videri poteſt apud eundem Corrad. *l. c.* vide etiam Garz. *p. 5. cap. 1. a n.* 224. ubi *regul. Cancell.* 53. Et licet reſervatio a Pio V. facta fuerit perſonalis, cum ipſe Pius V. ſibi tantum reſervaverit, ſucceſſorum nulla facta mentione, & per ejus mortem expiraverit, tamen a tempore Sixti V. uſque modo omnes Summ. Pontifices reſervarunt ſibi beneficia vacantia tempore Sedis Epiſcopalis vacantis: quod ampliatur etiam ad illa beneficia, quorum collatio non poteſt fieri per Epiſcopum totaliter libere, ſed cum conſilio, vel conſenſu Capituli. Pyrrh. Corrad. *d. lib. 3. cap. 6. num. 55.* Item ad illa beneficia, quorum collatio pertinet ad Epiſcopum Jure devoluto. vide Quarant. *in Summ. Bullar. verb. Capitulum. ſede vacante, verſ. 9. quæro. cap. un. ne ſede vacante in 6.* Rebuff. *in prax. tit. de devolut. num. 76. & 94.* & DD. apud Garz. *d. cap. 7. num.* 53. Præterea amplia etiam ad hoſpitalia, quando habentur loco Beneficii, uti cum conferuntur in titulum. *Clem. quia contingit de relig. domib. Clem. 2. de præb.* Sylva *de benef. p. 2. qu. 11.* Pyrrh. Corrad. *loc. c. num.* 55.

151 Limit. I. Supra dicta, non procedere reſervationem hanc in Beneficiis Juriſpatronatus, quorum collatio non eſt libera, ſed neceſſaria vel etiam in confirmatione, & inſtitutione jure electi, cum ſint neceſſariæ, & ideo præſtari poſſunt a Capitulo etiam ſede vacante, juxta *cap. 1. de inſt. in 6.* ubi Gemin. & Franch. Abb. *in cap. 2. ne ſede vacante.* Marchetus *prax. Vicar. Capit. par. 2. tit. 32. num. 32. & ſeqq.* DD. apud Garc. *d. cap. 7. p. 5. n. 54.* ubi late de aliis collationibus neceſſariis.

152 Limit. II. In poteſtate confirmandi electiones, quas Epiſcopus vivens confirmabat. Rebuff. *loc. cit.* Sbroz. *de Vicar. Epiſc. lib. 2. q. 70. num. 4.* Quarant. *l. ſup. cit.* Marchet. *loc. cit. num.* 55. Barb. *de Can. cap.* 42.

153 Limit. III. In Beneficiis, quorum collatio eſt communis Epiſcopo, & Capitulo: quia uno deficiente, vel inhabili exiſtente, alius ſuccedit. *cap. un. ne ſede vacante in 6.* Marchet. *loc. cit. num.* 26. ubi Rebuff. *in prax. benef. devolut. num.* 74. Vivian. *de Jurep. lib. 12. cap. 2. num.* 14. Diana *p. 8. tract. 4. reſ. 25. §. nota.* Item cum poteſtas præſentandi, vel eligendi, ſeu præſentatio, & electio ad utrumque ſimul ſpectabat, alias non Lapus, Gemin. & Franc. *in cap. un. de major. & obed. in 6.* Lambertin. *de Jurepatr. p. 1. lib. 2. art. 13. qu. 2.* ratio eſt, quia æquale jus quælibet pars habet in tali actu, juxta Joa. Monach. *in cap. cum illis de præb. in 6.* & Gemin. *in d. cap. un. de major. & obed. in 6.*

154 Limit. IV. dictam reſervationem non ligare manus Capitulo, quo minus poſſit ſede vacante Eccleſiæ Parochiali vacanti præficere œconomum, ſeu ipſam ad tempus commendare alicui, ut ipſius Jura regat, & adminiſtret, donec de Rectore, a quo de Jure, fuerit proviſum, *cap. cum nos de Offic. Ordin. c. 2. ne ſede vacante. cap. bona, de appell.* ubi Panorm. Pavin. *p. 2. q. 3. de poteſt. Capit.* Marchet. *loc. cit. tit.* 33. non tamen unus ex collitigantibus. Marchet. *l. c. n. 9.*

155 Limit. V. Poſſe Capitulum, reſervatione non obſtante ſupra dicta, authorizare Beneficiorum permutationem, quando eorum collatio ſpectabat communiter ad Epiſcopum, & Capitulum. *gl. in Clem. un. &* Imnol. *de rer. permut. num.* 11. Item, quando Beneficia pertinent ad collationem tertii. Zabar. *in Clem. 1. de hæret. & conſ.* 39. *num.* 2. Marchet. *l. c. n.* 56.

156 Limit. VI. Dictam reſervationem non impedire, quo minus poſſit Capitulum Beneficiorum reſignationem acceptare: uti fuiſſe deciſum a Rot. teſtatur Quarant. *l. c.* & tenet Franc. *in cap. 1. de rer. permut. in 6.* dummodo reſignatio fiat ex cauſa non neceſſaria, ſed libere, & ſimpliciter. Rebuff. *l. c.* & fiat collatio ante proviſionem factam in Conſiſtorio, etiam antequam poſſeſſionem capiat, & ita deciſum fuiſſe a Rot. docet Pariſ. *de reſign. benef. lib. 7. qu. 23. num.* 47. & Beneficiorum reſignatorum collatio pertineat ad Epiſcopum, & Capitulum ſimul, juxta communiorem DD. quam refert, & ſequitur Pariſ. *l. c.* Niſi Capitulum eſſet in poſſeſſione conferendi, & recipiendi Beneficiorum reſignationem, ſpectantium ad ſolum Epiſcopum, eadem ſede Epiſcopali vacante; tunc enim attendenda eſt poſſeſſio, & in illa manutenendum Capitulum, *cap. conſultationibus de Jurepatr.* Decius *conſ.* 126. *num.* 2. plura vide apud Quarant. *l. c.* & apud Marchet. *l. c. n.* 58.

157 Sicut vero collatio Beneficiorum vacantium Sede Epiſcopali vacante reſervatur Summo Pontifici, ita Beneficiorum reſervatorum vacantium Apoſtolica Sede vacante

Digitized by Google

cante collatio pertinet ad Ordinarium, non obſtante quaecumque alternativa, uti tenuit Rota ſæpius, quam refert, & ſequitur Pyrrh. Corrad. *loc. cit. num.* 56. quia tunc expirat regula reſervatoria, & ideo omnes menſes pertinent ad Ordinarium reddita facto ad jus commune, & prout ſupra cum aliquibus limitationibus notavimus *num.* 58. quod ampliatur etiam ad Eccleſias Parochiales vacantes in Curia, ſeu in menſibus reſervatis, etiamſi vacaverint ante mortem Pontificis, ſi ante illius obitum de illis non providerit, ex notabili tex. *in cap. ſi Apoſtolica, de preb. in* 6. nihil in contrarium faciente *cap.* 2. *eod. tit.* quia illud non procedit quoad beneficia curata vacantia in Curia Sede Papali vacante, nec quoad Parochiales vacantes etiam ante obitum Papæ, ſi de ipſis per eum non fuerit ante obitum proviſum: ita Pyrrh. Corrad. *l. c. n.* 58. ubi Rotæ. Prædicta limita primo, ſi beneficia fuerint alias Pontifici affecta, & non ſolum reſervata propter vacationem in Curia. *ut ſupra d. n.* 58. notavimus, vel ſi Papa de novo electus declaret, non expiraſſe reſervationem ſui prædeceſſoris, vel illa de novo reſervet: tunc enim proviſio facta ab Ordinario poſt illam declarationem non valeret; imo nec facta ante declarationem, ſi in ea Papa derogat juri quæſito, & regulæ *de jure quæſito non tollendo*, ut per Mandoſ. *ibi reg.* 18. *queſt.* 16. Dec. *in cap. fin. de conſtit. n.* 47. *&* 48. & alios docet Garc. *de benef. p.* 5. *cap.* 1. *n.* 646. Chokier. *in comment. ad reg. Cancell. in proœm. n.* 21. ubi id feciſſe tradit Paulum V. Limita ſecundo in iis Beneficiis, quæ ſubſunt Concordatis Germaniæ, cum illorum vigore illa fuerint reſervata etiam Succeſſoribus. Barboſ. *in add. ad tract. de poteſt. Epiſc. in alleg.* 57. *p.* 3. *ſub n.* 62. quem ſequitur Laurent. Nicolart. *in ſua prax. benef. ex Concordatis. tit.* 1. *de reſerv. dub.* 8. §. 14. *pag. mihi* 128. Chockier. *loc. cit.* Pyrrh. Corrad. *loc. cit. verſ. quare*. Limita tertio, quod diximus, quod Ordinarius poſſit Parochiales conferre vacantes in Curia ſede vacante, etiam ante mortem Pontificis vacantes, ſi ante illam non diſpoſuerit, ut non procedat in aliis Beneficiis Curatis, cum tex. loquatur tantum de Parochialibus, juxta Franc. *in d. cap. ſi Apoſtolica. num.* 1. apud Corrad. *l. c. n.* 59.

Quæ ſupra diximus Beneficiorum, ſede Epiſcopali vacante, collationem, ad Summ. Pontificem ſpectare, venit ampliandum etiam ad caſum, quo novus Epiſcopus fuerit electus, donec acquirat exercitium Juriſdictionis. Lotter. *de re benef. lib.* 1. *qu.* 27. *num.* 31. quod exercitium non acquirit novus Epiſcopus, donec litteræ proviſionum, ſeu confirmatoriæ fuerint expeditæ, & Capitulo oſtenſæ, & præſentatæ, juxta Extravag. Bonifacii VIII. quæ incipit. *Injuncta de elect.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gl.* 15. §. 2. *num.* 84. de quibus plura videre poteris apud Pariſ. *de reſign. lib.* 8. *qu.* 5. *num.* 33. Niſi novus Epiſcopus habuerit, vel obtinuerit a S. Sede ante dictarum litterarum expeditionem Breve *de capienda poſſeſſione*, virtute cujus Epiſcopus apprehendit ſuæ Eccleſiæ poſſeſſionem, ac omnia facit, quæ pertinent ad Juriſdictionem ordinariam; cujus Brevis formulam, vide apud Pyrrh. Corrad. *In prax. benef. lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 65.

158 Quibus prænotatis in ordine ad praxin, in facti contingentia, occurrente Parochialis Eccleſiæ vacatione debebit Vicarius Capitularis proponere edicta pro faciendo concurſu, & omnes concurrentes examinare cum tribus examinatoribus Synodalibus, ſeu Proſynodalibus, quatenus ſynodales non exiſtant, ut in locis, in quibus raro ſynodus congregari ſolet, ac ſervatis omnibus illis, quæ ſuperius commemoravimus, peracto examine, quem magis idoneum judicaverit, eligere, eumque Summ. Pontifici intra quatuor menſes proponere ab eodem providendum, aliter collatio devolvetur ad Summ. Pontificem, qui poterit conferre cuicumque ſibi bene viſo, juxta a nobis dicta.

Litteræ vero, quibus facienda eſt propoſitio approbari, erunt tenoris ſequentis, S. Carolo Borromæo familiares.

Formula litterarum de approban. ad Parochialem vacantem in menſe reſervato Pontifici.

N. N. DEI, & Apoſtolicæ Sedis Gratia Epiſcopus &c. Univerſis, & ſingulis, ad quos præſentes litteræ noſtræ pervenerint, fidem facimus, & atteſtamur, quod, cum Parochialis Eccleſia S. N. noſtræ Diœceſis N. quam N. dum viveret, obtinebat, per ipſius obitum, qui de menſe N. extra Romanam Curiam, diem ſuum clauſit extremum, vacaverit, & vacet ad præſens: Cumque occaſione vacationis hujuſmodi per publica edicta vocati ſint, qui examinari vellent, juxta formam SS. Concil. Trid. nos, una cum Examinatoribus in Synodo Diœceſana deputatis, vel Proſynodalibus, cum ſynodales non exiſtant, ex quo jam ab annis pluribus nulla ſynodus in eadem Diœceſi convocata fuerit; Dominum Presbyterum N. Diœceſis N. tranſacto tempore per concurſum examinavimus, ipſumque ad præfatam Eccleſiam regendam, gubernandam, & obtinendam, moribus, ætate, doctrina, & aliis rebus ad id opportunis, magis idoneum judicavimus, & approbavimus. In quorum fidem, præſentes, manu noſtra ſubſcriptas & noſtro ſigillo obſignatas, fieri juſſimus, & ab aliis Examinatoribus ſubſcribi curavimus.

Forma litterarum ſimilium, quando Parochialis vacat ſede Epiſcopali vacante.

Ad extra.

Eminentiſſimo & Reverendiſſimo Domino Sanctiſſimi D. N. N. N. Papæ &c. Cardinali Prodatario.

N. N. Sede Epiſcopali vacante Vicarius in Spiritualibus Generalis Capitularis &c. humiliter exponit, & quibuſcumque præſentes litteras inſpecturis, lecturis, pariter & audituris: vacante nuper die &c. menſis &c. proxime præteriti Parochiali Eccleſia ſub invocatione S. N. loci N. Diœceſis hujus N. per obitum quondam N. ultimi, & immediati illius poſſeſſoris, fuiſſe per Officium Spirituale ſuum, ſeu Curiam ſuam ſpiritualem, mediantibus edictis, juxta formam, & præſcriptum S. Concil. Trid. vocatos omnes de ſic vacante Eccleſia provideri volentes, quatenus intra terminum decem dierum comparerent in eadem Curia ad faciendum ſe deſcribi, & adnotari nomina ipſorum: & cum in eodem termino tot &c. comparuiſſent, tandem ipſis deſcriptis legitime vocatis, & citatis ſub diebus &c. menſis currentis, coram ſe rigoroſo examine per quatuor Examinatores ſynodales, vel Proſynodales (*uti in priori formula dictum*) factam fuiſſe experientiam de ſcientia & ſufficientia ſingulorum deſcriptorum; ac demum, ſervatis de jure ſervandis, per dictos examinatores fuiſſe repertum, habitum, & judicatum idoneum; vita, moribus, ætate, ſcientia, & aliis a Jure requiſitis ad obtinendam a Sede Apoſtolica dictam Parochialem Eccleſiam N. N. Doctorem &c. & in ætatis ſuæ anno &c. conſtitutum, ex bonis parentibus natum (*quamquam hæc ſint ſuperflua, & ſufficiant ſequentia*) & ſucceſſive a ſe poſt examen, & approbationem prædictam, fuiſſe magis idoneum reputatum, & judicatum, & ut talem pro obtinenda dicta Parochiali, Sedi Apoſtolicæ, attenta Sedis Epiſcopalis vacatione, proponendum, & approbandum, prout proponit, & approbat. In quorum &c. Datum. &c.

159 Sed prior formula videtur magis Juridica, & illi deberent ſubſcribere examinatores: quia vero diverſa eſt diverſorum locorum praxis; ideo utramque formulam tradendam duximus, ut ex illis, quam quiſque maluerit, eligat. Quia tamen iſtæ litteræ debent tranſmitti ad aliquem in Curia, qui illas præſentet Datario, & petat ab eodem debitam admiſſionem, Inſtitutionem, & Bullarum expeditionem, opus eſt mandato, ſeu procuratorio. Ideo providendus debebit illas tranſmittere, una cum dicto mandato. Quare operæ pretium duximus, etiam ejuſdem procuratorii formulam tradere, pro praxis exactiori methodo. Eſt ergo forma, quæ ſequitur.

For-

Digitized by Google

Formula procuratorii, de quo ſupra &c.

IN DEI Nomine &c. Amen &c. Cunctis hoc præſens procuræ inſtrumentum viſuris, lecturis, legique audituris notum ſit, & pateat evidenter, quod anno a partu Virginis &c. Indictione &c. Pontificatus Sanctiſſimi Chriſto Patris, & D. N. D. N. N. Papæ &c. anno ejus &c. die vero &c. menſis &c. in Civitate &c. & in contrata &c. & in hypocauſto domus mei Notarii &c. infra ſcripti, præſentibus in teſtes ſpecialiter adhibitis N. N. Præſens, & perſonaliter conſtitutus, in mei Notarii, & præmiſſorum teſtium præſentia Dominus N. N. de loco N. hujus N. Diœceſis, uti in concurſu approbatus, & electus ad Parochiam S. N. vacantem per obitum N. ultimi & immediati illius poſſeſſoris, ſponte, & libere omnique alio meliori modo, & forma, fecit, conſtituit, & creavit ejus Procuratorem ſpecialem Dominum N. N. licet abſentem, ſed uti præſentem, ſpecialiter, & expreſſe, ad, ejuſdem Domini Conſtituentis nomine, & pro eo comparendum coram prælibam S. D. N. Papa, ſeu ejuſdem Emin. Revet. Domino Prodatario, ſeu quovis alio &c. ad præſentandum litteras patentes præcitatæ approbationis, & electionis factæ, & debitam admiſſionem, inſtitutionem, ac Bullarum expeditionem deſuper petendam, obtinendam, & expediri faciendam, cum omnibus aliis neceſſariis, & opportunis, eumque in finem ea omnia, ac ſingula præſtanda, & obſervanda, quæ ipſemet Dominus conſtituens, præſtare, obſervare, & exequi poſſet, ac deberet, ſi perſonaliter intereſſet, & ſi talia forent, quæ mandatum magis ſpeciale requirerent. Cum facultate etiam eum in finem, quatenus opus eſſet, alium procuratorem ſibi bene viſum ſubſtituendi, cum omnibus clauſulis neceſſariis, & opportunis juxta ſtylum Romanæ Curiæ, quas hic pro inſertis haberi intendit. Dans &c. promittens &c. Obligans &c. & ita omni &c.

Poſtquam in Curia expediuntur Bullæ tenoris, ut diximus, cum ageremus, & explicaremus Bullas reſignationis in forma gratioſa, & in earum executione, cum eadem veniant obſervanda, ne illa ſæpius tranſcribam, ad dictum locum te remitto, ubi videbis praxin executionis dictarum litterarum.

160 Et licet quoad valorem ejuſmodi Parochialium impetrationis regulariter requiratur expreſſio reddituum ſeu valoris, non quidem de Jure, ſed de ſtylo antiquiſſimo Romanæ Curiæ. Capell. Tholoſ. *qu.* 436. *Clem.* 1. *de præb.* Felin. *in cap. ad aures de reſcript.* Decius *conſ.* 262. Rot. *deciſ.* 59. *de reſcr. in novis.* Pariſ. *de reſign. benef. lib.* 8. *qu.* 9. *n.* 75. Pyrrh. Corrad. *in prax. benef. lib.* 3. *cap.* 7. *num.* 23. aliter impetratio eſt ſubreptitia. Secus in collatione facta ab Ordinario. Caſſad. *ſuper reg. Cancell. deciſ.* 31. *Clem.* 2. *de Offic. Ord.* quia videtur conferre motu proprio, qui excludit ſubreptionem. Pyrrh. Corrad. & DD. apud eundem *loc. cit.* Tamen in Imperio propter Concordata tantum exprimitur, valorem non excedere viginti quatuor Ducatos de Camera auri, licet multum excederent; uti in praxi paſſim vidi obſervari. vide Branden. *ad Concordata poſt quæſt.* 12. *not.* 2. *n.* 7. Chokiet. *in Comment. ad reg.* 21. *n.* 17. *& reg.* 61. *n.* 21. & alios apud Nicolart. *in prax. benef. Concord. German. tit.* 2. *de annat.* §. 3. ubi Rotæ.

161 Et notandum: quod ſi proviſus ut ſupra a Sede Apoſtolica habebat aliud Beneficium incompatibile, maxime Parochiale, & illud remanet reſervatum Sedi Apoſtolicæ propter Conſtitutionem Joan. XXII. quæ incipit. *Execrabilis*, & Regulam Cancellariæ; ut videri poteſt apud Pyrrh. Corrad. *loc. cit. num.* 37. Secus, ſi ſecundum obtinet ab Ordinario; tunc enim vacat quidem primum, ſed eſt ſub collatione Ordinarii. ut ſupra *num.* 57. Et ne Impetrans incidat in pœnas dictæ Execrabilis, antequam obtineat ſecundum, debet dimittere primum in manibus Ordinarii cum publico teſtimonio. vide Corrad. *l. c.*

162 Præterea in ordine ad ſupra dictas litteras teſtimoniales, quæ ad Curiam tranſmittuntur debet exprimi, an Examinatores fuerint ſynodales, vel non ſynodales, aliter collatio facta a Pontifice virtute talium litterarum erit nulla, & ſub, vel obreptitia; ut decidit Rot. ſæpius apud Pyrrh. Corrad. *l. c. cap.* 8. *a n.* 7.

163 Si vero Parochialis vacet in Curia, vel alias ſit reſervata ob non ſervatam Concil. Trid. formam in ejuſdem collatione; tunc ejuſdem collatio pertinet ad Sum. Pontificem, & ab illo poteſt conferri cuicumque bene viſo.

164 Talis autem collatio vel poteſt fieri in forma gratioſa, vel in forma *Dignum*. Et quidem, ſi Pontifici, vel ejus Prodatario non fuit tranſmiſſa fides ab Ordinario, quod examine peracto concurrens, vel impetrare volens fuerit inventus idoneus ad regendam Eccleſiam Parochialem vacantem, ſolet fieri collatio in forma *Dignum*. Et ſub eadem forma expediuntur litteræ Apoſtolicæ, ſeu Bullæ, quæ diriguntur Epiſcopo, vel ejus Vicario Generali: qui tali caſu, qualiter debeant procedere ad executionem, diximus ſatis in praxi reſignationis, ad quam praxin te remitto.

Quare conſultius faciunt, qui volentes impetrare Parochialem vacantem in Curia, faciunt ſe prius examinari, & cum fuerint approbati, tranſmittunt ad Curiam dictas atteſtationes Ordinarii, & pro cautela abundanti, etiam procuratorium, de quo mox ſupra diximus, ne poſt multas expenſas, quas eoſdem in Curia facere contigerit, cum rubore in examine reprobentur. Formula vero atteſtationis erit illa aptiſſima, quam ex Barboſ. *de Offic. Parochi* deſcripſimus, vel alia, quam pro varietate locorum, acciderit eſſe magis in praxi receptam. ſit ergo

Formula litterarum, ſeu atteſtationis Epiſcopi, pro impetranda Parochia in Curia.

NOs &c. Univerſis, & ſingulis, quibus expedit, fidem facimus, & atteſtamur, Dominum N. N. de loco N. hujus Diœceſis N. & in vigeſimo nono ætatis ſuæ anno conſtitutum, ut per fidem Parochi nobis exhibitam edocti fuimus, eſſe Preſbyterum legitime promotum, nullo vitio, crimine, defectu, irregularitate, aut alio impedimento Canonico, quod ſciamus, detentum, aut alicujus excommunicationis, vel alterius cenſuræ vinculo obſtrictum, ſed de morum honeſtate, vitæ probitate, pietate, modeſtia, & inculpabili converſatione multiplici virorum fide dignorum teſtimonio apud nos commendatum exiſtere, cumque prævio diligenti examine coram nobis per examinatores Synodales, ſeu Proſynodales &c. *(juxta mox ſupra dicta)* peracto, habilem, ſufficientem, & idoneum repertum fuiſſe ad Parochialem in hac Diœceſi regendam, & gubernandam. Et ne de præmiſſis ulli dubitare contingat, præſens teſtimonium, requiſiti, eidem concedimus, & impertimur. In quorum &c.

Appendix ad ſupra dicta.

Facto examine per concurſum, modo quo ſupra dictum eſt, clauditur concurſus. Ubi nota: quod concurſui debeat eſſe præſens Cancellarius Officii, qui omnia redigat ad acta &c. una cum omnibus eorum requiſitis, eo, quo ſequitur, modo. Cancellarius ergo habens deſcripta nomina ſingulorum concurrentium, die, quo incipit concurſus, accedit ad locum; & acta eo modo proſequitur *Die &c. Menſis &c. Anni &c. Coram Celſiſſimo Epiſcopo &c. & Reverendiſſimo Vicario &c. & tribus admodum Rev. Examinatoribus ad concurſum, ad tandem diem præſtitutum in edictis, quæ in actis producuntur, & regiſtrantur &c. Comparuit admodum Rev. Dominus N. tanquam primus, qui nomen ſuum deſcribi fecit, inſtando ſe admitti. &c.* examinatur, fertur de eo judicium, & ſi fuit approbatus omnium votis, ſubjungitur: *Et examinatus, omnium votis fuit approbatus, vel tribus, aut duobus &c.* Si vero majori parte votorum fuit reprobatus, abſolute dicitur. *fuit reprobatus.* & ſic cum reliquis. Et finitis examinandis clauditur concurſus, & ſic Cancellarius dicit: *Quibus habitis: cum nullus alius comparuerit, Reverendiſſimus Dominus Epiſcopus, vel ejus Vicarius, clauſit concurſum.*

Et

Digitized by Google

Et ſi eodem die ſit electio dignioris, id exprimitur hoc modo: *Et ſucceſſive, die ut ſupra, vel tali die &c. Reverendiſſimus Dominus, viſis actis, conſideratiſque omnibus de Jure conſiderandis, tanquam digniorem, elegit & approbavit ad Parochialem vacantem regendam Dominum N. &c. mandando per me Cancellarium expediri litteras teſtimoniales ad Romanam Curiam tranſmittendas.* (ſi Parochia ſit reſervata, uti ſede vacante) ſed ſi Beneficium Parochiale confertur ab Epiſcopo, tunc præmiſſa fidei profeſſione, ſit illi collatio, & inveſtitur; & Cancellarius, de his quoque facit fidem in actis; & ultimo in decreto dicitur: *mandando per me Cancellarium litteras patentes expediri. Actum ut ſupra &c. die &c. præſentibus in teſtes ſpecialiter adhibitis N.N. & N.N. de locis N.*

N. Cancellarius &c.

§. IX.

Praxis Collationis Parochialis cum reſervatione penſionis.

Sæpe contingit in Parochialium collatione, penſiones reſervari ad favorem aliorum de Eccleſia bene meritorum: ideo pro praxis in hac materia complemento nonnulla declaranda cenſuimus aliqua reſervando infra dicenda *litt. P. in verbo Penſio.*

165 Penſio vero eſt duplex; alia, quæ datur titulo temporali, uti Laico, vel etiam Clerico in ſtipendium pro ſervitio temporali; & hæc nunquam venit nomine Beneficii. Bal. & Felin. *in cap. ad audientiam, de reſcr.* Gigas *de penſion. qu.* 67. Duard. *de benef. lib. 6. cap. 4.* Garz. *de benef. p. 1. cap. 5. n. 8.* Ciarlin. *controv. forenſ. c.* 115. Alia eſt, quæ datur in titulum, & ferme loco beneficii aſſignatur, & de hac in impetratione beneficii mentio eſt facienda. Pariſ. *de reſign. lib. 6. qu.* 4. Gigas *loc. cit.* Vere tamen, & proprie non eſt Beneficium. Sarnicat. *de infirm. quæſt.* 16. Pariſ. *loc. cit. q.* 25. *& de confident. quæſt.* 38. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib. 3. cap.* 11. an vero & quando veniat nomine Beneficii, vide late Ciarlin. *d. c. p.* 115, porro.

166 Penſio Eccleſiaſtica eſt jus ſpirituale, vel illi annexum, ad inſtar beneficii, percipiendi certam portionem ex fructibus beneficii ad tempus. De qua definitione vide Barboſ. *l. c.* Gigas *ut ſupra. quæſt.* 1. Garc. *de benef. d. cap. 5. n. 162. ſeqq.* hic de ſtylo Curiæ reſervatur Clerico, utpote ſpiritualis, vel ſpirituali annexa. *cap. ad audientiam*, ubi DD. *de reſcr.* Pariſ. *de reſignat. lib. 6. quæſt.* 4. Garc. *l. c. n.* 10. ubi DD. eſt tamen penſionis capax etiam ſeptennis. Gigas *quæſt.* 13. Merend. *conſ.* 29. Riccius *in prax. penſ. reſ.* 379.

167 Penſio; quæ reſervatur, debet eſſe moderata, ita ut tantum remaneat Rectori, ut commode ſe poſſit ſuſtentare. Abb. *in cap. conquerente, de Cler. non reſid.* aliter ad debitam quantitatem erit reducenda. Gigas *de penſion. quæſt.* 35, quod tamen ſolum procedit circa reductionem in ſucceſſore beneficii, non autem in eo, qui ſuo gravamini conſenſit. *L. 1. ff. de injuriis. L. nemo. ff. de R. I.* & DD. apud Garc. *d. cap. 5. num. 368. & ſeq.* ubi quod talis reductio non poſſit fieri niſi a ſolo Papa, ſi ab eodem fuerit reſervata, non vero ab inferiori, niſi ex ſpeciali reſcripto. Item debet reſervari in certa quantitate, non vero in quota fructuum; quia alias hoc eſſet ſcindere beneficium, quod eſt prohibitum per SS. Canones. *cap. majoribus, de præb.* Jo. Andr. *in cap. audivimus, de colluſione detegenda.* Felin. *in cap. ad audientiam, de reſcr.* Garc. *l. cit. a n.* 362. & in beneficiis ſimplicibus non debet excedere tertiam partem fructuum. Gigas *loc. cit. quæſt.* 9. Riccius *in prax. penſion. reſ.* 384. Nec poteſt imponi in beneficio patronato abſque conſenſu patroni. Rot. apud Riccium *in prax. juriſpatr. reſ.* 194. quamvis affirmativam teneant Gigas *l. c. quæſt. 23. num.* 11. ubi dicit ita ſervari in Curia. Gambar. *de Offic. leg. lib. 6. a n.* 94. apud Pacem Jordan. *lib. 11. tit. 9. de re benef. tit. 1. n.* 492. quod etiam affirmat Garc. *d. cap. 5. num.* 359. dummodo non tranſeat ad ſucceſſores. Jord. *l. c.*

168 Poteſt autem penſionem reſervare, & reſervatas transferre, vel jus eas redimendi concedere ſolus Summ. Pontifex, per tex. *in cap. 1. ut Eccleſ. benef. ſine diminut. confer.* Barboſ. *de poteſt. Epiſc. alleg. 50. num.* 25. Leſſius *lib. 2. cap. 34. dub. ult. nu.* 205. Verum, quod etiam Epiſcopus penſionem imponere poſſit, illamque reſervare ſuper beneficiis Eccleſiaſticis ſuæ Diœceſis, quando ſunt pinguia, tenent Abb. *in cap. conquerente. num. 5. de Cler. non reſident.* Felin. *in cap. ad audientiam. il. 2. nu. 2. verſ. 2. concl. de reſcr.* Dec. *in cap. ex parte. il. 1. n. 16. de Offic. deleg. & conſ. 142. n. 3.* Caccialup. *de penſion. quæſt. 4. n. 5.* Navar. *conſ. 15. n. 3. de reb. Eccleſ. non alien. & conſ. 4. num. 2. de ſimon.* Gigas *de penſion. quæſt.* 6. Garc. *de benef. p. 1. d. cap. n.* 295. & alii apud Jordan. *loc. cit. num.* 489. quæ tamen procedunt, ſi concurrat juſta, & rationabilis cauſa, alias ſecus DD. *cit.* & Riccius *in prax. p. 3. reſ.* 268. Leo *in theſ. for. Eccleſ. p. 2. cap.* 7. Barboſ. *de poteſt. Epiſc. p. 3. alleg. 69. num. 15. & de Jur. Eccleſ. lib. 2. cap.* 11. Gratian. *diſc. for. cap.* 617. Neque hæc facultas fuit Epiſcopo ſublata per non uſum, vel uſum contrarium. Garc. *l. c. num.* 309. Antonel. *de Eccl. regim. lib. 3. cap.* 11. & ſtylus Curiæ non eſt contrarius; a qua licet non ſoleant confirmari hujuſmodi reſervationes, id tamen ideo ſit, quia tunc confirmatione non eſt opus, cum recte fiant. *arg. L. un. C. de theſaur. lib.* 10. Gonzal. *ſuper reg. 8. Cancell. gl. 52. num. 30. cum duobus ſeqq.* apud Jordan. *l. cit. num.* 490.

169 Cauſæ vero, propter quas Epiſcopus poteſt reſervare penſionem, ſunt plures: prima eſt permutationis Beneficiorum in caſibus a Jure permiſſis. Leo *in theſaur. for. Eccleſ. p. 2. cap. 7. n.* 28. Riccius *in prax. p. 3. reſ.* 268. ut ad coæquandos fructus, quando unum beneficium permutatum eſt pinguius altero (ceſſante tamen pacto inter permutantes de quo ſtatim infra) obligando illum, qui pinguius beneficium obtinuit, ad ſolvendam aliquam penſionem ſuo tempore duraturam. Ancharan. *conſ.* 279. incip. *quæſtio proponitur.* Navar. *conſ. 43. n.* 4. Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſ. 14. num.* 38. apud Barboſ. *de pot. Epiſc. d. alleg. 69. num.* 14. Secunda cauſa eſt ad extinguendam litem inter duos ſuper eodem beneficio coram ipſo contendentes. *cap. niſi, de præb.* Gomez. *in reg. de annal. poſſeſſ. quæſt.* 1. Riccius, & Antonel. *ll. cit.* Rot. apud Garz. *d. cap. 5. num.* 349. Tertia cauſa eſt pro pauperibus bene meritis, vel uſu pio aut ob ſenium reſignantis, pro ipſo tamen tantum. Laym. *in theol. mor. lib. 4. tract. 2. cap. 18. num. 3. & 4.* Riccius, & Barboſ. *ll. cit.* Debet tamen cauſa juſtificari aliunde, quam ex aſſertione Epiſcopi, cui in hoc non creditur. DD. *cit.* & Abb. *in cap. diverſ. falac. de Cler. conjug.*

170 Prædicta limita: primo ſi interveniat pactum inter permutantes, aut partes: tunc enim inferiores Pontifice non poſſunt imponere penſiones, ut ex *cap. niſi eſſent, de præb.* ibi: *non quidem ex pactione partium*, docent Rebuff. *de pacif. poſſeſſ. nu.* 122. *aut* 105. Redoan. *de Simon. p. 2. cap. 14. in fin. & cap.* 22. apud Garc. *loc. cit. a nu. 340. ſeqq.* ubi aliqui tamen contrarium tenent.

171 Limita ſecundo, quod in prædictis poſſit quidem Epiſcopus penſiones imponere ad tempus onerati, ſeu ad ipſius onerati vitam, non tamen in perpetuum, & quæ tranſeant ad ſucceſſores in beneficio. Gigas *d. quæſt. 6. num.* 4. ſed quia in hac opinione non conveniunt DD. cum multi etiam teneant, quod Epiſcopus poſſit imponere in caſibus prædictis penſiones, quæ etiam in ſucceſſores tranſeant, ideo te remitto ad Garc. *in d. c. 5. a num.* 331. ubi late hanc materiam videre poteris. Et plures limitationes videre poteris etiam apud Pacem Jordan. *loc. cit. a num.* 495. quæ prædicta de poteſtate Epiſcopi etiamſi ratione, & auctoritate non careant, tamen ſtylus Curiæ Romanæ hodie reſervavit ſibi reſervationem omnium penſionum, juxta Leſſium, Toler. Binsfeld. & alios, apud Dianam, & apud Laym. *loc. cit.* & ita nunc videtur ſervari in praxi, prout & ego ſemper vidi in reſervatione penſionum recurri ad Curiam Roman. quamvis Laym. teſtetur, quod de facto nonnulli Epiſcopi Germaniæ quandoque illas conſtituere ſoleant ex cauſa rationabili. Hoc unum notandum, quod in illis caſibus, in quibus Epiſcopus poteſt imponere penſiones, illas Vicarius imponere non poteſt abſque ſpeciali mandato. Sbroz. *de Offic. Vicar. lib. 2. quæſt. 71. n.* 4. Barboſ. *de poteſt. Epiſc. alleg. 54. n.* 77. Garc. *de benef. l. c. n.* 316.

172 Porro cum penſionis reſervatio conſiſtat in facto, & ea, quæ ſunt facti, non præſumantur, ex vulgaris Juribus, ideo & illa non præſumitur, maxime cum ha-

beat

Digitized by Google

beat præſumptionem juris contra ſe; quia jus præſumit omnia beneficia eſſe libera, cum talia ſint de jure ex primæva ſui inſtitutione. *cap. 1. de præſcr. in 6.* ita ut in petitorio nec ſufficiat quadragenaria præſcriptio. Garc. *de benef. p. 1. cap. 5. num.* 482. ſecus in poſſeſſorio, in quo ſufficit etiam poſſeſſio decennalis. Garc. *loc. cit.* Gigas *de penſ. q.* 47. ubi quod contra recuſantem ſolvere penſionem, quam ſolvere conſueverat, utpote ſpolianiem, detur penſionario manutentio, per ea quæ tradit Abb. *in cap. pervenit, de cenſib. col. 1. in fin. & col.* 2. Innoc. & alii. Rot. *decif.* 23. *p.* 5. *rec. tom.* 1. & alibi paſſim. Menoch. *retin. remed. ult. cap.* 2. *n.* 21. Maſcard. *de probat. concl.* 1208. & 337. imo quod dicta manutentio concedatur, etiamſi præceſſerit tantum unica exactio, per Rip. *in cap. cum Eccleſia Sutrina. num.* 53. *de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* Seraphin. *dec.* 436. *n.* 1. & *deciſ.* 149. *num.* 4. & alios docet Rota *dec.* 45. *p.* 10. *rec. num.* 10. an vero ſi fuit ſoluta tantum aliqua pars penſionis, conſtituatur penſionarius in quaſi poſſeſſione totius, vide Lothet. *de re benef. lib.* 1. *q.* 38. *num.* 123. Caval. *deciſ.* 379. *n.* 3. & 4. apud Rot. *d. deciſ.* 45. *num.* 5. affirmantem propter titulum univerſalem; apud quam Rot. etiam videre poteris, quid requiratur, ad hoc ut penſionarius poſſeſſione ſua cecidiſſe dicatur. Verum non conveniunt DD. an agens ſpolio in materia penſionis debeat docere de titulo; & multos pro, & contra allegat. Gigas *d. quæſt.* 47. & *n.* 4. illos concordat diſtinguendo, nempe: quod quando penſionarius eſt in longa poſſeſſione exigendi penſiones, & tunc non tenetur docere titulo, cum ille tunc præſumatur. per Abb. *in cap. querelam: in verſ. quia vero,* ibi. *per multa tempora perſoluta, de elect.* aut vero poſſedit parvo tempore, & tunc, quia non adeſt præſumptio tituli, debebit de illo docere, per DD. ibidem pro affirmativa citatos. vide etiam Garc. *d. cap.* 5. *a num.* 483. & Rot. *dec.* 144. *p.* 4. *rec. tom.* 2. Bichium *dec.* 410. *a n.* 3. ubi quomodo probetur quaſi-poſſeſſio.

173 Cæterum in impetratione reſervationis penſionis plura a penſionario præſtari debent, & Primo: debet ab ipſo fieri mentio veri valoris beneficii, ſuper quo penſio reſervatur, alias gratia vitiatur. Tondut. *de penſion. cap.* 15. *num.* 5. & 6. Addend. ad Buratt. *deciſ.* 369. *num.* 8. *verſ. vel ſumus in caſu* Rot. *deciſ.* 536. *n.* 14. *p.* 4. *rec. tom.* 3. apud aliam Rot. *deciſ.* 6. *p.* 17. *rec. num.* 6. & 9. ita ut quando agitur de penſione reſervata intuitu certi valoris a penſionario expreſſi, ſi illum non verificet, non ſit locus reductioni, ſed gratia tanquam ſubreptitia annulletur in totum. Garc. *de benef. d. p.* 1. *cap.* 5. *num.* 427. Tondut. *loc. cit. n.* 5. Addend. ad Burat. *l. c.* & alii apud Rot. *d. dec.* 6. *p.* 17. *rec.* ubi etiam quomodo teſtes probent hunc valorem, & apud Rot. *deciſ.* 144. *d. p.* 4. *rec. tom.* 2. Limit. primo, id tantum procedere quando agitur in petitorio, ſeu poſſeſſorio adipiſcendæ, & ad juſtificandam gratiam, ſecus, quando agitur poſſeſſorio retinendæ, aut recuperandæ, modo tamen conſtet de reſervatione penſionis, ſaltem per ſupplicationem. vide Garc. *de benef. dict. cap.* 5. *a num.* 443. & 453. & *ſup. num.* 171. Limit. ſecundo, ſi pars, ſeu titularis nihil opponat: tunc enim penſionarius non tenetur verificare niſi ea, quorum falſitas vitiat gratiam, vel quorum expreſſio facilius movit Papam ad concedendum. Garc. *d. n.* 443. Ex quibus patet, quod quando agitur in petitorio poſſeſſio decennalis non relevat ab onere probandi titulum, qui pendet a validitate gratiæ, cujus vigor fundatur in juſtificatione narratorum: ſed deberet poſſeſſio eſſe ad minimum tricennalis, aut talis, ex qua reſultare poſſet præſumptio tituli, ut ſup. *num.* 171. & Garc. *loc. cit. num.* 454. Niſi certe ageretur contra titularem ipſummet, qui conſenſit in penſionem: tunc enim poſſet prodeſſe poſſeſſio etiam decennalis qualificata ex conſenſu ipſius titularis, ut notavit Rot. *dict. deciſ.* 144. maxime ſi titularis juravit, fructus aſcendere ad dictam ſummam, & hoc onus juſtificandi in ſe ſuſcepit: tunc enim penſionarius illum juſtificare non tenebitur. Lotter. *de re benef. lib.* 1. *quæſt.* 38. *num.* 49. Rot. *dec.* 83. *p.* 17. *rec. num.* 3. ſimiliter. & pro

174 Secundo, quia de ſtylo Curiæ a Papa non ſolet penſio imponi ſuper beneficio, niſi remaneant centum pro Rectore, de quo ſtylo teſtatur Barboſ. ad Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 13. *num.* 13. *in med. de reform. & de Paroch. p.* 3. *cap.* 29. Garc. *d. cap.* 5. *num.* 375. vel duæ tertiæ, ut in Rot. apud Bichium *deciſ.* 410. *num.* 6. ideo penſionarius probare id debebit. Rot. apud Merlin. *deciſ.* 587. ubi qualiter probari poſſit. & *dec.* 807. & 201. Mareſt. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 60. eritque hæc clauſula, *dummodo remaneant centum pro Rectore,* plene, & concludenter probanda, dum agitur adverſus eum, qui penſioni non conſenſit. Rot. ubi late *in dec.* 41. *p.* 17. *rec.* & apud Bicchium *deciſ.* 255. ubi quod non ſufficiat probatio per publicam famam. Debebitque verificari de tempore reſervationis, aliter penſio corruet in totum. Garc. *de benef. d. cap.* 5. *num.* 473. Pariſ. *de reſign. lib.* 6. *quæſt. num.* 29. Addend. ad Ludoviſ. *deciſ.* 245. ita ut ſi hæc verificatio deficiat in aliquo, hæc reſervatio, uti ſubreptitia, ſit nulla in totum, nec reducibilis, ut dixit Rota *deciſ.* 278. *num.* 2. apud Poſtium *de manuten.* quem refert alia Rota *d. deciſ.* 41. *p.* 17. *rec.* illaque verificatio fieri debebit cum duratione continua ad tempora futura, & non tantum ad præterita, ſive quæ erant tempore gratiæ. Barboſ. *de Paroch. p.* 3. *cap.* 29. *num.* 15. apud Rot. *d. deciſ.* 41. & Bich. *l. c.* vide etiam infra *in praxi clauſ. Apoſtol. clauſ.* 34. ubi quid intelligatur pro centum ducatis.

175 Et quando penſio reſervatur ſuper fructibus tam certis, quam incertis, tunc in penſione ſunt calculandi fructus incerti funeralium, & oblationum. Bichius *loc. cit. num.* 30. Lotter. *de re benef. lib.* 1. *quæſt.* 39. *n.* 37. & *quæſt.* 42. *n.* 82. Garc. *d. cap.* 5. *num.* 379. ubi quod non cenſeatur impoſita ſuper incertis, niſi exprimatur. Ac quamvis id expreſſum dicatur, ſi apponantur in litteris verba „ *ſuper redditibus, proventibus, juribus, & obventionibus, & emolumentis univerſis.* ut in diverſis Rotis Rom. fuit judicatum apud Garc. *d. n.* 381. ipſe tamen Garc. *num.* 386. & *ſeq.* ſubdit. quod in materia penſionis, quæ poteſt per Papam reſervari ſuper diſtributionibus quotidianis, quæ deſervientibus dantur pro labore, ut per Monet. *de diſtribut. part.* 3. *qu.* 8. *n.* 9. Gig. *conſ.* 143. *ſeu reſpon.* 35. *de penſ.* Dataria, & Cancellaria per illa verba non intelligat diſtributiones, & incerta, niſi de contrario conſtet, ut ibi, ponitque diverſas declarationes Sacr. Congr. Concil. Hoc unum eſt, quod emolumenta omnino incerta funeralium, oblationum, eleemoſynarum, & ſimilium, non habeantur quoad hunc effectum in conſideratione, niſi quatenus pro certa pecunia quotannis conſueverint locari, ut dixit Rota *deciſ.* 187. *num.* 26. & *ſeqq. p.* 11. *rec.* apud aliam Rot. *d. deciſ.* 41. *p.* 17. *rec. n.* 19.

176 Tertio penſionarius debet facere mentionem primæ penſionis ſuper eodem beneficio reſervatæ, alias ſecundæ penſionis reſervatio eſt nulla, licet fuerit facta motu proprio; quia Pontifex non præſumitur, velle gravare beneficium duplici onere. Caſſad. *deciſ.* 3. *de penſion.* Gigas *de penſ. quæſt.* 29. Lotter. *de re benef. lib.* 1. *quæſt.* 38. Rot. apud Bichium *deciſ.* 236. *n.* 8. Mohed. *dec.* 11. *de locat.* Mantic. *deciſ.* 93. & alii apud Pyrrh. Corrad. *de re benef. lib.* 5. *cap.* 2. *num.* 19. niſi Pontifex in reſervatione motu proprio facta in genere cogitaſſet de prima; tunc enim ſecunda ſuſtineretur abſque majori expreſſione, ut per Pariſ. *de reſignat. l. c. n.* 52. *verſ. limit. tertio.* Lotter. *de re benef. lib.* 1. *quæſt.* 38. *num.* 52. Tondut. *de penſion. quæſt.* 44. *num.* 12. Verall. *deciſ.* 296. *p.* 2. docet Rot. *deciſ.* 279. *p.* 17. *rec. num.* 2. Pyrrh. Corrad. *loc. cit.* Prima tamen penſio ad nullitatem ſecundæ inducendam debet probari, ut decidit ſæpius Rot. quam refert, & ſequitur Garc. *loc. cit.* Limit. ſi prima reſervatio non fuerit valida, quo caſu ſecunda ſuſtinetur, etiam non facta mentione de prima, dummodo tamen nullitas primæ probetur. de quo Corrad. *loc. cit. num.* 20.

177 Quarto, debet facere mentionem juris tertii, aliter reſervatio erit ſub vel obreptitia, ut tenuit Rot. apud Rubeum *deciſ.* 565. *in p.* 5. *rec. tom.* 2. *num.* 1. & 8. ubi de penſione reſervata, etiam cum conſenſu Rectoris in aliqua Eccleſia, quæ monaſterio unita fuerat in eventum vacationis per ceſſum, vel deceſſum dicti Rectoris: & ideo fuit ibi dictum, quod debebat fieri mentio dictæ unionis factæ ante reſervationem penſionis, eo quod Papa dicto Monaſterio non cenſeatur voluiſſe præjudicare. ad tex. *in cap. cum olim, de conſuet. cap. ſuper eo, de offic. deleg. cap. audita, de reſtit. ſpoliat. cap. cum teneamur, de preb. &c.* Gigas *de penſion. quæſt.* 79. *in princ.* Caſſad. *deciſ.* 1. *eod. tit.*

178 Quinto debet in reſervatione penſionis fieri mentio

de

Digitized by Google

de regreſſu, quem quis habet ad illud beneficium. Caſſad. *deciſ.* 1. *de penſ.* Put. *deciſ.* 97. *lib.* 2. Pariſ. *de reſign. lib.* 6. *quæſt.* 5. *num.* 56. & 72. Mohed. *deciſ.* 7. & 10. *de renunc.* apud Rot. *d.* 24. *p.* 5. *rec. tom.* 1. quæ taciturnitas tamen non reddit gratiam ſubreptitiam, ſed operatur tantum, ut regreſſario non præjudicet, cum enim ille non ſit ſucceſſor titularis conſentientis, ſed capiat beneficium ex ſuo primævo jure, ad illam penſionem, quamvis fuerit titulari valide impoſita, non tenetur, ſi beneficium poſt ceſſum, vel deceſſum titularis ad ipſum regreſſarium pervenit. Caſſad. *l. c.* Gigas *de penſ. quæſt.* 79. Put. *loc. cit.* apud Rot. *cit.*

179 Sexto: accedendo ad praxim, etiamſi Pontifex poſſit penſiones reſervare etiam ſine cauſa, cum in beneficiis habeat plenariam poteſtatem, adeo ut etiam penſionarius tunc ſit tutus in foro conſcientiæ, cum nulla lex divina, vel naturalis hoc prohibeat, ut docet Pyr. Corrad. *d. re benef. d. lib.* 5. *cap.* 2. *n.* 7. ob tex. *in Clem.* 1. *in fin. ut lit. pendent.* Gigas *quæſt.* 6. *n.* 6. ubi DD. & *num.* 13. quamvis non pauci contrarium teneant apud eundem *num.* 10. & apud Garc. *d. cap.* 5. *num.* 277. attamen cum non præſumatur reſervare ſine cauſa, ut tenet Caſſad. *d.* 4. *num.* 6. *de penſion.* Gigas *qu.* 1. *n.* 4. & *quæſt.* 6. *num.* 7. Marcheſ. *de commiſſion. p.* 2. *cap.* 4. *de commiſſ. appell. n.* 42. apud Garc. *d. p.* 1. *cap.* 5. *n.* 278. ubi *reg. Cancell.* 44. *de conſenſu in reſignat.* & *penſion.* ideo ſemper præſumitur, quod Papa ſit motus ex cauſa rationabili, etiamſi illa non appareat. Cyn. *in L. fin. C. ſi contra jus, vel util. publ.* & *in L. reſcr. C. de prec. Imp. offer.* Abb. *in cap. quanto, col.* 5. *verſ. ſi tamen Papa, de jurejur.* & *in cap. in cauſis. in* 2. *not. de re jud.* Felio. *in cap. quæ in Eccleſiarum. col.* 20. *in verſ. quinta concluſio, de conſtit.* apud Gig. *d. quæſt.* 6. *num.* 12. qui tamen *num. ſeq.* limitat, id procedere, ſi Papa motu proprio diſponat, ſecus, ſi ad inſtantiam partis; quia tunc, ſi non appareat cauſa, præſumitur potius ad importunitatem petentis, quam ex juſta cauſa penſionem reſervaſſe. per Roman. *in conſ.* 437. incipit, *quia indultum Petri. n.* 6. & *in L. ſi vero §. de viro ff. matr. ſolut.* & Felin. *in d. cap. quæ in Eccleſiarum. col.* 22. *verſ. limita quinto*. Certe ſi aliqua cauſa ſit expreſſa, illa debebit juſtificari, per Rot. apud Garc. *loc. cit. num.* 279. & 80. ubi, quod penſio impoſita etiam a Papa ex falſa cauſa, ſit nulla. per. Gig. *qu.* 5. *num.* 5. Caputaq. *deciſ.* 298. *num.* 1. *p.* 2. Pariſ. *de reſign. lib.* 6. *quæſt.* 2. *num.* 77. Azor. *p.* 2. *lib.* 8. *cap.* 5. *quæſt.* 8. *ad fin.*

180 Porro, ſicut diverſæ ſunt reſervationes penſionum, puta, vel ad favorem reſignantis, vel ad favorem tertiæ perſonæ, quando nempe alicui beneficium vacans confertur cum reſervatione penſionis ab ipſo collatario ſolvendæ tertio alicui. Et hoc ſecundo caſu, in Curia pro potiſſima cauſa hæc ſolet adhiberi, *ut melius ſuſtentari valeat*, & tunc ab impetrante allegandа eſt cauſa paupertatis. de qua vide Corrad. *d. lib.* 5. *cap.* 2. *n.* 8. ubi etiam de cauſis in reſervatione ad favorem reſignantis, & de ipſius conſenſu. Et ſic de cauſa lucrativa, & oneroſa. & aliis *tot. cap.* 2. & *ſeqq.*

Similiter; ultra legitimam cauſam in reſervatione penſionis requiritur etiam conſenſus Rectoris beneficii penſione gravandi, etiamſi reſervatio fiat a Pontifice: is enim, etiamſi dictam reſervationem imponere poſſit etiam invito Rectore, ob abſolutam poteſtatem, quam habet ſuper omnia beneficia &c. *cap. ad honorem, de auct. & uſu pal. c. cum ex eo, de pœnit. & remiſſ. cap. decreto* 2. *q.* 6. *cap. multum ſtupeo.* 3. *q.* 6. *cap. per principalem.* 9. *qu.* 2. *cap. conqueſtus,* & *cap. nunc vero, de preb. in* 6. tamen, quia Pontifex hac abſoluta poteſtate uti non vult, ut ſe declaravit. *in reg. Cancell.* 41. *ſeu* 43. ideo talis reſervatio etiam motu proprio facta non valeret, ſine dicti Rectoris conſenſu, niſi in tali reſervatione Papa deroget illi Regulæ, ita Anchar. *in conſ.* 310. incip. *tres Domini ad fin.* apud Gigan. *de penſ. quæſt.* 10. *num.* 8. An vero ſit neceſſaria derogatio dictæ regulæ, quando Papa dicit. „ *motu proprio,* & *ex* „ *certa ſcientia* „ vide Gig. *loc. cit. n n.* 9. ubi pro, & contra DD. allegat. qui conſenſus Rectoris proinde multo magis neceſſarius erit, quando Epiſcopus, in caſibus eidem alias permiſſis, penſionem reſervat. Caccialup. *in tract. de penſion. qu.* 5. ita, ut beneficio vacanti, ſuper quo penſio reſervanda eſt, debeat conſtitui legitimus defenſor, qui dictæ penſioni conſentiat. ut notavit Innoc. *in cap. ut noſtrum, ut Eccleſ. benef. ſine dimin. confer. in gloſ. in verbo conſtituatur.* & gloſ. *in Clem. ſi una, de reb. Eccleſ. non alien.* & *in cap. dudum, eod. in* 6. Roman. *conſ.* 369. Oldrad. *conſ.* 226. incipit. *Quidam Epiſcopus.* & Anch. *conſ.* 279. incipit. *quæſtio proponitur,* apud Gig. *loc. cit. n.* 1. 181

* Cæterum omnia pacta, & conventiones pro caſſatione, ſeu abolitione penſionum per anticipatas, vel anticipandas ſolutiones contemporanee ad reſignationes Beneficiorum, cum reſervatione Penſionis, tanquam a Sacris Canonibus, & Apoſtolicis Conſtitutionibus improbata, & ſimoniacam labem redolentia nulla, caſſa, ac irrita ſunt. Et inſuper tam Reſignans, quam Reſignatarius ab omni jure Beneficii decidunt; & ad alia obtinenda inhabiles ſunt. Reſignans vero ad reſtituendas pecunias pro caſſatione Penſionis ſub peccato gravi tenetur; & Eccleſiaſticis pœnis, ſi renuat, cogi poteſt. Benedict. XIV. Conſtit. *In ſublimi.* §. 3. * 182

Quando vero ab Ordinariis reſervatur penſio in Parochialibus, quas conferunt approbandis a Pontifice, tunc Ordinarius tranſmittit ad Curiam fidem ejuſmodi reſervationis, cujus formam addere placuit, ad faciliorem praxin. 183

Forma litterarum Ordinarii pro reſervatione penſionis in Beneficio a ſe collato.

N. N. DEI, & Apoſtolicæ Sedis gratia Epiſcopus &c. ſeu Nos &c. Eminentiſſimo & Reverendiſſimo Domino Sanctiſſimi D. noſtri N. N. Papæ &c. Prodatario, & quibuſcumque, ad quos præſentes noſtræ pervenerint, fidem indubiam facimus, & atteſtamur; quod cum Parochialis Eccleſia ſub invocatione S. N. loci N. Diœceſis N. quam Venerabilis Presbyter N. N. dum viveret, obtinebat, per ipſius obitum, qui de menſe &c. anni &c. extra Curiam, diem ſuum clauſit extremum, vacaverit, & vacet ad præſens, cumque occaſione vacationis ejuſmodi per publica edicta vocati fuerint, qui examinari vellent, juxta formam, & præſcriptum SS. Concil. Trid. Nob. & admodum Rev. Dominus Vicarius noſter in Spiritualibus generalis, una cum tribus examinatoribus Synodalibus, ſeu aliis, loco Synodalium deputatis, cum ſynodales pro tempore nulli exiſtant, eo quod ab annis pluribus ſynodus Diœceſana non fuerit convocata; Ven. Dominum N. loci N. in vigeſimo quinto ſuæ ætatis anno conſtitutum, tranſacto tempore inter alios plures, examinavit, ipſumque ad præfatam Eccleſiam regendam, obtinendam, & gubernandam, moribus, ætate, doctrina & aliis rebus ad id opportunis, magis idoneum judicavit, approbavit, & renunciavit, quem propterea nos pro eadem Eccleſia Parochiali obtinenda eligimus, & electum eſſe volumus, harum literarum tenore, cum reſervatione tamen annuæ penſionis ſcutorum quinquaginta &c. ad favorem Domini N. N. ſuper ejuſdem Eccleſiæ Parochialis fructibus, redditibus, & emolumentis, proventibus, Juribus, & obventionibus univerſis, tam certis, quam incertis authoritate Apoſtolica imponendæ, & per proviſum, ac ſucceſſores ejus, ipſi ſolvendæ in loco, & terminis, ac cum clauſulis, immunitatibus, & exemptionibus, indultis, & decretis, modoque, & forma, in ſupplicatione deſuper ſignanda, exprimendis, ſi, & quatenus prælaudato Sanctiſſimo Domino noſtro placuerit, & non aliter, alias, nec alio modo, In quorum &c.

Ultra has litteras tranſmitti debent duo procuratoria, unum pro parte proviſi ad conſentiendum penſionis impoſitioni, alterum vero pro parte penſionarii, ad conſentiendum ejuſdem penſionis reſervationi in ſui favorem faciendæ: quæ licet exhibuerimus in prax. reſignationis, cum penſionis reſervatione; tamen, quia aliquam habent differentiam, repetenda eſſe duximus.

Forma

Forma Procuratorii.

IN DEI Nomine Amen. Cunctis hoc publicum inſtrumentum procuratorii viſuris, lecturis, legique audituris, notum ſit, & pateat evidenter. Quod anno ab ejuſdem Domini noſtri Jeſu Chriſti nativitate &c. Indictione &c. Pontificatus autem S. D. N. in Chriſto Patris N. N. Papæ &c. anno ejus &c. in loco, ac præſentibus teſtibus infra ſcriptis; in teſtium eorundem, ac mei Cancellarii præſentia, perſonaliter conſtitutus, Rev. D.D. N.N. loci N. Diœceſis N. proviſus ab Illuſtriſſimo & Reverendiſſimo Domino Epiſcopo noſtro, tanquam magis idoneus in concurſu, ad normam Concil. Trid. celebrato, & electus, ac deputatus Rector Parochialis Eccleſiæ N.N. loci N. ejuſdem Diœceſis N. ſponte, libere, omnique meliori modo, & forma, fecit, conſtituit, ac ſolenniter ordinavit Procuratorem ſuum ſpecialem D. N. in Curia exiſtentem, licet abſentem, ſed uti præſentem, ſpecialiter, & expreſſe, ad, ipſius D. Conſtituentis nomine, & pro eo, conſentiendum aſſignationi, & conſtitutioni penſionis annuæ ſcutorum monetæ Romanæ centum, ſuper ejuſdem Eccleſiæ fructibus, redditibus, Juribus, obventionibus, proventibus, & emolumentis univerſis, certis, & incertis, per ipſum D. Conſtituentem ejuſque ſucceſſores in dicta Eccleſia Parochiali ſingulis annis ad favorem Domini N. N. quoad vixerit, vel Procuratori ſuo in hac Civitate &c. quatenus tamen, & non alias, aliter, nec alio modo, Sanctiſſimo Domino noſtro Papæ placuerit, reſervato ejuſdem, ac S. Sedis Beneplacito: Ipſumque Dominum Conſtituentem ejuſdem, ac hæredum, & ſucceſſorum bona quæcumque, in ampliori forma Cameræ Apoſtolicæ, obligandum, & hypothecandum. Et generaliter omnia alia, & ſingula, dicendum, gerendum, & faciendum, quæ in præmiſſis, & circa ea erunt neceſſaria, & opportuna, & quæ ipſe Dominus Conſtituens facere poſſet, ſi eſſet præſens, & præmiſſis omnibus & ſingulis, perſonaliter intereſſet, licet talia forent, quæ mandatum exigerent magis ſpeciale. Dans, promittens, relevans, obligans &c. Actum Anno, Indict. &c. & Pontificatus &c. præmiſſis. Die vero &c. Menſis &c. In loco N. ac domo N. præſentibus in teſtes ſpecialiter adhibitis &c.

Cæterum pro penſionario non ſolet requiri aliud mandatum, vel procuratorium; quia reſpectu illius agitur de mero favore, ubi in proviſo, conſiderari poteſt præjudicium, & gravamen. Sicut nec in reſignatario videtur neceſſarium talis procuræ mandatum, niſi quatenus fuerit reſervata penſio. Et in favorabilibus facile præſumitur conſenſus, & quilibet poteſt alterius gerere negotia utiliter.

Porro cum venerint Bullæ, proviſus immittitur in poſſeſſionem, & dein inſinuantur eidem Bullæ reſervationis penſionis, ne ignorantiam prætendere poſſit, coram duobus teſtibus, confecto deſuper publico inſtrumento, uti ſervat praxis. plura circa praxin vide apud Pyrrh. Corrad. *d. lib. 5. per tot.*

Quid requiratur, ut Beneficium patronatum acquirat libertatem, & an beneficium poſſit amittere libertatem. vide *Eccleſia*.

¶. BENEPLACITUM.

Beneplacitum quando durare dicatur?

1 Beneplacitum Papæ, vel Legati extinguitur cum perſona eorum; ideo ſi Papa, vel Præſes confirmant Statuta Civitatis ad beneplacitum, confirmatio extinguitur per mortem eorundem. Bald. *Conſ. 407. Præſupponendum eſt, num. 3. v. videndum eſt igitur, lib.* 2. Et in licentia Legati uſque ad beneplacitum Legati, quod expiret finito officio. Felin. *in c. ex litteris, num.* 10. *de conſtit.*

2 Extende in Abbate, qui conſtituit Monachum in Beneficio rectorem ad ſui beneplacitum, & voluntatem; quia mortuo Abbate extinguitur beneplacitum; Bart. *conſ. 63. Factum ſic proponitur, in princ. ubi cpoſt. in verſ. beneplacitum dat concord.*

3 Amplia in Judice; quia ſi ponat aliquem ad confinia ad beneplacitum ſuum, vel donec voluerit, tunc mortuo Judice finitur bannum. Bart. *in l. centeſimis §. 1. num. 9. ff. de verb. oblig.* ubi Jaſ. *num.* 12. qui dicit, quod omnes alii in hoc concordant cum Bart & communem dicit Gomez *c. 8. delictorum, num.* 5. plene Felin. *in d. c. ex litteris, de conſtit.*

4 Extende idem, ſi finiatur officium; quia revocatur beneplacitum, ſicut per mortem. Jaſ. *in d. l. centeſimis, num. 5. verſ. ſucceſſive ff. de verb. oblig.* ubi dicit, quod omnes cum Bartolo tranſeunt.

5 Extende idem in ſuſpenſione banni ad beneplacitum ſuum; quia mortuo Duce ſuſpendente extinguitur ſuſpenſio, Ang. *conſ.* 217. In cauſa accuſationis, quem citat Dec. *conſ.* 108. *in princ.* ſequitur Gozad. *conſ.* 22. *num.* 10. *& ſeqq.* Contrarium tenere communiter Doct. dicit Foller. *in prax. crim. canon. fol.* 282. *in princip.* quem refert Jul. Clar. *in prax. §. fin. quæſt. 71. in fin.*

6 Declara ut per Jul. Clar. *d. prax. §. fin. q. 71. in fin.* quod non finitur arbitrium; quia in dubio Judex tanquam perſona publica cenſetur feciſſe, & quod ita ſervatur in illis partibus de conſuetudine.

Declara; quia ſi præpoſuit nomen dignitatis, non 7
extinguitur morte; ſi præpoſuit nomen proprium, ſecus eſt, niſi conjecturæ concurrant in contrarium. Cravet. plene *conſ. 632. in pr. num. & ſeq.* & vide infra *n. 29. & ſeq.*

Amplia; quia conducens aliquid ad beneplacitum lo- 8
catoris, mortuo locatore finitur beneplacitum. *Cap. ſi gratioſe, de reſcript. in 6. l. 4. ff. locat.* Ang. *conſ.* 217. *n.* 9. Corn. *conſ.* 236. *De plurib. lib.* 2. Ruin. *conſ.* 104. *que. n. 9. lib.* 5.

Amplia; quia ſi beneplacitum exprimitur ſub nomi- 9
ne proprio, expirat per mortem. Fel. *d. c. Ex litteris, n. 9. verſ. ſecundus caſus.*

Declara, quia licet beneplacitum importet omnem 10
voluntatem; tamen ita intelligitur, dummodo non intempeſtive quid fiat. *l. actiones: §. Labeo autem*: ubi gl. *in verb. de hoc. ff. pro ſocio.* Et probatur; quia beneplacitum componitur ex bono, & placito, quod idem eſt cum voluntate juſtificata: nam verbum, *placet*, a quo derivatur *placitum*, importat arbitrium boni viri, & multo magis, quando additur verbum, *bene*, ita Corn. *conſ. 92. num. 31. & ſeq. lib.* 2. ſequitur Cravet. *conſ. 732. n. 29. verſ. ſiquidem beneplacere.* Jaſ. *in l. Si ſic, in 1. not. ff. de legat.* 1. Abb. *in cap. verum, in ult. not. De foro compet.*

Amplia in tantum beneplacitum extingui morte ali- 11
quid ordinantis ad beneplacitum ſuum, ut ſi is, qui eſt in beneficio, vel officio, ad beneplacitum faciat aliquid extincto beneplacito, totum eſt nullum. Bart. *conſ. 63. per tot. lib.* 1.

Amplia quia donatio, vel conceſſio facta ad bene- 12
placitum donantis, vel concedentis poteſt revocari per ipſum concedentem, & ſucceſſorem vigore beneplaciti. *d. c. Si gratioſe, De reſcript. in* 6. Contrarium, quod donatio, vel conceſſio perpetua facta ad beneplacitum donantis, vel concedentis, non poſſit revocari, vel ſaltem ſine cauſa non poſſit revocari. Crav. *d. conſ.* 733. *num. 12. & ſeq. verſ. circa ſecundam*: ubi quod res dubia, an perpetua, vel non, judicatur perpetua, allegat Jaſ. *in l. ſufficit*, qui hoc firmat *in 2. notab. ff. De cond. indeb.*

Declara; quia a Miniſtro, vel Officialibus Principis 13
non poteſt fieri revocatio de beneplacito Principis; item neque ſi contra beneplacitum per 30. annos eſſet præſcriptum, vel per 40. annos contra Principem. Cravett. *d. conſ. 732. num. 13. & ſeqq.* & idem eſt, quando beneplacitum eſt ab inferiore; quia non revocatur ſine cauſa, *ibi n. 17. & ſeq.* ubi, quod potius infructuoſum reddi debet, quam quod revocatio ejus, quod debet eſſe manſurum, habeat locum: ubi, quod non dicitur infructuoſum beneplacitum multis modis, etiam ſi ſine effectu maneat.

Extende maxime in Principe; quia poteſt revocare 14
donationem, & privilegium a ſe conceſſum, quando voluntate Principis eſt jus quæſitum, maxime quando revocat ex cauſa. Menoch. *De arbitr. qu. 48. in fin. lib.* 1. ubi citat infinitos.

Limita, quando arbitrium eſt ſub nomine dignitatis; 15
quia

quia mortuo Judice non moritur dignitas. Bart. *in l. centeſimis*, *n. 9.* ubi Jaſ. *n. 13. De verb. oblig.* Felin. *in l. Ex litteris. num. 9. verſ. Sed pro utili intelligentia. De conſtit.* ubi, quod poteſt ſucceſſor revocare, licet valeat, ſi non revocetur. Extende idem eſſe, ſi finiatur officium; quia ſi beneplacitum eſt ſub nomine dignitatis, non finitur finito officio. *C. ſi gratioſe. De reſcript. in 6.*

16 Reſtringe in Legato, Prolegato, Delegato, & aliis, per quorum obitum, vel finem officii finitur etiam dignitas, & ſic officium ex toto ceſſat, ita Franc. *in d. cap. Si gratioſe. num. 13. De reſcr. in 6.* & eſt communis opinio, de qua plene Gozad. *conſ. 22.* maxime *num. 9. & per tot.*

17 Limita, quando eſſet dictum, quod bannivit ad beneplacitum, donec revocaverit; quia tunc nec per mortem, neque per finem officii inducitur revocatio, quæ debet apparere. Jaſ. *in d. l. Centeſimis. §. 1. num. 14. verſ. ſecundo quærit. ff. verb. oblig.* ubi late Franc. *d. c. Si gratioſe. n. 10. De reſcr. in 6.* & eſt communis opinio, de qua Dec. *conſ.* 108. Iſta videtur quædam, *n. 4. & in fin.* plene Socin. *conſ.* 88. *lib. 1.* & communem dicit Felin. *d. c. Ex litteris*, *n. 10. verſ. Eſt majus dubium*, *De conſtit.* Contrarium tenet Gomez *c. 8. Delictorum*, *n. 5.* atteſtando de communi, ut refert Clar. *d. §. fin. qu. 71. in fin.* & eſt opinio Bart. *d. l. Centeſimis*, quam dicit Felinus, ubi ſupra, communiter non teneri.

18 Declara; quia aut ſumus in actu poſitivo ultimæ voluntatis, ſeu voluntatis; & tunc mors non mutat voluntatem; aut ſumus in actu requirente perſeverantiam; & tunc mors facit ceſſare perſeverantiam, ita Gozad. *d. conſ. 22. n. 11. verſ. Non obſtant contraria.*

19 Declarat Fel. *d. cap. Ex litteris*, *n. 10. in fin. De conſt.* quod ſi quis fuit bannitus, quoad judex voluerit, finito officio, vel mortuo Judice finitur bannum; ſecus ſi dicat, donec revocaverit; quia requiritur actus revocationis, alias durat.

20 Limita favore libertatis; quia beneplacitum non revocatur. Goz. *ad d. conſ.* 22. *n. 6. & n.* 12. ubi dicit eſſe ſpeciale favore libertatis. Concordat Menoch. *De arbitr. lib. 1. qu. 69. num.* 25. Contrarium videtur velle Menoch. *De arbitr. qu. 65. num. 25. verſ. Adſertur.* quoad expreſſam revocationem; quia de eo non loquitur *l. 4. ff. De manum. vindicta.*

21 Limita; quando periret inſtantia vel jus partis; quia tunc ſemper in dubio durat beneplacitum, ita Gozad. *d. conſ. 22. n. 3. & num. 11. verſ. Non obſtat quartum.*

22 Declara totam iſtam materiam; quia ſi beneplacitum eſt contemplatione dignitatis; tunc durat perpetuo, nec morte finitur, vel fine officii; ſi vero contemplatione perſonæ, ſecus eſt; quia finitur finito officio, vel mortuo concedente. text. *in dict. Cap. Si gratioſe. De reſcript. in 6.* Si vero conceſſio eſt dubia, ut quia concedit ad beneplacitum expreſſo nomine proprio, & dignitatis; tunc quod primo exprimitur, prævalet, & eo nomine factum cenſetur, niſi adſint conjecturæ in contrarium; plene Cravet. *conſ.* 732. *in princip.* ubi late. Dignitatem cenſetur conſiderare Papa, ſi ad beneplacitum Sedis Apoſtolicæ concedat; ideo conceſſio perpetua dicitur, *d. Cap. Si gratioſe. De reſcript. in 6.* Si vero conſideratur perſona Papæ, idem eſt; ſed ſecus eſt, ſi actus fit ad voluntatem Papæ; quia tunc potius perſona, quæ obtinet Papatum, videtur conſiderata, quam dignitas, cum voluntas perſonæ, non dignitati applicetur, ita Covar. *variar. reſolut. lib. 3. cap. 15. n. 2. verſ. quo in loco.* ubi pro utraque opinione citat, ſed hanc veriorem oſtendit, quod voluntas alia ſit Sedis Apoſtolicæ, alia Papæ, ut ibi plene; ſecus in beneplacito. Vide, *Dignitati, vel officio, quando aliquid cenſeatur conceſſum, vel potius perſonæ.* Tuſch. *Concl.* 434. Vide pleniſſime Menoch. *De arbitrar. quæſt. 69. lib. 1.* ubi retenta diſtinctione communi, an intuitu dignitatis quid ſit conceſſum, & ſit perpetuum, & morte non extinguatur, an intuitu perſonæ, & extinguatur, quando beneplacitum eſt ſub verbis ſimplicibus, & contrariam voluntatem non denotantibus, ut ſi dicet; donec placebit, donec voluero; quia morte finitur *l. 4. ff. locat.* & limitat, niſi agatur de favore publico; vel quando voluntas, & arbitrium ſuum effectum accepiſſent. Si vero verba beneplaciti habent alia verba contrariam voluntatem requirentia, prout; pono te ad confinia donec te revocavero; tunc ſecundum communem opinionem per mortem non revocatur; quia licet morte extinguatur voluntas; non tamen inducitur contraria voluntas; quia aliud eſt voluntatem ceſſare, aliud voluntatem revocare. Menoch. *De arbi. qu. 69. lib. 1. n. 12. & ſeq. verſ. ſecundus eſt caſus.* Vide, *Arbitrium reſervatum quando extinguatur morte, vel non.* Tuſch. *Concl.* 478. Adde, quod ſi Judex dicat, pono te in confinio ad voluntatem meam, non cenſetur confinatus, niſi declaret; quia illa verba (ad voluntatem) intelliguntur, cum voluero confinare. Felin. *d. c. Ex litteris*, *n. 20. De conſtit. verſ. ſubdit.* Bart. ubi, quod reſolvuntur in conditionem. Perſonam vero oſtendunt illa verba, *ad beneplacitum noſtrum*, quia verba, *meum*, *noſtrum*, perſonam in dubio demonſtrant. Franc. *in d. c. Si gratioſe*, *n. 7. De reſcript. in 6.* Declara, ſeu reſtringe, quando illud *meum*, vel *noſtrum* haberet relationem ad officium, vel dignitatem. Dec. *d. conſ. 108. col. pen. in fin.* Clar. *in §. fin. qu. 71. in fin.* Extende, quia verba, *compareas coram nobis*, important, ut coram ſucceſſore non teneatur comparere. Franc. *d. c. Si gratioſe n. 7. De reſcr. in 6.* Idem eſt, ſi ſub nomine Papæ, vel Pontificis eſſet factum præceptum. Franc. *d. c. Si gratioſe*, *n. 7. De reſcr. in 6.* Contrarium tenet Dec. *d. conſ. 108. num. 5. col. pen. in fin.* ubi, quod procedit, quando beneplacitum eſt relatum ad perſonam, ſed ſecus eſt, ſi ad officium, vel dignitatem referatur. Declara; quia ſi nomen Pontificis profertur in tertia perſona, cenſetur ratione dignitatis prolatum; ſed ſecus eſt, ſi ab eodem proferatur: Exempla ponit Franc. *d. c. Si gratioſe*, *n. 7. De reſcript. in 6.* videlicet ſi tertius appellat ad Bonifacium VIII. certe ratione dignitatis cenſetur ad eum appellare; & idem eſt ſi tertius dicat; donec Papæ placuerit; quia ſunt verba in rem ſcripta. Plura accumulat Bertaz. *conſ. 22. & 23. crim.* ubi alios allegat. Declarat Covar. *var. reſol. lib. 3. cap. 15. num. 2. ver. quo in loco*, ut ſi diſponitur arbitrio, diſtinguit, ut ſupra; ſi de voluntate, ſemper ad perſonam, non ad dignitatem. Idem eſt quando conſtat ex conjecturis de mente diſponentis; quia tunc beneplacitum eſt perpetuum, ſeu bannum durat perpetuo. Bertaz. *d. conſ. crimin.* 22. *circa fin.*

Limita; quia ſi fiat legatum, de maſſaritiis, quæ in domo teſtatoris ſunt, non comprehenduntur maſſaritiæ, quas teſtator ad beneplacitum ſuum voluit eſſe extra domum; quia cenſetur voluiſſe eſſe perpetuo extra domum; quia paria ſunt, aliquid eſſe ad beneplacitum, vel in perpetuum. Alexander *conſ.* 216. Magiſter Abertus, *n. 6. verſ. ſi autem non conſtat. lib. 7.* 23

Limita; quia conceſſio facta ad beneplacitum, non cenſetur morte revocata, neque ceſſat quando ex cauſa facta fuit conceſſio; quia tunc non revocatur, niſi ex juſta cauſa; quia hoc caſu beneplacitum morte non expirat; quia eſt ad arbitrium boni viri redactum & bonus vir nunquam moritur, plene Cravet. *conſ. 732. n. 4. & ſeq. uſque in fin. v. ſecunda conjectura.* Et quia in dubio lata fit interpretatio contra Principem, & in dubio præſumitur pro non revocatione, & maxime, quando diutius fuit per longa tempora perſeveratum in beneplacito. Cravet. *d. conſ.* 732. *n. 10. & ſeq.* Limita in diſpenſatione conceſſa, vel facultate diſpenſandi. Vide, *Diſpenſatio quando ceſſet per mortem concedentis.* Tuſch. Concl. 479. Vide, *Voluntas præſumitur durare, & in quibus.* Tuſch. Concl. 286. Vide, *Mutatio voluntatis præſumitur, & quando.* Tuſch. Concl. 434. Vide, *Corrigere ſe ipſum in continenti nemo præſumitur.* Tuſch. Concl. 104. Vide plene per Maſcard. *concl.* 188. ubi ponit regulam, quod non revocetur morte, quando ratione dignitatis, vel publicæ utilitatis, & recitat opiniones contrarias & declaret multis modis. 24

B I G A M I A.

Praxis Bigamiæ.

Bigamia eſt irregularitas conſurgens, vel reſultans ex pluribus matrimoniis contractis, & conſummatis. Ugol. *de irregul. cap.* 56. Suar. *de cenſur. diſp.* 49. Bonac. *de cenſur diſp. 7. quæſt. 2. punct.* 5. ubi alii. Procedit hæc ex imperfecta repræſentatione matrimonii ſpiritualis ſcilicet conjunctionis Chriſti cum Eccleſia. *cap. acutius. diſt.* 26. Hoſtienſ. *in Sum. lib. 1. tit. de bigam. non ordin. n. 1.* Covarr. *in Clem. ſi furioſus. p. 1. §. 2. n. 1. de homic.* 1

2 Bigamia eſt triplex, Vera, interpretativa, & ſimilitudinaria. Vera eſt; cum quis duas habuit uxores legitimas, quas cognovit, ſive habuerit ante, ſive poſt Baptiſmum. *cap. acutius. diſt.* 26. *cap. ſi quis viduam diſt.* 34. Majol. *de irregul. lib.* 1. *cap.* 33. Navarr. *in Manual. cap.* 27. *n.* 191. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 83. Sayr. *lib.* 6. *cap.* 3. Bonac. *de cenſur. d. diſp.* 7. Interpretativa eſt, cum quis revera non habuit duas uxores, ſed tantum ſecundum Juris interpretationem; ut cum quis uxoratus de novo contrahit cum alia, & eam adultere cognoſcit: vel cum unam legitimam habuit, & aliam duxit cum impedimento dirimente, & matrimonium conſummavit; quia talis habet intentionem, & affectum contrahendi cum duabus; dummodo ſecundam cognoſcat animo maritali; quia tunc jam eſt diviſa caro. Item cum quis contrahit duo matrimonia, ſed ambo invalida, ob identitatem rationis, interveniente tamen in utroque copula. & probatur *ex cap. nuper de Bigam.* Ugol. *l. c.* §. 2. Suar. *loc. cit.* Valent. Sayr. Filiuc. Sot. apud Bonac. *loc. cit.* Sanch. *l. c. diſp.* 84. contra Coninch. Avil. & Henrig. qui defendunt, quod qui bis contrahit, ſed cum una vel utraque invalide, non ſit Bigamus, cum aliis apud Dian. *p.* 4. *tr.* 2. *reſ.* 38. Item ſi contrahat cum corrupta, etiam invalide, ſecuta copula. Item ſi contrahit cum vidua ab alio cognita, & cum illa matrimonium conſummat. Item ſi contrahit cum ſtuprata. Bonac. *loc. cit.* Similitudinaria eſt, cum quis poſt votum ſolemne caſtitatis, contrahit cum virgine, & conſummat. DD. *cit. cap. fin. de bigam. non ordin.* Garc. *de benef. p.* 7. *cap.* 6. *n.* 15.

3 Bigamia eſt juris humani. Covar. *in Clem. ſi furioſus part.* 1. §. 2. *n.* 4. Navar. *in manual. cap.* 27. Suar. & alii apud Bonac. *de cenſ. diſp.* 7. *qu.* 2. *p.* 5. *n.* 14. Neque poteſt dici eſſe de Jure divino ex eo, quod Apoſtolus dicat, Epiſcopum debere eſſe unius uxoris virum. 1. *ad Tim.* 3. quia Apoſtolus fecit hoc præceptum tanquam Epiſcopus particularis, non vero promulgavit tanquam Apoſtolus, & ut præceptum divinum. Bonac. *l. c.*

4 In illa non poteſt Epiſcopus diſpenſare, ſive ſit vera, ſive interpretativa, etiam ad minores ordines, vel primam tonſuram. *cap. unde bigam in* 6. neque ad Beneficium ſimplex. ut refert S. Congr. apud Garc. *de benef. p.* 7. *cap.* 6. *num.* 5. & apud Pac. Jordan. *de re benef. lib.* 10. *tit.* 24. *n.* 7. & apud Pyr. Corrad. *in prax. diſpenſ. Apoſt. lib.* 2. *cap.* 2. *n.* 22. ubi: quod, quamvis S. Thom. dicat, quod Epiſcopus poſſit bigamo concedere, ut minores ordines ſuſcipiat, & ſic beneficium ſimplex eidem conferre, id tamen non ſit uſu receptum, teſte Azor. *inſt. mor. p.* 2. *cap.* 4. *verſ. undecimo quæritur*, & quod ita doceat notoria Curiæ Romanæ praxis. Id tamen a S. Congr. non recipitur, quod dicit Navar. *in conſ.* 3. & 4. *de bigam.* quod Epiſcopus talem ordinans incurrat ſuſpenſionem ipſo jure a collatione Ordinum, quos bigamo miniſtravit, teſte Pace Jordan. *l. c. n.* 10. apud quem Addend. *ad d. conſ.* 3. Garc. *l. c. n.* 7. & *ſeqq.* & Conſt. Sixti V. collatio tamen ab Epiſcopo facta erit nulla, tanquam facta irregulari, & ordinatus ipſo jure ſuſpenſus ab exercitio ſuſceptorum Ordinum. Pax Jordan. *loc. cit. n.* 11. Limita prædicta in bigamia ſimilitudinaria, in qua Epiſcopus poteſt licite diſpenſare: *per text. in cap.* 1. *qui Cler. vel vov.* Pyrrh. Corrad. *l. c. cap.* 1. *n.* 16. ſi tamen matrimonium fuit contractum cum Virgine. vide etiam Bonacin. *l. c.* & Covar. *ubi ſupra*.

5 Bigamia non contrahitur per ſponſalia multiplicata, etiam copula ſecuta: quia ſponſalia conjuncta etiam cum copula non ſignificant conjunctionem Chriſti cum Eccleſia per incarnationem, ſicut matrimonium conſummatum. Sicut nec ex multiplici adulterio commiſſo ex parte viri extra matrimonium; quia requiritur, quod copula fuerit habita affectu maritali. Bonac. *de cenſur. diſp.* 7. *q.* 2. *punct.* 5. *num.* 6. & 7. neque per copulam nefandam, quia neque hæc ſignificat conjunctionem Chriſti &c.

6 Bigamus non eſt, qui ducit puellam a ſe corruptam. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſput.* 46. Gomez *var. reſ. de delict. tom.* 3. *cap.* 10. *num.* 4. Farin. *in prax. qu.* 2. Ciarlin. *cap.* 53. *n.* 15. & ideo non amittit privilegium fori, quod habebat ut Clericus: Diana *p.* 4. *tract.* 2. *reſ.* 38.

7 Bigamus interpretativus etiam eſt ille maritus, qui, poſtquam uxor ſua fuit ab aliquo per vim cognita, illam cognoſcit: quia licet vis illa excuſet a culpa, non tamen facit illam aptam ad ſignificandam conjunctionem Chriſti cum Eccleſia, ita communior apud Dian. *loc. cit. reſ.* 40. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 84. *n.* 15. Suar. *de cenſur. diſp.* 49. *ſect.* 3. apud quos Majol. Vivald. Turrecrem. Henriq. & alii contra Præpoſ. Ampliatur, licet hoc adulterium non ſit formale, ſed materiale reſpectu uxoris, & licet non ſit notorium. DD. *cit.* & Dian. *reſ.* 41. Imo etiam maritus illud ignoraverit. *cap. ſi cujus. cap. ſi Laici. diſt.* 34. DD. apud Garc. *p.* 7. *cap.* 6. *n.* 16. ubi de communi.

Bigamus, & irregularis eſt Clericus, in ſacris conſtitutus qui contrahit cum Virgine. Dian. *p.* 4. *tr.* 2. *reſ.* 39. Suar. *de cenſur. diſp.* 49. *ſect.* 6. Avil. *loc. cit.* & alii contra Hurtad. quamvis ipſe Diana videatur adhærere Hurtad. 8

Bigamus eſt incapax Beneficiorum. DD. *cit.* & Garz. *de benef. p.* 7. *cap.* 6. *n.* 2. & caret omni privilegio Clericali, & merus Laicus exiſtimatur. *cap. un. de bigam. in* 6. Concil. Trid. *ſeſſ.* 23. *cap.* 17. *ad finem*. in qua Epiſcopus diſpenſare non poteſt; de quo vide *Epiſcopus*. 9

Bigamus eſt incapax etiam Beneficiorum ſæcularium. *cap. ad audientiam de præſcr. cap. ſi quis diſt.* 32. DD. *in cap. cum M. de conſtit.* & *in cap. Clericus de vit. & honeſt. Cleric.* Imol. *in cap. un. de Cler. conjug. in* 6. Marthia *de Juriſd. p.* 4. *cap.* 153. Riccius *part.* 3. *reſ.* 36. *n.* 1. 10

Bigamus, ſub excommunicationis pœna prohibetur Tonſuram, & habitum Clericalem deferre. Riccius *in prax. Bigam. p.* 3. *tom.* 2. *reſ.* 35. ubi *reſol.* 34. dicit, quod talis ſit incapax, & careat omni privilegio Clericali. *cap. un. de bigam. in* 6. *cap. ſubdiaconus. diſt.* 34. & Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 17. Majol. *de irreg. lib.* 1. *cap.* 28. dummodo fuerit tantum in minoribus, ſecus ſi fuerit in Sacris: tunc enim, ſicut non privatur omni privilegio Clericali, niſi degradetur, ſic etiam non prohibetur ferre habitum, & tonſuram, in reverentiam Sacr. Ordinum, Pyrrh. Corrad. *in prax. diſpenſ. Apoſtol. lib.* 2. *cap.* 1. *n.* 7. & 8. 11

Bigamus, cum ſit irregularis, eſt incapax non ſolum Beneficii obtinendi, ſed etiam obtenti. Riccius *l. cit. reſ.* 36. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 9. *n.* 11. penſionem tamen poteſt habere; quia non eſt verum Beneficium. vide etiam *Clericus*. 12

Bigamia neque tollitur per ingreſſum Religionis, per quem regulariter tollitur omnis macula. Sayr. *de cenſur. lib.* 7. *cap.* 13. apud Corrad. *l. c. n.* 12. 13

Diſpenſari volens a bigamiæ irregularitate, debet in ſupplicatione explicare qualitatem bigamiæ: etiamſi enim nullum videatur diſcrimen conſtitui in Curia Romana circa diſpenſationem, tamen in ſupplicatione debet exprimi, an oriatur ex matrimonio unico cum Vidua, vel cum duabus Virginibus conſummato &c. alias vitiaretur diſpenſatio, hæcque falſitas committi poteſt tam narrando minus, quam majus, ſive unam pro altera. *ut ex arg. L.* 1. *C. de falſ.* Bar. & Bald. *in L. Presbyteri. C. de Epiſc. & Cler.* docet Pyrr. Corrad. *loc. cit. cap.* 2. *num.* 24. & multo magis exprimi debebit qualitas trigamiæ, ut ſi quis ter contraxerit, vel bis, ſed ſemel cum Virgine, & ſemel cum Vidua &c. ut contra Navarr. *conſ.* 2. *de bigam.* tenet idem Corrad. *loc. cit. num.* 25. & 26. ubi, quod talibus ſit ſubinde diſpenſatio denegata. 14

Bigamus diſpenſatus ad ordines recipiendos intelligitur tantum de minoribus, niſi aliter exprimatur, vel niſi fuerit alias in minoribus conſtitutus, tunc enim, ne diſpenſatio reddatur vana, intelligeretur etiam de majoribus. juxta text. *in cap. ſi n Papa, de privileg. in* 6. Nec diſpenſatus ad ordines intelligeretur diſpenſatus ad beneficia. Abb. *in cap. litteras. num.* 6. *de fil. Presbyt.* Felin. *in cap. at ſi Clerici.* §. *de adulteriis. num.* 17. *de Jud.* Pariſ. *conſ.* 88. *num.* 21. *vol.* 4. apud Corrad. *loc. cit. cap.* 5. *n.* 27. Nec diſpenſatus ad beneficia ſimpliciter intelligitur diſpenſatus ad beneficia Curata, niſi exprimatur. Majol. *de irreg. lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 2. *ex cap. pro illorum, de præb.* ibi. *quod niſi fiat expreſſa mentio de cura, non venit beneficium curatum.* Gonz. *ad reg. Cancell.* 31. 6. *num.* 14. & 15. apud Corrad. *loc. cit. a n.* 29. *ſeqq.* neque ad Canonicatus in Cathedralibus, vel Collegiatis. Corrad. *n.* 35. & multo minus ad dignitates. ob *tex. in cap. ad aures*, & ibi DD. *de reſcr. cap. fin. de præb. cap. quamvis, eod. in* 6. Garc. *p.* 1. *cap.* 6. *n.* 52. *de benf.* Corrad. *cap.* 6. *n.* 1. & *per tot.* ubi late de diverſis dignitatibus *Clem.* 1. *de ſequeſtr. poſſeſſ.* 15

Digitized by Google

poſſeſſ. & fructuum. plura vide apud dict. Pyr. Corrad. *loc. cit.* ubi praxis ſupplicationum, literarum diſpenſationis, & illarum executionis.

16 Sed an, quæ de bigamia dicta ſunt, procedant etiam in bigamia contracta ante Baptiſmum, non conveniunt DD. negativam enim tenet D. Hieronym. relatus *in cap. 1. diſt. 26. & in cap. 1. 28. quæſt. 3.* & alii relati per Sanchez *diſput. 83. num. 8. lib. 7.* apud Pacem Jordan. *de re Sacram. lib. 3. num. 12.* ubi tamen contrariam ſententiam D. Auguſtini relatam *in cap. acutius. 28. quæſt. 3.* ubi prohibetur fieri Epiſcopus, qui ante Baptiſmum unam uxorem habuit, & poſt Baptiſmum alteram. & D. Ambroſ. *in cap. penult. diſt. 26.* dicit ab omnibus fere Theologis, & Canoniſtis receptam, & approbatam & præſertim *in cap. gaudemus, de divort. & in cap. deinde. diſt. 26. cap. ſi quis viduam. diſt. 34.* Sanch. *loc. cit. diſp. 7. quæſt. 2, punct. 5. num, 13.*

BIRRUARII.

Praxis Birruariorum.

1 Birruarii, qui ex mandato Judicis aliquem juſte capiunt, poſſunt reſiſtentem impune occidere cum moderamine inculpatæ tutelæ. Fachin. *lib. 9. controv. Jur. cap. 73. L. ſi ſervus. C. de his, qui ad Eccleſ. confug.* ubi Bart. & Bal. Clarus *in §. fin. qu. 29.* Diana *par. 8. tract. 7. reſ. 44.* Conciol. *reſ. crim. verb. birruarii reſ. 6.*

2 Non poſſunt Reum fugientem impune occidere, vel vulnerare, ut capiant. Bal. *in L. ult. C. de exhib. Reis.* Grammat. *deciſ. 45.* Boer. *deciſ. 170.* Gomez *de delict. cap. 9.* Fachin. *lib. 9. controv. Jur. cap. 74.* Cabal. *reſ. crim. caſ. 132.* Clar. *in §. fin. quæſt. 93.*

3 Non poſſunt facere capturam ſine mandato Judicis in forma conſueta, nomen, & cognomen capiendi clare continente, aliter illis impune reſiſtitur; quamvis ferant inſignia. Scaccia *de Jud. lib. 1. cap. 33. & 46. num. 2.* neque in Eccleſia. vide *Reus*. Neque in domo propria de Jure, quamvis aliter obſervetur de conſuetudine, niſi domus eſſet clauſa, & birruarii non haberent licentiam ingrediendi, quam Judex concedere non ſolet, niſi citato prius debitore ad tenendam portam apertam, alias ad audiendum mandati aperiri per vim. Scaccia *loc. cit. num. 9.* Pajatell. *expedit. 96.* qui id admittit, ſi debitor renunciavit omni Legum auxilio. vide *capt.* Neque Scholares in Scholis capi poſſunt. Neque tempore feriato ad honorem Dei captura exequi poteſt in civilibus, ſecus in criminalibus. *L. fin. C. de fer.* Bal. *in tract. de carcer. cap. 1.* Put. *de ſyndic. in verb. captura. cap. 5. n. 6.* Scacc. *loc. cit.* Idem eſſet dicendum de crimin. de Jure, niſi contraria conſuetudo obſtaret. Imo neque in feriis inductis ad favorem hominum, niſi illis fuerit renunciatum.

4 Tota concluſio limitatur in ſuſpecto de fuga; quia tunc nulla feriarum habetur conſideratio. Scacc. *de Jud. lib. cap. 37. num. 15. & 43. n. 13.* neque in criminalibus, niſi inveniantur in flagranti. Ibid. *num. 21.*

5 Birruarii de mandato Judicis Laici non poſſunt capere perſonas Eccleſiaſticas. vide litt. *Cleric. & Judex.* Scac. *loc. cit. a n. 14.* Neque capere mulierem pro debito civili, neque impuberes. vide *mulier. & Pupillus*. plura infra, in verbo *captura*.

6 Birruarii ſunt infames, ſecus eorum filii. Suaz. *de cenſur. diſp. 48. ſect. 3.* Bonac. *de Sacram. diſp. 7. q. 3. p. 2.* quia ignobilitas parentum non nocet filiis, ſi ipſi laudabiliter vivant, & infamia juris non incurritur niſi in caſibus a Jure expreſſis. Diana *par. 10. tr. 11. reſ. 26.* Conciol. *l. c. reſ. 4.*

7 Birruarii deponentes, ſe deprehendiſſe aliquem in flagranti non probant ad condemnandum, ſed tantum ad torquendum. Bar. *in L. 1. ff. de off. Præf.* Afflict. & alii apud Caball. *reſ. crim. caſ. 126.* neque faciunt fidem ad torquendum, quando contrarium iis, quæ ipſi dicunt, probatur. Clarus *in §. fin. qu. 7.* Foller. *in pract. crim. part. 2.* quia officialibus creditur in iis, quæ pertinent ad eorum officium, ſecus in iis quæ ſunt extra eorum officium. Menoch. *de arb. caſ. 112.* Cabal. *loc. cit. caſ. 127.* & ideo non creditur illis dicentibus, ſe a Reo fuiſſe verberatos. Farin. *carcer. & carcerat. qu. 32.* niſi concurrant aliquæ bonæ conjecturæ; tunc enim facerent indicium ad torturam. Farin. *l. c.* Sperel. *deciſ. 149.*

Birruarii exequentes ſententiam injuſtam excuſantur. 8
Farin. *quæſt. 97. caſ. 6.* Sylv. *in verb. Judex*, ſecus ſi obediant Judici ut privato. iidem qui ſupra.

Birruarius Reo denuncians mandatum, quod habet 9
ad illum capturandum in cauſa criminali, punitur pœna extraordinaria, juxta qualitatem cauſæ, ſicut etiam ille, qui negligit capturam juxta mandatum ſibi datum, vel captum dimiſit. Farin. *de carcer. & carcerat. q. 32. num. 17.* Menoch. *de arbitr. caſ. 583.* apud Conciol. *reſol. crim. reſ. 1. litt. Birruarius*.

Deponens, in aliqua executione fuiſſe ſe impeditum, 10
non probat, maxime ſi dicit, ſe fuiſſe impeditum a tertio, licet plures id deponant, præſertim ſi dicant, ſe fuiſſe injuriatos, & offenſos. Alciatus *de præſ. reg. 3. præſ. 14. n. 7.* Maſcard. *de prob. concluſ. 1115. n. 8.* Men. *de arbitr. caſ. 112. num. 12.* Farin. *de carcer. & carcerat. quæſt. 32. n. 8.* Cabal. *reſ. crim. caſ. 127. n. 15.* quia deponit ad ſui exonerationem, & ideo nihil probat. Farinac. *de teſt. qu. 56. n. 376.* Conciol. *l. c.*

BLASPHEMIA.

Praxis Blaſphemiæ.

Blaſphemia de Jure Divino punitur pœna mortis, 1
ſicut etiam de Jure Juſtinianeo. De Jure vero Canonico blaſphemus excommunicatur, quæ tamen excommunicatio hodie non habet locum, ſed illi fuit ſubrogata pœnitentia publica ante fores inter Miſſarum ſolemnia. Riccius *in praxi blaſphemia. part. 3. reſ. 41.* Antonel. *de regim. Eccleſ. lib. 6. cap. 24.* Covar. *in cap. quamvis de pact. in 6. num. 8. 9. & 10. §. 7.* Menoch. *de arbitr. caſ. 375.* Excuſatur tamen blaſphemus a pœna ordinaria ab iracundiæ calore, ſi ſe ſtatim corrigit; vel a Conſuetudine. Farin. *de delict. & pœn. qu. 20. n. 48.* Dummodo ira, & dolor proveniant a juſta cauſa, ſecus ſi ab injuſta, qualis eſſe ſolet ludus, ebrietas &c. Homobon. *de exam. Eccleſ. tom. 1. tract. 7. quæſt. 4.* Conciol. *reſol. crim. verb. blaſphemia. reſ. 1. num. 15.*

Blaſphemia ſimplex eſt, crimen mixti fori. *cap. 2. de Maled.* Decian. *conſ. 163.* Covar. *in d. cap. quamvis. §. 7.* Clar. *in §. blaſphemia. n. 1. & ſeq.* ſecus hæreticalis, quæ ſpectat ad Inquiſitores privative. ita Scaccia *de Jud. lib. 1. cap. 12. n. 56.* Barb. *de off. Epiſc. alleg. 51. num. 89.* Conciol. *loc. cit. reſ. 2. n. 4.* niſi blaſphemus eſſet Judæus; quia tunc ſpectaret ad Judicem Laicum ſolum, niſi blaſphemia eſſet hæreticalis. Clarus *in §. blaſphemia §. ſed pon. &c.* Decian. *tract. crim. lib. 6. cap. 4. num. 2.* Farin. *de delict. & pœn. quæſt. 20. n. 41.* Conciol. *loc. cit. num. 3.* Dicitur autem blaſphemia hæreticalis, quæ hæreſim, vel falſitatem contra fidem formaliter ſeu virtualiter continet. Barb. *d. alleg. 51. num. 87.* Hinc non eſt blaſphemia hæreticalis jurare *per corpus, vel ſanguinem Dei*, niſi proferens talia verba intelligeret de Deo uti de perſona prima. Ratio eſt, quia poſt incarnationem, quæ dicuntur de humanitate per communicationem idiomatum, dicuntur etiam de Deo. Caſtren. *conſ. 291.* S. Thom. *2. 2. quæſt. 13. a. 2.* Cabal. *reſ. crim. caſ. 296. n. 7.* & talis non poteſt condemnari in pœnam blaſphemiæ; quia in dubia intentione proferentis talia verba ſtandum eſt intentioni ipſius proferentis. *L. ſi quis intentione. ff. de Jud.* Dec. *conſ. 493.* Farin. *loc. cit. qu. 20.* Menoch. *de arb. caſ. 375.* Cabal. *reſ. crim. caſ 296.* maxime ſi perſona proferens eſſet ruſtica, vel ignorans, niſi talia verba eſſent prolata in contemptum Dei; tunc enim puniretur ut blaſphemus. Theſ. *deciſ. 241.* Boer. *deciſ. 301.*

BONA.

Praxis Bonorum.

§. I.

Bona in genere.

Bona eſſe hæreditaria probatur, ſi tanquam talia fue- 1
runt ab hærede deſcripta in inventario, quod contra deſcribentem plene probat. ita Bald. *conſ. 89. num. 3. lib. 1.* Decian. *conſ. 76. n. 8. lib. 3.* Rota *deciſ. 426. num. 2. part. 1. recent. & deciſ. 762. eod. loco. num. 1. par. 2.* apud Bich. *deciſ. 46. n. 12.* Peregr. *conſ. 48. n. 5.*

lib. 1. & talia præſumuntur, ſi non conſtat, hæredem in eodem loco, ubi poſſedit teſtator, bona poſſediſſe. Peregr. *de fideicom. a* 44. *n.* 22. Natta *conſ.* 235. *n.* 17. Rota *deciſ.* 131. *n.* 5. *par.* 1. *rec.* apud Bich. *dec.* 380. *num.* 21. &

Bona hæreditaria mediante aditione hæredis deſinunt eſſe Teſtatoris, & efficiuntur propria adeuntis. *L. ſed ſi plures. §. filio ff. de vulgar. L. cum hæredes. ff. de acquir. poſſeſſ.* Eugen. *conſ.* 88. *num.* 81. *lib.* 1. apud Bich. *deciſ.* 52. *num.* 52.

2 Bona ab hærede poſſeſſa præſumuntur, eademmet a teſtatore olim fuiſſe poſſeſſa. Natta *conſ.* 235. *num.* 17. Cardin. Mellin. *deciſ.* 374. *num.* 23. Rota *inter recent. deciſ.* 88. *num.* 12. & 13. *part.* 7. maxime ſi ſunt in loco, ubi teſtator poſſidebat; quia tunc reſultat præſumptio pro identitate eorundem, niſi ex adverſo doceatur de particularibus acquiſitionibus. Peregr. *de fideic. a.* 44. *n.* 22. Rota *dec.* 129. *n.* 2. *part.* 5. *recent.* & coram Cerro apud Bich. *deciſ.* 670. *n.* 6. & 7. *in una Peruſina boner.*

3 Bona capta in executionem, quod non potuerint ſubhaſtari ob emptorum defectum, probari poteſt per atteſtationes Executorum, qui tria bannimenta fecerunt, quibus tanquam peritis in arte ſuo officio credi debet. Tiraquel. *de retrac. lignag.* §. 8. *gl.* 9. *num.* 22. Addend. ad Burat. *deciſ.* 789. *litt. A.* Poſt. *de ſubhaſt. inſpect.* 29. *n.* 111. Alex. *in L. a Divo Pio §. ſi ſuper. reb. n.* 17. *de re jud.* apud Bich. *deciſ.* 484. *num.* 3. & intra quod tempus ſubhaſtatio ſit facienda, non eſt a jure determinatum, ſed relinquitur Judicis arbitrio. Colet. *de proceſ. exec. par.* 3. *cap.* 9. *n.* 75. Bald. *in L. ordo num.* 6. *C. de execut. rei jud.* Gratian. *diſc. for. cap.* 275. *num.* 15. Eſcobar. *de ratioc. cap.* 16. *num.* 8. Rota *deciſ.* 146. *n.* 4. & 5. *part.* 2. *diverſ.* Bich. *deciſ.* 484. *n.* 4.

4. Bona non dicuntur libera, ſi devolvi debent de primogenito in primogenitum. Oldrad. *conſ.* 234. *n.* 2. Surd. *conſ.* 145. *n.* 23. & *deciſ.* 253. *nu.* 8. Oſaſc. *dec.* 24. *num.* 6. Bich. *deciſ.* 66. *n.* 26.

5 Bona Monialis nondum profeſſæ, & in quibus Monaſterium habet uſumfructum, etiam pendente conditione profeſſionis, reputantur bona Eccleſiæ ad effectum beneplaciti Apoſtolici, ac ſolemnitatum requiſitarum in eorundem alienatione. Abb. *in cap. nulli num.* 10. *de reb. Eccleſ. non alien.* Genuen. *pract. Eccleſ. quæſt.* 80. *num.* 1. Rota apud Burat. *deciſ.* 690. *n.* 11. & alii apud Bich. *deciſ.* 662. *n.* 8. & *ſeq.*

6 Mobilia ſpatio longi temporis præſumuntur conſumpta. Bart. *in L. quoad præſens. num.* 3. *C. Murileg. lib.* 11. Peregr. *de fideicom. art.* 10. *n.* 39. & 40. Fuſar. *de ſubſtit. quæſt.* 624. *n.* 6. Afflict. *deciſ.* 13. *n.* 27. Rota *dec.* 259. *num.* 36. *part.* 5. *recent.* apud Bich. *deciſ.* 510. *n.* 21. & hæc hæres gravatus in ſuar detractiones computare non tenetur. DD. *cit.* & Rota *deciſ.* 535. *n.* 2. *part.* 5. *rec.*

7 Bona mariti vergentis ad inopiam, ſi uxor pro ſuæ ſecuritate dotis elegit, ex illorum fructibus ali debet, & ſi illa fuerunt aſſignata uxori pro aſſecuratione dotis, non poſſunt amplius aſſignari creditoribus mariti. Rota *deciſ.* 292. *n.* 5. *part.* 1. *recent.* & apud Bich. *dec.* 250. *n.* 18. & 19.

8 Bona paraphernalia uxoris non ſpectant ad maritum ſicut dotalia ad illum pertinent. *L. dote ancillam. C. de rei vindic.* & eorum adminiſtratio viri videtur conceſſa tanquam procuratori, & ad nutum ab uxore poteſt revocari. *L. hac lege. & L. fin. C. de pact. convent. L. ſi ego. §. plene ff. de Jure dot.* Barb. *in L.* 1. *par.* 1. *n.* 29. *verſ. ſed ſi paraphernalia n.* 30. *ff. ſol. matr.* Fontanel. *de pact. nupt. tom.* 2. *clauſ.* 6. *gl.* 2. *part.* 7. *num.* 12. Surd. *deciſ.* 92. *num.* 7. & 8. Bich. *deciſ.* 352. *num.* 8. neque cadunt ſub obligatione præſtandi obſequia matrimonialia, ſicut nec alia bona uxoris, quæ cum propria pecunia, & induſtria, aut operis artificialibus aliunde quæſivit. Bal. *in L. ſi uxorem n.* 6. *C. de cond. inſer.* & Menoch. *conſ.* 154. *num.* 15. & *de præſ. lib.* 3. *præſ.* 51. *a num.* 32. Felic. *de Societ. cap.* 3. *num.* 5. Joſ. Ludovic. *deciſ. Peruſin.* 28. *num.* 10. Giurba *ad conſuetud. Meſſana, c.* 1. *gl.* 6. *part.* 1. *num.* 56. Rota *deciſ.* 1. *n.* 4. *de donat. inter vir. & uxor. in antiq.* Bich. *deciſ.* 352. *num.* 11. & non ſpectant ad maritum, niſi quoad adminiſtrationem ut ſupra mox dictum. Bich. *deciſ.* 634. *n.* 3.

9 Bona patris ſunt hypothecata pro dote, quam pro filio recepit. *L. ſi cum dotem §. transgrediamur. ff. ſol. matrim.* ubi Bart. & Alex. *num.* 16. Surd. *deciſ.* 47. *n.* 1. & *deciſ.* 62. *n.* 33. Bich. *deciſ.* 510. *n.* 16.

Bona poſſunt a patre inæqualiter inter filios dividi, 10
ſalva tamen eorundem legitima. §. 1. *ibi. reliquum vero: auth. de trien. & ſemiſſe.* Cyriac. *controv.* 312. *n.* 6. Bich. *deciſ.* 30. *n.* 9.

Bona uxoris præſumuntur acquiſita ex rebus viri, 11
Gabr. *de præſ. concl.* 15. *nu.* 18. Menoch. *eodem tit. lib.* 3. *præſ.* 51. *n.* 44. Oſaſc. *deciſ.* 140. *num.* 9. Rota *deciſ.* 216. *n.* 7. *par.* 2. *diverſ.* & apud Bich. *deciſ.* 56. *num.* 15.

Bona noſtra dicuntur, quæ detracto ære alieno ſu- 12
perſunt. *L. ſubſignatum. ff. de V. S. L. mulier. ff. de Jure dot.* Fachin. *controv. Jur. cap.* 35. *lib.* 5. alienata ante delictum quando dicantur alienata in fraudem fiſci, vide Cyriac. *Controv. for.* 442. *num.* 7. & *ſeq.* ubi regulariter non dicuntur, nec præſumuntur alienata in fraudem, niſi fiſcus probet, alienantem habuiſſe inimicitias, & illas perduraſſe. Menoch. *de præſ. lib.* 3. *præſ.* 124. *num.* 1. Guazzin. *de confiſcat. bon. concl.* 29. *n.* 21. Farin. *de ſimulat. quæſt.* 164. *nu.* 60. Peregr. *de Jure fiſci, lib.* 5. *tit.* 1. *n.* 159. Neque ſufficit, inimicitiam præceſſiſſe, ſi fuit reconciliatus.

Bonorum appellatione in legato, in quo quis lega- 13
vit omnia ſua bona ſine loci adjectione, veniunt etiam venalia, ſecus, ſi legatum fuit factum cum loci adjectione. Fachin. *lib.* 5. *contr. Jur. cap.* 67. *L. generali. §. uxori. ff. de uſufr. legat.* Bar. *in L. generali. §. uxori. ff. de aur. & argent. legat.* Si vero fuit dictum, bonorum *mobilium, & immobilium*, veniunt jura, & actiones. Merlin. *de pignor. lib.* 2. *tit.* 1. *q.* 29. *num.* 52. Tiraquel. *de retr. lignag.* §. 1. *gl.* 7. *num.* 15. & 16. Brun. *de ſtatut. excl. fœm. art.* 8. *q.* 26. *num.* 133. & 134. Gabr. *de V. S. concl.* 7. *n.* 3. Gail. *lib.* 2. *obſ.* 11. *n.* 10. Trentacinq. *reſ.* 3. *num.* 15. Exiſtentium vero in aliquo loco appellatione, non veniunt jura, & actiones. Bal. *conſ.* 101. *n.* 1. Lapus *alleg.* 92. Mareſcot. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 9. *n.* 19. &

Bonorum poſſeſſio, an præſumatur adita, longiſſimo tempore? vide Fachin. *lib.* 6. *contr. jur. cap.* 59. Mantic. *de conject. ult. vol. lib.* 12. *tit.* 15. & Menoch. *lib.* 4. *de præſum. præſ.* 104. diverſimode diſtinguentes.

Bona præſumuntur libera, & qui prætendit, ea eſſe 14
ſubjecta fideicommiſſo, duo debet probare. Primo, illa bona fuiſſe in hæreditate teſtatoris non ſolum tempore teſtamenti, ſed etiam mortis. Secundo quod bona petita a Reis conventis poſſideantur. *L.* 1. *C. de SS. Eccleſ. cap. cum morte de celebratione Miſſarum.* Craveta *conſ.* 61. Bald. *conſ.* 84. Sylvaticus *lib.* 1. *conſ.* 57. quia eſt regula, quod bona præſumantur libera. *L. altius C. de ſervit. cap. nimis de jurejur.* In antiquis vero creditur teſtatori aſſerenti, talia bona ſe poſſidere, ſi quæſtio eſt inter hæredes, qui non poſſunt impugnare dictum teſtatoris. Sylvat. *loc. cit.* & qui ſemel poſſidet, præſumitur, continuare poſſeſſionem uſque ad mortem, niſi contrarium probetur, & ideo probata ſemel poſſeſſione teſtatoris erit etiam probata uſque ad mortem. Sylvat. *loc. cit.*

Bona empta pecunia aliena fiunt ejus, qui emit, 15
non cujus eſt pecunia, ſed hæc tantum eſt Domino refundenda. Menoch. *conſ.* 80. Gabr. *de præſumpt. concluſ.* 13. *num.* 14. Coſta *de portione rata quæſt.* 184. Rota *poſt tractat.* Statil. *de Salv. deciſ.* 148. Tiraquel. *de retract. part.* 1. §. 32. *gl.* 2. *num.* 16. apud Merlin. *de pignor. lib.* 2. *tit.* 1. *quæſt.* 4.

Acquiſita nomine meo ab alio veniunt in hypothe- 16
ca a me contracta ad favorem meorum Creditorum, ſi acquiſitio facta eſt nomine meo expreſſo, & ego acquiſitionem ratificavi; idem dic, ſi ego ſim ſocius, & acquiſitio eſt facta a ſocio nomine communi. Secus ſi nomine proprio tantum. Merlin. *de pignor. lib.* 2. *tit.* 1. *quæſt.* 4. Statil. *de Salvian. Interd. inſpect.* 3. *c.* 2. *n.* 576. & hoc ſecundo caſu non requiritur ratificatio; quia acquiſitio fit ex voluntate ſociorum. Statil. *loc. cit. num.* 577. Mant. *de tacit. lib.* 6. *tit.* 16. *n.* 17.

Bona ſita in alieno territorio veniunt in hypotheca 17
omnium bonorum, & pro illis poteſt agi in loco Domicilii, ſed executio nonniſi mediantibus litteris remiſſorialibus. Neguſ. *de pign. part.* 8. *memb.* 2. *num.* 8. Merlin. *de pignor. lib.* 2. *tit.* 1. *quæſt.* 5. Socin. *in cap. ſane col.* 4. *declar.* 7. *de foro comp.* Tiraquel. *de retr. lignag.* §. 8. *gl.* 5. *n.* 11.

Bona Hæredis non veniunt in hypotheca tacita om- 18
nium bonorum contracta a defuncto. Merlin. *de pignor. lib.* 2. *tit.* 1. *quæſt.* 15. nec in expreſſa. *Idem quæſt.* 16. Neguſ. *de pigner. par.* 2. *memb.* 2. *num.* 53.

Mant.

Digitized by Google

Mant. *de tacit. lib.* 11. *tit.* 4. *num.* 16. Clar. *in* §. *teſtamentum. quæſt.* 71. Cyriac. *controv.* 282. *num.* 3. Rota apud Statil. *de Salvian. Interd. deciſ.* 136. *num.* 10. Afflictus *deciſ.* 211. *&* 200. Giurba ad conſuet. Meſſanæ *par.* 1. *cap.* 9. *gl.* 5. *num.* 49. niſi hæres ratificaverit adeundo hæreditatem; maxime ſine beneficio legis, & inventarii. vide Merlin. *loc. cit.* & DD. *cit.*

19 Bona præſumuntur illius, penes quem reperiuntur, vel a quo poſſidentur. *L. ne maritorum* ubi Salyc. *C. ne uxor. pro mar.* Bal. *in L.* 1. *C. de privil. dot.* Socin. *conſ.* 128. Alex. *conſ.* 112. *lib.* 6.

20 Bona poſſeſſa, & diviſa a fratribus an & quando præſumantur propria fratrum, vel a Patre provenisſe, vide apud Merlin. *deciſ.* 396. ubi debet inſpici qualitas fratrum, an ſint induſtrioſi, & temporis diuturnitas; quia tunc præſumuntur propria filiorum. Menoch. *de præſ. lib.* 3. *præſ.* 50. Beccius *conſ.* 113. *num.* 9. apud eundem Merlin. *loc. cit. num.* 5. *&* 6.

21 Bona donata non poſſunt in præjudicium Donatarii ſubjici fideicommiſſo a Donante. *L. perfecta donatio. C. de donat. L.* 2. *C. de revoc. donat.* Rota coram Bichio. *deciſ.* 235. *n.* 8. *in una fideicom.*

22 Bona Debitoris quando diſtrahuntur, Creditor, ſi eſt certus, debet perſonaliter citari, & non ſufficit, quod citetur per proclama. *L. ſi eo tempore.* ubi Angel. Bald. & Salyc. *C. de remiſſ. pignor.* Bar. *in L. ſin. n.* 2. *C. eodem.* Alexand. *conſ.* 106. *num.* 13. *lib.* 5. Neguſ. *de pignor.* 3. *memb.* 6. *par. num.* 26. Molſeſ. *ad Conſuetudinem Neapol. tom.* 2. *part.* 8. *quæſt.* 3. *num.* 11. Seraph. *dec.* 994. *num.* 3. apud Bich. *deciſ.* 95. *n.* 7.

23 Donata filio contemplatione patris ſunt, & dicuntur profectitia, & in legitimam ex bonis patris debitam imputantur. Merlin. *deciſ.* 459. *num.* 16. & Rota apud Bich. *deciſ.* 610. *num.* 37.

24 Bona fideicommiſſi dari poſſunt in dotem deſcendentibus Fideicommittentis. juxta *auth.* res quæ *C. commun. de leg.* quæ procedit in dote tam pro matrimonio ſpirituali, quam carnali. Ripa *in L. filiusf.* §. *divi n.* 72. *ff. de leg.* 1. Fuſar. *de ſubſt. q.* 531. *n.* 28. Fontanella *de pact. nuptial. tom.* 2. *clauſ.* 5. *gl.* 1. *part.* 3. *num.* 65. apud Bich. *deciſ.* 18. *a num.* 16. quamvis dos congrua abſorberet fideicommiſſum notum. Fuſar. *loc. cit.* & Bich. *ut ſupra num.* 18. apud quem Bald. Caſtr. & alii.

25 Per gravatum alienata imputantur gravato in detractionem legitimæ, & Trebellianicæ; quia videtur gravatus alienans illa elegiſſe pro ſua legitima & Trebellianica. *L. Marcellus.* §. *res quæ ff. ad Trebell.* Alex. *conſ.* 3. *n.* 4. *lib.* 3. Rol. *conſ.* 78. *num.* 19. *lib.* 1. Peregr. *de fideic. art.* 39. *num.* 2. Rota *deciſ.* 449. *num.* 6. *part.* 1. *recent.* apud Bich. *deciſ.* 32. *num.* 2. quod procedit in primis alienationibus, uti notant DD. *cit.* & Surd. *dec.* 316. *num.* 18. apud Bich. *loc. cit. num.* 3.

26 Bona fideicommiſſi non cenſentur comprehenſa in renuntiatione, niſi Renuntians fuerit certioratus de fideicommiſſo. *L. de his ff. de tranſact.* quod locum habet inter quaſcumque perſonas, & in omni actu per quem inducitur renuntiatio. Peregr. *de fideicom. art.* 52. *n.* 23. Fuſar. *de ſubſt. q.* 594. Socin. jun. *conſ.* 18. *n.* 3. *lib.* 4. Capyc. Latro *deciſ.* 2. *n.* 42. Bich. *dec.* 119. *a n.* 2.

27 Bona fideicommiſſi ab hærede gravato poſſeſſa non cadunt ſub inſtitutione hæredis, neque ut hæreditaria ejuſdem gravati reputantur. *L. ſequens quæſtio. & L. unum ex familia* §. *ſi de falcidia. ff. de leg.* 2. Surd. *conſ.* 112. *n.* 81. & *dec.* 93. *n.* 19. Rota apud Bich. *deciſ.* 350. *n.* 1.

28 Favore dotis alienari, & obligari poſſunt in defectum bonorum liberorum; & quando Fidei-Commiſſarius eſt actor, tenetur probare exiſtentiam bonorum liberorum. DD. *in auth. reſ. quæ C. de fideicomm.* Bich. *deciſ.* 366. *num.* 1. & poſſunt etiam alienari pro extinguendo ære alieno fideicommittentis, urgentibus Creditoribus, in defectu aliorum bonorum liberorum. *L. filiusf. ff. de leg.* 1. §. *Divi. il.* 2. *L. peto.* §. *prædium. ff. de leg.* 2. Bart. *in L. Marcell.* §. *res quæ ff. ad Trebell.* Natta *conſ.* 110. *num.* 13. Socin. jun. *conſ.* 28. *num.* 3. *lib.* 2. Gamma *deciſ.* 218. *num.* 4. Burat. *dec.* 920 *num.* 3. Rota apud Bich. *deciſ.* 105. *num.* 20. Non ſunt tamen obnoxia debitis hæredis gravati. Neguſ. *de pignor. part.* 3. *membr.* 4. *n.* 125. Seraphin. *deciſ.* 757. Socin. *conſ.* 75. *n.* 4. *lib.* 1. & Rota apud Bich. *deciſ.* 649. *n.* 1. & poſt Merlin. *de pignor. deciſ.* 55. *num.* 2.

§. II.

De Bonis Laicorum.

Bona libera ſunt majoris æſtimationis, quam onerata. *L. quod ſæpe. ff. de contrah. empt. L.* 1. ubi Bart. Jaſ. & Alex. *ff. ad Trebell. L. mortis cauſ. ff. de donat. mort. cauſ. DD. in L. pretia rerum. ff. ad L. Falc.* Arius Pinell. *in L.* 2. *part.* 3. *cap.* 4. Maſcard. *de prob. concl.* 1404. *n.* 14. Surd. *conſ.* 181. *n.* 20. Cyriac. *controv. for.* 222. *num.* 70. *& ſeq. & controv.* 421. *num.* 1. *& ſeq.* apud Ciarlin. *controv. forenſ. cap.* 118. *num.* 4. *&* 5. Et bona fideicommiſſo ſubjecta ſunt tam parvæ æſtimationis, ut vix emptorem inveniant, & non niſi pro leviſſimo pretio. Ciarlin. *loc. cit. num.* 6. Cyriac. *de controv.* 222. *n.* 85. 29

Bona fideicommiſſo ſubjecta ſunt tacite hypothecata pro dotis reſtitutione nurui in ſubſidium deficientibus liberis. Sperel. *deciſ.* 165. *num.* 16. Rota *deciſ.* 312. *n.* 16. *part.* 6. *recent.* apud eundem. & Fuſar. *de ſubſt. q.* 532. *a num.* 10. apud quem Peregr. *de fideicom. a* 42. *n.* 18. Dec. *conſ.* 519. & alii. & poſſunt alienari, ultra DD. *mox citatos.* vide Rotam apud Merlin. *deciſ.* 657. *n.* 1. *&* 9. affirmantem cum Surdo *deciſ.* 62. *per tot.* licet teſtator prohibuerit. 30

Bona mariti an ſint uxori tacite hypothecata non tantum pro dotis reſtitutione, ſed etiam pro alimentis, magna eſt inter DD. controverſia, & pro negativa ſtat Bart. *in L. Lucius. ff. de alim.* Jo. Andr. ad Specul. *in tit. de dote reſtituen.* §. *formatis. verſ. ſed numquid bona.* Campeggius *de dote* 2. *par. quæſt.* 36. Bald. Novell. *in tract. de dote par.* 6. *ſpecial.* 7. *verſ. tu pones.* & alii plures apud Gabr. *de alim. lib.* 6. *concl.* 2. Fachin. *lib.* 12. *controv. Jur. cap.* 33. quia ſi Legiſlator voluiſſet eſſe obligata pro alimentis, id expreſſiſſet, ſicut expreſſit pro reſtitutione dotis, & hypotheca non inducitur, niſi in caſibus a Jure expreſſis; quam in jure veriorem dicit Surdus *de alim. tit.* 8. *privileg.* 49. *num.* 8. *verſ. melius ergo;* ſed quia contraria eſt communis, dicit, vanum tote in Judiciis ſuper ea diſceptare, & hanc tenent etiam Bald. *in L. unica* §. *ut plenius C. de rei uxor. act.* & ipſe Bar. *in L. ſi cum dotem.* §. *ſin autem. ff. ſol. matr. verſ. quare numquid bona.* ubi etiam Caſtr. §. *ſin autem.* & Alex. Socin. *conſ.* 41. *col.* 3. *verſ. ſed hæc reſponſio. vol.* 4. & alii quos ſequitur Gabr. *loc. cit.* Mareſc. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 83. *n.* 56. Paſqual. *de patr. pot. par.* 2. *cap.* 7. *n.* 46. 31

Bona ſoceri liberantur ab obligatione, ſi dotem filio emancipato, vel in patria poteſtate exiſtenti, ſed cum cauſa, uti ad ſuſtinenda onera matrimonii ſeorſim, ſeparatimque habitanti reſtituat: quia tibi eſt matrimonium, & ejus onera, ibi dos eſſe debet; neque refert, quod filius dilapidarit, modo ab initio non fuerit ſuſpectus de dilapidatione, & intervenerit Judicis decretum. Sperel. *deciſ.* 164. & dummodo filius ſit ſolvendo, & concurrat nurus conſenſus. vide eundem Sperel. citantem alios & præſertim Surdum *de alim. tit.* 8. *privil.* 34. *n.* 4. Merlin. *de pignor. lib.* 3. *tit.* 2. *quæſt.* 49. *num.* 62. 32

Bona fideicommiſſo ſubjecta poſſunt alienari pro dotibus reſtituendis; Item pro detractione legitimæ, & Trebellianicæ *L. pete. ff. de leg.* 2. *L. alienationes. ff. famil. herciſc.* Mant. *de conjectur. lib.* 9. *tit.* 6. Peregr. *de fideic. art.* 40. *n.* 18. Fuſar. *de ſubſtit. quæſt.* 541. *n.* 1. Andreol. *controv.* 141. etiam ignorante, & non requiſito Fidei commiſſario. Peregr. & Fuſar. *ll. cc.* apud quos Oddo *de fideic. quæſt.* 34. Surd. *deciſ.* 316. Rota coram Buratt. *deciſ.* 853. Saminiatus *poſt controv.* Altogradi jun. *conſ.* 6. videri poteſt etiam Merlin. *deciſ.* 459. *num.* 13. ſicut etiam pro funeris impenſis, & pro ſatisfaciendis legatis. Peregr. *l. c.* apud quem communis. 33

Bona fideicommiſſo ſubjecta, vel majoratus non poſſunt confiſcari etiam in delictis hæreſis. Sanctarellus *de hæreſi cap.* 1. Ricciulus *de Jure perſon. lib.* 5. *cap.* 32. Suarez *de fide, diſputat.* 22. *ſect.* 5. quos citat Diana *par.* 4. *tract.* 8. *reſ.* 60. Idem dic de bonis alienari prohibitis in favorem alterius, & cum prohibitio eſt perpetua, & non tantum ad vitam delinquentis. Molina *de Juſt. tom.* 3. *diſp.* 657. 34

Bona dotalia ſunt, quæ dantur viro nomine dotis ad ſuſtinenda onera matrimonii. *L. ubi adhuc. C. de Jur. dot.* & eorum maritus ſit Dominus *L. doce* 35 *ancil-*

antillam. C. de rei vendit. & poteſt in illis facere, quod vult, *L. quoties. C. de Jur. dot.* Paraphernalia vero ſunt, quæ mulier tradit viro extra dotem, etiam ratione ſui proprii uſus, & eorum adminiſtrationem marito committit. Pajatell. *expedit. & annot.* 36. qualia ſolent ut plurimum eſſe mobilia, vel pecuniæ. Extradotalia ſunt, quæ mulier marito non conſignavit, & quorum uſum ſibi reſervavit. Bald. *conſ.* 464. apud Pajatell. *loc. cit.* & horum fructus ſunt mulieris. Sylveſt. *in ſum. verb. paraphernalia.* Covar. *in 4. par. 2. cap. 7. num. 2. §. 1.* Sylvaticus *lib. 1. conſ.* 24. Bich. *deciſ.* 350. *n.* 28.

36 Bona paraphernalia fœminæ contrahentis matrimonium ſcienter cum hæretico non confiſcantur; ſecus dotalia, vel dos, quia *cap. decrevit. de hæret. in* 6. tantum loquitur de dote, & cum lex ſit pœnalis, non debet extendi ultra expreſſa. Sanctarellus *de hæreſi cap.* 19. Barb. *in collect. tom. 3. lib. 5. tit. 2. cap.* 14. Sanz *in ſumma* & alii quos citat Diana *part. 4. tractat. 8. reſ.* 62. Et ideo neque bona viri contrahentis ſcienter matrimonium cum hæretica confiſcantur. DD. *cit.* & Pegna *in direct. Inquiſ. par. 3. comment.* 160. Suar. *de fide diſp. 22. ſect.* 5. & alii apud Dianam, *l. c.*

37 Bona uxoris ſunt obligata pro debito principali ad favorem fiſci. *L. utilitas publica C. de primipil.* Abb. *in cap. ex parte. de conſuet.* Covar. *lib. 1. var. reſ. cap.* 16.

Bona marit. Vide *Hypotheca.*

38 Bona pupilli non poſſunt alienari ſine cauſa neceſſaria, & Judicis decreto præmiſſa cognitione cauſæ, neque hypothecari. Merlin. *de pignor. lib. 2. tit. 1. qu.* 39. Neguſ. *par. 2. memb. 3. n,* 77. Lim. 1. in obligatione neceſſaria. uti ſi Tutor in judicio pro defenſione cauſæ pupillaris obligaret de judicio ſiſtendo, vel in alienatione facta ad ſatisfaciendum creditoribus Minoris. juxta *L. cum hi §. quid ergo. C. de tranſact.* Surd. *deciſ. 268. num. 8. & 19.* ac alii quos citat & ſequitur. Merlin. *loc. cit. n.* 6.

39 Bona pupilli magni valoris non ſunt diſtrahenda ob modicum æs alienum *L. magis puto. ff. de reb. eorum.* Ciarlin. *controv. for. cap* 217. *n.* 13. Neque ſine ſubhaſtatione, niſi contraria vigeat conſuetudo, quæ tamen ſubhaſtatio, ſi intervenit Judicis decretum, præſumitur. Ciarlin. *loc. cit. n.* 46. apud quem Rol. *lib. 1. conſ.* 33. *num.* 60. Surd. *conſ.* 49. *n.* 15. Menoch. *conſ.* 171. *n.* 27. & alii. Gabr. *lib. 2. de ſent. concl. 5. n. 1. §. in terminis.* Galganet. *de tutel. lib. 3. quæſt. 60. n.* 21. Bich. *deciſ.* 58. *a n.* 1.

40 Bona præſumitur libera & allodialia. Jo. Andr. *in cap. nimis de Jurejur.* ubi Hoſt. Pariſ. *conſ.* 138. & alii apud Ciarlin. *controv. for. cap. 92. n.* 12. Cyriac. *controv.* 145. *n.* 8. Merlin. *deciſ.* 655. *n.* 1. niſi conjecturæ, & inveſtitura rejiciant hanc allodialitatem. Mant. *de tacit. & amb. lib. 23. tit. 5. n.* 1. Rota apud Seraph. *deciſ.* 894. *n.* 1.

41 Bona materna a filio per hæreditatem adita non dicuntur amplius materna, ſed vere, & proprie filii patrimonium, & ſic excluſus per ſtatutum a bonis maternis, non dicitur excluſus ab ejuſmodi bonis. *L. ſed ſi plures. ff. de vulgar. L. ejus qui. ff. ſi cert. pet.* Craſſ. *de ſucceſſ. ab inteſt. quæſt.* 10. Menoch. *conſ.* 124. & alii apud Ciarlin. *cap.* 86. *num.* 7. quia verba ſtatuti ſunt proprie & ſtricte interpretanda. Theſ. *deciſ. 269. num.* 9. Oſaſc. *deciſ.* 21. *num.* 14. & Anchar. jun. *quæſt. 46. n. 17. l. 3. & 70.* apud Ciarlin. *loc. cit. num.* 9. Brunus *de ſtatut. fœm. exclud. 9. art. quæſt. 1. col.* 1.

42 Bona alia ſunt profectitia, quæ nimirum ex ſubſtantia patris, aut contemplatione patris ad filium pervenerunt, *L. profectitia ff. de Jure dot.* & hæc bona ſunt patris. Alia ſunt adventitia, quæ ex liberalitate fortunæ, vel propriis laboribus filius acquirit, & horum bonorum uſusfructus ad Patrem, vel avum ratione patriæ poteſtatis ſpectant etiam ſine ulla cautione, & filii non poſſunt quoad hunc reſiſtere, aliter poteſt Pater illos verberare, & coercere, etiam adeundo Judicem. Boer. *deciſ.* 109. qui uſusfructus durat etiam poſt mortem filii, donec vivit mater, *L. 1. C. de bon. matern.* ubi Arius Pinell. *par.* 1. vel cum filius a patria poteſtate fuit liberatus, neque hunc uſumfructum amittit pater per tranſitum ad ſecunda vota. Paſqual. *de patr. pot. par. 1. c. 3. n.* 5. Lim. ſi fuit legatum cum ea conditione, ne patri acquireretur uſusfructus. Lim. ſecundo in bonis a Principe filio donatis *L. cum multa. C. de bon. quæ lib.* Alia ſunt caſtrenſia, quæ pleno Jure filio acquiruntur, & de quibus libere poteſt diſponere, nulla habita ratione patriæ poteſtatis, quod tamen procedit vivente filio, qui caſtrenſe peculium acquiſivit; ſecus eo mortuo; quia in perſona ſucceſſorum filii mutatur qualitas peculii, & fit adventitium, *L. Paulus. ff. de acquir. hæred.* Paſchal. *loc cit.* & quoad hoc pater nullum habet uſumfructum, ſed tantum commoditatem uſusfructus. Vincent. de Francheiſ. *deciſ.* 10. *num.* 9. niſi prohibitio, ne pater haberet uſumfructum, procederet ab homine; tunc enim non haberet etiam commoditatem. Maſtrill. apud Paſch. *loc. cit. deciſ.* 82. ſi vero propter delictum filii bona venirent publicanda; tunc patri acquirerentur. Et ſi peculium filii ante Clericatum filii erat adventitium, remanet tale etiam poſt illius Clericatum. Borgnin. *de uſufr. num.* 181, apud Paſchal. *loc. cit. num.* 6. qui citat Dec. *in cap. in præſentia. n.* 246. *de prob.* Sunt autem bona caſtrenſia, quæ filius acquirit in caſtris; quaſi caſtrenſia; quæ acquirit docendo, advocando, vel occaſione Clericatus.

Bona profectitia, adventitia, caſtrenſia, vel quaſi, & futura non veniunt in confiſcatione bonorum, Fachin. *lib. 9. controv. Jur. c. 47. & 51.* Boſſ. *de bon. confiſc. n.* 15. Peregr. *de Jure fiſc. lib. 5. tit.* 1. Farin. *de delict. & pœn. quæſt.* 25. neque poſſunt confiſcari juxta Dianam *par. 4. tract, 8. reſ,* 61. apud quem Sanctarellus *de hæreſi cap.* 18. *dub,* 1. *num.* 1. Sanz. & alii contra Suaz. *de fide. diſp.* 22. *ſect. 5. n.* 9. Azor. *tom. 1. lib. 5. cap. 7. quæſt.* 8. ſi ſermo eſt de caſtrenſibus, utraque opinio eſt probabilis; quoad adventitia, & profectitia eſt adhuc certior; quia hæc ſunt patris, tam quoad proprietatem, quam quoad uſumfructum. Covar. *lib. 2. var. reſ. cap. 8. num. 7. verſ. hinc apparet.* Gomez *tom. 2. var. reſ. cap.* 15. *num.* 16. apud Dianam *loc. cit.* quoad adventitium res eſt magis dubia propter opinionum diverſitatem, & Doctorum diſcrepantiam, quam vide apud Dianam *loc. cit.* 43

Bona delinquentis, & convicti, ſed ante ſententiam mortui, contra ſucceſſores non poſſunt confiſcari. Fachin. *controv. Jur. lib. 9. cap.* 37. Gomez *de delict. cap. 1. num.* 82. Burſat. *conſ.* 77. *num.* 24. Peregr. *de Jure fiſci lib. 4. tit.* 5. Idem dic, ſi ſententia fuit ſuſpenſa per appellationem, 44

Bona damnatorum ſicut ſunt reſervanda deſcendentibus, & aſcendentibus uſque ad tertium gradum, ita etiam lateralibus uſque ad eundem. Clar. *in §. fin. q.* 78. & alii apud Fach. *lib, 1. controv. Jur, cap.* 35. *& lib. 9. cap.* 88, qui tamen contrariam tenet. *d. cap.* 35. 45

Bona hæreticorum confiſcata poſſunt ab Inquiſitoribus relinqui hæreticis pœnitentibus. Grilland. *tract. de hæret. quæſt.* 6. Decian. *tractat. crim. lib. 5. c.* 44. Rol. *lib.* 3. *conſ.* 92. Surd. *conſ.* 386. & alii apud Dianam *part. 4. tr.* 8. *reſ.* 44. Etiam contra fiſcum præſcribuntur quadraginta annis, ſi adſit bona fides, & hæres illa toto tempore poſſedit: *cap. fin. de præſcript. in* 6. Covar. *in 4. par. 2. cap, 6. §. 8. n.* 10. & dummodo præſcribens tempore, quo præſcribit, ſit Catholicus. Gomez *var. reſ. tom. 2. cap.* 15. vide *hæreticorum.* 46

Bona Patris non ſunt obligata pro ſolutione antefati conſtituti a filiofamilias ſine præſentia, & conſenſu Patris. Capon. *diſcept. for.* 282. ubi Surd. *deciſ. 47. & 62.* Lim. ſi pater conſenſit matrimonio, & dos fuit illi ſoluta. Mancnt. *deciſ. Mantuan.* 52. *num.* 12. Capyc. Latro. *deciſ.* 36. Hodierna ad Surd. *deciſ.* 46. Oſaſc. *dec.* 44. *num.* 8. Fontanel. *de clauſul. 7. gl. 3. par.* 12. Coſta *de portione Rata qu.* 21. Paſchal. *de patr. pot. par. 2. cap. 7. n.* 80. & alii apud Capon. *loc. cit.* ſi vero Pater fuit paſſus dotem ſolvi filio, habetur pro jubente, & ita obligatur. Capon. *loc. cit.* 47

Bona Univerſitatis, vel Collegii, quando hæc fuerunt ſoluta, diſtribuuntur inter homines Univerſitatis pro rata onerum, quæ ſuſtinebant, niſi eſſet ſpes, quod denuo reædificaretur Univerſitas vel Collegium. ita Roman. *conſ.* 89. apud Coſtam *de portione rata quæſt.* 186. 48

Bona debitoris ob ſuſpicionem dilapidationis poſſunt ſequeſtrari. Cyriac. *controv.* 507. *num.* 6. ſaltem prævia cauſæ cognitione; niſi debitor alias eſſet ſolvendo. Aufrer. *ad Capell. Tholoſ. quæſt.* 478. *num.* 4. juxta *L. ſi cum dotem §. fin. autem.* ubi gl. *ff. ſol. matr.* Angel. *in L. Divus ff. de petit. hæred.* niſi ſit ita pauper, ut ob ſequeſtrationem fame perire deberet. 49

Furis ſunt tacite hypothecata pro reſtitutione rei ablatæ. Merlin, *de pignor. lib. 3. tit. 1. q. 35. n.* 10. Gait. *cap. 4. de cred. n.* 135. & Grat. *diſcept. for. cap.* 935. *n.* 34. *&* 39. 50

Vitti-

Digitized by Google

51 Vitrici ſunt tacite hypothecata pro adminiſtratione mulieris, vel matris binubæ in ſubſidium. Merlin. *de pignor. lib.* 3. *tit.* 1. *quæſt.* 47. Neguſ. *de pignor. par.* 2. *memb.* 4. *num.* 150. Eſcobar. *de ratiocin. cap.* 34. *n.* 12. Statil. *de ſalv. inſpect.* 3. *cap.* 4. *n.* 500. Sicut etiam bona matris binubæ pro tutela. Merlin. *loc. cit.* vide *Mater*; niſi mater ante ſecundas nuptias reddidiſſet rationes.

§. III.

De Bonis Eccleſiarum.

52 Bona Eccleſiæ licet regulariter non poſſint alienari ſine ſolemnitatibus, vel beneplacito Apoſtolico, fallit tamen regula in iis, quæ ſervando ſervari non poſſunt, qualia ſunt, quæ triennio durare non ſolent, uti fructus, veſtes attritæ, quamvis pretioſæ. Riccius *in praxi part.* 1. *reſ.* 70. Navar. *conſ.* 6. *nu.* 3. *de reb. Eccl. non alien.* Item arbores opacæ, corruptæ, vetuſtæ; maxime illæ, ex quarum inciſione fundus redditur fructuoſior, iter animalia ſupervacua. Antonel. *de regim. Eccl. lib.* 1. *cap.* 7. Quaranta. *in verb. alienatio. num.* 33. Bonacin. *de alien. bon. Eccleſ. diſp.* 2. *quæſt. un. p.* 2. Item pecunia, etiam in caſu quo computatur inter immobilia, uti quando eſt implicata vel deſtinata ad implicationem immobilium, juxta Theſ. *deciſ.* 160. Tiraquel. *de retract. lignag.* §. 1. *n.* 106. Surd. *deciſ.* 287. & alii apud Tranchedin. *conſ.* 79. *num.* 9. Antonel. *loc. cit.*

53 Ita etiam illa, quæ ſunt modici valoris; item incerta, vel certa quidem, ſed difficilis recuperationis, ſi ab antiquo ſunt ſolita concedi in emphyteuſim, vel infeudari, & ob potentiam Laicorum difficulter poſſunt recuperari, ſecus ſi nunquam fuerunt infeudata, vel conceſſa in emphyteuſim. Item cum alienatio eſt neceſſaria: uti ſi fuit facta in vim pacti de affrancando, vel in diſtractione, quæ fit per Judicem ad ſolvendum æs alienum. Turricellius *de bonis Eccleſiæ non alien. c.* 15. *n.* 3. & 4. apud quem Seraphin. *deciſ.* 1080. *n.* 9. & Rota poſt tract. Merlin. *de pignor. deciſ.* 97. *n.* 13.

54 Ita cum Epiſcopus de bonis ſuæ Eccleſiæ ſeu menſæ donat Capitulo; quia tunc non dicitur facta alienatio; cum dominium remaneat penes eandem Eccleſiam. Rota *diverſ part.* 1. *deciſ.* 756. *num.* 1. & 3. Turricel. *loc. cit. num.* 77. vide in Verbo *alienatio*; ſicut etiam cum alienatur favore Eccleſiæ eidem Prælato ſubjectæ; vel in Regulares ejuſdem Religionis eidem Generali, vel Capitulo ſubjectos. Idem. *num.* 80. Item ſtante conſuetudine, vel ſtatuto in contrarium. Ottobon. *dec.* 210. *num.* 3. & 4. quia ſtatutum ac conſuetudo a pari procedunt. Rota *diverſ. deciſ.* 186. *num.* 3. *part.* 3. Penia *deciſ.* 322. *num.* 4. Mohedan. *deciſ.* 1. *vel.* 6. *de conſtit.* Turricel. *loc. cit. cap.* 8. *n.* 4.

55 Sicut etiam in caſſatione penſionis, & repudiatione hæreditatis, quia in quærendis poteſt præjudicari. Turricel. *loc. cit. cap.* 15. §. 4. *n.* 84. & *ſeq.* & *n.* 92. *ac ſeq.* apud quem Rota *deciſ.* 284. *n.* 8. & 9. *par.* 3. & *lib.* 3. *diverſ.* Put. *deciſ.* 207. *n.* 1. *lib.* 2.

56 Bona Eccleſiæ poſſunt alienari etiam pro redemptione captivorum. Abb. *in cap. nulli. de reb. Eccleſ non alien. num.* 20. niſi ex ſua culpa fuerint capti, & carceribus mancipati. Paſqual. *de patr. pot. part.* 3. *cap.* 5. *num.* 11. *per Legem. ſive hereditaria. ff. de negot. geſt.* quia ex propria culpa redactus ad inopiam privilegio ob paupertatis commiſerationem gaudere non debet. Covar. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 26. *ſub num.* 9. Menoch. *de arbitr. caſ.* 182. *num.* 45. Peregr. *de fideic. art.* 42. *num.* 91. Hinc alienari non poſſunt pro redimendis a triremibus illi, qui propria culpa ad eaſdem condemnati fuerunt. Covar. *loc. cit.* Et licet ob paupertatem emphyteuta excuſetur a caducitate, ſi non ſolvit canonem, tamen non excuſatur, ſi ſua culpa in paupertatem incidit. Corbul. *de Jure emphyt. tit. de cauſ. privat. ob non ſolut. can. limit.* 29. *n.* 2. Boer. *dec.* 228. & alii apud Paſqual. *loc. cit. num.* 11. & 12. ſed de his, & aliis, vide ſupra in verb. *Alienatio Bonorum Eccleſiæ.*

57 Bona Eccleſiæ male, ſine ſolemnitatibus alienata poſſunt præſcribi, dummodo præſcriptio incipiat poſt mortem illius, qui male alienavit. Riccius *in praxi alienationis. part.* 1. *reſ.* 32. *per totam.* ubi Rota; & quidem ſpatio quadraginta annorum. Burat. *dec.* 704. Cavaller. *dec.* 91. Turricell. *de reb. Eccleſiæ non aliena. cap.* 28. etiam quoad privilegia, & jura dummodo adſit bona fides. Idem *per totum.* & non ſit evidens tituli nullitas, quod tamen hodie fuit ſublatum ab Urbano VIII. qui prohibuit omnem præſcriptionem contra Eccleſias excepta centenaria & immemorabili. Turricel. *de reb. Eccleſ. non alien. cap.* 28. *num.* 45. Rota *deciſ.* 47. *num.* 12. *par.* 11. *recent.* poſt quam amplius Beneplacitum non præſumitur. *Idem* Turricell. *cap.* 14. *n.* 38. & 39.

Bona Eccleſiæ non poſſunt alienari ſine beneplacito Apoſtolico etiam in neceſſitate, niſi hæc ſit ita urgens, ut periculum ſit in mora. Ciarlin. *controv. for. c.* 183. *num.* 7. & 137. neque infeudari. Clarus *in* §. *feudum. quæſt.* 13. Riccius *in prax. alienat. reſ.* 76. niſi ſint ſolita alienari & infeudari; modo non fuerint denuo Eccleſiæ incorporata; quia ſemel alienata cum ſolemnitatibus efficiuntur perpetuo alienabilia etiam ſine ſolemnitatibus, dummodo adſit evidens utilitas tempore contractus, & cum dicta alienatione concurrat ſpatium quadraginta annorum, vel duæ alienationes fuerint factæ cum ſolemnitatibus. Riccius *loc. cit. reſ.* 26. Et contra alienationem nulliter factam quilibet opponere poteſt, ſi ſit nullitas, quæ per conſenſum partis ſanari non poſſit, aliter ſola Eccleſia opponere poſſet. Seraphin. *deciſ.* 356. & 278. apud Turricellium *de rebus Eccleſ. non alien. cap.* 24. Et quod infeudari ſolita poſſint infeudari ſine aliis ſolemnitatibus, videri poteſt etiam Fachin. *lib.* 7. *controv. Jur. cap.* 31. *verſ. tertia.* 58

Bona Eccleſiæ ſuis in caſibus ſolent vendi plus offerenti in praxi, quamvis de Jure contrarium videretur dicendum, eo quod Eccleſia debeat eſſe cultrix juſtitiæ; tamen quia pretium ſubhaſtationis non eſt injuſtum, praxis non eſt damnanda tanquam injuſta. Riccius *in prax. alien. reſ.* 57. *per totam.* 59

Et quando univerſaliter ſit neceſſarium Beneplacitum Apoſtolicum in alienatione bonorum Eccleſiæ. vide *in praxi alienationis.*

§. IV.

De bonis Clericorum, Epiſcoporum & Religioſorum.

Bona Clericorum & Epiſcoporum præſumuntur acquiſita intuitu Eccleſiæ, & ex redditibus Eccleſiæ, niſi conſtet Prælatum, vel Clericum habuiſſe bona tempore ſuæ promotionis. *cap.* 1. *de teſtamen.* Clar. *in* §. *teſtamentum quæſt.* 27. *verſ. ſed quid.* vel ex ſua induſtria acquiſiviſſe. Bellet. *diſquiſ. Cler. par.* 1. *tit. de bonis Clericorum.* §. 2. *num.* 3. Barb. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 114. *num.* 11. vel beneficium fuiſſe valde tenue, & Clericum propria bona habuiſſe. Abb. *in cap.* 3. *nu.* 3. *de pecul. Cler.* & *in cap. cum eſſes num.* 24. *de teſtam.* apud quem Bellet. *tit. de bon. Cleric.* §. 6. *num.* 8. & Rota *dec.* 582. *num.* 7. & 10. *part.* 3. *diverſ.* Ad tollendum autem omne dubium debet Epiſcopus tempore adepti Epiſcopatus inventarium facere illorum, quæ ille ex patrimonio ſuo, vel alio titulo habuit juxta *cap. ſyracuſana* 28. *diſti. cap. ſine manifeſta* 12. *quæſt.* 1. Barboſ. *loc. cit. num.* 15. 60

Bona patrimonialia Clericorum, ad quorum titulum fuerunt ordinati, æquiparantur bonis Eccleſiæ, & ideo non poſſunt alienari ſicut alia bona Eccleſiaſtica, & ſuccedunt loco beneficii. Sperel. *deciſ.* 184. *num.* 17. & *ſeq.* apud quem Novar. *quæſt. foren. par.* 1. *quæſt.* 72. *num.* 3. Gratian. *diſc. for. cap.* 159. *n.* 27. Barb. *de pot. Epiſc. alleg.* 19. *n.* 91. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gl.* 5. §. 10. *n.* 14. Bellet. & alii apud eundem. Et hæc gaudent privileg. Eccleſ. in caſibus a jure expreſſis, vel identitatem rationis habentibus. Gl. *in cap. ſimiliter.* ubi Archid. *quæſt.* 1. Abb. Felin. & alii apud Sperel. *deciſ.* 135. *num.* 89. & latius Bellet. *loc. cit.* & non tantum Clericorum, ſed etiam Eccleſiarum ſunt exempta a Laicorum juriſdictione. *cap. quamquam* 4. *de cenſib. in* 6. ubi gl. Rota *in antiq. deciſ.* 10 *de conſuet.* Azor. *inſtit. moral. lib.* 5. *part.* 1. *cap.* 12. *q.* 1. Suarez *contra Regem Angliæ. lib.* 4. *cap.* 9. Diana *de Immun. part.* 1. *tract.* 2. *reſ.* 1. 61

Bona Clericorum decedentium ab inteſtato ſine conſanguineis pertinent ad Eccleſiam, in qua habuerunt Beneficium, vel ſi non habuerunt Beneficium, ad Epiſcopum; quod ſi Clericus fuerit hæreticus, pertinent ad 62

Inqui-

Digitized by Google

Inquiſitionem ſecundum partem, ſecundum aliam officialibus, & reliquum Civitati in qua eſt hæreticus. Riccius *in prax. par.* 2. *reſ.* 387. Covar. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 9. apud quos alii plures.

63 Bona, fructus, aut redditus Eccleſiaſticorum eximuntur a ſpolio ſequentibus in caſibus, primo ſi beneficium erat ita tenue, ut non excederet triginta ducatos de camera, quod etiam procedit in penſione, quia tales fructus ſunt neceſſarii ad congruam ſuſtentationem, & non ſuperflui; ſpolium vero fit de ſuperfluis, & non da neceſſariis, quia hæc computantur inter bona patrimonialia Clericorum. Navar. *de ſpol.* §. 1. Bonac. *de contract. diſp.* 3. *quæſt. ult. p.* 2. §. 1. *num.* 5. Secundo ſi adeſt conſuetudo teſtandi de fructibus, redditibus, aut bonis acquiſitis ex illis etiam ad profanos uſos: Gonzal. *de ſpol. notab.* 12. *concluſ.* 6. dummodo ſit immemorabilis, vel quadragenaria cum titulo. Navar. *de ſpol.* §. 14. Bonac. *loc. cit.* Tertio ſi fructuum fuit facta donatio inter vivos valida tamen, quia tunc tales fructus non dicuntur relicti poſt mortem, ſecus ſi fuit facta cauſa, vel intuitu mortis, quia talia donatio videtur ſimulata & facta in fraudem ſpolii, ſecus etiam ſi a Clerico ægrotante donatio fuit facta inter vivos, niſi vixerit viginti dies poſt diſpoſitionem, vel donationem, quod fuit introductum ab obviandum fraudibus. Vaſquez *in opuſc. de reddit. cap.* 2. §. 1. Azor. *par.* 2. *lib.* 8. *cap.* 4. *quæſt.* 5. & alii apud Bonac. *loc. cit. p.* 5. & hoc in foro externo, quidquid ſit in interno. Quarto eorum, qui decedunt in Curia, vel Curiam ſequentes vel in ejus diſtrictu. Pius V. & Paulus V. apud Bonacin. *loc. cit.* Lim. in bonis Regularium; Item in acquiſitis ex licita negotiatione, vel ex officio prohibitu per ſacros Canones, uti ex luſu. &c. Quintò Cardinalium, ubicumque deceſſerint ob Conſtit. Pii V. apud Azor. *l. c.* Sexto eorum, qui habent facultatem teſtandi, quæ tamen facultas eſt ſtricte interpretanda, tanquam contraria juri communi. *Lim.* 1. ſi eſt ſubreptitia, quia quod nullum eſt, nullum operatur effectum. *Lim.* 2. ſi Beneficiatus non reſedit in loco beneficii, tunc enim facultas teſtandi non ſuffragatur ob conſtitutionem Pii IV. apud Bonac. *loc. cit.* Lim. 3. ſi talis diſponat, & teſtetur in favorem illegitimorum propriorum vel extraneorum, quia talis propter abuſum amittit uſum, & jus teſtandi juxta Bullam Pii V. contra illegitimos; & ita relicta tam illegitimis, quam legitimis corruunt. Lim. 4. ſi teſtetur de acquiſitis ex illegitima negotiatione, quia facultas teſtandi ad hæc ſe non extendit; eſt enim odioſa utpote contraria juri communi. *Lim.* 5. ſi habent facultatem teſtandi illa non fuit uſus; tunc enim hæredes ab inteſtato excluduntur. Navar. *de ſpol.* §. 7. Redoanus *de ſpol. par.* 3. *cap.* 3. apud Bonac. *loc. cit.*

64 Bona Clericorum, vel Eccleſiæ, quæ tranſeunt ad Laicos, perdunt immunitatem. Barb. *de Jure Eccleſ. lib.* 1. *n.* 59. *c.* 39. §. 5. & ita, quæ prius erant immunia a tributis, & oneribus per Principes Laicos, fiunt obnoxia. Sperel. *dec.* 35. *num.* 32. Graſſ. *de effec. Cleric. eff.* 3. *n.* 89. Duardus *in Bullam Cœnæ can.* 18. *quæſt.* 1. Bellet. *diſquiſ. Clerical. par.* 1. *tit. de exempt.* §. 8. *n.* 2. Menoch. *de arbitr. caſ.* 180. *n.* 8. & 562. *n.* 43. & alii apud Barb. *l. c. n.* 59.

65 Bona Religioſi tranſeuntis ad aliam Religionem ſtudio vitæ melioris, manent penes primævum Monaſterium, & quæ poſt ſecundam profeſſionem acquirit, acquirit ſecundo; ſi vero tranſivit ad ſecundam Religionem in pœnitentiam, bona etiam poſt ſecundam profeſſionem acquiſita ſpectant ad primum quoad proprietatem tantum, non vero quoad uſumfructum, ne ſecundum Monaſterium ex delicto tranſlati pati debeat damnum; mortuo vero, vel reſtituto Religioſo pœnitente uſusfructus cum proprietate conſolidatur. Intellige tamen de uſufructu in ea quantitate, quæ ſufficit ad neceſſariam Monachi vel Religioſi ſuſtentationem. Barb. *de Jure Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 42. *num.* 91. & 96. Tuſc. *litt. M. concluſ.* 322. Suar. *de Relig. tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 13. & 14. Tamburin. *de Jure Abb. tom.* 3. *diſp.* 7. *quæſt.* 6. *num.* 7. Azor. *tom.* 10. *Inſtit. moral. lib.* 12. *cap.* 15. *quæſt.* 3. Quod ſi Religioſus profeſſus in Religione incapaci bonorum transferatur ad Religionem capacem bonorum, recuperat bona poſt tranſlationem ſibi delata ad utilitatem ſecundæ Religionis capacis. Tamburin. *loc. cit. verſ. profeſſus.* Barb. *loc. cit. num.* 92. apud quem Tiraquel. *de retrac. lign.* §. 1. *gl.* 9. *num.* 105. Burat. *dec.* 756. Bona vero quæ fuerunt delata Religioſo ante illius tranſlationem ad Religionem capacem bonorum e Religione incapaci bonorum, in qua profeſſus fuerat, juxta declarationem S. Congr. ſpectant ad venientes ab inteſtato, ſi de illis Religioſus nullam fecit diſpoſitionem. Tamburin. & Barb. *ll. cc.* plura videri poſſunt apud Capon. *diſcept. for.* 97. 256. & 278.

Bona, quæ Religioſi extra Monaſterium degentes relinquunt poſt mortem, non acquiruntur Religioni, ſed Cameræ Apoſtolicæ; quia *auth. Ingreſſi. cap. ne ducatis.* 12. *quæſt.* 1. *cap. cum olim. de privilegiis.* hodie amplius non procedunt ob conſtitutionem Greg. XIII. ſive dicta bona fuerint acquiſita ex beneficio, ſive ex illicita negotiatione, ſive ex largitione amicorum, & propinquorum, ſive propria induſtria, ſive alia quavia ratione; quia Conſtitutio Gregor. XIII. eſt generalis, & derogat Coſtitutioni Pii IV. quamvis Religioſus degeret extra Monaſterium de ſuperioris licentia. *Lim.* 1. niſi Religioſus habuerit ſpecialem licentiam teſtandi. Lim. 2. niſi Religioſus moriatur in Curia ob Conſtitutionem Pii V. ſtatuentis bona morientium in Curia non acquiri Cameræ. *Lim.* 3. In inſtrumentis ad Divinum cultum, quia hæc pertinent ad Religionem, vel Eccleſiam: ut videri poteſt in verb. *Spolium.* Bonac. *de contr. diſp.* 3. *quæſt. ult. p.* 3. §. 4. 66

Bona ejecti a Religione ſecundum aliquos pertinent ad Monaſterium ejiciens, quia non debet ex Monachi delicto ſuo jure privari. Molin. *de Juſt. tom.* 1. *diſp.* 140. Secundum alios pertinent ad Epiſcopum, vel Eccleſiam ſicut bona vacantia. Sanctarell. *de Apoſtaſ. cap.* 6. *dub.* 2. alii vero volunt eſſe Cameræ Apoſtolicæ ſecundum motum proprium Gregor. XIII. Sanctarell. *loc. cit.* Barb. *in cap. ne Religioſi. de Regul.* Bonac. *de clauſura. quæſt.* 2. *p.* 12. §. 7. niſi ad aliam tranſiverit Religionem bonorum capacem. 67

Bona Hoſpitalium Religioſorum ſunt immunia a collectis. Riccius *in prax. collect. par.* 3. *reſ.* 126. ſicut & confraternitatum Eccleſiaſticarum, & oblatorum perpetuo. Idem, *reſ.* 127. Gabriel. *lib.* 6. *de pia cauſa. concl.* 2. Menoch. *de recuper. rem.* 15. *num.* 22. Maſcard. *de prob. concluſ.* 869. 68

Bona Religioſorum, vel eorundem Monaſteriorum non poſſunt alienari ſina conſenſu Apoſtolico; ſina hoc vero ſufficit conſenſus Conventus, vel generalis Congregationis. Jo. And. *in addit. ad ſpecul. tit. de locato.* §. *ſequitur. num.* 3. Surd. *conſ.* 17. *num.* 5. *vol.* 1. dummodo concurrant ſolemnitates juris, ſi tamen adfuit conſenſus Apoſtolicus, ſufficit ſine aliis ſolemnitatibus mox dictis; quia ubi major, minor ceſſat. Abb. *in cap.* 1. *de confirm. util.* Capyc. *dec.* 16. *num.* 1. Rota & alii apud Riccium *par.* 1. *praxis. reſ.* 48. 69

Bona menſæ Epiſcopalis ſeparata a menſa Capitulari non poſſunt alienari ſina conſenſu Capituli, quia illius quoque intereſt. gl. *in cap.* 1. obi Gemin. Franch. *de reb. Eccleſ. non alien. in* 6. Innoc. *in cap. novit.* ubi Abb. *de his quæ fiunt a Capit. vel Præl. abſque conſenſu.* niſi probetur evidens utilitas, quia tunc ceſſat illius intereſſe. Seraphin. *dec.* 338. *n.* 2. & 443. *n.* 4. & 5. apud Turricel. *de reb. Eccleſ. non alien. cap.* 5. *n.* 14. 70

Bona Eccleſiæ non poſſunt alienari ſine cauſa, qualis eſt neceſſitas & utilitas evidens Cocc. *dec.* 445. Cavaler. *dec.* 439. Turricell. *de reb. Eccleſ. non alien. c.* 16. *n.* 1. Bonac. *de alien. bon. Eccleſ. diſp.* 1. *quæſt. un.* niſi alienatio ſit neceſſaria. Rota *dec.* 223. *num.* 2. & 3. *par.* 4. *diverſ.* 71

Bona relicta pauperibus non ſunt neceſſario diſtribuenda dignioribus. Mant. *de conject. lib.* 8. *tit.* 5. Bar. *in L. unum ex familia ff. de leg.* 5. Bald. *in L. cum quidem ff. de leg.* 2. & Theologi communiter apud Dianam *par.* 2. *tract.* 15. *reſ.* 39. quamvis contrarium videatur voluntati teſtatorum, & rationi magis conſenum, juxta Decium *conſ.* 72. *num.* 3. *argumento textus in L. quis ad declinandum. C. de Epiſcop. & Cler.* ubi, qui pauperior eſſe dignoſcitur, præferri debet. Feder. de Sen. *conſ.* 95. *n.* 2. Sim. de Pretis *de interpret. ult. volunt. interpret.* 1. *dub.* 2. *n.* 94. & alii apud Azevedum *conſ.* 24. *dub.* 4. *n.* 44. 72

Bona Confraternitatum Laicalium deſtinata ad uſus pios ſubſunt Epiſcopo non tantum quoad viſitationem, ſed etiam quoad forum cumulative cum Judice Laico quoad vim coactivam. vide *Syndicus.* 73

Bona Clericorum & Eccleſiarum an poſſint a Laicis collectari, & ſubſint Juriſdictioni Laicorum. vide *in praxi Clericorum.* 74

Bo-

Digitized by Google

75 Bona patrimonialia Eccleſiaſticorum, ſicuti non ſunt de foro Laicali, ita nec ſtatutis Laicorum ligantur. Dec. *in cap. Eccleſ. S. Mariæ. num. 176. de conſtit.* ubi Abb. *num.* 21. & 22. & Felin. *num.* 8. Ant. de Butrio *in cap. fin. num. 3. de vita & honeſt. Clerici.* Alderan. Maſcard. *de interpret. ſtatut. concluſ. 1. num.* 93. Rota coram Coccino poſt Statil. *de ſalvian. interd. dec.* 238. *per tot.* Bich. *dec.* 288. *num.* 41. *& ſeqq.* In tantum ut bona patrimonialia Clericorum quæſita ante Clericatum ſuperveniente Clericatu exeant de poteſtate Laicorum. Imol. *conſ.* 55. *num.* 7. Honded. *conſ.* 3. *num.* 12. *lib.* 1. Belletus *diſquiſ. Clerical. par. 1. tit. de exempt. Cleric. & eorum bonis.* §. 5. *num.* 6. Bich. *dec.* 521. *num.* 6.

76 Bona Prælati ſunt tacite hypothecata pro mala illius adminiſtratione. Merlin. *de pignor. lib. 3. tit. 1. quæſt.* 33. Abb. *in cap. Epiſcopus de præben.* Neguſ. *de pignor. par.* 2. *membr.* 4. *n.* 120. Redoan. *de reb. Eccleſ. non alien. quæſt.* 2. *cap.* 7. Molina *de contract. diſp.* 536. *n.* 7. Eſcobar. *de ratiocin. c.* 39. *n.* 13. Gratian. *diſcept. for. c.* 601. *n.* 1. & 3.

BONA FIDES.

Praxis Bonæ Fidei.

1 Bona fides cauſatur etiam ex injuſtis cauſis. Avendan. *de exeq. mand. cap. 1. num.* 21. Barb. *in L. comperit. n.* 66. & 67. *C. de præſcript. 30. vel 40. an.* Caſtill. *de certiis reg. cap. 34. n. 8. verſ. Item dicitur.* Rota *dec.* 189. *n.* 18. & 28. *par. 7. recent.* Bich. *dec.* 387. *num.* 5. Et in præſcribente reſultat ex titulo. *L. penult. C. de evict.* Natta *conſ.* 14. *n.* 9. Surd. *conſ.* 73. *n.* 52. Bich. *dec.* 30. *n.* 4. ubi ſola credulitas juncta cum præcedenti titulo ſufficit ad præſcriptionem. idem *n.* 5. juxta *L. quod vulgo & L. fin.* ubi gl. *verb. ſi crediidiſſet. ff. pro empt.* Capyc. *dec.* 189. *n.* 10. Felin. *in cap. ſi diligenti n. 3. de præſcript.* quælibet enim etiam colorata cauſa excludit malam fidem. Rota *dec.* 11. *n.* 10. *par. 5. recent.*

2 Bona fides non probatur ex titulo ipſo Jure nullo. Surd. *dec.* 45. *num.* 17. Alex. *conſ.* 54. *num.* 10. *lib.* 6. Oſaſc. *dec.* 160. *num.* 2. & 14. niſi habeat implicitum ſtatum validitatis, donec nullitas declaretur. Rota *dec.* 206. *num.* 5. & 7. poſt Cenc. *de cenſib.* Bich. *dec.* 256. *num.* 14. & 15. Præſumitur vero, niſi probetur contrarium. Rota *dec.* 642. *num. 7. par. 4. tom. 3. recent.* & coram Coccino apud Bich. *dec.* 285. *num.* 19. Præſertim in præſentante, accedente maxime titulo *L. penult. C. de evict.* Bar. *in L. Ceſſus. num. 17. ff. de uſucap.* Abb. *in cap. ſi diligenti, de præſcript.*

3 Bona fides eſt neceſſaria, ut acquiratur quaſi poſſeſſio præſentandi. Lambertin. *de Jurepatr. lib. 2. par. 1. quæſt. 3. art. 10. num.* 6. Menoch. *de retin. rem.* 5. *num.* 20. & *rem.* 6. *n.* 132. Gonzal. *ad reg. 8. Canc. gl.* 45. §. 2. *num.* 35. Garz. *de benef. par. 5. cap. 5. num.* 95. Rota *dec.* 791. *num. 5. par. 1. diverſ.* apud Bich. *dec.* 368. *n.* 5. præſertim in dubio. Idem *dec.* 387. *num.* 4.

BRACHIUM SÆCULARE.

Praxis Brachii ſæcularis.

1 Judex Eccleſiaſticus poteſt implorare brachium ſæculare, cui Judex Laicus illud impertiri tenetur. *cap.* 1. ubi DD. *cap. quoniam in pleriſque. §. ſed ſi propter in fin. de offic. Ordin. cap. ſtatuimus, de maled.* Archid. *in cap. periculoſo. num. 5. de ſtat. Regul. in 6.* & quidem ſequentibus in caſibus. Primo ad cogendos ſchiſmaticos, ut redeant ad Eccleſiam. Secundo contra renitentes dare cautionem de non offendendo. Tertio contra negligentes confeſſionem Sacramentalem ſemel in anno, quarto contra contemnentes cenſuras, quinto ſi invenit reſiſtentiam in partibus. Et ſexto tandem quando fecit quidquid potuit fulminando etiam cenſuras pro exequenda ſua ſententia, & illam ſine brachio ſæculari executioni mandare non poteſt. Riccius *in prax. implorat. brach. ſæcularis reſ.* 288. *verſ. tertio.* ubi Afflict. *in procem. conſt. num. 54. verſ. quando exequitur ſententiam.* Felin. *in cap. ſignificaſti. num. 4. de offic. deleg.* Lup. *in cap. per veſtras. in 2. notab. num. 48. de donat. int. vir. & uxor.* & alii: nec obſtat Concil. Trid. *ſeſſ. 25. de reform. cap.* 3. ubi in civilibus expreſſe prohibet uſum cenſurarum, quando poteſt fieri executio realis, vel perſonalis, & ſic cenſura ſit remedium extraordinarium, ac ſubſidiarium, ex quo aliqui Juriſtæ & Canoniſtæ inferunt, quod executio per brachium ſæculare ſit remedium ordinarium, & ita cenſura ſemper ſit remedium ſubſidiarium; quia reſpondetur dictum Concil. expreſſe loqui de caſu, quo Judex Eccleſiaſticus propria auctoritate, & ſic ſine brachio ſæculari, ſuam ſententiam exequi poteſt. Fagnan. *in cap. pervenit, de adulter. & ſtupr. a num.* 32. ut legenti apparebit & ideo non ſequitur, quod cenſura debeat eſſe remedium ſubſidiarium etiam in caſu, quo Judex Eccleſiaſticus propria auctoritate exequi non poteſt, tunc enim diſpoſitio juris communis remanet in ſuo vigore, vi cujus imploratio brachii ſæcularis eſt remedium extraordinarium. *cap. 1. de offic. ord.* ibi. *cum opus fuerit. & in cap. quoniam, eod.* ibi. *ſi neceſſe fuerit. c. fin. de exceſſ. Prælat.* ibi. *ſi opus fuerit. cap. periculoſo. §. fin. de ſtat. Regul. in 6.* ibi. *ſi opus fuerit. cap. dilecto, de ſent. excom. in 6.* ibi. *maxime, quia ibi duo gladii conſueverunt NB. exigente neceſſitate, ſibi invicem ſuffragari.* & alibi: non poteſt autem dici, quod Judex Eccleſiaſticus opus, aut neceſſe habeat implorare brachium ſæculare, quamdiu alia media habet exequendi ſuam ſententiam. Quibus favet etiam Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de reform. matr. cap.* 8. ubi præcipitur, ut concubinarii tam ſoluti, quam uxorati, ſi ter admoniti concubinas non dimiſerint, excommunicatione feriantur, & mulieres, ſive conjugatæ, ſive ſolutæ ſint, graviter pro modo culpæ puniantur, & extra oppidum, vel Diœceſim, invocato NB. ſi opus fuerit brachio ſæculari, ejiciantur. Et hanc ſententiam, ultra *DD. cit.* ſequitur etiam Covar. *pract. quæſt. cap.* 10. *num.* 1. ubi DD. quæ etiam celeri juſtitiæ adminiſtrationi, & pacis conſervationi non adverſatur: volunt enim ſubinde Judices ſæculares videre proceſſum, & quod dolendum eſt, etiam in cauſis ſpiritualibus excepta cauſa hæreſis, imo aliquando citare partes, & alia facere, quæ ipſis non competunt, quibus juſtitia, illiuſque executio retardatur, ideo aliqui Judices Eccleſiaſtici, ut evitent, quantum fieri poteſt, diſſenſiones iſtas juriſdictionales, raro ſolent iſtud brachium ſæculare requirere, ſed prius tentant omnia remedia ac pœnas Eccleſiaſticas, illamque implorationem pro ultimo, & ſubſidiario remedio reſervant. teſte Feliciano de Oliva *de foro Eccleſiæ p. 2. q. 24. n.* 34. qui *tot. cit. quæſt. & aliis ſequentibus* longe lateque diſcutit iſtam materiam implorationis brachii ſæcularis.

Prudens ergo Judex arbitrabitur, an & quando expediat prius uti cenſuris, vel antequam ad illas deveniat, implorare dictum brachium ſæculare; & videre, an caſus ſit talis, ut per cenſuras poſſit facile, & cum effectu ſuam ſententiam ſeu mandata exequi, & tunc ex ſupra dictis imploratio brachii ſæcularis, debebit eſſe remedium ſubſidiarium: nam ſi caſus eſſet talis, quo ob Rei proterviam, aut ob aliam cauſam timeri poſſet cenſuram contemnendam, vel reum poſſe fugere, & ſic juſtitiam defraudandam, certe conſultum eſſet ab ea abſtinere ut ad tex. *in cap. prodeſt.* 23. *q.* 5. Franc. *in c. 1. n. 5. de ſent. excom. in 6.* D. Thom. *in 4. ſent. diſt.* 18. diſtinguit Oliva. *loc. cit.*

Et non tantum Judex ordinarius, ſed etiam delegatus poteſt implorare brachium ſæculare. Ricc. *in prax. implorat. brach. ſæcul. reſ.* 288. 289. Oliva *loc. cit. n.* 2. præſertim contra contumaces. Gail. *lib. 1. obſ.* 115. *n.* 6. Natta *conſ.* 319. *n.* 14. quo caſu contra contumacem non eſt neceſſaria partis citatio. Et poteſt implorari contra ſucceſſorem, quamvis fuerit jam obtentum contra prædeceſſorem. Riccius *loc. cit. reſ.* 293. 2

Porro hoc brachium juſte denegatur, quando conſtat evidenter de injuſtitia Judicis requirentis, & nullitate. Gail. *lib. 1. obſ.* 115. *n.* 4. Menoch. *de retin. rem.* 3. *n.* 360. Sbroz. *de Vicario Epiſc. lib. 2. quæſt.* 190. *n.* 7. Rol. *conſ.* 37. *n.* 7. *vol.* 1. Innoc. *in cap. 1. n. 2. de off. ordin.* ubi Abb. *n.* 11. & Imol. *n.* 17. apud Riccium *loc. cit. reſ.* 293. 3

Si vero imploratur brachium ſæculare a Judice Eccleſiaſtico in crimine hæreſis, non poteſt examinare proceſſum Judicis Eccleſiaſtici, ſed illi ſtare tenetur. *c. ad abolendam. de hæret.* ubi Felin Boer. *dec.* 90. Guido Pap. *dec.* 30. Bald. *in auth. Clericus. C. de Epiſc. & Cler.* Vulpel. *in tract. de libert. Eccleſ. par. 3. n.* 32. & alii apud Riccium *loc. cit. reſ.* 298. quia hæreſis eſt crimen mere Eccleſiaſticum. 4

Eſt

5 Eſt autem differentia inter brachii ſæcularis præſtationem, & accommodationem familiæ, quando vero petitur a Judice Laico accommodatio familiæ, veluti cum timetur reſiſtentia cum armis, tunc Judex Laicus tenetur familiam accommodare. Vulpel. *l. c. par.* 3. *num.* 31. Burſat. *conſ.* 40. *num.* 3. & quidem ſine mora, aut excuſatione non ita ſi imploratur brachium ſæculare, quo caſu Judex requiſitus aliquando poteſt cognoſcere de viribus ſententiæ, & petere proceſſum ad hunc finem in cauſis mixti fori. Riccius *loc. cit. reſ.* 297. non tamen cognoſcere iterum de meritis cauſæ *arg. cap. ult. except. in* 6. juxta veriorem, & conformiorem Juris principiis bonoque Regimini Reipublicæ, ne longiores, & immortales fiant lites, & ex litibus aliæ lites oriantur, quod jura abhorrent. *L. properandum C. de Jud. cap. finem litibus, cap. venerabilis, de dolo &c. L. litibus. C. de agricol. & cenſitis.* apud Olivam *l. c. q.* 25. *per tot.* ubi late vide, juxta quem cum aliis ibi concordantibus Judex Laicus requiſitus, tantum videre poterit, an in cauſis mixti fori Judex Eccleſiaſticus bene formaverit proceſſum.

6 Judex vero ſæcularis ſi negligit dare brachium ſuum Judici Eccleſiaſtico, ut delinquentium audacia reprimatur, Judicis arbitrio punitur ſecundum Menoch. *de arbitr. caſ.* 452. *n.* 3. ſed in praxi hodie inobediens excommunicatur. Riccius *loc. cit. in notab. n.* 2. de hac materia vide etiam aliqua infra in verb. *Judex.* §. 5.

BREVE.

Praxis Brevis Pontificii.

1 Breve pontificium obtentum poſt litem cœptam non facta mentione litis pendentiæ eſt ſubreptitium. vide *Reſcriptum*. Ejus verba qualiter ſint intelligenda, vide *verba*.

2 Breve Pontificium concedens gratiam audiendi Miſſam in oratorio privato Domino & ejus familiæ, extenditur etiam ad familiam abſente Domino principali. Secundum Dianam *par.* 9. *tr.* 1. *reſ.* 2. Novar. *in Summ. Bullar. to.* 1. *de orat.* & tunc nomine familiæ veniunt etiam illi, qui extra domum Domini ejuſdem tamen expenſis vivunt. Palaus *to.* 4. *tr.* 25. *diſp. un. p.* 6. *l. c. reſ.* 27. & cum in Brevi ſit mentio Conſanguineorum, in dubio intelligitur duntaxat de primo gradu. Dian. *l. c. reſ.* 28. & DD. apud eundem.

3 Breve Apoſtolicum de capienda poſſeſſione beneficii nomine Cameræ habet executionem paratam, verificato tamen prius Clericatu proviſi, vacatione beneficii, & reſervatione. Rota *dec.* 580. *n.* 5. & *dec.* 691. *n.* 1. *par.* 2. *recent.* Merlin. *deciſ.* 629. *num.* 2.

4 Breve abſolutionis in forma Commiſſoria obtentum cum clauſula *conſtito de præmiſſis* ante juſtificationem narratorum non ſuffragatur. Socin. *conſ.* 99. *num.* 10. *lib.* 3. Put. *dec.* 275. *lib.* 2. Rota *dec.* 725. *n.* 10. *par.* 2. *recent.* Bich. *dec.* 174. *n.* 1.

5 Breve Apoſtolicum continens decretum irritans operatur, ut ex eo præciſa forma inducatur, nec poſſit contentis in Brevi renunciari, quamvis illa reſpiciant privatam utilitatem impetrantis Breve. text. & gl. *in cap. dilecto. de preben.* Felin. *in cap. cum acceſſiſſent. n.* 7. *de conſtit.* Socin. *conſ.* 24. *n.* 23. *lib.* 1. Gabr. *de clauſ. concluſ.* 3. *n.* 18. Capye. *dec.* 9. *n.* 16. Bich. *dec.* 98. *n.* 1.

6 Obtentum ab emptore ſuper confirmatione venditionis attendi non debet, ſi excedit formam Capitulorum inter partes conventam, quia non licuit parti, nimirum emptori, quidquam a Principe petere, vel obtinere contra formam, & capitula conventa. Rota coram Buratto. *dec.* 106. *n.* 5. Rovit. *conſ.* 39. *n.* 24. *lib.* 2. Vincent. de Franch. *dec.* 154. *n.* 6. & Rota apud Bich. *dec.* 230. *n.* 3. Tiraquel. *de retr. Conſang.* §. 1. *gl.* 18. *n.* 69. & *de retract. convent. in præfat. n.* 21. Surd. *conſ.* 217. *num.* 1.

7 Breve obtentum non facta mentione Juris tertii, tanquam ſubreptitium non valet. *L.* 2. §. *ſi quis a Principe ff. Ne quid in loc. publ.* Gemin. *in cap. quamvis num.* 3. *de præſcript. in* 6. Buratt. *dec.* 576. num. 5. Bich. *dec.* 133. *n.* 25.

8 Brevis Apoſtolici forma ſervanda eſt. *c. cum dilecta.* ubi Abb. *n.* 5. *de reſc.* Cavallet. *dec.* 288. *n.* 2. & 3. Rota *dec.* 624. *n.* 1. *par.* 2. *recent.* Bich. *dec.* 375. *n.* 22.

BULLA.

Praxis Bullarum.

Bulla Pii IV. vel ſtatutum compellens patrem ad ſolvendam legitimam fiſco pro filio delinquente, eſt localis, & Juris communis correctoria, pœnalis & odioſa, & non extendenda ad alios caſus in bulla non comprehenſos. Tob. Noni. *conſ.* 102. *num.* 5. Cartar. *de pœn. innoc.* 3. *n.* 728. Farin. *de delict. & pœn. q.* 24. *n.* 195. Concial. *alleg. for.* 82. *a n.* 11. & *reſ. crim. verb. Bullar. reſ.* 2. nec procedit, quando filius nulliter & invalide fuit condemnatus. DD. *cit.* quia Bulla vel ſtatutum debet intelligi de rite, & recte condemnatis. DD. *cit.* & Conciol. *ut ſupra reſ.* 3. Adden. ad Rotam *dec.* 617. *num.* 132. *par.* 4. *recent. to.* 3. & *dec.* 38. *num.* 2. *par.* 7. *recent.* 1

Bulla Pii V. contra Bannitos, & contumaces captos poſt annum procedit, quando illi fuerunt capti in juriſdictione Eccleſiaſtica, ſecus ſi in aliena. Bald. *in auth. Item nulla Communitas. in fin. C. de Epiſc. & Cler.* Clar. *in* §. *fin. quæſt.* 38. *verſ. eſt autem.* Cartar. *de execut. ſent. capto bannito cap. fin. n.* 263. Conciol. *loc. cit. reſ.* 4. De cenſibus in toto orbe eſt ſervanda, etiam in Germania. Rota apud Merlin. *dec.* 626. *n.* 3. & Seraphin. *dec.* 890. & poſt Cencium *de cenſib. dec.* 42. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 3. *quæſt.* 27. quia illa emanavit, ut ſaluti Chriſtianorum conſuleret. Contra Sodomitas quando habeat locum. vide *Sodomia.* 2

Bulla Sixti V. quoad abortum fuit revocata in illa parte, quæ continet propinantes media ſterilitatis. Diana *par.* 7. *tr.* 5. *reſ.* 12. Privans privilegio Clericali, Dignitatibus, officiis, ac beneficiis procurantes abortum obligat in conſcientia etiam ante ſententiam. Garz. *de Benef. par.* 11. *num.* 18. &c. ubi Abb. Felin. Navar. & alii. Contrarium tenet Sanctarell. *de apoſta. cap.* 4. Barb. *de pot. Epiſc. alleg.* 51. *n.* 139. quia nullus tenetur eſſe Reus & Judex. Diana *par.* 7. *tr.* 5. *reſ.* 17. vide etiam ſupra in verbo. *Abortus*. Contra aſtrologiam judiciariam non obligat in conſcientia. Suarez. Valent. & alii apud Dianam *par.* 2. *tract.* 15. *reſ.* 58. Contrarium tenent Farin. *de hæreſi quæſt.* 181. §. 1. Cherubin. Sana. & alii. 3

Bulla Cœnæ obligat omnes, licet non fuerit acceptata; tum quia hæc Bulla Pontificia obligat independenter ab acceptatione, ut dicitur in verb. *Lex.* tum quia conſtat Pontificem vel obligare independenter ab acceptatione Bullæ, quia Pontifex in illa excludit omnem prætextum, & prætenſionem. Bonac. *in Bulla Cœnæ to.* 3. *diſp.* 1. *quæſt.* 15. *p.* 4. Diana *par.* 3. *tract.* 1. *reſ.* 54. & *par.* 1. *tr.* 10. *reſ.* 1. vide *Lex.* Non derogat privilegiis Regularium. Suar. *de Relig. to.* 4. *tr.* 9. *lib.* 2. *cap.* 20. Coriolan. *de caſib. reſerv. par.* 1. *ſect.* 1. *art.* 23. & alii apud Dianam *par.* 1. *tr.* 5. *reſ.* 6. ubi hanc ſententiam probabilem judicat; nonnulli tamen apud eundem contrarium ſentiunt. 4

Bulla Pii V. quæ incipit, *etſi mendicantium ordines*, quæ illis concedit multa privilegia, fuit revocata a Greg. XIII. & reducta ad terminos Concil. Trid. juxta Barb. *de pot. Epiſc. par.* 3. *alleg.* 76. *n.* 29. quamvis alii apud Dianam *par.* 3. *tr.* 2. *reſ.* 107. exiſtiment Bullam revocatoriam Gregor. XIII. non fuiſſe publicatam; ſed immerito, quia hæc fuit illata Bullario, uti teſtatur Quaranta *in Sum. Bullar. verb. privil. Regularium.* 5

Bulla Alexandrina contra offendentes ex cauſa litis, ut habeat locum, tria ſunt neceſſaria: primum, quod in offenſione, injuriis, aut minis intervenerit dolus. Secundum, quod offenſio &c. proceſſerit propter cauſam litis. Tertio quod offendens ab offenſo nullo modo fuerit provocatus, ex quibus requiſitis, ſi unum deficiat, non habet locum Bulla Farin. *conſ.* 67. *lib.* 1. Guazzin. *de confiſcat. bonor. concluſ.* 13. *ampl.* 87. *n.* 5. apud Conciol. *reſol. crim. verb. Bulla reſ.* 5. offenſio vero præſumitur ex provocatione, ſi de cauſa conſtet. Guazzin. *loc. cit. n.* 4. Rota apud Put. *d.* 102. & 103. *per tot. lib.* 1. Rota poſt Conſil. Farin. *dec.* 2. *n.* 1. & *dec.* 868. *n.* 2. *par.* 3. *diverſ.* apud Conciol. *loc. cit. n.* 2. Quod autem offenſio fuerit facta ex cauſa litis probatur ex unius teſtis depoſitione, & conjecturis. Rota *d. dec.* 2. poſt Conſ. Farin. Sicut etiam quod fuerit facta ex provocatione, probatur per unum teſtem a fiſco examina- 6

mina-

minarum, qui contra inducentem plene probat. DD. apud Farin. *conſ. cit.* Conciol. *n.* 3. quæ Bulla Alexandrina procedit pro toto ſtatu Eccleſiaſtico. Gratian. *dec. Marchiæ* 84. *n.* 5.

7 Bulla Sixti V. prohibens contractus ad caput ſalvum, comprehendit ſolum contractus prohibitos de Jure communi, ut patet ex Bulla, quæ incipit *Deteſtabilis.* non vero illos, qui ſunt permiſſi de Jure communi, ut quando aliquid ſolvitur, vel promittitur pro aſſecurationibus, & periculi ſuſceptione. Scaccia *de commerc.* §. 7. *gl.* 3. *n.* 35. Gait. *de cred. quæſt.* 5. *n.* 1944. Michal. *de fratrib. par.* 3. *cap.* 59. *n.* 27. Rota coram Coccino. *dec.* 70. Conciol. *alleg. for.* 1. *n.* 61. *&* *alleg.* 2. *n.* 62. Quia pactum ſuſcipiendi in ſe periculum, nimirum animalium, & aſſecurationis capitalis eſt licitum, & juſtum, ſi in illius recompenſationem per dantem animalia, vel pecunias illi remittitur pars fructuum. Leſſius *de Juſt. lib.* 2. *cap.* 25. *dubit.* 3. *n.* 32. Laym. *in Theol. mor. lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 20. *n.* 4. Card. de Lugo *de Juſt. & Jur. diſp.* 29. *ſect.* 5. *n.* 74. Cyriac. *controv.* 357. *n.* 14. *& controv.* 465. *n.* 16. Leotard. *de uſur. quæſt.* 31. *n.* 13. Conciol. *l. c. num.* 2.

8 Bulla Sixti V. quæ eſt *conſtit.* 6. *to.* 2. *Bullar.* quæ fiſco defert fructus bonorum fideicommiſſi, dum vivit Reus delinquens, tantum procedit in caſu ſpeciali receptionis bannitorum, & non in aliis delictis. Guazzin. *de confiſcat. bon. concluſ.* 13. *limit.* 17. *n.* 16. Maſtin. *de confiſcatione bonorum quæſt.* 29. *num.* 4. apud Conciol. *loc. cit. reſ.* 8. quia in pœnalibus non excedit proprios caſus *cap. pœna* 18. *de pœnit. diſt.* 1. gl. *in cap. in pœnis.* 49. *de R. I. in* 6. & DD. apud Conciol. *l. c. n.* 2.

9 Bulla Pii V. quod illi, qui fuerunt banniti in contumaciam, ſi venerint in fortias juſtitiæ, non audiantur, intelligitur, & procedit, ſi ſententia contra eos lata ſit præcedentibus legitimis indiciis. Farin. *de inquiſ. quæſt.* 11. *n.* 16. Cartar. *de execut. ſententiæ capto bannito cap. fin. n.* 58. Antonell. *de tempore legali lib.* 3. *cap.* 13. Conciol. *l. c. reſ.* 9. & dummodo proceſſus contra bannitum fuerit rite fabricatus, & ſententia contra illum lata ſit valida. DD. *cit.* & Conciol. *ut ſupra* contra Bajardum ad Clar. *in* §. *fin. quæſt.* 94. *num.* 56. Hinc eſt, quod Reo capto jam condemnato eſt aſſignandus terminus ad dicendum, cur ſententia contra illum lata non ſit exequenda, ſed etiam debet illi dari copia proceſſus, & indiciorum, & ſententiæ; ut videre poſſit, an ſententia contra ſe lata fuerit præcedentibus legitimis indiciis, & proceſſus fuerit rite inſtructus, & validus. Clar. *in* §. *fin. quæſt.* 49. Farin. *de inquiſ. quæſt.* 11. *n.* 47. Conciol. *loc. cit. n.* 3.

10 Bulla Clem. VIII. in materia paupertatis Religioſæ, & traditione munerum, an ſit uſu recepta, & traditione munerum, ac ſit uſu recepta, & quando, ac qualiter obliget. vide Dianam *par.* 1. *tract.* 6. *per totam.* Gratian. *diſc. for. cap.* 202. *n.* 17. docet a ſuperioribus Regularium non fuiſſe uſu receptam, & ita non obligare; eo quod Leges Pontificiæ non obligent, niſi a ſubditis fuerint acceptatæ; quod autem non fuerit recepta, patet ex eo, quod nunquam legatur in capitulis Monaſteriorum, neque fuerit deſcripta in libris ſtatutorum Religionum, prout in ipſa Conſtitutione, ſeu Bulla præcipitur. Homobon. *de caſib. reſerv. par.* 3. *cap.* 3. quam tamen Dianæ & Homoboni ſententiam propter ea, quæ dicta ſunt *num.* 4. & dicentur *num.* 15. omnino amplecti non poſſumus.

11 Bulla Greg. XIV. *de Immunit. Eccleſ.* derogat Juri communi, & cuicumque conſuetudini, quia S. Pontifex in iſta Bulla cum particula taxativa *tantum* reducit omnia ad unam formam, ut patet ex ejus lectura *omnia ad unam tantum reducimus formam*, & ita etiam determinavit, & declaravit Clem. VIII. *in quodam Brevi ad Archi-Epiſcopum Panormitanum*, ubi aſſerit, quoſdam homicidium apenſate committentes, & ex inſidiis, gaudere debuiſſe immunitate Eccleſiaſtica; cum tamen tale delictum de jure communi eſſet exceptum, uti patet *ex cap.* 1. *de homicidio*. Diana *par.* 1. *tr.* 1. *reſ.* 1. ubi Filiucius & Duardus in Bull. Cœnæ. A Ponte. *dec.* 14. Gennen. *in prax. cap.* 17. Gratian. *diſcept. for. cap.* 180. Giurba *conſ.* 20. *&* 70. Leo *in theſ. for. Eccleſ. par.* 3. *cap.* 15. & plurimi apud eoſdem contra Gambacurt. Zerol. Gutierez. & alios.

Bulla hæc Gregoriana ubique obligat, quamvis non fuerit uſu recepta, quia Pontifex intendit obligare independenter ab acceptatione, tum quia habet decretum irritans, quidquid in contrarium fuerit actum; lex vero habens decretum irritans obligat, licet non fuerit uſu recepta, & quamvis contraria adeſſet conſuetudo, quæ nullius eſt valoris. Sperel. *deciſ.* 127. *num.* 4. licet enim S. Pontifex illam non abroget, hoc ideo facit quia ſcit nullam poſſe adeſſe conſuetudinem validam ſine privilegio: vide Bonacin. *in Decal. de Immun. diſp.* 13. *quæſt.* 7. *p.* 10. ubi DD. plura forſan Deo dante in Verbo *Immunitas*. 12

Bulla Gregor. XIII. ſub excommunicatione & aliis pœnis prohibens, ne dentur, vel promittantur munera in Curia pro gratia vel juſtitia obtinenda, non procedit, quando munera dantur ob alium finem, quia Leges non ſunt extendendæ ultra propriam verborum ſignificationem. Uti ſi dentur ex titulo gratitudinis, liberalitatis, vel laboris aut damni compenſandi, uti quia intercedens pro alio non poteſt de facili intercedere pro ſe. Diana *par.* 7. *tract.* 4. *reſ.* 1. ubi Bonac. Farin. Azor. & alii. Neque procedit quoad forum internum, ſi promiſſio erat ficta. Idem *reſ.* 4. Bonac. *to.* 3. *diſp.* 2. *quæſt.* 3. quia ficta promiſſio non eſt promiſſio. In foro tamen externo talis præſumeretur excommunicatus. Neque procedit in promiſſione non acceptata, quia illa non dicitur promiſſio, ſed pollicitatio. Bonac. *loc. cit.* Diana *l. c. reſ.* 5. 13

Bulla Cruciatæ ſecundum aliquos eſt privilegium locale, & ideo non prodeſt Hiſpanis, vel Siculis extra ſuas provincias, ſecundum alios illis ſuffragatur etiam extra provincias, ſi ſunt ſtatim reverſuri, quia tales habentur pro præſentibus, nec abeſſe dicuntur, qui ſtatim ſunt reverſuri. *L. poſtliminii, & L. nihil. ff. de captiv. & poſtlim. L.* 3. *ff. de divort.* Sanz. *de matrim. lib.* 3. *diſp.* 18. 14

Plura vide in verb. ***Solicitantes***, ***Duellantes***, & ***Sodomia***. 15

Bullarum, ſeu Brevium Apoſtolicorum valor, vel nullitas a ſolo Pontifice cognoſci poteſt, & non ab Epiſcopo, vel Capitulo. *cap. cum inferior, de majorit. & obed.* Rota coram Mellino. *dec.* 240. *num.* 9. Cardin. de Luca *de Canon. diſcurſu* 27. *num.* 24. multo minus a Laicis, a quibus Bullæ nec in ſuis Cancellariis detineri poſſunt. 16

Bulla Pii V. la 58. §. 5. prohibet reſignationes in favorem Conſanguineorum reſignantium. Et de dictæ Bullæ uſu, & non uſu in Germania, ita ut Capitulum ſeu Turnarius dictis Conſanguineis reſignantis conferre Canonicatum &c. poſſit, ac de poteſtate Pontificis, ac efficacia ſuarum Conſtitutionum, omnes obligantium independenter ab acceptatione populi, ac de clauſulis in eiſdem Conſtitutionibus apponi ſolitis, vide late Rot. *in una Monaſterienſis Canonicatuum* ; *Lunæ* 15. *Februarii* 1672. (& in ordine eſt *deciſ.* 260. *p.* 17. *rec.*) irritantem Turnarii collationem Conſanguineis reſignantium factam contra dictam Bullam. 17

C A L U M N I A.

§. I.

Calumnia quid ſit, & quid Calumniator, & qua pœna puniatur; & qualiter probetur, vel præſumatur?

1 DUPLEX eſt Calumnia, vera, & præſumpta. Vera conſiſtit, quando accuſans ſcit, vel ſcire debet innocentiam accuſati; Præſumpta, quando non probat accuſator delictum, vel deſiſtit. Clar. *in §. fin. q. 62. num. 4. verſ. ſed nunquid*, & communem dicit Farin. *q. 16. num.* 10.

2 Calumniator igitur verus dicitur, qui ſciebat, vel ſcire debebat innocentiam accuſati. Clar. *d. §. fin. q. 62. num. 4. verſ. ſed nunquid*, & communem dicit Farin. *d. q. 16. num.* 10.

3 Extende in eo, qui carcerari fecit maritum, ut illius uxore fruatur. Farin. *d. q. 16. n. 8. verſ. & rurſus.*

4 Item is, qui falſo accuſavit; quia non probavit, quando interrogatus deliberate reſpondit velle uti, & proſequi querelam. Boſſ. Clar. & alii, quos ſequitur, & citat idem Farin. *q. 16. n. 4. verſ. ideo hodie*, & talis reſponſio inducit ſcientiam, ne poſſit allegare ignorantiam. Boſſ. *tit. de accuſat. n.* 24.

5 Item ille, qui erat inſtigator, & etiam fecit ſe examinari, ut teſtis. Boſſius *tit. de accuſat. n.* 17. ſequitur Farin. *d. q. 16. n.* 4. pulchre Bald. *in l. etſi legi, C. ſi contra jus.*

6 Probatur etiam; quia faciens aliquid prohibitum dicitur eſſe in dolo, gloſſ. *in l. dolum, C. de dolo, in verſ. convenit*, & ibi additio.

Item multis modis qui efficitur etiam calumniator, veluti ſi accepta pecunia deſiſtat ab accuſatione, vel accuſet per pecuniam. Boſſ. *tit. de accuſ. n.* 22.

8 Item judex quia tranſmittit inquiſitionem ſine indiciis. Farin. *d. q. 16. n.* 27.

9 Item, qui falſa crimina ſcienter in alium accuſat, dicitur verus calumniator. Boſſ. *de accuſ. n.* 24.

10 Et verus calumniator tenetur ſemper, & nullus excuſatur a pœna, ſive ſit Fiſcalis, ſive denunciator publicus; imo etiam Judex ex officio procedens, per veram calumniam condemnatur in pœna arbitraria, & ad damna, expenſas, & intereſſe accuſati. Far. *d. q. 16. n.* 22. ubi de Fiſcali. *& n.* 16. ubi de denunciatore, *& n.* 25. de Judice, ubi *n.* 27. quod in eſt ſcientia, & calumnia vera, ſi ſecit inquiſitionem ſine indiciis.

11 Præſumptus calumniator dicitur, qui non probavit accuſationem, vel delictum in judicio contra accuſatum deductum. Farin. *d. q. 16. n.* 10.

12 Vel melius qui non probat id, quod allegat, præſumitur calumniator, *l. 1. ff. ad Turpilia, cum ibi not.* Socin. *conſ.* 118. *col. 4. lib.* 1. prout is, qui impugnat, quod legitimo impedimento impeditus non reſtituatur, præſumitur per calumniam facere. Ægid. Bellam. *conſ. 36. n. 2. in fin. verſ. in contrarium.*

13 Vel qui conduxit omnes Advocatos, Judicem refugit ſine cauſa, & alia ſimilia. Vide Maſcard. *Concl.* 275. *Cauſam iniquam.*

14 Amplia; quia is, qui modo unam, modo aliam opponit exceptionem, præſumitur calumnioſus. *Cravet. conſ. 350. n.* 16. Anch. *conſ.* 234. *Caſus talis eſt, col.* 1. Caſtr. *conſ.* 281. *In cauſa iſta, lib.* 1.

15 Extendit maxime, quando is poſſidet, qui per diverſas exceptiones diſtrahit expeditionem cauſæ. Cravet. *conſ.* 350. *n.* 17. allegat *deciſ. Rota* 30. *in nov. in fin.* & idem Cravet. *conſ. 336. num. 6. cum ſeq.*

16 Extende in eo qui diſputat omnia, videlicet admiſſionem articulorum, inducit attentata, & creat emergentia litis, quia ab eventu, ſi ſuccumbit, calumnioſus judicari debet. Crav. *d. conſ. 335. num. 3. & ſeq.*

17 Et qui appellationem non proſequitur, calumnioſus præſumitur. Cravett. *conſ. 693. num.* 10.

18 Amplia; quia doloſus, & calumnioſus dicitur, qui non utitur exceptionibus tempore ſuo, & debito, & qui non facit, quod debet. Crav. *conſ. 346. n. 2. & ſeq.* & plenius *conſ. 969. n.* 15. ubi etiam, quod præſumitur in dolo, pleniſſime Roland. a Valle *conſ.* 57. *num.* 7. *& ſeq. lib.* 1. ubi, quod is, qui non ſolvit, quod debet, vel non facit, quod promiſit, dicitur in dolo.

19 Extendere; quia debitor, qui impetravit bollettinum, ſeu ſalvum conductum, ſi conveniatur, & litigat, differtque producere ſalvum conductum, in fine litis, non debet admitti, tanquam calumnioſus, ſed debet condemnari, etiam in expenſis; quia cum ſit impeditivum litis ingreſſus, debuit ante litem conteſtatam exhiberi, alias cenſetur illi renunciaſſe. Blanch. *in tract. de compromiſſo, in quinta parte princ. num.* 3. *&* 4. Bald. *in l. parente, num* 2. *C. de teſtam. & in l.* 2. *num.* 2. *C. de bon. auth. jud. poſſid & in l. alia, n.* 8. *ver. in dic. C. de iis quibus ut indig.* Vide Tuſch. *verb. Contumax quando perdat privilegium declinatoriæ Concl.* 1027. Vide *Eund.* Tuſch. *verb. Citatio contra exemptum quando afficiat, vel non. Concl.* 244. Vide *Eund. verb. Privilegium non allegans quando illud perdat, vel non. Concl.* 753.

20 Extende in tantum, quod non ſufficit allegatio, niſi cum effectu exhibeatur. Patis. *conſ. 4. num. 6. lib.* 3.

21 Extende; quia differens producere inſtrumentum non auditur, niſi refectis expenſis. Felin. *cap. exceptionem, n. 47. de exception.*

22 Extende; quia differens exhibere acta judici, ſed illa exhibet tempore prolationis ſententiæ, tanquam calumnioſus punitur & condemnatur in expenſis. Decian. *conſ.* 241. *in princ.* Caſſad. *deſc.* 3. *de appell.* Grammat. *voto* 18. *n.* 15. *& per tot.*

23 Extende; quia differens producere jure in fine litis tempore ferendæ ſententiæ, ex quo Judex non poteſt diſcutere, non tenetur attendere talia jura, nec cogitur ſuper illis pronunciare. Alex. *conſ.* 218. *col. pen. lib.* 2. Fel. *in cap. de cætero; n. 11. & ſeq. verſ. limita. de re jud.* ubi ponit regulam, & ampliat, etiamſi præjudicium ſit irreparabile, quando vehemens eſt præſumptio, & citat Alex. *conſ. 65. lib.* 1. quod credo eſſe conſilium ſupra erratum. Vide Tuſch. *verb. ſententia incerta, vel conditionalis, valet multis caſibus. Concl.* 108.

24 Extende; quia is, qui appellavit a ſententia, ſi patitur procedi ad exequutionem, antequam oſtendat fuiſſe appellatum, licet doceat in fine; quia calumnioſe facit, condemnatur in expenſis. Caſſad. *d. deciſ.* 3. *de appellat.* ubi multa ſimilia congerit.

25 Extende in Clerico; quia non opponit ſe Clericum, quando citatur coram ſæculari ſimpliciter; quia ſi patitur ſe condemnari, & dicat de nullitate; quia Clericus debet in expenſis condemnari propter calumniam. Ægid. *deciſ.* 220. Caſſad. *d. deciſ.* 3. *de appell.* Staphil. *de lit. gratiæ, fol.* 14. *in verſ. hinc etiam in Procuratore.*

26 Extende, quia differens per calumniam opponere exceptiones, vel expedire remiſſoriam conceſſam non auditur. Ægid. *deciſ.* 427. *In cauſa*, imo remiſſoria debet concedi, quando petitur calumnioſe. Felin. plene *in d. c. de cætero, num.* 12. *de re jud.* ubi late Caſſad. *deciſ.* 3. *de dilat.* Roman. *conſ.* 273. *Clarum eſt, num.* 3. *& per tot.* ubi apoſtill. Grat. *conſ.* 138. *in fin. lib.* 2.

27 Declara; quia maxime in actore iſta procedunt, ut declarat Crav. *conſ.* 693. *in princ.* ſecus eſſe dicit in reo, quando eſt in facto de longinquo, etiam proprio; vel facto alieno; quia magis excuſatur reus, quam actor, & loquitur in eo, qui diſtulit producere ſolutionem ex apocha. Vide etiam plene Maſcard. *Conc.* 254. *Ca-*

lumnia

Digitized by Google

lumnia quomodo præſumatur, atque probetur, ubi ponit regulam, ampliat, & limitat multis modis.

28 Amplia; quia calumnia dicitur contra publicam utilitatem; item habet dolum annexum: item aperit viam fraudibus, & ſemper eſt proſternenda. Signorol. *conſ.* 56. *per totum*, ubi multa allegat contra calumniam & calumniatores.

29 Et calumnia conſiſtit in animo, & requirit dolum, qui non eſt ſine calliditate, & fraude, *l.* 1. *ff. de dolo*. Abb. *conſ.* 78. *Viſo toto, circa fin. ver. calumnia*, *lib.* 1.

30 Calumnia, ſeu calumniator poteſt puniri per officium Judicis, & ideo inſtituens calumnioſam accuſationem poteſt puniri per Judicem in ſententia, quam profert, vel ſtatim poſt ſententiam abſolutoriam, alias ex intervallo non valeret condemnatio facta ſuper calumnia ex officio, *lib.* 1. *Cod. de calumniat. l. athletas*, §. *calumniator*, *ff. de iis*, *qui not. infam.* Feder. de Sen. *conſ.* 93. *Factum, quod proponitur*, *in princ.* ubi, quod ante ſententiam non debet puniri, quia Judex præjudicaret cauſæ negotii principalis, ex quo animum ſuum declararet.

31 Declara, ut per Clar. *in* §. *fin. quæſt.* 62. *n.* 9. *verſ. ſed quæro*, ubi dicit, quod debet prius præcedere præfixio termini accuſanti ad probandum, & probatum habendum, quo elapſo ſi non probavit, poteſt condemnari in eadem ſententia, quæ debet continere præcedentem abſolutionem accuſati, & dicit communem, & quod termini præfixio eſt neceſſaria, alias teneretur in ſyndicatu.

32 Pœna calumniæ aliquando repellit agentem calumnioſe a remedio, quod alias competeret; ideo ſi extat ſtatutum, quod Judex teneatur remittere articulum ad conſilium ſapientis, & per calumniam petatur conſilium, poteſt judex conſilium ſpernere, & valebit proceſſus, etiamſi ſtatutum ſit formale; quia annullet acta aliter facta. Angel. *conſ.* 139. *In quæſtione*, *num.* 4. *verſ. ſecum eſt*. Signorol. Homod. *conſ.* 57. *Creditor volens*, *in fin.* ubi loquitur in eo, qui per calumniam petit dilationem ad probandum extare bona principalis debitoris. Dec. *in c. ſuper eo*, *il.* 1. *de appellat. in fin.* Vide Tuſch. *verb. Judex ex officio poteſt multa*. *Concl.* 395.

33 Extende, etiamſi ſtatutum mandet ſuſpendi cauſam civilem ob criminalem; quia imputatur calumnioſe accuſanti. Vide Tuſch. *verb. Criminalis cauſa quando præjudicet Civili*. *Concl.* 1087.

34 Extende; quia imo etiamſi ſtatutum (prout Mediolani) diſponat, quod judex debeat dare conſultorem petitum, etiamſi per calumniam petatur; quia tale ſtatutum eſt nullum, & ſi conſtat de calumnia, adhuc conſultor dari non debet. Signorol. Homod. *conſ.* 56. *ſtatuto Civitatis Mediolani*. *per tot.* ubi in fine apoſtill. dicit communem.

35 Extende idem in ſtatuto mandante fieri compromiſſum; quia ſi petitur per calumniam, non debet fieri, Dec. *d. cap. ſuper eo il. in fin. de appell.*

36 Et judex poteſt, & debet opponentem exceptionem, quæ privaret judicem juriſdictione, ſi vera eſſet, repellere, quando per calumniam conſtat, quod opponitur, ita Bal. *in l.* 1. *in fine*, *C. de ſentent. quæ ſine certa quantit.*

37 Aliquando punitur in condemnatione expenſarum, quam facit judex ex officio ſuo contra actorem calumnioſum, ut fieri debeat in ſententia negotii, non autem ante, neque poſt, niſi ſit in continenti. Fed. *dict. conſ.* 93. *n.* 2. *verſ. & cauti judices*. Vide Tuſch. *verb. Expenſarum condemnatio in cauſa criminali quando fiat, vel non*. *Concl.* 624.

38 Extende in tantum calumniatorem debere condemnari in expenſis, ut etiam judex delegatus, qui pronunciat ſe non eſſe judicem competentem, & non habere juriſdictionem; tamen valide poſſit condemnare agentem calumnioſum in expenſis. Fed. de Sen. *conſ.* 133. *num.* 2. *verſ. primum eſt*.

39 Aliquando poteſt etiam puniri calumnia, & calumniator ad accuſationem partis, & hæc accuſatio poteſt fieri ex intervallo, & quandocunque poſt ſententiam abſolutoriam. Fed. de Sen. *d. conſ.* 93. *in pr. verſ. circa præmiſſa*, & *n.* 2. *verſ. item quod poſt abſolutionem*.

40 Aliquando etiam punitus de calumnia officio judicis poteſt puniri ad accuſationem partis in eo, quod plus venit puniendus, & pro ſimili allegatur *l. nullum*, *in fin. C. de teſtib.* Fed. *dict. conſ.* 93. *num.* 2. *verſ. & an punitus*. ubi loquitur relative.

Aliquando etiam judex nedum poteſt non audire excipiendum calumnioſum, ſed ſi vult, poteſt etiam ante pertranſire. Alex. *conſ.* 65. *Habita ſuper contentis*, *n.* 5. *verſ. fortificantur*, *lib.* 1. ubi apoſtill. dat concord. 41

Extende, etiamſi exceptio eſſet efficax, & vera. Alex. *d. conſ.* 65. *num.* 5. *lib.* 1. qui hoc affirmat, ſi judex vehementer opinetur, & ita declarat apoſtilla, ut ſit, & eſſe debeat vehemens præſumptio. 42

Et quod exceptio relevans poſſit ſperni, quando judex ſuſpicatur, vel cognoſcit fieri ex calumnia. Fel. *in cap. ex parte*, *il.* 2. *in princip. de offic. deleg.* 43

Extende; quia in dubio ſemper præſumitur pro judice, quod repulerit ex vehementi, & juſta cauſa. Alex. *d. conſ.* 65. *n.* 5. *verſ. & ſubdit*, *lib.* 1. 44

Et calumniator majori pœna eſt dignus quocumque alio delinquente, *cap. fin.* ubi Abb. *de calumniat.* plene Menoch. *de arbitr. caſu* 322. *nu.* 12. *& ſeqq.* ubi quod Principes non punientes falſos delatores incentivum dant ad calumniandum, & quod calumniator dicitur ſemen viperinum. 45

Et calumnioſa litigantium improbitas moderatis coercitionibus eſt compeſcenda. Fulgos. *conſ.* 146. *in fin.* in dubio tamen excuſatur, ut ibi. 46

Extende; quia calumniator olim pœna talionis tenebatur, hodie vero pœna extraordinaria tantum punitur, ex quo pœna talionis receſſit ab aula. Menoch. *d. caſu* 322. *in pr.* maxime *n.* 3. *& ſeq.* ubi de multiplici pœna calumniatoris, ut de falſo teneatur. 47

Aliquando pœna calumniatoris eſt falſi in duobus caſibus, quando interrogatus, an velit uti, dixit, quod ſic, & quando cum juramento, ut teſtis depoſuit accuſator. Farin. *d. q.* 16. *n.* 4. 48

Poteſt tamen etiam pœna falſi ex arbitrio judicis condemnari, licet non ſit proprie pœna falſi, ita Farinac. *d. q.* 16. *n.* 18. *&* 19. 49

Regulariter eſt pœna extraordinaria, & arbitraria judici, videlicet pecuniaria, refectionis damnorum, & expenſarum. Farinac. *dict. quæſt.* 16. *num.* 5. *& ſeq.* ubi dicit etiam augeri, & minui arbitri, ſecundum calumniam majorem, & minorem, & maxime contra officiales, & alios in dignitate. Farinac. *d. quæſt.* 16. *num.* 5. *& ſeq.* ubi de communi, & allegat exempla, quibus etiam ultimo ſupplicio, vel perpetuo exilio ſit condemnatio contra calumniatorem, & ita etiam Clarus *q.* 81. *circa finem*. 50

Limita; quia accuſator non poteſt de calumnia accuſari a reo in genere non deveniendo ad aliquam ſpeciem criminis, pendente indeciſa prima accuſatione, quæ prætenditur calumnioſa; quia cum calumnia pendeat a futuro eventu primi judicii, an accuſatio fuerit bona, vel calumnioſa, ante eventum non poteſt inſtitui accuſatio calumniæ. Federic. de Sen. *conſ.* 93. *n.* 3. *verſ. item quod actor.* 51

Declara hanc limitationem, ut licet non poſſit actor accuſari de calumnia ante finitum judicium, quod prætenditur per calumniam intentatum; tamen id procedit per modum actionis tantum, ſed bene poteſt accuſatus, & reus per viam exceptionis opponere de calumnia, etiam non finito judicio; quia exceptio pendet a facto actoris præexiſtenti, non autem a declarationis eventu tantum, ita in ſimili Federic. de Sen. *conſ.* 90. *Caſus talis eſt*, *per totum*. Vide, *Exceptio datur facilius*, *quam actio*. *Concluſ.* 374. Vide, *Excipiendo quando quis poſſit conſequi condemnationem contra actorem*. *Concluſ.* 413. 52

Declara, niſi vellet accuſatus accuſare ſuum accuſatorem non de calumnia in genere, ſed in ſpecie, utputa ſuper eo, quod produxerit falſos teſtes, vel ſimilibus. Federic. de Sen. *d. conſ.* 93. *n.* 3. *verſ. item thema ſupra dictum*. Vide, *Criminalis cauſa quando præjudicet Civili*. *concl.* 1087. 53

Declara tamen; quia ſi ſumus in judicio præparatorio, & ſummario, in quo levior probatio requiritur, magis de facili præſumitur judex motus ex vehementi præſumptа calumnia partis, quam in judicio ordinario. Alex. *d. conſ.* 65. *n.* 5. *lib.* 1. 54

Limita; quia calumnia ceſſat, quando qualitas perſonæ hoc expoſcit. Cravett. *conſ.* 404. *num.* 28. ubi late. 55

Item, quando conſilium ſapientium adhibuit non ex ſuo capite, ut Cravet. ibi *dict. conſ.* 404. *num.* 26. *& ſeq.* 56

Digitized by Google

57 Limita; quia calumniator excuſatur, ſi ſemiplene probavit, & multis aliis caſibus per Menoch. *de arbitr. caſu* 321. ubi ponit decem limitationes.

58 Declara tamen, quod licet excuſetur accuſator, qui plene non probavit; tamen intelligitur a pœna talionis, non autem a pœna injuriæ, neque a refectione damnorum, & expenſarum, ita Menoch. *d. caſu* 321. *in fin.*

59 Vide omnino Bertazol. *conſ.* 212. ubi apoſtill. & in verbo, *rurſus*, ubi declarat, quod aut eſt calumniator verus, & eſt in dolo, & punitur pœna ordinaria; aut eſt præſumptus ut quia non probavit, & punitur in expenſis propter temeritatem; debuit enim cogitare melius, allegat Riminald. Jun. *conſ.* 330. *num.* 20. & alios.

60 Limita in denunciatore ex officio; quia omnino excuſatur etiam ab expenſis. Bertazol. *d. conſ.* 212. *per totum*.

61 Limita; quia calumnia nunquam repellit aliquem remedio ſibi competenti, quando periculum eſſet irreparabile. Decian. *d. cap. ſuper eo, il* 1. *in fin. de appellat.*

62 Et finaliter adde, quod in mandato generali non continetur facultas opponendi exceptiones calumnioſas. Bartol. *conſ.* 43. *ſuper queſtione, in fin. lib.* 1. allegat *l. ſi procurator, in princ. ff. de condict. indeb.*

63 Unde Angel. *in l. quod ergo* §. 1. *ff. de iis, qui not. infam.* dicit, quod cauti procuratores, ne puniantur, faciunt ratificare principales.

§. II.

Calumnia excuſatur multis caſibus.

1 Maritus accuſans uxorem de adulterio excuſatur a calumnia, etiamſi mulier abſolvatur; quia juſtus dolor mariti illum excuſat a calumnia. Bald. *conſ.* 277. *In cauſa Guilielmi, per totum*, maxime *circa med. verſ. item juſtus dolor. lib.* 5.

2 Amplia; quia qui non poteſt declinare juriſdictionem, ſi cum proteſtatione declinat, & proteſtatio ſit per calumniam, debet condemnari; in dubio tamen excuſatur a calumnia. Fulgor. *conſ.* 146. *in fin.*

3 Amplia; quia accuſator deficiens in probatione excuſatur a calumnia, & pœna calumniæ, ſi habet pro ſe aliqua indicia, puta famam, auditum a fide dignis, & ſimilia. Abb. *conſ.* 78. *Viſo toto. col. fin. verſ. venio nunc. lib.* 1. ubi dicit communem.

4 Declara; quia debet in expenſis condemnari, licet non in pœnam calumniæ, & ignorantia juris non excuſat. Abb. *d. conſ.* 78. *in fin. verſ. in partium, lib.* 1. Vide Tuſch. *verb. Calumnia quid ſit. concl.* 9.

CAMPANILE.

Campanile quid ſit, & Campanæ ad quid inventa ſint?

1 Campanile eſt pars Eccleſiæ, & in eo debent ſtare campanæ ad convocandum populum ad divina; ideo ſicut Eccleſia non poteſt locari; ita nec campanile. Lap. *alleg.* 12. *num.* 4. *ver. idem per omnia.*

2 Campanarum uſus neceſſarius eſt ad convocandum populum, ut veniat ad verbum Dei, Oldrad. *conſ.* 228. *Quod fratres, in princ.* ubi *n.* 3. allegat *Num. cap.* 12. quod ibi præcipitur fieri tubas argenteas, quarum loco ſuccedunt campanæ, ubi *verſ. quarto* dicit, quod eſt honor Sancti, & decus cultus Divini plures habere campanas, & quod campana ſit inventa, ut vocetur populus ad divina. Feder. de Sen. *conſ.* 152. *n.* 4. allegat *cap. Joannes, de homicid.*

3 Pluralitas campanarum eſt permiſſa Fratribus Prædicatoribus, & omnibus Eccleſiis inſignibus. Oldr. *d. conſ.* 228. *per tot.* ubi *num.* 6. inſignes, & magnam devotionem habentes appellat Eccleſiam Sancti Dominici Bononiæ, Sancti Petri Mediolani & Sancti Maximini, ubi eſt corpus B. Mariæ Magdalenæ.

4 Amplia, quod campanella debet ſonari in delatione Sacramenti etiam tempore interdicti; quia populus audiens procidit, adorat, & reveretur tantum Sacramentum. Fed. de Sen. *conſ.* 70. *Reverende Domine, in fin. verſ. item tertia dubitatio.*

CANONES.

§. I.

Canones ligant omnes, & ab omnibus debent obſervari.

1 Canones & ſtatuta Sanctorum Patrum, & Rom. Pontificum debent ab omnibus obſervari. *cap.* 1. *de conſtit.*

2 Et de illorum juſtitia, vel injuſtitia non poteſt diſputari, vel dubitari ſecundum communem opinionem. Anchar. *conſ.* 196. *n.* 3.

3 Amplia ſpecialiter in Epiſcopis, qui ſpeciali juramento non poſſunt contradicere ſtatutis Rom. Pont. ſed illa ſervare tenentur, *cap. ego N. de jurejur.* Fed. de Sen. *conſ.* 17. *num.* 2. *verſ. præterea quomodo Epiſcopus*, ubi, quod ſunt debitores ſervare canones, & violatores canonum a Sancto ſpiritu judicantur, *cap. violatores.* 9. *quæſt.* 1.

4 Amplia in tantum, ut qui aliter ſentiret, modicum differret ab hæreſi, 22. *diſt. c.* 1.

5 Amplia in tantum, ut non valeant ſtatuta contra canones, *c.* 1. *de conſtit. in* 6. ubi gloſſ. penult.

Amplia, ut nec valeat conſuetudo contra canones, *cap. fin. de conſtit.* ubi gloſſ. *in ver. & quam.*

7 Amplia; quia canones ligant Imperatorem, ſicut quemlibet laicum; ideo non poteſt Imperator derogare juri Canonico. Bal. *conſ.* 373. *num.* 5. *ver. nec poteſt opponere lib.* 1.

8 Extende in Rege Franciæ; quia ab ejus ſententia lata contra non ſubditum appellatur ad Papam. *c. novit. de jud.* Bald. *conſ.* 217. *Orta guerra, in princ. lib.* 3. ubi in fine *verſi. illud etiam*, dicit, quod licet Rex Franciæ ſit francus a jure Romano, & dedignetur ſubjici legibus; non tamen dedignatur imitari ſacros canones. Vide, *Leges ab omnibus obſervandæ, & qui ligentur legibus, vel non. Concl.* 267. Vide Tuſch. *verb. Jus Canonicum in quibus prævaleat juri Civili. Concl.* 579.

§. II.

Canones præferuntur Legibus, & quando?

1 Canones præferuntur legibus, ubicumque agitur de ſpiritualibus, & ſpiritualium cognitione. Fed. de Sen. *conſ.* 36. *in pr. Caſus talis eſt.*

2 Item eſt, ubicunque agitur de Sacramentis, & rebus ſacris, vel exhibendo honore, & reverentia rebus ſacris, prout de immunitate Eccleſiarum, & confugientium ad eas, Covarr. *variar. reſol. c.* 20. *num.* 3. *ver. primum in materia lib.* 2. ubi dicit communem, reprobatis Salyc. & aliis tenentibus contrarium, & male. Vide plene Tuſch. *verbo Jus Canonicum in quibus prævaleat juri Civili. Concl.* 579.

§. III.

Canones æquitatem amplectuntur, & qualiter amplectendi?

1 Canones amplectuntur æquitatem contra juris ſubtilitatem, & rigorem. Petr. de Anch. *conſ.* 79. *ſubtiliter, & ſuccincte, in pr.* Vide Tuſch. *verb. Æquitas quid ſit. Conc.* 310. *& Conc. ibi prox. ſeqq.* Vide Tuſch. *verbo Jus Canonicum admittit ſimplicitatem, reprobata ſubtilitate. Concl.* 578.

2 Extende; quia ea, quæ ſunt de apicibus juris, non attenduntur de jure Canonico; quia ſimplicitas, & æquitas juris Canonici ſupplet in iſtis. Lapus *alleg.* 50. *num.* 9. *ver. nam agere*, allegat Hoſtiens. *in cap. cum contingat. de offic. deleg.*

3 Interpretandi tamen ſunt canones, ut contineant juſtitiam, non autem gratiam, & ſic caſus ſpeciales. Joan. de Imol. *conſ.* 145. *num.* 6. *ver. nec videtur bona reſponſio.*

CANONICATUS.

Praxis Erectionis Canonicatus.

1 In erectione Canonicatus eadem veniunt obſervanda, quæ in erectione Beneficii Juriſpatronatus, ſi Cano-

Canonicatus erigitur, vel fundatur cum reſervatione Juſpatronatus, ut communiter fieri conſuevit, & Canonicatus tam in Cathedrali, quam in Collegiata poteſt erigi ab Ordinario, dummodo fiat ſervata forma SS. Canonum, quia id nullibi prohibetur, etiam ſine Pontificis licentia. Innoc. *in cap. cum acceſſiſſent, de conſt.* Capuraq. *deciſ.* 221. Bal. *in cap. cum M. de conſt.* Cauſa poteſt eſſe, ſi ſuperexcreſcant fructus. vide Zerol. *in prax. Epiſc. verb. Beneficium par.* 1. *verſ. ad dignitates aſſequendas, circa fin.* ubi quod poſſit etiam veteres Canonicatus extinguere ob fructuum tenuitatem. Lotter. *de re benef. lib.* 1. *qu.* 14. & ita declaravit Cong. apud Pyrr. Corr. *in prax. benef. lib.* 2. *cap.* 3. *a num.* 61. Secus tamen dicendum eſt, quoad Canonicos ſupranumerarios, qui non poſſunt creari ab Epiſcopo poſt Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 19. ubi prohibentur expectativæ, & declaravit S. Congr. apud Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell.* §. 1. *proœm. n.* 64. Garz. *de benef. p.* 6. *cap.* 1. *n.* 4. Barboſ. *de Canonic. & dignit. cap.* 2. *n.* 24. Limit. ſi apponitur conditio, ut nullum jus ad præbendam vacaturam habeant. Pyrrh. Corrad. *loc. cit. n.* 65. *ſeqq.* Sicut etiam quoad Cathedrales Eccleſias, vel Collegiatas, ad quarum erectionem requiritur conſenſus Pontificis. Garz. *de benef. p.* 12. *cap.* 5. Barb. *de Canon. & dign. cap.* 2. Franceſ. *de Eccleſ. Cathedr. c.* 3. *per tot.*

Porro, ut dixi, ſi erectio fit cum reſervatione Juriſpatronatus, ſervanda ſunt illa, quæ notavimus in praxi erectionis Beneficii, tam quoad inſtrumentum dotationis, quam quoad ſupplicem libellum, ad quæ me remitto. Cæterum hic dabimus formulam duntaxat ejuſdem erectionis, ſicut etiam formam collationis talis Beneficii vacantis ſic a primæva erectione, cujus collatio ad eundem Epiſcopum pertinere dignoſcitur. vide Pyrrh. Corrad. *in prax. benef. lib.* 2. *cap.* 3. niſi fuerit juriſpatronatus, ut dictum eſt ſupra, quia tunc præſentatio fiet a Patrono, & ab Epiſcopo ejuſdem inſtitutio, & dictis patronis incipiet currere tempus ad præſentandum, ſtatim ac creatus fuit Canonicatus, quia tunc dicitur vacare. Lambert. *de Jurep. lib.* 2. *p.* 2. *qu.* 1. *in princ. art.* 6. *n.* 1. apud Corrad. *loc. cit. n.* 83. Limita, ſi Beneficium caderet ſub regula reſervatoria, ut quia erigeretur in menſe Pontificio: tunc enim niſi eſſet juriſpatronatus, ad Pontificem pertineret ejuſdem collatio. Pyrrh. Corr. *loc. cit. num.* 83. ubi Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gl.* 15. licet contrarium velit Garz. *de benef. p.* 5. *cap.* 1. *n.* 520. de quo vide infra verb. *præbenda*. 2

Forma erectionis.

NOs &c. Dei, & Apoſtolicæ Sedis gratia Epiſcopus &c. Divina diſponente Clementia circa ſtatum quarumlibet Eccleſiarum noſtræ Civitatis, & Diœceſis, prout ex debito noſtri Paſtoralis officii nobis incumbit, proſpicientes ad ea, quæ in executione ultimarum voluntatum tendunt, libenter intendimus, prout rerum, perſonarum, & temporum qualitatibus diligenter penſatis, conſpicimus in Domino expedire. Sane ſicut accepimus alias in humanis agens N. Laicus, terræ N. noſtræ Diœceſis N. ſuum ultimum condens teſtamentum, ſub cujus diſpoſitione ab humanis deceſſit, inter alia per eum diſpoſita, voluit, & mandavit, quod ex ſuis bonis in Collegiata Eccleſia S. N. dictæ terræ, unus Canonicatus, ac præbenda erigeretur & inſtitueretur, dictique per Executores teſtamentarios teſtatoris pro prima vice, pro reliquis vero vicibus per homines &c. dictæ terræ exiſtentes pro tempore nominarentur, & prout latius in teſtamento &c. Dictique executores, præmiſſa executione, demandari facere cupientes, nobis humiliter ſupplicari fecerunt, quatenus in præmiſſis, authoritatem noſtram Ordinariam interponere dignaremur. Nos igitur hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, & dictum Sanctum opus omni ſtudio, omnique diligentia amplectentes, in dicta Eccleſia Collegiata *(ſeu Cathedrali)* Canonicatum, & præbendam, ultra illos, qui præſentes exiſtunt, pro uno Presbytero, ſeu Clerico ſæculari, qui ad inſtar veterum dictæ Eccleſiæ Canonicorum, locum, & ſtallum in ipſa Eccleſia, & illius choro, ac vocem in Capitulo, nec non in ea, & proceſſionibus, ac Miſſarum, & aliorum divinorum Officiorum celebrationibus, cæteriſque univerſis actis publicis, & privatis, aliis dictæ Eccleſiæ Canonicis ſe conformare, ac in dicta Eccleſia perſonaliter reſidere, eique in Divinis deſervire debeat, & teneatur, authoritate noſtra ordinaria, ac alias omni meliori modo, quo poſſumus, perpetuo erigimus, & inſtituimus, illiſque ſic erectis, & inſtitutis pro eorum dote, ac eorundem onerum ſupportatione, bona per dictum teſtatorem relicta, ita ut liceat Canonico, vel præbendato, per ſe, vel alium, dicti Canonicatus, & præbendæ nomine, propria authoritate corporalem, realem, & actualem poſſeſſionem bonorum cum omnibus juribus, & pertinentiis ſuis libere apprehendere, & apprehenſam perpetuo retinere, illorumque fructus, redditus, & proventus, jura, obventiones, & emolumenta percipere, exigere, levare, arrendare, locare, diſlocare, ac in ſuos uſus, & utilitatem convertere, cujuſvis licentia minime requiſita, authoritate prædicta applicamus, & appropriamus. Et prædictis N. N. executoribus teſtamentariis *(quatenus ita diſponatur in teſtamento, vel illis, quibus a teſtatore juſpatronatus fuerit relictum)* pro prima vice, pro reliquis vero vicibus hominibus dictæ terræ &c. pro tempore exiſturis in perpetuum, & in infinitum, Juſpatronatus, & præſentandi perſonam idoneam ad dictum Canonicatum & præbendam, per præſentes erectum, & inſtitutum, quoties illum tam hac prima vice, quam ex tunc de cætero futuris perpetuis temporibus, & ex quorumcunque perſonis, etiam apud ſedem Apoſtolicam, ac in quibuſcunque anni menſibus vacare contigerit, per Nos, ſeu Epiſcopum pro tempore exiſturum, aut noſtrum, ſeu illius Vicarium Generalem etiam quandocumque exiſtentem in dicto Canonicatu, & præbenda Canonicum ad eandem præſentationem inſtituendum. Ita ut Juſpatronatus, & præſentandi, hujuſmodi Laicorum futuris patronis prædictis, non ex privilegio, ſed ex vera, primæva, reali, & actuali, integra, & omnimoda fundatione, & perpetua dotatione locali duntaxat competat, & ad illos pertineat, & quæcumque præſentationes per ipſos patronos ad dictum Canonicatum faciendæ, validæ, & efficaces ſint, ſuoſque plenarios, & integros effectus, ſortiantur, eadem authoritate, qua ſupra, ac omni alio meliori modo, quo poſſumus, reſervamus, concedimus, & aſſignamus. In contrarium facientibus non obſtantibus. In quorum &c.

Forma collationis ejuſdem Canonicatus ex primæva erectione vacantis.

NOs N. N. DEI, & Apoſtolicæ Sedis gratia Epiſcopus &c. Dilecto nobis in Chriſto N. Vitæ ac morum honeſtas, aliaque laudabilia probitatis, ac virtutum merita, ſuper quibus apud nos fide digno commendaris teſtimonio, nos inducunt, ut tibi reddamur ad gratiam liberales. Cum igitur Canonicatus, ac præbenda Eccleſiæ Cathedralis, vel Collegiatæ S. N. terræ N. Diœceſis noſtræ N. qui de Jurepatronatus dilectorum nobis in Chriſto N. N. per nos ejuſdem hodie reſervatus, ex dotatione, vel fundatione, exiſtit, & per nos authoritate noſtra Ordinaria erectus, & inſtitutus fuit, prout ex actis in Cancellaria noſtra regiſtratis, a primæva illius erectione, & inſtitutione vacaverit, & vacet ad præſens, Nos tibi, qui ad dictum Canonicatum, & præbendam a prædictis executoribus intra tempus a Jure ſtatutum, præſentatus fuiſti, præmiſſorum meritorum intuitu, ſpecialem gratiam facere volentes, te ad præſentationem hujuſmodi in dicto Canonicatu, & præbenda, eadem authoritate inſtituimus: Mandantes propterea dilecto nobis in Chriſto Vicario noſtro in Spiritualibus Generali, ac univerſis, & ſingulis Presbyteris, & Clericis, nec non Notariis, & Tabellionibus in Civitate, & Diœceſi noſtra conſtitutis, quatenus ipſi, vel duo, aut unus eorum per ſe, vel per alium, ſeu alios, te, vel procuratorem tuum, nomine tuo, in corporalem, realem, & actualem poſſeſſionem Canonicatus, & præbendæ hujuſmodi, ac eorum Jurium, aut pertinentiarum ſuarum authoritate noſtra inducant, inductumque defendant, amoto inde quolibet illicito detentore, facientes tibi, vel procuratori tuo, eodem nomine, de Canonicatus, ac præbendæ, ac eorum jurium, & pertinentiarum hujuſmodi fructibus, redditibus ac proventibus, juribus, & emolumentis integre reſponderi, Contradictores per Cenſuras Eccleſiaſticas, & pecuniarias pœnas authoritate noſtra compeſcendo. In quorum &c.

3 Hæc formula, ſecundum aliquas clauſulas, magis aptatur collationi liberæ, quam inſtitutioni præſentati a Patrooo, in qua noo exerceetur ulla liberalitas erga Patronnm, eum velit nolit, teneatur Ordinarius præſentatum inſtituere. Garz. *de benef. p.* 4. *cap.* 1. Vivian. *in prax. Juriſpatr. lib.* 12. *cap.* 1. Dec. *conſ.* 121. propterea hæc, mutatis mutandis, melius deſerviet in collatione libera, & pro inſtitutione. vide infra verb. *Juſpatronatus*, ubi habes formulam propriam.

4 Porro ejuſmodi erectiones ab Ordinariis poſſunt fieri etiam quando redditus Eccleſiæ, qui tamen ſint a fructibus menſæ Capitularis omnino diſtincti, ita excreverunt, ut detractis fabricæ, Sacriſtiæ, & miniſtrorum oneribus tanti ſuperſint, ut poſſit commode ad novam erectionem alterius Canonicatus deveniri. Pyrrh. Corrad. *in prax. benef. lib.* 2. *cap.* 3. *n.* 85. Item per unionem Beneficiorum ſimplicium, quo tamen caſu debet verificari cauſa evidentis utilitatis, vel neceſſitatis Eccleſiæ, & debent intervenire ſolennitates Juris, de quibus infra in verbo *Unio*. Quia tamen plura quandoque dubia naſcuntur, maxime propter clauſulas, quæ in talibus fundationibus ſolent intervenire; ideo, licet Ordinarius poſſit talem erectionem facere, ſæpe tamen, & conſulto, ſupplicantes remittit ad Summ. Pontificem, qui in beneficiis plenariam habet poteſtatem.

CANONICUS.

Alia praxis Canonicatus, & Canonicorum.

1 Canonicatus eſt jus ſpirituale habendi in Choro ſtallum, locum, & vocem in Capitulo, nec non tribuens jus ad præbendam, & ad diſtributiones quotidianas, præbenda vero eſt ſpirituale Jus percipiendi certos fructus in Eccleſia competens ex Officio Divino. Hojed. *de Incompatib. benef. p.* 1. *cap.* 12. Zechius *de republ. Eccleſ. cap.* 24. Lotter. *de re benef. lib.* 1. *q* 19. Barboſ. *de Canon. cap.* 12. *a num.* 1.

Quam ætatem debeant habere Canonici, vide ſupra in praxi *ætatis*.

2 Ad quos ſpectet proviſio Canonicatuum, cum in jure non ſit cautum. juxta Lotter. *de re benef. lib.* 2. *q.* 21. *n.* 9. Barboſ. *de Canon. cap.* 14. *num.* 1. ideo Cathedralium conſuetudo, vel privilegia erunt attendenda. Quod ſpectet ad Epiſcopum & Capitulum ſimul, tenet communior. Barboſ. *de Canon. loc. cit. n.* 2. Garzias *de benef. p.* 5. *cap.* 4. *n.* 13. Tuſc. *litt. A. concl.* 35. *& litt. E. concl.* 261. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gl.* 45. *n.* 5. ita ut in dubio canonicatus præſumatur ſimultaneæ collationis, niſi de contrario conſtet. Caſſad. *dec.* 22. *de præb.* apud Rot. *dec.* 440. *p.* 5. *rec. tom.* 2. *n.* 9. Et uno impedito, alter confert ſolus. Tuſc. & Barb. *loc. cit.* Pariſ. *de reſign. lib.* 7. *q.* 23. *n.* 39. Neque requiritur, quod ab Epiſcopo, & Capitulo fiant collegialiter, quia conſiderantur ut duo corpora. Put. *deciſ.* 62. *de præb.* Lotter *l. c. q.* 21. *n.* 24. Garz. *loc. cit. n.* 42. Barboſ. *loc. cit. n.* 4. Et in hac collatione ſimultanea, tanta eſt ſolius Epiſcopi poteſtas, quanta totius Capituli & econtra DD. *ſupr. cit.* Et ſi Epiſcopus conferat uni, & Capitulum alteri, nulla collatio valet, quia ad invicem ſe impediunt. Gonzal. & Garz. *loc. cit.* Rot. apud Barboſ. *de Canon. cap.* 14. *num.* 9. In electionibus vero ejuſmodi, non requiritur obſervantia. *cap. quia propter de elect.* Abb. *in cap. Eccleſia veſtra eod.* Barboſ. *loc. cit. num.* 17. ubi Rot. dummodo vota dentur in Capitulo, non extra. Barboſ. *ut ſupra*.

3 Porro poſſeſſio Canonicatus eſt capienda capitulariter, aliter non valet, nec eſt manutenibilis. Innoc. & DD. *in cap. litteras de reſtit. ſpol.* Lotter. *de benef. lib.* 2. *tom.* 1. *q.* 21. Poſt. *de manut. obſ.* 30. *num.* 3. ubi Rotæ plures. Capon. *diſc. for.* 227. Caſſad. *deciſ.* 8. *de conceſſ. præb.* Rot. apud Merlin. *deciſ.* 141. Barboſ. *loc. cit. q.* 15. Dicitur autem capitulariter capta, etiam contradicentibus aliquibus Canonicis; imo ſi Capitulum ſine rationabili cauſa recuſet dare poſſeſſionem, illam tunc poteſt dare ſuperior ſine Capitulo, & dicetur poſſeſſio data capitulariter, vel ſi Canonici ad alia negotia fuiſſent congregati. Capon. *loc. cit.* Rot. apud Merlin. *deciſ.* 299. Barboſ. *loc. cit. num.* 2. Ampliatur primo, licet poſſeſſio fuerit capta de mandato Executoris Apoſtolici: quia ſi per ſonum Campanæ non fuerint citati Capitulares, non valet. Rot. apud Ludoviſ. *deciſ.* 364. Caſſad. *loc. cit.* Abb. *in cap.* 2. *de conſuet.* Poſt. *de manut. obſ.* 30. *a num.* 4. Secundo ampliatur, licet fuiſſet data facultas capiendi poſſeſſionem propria authoritate; quia adhuc debet capi capitulariter. Et Canonicus, cui a Capitulo fuit denegata poſſeſſio, habetur pro admiſſo ad effectum gaudendi prærogativis, & emolumentis aliorum Canonicorum. Rot. *in Pacenſi Canonicatus* 27. *Junii* 1612. *coram Manzenedo. & in una Toletan. Canonicatus* 5. *Novem.* 1610. *coram Lancellot.* Surd. *conſ.* 374. *n.* 7. Ludoviſ. *deciſ.* 341. *n.* 3. ubi Beltramin. vide etiam verb. *Negligentia*.

Limit. primo, ubi eſt conſuetudo capiendi poſſeſſionem non capitulariter. Caſſad. *deciſ.* 4. *de cauſ. poſſeſ.* Barb. *l. c. n.* 10. Limit. ſecundo, ſi capitulum ſine urgenti ratione denegat poſſeſſionem; ut ſupra dictum eſt. *cap. ſi Capitulo, de conceſ. præb. in* 6. Rota ſæpius apud Barboſ. *loc. cit. num.* 11. Ubi notandum eſt decretum Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 14. prohibens in poſſeſſione ejuſmodi, ne conditiones, vel deductiones ex fructibus, ſolutiones, promiſſiones &c. interponantur. Sicut etiam dulciaria multa eſſe de genere prohibitorum in Concil. Trid. *cap.* 14. *cit.* a Canonico in poſſeſſione exigenda. Zerol. *in prax. Epiſc. p.* 2. *verb. poſſeſſio Beneficii* §. 5. neque dulciaria modica, uti confectutæ &c. poſſunt exigi pro admiſſione ad poſſeſſionem, non obſtante conſuetudine etiam antiquiſſima in contrarium. S. Congr. Concil. *in una Trid.* 19. *Febr.* 1533. neque valet ſtatutum in contrarium. *cap. fin. q.* 3. S. Congr. apud Garz. *de benef. p.* 8. *cap.* 1. *num.* 84. Secus pro utilitate Eccleſiæ. Barb. *loc. cit. a n.* 24. *&* 29. ubi DD. 4

Canonici proviſi de Canonicatu in Cathedrali, tenentur emittere profeſſionem fidei intra duos menſes a die captæ poſſeſſionis. Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 12. *de reform.* Barb. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 61. & *de Canon. cap.* 17. Garz. *de Benef. p.* 3. *c.* 3. *n.* 1. *&* 29. Tambur. *de Jur. Abb. tom.* 1. *diſp.* 8. *q.* 3. *n.* 9. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 3. *c.* 14. Quarant. *in Sum. Bullar. verb. Beneficiorum poſſeſſio, verſ. inter alia*. Poteſt hæc fieri per procuratorem, ut tenent *cit. DD.* quibus addo Dian. *mor. p.* 5. *tr.* 14. *reſol.* 23. & talis eſt praxis. Quidquid in contrarium videatur ſentire Riccius *in prax. profeſ. fid. reſol.* 192. *p.* 3. Licet illam in alio Canonicatu, vel beneficio emiſiſſent, nam tenentur nihilominus illam in novo Canonicatu emittere. 5

Poſt Concil. Trid. poſſunt Canonici &c. abeſſe per tres menſes, niſi ſtatutum Eccleſiæ vel conſuetudo requirat majus ſervitium. Barb. *de Canon. cap.* 20. Garz. *de benef. p.* 3. *cap.* 2. *a n.* 180. *&* 306. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gl.* 11. Sanctarel. *var. reſol. q.* 4. *n.* 19. Zerol. *in prax. Epiſc. p.* 1. *verb. privatio* §. 2. *dub.* 4. Leo *in Theſ. for. Eccleſ. p.* 3. *cap.* 2. *a n.* 21. ſecundum quos, licet Canonici pro trimeſtri non teneantur petere licentiam, Epiſcopus providere tamen debet, ne omnes ſimul, & ſemel abſint, & maxime in Feſtis Natalitiis, & Paſchalibus, vel maximis ſolennitatibus. Quod autem diximus, niſi ſtatutum Eccleſiæ requirat majus ſervitium, intellige, niſi eſſet ſervitium totius anni, cum enim illud eſſet nimis durum, non excluderet tres menſes. Garz. *l. c. num.* 311. Barboſ. *de off. Epiſc. alleg.* 53. *n.* 121. 6

Præterea, non ſufficit reſidentia materialis, ſed requiritur, quod ſit formalis in Choro cantando, niſi contraria vigeat conſuetudo, per ſe, & non per ſubſtitutos, pia munera obeundo. juxta Concil. Trid. *ſeſſ.* 22. *c.* 4. *de reform. &* 24. *c.* 12. Monet. *de diſtrib. p.* 2. *c.* 4. *a n.* 17. Garz. *de benef. p.* 3. *c.* 2. *n.* 323. Barb. *l. c.* Neque excuſantur, ſi manent in Civitate, vel volunt amittere diſtributiones. DD. *cit.* & Dian. *mor. p.* 2. *tr.* 12. *reſ.* 31. Garz. *loc. cit. a n.* 19. Poteſt tamen Epiſcopus diſpenſare, quod Canonici poſſint in anno abeſſe quatuor menſibus, de quo plura in verb. *Epiſcopus*, dixi, niſi contraria vigeat conſuetudo: ſed Sac. Congr. *in una Placentina* 25. *Julii* 1570. quam refert Garc. *de benef. p.* 3. *c.* 2. *n.* 498. Zerol. *in prax. Epiſcop. p.* 2. *verb. Canonicus.* §. 5. & Barboſ. ad Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 12. cenſuit, quod ſi factum eſt aliquod ſtatutum, quod Canonici poſſint inſervire per ſubſtitutos, vel alternatim unus pro alio, non ſit habenda ejus ratio, quia eſt contra Concil. Alia ſimilis in d. loco Barb. adeſt, quæ ſic ſonat. *Canonici cogendi ſunt ad perſonaliter canendum Miſſam illis diebus, quibus ex inſtitutis, & legitima conſuetudine illius Eccleſiæ debent*, quam, ac alias refert etiam Garc. *l. c. n.* 495. 7

Hinc

Digitized by Google

8 Hinc etiam non poſſunt abeſſe a Capitulis, quia eorum munus eſt adminiſtrare res Eccleſiæ, & Capituli. DD. apud. Garz. *de benef. p.* 3. *cap.* 2. §. 2. *num.* 529.

9 Sed peccantne abſentes a Choro vel Capitulo? Affirmant multi: ſed communior apud Barboſ. *de Canon. c.* 40. *n.* 10. negat, ſaltem non mortaliter; argumentando primo a ſenſu contrario ex Concil. Trid. deſumpto *ſeſſ.* 23. *c.* 1. *de reform.* ubi dicitur, quod abſens a Beneficiis Curatis peccat mortaliter; ergo qui abeſt a non Curatis, non peccat mortaliter; nam qui ex duobus oppoſitis, unum affirmat, alterum negare videtur. *cap. nonne, de præſ.* tum quia lex pure pœnalis, qualis eſt hæc Concilii, non obligat ad culpam mortalem; quia in pœnis benignior interpretatio eſt facienda. *cap. in pœnis de Reg. Jur. in* 6. benignius vero eſt dicere: Concilium eſſe contentum pœna temporali. Barb. *de Offic. Epiſc. alleg.* 53. Diana *mor. p.* 4. *tr.* 4. *reſol.* 217. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 12. *n.* 5. Sylveſt. *in ſum. verb. Hora.* §. 10. ubi Angel. *n.* 21. ſed quod peccent mortaliter, & quod hæc lex non ſit pure pœnalis, tenet Garz. *loc. cit. n.* 321. ubi adducit declarationes. S. Congr. & alii apud Dian. *loc. cit.*

10 Præterea abſentes etiam in trimeſtri non lucrantur diſtributiones, niſi fructus præbendæ conſiſtant in diſtributionibus, etſi abeſſet cauſa ſtudiorum. Gratian. *diſcep. for. lib.* 1. *cap.* 166. *a n* 17. Quarant. *in Sum. Bull. verb. reſidentia.* S. Congr. apud Riccium *in prax. diſtrib. reſ.* 396. & *p.* 2. *in prax. var. reſol.* 70. vel niſi diſtributiones ſuccedant loco fructuum. Ampliatur, non obſtante ſtatuto Capituli, vel conſuetudine, aut conſenſu Canonicorum, qui non poſſunt dare, diſtributiones abſentibus, niſi abſint ex juſta cauſa. Abb. *in cap. un. de cler. non reſid. in* 6. Ludoviſ. *dec.* 154. Barboſ. & alii. Riccius *in prax. diſtribut. p.* 1. *reſol.* 395. *n.* 4. ubi Rot. & *reſ.* 394. *n.* 7. & 8. & quod Capitulum hanc poteſtatem concedendæ licentiæ non habeat, nec cum illo conveniri poſſit, ut diſtributiones in abſentia acquirantur, tenet Archid. *in cap.* 1. *in fin. verſ. dic, quod forte contrarium, de Cl. non reſid. in* 6. ad mentem Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 2. *de reform.* ibi: *diſtributiones vero, qui ſtatutis horis interfuerint, recipiant: reliqui, quavis colluſione, aut remiſſione excluſa, his careant.* apud Rot. *deciſ.* 61. *p.* 1. *n.* 3. ubi declaratio Sacr. Congr. Sacr. Concilii interpr. & Navar. *de Orat. & hor. canon. c.* 22. *Miſcell.* 14. *n.* 48. Quamvis Canonicus, cui jam dictæ diſtributiones, quas abſens amiſit, accreverunt, poſſit eas remittere, id eſt conſentire, ne is, qui propter abſentiam eas jam perdidit, teneatur reſtituere, ad intellectum gloſ. *in cap.* 1. *in verſ. ſuas, de Cler. non reſid.* quam gloſſam ita intelligit Navar. *loc. cit. n* 49. Franc. *in cap. un.* §. *qui vero num.* 4. *verſ. ita dic, de Cler. non reſid. in* 6. apud Rot. *cit. n.* 4. ubi, quod ita intelligendus ſit Gemin. *in d.* §. *qui vero num.* 10. *verſ. poſſint concordari* & Card. *in Clem.* 2. *n.* 8. *verſ. decimo tertio quæro, de vit. & honeſt. Cler.* & aſſignat diſparitatem, cur primum Capitulo non liceat, bene vero ſecundum: quia nempe dolus præteritus remitti poteſt. Bal. *in L. Juris gentium.* §. *ſed ſi paciſcar. n.* 3. *ff. de pact.* Jaſ. *in L. ſi unus.* §. *illud nulla. in princ. eod. tit.* dolus vero de futuro remitti non poteſt; quia ſic invitaretur quis ad delinquendum. Jaſ. *loc. cit. num.* 1. Ruin. *conſ.* 129. *n.* 20. *lib.* 5. Navar. *loc. cit. n.* 49. Prædicta limitantur in abſente ex juſta cauſa, puta ob infirmitatem, vel tuendam valetudinem, ſi dum eſſet ſanus, erat ſolitus reſidere. Riccius *in prax. diſtrib. reſ.* 399. Garz. *de benf. p.* 3. *cap.* 2. *n.* 432. *ſeqq.* nemo enim ſine culpa eſt privandus. *cap. ſatis perverſum.* 50. *diſt.* Covar. *lib.* 3. *var. reſ. cap.* 13. *num.* 6. Item ſurdus, ſenex &c. Capon. *diſc. for.* 181. ut infra etiam in Verbo *Diſtributionem num.* Item qui abeſt propter litem gravem criminalem, non vero civilem, maxime dum poteſt agere per procuratorem. Mareſcot. *lib.* 2. *var. reſol. cap.* 32. *n.* 11. abſens enim ex juſta cauſa dicitur præſens, ſicut etiam ille, qui ſtatim eſt reverſurus. Riccius *in prax. reſid. p.* 3. *reſ.* 392, dummodo concurrat licentia ſuperiorum. Item injuſte detentus, vel exulans, aut captus ab hoſtibus. Monet. *de diſtribut. p.* 2. *q.* 5. Tuſc. *lit. D. concl.* 914.

11 Porro, ut infirmus lucretur diſtributiones, infirmitas debet eſſe gravis. Monet. *de diſtrib. p.* 2. *q.* 6. Garz. *de benef. p.* 3. *cap.* 2. *n.* 363. Hojed. *de incompat. p.* 1, *cap.* 17. Et quando morbus ſit gravis, viri prudentis, vel Medici judicio relinquitur. DD. *cit.* & Menoch. *de arbitr. caſ.* 60. licet infirmitas propria culpa fuerit contracta, etiam animo non accedendi Chorum. Neque obſtat, quod famulo ægrotanti non debeatur ſalarium, quia quidquid ſit de hoc, certe debentur eidem alimenta, quorum loco ſuccedunt diſtributiones, & quia ſi Lex Civilis hoc non conceſſit famulis, Jus Canonicum, utpote benignius, & æquitatem ſequens, id conceſſit Clericis.

Ita abſens in evidentem Eccleſiæ ſuæ utilitatem lucratur diſtributiones, ſecus, ſi in alterius Eccleſiæ utilitatem. *cap. un. de Cler. non reſid. in* 6. Monet. *de benef. p.* 3. *cap.* 2. *num.* 360. Hojed. *de incompat. p.* 1. *cap.* 17. Item abſens pro Capitulo ad tractanda ejus negotia. DD. *cit.* Item Miſſus ad limina ex decreto Sixti V. apud Bonac. *de Hor. Canon. diſp.* 2. *q.* 5. *punc.* 3. *n.* 14. Item abſens cum Epiſcopo in utilitatem propriæ Eccleſiæ, ſecus, ſi abſit cum illo viſitante Diœceſim, ut ei aſſiſtat, vel celebranti in alia Eccleſia. Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 12. Monet. *de diſtrib. p.* 2. *cap.* 8. *num.* 13. *ſeqq.* S. Congr. apud Garc. *de benef. p.* 3. *cap.* 2. *n.* 345. *ſeqq.* & ibi Rot. Quarant. *in verb. diſtributiones*, & patet *ex cap. ad audientiam, de Cler. non reſid.* Bonac. *loc. cit.* §. 2. quod eſt conforme juri Canonum *in c. de cætero, de Cler. non reſid.* vi cujus, qui eſt in ſervitio Epiſcopi, percipit quidem fructus tanquam reſidens, non tamen diſtributiones quotidianas, cui capitulo cum ſuis concordantibus non fuit derogatum jure novo Concil. Trid. *l. c.* ut per DD. apud Garz. *l. c. n.* 346. *ſeq.* 12

Præſens in Choro, ſed non canens, non lucratur diſtributiones, ſed tenetur eas reſtituere. Concil. Trid. *ſeſſ.* 21. *cap.* 3. & *ſeſſ.* 24. *cap.* 12. Covar. *lib.* 3. *var. reſol. cap.* 13. *num.* 3. niſi adſit conſuetudo contraria. Riccius *in prax. var. reſ.* 362. *p.* 2. Diana *p.* 2. *tr.* 1. *reſ.* 6. Garc. *de benef. p.* 3. *cap.* 2. *num.* 513. qui tamen dicit, etiam præſcindendo a conſuetudine contraria, non canentes lucrari diſtributiones, peccare tamen mortaliter. Barboſ. *de Canonic. cap.* 34. *num.* 9. quia cantus fuit præceptus jure poſitivo. * Idem confirmat Benedictus XIV. Conſtit. *Cum ſemper.* §. 24. dicens, Canonicus, & Dignitate ubique ad pſalendum, & canendum teneri, non obſtante qualibet contraria conſuetudine, aut præſumtis privilegiis. 13

Canonicus, vel beneficiatus non reſidens, ob non reſidentiam poteſt privari, ſervata tamen forma *cap. ex tua, de Cler. non reſid.* vi cujus, ſi beneficiatus neſcitur, ubi ſit, vel ſcitur quidem, ſed facile citari perſonaliter non poteſt, tribus publicis edictis citari debet, affigendis ad valvas illius Eccleſiæ beneficiati abſentis. ut notant Cardin. *in prin.* & Abb. *num.* 1. *in cit. cap. ex tua.* & ſi poſtea expectatus per ſex menſes non comparuerit, beneficio privabitur: nec ſufficeret unica citatio edictalis peremptoria pro tribus, cum talis difficulter in notitiam citati perveniat. ut notat Jo. Andr. *in cit. tit. num.* 4. & *in addit. ad Specul. ſuper rubr. de Cler. non reſid. in* 3. *quæſt.* quo verum eſſe dicit Laym. *in d. cap. ex tua. num.* 2. ſi conſuetudo ſit, ut proclamatio præmittatur per præconem, juxta *Clem.* 1. ubi gl. *de judic.* ob rationem datam: ſecus ſi citatio fiat per edictum ad valvas Eccleſiæ juxta *cap. ult. de dolo. argum. L. contumacia.* 53. *ff. de re jud.* ubi, quod unum peremptorium tribus edictis æquivaleat. Quod ſi vero conſtet, ubi beneficiatus ſit, & poſſit facile perſonaliter citari, non ſufficiet citatio edictalis, ſed requiretur perſonalis, ſufficiet tamen unica cum competenti termino ad redeundum ad reſidentiam, quo termino elapſo, etiam non expectatis ſex menſibus, beneficio privari poterit, cum videatur illud habere pro derelicto. ita Fagnan. *in dict. cap. ex tua a num.* 1. *ad* 9. *ob tex. in cap. ex parte. de Cler. non reſid.* gloſ. *in cap quoniam frequenter.* §. *porro, in verb. Canonibus. ut lit. non conteſt.* Abb. *in d. cap. ex tua in* 3. *oppoſit. n.* 10. & 13. *verſ. conclude ergo.* Selva *in tract. de benef. p.* 4. *q.* 4. & *ſeqq.* niſi abſens habeat juſtum impedimentum non redeundi. ob tex. *in cap. ex parte, & cap. inter, de Cler. non reſid.* nam impedimentum ſuperveniens, puta inimicitiæ, hoſtes, peſtis, &c. in loco beneficii, excuſat a pœna decreta non reſidentibus: dummodo impedimentum non ſit affectatum, aut voluntarium. Bart. *in L.* 2. §. *ſimili modo. ff. ſi quis cautionibus.* Laym. *in cit. cap. inter.* Limit. ſi etiam 14

ſuperveniente impedimento, beneficiatus venire amplius non potuiſſet in termino præfixo. Imol. *in d. cap. inter. in fin.* quamvis in iſto caſu, ſi res ſit adhuc integra, nec privatio ſecuta, poſſit beneficiatus expectari de æquitate, quatenus poſſit brevi tempore moram purgare. Laym. *loc. cit.* Verum diſpoſitio hujus *cap. ex tua,* hodie procedit tantum contra eos abſentes, qui obtinent ſolum beneficia ſimplicia perſonalem reſidentiam requirentia extra Cathedrales, & Collegiatas Eccleſias, teſte Fagnan. *loc. cit.* Hodie vero de jure Concil. Trid. aliter proceditur contra Parochos abſentes, & aliter contra habentes dignitates, Canonicatus, præbendas &c. in Cathedralibus, & Collegiatis; & quidem contra Parochos abſentes ſtatuit Sac. Congr. Concil. ut procedatur ad normam *cap. 1. §. eadem omnino. ſeſſ. 23. & cap. 1. ſeſſ. 6.* ut videre eſt apud Fagnan. *loc. cit.* juxta quam normam ergo Parochus abſens non ſolum non facit fructus ſuos, ſed etiam ſi abſuerit ultra ſex menſes, incidit ipſo jure in pœnam privationis quartæ partis fructuum unius anni: quod ſi per alios ſex menſes in tali abſentia perſeveraverit, privatur alia parte fructuum, & tandem, ſi in contumacia perſeveraverit, ad privationem deveniri poteſt, ex quibus colligitur, Epiſcopum, ut valide Parochum privet per hanc viam ſubtractionis fructuum, debere abſentem citare, ſervato temporis intervallo ſex menſium: quæ citatio tamen, ſive ſciatur, ſive non ſciatur, ubi abſens ſit, & ſive poſſit facile perſonaliter citari, ſive non, ſufficiet, quod ſit edictalis, nec requiretur perſonalis; imo & una peremptoria pro tribus: & citatus non comparens in termino eidem competenter aſſignato, etiamſi non ſciatur, ubi ſit, non erit expectandus per alios ſex menſes, ſed ſtatim elapſo termino ultimæ citationis privari poteſt. Fagnan. *l. c.*

15 Quoad obtinentes vero Dignitates, Canonicatus &c. diſponitur in Concil. Trid. *ſeſſ. 24. cap. 12. de reform.* ut non reſidentes, ſeu abſentes ultra tres menſes, primo anno priventur dimidia parte fructuum, & ſi iterum fuerint contumaces, priventur ſecundo anno omnibus fructibus, & ſi ulterius fuerint contumaces, procedatur contra illos ſecundum Canones, & ſic ad privationem, Barboſ. *de off. Epiſc. alleg. 53. num. 122. & de Canon. cap. 30. num. 15.* Garc. *d. cap. 2. n. 144.* Zechius *de republ. Eccleſ. tit. de benef. num. 6.* ex quo iterum colligitur, quod antequam obtinentes dignitates, Canonicatus, & præbendas &c. in Cathedrali, aut Collegiata, ob abſentiam beneficio privari poſſint, expectandum eſſe lapſum trium annorum, & tandem tranſacto tertio anno, non ſtatim veniendum ad privationem, ſed citandi erunt ad normam *ſupra cit. cap. ex tua,* ut ſupra diximus: & ſic contra Canonicos &c. diſpoſitio tex. cit. *cap. ex tua.* Incipit procedere poſt tres annos, ob verba Concil. Trid. *d. ſeſſ. 24.* ibi. *contra eos, juxta ſacrorum Canonum conſtitutiones procedatur.* ita Fagnan. *loc. cit. num. 35. ſeq.* ubi vide; Et quamvis juxta aliquos non ſit neceſſaria privatio per ſententiam, ob tex. *in cap. ex parte & cap. ſeq. de Cler. non reſid.* ubi Abb. Innoc. Jo. Andr. *num. 2.* Imol. *n. 3.* ac alii apud Garc. *de benef. p. 3. cap. 2. n. 132.* tamen Abbas *in cap. inter. 10. eod. tit.* apud Laym. *in d. cap. ex parte præd. tit.* docet, conſultius eſſe, ut beneficiarius per judicialem ſententiam privetur, cognita prius cauſa, quod culpabiliter, & contumaciter abſit.

16 Notandum tamen eſt, liberum eſſe Ordinario, velitne hac via procedere ad privationem, vel etiam cenſuris Eccleſiaſticis abſentes contumaces compellere ad reſidentiam ad privationem uſque. ut *in cit. cap. ex tua.* docet Fagnan. *n. 16. & 31.*

17 Quæ prædicta tamen procedunt, ut taliter ad reſidentiam quis arctari poſſit, ubi dicta reſidentia præciſa requiritur, non vero ubi illa requiritur ſolum cauſative, quatenus ſcilicet quis velit conſequi fructus: ad quam tantum Canonici plurimarum Cathedralium Germaniæ tenentur. Navar. *conſ. 1. de Cler. non reſid.* Pax Jordan. *de re benef. lib. 10. tit. 28. a num. 15.* (de quo etiam notavimus ſupra in verb. *Beneficium. num. 96.*) & hoc vel ex diſpenſatione Pontificia, quod poſſint retinere plures Canonicatus, vel ex conſuetudine. Jordan. *loc. cit. num. 18.*

18 Canonici Cathedrales, licet ſtricte Canonicatus non ſit dignitas, tamen poſſunt eſſe judices delegati Pontificis. Felin. *in cap. cum. M. de conſt.* Riccius *in prax. p. 1. reſ. 101.* an vero cauſa Canonico commiſſa expediri poſſit, ſi tempore ſententiæ fuit reſignatus Canonicatus, & an poſſit de illa Epiſcopus cognoſcere, ſi Canonicus commiſſarius fuit factus Vicarius, vide late Gratian. *diſc. for. cap. 92.* affirmantem quoad primum punctum, & negantem quoad ſecundum; & præcedunt Abbates etiam habentes uſum mitræ. Secus Canonici Collegiatæ. Sperel. *deciſ. 167.* Riccius *in prax. reſ. 385. p. 1.* vide etiam Barboſ. *de Canonic. cap. 19.* Pariſ. *de reſignat. lib. 2. quæſt. 1. n. 102.*

Canonicus, qui prævenit in poſſeſſione Canonicatus 19
capienda, debet aliis præcedere in ſtallo, voce, optione, cæteriſque prærogativis, licet alii fuerint priores in proviſione. Seraph. *deciſ. 437. n. 3.* Rot. apud Farinac. *deciſ. 867. p. 4.* Gratian. *deciſ. 16. in addit. n. 1.* Riccius *in prax. for. Eccleſ. reſ. 555. in 2. edit.* apud Barboſ. *de Canonic. c. 18. n. 12.* apud quem alii. Et quod in hoc paſſu non ſit attendendum tempus proviſionis, ſed captæ poſſeſſionis, eſt tex. *in L. 1.* ubi Jo. de Plat. & alii *C. de conſul. lib. 12. c. 1.* & ibi Canoniſtæ, *de major. & obed.* Bart. *in L. 1. n. 4. ff. de albo ſcrib.* Garz. *de benef. p. 4. cap. 5. n. 77.* Bal. *in cap. cum olim, de conſuet. n. 1. notab. 2.* & alii apud Rot. *deciſ. 410. p. 4. rec. tom. 1. n. 4.* ubi de Coadjutore, qui cedere debet Canonicis illis, qui Canonicatus poſſeſſionem ſunt adepti, pendente coadjutoria, ſeu ante mortem Coadjuti, quia coadjutor etiam cum futura ſucceſſione capit poſſeſſionem ſolum poſt mortem coadjuti. Uti notavimus infra in verbo *Coadjutoria.* Sic etiam etiamſi Canonici in Ordine Presbyterali conſtituti, & Canonicatum Presbyteralem obtinentes, in Choro, Capitulo, & proceſſionibus ac ſeſſionibus præcedere debeant canonicos in Diaconatu, vel Subdiaconatu conſtitutos, & Canonitatus Diaconales, vel Subdiaconales obtinentes (ubi nempe talis diviſio in Cathedralibus adeſt.) etiamſi poſtea fuerit admiſſi, & recepti, non obſtante conſuetudine contraria, tanquam corruptela. Gratian. *deciſ. March. 16. n. 17.* Gavant. *oper. moral. verb. præcedentia. n. 38.* & alii apud Othobon. *deciſ. 4. n. 40. ſeqq.* quia monſtruoſum foret in Eccleſiis, proceſſionibus &c. videre Diaconum, vel Subdiaconum ante Presbyterum. & Rot. *deciſ. 37. p. 17. rec. n. 9. & 10.* tamen in pari gradu Ordinis Canonicus ſenior præcedit juniorem a tempore receptionis: ita ut ſenior in receptione præcedat juniorem, quamvis junior in receptione ſit ſenior in Presbyteratu. ita Rot. *rot. deciſ. 156. p. 17. rec.* ubi Ceccoper. *lucubrat. Canon. lib. 1. num. 167. & ſeqq.* & Sacra Rit. Congr. 3. *Auguſti.* 1602. relata a Barboſ. *Apoſtolicarum deciſ. collect. 46. num. 5. verſ. ubi dicitur.* & alii: quæ maxime procedunt, ſi abſit obſervantia. Et quod extra proceſſiones, ſeſſiones in Choro &c. Diaconi vel Subdiaconi ſeniores in receptione, antecellant Presbyteros in receptione juniores, in aliis juribus, puta optandi, turni &c. tenet late Rota *deciſ. 37. d. p. 17. rec.* ubi Monet. *de optionib. cap. 7. quæſt. 2. num. 36. verſ. id ceſſat.* Barboſ. *de Canonic. & dignit. cap. 30. num. 10. & 11.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſ. 34. num. 49. & 100.* ac alii; ob rationem, quod diverſitas Ordinum, in quos dividuntur Canonici, nempe Sacerdotum, Diaconorum, & Subdiaconorum, reſpiciat tantummodo differentiam officiorum ad elegantiorem Hierarchiæ Eccleſiaſticæ Majeſtatem: optio autem non detur ratione alicujus muneris particularis in illo Ordine præſtiti, ſed ratione ancianitatis in miniſterio Eccleſiæ, illiuſque receptione. itaque

Canonici habent jus optandl, non de jure, ſed ex 20
conſuetudine, privilegio, vel indulto Apoſtolico: qui optare debent intra viginti dies a die ſcientiæ, ſaltem veriſimilis: quod tempus prorogari poteſt ad aliquot dies, vel minui, conſentientibus tamen omnibus. Et optare debent, ut dictum, prius antiquiores de Collegio, juxta antianitatem gradatim; quæ optio non habet locum in beneficiis reſervatis generaliter, vel ſpecialiter, de qua in loco. Neque in reſignatis. Barb. *de Canon. cap. 30. & de Jur. Eccleſ. lib. 3. cap. ult. n. 11.* neque habet locum in beneficiis annexis dignitati. Rot. apud Merlin. *dec. 100.*

Canonici, ſtante inſufficientia redditaum, compelli 21
non poſſunt ad aliquem recipiendum in locum antiquorum Canonicorum demortuorum, & valide huic receptioni ſe opponere poſſunt. Abb. *in cap. ex parte. n. 4.* ibique Imol. *n. 10. verſ. in eadem gloſſa, de conceſſ.*

præb.

Digitized by Google

præb. Modern. *Romanus, de re benef. lib.* 1. *queſt.* 14. *ſub num.* 19. *verſ. tamen id intelligitur.* & *n.* 21. *ſeqq.* Mantic. *deciſ.* 229. *num.* 3. apud Rot. *deciſ.* 317. *n.* 9. *p.* 10. *rec.* modo tamen dicta inſufficientia juſtificetur. An vero ſtatutum per Canonicos factum, taxans numerum Canonicorum, etiam in præjudicium expectantium, valeat, ſicut & ſtatutum, quod impetrans Canonicatum, non habeat vocem in Capitulo, & an, & quando dicto ſtatuto cenſeatur derogatum per clauſulam „ *non obſtantibus ſtatutis*, in litteris Apoſtolicis poſitam? vide Gratian. *diſc. for. cap.* 867. *n.* 10. & *per tot.* & apud illum Felin. *in cap. conſtitutus.* 19. *de reſcript.* ubi, an & quando impetrans debeat facere mentionem dicti ſtatuti.

22 Canonicus, licet accuſatus, non repellitur ab electione, quia alias malignus poſſet aliquem repellere ab electione. Diana *par.* 10. *tr.* 13. *reſ.* 32. apud quem plures. Neque ob non reſidentiam, ſine ſententia declaratoria. Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 12. Hojed. *de incompat. p.* 1. *cap* 8. Rot. apud Seraph. *deciſ.* 23.

23 Canonicatus, qui ex indulto Pontificio debetur certis perſonis, ſi vacet in menſe reſervato, poteſt a Papa conferri etiam illis, qui non habent qualitates in dicto indulto requiſitas, cum indultum non liget Pontificem. Coccin. *deciſ.* 2028. *num.* 10. ac proinde proviſus a Pontifice non tenetur probare, ſe habere dictas qualitates, quando illud indultum non fuit conceſſum in limine fundationis. ut per Abbat. *in cap. cum in cunctis.* §. *inferiora. n.* 11. *de elect.* Rot. *deciſ.* 18. *de reſcript. in antiq.* Put. *deciſ.* 301. *lib.* 1. *in correct.* & *deciſ.* 11. *de conſtit.* & 5. *in tit. de menſib. n.* 15. *fol.* 179. apud Rot. apud d. Coccin. *num.* 2. tenetur tamen probare illas qualitates, quæ ſunt de eſſentia beneficii: puta, quod habeat legitimam ætatem, quod non ſit illegitimus &c. Rot. *cit.*

24 Canonicus privatus Canonicatu, ſi poſtea reſtituatur, non recuperat ſuum primum locum in præjudicium Canonicorum medio tempore receptorum. Bart. *in L.* 2. *ff. de decur.* niſi privatio fuerit injuſta; cum tunc per factum Judicis minus recte procedentis non ceciderit ſua poſſeſſione. Ang. & alii. *in Leg. clam poſſidere.* §. *qui ad nundinas. ff. de acquir. poſſeſſ.* & ideo tunc retineret ſuum primum locum. ita Rot. *deciſ.* 44. *part.* 3. *recent.* vide Felin. *in cap. ex inſinuatione. col.* 2. *poſt med. verſ. facit iſte textus: in fin. de Simon.* poſt Bart. *in L.* 2. *ff. de decurion.* Gratian. *diſc. for. cap.* 845. *n.* 10. & 11. ubi etiam de renunciante, & poſtea denuo Canonico effecto. tex. eſt *in d. cap. ex inſinuatione.* 26. *de Simon.*

25 Canonicatus ſinguli non dicuntur Curati, ſeu habere annexam animarum Curam, quando dicta cura non eſt annexa alicui particulari Canonicatui (idem dic de dignitatibus) ſed ipſi Capitulo collegialiter, nec tunc cura reſidet penes ſingulos, ſed penes Capitulum, quod adminiſtrat illam per Capellanos, ſeu Curatos ad libitum amovibiles, & collegialiter deputandos, ut per tex. *in cap. cum non ignores.* 15. *de præb.* & *in cap. ſicut in una* 21. *q.* 3. gloſ. *in Clem. un.* §. *quidam etiam in verb. ad penſam. in fin. de exceſſ. Prælat.* Oldrad. *conſ.* 67. *per tot.* Gonzal. *ad reg.* 8. *gloſ.* 6. *num.* 42. Barb. *de offic. Paroch. cap.* 1. *num.* 53. docet Rot. apud Otthob. *deciſ.* 58. *num.* 3. & 4. Et cum dignitates, & Canonicatus non dicuntur habere curam, nec actu, nec habitu, quando illa reſidet collegialiter penes totum Capitulum. Oldrad. *loc. cit. num.* 1. & 2. Felin. *in cap. in noſtra.* 32. *n.* 15. *col.* 4. *verſ. ſciat etiam, de reſcr.* Staph. *de litt. grat. tit. de qualit. benef. quæ ſunt curata. num.* 11. Ojed. *de incompat. cap.* 13. *n.* 7. Garz. *de benef.* 9. *p. cap.* 2. *n.* 175: ideo in hoc caſu ab impetrante nulla erit neceſſario facienda mentio curæ; quia beneficium præſumitur ſimplex, non curatum. Gabr. *conſ.* 191. *n.* 1. *lib.* 1. Gregor. *deciſ.* 108. *num.* 2. & alii apud Otthob. *d. deciſ.* 58. *num.* 8. & 9. etiamſi Canonici ſoleant ſubinde exercere curam; quia tunc non cenſentur illam exercere nomine proprio, ſed nomine Capituli. DD. *cit.*

26 Canonicus jurans ſervare ſtatuta, cenſetur id ſenſiſſe de validis, non invalidis, & quæ ſunt contra Concil. etiamſi ſit generaliter præſtitum juramentum. Bald. *in L. un. num.* 9. *C. de his, quæ pœn. nom.* Surd. *conſ.* 58. *num.* 15. *in fin.* Sanch. *ad præcept. Decalog. lib.* 3. *c.* 14. *n.* 8. apud Otthob. *deciſ.* 202. *n.* 30. ubi etiam Mantic. *deciſ.* 52. *num.* 8.

Canonicus diſpenſatus ſuper reſidentia non eſt diſpenſatus, quod non teneatur ſe præſentare incerto die, uti S. Jacobi v. g. niſi de hoc fiat mentio in diſpenſatione; quia non poteſt extenſio gratiæ fieri de uno articulo in alium. Rot. *deciſ.* 331. *rec.* Burſat. *conſ.* 162. *num.* 33. Neque dicitur diſpenſatus in jure dandi ſuffragium in electione, quando reſidentia, & jus dandi ſuffragium principaliter a ſtatuto, vel conſuetudine expreſſe deducuntur, ſecus ſi acceſſorie ex juris communis diſpoſitione ineſt præbendæ & onus reſidentiæ, & jus dandi ſuffragium in electione. gloſ. *in cap. quia in tantum.* 5. *de præb.* & *dignit. verb. plures.* 27

CAPITULUM.

Praxis Capituli.

§. I.

Capitulum Sede Epiſcopali plena.

Canonici poſſunt conſiderari, vel quantum Eccleſiam repræſentant, & tunc non poſſunt conſtituere unum corpus, niſi cum Epiſcopo. juxta *cap requiſiſti, de teſtam.* Tuſc. *litt. C. concluſ.* 54. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 32. *n.* 2. Vel quantum conſtituunt Capitulum, licet Epiſcopus non interveniat, & tunc conſtituunt unum corpus, ut colligitur ex *cap. Capitulum S. Crucis, de reſcr.* & *cap. dilecta, de exceſſ. Prælat.* & tunc Epiſcopus non eſt pars capituli. *cap. irrefragabili. de exceſſ. Prælat.* Abb. *in c. cum te, de reſcr. nu.* 3. de hujus capituli poteſtate nunc tractandum eſt, ſicut de ejus obligatione, & in hoc paragrapho, ſede plena, & in §. *ſeq.* ſede vacante. 1

Capitulum ergo de jure communi ſuper rebus ad Eccleſiam Cathedralem ſpectantibus, & circa ea, quæ concernunt ſuam communitatem, ac particularia ipſius Capituli negotia, & quæ ſolos Canonicos tangunt, poteſt condere ſtatuta, etiam ſine conſenſu Epiſcopi. *cap. cum omnes, de conſtit.* Antonel. *de regim. Eccl. lib.* 4. *cap. ult. n.* 1. gloſ. *in cap.* 221. *de V. S. in* 6. *in verb. ſtatutum.* Imol. *in d. cap. cum omnes*, Decius, & Fel. *in cap. cum acceſſiſſent eod. cit.* Layni. *moral. tract.* 4. *cap.* 7. §. 4. *num.* 10. hinc poterit ſtatuere, quomodo quotidianæ diſtributiones &c. inter præſentes ſint dividendæ, Capitulum congregandum &c. Loner. *de re beneſ. lib.* 2. *qu.* 4. *num.* 38. Barboſ. *de Canon. cap.* 42. *num.* 15. & 16. Fermoſin. *de poteſt. Cap. tractat.* 3. *quæſt.* 4. *per tot.* & ſic concluſionem intellige, dummodo ſtatuta ſint juſta, & licita: porro, pro limitatione hujus concluſionis. 2

Illicita ſunt ſtatuta, quæ tangunt Epiſcopum, vel ſtatum univerſalem Eccleſiæ. Lotter. *loc. cit.* niſi conſentiat Epiſcopus, ſaltem tacite. Mareſc. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 32. *num.* 22. Gratian. *diſc. for. cap.* 482. *num.* 3. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 32. *num.* 15. Antonel. *de regim. Eccleſ. loc. cit.* dixi, niſi Epiſcopus conſentiat, quod tamen limitatur, ſi Capituli ſtatuta ſint juri communi contraria: tunc enim non ſufficit conſenſus Epiſcopi, ſed requiritur Pontificius, juxta ea, quæ diximus ſupra, in verb. *Alienatio:* quale ſtatutum etiam fuit, quod deſcendentes ex genere infecto Judæorum, Maurorum, vel Hæreticorum, non admittantur ad beneficia Eccleſiaſtica. *cap. eam te, de reſcr.* Barboſ. *loc. cit. num.* 18. Ulterius. 3

Illicita ſunt ſtatuta in negotiis valde arduis, in quibus requiritur conſenſus Epiſcopi; uti augere, vel minuere præbendarum numerum, decernere aliquid novum circa reſidentiam. &c. gloſ. & DD. *in cap. cum acceſſiſſent. de conſtit.* & *in cap. cum conſuetudinis, de conſuet. cap. ex parte, de conſtitut.* Barboſ. *loc. cit. num.* 16. 4

Sic non poteſt Capitulum ſtatuere quidquam circa diſtributiones quotidianas, nec ſede vacante, nec plena (niſi eſſet ſolum circa modum eas inter præſentes diſtribuendi, ut ſupra notavimus) ſine conſenſu Epiſcopi. Monet. *de diſtrib. p.* 2. *qu.* 13. *n.* 26. Barboſ. *de Canon. cap.* 42. *n.* 74. & *de offic. Epiſc. alleg.* 53. *n.* 139. Garz. *de beneſ. p.* 3. *cap.* 2. *n.* 432. apud quem Sac. Congr. & ut ſupra, in verbo *Canonicus. n.* 10. ubi quod non poſſit pro præſentibus admittere Canonicos non reſidentes, & multo minus illos, qui nunquam in Eccleſia reſederunt, & fidei profeſſionem non emiſerunt. 5

Ita

Digitized by Google

6 Ita ſtatutum, quod Canonicus poſſit celebrare, & obire munera ſua per ſe, vel per alios arbitrio ſuo, & ſine neceſſitate, eſt illicitum, & invalidum, utpote contra Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 12. *de reform.* & vide declarationes Sac. Congr. ſupra in verb. *Canonicus n.* 7. Fatin. *deciſ.* 659. Garz. *de benef. p.* 3. *cap.* 2. *num.* 513. & alii apud Ciarlin. *contr. for. cap.* 38. *n.* 17.

7 Ita ſtatutum, quod omnes Canonici debeant eſſe nobiles, eſt nullum. *cap. venerabilis, de præb.* P. Pirthing *lib.* 3. *tit.* 5. *ſect.* 4. §. *n.* 112. Rot. apud Merlin. *dec.* 99.

8 Ita, quod capiens poſſeſſionem Canonicatus debeat aliquid dare convertendum in utilitatem propriam canonicorum, ſicut & in beneficiatis; quia eſt ſimoniacum, erit nullum. *cap. fin.* 1. *qu.* 3. *cap. Jacobus* ubi DD. *de conſtit.* Tuſc. *litt. S. concl.* 252. Sacr. Congreg. apud Garz. *de benef. p.* 8. *cap.* 1. *num.* 83. *ſeqq.* Idem dic de primis fructibus convertendis in utilitatem Canonicorum. Concil. Trid. *d. ſeſſ.* 24. *c.* 12. *de refor.* Bulla Pii V. *la* 104. Fermoſin. *de poteſt. Capit. tr.* 3. *quæſt.* 4. Antonel. *l. ſup. cit.*

9 Porro io his, quæ pertinent ad Epiſcopum, & Capitulum ſimul, tanta eſt vox Epiſcopi ſolius, quanta ſolius capituli. Ut ex communi Canoniſtarum opioione *in cap. poſtulaſtis, de conceſſ. præb.* ubi Hoſtienſ. *num.* 2. *verſ. hoc eſt de jure communi.* Collectarius *in princ. & num.* 1. Caldetin. *quæſt.* 7. Butr. *num.* 11. *verſ. ſi vero interſit.* Anchar. *num.* 9. Abb. *num.* 14. Imol. *num.* 15. Selva. *de benef. p.* 2. *quæſt.* 7. *num.* 5. Lambertin. *de Jurepatr. lib.* 1. *p.* 2. *qu.* 1. *art.* 28. *n.* 1. *&* 2. tenet Rot. apud Peniam *deciſ.* 603. *num.* 4. ita ut, cum Epiſcopus habeat in hoc intentionem fundatam in jure communi, contrarium prætendeos probare deberet aut immemorabilem aut quadragenariam cum titulo, nec ſufficeret conſuetudo etiam quadraganaria ſine titulo, ut per Canoniſtas *in cap. fin. de conſuet.* ubi Anchar. *quæſt.* 8. *num.* 11. Butr. *num.* 39. *verſ. unde cum tangatur præjudicium.* Abb. *num.* 20. *verſ. ſi Epiſcopus acquirit, ut ſolus poſſit corrigere.* Felin. *in cap. quia ſtatuimus. n.* 2. *limit.* 1. *de major. & obed.* Covar. *in reg. poſſeſſor. p.* 2. §. 3. *nu.* 2. & alios plurimos, tenet Rot. *cit. num.* 6. ubi, quod, quando tractatur de auferendo jure Epiſcopo competenti, non ſit locus conſuetudini, ſed præſcriptioni. Et

10 Capitulum, ſicut poteſt ſtatuta condere in utilitatem, ac honorem ſuæ Eccleſiæ, præſertim annuente Epiſcopo, ut ſupra notavimus, ſic habet etiam poteſtatem conſuetudioes illorum regimen concernentes inducendi. per text. *in cap.* 1. *de his, quæ fiunt a major. part. capit.* ubi Canoniſtæ & *in cap. un. de Cler. non reſid. in* 6. Imo etiam poteſt antiquioribus ſtatutis derogare. Bal. *in L. omnes populi. num.* 85. *ff. de I. & I.* Abbas *in cap. cum acceſſiſſent. num.* 8. ubi etiam Felin. *n.* 11. *&* 14. & DD. *de conſtit.* Sutd. *conſ.* 58. *num.* 22. apud Rot. *deciſ.* 37. *p.* 17. *rec.* qui DD. id aſſerunt, etiamſi ſtatuta fuerint a Pontifice confirmata. Ubi tamen notandum eſt, quod ubi adeſt canonicorum juramentum de ſtatutis ſervandis, conſuetudo eiſdem ſtatutis contraria per dictos canonicos introduci non poſſit: quia juramentum, quod uſui contrario adverſatur, magis quam ipſe uſus attenditur. ut per gloſ. *L. cum de conſuetudine.* 34. *ff. de LL. cum ſcribentibus in L. de quibus ff. eod.* & Canoniſt. *in cap. fin. de conſuet.* Bart. *in L. ſolent.* §. *non vero. n.* 4. *verſ. vidiſtis. ff. de offic. Proconſ.* Alex. *conſ.* 5. *n.* 7. *vol.* 5. Dec. *conſ.* 215. *num.* 2. *verſ. ſecundo.* Cravet. *conſ.* 96. *num.* 5. Sutd. *conſ.* 313. *num.* 33. Bonac. *de cenſur. in Bull. Cœn. diſp.* 1. *q.* 14. *punct.* 1. *propoſ.* 2. *ſub n.* 15. *& quæſt.* 15. *punct.* 4. §. 3. *n.* 1. *verſ.* 3. S. Thom. *t.* 2. *quæſt.* 97. *art.* 3. & alios docet Rot. *deciſ.* 210. *p.* 17. *rec. num.* 10.

11 Ut tamen Capitulum ſtatuta facere poſſit, quatuor requiruntur. Primum eſt, ut conſenſus capitularium detur in loco capitulari & ad hoc deſtinato, non autem in quolibet, & a canonicis capitulariter congregatis, & non quomodocumque, vel ſingulariter; ſed per modum communitatis adſtantibus. Secundum eſt, quod omnes fuerint vocati, & ex tribus duæ ſaltem partes convenerint; de quo etiam infra *num. ſeqq.* & in verbo *Electio.* Tertium eſt, ut major pars præſentium conſentiat, & Quartum, ut ſanior ſit pars conſentientium, hoc eſt conſtans ex perſonis majoris authoritatis, & momenti. Barboſ. *l. ſup. c.* & Fermoſin. *uti ſupra tr.* 3. *quæſt.* 4. *num.* 17. *& tract.* 1. *qu.* 17. & ita non ſemper ſtandum eſt numero, ad tex. *in cap. quia propter* 42. *&c. in Geneſi* 55. *de elect.* ubi gloſ. *in verb. ad Zelum.* & dicitur etiam ſanior pars, cui adhærent Decanus, Præpoſitus, Sholaſticus &c. Otthobon. *deciſ.* 202. *n.* 13. ubi Butr. *in Eccleſia veſtra* 57. *eod. tit.* Alex. *conſ.* 192. *num.* 6. *lib.* 6. quare, ut cognoſcatur, quænam ſit ſanior pars, ponderanda erunt ſuffragia habito reſpectu ad ætatem, prudentiam, dignitatem &c. licet in dubio major pars ſanior credatur. *cap. prudentiam, effic. deleg.* Gonzal. *in lib.* 3. *decret. tit. de his quæ fiunt a major. part. cap.* 11. *n.* 7. Pirthing *eod. tit. num.* 3.

Capituli ergo acta non valent, niſi fuerint vocati canonici, & duæ partes ex tribus ſint præſentes. Riccius *in prax. var. reſ. p.* 2. *reſ.* 280. hinc in collatione Beneficiorum ſpectantium ad capitulum ſunt vocandi omnes, ſicut & in receptione canonici, niſi ſint valde remoti, vel ſit conſuetudo contraria. *cap. cum in Eccleſia, de præb. in* 6. io collatione tamen neceſſaria ſufficiet duas partes eſſe præſentes. Abb. Lapus, & Franc. *in d. cap. cum in Eccleſia.* Pignatell. *conſ.* 43. *tom.* 1. Abb. *in c.* 1. *de his quæ fiunt a major. part. cap.* Rol. *conſ.* 90. *vol.* 1. Quod ſi tamen omnes canonici fuerunt vocati, & non comparuerunt, acta minoris partis valent, etiamſi non adſint duæ partes præſentes. vide Riccium *loc. cit.* ubi tamen duo notanda ſunt: primo, quod vocatus quis non præſumitur, niſi hoc probetur, colligitur ex *c. quod ſicut.* 28. ubi gloſ. *in verbo vocatos, de elect. & cap. quiſquis* 4. *q.* 4. *c. propoſuiſti, diſt.* 82. creditur tamen atteſtationi eorum, ad quos munus convocandi ſpectat, ut nuncio &c. gloſ. *cit.* cum aliis per Barboſ. *de canon. & dignit. cap.* 39. *num.* 7. apud Rot. *deciſ.* 74. *p.* 16. *rec. num.* 27. ſecundo, quod propter omiſſam formam in convocatione non inducitur nullitas, nec retractatur actus, niſi non vocati proſequantur contemptum, ut colligitur ex *cit. c. quod ſicut.* & tenent Innoc. *in c. in Geneſi. num.* 8. ubi etiam Abb. *num.* 10. *de elect.* Caſtell. *de elect. cap.* 8. *num.* 1. apud Rot. *deciſ.* 74. *p.* 16. *rec. num.* 31. ubi etiam, quod non valeat ſtatutum Epiſcopi, vel capituli hanc nullitatem inducens etiam non reclamantibus non vocatis. Abb. *in cap. quia propter. n.* 12. *verſ. nec valeret, de elect.* Barboſ. *de Jur. Eccl. lib.* 1. *cap.* 19. *n.* 116. 12

Ad hæc, non ſufficit, quod ſinguli de univerſitate dederint conſenſum in particulari, ſed neceſſe eſt, quod dederint in communi, ſaltem major pars, quando duæ ex tribus conveniunt. Bart. *in L. omnes populi. ff. de I. & I.* Menoch. *conſ.* 8. Trenticinq. *var. reſ. lib.* 1. *reſ.* 1. Tranched. *conſ.* 3. ſed 13

Quæres: an capituli major pars ſemper prævaleat in ſuffragiis capitulariter datis? ℞. primo; quid quando conſenſus majoris partis non facit actum utilem, ſed damnoſum, non prævalet minori parti, ſed ſufficit, quod unus contradicat. DD. apud Tranched. *d. conſ.* 3. *a num.* 7. Menoch. *conſ.* 426. maxime quando res ſpectat ad ſingulos, quia tunc, quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet. Dian. *var. reſ. p.* 1. *tract.* 3. *reſ.* 29. Treotacinq. *loc. cit. num.* 3. Barboſ. *in cap. quod omnes, de conſtit.* Glochius *de contrib. cap.* 6. & alii apud Tranch. *loc. cit.* Fermoſin. *de poteſt. cap. tract.* 3. *quæſt.* 1. & tunc capituli minor pars majori parti facienti actum minus juridicum, ſeu damnoſum, debet reclamare, & proteſtari, ne videatur conſentire. Riccius *in prax. var. reſol. p.* 2. *reſ.* 249. Innoc. & Abb. *in cap.* 1. *de his, quæ fiunt a major. part. cap.* licet non ſit opus appellatione extrajudiciali ad ſuperiorem. Reſp. ſecundo: quod conſenſus majoris partis capituli non ſufficit io illis actibus, io quibus requiritur conſenſus ſingulorum: uti cum agitur de actu voluntario, mandati, tranſigendi &c. gloſ. *in cap. quod omnes, de conſt.* ubi Innoc. Dec. Hoſtienſ. Jo. Andr. *in cap. quod omnes, de R. I. in* 6. Capyc. *deciſ.* 4. Natta *conſ.* 215. Tranched. & Diana *loc. cit.* & ita limitatur illud, quod univerſitas repræſentetur per majorem partem. juxta *L. aliud ff. de R. J.* Cacheran. *conſ.* 63. Trentacinq. Capyc. & Fermoſin. *loc. cit.* 14

§. II.

Obligatio, & auctoritas Capituli ſede vacante.

Capitulum ſede vacante ſuccedit in omni juriſdictione Epiſcopi, quæ jure ordinario competebat ipſi Epiſco- 15

po,

po, tam in ſpiritualibus; quam in temporalibus, exceptis caſibus in jure expreſſis. Garz. *de benef. part. 5. cap. 7. num. 4. per tex. in cap. his quæ. & cap. cum olim, de major. & obed. cap. un. eod. in 6. cap. ad abolendam, de heret. cap. penult. & fin. de ſupplend. neglig. Prel. in 6. extravag. execrabilis. verſ. cæterum, de preb.* & alibi. Abb. *in d. c. cum olim. num. 2. & in cap. 1. ne ſede vacante. num. 4.* Pavin. *de offic. & pot. Cap. ſede vacant. p. 1. qu. 1.* Fermoſin. *de poteſt. cap. tract. 1. qu. 1. n. 6.* verum, quia non conveniunt D.D. in hac regula, & in aſſignanda Capitulo, ſede vacante, poteſtate, ut videre eſt apud citatos DD. ideo *cit.* Fermoſin. *a n. 11.* diſtinguit, ut hæc tradita regula procedat, ut capitulum ſede vacante ſuccedat in juriſdictione ordinaria neceſſario exercenda, exceptis caſibus in jure expreſſis: In juriſdictione vero voluntaria, gratioſa, & ubi neceſſitas non adeſt, ſuccedat tantum in caſibus a jure expreſſis. ex Gemin. *in cit. c. un. num. 4.* Felin. *in c. cit. cum olim. num. 6. de major. & obed.* relatos a Quarant. *in Sum Bullar. verb. capitulum ſede vacante. verſ. tertio intellige:* quamvis Rot. *deciſ.* 166. *num.* 5. videatur favere regulæ generali. & Pyrrh. Corrad. *in prax. benef. lib.* 2. *cap.* 12. *a num.* 91. ubi, quod poſſit diſpenſare cum illegitimo, ad minores Ordines ſuſcipiendos, & unum ſimplex beneficium, ſeu ejus Vicarius. ad tex. *in cap. 1. de fil. presbyt. in 6.* Et Capitulum habet in hoc aſſiſtentiam juris. Rot. *deciſ.* 108. *p.* 17. *rec.* ubi ita decidit contra Archidiaconum, etiamſi ipſe fuerit in quaſi poſſeſſione, quia illa non erat aut quadragenaria cum titulo, aut immemorabilis, ut debebat eſſe, utpote habens reſiſtentiam juris. *cap. 1. de praſcr. in 6.*

16 Ut autem hac juriſdictione uti poſſit, debet, ex diſpoſitione Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 16. *de reform.* infra octo dies poſt mortem Epiſcopi, eligere, vel conſtituere Vicarium, vel conſtitutum confirmare, alias deputatio illa devolvitur ad Metropolitanum, vel, ſi ſedes vacans fuerit Metropolitana, ad antiquiorem Epiſcopum, non quidem privative, ſed cumulative cum Capitulo, cum iſtud re integra, antequam Metropolitanus deputet, poſſit purgare moram. ut contra Suarez *de L.L. tom. 5. diſp. 28. ſect. 3. num.* 3. tenet Garz. *de benef. d. p. 5. c. 7. n.* 7. Et durante termino octo dierum, quem Capitulum habet ad eligendum Vicarium, adminiſtrat juriſdictionem totum capitulum. Quarant. *in Sum. Bullar. verb. capitulum. num.* 4. Diana *par.* 8. *tract.* 4. *reſ.* 36. uti declaravit Sac. Congreg. apud Antonel. *de regim. Eccl. lib. 4. c. ult. §. 5. a n.* 53. Garz. *de benef. loc. cit.* Barboſ. *de poteſt. Epiſc. alleg. 54. n. 164. & de Jur. Eccleſ. lib. 1. c. 32. n.* 28. Leo *in Theſ. for. Eccleſ. p. 1. c.* 10. Zerol. *in prax. Epiſc. p. 1. verb. Capitulum. §.* 3. Fermoſin. *de pot. cap. ſed. vac. tr. 1. q.* 8. contra Sbroz. *de offic. Vicar. lib. 1. qu.* 63. tunc tamen conſultum erit, ſi capitulum deputet perſonam, quæ interim nomine illius adminiſtret. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. loc. cit. a num.* 29. Et

17 Vicarius eligendus, licet non debeat neceſſario eſſe capitularis, tamen ſi in capitulo adeſt idoneus, cæteris paribus eſt præferendus, uti declaravit Sac. Congreg. teſte Quarant. *loc. cit.* Diana *p. 8. tract. 4. reſ.* 57. Riccius *in prax. for. Eccleſ. p. 1. reſ.* 515. alias poſſet appellari, licet electio fuiſſet facta a majori parte capituli. Riccius *p. 2. reſ.* 249. Antonel. *de regim. Eccl. loc. cit. num.* 62.

18 Si vero a capitulo diſcordantibus votis plures fuerunt electi in Vicarium, electio illius valet, qui fuerit magis idoneus, & habuerit qualitates Concilii. Sac. Cong. apud Quarant. *loc. cit.* Riccius *dict. reſ.* 515. Antonel. *loc. cit. num.* 66. Sed quis erit tunc judex? certe non capitulum, ſed Superior capituli. Quarant. *ubi ſupra*. Sac. Congr. apud Vulpe *in prax. judic. cap. 44. n.* 31. Antonel. *num.* 61.

19 Poterit autem canonicus eſſe Vicarius, licet ſit Parochus ſimul, dummodo ſit Parochus in eadem Civitate. uti declaravit Sac. Congr. apud Barboſ. *de Canon. cap. 42. num.* 37. Dian. *p. 8. tract. 4. reſ.* 58. Antonel. *loc. cit. num.* 67. vide Capon. *diſc. for.* 92. non autem ſi ſit Parochus ruralis, de quo infra *litt. V.* in verbo *Vicarius*. ubi plura, & de illius juriſdictione.

20 Sede vacante ergo poteſt capitulum condere ſtatuta per totam Diœceſim, & facta abrogare neceſſitate urgente pro bono regimine Diœceſis, quæ durant etiam electo, & confirmato Epiſcopo, niſi ab illo, ut poteſt, fuerint revocata. Pavin. *de poteſt. cap. ſede vacante p. 1. queſt.* 6. Sbroz. *de offic. Vicar. lib. 2. qu.* 187. Zerol. *in prax. Epiſc. p. 1. verb. capitulum, §.* 15. Fermoſin. *loc. cit. num.* 1. Dian. *mor. p. 8. reſol. 22. tractat. 4. verſ. & ideo*. Riccius *in prax. reſol.* 445. *p.* 3. Anton. *de regim. Eccl. lib. 4. c. ult. §. 2. n.* 12. Monet. de *diſtrib. p. 2. queſt. 12. num.* 22.

Sed obſervandum, ſedem Epiſcopalem diverſimode 21
vacare poſſe. Primo per mortem naturalem Epiſcopi. Secundo morte civili; ut ſi Epiſcopus captus eſſet a Paganis, Schiſmaticis, vel hæreticis. juxta *c. ſi Epiſcopus, de ſupplend. neglig. Prælat. in 6.* Riccius *in prax. p. 1. reſ.* 543. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib. 4. c. ult. a n.* 52. Vel per tranſlationem Epiſcopi ad aliam Eccleſiam, poſtquam tranſlatus fuerit abſolutus a vinculo prioris Eccleſiæ, & tunc tempus currit capitulo a die habitæ ſcientiæ: uti videri poteſt apud Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib. 1. c. 32. num.* 32. etiam ante expeditionem Bullarum, vel adeptam ſecundæ poſſeſſionem, juxta conſtitutionem Urbani VIII. quæ incipit. *Nobis ſuper*. Quarant. *loc. cit. num. 3. verſ. terminum*. Antonel. *loc. cit. num. 3. verſ. terminum*. Antonel. *loc. cit. §. 5. num. 52. verſ. item*. Barboſ. *loc. cit.* Vel per ingreſſum in Religionem, relegationem, depoſitionem, renunciationem, permutationem, poſtquam a Summ. Pontifice fuit admiſſa. Antonel. *loc. cit. verſ. ſimiliter*. Barboſ. *de Offic. Epiſc. alleg. 54. nu.* 154. Sbroz. *de Vicar. Epiſc. lib. 3. queſt.* 42. gloſ. *in c. ſi Epiſc. verb. mortem, de ſupplen. neglig. Prel. in 6.* Vel ſi Epiſcopo agente in remotis, Vicarius moriatur, vel per potentiam ſæcularem ejiciatur; quia longa abſentia æquiparatur morti. Quarant. *in Sum. Bullar. verbo Archi-Epiſcopi authoritas. n.* 22. *& in verbo. Capitulum ſede vacante. num.* 12. Barboſ. *d. alleg. 52. num.* 3. Dian. *p. 8. tract. 4. reſ.* 4. Antonel. *loc. cit. verſ. addunt*. Capon. *diſc. for.* 92. dicitur vero in remotis, cum ejus præſentia in brevi haberi non poteſt, uti ſi eſſet ultra montes. Riccius *in prax. p. 2. reſ. 18. per tex. in c. nihil, de elect.* Antonel. *loc. cit.*

Sed quid ſi Epiſcopus fuit excommunicatus? Reſp. 22
quod licet tunc expiret juriſdictio Vicarii tanquam acceſſoria, imo tanquam eadem cum Epiſcopo. gloſ. *in cap. 1. de offic. Vicar. in 6.* tunc tamen capitulum non eliget Vicarium, ſed erit adeundus Summ. Pontifex. gloſ. ibidem. Riccius *in prax. for. Eccl. p. 1. reſ.* 441. Antonel. *loc. cit. verſ. excommunicato*.

Capitulum ſede vacante an ſuccedat in juriſdictione 23
Epiſcopi, quæ eidem competebat jure delegato, vide infra *litt. V.* in praxi *Vicarii capitularis*. An ſuccedat in jure conferendi beneficia Eccleſiaſtica, vide ſupra in verb. *Beneficium a num.* 150. *ſeqq.*

Capitulum ſede vacante obligatur ſolvere debita Epiſ- 24
copi defuncti. *c. quia ſæpe, de elect. in 6.* Capon. *diſc. for.* 100. Tenetur conficere inventarium rerum Eccleſiaſticarum, & unum, vel plures œconomos deputare, qui earundem, & proventuum curam gerant, reddituros deſuper rationem. Barboſ. *de Jur. Eccl. lib. 1. c.* 32. juxta Concil. Trid. *ſeſſ. 24. c. 16. de reform. c. hæc hujus 12. qu. 2. c. quoniam, in fin. diſt.* 75. Menoch. *de arbit. caſ.* 209. *num.* 8. Poteſt eligere adminiſtratorem, *c. un. de major. & obed. in 6.*

Capitulum, fructus Eccleſiæ Epiſcopalis vacantis, cum 25
ſint ſucceſſoris, & non capituli, ad ſuos, vel capitularium uſus applicans, ſuſpenditur. *c. quia ſæpe, de elect. in 6.* donec reſtituat. P. Pirrhing *lib. 1. tit. 6. ſect. 3. §. 6. a num.* 157. Suarez *de cenſur. diſp. 31. ſect. 3. n.* 3. Laym. *in d. c. quia ſæpe, num.* 1. & 2. & probatur etiam ex *Clem. ſtatutum 7. de elect.* Limita, niſi quædam ſingulares perſonæ eſſent, quibus, ratione ſuæ dignitatis, v. g. Præpoſiti, vel Decani, ſive in Eccleſia vacante, ſive in alia ſede vacante ratione juriſdictionis, vel ſigilli &c. ex conſuetudine, privilegio, vel ſtatuto, in fundatione, aut alio jure ſpeciali, ita competeret, ut etiam fructus juriſdictionis percipiant. DD. *cit.* & Pirrhing *ubi ſupra*. Plura de poteſtate Capituli ſede vacante vide apud Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib. 1. cap. 32. per tot.* ubi, an & quando poſſit concedere dimiſſorias ad Ordines, viſitare, inquirere contra certa delicta, etiam extra viſitationem, & reliqua agere, quæ poterat Epiſcopus.

Sed quando tenebitur Capitulum ab adminiſtratione 26
deſiſtere? nunquid mox, ac ſucceſſor fuerit electus, aut Romæ confirmatus? Reſp. non non prius, quam litte-

ræ,

Digitized by Google

tæ Apoſtolicæ fuerint extenſæ, & capitulo communicatæ. *cap. injunctæ, de elect.* Rot. apud Garz. *de benef. p. 5. c. 4. §. 3. num. 251.* Rebuff. *in prax. tit. de ſimon. in reſignat. n. 31.* Felin. *in c. 1. de præſcr.* Abb. *in cap. noſtri. num. 4. de elect.* Covar. *pract. quæſt. c. 9. num. 7. verſ. ſecunda concluſio.* Gonzal. *ad regul. Cancell. gl. 15. §. 2. num. 80.* Gratian. *diſc. for. cap. 127. a num. 45.* Quarant. *in Sum. Bullarii, verbo capitulum n. 13.* Limita in illis locis, in quibus viget conſuetudo, quod novus Epiſcopus non adminiſtret ante captam poſſeſſionem. DD. apud Garz. *l. c. n. 257.*

§. III.

Capituli conſenſus, quando requirendus ab Epiſcopo, & quando illius conſilium.

27 Quamvis Epiſcopus poſſit ſine conſilio, & conſenſu capituli congregare Synodum Diœceſanam. Sac. Cong. apud Fermoſin, *de poteſt. capit. tract. 2. quæſt. 1.* juxta Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de reform. c. 3.* Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib. 1. c. 32. num. 23.* tamen dubitatur, an Synodo congregata poſſit ſine conſilio, vel conſenſu capituli decernere? Reſp. in illis, quæ pendent a mero Epiſcoporum Imperio, non eſt neceſſarius conſenſus, nec conſilium Capituli. Sac. Congreg. apud Fermoſin. *loc. cit. num. 4.* Barb. *loc. cit.* In iis vero, quæ non dependent a mero Epiſcopi Imperio, veluti in alienationibus bonorum Eccleſiæ, juxta Suarez *de L. L. lib. 4. cap. 5. in 2. dubit.* vel in judiciis, & juriſdictionalibus, requiritur conſilium, vel conſenſus capituli; quamvis conſuetudo multis in locis videatur derogaſſe diſpoſitioni tex. *in c. novit. & cap. quanto, de his, quæ fiunt a Prælat.* teſte Fermoſin. *loc. cit.* Ideo in Synodo congregata ad publicationem conſtitutionum Synodalium requiritur conſilium capituli. Veral. *p. 1. dec. 305. num. 4. & deciſ. 222.* & probatur ex *c. fin. de his, quæ fiunt a Prælat. ſine conſenſ. capit.* Fermoſin. & Barboſ. *loc. cit.*

28 Et ad ſynodum Provincialem, ſi ſedes Epiſcopalis vacaret, neceſſario eſſet vocandum capitulum, quod comparere poſſet per Vicarium ſuum generalem, cum ſpeciali mandato dandi vocem ſuam deciſivam; quia tunc ſuccederet in jus, & votum Epiſcopi, cui ſuccedit. Barboſ. & Fermoſin. *l. cit.*

29 Conſilium capituli requiritur etiam in diſtributione facienda Sacrorum Ordinum, quos Clerici tenentur ſuſcipere, ad normam Concil. Trid. *ſeſſ. 24. cap. 12. de reform.* Fermoſin. *loc. cit. num. 14.* videri poteſt Barboſ. *loc. cit.* & Riccius *in prax. for. Eccleſ. reſ. 238. par. 2. num. 2.* Zerol. *in prax. verb. Capitulum. p. 1. §. 10. & Verbo Canonicus. §. 2.*

30 Tertio conſenſus capituli expreſſus requiritur, quando Epiſcopus vult alienare res ſpectantes ad capitulum, vel ad menſam Epiſcopalem: & tunc conſenſus capituli non ſufficit generalis, ſed debet eſſe ſpecialis, & ſpecificus, ac cum ſubſcriptione canonicorum, aliter non valet alienatio. Covar. *lib. 2. var. reſ. cap. 17.* Capyc. *deciſ. 148. num. 6.* Rol. *conſ. 90. n. 21.* Dec. *conſ. 603. num. 13.* Trentacinq. *var. reſ. lib. 1. num. 10.* Lotter. *de re benef. lib. 28. q. 1. n. 21.* Rot. quam citat Fermoſin. *loc. cit. n. 26.* Barboſ. *de canon. c. 42. nu. 7. & de Jur. Eccl. lib. 1. cap. 32.* In alienationibus vero rerum ad alias Eccleſias inferiores Epiſcopatus ſpectantium requiritur conſilium capituli, non ad ſubſtantiam actus, ſed ad ſolennitatem. Barboſ. & Fermoſin. *l. cit.* Turricel. *de reb. Eccl. non alien. lib. 1. c. 5.* ſed vide quæ ſupra diximus in verb. *Alienatio n. 20.*

31 In conceſſione vero rerum Eccleſiæ ad tempus non requiritur conſenſus expreſſus capituli, dummodo non contradicat, ſed poſtea ratum habeat. Rochus *de Jurep. verb. de Diœceſana. qu. 4. num. 10. & 11.* Fermoſin. *loc. cit. num. 30.* vide ſupra in verb. *Alienatio n. 20.* Limita in alienatione rerum modicarum, juxta *c. terrulas 12. qu. 2.* ubi non eſt neceſſarius conſenſus capituli. Redoan. *de reb. Eccl. non alien. qu. 13. nu. 19.* Maſcard. *de prob. concl. 77.* cui *c. terrulas*, neque per Concil. Trid. neque per Extravag. Pauli II. fuit derogatum, prout declaravit Sac. Congr. Riccius *in prax. for. Eccleſ. reſ. 113. vel 92. n. 5. juxta diverſas impreſſiones.* Fermoſin. *loc. cit. n. 33.* vide *Alienatio n. 14.*

32 Quarto conſenſus capituli requiritur in infeudatione rei communis cum capitulo. Fachin. *contr. jur. lib. 7. c. 66.* Curt. *jun. de feud. p. 2. qu. 2.* Schrœder *de feud. p. cap. 4. n. 17.* Fermoſin. *l. c. qu. 5. n. 5.*

33 Sed requiriturne conſenſus capituli in permutatione rerum Eccleſiæ? negant multi, eo quod permutatio in odioſis non veniat nomine alienationis. Tiraquel. *de retract. lignag. gloſ. 14. a num. 29.* Surd. *de aliment. tit. 8. privil. 38. num. 13.* & alii apud Fermoſin. *l. c. n. 16.* ſed communior apud illum eſt affirmativa. Rodoan. *de reb. Eccl. non alien. qu. 2. c. 20.* Quarant. *verb. alienatio rer. Eccl. num. 15.* Barboſ. *in cap. 1. de his, quæ fiunt a Præl. ſine conſenſ. capit.*

34 Sed dubitatur, an conſenſus capituli præſumatur per aliquod tempus? Reſp. lapſu 30. annor. præſumi. Maſc. *de probat. concl. 1315.* Gratian. *diſc. for. p. 5. cap. 819. a n. 1.* Fermoſin. *loc. cit. n. 23.* plura vide in praxi alienationis. Non probatur per ſubſcriptionem aliquorum Canonicorum, niſi appareat interveniſſe ipſorum conſenſum collegialiter, & capitulo ad illud legitime congregato. Innoc. *in c. eam te, n. 9. de reſcr.* Federic. de Sen. *conſ. 61. nu. 5.* apud Rot. quam allegat. Pyrrh. Corrad. *in prax. benef. lib. 1. cap. 15. num. 109.*

35 Quinto conſenſus capituli requiritur in unione unius Eccleſiæ alteri Eccleſiæ facienda, ſeu dignitati, vel præbendæ. Garz. *de benef. p. 12. c. 2 num. 145.* licet unio fieret ab Epiſcopo tanquam Sedis Apoſtolicæ delegato, vigore Concil. Trid. *ſeſſ. 21. de reform. cap. 5.* Gratian. *diſc. for. tom. 5. c. 819. num. 3.* Seraphin. *deciſ. 1078. num 1.* Fuſcus *de viſit. lib. 2. c. 26. num. 5.* Ugolin. *de offic. Epiſc. c. 12. §. 1. n. 1.* Rota citata a Fermoſin. *loc. cit. tract. 2. quæſt. 3. num. 1. & ſeqq.* niſi aliter obtineat conſuetudo.

36 Sexto conſenſus capituli requiritur in ſuppreſſione beneficiorum. *c. cum acceſſiſſent, de conſtit.* ubi Abb. Felin. & Dec. Azor. *moral. p. 2. lib. 6. c. 30. q. 11.* Gratian. & Garz. *loc. c. c. 1. n. 2.* Barboſ. *de canon. cap. 42. num. 13.* Fermoſin. *loc. cit. num. 10.* ſufficiet tamen ſi conſenſus capituli ſuperveniat: de quo videri poteſt etiam Turricel. *de unione &c.* & quæ ſupra diximus in verbo *Alienatio. n. 20.*

37 Septimo conſenſus capituli requiritur, vel illius conſilium, in arduis, ita ut illud conſilium Epiſcopus requirere teneatur: & ita in condendis ſtatutis jure ordinario. Abb. *in c. conſuetudinis num. 5. de conſuetud.* Barboſ. *de canon. cap. 42. num. verſ. poſt hæc ſcripta.* S. Congr. apud Fermoſin. *loc. cit. tract. 2. q. 4. n. 1.*

38 Octavo in iis, in quibus intervenit intereſſe capituli, vel præjudicium, requiritur ejuſdem conſenſus. Piaſec. *in prax. Epiſc. p. 2. cap. 2. n. 9.* uti ſi velit dignitatem in Eccleſia conſtituere. Barboſ. *de canon. cap. 42. n. 14. & de Jur. Eccl. lib. 1. c. 32. n. 14.* Abb. *in c. quanto, de his, quæ fiunt a Præl. & in c. fin. de major. & obed.* Item etiam in caſu, in quo diminuerunt Eccleſiæ authoritas. DD. *cit.* & Fermoſin. *loc. cit. a num. 10.*

39 Nono: requiritur conſenſus capituli in adminiſtratione bonorum, & fructuum ſpectantium etiam ad capitulum. *cap. novit. cap. quanto. & cap. ea noſcitur, de his, quæ fiunt a Præl. &c.* ubi Abb. Felin. *in c. edoceri, de reſcr. n. 3.* Rot. ſæpius apud Fermoſin. *loc. cit. num. 11.* Et in omnibus illis, quæ ſpectant ad Epiſcopum, & capitulum ſimul, aut quia ſunt promiſcuæ juriſdictionis, aut quia in negotio aliquo convenerunt, aut quia Pontifex mandavit, ne Epiſcopus procederet ſine capitulo. Fermoſin. *loc. cit.* Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib. 1. c. 32. n. 14.*

40 Decimo in proceſſionibus indicendis, & dirigendis requiritur conſilium capituli. Fermoſin. *loc. cit. n. 20.* ubi Sac. Congr. Barboſ. *de canon. c. 42. num. 20.* non tamen conſenſus. DD. *cit.* & Barboſ. *de Jur. Eccleſ. loc. cit. num. 20.* quidquid dicat Leo *in theſ. for. Eccleſ. p. 4. cap. 2. n. 145.* quod hoc ad Ordinarium ſpectet cum conſenſu capituli.

41 Undecimo tandem in iis omnibus requiritur conſenſus, vel conſilium capituli, in quibus viget talis conſuetudo. DD. *ſup. cit.*

§. IV.

Corollaria aliqua.

42 Capitulum non debet congregari tempore divinorum officiorum ſine urgenti cauſa. Garz. *de benef. p. 3. c. 2. §. 2.*

Digitized by Google

§. 2. *in fin.* Pignatel. *conſ.* 67. *tom.* 1. quod convocatur a Decano de conſuetudine. Fagnan. *in cap. ut Abb. de ætat. & qualit. a n.* 27.

43 Capitulum Cathedralis, vel Decanus, aut Archidiaconus illius, per ſpeciale privilegium, vel conſuetudinem legitime præſcriptam, poteſt acquirere poteſtatem corrigendi, vel puniendi canonicos, vel alios Clericos in Cathedrali, etiam privative quoad Epiſcopum, ut ſe ingerere non poſſit, niſi in caſum negligentiæ ejuſdem capituli. *cap. irrefragabili, de off. Jud. ord.* P. Pirrhing *lib.* 1. *tit.* 31. *ſect.* 3. *nu.* 52. Laym. *in d. cap. irrefragabili. num.* 2. ubi etiam Abb. *num.* 1. *& in cap. paſtoralis.* 11. *num.* 17. *eod.*

44 Capitulum, tam ſede vacante, quam plena, in declarando, aliquem carere voce activa, ob non factam reſidentiam v. g. in Feſto S. Jacobi, non tenetur ſervare juris ordinem, & canonicum citare, ad electionem vocare, ac per ſententiam declarare, quia tunc non agit de privando canonicum canonicatu ob non factam reſidentiam, vel de alia pœna infligenda, ſed tantum de puro exercitio canonicatus, adminiſtratione, vel perceptione fructuum, cui ineſt certa qualitas obſervanda, uti ſe præſentare in feſto S. Jacobi: ſeu de lucro, & commodo, ſeu de carentia qualitatis ad eligendum, vel lucrandos fructus. Paſſerin. *de elect. c.* 11. *num.* 71. *&* 73. Innoc. *in cap. Vintonienſis* 25. *de elect. in* 6. quo caſu, quando eſt certus defectus qualitatis, non eſt neceſſarius juris ordo: ſecus vero ſi eſſet dubius. Quamvis econtra

45 Capitulum, tam ſede vacante, quam plena, eum, qui notorie eſt privatus voce activa, ſed non denunciatus, non poteſt rejicere ab electione. Caſtellin. *de elect. cap.* 5. *num.* 1. *ex* Hoſtienſ. Jo. Andr. Felin. & aliis. Paſſerin. *de elect. cap.* 10. *num.* 130. poſt Innoc. *in d. cap. Vintonienſis, de elect. in* 6. contra Abb. *ibid.* ratio eſt: quia ante ſententiam nemo privandus eſt quaſi poſſeſſione, quam quis habet: bene verum eſt, quod capitulum contra talis canonici votum poſſit proteſtari, nec teneatur hunc ad electionem citare, ſi vel crimen eſt notorium, vel certe poſſit ſufficienter probari. vide Paſſerin. *d. cap.* 11. *num.* 73.

46 Capitulum in ſynodo Diœceſana præcedit Vicarium generalem præſente Epiſcopo: quia illud eſt neceſſario vocandum ad illam, non iſte; & illud habet aliquam in ſynodo juriſdictionem, non iſte. Mareſc. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 69. ubi plures contra multos. Singulis annis ab initio debet eligere duos adjunctos, de quorum conſilio, & conſenſu Epiſcopus poſſit procedere contra canonicos, vel capitulares. Riccius *in prax. Epiſc. reſ.* 498. *p.* 1. juxta Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 6. *de reform.* ſermo eſt de capitulis exemptis. Rota apud Seraphin. *dec.* 743. Riccius *loc. cit.* & patet ex Concil. *cit.* & Sacr. Congr. apud eundem Riccium *n.* 6.

47 Percipiens fructus canonici non reſidentis, tenetur ſolvere penſionem ſuper præbenda non reſidentis reſervatam, quia eſt onus reale. Gigas *de penſ. quæſt.* 51. Tuſc. *litt. P. concluſ.* 263. Rot. apud Garz. *de benef. par.* 1. *cap.* 5. *num.* 207. *ſeqq.* Riccius *in prax. penſion. reſol.* 381. *p.* 1. Pyr. Corrad. *in prax. benef. lib.* 5. *c.* 7. *a n.* 1. *ſeqq.* vide infra in verbo *Penſio litt. P.*

48 Aliud eſt Capitulum, & aliud ſinguli de Capitulo. Abb. *in cap. cum non liceat col.* 2. *poſt n.* 2. *de præſcr.* Bellam. *deciſ.* 10. Innoc. *in cap. cum dilectus, de conſuet.* Cald. *conſ.* 21. hinc exempto Capitulo, non cenſentur exempti ſinguli particulariter conſiderati, nec econtra. Chockier *lib.* 1. *quæſt.* 23. *num.* 4. *de Jur. Ord. in exemptos* apud Franceſ. *de Eccl. Cathedr. cap.* 16. *n.* 150. & ſic de aliis. Sic

49 Appellatione canonicorum non venit Capitulum. Roman. *conſ.* 436. vide Mandoſ. *ſuper reg.* 33. *quæſt.* 51. *per tot.* Felin. *in cap. auditis. ante num.* 4. *verſ. ſecunda reſponſio.* apud Pyrrh. Corrad. *in prax. benef. lib.* 2. *c.* 15. *num.* 110. *ſeqq. ubi n.* 113. quod ſi teſtator dicat, *lego fundum canonicis:* non dicitur legaſſe Capitulo, ſed canonici divident inter ſe, & non applicabunt menſæ capitulari. Limita in materia neceſſario expedienda per Capitulum: quia tunc appellatione canonicorum veniet Capitulum. Felin. *loc. citato de electio*n. ubi: quod ſi Papa mandat aliquid expediri per majorem partem capituli, debent canonici capitulariter congregati conſentire: ſi vero dicat, quod major pars canonicorum conſentiat; ſufficit quod conſentiant ſingulariter extra Capitulum. ex Hoſtiens *in Sum.* §. *quando verſ. quid ſi Papa.* Corrad. *loc. cit.*

Capitulum regulariter conſtituunt tres canonici. *L. Neratius ff. de V. S.* gloſ. *in cap.* 1. *verb. tres, de elect.* ſi tamen in aliquo inſtrumento &c. adſit, quod debeant intervenire Capitulum, & Canonici, non verificaretur in tribus ſolis canonicis, ſed compelli deberent omnes, etiam dignitates, qui commode intereſſe valerent: quia verba loquentia de canonicis, & Capitulo generaliter, & indefinite, æquipollent univerſali, quæ non reſtringuntur a ſolo numero trium Canonicorum. ut per Din. *in proœm. regul. jur. in* 6. *in* 2. *q. verſ. ſed quando.* Bart. *ad tex. in Leg. omnes pupilli. ff. de juſt. & jur. num.* 57. *& in Leg. ſi pluribus, de leg.* 2. Surd. *conſ.* 476. *numer.* 6. & alios tenet Rot. *deciſ.* 265. *num.* 3. *p.* 18. *rec. tom.* 1. 50

Capitulum, quando citandum eſt, citari debet capitulariter, ſcil. Canonicis capitulariter congregatis. gloſ. *in cap. bona, verb. ſingulares. verſ. vel ſi non habetur, de elect.* Rot. *deciſ.* 1. *de ſent. excom. in antiq.* Marian. Socin. *de citat. art.* 20. *num.* 52. *verſ. aut non habet.* Seraph. *deciſ.* 1116. *num.* 1. vel ſaltem debet fieri diligentia convocandi Capitulum, inſtando apud eum, qui habet facultatem illud congregandi, ad hoc ut citatio habeatur pro legitime executa. gloſ. *in cap. ſi Capitulo verb. factam. de conceſſ. preb. in* 6. Bart. *in extravag. ad reprimendum verb. citatum.* Alex. *conſ.* 219. *num.* 2. *lib.* 6. Socin. *loc. cit. num.* 52. apud Rot. *deciſ.* 628. *part.* 3. *rec.* 51

Capitulum, ſi ſede Epiſcopali vacante litigaverit, quod ad ſe, & non ad Romanum Pontificem pertineat jus eligendi Epiſcopum, an poſſit poſtea expenſas in lite factas prætendere a futuro Epiſcopo? vide Rot. *deciſ.* 391. coram Penia, negantem, ex quo principaliter agebatur de intereſſe ipſius Capituli. 52

CAPTURA.

Praxis Capturæ.

Captura contra debitorem, pro debito publico, vel privato, etiam pro fiſcalitio regulariter, decerni non poteſt. *L. nemo Cod. de exact. trib.* Gail. *lib.* 1. *obſ.* 26. *Eccleſ. obſ. for.* 124. Theſ. *deciſ.* 153. *num.* 3. maxime ſi debitor habeat bona. Covar. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 1. vide etiam Gomez *var. reſ. titul. de contract. cap.* 11. *num.* 51. 52. *&* 54. ubi quod aliter debitor poſſit ſe armis defendere. Limit. primo, niſi debitor ad perpetuum carcerem ſe obligaſſet. DD. magis communiter, quos citat, & ſequitur Eccleſ. *l. c. num.* 3. Gail. *lib.* 2. *obſ.* 45. Car. de Graſſis. *de except. in prælud. num.* 90. Galleſ. *de oblig. Camer.* apud Zachiam. *quæſt.* 15. vide Pajatel. *annot.* 96. Limitatur concluſio in debito Camerali. Marant. *de ord. Jud. par.* 6. §. *ult. n.* 12. Eccl. *loc. cit. num.* 5. 1

Captura in domo ſua non poteſt exequi. *L. nemo de domo. ff. de Reg. Jur.* Gabr. *de malef. concl.* 10. Farinac. *in prax. qu.* 27. aliter captus eſt ante omnia reſtituendus. Mynſing. *obſ.* 69. *cent.* 4. Eccleſ. *loc. cit. num.* 9. vide Pajatel. *d. annot. & expedit.* 96. Gail. *lib.* 2. *obſ.* 44. *num.* 9. vide etiam in verbo *Citatio*; quod autem de domo dicitur, habet locum etiam in captura facta in navi. de quo vide Tiraquel. *de retr. lignag.* §. 1. *gl.* 7. *num.* 83. quæ procedunt in civilibus, ſecus in criminalibus; de quo vide Guazzin. *defenſ.* 5. *cap.* 1. *num.* 23. *& infr. num.* 18. & in verbo *debitor. n.* 1. 2

Captura in civilibus regulariter non habet locum. *L. non eſt ſingul. ff. de Reg. Jur.* Abb. *in cap.* 2. *de pignor.* & eſt de raro contingenti. *gl. in L.* 3. *ff. de ſuſpect. tut.* Scaccia *de judic. lib.* 1. *cap.* 37. Ampliatur: ut multo magis captura ſit rejicienda ab initio proceſſus, cum judicia ab executione non ſint inchoanda. *L.* 1. *Cod. de execut. rei jud.* Gail. *obſ.* 13. *lib.* 1. *nu.* 1. Limitatur tamen, ſi inſtaret fuga debitoris; ita ut ſi judicis authoritate carcerari non poſſet, tunc poſſet creditor debitorem capere propria authoritate. *L. ait Prætor. ff. quæ in fraud. credit.* Put. *de ſyndicatu, verb. captura, c.* 1. Marant. *in ſpecul. p.* 6. *memb.* 1. Vant. *de nullit. ex defectu citationis num.* 34. nam ubi periculum eſt in mora, receditur a regulis juris. Tria tamen in tali caſu ſunt neceſſaria, ut captura a Judice decerni poſſit. Primo, ut appareat de debito, vel per inſtrumenta, vel

per

per teſtes. Secundo, ut ita immineat fuga, ut aliter coerceri non poſſit. Tertio, ut non excedatur modus in capiendo; & hæc tria debent etiam probari a creditore, ſi propria authoritate debitorem ceperit. Suſpicio vero fugæ, ut probetur, quatuor ſunt neceſſaria. Primo, quod debitor non poſſideat bona excludentia fugam, nimirum ſtabilia, vel mobilia, quæ difficulter aſportari poſſint, dummodu bona ſint ſufficientia pru debito. Put. *de Syndicatu verb. captura cap.* 1. Menoch. *de a bitr. caſ.* 87. *lib.* 2. Scaccia *de Jud. lib.* 1. *cap.* 37. *n.* 12. Secundo, quod debitor mutaverit conditionem, ſaltem attenta credulitate creditoris. DD. *mox. cit.* & Gail. *lib.* 2. *obſ.* 44. Tertio; quod debitum non ſit modicum. Quarto, quod creditor juret, ſe habere ſuum debitorem de fuga ſuſpectum. DD. *cit.* & Imol. *in L.* 2. *ff. ſolut. matrim.* Guidopap. *deciſ.* 247. Fachin. *lib.* 13. *contr. Jur. cap.* 84. apud quem multi tenent, quod ad capturam ſufficiat hoc juramentum, licet contrarium teneant non pauci apud eundem, & apud Maſcard. *de prob. concl.* 823. Menoch. *loc. cit. num.* 5. & quod non ſufficiat juramentum, tenet Ecclеſ. *obſ.* 121. *n.* 17. niſi periculum ſit in mora. Rol. *lib.* 3. *conſ.* 65. Maſcard. *de prob. concl.* 456. Menoch. *de arbitr. caſ.* 87. Et dummodo ſuſpicio ſupervenerit primum poſt contractum debitum. *L. ſi creditor ff. de privil. debitor.* Maſcard. & Eccleſ. *loc. cit.* Natta *conſ.* 430. ſi enim creditor ab initio ſcivit debitoris malam conditionem, eum de fuga ſuſpectum allegare non poterit, ſed ſibi imputare debebit, quod eidem fidem præſtiterit. DD. *cit.* & Menoch. *uti ſupra num.* 15. niſi creditor fuerit per mendacium deceptus. vide etiam Pajatel. *annot.* 27. *num.* 16. ubi etiam an allegans ignorantiam poſſit illam probare juramento. *n.* 15. Et dummodo debitor non ſit perſona nobilis. Gratian. *diſcept. for. cap.* 875. *num.* 29. Eccleſ. *obſ.* 121. *num.* 13. & 124. *num.* 12. vel mulier. Covarr. *var. reſol. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 3. Gratian. *diſc. for. cap.* 328. *num.* 16. Theſ. *deciſ.* 153. *n.* 8. Farin. *in prax. quæſt.* 27. & alii apud Eccleſ. *d. obſ.* 121. *num.* 14. quod tamen Clar. *in §. fin. quæſt.* 28. *num.* 3. limitat, id procedere in mulieribus honeſtis, ſecus in meretricibus, & vilibus, ſubdens, quod de conſuetudine etiam honeſtæ capiantur.

3 Porro ſuſpectus de fuga capi poteſt nulla præcedente citatione, vel præcepto de ſolvendo, ne inſtruatur ad accelerandum fugam. Eccleſ. *loc. cit.* ſed ſequeſtrantur ejus mobilia, & ſe moventia, non ut ſolvat, vel ut caveat de judicatum ſolvendo, ſed de ſe ſiſtendo in judicio. Gail. *lib.* 2 *obſ.* 44. *n.* 10. Cyriac. *controv.* 464. ubi plura de hac materia capturæ debitoris. Eccleſ. *d. obſerv.* 121. *n.* 1. *ſeq.*

4 Regulariter vero ſuſpectus de fuga non poteſt capi a Judice incompetente. Maſcard. *de prob. concl.* 823. Gratian. *diſc. for. c.* 875. niſi periculum ſit in mora; quo tamen caſu captus debet remitti ad Judicem competentem. DD. *cit.* & Eccleſ. *uti ſupra.* uti Clericus, ni offerat cautionem. Scaccia *l. c.*

5 Creditum vero debet probari non in forma judicii, ſed ſummarie, vel per chirographum, aut publicum inſtrumentum, vel per teſtes, etiam debitore non citato. Bart. *in L. ait Prætor. ff. quæ in fraud. cred.* Felin. *in cap. parochianos de ſent. excom.* Marant. *in ſpecul. p.* 6. *memb.* 1. *num.* 59.

6 Captura vero poteſt decerni, & exequi, etiam tempore feriato in honorem Dei. DD. *cit.*

7 Quæ dicta ſunt, procedunt de jure: nam de conſuetudine, ea non tam exacte obſervantur; ſed creditore docente de aliquo fumo crediti, & jurante ſuſpicionem fugæ, decernitur captura. Scaccia *de Judic. l.* 1. *cap.* 37. *n.* 13. Gail. *lib.* 3. *obſ.* 44. etiam in criminalibus. Cabal. *reſ. crim. caſ.* 227.

8 Captura poteſt etiam decerni contra peremptorie citatum, & contumacem. Bart. *in L. conſentaneum; C. quomodo, & quando &c.* Scaccia *de Jud. loc. cit. n.* 22. Marant. *in ſpecul. p.* 6. *memb.* 2. Limit. ſi poſſet ſatisfieri per immiſſionem in poſſeſſionem bonorum.

9 Captura pro debito partim vero, partim falſo, eſt nulla in totum. Coſta *de port. rata. qu.* 137. Pajatell. *annot.* 27. *num.* 11.

10 Captura ad ſolam querelam partis non poteſt decerni; alias eſſet in poteſtate cujuſcumque vilis perſonæ facere incarcerari virum probum; & ideo requiritur, ut præcedat aliqualis informatio. Clar. *in §. fin. lib.* 5. *q.* 28. *n.* 2. Scaccia *de Judic. lib.* 1. *qu.* 42. *n.* 3. Limit. ſi perſona querelata eſſet non magnæ conditionis, & ſuſcepta de fuga; delictum vero magnum, & querelans ſe obligavit ſolvere expenſas, caſu quo in continenti non dederit debitas informationes. Boſſius apud Scacc. *loc. cit. num.* 5. Sufficeret tamen ſuſpicio de fuga reſultans ex gravitate delicti, ſecundum Scacciam *loc. cit.* licet alii contrarium velint, & deſiderent aliam ſuſpicionem; melius tamen tunc erit arreſtum cum fidejuſſione de non diſcedendo, ſed ſe præſentando, toties, quoties. Limit. ſecundo, ſi querelans eſſet lethaliter vulneratus; nam conſtitutus in mortis periculo non cenſetur immemor ſuæ ſalutis. Cravet. *conſ.* 6. & DD. apud Scacc. *loc. cit.*

Captura in delictis facti permanentis decerni non po- 11
teſt, niſi conſtet de corpore delicti: ad quem tamen effectum non dicitur ſufficienter conſtare de corpore delicti per querelam, aut denunciationem. Gomez *de captur. reor. num.* 1. DD. apud Scacciam *loc. cit. nu.* 6. Capon. *diſcept. for.* 322. Guazzin. *defenſ.* 4. *cap.* 1. & 2. ubi quomodo probari debeat delicti corpus. Farin. *quæſt.* 2. Clar. *in §. fin. quæſt.* 4. *per tot.*

Captura non poteſt decerni in delictis levibus, ſicut 12
nec in alieno territorio. Scaccia *loc. cit.* neque in delictis gravibus, nullis præcedentibus indiciis. Farin. *de carcer. & carcerat. quæſt.* 27. Fachin. *contr. Jur. lib.* 9. *cap.* 55. Clar. *in §. fin. qu.* 28. & captus ſine legitima præcedente informatione, ſtatim eſt relaxandus ſine ulla impenſa. Bald. *in L. ſi pacto. Cod. de pact.* Farinac. apud Scacciam *de Jud. lib.* 1. *cap.* 42. *n.* 4. etiam ſine fidejuſſione, licet ſupervenirent indicia, niſi notorie, & evidenter conſtaret, quod denuo eſſet carcerandus; tunc enim intraret regula, quod injuſte captus juſte detineatur ex ſupervenientibus. Caſtr. *conſ.* 16. Put. *de ſyndicatu verb. captura cap.* 3. Gozzadin. *conſ.* 21. Dec. *conſ.* 21. Dec. *conſ.* 449. Poteſt decerni pro delictis, quæ merentur pœnam pecuniariam gravem, quæ tamen relaxatur præſtita fidejuſſione in actis. Clar. *in §. fin. q.* 46. Menoch. *de arbitr. caſ.* 303. communiter apud Scacciam *de Judic. lib.* 1. *cap.* 42.

Captura executa contra inventum in habitu ſæcula- 13
ri, ſi allegat ſe Clericum, & per inſtrumentum ordinationis probat, debet relaxari, & captus remitti. *cap. ſi Judex Laicus de ſent. excom. in* 6. etiam pendente quæſtione Clericatus, ſi eſt notorium, captum eſſe Clericum, qui fori privilegio gaudet, vel ſi Clericatus fama publica extat, aut pro Clerico publice habeatur, vel ſi in habitu clericali fuit captus; quia talis quis præſumitur, qualem habitus demonſtrat: Secus ſi ante capturam publice ſe pro Laico gerebat; tunc enim debet facere fidem de titulo clericali. Sperel. *deciſ.* 17. & 132. *num.* 73. ubi late de hac materia, & quomodo Clericatus probetur ad hunc effectum, & quis ſit Judex. Guazzin. *defenſ.* 1. *cap.* 2. *ſeq.* vide etiam infra in Verbo *Clericus*. Pax. Jord. *lib.* 13. *tit.* 8. *num.* 25. *de re jud.* ſufficit autem de notorietate, vel fama, extrajudicialem informationem fuiſſe captam. Et ſi fuit captus in habitu clericali, non tenetur probare, ſe conſueviſſe in illo incedere, ſed habet præſumptionem juris pro ſe. DD. apud Sperel. *loc. cit.* Imo captus domi ſuæ ſine habitu Clericali ad effectum amittendi forum, non dicitur inventus ſine habitu Clericali. Sperel. *deciſ.* 132. *num.* 29. quia de habitu domeſtico non curatur. *Clem.* 1. & 2. *de vit. & hon. Cler.*

§. II.

Captura per quos, & a quibus committi debeat, & quibus in locis criminaliter fieri?

Quilibet Ordinarius Judex Reos ſuæ Juriſdictioni ſub- 14
ditos capi facere poteſt. Bart. *in Leg.* 2. *ff. cui Juriſd.* Caccialup. *de debitor. ſuſp. q.* 4. *n.* 1. Boſſius *de for. comp. num.* 1. etiam forenſes delinquentes in ſuo territorio. Guazzin. *defenſ.* 5. *cap.* 1. *n.* 2.

Ad cognoſcendum vero quis ſit Judex competens, 15
vel incompetens, ſunt conſideranda, perſona, cauſa, res, tempus, & locus. Boſſius & Guazzin. *loc. cit.* Facta a Judice incompetente eſt nulla, & injuſta; uti etiam facta a Judice delegato, qui non habet merum Imperium. Farin. *qu.* 27. *num.* 7. Guazzin. *loc. cit. num.* 6. niſi timeatur de fuga, vel Judex ſit delegatus Principis. juxta Bart. Alex. & Caſtr. *in L.* 2. *ff. de Juriſd. omn. Jud.* Guazzin. *loc. cit. n.* 6. Facta a privato carente Juriſdictione non tantum eſt nulla, ſed capiens incidit in pœnam pri-

Digitized by Google

privati carceris. *L. neminem Cod. de exhib. reis*. Decian. *in tr. crim. tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 10.

16 Limita, ſi judex incompetens caperet, non ut ipſe cauſam cognoſceret, ſed ut captum remitteret ad Judicem ſuum. juxta Bart. *in L. Magiſtratibus*. 1. 9. *ff. de juriſd. omn. Jud.* Boer. *deciſ.* 115. Idem dic de privato, etiam quoad Clericos captos, vel inventos in flagranti. Guazzin. *l. c. n.* 15.

17 Porro licentia de capiendo conceſſa ab uno Judice competente perpetuatur in ejus ſucceſſorem. Bald. *in L.* 1. *num.* 3. *ff. de poſtulan.* & durat poſt mortem Judicis mandatis. Bajard. ad Clar. *q.* 28. *a num.* 19. apud Guazzin. *def.* 5. *cap.* 1. *num.* 21. Poteſt autem committi captura etiam die feriato in honorem Dei contra delinquentem. Foller. *in pract. crim. verb. Notarius*. *num.* 5. Clar. *in §. fin. q.* 64. *verſ. quæro, an tortura*. & *q.* 97. *verſ. quæro etiam*. Qui tamen non loquitur de captura, ſed de executione capitali &c. Scaccia *de Jud. cap.* 46. *num.* 24. apud Guazzin. *loc. cit. num.* 22. vide Caball. *reſol. crimin. caſ.* 227. *num.* 11.

18 Et in criminalibus poteſt etiam fieri in domo delinquentis: ut ſupra diximus ex doctrina. Guazzin. *cit. def.* 5. *num.* 23. non tamen in Eccleſia. Scaccia *in tract. crim. cap.* 42. *num.* 13. quia eſt extra territorium Judicis Laici, & in quibuſdam caſibus, etiam Eccleſiaſtici. Et indebite capturam committens Judex tenetur actione injuriarum. Bajard. ad Clar. *in §. fin. q.* 28. *num.* 5. Cabal. *quæſt. crim. caſ.* 86. *n.* 1. & alii apud Guazzin. *loc. cit. cap.* 2. & capturato, contra talem Judicem, committi juramentum in litem, & ſuo juramento æſtimabit injuriam. Monticell. *in pract. crim. reg.* 12. *n.* 10. Guaz. *loc. cit. n.* 2. ubi alii, præterea tenebitur ad damna, & intereſſe carcerati. Put. *de Syndic. verb. Carcer. cap.* 2. Cabal. *loc. cit.* Gomez *lib.* 3. *de injur. num.* 9. & alii apud Guazz *l. c. n.* 3. Amplia ad Judicem indebite retinentem. Scaccia *in tract. crim. cap.* 42. *num.* 4. Imo ſi eſt Eccleſiaſticus, & indebite carcerat Clericum, incurrit in Excommunicationem. Clar. *in §. fin. q.* 28. *n.* 5. ubi Bajard. *n.* 6. Limita, ſi hæc Judex non fecit animo injuriandi, & ſine juſta, ac legitima cauſa, qui quidem animus non præſumitur in Judice. Put. *loc. cit. verb. captura cap.* 2. Guazzin. *loc. cit. n.* 6. Cabal. *loc. cit.* Limita ſecundo; ſi indebite carceratus præſtitit cautionem de ſe præſentando, vel Judici ſiſtendo, & judicatum ſolvendo; quia tunc videtur tacite approbaſſe capturam nullam. Herculan. *in tr. de caut. de non offend. cap.* 50. *num.* 66. Limit. tertio, ſi poſt capturam ſupervenit juſta cauſa capturandi; quia tunc male captus bene retinetur, uti ſervat conſuetudo. Bajard. *q.* 21. *num.* 29. ſecus tamen eſt de jure, quo reus prius eſt relaxandus, vel pronunciandum de nullitate &c. Clar. *in §. fin. q.* 25. *verſ. unum tamen*. vide alios *ſup. cit.* & Guazzin. *l. c. num.* 8.

§. III.

Ad capturæ juſtitiam plura requiruntur, & quæ?

19 Licet in criminalibus quælibet perſona poſſit carcerari, juxta Bart. *in L. fin. ff. ad L. Jul.* dummodo delictum ſit tale, quod mereatur pœnam corporalem, & perſona non ſit privilegiata, & præcedant indicia ſufficientia ad capturam. Tamen ſunt plures perſonæ privilegiatæ. Clar. *in §. fin. q.* 28. *num.* 2. Et primo Clerici ſunt privilegiati, ut non poſſint carcerari a Laicis. Scaccia *in tr. crim. q.* 42. *num.* 13. vide etiam Clar. *loc. cit. num.* 5. & 6. & DD. *cit. ſup.* ſecundo Doctores pro levibus delictis non carcerantur, ſed tantum pro gravibus. Clar. Scaccia *loc. cit.* uti etiam minores, impuberes, mulieres. *cap. mulieres de jud. in* 6. Clar. *loc. cit.* exceptis criminibus graviſſimis; mulieres tamen ignobiles indiſtincte de conſuetudine carcerari poſſunt, imo & honeſtæ. Clar. & Scac. *loc. cit.* ſecus de Jure, ut ſupra diximus. Guaz. *def.* 5. *cap.* 3. Ita Epiſcopi, & perſonæ illuſtres non carcerantur. Ratione capturæ debet delictum eſſe tale, quod mereatur pœnam corporalem. Clar. *loc. cit.* ubi Bajard. *num.* 10. qui tamen admittit id, etiam quod pœna ſit pecuniaria, ex Farin. *quæſt.* 27. *n.* 39. ita de jure: nam de conſuetudine carcerantur etiam pro delicto, cui irrogatur pœna pecuniaria, ſed gravis. Ad hæc debent præcedere legitima indicia. Clar. *loc. cit.* Honded. *conſ.* 108. *n.* 23. Seraphin. *de privil. juram. privil.* 132. *n.* 95. Fachin. *lib.* 9. *contr. jur. cap.* 55. etiam in delictis atrociſſimis, vel læſæ Majeſtatis. Honded. *conſ.* 94. Guaz. *l. c. n.* 16. ubi alii. Et de his debet conſtare in actis per depoſitionem teſtium. Scaccia *loc. cit.* Limita primo in reperto in flagranti, qui abſque præcedentibus indiciis capi poteſt. Lancellot. *in prax. tit. de captura*. Seraphin. *loc. cit.* niſi delictum eſſet admodum leve. Limita ſecundo in gravibus, in quibus ſufficit, quod procedat qualis informatio, uti ex depoſitione teſtium infamium, impuberum, & alias inhabilium. Put. *de Syndicat. verb. tortus cap.* 1. *num.* 47. vel ſocii criminis, vel non jurata. Gomez *de delict. cap.* 12. *in prin.* Bajard. *q.* 21. *num.* 99. Scaccia *loc. cit.* Honded. *conſ.* 94. & alii apud Guazzin. *loc. cit. num.* 20. Limita tertio contra vagabundum, fugitivum, vel ſuſpectum de fuga; quia præcedente quali quali informatione poteſt capi. Gomez *de delict. cap.* 9. Seraphin. *de privileg. juram. privileg.* 132. *num.* 94. & 95. Guaz. *l. c. num.* 24. etiamſi depoſitio non ſit capta in figura Judicii, nec adhuc in ſcriptis redacta. vide Clar. *d. quæſt.* 28. *n.* 2. *circa fin.* Tandem debet conſtare de corpore delicti. Gomez & Scaccia *loc. cit.* Guaz. *l. c. n.* 26. Macerat. *var. reſol. lib.* 3. *reſ.* 18.

§. VI.

Effectus capturæ in flagranti.

Dicitur captura facta in flagranti, quando quis capitur in actu maleficii, & ducitur ad Judicem. Clar. *in §. fin. q.* 8. *num.* 2. Scaccia *in tr. crimin. lib.* 1. *cap.* 78. *num.* 4. Guaz. *loc. cit. c.* 8. Item cum quis capitur poſt commiſſum delictum, antequam perveniret ad locum deſtinatum. Bajard. ad Clar. *in d. q.* 8. *num.* 3. Scaccia *l. c.* Guaz. *loc. cit num.* 2. De ejuſmodi tamen apprehenſione Birruarii debent facere relationem in actis. Bajard. Scaccia, & Guaz. *loc. cit. num.* 5. dummodo capti in flagranti præſententur Judici intra viginti horas; & contra talem poteſt procedi Juris ordine non ſervato, & ex abrupto. Maſcard. *de prob. concl.* 1101. *n.* 15. Bajard. *q.* 2. *num.* 9. etiam ſine querela, & accuſatione. Clar. *in §. fin. q.* 8. Guaz. *loc. cit. cap.* 9. *num.* 1. Et tam in gravibus, quam levibus deveniri poteſt ex abrupto ad pœnæ executionem ſine ſententia, etiam juris ordine non ſervato. Clar. *l. c.* Guaz. *loc. cit. num.* 2. In levibus tamen debet concomitari evidentia rei, vel confeſſio delinquentis, alias illis deficientibus debent Rei admitti ad defenſionem. Et licet de jure nemo poſſit capi ſine mandato Judicis, tamen captura facta in flagranti, etiam ſine tali mandato, valet. Clar. *in §. fin. q.* 28. *n.* 7. Gomez *de delict. cap.* 9. *n.* 3. Bajard. *in q.* 8. *n.* 5. Guaz. *loc. cit. num.* 4. & contra taliter captum poteſt deveniri ad torturam abſque aliis præcedentibus indiciis, dummodo apprehenſus non ſit plene convictus, vel confeſſus: tunc enim non eſt torquendus ſuper delicto principali. Marant. *in ſpecul. p.* 6. & plures apud Guaz. *def.* 5. *cap. n.* 7. quia alias, ſi reus ſuſtineret torturam, fieret injuria fiſco, ſaltem quoad pœnam ordinariam. Limita ad effectum, ut manifeſte complices. 20

¶ CARCER.

§. I.

Carcer quid ſit, & quid ſit mala manſio?

Carcer alius eſt publicus, & licitus, ut quando eſt ad cuſtodiam, quando vero eſt ad pœnam, ut quia comminatur alicui, quod inde nunquam exibit, niſi ſolvat aliquid non debitum, dicitur illicitus, & infert juſtum metum, & dicitur mala manſio, & corporis cruciatus. Caſtillio. *conſ.* 13. *num.* 26. 1

Carcer eſt mala manſio. *l. apud Labeonem*. §. *quæſtionis*. *ff. de injur.* Caſtillio. *conſ.* 29. *num.* 25. 2

Et captura, & carceratio dicitur ſpecies ſervitutis. *l.* 1. & 2. *ff. de liber. homin. exhiben.* 3

Declara ſecus eſſe, quando via juris, & a Judice fit carceratio; quia eſt res licita, ſed ſi fieret a privato, eſſet ſpecies ſervitutis, Alex. *conſ.* 133. *Circa exequutionem*, *n.* 9. *vir. non obſtat. lib.* 6. 4

Et ſemper dicitur carcer ad pœnam quando ſic carceratur, ut inde non exeat, niſi ſolvat; & tunc ſi juſte detinetur, & debet, carcer eſt licitus, & valet tunc

Digitized by Google

contractus licite factus; ſecus ſi injuſte detineatur, Caſtillio *d. conſ.* 13. *n.* 26. *& multis ſeqq.* ubi *n.* 31. quod juſtus eſt metus Judicis pro juſtitia, idem Caſtillio *d. conſ.* 29. *col. fi. n.* 23. *v. conſtat autem.*

6 Et carceratio infert infamiam carcerato, & eſt actus omnino irreparabilis. Alex. *conſ.* 17. *Requiſitus, col.* 3. *lib.* 1. Vide Tuſch. *in v. Capto injuſte quibus remediis ſuccurratur. Concl.* 75.

7 Loco carceris poteſt reum conſignare militibus, ut illum cuſtodiant in loco tuto extra carcerem, vel illi aſſignare domum, vel civitatem pro carcere, quando perſona hoc meretur, vel quando Judex habet credulitatem innocentiæ, quod etiam placet Claro *in* §. *fi. q.* 46. *num.* 11. licet alleget argumentum contrarium teneri, propter periculum, quod poteſt evenire contra officialem.

8 Diuturna carceratio prohibetur; quia aut carceratus meretur pœnam, & debet puniri, aut non meretur, & debet liberari. *l. fin. C. de cuſto. reor.* Anch. *conſ.* 253. *In quæſtione Preſbyteri, in fin.* ubi loquitur in foro etiam Eccleſiaſtico.

9 Et ideo carceratus, qui diu ſtetit in carcere, ſi in adventu novi officialis fiunt bannimenta, quod comparcant illi, ad quorum petitionem ſunt carcerati tales, vel alii qui ſciant, & quorum intereſt, & nullus compareat, poterunt impune relaxari, ita Bart. *in l. ſi quis uxoris.* §. *ſi fugitivus, in fin. ff. de fur.* ubi dicit ſe plures ita practicaſſe per illum text. ſequitur Arct. *in tract. malef. in v. fama publica.*

10 Regulariter tamen carcer ordinatus eſt ad cuſtodiam, non autem ad pœnam. *l. aut damnum.* §. *ſolent. ff. de pœn.*

11 Et ideo locus ſanctus eſt, ſicuti muri Civitatis; ut per Cum. *conſ.* 106. *Caſus talis in fi.*

12 Et ex ſola captura, vel poſitione in vinculis non infertur injuria perſonalis, quia fit pro cuſtodia.

13 Declara eſse verum principali intentione non eſse ordinatum ad pœnam, tamen pœnam infert ſecundario; quia carceratus dicitur luere pœnam in corpore. Ang. *in l. ſi quis id, quod, ff. de juriſd. om. jud.*

14 Declara ſecundo, niſi carcer in ſe habeat aliquod accidens, & in caſu, de quo per Bart. *in l.* 1. §. *Divus. ff. de quæſt.*

15 Declara, niſi punitio delicti non expectaret aliam pœnam, quam carceris, quia tunc eſt ad pœnam, *l.* 1. *ff. de aleator. l. nemo. C. de exactor. lib.* 10. Ang. ibi & ſequitur Arct. *de malef. in v. fama publica, in pr.*

16 Et ad omnia prædicta de carcere, & carcerato, vide Bal. *conſ.* 90. *& conſ.* 91. *lib.* 5.

17 Et regulariter carcerati non ſunt retinendi in vinculis, & compedibus, niſi qualitas perſonæ, & delicti aliud ſuaderet. Jul. Clar. *in* §. *fi. q.* 46. *in pr.* ubi quod ita ſervatur in Ducatu Mediolani.

18 Si tamen pro cuſtodia carcerati poſitus eſt in compedibus, vel retinetur ligatus, vel alio modo devinctus, quod infert pœnam, non excuſaretur cuſtos, ſi liberaret carceratum, quia puniri deberet, *l. ſi hominem. ff. depoſ.*

19 Et quod paria ſint, retinere carceratum, vel vinctum in vinculis, quia ſemper ad cuſtodiam & non ad pœnam detentus dicitur apoſt. ad Clar. *q.* 70. *v. Clericis.* ubi, quod bene ſunt diverſa, habere in vinculis, & habere in carcere.

20 Et quod carcer ſit locus ſanctus, patet, quia in eo non eſt attentandum aliquid: nam frangens carcerem etiam pro ſua liberatione punitur pœna capitis. Cuman. *conſ.* 106. *Caſus talis.*

21 Item meretrix exiſtens in carcere non poteſt cognoſci carnaliter ob reverentiam carceris, licet extra impune poſſit cognoſci. Marſil. *Sign.* 150. *acceſſus.* imo cuſtos carceris punitur pœna capitis. Jo. Fabr. *Inſtit. de publ. jud.* §. *item lex.*

22 Item bannitus, qui poteſt impune offendi ex forma ſtatuti, non poteſt offendi in carcere, quia carcerati ſunt ſub protectione Principis. Marſ. *d. ſing.* 150. Boer. *deciſ.* 317. *num.* 5. *& ſeq.* Vide Tuſch. *verb. Carceratorum privilegia multa. Concluſ.* 90.

23 Frangentes carcerem publicum puniuntur tanquam violatores loci ſancti. Vide Tuſch. *verb. Carcerati aufugientes qua pœna puniantur. Concl.* 88.

§. II.

Carcerari nemo poteſt pro Debito Civili, & qualiter procedat?

Carcerari nemo poteſt pro debito civili. Oldrad. *conſ.* 1
54. Rom. *conſ.* 120. *Circa primum, col.* 2. *v. tertia quia,* & hoc ante diſcuſſionem, ubi apoſt. *in v. Excuſſio,* quæ citat infinitos, & dicit communem.

Extende maxime in Clerico, quia carcerari non poteſt 2
pro debito mere civili. Ant. de Butr. *conſ.* 41. *in fi.*

Extende, quia nemo poteſt carcerari pro debito civi- 3
li, niſi alterum de duobus concurrat, vel quod ſit ſuſpectus de fuga, vel ceſſante ſuſpicione, niſi ſit debitor in contumacia conſtitutus, plene Rom. *conſ.* 224. *Iſta captura, n.* 3. *v. ſecundo principali,* ubi apoſt. *in v. conſtituens,* quæ dat conc.

Extende; quia uno etiam ſi dici poſset in contuma- 4
cia conſtitutus debitor, ſed non proprie, ut quia citatus ad exhibendum librum coram judice, ipſum librum portavit, ſed non dimiſit, & portavit, ſed non de die, & hora monitionis, adhuc enim cauſa juſta deberet eum excuſare a contumacia, & pœna, quia etiam cauſa injuſta excuſat. Rom. *d. conſ.* 224. *n.* 3. *v. & ſi dicatur.*

Extende; quia etiamſi ſit conſtitutus debitor in con- 5
tumacia in judicio nullo, non poteſt carcerari, quia intelligitur de contumacia valida. Rom. *d. conſ.* 224. *n.* 4. *v. caeterum poſito.*

Et quod regula ſit negativa. Vide Tuſch. *verb. Ca-* 6
ptura perſona in civilibus quando licita, vel non. Concl. 70. Vide eundem *verb. Debitor quando poſſit carcerari, vel non. Concl.* 48.

Extende; quia etiam pro cauſa criminali pecunia non 7
poteſt capi, ſi vult fidejubere, etiamſi in ſubſidium teneretur pœna corporali, plene Jo. de Anan. *conſ.* 21. ubi caſus, & ibi Bologn.

Reſtringe, niſi facta excuſſione contra bona, ſi non 8
eſt ſolvendo. Jo. de Anan. *d. conſ.* 21. *n.* 6. Rom. *d. conſ.* 120. *col.* 2. *v. tertio quia, &* ibi plena apoſt. *in ver. excuſſio.*

Reſtringe; quia pro debito Fiſcali quis capi poteſt. 9
l. Sacrilegii. §. *fi. ff. ad l. Jul. pecul.* qui loquitur in contumace.

Declara; quia licet poſſit capi pro debito civili pro 10
Fiſco, quando eſt contumax; tamen non poteſt detineri in carceribus. Jo. de Anan. *d. conſ.* 21. *n.* 7.

Extende; quia ſtante ſtatuto, quod hæres debitoris 11
carceretur, ſicut poterat carcerari defunctus, non habet locum contra hæredem minorem, plura Rom. *d. conſ.* 126. *per tot.*

Amplia, maxime in muliere honeſta; quia nedum 12
non poteſt carcerari pro debito civili, ſed etiam judex aliter faciens punitur pœna capitis, juxta not. *in l.* 1. *C. de off. diverſ. jud. & in auth. ſed novo jure. C. de cuſto. reor.* Guido Pap. *dec.* 256. Vide Tuſch. *verbo Mulier. habet multa privilegia de jure communi. Concl.* 416.

Extende, ut procedat, etiam ſi non abſint bona, in 13
quibus creditori poteſt ſatisfieri. Guid. Pap. *d. dec.* 256.

Extende in Clerico, qui non poteſt carcerari pro de- 14
bito civili; quia eſt miles cœleſtis militiæ, & non tenetur niſi in quantum facere poſſit, gl. *in l. miles. ff. de re jud.* Imol. *in c. Odoardus, de ſolutio.* & ibi Abb. Jo. And. *in c. ſi Clericus, de ſent. excom.* late Marſil. *in praxi, ver. attingam, n.* 70.

Extende in Doctore; quia pro debito civili non po- 15
teſt carcerari. Bart. *in l. Medico. C. de profeſſ. & med. lib.* 10. Vide Tuſch. *verb. Doctorum privilegia multa. Concl.* 559.

Extende in minore; quia pro debito civili non car- 16
ceratur. Rom. *d. conſ.* 120. *Circa primum, per tot.* ubi apoſtil. *in verb. pupillus.* citat pro utraque opinione, & dicit hanc communem. Vide Tuſch. *verb. Minor an poſſit carcerari, & quando. Concl.* 257.

Extende; quia etiam in criminalibus mulieres hone- 17
ſtæ non poſſunt carcerari. *c. mulieres, de jud. in* 6.

Declara, ut per Jul. Clar. *in praxi crim.* §. *fi. q.* 28. 18
n. 3. quod de conſuetudine carcerantur, ſed debet judex eſse circumſpectus, ut ponat in carcere ſeparato & honeſto, vel cum cautione in domo particulari, vel Monaſterio arbitrio Judicis. Vide Tuſch. *verb. Creditor.*

poteſt

Digitized by Google

poteſt exequi facere contra debitorem multis modis Concl. 1063. Vide Euod. *verb. Captura perſone in civilibus quando licita, vel non. Concl.* 70. Vide Eund. *verb. Debitor quando poſſit carcerari, vel non. Concl.* 48. Vide Eund. *verb. Statutum circa capturam debitoris. Concl.* 479.

§. III.

Carcerari non debet Clericus, antequam conſtet de crimine.

1 Clericus non debet carcerari, antequam conſtet de crimine: *c. Clericos, de ſent. excomm. lib.* 6. Caldec. *conſ.* 209. alias 3. *de appell. in pr. ver. & ſi dicatur.*

2 Imo, quod pluea debeant concurrere; primo ut conſtet de delicto prius, item, quod Clericus ſit fugitivus; item, quod ad cuſtodiam fiat carceeatio, alias Judices inciderent in pœnam excommunicatioois de jure communi, ſed tamen hoc hodie de conſuetudine non ſervari, dicit Jul. Clac. *in §. fi. queſt.* 28. *n.* 4. ubi late.

3 Si vero agatur de captura, judex ſecularis non poteſt illum capi facere, niſi eſſet repertus in flagranti, vel eſſet fugitivus; & tunc poteſt eum capi facere, ut conſignet Eccleſiaſtico judici. Jul. Clar. *d. queſt.* 28. *n.* 6.

4 Amplia; quia paratus obedire non debet carcerati antequam conſtet de crimine. Caldet. *d. conſ.* 209. alias 3. *de appell. verb. ſed hoc probat.*

5 Amplia, ut procedat, etiamſi eſſet lata ſententia ſupec crimine, a qua eſſet appellatum, quia pendente appellatione nihil debet innovari. Cald. *d. conſ.* 299. alias 3. *de appell. in princ. verb. hac ergo.*

6 Contrarium, quando agitur de pœna corporali; quia imo debet carcerari per judicem appellationis; quia quod poteſt primus judex, poteſt etiam judex appellationis, alias redderetur eluſorium judicinm. Jo. de Anan. *conſ.* 1. *in princ.* ubi Ludov. Bolog. *n.* 13. *ver. praterea.*

7 Amplia; quia Clericus maxime in ſacris conſtitutus volens cavere, non debet carceratus detineri. Cald. *d. conſ.* 309. alias 3. *de appell. in fin. v. imo plus.*

8 Limita; quia Clericus inquiſitus de violatione Monialis, vel alio delicto capitali debet carcerari per judicem primum, & judicem appellationis, & ſi eſt carceratus a primo, non debet relaxari, etiam præſtita fidejuſſione. Jo. de Anan. *d. conſ.* 1. *in pr.* ubi Lud. Bologn. *in apoſtil. n.* 13. *v. praterea.* Vide Tuſch. *verb. Fidejuſſoribus non ſit relaxatio in cauſa capitali. Concl.* 330.

§. IV.

Carceris perpetui pœna an poſſit imponi, & quid operetur?

1 Pœna carceris perpetui reprobatue de jure Civili; & ideo ſententia condemnans ad carceres perpetuos eſt ipſo jure nulla. Bal. *conſ.* 448. *Queritur in primis, in princ. lib.* 1. allegat *l. incredibile. C. de pœnis.* Bald. *conſ.* 437. *ſecus confecit, circa fin. lib.* 3. ubi dicit communem, quod noo poteſt talis pœna imponi.

2 Contrarium eſt de jure Canonico, & ideo contra Clericos, & alios de foro Eccleſiaſtico poteſt imponi hæc pœna, quæ eſt major pœna, quæ imponi poſſit de jure canonico, excepta degradatione, quæ ſit actualiter per traditionem Curiæ ſæculari. Bald. *dict. conſ.* 448. *in princ. lib.* 1. *& conſ.* 437. *n.* 7. *v. undecimo, lib.* 3. Fulgoſ. *conſ.* 44. *Quidam eſt pater.* Joan. de Anan. *conſ.* 1. *in pr.*

3 Ratio eſt; quia Eccleſiaſtici non poſſunt imponere pœnam ſanguiois; ideo permiſſa eis eſt pœna carceris perpetui. Fulgoſ. *d. conſ.* 44. *n.* 1.

4 Amplia; quia condemnati ad perpetuos carceres æquiparantur deportatis, & babentur pro mortuis; quia ſunt deſtinati, & proximi morti, ideo non poſſunt teſtari, etiam ad piam canſam, neque poſſunt ex teſtamento capere. Bald. *d. conſ.* 448. *in princ. lib.* 1. Fulgoſ. *d. conſ.* 44. *per tot.*

5 Imo pœna perpetui carceris de jore Canonico ſuccedit loco pœnæ damnatorum io metallum. Joan. de Anan. *d. conſ.* 1. *num.* 10. *in fin.* idem dicit Bald. *dict. conſ.* 448. *Queritur inprimis, in princip. lib.* 1.

6 Amplia, ut quod dicitur pœnam carceris perpetui non poſſe imponi de jure Civili, ut nec pœna carceris temporalis imponi poſſit; quia carcer non eſt ad pœnam, ſed ad cuſtodiam. Bald. *d. conſ.* 437. *n.* 7. *uſque in fi. lib.* 3. ubi, quod eſt communis opioiu.

Et pœna carceeis eſt major pœna; quæ poſſit imponi de jure Canonico. Jo. de Anan. *dict. conſ.* 1. *in princ.* 7

Tamen minor eſt, quam ſit pœna mortis. Ludov. Bolog. *in addit. ad d. conſ.* 1. *Joan. n.* 18. *in fi.* 8

§. V.

Carceratus quando poſſit contrahere, vel non, & quid poſſit?

1 Donatio facta in carcere per donantem carceratum non valet, & hanc regulam ponit Marſil. *in praxi crim. in v. attingam,* quod contractus factus per carceratum non valet, *n.* 22. Vide omnino *dec. Capella Tholoſane* 399. & ibi apoſtil. ubi late circa intellectum *l. qui in carcerem. ff. quod met. cauſa.*

2 Declara regulam, nt procedat, quod non valet contractus factus in carcere, ſi intelligatue de carcere privato, ita communitee intelligunt Doct. *in l. qui a latronibus. ff. de teſtam.* ubi Jo. de Imol. vel quando erat carceratus in careetibus publicis non recte, ſed de facto; quia non valet aliquis contractus factus cum eo, qni detinetur in carcere.

3 Reſtringe, niſi donatio eſſet facta bene merito, & ratificatio extra careerem; quia tunc valet. Bald. *conſ.* 249. *Donatio facta. lib.* 1. *in pr.*

4 Reſtringe, quando contrahit cum alio, quam cum eo, qui fecit illum carcerari; item ſi contrahit cum eo, qui fecit illum carcerari, ſed juſte. Marſil. *in praxi. d. v. attingam. n.* 22.

5 Reſtringe, quando contractus eſſet ad utilitatem carcerati, vel eſſet juſtus; quia valet. Marſil. *in praxi. d. §. attingam. n.* 23. Caſtr. *in l.* 3. *ff. quod met. cauſa.* Alex. *conſ.* 241. *Perſpectis, in fi. lib.* 6. Dec. *conſ.* 691. Pariſ. *conſ.* 5. *n.* 172. *& n.* 174. *lib.* 4. Ruin. *conſ.* 177. *n.* 15. *lib.* 1. adde pleniſſime Rom. *conſ.* 316. *Circa propoſitam, poſitam, per tot.* ubi dat multa exempla, & apoſt. in *v. injuſto.* dat plur. conc. maxime Afflict. *dec.* 149. *In cauſa Magiſt.* Ruin. *conſ.* 113. *Quia proponitur. li.* 5. *per tot.*

6 Amplia; quia contractus factus per carceratum injuſte, cum detinente in carcere, vel ejus participe, præſumitur factus per metum, etiamſi extrahatur ex carcere tempore contractus. Cuman. *conſ.* 68. *In praſenti. queſt. in pr.* Zabar. *conſ.* 137. quod eſt Collegii Paduani, plene Marſil. *in praxi. d. v. attingam. n.* 22. *& ſeq.* maxime *n.* 24. *& ſeq.* ubi plura allegat.

7 Extende etiam in Rege, & Principe carcerato; quia non valet contractus, neque juramentum obligat; quia per metum extortum præſumitue. Zabae. *d. conſ.* 137. qui loquitur in Rege Cypri carcerato a Jannenſibus.

8 Extende maxime; quia non valet contractus factus in carcere, etiam cum juramento, quando is qui tenebat carceratum injuſte, erat conſuetus exequi minas, ut quia fecit mori conſanguineos carcerati. Zabar. *d. conſ.* 137. *in prin.*

9 Extende, quia non valet contractus, vel conventio, aut obligatio facta pee carceratum in carcere ad favorem potentis, qui detinebat in carcere; quia imo eſt nullus ipſo jure. Ang. Aret. *conſ.* 96. *In themate ſuprad. n.* 13. *& ſeq. v. ſed tamen iis non obſtantibus,* ubi plene, & tollit contraria.

10 Extende; quia imo, ſi officialis per ſola verba inferat metum dicendo: inquiram te de maleficio; & fiat contractus per eom, cui verba dixit, ad favorem officialis, talis contractus non valet. Ang. Aret. *d. conſ.* 96. *num.* 14. *& ſeq. v. propter dictam capturam.*

11 Extende; qnia poteſt agere carceratus, qoi contraxit, ſpolio, & remedio, *c. reintegranda.* 3. *q.* Ang. Aret. *d. conſ.* 96. *n.* 16. *& ſeq. v. cum ergo.*

12 Declara totam hanc materiam; quia contractus celebratus per metum illatum a privato non eſt nullus, ſed anoullandus per actionem, *quod metus cauſa,* ſecus ſi contractus ſit factus in carcere, a carcerato, ad favorem carcerantis; quia ultra metum concurrit violentia perſonalis, & privatio libertatis, ita Ang. Aret. plene *d. conſ.* 96. *n.* 18. *& ſeq. ver. nec obſtant allegata.*

13 Extende maxime quando adſont indicia, & præſumptiones, ut quia carcerati fuerunt extracti de carcere, poſtca iterum carcerati, & juſtitiati; quia etiam quoad tertium, qui emit, datur reſciſſio contractus ex capite metus illati. Cum. *d. conſ.* 68 *per tot.*

14 Extende; quia imo etiam contractus factus cum eo,

Digitized by Google

qui procuravit carcerationem, non valet, quando carceratio erat injuſta, licet fuerit extractus de carcere ad contrahendum. Fulg. *conſ. 176. Jacobus geſter*, ubi loquitur in carcerato ab officiali Papæ; quia ſi erat injuſta carceratio, non valet contractus, licet per amicum fuerit extractus cum obligatione de reducendo eum ad carcerem.

15 Et ideo ſi ſuſpectus de fuga captus injuſte dedit fidejuſſorem de ſtando juri, & judicatum ſolvendo, declaraturque nulla captura, liberatur fidejuſſor; quia obligatio facta a carcerato injuſte non valet ad favorem ejus, qui fecit carcerari injuſte. Alex. *conſ. 241. Perſpectis, in fi. lib. 6.* ubi dicit communem, & ubi apoſt. *in ver. capi*, dat plures concor. & plurimos citat apoſt. ad Rum. 316.

16 Amplia; quia neque valet compromiſſum factum per carceratum cum eo, qui fecit ipſum a judice carcerari, quando carceratio erat injuſta, & ab officiali carente juriſdictione; quia licet fuerit extractus ex carcere tempore compromiſſi cum obligatione de redeundo; tamen non valet compromiſſum, plene Fulg. *d. conſ. 176. per tot.*

17 Extende; quia magis ſuſpectus dicitur contractus factus extra carcerem ab eo, qui ſub cuſtodia carcerantis detinebatur, ut per Marſil. qui plura cumulat in *praxi. §. attingam, n. 24. & ſeq.* ubi, quod nullo modo dicitur liberatus, qui eſt ſub cuſtodia aliena. Gozad. *conſ. 11. n. 16.*

18 Extende; quia non valet contractus, neque obligatio facta per carceratum ad favorem ejus, qui eum tenet in carcere, neque fidejuſſor ad contractum obligatur. Affl. *dec. 149.* ubi tenet, quod fidejuſſor, qui coactus fuit ſolvere ex ipſo contractu nullo, poteſt repetere ſolutum a principali.

19 Extende quod hoc procedit, ſive contractus fiat cum eo, qui injuſte carceravit, ſive cum alio illius contemplatione, *d. dec. Tho. 399.* & ibi in *additio.* ut in terminis Caſtr. *in l. non intereſt. ff. de eo, quod met. cauſa.* Bart. *in l. creditor. ff. de ſolutio.* Rim. *conſ. 140. n. 10.* alias, ſi liceret contrahere cum tertio contemplatione ejus, qui injuſte detinet carceratum, eſſet aperta via fraudibus, ut dicit Cum. *d. conſ. 68. per tot.* maxime *n. 4.*

20 Declara; quia quod dicitur carceratum non poſſe; contrahere in carcere, intelligitur, quando carceratus eſt ſervus effectus, vel de facto, ſed ſi de jure, & non eſt ſervus effectus, poteſt facere Procuratorem, poteſt ſe obligare, maxime, ut ſe liberet dando fidejuſſorem quem tenetur liberare, nedum pro ſorte, ſed etiam pro damnis paſſis, plene Abb. *conſ. 60. Quoniam ſatis, in pr. & per tot. lib. 1. conſ. 316. in pr.* ubi, quod alteri, quam carceranti obligatur, & ibi apoſt. *in v. injuſto.*

21 Amplia; quia eadem ratione, qua non valet contractus, & obligatio facta per carceratum, quia præſumitur meticuloſa; eadem ratione non valet ratificatio obligationis factæ per patrem dimiſſum in libertate, quando filius remanſit carceratus. Zabar. *d. conſ. 137. n. 2. ver. & ex eadem ratione.*

22 Amplia; quia carceratus injuſte pro debito civili, ſi ſe obligat de ſolvendo, ut liberetur, facta liberatione poteſt allegare metum, & obligatio ſua non valet. Sign. *conſ. 174. Super intellect. in pr.*

23 Extende in carcerato injuſte a latronibus, vel capto a piratis, vel in bello licito; quia ſi contrahat cum capiente, vel ſe obliget, non valet contractus, neque obligatio; ita loquitur *l. qui carcerem. ff. quod met. cauſ. qui a latronibus. ff. de teſtam.*

24 Extende, ut procedat, ſive ſit carceratus, videlicet carceri incluſus, ſive in manibus familiæ carceri tradendus; quia dicitur juſtus metus, quando injuſte eſt captus. Sign. *d. conſ. 174. n. 3.*

25 Extende; quia dicitur injuſte carceratus, ſi contra jus commune, & ob jus iniquum, vel privilegium Principis, vel ob juſſum injuſtum judicis ſit carceratus; quia paria ſunt. Sign. *d. conſ. 174. n. 4. uſque in fi.*

26 Extende; quia non valet etiam fidejuſſio præſtita per talem captum, vel carceratum injuſte, quod ſolvet, ſeu ſe. præſentabit; quia ex quo principalis obligatio eſt meticuloſa, idem eſt de fidejuſſoria. Sign. *d. conſ. 174. per tot.* ubi eſt caſus.

27 Reſtringe, quando carceratio eſſet juſta; quia culpa carcerati non inducit metum; ideo valebit eo caſu & obligatio, & fidejuſſio. Sign. *d. conſ. 174. num. 3. & 4. v. ex adverſo.*

28 Limita; quia imo promiſſio facta per carceratum tertio, ut eum eximat a carceribus publicis, in quibus detinetur ad inſtantiam privati pro debito, valet, *l. metum. §. ſed licet, ff. quod met. cauſa, l. nam, & ſervus. §. 1. ff. de neg. geſt.* quia contraria loquuntur quando promiſſio, vel obligatio fieret ei, qui fecit carcerari, ut extorqueat a carcerato aliquid; ſecus autem eſt quando via juris ſit carceratio. Rom. *conſil. 316. in prin.* Gozad. *conſ. 9. n. 17.* Præpoſitus poſt Jun. *in c. cum locus in fi. de ſponſ.* qui dicit hanc communem opinionem. Abb. *d. conſ. 60. Quoniam ſatis. lib. 1. in pr.*

29 Extende; quia quod valet obligatio, & contractus factus per carceratum juſte, & via ordinaria juris, tenent Alex. *conſ. 241. in fi. lib. 6.* Rom. *conſ. 316.* Dec. *conſ. 691. n. 5.* Ruin. *conſ. 187. n. 13. lib. 3.* Lancell. Dec. *in l. qui a latronibus, ff. de teſtam.* Afflict. *deciſ. 149.* Vitali. *in tract. clauſularum. in c. de metu carcer.* Abb. *d. conſ. 60. in prin. lib. 1.*

30 Extende; quia quando captura eſt ex una cauſa, venditio autem, vel obligatio ex alia cauſa diverſa, valet hujuſmodi contractus. Alex. *conſ. 127. n. 5. lib. 5.*

31 Extende; quia imo injuſte carceratus, ut quia captivus, & in carcere privato, poteſt ſe obligare, & valet obligatio facta alteri, non ipſi detinenti, maxime ſi fiat obligatio pro liberatione. Rom. plene *conſ. 316. Circa propoſitam, in pr.* ubi apoſt. *in ver. injuſto.* dat conc. plene Abb. *conſ. 60. in prin. lib. 1.* allegat Rom. text. in *l. nam & ſi ſervus, in prin. ff. de neg. geſt.*

32 Extende, ut procedat etiam in minore, captivo, qui non poteſt ſine certa ſolemnitate ſe obligare; quia ſi recepit mutuo ſine ſolemnitate ab alio, ut liberetur a captivitate injuſte facta, non poterit poſt liberationem a captivitate dare de nullitate contractus, tanquam non ſervata ſolemnitate factus, ex quo reſultavit in ſui utilitatem, ita plene Rom. *d. conſ. 316. Circa propoſitam conſultationem, per tot.* ubi ponit multa exempla.

33 Limita; quia contractus factus per carceratum cum tertio valet, nec præſumitur per metum. *l. metum. §. ſed licet, ff. quod met. cauſa.* gl. & DD. *in l. qui in carcerem, ff. eod. tit.* Marſil. *d. praxi. §. attingam. n. 23.* gl. Bart. & Ang. *in d. l. qui in carcerem, ff. quod met. cauſa.*

34 Extende; quia ubicunque ſit contractus a carcerato in carcere publico juſte cum tertio, valet, etiamſi fiat cum fidejuſſore; quia validus eſt quoad eum, & fidejuſſorem. Bart. *in d. l. qui in carcerem, n. 2. ff. quod met. cauſa*, & alii. Abb. *in c. accedens, num. 3. de Procur.* Aret. qui dicit communem, *in l. qui a latronibus, n. 4. ff. de teſtam.* Lanfranch. *in repet. c. quoniam contra, in verb. confeſſiones, n. 22. de probat.* Fab. de Monte *in tract. de empt. & vend. q. 13.*

35 Declara limitatione, quando ex tali contractu cum tertio ſequitur liberatio, vel magna utilitas carcerati, alias ſecus; quia hoc modo eſſet aperta via fraudibus. Cum. *d. conſ. 68. per tot.* maxime *n. 4. v. quod ergo dicunt.*

36 Extende; quia indiſtincte valet contractus factus a carcerato, ſive juſte, ſive injuſte, quando non contrahit cum eo, qui fecit eum carcerari, quia diſtinctio, an juſte, vel injuſte ſit carceratus, habet locum tantum, quando contrahit cum eo, qui fecit carcerari, ita procedit text. *in d. l. metus §. ſed licet. ff. quod met. cauſa.* gl. *in d. l. qui in carcerem*, & ibi Bart. & alii, *ff. eod. & in d. l. qui a latronibus. ff. de teſtam.* Ang. *in l. nemo carcerem. C. de exact. trib. lib. 10.* & maxime, quando carceratus eſt ex cauſa civili. Bald. *in l. & in privatorum C. ſi e non compet. judic. n. 15. & in rubr. C. de reſc. vend.*

37 Limita; quia licet carceratorum contractus regulariter non valeant; tamen contrarium ſervatur; quia conſtituuntur Procuratores, relevant fidejuſſores pro excarceratione datos, & alios contractus valide faciunt. Clar. *in §. fi. q. 46. n. 6. v. ſcias etiam.* Vide Tuſch. *verb. Rex carceratus an obligetur ex contractu celebrato in carcere. Concl. 335.* Vide eund. *verb. Metus ex quibus præſumatur, & quando. Concl. 223.* Vide eund. *verb. Metus cauſa geſta tenent ſed veniunt reſcindenda, & quando ſint nulla. Concl. 221.* ¶

CARCERATUS.

Praxis Carceratorum.

1 Carceratus pauper eſt alendus ab Inſtigatore, vel accuſatore, & ab iiſdem debent illi ſubminiſtrari expen-

ſæ,

Digitized by Google

ſæ, ut poſſit ſe defendere. Bajard. ad Clar. *in §. fin. q.* 46. *n.* 12. Surd. *de alim. tit.* 1. *q.* 72. Guaz. *def.* 6. *cap.* 1. *num.* 1. & ſi inſtigator fuerit pauper, debentur à fiſco. Guaz. *loc. cit.*

2 Carceratus condemnatus pro delicto, ſi creditores inſtent illum detineri in carceribus, quoad uſque ipſis ſatisfecerit, non poteſt executive pœna affici. Cabal. *reſol. crim. caſ.* 146. *per tot.* Guaz. *l. c. num.* 8. *verſ. tertium*.

3 Carceratus non poteſt ſe obligare, & obligatio a carcerato facta non valet. *L. qui in carcere. ff. quod met. cauſ.* licet in obligatione adeſſet, quod ſponte ſe obligaverit, & ad ſe obligandum fuerit poſitus extra carcerem, & acceſſerit juramentum. Nata *conſ.* 451. *num.* 25. Rol. *conſ.* 2. *n.* 75. Guazzin. *n.* 9. Ampliatur primo; licet non eſſet in publicis carceribus, ſed nec etiam ſi ſit ſub fidejuſſione, & obligatione de habendo aliquem locum pro carcere. Guidop. *deciſ.* 253. Menoch. *de arbitr. caſ.* 301. *num.* 10. Guazzin. *num.* 11. Ampl. ſecundo, ut nec obligatio fidejuſſoria pro carcerato valeat. Aſflict. *deciſ.* 149. Guaz. *num.* 12. Ampl. tertio, ut neque obligatio extorta timore futuræ carcerationis valeat. Boſſius *de carcer. poſt num.* 22. Rol. *loc. cit. num.* 7. Oſaſc. *dec.* 177. *num.* 2. Maſcard. *de prob. concl.* 1051. Limita primo in carcerato juſte. Macerat. *var. reſ. lib.* 2. *reſ.* 60. *caſ.* 33. Guaz. *num.* 14. Limit. ſecundo procedere concluſionem tantum in obligatione facta cum illo, qui fecit incarcerare, ſecus ſi cum tertio. Maſcard. *l. c. num.* 32. niſi tertius fuiſſet particeps carcerationis, vel incarceratus ſe obligaret cum tertio ad inſtantiam incarcerantis. Limit. tertio, ſi obligatio eſt favorabilis carcerato. Maſcard. & Guaz. *l. c.* Limita quarto, ſi obligatio fieret pro liberatione carcerati; Item ſi obligationem ratificavit extra carcerem. Maſcard. Oſaſc. & Guaz. *loc. cit.* Item in obligatione inter ipſos carceratos. Bajard. ad Clar. *q.* 46. *n.* 47. Item in teſtamento, quod fieri poteſt in carceribus. *L. qui a latronibus ff. de teſtam.* Limita quinto de conſuetudine. Clar. *q.* 46. *num.* 6. *circa fin. verſ. ſcias etiam*. Farinac. tamen admittit hanc conſuetudinem in carceratione juſta, non vero in injuſta; uti teſtatur Bajard. *q.* 46. *num.* 20. Macerat. *var. reſ. lib.* 2. *reſ.* 33. Guaz. *num.* 25. *verſ. nono*. Plura videri poſſunt apud Farin. *de teſtib. q.* 35. Paſqual. *de patr. poteſt. p.* 3. *cap.* 1. *num.* 15. Cancer. *var. reſ. lib.* 3. *cap.* 1. Merlin. *de pignor. lib.* 2. *tit.* 2. *q.* 80.

4 Carceratus pro delicto, non poteſt recommendari pro debito civili. Brunus *de ceſſ. bon. q.* 11. Farin. *de carcer. q.* 27. Cabal. *reſ. crim. caſ.* 299. *num.* 12. *ſeqq.* Guaz. *def.* 6. *cap.* 1. *n.* 85. ubi alii.

5 Carceratus in uno loco non poteſt arctari ad reſpondendum in alio loco. Clar. *in §. fin. q.* 34. *n.* 7. Bajard. *q.* 94. Guaz. *loc. cit. & def.* 23. ita ut neque teneatur comparere per procuratorem, neque opponere exceptionem carcerationis. Clar. *loc. cit.* Farin. *conſ.* 89. *num.* 2. niſi carceratio in alieno loco fuiſſet affectata a carcerato, qualis præſumitur, ſi fuit ſecuta poſt citationem emanatam a Judice. Clar. *l. c.* Farin. *conſ.* 17. vide Guaz. *def.* 6. *cap.* 1. *a n.* 18.

6 Carceratus poteſt appellare a carceratione, etiam poſt triginta annos; quia gravamen eſt ſucceſſivum, & continuum. Francus *in cap. ſuper eo, de appell. n.* 4. Gomez *de delict. cap.* 10. *n.* 10. Seraph. *de privil. juram. privil.* 132. *num.* 9. qui tamen ibi id non dicit, ſed tantum, quod injuſte incarceratus, & relaxatus ſub juramento de redeundo, non teneatur redire, non obſtante juramento, quem vide. Macerat. *var. reſ. lib.* 3. *reſ.* 29. & alii apud Guaz. *l. cit. num.* 23. Limit. ſi Judex pronunciaſſet, carcerationem eſſe juſtam; tunc enim deberet appellare intra decem dies a die latæ ſententiæ. Lancellot. *de attent. p.* 2. *cap.* 12. *num.* 131. Bajard. *q.* 46. *num.* 6. tunc tamen ſi eſt jam carceratus, debet manere in carceribus. Lancell. & Bajard. *l. c.* quia pendente appellatione ex utraque parte nihil eſt innovandum. vide etiam in verbo *Appellatio*.

7 Carceratus eſt tutus in carceribus, ut a nemine poſſit offendi, quamvis eſſet Bannitus. Burſat. *conſ.* 216. *n.* 2. Farin. *q.* 103. *n.* 153. vide Cabal. *caſ.* 94. *n.* 4. Menoch. *de arbitr. caſ.* 90. *n.* 53.

8 Carceratus, qui diu fuit in carceribus, ob longam incarcerationem, vel in totum relaxatur, vel mitius punitur. Guaz. *defenſ. reor.* 3. *n.* 18. apud quem Honded. *conſ.* 96. *num.* 39. *lib.* 1. qui loquitur de incarceratione duorum menſium. Caball. *reſol. crim. caſ.* 142. *per tot.* & alii. Idem die, ſi a tempore patrati delicti diuturnum tempus elapſum fuerit. Clar. *in §. fin. queſt.* 60. *num.* 32. Gomez. *de delict. cap.* 1. *n.* 7. Covar. *var. reſol. lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 1. *verſ. primo poſſe contingere*, *circa medium*. Farin. *quæſt.* 10. Theſaur. *deciſ.* 76. *n.* 1. Tuſc. *litt. P. concl.* 569. *num.* 4. Put. *de Syndic. verb. pœna cap.* 4. *num.* 8. inducitur vero diuturnitas temporis in propoſito caſu per decem annos. Clar. *queſt.* 60. *num.* 32. Farin. & Guaz. *loc. cit. num.* 3. *Theſaur. uti ſupra*, & probatur *ex L. omnes C. de pœn. L. diutius. ff. eod.* Tiraquel. *de pœn. moder. cauſ.* 41. & DD. *cit.*

Carceratus injuſte poteſt impune frangere carceres, 9
& aufugere. Bar. *in L. jus ejus. Cod. de prob.* Boſſius *in pract. crim. de carcer. fidejuſſ. relax.* Clarus *in §. fin. q.* 21. *num.* 26. Menoch. *de arbitr. caſ.* 301. Farin. *lib.* 1. *quæſt. crim. q.* 30 *de carcer. & carcerat.* Caball. tamen *reſ. crim. caſ.* 42. qui citat. Farin. *l. cit. num.* 130. & Boer. *deciſ.* 115. tenet contrarium, & vult talem pœna arbitraria eſſe puniendum, ob contemptum; quia nemini licet propria authoritate ſibi jus dicere; alias daretur occaſio pluribus fractionibus. Guaz. *def.* 5. *cap.* 4. *num.* 11. *& ſeq.* ſtat cum priori, niſi injuſtitia capturæ eſſet dubia; quia tunc ſequitur ſecundam; & prior poteſt probari ex iis, quæ dicentur in praxi defenſionis.

Carceratus Nobilis, vel magnæ exiſtimationis, debet 10
relaxari fidejuſſoribus datis, dummodo non agatur de gravi delicto, & de illo ſit gravatus: & ſi fidejuſſores non habet, datis pignoribus; quod etiam procedit in Clericis; quæ vero cautio debeat eſſe, vide in praxi *cautionis*. vide etiam Guaz. *def.* 6. *cap.* 1. *n.* 31. Bajard. *q.* 46. *n.* 19.

An vero carcerati ſint relaxandi diebus Paſchatis, 11
& Natalis Domini, juxta *L. nemo Cod. de Epiſc. aud.* vide apud Clarum *in §. fin. q.* 46. *n.* 9. Menoch. *de arbitr. caſ.* 303. *n.* 38. Guaz. *def.* 6. *cap.* 1. *n.* 38. *& ſeq.*

Carceratus condemnatus in exilium, ſi detinetur ali- 12
quo tempore in carceribus, illud computatur in exilium, vel pro exilio. Bajard. *q.* 71. *num.* 6. Gomez. *de delict. cap.* 8. *num.* 2. Cabal. *reſ. crim. caſ.* 142. *num.* 4. Guaz. *l. c. num.* 30. Intellige de tempore, quod currit poſt ſententiam, non ante.

Carcer, cum non detur ad pœnam regulariter, ſed 13
ad cuſtodiam. *L. aut damnum ff. de pœn. §. ſolent.* Gomez. *l. c. cap.* 9. *n.* 6. Menoch. *de arbitr. caſ.* 305. *num.* 4. apud Garz. *loc. cit. num.* 54. Ideo carceratus non eſt detinendus in loco ſubterraneo, obſcuro, & horrido. D. D. *mox cit.* neque in manicis ferreis, aut compedibus, niſi aliter viſum fuerit Judici, ob qualitatem cauſæ, & perſonæ valde gravatæ, confeſſæ aut condemnatæ. Excipe caſum, quando carcer datur ad pœnam; tunc enim poteſt eſſe obſcurus &c. dummodo qualitas delicti id poſtulet. Guaz. *l. c.*

Carceratus Clericus injuſte lucratur diſtributiones. 14
Covar. *var. reſ. lib.* 3. *cap.* 13. *n.* 8. *verſ. undecimo*. Probus *in cap. un. de Cler. non reſid. in* 6. Navar. *eod. tit. conſ.* 9. Theſ. *de for. Eccleſ. p.* 2. *cap.* 23. *nu.* 25. Macerat. *var. reſ. lib.* 1. *reſ.* 102. *an.* 19. Monet. *de diſtrib. p.* 2. *q.* 5. *n.* 80. & S. Congr. Concil. Trid. apud Guaz. *num.* 59. ſi poſtea fuit abſolutus a crimine.

Carceratus ſponte nec præſumitur innocens. Crav. *conſ.* 15
75. *n.* 19. Burſat. *conſ.* 144. *n.* 8. Guazzin. *l. c. n.* 62.

¶. CARDINALES.

§. I.

Cardinales quando eſſe cœperint; variæ opiniones recitantur.

Cardinales † non erant tempore donationis factæ a 1
Conſtantino Eccleſiæ; quia de eis non fit mentio, ſed
erant ſub eodem Conſtantio in Concilio ſub Sylveſtro,
c. præſul. 2. *queſt.* 3. Oldrad. *conſ.* 63. † Contrarium Bard.
in *tract. de præſtantia Card. in* 1. *q. num.* 31. ubi, 2
quod fit mentio de Reverendiſſ. Clericis, & intelligi-
tur de Cardinalibus. † Quod cœperint tempore Do- 3
mini Pontiani Papæ, qui non habetur in numero San-
ctorum, dicit Martin. Laud. in 2. *tr. de Card. q.* 18
allegat Arch. *in c. ubi periculum*, *de elect. lib.* 6. Gon-
diſal. Villadiego in eodem tractatu dicit, quod cœ-
perunt tempore Pontiani, & Marcelli Pontificum

4 in 1. *quæſt.* † Declarat plene Roman. in ſuo ſermone,
qui ponitur poſt conſilia, *in princ.* maxime *num.* 4.
& ſeq. ubi, quod Cardinales vices Apoſtolorum tet
nent, & maxime *nu.* 12. *& ſeq.* ubi reprebat Archid.
in d. c. ubi periculum, de elect. in 6. dicentem habuiſ-
ſe Cardinales initium tempore Pontiani Papæ, & Ol-
drad. etiam reprobat dicentem, quod tempore Sylveſtri
cœperunt eſſe; quia Cardinales Conſiliarii ſunt Eccle-
ſiæ Roman. & Adjutores ſunt, & ſemper fuerunt, non
ſub nomine Cardinalium, ſed ſub alio vocabulo, prout
in veteri Teſtamento vocabantur Sacerdotes Levitici,
ad quos uti Conſiliarios recurrebatur, & Papa hos vo-
cat Sacerdotes Levitici generis, qui jure Levitico ſibi
in exequutione Sacerdotalis officii Coadjutores exiſtunt,
c. per venerabilem. §. rationibus, qui filii ſint legit.
& deinde in novo Teſtamento vocati ſunt Conſiliarii,
ita B. Gregorius appellat Theodoricum virum eloquen-
tiſſimum ejus Conſiliarium in *c. Eccleſiaſticis.* 12. *q.* 2.
Pelagius *c. in parochia.* 17. *quæſt.* 1. & Concilium Mel-
dens in *c. convenientibus.* 1. *qu.* 7. Hodie iidem Con-
ſiliarii Cardinales appellantur, *c. fundamenta, de elect.*
5 *in* 6. † Et propterea licet antiquitus principales Sacer-
dotes in qualibet Eccleſia Cardinales vocarentur a 1. *q.* 1.
cap. relatio. hodie tamen ſine licentia Papæ eſſe non
poſſunt. Rom. *d. ſermon. poſt conſ. n.* 14. *& ſeq.*

§. II.

Cardinales qui ſint, & eorum officium.

1 Cardinales † ſunt Cardines, quibus tota machina
mundi, & Eccleſiæ Sanctæ ſubſtentatur, & ad quos poſt
Papam ſpectat providere animabus populi Chriſtiani; &
hoc, quia ſaccus eorum excutitur de manibus ipſorum
in extremo judicio. Caſtr. *conſ.* 420. *Viſo puncto num.* 3.
2 *v. primo quia. lib.* 1. quod eſt Ant. de Butrin. † Pa-
cem, & unionem in Eccleſia Dei omnino tenentur
procurare, prout quilibet minimus Chriſtianus etiam
obligatur: quia pax, & unio dicitur vinculum chari-
tatis. Caſtr. *d. conſ.* 420. *num.* 3. *lib.* 1. quod eſt Ant.
de But. ubi, quod Prælati, qui vinculum pacis non ha-
bent, & habere nolunt, Antichriſti deſcribi merentur,
cap. Novatianus. 7. *q.* 1.

§. III.

Cardinalatus an ſit officium, & an per promotionem ad Cardinalatum vacent alia beneficia, & officia?

1 Cardinalatus † eſt officium, nec ad Cardinalatum
promotus efficitur ſponſus alicujus Eccleſiæ, Cald. *conſ.*
56. *an ſi Epiſcopus*, alias 1. *translat. Pralat. num.* 3.
2 *preterea.* † Contrarium videtur, quia cum de conſue-
tudine Curiæ habeat ordinem ſacrum annexum; quia
non poteſt eſſe Cardinalis, niſi ſit in ſacris, videtur
eſſe dignitas, & quod habeat ordinem ſacrum anne-
xum. Felin. *c. paſtoralis. num.* 11. *in fin. de offic. deleg.*
3 † Hodie ceſſat diſputatio; quia hodie nulla major di-
gnitas eſt; cum Cardinales una cúm Papa judicent om-
nes, nec poſſint ipſi judicari ab alio, quam a Papa &
Collegis ſuis Card. ut inquit Jacobatius *tract. de concil.*
lib. 1. *num.* 118. quod etiam confirmat Barbaſ. *de præ-
ſtantia Card. q.* 1. *Baſilica prima partis. num.* 42. ubi,
quod hodie nulla eſt major dignitas Cardinalatu, &
4 eſt ſummus, & primus gradus poſt Papam. † Recuſari
tamen poteſt Cardinalatus, niſi conſtet de mente Papæ
abſoluta. Cald. *d. conſ.* 56. *per tot.* ubi de hoc, alias
5 *il.* 1. *de translat. Pralat.* † Amplia; quia per Cardi-
nalatum de jure non vacant alia beneficia, licet de ſty-
lo Curiæ contrarium ſervetur. Cald. *d. conſ.* 56. *num.* 3.
verſ. preterea, alias 1. *de tranſ. Pral.* ubi quod Epiſco-
patus vacant propter commoditatem Eccleſiarum Cathe-
dralium, ne paterentur, non autem propter Cardinala-
tum. † Declara; quia beneficia promoti ad Cardinala-
tum de jure non vacant, licet contrarium ſervetur de
ſtylo Curiæ. Cald. *d. conſ.* 56. alias 1. *de translat. pralat.*
num. 3. & quod ita ſervetur. Gemin. *conſ.* 88. *in princ.*
ubi quod Innocentius VII. qui promovit ad Cardinala-
tum Petrum Cretenſem Archiepiſcopum Mediolani, illi
commendavit Archiepiſcopalem Eccleſiam vacantem per
promotionem prædictam.

§. IV.

Cardinales creantur a Papa.

Regula † eſt, quod Cardinales creantur a Papa cum 1
voto aliorum Cardinalium conſiſtorialiter. † Extende; 2
quia etiamſi Papa juraſſet non creare Cardinales, non
tenetur ad obſervantiam talis juramenti; quia magis u-
tile, & expediens eſſe poteſt Eccleſiæ univerſali, quod
creentur, quam non. Alex. *conſ.* 224. *In re tam gravi,*
in prin. maxime *num.* 3. *lib.* 6. † Extende; quia etiam 3
creati aliquando fuerunt Cardinales poſt obitum crean-
tis; nam Paulus II. creavit quatuor Cardinales, videli-
cet. Joannem Archiepiſcopum Strigoniæ, Petrum Foſ-
carum Venetum, & Protonotarium, Joannem Baptiſtam
Sabellum, Protonotarium, Federicum de Cluniaco Pro-
tonotarium, ut eſſent Cardinales S. R. E. ſtatimque poſt obi-
tum Pontificis publicarentur, ſupplevit omnes defectus ex
certa ſcientia, & plenitudine poteſtatis; ſed quia in ſpecie
non derogavit extravag. Eugenii IV. fuit dubitatum de
promotione an eſſet valida, & pro validitate conſulue-
runt, Alex. *conſ.* 111. *Perſpectis, lib.* 6. & Corn. *conſ.*
178. *lib.* 3. † Paulus III. creavit ſimiliter Bernardinum 4
della Cruce, qui poſt mortem Pontificis præſentavit Bre-
ve ſuum, ſed Collegium Cardinalium non admiſit, ſed
& Breve prædictum laceravit, & abinde citra abiit in de-
ſuetudinem hic modus creandi Cardinales, qui revera
poſſet afferre magnam perniciem, & maximum ſcanda-
lum in Eccleſia Dei.

§. V.

Cardinales familiares Papæ ſunt unum corpus cum eo.

Cardinales † magis ſunt familiares Papæ, quam alii 1
ſervientes, & dicuntur pars corporis, & collaterales Pa-
pæ; quia ſunt vocati in partem ſollicitudinis; ideo non
minus debent gaudere privilegiis, ut percipiant fructus
in abſentia, quam alii familiares, & Eccleſiæ ſervien-
tes. Oldrad. *conſ.* 48. *Jus commune.* Anchar. *conſ.* 295.
nu. 8. † Et quod Cardinales ſunt familiares Papæ, & 2
participent vere privilegia competentia familiæ Papæ.
Anch. *d. conſ.* 295. *num.* 8. Et † veniunt appellatione 3
curialium in favorabilibus. Oldrad. *conſ.* 211. *num.* 5.
ver. Circa ſecundum, & melius *conſ.* 293. *num.* 2. *&
ſeq. ver. ſecundo conſuevit.* ubi *num.* 5. quod in pœna-
libus, & odioſis in generali ſermone non veniunt.
† In generali diſpoſitione odioſa, vel pœnali non con- 4
tinentur Cardinales. Old. *conſ.* 293. *n.* 5. *ver. preterea,*
ubi loquitur ver verbum forte. † Amplia; quia Papa 5
dicitur proprie ordinarius quoad Cardinales immedia-
tus; quo vero ad alios, licet ſit ordinarius, tamen in-
telligitur de abſoluta poteſtate. Anch. *dict. conſ.* 295.
nu. 11. † Habent Cardinales quamdam communionem 6
cum Papa tanquam membra cum capite. Hoſt. *in cap.
requiſiſti col. fin. de teſt.* Vide *Cardinalium privilegia
multa. §. ſeq.*

§. VI.

Cardinalium Privilegia multa.

Collegium † Cardinalium eſt honorabilius membro- 1
rum, quod habeat Eccleſia Dei, Prob. ad Jo. Mona.
in *cap.* 1. *de ſchiſmat. num.* 4. † Et Capitulum uni- 2
verſalis Eccleſiæ conſtituit collegium Cardinalium. Prob.
ad Jo. Mona. *c. ſuper ea, de haret. num.* 7. † Cardina- 3
les poſt Papam ſunt digniores omnibus in Eccleſia.
Caſtrens. *conſ.* 420. *num.* 4. *& conſ.* 421. *num.* 2. *lib.* 1.
& quod Cardinalatus ſit major dignitas, quæ ſit in toto
orbe poſt Papam inter Eccleſiaſticos. Roman. *conſ.* 498.
num. 11. † Et æquiparantur Cardinales regibus, & in 4
eis reſidet tota majeſtas Chriſtianæ Reip. ut dicit Jul.
Cl. *in praxi cr. §. fi. q.* 98. *n.* 5. *in fi. v. ego nunquam.*
† Jurare non tenentur obedientiam Papæ, prout alii. 5
Rom. in ſerm. poſt conſilia. *num.* 16. *& de conſ.* 498.
num. 10. *ver. & adeo.* † Eligunt Papam, quia de gre- 6
mio eorum debet eligi. Rom. *d. ſer. num.* 18. † Et 7
collegium Cardinalium dicitur gremium Rom. Eccle-
ſiæ,

Digitized by Google

ſiæ, c. in nomine Domini, circa med. 23. diſt. Rom.
8 d. conſ. 498. n. 18. † Et collegium Cardinalium ſummum, & excellens eſt, ut ſuper omnia alia ſit unicum a Deo cum Papa, ita, ut ſit cum ipſo unicum corpus. Rom. d. conſ. 498. num. 11. v. pariter quoque.
9 † Romanæ Eccleſiæ ſpeciales dicuntur. Rom. d. conſ. 498. n. 7. v. dicuntur, allegat. c. ſi quis ex Epiſcopis.
10 78. diſt. † Non ſubſunt Legatis, qui non ſunt de latere, licet ampliſſimam habeant poteſtatem. Rom. d.
11 conſ. 498. num. 5. v. cum etiam videamus. † Præcedunt Epiſcopos dignitate, & prærogativis multis. Anch. conſ. 295. nu. 6. v. præcedunt. Roman. in ſermone ſuo, qui eſt poſt conſilia. num. 14. & ſeq. ubi, quod ratio eſt; quia inſtitutio Cardinalium eſt prior, & dignioribus præſunt, & curam univerſalem habent, alii vero particularem, c. bona, de poſtul. prælat. item quia ita eſt conceſſum a Papa Eccleſiæ Rom. & nu. 19. ponit exempla, quod Hieron. Presbyter fuit dignior Auguſt. Epiſcopo; quia Hieron. Cardinalis adminiſtratione major erat, & Archidiaconus major eſt Archipresbytero,
12 & ſimilia. † Judicant totum orbem cum Papa, cujus ſunt Conſiliarii, c. per venerabilem. §. rationib. qui
13 filii ſint legit. Rom. d. ſerm. num. 15. † Pars corporis Papæ eſſe dicuntur, ſicut Auguſta Imperatoris. Anch. d. conſ. 295. n. 6. v. ſicut enim, & nu. 7. Rom. d. ſerm. poſt conſilia n. 15. & ideo cum mittuntur Legati, dicuntur de latere, & d. conſ. 498. num. 7. ubi apoſt.
14 † Imo unum corpus ſunt Papa & collegium Cardinalium. Rom. d. conſ. 498. nu. 10. & plenius, n. 11. v. pariter quoque. & plenius Felin. c. ad audientiam, in fi. de præſcrip. ubi quod adeo ſunt unum corpus Papa & collegium Cardinalium, item Epiſcopus & Capitulum, ut non præſtent juramentum fidelitatis, licet obedientiam ſic, & hoc, quia non eſt dare jurantem,
15 & recipientem, cum ſint unum corpus. † Et licet Papa ſit caput omnium, & omnes tanquam membra Papæ ſint; tamen Papa ſpeciale caput eſt Cardinalium, & ipſi ſunt ſpecialia membra ejus. Rom. d. Serm. nu-
16 mer. 16. † Membra Papæ dicuntur, & eorum aſſenſu cuncta graviora ordinantur; ideo ejus lex ſicut non ligat Papam; ita neque membra, ne diverſo jure cen-
17 ſeantur. Anch. d. conſ. 295. num. 7. † Gremium Papæ ſunt & Eccleſiæ Romanæ, ut majorem unitatem habeant. Rom. d. ſerm. num. 17. & Papa debet eligi ex Cardinalibus; & ideo non debet erubeſcere Papa inter Cardinales numerari, ibi n. 18. & d. conſ. 498. nu.
18 10. † Patritii ſunt ſcripti in diademate Principis, & appellantur fratres Principis præ cæteris prærogativa gaudentes; quia licet veniant Epiſcopi in generali, & odioſa diſpoſitione; non tamen Cardinales. Jo. Mona-
19 ch. d. c. 1. de ſchiſmaticis, num. 2. † Vinculum indiſſolubile eſt inter Papam & Cardinales, ſicut inter virum & uxorem; ideo Card. participant de privilegiis Papæ, ſicut uxor participat de privilegiis mariti. An-
20 ch. d. conſ. 295. n. 8. † Et dicuntur pars corporis Papæ 6. q. 1. c. ſi quis. ita Jo. Mona. in d. c. 1. n. 2. de ſchiſm. lib. 6. ubi omnes, maxime Franc. n. 3. Probus in addit. ad Jo. Monach. n. 3. in v. viciniores, & n. 7. ubi ad hoc allegat Bald. in rubr. ff. de offic. procon. & leg. ubi dicit, quod omnis ordo recipit ſplendorem a Principe, ſed non æqualiter, prout in Cardinalibus, quia præſentes digniores ſunt, quam abſentes, exceptis Legatis, Prob. in c. 1. de major. & obed. n. 6. lib. 6. vide Prob. ad Jo. Mona. c. ſuper eo, nu. 2. de heret. ubi Papa caput, Cardinales vero membra ſunt Eccleſiæ, allegat Hoſt. in c. antiquo.
21 col. 2. de privil. † Familiares Papæ dicuntur; quia debent participare de privilegiis familiæ. Anch. d. conſ.
22 295. num. 8. † Et quod habeant quandam communionem cum Papa, tanquam membra cum capite. Hoſt. in c. requiſiti. col. fi. de teſtam. ubi Jo. Andr. & Villadiego de Card. Legato, num. 11. de pœn. q. 54. n. 12.
23 & 13. Sarnen. in proœm. reg. q. 4. col. 1. in fin. † Senatores Papæ, & Eccleſiæ ſunt, & gaudent omnibus privilegiis & immunitatibus, quibus Cœtus Senatorii apud culmen Imperiale, c. Conſtantinus, 9. diſt. Rom. d. conſ. 498. In caſu, quo quæritur, in princ. ubi apoſt.
24 in verb. Senatoria. † Et ideo ſicut Senatus Imperatoris reſtituit ad famam, ita collegium Cardinalium.
25 Rom. d. conſ. 498. in pr. num. 2. † Et ſicut Imperator non erubeſcit connumerari in ordine Senatorum, ita neque Papa in numero Cardd. Rom. d. conſ. 498. n. 3.
26 verb. hinc etiam. † Et ſub generali diſpoſitione odio-

ſa, ſicuti Senatores non comprehenduntur, ſed Imperatores reſervantur; ita etiam Cardinales in generali diſpoſitione Papæ non includuntur, ſed id Papæ eſt reſervatum. Rom. d. conſ. 498. numer. 4. ver. & nullus negare poteſt. † Et quod generalis diſpoſitio odioſa non 27
comprehendat Cardinales; quia ſpeciali nota digni ſunt. Anch. d. conſt. 295. Pro clariori, num. 5. & eſt communis opinio ſecundum Gom. in reg. de valore. q. 1. in pr. Bellenci. in tr. de charit. ſubſi. quæſt. 66. Barbat. conſ. 23. Scripſit Propheta, in dub. lib. 1. num. 7. v. modo Papa, plene Jo. Monach. & Jo. Andr. & alii in d. c. 1. de ſchiſmat. in 6. ubi Prob. ſequitur Anch. & alios citat, & hanc partem tuetur Mandos. Regul. 19. de infir. qu. 2. ubi citat infinitos. Jas. conſ. 117. In cauſa & lite. col. 3. lib. 4. Gig. de penſio. q. 9. n. 7. & ſeq. 59. nu. 13. & 14. ubi de communi, nam Papa dicitur ſponſus Eccleſiæ, & Cardinales filii primi gradus, ut
per Sarnen. in proœm. reg. quæſt. 4. † Extende; quia 28
regulæ Cancellariæ de valore, & aliæ non odioſæ non comprehendunt Cardinales Anch. conſ. 295. n. 5. & 7. Vide apoſtillam ad Roman. conſ. 498. in ver. Cardinales, quos citat Gomez. in proœm. reg. in quæſt. 4. ubi latiſſime, & in regul. de infir. quæſt. 3. & in regul. de
idiomate. quæſt. 3. † Extende; quia conſtitutiones cano- 29
nicæ pœnales non comprehendunt Cardinales niſi ſpecie exprimantur. Anch. d. conſ. 295. n. 5. & 6. † Ex- 30
tende, quia non continentur ſub revocationib. generalibus, niſi fiat de eis mentio ſpecialis. Anchar. d. conſ. 295. num. 6. Roman. d. conſ. 498. In caſu, quo quæritur. num. 6. ver. tertio deducitur, ubi plena apoſt. in verb.
Cardinales, quæ citat concord. † Extende; quia valet 31
argumentum; lex Papalis non ligat Papam, quia caput eſt Cardinalium; ergo neque ligat Cardinales; quia membra ſunt Papæ, ne diverſo jure cenſeantur. An-
d. conſ. 295. numer. 7. † Contrarium ſentit per plura 32
Gomez. in d. reg. de valore. quæſt. 1. numer. 3. & per tot. & in quæſt. 4. proœm. regul. & in quæſt. 3. de infirmis, ubi plures citat, & alios addit ibi Mandos. quæſt. 2. ea ratione; quia generalis diſpoſitio etiam privile-
giatos comprehendit. † Declara primam opinionem 33
procedere in præſentibus in curia, contrariam autem
in abſentibus, in d. quæſt. 1. de valore in fi. † Quan- 34
do diſpoſitio continet verba cujuſcunque dignitatis, & gradus, tunc comprehendit Cardinales, alias ſecus, ita Gomez. d. proœm. regul. quæſt. 4. num. 2. ubi, quod
Rota ita tenuit in una Ferrariens. † Extende; quia 35
conceſſio charitativi ſubſidii conceſſi generaliter Regi Caſtellæ & Legionis, contra Clerum pro recuperatione regni ab infidelibus occupati, non comprehendit Cardinales pro beneficiis, quæ obtinent in adminiſtrationem. plura Rom. d. conſ. 498. In caſu quo quæritur, in princip. ubi plurima ad favorem Cardinalium allegat.
† Contrarium, & melius dicit prima apoſtilla ad Ro- 36
man. d. conſ. 498. in verb. quoad non. ubi allegat Bellenc. d. charit. ſubſid. q. 66. ubi reſpondet ad omnia allegata per Rom. & hanc partem ſequitur Dec. ut ibi.
† Offendens Cardinalem incidit in pœnam læſæ ma- 37
jeſtatis, c. felicis, & ibi Anchar. in 4. not. num. 2. de pœn. in 6. Martin. Laud. de Cardin. qu. 48. Gigas de crim. læſæ majeſt. part. 1. q. 5. per tot. Vide Tuſch. verbo Cardinalem, vel Epiſcopum offendens qua pœna pu-
niatur. Concl. 102. † Et quod ſi quis Cardinalem ho- 38
ſtiliter perſequitur, is efficiatur rebellis, & teneatur lege Julia læſæ majeſtatis. Cald. conſ. 484. circa fi. alias
6. de accuſatione. † Declara, ut non procedat, quan- 39
do contemplatione alterius dignitatis, quam Cardinalatus rebellio cauſaretur verſus Cardinalem. Cald. d. conſ.
484. alias 6. de accuſatio. † Reſtringe, niſi quia ad 40
defenſionem ſui offenderet Cardinalem; quia tunc licita eſt offenſio. Ang. ex mente Joan. And. quem ci-
tat, & ſequitur conſ. 376. Nobiles viri, in prin. † Sti- 41
pulari poteſt Cardinalis pro Eccleſia, ſicut Notarius, & valet ſtipulatio. Oldr. conſ. 30. ver. ſecundo quæritur.
† Socii Papæ dicuntur, ideo ſicut ſocius participat de 42
privilegio ſocii, ita Cardinales participare debent jure communionis de privilegiis Papæ, Anch. d. conſ. 295.
num. 8. † Et quod ſocius participet de privilegio ſocii, 43
Bart. num. l. ſolent, n. 14. in fi. ff. de aliment. & cibar. legat. Soc. c. fi. in 11. art. in 8. fallen. de mut. petitio. Felin. c. 1. nu. 6. ver. & dicit Ant. de præſcr. Soc. conſ.
12. n. 17. lib. 1. Soc. Jun. conſ. 34. n. 2. lib. 2. † Habent 44
partem introitus Cameræ Apoſtolicæ. Germ. periculum.

§. pro-

Digitized by Google

§. *proviſionis*, *in* 1. *not.* per illum text. *de electio. in*
6. Lauden. *tract. de Cardinal. quæſt.* 27. Batba. *eod. tract.*
q. 6. *num.* 6. & Manſred. *deciſ.* 224. *poſt tract. Card.* ubi
dicit, quod habent medietatem redditutum Cameræ A-
poſtolicæ ex Bulla Nicolai IV. quam dicit claram, ſi
eam vidit, prout credo, quod non viderit: nam ex
Bulla Pauli IV. 43. in ordine conſiſtorialibus, quæ ex-
pediuntur per Conſiſtorium, medietatem integræ an-
natæ, quæ ſolvitur, & appellatur ſervitium commune
45 cum Papa. † Gratia collationis facta per Papam Car-
dinali non eſt proprie gratia, neque donatio libera,
ſed quædam remuneratio; quia Papa obligatur; ideo
liberæ potius dicuntur eſſe juſtitiæ, quam gratiæ in
46 Cardinale, Anchar. *d. conſ.* 295. *num.* 10. † Ordinarius
proprie dicitur Papa quoad Cardinales: quia eſt im-
mediatus, quoad alios dicitur ordinarius de abſoluta
poteſtate, ideo collatio Papæ facta Cardinali debet re-
gulari, prout collatio ordinarii collatoris, ut valor non
47 expreſſus non vitiet. Anch. *d. conſ.* 295. *nu.* 11. † Car-
dinales habent privilegium, quod beneficia ſuorum fa-
miliarium non poſſunt conferri per Papam ſine con-
ſenſu Cardinalis patroni. Ægid. Bellam. *conſ.* 19. *num.*
2. *ver. quinto, quia*, ubi, quod pari ratione Cardina-
lis Legatus quamcumque ampliſſimam facultatem habens
conferendi beneficia non confert vacantia per obitum
48 familiaris Papæ, vel Cardinalis. † Juriſdictionem E-
piſcopalem habent in ſuis titulis, & in Eccleſiis ſibi
ſubjectis, ideo poſſunt excommunicare, & omnia alia
facere, quæ ſunt juriſdictionis Epiſcopalis. *cap. iis
quæ.* ubi Abb. & alii in 2. *not. de major. & obed.* ubi
dicit communem opinionem. Rom. in ſerm. ſuo poſt
49 conſil. *n.* 19. *in fin.* † Imo, quod Cardinalis etiam non
Epiſcopus in Eccleſia ſui tituli utatur pleno jure Epi-
ſcopali, incert. author poſt regulas. Soc. *reg.* 1. *Epi-
ſcopus debet providere*, in prima ſallentia, ubi plene.
50 † Conferunt minores ordines, utuntur Epiſcopalibus
inſigniis, & benedicunt ſolemniter, licet non habeant
conſecrationem aliquam, ſed nudos ordines ſacros.
Felin. *in c. inter Monaſterium*, *num.* 2. *de re judic.*
51 Habent eandem juridictionem in titulis ſuis, quando
ſunt Eccleſiæ Patriarchales, quam habent Patriarchæ,
& alii Superiores, videlicet Archiepiſcopi, & ſimiles
52 in ſuis diœceſibus. † Familiares Cardinalium judican-
tur ab ipſis ſolis Cardinalibus, ideo etiam Vicarius
Papæ non judicat tales familiares, ſed eos remittit ſuo
Cardinali, & ideo Cardinales habent privatum carce-
rem, ita de ſtylo Curiæ ſervari dicit Jul. Cla. *in* §.
53 *fi. quæſt.* 35. *numer.* 17. † Palatia & domus Cardina-
lium præbent immunitatem confugientibus ad ea, ſicut
ad Eccleſiam; ideo non poſſunt extrahi per judices
ſeculares. Jul. Clar. *in* §. *fi. q.* 32. *n.* 26. ubi, quod ita
ſervatur de communi conſuetudine.

§. VII.

Collegium Cardinalium quid poſſit ſede vacante?

1 Collegium † Cardinalium eſt honorabilius mem-
brum, quod habeat Eccleſia. Prob. ad Jo. Mon. *in c.*
2 1. *nu.* 4. *de ſchiſmat.* Vide §. *ſup.* † Electio Papæ ſpe-
ctat ad Cardd. ſolos, & debent concordes ad electio-
nem concurrere duæ tertiæ partes Card. ex tribus, ut
valida ſit electio, *c. licet de vitanda*, *de electio.* ubi
circa electionem PP. Zab. *nu.* 11. *qu.* 22. ponit trede-
cim ſpecialia, quæ videas, & totidem etiam ponit ibi
Abb. *num.* 8. *v. ſed pro declaratione*, ubi *num.* 14. dicit
quod expectati non venientes per decem dies non
3 computantur. † Et facta electione per ſcrutinium poſ-
ſunt illi, qui dederunt votum uni, accedere ad alte-
rum, quando ille, cui primo dedit votum,
non habet numerum ſufficientem, alias ſecus;
quia non poſſet pœnitere, & maxime, quando
alteri non accedunt. Zab. *d. c. licet de vitan. quæſt.* 31.
num. 10. ubi Abb. *in* 8. *not. v. octavo nota*, *num.* 8.
4 † Declara; quia iſte acceſſus poteſt fieri publicato ſcru-
tinio, antequam ſit ruptum ſcrutinium, & dicitur
ruptum, poſtquam fuerunt lacerata vota, vel eſſet a
loco receſſum, vel eſſet pro lacerato, ſecundum con-
ſuetudinem, quæ attendi debet. Zab. *d. c. licet*, *de*
5 *elect. in* 8. *ſpecial. num.* 1. † Declara; quia poteſt fieri
iſte acceſſus, etiamſi fieret ei, qui unicum votum ha-
bet, dummodo ſequatur numerus duarum tertiarum;
ſecus ſi ille, cui fieret acceſſus, jam ſe immiſcuiſſet in
Papatu ſine ſufficienti numero; quia cum ſit excom-
municatus, non poteſt convalidari electio per acceſſum.
Abb. *d. c. licet*, *numer.* 8. *v. quartum ſpeciale*, *de electio.*
† Reſtringe; quia licet Collegium Card. non poſſet 7
tollere conſtitutionem Papæ; tamen ſi omnes ſimul
concordes convenirent, quod ſufficiat electio facta per
majorem partem, tunc valebit. *gl. in clem. ne Roma-
ni*, *in v. reprobamus*, *de elect.* Ratio eſt; quia ſi o-
mnes, ergo duæ etiam tertiæ partes concurrunt. † Et 8
electus non poteſt comparari in numero eligentium,
nec accedit ſibi ipſi per ſcrutinium ſecretum; ſecus ſi
per ſcrutinium publicum, vel per viam compromiſſi.
Zab. *d. c. licet de elect. num.* 9. *in fi. quæſt.* 9. ubi Abb.
nu. 13. *ver. & in gloſſa.* & iſta eſt communis opinio.
Abb. *in c. cum in jure peritus*, *n.* 7. *ver. tertiam lectu-
ram*, *eod. tit.* † Vide ſum. Sylveſt. in *ver. excommuni-* 9
catio. §. 9. *num.* 6. *& ſeq. & num.* 35. *& ſeq. q.* 12. ubi
quod electo a duabus tertiis non opponitur aliqua ex-
ceptio, ſed ſolum datur accuſatio, ubi agitur de reli-
gione. † Et in ſcrutinio poſſunt pluries ad libitum
nominari, prout ſibi placet, & non refert, an dicat,
eligo, vel nomino, vel conſentio in talem. Abb. *d. c.
licet*, *in* 2. *ſpecial. ſub n.* 8. † Habet Collegium Card. 10
annatæ medietatem de omnibus beneficiis Conſiſtoria-
libus, de quibus fit proviſio in Conſiſtorio, & appel-
lantur communia ſervitia, quæ præſtantur ad ſubſten-
tationem PP. & Cardinalium, ut extat Bulla Pauli IV.
43. quæ dicit hanc annatam fuiſſe approbatam in Con-
cilio Viennenſi, prout etiam atteſtatur Jo. And. in *c.
inter cætera*, *de offic. ordin. in fin.* qui dicit, quod
ipſe inſtitit in Concilio, quod tolleretur hæc annata,
& ejus loco conſtitueretur vigeſima de omnibus bene-
ficiis mundi pro ſuſtentatione Papæ, & Cardinalium,
& Patres noluerunt; quia dubitatum ſolvere utrumque,
ſed Zab. ibi dicit, quod remedium erat, quod Con-
cilium ſtatueret, ne Papa poſſet alterare. † Pro hac 11
annata competit tacita hypotheca Collegio pro ſua me-
dietate, ſicut Papæ, quia ſicuti Auguſta habet reſpectu
Cæſaris hoc privilegium, *l. filius*, *in fin. ff. de jure fi-
ſci:* ita Collegium reſpectu Papæ: quia habet æquali-
tatem cum Auguſta, Anch. *conſ.* 295. *n.* 6. *&* 8. & ita
conſului etiam, quia pro ſubſtentatione debetur; ergo
pro alimentis; quia competit pro eis hypotheca. Rom.
conſ. 388. *in pr.* & ibi apoſt. & daretur etiam contra
tertium poſſeſſorem. Rip. *l.* 1. §. *hæres. ff. ad Trebell.*
Vide Tuſc. *verbo Annata*, *& annatiſta. &c. Concl.*
328. † Limita; quia non poteſt Collegium Cardd. ſe- 12
de vacante condere ſtatuta prout poteſt Capitulum Ca-
nonicorum, & eſt ſpeciale in collegio Cardd. Fed. de
Sen. *conſ.* 16. *numer.* 2. *ver. præterea ſpeciale eſt.* & *conſ.*
30. *num.* 2. *ver. præterea*, *c. ubi periculum*, *de elect.* † 13
Extende; quia non poteſt moderari, neque diſpenſare
neque renunciare expreſſe, *clem. ne Romani*, *de elect.*
ubi gloſſ. in *ver. poteſtatis*, ubi, quod licet poſſit eli-
gere, & creare Papam; non tamen poteſt creare Car-
dinalem. ¶

CATHEDRATICUM.

Praxis Cathedratici.

Cathedraticum dicitur a Cathedra, & Epiſcopo de- 1
betur in honorem ipſius Cathedræ, juxta Summiſtas,
& Riccium *in prax. var. reſ. p.* 2. *reſ.* 182. *cap. conque-
rente*, *de offic. Ordin.* Pariſ. *de confid. quæſt.* 15. *n.* 5. Leo
prax. Epiſc. p. 2. *c.* 14. *verb. Ius Cathed. n.* 5. Barb. *de
poteſt. Epiſc. p.* 3. *alleg.* 86. *n.* 40.

Cathedraticum hoc ſolet ſolvi in Feſto Nativitatis, 2
& Reſurrectionis JESU CHRISTI, *l. c.* Datur in ſi-
gnum ſubjectionis; & licet in totum nullo tempore
preſcribi poſſit, quo minus debeatur, in parte tamen
poteſt. Abb. *in cap. paſtoralis*, *de donat.* Barb. *loc. cit.
n.* 42. Ac licet Eccleſia pleno jure liberaretur a ſubje-
ctione, adhuc non cenſeretur remiſſum Cathedraticum,
niſi expreſſe ponatur. *gl. in d. cap. paſtoralis.* Riccius
loc. cit. Balb. *de praſcr. p.* 2. *quinta partis princ. quæſt.*
16. *num.* 5.

Hinc Epiſcopus, qui nunquam exegit Cathedrati- 3
cum, poteſt illud tam pro tempore præterito, quam
in futurum exigere, ut declaravit S. Congr. Concil.
in

Digitized by Google

in una Albiganenſ. die 3. *Decembris* 1644. *ad ſeſſ.* 24. *c.* 3. *de Regul.* apud Pignatel. *tom.* 1. *conſ.* 283.

4 Licet vero præſcribi non poſſit, per conſuetudinem tamen poteſt aliter introduci. Barb. *l. c. n.* 42. Ricc. *l. c.*

5 Sed, in qua quantitate Cathedraticum eſt ſolvendum? Reſp. taxam illius eſſe in duobus ſolidis, juxta *gl. in cap. conquerente, de Offic. Ord.* Riccius & Barb. *l. c. n.* 43. S. Congr. apud Pignat. *loc. cit. conſ.* 284. niſi aliter obtineat conſuetudo Provinciarum. Covar. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 11. *n.* 3. ubi de ſolidorum æſtimatione. *&* *de vet. numiſm. cap.* 6. *nu.* 5. Gratian. *diſc. for. cap.* 51. *nu.* 14. quia ſolidorum valor conformis non eſt. Riccius, & Barb. *loc. cit.*

6 Ad Cathedratici ſolutionem tenentur, non totus Clerus, ſed Beneficiarii, Eccleſiæque ſubjectæ tantum. Barb. & Ricc. *l. c.* S. Congr. *ſup. cit.* apud Pignat. *conſ.* 285. *tom.* 1.

7 Ab hoc tamen Cathedratico ſunt exemptæ Eccleſiæ Regularium. *cap.* 1. *de ſtat. Monach.* Rot. apud Cenc. *deciſ.* 110. *addit.* etiam Parochiæ Hieroſolymitanæ, ut declaravit S. Congr. apud Pignat. *tom.* 3. *conſ.* 6. *n.* 26. ſermo eſt de regularibus illorumque Eccleſiis in capite & in membris exemptis. vide Bullam Pii V. & Gregor. XIII. *conſt.* 77. §. 3. *&* *conſt.* 5. §. 1. ubi exemptio extenditur ad Presbyteros curam animarum exercentes in Eccleſiis unitis: videri poteſt Bellencin. *de Charitat. ſubſid. q.* 32. *nu.* 5. & quæ ſupra diximus *in prax. Abbatum, n.* 21. §. 5. P. Reiffenſtuel. *lib.* 3. *decret. tit. de cenſib. n.* 13. ubi, quod Eccleſiæ ſæculares, etiam pleno jure Monaſteriis unitæ, ſeu incorporatæ, ad cathedraticum teneantur. ex Fagnan. *in cap. conquerente.* 16. *de cenſib. n.* 10. *&* 43. Anchar. *ibid. n.* 5. & Abb. *num.* 1. gloſ. *in cap. inter cætera.* 10. *q.* 3. *verb. ſolutionis.*

CAUSA.

Praxis Cauſarum.

1 Cauſæ omnes tam Civiles, quam Criminales, ad Forum Eccleſiaſticum pertinentes, exceptis Privilegiatis, quæ ad Sedem Apoſtolicam pertinent coram Ordinariis Locorum dumtaxat, in prima Inſtantia cognoſci debent; neque a Metropolitanis, Patriarchis, aut Primatibus, aliiſque quibuſcumque Judicibus Eccleſiaſticis ad ſe advocari, vel aliis commiſſi poſſent, niſi per viam legitimæ appellationis. Benedict. XIV. Conſtitu. *Ad militantis.* §. 42.

2 Cauſæ de partibus non attingentes valorem centum ſcutorum, & non privilegiatæ, retineri nequeunt in Curia; ſed ſubdelegandus eſt Judex in partibus. Benedict. XIV. Conſtit. *Romana Curia.* §. 12.

3 Cauſas ſpirituales avocantes a Judicibus Eccleſiaſticis excommunicationis pœna damnantur. Benedict. XIV. Conſtit. *Paſtoralis Romani.* §. 14.

CAUTIO.

Praxis Cautionum.

1 Cautio in Jure ſufficiens dicitur, & intelligitur fidejuſſoria, vel pignoratitia, non autem juratoria. *gl. in cap. de benedicto. q.* 1. *&* *in cap. ex tranſmiſſa*, ubi Innoc. Hoſtienſ. & Anchar. *de reſt. ſpol.* Sperel. *deciſ.* 139. *n.* 31. Sanch. *de matr. lib.* 10. *diſp.* 18. *n.* 44. *ſeqq.* ubi de cautione danda a marito uxori de non amplius ſæviendo, & ita, ampliatur etiam in cautione præſtanda uxori de non offendendo, niſi vir eſſet diſcretus, & timoratus, vel non reperiret fidejuſſorem ob paupertatem; tunc enim ſufficeret juratoria, etiam ad lites. *gl. in cap. Odoardus de ſolut.* Gail. *obſ.* 47. *l.* 2. Fachin. *lib.* 12. *contr. Jur. cap.* 63. Hering. *de fidejuſſ. cap.* 10. *nu.* 89. Fontanel. *de pact. nupt. clauſ.* 4. *gl.* 18. Ecclеſ. *obſ. for.* 42. *n.* 9.

2 Eſt autem cautio juratoria promiſſio ſine fidejuſſoribus, ſolo interpoſito jurejurando facta. §. *ſed hodie inſt. de ſatiſdation.* Hering. *l. c. cap* 18. *n.* 88.

3 Cautio vero juratoria admittitur, ubi quis fidejuſſorem præſtare nequit. Marſil. *de fidejuſ. n.* 166. Medices *de caſ. fort. p.* 2. *q.* 4. *nu.* 23. Schroeder. *de feud. p.* 10. *ſect.* 20. *n.* 296. Hering. *loc. cit. nu.* 89. Ampliat. licet ad normam ſtatuti requireretur fidejuſſoria; quia ſtatutum debet interpretationem accipere a Jure: ſicut autem lex non obligat ad impoſſibilia. *L. impoſſibilium ff. de Reg. Jur.* ita nec ſtatutum obligare poteſt. Hering. *loc. cit. n.* 92. *&* 95. ubi alii; quod procedit etiam quoad forenſes. Hering. *numer.* 94. contra Solam *ad conſtit. antiquas Saband. rubr. de concl. in cauſ. p.* 3. *gl.* 1. *n.* 16. pro forenſibus, ſtant etiam Rol. *conſ. p.* 43. *n.* 22. Gail. *lib.* 1. *obſ.* 26. *n.* 2. Ampliatur ſecundo in fœmina, quæ carens fidejuſſore admitti debet ad juratoriam. *Auth. hodie. Cod. de cuſtod. reor.* Menoch. *de arbitr. Jud. q.* 88. Hering. *n.* 99. Ampl. tertio, ut etiam Scholares admitti debeant ad juratoriam. Hering. *n.* 102. citans Bal. *in L. diffamari cap.* 2. *n.* 23.

4 Limita. I. in hærede, qui non poteſt ſatiſdare de ſolvendo legato adveniente die; quia tunc mittitur legatarius in poſſeſſionem, & non auditur hæres, cautionem juratoriam offerendo. *L. filius f.* 114. §. *idem Princeps ff. de leg.* 1. Hering. *loc. cit. n.* 104.

5 Limit. II. ut non procedat in iis, qui cum in cauſis criminalibus appellaverint, fidejuſſoris copiam non habent; hi enim in carceribus ſunt retinendi, nec ſub cautione juratoria relaxandi. *L. eos.* §. *ſuper his. L. minime. Cod. de appell.* Hering. *n.* 103.

6 Limit. III. Cum quis ad relaxandum arreſtum, cautionem juratoriam præſtare vult. Gail. *de arreſt. Imper. cap.* 3. *n.* 10. ſecus tamen in ſequeſtro. idem Gail. *lib.* 1. *obſ.* 148. *n.* 6. *&* *lib.* 2. *obſ.* 47. *n.* 8. *&* 14. modo perſona ſit honeſta, & fide digna, & omnis ſuſpicio abſit. Hering. *loc. cit. nu.* 107. *&* *cap.* 15. *num.* 31.

7 Limit. IV. In contumace in non parendo Judici; quia talis perdit beneficium cautionis juratoriæ. gl. & Bal. *in auth. qui jurat. Cod. de bon. auth. Jud. poſſid.* Marant. in Specul. *p.* 6. *tit. de contumacia nu.* 23. Hering. *n.* 108.

8 Limit. V. In eo, qui propter malos mores, vel ſuam doloſitatem, fidejuſſorem invenire nequit. Bal. *in auth. cui relictum. n.* 9. *Cod. de indict. viduit. tollen.* Canoniſtæ *in cap. qua fronte, extra. de appell.* Gail. *d. obſ.* 47. *n.* 9. Mynſing. *obſ.* 11. *cent.* 2. Hering. *l. c. n.* 109. maxime in Judæis. Idem. *n.* 110.

9 Limit. VI. In iis caſibus, in quibus utrique parti alio remedio, quam per juratoriam conſultum eſſe poteſt. Rol. *conſ.* 43. *n.* 49. 50. *&* 51. Ruinald. *in rubr. de fidejuſ. n.* 166. Hering. *n.* 111.

10 Limit. VII. in iis caſibus, in quibus cautio neceſſaria requiritur. *L. filius f. ff. de leg.* 1. §. *iidem Principes.* Nicol. Bellon. *conſ.* 54. *n.* 6. Hering. *n.* 112.

11 Limit. VIII. Cum quæſtio eſt de magno ære alieno, ob quod quis detinetur. Alex. *conſ.* 6. *nu.* 10. Cephal. *conſ.* 384. *n.* 66. Hering. *n.* 113.

12 Limit. IX. Cum quis literas ſuas proprio ſigillo, & jurejurando firmatas in dubium, & controverſiam vocare audet; ne detur occaſio ad pejerandum, quomodo enim ſperari poteſt obſervantia juramenti ab illo, qui ſuas juratas promiſſiones non ſervat? *L. ſi cui* §. *iiſdem ff. de accuſat. cap. ſemel malus, de Reg. Jur. in* 6. Menoch. *de arbitr. caſ.* 303. *n.* 10. *&* *de præſ. lib.* 5. *præſ.* 32. *n.* 8. *&* 12.

13 Limit. X. In ſuſpecto de fuga, qui ad juratoriam nunquam admittitur, licet fidejuſſore careat. Hering. *loc. cit. n.* 117. apud quem Gail. Mynſing. & alii.

14 Limit. XI. In cauſis criminalibus, etiam pecuniariam pœnam inferentibus, aut civilibus gravibus, & arduis, in quibus cautio juratoria non admittitur. Sola *ad conſtit. antiquas ſaband. p.* 3. *gl.* 1. *nu.* 14. *&* 15. Hering. *loc. cit. n.* 91. Marſil. *de fidejuſ. num.* 181. Specul. *in tit. de accuſat. p.* 4. Bald. *in L.* 3. *Cod. de Epiſc. aud.* quod tamen procedit in maſculis, non vero in fœminis. DD. *mox. cit.*

15 Ad juratoriam admiſſus coram Judice jurare debet, & non abſens, etiam in ſcriptis, ſed coram, corporaliter, & conceptis verbis, uti, *Ad Sancta Evangelia &c.* non tantum jurabit, quod fidejuſſorem non inveniat, ſed etiam juratoriam cautionem præſtabit per ſe. Hering. *loc. cit. n.* 125. apud quem Covar. *in cap. quamvis p.* 1. §. 2. *n.* 2. *de pactis.* Cæval. *q.* 407. Theſ. *deciſ.* 47. *nu.* 2. Ludov. *com. concl.* 21. *nu.* 3. De Amaris *dec.* 8. *nu.* 26. quæ quamvis ab abſente in ſcriptis præſtari non poſſit, poteſt tamen præſtari per procuratorem. DD. apud Hering. *n.* 133.

16 Ita Uſufructuarius tenetur dare cautionem utilem, per fidejuſſores, & pignora. *L.* 4. *ff. de fideicom. L.* 4.

Cod.

Digitized by Google

Cod. de uſufr. Sed quid ſi uſuſructuarius non invenit fidejuſſores, nec pignora ob inopiam? Reſp. multos velle admittendum eſſe ad juratoriam. vide Hering. *de fidejuſ. cap.* 5. *nu.* 202. ubi multi. ipſe tamen Hering. illam ſententiam putat tutiorem, quod proprietarius in defectum idoneæ cautionis res legatas retinere, & uſuſructuario certam ſummam, vel fructuum, vel pecuniarum exſolvere poſſit, dummodo de annua ſolutione rite uſufructuario caveat. Gail. *lib.* 2. *obſ.* 47. *n.* 13. apud quem alii.

17 Sed quid in donatore, qui bona ſua donavit reſervato ſibi uſufructu? Reſp. illum teneri præſtare cautionem ſaltem juratoriam non quidem abſolute, ſed arbitrio boni viri, ne ex liberalitate ſua damnum ſentiat. Mynſing. *cent.* 6. *obſ.* 36. Cacheran. *deciſ. Pedemont.* 153.

18 Sed, nunquid teſtator in præjudicium hæredis poteſt hanc cautionem remittere? Reſp. negative. *L.* 1. *Cod. de uſuf. L. de die* §. 4. *ff. qui ſatiſd. cog.* Gail. *lib.* 2. *obſ.* 145. Hering. *l. c. cap.* 5. *n.* 209. *& ſeq.*

19 Fiſcus tamen, cui fuit relictus uſuſfructus, ad cautionem fidejuſſoriam non tenetur. *gl. in d. L.* 4. *Cod. de uſufr.* Surd. *dec.* 183. *n.* 9. Ruin. *conſ.* 44. *n.* 8. apud Hering. *loc. cit.*

20 An vero pater ad cautionem teneatur ratione uſusfructus, quem habet in bonis filii? vide Paſqual. *de patr. poteſt. p.* 1. *cap.* 2. *n.* 8. ubi alii. & ſupra in verbo *Adminiſtratio. n.* 2. qui docent; quod ſi Pater tanquam adminiſtrator bonorum filii, illius bona alienet, poſſit eorundem pretium in proprios uſus convertere, præſtita tamen cautione de reſtituendo eadem finito uſufructu poſt ejus obitum. Natta *conſ.* 443. *n.* 27. Decius *in L. filius. n.* 6. *Cod. de pact.*

21 Etiam cautio *de non offendendo* regulariter eſt præſtanda cum fidejuſſore, juxta Bart. *in L. illicitis. ff. de Offic. Præt.* quia cautio idonea non dicitur ſine fidejuſſore. *gl. in cap. ad noſtram, de jurejur.* Clar. *in* §. *fin. q.* 47. Herculan. *de caut. de non offend. cap.* 4. At propter paupertatem, ſi fidejuſſor inveniri nequit, admittitur juratoria, niſi aliter Judex arbitretur. Gomez. *de delict. cap.* 6. *n.* 16. *verſ. advertendum.* Menoch. *de arbitr. caſ.* 142. uti ſi eſſet perſona rixoſa, & ſuſpecta; tunc enim non debet admitti juratoria. DD. *cit.* vel niſi cavere debens haberet bona ſtabilia. Farin. tamen, & Clar. circa hoc ultimum cum aliis tenent contrarium. Sed hæc debent præſtari etiam a parte habente multa bona ſtabilia.

22 Cautio *de non offendendo* rumpitur etiam per injuriam verbalem, licet levem, niſi cautio fuerit facta de non offendendo in perſonam. Guazzin. *in tr. de pace, & tregua p.* 1. *q.* 52. Farin. *in prax. q.* 107. Ciarlin. *contr. for. cap.* 90. Limita, ſi injuria verbalis fuit ſine dolo. Maſcard. *de prob. concl.* 1157. Dicitur etiam fracta, ſi ille, qui dedit cautionem, contra alium tulit falſum teſtimonium, vel falſo accuſavit. Caball. *reſ. crim. caſ.* 347. Farin. *qu.* 107. niſi falſum dixerit coactus blanditiis.

23 Cautio *de non offendendo* data ab uno ex inimicis ſimpliciter, & ſine proteſtatione, quod non valeat, donec etiam ab alio fuerit præſtita, ſi interim cavens offendat inimicum, dicitur contraveniſſe cautioni: quia non debet fidem Prætori præſtitam quis frangere. Vulpejus *de pace quæſt.* 81. Caball. *reſ. crim. caſ.* 219. Hercul. *in tr. de cautione de non offend. q.* 31. Imo Caball. hanc concluſionem tenet etiam in caſum proteſtationis prædictæ quoad caventem; non vero quoad non ratificantem; citans Francum *dec.* 359. videri poteſt etiam Farin. *q.* 107. *p.* 2. *a.* 21. Maſcard. *de prob. concl.* 1157. niſi adſit contraria conſuetudo, vel Notarius, aut Judex pro abſente fuerit ſtipulatus.

24 Cautio *de non offendendo*, an rumpatur ab illo, qui occidit bannitum permittente ſtatuto, concluſio eſt negativa; quia banniti non comprehenduntur in cautione de non offendendo, neque active, neque paſſive. Herculan. *loc. cit. cap.* 23. Farin. *de var. & diverſ. quæſt. q.* 103. Clar. *in* §. *homicidium n.* 60. Caball. *reſ. crim. caſ.* 274. etiam juramento interveniente. vide ſupra in verbo *Bannitus n.* 2.

25 Cautio *de non offendendo*, vel pax, non dicitur rupta per adulterium habitum ex libidine, ſecus ſi ad vindictam, vel ſi adulterium fuit cauſa inimicitiæ: idem dic de ſtupro, præſumitur vero commiſſum ex libidine potius, quam ad vindictam. Vulp. *de pace q.* 23. nam in criminalibus, quod minimum eſt, præſumitur. Clar. *in* §. *fin. q.* 47. *num.* 12. Farin *q.* 107. *p.* 2. *a.* 16. ita diſcurrendum de furto.

Cautio *de non offendendo* antequam contrahatur, eſt 26
favorabilis, poſtquam vero fuerit contracta, cum dubitatur de illius fractione, eſt odioſa, ut judicetur non fuiſſe fractam. Farin. *q.* 107. *p.* 2. *a.* 31. Honded. *conſ.* 97. tamen

Cautio *de non offendendo*, vel pax dicitur rupta pro- 27
pter offenſionem factam etiam extra territorium Judicis, coram quo fuit facta. Vulp. *de promiſ. de non offend. q.* 39. Farin. *l. c. p.* 2. *a.* 19. Secus ſi unus contra pactum ingreditur Civitatem; quia tale pactum non valet, ſi eſt perpetuum, ſecus ſi temporale; quia læditur Civitatis utilitas, & tale pactum per privatos fieri non poteſt, ſed pertinet ad Principem privare aliquem Civitate. Farin. *loc. cit. a.* 20. vide Caball. *reſ. crim. caſ.* 35. & apud illum alios.

Cautio *de non offendendo* in genere facta, non com- 28
prehendit hæredes, neque active, neque paſſive, niſi eorum fiat expreſſa mentio. Hercul. *l. c. cap.* 18. Farin. *p.* 2. *a.* 27. *q.* 107. niſi tales offenderentur ad injuriam principalis paciſcentis; neque fœminas, neque ſocium itineris, etiam quoad pœnam conventionalem. DD. *cit.*

Cautio *de non offendendo* eſt temporalis, poteſt ta- 29
men eſſe perpetua arbitrio Judicis. Menoch. *de arbitr. caſ.* 141. Farin. *q.* 147. *p.* 2. *a.* 5. Hercul. *in tr. de non offend. c.* 18. Non cenſetur ſublata per ſupervenientem pacem, niſi interveniente fiſci conſenſu, vel Judicis decreto, mandante illam caſſari, vel declarante cenſeri caſſatam, qui illud non interponet, ſi adhuc timet ſcandala. Farin. & Hercul. *loc. cit. n.* 9. & probatur *ex L. fin. C. de novat.* quia Jus Fiſco ex cautione fuit quæſitum, quod ei invito auferri non poteſt, licet contrarium etiam ſentire videantur. Et ſi Judex requiſitus nollet illam cautionem caſſare, poſſet appellari. Farin. *loc. cit.* vel ſecundum Herculan. tunc ipſo Jure haberetur pro caſſata: ſecus ſi Judex non fuit requiſitus; quia tunc non poteſt ex officio caſſare. DD. *cit.*

Inimicus poteſt cogi ad præſtandam cautionem *de* 30
non offendendo cautionem petentem, imo etiam filios ejus familiares, & amicos, ac ſequaces. Hercul. *l. c. c.* 7. etiam pro tutoribus, & Curatoribus, Clericis, & fœminis. Farin. *q.* 107. *a.* 3. *p.* 1. Hercul. *cap.* 8. & non tantum ad cavendum pro ſe, ſed etiam pro filiis, conſanguineis, & affinibus, niſi iſti eſſent inimici cavere debentis, vel diſcoli, & rixoſi. Farin. *l. c. p.* 2. *a.* 22. Vulp. *de pace quæſt.* 40. dummodo ſubſit periculum offenſionis. Et quidem per mulctam, captionem pignorum, bannum, exilium, capturam, aliaſque pœnas Judicis arbitrio imponendas. Hercul. *cap.* 7. *&* 44. etiam ſub pœna privationis feudi. Clar. *in* §. *fin. q.* 47. Farin. *q.* 107. Hercul. *l. cit.* Ea non tantum ex officio, ſed etiam ad inſtantiam partis, dummodo præcedat juſta cauſa, & juſtus timor, qui probari debet, ſaltem juramento timentis. ultra citatos. Menoch. *de arbitr. caſ.* 140. Maſcard. *de prob. concl.* 1370. Gail. *de pace publ. lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 3. Clar. *in* §. *fin. quæſt.* 47. *nu.* 3. Non poteſt tamen cogi, niſi citatus, & prævia cognitione cauſæ, quia talis obligatio eſt oneroſa: ſufficit tamen cognitio ſummaria. DD. *cit.* quod ſi tamen periculum ſit mora, Judex poteſt, etiam pendente cognitione, ex officio, tale præceptum relaxare. Gail. *de pac. publ. lib.* 1. *cap.* 2. *n.* 16. Petens vero cautionem, debet & ipſe illam præſtare.

Porro cautio *de non offendendo*, neque per ſe, ne- 31
que per alios uſque ad certum gradum, dicitur rupta, ſi filii ejus naturales tantum offenderunt. Hercul. *cap.* 32. Vulp. *de pac. q.* 85. Caball. *reſ. crim. caſ.* 210. Neque dicitur rupta per offenſionem illatam ex nova cauſa. Clar. *in* §. *fin. q.* 47. *n.* 9. *verſ. quæro.* modo de illa conſtet, & quod ſit cauſata a noviter offenſo, nec ſit affectata. Hercul. *cap.* 13. Vulp. *q.* 45. Maſcard. de *prob. concl.* 1231. *&* 1157. Farin. *q.* 107. *p.* 3. *a.* 33. Gail. *de pac. publ. l.* 1. *c.* 3. In dubio vero, nova cauſa præſumitur. Maſcard. Bajard. ad Clar. *d. quæſt.* 47. *num.* 50. dummodo conſtet de aliquo facto, vel dicto offenſi, ex quo offendens potuit moveri: & hæc cauſa probatur præſumptive, etiam ſemiplene, publica voce, & fama, per teſtes de auditu, imo per juramentum offen-

Digitized by Google

fendentis concurreotibus conjecturis. Item ex confeſſione extrajudiciali offenſi, ex temporis diuturnitate poſt pacem factam &c. Farin. *l. c. a.* 33. ubi DD.

Cautio Mutiana, eſt de reſtituendo legatum, ſi intra annuio luctus nubat, & debet præſtari a Vidua, ſi petatur. Coſta *de ratione rata q.* 14. *num.* 15. Caball. *conſ.* 137.

CEDULONES.

Praxis Cedulorum.

1 Cedulones affiguntur contra excommunicatos, ut ab aliis vitari poſſint, & ita excommunicati erubeſcaot, & reſipiſcant. *cap.* 1. *de excep. in* 6. *& Clem.* 1. *de pæn.* Genuenſ. *in prax. cap.* 23. Ugol. *de cenſur. tab.* 1. *cap.* 21. §. 2. Covar. *in cap. alma mater, de ſent. excom. in* 6. *in princ. releꝼ. n.* 10. Affigi tamen noo non debent cum Dæmonum figuris; id enim probibuit Pius V. in Bulla, quæ incipit. *Inter.* Neque contra illum, qui paratus eſt ſatisfacere. Achil. de Graſſ. *deciſ.* 1. *de ſent. excom.* Riecius *in prax. Cedulonum reſ.* 15. ſecus ſi ſine prompta ſatisfactione perit abſolui, niſi actu ſatisfaciat. juxta Abb. *in cap. ea noſcitur de ſent. excom.* Genuenſ. *l. c.* uti & Riecius *reſ.* 16. Novat. *lib.* 1. *quæſt. for. cap.* 2.

2 Cedulones, poſſunt etiam affigi pendente termioo ad appellandum a ſententia excommuoicationis; quia cedulonum affixio nihil aliud eſt, quam ſententiæ promulgatio, & quia excommunicatio fert ſecum executionem. *cap. paſtoralis. de ſent. excom.* Covar. *pract. quæſt. cap.* 23. *n.* 2. *verſ. illud.* Matant. *p. tit. de appell. nu.* 177. & talis appellatio non operatur effectum ſuſpenſivum, nec impedit illius executionem. Limit. a declaratoria, a qua datur appellatio etiam ad effectum ſuſpenſivum. vide Covar. *in cap. alma mater. p.* 1. §. 2. *nu.* 9. & Riccius *l. c. reſ.* 18. & quæ ſupra notavimus in praxi appellationis.

3 Antequam quis excommunicetur, debet citari ad videndum ſe excommunicari, & affigi cedulones. Covar. *l. c.* §. 9. niſi excommunicandus dolo lateret: tunc enim ſufficeret citatio ad domum. juxta Seraph. *deciſ.* 1285. & Rot. *deciſ.* 90. *p.* 1. *rec.* Riccius *reſol.* 19.

4 Cedulones affixi contra excommunicatos declaratos abſolvendos a Papa, ſi excommunicatus petat illos removeri, dato illi termino unius, vel duorum menſium, juxta diſtantiam locorum, ad procurandam Romæ abſolutionem, & data cautione, quod non impetrata, in termino præfixo, abſolutione, cedulones iterum affigi poſſint, removeri ſolent. Genuenſ. *loc. cit. n.* 13. Riecius *loc. c. reſ.* 17.

5 Cedulones amoveri non poſſunt ſine licentia Superioris Eccleſiaſtici, etiam ſub prætextu publicæ utilitatis; nam licet utilitas publica cunctis rebus ſit præferenda, tamen non debet officere poteſtati clavium, & favor Eccleſiæ debet præponderare utilitati publicæ. Eſcobar. *de ratiocin. admin. cap.* 39. *num.* 13. *verſ. ſed prædictis, circa finem.* Novat. *quæſt. for.* 35. *lib.* 1. *n.* 15. & ſi fuit facta de facto amotio, vel laceratio, præſumitur facta ab illo, qui ſentit commodum ex amotione: quia delictum præſumitur factum ab illo, qui habet intereſſe, & ſentit commodum, etiam abſque alia probatione. Menoch. *de recuper. poſſ. remed.* 1. *n.* 56. Lancellot. *de attent. p.* 1. *cap.* 1. *n.* 71. plura vide apud Riecium *in prax. cedulon. reſ.* 20.

6 Porro uti lacerans cedulones, ita lacerans partem illorum incidit in excommunicationem; nam favore animæ odioſa ſunt extendenda, & amplianda. Bart. *in authent. Sacramenta puberum Cod. ſi adverſ. vendit.* Riccus *l. c. reſ.* 23. Limita, ſi ex ira, & calore iracundiæ fuerint lacerati; quia propter iram pœnæ temperantur, dummodo non ex ioteryallo, ſed in continenti, fervente adhuc calore iræ delctum fuerit commiſſum. Farin. *in pract. crim. q.* 91. Theſ. *dec.* 178. Clar. *in* §. *fin. q.* 60. *n.* 8. *verſ. eſt etiam.* quia ita furor brevis eſt; dummodo tamen ex juſta cauſa proceſſerit. ita DD. *mox. cit.* Limita ſecundo in tentante amotionem effectu non ſecuto; quia ſecundum generalem conſuetudinem Italiæ, affectus non punitur, effectu non ſecuto, etiam in atrociſſimis, ſaltem pœna ordinaria. Theſ. *dec.* 243. Farin. *in pract. crim. q.* 17. *n.* 48. *& ſeq.* Clar. *in* §. *aſſaſſinium, verſ. ſcias. & in* §. *fin. q.* 92. in quo tamen plurimum verſatur Judicis arbitrium ſecundum qualitatem perſonarum. Maſcard. *de prob. concl.* 138. *a n.* 2. Covar. *in Clem. ſi furioſus, initio q.* 9. ſicut tentans percutere Clericum, effectu non ſecuto, excommunicationem oon incurrit. Graſſ. *de effect. Cler. effect.* 9. *n.* 296.

7 Sed quid ſi Clericus cedulones, quibus ipſe denunciabatur excommunicatus, laceravit, eſtne privatus beneficio, vel privandus? Reſp. neutrum; nec privatum, nec privandum eſſe. Rot. coram Penia apud Mareſcott. *var. reſ. lib.* 2. *cap.* 35. *nu.* 42. Riccius *in prax. Cedulon. reſ.* 28.

CENSURA.

Praxis Cenſurarum.

1 Poteſtas ferendi cenſuras Eccleſiaſticas, eſt a Chriſto Domino, juxta illud Matth. *cap.* 18. *quæcumque ligaveritis &c.* Cauſa efficiens cenſuræ, eſt homo rationis uſum habens: quia furioſus, mente captus, infans, dormiens, & ebrius, cenſoram ferre non poſſunt; & ad illam ferendam requiritur voluntatium; neque mutus illam ferre poteſt; mulier etiam non poteſt, uti neque abſolvere, quia hanc poteſtatem Chriſtus mulieribus non contulit, niſi Pontifex hanc poteſtatem, uti poteſt, illi daret. juxta Armil. *in verb. excommunicatio n.* 24. S. Anton. *de ſuſpenſ. cap. de cauſa efficiente;* quia hic eſt actus Juriſdictionis. *gl. in cap. tranſmiſſam, de elect. verb. de talibus.* Debet eſſe Chriſtianus, & Clericus, nam laici cenſuras ferre non poſſunt, neque abſolvere, niſi a S. Pontifice habeant. Abb. *in cap ab excommunicato, de reſcr. & in cap. Eccleſia S. Mariæ, eod.* ubi Felin. & Dec. *in cap. decernimus, de Jud.* Covar. *in cap. alma mater. p.* 1. §. 11. *n.* 3. *verſ. quarto inde infertur.* Ugol. *de cenſur. tab.* 1. §. 10. *n.* 4. *cap.* 2.

2 Præterea ad ferendam cenſuram, requiritur Juriſdictio, uti etiam ad abſolvendum. Hinc exemptos, uti Regem, Reginam, & alios, Epiſcopus, ſeu Ordinarius cenſura ligare non poteſt, uti etiam privilegiatos, ne excommunicari poſſint. Ugol. *l. c.* §. 12. *n.* 5. Debet autem Juriſdictio eſſe domicilii, vel ratione originis, vel contractus, aut delicti. Abb. *in cap. propoſuiſti, de for. comp.* Innoc. *in cap. fin. eod.* Covar. *var. reſ. lib.* 1. *cap.* 4. Ugol. *l. c.* §. 14. *&* 15. Porro Juriſdictio debet eſſe fori contentioſi, non autem juriſdictionis voluntariæ, uti eſt abſolvendi poteſtas, quæ ideo etiam extra Provinciam exerceri poteſt. *L.* 2. *ff. de offic. Proconſ.* non vero excommunicatio, ex quo ſit juriſdictionis contentioſæ, cum non niſi cauſa cognita ſententia illa feratur. *cap. ſacro. de ſent. excom.* quod exerceri & fieri non poteſt extra provinciam. *L. ult. ff. de juriſd. omn. Jud.* de quo vide Ugolin. *l. c.* 14. *&* 19. Abb. *in cap. dudum de elect.* Men. *de arbitr. Jud. q.* 43. *n.* 17. ſive ſit ordinaria, ſive delegata. Et ordinariam habent Pontifex, Archi-Epiſcopus, Epiſcopus, & eorum Vicarii; Legatus a latere in ſua Provincia. Abbates Regularium, Capitula Cathedralium &c. licet acquiſita præſcriptione: ubi tamen

3 Notandum, quod præſcribens facultatem excommunicandi, non dicitur præſcripſiſſe facultatem ſuspendendi. Abb. *in cap. cum olim, de præſcr. nu.* 6. Felin. *in cap. auditis n.* 11. *eod.* quia jus præſcriptione acquiſitum, ad ſimilia jura trahi non poteſt. *cap. cum contingat, de decim.* Abb. *in d. cap. cum olim.* & quia tantum præſcriptum, quantum poſſeſſum. *cap. cum in tua, de decim.* niſi hoc animo pars juriſdictionis exerceatur, ut univerſe jure ſuo uti velit. juxta Innoc. *in cap.* 2. *de capel. Monach.* ſecus ſi pars juriſdictionis exerceatur ab aliquo, ut illa tantum in parte, uti velit. Ugolin. *l. c.* §. 12. *n.* 3.

4 Ita facultas ferendæ cenſuræ præſcripta, ad alium non extenditur. Ugol. *l. c. tab.* 1. *cap.* 2. §. 21. *a nu.* 3. qui vero præſcripſit facultatem ligandi, poteſt etiam abſolvere, quia par jus eſt ligandi, & ſolvendi. *cap. verbum, de pænit. diſt.* 1. *& L. qui condemnare ff. de Reg. Jur.* Abb. Felin. & Ugol. *loc. cit.* ſaltem quoad hunc effectum; nam alias hæc duo differunt, quod abſolutio ſit juriſdictionis voluntariæ, excommunicatio vero contentioſæ. ut ex Menoch. *de arbitr. quæſt.* 43. *n.* 17. ſupra notavimus. Imo ſufficit juriſdictio putata cum er-

rore

Digitized by Google

rore communi idem. §. 21. juxta *l. Barbarius. ff. de Off. Prat.* Innoc. *in ca. cum. dilectus, de elect.* dummodo adſit etiam titulus coloratus; & Epiſcopus v. g. intruſus non ſit; nam tunc excommunicatio, vel cenſuræ ab illo fulminatæ, non valerent. Ugol. *loc. cit. tab. 1. cap. 2. §. 22.*

5 Præterea Judex, qui vult cenſuram ferre, debet habere expeditum uſum ſuæ juriſdictionis. Unde Vicarius, Epiſcopo notorie excommunicato, vel denunciato, non poteſt excommunicare, aut alias cenſuras ferre; idem dic, ſi Epiſcopus ſit ab officio ſuſpenſus. *cap. 1. de Offic. Vicar. in 6.* ubi gl. Gemin. & Anchar. aliique apud Ugol. *loc. cit. §. 23. n. 3.* Idem dic de delegato, quando re integra delegans fuit excommunicatus; multo minus, ſi ipſe Vicarius ſit excommunicatus. Item ſi ab illo fuit appellatum, vel fuit recuſatus. *cap. ſi a Judice de appell. in 9.* Abb. *in cap. ſæpe, de appell.*

6: Sed poteſtne Judex in propria cauſa aliquem excommunicare? Reſp. negative; quia nemo in re ſua ſibi jus dicere poteſt. *cap. 1. 4. q. 4. L. un. Cod. ne quis in ſua cauſa.* Abb. & Innoc. *in cap. venerabilis de cenſ. & in cap. cum ſit generale de for. comp.* Hæc vera ſunt, ſi ut Judex procedat: ſi vero ut privata perſona jus ſuum tueri velit; cenſuram in ſibi ſubditum, ſe, aut bona ſua invadentem, ferre poteſt. *cap. dilecto, de ſent. excom. in 6.* ubi Innoc. & DD. *& in d. cap. venerabili. & in cap. ex parte, de verb. ſignif.* Abb. *in cap. cum veniſſent, de Jud. & in d. cap. cum ſit generale*, quia defenſio modo legitimo, quocunque jure, licita eſt. *L. ut vim ff. de Juſt. & jur. cap. ſi vero de ſent. excom.* quo caſu, neque appellationem, neque probationes recipere poteſt. vide Ugol. *l. c. c. 2. §. 24.* Covar. *in cap. alma mater p. 1. §. 9. ſub. n. 6. verſ. hinc denique.* Sperel. *deciſ. 48. n. 53.* & ſupra notavimus in verbo *Abbas. n. 26.*

7 Excommunicatus vero occulte, licet non poſſit licite ferre cenſuram in alium, ſi tamen ferat, valet: quia licet talis non habeat uſum Juriſdictionis quoad ſe, quoad alios tamen habet. Abb. & Felin. *in cap. duobus, de ſent. excom.* DD. *in cap. ad probandum, de re jud.* Ugol. *de cenſur. tab. 1. c. 3. n. 2. & 4. & tab. 2. c. 11.* Felin. *in cap. ſi vere*, ubi Innoc. *de ſent. excom.* Abb. *in cap. ab excommunicato, de reſcr. & in cap. veritatis, de dol. & contum.* Lapus *alleg. 89.* Covar. *in cap. fin. p. 1. §. 11. n. 4. de ſent. excom. in 6.* & plures apud Ugolin. *l. c.* Mareſc. *var. reſ. c. 41. l. 2.* Lambertin. *de Jurepatr. l. 2. a. 2. q. 3. p. 1.* quia talis excommunicatio a Dignitate, non a perſona lata cenſetur; dignitas vero non eſt excommunicata. Innoc. *loc. cit.* neque valent argumenta ſententiæ contrariæ, quam multi apud Ugol. *l. c. n. 4.* ſequuntur; non quidem *cap. audivimus. 24. qu. 1.* quia ibi loquitur de hæretico manifeſto, & ita excommunicato notorio. idem ſenſus eſt *de cap. qui merito, & cap. omnis Chriſtianus. 11. q. 3.*

8 Cenſura vero debet eſſe juſta, juxta *cap. ſacro. §. caveat. de ſent. excom. & cap. 1. eod. in 6.* Dicitur vero injuſta tribus modis: nempe, ſi ſine juſta cauſa fuit lata juxta *cap. venerabilibus, §. porro de ſent. excom. in 6.* eſt etiam injuſta, lata ex odio, timore, vel amore. plura vide apud Ugol. *l. c. §. 1. d. c. 3.*

9 Sicut Eccleſiaſticus dumtaxat poteſt ferre cenſuras, ita & abſolvere: non vero Laicus: quia eſt regula, quod, qui cenſuram tulit, ab illa etiam abſolvere poſſit. Ugol. *l. cit. cap. 4. n. 1. & 15.* ſe ſi Laicus excommunicavit auctoritate Papæ, eadem etiam auctoritate, & non aliter abſolvere poterit. Et Superiores poſſunt abſolvere a cenſuris, a ſuis inferioribus latis, uti Legati a latere, Archi-Epiſcopi, Epiſcopi reſpectu ſuorum Vicariorum; & Delegantes reſpectu ſuorum delegatorum; quia Vicarii, & Delegati ſunt amovibiles. Ita a latis ab illis, qui licet amoveri non poſſint, uſus tamen juriſdictionis illis ſuſpendi poteſt; ut in Archidiacono. Ugol. *l. cit. §. 1.* S. Antonin. *de Excom. cap. de abſolutione.* Ang. *in verb. excommunicatio 4. n. 1.* Covar. *in cap. alma mater. p. 1. §. 12. n. 2. de ſent. excom. in 6.* Archi-Epiſcopus tamen ſubditos ſuorum Suffraganeorum a cenſura abſolvere non poteſt, niſi per viam appellationis. DD. *in cap. venerabilibus, §. ubi autem. de ſent. excom. in 6.* Ubi autem Archi-Epiſcopus tanquam Judex appellationis abſolvit, non tenetur remittere reum ad eum, a quo fuit appellatum, licet poſſit, ſi velit. Ugol. *de cenſ. tab. 1. cap. 4. §. 2. cap. ad reprimenda, de Off. Ordin. & cap. per tuas, de ſent. excom.* & ibi Abb. *in cap. paſtoralis, de appellat.*

10 Præterea ſucceſſor ejus, qui tulit cenſuram, abſolvere poteſt. Innoc. *in cap. quærenti de Offic. Deleg.* Abb. *in cap. paſtoralis de Offic. Ord.* Navar. *in manual. c. 27. nu. 40.* quia ſucceſſor reputatur eadem perſona cum eo, cui ſuccedit. *c. 1. de ſolut. & cap. Eccleſia S. Mariæ, ut lit. pend.* Ugol. *§. 3. n. 2.* quæ abſolutio etiam delegati poteſt; dummodo delegans non ſit notorius excommunicatus, vel denunciatus, aut eadem ratione ab Officio ſuſpenſus.. *cap. ad probandum, de re jud. cap. fin. de exceſſ. Prælat.* Ugol. *§. 4.*

11 In articulo mortis vero quilibet Sacerdos, etiam excommunicatus, abſolvere poteſt, licet notorie talis ſit, aut denunciatus. Concil. Trid. *ſeſſ. 14. c. 7. de pœnit. & caſuum reſervat.* Navar. *in man. c. 26. n. 26.* Covar. *in cap. alma mater. p. 1. §. 11. n. 8.* licet confiteri non poſſit, nec pœnitentiæ ſigna dederit; licet tunc non debeat juxta Ugol. *l. c. §. n. 5.* & Navar. *l. c.*

12 Notandum tamen, ut abſolutio gratis detur, aliter ſimonia committitur, licet daretur aliquid ad redimendam vexam illi, qui alias abſolvere nollet. Ugol. *de cenſur. tab. 1. cap. 5. nu. 4.* Innoc. & Card. *in cap. ſacris, de iis, qui vi, metuſve.* vide *cap. ſacro, de ſent. excom.* quia tunc vexatio eadem eſt cum abſolutione excommunicati; & ideo redimere vexationem, eſſet emere abſolutionem.

13 Cenſuram ferre poteſt etiam lex, dummodo hæc promanet a Legiſlatore habente poteſtatem. Idem dic de ſtatuto. Ugol. *loc. cit. cap. 9.* & lex conſtet omnibus ſuis partibus, id eſt, habeat omnia requiſita ad legem, vel ſtatutum. Delinquentes vero extra territorium legis, vel ſtatuti cenſuram a lege latam non incurrunt. *cap. fin. de conſtit. in 6.* Abb. *in cap. a nobis, de ſent. excom. & in c. 1. de rapt.* Felin. *in d. cap. a nobis.* Cavar. *in cap. alma. p. 1. §. 10. n. 3.* & alii apud Ugol. *loc. c.* Idem dic, ſi delinquant intra territorium quidem legis, ſeu ſtatuti, ſed in loco exempto, aut certe a non ſubdito. Ugol. *l. c. §. 3. a nu. 3.* Gemin. *in cap. fin. de conſtit. in 6.* Jac. de Graffis. *cap. 8. deciſ. caſ. conſcient.* Federic. de Senis *conſ. 2.* Limit. niſi delictum in territorio ſtatuti inchoatum eſſet. juxta *cap. propoſuiſti, de for. comp.*

14 Cenſura a Lege, ſubinde eſt latæ ſententiæ, ſubinde ferendæ, pro diverſitate verborum. Verba quæ continent cenſuram latæ ſententiæ ſunt „ *Excommunicamus. Sententiam interdicti promulgamus. Sententia excommunicationis innodamus. Eccleſiaſtico interdicto ſupponimus.* Item: *Excommunicavimus, excommunicatum, vel ſuſpenſus ſit: interdicto ſuppoſitus ſit.* Item *decernimus te excommunicatum. noveris, te excommunicatum eſſe.* Item: *incurras in excommunicationem: in excommunicationem incurſus es: noveris te incurſurum in excommunicationem.* Item: *Excommunicationi ſubjaceat; noveris te excommunicationi ſubjacere: decernimus te ſubjacere excommunicationi: maneat excommunicatus.* Item *lata ſententia, ipſo jure: ipſo facto: ſtatim; mox; prorſus: ex tunc: eo ipſo: anathema ſit.* Verba quæ continent cenſuram ferendæ ſententiæ ſunt. *Excommunicationis laqueo innodetur, communione privetur, excommunicetur; ſuſpendatur, ſub pœna excommunicationis, ſub interminatione excommunicationis; ſub excommunicatione; ſub interpoſitione excommunicationis.* Ugol. *l. c. cap. 9. §. 6.*

15 Ad hæc, ut quis incurrat cenſuram a Lege latam, requiritur, quod illa ſit ſcita, & non ignorata: quamvis ab homine ignorans, & inſcius poſſit excommunicari. *cap. Romana, de appell. gl. in cap. Apoſtolicæ, de Cler. excom.* Covar. *in cap. alma p. 1. §. 10. num. 7.* Ugol. *de cenſ. tab. 1. c. 9. §. 8.* abſens tamen, & ignorans excommunicatus non peccat, ſi facit contra cenſuram, communicando &c. Covar. *l. c. p. 1. §. 6. n. 9. & §. 7. n. 2.* Ugol. *l. c. §. 8. per tot.*

16 A cenſura tamen a lege lata non excuſat ignorantia craſſa. *cap. ult. de conſt. in 6.* Ang. *in verb. excommunicatio. 7. caſ. ult.* Navar. *in manual. cap. 27. n. 16.* Sylveſt. *in verb. ignorantia. n. 15.* Armilla & alii apud Ugol. *l. c. n. 6.* quibus addi poteſt Farin. *de Immunit. Eccleſ. c. 20.* Sperel *deciſ. 105. n. 55.* Riccius *p. 3. reſ. 55.* Coſta *de facti ſcient. & ignor. inſpect. 81.* Rot. apud Achil. de Graſſ. *dec. 1.* nam paria ſunt, ſcire, & ſcire debere. *cap. cum inhibit. de cland. deſp.* Maſcard.

de

Digitized by Google

de prob. concl. 879. hinc contrahentes nuptias inceſtas ex ignorantia craſſa, incurrunt ipſo facto excommunicationem latam in Clem. un. de conſang. & affinit. S. Antonin. in 3. p. tit. 24. c. 34. Sperel. deciſ. 105. ſecus ſi ignorantia ſit probabilis. juxta cap. ſi vero, de ſent. excom. Covar. d. §. 10. n. 13. Idem dic, ſi ſciatur quidem eſſe peccatum, vel contra legem, ſed probabiliter ignoratur qualitas cenſuræ, vel ſub cenſura id eſſe prohibitum. juxta c. fin. de conſt. in 6. Abb. in cap. a nobis, de ſent. excom. Sylveſt. in verbo excommunicatio. 2. num. 25. Navar. in man. c. 27. nu. 16. apud Ugol. loc. cit. nu. 10. & probatur ex cap. fin. de conſt. in 6. ſed contrarium tenet Ugol. loc. cit. & gl. in d. cap. a nobis, de ſent. excom. Scotus diſt. 16. qu. 98. Adrian. q. 3. de clavib. S. Antonin. in 3. p. ſum. tit. 24. c. 75. Covar. in d. §. 10. nu. 12. probatur ex. cap. cum illorum, de ſent. excom. ubi excommunicari ob Clerici percuſſionem, qui ordines ſuſceperant, ſi ſæculares ſint Clerici, & ignorantia Juris, ſe eſse excommunicatos, ignorabant, ab ipſo Pontifice ſunt abſolvendi; & ibi loquitur de probabili ignorantia. Item ex cap. 1. & fin. eod. ubi impuberes incidunt in can. ſi quis ſuadente, cum tamen impuberes ejuſmodi cenſuram, probabiliter ignorent; poſterior ſententia vera eſt, ſi loquamur de cenſura lata a Jure communi, ſecus ſi ſtatuto, aut lege particulari; tunc enim locum habebit prima ſententia.

27 Poteſt etiam quis ob occultum delictum, dummodo externum ſit factum, cenſura irretiri, patet; quia Judices paſſim excommunicant auctorem alicujus delicti, & qui illud non patefaciunt: juxta c. 2. de Offic. Ord. & cap. dilectus, de Exceſ. Pral. ubi Abb. & cap. qui cum fure, de furtis. & plura hujuſmodi exempla ex Jure Canonico affert Ugol. loc. cit. §. 13.

28 Circa abſolutionem cenſuræ a Jure latæ, abſolvere poteſt Legislator, vel ſtatuens, ſucceſsor, Superior, Epiſcopus, & illi, quibus a Canone reſervatur. vide Ugol. loc. c. §. 1. c. 10. ſicut diximus de abſolutione a cenſura ab homine lata.

29 Cenſura fertur principaliter, ut promoveatur honor Dei, & improbi, ac contumaces boni fiant; minus principaliter vero, ut contumacia comprimatur & ſic eſt correctoria, & medicinalis. cap. 1. de ſent. excom. in 6. Eſt perſonalis, & perſonæ inhæret ubique locorum. cap. 3. §. 1. ubi Abb. de privil. cap. 1. de raptor. & ibi Abb. cap. ad reprimendum, de Offic. Ord. cap. paſtoralis, de appell. ubi Dec. & Bal. Felin. in cap. officii, de ſent. excom. Ugol. l. c. cap. 13. §. 2. Et eſt ſemper timenda, licet injuſta. cap. ſacro, ubi gl. Abb. & D. D. de ſent. Excom. & c. 1. in 6. Innoc. in cap. inquiſitioni, de ſent. Excom. Covar. in cap. alma. p. 1. c. 7. n. 5. ſive ſit injuſta ex animo, ſcilicet ob odium v. g. vel ex cauſa; quia illa erat forte inſufficiens; vel ex ordine: quia omiſsa monitione, vel non ſervato ordine lata: nam ſententia, vel cenſura a Juriſdictione, non a Judidicis bonitate vim, & virtutem ſuam habet, c. ad probandum, de re jud. modo non ſit tanta Judicis iniquitas, propter quam Juriſdictionem amiſerit. juxta c. fin. de exceſſ. Prel. & hæc procedunt etiam in conſcientia; nam etiam injuſte excommunicatus tenetur in foro interno gerere ſe pro excommunicato. Covar. l. c. n. 7. Ugol. l. c. n. 5. §. 3.

30 Quæritur, an in cenſuram incidat ille, cui v. g. a Judice fuit mandatum, ut ſatisfaciat ſub pœna cenſuræ ipſo facto incurrendæ, ſi ille ſatisfacere non potuit? Reſp. quod ſi Judex excommunicavit propter veram contumaciam, non incurrit excommunicationem. Abb. & Felin. in cap. cum ſuper, de teſt. cog. & in c. ad aures, de ſimon. quia tunc deeſt voluntas Judicis excommunicandi. Si vero de voluntate Judicis non conſtat, ſed tamen eſt notorium, ipſum non potuiſse obtemperare; iterum excommunicationem non incurrit. DD. mox. cit. & Anchar. ac Gemin. in cap. Romana, de ſent. excom. in 6. quia tunc ſententia notorie eſt injuſta, & ideo nulla. Abb. in cap. inter cæteras, de re jud. Si vero nec voluntas Judicis apparet, neque notorium eſt impedimentum non obtemperantis, & tunc in excommunicationem incidit; quia præſumpta contumacia ſufficit ad excommunicandum aliquem; talis vero eſt præſumptus contumax. cap. venerabilibus, de ſent. excom. §. porro. & probatur etiam ex cap. Odoardus, de ſolut. plura vide apud Ugol. l. c. c. 13. §. 3.

nu. 8. quamvis talis ob impotentiam coram Deo non peccet.

Sed ſuſpenditurne cenſura per appellationem? Reſp. negative, cap. is cui, de ſent. excom. in 6. ubi Franc. Gemin. Anchar. & DD. probatur etiam ex c. ad hæc, de appell. ubi Inn. Abb. & Præpoſ. Item ex cap. paſtoralis, de appell. Berous in c. 1. de re jud. Capel. Tholoſ. deciſ. 297. Sylveſt. in verb. excommunicatio 10. nu. 2. & in verb. appellatio. num. 1. ratio eſt: quia cenſura omnis executionem ſecum trahit. juxta d. cap. paſtoralis. quia ſicut ſpiritualium uſus in inſtanti nobis tribuitur per Baptiſmum, ita in inſtanti per cenſuram id nobis adimitur: quia unumquodque tollitur eodem modo, quo inductum eſt. cap. omnis, de Reg. Jur. Ugol. l. c. §. 5. Sperel. d. 48. Theſ. de pœn. Eccleſ. p. 1. c. 25. §. 3. A ſententia tamen declarationis, vel denunciationis datur etiam ad effectum ſuſpenſivum. cap. cupientes, de elect. in 6. Barb. in cap. pervenit, de appell. Antonel. de regim. Eccleſ. lib. 8. cap. 5. Diana p. 5. tr. 9. reſ. 30. P. Pirrhing. lib. 5. tit. 39. ſect. 7. n. a 13. Ugol. l. c. n. 3. vide etiam quæ ſupra diximus in prax. appell. n. 49. 21

22 Nunquam tamen cenſura quoad abſolutionem in judicatum tranſit. cap. ex litteris. ubi Abb. & Felin. de conſt. Capel. Tholoſ. l. c. Innoc. in c. venerabilibus, de ſent. excom. in 6. Ugol. l. c. n. 4. quoad reliqua vero tranſit in judicatum. idem Ugol. l. c. d. §. 5. c. 13.

23 Cenſura nullitate laborans, vel invalida in utroque foro, non ligat. Covar. in cap. alma. §. 7. p. 1. n. 5. & hæc timenda non eſt. Socin. Sen. in c. ſacris. n. 11. de ſent. Excom. & taliter cenſuratus, vel excommunicatus fidelium, & Sacramentorum communione non caret. gl. in c. ad præſentiam, de appell. idem procedit in ſuſpenſione, & interdicto, & non peccat contra faciens, niſi forte celebret, vel communicet &c. coram illis, qui ignorant nullitatem, vel credunt, validam eſſe cenſuram; quia tunc peccaret propter ſcandalum. Palud. & Gabr. apud Covar. l. c. Ugol. l. cit. §. 18. n. 6.

24 Laborat autem nullitate primo; appellatione interpoſita antequam cenſura feratur. cap. cum contingat, de Offic. Deleg. cap. per tuas, de ſent. excom. & c. ſolet, eod. in 6. Franc. & DD. de appell. in 6. ſive appellatio fuerit judicialis, ſive extra, ſive a definitiva, ſive ab interlocutoria: imo licet dubitetur, an valeat appellatio, vel non, modo ſit facta ex juſta cauſa. Dec. in cap. paſtoralis, de appell. Ugol. l. c. n. 9. licet appellationem non proſequatur. cap. licet, de ſent. excom. in 6. ubi gl. & DD. Covar. in cap. alma, p. 1. §. 10. nu. 6. quia per appellationem fuit ſuſpenſa Juriſdictio Judicis a quo c. cum non ſolum, de appell. in 6. ubi Abb. Idem dic, ſi poſt latam cenſuram fuit appellatum, ſed cenſura fuit lata ſub conditione, & ante conditionis adventum appellatur. cap. præterea. ubi Abb. & DD. de appel. Covar. ubi ſupra. Ugol. l. cit. n. 9. Sicut etiam ſi Judex cœpit proferre ſententiam, & antequam totam protulit, reus appellavit. Ugol. loc. cit. num. 10. In dubio vero, an ante, vel poſt ſententiam fuerit appellatum, appellans debet probare, quod ante apppellaverit. gl. in c. venerabilibus, de ſent. excom. in 6. Felin. in c. cum tu. num. 21. de teſt. Lambertin. de Jurepatr. lib. 2. p. 2. q. 1. a n. 25. Dec. in c. ſuper eo, de appell. Ugol. l. c. n. 13. Covar. in c. alma p. 1. §. 2. n. 5. §. hinc ſane.

25 Prædicta limita primo, ut appellatione cenſura non ſuſpendatur, ſi hæc fuit lata a Jure. Anchar. in c. quicumque, de ſent. excom. in 6. cum jus neminem gravet. Ugol. l. c. §. 18. n. 13. imo etiam lata ab homine non ſuſpenditur, quando appellatio, licet antecedat, manifeſte eſt futilis. c. cum appellationibus, de appell. in 6. Abb. in c. paſtoralis, de appell. §. præterea. n. 14. Limita ſecundo, ut non ſuſpendatur, licet cenſura fuerit lata intra terminum ad appellandum. gl. in c. venerabilibus, de ſent. excom. in 6. Rot. & alii apud Ugolin. l. c. neque refert. c. non ſolum, de appell. in 6. quia illud procedit in aliis, non vero in excommunicatione. vide Sperel. deciſ. 48. a n. 8.

26 Præterea, nulla eſt ſententia cenſuræ lata a ſuſpenſo, vel notorie excommunicato. c. fin. ubi DD. de exceſ. Prælat. ſicut etiam regulariter lata a Judice recuſato ante excommunicationem latam: ſecus ſi poſt. Rot. dec. 3. num. 3. p. 2. rec. vel lata a non Judice, aut in exemptum. Item lata contra formam c. quia plerique,

de Off. Ord. Item lata contra formam *c. cum ad quorundam, de exceſ. Prel.* Item continens errorem intolerabilem; uti ſi ferretur cenſura in Titium, quia fecit bonum opus. Abb. Felin. & Franc. *in d. c. venerabilibus*. Continet autem errorem intolerabilem, quando eſt contra jus, vel contra factum notorium; contra infantem, furioſum, contra non baptizatum &c. Ugol. *l. c. a n.* 21. quod etiam procedet, ſi ſententia eſt incerta.

27 Qui contra cenſuram quoquomodo operatur, peccat mortaliter; quia non obedit Eccleſiæ; ſic excommunicatus, vel ſuſpenſus actum ſui Ordinis exercens mortaliter peccat. Navar. *in manual. c.* 25. *n.* 93. Covar. *in c. alma. p.* 1. §. 7. *n.* 5. *verſ. tertia concluſio*. Ugolin. *l. c. c.* 14. *nu.* 1. Item ſi Beneficium Eccleſiaſticum accipit, cum ſcit, vel ſcire debet ſe ſuſpenſum &c. *c. poſtulaſtis, & c. ſi celebrat, de Cler. excom. miniſt.* idem dic de ſuſpenſo a beneficio, fructus percipiente.

28 Et qui facultatem tribuunt vexandi, vel capiendi Judices Eccleſiaſticos in perſonis vel bonis, ex eo quod cenſuram tulerunt in quoſdam, incidunt in excommunicationem juxta *c. quicumque, de ſen. excom. in* 6. Navar. *in man. c.* 23. *n.* 16. Covar. *l. c.* Ugol. *de cenſur. l. c. c.* 14. *a n.* 2. *ad* 8.

29 Ignorantes tamen ſe eſſe cenſura irretitos, probabili tamen ignorantia, non peccant, licet agant contra illam: quia peccatum debet eſſe voluntarium; nec obſtat, quod poſſit inſcius quis excommunicari, & ſuſpendi, valeatque talis cenſura; juxta *cap. Apoſtolicæ, & cap. fin. de conſt. in* 6. quia differentia magna eſt; nam ad incurrendam cenſuram ſufficit habilitas in ſubjecto, licet nihil operetur; ad peccandum vero neceſſario requiritur, ut ſciens operetur. Ugol. *n.* 10.

30 Sed quid ſi dubitetur, an quis ſit excommunicatus, eſtne habendus pro excommunicato? affirmativa videtur tenenda juxta *cap. cum deſideres, §. ſecundo, de ſent. excom. & cap. illud, de Cler. excom. miniſt.* Ugol. *l. c. c.* 14. Ad hæc, qui dubitat, an incurrerit cenſuram, debet abſtinere, v. g. a communione &c. quia alias, ſi excommunicatus ſit vel ſuſpenſus, incurret irregularitatem. *cap. ad audientiam, de homicid.* ubi Abb. *& in c. ſignificaſti.* 2. *eod. & in c. illud, de Cler. excom. miniſtr.* Ugol. *l. c. n.* 10. *ſeqq.*

31 Cenſura ligatus divina celebrans, fit irregularis. *cap.* 1. *de ſent. excom. in* 6. *c.* 1. *de re jud. in* 6. Innoc. *in d. c.* 1. *de ſent. excom. in* 6. ubi Gemin. Franc. & Anchar. Abb. *in c.* 2. *de Cler. excom. miniſtr.* Felin. *in c. Apoſtolicæ, de except.* Navar. *in man. c.* 27. *nu.* 244. quod tamen fallit in excommunicatione minori. Covar. *in c. alma. p.* 1. §. 8. *n.* 1. Ita Epiſcopus a Pontificalibus ſuſpenſus, & illa exercens, fit irregularis. Navar. *l. cit.* & Gemin. *in d. c.* 1. *de ſent. excom. in* 6. §. *ſi quis autem.* ſi tamen nomine Pontificalium non tantum ornamenta accipias, ſed munera, quæ Pontificum ſunt. Ugol. *l. cit.* §. 1. *n.* 2. uti Chriſma, Sacramentum confirmationis, ordinatio, benedictio ſolennis populi. Ita Minoriſta a ſuo ordine ſuſpenſus, ſi exerceat ſuum ordinem, fit irregularis. Ugol. *loc. c. n.* 8. *& ſeq.* Sic Sacerdos non tantum divina faciens, & curam animarum exercens, ſed etiam horas matutinas, aut preces, publice in Choro cum ſuperpelliceo fundens, vel privatim, ſi dicat. *Dominus Vobiſcum:* cum dicere „ *Dominus Vobiſcum*, ad publicam, & non privatam perſonam pertineat, fit irregularis. Ugol. *ante n.* 11. Abb. *in d. c.* 2. Sylv. *in verb. irregularitas. n.* 15. Item faciens alium coram ſe celebrare. *gl. in Clem. fin. de privil.* Abb. *in c. illud, de Cler. excom. miniſtr.* Covar. *in ſæpe d. c. alma.* §. 6. *p.* 1. licet ſententia v. g. excommunicationis injuſta eſſet. Covar. §. 7. *n.* 7. licet neque notorius eſſet, neque denunciatus, Covar. *l. c.* Ugol. *l. c. n.* 11. *prope finem*. ſed quod excommunicatus non declaratus divina faciens non fiat irregularis quoad forum externum, vide infra *n.* 64.

32 Sed excuſatne ignorantia ab irregularitate? uti ſi quis ignorans an ſit excommunicatus, vel ſuſpenſus, celebret divina? Reſp. ſi probabiliter quis ignoret ſe excommunicatum, vel ſuſpenſum, & divina facit, irregularis non fit. *cap. Apoſtolicæ, de Cler. excom. miniſt.* ubi Abb. Innoc. *in c.* 1. *de ſent. excom. in* 6. ubi Gemin. & Anchar. Navar. *in man. c.* 27. *n.* 244. quia tunc abeſt peccatum, & contemptus, quæ requiruntur ad incurrendam irregularitatem ex delicto. Idem dic, ſi ex inadvertentia divina fecit, vel perturbatione aliqua. Limita, ſi ignorantia probabilis non ſit. Abb. *in d. cap. Apoſtolicæ*, & an ſit probabilis, vel non ignorantia, ex facto Judex arbitrabitur, & in dubio jurijurando illius ſtabitur. *cap. ſi vero*, ubi gl. Abb. & Felin. *de ſent. excom.* Ugol. *l. c. n.* 12. plures caſus, in quibus irregularitas non incurritur, vide apud Ugol. *tot.* §. 1. *loc. cit.* & Theſaur. *de pœn. Eccleſ. p.* 1. *cap.* 15. Pignat. *conſ.* 16. *tom.* 1. Sperel. *deciſ.* 105. Pirrhing. *lib.* 5. *tit.* 39. *ſect.* 25. vide etiam quæ ſupra diximus *num.* 16. *verſ. a cenſura*.

33 Sed hic notandum, quod ignorantia, licet allegetur, non illico credenda ſit, nec ſtatim excuſet; cum non poſſit ſtatim judicari inculpabilis, cum ignorantia legum dicitur lata culpa. Bart. *in L. quod Nerva.* 32. *n.* 7. *ff. depoſiti*, eſt enim lata culpa jus commune ignorare, ſi illud eſt clarum, & certum, maxime in iis, quæ quis ratione officii tenetur ſcire, vel indagare. *c. cum in cunctis. c. innotuit. extr. de elect. c. quamvis, de Reg. Jur.* Gail. *l.* 2. *obſ.* 48. *n.* 2. & ſcire, & ſcire debere, paria ſunt. Carpzov. *reſp.* 10. *nu.* 17. Ugol. *l. c. c.* 9. §. 8. *n.* 6. Barb. *in axiom. l.* 9. *c.* 3. *n.* 3. & talis ignorantia non erit inculpata. Gabr. *de Reg. Jur. concl.* 6. *n.* 43. *ſeq.* maxime quando quis tenebatur, & poterat inveſtigare; & alleganti talem ignorantiam jura non ſubveniunt. Rol. *conſ.* 72. *n.* 20. *l.* 3. *c.* 1. *de poſt. Prel. c. cum illorum, de ſent. excom.* Maſcard. *de prob. concl.* 879. *a n.* 11. Menoch. *præſ.* 23. *n.* 10. *ſeqq. & per tot. l.* 6. vide etiam Tuſc. *litt.* I. *concl.* 11. *n.* 3. & hæc videntur certa, in foro ſaltem externo, ita ut ab allegante debeat probari. Farin. *in prax. q.* 90. Barb. *de offic. Epiſ. alleg.* 48. *n.* 10. Menoch. *l. c.*

34 Cenſuram contemnens triplici pœna affici poteſt. Primo alterius pœnæ additione, uti v. g. ſuſpenſus excommunicari poteſt. *c. cum non ab homine, de Jud. c. veritatis, de dolo, & contum.* & hæc dicitur aggravatio. Secundo, poteſt perſeverans in cenſura deponi. Ac tandem pro tertio, Judici ſæculari tradi. *c.* 2. ubi Abb. *de Cler. excom. miniſt.* & hæc dicitur reaggravatio.

35 Sed quid ſi aliquis ob mortis periculum fuit a cenſura abſolutus ab illo, qui alias extra mortis periculum non habebat poteſtatem, periculum vero poſtea ceſſarit? Reſp. ſi illum, a quo jure ordinario abſolvi debet, non accedit pro abſolutione, quamprimum poteſt, in cenſuram relabitur. juxta *c. eos, de ſent. excom. in* 6. Socin. *ſen. in c. officii. n.* 104. *de ſent. excom.* Ugol. *l. c. c.* 14. §. 5. nec ſufficit, quod accedat per procuratorem, ſi poteſt ipſe adire. Ugol. *l. cit. n.* 4. vide *c.* 19. §. 1. Gemin. *in d. c. eos*.

36 Judex injuſte excommunicans debet excommunicato præſtare intereſſe, & tenetur actione injuriarum, & pœna arbitraria puniri poteſt. Ugol. *loc. cit. c.* 13. §. 19. *n.* 12. *& c.* 14. §. 6. *n.* 3. ubi DD. & qui non præmiſſa admonitione legitima coram teſtibus excommunicavit, per menſem habet interdictum aditum Eccleſiæ, & qui cenſuram non tulit in ſcriptis, aut cauſam non expreſſit, & illa innodato exemplar non tradit, ſuſpenſus eſt ab ingreſſu Eccleſiæ, & divinis. *c. ſacro, de ſent. excom. c.* 1. *eod. in* 6. Innoc. *in c. illud, de Cler. excom. miniſtr.* exceptis tamen Epiſcopis, & aliis ſuperioribus ob *c. quia periculoſum, de ſent. excom. in* 9. ubi Jo. Andr. & Archid. Ugol. *loc. cit. c.* 14. §. 6. *n.* 1. *in fin.* debet ergo excommunicatio in ſcriptis proferri, & cauſa excommunicationis expreſſe conſcribi, dicendo v. g. *quia peremptorie citatus, coram nobis renuit comparere, reſponſurus de juſtitia &c.* vel *quia juſſus ut infra talem diem centum Titio ſolveret, ad quæ ex depoſito tenebatur, & recuſavit, idcirco &c. d. c.* 1. ubi gloſ. *in verbo cauſam*.

37 Cenſura ligari poſſunt tantum homines viventes, ſive Clerici, ſive Laici, rationis uſum habentes. Ugol. *c.* 17. §. 1. 2. *&* 3. Chriſtiani tamen contumaces ſive contumacia vera, ſive præſumpta. Ugol. §. 5. *&* 7. propter alterius contumaciam tamen nemo excommunicari poteſt, neque ſucceſſor in dignitate illius, qui fuit excommunicatus, neque hæres, ob contumaciam ejus, cui ſuccedit. Ugol. §. 8.

38 Cenſura ferri non poteſt[1], niſi præceſſerit trina monitio, a quocumque feratur, ſive a Judice ordinario, ſive delegato, ſive feratur contra univerſitatem, ſive particulares; ſive feratur nominatim ſive generatim; ſive feratur ex officio, ſive ad inſtantiam partis. Limita in executore mero, & ſimplici. Limit. ſecundo, cum

qais

Digitized by Google

quis fert cenſuram, ut Judex; ſed ut perſona privata vim vi repellendo. Limita tertio, in cenſura lata a Jure; quia jus ſemper monet. *cap. reprehenſibilis, de appell.* Anchar. & Gemin. *in cap. Romana, de ſent. excom. in* 6. Covar. *in c. alma* §. 9. *p.* 1. Ugol. *de cenſ. tab.* 1. *c.* 18. *n.* 2. alias limitationes vide apud Theſaur. *de pæn. Eccleſ. verb. cenſura c.* 1. *per tot. ubi late.*

39 Hæc tamen trina monitio non requiritur ad valorem. *gl. in cap. ſacro, de ſent. excom. & in c.* 1. ubi Abb. *de exceſ. Prel.* Innoc. *in cap. ad hæc, de appell.* Felin. *in cap. cum ſit Romana.* ubi Berous, *eod.* Caſſad. *deciſ.* 2. *n.* 11. *de penſ. & reg. Cancell.* Covar. & Ugol. *l. c. n.* 4. Gabr. *de cit. concl.* 1. *n.* 168.

40 Requiritur ad illius juſtitiam trina citatio, vel una pro tribus, cum intimatione tamen prædictæ cenſuræ incurrendæ. *de Cenſur. diſp.* 23. *ſect.* 3. *nu.* 23. *gl. in d. cap. ſacro.* Laym. *l.* 1. *de cenſur. c.* 6. & alii apud Theſaur. *de pæn. p.* 2. *verb. Judex. c.* 2. Sperel. *deciſ.* 129. *n.* 2. ubi Bonac. *de cenſ.* 1. *quæſ.* 1. *pun.* 3. *num.* 16. dummodo aſſignentur dies pro ſingulis arbitrio Judicis. Menoch. *de arbit. caſ.* 545. Theſ. *l. c. in verb. Cenſura. p.* 2. *c.* 1. Barboſ. *in c. Romana, de ſent. excom. in* 6. Imo monitiones debet fieri præſentibus perſonis idoneis, ut monitio, quando opus fuerit, probari poſſit. Theſ. *l. c. juxta d. c. ſacro.* aliter ferens ingreſſu Eccleſiæ per menſem interdicitur, ut ſupra dictum eſt. Menoch. *de arbitr. caſ.* 541. Sanch. *de matr. l.* 9. *diſp.* 32. *n.* 13. quod tamen procedit in cenſura excommunicationis, de qua tantum loquitur *d. c. ſacro.*

41 Porro monitio, & citatio debent eſſe perſonales. Felin. *in d. c. cum ſit Romana.* Covar. apud Ugolin. *l. c.* §. 1. *n.* 1. *& in d. c. alma.* §. 9. *p.* 1. niſi admonendus dolo latitet, & impediat, quo minus perſonaliter moneri, & citari poſſit; tunc enim ſufficiet, ſi fiat ad domum. Innoc. *in c. fin. de eo, qui mittit. in poſſeſſ.* Covar. & Ugolin. *l. c.* dummodo impedimentum, vel dolus probentur. Ugolin. *l. c.* §. 3. *& c.* 17. §. 7. *n.* 4. *ſeq.* ubi de diverſa contumacia, & quod excommunicationis ſententia non valeat ſine citatione perſonali. tenet Rot. *deciſ.* 15. *in fin. de ſent. excom. in antiquis.* Caſſad. *deciſ.* 2. *de penſion.* Tiraquel. *de retr. lignag.* §. 9. *gloſ.* 2. *n.* 4. ubi Innoc. *in c. ult. col.* 1. & ibi etiam Collectar. *poſt princ.* & Pan. *col. ult. de eo, qui mittit. in poſſeſſ.* per tex. *in c. ſacro, de ſent. excom.* & alii DD. inter quos etiam Felin. *l. c. col.* 5. *verſ. & ut circa, de appell.* contra gloſ. *in c. caveant.* 3. *q.* 9. quam ibi reprobat Card. Alex. ita ut non ſufficiat ſcientia præſumpta citationis ſecutæ, ſi non fuerit perſonalis. Caſſad. *deciſ.* 12. *in fin. de reſcr.* Achill. *de citat. & deciſ.* 7. *de dol. & contum.* apud Rot. *deciſ.* 90. *p.* 1. *rec.* Sed quod tamen ſufficiat certa, & indubitata ſcientia citationis, licet non fuerit perſonaliter executa, tenet Rot. *deciſ.* 11. *de dol. & contum. in noviſſ.* Caſſad. *dec.* 5. *n.* 11. *de cauſ. poſſ. & propriet.* quos refert Rot. *cit.* quæ ibi tamen hanc quæſtionem indeciſam reliquit.

42 Abſolvi a cenſura poteſt etiam invitus, licet in contumacia perſeveret, ſi per hoc adſit ſpes correctionis, alias ſecus. de quo vide Ugol. *l. c. c.* 19. §. 2. *c.* 1. *de Reg. Jur.* S. Thom. *diſt.* 18. *q.* 2. *a.* 1. Modum abſolvendi, & quæ ſint ſervanda, vide apud Ugol. *l. c. a.* §. 3. nimirum debet peti abſolutio, debet jurari de imposterum ſervandis mandatis Eccleſiæ, debet ſatisfieri parti, debet citari pars cujus intereſt &c. vide P. Theſaur. *de pæn. Eccleſ. p.* 1. *c.* 20. *& ſeq.* & Ugolin. *l. c. c.* 20. *uſque ad* 21. *&* 22. ubi formam abſolvendi etiam videbis.

§. II.

Cenſura Excommunicationis.

43 Excommunicatio eſt cenſura Eccleſiaſtica, qua homo baptizatus privatur conſortio fidelium, participatione Sacramentorum, & communibus Eccleſiæ ſuffragiis. Navar. *in manul. c.* 27. Suarez *de cenſ. diſp.* 7. *ſ.* 1. Alia eſt major, alia minor: & in dubio, cum ſermo eſt de excommunicatione, intelligitur de majori. Suarez *l. c. diſp.* 8. *ſect.* 3. Covar. *in c. alma. p.* 1. §. 8. *n.* 5. maxime in excommunicatione ab homine lata, cum ab eodem minor excommunicatio non ſoleat proferri.

44 Communia ſuffragia, quibus privatur excommunicatus, ſunt Miſſa, orationes Canonicæ, ſupplicationes publicæ. Ugol. *de cenſ. tab.* 2. *c.* 9.

Iidem autem poſſunt excommunicare, qui poſſunt 45 ferre cenſuram, de quibus ſupra. Excommunicatio in jure, contra quos feratur, vide *Extrav. de reb. Eccleſ. non alien. c.* 3. *extr. de privil.* §. *quod autem. Clem.* 3. §. *fin. de pæn. c.* 2. *extr. de elect. Clem. un. de affinit. & conſang. c.* 2. *de major. & obed. Extravag. Joan. XXII. qua incipit. Sancta Romana. de relig. domib. c. generali de elect. in* 6. *c.* 1. *de uſur. in* 6. *c. Clericis, ne Cler. vel Monach. & c. fin. eod.* Hæc contra Clericos.

Contra Regulares, vide *Clem.* 3. *de ſent. excom. Ex-* 46 *travag. ad noſtrum Joan. XXII. de Regular. Extrav. Martini IV. de Regul. Clem.* 3. §. *fin. de pæn. Clem.* 1. *de privil. Clem.* 1. *de ſent. excom. Clem. un. de conſang & affinit. Clem.* 1. *de relig. dom. Clem.* 1. *de ſtat. Monach.* §. *quia vero. Clem.* 1. *de decim. c.* 2. *ne Cler. vel Monach. cap. un. de relig. dom. in* 6. *extravag.* 1. *de treguſ. & pac.*

Contra Laicos, vide *Clem. un. de conſ. & affinit.* 47 *c. ubi periculum, de elect. in* 6. *c. mulieres, de Jud. in* 6. *c. fin. de immun. Eccleſ. in* 6. *c. quamquam, de cenſ. c. ut inquiſitionis, de hæret. in* 6. *c. un. de injur. & damn. dat. in* 6. *c. Felicis, de pæn. in* 6. *c. quicumque, de ſent. excom. in* 6. *Clem. un. de uſur. Clem.* 1. *de hæret. Clem.* 2. *eod. Clem.* 1. *de pæn. Clem.* 2. *de ſent. excom. c.* 2. *ne Cler. vel Monach. in* 6. Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *de refor. c.* 19. *ſeſſ.* 24. *ibid. & c.* 6. *ſeſſ.* 25. *c.* 6. *de Regul. & ſeſſ.* 24. *c.* 18. *c. ſi quis ſuadente.* 17. *q.* 4. *c. cum indemnit. de elect. in* 6. *c. quicumque, de ſent. excom. in* 6. *Clem.* 2. *de ſent. excom. Extrav.* 2. *de reliqu. & venerat. Sanct. extr.* 1. *de ſepult. extr.* 1. *de Simon. extr.* 1. *de jud. extr. prodiens, de crim. falſ. extr. ſalv. de preb. extr. ſi fratrum, ne ſede vacante. extr. un. de reb. Eccleſ. non alien. extravag.* 1. *de major. & obed. extr.* 1. *de conſuet. extr. dierum, de pænis. Clem. eos de ſepult. clem. un. de ſequeſtr. c. licet, de elect. c. ubi periculum eod. in* 6. *c. eos, de ſent. excom. in* 6. *c.* 1. *de homicid. in* 6. *Clem. fin. de ſtat. Monach. Clem.* 1. *de Sum. Trinit. c. generali, de elect. in* 6. *c. fundamenta, eod. c.* 1. *de loc. & cond.* Concil. Trid. *ſeſſ.* 13. *can.* 11. *de refor. & ſeſſ.* 22. *cap.* 11. *& ſeſſ.* 24. *cap.* 6. *de refor. & de Regul. ſeſſ.* 25. *c.* 5. *& de indulgen. ſeſſ.* 25.

Licet Sacramenta excommunicatis adminiſtrari licite 48 non poſſint, adminiſtrata tamen valent. *c. cum illorum, de ſent. excom. c.* 1. *& fin. de eo, qui furtive ord.* ubi gl. & Abb. *& in c. ſignificaſti, de eo, qui duxit in matr. quam pol. &c.* Covar. *in c. alma. p.* 1. §. 6. *n.* 5. §. *cæterum.* Ugol. *loc. cit. cap.* 7. §. 2. *tabul.* 2.

Ad hæc excommunicatus caret ſepultura Eccleſia- 49 ſtica. *c. ſacris, de ſepult. Clem.* 1. *eod.* Sylveſt. *in verb. excommunicatio.* 3. *verſ. vigeſimo. & in verb. ſepultura. num.* 9. ubi Ang. *n.* 9. Ugol. *loc. cit.* §. 5. *cap.* 9. ſive ſit excommunicatus a jure, ſive ab homine, dummodo non ſit occultus, ſed declaratus ſeu publice denunciatus, ac vitandus, alias ſepultura Eccleſiaſtica privari non poterit. arg. *cap. ſecundum leges.* §. *fin. de hæret. in* 6. Anchar. *conſ.* 189. *num.* 3. Navar. *in manual. cap.* 27. *num.* 35. *verſ. ad ſecundum.* apud Ugol. *d. cap.* 9. & Suarez *diſp.* 12. *de cenſur. ſect.* 4. *num.* 5. Laym. *lib.* 1. *tr.* 5. *p.* 2. *cap.* 4. *num.* 4. *&* 9. Pirrhing. *lib.* 3. *decret. tit.* 28. *de ſepultur. num.* 68. Henriquez *lib.* 13. *cap.* 11. §. 3. Navar. *lib.* 3. *tit. de ſepultur. conſ.* 5. *nu.* 2. relati a P. Reiffenſtuel *lib.* 3. *decretal. d. tit.* 28. *de ſepult. numer.* 85. qui tamen tenet, excommunicatum notorium privari ſepultura Eccleſiaſtica, etiamſi non ſit vitandus, aut declaratus. & citat Avila *p.* 2. *c.* 6. *diſp.* 9. *dub.* 6. P. Engel. *d. tit.* 28. *de ſepultur. num.* 19. Covar. *in c. alma mater. p.* 1. §. 2. *n.* 11. Imo ſepultus ab illa eſt extrahendus; niſi abſolutus fuerit, ſaltem in articulo mortis;. Paſſerin. *de pollut. Eccleſ. diſp.* 8. *cap.* 16. modo non fuerit abſolutus a Laico. Imo ſufficit, quod ab Eccleſiaſtico fuerit abſolutus poſt mortem; quia tunc non eſt amplius vitandus. Paſſerin. *loc. cit. c.* 17. *&* 19. Barboſ. *de Offic. Epiſc. alleg.* 28. *num.* 52. Pax Jord. *tom.* 1. *lib.* 5. *tit.* 12. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 12. *num.* 62. Ampliatur prima concluſio, licet dederit ſigna pœnitentiæ. *cap. ſacris, de ſepult. Clem.* 1. *eod.* hoc eſt quidem verum, quod talis poſt mortem abſolvetur, & ſic ſepultura Eccleſiaſtica gaudebit ob ſuam pœnitentiam, & poterit pro eo orari. DD. *cit.* & Ugol. *de cenſur. tab.* 2. *cap.* 9. Navar. *in man. c.* 27. Paſſerin. *de pollut. Eccleſ. diſp.* 8. *c.* 6. Jord. *loc. cit.* Barb. *ut ſupra.*

Digitized by Google

50 Privatur etiam auditione Miſſæ. *cap. ult. de ſent. excom. in 6.* Navar. *in man. c.* 21. Ugol. *de cenſur. tab.* 1. *c.* 13. & *tab.* 2. *cap.* 8. §. 5. Bonac. *de cenſur. diſp.* 2. *q.* 2. *punct.* 3. §. 1. *n.* 4. & ſi monitus non exit ab Eccleſia, in qua dicitur Miſſa, novam excommunicationem Papæ reſervatam incurrit. *Clem. gravis, de ſent. excom.* Engel. *lib.* 5. *tit.* 34. *n.* 58. Pirthing. *lib.* 5. *tit.* 39. §. 6. *num.* 244.

51 Difficultas eſt, an excommunicatus, ſuſpenſus, vel interdictus ſuſcipiens ſcienter ſacros ordines, ſit irregularis? Affirmat Ugol. *de cenſur. tab.* 1. *cap.* 14. §. 1. *num.* 22. & probat. *ex cap. cum. illorum, de ſent. excom.* ſed in hoc *cap.* altum eſt de irregularitate ſilentium. Eandem ſententiam tenent Navar. Sylveſt. & alii, non eſſe irregularem docet Suarez *de cenſur. diſp.* 42. *ſect.* 3. & alii apud Bonac. *de cenſur. lib.* 7. *q.* 3. *punct.* 6. & merito; quia hæc irregularitas non eſt in jure expreſſa.

52 Excommunicatus caret uſu juriſdictionis. *c.* 1. *de ſuppl. neglig. Præl. in 6. cap.* 1. *de Offic. Vicar. in 6.* ubi gl. & Franc. Socin. Senior. *in c. ſacro. de ſent. excom. num.* 266. quia excommunicatus ab officio ſuſpenſus eſt. Abb. *in cap. ad probandum, de re jud. & in cap. veritatis, de dol. & contum.* Navar. *in man. cap.* 27. *num.* 21. S. Antonin. *de excom. c. de cauſ. fin. verſ. decimo.* Ugol. *de cenſ. tab.* 2. *cap.* 11. *num.* 2. & acta ejus, niſi ſit toleratus, uti non denunciatus, aut non notorius, non valent. Ugol. §. 2. Innoc. & Felin. *in c. ſi vere, de ſent. excom.* Abb. *in cap. nihil. num.* 3. *de elect. & in c. ſi fraternitatis, de teſt.* Covar. *in cap. alma. p.* 1. §. 11. *num.* 4 Navar. *in man. cap.* 27. Bonac. *de cenſ. diſp.* 2. *q.* 3. *punct.* 1. *num.* 1. & 3. Suar. *de cenſ. diſp.* 14. *ſect.* 1. neque ratihabitione partium confirmantur. Ugol. *l. c. num.* 4. §. 1. ubi DD. Ideo beneficia conferre, inſtituere, beneficia commendare, coadjutores dare, electiones confirmare, beneficiis privare, indulgentias concedere, cenſuras ferre, & ab illis abſolvere, pœnitentias publicas injungere, eligere, præſentare, poſtulare, & nominare non poteſt: idem dic de executore ad conferendum, ſi ſit excommunicatus denunciatus, & non toleratus; quæ extenduntur etiam ad Judicem, etiam Laicum, qui caret uſu juriſdictionis. *c. decernimus, de ſent. excom. in 6.* aliter acta ſunt invalida. *cap. ad probandum. de re jud.* ubi gl. Abb. & Felin. Ugol. *l. c.* §. 3. dummodo ſit notorie excommunicatus, aut denunciatus; nam ſi nunquam fuiſſet declaratus excommunicatus, nec pro tali habitus, geſta ab eo, quamvis vere fuiſſet talis, ratione publici officii ſuſtinentur, & ſic & collationes beneficiorum. Rota *in una Placent. Beneficii.* 20. *Novembr.* 1613. auctoritate tex. in *l. Barbarius.* ubi DD. *ff. de offic. Prat. cap. nonne.* 8. *quaſt.* 4. *c. ad probandum.* & ibi Abb. *num.* 3. & 14. *in fin. & ſeq.* Felin. *num.* 3. & 6. *de re jud.* Innoc. *in c. veritatis. num.* 1. & ibi Bellam. *num.* 22. Abb. *num.* 42. *de dol. & contum.* Covar. *in c. alma mater. p.* 1. §. 7. *ſub num.* 9. *verſ. ideo, de ſent. excom. in 6.* Lap. *alleg.* 89. *num.* 11. *verſ. propterea. & num.* 12. & ibi Mandoſ. *de commun. in verſ. excommunicatus.* Felin. *in cap. Rodulphus. num.* 39. *de reſcr.* & Rot. quamvis contrarium dicatur de ſuſpenſo etiam occulto, qui cenſetur prohibitus ab exercitio juriſdictionis Navar. *in man. c.* 27. *ſub. num.* 151. & *conſ.* 4. *ſub num.* 3. *de Cler. excom.* & conſequenter etiam a collatione beneficiorum, quæ eſt juriſdictionis. *cap. noſti, & c. tranſmiſſa, de elect.* Lap. *d. alleg.* 89. *num.* 12. apud. Rot. *cit. num.* 5. quæ in ordine eſt *deciſ.* 534. *p.* 1. *rec.* Item extenditur ad arbitrium, & arbitratorem, Notarios, Tabelliones, quorum arbitria, & inſtrumenta non valent. Ugol. *l. c.* §. 6. & 7. ubi D.D. Abb. *in c.* 1. *de except. in 6.*

53 Præterea excommunicatus caret fructibus Beneficii *c. paſtoralis.* ubi Abb. & Dec. *de appell.* Rot. *deciſ.* 8. *in antiq. de ſent. excom. deciſ.* 5. *de pœn.* Vivius, *com. opin.* 884. *num.* 7. Put. *deciſ.* 28. *lib.* 1. extenditur hæc pœna etiam ad Epiſcopos excommunicatos. Innoc. *in c.* 1. *de Jud.* non obſtante appellatione. DD. apud Ugol. *l. c. cap.* 12. Limita, ſi injuſte excommunicatus fuit abſolutus. *gl. in d. c. paſtoralis,* ubi Innoc. & Dec. Covar. *lib.* 3. *var. reſ. c.* 13. *num.* 8. *verſ. duodecimo.* Ugol. *l. c. num.* 4. Item ſi excommunicatus probavit, nullam, & invalidam fuiſſe cenſuram; niſi interim alii dicti fructus quæſiti fuiſſent. Ugol. *l. c.* Item ſi aliunde excommunicatus ſe alere non poteſt. Ulterius non procedit concluſio quoad fructus ante excommunicationem perceptos, qui neque ad patrimoniales, licet ad illorum titulum ordinatus eſſet. Imo neque poteſt excommunicatus adminiſtrare bona beneficii, aliter adminiſtratio non valet in foro interno, bene vero in externo, ſi fuit utilis. Ugol. *l. c.* §. 1. plura apud Garz. *de benef. part.* 7. *c.* 13. §. 1.

Excommunicato non poſſunt conferri dignitates, vel 54
beneficia, aliter collatio non valet. juxta *cap. paſtoralis, de Cler. excom.* Navar. *in man. c.* 27. Suarez *de cenſur. diſp.* 13. *ſect.* 1. etiamſi excommunicatio ſit injuſta, ſecus, ſi ſit nulla. late Garz. *de benef. lib.* 2. *part.* 7. *cap.* 13. *per tot.* Imo juxta Suarez *l. c.* excommunicatus occultus deberet ſe excuſare, ſi beneficium illi conferretur, etiam detegendo cenſuram, ſi poſſet ſine infamia, vel ſcandalo. Et etiamſi ceſſaverit excommunicatio per abſolutionem, tamen collatio dicto excommunicato facta non convaleſcet, ex quo ab initio fuerit nulla; ſed abſolutus nova indiget collatione, titulo, vel ſaltem diſpenſatione. Rebuff. *in d. c. paſtoralis. num.* 62. *ad fin.* & ibi Anchar. *num.* 3. Henric. Bohic. *ibid. num.* 5. *verſ. unde Goffred.* apud Rot. *deciſ.* 83. *p.* 7. *rec. a num.* 15. Beneficium collatum tamen ante excommunicationem excommunicatus non amittit, etiamſi inſordeſcat *ut infra num.* 65. donec per ſententiam privetur. Garz. *de benef. p.* 7. *cap.* 13. §. 1. *num.* 90. *ſeqq.* ubi tamen, & *num.* 92. quod talis ipſo jure amittat fructus in utroque foro, (ut ſupra diximus *num. antecedenti.*) ex Marant. in Specul. *part.* 6. *de appell. num.* 179. Gig. *de penſ. quaſt.* 64. Covar. *lib.* 3. *var. reſ. c.* 13. *num.* 8. Pariſ. *de reſignat. lib.* 4. *q.* 3. *num.* 52. Ugol. *d. tab.* 2. *c.* 13. §. 1. Genuenſ. *in prax. cap.* 21. *in annot. num.* 16. & aliis contra nonnullos. Limita quoad recurrentes ad Judices Laicos contra Eccleſiaſticum &c. iſti enim non ſolum incurrunt in excommunicationem in Bulla Cœnæ, & ex Conſtitutione Martini V. & Innoc. VIII. quæ incipit *Officii noſtri.* ſed etiam amittunt ipſo jure beneficia, ut patet ex dictis conſtitutionibus, ſecundum quas in ſupremis Urbis Tribunalibus pluries judicatum fuiſſe teſtatur Farin. *conſ.* 68. *num.* 5. *lib.* 1. apud Rot. *cit. num.* 2. modo tamen præcedat ſententia, non condemnans quidem ad privationem ipſo jure irrogatam, ſed declarans delictum, cui dicta pœna eſt inflicta. ex tex. *in cap. cum ſecundum, de hæret. in 6.* Felin. *in c. Rodulphus. num.* 35 *verſ. ſed declaratoria, de reſcr.* Covar. *in 4. decret. p.* 2. *cap.* 6. §. 8. *num.* 10. Gratian. *diſc. for. c.* 36. *num.* 11. Caſtr. Palao *de relig. tom.* 1. *tract.* 3. *diſp.* 2. *pun.* 2 *num.* 7. & 8. Sanch. *de matr. lib.* 9. *diſp.* 30. *num.* 2. & *reſp. moral. lib.* 2. *cap.* 2. *dub.* 23. *num.* 3. & alii apud Rot. *cit. num.* 6. Impetrans tamen beneficium tanquam vacans ob recurſum factum ad Judices Laicos, deberet dictum recurſum concludenter probare; ut infra in Verbo *recurſus.* & Rot. *cit. deciſ.* 4. & ut infra diximus *num.* 65. de probanda pertinacia, & contemptu in inſordeſcente. Si tamen talis excommunicatus ob recurſum abſolvatur, antequam beneficium ſic vacans fuerit alteri collatum, illud eo ipſo recuperat; quia ſublato impedimento cenſuræ, reviviſcit titulus per excommunicationem ligatus, non extinctus, ac mediante abſolutione in integrum reſtituitur, quaſi poſtliminio reverſus, ut dicit Rot. *cit. num.* 20. *arg. cap. nos ſanctorum c. juratos.* 15. *q.* 16. Bohic. *loc. cit. ſub num.* 5. *verſ. ſed ſi beneficium.* & ut per ſcribentes *in c. quamvis, de reſcr. in 6.* Jaſ. poſt Specul. *in L. poſthumo. num.* 38. *in fin. C. de bon. poſſeſ. cont. tab.* Rol. *conſ.* 45. *num.* 29. *lib.* 4. Odd. *de reſtit. in integr. p.* 2. *quaſt.* 48. *art.* 3. *num.* 32. apud Rot. *deciſ.* 255. *num.* 3. *p.* 3. *rec.* Nec facit, quod alias dicunt D. D. quod nempe abſolutus a cenſuris non inde recuperet beneficia, cum privatio beneficii, & excommunicatio ſint pœnæ diverſæ, & ſublata pœna ſpirituali excommunicationis non cenſeatur ſublata pœna temporalis privationis. ad not. per Bal. *in L. placet. num.* 15. & 16. *C. de ſacroſ. Eccleſ.* Covar. *in cap. alma. p.* 1. §. 7. *num.* 2. *verſ.* 7. Rebuff. *in c. paſtoralis. num.* 62. *de Cler. excom.* Suarez *de cenſur. diſp.* 13. *ſect.* 1. *verſ. hinc colligimus.* quia illi DD. vel loquuntur, quando conſtat, ex duabus pœnis unam tantum fuiſſe remiſſam, ut Bal. *in d. L. placet.* ſecus ſi abſolvatur cum plenaria reſtitutione, tam ab excommunicatione, quam a pœnis inde incurſis indefinite quoad utrumque forum; vel loquuntur in caſu, quo collatio beneficii fuit facta poſt incurſam excommunicationem, quæ non convaleſcit per abſolutionem, ut dictum; vel certe quando abſolutio fuit data poſt

colla-

Digitized by Google

collationem beneficii jam alteri factam. ut Roman. conſ. 369. a n. 39. ſeqq. ita Rot. in. dec. 255. p. 3. & deciſ. 83. p. 7. rec. Porro excommunicato neque penſio conferri poteſt, licet antiquam poſſit retinere, ſi non inſordeſcat. Garz. l. r. Ciarlin. contr. for. c. 115. nec beneficium commendari, aut permutari &c. Ugolin. §. 2.

55 Inſuper excommunicatus non poteſt eſſe tutor, aut curator, neque agere in judicio. cap. exceptionem, de except. gloſ. in cap. intelleximus, de jud. Rot. deciſ. 7. de except. in nov. Vivius com. opinion. opin. 268. n. 1. Ugol. l. c. cap. 14. & 15. quæ procedunt, ſive fuerit excommunicatus a Jure, ſive ab homine, tam coram Judice Ordinario, quam delegato, tam Eccleſiaſtico, quam ſæculari, imo nec reconvenire poteſt. Ugol. l. c. num. 3. cap. inter potiorem, de except. ubi gl. & Abb. & cap. 2. de Ord. cogn. Rot. l. c. (Excipere tamen poteſt v. g. de pretio non ſoluto) adeo ut contra excommunicatum, licet agere non poſſit, currat præſcriptio; quia culpa ſua impeditur. cap. nemo Epiſcoporum. 11. q. 3. cap. ex litteris, de conſtit. Capel. Tholoſ. deciſ. 137. ubi addenda; niſi fecerit quantum potuerit, ut abſolveretur, aut injuſte excommunicatus fuiſſet. Ugol. num. 4. Imo nec per procuratorem agere poteſt, ſive hic fuerit conſtitutus poſt, ſive ante excommunicationem. cap. fin. ubi Innoc. de procurat. Abb. licet, de Offic. deleg. addend. ad Capell. Tholoſan. deciſ. 143. Ugol. l. c. nu. 5. licet offerret probare nullitatem excommunicationis; quia pendente cognitione debet abſtinere. DD. apud Ugolin. nu. 7. poteſt etiam agere in judicio ad probandam nullitatem cenſuræ, & de hoc eſt tex. in c. ſolet. 2. de ſent. excom. in 6. & cap. cum contingat. 36. de offic. deleg. juxta quos textus ergo, ſi proponens nulliter fuiſſe excommunicatum, petat abſolvi ad cautelam, tunc etiam ante omnem nullitatis probationem abſolutio erit eidem impertienda. cit. cap. ſolet. & c. venerabilibus. §. porro Abb. in d. c. cum contingat. nu. 2. Rot. dec. 9. de ſent. excom. in antiquis. & hoc etiam excommunicatore opponente, quod ſi vero proponatur, excommunicationem fuiſſe injuſtam, erit ante omnia abſolvendus antequam audiatur, non ad cautelam, ſed abſolute, & poſtea poteſt facere ſuas probationes; quod ſi vero proponatur, excommunicationem fuiſſe nullam, abſque hoc, quod petatur abſolutio ad cautelam, tunc non ſtatim abſolvitur, ſed debent recipi probationes utriuſque partis ſuper nullitate, & validitate. Abb. in d. c. n. 2. verſ. 2. regula. Covar. in c. alma, de ſent. excom. in 6. p. 1. §. 12. n. 7. verſ. primum; quia tunc ſi probatur nullitas, non indiget abſolutione, & ideo auditur abſque abſolutione, ſi illam ad cautelam ſaltem non petit; & ſi probatur validitas, tunc abſolvitur, præſtita cautione de parendo juri, & præſtitis præſtandis, ſatisfacta parte &c. prout infra. vide Rot. dec. 568 p. 3. rec. tom. 3. ubi hæc materia uberrime diſcutitur & videre poteris plures caſus, in quibus etiam allegans injuſtitiam ante abſolutionem auditur. Et citatus ad inſtantiam excommunicati non tenetur comparere. Innoc. & DD. in cap. 2. de dilat.

56 Non impeditur tamen Excommunicatus, quin in judicio ſe poſſit defendere, etiam per procuratorem; ſicut etiam poteſt petere in judicio, ut debitor, ſi eſt fugitivus, capiatur. Item poteſt in Judicio probare nullitatem excommunicationis, plureſque alios caſus, vide apud Ugol. l. c. §. 1. per tot. Mareſc. l. 2. var. reſ. c. 42. Dec. in c. decernimus. de Jud. Dian. mor. p. 5. tr. 9. reſ. 110. ſic poteſt eſſe in Judicio uti reus conventus. Ugol. l. c. tot. c. 16. ubi poteſt omnia, quæ poteſt reus. juxta Mareſcot. & Dian. l. c.

57 Excommunicatus neque poteſt eſſe teſtis in judicio. Ugol. c. 17. Diana l. c. reſ. 113. Gabr. de teſt. concl. 19. Vivius com. opin. 260. niſi contra hæreticum. cap. in fidei, de heret. in 6. Imo neque in teſtamentis, inſtrumentis & contractibus, quamvis talis contractus valeat, ſed per talem teſtem non probatur. Ugol. l. c. §. 1. Neque poteſt eſſe advocatus, acta tamen valent, uti etiam ſententia lata ad conſilium ſapientis excommunicati. Ugol. cap. 18. ubi DD. Neque poteſt creari Doctor, aut eques. Idem §. 1. Neque poteſt conſtitui procurator, aliter conſtitutio non valet. Idem c. 19. neque convaleſcit conſtitutio per abſolutionem. idem. §. 1.

58 Contractum vero quamvis excommunicatus celebrare non poſſit licite, tamen celebratus contractus valet, ſicut votum ſolenne emittere non poteſt; tamen emiſſum valet, idem de profeſſione dicendo. Limit. primo, niſi in contrarium cautum eſſet, uti in cap. excommunicamus, §. credentes, & ibi gl. de heret. Limit. ſecundo ſi contractus eſſet initus ratione publici officii; tunc enim non valet, ſi excommunicatus ſit denunciatus, vel publicus: Limit. tertio, ſi fuit excommunicatus ob crimen, quod ipſum inhabilem reddit ad contrahendum, uti ob hæreſin. cap. cum ſecundum, de heret. in 6. Limit. quarto, quoad contractum, per quem quis obligatur communicare cum excommunicato. Ugol. c. 2. §. 1. & 2. Ita teſtamentum facere non poteſt, factum tamen valet. Ugol. c. 21. Gabr. de teſtam. concl. 1. Graſſ. in §. teſtamentum, q. 24. Covar. de teſtam. n. 18. p. 2. Poteſt tamen excommunicatus hæres inſtitui, & ſuccedere ab inteſtato, hæreditatemque adire. Ugol. §. 1. & 2. Gabr. l. c.

59 Excommunicatus ab omnibus eſt vitandus, dummodo fuerit denunciatus. juxta Extrav. ad evitanda. Cov. in cap. alma. p. 1. §. 2. n. 7. vel ſit notorius Clerici percuſſor, taliter, ut nulla tergiverſatione poſſit celari, vel aliquo juris ſuffragio excuſari. Abb. in cap. cum ſit Romana, de appell. Ugol. de cenſ. tab. 1. c. 13. §. 7. etiam ab illis, qui non ſunt ſubditi excommunicantis. c. 1. & c. fin. de conſtit. Abb. in c. cum inter, de conſuet. Etiam ab excommunicante. Covar. l. c. §. 2. p. 1. n. 2. Innoc. in c. quod in dubio, de ſent. excom. ubi gl. Et quidem omni in loco, ab illo, qui ſcit, licet alii ignorent. Neque conſuetudo contraria valeat. Ugol. l. c. §. 11.

60 Poteſt tamen excommunicatus communicare cum hominibus ad effectum, ut abſolutionem impetrare poſſit. Ugol. de excom. tab. 2. cap. 22. §. 1. cap. reſponſo, & cap. cum voluntate, de ſent. excom.

61 Et an metus cadens in conſtantem virum, excuſet communicantem cum excommunicato, vide Ugol. de cenſ. tab. 2. c. 23. Utilitas animæ, & corporis excuſat, ſic excuſatur uxor communicans cum marito excommunicato, & econtra. Ugol. loc. cit. §. 6. & filii non tenentur vitare parentes, & econtra, etiam legitimi tantum, etiam poſt excommunicationem geniti, uti nec ſervi, vel ancillæ dominos. Ugol. §. 7.

62 Communicans cum excommunicato vitando incidit in excommunicationem minorem. Covar. in c. alma. p. 1. §. 3. n. 3. S. Thom. q. 23. a. 2. in 3. p. Innoc. in c. 2. de Cler. excom. miniſt. & in c. 1. de ſent. excom. Abb. in c. ſacris, de iis, quæ vi, met. cauſ. fiunt. & in c. ſignificavit, de ſent excom. etiam poſt mortem excommunicati, utens ejus communione. Si tamen quis communicat cum excommunicato in crimine, propter quod fuit excommunicatus, incidit tunc in excommunicationem majorem. c. nuper. eod. in 6. Covar. in c. alma, p. 1. §. 3. n. 4. Ugol. c. 23. §. 13. n. 2. Et hæc excommunicatio eſt a jure, ut tenent DD. in d. c. nuper, & in c. ſtatuimus, de ſent. excom. Ugol. l. c. n. 4. Prætetea Laici communicantes cum excommunicato excommunicatione majori, & vitando, ſi ter moniti non deſint, poſſunt excommunicari majori excommunicatione. c. quod in dubiis, de ſent. excom. P. Pirrhing. l. 5. tit. 39. ſect. 4. n. 133. verſ. notandum ſecundo, & nu. 135. c. ſtatutum, & c. ſtatuimus, de ſent. excom. in 6. ubi gl. & in verb. monitionem. debent tamen nominatim fuiſſe moniti. c. conſtitutionem, de ſent. excom. in 6. Pirrhing. l. c. n. 138. ob c. 3. de ſent. excom. in 6.

63 Sed quid ſi monitus nominatim, ut exeat ex Eccleſia ob excommunicationem, non vult exire? Reſp. quod incurrit excommunicationem majorem reſervatam S. Pontifici, ipſo facto. Clem. gravis. 2. de ſent. excom. P. Pirrhing. l. c. §. 6. n. 244.

64 Porro, licet quis inciderit in excommunicationem latam a Jure; non propterea vitandus erit, niſi prius fuerit declaratus. Covar. in c. alma. p. 1. §. 2. num. 7. per tot. P. Pirrhing. l. 5. tit. 39. n. 113. §. porro ubi Laym. l. 1. tr. 5. p. 2. c. 4. n. 1. Suarez de cenſ. diſ. 9. ſect. 2. nu. 5. Avila p. 2. de cenſ. diſ. 2. dub. 2. & alii. Quia etiam quis in dubio excommunicatus non præſumitur: Covar. in Clem. ſi furioſus, de homicid. Spetel. deciſ. 175. a n. 1. Innoc. in cap. per tuas, de Simon. adeo, ut ante declarationem celebrans non fiat irregularis quoad forum externum, cum pœnæ in foro externo non incurrantur ante declarationem. Riccius in prax. p. 2. reſ. 272. apud quem Navar. in manual. c. 27. n. 66. Molin. de Juſt. & Jur. diſp. 86. Covar. de ſponſal. p. 2. c. 6. §. 8. n. 10. licet ſecus ſit quoad forum internum, cum in illo cenſuræ ſortiantur effectum abſque alia declaratione, ut ex

Cajetan. *in Summ. verb. cenſura.* dicit Riccius *l. cit. in fin.* & ideo celebrans in excommunicatione, etiamſi per accidens, quia forſan eſt occulta &c. nondum ſit deducta ad forum contentioſum, tamen fiet irregularis, quæ in tali caſu oritur ex excommunicatione etiam occulta, ſeu non denunciata. Sayr. *l. 7. c. 9. n.* 18. apud P. Theſ. *de pœn. Eccleſ. p.* 2. *verb. cenſura c.* 11. *nu.* 1. *verſ. ampl ia.* Hinc eſt, quod ſi poſt celebrationem in excommunicatione occulta, illa deveniat ad forum contentioſum, declaratus excommunicatus, ſoleat declarari etiam irregularis ob celebrationem in excommunicatione factam. vide DD. *in tit de Cler. excom. &c. miniſt.* ubi de aliquibus cauſis excuſantibus. Et ita excommunicatus non declaratus non eſt vitandus, licet per ſententiam fuerit condemnatus de crimine, cui eſt annexa excommunicatio. Dian. *mor. p. 5. tr. 9. reſ.* 62. Suarez *de cenſ. diſp. 9. ſect.* 2.

65 Excommunicatus pro alia cauſa, quam pro hæreſi, inſordeſcens per annum, eſt ſuſpectus de hæreſi, & ſuper illa poteſt inquiri. Ugol. *de cenſur. c.* 24. §. 3. Riccius *in prax. inſordeſc. p. 3. reſ.* 209. juxta Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 3. *in fin. de referm.* Habetur pro confeſſo, & convicto de delicto principali, pro quo fuit citatus, & in contumaciam excommunicatus. Riccius *reſ.* 210. dummodo per illum ſteterit: ſecus ſi fuit legitime impeditus. Poteſt temporaliter puniri ob contemptum. Felin. *in c. poſtulaſte, de homicid.* Abb. *in c. gravve de pœn.* Limita in cauſa civili, in qua etiam per plures annos inſordeſcens non habetur pro convicto. Riccius *l. c. reſ.* 209. & 210. Poteſt privari beneficio, ſi perſeverat animo pertinaci, indurato, & in contemptum clavium, etiam pro cauſa civili. Idem *reſ.* 211. & 305. quo caſu tamen ab impetrante eſſet probanda hæc pertinacia, & contemptus. ad tex. *in c. cum bonæ, de ætat. & qualit. cap. cum contumacia de hæret. in* 6. quæ pertinacia, & contempus remaneret excluſa, ſi excommunicatus abſolutionem petiiſſet, ſeu nulliter impetraſſet, cum ad iſtum effectum excluſionis contemptus quælibet cauſa, etiam injuſta ſufficiat. ut per Covar. *in cap. alma mater,* §. 7. *n.* 6. *de ſent. excom. in* 6. & ſic non ſufficeret probare perſeverantiam. Rot. *deciſ.* 132. *n. 6. p. 1. rec.* Nec juvatur abſolutione generali, quæ a Papa ſolet dari in impetratione gratiæ, vel Beneficii. Idem Riccius *reſ.* 213. Antoncl. *de regim. Eccleſ. l.* 6. *c.* 20. *n.* 6. Pax Jordan. *de re benef. l.* 10. *tit.* 21. vide etiam infra *in prax. Clauſularum Apoſt. clauſ.* 30. Non poteſt tamen condemnari ut hæreticus, niſi purgatio ei fuerit indicta, & terminus aſſignatus. Hoſtienſ. *in cap. excommunicamus, de hæret.* Riccius *reſ.* 217. Antoncl. *l. c.* Rot. apud Dian. *p. 4. tr. 7. reſ.* 18. ubi vide. An vero privatus beneficio ob inſordeſcentiam, ſi abſolvatur, beneficium recuperet? vide *ſup. n.* 54.

66 Excommunicatio canonis, *ſi quis ſuadente,* incurritur per omnem actionem injurioſam contra perſonam Clerici in facto conſiſtentem. Item, per ratihabitionem percuſſionis ſuo nomine factæ, licet Clericus contentus eſſet. Item non impediendo, cum quis tenetur ex juſtitia, ſecus ſi tantum ex charitate. Item compellendo Clericum per manuum injectionem ex odio ad aliquid faciendum, etiam ad ſui defenſionem, ex intervallo. Sperel. *deciſ.* 45. Barb. *de Jur. Eccleſ. l. 1. c.* 39. §. 2. Diana *p. 9. tr. 4. reſ.* 10. 27. & 35. ubi de diverſis manuum injectionibus. Limit. in Patre, vel Magiſtro percutiente ad correctionem. DD. *cit.* Item mandando Clericum percuti. *c. 6. de ſent. excom. §. illi vere.*

67 Homo ſingularis excomunicari poteſt, non univerſitas. Innoc. *in cap. gravem de ſent. excom.* Abb. *in cap. bonæ, nu.* 10. *de elect. & in cap. dilecta,* ubi Felin. *de except.* quia univerſitas homo non eſt, ſed corpus fictum; tum quia ne innocentes excommunicentur. Ugol. *c. 26. n.* 4. bene vero illi, qui ſunt de univerſitate. *cap. ex parte, de privil. cap. quamquam, de cenſib. in* 6. Pojatel. *annot.* 53. *n.* 39. Tuſc. *litt. V. concl.* 266. Seraph. *de privil. juram. privil.* 83. *n.* 28. Ugol. *l. c.* §. 1. & 4. Pirhing. *l. 5. tit.* 39. *ſect.* 2. §. 1. Dian. *p. 5. tr. 9. reſ.* 38.

68 Excommunicatio non poteſt ferri, niſi contra contumacem, ad quam tamen requiritur culpa mortalis. Covar. *in cap. alma, p.* 1. §. 9. Ugol. *c.* 27. & probatur ex Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 3. *de reform.* Navar. *in man. c.* 27. Verum an quilibet contumax etiam in re levi poſſit excommunicari? reſolve cum Covar. *loc. cit.* affirmative; quando adeſt contemptus, prout plerumque adeſt in comparere recuſante, ſeu non comparente, coram ſuo Judice citante, ex quacumque demum cauſa, ſive gravi, ſive levi fuerit citatus: ſecus ſi non adeſt contemptus, ubi vide.

69 Excommunicatio contra ſcientes aliquid facientes lata afficit etiam ignorantes affectate. Laym. *lib. 1. mor. tr. 5. p. cap. 5. n.* 7. Sanch. *de matr. lib. 9. diſp.* 32. *num.* 40. Diana *p. 3. tr. 6. reſ.* 7. & lata contra uſurpantes, extenditur etiam ad mandantes. Riccius *in prax. cenſur. p. 4. reſ.* 142.

70 Excommunicatio lata ob penſionem non ſolutam, non incurritur, niſi penſionarius declaret, ſe velle illam incurri. Pariſ. *de reſign. l. 6. quæſ. 2. nu.* 139. Garz. *de benef. p. 1. c. 5. n.* 581. *ſeq.* quia eſt lata in favorem penſionarii. Imo requiritur, quod penſionarius illam intimet titulari, & cum declaratione Judicis affigat cedulones. Bonac. *de cenſ. diſp. 1. q. 2. punct.* 4. nec ſufficit intimatio facta procuratori. Gig. *de penſ. q.* 77. Caſſad. *deciſ.* 2. Garz. *de benef. p. 1. c. 5. n.* 582. Pariſ. *l. c.*

71 Excommunicationis ſententia debet ferri in ſcriptis. *cap. cum medicinalis, de ſent. excom. in* 6. Suar. *de cenſ. diſp. 2. ſect.* 13. Sperel. *deciſ. 39. n.* 1. Riccius *in prax. excom. reſ. 440. part.* 1.

72 Excommunicatus ob percuſſionem levem Clerici poteſt abſolvi ab Epiſcopo. *cap. pervenit, de ſent. excom.* Si vero percuſſio fuit gravis, a ſolo Pontifice. Riccius *in prax. var. reſ. p. 1. reſ.* 446. *cap. non dubium eſt: d. tit.* quando vero dicatur percuſſio gravis, vide Dian. *p. 9. tr. 4. reſ.* 19. ubi DD. Et ſi percuſſus eſt Regularis, excommunicatus debet abſolvi a Superiore illius Regularis, cum onere ſe præſentandi ſub pœna reincidentiæ, ſicut quilibet alius excommunicatus, qui abſolvitur ab inferiori, ut in articulo mortis. Bonac. *de cenſ. diſp. 1. q.* 3. & probatur ex *cap. eos, de ſent. excom. in* 6. Ricc. *reſol.* 149. qui tamen id tantum admittit, quando etiam percutiens eſt Regularis, ſecus ſi eſt Laicus, nam tunc debet abſolvi ab Epiſcopo. *cap. Monachi vero, de ſent. excom.* & excommunicatus ſub pœna reincidentiæ non ſatisfaciens, reincidit in excommunicationem ipſo jure ſine alia declaratione. Riccius *in prax. reſ. 607. part.* 1.

73 Et regulariter excommunicatus non eſt abſolvendus, niſi prius ſatisfecerit parti, & de expenſis &c. Riccius *in prax. p. 2. reſ.* 15. ſi fuit excommunicatus in contumaciam. Neque poteſt abſolvi, niſi parte citata, ad cujus inſtantiam fuit excommunicatus. Riccius *l. c.* Et licet abſolutio data, parte læſa non citata, ſit valida, tamen abſolvens peccat graviter contra juſtitiam. Navar. *in man. cap.* 27. Bonac. *de cenſ. diſp. 1. q. 2. punct.* 9. *n.* 1. & probatur *ex cap. venerab. de ſent. excom. in* 6. niſi abſolvens eſſet delegatus ad abſolvendum, parti prius ſatisfacto, tunc enim aliter nec valide abſolveret.

74 Porro abſolutio poteſt dari etiam abſenti. Pignat. *conſ.* 20. *tom.* 1. Theſ. *de pœn. Eccleſ. p. 1. cap.* 22. Dian. *mor. p. 1. tr. 11. reſ.* 20. & 21. *verſ. tertia differentia.* Ad reincidentiam dupliciter datur. Primo, cum datur ad tempus, vel effectum limitatum, uti v. g. ad ferendum teſtimonium, juxta *c. veniens de teſt.* uti ſolet dari in Bullis, vel litteris Apoſtolicis. *c. Apoſtolicæ, de except.* ſecundo, cum datur in perpetuum ſub conditione, v. g. ſatisfactionis, qua non impleta, reinciditur in excommunicationem. Paſſerin. *de pollut. Eccleſ. diſp.* 8. *c.* 15. Covar. *in c. alma. p.* 1. §. 11. Pirhing *l. 5. tit.* 39. *ſect.* 5. §. 4. *n.* 164. Bonac. *l. cit.* diximus de hoc etiam ſupra in verbo *Abſolutio.*

75 Datur etiam abſolutio ab excommunicatione ad cautelam. De qua, & de alia, vide quæ diximus ſupra in verb. *Abſolutio.*

76 Excommunicatio minor eſt cenſura Eccleſiaſtica ſeparans fidelem a paſſiva Sacramentorum participatione. *c. ſi celebrat, de Cler. excom. miniſt.* Ugol. *de cenſ. tab.* 3. *c.* 5. §. 1. An talis excommunicatus autem poſſit licite Sacramenta aliis conferre, ſeu adminiſtrare, diſputatur a DD. affirmativam tenet Ugolin. *cap.* 6. §. 1. niſi forſan, aliis adminiſtrando, & ille eadem percipiat, uti fit in celebratione Miſſæ. Hæc excommunicatio fertur ab illis, qui poſſunt ferre majorem. Eccleſiaſticas dignitates, & beneficia, nec per electionem, nec per collationem, vel alium modum, talis excommunicatione minori irretitus conſequi poteſt, & collatio illi facta, vel electio non valet, licet excommunicatio ignoretur. Covar. *in cap. alma p. 1. §. 8. n.* 3. Dec. *in cap. dilecti,*

de

Digitized by Google

de except Ugol. *l. c.* §. 3. ubi rationes dat, & contrarias reſolvit. In reliquis omnibus ligatus minori excommunicatione communionem habet; ſcilicet in divinis, profanis, Juriſdictione, Judicis, contractibus, ultimis voluntatibus, quotidianis congreſſibus &c. Navar. *in man. cap.* 27. Covar. *l. c.* talis excommunicatus non fit irregularis, ſi celebret, & ſacrum faciat, quamvis mortaliter peccet, ſicut in perceptione aliorum Sacramentorum, & arbitraria pœna punitur. vide Ugolin. *loc. cit.* §. 2. Covar. *loc. cit.* §. 8. *num.* 1. *ſeqq.*

§. III.

Cenſura ſuſpenſionis.

77 Suſpenſio eſt cenſura Eccleſiaſtica, qua perſona Eccleſiaſtica impeditur, ne functiones Beneficii, vel Officii, vel Ordinis, exercere poſſit in totum, vel in partem. Navar. *in man. c.* 27. Ugol. *de cenſ. tab.* 4. *c.* 10. Bonac. *de cenſ. diſp.* 3. *p.* 1. ubi Suarea & alii.

78 Alia eſt pœnalis, alia medicinalis: illa infertur in vindictam delicti præteriti, uti cum quis ſuſpenditur ob peccatum præteritum; & hæc dicitur proprie pœna, non cenſura, hæc infertur ad emendationem, & bonum delinquentis: & hæc proprie eſt cenſura, Bonac. *l. c. n.* 2. Differt ab excommunicatione minori: quia hæc privat perceptione paſſiva Sacramentorum; ſuſpenſio vero exercitio, & miniſterio activo illorum.

79 Suſpenſio pœnalis non præerequirit monitionem, maxime, cum eſt ob delictum notorium. *cap.* 1. *de exceſ. Prel.* Abb. *in cap. reprehenſibilis, de appell.* Pignatel. *conſ.* 162. *n.* 4. *tom.* 1. & non ſuſpenditur per appellationem. Ugol. *de cenſ. tab.* 4. *c.* 5. §. 2. *n.* 3.

80 Porro ſuſpendere poteſt, qui poteſt excommunicare, uti etiam abſolvere. Ugol. *de cenſ. tab.* 1. *c.* 1. *&* 2.

81 Suſpenſio in jure, contra quos feratur, vide *Clem.* 1. §. *pen. de hæret. Clem.* 2. *de pœn. cap.* 2. *de temp. ord. in* 6. *cap. fin. eod. in* 6. *cap. provida, de elect. in* 6. *cap.* 2. *de reb. Eccleſ. non alien. in* 6. *cap.* 2. *de ſolut. Extravag. ad Sacroſancta, de ſent. excom. extrav. diſpendiis, de poſtul. Prel. Extr.* 3. *de privil. cap. cupientes, de elect. in* 6. §. *cæterum cap.* 1. *de re jud. in* 6. *Clem.* 2. *de vit. & honeſt. Cler. cap. dilectus, de tempor. ord. Clem.* 1. *de ſtat. Monach. ſi quis. Clem.* 3. §. *quibus, de pœn. Clem.* 1. *de reb. Eccleſ. non alien. Clem.* 1. *de decim. Extrav. un. de reb. Eccleſ. non alien. cap. fin. de Off. Ord in* 6. *cap. quia ſæpe, de elect. in* 6. *cap.* 2. *in fin. eod. c.* 1. *de uſur. c. fin. de reb. Eccleſ. non alien. Extrav.* 1. *de elect.*

82 Suſpenſus a Jure, an poſſit abſolvi a ſuo Epiſcopo? dubitatur a D. D. Reſp. tamen, quod, quando ſuſpenſio fuit lata in pœnam, non poſſit a proprio Epiſcopo abſolvi. juxta *gl. in Clem.* 1. *de hæret. & in c. cupientes, de elect. in* 6. Abb. *in cap. tam in litteris, de teſt. & in cap.* 2. *de ſolut.* Ugol. *de cenſ. tab.* 4. *c.* 4. §. 1. licet ſuſpenſio fuiſſet lata jure ſpecialiter ſtatuto, & non communi. Idem dic, cum ſuſpenſio non eſt lata indefinite, ſed etiam quando eſt lata ad tempus. Limit. ſi Legislator ſpeciatim abſolutionem Epiſcopo reliquit, dummodo delictum non ſit tale, in quo diſpenſari non poteſt. *cap. tam in litteris, de teſt.* Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 6. *de ref.* Si vero fuit ſuſpenſus a Jure ob contumaciam, tunc poteſt a proprio Epiſcopo abſolvi. juxta *cap. nuper., de ſent. excom.* (quando tamen ad cautelam tantum abſolveretur) juxta *cap. venerabili, de ſent. excom.* vel cum abſolvitur, antequam a contumacia diſcedat. *cap. venerabilibus, de ſent. excom. in* 6. nam poſt diſceſſum a contumacia, ſuſpenſio tollitur ipſo jure. *cap. cum ceſſante, de appell.* Uti etiam lata donec ſatisfecerit, poſt ſatisfactionem, ipſo jure tollitur. Ugol. *loc. cit.* §. 2. *n.* 2. Item ad tempus lata, elapſo tempore, tollitur ipſo jure. Navar. *in man. cap.* 27. Riccius *in prax. ſuſpenſ. reſ.* 452. *part.* 1. Suarez *de cenſ. diſp.* 26. *ſect.* 1. Bonac. *de cenſ. diſp.* 3. *p.* 1. *num.* 2. *punct.* 3. Lata vero ad arbitrium durat, donec durat arbitrium ferentis, vel illius, ad cujus arbitrium fuit lata, uti ſi S. Pontifex aliquem ſuſpendit ad ſuum beneplacitum, manet ſuſpenſio, quamdiu durat beneplacitum Pontificis, quod tamen extinguitur morte ipſius. *cap. ſi gratioſe, de reſcr. in* 6. quia Beneplacitum eſt voluntas, quæ morte extinguitur, ſicut extinguitur, ſi ab officio removetur, ratione cujus ſuſpendit. *cap.* 3. *de ſuppl. negl. Prel. in* 6.

83 Quæres: an ſuſpenſus a Jure, ſi divina ex officio facit, ut prius, fiat irregularis? Reſp. affirmative. Suar. *de cenſ. diſp.* 27. *ſect.* 2. probatur *ex cap.* 11. *de ſent. excom. in* 6. *cap.* 1. *de ſent. & re jud. in* 6. *c. ſi quis, de Cler. excom. miniſt.* ſive ſuſpenſio ſit lata in pœnam, ſive ad medelam. Ugol. *de cenſ. tab.* 4. *c.* 5. §. 1.

Suſpenſus non prohibetur recipere Sacramenta, eſſe Judex in prophanis, actor in Judicio, & teſtis, contrahere, teſtari, & cum hominibus converſari. Ugol. *de cenſ. tab.* 4. *cap.* 6. §. 3. bene verum eſt, quod ſuſpenſus pro contumacia, ratione peccati, non poteſt recipere Sacramenta. 84

Suſpenſus ab Officio eſt ſuſpenſus ab ordine, a Juriſdictione, & ab adminiſtratione, vel functione miniſterii Eccleſiaſtici. *cap.* 1. §. *fin. de re jud. in* 6. Innoc. *in cap. dilectus, de conſuet.* ubi Abb. Ugol. *loc. cit.* §. 3. Et in uno loco ſuſpenſus ubique remanet ſuſpenſus, niſi locus ſuſpenſionis fuerit limitatus. Suarez *de cenſ. diſp.* 26. *ſect.* 1. Bonac. *de cenſ. diſp.* 3. *p.* 3. *num.* 7. Ugol. *loc. cit.* §. 2. *num.* 4. Sicut excommunicatus in uno loco eſt ubique excommunicatus. Ampliatur etiam ad ſuſpenſum a beneficio D.D. *cit.* 85

Suſpenſus vero ab ordine, a Juriſdictione ſuſpenſus non eſt, nec econtra: excipe Juriſdictionem fori pœnitentiæ. Ugol. *l. c.* §. 5. ſicut etiam ſuſpenſus ab ordinibus majoribus non eſt ſuſpenſus a minoribus, ſecus econtra. Dian. *p.* 5. *tr.* 10. *reſ.* 5. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 10. *a num.* 5. *c. cum illorum, de ſent. excom.* Piaſec. *in prax. Epiſc. p.* 2. *cap.* 4. *num.* 78. Barb. *de Offic. Epiſc. p.* 2. *alleg.* 6. *n.* 4. Ugol. tamen, quod ſuſpenſus a minore ſit ſuſpenſus a majore ordine, dicit, ut procedat, quando ita conſtat de mente ſuſpendentis: Item cum ſuſpenditur ab eo, in quo non peccavit; item ubi majus ſine minoris haberi non poteſt: uti ſuſpenſus a Diaconatu, ſine quo Miſſa celebrari non poteſt, eſt etiam ſuſpenſus a celebratione Miſſarum. Limit. primo cum quis ſpeciatim tantum a minore fuit ſuſpenſus. ut *in cap. fin. de temp. ord. in* 6. Limit. ſecundo cum quis ſuſpenditur ab eo ordine, in quo peccavit. Limit. tertio, ubi major ſine minore haberi poteſt. Ita ſuſpenſus a Diaconatu, excepto Miſſæ ſacrificio, reliqua ſacerdotis munera obire poteſt. vide Ugol. *loc. cit.* 86

Suſpenſus a Juriſdictione ſuſpenditur ab iis tantum, quæ ſunt Juriſdictionis Eccleſiaſticæ, uti a cenſuris ferendis, Beneficiis conferendis, electis confirmandis, jure dicendo. *gl. in cap. tranſmiſſam, de elect.* Limit. ſi in parte tantum fuit ſuſpenſus; quia illa excepta alias exercere poterit. juxta *c. nonne, de præſ.* vide Ugol. *loc. cit.* §. 6. *&* 7. 87

Suſpenſus a beneficio eſt ſuſpenſus a fructibus, ſeu a jure illos percipiendi. Secus ab Officio, licet illud competat ratione beneficii: nam aliud eſt officium, aliud beneficium; & in pœnalibus non eſt facienda extenſio. Ugol. *loc. cit. cap.* 8. §. 2. *&* 6. Suarea *de cenſ. diſp.* 27. *ſect.* 1. Bonac. *de cenſ. diſp.* 3. *p.* 2. *n.* 12. contra alios. Sicut nec ſuſpenſus ab adminiſtratione Sacramentorum eſt ſuſpenſus a celebratione Miſſæ; quia celebratio Miſſæ non comprehenditur ſub adminiſtratione Sacramentorum. Dian. *p.* 5. *tr.* 10. *reſ.* 6. Antonel. *de Regim. Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 10. Porro nomine fructuum beneficii veniunt oblationes, decimæ, diſtributiones, penſiones ædium locatarum, imo erat etiam adminiſtratione. Ugol. *loc. cit.* ſive ſit ſuſpenſus a Jure, ſive ab homine. Ugol. §. 3. *c. cupientes, de elect. in* 6. Abb. & Innoc. *in cap. ſicut, de cohab. Cler.* etiam occultus. ut ſupra *n.* 52. 88

Sed dubitari poteſt, an Epiſcopus incurrat ſuſpenſionem, ubi ſpeciatim de illo a Jure, vel ab homine mentio non fit? Reſp. eſt negativa; & probatur *ex cap. ſi compromiſſarius.* §. *hujuſmodi, de elect. in* 6. ubi gl. *& cap. cupientes.* §. *cæterum, & in cap. quia periculoſam, de ſent. excom. in* 6. vide Ugolin. *loc. cit.* §. 3. *num.* 2. *& tab.* 1. *cap.* 17. §. 6. *num.* 12. ne Pontificalis officii executio impediatur. 89

Quæritur, an ſuſpenſus a beneficio, ſi habeat plura beneficia, ſit ſuſpenſus ab omnibus? ℞. ſi cauſa, ob quam aliquis ſpeciatim fuit ſuſpenſus, ſpecialiter ad aliquam Eccleſiam pertinet, ab illis tantum Beneficiis erit ſuſpenſus, quæ habet in dicta Eccleſia, in qua peccavit; uti ſi aliquis Canonicus in electione ſui Epiſcopi fecit contra *cap.* 1. *de elect. in* 6. Si vero cauſa, ob quam quis fuit ſuſpenſus eſt generalis, ab omnibus erit ſuſpenſus. D. D. apud Ugol. *de cenſ. tab.* 4. *cap.* 8. §. 4. ita erit etiam ſuſpenſus a penſione, juxta Suarez 90

rez

Digitized by Google

rez *de cenſ. diſp.* 27. *ſect.* 1. & alios apud Dian. *mor. p.* 5. *tr.* 10. *reſ.* 15. ubi tamen etiam contrariam ſententiam probabilem judicat, ex quo penſio non ſit Beneficium.

91 Quæres ulterius; an ſuſpenſus ab Ordinario ſimpliciter a beneficio, ſi habeat extra Diœceſin ſuſpendentis beneficium, ſit quoque ab illo ſuſpenſus? Reſp. ſi ſuſpenſio eſt ab homine, & ſuſpendens voluit etiam ſuſpendere a Beneficiis extra territorium, tunc erit ſuſpenſus ab illis; ſed executionem hujus ſuſpenſionis habebit Judex territoril, in quo ſunt Beneficia. juxta *cap. poſtulaſti, de for. comp.* Ugolin. *loc. cit.* §. 5. ſecus tamen eſſet, ſi ſuſpendens id nollet, quod procedit, etiamſi nihil dixerit. Neque refert, quod ſuſpenſus ab officio in uno loco, ſit ubique ſuſpenſus; quia Officium eſt ubique idem; jus vero percipiendi fructus Beneficii in una Eccleſia eſt diverſum a Jure percipiendi fructus beneficii in alia Eccleſia, ex quibus apparet, quem ab aliquo beneficio ſuſpenſum eſſe poſſe, ab alio autem non. vide Ugol. late *l. c.*

92 Suſpenſus a beneficio non poteſt acquirere aliud Beneficium. *gl. fin. in c. per inquiſitionem, de elect. in* 6. ubi Abb. *& in cap. Apoſtolica, de except.* Ugol *loc. cit.* §. 6. contrarium tenet Diana *part.* 5. *tract.* 10. *reſol.* 7. apud quem alii, ſaltem quod talis collatio ſuſpenſo facta non ſit ipſo jure irrita, ſed irritanda: ſed contra hanc doctrinam Dianæ ſtat Garz. *de benef. part.* 7. *c.* 14. *n.* 1. *&* 3. ubi Rot. porro affirmativam ſententiam limitat Ugolin. *loc. cit.* ubi quis ab aliquo tantum beneficio ſuſpenſus eſt, ſeu a Beneficiis alicujus tantum Eccleſiæ: nam tunc alibi aliud Beneficium ei conferri poterit. Suſpenſus tamen a beneficio non prohibetur Beneficium conferre. Suarez *de cenſ. diſp.* 25. Dian. *mor. p.* 5. *tr.* 10. *reſ.* 8.

93 Suſpenſus a beneficio non eſt ſuſpenſus ab Officio. *gl. in cap. cum Vintonienſis, de elect.* ubi Abb. *& in cap. Apoſtolica, de except.* Ugolin. *loc. cit.* §. 8. Dian. *mor. part.* 5. *tract.* 10. *reſol.* 1. apud quem plurimi, cum in pœnalibus non ſit facienda extenſio. *cap. odia, de R. J. in* 6. & talis poteſt eligere; quia eligere non eſt fructus beneficii, ſed Officii. *cap. cum in cunctis*, §. *fin. de elect.* & electio non eſt quid pecunia æſtimabile, quales ſunt fructus beneficii. Ugol. *loc. cit.*

94 Poteſtne ſuſpenſio fieri contra Capitulum? R. quod ſic: quia Collegium Eccleſiaſticum poteſt habere Officium, & Beneficium Eccleſiaſticum: quare tunc Capitulum non poſſet conferre beneficia, nec officii munera obire, aut fructus beneficii percipere. Item ſede vacante non poſſet deputare œconomum, neque Vicarium, qui Juriſdictionem exerceat, neque ea, quæ ſunt ordinis, delegare. *cap. is cui, de elect. in* 6. Suſpenſo tamen Capitulo ſinguli de Capitulo ſuſpenſi non ſunt: quia ſingulorum eſſe non dicitur, quod eſt univerſitatis, & ex diverſis non fit illatio. *cap.* 2. *de tranſlat.* Quamvis Clero ſuſpenſo, ſinguli de Clero ſuſpenſi dicantur; quia *Clerus* eſt nomen collectivum, & non eſt corpus fictum, uti Capitulum. vide Ugol. *l. c. cap.* 13. §. 2. *&* 3.

95 Suſpenſus per annum, ſi incidit biſextus, non tenetur in illa ſtare ad computum biſexti, ſed anni communis; quia annus intelligitur de communi, maxime in pœnalibus. *cap. in pœnis, de Reg. Jur. in* 6. Bonac. *de cenſ. diſp.* 3. *p.* 3. *&* 5. idem dic de menſe, niſi conſtet aliter de mente ſuſpendentis. Ugol. *de cenſ. tab.* 4. *cap.* 15. §. 1. Suarez *de cenſ. diſp.* 29. *ſect.* 1.

96 Suſpenſus ab Ordine ſuſcepto, ſeu illius exercitio, ſuſcipiendo ſacros Ordines non fit irregularis; tum quia hæc ſuſceptio ordinum majorum non eſt exercitium Ordinis, a quo eſt ſuſpenſus: tum quia hæc irregularitas non eſt in jure expreſſa: & *cap.* 1. *de eo, qui furt. ord. ſuſcept. & c. cum illorum, de ſent. excom.* loquuntur tantum de excommunicato, ita Antonel. *de regim Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 10. *n.* 21. Diana *p.* 4. *tr.* 2. *reſol.* 92. apud quos Laym. *in Theol. mor. lib.* 1. *tr.* 5. *p.* 3. *c.* 1. *corol.* 6. Suarez *de cenſur. diſp.* 42. *ſect.* 3. *num.* 2. *ſeu diſp.* 31. *ſect.* 1. Bonacin. *de cenſur. diſp.* 7. *q.* 3. *punc.* 4. *num.* 2. *ſeu punc.* 6. & alii contra Covar. *in cap. alma mater part.* 2. §. 3. *num.* 5. qui tamen ibi loquitur de homicida caſuali, & contra Navar. *lib.* 1. *conſ.* 32. *de tempor. ord.* & alios, quamvis talis peccet mortaliter ob indecentiam. juxta Laym. *loc. cit.* Suſpenſus tamen propter delictum ab officio, ſi ejus miniſterium exequatur, vel ab aliquo ordine Eccleſiaſtico, ſi eundem exerceat, fit irregularis. vide Covar. *in cap. ſi furioſus. p.* 1. §. 1. Imo ſecundum aliquos talis poteſt deponi, etiam ſine alia monitione. juxta *cap. latores, de Cler. excom.* ubi Abb. contrarium tamen tnetur Suarez *de cenſur. diſp.* 31. *ſect.* 3. *num.* 2. vide P. Pirrhing. *lib.* 5. *tit.* 27. *num.* 5. *&* 6.

Suſpenſus ob malam ordinum ſuſceptionem, uti per ſaltum, non eſt capax conſequendi Beneficium Eccleſiaſticum. *gl. in cap. dudum, de elect.* Pariſ. *de reſign. lib.* 4. *q.* 2. *n.* 102. Carol. de Graſſ. *de effect. Cleric. eff.* 15. *nu.* 34. Barb. *de Offic. Epiſc. alleg.* 47. *n.* 4. Et collatio Beneficii tali ſuſpenſo facta, eſt ipſo jure nulla. *cap. fin. de Cler. excom. cap. cum dilectus, de conſuet.* Abb. *in cap. bonæ, de ætat. & qualit.* Lamberrin. *de Jurepatr. p.* 1. *lib.* 2. *q.* 9. Ugol. *de cenſ. tab.* 4. *c.* 6. §. 7. *n.* 4. *& cap.* 8. §. 6. *n.* 1. Garz. *de benef. p.* 7. *cap.* 14. Sperel. *dec.* 114. 97

§. IV.

Cenſuræ Interdicti.

Interdicere poteſt, qui excommunicare, & ſuſpendere; hinc non tantum homo, ſed etiam lex interdicit. In jure, quando, & contra quos feratur interdictum, vide *in extr. un. de cenſ.* §. *alioquin. & extrav. un. de reb. Eccleſ. non alien. cap. Epiſcoporum, de privileg. in* 6. *extr.* 3. *de privileg. c. quamquam, de cenſ. in* 6. *c.* 1. *de uſur. in* 6. *c. un. de injur. in* 6. *c. felicis, de pœn. in* 6. *Clem.* 1. *de pœn. c. ubi periculum, de elect. in* 6. *Extr. un. de conſuet. c.* 1. *de ſepult. in* 6. 98

Interdictum aliud eſt locale, aliud perſonale. *c. ſi ſententia, & cap. ſi Civitas, & cap. præſenti, de ſent. excom. in* 6. Locale iterum duplex eſt, aliud generale, aliud ſingulare. Locale generale eſt, cum locus univerſalis obligatur, uti Regnum, Provincia, Civitas, terra, caſtrum, villa, Parochia. gl. Abb. & Franc. *in c. præſenti cit.* Covar. *in c. alma, p.* 2. §. 1. *n.* 9. Singulare eſt, quo ſingularis locus unus, vel plures ſpeciatim, & non collectivo, vel univerſitatis nomine obligantur; licet etiam plures Eccleſiæ, vel etiam omnes interdicantur; quia ly. *omnes*, non eſt nomen collectivum. Covar. *l. c. nu.* 2. Navar. *in man. cap.* 27. *num.* 166. Ugol. *de cenſ. tab.* 5. *c.* 6. 99

Interdictum perſonale eſt etiam duplex, aliud generale, aliud ſingulare. Illud eſt, quod fertur in Univerſitatem hominum, vel in corpus ex pluribus hominibus uni nomini ſubjectis conſtans, uti populus, Collegium, & Capitulum. juxta *c. ſi ſententia, de ſent. excom. in* 6. Speciale vero eſt, quod fertur in unum, vel plures homines, non nomine collectivo, uti in omnes Clericos Friſingenſes. &c. 100

Interdicto locali generali, dummodo denunciatum ſit, & non ſuſpenſum, prohibentur Sacramenta, quæ in loco nec confici, nec adminiſtrari poſſunt. *in fin. de ſent. excom. in* 6. & tunc extrema unctio adminiſtrari non poteſt Laicis, Clericis, neque Regularibus. *cap. quod in te, de pœnit.* Covar. *in* 2 *p.* §. 2. *nu.* 7. Ugol. *loc. cit. c.* 7. §. 1. Navar. *in man. c.* 27. *num.* 179. Neque Sacramentum ordinis. Covar. *in c. alma. p.* 2. §. 3. *num.* 4. Abb. *in c. non eſt vobis, de ſponſal.* Ugol. *loc. cit.* §. 2. Neque matrimonium licite poteſt contrahi, licet valide; quia interdicti tempore omnia Sacramenta ſunt prohibita, quæ non ſunt excepta, & rationes, ob quas reliqua Sacramenta excipiuntur ac permittuntur, ceſſant in matrimonio, cum extra locum legitime contrahi poſſit. juxta *c. ſi ſententia. de ſent. excom. in* 6. nec Eccleſiis debitus honor ſubtrahatur, nec hæreſes pullulent. Limit. quoad ſponſalia, quæ non ſunt Sacramentum. vide Ugol. *loc. cit.* §. 3. Suarez *de cenſ. diſp.* 33. *ſect.* 1. 101

Sacramenta excepta, quæ tempore interdicti generalis localis non prohibentur, ſunt Baptiſmus, qui tam adultis, quam parvulis poteſt adminiſtrari, ſicut etiam Catechiſmus, & exorciſmi tunc liciti ſunt, & fons Baptiſmalis poteſt benedici, imo poteſt etiam ſolemniter, & cum patrinis miniſtrari. *cap. reſponſo, de ſent. excom. c. non eſt vobis, de ſponſal.* ubi gl. & Abb. *c. quoniam, de ſent. excom. in* 6. Sylveſter, *in verb. interdictum.* 5. *num.* 9. *verſ. fallit tamen.* Navar. *in man. c.* 27. *num.* 278. Covar. *in cap. alma. p.* 2. §. 2. *num.* 7. Ugol. *loc. cit.* §. 4. Suar *loc. cit.* Bonac. *de cenſ. diſp.* 5. *p.* 3. §. 1. Item confirmatio, quæ poteſt miniſtrari tam parvulis, quam adultis: & propterea Chriſma die Jovis ſancto, etiam interdicti tempore confici poteſt. *c.* DD. *mox ſup. cit.* & Ugol. §. 5. ſervata tamen forma *cap. fin. de ſent. excom. in* 6. Item Eucharí- 102

chari-

chariſtia tempore interdicti generalis localis poteſt miniſtrari morientibus, & de quorum ſalute probabiliter dubitatur, licet ægroti non ſint, damnatis ad mortem &c. & Clerici Miſſam facientes licite ſumunt Euchariſtiam. Non celebrantibus miniſtratur Euchariſtia illicite. Ugol. §. 6. *n.* 5. Covar. *in c. alma. p.* 2. §. 5. *nu.* 6. *verſ. duodecimo*; & ad infirmos poteſt deferri pulſata campanula, accenſis facibus & comitante populo, DD. apud Ugol. *de cenſ. tab.* 5. *c.* 7. §. 5. Covar. *in c. alma. p.* 2. §. 2. *n.* 7. Navar. *in man. c.* 27. *n.* 179. Feder. de Sen. *conſ.* 70. *num.* 3. Item pœnitentiæ Sacramentum, tam ægrotis, quam ſanis tempore interdicti generali localis miniſtrari poteſt. *cap. fin. de ſent. excom. in* 6. ubi gl. *in verb. ſani*. Anchar. *n.* 9. Abb. *in cap. quod in te, de pœnit.* Limit. primo in excommunicatis ob cauſam, propter quam interdictum latum eſt, excepto articulo mortis. Limit. ſecundo, quoad illos, quorum culpa, dolo, vel fraude eſt latum interdictum, niſi prius ſatisfecerint, ad normam *cap. fin. de ſent. excom. in* 6. Ugol. *l. c.* §. 7. Bonac. *de cenſ. diſp.* 5. *p.* 3. §. 1. Covar. *loc. cit.*

103 Licet tempore interdicti localis generalis ea, quæ ordinis divini non ſunt, fieri poſſint, uti preces privatæ, campanas pulſare, præterquam ad divina, concionari, legere Pſalmos, & mulierem poſt partum in Eccleſiam introducere, juxta Ugol. *loc. cit. cap.* 8. Navar. *in man. cap.* 27. *n.* 171. Abb. *in c. fin. de exceſſ. Prælat.* Fuſcum, *de viſitat. c.* 14. *n.* 12. *lib.* 1. Majol. *de irreg. c.* 20. *num.* 3. *lib.* 3. Tamen officia divina a Clericis de more fieri non poſſunt. Dicuntur autem de more fieri, videlicet pulſatis campanis, patefactis Eccleſiæ valvis, Chriſti fidelibus ad intereſſendum admiſſis. ita *d. cap. fin. & cap. licet, de privil. in* 6. Covar. & Navar. *loc. cit.* Ugol. §. 1. & 2. *c.* 8. ſicut etiam alta voce cantando. DD. *mox. cit.* Bonac. *de cenſ. diſp.* 5. *p.* 3. Limita in Nativitate Chriſti Domini, Paſchate, feſtis Pentecoſtes, Aſſumptionis B. M. V. Corporis Chriſti, & illius octava, in quibus poſſunt fieri divina eodem modo, ac ſi interdictum latum non eſſet, admiſſis etiam interdictis, non tamen excommunicatis. Covar. *loc. cit.* §. 5. *n.* 1. Navar. *in man cap.* 27. *n.* 128. Bonac. *loc. cit.* Ugol. §. 6. & 7. ubi, an hæc feſta incipiant a primis veſperis, & terminentur in ſecundis? quæ quidem in feſtis Paſchatis, & Pentecoſtes procedunt tantum quoad primum diem, & non ſequentes. DD. *ſup. cit.* & Ugol. §. 9. In prædictis tamen feſtis exceptis extrema unctio morientibus, & Euchariſtia bene valentibus adminiſtrari non poteſt; quia *cap. fin. de ſent. excom. in* 6. tantum concedit, ut divina officia celebrari poſſint, nulla de his Sacramentis facta mentione: caſus autem non exceptos manet ſub diſpoſitione Juris communis. Covarruv. & Ugolin. *loc. cit.*

104 Tempore interdicti, tam localis, quam perſonalis, tam generalis, quam ſpecialis, ſepultura Eccleſiaſtica prohibetur. DD. *in Clem.* 1. *de ſepult. c. quod in te, de pœnit. & remiſſ. c. ſi Civitas, de ſent. excom.* licet ſepeliendi non eſſent interdicti. Sylveſt. *in verb. interdictum.* 5. *q.* 8. Suarez *de cenſ. d.* 35. *ſect.* 1. Ugol. *d. tab.* 5. *c.* 9. §. 1. 2. & 3. Bonac. *de cenſ. d.* 5. *p.* 5. *num.* 2. Covar. *in c. alma mater, p.* 2. §. 4. *n.* 5. etiam in diebus Nativitatis, Paſchatis, Pentecoſtes, Aſſumpt. B. M. V. & Corporis Chriſti. juxta *gl. in d. Clem.* 1. ubi Franc. Federic. de Sen. *conſ.* 111. *n.* 6. Covar. & Ugol. *loc. cit.* §. 1. quamvis in prædictis diebus Officium Defunctorum celebrari poſſit, ſed ſine ſepultura. Suar. *l. c.* uti & Bonac. contra Sylveſt. & alios. Clerici tamen, tam ſæculares, quam regulares ſepeliri poſſunt, ſed privatim, ſine campanarum pulſatione, & omnibus aliis ſolemnitatibus, & cum ſilentio, juxta *cap. quod in te, de pœnit.* Abb. & Anchar. *in cap. fi. de ſent. excom. in* 6. Feder. de Sen. *conſ.* 159. Navar. *in man. c.* 27. *n.* 176. Covar. *in c. alma. p.* 2. §. 2. *num.* 7. Ugol. *loc. cit.* §. 2. licet verbaliter depoſiti eſſent; nam tales non amittunt hoc Privilegium. Excipe primo illos, qui interdictum violarunt. Secundo conjugatos, item excommunicatos, aut interdictos. Item illos, qui delictum commiſerunt, quod etiam ſine interdicto ſepultura Eccleſiaſtica privat: uti habetur *in cap.* 2. *de torneam. cap. un. de vit. & honeſt. Cler. in* 6. *cap. audientia, & cap. contingit, de ſent. excom.* Item illos, qui fuerunt degradati. juxta *c.* 2. *de privil. in* 6. Extra locum tamen interdicto ſubjectum etiam Laici in loco ſacro, & ſolemniter ſepeliri poſſunt. Ugol. §. 4. Feder. de Sen. *conſ.* 208. modo aliud ipſis non obſtet.

105 Quæres, an tempore interdicti generalis localis poſſit aliqui admitti ex Laicis? Reſp. poſſe admitti amentes, uſu rationis carentes; quia iſti non ſunt capaces præcepti. Covar. *in cap. alma. p.* 2. §. 4. Suarez *de cenſ. diſp* 34. *ſect.* 3. Bonac. *de cenſ. diſp.* 5. *p.* 4. *n.* 20. Item Clerici conjugati, ſi ſunt adſcripti Eccleſiæ. Ugol. *d. tab.* 5. *cap.* 8. §. 5. Bonac. *loc. cit.* uti etiam illi, qui inſerviunt Miſſæ.

106 Quæres ſecundo, an ſepultus in loco non ſacro tempore interdicti localis poſſit ablato interdicto exhumari, & ſepeliri in loco ſacro? ℞. quod ſic; quia ſublata cauſa tollitur effectus. Ugol. *loc. cit. cap.* 9. §. 4. Alterius *diſp.* 6. *c.* 2. Bonac. tamen *diſp.* 5. *p.* 5. *nu.* 8. *de cenſ.* tenet contrarium, quod etiam tenet Ugol. quando fuerunt mortui contumaces.

107 Veniendo ad interdictum locale ſpeciale Eccleſia ſpeciatim interdicta, in illa, uti in capellis, quæ ſunt illius pars, aut illius cœmiterio, divina fieri nequeunt. Ugol. *loc. cit. cap.* 10. Covar. *d. p.* 2. §. 2. *in cap. alma.* Neque adminiſtrari debent Sacramenta, ſcilicet extrema unctio, ordo, & matrimonium. Covar. & Ugol. *loc. cit.* uti neque Euchariſtia, & pœnitentia, niſi in periculo mortis & alibi haberi non poſſint. Limit. in Baptiſmo, ſi alibi adminiſtrari non poteſt. Item nec danda eſt ſepultura ſacra, niſi defunctus eſſet Clericus; quo caſu diſtinguendum eſt: ut ſi Clericus alio in loco non interdicto ſepeliri poſſit, ibi ſit ſepeliendus. Joan. Andr. apud Ugol. §. 2. cui ipſe conſentit; ſi vero alibi ſepeliri. Ut ſupra dictum eſt. Ugol. & Covar. *loc. cit.* Hoſt. *in cap. fin. de exceſſ. Prel.* plura vide apud Ugol. *loc. cit.*

108 Electiones vero in Eccleſia interdicta fieri non prohibentur, quia tantum Sacramenta, Divina Officia, & ſepultura prohibentur. Abb. *in cap.* 1. *de poſtul. Prel.* Fuſc. *de Viſitat. & Regim. Eccleſ. cap.* 32. *lib.* 2. *num.* 2. Ugol. *l. c. num.* 5.

109 Certum eſt, quod interdictum locale, tam generale, quam ſpeciale, violetur, ſi divinum Officium a Clericis de more, ut ſupra, celebratur, non ſubmiſſa voce, non januis clauſis, campanis pulſatis &c. ſed dubium eſt, an dicatur violatum, ſi dictæ conditiones partim ſerventur, partim vero non? Reſp. ſi unica tantum ex conditionibus non ſervetur, jam violatur interdictum. Covar. *in c. alma p.* 2. §. 4. *num.* 6. Sylveſt. *in verb. Interdictum* 5. *q.* 5. *verſ. primum*. Ugol. *l. c. cap.* 11. *num.* 2.

110 Tempore interdicti localis ſpecialis non eſt licitum ſingulis diebus celebrare Miſſas, ſed tantum ſemel in hebdomade ad renovandam Euchariſtiam, ſervata tamen forma *cap. fin. de ſent. excom. in* 6. ſcilicet ut fiat januis clauſis. Ugol. *tab.* 5. *cap.* 10. *poſt num.* 5. Bonac. *de cenſ. diſp.* 5. *p.* 4. *num.* 7. Fuſc. *de viſit. cap.* 32. *num.* 4. Navar. *in man. cap.* 27. *num.* 173. Covar. *loc. cit.* §. 5. Imo nec in Feſtis Nativitatis, Paſchatis, Pentecoſtes, Aſſumpt. B. M. V. Corporis Chriſti, niſi in loco nulla alia adeſſet Eccleſia, quam interdicta: quia tunc in illa celebrari poteſt, ſervata tamen forma *d. cap. fin.* ſcilicet januis clauſis. DD. *mox cit.*

111 Porro celebrantes divina Officia, & Sacramenta prohibita adminiſtrantes fiunt irregulares, ſi ſcienter hoc faciunt, neque habent Privilegium celebrandi in loco interdicto; & a ſolo Pontifice abſolvi poſſunt. *cap. is qui* §. 1. *de ſent. excom. in* 6. ubi Anchar. Franc. & DD. Abb. *in cap. poſtulaſti, de Cler. excom. miniſtr.* Covar. *l. c. p.* 2. §. 2. *num.* 2. Ugol. *loc. cit.* §. 1. *num.* 1. *cap.* 11. Imo etiam ordines ſuſcipientes in loco interdicto. DD. *mox. cit.* Limit. primo quoad ignorantes probabiliter, vel ſi interdictum non fuit denunciatum. juxta *Extravag. ad evitanda*. Navar. *in man. cap.* 27. *num.* 187. Covar. & Ugol. *l. c.* quam tamen irregularitatem non incurrunt audientes tantum divina.

112 Præterea violantes interdictum non poſſunt eligi ad dignitates Eccleſiaſticas, nec eligere. *cit. cap. is qui, de ſent. excom. in* 6. cum *DD. cit.* neque ad eaſdem poſtulari, & Abbates Officio, & beneficio ſuſpenſi ſunt. *cap. fin. de exceſſ. Prelat.* & ita ſuſpenſus non poteſt exercere, quæ ſunt Juriſdictionis. Covar. *l. c.* & Abb. *ut ſupra*. Præterea ad Eccleſiam acceſſum non habent, donec ſatisfecerint. *cap. Epiſcoporum, de privil. in* 6. Poſſunt deponi ab Ordinibus, & Eccleſiaſticis Beneficiis privari debent. Et Regulares, qui interdictum violant, ubi Eccleſia Catholica, vel matrix illud obſervat, ſunt ipſo jure excommunicati. *Clem.* 1. *de ſent. excom.* ubi

DD.

DD. Navar. *in man. cap.* 27. *num.* 146. Ugol. *loc. cit. num.* 10. Dominique temporales, qui in locis interdicto ſubjectis celebrare aliquem cognnt, ſtatim ſunt excommuoicati. *Clem.* 2. *de ſent. excom.* Navar. *in man. cap.* 25. Ugol. *l. c. n.* 21.

113 Regulares qui in ſuas Eccleſias (ſermo eſt de fratribus minoribus) ad divina Officia, fratres, vel ſorores tertii Ordinis S. Franciſci, recipiunt, ſunt ipſo jure excommunicati. *Clem.* 3. *de ſent. excom.* Navar. *loc. cit. num.* 16. Ugol. *num.* 12. Et mortuos in loco interdicto, in caſibus non permiſſis, ſepelientes, ipſo facto excommunicationem incurrunt, ad arbitrium Ordinarii. Ugol. *num.* 13.

114 Interdictum perſonale generale eſt interdictum latum in corpus ex pluribus hominibus uni nomini ſubjectis, conſtans; uti io Uoiverſitatem, Collegium, Capitulum. Perſonale ſingulare eſt interdictum latum in ſingulares homines, unum, vel plures. Perſonale generale afficit omnes perſonas de univerſitate, Collegio, vel Capitulo, qui proinde homines de Uoiverſitate perſonaliter interdicta non ſunt participes divinorum officiorum Eccleſiæ, non tantum in loco Univerſitatis, ſed in omni alio, quia tunc interdictum perſonis inhæret, & quocumque proficiſcantur, eos ſequitur. Licet ſuffragiorum Eccleſiæ participes eſſe poſſint. Covar. *loc. cit.* §. 1. *num.* 4. *verſ. adnotandum.* Ugol. *loc. cit.* §. 1. *cap.* 12. & ideo divina ab hominibus, vel Clericis Univerſitatis celebrari non poſſunt *cap. ſi ſententia, de ſent. excom. in* 6. neque ad formam, vel normam *cap. fin. eod.* Calderin. *de interd. memb.* 6. Anchar. *in d. cap. fin. q.* 1. Sylveſt. *in verb. interdictum* 5. *num.* 2. *verſ.* 1. Ita nec Sacramenta poſſunt admioiſtrare; excepto Baptiſmo, & pœnitentia in neceſſitate. Miſſæ Sacrificio, & cæteris divinis, iorterdicti non poſſunt intereſſe, nec videre, nec audire, excepta concione, & feſtis Nativitatis, ac de quibus *in cit. cap. fin.* Feder. de Senis *conſ.* 188. & 208. *num.* 1. Neque poſſunt ſuſcipere, vel recipere Sacramenta, exceptis Baptiſmo, Confirmatione, pœnitentia, & Euchariſtia morientium, exceptis iis, quorum culpa interdictum latum eſt, niſi ſatisfecerint. Carent etiam ſepultura Eccleſiaſtica. Ugolin. *l. c.* §. 4.

115 Quæres, an interdictum tolli debeat, ſi quis ex univerſitate interdicta velit, & promittat ſatisfacere? Reſp. ſi is promittat ſatisfacere, cujus culpa latum fuit interdictum, & hoc fuit latum in contumaciam, affirmative; quia cenſuræ feruntur, ut recedatur a contumacia. *c.* 1. *de except. in* 6. *c. non eſt vobis, de ſponſal. c. ex litt. de conſuet.* gl. & Franc. *in c. præſenti, de ſent. excom.* Ugol. *d.* §. 4. *num.* 2. ſecus, ſi fuit latum in pœnam. Si vero alius, qui non dedit cauſam interdicto, vult ſatisfacere, & cauſa non eſt perpetua, ſed ad tempus, uti commodum pecuniarium; iterum Reſp. eſt affirmativa: ſed in utroque caſu, tam quando is, qui dedit cauſam interdicto, vult ſatisfacere, quam alius pro illo, requiritur, quod de parendo Eccleſiæ promittant, & caveant. Si vero cauſa eſt perpetua, uti ratione decimæ, tunc ab alio ſatisfieri non poteſt. Ugol. *l. c.*

116 Interdicto perſonali ſpeciali ſubjectus officia divina celebrare nequit, neque Sacrum facere. juxta *cap. Latores, de Cler. excom. miniſt.* licet vellet celebrare ad normam *cap. fin. de ſent. excom. in* 6. §. *adjicimus.* Sylveſt. *in verb. interdictum* 5. *q.* 1. Covar. *in cap. alma. p.* 2. §. 4. *nu.* 3. Anchar. *d. q.* 1. Ugol. *loc. cit. cap.* 15. Neque in Nativitate Domini, aut aliis feſtis, de quibus ſupra. Ita neque Sacramenta adminiſtrare, aut divinis officiis, dum fiunt, intereſſe poteſt, uti nec illa audire, nec videre. Neque præſente interdicto divina fieri poſſunt. *Clem.* 2. *de ſent. excom.* & poterit talis vi expelli, licet ſit Clericus; quia hæc eſt defenſio neceſſaria Divioorum. Nec poteſt interdictus talis ſuſcipere Sacramenta illa, quæ in interdicto generali fuerunt excepta. Ugol. *de cenſ. tab.* 5. *cap.* 15. §. 3. *gl. in cap. præſenti, de ſent. excom. in* 6. ubi Franc. caret etiam ſepultura Eccleſiaſtica; orare tamen pro interdicto, & oblationes recipere non eſt prohibitum. Innoc. *in cap. fin. de exceſ. Prælat.* Sicut etiam Interdictus non prohibetur ingredi Eccleſiam, modo nec divina faciat, nec Divinis interſit, niſi ſpecialiter ingreſſu Eccleſiæ arceatur. Ugol. §. 4.

117 Interdictum, uti etiam ſuſpenſio, poteſt fieri, etiam quoad aliquos tantum effectus, uti ab ingreſſu Eccleſiæ; & interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ non poteſt ingredi Eccleſiam, neque per tranſitum, niſi tempore, quo officia divina non celebrantur. Abb. *in cap. cum Eccleſia, de immunit. Eccleſ.* Calderin. *de interd. Eccleſ. memb.* 2. Fuſc. *de viſit. cap.* 32. *lib.* 2. *num.* 7. Ugol. *l. c. c.* 16. §. 2. contra Navar. *in man. cap.* 27. *num.* 170. Covarruviam *in cap. alma. p.* 2. §. 1. *num.* 3. *verſ. poterit.* & probatur ex *cap. is cui, de ſent. excom. in* 6. quod ampliatur, licet Eccleſia conſecrata non ſit, modo de conſenſu Epiſcopi ædificata. Excipiuntur tamen feſti illi dies, de quibus in *ſæpe d. cap. fin. de ſent. excom.* Neque poteſt divina facere, aliter ſit irregularis. gl. & DD. *in cap.* 2. *verb. interdictum, de cenſ. lib.* 6. Innoc. *in cap. ſacra, num.* 2. *de ſent. excommun.* Abb. *in cap. dilectus, de conſuet.* Imo neque in feſtis diebus, de quibus in *d. cap. fin.* in quibus licet poſſit divina audire, non poteſt tamen divina facere, imo neque divina facienti inſervire.

Interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ, non poteſt intereſſe 118 divinis, dum ab aliis fiunt, neque Sacramenta recipere, neque privatas preces fundere. Innoc. *in d. cap. ſacro.* Felin. *in cap. a nobis, de excep. num.* 6. *verſ. & licet* Covar. *l. c. verſ. poterit.* & DD. *in cit. cap. is cui, de ſent. excom. in* 6. Ugol. §. 3. exceptis feſtis, de quibus *in d. cap. fin.* in quibus poteſt divinis intereſſe, & preces fundere privatas, extra Eccleſiam tamen poteſt omnia facere, ut prius. *gl. in d. c. is cui.* Gemin. & Anchar. Innoc. & Butr. *in cap. ſacro, de ſent. excom.* Navar. & Abb. *loc. cit.* Covar. & Ugol. *uti ſupra.* Neque ſepultura Eccleſiaſtica interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ gaudet. Bene verum eſt, quod ſi hoc interdictum fuit latum ob contumaciam, hac ceſſante, ipſo facto, & jure eſt abſolutus; ſi vero in pœnam, opus habebit abſolutione.

Interdictus violans interdictum celebrando divina ut 119 prius, ſit irregularis, ſecus vero audiendo tantum, vel intereſſendo, licet peccet mortaliter. Et excommunicatus, ſi in loco interdicto a celebrantibus nominatim monitus ut exeat, non obedit, eſt ipſo jure interdictus. Et ille, qui in loco interdicto monitus nominatim ut exeat, audit divina &c. incurrit excommunicationem. *Clem.* 2. *de ſent. excom.* Ugol. *cap.* 17. §. 1. *num.* 3. Et Domini temporales, qui in loco interdicto per præconem publice interdictos ad Eccleſiam vocant ad divina, vel prohibent, ne moniti diſcedant, ſunt excommunicati. Sylveſter *in verb. excommunicatio* 7. *num.* 51. Navar. *in man. cap.* 25. *num.* 93.

Celebrans vero coram interdicto, non ſit irregularis; 120 ſepeliens tamen interdictum in Eccleſia eſt ipſo facto excommunicatus. Sylveſt. *in verb. excommunicatio* 9. *num.* 66. dummodo interdictus ſit notorie talis, vel denunciatus. Interdictum enim violans, quod non fuit denunciatum, non incidit in præfatas pœnas, juxta *Extravag. ad evitanda.* idem dic, ſi habeat privilegium contra interdictum, vel ſit caſus exceptus. Ugol. §. 2. Navar. *loc. cit. cap.* 27.

Interdici poteſt quilibet homo, cujuſcumque dignita- 121 tis, item Univerſitas, tam Eccleſiaſtica, quam non Eccleſiaſtica non ſolum pro ſuo delicto, ſed etiam alterius, ſcilicet Domini, vel Rectoris Univerſitatis, habentis Juriſdictionem temporalem in illam. *c. non eſt vobis, de ſponſal. c. ſane,* ubi Felin. *de Offic. Deleg. c. ubi periculum, de elect. in* 6. Covar. *loc. cit. p.* 2. §. 1. quia pœna ſubditorum redundat etiam in Dominos. *cap. ſi ſententia, de ſent. excom. in* 6. Ugol. *loc. cit. cap.* 20. §. 1. *num.* 2. Covar. *loc. cit.* ſic etiam ob delictum Epiſcopi, poteſt Civitas ſubjici interdicto. Felin. Covar. & Ugol. *loc. cit.* dummodo delictum grave ſit.

Univerſitate interdicta, ſinguli ex ea, etiam infan- 122 tes, & lactentes, amentes, repugnantes ne delictum committatur, etiam in dignitate poſiti, alibi etiam habitantes, interdicti ſunt. Covar. & Ugol. *l. c.* Majol. *de irregul. cap.* 20. Navar. *in man. cap.* 27. *num.* 168. Sylveſt. *in verb. interdictum* 2. *num.* 16. Etiam illi, qui poſt latum interdictum de univerſitate facti ſunt, non vero qui ſimpliciter in univerſitate habitant, & ad illam non pertinent. D. D. *ſup. cit.* Ugol. §. 3. Illi vero, qui de univerſitate interdicta eſſe deſierunt, liberantur interdicto, uti Monaſterium ingreſſi, etiam ante profeſſionem; quia cum de Clero facti ſint, de populo eſſe deſierunt. Ugol. §. 4. ubi Calderin. *de interdicto.* 2. *memb. verſ. ſed primo.* Gemin. & Franc. *in cap. ſi ſententia, de ſent. excom.* ubi alii. Et populo interdicto Clerus interdictus non eſt, nec econtra. Covar. *loc. cit. num.* 6. Ugol. §. 5. Secus fami-

Digitized by Google

familia interdicta; quia tunc omnes de familia, etiam Clerici, interdicti ſunt. Sylveſt. *in verb. interdictum.* 2. *num.* 17. *verſ. decimum ſextum*. Majol. *loc. cit.* Et interdicto Clero, etiam Religioſos Regulares interdictos eſſe, docet Covar. *l. c.* quamvis contrarium doceat Sylveſt. *l. c.*

123 Loco generali interdicto, uti Civitate, interdicta ſunt quoque illius ſuburbia, & continentia ædificia. *cap. ſi Civitas, de ſent. excom. in* 6. licet non ſubeſſent eidem Domino, ne interdictum vilipendi valeat. Covar. *loc. cit.* non tamen alia loca illis ſuburbiis vicina. Ugol. *cap.* 21. §. 1. *num.* 2. Imo locus adjectus, v. g. Regno interdicto, ſi Regni pars ſit, erit pariter interdictus; ſecus, ſi pars illius non ſit.

124 An vero loco deſtructo, ſi poſtea reædificetur, uti Eccleſia, interdicta remaneat? vide D. D. apud Ugol. §. 6. affirmantes.

CENSUS.

Praxis Cenſus.

1 Cenſus eſt jus percipiendi reſponſionem ex re alterius juſto modo acquiſitum, ad hæredes, & ſucceſſores quoſcumque tranſitorium, manente re apud imponentem. Cencius *de cenſ. p.* 1. *cap.* 1. *q.* 3. *a.* 2. *num.* 1. Scaccia *de commerc. & camb.* §. 1. *q.* 1. *n.* 174. *verſ. & quod in contractu*. Eſtque contractus nominatus; quia eſt venditio, & emptio reſpective, & habet proprium, & ſpeciale nomen. Cenc. *loc. cit. q.* 4. *a.* 1. ubi D.D.

2 Cenſum quilibet imponere poteſt ſuper re ſua, licet illius nudam duntaxat habeat proprietatem, non vero ſuper re alterius. Molin. *de contr. tom.* 2. *d.* 394. *n.* 9. Cenc. *loc. cit. cap.* 2. *q.* 1. *a.* 1. *n.* 6. aliter cenſus non valet, juxta Bullam Pii V. ut tenuit Rot. apud Cenc. *deciſ.* 309. *n.* 6. niſi concurreret Domini conſenſus. Scac. *de commerc.* §. 1. *q.* 1. *n.* 181. Rot. apud Cenc. *deciſ.* 13.

3 Porro licet Cenſus conſtitutus ſuper re aliena non valeat in præjudicium Domini rei, ſuper qua conſtituitur, valet tamen in præjudicium conſtituentis, qui tenebitur ad intereſſe. Rot. apud Seraphin. *p.* 1. *deciſ.* 785. Cenc. *l. c. num.* 12.

4 Ex definitione cenſus ſequitur, cenſum impoſitum ſuper re emphyteutica validum eſſe, niſi a Domino directi fuiſſet expreſſe prohibita alienari. Sperel. *deciſ.* 120. *n.* 17. & 66. Cenc. *de cenſ. p.* 1. *cap.* 2. *a.* 2. *queſt.* 2. ſermo eſt de cenſu non perpetuo, ſed qui durat, durante vita Emphyteutæ, vel vaſſalli cenſum imponentis. Bonac. *de contr. d.* 3. *q.* 4. *a.* 27. *num.* 54. Cenc. *loc. cit. num.* 9. Clar. *in* §. *feudum. q.* 37. niſi in inveſtitura Dominus directi dediſſet facultatem alienandi: tunc enim emphyteuta, vel Vaſſallus poſſent etiam cenſum perpetuum in re emphyteutica conſtituere. Sperel. *loc. cit.* Specul. *tit. de locat.* §. *nunc aliqua*. Bonac. *loc. cit.* Seraphin. *deciſ.* 79. contra Corbulum, *de Jur. Emphyt. ampl.* 49. videri poteſt etiam Pajatel. *exped. & annot.* 10. Roderic. *de ann. reddit. lib.* 1. *q.* 3. *num.* 7. *verſ. quod limitandum eſt*. Rot. apud Seraph. *deciſ.* 794. *num.* 9. & poſt Cenc. *dec.* 77. Item, niſi emphyteuſis, vel feudum eſſent hæreditaria, vel acquiſita pro ſe, & hæredibus. Cenc. *loc. cit. num.* 17.

5 Hinc ſequitur ſecundo, quod hæres gravatus poſſit conſtituere cenſum ſuper fideicommiſſo, non quidem perpetuo duraturum, ſed tantum durante vita dicti hæredis gravati. Rot. apud Cenc. *deciſ.* 40. *num.* 8. & ipſe Cenc. *loc. cit. a.* 6. *a n.* 1. *queſt.* 1. Limit. ſi hæres, non tantum fuit gravatus reſtituere, ſed inſuper expreſſe prohibitus alienare fundum, ſuper quo vult creare cenſum; tunc enim cenſus ab initio eſſet nullus, ut tuentur Cenc. *l. c. num.* 5. & citat communiorem. Gratian. *diſcept. for. tom.* 1. *cap.* 175. *num.* 14. & *cap.* 43. *num.* 24. *verſ. idem eſt in rebus*. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 43. quia prohibitus alienare cenſetur etiam prohibitus cenſum imponere. contra Mareſcot. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 61. *num.* 1. qui vult, etiam in ſecundo caſu cenſum ab initio eſſe validum.

6 Limit. I. Si cenſus imponitur ex cauſa neceſſaria, uti reparationis bonorum hæreditariorum. Peregr. *de fideicom. a.* 50. *num.* 8. vel pro extinctione æris alieni teſtatoris alienationem prohibentis; quia cauſæ neceſſitatis excipiuntur in prohibitione alienationis in Jure. juxta *L. peto.* §. *prædium ff. de leg.* 2. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 52. ipſe Cenc. *l. c. a num.* 20.

7 Limit. II. Si prohibitio alienationis fuit nuda ab omni cauſa, tam expreſſa, quam tacita; nam talis prohibitio habet vim conſilii. Mareſcot. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 72. *num.* 5. & 6.

8 Limit. III. Si cenſus non ponitur ſuper bonis, ſed tantum ſuper fructibus, ſine ulla obligatione bonorum. Corbul. *de Jur. Emphyt. can.* 14. *ampl.* 49. *num.* 1. dummodo cenſus ſuper fructibus non ſit perpetuus.

9 Limit. IV. Ex cauſa dotis conſtituendæ. Gratian. *diſc. for. tom.* 1. *cap.* 43. *a num.* 27. Peregr. *de fideicom. a.* 42. *num.* 96. Cenc. *loc. cit. num.* 31. non obſtante alienationis prohibitione. D. D. *cit.* & Menoch. *de præſ. lib.* 4. *præſ.* 189. *num.* 5.

10 Limit. V. Si fideicommiſſarius, ad cujus favorem fuit prohibita alienatio, cenſus conſtitutioni conſenſit. Peregr. *loc. cit. a.* 40. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 14. *num.* 4. ipſe Cenc. *l. c. num.* 35.

11 Limit. VI. Super melioramentis fideicommiſſi, ſuper quibus poteſt conſtitui cenſus, non obſtante prohibitione. Cenc. *loc. cit. num.* 37. apud quem Rot. *deciſ.* 55. coram Penia; ſed generaliter, quando poſſit conſtitui cenſus ſuper melioramentis; vide Rot. *deciſ.* 116. *p.* 6. *rec.*

12 Limit. VII. Quia quocumque in caſu cenſus ab initio eſt invalidus favore fideicommiſſariorum, & vocatorum in caſum alienationis, in damnum tamen conſtituentis ſemper valet. Rot. poſt Cenc. *dec.* 13. & 59. & 66. ipſe Cenc. *l. c. num.* 44. Et creans nulliter cenſum tenetur ad omnia damna, & intereſſe, licet ignoraſſet, fundum cenſui ſubjectum fuiſſe prohibitum alienari; licet ad talem damnorum refectionem ſe non obligaſſet. Rot. *cit. deciſ.* 13. quod quidem intereſſe non incipit currere, niſi a die, quo ceſſatum fuit a ſolutione. Rot. poſt Cenc. *dec.* 44. *num.* 4. Cenc. *loc. cit. n.* 46. & eſſet taxandum ad illam quantitatem, quæ pro cenſu annuo fuit conventa, quæ ex inſtrumento probari poteſt. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 58. & 61. 62. 63.

13 Tandem ſcias, quod licet cenſus impoſitio ſit ipſo jure nulla ab initio; ſi tamen Dominus cenſus ſit in poſſeſſione exigendi cenſum, vel quaſi, non poterit, purificato fideicommiſſo retardari ab hæredibus debitoris ſolutio cenſus, ſub prætextu nullitatis, donec fideicommiſſarius concludenter probaverit fideicommiſſum, & quantum illud ſe extendat. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 57.

14 Si vero fundus, ſuper quo fuit creatus cenſus, ſit pro medietate prohibitus alienari, & pro medietate liber, cenſus valebit pro parte libera. Gabr. *de Reg. Jur. concl.* 12. Rot. apud Mareſcot. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 72. Cenc. *loc. cit. num.* 38.

15 Ad hæc cenſus impoſitus ſuper bonis fideicommiſſi, ſi adſunt bona libera, ſuſtinetur in liberis. Pajatel. *inſpect. & annot.* 17. Rot. apud Farinac. *deciſ.* 83. Cenc. *loc. cit. a.* 7. Mareſcot. *loc. cit.* quia voluntas agentis regulatur a poteſtate. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 93. *num.* 3. dummodo pars libera ſit capax totius cenſus, juxta Rot. apud Cenc. *deciſ.* 49. 65. & 66. *loc. cit. n.* 8. licet fundus fuerit deſignatus cum confinibus, & creans cenſum dixiſſet, fundum ad ſe ſpectare, & nulli obligatum. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 39. & *DD. cit.*

16 A minori cenſus imponi non poteſt; quia ſicut non poteſt alienare bona immobilia ſine ſolemnitatibus, quæ videri poſſunt apud Mant. *de tacit. lib.* 4. *ſect.* 6. *a num.* 1. ita nec cenſum imponere. Tiraq. *de retr. lignag.* apud Cenc. ut infra §. 1. *gl.* 6. Corbul. *de Jur. emphyt. cauſ.* 14. *ampl.* 49. Roder. *de ann. reddit. lib.* 1. *q.* 14. *num.* 10. Cenc. *de cenſ. p.* 1. *cap.* 2. *q.* 1. *a.* 2. *num.* 3. & poſt illum Rot. *dec.* 309. *num.* 1. licet cenſum imponeret ad favorem alterius minoris, vel mulieris. Rot. poſt Cenc. *dec.* 18. *num.* 6. Imo licet minor exiſtat in patria poteſtate; quia licet patris præſentia ſuppleat ſolemnitates ſtatutarias, cum conſenſus patris integret perſonam filii, tamen hoc non procedit in alienationibus factis a filiofamilias, ſed in aliis obligationibus ſimplicibus. Cenc. *loc. cit. num.* 11. & *ſeq.* Et in teſtamento minor non valet cenſum imponere, ita ut, ſi impoſuerit, habeat reſtitutionem in integrum, non ſolum ut non obligetur ad ſolvendum cenſum, ſed etiam ut non teneatur reſtituere ſortem. Oddo *de reſtit. in integr. p.* 2. *q.* 56. *num.* 46. Cenc. *loc. cit. num.* 15. niſi fuerit factus locupletior. Roderic. *l. c. q.* 14. *n.* 14. Rot. coram Seraph. *dec.* 1242. *p.* 2.

17 Limita, ſi minor, poſtquam factus fuit major, cenſum ſolvit; quia ex tali ſolutione convalidatur impoſitio invalida. *L. ſi præteritus, ff. de bonor. poſſeſ. cont. tab.* Maſcard. *de prob. concl.* 915. Rot. poſt Cenc. *dec.*

19. *num.*

19. *num.* 3. Idem dic, ſi minor factus major, non reclamet, nam ex taciturnitate per quinquennium, poſtquam fuit factus major, reſultat ratificatio impoſitionis, ſaltem ex novo conſenſu. Cenc. *loc. cit. num.* 23. & de illius nullitate non poteſt opponere. *L.* 1. & 2. *Cod. ſi major factus*. Menoch. *de recup. poſſeſ. remed.* 15. *num.* 148. Mantic. *de tacit. lib.* 4. *tit.* 6. *num.* 65. Dummodo dolus non intercefferit; quia dolus excludit ratificationem, ſufficitque dolus præſumptus. Marc. Ant. *reſ.* 3. *num.* 20. & dummodo tacens, & ſolvens poſtquam fuit factus major, habuerit ſcientiam dictæ nullitatis cenſus, quæ ſcientia requiritur ad inducendam ratificationem. Gregor. *deciſ.* 260. *n.* 15. ubi Addend. *num.* 22. apud Rot. *dec.* 260. *p.* 6. *rec. num.* 12. & 13. ubi aliæ Rotæ.

18 Neque in impoſitione cenſus a minore facta ſufficiunt ſolemnitates, ſi non adſit cauſa juſta. juxta Mant. *d. tit.* 6. *num.* 6. uti dotanti ſororem, quando maritus alia bona ſtabilia recipere nollet. Cenc. *loc. cit. num.* 27. & Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 23. vel ſolvendi æs alienum minoris. Paciſ. *de ſalv. Interd. inſpect.* 3. *cap.* 2. *num.* 132. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 24. *num.* 7. maxime ſi creditores inſtent. Imo etiam pro extinguendo cenſu majori. Roder. *d. q.* 14. licet quoad cenſum æqualem, neget Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 26 *num.* 4. apud Cenc. *loc. cit. num.* 33. quia per Conſtitutionem Martini V. & Calixti III. *in cap.* 1. & 2. *de empt.* minor non poteſt cogi ad cenſus extinctionem, & de cauſa aliter conſtare debet, quam per aſſertionem contrahentium. *L. magis puto. ff. de reb. cor. L. ob æs. C. de præjud. min.* Pariſ. *conſ.* 85. *num.* 19. & 36. *lib.* 3. Mont. *de tutel. cap.* 33. *num.* 1. & *ſeq.* apud Rot. *dec.* 98. *p.* 6. *rec. num.* 3.

19 Licet vero Roderic. *loc. cit.* velit, emptorem cenſus debere eſſe ſolicitum, ut pretium convertatur in cauſam expreſſam, tamen Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 25. tenuit contrarium, adeo ut nec teneatur probare verſionem. Cenc. *loc. cit. n.* 38. *it.* Rot. tamen diſtinguit, quod nempe emptor ex cauſa neceſſaria pro ſolvendo ære alieno pupilli &c. vel Eccleſiæ, debeat eſſe ſolicitus, ut pretium convertatur v. g. in ſolutione æris alieni, pro quo fuit facta venditio, ſecus in venditione facta ex cauſa voluntaria. ubi de materia, quam vide.

20 Mulier major poteſt creare cenſum ſine ſolemnitatibus, niſi illas forte requirat ſtatutum. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 31. *num.* 3. ipſe Cenc. *loc. cit. num.* 40. quo caſu tamen, ſi contractus etiam ſine ſolemnitatibus initus apparebit evidenter utilis mulieri, valebit. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 34. Bene verum eſt, quod in muliere contractus nullus nunquam convaleſcere poſſit per quamcumque ratificationem, uti diximus in minore facto majori fieri poſſe; quia in muliere ſemper manet ratio imbecillitatis reſultantis ex ſexus fragilitate. Seraphin. *deciſ.* 346. *num.* 1. Cenc. *l. c. n.* 47.

21 Prodigus, poſtquam illi fuit interdicta bonorum adminiſtratio, non poteſt creare cenſum, uti nec bona alienare. Tiraquel. *d.* §. 1. *gl.* 6. *de retr.* Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 27. 36. & 37. apud Cenc. *loc. cit. a.* 3. niſi notorie conſtet illum rediiſſe ad frugem & hoc probetur. Cenc. *l. c. n.* 13.

22 Filiusfamilias, licet in bonis caſtrenſibus, vel quaſi, ſicut etiam in adventitiis, in quibus pater non habet uſumfructum, poſſit cenſum imponere; in profectitiis tamen, & adventitiis, in quibus pater habet uſumfructum, non poteſt in præjudicium patris. Cenc. *a.* 4.

23 Ita Dominus, qui habet dominium reſolubile poteſt creare cenſum; quia pendente termino ad reſolvendum eſt vere Dominus. Tiraq. *de retr.* §. 2. *gl.* 1. Corbul. *de Jur. emphyt. cauſ.* 14. *ampl.* 27.

24 Et maritus poteſt imponere cenſum in fundo dotali æſtimato æſtimatione, quæ facit emptionem. Rol. *conſ.* 64. ſecus in fundo inæſtimato, vel æſtimato æſtimatione non faciente emptionem. Bonac. *de contr. d.* 3. *q.* 4. *punct. un. n.* 10. Azor. *inſt. mor. p.* 3. *lib.* 10. *cap.* 7. *q.* 6. apud Cenc. *a.* 5. *n.* 10.

25 Adminiſtrator bonorum publicorum non poteſt ſuper illis cenſum imponere. Tiraq. *de retr.* §. 1. *gl.* 6. *num.* 6. apud Cenc. *p.* 1. *cap.* 2. *q.* 3. *a.* 1. quia nemo poteſt onus reale imponere ſuper rebus alienis. *L. ſi rem alienam. ff. de pignor. act.* Bal. *in cap. ad audientiam, de reſcr.* niſi ſpeciale mandatum habeat ad alienanda bona univerſitatis, vel niſi in creatione talis adminiſtratoris fuiſſent adhibitæ ſolemnitates requiſitæ ad alienationem bonorum univerſitatis. Cenc. *loc. cit. num.* 11. ubi DD. Præterea, ut valeat creatio cenſus in bonis univerſitatis, debet adminiſtrator jurare, ſe credere, talem cenſus impoſitionem eſſe utilem univerſitati, & ut Judex deſuper decretum ſuum interponat. juxta *L. fin. Cod. de vend. rer. univerſ.* Roderic. *de ann. reddit. lib.* 1. *q.* 14. *num.* 67. Cenc. *loc. cit.* Imo juxta eoſdem eſt neceſſarius conſenſus Principis, quibus adde Caſtill. *de uſufr. cap.* 54. *num.* 46.

Clericus non poteſt creare cenſum ſuper bonis ſui Beneficii, niſi ex cauſa, & ſervatis ſolemnitatibus: ſermo eſt de bonis tam mobilibus, quam immobilibus, juxta Bullam Pii V. Corbul. *de jur. emphyt. cauſ.* 14. *ampl.* 49. *n.* 4. Bonac. *de contr. diſp.* 3. *q.* 4. *punct. un. num.* 11. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 27. Imo nec ſuper patrimonialibus, ad quorum titulum fuit ordinatus. Cenc. *loc. cit. a.* 2. *num.* 5. Licet ſecus ſit in uſufructuario, qui poteſt ſuper commoditate uſusfructus creare cenſum, non quidem perpetuum, ſed durante Jure uſufructuarii, quo reſoluto, reſolvitur jus acceptoris. Cenc. *l. c. a.* 3. 26

Fideicommiſſarius, licet ante reſtitutionem ſibi ſaltem verbaliter factam, non habeat jus in re ad fideicommiſſum, tamen habet jus ad rem, & ideo poteſt ſuper fideicommiſſo cenſum creare, etiam ante reſtitutionem verbaliter factam: nam ſi valet cenſus ſuper re aliena in præjudicium conſtituentis, valebit etiam ſuper re, ad quam conſtituens habet jus ad rem. Cenc. *a.* 5. 27

§. II.

Super quibus poſſit creari Cenſus?

Cenſus non tantum poteſt conſtitui ſuper rebus immobilibus, juxta Conſtitutiones Martini V. Calixti III. & Pii V. ſed etiam ſuper rebus, quæ pro immobilibus habentur; uti ſuper domibus, molendinis, jure gabellarum, & aliis juribus perpetuis in Civitate exiſtentibus. Molin. *de contr. p.* 2. *d.* 389. Leo *in theſ. for. Eccleſ. p.* 2. *cap.* 15. *de cenſ. apud* Cenc. *cap.* 3. *q.* 1. *a.* 1. *p.* 1. 28

Et quia cenſus, licet ex propria natura computetur inter mobilia, & immobilia; quia nec tangi, nec palpari poteſt, uti mobilia, & immobilia. juxta Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 3. tamen, quia neceſſario cohæret rei immobili, reputatur inter immobilia. Menoch. *de retin. remed.* 3. *num.* 284. Gabr. *de verb. ſignif. concl.* 8. *num.* 4. Tiraq. *de retr. lignag.* §. 1. *gl.* 6. *num.* 3. & 4. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 81. *num.* 7. & 82. & 84. apud Cenc. *loc. cit. a.* 2. *num.* 6. ubi hoc probatur. 29

Limit. I. In cenſibus temporalibus, qui non habentur pro re immobili. Menoch. *de arbitr. caſ.* 233. Roderic. *de ann. reddit. lib.* 1. *q.* 3. & 14. *num.* 8. Cenc. *loc. cit. num.* 20. Gabr. *loc. cit.* 30

Limit. II. Quoad ipſos fructus, qui debent reſponderi, qui pro mobilibus habentur. Roderic. *loc. cit.* Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 86. *num.* 7. Et ideo pecunia, quæ ex legato debet inveſtiri in immobilibus, poteſt inveſtiri in emptione cenſus perpetui. Cenc. *l. c.* 31

Unde ſequitur, quod ſuper cenſu perpetuo alius cenſus imponi poſſit. Molin. *de contr. p.* 2. *d.* 389. Leo *in theſ. for. Eccleſ. p.* 2. *cap.* 15. *num.* 7. Bonac. *de contr. diſp.* 3. *q.* 4. *punct.* 1. *num.* 16. apud Cenc. *l. c. a.* 3. 32

Super rebus vero mobilibus, quia ex ſua natura fructum non ferunt, neque in ſe moventibus; quia ſe moventium vita non eſt perpetua, ſed brevis, cenſus imponi non poteſt, ut patet ex Bulla Pii V. Cenc. *a.* 4. apud quem Azor. *inſtit. mor. p.* 3. *lib.* 10. *cap.* 5. Molin. *l. c.* 33

Ita neque ſuper juribus, & actionibus perſonalibus; quia ſicut de jure non debentur fructus fructuum, nec uſuræ uſurarum. *L. fin. Cod. de uſur.* ita nec permittitur, ut inter eoſdem debitorem, & creditorem pro intereſſe intereſſe non ſoluto debeatur, etiam ratione lucri ceſſantis. Cenc. *loc. cit. a.* 5. *num.* 8. qui citat Rot. Genuenſ. *deciſ.* 87. viderique poteſt Bulla Pii V. & quod ſuper credito non poſſit in terminis Bullæ imponi cenſus, nec ſuper juribus incorporalibus, & actionibus tam ad res mobiles, quam immobiles competentibus. tenent. Rebel. *de oblig. juſt. lib.* 10. *q.* 6. *num.* 4. *verſ. non tamen.* Eugen. *conſ.* 100. *num.* 29. *lib.* 1. Cenc. *loc. cit. num.* 5. *ſeqq.* Maſtrill. *in addit. ad Petr. Gregor. de cenſib. q.* 5. *num.* 105. apud Rot. *deciſ.* 116. *p.* 6. *rec.* 34

An ſuper perſona ſola poſſit conſtitui cenſus, in quo 35

ſola

Digitized by Google

ſola perſona obligetur, controvertitur. Et quidem, quod abſtrahendo a Conſtitutionibus Martini V. Calixti III. & Pii V. ſit licitus, maxime ſi perſona eſt induſtrialis, tenent plurimi, tum Theologi, tum Canoniſtæ, apud Cenc. *de cenſ. loc. cit. a. 6.* quia quilibet poteſt operas ſuas ſub certa penſione locare. *L. qui operas. ff. locat.* tum quia res cenſuata ſuccedit loco pignoris, perſona vero principaliter obligatur. juxta *L. fundus, ff. de ann. leg.* Covar. *var. reſ. lib. 3. cap. 7. num. 5.* & alii apud Roderic. *de ann. reddit. lib. 2. q. 19.* ſed negativa ſententia eſt communior, uti probat Cenc. *loc. cit. num. 10.* Molin. *de contr. p. 2. diſc. 387. num. 4.* ratio eſt; quia operæ hominum liberorum non poſſunt conſiderari ut fructus, cum liber homo non ſit in commercio. *L. ſi in empt. ff. de contr. empt.* quia omnes homines liberi naſcuntur. *L. manumiſſiones. ff. de juſt. & jur.* & ideo ejus perſona principaliter obligari non poteſt. *Authent. imo, Cod. de oblig. & act. L. 2. Cod. quæres pign. oblig. poſſ. cap. 2. extr. de pignor.* tum quia de natura cenſus eſt, ut conſtituatur jus in re tranſitorium ad quemcumque, etiam ſingularem ſucceſſorem; tum quia obligare perſonam ad annuam penſionem pro uſu pecuniæ, qua cenſus emitur, eſt uſurarium; quia pecunia eſt de rebus, quæ uſu conſumuntur, eſtque ſterilis, nec pecuniam parere poteſt ſine uſura. *L. uſus pecuniæ. ff. de verb. ſignif.* ad rationes contrarias dic, quod, qui locat operas, tenetur operari ad beneficium conductoris, & merces ſolvitur proportionata ad laborem; in cenſu vero nullæ conſiderantur operæ; ad ſecundum, falſum eſt, principaliter obligari perſonam, ſed veriſſimum eſt, principaliter rem obligari.

36 Poſt conſtitutiones vero dd. Summ. Pontificum cenſus perſonalis omnino illicitus eſt, etiam ante promulgationem Bullæ Pii V. poſt cujus promulgationem, & ubi recepta eſt, dubium cadere non poteſt. Ubi vero uſu recepta non eſt, licet aliqui teneant, non eſſe illicitum cenſum perſonalem, tamen communis, & probabilior eſt contraria; quia in iis, quæ reſpiciunt declarationem juris naturalis, & tollunt periculum uſurarum, omnes obligat, etiamſi non ſit uſu recepta, ut probat. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 80. & ipſe Cenc. *loc. cit. n.* 48. & quod Bulla Pii V. ſit ſervanda in toto orbe, etiam in Germania, decidit Rot. apud Merlin. *deciſ.* 626. *num.* 3. & poſt Cenc. *deciſ.* 80. ob animarum ſalutem.

37 Porro fundus, ſuper quo imponitur cenſus, debet eſſe frugifer, uti patet ex Bulla Pii V. quia per cenſum emitur jus percipiendi annuam reſponſionem, vel in fructibus, vel in pecunia ex fundo. Et licet fundus non ſoleat ſecundum communem æſtimationem fructum ferre, niſi quinque pro centenario, tamen cenſus poteſt imponi, etiam ad rationem ſeptem pro centenario, imo octo, & decem, dummodo fundus reddat tot fructus, qui ſufficiant pro ſatisfactione dictæ annuæ reſponſionis. Seacc. *de commer.* §. 1. *q.* 1. *num.* 242. Cenc. *loc. cit. q.* 2. *a.* 1. *num.* 8. Bonac. *de contr. diſp.* 3. *q.* 4. *punct. un. num.* 20. Leo *in theſ. for. Eccleſ. p.* 2. *cap.* 15. *num.* 59. *de cenſ.*

38 Licet vero fundus debeat eſſe frugifer, non requiritur tamen, quod actu ferat fructus, ſed quod ex ſui natura ſit aptus ferre fructus; quia fructiferum dicitur, quod eſt aptum ad fructificandum.

39 Sed quid ſi fundus non ferat integrum cenſum, vel non ſit capax, erit ne cenſus nullus in totum? Reſp. eſt negativa, ſed tantum erit nullus quoad exceſſum. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 90. ubi cenſus impoſitus ſuper duobus fundis, uno deficiente, ſuſtinetur in alio, ſi ſit capax ferre totum cenſum. & alia Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 66. ratio eſt; quia in dividuis, utile per inutile non vitiatur. *cap. utile, de Reg. Jur. in* 6. Scaccia *l. c. num.* 240. & 300.

40 Aliud dubium eſt, an cenſus debeatur, ſi fundus cenſus pro aliquo tempore non ferat fructus ſufficientes? Reſp. ſi fundus ab initio creationis cenſus revera non erat capax totius cenſus, non debetur; quia cenſus creari non poteſt, ut obligetur duntaxat perſona imponentis. Cenc. *de cenſ. p.* 1. *cap.* 3. *q.* 2. *a.* 3. ubi D.D. Azor. *inſt. mor. p.* 3. *lib.* 10. *cap.* 6. Si vero fundus ſolummodo poſt conſtitutionem cenſus, ex aliquo caſu, uti hoſtium incurſu, ſterilitate &c. non ſufficit pro ſolutione cenſus; tunc debitor tenetur ad totum cenſum, maxime ſi ſterilitas &c. ex culpa debitoris contigerit, & debet aliunde ſupplere ex fructibus aliorum bonorum. Sot. *de juſt. lib.* 6. *q.* 5. *a.* 5. *circa medium, ante* 1. *corollar.* quia cenſus non imponitur ſuper fructibus fundi, ſed ſuper ipſo fundo. Cenc. *loc. cit. num.* 6. & ita declaravit Pius V. in quadam Bulla ad declarationem ſuæ Conſtitutionis de cenſibus: tum quia ſterilitas unius anni compenſatur ubertate alterius anni. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 10. Bonac. *de contr. diſp.* 3. *q.* 4. *punct. un. num.* 27. Cenc. tamen *l. c. num.* 11. vult, Dominum cenſus debere expectare, donec fructibus colligendis ex eodem fundo cenſuato ſequentibus annis poſſit fieri integra ſolutio. ob *L. ex eo. ff. de vin. tritic. & oleo legat.* & tenent Gig. *de penſ. q.* 62. *n.* 7. Felin. *in cap. ad audientiam.* 2. *de reſcr. n.* 17. niſi tamen culpa debitoris intercedat, nam tunc poſſet ſtatim obligari. Gigas *l. c. n.* 9.

Dubitari tamen non debet, quin ſuper re magni red- 41
ditus poſſit imponi parvus cenſus. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 1. Ita ſuper eodem fundo capaci poſſunt imponi plures cenſus diverſis temporibus. Scaccia *loc. cit. n.* 206. apud quem Azor. *inſt. mor. part.* 3. *l.* 10. *tit. de cenſ. c.* 6. *quæſ.* 2. *verſ. in primis. col.* 281. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 6. etiam non requiſito conſenſu prioris Domini cenſus. vide Cenc. *d. part.* 1. *cap.* 3. *quæſ.* 2. *art.* 4. & 5.

Cenſus conſtitutus ſuper univerſitate bonorum, ſine 42
expreſſione alicujus fundi certi, licet non repugnet juri naturali, quia Nicolaus V. id conceſſit Siculis, & Neapolitanis. Cenc. *loc. cit. q.* 3. *a.* 1. tamen eſt contra naturam contractus. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 93. DD. cum communiori apud Cenc. *loc. cit.* ratio eſt: quia alias emptor nullum ſubiret periculum, ſed eſſet tutus, contra *L.* 2. *Cod. de peric. & commod. rei. vend.* Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 94. tum quia cenſus creatus ſuper univerſitate bonorum, eſt ſuſpectus fraudis uſurariæ. Neque refert, quod ad validitatem venditionis, ſufficiat res, & pretium; quia requiritur etiam, quod res ſit idonea ad venditionem, alias etiam venditio rei ſacræ, & religioſæ valeret, quod tamen eſt falſum. Fab. de Monte, *de empt. & vend. q.* 4. requiritur ergo res, quæ non ſit prohibita alienari, vel cenſuari. Poſt Bullam vero Pii V. dubium non eſt, invalidum eſſe cenſum ſuper univerſitate bonorum. Leo *in theſ. for. Eccleſ. p.* 2. *c.* 15. *num.* 8. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 94. Roder. *de ann. reddit. lib.* 2. *q.* 7. *num.* 13. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 95. & 96. Cenc. *loc. cit. num.* 22.

Sed, eratne neceſſaria expreſſio finium ante Bullam 43
Pii V. tempore Martini V. & Calixti III.? Affirmat Cenc. *loc. cit. num.* 24. quia in *Extrav.* 1. *de empt. & vend.* habentur hæc verba: „ *Bonis in ipſo contractu tunc expreſſis, pro ipſius cenſus annui exſolutione in perpetuum obligatis* „ nam ly *expreſſis*, idem ſignificat ac claris, & ſpecificatis. *L. ſi ſervus. ff. de aſſign. libertor. & L. ratum, ff. de ſolut.* ſic.

Super pluribus fundis incertis, & illimitatis, ſeu ſu- 44
per uno fundo certo, & certis finibus deſignato, & generaliter ſuper omnibus bonis, non pro faciliori cenſus actione, ſed pro cenſus perpetuatione ſuper omnibus bonis cenſus creari nequit; quia alias non daretur caſus, in quo cenſus periret. Ita juxta Conſtit. Pii V. Molin. *de contr. p.* 2. *d.* 389. *n.* 4. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 80. ipſe Cenc. *loc. cit. a.* 2. *n.* 2. Super uno vero fundo certo, & deſignato, ac limitato, cum generali hypotheca ſuper omnibus bonis, valet. Grat. *diſcept. for. tom.* 1. *cap.* 141. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 97. & 103. differentia eſt, quia in priori caſu non obligantur omnia bona ad meliorem exactionem, ſed perpetuatur cenſus. In ſecundo vero caſu omnia bona ſunt obligata, non ad perpetuandum cenſum, ſed ad meliorem aſſecurationem ſolutionis. Leo *in theſ. for. Eccleſ. p.* 2. *cap.* 15. *n.* 8. Rot. quam citat Cenc. *loc. cit. n.* 11. poſſet quidem creari ſuper pluribus fundis, certis tamen, & limitatis, & expreſſis omnium vocabulis, & confinibus. Covar. *lib.* 3. *var. reſ. cap.* 7. *n.* 6. *verſ. quæritur deinde.* Gratian. *loc. cit.* Bonac. *de contr. diſp.* 3. *q.* 4. *pun. un.* Cenc. *loc. cit. n.* 15. & poſt illum Rot. *deciſ.* 90.

Imo poteſt cenſus de uno fundo in alium transferri ſi- 45
ne novo conſenſu fidejuſſorum, abſque eo, quod fiat aliqua novatio. Rot. apud Cenc. *deciſ.* 104. *poſt illius tractatum*, maxime ſi adſit clauſula „ *circa novationem, abſque præjudicio jurium &c.* Pacif. *de ſalv. interd. inſpect.* 3. *cap.* 2. *num.* 212. Grat. *diſc. for. tom.* 1. *cap.* 113. *nu.* 81. & alii apud Cenc. *loc. cit. n.* 25. & poſt illum Rot. *deciſ.* 105. & 60. & 106. Dummodo tamen fundus, ſuper quo creatur cenſus, ſit liber, ſaltem pro parte, & in ea quantitate,

quod poſſit ſupportare cenſum. Rot. poſt Cenc. *deciſ. 49. & 64. & 66. & 67.*

46 Notandum in omnibus, quod cenſus debet creari juxta Bullam Pii V. aliter non valet. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 5. 7. & ad illius valorem requiritur, quod ſuper illo fiat inſtrumentum publicum coram Notario. Grat. *diſc. for. tom.* 2. *cap.* 208. *num.* 7. Roder. *de ann. reddit. lib.* 1. *q.* 15. *num.* 1. Farin. *conſ.* 112. attenta diſpoſitione dictæ Bullæ.

47 Cenſus vero creatio, cum in facto conſiſtat, debet probari ab allegante. Cenc. *p.* 1. *cap.* 4. *num.* 6. & poſt illum Rot. *deciſ.* 111. Et primo quidem probatur per inſtrumentum publicum. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 5. & 68. Item per teſtes. Maſcard. *de prob. vol.* 1. *q.* 5. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 96. ipſe Cenc. *loc. cit. num.* 18. Item per confeſſionem debitoris, tam judicialem, quam extrajudicialem. Roderic. *de ann. reddit. lib.* 1. *q.* 15. Cenc. *loc. cit. num.* 19. & poſt illum Rot. *deciſ.* 112. & 113. an autem, & quando ſufficiat exactio decem v. g. annorum, vide DD. *cit.* & Gratian. *l. ſup. c.*

48 Cenſus in alium transferri poteſt omni titulo habili ad acquirendum dominium, uti donationis, tranſactionis, ſi cenſus erat conſtitutus ante tranſactionem, legati, ſententiæ, conſuetudinis, præſcriptionis. Menoch. *de præſ. lib.* 4. *præſ.* 107. Covar. *lib.* 3. *var. reſ. cap.* 7. Molin. *de contr. p.* 2. *d.* 387. apud Cenc. *p.* 2. *a.* 1. *c.* 1. Item titulo venditionis. Idem *a.* 2. Menoch. *loc. cit.* Roder. *de ann. reddit. lib.* 2. *q.* 5. *num.* 7. dummodo concurrat pretium certum juxta Bullam Pii V. & quidem juſtum, hoc eſt, correſpondens fructibus, qui ex re cenſuata percipiuntur, & circa pretii juſtitiam attenditur conſuetudo Regionum. Covar. *lib.* 3. *var. reſ. cap.* 10. Grat. *diſc. for. tom.* 1. *cap.* 141. *num.* 27. Leo, *in theſ. for. Eccleſ. p.* 1. *cap.* 15. *num.* 12. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 117. & 17. Pretium tamen debet conſiſtere in pecunia numerata. *L.* 1. *ff. de contr. empt. L.* 1. *ff. de rer. permut.* quod intellige, juxta tenorem Bullæ Pii V. non tantum in conventione, ſed etiam in ſolutione. Molin. *de contr. par.* 2. *d.* 390. Roder. *de ann. reddit. q.* 13. Cenc. *par.* 2. *cap.* 1. *q.* 1. *a.* 5. *a numero* 6. *de cenſ.* & poſt illum Rot. *deciſ.* 118. & 119. & 120. & *ut infra num.* 93. Imo etiam præſcindendo a Conſtitutione Pii V. pretium cenſus debet ſolvi in pecunia numerata, juxta Conſtitutiones Martini V. & Calixti III. Cenc. *loc. cit. num.* 10. & *ſeq.* Hinc nullus eſt cenſus, in quo loco pretii dantur in ſolutum fructus aliorum cenſuum decurſi, & non ſoluti. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 120. & 119. Valeret tamen, ſi ex inſtrumento appareret de integra pretii ſolutione in pecunia numerata, licet illico eædem pecuniæ forent dandæ ad cenſum ipſimet emptori; nam, cum numeratio pecuniæ facta ad computum pretii prædii empti afferat emptori utilitatem, conſequendo liberationem ab obligatione ſolvendi pretium, licet dictæ pecuniæ apud venditorem prædii maneant momento temporis, tamen ex iſta momentanea ſolutione dominium acquiſivit ille, qui eas reſtituit ad cenſum emptori prædii. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 2. & 123. ipſemet Cenc. *l. c. n.* 23.

49 Et licet obligationi ſolvendi pretium in pecunia numerata ſatisfiat, ſi pro pecunia daretur in ſolutum cenſus creatus, attento jure communi. Molin. *cit. d.* 390. Roder. *loc. cit. lib.* 1. *q.* 13. tamen poſt Bullam Pii V. contrarium eſt dicendum. Bonac. *diſp.* 3. *q.* 4. *pun. un. de contr.* Molin. *loc. cit.* Azor. *inſt. mor. p.* 3. *lib.* 10. *cap.* 8. *q.* 1. Cenc. *de cenſ. loc. cit. num.* 34. Ad hæc pretium debet totum ſolvi in pecunia numerata; quia forma a Pio V. præſcripta ad unguem eſt ſervanda; & quidem numerari debet coram Notario, & teſtibus. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 128. & 120. ipſe Cenc. *loc. cit. a.* 7. *num.* 10. qui vult, non eſſe ſatisfactum Bullæ, licet conſtaret realiter, & cum effectu, pretium cenſus perveniſſe ad manus venditoris illius, ſi tunc pecunia non numeretur in ipſo contractu *loc. cit. num.* 15. quamvis contrarium etiam quoad forum externum teneant non pauci apud eundem. *l. c.* Rot. poſt illum, *deciſ.* 92. & fuit declaratum a Gregorio XIII. & *deciſ.* 103. Quomodo vero ſolutio probetur facta coram Notario, & teſtibus, vide Cenc. *loc. cit. a.* 8. *per tot.*

§. III.

De pactis illicitis in cenſu.

Pactum, quod eſt contra ſubſtantiam contractus cenſualis, vitiat totum contractum ab initio. Roder. *de ann. reddit. lib.* 2. *q.* 1. *num.* 2. *extrav. fin. de cond. appoſ.* Covar. *de ſponſal. p.* 2. *cap.* 3. §. 1. quæ nullitas 50
non ſanatur pœnitentia, vel renunciatione emptoris cenſus. Si vero non eſt contra ſubſtantiam contractus, pactum vitiatur, & habetur pro non adjecto, valetque contractus. Surd. *de alim. tit.* 9. *q.* 22. *num.* 34. Grat. *diſc. for. tom.* 1. *cap.* 141. *num.* 20. Scaccia *de commerc.* §. 1. *q.* 2. *ampl.* 20. *num.* 14. & 15. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 144. & 124. & 145. ipſe Cenc. *de cenſ. p.* 2. *cap.* 1. *q.* 3. *a.* 1. *num.* 12. & *ſeq.*

Limit. ſi pactum contra ſubſtantiam poſſet tranſmutare, vel transformare contractum in alium contra- 51
ctum, ſive ejuſdem, ſive alterius nominis; tunc enim pactum non vitiaret totum contractum. Cenc. *l. c. num.* 14. Roderic. *d. lib.* 2. *q.* 2.

Sic pactum contra naturam contractus, non vitiat 52
ipſum contractum, ſed ipſum vitiatur; ſubſtantia vero contractus nihil eſt aliud, quam ipſa diſpoſitio contrahentium; natura vero contractus eſt qualitas innata ab initio contractus, quæ ſemper ineſt, niſi pactum excludat. In mutuo ſubſtantialia contractus ſunt, ut mutuetur aliquid conſiſtens in numero, pondere, vel menſura, & reddatur idem in genere. *L.* 2. §. 1. *ſi cert. pet.* naturale vero mutui eſt, ut reddatur in eadem bonitate. Ita venditionis ſubſtantialia ſunt res, quæ venditur, pretium, & conſenſus contrahentium. *L.* 1. & 2. *L. nec emptio. ff. de contrah. empt.* Fab. de Monte, *de vendit. &c. q.* 5. *num.* 1. & 72. ejuſdem naturalia ſunt obligatio de evictione, & quod pretium ſolvatur in numerata pecunia. Cenc. *loc. cit. a num.* 19. In cenſu, ſecundum Bullam Pii V. illius ſubſtantialia ſunt, ut res, ſuper qua creatur cenſus, ſit immobilis, vel pro immobili habeatur, de ſui natura fructifera, certis finibus deſignata, & juſtum pretium conſiſtens in pecunia numerata ſolvenda coram Notario, & teſtibus in ipſa inſtrumenti celebratione. Rot. poſt Cenc. *de cenſ. deciſ.* 146. & 147. Cætera ſunt naturalia.

Jam., pactum anticipatæ ſolutionis non eſt contra 53
ſubſtantiam cenſus, & ideo illum non vitiat; quia tamen hoc pactum eſt injuſtum, quod obligetur venditor ad ſolvendum, antequam debeat, Cenc. *de cenſ. p.* 2. *cap.* 1. *q.* 3. *a.* 2. poſt quem Rot. *deciſ.* 115. ideo tantum vitiatur, & habetur pro non adjecto. Grat. *diſcep. form. tom.* 1. *cap.* 141. *num.* 23. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 116. & 95. & 308. Si vero anticipata ſolutio non fuit deducta in pactum nec expreſſe, nec tacite, ſed fiat ex mera liberalitate, non videtur contrariari Bullæ Pii V. Bonac. *de contr. diſp.* 3. *q.* 4. *punct. un. num.* 25. Rot. poſt. Cenc. *deciſ.* 123.

Ita pactum, quod caſus fortuitus ſpectet ad vendito- 54
rem cenſus, ſi illos venditor cenſus in ſe ſuſcepit, valet. Cenc. *p.* 2. *cap.* 1. *q.* 3. *a.* 3. *num.* 2. ſermo eſt de caſu fortuito, quem in ſe ſuſcepit venditor, qui poteſt contingere circa fructus. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 144. niſi caſus eſſet inſolitiſſimus, qui in ſimplici ſermone caſuum fortuitorum non venit. Gomez. *var. reſ. tom.* 2. *cap.* 3. *num.* 19. apud Cenc. *l. c. num.* 5. & 6. ubi DD. ſecus de caſu, qui poteſt contingere in re cenſuata, ſi caſualiter, aut fulmine pereat. Molin. *de contr. d.* 390. *num.* 6. Scaccia *de commerc.* §. 1. *q.* 1. *num.* 176. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 10. vide Bullam Pii V. *de cenſ. verb. conventiones.*

Sic pactum reſtringens venditori cenſus facultatem 55
alienandi rem cenſui ſuppoſitam eſt nullum, ex Bulla Pii V. Imo etiam de jure communi. *L. nemo, ff. de pact. L. in re mandata, Cod. mand.* Molin. *de contr. p.* 2. *d.* 290. Rot. poſt. Cenc. *deciſ.* 148. *num.* 12. Quod vero non poſſit alienari irrequiſito Domino, vel ſine ejus conſenſu, vel niſi in perſonam ipſius Domini, non eſt iniquum. Scot. *de Juſt. lib.* 6. *q.* 5. *a.* 2. *verſ. circa ſecundum argumentum. verb. in primis.* poteſt tamen Domino cenſus a Judice præfigi terminus, ſaltem duorum menſium ad deliberandum, an velit emere. Cenc. *loc. cit. nu.* 11. & *ſeq.* Et quia tale pactum non eſt contra naturam

con-

Digitized by Google

contractus, non vitiat, ſed vitiatur. Roct, poſt Cenc. *deciſ.* 2.

56 Ita pacta continentia, moroſum cenſus debitorem teneri ad intereſſe lucri ceſſantis, vel cambium, per Bullam Pianam reprobantur; quæ tamen prohibitio; utpote exorbitans, non poteſt trahi ad intereſſe damni emergentis. Cenc. *loc. cit. a* 5. *num.* 2. Bonac. *de contr. diſp.* 3. *q.* 4. *pun. un. num.* 38. Hæc autem, quæ dicta ſunt de pacto lucri ceſſantis, procedunt, quando ab initio contractus fuit conventum de certa quantitate ſolvenda ratione lucri ceſſantis, vel fuit conventum de quantitate incerta, liquidanda ſolo juramento Domini cenſus, non vero, ſi cum debitis circumſtantiis juſtificaretur, & liquidaretur intereſſe ratione moræ. Scacc. *de com.* §. 1. *qu.* 7. *p.* 2. *ampl.* 8. *num.* 296. Cenc. *loc. cit. num.* 10. Ita, quod moroſus debitor teneatur ad expenſas, & ſalaria, fuit ab eodem Pio V. reprobatum. Sermo eſt de expenſis, quæ fiunt in ſcriptura, vel inſtrumento ſuper cenſu confectis, non vero quæ fiunt in lite ſuper cenſu mota. Cenc. *num.* 16. Item pactum, quod moroſus debitor amittat rem cenſuatam, vel ejus partem. Cenc. *num.* 18. Roderic. *de ann. reddit. lib.* 2. *q.* 1. *num.* 29. *verſ. decimaquinta*. Imo nec licitum eſt ratione fidejuſſoris. Roderic. *loc. cit. lib.* 2. *q. num.* 5. *ſeqq.* Cenc. *num.* 20. contra Covat. *var. reſ. lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 7. *& alios*. Sic, quod moroſus incidat in aliquam pœnam. Roderic. *loc. cit. q.* 10. Covat. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 1. *num.* 7. apud Cenc. *num.* 21. Secus dicendum quoad cenſuras; quia in illis non poteſt cadere ſuſpicio uſuræ. Hæc autem ſupra recenſita pacta non vitiant, ſed vitiantur.

57 Ita pactum, quod debitor cenſus illum ſolvat liberum ab omni onere, etiam illo, quod ex natura contractus ſpectat ad emptorem, eſt illicitum, & habetur pro non adjecto. Honded. *conſ.* 35. Roder. *l. c. lib.* 2. *q.* 4. *num.* 26. Cenc. *a.* 6. *num.* 1.

58 Ita pactum auferens, vel reſtringens facultatem redimendi cenſum; quia pactum, quod poſſit redimi cenſus, eſt de natura cenſus, & licet non fuerit expreſſum, tacite ineſt, eſt invalidum, & habetur pro non adjecto. Cenc. *a.* 7. Soto, *de Juſt. lib.* 6. *q.* 5. *a.* 3. *concl.* 2.

59 Ita pactum inducens neceſſitatem extinguendi cenſum, vel quod Dominus cenſus poſſit ad libitum ſuum repetere pretium, per Bullam Pii V. reprobatur. Soto, *de juſt. & Jur. lib.* 6. *q.* 5. *a.* 3. *concl.* 1. Gail. *pract. obſ. lib.* 2. *obſ.* 7. *num.* 14. Covat. *var. reſ. lib.* 3. *cap.* 7. *nu.* 3. *verſ. ſecunda ratio. & cap.* 9. *num.* 4. Mantic. *de tac. & ambig. lib.* 4. *tit.* 31. *a num.* 8. Grat. *diſc. for. tom.* 1. *cap.* 14. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 154. *num.* 2. *& dec.* 11. & alii apud ipſum Cenc. *loc. cit. a.* 8. Leotard. *de Uſur. q.* 68. Diana *p.* 3. *tr.* 5. *reſ.* 75. apud quem Theologi plures. Difficultas eſt, an tale pactum ſit contra ſubſtantiam contractus? & quidem inſpecto jure communi affirmative reſpondendum eſt, cum Rot. coram Seraph. *dec.* 269. *p.* 1. & coram Coccin. poſt Cenc. *dec.* 147. *num.* 4. ea ratione, quod hoc pactum reducit cenſum ad naturam puri mutui. Caſtr. *conſ.* 312. *lib.* 2. Nat. *conſ.* 123. *lib.* 1. *num.* 9. quod maxime procedit juxta Conſtit. Martini V. & Calixti III. Rot. poſt Cenc. *dec.* 152. *num.* 7. *&* 8. ipſe Cenc. *loc. cit.* Leotard. *uti ſupra*. Inſpecta vero forma Pii V. non eſt contra ſubſtantiam cenſus. Cenc. *l. c. & a.* 1. juxta quam tale pactum non vitiat contractum, ſed vitiatur. ita Covat. *loc. cit.* Gomez. *de cenſ. cap.* 3. Roderic. *de ann. reddit. lib.* 1. *q.* 4. *a num.* 3. Valent. *de cenſ. punct.* 6. qui refert, tale pactum in Comitiis Auguſt. *anno* 1548. a Carolo V. fuiſſe prohibitum; & quod non vitiet, patet; quia tale pactum poteſt addi emptionibus aliarum rerum, ut fatetur Covar. *loc. cit. cap.* 5. *num.* 3. Molin. *de contr. d.* 377. *num.* 11. Joan. de Lugo *d.* 26. *ſect.* 13. *a num.* 200. Idem dicendum eſt, quando tale pactum fuit adjectum contra debitorem moroſum.

§. IV.

Fundus cenſuatus, an vendi poſſit?

60 Reſp. eſt affirmativa; quia quilibet eſt rei ſuæ moderator, & arbiter. *L. in re mandata, Cod. mandati*, & expreſſe in Bulla Pii V. quæ facultas nullo pacto adjecto auferri poteſt. Rot. poſt Cenc. *dec.* 90. *num.* 21. Neque obſtat, quod fundus ſit domino cenſus hypothecatus; quia licet hypotheca impediat translationem dominii rei hypothecatæ, tamen non impedit venditionem; quia venditor non tenetur dominium rei venditæ transferre, ſed tantum rem venditam tradere. *L. ex empto, ff. de act. empt. L.* 1. *ff. de rer. permut.* Cenc. *p.* 2. *cap.* 2. *q.* 1. *a.* 1. ubi Rot. apud Seraph. *deciſ.* 787. *p.* 1. *num.* 13. Imo emptor fundi, cognita veritate, non poteſt agere ad contractus reſciſſionem, ſed tantum ut venditor liberet fundum a cenſu, & ſolvat cenſus decurſos, & decurrendos. Guttier. *pract. quæſt. lib.* 2. *cap.* 169. Cenc. *loc. cit. & p.* 1. *cap.* 3. *q.* 4. *num.* 20. Porro fundo cenſuato vendito, cenſus tranſit cum ipſo fundo. Covar. *var. reſ. lib.* 3. *cap.* 7. *num.* 8. Rot. poſt Cenc. *dec.* 90. In tali tamen alienatione Domino cenſus facienda eſt denunciatio venditionis faciendæ, & Dominus cenſus habet prælationem omnibus emere volentibus; quia id etiam pacto fieri poteſt, ut ſupra notatum. Et hæc denunciatio requiritur pro forma, ut venditio aliter facta non valeat, licet Dominus cenſus aliunde ſciat, imo forte præſens fuerit; quia hæc denunciatio non requiritur tantum, ut Dominus ſciat, ſed ut ipſe deliberare poſſit, an velit præferri. Rot. poſt Cenc. *dec.* 158. Bar. *in L. denunciaſſe*, §. *quid ergo. & L. qui uxori, ff. ad L. Jul. de adult.* & procedit, licet non totus fundus vendatur, ſed pars, & facta denunciatione, Dominus habet menſem ad deliberandum, qui eſt continuus, prout in dubio quilibet terminus cenſetur continuus. Tiraquel. *de retract.* §. 1. *gl.* 11. *num.* 21. Bar. *in tr. de tempor. util. vel contin. cap.* 8. Aſinius *in prax. Jud. cap.* 8. *num.* 17. Cenc. *loc. cit. num.* 21. *art.* 2. Menſis vero debet eſſe prout currit, ſcilicet triginta dierum. Tiraquel. *l. c.* Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *cent.* 1. *caſ.* 50.

Porro licet Dominus cenſus habeat prælationis privi- 61
legium, tamen non poteſt illum emere, niſi cum iiſdem conditionibus, & pactis, quibus alii emptores. Rot. poſt Cenc. *dec.* 71. *num.* 2. Corbul. *de jur. emphyt. cauſ.* 14. *q.* 2. *num*, 2. Eſt tamen verum, quod hæc prælatio competens Domino cenſus non præjudicat proximioribus conſanguineis Domini fundi, in locis, in quibus ex ſtatuto habent jus prælationis. Rot. poſt Cenc. *dec.* 306. Scacc. *de commerc.* §. 1. *q.* 1. *n.* 245. *verſ. ſecunda difficultas eſt*. Cenc. *loc. cit. art.* 3. *n.* 9.

Quod ſi omiſſa denunciatione fundus cenſitus, fuit 62
alii venditus, Dominus cenſus habebit jus retractus. Rot. poſt Cenc. *dec.* 159. non quidem contra omnes emptores; uti ſecundum, & tertium, ſed contra primum tantum, & contra venditorem fundi poteſt agere ad intereſſe; quamvis non deſint, qui velint, poſſe agere etiam contra tertium emptorem. Molin. *de contr. p.* 2. *d.* 372. Rot. apud Seraph. *dec.* 1474. apud Cenc. *loc. cit. a* 4. *num.* 5. ſed videri poteſt Mantic. *de tac. & ambig. lib.* 4. *tit.* 32. late quæſtionem examinans. Et retractus habet etiam locum, quando venditio fuit facta a Judice ex officio. Rot. poſt Cenc. *dec.* 156. Et quando duo habent cenſum ſuper eodem fundo, adeoque hypothecam in exigendo præfertur primus emptor. Tiraquel. *de retract.* §. 3. *gl.* 1. *num.* 5. Guttier. *pract. quæſt. cap.* 166. *num.* 4. Cenc. *loc. cit. q.* 2. *a.* 2. ſi vero plures adſint cenſus Domini ſuper eodem fundo, quis tunc in emptione præferatur, vide infra *numer.* 91.

Sicut vero Dominus fundi poteſt fundum cenſitum 63
vendere, ita Dominus cenſus poteſt cenſum hypothecare, quæ tamen hypotheca extinguetur, quando extinguitur, vel redimitur cenſus: quia reſoluto jure datoris, reſolvitur etiam jus acceptoris. Cenc. *loc. cit. a.* 6. *num.* 3. Poteſt etiam cenſus locari, cedi, vel permutari, aut in ſolutum dari. apud eundem, & Molin. *de contr. p.* 2. *diſp.* 383. *num.* 5. Item in dotem dari, aut vendi. Cenc. *loc. cit. num.* 14. *&* 15. dummodo ſerventur, quæ præſcribuntur in Bulla Pii V. Rot. poſt Cenc. *dec.* 142. Et qui cenſum a Domino cenſus emit, ſi velit alii vendere, debet vendere pretio ſemel, & prima vice conſtituto, ita ut hoc, ob temporum varietatem, neque creſcere, neque decreſcere poſſit. Roder. *lib.* 1. *q.* 8. Cenc. *loc. cit. num.* 19. Item poteſt legari. Menoch. *de præſ. lib.* 3. *præſ.* 107. *num.* 10. Fructus vero cenſus inexacti, an ſpectent ad hæredes, vel legatarios? vide Cenc. *ibidem a n.* 28.

Digitized by Google

§. V.

Cenſum quis teneatur ſolvere? & in quo loco & tempore?

64 Cenſum tenetur ſolvere, qui illum impoſuit, & illius hæredes, etiam caſſionarius, licet ſupet ſuis bonis, non ſuo, ſed alterius intuitu cenſum impoſuerit, quo tamen caſu poteſt contra illum agere, & juris remediis compellere, ut ſe liberet a cenſu impoſito, & illius fructibus. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 188. ipſe Cenc. *p.* 2. *cap.* 2. *q.* 3. *a.* 1. Imo tenetur ille, qui creavit cenſum, ad illius ſolutionem, etiam poſtquam vendidit fundum cenſuatum; quia adhuc poteſt conveniri actione perſonali. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 90. Item ſolvere tenetur, qui hoc onus ſibi accollavit. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 191. Cravet. *conſ.* 217. *num.* 7. & 8. Surd. *deciſ.* 32. apud Cenc. *l. c. n.* 16.

65 Non tamen quilibet hæres tenetur in ſolidum, ſed pro ſua portione hæreditatis. *L. pro hereditariis, Cod. de hered. vel act. vend.* Cenc. *loc. cit. num.* 21. ſive hæreditatem adiverint ſimpliciter, ſive cum beneficio Legis, & inventarii. Etiam fidejuſſor tenetur ad ſolutionem cenſus, maxime ſi ſe obligavit principaliter, & in ſolidum. Rot. poſt Cenc. *dec.* 58. plura de fidejuſſoribus, vide in praxi fidejuſſorum. & Cenc. *l. c. art.* 2. *& ſeqq.*

66 Cenſum ſolvere tenetur etiam poſſeſſor fundi, ſi cenſus fuit impoſitus ſuper fundo, & illius proprietate ob contractam hypothecam, & jus teale; quia tale jus tranſit ad quemcumque ſucceſſorem, etiam ſingularem, & poſſeſſorem fundi. Corbul. *de Jur. emphyt. cauſ.* 14. *ampl.* 49. *num.* 8. Honded. *conſ.* 17. *lib.* 2. Surd. *de alim. tit.* 7. *q.* 33. *n.* 14. Grat. *diſcept. for. to.* 1. *cap.* 141. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 18. & quidem etiam non facta excuſſione debitoris principalis. Afflict. *deciſ.* 95. Grat. *loc. cit.* etſi poſſideat jure emphyteutico. Secus ſi tantum ſuper fructibus. vide Cenc. *loc. cit. p.* 2. *cap.* 2. *q.* 3. *a.* 6.

67 An uſuſructuarius teneatur ſolvere cenſum? dubitatur. Aſtiımant Carocius, *de locat. & cond. tit. de uſufr. q.* 16. *num.* 12. Caſtill. *de uſufr. cap.* 57. *num.* 14. & alii apud Cenc. *loc. cit. a.* 7. *num.* 1. contrarium tenet Menoch. *conſ.* 997. *lib.* 10. Coſta *de ratione rata*, *q.* 72. Roder. *de ann. reddit. lib.* 2. *q.* 1. apud eundem Cenc. *loc. cit. nu.* 3. quos vide.

68 Poſſidens partem fundi cenſiti poteſt in ſolidum conveniri ad integri cenſus ſolutionem. Molin. *de contr. p.* 2. *d* 387. Honded. *conſ.* 17. *lib.* 2. *num.* 12. Grat. *diſc. for. tom.* 1. *cap.* 141. ſed contrariam tenet Covar. *var reſ. lib.* 3. *cap.* 7. *nu.* 8. Lupus *ad L.* 2. *Cod. de pact. inter vend. comment.* 2. §. 2. *a num.* 67. Cenc. *loc. cit. a.* 8. *nu.* 4. quam appellant æquiorem.

69 Difficultas eſt, an qui aliquando ſolvit, cogendus ſit ſolvere etiam in futurum? Reſp. ſi is, qui petit ſolutionem, non tantum probat ſolutionem, ſed etiam cauſam ſolutionis, ſcilicet impoſitionem cenſus per inſtrumentum, tenetur ſolvere etiam in futurum; quia actor ex tali inſtrumento habet intentionem fundatam, & probationem probatam. Bal. *in L. Imperator, ff. de ſtat. hom.* ſi tamen reus vellet contra tale inſtrumentum opponere nullitatem illius, eſſet audiendus; quia titulus nullus, ex ſolutionibus præteritis, non poteſt revalidari. *L. ſi certis annis, Cod. de pact.* Menoch. *de præſ. lib.* 3. *præſ.* 131. *num.* 21. Cenc. *a.* 9. *num.* 6. quæ quidem nullitas, ſi opponitur per viam actionis, petendo contractum declarari nullum, aut reduci &c. ſuperſedetur in executione, & retardatur ſolutio. juxta Innoc. *in cap. cum non in Jure. X. de off. deleg.* Lancell. *de attent. p.* 2. *cap.* 16. *num.* 47. Si vero opponatur per viam exceptionis, non retardatur. D. D. *mox cit.* & Cenc. *de cenſ. p.* 2. *cap.* 2. *q.* 4. *num.* 6. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 209. 210. 211. 212. & 213. niſi exceptio ſit evidens, manifeſta, & notoria ex eodem inſtrumento, vel poſſit in continenti probari. Graſſ. *de except.* 20. *num.* 12. Cenc. *loc. cit.* ſi vero qui petit cenſum, non probat per inſtrumentum cauſam ſolutionis legitimam, ob quam ſolutiones retro factæ legitimæ fuerint, cauſam tamen allegat, & ſolutiones probat fuiſſe factas ex cauſa allegata, qui ſolvit de præterito, adhuc cogitur ſolvere. Covar. *in reg. poſſeſſor*, *p.* 2. §. 4. *num.* 2. *de reg. Jur. in* 6. Roder. *de ann. reddit. lib.* 1. *q.* 15. *num.* 5. Cenc. *loc. cit. queſt.* 3. *a.* 9. *num.* 8. quia actor non tenetur probare veritatem cauſæ, ob quam ſolutio facta eſt. *L. cum de in rem verſo. ff. de uſur.* Quod vero ſolutio fuerit facta ex cauſa ceoſus, poteſt probari primo per inſtrumentum reſutationis, & quietantiæ habitæ a Domino cenſus. Maſcard. *de prob. concl.* 1319. Rot. poſt Cenc. *dec.* 210. ipſe Cenc. *loc. cit. q.* 4. *a.* 6. *num.* 7. Item ex libro rationum tam Domini cenſus, qui contra ſcribentem plene probat, quam ex libro debitoris. Rot. poſt Cenc. *dec.* 226. Item ex confeſſione creditoris, & Domini cenſus, quæ contra ipſum probat, imo contra hæredes illius, & ſucceſſores ſingulares habentes titulum ab eo. Item per teſtes duos ſaltem regulariter. Maſcard. *de prob. concl.* 1319. Afflict. *dec.* 13. *num.* 26. Cacheran. *dec. Pedem.* 53. *num.* 7. & 15. & alii apud Cenc. *d. part.* 2. *cap.* 2. *queſt.* 4. *art.* 6. *num.* 18. *ſeq.* contra Salycet. *in L.* 2. *num.* 17. *verſ. item quod Cod. de jur. emphyt.* qui videtur requirere quinque teſtes. Dummodo tamen deponant de ſolutione facta ex cauſa cenſus. Item de præſumptionibus, & conjecturis. Rot. poſt Cenc. *dec.* 209. Maſcard. *loc. cit.* Menoch. *de retin. poſſeſ. remed. ult. num.* 39. & *de præſ. lib.* 3. *præſ.* 139. Corbul. *de Jur. Emphyt. cauſ.* 15. Theſaur. *dec.* 114. *num.* 4. & alii apud Cenc. *loc. cit.* Si vero petens ſolutionem probat ſolutionem, ſed non conſtat, ex qua cauſa ſolutio facta fuerit, & tunc non cogitur ſolvere. Menoch. *præſ.* 131. *num.* 54. Roderic. *de ann. red. lib.* 1. *q.* 15. *num.* 2. Cenc. *loc. cit. de queſ.* 3. *a.* 9. *num.* 16. & eſt tex. *in cap. pervenit.* 5. *de cenſib.* ubi etiam Gonzal. *num.* 4. apud quem Menchaca *illuſt. queſt.* 84. Duard. *de cenſib. quaſ.* 17. *num.* 14. quia tempus non eſt modus inducendi obligationem. *L. obligationes. num.* 44. §. 1. *verſ. Placet. ff. de O. & A. L. ſi interrogatione.* 1. *L. adverſus.* 3. *L. creditor.* 7. *C. de uſur. L. operis.* 31. *ff. de oper. libert.* Si tamen tempus ſit longiſſimum 30. vel. 40. annorum, vel immemoriale, tunc præſumitur titulus, atque ideo, qui tanto tempore ſolvit, tenetur adhuc ſolvere, quamvis debitor cauſam non alleget. Menoch. & Covar. *loc. cit.* Menchac. *ubi ſupra num.* 48. & tunc creditori competit etiam remedium recuperandæ poſſeſſionis. *arg. L. Aquilius. ff. de donat.* Menoch. *de recuper. remed.* 1. *num.* 81. Tuſc. *litt. P. concl.* 447. & *litt. S. concl.* 388. Maſcard. *de probat. concl.* 1388. Petr. Barboſ. *in L. ſi de vi. num.* 133. *ff. de jud.* quorum ſententiam in praxi ſuſtinendam dicit Gonzal. *loc. cit.* & ratio eſt; quia quamvis ſolum tempus non ſir modus inducendi obligationem, quia tamen tanto tempore præſumitur titulus, ideo ſi debitor cauſam non ſolvendi non probet, vincit præſumptio. Cujac. *lib.* 29. *qq. Papin. in L. cum de in rem verſo. ff. de uſur.* Gilken. & alii apud cit. Gonzalez.

Cenſus eſt ſolvendus tempore, & loco conventis. 70
Cenc. *queſ.* 4. *art.* 2. & 5. & ſi non adeſt conventio, ſtatur conſuetudini Regionis Gigas *de penſion. queſ.* 93. plura apud Cenc. *l. c.* ſed

In qua moneta ſit facienda ſolutio cenſus, vel ca- 71
pitalis ejuſdem in redemptione? vide Cenc. *p.* 2. *cap.* 2. *queſ.* 4. *art.* 4. *per totum.* Mynſing. *ſingul. obſervat. cent.* 4. *obſ.* 1. Brun. *de augment. monet. p.* 17. *limit.* 8. *q.* 4. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 214. 215. 216. & 217. & 219. Theſ. *deciſ.* 174. *n.* 5. Gail. *lib.* 2. *obſ.* 73. Gabr. *de ſolut. concl.* 1. & quæ infra dicentur in verb. *ſolutio.* & quid juris, ſi moneta creſcat, vel decreſcat in valore, vide etiam Gonzal. *in c. cum Canonicis.* 26. *de cenſib.* ubi DD. & eſt de hoc tex. *in c. olim.* 20. *de cenſib.*

Dominus cenſus fructus ex contractu nullo perceptos 72
tenetur reſtituere, vel in ſortem imputare. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 12. ob Bullam Pii V. *ſuper reformatione cenſuum.* & infra *num.* 90. latius.

Cenſus ad exactionem plura competunt remedia. 73
Primo petitorium, juxta Rot. poſt Cenc. *dec.* 230. Tiraq. *de retr.* §. 1. *gl.* 6. Cenc. *de cenſ. loc. cit. q.* 5. *a.* 1. Item poſſeſſorium. Neque manutentio in jure exigendi retardatur ob exceptionem nullitatis, etiam pendente judicio ſuper nullitate, neque pendente appellatione, vel reſtitutione in integrum, neque exceptione fideicommiſſi, neque exceptione extinctionis cenſus, vel alia, requirente ahiorem indaginem. Oſaſc. *dec.* 99. *num.* 49. Rot. poſt. Cenc. *dec.* 232. & 240. Gratian. *diſcep. for. cap.* 208. *num.* 14. Roder. *de ann. red. lib.* 1. *q.* 16. *nu.* 29. Cenc. *loc. cit. a.* 2. dummodo probetur poſſeſſio, quæ qualiter probetur, vide Cenc. *loc. cit. a.* 4. *a. num.* 20. Maſcard. *de prob. concl.* 279. Rot. poſt Cenc. *dec.*

68. 78.

68. 78. 96. & 210. fructus tamen rei, Dominus cenſus ob negligentiam debitoris, propria authoritate capere non poteſt; niſi inter contrahentes aliter fuetir pactum, vel in inſtrumento ad favorem Domini adeſſet clauſula *precarii*. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 150. Item via executiva propter inſtrumentum. Cenc. *loc. cit. a.* 6. Rot. poſt illum *dec.* 255. quæ remedia tranſeunt etiam ad hæredes, & contra hæredes. Rot. poſt Cenc. *dec.* 256. non vero contra poſſeſſorem bonorum cenſitorum. Cenc. *l. c.* Roder. *l. c. lib.* 2. *q.* 9. *num.* 53.

74 Limita, quod via executiva non competit¹, quando inſtrumentum cenſus per ſententiam fuit vulneratum. Rot. poſt Cenc. *deciſ.* 256. ipſe Cenc. *loc. cit. a.* 6. *num.* 24. Item quando cœptum fuit agi via ordinaria. Rot. poſt Cenc. *dec.* 260. quia tunc dicitur renunciatum viæ executivæ, niſi conventus via ordinaria fuerit contumax, vel actor proteſtando ſibi reſervaſſet viam executivam. Menoch. *de adipiſc. remed.* 6. Cenc. *num.* 28. Volens autem agere via executiva debet producere inſtrumentum ante dictam viam executivam, nec ſufficit illud producere poſt illam. Rot. poſt Cenc. *dec.* 255.

75 Datur etiam actio perſonalis contra eum, qui cenſum conſtituit¹. ¹Rot. poſt Cenc. *dec.* 90. & 230. & etiam contra illius hæredes, etiam poſt venditum fundum cenſitum. Covar. *var. reſol. lib.* 3. *cap.* 7. *num.* 6. Rot. poſt Cenc. *dec.* 90. ipſe Cenc. *loc. cit. a.* 7. non vero contra tertium poſſeſſorem, niſi ipſe ſe obligarit ſolvere cenſum. Cenc. *loc. cit. num.* 16. datur tamen contra illum actio in rem ſcripta. Cenc. *loc. cit. a.* 8. ubi Rot. & DD. uti etiam interdictum Salvianum ob hypothecam. Cenc. *tot. art.* 9.

§. VI.

De extinctione cenſus.

76 Si petit totus fundus, etiam totus cenſus extinguitur. Redoan. *de alien. rer. Eccleſ. tit. de conſt. ann. cenſ. num.* 47. Corbul. *de Jur. Emphyt. cauſ.* 14. *ampl.* 49. *num.* 11. Valent. Azor. Cæval. & alii, quos ſequitur Cenc. *de cenſ. p.* 3. *cap.* 1. *q.* 1. *a.* 1. contra Covar. *var. reſol. lib.* 3. *cap.* 7. *num.* 3. *verſ. quod item dicimus*, Rodericum *de ann. red. lib.* 2. *q.* 9. *num.* 75. & alios: quia eſt contra rationem venditionis, quod venditor poſt perfectum contractum ſuſtineat rei periculum. *L. id quod, ff. de peric. & commod. rei vend.* cum Cenc. ſtat. Scaccia *de commerc.* §. 1. *q.* 1. *n.* 176. & quælibet res perit ſuo Domino. Rot. poſt Cenc. *dec.* 1. Amplia, ut extinguatur non tantum obligatio ſolvendi fructus, ſed etiam capitale, nec valet pactum contrarium; nam alias valeret cenſus perſonalis contra ſuperius dicta; & concluſio procedit etiam in cenſibus creatis ante Bullam Pii V.

77 Si vero fundus perit in parte, pro parte etiam perit cenſus, poſt Pium V. Rot. poſt Cenc. *dec.* 88. quia idem debet eſſe judicium de parte ad partem, ac de toto ad totum: niſi tamen pars remanens ſufficeret integro cenſui. Cenc. *loc. cit. a.* 2. Pacific. *de ſalv. Interd. inſpect.* 5. *cap. un. num.* 147. Rot. poſt Cenc. *dec.* 1.

78 Porro concluſio procedit, ſive fundus pereat caſu fortuito ſive facto ipſius domini fundi: uti ſi molendinum, ſuper quo fuit creatus cenſus, a Domino deſtruatur, & aliud conſtruatur in alio loco. Molin. *de contract. p.* 2. *diſp.* 394. *num.* 3. Pacif. *de ſalvian. interd. inſpect.* 5. *num.* 153. *cap.* 1. Cenc. *loc. cit. art.* 3. & apud illum Rot. *deciſ.* 1418. coram Seraph. Bene tamen verum eſt, quod dominus cenſus in tali caſu, uti molendini, poſſit repetere pretium cenſus, & intereſſe damni emergentis, vel lucri ceſſantis, vel certe cogere ad novum cenſum conſtituendum ſuper novo molendino &c. Scaccia *loc. cit. d.* §. 1. *q.* 1. *num.* 178. Idem dicendum eſt, ſi fundus redditur totaliter, vel pro parte infructuoſus. Cenc. *loc. cit. quaeſ.* 2.

79 Quod ſi domus, vel molendinum &c. quod caſu perierat, reædificetur, cenſus non ſuſtinetur ſuper domo, vel molendino reædificato ex Navar. *de uſur. quaeſ.* 25. *num.* 118. tenuit Rota coram Seraphin. *d. deciſ.* 1418. apud Rot. *deciſ.* 235. *p.* 7. *rec. num.* 10. *ſeqq.* quia molendinum &c. de novo ſtructum, cum ſit aliud ab antiquo, non poteſt eſſe obnoxium oneri, quod erat impoſitum priori. ut pluribus Cenc. *p.* 3. *cap.* 1. *q.* 1. *art.* 3. *num.* 6. *per text. in L. quid tamen.* §. 1. *ff. quib. mod. uſufr. vel res amitt.* & *L. ſi ita legatur.* §. *fin. ff. de leg.* 1. Azor. *inſtit. mor. p.* 3. *lib.* 10. *cap.* 16. *ſub litt. D.* Avendan. *in tract. de cenſ. Hiſpanorum cap.* 60. *num.* 14. ita Rot. *cit. dec.* 235. Et ſi fundus, qui v. g. aquarum Inundatione perierat, ad culturam redigatur, fructus, qui poſtea colligerentur, computari non deberent, nec illorum ratio haberi, niſi deductis expenſis in tali reductione factis: cum fructus non dicantur, niſi deductis expenſis. ex tex. *in L. divortio.* §. *impendia ff. ſolut. matr. L. ſi a Domino, vel a patre.* §. *ult. ff. de petit. hered.* quem ſingularem, & unicum vocat Roman. *ſingula.* 334. *L. fundus, qui dotis. ff. famil. erciſc.* quem tex. in hoc paſſu commendat Angel. *in L. ait. Prætor.* §. *per hanc. ff. de his, quæ in fraud. cred. L. ſi fructus. ff. de uſur.* ibi: *quod in fructus redigendos impenſum eſt, non ambigitur, ipſos fructus diminuere debere.* gloſ. Bart. & Angel. *in L. fundo. ff. de re jud.* Tiraquel. *de retr. lignag.* §. 14. *gl.* 1. *num.* 1. & 2. ubi plures ita Rot. *deciſ.* 175. *p.* 2. *rec. num.* 5.

Extinguitur etiam redemptione per actualem pretii 80
reſtitutionem a Domino acceptatam, & ſi non reſtituatur tota, & integra ſumma, ſed ſolum aliqua pars, cenſus non dicitur in totum extinctus, ſed ſolum pro parte ſortis ſolutæ, & reſtitutæ, & fructus debebuntur ſolum pro parte ſortis non ſolutæ, ut pluribus comprobat Rubeus *in annot. ad deciſ.* 454. *p.* 4. *rec. tom.* 2. *ad text. in L.* 1. *in fin. Cod. quando liceat ab empt. diſced.* §. *hoc amplius inſt. quib. mod. toll. oblig.* niſi aliter conſtet de voluntate contrahentium, vel expreſſis verbis, vel ſecutis poſtea ſolutionibus pro parte non ſoluta; nam ex actu ſubſecuto intelligitur, qualis fuerit animus. *arg. L. ſed Julianus.* §. *proinde*, & ibi Bart. *ff. ad Maced. L. Paulus reſpondit. ff. rem ratam habere.* Cravet. *conſ.* 77. *num.* 10. Surd. *conſ.* 150. *num.* 95. Oſach. *deciſ. Pedem.* 71. *num.* 33. Cenc. *de cenſ. q.* 107. *num.* 6. 7. & 8. & alii quos refert Paulus Rubeus *loc. cit. num.* 1. & 64. *ſeqq.*

An vero cenſus poſſit redimi per partes invito Do- 81
mino, eſt controverſum. negant Gratian. *diſc. for. cap.* 323. *num.* 4. ob incommoditatem, quam affert particularis ſolutio. & *cap.* 117. *num.* 20. ubi de veriori; & apud illum Roderic. *de ann. reddit. lib.* 1. *q.* 18. *num.* 37. & *lib.* 2. *quaeſ.* 16. *num.* 34. Rot. poſt Cenc. *dec.* 283. *num.* 9. Lup. *in L.* 2. *comment.* 2. §. 2. *num.* 71. *C. de pact. int. empt. & vend.* Milanes *deciſ. ſicil.* 2. *n.* 75. *lib.* 2. & alii plures. idem in ſimili tenet Bart. *in L. uxorem* 39. §. *agri plagam. num.* 3. *ff. de leg.* 3. & *in L. cui uſufructus.* 30. *ff. de uſufr. leg.* & alii apud Rubeum *l. ſup. cit. num.* 68. *ſeqq.* Affirmant Cenc. *p.* 3. *cap.* 1. *q.* 3. *art.* 8. *num.* 16. *ſeq.* Sotus *de juſt. & jur. lib.* 6. *cap.* 5. *art.* 3. *verſ. quarta concluſio.* Lopez *de contract. lib.* 1. *cap.* 59. *verſ. igitur.* Gutierez *pract. lib.* 2. *cap.* 174. *num.* 3. Navar. *in comment. de uſur. num.* 78. *in fin.* & *num.* 95. Boccac. *de cenſ. p.* 1. *num.* 12. & 13. & *p.* 2. *num.* 106. Felician. *in eod. tract. lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 16. & alii apud Rubeum *l. c.* prior ſententia ergo procedere poteſt, ubi tantum minutim quis vellet illum redimere, quo caſu procederet ratio abſurdi, quam afferunt Sotus, & Gratian. *loc. cit.* Secunda vero ſententia procedere poteſt, ubi quis parte conſiderabili, puta medietate, redimere vellet, pro cujus ſententia ſtat tex. apertus *in cap.* 1. *de empt. & vend. inter extravag. communes.* ibi *ipſum annum cenſum in totum, vel in partem pro eadem ſumma denariorum, quam ab ipſis receperunt, quandoque vellent redimere.* Ubi vero a partibus conventum fuit, ut poſſit redimi per partes, vel ut debeat totus ſimul redimi, & non liceat per partes, pactum eſt licitum, & valet. commun. apud Cenc. *loc. cit. num.* 32. Sotus *loc. cit.* Bonac. *de contract. diſp.* 3. *q.* 4. *punc. un. num.* 46. Rubeus *loc. cit.*

In redemptione cenſus tamen debet diſdicta præce- 82
dere, ſaltem per duos menſes, ut ſtatuit Pius V. & debet fieri de mandato, & decreto Judicis. Roderic. *loc. cit. lib.* 1. *q.* 18. *num.* 54. Tiraq. *de retract.* §. 8. *gloſ.* 5. *num.* 2. Cenc. *loc. cit. art.* 9. & ſufficit Judex denunciare volentis; de qua materia diſdictæ vide plura apud Cenc. *loc. cit.* & etiamſi ſi in inſtrumento nulla ſit facta mentio hujus diſdictæ, tamen intelligitur de illa inter partes conventum, cum illa ſit de natura actus, & ideo ineſt, etiamſi non exprimatur. arg. *L. non dubitatur, C. de evict.* Gratian. *diſc. for. cap.* 8. *n.* 14. quem refert etiam Salgad. *in Labyrint. credit. p.* 2. *cap.* 29.

29. *n.* 60. quam tamen emptor remittere poteſt, cum ſit in illius favorem inducta. Boccac. *de cenſib. p.* 2. *n.* 49. Seraphin. *deciſ.* 143. *ſub n.* 3. apud Rot. *deciſ.* 202. *p.* 12. *rec. n.* 25. *ſeqq.* Et ſi Dominus cenſus nolit recipere pretium, debitor citat creditorem ad videndum fieri depoſitum. Cene. *l. c.* & ut infra in verbo *debitor. n.* 24.

83 Poteſt autem illum redimere non tantum conſtituens, ſed etiam illius hæredes: alius vero extraneus non poteſt, ſi vellet ceſſionem jurium; ſecus ſi tantum vellet redimere; quia tunc verum eſt, quod poteſt quis pro alio rem, & negotia gerere utiliter. *L. ſolvendo, ff. de negot. geſt. L. ſolutionem. ff. de ſolut.* prioris caſus vero ratio eſt, quia nemo poteſt cogi ad contrahendum, & vendendum. *L. invitus. C. de contr. vend. L. quod noſtrum. ff. de Reg. Jur.* Rot. poſt Cene. *deciſ.* 238. ipſe Cene. *loc. c. q.* 3. *p.* 3. *c.* 1. *art.* 3. *n.* 13.

84 Et quia ſupra diximus, Dominum cenſus venditorem cogere non poſſe ad redimendum: id tamen limit. Primo, ſi debitor denunciavit, & dein pœniteat. ex Bulla Pii V. §. *cum vero.* Rot. *rec. p.* 5. *tom.* 1. *dec.* 374. *n.* 10. Secundo, ſi cenſus fuit creatus ſuper re aliena, vel certe fideicommiſſo ſubjecta, cum talis cenſus non valeat, ut ſupra diximus. Tertio, ſi debitor fundum cenſitum dolo deſtruxit, vel fecit infructuoſum. ut ſupra *numero* 78. Quarto, ſi debitor non implevit promiſſa, v. g. non dando fidejuſſorem &c. ſicut & aliis in caſibus, quos vide apud Cene. *loc. cit. tot. art.* 4. & Scacc. *de commerc.* §. 1. *q.* 7. *ampl.* 8. *n.* 295. Gratian. *diſc. for. cap.* 175. *n.* 16. *tom.* 1. & *cap.* 301. *n.* 6. *tom.* 2.

85 Sunt etiam caſus, in quibus debitor cenſus non tenetur ſolvere, licet non redemerit cenſum: primo, ſi Dominus cenſus recipiat pecunias ad computum ſortis principalis. Tiraquel. *de retract. convent. ad fin. a n.* 64. *ad* 85. apud Cene. *d. p.* 3. *c.* 1. *quaſ.* 3. *art.* 5. & poſt illum Rota *deciſ.* 283. dummodo pecuniæ a Domino ſint receptæ ſine poteſtatione, vel ex partim conventione conſtet, illas voluiſſe pro parte non ſoluta manere cenſum extinctum. Secundo, ſi intra annum poſt factam diſdictam non procuravit Dominus cenſus ſolutionem: tunc enim, cum durante dicto tempore ſit in facultate Domini cenſus cogere illius debitorem ad reſtituendam ſibi ſortem principalem, ideo etiam debet abſtinere a perceptione fructuum, & ſibi imputare, ſi dictam principalem ſortem non recepit. Cene. *loc. cit. n.* 10. ubi Rot. & hoc multo magis, ſi fuerit relaxatum mandatum de acceptanda revenditione &c. ut tenuit Rot. *deciſ.* 278. *p.* 5. *rec. tom.* 1. *nu.* 4. *ſeqq.* Tertio, ſi Domino cenſus fuerunt data certa aſſignamenta pro cenſus extinctione, dummodo ex eis cum effectu fuerit conſecutus ſatisfactionem, vel per illum ſteterit, & dummodo aſſignamenta fuerint data titulo ſolutionis, & non majoris aſſecurationis. Afflict. *deciſ.* 397. Cene. *l. c.* & poſt illum Rot. *deciſ.* 389. Menoch. *de preſ. l.* 2. *preſum.* 93.

86 In redemptione cenſus poteſt reſtitui pretium in alia ſpecie, quam in pecunia numerata, imo & traditione ipſius fundi cenſuati. Bonac. *de contract. diſp.* 3. *quaſ.* 4. *punc. un.* Rot. poſt Cene. *deciſ.* 542. & 186. dummodo concurrat conſenſus creditoris. Cene. *loc. cit. art.* 6. Gratian. *diſc. for. cap.* 321. *numero* 16. Molin. *de contract. p.* 2. *diſp.* 394. *n.* 7. Tiraquel. *de retr. lignag.* §. 1. *gl.* 6. *num.* 21. juxta quos extinguitur etiam compenſatione. & Navar. *de uſur. num.* 124. Roderic. *de ann. reddit. lib.* 2. *quaſ.* 18. apud Rot. *deciſ.* 354. *p.* 5. *rec. tom.* 1. *n.* 2. & 3. ubi ex Cene. *l. c.* quod cenſuarius cogitur compenſare, cum compenſatio habeat vim ſolutionis; quæ compenſatio quidem non inducitur ipſo jure, ſed ſolum facta congrua oppoſitione, quæ loco oblationis pro extinctione cenſus ſit. Peregr. *conſ.* 107. *num.* 3. *verſ.* & *ad hoc extat. lib.* 2. Navar. *de uſur. q.* 40. *num.* 125. Roderic. *de ann. reddit. lib.* 2. *quaſ.* 18. *num.* 9. & *ſeqq.* apud Rot. *deciſ.* 29. *p.* 9. *rec. tom.* 5.

87 Ad revendendum cenſum non tantum tenetur Dominus, ſed etiam hæredes pro portionibus hæreditariis; imo etiam tertius. DD. quos ſequitur Cene. *de cenſib. l. c. art.* 7. *n.* 27. magis communiter. Covar. *var. reſ. l.* 3. *c.* 8. *n.* 3.

88 Tandem cenſus extinguitur præſcriptione. Roderic. *de ann. reddit. lib.* 1. *quaſ.* 17. *nu.* 3. Marta *voto* 125. Cene. *de conſ. p.* 3. *c.* 1. *quaſ.* 8. *art.* 1. & poſt illum Rota *deciſ.* 264. quia jura realia præſcribuntur. Balb. *de praſcr. p.* 4. *q.* 5. *a nu.* 2. & non ſolum poteſt præſcribi toti cenſui, ſed etiam parti; & præſcribens, ſeu qui ſe fundat in præſcriptione, ſufficit, quod neget, ſolutionem fuiſſe factam, nec tenetur ad probandam negativam. Mar. Antonin. *var. reſ. lib.* 2. *reſ.* 5. *num.* 16. Natta *conſ.* 627. Cravet. *conſ.* 57. niſi conſtaret de impedimento legitimo Domini cenſus exigendi fructus; quia non valenti agere non currit præſcriptio. *L.* 1. *C. de ann. except.* Rot. poſt Cene. *deciſ.* 265. Neque præſcriptio prodeſt illi, qui eſt in mala fide. DD. *ſup. cit.* nam mala fides impedit etiam immemorabilem, & nocet non tantum debitori, ſed etiam hæredibus, ut non poſſint inchoare præſcriptionem; ut plura ſuo loco.

Difficultas eſt: an præſcriptio, de qua ſupra, proſit 89
tantum pro annis præteritis, an etiam futuris? communiſſima diſtinguit inter annuas præſtationes, quæ debentur ex ultima voluntate, uti legato, aut ex contractu conditionato, & illas, quæ debentur ex contractu puro: priori caſu vult, tot eſſe debere præſcriptiones, quot ſunt anni: ſecundo vero caſu ſufficere unicam preſcriptionem. juxta *c. de quarta, de praſc.* nam tunc unica eſt obligatio, & ſtipulatio: legatum vero annuum, licet pro primo anno ſit purum, pro aliis tamen eſt conditionale. *L. ſi ſtichum. ff. de V. O.* in obligatione vero conditionali non incipit præſcriptio, niſi a die purificatæ conditionis. *L. cum notiſſimi. C. de præſcr.* Roderic. *de annuis reddit. lib.* 1. *q.* 17. *nu.* 102. hanc ſententiam ſic diſtinguentem ſequuntur Abb. *in cap. auditis. n.* 3. *de præſcr.* Aufrer. ad Capel. Tholoſ. *deciſ.* 343. Gig. *de penſion. quaſ.* 83. *n.* 7. Gomez. *var. reſ. tom.* 2. *cap.* 11. *nu.* 45. Mar. Antonin. *var. reſ. lib.* 2. *reſ.* 5. Gail. *pract. obſerv. lib.* 2. *obſ.* 73. Gratian. *diſc. for. tom.* 3. *cap.* 490. Rot. poſt Cene. *deciſ.* 302. ipſe Cene. *p.* 3. *c.* 1. *quaſ.* 8. *art.* 2. *a num.* 3. qui Cene. *loc. cit. nu.* 17. auctoritate Rot. coram Puteo, tenet, quod ideo præſcriptio in cenſibus proſit tantum pro annis præteritis, non vero futuris: ex eo motivo, quod non valenti agere non currat præſcriptio: Dominus autem cenſus non poteſt petere fructus decurrendos videatur etiam Rot. poſt Cene. *deciſ.* 230. *numero* 13. tum quia contractus cenſualis habet in ſe conditionem, quod cenſus ſit redimibilis ad voluntatem, & arbitrium venditoris, & ante declarationem illius voluntatis, non poteſt dici nata actio. Pacific. *de ſalvian. interd. inſpect.* 2. *cap.* 2. *n.* 292. Cene. *loc. cit.* quæ ſententia vel maxime procedit, ſi verſamur in pura negligentia vel Domini cenſus in petendo annuos fructus, vel debitoris in ſolvendo: verum ſi dicti fructus fuerint poſtea petiti, & in judicio contradictorio denegati, tam pro tempore præterito, quam futuro, forſan ab illo, qui fundum cenſuatum bona fide poſſidet, & poſtea cum acquieſcentia Domini ſuam prætenſionem ulterius non urgentis, nec a dicto bonæ fidei poſſeſſore, nec ab illius ſucceſſoribus. ſpatio 50. vel 60. annorum, & ultra, fuerint ſoluti, videtur forſan contrarium dicendum: uti infra forſan ſuo loco dicemus de exemptione a ſolutione decimarum, quæ tam pro præterito, quam in futurum præſcribi poteſt, ſi probetur, illas fuiſſe in judicio contradictorio petitas, & denegatas, cum ſubſecuta acquieſcentia, & patientia creditoris ſpatio longi temporis ad talem præſcriptionem requiſiti, quamvis etiam decimæ non maturentur, nec peti poſſint, niſi de anno, in annum; verum quidquid ſit de hac limitatione, & ab illa præſcindendo, remanet vera doctrina, quod in cenſu, in fructibus decurſis, ſicut & in aliis annuis præſtationibus, utpote conditionalibus, non ſufficiat unica præſcriptio, ſed tot eſſe debebunt, quot ſunt anni decurſi. prout ultra DD. *cit.* tenet Gratian. *diſc. for. c.* 399. *n.* 29. & *c.* 490. *n.* 1. & *c.* 883. *n.* 14. ubi Burr. *in cap. pervenit. nu.* 27. *de cenſib.* Fulgoſ. *conſ.* 164. *nu.* 5. Capel. Tholoſ. *deciſ.* 343. Boer. *deciſ.* 366. Guid. Pap. *deciſ.* 406. *ad fin.* Mohed. *deciſ.* 226. Caſtrenſ. *in L. plures.* 18. *num.* 6. *poſt med. verſ. breviter opinio. C. de fid. inſtrum.* Bal. *in L. cum notiſſimi.* 7. §. *in iis in pr. C. de preſc.* 30. *vel* 40. *ann.* Azor. *in tract. de uſucap.* & *præſcr. rubr. de præſcr.* 30. *vel* 40. *ann. nu.* 6. Suord. *conſ.* 302. *n.* 8. & alii. & tenuit. Rot. *in una Arimin. cenſus. Luna.* 24. *Martii* 1659.

Digitized by Google

1659. quæ eſt *deciſ.* 47. *in p.* 13. *rec.* ubi etiam, quod quod ſortem præſcriptio currere non poſſit: quia donec fiat a debitore declaratio, ſe velle cenſum redimere, nulla prorſus competit actio creditori pro repetitione capitalis, qua deficiente non admittitur præſcriptio. *L.* 1. *in fin. C. de annal. excep.* Purpurat. *conſ.* 171. *n.* 2. *l.* 1. & ſic ſublata facultate repetendi ſortem ſemper durat cauſa productiva fructuum; qui antequam per lapſum temporis in eſſe, deducantur, ſunt pars quidditativa ſortis, & in tantum poſſunt præſcribi, in quantum præſcribitur ipſa ſors, qui virtualiter inſunt. Rot. *deciſ.* 35. *n.* 21. *& ſeqq.* poſt Anchar. *in L. acceſſorium. n.* 7. *verſ. ſed videtur. de R. I. in* 6.

90 Quæres primo: an data cenſus nullitate attamen debeantur fructus pro tempore, quo cenſus habuit implicitum ſtatum validitatis; & ſic ante oppoſitionem de nullitate? affirmative reſpondit Rota *deciſ.* 41. *p.* 6. *rec. n.* 26. ubi alia Rota *deciſ.* 29. *n.* 5. poſt Cenc. Gratian. *diſc. for. cap.* 559. *nu.* 64. verum contrarium dicendum eſt, ut recedendo a deciſis *dictæ deciſ.* 41. reſpondit alia Rot. *deciſ.* 99. *d. p.* 6. *rec.* ubi quod ex cenſu nullo fructus uliqui citra labem uſurariæ pravitatis percipi poſſint. ob tex. *in cap. tua nos. & cap. tuas, de uſur.* Abb. *conſ.* 4. *num.* 4. *l.* 1. Cenc. *de cenſib. p.* 2. *c.* 2. *q.* 4. *art.* 7. *n.* 1. *& ſeqq.* & poſt illum Rot. *deciſ.* 12. *n.* 4. *art.* 7. *n.* 1. *& ſeqq.* & poſt illum Rot. *deciſ.* 12. *n.* 2. ubi, quod data cenſus nullitate, fructus ſoluti imputantur in ſortem ex legis miniſterio, & ſine facto hominis. & *deciſ.* 31. *n.* 6. poſt cit. Cen, ubi, quod ſors permanet purum mutuum, in quo non cadit fructuum perceptio. & *deciſ.* 119. *num.* 3. *& ſeqq.* ubi ex communi Theolog. & Canoniſtarum ſententia, quod pecuniæ hujuſmodi pro fructibus receptæ, tanquam uſuræ nunquam tranſeunt in dominium recipientis. *& in deciſ.* 227. *num.* 3. *& dec.* 228. *n.* 1. ubi quod tales fructus ex cenſu nullo ſoluti repeti poſſunt per condictionem indebiti. vide etiam infra *n.* 92. Cenſus tamen validus ſi remanet extinctus, non eſt prohibitum exigere fructus illius decurſos ante extinctionem. Rot. *deciſ.* 232. poſt Cenc. *dec.* 228. *p.* 5. *rec. & deciſ.* 140. *p.* 11. *rec. n.* 11.

91 Quær. ſecundo, ſi duo ſuper eodem fundo capaci cenſum emerint, & poſtea debitor cenſus fundum cenſitum vendere velit, quis ex dictis Dominis in emptione ſit præferendus? ſeu in jure retractus, quatenus fundus jam ſit alii tertio venditus? Reſp. quod ille ſit præferendus, qui cenſum antiquiorem habet; quia talis dicitur habere jus antiquius. Bart. *in L. ſingularibus. n.* 1. *verſ. ſi vero non. ff. de leg.* 1. Rot. *deciſ.* 475. *n.* 14. *& ſeq. p.* 1. *diverſ.* etiamſi cenſus junior ſit majoris quantitatis, quam primus. Rot. *deciſ.* 17. *p.* 4. *rec. tom.* 2. *n.* 12. ubi Bal. *in L.* 1. *n.* 5. *verſ. non obſtat, quod ſi alius. C. de commun. ſerv. manum.* Ruin. *conſ.* 27. *nu.* 5. *&* 12. *l.* 4. quia tales cenſus ſolum differunt ſecundum plus, & minus, non tamen in ſubſtantia, & ideo ex hoc capite unus non dicitur magis privilegiatus altero. Tiraquel. *de retr. lignag.* §. 11. *gloſ.* 6. *nu.* 11. *&* 17. & alii apud *cit.* Rot.

92 Quær. tertio, an ex cenſu nullo, etiamſi non debeantur fructus qua tales, illi ſaltem non debeantur ratione damni, & intereſſe? & an valeat pactum contrahentium, ut ſie cenſus ſit nullus, teneatur venditor reſtituere ſortem cum intereſſe, & damnis? Reſp. affirmative, ſi cenſus ſit nullus ex parte materiæ; quia nemque fundus cenſitus non erat capax cenſus, aut non liber, ſed fideicommiſſo ſubjectus &c. ut ſupra diximus *n.* 12. negative vero, ſi cenſus fuit nullus ob non ſervatam formam Bullæ Pianæ, prout diſtinguit Cenc. *queſ.* 88. *ſub n.* 15. *verſ. ego vero.* apud Rot. *deciſ.* 11. *p.* 12. *rec. n.* 23. *ſeqq.* ubi aliæ Rotæ.

93 Quær. quarto, an cenſus ſuſtineatur, ſi pecunia in ipſo contractu non fuit numerata, ſi conſtet revera, quod paulo poſt, puta poſt unum, aut alterum diem &c. fuit numerata, & ſoluta? Reſp. negative; quia conſtitutio Piana requirit numerationem pecuniæ in ipſo actu impoſitionis cenſus, & celebrationis contractus, & quidem pro forma ad excludendas frandes, non ſolum in actu intervenientes, ſed etiam poſſibiles. Rot. *deciſ.* 11. *p.* 12. *rec. n.* 13. *ſeqq.* ubi Honded. *conſ.* 25. *n.* 34. *l.* 1. Gratian. *deciſ. Marchiæ* 224. *per tot.* Cenc. *queſ.* 50. *n.* 16. *& ſeq.* Duard. *cod. tract.* §. 2. *queſ.* 9. *n.* 3. *& ſeq.* & ut ſupra *n.* 48.

CESSIO JURIUM.

Praxis ceſſionis Jurium.

Juri ſuo cedere poſſunt illi, qui poſſunt alienare, 1
vel tranſigere. Hinc cedere non poteſt decoctus jura ſua. Noguerol. *alleg.* 16. *n.* 102. Ita Eccleſia, & minores, ſicut non poſſunt alienare immobilia ſine ſolemnitatibus, ſicut nec mobilia pretioſa, quæ ſervando ſervari poſſunt, ita neque jus, aut actionem ad illa cedere poſſunt. *c.* 2. *de reb. Eccleſ. non alien. in* 6. *Clem.* 2. *eod.* Molina *de Juſt. & Jur. tr.* 2. *c.* 224. Mantic. *de tacit. l.* 4. *tit.* 6. *n.* 39. Cyriac. *l.* 1. *contr.* 181. *n.* 17. Tuſc. *litt. A. concl.* 621. *n.* 12. apud Oleam *de ceſſion. tit.* 2. *q.* 1. Poſſunt tamen, licet ſine ſolemnitatibus cedere non poſſint, in ipſo acquiſitionis actu jura ſibi donata retrocedere. *cap. verum*, 4. *de condit. appoſ.* Grat. *diſcep. for. c.* 242. *n.* 30. Cyriac. *contr. l.* 2. *contr.* 239. *n.* 15. *&* 240. quia Eccleſia, & minores ſine ſolemnitatibus ementes poſſunt in continenti ſe obligare ad retrovendendum. Grat. *l. c.* Olea *l. c. q.* 2. *n.* 3. ſecus ex intervallo. DD. *cit.*

Ita debitor non poteſt in præjudicium creditorum Jus 2
quæſitum cedere. *L. debitorem. Cod. de pignor.* quamvis in jure nondum quæſito, ſed quærendo poſſit illis præjudicare, uti repudiando hæreditatem ſibi delatam. *L. debitorem*, 20. *ff. quæ in fraud. cred.* quia jus quærendum nondum eſt in bonis debitoris. *L. vitia rerum, ff. ad Leg. falcid.* vide Olem, *q.* 3. *n.* 5. *& ſeq.* Cancer. *l.* 1. *var. reſ. c.* 3. *n.* 69. Sanch. *de matrim. l.* 6. *diſ.* 4. *a n.* 8. Cutell. *de donat. contempl. matrim. tom.* 1. *tr.* 1. *diſcurſ.* 2. *p.* 2. *a. num.* 26. quæ in foro externo certa ſunt, quidquid ſit in interno. Hæc de ceſſione ſimplici clara ſunt. Sed quid in ceſſione translativa? Ceſ. cum translativa in alium ſupponat jus quæſitum in transferente, non poſſe a debitore fieri in præjudicium creditorum. *L. ſi avia, Cod. de Jur. deliber.* Maſcard. *tom.* 1. *concl.* 44. Menoch. *praeſ.* 101. *l.* 4. *nu.* 98. Cutell. *tom.* 1. *tract.* 1. *diſc.* 2. *part.* 6. *nu.* 95. ibi: *nec facit*; & Olea *loc. c. n.* 36. *& ſeqq.* Limita, ſi ceſſio fieret in eum, qui abſque ceſſione ſuccedere poteſt, uti cohæres, vel ſubſtitutus, aut hæres ab inteſtato. Cutell. *loc. cit.* Cancer. 3. *p. var. reſ. c.* 15. *n.* 160. vides ergo aliud eſſe ſimpliciter repudiare hæreditatem, aut legatum, & aliud illud in alium transferre, ſeu cedere illi, qui abſque tali ceſſione illud acquirere non potuiſſet: & prius fieri poteſt, quia hæres, aut legatarius nondum fecit per acceptationem, ſuam rem legatam; non item ſecundum; ex quo enim hæres, aut legatarius rem legatam alteri cedat, videtur tacite illam adire, aut acceptare; & ita talis non tam diceretur omittere, quam patrimonium diminuere, quod fieri non poteſt in præjudicium creditorum, niſi ceſſionarius, etiam non obſtante ceſſione, illam retu legatam acquiſiviſſet. vide *DD. cit.*

Non tantum ceſſiones a minoribus factæ ut ſupra 3
dictum eſt, non valent, ſed neque factæ a majoribus, ſi fiant in potentiores, ut quando creditor actionem, & nomen debitoris ſui potentiori cedit. juxta *L.* 1. *&* 2. *Cod. ne liceat potentioribus*; & licet facta timore futuræ litis valeat, tamen cedens incidit in edictum Prætoris *De alien. jud. mutan. cauſ. facta*. Potentiorum vero dici poteſt vel ratione officii, vel ratione divitiarum aut privilegii. Oſaſ. *dec.* 144. *num.* 12. Trentacinq. *lib.* 2. *var. reſ. tit. de poſtul. reſ.* 2. *a num.* 6. Cancer. *lib.* 1. *var. reſ. c.* 12. *num.* 65. Olea *de ceſſ. tit.* 2. *q.* 4. *num.* 14.

Cedens vero, ut incidat in pœnam, debet eſſe do- 4
loſus, & quod cedat cauſa opprimendi adverſarium. DD. *mox. cit.* unde ſi facit ex cauſa neceſſaria, evitat pœnam, & valet ceſſio, uti facta fiſco, ut ſe liberet a carceribus. Menoch. *de praeſ. lib.* 3. *praeſ.* 129. *num.* 41. Mart. *de juriſd. p.* 4. *cent.* 1. *caſ.* 91. *num.* 11. & probatur *ex L. ex hoc edicto §. ait Prætor, ff. de alien. jud. mut. cauſ.* Sed, dicetur ne Eccleſia potentior, ut in illam ceſſio fieri nequeat, vel etiam Clerici? affirmant multi apud Oleam *l. c. n.* 44. Maſcard. *de prob. concl.* 558. *num.* 20. Vera tamen ſententia eſt negativa, & ceſſio in eorum favorem facta non ſubjacet pœnæ. *L.* 2. *Cod. ne liceat potentiori*, niſi Eccleſia,

vel

vel Clerici juriſdictionem haberent in Laicum, contra quem ſit ceſſio. Menoch. l. 1. Trentacinq. & Mart. ubi ſupra. Graſſ. de effect. cleric. eff. 34. Olea loc. cit. nu. 45. quamvis ipſe Olea num. 48. ab hac ſententia recedat, & verius judicet, minorem, & Eccleſiam inter potentiores, ratione privilegiorum, quæ habent, eſſe referendos, Ideoque ſi de fraude appareat, exceptione, & edicto Prætoris poſſe repelli, & citat Farin. in fragm. n. 308. & 311. niſi parati ſint non alio jure uti, quam quo uteretur is, a quo cauſam habuerunt ex Cujacio lib. 8. obſ. 31. ibi: vel ſi non denegaretur actio &c. An autem poſſit fieri ceſſio in Clericos ratione mutandi judicii? vide Oleam loc. cit. a num. 46.

5 Ita nec tutori, nec curatori actio cedi poteſt contra minorem, ne tutores, vel curatores ceſſionis colore bonis minorum, vel pupillorum inſidientur. Olea de ceſſ. tit. 2. queſt. 6. num. 6. Eſcobar, de ratiocin. cap. 23. num. 59. Limit. niſi debitum, quod tutori, vel curatori ceditur contra minorem, dum curam eius gerit, vel poſt illam finitam, eſſet ita liquidum, ut nulla tergiverſatione celari poſſet. Olea loc. cit. num. 13. ubi Trentacinq.

6 Neque jura perſonalia perſonis ipſis annexa cedi poſſunt. L. mulier. ff. de jur. dot. Archid. in cap. privil. de Reg. Jur. in 6. Tiraquel. de retr. §. 26. gl. 1. num. 46. Olea loc. cit. tit. 3. queſt. 1. tales ſunt actio directa. DD. mox cit. & Noal. de tranſmiſ. cap. 24. num. 14. Scacc. de commerc. §. 2. gl. 5. num. 89. verſ. declara quinto. Uſusfructus etiam cedi non poteſt. L. ſi uſusfructus, ff. de jur. dot. Surd. de alim. tit. 8. privil. 55. num. 4. & tit. 5. num. 9. Fontanel. de pact. nupt. clauſ. 7. gl. 3. p. 8. num. 28. Cenc. de cenſ. queſt. 21. num. 10. Limita quoad commoditatem fructuum, quæ cedi poteſt. Mantic. de tacit. lib. 13. tit. 32. num. 4. Solorzan. de Jur. Indiar. tom. 2. lib. 2. cap. 3. num. 14. ita uſus jus, tanquam perſonale, cedi non poteſt. L. ſi habitatio, ff. de habitat. Noal. de tranſmiſſ. cap. 66. Habitationis facultas, vel commoditas habitationis, quæ non in jus ſonat, ſed in factum, cedi non poteſt. L. apud Julianum. ff. de leg. 1. Ita privilegium perſonale cedibile non eſt, neque tranſmittitur. Olea loc. cit. num. 21. Noal. de traſmiſ. caſ. 23. num. 21. Surd. de alim. tit. 9. queſt. 22. nu. 15. & tit. 8. privil. 55. Ita facultas eligendi, vel nominandi, quam quis habet jure proprio, & ad proprium commodum, ac utilitatem, uti ex legato, vel ſtipulatione eligendi rem legatam, licet in alium transferri poſſit, tamen facultas competens ad alterius utilitatem, uti nominandi aliquem ad ſucceſſionem; non poteſt cedi. vide Oleam de ceſſ. tit. 3. queſt. 1. Notal. de tranſmiſſ. cap. 23. & caſ. 16. 35. & 36. Cyriac. lib. 2. contr. 297. Ludoviſ. dec. 456. num. 4.

7 Retractus ſanguinis, licet cedi, aut transferri non poſſit, juxta Tiraquel. de retr. §. 26. gl. num. 1. Olea loc. cit. queſt. 2. quia ſanguinis qualitas tranſmiſſibilis non eſt. L. Jus agnationis, ff. de pact. & L. Jura ſanguinis, ff. de Reg. Jur. & retractus eſt reſtringendus ad eas perſonas, & gradus, quibus lex retrahere permittit; neque in hæredem conſanguinei tranſeat, ſi in hærede ſanguinis, & gradus qualitas deficiat. Tiraquel. d. gl. 1. num. 4. Olea loc. cit. num. 9. Grat. diſc. for. cap. 433. num. 36. Imo nemo, licet conſanguineus in commodum alterius, maxime non conſanguinei retrahere permittatur. Gail. lib. 2. obſ. 19. num. 10. Coſta, de port. rata. queſt. 100. num. 2. neque in commodum conſanguinei remotioris, omiſſo proximiore. Eſcobar. de ratioc. cap. 6. num. 47. Fontanel. de pact. nupt. clauſ. 7. gl. 3. p. 1. num. 33. nec jus retractus, quod competit domino directo rei emphyteuticæ, cedi poſſit, quia eſt perſonaliſſimum, & perſonæ Domini directi inhæret. Tiraq. loc. cit. Cyriac. lib. 2. contr. 253. & 254. Grat. loc. cit. & dec. 177. apud Oleam loc. cit. num. 22. tamen jus retractus conventionale cedi poteſt. Fachin. lib. 2. contr. Jur. cap. 11. Noal. de transmiſſ. caſ. 57. Olea loc. cit. num. 37. & probatur ex L. ſi creditor. ff. de diſtract. pignor. Cyriac. lib. 2. contr. 208. num. 51. Cutel. de donat. contempl. matr. tr. 2. diſc. 1. ſpecial. 21. & alii plurimi apud Oleam loc. cit. quem vide. Limita, ſi aliter pactum fuiſſet, ut hoc jus eſſet perſonale vide Oleam l. c. num. 41.

8 Etiam primogenitura cedi non poted; quia hæreditas viventis non eſt, neque vendi, aut cedi poteſt. L. fin. Cod. de pact. Cyriac. lib. 1. controverſ. 88. num. 7. Cutell. loc. cit. diſc. 3. p. 6. num. 118. Excepta primogenitura, quæ in certa re, jure particulari, ex contractu, vel alia diſpoſitione competit, v. g. ex fundatione majoratus, vendi, & cedi poteſt. Solorza de Jur. Ind. lib. 2. cap. 19. tom. 2. num. 5. Grat. diſcep. for. cap. 456. Olea loc. cit. queſt. 3. nu. 9. dummodo non fiat in extraneum, vel in remotiorem, in præjudicium proximioris. Solorz. & Olea loc. cit. apud quos DD.

Etiam jus ſocietatis cedi non poteſt; quia eſt perſonale, cum in ſocietate ſit electa induſtria perſonæ. L. qui admittitur. ff. pro ſocio. Oſaſch. deciſ. 86. num. 8. Gratian. diſc. 547. num. 37. Noal. de tranſmiſſ. caſ. 60. & probatur ex L. ult. ff. de verb. oblig. Tiraquel. de retr. §. 26. gl. 1. num. 57. Olea l. cap. queſt. 5. a num. 3. 9

Operæ artificiales, quæ conſiſtunt in opere duntaxat artificis, quamvis cedi poſſint, ut docent Surd. de alim. tit. 8. privil. 54. num. 10. & tit. 9. queſt. 22. Caroc. de locat. queſt. 27. num. 18. Olea loc. cit. queſt. 6. num. 11. tamen operæ officiales, quæ in officio perſonæ conſiſtunt, cedi non poſſunt. L. opera, ff. de oper. libert. Tiraq. de retr. §. 26. gl. 1. num. 48. Caroc. l. c. & DD. apud Olea loc. cit. nu. 13. quia operæ officiales reſpiciunt perſonam ejus, cui præſtantur, & ita perſonales ſunt, ita nec jus Vaſſalagii Dominus cedere poteſt. Tiraq. l. cit. num. 75. & Olea num. 23. 10

Jus repetendi dotes, marito vergente ad inopiam, quod habet mulier, eo modo, quo habet, cedere poteſt. Fontanel. de pact. nupt. gl. 2. clauſ. 7. p. 10. n. 61. Gratian. diſc. 666. & plures apud Oleam loc. cit. n. 24. queſ. 7. 11

Tandem regula eſt, quod omne id, quod cedi poteſt, poſſit etiam tranſmitti, & quod tranſmitti non poteſt, neque cedi poteſt. L. ex pluribus ff. de admin. tut. Tiraq. de retr. §. 26. gl. 1. a num. 44. Surd. de alim. tit. 8. privileg. 55. num. 7. Cyriac. lib. 1. contr. 139. num. 7. Olea loc. cit. queſt. 8. num. 2. Noal. de tranſmiſſ. caſ. 13. num. 4. 12

Utrum fideicommiſſum univerſale tranſmitti poſſit, controverſum eſt, affirmant Olea, de ceſſ. 3. queſt. 8. num. 11. cum Cenc. de cenſ. queſt. 27. nu. 4. negant Noal. caſ. 8. nu. 130. cum quo Fuſar. de ſubſtit. queſt. 524. num. 6. quos vide. 13

Sed, poſſunne cedi jura paſſiva, vel actiones paſſivæ? Reſp. negative ſecundum communiorem apud Oleam, de ceſſ. jur. tit. 3. queſt. 9. num. 8. Neguſan. de pignor. membr. 3. p. 2. num. 23. ratio eſt: quia ceſſio eſt juris proprii in alium facta translatio, actiones vero paſſive noſtræ non ſunt, neque in noſtris bonis, ſed creditorum. L. poſtquam, ff. de uſufr. L. mulier. bona, ff. de jur. dot. Fontanel. de pact. nupt. clauſ. 7. gl. 3. p. 10. num. 58. Mantic. de tacit. lib. 4. tit. 10. num. 21. Cyriac. lib. 1. contr. 59. num. 5. Merlin. de pignor. lib. 1. queſt. 8. num. 4. & ita in uſufructuarium univerſalem bonorum, imo nec in emptorem hæreditatis tranſeunt debita, ut contra illos agere poſſint creditores, uti infra in verb. debitor. 14

Quæ jura, & actiones tranſeant, & competant ceſſionario? vide Oleam de ceſſ. tot. tit. 6. & tit. 3. queſt. 10. Ubi de jure in ſpe, & futuro. 15

Quær. an ceſſio jurium, ſit ſtricti juris? Olea, contra multos, tenet affirmativam, d. tit. 6. queſt. 6. Neque refert, quod ceſſio facta contra debitorem extendatur ad fidejuſſorem, & quod ceſſa actione perſonali, hypothecaria quoque ceſſa dicatur; quia hoc quidem verum eſt, ſed ex eo, quod hypothecaria ſit acceſſoria perſonali, & obligatio fidejuſſoria acceſſoria principali. juxta Hering. de fidejuſ. cap. 3. num. 29. Olea loc. cit. queſt. 6. num. 9. 16

Omnes exceptiones, quæ obſtant cedenti, obſtant etiam ceſſionario, niſi eſſent perſonales, ratio eſt; quia res tranſit cum ſuo onere; quales ſunt exceptio pacti, ſive ceſſio eſſet facta ex cauſa lucrativa, ſive oneroſa. Cancer. p. 2. var. reſ. cap. 6. num. 78. Olea de ceſſ. tit. 6. queſt. 11. Bertaz. clauſ. 29. gl. 7. num. 3. Item conſenſus exceptio, rei judicatæ, uſuræ, evictionis imminentis, quæ obſtaret venditori agenti ad pretium. Gomez. tom. 2. var. reſ. cap. 2. num. 39. Gratian. diſcep. for. cap. 175. num. 20. Item exceptio præſcriptionis. Olea loc. cit. num. 15. nam 17

Ceſſionarius continuat poſſeſſionem cedentis, & illum repræſentat, etiam quoad privilegia poſſeſſionis cameralis, quod non poteſt opponi cedenti, nec poteſt opponi ceſſionario. Ciarlin, contr. for. cap. 206. & 105. 121. & 160. num. 28. Cenc. de cenſ. p. 2. cap. 2. queſt. 2. 18

art.

Digitized by Google

art. 1. Spérel. *dec.* 177. *num.* 57. Et lis cœpta cũm cedente afficit etiam ceſſionarium, ſicut pendens contra reſignantem afficit reſignatarium. Patiſ. *de reſign. lib.* 11. *cap.* 3. *num.* 35. Rot. apud. Poſt. *de manut. dec.* 176. Eccleſ. *obſ.* 204. *num.* 9. *&* 10. & an teneatur ceſſionarius ad juramentum in litem? vide Olea *d. tit.* 6. *poſt. quæſt.* 11. *in Miſcell.*

19 Cedens tenetur tradere ceſſionario inſtrumentum nominis ceſſi, ut agere queat contra debitorem ceſſum. Gratian. *diſc. for. cap.* 501. Cenc. *de cenſ. quæſt.* 72. *num.* 23. Ludoviſ. *dec.* 579. *num.* 1. ubi Beltramin. *num.* 4. apud Oleam *loc. cit. tit.* 7. *quæſt.* 1. Cyriac. *lib.* 2. *contr.* 375. *num.* 15. Rot. apud Farin. *p.* 2. *noviſſ. dec.* 671. *num.* 4. Neque ſufficit, quod conſtet de credito per ſententiam. Hering. *de fidejuſſ. cap.* 27. *p.* 3. Paſqual. *de patr. pot. p.* 1. *cap.* 8. *num.* 181. Limita, ſi creditor juramento ſuo affirmaret, ſe amiſiſſe; tunc enim liberaretur. An vero ſufficiat, quod cedens oſtendat, & indicet Notarium, qui fecit inſtrumentum? ut tenuit Rot. apud Seraph. *dec.* 1477. *num.* 8. vel requiratur actualis traditio? ut tenuit Rot. *dec.* 14. *num.* 3. *p.* 4. *diverſ.* vide Cenc. *loc. cit.* Paciſ. *de ſalv. interd. inſpect.* 3. *cap.* 4. *a num.* 208. Olea *loc. cit. nu.* 12.

20 Periculum nominis ceſſi, quando illud fuit venditum, vel in ſolutum datum, tunc cedens ad aliud non tenetur, quam quod nomen ceſſum ſit verum, non tamen quod ſit exigibile. *L. ſi nomen.* 4. *ff. de hered. vel act. vend.* Cyriac. *lib.* 1. *contr.* 169. *num.* 10. *& lib.* 2. *contr.* 225. *&* 375. *num.* 12. Cenc. *de cenſ. q.* 72. *num.* 23. apud Oleam *loc. cit. quæſt.* 3. *num.* 3. ubi alii; licet cedens promiſerit defendere, & ſervare indemnem ceſſionarium. Addend. ad Lodoviſ. *dec.* 579. Mantic. *de tacit. lib.* 4. *tit.* 14. & DD. *ſup. cit.* apud Oleam *loc. cit. quæſt.* 3. Si tamen cedens, vel vendens nomen, ſcivit, actionem eſſe inanem ob inopiam debitoris, decepitque, vel induxit emptorem, & ceſſionarium ad comparandum nomen, tunc tenebitur reſtituere pretium, & de dolo. *L. ſi plus. §. fin. ff. de evict.* Olea *tit.* 7. *quæſt.* 3. niſi ceſſionarius ſciverit, debitorem ceſſum non eſſe ſolvendo, & tamen ceſſionem acceptaverit: nam tunc totum periculum præſens, & futurum ad ceſſionarium ſpectaret. Olea *loc. cit. nu.* 7. Si vero uterque ignoravit debitoris inopiam, tunc ceſſionarius regreſſum habet contra cedentem, ut pretium ab eo recuperet; quia cum debitor non eſt ſolvendo, idem eſt, ac ſi cedens nihil ceſſiſſet, & debet ſuccurri ceſſionario potius, qui agit de damno vitando, quam cedenti, qui agit de lucro captando. Roder. *de ann. reddit. lib.* 2. *quæſt.* 21. *num.* 22. Cenc. *de cenſ. quæſt.* 72. *num.* 23. apud Olea *loc. cit. num.* 8. Neque requiritur, quod ceſſionarius cedenti litem denunciet. Roder. & Olea *loc. cit.* apud. quem plura de hac materia.

21 Si vero nomen debitoris non venditur, nec datur in ſolutum, ſed ſimpliciter ceditur, ſolutionis cauſa, tunc nominis periculum ad cedentem ſpectat, ut ad evictionem tam Juris, quam facti teneatur: qui talis ceſſio tantum importat mandatum de exigendo, & non eſt datio in ſolutum, vel delegatio, ſed ſimplex ceſſio ad commoditatem cedentis, nec loco ſolutionis habetur, niſi ſecuta ſolutione, & illi ineſt conditio tacita, ſi ceſſionario fuerit ſolutum. Cancer. *p.* 2. *var. reſ. cap.* 6. *num.* 183. Scacc. *de commerc. §.* 2. *gl.* 5. *num.* 250. Salgad. *in Labyr. creditor. p.* 3. *cap.* 2. *num.* 45. Merlin. *de pignor. lib.* 5. *quæſt.* 3. *num.* 5. *& quæſt.* 5. *&* 13. *num.* 9. Leotard. *de uſur. quæſt.* 39. *num.* 51.

22 Cedens vero nomen jam ſolutum, vel actionem, qua caret, tenetur pœna Stellionatus. Farin. *in prax. quæſt.* 19. Salgad. *loc. cit. p.* 1. *cap.* 14. *num.* 99. Olea *loc. cit. quæſt.* 2. *a num.* 6. & tenetur refundere expenſas, quas ceſſionarius fecit in lite contra debitorem ceſſum. Faber. *in Cod. ad tit. de hered. vel act. vend. def.* 12. Olea *loc. cit. num.* 8.

23 Ceſſio facta ſine cauſa, & ſine titulo, eſt nulla. *L. fin. Cod. mandati.* Ciarlin. *contr. for. cap.* 179. *num.* 20. Graſſ. *de excep. except.* 40. Sicut eſt nulla, quando titulus fuit nullus, uti facta titulo venditionis, ſi venditio eſt invalida, ceſſio quoque nulla eſt. Gratian. *diſc. for. cap.* 479. *num.* 72. Farin. *de falſit. quæſt.* 162. Mant. *de tacit. lib.* 4. *tit.* 13. *num.* 16. Menoch. *lib.* 3. *præſ.* 129. *num.* 29. & ita, ſicut falſa cauſa vitiat contractum, ita & ceſſionem. Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 21. *quæſt.* 2. *& per tot.* & alii apud Olea *loc. cit. tit.* 8. *quæſt.* 1. *a num.* 3. præſumitur enim tunc ſimulate facta. *DD. cit.*

Quæritur: an cedens poſt ceſſionem poſſit aliquid facere in præjudicium ceſſionarii, uti confitendo, liberando, vel exigendo? Hanc quæſtionem vide apud Cacheran. *deciſ.* 52. *&* 45. Gait. *de credito cap.* 2. *a n.* 420. Cenc. *de cenſ. quæſt.* 67. *num.* 6. Merlin. *de pignor. lib.* 2. *quæſt.* 32. Salgad. *in Labyr. Creditor. p.* 1. *cap.* 27. *nu.* 44. *&* 46. Olea *de ceſſ. tit.* 8. *quæſt.* 2. 24

Porro in ceſſione, quando nempe creditor nomen debitoris alteri cedit, non requiritur citatio ipſius debitoris. Bal. *in L. fin. in* 1. *col. C. qui admittit.* apud Gabr. *de citat. concl.* 1. *num.* 468. 25

¶ C H R I S M A.

Chriſma quid ſit, & a quo peti debeat?

Chriſma eſt oleum ſanctum, quod conficitur ſingulo anno ab Epiſcopo ex balſamo, & cum hoc benedicuntur vaſa ſacra Eccleſiæ, & fiunt ſacra: ſic etiam altaria, manus Sacerdotum promotorum; & confirmantur fideles chriſmate, vide Sylveſt. in *ver. oleum*, ubi quod triplex eſt oleum Sanctum, chriſma ad conſecrationem, Oleum Sanctum pro catechumenis, & baptizandis, & Oleum Sanctum pro extrema unctione Sacramentali. 1

Peti debet per ſubditos a ſuo Epiſcopo; imo etiam per exemptos peti debet ab Epiſcopo, in cuius diœceſi ſunt exempti. Cald. *conſ.* 519. alias 4. *de privil.* ubi, quod privilegium, quod poſſit peti a quocunque, inducit exemptionem; quia hæc petitio eſt ſignum ſubjectionis, & idem dicit de Oleo Sancto. ¶ 2

C I T A T I O.

Praxis Citationis.

Citatio eſt actus judicialis, ſed Judicii præparatorius, quo is, quem in judicio ſiſti opus eſt, judicis mandato, legitime vocatur in Judicium, juris experiundi cauſa. Weſemb. *in paratit. l. ff. de in jus vocand. num.* 13. *& L.* 1. *ff. eod.* diciturque Judiciorum fundamentum. *L.* 3. *§. Prætor. & tot. tit. de in jus vocand. §. fin. de pœn. temer. litig.* ita ut omnis actus Judiciarius contra non citatum factus regulariter ſit ipſo jure nullus. Dicitur enim eſſe de jure naturali, ita ut nec Princeps ſupplere poſſit talem defectum, ut *in Clem. Paſtoralis, de re jud. cap. Deus omnipotens* 1. *quæſt.* 3. Pax Jord. *de re judic. lib.* 14. *tit.* 1. *a. num.* 2. Vanius *de nullit. ex def. cit. num.* 8. ubi late. Riccius *in prax. Bull. Clem. VIII. reſ.* 35. *p.* 4. ubi DD. Et hoc propter defenſionem, quæ eſt juris naturalis etiam in judicialibus, ut reus contra adverſarios ſe defendere poſſit. Jord. *loc. cit.* ideoque non tantum in omnibus litibus, & cauſis, ſed etiam in ſingulis eorum actibus citatio requiritur. Marant. *de Ord Jud. p.* 6. *de citat. num.* 4. Gail. *lib.* 1. *obſ.* 48. *num.* 1. *&* 2. Pithing. *lib.* 2. *decretal. tit.* 2. *ſect.* 7. *§.* 1. *num.* 12. ut infra plura. Hic interim eſt obiter notandum ex Gabr. *com. concl. de citat. concl.* 1. quod actus nullus ex defectu citationis intelligatur nullus tantum volente eo, cuius favore citatio requirebatur, nec poterunt alii, eo nolente, talem nullitatem deducere, & citat Ruin. *conſ.* 89. *col. fin. vol.* 5. 1

Citatio alia eſt realis, ut quæ fit per capturam, de qua ſupra diximus *in praxi captura*, alia verbalis, quando reus per Nuncium viva voce, & in faciem in judicium vocatur: de qua *in cap. dilecti.* 6. *verſ. injunximus viva voce ut citarent eundem, de dol. & contum.* Alia quæ fit literis, alia quæ fit per edictum. Jod. & Pirbing. *loc. cit.* 2

Alia ſimplex eſt, ſeu dilatoria, & alia peremptoria; prior citatum non prius contumacem reddit, niſi tribus vicibus ſit emiſſa. *L. tres denunciationes*, 9. *Cod. quomod. & quando.* Eccleſ. *obſ. for.* 33. *de appell.* & quidem ſemper cum debito termino, ſeu intervallo inter ſingulas pro qualitate perſonæ, cauſæ, temporis, loci &c. a Judice decernendo ut in *L. non numquam*, 72. *ff. de Jud.* Poſterior eſt, quæ pro tribus ſimplicibus, & dilatoriis citationibus facta eſt, in qua tamen debet poni verbum „ *peremptorie* „ Eccleſ. *loc. cit.* Vant. 3

de

de nullit. ex def. cit. num. 105. & continere tantum temporis, quantum aliæ tres citationes diverſo tempore factæ. *L. conſentaneum*, 8. *Cod. quomod. & quand. d. L. nonnunquam. ff. de Judic.* Gail. *lib.* 1. *obſ.* 53. *num.* 20. & 22. Pirhing. *loc. cit. num.* 215. & an valeat citatio ſine expreſſione termini? vide Scacc. *de jud. lib.* 1. *c.* 91. *num.* 17. *verſ. quid dicendum.* & infra. Citatio tamen una peremptoria non ſufficit, quando ſtatutum requirit tres, vel binas. Scacc. *de Jud. c.* 91. Eccleſ. *obſ. for.* 37. ubi DD.

4 Alia citatio fit per proclama, quæ ab edictali differt, quod illa fiat per vocem præconis, & ideo ſit infirmior, hæc vero affigatur &c. vide Scacc. *de Jud. lib.* 1. *cap.* 35. *per tot.*

5 Citatio per litteras, vel edictalis, fit primo, cum citatur perſona aliqua illuſtriſ. Marant. in Specul. *p.* 6. *membr.* 1. Scacc. *loc. cit. cap.* 33. Secundo cum quis citatur realiter. Tertio cum quis citatur ſubditus, ſed extra Provinciam, nec habet domum, in qua citari poſſit, vel citandus impedit, ne citari poſſit. *Clem.* 1. *de Judic.* ubi DD. Eccleſ. *obſ. for.* 32. *de appell.*

6 Citatio per edictum poteſt tantum decerni a Judice Ordinario, non vero a Delegato. (niſi ſit delegatus a Principe) Riccius *in prax. cit. edict. part.* 3. *reſ.* 96. *num.* 2. Scacc. *de Jud. lib.* 1. *cap.* 34. & hic tantum in ſubſidium, quando citandus aliter non poteſt citari, neque perſonaliter; nec ad domum, uti cum facit, ne citatio ad ipſum poſſit pervenire, vel cum non patet tutus acceſſus, & adeſt perhorreſcentia, quæ tamen prius debet probari ſummarie, nec ſufficit juramentum, licet teſtes eſſent tantum ſingulares, vel de credulitate ſufficerent. Item cum quis fuit citatus extra Curiam, & eſt contumax. Item ſi perſona eſt vagabunda, & agitur de re mobili: nam ſi de immobili ageretur, tunc citatio eſſet affigenda in loco rei immobilis. Item cum contradictor eſt incertus. vide Scacc. *Jud. loc. cit.* ubi Vant. Gail. & DD. vide Riccium *loc. cit.*

7 Citatio per edictum debet fieri in ſcriptis, & pluribus locis, ſaltem duobus publicari, ſeu affigi, debetque relinqui copia, licet fuerit affixa, aliter dicitur nulliter executa, & quando fiat? vide Riccium *in prax. citat. edictal. tit.* 2. *p.* 3. *reſ.* 96. quamvis citationis copia regulariter non ſit danda reo, niſi petatur, tamen ſi fuerit affixa ad valvas, debet relinqui copia parti. Ricc. *loc. cit. num.* 6. vide Scacc. *de Jud. lib.* 1. *c.* 45. Debet etiam fieri ſummaria inquiſitio ante affixionem, ex qua conſtet de fuga, latitatione citandi, ſeu de non tuto acceſſu &c. Bart. *in Extravag. ad Regimen. verb. edictum, de ejus conſ.* 460. Socin. *de citat. a.* 23. Jord. *de re Judic. lib.* 14. *tit.* 1. *num.* 27. apud quem vide alia requiſita ad hanc citationem edictalem. & apud Riccium. *l. c.*

8 Citatio per edictum, quæ fit contra intereſſe prætendentes, fieri non poteſt, niſi cum eſt incerta perſona citanda, & nullam habet domum: ſecus ſi perſona ſit certa. Tuſc. *litt. C. concl.* 256. Marant. in Specul. *p.* 6. *memb.* 1. *num.* 89. Capyc. *dec.* 87. Scacc. *de Jud. lib.* 1. *cap.* 34. *num.* 23.

9 Citatio per edictum fit etiam, cum reperitur animal ſine cuſtodia damnum dans, cujus formam vide apud Scacc. *de Jud. lib.* 1. *cap.* 34. *verſ. juxta primum*, *Ut omnes intereſſe prætendentes compareant, quod alias ſi in termino non compareant, haſta ſupponetur &c.* vide ibidem.

10 Citatio per edictum conceditur etiam in odium notorii ſpolii, & ſic Judex Laicus poterit indirecte, citando omnes, citare Clericum, ad dicendum, cur non debeat ſpoliatus immitti: quia hoc ſapit extrajudicialem defenſionem, & Clericus comparens eſſet actor. Scaccia *loc. cit. num.* 30. Afflict. *deciſ.* 24. *a num.* 3. de quo vide infra in verb. *Clericus.* §. 5. *verſ. limit. quarto. num.* 79.

§. I.

Alia requiſita ad legitimam citationem, & quomodo, & in quo loco exequenda?

11 Citatio, ut legitime, & valide fiat, debet in primis continere nomen & cognomen Judicis, ut reus cognoſcere poſſit, an citetur a Judice competente. Caſt *in L. ſi in Judicii nomine. ff. de judic.* Specul. *lib.* 2. *p.* 1. *de citat.* §. *jam de citatione in princ.* Abb. *in cap. cum Bona, de ætat. & qual. ord.* Scacc. *de Jud. lib.* 1. *cap.* 32. Vant. *de nullit. ex def. cit. num.* 48. Eccleſ. *obſ. for.* 4. *num.* 18. Gail. *lib.* 1. *obſ.* 48. Item, ut poſſit cognoſcere, an fuerit erratum in nomine Judicis: nam talis error vitiaret citationem. Vant. Gail. & Scacc. *loc. cit.* ubi DD. ſicut etiam ut poſſit citatus cognoſcere, an Judex citans ſit ordinarius, vel delegatus; nam hic non poteſt citare, niſi una cum citatione copiam ſactæ ſibi delegationis traſmittat, & ita de commiſſione prius doceat. *cap. cum in Jure.* 31. *de Off. Deleg.* Gail. *obſ.* 48. *num.* 17. P. Pirhing. *lib.* 2. *decret. tit.* 2. *ſect.* 7. *num.* 216. late Eccleſ. *obſ. for.* 37. *de appell.*

12 Debet quoque citatio continere nomen, & cognomen rei. Marant. in Specul. aur. *p.* 6. *memb.* 1. Gail. *lib.* 1. *obſ.* 49. Vant. & Scacc. *loc. cit. num.* 11. alias citatio foret nulla, licet conſtet de perſona citati. Tuſc. *litt. C. concl.* 232. Ciarl. *c.* 160. *num.* 43. Et hoc, ut citatus cognoſcat, an citatio ipſum concernat, & ne actor variare amplius poſſit. Limita primo, ſi citaretur aliqua univerſitas: tunc enim ſufficit generalem citationem fieri, nempe Decani, & Capituli, Abbatis & conventus &c. Gail. *loc. cit. num.* 6. & 7. Limit. ſecundo, ſi nomen citandi neſciatur: tunc enim poteſt deſcribi per alias demonſtrationes, uti effigiem, barbam, ætatem, ſtaturam &c. DD. *cit.*

13 Inſuper citatio continere debet nomen actoris. DD. *cit.* quia citatio ſine partis inſtantia regulariter non valet. *L. fin. ff. de bon. auctor. Jud. poſſid.* Marant. *loc. cit.* Vant. & Gail. apud Scacc. *loc. cit.* niſi tamen cauſa concernat utilitatem publicam: tunc enim valet citatio Judicis ſine inſtantia partis facta; ex quo Judex tunc poſſit in officio procedere. Gail. *lib.* 1. *obſ.* 50. *a num.* 3. Pirhing. *l. c. num.* 218.

14 Debet etiam citatio continere cauſam, & quidem expreſſe, & in ſpecie, propter quam citatur, ita ut non ſufficiat commiſſio Judicis. *L. ad peremptorium.* 68. *junct. gl. marg. ff. de Judic.* ut reus poſſit deliberare, num liti cedere, an vero contendere velit, & ut poſſit paratus comparere, & ne citatio ſit æquivoca, ſecundum communiorem cum Scacc. *de Jud. l. c. nu.* 14. late Eccleſ. *obſ. for.* 111. *per tot.* quæ cauſa tamen in Judice ordinario citante ſemper præſumitur, dummodo citet ad partis inſtantiam, & ſic citatio ejus ſine cauſa valet. ita Marant. *p.* 6. *de cit. num.* 69. Vant. *de nullit. ex defect. cit. a num.* 50. apud Pac. Jord. *de re jud. lib.* 14. *tit.* 1. *num.* 44. *verſ. quartum.* quod an ſit verum, lectori judicandum relinquo: ergo certe a prima non diſcederem, maxime in civilibus, & ſi citandus agat in remotis; quomodo enim citatus ſine cauſa deliberare poterit, an velit comparere, & litem conteſtari, nec ne? & quomodo poterit etiam inſtructus comparere? Quamvis libelli tenor non ſit neceſſariu litteris citationis inſerendus, ut ex communi Gail. *lib.* 1. *obſ.* 51. *num.* 1. & 2. apud P. Pirhing. *l. c. num.* 219.

15 Ulterius, citatio ut valeat, requirit commiſſionem Judicis. Bar. & Bald. *in L. neminem, Cod. de exhib. reis.* Felio. *in cap.* 1. *de Jud.* Vant. *de nullit. ex def. cit. num.* 40. *ſeqq.* Gail. *lib.* 1. *obſ.* 54. *num.* 1. Scacc. *de Jud. lib.* 1. *cap.* 32. *num.* 7. quia decretum de citando eſt ſententia interlocutoria: ſententiæ autem prolatio pertinet ad Judicem, non ad nuncios, & de commiſſione debet apparere; quia non præſumitur regulariter, niſi probetur. Gail. *lib.* 1. *obſ.* 54. *num.* 4. & 5. Mynſing. *cent.* 6. *obſ.* 10. *num.* 4. P. Pirbing. *loc. cit. num.* 223. Nec ſufficit, quod nuncius referat ſe citaſſe de mandato Judicis. Aret. *conſ.* 33. Felin. *in c. quoniam. de prob.* Vant. *loc. cit. num.* 40. Scacc. *l. c. num.* 7. licet multi teneant contrarium: qua tamen in re conſuetudo eſt obſervanda; & in multis locis de conſuetudine, quando ſunt nuncii ordinarii, jurati, & publici, creditur eorum relationibus, quod citaverint de Judicis commiſſione, & citati credere tenentur; ſignanter in civilibus. Bald. *in L. neminem. Cod. de exhib. reis.* & alii apud Pac. Jord. *lib.* 14. *tit.* 1. *de re Jud. num.* 47. Porro hæc Judicis commiſſio ſecundum multos debet eſſe ſpecialis, & ſecundum multos ſufficit generalis, quos vide apud Scacc. *l. c.* in quibus proinde attendi debet conſuetudo. Eccleſ. *obſ. for.* 1. *num.* 28. nam citatio quæ non fit juxta conſuetum Curiæ procedentis ſtylum, non efficit reum contumacem, ſi non compareat. Marſil. *ſig.* 118. apud Jord. *loc. cit. num.* 44.

16 Citatio debet etiam continere locum, in quo citatus

Digitized by Google

tus comparere debeat; tum ut ſciat citatus ipſum locum, tum ut ſciat, an locus ſit tutus. Ubi tamen hæc diſtinctio adhibenda, quod in citatione, quæ fit a Judice delegato, neceſſario locus ſit exprimendus, ad quem quis citatur, aliter citatus comparere non tenebitur; quia tunc citatio eſſet obſcura, & incerta, & ideo nulla. Marant. Vant. Gail. & Scacc. *l. c.* & eſt tex. *in L. aut qui aliter. 5. §. 1. ff. quod vi aut clam. L. ſi ut proponis. 5. Cod. quom. & quand. cap. ſtatutum.* 11. §. *in nullo:* & ibi *gl. verb, citet partes, de reſcr: in* 6. Non vero in citatione, quæ fit a Judicibus ordinariis: cum enim ipſi certas, & notorias habeant ſedes, citando ſimpliciter, abſque expreſſione loci, cenſentur citaſſe ad conſuetum judicii locum, & ſic talis citatio evadit clara & certa, cum reus ſcire poſſit, ubi comparere debeat. *ad cap. cum parati*, & ibi DD. *de appell.* Bar. & Ang. *in L. ut proponis. la. 2. Cod. quom. & quand. Jud.* Marant. *loc. cit. nu.* 46. apud Jord. *l. ſup. cit. n.* 76. qui ſubdit, quod cum Judex Ordinarius (ſeu ſupremus Princeps, vel Præſes Provinciæ) in quacumque parte ſuæ Diœceſis pro tribunali ſedere poſſit, ibique jus dicere, ſi extra conconſuetum tribunal cauſas cognoſcere ſtatuat, opus habebit in citatione locum exprimere; quem vide. & etiam P. Pithing. *l. c. n.* 220.

17 Neceſſe eſt etiam in citatione exprimere terminum, & diem certum, quo citatus compareat, juxta diſtinctionem, citationis ſimplicis, & peremptoriæ ſupra datam: quod ſi dies, ſeu terminus nimis brevis ad comparendum in citatione apponatur, citatio erit nulla. *L. aut qui aliter. ff. quod vi aut clam.* & appellari poterit. Gail. *lib. 1. obſ. 53. num. 19.* Pithing. *l. c. num.* 221. hora vero non eſt neceſſario apponenda; quia ſubintelligitur de conſueta. Inn. *in cap. cum nobis olim. de elect.* Pax Jord. *l. cit. n.* 61. ubi plures dat ampliationes, & limitationes; ubi nota, quod dies executæ citationis non computatur in termino, ſecundum commun. practicam, de qua Jaſ. *in L. 1. num. 20. ff. ſi quis caution.* Guidopap. q. 770. & alii apud Eccleſ. *obſ. for.* 28. *a n.* 8. ubi teſtatur de praxi Senat. Pedem. ſecus tamen eſt de ultima die termini in citatione appoſita, quæ computatur in termino. *arg. L. 1. §. quod dicimus. ff. de ſucceſſ. edict. & L. pater. §. ſexaginta. ff. ad L. Jul. de adulter.* Bar. *de cit. n.* 10. Jaſ. *in d. L. 1. n.* 20. Eccleſ. *l. cit.*

18 Et citatio die feriata ad non feriatam fieri, & exequi poteſt, niſi error Judicis ſit expreſſus. Marant. *p. 6. de citat. n.* 120. niſi citatio requirat cauſæ cognitionem: tunc enim non poſſet decerni die feriato. Scacc. *de jud. lib. 1. c. 32. n. 9.* quamvis, tam quoad executionem citationis, ſeu intimationem citando faciendam, quam quoad mandatum judicis de citando, an nempe hæc fieri poſſint die feriata ad non feriatam, diſcrepent DD. quoad primum membrum enim affirmativam defendit P. Pithing. *lib. 2. decret. tit. 9. de feriis n.* 29. negativam vero tenet Abb. *in cap. ult. de fer.* Suarez *tom. 1. relig. lib. 2. cap. 30. n. 5.* Fagnan. *in cit. c. ult. n.* 53. apud eundem Pithing. *l. c.* Et quoad ſecundum membrum, negativam ex communi docet Abb. *in cit. cap. ult. n.* 20. Suar. *l. c. nu.* 4. Affirmativam autem tuentur Joan. And. *in cit. cap. ult. num.* 3. Gail. *lib. 1. obſ. 53. n.* 5. quos ſequitur Fagnan. *in cit. cap. ult. n. 49. & ſeqq.* apud Pithing. *l. c.* in hoc dubio ergo recurrendum erit ad conſuetudinem cujuslibet Tribunalis. An autem valeat citatio facta die non feriata ad feriatam, & quomodo? vide P. Pithing. *d. l. 2. tit. 9. de fer. n.* 30. Eccleſ. *obſ. for.* 28. *de appell.*

19 Præter hæc, citatio debet sſe perſonalis, ut afficiat citatum, & reddat eum contumacem, aliter eſt nulla. Inn. *in cap. fin. de eo qui mit. in poſſeſ.* Felin. *in cap. cum ſit Romana. de appell.* Covar. *in cap. alma mater. p. 2. §. 9. nu.* 4. Leo *in theſ. for. Eccleſ. p. 2. cap.* 17. Caſſad. *dec.* 2. Bellam. *dec.* 186. Cæſ. de Graſſ. *de dol. & contum. dec.* 7. Menoch. *de arbitr. Jud. cent. 6. caſ.* 541. apud Sperel. *dec. 48. num.* 3. apud quos etiam de citatione excommunicandi. late Vantius *de nullit. ex def. cit. n.* 83. Gail. *lib. 1. obſ. 49. a n.* 8. Limit. cum citandus dolo latitat: tunc enim ſufficit, ſi citatio ad domum fiat, vel per edictum; ut ſupra diximus. Clem. *cauſa. de elect.* Gail. *pract. obſ. lib. 1. obſ.* 55. Scacc. *de jud. lib. 1. cap.* 45. Sayr. *de cenſ. lib. 1. cap.* 12. Suarez. *de cenſ. diſ. 3. ſect.* 11. & alii apud Sperel. *l. c. nu.* 34. Ugol. *de cenſ. tab. 1. cap. 18. §.* 1. Bonac. *de cenſ. diſp. 1. q. 1. punc. 9. nu.* 9. quia doloſus non debet ex dolo commodum reportare, ſed habetur, ac ſi perſonaliter fuiſſet citatus. *L. dies cautionis. ff. de damn. infect.* Ciarl. *cap. 148. a n.* 11. ubi DD. an, & quando vero præſumatur facta domi, vel perſonaliter? vide Scacc. *de Jud. loc. cit. cap.* 48. Tuſc. *litt. C. concl.* 248. Marant. *de ord. Jud. p. 6. membr.* 1. quod ſi citandus plures domos, & domicilia habeat, citatio debet fieri ad eam domum, in qua majori anni parte degere ſolebat; ſi vero æquali parte in omnibus degere ſolebat, citabitur ad eam domum, in qua latitans citationis tempore degebat. Aſin. *in prax. Jud. §. 6. c. 1. & ſeqq.* Pithing. *l. 2. decret. tit. 2. ſect. 7. n.* 224.

20 Ergo citatio ſi fieri poteſt, debet eſſe perſonalis, & citatio ad domum non ſufficit, niſi prius perſona citanda perquiratur per Civitatem, loca publica aut in ſuburbiis. Vant. *de nullit. ex def. cit. a n.* 93. Aſin. *in prax. c. 1. n.* 4. & alii apud Eccleſ. *obſ. for.* 116. quibus diligentiis peractis, ſi citandus omnino inveniri non poſſit, tunc ad domum citari poteſt, cum a Civitate abeſt vel a Provincia, aut certe dolo latitat, ut citari non poſſit, ex ſupra dictis. quibus addo Roman. *conſ. 454. n.* 5. apud Eccleſ. *l. c.* juxta quos DD. nuncius debet in his adhibere omnem diligentiam, & de illa in relatione atteſtari; cui in hoc puncto credetur. Bald. *in L. properandum. §. & ſi quidem. n. 13. Cod. de Jud.* Bar. *in L. ſi tamen. n. 3. ff. de leg.* 2. Tiraq. *de retr. lignag. §. 8. gl. 9. n.* 23. & alii apud Eccleſ. *loc. cit.* modo tamen referat de dicta diligentia facta, & non ſolum dicat, ſe citaſſe domi. DD. *cit.* Prædicta Limit. primo in cauſis, quæ celeritatem deſiderant, ut eſt cauſa alimentorum, & ſimiles; in quibus, ad hoc ut citatio ad domum facta ſufficiat, ſatis eſt, quod citatus fuerit prius in Judicio perquiſitus, qui ſi ibi non reperiatur, non eſt neceſſario perquirendus in aliis locis, licet ibi ſit. Bar. *in L. dies cautionis. 4. §. ait Prætor. ff. de damn. infect.* Eccleſ. *loc. cit.* Limit. ſecundo ſi debet citari is, qui ſemel fuit in judicio, quo caſu ſufficit, ad hoc ut citatio domi facta ſubſiſtat, quod forte in dicto Judicio non repeliatur. Bart. & Vant. apud Eccleſ. *loc. cit. & obſ. 45. n. 5. de appell.*

21 Citatio tamen, licet non fuerit perſonaliter facta, nihilo minus ſuſtinetur, ſi alias ad citati notitiam pervenit: quia notitia citationis ad domum factæ æquiparatur citationi perſonali. Seraphin. *dec.* 90. & DD. *ſup. cit.* & generaliter, citatio licet non fuerit legitime executa a nuncio, tamen ſi venit ad notitiam citati ligat. Rom. *conſ.* 360. Gail. *l. 1. obſ. 48. n.* 4. Scacc. *de Jud. l. 1 c.* 45. Vant. *de nullit. tit. qualiter ſententia. n.* 122. Boer. *dec.* 235. Rot. *diverſ. dec.* 151. quod tamen procedit, niſi ſtatutum det formam citandi, & imponat pœnam nullitatis actus; tunc enim ſi nuncius illam formam non ſervaverit, prout illam ſervare tenetur ſub pœna nullitatis. Tiraq. *de retr. lignag. §. 8. gl.* 3. ubi multos citat; & citatus non comparuerit, etiamſi citationis notitiam habuerit, non redditur contumax, & actus facti illo abſente ſunt nulli, tanquam non citato; nam tunc forma ſtatuti ſpecifice, & non per æquipollens ſervari debet. *gl. in L. hac conſultiſſima: in verb. judicio. Cod. qui teſtam. fac. poſſ.* Alex. *conſ.* 212. *l.* 2. Vant. *tit. quot. & quib. mod. num.* 55. Rol. a Vall. *conſ. 60. l.* 4. Menoch. *de arbitr. q. 30. n. 5. l.* 1. & alii apud Eccleſ. *obſ. 37. de appell. n.* 6.

22 Citatio quæ fit perſonaliter, poteſt fieri ſine ſcriptis, ſecus quæ fit ad domum. Marant. in Specul. *p. 6. memb.* 1. & DD. *ſup. cit.* Citatio tamen verbalis debet fieri coram duobus teſtibus, aliter nuncio non creditur. vide Scacc. *de Jud. l. 1. c. 32. nu.* 23. quorum nomina in teſtimonialibus relationis deſcribenda ſunt, aliter citatus non comparens non ſit contumax. vide etiam Eccleſ. *l. c.* ubi teſtatur de conſuetudine Pedem.

23 Citatio vero quæ fit ad domum, debet fieri in ſcriptis, & eſt aſſignanda manibus domeſticorum, vel oſtio affigenda, Vant. *de nullit. ex def. cit. n.* 88. licet non ſit præſens unus teſtis, imo quandoque projicitur quomodocumque in domum; quæ tamen non valeret, ſi ex Judicis commiſſione debebat eſſe perſonalis. Scacc. *l. 1. c. 48. de Jud.*

24 De cætero citatio verbalis non prohibetur fieri in Eccleſia, nec per illam cenſetur fieri injuria Eccleſiæ, vel ejuſdem immunitati. Bar. *in tr. de citat. q.* 3. Pax

Jord.

Jord. *de re judic. lib.* 14. *tit.* 1. *de cit. num.* 6. non obſtante, quod quis invitus citari non poſſit in propria domo, ſed citandus ſit ad domum. *L. plerique. ff. de in jus vocando:* diſparitas enim eſt, quod domus ſit juris proprii, quam proinde nemo invito Domino regulariter ingredi poteſt; Eccleſia vero eſt juris communis, in qua quilibet habet participationem. Jord. *loc. cit.* Sed an hæc procedant etiam in citatione facienda de mandato Judicis Laici? major eſt difficultas, & pro negativa videtur facere textus *in L.* 3. *ff. de off. Præſ. & L. obſervare.* §. *fin. ff. de Off. Proconſ.* in quibus habetur, quod Judex extra ſuum territorium habetur pro privato: & extra territorium jus dicenti impune non paretur. *L. fin. ff. de juriſd. omn. Jud. L. dum virum. Cod. de decurion. lib.* 10. *cap. ut animarum. in fin. de conſtitut. in* 6. quibus accedit, quod citatio dicitur actus judicialis, qui non poteſt a Laico in Eccleſia exerceri. Bal. *in L.* 2. *num.* 4. *Cod. de ſacroſ. Eccleſ.* verum, his non obſtantibus, affirmativa vera eſt, quam pluribus defendit Eccleſ. *obſ. for.* 7. *n.* 18. ubi plures citat, & ſignanter gloſ. *in L. præſenti. in vers. conveniendos. C. de his, qui ad Eccleſ. confug.* cum ſit quædam pura executio nuncii, quæ non eſt de proceſsus legitimitate, & licet commiſſio de citando ſit actus judicialis, non tamen eſt talis ipſa executio; & ideo talis citatio de mandato Judicis Laici in Eccleſia facta, etiam irrequiſito Judice Eccleſiaſtico, valida erit, etiam pro cauſa criminis, ita ut contra reum non comparentem, in contumaciam procedi poſſit. ita Eccleſ. *loc. c.* qui plures citat, & inter alios Abb. *in cap. inter alia, num.* 9. *in fin. verſ. poterit ergo tunc citari in Eccleſia. de immun. Eccleſ.* Marant. in Specul. *part.* 6. *de cit. n.* 129. ubi de communi. & citatio in cauſa alicujus Eccleſiæ contra Clericum facta, qui in dicta Eccleſia tenetur reſidere, ſi fuit facta in eadem Eccleſia, valet: ſicut etiam in cauſa matrimoniali. Scacc. *de Judic. lib.* 1. *cap.* 45.

25 Quæres, an Judex poſſit citare perſonaliter, aut realiter reum exiſtentem in alieno territorio? Reſp. de Jure Canonico negative, ita ut ſententia lata contra citatum exiſtentem extra ſuum territorium ſit ipſo jure nulla: quod probatur in *Clem. Paſtoralis. de re jud.* at de jure civili, ſunt, qui diſtinguant; quod nempe, quando territoria duo ſunt ſub diverſis principibus, citatio talis in territorio alterius fieri non poſſit. *gl. in cit. Clem. Paſtoralis. in verb. nota.* Bar. *in L.* 1. §. *Præſides. ff. de requir. reis.* Aretin. *conſ.* 135. *num.* 4. ſecus vero ſi duo territoria ſunt ſub eodem Principe, quamvis ſub diverſis Præſidibus. *gl. in d. clem. Paſtoralis.* Bart. *l. c.* Grat. *diſc. for. cap.* 655. *nu.* 37. apud Eccleſ. *obſ. for.* 177. *num.* 17. ſed contrariam etiam in ſecundo caſu, quando nempe territoria ſunt ſub eodem Principe, ſed ſeparata, & juriſdictiones diſtinctæ, defendit Salyc. *in L. omnes.* §. *executoribus. Cod. de Epiſc. & Cler.* & quod tunc ſint neceſſariæ requiſitoriæ: ut tradit etiam Rebuff. *de lit. requiſ. in præf. n.* 1. 3. & 37. apud Eccleſ. *loc. cit.* quam ſententiam etiam tenet Covar. *pract. quæſt. cap.* 10. *num.* 7. & illam probat ex *cit. Clem. Paſtoralis. & L. ult. ff. de juriſd. omn. Jud.* diciique, quod poſt varias diſputationes ita reſponderint Jac. de Bel. *in repete.* §. *contrahentes. de for. comp. in* 6. *num.* 131. Joan. Fab. *in* §. *ult. inſt. de pœn. temer. litig.* & alii. Idque praxin forenſem recepiſſe.

26 Tandem ad valorem citationis requiritur, quod producatur, & reproducatur in actis. Scacc. *de Jud. l.* 1. *cap.* 89. hinc nuncius debet facere relationem ejuſdem executionis factæ, quæ relatio eſt de ſubſtantia citationis, ut de ea in actis legitime conſtet, alias totus corrueret proceſſus. Marant. in Specul. *p.* 6. *de cit. num.* 54. *memb.* 1. Gail. *obſ.* 54. *lib.* 1. Eccleſ. *obſ. for.* 37. *de appell.* Quæ tamen relatio, & reproductio fit abſque ulteriori partis citatione. Gabr. qui alios citat, *concl.* 1. *de cit. limit.* 38. *num.* 385. Pax Jord. *lib.* 14. *tit.* 1. *de re judiciar. nu.* 17. Et fieri poteſt etiam ipſi ſoli Notario, etiam Judice non præſente, qui eandem actis inſerere debet. Jord. *loc. cit.* Cui nuncii relationi, ſi ſit facta cum deſcriptione teſtium citationi præſentium, ut ſupra notavimus, ob ejuſdem juramentum, & publicum officium, creditur. *gl. in cum parati.* 19. *verb. ſuus nuncius, de appell.* Limita primo, niſi citatus eſſet Perſona illuſtris, aut in dignitate conſtituta, & jurato affirmaret, ſe citatum non fuiſſe: tunc enim huic magis, quam nuncio, qui plerumque eſt perſona vilis, creditur. Marant. *de ord. jud. p.* 6. *de citat. n.* 53. *ſeqq.* Mynſing. *cent.* 6. *obſ.* 10. *a. n.* 8. P. Pirhing. *l.* 2. *tit.* 2. *ſect.* 7. *n.* 225. Jord. *lib.* 14. *tit.* 1. *de re jud. num.* 17. & 50. Gabr. *de citat. concl.* 4. *num.* 8. Limita ſecundo: ſi nuncius referret, citatum eſſe vere contumacem; quia forſan dixerit, ſe nolle comparere, aut ſimilia, tunc enim in hoc paſſu ei non creditur. Gabr. *de cit. concl.* 4. quem vide. ubi plures caſus, in quibus nuncio, vel creditur vel non creditur. Jord. *loc. cit.* Imo nec creditur ei, de tenore citationis. Fel. *in cap. quoniam. nu.* 51. *de prob.* Jord. *loc. cit.* ubi citat duas Rotæ Rom. deciſiones; & ideo non ſufficit actuarium atteſtari in actis, citationem fuiſſe legitime executam per nuncium, & reproductam, niſi inferatur proceſſui totus citationis tenor. Jord. *loc. cit.*

Citationem Auditoris Cameræ extra curiam quilibet 27
poteſt exequi; ſed de conſuetudine Notarius coram duobus teſtibus debet exequi, & executionem ſub proprio ſigno, & manu in calce citationis referre; & relationem extendit per modum inſtrumenti publici. Vant. *de nullit. ex def. cit. num.* 149. Scacc. *de Jud. lib.* 1. *cap.* 45. *num.* 8. & hæc executio debet eſſe perſonalis, ſi fieri poteſt, aliter poteſt fieri ad domum, vel Eccleſiam. vide Vant. *loc. cit. nu.* 86. 122. & 139. poteſt talis citatio exequi etiam a parte principali. Scacc. *loc. cit.*

Porro citatio nulliter facta convalidatur multis mo- 28
dis, & primo per comparitionem citandi. Felin. *in cap. gratum. num.* 4. *verſ. ſecundo nota, de Off. deleg. & in cap. contingit, de reſcr.* Gabr. *de cit. concl.* 3. *num. ult.* Jord. *loc. cit. num.* 177. an autem convalidetur ex ſola notitia citationis factæ, vidimus ſupra. Ulterius ſanatur, quando quis ſe habet pro citato, & pro tali quocumque modo ſe declarat. Jord. *loc. cit.* apud quem vide alios modos, quibus hæc nullitas citationis ſanatur.

§. II.

Quando, & in quibus ſit neceſſaria citatio?

Regula eſt univerſalis, quod in quovis actu judicia- 29
li, ſive extrajudiciali, qui poteſt eſſe tertio præjudicialis, citari debeant omnes, quorum intereſt, & qui ex illo actu lædi poſſunt. *L. de unoquoque.* 47. *ff. de re jud. L. nam ita.* 39. *ff. de adopt. L. ſi quando.* 19. *Cod. de teſt.* Marant. *de ord. Jud. de cit. p.* 6. Gail. *ſæpe cit. obſ.* 48. Gabr. *de cit. concl.* 1. *n.* 1. ſub pœna nullitatis actus: ut ſupra ab initio notavimus; quod procedit etiam in Papa, Imperatore, & aliis Principibus, qui etiam regulariter debent citare partes. Gabr. d. *concl.* 1. apud quem poteris videre multas ampliationes, & limitationes. Quod ampliatur, ut quando requiritur citatio, non ſufficiat intimatio actus jam facti ſine illa. Gabr. *l. cit.* Pax Jord. *l. ſup. cit. num.* 105. & quidem ante litem conteſtatam citandus eſt principalis, ſi ſit præſens, alias procurator, ſi adſit: poſt litem vero conteſtatam, quia jam procurator Dominus litis effectus eſt, debet ipſe citari, ſive præſens, ſive abſens ſit Dominus. Bart. *in tr. de citat. q.* 4. ita ut alias actus ſit nullus, utpote ſine citatione celebratus. Pax Jord. *lib.* 14. *tit.* 1. *num.* 54. *de re judic.* ubi dat rationem: quia qui litigat per procuratorem in civilibus videtur proteſtari, ſe nolle comparere per ſe ipſum, ideo citatio ipſum non arctat, niſi etiam citetur procurator: idem dic de citatione ad audiendam ſententiam, nam ſufficiet citare procuratorem. Vant. *de nullit. ex defect. citat. n.* 85. Ciarlin. *contr. for. c.* 47. *num.* 55. nec ſufficeret citare Dominum.

Citatio eſt etiam neceſſaria ad ſententiam, & qui- 30
dem perſonalis, ac utriuſque partis. Lap. & Abb. *in Clem. ſæpe. de verb. oblig.* niſi fieret ad inſtantiam partis: tunc enim una tantum pars eſſet citanda; nam pars, quæ facit citare alteram partem, & ſe ipſam citare cenſetur. Secus ſi ex officio. Nec ſufficit generalis citatio ad cognoſcendam voluntatem Judicis, ſed debet eſſe ſpecialis ad audiendam ſententiam. Riccius *in prax. Bull. Clem. VIII. reſ.* 32. & 33. *part.* 4. *gl. in Clem. ſæpe, in verb. ad id. de verb. ſignif.* Gabr. *de cit.*

conl.

Digitized by Google

concl. 1. *n.* 300. Alex. *conſ.* 105. late Eccleſ. *obſ. for.* 101. *a num.* 1. *ad* 3. Neque ſufficit prior citatio, ſi fuit circumducta per non comparitionem citantis vel ob aliam cauſam. Pax Jord. *l.* 4. *tit.* 2. *n.* 122. Riccius *l.c.* ex urgentiſſima tamen cauſa poteſt fieri ad domum. Gabr. *l. c. concl.* 1. Vant. *de nullis. ex def. cit. a n.* 82. & plerique apud Riccium *loc. c. reſ.* 32. & Judice mutato nova requiritur citatio. Idem. *reſ.* 33. Gabr. *loc. c. n.* 120. niſi cauſa fuerit bene diſcuſſa, & de omnibus cognitum ex evidentia facti. Vant. apud Ciarlin. *cap.* 49. *num.* 55. & alii. Seraph. *deciſ.* 388. Et de jure ad audiendam ſententiam citatio debet fieri ad certam diem, & ſi illa die non feratur, ſententia eſt ipſo jure nulla. Joan. Sichard. *in L. ut ſi proponis. in* 2. *n.* 7. *&* 10. *Cod. quom. & quand.* Gabr. *l. c. num.* 116. ita ut citatio pro ſingulis diebus, & horis dicatur nimis vaga, etiamſi fiat pro prima die juridica, & poſtea pro ſingulis diebus, & horis; quia tunc ſuſtineretur pro dicta juridica die, & ſequenti ad ſummum, & non ultra. ita Put. *deciſ.* 152. Creſcent. *deciſ.* 10. *de dol. & contum.* Grat. *diſc. for. c.* 208. *n.* 28. apud Eccleſ. *loc. cit. num.* 9.

31 Limit. primo hæc concluſio, quod ad ſententiam requiratur citatio, quando partes ſunt præſentes; tunc enim non ſunt neceſſario citandæ ad ſententiam. Angel. *in L. de unoquoque ff. de re jud.* cum aliis cumulatis a Gabr. *de cit. concl.* 1. *nu.* 411. apud Eccleſ. *loc. cit.* ubi quod etiam ſufficit præſentia procuratoris. Seraph. *dec.* 388.

32 Limit. ſecundo, quando Judex in prima citatione fuiſſet comminatus, quod citato non comparente procederet contra eum ad omnes actus, etiam ad ſententiam. Bart. *in L. impuberibus. §. item ſi quis. ff. de ſuſpect. tut. & in L. conſentaneum. Cod. quom. & quand.* Gabr. *concl.* 1. *n.* 401. Eccleſ. *loc. cit. n.* 4. Item quando quis fuit citatus ad omnes actus, & in ſingulis fuit contumax; non enim debet tunc citari ad ſententiam. Specul. *in tit. de cit.* §. 3. *a. n.* 8. dummodo tamen judex in peremptorio fuerit comminatus, ſe pronunciaturum. *ad c. fin. de dol. & cont. & L. properandum. Cod. de jud.* Gabr. *loc. cit.* apud Pac. Jord. *l.* 14. *tit.* 1. *nu.* 129. alias enim deberet citari etiam ad ſententiam. Jaſ. *in L. nec quicquam. n.* 30. *ff. de Off. Proconſ.* Rebuff. *de contum. & defect. art.* 8. *gl.* 2. *nu.* 13. apud Eccleſ. *obſ. for.* 33. *de appell.* Item, quando quis fuit citatus ad totam cauſam, & ad omnes actus: nam tanta eſt vis hujuſmodi citationis „ *ad omnes, & ſingulos actus*, ut omnia comprehendat, & virtute illius poſſit contra non comparentem ad ſententiam definitivam perveniri. Angel. *in L. qui ante Calendas. n.* 4. *ff. de Verb. oblig.* Eccleſ. *d. obſ.* 33. cum hac tamen moderatione, quod taliter citari poſſit duntaxat ille, qui agit in remotis, & longinquis Regionibus. Jaſ. *in d. L. nec quicquam. n.* 37. Caſtr. *conſ.* 81. *l.* 2. *n.* 3. ſecus, quando quis eſt prope locum Judicii; quia tunc in omnibus actibus requiritur ſpecialis citatio. Alex. *in d. L. qui ante Calendas. n.* 11. *ff. de verb. oblig.* Marant. in Specul. *p.* 6. *membr.* 1. *num.* 118. Scacc. *de Judic. cap.* 88. ubi de communi. Eccleſ. *loc. cit. n.* 7. & tunc procedit regula, quod contumax in uno actu non ſit contumax in aliis. *gloſ. in cap. ult. in verb. non teneris. de dol. & contum. in* 6. *cap. olim. in fin.* ubi DD. *de teſt.* Rebuff. *d. art.* 8. & alii apud Eccleſ. *loc. cit.* quamvis non deſint, qui defendant, quod citatus ad proceſſum, iterum ſit citandus ad ſententiam, etiam fuerit additum, quod aliter procederetur prout juris. ita *gl. in L. quæſitum. ff. de re jud.* Bart. *in L. ſtatu liberos. §. ſtichus. ff. de ſtat. liber.* Rebuff. *d. gl.* 2. *n.* 13. Caſtr. *in L. in peremptorio. ff. de Jud.* & alii, quos vide apud Eccleſ. *d. obſ.* 33.

33 Limit. tertio, quando quis fuit monitus a Judice, ut tali tempore compareat ad audiendam ſententiam: nam ſimplex admonitio judicia habet vim peremptorii, & conſtituit juſſum comparere in vera contumacia, obtinetque locum citationis *gl. in L. ſi apparitor. Cod. de cohort. lib.* 12. *L.* 2. & ibi *gl. Cod. quom. & quand.* Cæpol. *caut.* 45. *in fin.* Marant. in Specul. *p.* 6. *de cit. n.* 49. & alii apud Eccleſ. *obſ. for.* 101. ubi late.

34 Limit. quarto, in ſimplici declaratione ſententiæ, non reſpiciente ejuſdem ſubſtantialia: tunc enim non eſſe opus citatione partis dicit Cavalcan. *conſ.* 19. *num.* 4. Maſcard. *de probat. concl.* 124. *n.* 34. apud Eccleſ. *obſ. for.* 30. *n.* 14. quamvis ſecus ſit in declaratione verſante circa ſubſtantialia. ut tenet Inn. *in cap. olim. de verb. ſignif.* Ruin. *conſ.* 38. *n.* 10. *l.* 1. Maſcard. *loc. cit.* & alii apud Eccleſ. *loc. cit.* ex quo etiam interpretatio debeat fieri cum cauſæ cognitione. Milan. *deciſ.* 2. *n.* 38. *l.* 1. apud eundem Eccleſ. *loc. cit.*

35 Sed in executione ſententiæ, quæ fieri petitur ſuper eadem re, ſuper qua lata fuit ſententia, an ſit neceſſaria nova citatio? controverſum eſt inter DD. pro negativa ſtant Bar. *in L. a divo Pio. §. in venditione. nu.* 2. *ff. de re jud.* & ibi Jaſ. *num.* 2. Inn. *in cap. cum ſuper, in fin. de re jud.* Marant. in Specul. *p.* 6. *act. ult. de execut. ſent.* Gabr. *tit. de citat. concl.* 1. *nu.* 131. & alii apud Eccleſ. *obſ. for.* 53. *de appell.* ſed affirmativam defendunt Rebuff. *tit. de exec. ſent. art.* 7. *gl.* 11. *n.* 10. Aſin. *in prax.* §. 31. *c.* 4. *num.* 1. Mareſcot. *var. reſol. l.* 1. *c.* 31. *n.* 1. qui hanc dicit veriorem, & æquiorem. Bal. *in L.* 1. *n.* 13. *Cod. de Jur. & fact. ignor.* ratio eſt, quod alioquin pars propter multas exceptiones, quas fortaſſe opponeret, lædi poſſet; quibus accedit Scacc. *tit. de appell. quæſt.* 11. *n.* 188. & alii apud eundem Eccleſ. *loc. cit.* Quæ affirmativa vel maxime etiam procedit, ſi non Judex, qui condemnavit, ſed ejus ſucceſſor ſententiam exequi vellet, vel non contra reum, ſed contra ſuos ſucceſſorem: tunc enim de jure communi neceſſaria eſt citatio. ut voluerunt Bald. *in L. ordo. Cod. de execut. rei jud.* Alex. *in d. L. a divo. Pio. §. in venditione. n.* 35. Marant. in Specul. *d. act. ult. n.* 18. Rot. apud Ludoviſ. *dec.* 545. *n.* 6. Aſin. Mareſcot. & alii apud Eccleſ. *loc. cit.* quem vide; ubi etiam quod requiratur, quoties non imploratur officium judicis pro executione ſententiæ, ſed intentatur actio in factum ratione judicati, imo tunc requiritur novus libellus, litis conteſtatio & alia. ubi multos citat.

36 Limit. quinto in ſententia ferenda contra illum, qui captus, vel arreſtatus auffugit; non enim opus eſt tunc alia citatione. Oldr. *conſ.* 55. *in* 17. *caſu.* Marian. *de cit. col.* 65. Gabr. *concl.* 1. *de cit. lim.* 58. *num.* 422. Specul. *in tit. de citat.* §. 3. *in fin. per cap. ex litteris. de exceſſ. Prælat.* & alii apud Pacem Jord. *lib.* 14. *tit.* 1. *nu.* 128. alias limitationes vide apud eundem Jord. *loc. cit. a num.* 123. an autem citatio ad ſententiam debeat eſſe peremptoria, vel triplex, vide Felin. *in cap. conſuluit. num.* 8. *de offic. d. leg.* Riccium *d. reſ.* 32. *num.* 6.

37 Nunc divertendo ad concluſionem primam, quod citatio ſit neceſſaria ad omnes actus præjudiciales, ampliatur, id procedere etiam in notoriis. Scacc. *de Jud. l.* 1. *c.* 88. in qua opinione DD. non conveniunt, ſed multi ſtant tam pro affirmativa, quam pro negativa. & ideo Gabr. *de cit. concl.* 1. & Marant. *ad tit. de cit. a n.* 2. *ad* 39. Farin. *de delict. & pæn. q.* 21. *a n.* 66. faciunt in hac quæſtione multas ampliationes, & limitationes, ad quos me remitto.

38 Citatio eſt etiam neceſſaria in declaratione caducitatis a Domino facta contra emphyteutam ob canonem non ſolutum &c. Sperel. *dec.* 71. *n.* 12. qui tamen contrariam ſententiam tanquam veriorem tenet; quia non ſolvens canonem ipſo jure cadit a jure ſuo. & citat Corn. *conſ.* 115. *n.* 7. 8. *l.* 1. Gabr. *l. c. concl.* 1. *lim.* 86. *n.* 474. Mantic. qui de communi, & veriori, *de tacit. l.* 22. *tit.* 27. *a n.* 31. *ad* 33. Gratian. *diſc. for. c.* 36. *n.* 10. *ſeq.* & alios.

39 Item citatio eſt neceſſaria in taxatione expenſarum, niſi pars condemnata in prolatione ſententiæ fuerit contumax. Dec. *in cap. paſtoralis. §. verum. de appell. n.* 31. Tiraquel. *in res inter alios. limit.* 17. *nu.* 53. *in fin.* ubi dicit, hanc opinionem in praxi ſervari. Rebuff. *de expenſ. art.* 3. *gl. un. n.* 6. Canoniſtæ *in c. finem litibus. de dol. & contum.* Gabr. *de cit. concl.* 1. cum aliis, quos vide apud Eccleſ. *obſ. for.* 52. *de appell.* niſi eadem die, qua fertur ſententia cum expenſarum condemnatione ſubſequatur taxatio. Bald. *in L. terminato. n.* 8. *Cod. de fruct. & expenſ. lit.* dicens ita intelligendos eſſe DD. qui alia contrarium dicere videntur; quod ſi tamen victus, & in expenſis condemnatus fuit contumax in cauſa principali, non eſt neceſſario citandus ad expenſarum taxationem. Bald. *in d. L. terminato.* & Canoniſtæ *in cit. c. finem litibus.* quos vide apud Eccleſ. *l. c.*

40 Item, quamvis in cauſa Judicati, & virtute inſtrumentorum habentium executionem paratam &c. dum capiuntur pignora, ad effectum illa ſubhaſtandi, & deinde ſubhaſtantur, non requiratur citatio, ex quo non ſint actus magni præjudicii, ſed reparabiles, quando Judex procedit ad interpoſitionem decreti. Marant. in Specul. p. 6. tit. de execut. ſent. num. 19. Afflict. deciſ. 358. num. 3. Aſin. in prax. §. 7. limit. 11. num. 9. Grat. diſc. for. cap. 375. num. 1. Mangil. de ſubhaſtat. quæſt. 147. & ibi Rot. Eccleſ. obſ. for. 120. tamen quando poſt pignorationem, & ſubhaſtationes Judex procedit ad ultimum actum, ſcilicet interpoſitionis decreti ſuper diſtractione, ſeu adjudicatione, debet pars citari; quia tractatur de magno præjudicio, utpote de translatione dominii. Afflict. loc. cit. Marant. loc. cit. ubi dicit, ita ſe vidiſſe practicari, ut Judex ſaltem ſemel partem citet ad allegandum, cur pignora vendi non debeant, &c. quam citationem eſſe neceſſariam aſſerit Rol. a Valle conſ. 32. lib. 1. num. 30. Guido Pap. quæſt. 329. Grat. diſc. for. cap. 375. num. 1. & alii apud Eccleſ. obſ. for. 143. ubi late; & de materia, quando hoc decretum interponitur contra pupillorum &c.

41 Item citatio requiritur ad obtinendam poſſeſſionem alicujus rei, quam alius injuſte poſſidet: ideoque illa requiritur, quoties agitur de ejiciendo aliquem etiam injuſtum, & illicitum detentorem a poſſeſſione. Rot. in antiquis in deciſ. 5. de reſtit. ſpoliat. Bal. in dec. 245. Magon. deciſ. 20. Cravet. conſ. 172. num. 10. Riccius in prax. var. reſ. p. 3. reſ. 582. Gabr. commun. concluſ. de citat. concl. 1. num. 72. ubi alii. & diximus infra in praxi Clauſul. Apoſtol. clauſ. 4. amoto. &c. quod procedit, etiamſi poſſeſſor fuerit ignoratus, ac ideo omiſſus; nam poſtea comparens, tanquam non citatus, annullat omnia geſta, nec ei præjudicatur. Gabr. loc. cit. num. 73. Nec ſufficit poſſeſſorem citare per proclama generale, ſeu cum clauſula „ citamus omnes intereſſe habentes „ ſed ſi de illo conſtat, debet perſonaliter citari. DD. cit. Concluſio tamen limitatur primo, ſi fiat reſtitutio ad poſſeſſionem antiquam, quam alius occupaverat poſt judicis inhibitionem. Calcan. conſ. 82. col. penult. apud Gabr. loc. cit. num. 74. Secundo limitatur, quando quis notorie injuſte poſſideret. Gabr. loc. cit. num. 76. & 446. ubi de executore Apoſtolico; citandus enim non eſt is, cui certum eſt defenſionem non competere, nec contradicere poſſe; ad id, quod aliquo invito fieri poteſt, poteſt etiam fieri ipſo abſente, & non citato. L. qui poteſt. ff. de R. J. vide Vantium de nullit. ex defect. citat. num. 20. adverte tamen, hanc ſecundam limitationem eſſe valde periculoſam, ne quis debeat poſtea purgare attentata, propter difficultatem, & arbitria quæ intrant in judicando, quando poſſeſſori nulla poterit competere defenſio; & ideo ſemper tutius erit partem citare. Tertio limitatur, quando quis fuit in proceſſu citatus, in quo agebatur de ejiciendo ipſum e poſſeſſione; tunc enim non eſt neceſſe, eum etiam citare in actu tradendæ poſſeſſionis. Gab. num. 78. Quarto limitatur, dum agitur de poſſeſſione vacante obtinenda; cum tunc nullus adſit, qui hac poſſeſſionis obtentione lædi poſſit; & ideo nulla requiritur citatio. L. ille a quo §. ſi de teſtamento. ff. ad Trebell. Menoch. de recuper. remed. 6. num. 87. & alii multi apud Riccium. loc. cit. Gabr. l. c. num. 367.

42 Citatio requiritur etiam in examine teſtium, ad perpetuam rei memoriam; debet enim tunc citari pars ad videndum illos jurare. Socin. jun. conſ. 86. num. 14. lib. 2. Tuſc. litt. C. concl. 155. Eccleſ. obſ. for. 66. de appell. & quidem perſonaliter. Bellam. in cap. quoniam frequenter. §. 1. num. 11. ut lit. non conſtet. ubi Bald. Dyn. in L. dies cautioni. §. Prætor. ait. ff. de damn. infect. & alii apud Eccleſ. l. cit. niſi pars citanda agat in remotis; nam tunc ſufficit illam citare ad domum ſolitæ habitationis, aut per edictum, ſi domum non habeat. Bald. in auth. ſed & ſi quis. num. 7. Cod. de teſt. aut niſi receptio teſtium tantum fiat, non ut eorum dicta ſtatim publicentur, ſed ut clauſula, & ſigillata teneantur, donec lis debito modo moveatur. Bart. in L. 4. §. Prætor ait. ff. de damn. infect. Tuſc. loc. cit. Rol. conſ. 23. num. 11. Felin. in cap. ſignificavit. num. 3. de teſt. cum aliis apud Eccleſ. l. c. & quod hoc caſu ſufficiat una citatio non peremptoria, tenet Scacc. de Jud. cauſ. concl. crim. & heret. cap. 91. num. 36. imo illa etiam omitti omnino poſſent, ſi periculum eſſet in mora, ut citationi ob mortem, aut abſentiam teſtium imminentem locus eſſe non poſſit. ita Felin. in cap. 2. num. 13. de teſt. Bald. in d. cap. quoniam frequenter. num. 4. Veſtr. in prax. lib. 6. cap. 2. num. 3. Maran. in Specul. p. 6. de citat. num. 29. Rebuff. de inquiſit. ſeu commiſſ. art. 12. gl. 2. Maſcard. de prob. concl. 683. num. 4. Farin. quæſt. 72. num. 38. in prax. crim. Eccl. loc. cit.

Nunc redeundo ad principalem concluſionem, quod citatio requiratur in quolibet actu, qui poteſt eſſe parti præjudicialis, illam Limit. I. Si citandus alias ſit præſens in judicio: tunc enim non eſt opus alia citatione, dummodo tamen a Judice certioretur de actu, qui fit in ſua cauſa. Marant. p. 6. de citat. nu. 12. Gail. lib. 1. obſ. 48. Gabr. ubi multos allegat. loc. cit. num. 411. quamvis contrarium teneat Bar. in L. 1. ff. de in jus vocando, quod nempe reus in judicio reſpondere non teneatur, niſi citetur: ſed primam ſententiam tenet Pax Jord. lib. 14. tit. 1. num. 141. quod reus non poſſit dicere „ cita me „ bene vero poſſit petere terminum ad deliberandum; & dat rationem; quia nempe certioratus non debet ultra certiorari. L. 1. ff. de act. empt. non enim refert, qualiter quis ſit in judicio, per citationem, vel ſine. L. de unoquoque. ff. de judiciis. & not. in cap. ult. de elect. in 6. nam citatio non fit ad deliberandum, ſed ad comparendum. 43

Limit. II. Si citatio ſit notoria, v. g. ob delictum Rei notorium; ita ut nulla tergiverſatione celari poſſit, & quod nulla omnino excuſatio ipſi competat; tunc enim poteſt ſtatim ad definitivam procedi. cap. de manifeſta. 17. cauſ. 2. quæſt. 1. vide P. Pirhing. lib. 2. tit. 2. ſect. 7. §. 3. num. 227. ſecus ſi ſimus in notorio, quod poſſet excuſari. vide Gabr. de cit. concl. 1. a num. 2. ſeqq. ubi DD. 44

Limit. III. Si reus ſit ſuſpectus de fuga, vel alias periculum ſit in mora. Gabr. concl. 1. num. 302. 304. ſeqq. Limit. IV. Si citandus, etſi præſens eſſet, non poſſet tamen actum impedire, vel contradicere. arg. L. qui poteſt. 26. ff. de Reg. Jur. Pirhing. loc. cit. Gabr. de cit. concl. 1. num. 348. ubi DD. 45

Limit. V. Quando alicujus negotium non principaliter, ſed ſecundario, & in conſequentiam tantum tangitur; ut quando citatur principalis debitor non eſt neceſſario citandus etiam fidejuſſor. Marant. l. c. Pirhing. ubi ſupra. DD. apud Vant. de nullit. ex def. cit. n. 19. 46

Limit. VI. In omnibus cauſis, in quibus proceditur ſine figura Judicii, ſive de plano; tunc enim valet etiam ſententia lata pro reo abſente non citato. Marant. & Pirhing. loc. cit. Quod tamen requiratur citatio etiam in cauſis ſummariis, in quibus proceditur omiſſo Juris Ordine, & ſine figura Judicii: tenent Capyc. dec. 1. num. 35. & 36. Cacheran. in dec. 79. ſub num. 13. Grat. in deciſ. 231. num. 2. & 4. & alii apud Riccium in prax. var. reſ. p. 3. 582. etiam in cauſis modici præjudicii. Roman. in ſingul. 403. Marſil. in L. de unoquoque. ff. de re jud. & Gabr. in com. concl. tit. de cit. num. 36. ſeqq. ubi late. Etiam quod ſententia eſſet prolata in favorem non citati. Ricc. loc. cit. Gabr. loc. cit. num. 67. ubi DD. & Alex. in L. properandum. §. ſin autem reus. Cod. de jud. col. 2. qui dicit, quod gloſ. ibi, quæ contrarium tenet, communiter reprobetur. ſupra num. 1. 47

Limit. VII. In illo, qui frivole, & fruſtratorie appellavit ab interlocutoria, vel gravamine, ex quo tunc videatur proteſtari, quod nolit amplius comparere: tunc enim non debet amplius citari etiam ad ſententiam, niſi ſponte ab appellatione receſſerit. cap. fin. ubi gl. de dol. & contum. in 6. Gabr. num. 425. ſimiliter nec ille, qui citatus ſtatim executa citatione aſcendit equum, & ivit ultra mare; nam tunc ſufficienter verbis, & factis ſatis ſe declarat, quod nolit comparere. Gabr. de cit. concl. num. 317. ubi alios cumulat. Pax Jord. l. ſup. cit. nu. 137. Item nec citatus, qui abſolute reſpondit in citatione, ſe nolle comparere. Riccius in prax. var. reſol. p. 2. reſ. 418. ubi DD. Gabr. loc. cit. num. 429. ubi ampliat, & limitat. Vant. de nullit. ex def. cit. num. 98. Nec citatus ad totam cauſam, ſi diſceſſerit, non relicto procuratore. Limita de ſtylo. vide Scacc. de Jud. lib. 1. cap. 88. num. 17. Vant. a num. 98. & alios. 48

Limit. VIII. Quando Judex procedit ex officio, quoad illas cauſas, in quibus ex officio procedere poteſt, & quando procedit ad ſuam tantum informationem: 49

tunc

Digitized by Google

tunc enim citatio non requiritur. Bald. *in L. non dubium. col. 6. Cod. de L. L.* Gabr. *l. c.* cum ibi *alleg. n.* 344. Jord. *l. cit.*

50 Limit. IX. In cauſa hæreſis; in qua contra inquiſitum potentem teſtes recipi poſſunt, etiam parte non citata. *cap. fin. de haret. in* 6. Gabr. *l. cit. num.* 343. vide Scacc. *de jud. l.* 1. *c.* 43. Jord. *l. c. n.* 139. Plures alias limitationes vide apud Marant. *d. p. 6. de cit.* Gabr. *com. concl. l. 2. a concl.* 1. *an.* 30 a. Jord. *loc. cit.*

51 Quær. an requiratur citatio coram judice a quo, poſt deſertionem ob non interpoſitam, ſeu introductam appellationem in executione ſententiæ? & negativam tenet Marant. in Specul. *p. 6. tit. de appell. num.* 200. Surd. *conſ.* 139. *n.* 5. Maſtril. *dec.* 166. Scacc. *de appell. q.* 11. *n.* 150. *verſ. adverte*. Eccleſ. *obſ. for.* 7. *de appell.* ſed, cum nullus actus coram judice ad quem fuerit factus, poterit Judex a quo ſententiam exequi ſine pronunciatione deſertionis. Quod eſt utile propter celeritatem executionis. Caſtill. *dec.* 83. *num.* 1. verum, quod, quando appellatio facta eſt deſerta regulariter, debeat pars citari ad dicendum cauſas, quare ſententia exequi non debeat, tenent Gratian. *diſc. for. c.* 40. *num.* 3. *& cap.* 61. *num.* 1. Bar. *in. L.* 1. *num.* 9. *ff. nil innov. appell. pend.* Bald. *dec.* 465. Afin. *in prax.* §. 7. *c.* 5. *limit.* 9. *n.* 1. Mateſcot. *var. reſ. c.* 31. *nu.* 2. Alex. *in L. a divo Pio*. §. *in venditione*. *n.* 32. *ff. de re jud.* Scacc. *de appell. q.* 11. *nu.* 192. Marant. in Specul. *p.* 6. *act. ult. n.* 16. Eccleſ. *l. cit. n.* 3.

52 Quær. ſecundo, an ſit neceſſaria citatio in conceſſione ſequeſtri. Reſp. quod ſi ſit periculum in mora, uti timor fugæ, dilapidationis &c. quod citatio partis neceſſaria non ſit. Jaſ. *in L. ſi fidejuſſor.* 5. *ſi ſatiſdatum* 9. *ff. qui ſatiſd. cog.* Joan. Sichard. *in L. un. nu.* 2. *Cod de prohib. ſeq. pec.* Caroc. *de ſequeſtr. p.* 3. & alii apud Eccleſ. *obſ. for.* 201. ſecus vero ſi periculum non ſit in mora. Rebuff. *de ſequeſtr. art.* 1. *gl.* 1. *n.* 22. Guid. Pap. *q.* 246. Angel. *conſ.* 107. *n.* 2. Mynſing. *obſ.* 11. *n.* 2. *cent.* 2. Rot. apud Farin. *q.* 654. *nu.* 2. *in ſelect. p.* 2. & alii apud Eccleſ. *l. c.* qui aſſerit in illa patria Sen. Pedem. obſervari primam opinionem in ſequeſtratione rei mobilis, ne debitor citatus inſtruatur ad fugam una cum ipſa re, vel illam dilapidet; de cujus tamen ſuſpicione debet prius doceri. quem vide.

§. III.

De effectibus citationis.

53 Citatio arctat citatum ad comparendum, niſi juſta cauſa excuſetur, aliter punitur ut contumax; de quo infra in verb. *contumacia*. antequam tamen contra contumacem procedatur, actor comparere debet in termino illi aſſignato, & alterius contumaciam accuſare. Judex tamen non tenetur contra contumacem procedere. *ad L. non quicquid. ff. de juriſd. omn. jud.* ſed poteſt facere gratiam parti contumaci, eique parcere, etiam in præjudicium alterius partis. Imo etiam citationem circumducere poteſt, alia parte non citata. Specul. *l.* 2. *p.* 1. *tit. de contum.* §. 2. *n. ult.* & ibi Bald. *in addend. poſt princ.* Goffr. *in ſum. de Offic. deleg. nu.* 58. Jord. *l.* 14. *tit.* 1. *n.* 117. ubi etiam *n. ſeqq.* aliqua notat de circumductione citationis.

54 Citatio inducit præventionem in concurſum Juriſdictionis plurium Judicum, ita ut citatus coram judice citante comparere debeat, etiamſi poſtea alienæ Juriſdictionis eſſe cœperit. *cap. pen. de for. comp. L. ſi quis poſteaquam*. 7. *ff. de jud.* Marant. *diſ.* 6. *n.* 20. Gail. *l.* 1. *obſ.* 74. *n.* 18. quamvis citatio non tollat exceptionem declinatoriam competentem ante præventionem. *L. ſi quis ex aliena*. 5. *ff. de jud. L.* 2. *ff. ſi quis in jus voc.* Pirhing. *l.* 2. *tit.* 2. *n.* 228. *verſ. ſecundo*.

55 Citatio perpetuat Juriſdictionem judicis delegati, etiamſi nondum ad notitiam citati pervenerit, ſi tamen de mandato judicis jam emanarit; ita ut morte delegantis non expiret juriſdictio delegati, *cap. gratum.* 20. *de Offic. Jud. deleg.* Gail. *obſ.* 74. Mynſing. *cent.* 4. *obſ.* 26. *n.* 3. Pirhing. *loc. cit.* vide Gabr. *de citat. concl.* 2. *&* 3.

56 Citatio interrumpit præſcriptionem 30. vel 40. ann. etiamſi fuerit unica, & ſimplex, & non peremptoria, dummodo valida. Gail. & Mynſing. *l. c. gl. in L. ſicut.* 3. *verb. executorem. & in L. cum notiſſimi verb. ſolam conventionem. Cod. de praſcr.* 30. *vel.* 40. *ann.* Pirhing. *loc. cit.* niſi tamen fraudulenter fieret ad interrumpendam præſcriptionem, non ad judicium proſequendum. Pax Jord. *lib.* 14. *tit.* 1. *n.* 167. niſi citatio fieret, poſtquam uſucapio jam eſt impleta.

57 Citatio inducit vitium litigioſi, ut lite pendente nihil poſſit innovari. *auth. litigioſa. Cod. de litig. & Clem.* 2. *juncta gl. verb. ad hoc ut lit. pend.* dummodo citatio ad notitiam citati pervenerit, aut per eum ſteterit, quo minus perveniret, & ſit legitime executa, cum expreſſione cauſæ, propter quam fuit citatus, DD. *ſup. cit.* & Marant. *p.* 6. *de citat. n.* 70.

58 Citatio edictalis, in qua fuerunt citati omnes ſua intereſſe putantes, facit, quod ſententia lata contra omnes citatos proſit auctori indirecte contra omnes, ac ſi nominatim fuiſſent citati, cum agitur de conſervatione, ſeu manutentione, niſi dein aliquis compareret, oſtenderet vel aliquod impedimentum legitimum, vel ignorantiam citationis; quia tunc denuo eſſet admittendus ad agendum, vel excipiendum. Felin. *in cap. gratum. de Offic. & poteſt. Jud. deleg.* Imo poſſet a die ſcientiæ quandocumque appellare. Maſcard. *de prob. concl.* 121. Scacc. *de Jud. l.* 1. *c.* 34. *n.* 17.

59 Citatio per edictum affixa in locis rei emendæ vicinis reddit emptorem ſecurum ab evictione. Gail. *l.* 1. *obſ.* 57. *num.* 18. Marant. in Specul. *p.* 6. *memb.* 1. qui loquitur de creditore poſterire vendente rem ſibi hypothecatam, qui citans omnes intereſſe prætendentes liberatur. Item citatio per edictum præſervat hæredem, ne teneatur ultra vires hæreditarias. de quo in Verbo *Heres*.

60 Citatio cum clauſula, *ſi ſua putaverit intereſſe*, an, & quando arctet Clericum ad comparendum coram judice Laico, ita ut poſſit contra eum non comparentem, tanquam contra contumacem procedi? vide Eccleſ. *obſ. for.* 29. *de appell. & in verb. debitor. n.* 107.

61 Citationis defectus impedit executionem rei judicatæ, ſententiarum etiam conformium. Rginel. *de appel.* §. 4. Scacc. *de appell. q.* 9. *remed.* 1. *concl.* 4. *n.* 34. *verſ. intellige*. Vant. *de nullitatibus ex defect. l. c. n.* 2. 3. *& ſeq.* & alii apud Ciarlin. *c.* 49. *nu.* 43. Ita ut huic nullitati derogari non poſſit, cum proveniat ex jure naturali, & divino, & ideo etiam non comprehenditur in ſtatuto excludente nullitates. *loc. c.* & hæc procedunt tam ſi citatio ſit omiſſa, quam ſi ſit nulliter facta. idem Scacc. *num.* 35. modo tamen illius defectus non conſiſtat tantum in ordine, & in falſa cauſa. Idem Scacc. & citationis defectus, cum ſit juris naturalis, & divini, eſt inſanabilis. ut late Felin. *in cap. ex parte. num.* 10. *de Offic. deleg. L. de unoquoque. ff. de re jud.* Scacc. *loc. c.* niſi paucis in caſibus, de quibus ſupra.

62 Citatus a judice incompetente debet comparere, & allegare ſuam exemptionem, aliter propter ſuam contumaciam perdit privilegium. Riccius *in prax. var. reſ. p.* 2. *reſ.* 148. & videtur prorogare. Ciarlin. *c.* 44. *&* 164. ubi DD. niſi notorium ſit, judicem non habere juriſdictionem; tunc enim non tenetur comparere ad allegandam ſuam exemptionem &c. ut v. g. in Clerico citato a Judice ſeculari. Mynſing. *cent.* 6. *obſ.* 7. Pirhing. *l.* 2. *tit.* 2. *ſect.* 7. §. 3. *verſ. porro*. Secus in dubio; tunc enim debet ſe ſiſtere, & allegare incompetentiam, ſeu privilegium &c. *L.* 2. *& ibi gl. verb. ſciatur. ff. ſi quis in jus vocat*. De qua competentia Judex citans ipſemet cognoſcere poteſt, utrum ſua ſit juriſdictio, nec ne. *L. ſi quis ex aliena.* 5. *ff. de Jud.* Gail. *obſ.* 48. *a n.* 8. P. Pirhing. *l. ſup. cit. &* §. 2. *n.* 216. §. *porro*. neque tunc cenſetur eſſe judex in cauſa propria. ut ex *gl. in cit. L.* 2. *verſ. ſciatur, & cit. L. ſi quis ex aliena. verb. æſtimare. in fin.* Pirhing. *l. cit.*

63 Citatus ad unam cauſam, an teneatur reſpondere etiam in alia, pro qua non fuit citatus? affirmative reſpondet Scacc. *l. c.* Gail. *l.* 1. *obſ.* 51. & hic faciunt ea, quæ ſupra notavimus, an citari debeat, qui alias præſens eſt in judicio.

64 Citatus non tenetur comparere perſonaliter, ſed poteſt per ſcripturam reſponſivam tranſmiſſam, & a notario pruductam, ſe ſiſtere ſecus citans. Scacc. *de Jud. l.* 1. *c.* 91. ſeu per procuratorem *L.* 1. §. *uſus. ff. de procur.* niſi arctetur ad perſonaliter comparendum, quod facere poſſunt judices Eccleſiaſtici cum ſuis ſubditis, etiam in caſibus, in quibus admittitur procurator,

Digitized by Google

ad effectum, aut faciendi correctionem verbalem, pœnitentiam imponendam, aut ex alia rationabili cauſa. Diaz. *in pract. crim.* Farin. *de var. crim. quæſt. 99. nu.* 121. & alii apud Jord. *l. ſup. cit. num.* 11.

65 Citatus non tenetur comparere, ſi locus, ad quem fuit citatus, non eſt tutus. *L. 2. ff. ſi quis caut.* Specul. *tit. de citat.* §. 1. Gail. *lib.* 1, *obſ.* 52. Clar. *lib.* 5. *quæſt.* 34. licet illi offeratur ſalvus conductus; quia non tenetur ei credere. *cap. accedens.* 2. ubi Felin. *ut lit. non conteſt.* nam ſalvus conductus dicitur fragilis cautio. *L. qui ita. ff. ad S.C. Trebell.* Maſcard. *de prob. concl.* 19. Gail. *lib.* 1. *obſ.* 52. *num.* 3. *ſeq.* Limita, cum guerra eſſet generalis, & Duces belli conſueverunt dare ſalvum conductum, & illum obſervare: tunc enim allegans, locum tutum non eſſe, non auditur. Rot. *deciſ.* 12. apud Scacc. *loc. cit. num.* 28. Limita ſecundo, cum acceſſus non eſſet tutus propter bannum datum; nam tunc habito, & publicato ſalvo conductu teneretur comparere. Ampliatur concluſio, ut procedat, licet acceſſus non eſſet tutus culpa ipſius citati: nam magis debet attendi æquitas, quam culpa delinquentis. Maſc. & DD. *ſup. cit.* Item, licet citaretur coram Ordinario. Et cum locus eſt notorie non tutus, citatio eſt ipſo jure nulla, aliter venit annullanda ope exceptionis, probato, locum non eſſe tutum. Afflict. *dec.* 289. *num.* 24. Scacc. *loc. cit.* Et non tutus acceſſus non dicitur ſolum ratione inimicitiæ, ſed etiam ratione peſtis, vel intemperiei. Imo non tutus acceſſus dicitur non ſolum, cum periculum imminet citato, ſed etiam ſi imminet ejus advocato, vel procuratori, aut teſtibus. vide DD. *cit.* vel ſi eſt tranſeundum per loca non tuta ad locum tutum. Ecclеſ. *obſ. for.* 62. *de appell* Judex autem non admittens exceptionem loci non tuti, vel incommodi, infert citato gravamen, a quo licite appellatur, etiam poſt litis conteſtationem, non obſtante, quod hæc ſit exceptio dilatoria; quia continet gravamen ſucceſſivum. Gail. *lib.* 1. *obſ.* 52. *num.* 3. P. Pirhing. *lib.* 2. *tit.* 2. *ſect.* 7. §. 1. *num.* 220.

66 Citatus ad ſolvendum, ſi fatetur debitum, non tenetur ad expenſas citationis, ſi prius non præceſſerit urbana monitio: ſi vero dicta monitio præceſſit, tenetur. Felin. *in cap. novit. de Jud.* Scacc. *de Jud. lib.* 1. *cap.* 9. quando vero & qualiter probetur urbana monitio, vide *Monitio*.

CLAUSULÆ COMMUNES.

Praxis Clauſularum communium.

1 Clauſulas in inſtrumentis apponi conſuetas, reſpicientes ſolennitatem actus, Notarius etiam non rogatus apponere poteſt, quas licet in publicatione non expreſſerit, tamen pro expreſſis habentur. Felin. *in cap. ex litteris.* 3. *ſub num.* 13. *verſ. ſi autem concernunt ſolennitatem, & ſi non exprimantur, habentur pro expreſſis. de fid. inſtrum.* ubi inter alios Bal. *in cap. cum M.* 9. *num.* 29. *in fin. verſ. ibi vel eſſe debuerit, de conſtit.* Farin. *quæſt.* 157. *num.* 31. per gloſ. 2. *in L. generali.* 3. *C. de tabul. lib.* 10. Honded. *conſ.* 99. *num.* 24. *vol.* 2. quia cenſetur rogatus apponere clauſulas conſuetas. Cagnol. *in L. librarius.* 92. *vel* 93. *ff. de R. I.* Farin. *loc. cit. num.* 31. apud Cyriac. *contr. for.* 406. *num.* 20. 26. *& ſeqq. lib.* 3. ubi, quod Notarius tales clauſulas apponens, in extenſione inſtrumenti non per hoc argui debeat de falſo, etiamſi non fuerit expreſſe rogatus, nec de illis in publicatione mentionem fecerit. &

2 Clauſulæ, quando ſunt de illis, quæ regulariter conſueverunt apponi in omnibus inſtrumentis, teſtamentis &c. præſumuntur appoſitæ de Notariorum ſtylo: & tunc, etiamſi in publicatione teſtamenti fuerint appoſitæ, ſi tamen teſtator erat perſona idiota, ut v. g. ruſticus, mulier &c. quæ non intelligit virtutem clauſularum, tunc nihil operantur, niſi conſtet, teſtatorem fuiſſe certificatum de earum viribus; ut de clauſula codicillari, cum clauſula *omni meliori modo.* tradit Gabr. *de conſuet. concl.* 1. *nu.* 7. ubi Imol. *in L. Lucius. col. pen. ff. de vulg. & pupill.* Socin. *in conſ.* 93. *col.* 6. *vol.* 4. Burſat. *conſ.* 18. *ſub num.* 18. Honded. *conſ.* 74. *num.* 46. *vol.* 1. Turret. *in tract. de clauſul. codicill. quæſ.* 9. *num.* 2. quæ certificatio non præſumitur, ſed probanda eſt, per Maſcard. *de probat. in verb. certificatio concl.* 283. apud Cyriac. *contr. for.* 360. *lib.* 2. *num.* 86. *ad* 107.

3 Quando vero clauſulæ ſunt de illis, quæ regulariter non conſueverunt in teſtamentis apponi, prout eſſet clauſula derogatoria ad futura teſtamenta, tunc cenſentur appoſitæ de voluntate expreſſa teſtatoris; quia Notarius cenſetur fideliter ſcribere, nec poteſt argui de falſo, etiamſi teſtator eſſet perſona idiota, quæ poteſt vel Notarium, vel peritiorem deſuper conſuluiſſe. ut per Menoch. *conſ.* 170. *ſub num.* 24. apud Cyriac. *l. cit.*

4 Et dum Notarius clauſulas coram teſtatore legit, ſi ille non contradixit, videtur illas approbare. Aret. *in conſ. fin.* Corn. *conſ.* 150. *col.* 2. *vol.* 3. *& conſ.* 225. *col. fin. vol.* 3. Alex. *conſ.* 142. *col.* 3. *vol.* 2. apud Gabr. *l. c. num.* 6. ubi tamen *num. ſeq.* ut ſupra notavimus, quod, ſi teſtator ſit perſona idiota, debeat Notarius illas eidem declarare.

Quia tamen magna eſt inter DD. contentio, quando clauſula *Codicillaris*, ſicut & aliæ, cenſeantur appoſitæ de voluntate teſtatoris, vel contrahentium, an vero potius de ſtylo Notariorum, ideo in hac quæſtione ad illos te remittimus. & videre poteris Menoch. *de arbitr. caſ.* 144. *num.* 9. *ſeqq. & de præſum. lib.* 2. *præſ.* 79. *num.* 4. *& lib.* 4. *præſ.* 31. *a num.* 1. Paſqual. *de patr. poteſt. p.* 2. *cap.* 8. *num.* 2. ubi Rol. a Valle *conſ.* 61. *nu.* 65. *lib.* 2. *& conſ.* 7. *per tot. lib.* 4. Theſ. *deciſ.* 141. *num.* 3. Maſcard. *de prob. concl.* 300. Mantic. *de conject. ult. vol. lib.* 1. *tit.* 10. *per tot.* & alii. Altograd. *contr. for.* 82. *num.* 31. *ſeqq.* ubi Honded. *conſ.* 33. *lib.* 1. *a num.* 41. Fuſar. *de ſubſtit. quæſ.* 593. *num.* 170. Simon de Præt. *de interpret. ult. vol. fol.* 373. *num.* 11. *& ſeqq.* apud eundem Altograd. ubi, quod clauſulæ cenſentur potius poſitæ de ſtylo Notarii, quando alias aliqui ex contrahentibus nimium læderentur. Rot. coram Coccin. *deciſ.* 1366. *num.* 5. Gabr. *lib.* 6. *de conſuet. concl.* 4. ubi DD. more ſuo ſolito. ubi *num.* 5. quod per Notarium appoſitæ cenſeantur, quando continent aliquid contra veriſimilem mentem contrahentium: alias ſecus.

5 Clauſula generalis antecedens explicatur per ſpecialem ſubſequentem. gloſ. *in L. ille a quo* 13. §. *quid ergo. verb. verba fideicommiſſi. ff. ad Trebell.* Mantic. *de conject. lib.* 6. *tit.* 13. *num.* 1. Maſcard. *de probat. concl.* 147. Navar. *conſ.* 6. *num.* 9. *de heret.* & alii apud Rot. *deciſ.* 79. *p.* 6. *rec.* ſi tamen ſpecialis ſit clara: nam ſi ſit dubia, non reſtringit generalem antecedentem. *L. regula. ff. de Jur. & fact. ignor.* Dec. *conſ.* 125. Vivian. *de Jurepatr. p.* 2. *lib.* 13. *cap.* 8. *num.* 286. & econtra diſpoſitio generalis ſequens explicatur per ſpecialem antecedentem. *L. ſi de certa.* 31. *C. de tranſact. L. legatorum petitio.* §. *fin. ff. de leg.* 2. *L. quoties. C. famil. erciſc.* & DD. apud Rot. *loc. cit.* Et clauſula generalis eſt reſtringenda ſecundum naturam actus, cui apponitur, & refertur tantum ad ea, quæ fuerunt ſpecificata. *d. L. ſi de certa. C. tranſact.* ubi DD. *L. jubemus. C. ad Vellejan.* dummodo præceſſerit clauſula ſpecialis: quia tunc generalis ſequens reſtringitur ad præcedentia narrata: nec generalis comprehendit majora expreſſis? & in privilegiis poſita non porrigitur ad ea, quæ ignorata ſunt. Natta *conſ.* 209. Marta *de clauſul. p.* 4. *clauſ.* 1. *&* 2. Vivian. *in prax. Juriſpatr. p.* 2. *lib.* 13. *cap.* 8. *num.* 279. *& ſeq.* Barboſ. *clauſ.* 116. Seraph. *deciſ.* 325.

6 Clauſula univerſalis comprehendit omnia. Schroeder. *de feud. p.* 10. *ſect.* 5. ampliat ſignificatum verbi, cui adjungitur, nec ullam patitur limitationem. Mart. *p.* 4. *clauſ.* 4. Barboſ. *clauſ.* 126. Vivian. *l. c. a. n.* 284. & ita hæc clauſula eſt majoris efficaciæ, quam clauſula generalis.

7 Clauſulæ quæ veniunt acceſſorie ad contractum, ſi contractus eſt ſimulatus, & ipſæ ſimulatæ judicantur. Aretin. *in L.* 1. §. *ſi vir uxori. col.* 3. *ante med. verſ. ſed hoc eſſet conceden. de plano. ff. de acquir. poſſeſſ.* quem ſequitur Alciat. *ibid. col.* 2. *in princ. num.* 4. ubi etiam Bologn. *num.* 65. *in princ.* apud Rot. *deciſ.* 81. *num.* 7. *p.* 9. *rec. tom.* 1.

8 Clauſula revocatoria alicujus legis in tantum primam legem revocare videtur, in quantum cum lege revocante repugnantiam continet, & non in plus. Bart. *in extravag. ad reprimen. ſuper verſ. non obſtan. L. un.* §. *bis tantummodo.* cum gloſ. *C. de latin. libert. tollen.* gl. *in authen. de heredibus ab inteſt. circa prin. in verb. vacantibus.* quam ſingularem dicit Roman. *conſ.* 57. *nu.* 2. apud Rot. *deciſ.* 289. *num.* 6. *p.* 3. *rec.*

9 Clauſulæ appoſitæ in prima commiſſione cenſentur repetitæ in ſecunda: & ſic avocata cauſa ab uno judice, & alteri delegata, cenſetur ſecundo Judici delegatio facta cum eiſdem clauſulis, quæ in prima &c. Ægid.

deciſ.

Digitized by Google

deciſ. 41. Caſsad. *deciſ.* 8. *n.* 5. *de cſer.* apud Rot. *deciſ.* 510. *p.* 2. *rec. n.* 1. An vero clauſulæ appoſitæ in prima commiſſione cenſeantur repetitæ in aliis? dic affirmative, ſi prima commiſſio adhuc perſeverat; ſecus ſi fuit de medio ſublata, quaſi non emanaſset. ita Rot. *deciſ.* 140. *n.* 6. *&* 7. *p.* 6. *rec.* ubi, quod ſi cum cauſa antiqua complicata eſt nova cauſa, tunc clauſulæ cenſentur repetitæ, quatenus quis velit proſequi cauſam antiquam: ſecus ſi ea omiſsa novam cauſam proſequatur. Mareſc. *l.* 1. *var. reſ. c.* 87. *n.* 1. *ſeqq.*

10 Clauſulæ appoſitæ in privilegiis cenſentur habere clauſulam, *quatenus pars uti velit.* Oldrad. *conſ.* 206. Samen. *de trien. q.* 94. *n.* 11. *& de annua. q.* 4. *num.* 4. apud Rot. *deciſ.* 229. *n.* 12. *p.* 2. *rec.*

11 Clauſulæ præſervativæ aſservant tantum jus realiter præexiſtens, non vero illud de novo tribuunt. Ayin. *conſ.* 15. *n.* 1. *ad med. & conſ.* 29. *n.* 8. Rot. *deciſ.* 197. *n.* 9. *p.* 4. *diverſ. & deciſ.* 418. *n.* 6. *p.* 13. *rec.*

12 Clauſula plura reſpiciens determinabilia debet omnia uniformiter determinare, & æqualiter, ſi ſubeſt eadem ratio in determinabilibus. *L. jam hoc jure. ff. de vulgar. & pupill.* Dec. *conſ.* 456. ſecus ſi non militat eadem ratio. *L. ſi ita ſcriptum. ff. de manumiſſ. teſtam.* Cacheran. *deciſ.* 20. *n.* 5. Mart. *de clauſ. p.* 4. *clauſ.* 5. & alii apud Vivian. *l. c. n.* 287. Habens plures intellectus qualiter interpretanda ſit? vide Vivian. *loc. c. a num.* 292. Mantic. *de conject. l.* 2. *c.* 8. *n.* 6.

13 Clauſulæ exceutivæ, quæ a Notariis poni ſolent poſt perfectum contractum, ut clauſula *de quibus &c. quæ omnia &c.* non ampliant, nec mutant principalem diſpoſitionem, niſi fuerint appoſitæ in verbis ſubſtantialibus. Dec. *in cap. ult. de pact.* Cacheran. *deciſ.* 164. *n.* 3. *Clem.* 1. *de preb.* Abb. *in cap. cum noſtris, de conceſſ. preb.* Gratian. *diſc. for. c.* 201. *nu.* 92. licet tunc remanerent ſuperfluæ. vide Vivian. *l. c. n.* 298. & in literis Apoſtolicis nihil operantur; quia ponuntur præter mentem Pontificis. Honded. *conſ.* 14. Barboſ. *de clauſul. clauſ.* 115. Imol. *in d. clem.* 1. Seraphin. *deciſ.* 433. Mart. *p.* 4. *clauſ.* 20. apud Vivian. *l. c.*

14 Clauſula *ſuper quibus omnibus, & ſingulis, petit ſibi jus, & juſtitiam adminiſtrari.* eſt propria libellorum, & illos ſalvat ab omni ineptitudine, & in ſpecie a defectu concluſionis, ita ut ſuſtineantur ex cauſa apta, licet ſit concluſum ſuper inepta. Marant. in Specul. *p.* 6. *de libell. oblat. numer* 15. Capyc. *deciſ.* 10. *num.* 22. Pellegrin. *in pract. civil. p.* 2. *ſect.* 3. *ſubſect.* 3. *interſec.* 1. *n.* 2. *verſ. tertio.* Gabr. *com. concl. l.* 6. *tit. de clauſ. concl.* 4. *n.* 23. ubi DD. & apud Vantium *de nullit. ex defect. proceſſ. num.* 25. Secundo operatur, quod Judex poſſit pronunciare etiam ſuper non petitis. Abb. *in cap. fin. de jurejur.* Capyc. *d. deciſ.* 10. *num.* 22. Alciat. *conſ.* 216. *in fin.* ubi ait, quod vigore dictæ clauſulæ poteſt actor obtinere in actione perſonali, licet intentaverit realem. & Cephal. *conſ.* 400. *numer.* 1. *vol.* 3. Afflict. *deciſ.* 95. *n.* 7. *&* 9. Joſeph. Ludovic. *deciſ. Lucens.* 46. *n.* 5. *& ſeq.* ubi, quod ſi per actorem petita fuerunt tantum quinque, & probatum in decem, poteſt fieri condemnatio in decem. & alii apud Pellegrin. *loc. cit.* Gabr. *loc. cit. num.* 20. apud quem inter alios Barboſ. *in cap.* 1. *num.* 22. *de offic. deleg.* Quarto in ſimili hæc clauſula operatur, quod ſi actor concludat in poſseſsorio, nihilo minus obtinere poſſit in petitorio, & econtra; dummodo tamen narrativa tam petitorium, quam poſseſorium reſpicere poſſit, alias ſecus. Corn. *conſ.* 91. *incip. in cauſa. in pr. lib.* 4. Tuſc. *litt. C. concl.* 359. *n.* 5. Cravet. *conſ.* 299. *n.* 2. Grammat. *deciſ.* 19. *num.* 16. apud Pellegrin. *l. c. verſ. quinto operatur.* DD. apud Gabr. *l. c. a num.* 16. Gail. *obſ.* 61. *lib.* 1. *num.* 11. & ſic. Quamvis alias ad cognoſcendum qualis actio ſit ab actore intentata, attendatur concluſio libelli, non vero narrativa, tamen ſecus eſt, quando in libello appoſita fuit hæc clauſula. Alex. *conſ.* 111. *lib.* 1. *& conſ.* 117. *&* 192. *l.* 2. Buttius *conſ.* 63. Socin. *conſ.* 160. *ad fin. lib.* 2. Tuſc. *d. concl.* 359. apud Pellegrin. *loc. cit. verſ. octavo operatur.* Quinto operatur, ut virtute dictæ clauſulæ omnis actio cenſeatur intentata, quæ ex narratis colligi poteſt. Marian. *in cap.* 2. *col.* 48. *verſ. primus effectus, de libell. oblat.* Barboſ. *in cap.* 1. *col.* 2. *verſ. nota ibi, etiam juſtitiam. de offic. deleg.* & DD. apud Gabr *l. c. num.* 8. & Pellegr. *ubi ſupra verſ. nono ut omnis.* ubi Tuſc. *d. concl.* 356. Marta *de clauſ. p.* 1. *clauſ.* 65. *num.* 2. & alii apud Gail. *d. obſ.* 61. modo tamen non conſtet ex proſecutis, quod actor voluerit ſe reſtringere ad certum remedium; tunc enim hæc clauſula nihil operaretur in alio remedio. Innoc. *in c. cum dilectus. col.* 1. *verſ. quid dicemus, de ord. cognit.* & Hoſt. *col.* 1. *in fin. verſ. qualis erit finis.* Spec. *in tit. de libelli concept.* §. *jam nunc viden. verſ. item talis.* apud Gabr. *l. c. num.* 12. Similiter ſi ex narratis, actio aliqua non competat, nec colligi poſſit, hæc clauſula nihil operaretur. DD. apud Gabr. *n.* 9. *&* 14. Tandem ſalvat libellos ab omni contrarietate, ſi in contrarietate non fuit perſeveratum; ſicut etiam ſententiam latam informem libello. Marant. in Specul. *p.* 6. *membr.* 3. Scacc. *de Jud. lib.* 1. *cap.* 50. ac etiam operatur, ut Judex poſſit, ac debeat deferre juramentum in ſupplementum actori ſemiplene, vel pluſquam ſemiplene probanti, quamvis non fuerit expreſſe petitum. Maſcard. *de probat. concl.* 954. *num.* 48. Abb. *in cap. fin. verſ. ſed nec obſtat, de Jurejur.* Pellegrin. *l. c. num.* 2. *verſ. decimo operatur.* Gabr. *l. c. n.* 26. Gail. *lib.* 1. *pract. obſ.* 108. *nu.* 7. ubi DD. alios dictæ clauſulæ effectus, & alias clauſulas ſalutares in libellis apponi ſolitas, ultra DD. *cit.* vide etiam Scacc. & Marant. *loc. cit.* Eccleſ. *obſ. for. ſenat. Pedem. obſ.* 22. *n.* 17. *ſeqq.* & infra *in praxi Libelli.*

Clauſula *ſalva moderatione*, poſita in ſententia fa- 15
cit eſſe locum compoſitioni etiam poſt illam; ita ut virtute illius poſſit Epiſcopus componere cum reo, etiam poſt ſententiam condemnatoriam. Riccius *in prax. compoſit. reſ.* 223. *num.* 3. *p.* 4. apud quem Genuenſ. *in prax. Curiæ Archi-Epiſc. cap.* 48. *num.* 3. *in impreſſione Romana* & alii. quamvis idem Ricc. teneat, tutius eſſe abſtinere.

Clauſula *cum acceſſibus, & regreſſibus* regulariter fa- 16
cit venditam eſse ſervitutem, vel in diviſionem bonorum datam. vide Ciarlin. *lib.* 1. *contr. jur. cap.* 76. *n.* 13. late Cyriac. *lib.* 1. *contr. for.* 27. *n.* 1. apud quem Cæpol. *de ſervit. urban. præd. in tit. de ſervit. itineris, ſeu actus. c.* 38. *ſub n.* 3. & alii.

Clauſula *ne plus peti poſſit*, refertur ad uniformia 17
in teſtamento; unde legatarius non obſtante hac clauſula, adhuc poteſt ſuccedere in fideicommiſso. Ciarlin. *lib.* 2. *contr. jur. c.* 219. *n.* 77. apud quem Bart. *in L. fideicommiſſa.* §. *ſi quis ita. in fin. de legat.* 3. ita declarans textum *in L. Paulo Callimacho.* §. 1. *eod.* & alii.

Clauſula *ſalvo conſenſu Domini, & non aliter, nec* 18
alio modo liberat vendentem feudum a caducitate. Curt. ſen. *conſ.* 8. Clar. *in* §. *feudum. quæſt.* 31. Simon de Præt. *de interpret. ult. volunt. interp.* 1. *dub.* 3. Menoch. *conſ.* 38. Perra *de fideicom.* & alii plurimi apud Mareſc. *lib.* 1. *var. reſ. p.* 2. *cap.* 78. quos vide; licet contrarium doceat Ciarlin. *loc. cit. cap.* 106. *num.* 33. qui plures alios citat; quia tunc hæc clauſula eſset potius eluſoria ſecuta traditione; ſed in contrarium ſtant *deciſ.* Rot. allegatæ a Mareſc. *loc. cit. n.* 2. ſi adſit illa clauſula *non alias, aliter, nec alio modo*, quia illa ceſsante nihil videretur actum. ubi vide late.

Clauſula *& ſi quid pluris dono* in venditione poſi- 19
ta, non aufert beneficium *L.* 2. *C. de reſcind. vend.* quia intelligitur de modica læſione. *L. hac adjectio. ff. de V. S.* Fachin. *lib.* 2. *contr. jur. c.* 19. & dummodo exceſsus non tangat ſummam quingentorum aureorum: quia tunc eſset neceſsaria inſinuatio. vide etiam Covar. *l.* 2. *var. reſ. c.* 4. Pinel. *in cit. L.* 2. *C. de reſcind. vend. p.* 1. *c.* 2.

Clauſula *ad habendum &c.* vel *quibus dederit.* in 20
emphyteuſi dat liberam diſponendi facultatem. & facit locum etiam hæredibus extraneis. Ciarlin. *cap.* 6. ubi DD. Mantic. *de tacit. & ambig. l.* 22. *tit.* 19. *n.* 25. late Mareſc. *ut ſtatim infra*, ubi plurimi. Limita ſi fuit poſita tantum in executivis, & non diſpoſitivis. Mareſc. *l.* 3. *var. reſ. c.* 2. Honded. *conſ.* 33. ubi DD. Dec. 496. Natta *conſ.* 582. Surd. *conſ.* 65. Peregrin. *de fideicom. art.* 14. Farin. *deciſ.* 294. *p.* 2. *n.* 7. ubi quando dicatur poſita tantum in executivis, an vero diſpoſitivis.

Clauſulæ *tunc & eo caſu* in ſubſtitutione operatur, 21
ut ſubſtitutio non poſſit extendi ad alium caſum etiam ſimilem. DD. apud Fachin. *l.* 4. *contr. jur. c.* 46. quamvis ipſe circa finem teneat, quod non obſtante hac clauſula poſſit fieri extenſio ad caſus ſimiles.

Clauſula *codicillaris* obliquat inſtitutionem, & facit, 22

Digitized by Google

ut directa tranſeat in fideicommiſſariam. Fachin. *loc. cit. cap.* 91. Item facit, quod filius teneatur reſtituere hæreditatem vocatis dempta legitima, licet eſſet poſthumus ignoranter prætetitus. Clarus *in §. teſtamentum; quæſt.* 46. ſed contrarium tenet Fachin. *loc. cit. cap.* 11. Fuſar. *de ſubſtit. quæſt.* 479. *num.* 6. 19. & 22. Ciarlin. *cap.* 11. *num.* 17. maxime ſi eſſet reſtituenda eatraneo. Rot. *deciſ.* 405. *p.* 9. *rec. tom.* 2. *nu.* 53. *ſeqq.* ubi dat rationem; quia nempe non præſumitur, quod teſtator, ſi ſciviſſet, ſe prætetire filium, voluiſſet illum gravare de reſtituendo hæreditatem extraneo.

23 Clauſula *per perpetuum* facit emphyteuſim alienabilem etiam in extraneos. Ciatlin. *contr. for. cap.* 6. ubi DD. Limita in Eccleſiaſtica; quia cum ſui natura non ſit tranſitoria in extraneos, ideo clauſula debet reſtringi ad terminos babiles. Ciarlin. *loc. cit.* & juxta ſubjectam materiam, gloſ. *in L. in perpetuum. ff. de procur.* Alea. *in L.* 2. *num.* 2. *ff. ſolut. matr.* Seraphin. *deciſ.* 874. *nu.* 5. apud Rot. *deciſ.* 427. *p.* 9. *rec. tom.* 2. quamvis ergo dicta clauſula *in perpetuum* perpetuet conceſſionem emphyteuſis Eccleſiaſticæ inter perſonas comprehenſas, illam tamen non extendit ad eatraneos non vocatos, & probat tex. *in §. emphyteuſim. verſ. licentia. auth. de non alien.* Rol. *conſ.* 96. *num.* 7. 8. & 9. *lib.* 1. Alex. *conſ.* 9. *ſub num.* 9. *in fin. verſ. ſed ſolum dicunt. lib.* 2. Mantic. *de tacit. lib.* 27. *tit.* 10. *num.* 11. & alii apud Rot. *cit. nu.* 23. *ſeqq.* & *nu.* 26. ubi, quod hæc clauſula appoſita in conceſſione ea pacto, non facit illam hæreditariam, & citat Dec. ubi de magis communi *in cap. in præſentia num.* 53. *verſ. ſit ergo concluſio. de prob.* Roland. *d. conſ.* 96. *nu.* 6. 18. & 19. Mantic. *de tacit. lib.* 2. *tit.* 19. *nu.* 27.

24 Clauſula *conſtituti* poſita in inſtrumento dotali impedit excutionem aliorum creditorum, etiam non probata viri inopia. Grammat. *dec.* 92. *loc. cit. cap.* 94. *num.* 18. Et illa ſtante, non eſt neceſſaria eacellio bonorum principalis. Gabr. *de fidejuſſ. concl.* 1. *num.* 52.

25 Clauſula *ſi, & in quantum*, poſita in admiſſione poſitionum, ita præſervat jus reſpondentis, ut confeſſio emanata, perinde ſit, ac ſi non emanaſſet, poſtquam certum eſt, quod illæ poſitiones non erant admittendæ, & ita quod reus non tenebatur illis reſpondere. Rot. *in una Romana aliorum* 28. *Febr.* 1582. *coram. Orano.* Bal. *in L.* 2. *in fin. C. qui legit. perſ. hab. ſtand. in Judic.* Rimin. ſen. *conſ.* 490. *num.* 9. *vol.* 3. Curt. jun. *in L. cum & Judices, §. quod obſervari. nu.* 106. *C. de juram. quod propt. calumn. datur.* apud Rot. *dec.* 27. *p.* 9. *rec. tom.* 1.

26 Clauſula *ſine præjudicio* præſervat præjudicium in aliis, non autem in expreſſis. Oldrad. *conſ.* 330. *num.* 9. *in fin.* Gratian. *diſc. for. cap.* 867. *num.* 10. Mart. *de clauſ. p.* 1. *clauſ.* 142. *nu.* 2. apud Rot. *deciſ.* 23. *p.* 9. *rec tom.* 1.

Clauſulam *omni meliori modo* invenies infra *clauſ.* 19.

CLAUSULÆ APOSTOLICÆ.

Praxis Clauſularum Apoſtolicarum.

1 Clauſula I. *motu proprio, & certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis*, circa quam clauſulam regula eſt, quod aufert omnem ſurreptionem. juxta DD. *in cap. motu proprio, de præb. in* 6. *Clem. ſi Romanus Pontifex.* 4. *eod. tit. de præb.* & ibi gloſ. *in verb. Beneficium.* Abb. *in cap. ad aures num.* 5. & ibi Felin. *nu.* 16. *de reſcr.* & alii apud Pal. Rub. *in annot. ad deciſ.* 90. *p.* 9. *rec. Rot. Rom. num.* 91. ubi quod impetratio ſecundi beneficii cum hac clauſula non ſit ſubreptitia, etiam non facta mentione de primo. Et concluſio ampliatur adeo, ut impetrans gratiam ſub iſta clauſula, non teneatur illam juſtificare; ut ſpecialiter de penſionario tenent Achil. *dec.* 174. Put. *deciſ.* 101. Maſcard. *de probat. concl.* 622. & 1233. Farin. *de teſtib. quæſt.* 63. Garz. *de benef. p.* 1. *cap.* 5. *num.* 501. & alii apud Vivian. *in prax. Jurispatr. p.* 2. *lib.* 13. *cap.* 8. *num.* 21. Et quod conceſſionem faciat favorabilem, & ampliet, tenet Gozadin. *conſ.* 8. Grat. *con.* 9. Curt. ſen. *conſ.* 66. Riccius *in prax. clauſul. p.* 3. *reſ.* 100.

Quamvis vero juxta notata, gratia, vel narrativa gratiæ conceſſæ *motu proprio* &c. non ſit juſtificanda, cum ſolo verbo Papæ innitatur. *ſupra cit. Clem. ſi Romanus. Clem.* 1. *verb. feciſſe narramus, de probat.* & contra clauſulam *motu proprio* non poſſit dari de ſubreptione, cum nemo poſſit dicere aliquid ſurripere, Papa concedente motu proprio &c. DD. *cit.* & Pal. Rub. *l. cit. num.* 134. & 135. Non tamen per dictam clauſulam eſt ſublata facultas impugnandi gratiam, & probandi falſum fuiſſe narratum Pontifici. Pariſ. *conſ.* 74. *num.* 32. & 33. *lib.* 4. Rot. *deciſ.* 33. *num.* 6. 7. & 8. *de præb. in antiq.* Caſſad. *dec.* 3. *nu.* 4. *de conceſſ. præb.* Boer. *deciſ.* 286. *circa fin.* ibi: *licet non poſſit allegari defectus ſubreptionis, quando eſt inſerta clauſula* motu proprio, *tamen poteſt allegari defectus intentionis Papæ* &c. Simonet. *de reſervat. quæſt.* 14. *num.* 5. & alii apud cit. Rubeum *num.* 140. ubi plura, & Rot. coram Merlino *deciſ.* 318. *inter ejuſdem impreſſ.* alias *dec.* 119. *p.* 5. *rec. num.* 4. ubi quod motus proprius ſolum in hoc efficit, quod onus probandi non incumbit utenti gratia; quia ille fundat ſuam intentionem in ipſo motu proprio, ſed hoc onus incumbit impugnanti. ex Felin. *in cap. cauſam quæ. il. num.* 3. & 4. *de teſtib.* Gabr. *de probat. concl.* 2. *num.* 61. Caputaq. *dec.* 77. *p.* 3. *num.* 4. Put. *deciſ.* 323. *num.* 5. *lib.* 2. Seraph. *dec.* 1484. *num.* 11. hæc clauſula ergo plures patitur limitationes; & quidem ultra dicta

Limitatur primo, ſi Pontifex non teſtetur de facto proprio, ſed de facto alieno, quo caſu cauſam juſtificandam eſſe, tenet Puteus *deciſ.* 323. *lib.* 2. maxime ſi talis narrativa tenderet in alicujus præjudicium. Pariſ. *conſ.* 74. *lib.* 4. Mareſc. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 1. *num.* 168. & ſtatim infra.

Limitatur ſecundo, quod quamvis, ſi gratia eſt ſubreptitia ex taciturnitate cauſæ finalis, non vitietur ob clauſulam *motu proprio*; vitietur tamen expreſſione falſæ cauſæ: ut docet Amicus apud Dianam *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 70. Menoch. *de arbitr. caſ.* 201. *num.* 83. ubi Abb. Anchar. & alii. Gratian. *diſc. for. cap.* 508. *nu.* 23. Mareſc. *l. cit. num.* 169. Sed quod motus proprius, quando nulla præceſſit petitio a parte facta ipſius gratiæ, tollat ſubreptionem, & obreptionem, hoc eſt procedentem tam ea taciturnitate cauſæ finalis, quam expreſſione falſæ, docent Portell. Suarez, Bonac. & alii apud eundem Dianam *l. c.* ſecus vero ſi partis petitio præceſſit: quia tunc concordant, tam expreſſione falſæ cauſæ, quam taciturnitate cauſæ finalis vitiari gratiam; quia ſicut per importunitatem Papa conceſſit, ita per eandem dicta clauſula poſita cenſetur, & huic diſtinctioni favet Rot. Rom. *in una Caſſalen. Beneficiorum* 10. *Decemb.* 1627. coram Merlin. *deciſ.* 318. *inter ejus impreſſ. alias dec.* 119. *p.* 5. *rec.* ubi *num.* 6. quod eſt ſubreptio in gratia facta ad ſupplicationem partis, eſt defectus intentionis in gratia facta motu proprio, etiam ex taciturnitate; & quod clauſula *motus proprii* non tollat ſubreptionem, quando exprimitur cauſa falſa, vel de facto alieno: ultra DD. *cit.* docent Felin. *in cap. cauſam, de teſtib.* Gabr. *de clauſul. concl.* 2. Put. *dec.* 187. Sanch. *de matrim. lib.* 8. *diſp.* 21. Garz. *de benef. p.* 1. *cap.* 5. *num.* 502. Abb. *in cap. ad aures, de teſtib.* gloſ. & Faber. *in clem. un. de offic. deleg.* Marta *de clauſul. clauſ.* 19. Riccius *in prax. alien. rer. Eccleſ. reſ.* 93. & deducitur ea tex *in cap.* 2. *de reſcr.* vide etiam Scacc. *de judic. lib. quæſt.* 64. gloſ. *in cap. Romanus, de præb.* Hoſtienſ. & Ancharan. *in d. cap. cauſam, de teſtib.* Vivian. *in prax. Jurispatr. lib.* 13. *p.* 2. *cap.* 8. *nu.* 21. & alii innumeri.

Limit. tertio, quia clauſula motus proprii non tollit ſubreptionem in præjudicium tertii. Riccius *in prax. p.* 3. *reſol.* 506. & *reſ.* 100. Sarnen. *de jur. quæſ. q.* 1. *num.* 2. & *quæſt.* 4. *num.* 7. Alex. *conſ.* 37. *lib.* 1. Socin. jun. *conſ.* 64. & tenuit Rot. teſte eodem Ric. Gig *de penſ. quæſt.* 9. *nu.* 5. & *quæſt.* 29. *num.* 4. Gratian. *diſc. for. cap.* 624. *num.* 22. & *cap.* 421. *num.* 42. *ſeqq.* Bellam. *deciſ.* 392. Abb. & Felin. *in cap. ad aures, de teſtib.* Gabr. *de clauſ. concl.* 2. Papa enim cenſetur circumventus in gratia etiam motu proprio emanata, ſi in ea aliquid tendat ad præjudicium tertii, cum ejus intentio nunquam ſit velle præjudicare juribus tertii. ut poſt Dec. Ruin. & alios tenuit Rot. coram Dunozet. *p.* 8. *rec. dec.* 4. apud Rubeum *l. ſup. cit. num.* 147. & Rot. coram Merlin. *d. dec.* 318. Neque firmat privilegium contra jus tertii. Gabr. *de clauſ. clauſ.* 2. Rot. *in novis. deciſ.* 451. *p.* 1. Vivian. *l. ſup. cit.* Riccius *d. reſ.* 100. Et ideo non derogat legem, per quam eſt jus quæſitum fiſco; quia juxta concluſa nihil operatur in præjudicium tertii, niſi fuerit dictum „*non obſtante jure quæſito.* ratio eſt; quia regula de Jure quæſito non tollendo, præſervat quodcumque Jus, quomodolibet

quæſi-

Digitized by Google

quæſitum. Cæſar. de Graſſ. *dec.* 1. Put. *dec.* 387. maxime ſi præceſſit partis poſtulatio. vide Peregrin. *de Jure fiſci lib.* 1. *tit.* 3. *num.* 37. de qua regula plura ſuo loco.

Limit. quarto, quod licet clauſula motus proprii tollat omnem ſubreptionem, non tamen tollit obſtacula cohærentia perſonæ, nec ſupplet dictæ perſonæ inhabilitatem, ut ſi taceatur irregularitas, defectus legitimæ ætatis &c. Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 21. *num.* 49. cum ibi allegatis. Felin. *in c. ad aures, de reſcript.* Rot. apud Scacc. *de Judic. lib.* 1. *cap.* 64. *num.* 14. Pariſ. *lib.* 1. *conſ.* 1. Menoch. *de arbitr. caſ.* 201. *num.* 81. *ſeq.* ubi Dec. *conſ.* 602. *num.* 19. & Alciat. *reſp.* 25. *num.* 5. & quod ſic non inferat diſpenſationem in dictis obſtaculis &c. maxime firmat. Jo. Andr. *in Clem. per litteras, de præb.* Dec. *in cap. ad hæc, de reſcr.* & *conſ.* 168. & *conſ.* 10. Et quod non ſuppleat defectus, licet adeſſet clauſula *ſupplentes*; quia hæc tantum ſupplet defectus narratos, docet Ægid. *dec.* 33. Dec. *d. conſ.* 10. at hæc perſonæ inhabilitas non poterit opponi per viam ſubreptionis, ſed per viam juris communis, in quo tunc Pontifex non intendit diſpenſare; nam pars, cum nihil petierit, non ſubrepſit. gloſ. *in Clem. ſi Roman. verb. validam, de præb.* & in *cap. ſi motu proprio verb. ob hoc. eod. in* 6. apud Sanch. *l. c.*

Limit. quinto, quod clauſula *motus proprii* &c. ex taciturnitate cauſæ &c. nihil operetur, ſi fuit poſita in litteris diſpenſationum; quia diſpenſatio ſine cauſa facta eſſet, juxta Oldrad. *conſ.* 250. Dec. *conſ.* 606. Anchar. *conſ.* 342. ſiquidem ſimus in materia juris divini, vel naturalis, quia tunc certo peccaret mortaliter propter abuſum poteſtatis; imo nulliter diſpenſaret ſecundum multos; quia Pontifex eſt inferior quoad jus divinum, & naturale. Gobat. *de impedim. matrim. caſ.* 22. *num.* 603. S. Thom. 1. 2. *quæſt.* 49. ad 5. Innoc. *in cap. innotuit., de elect.* licet adeſſet clauſula *ſupplentes omnes, & ſingulos, tam juris, quam facti defectus*. Niſi ſimus in defectibus provenientibus a Jure poſitivo; imo neque ſupplet defectus provenientes a Jure poſitivo, niſi ſpecificentur; ut ſupra dictum eſt. & tenet Joan. Andr. *in Clem. Paſtoralis, de re jud.* Butr. & Imol. *in cap.* 1. *de tranſact.* & *in cap. illa, de elect.* Alex. *conſ.* 79. Socin. *conſ.* 164. quia diſpoſitio, & mens Pontificis non fertur ad incognita; & ejuſmodi clauſulæ nihil operantur in facto incognito. Angel. *in L. ſed & ſi quis. ff. ſi quis caution.* Roman. *conſ.* 327. Decius *conſ.* 161. Riccius *in prax. clauſul. p.* 3. *d. reſ.* 100. Bene verum eſt, quod tanta ſit virtus hujus clauſulæ in litteris diſpenſationum poſitæ, ubi nullius jus læditur, ut claudat os partibus, ut diſpenſationem etiam ſine cauſa emanatam, ſeu proviſionem plurium beneficiorum cum dicta clauſula, non poſſint impugnare; quia in effectu aliud non eſſet, quam redarguere Pontificem de mendacio prout notavit Rubeus *l. ſup. cit. nu.* 125. *ſeqq.* & DD. *in cap. ſi motu proprio, de præb. in* 6. quod enim Principi placet, legis habet vigorem. *L.* 1. *ff. de conſtit. Princ.* & quod Pontifex vult, nos pariter eo contenti eſſe debemus, licet forſan in foro interno malum ſit: ut poſt Cavalcan. *in conſ.* 58. *col.* 4. *verſ. ſexto ad idem.* Cravet. *conſ.* 137. *num.* 9. *verſ. ſuperior ita tolerat, & ita nos tolerare debemus &c.*

Limita ſexto, ut clauſula *motus proprii* nihil operetur in iis, quæ ſunt tantum facti, & non juris. Marta *de clauſul. claus.* 73. Riccius *l. ſup. cit. n.* 11. Bal. *in L. impetrata. C. ſent. reſcind. non poſſ.* Alex. *conſ.* 120. & 125. Mareſc. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 1. *num.* 163. Menoch. *de arbitr. caſ.* 201. Pariſ. *con.* 1. *vol.* 1. Socin. jun. *conſ.* 77. Rol. *conſ.* 7. *vol.* 3. Vivian. *in prax. juriſpatr. p.* 2. *lib.* 13. *cap.* 8. *nu.* 21. Mar. Antonin. *lib.* 1. *var. reſ.* 86. Sarnen. *de non tollen. jur. quæſito. quæſt.* 13. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloſ.* 6. & 32. Garc. *de benef. p.* 1. *cap.* 1. *num.* 502. Seraphin. *deciſ.* 365. 390. & 480. vide etiam Barboſ. *de clauſulis clauſ.* 37. & tandem.

Limita ſeptimo, *ut motus proprius* non tollat defectum intentionis Papæ. Joan. Andr. *in cap. motu proprio, de præb. in* 6. Rubeus *in annot. ad d. deciſ.* 90. *Rot. Roman. p.* 9. *rec. tom.* 1. *num.* 139. Sanch. *de matrim. d. lib.* 8. *diſp.* 21. *num.* 51. ubi quod non obſtante dicta clauſula, gratia non valeat, ſi qualitas beneficio intrinſeca taceatur, non ob vitium ſubreptionis, ſed quia non apparet de concedentis voluntate. apud quem Abb. *in cap. ad aures. num.* 5. *de reſcr.* Rebuff. *in concordat. titul. de form. mandat. Apoſtol. in clauſula motu proprio.* Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *centur.* 3. *caſ.* 201. *num.* 80. vide etiam Pyrr. Corrad. *in prax. benef. lib.* 3. *cap.* 6. *nu.* 46. ubi quod gratia conceſſa etiam cum tali clauſula, non ſuſtinetur, ſi non fuit facta mentio ſeu expreſſio menſis Epiſcopalis, ſeu Ordinarii, cum eidem Pontifex præjudicare non intendat; & hic faciunt, quæ ſupra diximus *in limit. tertia. & in verſ. quamvis.*

Quær. an per clauſulam *motus proprii*, cenſeatur inducta, ſeu diſpenſata beneficiorum pluralitas. Reſp. negative. gloſ. *in Clem. ſi Romanus. in verb. validum verſ. etiamſi illa ex talium pluralitate procedat & de præb. & in d. c. motu proprio. verb. Benef. ver. cum per hoc ſibi diſpenſatum non ſit &c. de præb. & in c. final. in fin. de offic. deleg. in* 6. Bonif. *in* Clem. *ſi Romanus. num.* 30. Abb. *in cap. cum olim col.* 4. *de re jud.* & alii apud Rub. *l. cit. num.* 143. & apud Gabr. *lib.* 6. *com. concl. tit. de clauſul. num.* 48. apud quem toto dicto titulo plura videre poteris de hac clauſula, & de ejuſdem effectibus.

Clauſula II. *ſupplentes*; uti ſupra diximus, etiam cum clauſula *motus proprii*, non ſupplet defectum Juris naturalis uti citationis &c. vel divini, ſed tantum Juris poſitivi, & illos etiam non quoſcumque, ſed tantum expreſſos ex Ægid. *deciſ.* 33. Dec. *conſ.* 10. Jo. Andr. *in Clem. Paſtoralis, de re jud.* Pyrr. Corrad. *qui infra. a num.* 6. *ſeqq.* 2

Præterea hæc clauſula non ſupplet defectum cauſæ. Redoan. *de reb. Eccleſ. non alien. verb. alienatio. verſ. & ſi ſit facta*. Magon. *deciſ. Lucen. deciſ. deciſ.* 12. ſic non ſupplet defectum cauſæ, puta neceſſitatis, vel utilitatis in alienationibus rerum Eccleſiæ. Pyrr. Corrad. *qui infra. num.* 7. & poſita in litteris *ſi in evidentem*, non ſupplet defectus ſubſtantiales. Mar. Antonin. *var. reſ. lib.* 1. *reſ.* 5. Decius *conſ.* 14. niſi de dictis defectibus facta ſit mentio in ſpecie. Abb. *in cap.* 1. *num.* 5. *verſ. an autem ſuppletio, de tranſlat.* apud Pyrr. Corrad. *in prax. diſpenſ. Apoſtol. lib.* 9. *cap.* 6. *num.* 4. Neque tollit defectum poteſtatis facientis actum. Rot. *in novis. deciſ.* 2. *de util. vel inutil.* Abb. *in cap. inter dilectos, de fid. inſtrum.*

Inſuper hæc clauſula non operatur in præjudicium tertii. Ruin. *conſ.* 35. *num.* 35. niſi concedens habuerit plenam notitiam juris tertii, & hoc non obſtante concedat actum de ſui natura tertio præjudicialem, nec tunc erit opus derogationi regulæ „ *de Jure quæſito non tollendo*. Gratian. *diſc. for. cap.* 599. *a num.* 9. ubi Cornel. *conſ.* 83. *circa primum conſultationis, col. penult. poſt med. verſ. tertio reſpondetur. num.* 16. *lib.* 4. & alii. ſed de hac regula *de Jure quæſito* &c. plura ſuo loco. Neque tollit defectus concernentes perſonam impetrantis, illique adhærentes, ſed tantum defectus, ſi qui fuerint contra ſolemnia juris. Marta *de clauſul. p.* 1. *clauſ.* 181. Seraphin. *deciſ.* 975. Vivian. *in prax. Juriſpatr. p.* 2. *lib.* 13. *cap.* 8. *num.* 164. Specul. *tit. de legato.* §. *nunc oſtendendum. num.* 15. *lib.* 1. *p.* 1. Barboſ. *de clauſ.* 14. hinc non inducit abſolutionem a cenſuris, & pœnis, quas forſan contrahentes incurrerunt ob traditam rei alienatæ poſſeſſionem ante obtentum, & executum Beneplacitum Apoſtolicum. Pyrr. Corrad. *l. c. num.* 11.

Clauſula III. *ſine retardatione ſolutionis penſionis.* limitat juriſdictionem commiſſarii, & facit illam conditionalem, ita ut non poſſit procedere, niſi ſoluta prius penſione. Put. *dec.* 29. *de penſion.* Rot. ſæpius apud Riccium *in prax. clauſul. p.* 3. *reſ.* 108. Cæſar. de Graſſ. *dec.* 101. Garz. *de benef. p.* 1. *c.* 5. §. 4. *num.* 465. & 518. Mareſc. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 21. & 22. *num.* 3. apud quem Rota ſæpius. Gigas *de penſion. quæſ.* 35. *num.* 9. Staphil. *de litt. juſtit.* §. *in primis num.* 84. Sarnen. *in compend. ſignat. nu.* 8. Vivian. *l. ſup. cit. num.* 273. Limita, niſi illi eſſent adjecta illa verba, vel clauſula *arbitrio Rotæ*: quia hæc intelligitur *prout de jure*; cum omne arbitrium debeat eſſe juri conſonum. Cæſ. de Graſſ. *d. dec.* 101. & ideo tunc poteſt ad ulteriora procedi, etiam ſolutione retardata. Garz. & Mareſc. *loc. cit. num.* 27. ubi alii. 3

Porro concluſio adeo eſt vera, ut non poſſit commiſſarius procedere ad ulteriora, niſi ſoluta prius penſione, ut ſententia lata ante penſionis ſolutionem, & omnia geſta ſint nullius valoris. Put. *dec.* 19. apud quem Rot. Riccius *l. ſup. cit. d. reſ.* 108. *num.* 13. dicitur autem huic clauſulæ ſatisfactum, quomodocumque realis fiat ſolutio, etiamſi eſſet coacta.

Hæc

Digitized by Google

Hæc ergo clauſula operatur, quod titularis teneatur ad ſolutionem penſionis, etiam lite pendente. Ricciur in prax. reſol. 379. p. 1. & d. reſ. 108. Gigas de penſ. d. quæſt. 35. num. 9. Pariſ. de reſignat. lib. 6. quæſt. 2. num. 153. Garz. de benef. p. 5. c. 5. §. 4. a num. 516. Covar. lib. 2. var. reſ. cap. 1. num. 9. in fin. quod ampliative procedit, licet a ſententia fuerit appellatum. Rot. apud Ricc. l. c. licet etiam ſententia fuerit lata ſuper ſpolio, etiam non docto de aliqua quaſi poſſeſſione exigendi; ſed ſufficit, quod litteræ fuerint expeditæ Romæ. Rot. ſæpius apud Ricc. l. cit. quia litteris expeditis ob illarum reverentiam eſt procedendum ad præſtationem penſionis, etiamſi non conſtet de aliqua poſſeſſione. Rot. deciſ. 301. p. 1. diverſ. & deciſ. 193. p. 3. rec. nu. 15. Imo ſufficit ſola ſupplicatio ſignata ſine expeditione litterarum. per Rot. apud eund. Et hoc licet ex actis conſtet de nullitate penſionis; uti quia non fuit ab impetrante facta mentio alterius penſionis, quam obtinebat. Jo. Paul. deciſ. 61. Riccius l. c. & alii apud eundem. Mareſc. lib. 1. var. reſ. cap. 22. Mana de clauſul. p. 1. clauſ. 165. Marcheſ. de commiſſ. p. 1. cap. 4. Vivian. l. c. num. 274. licet hæc nullitas reſultaret ex ventre litterarum. Put. lib. 1. deciſ. 34. apud quem Rota; maxime ſi adeſt quaſi poſſeſſio exigendi. idem Put. deciſ. 245. ubi Rota. Sed quod nullitate reſultante, vel apparente ex ventre literarum non ſit ſolvenda penſio lite pendente, virtute ipſius clauſulæ, tenuerunt Caſſad. dec. 10. de reſcr. Graſſ. deciſ. 8. de re jud. Sarnen. in compend. ſignat. num. 84. Achil. deciſ. 4. Rot. p. 1. diverſ. dec. 310.

Prædicta tamen, quod nempe hæc clauſula ſuſpendat juriſdictionem ante ſolutionem penſionis, procedunt in præjudicium titularis, ad hoc ut non audiatur opponens de nullitate penſionis ſolutione prius non facta, non autem in præjudicium penſionarii, ad illum impediendum, ne agere poſſit pro manutentione, & ſolutione dictæ penſionis, ne alias quod in illius favorem inductum eſt, in ipſius præjudicium retorqueatur. ut dixit Rota dec. 193. p. 3. rec. num. 15. in fin.

Porro hæc clauſula non ſolet apponi pro penſione impoſita ab inferiore, uti Epiſcopo, vel ſuper pluribus beneficiis, quæ poſtea fuerit diverſis collata. Garz. de benef. p. 1. cap. 5. §. 4. num. 518. Vivian. in prax. Juriſpatr. l. c. n. 275. Seraphin. deciſ. 1017. Barboſ. de clauſul. clauſ. 93. Gigas de penſion. quæſt. 85. num. 1.

Præterea hæc clauſula poſita in commiſſione appellationis refertur ad ſummam contentam in ſententia. Rot. apud Riccium in prax. clauſul. p. 2. reſ. 108. num. 16. p. 1. diverſ. dec. 310. Et in qualibet commiſſione cenſetur repetita. Caſſad. de reſcript. deciſ. 8. Datur etiam translatario, qui nunquam exegit, dummodo transferens eſſet in quaſi poſſeſſione exigendi, juſtificata tamen translatione, ac etiam reſervatione antiquæ, licet adſit clauſula arbitrio Rotæ. Sarnenſ. in compend. ſignat. num. 85. Riccius loc. cit. qui teſtatur ita fuiſſe deciſum a Rota.

Ulterius obſervandum venit, quod hæc clauſula poſita in commiſſione appellationis præſervat juriſdictionem Judicis a quo, ita ut poſſit cogere titularem ad ſolvendum. juxta Lancellot. de attent. poſt inhibit. cap. 20. limit. 13. num. 2. Hæc enim clauſula ponitur ad obviandum fraudibus ſolvere recuſantium, vel differentium. Gig. de penſ. quæſt. 35. & ne interim penſionarius penſione carere debeat forte cavillatione partis litigantis; & poſita in commiſſione principalis afficit etiam tertium venientem ad cauſam pro ſuo intereſſe. Veral. lib. 1. dec. 1. apud Riccium l. c.

Bene verum eſt, quod hæc clauſula non datur pluribus in caſibus: & primo, ſi penſionarius per longum tempus non petit penſionem. Gigas de penſion. quæſt. 85. num. 3. dummodo potuerit petere, & neglexerit; aliter, non data negligentia, non videtur depoſuiſſe animum exigendi, ac ita habuiſſe animum remittendi. Riccius loc. cit. qui teſtatur ita fuiſſe deciſum a Rota. Secundo, quando penſio fuit impoſita pluribus beneficiis, quæ poſtmodum fuerunt pluribus collata, juxta ſuperius dicta; alios caſus, in quibus hæc clauſula non ſolet apponi, vide apud Gig. l. c. quæſt. 85. & alios apud Garz. l. c. num. 529.

4 Clauſula IV. Amoto quolibet detentore, intelligitur non de detentore juris, hoc eſt, qui contradicit de jure, ſed de detentore facti, hoc eſt, qui tantum de facto contradicit. ita Riccius in prax. var. reſ. p. 2. reſ. 297. & p. 3. reſ. 103. Staphil. de titul. gratiæ, tit. de vi, & effect. clauſul. Et ideo executor vi hujus clauſulæ non poteſt amovere aliquem de poſſeſſione colorata, niſi fuerit intruſus. juxta Staphil. loc. cit. & patet ex cap. cum univerſorum, de rer. permut.

Requirit obſervantiam juris judiciarii, cum agitur de amovendo. Abb. in cap. de cætero, & ibi Felin. de re jud. Mar. Antonin. l. 1. var. reſ. 70. Barboſ. de clauſul. clauſ. 5. Achil. de Graſſ. ſuper reg. de triennal. deciſ. 6. Vivian. l. ſup. cit. num. 36. quia facit de executore mero mixtum, juxta Felin. & Vivian. l. c. quia beneficii poſſeſſor etiam intruſus aut injuſtus non poteſt amoveri niſi citatus; ut diximus in verbo Citatio, & in verbo executor. & tenet Abb. l. c. Sperel. dec. 66. n. 22. vide etiam Garz. de benef. p. 6. cap. 3. num. 45. ſeqq.

Præterea hæc clauſula habet vim expreſſionis, coloratæ poſſeſſionis de qua poſſeſſione facienda eſt mentio. cap. cum in noſtris, de conceſſ. præb. Marta de clauſul. p. 1. clauſ. 9. & 10. Barb. clauſ. 5. Joan. Andr. in d. cap. cum in noſtris. num. 23. & Abb. num. 21. Felin. in cap. cum in noſtra. num. 23. verſ. ſecundo nota de reſcript. Rot. dec. 353. p. 4. rec. tom. 1. num. 2. Et præſervat gratiam a ſubreptione. Garz. de benef. p. 10. cap. 1. num. 66. & probatur ex cap. propoſuit, de conceſſ. præb. ubi Abb. & Jo. Andr. Sylva de benef. p. 3. quæſt. 11. num. 304. & Rot. apud Riccium in prax. clauſul. p. 3. reſ. 107. Vivian. l. c. num. 38. Guid Pap. ſingul. 817. vide etiam Garz. p. 6. cap. 3.

Limita, prædicta procedere tantum, quando iſta clauſula fuit poſita in litteris principalibus, ſecus ſi tantum in executivis. Abb. in cap. cum in noſtris, de conceſſ. præb. Calderin. de conceſſ. præb. conſ. 21. & probatur ex clem. 1. de præb. Riccius l. c. contra Felin. in cap. cum in noſtra, de reſcr. Sylvam. l. c. Zabarel. conſ. 8. & alios. vide etiam Riccium in prax. p. 2. reſ. 158.

Hæc clauſula amoto &c. quando nullus adeſt legitimus contradictor, nec poſſeſſor, non facit executorem mixtum, ſed remanet merus, & ab eo non datur appellatio. ad notat. per Felin. num. 22. verſ. item amplia, de præſum. Anchatan. conſ. 297. num. 7. & ſeq. Rebuff. in prax. in forma nova proviſionis. in verb. amoto. verſ. nec virtute hujus clauſulæ apud Rot. deciſ. 333. p. 4. rec. tom. 2. num. 2. ubi etiam num. 3. quod, quando non apparet legitimus contradictor, ſufficiat, quod ſe extrajudicialiter informaverit, cum in extrajudicialibus credatur facienti. Ægid. deciſ. 567. Put. deciſ. 144. lib. 2. ubi etiam quod tertius interveniens pro ſuo intereſſe non ſit legitimus contradictor ad impediendam executionem literarum Apoſtol.

Clauſula V. Inducas, & inductum defendas, dat executori facultatem, & poteſtatem immittendi in poſſeſſionem, & in ea defendendi. Riccius in prax. p. 2. reſ. 299. Non tribuit perpetuam juriſdictionem, ſed tantum donec clauſula fuerit rite executioni mandata. Riccius in prax. clauſul. p. 3. reſ. 101. & uſque ad annum, juxta cap. quærenti, de offic. deleg. ubi Felin. in fin. ubi de communi. Abb. in cap. pro illorum. num. 11. de præb. Put. deciſ. 20. lib. 2. in novis. vel etiam poſt annum reſpectu moleſtiæ, quæ fit ex cauſa antiqua. Riccius loc. cit. apud quem Calderin. & Joan. Andr. ac Cardin. conſ. 10. num. 14. & apud Rot. deciſ. 256. p. 7. rec. num. 18. 5

Præterea hæc clauſula tollit omne vitium attentatorum; quia eaſdem habet virtutes, ac clauſula appellatione remota, quæ tollit attentata Lancellot. de attentat. p. 2. cap. 12. limit. 8. num. 1. Mar. Antonin. lib. 1. var. reſ. 50. Vivian. in prax. Juriſpatr. p. 2. lib. 13. cap. 8. num. 31. Put. deciſ. 328.

Et quia hæc clauſula tantum temporalem tribuit juriſdictionem, & ideo, negotio executo, expirat juriſdictio, licet nova emergat turbatio; quia executor jam functus eſt officio ſuo. Innoc. in d. cap. pro illorum. de præb. n. 3. verſ. in aliis, licet nulliter fuerit functus officio ſuo. juxta Riccium loc. cit. num. 5. 6

Clauſula VI. Appellatione remota &c, intelligitur de appellatione frivola, ſeu facti, & non quando ſententia eſt notorie injuſta. Riccius in prax. clauſul. p. 3. reſ. 97. gloſ. in cap. ex conqueſtione, de reſtit. ſpol. Abb. in cap. inter cætera, de re jud. Lancellot. de attent. tit. de appell. pend. limit. 8. num. 44. ac per tot. ubi late de natura hujus clauſulæ. p. 2. cap. 12. Graſſ. dec. 2. Abb. in cap. 1. de reſcr. Veral. dec. 87. non obſtante particu-

in

Digitized by Google

la univerſali *omni & quacumque*. Menoch. *de adipiſc. remed. 4. num.* 850. *& de arbitr. caſ.* 197. *num.* 3. Marcheſan. & Gratian. apud Dian. *p. 9. tr. 7. reſ.* 28. Monet. *de commut. ult. vol. cap.* 11. *num.* 467. Mart. *de clauſul. p. 1. clauſ.* 12. Gratian. *diſc. for. cap.* 494. *nu.* 2. & alii apud Vivian. *l. ſup. cit. num.* 43: ubi etiam Barboſ. *de clauſu'. clauſ.* 7. Seraphin. *deciſ.* 1176. *&* 1471.

. Præterea hæc clauſula tanquam odioſa non operatur contra tertium, qui non litigavit, ſed tantum contra litigantes. DD. *in cap. ſuper eo, de offic. deleg. & in cap. cum ſuper, de re jud.* Menoch. *de adipiſc. remed. 4. num.* 846. & alii plurimi apud Riccium *in praxi clauſul. part. 3. reſol.* 97. ubi Rot.

Inſuper effectus hujus clauſulæ eſt, quod in appellatione ſit inferenda cauſa, propter quam juſtificetur appellatio, quæ debet ab appellante probari. Vivian. *l. c.* Franc. *in cap. paſtoralis, de appell.* Felin. *in c. quoad conſultationem, de re jud.* Riccius *l. c.* qui teſtatur ita fuiſſe deciſum a Rota.

. Porro etiamſi per hanc clauſulam ſit ablata appellatio, non cenſetur tamen ablata reſtitutio in integrum. gloſ. *fin. in L. un. C. ſi de moment. poſſeſſ.* Barboſ. *clauſ. 9. n. 29. deciſ. 109. n. 5. inter impreſſas* poſt Cenc. *de cenſib.* apud Bichium *dec.* 234. *num.* 37. Similiter hæc clauſula, quamvis tollat appellationem, non tamen tollit cauſæ cognitionem, & proceſſum ordinarium uſque ad ſententiam definitivam. Bichius *deciſ.* 256. *n.* 14. ſed

Quod hac clauſula in contractibus a partibus appoſita poſſit procedi executive, tenet Felin. *in cap. paſtoralis. §. cum autem. num. 28. de offic. Jud. deleg.* ubi quod magis operatur iſta ſpecialis proviſio hominis, quam Principis cum dicta clauſula delegantis. Franc. *in c. paſtoralis. num. 11. de appell.* Mandel. *conſ.* 281. *num.* 2. Ruginel. *de appellat. §. 2. c. 3. num.* 625. Coler. *de proceſ. execut. p. 2. c. 1. num.* 100. & alii apud Rot. *deciſ. 369. p. 17. rec. num. 2. & 3.*

7 Clauſula VII. *Quorum tenores* habet diverſos effectus. Primus eſt, quod per illam derogatur cuicumque conſtitutioni anteriori, etiam habenti clauſulam derogatoriam. Gabr. *de clauſul. concl.* 5. quando nempe non fuit poſita in reſcriptis, ſed in conſtitutionibus. *num.* 16. apud quem plura videre poteris de hac clauſula. Marta *de clauſul. lib. 1. clauſ.* 193. Vivian. *l. ſup. cit. num.* 92. late Rota *in deciſ. 630. p. 4. rec. tom.* 3. ubi etiam an cenſeatur derogatum privilegiis juriſpatronatus; & operatur individuam omnium expreſſionem cum omnibus ſuis qualitatibus. Felin. *in cap. nonnulli, de reſcr.* & ſufficit pro plena ſpecificatione etiam eorum, quorum Pontifex non habet notitiam. Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſ. 36. num.* 60. Et hæc clauſula fuit ideo adinventa, ut Papæ non cenſeatur impoſita lex repetendi de verbo ad verbum anteriores conſtitutiones in contrarium facientes, quæ impoſitio ridicula eſſet, ut dixit Rot. *deciſ. 666. p. 1. rec. num.* 4. cum DD. ibi allegatis; ſed ut poſſit derogare conſtitutionibus omnibus, etiam illis, quarum alias notitiam non habet, alias enim nimium arctaretur, vel ſi illas ob ignorantiam earundem revocare non poſſet, vel ſi illas, quarum notitiam habet, novæ conſtitutioni inſerere deberet, cum enim tot ac tantæ ſint, partim corpori juris inſertæ, partim a prædeceſſoribus emanatæ, hoc eſſet vix non impoſſibile, vel certe valde difficile. vide Pyr. Corrad. *in prax. diſpenſ. Apoſtol. lib. 20. cap. 4. num. 20. ſeqq.* Rot. *deciſ. 630. p. 4. rec. tom. 3. num.* 44. ubi Gregor. XV. *deciſ.* 109. *num.* 10. quod dicitur *in annotat. ad eundem. num.* 14. Hæc clauſula ergo operatur, ac ſi tenor priorum conſtitutionum contrariarum litteris derogatoriis fuiſſet inſertus. DD. *cit.* & alii apud Rot. *deciſ. 666. p. 1. rec. num.* 3. Habet etiam vim cujuſcumque litis, prætenſionis, & juris in Judicium deducti, & tollit ſubreptionis vitium. Garz. *de benef. p. 3. cap. 2. num.* 234. Vivian. *l. ſup. cit.* Derogat Regulis Cancellariæ eodem modo, ac ſi fuiſſent expreſſæ in ſpecie. Gratian. *diſc. for. c.* 182. *num.* 18. Mareſc. *lib. 1. var. reſ. c. 19. nu.* 19. & alii apud Vivian. *loc. cit.* Barboſ. *clauſ.* 70. Mantic. *deciſ.* 76. Seraphin. & alii.

Quæ prædicta procedunt in conſtitutionibus motu proprio emanatis: at in reſcriptis ad inſtantiam partis emanatis aliter dicendum eſt, juxta ea, quæ de clauſula *pro expreſſis* tradit Gabr. *de clauſ. concl. 5. num. 4. & 9.* ac proinde tunc, quamvis alias hæc clauſula operetur expreſſionem ſpecificam omnium eorum, ad quæ relata eſt, ita ut omnia præſumantur Pontifici narrata. Butr. *conſ. 2. alias 49. nu. 5. & 6.* Mohed. *deciſ. 1. de reſc.* Caſſad. *deciſ. 10. ſuper regul.* apud Rot. *deciſ. 466. p. 1. rec. num.* 5. ubi Gemin. *conſ. 65. n. 28. & deciſ. 506. d. part.* 1. & ſic tollat vitium ſubreptionis, contineatque expreſſionem omnium contentorum in gratia confirmata. Butr. *d. conſ.* 2. Felin. *in c. nonnulli, ſub num. 6. de reſcr.* & alii apud Rot. *deciſ. 297. num. 7. p. 4. rec. tom.* 2. tamen non operatur circa non expreſſa, nec circa ea, de quibus Papa non habuit notitiam. Veral. *deciſ. 121. p. 1.* 1. apud Rot. *deciſ. 128. p. 2. rec. num.* 5. etiamſi adſit conjuncta clauſula *ex certa ſcientia*, quia etiam illa non operatur niſi circa ea, quæ Princeps præſumitur ſcire, prout ſunt illa, quæ in jure conſiſtunt, ſecus circa ea, quæ ſunt facti, quæ ignorare præſumitur. Bal. *in L. fin. num. 6. verſ. dicas etiam. C. ſent. reſcind. non poſſe.* & hæc vel maxime, ſi agatur de præjudicio tertii; prout de clauſula *pro expreſſis* tenet Gabr. *loc. cit. num.* 13. & ut ſupra diximus in clauſula *motus proprii*, ubi quod Papa nunquam præſumitur velle alicui præjudicare, ut alteri faveat. Et quod hæc clauſula in reſcriptis poſita non ſuffragatur in illis, quorum ſpecialis mentio requiritur, tenet Dec. *conſ. 142. ſub num. 7. verſ. non obſtat, cum ſeq.* Rot. coram Seraphin. *deciſ. 981. num.* 8. & alii apud *deciſ. 233. p. 12. rec. num. 5. & deciſ. 148. p. 19. rec.* maxime ſi in indulto &c. ad ſupplicationem conceſſo adſit clauſula, *ut aſſeritur, de præmiſſis notitiam non habentes.* Rot. *cit. deciſ. 148. a num.* 19.

Clauſula VIII. *Sine præjudicio executionis litterarum Apoſtolicarum, & parito Brevi, & judicato*, poſita in Bullis, ſeu litteris appellationum, facit, quod Judex ad quem, ante executionem ſententiæ latæ a Judice a quo, non poſſit ſeſe cauſæ intromittere. Riccius *in praxi p. 2. reſ. 368. & p. 3. reſ. 112. in prax. clauſul.* Mareſc. *lib. 1. var. reſc. c. 86. & 87.* apud quem videre poteris plures ejus effectus. Et ideo per hanc clauſulam ſuſtinetur, & valet executio facta appellatione pendente ſine vitio attentatorum, & nullitatis. Seraph. *deciſ.* 247. *&* 1098. *&* 1484. Graz. *de benef. p. 1. c. num.* 573. Marta *de clauſul. p. 1. clauſ.* 160. Barb. *clauſ.* 91. Vivian. *in prax. Juriſpatr. p. 2. lib. 13. cap. 8. num.* 272. Marcheſ. *de commiſſ. p. 2. cap.* 5. & Rot. coram Seraphio. de qua teſtatur Riccius *in prax. clauſul. d. reſ. 112. nu.* 8. præſervat enim juriſdionem Judicis a quo, ita ut poſſit procedere ad ulteriorem executionem, nec impediatur per aliquam inhibitionem Judicis ad quem. Cæſ. de Graſſ. *deciſ. 3. num. 4. de ſent. & re jud.* Marcheſ. *de commiſſ. appell. p. 2. c. 5. num.* 19. apud Gratian. *diſc. for. c. 41. num.* 22. niſi dictum fuerit *ſine præjudicio executionis* N.B. *faciendæ coram Judice appellationis*; tunc enim aufertur poteſtas exequendi Judici a quo, & transfertur ad Judicem ad quem. Rot. *diverſ. deciſ. 473. num. 3. lib. 3. p.* 3. apud Gratian. *loc. cit. num.* 21.

Præterea hæc clauſula ſolum præſervat facultatem executori litterarum Apoſtolicarum exequendi, non obſtante judicio ordinario. Put. *deciſ. 71. lib.* 1. Riccius *d. obſ. 112. num.* 1. & ideo non impedit, quominus Judex poſſit procedere etiam executione ab executore remiſſa, dummodo illi non obſtet, aut impediat. Riccius *loc. cit. num.* 2. ubi Rota.

Hæc clauſula tamen non impedit, quin facta executione poſſit dici de ejuſdem nullitate; quia tunc dictæ clauſulæ jam fuit ſatisfactum; illiuſque effectus conſummatus, diciturque executor poſt executionem factam functus officio ſuo, & ſic non poteſt pati impedire alios juris effectus. Riccius *loc. cit. num.* 3. ubi Rota. Vivian. *loc. cit. num.* 269. ubi Put. *dec. 419. lib.* 2. Rot. *dec. 98. p. 4. rec. tom. 2. num.* 10. & ad Judicem a quo ſpectat cognitio, an fuerit modus exceſſus in exequendo. Berou. *conſ. 52. nu. 18. lib.* 3. Lancellot. *de attent. p. 2. c. 12. limit.* 53. 33. apud Rot. *dec. 8. num. 2. p. 6.* rec. ſi executio fuit facta a Judice ad quem, ſi vero fuit facta a Judice a quo, tunc detecta ejuſdem injuſtitia &c. revocatur a Judice ad quem, etiam per viam manutentionis. Rot. *dec. 132. p. 7. rec.*

Inſuper hæc clauſula non extendit ſuum effectum ad literas poſteriores commiſſione, in qua poſita fuit, ſed tantum ad anteriores, ſi poſteriores non faciunt litis mentionem. Vivian. *l. c. n.* 270.

Ulterius, ſi hæc fuit poſita in litteris commiſſionis cauſæ principalis, facit, quod non poſſit commiſſarius

pro-

procedere in negotio, ſeu cauſa principali, niſi parito litteris. Rot. apud Riccium *loc. cit.* Put. *dec.* 19. & 34. *l.* 1. Vivian. *loc. cit.* Mat. Anton. *var. reſ. l.* 1. *reſ.* 8. Marcheſ. *loc. cit.* Mareſc. *d. c.* 138. *nu.* 4. & vi hujus clauſulæ proviſus ab Ordinario debet reddere poſſeſſionem proviſo ab ipſo Pontifice. Riccius & Vivian. *loc. c.*

9 Clauſula vero *parito Brevi*, dat juriſdictionem duntaxat conditionalem, ita ut executor, vel commiſſarius virtute commiſſionis ſibi factæ, cui inſerta ſit hæc clauſula, procedere non poſſit, niſi ex actis ſibi conſtet, paritum fuiſſe Brevi. Marta *de clauſul. p.* 1. *clauſ.* 90. & probatur ex textu *in c. cum dilecta, de reſcr.* Put. *l.* 1. *dec.* 429. & cum hæc clauſula, uti dicebamus, importet conditionem, debet præciſe adimpleri, & non ſufficit ſimplex oblatio; ſed requiritur effectus uſque ad finem litis. Marta *loc. cit. clauſ.* 91. Vivian. *l. c. num.* 333. Mareſc. *l.* 1. *var. reſ. c.* 86. & 87. ubi plures effectus hujus clauſulæ. Garz. *de benef. p.* 6. *c.* 3. *a n.* 110. Debet ergo conſtare de reali paritione, etiam cum expenſarum refectione. Staphil. *de litter. inſtit. de clauſ. Et per Breve Sanctitatis veſtræ*, *nu.* 9. Veſtr. *in prax. l.* 8. *c.* 3. *ſub n.* 20. Lancellot. *de attent. p.* 2. *c.* 18. *num.* 142. apud Rot. *dec.* 123. *num.* 1. *p.* 4. *rec. tom.* 2. ubi *nu.* 2. & 3. quod non admittatur ad hunc effectum compenſatio, maxime cum credito nondum liquido, vel inæquali: ut de quantitate ad ſpeciem, & econtra. & citat Surd. *conſ.* 112. *num.* 55. Socin. jun. *conſ.* 60. *num.* 3. *lib.* 1. Boer. *conſ.* 14. *num.* 3. Menoch. *præſumpt.* 109. *num.* 18. & 38. *lib.* 4. Sed quod diximus de refectione expenſarum, intelligendum eſt, quando in ſententia adeſt condemnatio in eaſdem. Rot. *d. deciſ.* 123. *num.* 8. ubi Staphil. & Veſtr. *ll. cit.* alias, quando talis condemnatio non reperitur, eſt regula, quod hæc clauſula non capiat expenſas. ut in prædicta Rot. *num.* 6. & *deciſ.* 322. *num.* 15. *p.* 12. *rec.* ſi vero adſit res judicata, & expenſæ non ſint liquidæ, ille qui petit ad ulteriora procedi, debet illas liquidare, vel impetrare commiſſionem ad liquidandum, cum facultate procedendi eo elapſo in negotio principali, ad hoc ut tollatur ſuſpenſio juriſdictionis per dictam clauſulam *parito* &c. inducta. juxta praxim Rotæ, de qua teſtatur Seraphin. *deciſ.* 655. apud Rot. *cit. num.* 9. de qua vide etiam Mareſc. *l.* 1. *var. reſ. cap.* 87. *n.* 6. & 7. quod autem de expenſis fuit dictum, id intelligitur, & dicitur etiam de fructibus: & ſi adſunt tres ſententiæ, etiamſi non omnes condemnent in fructus, & expenſas, ſufficit tamen quod duæ condemnent, etiamſi prima non condemnet, ſed ſufficit, quod non abſolvat. Covar. *pract. quæſt. c.* 25. *n.* 6. *verſ. etenim, cum verſ. ſequentibus*, quem ſequitur Rot. *dec.* 335. *p.* 16. *rec. n.* 14.

Tria ergo requiruntur, ad hoc, ut dictæ clauſulæ ſit ſatisfactum; ut nempe reus rem, ac illius poſſeſſionem dimittat, fructus reſtituat & expenſas refundat. *c. ult. de reſt. ſpol. Clem. ne calumniis, de re jud.* Staphil. *de litter. gratiæ c. quando petitur. n.* 8. & 9. Veſtr. *l. ſup. cit.* Lancellot. *de attent. reſt. in in integr. pend. p.* 2. *c.* 18. *n.* 127. & *ſeq.* & alii apud Rot. *d. dec.* 335. *p.* 16. *rec.* quibus ceſſantibus Judex ad quem nullam habet juriſdictionem, ut ſupra dictum eſt, qui ob dictæ juriſdictionis defectum ad ulteriora procedere non poteſt, nec ex capite læſionis, nec ex capite injuſtitiæ, aut quovis alio. arg. *in L.* 1. & *tot. tit. C. ſi a non competenti. c. inter monaſterium, de re judic.* Verall. *deciſ.* 150. *nu.* 6. *p.* 5. & apud Cavalcan. *deciſ.* 110. *n.* 1. ne ſit in poteſtate judicis ad quem ſub quocumque prætextu eludere hujuſmodi reſcripta; quia alias actum eſſet de hac clauſula, ut dixit Rot. coram Penia *deciſ.* 1309. *n.* 8. ſed tunc recurrendum erit ad Pontificem, ut remiſſionem cum dicta clauſula factam modificaret alia clauſula *arbitrio Rotæ*. vide Rot. *cit. deciſ.* 335. *a n.* 4. Limita tamen primo; ſi nullitas, vel injuſtitia eſſet notoria. ut per Verall. *deciſ.* 188. *p.* 3. Mareſc. *d. c.* 87. *n.* 33. Limita ſecundo poſt paritionem præſtitam, poſt quam non impeditur Judex ad quem, quin executionem nulliter, vel injuſte factam etiam per viam manutentionis revocare poſſit, ut in priori clauſula „ *ſine præjudicio* &c. diximus. Addend. ad Gregor. XV. *deciſ.* 91. *num.* 13. apud Rot. *d. deciſ.* 322. *p.* 12. *rec.* Limita tertio, ſi pars adverſa, ad cujus favorem hæc clauſula *parito* fuit appoſita, patiatur de meritis, & juſtitia cauſæ principalis cognoſcere; quia tunc illi cenſetur renunciare, quæ renunciatio etiam tacite fieri poteſt. Marta *de clauſul. p.* 1. *clauſ.* 2. *ſub n.* 10. *verſ. limitata niſi eſſet.* Marcheſ. *de commiſſ. p.* 2. *fol.* 128. *ſub n.* 6. Mareſc. *d. c.* 87. *n.* 34. & 35. Achil. *dec.* 12. *ſub n.* 1. & *ſeqq. de reſcr.* Verall. *dec.* 125. *nu.* 2. *p.* 3. Coccin. *dec.* 47. *n.* 14. & *ſeqq.* Rot. *dec.* 322. *p.* 12. *rec.* habet enim hæc clauſula tacitam conditionem, *quatenus ille, ad cujus favorem fuit appoſita, ea uti velit.* Mareſc. & DD. *cit.*

Porro, redeundo ad concluſionem principalem, ad hoc ut huic clauſulæ dicatur ſatisfactum, debent fructus, & expenſæ uſque ad obulum reſtitui. Rot. *d. dec.* 335. *nu.* 2. & quidem actualiter, nec ſufficit oblatio; ut ſupra diximus, quod tamen cum diſtinctione tradit Mareſc. *loc. cit.* quod id procedat, quando hæc clauſula fuit appoſita in litteris Principis; ſecus vero ſi eſt appoſita in pacto inter partes, & non in commiſſione; quia tunc ſi fructus ſunt illiquidi, ſufficit oblatio cum depoſitione unius Julii. Angel. *in L.* 4. §. *ait Prætor. ff. de re jud.* Alex. *conſ.* 24. *n.* 9. *l.* 4. Capyc. *dec.* 17. *n.* 5. & hanc opinionem cit. Mareſc. *n.* 9. vocat communem, per Caputaq. *dec.* 150. *n.* 5. *p.* 1.

In liquidatione vero fructuum reſtituendorum, quos quis actualiter percepit, debet probatio concludere per neceſſe, & non per poſſibile. Veral. *dec.* 30. *p.* 2. Secus vero ubi quis condemnatus fuit ad reſtituendos fructus, qui percipi potuerunt. Veral. *l. c.* Fab. Turret. *conſ.* 34. *n.* 4. apud Mareſc. *l. c. num.* 8. ubi Rota.

Et quod de dimiſſione poſſeſſionis diximus, intelligendum eſt de poſſeſſione naturali; nam poſſeſſio civilis, & ſolo animo retenta, non continetur ſub hac clauſula, cui proinde ſatisfit dimiſſione poſſeſſionis naturalis. Rot. *d. dec.* 322. *p.* 12. *rec.* & hinc eſt, quod poſtquam ſatisfactum fuit huic clauſulæ, poſſit ſatisfaciens adhuc petere manutentionem, dato de injuſtitia &c. executionis, ſeu rei judicatæ, ut ſupra diximus. plura de hac clauſula videri poterunt apud Mareſc. *d. c.* 87. *per tot.*

An vero hæc clauſula poſita in prima commiſſione cenſeatur repetita in ſecunda, vide quæ ſupra diximus *in praxi clauſularum communium. n.* 9.

Idem quoque operatur clauſula *parito judicato*, & impedit manutentionem. vide *DD. ſupra cit.*

Clauſula IX. *Volumus autem*, facit conditionem, & 10
aliquid poſt ſe relinquit, facit eſſe conditionale, adeoque adimplendum pro valore gratiæ. Rot. *dec.* 539. *p.* 5. *rec. tom.* 2. ubi plura.

Clauſula X. *Vocatis vocandis* „ *Servatis, ſervandis*, 11
vel *ſi tibi conſtiterit.* & quidem prima clauſula *vocatis* &c. facit executorem de mero mixtum, ita ut teneatur aſſumere partes Judicis, etiam clauſula *ſervatis ſervandis*. Riccius *in prax. clauſ. p.* 3. *reſ.* 98. ubi DD. Mareſc. *l.* 2. *var. reſ. c.* 1. *nu.* 80. ubi Rot. Gratian. *diſc. for. c.* 596. *n.* 30. & in ſpecie de hac clauſula vide quæ diximus *in prax. alienat.* qui executor tenetur ſervare formam reſcripti, alias omnia acta per ipſum geſta corruunt, & laborant vitio nullitatis. *c. exhibita*, ubi DD. & Abb. *de Judic.* Dec. *conſ.* 173. & DD. *in c. fin. de præſum.* Et ita citare debet eos, qui de jure veniunt citandi. Cardin. *conſ.* 63. *in princ.* Felin. *in c. de cætero*, *n.* 2. *de re judic.* & alii apud Rot. *dec.* 391. *p.* 4. *rec. tom.* 1. & *dec.* 525. *n.* 4. *p.* 2. *rec.* Intelligitur tamen hæc clauſula de vocandis de jure. Veral. *deciſ.* 58. Abb. *loc. cit.* Mar. Antonin. *l.* 1. *var. reſ.* 58. Vivian. *loc. ſup. cit. num.* 28. Tollit vitium ſubreptionis. Card. *conſ.* 29. Riccius, & Vivian. *ubi ſupra.* Marta *de clauſ. p.* 1. *clauſ.* 190. Garz. *de benef. p.* 12. *c.* 2. §. 1. *n.* 140. facit cauſam appellabilem, cum facit executorem mixtum, qui debeat judicialiter procedere, & per ſententiam &c. DD. *cit.* Barb. *clauſ.* 109. Seraphin. *deciſ.* 338. Vivian. *loc. c.* Rot. *dec.* 558. *nu.* 3. *p.* 1. *rec. nu.* 3. Bene verum eſt, quod in materia executiva, etſi Judex, ſeu executor non pronunciet, ſed relaxet mandatum executor non pronunciet, ſed relaxet mandatum executivum, tamen non ſit locus appellationi quoad effectum ſuſpenſivum; quia in executione litterarum Apoſtolicarum proceditur ad inſtar *Legis fin. C. de edict. Divi Adrian. tollend.* Abb. *in c. conſtitutis. n.* 24. *in fin. de appell.* Menoch. *de adipiſc. remed.* 6. *n.* 35. Mohed. *deciſ.* 13. *in lit. pend.* in quo remedio etiamſi procedatur judicialiter, & citatis citandis, nihilominus non retardatur executio ſub prætextu appellationis. ita Rot. *d. deciſ.* 558. *p.* 1. *rec. n.* 4. apud quam *n.* 7. aliam limitatio-

Digitized by Google

tationem videre poteris. At vero quando non ſumus in exequutivis, appellatio datur etiam ad devolutivum; & ita executio facta, ſeu poſſeſſio capta non expectato decendio ad appellandum dato, dicitur attentata. vide Rot. deciſ. 166. p. 16. rec. & quæ diximus in praxi appellationis. de hac clauſula vide late Pyr. Corrad. in praxi diſpenſ. Apoſtol. lib. 9. c. 5. n. 3. ſeqq.

Eoſdem operatur effectus clauſula *ſi tibi conſtiterit*, quæ etiam requirit cauſæ cognitionem, ac partis citationem, niſi adeſſet adjuncta clauſula *extrajudicialiter*. vel niſi narrata verificarentur ex actis, & coram eodem Judice. gloſ. in Clem. præſenti, de cenſib. Lap. alleg. 60. Felin. in c. ſi conſtiterit, de accuſat. Abb. in c. conquerente, de reſtit. ſpol. num. 9. Et requirit plenam probationem c. quia circa, de conſang. & affinit. Marta de clauſul. p. 1. clauſ. 90. Riccius in prax. clauſul. p. 3. reſ. 104. & quod requirat cauſæ cognitionem tradit Innoc. in c. fin. ubi Bald. de præſum. Garz. de benef. p. 6. c. 3. a num. 36. Barboſ. clauſ. 18. & 87. Seraphin. deciſ. 637. Creſcent. de reſcr. decif. 6. & de privileg. decif. 12. Cavalcan. dec. 22. p. 1. & alii apud Vivian. in prax. Juriſpat. p. 2. lib. 13. c. 8. n. 4. ubi Rot. qui omnes concludunt, requiri concludentes, & plenas probationes; neque ſtatur aſſertioni executoris. vide late Pyr. Corrad. in prax. diſpenſ. Apoſt. lib. 9. c. 5. a num. 51. ad 56. ubi differentia inter Clauſulam *ſi tibi conſtiterit*, & clauſulam *repereris*. ſed vide infra num. 18. diſtinctionem Mareſt. cotti. Idem facit clauſula *cognitio* prius. Ciarlin. contr. for. c. 10. num. 71. ubi DD.

12 Clauſula XI. *verificato prius*, eſt frequens in litteris Apoſtolicis ſuper proviſione beneficii Juriſpatronatus, & ideo facit gratiam eſſe pure conditionalem, & debere plene, & concludenter probari, ut collatio valeat, & ideo requirit cauſæ cognitionem. c. quia circa, de conſang. & affin. Marta de clauſul. p. 1. clauſ. 190. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloſ. 18. Garz. de benef. p. 6. c. 3. a num. 39. & alii apud Vivian. loc. cit. nu. 3. Praxis vero ſolet eſſe talis: comparet proviſus coram Ordinario, exhibet litteras Apoſtolicas, & dicit, quod intendit verificare juſpatronatus ex fundatione, vel dotatione &c. juxta narrata in litteris, & inſtat citati procuratorem fiſcalem ad aſſiſtendum tali verificationi juriſpatronatus, cum proteſtatione, quod non intendit ipſum admittere in contradictorem legitimum, niſi quatenus importat quoad verificationem dicti juriſpatronatus, & illius probationem, & non alias, aliter, nec alio modo: citato vero procuratore fiſcali producit ſua jura, & facit illa a teſtibus citatis recognoſci, petitque illa recipi, & admitti; & Ordinarius illa admittit ſi, & in quantum &c. & poſtmodum declarat, juſpatronatus fuiſſe verificatum, vel non. ita Vivian. l. c. n. 12.

13 Clauſulæ XII. *Ut aſſeris*, & *Ut aſſeritur* inter ſe differunt, quod clauſula *ut aſſeris* arctat ſupplicantem ad verificanda narrata; quia cenſetur narrativa partis, quæ ſi non verificatur, gratia eſt ſubreptitia, ſecus vero clauſula ut aſſeritur; quia non eſt narrativa partis, ſed Papæ, quæ non indiget juſtificatione. Rebuff. in concord. tit. de form. mand. Apoſtill. verb. nec non omnia, verſ. nota tamen. Marta de clauſul. p. 1. clauſ. 170. in fin. Caſſad. decif. 4. de prob. in princ. Rot. decif. 60. num. 2. de reſcript. in antiq. & decif. 412. num. 2. & 447. num. 1. p. 2. diverſ. apud Rot. dec. 371. p. 5. rec. tom. 1. num. 12. ſeqq. ubi late. Vivian. l. ſup. cit. c. 8. num. 131. Seraphin. dec. 388. Riccius in prax. clauſul. p. 3. reſ. 99. Et ſi clauſula loquatur alternative, puta, *ut aſſeris de jurepatronatus Laicorum, vel Clericorum* ſufficit, quod unum horum ſit verum. Riccius loc. cit.

14 Clauſula XIII. *Quatenus Juſpatronatus mixtum* importat cauſæ cognitionem vel informationem, non quidem judicialem, ſed tantum extrajudicialem. Riccius in prax. clauſul. p. 3. reſ. 105. Cavalc. p. 1. dec. 22. num. 5. apud eundem Riccium num. 6. ubi quomodo probetur Juſpatronatus mixtum, ſcilicet partim Eccleſiaſticum, & partim Laicale.

15 Clauſula XIV. *ex nunc prout ex tunc* trahit unum tempus ad aliud, & facit ut unum tempus alteri inſit. Tiraq. de retract. convent. §. 2. gloſ. un. num. 86. Surd. decif. 113. Neguſan. de pignor. p. 2. membr. 2. Vivian. loc. cit. num. 53. & probatur ex L. hujuſmodi. ff. de V. O. ubi D. D.

Porro advertendum, quod ſecundum diverſam hujus clauſulæ relationem, diverſum quoque operatur effectum: ſi enim referatur ad tempus futurum, importat, quod non cenſeatur actus geſtus, ſed referatur ad tempus, ad quod fit relatio. Cæphal. conſ. 153. & ideo tempus futurum non trahitur ad præſens, facit tamen, quod actus nunc valeat, ac tunc valeret. Tiraquel. de retract. d. §. 2. gloſ. un. nu. 86. Marta de clauſul. p. 1. clauſ. 54. Marcſc. lib. 2. var. reſ. c. 39. num. 28. & 29. Barboſ. clauſ. 26. Vivian. ubi ſupra.

Verum ſi fuerit poſita in ſtatutis, non retrotrahitur ad initium diſpoſitionis, ſed debet expectari conditionis eventus. Tiraquel. loc. cit. Riccius in prax. clauſul. p. 3. reſ. 106. Si vero dicta clauſula fuerit poſita in contractu, retro transfert dominium. Bar. in L. qui abſenti. ff. de acquir. poſſeſ. Riccius ubi ſupra.

Et quando eſt poſita a Papa in beneficio vacante, non ſuſpendit gratiam, ſecus ſi in vacaturo, maxime cum agitur de jure tertii, in cujus præjudicium non operatur. Riccius loc. cit. ubi Put. decif. 190. & de hac clauſula in proviſione beneficiorum poſita diximus etiam ſupra in praxi Beneficiorum, & in praxi Coadjutoriæ, & alibi; & videre potes etiam Pyr. Corrad. in prax. diſpenſ. Apoſt. lib. 6. c. 1. num. 43.

Similiter hæc clauſula poſita in reſervatione penſionis, ut quando Pontifex reſervat penſionem ad favorem alicujus nondum Clerici pro tempore quo Clericus factus fuerit cum prædicta clauſula *ex nunc prout ex tunc*, & *ex tunc prout ex nunc*. ſuſpendit gratiam, & differt ad tempus habile, quo ſcilicet penſionarius Clericus fuerit factus, cum gratia non habeat effectum niſi in tempore habili. L. in tempus. ff. de hered. inſtit. & illa clauſula tantummodo tribuit ſpem penſionem exigendi, quamprimum penſionarius fuerit factus Clericus. Caſſad. decif. 3. num. 4. circa med. ubi n. ſeq. circa fin. quod ſive fuerit dictum *ex tunc prout ex nunc*, ſive *ex nunc prout ex tunc*, nulla adſit differentia, ſed diſpoſitio pendet a futuro eventu, & ideo penſionarius factus Clericus non poterit exigere terminos penſionis decurſo tempore, quo nondum erat Clericus. Nec obſtat quod dicit Alex. in L. 1. C. de cond. inſer. quod nempe quando verba *ex nunc prout ex tunc* &c. ponuntur in aliqua diſpoſitione, illius effectus videatur collatus ad tempus præſens, quo verba proferuntur per retrotractionem: nam id ſolum procedit in diſpoſitione pura, non autem in conditionali, & eſt tex. in c. præterea, 2. de appell. ubi Innoc. & Joan. Andr. qui dicunt, quod actus tunc trahitur ad diem conditionis, & ante non operatur; nec facit actum de conditionali purum: quamvis enim dictio *ex nunc* ſit demonſtrativa temporis præſentis. ut in L. 1. ff. de cond. indeb. & L. 1. §. nunc tractemus. ff. de tut. & rat. diſtrah. Menoch. conſ. 4. num. 3. Tuſc. litt. D. concl. 317. num. 1. Barboſ. dict. 149. de diction. tamen dictio *ex tunc* addita extremitatem temporis, & conditionem ſignificat. ut in L. 4. §. fin. ubi gloſ. & Bart. ff. de condit. & demonſtr. & in L. Gallus in princ. ubi gloſ. verb. tunc. ff. de liber. & poſth. Mantic. de conject. ult. vol. lib. 3. tit. 14. num. 10. Peregr. de fideicom. art. 29. num. 28. vide late Pyr. Corrad. in prax. benef. lib. 1. c. 5. num. 180. cum multis ſeqq. Ulterius hæc clauſula actui conditionali appoſita non patitur retrotractionem, quando alteri medio tempore fuit jus quæſitum. Caſſad. decif. 3. num. 15. de præb. Mohed. decif. 21. num. 4. eod. tit. Put. decif. 186. lib. 2. in correct. Achil. decif. 14. num. 7. de Appell. Cott. decif. 19. gloſ. in Clem. un. verſ. ex tunc. ubi Card. num. 9. Anchar. num. 6. de conceſ. præb. & alii apud Rot. decif. 602. num. 24. part. 5. recent. tom. 2. Neque retrotrahitur, quando ante purificatam conditionem res devenit ad caſum, a quo incipere non poteſt. Coſt. de retract. c. 7. num. 1. Rot. loc. cit. a num. 25. Et quod hæc clauſula contractui conditionali adjecta, non ſoleat habere vim retrotractivam nec pariat ſuum effectum, niſi a die purificatæ, & exiſtentis conditionis, ad tex. in Clem. 1. ubi gloſ. verb. ex tunc, de præb. tenet Rot. dec. 330. num. 29. p. 11. rec. ubi Honded. conſil. 18. num. 43. lib. 2. Marcabr. conſ. 31. per tot. & præſertim num. 3. cum ſeqq. Pariſ. conſ. 82. num. 17. verſ. quibus non obſtat, lib. 4. Modern. Luſitan. de clauſul. clauſ. 61. num. 4. in fin. & alii. & ſignanter in terminis acquiſitionis fructuum pendente conditione perceptorum, quod dicta clauſula *ex nunc* &c. non operatur retrotractionem, conſuluit Menoch. conſ. 946. num. 34. & 35. Curt. jun. conſ. 74. num. 8. & conſil. 76. num. 5. Altograd. conſ. 13. num. 24. verſ. merito.

Sal-

Digitized by Google

Salgad. *labyr. credit. p. 2. c. 21. num. 42. & 43.* apud cit. Rot. *num. 29.*

16 Clauſula XV. *Si & in quantum*, eſt valde frequens in decretis judicialibus, in admiſſione præſentationum ad beneficia patronata &c. & facit actum eſſe pure conditionalem, & valere tantum, quantum de jure valere poteſt, & non pluris, nec alias. Seraphin. *dec. 49.* Sperel. *dec. 180. num. 1.* apud quem videri poſſunt D. D. & Rot. *deciſ. 53. num. 42. p. 5. rec. tom. 1.* & diximus aliqua ſupra *in prax. clauſul. commun. num. 25.*

17 Clauſula XVI. *Gratis ubique* &c. eſt frequens in diſpenſationibus, quæ emanant in Curia, non tamen derogat conſuetudini legitime præſcriptæ aliquid accipiendi pro labore in examine teſtium: quæ quidem conſuetudo pluribus in Epiſcopatibus viget; & ita docet Diana & DD. apud eundem. *p. 8. tract. 3. reſ. 111.* ſed quia de hac materia plura dicemus in praxi *diſpenſationum*, ideo ad illum locum te remittimus. & in verb. *Executor. verſ. Verba Depoſita per te omni &c.* ubi contra præſentem Dianæ doctrinam aliqua ſcripſimus.

18 Clauſula XVII. *Si ita eſt &c.* quamquam multi velint, hanc clauſulam eſſe conditionalem, & importare conditionem, ita ut ſit neceſſaria cauſæ cognitio, & citatio &c. teſte Riccio *in prax. clauſul. p. 3. reſ. 111.* & in hanc ſententiam deſcendit Rota, teſte eodem Riccio *loc. cit.*, tamen contraria opinio, quam tuentur plerique DD. eſt tenenda, ut, quandoquidem hæc clauſula ſit de illis, quæ tacite inſunt, nullam requirat cauſæ cognitionem, vel citationem, neque reddere gratiam ullo modo conditionalem, ob tex. *in L. conditiones. ff. de condit. & demonſtr.* ita contra Felin. *in c. ult. de præſum.* docet Lapus *alleg. 60.* Mareſc. *lib. 2. var. reſc. c. 1. num. 158. 159. & 160.* Ægid. *dec. 4.* Cardin. *in Clem. 2. de offic. Deleg.* Vivian. *l. ſup. cit. num. 50.* quæ ſecunda opinio procedere poteſt in reſcriptis gratiæ. Secus vero in reſcriptis juſtitiæ, & ubi agitur de præjudicio tertii, quo caſu prima ſententia tenenda videtur; & tunc illa clauſula requirit ſaltem extrajudicialem cognitionem, & citationem intereſſe habentium, vel de quorum poſſibili præjudicio agitur. ut ex tex. *in cap. omnia. 3. q. 9.* tenuit Rot. *deciſ. 226. p. 18. rec.* ubi Marcheſ. *de commiſ. p. 1. for. 322. num. 81.* Achill. *deciſ. 2. n. 1. de fil. Presbyt.* Put. *deciſ. 22. lib. 2. in correct.* Duran. *deciſ. 78. num. 6. & 10.* imo quod tunc illa clauſula efficiat executorem de mero mixtum, ſicut clauſula *ſi tibi conſtiterit*, de qua ſupra, tenet alia Rota *dec. 148. p. 19. rec. num. 8.* ut de clauſula *ſi inveneris*, *ſi repereris* diſtinguit Mareſc. *loc. cit. n. 157. & 151.* ubi DD. quod nempe prædictæ clauſulæ de ſui natura non importent juſtificationem aliquam judicialem, niſi quando adjiciuntur in perſonam Judicis, & circa materiam judicialem; quamvis tamen in reſcriptis gratiæ, ut diſpenſationis &c. non requirat cauſæ cognitionem judicialem, citationem &c. hoc tamen operatur, quod ſit verificanda narrativa gratiæ. Caputaq. *deciſ. 240. p. 2.* Cæſar de Graſſ. *deciſ. 1. num. 3. de reſcr.* apud Pyr. Corrad. *in prax. diſpenſ. Apoſt. lib. 7. cap. 6. num. 30.*

19 Clauſula XVIII. *Tunc, & eo caſu*, cum ſit reſtrictiva, reſtringit, & arctat diſpoſitionem ad caſum expreſſum duntaxat, neque patitur ullam extenſionem etiam ad caſus omnino ſimiles. Menoch. *conſ. 532.* Honded. *conſ. 96.* Fuſar. *de ſubſtit. quæſ. 460.* Roman. *conſ. 131.* Sperel. *deciſ. 144. num. 18.* qui teſtatur, ita pluries fuiſſe deciſum a Rota. vide quæ pauca notavimus *in prax. clauſul. commun. num. 21.*

20 Clauſula XIX. *Omni meliori modo* facit, ut actus valeat eo modo, quo valere poteſt. Felin. *in cap. cum nuper, de offic. deleg.* Rot. apud Sperel. *deciſ. 144.* Fuſar. *de fideicom. quæſt. 145. num. 63. ſeqq.* ubi plures hujus clauſulæ effectus. Diſpoſitionem tamen non extendit, nec ampliat omiſſum, niſi cum hac clauſula adſit copula, vel aliqua dictio copulativa; ut *omni & alio meliori modo &c.* tunc enim operatur etiam circa ea, quæ non fuerunt expreſſa. vide Mareſc. *lib. 1. var. reſ. cap. 29. nu. 72. & lib. 2. cap. 140. num. 46.* Felin. *in d. cap. cum nuper.* Dec. *conſ. 11.* Vivian. *in prax. Juriſpatr. p. 2. lib. 13. cap. 8. num. 335.* Rot. *deciſ. 108. p. 7. rec. num. 26.* Et eundem habet vigorem ac robur, ac clauſula *pleno jure*. Ruin. *lib. 2. conſ. 47.*

Imo tanta eſt hujus clauſulæ virtus, ut poſita in teſtamento, ſuppleat clauſulam codicillarem, & propter illam dicta clauſula habeatur pro appoſita. Marta *de clauſul. p. 1. clauſ. 88. & p. 3. clauſ. 56.* Mantic. *de conject. ult. vol. lib. 1. tit. 9. num. 11.* Bal. *in L. codicillis. ff. de leg. 2.* Vivian. *ubi ſupra.* Gratian. *diſc. for. cap. 216. num. 34.* & alii apud cit. Vivian.

Eadem clauſula poſita in contractibus ſanat omnes defectus circa illos. Marta *de clauſul. p. 1. clauſ. 84.* Ciarlin. *contr. for. lib. 2. cap. 124. num. 5.* Sperel. *loc. cit.*

Si vero fuit poſita in libello, videtur, quod libellans noluerit ſe obligare ad ſpecificata. Mar. Antonin. *var. reſ. lib. 2. reſ. 46.* Vivian. *ubi ſupra.* apud quem Cravet. *conſ. 327.*

Hæc tamen clauſula non eſt tantæ virtutis, ut variet ſenſum clarum, ſed tantum operatur in dubio, neque ſe extendit ad non excogitata, aut ad illicita, vel legibus repugnantia. Seraphin. *deciſ. 101. & 1184.* Barboſ. *de clauſul. clauſ. 52.* Surd. *deciſ. 7.* Mantic. *deciſ. 217.* nec ſuſtinet voluntatem contrariam legibus. Surd. *deciſ. 7.* Ciarlin. *cap. 33. num. 111. & cap. 91. num. 11.*

Clauſula XX. *Statum, & merita cauſæ* eſt frequens 21
in commiſſionibus appellationum, & facit, ac ſi ſpecifice Pontifici fuiſſet narratus non reditus pro Apoſtolis, & cætera, quæ in ſpecie, ac individualiter ad ſub vel obreptionem vitandam fuiſſent neceſſario exprimenda. vide Riccium *in praxi ſubrept. p. 3. reſ. 439. num. 5.* dummodo fuerit appoſita motu proprio, ſecus ſi ad inſtantiam partis. vide etiam Sperel. *deciſ. 85. num. 37.* Mareſc. *lib. 2. var. reſol. cap. 47. num. 6.* Mart. *de clauſul. p. 1. clauſ. 15.* Gabr. *de clauſ. concl. 5. num. 4.* Honded. *conſ. 39.* ubi DD. & probat Felin. *in cap. cæterum, de reſcr.* Rot. *de reſc. in nov. deciſ. 20.* Caſſad. *de præb. deciſ. 18.* Achil. de Graſſ. *deciſ. 9.* Vivian. *loc. cit. num. 245.* Non ſupplet tamen mentionem rei judicatæ. Marta *de clauſul. p. 1. clauſ. 174.* apud Vivian. *loc. cit.* quia res judicata requirit ſpecificam & individuam mentionem. Addend. ad Gregor. XV. *deciſ. 2. num. 17.* ubi Rota penes Marcheſ. *de commiſ. tom. 1. fol. 384.* niſi res judicata eſſet jam deducta in controverſiam; quia tunc ſufficit facere mentionem de lite per clauſulam *cujus litis ſtatim.* Addend. ad Gregor. *loc. cit. num. 18.* ubi Rota. hinc

Clauſula *cujus litis ſtatum &c.* in litteris poſita, illas a ſubreptione præſervat ob non factam litis expreſſionem. Gemin. *conſ. 120. num. 6.* Gregor. XV. *deciſ. 2. num. 5. & 6.* ubi Gemin. *loc. cit.* Achil. *deciſ. 9. de reſcr.* Rot. *deciſ. 413. p. 18. rec. tom. 2. num. 16. & deciſ. 424. n. 14. d. p. 18.* nam illa clauſula illius litis omiſſionem ſupplet, & operatur, ac ſi ſufficiens mentio facta fuerit. Rot. *deciſ. 667. num. 18. d. p. 18. rec.* Mantic. *deciſ. 213. num. 8.* Rot. *deciſ. 605. num. 11. p. 2. rec.* Rebuff. *in prax. p. 3. ſing. in verſ. quatenus litigioſum litis ſtatum.* Addend. ad Gregor. *d. deciſ. 2. num. 16.* Mart. *de clauſul. p. 1. clauſ. 174.* ubi late. Non tamen operatur, quod capi poſſit poſſeſſio abſque vitio attentatorum. Addend. *loc. cit. num. 16.* ubi Rotæ.

Clauſula XXI. *Sine præjudicio; & dummodo tempo-* 22
re data non ſit alteri jus quæſitum &c. & prima quidem *ſine præjudicio* &c. præſervat jus ſuum cuique tam in petitorio, quam poſſeſſorio. Rot. poſt Cenc. *de cenſib. dec. 250. ante num. 8.* Poſtius *de manuten. obſ. 35. num. 46. & obſ. 32. num. 16.* Garz. *de benef. p. 5. c. 5. num. 65.* Vivian. *in prax. Juriſpatr. p. 2. lib. 5. cap. 2. num. 12. in fin.* Ciarlin. *contr. for. cap. 132. lib. 2. a num. 19.* late Mareſc. *lib. 2. var. reſ. cap. 138. a num. 1.* Quod idem importat clauſula *pro nunc.* juxta Gozzadin. *conſ. 23. & 32.* Natta conſ. 77. apud Ciarlin. *loc. cit.*

Quod tamen diximus, hanc clauſulam præſervare cuique ſuum jus etiam in poſſeſſorio, cum diſtinctione intelligit Addend. ad Gregor. XV. *deciſ. 332.* quod id procedat in actu facto ab ipſo Judice dando v. g. alicui immiſſionem cum dicta clauſula, ex quo intentio Judicis non ſit velle alicui præjudicium inferre, imo nec poteſt ullo modo partibus præjudicare. D. D. *cit.* & Peregr. *de fideicom. art. 48. ſub num. 36.* etiamſi pars forſan tali decreto Judicis acquieſcat, ſed cum tali clauſula, *ſine præjudicio jurium ſuorum.* ut de acquieſcente ſequeſtro docet Addend. ad cit. Ludoviſ. *deciſ. 9. num. 15.* ubi Card. *in Clem. un. num. 32. de ſequeſtr.* & Rot. Secus vero quando verſamur in actu poſſeſſorio voluntarie facto ab ipſamet parte; ut quando quis ſolvit de per ſe cum clauſula *ſine præjudicio jurium ſuorum*, vel cum prædicta clauſula alteri poſſeſſionem tradit; tunc enim illa clauſula non præſervat parti poſſeſſionem, ſed con-

ſtituit

Digitized by Google

ſtituit adverſarium in poſſeſſione manutenibili. ita in terminis *cit.* Addend. *n.* 6. authoritate plurium Rotarum, nempe *dec.* 332. apud Mantic. *& deciſ.* 756. *nu.* 2. apud Seraphin. & aliarum. & hoc donec pars doceat de Jure ſuo in petitorio.

Sic non obſtante dicta clauſula Dominus rei emphyteuticæ ſibi præjudicat, ſi poſt declarationem caducitatis ob non ſolutum canonem &c. denuo canonem poſt dictum declarationem decurſum recipiat, nec clauſula *ſine præjudicio devolutionis ſeu caducitatis* præſervat Domino dictum jus: ut contra Bart. *in L.* 2. *numer.* 8. *in fin. C. de Jur. emphyt.* tenet Ruin. *conſ.* 110. *numer.* 4. *lib.* 1. ubi quod ſententia Bart. ſit Clar. *in* §. *emphyteuſis*. *q.* 10. *paulo poſt princ.* dicens incompatibile eſſe, quod canon recipiatur pro tempore decurſo poſt caducitatem, & quod ſalvum ſit jus caducitatis, & alii apud Mareſc. *loc. cit. numer.* 6. *ſeqq.* eſſet enim tunc proteſtatio contraria facto, quæ nihil operatur. *cap. cum M. Ferrarienſ. de conſtit. cap. ſollicitudinem, de appell.*

Porro principalis concluſio ampliatur, quod reddat actum cum iſta clauſula, conditionalem, ita ut quatenus per illum inferatur præjudicium, habeatur pro non facto. DD. *cit.* & Put. *deciſ.* 32. *numer.* 1. *lib.* 2. Mareſc. *loc. cit. numer.* 2. quæ conditio tamen non eſt actus ſuſpenſiva, ſed reſolutiva, ita ut actus pro non facto habeatur, ſeu reſolvatur, quamprimum conſtat de præjudicio: interim tamen, quamdiu de tali præjudicio non conſtat, habeatur pro p·rm. Peregr. *de fideicom. art.* 47. *ſub numer.* 29. *verſ intellige.* Honded. *conſ.* 86. *numer.* 44. *lib.* 2. Seraph. *deciſ.* 877. *numer.* 2. *&* 3. Addend. ad Gregor. XV. *d. deciſ.* 332. *num.* 6. ubi Rot. *rec. dec.* 513. *p.* 1. *num.* 3. idem dicit eadem Addend. ad *cit.* Gregor. XV. *deciſ.* 350. ubi, quod ideo non ſit juſtificanda per impetrantem. per Mareſc. *var. reſ. lib.* 2 *cap.* 1. *numer.* 173. ſicut dicitur de clauſula *dummodo collatio ad nos hac vice pertineat*, quæ non eſt juſtificanda ab impetrante. Marta *de clauſ. p.* 1. *clauſ.* 37. *numer.* 4. & Rot. *in una Vercell Beneficii*. 16. *Novembr.* 1601. *coram Litta*. Neque illa clauſula tangit punctum ſub-vel obreptionis; quia ſunt verba Papæ nolentis alicui præjudicare, non narrativa partis. Greg. XV. *d. dec.* 350. *numer.* 3.

Prædicta clauſula in litteris ſemper ſubintelligitur, etiamſi non fuerit illis appoſita. Sarnen. *in Jur. quæſt. non tollend. q.* 1. *in princ.* nam Principis gratia ſemper intelligitur ſine alterius injuria. *L.* 2. §. *ſi quis a Principe*. *&* §. *merito*. *ff. ne quid in loco publ. cap. ſuper eo, de offic. Deleg.* Ludoviſ. *dec.* 383. *num.* 2. Pyr. Corrad. *in prax. benef. lib.* 2. *cap.* 14. *numer.* 56. Et ſic facit executorem mixtum, cum requirit cauſæ cognitionem. Caputaq. *deciſ.* 284. *in fin. p.* 2. apud Ludoviſ. *deciſ.* 413. *numer.* 3. & ibi Addend. *nu.* 4. *circa fin.*

Prædicta limit. primo, quod illa clauſula non ſoleat apponi, nec cenſeatur in litteris Apoſt. appoſita, quando in illis adeſt clauſula *vocatis* &c. per quam ſufficienter conſulitur intereſſe prætendentibus. Pyr. Corrad. *loc. cit. num.* 74.

Limit. ſecundo illam clauſulam debere intelligi de alio præjudicio non expreſſo, ſecus de expreſſo in litteris. Oldrad. *conſ.* 330. *in fin.* Seraph. *dec.* 756. *numer.* 2. *& dec.* 1445. *numer.* 3. Rot. *deciſ.* 236. *numer.* 3. *p.* 1. *diverſ.* Honded. *conſ.* 86. *numer.* 46. *lib.* 2. Marta *de clauſul. clauſ.* 157. *num.* 3. *p.* 1. quos allegat. Addend. ad Ludoviſ. *deciſ.* 332. *numer.* 7. Et certe quando Papa facit actum de ſui natura alicui præjudicialem, ut contingit in exemptionibus &c. virtualiter declarat afficere illas perſonas, ad quas præjudicium ſpectare poteſt, etiamſi de illis mentionem non fecerit. Rot. *p.* 5. *rec. tom.* 1. *deciſ.* 24. *numer.* 1. & hoc etiamſi in litteris ver. gr. exemptionis ponatur dicta clauſula *ſine præjudicio*, quia intelligeretur de aliis præjudiciis, quam de narratis, & illis, quæ exemptio de ſui natura ſecum traheret. vide Pyr. Corrad. *loc. cit. & num.* 60. ubi exemplificat; ne alias gratia reddatur fruſtratoria; neque tunc, quando Papa facit actum de natura ſua præjudicialem, opus erit derogatione regulæ *de jure quæſito non tollendo*. vide DD. *cit.* & Pariſ. *conſ.* 70. *numer.* 12. *lib.* 1. Sarnen. *de non tollen. jur. quæſt. quæſt.* 1. Caſtr. *conſ.* 472. *lib.* 1. Corn. *conſ.* 83. *numer.* 6. *lib.* 4. Caſſad. *dec.* 1. *de privileg.* Gratian. *diſc. for. cap.* 867. *numer.* 10. Quæ tamen intelligenda veniunt in iis caſibus, in quibus non poteſt dari de ignorantia Pontificis, aut de ſubreptione dici, ex quo ipſe Pontifex ſcit per ſimiles actus ſemper alicui præjudicari, nec ſine tali præjudicio gratia effectum habere poteſt, de quo caſu loquuntur DD. nam In aliis ſemper remanet verum, quod ſupra diximus, quod Pontifex nunquam intendat alicui præjudicare, & quod ſubreptio catenus vitiet gratiam, quatenus aliquid fuerit prætermiſſum in petitione illius gratiæ, quod ſi fuiſſet expreſſum, vel Princeps non conceſſiſſet, vel certe difficilius. *cap. ſuper litteris*. ubi Felin. *numer.* 8. *de reſcr.* Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 21. *numer.* 11. *&* 17. Caſſad. *deciſ.* 12. *numer.* 14. *de præb.* Rot. *deciſ.* 24. *p.* 5. *rec. tom.* 1. & alibi plura ſuo loco.

Prædictæ clauſulæ ſimilis eſt hæc *ſine præjudicio venientium ab inteſtato*, quæ in legitimatione poſita habilitat legitimatum ad ſuccedendum ex teſtamento, non vero ab inteſtato. Covarruv. *in quar'um decretal. p.* 2. *cap.* 8. §. 10. ubi DD. Ludoviſ. *deciſ.* 135. *numer.* 5. ubi Paul. de Caſtr. *in L. Gallus*. §. *& quid ſi tantum. numer.* 16. *in fin. ff. de liber. & poſth.* Pariſ. *conſ.* 14. *ſub numer.* 44. *lib.* 2. & alii. & ideo legitimatus cum tali clauſula in teſtamento inſtitutus hæres univerſalis, non excludit matrem, ac ſorores &c. teſtatoris a legitima. Rot. *deciſ* 572. *p.* 5. *rec. tom.* 2. *num.* 22. ubi alia Rot. ac Surd. *conſ.* 404. *numer.* 9. *vol.* 3. Mareſc. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 10. *numer.* 8. *&* 9. Mangil. *de imput. quæſt.* 6. *numer.* 26. & alii. Nec legitimatus cum tali clauſula poteſt dicere nullum teſtamentum ex cauſa præteritionis. Angel. *conſ.* 264. *poſt numer.* 3. Socin. *conſ.* 41. *ſub numer.* 8. Capyc. *dec.* 22. *numer.* 4. Ludoviſ. *d. deciſ.* 145. *numer.* 7. Rot. *d. deciſ.* 572. *p.* 5. *rec.* ubi Gratian. *diſc. for. cap.* 496. *numer.* 37. *& ſeqq.* & alii, quia taliter legitimatus ſolum habilitatur, ut poſſit pater illi ex teſtamento relinquere. Paul. de Caſtr. *in d.* §. *& quid ſi tantum*. Felin. *in cap. cum olim. poſt numer.* 17. *de re jud.* Ludoviſ. *loc. cit. numer.* 13. nec per hoc pater compellitur illi aliquid relinquere cum præjudicio venientium ab inteſtato. Rot. *d. deciſ.* 572. *numer.* 9. & DD. *cit.* qui ideo ampliant etiam primam noſtram concluſionem, ut legitimatus cum tali clauſula nec poſſit petere legitimam, ſi illa non fuerit eidem a teſtatore in teſtamento relicta. Et licet aliqui velint, legitimatum cum hac clauſula facere deficere conditionem „ *ſi ſine liberis*. Ruin. *conſ.* 173. *lib.* 1. Rol. *lib.* 3. *conſ.* 83. etiam ſubſtituto filio teſtatoris. Rot. apud Mareſc. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 88. *numer.* 1. Bal. tamen *conſ.* 347. *num.* 3. *lib.* 3. Menoch. *conſ.* 318. Mant. *de conjectur. lib.* 11. *tit.* 10. *num.* 25. Peregr. *de fideicom. art.* 23. *a numer.* 79. cum aliis d. Mareſc. *loc. cit.* & ipſemet Mareſc. *lib.* 3. *var. reſ. cap.* 20. tenent ſententiam contrariam, tanquam communiorem, & probabiliorem, ipſe Mareſc. tamen. *d. cap.* 20. diſtinguit inter legitimatum, qui ſit filius teſtatoris, & extraneum, ad quem re remitto. 25

Habens poteſtatem a Principe legitimandi cum hac clauſula, etiamſi in legitimatione illam non ponat, tamen tunc illa ineſt, & ſubintelligitur. Ludoviſ. *d. dec.* 135. *num.* 2. *ſeqq.*

Alia clauſula, *dummodo tempore data &c.* intelligitur de jure valido, & canonizabili. Marta *de clauſul. p.* 1. *clauſ.* 35. Item de jure pleno, & radicato. Put. *dec.* 257. Lotter. *de re benef. lib.* 2. *quæſt.* 51. Sperel. *dec.* 52. *numer.* 7. facit gratiam eſse conditionalem. Grillinz. *conſ.* 23. Seraph. *deciſ.* 1153. Monet. *de mutat. ult. vol. cap.* 11. *numer.* 463. eodem tamen modo, de quo ſupra in clauſula *ſine præjudicio*. Præſervat jura tertii. Gratian. *diſc. for. cap* 780. *numer.* 1. Garz. *de benef. p.* 4. *cap.* 3. *numer.* 20. Et non tantum præſervat jus quæſitum in re, juxta Monec. *loc. cit. cap.* 12. Vivian. *in praxi Juriſpaer. p.* 2. *lib.* 13. *cap.* 8. *numer.* 73. apud quem Rebuff. *in prax. benef. in forma nov. proviſ. fol. mihi* 163. Mat. Antonin. *var. reſ. lib.* 1. *reſ.* 9. Sed etiam jus ad rem, quod quis habet per præſentationem, electionem, vel collationem, ſi jus eſt conſiderabile, ob regulam *de Jure* 24

Digitized by Google

quæſito non tollendo. Mareſc. *lib.* 2. *var. reſ. c.* 1. *num.* 172. Marta *de clauſ. p.* 3. *clauſ.* 35. Gratian. & Garz. *loc. cit.* Vivian. *uti ſupra*. Caſſad. *de præb. dec.* 3. niſi de mente contraria Pontificis aliunde clare appareret, & dummodo præſentatio fuerit acceptata; imo hæc clauſula, licet non fuerit expreſſa, ſemper ſubintelligitur; uti ſupra diximus de clauſula *ſine præjudicio*.

Sed quamvis dicta clauſula præſervet jus quæſitum ad rem, ut ultra præcitatos tenent Bellam. *dec.* 167. & 191. Put. *dec.* 103. Ant. Faber. *dec.* 22. *C. de S.S. Eccleſ.* & plures apud Riccium *in praxi Juriſpatr. reſ.* 188. *p.* 1. tamen non ſuſpendit executionem litterarum Apoſtolicarum. Rot. apud Archil. de Graſſ. *dec.* 18. Garz. *de benef. p.* 10. *c.* 1. *ſub n.* 74. *circa fin.* Mareſc. *d. c.* 1. *n.* 172. *ſeq.* apud Sperel. *d. dec.* 52. *n.* 5. ubi Rot. ex quo non ſit ab imperrante juſtificanda, ſed prætendens aliquod Jus ſe habere, & ideo ſibi fuiſſe præſervatum per illam clauſulam, debet de illo docere. DD. *cit.* & diximus ſupra in clauſula *ſine præjudicio*.

Limita primo, quod per dictam clauſulam non præſervetur jus ad rem, quod quis habet ob expectativam; quia hoc jus non eſt conſiderabile, ita ut nec de illo ſit facienda mentio in impetratione. de quo vide Garz. *de benef. p.* 4. *cap.* 3. *num.* 17. & 18. & *p.* 10. *cap.* 1. *num.* 74. *in fin.*

Limita ſecundo, quando in litteris adeſſet clauſula *anteferri*; quia per hanc auſertur, & derogatur cuicumque juri ad rem, quovis modo quæſito. *cap. pen. de præb. in* 6. Felin. *in cap. cauſam, de teſtib.* Lap. *alleg.* 79. Veral. *deciſ.* 217. & alii apud Vivian. *l. c. num.* 86. Ricc. *d. reſ.* 188. *n.* 4. maxime ſi in iiſdem adeſſet clauſula derogatoria *obſtantium* cum decreto irritante. Creſcent. *de præb. deciſ.* 6. Felin. *in cap. noſtra, de reſcr.* tertio venit limitandum in jure quæſito ad rem alio modo, quam fuerit narratum in litteris. Creſcent. *l. c.* Oldrad. *conſ.* 330.

25 Clauſula XXII. *anteferri* tollit omnem ſubreptionem, & facit de poſteriore priorem. *cap. mandatum, de reſcr.* Bellam. *dec.* 33. & non retrotrahitur in præjudicium juris quæſiti ad rem, niſi conſtet aliter de mente Pontificis: & nihil operatur, niſi ille, cui fuit data, ea utatur. Mart. *de clauſ. p.* 1. *clauſ.* 212. tollit quaſcumque expectativas, tam generales, quam ſpeciales, & reſervationes. Non tollit jus in re, ſed ad rem, juxta ſuperius dicta *in clauſula* 21. Barboſ. *de clauſ. clauſ.* 6. & 8. Vivian. *loc. cit. num.* 102.

26 Clauſula XXIII. *arbitrio tuo*, vel *judicio tuo*, ambæ important arbitrium boni viri. Menoch. *de arbitr. Jud. quæſt.* 8. *numer.* 29. Farin. *conſ.* 168. Sperel. *dec.* 101. *n.* 45. Et tunc arbitrium eſt regulandum ſecundum juris diſpoſitionem. Rot. apud Seraph. *deciſ.* 29. & 1429. Aliquando tamen etiam importat liberam voluntatem, teſte Surdo *conſ.* 10. uti de clauſula *arbitrio Rotæ*. dicit Mareſc. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 87. *n.* 40. & *cap.* 97. *n.* 3. & *cap.* 22. *nu.* 30. uti ſi adſunt verba *ſecundum liberam voluntatem, alte & baſſe* &c. Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *quæſt.* 6. Scacc. *de Judic. lib.* 1. *c.* 53. vide Pyr. Corrad. *in prax. diſpenſ. Apoſt. lib.* 8. *cap.* 6. *num.* 61. ubi, quod executor diſpenſationis cum clauſula *ſi tibi videbitur*, cui æquipollet clauſula *arbitrio tuo*, vel *conſcientiæ tuæ*. ad *cap. fideicommiſſa.* §. *quamquam. ff. de leg.* 3. Lap. *alleg.* 60. *n.* 4. & *ſeqq.* Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *q.* 70. *n.* 26. & *ſeqq.* apud Rot. *dec.* 426. *p.* 5. *rec. tom.* 2. *a num.* 9. poſſit diſpenſationem denegare, ſi ita ex aliqua cauſa eidem videbitur; quia in hoc debet ſe regulare prout de jure. tex. *in L.* 1. *ff. de leg.* 2. *d. L. fideicommiſſa.* §. *quamquam. ff. de leg.* 3. Bart. *in L. ſi ſic in princ. n.* 2. *ff. de leg.* 1. *c.* 2. & ibi gloſ. *verb. viſum fuerit, de corp. vit.*

Hinc eſt, quod executor conſtitutus cum hac clauſula poſſit procedere abſque citatione, & juris ordine non ſervato, ſed tantum extrajudicialiter informatus, & eruditus. Lap. *d. alleg.* 60. *numer.* 4. Menoch. *d. quæſt.* 70. *numer.* 6. Rot. *deciſ.* 14. & 15. *de dol. & contum. in antiq.* & *deciſ.* 426. *p.* 5. *rec. tom.* 2. *num.* 10.

Et ideo a tali executore non datur appellatio ſaltem quoad effectum ſuſpenſivum, ſed poteſt dictus executor, non obſtante appellatione, ad ulteriora procedere abſque vitio attentatorum. Rot. *d. deciſ.* 426. *num.* 12. & 13.

27 Clauſula XXIV. *Audiat, cognoſcat, & juſtitiam faciat*, regulariter auſert rem Judicatam, dummodo Summ. Pontifici fuerit narratum extare rem judicatam; aliter enim reſcriptum eſſet ſubreptitium. Bal. *in cap.* 2. *de offic. Deleg.* Ruginel. *de appell.* §. 6. *gloſſ.* 8. *numer.* 12. Felin. *in cap.* 1. *de conſtit.* Dec. *conſ.* 198. Menoch. *de arbitr. quæſt.* 52. *a nu.* 10. Ciarlin. *contr. for. lib.* 1. *cap.* 13. *numer.* 18. quod tamen *numer.* 20. limitat, quando Judex, cui committitur a Principe cauſa, eſt delegatus, ſecus ſi ſit ordinarius; quia tunc Princeps eidem committendo, dicitur potius excitare, quam delegare juriſdictionem, nec per hoc Judex alias ordinarius efficitur delegatus. ad gloſ. *in cap. ſæpe*. & ibi DD. *de offic. Præſul.* Felin. *in cap. licet in corrigendis. de offic. Jud. Ord.* Menoch. *conſ.* 340. *n.* 14. & 15. & *conſ.* 406. *n.* 58. & alii.

28 Clauſula XXV. *Dummodo ſeptem Miſſæ &c. in altari privilegiato &c.* intelligitur in ſenſu accommodo, ita ut procedat regulariter, & ordinarie, hoc eſt, ut ordinarie dicantur in dicto Altari ſeptem Miſſæ de die; ſed non ſimpliciter: quare licet quandoque, ſed raro numerus ſeptem Miſſarum deficiat, non vitiatur per hoc gratia, juxta Zipæum, & Sylvium apud Dianam *mor. p.* 9. *tract.* 2. *reſ.* 9.

29 Clauſula XXVI. *Pro jurato* ex Summi Pontificis Decreto habet omnes vires juramenti, exceptis perjurio, & foro, quibus demptis idem operatur, quod juramentum. Ciarlin. *lib.* 1. *contr. for. cap.* 2. *numer.* 13. & *lib.* 2. *cap.* 136. *numer.* 2. ubi Natta *conſ.* 479. *numer.* 12. Rol. *conſ.* 69. *numer.* 35. *lib.* 4. Surd. *deciſ.* 154. *numer.* 2. & alii. Non obligat tamen debitorem ad obſervantiam contractus invalidi, nec per hoc efficitur perjurus. de quo vide Ciarlin. *d. cap.* 2. & *cap.* 121. *numer.* 17. & hæc clauſula parit quidem effectum civilem juramenti erga hominem, ſed non inducit Sacramentum & religionem juramenti formalis erga Deum, adeo ut tranſgreſſor dicatur perjurus. DD. *cit.* & Rot. coram Merlin. *dec.* 506. *numer.* 49. inter ejuſdem impreſſiones.

30 Clauſula XXVII. *Arbitrio Rotæ*, intelligitur omiſſo rigore juris, & ſervata æquitate juriſgentium. Bal. *conſ.* 177. *lib.* 1. Aym. *conſ.* 190. *numer.* 3. Menoch. *de arbitr. quæſt.* 15. *numer.* 8. Mareſc. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 97. ubi Rota. & qui ſupra *clauſ.* 23. *arbitrio tuo*. quia licet hæc ipſa clauſula importet, & ſignificet, *prout de jure*, tamen dat facultatem diſcedendi aliqualiter a regulis, & rigore juris. Creſcent. *de teſti. dec.* 4. ne alias ſi redigatur ad meros terminos juris, illa commiſſio reddatur ſuperflua. ut poſt Imol. *in L. filiusfam. de donat.* tradit Felin. *in cap.* 1. *numer.* 51. *col.* 4. *verſ. & ſi dicatur arbitrio ſuo, de conſtit.* Decian. *in L. in perſonam*. §. *generaliter. d. R. I.* & Rot. apud Mareſc. *loc. cit.* maxime ſi commiſſio fuit facta illi, qui alias habet juriſdictionem. Mareſc. *l. c.* Ciarlin. *lib.* 1. *contr. jur. cap.* 10. *num.* 58.

31 Clauſula XXVIII. *Conſcientiæ tuæ committimus, oneramus* &c. *diſcretioni tuæ* &c. denotat, electam fuiſſe induſtriam perſonæ, & ideo executorem, vel delegatum non poſſe ſubdelegare. Genuen. *in prax. cap.* 69. Felin. *in c. ult. de offic. Deleg.* Seraph. *dec.* 448. & 1176. & alii apud Vivian. *in prax. Juriſpatr. p.* 2. *lib.* 13. *cap.* 8. *numer.* 181. & quod Judex debeat judicare ſecundum allegata, & probata. vide Barboſ. *de clauſul. clauſ.* 13. Mart. *de clauſul. p.* 1. *clauſ.* 274. Abb. Card. & Felin. *in cap. paſtoralis, de offic. Deleg.* & de hac clauſula notavimus aliqua infra in verbo *Executor*. Non requirit partis citationem, ſed eſt contenta etiam extrajudiciali informatione. Sanch. *de matrim. lib.* 9. *diſp.* 35. *numer.* 15. Seraph. *deciſ.* 448. Verum quamvis hæc clauſula *conſcientiam tuam oneramus*, *diſcretioni tuæ committimus* &c. faciat, ut poſſit quandoque Judex ſe extrajudicialiter informare. DD. *cit.* & Lap. *alleg.* 15. *nu.* 8. Bal. *in L.* 1. *n.* 11. *C. ſi plures* &c. & *conſ.* 298. *n.* 7. *l.* 1. conſcientia Judicis tamen proficiſci debet non de proprio capite, ſed ex utero legis, in ea figendo pedes. ut dicit Rota *dec.* 94. *p.* 7. *rec. numer.* 48. apud quam Menoch. *de arbitr. l.* 1. *q. q.* 17. *n.* 14. Lancellot.

de

Digitized by Google

de attent. p. 2. c. 12. limit. 10. *nu.* 8. *ſeqq.* nam ſimiles clauſulæ cenſentur referri in monitionem, & ad excitandum Judicis officium, ac munus, quod illum obligat ut ſequatur non privatam ipſius, ſed communem, & publicam conſcientiam a legibus efformandam, ut tradit Rot. *dec.* 156. *p.* 18. *rec. tom.* 1. *num.* 9. ubi alia Rot. *dec.* 18. *alias* 443. *de conceſſ. præb. in nov.* Magon. *dec. Lucen.* 39. *num.* 19. Maſtril. *deciſ.* 232. *num.* 95. *per* Marcheſ. *de commiſſ. p.* 1. *c.* 5. *de commiſſ. appell. in Roman. Cur. num.* 77. *ſeqq.* Solorzan. *de Jur. Indiar. lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 11. Barboſ. *de clauſul. clauſ.* 24. *per tot.* & alii. Et quod diximus, hanc clauſulam contentam eſſe informatione etiam extrajudiciali, procedit in commiſſionibus puræ gratiæ, quamvis forſan aliter dicendum ſit in commiſſionibus juſtitiæ, vel certe quando poteſt lædi jus tertii; tunc enim clauſula *diſcretioni tuæ committimus &c. & ſuper quo conſcientiam tuam oneramus* &c. videtur requirere cauſæ cognitionem, & ordinem judiciarium, per ea quæ tradit Rot. *dec.* 325. *p.* 10. *rec. num.* 11. ubi Felin. *in cap. canonum ſtatuta. n.* 51. *& ſeqq. de conſtit.* Alex. *conſ.* 218. *num.* 6. *lib.* 2. Aſin. *in prax. judic. c.* 5. §. 7. *limit.* 6. *num.* 2. *&* 3. maxime ſi eſſet adjuncta clauſula *ſervatis ſervandis*, quæ æquipollet clauſulæ *vocatis vocandis*, ut ſupra diximus, quæ non eſt contenta extrajudiciali informatione. Rot. *d. deciſ.* 94. *p.* 7. *rec. n.* 49. hinc eſt, quod a ſententia Judicis, cujus conſcientia, ſive ex juris communis, ſive ex Principis commiſſione & diſpoſitione onerata erat, appellari poſſit, ſaltem quoad devolutivum, ita ut ipſius ſententia conſtito de injuſtitia &c. corrigi poſſit, imo etiam quoad ſuſpenſivum, ſi ſumus in cauſa magni præjudicii, ut probat Lancellot. *de attent. p.* 2. *c.* 12. *lim.* 10. *per tot.* ubi DD. vide etiam Rot. *dec.* 156. *p.* 18. *rec. tom.* 1. *n.* 10.

Clauſula XXIX. *Volumus autem, quod ſi alias Chriſti fidelibus dictam Eccleſiam viſitantibus* &c. eſt frequens in indulgentiarum litteris, ſeu Brevibus; & non facit, indulgentiam eſſe abſolute nullam, niſi ipſe Summus Pont. concedens aliam indulgentiam conceſſerit, ſecus ſi alii duntaxat Pontifices conceſſerunt; cum verbum *conceſſerimus*, quod in litteris apponitur, ſit perſonale, & ideo tunc ſecunda indulgentia non eſſet abſolute nulla. Sanch. *de matrim. l.* 8. *diſp.* 28. *ſub. n.* 46. Graz. *de benef. p.* 5. *c.* 1. *n.* 650. Præterea intelligitur de indulgentia ſimili expreſſæ in Brevi: & hinc ſi una fuit conceſſa pro feſto S. Joannis, & altera concedatur pro feſto S. Petri etiam in eadem Eccleſia, maxime in diverſo Altari, valet indulgentia. Diana *mor. p.* 6. *tr.* 8. *reſ.* 31. Bonacin. *de Sacram. diſp.* 6. *quæſt.* 1. *punc.* 7. *n.* 4. *verſ. quæritur.* vide Pac. Jordan. *de re ſacra. l.* 5. *tit.* 16. *a n.* 71.

33 Clauſula XXX. *Te a quibuſvis excommunicationis &c. abſolventes*, tollit ab impetrante obſtaculum gratiæ, & facit illum capacem ejuſdem. Dec. *in cap. Apoſtolica, de excep.* Boer. *dec.* 290. Rebuff. *in praxi form. proviſ. fol. mihi* 157. & ſecundum multos comprehendit etiam irregularitatem; quia irregularitas eſt pœna Eccleſiaſtica, & clauſula extenditur ad pœnas Eccleſiaſticas; ſed ſecundum multos alios irregularitatem non complectitur, quia ab irregularitate non datur abſolutio, ſed diſpenſatio. DD. videri poſſunt pro utraque parte apud Garz. *de benef. p.* 7. *c.* 11. *a n.* 54. *ſeqq.* Monet. *de commu. ult. vol. cap.* 10. Certe excommunicationem incurſam propter hæreſim non comprehendit; quia in abſolutione generali non veniunt ea, quæ ſpeciali egent expreſſione; & aliunde Pontifex hæreticos non vult habilitare ad beneficia. Garz. *loc. cit. & cap.* 12. *a nu.* 60. *&* 66. ubi plures hujus clauſulæ effectus. Riccius *in prax. clauſul. reſ.* 102. Sicut non habet effectum in illo, qui per annum perſeverat cum inſordeſcentia in excommunicatione; quia habetur ſuſpectus de hæreſi. Rot. *lib.* 3. *p.* 3. *dec.* 580. *in nov.* apud Riccium *l. c.* ob regulam Cancellariæ *de inſordeſcentibus* a Sixto V. factam, quam refert Quarant. *in Summ. Bullar. verb. Regula &c.* Vivian. *in prax. Juriſpatr. l. ſup. cit. n.* 125. & ut ſupra *in prax. cenſuræ. n.* 65. & vide etiam de hac clauſula in verbo *Abſolutio*. Et hæc clauſula non habet locum in excommunicatione incurſa poſt litterarum impetrationem, & ante illarum executionem. Pax Jordan. *de re benef. lib.* 10. *tit.* 21. *num.* 22.

34 Clauſula XXXI. *In tua, & tuæ familiæ præſentia* uſitata eſt in Brevibus Oratorii privati, & extenditur etiam ad familiam Domino abſente, ſecundum Dianam *p.* 9. *tr.* 1. *reſ.* 2. ubi Navar. *in Summ. Bullar. tom.* 1. *tit. de orat.* Et tunc nomine familiæ veniunt etiam ii, qui extra domum Domini ejuſdem tamen expenſis vivunt. Palaus *tom.* 4. *tr.* 25. *diſp. un. punc.* 6. Et nomine conſanguineorum veniunt tantum ii, qui ſunt in primo gradu. vide Dian. *loc. cit. reſ.* 28. niſi aliud appareat, qui tamen contrarium tenet, ſcilicet omnes conſanguineos, tam aſcendentes, quam deſcendentes uſque ad quartum gradum, ex Caſtropal. *tom.* 4. *tr.* 25. *diſp. un. pun.* 6. *n.* 8.

Clauſula XXXII. *Conſentientibus dilectis filiis* &c. 35
ſolet poni in reſcripto, vel Beneplacito Apoſtolico, quod datur Canonicis pro alienatione bonorum Eccleſiæ, & requirit conſenſum expreſſum, ita ut tacitus non ſufficiat; quia ubi in aliquo actu requiritur conſenſus, intelligitur de expreſſo. Pariſ. *de reſig. lib.* 8. *quæſt.* 8. *a nu.* 25. & plures quos citat, & ſequitur Riccius *in prax. p.* 1. *reſ.* 83. Et dicitur conſenſus expreſſus, qui reſultat ex verbis, tacitus vero ex factis. Pariſ. *loc. cit.* gloſ. *in Clem. ſæpe, de V. S.* Riccius *loc. cit.* Put. *lib.* 3. *dec.* 18. *&* 282. Seraph. *dec.* 1163. Marta *de clauſul. p.* 1. *clauſ.* 3. Vivian. *loc. cit. cap.* 8. *nu.* 104. & hanc materiam tractavimus ſupra in praxi *alienationis*.

Clauſula XXXIII. *Ut pretium ſubrogetur in aliud* 36
prædium emendum, eſt familiaris in Beneplacito Apoſtolico pro alienatione bonorum Eccleſiæ: & non aggravat emptorem, ſed venditorem. Riccius *in prax. p.* 1. *reſ.* 96. Gratian. *l.* 1. *diſc. for. c.* 45. *nu.* 26. vide ſupra in verbo *alienatio*.

Clauſula XXXIV. *Dummodo centum pro Rectore* 37
&c. quamvis dictio *dummodo* de ſui natura non importet conditionem, ſed admonitionem. Joan. Andr. *in cap. non poteſt, de præb. in* 6. quem ſequitur Rota *de condit. appoſ. dec.* 1. *in antiq.* tamen regulariter eſt conditionalis, & habet vim conditionis ſuſpenſivæ. Rot. *dec.* 525. *p.* 5. *rec. tom.* 2. *n.* 2. Pyr. Corrad. *in prax. benef. lib.* 5. *c.* 1. *n.* 30. ubi Rot, & ideo requirit juſtificationem narratorum, & reddit executorem mixtum. Rot. *dec.* 505. *p.* 18. *rec. tom.* 2. & hinc eſt, quod hæc clauſula *dummodo remaneant centum pro Rectore* importet neceſſitatem probandi concludenter illos centum, & quidem liberos. Ricc. *in praxi penſion. reſ.* 376. *p.* 1. *& reſ.* 109. *p.* 3. nec ſufficit probatio per famam. Ricc. *loc. cit. n.* 1. ubi DD. Et hæc clauſula eſt probanda a penſionario, licet agatur contra eum, qui penſioni conſenſit. Rot. *p.* 2. *in rec. dec.* 417. Marta *de clauſul. p.* 1. *clauſ.* 43. Vivian. *loc. c. n.* 114. & cum habeat tractum ſucceſſivum requirit juſtificationem omni tempore. Rot. *dec.* 680. *&* 798. *p.* 18. *rec. tom.* 2. Limita, ſi hæc clauſula non fuit appoſita reſervationi penſionis, ſed ad limitandam clauſulam antecedentem. vide Mareſc. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 1. *n.* 72. *ſeq.* Seraph. *dec.* 951. *&* 1122. Garz. *de benef. p.* 1. *cap.* 5. *num.* 371. 397. *&* 404. de hac clauſula vide etiam quæ fuſius diximus ſupra in verbo *Beneficium. n.* 174. & infra in prax. *reſignationis*. & Pyrrh. Corrad. *in prax. benef. de. l.* 5. *c.* 1. *a n.* 30. *ſeqq.* ex quo

Hoc unum adhuc hic notandum duximus, quod hujuſmodi ducati accipiendi ſint juxta morem Regionis, in quo eſt beneficium penſione gravatum, juxta binas declarationes Sacr. Congregat. Concilii, quas refert Corrad. *cit. n.* 33. quarum tenor ſic ſonat. *Sac. Congregatio Concil. Trid. cenſuit, valorem centum ducatorum, de quibus hoc decreto ſtatuitur, ut debeant remanere Rectori Parochialis Eccleſiæ, quæ penſione gravatur, eſſe intelligendum juxta morem cujuſque Regionis.* & alia 30. Martii 1594. declaravit his verbis. *Congregatio Concilii cenſuit, valorem centum ducatorum, qui ex Decreto c.* 13. *ſeſſ.* 24. *de reform. debent remanere Rectori Parochialis Eccleſiæ, quæ penſione gravatur, eſſe intelligendum juxta morem cujuſque Regionis.* quas refert etiam Graz. *de benef. p.* 1. *c.* 5. *num.* 373. *& in addit. ad d. c.* 5. *eod. n.* 373. ubi Zechus *in tract. de Republ. Eccleſ. c.* 28. *de Parocho. n.* 4. *& in tract. de benef. & penſion. c.* 11. *nu.* 6. Sarnen. *in reg. de valor. quæſt.* 9. *verſ. ſequitur in textu aut ducatos ad fin.* & Gig. *conſ.* 158. Imo hodie in Romana Curia ſervatur, quod illi centum ducati intelligantur centum ſcuta monetæ Romanæ, ad rationem decem Juliorum pro quolibet ſcuto dictæ Romanæ monetæ,

Digitized by Google

tæ, niſi addatur *de camera*, ut *centum ducati de camera*, de quo vide Corrad. *loc. cit. a nu.* 35. ubi Rot. ſed hoc unum eſt, quod ſupra notavimus in Verbo *Beneficium. a num.* 167. quod Rectori debeant tot remanere, ut commode vivere poſſit; ita ut etiamſi Rector conſenſerit tali reſervationi, ac ita alias ſibi imputare debeat, ſi congrua quæ ſibi remanſit, ſit tennis, ſi tamen ſit ita tenuis, ut Rector non poſſit ſe ſuſtentare, & ſuſtinere onera Eccleſiæ, tunc poſſet tali reſervationi, ac ſolutioni contravenire; quia tunc non haberet locum illa ratio, quod debeat ſibi imputare, cum non agatur ſolum de præjudicio perſonæ, ſed de præjudicio Eccleſiæ, & ordinis Clericalis. Addend. ad Ludoviſ. *dec.* 429. *n.* 8. ubi Rot. *dec.* 420. *p.* 1. *rec. n.* 4. ne ob prædictam egeſtatem ſint ludibrin ipſis Parochianis &c. Rota *d. dec.* 420. *n.* 5. & ne alias inteoti ad quærendum ſibi victum, deſerant curam animarum. vide Corrad. *loc. cit. num.* 35. *verſ. & ſic.* apud quem plura de hac materia.

38 Clauſula XXXV. *Dummodo intruſus non ſit*, intelligitur de intruſione, præter illam quæ fuit expreſſa, & narrata. Creſcent. *de Jurepatr. dec.* 7. Marta *de clauſul. p.* 1. *clauſ.* 38. ubi quod faciat gratiam conditionalem. Rot. *dec.* 569. *p.* 5. *rec. tom.* 2. *num.* 4. maxime ſi adſit dictio *alias*: ut puta *dummodo alias intruſus* &c. quæ in hoc propoſito ſignificato alium modum quam expreſſum. Bart. *in L.* 1. *num.* 12. *verſ. quandoque eſt adverbium qualitatis. ff. de condit. & demonſtr.* Hond. *conſ.* 70. *num.* 32. *lib.* 2. Rot. *loc. cit. d. dec.* 569. *& dec.* 549. *d. p.* 3. *rec. num.* 8. Dicitur vero intruſus, qui cum ſola ſupplicatione ſignata, ante litteras expeditas capit poſſeſſionem. Riccius *in prax. p.* 2. *reſ.* 224. apud quem plura de materia intruſionis, & quis dicatur intruſus: ſed vide infra. Item dicitur intruſus, qui propria auctoritate occupavit beneficium, vel qui ſine titulo, & colore ſaltem canonico, uti ſi conferens authoritatem non habebat. Calderin. *de V. S. conſ.* 13. Rot. apud Vivian. *in prax. Juriſpatr. l.* 13. *c.* 8. *n.* 107. Marta *loc. cit.*

Sed regulariter ad effectum ſubrogationis intruſus non dicitur, qui poſſeſſionem accepit non propria auctoritate, ſed auctore Prætore. Rot. *d. deciſ.* 549. *p.* 5. *rec. tom.* 2. *n.* 11. cum hæc clauſula intelligenda ſit de vere intruſo. Caſſad. *deciſ.* 6. *in princ. & n.* 2. *& ſeq. de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* Sarnen. *ad reg. de ſubrogan. quæſt.* 4. *in princ. & in fin. & ad reg. de trien. quæſt.* 47. *in princ.* Gig. *tract. ne intruſ. nu.* 77. *in fin.* Mantic. *dec.* 71. *n.* 4. Rot. *loc. cit. nu.* 12. & ſic qui poſſeſſionem cepit de manu executoris vigore litterarum Apoſtolicarum, etiamſi fuerit nulliter capta forſan ob omiſſionem citationis &c. non dicitur ad hunc effectum intruſus. DD. *cit.* & Rot. *dec.* 124. *p.* 11. *rec. a n.* 12. *ſeqq. ac per tot.* ubi plura de hac materia, quæ etiam vocatur magiſtralis, & ad hoc ut denegetur gratioſa ſubrogatio, intruſio debet eſſe de tempore petitæ ſubrogationis. Sarnen. *in reg. de ſubrogan. collitig. quæſt.* 18. *n.* 3. Gigas *de intruſo. nu.* 82. Rebuff. *in prax. p.* 2. *reg. de ſubrogan. collit. gloſſ.* 4. *n.* 3. apud Rot. *dec.* 531. *p.* 2. *rec. n.* 2. & ideo hanc clauſulam, *dummodo intruſus non ſit &c.* ſufficit juſtificare de tempore ſignatæ ſupplicationis, quia gratia juſtificanda eſt de tempore datæ. *cap. cum te.* ubi Felin. *n.* 18. *de reſcript.* Franc. *in cap. cum illis, ſub n.* 8. *de præb. in* 6. Alex. *conſ.* 42. *nu.* 8. *lib.* 4. & qualitas adjecta verbo intelligenda eſt ſecundum tempus verbi. *L. ex facto ff. de vulgar. & pupill.* Rot. *deciſ.* 124. *p.* 11. *rec.* non attento quid acciderit medio tempore inter ſupplicationem ſignatam, & litterarum deſuper expeditionem. Rot. *l. c. a.* 36. *ad* 46. *& ſeqq.* ubi late. dixi quoad effectum ſubrogationis, quidquid ſit quoad alios effectus, de quibus forſan loquitur Riccius, & DD. ab eodem allegati. *p.* 2. *reſ.* 224. *var. reſ. n.* 2. *verſ. ſeptimo*, ubi, quod intruſus dicatur ille, qui intrat poſſeſſionem Beneficii non levatis Bullis, cum ſola ſignatura, ob *extravag. injuncta, de elect.* Zerol. *in verſ. Bulla.* §. 1. Rebuff. *in prax. benef. in* 3. *part. ſignat. in verſ. datum. nu.* 8. ubi dicit, quem cum ſola ſignatura non poſſe facere fructus ſuos.

Itaque ad effectum ſubrogationis, hæc clauſula intelligenda eſt de vera, & propria intruſione, cum ſcilicet quis, vel propria auctoritate, vel ſine titulo ejus, qui poteſt conferre, poſſeſſionem invaſit, ut decidit Rot. utraque parte bis informante *in d. dec.* 124. *p.* 11. *rec. n.* 10. *&* 11. ubi Lotter. *de re benef. lib.* 2. *quæſt.* 20. *n.* 82. & Rot. *deciſ.* 21. *ſub n.* 4. *in fin. verſ. quia reſpond. & n.* 5. *p.* 2. *diverſ.* contra Mandoſ. *in reg. de ſubrogand. qu.* 4. *ſub n.* 2. *verſ. eo tamen.* Rebuff. *l. c. tit. ſubrog. gloſſ.* 4. *n.* 4. *& ſeqq.* Filiuc. *oper. mor. tom.* 3. *tr.* 41. *n.* 79. Garz. *de benef. p.* 11. *c.* 10. *n.* 266. qui voluerunt comprehendi omnem intruſionis ſpeciem, & quod hæc clauſula intelligenda ſit tantummodo de vera intruſione, tenet etiam Sarnen. *ſuper regul. de trienn. quæſt.* 47. *n.* 3. *in fin.* ubi rationem dat; quia ubi conſtitutio eſt pœnalis, non includit omnes ſpecies Intruſionis, ſolum vere, & proprie intruſos, & alias nunquam daretur caſus, quod vitium poſſeſſionis antea captæ purgaretur per ſubſequentem ſubrogationem gratioſam, & ſic deſtrueretur receptiſſima concluſio pluribus comprobata; & firmata apud Card. Mantic. *dec.* 71. *n.* 10. & generaliter quod poſſeſſio lite pendente capta a ſubrogato in jus, & ſucceſſionem defuncti non dicatur intruſiva, dicit Lancellot. *de attent. p.* 2. *c.* 3. *n.* 87. *& c.* 4. *in præfat. n.* 349. *& ſeq.*

Intruſus etiam dici non poteſt, qui fructus non habuit, aut percepit. Gigas *de intruſo a num.* 70. *ad* 77. nam intruſus non dicitur, niſi quis poſſeſſionem, & fructus perceperit. Felin. *in cap. veniens, in verſ. ſeptimo, de accuſat.* Gigas *l. c.* Rot. *dec.* 405. *p.* 13. *rec. n.* 14. ubi aliæ Rotæ.

Et ideo ſecundum DD. *cit.* ad effectum ſubrogationis, hæc clauſula intelligenda eſt de vera intruſione, exiſtente tempore petitæ ſubrogationis, ſeu ſignatæ ſupplicationis.

39 Clauſula XXXVI. *Habita, vel non habita poſſeſſione*, ponitur frequenter in reſervatione penſionis, & non operatur ultra duos, vel tres annos ex benignitate Rotæ, cum ſubeſt tamen juſta cauſa. Mareſc. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 18. *num.* 4. Riccius *in prax. clauſul. p.* 3. *reſ.* 107. Vivian. *loc. ſup. cit. num.* 210. dummodo lis non ſit calumnioſa, & titularis ſuccumbat bona fide. Et hæc clauſula ſolet ut plurimum tantum poni in lineris, quæ mittuntur extra Italiam, ob difficultatem probandi poſſeſſionem, vel intruſionem. Riccius *l. c.* & de hac clauſula ultra DD. *cit.* vide etiam Barboſ. *de clauſul. clauſ.* 28.

40 Clauſula XXXVII *Quam, & quas* in commiſſionibus poſita operatur, quod juriſdictio non videatur reſtricta ad expreſſa, ſed poſſit deduci omne jus, & omnis actio competens. Sarnen. *in reg. de infirmat. quæſt.* 34. *n.* 4. Achil. *dec.* 14. *de reſcr. & dec.* 22. *nu.* 2. *de appell.* & Rotæ apud Mareſc. *l.* 1. *var. reſ. c.* 20. *nu.* 1. Gratian. *diſc. for. c.* 494. *num.* 22. licet remedia ſint contraria, etiam in appellatione. Mareſc. *l. c. n.* 4. & per hanc videtur commiſſum totum negotium principale. Honded. *conſ.* 27. Vivian. *loc. pluries ſup. cit. n.* 251. Et per iſtam clauſulam, ſi non præceſſit appellatio, poteſt procedi uti in prima inſtantia. Peregr. *dec.* 94. *l.* 1. Mareſc. *loc. cit. num.* 6. *&* 7. ubi alii.

Limita, hæc procedere, quando hæc clauſula ſtat ſimpliciter, ſecus ſi fuit addita dictio „ *de, & ſuper præmiſſis*; tunc enim hæc clauſula ſtaret reſtrictive. Mareſc. *loc. cit. num.* 3. ubi Rota.

Præterea hæc clauſula ſapit æquitatem. Seraph. *dec.* 57. 644. *&* 1241. Barboſ. *de clauſ. clauſ.* 67. Item facit, quod ſuper petitorio, & titulo beneficii actum videatur, cum lis eſt inter præſentatos, ſecus ſi inter præſentantes. Ciarlin. *lib.* 2. *contr. for. cap.* 216. ubi plura de hac clauſula, & apud Mareſc. *l. c.* quos vide.

41 Clauſula XXXVIII. *Summarie, ſimpliciter, ſine ſtrepitu, ſine figura judicii, ſola veritate inſpecta, & de plano.* & quidem clauſula *Summarie*, tollit ſolemnitates juris alias in judicio ordinario requiſitas, puta libellum, litis conteſtationem, concluſionem in cauſa, & hujuſmodi. ita Dec. *conſ.* 449. Gravat. ad Veſtr. *in prax. l.* 5. *c.* 4. Marant. *ord. Judic. p.* 4. *diſt.* 9. quamquam Scacc. *de Judic. l.* 1. *c.* 53. contrarium teneat. Unde judicium, in quo non ſervatur talis ordo, dicitur ſummarium. *Clem. ſæpe*, & ibi gloſ. & alii, *de V. S.* Bart. *in extravag. ad reprimenda, ver. ſummarie, & ver. figura.* Pellegrin. *in pract. civil. p.* 2. *ſect.* 2. *ſubſect.* 1. *interſecat. un. n.* 4. *ſeqq.* ubi plures effectus hujus clauſulæ videre poteris.

Non aufert tamen probationes neceſſarias, ſicut nec libellum brevem & alias, quæ ſunt de ſubſtantia; quia alias nullum eſſet judicium, aut cauſæ cognitio. vide Mart. *de clauſul. p.* 1. *clauſ.* 180. Barboſ. *clauſ.* 103. Gratian. *diſc. for. c.* 569. *a n.* 30. hinc

Limit.

Limit. primo, quod non tollat citationem; quia eſt de jure divino, & naturali, ut diximus ſupra in verbo *Citatio.* Ludoviſ. *dec.* 545. *n.* 5. Gabr. *de citat. concl.* 1. *n.* 36. *& ſeqq.* ubi late. Limita ſecundo, quod non tollat defenſionem; cum ſit de jure naturali, & ideo fieri poſſunt oppoſitiones defenſionem concernentes. Roman. *conſ.* 314. *n.* 3. Pellegr. *loc. cit. n.* 6. *verſ. tertio limit.* Limit. tertio, quod per iſtam clauſulam non ſit ſublatum juramentum calumniæ. Seraphin. *de privil. juram. privil.* 33. *n.* 67. apud Pellegr. *loc. c. verſ. quarto limitatur.* ubi etiam *verſ. ſequenti* quod virtute hujus clauſulæ non revocentur attentata ex Stephan. Gratian. *deciſ. Marchiæ* 176. *n.* 16.

Porro cauſæ ſummariæ, partim ſunt tales a jure, ut Beneficiales, matrimoniales, Decimales, uſurariæ &c. & ut in *Clem. diſpendioſam, de Judic.* ſicut & cauſæ hæreſis, ut *in cap. fin. de hæret. in* 6. in quibus proinde proceditur ſimpliciter, de plano, ac ſine figura Judicii &c. partim ſunt tales a natura cauſarum, ut ſunt cauſæ notoriæ, in quibus ordo eſt ordinem non ſervare. *cap ad noſtram.* 3. *de jurejur. cap. tua. cap. veſtra. de cohab. Cler. & mulier.* de quibus vide Pellegr. *l. c.* ſicut & de modo procedendi in illis; aliæ vero ſunt tales ab homine, de qoibus hic ſermo eſt. & ideo

Notandum eſt, Commiſſiones cum talibus clauſulis ſolum fieri poſſe a Principe ſuperiorem non cognoſcente, prout eſt Summ. Pontifex. *Clem. ſæpe, de V. S.* & ideo inferiores ſuperiorem cognoſcentes non poſſunt regulariter in Commiſſionibus ponere ſimiles clauſulas, quibus cenſeatur ſublatus Juris ordo, puta libelli oblatio, litis conteſtatio, concluſio, publicatio &c. etiamſi ſit legatus a Latere, ut tradit Pellegrin. *l. cit. n.* 9. ubi citat gloſ. *in cap. fin. de hæret. in* 6. *in verb. figura.* Felin. *in cap.* 1. §. 1. *col.* 1. *n.* 2. *verſ. legatus non committit, de reſcript.* Spec. *lib.* 1. *rubr. de legat.* §. 4. incipit *ſupereſt. n.* 4. *&* 5. Burr. *conſ.* 66. *n.* 3. *verſ. item in generali.* ubi Addent. *in verb. ſummarie.* Alex. *conſ.* 106. *n.* 12. *l.* 2. Oſaſc. *dec.* 1. *n.* 18.

42 Huic clauſulæ *ſummarie*, adnecti ſolent aliæ clauſulæ *ſimpliciter, ſine ſtrepitu &c.* ut ſupra, quæ eoſdem fere pariunt effectus, ac clauſula *ſummarie*, & clauſula *ſimpliciter* operatur, quod Judex debeat ſeu poſſit audire partes in occulto extra tribunal, & quod propterea non poſſit allegari ſuſpectus, & quod parti non detur dilatio ad quærendum advocatos. Scacc. *l. ſup. cit. nu.* 16. non tamen dat facultatem procedendi nulliter, puta ſine citatione &c. *Clem.* 2. *de Judic.* Marta *l. c. clauſ.* 164. Barb. *l. c.* Vivian. *uti ſupra n.* 215.

43 Et Clauſula *ſine ſtrepitu, & figura judicii*, etiam idem operatur ac prima, & ſecunda, & ideo Judex non tenetur ſervare ordinem judiciarium inductum a Jure Canonico, vel Civili, ſed ſolum formam a Jure naturali, vel gentium introductam. Pellegr. *loc. cit. n.* 18. *verſ. hinc fit.* & ideo non tollitur citatio, probationes neceſſariæ, teſtes, ſcripturæ, ac aliæ defenſiones. Marant. *d. diſt.* 9. *n.* 1. *&* 42. Pellegr. *loc. cit. & n.* 19. ubi videbis plures effectus hujus clauſulæ.

44 Clauſula *ſola veritate inſpecta*, ultra dicta, operatur quod Judex poſſit pronunciare etiam ſuper non petitis. Marant. in Specul. *d. p.* 4. *diſt.* 9. Scacc. *loc. cit.* ubi DD. Vivian. *ubi ſupra.* hinc ob hanc clauſulam ſpeciale eſt, quod poſſit ferri ſententia non conformis libello, & ſuper aliis, quam ſuper petitis. Jaſon. *in L. vinum. n.* 24. *ff. ſi cert. pet.* & ibid. Purpurat. *nu.* 115. & ſuper cauſa probata; licet in libello non deducta, contra regulam *L. habebat. ff. de inſtit. act. L. ut fundus. ff. commun. divid.* Neviz. *conſ.* 97. *n.* 21. Surd. *dec.* 284. *n.* 14. Rot. apud Farin. *dec.* 123. *n.* 1. *in ſelect. p.* 2. & alii apud Eccleſ. *obſ. for. ſen. Pedem. obſ.* 22. *n.* 11. *ſeqq.*

45 Idem importat clauſula *manu regia*, in qua etiam cenſetur data facultas procedendi de facto, & ſine ullo Juris ordine. Natt. *in Clem. ſæpe.* §. *non ſic tamen verſ. viſis ſupra ſcriptis. n.* 95. Marant. in Specul. *d. p.* 4. *diſt.* 9. *n.* 8. Rot. *deciſ.* 446. *p.* 2. *rec. n.* 1. ubi in puncto quod poſſit procedi executive abſque ulla ſententia. ex Bart. *in extravag. ad reprimenda, in verb. figura in fin.* ac tandem

46 Clauſula *de plano* fere idem operatur, ac clauſulæ priores, ac ſi quidem cauſa ſit levis momenti, poſſunt omitti ſolemnitates juris, uti ſupra dictum eſt; at ſi cauſa eſt magni momenti, facit, ut poſſit quidem procedi etiam die feriato in utilitatem hominum, etiam extra locum ſolitæ reſidentiæ, at *id de plano* intelligitur tantum abbreviatis, & exploſis ſolemnitatibus, & dilationibus pernicioſis, non tamen quod poſſit omitti ordo judiciarius, de quo *in cap. olim, de accuſat.* Scaccia *de Judic. l.* 1. *c.* 53. ubi DD. Bart. *in d. extrav. ad reprimen. verb. de plano. n.* 2. *verſ. fallit.* Natta *in d. Clem. ſæpe, in princ. n.* 52. *& in* §. *quæ omnia. n.* 68. *verſ. item quod de V. S.* Pellegr. *loc. cit.*

Porro, quia prædictæ clauſulæ ſolent ſimul poni in commiſſionibus, ideo omnes ſimul prædictos operabuntur effectus; de quibus qui plura in individuis cupit, videat Marant. in Specul. *d. p.* 3. *diſt.* 9. *n.* 32. ubi refert quindecim effectus. Pellegr. *l. cit.* ubi etiam plurimos refert. Rol. a Valle *conſ.* 7. *num.* 31. *ad* 39. *lib.* 3. & alios paſſim.

Hoc interim notat Pellegrin. *l. c. n.* 11. quod in o- 47
mnibus cauſis ſummariis, de quibus ſupra, Judex poſſit, ſi eidem placuerit, juris ordinem ſervare, ut in cauſis ordinariis, arg. tex. *in c. novit, de Jud.* ubi Innoc. *circa princ.* late Felin. *in cap. cum dilecta, col.* 14. *verſ. ampliatione, de reſcr.* Bal. *in L. nulla, circa fin. ff. de legib. & in L. teſtamentum. not.* 3. *C. de teſtamen.*

Clauſula XXXIX. *Si per diligentem examinationem* 48
illum idoneum repereris &c. non importat cauſæ cognitionem judicialem. Lap. *alleg.* 15. Maſc. *de probat. concl.* 878. quia examen habilitatis eſt actus extrajodicialis. Pariſ. *de reſign. lib.* 10. *quæſt.* 3. *num.* 69. Marta *de clauſul.* 171. Garz. *de benef. p.* 6. *c.* 2. *n.* 231. Barboſ. *clauſ.* 98. apud Vivian. *in prax. Juriſpatr. p.* 2. *lib.* 13. *cap.* 8. *n.* 18.

Idem importat clauſula *ſi inveneris* vel *repereris*, niſi dirigatur in perſonam Judicis, & circa materiam judicialem: tunc enim idem operatur quod clauſula *ſi tibi conſtiterit*, de qua ſupra diximus. Vivian. *l. c. n.* 19. & tunc requirit citationem &c. vide Mareſc. *l.* 2. *var. reſ. c.* 1. *n.* 157.

Hæc clauſula *ſi per diligentem &c.* poſita in dimiſſorialibus ad Ordines ſuſcipiendos, non ſolum intelligitur de ſcientia, verum etiam de natalibus, ætate, moribus &c. ad normam Concil. Trid. *ſeſſ.* 23. *c.* 5. *de reform.* ibi. *de ipſorum ordinandorum natalibus, ætate, moribus &c.* non propterea inducit conditionem, ſeu formam annullantem actum, ob illius non obſervantiam, ſed libere poterit Epiſcopus omittere examen, ſi alias Ordinandi doctrina ſit Epiſcopo nota. ita Pyr. Corrad. *in prax. diſpenſat. Apoſtol. lib.* 4. *cap.* 7. *numer.* 1. *&* 9. econtra

Poſita in mandatis de providendo de Parochialibus importat conditionem, & operatur, quod examen cum examinatoribus Synodalibus requiratur pro forma, ita ut prætermitti illud nequeat, quamvis revera impetrans ſit idoneus; cum hoc temperamento tamen, quod ſufficiat examen factum ante dictum mandatum, ita ut ſi ordinarius oratorem ante receptionem, & præſentationem factam dicti mandati de providendo, ad illam Parochialem examinaverit, & dignum repererit, non teneatur illum de novo examinare. ita Pyr. Corrad. *in prax. benef. l.* 3. *c. n.* 14. *&* 15. ubi Rot. *in una Piſtorien. Parochialis.* 6. *Febr.* 1623. coram Merlin. relata a Vivian. *poſt tract. de Jurepatr. deciſ.* 81. ſi mandans ignoravit examen jam fuiſſe factum, & ſic clauſulæ adimplementum. ad tex. *in L. hæc conditio.* §. *fin.* & ibi Bart. & Soccin. *ff. de condit. & demonſtr.*

Limit. ſi examen fuit factum in genere ad omnes Parochiales, non vero ad illam, de qua mandatum fuit datum de providendo; quia tunc eſſet opus novo examine, ut concordando dicta Garz. *de benef. p.* 6. *cap.* 2. *numer.* 253. *& ſeqq.* Gonz. *ſuper reg.* 8. *gloſ.* 4. *numer.* 89. 96. *ſeq.* docet Corrad. *loc. cit. verſ. quare.*

Clauſulua XL. *Contradictores compeſcendo* intelligi- 49
tur tantum de contradictoribus de facto, non vero de illis, qui contradicunt de jure. *cap. is cui, de præb. in* 6. Marta *de clauſul. p.* 1. *clauſ.* 21. Garz. *de benef. p.* 6. *cap.* 2. *n.* 110. Barboſ. *clauſ.* 5. apud Vivian. *loc. c. n.* 39. & vide quæ ſupra clauſulam *amoto &c. num.* 4. cum qua cohæret

Clauſula XLI. *Prout juris, & de jure*, importat 50
conditionem, & judicem reſpicit; ac omnia quæ illam præcedunt ſecundum jura ſunt regulanda. *cap. cauſam quæ, de reſcr.* ubi Abb. Mart. *l. c. clauſ.* 112. Vivian. *uti ſupra. n.* 44.

Clauſula XLII. *perinde valere*, gratiam Pontifi- 51

cia invalidam ex aliquo capite revalidat, & confirmat, & reſpicit retro, ita ut valeat a die primæ gratiæ, ſi nulli præjudicatur, ſecus contra jus tertii interimquæſitum. Put. *p.* 2. *deciſ.* 190. Menoch. *de arbitrar. l.* 2. *caſ.* 185. Neque operatur, ſi diſpoſitio principalis, vel cauſa ceſſet. Gabr. *de clauſul. concl.* 3. *n.* 82. apud Vivian. *n.* 64. ubi etiam Pariſ. *de reſignat. l.* 8. *quæſt.* 11. *n.* 46. Sicque tollit defectum diſpenſationis. Matt. *l. c. clauſ.* 321. Barboſ. *clauſ.* 56. Vivian. *l. c. n.* 62.

52 Clauſula XLIII. *Non aliter, alias, nec alio modo* &c. importat conditionem. Dec. *conſ.* 528. Rot. apud Vivian. *loc. cit. num.* 69. *&* *deciſ.* 9. *p.* 18. *rec. tom.* 1. *num.* 14. ubi Cæphal. *conſ.* 118. *num.* 13. *lib.* 1. & ideo neceſſitatem inducit ad unguem ſervandi ea, quæ in diſpoſitione, aut litteris &c. ſunt demandata. Rot. *deciſ.* 252. *d. p.* 18. *rec.* alias removet conſenſum ab actu, perinde, ac ſi non eſſet geſtus. Grat. *conſ.* 138. *num.* 13. *lib.* 1. Caputaq. *deciſ.* 82. *num.* 4. *p.* 3. Rot. *deciſ.* 169. *p.* 2. *rec. tom.* 1. *n.* 17. & ſic importat conditionem præciſam. Veral. *deciſ.* 82. Alex. *conſ.* 2. *l.* 1. & quidem ſuſpenſivam. Clar. *in §. emphyt. quæſ.* 13. *verſ. item quæro, circa med.* Eſt quoque limitativa voluntatis, & præſervativa ſui juris in caſu contrario. Marta *loc. cit. clauſ.* 76. Gratian. *diſc. for. cap.* 532. *n.* 21. *&* *cap.* 587. *nu.* 11. & alibi Seraph. *deciſ.* 838. *&* 1603. Barb. *clauſ.* 39. Vivian. *loc. cit.* Et tandem eſt tantæ efficaciæ, ut ſi non concurrunt in actu omnes qualitates præcedentes, annullat diſpoſitionem, in qua proferuntur. Tiraqu. *de retract.* §. 8. *gloſ.* 6. *n.* 2. Pariſ. *conſ.* 19. *n.* 10. *l.* 2. Rol. a Valle *conſ.* 63. *n.* 39. *& ſeqq. l.* 4. Mantic. *de tacit. l.* 4. *tit.* 30. *n.* 31. apud Rot. *deciſ.* 11. *p.* 9. *rec.*

53 Clauſula XLIV. *Pro expreſſis habentes* operatur expreſſionem omnium qualitatum, & circumſtantiarum, quæ eſſent exprimendæ. Marta *clauſ.* 101. Barboſ. *clauſ.* 59. Vivian. *l. c. num.* 148. ſed quia hæc convenit clauſulæ *quorum tenores*, ideo vide quæ ſupra diximus *nu.* 7. & in clauſula *ſupplentes*. *num.* 2. & Gabr. *commun. concluſ. lib.* 6. *tit. de clauſul. concluſ.* 5. ubi late de hac clauſula.

54 Clauſula XLV. *Non obſtantibus &c.* tollit obſtantia omnia gratiæ. Mareſc. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 19. etiam privilegia non clauſa in corpore juris, imo & clauſa in dicto corpore juris, de quo vide Gratian. *diſc. for. c.* 421. *n.* 15. *ſeq. & c.* 458. *n.* 6. non tamen tollit ſtatutum particulare ſuper certo beneficio editum; niſi de illo expreſſa mentio fiat. Rot. *dec.* 114. *n.* 28. *p.* 9. *rec. tom.* 1. neque alicui alii ſtatuto particulari. Felin. *in cap. non nulli n.* 23. *de reſcr.* Vivian. *in prax. juriſpatr. l.* 13. *c.* 8. *n.* 156. nec operatur in præjudicium tertii. Mareſc. *l.* 2. *var. reſ. c.* 40. *nu.* 22. ubi Gozadin. *conſ.* 14. *col.* 3. *verſ. duodecimo conſidera. & col. fin. verſ. non obſtat.* nam Papa non præſumitur habere notitiam juris, quod ex ſpeciali conceſſione alicui competit. Mareſc. *l. c. num.* 23. *&* 24. ubi Rot. & per DD. *in cap.* 1. *de reſcr.* dicentes, nunquam cenſeri derogatum priori privilegio per aliud ſubſequens, niſi de illo fiat mentio, propter illius præſumptam ignorantiam. *L. decurionibus. C. de Silen. lib.* 11. Jaſ. *in L. poſtquam liti. num.* 11. *C. de pact.* Felin. *in cap. non nulli. num.* 23. *de reſcr.* Dec. *in cap. quæ in Eccleſiarum. num.* 44. *de conſtit.* Put. *deciſ.* 39. *l.* 3. inſuper non auget gratiam, ſed declarat intentionem concedentis, quatenus ſit dubia contra conceſſa. *clem.* 1. *de præb.* Vivian *loc. cit.* non tollit obſtacula perſonalia. Calderin. *conſ.* 1. *de reſc.* Vivian. *loc cit.* ubi quod non derogat diſpoſitioni firmatæ conſenſu partium. Cravet. *conſ.* 241. nec ejus quæſitum Laico ex fundatione, vel dotatione, etiamſi adſit clauſula *motu proprio*, niſi exprimatur. Staphil. *de vi, & effect. clauſul. §. de clauſulis non obſtantium num.* 1. *& ſeqq.* apud Vivian. *loc. cit.* non derogat Regulis Cancellariæ, niſi exprimatur, de quo vide Mareſc. *l. c. num.* 16. *ſeqq.* Neque Conciliis generalibus. Mareſc. *loc. cit. num.* 14. ubi Bal. *in L. humanum. in* 3. *notab. de leg.* Archid. *in cap.* 1. *col.* 2. *n.* 2. *verſ. quod ſpecialiter intelligi poteſt, de conſtit. in* 6. Felin. *in c.* 1. *n.* 23. *eod.* & alii. ubi vide. Et ſi gratia, cui hæc clauſula eſt adjecta, ſit nulla, ipſa quoque clauſula eſt nulla. Seraph. *deciſ.* 433. Barb. *clauſ.* 43. *& ſeqq.* Vivian. *loc. cit. num.* 163. Mareſc. *loc. cit.* apud quos plura de hac clauſula; concorda etiam quæ diximus in clauſula *motu proprio*. *num.* 1. & in clauſula *ſupplentes* *num.* 2. & in clauſula *quorum tenores*. *num.* 7.

Hæc clauſula non inducit diſpenſationem. tex. eſt *in cap. non poteſt, in fin.* & ibi gloſ. & communiter Canoniſtæ, *de præb. in* 6. Staphil. *de litt. Grat. clauſula non obſtantibus. n.* 3. Rub. *ad deciſ.* 90. *Rot. Rom. p.* 9. *rec. tom.* 1. *n.* 106.

Clauſula XLVI. *Decretum irritans*, irritat collationem factam ab Ordinario in contrarium ipſo jure. Mareſc. *lib.* 2. *var. reſ. c.* 38. *per tot.* Gratian. *diſcep. for. cap.* 283. *num.* 2. nec valet actus in contrarium geſtus etiam de partium conſenſu. *cap. ſtatutum, de reſcript. in* 6. & ibi gloſ. *in verb. committatur, & cap. diſpendia, eod.* inducit enim formam. Bald. *in L.* 1. *verſ. quæro ergo. ff. de liber. & poſthum.* Gratian. *conſ.* 16. *num.* 14. *lib.* 1. Gabr. *de clauſul. concl.* 3. *num.* 18. *ſeqq.* Mareſc. *loc. cit. num.* 8. ita ut nec pars, cujus commodum reſpicit, poſſit eidem renunciare. DD. apud Gabr. *loc. cit. a num.* 18. quamvis contrarium defendat Rebuſ. *in prax. benef. p.* 1. *tit. de forma novæ proviſionis, in verb. nos enim*; ubi, quod collatio Ordinarii facta de conſenſu impetrantis valeat, non obſtante hac clauſula, cum habeat conditionem, *quatenus impetrans illa uti velit.* per Joan. Monac. *in cap. ſtatutum, de præb. in* 6. concorda has opiniones cum Gabr. *loc. cit. num.* 30. quod ſecunda opinio Rebuffi procedat, antequam pars dicto decreto utatur: prima autem procedat, poſtquam decretum cœpit ligare, quia pars voluit eo uti. Inficit poſſeſſionem & titulum. Caſſad. *deciſ.* 1. *&* 2. *de reſtit. ſpol.* Gabr. *de clauſul. d. concl.* 3. *num.* 50. ubi Rot. *in nov. deciſ.* 16. & alii, ut infra *in prax. decret. irrit. num.* 3. Mareſc. *loc. cit. ex cap. ſi eo tempore, de elect. in* 6. Prob. *in cap. tibi qui, num.* 18. *de præb. d. lib.* 6. Caſſad. *deciſ.* 11. *num.* 5. *ſuper regula*, ita ut nullum remedium poſſeſſorium competere valeat. Pyrrh. Corrad. *in prax. benef. lib.* 2. *tit.* 15. *num.* 175. & infra ſtatim *verſ. quamvis.* & conſequenter reddit judicium ipſo jure nullum tam in petitorio, quam in poſſeſſorio. Ferret. *conſ.* 15. *num.* 1. *& ſeqq.* maxime ſtante clauſula *ſublata*, quæ facit, ut inferioris manus omnino ligatæ ſint. Caputaq. *deciſ.* 134. *p.* 3. Mareſc. *loc. cit. a num.* 15. non tamen irritat actum jam perfectum, & conſummatum ante dicti decreti interpoſitionem. Gemin. *in d. c. ſi eo tempore, in* 3. *notab.* Mareſc. *loc. cit. num.* 2. ubi aliæ limitationes. 56

Ligat etiam ignorantes. *cap.* 1. *verb. adjiciebatur inſuper, de conceſſ. præb. & cap. quondam, ver. prima enim collatio, de præb. in* 6. *& cap. dudum, ver. & quod decretum noſtrum, eod.* DD. apud Gabr. *loc. cit. num.* 1. quod ampliatur, etiamſi in favorem ignorantis fiat diſpoſitio. Gabr. *loc. cit. num.* 6. ob tex. *in cap. quoddam*, & ibi Franc. notat per illum tex. *in* 2. *notab. de præb. in* 6. Limita hanc concluſionem; quia reſpectu pœnæ decretum irritans non ligat ignorantes. *cap. ſi beneficia*, & ibi Anchar. *in* 2. *notab. de præb. in* 6. gloſ. *in clem. nolentes, de hæret. in verb. ex tunc.* Imol. *in Clem.* 1. *col. pen. verſ. quid, de elect.* ubi etiam Barb. *num.* 25. *de elect.* Rebuff. *in prax. benef. p.* 1. *tit. de forma novæ proviſionis. in verb. nos enim. pag. mihi* 171. Felin. *in cap. cognoſcentes, col.* 5. *verſ. quarto limita, & in cap. fin. col.* 12 *verſ. facit ſingulare dictum, de conſtit.* & alii apud Gabr. *loc. cit. num.* 8. apud quem vide alias limitationes. vide etiam Matt. *de clauſ. p.* 1. *clauſ.* 255. Garz. *de benef. p.* 5. *cap.* 1. *a num.* 21. Vivian. *l. c. num.* 170. Seraph. *deciſ.* 141. Barboſ. *clauſ.* 112. Mant. *deciſ.* 286. apud quos plura de hac clauſula.

Sicque decretum irritans operatur nullitatem eorum, quæ fiunt contra diſpoſitionem, vel gratiam, in qua illud continetur. *cap. ſi poſtquam, de elect. in* 6. Sarnen. *in reg. de triennal. quæſt.* 46. *n.* 2. *& in reg. de annal. quæſt.* 4. *n.* 3. Caſſad. *deciſ.* 12. *num.* 7. Mareſc. *l. c. n.* 15.

Quamvis tamen, ut diximus remedium non competat, ſi poſſeſſio ſit *decreto irritante* infecta, antequam ex iſto capite poſſit denegari manutentio, prius cognoſci debet, an ſit locus diſpoſitioni, quæ habet tale Decretum irritans. Garz. *de benef. p.* 5. *cap.* 1. *num.* 430. *& ſeqq.* ubi Rotæ. Beltramin. ad Ludovil. *deciſ.* 283. *num.* 8. nam decretum irritans tunc demum inficit poſſeſſionem, quando certum eſt illud intrare, ita ut in dubio poſſeſſor ſit interim manutenendus ſaltem ratione ſuæ detentationis. Lancellot. *de attent. p.* 3. *c.* 24. *q.* 1. *n.* 80. Rot. *deciſ.* 48. *p.* 5. *rec. tom.* 1. *n.* 5. vide etiam aliqua infra in verb. *Decretum irritans*.

Clau-

56 Clauſula XLVII. *Diſtrictius inhibentes* non irritat actum contrarium, ſed tantum prohibet. gloſ. *in Clem. 1. de jurejur.* niſi adſit decretum irritans. Vivian. *l. c. num.* 183.

Clauſula XLVIII. *Derogatoria*, adjuncta cum clauſula *quorum tenores* tollit diſpoſitiones contrarias, & idem operatur, ac ſi nominatim fuiſſet contrariis derogatum. *L. omnes. C. de praeſcr.* 30. *annor.* ibi. *tanquam per hanc legem ſpecialiter, & nominatim fuiſſent enumerata.* ubi Ang. *col.* 1. & DD. apud Mareſc. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 40. *num.* 1. & concorda quæ ſupra diximus in clauſula *quorum tenores*, & in clauſula *non obſtantibus*.

Non tollit tamen partium conventiones, niſi de illis fiat ſpecialis mentio. Ferret. *conſ.* 319. *num.* 2. *vol.* 2. apud Vivian. *num.* 188. & ſic non operatur in diſpoſitionibus privatorum. Ang. *in L. ſed & ſi quis.* §. *quaeſitum, verſ. ultimo ſcias. ff. ſi quis cantion.* & ibi Fulgoſ. *in fin. verſ. dubitat.* Sylva *de beneſ. p.* 3. *quaeſt.* 14. *col.* 7. *verſ. nono pro iſta parte.* & alii apud Mareſc. *l. c. n.* 12.

Quær. ſi diſpoſitio, cui derogatur, habeat clauſulas prægnantes, & cum derogatoriis derogatoriarum ad diſpoſitiones ſequentes, an nihilo minus ſufficiat derogatio generalis, cum clauſula *quorum tenores*? affirmative de ſtylo Curiæ reſpondet Caſſad. *deciſ.* 10. *num.* 2. *ſuper regul.* Sarnen. *ad proœm. regul. quaeſt.* 6. *num.* 7. & *ad reg. de trien. quaeſt.* 17. *num.* 5. Gabr. *de clauſ. concl.* 3. *num.* 14. apud Mareſc. *l. c. num.* 4. ubi Rot. Beltramin. ad Ludoviſ. *deciſ.* 110. *num.* 14. at quod de jure communi, & ſic de ſtylo Curiæ circumſcripto ſequens diſpoſitio per derogatoriam generalem non tollat antecedentem habentem prædictas clauſulas prægnantes, niſi de illis fiat mentio cum expreſſa derogatione, eſt tex. *in cap. nonnulli, de reſc. L. ſi quis, in princ. de leg.* 3. & tenent Federic. de Sen. *conſ.* 233. *per tot.* Pariſ. *conſ.* 42. *num.* 15. *verſ. praeterea, cum ſeq. lib.* 4. Selva *de beneſ. p.* 3. *quaeſ.* 14. *num.* 7. *uſque ad fin.* Caſſad. *deciſ.* 38. *per tot.* Gabr. *l. cit.* ubi de communi. *num.* 13. apud Mareſc. *l. cit. num.* 11.

Et hæc clauſula derogatoria generalis non operatur niſi quoad ea, quæ ſunt contraria; hinc non derogat toti conſtitutioni antecedenti, ſed ſolum quoad illa, quæ ſunt contraria. DD. apud Mareſc. *l. cit. num.* 5. apud quem vide plura de hac clauſula. & *lib.* 1. *cap.* 51. *a num.* 21. & apud Mart. *p.* 1. *clauſ.* 251. Seraph. *deciſ.* 261. Gratian. *diſc. for. cap.* 48. ubi *num.* 30. quod per derogatorias generales non cenſeatur derogatum privilegiis conceſſis ob publicam utilitatem. Gabr. *de clauſul. d. concl.* 5. Caſſad. *d. deciſ.* 10. *ſuper reg.* Vivian. *ubi ſupra. num.* 189. Barb. *clauſ.* 114.

58 Clauſula XLIX. *Circa, vel circiter, & ipſo facto, ipſoque jure, De jure, & de facto.* & prima quidem in ætate intelligitur de quinque, vel ſex menſibus. Vivian. *l. cit. num.* 204. Menoch. *de arbitr. caſ.* 46. *num.* 5. ubi Alex. *lib.* 1. *vel* 6. *conſ.* 88. *num.* 15. plura vide apud Mareſc. *l. c.* ubi etiam de teſtibus deponentibus, aliquem poſſediſſe 10. vel 20. annis *circiter*, quomodo ſint intelligendi, & an probent? & regulariter hæc clauſula intelligitur de modico tempore. Barb. *de diction. dict.* 132. ſicut & in aliis rebus dictio *circiter* ultra modicum non operatur. Rot. *deciſ.* 556. *p.* 5. *rec. tom.* 2. *num.* 23. ubi Surd. *conſ.* 376. *num.* 15. Menoch. *de arbitr. caſ.* 46. *num.* 5. Marta *de clauſul. p.* 1. *clauſ.* 59. Rot. *deciſ.* 73. *num.* 3. *p.* 2. *rec.* & apud Beltramin. ad Ludoviſ. *deciſ.* 128. ubi etiam, quod quantum importet, remittatur arbitrio Judicis juxta ſubjectam materiam judicare debentis. Ludoviſ. *d. deciſ.* 128. *num.* 4. *ſeqq.* ubi plura; & quando fit mentio de annis cum dictione *incirca* poſſit verificari in duobus, vel tribus annis addendo, vel detrahendo dicit Corn. *conſ.* 179. *num.* 5. *lib.* 3. Mart. *d. clauſ.* 59. *num.* 1. Beltramin. *l. cit.* ubi Rot. & quod ſtante hac dictione *circa* poſſit diminui ſexta pars temporis expreſſi tenuit Rot. *in una Melitan. Parochialis S. Nicolai de Viſano* 22. *Junii* 1572. *in miſcellan.* coram Verall. *num.* 85. & 86. quam refert Rot. *deciſ.* 744. *p.* 2. *rec. num.* 6. ubi etiam quod gratia ſalvatur a ſub-vel obreptione, etiamſi ſit erratum in ſexta parte. & tenet etiam Rot. *in una Calagaritan. Archi-Epiſcopatus.* 20. *Maii* 1584. & 17. *Junii* 1585. coram Gipſio; ex quibus fuit etiam judicatum, teſtes non concludere, nec probare actum certo tempore, ſeu anno geſtum, ſi deponant v. g. de 30. vel 40. annis *circiter*. ita Rot. *d. dec.* 774. cum illa dictio *circiter* arguat incertitudinem. Natt. poſt Bartol. *conſ.* 53. *num.* 3. *verſ. praeterea, lib.* 1. Butr. *in cap. fin. in fin. de deſponſat. impub.* Corn. *conſ.* 73. *num.* 4. *lib.* 3. & alii; at quod, quando teſtes dicunt a tot annis *circiter*, tollantur ſex menſes, tenuit Rot. *dec.* 86. *in miſcell.* ut per Cottam. & *deciſ.* 297. *lib.* 2. *p.* 3. *diverſ. num.* 1. ubi de ætate narrata in coadjutoria 60. annor. vel *circa* ſolum tollitur dimidius annus. apud Garz. *ut infra*. Item quando reſignare ſeu permutare volens beneficium narravit, quod illud jam poſſederit per quinque vel ſex annos *circiter*, ad effectum, ut reſignatio, ſeu permutatio admitteretur, vel quando in diſpenſationibus, vel aliis conceſſionibus dicitur eſſe in tali ætate *circiter*, quod non teneatur præciſe verificare tempus narratum cum particula *circiter*, ſed ſufficienter narratum tempus probetur, etiamſi forſan deſint quinque, vel ſex menſes. ita Garz. *de beneſ. p.* 11. *cap.* 3. §. 1. *num.* 49. *arg. text. in L. non tantum. ff. de excuſat. tut.* Alex. *conſ.* 88. *lib.* 6. Rebuff. *in L. caeterorum ff. de V. S. in fin. & in prax. tit. de diſpenſat. ratione aetatis, verſ. ſeu circa, & alibi.* Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *caſ.* 44. *n.* 5.

Secunda clauſula *ipſo jure, & ipſo facto* æquiparantur, de quibus ultra Vivian. *l. cit. num.* 216. vide Rebuff. *in prax. p.* 3. *de mod. amitt. beneſ. num.* 1. *cap.* 2. *ut Cler. vel Monac. in* 6. *L. quiſquis. C. ad L. Jul. Majeſt. c. cum ſecundum, de haeret. in* 6. 59

Tertia clauſula *de jure, & de facto* facit, quod delegatus poſſit procedere etiam diebus feriatis *ob neceſſitatem hominum*, uti in arbitrio: in arbitratore vero etiam in feriatis *ad honorem DEI*, & quod uterque poſſit judicare ſecundum veritatem, & ſuam conſcientiam. Lap. *alleg.* 78. etiam ſine partis citatione. Angel. *conſ.* 367. Mart. *l. cit. clauſ.* 257. concorda, quæ ſupra diximus *clauſ.* 38. 60

Clauſula L. *Sine vitio ſpolii, & ſalvo jure*; & prima facit, quod ſpoliatus non poſſit agere ſpolio. de qua vide Lancellot. *de attent. lit. pend. in praefat. nu.* 455. & *ſeqq.* non tamen excuſat a vitio attentatorum, ſi poſſeſſio fuit capta lite pendente, niſi adſit etiam clauſula *ſine vitio attentatorum*. Verall. *deciſ.* 151. *p.* 3. Vivian. *l. cit. num.* 238. 61

Secunda clauſula *ſalvo jure* præſervat jus, & eſt modificativa illius, cui apponitur. Barb. *clauſ.* 83. Marta *clauſ.* 355. Vivian. *l. cit. num.* 263. 62

Clauſula LI. *In omnibus, & per omnia* ob ſuam univerſalitatem facit, ut comprehendatur, quæ alias non comprehenderentur, & extendit mandatum etiam ad rem ſubrogatam, habetque vim ſpecialis ſpecificationis: non tamen comprehendit inſolita, nec reſervata Pontifici, nec operatur ultra mentem. Mart. *l. cit. clauſ.* 62. Barboſ. *clauſ.* 36. Vivian. *l. c. num.* 345. 63

Plures clauſulas paſſim videbis in praxi *Diſpenſationum, Executorum Apoſtol. Gratiae, Juriſpatr. Beneficiorum*, & alibi ſuis locis.

CLERICI.

Practicabilia Clericorum.

§. I.

Clericorum obligatio ratione Clericatus.

Prima Clerici obligatio eſt caſtitatis, ſive ex voto, juxta Sanct. *lib.* 7. *de matrim. diſp.* 27. *num.* 10. Pont. *de matr. lib.* 7. *cap.* 27. *num.* 7. Suar. *de Relig. tom.* 3. *lib.* 9. *cap.* 17. ſive ex præcepto. juxta Valent. Sot. Palud. quos citat, & ſequitur Averſa *q.* 4. *ſect.* 7. *verb. praeferendus*; ſive ex utroque. juxta Coning. *diſſ.* 20. *dub.* 13. Certe impedimentum dirimens, quod naſcitur ex Ordinibus majoribus, deſcendit ex præcepto Eccleſiæ, ut patet ex Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 9. ſed 1

Quær. contrahitne impedimentum dirimens ille Clericus, qui ſuſcipit minores ordines, credens iis eſſe annexum votum caſtitatis, imo hoc impedimentum? affirmant Abb. Joan. Andr. Butr. Anchar. & Imol. apud Gobat. *de imped. matr. caſ.* 13. *num.* 275. ſed contrarium videtur verius, & probabilius: quia nemo privata authoritate poteſt conſtituere impedimentum dirimens, licet contrahendo peccaret. Eſcobar. *in Theol. mor. lib.* 27. *c.* 28. Sanch. *de matr. lib.* 7. *num.* 5. *diſp.* 31. Gobat. *l. cit.* 2

Sub-

Digitized by Google

4 Subdiaconus vero uxorèm ducens, ultra alias pœnas, de quibus infra, etiam uxore dimiſſa, non debet promoveri ad majores, niſi in Monaſterio laudabiliter vixerit. *cap.* 2. *qui Cler. vel. Monach.* Gobat. *l. c.*

Secunda obligatio eſt recitandi horas canonicas. *cap. Prasbyt. de celebr. miſſ. c. ult. diſt.* 92. Sermo eſt de illis, qui ſont in ſacris, cujus obligationis finis ſuit cultus Dei, & populi ſpiritualis utilitas, & profectus; cauſa vero fuit, quia Eccleſia militans voluit imitari triumphantem, in qua Beati ſemper laudant Deum. Ex quibus difficile non eſt reſolvere illam quæſtionem, an horas Canonicas recitans cum voluntaria diſtractione ſatisfaciat præcepto, & ſuæ obligationi, & quatenus habeat beneficium, teneatur ad reſtitutionem fructuum? Reſp. enim non ſatisfacere, & teneri ad reſtitutionem. patet *ex cap. dolentes, de celebr. miſſ.* quod quidem non præcipit nudam horarum recitationem; quia hæc erat jam præcepta *in cap. fin. diſt.* 92. tum quia Concil. Trid. noluit aliud, quam tollere abuſus in celebratione; in recitatione vero quoad ſubſtantiam non erat ullus defectus, ſed tantum in modo; quia indevote, & non ſtudioſe celebrabantur, non tantum quoad devotionem externam ob intermixtas fabulas, & comeſſationes, & non ſtudioſe dicebantur quoad labia; quia non diſtincte, ſed cum ſyncopis dicebantur: ſed etiam quoad devotionem internam: nam poſtquam prohibuit confabulationes, & comeſſationes in celebratione horarum, & ita compoſitionem corporum, & humiliationem præcepit, & inſuper devotionem quoad actus externos prohibendo ſyncopationes &c. adhuc præcepit devotionem; ne vero hoc verbum *devote* ſit ſuperfluum, aliter non poteſt intelligi, quam de devotionem interna; uti patet ex Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 12. illis verbis: *reverenter:* ecce corporis compoſitionem! *diſtincte:* ecce pronunciationis ordinationem! *devote laudare:* ecce internam attentionem! accedit Concil. Vienn. *in Clem.* 1. *de celeb. miſſ.* ubi dicitur, officium eſſe celebrandum animi devotione, quid clarius? ita etiam Moguntinum *de hor. Canon.* ait. *articulate, diſtincte, & cum attentione omnia pronuncient.* Tandem Concil. per illa verba „ *quantum Deus dederit*, clare demonſtrat, quod præcipiat devotionem illam, quæ eſt donum Dei, non vero devotionem externam, & materialem, tantum hypocritis communem. Ad hæc, Concilium præcipit orationem; cum vero oratio ſit aſcenſus mentis in Deum, neceſſario præcipit attentionem internam; & ita hanc ſententiam tenent, S. Thom. 2. 2. *q.* 82. *a.* 13. *ad* 3. Abb. *in d. c. dolentes, de celebr. miſſ.* Innoc. Jo. Andr. Imol. Hoſtienſ. Hugo Victorin. Cajet. & alii apud Fagnan. *in d. cap. dolentes, a num.* 39. Neque dicas, Eccleſiam non poſſe præcipere actus internos: quia quidquid ſit de mere internis, certe illos, qui vel ſunt eſſentialiter conjuncti cum actu externo, vel ſunt eſſentialiter conjuncti cum actu externo, vel actum externum in genere morali conſtituunt, præcipere poteſt, & de facto præcipit: ut patet in intentione, quam præcipere poteſt, & præcepit; & ita hæreticum mentalem excommunicat; & occultum, non quidem illum ligando quoad forum externum, & Eccleſiam militantem, niſi illam cogitationem v. g. ſcribendo ad actum externum deduxerit; ſed illum ſaltem ligando quoad Deum, ita ut admittens voluntarie has cogitationes internas cum conſenſu &c. mortaliter peccet; & talis poteſt per inquiſitores puniri, ſi illis hæc hæretica cogitatio nota fiat. Clar. *in prax.* §. *fin. q.* 91. Menoch. *de arbitr. caſ.* 360. *num.* 6. ubi alii. Ita excommunicat Monachos ad Curias Principum ſe conferentes animo nocendi, uti accuſandi &c. *Clem. cupientes*, §. *qui vero, de pæn. & Clem.* 1. *de hæret.* Ita ratam habens in mente percuſſionem Clerici, eſt excommunicatus quoad Deum, ut ſupra; & ſic de aliis; & ita claves Eccleſiæ ligant in foro interiori etiam peccata cogitationum &c.

5 Neque urgeas quaſi laqueus fidelibus injiciatur, præcipiendo impoſſibilia: quia ſicut non injicit laqueum, cum præcipit internam intentionem, ita neque præcipiendo attentionem internam: ſicut enim intentio alia eſt formalis, quam ſemper habere eſſet difficile, alia virtualis, quæ difficilis non eſt, & durat, niſi formaliter, vel æquivalenter revocetur: ita & attentio alia eſt formalis, quam ſemper habere difficile eſt, alia virtualis, quæ manet, niſi per diſtractionem voluntariam revocetur, & difficilis non eſt, ſicut non eſt difficile cum gratia Dei voluntariam mentis evagationem impedire.

Tertia obligatio eſt tituli patrimonii, de quo plura infra in verbo *Ordo*.

Quarta obligatio eſt ferendi habitum, & Tonſuram: 6 ita ut conſtituti in minoribus, ſi incedunt ſine habitu, & tonſura, ſine alia monitione foro Laicali ſubjiciantur. Concil. Trid. *ſeſſ.* 23. *cap.* 6. *de reform.* & S. Congr. apud Bellet. *diſquiſ. Cleric. de favore Cleri. perſon.* §. 8. *n.* 6. *ver. propterea.* Riccius *in prax. for. Eccleſ. p.* 3. *reſ.* 476. *& p.* 4. *reſ.* 237. *& part.* 1. *reſ.* 540. Navar. *de privil. conſ. ult. num.* 6. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 1. Barboſ. *de Offic. Epiſc. p.* 2. *alleg.* 12. *num.* 19. Sperel. *dec.* 26. *num.* 3. Pignatel. *tom.* 3. *conſ.* 20. *num.* 1. Dummodo tanta adſit perſeverantia in dimiſſione habitus, & tonſuræ, ut publice reputetur pro Laico. *cap. ſi Judex de ſent. excom. in* 6. Proſper de Auguſtin. *in addit. ad Quarant. in verb. habitus clericalis, verſ. prænarrata Conſtit.* Uti ſi per annum habitum, & tonſuram non tulit: alias Clericus, ſolitus ferre habitum, & Tonſuram, non amittit privilegium fori: licet ſine habitu, & tonſura capiatur. Auguſtin. *l. cit.* Barb. & Antonel. *ubi ſupra.* Dian. *mor. p.* 1. *tr.* 2. *reſ.* 33. plura apud Sperel. *l. cit.* Hæc procedunt quoad privilegium fori, non vero canonis; uti declaravit S. Congr. apud Bellet. *l. c. num.* 19. Riccius *in prax. p.* 1. *reſ.* 541. Reaſſumentes tamen habitum, & tonſuram recuperant privilegium ex nunc, ſed non prout ex tunc: & ideo penſionem interim amiſſam non recuperant, maxime in præjudicium tertii, quia per dimiſſionem habitus ſuſpenditur quidem privilegium, non tamen prorſus amittitur. Sperel. *dec.* 26. *n.* 20. *ſeq.* Barb. *de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 39. §. 2 *nu.* 26. vide etiam Ciarlin. *cap.* 53. *a num.* 20. Graſſ. *de effect. Cler. eff.* 1. *num.* 1232. *ſeq.*

Præterea dimittens habitum Clericalem, amittit qui- 7 dem beneficium ipſo jure, debet tamen per ſententiam declarari. Capon. *diſc. for.* 78. Capyc. Latro *dec.* 73. Sperel. *dec.* 66. *a num.* 12. videri poteſt Bulla Sixti V. apud Quarant. *V. habitus clericalis*, quæ incipit *Paſtoralis.* item videri poteſt *Clem.* 2. *de vit. & honeſt. Cler.* & Concil. Trid. *ſeſſ.* 14. *cap.* 6. *de reform.* Limita, ſi iter, paupertas, infirmitas, aut periculum excuſent, aut ſi tantum domi, & non extra dimittatur. Et impetrans tali caſu non tantum debebit probare probanda, ſed etiam citare illum, qui privatur. Sperel. *dec.* 66. *num.* 20. vide Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 1. Quarant. *l. cit.* Graſs. *de effect. Cleric. eff.* 1. *num.* 1167. *ſeqq.* Barb. *de Offic. Epiſc. p.* 2. *alleg.* 9.

Sed poteritne dici apoſtata, dimittens habitum cle- 8 ricalem? Reſp. ſi ſit in ſacris, aut Beneficiatus, & ſe gerit pro laico, affirmative: ſecus ſi eſt tantum in minoribus, & caret beneficio: quia talis pro libitu poteſt redire ad ſæculum. *gl. in cap. pen. de Apoſt.* Menoch. *de arbitr. caſ.* 546. *num.* 52. & alii apud Sperel. *dec.* 66. *num.* 6.

Dicitur vero veſtis Clericalis, quæ eſt conſuetudi- 9 naria regionis: vel ſi non adeſt conſuetudinaria, per quam Clericus diſcernitur a Laico. Covar. *pract. quæſt. cap.* 31. *num.* 7. *verſ. quarto.* Sanch. *de matr. lib.* 7. *diſp.* 46. *nu.* 6. Menoch. *de arbitr. caſ.* 392. Graſſ. *de effect. cler. in prælud. num.* 270. *ſeq.* Ciarl. *contr. for. cap.* 53. *num.* 17. Riccius *p.* 3. *reſ.* 496. Clar. *in* §. *fin. q.* 36. Farin. *in prax. q.* 8. Scacc. *de Jud. cap.* 11. *lib.* 1. Maſcard. *de prob. concl.* 1. & alii apud Barb. *de Off. Epiſc. alleg.* 9. Habitus, an ſit Clericalis, vel Laicalis, ſolus Judex Eccleſiaſticus cognoſcit. Covar. *pract. qq. cap.* 33. *num.* 1. Guazzin. *defenſ.* 1. *cap.* 3. Maſcard. *de prob. concl.* 689. Mart. *de Juriſd. part.* 2. *c.* 31. Scacc. *de Jud. lib.* 1. *cap.* 11. Farin. *in prax. quæſ.* 8. Bonac. *de Judic. quæſ.* 2. *pun.* 1. §. 4. Dian. *part.* 1. *tr.* 2. *reſ.* 27. ubi plures. vide etiam Carol. de Graſſ. *de effect. Cler. eff.* 1. *num.* 1262. *ſeqq.* apud quem DD. & 10 alii plures ſimiles caſus. Sperel. *dec.* 133. *num.* 42.

Quod tamen diximus de quarta obligatione intelligi debet de ſimplicibus minoriſtis, ut patet: nam quoad Beneficiatum, vel conſtitutum in Sacris, ut amittat privilegium fori ob non delationem habitus, & tonſuræ, requiritur præcedens trina monitio. *cap. fin. de vit. & honeſt. Cler. cap. in audientia, & cap. contingit, de ſent. excom.* Bonac. *de LL. d.* 10. *q.* 2. *pun.* 1. §. 4. *nu.* 16. Ricc. *in prax. p.* 3. *reſ.* 310. Dian. *p.* 1. *tr.* 2. *reſ.* 29. apud Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 4. *tit.* 2. *num.* 3. Ampliatur, ut licet ſe immiſceret enormitatibus, di-

miſſo

Digitized by Google

miſſo habitu; adhuc ſine monitione prædicta, non amitteret privilegium fori. *cap. cum non ab homine, de Jud.* Navar. *conſ. ult. de privil.* Barb. *d. alleg.* 12. *num.* 23. & alii apud Antonel. *l. cit.* & ut perdat privilegia ob carentiam requiſitorum Concil. Trid. requiritur declaratoria. Spetel. *dec.* 132. *num.* 68.

11 Redeundo ad primam obligationem, ſciendum, quod Clericus in ſacris conſtitutus contrahens matrimonium, perdit beneficium, & licet ante conſummationem ingrediatur Monaſterium, & ſic matrimonium reſolvatur, tamen beneficium non recuperat; quia ſemel extinctum jus non reviviſcit, niſi matrimonium fuiſſet nullum ex defectu conſenſus. Abb. & DD. *in cap.* 1. *de Cler. conjug. & in cap.* 1. *eod. in* 6. Gig *de penſ. q.* 54. Ciarl. *contr. for. cap.* 36. *num.* 55. fit irregularis, & eſt ipſo jure excommunicatus, deponitur ab officio, & beneficio. Abb. *in cap.* 1. *&* 2. *qui Clerici &c.* Farin. *p.* 3. *q.* 138. *num.* 90. Et ſub figura matrimonii Virginem violans patitur pœnam ſtupri. plura vide Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 6. *cap.* 33. Dian. *p.* 4. *tr.* 7. *reſ.* 5. & circa amiſſionem beneficii, vide etiam quæ ſupra notavimus in verb. *Beneficium quoad vacationem.*

12 Jam licet Clerici in ſacris conſtituti non poſſint contrahere matrimonium, in minoribus conſtitui tamen poſſunt. ut patet ex *tot. tit. de Cler. conjug.* Et tales Clerici conjugati gaudent privilegio fori & canonis, licet non abſtineant a negotiis ſæcularibus. DD. apud Ciarl. *contr. for. cap.* 53. *num.* 26. Barboſ. *d. alleg.* 12. *num.* 30. Sanch. *de matr. lib.* 7. *diſp.* 46. *num.* 26. Riccius *in prax. p.* 2. *reſ.* 172. Covar. *pract. quæſt. cap.* 31. *num.* 8. *verſ. ſexto.* contrarium tamen tenet Scacc. *de Jud. lib.* 1. *cap.* 11. poſt Clar. *in* §. *fin. q.* 36. *num.* 11. *verſ. hac vero*. Limit. in cauſis civilibus deſcendentibus ex contractu, vel ultima voluntate. Barb. *l. cit.* Tuſc. *litt.* C. *concl.* 395. Farin. *in prax. q.* 8. Covar. *pract. quæſt. d. cap.* 31. *num.* 7. ſed contra limitationem tenent Ciarl. *l. cit. num.* 34. Dian. *p.* 5. *tr.* 2. *reſ.* 50. Pignatel. *conſ.* 45. *tom.* 1. Verum, ut tales Clerici conjugati gaudeant hoc privilegio fori, & canonis, requiritur, quod ferant habitum, & tonſuram: aliter, ſi non erant ſoliti ferre habitum &c. & communiter reputabantur pro Laicis, erunt ſubditi Judici Laico, nec recuperabunt privilegium per reaſſumptionem; quia, utpote factam in præjudicium Juriſdictionis Laicæ, non valet, maxime ſi Laicus prævenit. Farin. *in prax. q.* 8. Ciarl. Graſſ. & Sanch. *l. cit.* Riccius *in prax. var. reſ. p.* 2. *reſ.* 172. Antonel. *l. ſup. cit. lib.* 4. *cap.* 1. Capon. *diſc. for.* 401. *concl.* 5. *num.* 4.

13 Clericus conjugatus, mortua uxore unica, & Virgine, recuperat omnia privilegia Clericalia, etiam competentia Clericis non conjugatis, quia res revertitur ad priſtinam naturam, dummodo incedat in habitu, & tonſura. Abb. *in cap. Clericus.* 2. *de vit. & honeſt. Cler.* Franc. *in cap. un. de Cler. conjug. in* 6. Clar. *in* §. *fin. q.* 36. *num.* 18. Graſſ. & Sanch. *l. cit.* Barb. *de off. Epiſc. alleg.* 12. *num.* 28. Si vero reaſſumit habitum viva uxore unica, & Virgine, ſive quæ Virgo ducta fuit, tantum recuperat privilegium fori, & canonis, quod per dimiſſionem habitus fuerat ſuſpenſum. Graſſ. *l. cit.* Mart. *de Juriſd. p.* 2. *cap.* 32. Dian. *p.* 1. *tr.* 2. *reſ.* 79. S. Congr. apud Ciarl. *l. cit.* Riccius *ubi ſup.* Antonel. *l. cit. lib.* 4. *cap.* 1. Maxime ſi tempore delicti illas, ſcilicet veſtes, habuit. Covar. Sanch. Ciarl. & Riccius *l. c.* Antonel. *ubi ſup. cap.* 2.

14 Et quamvis Clericus conjugatus bigamus nullum habeat privilegium fori, neque canonis, juxta Clar. *in* §. *fin. q.* 36. *nu.* 9. Covar. *pract. quæſt. cap.* 31. Farin. *in prax. q.* 8. Sanch. *de matr. lib.* 7. *diſp.* 46. *num.* 2. Graſſ. *l. c. eff.* 5. *nu.* 8. Marta *de Juriſd. p.* 4. *cap.* 153. Barb. *de off. Epiſc. alleg.* 12. *num.* 26. Ciarl. *contr. for. cap.* 53. Neque Clericali, niſi fuit diſpenſatus. Rot. apud Rub. *dec.* 450. *nu.* 2. *&* 35. *part.* 5. *rec. tom.* 2. ubi plura. Dian. *p.* 4. *tr.* 1. *reſ.* 27. Tamen Clericus conjugatus non tenetur probare, quod illa, quam duxit, fuerit virgo, ſed ſufficit, quod probet, ſe duxiſſe unicam, & quod illa fuerit reputata pro Virgine; quia Virgo præſumitur, niſi contrarium probetur. Covar. & Farin. *l. cit.* Riccius *in prax. p.* 3. *reſ.* 113. Scacc. *de Jud. lib.* 1. *cap.* 11. & illius cognitio ſpectat ad Judicem Eccleſiaſticum. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 39. *num.* 37. Debet tamen plene probare, ſe inceſſiſſe in habitu, & tonſura, & inſerviſſe alicui Eccleſiæ de mandato Epiſcopi. Ciarl. *d. c.* 53. *num.* 14. Spetel. *dec.* 26. Antonel. *l. cit.* Pignatel. *tom.* 2. *conſ.* 42. Dian. *p.* 9. *tr.* 6. *reſ.* 6. Concil. Trid. *ſeſſ.* 23. *c.* 6. Menoch. *de præſ. lib.* 6. *præſ.* 76. Scacc. *de Jud. lib.* 1. *cap.* 11. licet ſit Beneficiatus; imo licet non eſſet conjugatus, aliter poteſt a Judice Laico, etiam non præmiſſa trina monitione, capi. Clar. *l. cit.* Grat. *diſc. for. cap.* 190. Riccius *in prax. Cleric. reſ.* 530. Ciarl. *contr. for. cap.* 20. Cabal. *reſ. crim. caſ.* 224. Graz. *de benef. p.* 2. *cap.* 2. Bene verum eſt, quod ad hoc privilegium non requiritur continuata ſervitus, ſed ſufficit interpolata. Scacc. *l. cit.* Ita tandem ut poſſit habere beneficium, ſeu privilegium fori, & canonis, debet probare, quod inceſſerit in habitu Clericali, & tonſuram tulerit, ac alicui Eccleſiæ, de mandato Epiſcopi, inſervierit. juxta Concil. Trid. *ſeſſ.* 23. *cap.* 6. *de reform.* Sperel. *dec.* 26. Ciarl. *l. c.* vel quod ſtudeat in Univerſitate. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 4. *c.* 1. plura decreta ac reſolutiones S. Congr. immunitatis vide apud Pignatel. *tom.* 2. *conſ.* 42. *num.* 25.

§. II.

Quæ ſint prohibita Clericis, quæ permiſſa?

Primo videndum de Clericis Beneficiatis, & quidem 15
quoad fructus Beneficiorum, an ſint illorum Domini, ut de illis poſſint teſtari. Et quod attinet ad dominium fructuum, communiſſima DD. ſententia eſt, Clericos Beneficiatos eſſe fructuum Dominos; & patet primo ex Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 12. *verſ. proviſi autem, & verſ. præterea obtinentibus & ſeſſ.* 23. *cap.* 1. *verb. ſi quis autem de reformat.* ex conſtitutione Pii V. 138. & *ex cap. un. de Cler. non reſid. in* 6. quia fructus Beneficiorum aſſignantur in laboris ſtipendium, & non ſuſtentationis ſubſidium: juxta *cap. Clerici omnes* 1. *q.* 2. ſed in ſtipendio laboris acquiritur dominium, ut patet in ſtipendio militum, & Doctorum. Secundo patet; quia poſt diviſionem a Dionyſio Papa factam, illi, quibus diviſiones illæ obvenerunt, acquiſiverunt dominium in portione ſua. Ita pauperes ſunt Domini in portione ſua; & licet aliquid illis ſuperſit, non tenentur aliis pauperibus dare. Et ita fabrica acquiſivit dominium in ſua portione, nec tenetur ſuperflua egenis dare, & diviſione transfertur dominium, non ſecus ac venditione. *L.* 1. *Cod. communia utr.* Et hanc ſententiam defendunt Covar. *in cap. cum in officiis. num.* 3. *&* 4. *de teſtam.* Garz. *de benef. p.* 2. 2. *cap.* 1. *a num.* 1. qui cit. S. Thom. 2. 2. *q.* 185. *a.* 7. *& quodlib.* 9. *a.* 8. late Soto *de Juſt. & Jur. lib.* 10. *art.* 2. 3. *& ſeqq. q.* 4. Pariſ. *de reſign lib.* 1. *q.* 6. *a num.* 44. Ciarlin. *contr. for. cap.* 16. *num.* 10. Barb. *de Off. Epiſc. alleg.* 114. *num.* 4. Bonac. *de oblig. benef. d.* 4. *punct.* 4. *num.* 1. Clar. *in* §. *teſtamentum*, *q.* 27. Fachin. *lib.* 5. *contr. Jur. cap.* 89. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 9. *num.* 20. Vivian. *in prax. Juriſp. p.* 3. *lib.* 14. *c.* 8. *num.* 6. adeo ut Beneficiatus etiam vane & male conſumens fructus beneficii non teneatur ad reſtitutionem; quia non peccat contra juſtitiam, ſed ad ſummum contra charitatem, ſi in notabili quantitate id faceret. ita S. Thom. & multis, quos citat, & ſequitur Garz. *l. cit. num.* 6. Barboſ. *de Off. Epiſc. alleg.* 114. *num.* 4. circa finem, qui alios citat.

Quæ licet vera ſint, tamen non ſequitur propterea, 16
Beneficiatos poſſe teſtari de fructibus, vel acquiſitis ex illis; quia non valet conſequentia, ut patet in minoribus, &c. qui licet Domini ſint, teſtari tamen non poſſunt, ſicut non licet etiam arguere; non poſſunt teſtari, ergo Domini non ſunt, ut patet ex mox dictis; & probat Barb. *l. cit. num.* 5. Ad hæc, quod non poſſit teſtari, controvertitur inter DD. nam licet in Epiſcopis conveniant, eos non poſſe teſtari ob ſpecialem prohibitionem; tamen in aliis clericis non conveniunt. nam Garz. *l. cit. num.* 7. tenet de jure, quod omnes Beneficiati teſtari probibeantur de fructibus Beneficiorum, vel acquiſitis ex eis, ſed poſt mortem pertinere ad ſucceſſores in beneficio, vel ad Eccleſiam. *cap. Epiſcopi. cap. ſine manifeſta.* 12. *q.* 1. *cap.* 1. *de pecul. Cler. cap.* 1. *c. cum in officiis & cap. relatum, de teſtam.* ubi Covar. Navar. *q.* 3. *monit.* 4. *num.* 2. *de ſpol.* §. 6. *num.* 5. Sarmient. 2. *p. cap.* 4. etiam quoad bona acquiſita ex fructibus parce vivendo, & neceſſitati ſuæ ſubtrahendo. Piaſec. *in prax. Epiſc. p.* 2. *cap.* 5. *num.* 39. & plures, quos ſequitur Garz. *l. cit.* Imo nec de diſtributionibus quotidianis. Abb. *in cap. cum eſſes, de teſtam. nu.* 23. Navar. *de reddit. q.* 1. *num.* 30. Sarmient. *p.* 3. *cap.* 5. *num.* 6. Garz. *loc. cit.*

num.

num. 10. & probant *ex cap. cum in officiis, cap. ad hæc, & cap. quia nos, de teſtam.* ubi prohibentur Beneficiati teſtari de fructibus intuitu Eccleſiæ acquiſitis, quales ſunt etiam diſtributiones. Contrariam autem ſententiam tenet communis DD. Covar. *in d. cap. cum in officiis. num.* 4. apud quem Palud. *in 4. ſent. diſt.* 15. *queſ.* 3. *arg.* 6. Clar. *in §. teſtamentum. q.* 27. *num.* 8. qui tamen loquitur de Clerico, qui non habet adminiſtrationem bonorum Eccleſiæ, ſed de ſimplici, & perſonali Beneficiato. Monet. *de diſtrib. p.* 3. *q.* 2. 3. *&* 4. Tuſc. *concl.* 512. *litt. D.* quæ ſententia forte procedere poteſt in diſtributionibus extraordinariis, uti funeralium, vel anniverſariorum. Hæc de Jure; nam de conſuetudine Hiſpaniæ, Galliæ & Germaniæ poſſunt teſtari, & illis ab inteſtato ſucceditur: quam quidem conſuetudinem ſæpius approbavit Rot. Rom. judicando, quam refert Garz. *l. cit. num.* 12. *ſeqq.* & Bonac. *de oblig. Beneficiat. diſp.* 4. *pun.* 3. *num.* 7. Tiraq. *de retr. convent.* §. 5. *gl.* 4. Beller. *diſquiſ. Cler. tit. de bon. Cler.* §. 15. *nu.* 4. Et hanc ſententiam tenent innumeri, quos citat, & ſequitur Barb. *de Offic. Epiſc. alleg.* 114. *nu.* 6. Navar. *in man. cap.* 25. *num.* 129. *& de reddit. q.* 3. *num.* 10. Sarmient. *de reddit. Eccleſ. p.* 4. *c.* 1. *num.* 8. Graſſ. *in §. teſtamentum. q.* 34. *num.* 9. Vivian. *de Jurep. p.* 3. *lib.* 14. *cap.* 8. Tranebed. *conſ.* 73. videri poteſt Quarant. *in Summ. Bullar. verb. ſpolia*, & ibi declaratio Pii IV. Et procedunt prædicta etiam vigore Bullæ Julii III. ab Urbano VIII. confirmatæ; videri etiam poſſunt Sperel. *deciſ.* 28. *per tot.* Noal. *de tranſmiſ. caſ.* 70. vide etiam Graſſ. *de effect. Cleric. in prælud. num.* 164.

17 Sed quæres, concluſio an procedat etiam quoad uſus profanos, ita ut teſtari poſſint ad favorem conſanguineorum? Reſp. affirmative; quia hæc conſuetudo non eſt contra Jus Divinum, ſed humanum, quod prohibuit teſtari de redditibus Eccleſiaſticis; nec eſt irrationabilis; quia non præjudicatur Eccleſiæ, ſed ſucceſſori, juxta *d. cap. relatum, de teſtam. il.* 2. *& cap. præſenti, de Offic. Ord. in* 6. vel Cameræ Apoſtolicæ, ubi habet Collectores. Imo hæc conſuetudo eſt immemorabilis: cum ſcientia, & tolerantia Papæ, quæ æquivalet privilegio. juxta *Extravag. ſuſcepti. de elect.* & ita tenent Garz. *loc. cit. a num.* 16. Covar. *ubi ſupra.* Piaſec. *in prax. Epiſc. p.* 3. *cap.* 5. *num.* 40. Monet. *de diſtrib. p.* 3. *q.* 2. *num.* 5. *& q.* 4. *num.* 11. Barb. *loc. cit. num.* 6. Et quare Clerici, non vero Epiſcopi poſſint teſtari, ratio eſt; quia Jus reſiſtit Epiſcopis, non autem Clericis. *cap. quia ſæpe.* 40. *de elect. in* 6. *Clem. ſtatutum, eod.* Covar. *in c. relatum, de teſtam.*

18 Neque contra hanc conſuetudinem objici poteſt, quod non valeat, eo quod ſit contra Jus divinum, nempe in præjudicium pauperum; quia, ut patet ex Pyrrh. Corrad. *de diſpenſ. lib.* 10. *cap.* 1. *ſeq.* Summ. Pontifex cum Epiſcopis, & Epiſcopi cum Parochis diſpenſare ſolent, & dare licentiam teſtandi; quod facere non poſſent, ſi probibitio teſtandi eſſet de Jure Divino; cum inferior diſpenſare non poſſit in lege Superioris. DD. plerique apud Sperel. *dec.* 110. Garz. *de benef. p.* 7. *c.* 5. *& p.* 11. *c.* 5. Sanch. *de matrim. lib.* 8. *diſp.* 5. Pont. *de matr. lib.* 8. *c.* 6. Sperel. *dec.* 51. *num.* 11. & Rot. apud eundem. *dec.* 110.

19 Quær. an Clerici poſſint vivere ex bonis beneficii, & patrimonialia conſervare ad alios uſus quoſcumque? Reſp. eſt affirmativa, juxta Innoc. *in cap. Epiſcopus de præb.* Abb. *in c. cum in officiis, de teſtam. & in cap.* 3. *de pecul. Cler.* Covar. *in c.* 1. *de teſtam. num.* 2. Navar. *de reddit. Eccleſ. q.* 1. Menoch. *de arbitr. caſ.* 195. Surd. *de alim. tit.* 9. *q.* 12. *num.* 11. Beller. *l. cit.* §. 6. Ciarl. *contr. for. cap.* 16. *num.* 14. Imo ſi vixerit clericus de patrimonio, poteſt illud compenſare cum fructibus beneficii. Ciarl. *l. c.* Covar. *in cap. cum in officiis, de teſtam.* & præſumitur vivere de fructibus Beneficii. Surd. & Ciarl. *loc. cit.*

20 Clerici conſtituti in majoribus, negotiari non poſſunt ſub mortali. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 6. *cap.* 7. Genuenſ. *in prax. c.* 62. Riccius *in prax. p.* 1. *reſ.* 328. & ſecundum communem neque per interpoſitam perſonam. *cap. avaritiæ, de elect. in* 6. Abb. *in c. ſecundo, ne Cler. vel Monach.* Neque poſſunt conducere aliena bona, niſi propria non ſufficerent, & aliter vivere commode non poſſent. *cap.* 1. *ne Cler. vel. Monach.* Navar. *in man. cap.* 25. *num.* 110. Riccius, & Antonel. *loc. cit.* neque per interpoſitam perſonam Graſſ. *de effect. Cler. eff.* 6. *per tot.* plures apud Riccium *l. c. n.* 6. *& dec.* 205. *p.* 3.

21 Dicitur vero negotiatio, qua quis animo lucrandi, vilius aliquid emit, ut immutatum carius vendat, & ex tali venditione, & emptione in foro externo præſumitur animus lucri; licet ſecus ſit in interno. Bonac. *de contract. diſp.* 3. *q. ult. pun.* 2. §. 2.

22 Hinc vendens ſuos fructus, non dicitur negotiari, nec tenetur ad gabellas. Pignatel. *tom.* 2. *conſ.* 34. ubi late juxta *Clem. fin. de cenſ. & c. quamquam. eod. in* 6.

23 Hinc etiam emens tempore penuriæ, vel ante, victualia, ut abundet tempore penuriæ, non tantum pro uſibus ſuis, ſed etiam ut aliis vendat pretio currenti, ſi facit ex motivo charitatis, & non lucri, non eſt illicitus negotiator. Riccius *in prax. p.* 3. *reſ.* 199. *num.* 3. ubi DD. jura, & deciſiones. Abb. & Innoc. *in c.* 1. *ne Cler. vel Monach.*

24 Sic exercens artificium, non dicitur negotiator; quia artificium differt a negotiatione. *cap. nunquam, de conſecrat. diſt.* 5. *cap. Clericus, diſt.* 91. *gl. in c. canonum.* 14. *q.* 4. Riccius *l. cit. reſ.* 204. eſt enim actus, cum quis emit aliquam rem, & eam reducit in aliam formam. Riccius *d. reſ.* 204.

25 Quod vero Clericus non poſſit negotiari, limitatur multipliciter. Primo, ut poſſit negotiari ratione ſocietatis, quam habet cum colonis partiariis, ut puta, quando Clericus dat prædia, colonus vero animalia, ſemina, operas &c. ut fructus inde naſcentes æqualiter dividantur. Abb. *in cap. tua nobis. il.* 2. *de decim.* Sperel. *dec.* 41. *num.* 75. Molin. *de contr. diſp.* 342. *num.* 10. Item in cauſa neceſſitatis; ut ſe, ſuoſque alat. Barb. *de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 40. *num.* 119. tertio, ratione tutelæ legitimæ licite negotiatur pro ſuo pupillo, vel minore, dummodo id fiat ſine habitus dedecore: uti declaravit S. Congr. apud Riccium *l. cit. reſ.* 206. Secus in tutela teſtamentaria, vel dativa; quia etiam volens non poteſt habere tutelam teſtamentariam, vel dativam, ſed ſolum legitimam, & etiam illam, ſi non vult, non tenetur acceptare. Barb. *de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 40. *num.* 113. DD. apud Riccium *l. cit.* & probatur ex *c. Cyprianus.* 23. *q.* 3.

26 Quær. primo, poteſtne Clericus in propria domo per famulum &c. vendere proprios fructus cum lucro? affirmat Diana *p.* 8. *tr.* 7. *reſ.* 26. ex conſuetudine. negat Laym. *lib.* 3. *tr.* 4. *c.* 17. §. 7. *num.* 40. cum non deceat, ut in propria domo tabernam conſtituat: ſecus extra propriam domum.

27 Quær. ſecundo: propter unicam negotiationem poteſtne Clericus puniri? Reſp. negative; ita plerique apud Riccium *l. cit. reſ.* 201. quia talis non dicitur negotiator, & debet etiam præcedere triplex monitio. Barb. *de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 39. §. 5. *num.* 65. *& c.* 40. *num.* 120. ubi quod talis non peccaret mortaliter. Dian. *p.* 3. *tr.* 1. *reſ.* 44. *& p.* 4. *tr.* 1. *reſ.* 28. ubi quod talis, ex iſta una aut altera negotiatione, non obligaretur ad ſolvendas gabellas.

28 Quær. tertio: an Clericus negotiator teneatur lucrum reſtituere, vel dare pauperibus? affirmant multi, ut Abb. Hoſt. & alii *in cap. quia plerique, de Immun. Eccleſ.* quia lucrum fuit perceptum ex peccato mortali, dummodo hoc ſit notorium, vel publicum; alii negant, Clericum ad id teneri de neceſſitate, ſed tantum de conſilio, ſecundum quos poteſt lucrum relinquere hæredibus. ita Innoc. *in d. cap. quia plerique.* Archid. *in cap. quia habetis.* 14. *q.* 5. Abb. *in cap. cum ſit extra, de Judæis. gl. in cap. fin. de ſimon.* & poſt Bullam Pii IV. debent dari Cameræ Apoſtolicæ. vide Riccium *in prax. loc. cit. reſ.* 203.

29 Quæres quarto, an Clericis ſit ſaltem licita ſocietas? Reſp. quod quia ſocietas omnium bonorum non includit negotiationem, ſicut particularis, ideo Clericis non eſt prohibita ſocietas univerſalis, bene vero particularis. Pet. de Ubal. *in tr. de duob. frat. p.* 6. *q.* 17. Hector. Felician. *de ſociet. cap.* 12. Ciarl. *contr. for. cap.* 16. apud quem alii. *num.* 29. *&* 30.

30 Quær. quinto, an Clericus poſſit aſſumi ad officium ſæculare? Reſp. negative; quia miniſtrans Deo non debet ſe negotiis ſæcularibus immiſcere. *cap.* 1. 2. *&* 3. *ne Cler. vel. Monach.* Riccius *in prax. p.* 2. *reſ.* 413. Abb. *in cap. decernimus, de Jud.* Anſald. *de Juriſd. p.* 2. *tit.* 11. *c.* 30. Neque poteſt licite pro aliis fidejubere, aliter poteſt arbitrio Epiſcopi puniri, licet fidejuſſio teneat. Limit. primo in cauſa dotis; ſecundo ex neceſſitate in contractu, non tamen in Judicio. Riccius *loc. cit. reſ.* 483.

Quær.

Digitized by Google

31 Quær. ſexto, an Clericus poſſit exercere medicinam? Reſp. negative, aliter ſi eſt in majoribus, & fuit monitus, perdit privilegium. Bellet. *diſquiſ. Cler. tit. de favor. Cler. perſon. §. 9. num.* 1, Si vero eſt in minoribus, ſed ſine beneficio, non prohibetur exercere, ſecus ſi eſt Beneficiatus. *cap.* 1. *ne Cler. vel Monach. in* 6. Covar, *in Clem. ſi furioſus. p.* 2. *§.* 4. *num.* 3. *de homicid.* & Bellet, *l. c. §* 30. *num.* 1. Leo *in theſ. for. Eccleſ.* 3. *cap.* 9. *num.* 47. Tuſc. *litt, C. concl.* 381. *num,* 1, Ciarl. *contr. for. cap.* 20. *num,* 77. niſi in cauſa neceſſitatis, modo abſtineat ab inciſione, nec tunc fieret irregularis, etiamſi ægrotus moreretur. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 6. *cap.* 7. Neque poteſt advocatum agere, procurare, vel patrocinari apud Judicem Laicum, ſecus apud Eccleſiaſticum ſi cauſa eſt Eccleſiaſtica: ſi vero eſt ſæcularis, & proſequitur propriam cauſam, vel Eccleſiæ, aut miſerabilium perſonarum, vel conjunctorum, etiam ex cognatione ſpirituali, poteſt advocare etiam coram Judice ſæculari. *c ſicut accepimus, ne Cler. vel Monach.* Barb, *de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 40. *num,* 83. *ſeqq.* fallit in Clerico in minoribus conſtituto non habente Beneficium, aut ſtipendium Eccleſiaſticum. Barb, *num.* 90, Neque poteſt eſſe teſtis in cauſa civili ſine licentia Epiſcopi. *cap, teſtimonium. q,* 1. Abb. *in cap.* 1. *de juram. calum.* ſecus extrajudicialiter, Barb, *l. cit.* Neque eſſe Notarius, niſi in cauſa hæreſis, neque exercere Notariatus officium, niſi fuerit creatus a Papa, vel delegato Apoſtolico. Abb. Specul. & Hoſt. *in c. ſicut, ne Cler. vel Monach.* Mart. *de juriſd. p.* 4. *caſ.* 87. Tuſc. *litt. N. concl.* 71. Ciarl. *contr. for. cap.* 63. vide Barboſ. *l. cit. a num.* 91. Limit. in foro Eccleſiaſtico, materia ſpirituali, caſu neceſſitatis, vel ſi non habet aliunde, unde vivat, vel ſi vellet edere in publicam formam inſtrumentum, de quo ante Clericatum fuit rogatus. Leo *in theſ. for. Eccleſ. p.* 3. *c.* 4. Mart. *l. cit.* Bellet. *diſquiſ. cler. p.* 1. *tit.* 1. §. 20. Si poſt trinam monitionem macellariam, vel tabernam exercet perſonaliter, eſt privandus privilegio Clerici. Menoch. *de arbitr. caſ.* 412. Sperel. *dec.* 106. *num.* 44.

32 Quær. ſeptimo an Clericus poſſit eſſe executor teſtamentarius? negat Anſald. ad cauſas non pias: affirmat Diana, etiam ad cauſas non pias *p.* 8. *tr.* 5. *reſ.* 7. Covar. *in cap. tua, de teſtam.* etiam coram Judice Laico; an autem etiam Religioſi poſſint eſſe executores, vide Covar. *loc. cit.*

§. III.

De quantum conveniri poſſint Clerici?

33 Clerici, etiam minores, non poſſunt conveniri, niſi in quantum facere poſſunt, etiam pro debito civili, & obligatione perſonali, neque poſſunt carcerari, neque excommunicari. *argum. cap. pervenit, de fidejuſſ. cap. Odoardus, de ſolut.* & quando gaudeant privilegio hujus *cap. Odoardus,* vide infra in verbo *debitor.* Covar. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 1. Farin. *in prax. cap.* 27. Graſſ. *de effect. Cleric. eff.* 7. *num* 1. Sed pro debitis ſolvendis coguntur vel per ſequeſtrationem fructuum. *cit. cap. pervenit.* vel per diſtractionem patrimonialium, vel ab illis exigitur cautio juratoria de ſolvendo ubi pervenerint ad pinguiorem fortunam, ne bonis cedere cogantur. Farin. *loc. cit.* Ciarl. *contr. for. cap.* 101. *a num.* 1. Antonel. *de regim. Eccleſ lib.* 5. *cap.* 13. licet contractus fuerit juratus, vel ſententia tranſiverit in judicatum, etiam poſt tres conformes: quia adhuc gaudet beneficio *cap. Odoardus,* niſi ludo luxuria ſua bona conſumpſerit. Genuenſ *in prax. cap.* 3. apud quem videri poſſunt plures limitationes & ampliationes *in impreſſ. Venet.* Sperel. *dec.* 158. *num.* 17. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 40. *n.* 24. *& tot. cap.* plura de materia *c. Odoardus.*

34 Huic privilegio *cap. Odoardus* non poteſt Clericus renunciare, ſive ſit in majoribus Ordinibus conſtitutus, ſive in minoribus, ſive ſit Beneficiatus, ſive non (modo non ſit conjugatus) & incedat in habitu, & Tonſura, ac inſerviat alicui Eccleſiæ de mandato Epiſcopi. Barboſ. Riccius, Bellet. & Ciarlin. *loc. cit.*

35 Sed an amittat hoc privilegium per obligationem Cameralem, vel ſi eſt obligatus in forma Cameræ, dubitatur? Quod non amittat, tenet Covar. *lib.* 2. *var. reſ. cap* 1. Graſſ. *de effect. Cler. eff.* 7. & plures apud Ciarlin. *l. c.* Sed communior, & in praxi receptior eſt, quod amittat. Galeſ. *de oblig. Camer. p.* 1. *q.* 2. Farin. *in prax. q.* 27. Scacc. *de Jud. lib.* 1. *c.* 62. Bellet. Ciarl. & Tuſc. *loc. cit.* Riccius *in prax. cap. Odoardus, & reſ.* 224. *p* 3. Hine contra penſionarium illo non gaudet. Covar. *loc. cit.* Garz. *de benef. p.* 1. *c.* 5. *num.* 257. ſed vide in verbo *debitor, num.* 42.

36 Porro Clericus vigore obligationis Cameralis, poteſt carcerari, & excommunicari. DD. *cit.* non quidem ab Epiſcopo, ſed ab auditore cameræ, & non niſi in ſubſidium, quando ſcilicet contra eum non poteſt fieri executio realis, vel perſonalis, juxta Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 3. *de reform.* Scacc. *de Jud. lib.* 1. *c.* 32. Rot. apud Ciarl. *loc. cit.* Et hæc procedendo de rigore: ſecus de æquitate etiam in Curia Romana.

§. IV.

Alia ſpecialia de Clericis, & quidem partim prohibita, partim permiſſa.

37 Certum eſt, Clericos de bonis Eccleſiæ teſtari non poſſe. Clar. *in §. teſtamentum, q.* 27. quia non ſunt eorum Domini, ſed tantum adminiſtratores. DD. apud Covar. *in c. cum in officiis, de teſtam.* an vero poſſint teſtari de fructibus ſui beneficii, ſupra diximus, *num.* 16. quamvis clericus non prohibeatur de fructibus ſui beneficii dotare ſuam filiam ſpuriam. Riccius *in prax. var. reſ. p.* 2. *reſ.* 32. ubi DD.

38 Præterea Clericus olim furioſus, nunc ſanæ mentis, eſt capax omnis beneficii. Ricc. *in prax. reſ.* 598. *p.* 1. Laborans vero morbo caduco, cum ſit irregularis, non eſt habilis ad beneficia quemcumque ordinem requirentia. Riccius *loc. cit. reſ.* 600. ubi Rot.

39 Quær. an Clericus hæres teneatur ultra vires hæreditarias. Reſp. Quod ſi non confecit inventarium, tenetur ultra vires hæreditarias; Limit. ſi eſt inſtitutus hæres intuitu Eccleſiæ. *L. fin. Cod. de Jud. delib.* Abb. & alii apud Sperel. *dec.* 135. *num.* 21.

40 Quær. ſecundo, an Clerici poſſint cogi ab Epiſcopo vivere in communi? Reſp. affirmative *c. quoniam, ubi gl. de vit. & honeſt. Cler.* P. Pirhing. *lib.* 3. *tit.* 1. *num.* 11. ſi ſubſit juſta cauſa *c. quoniam, de vit. & honeſt. cler.*

41 Quær. tertio, an Clericus Beneficiatus poſſit adire ſtudia ſine licentia ſui Epiſcopi? Reſp. de Jure communi potuiſſe, Navar. *cap.* 25. *num.* 121. *notab.* 2. quem refert Zerol. *in prax. verb. ſtudium. verſ. ad primum.* Riccius *in prax. var. reſ. p.* 2. *reſ.* 223. ſecus jam poſt Bullam Pii V. Zerol. & Riccius *loc. cit.* ubi alii. Imo propter abſentiam poſt trinam monitionem, poteſt privari. *cap. conquerente, cap. ex parte, c. tuæ, & cap. fin. de Cler. non reſid.* Riccius *loc. cit. reſ.* 356. Si tamen Beneficium eſt tale, quod obliget ad reſidentiam, aliter non poteſt prohiberi ab Epiſcopo, quominus diſcedat, prout ſunt beneficia ſimplicia, in quibus cum ex antiquiſſima conſuetudine non requiratur reſidentia, niſi ſtatuto, fundatione &c. aliter ſit diſpoſitum, ideo Epiſcopus non poteſt cogere obtinentes ſimilia beneficia extra Eccleſiam Cathedralem, vel Collegiatam ad perſonalem reſidentiam, ita, ut donec probetur hoc onus perſonaliter reſidendi, poſſit beneficio deſerviri per ſubſtitutum. vide DD. apud Riccium *in prax. reſid. part.* 3. *reſol.* 387. *&* 396. SS. Congreg. apud Garz. *de benef. part.* 3. *c.* 2. *num.* 7. *ſeqq.* plura in verb. *Beneficium.*

42 Quær. quarto, quam pœnam incurrat Clericus minor reſignans Beneficium. Reſp. amittere privilegium fori, quod habebat ob illud Beneficium. Ricc. *in prax. privil. for. reſ.* 308. neque ſufficit, quod talis inſerviat Eccleſiæ in temporalibus, ſed debet inſervire in ſpiritualibus. Riccius *in prax p.* 3. *reſ.* 309. Porro ut gaudeat privilegio fori, ſufficit, quod Beneficium habeat in commendam perpetuam. Riccius *loc. cit. reſ.* 311. licet nullos ex Beneficio redditus percepiſſet. idem *reſ.* 312.

§. V.

De aliis privilegiis Clericorum.

43 Primum eſt Clericale, ſcilicet immunitas a gabellis, & aliis oneribus realibus, & perſonalibus, licet ſint primæ tantum tonſuræ, tam quoad ipſos, quam quoad eorum bona. *L.* 2. *L. placet, Cod. de S. S. Eccleſ. c. non minus, de immunit. Eccleſ. c. quamquam, de cenſ.*

Digitized by Google

cenſ. in 6. Bulla Cœnæ can. 18. c. Clericis, de immun. Eccleſ. in 6. Leo in theſ. for. Eccleſ. c. 14. Barb. de Offic. Epiſc. alleg. 13. ubi plura. & de Jur. Eccleſ. lib. 1. c. 39. §. 5. Ciarl. contr. for. c. 22. & 146. etiam pro ſua familia. Riccius in prax. var. reſ. p. 2. reſ. 183. & p. 3. reſ. 133. Dian. p. 1. tr. 2. reſ. 35. ut infra num. 48. ſeqq. dummodo non ſint negotiatores; quia tunc non eſſent immunes. cap. quamquam, de cenſ. in 6. Barb. loc. cit. Sperel. dec. 94. Dian. loc. cit. reſ. 46. Antonel. de regim. Eccleſ. lib. 4. c. 6. apud quos plura de Clerico negotiatore quoad hunc effectum.

44 Bene verum eſt, non obſtante hac immunitate, teneri Clericos denunciare bona, quæ emunt vel pro ſe, vel pro familia, & quæ tranſponant, aliter illa cadere in commiſſum gabellario, ſi ita videbitur Judici Eccleſiaſtico, cujus erit judicare. Ciarlin. contr. for. cap. 146. Graſſ. de effect. Cleric. eff. 3. nu. 257. ſeq. Barboſ. de offic. Epiſc. alleg. 13. num. 16. & 17. & apud illos plurimi alii; & circa modum illa denunciandi fuit judicatum in una Barchinon. exemptionis. Mercurii 13. Junii 1646. quæ reperitur inter recent. dec. 412. p. 9. tom. 2. num. 23. ſufficiens eſſe, quod Eccleſiaſtici in ingreſſu vel egreſſu Civitatis bona quæ per ſe, vel eorum famulos &c. inducere, vel extrahere intendunt, oſtendant officiali ibidem reſidenti, & ſi aliqua inter eos oriatur contentio, vel quia ille neget, perſonam eſſe Eccleſiaſticam, vel bona eſſe ejus propria, aut certe negotiationi parata, prima quidem decidatur ex habitu & tonſura, quibus bona deferens, vel is, cujus nomine deferuntur, incedit, cum ex illis talis præſumatur. c. ſi Judex Laicus. §. idem eſſe cenſemus, de ſent. excom. in 6. altera vero decidatur ejuſdem juramento juxta gloſ. in Clem. præſenti, in verb. non negotiandi, verſ. ſi autem, de cenſib. vel certe adiri debebit Judex Eccleſiaſticus. juxta Lap. Abb. & Imol. ſub num. 10. verſ. juxta prædicta, & nu. 11. Card. ſub num. 9. verſ. quarto quæro, & verſ ſexto quæro, ac Vital. ſub num. 36. verſ. conclude, in d. Clem. præſenti. Pertachin. de gabell. p. 7. ſub num. 13. verſ ſtatur autem, & ſub n. 24. verſ. nec præterea. Rol. conſ. 71. n. 24. ac ſeqq. lib. 4. & alii; ut ita contra ſacros Canones nova onera, ſervituteſque Clericis non imponantur: nam alias experientia demonſtrat, (ſunt verba Rotæ) quod officiales illi ex inſita quadam eorum muneri aſperitate ſeſe frequenter quibuſcumque moleſtos &c. reddere ſolent. L. quarta. ff. de publican. & maxime Eccleſiaſticis perſonis. cap Laicos, & cap. Laici 2. q. 7. c. Clericis, de immun. Eccleſ. in 6. illos longa mora, jurgiis, contentionibus &c. defatigando &c. quod non eſt permittendum. Eccleſia tamen, ſi ejus miniſtri erraverint, vel etiam Clericus, ſi ſit minorennis, habet reſtitutionem in integrum. juxta Ciarlin. l. c. a num. 28.

45 Porro Clerici ſunt immunes a collectis, licet habitum ſuſceperint in fraudem, dummodo habeant cætera requiſita Concil. Trid. Riccius in prax. p. 4. reſ. 459. & 460. adeo ut ſponte ſolventes, etiam titulo eleemoſynæ, ubi eſt ſtatutum, quod omnes ſolvant, incidant in caſum Bullæ Cœnæ. S. Congr. apud Sperel. dec. 12. num. 56.

46 Et non poſſunt collectari etiam in ſumma neceſſitate, etiam ubi facultates ſæcularium non ſufficiunt inconſulto Summo Pontifice, ſi conſuli poteſt: ſi vero non poteſt, requiritur neceſſario conſenſus Epiſcopi, & Cleri; nec ſufficit conſenſus Epiſcopi, & Capituli. Dian. p. 5. tr. 1. reſ. 11. Marchin. de peſte, p. 4. cap. 4. Rol. apud Dian. loc. cit. & tunc non ad facultates publicas Laicorum, ſed etiam ſingulorum attendendum eſt, juxta Bullam Urbani VIII. non obſtante quacumque conſuetudine. Dian. p. 1. tr. 2. reſ. 96. Pignatel. conſ. 50. tom. 1. late Sperel. deciſ. 182. cum immunitas hæc ſit de Jure divino.

47 Et ſunt exempti a poteſtate Laicali, non tantum quoad perſonas, ſed etiam quoad bona patrimonialia. Imol. in c. conſtit. de reſt. in integr. Bellet. & alii apud Ciarlin. contr. for. cap. 45. num. 4. Sperel. dec. 182. Eccleſ. obſ. for. 186. num. 5. Scacc. de Jud. lib. 1. cap. 11. num. 28. etiam in realibus. Dian. p. 7. tr. 1. reſ. 1. adeo ut bona Clericorum patrimonialia, ſive ſint affecta, uti illa, ad quorum titulum ſunt ordinati, ſive libera, gaudeant immunitate a collectis, & gabellis. Felin. & DD. in c. Eccleſia S. Mariæ num. 51. de conſtit. Bellet. de exempt. Cler. Marta de Juriſd. p. 4. c. 48. & 49. Gratian. deciſ. for. c. 159. Duard. in Bullam Cœnæ, can. 18. q. 5. & probatur ex c. quamquam, de cenſ. in 6. & c. 2. de immun. Eccleſ. in 6. L. item nulla communitas. Cod. de Epiſc. & Cler. Pignatel. conſ. 50. tom. 1. & tom. 2. conſ. 30. & 54. Riccius in prax. honor. patrim. p. 4. reſ. 94. ubi alii.

48 Dicta bona ſunt etiam exempta a Juriſdictione Laicorum, & reſpectu fori pariſicantur cum Clericis. c. ſi Clericus Laicum, de for. comp. Graſſ. de effect. Cler. eff. 1. a num. 10. ubi DD. Barboſ. de Offic. Epiſc. alleg. 19. Riccius l. c. reſ. 93. Pignatel. conſ. 49. apud quem plura Concilia, & Conſtitutiones Pontificiæ tom. 1. Ratio dictorum eſt; quia jus imponendi, vel exigendi gabellas, aut collectas ſupponit, imo arguit imperium, & reſpective ſubjectionem, per quæ jus territorii fundatur, patet ex illo Pauli ad Rom. 13. neceſſitate ſubditi eſtote non ſolum propter iram; ſed etiam propter conſcientiam; ideo enim tributa præſtatis. c. ſi tributum 11. quæſt. 1. cap. illud 10. quæſt. 3. L. nulli 21. §. quod in via. C. de Epiſc. & Cler. L. vectigalia C. de vectigal. Bal. in c. 1. de pace ten. neque imponi poſſunt niſi ab habente juriſdictionem. Bat. in L. præſcriptum §. ult. ff. de muner. & honor. Socin. Sen. conſ. 187. n. 3. Roſenthal. de feud. cap. 5. concluſ. 73. n. 5. citatus a Jacobo Pignatello t. 2. conſ. 30. nu. 11. Thomat. de collect. nu. 6. Mynſing. dec. 11. reſponſ. 1. num. 97. Garſias de expenſ. c. 12. n. 64. & innumeri apud Pignatel. l. c. Sperel. dec. 35. num. 17. Clochius de contrib. concluſ. 28. & 29. Sed Laici nullam habent juriſdictionem in perſonas Eccleſiaſticas, & illarum bona; quia illa dicuntur ſancta ſanctorum. c. nulli liceat, & cap. quicumque 12. quæſt. 2. & dicuntur patrimonium Chriſti. cap. cum ex eo de elect. in 6. & Felin. in c. conſtitutus, de reſcript. & perſonæ Eccleſiaſticæ & illarum bone ſunt ſors, & pars Dei Pſalm. 104. Matth. 17. 2. Timoth. 2. ad Hebræos cap. 4. & patet ex cap. quia in Eccleſiarum, & cap. S. Mariæ, de conſtit. Alciatus in c. cum non ab homine n. 18. de Jud. Rota coram Coccino dec. 1598. n. 3. & dec. 574. Chriſtineus to. 1. dec. 203. Diana par. 5. tract. 1. reſ. 4. & par. 6. tract. 3. reſ. 7. Bellarmin. to. 1. controv. lib. 1. de cleric. c. 28. v. ſecunda propoſitio. Suarez. lib. 3. de LL. c. 34. & adverſus Regem Angliæ lib. 4. c. 16. Covar. pract. qq. c. 31. Del Bene de Immun. Eccleſ. par. 1. c. 8. dub. 2. & par. 2. c. 14. dub. 5. apud quem innumeri Marta de Juriſdict. caſ. 52. n. 8. & plurimi apud Emman. Gonzalez. in lib. 1. decretal. tit. 2. d. c. quia in Eccleſiarum. ubi etiam Barboſ. Pignatel. tom. 1. conſ. 166. a n. 11. & tom. 2. conſ. 30. argumento textus in L. 5. C. de SS. Eccleſ. auth. Item nulla. C. de Epiſc. & Cler. & cap. 4. de Immun. Eccleſ. Sixtinus de regal. lib. 2. c. 14. n. 107. Fagnan. 2. par. tertii decretal. in c. non minus, de Immun. Eccleſ. num. 31. apud quem Hoſtien. Abb. Joan. Andr. & alii, ſed unus pro multis ſufficiat Carol. de Graſſ. de effect. Cleric. effect. 3. innumeros citans.

49 Neque poteſt reſponderi, quod Laici, licet non poſſint exercere juriſdictionem contra Clericos in perſonis ſuis, poſſint tamen illam exercere in rebus, & bonis; quia eo ipſo quod perſonæ Clericorum ſunt exemptæ a Juriſdictione ſæculari, ſunt etiam exempta bona illorum, quia bona adhærent perſonæ Clericorum, & tunc perſona dicitur perfecte exempta, quando etiam ejus bona exempta ſunt; uti optime diſcurrit P. Suar. contra Regem Angliæ lib. 4. cap. 24. num. 11. & probatur quia in c. un. de Cler. conjug. in 6. ſtatuitur, quod perſona Clerici non poſſit in rebus moleſtari, ne per unam viam concedatur, quod per aliam denegatur. Neque etiam facit ad rem, quod Clerici conſiderentur ut Cives; quia Clerici non tantum ut Clerici, ſed etiam ut Cives ſunt exempti, ut ſæpius declaravit S. Congreg. Immunitatis apud Pignatel. to. 2. conſ. 50. n. 16. ſeq.

50 Et in ſpecie, quod bona Eccleſiarum, & Eccleſiaſticorum ſint exempta a collectis, eſt adeo certum, ut Rota Romana hanc veritatem vocet Catholicam coram Merlino apud Rubeum dec. 339. par. 6. recent. Ita enim definitum fuit in Concil. Later. ſub Alexandro 3. par. 1. c. 19. ſub Innoc. 3. cap. 46. cui interfuerunt Reges Hieruſalem, Franciæ, Hiſpaniæ, Angliæ, & Cyprii, nec non oratores Imperii; & habetur in c. non minus de Immun. Eccleſ. in quo quia præſentium temporum calamitates, quæ Clerum plus nimio aggravant, ad vivum ſunt deſcriptæ, ideo illud tranſcribere, prout jacet, placuit. Ita ergo ſonat. *Non minus pro peccato, quod faciunt, quam pro illorum detrimento, quod ſuſtinent, grave nimis eſſe dignoſcitur, quod in diverſis partibus mundi conſules Civitatis, & Rectores, nec non alii, qui poteſtatem videntur habere, tot onera frequen-*

ter

Digitized by Google

ter Eccleſiis imponunt, & ita gravibus eas, & crebris exactionibus premunt, ut deterioris conditionis ſub eis factum Sacerdotium videatur, quam ſub Pharaone fuerit, qui Divinæ legis notitiam non habebat, ille quidem omnibus aliis ſervituti ſubactis Sacerdotes ſuos, & poſſeſſiones eorum in priſtina libertate dimiſit, & de publicis eis alimoniam ſubminiſtravit, iſti vero onera ſua fere univerſa imponunt Eccleſiis, & tot angariis eas affligunt, ut eis, illud quoque, quod Hieremias deplorat, competere videatur. Princeps provinciarum facta eſt ſub tributo. *ſive quidem foſſata, ſeu expeditiones, ſive alia qualibet ſibi arbitrentur agenda, de bonis Eccleſiarum, & Clericorum, & pauperum Chriſti uſibus deputatis cuncta volunt fere compleri; juriſdictiones etiam, & authoritates Epiſcoporum, & aliorum Prælatorum ita evacuant, ut nihil poteſtatis in ſuis videatur hominibus manſiſſe. Super quo dolendum pro Eccleſiis, dolendum etiam eſt nihilominus pro ipſis, qui & timorem DEI, & Eccleſiaſtici Ordinis reverentiam videntur penitus abjeciſſe; quocirca ſub anathematis diſtrictione ſeverius prohibemus, ne talia de cætero attentare præſumant, niſi Epiſcopus, & Clerus tantam neceſſitatem vel utilitatem inſpexerint, ut abſque ulla coactione ad relevandas communes utilitates, vel neceſſitates, ubi Laicorum non ſuppetunt facultates, ſubſidia per Eccleſiaſticos exiſtiment conferenda: ſi autem conſules, aut alii de cætero iſta commiſerint, & commoniti forte deſiſtere noluerint, tam ipſi, quam fautores illorum excommunicationi ſe noverint ſubjacere &c.*

51 Idem decernitur *in c. adverſus de Immun. Eccleſ. & c. 1. & 3. de Immun. Eccleſ. in 6. Clem. un. de Immun. Eccleſ.* & in Concil. Trid. *ſeſſ. 25. c. 20. de reform.* quod innovat antiquos canones, ſicut etiam Bulla Cœnæ §. 18. Imo monet Baron. *tom. 3. annal. ſub anno 385. num.* 13. ſublatis Ethnicis neminem ex orthodoxis, & illibatæ Religionis Imperatoribus tributum de bonis Eccleſiarum exegiſſe. Et Juſtinianus hanc Clericorum immunitatem etiam reſpectu bonorum edicto ſancivit. *L. ſancimus* 20. *C. de SS. Eccleſ.* & Conſtantinus I. Imperator palam Immunitatem Eccleſiaſticam, ſeu melius ejus uſum exhibuit apud Euſebium *lib. 10. Hiſtor. Eccleſ. cap.* 7. & ita tenet omnes fere tam Legiſtæ quam Canoniſtæ, ut videri poteſt apud Carolum de Graſſ. *de effect. Cleric. eff. 3. per totum.* Theſaur. *dec.* 234. Sperel. *dec.* 35. Ciarlin. *controv. for. cap.* 103. Pignatel. *tom. 2. conſ.* 34. qui plures citat deſuper declarationes S. Congreg. Immunitatis. Del Bene *de Immun. c. 8. dub.* 2. Rotam Merlino apud Rubeum *par. 6. rec. dec.* 339. & coram Coccino apud Rubeum *par. 7. rec. dec.* 159. adeo ut de veritate Immunitatis & exemptionis Eccleſiaſticorum & eorundem bonorum apud Catholicos dubitari vix poſſit: tanto minus cum huic adſtipulentur Doctores etiam Acatholici, Sixtinus, *l. c.* Clochius *de contrib. c. 12. n.* 83. Reinking. *de regim. ſecul. lib. 1. claſſ. 5. c. 4. n. 161. 165. & ſeqq.*

52 Neque certe huic veritati obſtare poteſt, quod a Laicis objici ſolet, quod ejuſmodi onera jam olim impoſita eſſent prædiis, quæ poſtea ad Eccleſias, & Eccleſiaſticos pervenerunt, & ideo cum hoc onere tranſiviſſe juxta *c. tributum. 23. quæſt.* 8. quia tres ſpecies bonorum diſtingui debent; prima eſt illorum, quæ Eccleſia poſſidet jure ſpirituali, & Divino, uti decimæ, & oblationes, & hæc ſemper, & perpetuo immunia ſunt & fuerunt ab oneribus ſæcularibus quibuſcumque tam præteritis, quam futuris; quia illa immediate habet a Deo, nec commiſcenda ſunt cum Laicis. *Num. v.* 18. Canoniſtæ. *in c. ſi tributum. 11. quæſt. 1. & in can. ſecundum 23. quæſt.* 8. DD. ac Rotæ ſupra citatæ.

53 Alia ſunt bona, quæ a privatis quidem habuit Eccleſia, ſed ad cultum Divinum, & officium ſpirituale ſunt deſtinata, uti ſitus Eccleſiarum, cœmeteriorum, hortus juxta Eccleſiam, & hæc pariter ſunt immunia ab omnibus tributis, nedum publicis, & regiis; ſed etiam privatis, & præexiſtentibus ob eorum ſpecialem ſanctitatem juxta *c. ſecundum. 23. quæſt.* 8. Bal. *in L. omnes num. 12. C. de SS. Eccleſ.* Turrecremata *in c. ſi tributum. 11. quæſt. 1. & in ſumma de Eccleſ. lib. 2. c.* 98. Suaz. contra Regem Angliæ. *de Immun. Eccl. lib. 4. c. 17. n. 6. & 7. & cap. 19. n. 8. & cap. 20. n.* 7. Rota *uti ſupra.* Fagnan. *in d. cap. non minus num.* 8. Tertia ſpecies bonorum eſt; quæ poſſidet Eccleſia forte temporali, & jure civili, uti titulo venditionis, legati, vel ſimili. Et in hac tertia bonorum ſpecie iterum diſtingui debet inter onera impoſita de tempore, quo penes Eccleſiam reperiuntur; & quoad hæc ſunt omnino immunia; uti ſupra proba-

tum fuit, & Bar. *in L. reſcripto §. fi. n. 5. v. videte ff. de minor.* ingenue fatetur nullum dari remedium, ſeu cautelam, quod Clericis vel Eccleſiis pro eorum prædiis imponatur collecta, & Catholici fateri debent. Et licet idem Bart. ſubdat, Laicos poſſe a principio efficere tributaria, & affecta oneribus omnia prædia eorum territorii, ita ut agri, qui poſtea ad Eccleſias pervenerint, ſint obnoxii collectis imponendis, tamen fallitur; quia indirecte permitteretur contra libertatem Eccleſiaſticam, quod directe prohibitum eſt per *c. quæ in Eccleſiarum; de conſtit. auth. caſſa. C. de SS. Eccleſ.* nam licet eo tempore, quo univerſum territorium efficitur tributarium, prædia ſint ſub juriſdictione Laicorum; tamen hoc tempus inſpici non debet; ſed id, quo collectæ imponuntur; tunc enim formam habent, & ſolummodo radicem quamdam cauſalem, & remotam habuerunt a ſtatuto, quod etiam, dum facit territorium tributarium pro collectis imponendis, habet tacitam conditionem ſcilicet, *ſi imponantur*, quæ conditio cum ſit poteſtativa, non retrotrahitur in præjudicium Eccleſiæ, quæ medio tempore acquiſivit, nec tunc ſubjacet juriſdictioni Laicorum, uti contra Bart. argumentatur Bal. *in L. omnes. num. 12. 13. & 14. C. ſine cenſ. vel relig. fund. compar. non poſſ. & in L placet. num. 10. C. de SS. Eccleſ.* ubi quod hæc onera tunc certa non eſſent, prout requiritur, ut cum illis bona ad Eccleſias tranſeant, & tributum non poteſt conſiderari niſi poſt indictionem, & ſpecificationem, quæ fieri non poteſt, poſtquam res tranſiit ad Eccleſiam. Abb. *in c. fin. num. 13. de vita & boneſt. Cler.* Ruinus *conſ. 117. num. 8. lib.* 4. Felin. *in cap. Eccleſia S. Mariæ num. 76. de conſtit.* ubi fuit deciſum a ſenatu Mediolanenſi. Alba *conſ. 8. a num.* 4. Card. Alban. *de Immun. Eccleſ. num.* 92. qui dicit, hanc opinionem Legiſtarum validiſſimis rationibus confirmatam, & grave piaculum committere, quicumque contrarium ſentit. Cæval. *commun. contra commun. quæſt. 899. num.* 72. Azor. *inſtit. moral. par. 1. lib. 5. cap. 13. quæſt.* 1. Gutierez *pract. qq. lib. 2. quæſt. 132. num.* 5. & plures apud Sperel. *dec. 35. num.* 2. Fagnan. *in 2. par. tertii Decretal. in c. non minus, de Immun. Eccleſ.* Neque poteſt dici, ſtatuentes tunc vinculum injeciſſe, cum territorium tributarium fecerunt, quando habebant juriſdictionem in prædiis, quæ poſtea ad Eccleſiam perveniunt, & ſic cum ſuo onere tranſire; quia vinculum proprie injicitur, dum collecta imponitur, & res non dicitur tributaria, niſi quando revera, & ipſo facto debita eſt ſoluto ſuis ſingulis temporibus, quando vero ad Eccleſiam tranſierunt, ſunt extra juriſdictionem Laicalem, & inhabilia ad recipienda onera Laicalia, & ideo Bart. hanc ſuam cautelam retractavit ut teſtatur Rubeus *in annot. ad deciſ. 412. p. 9. tom. 1. recent. per totam*, quæ eſt Magiſtralis.

Veniendo ad onera impoſita, priuſquam prædia ad 54
Eccleſiam pervenerint, tenetur Eccleſia, quando copulative hæc concurrunt, quod onera ſint vere realia ipſis fundis infixa, impoſita bonis propter bona, non vero perſonis propter bona; item quod ſint perpetua, certa, & invariabilia; non vero aliquibus cauſis urgentibus, & illis ceſſantibus removenda. Canoniſtæ *in c. 1. de Immun. Eccleſ. in 6.* Abb. *in c. fin. 12. de vita, & boneſt. Cler.* Turrecremata *l. cit.* Felin. *conſ. 46. num.* 4. Rota citata, & coram Penia *Brundiſina gabella 13. feb. 1604. dec. 1079. n.* 17. S. Congreg. *in una Auximana 22. Jan. 1629. & in una Firmana 9. Octobris. 1629. ſub Urbano* 8. Suaz. Graſſ. & Sperell. *ll. cc.* apud quos innumeri alii, quibus addendus eſt Feſtaſius *de collect. par. 4. cap. 2. num.* 31. Belton. *conſ.* 40.

Neque relevat, quod a Laicis opponitur, nimirum 55
univerſalis obſervantia in contrarium. Quia dubitari hodie vix amplius poteſt, quin Immunitas Eccleſiaſtica, & exemptio Clericorum ſit juris Divini; etiam quoad Clericorum bona, ut diſertis verbis aſſeritur *in c. quamquam, de cenſib. in 6.* ſimilibus verbis. *Eccleſia, Eccleſiaſticaque perſona, & res ipſorum non ſolum a jure humano, quin imo Divino a ſæcularium perſonarum exactionibus ſint immunes.* Et Concil. Trid. *ſeſſ. 25. c. 20. de reform.* dicitur. *Immunitas hæc Dei ordinatione, & Canonicis ſanctionibus inſtituta eſt.* Et licet hæc immunitas expreſſe non legatur in S. Scriptura, tamen ad hoc ut Juris Divini dicatur, ſufficit, quod ex teſtimoniis, & exemplis ex S. Scriptura deductis, & deſumptis, vel traditione Eccleſiæ deducatur, prout egregie deduci-

tur *ex Gen. c.* 47. ubi Joſeph. Prorex Pharaonis ſacerdotes, & eorum agros etiam a Rege eis traditos in primæva libertate dimiſit, quamvis reliquos totius populi ſervituti Regis ſubegerit; & iden Concil. Lateran. *in d. c. non minus.* intulit, non decere Eccleſiam Dei minus liberam eſſe tempore Principium Chriſtianorum, quam fuerit tempore Pharaonis, imo tempore Ethnicorum, qui ſuos ſacrificulos una cum bonis ipſorum immunes a tributis reddebant, ut obſervavit Præpoſ. *in d. c. ſi tributum* 5. ubi Cardin. 11. *quæſt.* 1. & plura exempla deduci poſſunt ex *primo Eſdra c.* 7. *& Num. c.* 3. & probatur ex illo Matthæi *cap.* 17. ubi filius Regis, qualis eſt Chriſtus, pronunciatur immunis a tributis. Eccleſiam vero & Eccleſiaſticos tanquam ſponſam, familiareſque & domeſtices Chriſti eadem gaudere prærogativa, inferunt SS. Auguſtinus & Hieronymus *lib.* 1. *quæſt. Evangelicarum quæſt.* 23. Videantur P. Suarez. contra Regem Angliæ *de Immun. Eccl. lib.* 4. *cap.* 5. *nu.* 12. *& cap.* 8. *nu.* 16. Card. Bellarmin. *controv. to.* 2. *lib.* 1. *de Clericis. c.* 28. *propoſ.* 4. *&* 5. & eſt ſententia communiſſima Legiſtarum, Canoniſtarum, & Theologorum apud Sperel. *dec.* 37. *& dec.* 126. *n.* 57. Carol. de Graſſ. & Ciarlin. *ll. cc.* Dianam *par.* 1. *tract.* 2. *de Immun. reſol.* 1. Thomas Del Bene *de Immun. to.* 1. *cap.* 5. *dub.* 8. Fagnan. 2. *par. tertii Decretal. in cap. non minus, de Immun.* qui hoc probat etiam *ex L. ſancimus C. de SS. Eccleſ.* illis verbis. *competens prærogativa cæleſti favore conſervetur*, quam ſententiam canonizavit Rota coram Merlino apud Rubeum *par.* 6. *rec. dec.* 339. & coram Coccino *in cauſa Barcinonem.* 20. *Jun.* 1630. cum qua ſæpius pertranſit S. Congreg. Immunitatis. & Concil. Lateran. ſub Leone X. in Bulla *de reform. §. & cum fructuum.* Concil. Saliſburgenſe ſub Pellegrino *an.* 386. Conc. Colonien. celebratum *anno* 1530. *par.* 9. *cap.* 20. his verbis. *Immunitas Eccleſiaſtica vetuſtiſſima res eſt jure pariter Divino, & humano introducta*; adeo ut contrariæ ſententiæ Covar. *pract. quæſt. cap.* 31. modica remaneat probabilitatis umbra, ob tam claros S. Scripturæ textus, SS. Patrum interpretationem, S. Rotæ deciſiones, S. Congreg. declarationes, inſinitorum Doctorum ſententiam, quo ſuppoſito nulla contra jus Divinum conſuetudo allegari poteſt utpote invalida; quia nequit voluntas, ſeu actio humana quantocumque tempore vel numero multiplicetur, contra Dei voluntatem prævalere; adeo ut talis conſuetudo iniqua ſit, utpote rationi contraria. *c. ult. de conſuetudine.* Covar. *pract. quæſt. cap.* 31. *n.* 5. Felin. *in cap.* 1. *de trenga & pace.* Duardus *in Bullam Cœnæ lib.* 2. *concluſ.* 7. *quæſt.* 37. *n.* 3. Azorius *lib.* 5. *inſtit. moral. par.* 2. *cap.* 14. *quæſt.* 1. Panorm. *in cap. non minus n.* 17. *de Immun. Eccleſ.* Sperel. *deciſ.* 37. *num.* 28. licet ſit immemorialis juxta Rotam *deciſ.* 20. *de conſuet.* Abb. & alios *in cap* 2. *de jud. & cap. Eccleſia S. Mariæ de conſtit.* Tum quia Laici ſunt incapaces ejuſmodi juriſdictionis, quo caſu immemorabilis nihil poteſt operari, licet eſſet mille annorum.

56 Neque refert, quod idem poſſit immemorabilis, quod privilegium, & illa habeat vim pacti, tituli, & legis; quia hoc non procedit, ubi adeſt incapacitas ſubjecti, ut probat textus *in cap. quanto, de conſuet.* Imola *in cap.* 1. *de apoſt.* Abb. *in cap. ſuper quibuſdam. de V. S.* Bal. *in L. ſi ſolemnibus. Cod. de fide inſtrum.* Felin. *in cap. dilecti. de præb.* Menoch. *de præſ. lib.* 3. *præſ.* 131. *num.* 47. & Sperell. *l. c. num.* 37. tum quia a jure ſcripto conſuetudo ubi improbatur, non valet regula; quia tunc non habet vim tituli, nec privilegii juxta *cap. ſatis, de officio archid ac.* Jo. Andr. *in cap.* 1. *de Cler. ægrot.* Menoch. *d. præſ.* 131. *num.* 47. Put. *dec.* 457. *num.* 4.

57 Sed fingamus, hanc Immunitatem eſſe duntaxat Juris poſitivi; adhuc immemorabilis eam abrogare non poteſt nec in parte, nec in toto; quia tam a Jure civili, quam Canonico eſt reprobata. De Jure quidem civili in *auth. Caſſa. Cod. de SS. Eccleſ. §. illicitas.* De Jure Canonico *in cap. Clerici, de Judic. cap. cum terra, de elect. cap. ad noſtram. & cap. cum inter, de conſuet. cap. quamquam, de cenſib. in* 6. *cap. Clericis, de Immun. Eccleſ. in* 6. Ubi hæc conſuetudo vocatur *horrendus poteſtatis Laicalis abuſus*, & ita tanquam SS. Canon. inimica non eſt attendenda. *Cap. qualiter.* Ubi Abb. *de Judic. cap.* 1. *de conſuet.* Rota apud Sperell. *dec.* 37. *num.* 42. & talis conſuetudo etiam immemorabilis reprobatur in Bulla Cœnæ, uti communiter tenuit Rota, & DD. Canoniſtæ ac Theologi apud Azorium *inſtitutionum moralium tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 12. *quæſt.* 1. *§. ſed dubitari poteſt.* Suaz. *l. c.* Tum quia talis conſuetudo eſt Eccleſiæ plurimum oneroſa, & jus non ſolum tali conſuetudini reſiſtit, ſed illam tanquam irrationabilem reprobat. Suaz. *l. c.* feriendo excommunicationis ſententiam contra introducentes juxta *cap. noverit, de ſent. excom.* Bulla Cœnæ *cenſura* 15. Carol. de Graſſis. *de effectu Clericatus effectu* 3. *num.* 118. Marta *de Juriſdict. par.* 4. *caſ.* 11. *num.* 56. Ciarlin. *controv. for. p.* 2. *cap.* 129. *num.* 44.

Neque poteſt reſponderi, quod immemorabilis præſcriptio faciat præſumere præcedentem conſenſum apoſtolicum; quia hoc non procedit in conſuetudine per SS. Can. improbata. Suaz. *l. cit.* & quando privilegium eſt odioſum, & accedit perſonarum incapacitas; imo ob Bullam Cœnæ excluditur conſenſus apoſtolicus; quia cum ſingulis annis publicetur, conſtat de poſitivo diſſenſu. Sperel. *loc. cit. num.* 59. Neque refert, quod S. Pontifex non ignoret, multa in aliquibus provinciis contra libertatem Eccleſiaſticam fieri; quia licet non puniat, non ideo conſentit, ſed ad vitanda majora mala diſſimulat, juxta illud quod dicitur *in cap. cum jam dudum, de præb. multa per patientiam tolerantur, quæ ſi in judicium deducerentur, nequaquam valerent.* neque juvare poteſt excuſatio multorum, quod hæc conſuetudo ſit mixta Laicorum, & Eccleſiaſticorum, & ita ſubſiſtere poſſit; quia inprimis falſum eſt, eſſe conſuetudinem Eccleſiaſticorum; quia licet videantur ſponte ſolvere, inviti tamen id faciunt metu executionis armatæ, & manus regiæ, quam exigentes collectas ſemper comminantur, & majorum malorum; merito dubitantes, ne dum Romæ conſulitur, Saguntum expugnetur, ut eſt per ſe notum, & quatenus citra veri præjudicium eſſent conſuetudines ejuſmodi mixtæ Clericorum, adhuc nihil valerent; quia Prælati Papa inferiores, nec per pactum expreſſum, nec per concordiam poſſunt in aliquo præjudicare Eccleſiaſticæ Immunitati abſque expreſſo conſenſu S. Pontificis. Paulus de Caſtro *conſ.* 423. *num.* 2. *lib.* 2. Cævall. *in ſpeculo Communi, contra communem quæſt.* 899. *nu.* 107. Rota coram Merlino *l. c.* Sperell. *l. c. num.* 63. Suaz. *l. c.* & quia exemptio competit ſtatui Clericali uti Univerſo, non poteſt illi a Clericis nec expreſſe nec tacite renunciari. Hinc eſt, quod Bonifacius octavus *in c. Clericis, de Immun. Eccleſiarum in* 6. tam acerbe invehatur in illos, qui ejuſmodi exactionibus vel conſentiunt, vel diſſimulanter connivent illis verbis. *Quod dolentes referimus, nonnulli Eccleſiarum Prælati, Eccleſiaſticaque perſonæ trepidantes, ubi trepidandum non eſt, tranſitoriam pacem quærentes, plus timentes Majeſtatem temporalem offendere, quam æternam, talium abuſibus non tam temerarie, quam improvide acquieſcunt ſedis apoſtolica authoritate, ſeu licentia non obtenta.* 58

Dicunt Laici præterea, collectas non indici tantum a Laicis, ſed etiam ab Eccleſiaſticis, uti Prælatis maxime regularium, qui provincialibus Comitiis interveniunt. Sed hæ ſunt excuſationes ad excuſandas excuſationes in peccatis, nam quærimus, quam Prælati provinciales habeant juriſdictionem in Clerum ſæcularem, a quo, & quando conceſſam? ſi nullam, uti revera nullam habent, quomodo mittunt falcem in alienam meſſem, quomodo collectas non ſubditis imponere præſumunt? quin incurrant pœnas contra violantes immunitatem Eccleſiaſticam tum in Jure, tum in Bulla cœnæ latas? & contra uſurpantes juriſdictionem Eccleſiaſticam, ſeu Epiſcopalem? nam in *cap. non minus.* Epiſcopo cum Clero permittitur cognitio neceſſitatis collectarum imponendarum & hoc non niſi, ubi periculum eſt in mora. De Prælatis Regularium provincialibus altum ſilentium, conſultius apud Deum agent, ſi de alieno non erunt liberales, aliis onera importabilia imponentes, quæ illi digito movere nolunt.

Sed audi Laicos clamantes. Eccleſiaſtici ſunt membra Reipublicæ, ergo tenentur & illi contribuere pro neceſſitatibus Reipublicæ. Negatur conſequentia; non enim omnia membra eundem actum habent juxta Apoſtolum *ad Rom.* 12. alias Clerici tenebuntur agere opificia, ſerere agros, militiam ſequi ſæcularem contra textum *in cap. petitio. de homicid.* S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 4. *a.* 2. *ad* 2. cum Clericorum arma ſint lacrymæ, & oratio- 60

orationes. *cap. Clerici.* 23. *quæſt.* 8. *cap. ex multa. de voto.* Admittimus, Clericos teneri ſuccurrere Reipublicæ, ſed ſuo in miniſterio, & actu, nimirum Divinorum officiorum celebratione, publicis, & privatis precibus, quod etiam diligenter fit. *cap. ſingula.* 78. *diſt.* alias valebit etiam ſequens argumentatio contra Laicos. Laici ſunt membra corporis myſtici Eccleſiæ; ergo tenentur ad ſolvendum cathedraticum, charitativum ſubſidium &c. ad quæ tenentur Eccleſiaſtici juxta *cap. conquerente, de officio ordinarii*, & Abb. *conſ.* 26. quem tamen argumentandi modum nolunt intelligere.

61 Solet etiam citari contra nos doctiſſimus D. Dominicus Baſſus; ſed immerito; quia poſtquam cum Illuſtriſſimo Domino Cancellario Schmidt ſolvit omnia motiva Laicorum pro fundanda poteſtate ſeculari ad collectandum Clerum, conſuluit Clericis, ut ſolvant; ſed quia aliud eſt conſulere ſpontaneam ſolutionem, aliud decidere, Clerum eſſe obligatum ſolvere, ideo potius noſtris militat ſub ſignis.

62 Citatur etiam contra hanc ſententiam P. Haunoldus; ſed quæſtio illius eſt, an, & quibus legibus civilibus poſſint Clerici, & Religioſi teneri ſalva immunitate Eccleſiaſtica, hoc eſt, illis legibus, quæ favore canonum adverſus Laicam poteſtatem ſunt munita. Ecce! hic non agitur, an Clerici poſſint obligari Legibus, quæ ſunt contra immunitatem Eccleſiaſticam, multo minus ſtatutis Laicorum contra eandem Immunitatem, quæ eſt noſtra difficultas. Et licet concludat obligationem directe a legibus civilibus provenientem in Clericis ſervandi leges, hoc inde probat, quod S. Pontifex velit illas ſervari; ſed S. Pontifex non vult ſervari leges, & ſtatuta contra Immunitatem Eccleſiaſticam lata. Ergo Haunoldus non vult, Clericos teneri legibus, & ſtatutis contra Immunitatem Eccleſiaſticam. Minor fuit jam oſtenſa toto iſto diſcurſu, & ob excommunicationis ſententiam contra ſtatuentes latam. Et ſolum loquitur de obligatione quoad vim directivam, non vero quoad vim poteſtativam. Ad hæc ſententia Haunoldi ſuos habet contradictores Theologos, & Canoniſtas, uti a Laicis intelligitur, in tali authoritate, & numero, ut nobis, qui contrariam pro vera tenemus, omnino probari non poſſit. Et quod S. Pontifex velit ejuſmodi leges, & ſtatuta a Clericis ſervari, eſt vigilantium ſomnium, niſi ab eodem fuerint approbatæ; & tunc non ſunt ſervandæ uti Leges Civiles, ſed uti Pontificiæ. Butrius, Hoſtienſ. Jo. Andr. Arcbid. cum aliis apud Pignatellum *to.* 1. *conſ.* 166. *n.* 8. Del Bene *de Immun. l. c.*

63 Urgent Laici. Sunt ejuſmodi Collectæ principaliter indictæ ad defenſionem patriæ, cujus membra ſunt Clerici, qui defenſionis commoda non minus, quam Laici ſentiunt, adeoque oneribus ſe ſubtrahere non poſſunt, juxta illud juris adagium. *Qui ſentit commoda* &c. Reſp. hæc omnia non ignoraſſe Chriſtum, Pontifices, & Imperatores, qui optime norunt, Clerum eſſe membrum Reipublicæ in temporalibus, & tamen eundem a Collectis exemerunt, & reſpective exemptum declararunt ab oneribus ordinariis, & extraordinariis; imo non obligatum, diſtricte etiam eidem inhibendo ſolutionem illarum. Quid ergo dicemus? quod ſit iniquitas apud Deum? abſit. Quod tot Pontifices, tot Concilia, tot Imperatores, tot Reges, & Principes, qui Concilio Lateranenſi interfuerunt, & ejuſdem decretis humiliter ſe ſubjecerunt, ſubditis & Reipublicæ fuerint injurii, & iniqui? procul tam temeraria cogitatio! audiant Laici S. Paulum eorum lamentationes evertentem illis verbis. *ſi nos vobis miniſtramus ſpiritualia, magnum non eſt, ſi nos carnalia veſtra metamus.* Verum eſt ſeculares juvare Clerum, Eccleſias, & Eccleſiaſticorum bona defendere; ſed verum pariter eſt, eoſdem reciproce juvari a Clero in ſpiritualibus, uti ſacramentorum adminiſtratione, precibus tam publicis, quam privatis, & ſimilibus, & quatenus neceſſitas eſſet ita urgens, ſerventur illa quæ *in cap. non minus.* præſcripta fuere, & habebunt Clerum votis ſuis faventem.

64 Bona vero a Laico Clericis, vel Eccleſiæ vendita, quæ ſunt deſtinata ad cultum Divinum, tranſeunt ſine omni onere, quo erant affecta tam ordinario, quam extraordinario. *cap. dudum.* 23. *quæſt.* 8. Suar. *in defenſ. fidei. lib.* 4. *cap.* 17. 18. & 19. Rota apud Sperel. *dec.* 35. Innoc. *in cap. non minus, de Immun. Eccleſ.* Cardin. *in Clem.* 1. *de vita & honeſt. Cleric.* Graſſ. *l. c. eff.* 4. Kloghius *de contrib. cap.* 12. *num.* 83.

65 Bona vero Laicorum, quæ tranſeunt in Clericos titulo mere temporali, puta emptionis, vel alio, tranſeunt cum illo onere reali, quo erant affecta, ſecus cum onere perſonali, vel mixto. Onus mere reale vocatur ordinarium, & mixtum extraordinarium. Mere reale onus eſt, quod bonis eſt affixum propter ipſa bona, & de, vel ex ipſis bonis ſolvendum. Uti Decimæ prædiales &c. & tale onus debet eſſe certum, perpetuum, & invariabile, non vero ex aliquibus urgentiis impoſitum, & illis in totum, vel in parte ceſſantibus auferendum, vel minuendum; nam tunc dicitur, & eſt onus extraordinarium, & non tranſit in Clericos. DD. apud Sperell. *l. c.* Pignatell. *to.* 2. *conſ.* 54.

66 Neque refert, quod bona ſint deſcripta in æſtimo cum tali onere; quia per hoc onus non evadit reale; nam mutatione perſonæ ipſa quoque res mutatur, & ſicut bona, quæ a Clericis tranſeunt in Laicos, amittunt privilegium, ita econtra. De hac materia vide deciſionem magiſtralem apud Rotam Romanam *par.* 9. *recent. tom.* 2. *dec.* 412. & ibi annotationes Pauli Rubei, ubi contraria reſolvit, & ſignanter quod non liceat Principi ſeculari convenire cum ſuis ſubditis ſecularibus, quod omnia bona ſint ſubjecta oneribus realibus, ita ut tranſeant ad Eccleſiam cum ſuo onere, quia ſic eſſet in arbitrio Principum ſecularium eludere immunitatem Eccleſiaſticam, & ſic per indirectum permitteretur, quod directe omnino eſt prohibitum. *auth. caſſa C. de SS. Eccleſ.* & notant addentes ad Burtatum *dec.* 780. *in litt. A. ſub verſ. tertia autem ſpecies*, & alii, & in caſu quo teneantur, an poſſint ad id cogi a Judice ſeculari, diximus in verb. *Eccleſia.* Lim. ſi alienationes fierent in fraudem, quia tunc fraus non patrocinaretur. Lim. præterea in Clerico Negotiatore. Item ſi Laicus, uti poteſt, ea conditione vendidit, ut maneret affectum oneribus talibus &c. Riccius *in praxi par.* 3. *reſ.* 133. Kloghius & Barb. *ll. cc.* Item lim. in Clerico conjugato etiam cum Virgine. Antonellus *de regim. Eccleſ. lib.* 4. *cap.* 5. *num.* 20. uti ſupra.

67 Alterum privilegium quod Clericis competit, eſt fori. Videri poſſunt DD. *ſupra citati* pro privilegio Clericali, & ad hoc ſufficit poſſeſſio Clericatus. Diana *par.* 3. *tr.* 1. *reſ.* 48. Maſcard. *de prob. conclus.* 362. Bonacina *in Decal. diſp.* 10. *quæſ.* 2. vel certe transfert onus probandi contrarium in Judicem Laicum. Graſſ. *de eff. Cler. in prælud. num.* 226. apud Dian. *l. c.* adeo ut Clericus non poſſit prorogare juriſdictionem Laicalem. *cap. ſignificaſti de foro compet.* Bar. *in L.* 1. *ff. de Judic.* Ciarl. *controv. for. cap.* 44. Scaccia *de Judic. lib.* 1. *cap.* 11. neque renunciare privilegio fori etiam cum conſenſu Epiſcopi; quia eſt inductum favore totius ordinis Clericalis. Scaccia *l. c.* Barb. *de Jure Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 39. §. 2. *num.* 8. Hæc hodie clara ſunt, & nullam etiam apud Legiſtas habent difficultatem, & tamen eo jam devenit Laicorum audacia, ut Eccleſiaſticos, &, quod magis mirandum, etiam Prælatos ſua trahere ad ſubſellia non tantum actionibus in realibus, ſed etiam perſonalibus minime vereantur, &, quod magis dolendum, ipſimet prælati non tantum ultro compareant, ſed unus alterum etiam ad tribunal Laicum, etiam in perſonalibus citare non dubitet; ut nunc merito Bonifacii octavi querelæ, & lamentationes contra Philippum Francorum Regem tunc editæ etiamnum repeti merito poſſent tenoris ſequentis. *Prælatos inſuper, & alias perſonas Eccleſiaſticas tam Religioſos, quam ſeculares regni tui etiam ſuper perſonalibus actionibus, juribus, & immobilibus bonis, quæ a te non habent in feudum, ad tuum judicium pertrahis, & coarctas.* Ita Palatius in vita Bonifacii 8. *vol. fol. mihi* 150. Sed dicent, Prælati ſunt ſtatus provinciæ; & tanquam ſtatus poſſunt perſonaliter conveniri. Reſp. tales fuiſſe etiam Prælatos in Francia, contra quam Bonifacius ita acerbe lamentatur. Ad hæc ſunt ſtatus quidem provinciæ Prælati, ſed ſtatus Eccleſiaſtici, quales ſunt Epiſcopi Principes Imperii, qui tamen in perſonalibus non conveniuntur coram Dieta Imperii. Præterea ſi hæc excuſatio valeret, auferretur de facili privilegium fori Clericis competens; nam etiam Clerici ſunt cives Provinciæ, & membra, & tamen coram ſuo Judice in perſonalibus conveniendos eſſe nemo dubitat; quia cives ſunt Eccleſiaſtici, membra Eccleſiaſtica &c. Et

Digitized by Google

68 Privilegium ex emptionis a foro Laicali, eſt de Jure divino. Concil. Trid. *ſeſſ. 25. cap. 20. de reform.* & patet ex illis verbis Conſtantini: *Vos a nemine judicari poteſtis; quia ad ſolius Dei judicium reſervamini.* Abb. *in cap. ſolita, de major. & obed. & in cap. at ſi Clerici, de Jud.* Gig. *de Crimin. leſæ Majeſt. lib.* 1. Clar. *in §. fin. q.* 36. Graſſ. *de effect. Cler. eff.* 1. *a n.* 2. Scacc. *l. c.* Barb. *de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 39. §. 2. *num.* 5. Tambur. *de Jur. Abb. tom.* 1. *diſp.* 15. *qu.* 19. Suar. *in defenſ. fid. lib.* 4. *cap.* 5. Dian. *part.* 7. *tract.* 1. *reſol.* 1. 2. *& ſeqq.* & plurimi apud Sperel. *dec.* 133. & S. Congr. Hinc Clericus in Laicum tanquam arbitrum compromittere non poteſt, bene tamen ut arbitratorem, Gail. *lib.* 1. *obſ.* 37. dummodo cauſa non ſit ſpiritualis.

69 Hinc Clericus citans Clericum ante Judicem Laicum, amittit cauſam, & privatur communione. Anſald. *de Juriſd. p.* 2. *tit.* 11. *cap.* 1. Abb. *in cap. ſi diligenti, de for. comp.* Et habens recurſum ad Judicem Laicum, eſt excommunicatus ipſo Jure. *cap. gravem, de ſent. excom.* Rot. apud Merlin. *deciſ.* 15. *&* 16. Bulla Cœnæ §. 1. *&* 16.

70 Clericus in tantum gaudet fori privilegio, ut trahat ad ſe Laicum litis, vel criminis conſortem, cohæredem, vel correum in materia individua, ſecus in dividua. *L. ſi communi, ff. quemadm. ſerv. amit.* Felin. *in cap.* 1. *de praſcr.* Covar. *pract. quaſt. cap.* 34. *n.* 2. Gail. *obſ.* 37. *lib.* 1. *n.* 2. *verſ. tertio.* Farin. *in prax. quaſt.* 8. *n.* 151. Fachin. *lib.* 9. *controv. Jur. cap.* 31. Graſſ. *de effect. Cler. eff. n.* 137. Mart. *de Juriſd. p.* 4. *caſ.* 118. Ciar. *contr. for. cap.* 34. *a num.* 29. etiam in cauſis perplexis, in quibus ob diviſionem fori poteſt oriri perplexitas: tunc enim, ne oriatur coram uno Judice cauſa eſt terminanda, uti in mandante, & mandatario delicti. Ciarl. *l. c.* Sperel. *deciſ.* 19. Fachin. *l. c.* Scacc. *de Jud. lib.* 1. *cap.* 11. Barb. *de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 39. §. 2. *a num.* 94. Dian. 4. 3. *tr.* 1. *reſ.* 1. contra Anſald. *de Juriſd. p.* 2. *tit.* 4. *cap.* 20.

71 Ampliatur, ut Clericus recipiens depoſitum coram Judice Laico non poſſit pro illius reſtitutione conveniri coram Judice Laico. Barb. *l. c.* idem dic de fidejuſſore.

72 Ampliatur præterea, ut Clericus ſuccedens Laico ante litem cœptam, non obſtante priori hypotheca, vel obligatione Laici, non poſſit conveniri niſi coram Eccleſiaſtico. Bar. *in L. heres abſens*, & ibi DD. *ff. de Jud.* Abb. Butr. & Canoniſtæ *in cap. quia V. extra. de Jud.* Marant. in Specul. *p.* 5. *n.* 13. Gail. *lib.* 1. *obſ.* 37. Sperel. *deciſ.* 7. *n.* 1. licet Laicus fuiſſet in forma Cameræ obligatus. Imo non tenetur litem proſequi coram Laico, coram quo fuit cœpta, ſi proceſſus fuit nullus. Ciarl. *contr. for. cap.* 160. *n.* 52. Graſſ. *de effect. Cler. eff.* 1. *num.* 298. *ſeq.* Gail. *lib.* 1. *obſerv.* 37. Scacc. *l. c.* Barb. *ubi ſupra a num.* 301. ubi multos allegat, qui defendunt, Clericum non teneri litem proſequi coram judice Laico, etiamſi proceſſus non fuerit nullus, ex quo mutata perſona, mutetur judicium; ſed pluras allegat in contrarium, quem vide.

73 Ampliatur ulterius, ut Clericus veniens ad cauſam principaliter pro ſuo intereſſe, trahat cauſam ad ſuum forum. Anchar. *in cap. ea que, de Reg. Jur. in* 6. Sper. *dec.* 24. *a num.* 1. Ciarl. & Barb. *l. c.*

74 Ampliatur quarto, ut Clericus ſuccedens Laico in Jure univerſali poſt litem cœptam, non teneatur proſequi litem coram quo fuit cœpta. de quo vide Abb. & Fel. *in cap. quia de Jud.* Graſſ. *de effect. Cler. eff.* 1. *n.* 281. Scacc. *de Jud. l. c.* Gail. *loc. cit.* Marta *de Juriſd. p.* 4. *caſ.* 33. Gratian. *diſc. for. cap.* 16. *ante num.* 34. Sperel. *l. c.* Barb. *de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 39. §. 2. *a n.* 101. Dian. *p.* 1. *tr.* 2. *reſ.* 24. quamvis contrarium doceant multi apud Sperel. *l. c.*

75 Ampliatur quinto, ut nec Clericus tutor poſſit coram Laico conveniri pro reddenda ratione adminiſtrationis, licet acceptarit legitimam tutelam; quia non poteſt prorogare Juriſdictionem Judicis Laici, ut ſupra dictum eſt. Riccius *in prax. var. reſ. p.* 3. *reſ.* 505. & gaudet eadem exemptione etiam quoad patrimonialia, & quoad alia officia ſecularia. Ambroſin. *de imm. c.* 20. Duard. *in Bull. Cœn. can.* 15. Mart. *loc. c. caſ.* 147. Pignatel. *tom.* 2. *conſ.* 27. Barb. *l. c.* contra Capon. & Anſald. Item ſi fidejuſſit pro Laico. Ricc. *p.* 2. *reſ.* 483. *num.* 4. & 5. Bajard. ad Clar. *in §. fin. qu.* 95. neque in officio delinquens. Riccius *p.* 2. *reſ.* 486. *nu.* 4. Scacc. *de Jud. lib.* 1. *cap.* 11. *num.* 94.

Limita primo in reconventionis cauſa, in qua in ci- 76
vilibus cauſam ſpiritualem, vel illis annexam nihil tangentibus, reconveniri poteſt coram Judice Laico. juxta gloſſ. *in cap. at ſi Clerici. verb. non tenet, de Judic.* Paſqual. *de patr. poteſt. p.* 1. *cap.* 8. *num.* 4. Scacc. *l. c.* Pignatel. *tom.* 3. *conſ.* 27. Farin. *in prax. quaſ.* 8. *num.* 99. *ſeqq.* Graſſ. *de effect. Cler. eff.* 1. *num.* 745. Ciarlin. *contr. for. cap.* 53. *num.* 31. Barboſ. *d. cap.* 39. §. 2. *a num.* 137. ubi late, plurimæque DD. ampliationes, & limitationes. Quamvis, ſpectato jure communi, quod ne quidem in cauſa mere civili Clericus reconveniri poſſit coram Judice Laico, verius judicet P. Pirhing. *lib.* 2. *decretal. tit.* 4. *num.* 9. ubi Abb. *in d. cap. at ſi Clerici. num.* 22. *&* 23. Ob rationes; tum quia leges civiles reconventionem permittentes pertinent ſolum ad ſubditos Laicos, cum non poſſint obligare Clericos de jure divino a Juriſdictione Laicali exemptos, ut ſupra diximus, nec conſtat, quod Jus Canonicum tales leges approbaverit, ideoque erit ſtandum generali prohibitioni, ne Clericus trahatur ad forum Laicale; tum quia Clerici nec propria ſponte poſſunt ſe ſubjicere juriſdictioni Laicali. *arg. cap. ſi diligenti.* 12. *de for. comp.* & ad contraria reſpondet cit. P. Pirhing. Et hanc ſententiam defendunt etiam plurimi, quorum aliqui videri poſſunt apud Farin. *l. cit.* Felin. *in repert. in verb. Clericus.* ubi de magis communi. & alii, & hæc quæſtio certe gravis eſt, & difficilis, ita, ut dicit Petr. Auguſt. Morla, apud cit. Graſſ. ut indigeat nova Pontificis deciſione, & certe priorem ſententiam reprobare non audet P. Pirhing. ob innumeros DD. qui illam defendunt, & Jo. Andr. & Abb. *in d. cap. at ſi Clerici*, aſſerunt ſtandum eſſe conſuetudini apud Afflict. *deciſ. Neapol.* 173. *num.* 2. cui merito adſtipulamur, quæ poſterior ſententia etiam limitanda eſt, ſi reconventio fiat per modum exceptionis, v. g. compenſationis, vel in cauſa acceſſoria, & connexa. Pirhing. *l. c.* hinc Judex Laicus cognoſcere poteſt circa expenſas a Clerico actore, qui ſuccubuit, ſolvendas. Imol. *in cit. cap. at ſi Clerici. num.* 5. Et prima ſententia limitatur, ut Clericus ad ſolvendum &c. perſonaliter a Judice Laico cogi non poſſit, ſed hoc fieri debebit per Judicem Eccleſiaſticum. Dian. *p.* 4. *tr.* 1. *reſ.* 65. Bonac. *in Bull. Cœna diſp.* 1. *q.* 16. Barb. *l. c. num.* 156. Felin. *in cit. cap. at ſi Clerici. num.* 10. *fall.* 4. ob defectum juriſdictionis Judicis Laici.

Limita ſecundo, quod Clericus tanquam auctor lau- 77
datus, uti qui tenetur de evictione, non trahit cauſam ad ſuum forum. Abb. *in cap. fin. num.* 8. *de empt. & vend. & in cap. quoniam frequenter.* §. *in aliis. n.* 28. *ut lit. non conteſt.* Covar. *pract. quaſt. cap.* 8. *num.* 3. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 39. §. 2. *num.* 116. quia tamen non conveniunt DD. etiam in hac quæſtione, ut videre eſt apud cit. Barboſ. & apud Fachin. *contr. jur. lib.* 2. *cap.* 38. ideo diſtinguendum erit, quod nempe, quando Clericus in judicium venit tantum acceſſorie, ut emptorem defendat, non trahat judicium ad ſuum forum. Ciarlin. *contr. for. cap.* 171. *nu.* 22. ubi Abb. *in d. cap. fin. de empt. & vend. num.* 8. Dec. *conſ.* 700. *num.* 6. Natt. *conſ.* 99. *num.* 3. *lib.* 2. Rimin. *jun. conſ.* 422. *num.* 14. & alii. late Mangil. *de evict. quaſ.* 6. *num.* 13. *& paſſim. tot. quaſt.* cum tunc privilegio Clericali non derogetur, ex quo ſententia, ſeu judicium non contra Clericorum venditorem, ſed contra Laicum emptorem proferatur. Barboſ. *l. cit. num.* 118. Quod ſi vero Clericus principaliter veniat pro ſuo intereſſe, ut quia nominans eſt dicti Clerici colonus, cujus principaliter intereſt illum defendere, vel quia Clericus in judicium fuit conventus evictionis nomine, & ſic principaliter contra ipſum actio intentata, tunc dicendum eſt, quod ſit conveniendus coram ſuo Judice. Barboſ. *loc. cit.* Fachin. *ubi ſupra.* late Mangil. *loc. cit. d. quaſ.* 6. ubi contraria reſolvit, alioſque citat; cum tunc principaliter & judicium, & ſententia contra Clericum feratur, & ſic Laicus non eſt Judex competens. Anchar. *in c. ea que quaſ.* 17. *verſ. qua rat. de R. I. in* 6. Abb. *in d. cap. cum ſit generale num.* 13. ubi Innoc. & alii apud Ciarlin. *loc. cit. num.* 24.

Limit. tertio, quia Clericus actor ſequitur forum rei 78
Laici. Canoniſtæ *in cap. quod Clericus, de for. comp.* Sperel. *dec.* 100. *&* 10. ſublimit. in cauſis Eccleſiaſticis, quales ſunt Juriſpatr. matrimonii, ejuſque diſpenſationum; cauſæ decimales, niſi quæſtio ſit puri facti, de quo

ſuo

Digitized by Google

ſuo loco, cauſa poſſeſſionis ſpiritualis; Item in cauſis mixti fori, in quibus eſt locus præventioni, quales ſunt, cauſæ alimentorum, dotis, niſi hæc petatur cum divortio; quia tunc hæc cauſa eſt pure Eccleſiaſtica, vel cauſæ civiles, quæ agitantur in perſonas miſerabiles, pupillos, viduas, pauperes &c. vide Scacc. de Jud. lib. 1. c. 12. nu. 17. Sperel. dec. 98. Covar. pract. quæſt. cap. 35. Monet. de decim. cap. 8. q. 1. Antonel. de regim. Eccleſ. lib. 5. cap. ult. §. 2. Clarl. contr. for. c. 125. & 56. & 171. num. 48. Concil. Trid. ſeſſ. 24. c. 10. Barboſ. de Offic. Epiſc. alleg. 81. Sanch. de matr. lib. 10. diſp. 8. quæ poſſunt tractari coram Judice Eccleſiaſtico. ut probatur ex cap. ſi Clericus, & cap. cum ſit generale, de for. comp. Scacc. de Jud. lib. 1. cap. 11. & quidem in cauſis decimarum, hæreſis, matrimonii, ſimoniæ, & Beneficii, & aliarum ſpiritualium cauſarum Eccleſiaſticus procedit privative qnoad Laicum. DD. cit.

79 Limit. quarto, quia Clerici ſpoliantes Laicum poſſunt conveniri coram Judice Laico. Scacc. loc. cit. num. 95. non quidem directe, ſed indirecte, nam tunc Laicus poteſt reſtituere ſpoliatum in ſuam poſſeſſionem, per viam quamdam defenſionis extrajudicialis, citando quoſcumque intereſſe prætendentes. Afflict. deciſ. 24. Marant. in Specul. p. 4. diſt. 11. Scacc. l. c. Idem dic de ſequeſtratariis & depoſitariis. Eccleſ. obſ. for. 186. hoc eſt bene verum, quod Clericus ſpoliator comparens, & poſſidere ſe allegans, poſſit petere remiſſionem ad ſuum Judicem, quæ erit concedenda, cum habeat privilegium fori. Menoch. de recuper. poſſ. remed. 15. num. 227. uſque ad num. 234. Gutier. canonic. quæſ. cap. 34. num. 31. apud Gratian. diſc. for. cap. 238. num. 73. ubi alios tradit modos eludendi hanc cautelam, citandi Clericos per citationem generalem quorumcumque intereſſe ſe habere putantium: qnos vide apud d. Menoch.

80 Et licet Eccleſia, ſi ratione ſuorum bonorum petat reſtitutionem in integrum, poſſit hoc facere coram Judice Eccleſiaſtico, uti defendit Sperel. dec. 135. num. 9. citans Abb. & Felin. in cap. cum ſit generale, de for. comp. Contrarium tamen in Clerico petente reſtitutionem in integrum ratione bonorum ſuorum patrimonialium tenet gl. in c. un. de reſt. in integr. Abb. in c. 1. de conſuet. & in cap. Eccleſia S. Mariæ, de conſtit. Marant. de ord. Jud. p. 6. de appell. Covar. lib. 1. var. reſ. cap. 4. num. 2. Oddo de reſt. in integr. p. 2. q. 3. apud Sperel. loc. cit. juxta quos illam petere debet coram Judice Rei conventi.

81 At quod Clericus, non tantum pro re Eccleſiæ, ſed etiam pro bonis ſuis patrimonialibus agens contra Laicum ex canone, vel remedio integrandæ, aut retinendæ, habeat fori electionem, eſt tex. in c. cum ſit generale, de for. comp. ubi Felin. c. quamquam, de cenſ. in 6. quia in materia ſubjectionis æquiparantur bona Eccleſiarum, & Clericorum. cap. ſi Clericus, de for. comp. etiam quoad privilegium fori. cap. S. Maria, de conſtit. c. fin. de vit. & honeſt. Cler. & DD. apud Sperel. dec. 142. Tum quia ſpolians Clericum ſuis bonis peccat in in Eccleſiam; quia bona patrimonialia Clericorum ſunt Eccleſiæ quoad defenſionem. cap. de Laicis. 12. q. 2. c. Irreligioſum. & c. eos. diſt. 87. vide Sperel. loc. cit. Dian. p. 3. tr. 1. reſ. 29. Antonel. de regim. Eccleſ. lib. 5. c. 3. dummodo conſtet, rem eſſe Clerici: ſecus ſi id negetur. Ciarlin. contr. for. c. 171. num. 30. c. 5. de form. comp.

82 Hinc Clericus Laicum de rebus Eccleſiæ, vel ſuis recte convenit in foro Eccleſiaſtico, c. ſi Clericus Laicum. ubi Abb. Felin. & DD. de for. comp. Graſſ. de effect. Cler. eff. 1. nu. 321. Bellet. diſquiſ. Cler. p. 1. tit. de favor. Cler. real. §. 5. Ciarl. contr. for. cap. 171. num. 48. Sperel. dec. 98. Barb. in d. c. ſi Clericus. num. 2. Dian. p. 5. t. 1. reſ. 7. Grat. diſc. for. cap. 238. Rot. apud Dian. loc. cit. maxime ſi agit ſpolio. Anſald. de Juriſd. p. 2. tit. 11. c. 22. plura videri poſſunt infra in verb. Judex.

83 Limit. quinto in cauſa feudali, in qua Clericus poteſt conveniri coram Judice Laico, vel paribus Curiæ. c. verum c. ex tranſmiſſa, de for. comp. c. cæterum, de Jud. Bonac. in Decal. diſp. 10. q. 2. pun. 1. §. 4. Gail. lib. 1. obſ. 37. & de pace publ. lib. 1. c. 8. num. 8. Clar. in §. feudum. q. 90. num. 8. niſi feudum Eccleſiaſticum eſſet. Barboſ. de Jur. Eccleſ. lib. 1. c. 39. §. 2. a num. 129. Dian. p. tr. 1. reſ. 59.

84 Limit. ſexto in aliquibus, ut Clericus in actione reali, vel in rem, poſſit coram Judice Laico conveniri. ita Boet. dec. 64. num. 6. Mynſing. cent. 1. obſ. 22. & cent. 4. obſ. 95. Gail. lib. 1. obſ. 37. n. 4. Oſaſch. dec. 68. n. 34. qui ultimus declarat, id eſſe verum, ſi fiat indirecte, non conſtringendo Clericos, vel Eccleſiaſticas perſonas, ſed res ipſas oneri affectas; & ita in cenſibus, & tributis Clericos coram ſæculari conveniri poſſe. Joan. Andr. in cap. non eſt in mora, de Reg. Jur. n. 7. Abb. in c. cum homines, num. 9. de decim. Thomat. de collect. §. videndum, a n. 10. probantque ex cap. quod Clericis, cap. ſi diligenti, de for. comp. auth. ſtatuimus, & authen. hodie. Cod. de Epiſ. & Cler. Sed contraria vera eſt, quam, reprobata Galliæ conſuetudine, probant plures. Faber. in d. c. ſtatuimus, & authen. ſed hodie. Marant. de Ord. Jud. p. 4. diſt. 11. Rolan. conſ. 12. n. 37. & conſ. 23. num. 13. lib. 2. Aponte de laudemiis, qu. 51. n. 5. Grat. diſc. for. c. 16. a num. 20. Graſſ. de effect. Cler. eff. 1. num. 10. & 387. Barboſ. de Jur. Eccleſ. lib. 1. c. 39. §. 2. n. 107. Sperel. deciſ. 135. Mart. de Juriſd. p. 4. caſ. 4. a num. 20. Farin. de inquiſit. q. 8. a num. 21. Pax Jord. de re judic. lib. 13. tit. 8. nu. 14. & ut ſupra; ratio eſt; quia canones, & Jura generaliter loquuntur, & ſine diſtinctione inter actionem realem, & perſonalem: cum autem Jus non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus, ut probat Barboſ. loc. cit. num. 106. tum quia in concurſu fori ratione rei, & ratione perſonæ, præfertur forus perſonæ. L. quod legatur, ff. de Jud. quia res, & bona ſunt acceſſoria perſonæ. L. in peculium ff. de uſur. & dignior trahit ad ſe minus dignum c. quod in dubio, de conſecr. Eccleſ. tum quia ſicut bona aſſumentis militiam ſæcularem mutant ſtatum, & forum, L. ex eo, Cod. de agent. in reb. L. Magiſteriæ. Cod. de Juriſd. omn. Jud. ita bona aſſumentis militiam Eccleſiaſticam. Innoc. in c. 2. de major. & obed. & quoad forum debemus potius ſequi conditionem perſonæ, quam rei; quia in Judiciis quaſi contrahitur. Abb. in cap. 17. de Jud. & conſuetudo in contrarium valere non poteſt, utpote contra Jus divinum: quia in Judiciis etiam realibus quaſi contrahitur, & perſonaliter, obligatur perſona foro Judicis ſæcularis. Bal. in c. 2. de Jud. Cenedus in collectan. jur. Can. p. 1. collect. 37. n. 14. Rot. quam citat Graſſ. loc. cit. n. 387.

Hoc privilegium fori tamen Clericis in minoribus conſtitutis non competit, niſi aut habeant Beneficium, aut Clericalem habitum, & tonſuram deferant, & alicui Eccleſiæ de mandato Epiſcopi ſerviant. Conc. Tr. ſeſſ. 23. cap. 6. de reform. Et ita Beneficiatus licet non deferat habitum, & tonſuram, propter particulam disjunctivam, gaudebit privilegio. Clar. in §. fin. qu. 35. a num. 16. Graſſ. de effect. Cler. eff. 1. num. 1195. Farinac. loc. cit. Garz. de benef. p. 2. cap. 2. num. 4. Genuenſ. in prax. c. 7. num. 7. Dian. p. 1. tract. 2. reſ. 28. Barboſ. de Jur. Eccleſ. loc. cit. nu. 13. quæ ſaltem procedunt, donec Clericus ob non delationem habitus beneficio privetur, aut illo privatus declaretur; de quo ſupra. Garz. l. c. n. 5. Neque ad hoc ut Beneficiatus gaudeat privilegio, requiritur, quod habeat poſſeſſionem, ſed ſufficit legitima collatio. Gig. de penſ. q. 94. num. 12. Pariſ. de reſign. lib. 7. q. 1. num. 47. Genuenſ. loc. cit. Leo in theſ. for. Eccleſ. p. 1. cap. 11. num. 2. Garz. loc. cit. num. 14. Dian. p. 1. tract. 3. reſ. 29. & ad hunc effectum ſufficit Beneficium etiam modicum. DD. cit. imo ſufficit ſolus titulus, licet non habeat fructus; ſufficit etiam coadjutoria cum futura ſucceſſione. Barboſ. de Off. Epiſc. alleg. 12. nu. 9. & de Jur. Eccleſ. lib. 1. c. 39. §. 2. n. 19. & DD. mox cit. ſufficit etiam penſio Eccleſiaſtica ſolita dari in titulum. S. Congr. apud Sper. dec. 132. num. 11. Gig. de penſ. q. 28. Barboſ. de Off. Epiſc. alleg. 12. num. 8. & de Jur. Eccleſ. loc. cit. num. 21. 85

Sed ſicut Clericus gaudet privilegio fori, gaudetne etiam immunitate Eccleſiaſtica, etiam quoad Judicem Eccleſiaſticum in criminibus non exceptis? quæſtio hæc eſt valde controverſa; & Canoniſtæ ſunt adeo diviſi, ut ambigas, quænam ſit communior; pro affirmativa ſtat Barboſ. de jur. Eccleſ. lib. 2. cap. 3. num. 137. cum plurimis ſeqq. ubi cum innumeris DD. contraria reſolvit, quia immunitas hæc datur Eccleſiæ, vel Clerico ob Eccleſiam; & communis apud Ciarl. contr. for. cap. 10. num. 17. Covar. var. reſ. cap. 20. lib. 2. num. 16. Antonel. de regim. Eccleſ. lib. 1. cap. 9. §. 2. num. 47. Tuſc. litt. E. concl. 9. Clar. in §. fin. q. 30. Dian. reſ. mor. lib. 1. p. 1. reſ. 24. & probatur ex c. nullus Clericorum 17. q. 4. Innoc. in c. inter alia, & ibi Çaldei. q. 6. de immunit. Eccleſ. Contrariam docent Abb. in cit. cap. inter alia Angel. in Sum. verb. immunitas, num. 14. Sylveſt. in Sum. verb. 86

Digitized by Google

Immunitas. 3. q. 3. Genuenſ. *in prax. cap.* 17. Tranch. *conſ.* 30. ubi late Thom. del Bene *de immun. p.* 2. *cap.* 16. Navar. *in man. cap.* 15. Suar. *de Relig. tom.* 1. *tr.* 2. *lib.* 3. *c.* 10. Guarz. *defenſ.* 1. *cap.* 38. *num.* 49. Graſſ. *de effect. Cler. eff.* 38. Sperel. *dec.* 59. Sed prior eſt probabilior, & melioribus nititur fundamentis, inter quæ illud non contemnendum, quod ante Clericatum gaudebat immunitate; ergo etiam poſt, alias per Clericatum fuiſſet factus deterioris conditionis; quam etiam defendit Pignatel. *tom.* 1. *conſ.* 178. *num.* 5. ubi declaratio S. Congreg. Sperel. *l. c. num.* 35. *verſ. contrariam tamen*, apud quos alii. quæ S. Congr. declaratio tollit probabilitatem ſententiæ contrariæ.

87 Neque poteſt Clericus extrahi ab Eccleſia Regularium exemptorum ab Epiſcopo in omni ſententia, & non obſtante quacumque conſuetudine; quia licet talis Eccleſia regularis ſit in Diœceſi, non eſt tamen de diœceſi, & ſic non eſt de territorio Epiſcopi. Ciarl. *l. c. num.* 21. *cap. cum Epiſcopus*, *de offic. ord. in* 6. *cap.* 1. *de privil. in* 6. Suarez *de Relig. lib.* 3. *cap.* 13. Farin. *in append. cap.* 22. Niſi conſentiat Superior Regularis, vel niſi eſſemus in delictis exceptis.

88 Quia Clericus eſt exemptus a Juriſdictione Laica, ideo ligari Laicorum legibus, aut ſtatutis non poteſt, quantumvis honeſtis: quia ad obligandum non ſufficit honeſtas legis, ubi deeſt poteſtas, & juriſdictio legislatoris, ad tex. *in cap. cum non ab homine*, *cap. novit*, *de Jud.* Marr. *de juriſd. p.* 4. *caſ.* 5. Ciarl. *contr for. c.* 45. Sperel. *dec.* 11. 12. *&* 14. Poteſt tamen uti ſtatuto non ut lege, ſed ut privilegio. *cap. ſi in adjutorium*, *diſt.* 10. Abb. *in cap.* 2. *de vit. & honeſt. Cler.* Ciarl. *loc. cit.* apud quem Bellet. nec ligatur ſtatuto de compromittendo. Ciarl. *c.* 170. *num.* 40. Graſſ. *de eff. Cler. eff.* 2. *nu.* 412. *&* 414.

89 Ampliatur, licet ſtatutum fuiſſet editum ob bonum publicum, quia Clericus nihilo minus non obligatur ſaltem quoad vim coactivam, bene vero quoad vim directivam; hinc ſtatutum prohibens armorum delationem, tenetur Clericus ſervare quoad vim directivam, non quidem formaliter vi ſtatuti laicalis, ſed virtute Canonum armorum delationem prohibentium. Suar. *de LL. lib.* 3. *cap.* 34. & contra Regem Angliæ, *de Immun. lib.* 4. *c.* 16. Sperel. *dec.* 123. *num.* 75. contra Anſald. *de juriſd. p.* 2. *tit.* 11. *c.* 22.

90 Sed quæres, Clericus vendens rem cariori pretio, quam a poteſtate Laica fuit taxatum, peccatne, & teneturne ad reſtitutionem? Reſp. affirmative: quia pretium juſtum eſt, quod fuit taxatum a poteſtate Laica, & ita pretium Clerici fuit injuſtum. Navar. *in man. cap.* 23. Bonac. *de L. L. diſp.* 1. *q.* 1. *pun.* 6. Genuenſ. *in prax. c.* 47. apud Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 1. §. 7. *num.* 86.

91 Succedit privilegium canonis *ſi quis ſuadente &c.* 17. *q.* 4. propter quod ſi Judex Laicus Clericum ſpoliat armis ſine Epiſcopi licentia, incidit in excommunicationem. Sperel. *deciſ.* 45. *&* 124. Dian. *p.* 5. *tr.* 1. *reſ.* 4. quod extenditur ad Clericum venatorem; quia licet venatio clamoſa cum canibus, & accipitribus ſit prohibita Clericis. *cap. Epiſcopum* 34. *diſt. cap. omnibus. c.* 1. *de Cler. venat.* Menoch. *de arbitr. caſ.* 413. Barb. *de jur. Eccl. lib.* 1. *c.* 40. *num.* 79. Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 12. Sperel. *deciſ.* 124. *n.* 28. tamen venatio non in perpetuum prohibetur, ſed permittitur, ſi raro fiat, vel recreationis cauſa. gloſ. *in d. cap.* 1. *de Cler. venat. verb. voluptate.* ubi Abb. Dian. *p.* 3. *tr.* 6. *reſ.* 19. *& p.* 9. *reſ.* 40. & ſæculari Curiæ ſibi arma auferri volenti, poteſt impune reſiſtere, & vim vi repellere. Sperel. *loc. cit.* nec ad Laicos ſpectat punire Clericos ſacrorum Canonum tranſgreſſores.

92 Ita poteſtas Laica capiens Clericorum, & ad carceres ſuos ducens, incidit in excommunicationem *cap. ſi quis ſuadente.* & Bull. Cœn. licet ceperit in fragranti; niſi fuiſſet ſuſpectus de fuga. Menoch. & Sperel. *loc. cit.* Neque poſſunt Laici arma Clericis ablata ſibi retinere; quia vel Clerici deliquerunt, vel non? ſi non, ergo injuſte illis auferuntur, ſi deliquerunt; cum ſint corpus delicti, debent conſignari illi Judici, qui eſt competens in illis, ſcilicet Eccleſiaſtico. Sperel. *loc. cit.* quando vero Clericus eſt ſuſpectus de fuga, non poteſt retineri ultra viginti horas. Scacc. *de Jud. lib.* 1. *cap.* 11. Farin. *in prax. q.* 8. Dian. *p.* 1. *tr.* 2. *reſ.* 10. Imo Clericus pluries pro armorum delatione captus, & ſe non correxit, non dicitur incorrigibilis, ut a Judice Laico poſſit carcerari, & puniri, poſt trinam Epiſcopi monitionem, niſi dimiſſo habitu Clericali, aſſumptis armis illicitis, inhoneſte ſe geſſerit. Concil. Trid. *ſeſſ.* 23. *cap.* 6. Sperel. *deciſ.* 125. Sed debent, ad hoc ut amittat privilegium fori, vel canonis, præcedere hæc: primo delictum; ſecundo trina monitio continua cum limitatione tamen, ut ſupra: tertio contemptus; & hæc requiruntur pro forma, & non poſſunt per æquipollens impleri. Sperel. & Farin. *l. c.* Imo Clericaliter incedens, neque eſt declarandus incorrigibilis ad effectum, ut poſſit puniri a Judice Laico, niſi in enormibus delictis depoſitione dignis, pro quibus illum Eccleſia coercere non poteſt. *c. cum non ab homine*, *de Jud. c. perpendimus* 23. *de ſent. excom.* Talia delicta ſunt furtum, perjurium, homicidium, uſura, & ſimilia. P. Pirhing. *lib.* 5. *tit.* 19. *ſect.* 6. §. 2. Scacc. *de Jud. lib.* 1. *c.* 11. *num.* 62. Sperel. *deciſ.* 125. *num.* 19. *& per tot.* ubi late tractat hanc materiam; qui ſi adhuc eſt incorrigibilis; eſt excommunicandus; & contumacia creſcente anathematizandus, tandem cum in profundum venerit, & Eccleſia non habeat ultra quod faciat, per ſæcularem comprimendus eſt poteſtatem. Farin. *d. q.* 8. Ambroſin. *de immun. Eccleſ. cap.* 17. quatamen in caſu ad excommunicationem, ante trinam monitionem, non eſt deveniendum; quia eſt pœna contumaciæ, non delicti. *c. ſacro. de ſent. excom.* Abb. *in cap. cum non ab homine*, *de Jud.* & poſtmodum perſeverante contumacia, eſt anathematizandus; neque hæc ſufficiunt ut declaretur incorrigibilis, ad effectum ut tradi poſſit Judici Laico, ſed requiritur contemptus, ſine quo dici non poteſt incorrigibilis, ut perdat privilegium fori. Sperel. *loc. cit.* & ut dici poſſit, quod Eccleſia non habeat ultra, quid faciat, non ſufficit pœnarum defectus, ſed quod propter Rei potentiam non poſſit illum punire, eo quod non poſſit habere in fortiis, qui caſus apud Epiſcopos habentes carceres, vix contingere poteſt; neque iſta ſufficiunt, niſi præcedat ſententia declaratoria Judicis Eccleſiaſtici de incorrigibilitate, niſi incorrigibilitas tranſierit in notorium. Abb. *in c. cum non ab homine*, *de Jud.* Graſſ. *de effect. Cler. eff.* 1. *num.* 809. Clar. *in* §. *fin. q.* 36. *num.* 34. Sperel. *l. c. num.* 30. *&* 33. vide Scacc. *de Jud. lib.* 1. *c.* 11.

Et ut Clericus immiſcens ſe enormitatibus perdat pri- 93
vilegium fori, non ſufficit unum delictum enorme, niſi præceſſerit trina monitio, ſed plura requiruntur. *cap.* 1. *de Apoſt.* Farin. *de inquiſ. q.* 8. Dian. *p.* 1. *tr.* 2. *reſ.* 23. Barb. *cit. c.* 39. *de jur. Eccleſ. & de Off. Epiſc. alleg.* 12. *nu.* 24. Cabal. *reſe. crim. caſ.* 60. Sperel. *deciſ.* 132. *num.* 65. *ſeqq.* Et etiam requiritur, quod in enormitatibus fuerit deprehenſus; vide Sperel. *loc. cit.* Fachin. *lib.* 9. *contr. jur. cap.* 28. Scacc. *l. c.*

Clericus de Jure non poteſt degradari realiter, niſi 94
propter incorrigibilitatem, qualecumque delictum commiſerit, licet ipſum occiderit Pontificem. *cit. cap. cum non ab homine*, *de jud.* Scacc. *loc. cit. n.* 60. ſed tunc ob tale crimen debet detrudi in carcerem, vel Monaſterium. De conſuetudine tamen degradatur ob ſceleris enormitatem. Barboſ. *de offic. Epiſc. alleg.* 110. Scacc. *loc. cit.*

Clerici etiam in crimine læſæ Majeſtatis ſunt immu- 95
munes, & exempti a Judice Laico. Felin. *in prax. q.* 8. Matt. *de juriſd. p.* 4. *caſ.* 133. & ita practicavit Philippus II. in Hiſpania, & Ludovicus XIII. in Gallia, teſte Dian. *p.* 7. *tr.* 1. *reſ.* 10. *& p.* 1. *tr.* 2. *reſ.* 19. Genuenſ. *in prax. c.* 72. Et Clericus offendens Principem ſæcularem, non committit crimen læſæ Majeſtatis. Antonel. *de reg. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 9. *nu.* 98. quia ad hunc effectum Reus debet eſſe ſubditus Principis offenſi *& num.* 104. & eſt tex. & gl. *in Clem. paſtoralis*, *de ſent. & re jud.* Gig. *de crim. læſæ Majeſtatis. lib.* 3. *q.* 9. Gomez *de delict. cap.* 2. Clar. *in* §. *læſæ Majeſtatis. num.* 6. *&* 7. ubi Gomez *in* §. *rurſus inſt. de act. poſt num.* 24. Riccius *in prax. pœnarum. reſ.* 322.

Quær. primo: an Clerici teneantur ad taxam factam 96
a communitate pro ſalario medici? Reſp. affirmative. ita Pignatel. *conſ.* 77. *tom.* 1. Graſſ. *de effect. Cler. eff.* 3. *num.* 251. *&* 271.

Quær. ſecundo: an Clericus non ſufficienter punitus 97
a Judice Eccleſiaſtico, poſſit a Laicis privari ſuis bonis? Reſ. negative, exceptis feudis. ita Dian. *p.* 4. *tr.* 1. *reſ.* 4.

Quær. tertio: an Clericus poſſit jurare coram Ju- 98
dice Laico, & ab illo examinari? Reſp. ſine conſenſu

Digitized by Google

Epiſcopi, negative, cum conſenſu vero, affirmative in cauſa civili, nam in criminali nec cum conſenſu Epiſcopi poteſt. Sperel. *deciſ.* 50. Riccius *in prax. var. p.* 2. *reſ.* 459. *cap. pervenit, de jurejur.* Bonac. *in Decal. diſp.* 4. *q.* 1. *pun.* 10. *numer.* 1. Abb. *in cap. cum nuntius, de teſt.* Farin. *de teſt. q.* 61. Maſcard. *de prob. concl.* 1358.

99 Quær. quarto: an Clericus delinquens in Clericatu, ſi poſtmodum contrahat matrimonium, poſſit a Judice Laico puniri? Reſp. negative. Dian. *p.* 4. *tr.* 1. *reſ.* 6. Clar. *in* §. *fin. q.* 36. *numer.* 11. Genuenſ. *in prax. cap.* 8.

100 Quær. quinto: an Clericus poſſit degradari propter delictum enorme, etiam non expreſſum in jure? Reſp. duas eſſe ſententias; prima affirmat, poſſe degradari pro delictis ſimilibus illis, quæ in jure fuerunt expreſſa; & hanc tenent ultra ſexaginta Doctores, quos citat Cattarius *dec. Archi Epiſc.* 66. & apud Dian. *p.* 10. *tr.* 11. *reſ.* 52. quale vero dicatur delictum enorme, relinquitur arbitrio judicis. Clar. *in* §. *fin. q.* 36. Laym. putant, talia delicta fore homicidium qualificatum, uti Prælati, Sacerdotis, fratris, aut patris: aſſaſſinium, furtum, ſacrilegium, deprædationem communium bonorum, & generaliter omnia delicta, quibus a Jure Civili ſtatuta eſt pœna mortis. Contrariam tamen, ſcilicet negativam tenent ultra triginta Doctores apud eundem Cattarium, & Dian. *loc. cit.*

§. VI.

Qualis Judex cognoſcat, an Clericus gaudeat privilegio fori, & in quæſtione Clericatus, an ſcilicet captus ſit Clericus?

101 Certum eſt, quod, an Clericus gaudeat privilegio fori, vel illud amiſerit, item an ſit Clericus nec ne, atque ideo an ſit remittendus, ſolus Judex Eccleſiaſticus cognoſcat. tex. *in cap. ſi Judex Laicus, de ſent. excom. in* 6. Covar. *pract. quæſt. cap.* 33. *num.* 1. *in fin.* Maſcard. *de prob. concl.* 680. *num.* 7. Menoch. *de præſump. lib.* 6. *præſ.* 76. *n.* 34. Gratian. *diſc. for. c.* 190. *n.* 13. Barboſ. *ad Concil. Trid. ſeſſ.* 23. *c.* 6. *in verſ. quando Reus, de reform.* Ciarlin. *contr. cap.* 20. *a num.* 42. Sperel. *deciſ.* 17. Cabal. *reſ. crim. caſ.* 60. *nu.* 11. Graſſ. *de effect. Cler. eff.* 1. *a num* 1256. Alex. Ambroſin. *in tract. de immun. Eccleſ. c.* 23. *n.* 15. ubi quod contrarium tenentes deviare dicantur a communi opinione, & a diſpoſitione Canonum. & alii apud Guazzin. *ad defenſ.* 1. *c.* 3. *n.* 1.

102 Et interim dum hæc quæſtio diſcutitur, Judex ſæcularis non poteſt ad ulteriora procedere, ſed ſuperſedere debet. Bal. *in L. ſi qua per calumniam. numer.* 4. *C. de Epiſc. & Cler.* Covar. *loc. cit. numer.* 1. Decian. *in tract. crimin. tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 110. Guazzin. *loc. cit. num.* 4. Ciarlin. *ubi ſupra num.* 42. & DD. *loc.*

103 Si tamen Clericus fuit captus in habitu ſæculari, manet in carceribus ejuſdem judicis ſæcularis donec cauſa cognoſcatur, ſecus ſi illum cepit in habitu Clericali, vel certe fama erat, quod eſſet Clericus; tunc enim eſſet ſtatim remittendus ad Judicem Eccleſiaſticum, etiam ante cauſæ determinationem. Covar. & Guazzin. *loc. cit.* ubi alii. Tuſc. *litt. C. concl.* 385. Marr. *de juriſd. p.* 2. *cap.* 31. Ciarlin. *loc cit. a n.* 43.

104 Sic etiam ſi Clericus captus a Judice Laico dum dubitatur an ſit clericus, vel Laicus petat ſe ad Judicem Eccleſiaſticum remitti, vel Judex Eccleſiaſticus dictam remiſſionem requirat, debet remitti, licet denudato capite non inveniatur tonſura, maxime ſi erat ſolitus incedere in habitu Clericali, etiamſi ſine illo fuerit captus; quia non cenſetur dimiſiſſe habitum animo deſerendi, ſed animo liberius peccandi, & hoc vel magis ſi edidit patentes Clericatus. Riccius *in prax. reſ.* 540. *n.* 5. Barb. *de offic. Epiſc. alleg.* 9. *n.* 20. Sperel. *l. c.* Ciarl. *ubi ſupra.*

105 Hinc etiamſi aliquis ſine habitu captus fuerit, ſi oſtendat Epiſcopi litteras, erit ſtatim remittendus. Bal. *in L. ſi qua. nu.* 5. *verſ. ſed pone. C. de Epiſc. & Cler.* quem ſequitur Alex. *conſ.* 149. *n.* 5. *l.* 6. Tuſc. *litt. C. concl.* 378. *n.* 20. *& concl.* 385. *a n.* 19. *&* 32. Decian. *in tract. crim. p.* 1. *lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 26. *&* 112. ubi, quod Judex ſæcularis viſis litteris ordinationis non debet anxie diſcutere, an aliquid contra eas opponere valeat, ſed ſtatim remittere debet. apud Ciarlin. *loc. cit. n.* 48. ubi Genuenſ. *in prax. Archi-Epiſc. c.* 7. *n.* 11. idem tenet Guaz. *loc. cit. n.* 9. ubi Rol. *conſ.* 4. *l.* 1. *n.* 5. Trentacinq. *conſ.* 11. *n.* 6. *vol.* 2.

Quamvis Ciarlin. *loc. cit. n.* 50. teneat quod, ſi dictus Clericus notorie diu ſe geſſit pro Laico, faciendo actus cum Clericatu incompatibiles, ita ut communiter haberetur pro Laico, & hoc ſatis conſtabat Judici, etiamſi tunc oſtenderet inſtrumentum ſuæ ordinationis, non ſtatim remittendus ſit; quia tunc talis remiſſionis petitio videtur calumnioſa, ut probare videtur tex. *in cap. ſi Judex Laicus.* 106

Similiter Guazzin. *loc. cit. n.* 5. tenet quod, ſi captus voluerit remitti ad judicem Eccleſiaſticum tanquam Clericus, ſi ad oculum appareat non incedere in tonſura, Judex Laicus poſſit denegare remiſſionem ad judicem Eccleſiaſticum, tanquam calumnioſam, ubi poſt Steph. Auſter. *in tract. de poteſt. ſæcul. & Eccleſ. in in* 20. *fallent.* Maſcard. *de prob. concl.* 189. *num.* 8. *& ſeq.* Farin. *quæſ.* 8. *n.* 34. *in fin.* Sigiſm. Scacc. *in tract. crim. c.* 11. *n.* 89. Decian. *in tract. crim. tom.* 1. *l.* 4. *c.* 9. *n.* 101. Ambroſin. *de immun. Eccleſ. c.* 13. *n.* 15. *verſ. pro concord.* ſi non habeat ordinationis inſtrumentum, juxta ſupra dicta, & continuo ſe geſſit pro Laico. Ciarlin. *loc. cit. num.* 67. Ricc. *in prax. Cler. reſ.* 540. *num.* 7. 107

Ex quibus ſequitur, quod ad effectum remittendi Clericum ſufficiat probare Clericatum per præſumptionem, quæ ſit tanta, ut transferat onus probandi in adverſarium, puta delatione habitus & tonſuræ, inſtrumento ordinationis, publica voce, & fama &c. ita ut ſingula ſufficiant. vide Guazz. *loc. c. n.* 9. *verſ. quinto quoad effectum.* Ciarlin. *l. c. n.* 31. *ſeqq. & DD. cit.* 108

Quod autem diximus, quæſtionem Clericatus &c. pertinere ad ſolum Judicem Eccleſiaſticum, intelligendum eſt, quod nihilo minus debeat vocare, & citare advocatum fiſcalem Judicis ſecularis, & eum, cujus intereſt. Juxta cit. *cap. ſi Judex Laicus, de ſent. excom. in* 6. Sperel. *dec.* 17. Antald. *de juriſd. p.* 2. *tit.* 11. *cap.* 35. Pignatel. *tom.* 2. *conſ.* 44. Scacc. *de Jud. l.* 1. *c.* 11. & DD. *ſupra cit.* apud quos plura de hac materia. 109

Quia vero Clericatus non præſumitur; quia Laici omnes naſcuntur, Menoch. *de præſum. l.* 6. *præſ.* 76. *a n.* 1. Tuſc. *litt. C. concl.* 378. Maſcard. *de probat. concl.* 307. Mart. *de juriſd. p.* 2. *c.* 31. Garz. *de Benef. p.* 7. *c.* 1. *n.* 138. Ciarl. *d. c.* 20. ideo a prætendente ſe talem eſſe ad effectum privilegii fori, & canonis &c. probari debet; probatur autem per teſtes, ſi Clericus allegat litteras patentes fuiſſe deperditas. Item per publicam famam. DD. apud Sperel. *cit. c.* Garz. *l. c. num.* 139. Item per protocollum Notarii, niſi diu notorie ſe pro Laico geſſiſſet, & quod teſtes debeant interfuiſſe ordinationi, docet Maſcard. *de prob. concl.* 303. Capon. *diſc. for.* 401. *concl.* 3. Graſſ. *de effect. cler. in prælud. n.* 206. *ſeqq.* ubi DD. apud quos plura quomodo probetur Clericatus. late Farin. *quæſ.* 8. *numer.* 40. Guazzin. *loc. cit.* Ex quibus ergo patet, minorem probationem requiri ad remiſſoriam faciendam, quam in cauſa principali, ad videndum an gaudeat privilegio fori &c. 110

§. VII.

De Delictis, & pœnis Clericorum.

In primis Clericus non poteſt donare ſuæ concubinæ; niſi pro meritis probatis, aut pro illa dotanda, de quibus vide late Mantic. *de tac. & ambig. lib.* 21. *tit.* 3. *a n.* 13. Ciarl. *contr. for. cap.* 23. & concubinarius, vel fornicarius publicus, ſeu notorius eſt ſuſpenſus, & celebrans fit irregularis. *cap. nullus. cap. præterea diſt.* 32. *cap. ſi qui ſunt. diſt.* 81. *cap. veſtra, & cap. fin. de cohab. Cler.* ubi Abb. Lambertin. *de Jurep. p.* 1. *l.* 2. *q.* 9. *n.* 20. Clar. *in* §. *fornicatio. n.* 4. & DD. apud Garz. *de Benef. p* 7. *c.* 14. *n.* 15. *ſeqq.* qui tamen circa hoc ultimum, quod nempe fiat irregularis, tenet contrarium, imo, quod etiam pœna ſuſpenſionis non ſit amplius in uſu. quem vide *num.* 32. & *p.* 11. *c.* 10. *a n.* 181. in quibus locis tenet, quod talis non ſit ſuſpenſus ipſo jure, ſed poſt trinam monitionem tantum ſuſpendendus ut infra. 111

II. Cle-

Digitized by Google

3 Subdiaconus vero uxorem ducens, ultra alias pœnas, de quibus infra, etiam uxore dimiſſa, non debet promoveri ad majores, niſi in Monaſterio laudabiliter vixerit. *cap. 2. qui Cler. vel. Monach.* Gobat. *l. c.*

Secunda obligatio eſt recitandi horas canonicas. *cap. Presbyt. de celebr. miſſ. c. ult. diſt.* 92. Sermo eſt de illis, qui ſunt in ſacris, cujus obligationis finis fuit cultus Dei, & populi ſpiritualis utilitas, & profectus; cauſa vero fuit, quia Eccleſia militans volnit imitari triumphantem, in qua Beati ſemper laudant Deum. Ex quibus difficile non eſt reſolvere illam quæſtionem, an horas Canonicas recitans cum voluntaria diſtractione ſatisfaciat præcepto, & ſuæ obligationi, & quatenus habeat beneficium, teneatur ad reſtitutionem fructuum? Reſp. enim non ſatisfacere, & teneri ad reſtitutionem. patet *ex cap. dolentes, de celebr. miſſ.* quod quidem non præcipit nudam horarum recitationem; quia hæc erat jam præcepta *in cap. fin. diſt.* 92. tum quia Concil. Trid. noluit aliud, quam tollere abuſus in celebratione; in recitatione vero quoad ſubſtantiam non erat ullus defectus, ſed tantum in modo; quia indevote, & non ſtudioſe celebrabantur, non tantum quoad devotionem externam ob intermixtas fabulas, & comeſſationes, & non ſtudioſe dicebantur quoad labia; quia non diſtincte, ſed cum ſyncopis dicebantur: ſed etiam quoad devotionem internam: nam poſtquam prohibuit confabulationes, & comeſſationes in celebratione horarum, & ita compoſitionem corporum, & humiliationem præcepit, & inſuper devotionem quoad actus externos prohibendo ſyncopationes &c. adhuc præcepit devotionem; ne vero hoc verbum *devote* ſit ſuperfluum, aliter non poteſt intelligi, quam de devotionem interna; uti patet ex Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 12. illis verbis: *reverenter:* ecce corporis compoſitionem! *diſtincte:* ecce pronunciationis ordinationem! *devote laudare:* ecce internam attentionem! accedit Concil. Vienn. *in Clem.* 1. *de celeb. miſſ.* ubi dicitur, officium eſſe celebrandum animi devotione, quid clarius? ita etiam Moguntinum *de hor. Canon.* ait. *articulate, diſtincte, & cum attentione omnia pronuncient.* Tandem Concil. per illa verba „ *quantum Deus dederit*, clare demonſtrat, quod præcipiat devotionem illam, quæ eſt donum Dei, non vero devotionem externam, & materialem, tantum hypocritis communem. Ad hæc, Concilium præcipit orationem; cum vero oratio ſit aſcenſus mentis in Deum, neceſſario præcipit attentionem internam; & ita hanc ſententiam tenent, S. Thom. 2. 2. *q.* 82. *a.* 13. *ad* 3. Abb. *in d. c. dolentes, de celebr. miſſ.* Innoc. Jo. Andr. Imol. Hoſtienſ. Hugo Victorin. Cajet. & alii apud Fagnan. *in d. cap. dolentes, a num.* 39. Neque dicas, Eccleſiam non poſſe præcipere actus internos: quia quidquid ſit de mere internis, certe illos, qui vel ſunt eſſentialiter conjuncti cum actu externo, vel ſunt eſſentialiter conjuncti cum actu externo, vel actum externum in genere morali conſtituunt, præcipere poteſt, & de facto præcipit: ut patet in intentione, quam præcipere poteſt, & præcepit; & ita hæreticum mentalem excommunicat; & occultum, non quidem illum ligando quoad forum externum, & Eccleſiam militantem, niſi illam cogitationem v. g. ſcribendo ad actum externum deduxerit; ſed illum ſaltem ligando quoad Deum, ita ut admittens voluntarie has cogitationes internas cum conſenſu &c. mortaliter peccet; & talis poteſt per inquiſitores puniri, ſi illis hæc hæretica cogitatio nota fiat. Clar. *in prax.* §. *fin. q.* 91. Menoch. *de arbitr. caſ.* 360. *num.* 6. ubi alii. Ita excommunicat Monachos ad Curias Principum ſe conferentes animo nocendi, uti accuſandi &c. *Clem. cupientes*, §. *qui vero, de pœn. & Clem.* 1. *de hæret.* Ita ratam habens in mente percuſſionem Clerici, eſt excommunicatus quoad Deum, ut ſupra; & ſic de aliis; & ita claves Eccleſiæ ligant in foro interiori etiam peccata cogitationum &c.

5 Neque urgeas quaſi laqueus fidelibus injiciatur, præcipiendo impoſſibilia: quia ſicut non injicit laqueum, cum præcipit internam intentionem, ita neque præcipiendo attentionem internam: ſicut enim intentio alia eſt formalis, quam ſemper habere eſſet difficile, alia virtualis, quæ difficilis non eſt, & durat, niſi formaliter, vel æquivalenter revocetur: ita & attentio alia eſt formalis, quam ſemper habere difficile eſt, alia virtualis, quæ manet, niſi per diſtractionem voluntariam revocetur, & difficilis non eſt, ſicut non eſt difficile cum gratia Dei voluntariam mentis evagationem impedire.

Tertia obligatio eſt tituli patrimonii, de quo plura infra in verbo *Ordo*.

Quarta obligatio eſt ferendi habitum, & Tonſuram: 6
ita ut conſtituti in minoribus, ſi incedunt ſine habitu, & tonſura, ſine alia monitione foro Laicali ſubjiciantur. Concil. Trid. *ſeſſ.* 23. *cap.* 6. *de reform.* & S. Congr. apud Bellet. *diſquiſ. Cleric. de favore Cleri. perſon.* §. 8. *n.* 6. *ver. propterea*. Riccius *in prax. for. Eccleſ. p.* 3. *reſ.* 476. *& p.* 4. *reſ.* 237. *& part.* 1. *reſ.* 540. Navar. *de privil. conſ. alt. num.* 6. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 1. Barboſ. *de Offic. Epiſc. p.* 2. *alleg.* 12. *num.* 19. Sperel. *dec.* 26. *num.* 3. Pignatel. *tom.* 3. *conſ.* 20. *num.* 1. Dummodo tanta adſit perſeverantia in dimiſſione habitus, & tonſuræ, ut publice reputetur pro Laico. *cap. ſi Judex de ſent. excom. in* 6. Proſper de Auguſtin. *in addit. ad Quarant. in verb. habitus clericalis, verſ. prænarrata Conſtit.* Uti ſi per annum habitum, & tonſuram non tulit: alias Clericus, ſolitus ferre habitum, & Tonſuram, non amittit privilegium fori: licet ſine habitu, & tonſura capiatur. Auguſtin. *l. cit.* Barb. & Antonel. *ubi ſupra.* Dian. *mor. p.* 1. *tr.* 2. *reſ.* 33. plura apud Sperel. *l. cit.* Hæc procedunt quoad privilegium fori, non vero canonis; uti declaravit S. Congr. apud Bellet. *l. c. num.* 19. Riccius *in prax. p.* 1. *reſ.* 541. Reaſſumentes tamen habitum, & tonſuram recuperant privilegium ex nunc, ſed non prout ex tunc: & ideo penſionem interim amiſſam non recuperant, maxime in præjudicium tertii, quia per dimiſſionem habitus ſuſpenditur quidem privilegium, non tamen prorſus amittitur. Sperel. *dec.* 26. *n.* 20. *ſeq.* Barb. *de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 39. §. 2 *nu.* 26. vide etiam Ciarlin. *cap.* 53. *a num.* 20. Graſſ. *de effect. Cler. eff.* 1. *num.* 1232. *ſeq.*

Præterea dimittens habitum Clericalem, amittit qui- 7
dem beneficium ipſo jure, debet tamen per ſententiam declarari. Capon. *diſc. for.* 78. Capyc. Latro *dec.* 73. Sperel. *dec.* 66. *a num.* 12. videri poteſt Bulla Sixti V. apud Quarant. *V. habitus clericalis*, quæ incipit *Paſtoralis*. item videri poteſt *Clem.* 2. *de vit. & honeſt. Cler.* & Concil. Trid. *ſeſſ.* 14. *cap.* 6. *de reform.* Limita, ſi iter, paupertas, infirmitas, aut periculum excuſent, aut ſi tantum domi, & non extra dimittatur. Et impetrans tali caſu non tantum debebit probare probanda, ſed etiam citare illum, qui privatur. Sperel. *dec.* 66. *num.* 20. vide Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 1. Quarant. *l. cit.* Graſs. *de effect. Cleric. eff.* 1. *num.* 1167. *ſeqq.* Barb. *de Offic. Epiſc. p.* 2. *alleg.* 9.

Sed poteritne dici apoſtata, dimittens habitum cle- 8
ricalem? Reſp. ſi ſit in ſacris, aut Beneficiatus, & ſe gerit pro laico, affirmative: ſecus ſi eſt tantum in minoribus, & caret beneficio: quia talis pro libitu poteſt redire ad ſæculum. *gl. in cap. pen. de Apoſt.* Menoch. *de arbitr. caſ.* 546. *num.* 32. & alii apud Sperel. *dec.* 66. *num.* 6.

Dicitur vero veſtis Clericalis, quæ eſt conſuetudi- 9
naria regionis: vel ſi non adeſt conſuetudinaria, per quam Clericus diſcernitur a Laico. Covar. *pract. quæſt. cap.* 31. *num.* 7. *verſ. quarto.* Sanch. *de matr. lib.* 7. *diſp.* 46. *nu.* 6. Menoch. *de arbitr. caſ.* 392. Graſſ. *de effect. cler. in prælud. num.* 270. *ſeq.* Ciarl. *contr. for. cap.* 53. *num.* 17. Riccius *p.* 3. *reſ.* 496. Clar. *in* §. *fin. q.* 36. Farin. *in prax. q.* 8. Scacc. *de Jud. cap.* 11. *lib.* 1. Maſcard. *de prob. concl.* 1. & alii apud Barb. *de Off. Epiſc. alleg.* 9. Habitus, an ſit Clericalis, vel Laicalis, ſolus Judex Eccleſiaſticus cognoſcit. Covar. *pract. qq. cap.* 33. *num.* 1. Guazzin. *defenſ.* 1. *cap.* 3. Maſcard. *de prob. concl.* 689. Mart. *de Juriſd. part.* 2. *c.* 31. Scacc. *de Jud. lib.* 1. *cap.* 11. Farin. *in prax. quæſ.* 8. Bonac. *de Judic. quæſ.* 2. *pun.* 1. §. 4. Dian. *part.* 1. *tr.* 2. *reſ.* 27. ubi plures. vide etiam Carol. de Graſſ. *de effect. Cler. eff.* 1. *num.* 1262. *ſeqq.* apud quem DD. & 10
alii plures ſimiles caſus. Sperel. *dec.* 133. *num.* 42.

Quod tamen diximus de quarta obligatione intelligi debet de ſimplicibus minoriſtis, ut patet: nam quoad Beneficiatum, vel conſtitutum in Sacris, ut amittat privilegium fori ob non delationem habitus, & tonſuræ, requiritur præcedens trina monitio. *cap. fin. de vit. & honeſt. Cler. cap. in audientia, & cap. contingit, de ſent. excom.* Bonac. *de LL. d.* 10. *q.* 2. *pun.* 1. §. 4. *nu.* 16. Ricc. *in prax. p.* 3. *reſ.* 310. Dian. *p.* 1. *tr.* 2. *reſ.* 29. apud Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 4. *tit.* 2. *num.* 3. Ampliatur, ut licet ſe immiſceret enormitatibus, di-

miſſo

Digitized by Google

miſſo habitu; adhuc ſine monitione prædicta, non amitteret privilegium fori. *cap. cum non ab homine, de Jud.* Navar. *conſ. ult. de privil.* Barb. *d. alleg.* 12. *num.* 23. & alii apud Antonel. *l. cit.* & ut perdat privilegia ob carentiam requiſitorum Concil. Trid. requiritur declaratoria. Sperel. *dec.* 132. *num.* 68.

11 Redeundo ad primam obligationem, ſciendum, quod Clericus in ſacris conſtitutus contrahens matrimonium, perdit beneficium, & licet ante conſummationem ingrediatur Monaſterium, & ſic matrimonium reſolvatur, tamen beneficium non recuperat; quia ſemel extinctum jus non reviviſcit, niſi matrimonium fuiſſet nullum ex defectu conſenſus. Abb. & DD. *in cap.* 1. *de Cler. conjug. & in cap.* 1. *eod. in* 6. Gig *de penſ. q.* 54. Ciarl. *contr. for. cap.* 36. *num.* 55. fit irregularis, & eſt ipſo jure excommunicatus, deponitur ab officio, & beneficio. Abb. *in cap.* 1. *&* 2. *qui Clerici &c.* Farin. *p.* 3. *q.* 138. *num.* 90. Et ſub figura matrimonii Virginem violans patitur pœnam ſtupri. plura vide Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 6. *cap.* 33. Dian. *p.* 4. *tr.* 7. *reſ.* 5. & circa amiſſionem beneficii, vide etiam quæ ſupra notavimus in verb. *Beneficium quoad vacationem.*

12 Jam licet Clerici in ſacris conſtitui non poſſint contrahere matrimonium, in minoribus conſtitui tamen poſſunt. ut patet ex *tot. tit. de Cler. conjug.* Et tales Clerici conjugati gaudent privilegio fori & canonis, licet non abſtineant a negotiis ſæcularibus. DD. apud Ciarl. *contr. for. cap.* 53. *num.* 26. Barboſ. *d. alleg.* 12. *num.* 30. Sanch. *de matr. lib.* 7. *diſp.* 46. *num.* 26. Riccius *in prax. p.* 2. *reſ.* 172. Covar. *pract. quæſt. cap.* 31. *num.* 8. *verſ. ſexto.* contrarium tamen tenet Scacc. *de Jud. lib.* 1. *cap.* 11. poſt Clar. *in* §. *fin. q.* 36. *num.* 11. *verſ. hæc vero.* Limit. in cauſis civilibus deſcendentibus ex contractu, vel ultima voluntate. Barb. *l. cit.* Tuſc. *litt.* C. *concl.* 395. Farin. *in prax. q.* 8. Covar. *pract. quæſt. d. cap.* 31. *num.* 7. ſed contra limitationem tenent Ciarl. *l. cit. num.* 34. Dian. *p.* 1. *tr.* 2. *reſ.* 50. Pignatel. *conſ.* 45. *tom.* 1. Verum, ut tales Clerici conjugati gaudeant hoc privilegio fori, & canonis, requiritur, quod ferant habitum, & tonſuram: aliter, ſi non erant ſoliti ferre habitum &c. & communiter reputabantur pro Laicis, erunt ſubditi Judici Laico, nec recuperabunt privilegium per reaſſumptionem; quia, utpote factam in præjudicium Juriſdictionis Laicæ, non valet, maxime ſi Laicus prævenit. Farin. *in prax. q.* 8. Ciarl. Graſſ. & Sanch. *l. cit.* Riccius *in prax. var. reſ. p.* 2. *reſ.* 172. Antonel. *l. ſup. cit. lib.* 4. *cap.* 1. Capon. *diſc. for.* 401. *concl.* 5. *num.* 4.

13 Clericus conjugatus, mortua uxore unica, & Virgine, recuperat omnia privilegia Clericalia, etiam competentia Clericis non conjugatis, quia res revertitur ad priſtinam naturam, dummodo incedat in habitu, & tonſura. Abb. *in cap. Clericus.* 2. *de vit. & honeſt. Cler.* Franc. *in cap. un. de Cler. conjug. in* 6. Clar. *in* §. *fin. q.* 36. *num.* 18. Graſſ. & Sanch. *l. cit.* Barb. *de off. Epiſc. alleg.* 12. *num.* 28. Si vero reaſſumit habitum viva uxore unica, & Virgine, ſive quæ Virgo ducta fuit, tantum recuperat privilegium fori, & canonis, quod per dimiſſionem habitus fuerat ſuſpenſum. Graſſ. *l. cit.* Mart. *de Juriſd. p.* 2. *cap.* 32. Dian. *p.* 1. *tr.* 2. *reſ.* 79. S. Congr. apud Ciarl. *l. cit.* Riccius *ubi ſup.* Antonel. *l. cit. lib.* 4. *cap.* 1. Maxime ſi tempore delicti illas, ſcilicet veſtes, habuit. Covar. Sanch. Ciarl. & Riccius *l. c.* Antonel. *ubi ſup. cap.* 2.

14 Et quamvis Clericus conjugatus bigamus nullum habeat privilegium fori, neque canonis, juxta Clar. *in* §. *fin. q.* 36. *nu.* 9. Covar. *pract. quæſt. cap.* 31. Farin. *in prax. q.* 8. Sanch. *de matr. lib.* 7. *diſp.* 46. *num.* 2. Graſſ. *l. c. eff.* 1. *nu.* 8. Marta *de Juriſd. p.* 4. *cap.* 153. Barb. *de off. Epiſc. alleg.* 12. *num.* 26. Ciarl. *contr. for. cap.* 53. Neque Clericali, niſi fuit diſpenſatus. Rot. apud Rub. *dec.* 450. *nu.* 2. *&* 31. *part.* 5. *rec. tom.* 2. ubi plura. Dian. *p.* 4. *tr.* 1. *reſ.* 27. Tamen Clericus conjugatus non tenetur probare, quod illa, quam duxit, fuerit virgo, ſed ſufficit, quod probet, ſe duxiſſe unicam, & quod illa fuerit reputata pro Virgine; quia Virgo præſumitur, niſi contrarium probetur. Covar. & Farin. *l. cit.* Riccius *in prax. p.* 3. *reſ.* 113. Scacc. *de Jud. lib.* 1. *cap.* 11. & illius cognitio ſpectat ad Judicem Eccleſiaſticum. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 39. *num.* 37. Debet tamen plene probare, ſe inceſſiſſe in habitu, & tonſura, & inſerviſſe alicui Eccleſiæ de mandato Epiſcopi. Ciarl. *d. c.* 53. *num.* 14. Sperel. *dec.* 26. Antonel. *l. cit.* Pignatel. *tom.* 2. *conſ.* 42. Dian. *p.* 9. *tr.* 6. *reſ.* 6. Concil. Trid. *ſeſſ.* 23. *c.* 6. Menoch. *de præſ. lib.* 6. *præſ.* 76. Scacc. *de Jud. lib.* 1. *cap.* 11. licet ſit Beneficiatus; imo licet non eſſet conjugatus, aliter poteſt a Judice Laico, etiam non præmiſſa trina monitione, capi. Clar. *l. cit.* Grat. *diſc. for. cap.* 190. Riccius *in prax. Cleric. reſ.* 530. Ciarl. *contr. for. cap.* 20. Cabal. *reſ. crim. caſ.* 224. Graz. *de benef. p.* 2. *cap.* 2. Bene verum eſt, quod ad hoc privilegium non requiritur continuata ſervitus, ſed ſufficit interpolata. Scacc. *l. cit.* Ita tandem ut poſſit habere beneficium, ſeu privilegium fori, & canonis, debet probare, quod inceſſerit in habitu Clericali, & tonſuram tulerit, ac alicui Eccleſiæ, de mandato Epiſcopi, inſervierit. juxta Concil. Trid. *ſeſſ.* 23. *cap.* 6. *de reform.* Sperel. *dec.* 26. Ciarl. *l. c.* vel quod ſtudeat in Univerſitate. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 4. *c.* 1. plura decreta ac reſolutiones S. Congr. immunitatis vide apud Pignatel. *tom.* 2. *conſ.* 42. *num.* 25.

§. II.

Quæ ſint prohibita Clericis, quæ permiſſa?

Primo videndum de Clericis Beneficiatis, & quidem quoad fructus Beneficiorum, an ſint illorum Domini, ut de illis poſſint teſtari. Et quod attinet ad dominium fructuum, communiſſima DD. ſententia eſt, Clericos Beneficiatos eſſe fructuum Dominos; & patet primo ex Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 12. *verſ. proviſi autem, & verſ. præterea obtinentibus & ſeſſ.* 23. *cap.* 1. *verb. ſi quis autem de reformat.* ex conſtitutione Pii V. 138. & *ex cap. un. de Cler. non reſid. in* 6. quia fructus Beneficiorum aſſignantur in laboris ſtipendium, & non ſuſtentationis ſubſidium: juxta *cap. Clerici omnes* 1. *q.* 2. ſed in ſtipendio laboris acquiritur dominium, ut patet in ſtipendio militum, & Doctorum. Secundo patet; quia poſt diviſionem a Dionyſio Papa factam, illi, quibus diviſiones illæ obvenerunt, acquiſiverunt dominium in portione ſua. Ita pauperes ſunt Domini in portione ſua; & licet aliquid illis ſuperſit, non tenentur aliis pauperibus dare. Et ita fabrica acquiſivit dominium in ſua portione, nec tenetur ſuperflua egenis dare, & diviſione transfertur dominium, non ſecus ac venditione. *L.* 1. *Cod. communia utr.* Et hanc ſententiam defendunt Covar. *in cap. cum in officiis. num.* 3. *&* 4. *de teſtam.* Garz. *de benef. p.* 2. 2. *cap.* 1. *a num.* 1. qui cit. S. Thom. 2. 2. *q.* 185. *a.* 7. *& quodlib.* 9. *a.* 8. late Soto *de Juſt. & Jur. lib.* 10. *art.* 2. 3. *& ſeqq. q.* 4. Pariſ. *de reſign lib.* 1. *q.* 6. *a num.* 44. Ciarlin. *contr. for. cap.* 16. *num.* 10. Barb. *de Off. Epiſc. alleg.* 114. *num.* 4. Bonac. *de oblig. benef. d.* 4. *punct.* 4. *num.* 1. Clar. *in* §. *teſtamentum, q.* 27. Fachin. *lib.* 5. *contr. Jur. cap.* 89. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 9. *num.* 20. Vivian. *in prax. Juriſp. p.* 3. *lib.* 14. *c.* 8. *num.* 6. adeo ut Beneficiatus etiam vane & male conſumens fructus beneficii non teneatur ad reſtitutionem; quia non peccat contra juſtitiam, ſed ad ſummum contra charitatem, ſi in notabili quantitate id faceret. ita S. Thom. & multis, quos citat, & ſequitur Garz. *l. cit. num.* 6. Barboſ. *de Off. Epiſc. alleg.* 114. *num.* 4. circa finem, qui alios citat. 15

Quæ licet vera ſint, tamen non ſequitur propterea, Beneficiatos poſſe teſtari de fructibus, vel acquiſitis ex illis; quia non valet conſequentia, ut patet in minoribus, &c. qui licet Domini ſint, teſtari tamen non poſſunt, ſicut non licet etiam arguere; non poſſunt teſtari, ergo Domini non ſunt, ut patet ex mox dictis; & probat Barb. *l. cit. num.* 5. Ad hæc, quod non poſſit teſtari, controvertitur inter DD. nam licet in Epiſcopis conveniant, eos non poſſe teſtari ob ſpecialem prohibitionem; tamen in aliis clericis non conveniunt. nam Garz. *l. cit. num.* 7. tenet de jure, quod omnes Beneficiati teſtari prohibeantur de fructibus Beneficiorum, vel acquiſitis ex eis, ſed poſt mortem pertinere ad ſucceſſores in beneficio, vel ad Eccleſiam. *cap. Epiſcopi. cap. ſine manifeſta.* 12. *q.* 1. *cap.* 1. *de pecul. Cler. cap.* 1. *c. cum in officiis & cap. relatum, de teſtam.* ubi Covar. Navar. *q.* 3. *monit.* 4. *num.* 2. *de ſpol.* §. 6. *num.* 5. Sarmient. 2. *p. cap.* 4. etiam quoad bona acquiſita ex fructibus parce vivendo, & neceſſitati ſuæ ſubtrahendo. Piaſec. *in prax. Epiſc. p.* 2. *cap.* 5. *num.* 39. & plures, quos ſequitur Garz. *l. cit.* Imo nec de diſtributionibus quotidianis. Abb. *in cap. cum eſſes, de teſtam. nu.* 23. Navar. *de reddit. q.* 1. *num.* 30. Sarmient. *p.* 3. *cap.* 5. *num.* 6. Garz. *loc. cit.* 16

num.

Digitized by Google

num. 10. & probant ex cap. cum in officiis, cap. ad hæc, & cap. quia nos, de teſtam. ubi prohibentur Beneficiati teſtari de fructibus intuitu Eccleſiæ acquiſitis, quales ſunt etiam diſtributiones. Contrariam autem ſententiam tenet communis DD. Covar. in d. cap. cum in officiis. num. 4. apud quem Palud. in 4. ſent. diſt. 15. quæſ. 3. arg. 6. Clar. in §. teſtamentum. q. 27. num. 8. qui tamen loquitur de Clerico, qui non habet adminiſtrationem bonorum Eccleſiæ, ſed de ſimplici, & perſonali Beneficiato. Monet. de diſtrib. p. 3. q. 2. 3. & 4. Tuſc. concl. 512. litt. D. quæ ſententia forte procedere poteſt in diſtributionibus extraordinariis, uti funeralium, vel anniverſariorum. Hæc de Jure; nam de conſuetudine Hiſpaniæ, Galliæ & Germaniæ poſſunt teſtari, & illis ab inteſtato ſucceditur: quam quidem conſuetudinem ſæpius approbavit Rot. Rom. judicando, quam refert Garz. l. cit. num. 12. ſeqq. & Bonac. de oblig. Beneficiat. diſp. 4. pun. 3. num. 7. Tiraq. de retr. convent. §. 5. gl. 4. Beller. diſquiſ. Cler. tit. de bon. Cler. §. 15. nu. 4. Et hanc ſententiam tenent innumeri, quos citat, & ſequitur Barb. de Offic. Epiſc. alleg. 114. nu. 6. Navar. in man. cap. 25. num. 129. & de reddit. q. 3. num. 10. Sarmient. de reddit. Eccleſ. p. 4. c. 1. num. 8. Graſſ. in §. teſtamentum. q. 34. num. 9. Vivian. de Jurep. p. 3. lib. 14. cap. 8. Tranched. conſ. 73. videri poteſt Quarant. in Summ. Bullar. verb. ſpolia, & ibi declaratio Pii IV. Et procedunt prædicta etiam vigore Bullæ Julii III. ab Urbano VIII. confirmatæ; videri etiam poſſunt Sperel. deciſ. 28. per tot. Noal. de tranſmiſ. caſ. 70. vide etiam Graſſ. de effect. Cleric. in prælud. num. 164.

17 Sed quæres, concluſio an procedat etiam quoad uſus profanos, ita ut teſtari poſſint ad favorem conſanguineorum? Reſp. affirmative; quia hæc conſuetudo non eſt contra Jus Divinum, ſed humanum, quod prohibuit teſtari de redditibus Eccleſiaſticis; nec eſt irrationabilis; quia non præjudicatur Eccleſiæ, ſed ſucceſſori, juxta d. cap. relatum, de teſtam. il. 2. & cap. preſenti, de Offic. Ord. in 6. vel Cameræ Apoſtolicæ, ubi habet Collectores. Imo hæc conſuetudo eſt immemorabilis: cum ſcientia, & tolerantia Papæ, quæ æquivalet privilegio, juxta Extravag. ſuſcepti. de elect. & ita tenent Garz. loc. cit. a num. 16. Covar. ubi ſupra. Piaſec. in prax. Epiſc. p. 3. cap. 5. num. 40. Monet. de diſtrib. p. 3. q. 2. num. 5. & q. 4. num. 11. Barb. loc. cit. num. 6. Et quare Clerici, non vero Epiſcopi poſſint teſtari, ratio eſt; quia Jus reſiſtit Epiſcopis, non autem Clericis. cap. quia ſæpe. 40. de elect. in 6. Clem. ſtatutum, eod. Covar. in c. relatum, de teſtam.

18 Neque contra hanc conſuetudinem objici poteſt, quod non valeat, eo quod ſit contra Jus divinum, nempe in præjudicium pauperum; quia, ut patet ex Pyrrh. Corrad. de diſpenſ. lib. 10. cap. 1. ſeq. Summ. Pontifex cum Epiſcopis, & Epiſcopi cum Parochis diſpenſare ſolent, & dare licentiam teſtandi; quod facere non poſſent, ſi prohibitio teſtandi eſſet de Jure Divino; cum inferior diſpenſare non poſſit in lege Superioris. DD. plerique apud Sperel. dec. 110. Garz. de benef. p. 7. c. 5. & p. 11. c. 5. Sanch. de matrim. lib. 8. diſp. 5. Pont. de matr. lib. 8. c. 6. Sperel. dec. 51. num. 11. & Rot. apud eundem. dec. 110.

19 Quær. an Clerici poſſint vivere ex bonis beneficii, & patrimonialia conſervare ad alios uſus quoſcumque? Reſp. eſt affirmativa, juxta Innoc. in cap. Epiſcopus de præb. Abb. in c. cum in officiis, de teſtam. & in cap. 3. de pecul. Cler. Covar. in c. 1. de teſtam. num. 2. Navar. de reddit. Eccleſ. q. 1. Menoch. de arbitr. caſ. 195. Surd. de alim. tit. 9. q. 12. num. 11. Beller. l. cit. §. 6. Ciarl. contr. for. cap. 16. num. 14. Imo ſi vixerit clericus de patrimonio, poteſt illud compenſare cum fructibus beneficii. Ciarl. l. c. Covar. in cap. cum in officiis, de teſtam. & præſumitur vivere de fructibus Beneficii. Surd. & Ciarl. loc. cit.

20 Clerici conſtituti in majoribus, negotiari non poſſunt ſub mortali. Antonel. de regim Eccleſ. lib. 6. cap. 7. Genuenſ. in prax. c. 62. Riccius in prax. p. 1. reſ. 328. & ſecundum communem neque per interpoſitam perſonam. cap. avaritiæ, de elect. in 6. Abb. in c. ſecundo, ne Cler. vel Monach. Neque poſſunt conducere aliena bona, niſi propria non ſufficerent, & aliter vivere commode non poſſent. cap. 1. ne Cler. vel. Monach. Navar. in man. cap. 25. num. 110. Riccius, & Antonel. loc. cit. neque per interpoſitam perſonam Graſſ. de effect. Cler. eff. 6. per tot. plures apud Riccium l. c. n. 6. & dec. 205. p. 3.

Dicitur vero negotiatio, qua quis animo lucrandi, vilius aliquid emit, ut immutatum carius vendat, & ex tali venditione, & emptione in foro externo præſumitur animus lucri; licet ſecus ſit in interno. Bonac. de contract. diſp. 3. q. ult. pun. 2. §. 2. 21

Hinc vendens ſuos fructus, non dicitur negotiari, nec tenetur ad gabellas. Pignatel. tom. 2. conſ. 34. ubi late juxta Clem. fin. de cenſ. & c. quamquam. eod. in 6. 22

Hinc etiam emens tempore penuriæ, vel ante, victualia, ut abundet tempore penuriæ, non tantum pro uſibus ſuis, ſed etiam ut aliis vendat pretio currenti, ſi facit ex motivo charitatis, & non lucri, non eſt illicitus negotiator. Riccius in prax. p. 3. reſ. 199. num. 3. ubi DD. jura, & deciſiones. Abb. & Innoc. in c. 1. ne Cler. vel Monach. 23

Sic exercens artificium, non dicitur negotiator; quia artificium differt a negotiatione. cap. nunquam, de conſecrat. diſt. 5. cap. Clericus, diſt. 91. gl. in c. canonum. 14. q. 4. Riccius l. cit. reſ. 204. eſt enim actus, cum quis emit aliquam rem, & eam reducit in aliam formam. Riccius d. reſ. 204. 24

Quod vero Clericus non poſſit negotiari, limitatur multipliciter. Primo, ut poſſit negotiari ratione ſocietatis, quam habet cum colonis partiariis, ut puta, quando Clericus dat prædia, colonus vero animalia, ſemina, operas &c. ut fructus inde naſcentes æqualiter dividantur. Abb. in cap. tua nobis. il. 2. de decim. Sperel. dec. 41. num. 75. Molin. de contr. diſp. 342. num. 10. Item in cauſa neceſſitatis; ut ſe, ſuoſque alat. Barb. de Jur. Eccleſ. lib. 1. cap. 40. num. 119. tertio, ratione tutelæ legitimæ licite negotiatur pro ſuo pupillo, vel minore, dummodo id fiat ſine habitus dedecore: uti declaravit S. Congr. apud Riccium l. cit. reſ. 206. Secus in tutela teſtamentaria, vel dativa; quia etiam volens non poteſt habere tutelam teſtamentariam, vel dativam, ſed ſolum legitimam, & etiam illam, ſi non vult, non tenetur acceptare. Barb. de Jur. Eccleſ. lib. 1. cap. 40. num. 113. DD. apud Riccium l. cit. & probatur ex c. Cyprianus. 23. q. 3. 25

Quær. primo, poteſtne Clericus in propria domo per famulum &c. vendere proprios fructus cum lucro? affirmat Diana p. 8. tr. 7. reſ. 26. ex conſuetudine. negat Laym. lib. 3. tr. 4. c. 17. §. 7. num. 40. cum non deceat, ut in propria domo tabernam conſtituat: ſecus extra propriam domum. 26

Quær. ſecundo: propter unicam negotiationem poteſtne Clericus puniri? Reſp. negative; ita plerique apud Riccium l. cit. reſ. 201. quia talis non dicitur negotiator, & debet etiam præcedere triplex monitio. Barb. de Jur. Eccleſ. lib. 1. cap. 39. §. 5. num. 65. & c. 40. num. 120. ubi quod talis non peccaret mortaliter. Dian. p. 3. tr. 1. reſ. 44. & p. 4. tr. 1. reſ. 28. ubi quod talis, ex iſta una aut altera negotiatione, non obligaretur ad ſolvendas gabellas. 27

Quær. tertio: an Clericus negotiator teneatur lucrum reſtituere, vel dare pauperibus? affirmant multi, ut Abb. Hoſt. & alii in cap. quia plerique, de Immun. Eccleſ. quia lucrum fuit perceptum ex peccato mortali, dummodo hoc ſit notorium, vel publicum; alii negant, Clericum ad id teneri de neceſſitate, ſed tantum de conſilio, ſecundum quos poteſt lucrum relinquere hæredibus. ita Innoc. in d. cap. quia plerique. Arcbid. in cap. quia habetis. 14. q. 5. Abb. in cap. cum ſit extra, de Judæis. gl. in cap. fin. de ſimon. & poſt Bullam Pii IV. debent dari Cameræ Apoſtolicæ. vide Riccium in prax. loc. cit. reſ. 203. 28

Quæres quarto, an Clericis ſit ſaltem licita ſocietas? Reſp. quod quia ſocietas omnium bonorum non includit negotiationem, ſicut particularis, ideo Clericis non eſt prohibita ſocietas univerſalis, bene vero particularis. Pet. de Ubal. in tr. de duob. frat. p. 6. q. 17. Hector. Felician. de ſociet. cap. 12. Ciarl. contr. for. cap. 16. apud quem alii. num. 29. & 30. 29

Quær. quinto, an Clericus poſſit aſſumi ad officium ſæculare? Reſp. negative; quia miniſtrans Deo non debet ſe negotiis ſæcularibus immiſcere. cap. 1. 2. & 3. ne Cler. vel. Monach. Riccius in prax. p. 2. reſ. 413. Abb. in cap. decernimus, de Jud. Anſald. de Juriſd. p. 2. tit. 11. c. 30. Neque poteſt licite pro aliis fidejubere, aliter poteſt arbitrio Epiſcopi puniri, licet fidejuſſio teneat. Limit. primo in cauſa dotis; ſecundo ex neceſſitate in contractu, non tamen in Judicio. Riccius loc. cit. reſ. 483. 30

Quær.

Digitized by Google

31 Quær. ſexto, an Clericus poſſit exercere medicinam? Reſp. negative, aliter ſi eſt in majoribus, & fuit monitus, perdit privilegium. Bellet. *diſquiſ. Cler. tit. de favor. Cler. perſon.* §. 9. *num.* 1. Si vero eſt in minoribus, ſed ſine beneficio, non prohibetur exercere, ſecus ſi eſt Beneficiatus. *cap.* 1. *ne Cler. vel Monach. in* 6. Covar, *in Clem. ſi furioſus. p.* 2. §. 4. *num.* 3. *de homicid.* & Bellet, *l. c.* §. 30. *num.* 1. Leo *in theſ. for. Eccleſ.* 3. *cap.* 9. *num.* 47. Tuſc. *litt, C. concl.* 381. *num.* 1. Ciarl. *contr. for. cap.* 20. *num,* 77. niſi in cauſa neceſſitatis, modo abſtineat ab inciſione, nec tunc fieret irregularis, etiamſi ægrotus moreretur. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 6. *cap.* 7. Neque poteſt advocatum agere, procurare, vel patrocinari apud Judicem Laicum, ſecus apud Eccleſiaſticum ſi cauſa eſt Eccleſiaſtica: ſi vero eſt ſæcularis, & proſequitur propriam cauſam, vel Eccleſiæ, aut miſerabilium perſonarum, vel conjunctorum, etiam ex cognatione ſpirituali, poteſt advocare etiam coram Judice ſæculari. *c ſicut accepimus, ne Cler. vel Monach.* Barb. *de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 40. *num,* 83. *ſeqq.* fallit in Clerico in minoribus conſtituto non habente Beneficium, aut ſtipendium Eccleſiaſticum. Barb. *num.* 90. Neque poteſt eſſe teſtis in cauſa civili ſine licentia Epiſcopi. *cap. teſtimonium. q.* 1. Abb. *in cap.* 1. *de juram. calum.* ſecus extrajudicialiter. Barb. *l. cit.* Neque eſſe Notarius, niſi in cauſa hæreſis, neque exercere Notariatus officium, niſi fuerit creatus a Papa, vel delegato Apoſtolico. Abb. Specul. & Hoſt. *in c. ſicut, ne Cler. vel Monach.* Mart. *de juriſd. p.* 4. *caſ.* 87. Tuſc. *litt. N. concl.* 71. Ciarl. *contr. for. cap.* 63. vide Barboſ. *l. cit. a num.* 91. Limit. in foro Eccleſiaſtico, materia ſpirituali, caſu neceſſitatis, vel ſi non habet aliunde, unde vivat, vel ſi vellet edere in publicam formam inſtrumentum, de quo ante Clericatum fuit rogatus. Leo *in theſ. for. Eccleſ. p.* 3. *c.* 4. Mart. *l. cit.* Bellet. *diſquiſ. cler. p.* 1. *tit.* 1. §. 20. Si poſt trinam monitionem macellariam, vel tabernam exercet perſonaliter, eſt privandus privilegio Clerici. Menoch. *de arbitr. caſ.* 412. Sperel. *dec.* 106. *num.* 44.

32 Quær. ſeptimo an Clericus poſſit eſſe executor teſtamentarius? negat Anſald. ad cauſas non pias: affirmat Diana, etiam ad cauſas non pias *p.* 8. *tr.* 5. *reſ.* 7. Covar. *in cap. tua, de teſtam.* etiam coram Judice Laico; an autem etiam Religioſi poſſint eſſe executores, vide Covar. *loc. cit.*

§. III.

De quantum conveniri poſſint Clerici?

33 Clerici, etiam minores, non poſſunt conveniri, niſi in quantum facere poſſunt, etiam pro debito civili, & obligatione perſonali, neque poſſunt carcerari, neque excommunicari. *argum. cap. pervenit, de fidejuſſ. cap. Odoardus, de ſolut.* & quando gaudeant privilegio hujus *cap. Odoardus*, vide infra in verbo *debitor.* Covar. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 1. Farin. *in prax. cap.* 27. Graſſ. *de effect. Cleric. eff.* 7. *num* 1. Sed pro debitis ſolvendis coguntur vel per ſequeſtrationem fructuum. *cit. cap. pervenit.* vel per diſtractionem patrimonialium, vel ab illis exigitur cautio juratoria de ſolvendo ubi pervenerint ad pinguiorem fortunam, ne bonis cedere cogantur. Farin. *loc. cit.* Ciarl. *contr. for. cap.* 105. *a num.* 1. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 5. *cap.* 13. licet contractus fuerit juratus, vel ſententia tranſiverit in judicatum, etiam poſt tres conformes: quia adhuc gaudet beneficio *cap. Odoardus*, niſi ludo luxuria ſua bona conſumpſerit. Genuenſ *in prax. cap.* 3. apud quem videri poſſunt plures limitationes & ampliationes *in impreſſ. Venet.* Sperel. *dec.* 158. *num.* 17. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 40. *n.* 24. *& tot. cap.* plura de materia *c. Odoardus.*

34 Huic privilegio *cap. Odoardus* non poteſt Clericus renunciare, ſive ſit in majoribus Ordinibus conſtitutus, ſive in minoribus, ſive ſit Beneficiatus, ſive non (modo non ſit conjugatus) & incedat in habitu, & Tonſura, ac inſerviat alicui Eccleſiæ de mandato Epiſcopi. Barboſ. Riccius, Bellet. & Ciarlin. *loc. cit.*

35 Sed an amittat hoc privilegium per obligationem Cameralem, vel ſi eſt obligatus in forma Cameræ, dubitatur? Quod non amittat, tenet Covar. *lib.* 2. *var. reſ. cap* 1. Graſſ. *de effect. Cler. eff.* 7. & plures apud Ciarlin. *l. c.* Sed communior, & in praxi receptior eſt, quod amittat. Galeſ. *de oblig Camer. p.* 1. *q.* 2. Farin. *in prax. q.* 27. Scacc. *de Jud lib.* 1. *c.* 62. Bellet. Ciarl. & Tuſc. *loc. cit.* Riccius *in prax. cap. Odoardus, & reſ.* 224. *p* 3. Hinc contra penſionarium illo non gaudet. Covar. *loc. cit.* Garz. *de benef. p.* 1. *c.* 5. *num.* 2; 7. ſed vide in verbo *debiter, num.* 42.

Porro Clericus vigore obligationis Cameralis, poteſt carcerari, & excommunicari. DD. *cit.* non quidem ab Epiſcopo, ſed ab auditore cameræ, & non niſi in ſubſidium, quando ſcilicet contra eum non poteſt fieri executio realis, vel perſonalis, juxta Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 3. *de reform.* Scacc. *de Jud lib.* 1. *c.* 32. Rot. apud Ciarl. *loc. cit.* Et hæc procedendo de rigore: ſecus de æquitate etiam in Curia Romana. 36

§. IV.

Alia ſpecialia de Clericis, & quidem partim prohibita, partim permiſſa.

Certum eſt, Clericos de bonis Eccleſiæ teſtari non poſſe, Clar. *in* §. *teſtamentum, q.* 27. quia non ſunt eorum Domini, ſed tantum adminiſtratores. DD. apud Covar. *in c. cum in officiis, de teſtam.* an vero poſſint teſtari de fructibus ſui beneficii, ſupra diximus, *num.* 16. quamvis clericus non prohibeatur de fructibus ſui beneficii dotare ſuam filiam ſpuriam. Riccius *in prax. var. reſ. p.* 2. *reſ.* 32. ubi DD. 37

Præterea Clericus olim furioſus, nunc ſanæ mentis, eſt capax omnis beneficii. Ricc. *in prax. reſ.* 598. *p.* 1. Laborans vero morbo caduco, cum ſit irregularis, non eſt habilis ad beneficia quemcumque ordinem requirentia. Riccius *loc. cit. reſ.* 600. ubi Rot. 38

Quær. an Clericus hæres teneatur ultra vires hæreditarias. Reſp. Quod ſi non confecit inventarium, tenetur ultra vires hæreditarias; Limit. ſi eſt inſtitutus hæres intuitu Eccleſiæ. *L. fin. Cod. de Jud. delib.* Abb. & alii apud Sperel. *dec.* 135. *num.* 21. 39

Quær. ſecundo, an Clerici poſſint cogi ab Epiſcopo vivere in communi? Reſp. affirmative *c. quoniam, ubi gl. de vit. & honeſt. Cler.* P. Pirhing. *lib.* 3. *tit.* 1. *num.* 11. ſi ſubſit juſta cauſa *c. quoniam, de vit. & honeſt. cler.* 40

Quær. tertio, an Clericus Beneficiatus poſſit adire ſtudia ſine licentia ſui Epiſcopi? Reſp. de Jure communi potuiſſe. Navar. *cap.* 25. *num.* 111. *notab.* 2. quem refert Zerol. *in prax. verb. ſtudium. verſ. ad primum.* Riccius *in prax. var. reſ. p.* 2. *reſ.* 223. ſecus jam poſt Bullam Pii V. Zerol. & Riccius *loc. cit.* ubi alii. Imo propter abſentiam poſt trinam monitionem, poteſt privari. *cap. conquerente, cap. ex parte, c. tua, & cap. fin. de Cler non reſid.* Riccius *loc. cit. reſ.* 356. Si tamen Beneficium eſt tale, quod obligat ad reſidentiam, aliter non poteſt prohiberi ab Epiſcopo, quominus diſcedat, prout ſunt beneficia ſimplicia, in quibus cum ex antiquiſſima conſuetudine non requiratur reſidentia, niſi ſtatuto, fundatione &c. aliter ſit diſpoſitum, ideo Epiſcopus non poteſt cogere obtinentes ſimilia beneficia extra Eccleſiam Cathedralem, vel Collegiatam ad perſonalem reſidentiam, ita, ut donec probetur hoc onus perſonaliter reſidendi, poſſit beneficio deſerviri per ſubſtitutum. vide DD. apud Riccium *in prax. reſid. part.* 3. *reſol.* 387 & 396. SS. Congreg. apud Gara. *de benef part.* 3. *c. a num.* 7. *ſeqq.* plura in verb. *Beneficium.* 41

Quær. quarto, quam pœnam incurrat Clericus minor reſignans Beneficium. Reſp. amittere privilegium fori, quod habebat ob illud Beneficium. Ricc. *in prax. privil. for. reſ.* 308. neque ſufficit, quod talis inſerviat Eccleſiæ in temporalibus, ſed debet inſervire in ſpiritualibus. Riccius *in prax p.* 3. *reſ.* 309. Porro ut gaudeat privilegio fori, ſufficit, quod Beneficium habeat in commendam perpetuam. Riccius *loc. cit. reſ.* 311. licet nullos ex Beneficio redditus percepiſſet. idem *reſ.* 312. 42

§. V.

De aliis privilegiis Clericorum.

Primum eſt Clericale, ſcilicet immunitas a gabellis, & aliis oneribus realibus, & perſonalibus, licet ſint primæ tantum tonſuræ, tam quoad ipſos, quam quoad eorum bona. *L.* 2. *L. placet, Cod. de S. S. Eccleſ. c. non minus, de immunit. Eccleſ. c. quamquam, de* 43

cenſ.

Digitized by Google

ter Eccleſiis imponunt, & ita gravibus eas, & crebris exactionibus premunt, ut deterioris conditionis ſub eis factum Sacerdotium videatur, quam ſub Pharaone fuerit, qui Divinæ legis notitiam non habebat, ille quidem omnibus aliis ſervituti ſubactis Sacerdotes ſuos, & poſſeſſiones eorum in priſtina libertate dimiſit, & de publicis eis alimentiam ſubminiſtravit, iſti vero onera ſua fere univerſa imponunt Eccleſiis, & tot angariis eas affligunt, ut eis, illud quoque, quod Hieremias deplorat, competere videatur. Princeps provinciarum facta eſt ſub tributo. *ſive quidem foſſata, ſeu expeditiones, ſive alia qualibet ſibi arbitrentur agenda, de bonis Eccleſiarum, & Clericorum, & pauperum Chriſti uſibus deputatis cuncta volunt fere compleri; juriſdictionem etiam, & authoritates Epiſcoporum, & aliorum Prælatorum ita evacuant, ut nihil poteſtatis in ſuis videatur hominibus manſiſſe. Super quo dolendum pro Eccleſiis, dolendum etiam eſt nihilominus pro ipſis, qui & timorem DEI, & Eccleſiaſtici Ordinis reverentiam videntur penitus abjeciſſe; quocirca ſub anathematis diſtrictione ſeverius prohibemus, ne talia de cætero attentare præſumant, niſi Epiſcopus, & Clerus tantam neceſſitatem vel utilitatem inſpexerint, ut abſque ulla occaſione ad relevandas communes utilitates, vel neceſſitates, ubi Laicorum non ſuppetunt facultates, ſubſidia per Eccleſiaſticos exiſtiment conferenda: ſi autem conſules, aut alii de cætero iſta commiſerint, & commoniti forte deſiſtere noluerint, tam ipſi, quam fautores illorum excommunicationi ſe noverint ſubjacere &c.*

51 Idem decernitur *in c. adverſus de Immun. Eccleſ. & c. 1. & 3. de Immun. Eccleſ. in 6. Clem. un. de Immun. Eccleſ.* & in Concil. Trid. *ſeſſ. 25. c. 20. de reform.* quod innovat antiquos canones, ſicut etiam Bulla Cœnæ §. 18. Imo monet Baron. *tom. 3. annal. ſub anno 385. num.* 13. ſublatis Ethnicis neminem ex orthodoxis, & illibatæ Religionis Imperatoribus tributum de bonis Eccleſiarum exegiſſe. Et Juſtinianus hanc Clericorum immunitatem etiam reſpectu bonorum edicto ſancivit. *L. ſancimus 30. C. de SS. Eccleſ.* & Conſtantinus I. Imperator palam Immunitatem Eccleſiaſticam, ſeu melius ejus uſum exhibuit apud Euſebium *lib. 10. Hiſtor. Eccleſ. cap.* 7. & ita tenet omnes ferme tam Legiſtæ quam Canoniſtæ, ut videri poteſt apud Carolum de Graſſ. *de effect. Cleric. eff. 3. per totum.* Theſaur. *dec.* 234. Sperel. *dec.* 35. Ciarlin. *controv. for. cap.* 103. Pignatel. *tom. 2. conſ.* 34. qui plures citat deſuper declarationes S. Congreg. Immunitatis. Del Bene *de Immun. c. 8. dub.* 2. Rotam Merlino apud Rubeum *par. 6. rec. dec.* 339. & coram Coccino apud Rubeum *par. 7. rec. dec.* 159. adeo ut de veritate Immunitatis & exemptionis Eccleſiaſticorum & eorundem bonorum apud Catholicos dubitari vix poſſit; tanto minus cum huic adſtipulentur Doctores etiam Acatholici, Sixtinus, *l. c.* Clochius *de contrib. c. 12. n.* 83. Reinking. *de regim. ſæcul. lib. 1. claſſ. 5. c. 4. n. 161. 165. & ſeqq.*

52 Neque certæ huic veritati obſtare poteſt, quod a Laicis objici ſolet, quod ejuſmodi onera jam olim impoſita eſſent prædiis, quæ poſtea ad Eccleſias, & Eccleſiaſticos pervenerunt, & ideo cum hoc onere tranſiviſſe juxta *c. tributum. 23. quæſt.* 8. quia tres ſpecies bonorum diſtingui debent; prima eſt illorum, quæ Eccleſia poſſidet jure ſpirituali, & Divino, uti decimæ, & oblationes, & hæc ſemper, & perpetuo immunia ſunt & fuerunt ab oneribus ſæcularibus quibuſcumque tam præteritis, quam futuris; quia illa immediate habet a Deo, nec commiſcenda ſunt cum Laicis. *Num. c.* 18. Canoniſtæ *in c. ſi tributum. 11. quæſt. 1. & in can. ſecundum 23. quæſt.* 8. DD. ac Rota ſupra citatæ.

53 Alia ſunt bona, quæ a privatis quidem habuit Eccleſia, ſed ad cultum Divinum, & officium ſpirituale ſunt deſtinata, uti ſitus Eccleſiarum, cœmeteriorum, hortus juxta Eccleſiam, & hæc pariter ſunt immunia ab omnibus tributis, nedum publicis, & regiis; ſed etiam privatis, & præexiſtentibus ob eorum ſpecialem ſanctitatem juxta *c. ſecundum. 23. quæſt.* 8. Bal. *in L. omnes num. 12. C. de SS. Eccleſ.* Turrecremata *in c. ſi tributum. 11. quæſt. 1. & in ſumma de Eccleſ. lib. 1. c.* 98. Suar. contra Regem Angliæ. *de Immun. Eccl. lib. 4. c. 17. n. 6. & 7. & cap. 19. n. 8. & cap. 29. n.* 7. Rota *uti ſupra.* Fagnan. *in d. cap. non minus num.* 8. Tertia ſpecies bonorum eſt, quæ poſſidet Eccleſia forte temporali, & jure civili, uti titulo venditionis, legati, vel ſimili. Et in hac tertia bonorum ſpecie iterum diſtingui debet inter onera impoſita de tempore, quo penes Eccleſiam reperiuntur; & quoad hæc ſunt omnino immunia; uti ſupra proba-

rum fuit, & Bar. *in L. reſcripto §. fi. n. 5. v. videte ff. de minor.* ingenue fatetur nullum dari remedium, ſeu cautelam, quod Clericis vel Eccleſiis pro eorum prædiis imponatur collecta, & Catholici fateri debent. Et licet idem Bart. ſubdat, Laicos poſſe a principio efficere tributaria, & affecta oneribus omnia prædia eorum territorii, ita ut agri, qui poſtea ad Eccleſias pervenerint, ſint obnoxii collectis imponendis, tamen fallitur; quia indirecte permitteretur contra libertatem Eccleſiaſticam, quod directe prohibitum eſt per *c. quæ in Eccleſiarum; de conſtit. auth. caſſa. C. de SS. Eccleſ.* nam licet eo tempore, quo univerſum territorium efficitur tributarium, prædia ſint ſub juriſdictione Laicorum; tamen hoc tempus inſpici non debet; ſed id, quo collectæ imponuntur; tunc enim formam habent, & ſolummodo radicem quamdam cauſalem, & remotam habuerunt a ſtatuto, quod etiam, dum facit territorium tributarium pro collectis imponendis, habet tacitam conditionem ſcilicet, *ſi imponantur*, quæ conditio cum ſit poteſtativa, non retrotrahitur in præjudicium Eccleſiæ, quæ medio tempore acquiſivit, nec tunc ſubjacet juriſdictioni Laicorum, uti contra Bart. argumentatur Bal. *in L. omnes. num. 12. 13. & 14. C. ſine cenſ. vel relig. fund. compar. non poſſ. & in L. placet. num. 10. C. de SS. Eccleſ.* ubi quod hæc onera tunc certa non eſſent, prout requiritur, ut cum illis bona ad Eccleſias tranſeant, & tributum non poteſt conſiderari niſi poſt indictionem, & ſpecificationem, quæ fieri non poteſt, poſtquam res tranſiit ad Eccleſiam. Abb. *in c. fin. num. 13. de vita & honeſt. Cler.* Ruinus *conſ. 117. num. 8. lib.* 4. Felin. *in cap. Eccleſia S. Mariæ num. 76. de conſtit.* ubi fuit deciſum a ſenatu Mediolanenſi. Alba *conſ. 8. a num.* 4. Card. Alban. *de Immun. Eccleſ. num.* 92. qui dicit, hanc opinionem Legiſtarum validiſſimis rationibus confirmatam, & grave piaculum committere, quicumque contrarium ſentit. Cæval. *commun. contra commun. quæſt. 899. num.* 72. Azor. *inſtit. moral. par. 1. lib. 5. cap. 13. quæſt.* 1. Gutierez *pract. qq. lib. 2. quæſt. 132. num.* 5. & plures apud Sperel. *dec. 35. num.* 2. Fagnan. *in 3. par. tertii Decretal. in c. non minus, de Immun. Eccleſ.* Neque poteſt dici, ſtatuentes tunc vinculum injeciſſe, cum territorium tributarium fecerunt, quando habebant juriſdictionem in prædiis, quæ poſtea ad Eccleſiam pervenerunt, & ſic cum ſuo onere tranſire; quia vinculum proprie injicitur, dum collecta imponitur, & res non dicitur tributaria, niſi quando revera, & ipſo facto debita eſt ſolutio ſuis ſingulis temporibus, quando vero ad Eccleſiam tranſierunt, ſunt extra juriſdictionem Laicalem, & inhabilia ad recipienda onera Laicalia, & ideo Bart. hanc ſuam cautelam retractavit ut teſtatur Rubeus *in annot. ad deciſ. 412. p. 9. tom. 1. recent. per totam*, quæ eſt Magiſtralis.

Veniendo ad onera impoſita, priuſquam prædia ad Eccleſiam pervenerint, tenetur Eccleſia, quando copulative hæc concurrunt, quod onera ſint vere realia ipſis fundis infixa, impoſita bonis propter bona, non vero perſonis propter bona; item quod ſint perpetua, certa, & invariabilia; non vero aliquibus cauſis urgentibus, & illis ceſſantibus removenda. Canoniſtæ *in c. 1. de Immun. Eccleſ. in 6.* Abb. *in c. fin. 12. de vita, & honeſt. Cler.* Turrecremata *l. cit.* Felin. *conſ. 46. num.* 4. Rota citata, & coram Penia *Brundiſina gabella 13. feb. 1604. dec. 2079. n.* 17. S. Congreg. *in una Auximana 22. Jan. 1629. & in una Firmana 9. Octobris. 1629. ſub Urbano* 8. Suar. Graſſ. & Sperell. *ll. cc.* apud quos innumeri alii, quibus addendus eſt Feſtaſius *de collect. par. 4. cap. 2. num.* 31. Bellon. *conſ.* 40. 54

Neque relevat, quod a Laicis opponitur, nimirum univerſalis obſervantia in contrarium. Quia dubitari hodie vix amplius poteſt, quin Immunitas Eccleſiaſtica, & exemptio Clericorum ſit juris Divini; etiam quoad Clericorum bona, ut diſertis verbis aſſeritur *in c. quamquam, de cenſib. in 6.* ſimilibus verbis. *Eccleſia, Eccleſiaſticæque perſonæ, & res ipſorum non ſolum a jure humano, quin imo Divino a ſæcularium perſonarum exactionibus ſunt immunes.* Et Concil. Trid. *ſeſſ. 25. c. 20. de reform.* dicitur. *Immunitas hæc Dei ordinatione, & Canonicis ſanctionibus inſtituta eſt.* Et licet hæc immunitas expreſſe non legatur in S. Scriptura, tamen ad hoc ut Juris Divini dicatur, ſufficit, quod ex teſtimoniis, & exemplis ex S. Scriptura deductis, & deſumptis, vel traditione Eccleſiæ deducatur, prout egregie deduci- 55

tur *ex Gen. c.* 47. ubi Joſeph. Protex Pharaonis ſacerdotes, & eorum agros etiam a Rege eis traditos in primæva libertate dimiſit, quamvis reliquos totius populi ſervituti Regis ſubegerit; & ideo Concil. Lateran. *in d. c. non minus.* intulit, non decere Eccleſiam Dei minus liberam eſſe tempore Principium Chriſtianorum, quam fuerit tempore Pharaonis, imo tempore Ethnicorum, qui ſuos ſacrificulos una cum bonis ipſorum immunes a tributis reddebant, ut obſervavit Præpoſ. *in d. c. ſi tributum* 5. ubi Cardin. 11. *quæſt.* 1. & plura exempla deduci poſſunt ex *primo Eſdra c.* 7. *& Num. c.* 3. & probatur ex illo Matthæi *cap.* 17. ubi filium Regis, qualis eſt Chriſtus, pronunciatur immunis a tributis. Eccleſiam vero & Eccleſiaſticos tanquam ſponſam, familiareſque & domeſtices Chriſti eadem gaudere prærogativa, inferunt SS. Auguſtinus & Hieronymus *lib.* 1. *quæſt. Evangelicarum quæſt.* 23. Videantur P. Suarez. contra Regem Angliæ *de Immun. Eccl. lib.* 4. *cap.* 5. *nu.* 12. *& cap.* 8. *nu.* 16. Card. Bellarmin. *controv. to.* 2. *lib.* 1. *de Clericis. c.* 28. *propoſ.* 4. *&* 5. & eſt ſententia communiſſima Legiſtarum, Canoniſtarum, & Theologorum apud Sperel. *dec.* 37. *& dec.* 126. *n.* 57. Carol. de Graſſ. & Ciarlin. *ll. cc.* Dianam *par.* 1. *tract.* 2. *de Immun. reſol.* 1. Thomas Del Bene *de Immun. to.* 1. *cap.* 5. *dub.* 8. Fagnan. a. *par. tertii Decretal. in cap. non minus, de Immun.* qui hoc probat etiam *ex L. ſancimus C. de SS. Eccleſ.* illis verbis. *competens prærogativa cæleſti favore conſervetur*, quam ſententiam canonizavit Rota coram Merlino apud Rubeum *par.* 6. *rec. dec.* 339. & coram Coccino *in cauſa Barcinonem.* 20. *Jun.* 1630. cum qua ſæpius pertranſit S. Congreg. Immunitatis. & Concil. Lateran. ſub Leone X. in Bulla *de reform.* §. *& cum fructuum.* Concil. Saliſburgenſe ſub Pellegrino *an.* 386. Conc. Colonien. celebratum *anno* 1530. *par.* 9. *cap.* 20. his verbis. *Immunitas Eccleſiaſtica vetuſtiſſima res eſt jure pariter Divino, & humano introducta*; adeo ut contrariæ ſententiæ Covar. *pract. quæſt. cap.* 31. modica remaneat probabilitatis umbra, ob tam claros S. Scripturæ textus, SS. Patrum interpretationem, S. Rotæ deciſiones, S. Congreg. declarationes, infinitorum Doctorum ſententiam, quo ſuppoſito nulla contra jus Divinum conſuetudo allegari poteſt utpote invalida; quia nequit voluntas, ſeu actio humana quantocumque tempore vel numero multiplicetur, contra Dei voluntatem prævalere; adeo ut talis conſuetudo iniqua ſit, utpote rationi contraria. *c. ult. de conſuetudine.* Covar. *pract. quæſt. cap.* 31. *n.* 5. Felin. *in cap.* 1. *de trenga & pace.* Duardus *in Bullam Cœnæ lib.* 2. *concluſ.* 7. *quæſt.* 37. *n.* 3. Azorius *lib.* 5. *inſtit. moral. par.* 2. *cap.* 14. *quæſt.* 1. Panorm. *in cap. non minus n.* 17. *de Immun. Eccleſ.* Sperel. *deciſ.* 37. *num.* 28. licet ſit immemorialis juxta Rotam *deciſ.* 20. *de conſuet.* Abb. & alios *in cap* 2. *de jud. & cap. Eccleſia S. Mariæ de conſtit.* Tum quia Laici ſunt incapaces ejuſmodi juriſdictionis, quo caſu immemorabilis nihil poteſt operari, licet eſſet mille annorum.

56 Neque refert, quod idem poſſit immemorabilis, quod privilegium, & illa habeat vim pacti, tituli, & legis; quia hoc non procedit, ubi adeſt incapacitas ſubjecti, ut probat textus *in cap. quanto, de conſuet.* Imola *in cap.* 1. *de apoſt.* Abb. *in cap. ſuper quibuſdam. de V. S.* Bal. *in L. ſi ſolemnibus. Cod. de fide inſtrum.* Felin. *in cap. dilecti. de preb.* Menoch. *de præſ. lib.* 3. *præſ.* 131. *num.* 47. & Sperell. *l. c. num.* 37. tum quia a jure ſcripto conſuetudo ubi improbatur, non valet regula; quia tunc non habet vim tituli, nec privilegii juxta *cap. ſatis, de officio archid ac.* Jo. Andr. *in cap.* 1. *de Cler. agrot.* Menoch. *d. præſ.* 131. *num.* 47. Put. *dec.* 457. *num.* 4.

57 Sed fingamus, hanc Immunitatem eſſe duntaxat Juris poſitivi; adhuc immemorabilis eam abrogare non poteſt nec in parte, nec in toto; quia tam a Jure civili, quam Canonico eſt reprobata. De Jure quidem civili in *auth. Caſſa. Cod. de SS. Eccleſ.* §. *illicitas.* De Jure Canonico *in cap. Clerici, de Judic. cap. cum terra, de elect. cap. ad noſtram. & cap. cum inter, de conſuet. cap. quamquam, de cenſib. in* 6. *cap. Clericis, de Immun. Eccleſ. in* 6. Ubi hæc conſuetudo vocatur *horrendus poteſtatis Laicalis abuſus*, & ita tanquam SS. Canon. inimica non eſt attendenda. *Cap. qualiter.* Ubi Abb. *de Judic. cap.* 1. *de conſuet.* Rota apud Sperell. *dec.* 37. *num.* 42. & talis conſuetudo etiam immemorabilis reprobatur in Bulla Cœnæ, uti communiter tenuit Rota, & DD. Canoniſtæ ac Theologi apud Azorium *inſtitutionum moralium tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 32. *quæſt.* 1. §. *ſed dubitari poteſt.* Suaz. *l. c.* Tum quia talis conſuetudo eſt Eccleſiæ plurimum oneroſa, & jus non ſolum tali conſuetudini reſiſtit, ſed illam tanquam irrationabilem reprobat. Suaz. *l. c.* feriendo excommunicationis ſententiam contra introducentes juxta *cap. noverit, de ſent. excom.* Bulla Cœnæ *cenſura* 15. Carol. de Graſſis. *de effectu Clericatus effectu* 3. *num.* 118. Marta *de Juriſdict. par.* 4. *caſ.* 11. *num.* 56. Ciarlin. *controv. for. p.* 2. *cap.* 129. *num.* 44.

58 Neque poteſt reſponderi, quod immemorabilis præſcriptio faciat præſumere præcedentem conſenſum apoſtolicum; quia hoc non procedit in conſuetudine per SS. Can. improbata. Suaz. *l. cit.* & quando privilegium eſt odioſum, & accedit perſonarum incapacitas; imo ob Bullam Cœnæ excluditur conſenſus apoſtolicus; quia cum ſingulis annis publicetur, conſtat de poſitivo diſſenſu. Sperel. *loc. cit. num.* 59. Neque refert, quod S. Pontifex non ignoret, multa in aliquibus provinciis contra libertatem Eccleſiaſticam fieri; quia licet non puniat, non ideo conſentit, ſed ad vitanda majora mala diſſimulat, juxta illud quod dicitur *in cap. cum jam dudum, de preb. multa per patientiam tolerantur, quæ ſi in judicium deducerentur, nequaquam valerent.* neque juvare poteſt excuſatio multorum, quod hæc conſuetudo ſit mixta Laicorum, & Eccleſiaſticorum, & ita ſubſiſtere poſſit; quia inprimis falſum eſt, eſſe conſuetudinem Eccleſiaſticorum; quia licet videantur ſponte ſolvere, inviti tamen id faciunt metu executionis armatæ, & manus regiæ, quam exigentes collectas ſemper comminantur, & majorum malorum; merito dubitantes, ne dum Romæ conſulitur, Saguntum expugnetur, ut eſt per ſe notum, & quatenus citra veri præjudicium eſſent conſuetudines ejuſmodi mixtæ Clericorum, adhuc nihil valerent; quia Prælati Papa inferiores, nec per pactum expreſſum, nec per concordiam poſſunt in aliquo præjudicare Eccleſiaſticæ Immunitati abſque expreſſo conſenſu S. Pontificis. Paulus de Caſtro *conſ.* 423. *num.* 2. *lib.* 2. Cævall. *in ſpeculo Communi, contra communem quæſt.* 899. *nu.* 107. Rota coram Merlino *l. c.* Sperell. *l. c. num.* 63. Suaz. *l. c.* & quia exemptio competit ſtatui Clericali uti Univerſo, non poteſt illi a Clericis nec expreſſe nec tacite renunciari. Hinc eſt, quod Bonifacius octavus *in c. Clericis, de Immun. Eccleſiarum in* 6. tam acerbe invehatur in illos, qui ejuſmodi exactionibus vel conſentiunt, vel diſſimulanter connivent illis verbis. *Quod dolentes referimus, nonnulli Eccleſiarum Prælati, Eccleſiaſticæque perſonæ trepidantes, ubi trepidandum non eſt, tranſitoriam pacem quærentes, plus timentes Majeſtatem temporalem offendere, quam æternam, talium abuſibus non tam temerarie, quam improvide acquieſcunt ſedis apoſtolica authoritate, ſeu licentia non obtenta.*

Dicunt Laici præterea, collectas non indici tantum a Laicis, ſed etiam ab Eccleſiaſticis, uti Prælatis maxime regularium, qui provincialibus Comitiis interveniunt. Sed hæ ſunt excuſationes ad excuſandas excuſationes in peccatis, nam quærimus, quam Prælati provinciales habeant juriſdictionem in Clerum ſæcularem, a quo, & quando conceſſam? ſi nullam, uti revera nullam habent, quomodo mittunt falcem in alienam meſſem, quomodo collectas non ſubditis imponere præſumunt? quin incurrant pœnas contra violantes immunitatem Eccleſiaſticam tum in Jure, tum in Bulla cœnæ latas? & contra uſurpantes juriſdictionem Eccleſiaſticam, ſeu Epiſcopalem? nam in *cap. non minus.* Epiſcopo cum Clero permittitur cognitio neceſſitatis collectarum imponendarum & hoc non niſi, ubi periculum eſt in mora. De Prælatis Regularium provincialibus altum ſilentium, conſultius apud Deum agent, ſi de alieno non erunt liberales, aliis onera importabilia imponentes, quæ illi digito movere nolunt.

60 Sed audi Laicos clamantes. Eccleſiaſtici ſunt membra Reipublicæ, ergo tenentur & illi contribuere pro neceſſitatibus Reipublicæ. Negatur conſequentia; non enim omnia membra eundem actum habent juxta Apoſtolum *ad Rom.* 12. alias Clerici tenebuntur agere opificia, ſerere agros, militiam ſequi ſæcularem contra textum *in cap. petitio. de homicid.* S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 4. 4. *a.* 2. *ad* 2. cum Clericorum arma ſint lacrymæ, & oratio-

orationes. *cap. Clerici.* 23. *quæſt.* 8. *cap. ex multa. de voto.* Admittimus, Clericos teneri ſuccurrere Reipublicæ, ſed ſuo in miniſterio, & actu, nimirum Divinorum officiorum celebratione, publicis, & privatis precibus, quod etiam diligenter fit. *cap. ſingula.* 78. *diſt.* alias valebit etiam ſequens argumentatio contra Laicos. Laici ſunt membra corporis myſtici Eccleſiæ; ergo tenentur ad ſolvendum cathedraticum, charitativum ſubſidium &c. ad quæ tenentur Eccleſiaſtici juxta *cap. conquerente, de efficio ordinarii*, & Abb. *conſ.* 26. quem tamen argumentandi modum nolunt intelligere.

61 Solet etiam citari contra nos doctiſſimus D. Dominicus Baſſus; ſed immerito; quia poſtquam cum Illuſtriſſimo Domino Cancellario Schmidt ſolvit omnia motiva Laicorum pro fundanda poteſtate ſæculari ad collectandum Clerum, conſuluit Clericis, ut ſolvant; ſed quia aliud eſt conſulere ſpontaneam ſolutionem, aliud decidere, Clerum eſſe obligatum ſolvere, ideo potius noſtris militat ſub ſignis.

62 Citatur etiam contra hanc ſententiam P. Haunoldus; ſed quæſtio illius eſt, an, & quibus legibus civilibus poſſint Clerici, & Religioſi teneri ſalva immunitate Eccleſiaſtica, hoc eſt, illis legibus, quæ favore canonum adverſus Laicam poteſtatem ſunt munita. Ecce! hic non agitur, an Clerici poſſint obligari Legibus, quæ ſunt contra immunitatem Eccleſiaſticam, multo minus ſtatutis Laicorum contra eandem Immunitatem, quæ eſt noſtra difficultas. Et licet concludat obligationem directe a legibus civilibus provenientem in Clericis ſervandi leges, hoc inde probat, quod S. Pontifex velit illas ſervari; ſed S. Pontifex non vult ſervari leges, & ſtatuta contra Immunitatem Eccleſiaſticam lata. Ergo Haunoldus non vult, Clericos teneri legibus, & ſtatutis contra Immunitatem Eccleſiaſticam. Minor fuit jam oſtenſa toto iſto diſcurſu, & ob excommunicationis ſententiam contra ſtatuentes latam. Et ſolum loquitur de obligatione quoad vim directivam, non vero quoad vim poteſtativam. Ad hæc ſententia Haunoldi ſuos habet contradictores Theologos, & Canoniſtas, uti a Laicis intelligitur, in tali authoritate, & numero, ut nobis, qui contrariam pro vera tenemus, omnino probari non poſſit. Et quod S. Pontifex velit ejuſmodi leges, & ſtatuta a Clericis ſervari, eſt vigilantium ſomnium, niſi ab eodem fuerint approbatæ; & tunc non ſunt ſervandæ uti Leges Civiles, ſed uti Pontificiæ. Butrius, Hoſtienſ. Jo. Andr. Archid. cum aliis apud Pignatellum *to.* 1. *conſ.* 166. *n.* 8. Del Bene *de Immun. l. c.*

63 Urgent Laici. Sunt ejuſmodi Collectæ principaliter indictæ ad defenſionem patriæ, cujus membra ſunt Clerici, qui defenſionis commoda non minus, quam Laici ſentiunt, adeoque oneribus ſe ſubtrahere non poſſunt, juxta illud juris adagium. *Qui ſentit commoda* &c. Reſp. hæc omnia non ignoraſſe Chriſtum, Pontifices, & Imperatores, qui optime norunt, Clerum eſſe membrum Reipublicæ in temporalibus, & tamen eundem a Collectis exemerunt, & reſpective exemptum declararunt ab oneribus ordinariis, & extraordinariis; imo non obligatum, diſtricte etiam eidem inhibendo ſolutionem illarum. Quid ergo dicemus? quod ſit iniquitas apud Deum? abſit. Quod tot Pontifices, tot Concilia, tot Imperatores, tot Reges, & Principes, qui Concilio Lateranenſi interfuerunt, & ejuſdem decretis humiliter ſe ſubjecerunt, ſubditis & Reipublicæ fuerint injurii, & iniqui? procul tam temeraria cogitatio! audiant Laici S. Paulum eorum lamentationes evertentem illis verbis. *ſi nos vobis miniſtramus ſpiritualia, magnum non eſt, ſi nos carnalia veſtra metamus*. Verum eſt ſæculares juvare Clerum, Eccleſias, & Eccleſiaſticorum bona defendere; ſed verum pariter eſt, eoſdem reciproce juvari a Clero in ſpiritualibus, uti ſacramentorum adminiſtratione, precibus tam publicis, quam privatis, & ſimilibus, & quatenus neceſſitas eſſet ita urgens, ſerventur illa quæ *in cap. non minus*. præſcripta fuere, & habebunt Clerum votis ſuis faventem.

64 Bona vero a Laico Clericis, vel Eccleſiæ vendita, quæ ſunt deſtinata ad cultum Divinum, tranſeunt ſine omni onere, quo erant affecta tam ordinario, quam extraordinario. *cap. dudum.* 23. *quæſt.* 8. Suar. *in defenſ. fidei. lib.* 4. *cap.* 17. 18. *&* 19. Rota apud Sperel. *dec.* 35. Innoc. *in cap. non minus, de Immun. Eccleſ.* Cardin. *in Clem.* 1. *de vita & honeſt. Cleric.* Graſſ. *l. c. eff.* 4. Kloghius *de contrib. cap.* 12. *num.* 83.

Bona vero Laicorum, quæ tranſeunt in Clericos titulo mere temporali, puta emptionis, vel alio, tranſeunt cum illo onere reali, quo erant affecta, ſecus cum onere perſonali, vel mixto. Onus mere reale vocatur ordinarium, & mixtum extraordinarium. Mere reale onus eſt, quod bonis eſt affixum propter ipſa bona, & de, vel ex ipſis bonis ſolvendum. Uti Decimæ prædiales &c. & tale onus debet eſſe certum, perpetuum, & invariabile, non vero ex aliquibus urgentiis impoſitum, & illis in totum, vel in parte ceſſantibus auferendum, vel minuendum; nam tunc dicitur, & eſt onus extraordinarium, & non tranſit in Clericos. DD. apud Sperell. *l. c.* Pignatell. *to.* 2. *conſ.* 54. 65

Neque refert, quod bona ſint deſcripta in æſtimo cum tali onere; quia per hoc onus non evadit reale; nam mutatione perſonæ ipſa quoque res mutatur, & ſicut bona, quæ a Clericis tranſeunt in Laicos, amittunt privilegium, ita econtra. De hac materia vide deciſionem magiſtralem apud Rotam Romanam *par.* 9. *recent. tom.* 2. *dec.* 412. & ibi annotationes Pauli Rubei, ubi contraria reſolvit, & ſignanter quod non liceat Principi ſæculari convenire cum ſuis ſubditis ſæcularibus, quod omnia bona ſint ſubjecta oneribus realibus, ita ut tranſeant ad Eccleſiam cum ſuo onere, quia ſic eſſet in arbitrio Principum ſæcularium eludere immunitatem Eccleſiaſticam, & ſic per indirectum permitteretur, quod directe omnino eſt prohibitum. *auth. caſſa C. de SS. Eccleſ.* & notant addentes ad Burratum *dec.* 780. *in litt. A. ſub verſ. tertia autem ſpecies*, & alii, & in caſu quo teneantur, an poſſint ad id cogi a Judice ſæculari, diximus in verb. *Eccleſia.* Lim. ſi alienationes fierent in fraudem, quia tunc fraus non patrocinaretur. Lim. præterea in Clerico Negotiatore. Item ſi Laicus, uti poteſt, ea conditione vendidit, ut maneret affectum oneribus talibus &c. Riccius *in praxi par.* 3. *reſ.* 133. Kloghius & Barb. *ll. cc.* Item lim. in Clerico conjugato etiam cum Virgine. Antonellus *de regim. Eccleſ. lib.* 4. *cap.* 5. *num.* 20. uti ſupra. 66

Alterum privilegium quod Clericis competit, eſt fori. Videri poſſunt DD. *ſupra citati* pro privilegio Clericali, & ad hoc ſufficit poſſeſſio Clericatus. Diana *par.* 3. *tr.* 1. *reſ.* 48. Maſcard. *de prob. conclus.* 362. Bonacina *in Decal. diſp.* 10. *quæſ.* 2. vel certe transfert onus probandi contrarium in Judicem Laicum. Graſſ. *de eff. Cler. in prælud. num.* 226. apud Dian. *l. c.* adeo ut Clericus non poſſit prorogare Juriſdictionem Laicalem. *cap. ſignificaſti de foro compet.* Bat. *in L.* 1. *ff. de Judic.* Ciarl. *controv. for. cap.* 44. Scaccia *de Judic. lib.* 1. *cap.* 11. neque renunciare privilegio fori etiam cum conſenſu Epiſcopi; quia eſt inductum favore totius ordinis Clericalis. Scaccia *l. c.* Barb. *de Jure Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 39. §. 2. *num.* 8. Hæc hodie clara ſunt, & nullam etiam apud Legiſtas habent difficultatem, & tamen eo jam devenit Laicorum audacia, ut Eccleſiaſticos, &, quod magis mirandum, etiam Prælatos ſua trahere ad ſubſellia non tantum actionibus in realibus, ſed etiam perſonalibus minime vereantur, &, quod magis dolendum, ipſimet prælati non tantum ultro compareant, ſed unus alterum etiam ad tribunal Laicum, etiam in perſonalibus citare non dubitet; ut nunc merito Bonifacii octavi querelæ, & lamentationes contra Philippum Francorum Regem tunc editæ etiamnum reperi merito poſſent tenoris ſequentis. *Prælatos inſuper, & alias perſonas Eccleſiaſticas tam Religioſos, quam ſæculares regni tui etiam ſuper perſonalibus actionibus, juribus, & immobilibus bonis, quæ a te non habent in feudum, ad tuum judicium pertrahis, & coarctas.* Ita Palatius in vita Bonifacii 8. *vol. fol. mihi* 150. Sed dicent, Prælati ſunt ſtatus provinciæ; & tanquam ſtatus poſſunt perſonaliter conveniri. Reſp. tales fuiſſe etiam Prælatos in Francia, contra quam Bonifacius ita acerbe lamentatur. Ad hæc ſunt ſtatus quidem provinciæ Prælati, ſed ſtatus Eccleſiaſtici, quales ſunt Epiſcopi Principes Imperii, qui tamen in perſonalibus non conveniuntur coram Dieta Imperii. Præterea ſi hæc excuſatio valeret, auferretur de facili privilegium fori Clericis competens: nam etiam Clerici ſunt cives Provinciæ, & membra, & tamen coram ſuo Judice in perſonalibus conveniendos eſſe nemo dubitat; quia cives ſunt Eccleſiaſtici, membra Eccleſiaſtica &c. Et 67

Digitized by Google

68 Privilegium ex emptionis a foro Laicali, eſt de Jure divino. Concil. Trid. *ſeſſ. 25. cap. 20. de reform.* & patet ex illis verbis Conſtantini: *Vos a nemine judicari poteſtis; quia ad ſolius Dei judicium reſervamini*. Abb. *in cap. ſolita, de major. & obed. & in cap. at ſi Clerici, de Jud.* Gig. *de Crimin. leſæ Majeſt. lib. 1.* Clar. *in §. fin. q. 36.* Graſſ. *de effect. Cler. eff. 1. a n. 2.* Scacc. *l. c.* Barb. *de Jur. Eccleſ. lib. 1. cap. 39. §. 2. num. 5.* Tambur. *de Jur. Abb. tom. 1. diſp. 15. qu. 19.* Suar. *in defenſ. fid. lib. 4. cap. 5.* Dian. *part. 7. tract. 1. reſol. 1. 2. & ſeqq.* & plurimi apud Sperel. *dec. 133.* & S. Congr. Hinc Clericus in Laicum tanquam arbitrum compromittere non poteſt, bene tamen ut arbitratorem, Gail. *lib. 1. obſ. 37.* dummodo cauſa non ſit ſpiritualis.

69 Hinc Clericus citans Clericum ante Judicem Laicum, amittit cauſam, & privatur communione. Anſald. *de Juriſd. p. 2. tit. 11. cap. 1.* Abb. *in cap. ſi diligenti, de for. comp.* Et habens recurſum ad Judicem Laicum, eſt excommunicatus ipſo Jure. *cap. gravem, de ſent. excom.* Rot. apud Merlin. *deciſ. 15. & 16.* Bulla Cœnæ §. 1. & 16.

70 Clericus in tantum gaudet fori privilegio, ut trahat ad ſe Laicum litis, vel criminis conſortem, cohæredem, vel correum in materia individua, ſecus in dividua. *L. ſi communi, ff. quemadm. ſerv. amit.* Felin. *in cap. 1. de præſcr.* Covar. *pract. quæſt. cap. 34. n. 2.* Gail. *obſ. 37. lib. 1. n. 2. verſ. tertio.* Farin. *in prax. quæſt. 8. n. 151.* Fachin. *lib. 9. controv. Jur. cap. 31.* Graſſ. *de effect. Cler. eff. n. 137.* Marr. *de Juriſd. p. 4. caſ. 118.* Ciar. *contr. for. cap. 34. a num. 29.* etiam in cauſis perplexis, in quibus ob diviſionem fori poteſt oriri perplexitas: tunc enim, ne oriatur coram uno Judice cauſa eſt terminanda, uti in mandante, & mandatario delicti. Ciarl. *l. c.* Sperel. *deciſ. 19.* Fachin. *l. c.* Scacc. *de Jud. lib. 1. cap. 11.* Barb. *de Jur. Eccleſ. lib. 1. cap. 39. §. 2. a num. 94.* Dian. *q. 3. tr. 1. reſ. 1.* contra Anſald. *de Juriſd. p. 2. tit. 4. cap. 20.*

71 Ampliatur, ut Clericus recipiens depoſitum coram Judice Laico non poſſit pro illius reſtitutione conveniri coram Judice Laico. Barb. *l. c.* idem dic de fidejuſſore.

72 Ampliatur præterea, ut Clericus ſuccedens Laico ante litem cœptam, non obſtante priori hypotheca, vel obligatione Laici, non poſſit conveniri niſi coram Eccleſiaſtico. Bar. *in L. heres abſens*, & ibi DD. *ff. de Jud.* Abb. Burr. & Canoniſtæ *in cap. quia V. extra. de Jud.* Marant. in Specul. *p. 5. n. 13.* Gail. *lib. 1. obſ. 37.* Sperel. *deciſ. 7. n. 1.* licet Laicus fuiſſet in forma Cameræ obligatus. Imo non tenetur litem proſequi coram Laico, coram quo fuit cœpta, ſi proceſſus fuit nullus. Ciarl. *contr. for. cap. 160. n. 52.* Graſſ. *de effect. Cler. eff. 1. num. 298. ſeq.* Gail. *lib. 1. obſerv. 37.* Scacc. *l. c.* Barb. *ubi ſupra a num. 101.* ubi multos allegat, qui defendunt, Clericum non teneri litem proſequi coram judice Laico, etiamſi proceſſus non fuerit nullus, ex quo mutata perſona, mutetur judicium; ſed pluras allegat in contrarium, quem vide.

73 Ampliatur ulterius, ut Clericus veniens ad cauſam principaliter pro ſuo intereſſe, trahat cauſam ad ſuum forum. Anchar. *in cap. ea quæ, de Reg. Jur. in 6.* Sper. *dec. 24. a num. 1.* Ciarl. & Barb. *l. c.*

74 Ampliatur quarto, ut Clericus ſuccedens Laico in Jure univerſali poſt litem cœptam, non teneatur proſequi litem coram quo fuit cœpta. de quo vide Abb. & Fel. *in cap. quia de Jud.* Graſſ. *de effect. Cler. eff. 1. n. 281.* Scacc. *de Jud. l. c.* Gail. *loc. cit.* Marta *de Juriſd. p. 4. caſ. 33.* Gratian. *diſc. for. cap. 16. ante num. 34.* Sperel. *l. c.* Barb. *de Jur. Eccleſ. lib. 1. cap. 39. §. 2. a n. 101.* Dian. *p. 1. tr. 2. reſ. 24.* quamvis contrarium doceant multi apud Sperel. *l. c.*

75 Ampliatur quinto, ut nec Clericus tutor poſſit coram Laico conveniri pro reddenda ratione adminiſtrationis, licet acceptarit legitimam tutelam; quia non poteſt prorogare Juriſdictionem Judicis Laici, ut ſupra dictum eſt. Riccius *in prax. var. reſ. p. 3. reſ. 503.* & gaudet eadem exemptione etiam quoad patrimonialia, & quoad alia officia ſecularia. Ambroſin. *de imm. c. 20.* Duard. *in Bull. Cœn. can. 15.* Mart. *loc. c. caſ. 147.* Pignatel. *tom. 2. conſ. 27.* Barb. *l. c.* contra Capon. & Anſald. Item ſi fidejuſſit pro Laico. Ricc. *p. 2. reſ. 483. num. 4. & 5.* Bajard. ad Clar. *in §. fin. qu. 95.* neque in officio delinquens. Riccius *p. 2. reſ. 486. nu. 4.* Scacc. *de Jud. lib. 1. cap. 11. num. 94.*

76 Limita primo in reconventionis cauſa, in qua in civilibus cauſam ſpiritualem, vel illis annexam nihil tangentibus, reconveniri poteſt coram Judice Laico, juxta gloſſ. *in cap. at ſi Clerici. verb. non tenet, de Judic.* Paſqual. *de patr. poteſt. p. 1. cap. 8. num. 4.* Scacc. *l. c.* Pignatel. *tom. 3. conſ. 27.* Farin. *in prax. quæſ. 8. num. 99. ſeqq.* Graſſ. *de effect. Cler. eff. 1. num. 745.* Ciarlin. *contr. for. cap. 53. num. 31.* Barboſ. *d. cap. 39. §. 2. a num. 137.* ubi late, plurimeque DD. ampliationes, & limitationes. Quamvis, ſpectato jure communi, quod ne quidem in cauſa mere civili Clericus reconveniri poſſit coram Judice Laico, verius judicet P. Pirhing. *lib. 2. decretal. tit. 4. num. 9.* ubi Abb. *in d. cap. at ſi Clerici. num. 22. & 23.* Ob rationes; tum quia leges civiles reconventionem permittentes pertinent ſolum ad ſubditos Laicos, cum non poſſint obligare Clericos de jure divino a Juriſdictione Laicali exemptos, ut ſupra diximus, nec conſtat, quod Jus Canonicum tales leges approbaverit, ideoque erit ſtandum generali prohibitioni, ne Clericus trahatur ad forum Laicale; tum quia Clerici nec propria ſponte poſſunt ſe ſubjicere juriſdictioni Laicali. *arg. cap. ſi diligenti. 12. de for. comp.* & ad contraria reſpondet cit. P. Pirhing. Et hanc ſententiam defendunt etiam plurimi, quorum aliqui videri poſſunt apud Farin. *l. cit.* Felin. *in repert. in verb. Clericus.* ubi de magis communi. & alii, & hæc quæſtio certe gravis eſt, & difficilis, ita, ut dicit Petr. Auguſt. Morla, apud cit. Graſſ. ut indigeat nova Pontificis deciſione, & certe priorem ſententiam reprobare non audet P. Pirhing. ob innumeros DD. qui illam defendunt, & Jo. Andr. & Abb. *in d. cap. at ſi Clerici*, afferunt ſtandum eſſe conſuetudini apud Afflict. *deciſ. Neapol. 173. num. 2.* cui merito adſtipulamur, quæ poſterior ſententia etiam limitanda eſt, ſi reconventio fiat per modum exceptionis, v. g. compenſationis, vel in cauſa acceſſoria, & connexa. Pirhing. *l. c.* hinc Judex Laicus cognoſcere poteſt circa expenſas a Clerico actore, qui ſuccubuit, ſolvendas. Imol. *in cit. cap. at ſi Clerici. num. 5.* Et prima ſententia limitatur, ut Clericus ad ſolvendum &c. perſonaliter a Judice Laico cogi non poſſit, ſed hoc fieri debebit per Judicem Eccleſiaſticum. Dian. *p. 4. tr. 1. reſ. 65.* Bonac. *in Bull. Cœnæ diſp. 1. q. 16.* Barb. *l. c. num. 156.* Felin. *in cit. cap. at ſi Clerici. num. 11. fall. 4.* ob defectum juriſdictionis Judicis Laici.

77 Limita ſecundo, quod Clericus tanquam auctor laudatus, uti qui tenetur de evictione, non trahit cauſam ad ſuum forum. Abb. *in cap. fin. num. 8. de empt. & vend. & in cap. quoniam frequenter. §. in aliis. n. 28. ut lit. non conteſt.* Covar. *pract. quæſt. cap. 8. num. 3.* Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib. 1. cap. 39. §. 2. num. 116.* quia tamen non conveniunt DD. etiam in hac quæſtione, ut videre eſt apud cit. Barboſ. & apud Fachin. *contr. jur. lib. 2. cap. 38.* ideo diſtinguendum erit, quod nempe, quando Clericus in judicium venit tantum acceſſorie, ut emptorem defendat, non trahat judicium ad ſuum forum. Ciarlin. *contr. for. cap. 171. nu. 22.* ubi Abb. *in d. cap. fin. de empt. & vend. num. 8.* Dec. *conſ. 700. num. 6.* Natt. *conſ. 99. num. 3. lib. 2.* Rimin. *jun. conſ. 422. num. 14.* & alii. late Mangil. *de evict. quæſ. 6. num. 13: & paſſim. tot. quæſt.* cum tunc privilegio Clericali non derogetur, ex quo ſententia, ſeu judicium non contra Clericorum venditorem, ſed contra Laicum emptorem proferatur. Barboſ. *l. cit. num. 118.* Quod ſi vero Clericus principaliter veniat pro ſuo intereſſe, ut quia nominans eſt dicti Clerici colonus, cujus principaliter intereſt illum defendere, vel quia Clericus in judicium fuit conventus evictionis nomine, & ſic principaliter contra ipſum actio intentata, tunc dicendum eſt, quod ſit conveniendus coram ſuo Judice. Barboſ. *loc. cit.* Fachin. *ubi ſupra.* late Mangil. *loc. cit. d. quæſ. 6.* ubi contraria reſolvit, alioſque citat; cum tunc principaliter & judicium, & ſententia contra Clericum feratur, & ſic Laicus non eſt Judex competens. Anchar. *in c. ea quæ quæſ. 17. verſ. qua rat. de R. I. in 6.* Abb. *in d. cap. cum ſit generale num. 13.* ubi Innoc. & alii apud Ciarlin. *loc. cit. num. 24.*

78 Limit. tertio, quia Clericus actor ſequitur forum rei Laici. Canoniſtæ *in cap. quod Clericus, de for. comp.* Sperel. *dec. 100. & 10.* ſublimit. in cauſis Eccleſiaſticis, quales ſunt Juriſpatr. matrimonii, ejuſque diſpenſationum, cauſæ decimales, niſi quæſtio ſit puri facti, de quo

ſuo

Digitized by Google

ſuo loco, cauſa poſſeſſionis ſpiritualis; Item in cauſis mixti fori, in quibus eſt locus præventioni, quales ſunt, cauſæ alimentorum, dotis, niſi hæc petatur cum divortio; quia tunc hæc cauſa eſt pure Eccleſiaſtica, vel cauſæ civiles, quæ agitantur in perſonas miſerabiles, pupillos, viduas, pauperes &c. vide Scacc. *de Jud. lib. 1. c. 12. nu. 17.* Sperel. *dec.* 98. Covar. *pract. quæſt. cap.* 35. Monet. *de decim. cap. 8. q.* 1. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib. 5. cap. ult. §.* 2. Ciarl. *contr. for. c. 125. & 56. & 171. num.* 48. Concil. Trid. *ſeſſ. 24. c.* 10. Barboſ. *de Offic. Epiſc. alleg.* 81. Sanch. *de matr. lib. 10. diſp.* 8. quæ poſſunt tractari coram Judice Eccleſiaſtico. ut probatur ex *cap. ſi Clericus, & cap. cum ſit generale, de for. comp.* Scacc. *de Jud. lib. 1. cap.* 11. & quidem in cauſis decimarum, hæreſis, matrimonii, ſimoniæ, & Beneficii, & aliarum ſpiritualium cauſarum Eccleſiaſticus procedit privative quoad Laicum. DD. *cit.*

79 Limit. quarto, quia Clerici ſpoliantes Laicum poſſunt conveniri coram Judice Laico. Scacc. *loc. cit. num.* 95. non quidem directe, ſed indirecte, nam tunc Laicus poteſt reſtituere ſpoliatum in ſuam poſſeſſionem, per viam quamdam defenſionis extrajudicialis, citando quoſcumque intereſſe prætendentes. Afflict. *deciſ.* 24. Marant. in Specul. *p. 4. diſt.* 11. Scacc. *l. c.* Idem dic de ſequeſtratariis & depoſitariis. Eccleſ. *obſ. for.* 186. hoc eſt bene verum, quod Clericus ſpoliator comparens, & poſſidere ſe allegans, poſſit petere remiſſionem ad ſuum Judicem, quæ erit concedenda, cum habeat privilegium fori. Menoch. *de recuper. poſſ. remed. 15. num. 227. uſque ad num.* 234. Gutier. *canonic. queſ. cap. 34. num.* 31. apud Gratian. *diſc. for. cap. 238. num.* 73. ubi alios tradit modos eludendi hanc cautelam, citandi Clericos per citationem generalem *quorumcumque intereſſe ſe habere putantium*: quos vide apud d. Menoch.

80 Et licet Eccleſia, ſi ratione ſuorum bonorum petat reſtitutionem in integrum, poſſit hoc facere coram Judice Eccleſiaſtico, uti defendit Sperel. *dec. 135. num.* 9. citans Abb. & Felin. *in cap. cum ſit generale, de for. comp.* Contrarium tamen in Clerico petente reſtitutionem in integrum ratione bonorum ſuorum patrimonialium tenet gl. *in c. un. de reſt. in integr.* Abb. *in c. 1. de conſuet, & in cap. Eccleſia S. Mariæ, de conſtit.* Marant. *de ord. Jud. p. 6. de appell.* Covar. *lib. 1. var. reſ. cap. 4. num.* 2. Oddo *de reſt. in integr. p. 2. q.* 3. apud Sperel. *loc. cit.* juxta quos illam petere debet coram Judice Rei conventi.

81 At quod Clericus, non tantum pro re Eccleſiæ, ſed etiam pro bonis ſuis patrimonialibus agens contra Laicum ex canone, vel remedio integrandæ, aut retinendæ, habeat fori electionem, eſt tex. *in c. cum ſit generale, de for. comp.* ubi Felin. *c. quamquam, de conſ. in* 6. quia in materia ſubjectionis æquiparantur bona Eccleſiarum, & Clericorum. *cap. ſi Clericus, de for. comp.* etiam quoad privilegium fori. *cap. S. Maria, de conſtit. c. fin. de vit. & honeſt. Cler.* & DD. apud Sperel. *dec.* 142. Tum quia ſpolians Clericum ſuis bonis peccat in in Eccleſiam; quia bona patrimonialia Clericorum ſunt Eccleſiæ quoad defenſionem. *cap. de Laicis. 12. q. 2. c. irreligioſum. & c. eos. diſt.* 87. vide Sperel. *loc. cit.* Dian. *p. 3. tr. 1. reſ.* 29. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib. 5. c.* 3. dummodo conſtet, rem eſſe Clerici: ſecus ſi id negetur. Ciarlin. *contr. for. c. 171. num. 50. c. 5. de form. comp.*

82 Hinc Clericus Laicum de rebus Eccleſiæ, vel ſuis recte convenit in foro Eccleſiaſtico, *c. ſi Clericus Laicum.* ubi Abb. Felin. & DD. *de for. comp.* Graſſ. *de effect. Cler. eff. 1. nu.* 521. Bellet. *diſquiſ. Cler. p. 1. tit. de favor. Cler. real. §.* 5. Ciarl. *contr. for. cap. 171. num.* 48. Sperel. *dec.* 98. Barb. *in d. c. ſi Clericus. num.* 2. Dian. *p. 5. t. 1. reſ.* 7. Grat. *diſc. for. cap.* 238. Rot. apud Dian. *loc. cit.* maxime ſi agit ſpolio. Anſald. *de Juriſd. p. 2. tit. 11. c.* 22. plura videri poſſunt infra in verb. *Judex.*

83 Limit. quinto in cauſa feudali, in qua Clericus poteſt conveniri coram Judice Laico, vel paribus Curiæ, *c. verum c. ex tranſmiſſa, de for. comp. c. cæterum, de Jud.* Bonac. *in Decal. diſp. 10. q. 2. pun. 1. §.* 4. Gail. *lib. 1. obſ. 37. & de pace publ. lib. 1. c. 8. num.* 8. Clar. *in §. feudum. q. 90. num.* 8. niſi feudum Eccleſiaſticum eſſet. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib. 1. c. 39. §. 2. a num.* 129. Dian. *p. tr. 1. reſ.* 59.

84 Limit. ſexto in aliquibus, ut Clericus in actione reali, vel in rem, poſſit coram Judice Laico conveniri. ita Boer. *dec. 64. num.* 6. Mynſing. *cent. 1. obſ. 22. & cent. 4. obſ.* 95. Gail. *lib. 1. obſ. 37. n.* 4. Oſaſch. *dec. 68. n.* 34. qui ultimus declarat, id eſſe verum, ſi fiat indirecte, non conſtringendo Clericos, vel Eccleſiaſticas perſonas, ſed res ipſas oneri affectas; & ita in cenſibus, & tributis Clericos coram ſæculari conveniri poſſe. Joan. Andr. *in cap. non eſt in mora, de Reg. Jur. n.* 7. Abb. *in c. cum homines, num. 9. de decim.* Thomat. *de collect. §. videndum, a n.* 10. probantque *ex cap. quod Clericis, cap. ſi diligenti, de for. comp. auth. ſtatuimus, & authen. hodie. Cod. de Epiſ. & Cler.* Sed contraria vera eſt, quam, reprobata Galliæ conſuetudine, probant plures. Faber. *in d. c. ſtatuimus, & authen. ſed hodie.* Marant. *de Ord. Jud. p. 4. diſt.* 11. Rolan. *conſ. 12. n. 37. & conſ. 23. num. 13. lib.* 2. Aponte *de laudemiis, qu. 51. n.* 5. Grat. *diſc. for. c. 16. a num.* 20. Graſſ. *de effect. Cler. eff. 1. num. 10. & 387.* Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib. 1. c. 39. §. 2. n.* 107. Sperel. *deciſ.* 135. Mart. *de Juriſd. p. 4. caſ. 4. a num.* 20. Farin. *de inquiſit. q. 8. a num.* 21. Pax Jord. *de re judic. lib. 13. tit. 8. nu.* 14. & ut ſupra; ratio eſt; quia canones, & Jura generaliter loquuntur, & ſine diſtinctione inter actionem realem, & perſonalem: cum autem Jus non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus, ut probat Barboſ. *loc. cit. num.* 106. tum quia in concurſu fori ratione rei, & ratione perſonæ, præfertur forus perſonæ. *L. quod legatur, ff. de Jud.* quia res, & bona ſunt acceſſoria perſonæ. *L. in peculium ff. de uſur.* & dignior trahit ad ſe minus dignum *c. quod in dubio, de conſecr. Eccleſ.* tum quia ſicut bona aſſumentis militiam ſæcularem mutant ſtatum, & forum, *L. ex eo, Cod. de agent. in reb. L. Magiſteriæ. Cod. de Juriſd. omn. Jud.* ita bona aſſumentis militiam Eccleſiaſticam. Innoc. *in c. 2. de major. & obed.* & quoad forum debemus potius ſequi conditionem perſonæ, quam rei; quia in Judiciis quaſi contrahitur. Abb. *in cap. 17. de Jud.* & conſuetudo in contrarium valere non poteſt, utpote contra Jus divinum: quia in Judiciis etiam realibus quaſi contrahitur, & perſonaliter, obligatur perſona foro Judicis ſæcularis. Bal. *in c. 2. de Jud.* Cenedus *in collectan. jur. Can. p. 1. collect. 37. n.* 14. Rot. quam citat Graſſ. *loc. cit. n.* 387.

Hoc privilegium fori tamen Clericis in minoribus 85 conſtitutis non competit, niſi aut habeant Beneficium, aut Clericalem habitum, & tonſuram deferant, & alicui Eccleſiæ de mandato Epiſcopi ſerviant. Conc. Tr. *ſeſſ. 23. cap. 6. de reform.* Et ita Beneficiatus licet non deferat habitum, & tonſuram, propter particulam disjunctivam, gaudebit privilegio. Clar. *in §. fin. qu. 35. a num.* 16. Graſſ. *de effect. Cler. eff. 1. num.* 1195. Farinac. *loc. cit.* Garz. *de benef. p. 2. cap. 2. num.* 4. Genuenſ. *in prax. c. 7. num.* 7. Dian. *p. 1. tract. 2. reſ.* 28. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. loc. cit. nu.* 13. quæ ſaltem procedunt, donec Clericus ob non delationem habitus beneficio privetur, aut illo privatus declaretur; de quo ſupra. Garz. *l. c. n.* 5. Neque ad hoc ut Beneficiatus gaudeat privilegio, requiritur, quod habeat poſſeſſionem, ſed ſufficit legitima collatio. Gig. *de penſ. q. 94. num.* 12. Pariſ. *de reſign. lib. 7. q. 1. num.* 47. Genuenſ. *loc. cit.* Leo *in theſ. for. Eccleſ. p. 1. cap. 11. num.* 2. Garz. *loc. cit. num.* 14. Dian. *p. 1. tract. 3. reſ.* 29. & ad hunc effectum ſufficit Beneficium etiam modicum. DD. *cit.* imo ſufficit ſolus titulus, licet non habeat fructus; ſufficit etiam coadjutoria cum futura ſucceſſione. Barboſ. *de Off. Epiſc. alleg. 12. nu. 9. & de Jur. Eccleſ. lib. 1. c. 39. §. 2. n.* 19. & DD. *mox cit.* ſufficit etiam penſio Eccleſiaſtica ſolita dari in titulum. S. Congr. apud Sper. *dec. 132. num.* 11. Gig. *de penſ. q.* 28. Barboſ. *de Off. Epiſc. alleg. 12. num. 8. & de Jur. Eccleſ. loc. cit. num.* 21.

Sed ſicut Clericus gaudet privilegio fori, gaudetne 86 etiam immunitate Eccleſiaſtica, etiam quoad Judicem Eccleſiaſticum in criminibus non exceptis? quæſtio hæc eſt valde controverſa; & Canoniſtæ ſunt adeo diviſi, ut ambigas, quænam ſit communior; pro affirmativa ſtat Barboſ. *de jur. Eccleſ. lib. 2. cap. 3. num. 137. cum plurimis ſeqq.* ubi cum innumeris DD. contraria reſolvit, quia immunitas hæc datur Eccleſiæ, vel Clerico ob Eccleſiam; & communis apud Ciarl. *contr. for. cap. 10. num.* 17. Covar. *var. reſ. cap. 20. lib. 2. num.* 16. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib. 1. cap. 9. §. 2. num.* 47. Tuſc. *litt. E. concl.* 9. Clar. *in §. fin. q.* 30. Dian. *reſ. mor. lib. 1. p. 1. reſ.* 24. & probatur ex *c. nullus Clericorum 17. q.* 4. Innoc. *in c. inter alia*, & ibi Calder. *q. 6. de immunit. Eccleſ.* Contrariam docent Abb. in *cit. cap. inter alia* Angel. *in Sum. verb. immunitas, num.* 14. Sylveſt. *in Sum. verb.*

Digitized by Google

Immunitas. 3. q. 3. Genuenſ. *in prax. cap.* 17. Tranch. *conſ.* 30. ubi late Thom. del Bene *de immun. p.* 2. *cap.* 16. Navar. *in man. cap.* 15. Suar. *de Relig. tom.* 1. *tr.* 2. *lib.* 3. *c.* 10. Guarz. *defenſ.* 1. *cap.* 38. *num.* 49. Graſſ. *de effect. Cler. eff.* 38. Sperel. *dec.* 59. Sed prior eſt probabilior, & melioribus nititur fundamentis, inter quæ illud non contemnendum, quod ante Clericatum gaudebat immunitate; ergo etiam poſt, alias per Clericatum fuiſſet factus deterioris conditionis; quam etiam defendit Pignatel. *tom.* 1. *conſ.* 178. *num.* 5. ubi declaratio S. Congreg. Sperel. *l. c. num.* 35. *verſ. contrarium tamen*, apud quos alii. quæ S. Congr. declaratio tollit probabilitatem ſententiæ contrariæ.

87 Neque poteſt Clericus extrahi ab Eccleſia Regularium exemptorum ab Epiſcopo in omni ſententia, & non obſtante quacunque conſuetudine; quia licet talis Eccleſia regularis ſit in Diœceſi, non eſt tamen de diœceſi, & ſic non eſt de territorio Epiſcopi. Ciarl. *l. c. num.* 21. *cap. cum Epiſcopus*, *de offic. ord. in* 6. *cap.* 1, *de privil. in* 6. Suarez *de Relig. lib.* 3. *cap.* 13. Farin. *in append. cap.* 22. Niſi conſentiat Superior Regularis, vel niſi eſſemus in delictis exceptis.

88 Quia Clericus eſt exemptus a Juriſdictione Laica, ideo ligari Laicorum legibus, aut ſtatutis non poteſt, quantumvis honeſtis: quia ad obligandum non ſufficit honeſtas legis, ubi deeſt poteſtas, & juriſdictio legislatoris. ad tex. *in cap. cum non ab homine*, *cap. novit*, *de Jud.* Mart. *de juriſd. p.* 4. *caſ.* 5. Ciarl. *contr for. c.* 45. Sperel. *dec.* 11. 12. & 14. Poteſt tamen uti ſtatuto non ut lege, ſed ut privilegio. *cap. ſi in adjutorium*, *diſt.* 10. Abb. *in cap.* 2. *de vit. & honeſt. Cler.* Ciarl. *loc. cit.* apud quem Bellet. nec ligatur ſtatuto de compromittendo. Ciarl. *c.* 170. *num.* 40. Graſſ. *de eff. Cler. eff.* 2. *nu.* 412. & 414.

89 Ampliatur, licet ſtatutum fuiſſet editum ob bonum publicum, quia Clericus nihilo minus non obligatur ſaltem quoad vim coactivam, bene vero quoad vim directivam; hinc ſtatutum prohibens armorum delationem, tenetur Clericus ſervare quoad vim directivam, non quidem formaliter vi ſtatuti laicalis, ſed virtute Canonum armorum delationem prohibentium. Suar. *de LL. lib.* 3. *cap.* 34. & contra Regem Angliæ, *de Immun. lib.* 4. *c.* 16. Sperel. *dec.* 123. *num.* 75. contra Anſald. *de juriſd. p.* 2. *tit.* 11. *c.* 22.

90 Sed quæres, Clericus vendens rem cariori pretio, quam a poteſtate Laica fuit taxatum, peccatne, & teneturne ad reſtitutionem? Reſp. affirmative: quia pretium juſtum eſt, quod fuit taxatum a poteſtate Laica, & ita pretium Clerici fuit injuſtum. Navar. *in man. cap.* 23. Bonac. *de L. L. diſp.* 1. *q.* 1. *pun.* 6. Genuenſ. *in prax. c.* 47. apud Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 1. §. 7. *num.* 86.

91 Succedit privilegium canonis *ſi quis ſuadente &c.* 17. *q.* 4. propter quod ſi Judex Laicus Clericum ſpoliat armis ſine Epiſcopi licentia, incidit in excommunicationem. Sperel. *deciſ.* 45. & 124. Dian. *p.* 5. *tr.* 1. *reſ.* 4. quod extenditur ad Clericum venatorem; quia licet venatio clamoſa cum canibus, & accipitribus ſit prohibita Clericis. *cap. Epiſcopum* 34. *diſt. cap. omnibus. c.* 1. *de Cler. venat.* Menoch. *de arbitr. caſ.* 413. Barb. *de jur. Eccl. lib.* 1. *c.* 40. *num.* 79. Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 12. Sperel. *deciſ.* 124. *n.* 28. tamen venatio non in perpetuum prohibetur, ſed permittitur, ſi raro fiat, vel recreationis cauſa. gloſ. *in d. cap.* 1. *de Cler. venat. verb. voluptate*. ubi Abb. Dian. *p.* 3. *tr.* 6. *reſ.* 19. & *p.* 9. *reſ.* 40. & ſæculari Curiæ ſibi arma auferri volenti, poteſt impune reſiſtere, & vim vi repellere. Sperel. *loc. cit.* nec ad Laicos ſpectat punire Clericos ſacrorum Canonum tranſgreſſores.

92 Ita poteſtas Laica capiens Clericorum, & ad carceres ſuos ducens, incidit in excommunicationem *cap. ſi quis ſuadente*. & Bull. Cœn. licet ceperit in fragranti; niſi fuiſſet ſuſpectus de fuga. Menoch. & Sperel. *loc. cit.* Neque poſſunt Laici arma Clericis ablata ſibi retinere; quia vel Clerici deliquerunt, vel non? ſi non, ergo injuſte illis auferuntur, ſi deliquerunt; cum ſint corpus delicti, debent conſignari illi Judici, qui eſt competens in illis, ſcilicet Eccleſiaſtico. Sperel. *loc. cit.* quando vero Clericus eſt ſuſpectus de fuga, non poteſt retineri ultra viginti horas. Scacc. *de Jud. lib.* 1. *cap.* 11. Farin. *in prax. q.* 8. Dian. *p.* 1. *tr.* 2. *reſ.* 10. Imo Clericus pluries pro armorum delatione captus, & ſe non correxit, non dicitur incorrigibilis, ut a Judice Laico poſſit carcerari, & puniri, poſt trinam Epiſcopi monitionem, niſi dimiſſo habitu Clericali, aſſumptis armis illicitis, inhoneſte ſe geſſerit. Concil. Trid. *ſeſſ.* 23. *cap.* 6. Sperel. *deciſ.* 125. Sed debent, ad hoc ut amittat privilegium fori, vel canonis, præcedere hæc: primo delictum; ſecundo trina monitio continua cum limitatione tamen, ut ſupra: tertio contemptus; & hæc requiruntur pro forma, & non poſſunt per æquipollens impleri. Sperel. & Farin. *l. c.* Imo Clericaliter incedens, neque eſt declarandus incorrigibilis ad effectum, ut poſſit puniri a Judice Laico, niſi in enormibus delictis depoſitione dignis, pro quibus illum Eccleſia coercere non poteſt. *c. cum non ab homine*. *de Jud. c. perpendimus* 23. *de ſent. excom.* Talia delicta ſunt furtum, perjurium, homicidium, uſura, & ſimilia. P. Pithing. *lib.* 5. *tit.* 19. *ſect.* 6. §. 2. Scacc. *de Jud. lib.* 1. *c.* 11. *num.* 62. Sperel. *deciſ.* 125. *num.* 19. & *per tot.* ubi late tractat hanc materiam; qui ſi adhuc eſt incorrigibilis; eſt excommunicandus; & contumacia creſcente anathematizandus, tandem cum in profundum venerit, & Eccleſia non habeat ultra quod faciat, per ſæcularem comprimendus eſt poteſtatem. Farin. *d. q.* 8. Ambroſin. *de immun. Eccleſ. cap.* 17. quo tamen in caſu ad excommunicationem, ante trinam monitionem, non eſt deveniendum; quia eſt pœna contumaciæ, non delicti. *c. ſacro. de ſent. excom.* Abb. *in cap. cum non ab homine*, *de Jud.* & poſtmodum perſeverante contumacia, eſt anathematizandus; neque hæc ſufficiuntur ut declaretur incorrigibilis, ad effectum ut tradi poſſit Judici Laico, ſed requiritur contemptus, ſine quo dici non poteſt incorrigibilis, ut perdat privilegium fori. Sperel. *loc. cit.* & ut dici poſſit, quod Eccleſia non habeat ultra, quid faciat, non ſufficit pœnarum defectus, ſed quod propter Rei potentiam non poſſit illum punire, eo quod non poſſit habere in fortiis, qui caſus apud Epiſcopos habentes carceres, vix contingere poteſt; neque iſta ſufficiunt, niſi præcedat ſententia declaratoria Judicis Eccleſiaſtici de incorrigibilitate, niſi incorrigibilitas tranſierit in notorium. Abb. *in c. cum non ab homine*, *de Jud.* Graſſ. *de effect. Cler. eff.* 1. *num.* 809. Clar. *in* §. *fin. q.* 36. *num.* 34. Sperel. *l. c. num.* 30. & 33. vide Scacc. *de Jud. lib.* 1. *c.* 11.

Et ut Clericus immiſcens ſe enormitatibus perdat privilegium fori, non ſufficit unum delictum enorme, niſi præceſſerit trina monitio, ſed plura requiruntur. *cap.* 1. *de Apoſt.* Farin. *de inquiſ. q.* 8. Dian. *p.* 1. *tr.* 2. *reſ.* 23. Barb. *cit. c.* 39. *de jur. Eccleſ. & de Off. Epiſc. alleg.* 12. *nu.* 24. Cabal. *reſc. crim. caſ.* 60. Sperel. *deciſ.* 132. *num.* 65. *ſeqq.* Et etiam requiritur, quod in enormitatibus fuerit deprebenſus; vide Sperel. *loc. cit.* Fachin. *lib.* 9. *contr. jur. cap.* 28. Scacc. *l. c.* 93

Clericus de Jure non poteſt degradari realiter, niſi propter incorrigibilitatem, qualecumque delictum commiſerit, licet ipſum occiderit Pontificem. *cit. cap. cum non ab homine*, *de jud.* Scacc. *loc. cit. n.* 60. ſed tunc ob tale crimen debet detrudi in carcerem, vel Monaſterium. De conſuetudine tamen degradatur ob ſceleris enormitatem. Barboſ. *de offic. Epiſc. alleg.* 110. Scacc. *loc. cit.* 94

Clerici etiam in crimine læſæ Majeſtatis ſunt immunes, & exempti a Judice Laico. Felin. *in prax. q.* 8. Mart. *de juriſd. p.* 4. *caſ.* 133. & ita practicavit Philippus II. in Hiſpania, & Ludovicus XIII. in Gallia, teſte Dian. *p.* 7. *tr.* 1. *reſ.* 10. & *p.* 1. *tr.* 2. *reſ.* 19. Genuenſ. *in prax. c.* 72. Et Clericus offendens Principem ſæcularem, non committit crimen læſæ Majeſtatis. Antonel. *de reg. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 9. *nu.* 98. quia ad hunc effectum Reus debet eſſe ſubditus Principis offenſi & *num.* 104. & eſt tex. & gl. *in Clem. paſtoralis*, *de ſent. & re jud.* Gig. *de crim. læſæ Majeſtatis. lib.* 3. *q.* 9. Gomez *de delict. cap.* 2. Clar. *in* §. *læſæ Majeſtatis. num.* 6. & 7. ubi Gomez *in* §. *rurſus inſt. de act. poſt num.* 24. Riccius *in prax. pœnarum. reſ.* 322. 95

Quær. primo: an Clerici teneantur ad taxam factam a communitate pro ſalario medici? Reſp. affirmative. ita Pignatel. *conſ.* 77. *tom.* 1. Graſſ. *de effect. Cler. eff.* 3. *num.* 251. & 271. 96

Quær. ſecundo: an Clericus non ſufficienter punitus a Judice Eccleſiaſtico, poſſit a Laicis privari ſuis bonis? Reſ. negative, exceptis feudis. ita Dian. *p.* 4. *tr.* 1. *reſ.* 4. 97

Quær. tertio: an Clericus poſſit jurare coram Judice Laico, & ab illo examinari? Reſp. ſine conſenſu 98

Epi-

Digitized by Google

Epiſcopi, negative; cum conſenſu vero, affirmative in cauſa civili, nam in criminali nec cum conſenſu Epiſcopi poteſt. Sperel. *deciſ.* 50. Riccius *in prax. var. p.* 2. *reſ.* 459. *cap. pervenit, de jurejur.* Bonac. *in Decal. diſp.* 4. *q.* 1. *pun.* 10. *numer.* 1. Abb. *in cap. cum nuntius, de teſt.* Farin. *de teſt. q.* 61. Maſcard. *de prob. concl.* 1358.

99 Quær. quarto: an Clericus delinquens in Clericatu, ſi poſtmodum contrahat matrimonium, poſſit a Judice Laico puniri? Reſp. negative. Dian. *p.* 4. *tr.* 1. *reſ.* 6. Clar. *in §. fin. q.* 36. *numer.* 11. Genuenſ. *in prax. cap.* 8.

100 Quær. quinto: an Clericus poſſit degradari propter delictum enorme, etiam non expreſſum in jure? Reſp. duas eſſe ſententias; prima affirmat, poſſe degradari pro delictis ſimilibus illis, quæ in jure fuerunt expreſſa; & hanc tenent ultra ſexaginta Doctores, quos citat Cartarius *dec. Archi Epiſc.* 66. & apud Dian. *p.* 10. *tr.* 11. *reſ.* 52. quale vero dicatur delictum enorme, relinquitur arbitrio judicis. Clar. *in §. fin. q.* 36. Laym. putant, talia delicta fore homicidium qualificatum, uti Prælati, Sacerdotis, fratris, aut patris: aſſaſſinium, furtum, ſacrilegium, deprædationem communium bonorum, & generaliter omnia delicta, quibus a Jure Civili ſtatuta eſt pœna mortis. Contrariam tamen, ſcilicet negativam tenent ultra triginta Doctores apud eundem Cartarium, & Dian. *loc. cit.*

§. VI.

Qualis Judex cognoſcat, an Clericus gaudeat privilegio fori, & in quæſtione Clericatus, an ſcilicet captus ſit Clericus?

101 Certum eſt, quod, an Clericus gaudeat privilegio fori, vel illud amiſerit, item an ſit Clericus nec ne, atque ideo an ſit remittendus, ſolus Judex Eccleſiaſticus cognoſcat. tex. *in cap. ſi Judex Laicus, de ſent. excom. in* 6. Covar. *pract. quæſt. cap.* 33. *num.* 1. *in fin.* Maſcard. *de prob. concl.* 680. *num.* 7. Menoch. *de præſump. lib.* 6. *præſ.* 76. *n.* 34. Gratian. *diſc. for. c.* 190. *n.* 53. Barboſ. *ad Concil. Trid. ſeſſ.* 23. *c.* 6. *in verſ. quando Reus, de reform.* Ciarlin. *contr. cap.* 20. *a num.* 42. Sperel. *deciſ.* 17. Cabal. *reſ. crim. caſ.* 60. *nu.* 11. Graſſ. *de effect. Cler. eff.* 1. *a num.* 1256. Alex. Ambroſin. *in tract. de immun. Eccleſ. c.* 23. *n.* 15. ubi quod contrarium tenentes deviare dicantur a communi opinione, & a diſpoſitione Canonum. & alii apud Guazzin. *ad defenſ.* 1. *c.* 3. *n.* 1.

102 Et interim dum hæc quæſtio diſcutitur, Judex ſæcularis non poteſt ad ulteriora procedere, ſed ſuperſedere debet. Bal. *in L. ſi qua per calumniam. numer.* 4. *C. de Epiſc. & Cler.* Covar. *loc. cit. numer.* 1. Decian. *in tract. crimin. tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 110. Guazzin. *loc. cit. num.* 4. Ciarlin. *ubi ſupra num.* 42. & DD. *loc.*

103 Si tamen Clericus fuit captus in habitu ſæculari, manet in carceribus ejuſdem judicis ſæcularis donec cauſa cognoſcatur, ſecus ſi illum cepit in habitu Clericali, vel certe fama erat, quod eſſet Clericus; tunc enim eſſet ſtatim remittendus ad Judicem Eccleſiaſticum, etiam ante cauſæ determinationem. Covar. & Guazzin. *loc. cit.* ubi alii. Tuſc. *litt. C. concl.* 385. Mart. *de juriſd. p.* 2. *cap.* 31. Ciarlin. *loc cit. a n.* 43.

104 Sic etiam ſi Clericus captus a Judice Laico dum dubitatur an ſit clericus, vel Laicus petat ſe ad Judicem Eccleſiaſticum remitti, vel Judex Eccleſiaſticus dictam remiſſionem requirat, debet remitti, licet denudato capite non inveniatur tonſura, maxime ſi erat ſolitus incedere in habitu Clericali, etiamſi ſine illo fuerit captus; quia non cenſetur dimiſiſſe habitum animo deſerendi, ſed animo liberius peccandi, & hoc vel magis ſi edidit patentes Clericatus. Riccius *in prax. reſ.* 540. *n.* 5. Barb. *de offic. Epiſc. alleg.* 9. *n.* 20. Sperel. *l. c.* Ciarl. *ubi ſupra.*

105 Hinc etiamſi aliquis ſine habitu captus fuerit, ſi oſtendat Epiſcopi litteras, erit ſtatim remittendus. Bal. *in L. ſi qua. nu.* 5. *verſ. ſed pone. C. de Epiſc. & Cler.* quem ſequitur Alex. *conſ.* 149. *n.* 5. *l.* 6. Tuſc. *litt. C. concl.* 378. *n.* 20. *& concl.* 385. *a n.* 19. *&* 32. Decian. *in tract. crim. p.* 1. *lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 26. *&* 112. ubi, quod Judex ſæcularis viſis litteris ordinationis non debet anxie diſcutere, an aliquid contra eas opponere valeat, ſed ſtatim remittere debet. apud Ciarlin. *loc. cit. n.* 48. ubi Genuenſ. *in prax. Archi-Epiſc. c.* 7. *n.* 11. idem tenet Guaz. *loc. cit. n.* 9. ubi Rol. *conſ.* 4. *l.* 1. *n.* 5. Trentacinq. *conſ.* 11. *n.* 6. *vol.* 2.

106 Quamvis Ciarlin. *loc. cit. n.* 50. teneat quod, ſi dictus Clericus notorie diu ſe geſſit pro Laico, faciendo actus cum Clericatu incompatibiles, ita ut communiter haberetur pro Laico, & hoc ſatis conſtabat Judici, etiamſi tunc oſtenderet inſtrumentum ſuæ ordinationis, non ſtatim remittendus ſit; quia tunc talis remiſſionis petitio videtur calumnioſa, ut probare videtur tex. *in cap. ſi Judex Laicus.*

107 Similiter Guazzin. *loc. cit. n.* 5. tenet quod, ſi captus voluerit remitti ad judicem Eccleſiaſticum tanquam Clericus, ſi ad oculum appareat non incedere in tonſura, Judex Laicus poſſit denegare remiſſionem ad judicem Eccleſiaſticum, tanquam calumnioſam, ubi poſt Steph. Aufrer. *in tract. de poteſt. ſæcul. & Eccleſ. in in* 20. *fallent.* Maſcard. *de prob. concl.* 189. *num.* 8. *& ſeq.* Farin. *quæſ.* 8. *n.* 34. *in fin.* Sigiſm. Scacc. *in tract. crim. c.* 11. *n.* 89. Decian. *in tract. crim. tom.* 1. *l.* 4. *c.* 9. *n.* 101. Ambroſin. *de immun. Eccleſ. c.* 13. *n.* 15. *verſ. pro concord.* ſi non habeat ordinationis inſtrumentum, juxta ſupra dicta, & continuo ſe geſſit pro Laico. Ciarlin. *loc. cit. num.* 67. Ricc. *in prax. Cler. reſ.* 540. *num.* 7.

108 Ex quibus ſequitur, quod ad effectum remittendi Clericum ſufficiat probare Clericatum per præſumptionem, quæ ſit tanta, ut transferat onus probandi in adverſarium, puta delatione habitus & tonſuræ, inſtrumento ordinationis, publica voce, & fama &c. ita ut ſingula ſufficiant. vide Guazz. *loc. c. n.* 9. *verſ. quinto quoad effectum.* Ciarlin. *l. c. n.* 31. *ſeqq. & DD. cit.*

109 Quod autem diximus, quæſtionem Clericatus &c. pertinere ad ſolum Judicem Eccleſiaſticum, intelligendum eſt, quod nihilo minus debeat vocare, & citare advocatum fiſcalem Judicis ſæcularis, & eum, cujus intereſt. Juxta cit. *cap. ſi Judex Laicus, de ſent. excom. in* 6. Sperel. *dec.* 17. Anfald. *de juriſd. p.* 2. *tit.* 11. *cap.* 35. Pignatel. *tom.* 2. *conſ.* 44. Scacc. *de Jud. l.* 1. *c.* 11. & DD. *ſupra cit.* apud quos plura de hac materia.

110 Quia vero Clericatus non præſumitur; quia Laici omnes naſcuntur, Menoch. *de præſum. l.* 6. *præſ.* 76. *a n.* 1. Tuſc. *litt. C. concl.* 378. Maſcard. *de probat. concl.* 307. Mart. *de juriſd. p.* 2. *c.* 31. Garz. *de Benef. p.* 7. *c.* 1. *n.* 138. Ciarl. *d. c.* 20. ideo a prætendente ſe talem eſſe ad effectum privilegii fori, & canonis &c. probari debet; probatur autem per teſtes, ſi Clericus allegat litteras patentes fuiſſe deperditas. Item per publicam famam. DD. apud Sperel. *cit. c.* Garz. *l. c. num.* 139. Item per protocollum Notarii, niſi diu notorie ſe pro Laico geſſiſſet, & quod teſtes debeant interfuiſſe ordinationi, docet Maſcard. *de prob. concl.* 303. Capon. *diſc. for.* 401. *concl.* 3. Graſſ. *de effect. cler. in prælud. n.* 206. *ſeqq.* ubi DD. apud quos plura quomodo probetur Clericatus. late Farin. *quæſ.* 8. *numer.* 40. Guazain. *loc. cit.* Ex quibus ergo patet, minorem probationem requiri ad remiſſoriam faciendam, quam in cauſa principali, ad videndum an gaudeat privilegio fori &c.

§. VII.

De Delictis, & pœnis Clericorum.

111 In primis Clericus non poteſt donare ſuæ concubinæ; niſi pro meritis probatis, aut pro illa dotanda, de quibus vide late Mantic. *de tac. & ambig. lib.* 21. *tit.* 3. *a n.* 13. Ciarl. *contr. for. cap.* 23. & concubinarius, vel fornicarius publicus, ſeu notorius eſt ſuſpenſus, & celebrans ſit irregularis. *cap. nullus. cap. præterea diſt.* 32. *cap. ſi qui ſunt. diſt.* 81. *cap. veſtra, & cap. fin. de cohab. Cler.* ubi Abb. Lambertin. *de Jurep. p.* 1. *l.* 2. *q.* 9. *n.* 20. Clar. *in §. fornicatio. n.* 4. & DD. apud Garz. *de Benef. p.* 7. *c.* 14. *n.* 15. *ſeqq.* qui tamen circa hoc ultimum, quod nempe ſiat irregularis, tenet contrarium, imo, quod etiam pœna ſuſpenſionis non ſit amplius in uſu. quem vide *num.* 32. & *p.* 11. *c.* 10. *a n.* 181. in quibus locis tenet, quod talis non ſit ſuſpenſus ipſo jure, ſed poſt trinam monitionem tantum ſuſpendendus ut infra.

II. Cle-

Digitized by Google

112 II. Clerici, uti etiam Regulares, prohibentur ſtudere Juri Civili, niſi id faciant, ut melius addiſcant Jus Canonicum. *cap.* 2. *ne Cler. vel Monac. in* 6. aliter fiunt irregulares. Bonac. *de cenſ. diſp.* 7. *q.* 3. *pun.* 7. §. *un.* vel niſi in clauſtris, aut privatim ſtudeant. Dian. *p.* 3. *tr.* 2. *reſ.* 79. aliter incurrunt excommunicationem. *cap. ſuper ſpecula, ne Cler. vel Mon.*

113 III. Clerici ob crimen uſurarum, ſunt deponendi: ſed prius ab ordinis exercitio ſuſpenduntur. *cap. præterea, de uſur.* & ſi poſt ſuſpenſionem non reſipiſcunt, deponuntur. Hoſt. *in ſum. de uſur.* Covar. *l.* 3. *var. reſ. c.* 3. Sper. *dec.* 116. & ſic debent eſſe incorrigibiles, ut eſt tex. *in c.* 2. *diſt.* 47.

114 Sed an poſſint reſtitui lapſo tempore ab Epiſcopo, controvertitur; affirmant multi apud Speтel. *dec.* 116. quia condemnatus, vel depoſitus ob contumaciam non fit infamis. Negant alii: quia incurrit uſurarius Juris infamiam. *cap. inter dilectos, de exceſſ. Prælat.* ubi Abb. Covar. *l. c.* & depoſitio etiam verbalis, irrogat infamiam: quod tamen illam infamiam Epiſcopus poſſit tollere, videtur tenere Covar. *loc. cit. num.* 3. ex gloſſ. communiter recepta in *d. cap. præterea, de uſur.*

115 IV. Clericus committens delictum, propter quod ipſo jure privatur Beneficio, an perdat totaliter illius dominium, debeatque illud dimittere in conſcientia etiam ante Judicis ſententiam ſeu declaratoriam? non conveniunt Doctores. affirmativam tanquam veriorem defendit Garz. *de Benef. p.* 11. *c.* 10. *nu.* 18. *ſeqq.* ubi illam rationibus, & auctoritatibus comprobat, & inter alios citat Abb. *in repetit. cap. extirpanda.* §. *qui vero. nu.* 12. *de præb.* Felin. *in cap. in noſtra, de reſcr. corol.* 2. *n.* 12. & 13. & *in cap. inquiſitionis, de accuſat. n.* 7. Navar. *in manual. c.* 23. *n.* 67. Pariſ. *de reſignat. l.* 3. *quæſt.* 1. *a n.* 21. & 22. qui alios citat, & hanc ſententiam defendunt etiam Anchar. *in cap. cum ſecundum leges, de hæret. in* 6. & quod talis beneficiatus non faciat fructus ſuos, defendit Azor. *inſtit. mor. l.* 5. *c.* 8. *quæſt.* 3. *circa med.* & alii plurimi apud Garz. *loc. cit. nu.* 11. quia licet lex inducens privationem bonorum ipſo jure propter aliquod crimen non poſſit obligare delinquentem, ut is exequatur in ſe pœnam ante ſententiam; quia eſſet intolerabilis; tamen ſecus eſt in beneficiis, & officiis publicis, quæ dependent ab Eccleſia, vel Republica, a quibus conferuntur, & ſic poſſunt ab eis dari, & auferri, prout placuerit ex cauſa; quia lex poteſt etiam impedire acquiſitionem fructuum, & obventionum: tum quia bujuſmodi beneficia poſſunt impetrari, & conferri aliis, illo etiam non vocato, ut dicit tex. *in cap. licet Epiſcopus, de præb. in* 6. Felin. *in cap. cæterum, de reſc.* Rochus *de Jurepatr. verb. honorificum. n.* 87. Hojed. *de incompat. benef. cap.* 4. Pariſ. *l. c.* & *l.* 11. *quæſt.* 10. & tempus ad præſentandum, vel conferendum curret a die habitæ ſcientiæ criminis. Quamvis hæc ſententia vera nobis videatur, tamen etiam contraria ſententia non caret ſuis ferme innumeris, & magni nominis authoritatibus, quas longa ſerie videre poteris apud Garz. *l. c. nu.* 8. & ſignanter Covarru. *in* 4. 2. *part. c.* 6. §. 8. *n.* 8. *verſ. quod ipſe intelligerem.* Zerol. *in prax. Epiſc. verb. privatio. verſ. ad quintum, omiſſis &c.* Ugolin. *de ſimon. tab.* 1. *c.* 21. §. 3. *verſ. quoad privationem.* Suarez *de L. L. l.* 5. *c.* 8. *n.* 3. & *n.* 5. ubi hanc ſententiam vocat probabiliorem, & ſecuram, & oppoſitam nimis acerbam. Et eſt tex. *in cap. ſecundum leges, de hæret. in* 6. Quarant. *in ſum. Bullar. verb. alienatio. n.* 49. P. Theſaur. *de pœn. Eccleſ. p.* 1. *c.* 30. ubi de communi, & quod retineat poſſeſſionem naturalem juſtam, vel etiam titulum utilem & *p.* 2. *verb. ſimonia c.* 4. *n.* 1. Ciarlin. *c.* 115. *contr. for. n.* 31.

Quæ poſterior ſententia tamen limitatur a ſuis primo, quando lex expreſſe privaret beneficio propter aliquod delictum, ita ut expreſſe ſtatuat, ut reus teneatur illud beneficium dimittere ante omnem ſententiam declaratoriam. Azor. *l. c.* Suarez *ubi ſupra.* ibi: *niſi ex aliis verbis legis &c. aliquid amplius colligatur.* P. Theſaur. *l. c. verſ. limita II.* ubi quod lex poſſit ſic obligare; & exempla ponit *in p.* 2. *cap.* 2. *verb. ſimonia.*

Limita ſecundo in pœna privationis beneficii nondum abſolute quæſiti, ſed ſub certo aliquo modo, vel conditione reſolutiva. Leſſ. *lib.* 2. *cap.* 34. *nu.* 101. DD. apud Garz. *d. p.* 11. *cap.* 10. *num.* 29. quem refert P. Theſ. *l. c. verſ. limita I.* Hinc eſt, quod Parochus non ſuſcipiens ſacerdotium infra annum, teneatur in conſcientia dimittere Parochiam etiam ante ſententiam, aut præviam monitionem. *cap. licet Canon. il.* 1. *de elect. in* 6. Rebuff. *in prax. tit. de non promot. intra annum.* Navar. *in man. cap.* 24. *numer.* 118. *verſ.* 8. Zerol. *in prax. p.* 1. *verb. beneficium. verſ. dico quarto principaliter.* Hojed. *de incompat. p.* 1. *cap.* 24. *num.* 19. & alii apud Barboſ. *de offic. & pot. Paroch. p.* 1. *cap.* 5. *num.* 1. Et hæc quoad forum internum.

Quoad forum externum vero, dato etiam quod in foro conſcientiæ retineat jus in beneficio &c. donec per ſententiam privetur, aut privatus declaretur, ſecuta tamen privatione, ſeu declaratione tenebitur reſtituere fructus, quos percepit a die commiſſi delicti, vel percipere potuit, ſive extent, ſive ſint conſumpti, & ſive ſit effectus locupletior, ſive non, ut pluribus probat Mareſc. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 34. *num.* 4. & 6. *per tex. in L. eum qui, in princ. ff. de his, quib. ut indign.* Gloſ. *in auth. de inceſt. nupt.* §. 1. *verſ. imminere.* Felin. *in cap. Rodulphus. nu.* 38. *de reſcr.* Tiraquel. *in L. ſi unquam. in verb. revertatur. num.* 209. *C. de revoc. don.* quia retinens beneficium, quo eſt privatus ipſo jure, dicitur intruſus. Felin. *in cap. in noſtra corol.* 2. *de reſcr.* ita Mareſc. *l. c. num.* 4. & 5. ubi & quod furtum committat. Theſaur. *l. c. verſ. ampl. II.* ubi tamen concedit, quod poſſit ſibi aliquid retinere pro compenſatione laborum, ſeu ſervitutis Eccleſiæ exhibitæ. Sanchez *in Decalog. c.* 26. *n.* 11.

Ex quibus colligitur primo, quod talis declaratio, ſeu condemnatio retrotrahatur uſque ad diem commiſſi criminis, propter illa verba *ipſo jure, ipſo facto &c.* Suarez *de LL. d. lib.* 5. *cap.* 8. *num.* 3. *verſ. ſecundo hinc fit.* ita ut reſcindantur ipſo jure omnia acta ex jure dicti beneficii. P. Theſaur. *l. c. verſ. limit. III.* & *cap.* 6. qui tamen limitat quoad acta facta ex publica poteſtate, ſcilicet actu juriſdictionis ut in Epiſcopo, ſeu Prælato, qui tale crimen inducens pœnam privationis ipſo jure &c. commiſit, beneficia conferente &c. Ubi dat rationem; quia & ſi quis incidit in pœnam privationis latæ ſententiæ, tamen quamdiu delictum manet occultum, acta per eum ſunt valida, neque caſſantur per declaratoriam ſubſecutam; quia retinuit poſſeſſionem, & titulum coloratum. *arg. l. Barbarius*, & ibi DD. *ff. de offic. Præſ.* Felin. *in cap. Rodulphus. num.* 43. *poſt med. de reſcript.* Garz. *p.* 5. *cap.* 4. *de benef. num.* 328. & 329. *ſeq.* ubi late, apud quos DD. plura de hac re. Ubi quod idem procedat, etiamſi fuiſſet declaratus, ſed tamen appellaſſet &c. vide.

Colligitur ſecundo, quod quis poſt commiſſum tale delictum poſſit quidem ante declaratoriam beneficium reſignare; ſed poſt declaratoriam reſignatio eo ipſo caſſetur. Sanchez *l. c. num.* 9. Theſ. *l. c. verſ. amplia III.* & ſic optime poſſunt procedere, nempe quoad forum externum, illa, quæ pluribus tradit Pariſ. *de reſignat. Benef. d. lib.* 3. *quæſ.* 1. *a num.* 21.

V. Armorum delatio eſt prohibita Clericis. *cap.* 1. *cap. cum a Judæis cap. quicumque.* 23. *q. fin. Clem.* 1. *de vit. & honeſt. Cler.* Menoch. *de arbitr. caſ.* 394. *num.* 31. Graſſ. *de effect. Cler. eff.* 20. & quidem ſub pœna excommunicationis ferendæ. *cap.* 2. *de vit. & honeſt. Cler.* Covar. *pract. quæſt. cap.* 33. & *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 20. *verſ. trigeſimo ſexto.* Barb. *de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 40. *num.* 137. Tranched. *conſ.* 104. & niſi reſipuerint, tamquam S. S. Canonum contemptores ſunt deponendi. Sperel. *dec.* 122. Regulares vero ferentes arma ſeu tenentes infra ſcepta ſui monaſterii ſine Abbatis licentia, ſunt ipſo facto excommunicati. *Clem. ne in agro, de ſtat. Monach.* §. *quia vero. in fin.* Abb. *in cap.* 2. *de vit. & honeſt. Cler.* Limita, cum feruntur pro neceſſaria defenſione ſui: quia ſi eſt licitus finis, debent etiam eſſe licita media ad illum. *L.* 2. *ff. de juriſd. omn. jud.* Cabal. *reſ. crim. caſ.* 62. *a num.* 1. Ciarlin. *loc. cit. a num.* 18. Barb. *loc. cit. a num.* 139. 116

Blaſphemator, aut negotiator, qua pœna puniatur, vide Riccium *in prax. pœn. reſ.* 327. & 328. Barboſ. *l. ſup. c. a n.* 114. 117

VI. Clericus ſodomita, poſt Bullam Pii V. quæ incipit *horrendum ſcelus.* eſt ipſo jure privatus ſuis Beneficiis, quoad utrumque forum. Garz. *de benef. p.* 11. *c.* 10. §. 2. quamvis an iſta Bulla ſit recepta quoad forum internum, videatur dubitare ipſe Garz. *l. c. n.* 197. *in fin.* & negativam cum Dian. *part.* 2. *tr.* 3. *miſcellan. reſ.* 61. & aliis, tenet Barboſ. *de Jur. Eccleſ. cap.* 40. *n.* 48. *in fin.* 1. & principalis concluſio procedit, dummo- 118

do

Digitized by Google

do exercuerit ſodomiam, quod non verificatur in uno vel altero actu, ſed plures requiruntur. Genuenſ. *in prax. cap.* 82. Leo *in theſ. fori Eccleſ. p.* 3. *c.* 4. *n.* 29. & 30. Del Rio *de Magia l.* 5. *ſect.* 16. *p.* 808. *verſ. ſecundo loco*. Barboſ. *de off. Epiſc. alleg.* 44. ubi DD. & fit irregularis, licet ſodomitaverit fœminam. Garz. *loc. cit.* Riccius *in prax. p.* 1. *reſ.* 313. & quod poſſit degradari, tenent DD. apud Farin.. *q.* 148. Menoch. *de arbit. caſ.* 286. & licet delictum ſit occultum, & egerit pœnitentiam Clericus, tamen remanet ſuſpenſus. Menoch. *loc. cit.* Contrarium tamen tenet Quarant. *in Summ. Bull. verb. Sodomia*. Barboſ. *l. c. numer.* 27. *de offic. Epiſc.* ubi alii.

119 Ob ſimplicem vero fornicationem non poteſt deponi. Imol. *in cap. ut Clerici, de vit. & honeſt. Cler.* Abb. *in cap. fin. de purg. vulgari. & in cap. ſignificaſti, de adulter.* Riccius *in prax. var. reſ.* 614. apud quem DD. *part.* 1.

120 VII. Clericus gerens ſe pro Sacerdote, cum talis non ſit, deponitur, ut impoſterum non ordinetur. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 6. *cap.* 8. & probatur *ex cap.* 1. *de Cler. non ord. miniſtr.* & infra *n.* 125.

121 VIII. Clericus jaculator, Hiſtrio, & Scurra per annum artem exercens; vel brevius, & ter monitus non reſipiſcens, ipſo jure privatur privilegio Clericali. *cap. un. de vit. & hon. Cler. in* 6. Farin. *de inquiſ. q.* 8. Graſſ. *de effect. Cler. eff.* 1. *num.* 1234. Bonac. *in Decal. diſp.* 10. *q.* 2. *pun.* 1. §. 4. ampliatur ad exercentem negotia ſecularia, ſi ter monitus non deſiſtit; item ad lanienam, vel cauponam publice exercentem *Clem.* 1. *de vit. & hon. Cler.* DD. *cit.* item ad aſſaſſininm, dummodo fuerit talis declaratus a Judice. Bonac. & Graſſ. *loc. cit.*

122 IX. Clericus concubinarius non eſt eo ipſo privatus ſuis beneficiis, imo nec eſt privandus, nec deponendus, ſed ſuſpendendus. gloſ. *in cap. Maximianus, diſt.* 81. Clar. *in* §. *fornicatio. num.* 3. niſi ter monitus non deſiſtat: tunc enim eſſet beneficiis privandus. Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 14. *de reform.* Dian. *p.* 5. *tr.* 1. *reſ.* 49. Farin. *conſ.* 80. *n.* 13. & 47. & *p.* 4. *quæſ.* 138. *nu.* 81. apud Garz. *de benef. p.* 11. *c.* 10. *a nu.* 101. Riccius *p.* 3. *reſ.* 304. juxta quos requiritur trina monitio contra nonnullos. Genuenſ. *in prax. Archi-Epiſc. c.* 37. *impreſſ. Venet.* ubi Rot. coram Penia impreſſa *in d. conſ.* 80. Farinacii. quæ monitio debet eſſe ſpecialis in perſonam facta. gloſ. *in Clem.* 1. *de vit. & honeſt. Cler.* ubi Card. Imol. & alii apud Genuenſ. *l. c.* & aſt tex. *in cap. ſicut, & cap. ſi autem, de cohab. Cler. & mulier.* Limita ad effectum illos extraordinarie puniendi; tunc enim non requiritur trina monitio. *cap. tua nos, eod. tit.* Genuenſ. *loc. c. n.* 6.

123 X. Clericus ſtuprans per vim, punitur depoſitione, & detruditur in Monaſterium, vel in carcerem. DD. apud Farin. *q.* 147. Clar. *in* §. *ſtuprum. nu.* 3. Stuprans vero ſine vi, punitur arbitrarie. Menoch. *de arbitr. caſ.* 288. tenetur ſtupratam dotare. Clar. *loc. cit. verſ. ſed quæro*. Riccius *in prax. p.* 2. *reſ.* 414. Si vero eſt in ſacris, & ſtuprata hoc ſcivit nec ſtuprum fuit violentum, ſtuprator excuſatur a dotando; quia tunc non dicitur decepta. Antonel. *de regim. Eccleſ. l.* 6. *c.* 30. & citat Graſſ. *dec. aur. lib.* 2. *p.* 1. *c.* 79. *num.* 12. Quæ tamen Antonelli doctrina, ſi dubium eſſet, an Clericus in ſacris conſtitutus decepiſſet, aut deceptus fuiſſet, procedere non poſſet; quia cum *cap. ſi ſeduxerit.* 1. *de adult. & ſtupr.* fundetur in præſumptione, quod corrupta non feciſſet ſui corporis copiam, niſi ſtuprans promiſiſſet, quod ſtupratam vellet ducere, aut dotare, & eadem præſumptio militet etiam in corrupta a Clerico in ſacris conſtituto, quod illi non conſenſiſſet, niſi dotem, aut damnorum reſarcitionem promiſiſſet, & ita ex promiſſo eandem teneretur dotare, ideo tantum, & ad ſummum procedere poſſet, quando conſtaret, quod Clericus a ſtuprata fuerit ſeductus, aut alias conſtaret, quod ſine ulla promiſſione Clerico conſenſerit, & ſic juribus ſuis renunciaverit, & ſic dicti Antonelli doctrina concordari poſſet cum aliis DD. nempe Farin. *in prax. crim. quæſ.* 147. *n.* 107. & 112. *tit. de delict. carn.* Molin. *de juſt. tr.* 3. *diſp.* 104. P. Theſ. *de pœn. Eccleſ. p.* 2. *un. verb. ſtuprum.* P. Pirhing. *lib.* 5. *decret. tit.* 16. *ſect.* 2. §. 2. *num.* 42. & 42. *in fin.* & alii; qui volunt abſolute, Clericum in ſacris conſtitutum Virginem ſtuprantem teneri ad dotandum; quod certe æquitas ſuadet, ut ſic damnum, quod fuit tum puellæ, tum ejuſdem parentibus illatum, reſarciatur.

XI. Clericus accuſans aliquem criminaliter, ſi pro- 124
pterea ſequatur pœna ſanguinis, vel mutilationis, ſit irregularis, niſi accuſaverit cum proteſtatione citra pœnam ſanguinis. Riccius *in prax. irregularitatis. reſ.* 464. *p.* 1. ob tex. *in cap. Prælatis de homic. in* 6.

XII. Clerici non Sacerdotes celebrantes Miſſam, 125
fiunt irregulares. Gavant. *in Enchirid. Epiſc. verb. irregularitas.* & plurimi apud Dian. *p.* 3. *tr.* 2. *reſ.* 77. probatur *ex cap.* 1. *de Cler. non ord. miniſt.* Bonac. *de cenſ. diſp.* 7. *q.* 3. Antonel. *de regim. Eccleſ.* 6. *c.* 8.

XIII. Clericus ebrioſus, ſi monitus non reſipiſcit, 126
eſt ſuſpendendus ab officio, vel Beneficio. *cap. a crapula, de vit. & hon. Cler.* ubi Abb. P. Pirhing. *lib.* 3. *tit.* 1. *num.* 4.

XIV. Clericus ſe ipſum percutiens, incidit in pœ- 127
nam canonis, *ſi quis ſuadente*. Riccius *in prax. var. reſ. p.* 2. *reſ.* 472. Graſſ. *de effect. Cler. eff.* 9. apud quem ultra triginta DD. quidquid dicant nonnulli apud Dian. *p.* 3. *tr.* 5. *reſ.* 81. Conſentiens vero ſuæ percuſſioni, vel injuriæ, eſt excommunicandus. Bonac. *de cenſ. diſp.* 2. *q.* 4. *punct.* 25.

XV. Clericus blaſphemus, ſi non habet beneficium, 128
pro prima vice punitur pœna pecuniaria, vel corporaliter; ſecunda vice carceribus mancipatur: tertia vice verbaliter degradatur, & ad triremes mittitur. ita Bulla Pii V. contra blaſphemos, quæ incipit *Pius Epiſcopus*; quæ in Bullario eſt ſexta. Riccius *in prax. reſ.* 316. apud Ciarlin. *contr. for. c.* 15. *num.* 68.

XVI. Clericus in civilibus conſentiens in Judicem 129
Laicum, poteſt puniri arbitrio Epiſcopi. Anſald. *de Juriſd. p.* 2. *tit.* 11. *cap.* 1. Farin. *de inquiſ. lib.* 1. *q.* 8. Cabal. *reſ. crim. caſ.* 225. & in criminalibus conſentiens in judicem Laicum, poteſt deponi. *cap. placuit.* 11. *q.* 1. Anſald. *loc. cit.* nam Laici Clericos punire non poſſunt, etiam quando eorum pecora damnum dederunt agris, neque indirecte auferendo animalia; quia taliter revera ipſi Clerici punirentur; animalia enim puniri non poſſunt. *cap.* 2. *de conſt.* Barb. *de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 39. §. 2. *num.* 122. Dian. *p.* 1. *tr.* 2. *reſ.* 180. Et ſunt Laici incapaces Juriſdictionis in Clericos, niſi habeant privilegium a Sum. Pontif. ut habere perhibentur Reges Galliæ; non obſtante quacumque conſuetudine, etiam immemoriali. Dian. *p.* 7. *tr.* 1. *reſ.* 18. apud quem DD. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 6. *cap.* 10. Neque poſſunt puniri a Laicis, ſi vendunt vinum ultra taxam. Dian. *p.* 1. *tr.* 2. *reſ.* 71. neque falſis menſuris utentes. idem *reſ.* 76. Barb. *in collectam. tom.* 1. *lib.* 3. *tit.* 17. apud quem Marta, & alii; neque delinquentem in officio ſæculari. Squillant. *de privil. Cler. cap.* 7. Bonac. *in Bull. Cæn. diſp.* 1. *q.* 16. Dian. *p.* 4. *tr.* 1. *reſ.* 39.

XVII. Clerici abortum procurantes fœtus, juxta Bul- 130
lam Sixti V. quæ incipit *effrænatam*; privantur privilegio Clericali, dignitatibus, & officiis, ac Beneficiis, & hæc Bulla obligat in conſcientia, etiam ante ſententiam, juxta Garz. *de benef. p.* 11. *cap.* 10. *num.* 18. qui citat Abb. Felin. Navar. Pariſ. & alios; quod ante ſententiam non obliget, tenet Sanctarel. *de Apoſt. cap.* 4. Barb. *de off. Epiſc. alleg.* 44. niſi caſus eſſet manifeſtus: tunc enim obligaret etiam ante ſententiam. P. Theſaur. *de pœn. Eccleſ. p.* 2. *cap.* 1. *verb. abortus. verſ. II. privationem & p.* 1. *cap.* 27. & 30. ubi tamen abſoluta tenet, quod ſimiles pœnæ in nullo foro ligent ante declaratoriam. vide ſupra *num.* 115.

XVIII. Clerici falſitatem in literis Apoſtolicis exer- 131
centes, ultra excommunicationem, Beneficiis, & officiis ipſo jure privantur, & præterea degradandi ſunt & tradendi Curiæ ſeculari. *cap. ad falſariorum, de crim. falſ.* Theſaur. *de pœn. Eccleſ. p.* 2. *verb. falſificatio cap.* 14. vide *cap. ad falſariorum, de crim. falſi.* Graz. *de benef. p.* 11. *c.* 10. *n.* 70. Barboſ. *in d. cap. falſariorum*, ubi dicit: quod ad incurrendam dictam pœnam ſufficiat unicus actus: licet verbum „ *exercens* „ denotet frequentiam actuum. vide Farin. *in prax. p.* 6. *de falſit. q.* 151. *n.* 12. falſificantes vero litteras aliorum Principum, ultra exilium, deponuntur. *cap. ad audientiam de crim. falſ. gl. in cap. cum non ab homine, ver. poſtmodum, de Jud.* In aliis cauſis vero ob falſitatem, puniuntur arbitrio Judicis. Clar. *in* §. *falſum. verſ. ſed quæro*. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 6. *cap.* 26. *num.*

3. &

3. *& ſeq.* Menoch. *de arbitr. caſ.* 318. *&* 306. ubi late *& num.* 7.

132 XIX. Clerici perjuri, non ſunt privari ipſo jure Beneficiis, ſed ſunt privandi *c. querelam, de jurejur.* Antonel. *de regim. Eccleſ. l.* 6. *c.* 27. Abb. & Feln. *in d. cap. querelam*. Farin. *l.* 5 *q.* 160. Garz. *de beneſ. p.* 11. *c.* 10. §. 2. *n.* 167. Clar. *in* §. *perjurium verſ. item Clericus*. apud quos alii. Perjurus vero dicitur, quicumque jurans, qualicumque verborum forma, promiſsa non ſervat. *cap. quacumque arte*. 22. *q.* 5. Limit. ſi lege cogente non ſervat promiſsa, vel juramentum. Paſqoal. *de pater. poteſt. p.* 1. *c.* 8. vel ſuperiore præcipiente: uti patre &c. Paſqual. *l. c.* alios caſus a pœna excuſantes vide apud Antonel. *l. c.*

133 XX. Clerici propter furtum puniuntur pœna depoſitionis. *cap. presbyter. diſt.* 81. *cap. cum non ab homine, de jud.* Ciarl. *contr. for. c.* 207. *n.* 16. & ita punitur homicidium, licet ſit qualificatum. Anſald. *de Jur. p.* 3. *tit. an. c.* 6. Covar. *in Clem. ſi furioſus*. 2. *par.* §. 3. *n.* 7. Fario. *l.* 1. *q.* 8. *de inquiſ. & de homicid. q.* 119. *inſpect.* 3. cujus loco hodie ſucceſſit pœna triremium. Farin. *in prax. queſt.* 114. *n.* 55. Ciarl. *l. c. nu.* 14. non privatur ipſo jure Beneficiis, ſed per ſententiam. DD. apud Garz. *p.* 11. *c.* 10. *de beneſ. n.* 39. & hoc licet homicidium eſset qualificatum. Limit. ſi eſset commiſsum contra Epiſcopum, vel Cardinalem, vel ſi eſset aſsaſſinium. Farin. *l. c.* fit tamen inhabilis ad alia beneficia obtinenda. Navar. *in man. c.* 27. *nu.* 140. Innoc. *in cap. cum noſtris, de conceſſ. preb.*

134 XXI. Clericus invadens gladio evaginato Vicarium generalem, poteſt damnari ad triremes. Riccius *in prax. var. reſ. p.* 2. *reſ.* 132. *&* 104.

135 XXII. Clericus aſsaſſinus poteſt abſque degradatione verbali, non tamen ſine reali, a Judice ſæculari puniri. Carrer. *in pract.* 3. *tr. de homicid.* Covar. *l.* 2. *var. reſ. c.* 20. *verſ. Sexto deducitur*. Gabr. *com. concl. lib.* 7. *concl.* 1. *n.* 32. dommodo præcedat declaratoria, quod ſit aſsaſſinus: quæ, an debeat fieri a Judice Eccleſiaſtico, vel ſufficiat, ſi fiat a Judice Laico, controvertitur inter DD. Legiſtas & Canoniſtas apud Farin. *q.* 123. *inſpect.* 3. *de homic. q.* 46. & quod de Jure res videatur clara, quod ſpectet ad Judicem Eccleſiaſticum, tenet Clar. *in* §. *fin. queſ.* 38. *verſ. bene verum eſt*, quidquid deinde de conſuetudine obſervetur. Barb. *in cap.* 1. *n.* 14. *de homic. in* 6. Dian. *p.* 1. *tr.* 2. *reſ.* 51. *verſ. dico igitur*, ubi quod alias Judex Laicus incurret in excommunicationem Bullæ Cœnæ (quod idem dicit etiam de Clerico incorrigibili, ſodomita &c.) Salzedn ad Diaz *in prax. c.* 100. §. *notabis*, ubi de communi. & alii apud P. Theſaur. *de pœn. Eccleſ. p.* 2. *verb. aſſaſſinium, cap. an.* ubi, quod conſuetudini contrariæ cenſeatur derogatum per Bull. Cœnæ Domini, ex Rot. *deciſ.* 10. *n.* 24. *p.* 2. *noviſſ.*

136 * Clerici a profanis Bacchanalium licentiis ſpecialiter abſtinere jubentur. Benedict. XIV. Conſt. *Inter cætera*. *

137 Clericus licet regulariter torqueri non poſſit, de licentia tamen Epiſcopi, poteſt a Laicis torqueri; quia alias nunquam poſset torqueri. Riccius *in prax. par.* 1. *reſ.* 537. Scacc. *de Jud. l.* 1. *c.* 11. Farin. *de indic. q.* 41.

138 Clericus alienæ diœceſis non eſt admittendus ad celebrandum niſi habeat formatas, & commendatitias proprii Epiſcopi. *cap. fraternitati, de Cler. non reſid.*

139 Clerici, licet juxta communiorem poſſint retinere feudum Laicale. Fachin. *lib.* 7. *contr. Jur. cap.* 35. Clar. *in* §. *feudum q.* 78. *num.* 4. Mynſing. *cent.* 5. *obſ.* 48. tamen non poſſunt dici illorum vaſalli; quia eſſet indignum, ſicut indignum eſset Pontificem vel Imperatorem, ſi ab aliis feudum haberent, dici eorundem vaſallos. Mart. *de Juriſd. p.* 4. *cent.* 2. *caſ.* 188. Clerici vero qua tales ſunt ſuperiores Imperatore. Dian. *p.* 5. *tr.* 1. *reſ.* 19. contrarium tamen volunt multi apud eundem Dian. *loc. cit.*

140 Clerici, quia non tenentur ad hoſpitandum milites, imo hoc privilegium communicent Patri, & fratri in communi ſecum viventibus. juxta *L.* 1. *Cod. de Epiſc. & Cler.* Ricc. *p.* 3. *reſ.* 28. Graſs. *de effect. Cler. eff.* 3. *num.* 122. Dian. *p.* 4. *tr.* 1. *reſ.* 32. ideo contravenientes poſsunt arbitrio Epiſcopi puniri. Cabal. *reſ. crim. caſ.* 225. *num.* 9. Farin. *in pract. crim. de inquiſ. queſt.* 8. *num.* 10. Genuenſ. *in prax. Curia Archi-Epiſc. Neapol. cap.* 6. *nu.* 9.

141 Clericus, quando Laicus citavit quoſcumque ſua intereſse putantes, quæ citatio dicitur invitatoria, non arctatoria, ſi comparet, tenetur ſtare ſententiæ ejuſdem Judicis Laici. Scacc. *de Jud. l.* 1. *c.* 11. *n.* 100. Vant. *de nullit. ex def. Juriſd. n.* 101. Eccleſ. *obſ.* 186. *n.* 12. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. l.* 1. *c.* 39. §. 2. *n.* 105. Bellet. *p.* 1. §. 3. Farin. *in prax. q.* 8. an vero clericus aliter citatus comparere debeat, aut poſſit coram judice Laico, vide ſupra in verbo *Citatio*.

142 Clericorum nomine, in odioſis non veniunt Canonici. Riccius *in prax. var. reſ. p.* 2. *reſ.* 292.

C O A D J U T O R I A.

Praxis Coadjutoria.

1 Coadjutor non datur, niſi ob cauſam urgentem neceſſitatis, vel utilitatis Eccleſiæ, a Summo Pontifice approbatam; ſermo eſt de Coadjutore Epiſcopi. Pariſ. *de reſign. l.* 7. *c.* 20. Navar. *conſ.* 1. *de Cler. ægrot.*

2 Coadjutor alius eſt perpetuus, & cum futura ſucceſſione, alius temporalis. Perpetuus, & cum futura ſucceſſione, non dicitur Beneficium, nec tenetur ad horas canonicas. Navar. Suar. & alii apud Garz. *de beneſ. p.* 4. *c.* 5. *n.* 122. *& p.* 3. *c.* 1. *n.* 109. ubi S. Congr. ſub Paulo V. Barb. *de jur. Eccleſ. lib.* 3. *c.* 10. *num.* 49. Dian. *p.* 5. *tr.* 13. *reſ.* 75. Rot. apud Merlin. *deciſ.* 141. *n.* 4. & perpetuus, & cum futura ſucceſſione non poteſt dari, niſi a Pontifice. Garz. *l. c.* Barboſ. *de off. Epiſcop. alleg.* 118. Pariſ. *de reſign. l.* 7. *q.* 20. *n.* 14. Quarant. *in Sum. Bullar. verb. Archi Epiſcopus*. *n.* 9. Monet. *de diſtrib. p.* 2. *q.* 1. *n.* 33.

3 Porro cauſæ dandi coadjutorem Eccleſiæ Cathedrali, vel Epiſcopo ſolent eſse; *Senectus* Epiſcopi, ejus ægritudo, dementia, inhabilitas, ſi ſit ſuſpectus de dilapidatione. Barboſ. *d. alleg.* 118. Garz. & Pariſ. *loc. c.* Idem dic de coadjutore dando Parochis infirmis &c. quia juſtum eſt, quod Rector factus inutilis privetur, cum afflictis non ſit addenda afflictio. *cap. de Rectoribus*. *cap. fin. cap. ex parte, de Cler. ægrot. c.* 1. *eod. in* 6. Navar. *eod. tit. conſ.* 1. Garz. & Barboſ. *l. c. & lib.* 3. *Jur. Eccleſ. cap.* 10. *a n* 5. *uſque ad* 14. & coadjutor datur etiam capto ab hoſtibus.

4 Coadjutor, licet non ſit ſtricte Beneficiatus, tamen tenetur ferre habitum, & Tonſuram, & gaudet privilegio fori, gaudet etiam regula de annali, & triennali poſseſſione. D. D. *mox. cit.* Graſs. *l. c. a n.* 97. Barboſ. *d. c.* 10. *n.* 83. *ſeq.*

5 Coadjutor Epiſcopi non poteſt ingredi Civitatem Pontificaliter, licet ſit cum futura ſucceſſione; quia licet habeat jus ad rem, non tamen habet jus in re, neque poteſt uti uti cruce in Pontificalibus functionibus; quia caret Juriſdictione, cujus crux eſt ſignum. Sac. Congr. apud Barboſ. *de Jur. Eccleſ. l. c. n.* 35. poteſt tamen abſente Epiſcopo, exercens Pontificalia uti cappa, cum illa ſit tantum ornamentum dignitatis Epiſcopalis: præſente vero Epiſcopo debet uti mantelleto, & rocheto, nunquam tamen cum mozzeta. Barboſ. *d. alleg.* 118. apud quem declaratio S. Congr. & apud de Marta *de conſiſtor. cauſ. ſect.* 22. *n.* 44. ubi quod etiam eidem Pontificaliter celebranti Canonici aſſiſtere debeant, & illi aliter venienti, obviam ire, & alia.

6 Quæres: quid ſi tempore datæ coadjutoriæ, coadjutus eſset mortuus, haberetne locum ſucceſſio? Reſp. negative: quia coadjutoria a principio nulla eſt, cum mortuo non detur coadjutor, neque mortuus pro ea ſupplicat, vel conſentit. Rot. *deciſ.* 349. *p.* 4. *rec. tom.* 1. ſecus ſi tempore datæ coadjutus vivebat, licet deceſserit, antequam coadjutoria habuerit ſuum effectum. Put. *dec.* 98. Garz. *l. c. n.* 132. Et hoc, licet in litteris Apoſtolicis diceretur, quod ſit locus futuræ ſucceſſioni, etſi Beneficium vacet tempore datæ: nam intelligitur „ *& ſi tunc de Jure vacet*, ut quia forte coadjutus ſine titulo poſſidebat: non vero ſi vacet de Jure, & de facto. vide Rot. apud Garz. *l. c.* contrariam tamen tenet Gonz. *ſuper reg.* 8. *Cancel. gl.* 5. *à.* 9. *n.* 53. quam æquiorem vocat de Marta *l. c. a n.* 34. ſi loquantur de coadjutoriis cum futura ſucceſſione in dignitatibus inferioribus, in quibus reſpicitur tantum ſavor coadjutoris; ſecus in illis, quæ dantur Archi-Epiſcopis, aut Epiſcopis &c. ob rationem contrariam.

7 Coadjutoria temporalis, & revocabilis, datur Eccleſiæ,

ſiæ, ſeu Rectori Beneficii parochialis ob ſenium, morbum non perpetuum, vel illiteraturam. juxta Concil. Trid. *ſeſſ.* 21. *c.* 9. *de reform.* & hæc ſpectat ad Epiſcopum, tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegatum. ut declaravit S. Congr. & tenuit Rot. apud Garz. *loc. cit. a nu.* 7. Sed nota, quod in prioribus caſibus Epiſcopus dat coadjutorem Jure ſuo ordinario: illiteratis vero tanquam Delegatus Apoſtolicus. Riccius *in prax. p.* 4. *reſ.* 548. quæ procedunt, etiamſi alias collatio Beneficii ſpectaret ad Prælatum Epiſcopo inferiorem, niſi illud eidem eſſet pleno Jure ſubjectum. vide de Marta *l. c. ſect.* 22. *n.* 32. nec talis deputatio dicitur attentata, licet fiat pendente appellatione; quia hæc non operatur effectum ſuſpenſivum. Rot. apud Garz. *l. c. num.* 9. Riccius *loc. cit. reſ.* 552. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib.* 3. *c.* 10. *num.* 14. Sac. Congr. & Rot. apud Ricc. *in prax. p.* 4. *reſ.* 546.

8 Coadjutor cum futura ſucceſſione tenetur, coadjuto volente, pro eo deſervire, aliter tenetur ad damna, & intereſſe. ita contra Navar. *conſ.* 2. *de Cler. ægrot. n.* 3. & 4. Garz. *loc. cit. num.* 56. & quidem ratione officii, licet nihil illi detur pro ſervitio: ſibi enim debet imputare, & volenti, ac ſcienti non fit injuria; maxime quia compenſatur cum futura ſucceſſione, Gonzal. *ad reg. Cancel. gl.* 5. §. 9. *nu.* 122. Ampliatur, ut neque coadjuto abſente, vel ægrotante, poſſit pro eo ſervire, niſi eodem coadjuto volente, & conſentiente, ut tenuit Rot. apud Garz. *loc. cit. num.* 60. *ex cap. un. de Cler. ægrot. in* 6. Campeg. *de coadjut. Epiſc. num.* 9.

9 Coadjutor non eximit coadjutum a reſidentia, maxime ſi eſt imperitus, ne ſit melioris conditionis ſtultus, quam providus. S. Congreg. apud Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 10. *numer.* 29. & 30. & ibi Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſ.* 4. §. 9. *n.* 30. Quarant. *in Sum. Bullar. verb. reſidentia. verſ. præter ſummiſtas.* Garz. *de Benef. p.* 4. *c.* 5. *n.* 8. & alii.

10 Habet vocem activam, & paſſivam in proviſionibus Canonicatuum, & aliis functionibus ordinariis. Garz. *l. c.* ita tamen, ut ambo tam coadjutus, quam coadjutor in Eccleſia, aut capitulo eodem tempore eſſe non poſſint. idem *n.* 107. Marta *l. c. nu.* 40. ægrotans, aut alias impeditus habetur pro præſente, ſi erat alias ſolitus reſidere. Garz. *l. c.*

11 Quær. primo, an Coadjutor, cum in Capitulo agitur de intereſſe coadjuti, teneatur exire? Reſp. negative: quia licet repræheſentet coadjutum, non tamen ſervit nomine illius, ſed proprio vel Eccleſiæ. ita Garz. *l. c. nu.* 95.

12 Quær. ſecundo, ubi debeat ſedere coadjutor Canonici? Reſp. ſi eſt coadjutor cum futura ſucceſſione, non poteſt ſedere in loco coadjuti, ſed in ultimo. S. Congr. apud Gonzal. *reg.* 8. *Cancel. gl.* 5. Garz. *loc. c.* Barb. *l.* 3. *de Jur. Eccleſ. c.* 10. *n.* 65. & *de Canon. c.* 29. Gratian. *diſc. for. c.* 106. *n.* 39. & alii apud Dian. *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 88. Monet. *de opt. Canon. c.* 4. *q.* 8. *n.* 141. Et ſi eſt coadjutor præbendæ Diaconalis, præcedit canonicos præbendæ Subdiaconalis. Gavant. *in verb. coadjutor.* Diſtributiones vero debentur coadjuto, non coadjutori, ne inducta in favorem tendant in damnum, contra *cap. quod ob gratiam, de Reg. Jur. in* 6. ita Rot. apud Bonac. *de hor. canon. diſp.* 2. *q.* 4. *pun.* 4. Gonzal. *loc. c.* Riccius *dec.* 444. Monet. *de diſtrib. p.* 2. *queſt.* 1. *n.* 34.

13 Coadjutus vero habetur pro præſenti ratione infirmitatis, & aliorum legitimorum impedimentorum, ac ſi non haberet coadjutorem, licet coadjutor non interſit, nec reſideat. Navar. *conſ.* 1. *de Cler. ægrot. n.* 6. Garz. *l. c. n.* 63. Gonzal. *ad reg. Cancell. d.* §. 9. *n.* 116. ne conceſſa in favorem in damnum detorqueantur. *cap. ad Apoſtolicæ, de regul.* Rot. apud Garz. *l. c.*

14 Coadjutor cum futura ſucceſſione, non tenetur ad profeſſionem fidei, niſi cum ſucceſſioni locus fuerit, nec capit poſſeſſionem niſi poſt mortem coadjuti; ad quam capiendam tamen tunc tenetur; quia prima, vivente coadjuto, capta, non ſufficit. Barb. *de Jur. Eccleſ. l.* 3. *c.* 10. *a n.* 60. apud quem Garz. *de benef. p.* 3. *cap. n.* 26. & infra *n.* 25. & mortuo coadjuto coadjutor accipit ſedem, quam habebat vivente coadjuto. Rot. apud Garz. *p.* 5. *cap.* 4. *nu.* 69. qui tamen *nu.* 73. contrarium ſentit, & citat pro ſe Rotam ac alios DD. quod nempe talis acquirat noviſſimum locum. ut infra *num.* 25. Gonzal. & Barb. *loc. cit. num.* 63. & 65.

15 Coadjutor vero, qui facit functiones, ad quas tenetur coadjutus, debet illas facere in noviſſimo loco: & Canonici, licet poſterius proviſi, præcedunt coadjutoribus, non obſtante quacumque conſuetudine in contrarium, niſi aliter diſponatur in literis coadjutoriæ. S. Rituum Congr. apud Barb. *loc. cit. n.* 66. & diximus in verbo *Canonicus.* & infra *n.* 25. niſi coadjutor in dignitate eſſet; quia tunc abſente, vel impedito ſuo coadjuto, præcederet omnibus Canonicis, & idem ſtallum obtineret, quod haberet coadjutus, ſi eſſet præſens. S. Congreg. apud Barboſ. *l. c. n.* 68.

16 Quær. tertio: an coadjutor comprehendatur in ſtatuto Capituli, quod ex aliqua cauſa facit jubilare Canonicos? Reſp. negative. S. Congreg. apud Barb. *l. c. n.* 70. quidquid in contrarium dicat Garz. *l. c. n.* 89. Neque ſi optat, ſed coadjuto. Monet. *de opt. can. q.* 8. *n.* 152. & S. Congr. apud Barboſ. *loc. c. n.* 71. Neque in ingreſſu tenetur fabricæ aliquid ſolvere. Barboſ. *l. c. n.* 72. Garz. *l. c. n. n.* 78. Neque poteſt eſſe executor, vel Delegatus Apoſtolicus; quia non eſt in dignitate conſtitutus. Garz. *l. c. n.* 138. *dub.* 29. Neque percipit fructus in abſentia, uti cauſa ſtudiorum, neque tenetur ad onera Canonicorum juniorum, ſed tantum coadjuti. Garz. *l. c. dub.* 33. S. Congr. apud Barboſ. *l. c. n.* 75. Neque poteſt exercere officia, ad quæ coadjutus electus eſt; quia in iis, quæ coadjuto ſpeciali nomine competunt, non venit aoadjutor. Garz. *in addit. ad c.* 4. *n.* 88. Barb. *d. c.* 10. *nn.* 81. Neque coadjutore abſente coadjutus amittit diſtributiones, & ægrotus habetur pro præſente. DD. *mox cit.* Et quia futura ſucceſſio eſt gratia Beneficialis; ideo tenetur facere mentionem de Beneficiis obtentis. Garz. *in addit. ad d.* 5. *dub.* 36. *num.* 146. aliter gratia vitiatur. Barb. *loc. c. numer.* 92.

17 Quær. quarto: quam poteſtatem habeat coadjutor Epiſcopi cum futura ſucceſſione? Reſp. hanc eſſe deſumendam a forma literarum Apoſtolicarum. Panvin. *de viſit. p.* 1. *q.* 2. *num.* 22. Pariſ. *de reſig. lib.* 6. *q.* 20. *num.* 20. Barb. *de Jur. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 10. *num.* 23. Garz. *d. p.* 4. *cap.* 5. Si vero hæc non poſſit colligi ex literis, tunc ſi coadjutor fuit Epiſcopo datus, ob temporalia, tunc illius poteſtas erit tantum quoad temporalia. juxta *cap. venerab. de offic. deleg.* Si vero ob ſpiritualia, tunc poteſtas erit circa ſpiritualia de conſenſu tamen coadjuti; nam in ſpiritualibus hic ſemper requiritur. Panvin. *de off. Capit. ſede vac. p.* 2. *q.* 1. *n.* 8. Barb. & Garz. *loc. cit.* Pariſ. *d. q.* 20. *numer.* 23. ſi vero datur dementiæ cauſa, tunc habet poteſtatem tam circa ſpiritualia, quam temporalia. Barb. *de pot. Epiſc. alleg.* 63. *num.* 13. & *de Jur. Eccleſ. loc. cit. n.* 25. Garz. & Pariſ. *l. c. n.* 25.

18 Quær. quinto: An coadjutor poſſit cedere coadjutoriæ, etiam invito coadjuto? Reſp. affirmative: juxta Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gl.* 5. §. 9. *numer.* 121. Garz. *loc. cit. num.* 125. cum conſenſu tamen illius, a quo fuit deputatus: futuræ vero ſucceſſioni poteſt renunciare etiam ſine conſenſu Superioris: quia favori pro ſe introducto quilibet renunciare poteſt.

19 Quær. ſexto: an confeſſio coadjutoris noceat coadjuto, vel e contra? Reſp. negative, juxta Achil. de Graſſ. *dec.* 162. Gonzal. *l. c.* Garz. *l. c. n.* 127. Neque ſententiæ latæ contra coadjutum nocent coadjutori, niſi iſte quoque fuerit ſaltem per proclama citatus. Rot. quam citat Garz. *l. c. a n.* 128.

20 Sed poteſtne coadjutor in electionibus, vel aliis proviſionibus conſtituere procuratorem, ſicut poteſt coadjutus, juxta *cap. pen. de elect. in* 6. Reſp. affirmative; quia coadjutor non agit nomine coadjuti, ſed proprio, vel Eccleſiæ, & ita non eſt procurator coadjuti. Garz. *loc. cit. num.* 135. *verſ. nihilo minus*, licet contrarium tenere videatur Abb. *in cap. fin.* §. *fin. numer.* 4. *de offic. deleg.*

21 Porro ſicut Canonicus habens dignitatem, & Canonicatum in titulum, non habet niſi unam vocem, ita habens dignitatem in Capitulo, ratione cujus habet vocem, ſi fiat coadjutor non habet niſi unam vocem. Garz. *loc. cit. num.* 136. quamvis affirmet Marta *loc. cit. num.* 43. quando agitur de re utili, & favorabili Eccleſiæ, ſecus in damnoſa.

22 Quær. ſeptimo: an coadjutori debeatur ſuſtentatio a coadjuto? Reſp. affirmative, juxta *cap.* 3. *de Cler. ægr.*

cap.

Digitized by Google

cap. cum ſecundum Apoſtolum, *de præb.* ubi Abb. Conc. Trid. *ſeſſ.* 21. *cap.* 6. *de reform.* Gonzal. *loc. cit. n.* 96. Navar. *de Cler. ægrot. conſ.* 2. Garz. *loc. cit. num.* 145. niſi inter coadjutum, & coadjutorem aliter fuerit conventum. Hinc proventus erunt coadjuti, quibus eidem prius providendum erit, & ſi nihil ſuperſit pro congrua coadjutoris, ſupplendum erit a Parochianis, quibus inſervit. Matta *de conſiſtor. cauſ. ſill.* 22. *a n.* 18, quod ſi etiam Parochiani non poſſint, providendum erit ab Epiſcopo. gl. *in cap. de Rectoribus*, *de Cler. ægr.* vel certe a decimatoribus etiam Laicis. de quo vide Rot. *dec.* 420. *p.* 1. *rec. dec.* 437. *p.* 3. & *dec.* 1. *p.* 19. *rec.*

23 Quær. octavo: an mulctæ quæ imponuntur præbendatis ob defectus in ſervitio commiſſos, poſſint imponi coadjuto ob culpam coadjutoris, aut illius defectus? Reſp. affirmative; ſed coadjutus habebit regreſſum contra coadjutorem, ut de ſuo ſatisfaciat, & damnum reſarciatur. Limit. quoad pœnas judiciales, non obſtante ſtatuto contrario; quia eſſet injuſtum, & contra jus: niſi a Pontifice fuiſſet confirmmatum. Garz *l. c. n.* 143.

24 Sed poſſuntne Capitula rejicere coadjutorem, vel illi poteſtatem ſuam limitare? Reſp. negative. juxta *cap. cum inferior. diſt.* 21. & *cap. cum inferior. de major. & obed.* Garz. *n.* 144. & infra plura.

25 Et quod ſupra diximus, coadjutorem debere facere functiones coadjuti, in noviſſimo loco &c. ampliatur, quod coadjutor datus cum futura ſucceſſione, & cum omnibus prærogativis, & præeminentiis coadjuti, non poſſit per hoc præcedere Canonicos veros, quos præcedebat coadjutus. Rot. *dec.* 657. *p.* 1. *rec. edit. Venet.* imo ad effectum antianitatis acquirendæ, non attenditur tempus admiſſionis, ſed tempus captæ poſſeſſionis per mortem coadjuti. *L.* 1. *Cod. de conſul. l.* 12. *c.* 1. *de major. & obd. gl. in cap. fin. verb. antiquiores*, *de conſuet. in* 6. Jaſ. *conſ.* 392. *lib.* 2. *num.* 15. & 16. Ruin. *conſ.* 19. *num.* 9. *lib.* 2. Molied. *dec.* 25. *num.* 2. *de præb.* late Rot. *in una Hiſpalen. præeminentiarum. an.* 1613. quæ in ordine eſt *dec.* 456. *p.* 1. *rec. edit. Venet.* & *anno* 1617. quæ eſt *deciſ.* 410. *p.* 4. *rec. to.* 1. ubi rationem inter alias aſſignat; quia alias ſequeretur abſurdum, quod nempe coadjutores nunquam tenerentur ad officia juniorum, ſeu noviriorum. Et quia coadjutoria poſt mortem coadjuti ad iſtum effectum ceſſat cum omnibus ſuis effectibus. *cap. grandi in fin.* & ibi Gemin. *nu.* 7. *de ſupplen. neglig. Prælat. in* 6. Abb. *in cap. fin. num.* 4. & alii: & ideo coadjutor poſt mortem coadjuti debet capere novam poſſeſſionem. ut ex S. Congr. apud Rot. *cit.* & quidem capitulariter a coadjutore Canonici. Rot. *deciſ.* 122. *p.* 10. *rec.* coadjutor enim vivente coadjuto non habet poſſeſſionem beneficii, in quo eſt deputatus coadjutor: cum enim illam habeat coadjutus, non poſſunt duo in ſolidum idem Beneficium eodem reſpectu poſſidere. *L.* 3. §. *ex contrario. ff. de acquir. poſſeſ. L. ſi duo. ff. de precar. L. ſi certo*, §. *ſi duobus ff. commod.*

26 Extra Eccleſiam Cathedralem tamen, in abſentia coadjuti, ex forma coadjutoriæ, Canonicum coadjutorem præcedere alios non Canonicos, quos præcedunt veri Canonici, declaravit S. Rit. Congreg. ut ex Aldano refert Barb. Apoſt. *dec. collect.* 175. *num.* 9. & *de Canon. & dignit. cap.* 29. *num.* 50. & ad Concil. Trid. *cap.* 7. *de reform. ſeſſ. ult. n.* 40. & *Jur. Eccleſ. univ. cap.* 10. *lib.* 3. *num.* 91. quem refert Rot. *in una Conchen. præeminent. coram Taja. an.* 1677. quæ eſt *dec.* 99. *p.* 19. *rec.*

27 Ea eſt natura coadjutoriæ, ut videatur conceſſa in gratiam coadjuti, non coadjutoris. Put. *dec.* 98. *lib.* 2. Rot. *dec.* 456. *p.* 1. *rec.* imò illa fuit principaliter inventa, ne Eccleſia ob impedimentum coadjuti ſuo ſervitio defraudetur. *cap.* 1. *de Cler. ægrot.* Put. *dec.* 226. *vel* 225. *in correct. lib.* 3. *nu.* 13. & *diſponitur in* Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 7. *reform.* ideo coadjutor, ob impotentiam, aut morbum &c. coadjuti, datus, tenetur reſidere in Eccleſia, in qua coadjutor deputatus eſt, alias poteſt deveniri ad illius privationem. ita Rot. *dec.* 322. *p.* 3. *rec.* ſervata tamen Juris forma, de qua *in cap. ex jure*, *de Cler. non reſid.* & *in gl. in cap. quoniam frequenter*, *in verb. canonibus*, *ut lit. non. conteſt.* Rot. *dec.* 276. *p.* 1. *rec.* imo ſi coadjutor etiam cum futura ſucceſſione datus, ante mortem coadjuti fiat cæcus, irregularis &c. ita ut Eccleſiæ, & coadjuto inſervire non poſſit, expirat illius coadjutoria, ita ut coadjuto poſſit a Pontifice dari novus coadjutor, etiam cum futura ſucceſſione, non obſtante jure primi coadjutoris: nam cum coadjutoria non tribuat coadjutori jus, ſed ſolum exercitium, remanente jure penes coadjutum. Hoſt. *in cap. de Rectoribus. in verb. animarum. de Cler. ægrot.* ubi etiam Jo. Andr. *nu.* 1. *in verſ. cauſam habeant.* Card. *nu.* 1. Anan. *num.* 2. Abb. *in fin.* & alii. Boich. *in cap. conſultationibus nu.* 8. *eod. tit.* Anchar. *in cap. grandi. n.* 5. *verſ. nam jus. de ſup. negl. Prælat.* Garz. *de Benef. p.* 4. *cap.* 5. *n.* 35. ſuperveniente impotentia illud exercitium ceſſat, nec obſtat etiam Jus futuræ ſucceſſionis; quia cum propter impotentiam res venerit ad caſum, a quo incipere non potuit, vitiatur. *L. ſi a me & L. ſi alteri alias incipit. Julianus. ff. de Jud.* late Rot. *in una Valent. coadjutoria an.* 1637. quæ eſt *dec. dec.* 602. *p.* 5. *rec. tom.* 2.

28 Sed quæres, quid Juris in coadjutoria cum futura ſucceſſione data in *forma Dignum*, ſi ante illius executionem decedat coadjutus, qui tamen vivebat tempore datæ, an illa ſuſtineatur? Reſp. affirmative: ita ut purificata coram executore idoneitate proviſi, ſive coadjutoris, collatio facta dicitur in ipſo inſtanti reſcripti Apoſtolici, non vero illo tempore, quo exequitur. ita ex Lotter. *de re Benef. lib.* 3. *q.* 14. *n.* 67. & 68. decidit Rot. *dec.* 122. *p.* 10. *rec.* & *in una Ilerden. Coadjutoriæ coram Bourlemont. an.* 1670. ubi rationem dat; quia duæ gratiæ in ſimili caſu conceduntur, una favore coadjuti, ſeu Eccleſiæ, altera favore coadjutoris, quæ eſt proviſio abſoluta in eventum mortis coadjutoris, quæ eſt proviſio abſoluta in eventum mortis coadjuti, quæ nec conſenſum coadjuti neceſſario requirit, ut teſtatur Lotter. *de re Benef. lib.* 2. *q.* 25. *n.* 29. Grat. *diſc. for. cap.* 138. *n.* 49. nec corruit, ſed ſubſiſtit, etiamſi altera corruat, per tex. *in cap. ſi eo tempore*, *de reſcr. in* 6. & adducta a Felin. *in cap. ſedes nu.* 2. *eod.* Gonzal. *ſuper reg.* 8. *Cancell. gl.* 5. §. 9. *num.* 59. quæ ampliat, etiamſi coadjutus ante mortem conſenſum revocaverit; quia, ut dictum eſt, non eſt de ſubſtantia coadjutoriæ: quæ vel maxime procedent, ſi hæc revocatio non fuiſſet intimata, aut procuratori ad dandum conſenſum deputato, nota. ita Rot. *cit.*

29 Sic in ſimili: quia Papa in conceſſione coadjutoriæ cenſetur primo proſpicere Eccleſiæ propter impotentiam, & infirmitatem coadjuti, tum futuræ ejuſdem vacationi, & ſecundo cenſetur providere coadjutori. Fagnan. *ad cap. nulla. nu.* 62. *verſ. continet enim*, *de conceſ. præb.* Lotter. *de re Benef. q.* 25. *num.* 29. Barb. *de Canon. & dignit. cap.* 29. *n.* 1. *verſ. licet coadjutoria*, & alii, ideo, etiamſi coadjutor ob aliquam cauſam, aut ſubreptionem, ſive aliud impedimentum ipſius perſonam concernens, non poſſit conſequi coadjutoriam a Papa collatam, tamen ad effectum ut cenſeatur inducta affectio Beneficii, ſufficit, ut vera ſint ea, quæ fuerunt narrata de morbo coadjuti, & neceſſitate Eccleſiæ, ex quibus ſolum potiſſimum cenſetur Papa motus, ut ipſi Eccleſiæ provideret de coadjutore. in Rot. *dec.* 113. *p.* 7. *rec.* & late *dec.* 112. *p.* 16. *rec.*

30 Coadjutoria ſub prætextu infirmitatis obtenta non juſtificatur, niſi morbus ſit aptus impedire Eccleſiæ ſervitium, nec ſufficit quæcumque inhabilitas; quæ etiam, tam morbus, quam impedimentum probari debent, & quidem, quod impedimentum ſit perpetuum. Caputaq. *dec.* 140. *num.* 2. *p.* 1. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gl.* 5. §. 9. *num.* 89. vide Rot. *dec.* 237. *p.* 7. *rec.* & *dec.* 308. *p.* 6. *rec.* quæ tamen procedunt, ſi orator expreſſit cauſam infirmitatis: ſecus vero ſi expreſſit tantum ingraveſcentem ætatem, ob quam non poſſit coadjutus ſine difficultate Eccleſiæ inſervire, ad cujus juſtificationem ſufficit probare, quod commode inſervire non poſſit, ut ex Bald. & aliis decidit Rot. *dec.* 48. *num.* 6. & 281. *num.* 4. *p.* 11. *rec.* ubi etiam quod ætatis ingraveſcentia verificetur in annis ſexaginta. Gonzal. *ſuper reg.* 8. *gloſ.* 5. §. 9. *num.* 84. Barboſ. *in cap. paſtoralis*, *ſub num.* 6. *de Cler. ægr. in* 6. Ricc. *in collect. dec. p.* 3. *deciſ.* 489. *verſ. quod ſi conceditur.* Rot. coram Verall. *deciſ.* 129. *per tot.* & *deciſ.* 130. *n.* 1. & *deciſ.* 311. *p.* 1.

31 Si in impetratione coadjutoriæ narratum ſit, quod beneficio ſit annexa cura animarum, hæc qualitas non eget juſtificatione, cum etiam in aliis Beneficiis, quæ curam animarum non habent, ſoleant concedi ſimiles gratiæ coadjutoriæ, ut propterea dici non poſſit, quod

ea

Digitized by Google

ea qualitas retraxiſſet Papam a conceſſione ejuſdem gratiæ. juxta not. per Ægid. *dec. 4. de reſcript.* Felin. *in cap. ſuper litteris. n. 5. eod.* Caſſad. *dec. 13. n. 15. de preb.* Rot. *dec. 313. p. 7. rec.* quamvis alias coadjutor, ſeu coadjutus illum petens, teneatur juſtificare omnia narrata, ex quibus Papa cenſetur motus ad eam gratiam illi conferendam. ut notant DD. *in cap. ult. de præſump. & in cap. 1. de lit. conteſt. in 6.* & ibi Jo. Andr. *numer.* 2. Gemin. *numer.* 5. Felin. *in cap. conſtitutus. num. 1. d. reſcript.* Inn. *in cap. ſuper litteris. n. 19. eod.* ita Rot. *l. c.*

32 Coadjutus, ſi petiit a Papa coadjutorem ob morbum, impotentiam &c. illumque impetravit, & coadjutoria ſibi, & Eccleſiæ utilis ſit, non poteſt conſenſum revocare, aut variando dicere, ſe illo coadjutore non egere. *Clem. 1. de renunc.* Rot. *in una. Argentin. coadjutoriæ an.* 1632. quæ eſt *dec. 133. p. 6. rec.*

33 Pro coronide notandum: quod curatis, aut Parochis curam animarum habentibus, non ſoleat, nec expediat, dari coadjutor perpetuus, & cum futura ſucceſſione, ſi illorum vacationi, per ceſſum, aut deceſſum contingenti, per concurſum providendum ſit ex diſpoſitione Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de reform. c.* 18. niſi adeſſet aliqua urgentiſſima cauſa, ut ita ſaluti animarum conſulatur ex electione paſtoris idonei, quod melius fieri non poteſt, quam per concurſum: ægrotis igitur ſuccurritur per coadjutorem temporalem, ut ſupra notavimus, quibus additur Matta *de conſiſtor. cauſ. ſect. 22. num.* 54.

34 Econtra vero Dignitatibus, & Canonicis non ſolet dari coadjutor temporalis, niſi annexam habeant curam animarum. Monet. *de diſtrib. p. 2. q 1. num.* 26. Matta *loc. cit. num.* 55.

35 Epiſcopis autem dantur coadjutores temporales, ſeu ſuffraganei, ut in tex. *in cap. un. de Cler. ægrot. in 6.* imo urgente neceſſitate, aut evidenti utilitate Eccleſiæ, dantur etiam coadjutores perpetui cum futura ſucceſſione, cum diverſitate tamen, quod ſuffraganeus detur, etiam irrequiſito conſenſu Capituli, & Capitularium. *cap. ex parte.* & ibi Abb. *de Cler. ægrot. cap. un. eod. in 6.* perpetuus vero ut detur cum futura ſucceſſione requiritur ſeu a Papa requiri ſolet conſenſus Capituli. Matta *loc. cit. n. 63. & 64.* ubi tamen ſufficit conſenſus duarum partium ex tribus Capituli. ad tex. *in cap. un. de Cler. ægrot. in 6.* ubi gl. *in verb. duæ partes*; & ſic ſufficit quod fuerit datus a majori parte Capituli. *cap. 1. & cap. fin. de his, quæ fiunt a major. part. Capit.* Jo. Andr. *in cap. quod omnes. nu.* 8. *& ſeqq. de Reg. Jur.* Mantic. *dec.* 86. & alii apud Rot. *dec. 20. & 36. p. 6. rec.* Et hoc, etiamſi conſenſus non ſit datus in loco ſolito capitulari: nam omnis locus, ubi Capitulum eſt congregatum, dicitur Capitularis, dummodo ſit honeſtus. *arg. cap. quod ſicut*, ubi Abb. *nu. 2. & c. cum terra, de elect.* ubi gl. *in verb. in quo.* & ſic certus non eſt de ſubſtantia, ut etiam colligitur ex *cap. in nomine Domini. §. quod ſi pravorum. diſt.* 23. Inn. *in cap. cum ex injuncto. nu. 2. verſ. & quamvis, de nov. oper. nunc. Bal. in L. nulli. nu. 2. verſ. ſecundo requiritur. ff. quod cujuſque univ. nomin.* & aliud eſt aliquid fieri capitulariter, & aliud fieri in loco capituli. Rot. *l. c.* Imo, quod ſufficiat conſenſus undequaque collectus, ex quo talis non ſit neceſſarius, ut infra ulterius videbimus; ſed Pontifex illum conſideret, ſolum ad evitandas Capituli querelas, quæ de facili oriri ſolent, ſi in gratiis præventivis non expectetur conſenſus Capituli: tenet mordicus Carol. Felix de Matta *l. c. n.* 86. qui poſt *n.* 64. adducit in hac materia celebre Maraldi votum, *& d. nu.* 86. exemplum adducit: quod nempe lecto in Capitulo Brevi adhortatorio eligendi coadjutorem cum futura ſucceſſione, Zelantiores de Capitulo neceſſitatem agnoſcentes, vel evidentem utilitatem, & ex alio capite timentes de aliquo tumultu, qui ex multitudine ſæpius oriri ſolet, rem imperfectam relinquant, deinde extra Capitulum extendant conſenſum in folio, & ab omnibus, vel majori parte ſubſcribi procurent, cujus conſenſus intuitu expediatur gratia coadjutoriæ, & futuræ ſucceſſionis, *ex cauſa neceſſitatis, aut utilitatis &c.* hæc gratia ſuſtineri omnino deberet. quod *n. ſeqq.* rationibus confirmat.

36 Quod autem diximus, conſenſum Capituli non eſſe neceſſarium in deputatione coadjutoris cum futura ſucceſſione, ſed quod ſufficiat ſolus conſenſus Coadjuti, etiam irrequiſito conſenſu Capituli; abſque eo quod Pontifex dicatur contravenire Concordatis, manifeſte conſtat, etiam ex ipſa Bulla concordatorum, cujus vigore, Papa ex rationabili, & evidenti cauſa de utiliori perſona providere poteſt, non obſtante legitima, & canonica electione Capituli. Quibus accedit, quod cum Papa in Beneficialibus habeat omnimodam poteſtatem. *cap. per principalem cap. cuncta per mundum. 9. q. 3. c. 2. de præb. in 6. Clem. 1. in fin.* ubi Card. *num. 11. ut lit. pend.* ita poteſt derogare concordatis, per quæ impediuntur coadjutoriæ. Branden. *ſuper Concord. German. q. 8. per tot.* Chockier. *gl. antiqu. ſuper reg. 8. Cancell. gl. 11. num. 20. & ſeqq.* Gonzal. *gl. 28. num. 24. & ſeq.* Mandoſ. *ſuper reg. 2. q. 2. num. 12. verſ. imo etiam.* & licet reſpectu nationis Germanicæ contineant pactum cum Sede Apoſtolica obligans Principes Eccleſiaſticos, & temporales ad illorum obſervantiam erga ſedem Apoſt. tamen reſpectu Papæ continent privilegium conceſſum eidem Nationi, in cujus conceſſione non cenſetur ſibi penitus ligaſſe manus. ad not. *in cap. dudum verſ. nos igitur, de præb. in 6. cap. quamvis, il. 2.* ubi gl. *fin. eod. tit.* Caputaq. *dec. 337. numer. 8. p. 1.* Caſſad. *dec. 8. num. 2. in fin. de præb.* licet in concordatis adſit decretum irritans. ita Rot. *dec. 114. p. 6. rec.* adde, quod coadjuoria vim habet reſignationis. Gonzal. *ſuper reg. 8. gl. 5. §. 9. num. 69.* Put. *dec. 208. num. 2. lib. 2.* quia eo ipſo quod quis conſentit Beneficium ſuum alteri conferri, videtur beneficio cedere. ad tex. *in cap. ex tranſmiſſa, de renunc. & in cap. Beneficium*, juncta gl. *de Reg. Jur. in 6.* Matta *loc. cit. n. 61.* ſicque procedit argumentum a reſignatione ad coadjutoriam, dum ſpecie non differunt. Rot. *dec. 57. p. 4. rec. & dec. 122. p. 10. rec.* in reſignationibus autem non requiritur conſenſus Capituli &c. Nec valet dicere, quod per talem coadjutoriam cum futura ſucceſſione Capitulum privetur Jure eligendi adveniente obitu coadjuti, contra diſpoſitionem Juris, & regularum Cancellariæ *de Jure quæſito non tollendo.* quia Capitulo nullum competit Jus eligendi ſede plena, ſed tantum ſede vacante; ac proinde dici non poteſt, quod per talem coadjutoriam Capitulo jus eligendi tollatur, cum non adſit. *cap. ad diſſolvendum, de deſpon. impub. L. ejus qui in Provincia, verſ. quoniam. ff. ſi cert. pet.* ſed potius quod Papa impediat, ne oriatur jus eligendi adveniente morte coadjuti, quod non eſt quid conſiderabile. *L. ſtipulantem, §. cauſam. ff. de verb. oblig.* ita Matta *loc. cit. a num.* 99. & faciunt, quæ in ſtatim ſequente quæſtione dicentur.

Quær. igitur an in deputationibus coadjutoriæ cum futura ſucceſſione requiratur conſenſus patronorum Laicorum, debentium præſentare. Reſp. affirmativam quidem defendere: videri Lambertin. *de Jurepat. l. 2. p. 1. q. 6. art. 20. n. 1. fol. 58. ſeu 546.* Mandoſ. *de ſignat. grat. verb. coadjutoria, verſ. coadjutor in Beneficio.* Vivian. *de Jurepat. l. 5. c. 1. n. 81. & c. 5. n. 151.* Gonzal. *ad reg. 8. gl. 5. §. 9. n. 18.* Verum diſtinctio placuit DD. *in una Lucan. Juriſpat. an.* 1656. quæ eſt *dec. 162. p. 12. rec.* quod nempe mentio Juriſpatronatus Laicalis ſit quidem facienda, quando Beneficium de tempore gratiæ vacat per ceſſum, vel deceſſum: non tamen in gratiis coadjutoriæ; ex ratione; quia, cum poſſit coadjutor decedere ante coadjutum, & de tempore gratiæ non ſit aperta vacatio ad favorem patronorum, nullum eis ſit præjudicium. ut *in una Cæſaraguſt. Canonicatus, 1. Febr. 1641. coram Panzirol.* & ſic quæſtio ad ſucceſſum mete eventualem deducitur, qui non ſolet in conſideratione haberi. *L. ſi quis ab alio. ff. de Jud. L. Julianus ff. qui, vel a quibus.* Zabarel. *in Clem. 1. de Offic. Vicar. n. 11.* & alii tum quia Papa concedendo coadjutoriam appoſuit manus, ſicque inducta fuit affectio. *cap. 1. & 2. de confirm. util. vel inutil.* Pariſ. *conſ. 47. l. 4.* Gonzal. *gl. 52. n. 4. & 7.* tum quia tunc Beneficium favore coadjutoris videtur vacare in curia, quo caſu Patronorum præjudicium non eſt conſiderabile; quia tunc Papa paſſim derogat patronatui illorum. *c. 2. de præb. in 6.* Staphil. *de litt. grat. & inſtit. col. 1. fol.* 54. Pariſ. *de reſignat. lib. 2. q. 4. numer.* 45. Lotter. *de re benef. l. 2. q. 9. num.* 97. & alii. ita Rot. *cit.* 37

Plura vide apud Barboſ. *de Jur. Eccleſ. d. c. 10. per tot.* ubi etiam *num.* 88. quod coadjutor debeat habere qualitates requiſitas ad obtinendam coadjuti præbendam exemplo reſignatarii, ut per Pariſ. *de reſign. benef.* 38

Digitized by Google

ff. de furt. tamen hoc tantum procedit, quando intervenit dolus, & damnum, vel præjudicium alterius. Boſſ. *in pract. crim. de furt. ex L. idem. ff. pro ſocio.* Cabal. *reſol. crim. caſ.* 216.

2 Colonus volens vendere fructus, tenetur illos vendere Domino fundi, ſi illos vult emere, & offert idem pretium. Paſchal. *de patr. pot. p.* 4. *c.* 6. *n.* 67. Pajarel. *annot.* 54. *n.* 44. Imo licet alius plus offerat; juxta Caroc. *de locat. p.* 3. *q.* 2. *fol. mihi* 154. Boer. *deciſ.* 107. quod tamen intelligendum erit, ſi Dominus offerat juſtum pretium.

3 Colonus renuncians caſibus fortuitis, ſpecificatis cum clauſula „ *& omnibus aliis* „ non dicitur renunciare caſibus majoribus & rarioribus. *cap. ſedes.* 15. *de reſcript. Clem.* 2. *de procur.*

4 Colonus, nullum jus habens in re, conventus ratione rei, defenditur a Domino in foro Domini. DD. apud Ciarl. *contr. for. c.* 20. *a n.* 36. *& c.* 63. quia nominans Dominum liberatur, & cauſa remittitur ad forum nominati. *cap. quoniam frequenter*, ubi Abb. & Butr. *ut lit. non conteſt.* Theſaur. *deciſ.* 22. *nu.* 4. Honded. *conſ.* 25. Sperel. *deciſ.* 24. *n.* 13. *& deciſ.* 98. *nu.* 9. Ciarlin. *contr. for. c.* 171. *n.* 24. *&* 44. & DD. *in L.* 2. *C. ubi in rem actio.* Covar. *pract. queſt. c.* 8. *n.* 3. *circa med.* ubi de Clerico rei petitæ Domino. Graſſ. *de effect. Cler. eff.* 2. *n.* 521. Marc. *de juriſd. p.* 4. *c.* 112.

5 Colonus non poteſt ſine Domini licentia arbores frugiferas incidere, de quo plura *in prax. emphyt.* & ſupra in verbo *Arbores*.

6 Colonus licet vivat expenſis Epiſcopi, ſi tamen eſt remotus ab eo, non gaudet immunitate Eccleſiaſtica. DD. apud Ciarl. *diſc. for. c.* 20. *n.* 36. & illi ſerviens, vel Eccleſiæ, eſt immunis a collectis; ſive ſit affictuarius, ſive mediatarius, & regulariter collectæ non ſunt ſolvendæ a colono, ſed ab ipſo Domino fundi; ita ut ſi ſolverit de facto, ad id adſtrictus, poſſit a Domino repetere, DD. *cit.* Pajarel. *annot.* 54. *n.* 18. non obſtante ſtatuto, quod eſſet iniquum. Petrus de Ubald. *de duob. fratr. p* 5. *n.* 14. Rol. *l.* 4. *conſ.* 79. Bald. *in L. cum duobus. ff. pro ſocio:* ſi ergo Epiſcopus, vel Eccleſia eſt immunis, erunt immunes etiam coloni. Expulſus ſua culpa, recuperat melioramenta in rem facta. Fachin. *l.* 7. *contr. Jur. c.* 90. Non ſibi, ſed Domino poſſidet. Farin. & Poſt. apud Ciarlin. *c.* 106. *n.* 23.

7 Colonus partiarius Epiſcopi quoad bona, quæ ſpectant ad Epiſcopum, gaudet privilegio fori, ſecus quoad contractus, ſeu delicta. Ciarlin. *loc. cit. c.* 185. *n.* 7. uti etiam coloni Clericorum non tenentur ad onera Laicalia, & collectas ratione fructuum, niſi fuerint a ſolo ſeparati. DD. apud Sperel. *deciſ.* 41. *n.* 71. *& deciſ.* 42. *n.* 14. Sunt exempti a Juriſdictione Laicali, ne quid eis præcipiatur occaſione bonorum Eccleſiæ. DD. *ſup. cit.* & Ciarlin. *c.* 63. *nn.* 17. *& ſeq.* non ligantur ſtatutis ſtatutis Laicorum, ne ſeminent certum genus fructuum. Idem Ciarl. *& DD. apud eum.*

8 Limita prædicta quoad perſonam ſuam, ſecundum quam ſubſunt ſæcularibus. DD. & Farin. apud Ciarl. *l. c.* ſunt etiam exempti ab oneribus realibus, & perſonalibus, & mixtis. Sperel. *deciſ.* 41. *n.* 42. ubi DD. non obſtante quacumque conſuetudine in contrarium, quæ non valet. Limit. præterea quoad colonos Clericorum, qui ſunt in minoribus, nec habent requiſita Concil. de quibus ſupra in verb. *Clerici*. Item limita quoad onera impoſita colonis ratione propriorum bonorum, vel in fructibus ſeparatis a fundo. Sperel. *d. dec.* 42. *num.* 17. Capun. *diſc. for.* 131. *&* 132. Non poſſunt cogi ad reparationem aggerum, & viarum publicarum. Sperel. *l. cit.* Ciarl. *cap.* 186. Sperel. *deciſ.* 41. *num.* 84. Bellet. *tit. de exempt. Cleric.* §. 7. *n.* 1. Dian. *p.* 3. *tr.* 1. *reſ.* 19. Antonel. *de regim. Eccleſ. l.* 4. *cap.* 7. Pignatel. *tom.* 2. *conſ.* 50. *&* 51.

9 Dicitur vero colonus partiarius, qui non pecunia, ſed certa fructuum parte fundum colit, & dicitur improprie ſocius, contra quem non competit actio locati, ſed pro ſocio. Tenetur fundum colere ſuis ſumtibus, & ſuis expenſis facere, quæ non reſpiciunt perpetuam utilitatem fundi: uti mundare foſſata, & terras ſodaricas ad culturam reducere. Tenetur Domino ſuo tempore mediam partem fructuum ferre ſuis ſumptibus, & quidem ad domum, ſi eſt ejuſdem Civitatis vel Comitatus. videri poteſt Pajarel. *exped. & annot.* 54. apud quem DD.

10 Coloni Regularium pro ſua parte non tenentur ſolvere decimas; quia gaudent privilegiis realibus eorundem. Diana *p.* 3. *tr.* 1. *reſ.* 23. Tambur. *de Jur. Abbat. tom.* 1. *d.* 15. *q.* 18. contra Seraph. *deciſ.* 127. ſed plura infra in verbo *Decima*.

11 Coloni habitantes in domibus ruralibus, commendatorum ſubſunt Epiſcopo. Pignatel. *tom.* 2. *conſ.* 23. ubi Rot. & S. Congreg.

COMMENDA.

Praxis Commendæ.

1 Commenda fuit inventa a ſummo Pontifice, ut qui non eſt habilis, vel capax beneficii, fieret capax commendæ. Barboſ. *de jur. Eccleſ. l.* 3. *c.* 9. *n.* 23. & dicitur quædam palliata diſpenſatio. Pyr. Corrad. *in prax. benef. l.* 5. *c.* 1. *n.* 78. ſermo eſt de perpetua commenda. Et hæc obligat ad officii recitationem. Laym. *in Theol. mor. l.* 4. *tract.* 2. *c.* 5. *n.* 7. *in fin.* Inducit incompatibilitatem, & execrabilitatem, ita ut unus nec duas commendas, nec unam cum beneficio habere poſſit. Put. *dec.* 333. Hojed. *de incompat. benef. p.* 1. *c.* 14. *n.* 16. apud Riccium *in prax. commend. reſ.* 138. *&* 140. *n.* 8. & ideo debet exprimi in impetratione beneficii. Capyc. *deciſ.* 3. *n.* 6. Put. *deciſ.* 26. *in fin. lib.* 2. *in correct.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloſ.* 5. §. 8. *num.* 17. & alii apud Barboſ. *de jur. Eccleſ. d. cap.* 9. *numer.* 32. Eſtque materia ſimoniæ; quia habet ſpiritualem adminiſtrationem. Suarez *de Relig. tom.* 1. *l.* 4. *de ſimon. c.* 21. *a n.* 3. Bonac. *de ſimon. diſp.* 4. *n.* 14. Barboſ. *loc. cit. num.* 36. porro

2 Commenda alia eſt temporalis, alia perpetua, ſeu alia in utilitatem Eccleſiæ, alia in utilitatem commendatarii. Temporalis eſt, cum alicui datur Beneficium non in titulum, ſed ad cuſtodiam, & utilitatem Eccleſiæ, & eſt inſtar depoſiti; poteſt ad libitum revocari, nec illius facienda eſt mentio in impetratione Beneficii. Pariſ. *de reſign. l.* 2. *q.* 17. *nu.* 3. Gonzal. *ad reg. Cancell. gl.* 5. §. 8. *n.* 37. Barboſ. *de pot. Epiſc. alleg.* 59. *n.* 18. *& de jur. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 9. *n.* 12. Tuſch. *litt. C. concl.* 475. *nu.* 1. & quod de illis non ſit facienda mentio in impetratione beneficiorum, tenet Navar. *conſ.* 4. *n.* 3. *de fil. Presbyt.*

3 Hinc commendatarius temporalis, cum ſit ad inſtar depoſitarii, non facit fructus ſuos, nec poteſt agere de ſpolio, niſi quatenus ad congruam ſuſtentationem illi opus eſt, & ſuis Miniſtris, reliquum debet converti in utilitatem Eccleſiæ, & de illo ratio reddi: Et licet ab Epiſcopo ad ſex menſes fuerit data, poteſt ab eodem revocari. Garz. *de benef. p.* 4. *c.* 4. *a n.* 53. Pariſ. & Barboſ. *l. c.* Tuſch. *ubi ſupra*. Hojed. *de incompat. p.* 2. *c.* 14. *n.* 4. Et licet regulariter non teneatur recitare officium, tamen ſi habet Beneficium integre commendatum quoad totam adminiſtrationem, tenebitur; licet commenda non ſit in titulum. Azor. *inſt. mor. p.* 1. *l.* 10. *c.* 3. *q.* 6. Barb. *l. c. a n.* 20. *d. c.* 9.

4 Commenda perpetua conceditur in favorem commendatarii, cum facultate diſponendi de beneficio ſicut verus Beneficiatus. Hojed. & Pariſ. *l. c.* Lotter. *de re benef. l.* 1. *q.* 17. *n.* 10. *& l.* 2. *q.* 33. *n.* 12. Tambur. *de jur. Abb. tom.* 1. *d.* 4. *q.* 3. Barb. *de off. Epiſc. alleg.* 59. Garz. *l. c. c.* 4. *a n.* 47. Et talis commenda dicitur diſpenſatio palliata ad Beneficium. *D. D. cit.* hinc

5 Commenda perpetua eſt titulus canonicus, & eſt irrevocabilis regulariterque ut Beneficium. DD. *ſup. cit.* ab initio a ſolo Papa datur. Riccius *in prax. commenda p.* 3. *reſ.* 140. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib.* 3. *c.* 9. *de off. Epiſc. alleg.* 59.

6 Commendatarius perpetuus habet liberam poteſtatem in temporalibus, & ſpiritualibus. Rebuff. *de pacif. poſſeſ. n.* 41. Riccius *l. c.* poteſt tranſigere ſuper fructibus Beneficii commendati, ac illos vendere. Capyc. *deciſ.* 3. *nu.* 9. poteſt permutare cum alio beneficio in titulum dato. *cap. fin. de rer. permut.* & reſignare, etiam in favorem. vide DD. *mox cit.*

7 Commendatarius Monaſterii Regularium, cum annexa cura animarum, non tenetur reſidere. *cap.* 1. *de Capel. Monach.* Pignatel. *conſ.* 86. *to.* 3.

8 Commenda temporalis poteſt concedi ab Epiſcopo. Parochiales Eccleſiæ tamen ab eodem non poſſunt de Jure commendari, niſi ad ſex menſes. Barboſ. *loc. cit.*

n. 5. & 6. poſt Concil. vero Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 18 non habet locum commenda temporalis in Curatis, ſed in iis conſtituitur Vicarius. Dian. *p.* 8. *tr.* 4. *reſ.* 32. *c. nemo deinceps, de elect. in* 6. Garz. *de benef. p.* 4. *c.* 4. *nu.* 14. ubi S. Congreg. Barb. *l. c. num.* 9.

9 Commenda Equitum Hieroſolymit. non connumeratur inter beneficia; quia confertur titulo Laico in ſtipendium temporalis ſervitii. DD. apud Dian. *p.* 6. *tr.* 8. *reſ.* 17. ſed contrarium docet Rot. apud Put. *deciſ.* 282. *l.* 1. Mantic. *dec.* 68. Garz. *de benef. p.* 4. *nu.* 45. *& ſeq.* ubi plures.

10 Commendam perpetuam habens, dicitur habere beneficium Eccleſiaſticum, & debet habere reliquas qualitates Beneficiatorum. Ricc. *in prax. commendæ p.* 3. *reſ.* 138. Bab. *de jur. Eccleſ. l.* 3. *c.* 4. *nu.* 59. Hojed. *de incompat. p.* 2. *c.* 14. *a n.* 6. Garz. *de benef. p.* 4. *c.* 4. *nu.* 48. Barb. *de off. Epiſc. alleg.* 59.

11 Commenda ceſſante, dicitur Beneficium vacare ut prius, & non per mortem commendatarii. Riccius *l. c. reſ.* 139. Barb. *l. c. n.* 54. vide Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gl.* 5. §. 8. *an.* 48. Garz. *loc. cit. n.* 61. *ſeqq.*

12 Commenda a Pontifice data, in dubio ſemper intelligitur de perpetua. Hojed. *de incomp. benef. p.* 1. *c.* 14. *n.* 9. Pyr. Corr. *in prax. benef. l.* 1. *c.* 6. *n.* 301.

COMPENSATIO.

Praxis Compenſationis,

1 Compenſatio poteſt fieri ab illo debitore, qui juravit ſolvere; quia eſt, & dicitur vera, & realis ſolutio cum effectu. Ciarl. *contr. c.* 36. *nu.* 19. *&* 20. Gig. *de penſ. q.* 100. *nu.* 6. Dian. *p.* 7. *tr.* 3. *reſ.* 17. Covar. *in c. quamvis. p.* 1. §. 4. 9. Medices *de compenſat. p.* 1. *q.* 25. *a n.* 8. Afflict. *deciſ.* 121. *nu.* 4. & alii plurimi, quam etiam probabiliorem vocat Fachin. *l.* 1. *contr. jur. c.* 7. ubi ad contraria reſpondet; ſed contraria ſententia apud Gabr. *de jurejur. concl.* 7. *num.* 1. eſt communior; quia juramentum eſt vere adimplendum, & realiter, & non per fictam ſolutionem, qualis eſt compenſatio; pro qua ſecunda opinione adeſt tex. *in cap. debitores, de jurejur.*, ubi promittens cum juramento ſolvere uſuras, tenetur illarum ſolutionem ob reverentiam Divini Numinis, quamvis poſtea caſdem tanquam indebite ſolutas uſurarius reſtituere teneatur. Imo clarior textus adeſt ſecundum unam lecturam communiter per DD. ibi approbatam *in cap. ad noſtram. il.* 1. *de jurejur.* & ibi Innoc. *circa fin. verſ. item etiamſi creditor.* & Joan. Andr. *verſ. etſi creditor.* & Butr. *col.* 2. *verſ. vel* 7. & Anchar. *in* 1. *notab.* Imol. *col.* 2. *verſ.* alii. Felin. *col.* 4. *cum pluribus ſeqq. verſ. quare autem*, juxta quos promittens ſolvere non poteſt compenſare. Idem tenet Pariſ. ubi de magis communi opinione, *conſ.* 121. *nu.* 37. *vol.* 1. & alii plurimi apud Gabr. *loc. cit.* hanc opinionem ſequitur etiam Graſſus *de exception. except.* 16. *n.* 19. Item Seraphin. *de privil. juram. privileg.* 74. ubi poſtquam longe lateque tum rationibus, tum authoritatibus utramque ſententiam examinavit, *nu.* 127. tandem concludit hanc ſecundam non ſolum tanquam communiorem, ſed etiam uti tutiorem amplectendam eſſe, ne quis in perjurium incurrat, per rationes ibidem allatas. Car. de Graſſ. *de exception. excep.* 16. *n.* 26. *in fin.* & alii; & quod in dubio Judex pro obſervantia juramenti judicare debeat, tenent Grat. *lib.* 2. *reſponſ.* 93. apud cit. Seraph. *num.* 129. & ideo ſtante hac dubietate opinionum hæc poſterior ſequenda erit tanquam magis expediens, & ſecurior pro ſalute animarum. *cap. juvenis, de ſponſal. cap. conſcientiam, de obſerv. jejunii.* Uti contingit in dubia quæſtione an contractus ſit uſurarius; quia tunc cenſeri debet, quod ſit uſurarius, cum ita magis conſulatur ſaluti animarum. Caſſan. *conſ.* 63. *col.* 4. *nu.* 12. & in fra diximus in *praxi dubitantium*.

2 Limita tamen primo ſi debitor eſſet pauper; nam tunc ſtante inopia compenſare poſſet. Graſſ. *l. c.* Gabr. *ubi ſupra n.* 11. ubi Corſet. *in tract. de juram. col.* 11. *verſ. decimum quintum privilegium.* Grat. *conſ.* 121. *col. fin. vol.* 1. Dec. Neapolit. 163. *in antiq.* & alii. late Seraph. *l. c. n.* 142.

3 Limita ſecundo, hanc ſecundam opinionem procedere, quando quis ſimpliciter cum juramento promiſit in ſpecie quod velit ſolvere, ſecus ſi promiſiſſet tantum in genere, quod velit ſatisfacere &c. Grat. *d. conſ.* 121. *col.* 1. *vol.* 1. apud Gabr. *l. c. n.* 13. Car. de Graſſ. *de exception. excep.* 16. *n.* 27. Eman. Gonzal. *in d. c. ad noſtram, n.* 4. *in fin.*

4 Limita tertio; ut concluſio procedat in credito antecedenti, ſive quod cum juramento ſolutionem promittens jam habebat tempore juramenti: cum enim juraverit, ſe ſoluturum, cenſetur renunciaſſe compenſationi, ſecus vero in credito promiſſioni juratæ ſupervenienti; cum tunc non cenſeatur renunciaſſe compenſationi cum credito, quod ignorabat. Gabr. *loc. cit. n.* 5. Seraph. *ubi ſupra num.* 130. *ſeqq.* ubi DD. ſed quia huic limitationi obſtat cit. tex. *cap. ad noſtram, de jurejur.* ubi fructus percepti fuerunt poſt juramentum, & tamen non habet locum compenſatio, ideo Gabr. *loc. cit. nu.* 6. ſubdiſtinguit, quod aut præcedit cauſa propter quam compenſatio fieri poterat ante juramentum, & poſtea illud ſequitur, & tunc per dictum juramentum compenſatio cenſetur excluſa, etiamſi creditum poſtea ſuperveniat: ſi vero cauſa compenſandi ſupervenit, tunc per juramentum compenſatio cum credito ſupervenienti non cenſetur excluſa, niſi creditum ſuperveniens eſſet continuatio anterioris crediti; ubi vide. alias limitationes vide apud Gabr. & Seraphin. *ll. cit.*

5 Compenſatio debiti unius ſocietatis, cum credito, quod quis habet ſub nomine alterius ſocietatis, fieri non poteſt. DD. *in L. ejus. C. de compenſ.* Medices *de compenſat. qu.* 43. apud Sperel. *dec.* 91. *n.* 6. uti

6 Non habet locum compenſatio liquidi ad illiquidum. Gigas *de penſion. q.* 92. Ciarlin. *contr. for. cap.* 36. *n.* 26. *&* 27. Riccius *in prax. var. reſ. p.* 2. *reſ.* 120. Dian. *p.* 8. *tr.* 10. *reſ.* 16. Rot. apud Bichium *deciſ.* 23. *num.* 19. *& deciſ.* 456. *num.* 10. quod tamen intelligitur de debito illiquido, quod nec de proximo liquidari poteſt. Medices *de conpenſ. p.* 1. *q.* 13. *n.* 3. *&* 4. ſecus, ſi ſtatim liquidari poteſt. Din. *in* §. *bonæ fidei. num.* 4. *inſt. de act.* Abb. *in cap.* 2. *depoſiti.* Alex. *conſ.* 74. *vol.* 4. *& ſeqq.* DD. *in L. fin. C. de compenſ.* & alii apud Medices *loc. cit. num.* 1. ubi *num.* 2. quod tempus liquidandi judicis arbitrio relinquatur. Menoch. *de arbitr. Jud. centur.* 1. *lib.* 1. *num.* 1. *caſ.* 14. Afflict. *deciſ.* 121. & alii. Carol. de Graſſ. *de exception. excep.* 16. *num.* 42. Maſcard. *de prob. concl.* 334. *num.* 5. *&* 6.

7 Neque valet compenſatio ſpeciei ad quantitatem. *L. ſi convenerint. ff. de pignor. act.* Gabr. *de Jurejur. concluſ.* 7. Fachin. *lib.* 11. *contr. Jur. c.* 7. Graſſ. *de except. excep.* 16. *num.* 52. *&* 54. Medices *de compenſ. par.* 1. *quæſt.* 1. *n.* 1. *&* 2. quia aliud pro alio ſolvi non poteſt, & in ſpeciebus cadit affectio.

8 Neque admittitur in alimentis, vel penſione relicta pro alimentis. Surd. *de alim. tit.* 8. *privil.* 53. Medices *de compenſ. par.* 1. *quæſt.* 14. *n.* 1. Graſſ. *loc. cit. num.* 46. exceptis alimentis præteritis. DD. *cit.*

9 Neque compenſatio quantitatis ad aliam quantitatem deſignatam quæ ſe habet ad inſtar ſpeciei, uti quæ eſt tali loco. Juxta Fachin. *lib.* 1. *contr. Jur. cap.* 6. ſecutus Accurſ. Aretin. Roman. & Dec. *ad L. fundus ff. ſi cert. pet.* §. *ſervum tuum.* & probat ex *L. ſed ſi certos. ff. de leg.* 1. ubi vide.

10 Compenſatio anni ſterilis cum fertili non fit in locatione, cum adeſt pactum reſtauri. Caroc. *de locat. p.* 4. *tit. de remiſ. merced. q.* 8. Ciarlin. *contr. for. cap.* 47. *n.* 58. Item cum ſunt tot locationes, quot anni. Boſſ. *in prax. tit. de remiſ. merced.* Item in locatione ad longum tempus. Ludov. *concl.* 12. Ciarl. *loc. cit.* Dian. *p.* 3. *tract.* 6. *reſ.* 17. & qualis debeat eſſe ſterilitas, vide apud Cyrilc. *contr.* 49. Medic. *de compenſ. par.* 1. *quæſt.* 45. *n.* 9.

11 Neque procedit compenſatio in depoſito ſecundum utramque forum, tam animæ, quam externum. Molin. *de Juſt. tom.* 2. *d.* 524. & alii apud Dian. *part.* 3. *in addit. reſ.* 1. licet ipſe cum aliis contrarium ſentiat in foro animæ. Graſſ. *de excep. except.* 16. *n.* 55. quamvis depoſitum conſiſteret in pecunia numerata. Neque in depoſito alterius depoſiti, ſi unum non ſit liquidum; ſecus in depoſito confeſſionato. Medic. *loc. cit. part.* 1. *quæſt.* 19. *n.* 4.

12 Compenſatio habet locum etiam in delictis, ſi delicta ſunt paria; quia tunc mutua compenſatione tolluntur. Oinot. *lib.* 4. *de injur.* Bonac. *de reſtit. diſp.* 1. *q. ult. pun.* 2. licet delicta eſſent diverſi generis, quæ tamen procedunt poſt factum, non ante. Medices *loc. cit. p.* 1. *quæſt.* 34. *num.* 1. non tamen contra fiſcum.

Por-

Digitized by Google

13 Porro compenſatio debet fieri pro rata. §. *compenſationes. inſt. de act. L. ſi conſtat. Cod. de compenſ.* Oſaſch. *conſ.* 43. Graſſ. *de except. excep.* 16. *nu.* 64. Coſta *de ratione rata. q.* 61. maxime ad impediendas uſuras. *L. ejus. Cod. de ſolut.* Item ad evitandam caducitatem, ad liberandum pignus, & ad impediendam præſcriptionem. Anchar. *conſ.* 5.

14 Compenſatio admittitur etiam contra habentem inſtrumentum habens executionem paratam, dummodo creditum compenſantis ſit liquidum, vel in continenti liquidandum. Cyriac. *contr.* 224. *n.* 5. Rot. apud Bich. *dec.* 23. *n.* 1. *& ſeq.*

15 Compenſatio extinguit hypothecam. Menoch. *conſ.* 121. Merlin *de pignor. lib.* 5. *tit.* 1. *quæſ.* 6. Cenc. *de cenſ. p.* 3. *q.* 3. *cap.* 1. *art.* 6. *n.* 5. *&* 6. dummodo compenſatio a debitore fuerit oppoſita; quia alias non operatur ſolutionem, nec inducitur ipſo jure quoad executionem, quidquid ſit quoad ortum; ſed tantum parte opponente, & ab ipſa die oppoſitionis. Surd. *deciſ.* 191. *n.* 15. *&* 16. *& conſ.* 246. *n.* 28. Hond. *l.* 2. *conſ.* 38. *nu.* 16. *& ſeqq.* Medices *de compenſ. p.* 2. *quæſ.* 21. *num.* 4. Molin. *de contr. tract.* 2. *diſ.* 560. *n.* 3. quamvis contrarium teneant Martin. antiq. gloſſat. relatus a gloſſ. *in L. ſi conſtat.* 4. *de compenſ.* Tyndor. *de compenſ. art.* 6. *n.* 47. *&* 51. apud Rot. *deciſ.* 409. *p.* 9. *rec. tom.* 2. *n.* 30. hoc unum eſt, quod

16 Compenſatio ipſo jure fit, etiamſi non opponatur ab homine, ad impediendas uſuras, vel caducitates, & ſimilia, & quidem ab initio miniſterio legis, ſtatim ac eſſe incipit aliud debitum compenſabile, & hoc in odium uſurarum &c. Medices *l. c. n.* 3. *d. quæſ.* 22. *& quæſ.* 50. *p.* 1. *n.* 9. Tind. *l. c. art.* 5. *n.* 39. & eſt tex. *in L. ejus.* 7. *C. de ſolut. & in L. etiam C. eod.* Molin. *loc. cit. num.* 3. *L. ſi ambo, L. cum alter, de compenſ.* Graſſ. *de except. excep.* 16. *n.* 37. Scacc. *de Commerc. & camb.* §. 2. *gl.* 5. *num.* 425. Tiraq. *de retr. lignag.* §. 3. *gloſ.* 3. *n.* 10. *in fin.* & DD. apud Rot. *d. deciſ.* 409. *n.* 21. *&* 22. ſive deinde ſint uſuræ odioſæ, ſive ſavorabiles. Fontanel. *de pact. nupt. clauſ.* 6. *gloſ.* 2. *p.* 6. *n.* 66. ubi quod hæc ſententia procedat etiam in uſuris dotalibus, etiamſi ſint & numerentur inter favorabiliores. Alex. *conſ.* 74. *n.* 4. *l.* 5. Peregr. *conſ.* 70. *n.* 1. *l.* 4. Aldovin. *conſ.* 84. *n.* 16. Surd. *de alim. quæſ.* 42. *n.* 85. *tit.* 1. apud Rot. *d. deciſ.* 409. *num.* 23. dummodo debitum, quod compenſatur, ſit liquidum. Seraph. *deciſ.* 1455. vide Rot. apud Bichium *deciſ.* 166. *n.* 3. ubi quod non retrotrahatur, ſed operetur a die oppoſitionis. *n.* 4. ſed quod in compenſatione ad impediendas uſuras ſecuta liquidatione retrotrahatur ad diem petitionis, & ſi petitio facta fuit ex intervallo, retrotrahatur ejus effectus ad tempus, quo fieri poterat. ex Jo. Fabr. *in* §. *bona fidei. n.* 11. *&* 12. *verſ. ex hoc concluditur. inſt. de act.* Coſta *de retract. c.* 9. *caſ.* 4. *n.* 13. Surd. *de alim. l. c. n.* 88. tenuit cit. Rot. *deciſ.* 409. *n.* 30.

17 Prædicta vero ampliantur, quod pro compenſatione ipſo jure facienda non requiratur ſcientia, & notitia compenſare debentis, ſed ſufficit adeſſe creditum liquidum &c. cum ignorantia hominis non impediat diſpoſitionem legis. *L. ventre præterito.* 84. *L. cum quidam.* 30. §. *ſuum hæredem. ff. de acquir. hæred.* apud Rot. *ſæpe d. deciſ.* 409. *a n.* 33. ubi Capyc. Latro *deciſ.* 25. *nu.* 40. Corn. *conſ.* 111. *nu.* 7. *l.* 4. An vero eadem procedant etiam in compenſatione cenſus, vide Molin. *loc. cit. n.* 3. *verb. obſervat vero.*

18 Sic etiam compenſatio ipſo jure fit ad evitandam præſcriptionem, quæ imponitur negligenti, Felin *in c. ex traſmiſſa, de præſcr.* & alii apud Medices. *p.* 1. *quæſ.* 50. *n.* 6.

19 Opponens vero compenſationem videtur fateri debitum. Bar. *in L. cum Papinianus. Cod. de ſent.* Natta *conſ.* 134. *&* 684. maxime inter Mercatores. Rot. apud Merlin. *dec.* 254. Natta *loc. cit.* Rot. apud Bich. *deciſ.* 166. *n.* 2. contrarium tamen putat verius eſſe Fachio. *l.* 11. *contr. jur. c.* 6. qui excipit non fatetur. *L. non utique. ff. de except. c. venerabilis eod. c. qui exceptionem, de R. J. in* 6. Cart. de Graſſ. *de except.* 16. *n.* 39. ubi Felin. *cap. venerabilis, de except.* & alii.

20 In foro interno an ſit licita, ſi adſint alii creditores anteriores, controvertitur? affirmant Homobon. *in Exam. Eccleſ. p.* 2. *tr.* 10. *cap.* 3. *q.* 6. & alii, quos citat, in & ſequitur Dian. *p.* 3. *tr.* 5. *reſ.* 10. Molin. *de juſt. tom.* 2. *tr.* 2. *d.* 566. negant alii probabilius apud eundem Dian. *loc. cit.* quia tunc compenſatio fieret in re alterius.

21 Compenſatio poteſt opponi contra creditum penſionis non reſervatæ pro alimentis, vel cum agitur de alimentis præteritis. Rot. apud Bich. *dec.* 23. *nu.* 2. Imo ſemper opponi poteſt, quando creditum opponentis eſt liquidum, nulla facta diſtinctione, an ſit executivum nec ne; quia ſaltem intrat compenſatio indirecte per viam retentionis. *ibidem. n.* 3.

22 Compenſationem opponens declarare poteſt, ſe velle compenſare magis cum uno, quam cum alio debito. Rot. apud Bich. *dec.* 177. *n.* 9. & facta declaratione, quod velit cum tali debito compenſare, non poteſt pro eo amplius condemnari. *ibid. n.* 10. facta autem ſemel electione, non poteſt amplius variari. *ibid. n.* 20. quamvis hæc doctrina Imolæ inter Mercatores practicari non ſoleat. juxta Anton. de Amat. *var. reſ. lib.* 1. *reſ.* 41. *n.* 3. & advertit addenda ad Gregor. 15. *d.* 366. *nu.* 8. *verſ. ſed ſtante.*

23 Compenſatio fit ipſo Jure, etiam in dote ad evitandum curſum uſurarum dotalium. Fontanel. *de pact. nupt. clauſ.* 6. *gl.* 2. *p.* 6. *n.* 61. Rot. apud Bich. *dec.* 151. *nu.* 26. ubi alii: & ut ſupra *n.* 16.

24 Compenſatio licet habeat vim ſolutionis, ad effectum liberationis, non tamen habet vim ſolutionis ad effectum conſtituendi in quaſi poſſeſſione exigendi. Rot. apud Bich. *dec.* 214. *n.* 26. Seraph. *dec.* 302. *per tot.* Capyc. Latr. *dec.* 25. *n.* 8.

25 Compenſatio ipſo jure inducta cenſetur ad evitandam pœnam privationis, vel incapacitatis. Rot. apud Bich. *dec.* 257. *n.* 16. Mantic. *de tacit. l.* 22. *tit.* 27. *n.* 65. Rol. *conſ.* 87. *l.* 1. *n.* 28. & ſupra *n.* 16.

26 Compenſatio poteſt etiam opponi poſt factam executionem. Felin. *in cap. ſuborta.* 21. *de ſent. & re jud.* Afflict. *dec.* 121. *nu.* 3. Greg. 15. *dec.* 342. *a nu.* 2. Rot. apud Bich. *dec.* 583. *n.* 1.

27 Debitum neceſſarium poteſt compenſari cum legato, non vero voluntarium, & ita legatum a Patre relictum filiæ, videtur relictum animo compenſandi dotem; quia dos reſpectu Patris dicitur debitum neceſſarium, & legale. juxta *L. ſi cum dotem.* §. *ſi pater*, ubi Bar. & DD. *ff. ſolut. matr.* ſecus reſpectu fratrum, quia non tenentur niſi in ſubſidium, & reſpectu mariti, & hæredum ejus, reſpectu quorum dicitur debitum voluntarium; cum potuerit abſtinere a nuptiis, & ſe non obligare ab initio, ſicut hæres poteſt abſtinere ab hæreditate, & non quaſi contrahere. Ciarl. *contr. for. cap.* 189. *n.* 18. Mantic. *de conject. ult. vol. l.* 10. *tit.* 2. *n.* 12. Menoch. *de præſ. l.* 4. *præſ.* 109. *n.* 27. Cyriac. *contr.* 162. *n.* 39. *&* 261. *n.* 38. *&* 36.

28 Ampliatur, ut debitum voluntarium non compenſetur etiam cum legato majoris quantitatis. juxta *L. un. Cod. de rei uxor. act.* Mantic. *loc. cit.* Menoch. *præſ.* 110. *per tot.*

29 Generis ad genus compenſatio, non admittitur, ſi ſit diverſum genus, ut frumenti ad vinum. Tyndor. *de compenſ. art.* 6. *n.* 8. Alex. *in L. divortio.* §. *ob donationes. n.* 4. *ff. ſol. matr.* apud Medices. *l. c. p.* 1. *quæſ.* 2. *n.* 4. ſecus ſi ſit idem genus, ut frumenti ad frumentum, vini ad vinum &c. Tyndor. *l. c. n.* 6. *& not. in L.* 1. §. *item. ff. ſi pars hæred. pet. L. ob negotium. ff. de compenſ.* DD. apud Medices *l. c.*

30 Sic etiam ſpeciei ad ſpeciem non fit compenſatio. *L. ſi convenerit. ff. de pignor. act. L. ſi non ſortem.* §. *ſi certum. ff. de cond. indeb. L. ſi ex pecunia. C. de rei vind.* Surd. *conſ.* 112. *n.* 38. *l.* 1. Curt. jun. *conſ.* 236. *n.* 22. Graſſ. *de exception. excep.* 16. *nu.* 54. quia aliud pro alio invito creditore ſolvi non poteſt, & in ſpeciebus cadit affectio. Idem dic de ſpecie ad quantitatem. DD. apud Medices. *l. c. quæſ.* 3. ubi limitat *n.* 9. in compenſatione, quæ fit officio judicis.

31 Quantitatis vero ad quantitatem, & qualitatis ad qualitatem compenſatio datur. Medices. *quæſ.* 5. *&* 6. niſi quis promiſiſſet ſolvere in pecunia numerata. Idem *l. c.* & DD. apud Graſſ. *loc. c. nu.* 62.

32 Pecunia vero certo loco debita ubique compenſari poteſt. Medices *quæſ.* 7. vel quid aliud compenſabile habita prius ratione intereſſe propter locum DD. apud Medices. *loc. c.*

33 Porro compenſatio, in illis caſibus, in quibus fieri de jure non prohibetur, fieri poteſt, etiamſi debitum oppoſitum non abſorberet totum debitum petitum, ſed

tantum partem, tunc enim admittitur pro illa parte, in qua Reus conventus eſt creditor. Alciat. *in L. quidam æſtimaverunt. num. 9. ff. ſi cert. pet.* Cat. de Graſſ. *de except. d. excep. 6. num. 64.*

34 Alterius debitum compenſari non poteſt, niſi aliter fuerit conventum. Medices *l. c. quæſt.* 11. quod tamen limitat in fidejuſſore, domino, vel ſervo, patre & filio, ac procuratore in rem ſuam. Et compenſans debitum alienum cavere debet de rato. Idem Medic. *l. c. n. 7.*

35 Qui vero compenſare poteſt, moram non committit, niſi juraſſet ſolvere, ut ſupra diximus. Medices. *quæſt.* 26.

36 Donatio facta inter vivos, cenſetur facta animo compenſandi legitimam. Medices *quæſt.* 33. *num.* 3. & Ancharan. *conſ.* 26. Abb. *conſ.* 81. niſi aliud appareat ex conjecturis. plura in praxi exceptionis.

C O M P O S I T I O.

Praxis Compoſitionis.

1 Compoſitio cum reo facta eſt gratia potius, quam actus Juſtitiæ. Ciarl. *contr. for. cap.* 145. *a num.* 8. Tiraquel. *de pœn. tempor. cauſ.* 23. Farin. *in prax. Crim. quæſt.* 5. *num.* 3. Ut vero ſit licita cum reo compoſitio, requiritur, quod ille ſit indiciatus. Guazz. *ad defenſ. reor. def.* 34. *cap.* 1. Eſt licita in quocumque crimine, quod non eſt plene probatum. Farin. & Ciarl. *loc. cit.* & valet etiam in carceribus facta, maxime ſi poſt liberationem fuit ratificata. Ciarl. & Farin. *ubi ſup.*

2 Componere cum reo poteſt etiam Epiſcopus; quia ille eſt in quaſi poſſeſſione faciendi gratiam reis, cum habeat merum, & mixtum imperium. Guazzin. *loc. c. cap.* 3. Riccius *in prax. reſ.* 303. apud Ciar. *l. c.* Abb. *in cap. ni ſpecialis, de offic. Deleg.* & dicitur Princeps Eccleſiaſticus. Sperel. *dec.* 116. *numer.* 78. Genuenſ. *in prax. cap.* 57. Riccius *in praxi p. 4. reſ.* 119. & 120. *et ſeq.*

3 Limit. quoad crimina, in quibus eſt taxata a Jure certa pœna, ſi delictum eſt plene probatum. Riccius *l. c. reſ.* 121. vide Fagnan. *in 2. part. V. Decretal. in cap. licet. de pœn.* Et tunc maxime poteſt fieri compoſitio, quando pœna pecuniaria magis timetur, quam alia. *cap. cognovimus.* 16. *q.* 2. Farin. *de hæreſ. q.* 193. & alii apud Dian. *p.* 10. *tr.* 8. *reſ.* 1. Caveant tamen Epiſcopi ab illo, quod ait S. Ambroſ. *facilitas veniæ ſolet eſſe incentivum malorum.* & illius S. Iſidor. *cito violatur auro juſtitia, nullamque reus pertimeſcit pœnam, quam ſcit pecunia poſſe redimere. cap. pauper.* 11. *quæſt.* 3. vide etiam in verb. *Epiſcopus.*

C O N A T U S.

Praxis Conatus.

1 Conatus effectu non ſecuto, punitur extraordinarie. Farin. *in prax. q.* 67. Menoch. *de arbitr. caſ.* 360. *a n.* 9. Ciarl. *contr. for. cap.* 48. *num.* 53. Sperel. *dec.* 102. *n.* 25. licet ad actum proximum fuerit deventum, etiam in atrociſſimis. Farin. *de immun. Eccleſ. cap.* 8. & *quæſt.* 123. & 124. ubi communiſſima, etiam in pœnis ſtatutariis. *quæſt.* 125. Gomez *var. reſ. tom.* 3. *de delict. cap.* 3. *n.* 11. Riccius *in prax. Cleric. reſ.* 530. *n.* 1. & quamvis Gabr. *lib.* 7. *concl.* 1. *n.* 7. & 11. dicat communiorem opinionem, quod in atrociſſimis, ut in aſſaſſinio, conatus puniatur pœna ordinaria, ſi deventum ſit ad actum proximum, & hoc de rigore juris, tamen *num.* 15. id remittit Judicis arbitrio, ita ut is poſſit ſalva juſtitia talem conatum punire mitiori pœna. per Salyc. *in L. is qui cum telo. C. ad L. Cornel. de ſicar.* Aog. *conſ.* 14. *in fin.* ubi quod Judex bene faciat commutando pœnam in extraordinariam, & alios. Ampliatur etiam ad parricidium, niſi veneno fuerit attentatum. Farin. *q.* 120. *ſect.* 1. *num.* 150. Menoch. *de arbitr. caſ.* 356. & 360. Cavar. *in Clem. ſi furioſus p.* 2. *de homicid.* licet deventum ad actum proximum ſit, vel per conantem non ſteterit. Covar. *l. c. n.* 6. *verſ. contrariam.*

2 Conatus occidere proditorie, effectu non ſecuto, non perdit Immunitatem Eccleſiaſticam. Clar. *in §. fin. q.* 30. Mar. Kal. *de Immunit. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 5. Farin. *in append. de Imm. cap.* 9. Bonac. *de Immun. lib.* 3. *quæſt.* 7. Ciarl. *contr. for. cap.* 14. *num.* 19. Sicut

3 Conatus extrahere reum ab Eccleſia, effectu non ſecuto, non incidit in excommunicationem Bullæ. Riccius *in prax. var. criminal. p.* 3. *reſ.* 488. ubi DD.

4 Conatus ſe ipſum occidere effectu non ſecuto, punitur extraordinarie. Menoch. *de arbitr. caſ.* 349. *nu.* 10. & 360. *numer.* 15. Clar. *in §. fin. q.* 68. *num.* 41. Farin. *de pœn. quæſ.* 20. *numer.* 154. Bajardus ad Clar. *loc. cit. num.* 130.

5 Limita prædicta, quia Conatus in crimine læſæ Majeſtatis punitur, etiam effectu non ſecuto. *L.* 3. *ff. ad L. Jul. Majeſt.* ubi Bar. *L. quiſquis. Cod. eod.* ubi Salyc. & alii. Covar. *in cap. ſi furioſus. p.* 2. *§. initium. n.* 7. *de homicid.* Clar. *in §. læſæ. nu.* 16. & *in §. fin. q.* 92. Gail. *de pac. publ. lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 6. & 11. Limit. quoad voluntatem, & deliberationem, niſi fuerit deventum ad aliquem actum externum, licet remotum. Menoch. *de arbitr. caſ.* 360. Bajard. ad Clar. *in d. §. læſæ. n.* 25. *verſ. octavum.* Clar. *in §. fin. q.* 91. & communis apud Farin. *loc. cit.*

6 Et in tali conatu an detur pœnitentia? diſtinguitur, an conatus fuerit conſummatus, vel fuerit deventum ad aliquem actum externum, uti quærendo hominem, qui occideret; tunc enim ſi conatus, vel machinatio potuit perduci ad effectum, pœnitentia excuſat; vel an fuerit deventum ad actum proximum, ita ut per ipſum conantem non ſteterit, quin ſequeretur effectus, & tunc pœnitentia non excuſat a pœna ordinaria, ſicut in priori caſu. Farin. *loc. cit. num.* 156. Concluſio extenditur ad Conatum, tractatum, vel machinationem occidendi Conſiliarios Principis. Capyc. *deciſ.* 130. *n.* 11.

7 Conatus etiam in crimine aſſaſſinii punitur ordinaria pœna, etiam effectu non ſecuto. Farin. *de homic. q.* 123. *inſpect.* 4. *num.* 79. Gabr. *lib.* 7. *concl.* 1. *nu.* 7. Covar. *in Clem. ſi furioſus. p.* 2. & communior contra Decian. & alios; quamvis Gabr. id remittat arbitrio Judicis, ut ſupra diximus. *num.* 1. Quod ampliatur etiam ad mandantem, quando ante revocationem mandati mandatarius venerat ad actum proximum; ſecus ſi tantum ad remotum. Farin. *loc. cit.* ubi DD. Limit. de generali conſuetudine Italiæ. Clar. *in §. aſſaſſinium.* Farin. *loc. cit. n.* 115.

C O N C E S S I O.

Praxis conceſſionis.

1 Conceſſio facta ad beneplacitum concedentis, non tranſit ad hæredes, vel ſucceſſores, ſed finitur ejus morte. *L.* 4. *ff. locati. cap. ſi gratioſe, de reſcr. in* 6. imo finitur etiam per amotionem concedentis. Noal. *de tranſmiſ. caſ.* 54. Dec. *conſ.* 108. *n.* 2. Covar. *l.* 3. *var. reſ. c.* 15. *nu.* 4. Menoch. *conſ.* 1. *nu.* 74. & plura videri poſſunt apud Noal. *l. c. per tot.*

2 Conceſſum ad tempus videtur denegatum poſt illud. *L. ſi ita. ff. de vulgar. & pupil.* nam conceſſa ad tempus ulterius progredi non poſſunt. ad tex. *in L. in agris. ff. de acquir. rer. domin.* Rot. *deciſ.* 306. *p.* 11. *rec. num.* 12.

3 Conceſſio non poteſt dici facta ex cauſa oneroſa, quando onus non æquivalet conceſſioni. Bal. *in prælud. feud. n.* 9. & 10. Curt. ſen. *conſ.* 49. *n.* 6. Lotter. *de re benef. l.* 2. *quæſ.* 8. *n.* 20. & 11. apud Rot. *deciſ.* 298. *n.* 13. *p.* 9. *rec. tom.* 1.

¶ C O N C I L I U M.

§. I.

Concilium Generale per quem olim convocabatur, & hodie convocetur?

1 Concilium † in exordio ſurgentis Eccleſiæ, & antiquis temporibus, convocabatur per Imperatores. Zabarell. *conſ.* 50. *ver. ſecundo quæritur*, ubi enumerat multa Concilia approbata convocata per Imperatores, ſed iſtud erat accedente conſenſu Summi Pontificis, vel eo mandante, ut *in c. ſexta. diſtinct.* 16. *ibi, exequente piiſſimo Principe Conſtantio.* & ſic de aliis Imperatoribus clare oſtendit Thomas Campeg. Epiſcopus Feltren. *tit. de concilio, c.* 2. *n.* 8. & *ſeq.* & plenius apoſtilla ad Abb. *in c. ſignificaſti, de elect. in ver. concilia colum.* 5. & 6. *ver. ſecundo limitatur*, ubi reddit rationem; quia

Digitized by Google

quia tunc Eccleſia non erat potens, ut compelleret,
2 daret ſalvos conductus neceſſarios. † Jure noviſſimo,
poſtquam religio firmata eſt, & Sedes Apoſtolica fir-
mius eſt in jure ſuo ſtabilita, ſancitum eſt, prout con-
veniebat, quod ſolus Papa, tanquam Vicarius Chriſti,
convocat, & aperit Concilium generale, *c. 1. diſtinct.*
17. & c. ideo, 2. quæſt. 6. Zabarell. *d. conſ. 150. nu. 3. cap.*
dudum, 3. quæſt. 6. & apoſtilla magna ad Abb. *d. c. ſi-*
gnificaſti, de elect. in verſ. concilia, col. 4. ver ego au-
tem adherendo, probat hanc concluſionem eſſe de jure
divino & poſitivo ex neceſſitate; quia ſolus Papa ci-
tat Prælatos & compellit, & dicit quod tenentes con-
trarium patrum deviant ab hæreſi, & pleniſſime Jaco-
3 bat. *de concilio, lib.* 3. ubi dicit indubitatum. † Exten-
de, quod in tantum ſpectat ad ſolum Papam convoca-
re concilium, ut etiam ſi agatur de querelis contra
Papam, nullus convocet, vel aperiat concilium, niſi
ſolus Papa, *c. concilia ſacerdotum, §. hinc etiam*, 17.
4 *diſtinct.* qui textus eſt in Concilio editus generali. †
Extende; quia etiamſi contendatur de Papam inter duos,
qui eſſent in poſſeſſione obedientiæ, ad illos ſolos ſpe-
ctat convocatio Concilii generalis. Zabarella *d. conſ.*
150. *num.* 3. videlicet, ut quilibet eorum compellat ſuos
obedientes ad Concilium; dicta apoſtilla ad Abba. *d.*
c. ſignificaſti, de elect. colum. 8. *verſ. ſexto etiam ca-*
5 *ſu.* † Limita; quia ſecundo loco poſt Papam in caſu
neceſſitatis, puta ſi duo contendentes de Papatu non
convenirent vel non vellent convocare, ne Eccleſia
univerſalis ſcandalum patiatur, tunc convocatio Con-
cilii generalis ſpectat ad ſacrum Collegium Cardina-
lium; quia cum ſint in poſſeſſione eligendi ſummum
Pontificem, poſſunt omnia, quæ ſpectant ad electionem
ſummi Pontificis, & ſic convocant concilium. Zabar.
d. conſ. 150. *num.* 3. *& ſeq. ver. tertio quæro*, Caſtr. *conſ.*
420. *Viſo puncto. col. penult. num.* 4. *lib.* 1. quod eſt An-
tonii de Butrio, & iterum Caſtr. *conſ.* 421. *num.* 2.
lib. 1. quod eſt Matthæi Mattheſilani, & Joannis de
Gavatulo; & hoc, quia digniores poſt Papam ſunt om-
nibus, apoſtilla ad Abba. *d. c. ſignificaſti, de elect. ver.*
tertio limita, col. 6. & rurſus *colum.* 8. *ver. ſexto etiam*
caſu, ubi dicit, quod debeant requiri prius ipſi con-
6 tendentes de Papatu, ut convocent concilium. † Ex-
tende, ut idem ſit, quando Papa (ſi poteſt dari,) eſ-
ſet de hæreſi ſuſpectus. Jul. Clar. *in praxi crimin. in §.*
fi. qu. 35. *num.* 4. ubi late, d. apoſtilla magna ad Abba.
d. c. ſignificaſti, de elect. ver. quarto etiam dico, ubi,
7 quod prius debent requirere Papam. † Extende, quod
convocatio Concilii generalis ſpectet ad Collegium
Cardinalium iſtis duobus caſibus, quando eſſet ſchiſ-
ma de Papatu, vel Papa de hæreſi ſuſpectus, & ipſi
contendentes de Papatu, eſſent negligentes in convo-
cando Concilium; quia tunc Collegium Cardinalium
poteſt eo caſu convocare, etiamſi Papæ ſchiſmatici,
vel Papa de hæreſi ſuſpectus, contrarium juberent, vel
contradicerent, ut dicit Caſtr. *in dictis conſ.* 420. *nu.*
4. *&* 421. *num.* 2. *lib.* 2. qui dicit, quod poſt Papam in
Eccleſia Dei non eſt major dignitas, quam Collegium
8 Cardinalium. † Limita; quia tertio loco in caſibus
duobus prædictis, ſi etiam Cardinales & Collegium
Cardinalium negligerent, quod eo caſu convocatio
Concilii generalis ſpectet ad Patriarchas, tenent Anto.
de Butr. *d. conſ.* 420. *num.* 4. *ver. convocant ergo, in-*
ter conſ. Caſtren. *lib.* 1. & poteſt eſſe ratio; quia data
negligentia ſuperioris, ad proximiores fit devolutio, *c.*
Romana, ver. notoria. de cenſib. lib. 6. & quia in con-
cernentibus ſtatum Eccleſiæ, inferiores ſupplent negli-
gentiam ſuperioris, *c. 1. de ſuppl. neglig. Prælat.* & hanc
partem tenet apoſtilla magna ad Abbatem *d. c. ſignifi-*
caſti, col. 8. verſ. ubi vero ipſi Cardinales, de elect. ubi
loquitur alternative quod ſpectat ad alios Prælatos, vel
ad Imperatorem. Jacobat. *tract. de concilio, lib.* 8. *art.* 3.
9 *num.* 10. † Contrarium videtur tenere Zabarella *d. conſ.*
150. *num.* 5. *ver. quarto quæro, cum ſeq.* ubi, quod in di-
ctis duobus caſibus ſchiſmatis, vel Papæ ſuſpecti de hæ-
reſi, ſi Papa & Collegium Cardinalium ſunt negligen-
tes, vel non conveniant in convocando Concilio ge-
nerali, dicit, quod iſto tertio loco ſpectat convocatio
ad Imperatorem, tanquam repræſentantem totum popu-
lum Chriſtianum, & ſic O. revertitur ad A. quia in
caſu neceſſitatis recurrimus ad jus antiquum; dat exem-
plum, quod antiquitus quilibet jus ſibi dicebat, poſtea
prohibitum fuit, ſed ſi judex non facit juſtitiam, tunc
ſibi licitum eſt jus dicere pro neceſſitate, & videtur
etiam tenere Thomas Campeg. *d. tract. de concilio, c.* 2.
num. 16. movetur; quia Imperator eſt Eccleſiæ advoca-
tus, & defenſor. † Declara; quia verior eſt opinio 10
Antonii de Butrio; quia non ſolum ſpectat ad Patriar-
chas, ſed etiam ad Epiſcopos, qui loco Apoſtolorum
ſunt ſubrogati, ut eſt text. *in Actibus Apoſtolorum, c.*
6. ubi patet, quod duodecim Apoſtoli convocantes
multitudinem diſcipulorum, &c. convocabant Conci-
lium Generale; ergo ad eos poſt Papam, & Cardina-
les debet ſpectare; tum quia Patriarchæ & Primates ha-
bent juriſdictionem compellendi Epiſcopos; & Impera-
tor non poteſt præcipere, ſed rogare, & exhortatio-
nes facere, ſed convocatio requirit citationem & com-
pulſum, *c. concilia, §. hinc etiam*, 17. *diſt.* ergo magis
ad Patriarchas & majores Prælatos videtur fieri devo-
lutio; & ita ibi tenet Ægid. Bellam. *num.* 2. tum et-
iam, quia ratio Zabarellæ concludit pro iſta parte,
dum vult, quod negligentibus Cardinalibus, ſpectet ad
Imperatorem in caſu neceſſitatis; quia O. revertitur ad
A. ex quo non eſt judex, qui faciat juſtitiam; quia
imo cum ſuperſint Patriarchæ, Archiepiſcopi, & Epi-
ſcopi, qui veniunt poſt Cardinales loco Apoſtolorum
ſubrogati, negligentibus majoribus ad iſtos ſpectare de-
bet, & ſic ceſſat cauſa neceſſitatis, quod non ſit judex
qui faciat juſtitiam, maxime quia non eſt locus ex-
traordinario remedio, donec remedium ordinarium po-
teſt haberi, & idem Zabar. *d. conſ.* 150. *num.* 9. *ver. vi-*
detur etiam, videtur recedere ab iis, quæ prius dixe-
rat de Imperatore, & quod poſſint majores Prælati iſtis
duobus caſibus convocare Concilium. Sed † quicquid
ſit, aut ſpectet ad Imperatorem tanquam advocatum,
& defenſorem Eccleſiæ per modum rogationis, & ex-
hortationis, ſive ad majores Prælatos per modum ju-
riſdictionis, ſive etiam ad Epiſcopos, per modum vo-
luntariæ congregationis, ut contigit tempore Papæ Mar-
cellini, ex text. *in c. nunc autem*, 21. *diſt.* Jul. Clar. *d.*
§. fi. q. 35. *num.* 4. & comprobat idem Zabar. *d. conſ.* 150.
num. 9. *in fi. ver. videtur etiam.* ſatis eſt, quod extra iſtos
duos caſus, ſolus Papa aperit, convocat, transfert, &
ſuſpendit Concilium generale, & hodie eſt ſine diffi-
cultate, ex conſtitutionibus Apoſtolicis, ut ex bulla ſel.
rec. Pii Pap. II. *in fi.* ex bullis Pauli III. Julii III. &
IV. inſertis in ſacro Concilio Tridentino, & ex de-
cretis ejuſdem Concilii celebrati in executione earun-
dem bullarum, & etiam eſt de jure communi, quod
ſolus Papa convocat Concilium generale, & nullus a-
lius poteſt convocare contra ejus voluntatem, ut ſupra
fuit oſtenſum. † Bene verum eſt, quod Imperator eſt
de Concilio, non ex gratia ad poteſtatem oſtenden-
dam, ſed jure ſuo; quia eſt pars Concilii ad fidem
confirmandam, ut dicit idem Zabar. *d. conſ.* 150. *num.*
6. *ver. ſed cum agitur.* † Extende; quia dictæ limitatio-
nes procedunt, etiam quando Papa eſſet mortuus na-
turaliter, vel civiliter, aut ceſſiſſet Papatui, & Cardi-
nales non vellent procedere ad electionem; quia om-
nino debet provideri de Paſtore, cum non adeſſet Pa-
ſtor, & Cardinales negligerent, poſſent vel Imperator,
vel majores Prælati convocare Concilium, ut dicit d.
apoſtilla ad Abbat. *d. c. ſignificaſti, de elect. col.* 8. *ver.*
ſeptimo poſſet. † Idem, quando Papa deveniſſet ad in- 14
ſaniam, vel dementiam, ita ut eſſet omnino inhabi-
lis; quia poſſet convocari Concilium Generale a Car-
dinalibus, & ipſis negligentibus ab Imperatore, vel
Prælatis majoribus, ut conſulatur Eccleſiæ de alio, vel
de coadjutore, quaſi ſedes vacet, ut *in c.* 1. *&* 2. 7. *q.*
1. & ita eadem apoſtilla ad Abb. *ubi ſupra ver. octavo ca-*
ſu. † Idem, ſi Papa & omnes Cardinales, caſu (quod 15
abſit) deficerent, eadem apoſtilla ad Abb. *d. c. ſignifi-*
caſti, de elect. col. 8. *in fin. ver. nono etiam*, ubi ponit
alios caſus, quo videre poteris.

§. II.

Concilium Generale ex quibus cauſis poſſit convocari?

Si † agitur de hæreſi, per quod crimen Papa ſit 1
privandus, ut in §. præced. † II. Si agitur de ſchiſma- 2
te, ut quia duo prætendunt Papatum, quia ſchiſma la-
bitur in hæreſim. Caſtr. *conſ.* 420. *Viſo puncto, in fi. lib.*
1. quod eſt Ant. de Butrio. † III. Si notorium ſit Pa- 3
pæ delictum ſcandalizans totam Eccleſiam. Caſtr. *d.*
conſ.

Digitized by Google

conſ. 420. *in fin. lib.* 1. de quo tamen vide plenius *concl.*
4 531. *pag. ſeq.* † IV. Si dubietas oritur de Papatu. Caſtr.
5 *ubi ſupra in fin.* † V. Si agatur de reducendis ſchiſma-
ticis, volentibus audiri ſuper articulis deviantibus a fide;
quia ſi adhuc non fuerint audiri, audiri debent volentes,
imo vocandi ſunt, & invitandi; ſecus ſi ſemel fuerunt
excluſi. Abb. *in conſ. ſuo ſuper concilio Baſilienſi, in* 1.
6 *dubio col.* 21. *ver. octava ratio.* † Declara tamen, quia
imo Græci fuerunt pluries auditi, ut ibi per Abb. li-
7 cet cum capitulationibus. VI. † Si agatur de reforman-
da Eccleſia in capite, & in membris, ut fuit deciſum
in Concilio Conſtantienſi, & ad tollendos abuſus, ut
patet ex Bulla fel. rec. Pauli III. & ex progreſſu Con-
8 cilii Tridentini. † VII. Papa pro rebus arduis pertra-
ctandis, de quibus ipſe dubitationem habet, vel per ſe
facere non vult, vel non confidit, convocat Conci-
lium Generale, cui ſe ſubjicit; quia error velatus me-
lius inveſtigatur a multis, quam a paucis, Rom. *conſ.*
9 521. *Circa propoſitam, num.* 4. *& ſeq.* † Item, quan-
do potentius remedium adhibere intendit; item, quan-
do contra delinquentes potentiores fecit, quod potuit,
invocat Concilium Generale. Roma. *d. conſ.* 521. *nu.* 4.
10 † Item quando bella eſſent, quæ aliter concordari non
poſſent inter magnos principes Chriſtianos, ut dicit
apoſtilla magna ad Abb. *c. ſignificaſti, de elect. circa
fin. verſ. & omiſſo.*

§. III.

Concilium generale quam juriſdictionem habeat, & quamdiu duret?

1 Concilium † habet ordinariam juriſdictionem ex ac-
cidenti, & ideo quamdiu durat Concilium, tamdiu
durat ejus juriſdictio ordinaria; ſi vero revocetur, vel
diſſolvatur, tunc revocatur, & ceſſat ejus juriſdictio,
prout in Legato. Gemin. *conſ.* 65. *nu.* 9. *ver. ſed per mor-*
2 *tem.* † Extende, ut ea juriſdictio, quæ fuit conceſſa
nominatim uni Concilio Generali certi loci, non ex-
tendatur ad eandem congregationem factam alio loco,
& ſic non eſt eadem qualitas. Gemin. *d. conſ.* 65. *num.*
3 10. *ver. nec obſtat.* † Vide plenius, Thomam Campeg.
Epiſcopum Feltren. *tract. de concil. c.* 23. ubi quod Con-
cilium præſente Papa habet omnimodam juriſdictionem
propter præſentiam Papæ, eo abſente habet delegatam,
niſi ſit facta delegatio ad univerſitatem cauſarum, quia
tunc eſſet ordinaria, tam in civilibus, quam crimina-
4 libus, & *cap. ſeq.* † Amplia, quia Concilium Genera-
le legitime apertum, ſede vacante habet eandem pote-
ſtatem, & juriſdictionem, quam habet Papa, ideo com-
mittit cauſas ſummarie, & ſine figura judicii. Caſt.
5 *conſ.* 66. *num.* 2. *ver. ad ſecundum lib.* 1. † Contrarium,
quod non habeat niſi ex cauſa neceſſitatis juriſdictio-
nem in iis, quæ pertinent ad Papam. Abb. *in* 1. *q. col.*
6 *antepen. ver. ſolutio.* † Declara, ut plene per Thom.
Campeg. Epiſc. Feltrenſem *d. tract. de concilio, cap.* 37.
ubi, quod niſi urgeat neceſſitas, non debet aliquid fa-
cere circa majora, & electio Papæ eſt Cardinalium.
7 † Vide plenius Jacobat. *de concilio, lib.* 5. *tit. de juriſ-
dictione Concilii.*

§. IV.

Concilium generale ſubeſt Papæ, & in quibus Papa ſubſit Concilio?

1 Concilium † Generale omnino ſubjicitur Papæ, tan-
quam unico Vicario Chriſti, probatur lege divina,
naturali, & humana: Divina; quia Dominus noſter
Jeſus Chriſtus B. Petro ſuo Vicario præcipue dedit ſu-
premam authoritatem per illa verba. *Et ego dico tibi,
quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Ec-
cleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adver-
ſus eam, & tibi dabo claves regni cælorum, & quod-
cumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cæ-
lis, quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum &
in cælis.* ut in Evangelio Matth. c. 16. & iterum poſt
reſurrectionem in Evangelio Joannis *c. ultimo*, dum
ipſe Dominus noſter tertio interrogat Petrum; *Simon
Joannis, diligis me plus iis?* & habito reſponſo, *Do-
mine tu ſcis, quia amo te*, per tres vices eidem dicit,
Paſce oves meas; quæ verba conſtituunt B. Petrum pa-
ſtorem, ſicuti Chriſtuſmet dicit de ſe ipſo: *Ego ſum
Paſtor bonus, ſi quis per me introierit, ſalvabitur; &
alias oves habeo, quæ non ſunt ex hoc ovili, & illas
oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet
unum ovile, & unus paſtor*, ut in eodem Evangelio
Joannis *c.* 10. Nam ſi Chriſtus unicus, & verus pa-
ſtor committit gregem, & oves paſcendas B. Petro, &
declarat unicum ovile & unicum paſtorem debere fie-
ri, & ſi eidem ligandi, & ſolvendi facultatem tribuit,
impoſſibile eſt communicare iſta aliis ſine ipſo paſto-
re conſtituto, & unico, quin contradicatur verbis cla-
ris Evangeliorum, & quod Papa ſit ſupra Concilium,
& Concilium non ſupra Papam, pleniſſime docet Bar-
bat. *in cle. ne Romani, num.* 31. *& ſeq. de elect.* ubi infi-
nita cumulat more ſuo. † Probatur; quia idem Domi-
nus noſter pro Petro ſpecialiter rogavit, ut non defi-
ciat fides Petri, inquiens eidem Petro ſic confirmato
in fide, ut aliquando confirmaret fratres, quaſi ab eo,
uti Vicario, recepturi eſſent in fide confirmationem,
ut in Evang. *Luc. c.* 22. ſicque apparet, quod Chriſtus
ſoli Petro dedit *piſcationem* cum hamo, quod ſignifi-
cat juriſdictionem, omnibus autem conceſſit piſcatio-
nem cum retibus; & inſuper tributum pro ſe, & Pe-
tro ſolvere voluit, non pro aliis, quæ fuit cauſa in-
quirendi de majoratu inter diſcipulos, ut habetur in
Evangelio Matth. *c.* 17. *in fi. & ſeq.* & hæc habentur *in
c. eſt aliud*, 24. *quæſt.* 1. ubi hamus pro juriſdictione
ſoli Petro conceſſa declaratur: & quia Chriſtus eidem
Petro in prima viſione denunciavit, quod appellaretur
Cephas, quod interpretatur Petrus, ut in Evangel. Joan.
c. 1. & importat idem, quod caput, & principatum te-
neret, ubi hæc omnia *in cap. ſacroſancta*, 22. *diſt.* ſic
etiam in Actib. Apoſt. *c.* 10. ſoli Petro miſſum eſt de
cælo linteum, per quod deſignatur poteſtas juriſdictio-
nis in toto orbe, ut Barb. *in d. clem. ne Romani, num.*
59. *de elect.* † Naturalis lex inſuper concurrit; quia ſi- 3
cuti in Eccleſia triumphanti ſunt gradus plurimi, &
unum caput, a quo pendent omnia; ita in Eccleſia
militanti ſimilitudo debet eſſe; quia Imperium, Re-
gnum, & Gubernatio non poteſt eſſe bona per plures;
quin imo etiam iſtæ libertates, & gubernia communia
neceſſe habent conſtituere unum Principem, ut plene
habetur *in c. in apibus principes unus*, 7. *qu.* 1. quod eſt
B. Hieronymi, & plura ſimilia congerunt Oldrad. *conſ.*
94. *Eleganter, num.* 7. *ver. adhuc inſtatur.* Anch. *conſ.*
339. *Pro majori, num* 3. & in terminis Pius II. in ſua
Bulla retractationis *col. pen.* † Sic etiam per jus cano- 4
nicum, & ſanctos Eccleſiæ Doctores ſemper fuiſſe dif-
finitum, & declaratum, nempe ab Innocentio *in c. ne-
mo judicabit*, a Symmach. *in c. aliorum hominum cau-
ſas.* ab Anthero *in c. facta ſubditorum.* a Gelaſio *in
c. cuncta per mundum.* 9. *q.* 3. ubi clare, quod Papa ju-
dicat omnes, & ipſe a nemine judicatur, niſi a ſolo
Deo, & ibi gloſ. & Doct. quod a nemine judicatur,
niſi a Concilio, quando de hæreſi, & fide eſſet ſu-
ſpectus; & idem etiam reſpondit Bonifacius martyr de
hoc conſultus, *in c. ſi Papa*, 40. *diſt.* & in exemplo
B. Marcellini, & aliorum SS. Patrum, de quib. *in c.
nunc autem.* 12. *diſt.* ubi, quod Papa non judicatur a
Concilio, neque ſedes prima; quia a Deo eſt, & ſe
ipſum judicat. † Pro iſta parte concurrunt omnes cau- 5
ſæ, quæ oſtendunt Concilium Generale omnem eſſen-
tiam accipere a ſummo Pontifice Vicario Chriſti; quia
non aperitur, niſi ex licentia, & authoritate Papæ,
ut decrevit Julius Papa I. *in c.* qui ponit pro regula,
Gregorius, *in c. nec licuit*, 17. *diſt.* & fuit oſtenſum
§. *ſup. in pr.* † Authoritatem ſupremam recipit a Papa; 6
quia niſi adſit authoritas, & confirmatio Papæ, non
erit Concilium, ſed conciliabulum, & geſta in eo red-
duntur ad vacuum, *c. multis de novo*, 17. *diſt.* &
Concilium pendet a Papa, uti Vicario Chriſti; & qua-
tenus dicatur aliquibus in locis Concilia pendere a
Deo, & a Spiritu Sancto, intelligitur mediate & non
immediate, & idem Thom. Campeg. Epiſc. Feltren. pro-
bat *d. tract. de Concilio c.* 21. ex authoritate ſacrarum Scri-
pturarum, & B. Thom. ubi tollit omnia contraria, pro-
ut poteſt videri. † C. auditur, & diſſolvitur ex autho- 7
ritate Papæ ex cauſa, ut idem Epiſc. Feltrenſis *d. tract.
de Concilio cap. fin.* † Declarationem recipit a Papa; 8
quia ipſe Papa interpretatur, declarat, & tollit Conci-
lia Generalia. Abb. poſt Jo. Andr. & alios, *c. ſignifica-
ſti, num.* 3. *de elect.* imo apoſtilla magna *ibi col.* 4. *in
fi.* di-

ſi. dicit, quod nulla unquam Synodus generalis rata
legitur, quæ Apoſtolica authoritate non ſit ſuffulta, &
9 citat plures concord. & probat ille text. *circa ſi.* † De-
rogationem etiam patiatur, ſi Papæ placeat Concilio
derogare; quia poteſt ut tenent Abb. Panorm. *in ſua.*
10 *q. 1. in p.* Roma. *conſ.* 324. *in pr.* † Ultimo ex bullis
ſummorum Pontificum hæc omnia ſunt per legem ſan-
cita, ut in bulla Pii Papæ II. quod convocatio Con-
cilii non niſi authoritate Papæ fiat, non niſi authori-
tate Papæ decernat, & diſſolvatur, a Papa ad futurum
Concilium appellari poſſe tenentes, & appellantes hæ-
reticos dici poſſe, ut in Bulla Julii II. contra certos
principes, qui ut ſe confoverent in uſurpatione ſtatus
Eccleſiæ, excommunicati appellabant ad futurum Con-
cilium, & in Bulla Leonis X. contra Martinum Lu-
therum; unde ſuperfluum videtur de hoc temporibus
11 iſtis dubitare. † Et etiam de jure communi; quia Ro-
mana Eccleſia a Deo fundata, & privilegiata fuit, aliæ
vero Eccleſiæ ab Eccleſia Romana, & propterea dicit
text. *in c. 122. diſtinctio*, quod qui detrahit juri, &
privilegio Eccleſiarum, dicitur injuſtus: qui vero de-
trahit juri, & privilegio Rom. Eccleſiæ, in hæreſim
labitur, & procul dubio eſt dicendus hæreticus: unde
cum Papa non ligetur a Conciliis; ſed ſit ſupra Con-
cilia, *ut in c. ſignificaſti, circa ſi de elect.* contrarium
tenentes ab hæreſi non diſtant, & quod Papa ſit ſu-
pra Concilium, pleniſſime Card. Jacob. *d. tract. de*
12 *Concilio lib. 10. art. 7. a n. 72. uſque ad n. 134.* † Et
licet Abb. in quodam conſilio ſuo ſuper Concilio Ba-
ſilienſi, quod juſta ratione fuit prohibitum, multa im-
pertinentia, ut infra oſtenditur, in contrarium allega-
verit, & pariter Rom. qui cum Abbate erat Advoca-
tus in d. Concilio Baſileæ, ſcripſerit pro Concilio con-
tra Papam ut in *conſ.* ipſius Romani 380. *Quæſtio eſt*,
per tot. & conſ. 522. & 523. & Pius II. qui pariter
tunc in minoribus conſtitutus erat in Civitate Baſileæ,
multa ſcripſerit pro Concilio contra Papam, & quod
Concilium eſſet ſupra Papam; tamen conſtat, quod
opinio pro Papa, quod ſit ſupra Concilium, eſt verior,
& melioribus rationibus munita, pro qua ſcripſerunt
B. Anton.. Archiep. Flor. *in 2. parte ſuæ ſummæ, tit.*
2. c. 1. & Petr. de Monte Epiſc. Brixienſ. ut refert
Felin. *in c. nonnulli. num. 3. ver. quarto, proter author.*
de reſcript. & ſcripta Petri de Monte ſunt in tractatu
13 intitulato *de poteſtate Pontificis*, quem ipſe fecit. † Et
juſtificatio, quod illi, qui contra Papam ſcripſerunt,
male ſcripſerunt, probatur ex retractione publica, quam
omnes fecerunt. Nam Pius II. aſſumptus ad Pontifica-
tum, Bullam edidit de Anno 1463. in qua fatetur,
quod opera Nicolai Panormitani, & Lud. Pontani,
qui ambo erant Oratores Alfonſi magni Regis, & qui,
ut duo Sydera Orbis, & duo præcipua lumina clariſ-
ſima cenſebantur, una cum Cardinalibus male meri-
tis de Papa Eugenio authoritatem Concilii Baſilienſis
ita extollebant, & facta Eugenii damnabant, ut nul-
lus auderet eorum dicta refelleret, & ipſe quoque di-
ſcipulus didicit, & ſcripſit, quæ audiebat a ſchola iſto-
rum magiſtrorum; ſed tandem, cum privato Eugenio
& creato Amadeo, qui Felix appellatus eſt, vidiſſet
Felicem a Rege Romanorum non recipi, & cognoviſ-
ſet Eugenium, falſo de multis accuſatum, & Cardina-
les, qui Baſileam venerant, ob privatas inimicitias,
bono, & ſancto viro notam inurere voluiſſe: qui ta-
men cuncti poſtea ad eum redierunt, & veniam er-
rati petierunt, & Julianus Cardinalis S. Angeli, qui
& ipſe tutatus fuerat partem Concilii, mutatus in me-
lius, authoritatem Pontificiam defendebat, ipſum Pium
ab opinione erronea revocaverat; idcirco doctiſſime,
ut videri poteſt ſe retractavit, & authoritatem Ponti-
ficiam eſſe ſupra Concilium melioribus rationibus com-
probavit, ut videri poteſt in dicta Bulla, quæ poteſt
inſervire pro deciſione hujus articuli apud omnes.
14 † Hæc retractatio Pii II. non poteſt in aliquo calum-
niari, prætextu, quod poſtquam Papa creatus fuerit,
retractationem fecerit; quia aliunde ſumitur clara ju-
ſtificatio, & comprobatio eorum, quæ narrat in dicta
Bulla; quia Nicolaus Panormitanus Abbas, qui in d.
Concilio prohibito, multa impertinentia contra autho-
ritatem Papæ promulgaverat, & authoritatem Concilii
Baſilienſis ſupra Pontificiam authoritatem poſuerat, con-
ſcientia motus credendum eſt, ſe ipſum, nedum in lectu-
ris, ut patet *in c. ſignificaſti. in 7. not. ver. nota ſeptimo,*
quod Concilia generalia non ſunt ſupra Papam, de electio.
ſed expreſſe *in quæſt. ſua prima* quæ legi poteſt ab om-
nibus, retractavit, in qua *in prin.* tenet, quod Papa
poteſt derogare Concilio in totum, & revocare conſti-
tutionem Concilii; quia omnia Concilia authoritatem
recipiunt a Papa, & quia authoritas Papæ ſuprema ni-
hil excipit, allegat Evangel. Matthæi, *c. 16. quodcunque*
ligaveris, &c. *quodcunque* 24. *q.* 1. & eſt Evangelium
Jo. *c. ult.* de quo *in d. ſignificaſti, de electio. Paſce oves*
meas, & rurſus, *ut fiat unum ovile, & unus paſtor. c.*
inquiſitionis, de ſent. excom. ubi, quod Eccleſia mili-
tans eſt in poteſtate Papæ; cui omnino obediendum eſt,
niſi præcipiat, quæ ſapiunt hæreſim, vel ſcandalum Ec-
cleſiæ, *& in eadem q. 1. num.* 13 *&* 14. authoritatem
Papæ extollit; quia licet Chriſtus omnibus diſcipulis
multa dixerit in communi; Petro tamen particulariter
dixit, *Paſce oves meas, ego rogavi pro te Petre, ut*
non deficiat fides tua, & tu aliquando converſus confir-
ma fratres tuos: & quod in ſingulari dixit *fiat unum*
ovile, & unus paſtor ſolus, qui eſt Petrus, qui aſſumptus
eſt in plenitudinem poteſtatis, *c. ad honorem, de auth. &*
uſu palli. & ad illud Evangelii, *dic Eccleſiæ*, quod eſt
urgens argumentum contrarium, *in d. q. 1. numer.* 13.
per hæc verba, *ſed Papa eſt caput totius corporis*, &
per eum explicatur nomine Eccleſiæ, juxta illud Do-
minicum, *dic Eccleſiæ*, Matthæi *cap.* 18. ſicque, *dic*
Eccleſiæ, exponit, videlicet Papæ, & multa alia, quæ
revocant dicta in illo erroneo, & prohibito Concilio.
† Romanus pariter, qui non tantum immodeſte Pon- 15
tificiam authoritatem depreſſerat, prout Nicolaus Ab-
bas revocavit ſe ipſum *conſ. 354. in prin. ver. & hoc et-*
iam verum, ubi, quod Papa eſt ſuperior Concilio; &
quod poteſt abſolvere excommunicatum a Concilio, et-
iam ſine ſcientia Concilii, etiamſi non remiſit ad Con-
cilium, etiamſi Concilium non ſit in aliqua negligen-
tia. † Regula igitur eſt clara, & ſine difficultate, quod
de jure communi Papa eſt ſupra Concilium, & quod
Concilium ſubeſt Papæ, & non poteſt Concilium ali-
quid conſtituere, quod liget Papam ut eſt tex. *in d. c.*
ſignificaſti, circa fin. de elect. ubi omnes Doct. conſen-
ſu unanimi tranſeunt, & gloſſ. *in c. Concilia*, §. *hinc*
etiam. in ver. juſſione Domini, ubi clare Turrecr. *nu.*
4. allegat ibi Archidiacon. idem tenentem; idem te-
nent ibi Ægid. Bellam. Gemin. & Præpoſ. Gemin. *conſ.*
65. nu. 6. ver. ſed Concilium reputatur, pleniſſime Barb.
in clem. Ne Romani, num. 3. & ſeq. de elect. & ple-
nius Card. Jacob. *tract. de Concilio lib. 10. art. 7. num.*
72. & ſeq. ubi *num.* 134. citat B. Thomam, & multos
Theologos, & Summiſtas. † Amplia; quia Papa po- 17
teſt in totum, & in parte Concilio generali deroga-
re. Gemin. *conſ. 44. in prin. & num. 5. ver. item probatur*
ratione. † Extende; quia poteſt Papa abſolvere excom- 18
municatum a Concilio. Rom. *d. conſ. 354. Circa propo-*
ſitam, in pr. ubi apoſtilla, *in ver. poſſe*, allegat Felin.
in c. paſtoralis, col. pen. ver. fallit quinto, de offi. del.
† Extende; quia poteſt abſolvere excommunicatum a 19
Concilio, etiam ſine ſcientia Concilii, etiam ſi non
remiſit ad Concilium, etiam ſi Concilium non ſit in
aliqua negligentia; ut dicit Rom. *d. conſ. 354. in prin.*
ver. & hoc etiam verum. † Amplia; quia procedit ar- 20
gumentum; hoc poteſt Concilium; ergo multo magis
poteſt Papa; quia Papa eſt ſupra Concilium. Gemin.
d. conſ. 65. num. 11. ver. quoad primum. † Amplia; quia 21
etiamſi agatur de fide, vel de dubio fidei, poteſt ſolus
Papa, non convocato Concilio, ſtatuere. Abb. *in q. 1.*
num. 13. ver. an autem prætermiſſo. ubi, quod Concilium
non eſt ſupra Papam, etiam, ubi agitur de dubio fi-
dei: plene Barb. *in d. Cle. ne Rom. nu. 44. de elect.* ubi ad-
ducit Evang. Lucæ *c.* 5. quia diſcipulis fuit dictum
quod laxarent retia, ſoli Petro fuit dictum, *duc in*
altum, quod exponitur *in c. non turbatur*, 24. *q.* 1. id
eſt in profundum diſputationum fidei, ad ipſum tan-
quam univerſæ Eccleſiæ primatem. † Extende, ut pro- 22
cedat, etiamſi in cauſa, & dubio fidei Papa unum
ſtatueret, & Concilium aliud; quia ſtaretur deciſioni
Papæ, ſi melioribus rationibus moveretur. Idem Abb.
d. q. 1. num. 13. plenius *in c. ſignificaſti, de elect.* † De-
clara tamen, quia ſi dubia fidei eſſent jam deciſa per
Concilium generale, vel articulus fidei eſſet adeo ma-
gnus, quod Papa eſſet dubius, iſtis duobus caſibus con-
veniens eſſet, quod convocaret Concilium. Abb. *d. q. 1.*
num. 13. & d. c. ſignificaſti, de electio. † Amplia; quia 24
Con-

Concilium non poteſt tollere conſtitutiones Papales,
ſed bene Papa tollit conſtitutiones conciliares; quia
Concilium eſt factura manuum Papalium, & recipit
omnem authoritatem a Papa. Barba. *in d. clem. ne Ro-*
25 *mani, nu. 31. & ſeq. de elect.* † Limita; quia Concilium
eſt ſupra Papam, quando eſſet Schiſma inter duos, vel
plures contendentes de papatu; quia ſi unus eſt legiti-
me electus, alter intruſus, debet convocari Concilium
ut intruſum expellat, & bene & canonice electum
tueatur in obedientia; ſi ambo male electi, vel præ-
tendant ſe bene electos, quia ſcandalum eſt, quod u-
nus paſtor in duos dividatur, & unum corpus duo ca-
pita habeat monſtruoſa, Concilium convocari debet,
ut caſſentur, ambo amoveantur, & procedant Cardina-
les ad electionem tertii, ita text. *in c. ſi duo. 79. di-*
ſtinct. ubi omnes Canoniſtæ, poſt gloſ. *ibi*, & tradunt
Ant. de Butr. *inter conſ.* Caſtr. 420. *col. pen. in pr. lib.*
1. Rom. *conſ.* 523. *Queſtio diſcutienda*, ubi Apoſtilla
dat concord. Abb. *in ſua q. 1. col. 13. ver. in contrarium,*
num. 30. *& ſeq.* Gemin. *conſ.* 15. *in fi. num.* 19. *ver. & cla-*
rum eſt, & in conſ. 44. *num.* 5. Zabar. *conſ.* 150. *in pr.*
ubi dicit quod periti canonum omnes in hoc conve-
niunt, & ſic eſt communis opinio, quod Concilium
eſt Judex in cauſa ſchiſmatis, & plene tradit apoſtilla
magna ad Abb. *in d. c. ſignificaſti*, *col.* 4. *ver. ſexto*
26 *etiam caſu.* † Limita in cauſa hæreſi; quia Papa ſi eſt
ſuſpectus de hæreſi, & non reſipiſcat, convocandum
eſt Concilium, ut declaretur hæreticus, eſt text. *in c.*
ſi Papa. 40. diſtinct. ubi omnes Canoniſtæ, & eſt ſpe-
cialis ratio; quia hæreticus privatur omni jure, & di-
gnitate, & efficitur incapax, & minimus, unde non
eſt mirum, ſi iſto caſu declaratur privatus a Concilio,
quia non eſt Papa, cum non voluerit pœnitere, & ita
præfati Doctores dicunt in dictis conſiliis; qui loquun-
tur in caſu ſchiſmatis, & hæreſis, & Card. Zabarella
27 etiam iſto caſu dicit eſſe communem. † Extende li-
mitationem in tantum veram eſſe, ut non poſſet Papa
ſtatuere contrarium, quod non poſſet deponi pro hæ-
reſi, gloſ. fin. *in c. ſi Papa. 40. diſtinct.* quam in hoc com-
28 muniter approbant omnes. † Limitant multi etiam quan-
do Papa eſſet notorius delinquens, & incorrigibilis, &
ex tali notorio delicto ſcandalizaretur Eccleſia; quia
etiam iſto caſu poteſt convocari Concilium Generale,
& a Concilio poteſt judicari, & privari, ſecundum
gloſ. fi. *in c. ſi Papa. 40. diſtinct. in ver. a fide devius*, quam
gloſſam ibi ſequuntur Ægid. Bellam. & multi alii Ca-
noniſtæ, & communiter ipſam gloſ. ibi approbari dicit
Barb. *in d. cle. Ne Romani. num. 86. de elect.* & idem prius
dixit Abb. *in d. c. ſignificaſti, de elect. num.* 4. quod il-
la gloſ. approbatur per omnes; imo idem Abbas *in ſua*
q. 1. nu. 13. ver. tertius caſus. dicit, quod totus mun-
dus ſequitur ipſam gloſſam; quem ſequitur Dec. *in d. c.*
ſignificaſti, num. 21. ver. ultimo, Abbas *hic de elect.* pa-
riter eandem gloſ. extollit, & aſſerit, quod totus mun-
dus illam ſequitur, & idem dicit apoſtilla ad Decium
ibi, *in ver. incorrigibilis*, & confutat ibi Decius Theo-
logos, & Canoniſtas tenentes contrarium, quaſi male
ſenſerint, & dicit, quod licet Papa, ut poſſit accuſari,
& deponi pro crimine hæreſis, intelligatur de ſtricta,
& vera hæreſi, quæ eſt circa articulos fidei, ut loqui-
tur *d. cap. ſi Papa. 40. diſt.* ergo ſecundum Theologos,
& Canoniſtas contrarium tenentes id non debet exten-
di ad impropriam hæreſim, reſpondet Decius *ibi num.*
22. quod illud eſt; quia hæreſis propria, etiamſi ſit oc-
culta quæ poſſit probari, operatur, quod Papa deponi
poteſt; tamen in delicto notorio, per quod ſcandali-
zatur Eccleſia, quando eſt incorrigibilis, & non vult
pœnitere, idem eſt; quia eſt habendus quaſi hæreticus,
& licet ſit hæreſis impropria, & largo modo ſumpta;
quia eſt notoria, & non vult corrigi: poteſt tamen
etiam iſto caſu, per Concilium Generale deponi, ſe-
cus ſi iſta impropria hæreſis non eſſet notoria, & di-
cit, quod gloſ. continet duos caſus, non unum tan-
tum de vera hæreſi; quia redderetur ſuperflua & ine-
pta, eandem etiam gloſ. citat, & ſequitur Roma. *conſ.*
523. *num.* 13. *verſ. ſecunda ſolutio*, ubi dicit, quod fuit
canonizata in Concilio Conſtantienſi, & hanc etiam
partem tuetur Car. Zabar. *in d. c. ſignificaſti, de elect.*
29 *qu. 45. & ſeq.* † Pro hac limitatione etiam conſuluit ple-
ne Rom. *d. conſ.* 523. *Queſtio diſcutienda, per totum.*
ubi plura adducit, & maxime *num.* 10. *& ſeq. ver. quar-*
to, ubi prima ſedes, & moventur ex iis, quibus eadem
gloſ. fi. *in d. c. ſi Papa. 40. diſtinct.* Primo ex illo Evang.
dicto, *Si peccaverit in te frater tuus, corripe, & ſi non*
audierit, dic Eccleſiæ, ubi dicit, quod dictum fuit Pe-
tro, & illum comprehendit, & illa verba, *ſi non au-*
dierit, dic Eccleſiæ, debent intelligi de Eccleſia mili-
tante, & ſic de Concilio, non autem de Eccleſia trium-
phante, prout exponunt Hoſtienſis, & aliqui. Item *n.*
16. ver. tertio probatur, allegat *c. gravem, de pæn.* per
quod diſponitur, quod qui pertinaciter Eccleſiæ pare-
re renuit, claves ei commiſſas contemnendo, talis ex
pertinacia non caret ſcrupulo hæreticæ pravitatis: igi-
tur Papa notorie delinquens, & ſcandalizans Eccle-
ſiam, & incorrigibilis exiſtens, debet poſſe per Conci-
lium puniri. Item *nu. 17. ver. tertio demonſtratur*, mo-
vetur ex dicto Evangelii, *Si oculus tuus, manus, vel*
pes ſcandalizat te, erue eum abs te, melius eſt ad vi-
tam ingredi cum uno oculo, &c. quod declaratur in *c.*
illud ſane 24. *q.* 3. & infert, ſi natura docet membrum
putridum infectivum pro ſalute corporis amputandum,
idem eſt dicendum civiliter de amotione Papæ, quan-
do notorius delinquens ſcandalizaret Eccleſiam, & eſ-
ſet incorrigibilis, & multa alia adducit; ſed iſta ſunt
principaliora. † Contrarium tenent fere omnes Theo- 30
logi, & Canoniſtæ, quos refert, & ſequitur Card.
Turrec. *in d. c. ſi Papa. 40. diſt.* ubi allegat pro utraque
opinione plenius, quam alius, *& num. 2. cum ſeq.* cla-
re oſtendit hanc eſſe magis veram, & tenendam; Pri-
mo authoritate Romanorum Pontificum, Sanctorum,
& Martyrum, qui ita ſtatuerunt, Papam, excepta hæ-
reſi, a nemine judicari poſſe; Secundo, ex profeſſio-
ne ſacrorum Conciliorum, in quibus fuit ſtatutum,
primam ſedem a nemine, niſi a ſolo Deo, judicari
poſſe; Tertio probat ex evidentia rationum multis ar-
gumentis, maxime ex dicto Prophetæ in Pſalmo, *Ti-*
bi ſoli peccavi, cum eſſet Rex, & non haberet ſupe-
riorem. Quarto ex teſtimonio plurimorum Theologo-
rum, quos citat, videlicet Ricardum de S. Victore *in*
2. parte de Sacrament. Albert. Magn. S. Thom. 4. *diſt*
19. Alex. de Ales in 3. S. Bonavent. in 4. Petri de
Tarentaſia, qui fuit Innoc. III. Dominum Ulricum
in Summa ſua. Magiſt. Ricard. de Media villa *in* 4.
Petrum de Palud. *in tract. ſuo de poteſt. Eccleſiaſt.* Ma-
giſtr. Herueum *in tract. ſuo de poteſt. Eccleſiaſt.* Magi-
ſtr. Auguſtinum de Ancona *in ſumma de Eccleſiaſtica*
poteſtate. & Alexand. de Alpidio *in tract. ſuo de Eccle-*
ſiaſt. poteſtate, quos dicit apette tenere, quod Rom.
Pontifex verus, & indubitatus, extra caſum hæreſis,
nullum in terris habet judicem ſuperiorem, qui eum
aut punire, aut deponere poſſit, pro quocunque alio
crimine: Quibus adde etiam B. Antoninum Archie-
piſc. Flor. *in ſua ſumma*, prout eum citat Feli. *in lo-*
co proxime allegando, allegat etiam Canoniſtas hujus
concluſionis defenſores, videlicet Hoſt. Guid. Archidiaco.
Jo. And. *in multis locis*, D. Alvarum *in lib. de ſtatu,*
& planctu Eccleſiæ, & plures alios, & poſt Turrecre-
matam adde m Barbat. *in cle. Ne Romani, de elect.* ubi
a num. 31. *uſque ad num.* 86. per octuaginta ſeptem
fundamenta probat, quod Papa aperit, declarat, & de-
rogat Concilio, & eſt ſupra Concilium, non autem e
converſo, *& num. 86. & ſeq.* in hac quæſt. refert Rom.
tenentem contrarium in ſuis Conſiliis, ſed Barba. *num.*
90. ver. ſed non recedo, tuetur hanc partem pro Papa,
prout etiam Feli. *in c. ſciſcitatus*; *num. 3. ver. & habet*,
ubi, quod Papa ſolum pro hæreſi circa articulos fidei
poteſt deponi, *& in c. nonnulli, de reſcript. num. 3.*
ver. quarto propter authoritatem; hanc etiam partem te-
nent Petrus de Monte, Epiſc. Brixien. *in ſuo tract. de*
poteſt. Pont. rubr. de Concilii præeminentia, num. 6. &
ſeq. ver. tertia concluſio. ubi per 15. fundamenta pro-
bat, quod excepta hæreſi, & ſchiſmate, ex nulla alia
cauſa poteſt Papa per Concilium judicari, & oſtendit
eſſe de jure divino, naturali, & poſitivo, *& num. 7.*
ver. ſolum, ubi appellat maledictam gloſſam a qua pul-
lulavit alia opinio, & ſubjungit, quod illa gloſ. ſolum
dicit, quod poteſt accuſari; non tamen quod poſſit de-
poni, vel puniri; & noviſſime Card. Jacoba. *in tract.*
ſuo de Concilio lib. 9. art. 1. ubi, quod quamdiu eſt
Papa non judicatur, neque deponitur ab aliquo, ſed
bene declaratur depoſitus propter ſolam hæreſim. † Ex 31
præmiſſis patet quod plures numero, & authoritate ſunt
pro iſta parte, & conſequenter, non eſſe veram aſſer-
tionem Abba. & Decii, dicentium, quod illa gloſſa

in d.

in d. c. ſi Papa. 40. *diſt.* ſit communis, & quod om-
nes Doctores, imo totus mundus illam ſequantur, quia
32 eſt quædam jactatio in verbis, ut patet. † Imo, quod
ipſa gloſſa nihil faciat ad propoſitum, & nihil conclu-
dat, clare demonſtrat Card. Turrecrem. *in d. c. ſi Pa-
pa, num.* 2. *col.* 3. *in ſi. ver. iis habitis.* 40. *diſtinct.* ex
multis; Primo; quia non determinat quæ dicit ab-
ſolute, ſed dicit, certe credo; Secundo; quia non
firmatur aliqua ratione, niſi quia contumacia dicitur
hæreſis, ſed iſtud eſt verum improprie, & non vere;
Tertio; quia contra tex. *in d. c. ſi Papa*, qui excipit
ſolam hæreſim propriam & veram; Quarto; quia gloſ.
eſt contra plures alios tex. qui dicunt, Papam nullum
habere ſuperiorem, niſi ſolum Deum, & a nemine
poſſe judicari, *c. nem.* 9. *quæſt.* 3. & citat plurimos Tur-
recre. *d. c. ſi Papa, num.* 2. qui videri poſſunt, & plu-
rima Concilia, & inter alia Concilium Rom. in quo
interfuerunt Epiſcopi 284. qui ſe ſubſcripſerunt, una
cum Conſtantino, & Helena matre ejus, & eſt tex.
in c. Concilia. §. *Hinc etiam, diſt.* 17. cujus verba ſunt;
*Epiſcopi in Synodo reſidentes, congregata authoritate
Symmachi dixerunt, Symmachus Papa ab oppoſitionibus
impetitus, quantum ad homines reſpicit, ſit immunis,
& liber, cujus cauſam totam Dei judicio reſervamus.*
33 † Inſuper ultimo loco dicit, quod ipſa gloſ. *fi. in d. c.
ſi Papa.* 40. *diſtinct.* eſt contraria multis aliis gloſſis,
quas citat ibi, *num.* 2. *circa fi. ver. tum ſexto*, ubi al-
legat glo. *in c. ſi quis pecunia, in ver. non Apoſtolicus*
79. *diſt.* quæ dicit, quod licet ſimonia ſit hæreſis 1. *qu.*
1. *c. eos tamen*, quia large dicitur hæreſis, non poteſt
Papa de ea judicari; quia ſolum judicatur de propria
hæreſi, quæ eſt circa articulos fidei, ſicque patet, quod
illa gloſ. non eſt vera, neque tenenda; & ita expo-
nit ipſemet Abb. *in c. cum veniſſent, num.* 7. *de judic.*
ubi ipſe tenet gloſ. *in d. c. ſi quis pecunia*, & intelligit
aliam gloſ. quando ex delicto notorio, ſcandaloſo, &
incorrigibili reſultat vera hæreſis, & ita declarat ulti-
mo loco Card. Jacobat. *tract. de Concil. lib.* 6. *art.* 1.
per totum. ubi *num.* 22. *& ſeq.* quod illa ſit communis
34 opinio, † Declarant tamen Theologi; quatenus illa
gloſ. ſalvanda eſſet, quod habeat locum, quando Papa
notorius delinquens, & ſcandalizator, eſſet incorrigi-
bilis, non quia non vellet corrigi, ſed quia aſſereret,
talia delicta non eſſe delicta, neque peccatum; quia
tunc incideret in propriam hæreſim, in qua eſt ſpecia-
le, quod Papa poteſt a Concilio deponi, & non ob-
ſtat reſponſio Decii *in d. cap. ſignificaſti, de elect.* dum
dicit, quod non poteſt eſſe bona declaratio; quia ſi
reincidit in propriam, & veram hæreſim; ergo dictum
gloſ. fruſtratorium eſt; quia jam erat deciſum in illo
textu; quia poteſt replicari, quod imo non erat fru-
ſtratoria; quia ibi omnes intelligunt text. *in c. ſi Papa*,
de vera hæreſi, quæ ſit contra articulos fidei, ſed gloſ.
extendit etiam, quando eſt hæreſis contra articulos fi-
dei non explicite, ſed implicite, & ſic ſufficit, ut ope-
retur declarationem iſtam, & quia hoc modo intelle-
cta concordantur tex. & gloſſæ, & Doctores omnes,
& quatenus non operaretur, & intelligeretur, ut ſu-
pra, tutius eſſet illam gloſſam, quæ loquitur per ver-
bum, credo, reddere inanem, quam deſtruere tot tex-
tus claros, & gloſſas, quæ non poſſunt compati cum
35 ea, & tot doctrinas contradicentes. † Ad alia funda-
menta, quæ eadem gloſ. & Roma. *d. conſ.* 522. addu-
cit, reſpondetur per Card. Turrec. ex mente Theolo-
gorum, & Canoniſtarum *in d. c. ſi Papa.* 40. *diſt. nu.*
3. quod illa verba, *ſi peccaverit*, de quibus in Evang.
Matth. quod prima pars convenit de monitione frater-
na, ſed ſecunda non poteſt convenire; quia illa ver-
ba, *dic Eccleſiæ*, non applicantur Papæ, qui non eſt
ſimplex frater, ſed Princeps, & Vicarius Chriſti, qui
a nemine judicatur, niſi in cauſa hæreſis, ut ſupra:
ſed quia multi dicunt, quod reſpectu Chriſti, qui eſt
Dominus omnium, non debeat intrare hæc diſtinctio,
aliqui interpretantur, *dic Eccleſiæ*, videlicet præſiden-
ti in Eccleſia, & ſic Papæ, qui judicat omnes & ſe
ipſum judicare ſolus poteſt: ita Card. Jacobat. *de* [illegible]*-
tio, lib.* 3. *num.* 85. exponit, *dic Eccleſiæ*, videlicet,
Papæ non hæretico; quia tunc ſi hæreticus, bene im-
portant Concilium: quia eo caſu Concilium judicat
Papam, ut declarat *in eodem tract. lib.* 10. *art.* 7. *num.*
36 181. *& ſeq.* † Ad ſecundum fundamentum Rom. dum
dicit, quod ex quo Papa non vult corrigi, non ca-
reat ſcrupulo hæreticæ pravitatis, fuit reſponſum, quod
non poteſt privari, niſi ex vera, & ſtricta hæreſi, ut
d. c. ſi Papa. 40. *diſt. & ſupra, num.* 30. † Ad ultimum 37
fundamentum Rom. *ſi oculus tuus, pes, vel manus ſcan-
dalizat te, erue eum abs te, &c.* reſpondet Turrecrema,
& alii per eum allegati *d. cap. ſi Papa.* 40. *diſtinct.* quod
loquatur de membro, non de capite; quia ſublato ca-
pite corpus non ſanatur, prout ſi aliud membrum pu-
tridum evellatur, & quia membra ſerviunt capiti & ab
eo pendent. † Sed quia replicant aliqui, quod iſta amo- 38
tio capitis, quæ fit civiliter, non exanimat corpus, ſed
vivificat Eccleſiam, ex quo dari poteſt aliud caput,
quod non ſcandalizabit incorrigibiliter, & in hoc mors
civilis non æquiparatur naturali; quia non habet eun-
dem effectum judicio Tuſch. poteſt hæc replicatio tol-
li; quia clarum eſt, quod Chriſtus Dominus noſter
prædicta verba, *ſi oculus tuus, &c.* & alia, *ſi peccave-
ris in te frater tuus, &c.* dixit ad tollendum ſcandalum
& peccatum, quantum fieri poteſt, non autem ad in-
ducendum majus ſcandalum, & majus peccatum, ſi de
eo timeri poteſt, *c. duo, diſt.* 13. ubi, quod de duobus
malis, quod minus eſt, eligi debeat: & ideo cum Pa-
pa non habeat ſuperiorem, qui poſſit illum judicare in
hoc ſeculo ex quocunque delicto, excepta vera hæreſi.
d. c. ſi Papa. 40. *diſt.* illa gloſs. fin. ibi, quæ ut creden-
dum eſt, bono zelo mota fuit, ad dicendum ſeu potius
credendum, quod Papa etiam pro delicto notorio ſcan-
dalizante Eccleſiam, ſi eſt incorrigibilis, poſſit accuſa-
ri, & Concilium etiam iſto caſu ſit ſupra Papam, ne-
ceſſario debuit intelligi, ſi Papa ex humilitate, & pro-
pria voluntate voluerit ſe purgare, prout fecit Sixtus
Papa *in c. mandaſtis* 2. *q.* 5. ubi dicit, non teneri, vel
velle ſe purgare in Concilio, ſine præjudicio ſucceſſo-
rum, ubi glo. *in verbo potuiſſem*, ſe ipſam declarat, di-
cens, quod Papa non poterat judicari ab aliquo, ne-
que a Concilio, niſi ex cauſa hæreſis, licet ibi ſe ſub-
miſerit ſine præjudicio ſucceſſorum, ut dicit ille text. &
idem fecit Leo I. *in c. auditum. eadem cauſa* 2. *q.* 5. qui
pariter dicit, hoc *autem faciens non legem præſcribo cæ-
teris, qua id facere cogantur.* † Si vero Papa contradi- 39
ceret, illa gl. extra hæreſim non poteſt velle contra tot
textus claros, & ſuam propriam aſſertionem intellexiſ-
ſe, quod Papa ſubſit Concilio; tum quia eſt ſine autho-
ritate, tum quia ſibi, & tantis authoritatibus contradi-
cit; tum demum quia contradicente Papa non velle ſe
ſubmittere Concilio extra cauſam hæreſis veræ, & pro-
priæ, Concilium debet conquieſcere, & ſi non acquie-
ſcit, & velit procedere vigore illius gloſſæ fundatæ ſu-
per illis verbis Evangelicis, oritur majus ſcandalum;
quia dividitur caput a ſuis membris, & fit ſchiſma, &
ſciſſura in Eccleſia Dei, quod eſt maximum, & ſuper
omnia ſcandaloſiſſimum. *c. non afferamus*, 24. *q.* 1. ubi
gl. fi. quod ſchiſma habeat annexam hæreſim, & utinam
illa gloſſa nunquam fuiſſet ſic intellecta: quia ex ea om-
nia mala Septentrionalia ortum habuerunt ex Concilio
Baſilienſi, in quo propter illam gloſſam ſchiſma cauſa-
tum eſt, & deinde magna pars Germaniæ, Franciæ,
Flandriæ, Angliæ, Hungariæ, Bohemiæ, Poloniæ, &
vicinarum Provinciarum ſe alienarunt a fide, & obe-
dientia, cum primum eſſent ſpeculum fidei, & obedien-
tiæ, & firmamentum Criſtianæ Religionis. † Et licet 40
multi multa temperamenta in hoc articulo afferant, pla-
cet Tuſcho ſuper omnia illud, quod affert ad alium fi-
nem B. Auguſtinus, cujus verba ſunt *in c. non poteſt* 23.
quæſt. 4. dicit enim: *non poteſt eſſe ſalubris a multis cor-
reptio, niſi cum ille corripitur, qui non habet ſociam mul-
titudinem, cum vero ille morbus plurimos occupaverit,
nihil aliud bonis reſtat, quam dolor, & gemitus.* Nam
conſilia ſeparationis, & inania ſunt, & pernicioſa, at-
que ſacrilega, & plus perturbant infirmos bonos, quam
malos corrigant animoſos: & propterea cum Princeps
malus a Deo permittitur, propter peccata ſubditorum
id eſſe comprobatur ex text. *in c. audacter* 8. *qu.* 1. Sa-
na igitur eſt doctrina eorum, qui de ſupremo Ponti-
ce exponunt, *dic Eccleſiæ*, videlicet, ut roget Deum
pro eo, ut de malo efficiatur bonus, vel ſi expedit,
Deus tollat eum de medio, ne diutius ſubditi pericli-
tentur; & hanc opinionem tenet B. Thomas *in* 4. *ſent.
diſt.* 19. *qu.* 2. *arg.* 2. *quæſtiun.* 3. *ad ſecundum argumentum*,
prout eum, & alios citat Card. Jacobat. *tract. de Con-
cil. lib.* 10. *art.* 2. *num.* 150. *& ſeq. ver. & iſtam concluſio-
nem.* † Concludit Tuſchus ex præmiſſis illam gl. *in c. ſi* 41
Papa,

Digitized by Google

Papa, 40. *diſt.* nullo Jure poſſe meti, cum ſcandalizatur Eccleſia ex delicto notorio Papæ, & non vult corrigi, niſi tale delictum ſapiat propriam hæreſim contra articulos fidei, explicite, vel implicite, vel niſi Papa ſit paratus, prout decet, recipere correctionem, vel ex humilitate ſua eſſet paratus in Concilio facere juſtificationem, *d. c. ſi Papa, & alii text. clari ſupra allegati*, quibus nullo modo ſine violatione poteſt reſponderi, ſalvo ſemper Sanctæ Matris Eccleſiæ judicio, cui in omni ſe ſubmittit Card. Tuſch. ¶

CONCIONATORES.

Praxis Concionatorum.

1 Præcipuum Epiſcopi munus eſt prædicatio verbi Dei, juxta illud Matthæi. *euntes in mundum univerſum, prædicate Evangelium omni creaturæ &c.* & ut patet etiam ex ipſa ordinatione, vel conſecratione Epiſcopi; Concil. Trid. *ſeſſ. 5. cap. 2. & ſeſſ. 24. cap. 4. de reform.* adeo ut Epiſcopus teneatur concionari Jure ordinario, ſicut etiam Parochus, vel Curatus. Regulares vero concionantur Jure delegato. Pax Jord. *de re ſacra. lib. 6. tit.* 1. quorum opera Epiſcopi, & Parochi ob legitima impedimenta uti poſſunt. Jord. *l. c. num.* 8.

2 Poteſt autem Epiſcopus concionari in quacumque Eccleſia ſuæ Diœceſis, etiam Regularium, ita ut ab illis non poſſit prohiberi, ut declaravit S. Congr. Epiſcoporum. an. 1584. quia eſt actus honoris. & ita tenet Pax Jord. *de re ſacra. lib. 6. tit.* 1. *num.* 13. & alii apud Dian. *p. 3. tr. 2. reſ.* 109. Barboſ. *in ſumm. Bull. verb. prædicatio.* 3. ſed contrarium defendit mordicus Peyrin. *tit.* 1. *conſt.* 26. *Leonis X.* §. 25. & probat per doctrinam Card. *in Clem. Archiepiſcopo*, §. *ſi tamen*; quia exemptis, & privilegiatis non præjudicatur in ſuo privilegio, niſi quatenus exprimitur.

3 Hoc tamen eſt ſine controverſia, Epiſcopo concionante, omnes alios concionatores ſilere debere, & poteſt ab eodem illis inhiberi, ne concionentur ſe concionante. Sac. Congr. *in Bitunt.* 17. *Febr. &* 2. *Martii* 1629. & Barboſ. *l. c. verſ. prædicatores omnes. & de offic. Paroch. cap.* 10. *num.* 3. apud Jordan. *l. c. num.* 14. Limit. quoad Parochum, qui poteſt concionari, etiam Epiſcopo concionante, ita ut hoc ipſi inhiberi ab Epiſcopo nullatenus poſſit. DD. *cit.* Limit. præterea Epiſcopum non poſſe concionari in aliena Diœceſi ſine conſenſu Diœceſani, juxta conſtit. Clem. VIII. apud Pac. Jord. *loc. cit.* Grat. *diſc. fer. cap.* 393. *num.* 9. Fuſch. *de viſit. lib.* 2. *cap.* 20.

4 Ut dictum eſt ſupra, Regularibus competit Jus concionandi, ſed Jure delegato. Non poſſunt tamen concionari, niſi a ſuis ſuperioribus de vita, & moribus, ac ſcientia examinati, & approbati fuerint, ut diſponitur in Concil. Trid. *ſeſſ. 5. cap. 2. de reform.* ſed hæc approbatio non ſufficit, etiam cum volunt concionari in propriis Eccleſiis, niſi cum eadem licentia ſe præſentent coram Epiſcopis, & ab eis benedictionem petant, & actu obtineant: quia licet ante Gregor. XV. ſufficeret, benedictionem ab ipſis fuiſſe petitam, etſi non fuerit obtenta, tamen hoc ab ipſo fuit correctum, & contra facientes poſſunt ab Epiſcopis puniri, quod concordat. Concil. Trid. *ſeſſ. 24. cap. 4.* quod habet ſequentia verba. *nullus autem ſæcularis, ſive Regularis, etiam in Eccleſiis ſuorum ordinum, contradicente Epiſcopo, prædicare præſumat.* Et declaratio S. Congr. apud Gallemart. in d. Concil. *num.* 11. Epiſcopus tamen non debet benedictionem denegare ſine juſta cauſa, licet illam exprimere non teneatur, ſed illam præſumitur habere, non obſtantibus privilegiis contrariis a Pio V. conceſſis, quæ a Gregor. XIII. fuerunt revocata. Hæc procedunt, cum Regulares volunt concionari in Eccleſiis ſuorum Ordinum: nam ſi volunt concionari in aliis Eccleſiis, non ſufficit, quod a ſuis ſuperioribus habeant licentiam, & ab Epiſcopo benedictionem, ſed debent inſuper ab Epiſcopo eſſe approbati, & eorum licentiam habere, ad mentem Concil. Trid. *ſeſſ. 5. cap. 2.* Concil. Later. & Leonis X. in eo. vide Pac. Jord. *de re ſacr. lib. 6. tit. 1. num. 19. ſeqq.*

5 Sed a quo erunt examinandi Regulares, ut concionentur in Eccleſiis ſubditis Epiſcopo? Reſp. Pac. Jord. in rigore Concil. Trid. tenere quidem, ſufficere, fuiſſe examinatos a ſuis Superioribus, ſed meo judicio fallitur; nam Concil. Trid. *l. c.* ſi attente legatur, tantum loquitur de iis Regularibus, qui ſunt concionaturi in Eccleſiis ſuorum Ordinum. Cenſeo ergo tam de Jure, quam de conſuetudine, debere, & poſſe examinari ab Epiſcopis, in quorum Diœceſibus ſunt concionaturi, & de Jure quidem, quia ejus eſt examinare, cujus eſt approbare, ſed in Eccleſiis ſubjectis Epiſcopo, ab eodem ſunt approbandi, ut eſt in confeſſo apud omnes, & patet ex Concil. Trid. *ſup. cit.* ergo &c. ad quid enim Concil. Trid. in concionatoribus Regularibus, cum concionantur in Eccleſiis ſuorum ordinum fuiſſet contentum ſimplici benedictione, & in Eccleſiis ſubjectis Epiſcopo requiſiviſſet licentiam, & approbationem Epiſcopi? niſi quia in Concil. Trid. altercabantur Epiſcopi cum Regularibus, & prætendebant, ad ſe ſpectare providere ſuis ovibus, & videre, quos concionatores illis præficiant. vide Card. Pallav. *in hiſt. Concil. Trid.* vide etiam P. Tambur. *de pœnit. lib. 5. cap. 5.* §. 4. *num.* 9. ex conſuetudine vero; quia illa eſt lex non ſcripta, & ſervari debet pro lege, quæ quidem conſuetudo eſt quaſi univerſalis: & ſi ſine Epiſcopi, aut Parochi licentia concionari præſumerent, peccarent, & eſſent puniendi tanquam uſurpatores alieni officii. *cap. excommunicamus. de hæret.* Et privilegium ante Conc. Trid. Regularibus conceſſum prædicandi abſque ordinariorum licentia revocatum cenſetur per conſtit. Pii IV. annullantem omnia privilegia Regularium decretis ejuſdem Conc. contraria; & per conſtitution. Greg. XV. quæ incipit. *Inſcrutabili. de privil. exempt.* de qua Campanil. *rubr.* 12. *cap.* 18. *num.* 6. Mirand. *in manual. prælat. quæſt.* 50. *art.* 2. Ugolin. *de off. Epiſc. cap.* 42. §. 1. *num.* 2. Barb. *de offic. Epiſc. alleg.* 76. *n.* 20. Pax Jord. *l. c. n.* 20.

6 Sed notandum eſt privilegium, quod Gregor. XIII. conceſſit Mendicantibus, & Societati JESU: ut ab aliquo Ordinario ſemel approbati, & a ſuis ſuperioribus deputati, dum iter faciunt, ſive maritimum, ſive terreſtre, non repugnantibus Parochis, poſſint concionari, & confeſſiones audire, modo id non faciant in locis, in quibus ipſi Ordinarii exiſtunt, ſine eorum licentia deſuper obtenta. Pax Jord. *de re ſacra. lib. 6. tit.* 1. *num.* 34. Et licet hæc privilegia eſſe revocata, tum a Trid. Concil. tum ab Urbano VIII. velint aliqui, tamen de Lugo *de pœnit. d.* 21. *num.* 29. & Tambur. *de pœnit. lib.* 5. §. 6. *num.* 2. tenent contrarium; quia tam Trident. quam Urbanus tantum revocant privilegia nullam approbationem requirentia.

7 Obſervandum tamen ſecundum DD. *mox cit.* hæc privilegia non ita nude ſuffragari, ſed tantum in tranſitu: unde ſi quis data opera ſe conferret ad aliquem locum, ut ibi concionaretur, non ſuffragaretur privilegium; quia tunc nullo modo poſſet dici eſſe in tranſitu: quod ſi alio debeas progredi, & ibi per aliquot dies moreris pro tuis negotiis, diceretis eſſe in tranſitu. Nomine vero Ordinarii, ad effectum ſupra dictum, venit etiam Vicarius Generalis Epiſcopi.

8 Debet autem Epiſcopus non tantum ipſe concionari, ſed facere etiam Parochos diligentiores, etiam exemptos. Imo juxta Concil. Trid. *ſeſſ. 5. cap. 2.* tenentur per ſeipſos concionari, niſi legitime ſint impediti, & multo magis Parochi, niſi legitimum excuſet impedimentum, ad hoc ſunt obligati; aliter, ſi moniti ab Epiſcopo trium menſium ſpatio muneri ſuo defuerint, per cenſuras Eccleſiaſticas, ſeu alias ad ipſius Epiſcopi arbitrium ſunt cogendi, & ſi Epiſcopo ita expediens viſum fuerit ex Beneficiorum fructibus, alteri, qui id præſtet, honeſtam mercedem perſolvat. Pax Jord. *loc. cit. num.* 41. *& ſeq.*

9 Tempus vero, quo conciones haberi debent, ſunt omnes dies Dominicæ, feſta ſolenniora, Quadrageſima, & adventus quotidie, vel ſaltem tribus diebus. Concil. Trid. *ſeſſ. 24. cap. 4. de reform.* Pax Jord. *l. cit. num.* 42. Poteſt etiam haberi concio tempore interdicti, tam generalis, quam particularis, etiam campanarum pulſatione, dummodo fraus abſit. Pax Jord. *l. cit. n.* 54.

10 Porro deputatio Prædicatoris in Cathedrali, pertinet ad ſolum Epiſcopum privative quoad Canonicos, nulla habita ratione conſuetudinis in contrarium etiam immemorabilis, ut declaravit S. Congr. Concil. Trid. *in ſeſſ. 5. cap.* 2. apud Gallemart. propriis tamen ſumptibus, non obſtantibus quibuſcumque conſuetudinibus, & immunitatibus, juxta Concil. Trid. *ſeſſ. 24. cap. 4. de reform.* Neque ad hos ſumptus populum poteſt cogere, niſi illi

relin-

relinquat deputationem, quam forte habebat. Si tamen aliqua communitas ab immemorabili conſuetudine fuit ſolita de mercede Prædicatoris providere, ad eam de cætero tribuendam cogenda eſt. Ita declaravit S. Congreg. *loc. cit.*

11 Limita mox dicta primo in conſuetudine immemorabili, vi cujus Capitulum eligit Concionatorem in Collegiatis; quia hæc non fuit ſublata a Concil. ut declaravit S. Congr. apud Barboſ. *de off. Epiſc. alleg.* 76. *n.* 67. Ugol. *de off. Epiſc. cap.* 42. *n.* 1. Pax Jord. *l. c. n.* 67. In Cathedrali vero deputatio ſpectat ad ſolum Epiſcopum non obſtante quacumque conſuetudine etiam immemorabili, ut declaravit S. Congreg. de qua teſtatur Pax. Jord. *loc. cit. nu.* 68. dummodo conſuetudo hæc ab allegante probetur; quia cum ſit facti, non præſumitur; maxime quia Epiſcopus habet fundatam intentionem in Jure; & tunc teſtes debent deponere, quod nunquam aliter andiverint, vel viderint, & quod hæc ſit opinio communis.

12 Ex mox ſupra dictis, non levis oritur dubitatio. Si Capitulum ab immemorabili tenetur ſolvere ſumptus, vel expenſas Concionatori, quem Epiſcopus pro ſe elegerit, poteſtne Epiſcopus, ſi per ſe ipſum concionetur, illas pro ſe exigere? Reſp. eſt negativa; quia propter officium habet Beneficium, & ad hoc tenetur. Pax Jord. *de re ſacra lib.* 6. *tit.* 1. *n.* 63. ubi, quod Curatus, ſi loco conſueti Concionatoris ipſemet prædicare vellet, non poſſit prætendere conſuetam eleemoſynam concionatoris, etiamſi illa egeat, ut Sac. Congreg. *in Veſtana* 20. *Maii* 1621. Barboſ. *cap.* 14. *de offic. Paroc. num.* 7. Si vero dubitatur, cujus expenſis debeat eligi concionator, debet interim Epiſcopus illas facere. Sacr. Congr. apud Gallemart. in Concil. Trid. *ſeſſ.* 5. *cap.* 2. Revera tamen impenſæ concionatori debent fieri ab iis, quibus officium concionandi incumbit. Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform.* Pax Jord. *loc. cit.* Dian. *p.* 3. *tract.* 5. *reſ.* 71. ubi Rot. & Sac. Congr. Sperel. *deciſ.* 68. *num.* 17. niſi vigeat contraria conſuetudo, etiam non immemorabilis; quia hæc conſuetudo favet Eccleſiæ, & nulli præjudicat.

13 Quia ſupra diximus, Regulares poſſe concionari, advertendum eſt, hoc eſſe limitandum in quæſtoribus eleemoſynarum, cujuſcumque ordinis ſint, non obſtantibus quibuſcumque privilegiis, quæ fuerunt expreſſe revocata a Concil. Trid. *ſeſſ.* 5. *cap.* 2. ubi prohibetur Epiſcopis, ne permittant ejuſmodi concionari, exceptis quæſtoribus S. Antonii. Imo tales neque debent permitti publicare indulgentias.

14 Concionatores vero obſervent, ſibi non eſſe licitum ſine conſenſu Epiſcoporum, pauperes, miſerabiles perſonas, nec alia pia opera populo commendare ad eleemoſynas colligendas. S. Congr. Epiſcoporum apud Pac. Jord. *de re ſacra lib.* 6. *tit.* 1. *num.* 95. Barb. *In Summ. Bull. verb. prædicatores.* quod videtur intelligendum de certis eleemoſynis, certis pauperibus, & cauſis, & certo tempore faciendis.

15 Præterea ſciant Prædicatores, etiam Regulares, non ſanam doctrinam prædicantes, vel in Officio delinquentes, ſe ſubeſſe Juriſdictioni, & correctioni Epiſcoporum, quacumque exceptione non obſtante, adeo, ut ſi errores, vel ſcandala in populo diſſeminaverint, etiam in Eccleſiis ſuorum, vel alterius ordinum, debeant ſuſpendi ab Officio concionum, vel ab eodem officio interdici. Si vero hæreſes prædicaverint, ſecundum Juris diſpoſitionem, vel loci conſuetudinem, procedi ab Epiſcopo tanquam Delegato Apoſtolico, non obſtante quacumque conſuetudine. Concil. Trid. *ſeſſ.* 5. *cap.* 2. cui non fuit, nec cenſetur derogatum per confirmationem privilegiorum Regularium a Sede Apoſtolica, niſi in ipſis privilegiis appareat expreſſa diſpoſitio, quæ ſit contraria diſpoſitioni Concilii; uti declaravit S. Congreg. apud Gallemart. In Concil. Trid. *l. cit. num.* 9. licet hoc videatur contrarium illis, quæ diximus infra in verb. *Ordo*, ubi firmavimus, non eſſe neceſſariam in diſpenſationibus derogationem Concilii, ſed hoc non obſtante, ſtandum eſt declarationi Sac. Congr. quia licet non ſit neceſſaria expreſſa derogatio, ſufficit, quod ex diſpoſitione Pontificis appareat de derogatione, aliter non præſumitur derogare.

Tandem ſciendum, Epiſcopos non tantum pro Cathedrali, ſed etiam pro Parochialibus eligere Concionatores, cum hoc tamen temperamento, quod ſi Parochi ipſi, & per ſe ipſos vellent concionari, prohiberi non poſſent, licet Epiſcopi ab immemorabili ſoliti fuiſſent eligere illis, & deputare Concionatorem, dummodo Parochi eſſent ſufficientes, & idonei, quo tamen caſu Parochus non poſſet prætendere eleemoſynam concionatori dari conſuetam, licet ipſe eſſet pauper; quia ad hoc obligatur ex officio. Pax Jord. *l. c. n.* 62. & 63. 16

An vero Regulares ſemel approbati ſint ſemper approbati, videæ quæ dicentur in *praxi Sacramenti Pœnitentiæ.* 18

Nunc propius ad praxim accedendo, Prædicatores Regulares cum licentia ſuorum Superiorum eoſdem approbantium quoad doctrinam, & mores, præſentant ſe Ordinario; & ſiquidem velint concionari in Eccleſiis ſuorum ordinum, petunt benedictionem ab Epiſcopo, vel Vicario ejus Generali; ſin autem velint concionari in Eccleſiis ſubjectis Epiſcopo, tunc debent, uti etiam in benedictione eſt neceſſarium, præſentare Ordinario ſuas licentias, quas a Superioribus habent, illaſque Ordinarius examinat, & maxime ſi ſint, vel habeant clauſulas contrarias ſuæ Juriſdictioni, & tunc illas rejicit, uti ſæpius obſervavi a Regularibus impoſita illa verba „ *ad concionandum in quibuſcumque Eccleſiis, ad quas te ab Ordinario eligi contigerit, deputamus* „ propter quæ, cum Ordinarii prætenderent, ad ſe ſpectare deputationem, noluerunt illos admittere, ſed revera pro Regularibus fortiter urgent verba Trid. quæ nil aliud exigunt a Regularibus, quam ut petant, & obtineant licentiam ab Ordinariis, quod eſt valde diverſum a deputatione; quæ cum ſit Juriſdictionis actus, quam non Epiſcopi, ſed Regularium ſuperiores tantum in illos habent, non video quo Jure Epiſcopi Religioſos ſeu Regulares ad concionandum in Eccleſiis ſuæ Diœceſis deputare prætendant, cum poſſent Regulares impune Ordinario illos deputare volenti ad concionandum, reſpondere „ *nolumus* „ Imo eorum Superiores ſuis ſubditis id expreſſe prohibere. Ideo, ne ſimus injurioſi Regularibus de Eccleſia tam bene meritis, & de quibus merito dici poſſit, portare pondus diei, & æſtus, alios vero frui emolumentis &c. cenſerem, non ita in verbis ſubtilizandum, cum abunde ſatisfaciant, ſi ſe præſentantes Ordinario, ejuſdem licentiam requirant. 18

Integrum tamen erit Ordinario, ſi ita expediens judicaverit, eoſdem examinare. Sed hic quoque monitum te velim, ne indifferenter, & quaſi ex quadam paſſione id practices cum omnibus, & cum illis potiſſimum, qui merito idonei præſumi debent, maxime cum illis, qui vivunt ſub ſtrictiori regula, ubi plura examina ſubire coguntur. His peractis, expeditur illis licentia, juxta ſequentem formam. 19

Forma licentiæ pro concionatoribus.

NOs &c. Ven. nobis in Chriſto dilecto &c. ſalutem in Domino. Cum prope jam immineat acceptabile Quadrageſimæ tempus, quoad prædicationis officium ſalubriter exequendum, per hanc Diœceſin deſtinantur de more Religioſi viri. Nos, ut, quod noſtri muneris eſt, in hiſce diebus pœnitentiæ hac etiam in parte abſolvamus, ad vos mittimus Venerab. &c. de vita, moribus, & ſcientia a ſuis Superioribus prius, poſtmodum a nobis examinatum, & approbatum, qui populo vobis commiſſo In proxima Quadrageſima, JESU Chriſti Evangelium, & SS. Scripturas devote annunciare, & explanare valeat. Vobis in divinis officiis celebrandis, & Sacramentalibus confeſſionibus excipiendis, uſque ad octavam Reſurrectionis Domini noſtri, adjumento eſſe poſſit, & debeat: proviſo interim per eum, ut intra modeſtiæ, ac vitæ Religioſæ cancellos, ſe contineat ab avaritiæ ſordibus abſtineat, honeſte ſe gerat, bonum omnibus, & laudabile præbeat exemplum, nemineque a caſibus reſervatis Apoſtolicæ Sedi, & Nobis, abſolvat. (*ſuper quo vide infra in praxi Sacramenti pœnitentiæ.*) Sed eos ad nos pro abſolutionis beneficio remittat. Vobis igitur in virtute Sanctæ Obedientiæ, committimus, quatenus eundem Venerab. &c. ad prædicta admittatis, benigne ſuſcipiatis, & ei in neceſſariis juxta bonas conſuetudines, hilariter, & cum charitate provideatis. In quorum &c.

CONCUBINATUS,

Praxis Concubinatus,

1 Concubinatus eſt delictum mere Eccleſiaſticum, & non mixti fori; quia Jus Civile illum non prohibet. Dian. *p.* 5. *tr.* 1. *reſ.* 10. Clar. *in* §. *fornicatio. num.* 7. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 6. *cap.* 29. Abb. *in cap. cum ſit generale, de foro compet. num.* 29. Bonac. & alii apud Antonel. *l. c.*

2 Concubinarius ter debet moneri ab Ordinario, etiam ex officio, & ſi non deſiſtit, excommunicari; ſecus dicendum, ſi alias pœnas vellet infligere; quia tunc monitio non eſt neceſſaria. Barb. *in collect.* DD. ac Concil. Trid. *ſeſſ.* 14. *de reform. matr. cap.* 8. *num.* 4. Vener. *in exam. Epiſc. lib.* 4. *cap.* 27. *num.* 68. Bellet. *diſquiſ. Cleric. par.* 2. §. 3. *num.* 5. Diana *l. cit.* contra Zerolam *in prax. Epiſc. par.* 1. *verb. Concubinarii.* §. *ad primum videtur*. Et mulier ſimiliter monita, ex oppido ejici, invocato etiam brachio ſæculari. Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 8. *de reform.* Riccius *in prax. pæn. reſ.* 330. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 6. *cap.* 29. Farin. *q.* 138.

3 Concubina de Jure Civili eſt, quæ tenetur in domo affectu maritali. De jure Canonico eſt, cum qua etiam extra domum conſuetudo habetur, Farin. *loc. cit.* Ciarlin. *cap.* 33. *num.* 42. Proprie non poteſt dici talis, niſi & ipſa, & amaſius ſint ſoluti, & nullum extet matrimonii impedimentum. Paleot. *de noth. cap.* 12. Farin. *de delict. carn. q.* 138. Maſcard. *de prob. concl.* 341. Et quod ſit unica. Farin. & Ciarl. *l. cit.* aliter vocatur pellex; unde cum Clericis improprie dicitur concubina; & talis eſt incapax omnis legati etiam ex teſtamento relicti inter vivos. DD. apud Ciar. *l. cit.* & *cap.* 164. Dian. *p.* 8. *tr.* 6. *reſ.* 83. Neque poteſt uti jure retentionis in legatis ſibi relictis: imo nec concubinæ proprie dictæ poteſt quidquam relinqui. DD. apud Ciarl. *cap.* 32. niſi fuerit emendata per triennium, vel legatum fiat ob benemerita, quæ probentur, ut diximus etiam in verbo *Clericus num.* 111.

4 Concubinarius notorius, de notorio concubinatu condemnatus, non appellat. Conc. Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 14. Farin. *q.* 138. *p.* 2. *num.* 80.

Concubina Clerici puniri debet per Judicem Eccleſiaſticum. Franc. *de competentiis q.* 87. *per tot.* Gonzal. *in cap.* 1. *de cohabit. Cler. & mul.* ubi etiam ponit pœnas eidem infligendas. *cap.* 2. Pont. *de matrim. lib.* 7. *cap.* 26. Barb. *de Jure Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 40. *num.* 32. Antonel. *de reg. Eccleſ lib.* 6. *cap.* 29. *n.* 2. Graſſ. *de effect. Cleric. eff.* 1. *n.* 181. Beller. *diſquiſ. Cleric. de favore Cler. reali.* §. 4. *nu.* 49. quamvis eſſet notoria Abb. *in cap. cum ſit generale* 25. *de foro comp.* Mart. *de Juriſdict. par.* 4. *caſ.* 44. *num.* 15. & alii apud Antonel. *loc. cit. n.* 2.

5 Concubinatus probatur per famam, etiam quæ oritur ex murmuratione. Abb. *in cap.* 3. *loco. num.* 2. *de præſum.* quem refert & ſequitur Alba *conſ.* 25. *nu.* 4. Joan. Crott. *conſ.* 413. *num.* 24. *verſ. item teſtimonium viciniæ.* & ſufficit, famam probari per duos teſtes. idem Abb. *l. cit.* Bar. *in L. de quæſt.* §. *plurimum. num.* 19. *ff. de quæſt.* Ferret. *conſ.* 389. *nu.* 18. *vol.* 2. apud Rot. *deciſ.* 444. *p.* 1. *rec.* ubi ad probandam filiationem ad effectum ſuccedendi &c. ad effectum vero privationis, neceſſaria eſt plena & concludens probatio, & non ſufficiunt teſtes de publica fama; quia quando agitur de crimine, fama nec ſemiplenam probationem facit, ſed delicti ſolum indicium operatur. gl. & DD. *in cap. veniens.* 1. *de teſt.* Antonel. *loc. cit. n.* 7. Imo nec ex filiorum procreatione concludenter probatur; quia filii poſſunt procreari ex ſimplici fornicatione, vel ex bino, aut tertio acceſſu ad mulierem; neque ex liberorum exiſtentia concubinatus probatur de de tempore præſenti; quia potuit deinde Clericus impudicam fœminam a ſuo conſortio abdicaſſe. Riccius *in prax. par.* 4. *reſol.* 344. apud Antonel. *l. cit. num.* 8. Et quamvis Clericus notorius Concubinarius de jure antiquo eſſet ipſo facto ſuſpenſus, tamen hoc fuit correctum a Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 14. exceptis Epiſcopis. Antonel. *l. cit.* ubi DD. & diximus in verbo *Clericus. num.* 111. & 122.

CONFESSIO.

Praxis Confeſſionis,

Regula eſt, quod confeſſio nocet confitenti, & eſt probatio omnium efficaciſſima. *L. cum te. Cod. de prob.* Tuſc. *litt. C. concl.* 645. Rot. apud Barboſ. *axiom. lib.* 3. *cap.* 44. Dummodo confeſſio ſit clara, certa, & expreſſa, vel explicita, ac indubitata. Rot. *deciſ.* 68. *num.* 21. *p.* 8. *rec.* Felin. *in cap. qualiter. il.* 2. §. *licet autem, num.* 3. & *in c.* 1. *de except.* & dubia, vel varia non relevat, Rot. apud Bichium *deciſ.* 152. *num.* 17. & ſi eſt jurata, nocet etiam hæredibus confitentis. Bich. *deciſ.* 636. *a num.* 15. Et ne noceat confitenti, ſufficit quod non ſit omnino clara. Bichius *deciſ.* 69. *num.* 17. & *dec.* 479. *num.* 6. & *deciſ.* 580. & 584. Rot. apud Campagn. *dec.* 174. *num.* 9. *p.* 17. *rec.* Et dubia debet interpretari, ut minus, quam fieri poteſt, noceat confitenti. Rot. apud Compag. *dec.* 386. *num.* 11. & *dec.* 57. *num.* 7. *p.* 10. *rec.* & *deciſ.* 79. *nu.* 3. *p.* 15. *rec.* & *deciſ.* 354. *p.* 16. 1

Limit. regula, quod confeſſio minoris non nocet confitenti; quia reſtituitur in integrum contra confeſſionem. *L. minorem. ff. de confeſſ.* Modern. *de prob. concl.* 371. *n.* 2. Rot. apud Farin. *p.* 3. *rec. dec.* 211. *n.* 3. 2

Limit. II. In confeſſione erronea, quæ non nocet; quia confiteri non videtur, qui errat. *L. non videtur. ff. de confeſ. L. error. Cod. de Jur. & fact. ignor.* Gomez. *var. reſ. tom.* 3. *c.* 1. *num.* 66. Maſcard. *de prob. concl.* 368. Tuſc. *litt. C. concl.* 649. Dummodo erronea probetur; quia alias vera præſumitur. Barb. *l. cit. axiom.* 13. Imo erronea poteſt revocari, docto de errore, vel in continenti; porro error debet oſtendi in ſpecie, & probari. Farin. *q.* 81. *c.* 9. Clar. *in* §. *fin. q.* 55. *num.* 18. Maſcard. *de prob. concl.* 1102. Gomez. *de delict. cap.* 1. *tit.* 3. *num.* 66. & licet fuerit geminata, docto de errore, poteſt revocari, niſi illam præceſſerit confirmatio extrajudicialis. Non dicitur confeſſio revocata in continenti, ſi confeſſio jam fuerat ſcripta a Notario. Bal. *in L.* 1. *Cod. de edend.* Ciarlin. *contr. for. cap.* 16. *num.* 59. Marant. in Specul. *p.* 6. *c.* 4. Tiraq. *de retract. convent.* §. 1. *gl.* 5. *num.* 14. Maſcard. *de prob. concl.* 350. Mareſc. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 44. *num.* 10. Paſqual. *de patr. pot. p.* 3. *cap.* 1. *num.* 64. 3

Limit. III. In confeſſione facta ad interrogatoria ſuggeſtiva, quæ eſt nulla cum ipſo proceſſu. *L.* 1. *ff. de quæſt.* DD. *in L. jubemus. Cod. de teſtam.* Scacc. *de Jud. lib.* 1. *cap.* 86. Ciarlin. *controv. for. cap.* 181. *num.* 94. Farin. *de reo confeſ. & convict. q.* 83. Guazzin. *defenſ.* 20. *nu.* 13. niſi indicia eſſent manifeſta. Cartarius, & alii apud Farin. *l. cit.* Clar. *in* §. *fin. q.* 45. *n.* 11. quia tunc reus poteſt interrogari in ſpecie. Clar. & Farin. *l. c.* 4

Limit. IV. In confeſſione facta in tormentis, niſi extra torturam, & per temporis intervallum fuerit ratificata. Cartar. *de reis exam. lib.* 4. *cap.* 1. Paſqual. *de patr. pot. lib.* 3. *cap.* 1. *n.* 46. Ambroſin. *de proceſſ. inform. lib.* 4. *cap.* 5. Farin. *l. cit. q.* 84. Guazzin. *deciſ.* 30. *cap.* 35. Ciarl. *contr. for. cap.* 181. *n.* 34. & non tantum talis confeſſio non nocet confitenti, ſed nec aliis, licet confeſſio eſſet adminiculata. Dian. *p.* 4. *tr.* 6. *reſ.* 22. Idem dic de confeſſiona patris metu torturæ filio inferendæ, etiam ratificata coram alio ſine metu. Farin. *q.* 81. 5

Limit. V. In confeſſione ſub ſpe, & promiſſione impunitatis extorta; quia talis confeſſio dicitur coacta. Gomez. *to.* 3. *var. reſ. c.* 12. *num.* 7. Fachin. *lib.* 9. *contr. Jur. cap.* 61. Farin. *de reo confeſſ. q.* 81. *cap.* 8. Scaccia *de Jud. lib.* 1. *cap.* 86. Sperel. *deciſ.* 148. *num.* 61. Paſqual. *de patr. pot. p.* 3. *cap.* 1. *a num.* 67. Navar. *in man. cap.* 18. Covar. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 2. *num.* 16. Binsfeld. *de conf. malef. memb.* 2. *fol. mihi* 356. 6

Limit. VI. Si fuit facta calore iracundiæ; quia nullius eſt valoris. Riccius *in prax. cedul. reſ.* 24. & *var. reſol. reſ.* 585. *L. quidquid calore. ff. de Reg. Jur.* ſaltem quoad pœnam ordinariam, ſecus quoad extraordinariam. Farin. *q.* 91. Clar. *in* §. *fin. q.* 60. *nu.* 8. Menoch. *de arbitr. caſ.* 319. *nu.* 32. Bajard. *ad Clar. l. c. n.* 36. 7

Limit. VII. in confeſſione extorta per probationem aquæ frigidæ, vel ferri ferventis, ſi non præceſſerunt indicia ſufficientia. Binsfeld. *de confeſ. malef. memb.* 2. *fol. mihi* 348. *verſ. Tertio.* 8

Limit.

9 Limit. VIII. quando non conſtat de corpore delicti; quia tunc confeſſus non poteſt condemnari ſecundum probabiliorem apud Bajard. ad Clar. *in* §. *fin. q.* 55. *num.* 15. Cabal. *reſol. crim. caſ.* 255. Farin. *de inquiſ. q.* 2. Capon. *diſc. for.* 322. Paſqual. *de patr. pot. p.* 3. *cap.* 1. *num.* 72. Clar. *l. c. n.* 10. *& queſt.* 4.

10 Limit. IX. in confeſſione facta incidenter, & facta per modum exceptionis, quæ non ſufficit ad condemnandum. Bertaz. *conſ.* 471. Maſcard. *de prob. concl.* 345. & communis apud Farin. *q.* 81. *cap.* 7.

11 Regula ampliatur, quod confeſſio facta in poſitionibus, non tantum nocet confitenti, ſed etiam correo. *L. qualiter. Cod. de non n. pecun. L.* 1. *Cod. de confeſſ.* Ciarl. *contr. for. cap.* 16. *num.* 61. Mareſc. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 44. *num.* 1.

12 Ampliatur II. quod procedat tam in confeſſione judiciali, quam in extrajudiciali, quæ facit indicium ad torturam, niſi fuerit revocata, vel inveriſimilis, & ſine cauſa: & aliquando ſufficit ad condemnandum. Riccius *in prax. var. reſ. p.* 2. *reſ.* 325. ſi concurrit confeſſio judicialis facta in tortura. Cabal. *reſ. crim. caſ.* 81. Farin. *de indic. & tort. q.* 37. Et facta parte præſente, plene probat, ſi fuit acceptata, ſed ad torturam, ut tenet Farin. *q.* 182. Clar. *in* §. *fin. q.* 55. Et quamvis judicialis ſufficiat ad condemnandum, & validet nullitatem proceſſus, ſi eſt facta coram Ordinario, ſecus ſi coram Delegato, tamen falſa non nocet confitenti in criminibus: & ſi eſt falſa in uno, præſumitur falſa in totum. Ita etiam ſi conſtat de innocentia confitentis. Nec improbabilis, inveriſimilis, vel facta coram Judice incompetente, nec dubia, nec incerta ſine cauſa, nec facta ſolum coram Notario, vel Judice non ſedente pro tribunali. Farin. *q.* 81. *cap.* 1. Clar. *in* §. *fin. q.* 65. Menoch. *de arbitr. caſ.* 268. Gomez. *tom.* 3. *cap.* 12. *num.* 4. *&* 6. Maſcard. *de prob. concl.* 364. hinc facta coram Laico non ſufficit ad privandum quem immunitate Eccleſiaſtica. Ciarl. *cap.* 14. *num.* 10.

13 Quod vero confeſſio extrajudicialis facta parte præſente plene probet, & præſumatur acceptata per partem præſentem, & tacentem, quatenus concernit ejus favorem, tenent Felin. *in cap. ſi cautio. ſub num.* 24. *de fid. inſtrum.* Seraph. *dec.* 1438. *num.* 3. maxime concurrentibus adminiculis. Bichius *dec.* 49. *num.* 17. ſecus parte abſente. Mareſcot. *lib.* 1. *cap.* 48. *num.* 10.

14 Imo confeſſio extrajudicialis etiam facta parte abſente, quidquid ſit de rigore juris, de æquitate Canonica plene probat contra confitentem, ita communis DD. apud Conciol. *alleg.* 8. *n.* 37. Ridolfin. in *pract. p.* 2. *cap.* 12. *n.* 114. Rot. apud Burat. *dec.* 228. Merlin. *dec.* 340. late Gabr. *de confeſſ. concl.* 1. *num.* 46. Rot. ubi de magis communi. *deciſ.* 158. *p.* 1. *rec. num.* 11. ubi Felin. *in cap. ſi cautio. num.* 27. & ibi Butr. Card. & Imol. *de fide inſtrum.* dummodo fuerit concludenter probata.

15 Debet vero confeſſio extrajudicialis probari per duos teſtes conteſtes, nec admittuntur teſtes ſingulares: ſi tamen de ſingularitate non conſtet, teſtes præſumuntur conteſtes, licet ſe non nominent, nec ullus de alio faciat mentionem. DD. apud Merlin. *l. c. a num.* 6. Grat. *diſc. for. cap.* 59. Debent vero teſtes eſſe conteſtes non tantum in tempore, & loco, ſed etiam in verbis. Cæſ. de Graſſ. *dec.* 4. *de ſent. & re jud.* Rot. apud Seraph. *dec.* 1172. & apud Cerr. *dec.* 33. *num.* 24. Cenc. *de cenſ. q.* 43. *n.* 25. & poſt illum Rot. *dec.* 114. & DD. apud Conciol. *l. c.* quod tamen talis confeſſio probetur etiam teſtibus ſingularibus concurrentibus adminiculis, tenent Ladere. *conſ.* 140. *num.* 5. addend. ad Burrat. *dec.* 113. *litt. A.* cum quibus pertranſit Conciol. *d. alleg.* 8. *nu.* 43. Rot. apud Bich. *l. c.* & ſufficit, quod teſtes in ſubſtantia concordent, licet in cortice verborum diſcordare videantur. Gabr. *de teſt. concl.* 2. *a num.* 64. Rot. apud Merlin. *dec.* 340. *num.* 7. Ludovis. *dec.* 9. *num.* 6. quia tamen confeſſio extrajudicialis concludenter probata probat plene tantum ex æquitate Canonica, ſicque ſit fundata in mera æquitate, ex quo regula Juris Civilis ſit in contrarium. gloſ. *in L. un. verbo ſolvere. C. de confeſſis.* Oldrad. *conſ.* 291. *num.* 3. Signorol. *conſil.* 33. *num.* 2. Alciat. *in rubr. ff. de V. O. num.* 3. Curt. jun. *conſ.* 168. *num.* 1. ideo Judicis arbitrium intrare debet, an & quando plene probet, qui proinde conſiderare debebit circumſtantias facti, ut notavit Rot. *deciſ.* 466. *p.* 3. *rec. num.* 4. quia cum æquitas non habeat certos terminos a lege conſtitutos, relinquitur arbitrio Judicis ejus æſtimatio. *L.* 1. *ff. de jur. deliber. L. un.* §. *expilatores. ff. de effractor.* Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *quaſ.* 11. *n.* 1. *& per tot.* maxime, ut notat eadem Rota, cum plerumque tales confeſſiones extrajudiciales fieri ſoleant ſine animi deliberatione, ex joco, jactantia, ſtudio male, vel bene dicendi, loquacitatis calore, inter pocula, aut cum mulierculis &c. & ut infra. *num.* 17.

Per unum vero teſtem extrajudicialis confeſſio non 16
probatur etiam ſemiplene. Rot. apud Coccin. *dec.* 1823. *numer.* 60. apud Cenc. *de cenſ. dec.* 442. *num.* 3. Cyriac. *contr. for.* 91. *num.* 20. Conciol. *alleg.* 46. *num.* 21. non enim valet conſequentia: duo teſtes illam plene probant, ergo unus ſemiplene. Put. *deciſ.* 466. *lib.* 2. *in correct.* apud Rot. *deciſ.* 264. *num.* 43. *p.* 5. *rec. tom.* 1.

Confeſſio extrajudicialis, ut probet, debet fieri ani- 17
mo deliberato, & ſerio, non ex joco vel ex jactantia, & ſine animo confitendi. Rot. apud Bich. *dec.* 49. neque ex calore loquacitatis inter converſationes, aut cum mulierculis. Rot. *l. c.* quæ citat aliam Rot. *dec.* 466. *p.* 3. *rec.* Hinc ficta non probat, maxime ad excludendum quem ab immunitate Eccleſiaſtica. Ciarl. *cap.* 14. Sperel. *dec.* 64. *num.* 26. Farin. *q.* 86.

Confeſſio extrajudicialis, imo etiam judicialis extor- 18
ta per promiſſionem invitatoriam poteſt revocari a confitente. Roman. *conſ.* 391. *nu.* 5. *&* 6. Rot. apud Coccin. *dec.* 1914. *num.* 4. *&* 5.

Confeſſio extrajudicialis geminata, idem operatur, 19
quod judicialis. Bar. *in L. quod ſcimus. Cod. de agricol.* Felin. *in cap. de hoc. num.* 3. *de ſimon.* Barb. *axiom. lib.* 3. *cap.* 44. *axiom.* 1.

Confeſſio facta in una inſtantia, facit fidem inter 20
eaſdem perſonas in alia, in judicio; non facta diſtinctione, an tendat ad eundem vel alium finem. Felin. *in cap. veniens.* 2. *num.* 20. *de teſt.* Cacheran. *dec. Pedem.* 107. *num.* 1. non ſolum in civilibus, ſed etiam criminalibus, dummodo confeſſio ſit vera, non ficta. Sed contrarium, etiam in confeſſione vera, tenent DD. apud Maſcard. *de prob. concl.* 34. *numer.* 19. Mancin. *de juram. p.* 2. *a.* 2. Tuſc. *litt. C. concl.* 640. Michalor. *de poſ. cap.* 61. *num.* 38. ſed Maſcard. *concl.* 348. & Farin. *quaſt.* 81. Clar. *in* §. *fin. q.* 21. ſtant pro priori, & Michalor. loquitur in terminis confeſſionis fictæ.

Confeſſio facta in poſſeſſorio, probat etiam in pe- 21
titorio, inter eaſdem perſonas. Facbin. *lib.* 10. *contr. Jur. cap.* 86.

Sed quid dicendum de confeſſione qualificata? Reſp. 22
quod confeſſio qualificata in civilibus continens unum factum cum qualitate, quæ reddat nullum ipſum factum, non poteſt ſcindi, ſed debet acceptari cum ſua qualitate: uti ſi quis fuit confeſſus, ſe fuiſſe profeſſum per violentiam. Rot. apud Mareſcott. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 45. non obſtante quod ille metus habeat contra ſe præſumptionem juris. Beltramin. ad Ludovis. *deciſ.* 92. *num.* 10. Rot. poſt Cenc. *de cenſib. deciſ.* 113. *num.* 8. Pax Jordan. *lib.* 14. *tit.* 16. *num.* 115. cum illa qualitas proveniat ex facto alieno. Idem dic, ſi continet plura facta, ſed invicem connexa, ſive ſit prolata implicite & ſub una verborum ſtructura, vel oratione, ſive explicite ſub duplici oratione. Mareſc. *l. c.* Menoch. *de arbitr. caſ.* 94. *num.* 34.

Limita, ſi contra qualitatem ex facto proprio, adeſ- 23
ſet juris præſumptio: tunc enim confeſſio poſſet acceptari ſine qualitate. Abb. *in cap. cum veniſſent, de inſtit.* Menoch. & Mareſc. *l. c.* Seraph. *deciſ.* 163. *lib.* 1. videri poteſt etiam Michalor. *de poſit. cap.* 45. *num.* 59. *& cap.* 59. *num.* 10. Rot. apud Bichium *deciſ.* 579. 380. *&* 292. apud Michalor. *l. c. deciſ.* 51. hinc confeſſio facta quod quis juraverit per jocum, quod velit aliquam ducere, acceptatur rejecta illa qualitate *per jocum*, cum habeat præſumptionem contra ſe, & in foro externo non credatur dicenti, matrimonium ſimulare, aut per jocum promiſiſſe, aut ſine animo adimplendi &c. ut ex tex. *in cap. tua nos, de ſponſal.* tradit Rot. *deciſ.* 772. *num.* 12. *p.* 2. *rec.* idem dic de dicente, ſe ſcripturam ſcripſiſſe non animo ſe obligandi, qui animus non ſe obligandi &c. a confitente probari deberet. Michalor. *de poſit. cap.* 42. *num.* 20. *&* 21. Sic confeſſio, quod aliquis ſit in beneficio intruſus, cum habeat præſumptionem juris contra ſe, ex quo poſſeſſio præſumatur juſta &c. Aym. *conſ.* 150. *nu.* 5. poteſt acce-

acceptari reſpectu poſſeſſionis, rejecta qualitate vitii, ut tradit Rot. *deciſ.* 525. *p.* 2. *rec. num.* 2. *&* *deciſ.* 260. *p.* 3. *num.* 2. *deciſ.* 384. *p.* 4. *rec. tom.* 2. Sic confeſſio mulieris, quod aliquando jocalia habuerit, ſeu receperit, ſed illa modo non habeat, cum illa adhuc habere præſumatur, donec amiſſionem probaverit, ad tex. *in L. ſi creditor. C. de pignor. act.* Jaſ. *in L. ſi quis. §. Prætor ait. num.* 12. *ff. de edend.* & alii; poteſt rejecta qualitate *quod non habeat*, acceptari. Rot. *deciſ.* 97. *num.* 4. *p.* 6. *rec.* ubi gloſ. *in cap. cum veniſſent. in verb. probatum, de inſtit.* Bal. *in L.* 1. *num.* 21. *C. de confeſſis*, Seraph. *deciſ.* 634. *num.* 2. & ſic de aliis. Quæ procedunt, niſi confeſſio incipiat a negativa, v. g. dicendo, *non habui, & ſi habui amiſi: Oon ſcripſi, & ſi ſcripſi, ſcripſi per jocum &c.* tunc enim illa confeſſio æquipollet negationi, ſeu negativæ. Lue Michalor. *l. c. cap.* 59. *num.* 3. Mareſc, *l. c. num.* 18.

24 Præterea confeſſio continens plura facta connexa, quorum unum qualificat aliud: uti *promiſi Titio decem, ut pro me Romam iret*, ſive fiat ſub una, vel duabus conſtructionibus, non poteſt dividi, DD. *mox cit.* ut ſi diceret: *promiſi, NB. ſed ut Romam iret.*

25 Confeſſio vero continens plura facta diverſa, & ſeparata, non vero connexa, quorum unum aliud non qualificat: uti „ *confiteor, me tibi debere centum ex mutuo, ſed tu mihi debes alia centum ex empto*; vel: *fateor mutuum, ſed illud ſolvi*; poteſt dividi, & acceptari rejecta qualitate. DD. *cit.* Natta *conſ.* 31. *&* 365. ſive fiat uno verborum contextu, ſive duplici. Nam certe illa compenſationis, vel ſolutionis qualitas confeſſioni adjecta non reddit illud v. g. mutuum nullum ab initio, quin potius illud præſuppoit validum, ut privatio habitum. ad tex. *in L. decem. ff. de V. O. L. Titio uſusfructus. ff. de cond. & demonſtr.* Bal. *in L. licet. num.* 2. *in fin. C. locati.* & ad hoc ut dicantur facta diverſa, ſufficit, quod contineant diverſa tempora. Surd. *deciſ.* 258. *num.* 2. *in fin.* & ideo Rota *in deciſ.* 113. *num.* 6. poſt Cenc. *de cenſib.* acceptavit confeſſionem cenſus, rejecta qualitate extinctionis in confeſſione appoſita; quidquid aliqui dicant apud Michalor. *de poſit. d. cap.* 59. *a num.* 13. vide etiam Mareſc. *d. cap.* 45. Limita, ſi confeſſio incipiat a negatione: tunc enim non poteſt dividi, ſive fiat una ſive duplici conſtructione, Mareſc. & DD. *cit.* v. g dicendo: *nego me habuiſſe centum, & ſi habui, ſolvi.* Michalor. *d. cap.* 59. *num.* 3.

Cum vero confeſſio qualificata dividi non poteſt, actor admittitur ad probandum contra qualitatem: & in omnibus caſibus, in quibus confeſſio ſcindi non poteſt, Judex habet arbitrium illam dividendi ex præſumptionibus. Abb. *in cap. bona* 2. *de poſtul. Præl.*

26 In criminalibus confeſſio qualificata regulariter non acceptatur, ſed ſcinditur, niſi incipiat a negativa. Farin. *q.* 81. Menoch *de arbitr. caſ.* 93. Spetel. *dec.* 64. *&* 136. quæ procedunt quoad pœnam extraordinariam, non vero quoad ordinariam. Plura vide apud Jordan. Michalor. & Mareſc. *ll. cit.* Conciol. *reſ. crim. verb. confeſſio. reſ.* 24.

27 Quær. an confeſſio præjudicet tertio? Reſp. eſt negativa: & ita confeſſio Prælati, vel Officialis, tanquam adminiſtratoris, ſi non eſt neceſſaria, vel judicialis, ſcilicet contentioſæ Juriſdictionis, ſed voluntaria, non præjudicat ſucceſſori. Noal. *de tranſmiſ. caſ.* 72. Scacc. *de Jud. lib.* 2. *cap.* 1. *q.* 23. Turricel. *de alien. cap.* 26. niſi habeat pro ſe aſſiſtentiam Juris. Idem Turricell. *l. cit. nu.* 27. ubi Adden. ad Greg. XV. *dec.* 375. *num.* 11. & Adden. ad Buratt. *dec.* 453. *num.* 11. Idem dicendum de confeſſione tutoris, vel curatoris. Mareſc. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 12. *num.* 57. Paſqual. *de patr. pot. p.* 1. *cap.* 2. *num.* 12.

28 Ita confeſſio mariti conſtante matrimonio de dote recepta contra tertium non probat. *L. aſſiduis. Cod. qui pot. in pignor.* quia præſumitur facta in fraudem donationis. Gozzad. *conſ.* 28. Rot. apud Mareſc. *lib. var. reſ. cap.* 8. licet fuerit jurata. Gabe. *de donat. concl.* 3. *num.* 1. Limit. cum confeſſio a marito facta non fuit uxori, ſed extraneæ perſonæ: nam tunc tenet quoad omnes. Rot. *l. cit.* quia maritus extraneo donare non prohibetur. Limita ſecundo, ſi concurrunt conjecturæ, & adminicula, quæ vide apud Mareſc. *l. cit.* & Merlin. *dec.* 718. & apud Rot. *deciſ.* 683. *p.* 2. *rec.* Limit. tertio, cum lapſum fuit tempus exceptionis non numeratæ pecuniæ etiam contra fiſcum.

Ita confeſſio hæredis, non probat fideicommiſſum. 29
Fuſarius cum communiori. *q.* 501. *de ſubſtitutionibus*, qui hoc admittit, ſi confeſſio emanavit a Juriſconſulto vel litterarum perito.

Et confeſſio facta ad ſavorem incapacis, præſumitur 30
facta in fraudem, licet fuerit jurata. *L. qui teſtamento, ff. de prob.* Ciarl. *contr. for. cap.* 33. *num.* 126. Tuſc. *litt. F, concl.* 477. Et licet procuratoris confeſſio probet contra Dominum, tamen de recepto non probat, niſi conſtet de vera ſolutione, Paſqual. *de patr. pot. p.* 1. *cap.* 2. *num.* 13. Capyc. *dec.* 16. *num.* 7.

Ita confeſſio patris teſtatoris facientis ſe debitorem 31
in magnam quantitatem non nocet filio, ſi aliunde non conſtat de veritate, nec ejus confeſſio poteſt legitimam minuere; quia præſumitur facta in fraudem. Mangil. *de imput. q.* 49. *nn.* 59. *&* 60. Ciarl. *contr. for.* 169. *num.* 50. Peregr. *de fideicom. art.* 36. *num.* 36. Merlin. *de legit. lib.* 2. *tit.* 1. *q.* 16. *num.* 14. & de recepta pecunia non liberat debitorem, niſi appareat de numeratione. Paſq. *de patr. pot. p.* 1. *cap.* 2. *num.* 11. Natta *conſ.* 543. Et confeſſio patris aſſerentis ſe debitorem filii, non nocet aliis creditoribus, vel filiis. Paſqual. *loc. cit. cap.* 4. *n.* 24. ubi Bart. *in L. cum quis decedens. §. codicillum. num.* 4. *ff. de leg.* 3.

Confeſſiones, quando ſunt variæ, illi creditur, quæ 32
deponit crimen hæreſis, licet non fuerit jurata, & aliæ ſint juratæ, & priores. *cap. accuſatus, §. licet. de hæret. in* 6. ubi gl, Felin. *in cap. cum in tua, de teſtib.* Menoch. *de arbitr. caſ.* 108. *num.* 13. Covar. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 13. *num.* 9. ne tam horrendum crimen in perniciem Reipublicæ maneat occultum, ſecus in aliis criminibus. Binsfeld. *de confeſ. Maleſ. memb.* 2. *fol. mihi* 303.

Confeſſio ſociorum criminis non admittitur ad con- 33
demnandum, ſed tantum ad torturam. DD. apud Binsfeld. *l. cit. fol. mihi* 340. aliquam contra nominatum ſocium facit fidem. *idem l. cit. memb.* 2. *concl.* 1. facit indicium ad inquirendum contra ſocium, & ſi concurrant indicia, & præſumptiones etiam ad torturam. DD. apud Binsfeld. *l. cit. membr.* 2. *& ſeq.* dummodo hæc fuerit facta in tortura, quæ purgat infamiam malefici confeſſi. Binsfeld. *l. cit.* vel ſaltem metu tormentorum comminatorum, uti ſi fuit ductus ad locum torturæ, ibique confeſſio emanatit. Binsfeld. *ut ſup. concl.* 5. & dummodo confeſſio fuerit facta cum juramento. Clar. *in §. fin. q.* 21. *n.* 10. ſive juramentum fuerit emiſſum in tortura, vel ante torturam, vel in confrontatione.

Confeſſus crimen, de quo contra eum aderant indi- 34
dicia, non poteſt interrogari ſuper aliis delictis, de quibus nulla adſunt indicia. Clar. *in §. fin. q.* 64. *n.* 45. & conſuetudo contraria eſt contra jus divinum, quod ſcilicet alicui detur anſa ſe infamandi. Binsfeld. *l. c. memb.* 2. *fol. mihi* 271. Mareſc. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 89. *n.* 1.

Confeſſus de ſe non poteſt ſuper aliis conſciis alio- 35
rum interrogari. *cap.* 1. *de confeſ. cap. veniens, de teſtib. L. fin. Cod. de accuſ.* Imo tali ſic interrogato, & confeſſo non creditur; quia eſt infamis. Limit. in crimine læſæ Majeſtatis humanæ, & divinæ, latrocinii, conjurationis, proditionis, maleficii. Item in delictis, quæ tendunt in perniciem ſive ſpiritualem ſive temporalem Reipublicæ. vide Binsfeld. *loc. cit.*

Confeſſus ſponte mitius punitur. Farin. *de reo confeſſ.* 36
q. 81. *num.* 172. etiam in pœnis impoſitis a Jure. Conciol. *reſ. crim. verb. confeſſio. reſ.* 20. ubi Tiraquel *de pæn. temper. clauſ.* 30. *num.* 1. & alii contra Clar. *in pract. §. fin. q.* 60. *num.* 34. Caren. *de offic. S. Inquiſ. p.* 3. *tit.* 8. *num.* 40.

Confeſſus de ſe, ſi novit ſocium criminis etiam ex- 37
cepti, uti maleficii converſum penitius ſe, nec moraliter eſſe periculum redeundi ad vomitum, non poteſt illum denunciare, alias peccat. Binsfeld. *loc. cit. memb.* 2. *concl.* 1.

Confeſſio actoris non deſtruitur per depoſitiones con- 38
trarias teſtium. Caputaq. *deciſ.* 283. *num.* 7. *p.* 3. Cravet. *conſ.* 171. *num.* 10. apud Rot. *deciſ.* 414. *num.* 1. *p.* 4. *rec. tom.* 2. ubi, quod in probandis redditibus Beneficii ad validam reſervationem penſionis ſtetur confeſſioni actoris, etiamſi teſtes deponant de majori quantitate.

CONFIRMATIONIS SACRAMENTUM.

§. I.

Praxis Confirmationis, ut eſt Sacramentum.

1 Sacramentum Confirmationis eſt unctio chriſmatis conſecrati, facta ab Epiſcopo præſcriptis verbis, confirmans fideles ad Chriſtianam fidem cuſtodiendam.

2 Materia ejuſdem remota eſt Chriſma confectum ex oleo ſimul, & balſamo benedicto ab Epiſcopo conſecratum. Oleum, ad validitatem Sacramenti, debet neceſſario eſſe ex olivis, & ſecundum aliquos poteſt etiam eſſe oleum ex oleaſtris; oleum autem expreſſum ex quacumque alia materia eſt certo inſufficiens; balſamum vero eſt æqualiter ſufficiens, ſive ſit ex Palæſtina, India, vel Syria, ut declararunt Pontifices, quos citat Bellarminus *de Sacram. confirm. cap.* 8. Suarez *de Sacram. diſp.* 3. *ſect.* 1. Sufficit etiam balſamum in modica quantitate, juxta Palaum *de confirm. diſp. un. pun.* 2. *num.* 4. *ad* 4. Præterea tam oleum, quam balſamum eſt neceſſarium ad valorem Sacramenti, ita ut unius defectus illud reddat nullum, ut tenet Suar. *l. cit.* contra Cajetan. *in* 3. *p. q.* 72. *a.* 2.

3 Ulterius ad validitatem Sacramenti eſt neceſſarium, Chriſma eſſe confectum, & benedictum ab Epiſcopo conſecrato, ſecundum S. Thom. apud Cajet. *l. cit. a.* 3. & communem Theologorum ob uſum antiquiſſimum., & continuatum Eccleſiæ. Nec ſunt audiendi Cajet. & Valent. exiſtimantes, ſufficere Chriſma, ſeu oleum benedictum a ſimplici Sacerdote, niſi iſte haberet authoritatem a Pontifice, ut fieri poteſt juxta Suarez *l. cit. ſect.* 2. *diſp.* 32.

4 Materia proxima eſt ipſa unctio, quam facit Epiſcopus dextero pollice in fronte Confirmandi per modum Crucis. Dixi, quam facit Epiſcopus, ſed intellige auctoritate ordinaria; nam de delegata videbimus infra. Debet etiam fieri per modum Crucis; *cap. numquid. de conſecr. diſt.* 5. & hoc non tantum de neceſſitate præcepti, ſed etiam de neceſſitate Sacramenti; quia alias non verificaretur forma, quæ eſt: *Signo te ſigno Crucis, & confirmo te Chriſmate ſalutis, in nomine Patris &c.* aliæ formæ, vel eſſent certo inſufficientes, vel dubiæ. Adde, unctionem fieri debere in fronte Confirmandi ex neceſſitate Sacramenti propter uſum, & Patrum authoritatem; & deducitur ex ſignificatione ejuſdem unctionis, qua oſtenditur, non debere fidelem erubeſcere Crucem Chriſti, ejuſque fidem. Ad eandem neceſſitatem ſacramenti pertinet, quod unctio fiat pollice dextero, ex paritate rationis mox ſupra allatæ, licet contrarium velit Hurtad. *de confirm. diſ.* 6. Thom. Tambur. *lib.* 3. *de confir. cap.* 1. §. 2. *num.* 6.

5 Debet hoc Sacramentum de neceſſitate miniſtrari ab Epiſcopo. *cap.* 1. *de conſecrat. diſt.* 5. *& cap. manus quoque ibid. cap. quanto. de conſuet.* quia ſoli Apoſtoli confirmabant, quorum ſucceſſores ſunt ſoli Epiſcopi. Ampl. licet Epiſcopus non eſſet confirmatus; quia hanc poteſtatem accipit a charactere Epiſcopali, non a confirmatione. Pax Jord. *de re ſacr. lib.* 3. *tit.* 1. *num.* 1. Barboſ. *de offic. Epiſc. alleg.* 30. *num.* 4. hinc Abbas quamvis conſecratus, qui non ſit Epiſcopus, illud miniſtrare non poteſt. DD. apud Barboſ. *l. cit.* ubi *num.* 5. quod Abbates id poſſint ex privilegio Sedis Apoſt. de conſenſu tamen Ordinarii; & quod diximus de Epiſcopo, intellige, dummodo ſit conſecratus, & non tantum electus, quamvis confirmatus. Jordan. *l. cit. num.* 3. ubi Bonac. *de Sacram. diſp.* 3. *q. un. punc.* 2. *num.* 7. *&* 10. Amplia ſecundo: Epiſcopum virtute ejuſdem characteris, valide confirmare, licet eſſe hæreticus, excommunicatus &c. illicite tamen. Pax Jord. *l. cit.* Ampl. tertio ita Epiſcopum hoc Sacramentum miniſtrare debere per ſe ipſum, ut non poſſit hanc poteſtatem alii delegare, ſicut poteſt Pontifex omni Sacerdoti, non tamen Laico, aut Clerico, ut explicando *c. pervenit. diſt.* 95. docet Barb. *d. alleg.* 30. *num.* 4. ubi S. Thom. *in* 3. *p. quæſ.* 72. *art.* 11. Bellarm. *de confir. cap.* 12. Azor. *inſt. mor. p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 30. *q.* 4. *verſ. in primis.* & alii plurimi.

6 Porro Epiſcopus diu differens hujus Sacramenti miniſtrationem, peccat mortaliter; quia interim fideles privantur maximo ejus fructu. Qualis vero mora requiratur ad mortale, eſt arbitrarium, juxta Diœceſis latitudinem, vel juxta juſti impedimenti interventum, vi cujus, etiam trium, aut quatuor annorum mora, non erit mortalis. vide Barb. *loc. cit. num.* 9. *&* 10. ubi quod Epiſcopus teneatur etiam ad hunc effectum tantum ad loca ſuæ Diœceſis accedere, & quod tunc Laici, vel Rectores non obligentur ad illius expenſas. Jordan. *loc. cit. num.* 15.

Debet autem miniſtrari cuicumque baptizato, etiam mutis, & ſurdis; quia hi poſſunt operibus profiteri Chriſtianam religionem; item perpetuo amentibus, niſi conſtaret, quod cum peccato mortali in amentiam inciderint. Et quoad licitam adminiſtrationem, debet obſervare Epiſcopus, ne confirmet infantes ante rationis uſum, neque ſubditos alienos, niſi afferant dimiſſorias ſui Epiſcopi, ut ordinentur. Bene verum eſt, quod confirmans non ſubditum ſine dimiſſoriis, non incidat in aliquam cenſuram, neque culpam ſaltem mortalem, cum præſumendum ſit, hoc gratum fore proprio Epiſcopo. Barb. *de pot. Epiſcop. par. alleg.* 30. *num.* 14. Dian. *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 24. Quod autem diximus, non debere Epiſcopum confirmare infantem ante rationis uſum, cum hoc temperamento venit accipiendum, ut non prohibeatur hoc Sacramentum miniſtrare, etiam ante rationis uſum, filiis Principum, vel quando imminet periculum mortis. Dian. *p.* 3. *tr.* 6. *reſ.* 93. Inſuper Epiſcopus in confirmatione, uti debet chriſmate illius anni, aliter graviter peccat. vide Pac. Jord. *de re ſacra. a. num.* 68. *d. lib.* 3. *tit.* 1. 7

Sed dubium eſt, an Epiſcopus poſſit licite miniſtrare hoc Sacramentum ſuis ſubditis in aliena Diœceſi? affirmant aliqui, eo quod exiſtiment, eundem poſſe licite celebrare in aliena Diœceſi in Pontificalibus, eo fundamento, quod illis hoc non videatur prohibitum ab ullo canone, nec a Concil. Trid. *in ſeſſ.* 6. *cap* 5. quod videtur tantum loqui de uſu Pontificalium cum aliquo exercitio Juriſdictionis, ut patet ex illis verbis, *& in perſonas eidem Ordinario ſubjectas*. ita Tambur. *de ur. Abb. tom.* 1. *diſp.* 15. *q.* 15. Quarant. *in Summ. Bullar. verb. Archi-Epiſc.* Covar. *lib.* 3. *var. reſ. cap.* 20. *num.* 9. Barboſ. *in collectan. tom.* 3. *lib.* 5. Laym. *mor. lib.* 1. *tr.* 4. Contraria tamen opinio eſt verior, communior, conformior Tridentino, & in praxi tenenda. ita Dian. *p.* 3. *tr.* 6. *reſ.* 36. Riccius *p.* 4. *dec.* 27. Barb. *de pot. Epiſc. p.* 3. *alleg.* 30. *num.* 15. Pax Jord. *de re ſacra. lib.* 3. *tit.* 2. *num.* 51. & plures apud eoſdem, quia baculus, & mitra, ſunt ſigna Juriſdictionis, ergo ſumus in caſu Tridentini; & ita ſecundum iſtos DD. confirmans in aliena Diœceſi ſine conſenſu Epiſcopi illius, incurrit ſuſpenſionem. 8

§. II.

Praxis ſolemnitatum ſervandarum in Confirmationis Sacramento.

Hoc Sacramentum debet miniſtrari ex decentia in templo, & ex rubricis, ante altare. Ceterum abſolute poteſt etiam miniſtrari in Oratorio extra Eccleſiam, vel in palatio ipſius Epiſcopi, & in quocumque loco decenti. Dian. *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 50. Thom. Tambur. *lib.* 3. *de confirm. c.* 2. §. 2. *num.* 3. Præterea poteſt miniſtrari quocumque die tam feſtivo, quam feriali, etiam poſt prandium; quia neque ex parte conferentis, neque ex parte ſuſcipientis eſt neceſſarium jejunium, non obſtante *cap. ut jejuni. & cap. ut Epiſcopi. de conſecr. diſt.* 5. in quibus locis jejunium videtur præſcribi tantum de conſilio: & certe hi canones ſunt abrogati contraria conſuetudine. 9

Rurſus, Epiſcopus miniſtrans hoc Sacramentum debet, ſub pœna peccati mortalis, eſſe veſtitus pontificaliter, id eſt pluviali, ſtola, mitra, & cum baculo paſtorali. Dian. *p.* 7. *tr.* 10. *ſect.* 3. Tambur. *l. cit. num.* 4. Pax Jord. *l. cit. num.* 12. 10

Item pro ſolennitate requiritur præſentia patrini, de qua ſtatim infra. Item confert pacem jam confirmato, eidem levi manu alapam impingens, ut moneat ipſum debere eſſe promptum ad perferendas injurias pro Chriſti nomine, quæ tamen omiſſa, ſecluſo contemptu, nullius peccati mortalis reatum inducunt. Valent. *p.* 3. *diſp.* 5. *q.* 1. Tambur. *l. c. n.* 5. *verſ.* 4. Alias ceremonias omitto tanquam obvias in Rituali, quod vide. 11

12 Unum moneo, quod parum obſervari video, & neſcio qua ratione, imo cum maximo detrimento, ſcilicet debere tam confirmatorum, quam confirmantis, & patrinorum nomina alicui libro ad hunc finem habendo inſcribi, ut impoſterum ſciri poſſit cognatio ſpiritualis, quæ propterea fuerit contracta: O quot matrimonia propter hujuſmodi neglectum laborant nullitate! quæ autem forma in hujuſmodi inſcriptione ſit ſervanda, vide apud Barboſ. *de poteſt. Parochi c. 7.*

§. III.

Praxis Patrinorum.

13 Licet eadem videatur eſſe praxis circa patrinos in Sacramento Confirmationis adhibendos, ac illa, quam dedimus in praxi Baptiſmi, aliqua tamen hic recolere libet; & quidem primo: Patrinum, vel matrinum contrahere cognationem ſpiritualem dirimentem matrimonium: juxta diſpoſitionem Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 2. *de reform.* Secundo Patrinus in confirmatione debet tantum eſſe unus, aut una, nec poteſt eſſe unus & una, ut in Baptiſmo: quando enim Tridentinum in Baptiſmo dixit, ut Patrinus eſſet unus aut una, vel NB. unus & una, nullam mentionem fecit Confirmationis. Palaus *de confirm. diſp. un. punc.* 10. *num.* 2. ergo ſtandum eſt juri communi. *cap. fin. de cognat. in* 6. quia caſus omiſſus remanet ſub diſpoſitione Juris. Imo pluribus in locis decretum fuit, ut juxta Pontificale Romanum Clem. VIII. mas marem, fœmina fœminam teneat, & ita ob decentiam. Thom. Tambur. *de Confirm. lib.* 3. *cap.* 4. *n.* 4. Adde, eodem die non debere aliquem eſſe patrinum plurium, quam duorum, niſi patrinus forte eſſet vir probus vel Eccleſiaſticus, de quo non adſit malitiæ præſumptio, & hoc de convenienti, & congruitate, non autem de præcepto, eo quod Pontificale prædictum non videatur habere verba præceptiva, ſed mere diſpoſitiva, aut ordinativa. Barboſ. *de pot. Epiſc. p.* 2. *alleg.* 30. *num.* 52.

14 Hodie Religioſus, vel Religioſa, poteſt, etiam inconſultis ſuperioribus ſuis, eſſe patrinus, vel matrina in Confirmatione abſque culpa mortali, eo quod prohibitio, quæ olim extabat, videatur contraria conſuetudine abrogata, ita Th. Tamb. *l. cit. n.* 5. contra Palaum *l. cit.* Ego tamen in praxi conſulerem id ipſum, quod ſupra monui in praxi Baptiſmi, ad quam me refero; nam certe textus prohibentes ſub mortali ſunt clari. *cap. non liceat.* 103. *cap. Monachi.* 104. *de conſecr. diſt.* 4. *c. placuit. il.* 2. 16. *q.* 1. *cap. pervenit.* 18. *q.* 2. & alii.

15 Quær. quinam poſſint eſſe patrini? Reſp. quemcumque non prohibitum; prohibentur autem parentes ſuſcipere propriam ſobolem ſub mortali; & an tunc contrahant cognationem ſpiritualem, vide quæ diximus in praxi *Baptiſmi.* Secundo prohibentur ſuſcipere vir uxorem ſuam, & econtra, niſi neceſſitas aliter ſuadeat, & an tales contrahant cognationem, excluſa neceſſitate, probabilis eſt negativa, eo quod particula „ *nullus*, quam habet Pontificale Clem. VIII. poſſit negare validitatem, & licitum uſum, ex invalida autem ſuſceptione, hæc cognatio non contrahitur. Barb. *de diſtinction. verſ. poteſt.* Sanch. *lib.* 7. *de matrim. diſp.* 62. Secus frater fratrem, aut ſororem; quia hoc non prohibetur in tot. *diſt.* 4. *&* 5. *de conſecr.* teſte Tambur. *l. cit. nu.* 16. quidquid dicat Bonac. *de confirm. diſp.* 3. *pun.* 4. *num.* 12.

16 Obligatio patrini in Confirmatione, quoad inſtructionem in fide, & moribus, eſt ſubſidiaria, deficiente ſcilicet patrinu Baptiſmi, vel alio, qui inſtruat: imo non deſunt Doctores, qui patrinum in Confirmatione liberent ab hujuſmodi obligatione abſolute, exiſtimantes, hoc eſſe proprium officium patrini Baptiſmi, non confirmationis. Ita Henriq. Bonac. Laym. cum Caſtro Palao *de confirm. diſp. un. pun.* 10. *num.* 2. Leand. *de confirm. diſp.* 5. *q.* 7. Tambur. *loc. cit. num.* 19.

17 Notandum, ſecluſa neceſſitate, patrinum in Baptiſmo adhibitum, non eſſe admittendum in Confirmatione. Pax Jord. *de re ſacr. d. lib.* 3. *tit.* 2. *num.* 72. & eſt tex. *in cap. in Catechiſmo.* 100. *diſt.* 4. *de conſecr.* Piaſec. *in prax. p.* 1. *c.* 3. *in fin.* Bonac. *de ſacram. diſt.* 3. *q.* 1. *pun.* 4. *in fin.* & alii.

18 Quamvis, ut dicebamus in praxi Baptiſmi, rebaptizans ſcienter &c. ſit ipſo facto irregularis, expreſſis Juribus, hoc tamen non procedit in reconfirmante etiam ſcienter nec in pluries hoc Sacramentum ſuſcipiente, quia irregularitas non incurritur, niſi in caſibus a Jure expreſſis; at nullum jus adduci poteſt hoc exprimens. ita DD. Hurtad. *de confir. dif.* 9. *& de irregul. dif.* 1. *diſp.* 2. Suarez *de Sacr. p.* 3. *diſp.* 38. *ſect.* 2. Bonac. Valent. aliique apud Leand. *de confirm. diſp.* 4. *q.* 11. Neque obſtat *cap. dictum eſt de conſecrat. diſt.* 5. quod videtur irregularitatem huic delicto adnectere? Reſp. enim, hoc cap. eſſe Concil. Terraconenſis, quod fuit Provinciale, adeoque totam Eccleſiam obligare non potuit, vel certe uſu eſſe abrogatum, vel tandem, quia eſt pœna, ideo incurretur poſt ſententiam; & hanc defendit etiam Barboſ. *d. alleg.* 30. *nu.* 30. ubi Covar. Valent. & alii; imo *d. cap.* nihil exprimit de irregularitate.

Quando ſub conditione aliquis ſit reconfirmandus? utere iiſdem regulis, quas dedimus in praxi Baptiſmi ſub conditione iterandi. 19

Quia vero Epiſcopi, antequam ad Sacramentum Confirmationis miniſtrandum deveniant, edictum ſolent promulgare, in quo fideles admonentur de omnibus tam adhibendis, quam evitandis in hoc Sacramento, iden illud videre poteris apud Pac. Jord. *de re Sacra. l. cit. num.* 82. 20

CONFISCATIO.

Praxis Confiſcationis.

Cofiſcatio bonorum non habet locum, extantibus agnatis proximioribus ſuccedere debentibus, quibus jura ſua ſervantur illæſa. Ciarlin. *contr. for. cap.* 37. *num.* 78. Cabal. *reſ. crim. caſ.* 264. *num.* 50. Gig. *de crim. laſ. majeſt. q.* 9. Farin. *de delict. q.* 24. 1

Confiſcatio bonorum alienatorum contra prohibitionem ſtatuti, non habet locum, niſi ſecuta traditione. Ciarlin. *l. cit. cap.* 37. *n.* 85. ubi Bald. *conſ.* 314. *n.* 2. *in fin. lib.* 3. Socin. jun. *conſ.* 3. *lib.* 3. *n.* 19. *ſeqq.* & alii. 2

Confiſcatio omnium bonorum, comprehendit etiam mobilia; quæ ſunt extra territorium. Cabal. *caſ.* 286. Clar. *in* §. *fin. q.* 78. *n.* 7. Farin. *de delict. q.* 25. comprehendit etiam actiones & jura, etiam conditionalia, conditione purificata: extinguit hypothecam quoad ipſum debitorem. Merlin. *de pignor. lib.* 5. *tit.* 1. *q.* 52. *& deciſ.* 703. Farin. *q.* 25. includit etiam cenſus, emphyteutica, & feudalia, etiam uſumfructum; quia computantur inter bona. Gomez. *var. reſ. tom.* 2. *cap.* 15. *num.* 13. Limit. cum bona publicantur ob capitis diminutionem, vel reus traditur perpetuis carceribus; aut exilio, tunc enim uſusfructus conſolidatur cum proprietate. *L. corruptionem. Cod. de uſufr.* Limit. ſecundo, cum alienatio uſufructus fuit prohibita in favorem aliorum; ſecus ſi in favorem ipſius delinquentis. Bonac. *de contr. diſp.* 3. *q.* 8. *punc. ult.* Simanca *de Cathol. inſtit. tit.* 9. *num.* 98. Continet etiam bona donata uxori intuitu mariti. Simanca *l. cit.* Azor. *mor. p.* 1. *lib.* 5. *q.* 8. 3

Confiſcatio bonorum uxoris continet dotalia, paraphernalia, & accepta cauſa nuptiarum, non tamen mariti, licet ſcienter duxerit hæreticam, quæ tantum procedunt mortuo viro; nam illo vivente dos non confiſcatur, niſi in crimine læſæ Majeſtatis, parricidii, veneficii, & homicidii. *L. quinque leg. ff. de bon. damn.* Covar. *in* 4. *decretal. p.* 1. *cap.* 7. §. 5. Clar. *in* §. *fin. q.* 78. *n.* 15. Item in crimine hæreſis. 4

Confiſcatio bonorum non comprehendit bona, quæ reo obvenerunt poſt condemnationem, ex quacumque cauſa; quia fiſcus non ſuccedit in bona futura. Menoch. *conſ.* 101. Bonac. *de contr. diſp.* 3. *q.* 8. *punc. ult. num.* 4. Rot. *dec.* 405. *p.* 9. *rec. tom.* 2. *num.* 18. *ſeq.* ad tex. *in L. ſi mandavero.* §. *bis cujus. ff. mandati. cap. felicis.* §. *præſenti. in fin. de pæn. in* 6. Bart. *in L.* 1. *ff. de bon. damnat.* Neque comprehendit jura perſonalia, quia hæc inhærent perſonæ. Bonac. *l. c.* Peregr. *de Jur. Fiſc. tom.* 1. *lib.* 5. *num.* 90. Neque comprehendit legitimam filiorum, quæ eſt detrahenda. Fachin. *lib.* 5. *contr. Jur. cap.* 95. Theſ. *deciſ.* 104. Farin. *de delict. & pæn. q.* 24. neque alimenta, niſi in crimine hæreſis, & læſæ Majeſtatis. 5

Confiſcatio bonorum filii familias non comprehendit adventitia bona. Fachin. *lib.* 9. *contr. Jur. cap.* 47. Covar. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 8. *verſ. ex his patet.* Menoch. *de recuper. rem.* 9. *num.* 66. Farin. & Peregr. *l. c.* licet pater non habeat uſumfructum in illis. 6

Econ-

7 Econtra confiſcatio bonorum patris, continet etiam
bona profectitia filii; quia hæc pertinent ad patrem,
tam quoad proprietatem, quam uſumfructum. *L. cer-
tum. Cod. famil. erciſcun.* Menoch. *d. remed. 9. nu.* 73.
Gomez. *tom.* 2. *var. reſ. cap.* 15. *n.* 16. ubi vide aliquas
diſtinctiones. Bonac. *loc. cit.* Limit. quoad caſtrenſia,
vel quaſi, ob contrariam rationem, neque adventitia
quoad proprietatem, ſed tantum quoad uſumfructum,
niſi pater uſumfructum remiſiſſet, dummodo remiſſio
non fuerit facta poſt patratum crimen, & ita in frau-
dem. vide Facbin. *lib. 9. contr. Jur. cap.* 49. Clar. *in §.
fin. q.* 78. *a n.* 11. Covar. *l.* 2. *var. reſ. c.* 8. Farin. *in prax.
tom.* 1. *p.* 1. *q.* 24. *de delict.* Peregr. *de Jure fiſci. l.* 5. *tit.*
1. Menoch. *d. remend.* 9. *n.* 244.
8 Confiſcatio bonorum mariti, non continet bona u-
xoris; quia nemo ob delictum alterius puniri debet. *L.
ſancimus. Cod. de pœn.* Limit. in crimine hæreſis, &
læſæ Majeſtatis, niſi mulier ſcienter nupſerit hæretico.
cap. decrevit. de heret. in 6. Simanca *loc. cit.* Cabal.
caſ. 232. Clar. *in §. fin. q.* 78. *numer.* 25. Farin. *de de-
lict. q.* 25.
9 Confiſcatio bonorum, quæ fit jure communi, pro-
pter legem latam a Superiore, extenditur etiam ad bo-
na extra territorium confiſcantis, dummodo ſint in ter-
ritorio Legiſlatoris. Clar. *l. c.* Cabal. *caſ.* 138.
10. Confiſcatio omnium bonorum Laici, facta a Judice
Laico, non comprehendit Juſpatronatus ejuſdem, et-
iam tranſitorium ad hæredes extraneos. Cabal. *reſ. crim.
caſ.* 40. Clar. & Farin. *loc. c.* quia cum ſit ſpirituale,
vel annexum ſpirituali, nec directe, nec indirecte po-
teſt a Laico Judice judicari.

§ I.

Confiſcatio quid, quotuplex, & quando facta dicatur?

1 Confiſcatio † proprie dicitur, quando dominium re-
rum de uno ad alium tranſit, Feder. de Sen. *conſ.*
137. *in princip.* ubi, quod non dicitur facta confiſcatio
rerum Monaſterii, applicando de uno Monacho ad a-
2 lium ejuſdem Monaſterii. † Eſt autem confiſcatio bo-
norum de regalibus Principis ſupremi; ideo non ha-
bens regalia, non poteſt confiſcationem bonorum fa-
cere. Angel. *conſ.* 357. *Dominus Gregorius, n.* 3. *in fin.
ver. de* 3. Alexand. *conſ.* 31. *n.* 4. *l.* 1. & quod ſit de
3 regalibus. Rol. a Valle *conſ.* 78. *nu.* 20. *l.* 2. † Et qui
non habet fiſcum non poteſt habere confiſcationem;
ideo habentes merum & mixtum imperium, habent
confiſcationem. Dec. *conſil.* 35. *in fin. n.* 64. *l.* 2. Rol. a
4 Valle *conſil.* 78. *n.* 18. *& ſeq. l.* 2. † Nec fiſcum habent,
niſi habentes regalia, vel conceſſionem a ſupremo prin-
cipe, vel niſi præſcripſerint, prout civitates Italiæ. A-
lexand. *d. conſ.* 31. *n.* 4. *l.* 1. ubi, quod fiſcus habet ne-
dum confiſcationem propter delicta, ſed etiam ſucceſ-
ſionem, quando non extant conſanguinei, & alii, qui
5 vocantur. † Et confiſcatio dicitur fructus juriſdictio-
6 nis. Dec. *d. conſ.* 35. *in fin. l.* 2. † Poteſt tamen com-
petere tertio, tanquam procuratori fiſci, in rem ſuam
ex ceſſione. Rol. a Valle *d. conſil.* 78. *num.* 19. *lib.* 2.
7 † Duplex eſt confiſcatio; una univerſalis, quæ eſt de
jure communi, & extenditur ad omnia bona ubique
ſita, etiam extra dominium confiſcantis; alia particula-
ris, quæ fit ratione ſtatuti, & conſuetudinis loci, ideo
non comprehendit bona extra illam juriſdictionem. Jo.
de Imol. *conſ.* 35. *n.* 23. *& ſeq. ver. item advertendum.*
8 † Alia, & tertia confiſcatio eſt rei ſingularis, ut quan-
do aliqua cadit in commiſſum rei ſingularis, quæ fi-
ſco applicatur, ut per Jo. de Imol. *d. conſil.* 35. *n.* 26.
9 † Alia eſt, quando fiſcus capit bona vacantia, quæ
non eſt confiſcatio ex delicto, neque eſt univerſalis,
ſed particularis; ideo non capit bona emphyteutica, ne-
que feudalia, neque communia cum aliquo. Ægid.
10 *conſil.* 23. *n.* 3. *& 4. & ſeq.* † Alia eſt confiſcatio, quæ
fit ob delictum, alia ablatio; ideo ſi fiſcus conceſſit
confiſcationes bonorum, non veniet, ſi frater interfi-
ciat fratrem, illa ſucceſſio delinquentis in bonis fratris
defuncti; quia ſuccedit, & aufertur ab eo, tanquam
ab indigno. Bartol. *in l. fin. ff. de bon. damnat.* Clarus
11 *in §. homicidium, nu.* 22. *& ſeq.* † Alia eſt ordinaria,
quæ eſt a lege, vel ſtatuto, alia extraordinaria, quæ
fit a Principe, vel Judicibus ſupremis. Vide Tuſch.
verb. Confiſcatio bonorum de jure non eſt introducta,
ſed de conſuetudine. Concluſ. 717. † Alia eſt expreſſa, 12
alia tacita. Vide Tuſch. *verb. Confiſcatio bonorum ex-*
preſſa, vel tacita in quo differant. Concluſ. 724. † Alia 13
eſt, quæ fit principaliter, alia acceſſorie, vel in con-
ſequentiam. Vide eund. Tuſch. *verb. Confiſcatio quibus
competat. Concluſ.* 715.

§ II.

Confiſcatio maxima pœna eſt, & qualiter de jure antiquo inducebatur, qualiter correcta, & hodie quibus caſibus fiat?

Confiſcatio, † ſeu publicatio bonorum pœna maxi- 1
ma eſt, & de jure antiquo ubicunque erat impoſita
pœna mortis, ſemper veniebat confiſcatio bonorum in
conſequentiam, & hæc erat regula generalis ultra ca-
ſus ſpeciales. Clar. §. *fin. quæſt.* 78. *in princip.* † Su- 2
pervenit jus novum per *auth. bona damnatorum. C. de
bonis proſcript.* per quam excepto crimine læſæ Maje-
ſtatis, eſt ſublata confiſcatio, quæ fiebat in conſequen-
tiam pœnæ ultimi ſupplicii; quia voluit Imperator ve-
nientes ab inteſtato ſuccedere uſque ad tertium gradum,
etiamſi ſint collaterales, & licet in *auth.* unde ſumitur,
non adſint illa verba; *etiamſi a latere ſint conjuncti;*
tamen ſecundum communem opinionem ita ſervatur.
Clar. *d. §. q.* 78. *in princ.* † Et procedit dicta *auth.* & 3
illius correctio contra omnes leges communes. Corn.
conſil. 281. *l.* 4. † Extende *auth. bona damnatorum, C.
de bon. proſcript.* procedere, etiamſi ſtatutum puniat de-
linquentem ad mortem; quia non venit confiſcatio in
conſequentiam, etiamſi non habeat deſcendentes, ne-
que tranſverſales; quia conjuncti uſque ad decimum
gradum ſuccedunt. Aret. *in tract. de malefic. verſ. & e-
jus bona, nu.* 36. ubi Arimin. extendit in infinitum;
prout de jure communi poſſunt ſuccedere. † Idem eſt, 4
etiam ſi quis condemnetur ad mortem ex delicto non
publico; quia nunquam intrat confiſcatio in conſequen-
tiam. Auguſtin. Arimin. ad Aret. *de malefi. ver. & e-
jus bona. n.* 36. *& ſeq.* ubi, quod condemnatus pro fur-
to ad ultimum ſupplicium, ex ſtatuto, non patitur con-
fiſcationem bonorum, plene Juſ. *in l.* 2. *C. qui teſtam.
facere poſſ. nu.* 9. *& ſeq.* ubi, quod ſtatuta imponentia
pœnam mortis, cum ſint privati juris, non inferunt ad
confiſcationem. † Idem, ſi quis contumax habeatur 6
pro confeſſo, & ex forma ſtatuti ponatur in banno vi-
tæ; quia non patitur confiſcationem bonorum. Arim.
ad Arretin. *in verſ. & ejus bona, nu.* 38. † Sed tamen 7
dicta *authent.* non corrigit jus commune, niſi in caſi-
bus, in quibus confiſcatio fit in conſequentiam, quaſi
ſufficiat pœna ultimi ſupplicii; ſi vero confiſcatio in
ſpecie eſſet inducta principaliter pro aliquo delicto,
non eſſet ſublata ſecundum communem, de qua atte-
ſtantur Bar. *in l.* 1. *n.* 3. *ff. de bon. damnat.* Boer. *dec.*
264. *nu.* 25. Cephal. *conſ.* 79. *nu.* 4. Clar. qui alios citat
d. §. fin. quæſt. 78. *in prin. ver. ſcias etiam.* Aretin. *de
malef. in ver. & ejus bona, n.* 34. late Caſtr. *conſ.* 171.
lib. 1. † Contrarium ſervatur per totum orbem; quia 8
confiſcatio non habet locum de jure communi, niſi
duobus caſibus, videlicet in cauſa hæreſis, & læſæ
Majeſtatis, qui caſus excipitur expreſſe *in d. authen.
bona damnatorum, C. de bonis proſcript.* hanc eſſe con-
ſuetudinem, & obſervantiam generalem, atteſtantur Cæ-
poll. *conſ.* 17. *crimin. in tertio dubio.* Roland. a Valle
conſ. 97. *num.* 2. *lib.* 2. Dec. *conſ.* 442. *num.* 6. Boer. *d.
deciſ.* 264. *num.* 15. & alii, quos citat Clar. *d. §. fin. quæſt.*
78. *in prin. col.* 2. *verſ. ſed certe.* † Declara; quia fit con-
fiſcatio, quando eſt proviſum per ſtatuta, vel leges par-
ticulares locorum, vel per conſuetudinem ſpecialem,
ut declarat idem Clarus *d. §. fin. quæſt.* 78. *in prin.* ubi
allegat Oldrad. *conſ.* 17. *num.* 7. & Boſſ. *de public. bonor.
num.* 1. quos dicit debere intelligi de conſuetudine par-
ticulari, ex quo obſervantia generalis eſt contraria. †
Contra declarationem idem Clarus ſibi contrarius *d. §.
fin. quæſt.* 78. *num.* 2. dicit, quod in Francia conſuetudo
eſt generalis, quod bona confiſcantur in omnibus ca-
ſibus, in quibus imponitur pœna mortis, & quod ita
atteſtatur Ponta. *ſuper conſuet. Bleſen. fol.* 154. *colum.*
2. *in prin.* & ibi *nu.* 1. *in fin.* extendit etiam ad cleri-
cos. † Reſtringe; quia *authent. bona damnatorum. C.* 11
de bon. proſcript. non habet locum in Francia, vel
Bur-

Burgundia; quia ibi eſt conſtitutio, quod qoicunque
perdit propter delictum vitam, perdat etiam bona; ita
Chaſſan. *ſuper conſuetud. Burgund. fol. 91. in caſu* 72. &
plene Marcabru. *conſil* 43. *nu.* 37. ubi, quod ideo eſt;
quia omnia delicta ſunt exæquata crimini læſæ Maje-
12 † ſtatis. Reſtringe; quia non habet locum, quando
ſtatutum imponit pœnam confiſcationis in caſu, in quo
veniebat impoſita in conſequentiam de jure communi,
ita Non. *conſil.* 95. *n.* 13. ubi, quod ita Caſtrens. & alii
contrarii ſuot intelligendi, & hoc idem firmat Cephal.
13 *conſil.* 79. *n.* 25. *& ſeq. & in fin. ſecundo, & tertio caſu.* †
Contrarium; quia ſufficit, quod ſtatutum imponat confi-
ſcationem, etiam in caſibus, in quibus de jure communi
14 in conſequentiam veniebat. Vide. §. *ſeq.* † Et quod
tollat omnes leges loquentes de confiſcatione. Cornel.
15 *Conſil.* 281. *l.* 4. † Reſtringe; quia non habet locum
in conſanguineis natis poſt ſententiam. Bart. *in auth.
novo jure. Cod. de pœn. judic. qui male judic.* Chaſſan.
16 ubi ſupra. † Item non habet locum, quando bona con-
fiſcantur; quia ab indigno auferuntur. Bald. *in l. hæ-
reditas, C. de iis, quibus, ut indign.* Chaſſan. ubi ſu-
17 pra. † Item confiſcantur, quando ſtatutum imponit
pœnam confiſcationis. Chaſſan. ubi ſupra, & eſt com-
18 munis opinio. Cephal. *conſil.* 79. *n.* 18. † Declarat Ce-
phal. *d. conſil.* 79. *nu.* 7. *& nu.* 14. quando ſtatutum ex-
preſſe, & ſpecifice hoc diſponit in caſibus, in quibus
pœna in conſequentiam non veniebat, ut dicit *nu.* 25.
& in fi. † Item quando condemnatus vivit; quia licet
condemnetur ad mortem, & ſit civiliter mortous; ta-
men non habet locum authentica prædicta. Caſtrens.
20 *in l.* 2. *in fin. C. qui teſtam. facere poſſ.* † Contrarium
Nonius *conſil.* 104. *nu.* 8. & ita videtur ſentire Aufrer.
21 *in addit. ad deciſ. Tholoſ.* 150. *in fin.* † Item reſtrin-
ge; quia *auth. bona damnatorum. C. de bonis proſcript.*
non habet locum, quando bona publicantur propter
contumaciam delinquentis; quia ſit confiſcatio non ex-
tantibus filiis, alias pœna contumaciæ eſſet eluſoria.
Aretin. *de malef. ver. & ejus bona, num.* 32. & ideo ſi
condemnatus non moritur, ſed vivit, oon habet lo-
cum dicta *auth.* clare Cæpoll. *conſil.* 12. *crim. nu.* 42.
Caſtr. *in d. lib.* 2. *in fin. C. qui teſtam. fac. poſſ.* dicit,
quod ſi vivit, etiam ſi mortuus ſit civiliter, non ha-
22 bet locum authentica, Bald. *in dict. auth.* † Contra-
rium Non. *conſil.* 109. *n.* 8. *ver. & ſi forſan.* ubi, quod
intelligi debet de mortuo naturaliter, & civiliter alle-
23 gat pro utraque parte. † Declara; quia clarum eſt,
quando bona ſolum perquiruntur ſecundum jus com-
muoe de requirendis reis. Bald. *d. auth. bona.* ubi de-
clarat. † Declarat Ceph. *conſil.* 79. *nu.* 19. quando io
contumaciam ſola condemnatio bonorum ſit, oon et-
iam perſonæ, Non. *d. conſ.* 104. *nu.* 8. & Guido Papæ
deciſ. 438. *n.* 4. Moder. *de jure fiſci, l.* 5. *tit.* 1. *nu.* 37.
25 *fol.* 374. † Reſtringe; quia *authent.* prædicta non ha-
bet locum, quando damnatus perdit tantum bona, non
vitam, neque civitatem. Aret. *de malef. ver. & ejus bo-
na, numer.* 31. ubi quod alias eluſoria eſſet pœna, ſi
non punitur in corpore, non etiam puniretur in bo-
nis; quia filii, vel ſuccedentes ab inteſtato, ſuccede-
rent, & ita etiam Non. late *d. conſ.* 104. *numer.* 8.
ubi reddit rationem; quia pœna eſſet potius ſucceden-
tium, quam delinquentis, & ita Bald. *d. auth. bona
damnatorum. C. de bon. proſcript.* ubi, quod tunc ni-
hil liberis reſervetur, & ita Cephal. *conſ.* 79. *num.* 19.
26 † Reſtringe 56. modis, in quibus *authent.* prædicta
non habet locum, de quibus Corrad. *de public. bon.*
27 *numer.* 13. *& ſeq.* † Reſtringe; quia etiam non habet
locum, quando confiſcatio eſt particularis, ut quia
eſt impoſita certa pœna, puta mille; quia tunc nihil
reſervatur filiis. Aretin. *de tract. ver. & ejus bona, n.*
35. Aufrer. *d. deciſ. Tholoſ.* 150. *in fin.* ex mente
Bald. Angeli, & aliorum *in d. auth. bona damnato
rum. C. de bon. proſcript.* Vide plenius, §. proxime ſe-
quenti.

§. III.

Confiſcatio bonorum quibus caſibus inducatur a jure, & ipſo jure?

1 Pœna † confiſcationis bonorum inducitur contra
contrahentes inceſtas noptias de jure civili in caſu, *l.
qui contra. C. de inceſtis nupt.* Gemin. *conſ.* 71. *n.* 2. *ver.
ad ultimum.* Dec. *conſ.* 234. *col.* 3. *ver. venio igitur.*
obi, quod habet locum ipſo jure confiſcatio; ideo fi-
ſcus revocat alienata poſt inceſtum, Zabarell. *conſ.* 127.
in prin. plene Boer. *deciſ.* 264. *n.* 12. *& ſeq.* ubi latiſſi-
me, *n.* 15. probat eſſe communem; & quod *auth. de
inceſtis nupt.* oon eſt correcta per *auth. damnatorum,
C. de bonis proſcript. & damnat.* Vide Tuſch. *verb. Nu-
ptiarum inceſtarum pœna qua ſint. Concl.* 160. † Decla- 2
ra; quia ſi extant filii ex matrimonio oon inceſtuoſo,
illi excludunt fiſcum, Dec. *d. conſ.* 234. *n.* 3. pleniſſi-
me Boer. *d. deciſ.* 264. *n.* 13. ubi latiſſime. † Extende 3
declarationem, ut procedat, etiam ſi eſſent filiæ, quæ
renunciaſſent ſucceſſioni; quia non cenſentur renunciaſ-
ſe bonis propter delictum acquirendis. Dec. *d. conſ.*
234. *n.* 4. Zabarell. *conſ.* 127. † Reſtringe; quia licet 4
ſorores regulariter impediant confiſcationem, non ta-
men impediunt iſtam propter inceſtas nuptias, Dec. *d.
conſ.* 234. *numer.* 4. *ver. non obſtat, quod dicta ſorores.*
† Extende, quia etiam perdit feudum contrahens in-
ceſtas nuptias; quia licet non confiſcetur feudum; ta-
men perditur a delinquente; quia cum fiat exul, &
inferius perdit feudum, quod devolvitur proximiori-
bus. Zabarell. *d. conſ.* 127. *in prin.* Boer. *deciſ.* 264. *n.*
7. *& per totum.* † Amplia in crimine læſæ Majeſtatis, 6
l. quiſquis. C. ad leg. Jul. Majeſt. Bald. *conſ.* 58. *num.*
1. *uſque in fin. l.* 1. *& conſ.* 204. *Longum thema. nu.* 3.
ver. venio ad tertiam. l. 3. Zabarell. *conſ.* 128. *n.* 2. *ver.
item etiam.* Boer. *d. deciſ.* 264. *n.* 11. *& d. auth. bona
damnatorum, & deciſ.* 277. *nu.* 12. † Imo, quod con- 7
fiſcatio bonorom non habeat locum, niſi in crimine
læſæ Majeſtatis, videtur tex. *in auth. bona damnatorum,
C. de bonis proſcrips.* niſi alias contrarium obſervetur
vigore ſtatuti, vel conſuetudinis. Alberic. de Roſat. in
3. *par. ſtat. quæſt.* 18. *in fi.* refert & ſequitur Cæpoll.
conſ. 17. *Viſa inquiſitione, col.* 8. *in fin.* Dec. *conſ.* 40.
n. 6. Vide Ant. de Butr. *conſ.* 61. *in prin.* ubi apoſtil.
in ver. damnationem, dicit, quod excepta hæreſi, &
læſa Majeſtate, non habet locum confiſcatio, niſi ſta-
tuto, vel conſuetudine inducatur, & quod totus mun-
dus ita ſervat; & citat plurimos. † Extende; quia et- 8
iam poſt mortem delinquentis in crimine læſæ Majeſ-
tatis poteſt ſequi inquiſitio & condemnatio, & quid cir-
ca confiſcationem bonorum, ex quo ipſo jure ſunt con-
fiſcata a die commiſſi criminis, plene Dec. *conſ.* 401.
In cauſa mota. Vide Zabar. *d. conſ.* 128. dicit, quod
licet perdat delinquens in crimine læſæ Majeſtatis ad-
miniſtrationem, non tamen dominium bonorum. Boer.
d. dec. 264. *n.* 11. ubi idem dicit, & quod requiritur
ſententia. † Et talis confiſcatio etiam qooad bona io 9
territorio feudatarii exiſtentia ſit ſupremo Principi, con-
tra quem crimen commiſſum eſt, ſecundum commu-
nem, de qua Roland. a Valle *conſ.* 78. *n.* 21. *& ſeq. l.*
2. Vide Tuſch. *verb. Feudatarius eſt utilis dominus, &
ad eum ſpectant utilitates feudi. Concl.* 208. † Ex- 10
tende; quia confiſcatio de jure communi habet locum
etiam in crimine læſæ Majeſtatis divinæ, Craver. *conſ.*
128. *Proponitur, quod bona, nu.* 6. *in fi.* ubi, qood i-
ſtis duobus caſibus dumtaxat confiſcatio habet locum
de jure communi. Boer. *d. deciſ.* 264. *num.* 11. Clar.
§. *fin. quæſt.* 78. *col.* 2. *in princ.* † Et qualiter fiat 11
confiſcatio bonorum hæretici. Vide *Guido Pape deciſ.*
16. Vide §. *ſequentem.* † Extende; quia etiam feuda 12
Eccleſiæ confiſcantur in crimine læſæ Majeſtatis. Za-
bar. *d. conſ.* 128. *num.* 2. *ver. item etiam, & num.* 3.
† Declara plene, ut per Boer. *d. deciſ.* 264. *num.* 7. 13
& ſeq. ubi quod feuda non confiſcantur ſecundum opi-
nionem Bart. quam dicit communem, licet multi te-
neant contrarium, quod imo confiſcantur, ſed tamen
diſtinguit, quod aut eſt feudum tranſitorium ad extra-
neos, & confiſcatur, aut non, & non confiſcatur, ſed
tranſit ad vocatos, ſi extant; vel revertitur ad Eccle-
ſiam. † De conſuetudine tamen Franciæ omnia bona
habentur pro allodialibus; ideo tranſeunt in fiſcum, uti
ibi per eum; licet dicat ibi *num.* 9. contrarium tene-
re decis. Tholos. in feudo Eccleſiæ, etiam pro extra-
neis; quia vel revertitur ad Eccleſiam, vel ad ſucce-
dentes ab inteſtato ſpectat. † Declara; quia licet in 15
crimine læſæ Majeſtatis fiat confiſcatio; non tamen ſit
ipſo jure; quia licet reus criminis læſæ Majeſtatis, a
die commiſſi criminis, perdat adminiſtrationem bono-
rum; non tamen perdit dominium ante ſententiam.
Zabarell. *conſ.* 128. *num.* 2. *ver. Item tertiam*, & idem

te-

tenet Boer. *d. deciſ.* 264. *nu.* 11. ubi requiritur ſenten-
16 tia. † Amplia; quia confiſcatio etiam hodie fit in cri-
mine læſæ Majeſtatis; *auth. bona damnatorum, in fin.*
17 *C. de bon. proſcript.* † Et procedit, ſive crimen læſæ
Majeſtatis ſit in primo capite, ſive in ſecundo capite.
18 Capyc. *dec.* 130. *n.* 20. *ver. ſic ergo concl.* † Amplia in
falſa moneta; quia de jure venit confiſcatio bonorum.
19 Clar. §. *falſum, ver. dixi.* † Extende; quia in falſifi-
cante monetam etiam fit confiſcatio bonorum ipſo ju-
re, & ita ſervari in Francia atteſtatur Boer. *dec.* 264.
20 *num. 9. in fin.* † Amplia in apoſtata, qui patitur con-
fiſcationem bonorum, *l. 1. C. de apoſtat.* Clar. *d. §. fin.
quæſt.* 78. *num.* 4. ubi declarat, quis dicatur apoſtata,
21 & de ejus pœna. † Amplia etiam in eo, qui mortem
ſibi conſcivit tædio vitæ ſe interficiendo, vel projicien-
do in puteum, de quo, an ſit verum, & qualiter pro-
cedat, Dec. *conſ.* 458. *Accurate & eleganter.* apoſtill.
ad Ant. de Butr. *conſ.* 58. *in ver. Conſcientia.* citat ul-
tra Decium Paris. *conſ.* 155. *lib.* 4. Corn. *conſ.* 195. *l.* 2.
Bart. *conſ.* 134. *numer.* 2. *lib.* 3. *in 1. parte*, & alios.
22 † Amplia; quia confiſcatio bonorum poteſt induci in
præcepto Judicis ex cauſa, & poteſt exequi. Cravet.
23 *conſ.* 373. *n.* 6. † Intellige de Judice ſupremo, vel de
habente merum imperium in caſu, in quo imponitur
de jure, vel ſtatuto, aut conſuetudine confiſcatio. Boer.
24 *deciſ.* 264. *in prin.* † Extende ampliationem: quia Ju-
dices propter atrox delictum in Francia de conſuetu-
dine confiſcant bona. Boer. *d. deciſ.* 264. *nu.* 15. & 16.
25 † Amplia; quia de generali conſuetudine totius orbis
eſt, quod hodie bona confiſcantur pro homicidio, &
aliis ſimilibus delictis. Cæpoll. *conſ.* 17. *Viſa inquiſitio-
ne, col.* 8. *in fin.* Dec. *conſ.* 438. *Accurate, & elegan-*
26 *ter.* † Quinque caſus collegit Tuſchus in quibus di-
ſputant DD. an confiſcatio bonorum procedat. I. ca-
ſus eſt, quod *authent. bona damnatorum, C. de bonis
proſcript.* de conſuetudine non admittatur, prout in
Francia & Burgundia dicit Chaſſan. *ſuper conſuetud. Bur-
gund. fol.* 91. *pag.* 2. *per* 72. & ad hoc concurrunt;
quia omnia delicta ſunt æquata crimini læſæ Majeſta-
tis, ut dicit Marcabr. *conſ.* 43. *numer.* 37. *& per totum.
maxime in princip.* declarat, quæ jura ſint correcta,
27 vel ne. † II. caſus eſt, quod *d. auth.* non habeat lo-
cum, niſi in confiſcatione, quæ fiebat in conſequen-
tiam pœnæ mortis, & ideo non corrigat caſus, in
quibus pœna mortis, & confiſcationis imponitur ex-
preſſe, communem dicit Boer. *d. deciſ.* 264. *nu.* 14. &
28 *ſeq.* † III. caſus, quod ſi ſtatuto imponatur confiſcatio
expreſſa, & pœna mortis, non habeat locum authenti-
ca; quia conſtat de mente. Boer. *d. deciſ.* 264. *num.*
29 14. & 15. † Iſte caſus per ſubtilitatem ponitur in con-
troverſia, quod procedat, quando ſtatutum inducit con-
fiſcationem bonorum, & pœnam mortis in caſibus no-
vis; ſecus ſi in caſibus juris antiqui; quia patitur paſ-
ſivam interpretationem, & quia exprimit, quod tacite
inerat, ſic Cephal. *conſ.* 79. *n.* 25. *& in fin.* Non. *conſ.*
95. *numer.* 12. quia Bald. fuit opinionis, quod ſtatuta
ſint juris privati, ut per Alex. Jaſ. & alios *in l.* 2. *C.*
30 *qui teſtam. facere poſſ.* † IV. caſus, quod non habeat
locum, quando Judex in ſententia condemnat ad mor-
tem, & in confiſcationem bonorum expreſſe, in caſi-
bus, in quibus confiſcatio fieri poterat de jure anti-
quo, quaſi quod *d. auth.* corrigat ſolum confiſcatio-
nem, quæ venit in conſequentiam pœnæ capitalis,
quando Judex in ſolam capitalem condemnat; ſecus ſi
in utramque. Cæpoll. *conſ.* 17. *n.* 24. *& ſeq.* maxime *n.*
27. & pendet aliquantulum a ſecundo caſu, & Cor-
rad. *de public. bonorum, n.* 15. *&* 16. *& de contumac. n.* 33.
31 † Contrarium tenent Doct. plurimi, quod imo ſen-
tentia ſit nulla; quia eſt contra caſum dictæ *authen.*
Tob. Non. *d. conſ.* 104. *nu.* 3. Farinac. *qu.* 25. *num.* 5.
& quia ſententia non poteſt immutare legis diſpoſitio-
32 nem. *conſ.* 357. *nu.* 3. *ver. concedo.* † V. caſus, quod
non habeat locum, quando condemnatur in contuma-
ciam; quia tunc ne ſit eluſoria pœna, habet locum
confiſcatio bonorum; ſecus ſi moritur naturaliter; quia
mors civilis non eximit. Caſtr. *in d. l.* 2. *in f. C. qui
teſtam. facere poſſ.* & ita Cæpol. *conſ.* 17. *nu.* 42. qui a-
lios allegat. Bar. *in auth. ſed novo, ver. tu dic. n.* 1. *C.*
33 *de pœnis jud. qui male judic.* † Contrarium etiam tenet
Tobias Non. *d. conſ.* 194. *n.* 8. qui tollit contraria, &
dicit, quod Bart. tenet contrarium *in l.* 1. *ff. de bonis
damnat. n.* 3. ſed imo bono non tenet contrarium in

ultima opinione, quam recitat, & dicit communem.
Et † Chaſſan. *in conſuet. Burgund. fol.* 86. *& ſeq. ver.* 34
ad tertium, enumerat plures caſus, in quibus de jure
communi imponitur confiſcatio bonorum, & Calicuis
in margar. fiſci, fol. 33. *& ſeq.* enumerat caſus 418. in
quibus fit confiſcatio de jure communi, ut refert Clar.
d. §. fi. q. 78. *nu.* 5. † Limita: quia confiſcatio excepto 35
crimine læſæ Majeſtatis, non habet locum pro homici-
dio de jure communi, neque pro aliis delictis. *auth.
bona damnatorum, C. de bonis damnat.* niſi a ſtatuto,
vel conſuetudine inducta, Albert. Roſate *in 3. parte ſta-
tut. quæſt.* 18. *in fi.* † Reſtringe Florentiæ, quia pro 36
homicidio ſtatutum imponit pœnam confiſcationis, ut
l. 3. de pœna homic. commit. c. 125. imo ſi judex com-
mitteret confiſcationem in ſententia, habetur pro fa-
cta, ac ſi eſſet ſpecificata vigore reformationis factæ 24.
Septembris 1450. Vide ſupra §. 11. *Confiſcatio maxima
pœna eſt, qualiter de jure antiquo inducebatur.* † Limita: 37
quia ubi non eſt expreſſa confiſcatio bonorum, ea fieri non
debet. *d. auth. bona damnatorum, C. de bon. proſc.* plene
Boer. *d. deciſ.* 264. *nu.* 15. *& ſeq.* ubi quod debent intra
duos menſes petere venientes ab inteſtato, *n.* 17. † Ex- 38
tende: quia etiamſi inducatur confiſcatio per ſtatutum
in caſibus, in quibus olim erat inducta confiſcatio in
conſequentiam de jure communi, tunc non habet lo-
cum; quia ſtatutum recipit interpretationem de jure
communi; ſecus ſi inducatur confiſcatio in ſpecie in
caſibus, in quibus de jure communi non erat, ita vi-
detur decidere Cephal. *conſ.* 79. *in fi. l.* 1. ubi ponit tres
caſus, maxime, *num.* 25. *& ſeq. ver.* 2. *& ſubtilius*, ſe-
quitur Tobias Non. *conſ.* 95. *n.* 13. ubi quod apponen-
do expreſſam pœnam quæ tacite inerat, nihil diſponi-
tur; quia hoc caſu cum *auth. bona damnatorum. C. de
bonis damnat.* corrigatur ſtatutum: recepit interpretatio-
nem paſſivam a jure communi. † Contrarium ve- 39
rius, & communius eſſe dicit Boer. *d. deciſ.* 264. *n.* 14.
& 15. ubi, quod quando expreſſe utraque pœna appo-
nitur, videlicet mortis, & confiſcationis, & ſic æque
principaliter: tunc ſtatutum non patitur paſſivam inter-
pretationem per *d. auth. bona damnatorum.* ſed ſolum,
quando agitur de confiſcatione in conſequentiam, ita
Caſtr. *conſ.* 171. *in fi. lib.* 1. ita Cephal. *d. conſ.* 79. *nu.
& in fi. ver. primus caſus.* † Declara, ut per apoſtil. 40
ad deciſ. Tholos. 150. ut ſi eſt ſola confiſcatio bono-
rum appoſita, tunc procedit ſine dubio *& d. auth. bona
damnatorum.* non habet locum; quia alias eſſet pœna
eluſoria: ſi vero pœna eſt mortis ſine confiſcatione, *d.
auth.* non loquitur, ſi autem mortis, & confiſcationis,
ſi confiſcatio eſt in conſequentiam, non habet locum
cum morte: quia *auth. bona damnatorum.* intrat, ſi ex-
preſſe, & principaliter imponitur pœna mortis, & et-
iam confiſcationis, tunc non habet locum *d. auth.* &
idem, ſi condemnatio ſit in parte bonorum, & hanc
diſtinctionem tenet Bart. *in lib. 1. ff. de bonis damnat.*
& Ang. Aret. *in ver. & ejus bona publicamus*, & ibi
Arimin. *in apoſtil.* † Declara: quia licet *d. auth.* tol- 41
lat confiſcationem bonorum excepto crimine læſæ Ma-
jeſtatis; non tamen tollit corrigendo caſus novos in-
ceſtarum nuptiarum, & ſimiles: communem dicit Boer.
d. deciſ. 264. *n.* 15. *& ſeq.* † Limita: quia in ſtatutis 42
quamcumque pœnam, & pro quocumque crimine ma-
gno imponentibus circa perſonam, nunquam venit con-
fiſcatio bonorum, niſi ſit expreſſe dictum. Bal. *conſ.*
95. *in fi. lib.* 1. communem dicit Clar. §. *fi. q.* 78. *n.* 2.
& declara ſupra. Vide §. *ſeq. Confiſcatio quibus compe-
tat.* † Extende: quia pœna furcarum non habet anne- 43
xam confiſcationem bonorum. Bald. *conſ.* 226. *Præmit-
tendum eſt, in fi. lib.* 1. † Extende: quia quando quis
condemnatur in perſona & bonis, dicuntur duæ ſen-
tentiæ propter copulam; ideo ſi non fiat mentio, niſi
de uno, non venit aliud. Bald. *conſ.* 426. *n.* 5. *ver. præ-
terea iſta duo. l.* 1. † Declara, niſi confiſcatio fiat ipſo
jure. Bertazol. *conſ.* 295. *n.* 8. *& ſeq.*

§. IV.

Confiſcatio quibus competat, quando & qualiter fiat?

Confiſcatio † duplex, Ordinaria, & Extraordinaria: 1
Ordinaria confiſcatio dicitur, quæ fit a lege, ſtatuto,
vel conſuetudine, & iſta competit omnibus judicibus
habentibus merum imperium ratione territorii. *l. uni-
ca.*

ta. C. ne ſine juſſu, ubi Salycet. *in fi.* Oldr. *conſ.* 17.
2 *num.* 10. Boer. *deciſ.* 264. *num.* 2. † Extende; quia ordinaria confiſcatio eſt quæ fit a lege, ſtatuto, vel conſuetudine, in caſibus permiſſis; & competit omnibus habentibus merum imperium & territorium: ideo judices habentes merum Imperium confiſcant. Boer. *d.* 3.
3 *deciſ.* 264. *nu.* 2. † Reſtringe, quod Epiſcopi, ex quo habent territorium, non confiſcant, niſi de conſuetudine, & certis caſibus, prout in crimine hæreſis. Boer.
4 *d. deciſ.* 264. *num.* 3. *& ſeq.* † Contrarium & verius in §. XI. infr. *verb. Confiſcationem an habeat Epiſco-*
5 *pus*. † Reſtringe in Francia: quia Barones licet habeant merum imperium: non tamen faciunt confiſcationes, ſed ſoli judices Regii de conſuetudine, Boer.
6 *d. deciſ.* 264. *nu.* 5. † Jus confiſcandi competit via ordinaria Principi ſupremo, & ſuis officialibus habentibus ſupremam authoritatem; aliis autem, quibus non ſit demandata nequaquam. Boer. *d. deciſ.* 264. *in pr.* & ante tenuit Rom. *conſ.* 59. *Ad diſcutiendum*, *nu.* 2. Ol-
7 drad. *conſ.* 17. *n.* 10. † Et quod non competat, niſi principi, & ſuperiori, non autem iferioribus judicibus, niſi a Principe concedatur, probat tex. *in l. unica, C. ne ſine juſſu prin.* ubi Odofred. Bellaper. Cyn. Fulgoſ. Bald. & clarius Angel. & Salyc. Cæpol. *conſ.* 17. *n.* 17. plene Menoch. qui alios citat, & declarat, *de arbitr. qu.* 93. *per tot.* Alex. *conſil.* 116. *Animadverſis*, *nu.* 12. *lib.* 2. Oldr. *d. conſil.* 17. *n.* 10. Jaſ. *conſ.* 46. *l.* 1. Rimin. Jun. *conſil.* 327. *nu.* 1. *&* 20. Bertazol. *conſ.* 107. *in pr. in crim.* Nonius *conſil.* 104. *nu.* 18. *& ſeq.* communem dicit Jo. de Anania *in c. vergentis*, *num.* 21. *de haret.*
8 Clar. *in §. fi. qu.* 78. *ver. nunquid*. † Et ideo Præſides Provinciarum non poſſunt facere, & inducere confiſcationes bonorum extraordinarias, & minus ordinarias. Bertazol. *conſil.* 107. *Dominus Ludovicus*, *per tot.* communem dicit Farinac. *qu.* 25. *num.* 19. ubi loquitur in Præſide Provinciæ Umbriæ, allegat Tob. Non. *conſil.* 104. *n.* 18. *& ſeq.* Ondad. *conſ.* 93. *numer.* 69. *lib.* 2.
9 † Et confiſcatio eſt de reſervatis Principi. Rom. *conſ.* 59. *n.* 2. ubi etiam dicit, quod non competit, niſi poſitis in ſuprema dignitate, & ſuprema dignitates ſunt Superilluſtres, & Illuſtres. Cyn. *in d. l. unica*. *C. ne ſine juſſu*. ubi Ang. exemplificat in Regibus, & aliis,
10 Rim. Jun. *d. conſ.* 327. † Reſtringe: quia de conſuetudine confiſcatio, & pœna ultimi ſupplicii cenſetur conceſſa Vicariis Civitatum conceſſarum in Vicariatum, & etiam de jure Canonico, licet de Jure Civili ſecus ſit, Rom. *d. conſ.* 59. *num.* 2. *inf. cum ſeq. ver. iis tamen non obſtantibus*. ubi apoſtilla *in ver. ex conſuetudine*, *& in*
11 *ver. exercere.* ubi dat concord. † Extendit etiam in Legatis de latere. Farina. *d. q.* 25. *num.* 20. ubi citat Non.
12 *d. conſ.* 104. *num.* 18. *& ſeq.* 1. † Reſtringe, quando eſſet datum arbitrium latum officialibus majoribus, puta Prætori in rebus majoribus: ſecus ſi Judici pedaneo in rebus minoribus, plene Marſil. *ſingul.* 397. *Arbitrum*. Roland. a Vall. *conſ.* 99. *num.* 28. *lib.* quos ſequitur Me-
13 noch. *de arbitr. q.* 93. *in f. & q.* 86. *num.* 30. † Contrarium tenet Alex. *conſ.* 116. *num.* 12. *lib.* 2. ſequitur Natta *conſil.* 593. *num.* 24. ubi *num.* 21. quod princeps conſuevit concedere confiſcationem verbis explicitis: & non cen-
14 ſetur conceſſa verbis generalibus. † Regula erat de jure antiquo, quod ubicunque condemnatio ad mortem fiebat, etiam confiſcatio bonorum veniebat in conſequentiam, ſed fuit correcta per *auth. bona damnatorum*, *C. de bon. proſcr.* excepto crimine læſæ Majeſtatis, Clar.
15 *dict. §. fi. qu.* 78. *in pr.* † Et hæc confiſcatio quandoque fit etiam hodie in conſequentiam, veluti ſi pœna mortis imponatur, etiam confiſcatio bonorum venit, & quod ita ſervetur in Francia, in bonis Laicorum, atteſtatur Clar. §. *fi. q.* 78. *num.* 2. ubi etiam *num.* 1. *in fine* dicit ſervari in confiſcatione bonorum Clericorum, ut mobilia applicentur Epiſcopo, immobilia Regi, & quod ita atteſtatur Ponta. *ſuper conſuet. Bleſen. fol.* 154. *col.* 2.
16 † Reſtringe regulam, ut non procedat hodie in ſtatutis imponentibus pœnam mortis, in caſibus, in quibus de jure communi, & ex forma ſtatuti non eſt pœna mortis, prout in furtis multiplicatis: quia non venit confiſcatio bonorum in conſequentiam; communem
17 dicit Clar. *d.* §. *fi. q.* 78. *num.* 2. *ver. ſed pone.* † In caſu vero contrario, quando ſtatutum imponit pœnam mortis, & confiſcationis bonorum, vel etiam jus commune, an ſi fiat condemnatio rei ad mortem, veniat confiſcatio bonorum in ſequelam. Vide omnino Bertazol.
conſil. crim. 295. *num.* 8. *& ſeq.* qui diſtinguit, aut confiſcatio fit ipſo jure per legem, vel ſtatutum, & venit in conſequentiam: aut per verba futuri temporis, & ſecus eſt: quia ſententia eſt ſtricti juris. Bart. *in l.* 1. *ff. de vi privat.* Corrad. *in praxi de bonorum publ. nu.* 14. ubi addit rationem, quia ante publicationem poſſunt bona alienari, in ſimili. Petr. Raven. *Sing.* 69. ubi, quod quando ipſo jure veniunt fructus a die delicti. † Ali- 18
quando fit nuda confiſcatio bonorum, ſine pœna mortis, quæ poteſt fieri, puta ſi jam delinquens eſſet mortuus, ut per Cæpol. *conſil. crim.* 17. *num.* 36. † Et quod 19
poſſit quis deportari cum confiſcatione bonorum. Boer. *deciſ.* 317. *num.* 4. ubi dicit eſſe tex. *in* §. *item lex Julia*, *Inſtit. de publ. jud.* ubi tutor qui coiverit cum pupilla, ſive durante tutela, ſive poſt, deportatur cum confiſcatione bonorum, & dicit communem. † Idem 20
eſt: quia uſurpantes annonam publicam deportantur cum confiſcatione bonorum. *l. fi. C. de conditis in publ. horreis. lib.* 10. † Idem in uſurpantibus pecuniam Principis: 21
quia pœna peculatus tenentur, & deportantur cum bonorum confiſcatione, *l.* 3. *ff. ad l. Jul. pecul.* † Aliquan- 22
do fit etiam confiſcatio partis, ſeu particularis bonorum, & quibus caſibus, Vide, *Confiſcatio particularis quando habeat locum* §. *proximo ſeq.* † Caſus, in qui- 23
bus confiſcatio fiat de jure communi ponit Chaſſan. *in conſuet. Burgund. fol.* 89. *ver. ad tertium*, ubi enumerat caſus 72.

§. V.

Confiſcatio particularis quando habeat locum?

Coſiſcatio † quandoque fit particularis certæ partis 1
bonorum prout in ſtupro: quia pœna eſt confiſcationis medietatis bonorum. Clar. *in* §. *ſtuprum*, *ver. ſed quero*, *& in* §. *fin. queſt.* 79. *in prin.* † Declara: quia ſi ſtu- 2
prum eſſet violentum, eſſet pœna mortis. Alex. *conſ.* 229. *per totum. lib.* 6. & apoſtil. ad Clar. *d.* §. *fi. qu.* 79. *ver.* 3. *in dimidia*. † Arma nova ſi quis fecerit, emerit, vel 3
vendiderit, illa perdit: quia fiſco applicantur. *auth. de armis.* ſed Clar. §. *fi. q.* 79. *num.* 2. dicit de conſuetudine non ſervari. † Domus privata, in qua ſiaoi ſacra, 4
confiſcatur ſine licentia Epiſcopi. Clar. *d.* §. *fi. q.* 79. *nu.* 4. † Domum ædificans penes ædem ſacram, vel do- 5
mum publicam, non dimiſſo ſpatio XV. pedum illam perdit: quia fiſco applicatur, ſed de conſuetudine non ſervatur. Clar. *d.* §. *fi. q.* 79. *num.* 5. † Locus, in quo fiat 6
ſepultura in civitate confiſcatur de jure, licet non ſervetur de conſuetudine. Clar. *d.* §. *fi. q.* 79. *num.* 6. † In- 7
ſtitutus hæres, qui fidem accommodavit defuncto de reſtituenda hæreditate ſpurio, vel incapaci, amittit hæreditatem, quæ auſertur tanquam ab indigno, & applicatur fiſco. Clar. *d.* §. *fi. q.* 79. *num.* 7. *ver. quando heres*.
† Extende idem, quando teſtator metu fuit inductus 8
ad aliquem inſtituendum hæredem: quia auſertur ab eo, uti indigno, & fiſco applicatur, ſi non extat aliquis proximior, vel in gradu æquali: quia ipſe ſuccedit, communem dicit Clar. *d.* §. *fi. q.* 79. *in fi.* † Feuda- 9
tarius delinquens in dominum, perdit feudum, etiam antiquum, quod applicatur domino: ſi vero non in dominum, devolvitur ad vocatos agnatos. Cravet. *conſ.* 128. *col. fi. ver. eſt advertendum*.

§. VI.

Confiſcatio bonorum an ſit de jure, vel conſuetudine, an odioſa, vel non?

Confiſcatio † bonorum de jure non eſt introducta, 1
ſed de conſuetudine eſt adinventa: quia regulariter bona non confiſcantur de jure communi. Oldrad. *conſ.* 17. *num.* 7. *ver. circa quod auth. bona damnatorum*. *C. de bonis proſcr.* ubi tollitur confiſcatio, & vocantur deſcendentes, & aſcendentes, & alii, ut ibi ſequitur Boſſ. *in praxi tit. de publ. bono. num.* 1. & de hac conſuetudine generali in Gallia, etiam contra Clericos, Clar. §. *fi. q.* 78. *nu.* 1. *in fi.* & contra Laicos, ibi, *num.* 3. † 2
Contrarium dicit Clar. *in d.* §. *fin. q.* 78. *in princ. col.* 2. ubi, quod de jure eſt ſublata ſola confiſcatio, quæ venit in conſequentiam pœnæ mortis ſecundum communem, ſed tamen ſervatur contrarium, quod excepto crimine læſæ Majeſtatis Divinæ & humanæ non fit
con-

Digitized by Google

confiſcatio, & Oldr. & Boſſ. loquuntur de conſuetudi-
3 ne particulari. † Duplex eſt confiſcatio; alia Extraor-
dinaria, videlicet in caſu non expreſſo a Jure, & com-
petit in ſumma poteſtate poſitis: alia Ordinaria, a le-
ge, vel conſuetudine admiſſa, & non competit, niſi
habentibus territorium, & merum ac mixtum imperium.
Oldr. *conſ. 17. ver. & ſciendum* eſt, ubi, quod Epiſcopus
non poteſt confiſcare, nec exequi ſententias; quia non
habet territorium, plene Boer. *deciſ. 264. in pr. &* Cæ-
4 pol. *conſ. 17. num. 24. & ſeq.* † Declara: quia ordi-
naria eſt, quæ eſt a lege, vel ſtatuto, aut conſuetudi-
ne, & quilibet poteſt hanc facere, qui habet juriſdi-
ctionem: extraordinaria eſt illa, quæ non eſt a lege,
&c. & iſta competit Principi & Judicibus in ſuprema
dignitate conſtitutis, ut illam imponere poſſint: Ter-
tia ſpecies eſt extra ordinem, quando imponitur pœ-
na mortis, & in conſequentiam confiſcationis, & hanc
poſſunt in ſententia omnes Judices ponere, qui poſſunt
ad mortem condemnare. Cæpol. *conſ. crim. 17. num.*
5 *24. & ſeq.* maxime *num. 27.* † Iſta extraordinaria con-
fiſcatio non fit, niſi a ſupremo Principe, vel ejus Ju-
dicibus ſupremam poteſtatem habentibus: vel ab aliis
inferioribus non ſine juſſu Principis. Boer. *d. deciſ. 264.*
in pr. plene Capyc. *dec. 130. num. 40. & ſeq.* Clar. *d.*
6 *§. fi. qu. 78. num. 5.* ubi de communi. † Qualiter intel-
ligatur iſta extraordinaria confiſcatio, quod fieri poſſit
a Judicibus ſupremis, videatur Cyn. *in l. un. C. ne ſine*
juſſu Princ. in fin. ubi dicit, quod non poſſunt, niſi
ſupremi Judices imponere pœnam confiſcationis, *d. l.*
7 *unica. C. ne ſine juſſu Princip.* † Ordinaria vero fit in
caſibus a jure, ſtatuto, vel conſuetudine permiſſis, &
omnes Judices merum imperium habent ratione terri-
torii faciunt hanc confiſcationem. Boer. *d. dec. 264. nu.*
2. & communem dicit Clar. *d. §. fi. q. 78. num. 5. ver.*
8 *quæro, nunquid.* † Introducta non dicitur confiſcatio in
compenſationem ſumptuum, neque laborem dominan-
tium, ſecundum Oldr. *d. conſ. 17. num. 12. ver. non ob-*
9 *ſtat, quod arguitur.* † Regula eſt, quod ponitur *in*
auth. bona damnatorum, C. de bonis proſcr. quia bona
damnati non applicantur fiſco, ſed ex liberalitate ap-
plicantur deſcendentibus, & aſcendentibus, uſque ad
tertium gradum, ſecundum *auth. ut nulli judicum, §. fi.*
col. 9. ut ſic illa verba, *uſque ad tertium gradum*, in-
telligantur de aſcendentibus, & deſcendentibus, non
de tranſverſalibus ſecundum Bart. & Franc. Tigri. *conſ.*
10 *Bart. 157. ſuper iis, in pr. lib. 1.* † Sed quia *auth. bo-*
na damnatorum, Cod. de bonis proſcr. abjecit ex latere
uſque ad tertium gradum, ſervatur communiter, quod
deficientibus aſcendentibus, & deſcendentibus, etiam
tranſverſales admittuntur, uſque ad tertium gradum,
& ita communiter ſervari dicit Clar. *in praxi crimin.*
11 *d. §. fi. q. 78. in pr.* † Regulariter ad bona damnatorum
vocantur filii damnati, excluſo fiſco. Decia. *conſ. 234.*
12 *n. 3.* † Item vocantur ſorores excluſo fiſco: *auth. bona*
13 *damnatorum, C. de bonis proſcr.* † Item vocantur aſcen-
dentes & deſcendentes, ac collaterales uſque ad ter-
tium gradum, excluſo fiſco, quibus deficientibus fit
confiſcatio. *d. auth. bona, C. de bonis proſcr.* & licet
in auth. in corpore, unde ſumitur, non adſit illud
verbum, *de proximis a latere:* tamen communis opi-
nio ſtat ſecundum litteram *auth.* ſumptæ, ut dicit Clar.
14 *d. §. fi. qu. 78. in prin.* † Contrarium expreſſe tenet Bart.
& Franc. Tigri. *in d. conſ. Bart. 157. ſuper iis, quæ*
ſupra lib. 1. ubi, quod ſoli aſcendentes & deſcenden-
tes, uſque ad tertium gradum, non etiam collaterales
15 excludunt confiſcationem. † Reſtringe, ut non proce-
dat in confiſcatione propter inceſtas nuptias, quia ne-
que filii inceſtuoſi, neque ſorores ſuccedunt. Dec. *d.*
16 *conſ. 224. num. 3. & 4.* † Odioſa eſt confiſcatio in ca-
ſibus non expreſſis de jure communi, ideo ſtatutum,
quod punit homicidam in ultimo ſupplicio & confiſca-
tione bonorum, dicitur odioſum quoad confiſcatio-
nem, favorabile quoad pœnam capitalem. Jo. de Anan.
conſ. 59. num. 3. ver. eſſet etiam, ubi Bolog. *in apoſtil. n.*
17 *9. & ſeq.* † Et ideo bannitus & condemnatus etiam ad
mortem non patitur confiſcationem bonorum. Alexan.
18 *conſ. 116. Animadverſis, num. 8. lib. 2.* † Et in dubio
ſtatutum non cenſetur repetere confiſcationem, niſi ex-
preſſe dicat. Jo. de Anan. *d. conſ. 58.* ubi Bolog. *num. 9.*
19 *& ſeq.* † Contrarium, quod confiſcatio inducta a ſta-
tuto ſit favorabilis: quia reducit nos ad jus antiquum,
dicit idem Bolog. *in addit. ad d. conſ. 59.* Jo. de Anan.
in pr. licet in fine dicat argumentum non eſſe verum.
† Et habens in pœnis generale arbitrium, licet poſſit 20
condemnare ad mortem, non tamen poteſt confiſcare
bona delinquentis. Alex. *conſ. 116. Animadverſis, nu.*
11. & ſeq. ver. nec obſtant verba, lib. 2. † Contrarium te-
net Marſ. *Sing. 397.*

§. VII.

Confiſcatio bonorum operatur multa.

Operatur † confiſcatio bonorum univerſalis contra con- 1
demnatum ad mortem facta, quod quis dicitur dece-
dere ſine hærede; quia nulla bona relinquit in civita-
te. Bald. *conſ. 204. Longum thema, num. 3. ver. ve-*
nio ad tertiam, lib. 3. Vide Tuſch. *verb. Damnati*
ad mortem quid perdant, & retineant. Littera D. Con-
cluſ. 2. † Amplia: quia condemnatus ad mortem & 2
cum confiſcatione bonorum dicitur effectus ſervus pœ-
næ. Bald. *conſ. 204. num. 3. ver. contrarium eſt ve-*
rum, lib. 3. quod intellige, ſi revera ſententia fuit exe-
quuta contra eum. Ang. *conſ. 357. Dominus Grego-*
rius, in pr. † Amplia: quia condemnatus ad mortem 3
cum confiſcatione bonorum, cum dicatur mutaſſe ſta-
tum, non retinet jura agnationis. Bald. *conſ. 244. Qui*
fervore, in pr. lib. 3. † Amplia; quia operantur di- 4
ctæ confiſcationes diverſum effectum, quia confiſcatio
univerſalis liberat condemnatum a ſuis creditoribus:
quia tranſeunt jura omnia active & paſſive in fiſcum,
ideo ſicut poteſt exigere, ita tenetur ſatisfacere credi-
toribus; ſecus eſt in confiſcatione bonorum certi lo-
ci, vel certorum bonorum, quia non liberatur. Jo.
de Imol. *conſ. 35. num. 24. & ſeq. uſque in fi.* † Ex- 5
tende: quia confiſcatio generalis operatur nedum, quod
liberatur delinquens ab omnibus creditoribus, ſed et-
iam fidejuſſores liberantur, quando duo concurrunt,
quod bona confiſcata ſufficiunt, & confiſcatio eſt ge-
neraliter facta. Caſtr. *conſ. 209. circa primum, lib. 2.*
ubi, quod confundantur actiones etiamſi Princeps con-
fiſcans ſit creditor ex contractu prius, & debitor ha-
beat bona in alieno territorio: quia liberantur debi-
tor & fidejuſſores, quando bona confiſcata ſufficiunt
pro debito, quod delinquens debet domino confiſcan-
ti. † Et quod facta confiſcatione univerſali, fiſcus ha- 6
beatur loco quaſi hæredis, ſeu hæredis, licet proprie
non ſit hæres, facit tex. cum gl. *in l. tutores, in fi.*
C. ad l. Jul. de vi publ. Abb. *conſ. 29. In quæſtione*
præſenti, lib. 2. Alex. *conſ. 88. col. 3. ver. 2. proba-*
tur, lib. 3. Vide Tuſch. *Litt. F. verb. Fiſcus quando*
loco hæredis habeatur. Concl. 388. † Poſſeſſio debet ap- 7
prehendi per fiſcum de bonis confiſcatis: quia ſine ap-
prehenſione non acquiritur. Boer. *deciſ. 264. num. in*
fi. ver. ſed adverte. & quod non ſit effectus dominus
bonorum confiſcatorum fiſcus, antequam agnoverit bo-
na, & poſſeſſionem apprehenderit. Bart. *conſ. 81. Mar-*
tinus, num. 5. & ſeq. ver. nec dicatur aliquis, lib. 1.
ubi quod ante non ſunt, neque dicuntur incorporata,
neque in patrimonio fiſci. † Contrarium, quod con- 8
fiſcatio, ſeu publicatio bonorum operatur, quod fiſco
acquiſitum eſt dominium abſque traditione, vel poſſeſ-
ſione. Jaſ. *in l. traditionib. num. 7. C. de pact.* per tex. *in*
l. un. §. cum autem. C. de caduc. tollen. quem Bal. ibi
not. Bar. *in l. Imperator, ff. de jure fiſci.* † Et pro con- 9
trario, quod fiſcus acquirat dominium bonorum con-
fiſcatorum ipſo jure, & ſine alia agnitione, & non te-
neatur ultra vires hæreditatis damnati. Bar. *conſ. 157.*
ſuper iis, num. 2. ver. ad primum, lib. 1. † Et quod 10
idem privilegium competat aſcendentibus, & deſcenden-
tibus ac tranſverſalibus uſque ad tertium gradum, per
auth. bona damnatorum. C. de bonis proſcript. te-
net. Bart. *d. conſ. 157. num. 3. ver. ſecundum, uſque*
in fin. lib. 1. quod eſt Bartoli, & Franc. Tigrini † 11
Intellige, ſeu declara, quod bona confiſcata tranſeunt
in fiſcum, ſed cum ſuo onere, & propterea tenetur fi-
ſcus ſatisfacere omnibus creditoribus delinquentis, *l. non*
poſſunt, ff. de jure fiſci. † Et propterea ſolvit dotes fi- 12
ſcus uxori delinquentis. Vide infra §. XVI. *Confiſca-*
tis bonis ad quæ onera teneatur fiſcus. num. 2. & ſeq.
maxime *num. 8.* † Imo quod plus eſt, tenetur conſer- 13
vare fidejuſſores delinquentis indemnes; unde ſi delin-
quens, cujus bona fuerunt confiſcata, rumpat poſtea
pacem, & committat pœnam, fiſcus non poteſt agere
contra fidejuſſores, quos tenetur conſervare indemnes,
l. quæ-

24 *l. quæritur. ff. manda. l. cum iis, ff. de fidejuſſ.* † Et
maxime hoc procedit Florentiæ, ubi vigore ſtatuti *de
repet. ſolut. vol.* 2. *cap.* 33. bona omnia principalis ſunt
hypothecata fidejuſſori, & die fidejuſſionis; ideo cum
fiſcus ſucceſſerit debitori, repellitur exceptione doli, *l.
venditorem, ff. de evict. c. dolo facit, de reg. jur. in*
25 6. † Amplia; quia operatur confiſcatio ipſo jure facta
per legem, quod bona tranſeunt in fiſcum abſque alia
declaratione, *l. Imperator, l. ejus, qui delatorem, ff.
de jure fiſci*. Bald. *in l.* 1. *col.* 2. *in princ. ver. quædam
ſunt pœna, C. ex delicto defuncti.* ubi, quod tunc
fiſcus quaſi hæres avocabit bona a quolibet detentore,
auth. de inceſt. nupt. in princ. c. 1. *de homic. lib.* 6.
& dicit Bald. *in c.* 11 *in princ. de feudo ſine culpa non
amitten.* quod aut quis ratione culpæ venit privandus,
aut eſt privatus ipſo jure; primo caſu neceſſaria eſt declaratoria
ſententia ad effectum pœnæ *d. l. ejus, qui delatorem*;
ſecundò caſu non eſt neceſſaria ad ſubſtantiam,
ſed ad exequutionem. Jo. Andr. *in c. pro humani. de
homic. in* 6. licet etiam dicat ibidem, quod exequutio
facta non præcedente declaratoria, non eſt juri contradictoria,
per not. per Innoc. *in c. ex ratione, de appel.*
& vide ad propoſitum Bald. *in l. quæ ſub conditione,
§. fin. ff. de cond. inſt.* Doct. *in l.* 2. *C. de vectig.
& commiſ.* Vide Tuſch. *Litt. D. verb. Declaratio
an requiritur contra ipſo jure privatum. Concl.* 98.

§. VIII.

*Confiſcatio Generalis, ſeu Univerſalis, quæ bona comprehendat,
vel non?*

1 Regula † eſt generalis affirmativa, quod in fiſcum
tranſeunt omnia ea, quæ tranſeunt in extraneos hæredes,
& e converſo ea, quæ non tranſeunt in extraneos
hæredes, non tranſeunt in fiſcum, ſecundum communem,
& veram, de qua Alciat. *conſ.* 522. *poſt num.* 6.
2 Clar. §. *fi. q.* 78. *num.* 7. *ver. nunc videamus.* † Extende;
quia regula eſt, quod in fiſcum facta confiſcatione
tranſeunt omnes obligationes. Calcan. *conſ.* 66. *nu.*
4. ubi dicit communem, & ſequitur Clar. *d.* §. *fi. q.*
3 78. *num.* 23. † Extende; quia nedum in fiſcum tranſit
obligatio, & actio civilis, ſed etiam naturalis ſecundum
communem, de qua idem Clar. *d.* §. *fi. q.* 78.
4 *num.* 23. † Extende; quia veniunt jura & actiones,
ac nomina debitorum, ſi confiſcatio eſt generalis, ſecus
ſi ſpecialis; quia ſolum contineret bona mobilia
& immobilia. Guido Papæ *deciſ.* 341. *in fi.* Bar. *in l.
Quintus, §. argento, ff. de auro, & arg. leg.* Vide
Tuſch. *Litt. B. verb. Bonorum appellat. Concl.* 101.
5 † Reſtringe; quia confiſcatio univerſalis bonorum damnati
non continet legitimam filiorum. Angel. *conſ.* 357.
Dominus Gregorius, num. 2. *ver. de ſecundo.* Dec. *conſ.*
434. *Accurate, num.* 7. *& ſeq.* Vide infra *num.* 112.
ver. & quod confiſcatio. Vide Tuſch. *Litt. L. verb. Legitima
an debeatur filiis, ſi bona patris confiſcantur.*
6 *Concl.* 189. † Reſtringe; quia neque legitima, neque
ſupplementum legitimæ debetur fiſco, vivente patre,
quando bona filii ſunt confiſcata. Dec. *d. conſ.* 348. *nu.*
7 7. † Regula ſecunda eſt, quod facta confiſcatione non
veniunt bona prohibita alienari per fideicommiſſum;
quia ſicuti in extraneum non tranſeunt, ita neque in
fiſcum. Alex. *conſ.* 23. *Opportune conſideratis, per totum,
lib.* 1. Bart. *in l. Imperator. ff de fideic. libert.* Soc.
conſ. 121. *lib.* 4. ubi ponit hoc pro regula. Dec. *conſ.*
442. *col.* 5. Jaſ. *in l. filiusfam. §. Divi. ff. de leg.* 1. communem
dicit Clar. §. *fi. qu.* 78. *num.* 7. allegat Alciat.
conſ. 522. *num.* 6. qui dicit communem, pleniſſime Roland.
a Valle *conſ.* 98. *per totum.* ubi, quod utraque
eſt communis, & magis communis; tamen hanc tuetur,
& tollit omnia contraria, *lib.* 2. *& conſ.* 56. *nu.*
8. *& per totum; lib.* 1. Marzar. *epit. fideicommiſſ. qu.*
47. *per totam*, ubi citat pro utraque, & hanc tuetur
8 late Ruin. *conſ.* 129. *num.* 3. *& ſeq. per totum, lib.* 2. †
Et quod in confiſcatione non veniant bona fideicommiſſi
prohibita alienari ex delicto ejus, qui prohibetur
alienare. Alex. *conſ.* 88. *Opportune conſideratis, lib.* 3.
Neſſus *in tract. bannitorum in* 1. *parte ſecundi temporis
q.* 30. Soc. *conſ.* 266. *In cauſa, quæ vertitur, col.* 15. *in
fi. ver.* 2. *etiam lib.* 2. *& conſ.* 121. *Committenda eſt
diſputatio. col.* 5. *ver.* 3. *ratio eſt, lib.* 1. Ruin. *conſ.* 124.
Viſo teſtamento, num. 5. *lib.* 2. *& conſ.* 24. *Quia copioſe,
num.* 12. *lib.* 5. † Contrarium, quod in confiſca- 9
tione veniant bona prohibita alienari, Alciat. *conſ.* 781.
num. 1. ubi dicit communem, & alias citat Roland. a
Valle *d. conſ.* 98. *num.* 10. *lib.* 2. quos dicit etiam atteſtari
de communi, & magis communi, licet ipſe teneat
contrarium, & oſtendat communem, & magis communem,
& veram eſſe illam, quam tuetur. † Exten- 10
de idem, ſi bona ſunt prohibita tranſire in extraneos;
quia fiſcus eſt extraneus; ideo non poſſunt confiſcari.
Alex. *d. conſ.* 33. *ver.* 2. *probatur, lib.* 1. Soc. *conſ.* 121.
Præmittenda eſt diſpoſitio, col. 3. *in fi. lib.* 4. Dec. *conſ.*
40. *num.* 27. *& ſeq.* Alex. *conſ.* 89. *Utrum emphyteuſis,
in pr. lib.* 4. ubi dicit communem, & magis commu-
nem. † Extende maxime, ut procedat, quando adſunt 11
verba, quod continuo bona conſerventur, vel maneant
penes illos de familia; quia illa dictio, *continuo*, non
patitur confiſcationem. Alex. *d. conſ.* 23. *num.* 10. *&
ſeq. ver. lib.* 1. † Extende; ut procedat, etiam ſi ob 12
parricidium bona non confiſcarentur, ſed auferri deberent
a filio parricida, tanquam ab indigno; quia ſi eſſet
facta prohibitio alienationis, ut bona perpetuo in
familia conſerventur, non poſſent auferri per fiſcum bona,
quæ pater filio parricidæ per fideicommiſſum relinquit
cum prohibitione alienandi in extraneos. Rol. a
Valle *d. conſ.* 56. *per totum, lib.* 1. plene Ruin. *conſ.*
129. *in prin. & per totum, lib.* 2. † Extende, ut pro- 13
cedat, etiamſi prohibitio alienationis ſit ſine cauſa,
quando in eventum alienationis vocantur alii certi;
quia tunc neque in fiſcum per delictum poſſunt tranſire.
Ruin. *d. conſ.* 129. *num.* 3. *&* 4. *lib.* 2. † Decla- 14
ra, quia quando adeſt expreſſa prohibitio teſtatoris,
quod non poſſint bona alienari in extraneos; quia vult
conſervari in agnatione, vel quando poſt prohibitionem
in eventum alienationis privat, alios vocando,
res eſt clara, quod non poſſunt confiſcari, ut per Rol.
a Valle, *d. conſ.* 98. *lib.* 3. *per totum.* Marzar. *d. q.*
47. † Declara; quia ſi eſt expreſſe facta prohibitio, 15
quod non poſſint alienari in extraneos, vel prohibitio
fuit in ſpecie, quod propter delictum non poſſint
confiſcari, cum cautela Rol. a Valle, de qua *in conſ.*
56. *num.* 8. *uſque in fin. lib.* 1. videlicet quod ſi aliquis
ex hæredibus ſuis aliquod crimen moliri conceperit
mente, vel tentaverit committere, per quod indignus
poſſet fieri, aut incapax hæreditatis, & bonorum ſuorum;
eo caſu eum privavit, & alium hæredem, videlicet
proximiorem inſtituit, & ſubſtituit, & ita deinceps;
quia bona ſua voluit conſervari in agnatione,
vel quid ſimile. Marzar. vero *d. epit. fideic. parte* 2.
qu. 47. *num.* 7. pariter dat formam, quod quandocunque
tentaverit committere aliquod crimen, per quod
indignationem principis, & confiſcationem bonorum
poſſet incurrere illico, quod tentavit, ipſo jure ſit privatus,
& devolvatur ad proximiorem, qui pariter &
ſucceſſive omnes privati cenſeantur, eo ipſo, quod talia
crimina committere tentaverint; & addit ipſe cautelam
apponendam, quod teſtator intendit providere,
ut bona cum dominio, uſufructu, & omni jure conſerventur
in familia, & nullo modo tranſeant in fiſcum,
non ut ſtandem faciat fiſco, ſed ut bona ſint
perpetuo in ſua familia, allegat Ruin. *conſ.* 129. *lib.* 2.
Nattam *conſ.* 520. & Alba. *conſ.* 7. † Declara, quia for- 16
te in crimine læſæ Majeſtatis poſſet eſſe difficultas; quia
controverſia eſt inter Doctores, ut in ſimili de peculio,
& bonis adventitiis filiifamilias, de quibus infra
n. 75. *& ſeq.* † Extende; quia ſi pater privat filium ip- 17
ſo jure, quatenus delictum cogitaverit committere, &
ſubſtituere deſcendentes, ſi filius commiſit parricidium,
per quod privaretur legitima, quæ confiſcari poſſet; tamen
ex quo privatur ante commiſſum parricidium per
cogitatum, eo caſu fiſcus non habebit legitimam filii,
ſed ſubſtituti ex vulgari, etiam ſi ſint filii parricidæ.
Ruin. *d. conſ.* 129. *num.* 5. *& per totum, lib.* 2. ubi
plus dicit, quod etiam ſi fiſcus poſſideat, non poteſt
impedire miſſionem in poſſeſſionem ad favorem ſubſtituti;
quia cum ipſe fiſcus nullum jus habeat, & ſua
non interſit, debet dari miſſio ſubſtituto ex vulgari.
† Extende in omnibus bonis, quæ per mortem ali- 18
cujus tranſeunt ad filios, ut filios, non ut hæredes;
quia etiam per mortem civilem ad eos tranſeunt, &
non confiſcantur. Alex. *conſ.* 23. *num.* 8. *ver. ſeptimo.
lib.* 1. † Extende generaliter, quando condemna- 19
tus habet bona tanquam certo generi legata; quia ex
quo

quo non admittitur extraneus; ita neque fiſcus, ſi con-
demnatur cum confiſcatione, neque monaſterium, ſi
ſiat profeſſus, ſed aperitur via ſecundo proximiori de
20 illo genere, late Ægid. Bellam. *conſ.* 33. *in pr.* † Ex-
tende etiam in crimine læſæ Majeſtatis Alex. *conſ.* 92.
num. 21. *lib.* 6. Soc. *conſ.* 121. *lib.* 4. Dec. *conſ.* 152.
21 *col. pen.* † Contrarium Soc. *conſ.* 266. *num.* 40. *lib.* 2.
22 † Reſtringe, quando alienatio eſt prohibita favore per-
ſonæ alienantis, quia tunc per confiſcationem bono-
rum tranſit in fiſcum. Alex. *d. conſ.* 23. *num.* 6. *ver.*
4. *pro hoc facit*, *lib.* 1. ubi apoſtilla pleniſſime. Nat-
ta *conſ.* 528. *in pr. per totum*, ubi dicit, quod tunc
non habet locum prohibitio; quia perdit privilegium
& reſpondet ad contraria omnia. Marcabrun. *conſ.* 83.
num. 164. *& ſeq. ver.* 2. *movetur*, *& num.* 175. *cum*
23 *ſeq.* ubi latiſſime idem dicit. † Idem, ſi prohibitio ſit
donec ſit 25. annorum, & interim non poſſit ſine li-
centia; & idem ſit, quando ſit mentio de pretio. Nat-
24 ta *d. conſ.* 528. *in pr.* † Reſtringe; quando bona ſunt
prohibita ſub conditione, quia interim poteſt fieri miſ-
ſio in poſſeſſionem, ſecus ſi bona debent retineri in pa-
25 trimonio. Alex. *d. conſ.* 23. *n.* 7. *ver. quinto lib.* 1. † Idem,
ſi bona ſunt ſubjecta fideicommiſſo ſub conditione;
quia tunc tacita eſt prohibitio, & interim poſſunt con-
fiſcari. Alex. *d. conſ.* 23. *num.* 13. *ver. non obſtant. lib.* 1.
26 † Reſtringe; quia vivente condemnato poſſunt fructus
confiſcari. *l. Statius Florus.* §. *Cornel. ff. de jure fiſci.*
Ruin. *conſ.* 63. *lib.* 5. Curt. Jun. *conſ.* 120. Bero. *q.* 41.
27 ubi late. † Contrarium, quod imo bona prohibita alie-
nari, non poſſint confiſcari, etiam in vita delinquen-
tis, Bart. *in l. Imperator*, *num.* 2. *ff. de fideicom. libert.*
quem communiter teneri dicit Soc. Jun. *conſ.* 77. *n.* 15.
lib. 2. & communem dicunt Rubeus Alex. *conſ.* 98. *n.* 1.
Grammat. *deciſ.* 105. *n.* 31. plures de communi, & ob-
ſervantia. Clar. *q.* 78. *in* §. *fin. n.* 10. & pro contrario fa-
cit; quia confiſcatio non comprehendit jus uſufructus,
etiam naturaliter vivente uſufructuario, quando fidei-
commiſſum eſt conditionale, & cum prohibitione ex-
preſſa. Alex. *conſ.* 23. *n.* 8. *lib.* 1. *& nu.* 13. *ver. non obſt. ut*
28 *quintum.* † Et contrarium procedit, quando fideicom-
miſſum eſt expreſſum in caſu alienationis ſine dubio ſe-
cundum communem, de qua Alciat. *conſ.* 650. *in pr.*
29 ubi, quod ita ſervatur. Clar. ubi ſupra. † Sed etiam,
quando eſt tacitum fideicommiſſum, quia dixit; *volo,
quod perpetuo bona conſerventur in agnatione*; quia li-
cet ſit tacitum fideicommiſſum; tamen idem operatur
ſecundum communem; Clar. *d.* §. *fi. q.* 78. *n.* 10. *ver. &*
30 *hac quidem concl.* † Declara, quod Fiſcus poteſt retine-
re bona vivente delinquente, quando fideicommiſſum
eſt in caſu mortis, vel poſt mortem fideicommiſſarii
condemnati, & ita procedit opinio de qua *in d. l. Sta-
tius Florus. ff. de jur. Fiſci*, §. *Cornelio*, & ita ſer-
31 vari, & practicari dicit Clar. *d.* §. *fi. q.* 78. *num.* 10. †
Declara plenius totam iſtam materiam; quia licet con-
fiſcatis bonis rebellis, confiſcatur quicunque annuus red-
ditus eidem debitus. Alex. *in l. ſi conſtante*, §. *fi. ff. ſolut.
matr.* tamen intelligitur durante vita naturali rebellis
tantum, ſive ſint perpetui, prout ſunt redditus Montis
Florentiæ, ſive S. Georgii Januæ, ſive impræſtitis Ve-
netiarum, qui debentur ex publico; quia tranſeunt ad
hæredes, & computantur inter immobilia; ſive ſint ad
vitam rebellis; quia durante vita ipſius rebellis transfe-
runtur in Fiſcum, *arg. d. l. Statius Florus*, §. *Cornelio*,
ff. de jure Fiſci, ſed ſi rebellis decapitaretur cum confi-
ſcatione, tunc dicti annui redditus extinguuntur quoad
eum, & non tranſeunt in Fiſcum. Fed. Sen. *conſ.* 12. &
eſt tex. *in l. Gaius Seius*, *ff. de annuis legat. & in l. in an-
nos ſingulos. eod.* & eſt ratio; quia jus rebellis extin-
guitur cum ejus vita, & Fiſcus veniens ex perſona ip-
ſius non poteſt ex perſona illius fundare intentionem
ſuam. Doct. *in l. hereditas*, *ff. de iis quibus ut indig.* Bar.
in l. fi. C. eod. Bal. *in l.* 2. *C. de ſecund. nupt.* & plene Corn.
32 *conſ.* 141. *Videtur prima facie*, *num. lib.* 4. † Imo, quan-
do bannitus eſſet ex cauſa, vel delicto, pro quo im-
ponitur pœna mortis, tunc æquiparatur deportato, &
habetur pro mortuo. Curt. Jun. *conſ.* 182. quo caſu
Fiſcus non ſuccedit in uſufructo, neque in legitima.
33 † Amplia; quia confiſcatio non comprehendit fidei-
commiſſum conditionale. Dec. *conſ.* 234. *num.* 3. ubi
apoſtilla videtur reſtringere quando ex ultima volun-
34 tate, ſecus ſi inter vivos debet reſtitui. † Amplia; quia
fideicommiſſum conditionale, ſi quando bannitus re-

vertatur in gratiam principis, non poteſt peti per Fi-
ſcum. Dec. *conſ.* 438. *num.* 10. *ver.* 3. *concl.* Rom. *conſ.*
247. *Primo dici poteſt*, *ver. ſed ad hoc reſpondetur.* † 35
Extende; quia neque fideicommiſſum purum ante fa-
ctam reſtitutionem non venit in confiſcationem. Dec.
conſ. 438. *num.* 11. *& ſeq.* † Contrarium tenet Natta *conſ.* 36
471. *num.* 13. *& ſeq.* quia fideicommiſsum purum tranſ-
mittitur, licet dubitative loquatur. † Extende in lega- 37
to conditionali; quia non venit in confiſcatione. Rom.
d. conſ. 247. *in pr.* ubi prima apoſtilla, *in ver. transfer-
tur.* dat concor. † Contrarium, quod imo jus condi- 38
tionale veniat in confiſcatione, eſt tex. *in l. inter ſo-
cerum*, §. *ult. ff. de pact. dotal.* † Declara; quia jus con- 39
ditionale deſcendens ex contractu tranſit in confiſcatio-
nem & in Fiſcum, ſicut tranſit in hæredem extraneum,
ſed in jure conditionali deſcendente ex ultima volun-
tate non tranſit in confiſcationem, neque in Fiſcum.
Rom. *d. conſ.* 247. *Primo dici poteſt*, *in pr.* ubi apoſtilla,
in ver. conditionale, quæ allegat pro utraque, & diſtin-
guit, prout Rom. & dicit hanc eſſe communem. † Ex- 40
tende, etiam ſi fideicommiſsum eſſet purum, & via
directa; quia licet propria auctoritate poſſit ſine reſti-
tutione capere, & tranſeat dominium; quia de manu
hæredis capere debet; tamen non tranſit in Fiſcum,
Dec. *d. conſ.* 438. *n.* 12. † Contrarium, quando eſt pu- 41
rum, vel purificatum; quia ſicuti tranſmittitur ad hæ-
redes, ita quod ad Fiſcum tranſeat, videtur tenere Nat-
ta, licet dubitet *d. conſ.* 471. *n.* 13. *& ſeq.* Vide plene Ga-
briel. *lib.* 7. *de crimin. Concl.* 24. *Bona alienari prohibita
non tranſeunt in Fiſcum ex delicto.* † Amplia; quia ju- 42
ra conditionalia non tranſeunt in Fiſcum. gl. *in l. non
ad ea*, *in ver. præſens. ff. de cond. & demonſtr.* quam di-
cit communiter teneri Clar. *d.* §. *fi. q.* 78. *num.* 23. *ver.
Scias tamen.* & quod jura, & actiones conditionales
paſſive non tranſeant in Fiſcum, allegat Jaſ. *in l. ſi
quis arbitratu. poſt num.* 29. *ff. de verb. oblig.* Boſſi. *de
bonorum public. n.* 24. Caſtr. *conſ.* 212. *in prin. lib.* 2. † 43
Extende; quia legatum alimentorum, quia eſt condi-
tionale, non tranſit in Fiſcum etiam in vita delin-
quentis. Boſs. *d. tit. de bonorum public. num.* 22. Clar. *d.*
§. *fi. q.* 78. *num.* 23. *in fin.* † Amplia, ut idem ſit in em- 44
phyteuſi Eccleſiaſtica; quia non tranſit efficaciter in
Fiſcum ſecundum communem, de qua Alex. *conſ.* 23.
num. 4. ubi apoſtilla, *lib.* 1. Bart. *in l. ſi finita.* §. *de ve-
ctigalibus. ff. de damno infecto.* Alex. *conſ.* 89. *in prin. lib.*
4. Clarus *in* §. *emphyteuſis*, *qu.* 29. *& in praxi crim.* §. *fin.
qu.* 76. *ver. nunc videamus.* Rol. a Valle *conſ.* 98. *num.* 18.
lib. 2. *& conſ.* 29. *num.* 18. *lib.* 3. Burſat. *conſ.* 43. *num.* 15.
lib. 1. Ant. de Butr. *conſ.* 61. *n.* 4. ubi apoſtilla *in ver. em-
phyteutica.* citat Boer. *deciſ.* 378. *num.* 7. Alex. *d. conſ.* 23.
lib. 1. Soc. *conſ.* 121. *num.* 18. *lib.* 4. Ruin. *conſ.* 161. *n.* 7.
lib. 1. Alex. *d. conſ.* 89. *in prin. lib.* 4. ubi dicit commu-
nem, & magis communem. † Et poterit Eccleſia in- 45
fra biennium recuperare a Fiſco emphyteuſim confiſca-
tam. Ægid. *d. conſ.* 15. *in pr.* † Extende idem in emphy- 46
teuſi privati, quando ea lege eſt conceſſa, quod in
extraneum non poſſit alienari. Alex. *d. conſ.* 23. *num.* 5.
lib. 1. ubi dicit communem Bart. *d. l. finita*, §. *de ve-
ctigalibus. ff. de damno infect. col.* 2. *ver. quæro.* ubi Bald.
in l. ſi quis Presbyterorum. C. de epiſ. & cleric. Dec.
late *conſ.* 40. *num.* 30. *& ſeq.* Clar. *in d.* §. *fi. q.* 78. ubi di-
cit communem regulam, & in *d.* §. *emphyteuſis q.* 29.
Alex. *d. conſ.* 89. *in pr.* ubi dicit communem. † Et quod 47
feudum, & emphyteuſis privati non veniant in confi-
ſcatione; quia commoditas perſonalis debita per eos
non poteſt a Fiſco præſtari. Franc. Aret. *conſ.* 10. *Caſus
talis. in pr.* † Reſtringe, quando emphyteuſis eſt hæ- 48
reditaria; quia licet non poſſit confiſcari directum do-
minium; tamen poteſt confiſcari utile dominium, ita
Guido Papæ *deciſ.* 428. *in fi.* Vide plenius, Tuſch. *Litt.
E. verb. Emphyteuſis confiſcari non poteſt, & quando ſe-
cus. Concl.* 221. † Amplia idem in feudo; quia non 49
poteſt confiſcari. Alex. *d. conſ.* 23. *num.* 5. *ver. idem
videmus*, *lib.* 1. *& conſ.* Alex. 89. *num.* 2. *lib.* 4. *& conſ.*
92. *Perſpectis*, *num.* 15. *& ſeq. ver. condeſcendo*, *lib.*
6. Vide Tuſch. *Litt. F. verb. Feudum ex quibus deli-
ctis devolvatur ad dominum, vel ad agnatos. Concl.*
179. † Intellige; quia ſi feudum confiſcatum fuiſſet 50
propter delictum in dominum, applicatur domi-
no, ſi propter aliud delictum, applicatur agna-
tis, quatenus eis deferatur, vel fiſco, quando eſt
hæreditarium, Crav. *conſ.* 128. *col. fi. ver. & ad-*

51 vertendum. † Declara; niſi idem ſit fiſcus, & domi-
nus feudi; quia confiſcatur, ſed non ſolvuntur debita
ex feudalibus. Jo. de Imol. conſ. 35. num. 20. & ſeq.
Vide Tuſch. Litt. F. verb. Feudum ad dominum ſpe-
ctat, ſi bona vaſalli confiſcantur, & quando ſecus. Concl.
52 211. † Amplia; quia juſpatronatus Eccleſiaſticum non
venit in confiſcatione; quia fiſcus non eſt capax, ne-
que hæres, communem dicit Gig. de crim. læſæ Majeſt.
fol. 121. q. num. 3. Covar. variar. reſol. c. 18. n. 7. quos citat
Clar. §. fi. q. 78. num. 8. Ægid. Bellam. conſ. 33. in pr.
53 qui loquitur in jure patronatus debito generi. † Con-
trarium Cittad. de jure patro. q. 20. in 10. parte prin.
54 num. 28. Fetret. conſ. 179. in pr. † Declarat Clar. qui
omnes citat, ut tranſeat ad fiſcum, quando eſt tranſi-
torium ad extraneos, alias ſecus. in d. §. fi. q. 78. n.
8. & eſt vera diſtinctio, & communis, ut per Alciat.
conſ. 522. num. 6. & ipſe Clar. d. q. 78. num. 7. atteſta-
tur de communi, & pleniſſime Ægid. Bellam. d. conſ.
55 33. in pr. † Amplia; quia in confiſcatione generali
non venit jus adeundi, ſi forte hæreditas eſſet con-
demnato delata; quia fiſcus pro eo non poterit adire,
Dec. conſ. 438. Accurate & eleganter, num. 5. ubi apo-
56 ſtilla dat concord. † Et quod hæreditas delata, ſed
nondum adita non veniat in confiſcatione bonorum.
Dec. d. conſ. 438. n. 6. quia jus quærendum non venit
in confiſcatione. Bart. in l. is poteſt, n. 13. ff. de acqu.
hæred. Nellus in tract. bannit. in prima parte ſecundi
temporis, qu. 30. Dec. in l. jus iniquum; §. fi. ff. quod
quiſque jur. & conſ. 448. n. 28. Vide apoſtillam ad Clar.
q. 78. n. 4. ver. bona futura, allegat Dec. conſ. 336. † Ex-
tende, etiamſi ſit delata hæreditas ante confiſcationem,
& bannum; quia non poteſt fiſcus adire hæreditatem
non aditam, Nellus in d. tract. bannit. in prima parte
ſecondi temporis, q. 30. d. conſ. 438. num. 6. & ſeq. &
conſ. 36. num. 8. hanc magis communem dicit Rui. in
bannito, qui retinet jus adeundi, conſ. 23. num. 26. lib.
5. imo quod condemnatus poſſit repudiare in præjudi-
cium fiſci, tenet Mantua. Sing. 23. bannito fuit dela-
78 ta. † Contrarium tenet Rui. d. conſ. 23. num. 2. lib. 5.
59 † Declara; quia ſi jus adeundi eſt tranſitorium ad ex-
traneos, tranſit in fiſcum, ſi non eſt tanſitorium ad
extraneos, non etiam tranſit in fiſcum; Clar. d. §. fi.
q. 78. n. 25. ubi dicit communem, allegat Jaſ. in l. ſi
quis mihi bona, §. ſervus municipum, circa fi. ff. de
60 acq. hered. † Extende maxime, quando ſumus in hæ-
reditate non tranſmiſſibili ad extraneos, prout in ſuc-
ceſſione tranſverſalium, Dec. d. conſ. 448. n. 28. Jaſ. in
d. l. ſi quis mihi bona, §. ſi quis. plane ff. de acq. hered.
61 Boſſ. in praxi tit. de publ. bon. num. 16. & 17. † Extende;
quia hæreditas nulliter adita, puta per minorem, non
adhibitis ſolemnitatibus, habetur pro non adita. Rui. d.
conſ. 23. vol. 5. Ideo non tranſmittitur in fiſcum. Boer.
62 conſ. 1. n. 17. † Declara, quia ſi minor erat, tranſmit-
tit beneficium reſtitutionis. Vide Tuſch. Litt. H. verb.
Hereditas delata, & non adita defertur proximioribus.
63 Concl. 28. † Reſtringe Florentiæ; quia cum penderet
quæſtio, & fiſcus ſuccubuerit, facta fuit lex ſuper hoc,
quod hæreditas delata ante bannum, & confiſcationem,
64 veniat in confiſcatione. † Amplia, quia in bonis non-
dum agnitis non cadit confiſcatio, Dec. d. conſ. 438.
num. 6. & ſeq. Ratio eſt quia rebellis, cujus fuerunt
bona confiſcata, habetur pro mortuo, ideo non ſuc-
cedit, & aperit viam aliis venientibus ab inteſtato,
vel ex teſtato, vel ex donato. Neque confiſcatio com-
prehendit bona ſub conditione extitura. Caſtr. conſ. 212.
per totum, lib. 2. ubi quod bannitus non gaudet bene-
65 ficio ſtatuti; quia habetur pro forenſe. † Extende, quia
confiſcatio bonorum non comprehendit, niſi jura, quæ
erant damnati ante confiſcationem. Alex. d. conſ. 23.
Opportune conſideratis, n. 2. ubi apoſtilla in ver. confi-
66 ſcatio, lib. 1. † Amplia; quia confiſcatio bonorum ſo-
lum comprehendit bona præſentia, & acquiſita, non
autem acquirenda, Rom. conſ. 247. Primo dici poteſt,
Dec. d. conſ. 438. Accurate, num. 8. & ſeq. Caſtr. conſ. 56.
ſuper 1. lib. 1. Alex. in l. 3. illud ff. quod quiſque jur. Nell.
in tract. bannit. in prima parte ſecundi temporis, qu. 18.
Bald. conſ. 7. ſecundum ea, lib. 2. & conſ. 257. lib. 3. Dec.
conſ. 253. 438. & 446. Clar. in §. teſtamentum, q. 19.
in prin. ubi dicit eſſe ſecundum communes regulas,
& repetit in §. fi. q. 78. ver. ulterius quæro, num. 24.
ubi plures de communi, vide apoſtil. ad Clar. d. q. 78.
in ver. bona feudalia, allegat Dec. ubi ſupra & hanc
communem dicit apoſtilla ad Rom. d. conſ. 247. in ver.
conditionale, quæ citat plurimos. † Contrarium tenet 67
Bald. conſ. 7. l. 2. quoad ea, quæ fiunt caduca; quia
confiſcatio illa comprehendit. † Imo, quod veniant 68
futura. Gramm. conſ. 7. quem citat apoſtil. ad Clar. d.
§. teſtamentum, q. 78. num. 24. in ver. bona futura, &
quid in bonis, vel legatis conditionalibus relative.
† Declara; quia veniunt bona de futuro, quæ veniunt 69
ex jure de præſenti tempore confiſcationis, veluti ſi
quis donavit bona ſua fratribus ad vitam cum condi-
tione, quod non poſſint alienare, & ſi alienaverint,
revertantur ad donantem, facta confiſcatione generali
bonorum donantis, ſi eveniat, quod donatarius alie-
net poſt confiſcationem, bona acquiruntur fiſco; quia
illud jus, quod habebat donans, tranſivit in fiſcum.
Abb. conſ. 91. Videtur primo, per totum, lib. 2. † De- 70
clara; quia veniunt ſine dubio præſentia tempore deli-
cti quæſita, ut dixi ſupra; n. 66. † Imo veniunt etiam 71
quæſita poſt delictum uſque ad publicationem, ſive con-
demnationem. Cald. d. §. fi. q. 78. num. 24. ver. ulterius
quæro. allegat plures de communi atteſtantes, videlicet
Nellum de bannit. in prima parte ſecundi temporis,
qu. 18. quem citat Corrad. fol. 430. num. 4. Curt. Sen.
conſ. 39. num. 13. † Et procedit, quod veniant quæſi- 72
ta poſt delictum ante condemnationem, etiam ſtante
lege, quod a die commiſſi delicti, & ita pro repul-
ſa tradit Boſſ. de bon. publ num. 80. & ita ſervari di-
cit Clar. d. §. q. 78. num. 24. † Bona vero poſt con- 73
demnationem quæſita, ſi fiſcus ea occupavit, retinet;
quia fiunt occupantis, ex quo exul factus eſt, & in-
capax in loco condemnationis; ſi vero alius occupa-
vit, fiſcus non aufert ab eo; ita ſervari in ſtatu Me-
diolani dicit Clar. d. §. fi. q. 78. num. 24. in fi. † Vi- 74
de Abb. d. conſ. 91. circa fi. ver. quin imo poteſt dici,
l. 2. quod bona futura acquiruntur fiſco, quando non
ſolum bona ſunt publicata, ſed etiam perſona ad mor-
tem condemnata, allegat lib. 3. C. de bonis proſcr. ſed
contrarium, & melius loquitur Caſt. conſ. 212. per to-
tum, lib. 2. Vide ſupra num. 64. ver. Ratio. † Am- 75
plia; quia in confiſcatione bonorum adventitiorum fi-
liifamilias non veniunt bona, in quibus ipſe habet
proprietatem & pater uſumfructum, quia ſicut non
poteſt illa alienare ſine patre, qui eſt legitimus ad-
miniſtrator; ita nec poſſunt confiſcari ex ejus deli-
cto. Abb. conſ. 66. Quamquam, numer. 2. lib. 2. Rom.
conſ. 154. judicium contra, numer. 3. in fi. cum ſeq.
ver. iis tamen. Ruin. late conſ. 24. lib. 5. per totum.
communem dicit Menoch. de recuper. remed. 9. num.
66. ubi plures allegat, videlicet Curt. Jun. conſ. 60.
Dux Philippus, ver. venio ad ſecundum. Soc. Jun. conſ.
77. num. 8. lib. 2. qui conſuluit in eodem caſu cum
Rui. Jaſ. Inſt. de actio. §. actiones, numer. 62. Boer.
deciſ. 7. numer. 10. & ſeq. Rol. a Valle conſ. 36. num.
10. lib. 1. communem dicit Pariſ. conſ. 157. lib. 4. li-
cet contrarium teneat, & eſſe ſine difficultate dici Clar.
§. fi. q. 78. num. 12. quando pater habet uſumfructum.
Capel. Tholoſa. deciſ. 120. & Curt. Sen. conſ. 59. nu.
12. ubi dicit communem. Menoch. conſ. 182. nu. 13.
Tob. Non. conſ. 102. † Extende, quia neque reſpectu 76
proprietatis filii in adventitiis poteſt fieri confiſcatio,
quando filius eſt in poteſtate patris; quia nullo modo
poteſt diſponere, vel teſtari de proprietata. Abb. d. conſ.
66. Quamquam, nu. 2. ver. nec obſtat ſi dicatur, lib. 2.
† Contrarium tenet Pariſ. conſ. 157. qui conſuluit con- 77
tra Ruin. lib. 4. ubi quod ſolum prohibetur confiſcatio
quoad uſumfructum, in præjudicium patris, & ita plu-
res pro hac parte tenere citat Menoch. d. remed. 9. recu-
per. n. 75. ver. contrariam tamen. inter quos Jacob. de
Arena, Cyn. Bar. Bald. Ang. Salyc. & Ripa; licet contra-
rium ibi teneat Menoch. & hanc partem tuetur Rom.
conſ. 154. per totum. quia ſi pater convenitur, ut legiti-
mus adminiſtrator tenetur. † Declara ut per Capel. 78
Thol. q. 120. ubi additio plene declarat, quod non fit
confiſcatio, ſecus in peculio caſtrenſi. † Declara ſecun-
do, ut per Alex. conſ. 106. ſuper alio, in fi. l. 7. quia ſi
eſt obligatio neceſſaria, pater tenetur ut legitimus ad-
miniſtrator; ſi voluntaria, non nocet patri, niſi eſſet
hæres filii. † Extende multo magis; quia non poteſt
confiſcari uſusfructus ſpectans ad patrem. Rui. conſ. 24. l.
5. in pr. † Extende, etiam in uſufructu adventitiorum 81
bono-

bonorum. Menoch. *in d. 9. remed. recup. num.* 70. ubi
82 dicit magis communem hodie. † Extende; quia non
veniunt bona profectitia filii-familias, & nullus dubi-
tat. Rui. *d. conſ.* 24. *num.* 5. *lib.* 5. communem dicit.
Curt. Sen. *conſ.* 59. *num.* 12. Soc. Jun. *conſ.* 77. *num.* 6.
lib. 2. Clar. §. *fi. q.* 78. *num.* 11. ubi, quod pater eſt
dominus, ideo non eſt mirum, ſi non confiſcantur,
83 & dicit communem. † Extende, ut procedat, etiam
ſi pater non habeat uſumfructum, ſed alius; quia non
deſinit eſſe adminiſtrator, ideo impeditur confiſcatio.
Rui. *d. conſ.* 24. *lib.* 5. *num.* 7. *& ſeq.* Menoch. *d. re-
med.* 9. *recuperandæ*, *num.* 81. *& ſeq. ver. extenditur*,
84 ubi citat plures pro utraque parte. † Extende, quia
hoc eſt veriſſimum, quando delictum eſſet ex ficta
confeſſione in contumaciam. Rom. *d. conſ.* 154. *num.*
9. ubi plena apoſtilla *in ver. lata eſt.* & *in ver. Noce-
ret.* Bar. *in l. ſi finita*, §. *ſi de vectigal. in fi. num.*
85 14. *ff. de damno infect.* † Extende; quia valet argu-
mentum; filius non poteſt teſtari de bonis, & ſic non
poteſt hæredem extraneum facere; ergo neque pati con-
fiſcationem, Rui. *d. conſ.* 24. *per totum*, *lib.* 5. ma-
xime *num.* 12. *& ſeq. ver.* 2. *pr.* ſequitur Clar. *d.* §. *q.*
86 78. *num.* 12. † Extende, quod imo peculium adventi-
tium filii in quo pater non habet uſumfructum, non
poſſit confiſcari, dicit Clar. *d.* §. *fi. q.* 78. *num.* 12. *in
fi. ver. ſed certe*, ubi quod ſicuti peculium caſtrenſe
non poteſt confiſcari, licet filius poſſit de eo teſtari;
87 ita & peculium adventitium. † Declara; quia conſi-
deratur facultas alienandi; ideo ſi quis habet bona, &
utile dominium, alius autem directum; poteſt confi-
ſcatio fieri, ſi poteſt alienari, alias non. Covar. *in
tertia parte relectio*, *c. poſſeſſor. de reg. jur.* §. 2. *num.* 6.
88 *ver.* 11. † Extende; quia neque peculium caſtrenſe po-
teſt confiſcari, licet filius poſſit de eo teſtari, & libe-
re diſponere, ſecundum communem, de qua Alex. *in
l.* 3. §. *filius*, *ff. quod quiſque juris*, *num.* 3. ubi Dec.
num. 4. & alios citat Clar. *d.* §. *fi. q.* 78. *num.* 13. *ver.
quæro etiam*, ubi, quod ratio prærogativæ eſt patria
89 poteſtas, quæ facit præferri patrem fiſco. † Et proce-
dit ampliatio: quia ſi bona filii, vel ſervi confiſcan-
tur, non venit in confiſcatione peculium domini, vel
patris] Ægid. Bella *conſ.* 15. *in prin.* ubi idem in li-
90 berto: quia jus domini ſalvatur. † Extende in caſu
converſo; quia confiſcatis bonis patris, non confiſcatur
peculium profectitium filii, ſecundum communem, de
91 qua Clar. *q.* 78. *num.* 14. *ver. quæro nunc.* † Decla-
ra, niſi pater amitteret patriam poteſtatem: quia tunc
peculium tranſiret in fiſcum ſecundum communem, de
qua Boſſ. *de bon. publicat.* 71. ſequitur Clar. *d. q.* 78.
num. 14. *in fi.* ubi relative, quando pater perdat pa-
triam poteſtatem, & ita loquitur Abb. *conſ.* 66. *circa
med. ver. nec. obſtat.* & ideo ſi filius propter homici-
dium efficitur bannitus, & poteſt impune offendi:
quia perdit pater patriam poteſtatem, iſto caſu fit con-
fiſcatio peculii in proprietate, vel in totum, prout ha-
bet illud Pariſ. *d. conſ.* 157. *num.* 19. *& ſeq. lib.* 4.
Vide Tuſch. *Litt. P. verb. Patria poteſtas multis mo-
92 dis ſolvitur. Concl.* 132. † Reſtringe: quia poteſt con-
fiſcari peculium, ſive adventitium, ſive profectitium,
in quo pater habet uſumfructum, quando filius eſt
emancipatus, & alias liberatus a patria poteſtate: quia
quoad proprietatem confiſcatio procedit, quæ ad filium
ſpectat. Bar. *d. l. ſi finita.* §. *ſi de vectigalib. num.* 12.
ff. de damno infecto. ubi omnes, quia prohibetur alie-
natio, propter poteſtatem, Pariſ. *d. conſ.* 157. *num.* 32.
93 *& ſeq. lib.* 4. ubi *num.* 21. dicit communem. † Re-
ſtringe, quia poſſunt iſta peculia ſequeſtrari, & inven-
tariari, quia agitur de modico præjudicio. Boer. *dec.*
94 4. *in fin.* † Reſtringe, ut non procedat, quando filius
haberet adminiſtrationem peculii ex conceſſione pa-
tris: quia non impeditur. Menoch. *d. remed.* 9. *recup.
num.* 90. *ver. declaratur*, & hanc communem dicit
Gig. *de crim. læſæ Majeſt. fol.* 126. *q.* 11. *in fi.* quia
non valet argumentum: non poteſt filius teſtari: ergo
non patitur confiſcationem: quia ſufficit, quod poſſit
95 inter vivos diſponere. † Reſtringe: quia confiſcatio
bonorum comprehendit peculium filii, quando pater
amiſit patriam poteſtatem ex banno, vel alias. Clar.
96 §. *fi. q.* 71. *num.* 7. *ver. ſucceſſive*, *in fi.* † Amplia: quia
confiſcatio non comprehendit donata per condemna-
tum uxori cauſa mortis, & licet poſſit revocare talem
donationem: condemnatus tamen non acquirit Fiſco,
ſed ſibi; quia iſta non veniunt in confiſcationem,
quæ poſtea acquiruntur, Bald. *in l. exequutorem. num.*
30. *C. de exequut. rei jud.* quem ſequitur Natta *conſ.*
549. *in fi.* † Amplia: quia in confiſcatione non venit 97
legitima debita filio poſt mortem patris, ſi tempore
confiſcationis pater vivit. Dec. *conſ.* 438. *col.* 2. *ver.*
2. *concl. num.* 5. *& ſeq.* Caſtr. *conſ.* 212. *Omiſſo ordi-
ne*, *lib.* 2. ubi loquitur in rebelle bannito, qui pro
mortuo habetur, & ſuccedunt alii venientes ab inteſta-
to. † Extende; quia de jure antiquo ſemper legitima 98
conſervatur filiis, licet bona patris confiſcentur, & me-
dietas, etiamſi ſunt filii infra numerum quatuor; ſi ve-
ro ſupra, nihil confiſcatur ex benignitate principis, *l.*
1. *in fi. & l. fi. ff. de bon. damnat.* † Et quod con- 99
fiſcatio bonorum univerſalis non comprehendit legiti-
mam debitam filiis, communem dicit Roland. a Valle
conſ. 79. *num.* 29. *lib.* 2. Farinac. *q.* 24. *num.* 34. *tit.
de delictis*, ubi extendit etiam ſtante ſtatuto, quod
omnia bona delinquentis confiſcentur, ubi ampliat, &
limitat multis modis, & eſt major hoc caſu legitima
filiorum, quam ſit de jure communi, ut ipſe dicit *n.*
37. *& ſeq.* & limitat in bonis maternis; item non ha-
bere locum in filiis conceptis poſt condemnationem,
neque in crimine hæreſis: & ſupra *num.* 5. † Exten- 100
de: quia neque dos filiarum venit in confiſcatione bo-
norum patris. Farinac. *d. q.* 24. *num.* 46. *& ſeq.* ubi
etiam in crimine læſæ Majeſtatis extendit, *num.* 47. &
dicit communem. † Extende; quia neque ſupplemen- 101
tum legitimæ venit in confiſcatione bonorum. Dec. *d.
conſ.* 438. *num.* 9. *& ſeq.* † Contrarium, quod imo ho- 102
die illæ leges reſervantes legitimam filiis in confiſcatio-
ne bonorum non ſint in uſu, tenet Chaſſan. *ſuper con-
ſuet. Burgund. fol.* 88. *num.* 6. *& ſeq.* ubi late, quod non
debetur licet ſtatuta reducant confiſcationem, prout de
jure antiquo, vide eum quia diſputat; maxime *n.* 10.
ver. in contrarium. † Declara; quia ſecundum magis 103
communem reſervatur legitima; videlicet tertia, prout
de jure debetur ab inteſtato, ita Rol. a Valle *conſ.* 97.
n. 29. *lib.* 2. ſequitur Clarum *d.* §. *finali qu.* 78. *n.* 26. *ver.
videndum eſt etiam.* † Extende; quia confiſcatio non 104
comprehendit legitimam, neque Trebellianicam filio
debitam, quando prohibitus eſt alienare uſque ad cer-
tam ætatem, donec eſt minor; quia cum ſit ad illius
favorem, valet prohibitio, & impedit confiſcationem.
Rol. a Valle *conſ.* 33. *n.* 30. *lib.* 1. *& conſ.* 98. *n.* 25. *lib.*
2. ſequitur Tobias Nonius *conſ.* 97. Clar. *in praxi*, §.
fi. qu. 78. *ver. Item quæro, nunquid in confiſcatione*, *n.*
10. *in fin.* ubi allegat, quod valet prohibitio ſecundum
communem, quando eſt ad certam ætatem, allegat De-
cium *conſ.* 442. *num.* 28. Boſſ. *de publicat. bono.* 41. Ruin.
conſ. 23. *lib.* 5. Riminal. *conſ.* 243. & ita ſervatur Medio-
lani, contrarium ſupra *num.* 8. *& matris ſeqq.* ubi vide.
† Reſtringe; quia facta confiſcatione bonorum gravati 105
legitima, & Trebellianica, quas poteſt deducere, con-
fiſcantur, quando non eſt facta prohibitio Trebelliani-
cæ, Clar. §. *fi. q.* 78. *num.* 10. *ver. item quæro*, *in fi.* ubi
declarat, & quod ſi legitima eſt prohibita ad favorem
filii minoris; vide ſup. *n.* 104. † Reſtringe in bonis 106
maternis; quia facta illorum confiſcatione, nihil reſer-
vatur filiis, ut eſt text. *in l. de bonis matris. C. de bonis
proſc.* Clar. *d.* §. *fi. q.* 78. *num.* 26. *in fi.* ubi dicit commu-
nem. Bart. & Alex. *in l. ex facto.* §. *ex facto. ff. ad Trebell. &
in l.* 1. *C. de hered. inſtit.* Vide infra §. XVI. *Confiſca-
tis bonis, ad quæ onera teneatur Fiſcus. n.* 12. *& ſeq.*
Vide plena Tuſch. *Litt. L. in ver. Legitima an de-
beatur filiis, ſi bona patris confiſcantur. Concl.* 189.
† Amplia; quia confiſcatio non comprehendit jus uſuſ- 107
fructus etiam naturaliter vivente uſufructuario, Alex.
conſ. 23. *num.* 8. *lib.* 1. *& num.* 13. *ver. non obſtat
quintum.* † Amplia; quia non comprehendit dotes uxo- 108
ris delinquentis. Bal. *conſ.* 355. *Quemadmodum Impera-
tor*, *lib.* 3. *l.* 1. *& l. ſi marito*, §. *fi. ff. ſolut. matr.*
Soc. *conſ.* 121. *Præmittenda eſt diſputatio*, *col.* 5. *num.*
26. *ver. Poſtremo clare reſpondeo*, *lib.* 4. Vide infra. §.
XII. *Confiſcatio bonorum uxoris quibus caſibus fiat.* † Am- 109
plia; quia ſi ſunt confiſcata omnia bona mobilia & im-
mobilia, non veniunt jura & actiones, communem
dicit Clar. *d.* §. *fin. q.* 78. *num.* 9. *ver. ſucceſſive quæro.* tu
vero declara ut ſupra *num.* 73. *& ſeq.* ubi, quod ex
quo bannitorum bona vacant, & fiunt occupantis, poſſet
Fiſcus capere bona banniti poſtea quæſita, & retine-
re. Vide Tuſch. *Litt. B. verb. Bonorum mobilium*

appellatione quid veniat. Concl. 103. *& concl. ibi proxi-*
110 *me ſeq.* † Limita; quia in confiſcatione veniunt bona
alienata per delinquentem, poſt condemnationem de
eo factam, quando ſententia tranſivit in judicatum,
quia non valet alienatio, communem dicit Clar. *d.* §.
fi. q. 78. *n.* 20. *ver. ſi vero.* Vide Tuſch. *Litt. A. verb. Alie-*
natio facta in fraudem qualiter revocetur. Concl. 268. Vide
eund. *Litt. F. verb. Fiſcus quando revocet alienata tan-*
quam in fraudem. Concl. 398. Vide eundem, *verb.*
Fraudulenter facta non valent, & quando ſecus. Concl.
111 482. † Extende, ut idem ſit, ſi alienat ante ſenten-
tiam, ſed poſt delictum commiſſum in caſibus, in qui-
bus confiſcatio inducitur ipſo jure, vel alienatio inter-
dicitur, prout in crimine hæreſis, læſæ Majeſtatis &
ſodomiæ; quia alienatio eſt ipſo jure nulla; commu-
112 nem dicit Clar. *d.* §. *fin. qu.* 78. *n.* 18. *in fi.* † Extende,
ut idem ſit, quando alienatio bonorum fieret poſt de-
lictum commiſſum, etiam in caſibus, in quibus confi-
ſcatio ipſo jure non inducitur, quando in fraudem fi-
ſci facta eſt; quia ea revocatur, etiam ſi ſit facta titu-
lo oneroſo, quando uterque fuit particeps fraudis, Clar.
113 *d.* §. *fi. q.* 78. *n.* 18. † Extende idem, quando alienatio
fit poſt ſententiam condemnatoriam, pendente appella-
tione; quia ſi ſequatur confirmatio, revocatur aliena-
tio, & confiſcatio habet locum, Clar. *d. qu.* 78. *n.* 20.
114 † Extende in alienatione facta quomodocunque in frau-
dem fiſci, fraus autem probatur ex conjecturis, puta,
ſi alienavit omnia bona ſua, communem dicit Clar.
115 *d.* §. *fi. q.* 78. *n.* 17. *ver. fraus.* † Et procedit etiam, ſi
longe poſt alienationem ſequutum eſt delictum, dum-
modo tempore alienationis ſubeſſet cauſa delicti, prout
inimicitia, vel quid ſimile, communem dicit Clar. ubi
116 ſupra *num.* 17. † Conjecturæ ſunt, ſi poſt alienationem
poſſideat, item ſi fiat alienatio occulta, vel ſi conſan-
guineo, vel ſi de omnibus bonis, vel ſi poſt aliena-
tionem ſtatim ſequutum fuit delictum, quia iſtæ ſunt
præſumptiones fraudis, quæ probant ad revocationem,
ſi cauſa delicti tunc ſuberat, ſecundum communem,
117 de qua Clar. *d.* §. *fi. qu.* 78. *n.* 17. ubi late. † Reſtrin-
ge, quando alienatio eſſet facta titulo oneroſo; quia
tunc niſi emptor ſit particeps fraudis, valet etiam facta
poſt commiſſum delictum, communem dicit Clar. *d.* §.
118 *fi. q.* 78. *num.* 18. *ver. cæterum.* † Et procedit reſtrictio,
etiam ſi fiat alienatio, nedum poſt delictum, ſed etiam
poſt accuſationem, etiam poſt litis conteſtationem, quia
valet, & non poteſt revocari, niſi emptor participave-
rit de fraude, ſecundum communem, de qua Clar. *d.*
§. *fi. quæſt.* 78. *num.* 19. *ver. & hæc omnia*, licet reſtringat;
quia præſumitur fraus, ſi poſt accuſationem, & dicit
119 communem. † Declara; quia etiam in caſu retracta-
tionis fiſcus non procedit exequutive, amovendo em-
ptores, vel tertios poſſeſſores, ſed actionem revocato-
riam intentare debet. Clar. *d.* §. *fin. quæſt.* 78. *num.* 20. *in fi,*
120 ubi dicit communem. † Reſtringe, quia delinquens po-
teſt quandocumque dare bona ſua in ſolutum creditoribus
121 ſuis, Clar. *d.* §. *fin. quæſt.* 78. *num.* 21. † Reſtringe, quia
alienatio facta per delinquentem ante delictum valet,
niſi conſtet de fraude, quo caſu revocatur, Clar. *d.* §.
fi. quæſt. 78. *num.* 16. *ver. ſolet. etiam.* ubi dicit commu-
nem, & quod iſto caſu fiſcus tenetur reſtituere pre-
122 tium emptori. † Limita, ut quæ dicta ſunt in vendi-
tione, vel alienatione, procedant in permutatione,
quæ valida eſt, & fiſcus debet conſequi bona permu-
tata, ſeu ſubrogata loco venditorum, niſi probetur fraus
ex eiſdem conjecturis, de quibus ſupra, communem
dicit Clar. *d.* §. *fin. quæſt.* 78. *num.* 2.

§. IX.

Confiſcatio univerſalis an comprehendat bona alterius territorii?

1 Confiſcatio † bonorum univerſaliter facta contra con-
demnatum, qui æquiparetur deportato; operatur, quod
bona condemnati, etiam in alieno territorio ſub do-
minio ejuſdem Principis cenſentur confiſcata. Bald.
conſ. 36. *Factum, quod proponitur, lib.* 4. ubi, quod
eo caſu non poteſt fingi in uno loco condemnatus
mortuus, in alio vivens, ſub eodemmet Principe, &
conſ. 341. *ſuper primo, lib.* 4. ubi, quod dicitur æqui-
2 parari deportato ex genere criminis. † Et quod confi-
ſcatio in uno loco facta de omnibus bonis, non ha-
bet locum in bonis territorii alienæ juriſdictionis,
Caſtr. *conſ.* 209. *Circa primum, col.* 2. *poſt med. ver. Et*
poſito, quod fuiſſent, lib. 2. † Contrarium Caſtr. *conſ.*
320. *Primum quæſitum, num.* 3. *in fi. ver. Et ſic non ob-* 3
ſtat. lib. 1. ubi, quod veniunt ſuccedentes ab inteſta-
to, non autem fiſcus alterius territorii. † Declara:
quia confiſcatio, & incorporatio eſt facienda illi Ca- 4
meræ, ſub qua bona ſtabilia ſunt ſita, quia confiſcatio
eſt realis, & ſequitur rem, ubi eſt. Bald. *d. conſ.* 36.
num. 2. *ver. ſed dubium, lib.* 4. *& conſ.* 341. *in pr. lib.* 4.
Alex. *conſ.* 31. *in prin. lib.* 1. *& per totum*, ubi *num.* 7.
ver. nunc venio ad reſponſionem, dicit procedere præ-
dicta circa ſtabilia; quia inhærent territorio, ideo exi-
ſtentia extra territorium non capiuntur per fiſcum con-
fiſcantem, ſed per alium fiſcum, in cujus territorio
ſunt bona, Cravet. *conſ.* 128. *Proponitur, quod bona,*
in princ. † Extende declarationem, ut procedat, etiam
ſi confiſcatio fieret ob crimen hæreſis & ſic læſæ Ma- 5
jeſtatis Divinæ. Cravet. *conſ* 128. *num.* 6. *ver. quinto, &*
amplius. † Reſtringe declarationem, ut non procedat
quoad bona mobilia; quia illi loco applicantur, & il- 6
li fiſco, ad quem locum ſunt deſtinata; & ideo ſi mo-
bilia ſunt de loco ad locum translata, ut ibi ſint, con-
fiſcantur in loco deſtinationis, niſi fraudulenter, & poſt
delictum ſint a loco delicti aſportata. Bald. *d. conſ.* 36.
num. 2. *ver. ſed dubium eſt, lib.* 4. *& conſ.* 341. *lib.* 4. Vi-
de Tuſch. *Litt. B. verb. Bona mobilia ab immobilibus dif-*
ferunt, & cui loco applicentur. Concl. 105. † Contrarium,
quod imo mobilia ad effectum confiſcationis cenſean- 7
tur eſſe de territorio loci, ubi reperiuntur, tenet Alex.
conſ. 16. *Viſo titulo quæſtionis, col. fin. per totam. lib.* 6.
ubi dicit hanc veriorem, & ſequitur ibi apoſtilla *in*
ver. loci, quæ dat concord. & hanc etiam tenet Clar.
in praxi criminal. quæſt. 78. *num.* 27. *in fi.* ubi, quod nun-
quam vidit contrariam opinionem Caravitæ ſervari, &
quod non ſervetur, dicit apoſtilla ad Alexand. *conſil.*
19. *num.* 9. *lib.* 6. ubi citat ſe *in conſuet. Pariſien.* §. 145.
† Tertia fuit opinio Bald. *in l. mercatores, C. de com-*
mer. & mercat. quam ſequitur Alexand. *conſil.* 31. *num.* 8
5. *lib.* 1. ubi, quod mobilia reſpiciunt perſonam, im-
mobilia territorium, & hanc communem dicit Caravit.
ſuper ritu magnæ Curiæ, ritu 132. *num.* 3. *& ſeq.* licet
in praxi crim. q. 67. *num.* 27. *in fi.* dicat, quod
nunquam vidit hanc opinionem ſervari, Gig. *de crimi-*
ne læſæ Majeſtatis, tit. de crimine comm. læſæ Majeſt.
quæſt. 2. *in fine.* † Contrarium tenent Brun. *conſil.* 31. 9
num. 10. *& ſequ.* Alexand. *conſil.* 16. *num.* 2. *lib.* 2.
† Declara ex omnibus prædictis; quia ſi condemnatus 10
nulla habeat bona ſtabilia, ſed ſolum mobilia, ſit ve-
ra tertia opinio de qua ſupra; quia mobilia reſpiciunt
perſonam, ideo ubi eſt perſona, ibi mobilia eſſe dican-
tur, & ſic loquitur Alex. *d. conſ.* 31. *lib.* 1. mortuus ſi-
ne conſanguineis, nihil in bonis habebat, niſi ſola
mobilia; ideo perſonam ſequuntur. † Declara; quia 11
quando mobilia, vel credita ſunt perpetuo manſura in
loco, ubi ſunt, dicuntur de loco illo, & ibi confi-
ſcantur, prout Alex. *d. conſ.* 19. *num.* 9. *lib.* 9. dat exem-
plum, ſi Bononienſis habet impræſtita Venetiis, ubi
ſunt manſura, & de loco Veneto dicuntur. † Si vero 12
habet bona mobilia, & immobilia defunctus, & con-
demnatus, & mobilia ſunt in loco perpetuo deſtinata,
ut quia ibi habitabat, vel quia ibi habebat alia bona
ſtabilia, & ſequuntur locum ubi ſunt; ſi vero ibi non
erant perpetuo permanſura, ut quia animo aſportandi,
vel ad tempus tantum illa conſulit, vel poſt delictum
in fraudem; & non ſequuntur perſonam, & ita vide-
tur eſſe de mente Alex. *conſ.* 16. *num.* 2. *lib.* 1. ſi
recte intueatur, & ita Bald. *conſ.* 36. *num.* 2. *lib.* 4.
& conſ. 341. *eod. lib.* 4. & melius idem Alex. *conſ.*
31. *num.* 6. *lib.* 1. dum hanc diſtinctionem facit in
creditis. † Amplia in tantum univerſalem confiſcatio- 13
nem comprehendere bona omnia damnati, etiam in
diverſo territorio exiſtentia, quando deportato æquipa-
ratur, & eſt idem dominus amborum territoriorum,
ut etiam judex, qui confiſcavit, poſſit requirere alium
judicem ad confiſcandum, Bal. *d. conſ.* 36. *num.* 3.
ver. ſuper ſecundo, lib. 4. & duplicatur *conſ.* 341. *lib.*
4. † Amplia; quia confiſcatio generalis omnium bono- 14
rum facta in caſu juris communis comprehendit omnia
bona, etiam extra territorium confiſcantis, ſecundum
communem, de qua Clar. §. *fi. quæſt.* 78. *num.* 27.
ver. ſed hic quæro. allegat Rom. *Singul.* 272. *Licet*
magna, atteſtantem communem Canoniſtarum, &

Le-

15 Legiſtarum opinionem. † Et iſto caſu bona confiſcata
pertinent illi fiſco, in cujus territorin ſunt ſita, &
ideo ſi ſunt domini diverſi, unuſquiſque capiet bona
ſui territorii, & eſt commnnis opinio. Brun. *conſ.* 31.
feudali, *n.* 15. & magis communem dicit Rol. a Val-
le *conſ.* 78. *n.* 14. *lib.* 2. quos citat de communi atte-
16 ſtando Clar. *d. §. fi. qu.* 78. *num.* 27. † Reſtringe, quan-
do confiſcatio fieret non de jure communi, ſed de
ſtatutario; quia tunc non comprehendit, niſi bona in
loco ſtatuentium, quando ſtatutum ſimpliciter confiſcat
omnia bona. Ant. de Butr. *conſ.* 58. *num.* 4. *& conſ.* 61.
17 *num.* 2. † Et procedit reſtrictio, etiamſi confiſcans eſſet
dominus aliorum locorum, in quibus paſſus confiſca-
tionem haberet bona, quia non veniunt in tali confi-
ſcatione bona extra illud territorium. Clar. *d. §. fi. q.* 78.
allegat Boſſ. *de bono. publ. n.* 26. atteſtantem de commu-
18 ni, & Ceph. *conſ.* 79. *n.* 13. † Contrarium dicit Clar.
& male, quando dominus confiſcans eſt dominus alio-
rum locorum; & licet nihil alleget, tamen tuetur ſuam
opinionem in obſervantia Mediolani, quæ nihil rele-
vat; & poteſt eſſe vera, quando extaret Mediolani con-
ſtitutio generalis, quæ habetur pro jure communi in
toto Statu bona confiſcantis; ſecus ſi vigore ſtatuti fie-
ret confiſcatio; quia ſtatutum Mediolani non operatur
in aliis locis Status, niſi eſſemus in ſtatuto Civitatis
dominantis, & ita declarat Chaſſan. *in conſuet. Burg.*
fol. 95. *n.* 18. Vide Tuſch. *Litt. S. verb. ſtatutum Civi-*
tatis dominantis dicitur jus commune, & extenditur ad
19 *caſtra & loca ſubjecta, & quando ſecus. Concl.* 541. † De-
clara; quia ſi confiſcatio ex forma ſtatutorum de bo-
nis ſtabilibus, certum eſt, quod non veniunt bona ex-
tra territorium ſtatuentis; ſi vero fiat de bonis mobili-
bus, vel actionibus, tunc etiam bona extra territorium
veniunt confiſcata in loco confiſcationis, ſecundum ma-
gis communem, Carau. *ſuper ritu magnæ Curiæ, ritu*
132. *n.* 4. ubi, quod Bald. hanc tenet *in l. mercatores*,
20 *C. de commer. & merc. in pr.* & magis approbatur. † Con-
trarium tenet idem Bald. *in c.* 1. *in prin. num.* 6. *de pace*
tenen. & Clar. *d. §. fi. q.* 78. *n.* 27. *in fi.* dicit, quod nun-
quam vidit ſervari, & quod ſervetur contrarium, dicit
apoſtilla ad Alex. *conſ.* 19. *n.* 9. *lib.* 6. *in ver. mobilia.* & dicit
21 latius dixiſſe *in conſuet. Paris.* §. 145. † Declara; quia
procedit in confiſcatione, quando bona mobilia ſunt
extra territorium ſtatuentis, & bona ipſa ſunt in juriſdi-
ctione ejuſdem Principis: quia cum ſint acceſſoria ad
perſonam condemnatam, confiſcantur in loco, ubi fit
confiſcatio: ſi vero ſunt extra juriſdictionem, non fit
confiſcatio eidem confiſcanti; quia non habet exequutio-
nem; ſic arguit Chaſſa. *in conſuet. Burg. fol.* 94. *n.* 8. *ver.*
moveor. ubi, quod ſicut hæres ſuccedit per repræſenta-
tionem, ita fiſcus per extinctionem perſonæ, ſed requi-
ritur miniſterium judicis, & licet loquatur in ſtabili-
22 bus; tamen eſt idem in mobilibus. † Vide Ant. de
Butr. *conſ.* 58. *n.* 3. *ver. tamen ſemper, & per totum* ubi,
quod licet ſtatutum non poſſit confiſcare bona extra
territorium ſtatuentium, ut applicentur fiſco ſtatuen-
tium, tamen poteſt delinquentem omnibus bonis ſpo-
liare, & ſpoliatus ſic poteſt dominus domicilii, & bo-
norum, exequendo privare condemnatum bonis, &
ideo ſi ſtatutum confiſcat omnia bona delinquentis
ubique exiſtentia, & judex delicti habet partem in ſuo
territorio, & judex originis reliqua in ſuo territorio,
23 & idem repetit *conſ.* 61. *in prin.* ubi latius. † Et idem
dicit, quando idem ſtatutum puniens, puta ſodomi-
tam, vel alias delinquentem, in pœnam mortis, &
confiſcationem bonorum, eſſet in loco delicti, & in
loco originis; quia poteſt in utroque loco, videlicet
commiſſi delicti, & originis, puniri in eadem confi-
ſcatione, ita Bart. *in l. cunctos populos, col. fin. n.* 51. *&*
ſeq. ver. hoc præmiſſo, C. de ſumma Trin. cujus opinio-
nem communem dicit Boſſ. *tit. de bonorum publicatio-*
ne, n. 62. & plures citat apoſtil. ult. ad Ant. de Butr.
24. *conſ.* 58. † Amplia; quia confiſcatio facta in uno ter-
ritorio comprehendit etiam credita, quæ inter mobilia
computantur, quando non habet condemnatus, niſi
mobilia; quia neceſſario perſonæ cohærent credita præ-
25 dicta. Alex. *d. conſ.* 31. *n.* 6. *lib.* 1. † Reſtringe, quando
credita condemnati eſſent reſpectu rei immobilis; quia
tunc inter immobilia computantur. Alex. *d. conſ.* 31. *n.*
26 6. *lib.* 1. latiſſime Tiraq. §. 1. *glo.* 7. *tit. de retract.* † De-
clara; quia ſi is, cujus bona ſunt confiſcata univerſa-
liter, habet bona in diverſis territoriis, & credita, &
debita in diverſis locis, & territoriis, diviſio debito-
rum debet fieri pro rata bonorum confiſcatorum, ut
plus ſolvat, qui plura bona habet; quia licet bona ſint
in diverſis territoriis; tamen eſt unicum patrimonium,
obnoxium creditoribus; ideo fit concurſus pro rata,
Alex. *conſ.* 31. *col. fi. n.* 9. *lib.* 1. ubi ponit plura exem-
pla, & apoſtilla recitat ſuper hoc opiniones. † Si ve- 27
ro is, cujus bona ſunt confiſcata Florentiæ, habet cre-
ditum extra territorium Florentiæ, non applicatur tale
creditum fiſco Florentiæ, ita Caſtr. *conſ.* 320. *n.* 3. *lib.*
1. *ver. Patet igitur. & n.* 2. *col.* 1. *in fi.* dicit; quod appli-
catur illi, in cujus territorio eſt creditum, ita quod
ſi Comes eſt debitor, applicatur Comiti. † Vide opi- 28
nionem ſubtilem Franc. Aret. *conſ.* 10. *Caſus talis eſt,*
per totum, ubi, quod ſi A. Ferrarienſis habens bona
in territorio Bononienſi, tunc diverſæ juriſdictionis,
illa conceſſit ad perpetuum cenſum, & uſum alteri Fer-
rarienſi pro annua præſtatione perpetuo ſolvenda Fer-
rariæ, & confiſcatio fiat Ferrariæ de omnibus bonis A.
Ferrarienſis, venit in confiſcatione Ferrariæ, præſtatio
cenſus perpetua, quæ fit pro bonis Bononiæ; quia di-
cit quod iſta ſolutio deſtinata perpetuo Ferrariæ pro
bonis extra juriſdictionem, dicitur quoddam jus immo-
bile, abſtractum, & conſideratum de per ſe, allegat
Bald. in *l. Jubemus, in pr. C. de Sacroſan. Eccleſ.* ma-
xime, quando ſolutio fit in recognitionem dominii,
& non habito reſpectu ad fructus bonorum: & dicit
quod cenſetur eſſe in territorio Ferrariæ, propter deſti-
natam ſolutionem perpetuam, & allegat pro utraque,
& hanc tuetur, & tollit contraria: & certe magna eſt
extenſio, quod per indirectum bona ſtabilia extra ter-
ritorium, per indirectum confiſcantur in alio territo-
rio diverſæ juriſdictionis. † Amplia; quia ſi bona con- 29
fiſcantur de jure communi, confiſcatio fit ad commo-
ditatem domini utilis, ideo feudatario fit confiſcatio,
non autem domino directo. Crav. *conſ.* 128. *in prin.* ubi
late hoc demonſtrat, licet dominus ſupremus confiſca-
verit. Vide Tuſch. *litt. F. verb. Feudatarius eſt utilis do-*
minus, & ad eum ſpectant utilitates feudi. Concl. _08.
† Extende; quia confiſcatio fit illi domino, ſub cu- 30
jus juriſdictione ſunt bona; ideo feudatarius capiet
bona confiſcata in ſuo territorio, etiam ſi confiſcatio
fiat per dominum directum, Cravet. *d. conſ.* 128. *in prin.*
ubi, quod procedit, etiamſi confiſcatio fiat ob læſam
Majeſtatem divinam, & in conſequentiam humanam;
ſecus ſi principaliter lædatur humana Majeſtas domini
directi; quia tunc illi fit confiſcatio. † Extende, ut 31
quod dicitur de bonis confiſcatis, ut ſpectent ad feu-
datarium, non autem ad dominum directum proce-
dat, etiamſi confiſcatio ſit facta ante conceſſionem
feudi, ſed non exequuta; quia conceſſo feudo talis
confiſcatio erit feudatarii, Cravet. *d. conſ.* 128. *num.* 5.
& Bald. *conſ.* 306. *&* 307. *&* 419. *lib.* 4. † Extende, 32
ut procedat etiam in bonis Clerici confiſcatis; quia
ſpectat confiſcatio ad dominum feudatarium, ſub cujus
juriſdictione ſita ſunt bona. Crav. *d. conſ.* 128. *num.* 6.
† Extende, etiam ſi confiſcatio fiat ob crimen læſæ 33
Majeſtatis divinæ, & ſic hæreſis, Crav. *d. conſ.* 128. *n.*
6. *ver. nec. obſtat.* † Reſtringe, quando eſſet crimen 34
læſæ Majeſtatis humanæ in perſonam directi domini;
quia tunc applicatio fit domino directo quando in
eum principaliter eſt commiſſum delictum, Cravet. *d.*
conſ. 128. *n.* 7. Vide infra §. XV. *Confiſcatio bonorum*
in crimine læſæ Majeſtatis qualiter, & cui fiat. † Am- 35
plia; quia confiſcatio omnium bonorum damnati ad
mortem facta comprehendit legitimam ipſius damnati
extrahendam ex fideicommiſſo, nec non alia bona ac-
quiſita, & ſpectantia libere ad damnatum. Bald. *conſ.*
6. *Factum ſuper quo conſilium, num.* 1. *lib.* 4. † Limita; 36
quia ſi confiſcatio fiat jure ſpeciali ſtatutario, ea ſe
non extendit ad bona alibi ſita, Caſtr. *conſ.* 320. *pri-*
mum quæſitum, col. 2. *ver. Breviter licet iſta, lib.* 1. *&*
n. 3. ubi late. Jo. de Imol. *conſ.* 35. *n.* 24. *in fin. ver.*
Item advertendum, cum ſeq. ubi, quod licet de omni-
bus bonis, miniſterio juris reſtringitur, & dicitur par-
ticularis. † Limita, etiamſi confiſcatio fieret de jure 37
communi univerſaliter, quando fit in contumaciam,
quia non habet locum in alieno territorio, Caſtr. *d.*
conſ. 320. *n.* 3. *ver. dico etiam, lib.* 1. † Limita; quia con- 38
fiſcatio univerſalis condemnati, qui deportato æquipa-
ratur, non comprehendit etiam bona ejuſdem territorii
acquiſita, ſeu obventa damnato poſt confiſcationem,

Bald. *conſ. 24. per totum*, *lib.* 4. ubi, quod neque fidei-
commiſſum conditionale, neque jus cohærens perſonæ
banniti ex quacumque cauſa, etiam in crimine læſæ
Majeſtatis, cadit in confiſcationem, quando tempore
confiſcationis non erant quæſita, & ſic fiſcus non ſuc-
cedit. Dec. *conſ.* 438. *Accurate. n.* 7. *& ſeq.* Vide ple-
nius §. *proximum præcedentem*, *num.* 66. *& multis ſeq.*
39 † Extende; quia jus adeundi non tranſit in fiſcum:
ideo ſi hæreditas eſt delata eis, cujus bona confiſcan-
tur, non poteſt fiſcus adire pro eo. Dec. *d. conſ.* 438.
40 *n.* 5. ubi apoſtilla. † Limita quando confiſcantur omnia
bona, & damnatus habet bona extra juriſdictionem,
quæ non eſt ejuſdem Principis; quia ad bona non ſuppo-
ſita non extenditur confiſcatio univerſaliter facta, Bald.
41 *d. conſ.* 24. *Factum tale eſt*, *lib.* 4. *in pr.* † Declara
limitationem; quia ſi confiſcatio fit in uno loco de ju-
re ſpeciali, puta Bononiæ vigore ſtatuti, non extendi-
tur extra territorium ad civitatem Mutinæ: ſi vero con-
fiſcatio fit de jure civili univerſali, utique extenditur
ubique, ſed fiſcus cujuſque territorii capiet bona ſui
proprii territorii. Alex. *conſ.* 31. *Viſo titulo*, *n.* 3. *lib.* 1.
Caſtr. *conſ.* 32 *n. col.* 2. *ver. breviter*, *lib.* 1. Jo. de Imol.
conſ. 75. *n.* 22. *in fin. ver. Item advertendum*. Aret. *tract.
malefic. ver. & ejus bona publicamus. col.* 1. Guido Papæ.
42 *deciſ.* 341. † Si tamen confiſcatio eſt generalis, quili-
bet fiſcus capit bona condemnati in ſuo territorio. Alex.
43 *conſ.* 31. *Viſo titulo*, *lib.* 1. *in pr.* † Extende; quia etiam
quilibet fiſcus exigit debita, & ſolvit in ſuo territorio,
exemplo duorum tutorum; quaſi unuſquiſque ſuccedat
44 pro parte. Alex. *d. conſ.* 31. *in prin. lib.* 1. † Declara,
& diſtingue; quia inter eos non eſt jus accreſcendi,
adeo quod ſi unus fiſcus non apprehendat bona confi-
ſcata ſui territorii, non accreſcunt alteri fiſco. Alex.
d. conſ. 31. *in prim. lib.* 1.

§. X.

Confiſcatio bonorum Clerici ad quem pertineat & fiat?

1 Confiſcatio † bonorum Clerici facta, ſi ſunt bona
mobilia, vel alias immobilia; tamen intuitu Eccleſiæ
acquiſita, ob Clerici delictum ſpectant ad Epiſcopum,
vel Eccleſiam. Oldrad. *conſ.* 17. *in prin.* quia mobilia
ſequuntur perſonam, & etiam immobilia, quæ habet
tamquam Clericus, ut ibi, maxime *n.* 20. *col. verſ. ſed*
2 *certe*. † Contrarium, quod in Francia, ſi bona Cle-
rici confiſcantur, mobilia confiſcantur Epiſcopo, im-
mobilia vero confiſcantur Regi, atteſtatur Clar. §. *fi.
qu.* 78. *n.* 1. *in fi.* ubi allegat Boet. *ſuper conſuet. Bituricen.
fol.* 20. *col.* 3. Papo. *lib.* 24. *tit.* 13. *Areſto* 3. vide infra
3 *in fin.* † Amplia, ut etiam Epiſcopo applicentur patri-
monialia Clerici, quando confiſcatio fieret pro crimi-
ne Eccleſiaſtico. Oldrad. *d. conſ.* 17. *col.* 2. *n.* 9. *ver. &*
4 *ideo*. † Amplia, quod bona Clericorum confiſcata ap-
plicantur Eccleſiis, quando alicui Eccleſiæ inſerviunt.
Oldrad. *d. conſ.* 17. *n.* 10. *ver. Item advertendum*, *col.* 2.
5 † Limita in bonis immobilibus, & patrimonialibus
Clericorum; quia ſi confiſcantur per Epiſcopum, ob
delictum Clerici, ſpectant ad dominos temporales, ſub
cujus territorio ſita ſunt bona. Oldr. *d. conſ.* 17. *in prin.*
qui ita loquitur propter conſuetudinem, non quia ſit
de jure communi, ubi idem de bonis feudalibus, &
emphyteuticis, ut revertantur ad dominum directum,
vel, ut dicit Boet. *deciſ.* 264. *n.* 4. illud eſt quoad mul-
tos Epiſcopos, & Abbates, quibus Rex ex largitione
& liberali conceſſione donavit territorium ſic limita-
6 tum. † Limita in bonis feudalibus, ſeu emphyteuticis
Clerico conceſſis: quia facta confiſcatione revertuntur
7 ad dominum directum. Oldr. *d. conſ.* 17. *in prin.* † Ex-
tende; quia licet emphyteutica bona laici confiſcen-
tur; non tamen bona emphyteutica Eccleſiæ cadunt in
confiſcationem bonorum vacantium, ſed utile domi-
nium cum directo conſolidatur favore Eccleſiæ, plene
Ægid Bellam. *conſ.* 23. *per totum*, maxime *n.* 7. imo
tenet abſolute, quod quando fiſcus ſuccedit ad bona
vacantia, non fit ſucceſſio univerſalis, & non ſuccedat
in re communi, neque emphyteutica laici, vel Eccle-
8 ſiæ. † Limita in Gallia de conſuetudine: quia omnia
bona Clericorum immobilia applicantur dominis tempo-
ralibus, & mobilia tantum Epiſcopo, & Eccleſiæ. Oldr.
d. conſ. 17. *in* 1. *col. ver. rurſus*, ubi dicit conſuetudinem
9 valere. † Limita, quod pœna Clerici frangentis pa-
cem applicatur domino temporali, licet per Epiſcopum
fuerit condemnatus. Oldrad. *d. conſ.* 17. *num.* 8. *ver. hoc
idem*, & movetur propter conſuetudinem. † Limita in 10
crimine hæreſis; quia bona confiſcata ſpectant infra
annum ad dominum temporalem, poſt annum ad Ec-
cleſiam. Oldr. *d. conſ.* 17. *n.* 8. *ver. item hoc probant*, *& n.*
9. ubi videtur velle, quod in omnibus criminalibus
non Eccleſiaſticis confiſcatio facta contra Clericum ſpe-
ctet ad judicem ſecularem, ſeu dominum temporalem
infra annum, & idem dicit in fine conſilii, *n.* 22. *ver.
item videmus*. † Limita, quod omnis confiſcatio & con- 11
demnatio facta contra Clericum ob aliud crimen, quod
non ſit Eccleſiaſticum, bona confiſcata infra annum
ſpectant domino temporali, ſecundum Oldr. *d. conſ.* 17.
n. 9. ubi vult eſſe ſpeciale, quod ſpectet ad Epiſcopum,
quando ex delicto Eccleſiaſtico proveniret, & jus com-
mune in aliis eſſe contrarium, ſed loquitur de conſue-
tudine Franciæ. † Declara; quia dictæ limitationes da- 12
tæ per Oldrad. ſunt; quia ipſe ſupponit in Francia ita
ſervari, & quia ipſe eſt in opinione, quod Epiſcopus
non habeat territorium; ideo de jure non ſunt veræ,
& non procedunt, niſi de facto; quia clarum eſt, quod
Epiſcopus habet diœceſim, quæ ſibi pro territorio aſſi-
gnatur. Ruin. *conſ.* 22. *n.* 5. *lib.* 1. & habet fiſcum & fa-
miliam armatam ſecundum veram, & communem opi-
nionem, de qua Tuſch. *Litt. E. in verſ. Epiſcopus habet
territorium. Conc.* 252. Vide §. proximum ſequentem.

§. XI.

Confiſcationem bonorum an habeat Epiſcopus?

Epiſcopus † non poteſt confiſcare, quia non habet 1
territorium, ideo ſeculares exequuntur ſententias Epiſcopi.
Boer. *deciſ.* 264. *n.* 3. † Contrarium, quod imo de con- 2
ſuetudine Epiſcopi habeant fiſcum, & poſſint pecunia-
rias pœnas imponere Clericis, & aliis de ſuo foro, te-
net Clar. *in* §. *fi. qu.* 80. *n.* 5. *ver. in hac autem materia*,
& q. 78. *n.* 6. ubi relative loquitur, & eſt communis
opinio. Fel. *in c. irrefragabili. de offi. ord. in* §. *cæterum*,
n. 11. *verſ. quarta Concluſio.* ubi, quod ita ſervatur. Co-
varr. *variar. reſol. lib.* 2. *c.* 9. *n.* 11. ubi de communi. Ro-
ta *in antiq. deciſ.* 7. *de teſta.* quæ dicit, quod fiſcus Epi-
ſcopi ſuccedit Clerico, non autem fiſcus ſecularis. † Et 3
quod Epiſcopus habeat fiſcum, Diaz. *in praxi crimina-
li. cap.* 124. Butr. Imol. & alii, poſt gloſſ. *in cap. quia
verſ. præter. de conceſſ. præben.* & alii, quos citat Fel.
ubi ſupra. † Declara; quia de jure Epiſcopi pro ſe non 4
habent fiſcum, ſed debent pœnas, & confiſcationes ap-
plicare Cameræ Apoſtolicæ, vel ſaltem locis piis, li-
cet non ſervetur. ut per Clar. §. *fi. qu.* 80. *n.* 5. *ver in
hac*, *circa fi.* ubi plures allegat. Fel. *in d. cap. irrefra-
gabili*, §. *cæterum*, *num.* 11. *de offi. ordin.* ubi limitat,
niſi Epiſcopus indigeat pro ſe, vel niſi pœna impona-
tur a lege, vel ſtatuto; quia Epiſcopus retinet pro ſe,
ſequitur Covar. *variarum reſolutio. lib.* 2. *cap.* 9. *n.* 11.
ubi de communi. † Reſtringe, niſi habeant territo- 5
rium ex conceſſione principis ſecularis, prout in Fran-
cia multi Epiſcopi, & Abbates ex conceſſione Regis.
Boet. *d. deciſ.* 264. *n.* 4. † Reſtringe, niſi in ſpirituali- 6
bus, quia habent diœceſim loco territorii, & exequun-
tur ſententias ſuas, & quoad Clericos, Felin. *d. cap. ir-
refragabili.* † Reſtringe in crimine hæreſis; quia de con- 7
ſuetudine fit confiſcatio, & exequutio per Epiſcopum,
& inquiſitores. Boer. *d. deciſ.* 264. *nu.* 5. Vide Tuſch.
Litt. E. verb. Eccleſia quas pœnas imponat, *& de multi-
plicibus pœnis. Concl.* 17. Vide eundem, *verb. Epiſcopus
habet territorium, cui cohæret juriſdictio. Concl.* 253.

§. XII.

Confiſcatio bonorum uxoris, & dotis quibus caſibus fiat vel non?

Bona † uxoris confiſcantur quinque caſibus, de qui- 1
bus *in l. quinque legibus*, *ff. de bon. damnat.* refert Floria.
de S. Petro *in* 1. *quæſt. mulier primo viduata*, *col.* 2.
ver. item nec publicabuntur. † Amplia; quia dos mu- 2
lieris delinquentis ſalvo matrimonio confiſcatur ſine
dubio. Clar. §. *fi. q.* 78. *num.* 15. ubi dicit communem.
† Reſtringe, ſi mulier delinquat conſtante matrimo- 3
nio; quia non publicatur, niſi in quinque caſibus.
Clar.

Digitized by Google

Clar. *d.* §. *fi. qu.* 78. *n.* 15. ubi, quod in illis quinque
caſibus confiſcatur dos cum aliis bonis mulieris nuptæ,
& dicit communem, allegat Boſſ. *de public. bonorum*,
4 *num.* 73. & alios. † Reſtringe, quia dos nunquam
confiſcatur propter delictum mariti, etiamſi ſit rebellis,
etiamſi uxor eum ſequatur, ſed ſtatim mulier poteſt do-
tem repetere, quod dicit notandum Clar. *d.* §. *fin. q.* 78.
5 *num.* 15. *in fin.* † Amplia; quia licet confiſcatio bono-
rum uxoris, videlicet dotis, fit ob delictum mariti in
cauſa primipilari, *l.* 2. *C. de primipil.* Ant. de Butr.
6 *conſ.* 61. *num.* 3. † Regula tamen eſt in contrarium,
quod dos, & bona uxoris pro delicto mariti etiam in
crimine læſæ Majeſtatis non confiſcantur. Ant. de Butr.
conſ. 61. *num.* 2.

§. XIII.

Confiſcatio bonorum expreſſa, vel tacita, in quo differant?

1 Confiſcatio † dicitur expreſſa, quando lex, vel ſta-
tutum imponit delinquenti pœnam mortis, & confiſ-
cationis bonorum: quando vero lex, vel ſtatutum im-
ponit pœnam mortis, de jure antiquo veniebat etiam
confiſcatio in conſequentiam: unde *auth. bona damna-
torum, Cod. de bonis proſcript.* decrevit confiſcationem
in conſequentiam amplius non venire in duobus caſi-
bus. Clar. *in praxi crimin.* §. *fin. qu.* 78. Vide ſupra
2 §. III. *verſ. Confiſcatio, &* §. IV. *ver. extende.* † Et
quando lex imponit pœnam confiſcationis bonorum ip-
ſo jure, poteſt procedi etiam poſt mortem delinquentis
contra hæredes, ſecundum communem, ut reſtituat hæ-
res fructus, etiamſi vivente delinquente non ſit ſequuta
declaratio. Clar. *in* §. *fi. q.* 51. *num.* 14. *ver. ſcias*, ubi
dicit communem, licet Mediolani dicat requiri decla-
3 rationem vivente delinquente. † Alio modo confiſca-
tio per ſententiam fit a judice expreſſe, vel in conſe-
quentiam: expreſſe, quando dicit; *condemnamus in pœ-
nam capitis, ut moriatur, & in pœnam confiſcationis om-
nium bonorum*, & iſto caſu ſententia operatur, etiamſi
de jure pro illo delicto non adeſſet confiſcatio; quan-
do vero dicit; *condemnamus in pœnam capitis, ut mo-
riatur cum confiſcatione bonorum*, tunc pœna confiſca-
tionis dicitur in conſequentiam venire, ita ut ſi de jure
communi, vel ſtatuto non eſſet impoſita confiſcatio,
ſententia non operatur, niſi in quantum jus diſponit.
Arim. ad Ang. *de Maleſi. in ver. ejus bona publicamus*, ubi
dicit communem. Rui. *conſ.* 114. *n.* 5. *lib.* 4. Clar. *in* §. *q.*
94. *num.* 7. *ver. ſed pone*. Vide *Dictio*, cum *conjungit, &*
4 *quid ſignificet. Concl.* 258. † Differentia eſt; quia ſi con-
demnatus in contumaciam in pœnam capitis, & con-
fiſcationem bonorum poſt annum compareat, & abſol-
vatur quoad innocentiam, non recuperat bona; ſecus
quando confiſcatio & in conſequentiam venit. Clar. *d.*
§. *fi. q.* 94. *n.* 7. *& q.* 44. *n.* 3. *& ſeq. ver. facta autem hujuſ-
5 modi deſcriptione, & n.* 5. *ver. dixi. cum ſeq.* † Item;
quia ſi moritur, extinguitur pœna corporalis, & con-
fiſcatio in conſequentiam: ſecus ſi confiſcatio ſit princi-
paliter facta. Clar. *d.* §. *fi. q.* 94. *n.* 7. *ver. ſed pone*, ubi di-
6 cit communem. † Item; quia ſi confiſcatio venit prin-
cipaliter, poteſt fieri etiam quod reus amplius non poſ-
ſit pœna ultimi ſupplicii condemnari, ut quia penden-
te judicio moritur; ſecus ſi in conſequentiam. Cæpol.
7 *conſ.* 17. *criminali*, *num.* 36. † Item; quia ſi fiat con-
fiſcatio bonorum patris principaliter, non reſervatur le-
gitima filiis; ſecus ſi in conſequentiam. Caſtr. *conſ.* 171.
8 *col. fi. lib.* 1. † Imo dicit Clar. *d. q.* 44. *n.* 5. *ver. quin imo*,
quod ſi reus condemnatus admittitur ad novas defenſio-
nes poſt annum, & conſtitutus cæperit probare inno-
centiam, & moreretur, quod non recuperat bona, et-
iamſi hæres velit docere plene de innocentia: tamen
ibi dicit unum verbum Clar. quod tuta conſcientia
princeps non poteſt retinere talia bona.

§. XIV.

Confiſcatio quibus caſibus non fiat fiſco, ſed parti læſæ?

1 Socius † qui promiſit cum juramento pacifice, &
quiete ac fraterna charitate ſocium tractare, ſi illum
interficiat ex primo vulnere, omnia ejus bona ipſo ju-
re ſunt applicata hæredibus ſocii interfecti, non autem
fiſco. Rimin. Jun. *conſ.* 124. *Circa primum*, *lib.* 2.
num. 52. ubi dicit notabile. † Amplia per eandem ra- 2
tionem in aliis caſibus, militet par ratio, ut ſi tutor
interficiat pupillum, curator adultum, idem procedat.
† Amplia; quia homicidæ interficientis Clericum Ec- 3
cleſiæ deſervientem bona confiſcantur, & applicantur
Eccleſiæ, Feli. *in cap. poſtulaſti*, *n.* 5. *de judi.* † Am- 4
plia; quia bona raptoris mulieris non confiſcantur, ſed
applicantur mulieri raptæ, *l. unica.* §. *& ſiquidem. C.
de rapt. virg.* Vide plenius Tuſch. *Litt. P. verb. Pœna
cui applicari debeat. Concl.* 240.

§. XV.

Confiſcatio bonorum in crimine læſæ Majeſtatis cui fiat?

Confiſcatio † bonorum in crimine læſæ Majeſtatis 1
regulariter fit ſupremo Principi offenſo, etiam de bonis
ſitis in territorio feudatarii, & ſubditi; communem di-
cit Roland. a Valle *conſ.* 78. *n.* 21. *& ſeq. lib.* 2. & hæc
eſt ſecunda opinio, quam recitat Ægid. *conſ.* 15. *col.* 2.
ver. ſecunda opinio. † Contraria opinio, quod imo feu- 2
datario fiat confiſcatio de iis, quæ ſunt in territorio
feudatarii, tenet Ægid. *d. conſ.* 15. *in prin.* quia feu-
datarius jus ſuum perdere non debet ex alieno delicto,
& ponit multa ſimilia de peculio ſervi & filii-familias;
quia facta confiſcatione, dominus, & pater non priva-
tur. † Tertia opinio fuit, quod durante vita delin- 3
quentis dominus ſupremus percipiat fructus, poſtea ve-
ro ſecus. Ægid. *d. conſ.* 15. *num.* 2. *ver. Tertia opinio.*
† Quarta opinio, quod utile dominium tranſeat in 4
principem ſupremum offenſum, directum vero remaneat
feudatario. Ægid. *d. conſ.* 15. *num.* 2. *ver. Quarta opi-
nio.* † Declara hanc quartam opinionem; quia non 5
expedit feudatario habere dominum ſuum ſibi vaſallum;
& ideo ipſe dominus vendere tenetur utile dominium
habili, vel res tota venditur, & dividitur pretium; Æ-
gid. *d. conſ.* 15. *num.* 3. † Declara; quia prima opinio 6
procedit, quando crimen eſt læſæ Majeſtatis verum, &
proprium in perſonam principis, vel Conſiliatiorum aſ-
ſiſtentium, alias non ita plene. Ægid. *d. conſ.* 15, *n.* 10.
ver. quarto quæritur, ubi, quod eſt ſpeciale in caſu iſto
propter offenſam directam in Principem, uſque in fin.
† In ſecundo capite applicatur domino immediato, & 7
probat ratione; quia ſi ſententia adimit bona ſine con-
fiſcatione, certe uniri debent immediato domino, ſi confiſ-
cantur, debent confiſcari immediato: maxime quia non
citato domino immediato ſententia eſſet nulla, nec po-
teſt dici alienatio neceſſaria quoad dominum immedia-
tum, qui nihil deliquit, Ægid. *d. conſ.* 15. *n.* 10. *&
ſeq. ver. tertio, ratione probatur, & per totum.* Vide
Tuſch. *Litt. F. verb. Feudatarius eſt utilis dominus, &
ad eum ſpectat utilitas. Concl.* 208.

§. XVI.

Confiſcatis bonis, ad quæ onera teneatur fiſcus?

Fiſcus † facta confiſcatione bonorum delinquentis te- 1
netur ad omnia debita delinquentis: quia licet fiſcus
non ſit proprie hæres ejus, cujus bona ſunt confiſcata,
ut per gloſ. & Doct. *in l. inter eos, in fin. ff. de fidejuſſ.*
Bald. *in l. fin. in ultim. col. Cod. de contrahen. emptio.*
tamen ad ejus debita tenetur uſque ad quantitatem bo-
norum confiſcatorum. *l. ſi marito, ff. ſol. matrim. l.* 2.
C. eod. titul. l. fin. C. de ſent. paſſis. † Extende; quia te- 2
netur ſatisfacere creditoribus ejus, cujus bona ſunt con-
fiſcata, non obſtante edicto DD. novem Florentiæ, quod
omnes teneantur comparere infra certum tempus; quia
ex illo edicto non perdunt jura ſua, niſi ſequuta decla-
ratione, per quam imponitur poſt lapſum termini perpe-
tuum ſilentium, ita diſponente Florentiæ lege anni 1549.
verſ. ne quali banni &c. quia ut dicit glo. *in l.* 1. *Cod.
de compenſ. in ver. ſtatio.* ſi fiſcus ſuccedens bannito eſt
debitor, & creditor tertii, fit compenſatio ipſo jure, ad
evitandam pœnam amiſſionis juris, etiam quod nihil
ſit oppoſitum in termino ſtatutario. Alciat. de commu-
ni *conſ.* 11. *tom.* 2. *lib.* 6. *num.* 2. *& inf. num.* 9.
† Amplia quia fiſcus tenetur ad ſatisfaciendum credito- 3
ribus alterius territorii, quando non adſunt alia bona,
niſi confiſcata, & ſic in ſubſidium. Clar. §. *fi. quæſt.* 7.
num. 28. *ver. ſed quæro.* † Reſtringe; quia non tenetur 4
fiſcus

fiſcus ſatisfacere creditoribus alterius territorii, quando
adſunt alia bona, in quibus poteſt ſatis fieri; quia a-
lias de facili fiſcus eluderetur. Clar. d. §. quæſt. 78.
5 num. 28. ubi dicit communem. † Reſtringe; quia
quando creditor eſt ratione pœnæ, prout fiſcus, & non
adeſſent tot bona, præfertur fiſcus privato, quoad pœ-
nas: ſecus ſi privatus ageret ad intereſſe, vel ex con-
tractu. Clar. d. §. fi. quæſt. 78. num. 31. ubi de com-
6 muni. † Declara; quia ſi Princeps, vel fiſcus confiſ-
cans eſſet creditor delinquentis ante confiſcationem,
facta confiſcatione, ſi bona confiſcata ſufficiunt pro
credito, cenſetur ſibi ſatisfeciſſe, & non poteſt velle
retinere bona confiſcata ex confiſcatione, & tanquam
creditor ex contractu agere contra alia bona, quæ ha-
bet delinquens extra juriſdictionem confiſcantis, Caſtr.
conſ. 209. Circa primum, lib. 2. per totum, ubi, quod
7 ſi tenetur aliis ſatisfacere; ergo & ſibi. † Rationem
declarationis affert idem Caſtr. conſ. 390. Licet illi,
lib. 2. quia licet creditores contrahentes, & habentes
obligata bona omnia debitoris, contraxerint reſpectu
patrimonii debitoris, quod eſt obligatum; tamen ordi-
ne ſucceſſivo intelligitur, ut primo bona loci obliga-
gationis, & ſi non ſufficiunt, in ſubſidium, bona alie-
ni territorii ſint obligata, & hæc ratio omnibus præ-
8 dictis applicatur. † Amplia; quia reſtituit dotes uxoris
delinquentis, Soc. conſ. 121. Præmittenda eſt, nu. 26.
9 ver. poſtremo. clare reſpondeo, lib. 4. † Extende; quia
fiſcus tenetur ſatisfacere omnibus creditoribus, uſque
ad vires bonorum confiſcatorum. l. non poſſunt. ff. de
10 jure fiſci. Vide ſup. n. 2. & ſeq. † Extende; quia te-
netur judex in cauſis creditorum procedere ſummarie,
& ſine dilatione. Salyc. in l. ſi quis. num. 1. C. de bon.
11 proſcr. Clar. d. §. fi. q. 78. n. 28. in fi. ver. ſed quæro. † Am-
plia; quia imo fiſcus ſi habuit bona confiſcata bannitì
propter homicidium, non inconvenit, quod mater occi-
ſi, in ſolatium amiſſi filii conſequatur aliquam quantita-
tem pecuniarum ex bonis homicidæ; auth. de mand. prin.
§. deinde competens eſt. de quo late per Grammat. Voto
ult. num. 10. & eſt tex. in auth. ut jud. ſine quoquo ſuf-
12 frag. §. illud. † Amplia; quia fiſcus tenetur ad legiti-
mam filiorum in bonis confiſcatis, quæ eſt medietas
loco tertiæ ex liberalitate principis: ſi vero ſunt tres
filii, eſt tota hæreditas de medietate; eſt tex. in l. fin.
C. de bonis proſcr. de tota eſt tex. in l. cum ratio, ff.
de bon. damnat. §. ſi plures. Ruin. conſ. 8. n. 6. lib. 5.
Joſeph. de Ludov. deciſ. Peruſin. 11. n. 27. & ſeq. ubi
teſtatur, quod opinio Ruini eſt canonizata in Statu Ec-
cleſiæ in omnibus curiis; communem dicit Farin. q. 24.
n. 34. & ſeq. ubi plures citat, maxime n. 37. ponitur am-
pliatio, allegat Roland. a Valle conſ. 97. n. 32. lib. 2.
Plot. inter conſilia criminalia, conſ. 130. n. 87. Nonium
conſ. 98. n. 8. & conſ. 105. n. 12. Bonacoſſ. in ver. confiſ-
13 cari nequeunt. tom. 1. † Extendit ipſe, etiam ſi ex le-
ge, vel ſtatuto particulari omnia bona confiſcantur;
quia recipit interpretationem paſſivam ſtatutum, & lex
nova; communem Farinac. d. q. 24. n. 34. licet alleget
14 tenentes contrarium. † Item extendit a die publicatio-
15 nis bonorum; item in filiis adoptatis. † Extende: quia
tenetur dotare filias. Bonacoſſ. in ſuis Concluſ. crimin.
16 ver. fiſcus. tom. 2. Clarus d. §. fi. qu. 78. n. 26. † Reſtrin-
ge in filiis poſt confiſcationem conceptis: item in bonis
maternis; item in crimine læſæ Majeſtatis Divinæ, &
17 humanæ; Farina. d. q. 24. num. 41. & ſeq. † Contrarium,
quod confiſcatis bonis non reſervetur legitima filiis;
quia ſicuti pater poteſt alienando titulo oneroſo privare
filios legitima; ita etiam delinquendo. Card. Zabar. in
Clem. 2. de re jud. n. 15. in 7. quæſt. ubi allegat Genzel. &
alios, ubi apoſtil. dat concord. Cæpol. conſ. crim. 17. n.
41. ver. circa quartum. Angel. Aret. Inſtit. de hered. quæ
ab inteſt. defer. §. interdum, & hanc communem dicit
18 Mandell. conſ. 47. in fi. † Declara; quia quando con-
fiſcatio bonorum fit principaliter, non reſervatur legiti-
ma filiis; ſecus ſi incidenter, & in conſequentiam.
Caſtr. conſ. 171. col. fin. lib. 1. Vide Tuſch. Litt. L.
verb. Legitima an debeatur filiis, ſi bona patris confiſ-
19 cantur. Concl. 189. † Declara, quod non reſervetur
legitima filiis hodie in multis locis, tenet Clar. in d.
§. fi. qu. 78. n. 26. licet dicat communem in contrarium,
& poſtea dicat reſervari legitimam, prout debet, ſecun-
dum filios, & ſic de jure communi. Vide Chaſſan. in
conſuet. Burgund. fol. 88. n. 6. & ſeq. ubi, quod non re-
ſervatur, vel ſi reſervatur, prout de jure communi, de-
bet reſervari, & quod ſit legitima ſecundum jus com-
mune, communem dicit Rol. a Valle conſ. 97. nu. 29.
lib. 2. † Reſtringe in confiſcatione bonorum materno- 20
rum; quia non reſervatur legitima, neque ſecundum
privilegium liberalitatis principis. Clar. in praxi crim.
§. fi. q. 78. n. 26. in fi. ubi dicit communem, & allegat
l. de bonis matris, C. de bonis proſcr. Jaſ. Inſtit. de actio.
in §. actiones. n. 66. & ſeq. ubi dicit communem. Vide
plene ſup. §. VIII. Confiſcatio generalis, ſeu univerſalis
quæ bona comprehendat, vel non. ¶

CONFRATERNITAS.

Praxis Confraternitatum; & earundem Erectionis.

Confraternitates Laicorum, aliæ ſunt, quæ dicuntur 1
loca pia, Eccleſiæ, & religioſæ; nempe, quæ fuerunt
erectæ Epiſcopi auctoritate. Joan. Andr. in c. Joannes,
de teſtam. ubi Card. Abb. in cap. fin. eod. Bal. in L. id quod
pauperibus. Cod. de SS. Eccl. Lapus in tr. de port. can. ubi
etiam Peruſ. a. 2. q. 2. principali. Dec. conc. 72. Anchar. in
cap. auditis. de reſt. in integr. quia hanc qualitatem ſe-
cundum Jus Canonicum, tribuere non poſſunt privati
ſine Epiſcopi authoritate. cap. ad hæc de relig. dom. Fuſc.
de viſitat. lib. 2. cap. 14. Rot. apud Sperel. deciſ. 155. Ric-
cius in prax. confrat. p. 3. reſ. 142. Et gaudent privilegio
locorum piorum, & tenentur ad ea, ad quæ tenentur
loca pia: ſunt enim inſtitutæ pro exercitiis pietatis.
Garz. de benef. p. 5. c. 1. n. 605. Gabr. de pia cauſa concl. 1.
DD. apud Barboſ. de Jur. Eccleſ. univerſ. lib. 2. cap. 11.
num. 81. Aliæ ſunt, quæ non dicuntur Eccleſiæ, ac re-
ligioſæ; quia erectæ ſine conſenſu, & auctoritate Epiſ-
copi, ſunt tamen, & dicuntur loca pia, ob opera cha-
ritatis, quæ in illis exercentur, & ob quæ ſunt inſti-
tutæ, ad effectum ut gaudeant privilegiis piæ cauſæ.
DD. apud Gabr. de pia cauſa concl. 1. num. 5. Barb. de Jur.
Eccleſ. lib. 2. c. 11. n. 78. Garz. de benef. p. 5. c. 1. n. 606.
ubi plures DD. quidquid alii in contrarium dicant; &
aliæ ſunt mere temporales, de quibus in præſenti nihil
ad nos; quæ cum nullo modo pertineant ad Eccleſiam,
ideo poſſunt vendere ſua bona ſine ſolennitatibus re-
quiſitis in alienatione bonorum Eccleſiaſticorum. Barb.
in auth. hoc ejus porrectum. Cod. de Epiſc. & Cler. Felin. in
cap. 2. de for. comp. Menoch. conſ. 635.

Porro confraternitates, quæ ſunt loca pia, Eccleſiæ, 2
& religioſæ, ſeu quæ ſunt erectæ authoritate Epiſcopi,
non poſſunt alienare ſua bona, non ſervatis ſolennita-
bus requiſitis in alienatione bonorum Eccleſiaſticorum.
Sperel. loc. cit. Menoch. de recuper. remed. 15. a n. 25.
Barboſ. de pot. Epiſc. alleg. 75. n. 32. Maſtril. deciſ. 110.
Redoan. de reb. Eccleſ. non alien. quæ. 22. Riccius in prax.
alien. tom. 1. p. 1. reſ. 45. & p. 2. reſ. 372. quod defendit
tanquam verius etiam in hoſpitalibus, etiam ſine Epiſ-
copi auctoritate erectis. Gonzal. in cap. licet ad ea. n. 7.
de relig. domib. ubi Barbatia in cap. nulli num. 2. de reb. Ec-
cleſ. Menoch. de recuper. remed. 2. n. 22. Gutierrez Cano-
nic. quæſt. 35. n. 19. & 23.

Unde cum Epiſcopus poſſit viſitare loca pia, imo 3
teneatur, obligabitur etiam Confraternitates ejuſmodi vi-
ſitare, licet non fuerint erectæ auctoritate Ordinarii.
Feder. de Senis conſ. 111. Riccius in prax. Confrat.
p. 3. reſ. 142. ut declaravit S. Congr. ſæpius apud Ric-
cium loc. cit. reſ. 147. ut videre poſſit, quomodo dicta
opera pia exerceantur, legata pia illis relicta diſtribuan-
tur &c. ex quo enim ad aliquod pium opus inſtitutæ ſint,
intrat Concil. Trid. ſeſſ. 22. cap. 8. de reform. & ſic ſubſunt
curæ Epiſcopi. Pax Jord. de re benef. lib. 7. tit. 11. num. 1.
Garz. l. ſup. cit. Barboſ. uti ſupra, & de pot. Epiſc. alleg. 75.
n. 27. Gonzal. in cap. licet ad ea, de relig. domib. n. 6. & 7.
apud quos alii. Rot. deciſ. 278. p. 11. rec. n. 6.

Et cum de legatis piis, & ad cauſas pias, ſeu piis 4
locis relictis, falcidia non poſſit detrahi. Tuſch. lit. F.
concl. 38. Surd. de alim. tit. 8. privil. 18. n. 3. Mangil. de
imput. qu. 118. Facbin. contr. Jur. lib. 13. cap. 63. Ciarlin.
contr. for. lib. 2. cap. 140. per totum. quia privilegiatus in
ſpecie utitur privilegio contra pariter privilegiatum in
genere: tum quia falcidia fuit introducta ad invitan-
dum hæredem ad adeundum hæreditatem: ſed legata
ad pias cauſas valent etiam hæreditate non adita. Ti-
raquel. de privil. piæ cauſ. privil. 26. Peregr. de fidei.
com. art. 4. num. 31. Mareſc. lib. 2. var. reſ. cap. 72.
n. 11. Marta de ſucceſſ. legal. p. 4. q. 28. art. 2. num. 18.

Monet.

Monet. *de mutat. ult. vol. cap.* 9. Bonac. *de controv. diſp.* 3. *queſt. ult.* Ciarlin. *cap.* 139. *num.* 18. licet legatum fuiſſet relictum piæ cauſæ tantum mediate. Peregr. *loc. cit. a.* 3. ideo tale legatum, ſi fuerit relictum ejuſmodi Confraternitati, non poterit ſalcidiari. Riccius *in prax. l. c.* Caſtr. *conſ.* 167. Socin. *conſ.* 82. Bal. *in auth. ſimiliter. Cod. ad L. falcid. & in L. ſi quis ad declin. Cod. de Epiſc. & Cler.* Caſtr. *conſ.* 179. Decius *conſ.* 72. Pariſ. *conſ.* 34. *vol.* 4. nam relicta hujuſmodi confraternitatibus, cenſentur relicta pro anima. Corn. *conſ.* 308. *vol.* 3. relictum vero pro anima, dicitur relictum ad pias cauſas. *gl. in cap.* a. *de ſepult.* Bal. *in L.* 1. *Cod. de SS. Eccleſ.* ubi Caſtr. *& in L. ſi quis Titio.* ubi Imol. *ff. de leg.* a. *& in cap. priore, de appell.* Card. *in cap. tua, de teſtam.* Dian. *p.* 7. *tr.* 6. *reſ.* 29. vide etiam Bonac. *de contr. diſp.* 3. *q.* 17. *p.* 8. §. a.

5 Ex dictis ſequitur præterea, de ejuſmodi legatis Epiſcopis competere Canonicam portionem. *gl. in cap. officiis, & c. requiſita de teſtam.* Tuſch. *litt. Q. concl.* 21. Riccius *in prax. reſ.* 335. Gabriel. *de pia cauſa lib.* 6. *concl.* 1. *ſub n.* 12. *verb. contrarium.* vide Barboſ. *de pot. Epiſc. alleg.* 75. *n.* 43. *ſeqq.*

6 Et licet voluntas captatoria regulariter non valeat, eo quod ultima voluntas non poſſit pendere ab alieno arbitrio. *L. illa inſtitutio. ff. de hered. inſt.* licet ſecus ſit in contractu, tamen favore Confraternitatis, cui legatum fuit relictum, cum ſit pia cauſa, valet, & ſuſtinetur. Clar. *in §. teſtamentum q.* 6. *n.* 5. ubi DD. Bart. *in L. captatoria. ff. de leg.* 1. ubi Caſtr. Bal. *in in L.* 1. *Cod. de SS. Eccleſ. & conſ.* 302. Abb. *conſ.* 32. Gabr. *de pia cauſ. lib.* 6. *concl.* 3.

7 Sequitur ulterius ex concluſione jacta, Confraternitates Laicorum gaudere privilegio fori, licet non fuerint erectæ auctoritate Epiſcopi, dummodo tamen in iiſdem exerceantur opera pietatis ut ſupra. Dian. *p.* 4. *tr.* 1. *reſ.* 37. Novar. *de elect. for. ſect.* a. *qu.* 56. Peregr. *de imm. Eccl. cap.* 4. contra Riccium *in prax. Confrater. p.* 3. *reſ.* 145. id tantum affirmantem, quando Confraternitates Laicorum habent hoſpitalia cum campanilibus, & campanis, & ibi celebrantur Miſſæ: licet contrarium ſenſiſſe videatur eod. *loc. cit. reſ.* 142.

8 Et juxta ſententiam communiorem paulo ſupra allatam, quod ejuſmodi Confraternitates gaudeant privilegio fori, deducitur, quod ſi inter Confraternitates oriatur lis, reſpiciens actus ſpirituales, veluti circa modum incedendi in proceſſionibus, deferendi habitum, & ſimilia, ad Judicem Eccleſiaſticum ſpectet ejuſdem deciſio, & nullatenus ad Laicum, cum Laici rerum ſpiritualium ſint incapaces. *cap. indicante, de preſcr. cap. de cetero, de Judic. cap. fin. de reb. Eccleſ. non alien.* Guidop. *deciſ.* 238. Mart. *de Juriſd. p.* 4. *cap.* 113. qui allegat Concil Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 13. & conſtitutionem Gregor. XIII. ubi præſcribitur modus componendi ejuſmodi controverſias per Epiſcopos. Bal. *conſ.* 16. Alex. *conſ.* 13. Gratian. *deciſ.* 232. *n.* 3. Si vero agatur de controverſiis rerum mere temporalium inter ipſos confratres, earum cognitio Judicibus ſæcularibus erit relinquenda. Grat. *d. deciſ.* 232. *n.* 3. Ann. *ſing.* 90. Si enim Confraternitates authoritate Epiſcopi erectæ conſiderentur ſecundum corpus totum, ſunt piæ, adeoque conveniri non poſſunt, niſi coram Judice Eccleſiaſtico, quod idem etiam volunt Authores, ſi conſiderentur tantum res, quæ pertinent ad Confraternitatem, ut totum, vel ut eſt corpus fictum, & morale: ſecus ſi conſiderentur ſecundum eorum perſonas, vel res earum, ut ſingularum, vel uti tales perſonæ ſunt, quæ utpote Laicæ, ſubſunt ſuo Judici. vide Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib.* 2. *c.* 10. *n.* 83.

9 Quær. an hujuſmodi Confraternitates poſſint cogi ad intereſſendum proceſſionibus? Reſp. poſſe tantummodo invitari, non cogi, uti declaravit Sac. Congreg. apud Quarant. *in verb. precedentia, verſ. circa Confraternitates.* & apud Riccium *in prax. Confraternitatum. p.* 3. *reſ.* 146. & contra has non procedit diſpoſitio Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 13. quod tantum loquitur de Clericis ſæcularibus, & Regularibus, atque Monachis. Antonell. *de regim. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 3. §. 8. Gratian. *d. deciſ.* 232. *n.* 6.

10 Quær. ſecundo; an Confraternitates poſſint comitari funus? Reſp. non poſſe, niſi ſpecialiter, & nominatim vocentur; & tunc non poſſe erigere Crucem, niſi ſpeciale habeant privilegium. Barboſ. *de Jur. Eccl. univerſ. lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 61. quo caſu tamen debent convenire in Parochiali. Idem *loc. cit.*

11 Cum autem poſt Decretum Clem. VIII. quod incipit „ *quecumque a Sede Apoſtolica* „ quod affert Quarant. *in Summ. Bullar. verb. Confraternitates.* & Sac. Congr. apud Barboſ. *loc. cit. c.* 10. & Pae. Jord. *lib.* 7. *tit.* 11. *num.* 3. *de re beneſ.* Confraternitates non ſint erigendæ, niſi de conſenſu Ordinarii, qui Confraternitatum ſtatuta examinare, approbare, vel corrigere poteſt, ideo ad praxin deſcendendo, methodum erectionis Confraternitatum breviter explicare, nec non ejuſdem formam exhibere placet. Et de erectione; quæ ſit Romæ, vel a Regularibus, vide Bullarium cit. ſic ergo

12 Vel erectio confraternitatis fit de novo, vel fit per aggregationem alteri Archi-Confraternitati: ſi fit de novo, debet erigi de conſenſu Ordinarii loci, unica tantum pro quolibet loco ejuſdem inſtituti, & cum litteris teſtimonialibus, quibus confraternitatis, ſeu Congregationis erigendæ, & inſtituendæ, pietas, & Chriſtianæ charitatis officia, quæ exercere cupit, apud eos commendentur. Si vero erectio fit per aggregationem Archi-Confraternitati, hæc Archi-Confraternitas unam tantum in quolibet loco ſibi aggregare poteſt, ſimiliter cum conſenſu Ordinarii loci, & cum ejus litteris teſtimonialibus, quibus, ejuſdem Confraternitatis, & Congregationis aggregandæ inſtitutum, pietas, & Chriſtianæ Charitatis officia, quæ exercere conſuevit, commendentur. Et in utroque caſu ſtatuta Confraternitatis erigendæ, debent ab Epiſcopo examinari, & approbari, ejuſque decretis, moderationi, & correctioni in omnibus ſemper ſubjecta remanere. vide Jordan. *loc. cit.* Inſuper earum privilegia, indulgentiæ, facultates, aliæque ſpirituales gratiæ, & indulta recognoſci debent ab Ordinariis locorum, qui adhibitis duobus de Capitulo, juxta Concil. Trid. *ſeſſ.* 21. *cap.* 9. *de reform.* promulganda decernat, & debitis temporibus promulgare valeat.

13 In erectione vero debent confratres aliqui nomine præfatæ Confraternitatis, cum ejuſdem procuratorio, ſeu Syndicatu, Juramentum præſtare Ordinario, de præſtanda perpetua obedientia Reverendiſſimis pro tempore exiſtentis Ordinariis in ſpirituali regimine, juxta conſtitutionem Clem. VIII. ſupra citatam.

14 Poſtmodum ab Ordinario fit erectio, litteræ patentes in forma, ut infra, expediuntur, quibus ſubinſeruntur Capitula, ſeu ſtatuta, ad quæ ſe obligant ipſi Confratres, & earundem exemplar, in forma authentica, in actis Cancellariæ regiſtratur, licet alicubi male obſervetur, etiam in præjudicium Ordinariorum, ob quem defectum ſæpe ſubterfugiunt viſitationes, vel ſe prætendunt exemptas, nec Ordinarii habent modum ullum illas convincendi, ſeu contra illas probandi. Tandem præſervantur in litteris Jura Parochialia.

Forma Erectionis Confraternitatum.

NOs &c. Cum, ſicut accepimus, quamplures pii, utriuſque ſexus fideles, ex loco N. hujus N. Diœceſis, pia, & ſincera devotione ducti, unam utriuſque ſexus Chriſti fidelium Confraternitatem, ſub invocatione S. N. ad DEI omnipotentis laudem, & honorem, ac animarum ſalutem, in Eccleſia S. N. loci prædicti ſub S. Sedis Apoſtolicæ Beneplacito, ſubque infra ſcriptis capitulis, de præſenti inſtitui curent, & deſiderent; cujus Confraternitatis, ac confratrum de tempore exiſtentium, præcipuum erit inſtitutum in ipſa Eccleſia S. N. certis diebus *(poterunt ſpecificari)* convenire; orationes, officia, & alia pietatis opera pro viribus exercere, ſpecialemque curam habere, ut cultus divinus in dicta Eccleſia augeatur. Nos pium, rectumque eorundem Chriſti fidelium animum, & voluntatem in tam laudabili propoſito, quantum in nobis eſt, confovere, & adjuvare volentes (accedentibus præcipue Confratrum præfatorum deſuper precibus) prædictam Confraternitatem ſub eadem denominatione S. N. in prædicta Eccleſia S. N. inſtitutam, regendamque, & gubernandam ad munera prædicta & alia charitatis, ac pietatis officia exercenda, ordinaria noſtra auctoritate, qua fungimur, tenore præſentium erigimus,

mus, & inſtituimus, eamque Confraternitatem ſub denominatione S. N. denominari volumus: Inſuper ipſis Confratribus, præſentibus, & futuris, ut habitum, quem Confratres conſimiles geſtare ſolent, induere, ac illo in Eccleſiis, proceſſionibus, conventibus, & congregationibus, cæteriſque actibus publicis, & privatis, uti libere, & licite poſſint, ac valeant, licentiam damus, concedimus, & impertimur per præſentes: Et hoc attento, quod dicti Confratres, nomine Confraternitatis præfatæ, per procuratorem ad hoc ſpecialiter conſtitutum, prout ex inſtrumento per N. anno, die, menſe &c. rogato, & in actis officii noſtri, ſeu cancellariæ noſtræ regiſtrato, & in manibus noſtris de præſtanda obedientia Reverendiſſimis pro tempore exiſtentibus Epiſcopis in ſpirituali regimine, juxta conſtitutionem fel. rec. Clem. Papæ VIII. incipientem „ *quæcumque a Sede Apoſtolica* „ ſub dat. Rbmæ anno 1604. Septima Septembris editam, juramentum præſtiterunt. Approbantes etiam eadem Capitula a prædictis Confratribus concepta, & inferius deſcripta, quæ obſervari volumus, ac mandamus; ſalvis tamen Juribus Parochialibus, ac reſervata eorundem Capitulorum moderatione, toties, quoties opus fuerit &c. etiam erigenda, vel conſtituenda impoſterum. (*Dein ſequuntur Capitula*) In quorum &c.

Et quatenus Confraternitas erigenda aggregaretur alicui Archi-Confraternitati, in litteris id erit exprimendum, & poſtmodum cui Archi-Confraternitati uniatur, vel aggregetur: & propterea in litteris poterunt addi illa verba „ *Archi-Confraternitati tali ſub invocatione S. N. in Eccleſia S. N. loci N. unitam, annexam, & aggregatam, atque incorporatam &c.*

15 Et quamvis Epiſcopus cjuſmodi confraternitates viſitare poſſit, id tamen non procedit, cum ſunt ſub Regum immediata protectione: dicuntur autem eſſe ſub illa, quæ expreſſe ſub tali protectione reperiuntur, ſeu quæ ita a primæva erectione fundatæ ſunt, & tali privilegio ſpecialiter munitæ; non autem omnia loca pia, quæ ſunt in Regum ditionibus. Sacr. Congreg. apud Leon. *in theſaur. for. Eccleſ. part. 4. cap. 2. num.* 97. Riccius *in prax. p. 4. reſ.* 162. Barb. *allegat.* 75. *num.* 16. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 3. §. 5.

16 Sic Epiſcopus viſitare poteſt confraternitates etiam illas, quæ reperiuntur in Eccleſiis Regularium etiam exemptorum S. Congreg. Epiſc. 17. *Julii* 1615. *& in Capутaq.* 27. *Junii* 1609. Barboſ. *in Summ. Bullar. verb. Viſitatio* 2. *in princ. & verb. Confraternitas. poſt princ.* apud Pac. Jordan. *lib.* 7. *tit.* 11. *n.* 39. quod *n.* 41. ampliat etiam quoad ſacella & Altaria ipſarum Confraternitatum intra dictas Eccleſias, circa ea tamen tantum quæ ſpectant ad dictas confraternitates.

17 Porro confraternitates in dubio Laicales, & profanæ præſumuntur; quia eſſe Eccleſiaſticum, & ſub Juriſdictione Epiſcopi non ineſt a natura rei. Ita Anſald. *de Juriſd. p.* 2. *tit.* 11. *cap.* 14. *num.* 10. apud Pignatel. *tom.* 6. *conſ.* 18. *n.* 65. ubi Rot.

18 Confraternitas, ſive ſit Eccleſiaſtica, ſive non, ut vigore pacti non transferendi emphyteuſim in loca pia, univerſitates &c. excludatur a dicta emphyteuſi, ſufficit, quod ſit univerſitas, quæ ſive ſit Eccleſiaſtica, ſive Laicalis, ſemper durat, vel certe non ita facile diſrumpitur, & ſic ceſſat domino directi ſpes laudemii &c. quæ eſt ratio prohibitionis. Rot. *deciſ.* 26. *p.* 17. *rec. num.* 7. ubi Pariſ. *conſ.* 27. *num.* 10. *lib.* 1. Cald. *de Jur emphyt. tit. de renovat. q.* 19. *num.* 19. *lib.* 1. & Rot. *deciſ.* 603. *p.* 1, *rec. num.* 3.

19 Confraternitas illa dignior reputatur, quæ Clero proximior incidit; quia locus dignior habetur, qui digniori vicinior eſt. Rot. *deciſ.* 320. *num.* 25. *&* 26. *p.* 11. *rec. ad tex. in L.* 1. *C. prapoſ. labor. lib.* 12. *cap. perlectis. diſt.* 22. Chaſſan. *in Catal. glor. mund. p.* 4. *conſid.* 75. *verſ. mihi tamen.* Cyriac. *contr.* 201. *n.* 154. & circa præcedentias eſt regula, quod jus commune digniorem locum tribuit antiquiori. *cap. ſtatuimus.* ubi gloſſ. *verb. novi diſt.* 61. *L.* 1. *C. de Conſul. lib.* 12. *L. fin. Cod. Tyronib. eod. lib.* Rot. *loc. cit.* ubi plura de præcedentia, & quomodo illius poſſeſſio probetur.

20 Plura de Confraternitatibus, & quid eiſdem, ſeu illarum Capellanis liceat, vel non, vide apud Pignatel. *tom.* 6. *conſult.* 68. *per tot.* ubi plurimæ declarationes Sacr. Congreg. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. d. lib.* 2. *cap.* 11. *& de pot. Epiſ. alleg.* 75. Pac. Jord. *lib.* 7. *tit.* 11. ubi de modo & inſtructione illas viſitandi. Gavant. *in manual. verb. Confraternitates.* Garz. *de benef. p.* 5. *cap.* 1. *a num.* 604. ubi de illarum Jurepatronatus, an & quando ſit Eccleſiaſticum, vel non, & de aliis, ad quos te remittimus.

C O N J U G E S.

Praxis Conjugum.

Conjuges, lite a tertio intentata ſuper valore matri- 1
monii, illaque pendente, non ſunt ſeparandi; quia thorus eſt in poſſeſſione. Rot. apud Rub. *deciſ.* 493. *p.* 5. *rec. tom.* 2. ubi Franc. *deciſ.* 130. *num.* 4. *&* 7. Abb. *in cap.* 2. *ſub num.* 4. *qui fil. ſint legit.* & eſt tex. *in cap.* 2. *ut lit. pend.* Sanchez *de matrim. lib.* 2. *diſp.* 41. *num.* 50. *& lib.* 7. *diſp.* 2. *num.* 15. *verſ. quod ſi opponas.* & alii.

Et ob dubium impedimenti dirimentis ſuperveniens, 2
non poſſunt ſe propria auctoritate ſeparare maxime ob impotentiam, ſed uti debent privilegio Juris. *in cap. laudabilis, de frigid. & malef.* Gobat. *de imped. matr. caſ.* 17. *num.* 428. & expectanda eſt ſententia Judicis Eccleſiaſtici: nam conjugum cohabitatio, lege naturali, & divina fulcitur. Sanch. *de matrim. num. lib.* 9. *diſp.* 4. Sperel. *deciſ.* 138.

Multo minus poteſt maritus propria auctoritate ex- 3
pellere uxorem ob dotem non ſolutam. Covar. *in* 4. *decret. part.* 2. *cap.* 7. *in princip. num.* 2. ubi quod nec poſſit judicis auctoritate. Surd. *de alim. tit.* 7. *qu.* 17. *a nu.* 20. Bal. novel. *de dot. p.* 6. *privil.* 43. Grat. *diſc. for. cap.* 65. *num.* 24. & alii apud Sperel. *deciſ.* 138. *num.* 10. ubi de veriori, quia non poteſt maritus ſibi ipſi Jus dicere. *L. ne quis in ſua cauſa; & cap. cum veniſſent, de Jud.* Imo neque ob parentelam, vel adulterium, niſi eſſet adeo notorium, ut nulla tergiverſatione poſſet celari, aliter poteſt cogi ad illam recipiendam, ut ſuæ poſſeſſioni reſtituatur. *cap. ex tranſmiſſa, de reſt. ſpol. cap. porro*, ubi DD. *de divort.* Fachin. *lib.* 3. *controv. Jur. cap.* 48. Covarr. *loc. cit.* §. 5. *numer.* 12. ubi DD. Sperel. *loc. cit. numer.* 12. *ſeqq.* ubi late de hac materia divortii, & illius reſtitutione; quidquid ſit in foro interno. Imo tenetur illam alere, & ſubminiſtrare litis expenſas, licet ob adulterium domo ejecerit; ſecus ſi illa ob ſuum adulterium aufugit. Sanchez *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 8. *num.* 28. Farin. *de delict. carn. cap.* 143. Idem dic ſi aufugit ob ſuam ſævitatem. Rot. apud Merlin. *deciſ.* 7. & alii apud Sperel. *deciſ.* 138. *a num.* 22. quod etiam procedit, cum uxor repetit dotem, obvergentiam mariti ad inopiam. Surd. *de alim. tit.* 1. *quæſt.* 118. Eccleſ. *obſ. for.* 10. *num.* 4. Idem, quando matrimonium accuſatur, & prætenditur irritum. Covar. *pract. quæſt. cap.* 6. Surd. *loc. cit.* Eccleſ. *uti ſupra num.* 5. & generaliter uxori ex quacumque cauſa cum marito litiganti, debentur alimenta, & litis expenſæ. Sperel. *loc. cit.* Guidop. *dec.* 430. dummodo ſaltem ſummarie conſtet de uxoris paupertate, & de mariti divitiis, ac de fumo boni juris alimentandi. Rot. poſt Pajatel. *deciſ.* 15. *numer.* 7. Menoch. *de praſ. lib.* 1. *praſ.* 35. Et licet ſe ſeparans non ſit excommunicatus ipſo Jure, tamen prævia trina monitione eſt excommunicandus. Sperel. *dec.* 138. *n.* 7. *&* 8.

Conjux ſciens nullitatem matrimonii, non poteſt 4
reddere debitum conjugi ignoranti, etiam ob periculum vitæ, vel honoris; quia fornicatio nullo caſu eſt licita. *cap. inquiſitioni* 44. *de ſent. excom.* Bonac. *de matr. quæſt.* 4. *pun.* 4. Sanch. *de matrim. lib.* 2. *diſp.* 39. & vera DD. ſententia apud Dian. *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 48. contra Magiſtr. Ugon. Victor. Hoſtienſ. & alios; & impeditus petere debitum ob impedimentum ſuperveniens, non poteſt illud petere, licet ſit in proximo periculo carnis. Dian. *p.* 9. *tr.* 8. *reſ.* 33.

Conjuges contrahentes ficte matrimonium, iterum 5
vere, & ex animo contrahere tenentur. Pont. *de matrim. lib.* 2. *cap.* 5. Dian. *p.* 3. *tract.* 4. *reſ.* 247. contrarium

contrarium

trarium tenet Sanch. *de matr. lib.* 1. *diſp.* 11. Layman. *lib.* 5. *moral. tract.* 10. *part.* 2. *cap.* 6. *num.* 1. maxime ſi decepta ſe ſimulavit virginem, & ex tali matrimonio ſequerentur gravia ſcandala. &c.

6 Conjux infidelis, qui fidelem ſequi non vult; non poteſt ſibi novum conjugem eligere. Pont. *de matrim. lib.* 7. *cap.* 48. & probatur *ex cap: ſi infidelis.* 8. *q.* 2. contrarium tenet Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſput.* 77. quod nullo Jure id caveatur: non humano, quia Eccleſia non habet Juriſdictionem in infideles, neque Jus ſæculare id cavens adeſt, neque divino; quia hoc tantum prohibet polygamiam, talis vero non eſt polygamus; quia prius matrimonium eſt nullum. vide Dian. *p.* 3. *tract.* 4. *reſ.* 263. *&* *p.* 9. *tract.* 7. *reſ.* 48. contrarium tenet Pont. *de matr. lib.* 7. *c.* 48. ex S. Thom. *in* 4. *ſent. diſt.* 37. *quæſt.* 2. *art.* 5. apud Dianam *l. c.*

7 Conjux infidelis poſt Baptiſmum volens contrahere matrimonium cum fideli, tenetur requirere conjugem infidelem, an velit cohabitare ſine injuria Salvatoris, & illo renuente, poteſt contrahere, niſi infidelis eſſet ita remotus, ut difficulter ab illo poſſit haberi reſponſio, tunc enim requirere non tenetur. Ita Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 74. Riccius *in prax. p.* 1. *reſ.* 241. Dian. *p.* 3. *tract.* 5. *reſ.* 264. Pontius vero in tali caſu, quod infidelis ſit ita remotus, ut difficulter poſſit haberi reſponſio, vult, requiri diſpenſationem Pontificiam; & cum Pont. Rebell. & alii apud Dian. *loc. cit.*

8 Conjux innocens poſt ſententiam divortii ob adulterium alterius conceſſi, & ipſe adulterans tenetur, & cogi poteſt conjugi ſuo nocenti reconciliari; quia ſententia tantum declarat innocentis jus, dum innocens eſt, quod proinde ceſſat, ſi & innocens fiat nocens. Dian. *p.* 9. *tract.* 8. *reſ.* 39. apud quem Perez *de matrim. diſp.* 56. *ſect.* 3. *num.* 5. Præpoſ. *in* 3. *part. qu.* 5. *de indiſ. matrim. dub.* 12. *num.* 101. Hurtad. *diſp.* 11. *diffic.* 3. *num.* 11. Coninch. *diſp.* 35. *dub.* 2. *num.* 13. late Pontius *de matrim. lib.* 9. *c.* 20. *n.* 3. *&* 6.

9 Conjux intra bimeſtre cognitus per vim, poteſt ingredi Religionem. Sanch. *de matr. lib.* 2. *diſput.* 22. ne innocens patiatur damnum ob culpam nocentis.

10 Conjux tenetur denunciare conjugem hæreticum. Dian. *p.* 1. *tr.* 4. *reſ.* 5. Sanctarel. *de hæreſ. c.* 9. Suar. *de fid. diſp.* 20. *ſect.* 4. Farin. *de hæreſ. q.* 197.

11 Conjux non tenetur reddere debitum laboranti morbo gallico, ſi probabiliter timeat infectionem. Sanch. *de matrim. lib.* 9. *diſp.* 24. idem dic de laborante lepra. Sperel. *deciſ.* 81. *&* 140.

12 Conjuges poſſunt ſimul emere a tertio, & tunc dicuntur ſibi ſtipulari pro rata. Oſaſch. *deciſ.* 44. Gail. *lib.* 2. *obſ.* 126. Magon. *deciſ.* 77. Coſta *de rat. rata. quæſt.* 42. *n.* 5. valet etiam venditio inter conjuges, ſi non eſt facta ad palliandam donationem. Rot. apud Rub. *deciſ.* 529. *part.* 5. *rec. tom.* 2. *per tot.*

13 Conjux dubitans de morte ſui conjugis, an & quando poſſit tranſire ad ſecunda vota, vide infra in verbo *mors*. plura etiam vide in verbo *Maritus*. *Uxor*.

CONSANGUINEUS.

Praxis Conſanguineorum.

1 Conſanguineus admittitur ad fideicommiſſum, ſi probavit in genere, ſe eſſe conſanguineum, licet non probaverit gradum. Peregr. *de fideicom. art.* 43. *a n.* 65. Ciarl. *contr. for. cap.* 23. *num.* 15. apud quos Dec. *conſ.* 316. *num.* 16. *verſ. de ſubſtitutione*. Pariſ. *conſ.* 37. *num.* 24. *lib.* 2. Cæphal. *conſ.* 137. *num.* 38. Calcan. *conſ.* 8. *columna* 2. & alii; quod tamen procedit, quando natura fideicommiſſi non terminaretur intra certos gradus conſanguinitatis, ſed ex ordinatione teſtatoris protraheretur in infinitum. DD. *cit.* ubi etiam quomodo probetur conſanguinitas. Sed probans de certo gradu conſanguinitatis præfertur illi, qui probat conſanguinitatem tantum in genere. Tiraq. *de retr.* §. 11. *gl.* 1. *num.* 5. Menoch. *de arbitr. caſ.* 48. *n.* 28. Maſcard. *de prob. concl.* 410. Ciarlin. *loc. cit. nu.* 44. Et petens hæreditatem tanquam proximior hæres debet probare ſe eſſe proximiorem, ſecundum communiorem, & veriorem apud Fachin. *lib.* 6. *contr. Jur. cap.* 43. Covar. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 6. *num.* 6. Maſcard. *de prob. concl.* 1245. quamvis ipſe Covarruv. teneat cum Cuma. *in L. is poteſt. & in L. ſed ſi de ſua. ff. de acquir. hæred.* & ibid. Alex. *num.* 15. Jaſ. *n.* 83. Roman. *in L. hæres inſtitutus. in fin. eod.* quod quando petens hæreditatem probat, ſe eſſe conſanguineum defuncti in certo conſanguinitatis gradu, non teneatur probare, ſe eſſe proximiorem, ſed ſufficit, ſi aſſeveret, nullum alium adeſſe proximiorem ſe ipſo. Prior ſententia ergo ſolum vera erit, quando conſtat, quod alii conſanguinei proximiores adfuerint, & modo non conſtat, ubi ſint: tunc enim hæreditatem petens, qua proximior probare deberet, aut renunciationem, aut mortem proximiorum illorum, qui ſemel adfuerunt.

Conſanguineus hæres alienantis feudum antiquum, 2
illud revocare non poteſt, ſi non confecit inventarium, ſive feudum ſit hæreditarium, ſive ex pacto, & providentia; quia hæres tenetur præſtare factum defuncti. Fachin. *lib.* 7. *controv. Jur. cap.* 13. & ſi fecit inventarium, revocare non poteſt, quatenus vires hæreditariæ ſe extendunt: nam ex qua perſona quis lucrum ſentit, ejus factum præſtare debet. *L. ex qua perſona ff. de Reg. Jur.*

Conſanguinei ſponſi, vel ſponſæ, cum agitur de di- 3
rimendo matrimonio, ſunt idonei teſtes; quia præſumuntur magis informati, ac ideo magis probant, quam alii. tex. eſt *in cap.* 3. *qui matrim. accuſ. poſſ.* & ibi gloſ. & Gonzal. *lib.* 4. *decret. in cit. cap.* 3. P. Pirhing. *d. tit. a n.* 2. *ſeqq.* qualiter vero deponere debeant, vide tex. & DD. *in cap. licet ex quadam, de teſtib.*

Conſanguinei in feudis, ſecundum aliquos apud Fa- 4
chin. *lib.* 7. *contr. Jur. cap.* 27. ſuccedunt in feudis tantum uſque ad ſeptimum gradum; at ſecundum communiorem ſuccedunt in infinitum. Ita Cur. jun. *de feud. p.* 2. *tertiæ partis principalis*. Clar. *in* §. *feudum. q.* 79. *n.* 3. Covar. *lib.* 3. *var. reſ. cap.* 5. *num.* 4. & alii quos ſequitur Fachin. *loc. cit.*

Conſanguinei, vel affines contrahentes ſcienter ma- 5
trimonium inter gradus a Jure prohibitos, incidunt ipſo jure in excommunicationem. text. *in Clem.* 1. *de conſanguin. & affin.* ubi gl. an vero id procedat etiam in conſanguineis contrahentibus ſponſalia de futuro cum copula? affirmat gloſ. *in d. Clem.* 1. *verb. contrahere*. Riccius *in prax. affinit. p.* 3. *reſ.* 1. & citat Covar. *de ſponſal. cap.* 6. *p.* 2. §. 8. *num.* 20. Sed male, quia ibi id non dicit; citat etiam Clar. *in* §. *inceſtus num.* 7. ſed & ille loquitur tantum de matrimonio conſummato carnali copula, excipitque ſponſalia, quare diſtinguendum eſt cum Sanchez *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 48. *num.* 7, primam ſententiam procedere de jure antiquo, quando ſponſalia de futuro per ſubſequentem copulam tranſibant in matrimonium, ſecus de Jure novo Tridentini *ſeſſ.* 24. *de matr. cap.* 1. quia *d. Clem. un.* non punit copulam inceſtuoſam, ſed ſolum matrimonii contractum; ſponſalia autem de futuro de jure novo Tridentini ſemper manent intra ſponſalium limites, non obſtante quacumque copula ſubſecuta, donec præſtetur conſenſus coram Parocho &c. de præſenti. Ita Sanchez *loc. cit.* apud quem Navar. *ſum. Lat. cap.* 27. *num.* 141. Graffis *cap.* 24. *num.* 15. *in* 1. *p. deciſ. lib.* 4. Ledeſm. *de matr. quæſt.* 55. *art.* 9. *dub.* 1. *ad ſolut.* 7. *argumenti*. Ex quibus infertur primo contra Clar. *loc. cit.* hanc pœnam incurrere contrahentes matrimonium in gradu conſanguinitatis prohibito, licet matrimonium non ſit conſummatum; quia, ut dictum, Clementina non punit inceſtum, ſed contractum. gloſ. *ibid. verbo contrahere*. Imol. *ibid. num.* 9. Angel. *verb. excom.* 7. *caſ.* 41. *n.* 4. Ledeſm. *loc. cit.* & alii apud Sanch. *loc. cit.* Infertur ſecundo, hanc pœnam non incurrere contrahentes clandeſtine ſine Parocho, & teſtibus. Sanch. *l. c. n.* 8. Infertur tertio, prædicta tantum procedere in gradibus cognationis carnalis, non vero ſpiritualis, aut legalis. gloſ. *in d. Clem.* 1. *verb. eos qui.* alias limitationes vide apud Sanchez *l. c.*

Conſanguinitas, ſeu illius gradus probatur per ſolam 7
confeſſionem partium impetrantium diſpenſationem, DD. apud Riccium *in prax. cauſar. diſpenſ. matr. reſ.* 533. *in p.* 4. *impreſſ. Venet.* moti authoritate textus in *L.* 1. *C. de confeſſ. L. generaliter. Cod. de non numer. pecun.* ſed contrarium eſt verius apud Riccium *l. cit.* & Pyr. Corrad. *in prax. diſp. lib.* 7. *cap.* 6. *num.* 20. *&* 21. & ſervatur in Curia Neapol. teſte Genuen. *in prax. d. Curiæ cap.* 20. *num.* 12. *impreſſ. Venet.* hinc executor litterarum debebit deſuper examinare teſtes, de quibus tetigimus ſupra *num.* 3. ob clauſulam *te diligenter informes &c.*

&c. ſed quod ad dirimendum matrimonium probetur per confeſſionem partium, ſeu conjugum, teſtatur in Rot. fuiſſe deciſum Veral. *deciſ.* 206. *p.* 2. apud Riccium *loc. cit.* quod forſan procedere poſſet, ſi partes cum juramento confiteantur de certo conſanguinitatis gradu, & inſuper de tali conſanguinitate ſit publica fama, quæ pro uno teſte habetur; ut eſt tex. *in cap. ſi duo vel tres.* 35. *q.* 6. ubi gloſ. *in verb. ſicut & in verb. confeſſi.* ubi, quod id procedat, etiamſi unus tantum conjugum confiteatur, dixi in conſanguinitate: nam in affinitate ob copulam illicitam cum conſanguinea alterutrius conjugis, aliud eſt dicendum; nam illa non probatur partium confeſſione, etiamſi ambæ partes confiteantur, etiam concurrente fama, ut eſt tex. *in cap. de illo, & in cap. ſuper eo, de eo, qui cognov. conſangu. uxor. ſuæ, vel ſponſæ.* & ibi gloſ. *verb. confeſſionem.* imò tunc nec teſtes familiares admittuntur, ut per gloſ. *in d. cap. ſi duo vel tres. verbo ſicut eſt fama, circa fin.* Rot. *deciſ.* 264. *n.* 44. *p.* 5. *rec. tom.* 1. Gonzal. *in d. cap. ſuper eo.* niſi ageretur de matrimonio impediendo; tunc enim & teſtes familiares, & partium confeſſio ſufficeret, & etiam teſtis unicus. gloſ. *in d. cap. ſuper eo.* P. Pithing. *lib.* 4. *decret. tit.* 13. §. 3. *n.* 15. *ſeqq.* advertet tamen prudens Judex, an alterutra tantum pars tale delictum illicitæ copulæ malitioſe fateatur, ad effectum forſan, ut ſe liberaret ab obligatione ſponſalium contractorum; nam tunc, altera parte v. g. Sponſa contradicente, non eſſet eidem in foro externo ſtatim credendum in præjudicium innocentis, ſed deberet talem copulam probare vel per confeſſionem alterius complicis, vel per teſtes, ut ſupra: ne aperiatur via partes, & ſponſalia eludendi &c. ſub prætextu, quod confeſſio partium ſufficiat ad matrimonium impediendum.

7 Conſanguinitas probatur per verba enunciativa inſtrumentorum in antiquis plene, in novis præſumptive. Item ex identitate cognominis, & inſignium. Cephal. *conſ.* 90. Menoch. *lib.* 6. *praſ.* 15. *num.* 47. & 48. Ciarl. *contr. for. cap.* 23. *numer.* 24. & 26. Maſcard. *de prob. concl.* 794. Peregr. *de fideicom. a.* 43. *n.* 72. & 83. Aym. *de antiquit. p.* 1. §. *ampliatur n.* 12. qui DD. loquuntur in ordine ad legata, & fideicommiſſa.

8 Conſanguinitas ut probetur, debet doceri origo utriuſque lineæ ab eodem ſtipite. Maſcard. *de prob. concluſ.* 411. Farin. *deciſ.* 25. Peregr. *de fideicom. art.* 22. *a num.* 36. Grat. *diſc. for. cap.* 491. *num.* 19. Mareſc. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 70. Cyriac. *contr.* 381. *num.* 25. Ciarl. *loc. cit.* probatur etiam ex epiſtolis, in quibus teſtator vocabat aliquem conſanguineum. Maſcard. *de prob. concl.* 812. præſumptive tamen. Item per tractatum, & nominationem. DD. *cit.* apud Ciarl. *loc. cit.* tam in petitorio, quam poſſeſſorio, tam in præjudicium tractantium, quam aliorum.

9 Conſanguinitas in donatione præſumitur cauſa finalis donationis a conſanguineo factæ. vide Ciarl. *cap.* 54. *n.* 14. Grammat. *conſ.* 146. *n.* 3. & 4.

CONSERVATOR.

Praxis Conſervatorum.

1 Conſervator Regularium eſt Judex delegatus a Papa ad univerſitatem cauſarum, qui æquiparatur Ordinario, illis dato ad defendendum contra manifeſtas injurias judiciali non utentes indagine. Barb. *de off. Epiſc. alleg.* 106. *n.* 1. Monet. *de conſerv. cap.* 1. *n.* 9. & 11. a cujus ſententia, tanquam delegati, appellatur ad ſolum Pontificem. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 7. *cap.* 2. ſubeſt Ordinario. Barb. *loc. cit. n.* 37. Pignat. *tom.* 2. *conſ.* 24.

2 Conſervator datur a ſolo Papa, etiam contra Laicos, etiam ſine negligentia Judicis Laici, & non tantum Regularibus dari poteſt, ſed etiam miſerabilibus perſonis. A cœtu Cardinalium non poteſt dari Papa vivente, niſi ille eſſet captus ab hoſtibus, vel alias inutilis factus. Monet. *loc. cit. cap.* 4. *num.* 15. Neque a Legato etiam de latere. Monet. *num.* 6.

3 Etiam Principes ſeculares poſſunt Eccleſiis, vel Clericis conſervatores dare, & ita contra Laicos, & potentes tueri. Monet. *n.* 37. non tamen contra Clericos, vel Eccleſias; quia Laici ſunt incapaces Juriſdictionis in illos. Idem. *n.* 42. Covar. *pract. quæſt. cap.* 31.

4 Conſervator de Jure communi eſſe non poteſt niſi Epiſcopus, Abbas, vel dignitatem Eccleſiaſticam habens in Cathedrali. Barb. & Antonel. *loc. cit.* Monet. *c.* 5. Eſſe non poteſt Vicarius generalis, quia non habet dignitatem, vel perſonatum. Abb. *in cap. de multa, de prab.* Barb. Antonel. & Monet. *loc. cit.* Et Regularium non poteſt eſſe Regularis, ne fiat Judex in propria cauſa. Pignatel. *tom.* 1. *conſ.* 165. Sacr. Congr. apud Barb. *alleg.* 106. *n.* 15.

5 Conſervator Regularium poteſt procedere etiam contra eorum debitores Laicos. Dian. *p.* 3. *tr.* 1. *reſ.* 10. quia *in cap. fin. de off. deleg.* conceditur his cognitio de manifeſtis injuriis, & violentiis; ubi injuria ſumitur pro eo, quod eſt contra jus Regularium, contrarium tamen tenet Antonel. *d. lib.* 7. *cap.* 2. *n.* 4. Monet. *cap.* 7. *a n.* 97.

6 Conſervator non poteſt procedere contra Epiſcopos ad cenſuras, ob excellentiam ſtatus. Concil. Trid. *ſeſſ.* 13. *cap.* 6. & *ſeſſ.* 24. *cap.* 5. *de reform.* Pignat. *conſ.* 165. *tom.* 1. niſi Conſervator eſſet in dignitate Epiſcopali, in quo ſenſu intelligi debet tex. *in cap.* 2. *de off. Deleg. in* 6. teſte Pignatello *loc. cit. num.* 7.

7 Conſervator de Jure tantum poteſt procedere contra manifeſtas injurias, & violentias, quæ judicialem indaginem non requirunt. Barb. & Monet. *loc. cit.* poſt Concil. Trid. non habet Juriſdictionem in criminalibus, licet mixtis, ſed tantum in civilibus, & in iis tantum cauſis, in quibus Regulares ſunt rei, non actores. Antonel. *loc. cit.*

8 Conſervator limites ſuæ poteſtatis tranſgrediens, eſt per annum ſuſpenſus, & ad hanc tranſgreſſionem ſuadentes, ſunt excommunicati, nec poſſunt abſolvi, niſi fuerit ſatisfactum parti læſæ. Limit. ſi ſuaſio effectu caruit. Barb. Antonel. & Monet. *loc. cit.*

9 Conſervator non habet proprium tribunal, ſed debet uti officialibus Curiæ Epiſcopalis. Concil. Trid. *ſeſſ.* 14. *cap.* 5. *de reform.* Pignatel. *tom.* 2. *conſ.* 25.

10 Conſervatoris poteſtas quomodo ſuſpendatur, vel extinguatur, vide Monet. *loc. cit. cap.* 10. puta avocatione cauſæ, morte Concedentis quoad negotia non cœpta, tam civili, quam naturali. Et quando plures ſunt dati conſervatores regulariter ſicut cum plures ſunt Delegati: ut dictum fuit in prax. *Delegati.*

CONSUETUDO.

Praxis Conſuetudinis.

1 Conſuetudo rationabilis, & legitime præſcripta, ſufficit ad abrogandam legem. *cap. fin. de conſuet.* Dicitur vero rationabilis, quando ſemota lege, quam evertit, turpitudinem, aut deformitatem non continet. Dian. *p.* 6. *tr.* 5. *reſ.* 1. late Paul. Rubeus. *in annot. ad deciſ.* 28. *p.* 3. *rec.* ubi *num.* 12. inter alia, quod conſuetudo, ut ſit rationabilis, tres comites habere debeat; ſcilicet: ut religioni conveniat, congruat diſciplinæ, & ſaluti proſpiciat, ob egreg. tex. *in can. conſuetudo diſt.* 1. Rebell. *in tr. de oblig. juſt. p.* 1. *lib.* 1. *quæſt.* 5. *num.* 4. & Jo. Andr. *in cap. canonum, n.* 26. *de elect.* dicit, quod bonus Judex acutiſſimi ingenii æſtimabit, qualis ſit rationabilis conſuetudo: cum enim conſuetudo ſit altera lex, & ambæ pari paſſu ambulent per nota jura, ideo finis conſuetudinis debet eſſe idem, qui legis, cujus præcipuus eſt humanas actiones, quantum in ſe eſt, ad æternam ſalutem dirigere. S. Thom. *p.* 2. *q.* 90. *art.* 2. qui finis obtineri non poſſet, ſi eſſet nutritiva peccati, contineret deformitatem &c. vide Rub. *loc. cit. per tot.* hinc

2 Conſuetudo etiam immemorabilis, præjudicans aliquo modo libertati Clericorum, non valet, licet eſſet mixta, Laicorum, & Clericorum; quia Clerici non poſſunt præjudicare libertati Eccleſiaſticæ, nec tacite, nec expreſſe. *cap. cum terra, & cap. Maſſana, de elect. cap. cum inter. cap. cum venerab. de conſuet. cap. quamquam, de cenſ. in* 6. Felin. Abb. & Imol. *in cap. Eccleſia S. Mariæ, de conſtit.* Covar. *pract. quæſt. cap* 31. Farin. *in prax. qu.* 8. Scacc. *de Jud. lib.* 1. *cap.* 10. Clar. *in* §. *fin. q.* 36. *num.* 3. Bellet. *de favor. Cler. perſon.* §. 3. Ciarl. *contr. for. cap.* 129. *n.* 45. Sperel. *dec.* 37. *n.* 41. & *deciſ.* 103. *n.* 38. & *dec.* 133. & 182. *n.* 41. Mareſc. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 100. *n.* 23. Dian. *p.* 6. *tr.* 5. *reſ.* 16. & *p.* 7. *tr.* 1. *reſ.* 19. & *p.* 1. *tr.* 2. *reſ.* 4. & *p.* 4. *tr.* 1. *reſ.* 69. & diximus in verbo *Clericus.*

3 Et contraria Immunitati Eccleſiaſticæ non valet; quia eſt irrationabilis. *cap. qualiter, & quando.* ubi Abb. *de Jud.* Ciarl. *contr. for. cap.* 154. Sperel. *deciſ.* 37. Suar.

de

de defenſ. fid. lib. 4. cap. 34. Diana loc. cit. reſ. 29. Graſſ. de eff. Cler. eff. 3. a num. 110. Marta de Juriſd. p. 4. caſ. 11. ſive immunitas ſit de Jure Divino, ſive poſitivo. Sperel. dec. 42. & 133. Mareſc. lib. 2. var. reſ. cap. 100. num. 26. ut diximus in verbo *Clericus*.

4 Ita conſuetudo, etiam immemorabilis, quod Canonicus capiens poſſeſſionem Canonicatus, vel Beneficii debeat aliquid ſolvere convertendum in utilitatem Canonicorum, tanquam ſimoniaca non valet. Concil. Trid. ſeſſ. 24. cap. 14. & dictum fuit in praxi Canonicorum nu. 4. & conſuetudo, quod Beneficia nondum vacantia conferantur, eſt irrationabilis, ut dictum eſt in Verb. *Beneficia*, licet eſſe immemorabilis.

5 Ita conſuetudo, quod Clericus conveniatur coram Judice Laico, repugnat Juri divino. cap. Clerici. de Jud. Abb. & DD. in cap. Eccleſia S. Mariæ, de conſtit. DD. apud Sperel. dec. 98. n. 35. vel quod non poſſit capere poſſeſſionem ſine Principis licentia, Beneficii. Vivian. de Jurepatr. lib. 11. cap. 12. n. 8. Sperel. dec. 8. n. 35.

6 Ita conſuetudo Capituli permittentis Canonicis abſentibus diſtributiones, eſt irrationabilis. Riccius in prax. diſtrib. par. 1. reſ. 394. S. Congr. Concil. Trid. ſeſſ. 24. cap. 12. Garz. de Benef. p. 3. cap. 2. num. 249. Leo in theſ. for. Eccleſ. p. 3. cap. 2. n. 20. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 7. n. 182. Zechius de Repub. Eccleſ. tit. de Benef. n. 6. Pariſ. lib. 1. de reſignat. cap. 10. num. 65. contrarium tenet Pignarel. tom. 1. conſ. 130. qui pro ſe citat Covar. lib. 3. var. reſ. cap. 13. num. 5. Hojedam de Benef. incompat. p. 1. cap. 17. num. 10. & ad declarationem S. Congr. reſpondet, eſſe intelligendam de conſuetudine non legitime præſcripta, & fatetur, talem conſuetudinem eſſe de facto Romæ. vide in verbo *Canonicus*, & *Capitulum*.

7 Ita conſuetudo, quod Regulares præcedant Clericos ſæculares, cum ſit contra hierarchiam Eccleſiaſticam, non valet, ſecundum quam magis dignus debet præcedere minus dignum: Clerici vero ſæculares ſunt digniores Regularibus. Rot. apud Sperel. dec. 179. & eſt contra Jus divinum prohibens arare in bove, & aſino: eſt etiam contra cæremoniale Pontificium, & contra bonum regimen Eccleſiæ. Inn. Abb. & Imol. in cap. ex parte, de conſuet.

8 Ita conſuetudo, quod Canonici præſentes poſſint ad libitum per ſe, vel alios celebrare, non valet. Garz. de Benef. p. 3. cap. 2. num. 503. ubi Rota in una Abulen. Ciarl. contr. for. cap. 38. n. 30. & eſt revocata a Concil. Trid. ſeſſ. 24. cap. 12. Ciarl. loc. cit. Azor. inſt. mor. p. 2. lib. 3. cap. 6. q. 4.

9 Ita conſuetudo, quod omnes Canonici ſint nobiles, non valet. cap. venerab. de præb. Pirhing. lib. 3. tit. 5. ſect. 4 §. 4. num. 112.

Ita non valet conſuetudo, quod Judex Laicus extrahat Clericum ab Eccleſia; quia caret Juriſdictione in illum. Navar. in man. cap. 25. Guazzin. def. 1. cap. 34. Graſſ. de effect. Cler. eff. 38. Ciarl. contr. for. cap. 10. & 154. Covar. lib. 2. var. reſ. cap. 20. num. 16. Clar. in §. fin. quæſt. 30. num. 16. Ita conſuetudo conferendi Ordines extra tempora, non valet. cap. 2. de temp. ord. Barb. de Jur. Eccleſ. lib. 1. cap. 33. num. 177. exceptis P. P. Societatis, Carmelitis, & aliis apud eundem. num. 180. ubi Quaran. in ſumma Bullar. verb. orde. verſ. devenio ad ſecundum. Ugolin. de off. Epiſc. cap. 26. §. 25. num. 1. Rebuff. in prax. Benef. par. 2. tit. de Cler. ad ſacr. ord. &c. gl. 1. num. 14. & 15.

10 Ita conſuetudo tribuens Laicis Juriſdictionem in Clericos; non valet. Rot. apud Scacc. de Jud. lib. 1. cap. 15. Clar. in lib. 5. q. 36. nu. 3. Covar. pract. quæſt. cap. 31. non obſtante tolerantia Pontificis.

11 Ita conſuetudo quæcumque, non poteſt facere licitam ſimoniam; qui eſt intrinſece mala, licet quoad materiam ſit Juris humani. Bonac. de ſimon. diſp. 1. q. 6. punct. 6.

12 Neque valet conſuetudo immemorabilis, quod bona ſtabilia Laicorum non alienentur in Clericos, quidquid aliqui dicant apud Barb. de Jur. Eccleſ. lib. 2. cap. 3. num. 204. ob privilegium, quod præſumitur interveniſſe; nam contrarium omnino eſt verum; quia Laici non poſſunt ita ſtatuere, ita nec conſuetudine introducere. ita pleriſque apud Dian. p. 6. tr. 3. reſ. 2. Barboſ. loc. cit. nu. 216. vide infra in praxi *Legis*, vel *ſtatuti*. & in verbo *Clerici*. ſicut non valet.

13 Conſuetudo, quod Laici decimas, quas habent in feudum, ante Concil. Lateranenſe, dent aliis Laicis cum conſenſu ſolius Epiſcopi, & ſine authoritate Pontificis. cap. prohibemus, ubi Abb. & DD. de decim. Covar. lib. 1. var. reſ. cap. 17. Rebuff. de decim. q. 13. Felin. in c. quæ in Eccleſ. de conſtit. & in cap. cauſam, de præſcr. Menoch. de præſum. lib. 6. præſ. 86. Rot. apud Mareſc. lib. 1. var. reſ. cap. 95. num. 19. licet Barb. de off. Epiſc. alleg. 121. teneat contrarium.

Econtra valet conſuetudo, quod populus præſtet Concionatori alimenta, licet eſſet tantum decennalis. Concil. Trid. ſeſſ. 24. cap. 4. de reform. Leo in theſ. for. Eccleſ. p. 1. cap. 8. num. 6. Bellet. cit. de Cler. debit. §. 15. Sperel. dec. 70. num. 1. licet populus non haberet jus eligendi Concionatorem; quia eſt laudabilis, & pia, & Epiſcopus poteſt cogere Laicos obſervare laudabilem conſuetudinem. Sperel. loc. cit. & diximus in praxi *Concionatorum*. 14

Sic valet conſuetudo, quod parentes eligant ſepulturam filiis impuberibus, licet vergat in præjudicium Parochiæ; quia eſt approbata a Pontificibus, modo fuerit præſcripta 40. annis: quia licet conſuetudo præter jus præſcribatur decem annis, tamen, cum conſuetudo præter jus eſt contra Jus tertii, debet eſſe quadragenaria. DD. apud Sperel. dec. 89. num. 8. Abb. in cap. cum in canto, de conſuet. imo Mareſc. lib. 2. var. reſ. cap. 100. vult, ſufficere decennium. 15

Sic conſuetudo recipiendi aliquid pro ſepultura, eſt ſervanda, & populus poteſt cogi ad illam ſervandam, non jure actionis, ſed officio Judicis, dummodo fuerit introducta ex pia fidelium devotione, & non ex coacta eorum voluntate; quia tunc eſſet ſimoniaca. Riccius in prax. ſepult. reſ. 576. cap. ad Apoſtolicam, de ſimon. ubi DD. Pirhing. lib. 5 tit. 3. ſeſſ. 2. §. 5. idem dic de conſuetudine exigendi oblationes, ad quas præſtandas ſtante legitima conſuetudine Laici poterunt cogi. Covar. lib. 1. var. cap 17. ſub num. 3. arg. tex. in cap. ad Apoſtolicam, de ſimon. ubi DD. & ſic de aliis. 16

Sic valet conſuetudo, quod fructus Beneficii per aliquod tempus pertineant ad hæredem Beneficiati defuncti. Riccius in prax. var. reſ. p. 2. reſ. 155. Covar. in cap. cum in officiis. num. 9. de teſtam. 17

Sic conſuetudo, quod Notario inferioris Principis conficienti inſtrumentum extra territorium habeatur fides, valet. Tuſch. litt. N. concl. 72. 18

Valet etiam conſuetudo, quod Laicus conveniatur coram Judice Eccleſiaſtico cap. ſi Clericus. ubi Abb. Barb. & Anchar. & gloſ. verbo de conſuetudine. de for. comp. Ciarl. contr. for. lib. 1. cap. 44. num. 3. quia tribuit Juriſdictionem. cap. cum contingat, de for. comp. ubi Gonzal. num. 5. & gloſ. verb. vel conſuet. L. viros. Cod. de diverſ. offic. Gail. lib. 1. pract. obſ. 57. Farin. dec. crim. 355. Ciarl. l. c. 19

Conſuetudo, quod omnes Canonicatus ſint ſacerdotales, eſt laudabilis, & obſervanda. Concil. Trid. ſeſſ. 24. cap. 12. Ciarl. contr. for. lib. 1. cap. 38. num. 8. 20

Et quod Tertiarii conveniantur coram Judice Eccleſiaſtico, eſt ſervanda, licet non vivant collegialiter. Ciarl. loc. cit. cap. 18. num. 20. Graſſ. de eff. Cleric. eff. 1. ſub. num. 93. & 94. 21

Conſuetudo tollit ſuſpicionem uſuræ in foro externo, & excuſat a pœna temporali. Cravet. conſ. 145. num. 12. Bero. conſ. 207. num. 8. Farin. conſ. 54. nu. 19. Navar. conſ. 20. num. 4. de uſur. Dec. conſ. 111. num. 5. Tuſch. litt. V. concluſ. 337. num. 63. Homob. de exam. Eccleſ. tit. de contract. cap. 18. quæſt. 57. Menoch. conſ. 343. Ciarl. loc. cit. cap. 29. Etiam fœneratitia excuſat contrahentes a pœna temporali. Farin. conſ. 54. & dec. crim. 10. & 30. Navar. conſ. 4. de uſur. Ciarl. loc. cit. Tuſc. litt. V. concl. 337. gl. in cap. ſane. de temp. ord. Gabr. lib. 7. concl. 8. Menoch. de arbitr. caſ. 400. etiam extraordinaria. Sylvat. lib. 1. conſ. 4. num. 71. 22

Valet etiam conſuetudo, quod Palatium Epiſcopi extra quadraginta paſſus non gaudeat immunitate; quia non eſt contra Jus. Ciarl. contr. for. cap. 10. num. 9. Bonac. de Immun. Eccleſ. quæſt. 7. §. 2. num. 8. Duardus in Bulla Cœnæ. quæſt. 16. num. 11. 23

Ita quod Emphyteuta non poſſit expelli ob canonem non ſolutum. Ciarl. loc. cit. cap. 2. num. 71. Corbul. de cauſ. ob quas emphyt. cauſ. 15. num. 1. lim. 2. 24

Et conſuetudo incidendi arbores, etiam fructiferas, excuſat a caducitate. Menoch. conſ. 57. Ciarl. d. cap. 2. num. 71. 25

Differt a præſcriptione; quia hæc agit de auferendo alicui 26

alicui jus, & illud alteri applicando. DD. *in cap. fin. de conſuet.* ubi Abb. *num.* 20. *verſ. ſi Epiſcopus acquirit, ut poſſit corrigere.* Butr. *num.* 39. *verſ. unde cum tangatur.* Aym. *de antiquit. p.* 4. *num.* 31. & DD. plurimi apud Rubeum *in annot. ad deciſ.* 20. *p.* 3. *rec. Rot. Rom. num.* 3. Addend. ad Ludoviſ. *deciſ.* 191. *num.* 6. At conſuetudo non aufert alteri id, quod applicat. Aret. *conſ.* 23. *num.* 11. Balb. *de præſcr. q.* 10. *num.* 4. *p.* 1. Rot. *deciſ.* 479. *num.* 2. *p.* 3. *rec.* atque ita nec prodeſt, nec nocet alicui in particulari, ſed omnibus indifferenter, ita ut nec certus ſit, qui præſcribit, nec contra quem præſcribitur, acquirendo nempe omnibus, non ut ſingulis, ſed in univerſum, & contra omnes præſentes, vel futuros, quibus tale jus eſt propoſitum. Rot. *d. deciſ.* 20. *p.* 3. *rec. num.* 1. *in fin. & deciſ.* 458. *num.* 58. *p.* 5. *rec. tom.* 2. vide etiam Covar. *in reg. poſſeſſor.* §. 3. *p.* 2. *num.* 2. quamvis Canoniſtæ ſubinde abutantur iſtis vocabulis, & loco *præſcriptionis*, utantur verbo *conſuetudinis* propter ſimilitudinem, quam habent; ut notat Aretin. *conſ.* 23. *num.* 11. *poſt med. verſ. in contrarium.* Abb. *in cap. cum Eccleſia Volaterana, num.* 6. *de elect.* & DD. *in d. cap. fin.* apud cit. Rot. *num.* 12. & ex utraque reſultare ſolent effectus differentes: nam præſcriptio ſæpe requirit titulum, non vero conſuetudo. Garz. *de Benef. p.* 5. *cap.* 4. *num.* 98. *in princ.* imo non ſolum titulum, ſed neque bonam fidem, per Balb. *de præſc.* 1. *part. princ. q.* 10. *n.* 5. *&* 7. ubi DD. præterea præſcriptio non currit ſine ſcientia illius, de cujus intereſſe agitur, conſuetudo autem non requirit ſcientiam alicujus. Seraphin. *dec.* 798. *ſub n.* 3. apud Beltramin. ad Ludoviſ. *dec.* 191. *nu.* 6. *in fin.* ſicut & alii effectus, ut infra, & apud Balb. *d. q.* 10. *per tot.* & P. Pirhing ut infra *num.* 33. Et tandem præſcriptio dicitur illa, quæ tendit ad tollendum aliquid jam in eſſe productum, puta dominium, vel actionem, conſuetudo vero tendit ad inducendum de novo, quod non eſt: quam differentiam principalem vocat Balb. *loc. cit. num.* 12. ubi Jaſ. *in L. de quibus. col.* 13. *verſ. ſecunda eſt opinio. ff. de legib.* & alii.

27 Conſuetudo, ut valeat, non tantum debet eſſe rationabilis, ſed etiam legitime præſcripta. *cit. cap. fin. de conſuet.* Dicitur vero legitime præſcripta, quando eſt contra Legem Civilem, vel præter legem, decennalis. §. 2. *inſt. de uſucap. L. ult. & tot. tit. C. de præſcr. long.* Abb. *in cit. cap. fin. nu.* 21. P. Pirhing *l.* 1. *decret. tit.* 4. *ſect.* 1. §. 6. *num.* 35. Dian. *p.* 6. *tract.* 5. *reſ.* 2. *verſ. ſed quidquid.* Si vero eſt contra Legem, aut conſtitutiones Eccleſiaſticas, debet eſſe quadragenaria. Dian. *loc. cit.* & probat *ex authent. quas actiones. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* Laym. *in ſæpe cit. c. fin. de conſuet. n.* 4. ubi de communiori. gloſ. *in d. cap. fin. verb. conſuetudo.* & ibi Abb. *nu.* 11. *&* 13. Sylv. *verb. conſuetudo. nu.* 6. communis Theologorum, & Canoniſtarum ſententia apud P. Pirhing. *loc. cit. nu.* 38. Fagnan. *in cap. trengas. nu.* 74. *de tregua & pace*, quod vel maxime procedit, ſi agatur de aliquo præjudicio tertii. *cap. de quarta.* 4. *cap. ad aures.* 6. *cap. auditis.* 15. *de præſcr.* quamvis tunc eſſet potius præſcriptio, quam conſuetudo juxta diſtinctionem datam numero antecedenti: niſi præſcribens haberet contra ſe reſiſtentiam juris, non tamen illam conſuetudinem tanquam corruptelam, & irrationabilem reprobantis, uti habent decimarum collectores contra Parochum habentem in illis intentionem fundatam, ut ſuo loco dicemus; tunc non ſufficerent 40. anni, niſi etiam adeſſet titulus, aut immemorabilis &c. ut plura dicemus in praxi *decimarum quoad præſcriptionem.* §. 8. *num.* 79. quamvis, ſi ſimus in terminis puræ, & veræ conſuetudinis ſine alicujus tertii præjudicio, quod ſufficiat decennium etiam contra conſtitutiones Eccleſiaſticas, ſi alias conſuetudo ſit rationabilis, non pauci Doctores defendant. P. Pirhing. *loc. cit. num.* 39. ubi hanc ſententiam probabilem vocat. P. Reiffenſtuel *in lib.* 1. *decretal. tit.* 4. §. 4. *num.* 105. qui citat Leſſium *lib.* 2. *de juſt. & jur. cap.* 6. *nu.* 46. Lugo *diſp.* 7. *de juſt. & jur. ſect.* 6. *n.* 94. Azor. *p.* 1. *l.* 5. *c.* 18. *q.* 6. & alios.

28 Ad illam inducendam tamen ſufficiunt duo actus tam in civilibus, quam criminalibus, licet iſti actus non ſint judiciales. Dian. *loc. cit. reſ.* 8. Sperel. *deciſ.* 67. *a n.* 40. gloſ. *in cap. venerabilem. verſ. ex ſucceſſione, de elect.* Abb. *in cit. cap. fin. n.* 17. *de conſuet.* Bald. *in L.* 1. *num.* 2. *C. quæ ſit longa conſuetudo* apud Reiffenſtuel *l. c. n.* 121. qui ultimus tamen *nu.* 120. *&* 122. remittit arbitrio Judicis. Unus actus tamen regulariter non ſufficit, niſi in conſuetudine auferente ab aliquo jus, illudque alteri applicante, ſeu præſcriptione, juxta dicta ſupra *n.* 26. & eſt tex. *in cap. cum de beneficio, de præb. in* 6. Sperel. *l. c. n.* 42.

Conſuetudo tamen interpretativa, quæ dicitur ob- 29
ſervantia, non requirit aliquam temporis præſcriptionem, ſed ſufficit, quod per aliquot annos fuerit ſervata, & ſic introducitur etiam aliquo parvo tempore. Menoch. *l.* 2. *de arbitr. jud. caſ.* 83. *n.* 10. poſt Cravet. *conſ.* 21. *n.* 2. P. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 153. Ciarlin. *contr. for. lib.* 2. *c.* 106. *nu.* 96. Mareſc. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 100. *num.* 22. niſi agatur de auferendo jure uni, quod habet; quia tunc etiam in conſuetudine interpretativa requiritur præſcriptio quadraginta annorum juxta Socin. *conſ.* 260. *nu.* 19. *l.* 2. Put. *deciſ.* [illegible]. *l.* 3. *& deciſ.* 252. *n.* 1. *eod. lib.* apud Garz. *de Benef. p.* 5. *c.* 4. *n.* 84. Dummodo ſit jus clarum; ſecus ſi ſit dubium, & obſcurum, ita ut non conſtet de jure alterius; tunc enim ſufficit ſola conſuetudo abſque temporis præſcriptione. Rot. *deciſ.* 574. *n.* 4. *p.* 1. *diverſ.* apud Garz. *l. c. n.* 85. Quod ſi verba non ſunt ita clara, ut non excludant contrarium intellectum, tunc attenditur obſervantia interpretativa, non obſtante, quod contrarius intellectus ſit de jure verior. Rot. *deciſ.* 574. *n.* 3. *p.* 1. *diverſ.* Addend. ad Ludoviſ. *deciſ.* 184. *n.* 8. &

Conſuetudo contra id, quod eſt jure clarum, non 30
poteſt dici interpretativa, ſed eſt correctoria, & novi juris inductiva. Paul. de Caſtr. *in L. hæredes palam. §. ſi quid poſt. ff. de teſtam.* Dec. *conſ.* 114. *poſt nu.* 5. Aym. *conſ.* 282. *ſub n.* 6. apud Ludoviſ. *deciſ.* 162. *n.* 3.

Conſuetudo, ut ſit legitima, & obliget, requiritur 31
etiam, quod actus, quibus fuit introducta, fuerint facti animo introducendi obligationem, qui animus præſumitur in conſuetudine rei gravis, difficilis, & ſervata communiter a populo. Dian. *d. p.* 6. *tr.* 5. *reſ.* 11. Suarez *de legib. l.* 7. *c.* 15. *nu.* 13. In dubio vero an fuerit inducta animo obligandi, non obligat: vide Suarez *l. c.* Bonac. *de legib. diſp.* 1. *q.* 1. Dian. *loc. cit. reſ.* 12. hinc

Ex actibus facultativis non inducitur conſuetudo re- 32
ſtrictiva liberæ facultatis. Dec. *conſ.* 8. *n.* 4. Surd. *conſ.* 127. *nu.* 81. Rot *deciſ.* 778. *nu.* 5. *p.* 1. *diverſ. & deciſ.* 536. *n.* 4. *p.* 2. *rec.* apud Beltram. ad Ludoviſ. *deciſ.* 162. *ſub n.* 15. etiamſi præceſſerit tempus immemoriale, neque ad effectum manutentionis. *DD. cit.* quæ procedunt, quando conſtat, actus fuiſſe mere facultativos: quæ præſumptio ceſſat primo, quando præceſſit juſſio, aut prohibitio, ſeu contradictio cum acquieſcentia ſubſecuta. Caſtr. *in L. qui luminibus. numer.* 2. *verſ. ſed tamen. ff. de ſervit. urban. præd.* Seraphin. *deciſ.* 1086. *num.* 1. Rot. *deciſ.* 530. *num.* 2. *&* 3. *p.* 2. *rec.* Secundo, quando præceſſit titulus; quia tunc actus ſubſequentes præſumuntur facti in vim illius tituli. Menoch. *de præſump. l.* 6. *præſ.* 67. Tertio ex pluralitate actuum per longiſſimum tempus. Rip. *in cap. cum Eccleſia. num.* 55. *de cauſ. poſſeſſ.* Cæſar de Graſſ. *deciſ.* 1. *num.* 3. *de cauſ. poſſeſſ.* Seraph. *deciſ.* 212. *numer.* 2. *& deciſ.* 323. *nu.* 4. Quarto ubi agitur de favore piæ cauſæ, & divini cultus. Rot. *deciſ.* 470. *n.* 7. *in fin. p.* 1. *rec.* apud Beltramin. *loc. c.* &

Quod ad inducendam conſuetudinem etiam in fa- 33
cultativis, quando agitur de augmento cultus divini, & ſic ad favorem piæ cauſæ, ſufficiant decem anni, tradunt Felin. *cap. ad Apoſtolicam. num.* 3. & Abb. *in cap. ſuam. numer.* 8. *de ſimon.* Gabr. *de præſcr. concluſ.* 10. *num.* 12. Covar. *var. reſol. lib.* 1. *cap.* 17. *numer.* 3. *verſ. quod ſi Clerici.* apud Rot. *deciſ.* 365. *num.* 4. *p.* 2. *rec.* quamvis dentur aliqui actus contrarii, qui dederunt cauſam liti. Gutierrez *Canon. quæſt. lib.* 2. *q.* 21. *n.* 144. Caſſad. *deciſ. un. nu.* 2. *&* 5. *de conſuetud.* apud Bichium *deciſ.* 522. *n.* 17. & ſic probantur ea, quæ ſupra diximus *n.* 16.

Ad inducendam conſuetudinem requiritur præterea, 34
quod major pars populi uſa ſit tali conſuetudine, juxta veram, & communem ſententiam Doctorum *in rubric. extr. de conſuet.* Felin. *in cap.* 1. *de treug. & pac.* apud Paul. Rub. *in annotat. ad deciſ.* 20. *Rom. Rom. p.* 3. *rec. num.* 33. Et quidem major pars populi debet eſſe illorum, qui poteſtatem habent condendi leges, ſaltem ex privilegio. Bart. *conſ.* 136. *num.* 2. *&* 3. Burtius *in c. ult. n.* 29. *de conſuet.* Aym. *de antiquit. tempor. p.* 4. *ſect. nu.* 13. *&* 14. Balb. *de præſc. p.* 5. *q.* 10. *num.* 7.

n. 7. & alii apud Rub. *l. cit. n.* 28. P. Pirhing *lib.* 1. *tit.* 4. *ſect.* 1. §. 2. *a. n.* 8. hinc eſt, quod, cum mulieres iſtam poteſtatem regulariter non habeant. *L. fœminæ. ff. de R. I.* ita pe illas non poteſt induci conſuetudo. Bart. *in L.* 1. *ff. de legib.* Abb. *in c. quanto ult. ſub n.* 8. *verſ. & eſt unum mirabile, de conſuet.* Ludov. Roman. *in ſingular.* 43. *n.* 2. & alii apud Rub. *l. cit. a n.* 29. Dian. *d. p.* 6. *tr.* 5. *reſ.* 15. ex quibus cit. Rubeus *nu.* 34. colligit, & infert, quod in illa majore parte populi non ſit omnium de communitate &c. habenda ratio, ſed tantum illorum, qui poſſunt leges condere, excluſis illis, qui hanc facultatem non habent, quales ſunt mulieres, minores 25. annis, infantes, furioſi &c. Bart. *in L.* 2. *C. quæ ſit longa conſuet.* Bart. Abb. & Curt. *in ſæpe cit. cap. fin. de conſuet.* Dian. *loc. cit.*

35 Nec inducitur ex actu unius tantum perſonæ. Roch. *de conſuet. n.* 370. *&* 380. Beltramin. ad Ludoviſ. *deciſ.* 162. *n.* 12.

36 Non inducitur ex uſu difformi. Bart. *in L.* 2. *n.* 22. *ff. ſol. matrim.* Dec. *conſ.* 215. *n.* 2. *verſ. ſecundo hoc idem.* Aym. *conſ.* 96. apud Gregor. XV. *deciſ.* 162. *n.* 8. niſi actus difformes non eſſent inter ſe incompatibiles: quia tunc eorum difformitas non impediret conſuetudinem. Dec. *conſ.* 11. *nu.* 12. *verſ. & advertendum eſt* Rot. *dec.* 356. *n.* 4. *p.* 1. *rec.* apud Beltramin. *l. c. n.* 14.

37 Contra Canones non valet ſine ſcientia, & conſenſu Pontificis; ſed an requiratur conſenſus expreſſus Summ. Pontificis, ſive antecedenter, dando nempe licentiam ad inducendam aliquam conſuetudinem, ſive concomitanter, dum expreſſe ſciens populum hanc, vel illam conſuetudinem introducere, cum poſſet prohibere, non impedit, ſed tolerat, & conſequenter approbat, an vero ſufficiat conſenſus generalis traditus *in cap. fin. de conſuet.* in quo Summ. Pontifex approbat conſuetudines rationabiles & legitime introductas? non conveniunt DD. ut videre eſt apud Dian. *d. p.* 6. *tr.* 5. *reſ.* 13. ubi cum Pontio *de matrim. l.* 6. *c.* 6. *nu.* 5. *ſeqq.* Montesin. *in p.* 2. *tom.* 2. *diſp.* 23. *quæſ.* 13. *n.* 220. Vaſquez *tom.* 2. *diſp.* 177. *cap.* 2. *&* 3. & aliis tenet, requiri ſcientiam, & expreſſum conſenſum; quia Papa habet poteſtatem a Deo, & non a populo, & ita non eſt populus, qui inducit conſuetudinem contra Canones, ſed Pontifex permittens. Abb. *in cap. fin. de conſuet. num.* 8. Archidiac. *in cap. cum de beneficio. num.* 2. *de præb. in* 6. nec tacitum conſenſum ſufficere; quia multa per diſſimulationem tolerantur ad majus ſcandalum vitandum, quæ alias non permitterentur. *cap. cum jam dudum, de præb.* Rot. apud Sperel. *deciſ.* 133. *nu.* 22. tum quia nec Imperator poteſt ſuis legibus præjudicare Juri Canonico. Abb. *in cap. inter alia, de Immun. Eccleſ. DD. in cap. ſolitæ, de major. & obed. cap.* 1. *de conſtit.* Covar. *pract. quæſt. cap.* 31. *num.* 4. Sperel. *deciſ.* 133. *num.* 26. Dian. *p.* 6. *tr.* 5. *reſ.* 16. Pignatel. *conſ.* 18. *num.* 5. *tom.* 1. & hæc bene procedunt in conſuetudine irrationabili, aut a Summ. Pontif. reprobata; de qua loquitur Sperel. *loc. cit.* utpote circa immunitatem Eccleſiaſticam; ſicut & Pignatel. *ibid.*

38 Verum quod ad inducendam conſuetudinem alias rationabilem, & a Sac. Canon. non reprobatam ſufficiat conſenſus tacitus Summ. Pontificis, ſeu ille generalis, traditus, *in d. c. fin. de conſuet.* tenet communis Juriſperitorum ſententia apud Abb. *in cit. c. ult. n.* 13. Suarez *de legib. l.* 7. *c.* 13. *n.* 7. relatos a P. Pirrhing. *l.* 1. *decretal. tit.* 4. *ſect.* 1. §. 3. *n.* 16. alias rariſſimæ darentur conſuetudines contra leges Canonicas, cum Pontifex fateatur ſe ſpeciales locorum conſuetudines ignorare. *cap.* 1. *de conſtit. in* 6. & hanc ſententiam tenere videtur gloſ. *in cap. fruſtra. diſt.* 8. *in fin.* ubi tantum requirit, quod ſit rationabilis, & præſcripta. Layman. *in ſæpe cit. cap. ult. de conſuet. n.* 3.

39 Porro conſuetudo eſt quid facti, & ideo non præſumitur, ſed allegans tenetur illam probare. gloſ. *in L.* 1. *in verbo probatis. C. quæ ſit longa conſuetudo.* Ludoviſ. *deciſ.* 162. *num.* 1. Ciarlin. *cap.* 154. *num.* 19. *argum. L. in bello. ff. de capt. & poſtlim. reverſ.* Farin. *de immun. Eccleſ. c.* 2. *n.* 18. Tuſc. *litt. I. concl.* 59. Riccius *in prax. p.* 2. *reſ.* 51. Et quidem in ſpecie caſus, qui venit in controverſiam. Oldrad. *conſ.* 237. Anchar. *conſ.* 339. *n.* 8. Aym. *conſ.* 96. *n.* 4. apud Ludoviſ. *l. cit. num.* 2. etiamſi eſſet tantum interpretativa. Suard. *conſ.* 254. *n.* 26. Ludoviſ. *loc. cit. num.* 4. Et non probatur, niſi probetur uſus majoris partis populi, & magna frequentia actuum; ut ſupra diximus. Sperel. *deciſ.* 15. *num.* 39.

40 Et non dicitur probata, ſi conſtat de unico actu contrario. Bart. *in L. ſemper in ſtipulationibus: in fin.* & ibi Cagnol. *nu.* 12. *de R. I.* apud Ludoviſ. *d. deciſ.* 162. *n.* 9. Gratian. *diſc. for. cap.* 79. *n.* 9. *tom.* 1. quamvis darentur mille actus pro conſuetudine: nam unicus ſolus actus contrarius, vel difformis illam rumpit. Baltramin. ad Ludoviſ. *loc. cit. nu.* 15. ubi Shroeder. *de feud. p.* 10. *ſect.* 20. *n.* 157. *in fin. verb. uſque adeo.* Bichius *deciſ.* 48. *n.* 14. Berouſ. *conſ.* 5. *n.* 23. *lib.* 1. Surd. *conſ.* 393. *n.* 23.

41 Eſt multum difficilis probationis. Fulgoſ. *conſ.* 6. *in fin.* Dec. *conſ.* 215. *n.* 2. *in fin.* Aym. *conſ.* 215. *n.* 1. Beltramin. *d. deciſ.* 162. *n.* 13. probatur tamen per teſtes de viſu deponentes de temporis diuturnitate, ut ſupra &c. Mareſc. *l.* 2. *var. reſ. c.* 100. debent tamen dare cauſam ſui dicti. Gail. *l.* 2. *obſ.* 31. *n.* 15. apud Gratian. *diſc. for. c.* 79. *n.* 7. *l.* 1.

42 Conſuetudo vero immemorialis, ut probetur, debent tria probari: primo de viſu, per 40. annos; ſecundo de auditu a ſuis majoribus, qui ab aliis ſuis majoribus etiam audiverint: tertio, quod nunquam audiverint vel viderint ſervari contrarium, & quod fuit, & eſt communis fama, memoriam non extare, nec extitiſſe contrarium, juxta gloſ. communiter receptam *in c.* 1. *de præſcr. in* 6. & ſic teſtes debent eſſe ætatis 54. annorum. DD. *in c.* 1. *de præſum.* Covar. *in reg. poſſeſſor.* 2. *p.* §. 3. *n.* 7. *verſ. teſtes vero.* Rot. *deciſ.* 512. *p.* 5. *rec. tom.* 2. *& deciſ.* 432. *n.* 1. *p.* 3. *rec.* de qua plura infra ſuo loco in verbo *præſcriptio*, ſeu *Immemorabilis.*

43 Inſuper probari debet, illam fuiſſe obtentam in contradictorio judicio etiam immemorialis, aliter non valet. *L. nam Imperator. ff. de legib. L. cum de conſuetudine. ff. eod.* apud Sperel. *deciſ.* 69. *&* 133. *per tot.* Mareſc. *d. c.* 100. vel certe parte contradicente, quando nempe agitur de præjudicio tertii, contra quem conſuetudo præſcribitur; quod bene procedit, & indubitatum videtur in negativis, ut infra dicemus in praxi *Decimarum* §. 4. *n.* 31. ubi tangemus de præſcriptione exemptionis a ſolutione decimarum, quod nempe debeant eſſe petitæ, & denegatæ; & tradit Rot. *dec.* 350. *n.* 2. *p.* 2. *rec.* ubi Cæpol. *de ſervit. urban. præd. c.* 50. *de furno. n.* 2. Afflict. *deciſ.* 388. *n.* 1. *& ſeq.* Capyc. *deciſ.* 209. *nu.* 26. Rip. *in cap. cum Eccleſia ſutrina nu.* 45. *de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* Neviz. *conſ.* 43. *num.* 10. Balb. *de præſc. in* 4. *part.* 5. *part. principalis q.* 5. *de communi.* & alii; & eſt regulare, in ſervitutibus negativis, quod illæ non aliter præſcribantur, quam præcedente probibitione, ut tradit Rot. *cit. numer.* 3. ubi gloſ. *in L. qui luminibus. ff. de ſervit. urban. præd.* & ibi Bart. Florian. & Angel. *nu* 3. *verſ. ex quo concludo.* ubi quod facultas ædificandi in ſuo, nullo tempore præſcribitur, niſi alius ſit in poſſeſſione negativæ ædificandi, & alii; & ſic teſtes in tali negativa debent deponere, quod actus facti non fuerint ob contradictionem partis. Mareſc. *l. c. n.* 6.

44 At quod ad conſuetudinem non requiratur, quod ſit obtenta in contradictorio judicio, ſed quod ſufficiant actus extrajudiciales, tenent Abb. *in cit. c. ult. n.* 16. *de conſuet.* quem refert, & ſequitur P. Reiffenſtuel *l.* 1. *decret. tit.* 4. *de conſuet. n.* 147. P. Engel. *d. tit. nu.* 10. Pirrhing *ibidem n.* 23. Suarez *de legib. d. l.* 7. *c.* 11. *nu.* 2. *& duob. ſeqq.* contra gloſ. *in cit. cap. fin. verbo legitime circa fin. de conſuet.*

45 In probanda conſuetudine, non creditur Doctori de illa atteſtanti juxta magis receptam ſententiam, ut per Gabr. *de probat. concl.* 4. *ſub num.* 1. *verſ. contrarium.* Franc. Becc. *conſ.* 7. *n.* 29. Mohed. *deciſ.* 2. *&* 3. *de conſuet.* Rot. apud Ludoviſ. *deciſ.* 274. *n.* 5. etiamſi Doctores eſſent plures, qui de tali conſuetudine atteſtarentur. Gabr. *l. c. n.* 4. ubi Alex. *in L. poſt dotem. n.* 29. *ver. & juxta hoc. ff. ſol. matrim.* Jaſ. *in L. de quibus. col. pen. ff. de legib.* quod procedit, ſi teſtentur de conſuetudine locorum, in quibus verſati non ſunt: ſecus vero ſi teſtentur de conſuetudinibus locorum, in quibus ſunt verſati. Surd. *conſ.* 74. *n.* 14. poſt Gabr. *l. c. n.* 2. relat. a Beltramin. ad Ludoviſ. *d. deciſ.* 274. *n.* 5.

46 Verum ſicut conſuetudo legitime præſcripta, & rationabilis poteſt legem abrogare, ita etiam denuo tolli, & abrogari poteſt, vel per legem, vel per aliam conſuetudinem contrariam; quia ſicut lex poſterior derogat priori. *c.*

1. *de conſtit. in 6.* ita & conſuetudo poſterior excludit priorem, in quibus

47 Notandum eſt primo, quod conſuetudo immemorialis non cenſetur abrogata per clauſulam derogatoriam cujuſcumque conſuetudinis in decretis Pontificiis poſitam, ſive in legibus aut ſtatutis, niſi & illa expreſſe exprimatur, & hoc propter illius excellentiam, & prærogativam, gloſ. *in auth. ut de cætero commut. §. de cætero, in verb. præſcriptione*. Felin. *in cap. accedentes, num. 6. de præſcr.* Tiraq. *de retr. convent. §. 1. gloſ. 2. n. n. 12.* Gratian. *diſc. for. c. 578. nu. 10. tom. 3.* niſi conſuetudo eſſet irrationabilis. Covar. *lib. 3. var. reſ. c. 13. nu. 5.* Garz. *de benef. p. 3. c. 2. num. 190.* Dian. *p. 6. tr. 5. reſ. 32.* Pariſ. *conſ. 101. ſub nu. 84. verſ. quæ præſcriptio lib. 1. & conſ. 25. nu. 17. lib. 4.* Rot. *deciſ. 101. n. 29. p. 10. rec.* Sperel. *dec. 37. nu. 26.* etiamſi adſit decretum irritans, ut per Gabr. *de clauſul. concluſ. 3. n. 42.* ubi Ruin. *conſ. 13. n. 30. vol. 2.* Ita ut quando conſuetudo damnatur tanquam irrationabilis, iniqua, corruptela &c. cenſeatur damnata etiam immemorabilis, adeo, ut neque præterita valeat, neque in futurum introduci poſſit, cum ſemper duret eadem cauſa reprobationis. Roch. *in cap. fin. n. 527. de conſuet.* Covar. *l. c. d. n. 4. ad med. & n. 5.* Garz. *l. c. d. n. 190. in fin.* Gabr. *de præſcr. concl. 1. n. 32.* & alii apud Grat. *diſc. for. c. 559. n. 52.* Paul. Rub. *in annot. ad deciſ. 28. Rot. Rom. p. 3. rec. n. 271. & 274.* ubi Joan. Andr. *in cap. certificari, de ſepultur.* & alii plurimi, qui teſtantur de communi opinione; limita ut infra *n. 51.*

48 Bene verum eſt, ut proſequitur cit. Rubeus *n. 275. ſeqq.* quod quia apud nos nihil ſtabile, & firmum reperitur. *auth. de non alien. §. ut autem. & L. eum debere. ff. de ſervit. ruſt. præd.* ex varietate temporum leges variari poſſint, & ſic propter novas cauſas occurrentes, poteſt induci conſuetudo bona, & juſta, licet forſan tempore derogationis non fuerit talis: nam ſuperveniente nova, & juſta cauſa introducendi conſuetudinem, lex quæ illam prohibuit, licet antea juſta, fieret injuſta. Abb. *in cit. cap. fin. nu. 24. de conſuet. & in c. 2. num. 8. de probat.* & ibi Felin. *ſub num. 11.* Covar. *var. reſol. l. 3. c. 13. ſub n. 4.* gloſ. & DD. *in Clem. ſtatutum, de elect.* Jaſ. *in L. de quibus. n. 55. ff. de legib.* & alii; nam lex debet eſſe loco temporique conveniens *can. erit autem. diſt. 4. cap. fin. diſt. 54.* Rub. *l. c. n. 261. ſeqq.* atque ideo ex nova cauſa poteſt induci conſuetudo contra ipſam legem expreſſe conſuetudini derogantem, ut poſt Abb. Anton. Dec. & alios teſtatur Viv. *in ſylv. comm. opin. opinion. 161. n. 1. verſ. conſuetudo ex nova cauſa poteſt induci contra legem derogantem etiam expreſſe* &c. apud Rubeum *l. c. n. 278.*

49 Concluſionem principalem *num. 47.* traditam limitat Mareſc. *l. 2. var. reſ. c. 101. num. 7. ſeqq.* quando lex, vel ſtatutum expreſſe derogaret etiam privilegiis, maxime ſi lex, vel ſtatutum habet clauſulam derogatoriam *non obſtantibus privilegiis, & aliis quibuſcumque conſuetudinibus:* nam tunc ob expreſſionem privilegiorum, quæ habent majorem vim, quam immemorabilis, & illa facilius tollitur. Felin. *in cap. dilecti, de major. & obed.* Rip. *in L. quominus n. 102. ff. de flumin.* comprehenditur etiam immemorabilis. arg. *tex. qui ad agendum, de procurat. in 6.*

50 Notandum ſecundo, quod lex poſterior generalis abrogat quidem conſuetudinem generalem priorem ſibi contrariam, etiamſi lex poſterior nullam de conſuetudine mentionem faciat, nullamque clauſulam derogatoriam habeat, gloſ. *in c. 1. de conſt. in 6. verb. ſingularium*. Secus tamen eſt in conſuetudinibus particularibus locorum. Abb. *in cit. c. fin. n. 24. de conſuet.* cum enim tanquam quid facti, illas Papa præſumatur ignorare, ſic etiam non cenſetur velle eiſdem in aliquo derogare, niſi ſpecialiter exprimat ob tex. *in d. c. 1. de conſtit. in 6.* & ibi gloſ. & DD.

51 Notandum tertio, quod quando lex abrogat conſuetudinem exiſtentem ſeu præſentem ſimpliciter tantum, abſque eo quod illam damnet, aut reprobet tanquam iniquam, & irrationabilem, de qua ſupra *numer. 47.* non per hoc reprobat, & abrogat futuram, ſi alias ſit rationabilis. gloſ. *in Clem. ſtatutum: verb. conſuetudine, de elect.* quam Imol. inibi ſequitur. Abb. *in cit. c. ult. n. 24. & conſil. 7. §. & ego puto l. 2.* Tuſc. *litt. C. concl. 814. nu. 8.* Covar. *var. reſ. lib. 3. cap. 13. num. 4. concl. 1. & 4.* P. Reiffenſtuel *l. 1. decret. tit. 4. n. 186.*

Quod ſi tamen lex non tantum abroget conſuetudinem, ſeu revocet per clauſulam generalem *non obſtante* &c. ſed illam ſimpliciter damnet, & reprobet, etiamſi non apponantur verba *tanquam iniquam, corruptelam* &c. cenſetur reprobare etiam futuram; quia illam ſimpliciter damnando, vel reprobando, eam ſenſim judicat eſſe iniquam &c. ita Covar. *l. c. & n. 4. ante med. verſ. conſuetudo etiam*, ubi Abb. *in c. 2. n. 7. de probat.* Fran. *in cit. cap. 1. col. ult. de conſtit. in 6.* Bart. *in L. ult. ff. de leg. 2.* Aretin. *in L. 3. ff. de teſtam.* Bal. *in L. ult. C. de pact. pignor.* Tiraq. *de retr. in præf. n. 18. & 19.* & alii teſtantes de communi.

52 Conſuetudo eſt ſtricti juris. Bart. *in L. 1. §. hoc interdicto. ff. de itinere. actuque privato.* Natt. *conſ. 555. poſt numer. 5.* Ludoviſ. *deciſ. 162. numer. 6.* Gratian. *diſc. for. cap. 973. num. 39. & 40.* quod vel maxime procedit ſi ſit exorbitans, & ideo non poteſt extendi de loco ad locum, Innoc. &c. DD. *in cap. ult. de offic. Archid.* Ciarlin. *contr. for. cap. 62. numer. 7.* Dian. *p. 6. tr. 5. reſ. 17.* Gratian. *loc. cit.* ex *L. 3. in fin. ff. de teſtam.* Roman. *conſ. 367. nu. 11.* Aym. *conſ. 121. num. 8.* & alii apud cit. Gratian. neque de perſona in perſonam, aut de caſu ad caſum. *DD. cit.* & Bichius *deciſ. 650. nu. 13. & 14.* Altograd. *conſ. 46. a num. 42.* Seraph. *deciſ. 326. num. 2.* Socin. jun. *conſ. 4. a numer. 35. lib. 4.* & alii apud *cit.* Bich. Quamvis in dubio legis, aut conſuetudinis alicujus Civitatis, poſſit dictæ Civitatis Judex recurrere ad conſuetudinem vicinarum Civitatum, ſi alias ſit rationabilis, juxta *c. ſuper eo de cenſib. & cap. cum olim, de conſuet.* & ibi Panorm. *n. 1.* Dian. *l. c.* & ſi vicinarum Civitatum conſuetudines ſunt diverſæ, attenditur, quæ eſt magis rationabilis, & minus præjudicialis; ut in *cit. cap. cum olim.*

53 Conſuetudo in ſubjecto incapaci nunquam obtinet vim privilegii. DD. apud Sperel *dec. 37. n. 30. & deciſ. 182. n. 25.* etiamſi eſſet immemorabilis; quia ſtante incapacitate ſubjecti remanet ſine titulo in nuda ratione temporis, quod obligationem nec parit, nec tollit. *L. obligationum fere. §. placet. ff. de oblig. & act.*

54 Et conſuetudo peccati nutritiva nullo temporis ſpatio præſcribitur. *c. non ſatis*, ubi DD. *de ſimon. c. cum tanto. de conſuetud.* & DD. apud Sperel. *d. dec. 37. n. 50.* diuturnitas enim temporis peccatum non minuit, ſed augmentat *d. c. non ſatis, & c. cum in Eccleſiæ, de ſimon.* & ſic mala conſuetudo, ſeu peccati nutritiva a vetuſtate temporis robur accipere nunquam poteſt. *§. 1. auth. ut nulli judici. d. c. fin. de conſ.* Signorol. *conſ. 50. n. 9.* Ruin *conſ. 155. n. 12. l. 4.* Pariſ. *conſ. 27. n. 52. l. 1.* late Rubeus *in annot. ad dec. 28. Rot. Roman. p. 3. rec. a n. 242. & per tot.* hinc

55 Non facit licitum ludum, maxime alearum; quia eſt irrationabilis, utpote dans occaſionem peccandi. Abb. *in cap. ult. de vit. & honeſt. Cleric.* Fachin. *lib. 11. contr. jur. c. 52. L. alearum. C. de relig. & ſumpt.* Bonac. tamen *in tract. de reſtit. diſp. 2. q. 3. pun. 1. n. 12.* tenet contrarium etiam in Clerico, niſi adſit frequentia, ſcandalum &c. quia non videntur Canones recepti cum tanto vigore.

56 Plura exempla conſuetudinis irrationabilis, & a jure reprobatæ ac abrogatæ videri poſſunt *in cap. 2. de probat.* ubi reprobatur conſuetudo exigendi juramentum ultra plenam probationem. *in cap. ad noſtram, eod. tit.* ubi reprobatur conſuetudo, ut accuſati de delicto admittantur ad ſe purgandum probando negativam delicti, quando contra ipſos poteſt per teſtes affirmativa probari. *in cap. cum decorem, de vit. & honeſt. Cler.* ubi reprobatur conſuetudo tanquam corruptela, ut Clerici poſſint in Eccleſia exhibere ludos theatrales. *in cap. venerabilis. 37. de præb. & dignit.* ubi reprobatur conſuetudo admittendi tantum nobiles ad Eccleſias Cathedrales, &c. *in c. extirpandæ 30. eod. & in c. 1. d. tit. in 6.* ubi reprobatur conſuetudo, quod patroni non teneantur dare Rectori ſufficientem congruam, *in c. conſtitutus. §. ideoque, de fidejuſſ.* ubi non admittitur conſuetudo, ut quis non cogatur ſubire juramentum calumniæ. *in cap. aqua, de conſecr. Eccleſ. vel altar.* ubi conſuetudo, quod ſimplex ſacerdos poſſit reconciliare Eccleſiam pollutam, vocatur corruptela. *in cap. quanto de conſuet.* ubi damnatur conſuetudo, quod Clericus non Epiſcopus poſſit exercere ea, quæ Ordini Epiſcopali ſunt reſervata, ut eſt Chriſma &c. *in c. 1. de Cler. non reſid. in 6.* ubi damnatur conſuetudo, ut abſentes poſſint lucrari diſtributiones quotidianas. *in c. 1. de*

con-

conſuet. in 6. ubi conſuetudo etiam immemorialis tanquam corruptela damnatur, ut quis in eadem Eccleſia ſine diſpenſatione Pontificis obtinere poſſit duas dignitates, perſonatus, vel officia &c. *cap. quamquam, de de cenſib. in 6.* ubi reprobatur conſuetudo tanquam corruptela exigendi a Clericis pedagia pro mercibus, quas devebunt abſque cauſa negotiandi. *cap. fin. eod. in 6.* ubi abrogatur conſuetudo, quod Archi-Epiſcopus viſitare non poſſit libere ſuam provinciam, & a locis viſitatis procurationem recipere, etiamſi ſuffraganei non ſint negligentes. *cap. un. de Bigam. in 6.* ubi abrogatur conſuetudo, quod bigami gaudeant privilegio Clericali, & non poſſint coerceri a Judice Laico. *in cap. de injur. & damn. dat. in 6.* ubi reprobatur conſuetudo, tanquam abuſus, utendi repreſſalibus contra perſonas Eccleſiaſticas. *cap. 2. de pœnit. & remiſſ. in 6.* ubi quod nulla poſſit introduci conſuetudo, quod aliquis ſine ſui ſuperioris licentia poſſit ſibi confeſſarium ad libitum eligere. *in c. cum non deceat. de elect. in 6.* ubi abrogantur conſuetudo, & privilegia, ut quis non poſſit percipere fructus ſui beneficii, dum abeſt ratione ſuæ Eccleſiæ vacantis, reſervandi ſint ſucceſſori non obſtante qualibet conſuetudine in contrarium. *in cap. un. de Cler. ægrot. in 6.* ubi quod ad ſedem Apoſtolicam ſpectet dare Coadjutores Epiſcopis, & ſuperioribus Prælatis conſuetudine contraria non obſtante. *cap. un. de Capell. Monach. in 6.* ubi, quod Monachi non poſſunt amovere beneficiatos in ſuis Eccleſiis ad curam animarum datos ab Epiſcopis, qui jus inſtituendi in dictis Beneficiis habent, quorum exemplorum explanationem videre poteris apud Expoſitores dictorum textuum; ſicut & alia exempla paſſim in hoc noſtro libro, & in textibus civilibus exempla videri poſſunt *in L. 1. in pr. de uſur. L. eos. Cod. eod. auth. habita. §. hoc igitur. C. ne filius pro patr. authent. navigia. C. de furt. auth. omnes peregrini. C. commun. de ſucceſſ. authent. Caſſa. C. de ſacroſ. Eccleſ.* quæ ultima irritat conſuetudines, & ſtatuta contra libertatem Eccleſiæ.

57 Exempla conſuetudinis rationabilis videri poſſunt *in cap. certificari. de ſepultur. & in cap. ſuper eo, de cognat. ſpirit. in cap. cum omnes, de conſtit. in cap. 1. de Cler. ægrot. in cap. ex parte, de conceſſ. præb. in can. de trina, de conſecr. diſt. 4. in can. 1. diſt. 16. & in can. utinam. diſt. 76. ac in can. pudenda diſt. 24.* in textibus Civilibus. *in L. item eorum in princ. ff. quod uniuſque univerſit. nom. in L. ſi ſine. §. Lucius. ff. de admin. tut. L. 3. §. non tantum. ff. quod vi, aut clam. & L. non tantum. ff. de decur.* ac aliis, de quibus late Rubeus *in annot. ad deciſ. 28. Rot. Rom. p. 3. rec. n. 232.*

CONTRACTUS.

Praxis Contractuum.

1 Contractus licet talis ſit judicandus, qualem verborum figura demonſtrat. *L. fidejuſſor. ff. de fidejuſ.* Menoch. *l. 2. præſ.* 105. *num.* 2. & qualis a partibus nominatur. Mantic. *de tacit. l. 2. tit. 8. nu. 7.* Sperel. *dec.* 91. *n. 7. 26. & 27.* tamem ſi natura ſit manifeſte contraria denominationi, eſt judicandus non a denominatione, ſed ab effectu, & qualitatibus. *L. in promittendo. ff. de Jur. dot. L. ſi olei. Cod. locati.* Mantic. *de tacit. l. 22. tit. 8. nu. 8.* Gratian. *diſc. for. c. 657. nu.* 13. Ciarl. *contr. for. cap. 9. numer.* 6. quia rei ſermo, non ſermoni res ſervire debet. *cap. intelligentia, de Verb. ſignif.* & tunc non attenditur, qualis fuerit vocatus, ſed qualis ſit natura. Mareſc. *lib. 2. var. reſ. cap. 76. num.* 5. ubi Rot. duplicem tamen habens figuram, intelligitur juxta denominationem contrahentis. Mareſc. *loc. cit.*

2 Contractus non probatur ex tractatu, ſed ex concluſione: nam multa tractantur, quæ non concluduntur. Afflict. *dec.* 375. *n.* 6. Mantic. *de tacit. p. 1. l. 2. tit. 2. n. 25. in fin.* Ciarl. *c. 82. n.* 13.

3 Contractus alius eſt bonæ fidei; alius ſtricti Juris. Ille eſt, qui parit actiones bonæ fidei: qui vero has bonæ fidei non parit, eſt ſtricti Juris. Bonæ fidei actiones ſunt, ex empto, vendito, locato, conducto, negotiorum geſtorum, mandati, depoſiti, pro ſocio, tutelæ, commodati, pignoratitia, familiæ erciſcundæ, communi dividundo, de æſtimato, quæ ex eo conſurgit, quod tibi rem æſtimatam trado, ut vel illam reddas, vel æſtimationem. Item permutationis, actio dotis, hæreditatis. Reliqui ſunt contractus ſtricti Juris. gl. Panormit. & alii *in cap. cum venerabilis, de excep.* Covar. *in reg. poſſeſſor. p. 2. §. 6. num.* 4. Sylveſt. *verb. contractus. q.* 2. Molin. *de contr. tr. 2. diſp.* 259. Differentia eſt, quod in contractibus bonæ fidei Judex habet facultatem ex bono, & æquo judicandi, quod ſibi fuerit viſum, licet conventione id expreſſum non ſit. In contractibus vero ſtricti Juris non poteſt judicare, niſi juxta quod in conventione fuit expreſſum, niſi aliter circa contractum a Jure fuerit ſtatutum. *§. in bonæ fidei. inſt. de act. L. bonam fidem. Cod. eod.* ergo contractus bonæ fidei ſumitur pro æquitate, & Judicis arbitrio, juxta id, quod æquitas exigit, in quo Judex poteſt ſuum arbitrium extendere ad id, quod æquitas poſtulat. In contractu vero ſtricti Juris; verbis, & diſpoſitioni contrahentium adhærere debet, quantum Juſtitia patitur. Covar. *loc. cit.* Eſt etiam alia differentia; quod dolus dans cauſam contractui bonæ fidei, illum reddit nullum, non ita contractum ſtricti Juris, ſed tantum facit, quod ſit irritandus. Sperel. *dec.* 150. *a numer.* 48. Molin. *loc. cit. num.* 5. & probatur ex *L. & eleganter. 7. ff. de dol. L. 3. §. fin. ff. pro ſocio.* Gonzal. *l. 1. tit. 43. cap. 2. nu. 6. & in L. dolo. Cod. de inutil. ſtipul. L. cum poſtea. Cod. de pact.* In foro tamen interno, etiam contractus ſtricti juris, cui dolus cauſam dedit, eſt nullus. Bonac. *de contr. diſp. 3. q. 1. pun. 2. §.* 2. Sanch. *de matr. lib. 1. diſp.* 64. apud quem Covar. & alii. Pithing. *l. 2. tit. 14. n.* 6. Dolus vero ſuperveniens, vel incidens, & non dans cauſam contractui, illum non irritat in utroque foro. *cit. L. eleganter. ff. de dol.* Gomez *var. reſ. tom. 2. c. 2. n. 21. verſ. ſecundus caſus.* ſed eſt irritandus.

Contractus alius eſt abſolutus, alius conditionatus; 4
de abſoluto res clara eſt. Conditionatus, purificata conditione pro eodem eſt habendus, ac ſi pure fuiſſet celebratus. Porro conditio alia eſt caſualis, alia poteſtativa, alia mixta. vide Molin. *de Juſt. tom. 1. tr. 2. d.* 206. Pont. *de matr. lib. 3. cap. 1. num.* 2. Sanch. *de matr. lib. 5. diſp. 33. a num.* 14. Caſualis non impleta, nunquam, & in nullo caſu habetur pro impleta. Pont. *l. c. cap. 17. num.* 2. Mixta, ut habeatur pro impleta, ſufficit, quod per illum tertium ſteterit, quo minus impleretur, a cujus etiam voluntate pendet implementum conditionis. v. g. *lego tibi centum, ſi nupſeris Cajo.* Sufficit, quod per Cajum ſtet, quod illi non nubas, uti quia ille non vult. Secus ſi ante petitas nuptias mortuus eſt; tunc enim conditio non habetur pro impleta. *L. Jure. ff. de cond. & demonſtr. L. in jure. ff. de reg. Jur.* & DD. *ſup. cit.* Hæc vero procedunt in ultimis voluntatibus; non vero in contractibus, licet multi apud Molin. velint procedere etiam in contractibus.

Conditio vero poſita in contractibus, ſi tempus non 5
fuit determinatum a contrahentibus, adimplenda eſt, quamprimum poteſt. *L. hæc conditio. ff. de condit. & demonſtr.* Pont. *de matrim. lib. 3. cap. 16. num.* 6. Et licet conditio honeſta ſuſpendat matrimonium, vel ſponſalia uſque ad conditionis eventum, non poteſt tamen alter, antequam conditio deficiat, recedere a contractu, ſed tenetur expectare uſque ad conditionis eventum. *L. qui balneum. & L. potior. ff. qui potior. in Jur.* Molin. *de Juſt. d. 285. concl. 4. tom.* 2. apud Sanch. *de matr. l. 5. diſ. 6. n.* 8. quia ex contractu conditionali oritur obligatio in ſpe, ſicut ex abſoluto, oritur abſoluta.

Conditio impoſſibilis, ſive ex natura rei, ſive de 6
facto in teſtamentis, donationibus mortis cauſa, legatis, & etiam in matrimonio, habetur pro non adjecta; quia videtur jocoſa, modo non ſit contra ſubſtantiam actus, vel ex illa non conſtet, partes noluiſſe contrahere. Dian. *p. 8. tr. 6. reſ.* 85. Gomez. *tom. 2. var. reſ. cap. 4. num. 22. verſ. nec obſtat.* Covar. *in decret. p. 2. cap. 3. §. 2. num.* 7. Sanch. *de matr. lib. 5. diſp. 3. a num.* 5. In aliis vero contractibus conditio impoſſibilis illos facit irritos. Sanch. *loc. c.* Bonac. *de contr. diſp. 3. q. 1. pun. 4. numer.* 10. Ita conditio in Legato poſita, ut quis maneat ſemper in uno loco, eſt contraria Juri naturali, & habetur pro non adjecta. *L. 70. §. 2. ff. de cond. & demonſtr.* Tranch. *conſ. 5. numer.* 8. Sicut etiam ut nubat cum conſenſu alicujus, rejicitur ut contraria libertati matrimonii. Paſqual. *de patr. pot. p. 3. cap. 2. numer.* 9. Secus, ſi dixit cum conſilio; quia legatarius poteſt illud amplecti,

cti, & rejicere; ſimiliter ſi centum relicta ſunt, ſi Mæviam uxorem non ducat, hæc conditio habetur pro non adjecta: ſecus vero ſi centum relicta ſunt, ut Mæviam uxorem ducat; quia aliud eſt eligendi matrimonii pœnæ metu libertatem auferri: & aliud ad matrimonium invitari. tex. in cit. *L. Titio centum* 70. §. 1. *ff. de condit. & demonſtr.* & ibi gloſ. ubi quod in priori caſu legatarius habebit illa centum, etiamſi Mæviam ducat: non vero in ſecundo, ſi illam non ducat. vide latius in verbo *nuptia*. Ita conditio odioſa Religioni in teſtamento, habetur pro non adjecta. DD. *in cap. in præſentia, de prob.* plura vide in verbo *Legatum*.

7 Quæres primo, an conditio in Legato poſita, *ſi legatarius contraxerit matrimonium cum una ex filiabus Titii*, habeatur pro impleta, ſi unam requiſiverit, & illa recuſaverit? Reſp. affirmative. Mareſcot. *l. 1. var. reſ. c. 44. n. 4.* quam ſententiam, poſtquam utriuſque ſententiæ fundamenta diſcuſſit, veriorem judicat.

8 Quær. ſecundo, an conditio mortis verificetur in morte civili? Reſp. negative. ita DD. apud Fuſar. *de ſubſtit. q. 442.* Menoch. *conſ. 482. nu. 16.* Dec. *conſ. 61. nu. lib. 5.* Surdus *conſ. 90. lib. 1.* Graſſ. *in §. fideicom. quæſt. 41.*

9 Quær. tertio, quomodo conditio, *ſi ſine liberis*, intelligatur? an de maſculis tantum in fideicommiſſo? Reſp. de maſculis tantum, ſecundum communiorem apud Fachin. *l. 4. c. 57.* Hæcque purificatur per profeſſionem filii in Religione, id eſt adimpletur, quia Monaſterium habetur loco filii. vide Merlin. *dec.* 206. modo Monaſterium non ſit fratrum minorum de obſervantia, & Capucinorum. ibi: vide in verbo *Monaſterium*.

10 Conditio *ſi ſine liberis*, non ſubintelligitur in ſubſtitutione vulgari. DD. apud Fuſar. *de ſubſtit. q. 58.* ſecus in pupillari. Mareſc. *l. 1. var. reſ. c. 45.* In ſubſtitutione militari ſubintelligitur, ſi fuit facta in caſum mortis. Fuſar. *loc. cit. q.* 217. &

11 Conditio *ſi ſine liberis*, deficit per unicum filium. Fuſar. *l. c. q.* 401. Peregr. *de fideicom. art. 38. n. 37.* Limit. in ſpuriis. Naturales tamen, & legitimati per reſcriptum illam faciunt deficere. Menoch. *conſ. 724. n. 30.* Graſſ. *in §. fideicom. quæſt* 34. Mant. *de conjectur. l. 11. tit. 6.* Theſaur. *dec. 248. n. 9.* Dec. *conſ. 215. n. 10.*

12 Redeundo nunc ad naturam conditionis, conditio voluntaria ſufficit, ſi impleatur per æquipollens, ubi idem reſultat effectus. DD. *in L. Gallus ff. de liber. & poſth.* Mantic. *de tacit. l. 14. tit. 43. nu.* 10. Ciarlin. *diſc. for. c. 9. n. 62. & 82.*

13 Conditio, quæ ineſt tacite actui, etiamſi non verificetur, non relevat, uti cum inſtituitur venter prægnans, ſubintelligitur enim, ſi eſt prægnans; & tamen licet non ſit prægnans, valet inſtitutio. Ciarlin. *c.* 3. Rota *diverſor. deciſ. 795. n. 13. verſ. iſta par.* 1. & DD. apud cit. Ciarlin.

14 Conditio, quæ non adjicitur ſubſtantiæ legati, ſed ejus executioni, non facit legatum conditionale. Noal. *de tranſmiſ. caſ. 17. num.* 54. Maſtril. *deciſ.* 78. Ciarlin. *c. 167. n. 6.*

15 Conditio ſi eſt ſucceſſiva, non ſufficit, quod per momentum fuerit impleta, ſed requiritur continuatio, & obſervantia. Gratian. *diſ. for. c. 217. num.* 84. Altogr. *conſ.* 101. Tranchedin. *conſ. 9. n. 16. & 17.*

16 Contractus conditionalis tranſmittitur, tam active, quam paſſive, etiam ante impletam conditionem; non tamen in legatis; quia in contractibus intervenit ſtipulatio ſibi, & hæredibus ſuis proſpiciens. *L. ſi pactum. ff. de prob.* Limit. cum perſona tantum contrahentis in contractu fuit conſiderata: item in iis, quæ ex natura ſua non ſunt tranſmiſſibilia. Noal. *de tranſmiſ. caſ. 5. n. 1.* uti uſusfructus, ſervitus &c.

17 Contractus etiam Principis tranſit in ſucceſſores, tam active, quam paſſive: hoc eſt, ad ſucceſſores in dignitate. *cap. licet, de voto. c. Abbate, §. pro parte*, & ibi gloſ. *de re jud. in* 6. Limit. ſi contractus fuit celebratus intuitu perſonæ, & non dignitatis; quia perſona non eſt perpetua, bene vero dignitas. *c. quoniam.* ubi Abb. 14. *de Offic. Deleg. cap. ſi gratioſe, de reſcrip. in* 6. Gunaal. *l. 2. decret. tit. 19. nu. 6. c. 1.* Tranſmittitur etiam ad hæredes, & contra hæredes. Noal. *loc. c. c.* 28. Tranch. *conſ. 110. & conſ. 82. a n.* 18.

18 Contractus, in quo a ſtatuto præſumitur dolus, uti in contractu minorum, vel mulierum, celebratus ſine ſolemnitatibus a dicto ſtatuto ad obviandum dolis & fraudibus, requiſitis, non validatur juramento. Sperel. *deciſ. 47. n. 10. ſeqq.* ubi Bart. *in L. omnes populi. n. 25. ff. de juſt. & Jur.* Bald. *in authent. Sacramenta puberum nu. 5. C. ſi adverſ. vendition.* & alii. Rot. *deciſ. 153. p. 1. rec. n. 3. ſeqq.* Ciarl. *contr. for. cap.* 122. *numer.* 28. *ſeqq.* qui tamen *n. 16. ſeqq.* in contrariam ſententiam inclinare videtur, & Bartoli ſententiam dicit a vero alienam, vel illam ad ſummum procedere poſſe, ſi duo concurrant. Primo ſi in loco ſtatuti ſolitum fuerit, quod minores, & mulieres decipiantur, & ita adſit veriſimilis præſumptio doli: ſed certe illa præſumptio eſt juris, & ideo non requiret aliam probationem, ut teſtatur idem Ciarlin. *cap. 35. num.* 31. ubi Bald. *in L. nec patronis. n. 5. verſ. in his etiam. C. de oper. libert.* Cravet. *conſ. 569. num. 24. & 46.* Secundo ſi ſtatutum ſolum præſumat dolum, vel metum &c. in ipſo contractu minoris, vel mulieris, non vero in ipſo juramento, & ſic circa juramentum nihil expreſſe ſtatuat, quod facere non poteſt per DD. *ibid. numer. 15. citatos*; cum materia juramenti ſit res ſpiritualis, cujus interpretatio pertinet ad Eccleſiam. ad tex. *in cap. venerabilis, §. idem etiam de elect.* & ſive ſtatutum loquatur in rem, ſive in perſonam, non poteſt tollere vires juramenti, quod ſervari debet, quoties id fieri poteſt ſine detrimento animæ jurantis, & ſic jurans tenetur ſervare contractum juratum, quamvis alias invalidum. *cap. cum contingat, de jurejur. cap. quamvis de pact. in* 6. & DD. apud Ciarlin. *loc. cit.* cum non ſit contra bonos mores naturales, niſi de facto adfuerit fraus; tunc enim illa probata poterit petere reſtitutionem. Ciarlin. *loc. cit. numer.* 13. & quod talis contractus firmetur juramento, tenet etiam Seraphin. *de privil. juram. privil. 61. numer.* 4. & DD. ibid. quamvis ob reſiſtentiam ſtatuti in foro externo non reſultaret aliqua probatio ex ipſo contractu, aut illius inſtrumento, nec ex illo probaretur juramentum. Seraphin. *loc. cit.* Si prima ſententia tibi forſan placet, illam amplia, quod talis contractus ſit nullus ubique, etiam extra locum ſtatuti. Ciarlin. *cap. 35. numer.* 25. ſi ſtatutum procedat ulterius tollendo fidem ſcripturis, & inſtrumentis aliter confectis, etiam extra territorium; quia illa nihil probarent. Tiraq. *de legib. connub. gl. 8. numer.* 219. Rot. *deciſ. 104. p. 2. diverſ.* apud Rot. *deciſ. 153. numer. 2. p. 1. rec.* licet contraxerit minor cum minore. Ciarlin. *cap. 118. numer. 11. & 12.* nam inter duos privilegiatos contrahentes potior eſt cauſa ejus, qui in contractu damnum ſenſit. arg. *cap. auditis, de reſtit. in integr. L. fin. ff. ex quib. cauſ. major. L. 1. C. ſi adverſ. fiſc.* Rot. *loc. cit. numer.* 6. & licet minor ratificaverit; quia in ratificatione requiruntur eædem ſolemnitates. Ciarlin. *cap. 121. num. 14. & d. cap. 118. numer.* 15. quæ procedunt, ſi contractus fuerit invalidus ob non ſervatas ſolemnitates ſtatutarias, ſecus ſi fuerit nullus ob non ſervatas ſolemnitates juris civilis; de quo infra *in verb. Minor.* §. 4. Licet vero contractus pupilli, in quo intervenit fidejuſſor, ob non ſervatas ſolemnitates corruat quoad obligationem pupilli, non tamen corruit quoad obligationem fidejuſſoris. Rot. *deciſ. 510. p. 5. rec. tom. 2. per tot.* Alii vero contractus nulli validantur juramento. Ciarlin. *d. cap.* 122. Sperel. *deciſ. 46. per tot.* ubi late. Mareſc. *lib. 2. var. reſ. cap. 20. num.* 10. niſi ſint nulli ex defectu conſenſus, vel materiæ; quia forſan inalienabilis, ut ſunt res ſacræ, & Eccleſiarum &c. vel certe principaliter ob utilitatem publicam, aut contra bonos mores &c. de quibus late Seraphin. *l. c.* apud quem aliæ limitationes, & ampliationes videri poſſunt.

19 Contractus judicialis omnis habet executionem paratam. Bal. *in L. qui crimen. Cod. qui accuſ. non poſſ.* DD. apud Scacc. *l. 1. de Jud. l. 2. c. 2. n.* 320.

20 Contractus quando non eſt nullus ideo, quia prohibitus ſimpliciter ne fiat, ſed ratione certæ formæ, & ſolennitatis omiſſæ reſpicientis favorem determinatæ perſonæ, tunc ejus conſenſu, & ratificatione ſuperveniente convaleſcit. DD. apud Sperel. *deciſ. 155. n.* 10. Et de Jure poſitivo nullus ob non ſervatas ſolennitates, eſt etiam nullus in foro interno, ſecundum communiorem apud Garz. *de benef. p. 9. c. 1. a nu. 4. ad* 8. ubi tamen plurimos Doctores pro, & contra citat; quia lex juſta, quæ non fundatur in præſumptione, eſt ſervanda etiam in conſcientia.

Con-

21 Contractus, in quo res datur pro re, & ſimul etiam pecunia, ſecundum aliquos, quibus adhæret Gomez *de contr. cap.* 2. *n.* 10. eſt permutatio, ſecundum alios eſt contractus, qui eſt favorabilior, ſecundum alios eſt, qui fuit nominatus, vel magis præponderat. vide Fachin. *lib.* 2. *contr. Jur. cap.* 45. apud quem Covar. ubi quod ſit partim permutatio, & partim venditio.

22 Contractus in dubio præſumitur potius libellarius, quam emphyteuticus. Manric. *deciſ.* 134. Tranchedin. *conſ.* 51. *num.* 8. & potius emphyteuticus, quam cenſualis. Clar. *in §. emphyt. q.* 1. Maſcard. *de prob. concl.* 188. Tuſc. *litt. E. concl.* 152. quod tamen intelligitur, quando agitur de favore Eccleſiæ; ſecus in privatis. DD. *cit.*

23 Contractus rei Eccleſiæ ultra Beneplacitum, eſt nullus totaliter, de quo ſupra in verb. *Alienatio.* non poteſt dici utilis Eccleſiæ, in quo res tranſit ad extraneos. Riccius *in prax. par.* 1. *reſ.* 50. Ciarlin. *cap.* 8. *nu.* 17. Poteſt claudicare in favorem Eccleſiæ. DD. apud Sperel. *deciſ.* 21. *num.* 12. *& ſeq.* Grat. *diſc. for. cap.* 202. Ciarl. *cap.* 39. Sperel. *deciſ.* 155. *num.* 9. Item in favorem pupilli. Scacc. *de Jud. lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 321. alias non poteſt pro parte approbari & pro parte reprobari. Bich. *dec.* 452. *num.* 31.

24 Contractus celebratus in executionem alterius contractus, non dicitur novus, ſed idem; maxime ſi non adeſt temporis intervallum, quale non eſt una dies. Altogr. jun. *contr.* 82. *num.* 1. Mant. *de tacit. lib.* 2. *tit.* 3. *num.* 6. Surd. *dec.* 288. *a num.* 33. Bald. *conſ.* 440. *num.* 6. *lib.* 5.

25 Contractus, in quo adeſt clauſula, *ad habendum*, & transfertur dominium ſaltem utile, non eſt pignoratitius, ſed vel cenſualis, vel feudalis, aut emphyteuticus. Altogr. jun. *contr.* 92. *a n.* 15. Seraph. *deciſ.* 1195. *n.* 1. Cenc. *quæſt.* 1. *n.* 6. *in ult. impreſſ.*

26 Ex quibus præſumatur ſimulatus, vide Rot. apud Merlin. *deciſ.* 714. Ad gaudendum, an valeat, vide Riccium *in prax. p.* 2. *reſ.* 48. ubi DD. & Mynſing. *cent.* 6. *obſ.* 81. Et contractus pecudum ad caput ſalvum, an valeat, vide Conciol. *alleg.* 1. *num.* 42. ubi Covar. Molin. Layman. & alii.

27 Contractus, in quo adeſt pactum reſolutivum, poteſt reſcindi ob defectum implementi a parte altera, ſecus ſine hoc pacto; nam tunc agitur ad intereſſe, vel implementum. Mareſcot. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 90. ubi Rot. ſecus eſt in contractu innominato, nempe, *do, ut des, do, ut facias, facio, ut des, & facio, ut facias:* in his enim eſt locus pœnitentiæ ante implementum: vide Gomez. *tom.* 2. *cap.* 8. Sicut non poteſt recedere a contractu ex eo, quod totum pretium ex lege contractus ſolutum non fuerit, ſed habet actionem ad reſiduum, niſi contractus appareret illicitus. Sylvar. *lib.* 1. *conſ.* 7. vide *Emptor.*

28 Obſervantia contractus eſt probanda ab allegante. Mareſcot. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 102. clare. & debet eſſe uniformis. Idem *l. c. n.* 6. ubi Dec. *conſ.* 8. *n.* 4.

29 Contrahens cum Eccleſia, vel minore ſine ſolemnitatibus, ceſſante dolo, vel fraude, tuta conſcientia retinet rem emptam: quia lex fundata in præſumptione fraudis, illa ceſſante, non obligat in conſcientia. Sperel. *deciſ.* 163. *n.* 23. & talis, ne ſemper debeat manere ſuſpenſus, citare poteſt Prælatum, vel adminiſtratorem vel tutorem ad declarandum, an velint ſtare contractui: ſi declaratio eſt affirmativa, debet fieri cum iiſdem ſolemnitatibus, & erit tutus in utroque foro.

30 Contractum impugnans ob non interventum Conſanguineorum non tantum tenetur probare illorum exiſtentiam, ſed etiam quod non fuerint impediti, vel ſaltem fuerint ſani tempore contractus, Achilles de Graſſ. *deciſ.* 4. *de præſumpt.* Caſtr. *conſ.* 124. *lib.* 1. Rota *deciſ.* 433. *num.* 4. coram Coccino *deciſ.* 134. *num.* 8. apud Zachiam *de oblig. camer. deciſ.* 30. *nu.* 15. Bich. *deciſ.* 165. *n.* 18.

31 Auctor nullitatis contractus non poteſt illam allegare in præjudicium alterius. Ferret. *conſ.* 155. *num.* 7. Cyriac. *contr.* 181. *num.* 157. *ſeqq.* nam fruſtra opponit quis id, cujus ipſe cauſam præbuit. *L. cum mandato. ff. de negot. geſt. L. mulier. in fin. ff. de ventr. inſpic.* Rot. *dec.* 510. *p.* 5. *rec. tom.* 2. *num.* 14. *&* 15.

CONTUMACIA.

Praxis Contumaciæ.

Contumacia eſt inobedientia a legitime vocato in Judicium erga Judicem in iis, quæ ad judicium pertinent. Hoſt. *in ſum. in rubr. de contum.* 1

Contumacia alia eſt manifeſta, quando quis peremptorie, ac perſonaliter citatus expreſſe conteſtatus eſt in judicio, ſe nunquam eſſe comparitururum, aut ſe nolle comparere. *cap. venerabilibus. §. porro. in fin.* & ibi gloſ. *de ſent. excom. in* 6. Specul. *tit. de contum. gl. contumax. num.* 3. Eccleſ. *obſ. for.* 40. *ſenat. Pedemont. de appell.* Marant. *de ord. Jud. p.* 6. *tit. de contum. num.* 36. Alia dicitur contumacia vera, quando perſonaliter citatus, aut ad domum, ita ut ea illi intimata fuerit, illiuſque notitiam habuerit, non dixit quidem, ſe nunquam eſſe comparitururum, ſed tamen, nullo legitimo impedimento detentus, non comparet. P. Pirhing. *lib.* 2. *decr. tit.* 14. *ſect.* 2. §. 1. Pax Jord. *de re jud. lib.* 14. *tit.* 13. *num.* 184. Eccleſ. *l. c.* modo tamen fuerit peremptorie citatus. Marant. *in tit. de appell. q.* 17. *lim.* 3. *num.* 3. *verſ. requiritur.* Eccleſ. *l. cit.* Et alia dicitur præſumpta, aut ficta, cum quis non eſt perſonaliter citatus; quia forſan non fuit inventus, ſed ad domum, aut per edictum, ita ut dubitetur, an citatio ad illius notitiam pervenerit. DD. *cit.* 2

Judex de Jure, nunquam contra contumacem ex officio procedere poteſt ad aliquem actum, niſi ad inſtantiam partis adverſæ. *L. ad peremptorium.* 68. ibi: *quis petat. ff. de jud. auth. qui ſemel.* & ibi Bar. *Cod. quom. & quand. Jud.* Marant. *p.* 6. *tit. de contum. num.* 1. Gail. *lib.* 1. *obſ.* 55. *num.* 6. Pirhing *l. cit. num.* 21. *in fin. verſ. hic not.* contumacia enim non inducitur ipſo Jure, nec Judicis officio, ſed parte petente. *L. properandum. §. & ſiquidem.* & ibi Caſtr. *num.* 3. Jaſ. *num.* 7. *Cod. de Jud.* Rebuff. *de contum. & defect. art.* 1. *gl. un. num.* 2. Ozaſch. *deciſ.* 3. *num.* 2. *ſeqq.* Piſtor. *quæſt. Jur. q.* 3. *num.* 10. *lib.* 1. Eccleſ. *obſ. for.* 28. *de appell.* 3

Debet ergo actor rei contumaciam expreſſe accuſare, ita ut ſola non comparitio, ſine accuſatione partis, quem contumacem non conſtituat. Jaſ. *d. num.* 7. Afflict. *de conſt. reg. rubr.* 96. *de liter. cit. in pr. num.* 20. ubi teſtatur ita ſervari; & alii apud Eccleſ. *l. c.* quem vide. Et parte contumaciam non accuſante, circumducitur citatio, ſicut de injunctione ſolvendi, & aliis contumaciæ pœnis, dicit cit. Eccleſ. *obſ.* 115. *num.* 18. *&* 22. *ſenat. Pedem.* 4

Et contumacia debet accuſari in die cadentis termini a Judice aſſignati. Bart. *in L. ſi finita. §. Julianus. n.* 15. *ff. de damn. inf.* Rebuff. *in d. gl. un. num.* 24. Theſ. *deciſ.* 19. & quidem in die juridica; quia ſi fiat die feriata, eſt nullius momenti. Alex. *conſ.* 137. *num.* 10. *lib.* 2. & ſi dies ultima citationis cadat in die feriata, quod an fieri poſſit, ſupra notavimus in verbo *Citatio*, debet accuſatio fieri die proximo ſubſequenti, facta mentione in actis de præcedenti die feriata. Marant. *in tit. de citat. num.* 68. Scacc. *de Jud. cap.* 91. *num.* 18. vide Vant. *de nullit. ex def. cit. num.* 66. Gail. *obſ. for.* 53. *num.* 2. *lib.* 1. Eccleſ. *loc. cit. a num.* 11. ubi late. Canoniſtæ *in c.* 2. *de feriis.* Et prædicta procedunt non tam in actore, quam in reo, qui ultimus etiam tenetur accuſare contumaciam actoris non comparentis. *d. L. ad properandum. §. & ſiquidem.* Barb. *in cit. L. ad peremptorium num.* 139. vide etiam Scacc. *de Jud. cap.* 91. Quod ſi nullius compareat, contumacia, mutua compenſatione tollitur. *arg. L. ſi ambo. ff. de compenſ.* Eccleſ. *obſ.* 41. *a n.* 12. *de appell.* ſubdens *n.* 13. quod actor non poſſit ſe excuſare, reo comparente, quod citatio non fuerit legitima, aut minus legitime executa. Et citat Scacc. *d. cap.* 91. nec tunc actor condemnatur in expenſas P. Pirhing. *lib.* 2. *decret. tit. de dol. & contum. n.* 28. *verſ. not. ſecundo*; quando nempe nullus comparuit. 5

Actor, qui reum citari procuravit, debet in termino, ad quem reum citari fecit, comparere, etiamſi reus non fuerit peremptorie citatus: nam alias reo comparente, actor contumax deberet refundere omnes expenſas. Pirhing *l. c. n.* 28. & multo magis ſi reus fuiſſet peremptorie citatus; & ſine refuſione expenſarum prius facta, actor amplius non auditur. *cap.* 1. *de dol. & contum. in* 6. *L. ſancimus.* 13. *Cod. de Jud.* Pirhing. *num.* 41. 6

num. 41. & non ſolum illas quas reus fecit a tempore contumaciæ, ſed etiam illas quas fecit a tempore citationis. videatur *cap. cum dilecti.* 6. *de dol. & contum.* ubi etiam non fuit auditus, qui citatus ut certo die per ſe, vel per procuratorem compareat, ſe per nuntium excuſavit, ex quo, ſicut nuntium mittere poterat ad ſe excuſandum, ita etiam procuratorem conſtituere potuiſſet ad reſpondendum &c. Si tamen actor comparear ante executam ſecundam citationem, non eſſet ſtatim obligandus ad refundendas expenſas reo in prima citatione comparenti cauſatas, ſed illæ poſſent reſervari in fine, ex quo poſſit allegare aliquod juſtum impedimentum, vide Eccleſ. *obſ. for.* 39. *de appell.*

7 Eſt ergo contumacia alia actoris, alia rei. Et contumacia actoris magis offendit Judicem, quam rei, & ideo etiam eſt major, magiſque præſumitur contra actorem non comparentem, quam contra reum abſentem. gloſ. *in cap. cauſam, de dol. & contum. verb. ad domum, poſt medium.* Gail. *obſ.* 59. *num.* 6. *lib.* 1. Neviz. *conſ.* 16. *num.* 3. Menoch. *de arbitr. caſ.* 45. *num.* 1.

8 Dicitur autem contumax actor, ſi non comparet in termino citationis, nec mittit procuratorem cum legitimo mandato. Jaſ. *in L. ſancimus. num. 6. verſ. ſimiliter. Cod. de Jud.* Neviz. *conſ.* 16. *num.* 2. Eccleſ. *obſ. for.* 41. *de appell. num.* 9. nec pro eo admittitur procurator ſine mandato etiam cum ſatiſdatione de rato. *L. nemo alieno.* 166. *ff. de Reg. Jur.* & ibi gloſ. Alex. *in L. exigendi. num.* 1. *Cod. de procur.* Caſtr. *in L. Pomponius. num.* 4. *ff. eod.* imo nec datur dilatio ad præſentandum mandatum. Curt. ſen. *in repet. L. admonendi. col.* 14. *ff. de jurejur.* Neviz. *d. conſ.* 16. ſecus eſt in reo abſente, pro quo quilibet admittitur procurator, etiam ſine mandato. *d. L. exigendi C. de procur.* & DD. cit. apud Eccleſ. *l. c.* ubi dat diſparitatem; quia actor non tenetur agere, reus vero debet ſe defendere. Alios modos, quibus contumacia ab actore committitur, vide apud Pirhing *lib.* 2. *decret. tit. de dol. & contum.* §. 1. *a num.* 21. & alios paſſim.

9 Actore non comparente, ſicut circumducitur citatio. *L. & poſt edictum.* §. 1. *ff. de jud.* Jaſ. *in rubr. ff. de in jus vocan.* Vant. *de nullit. ex def. cit. num.* 111. & alii apud Eccleſ. *d. obſ.* 28. *de appell.* ita omnis contumaciæ effectus tollitur, ex quo actor non comparens in termino, videatur renunciare. Anchar. *conſ.* 97. *num.* 4. Oſaſch. *dec.* 3. *num.* 4. Rebuff. *de contum. & def. a.* 1. *gl.* 1. *num.* 7. Eccleſ. *loc. cit.* quod ſi poſtea actor de legitimo impedimento doceat, excuſatur quidem a contumacia, & ejus pœnis, ſed nihilominus citatio circumducitur, nec reintegratur ſine nova citatione. Gail. *obſ.* 59. *lib.* 1. *num.* 2. Scacc. *de Jud. cap.* 91. *num.* 8. Eccleſ. *obſ. for.* 41. *num.* 13. quod ſi de legitimo impedimento non doceat, non amplius auditur, niſi refuſi expenſis parti cauſatis, & ſufficienter caverit de comparendo impoſterum, ut ſupra dictum eſt. Peregr. *in pract. civil. p.* 2. *ſect.* 1. *ſubſect.* 3. *num.* 21. & *cap.* 1. *de dol. & contum. in* 6. Specul. *tit. de contum. gl. nunc nobis. num.* 2. Rot. in antiq. *dec.* 7. *num.* 886. *de verb. ſignif.* & eſt tex. *in cap. actor. de dol. & cont. in* 6. Pirhing. *l. c. num.* 27. *ubi num.* 28. *verſ. notan.* ſubdit, quod cautio hæc debeat eſſe pignoratitia, ſeu fidejuſſoria, juxta *L. mandato.* 59. §. *ult. ff. mandati*; & ſi hæc præſtari non poſſint, tunc demum admittatur juratoria.

10 Reus ob actoris contumaciam, habet plura remedia. Primum: quod impetrare poſſit, ut a citatione abſolvatur, quæ fieri poteſt ſine ulteriori citatione actoris non comparentis. Inn. *in cap. conſului. num.* 1. & ibi Panorm. *num.* 8. Felin. *num.* 7. *de off. Jud. deleg.* Barb. *in L. ad peremptorium. num.* 7. & 35. *de judic.* Eccleſ. *obſ.* 41. *de appell.* Secundum; quod poſſit petere ſe abſolvi ab inſtantia, ſeu ab obſervatione Judicii cum refuſione expenſarum. Pereg. *loc. cit.* Eccleſ. *ubi ſup. num.* 3. ubi ponit differentiam inter Jus Canonicum, & Civile, quod nempe de Jure Canonico actor non comparens, circumducta citatione ob contumaciam actoris, non poſſit amplius facere citari reum, niſi caveat de judicio ſiſti, & de parendo judicio, & ſolutis expenſis contumacialibus, ut ſupra. De Jure vero Civili, ob actoris contumaciam pereat tantum inſtantia, ſalva manente actori actione, ut iterum ex integro valeat litigare, inchoando novam inſtantiam ſuper eodem libello, refectis expenſis. Caſtr. *in auth. qui ſemel. n.* 3. *Cod. quom. & quand.* Barb. *in d. L. ad peremptorium. num.* 29. Scacc. *de Jud. d. cap.* 91. *num.* 9. *d. L. & poſt edictum.* §. 1. *ff. de judic.* Hic tamen notandum ex Pirhing *l. c. num.* 30. *verſ. notandum ſecundo*, quod hac cautionis præſtatione de Jure Canonico requiſita non obſtante, etiamſi fuerit juratoria, tamen dictam cautionem præſtans poſſit ex juſta cauſa appellare, ita ut nec incurreretur pœna, ſi eſſet appoſita, & ſic judicio non parere: nam cum litiganti de jure permiſſum ſit, ſi injuſte fuerit gravatus, appellare, ideo dicta cautio, etiam juratoria, intelligitur, quatenus de Jure parere obligatus ſit. arg. *cap. ad noſtram.* 21. *de Jurejur.* ubi gl. *in verb. cautionem*; quod *cap.* ſolum loquitur de injuſte appellante.

11 Porro, ſi reus velit, poteſt poſt porrectum libellum ab actore contumace, litem proſequi, petere ut teſtes recipiantur, & ut in cauſa procedatur etiam uſque ad definitivam, ſervata tamen forma tradita in *cap. cauſam.* 3. *de dol. & cont.* de qua vide P. Pirhing. *in tit. de dol. & contum.* §. 2. *per tot.* Eccleſ. *obſ. for.* 41. *a nu.* 4. ubi, quando reus debeat abſolvi definitive, an vero tantum ab obſervantia Judicii.

12 Reus ſi ſit contumax in comparendo in termino præfixo ante litem conteſtatam, actor mittitur in poſſeſſionem bonorum, abſentis contumacis ex primo decreto, tantum cuſtodiæ cauſa, non vero ut faciat fructus ſuos, & hoc tamen ad menſuram quantitatis crediti prætenſi, de quo, ſicut de forma in hoc decreto obſervanda, vide late Peregr. *in ſua prax. Judic. civil. de contum. rei. p.* 2. *ſect.* 1. *ſubſect.* 4. *per tot.* Pac. Jord. *de re judic. lib.* 14. *tit.* 13. *de dol. & contum. a n.* 195. Pirhing & Canoniſtas *in tot. tit. de eo qui mittitur in poſſeſſ. cauſ. rei ſerv.* & ſi in contumacia perſeveraverit, devenitur ad interpoſitionem ſecundi decreti. DD. *cit.* ubi, quod hæc procedant etiam in contumacia poſt litem conteſtatam juxta ea, quæ in *n. ſeq.*

13 Si autem poſt litem conteſtatam ſit contumax, tunc vel liquet de cauſa, & tunc præmiſſa citatione, & ſervatis quæ in tex. & gl. *in cap. cauſam, de dol. & contum.* ferri debet ſententiam definitiva. *cap. prout nobis, de dol. & contum.* Pax Jord. *loc. cit. num.* 224. Pirhing *tit. de dol. & contum. num.* 29. Vel non liquet: & tunc actor immitti debet in veram poſſeſſionem, reſervata reo abſenti quæſtione proprietatis, ita ut poſtea veniens, refuſis expenſis contumacialibus, præſtitaque cautione fidejuſſoria, aut juratoria, de parendo juri &c. ut ſupra, probare poſſit, rem ad ſe ſpectare. DD. *cit.* Imol. & Vivian. apud Pirhing *l. cit.* ita ut reus poſtea veniens, alia pœna puniendus regulariter non ſit, quam quod actori expenſas ſolvat, & damna reſarciantur. Pirhing *num.* 34. Pax Jord. *num.* 212. *l. cit.* ubi dicit, notanda eſſe verba *cap.* 1. *de dol. & contum.* quæ ſic ſonant, *ad quod dicimus: quod Eccleſiaſticis perſonis, & negotiis, rigor, & diſtrictio Juris non requiritur, ſed (cum juſtitia propter hoc non periclitetur) patienter admitti debet, cum reus per cautionem ſtandi Judicio ſe adſtringit.* vide etiam Eccleſ. *obſ. for.* 35. *per tot. de appell.* ex quibus.

14 Nota primo: eſſe in electione actoris, an velit, accuſata contumacia, petere terminum ad probandum, vel petere, ſe immitti in poſſeſſionem ut ſupra. Gail. *obſ.* 60. *n.* 3. *lib.* 1. Marant. in Specul. *p.* 6. *tit. de cit. num.* 10. Scacc. *de ſent. & re jud. gl.* 14. *q.* 7. *num.* 107. Eccleſ. *obſ. for.* 30. *de appell.*

15 Nota ſecundo: quod ob ſolam contumaciam, actore non probante petitionem ſuam, reus contumax cauſa cadere non debeat, nec illum Judex habere poſſit pro confeſſo; & ideo, ſi actor eligat litem proſequi, probando &c. debet ſuam intentionem probare, quod ſi non faciat, aut facere non poſſit, reus etiam contumax abſolvitur. Gloſſ. *in L.* 1. §. *fin. in verb. hoc judicium. ff. ſi quis jus dicenti non obtemp.* Gail. *d. obſ.* 60. *num.* 8. Menoch. *de arbitr. caſ.* 280. *num.* 4. Scacc. *de Jud. cap.* 99. *n.* 3. & alii DD. apud Eccleſ. *loc. cit.* & *obſ.* 35. *de appell.* ubi, quod non ſufficiat actorem probare per ſolum juramentum.

16 Nota tertio: quod contumax refectis expenſis contra ſententiam latam ex ficta contumacia, puta propter poſitionum pronunciationem, quod habeantur pro confeſſis, vel juramenti &c. auditur. Theſ. jun. *q.* 6. *lib.* 2. *ex tex. in auth. qui ſemel. Cod. quom. & quand. L. ſancimus. Cod. de jud. cap.* 1. *de ſequeſt. poſſeſſ. in fin.* Marant. in Specul. *p.* 6. *tit. de contum. num.* 16. Menoch. *de arbitr. caſ.* 154. *num.* 1. cum illa ſententia non tran-

ſeat

ſeat in judicatum, poſſitque coram eodem Judice revideri. Farin. in prax. crim. q. 11. num. 13. & alii DD. apud Eccleſ. obſ. for. 35. de appell. num. 3. vide etiam infra num. ſeq. & 22. Limita in ſententia definitiva contra reum contumacem lata ad favorem actoris, qui plene intentionem ſuam probavit in cauſa civili, examinatis teſtibus, ſervatis ſervandis: poſt illam enim non auditur reus quandocumque compareat, quamvis offerat reficere expenſas contumaciales. Scacc. de ſent. & re jud. gl. 14. q. 7. num. 3. quia tunc Judex functus eſt officio ſuo. L. Judex poſteaquam. ff. de re jud. ut ad explicationem L. ſancimus. Cod. de Jud. tenent DD. apud Eccleſ. obſ. for. 35. de appell. deberet ergo talis jura ſua producere coram Judice appellationis, in illis caſibus, in quibus contumax permittitur appellare. de quibus infra.

17 Nota quarto: quod contumax in reſpondendo poſitionibus, de Jure communi non habetur pro confeſſo. Lanfr. in repet. cap. quoniam contra. in verb. reſponſiones. num. 18. de prob. Maſcard. de prob. concl. 1182. nu. 71. Michalor. in tr. de poſit. cap. 3. num. 23. & cap. 32. num. 8. ſeqq. & late cap. 61. per tot. Bald. in L. accuſationem. col. fin. Cod. qui accuſ. non poſſ. Theſ. q. 6. num. 1. lib. 1. niſi adſit comminatio cum declaratoria Judicis. Bar. in L. ejus qui delatorem. num. 2. ff. de Jur. fiſc. & in L. 2. §. obſervavi. Cod. de jurejur. Michalor. loc. cit. num. 15. ubi quod Judex de ſtylo &c. ſtatuere debeat terminum ad reſpondendum cum tali comminatione. & alii apud Eccleſ. obſ. for. 59. a num. 7. ubi num. 22. ſubjungit, quod liceat appellare ab interlocutoria, quod poſitiones habeantur pro confeſſis, ex Aſin. in prax. §. 19. cap. 15. Mancin. de jurejur. p. 2. a. 2. num. 77. Michalor. loc. cit. cap. 61. num. 28. ſed quod a tali pronunciatione, cum ſit interlocutoria, non detur appellatio, tenet Pellegrin. in ſua pract. civil. de poſition. p. 2. ſect. 2. ſubſect. 4. num. 24. & citat gloſ. in cap. cupientes, verſ. expectare, de elect. in 6. Bald. conſ. 269. num. 1. in fin. lib. 1. Guidopap. deciſ. 220. Mar. Antonin. lib. 2. var. reſ. 4. num. 13. imo nec citatio requiritur partis contumacis, quando poſitiones in contumaciam non reſpondentis pro confeſſatis acceptantur. Gail. lib. 1. pract. obſ. 80. num. 7. ubi Imol. in L. ſi finita, §. ſi plures. num. 73. ff. de damn. infect. Calcan. conſ. 16. num. 11. & alii. Et ſi contumax in reſpondendo poſitionibus habetur pro confeſſo, & moriatur ante ſententiam, talis pœna non tranſit in hæredes regulariter. Lanfr. loc. cit. num. 19. Michalor. cap. 61. num. 37. ſecus ſi deceſſerit poſt Judicis pronunciationem, quod habeatur pro confeſſo. Eccleſ. obſ. 59. ubi DD. & hæc contumacia incurſa per non reſpondentem poſitionibus, dicitur remiſſa per inſtantiam factam a parte, ut illis denuo reſpondeatur. Eccleſ. loc. cit. Nec contumacia tutoris non reſpondentis poſitionibus, nocet pupillo. Manc. de juram. p. 2. a. 2. nu. 106. Eccleſ. loc. cit. porro veritas in omnibus prævalet. cap. conſuetudo, diſt. 8. & ideo ſi poſtquam fuit pronunciatum in contumaciam poſitiones haberi pro confeſſatis de veritate in contrarium appareat, hæc pronuncia non noceret. vide Michalor. de poſit. cap. 49. per tot. & ideo ſtatim infra num. 22. dicimus contumacem poſſe probare contrarium.

18 Contumax, ſi bona ſtabilia non habeat, quibus actori ſatisfieri poſſit, aut in illorum poſſeſſionem mitti, poteſt etiam excommunicari. cap. paſtoralis. §. præterea, de offic. Ordin. c. tuæ, ut lit. non conteſt. c. quoniam frequenter. §. fin. eod. Peregr. l. ſup. cit. num. 17. modo ſervetur diſpoſitio Concil. Trid. ſeſſ. 25. cap. 3. de reform. quod nempe aliter reus haberi non poſſit, ſeu remediis realibus, aut perſonalibus parti ſuccurri. Pax Jord. de re judic. lib. 14. tit. 13. num. 189. nam excommunicatio eſt remedium ſubſidiarium, ut diximus in verbo Brachium ſeculare. num. 2.

19 Et quando per viam inquiſitionis, aut denunciationis proceditur contra abſentem contumacem, etiam lite non conteſtata, poſſunt teſtes recipi, & ſententia definitiva ferri. ex cap. veritatis. 8. de dol. & contum. ſecus ſi agatur mere criminaliter, & per modum accuſationis. de quo vide P. Pirhing l. cit. num. 37. & 38.

20 Quod Judex poſſit contra inobedientem ad aliquam mulctam procedere ſecundum ſtylum Curiæ, docent Eccleſ. obſ. for. 115. nu. 21. Peregr. in pract. civil. d. p. 2. ſect. 1. ſubſ. 3. num. 14. ex L. un. ff. ſi quis jus dic. non obtemp. L. 2. ff. ſi quis in jus voc. non ierit. modo ſit verus contumax, non fictus. Peregr. l. c.

Contumax in præſtatione juramenti litis deciſivi, quando Judex approbavit, juſſitque jurari, habetur pro confeſſo. Purpurat. in L. manifeſtæ. ff. de jurejur. ubi Bart. num. 3. Eccleſ. obſ. for. 86. n. 2. & 3. 21

Contumax in reſpondendo poſitionibus, etiam poſtquam habitæ fuerunt pro confeſſis, poteſt probare contrarium. Alex. in L. 2. Cod. qui teſtam. fac. poſ. ubi Caſtr. num. 5. Maſcard. de prob. concl. 1182. num. 72. Michalor. de poſit. cap 49. per tot. quia contra confeſſionem a lege præſumptam, prout eſt iſta, admittitur probatio in contrarium, & tantum onus probandi in tacite confeſſum rejicit. Angel. & Alex. in d. L. 2. Jaſ. num. 6. & 7. Michalor. de poſit. cap. 47. n. 5. Poſtmanut. obſ. 83. num. 61. & alii apud Eccleſ. obſ. for. 73. a num. 10. 22

Contumax perdit cauſam, ſi comminatio fuit facta ſub pœna amiſſionis cauſæ. Dec. in L. 2. num. 30. ff. de edend. Rebuff. tit. de contum. art. 13. gl. un. num. 15. Eccleſ. obſ. 102. num. 7. 23

Contumax amittit privilegium fori, DD. & addend. ad Bart. litt. B. in L. ſi quis ex aliena. ff. de jud. & ideo non admittitur, ſi purgata contumacia per refuſionem expenſarum, voluerit opponere exceptionem fori declinatoriam. Alex. in L. quidam conſulebant. num. 25. ff. de re jud. Rebuff. tit. de contum. & defect. art. 8. gl. 1. nu. 1. Theſaur. alios citans deciſ. 265. num. 2. apud Eccleſ. obſ. 29. Sen. Pedem. a num. 2. & hoc in odium contumaciæ. Peregr. l. ſup. c. num. 22. verſ. ſed quid juris, imo nec admittitur contumax ad allegandam nullitatem actorum ex defectu juriſdictionis. gl. in cap. ſi duobus. in verb. tenebit. de appell. niſi manifeſte conſtaret de non Juriſdictione citantis, ut eſt in Clerico reſpectu Judicis Laici, de quo ſupra in verb. Citatio. & DD. apud Eccleſ. d. obſ. 29. de appell. ubi etiam num. 12. quod Clericus teneatur ad expenſas contumaciales, ſi ſit conjugatus, vel non conſtet Judici, eſſe Clericum, expenſis fatigat actorem differendo opponere exceptionem fori; licet proceſſus, & acta ſint nulla. Felin. in cap. exceptionem, in pr. de except. Bellam. deciſ. 226. Calder. conſ. 12. de Judic. Aſin. in prax. jud. §. 12. ampl. 61. num. 1. Farin. tit. de inquiſit. quæſ. 8. num. 16. 24

Eſt tamen advertendum, pœnas contra contumaces tunc locum habere, quando petitur a citato aliquo in particulari, aliquid fieri, vel dari: ſecus ſi citatio fiat per edictum, ut compareat, quicumque ſua intereſſe putaverit; quia talis citatio neminem arctat ad comparendum, utpote non neceſſaria, ſed voluntaria. Caſtr. & Alex. in L. teſtamenta. Cod. de teſt. Afflict. deciſ. 2. & 24. Peregr. l. c. num. 20. 25

Ulterius contumax manifeſtus non poteſt appellare. gl. in Clem. 1. in verbo manifeſte, de dol. & contum. Angel. in L. & poſt edictum. §. ſciendum. num. 2. ff. de jud. Boer. deciſ. 206. num. 6. Gail. obſ. 132. num. 7. lib. 1. Scacc. de appell. q. 12. num. 11. Eccleſ. obſ. 40. num. 2. & ſi hujus appellatio admittitur, eſt nulla ipſo Jure. Dec. conſ. 34. num. 1. Gratian. diſc. for. cap. 364. num. 25. Theſ. dec. 265. num. 3. Eccleſ. l. c. 26

Verus contumax, quamvis de Jure appellare non poſſit, cum contra contumacem omnia jura clament, quod non poſſit appellare. L. ex conſenſu. §. fin. ff. de appell. L. properandum. §. ſin autem reus. Cod. de jud. L. 1. Cod. quor. appell. non recip. & alibi: tamen de æquitate Canonica de obſervantia Rotæ talis appellans auditur. gl. Clem. 1. in verb. perſonaliter, de Jud. gl. in Clem. un. in verbo manifeſte, de dol. & contum. Alex. in d. L. properandum. Gratian. loc. cit. num. 4. & alii apud Eccleſ. l. c. ubi teſtatur ita practicari in Rot. Rom. dummodo appellet infra decem dies a die latæ ſententiæ. Scacc. de appellat. q. 17. lim. 3. num. 12. Qui tamen q. 12. num. 12. verſ. intellige tertio. limitare videtur erga citati hæredem, ita ut licet defunctus fuerit perſonaliter citatus, tamen, ſi lata ſententia deceſſerit, hæredi non currat tempus ad appellandum, niſi a die notitiæ; & citat Franc. in cap. 8. ex ratione. num. 94. de appell. ſed præſcindendo a ſtylo Rot. Rom. quod de vigore Juris verus contumax peremptorie citatus, ſi appellet, non audiatur, tenent Specul. de appell. §. in quibus. num. 1. lib. 2. Maram. in Specul. p. 6. memb. 2. num. 19. & act. 2. princ. in verb. & quandoque appell. num. 14. & 284. Rebuff. de apell. art. 7. gloſ. 2. num. 7. & ſeqq. tom. 3. Rot. ac alii DD. apud Scacc. de appell. quæſt. 17. lim. 3. n. 1. ſeqq. ſi fuit contumax in non veniendo, ſecus ſi fuit tantum contumax 27

in non

in non agendo; quia is poteſt appellare. *l. c. n.* 17. apud quem videre poteris alias limitationes, & ampliationes.

28 Fictus contumax admittitur ad appellandum, ita ut tempus ei non incipiat currere *a* die latæ ſententiæ, ſed a die notitiæ, & ſcientiæ. Alex. *in cap.* 4. *perſonas. num.* 2. *de appell.* Felin. *in cap.* 15. *quoad conſultationem. num.* 23. *verſ. conſidera duos, de ſent. & re jud.* Tiraquel. *de retr. lignag.* §. 9. *gl.* 2. *num.* 42. *verſ. ex iis autem.* Lancell. *de attent. p.* 2. *cap.* 12. *limit.* 50. *princ. nu.* 158. ubi Rot. & alii apud Scacc. *d. q.* 12. *num.* 13. & 14. ubi plures extenſiones videre poteris, & ſignanter in eo, qui fuit citatus in loco Beneficii, quia dicitur fictus contumax, ac ſi fuiſſet citatus domi. Felin. *in cap. quoad conſultationem.* 15. *ſub num.* 23. *de ſent. & re jud.* Et appellato incumbet onus probandi notitiam ſententiæ latæ, ſi appellans aſſerat, ſe non prius notitiam habuiſſe. Scacc. *l. c. num.* 24. ubi late, & quomodo hæc notitia probari poſſit.

29 Prædicta amplia: quod, ſicut contumax non appellat, ita nec poteſt ſupplicare, aut recurrere ad Principem. Marant. in Specul. *p.* 6. *act.* 2. *num.* 14. *de appell.* Scacc. *d. q.* 17. *lim.* 3. *num.* 7. & *q.* 19. *remed.* 3. *num.* 12. & DD. apud Eccleſ. *d. obſ.* 40. *num.* 6. ubi quod hæc procedant, ſi petatur reviſio ſententiæ per viam juſtitiæ, ſecus ſi per viam gratiæ a Principe ſupremo. Vaſaſc. *conſult.* 51. *num.* 37. *in fin.* Scacc. *d. qu.* 19. *remed.* 3. *n.* 21. Ciarl. *contr. for. cap.* 148. *n.* 30.

30 Sic etiam contumaci non conceditur reſtitutio in integrum. *L. divus. ff. de in integr. reſt. gl. in L. conſentaneum. in verb. transferre. Cod. quom. & quand.* Eccleſ. *l. cit. num.* 7. ubi alii; Quæ prædicta tamen procedunt in contumacia in veniendo ad judicium, ſecus ſi quis ſit tantum contumax in exhibendo, vel reſtituendo &c. nam talia etiam de Jure civili appellat. *L. creditor.* §. *juſſus. ff. de appell. gl. in ſæpe cit. L. properandum.* §. *ſin autem reus, verb. quod. Cod. quom. & quand.* Eccleſ. *l. cit. poſt num.* 7.

31 Tandem notatur pro regula generali, quod ubicumque contumax poteſt audiri, intelligitur refectis parti expenſis contumacialibus. Scacc. *de ſent. & re jud. gl.* 14. *quæſt.* 7. *n.* 1. *in fin.* Eccleſ. *obſ.* 115. *num.* 16. Et

32 Contumax, ſive poſtea vincat, ſive vincatur, debet condemnari in expenſas contumaciales, a quibus juſta cauſa litigandi non excuſat. *L. properandum.* §. *ſin autem. Cod. de Jud. gl. in cap. ei. qui.* §. *appellatore, in verb. omni caſui.* 2. *q.* 6. *gl. in L. & poſt edictum, in verb. vincat. ff. de Jud.* Mynſing. *obſ.* 67. *cent.* 4. Jaſ. *in d.* §. *ſin autem. n.* 7. Alex. *n.* 8. & alii apud Eccleſ. *obſ. for.* 39. *n.* 1. *de appell.* Et eas non repetit poſtea reus, quamvis obtineat in meritis cauſæ. Bart. *in L. ſi pignore. num.* 2. *ff. de pignor.* Scacc. *de appell. q.* 17. *lim.* 21. *num.* 67. Surd. *conſ.* 64. *num.* 3. & alii; niſi in fine litis appareat de evidenti calumnia partis, ne ex ſuo dolo commodum ſentiat. Eccleſ. *l. c. n.* 7. & 8. Limit. in minore, aut univerſitate, qui, ſi reſtituantur adverſus ſententiam, dictas expenſas repetunt. Theſ. *deciſ.* 9. *num.* 9. & alii apud Eccleſ. *loc. cit. num.* 13.

Et contumax refundit expenſas, ſive contumacia ſit vera, ſive ficta. Alex. *in L. un.* §. *fin. num.* 13. *ff. ſi quis jus dic. non obtemp.* Oſaſc. *deciſ.* 9. *num.* 2. Sive contumacia ſit in prima, ſive ſecunda citatione non peremptoria; nam etiamſi poſtea reus compareat in tertia peremptoria, tamen tenetur refundere expenſas primæ citationis etiam non peremptoriæ. Ita communis Canoniſtarum apud Eccleſ. *d. obſ.* 39. *ex cap. querelam, de procul.* ubi gl. *in vera, rationabili.* Covar. *pract. qq. cap.* 27. *num.* 3. *verſ. idem erit.* Bar. *in L. ſancimus. Cod. de Jud. num.* 4. & *in auth. qui ſemel. Cod. quom. & quand.* Specul. *tit. de cit.* §. *viſo, num.* 10. Theſ. *deciſ.* 9. *num.* 3. & alii, quia trina citatio, aut peremptoria, eſt quidem neceſſaria, ut perveniri poſſit ad ſententiam definitivam, vel ut quis poſſit puniri ob contumaciam, non vero ut reficiat expenſas contumaciæ. Jaſ. *in d. L. ſancimus. num.* 18. & *in L. un.* §. *is videtur. num.* 12. & alii. Eccleſ. *loc. cit.* ubi late, quænam dicantur expenſæ contumaciales. Limit. ſi pars contumax doceat de legitimo impedimento, quod excuſat a contumacia, & illius pœnis. Franc. *in cap. actor, de dol. & contum. in* 6. apud Pirhing. *l. ſup. cit. num.* 27. Eccleſ. *l. c. n.* 5. quomodo autem tale impedimentum probandum ſit, relinquitur arbitrio Judicis, ſpectata qualitate perſonæ, & impedimenti. Anchar. *in d. cap. actor. in fine,* apud Pirhing *l. c.* & quænam reputentur legitima impedimenta, vide Peregr. *in prax. l. c. n.* 10. 33

Quæ expenſæ contumaciales probantur actoris juramento, propter contumaciam abſentis. *L. properandum.* §. & *ſiquidem.* & §. *ſin autem alterutra,* & ibi Bal. *num.* 16. *L. ſancimus, cum auth. ſeq. Cod. de Jud. L. fin. in princ. Cod. de bon. auctor. Jud. poſſid.* Maſcard. *de prob. concl.* 717. *num.* 1. Rebuff. *tit. de expenſ. a* 5. *gl. un. num.* 10. Afflict. *deciſ.* 70. *n.* 2. Cyriac. *contr.* 142. *n.* 12. quod ſpeciale vocat Salyc. *in L. in bonæ fidei. num.* 24. *Cod. de reb. cred.* Eccleſ. *obſ. for.* 30. *num.* 10. & 11. Imo contumax non debet condemnari in expenſas neceſſario ſolvendas parti, niſi prius illa juramentum præſtet, ſe dictas expenſas ob contumaciam alterius facere debuiſſe, & poſtea accedat Judicis taxatio. ut ex *d. L. ſancimus.* docet Pirhing. *in tit. de eo, qui mit. in poſſeſſ. num.* 8. *verſ. not. ſecundo.* 34

CURA ANIMARUM.

Praxis Curæ animarum, ſeu ejus erectionis.

Contingit non raro, in Curiis Eccleſiaſticis, ſeu coram Officio ſpirituali, comparere memorialia, petentia ſibi concedi ſontem Baptiſmalem, vel etiam S. S. Vener. Sacramentum Corporis Chriſti, allegando diſtantiam locorum, periculum animarum, & maxime infantium tempore hyemis ob frigus periclitantium, ſi ad Parochialem deferantur. Sed quia hujuſmodi cauſæ perſæpe finguntur ad ſubtrahendum ſe Parochialibus &c. ideo Ordinarius, ſeu Vicarius non illico reſcribet juxta petita, ſed Parochi informationem expectabit, & ſic reſcriptum ejuſmodi memorialis erit tale, vel ſimile. 1

N. N. Parochus loci N. informet Officium ſub Sigillo.

1 Quod ſi Parochus non contradicat, ſed conſentiat ſine aliis pactis, fiet decretum, tenoris ut infra. Sin vero pacta quædam fuerit inter Parochum, & communitatem inita, eadem erunt decreto inſerenda, ſicut etiam patentibus. Notandum tamen, eſſe curandum, ut ſimilium pactorum publicum conficiatur inſtrumentum, ſeu documentum; quod, ſeu cujus copia in forma authentica ad officium tranſmittatur regiſtranda in archivio, ad perpetuam rei memoriam &c. & ita vidi obſervatum paſſim.

2 Præterea Vicarius cavere debet ut in decreto, quo præſtat ſuum conſenſum, ſeu etiam in litteris patentibus, præſervet ſemper Jura Parochialia, ne aliquod Eccleſiæ Parochiali præjudicium tractu temporis generari contingat: & ideo in ejuſmodi decretis, vel litteris patentibus, inſeri ſemper ſolet illa clauſula, *ſalvis Juribus Parochialibus.*

Ulterius curandum erit, ut ad erectionem ejuſmodi curæ animarum non deveniatur ad inſtantiam communitatis, niſi compareat ejuſdem procurator, vel Syndicus cum ſufficienti mandato, ſeu Syndicatu, in quo omnes de communitate per ſonum campanæ fuerint vocati; & quidem Syndicatus inſtrumenti formulam videre potes apud Pet. Dom. de Muſis [*in ſua praxi inſtrumentorum*, & hoc quoque inſtrumentum erit regiſtrandum in Curiæ, ſeu Officii Archivio. 3

Cæterum, facta inſtantia per procuratorem ſupplicantium uti ſupra, in qua petitur, ut capitula facta cum D. Parocho confirmentur, & licentia concedatur fontem Baptiſmalem, & SS. Euchariſtiæ Sacramentum in dicta Eccleſia collocandi, ſub pactis, & conditionibus per vicinos cum D. Parocho initis, [maxime manutenendi ante Venerabile continuo lampadem accenſam ſuis ſumptibus &c. ſequens formatur decretum.

Reverendiſſimus Dominus admiſit prædicta, ſi, & in quantum &c. & viſis Capitulis prævia confirmatione, & approbatione eorundem Capitulorum in actis productorum, quæ omnia ſervari mandavit, conceſſit facultatem, & licentiam, ut fons Baptiſmalis in Eccleſia S. N. loci N. erigatur, & S. S. Euchariſtiæ Sacramen-

cramentum in eadem aſſervetur, & cuſtodiatur, ſine præjudicio tamen Jurium Parochialium, & non aliter, nec alio modo; ita tamen, ut vicini dicti loci nedum ad expenſas erectionis fontis, & tabernaculi, ſeu cuſtodiæ pro aſſervando S. S. Euchariſtiæ Saccamento comparandæ, & ad manutentionem lampadis, cum ſufficiente oleo, pro debita illuminatione, ſed etiam quotannis cereum album duarum librarum in Sabbato ſancto D. Parocho loci N. ejuſque ſucceſſoribus pro tempore exiſturis, offerre, & aquam Baptiſmalem ab eo recipere perpetuo teneantur, ſalvo ſibi, & ſucceſſoribus ſuis Jure revocandi, caſſandi, & annullandi præſentem conceſſionem, & facultatem, quoties expedire videtur, vel magis opportunum viſum fuerit, etiam cauſæ cognitione nulla præmiſſa. & ita &c. omni &c.

N. N. Vicarius.

Actum anno, menſe, die, loco, & coram &c. publicatum vero in loco N. die menſis &c. Anno &c. præſentibus in teſtes ſpecialiter adhibitis. N. N.

N. Actuarius &c.

5 Quod quidem decretum, uti præfertur, ſufficiens erit, & dandum parti, quod ſi tamen hoc non contenta etiam litteras patentes expoſceret, uti non raro rerum ignari in cautela abundare ſe autumant, etſi majores expenſas facere debeant, ideo formam earundem litterarum patentium infra exhibere, non inutile duximus, pro exactiori, & faciliori praxi.

Forma litterarum pro erectione fontis Baptiſmalis.

NOs &c. Univerſis, & ſingulis, præſentes viſuris, lecturis, pariter & audituris, ſalutem in Domino, qui eſt vera ſalus. Cum noſtri muneris ſit, juxta tradita a Sac. Concil. Trid. in iis invigilare, per quæ animarum fidelium periculis occurratur, & earundem commoditatibus, ac ſaluti, quantum in Domino poſſumus, provideatur, ſicut Eccleſiarum neceſſitas exigere dignoſcitur: Hinc eſt, quod cum pro parte vicinorum, & incolarum Villæ N. plebis N. hujuſce Diœceſis N. quæ ſub Eccleſia Parochiali S. N. exiſtit, nobis expoſitum fuerit, dictam Villam diſtare a dicta Parochiali, & ob difficultatem itineris, præcipue hyemali tempore, in quo abſque infantium periculo, ipſos ad baptizandum commode ad eandem Parochialem, deferre nequeunt, & ea propter a nobis humillime petierint, & inſtiterint; quatenus ipſis in eadem Eccleſia N. fontem Baptiſmalem erigendi, & S. S. Euchariſtiæ Sacramentum in loco decenter ad hoc ornato, licentiam & facultatem de benignitate noſtra impertiri dignaremur, ſalvis Juribus Parochialibus, & Eccleſiæ Matricis. Nos auditis his ſupplicationibus, viſis & approbatis Capitulis hac de cauſa initis, prout per inſtrumentum publicum in archivio noſtri Officii regiſtratum, de iiſdem conſtat, nec non cauſis allegatis, & aliis animum noſtrum moventibus perpenſis, auctoritate noſtra ordinaria, qua fungimur in hac parte (*& quatenus id ſpeciale requirat mandatum*) & deſuper ſpeciali facultate ſuffulti, Vicinis, & incolis loci N. ut in eorum Eccleſia S. N. fontem ſacrum Baptiſmalem erigere, habere, & perpetuo tenere, nec non S. S. Euchariſtiæ Sacramentum aſſervare, atque ab eorum Sacerdote ſibi Baptiſmum, ac S. S. Euchariſtiam adminiſtrari, excepto tempore Paſchali, niſi in caſu neceſſitatis &c. facere poſſint, & valeant: Juribus tamen Eccleſiæ Parochialis, illiuſque Parochi pro tempore exiſtentis, ſemper ſalvis, & expreſſe reſervatis. In quorum fidem &c.

7 Ubi advertendum, licentiam aſſervandi S. S. Euchariſtiæ Saccamentum concedi non debere, niſi viſitato prius loco & tabernaculo, in quo erit aſſervandum, an videlicet congrue, & decenter ſit exornatum, ad quod tamen officium, vel actum viſitationis deputari poterit Parochus; & ejuſdem habita informatione poterit delibecari, an licentia ſit concedenda vel non.

¶ C U R I A.

§. I.

Curia officialium quid?

1 Curia † alicujus officialis eſt locus, in quo examinantur, & diffiniuntur cauſæ. Oldr. *conſ.* 187. *Primum dubium, num.* 5. *ver. item dicitur in princ. ver. ſed in contrarium*, ubi curia, id eſt, certus locus deter-
2 minatus, in quo redditur juſtitia. † Et dicitur curia a
cura intellectuali quam habet reddere debens juſtitiam,
ut per eundem Oldr. *d. conſ.* 187. *in princ. ver. ſed*
3 *in contrarium.* † Conſtituere poteſt Epiſcopus ſibi no-
vam Curiam in certo, & quocunque loco ſuæ diœce-
ſeos, in quo jus reddat; quia iſtud nullibi reperitur
prohibitum. Oldr. *conſ.* 187. *per tot.* qui loquitur in
4 Epiſcopo Pictavien. † Curia eſt verbum univerſitatis,
ſicut caſtrum, territorium, & diſtrictus. Caſtr. *conſ.*
5 418. *Quod dicti redditus, col.* 2. *in princ. lib.* 1. †
Et quando fit mentio de fructibus curiæ, neceſſario
infertur de fructibus juriſdictionis, & ſic de pœnis da-
mnorum datorum. Caſtr. *d. conſ.* 418. *col.* 2. *ver. ter-*
6 *tio, ex verbo curia, lib.* 1. † Et nomen curiæ, vel
curtis eſt nomen, ſub quo principaliter comprehendi-
tur juriſdictio loci, & poſtea dominium rerum, *c. cum*
Bartoldus. de re jud. in ver. cum univerſitate, & quod
ſignificet juriſdictionem in loco, patet, quia curia eſt
locus extra Caſtrum, quod defenditur ab hominibus
Caſtri; & ideo dicitur locus pertinens ad protectionem
& juriſdictionem Caſtri. Franc. Aret. *conſ.* 15. *Rever.*
Pater. in princ. ubi, quod ſignificat juriſdictionem &
7 jus univerſale. † Curia ſumitur etiam pro habitatione.
Abb. *conſ.* 8. *Primo videtur, col.* 1. *princ. lib.* 1.

§. II.

Curia Romana quid ſit.

Curia † eſt unum corpus repræſentatum ex multo- 1
rum majorum aggregatione collectum, *l. mortuo. ff. de*
fidejuſſ. ibi, *ſicut municipium, & curia.* Oldr. *conſ.* 211.
num. 4. *ver. circa primum, & verſ. circa ſecundum*,
ubi, quod Curia dicitur a cura, & illi potiſſimum cu-
riales, qui curam reipublicæ habent, & *conſ.* 293. *num.*
3. *ver. quod vero dicitur, & conſ.* 321. *num.* 3. *ver. di-*
cta eſt enim. ubi, quod curia dicta eſt a cura. Franch.
in c. 1. *§. verum, num.* 3. *ver. Quid autem ſit curia, de*
ſtatu regul. in 6. dicit ex mente Joan. Andr. ad repre-
henſionem curiarum; *Curia curarum genitrix nutrix-*
que malorum, Ignotos notis, inhoneſtis æquat honeſtos;
& dicit, quod Lap. ibi refert, quod Philoſophus in-
terrogatus, quid eſſet curia, reſpondit eſſe locum de-
terminatum ad decipiendum. † Et appellatione curia- 2
lium, & curiam ſequentium comprehenduntur Cardi-
nales, nec excluduntur propter excellentiam ſtatus, ſi-
cut nec Imperator excluditur ab ordine Senatorum;
nec a numero commilitonum. Old. *conſ.* 211. *num.* 5.
ver. circa ſecundam. & conſ. 239. *verſ. ſecundo conſue-*
vit, num. 2. *& ſeq. & conſ.* 321. *num.* 2. ubi, quod
appellatione populi veniunt Senatores, & appellatione
familiæ venit Pater familias. † Amplia, ut multo ma- 3
gis veniant familiares Cardinalium appellatione curia-
lium. Oldr. *d. conſ.* 211. *ver. circa tertium. & conſ.* 293.
num. 5. *ver. & per hoc.* † Et curia proprie quandoque 4
accipitur pro curia principum; quandoque pro jure uni-
verſali comprehendente ſub ſe juriſdictionem loci, &
dominia rerum, ut *in c. cum Bartoldus, de re jud.* Nic
Super. *in addit. ad Franch. in c.* 1. *verum, in ver. Cu-*
ria, de ſtatu monach. lib. 6. † Aſſimilari curiam Ro- 5
manam Paradiſo, vel inferno, dicit Prob. *in addit. ad*
Joan. Monachi in c. inquiſitores, il ſecundo, num. 7.
de haret. quia quod ſemel recipit, nunquam dimittit.
† Fontem juris eſſe curiam Romanam dicit Zabarell. 6
conſ. 136. *in princ.* eo magis, quia in eo reſidet ſum-
mus Princeps. † Et eam debent imitari omnes, ma- 7
xime in deciſionibus circa probationes. Clar. *in prax.*
crim.

crim. q. 6. num. 14. *ver. & hec opinio*. Vide, *Curia officialium quid ſit. §. præced.*

CUSTOS CARCERUM.

§. I.

Cuſtos Carcerum quando teneatur de fuga carceratorum?

1 Cuſtos † Carcerum tenetur ſolvere debitum carcera-
ti, qui aufugit, quando carceratus erat legitime car-
ceratus, alias ſecus. Bald. *conſ.* 177. *In iſta captura*,
& conſ. 178. *in præſenti materia*, *per tot. lib.* 2. ubi,
quod ad legitimam carcerationem quatuor requiruntur;
Cauſa, videlicet, quod ſit debitor; Juriſdictio, vide-
licet, quod de mandato judicis competentis; Ordo,
videlicet, quod non ſit de facto captus; & Forma, vi-
delicet, quod conſtet, pro quo debito. † Contrarium,
2 quod incompetentia, neque ordo requiratur, etiamſi
debitum non ſit probatum, neque poſſit probari, te-
neatur cuſtos ſolvere, ſi dolo aufugere fecit carcera-
tum; quia poſſet probari ex confeſſione, ſi non rela-
xaſſet, ideo niſi reducat in carcerem, tenetur. Jo. de
3 Anan. *conſ.* 53. *num.* 4. † Amplia, quia nedum tene-
tur ipſe cuſtos carcerum, ſed etiam tenentur illius fi-
dejuſſores, maxime quando fidejuſſio fuit præſtita No-
tario pro omnibus, quorum intereſt, vel intererit. Bald.
4 *d. conſ.* 177. *in fi. &* 178. *in fin. lib.* 2. † Amplia, quia
cuſtos carceris tenetur ad intereſſe parti læſæ, ſi rela-
xavit carceratum ſuſpectum de fuga ſine judice, etiam-
ſi eſſet injuſte captus; quia ſine judice non poteſt, ipſe
relaxare, etiam ſtante ſtatuto, quod injuſte carceratus
relaxetur; quia intelligitur per judicem. Anch. *conſ.*
340. *Viſo themate*; *num.* 4. *ver. venio ad tertium. &*
conſ. 341. *ver. ſuper tertio num.* 4. Jo. de Anan. *conſ.*
5 53. *in fi. num.* 4. † Extende, etiamſi captus eſſet a man-
dato judicis Eccleſiaſtici, & obligatio cuſtodis ſit de
carcerati officialis civitatis; quia venit quicunque offi-
cialis, ſive ſecularis, ſive Eccleſiaſticus; quia omnes
ſunt officiales civitatis. Anch. *d. conſ.* 340. *&* 341. *per*
6 *tot.* † Extende, quia cuſtos, qui relaxavit ſine judice
captum pro fuga, adeo tenetur ad intereſſe, ut licet
creditor non poſſit probare creditum, tamen ſtetur ſuæ
aſſertioni, ex quo forſan carceratus confeſſus fuiſſet,
& niſi reducat eum in carcerem, poteſt condemnari;
quia per eum factum eſt, quod non poteſt habere con-
7 feſſionem. Jo. de Anan. *d. conſ.* 53. *in fi.* † Extende,
quia cuſtos relaxans carceratum etiam injuſte, & ſine
cauſa, abſque mandato judicis, tenetur de ſuo. Ang.
de maleſi. in ver. fama publica, *ver. & iſto caſu*, ubi
quod debet apparere mandatum judicis in ſcriptis; ideo
advertit cuſtodem, ut ſine bullentino Judicis non rela-
xet. Anch. *d. conſ.* 341. *Viſo.* 10. de Anan. *d. conſ.* 53. *Vi-*
ſis. ſequitur Marſ. *in prax. crim. in ver. attingam*, *nu.*
8 17. *& ſeq.* † Amplia, quia cuſtos tenetur de fuga car-
cerati, ſi fuit in negligentia. Bald. *in l.* 3. *ff. de offic.*
præfect. vigil. text. *in l. milites*, *ff. de cuſt. reorum*, *&*
in l. carceres, *eod. tit. l. judices. C. de ann. & tribut.*
lib. 10. Bart. *in l. congruit*, *ff. de offic. præſid.* Flor. *q.*
9 2. *in ult. dub. num.* 4. *confirmatur.* † Extende, quia te-
netur etiam de leviſſima culpa. Flor. *in l. ſi uſufructus*
10 §. *cum igitur. ff. de uſufruct.* † Extende, etiam ſi ultra
cuſtodem familia judicis pariter ſtetiſſet pro cuſtodien-
do cum eodem cuſtode; quia non propterea liberatur.
11 Bar. *in l. ſi ut certo*, §. *ſi de me*, *ff. commod.* † Amplia,
quia ſi cuſtos fuit in dolo, & carceratus, qui aufugit,
erat pro pœna capitali, debet cuſtos eadem pœna pu-
niri capitaliter, ſi vero non erat puniendus pœna ca-
pitali, is qui aufugit, ſed alia pœna, eadem pœna pu-
niri debet cuſtos doloſus, *l. ad commentarienſes*, *ff. de*
cuſt. reor. & in d. l. milites. §. *fi. eod. tit.* Clar. *in* §. *fi.*
12 *q.* 68. *num.* 8. *v. cuſtos*, ubi dicit communem. † Et
qua pœna puniatur cuſtos, qui aufugit cum carcerato,
quodque puniantur ambo tanquam effractores. Bart. *in*
l. in eos, *ff. de cuſt. reor.* † Si vero is, qui aufugit,
erat pro cauſa civili, tenetur cuſtos, ex cujus dolo au-
fugit, ad debitum creditoris, juxta not. *in l. quoties*,
C. de exact. tribut. lib. 10. Specul. *in tit. locati*, §. *poſt-*
quam, *ver. quid ſi locavi.* Clar. *d.* §. *fi. q.* 68. *num.* 8.
14 ubi dicit communem. † Amplia, quia ſemper cuſtos
præſumitur in culpa, niſi probet abeſſe culpam. Jaſ. *conſ.*
27. *lib.* 3. Flor. *de S. Petro d. q.* 2. *in ult. dub. in fi.* † Re- 15
ſtringe, quando cuſtos non bene cuſtodiſſet carceratum
de proximo relaxandum, gloſſ. *in l. ſi pecuniam.* ubi Bart.
& Rom. §. *ſi ſuſceperit*, *ff. de cond. ob cauſ.* & ad excu-
ſationem cuſtodis. Vide, *conſ. Joan. de Venafrio.* 27.
Flor. *in d.* 2. *q. in ult. dub. num.* 2. *ver. hoc etiam con-*
firmatur, *allegat gl. in d. l. ſi pecuniam*, §. *ſed ſi acce-*
perit, *in fin. ff. de cond. ob cauſ.* † Reſtringe, quando 16
carceratus erat ſenex, vel infirmus, & non erat veri-
ſimilis fuga, *gloſ. in d. l. ſi ut certo.* §. *nunc videndum*,
ff. commod. † Reſtringe, quando aufugit cum famulo 17
cuſtodis, vel uno cuſtode, quia alii non tenentur, *l.*
pen. §. 1. *de cuſt. reor.* Bart. & Bald. *in l. filio*, §. *ejus*,
de injuſto rupt. teſt. quod eſt notandum ſecundum Aret.
de malef. in ver. fama publica, ubi dicit ſemel fuiſſe
de facto in civitate Caſtelli, & ibi ſequitur Arim. in
apoſtil. Rom. *ſing.* 30. *ſi dictat ſtatutum*, ubi apoſtil.
dat concord. & idem Rom. *Conſ.* 395. *Ut res clarior*,
num. 4. *ver. ſecundum ad idem.* † Et quod licet cuſtos 18
ex negligentia ſua in cuſtodiendo carceratum pro cri-
mine capitali, ſi aufugiat, teneatur eadem pœna; iſtud
tamen procedit, quando eſt negligens in ipſo actu cu-
ſtodiæ; ſecus ſi fuit negligens in deputando famulum,
qui non cuſtodivit, vel aufugit cum carcerato, vide
plene Clar. *in d.* §. *fin. q.* 68. *num.* 8. † Amplia, quia cu- 19
ſtos carcerum punitur ex ſola levi culpa in non cuſto-
diendo. Flor. *d. q.* 2. *dub. ult. num.* 5. ubi, quod eo ipſo,
quod non facit id, quod diligens homo faceret, eſt
in culpa; & ideo ſaltem pœna extraordinaria puniri
debet. † Amplia, quia lata culpa in cuſtode æquipa- 20
ratur dolo, etiam, ut puniatur pœna mortis. Flor. *d.*
q. 2. *dub. fin. in princ. ver. & ſecundum hoc.* Vide ple-
ne Maſcard. *Concl.* 469. *Cuſtos*, *qui tenetur.* ubi, quod
habet præſumptionem contra ſe, & tenetur de leviſſi-
ma, & ita punitur cuſtos ex ſola culpa pœna ordina-
ria, ſicut alios ex dolo, niſi probet adhibuiſſe omnem
diligentiam, & tenetur etiam de omni nocumento im-
miſſo in carcere. † Limita, quia cuſtos negligens in 21
actu cuſtodiæ punitur; ſed ſi ſolum fuit in culpa de-
putandi cuſtodem ſubſtitutum, qui fuit negligens, non
punitur. Grammat *voto* 29. Clar. *in d.* §. *fi. q.* 68. *nu.*
8. *in fi.* † Et vide plura ad excuſandum cuſtodem per
Bald. *conſ.* 32. *lib.* 3. Joan. de Amic. *conſ.* 28. Clar. *d.*
§. *fin. quæſt.* 68. *num.* 8. *in fin.*

§. II.

Cuſtos carcerum delinquens punitur multis modis.

Cuſtos † Carcerum cognoſcens carnaliter mulierem 1
Carceratam, etiam meretricem, punitur pœna capitis.
Joan. Fabr. *Inſtit. de publ. jud.* §. *item lex.* † Vide om-
nino Clar. §. *fornicatio*, *num.* 24. *ver. cum carcerata*,
ubi quod fuſtigatur cuſtos carcerum cognoſcens mere-
tricem carceratam. † Bene verum eſt, quod ſi mulie-
rem carceratam cognoſceret, quæ eſſet honeſta, puni-
retur pœna ultimi ſuplicii. Clar. *d.* §. *fornicatio n.* 24.

§. III.

Cuſtos carcerum quando teneatur, vel non, de morte carcerati?

Cuſtos † carcerum tenetur de morte carcerati, niſi 1
ipſe doceat, quod non culpa ſua vel dolo obierit. *gloſ.*
in l. cum reſ. §. *ſpecies*, *ff. de leg.* 2. Aret. *in tract. de*
maleſic. in verſ. fama publica, *ver. ſecundo quæro*, &
ibi Auguſt. Arim. *in addit.* allegat Ang. *in l. ſi quis ex*
argentariis. §. *prætor. in fi. ff. de eden.* Marſil. *in praxi*
in ver. attingam, *num.* 51. † Et ideo cautela carce- 2
rum cuſtodis eſt, quod mortuo carcerato adhibeat me-
dicum, qui referat mortem fuiſſe ex cauſa naturali,
vel antequam moriatur, faciat fieri viſitationem, &
confici inſtrumentum; ita Arim. *in addit. ad Ang. de*
maleſic. d. ver. forma publica. ver. ſecundo quæro. Alex.
conſ. 157. *vol.* 2. Aret. *de maleſic. in ver. qui judex car-*
cerari, *ver. quæro*, *aliquis.* † Reſtringe, quia licet cu- 3
ſtos carceris teneatur; non tamen tenetur judex, *l.*
quemadmodum, §. *Magiſtratus*, *ff. ad l. Aquil.* † Am-
plia, quia tenetur cuſtos ſubminiſtrare alimenta neceſ-
ſaria carceratis, & ſi moritur carceratus fame, tene-
tur cuſtos pœna mortis, *l.* 1. *in fi. C. de cuſt. reor.* Guid.
Pap.

5 Pap. *dec.* 211. *& dec.* 348. † Limita, quia non tenetur, quando adhibuit medicum, qui facit fidem de infirmitate; quia ſi moritur, non tenetur exhibere, ſed vide Clar. qui meliorem cautelam dat, quod moneat Judicem, ut fidem habeat a medico, & eo mortuo faciat eum recognoſci per Notarium cauſæ, & fieri inſtrumentum, ne fiat fraus, ita Clar. *in* §. *fi. q.* 36. *n.* 5. *ver. ſed in hoc propoſito.*

§. IV.

Cuſtos Carcerum habet multa privilegia.

Pro † alimentis liberato carcerato per ſententiam, 1
non habet cuſtos retentionem carcerati de jure, ſed debet illum relaxare & petere; tamen, de conſuetudine contrarium ſervatur, quod non relaxatur, donec ſolverit cuſtodi id quod debet pro alimentis. Guido Papæ *deciſ.* 448. Clar. §. *fin. queſt.* 62. *in fine.*

D A M N U M.

Praxis Damni.

1 Damnum eſt diminutio patrimonii. *L.* 3. *& L. Paroculus* 26. *in fi. ff. de damn. infect.* Alex. *conſ.* 114. *num.* 1. *&* 2. *vol.* 3. Cephal. *conſ.* 104. *nu.* 21. & dicitur damnum non tantum, quando quis amittit quod ſuum eſt, ſed etiam quando amittit commodum, quod habere poterat. Dec. *conſ.* 47. *nu.* 34. *vol.* 5. & patet ex *L. evictis.* 18. *ff. de uſur.* Cyriac. *controv.* 514. *num.* 9.

2 Damnum contingens in re data in dotem inæſtimata, ut in fundo dotali durante matrimonio ſpectat ad uxorem, damnum vero in fructibus ſpectat ad maritum, & ſoluto matrimonio pariter ad ipſam Uxorem. Sicut contingens in re alienata cum pacto redimendi pendente pacto pertinet ad eum, in quem fuit alienata. *L. plerumque* 11. *in princ. ff. de jure dot. L. ſi reſ.* 12. *alias* 13. §. *ſi mulier. verſ. ceterum ſi ſimpliciter. ff. de Jure dot.* Natta *conſ.* 601. *dub.* 2. Cyriac. *controv.* 456. *num.* 51. *&* 52.

3 Damnum caſu contingens in re locata pertinet ad Dominum, non autem ad Conductorem, præſertim ſi res perit, aut damnificatur ſui vitio. *L. in judicio.* 28. ubi gl. *C. locati. L. item queritur.* 14. §. *exercitu. L. ex conducto* 16. §. *ſi vis & L. Martius* 62. *ff. locati.* §. *penult. Inſt. de Locat. & conduct.* Caſtr. *conſ.* 471. *vol.* 1. Natta *conſ.* 194. *num.* 7. Surd. *conſ.* 61. *nu.* 39. Caroc. *de locat. in tit. de caſu fol.* 175. Menoch. *conſ.* 608. *num.* 26. *& L. fin. ff. locati.* Rol. *conſ.* 83. *num.* 4. *vol.* 4. Cyriac. *controv.* 459. *num.* 1. *&* 2.

4 Damnum etiam caſu contingens fortuito, ſi præceſſit mora debitoris, ad illum pertinet. *L. quod te.* 5. *ff. ſi cert. pet. L. Julianus.* 17. *verſ. Idem Julianus eodem libro ſcribit. ff. de rei vendic. L. ſi ex legati cauſa.* 23. *L. ſi ſervum* 91. §. *effectus.* ubi Bart. *ff. de V. O.* Corn. *conſ.* 108. *num.* 2. *vol.* 1. Pariſ. *conſ.* 123. *num.* 3. *vol.* 1. Rota *deciſ.* 102. *num.* 6. *par.* 2. *rec.* Cyriac. *controv.* 481. *num.* 32. *&* 33.

5 Damnum imputatur ſuperiori mandanti, & non illi, qui parere, & obedire tenetur. *L. is damnum.* 129. *alias* 130. *ff. de R. J.* Joan. de Monte, Spetell. *conſ.* 8. *n.* 26. Paulus de Montepic. *conſ.* 40. *num.* 4. nam qui juſſu ſuperioris aliquid facit, non videtur dolo malo facere. *L. non videtur* 128. §. *qui juſſu. ff. de R. J. cap. quod quis* 24. *de R. J. in* 6. quia talis non videtur agere voluntarie. *L. velle.* 4. *ff. de R. J.* & voluntas coacta quoad pœnam non eſt voluntas. gl. *un. in d. L. velle. num.* 4. ubi Dec. & actus non dicitur voluntarius, quando fit ab eo, qui cogi poteſt. Bald. *in L. noviſſime.* 7. *num.* 2. *ff. quod falſo tutor. auctor.* Cagnol. *in L. velle non creditur.* 4. *nu.* 1. *verſ. facit ad corroborationem. ff. de R. J.* Cyriac. *controv.* 484. *num.* 18.

6 Damnum dupliciter ſumitur. Primo pro eo, quod alicui auſertur, ſecundo pro eo, quod quis impeditur, ne adipiſcatur, adeo ut etiam lucrum ceſſans veniat pro damno. Surd. *conſ.* 383. *num.* 23. *vol.* 3. Riminald. *jun. conſ.* 166. *num.* 9. *vol.* 2. Cyriac. *controv.* 452. *num.* 62.

7 Damnum cum lucro compenſare tenetur is, cujus negotium geſtum eſt. *L. ſi negotia.* 12. *ff. de negot. geſt.* Cyriac. *controv.* 38. *num.* 10.

Damnum vini effuſi culpa vectorum reſarcire tene- 8
tur ille, qui operam locavit pro illo vehendo, & in eo continetur quodcumque intereſſe etiam lucri ceſſantis. Riminald. *conſ.* 44. *per totum.* Surd. *conſ.* 12. *num.* 22. *verſ. caterum his non obſtantibus. & n.* 41. *&* 42. quia non dicitur eſſe ſine culpa, qui onus, quod ipſe ſuſceperat, aliis commiſit non æque idoneis. *L. ſi merces.* 28. §. *qui columnam. ff. locati.* & ita Capomagiſter tenetur de culpa fabrorum, quos ponit ad opus. *L. utique.* 16. §. 1. *ff. de rei vendic.* Caroc. *de locat. in princ.* 4. *partis. tit. de dolo & culpa. queſt.* 2. *nu.* 13. Riminal. jun. *conſ.* 44. *nu.* 21. Tuſc. *in litt. E. concluſ.* 101. Cyriac. *controv.* 166. *n.* 2. *&* 3. *n.* 20. *&* 21. Petrus de Ubald. *de duobus fratrib. par.* 8. *princ. queſt.* 27. *num.* 26. Ripa *de peſte n.* 85. Surd. *conſ.* 12. Grammat. *conſ.* 1. *in civil.* Bald. *in L. cum proponas.* 3. *notab.* 5. *num.* 16. *C. de naut. fæn. & in L. ubi etiam. num.* 6. *C. quæ ſit longa Conſuetudo. L. item queritur* 14. §. 1. *ff. locati. L. videamus.* 12. §. *qui vinum. ff. eodem.* gl. 1. *in d. L. ubi etiam.*

Plura de damno emergente vide in praxi *Intereſſo.*

Damnum pati, & lucrum non facere non eſt eadem, 9
& par ratio, ſed diverſiſſima ſunt. *L. fin. prope fin. de C. codicil. L. Proculus.* 26. ubi gl. *in verb. faciat. ff. de damn. infect.* Cyr. *contr.* 24. *n.* 8. *& contr.* 154. *n.* 21. & ex uno non poteſt inferri ad alterum. Pariſ. *conſ.* 38. *a n.* 12. *vol.* 1. Surd. *conſ.* 383. *n.* 1. *vol.* 3. & proprie ſumptum intelligitur de emergenti, non autem de lucro ceſſante. *L.* 3. *& L. Proculus.* 26. *ff. de damn. infec. L. fin. C. de codicill.* Socin. jun. *conſ.* 78. *n.* 1. *vol.* 2. Beroius *conſ.* 144. *nu.* 27. *vol.* 3. Rimin. jun. *conſ.* 810. *nu.* 10. *& conſ.* 815. *num.* 16. qui allegat textum. in *L. qui autem.* 6. *ff. quæ in fraud. credit.* Ant. Fumeus *in tract. de eo quod intereſt. num.* 9. Cyriac. *controv.* 62. *num.* 12. & qui promittit reficere damnum, obligatur duntaxat reficere damnum emergens, non autem intereſſe lucri ceſſantis, niſi tale lucrum eſſet in eſſe deductum, & perfecte acquiſitum. Bimius *conſ.* 118. *a num.* 6. & quando fit mentio damni, intelligitur de damno emergente. Bald. *conſ.* 182. *vol.* 1. Alex. *conſ.* 114. *num.* 1. *&* 2. *vol.* 3. & qui promiſit alium indemnem ſervare, non tenetur, niſi pro vero damno emergente. Benintend. *dec.* 81. *num.* 14. Caroc. *de excuſſ. par.* 2. *queſt.* 14. *num.* 31. Quia lucrum ceſſans dicitur damnum improprie, & in contractibus verba in proprio ſignificatu accipienda ſunt. Surd. *dec.* 288. *num.* 27.

Damnum contingens medio tempore in re vendita, 10
cujus Venditor ſibi reſervavit dominium, ſicut & emolumentum, ſpectat ad Venditorem. *L. neceſſario.* 8. *in princ. ff. de pericul. & commod. rei vend.* quia res perit Domino ſuo. *L. ſi Creditor.* 5. *& L. pignus.* 9. *C. de pignorat. act.* Gomez. *var. reſ. tom.* 2. *cap.* 2. *num.* 32. *verſ. item principaliter quæro.* Cyriacus *controv.* 164. *num.* 9. *&* 10. Ruger. *conſ.* 18. *num.* 54. *&* 55. *vol.* 1.

Damnum, & intereſſe debentur ei, qui indebi- 11
te ſolvit repetitione indebiti. *L.* 3. §. *ult. verſ. in hanc. ff. de eo, quod certo loco.* Bald. *in L.* 2. *num.* 2. *lib.* 1. Ruin. *conſ.* 103. *numer.* 4. *circa med. verſ. ex*

quibus in foro. lib. 5. & alii apud Bich. deciſ. 671. num. 1. ubi & Rota coram Seraph. dec. 973. num. 9. quamvis nullæ præceſſerint proteſtationes, uti defendit Scaccia de commerc. & camb. §. 1. quæſt. 7. par. 2. ampliat. 8. num. 263. quidquid in contrarium ſenſerint alii apud Gratian. diſcept. cap. 987. numer. 8. & ſeq. Immo ad hunc effectum non eſt neceſſe, probare requiſita. Caſtr. in L. 2. ff. de eo, quod certo loco; quia eorum concurſus eſt tantum neceſſarius, quando eſt quæſtio de damno emergente. Felician. de ſociet. cap. 24. num. 37. Gratian. diſcept. for. cap. 987. nu. 7. Rota coram Seraph. dec. 1284. num. 3. & dec. 185. num. 5. par. 3. recent. apud Bich. dec. 671. quomodo vero probetur damnum, & lucrum ceſſans, vide apud Scacc. & Gratian. ll. cc. & in repetitione indebiti veniunt non tantum damna immediata, & multiplicata, uti pecuniæ pro ſolvendis uſuris acceptæ ſub aliis uſuris, quæ repeti poſſunt, non ſecus ac illæ quæ pro ſolutione capitalis fuerunt expoſitæ. Roman. conſ. 94. num. 1. ver. Item ſecundo & conſ. 101. per totum. Rol. conſ. 35. num. 2. lib. 1. Alex. conſ. 145. num. 3. lib. 5. Rimin. jun. conſ. 67. num. 1. lib. 1. Honded. conſ. 50. nu. 16. lib. 1. Caſtill. controverſ. quotid. lib. 2. num. 81. Lartea dec. Granat. 84. ſub num. 14. verſ. idemque probat. Rota Genuen. dec. 87. num. 9. Bich. l. c. num. 4. & per tot.

12 Damnum, & intereſſe ſolvere tenetur, qui mandatum ſuſceptum ad inveſtiendum non adimplevit. L. ſi mandavero tibi 22. §. ſicut. L. ſi quis alieni ff. mandati. Rota dec. 177. num. 11. apud Bich. dec. 618. num. 9. quorum loco ſuccedunt ipſi fructus, qui percepti fuiſſent ex inveſtimento faciendo. Bart. in L. Tutor. §. ſi poſt. num. 2. ff. de adminiſt. Tut. Gratian. diſcept. for. cap. 920. num. 26. & 27. & cap. 932. num. 34. Honded. conſ. 39. a num. 3. lib. 2. Rota dec. 85. num. 1. par. 4. tom. 2. recent. & dec. 275. nu. 2. & ſeq. apud Zachiam de oblig. Camer. niſi doceat, quod fecerit diligentias de inveſtimentum reperiendo. Rota in Romana multiplici. 25. febr. 1619. coram Ubaldo ſen. dec. 479. num. 9. & 10. poſt tract. Cenc. de cenſib. Bich. dec. 487. num. 5.

DAMNIFICANTES.

Praxis Damni & damnificantium.

13 Damnum datum in alicujus ædibus ad extinguendum ignem, ne latius vagaretur, eſt compenſandum a Vicinis, quorum ædes fuerunt ſalvatæ pro rata ædium ſalvatarum ob communem utilitatem. Bart. ad L. 2. ff. de L. Rhod. Gail. lib. 2. pract. obſerv. obſ. 22. ſicut etiam debet compenſari mercium jactatarum ad ratam illarum, quæ fuerunt ſalvatæ a naufragio. Coſta de portione rata. quæſt. 5. Caſtr. conſ. 22n. Bertazzol. conſ. crimin. 328. quia cum periculum eſt commune, damnum quoque debet eſſe commune, niſi ſit notus author damni, tunc enim ille ſolus teneretur, ſicut etiam cum aliquis loco omnium in ſocietate fuit derubatus.

14 Damnum contingens in pignore ſpectat ad Dominum, hoc eſt debitorem, qui dedit pignus, niſi contigerit dolo, aut lata culpa Creditoris; aut etiam levi. Merlin. de pignor. lib. 4. tit. 5. quæſt. 127. & 128. Sicut ſi contigerit ex leviſſima culpa, aut caſu fortuito juxta L. quæ fortuitis. 5. C. de pignorat. act. ratio eſt; quia pignus manet in bonis debitoris, & ideo illi perit, quia res perit Domino ſuo, L. pignus. C. de pignorat. act. Dicitur autem creditor in culpa, ſi non adhibuit diligentiam, quam diligens paterf. in ſuis rebus adhibere ſolet. L. ea igitur. 14. ff. de pignorat. act. & dicitur lata culpa, ſi creditor pignus expoſuit periculo. Item ſi neglexit facere ea, quæ alii facere ſolent, & quæ ratio dictat naturalis, uti ſi de nocte reliquit portam apertam. Lim. ſi creditor propria auctoritate occupavit rem obligatam, & non a debitore ſibi traditam. L. qui ratiario. 30. ff. de pignor. act. quia tunc creditor dicitur in culpa in committendo, ſecus ſi occupaſſet debitore non diſſentiente. Lim. 2. ſi caſus fortuitus contigit culpa Creditoris; quia tunc de illo tenetur, quamvis pignus propria authoritate non occupaſſet; uti ſi potuiſſet defendere pignus a caſu fortuito, & non defendit. Neguſ. de pignor. par. 7. memb. 3. num. 4. ver. adde tamen. Merlin. loc. cit. num. 9. d. quæſ. 127.

15 Damnum contingens in re locata, aut emphyteutica ad quem ſpectet, vide Locator. Conductor, & Emphyteuta. Pecuniæ collatæ in ſocietate, in qua alius contulit ſuam induſtriam, ſi perdantur, ad quem ſpectet, vide ſocietas. & damnum ſocietatis, vide ſocietas. Legati & hæreditatis, vide Legatum.

16 Damnum datum, & deterioratio probari poteſt conjecturis, & præſumptionibus. Ciarlin. controv. for. cap. 2. num. 108. & 109. Tuſc. lit. C. concluſ. 623. Maſcard. de prob. concluſ. 472.

17 Damnum paſſus priuſquam admittatur ad jurandum ſuper illius æſtimatione, debet prius probare damnum in genere, & illius exiſtentiam, qua rite probata admittitur ad jurandum ſuper illius æſtimatione. Bart. in L. Divus. num. 2. ff. de teſtam. milit. Grat. conſ. 10. num. 12. & 7. lib. 2. Dec. conſ. 83. num. 3. ver. & ideo ſolum. & conſ. 410. num. 7. Plot. de in litem jur. §. 49. num. 4. Gratian. diſcept. for. cap. 772. num. 20. & 21. Ant. de Amat. reſ. 27. num. 30. ſi ſumma eſt conſiderabilis; quia non obſtante pacto, quod ſit ſtandum juramento damnum paſſi, tamen juramentum debet adminiculari ex aliis conjecturis, & circumſtantiis. Rota dec. 467. num. 2. par. 1. diverſ. Boer. dec. 86. num. 3. ver. vel in cauſis. num. 4. Gratian. dec. Marchiæ 36. in addit. num. 1. Seraph. deciſ. 566. num. 3. Ubi vero non adeſt pactum, quod ſit ſtandum juramento damnum paſſi; ſed tantum ſtatutum hoc mandans, tunc tantum ſtatur juramento damnum paſſi ſuper æſtimatione damni, non vero ſuper ſubſtantia, & exiſtentia damni. DD. cit. & Bich. dec. 359. per totam. quod probari poteſt ex partium confeſſione emiſſa in apocha, vel ex inſtrumentis publicis continentibus. Ruin. conſ. 104. num. 6. lib. 1. Barb. in L. 2. par. 1. in princ. num. 48. ff. ſol. matrim. Cenc. de cenſib. par. 1. cap. 2. quæſt. 1. art. 6. num. 45. & par. 2. cap. 20 quæſt. 3. art. 2. num. 6. Seraph. dec. 935. num. 4. apud Bich. dec. 168. num. 17.

18 Damnum, ſi dubitatur, an contigiſſe ſine culpa Depoſitarii, qui fuit moroſus in reſtituendo, præſumitur contra Depoſitarium, quod non contigiſſet. L. ſi in Aſia. §. fin. ff. depoſit. Caſtr. in L. quod te. num. 11. ff. ſi cert. pet. Bich. dec. 185. num. 20.

19 Non omne damnum ſequens ex injuria obligat ad reſtitutionem, ſed illud duntaxat, quod ita ſequitur, ut per ipſam actionem injurioſa inferatur. Lancell. de attent. par. 3. cap. 31. numer. 177. ſeu melius 192. ſeq. Bich. dec. 125. num. 8. & ideo probari debet, quod propter attentatam fructuum ſequeſtrationem damnum evenerit, & propter fructus ſequeſtratos, damnificatus ſolvere debuerit uſuras, nec illas aliter evitare potuerit, quam mediantibus fructibus ſequeſtratis, & quod de uſuris fuerit proteſtatus. Rota coram Coccino dec. 498. num. 3. quam allegat Bich. deciſ. cit. num. 9. & dec. 325. num. 5. inter impreſſas apud Farin. dec. 52. num. 3. part. 1. recent. Mohedan. dec. 2. de uſur. Molina de contract. diſp. 315. num. 4. Gratian. diſcept. for. cap. 829. num. 7. & cap. 987. a num. 10. Lud. a Peguera dec. 33. numer. 50. Lartea dec. Granat. 84. num. 16. Rebell. de oblig. juſt. par. 2. lib. 8. quæſt. 7. num. 3. concluſio procedit, quamvis damna contigerit præter intentionem attentantis; quia attentando dedit operam rei illicitæ. Rota in Cuſentina Benef. ſeu attentatorum. 4. Decembris. 1637. cap. fin. de injur. & damn. dat. ut pluribus diximus in praxi operarum circa fin. ſecus ſi dediſſet operam rei licitæ. Rot. deciſ. 289. num. 11. p. 5. rec. tom. 1. vide etiam Conciol. alleg. 83. num. 32. Farin. de homicid. quæſ. 126 num. 61.

20 Damna, & intereſſe ſolvere quis tenetur, ſi pacta promiſſa non adimplevit. Ruin. conſ. 141. n. 9. in fi. lib. 1. Bich. dec. 291. num. 17. Jaſ. in L. bonæ fidei num. 7. ff. de eo, quod cert. loc. Burſat. conſ. 100. numer. 38. & 39. Rol. conſ. 69. numer. 25. lib. 3. Rota dec. 58. num. 25. par. 6. recent. apud Bich. dec. 314. num. 6. Piacion. alleg. 163. numer. 2. ubi Rota dec. 741. numer. 1. par. 1. diverſ. & deciſ. 217. numer. 18. verſ. loco vero damnorum. Item Venditor, qui vendidit rem prohibitam alienari; quamvis ignoraverit bona eſſe prohibita alienari; quia tenetur de evictione, & ad damna, ac intereſſe. Rota in Tudertina Tenutæ montis nigri. 20. febr. 1619. coram Coccino.

21 Damnorum, & intereſſe nomine veniunt expenſæ litis tam proceſſales, quam aliæ in Advocatis, procuratori-

bus

Digitized by Google

bus, & ſimiles, ſi talia damna fuerunt expreſſe promiſſa. Rota in Maceraten. hæredit. 24. Jan. 1642. coram Bich. & in Rom. Salviani 7. Maii 1646. coram Peuting. apud Bich. dec. 497. n. 12.

22 Damnum, quod, quis patitur ratione moleſtiarum, debet refici ab eo, qui promiſit aliquem a moleſtiis liberare. Bich. dec. 266. num. 7. Zachias de obligat. camer. dec. 147. nu. 14. Rota in Tiburt. Caſtr. S. Poli. 27. Martii. 1574. coram Cotta, & ſi damna fuerint liquidata, decerni poteſt mandatum executivum, ſecus ſi non fuerunt liquidata. Bart. in L. proinde §. notandum. num. 3. ff. ad L. Aquil. Bald. in L. 2. numer. 6. C. de execut. rei jud. Jaſ. in L. 1. num. 31. verſ. ego etiam. ff. de eden. cum agitur judicio particulari ad aliquid particulare non liquidum in inſtrumento promiſſum, ubi vero agitur judicio univerſali, & in inſtrumento, cujus petitur executio, continetur aliquid univerſale non liquidatum, quia tunc poteſt relaxari mandatum executivum, dummodo ante illius executionem fiat liquidatio, & ita diſtinguit Bich. loc. cit. nu. 12. Socin. conſ. 89. num. 1. lib. 3. Dec. conſ. 322. num. 3. verſ. tertio reſponderi poteſt. Rota in Viterbien. reſtitutionis dotis 23. Jun. 1623. coram Manzanedo. §. ultra quod.

23 Damna ut Victori in lite debeantur a Victo, probari debet, quod ipſe ob expenſas in actis judiciariis factas acceperit ſub uſuris, & aliunde parare non potuerit. Bald. in L. etiam ſub nu. 5. in fi. verſ. & modo dubitatur. C. de execut. rei jud. Lupus in cap. per veſtras. not. 6. §. 6. col. penult. verſ. prædicta tamen intellige. de donat. inter vir. & uxor. Gratian. diſcept. for. cap. 67. num. 17. & cap. 829. num. 7. & 10. Bich. dec. 123. n. 6.

24 Damnum ſine mora non debetur. L. mora. §. in bonæ fidei. ff. de uſur. Aretin. conſ. 155. nu. 11. verſ. ſi autem. Gratian. diſcept. for. cap. 250. n. 9. Bich. dec. 359. num. 11. Pacion. alleg. civil. & canon. 39. num. 38. Rota dec. 38. n. 5. par. 5. recent. & dec. 602. num. 4. par. 3. recent. & ſufficit probare creditum ex una parte, & pecunias receptas ſub uſuris ex alia, quamvis non probetur, fuiſſe acceptas in eam cauſam. Rota dec. 185. num. 5. verſ. prout etiam par. 3. recent.

25 Damnorum nomine, & intereſſe emptori promiſſorum venit pretii reſtitutio. Alex. conſ. 67. num. 2. lib. 2. Ruin. conſ. 141. num. 9. ad fin. verſ. & tamen etiam. lib. 1. Rota coram Ludovis. dec. 119. n. 4. Pacion. alleg. 131. n. 5.

26 Damnum, quod provenit ex culpa, illi, qui culpam commiſit, eſt imputandum. Bald. Jaſ. Dec. & alii in L. ſi paſcenda. C. de pact. Petr. de Ubald. de duob. fratribus. 8. par. princ. n. 20. verſ. ſed ſi intervenerit culpa. Ludovic. dec. Peruſ. 10. num. 11. Pajatell. exped. 23. num. 4. ubi Adden. Conciol. alleg. civil. alleg. 1.

27 Damnum, quod emptor ex ſuo facto ſentit, a Venditore conſequi non debet, Rim. ſen. conſ. 274. num. 23. lib. 2. Mangil. de evict. quæſt. 9. nu. 11. Conciol. alleg. 53. num. 32. nam damnum, quod quis ſua culpa ſentit, ſibi & non alteri debet imputare. L. quod quis. 204. ff. de R. J. Cyriac. contr. for. 575. numer. 9. & habetur ac ſi nihil paſſus fuiſſet. cap. damnum. de R. J. in 6. Cyriac. controv. 619. n. 4. & ſibimet ipſi imputare debet damnum, qui ſibi cautius proſpicere potuit, & non fecit. Cyriac. controv. 556. num. 48. & controv. 626. num. 5. L. veteribus. ff. de pact. L. 2. C. de furt. Rimin. jun. conſ. 636. n. 26. vol. 6.

28 Damni cauſam qui dat, damnum dediſſe videtur. L. qui occidit. §. in hac. ff. ad L. aquil. L. Prætor. in. 2. §. ſi cum ſervum. ff. vi bonor. raptor. & illud reſarcire tenetur cap. fin. de injur. & damn. dat. Rota noviſſ. dec. 611. num. 1. par. 1. Burſat. conſ. 139. num. 13. Cephal. conſ. 577. num. 21. & alii apud Cyriac. controv. 582. num. 55. & ſeq. & damnum nemo ſentire debet ex alterius culpa. L. non debet alteri. ff. de R. J. Decian. conſ. 2. num. 145. vol. 1. Cyriac. controv. 682. num. 18. licet cauſa eſſe remota; quia in damnis habetur etiam ratio cauſæ remotæ. cap. fin. de injur. & damn. dat. Socin. ſen. conſ. 94. numer. 43. vol. 5. Panciroll. conſ. 147. numer. 4. Cyriac. controv. mox cit. num. 20. Dummodo cauſa remota directe, & per ſe cooperetur ad damnum, ſecus ſi ex illa tertius ſolus faciat damnum. Socin. conſ. 156. num. 18. verſ. præterea reſpondetur, & dummodo cauſa ordinetur ad damnum. Florian. in L. qui occidit. §. in hac. ff. ad L. Aquil. Socin. loc. cit. num. 20. vol. 2. & dummodo injuſte & illicite damnum fuerit datum. Roman. in L. 2. §. item ſi in facto n. 8. ubi Jaſ. n. 23. ff. de V. O. Rota dec. 611. num. 3. par. 1. noviſſ. Theſ. jun. quæſt. for. 73. a n. 3. Cyriac. controv. 688. n. 83. & ſeq. nam.

29 Damnum facere non dicitur, qui facit, quod facere jus habet. L. nemo damnum. ff. de R. J. Modeſt. Piſtor. conſ. 9. num. 55. vol. 2. Papon. conſ. 131. n. 15. Abel. Straſburg. conſ. 1. num. 34. Herman. Vultejus inter conſil. Academ. Marpurg. conſ. 30. num. 230. vol. 2. Roman. in L. 2. §. item ſi in facto. ſub num. 8. ff. de V. O. Zaſius conſ. 20. circa fin. vol. 1. Cyriac. l. c. n. 73. & 74. & damnum non dicitur facere, qui culpa caret. L. ſi putator. 31. L. qui foveas. 28. & L. Item Mela. 11. ff. ad L. Aqu. cap. fin. de injur. Corne. conſ. 282. num. 9. vol. 4. Crav. conſ. 353. num. 4. Purpurat. conſ. 449. num. 14. Simon. de Pret. conſ. 60. num. 16. Flamin. Rub. conſ. 11. nu. 118. vol. 1. Et ut quis teneatur de damno, non ſolum requiritur culpa, ſed etiam quod fuerit immediate ordinata ad tale damnum. Crav. conſ. 8. num. 29. Socin. ſen. conſ. 156. num. 20. vol. 2. Bald. conſ. 39. num. 5. vol. 6. & damnum debet attribui culpæ immediatæ & proximæ, non autem remotæ. L. cum quis. ubi gl. ult. circa fin. ff. de dolo malo. Bal. in L. inter cauſas. §. non omnia. ff. mand. Crav. l. c. num. 24. nam cauſa proxima & immediata inſpici debet, & conſiderari. gl. in L. 3. §. ex plurimis. verb. ſicut circa principium. ff. de acquir. poſſeſſ. Alba conſ. 60. num. 7. Menoch. conſ. 41. num. 15. Natta conſ. 119. num. 2. Cephal. conſ. 46. n. 22. Cyriac. loc. cit. num. 81.

30 Cauſam damni dans, ſi dabat operam rei licitæ & adhibuit diligentiam, ne damnum ſequeretur, non tenetur de damno. Alberic. Jacob. de Belviſ. & Florian. apud Cyriac. controv. 683. num. 84. Bellam. conſ. 14. num. 3. Maranta conſ. 13. num. 2. Rebuff. conſ. 152. nu. 3. Cephal. conſ. 696. num. 26. quia ad hoc ut teneatur, ut ſupra dictum eſt, exigitur culpa, præſertim ſi cauſa non ordinatur ad tale damnum. Florian. in L. qui occidit. §. in hac. ff. ad L. Aquil. Socin. conſ. 156. num. 20. vol. 2. Maranta l. c. Cyriac. l. c. n. 89.

31 Damnum contingens in re ſine culpa alicujus, ſpectat ad Dominium illius. L. quæ fortuitis. C. de pignorat. act. L. ſi inter. §. quidquid. ff. de pignor. §. fin. inſt. quib. mod. re contrahitur oblig. L. neceſſario. ff. de peric. & comm. rei vend. Caſtr. conſ. 471. num. 1. vol. 1. Natta conſ. 194. num. 4. Surd. conſ. 61. num. 39. Roſent. de feud. cap. 10. concluſ. 43. num. 91. Cyriac. controv. 689. num. 49.

32 Damni hinc inde paſſi facienda eſt mutua compenſatio. L. Mævius. §. arbiter. ff. famil. herciſcun. & L. eleganter. ubi Bart. num. 2. ff. de pignorat. act. Seb. Medic. in tract. de compenſ. par. 2. quæſt. 28. num. 2. & quæſt. 25. num. 5. Cyriac. controv. 399. num. 3. L. ſi ambo. ff. de compenſ.

33 Damnum datum ob derivationem aquæductus debet refici. L. 2. ubi Bald. Caſtr. & Salyc. C. de L. A. L. ſi tertius. 6. §. officium. ubi Bald. & gloſ. & in L. ſupra. 11. §. officium. & in L. Alterius. 14. §. in hoc judicium. ff. de aqua pluvia arcenda. Cyriac. controv. 310. num. 21. & Judex ab hoc abſolvere reum non poteſt, alias tenetur de ſuo, etiamſi abſolverit ex juſta cauſa; ſi damnorum omnium refectio fuerit promiſſa in conventione &c. Bart. in L. venditores. 102. num. 1. ff. de V. O. Cæpolla cautel. 97. Borgnin. deciſ. 15. num. 29. par. 1. Panciroll. conſ. 147. num. 8. Alex. conſ. 34. nu. 6. vol. 4. & alii apud Cyriac. controv. 274. num. 6. ubi Locatore ſe obligarat in locatione ad refectionem omnium damnorum. Riminal. jun. conſ. 255. num. 9. Surd. de alim. tit. 6. quæſt. 3. num. 28.

34 Damnum dediſſe videtur, qui occaſionem damni dat; & ad illius emendationem tenetur. L. qui occidit. 30. §. in hac. ff. ad L. A. cap. fin. de injur. gl. in verb. mortuus. §. fin. Inſtit. eodem tit. de L. A. Abb. conſ. 21. n. 1. vol. 2. Socin. conſ. 156. n. 26. vol. 2. Corn. conſ. 38. n. 18. lib. 2. Sixtinus inter Conſil. Academ. Marpurg. conſ. 20. num. 29. vol. 2. quamvis occaſionem dans nullam damnificandi intentionem expreſſe habuerit. Gratian. dec. March. 57. num. 3. Cyriac. controv. 233. n. 12 & 13.

35 Damnum alicui datum ex cauſa concernente commodum, & bonum publicum in univerſo reſarciri debet de publico a fiſco, aut a Principe. arg. L. 2. ubi Bald. num. 1. C. quib. ex cauſ. ſervi libert pro præm. accip. Crav. conſ. 95. n. 7. Natta conſ. 554. n. 10. Rota dec. 663. n. 7. par. 1. in noviſſ. Si vero reſpicit commodum ſingulorum ab illis pro rata contribuendum eſt ad refectionem damni. L. 1. & 2. ubi Bart. ff. ad L. Rhod. de jactu. Bald.

in L. ſi in aliquam 7. in fi. ff. de officio Proconſ. & legat. Florianus *in L. ſi locus. 14. §. fin. ff. quemadmodum ſervit. amitt.* Coſta *de portione rata. quæſt.* 5. Cyriac. *controv.* 310. *num.* 49. & 50. & hinc eſt, quod damnum contingens in conſequentiam actus liciti non habetur in conſideratione. Cephal. *conſ.* 451. *num.* 71. Laderch. *conſ.* 24. *num.* 33. Cacheran. *dec.* 17. *num.* 3. Menoch. *conſ.* 1172. *n.* 18. Cyriac. *loc. cit. n.* 174. & quod provenit ex natura loci, non eſt reficiendum ab aliquo. *L. 1. §. Item ſciendum. 1. ff. de aqua pluv. arcend.* Socin. jun. *conſ.* 60. *num.* 45. 3. Cyriac. *loc. cit. num.* 173.

36 Damnum, quod in conſequentiam ſentit tertius ex facto Principis licite utentis facultate ſua in iis, quæ illi conceſſa ſunt uti Principi, non habetur in conſideratione; quia ad illud damnum factum illud principaliter non dirigitur, & ita Princeps non dicitur damnificare Dominum feudi, ſi faciat gratiam Reo, ne condemnetur, & in conſequentiam impedit, ne feudum revertatur ad Dominum, ſed facit, quod ad ſe uti Principem pertinet, ſcilicet facere gratiam, aut commutare pœnam, & exercere ſuam authoritatem; uti etiam fit, quando Princeps aliquem baſtardum legitimat ad feuda, vel fideicommiſſa. Caſtr. *conſ.* 461. *n.* 4. Menoch. *conſ.* 20. *num.* 30. Cephal. *conſ.* 617. *num.* 132. Laderch. *conſ.* 23. Roſental. *de feud. c. 7. concluſ. 19. ſub num.* 29. Surd. *conſ.* 1. *num.* 30. Rimin. jun. *conſ.* 540. *num.* 33. Cyriac. *controv.* 341. *num.* 22. & 23.

37 Damnatus ad triremes ad certum tempus, puta ad annum, ſi poſt ſententiam detinetur per aliquod tempus, puta per ſemeſtre antequam ad triremes tranſmittatur, tempus ſemeſtris erit illi imputandum in tempore anni, adeo, ut non niſi per medium annum teneatur remigare juxta tex. *in L. omnes.* 23. ubi DD. *C. de pœn.* Giurba *conſ.* 30. Tiraquel. *de pœn. temper. cauſ.* 41. Capyc. Latro *dec.* 177. *n.* 21. *par.* 2. quia licet carcer non ſit ad pœnam, tamen continet in ſe pœnam. Tiraquel. *l. c.* Capiblanc. *de Baron. pragmat. 19. cap. 94. num.* 6. Capyc. *loc. cit. num.* 20. Cyriac. *controv.* 172. *num.* 51. ſed nemo debet pro eodem delicto duplici pœna affici, uti carceris, & triremium, ne addatur afflictio afflicto. Cabal. *reſ. crimin.* 142.

38 *Idem* dic de damnato in exilium, vel relegationem ad tempus; quia ſi poſt ſententiam Reus detineatur in carceribus per aliquod tempus, hoc tempus retentionis computatur in tempus exilii. *d. L. omnes.* & DD. *citati.* Vincent. de Franch. *deciſ.* 317. *num.* 1. Giurba *l. c. num.* 34. Cabal. *d. caſ.* 142. *num.* 1. Guazzin. *defenſ. 6. cap. 1. n.* 50. Adden. ad Rotam. *deciſ.* 617. *num.* 58. *par. 4. recent. tom.* 3. Concluſio vero procedit, quando Judex eſt in cauſa, vel per illum ſtat, quo minus carceratus mittatur ad triremes, aut exilium, ſecus ſi ex alia juſta cauſa uti ob debita, vel intereſſe partis; quia tunc tempore carceris non minuitur tempus remigandi in triremibus. Vincent. de Franch. *d. dec.* 317. *num.* 1. & 2. Cabal. *reſ. crim. caſ.* 142. *num.* 6. Guazzin. *loc. cit.* Conciol. *reſol. criminal. reſ. 1. per totam.* quæ licet vera ſint, tempus tamen carcerationis ante ſententiam non computatur in tempus triremium, vel exilii, nec illud diminuit, quamvis diminuat pœnam. Cabal. Guazzin. & Conciol. *ll. cc.* quibus adde Novar. *de variat. fori ſect. 2. quæſt. 32. n. 12. & quæſt. 36. n. 7. & quæſt. 38. n.* 2.

39 Damnati ad remigandum præſertim in perpetuum, qui æquiparantur damnatis ad metalla, quamvis olim fierent ſervi pœnæ, & amitterent Civitatem, ac teſtamenti factionem activam, & paſſivam, & eſſent inſucceſſibiles, cum haberentur pro mortuis juxta Peregr. *de Jure fiſci lib. 3. tit. 4. n.* 2. Farin. *de var. ac diverſ. quæſtionibus quæſt.* 102. *num.* 135. & *ſeq.* & *num.* 140. Novar. *loc. cit. quæſt.* 37. *num.* 2. Maſtrill. *deciſ.* 167. De Jure tamen noviſſimo non efficiuntur ſervi pœnæ, ſed reſtituuntur etiam ad bona, quæ illis fuerunt confiſcata, & ad libertatem. *Auth. ſed hodie.* ubi DD. *C. de donat. inter vir. & uxor.* & ibi gloſ. *verb. ex ſupplicio.* Peregr. *loc. cit. num.* 9. & *tit.* 5. *num.* 20. Farin. *loc. cit. num.* 158. Covar. *in rubr. de teſtam. num. 26. in 3. part. verſ. jure autem.* Camill. Borell. *conſ.* 52. *num.* 43. Rota *dec.* 492. *num. 2. par. 2. recent.* apud Conciol. *loc. cit. reſ. 2. num.* 2. Quia hodie nemo bene natus ſit ſervus pœnæ, licet ſit bannitus, deportatus, relegatus, aut ad metalla damnatus. *Jura cit.* Boer. *dec.* 278. *num.* 8. Grammat. *dec.* 362. *nu.* 2. Surd. *conſ.* 90. *n.* 37. *lib.* 1. Giurba *conſ. crim.* 30. *num.* 9. Cabal. *l. c. num.* 6. Conciol. *l. c. num.* 3.

Concluſio procedit multo magis in damnatis ad tri- 40
remes ad tempus tantum. Maſtrill. *loc. cit. n.* 12. Farin.
loc. cit. n. 159. Peregr. *loc. cit. num.* 2. Borel. *loc. cit. num.*
43. Novar. *loc. cit. quæſt.* 37. *num.* 4. Cyriac. *controv.* 645.
num. 5. *tom.* 4. Conciol. *loc. cit. num.* 4. ubi alii DD. Imo
damnati ad triremes neque amittunt ea, quæ ſunt Ju-
ris gentium, uti contractus, & actiones, quæ ex illis
tam active, quam paſſive proveniunt. Peregr. *de jure fi-*
ſci. lib. 3. tit. 5. num. 7. Farin. *loc. cit. num.* 152. Vermigl.
conſ. 362. *num.* 2. Rota *cit.* apud Conciol. *loc. cit. num.* 5.
Unde hodie damnati ad triremes poſſunt teſtari, cape-
re ex ſucceſſione. Covar. *in rubr. de teſtam. d. nu.* 26. Fa-
rin. *loc. cit. n.* 158. Vermigl. *d. conſ.* 362. *num.* 2. Rota *ſupe-*
rius citata. contra Craſſ. *de ſucceſſ. in §. teſtamentum. quæſt.*
28. Peregr. *de jure fiſci. lib. 3. tit. 5. num.* 2. & *ſeq.* qui ta-
men loquitur tantum de damnato ad triremes in per-
petuum. videri poteſt Martha *de ſucceſſ. legal. par. 3. quæſt.*
14. art. 2. & 3. per totum.

Damnatus ad triremes gaudet Immunitate Eccleſia- 41
ſtica. Diana *part. 6. tract. 1. reſ.* 22. ubi DD. quia non
ſunt de exceptis in Bulla Gregoriana, & *par. 4. tract.*
1. reſ. 47. Pereira *de manu regia par. 2. cap.* 50. Novar. *in*
Summ. Bullar. tit. de Immun. Sicut etiam damnatus ad
furcam, licet ſit ſervus pœnæ; quia non excipitur in
Bulla Greg. XIV. Et quamvis Diana teneat, talem non
eſſe irregularem *par. 4. tract. 2. reſ.* 83. Barb. tamen *de pot.*
Epiſc. par. 2. alleg. 43. Campanil. & alii apud eoſdem
volunt eſſe irregularem.

¶ DATA.

§. I.

Data tempus attenditur.

Datæ † tempus attenditur, ſi ſit conceſſa una gra- 1
tia, ut intra quinquennium quis conſenut beneficia,
& concedatur ſimilis non facta mentione de prima,
quia ſecunda incipit a die datæ. Old. *conſ.* 50. † Am- 2
plia, ut idem ſit in diſpenſatione de non promoven-
do, conceſſa ad ſeptennium, juxta *c. ex eo. de elect.*
in 6. ut non currat ſeptennium a die, quo habuit be-
neficium curatum non promotus, ſed debuit promo-
veri, ſed a die datæ diſpenſationis. Old. *conſ.* 203.
ver. ad ſecundam quæſtionem. † Amplia quod tempus 3
datæ attenditur ad judicandum, an gratia ſit nulla, vel
annullanda, & an ſit obreptitia. Old. *conſ.* 216. *ver.*
ad tertium. † Extende, ut idem ſit, an gratia ſit ſub- 4
reptitia, vel non. Gem. *conſ. 99. in fi. num.* 10. *ver.*
ſed ad hoc reſpondetur, & idem, an beneficium vacet
de jure, vel de facto, ad hoc, ut gratia ſit ſubrepti-
tia. Lap. *alleg.* 104. alias 105. *num.* 5. *ver. eſt etiam*
ſciendum, uſque in fi. † Amplia inter habentem man- 5
datum de providendo de beneficio vacaturo, quod
quis intra menſem acceptaret, & habentem ſimilem
gratiam, quia attenditur datæ tempus, non proviſio-
nis, vel acceptationis, Lap. *alleg.* 85. *num. 6. ver. quæro,*
quidam Clericus. † Amplia, quia litteræ beneficiales 6
debent judicari an valeant, vel ne, a tempore datæ, vi-
delicet an tunc impetrans eſſet excommunicatus, vel ta-
cuerit beneficia, quæ tunc obtinebat, vel an expreſſe-
rit exprimenda, quia licet poſtea fuiſſet excommunica-
tus, vel beneficia, quæ tunc obtinebat, dimiſiſſet, at-
tenditur ſemper tempus datæ. Fed. de Sen. *conſ.* 290.
quia in præſenti, num. 7. ver. ſequitur videre de tertio. † 7
Amplia, ubicunque agitur de prælatione gratiarum,
ut quis impetrans præferri debeat, quia tunc etiam in-
ſpicitur tempus datæ, ut habens datam priorem præfe-
ratur. *c. duobus de præb. in 6.* Fed. de Sen. *conſ.* 290. *num.*
7. verſ. ſi autem loquimur, c. eam te, de reſcript. Ægid.
Bell. *conſ. 33. nu. 17. ver. ſeptima concluſio.* Vide Tuſch.
Litt. E. verb. Expectantes plures ſi ſunt ejuſdem datæ &
gratiæ quis præfertur, Concl. 605. † Extende etiam, 8
quando uterque, videlicet, primus in data, & ſecun-
dus habent clauſulas præventivas, & *anteferri*, quia
primus ſemper præfertur ſecundo. Ægid. *d. conſ.* 33. *nu.*
17. & *ſeq.* † Declara tamen multis modis; primo niſi 9
ſecundus & poſterior habeat prærogativam, ut præfer-
ri debeat, puta clauſulam, *anteferri*; Vide Tuſch.
Litt. C. verb. Clauſula, *anteferri*, qualis & quid opere-
tur, *concl.* 314. † Item niſi ſecundus expectans digni-
tatem & præbendam occaſione dignitatis præferatur, 10

prout

prius præferri debeat primo expectanti ad præbendam,
quia ſi vacat præbenda annexa dignitati, debet ſecun-
dus præferri. Fed. de Sen. *d. conſ.* 290. *num.* 7. *ver. ſi*
11 *autem non apparet.* † Item, niſi præbenda eſſet ſacerdo-
talis, & primus expectans non eſſet in ætate legitima,
quia ſecundus præfertur habens ætatem legitimam. Fed.
12 de Sen. *d. conſ.* 290. *n.* 7. *verſ. ſi autem non apparet.* † Item
reſtringe, quia primus expectans non præfertur ſecun-
do, quando fuiſſet negligens in acceptando, quia ex
culpa ſua ſibi præjudicat. Fed. de Sen. *d. conſ.* 290.
13 *num.* 7. *v. ſi autem non apparet.* † Item quando primus
impetrans non feciſſet mentionem de reſervatione ſpe-
ciali, vel generali, & ſecundus ſic, quia præfertur ſe-
cundus. Cald. *conſ.* 30. *in princ. & per tot.* alias 7. *de reſcr.*
Vide Tuſch. *Litt. R. verb. Reſervatio Papæ operatur, ut
etiam collatio facta per Papam non valeat. Concl.* 235.
14 Declara tamen, quod ſecundum ſtylum Cancellariæ,
quando reſervatio eſt ſpecialis, non attenditur mentio
facta de ea, quia præfertur habens datam anteriorem,
15 ita Cald. *d. conſ.* 30. alias 7. *de reſcr. in prin.* † Con-
trarium tenet idem Cald. quia ſive ſpecialis, ſive ge-
neralis ſit reſervatio, præfertur, quia de ea facit men-
tionem, *in d. conſ.* 30. alias 7. *de reſc. verſ. deciſio non vi-*
26 *detur.* † Item quando gratia concurrentis eſſet ſubre-
ptitia, quia tacuit expectativam, vel aliam gratiam,
quia tunc non admittitur concurſus talis gratiæ nul-
17 lius, Gemin. *conſ.* 11. *in princ.* † Amplia, quia tem-
pus datæ attenditur ad hoc, ut impetrans præferatur in-
18 feriori collatori, ſeu proviſo ab inferiore collatore. †
Extende & declara, ſi agatur inter expectantem haben-
tem expectativam, & dicentem præbendam eſſe affe-
ctam, quia quando ex litteris Papæ afficitur præbenda,
tunc attenditur data; quando vero afficitur ſolum ex
præſentatione litterarum, vel inhibitione, tunc atten-
ditur tempus inhibitionis vel præſentationis. Fed. de
Sen. *d. conſ.* 290. *num.* 7. *ver. ſi autem eſſet quæſtio.* & de
hac materia diſtingue, ut *in ver. beneficium affectum*
19 *quando dicatur.* quia attenditur tempus afficiens. † Am-
plia etiam in gratia, *ſi neutri*, quia attenditur tempus
datæ ad hoc, an beneficium vacet, vel non; ita te-
nuit Rot. in una Aretina Parochialis coram Tholomæo,
20 ut ipſe atteſtatur *dec.* 69. † Amplia, quia attenditur tem-
pus datæ ad judicandum, an narrata ſint vera, & an
beneficium vacet de jure, & de facto, an de facto
tantum, Old. *conſ.* 319. *num.* 4. Lap. *alleg.* 104. alias 103.
21 *num.* 3. *ver. eſt etiam ſecundum, uſque in fin.* † Extende
quia ad conſiderandam validitatem collationis benefi-
cii, quando duo concurrunt, ſemper attendimus da-
tam priorem, ſive ſimus in collatione fienda; *c. eum
cui, de præb. in* 6. ſive in collatione jam facta. *c. ſi a*
22 *ſede, de præb.* in 6. Gem. *conſ.* 141. *in pr.* † Amplia, ut
tempus datæ attendatur, quando agitur de qualitate, quæ
faciat qualificatum præferri, quia ſi illa qualitas non
adeſt tempore datæ, non eſt conſiderabilis. Bald. *conſ.*
23 491. Petrus de Seſſa *n.* 3. *ver. ſecundo nota lib.* 1. † Am-
plia, quia datæ tempus attenditur in gratia facta de
percipiendo fructus in abſentia per biennium, vel aliud
tempus, non autem incipit gratia a die præſentationis.
24 Old. *conſ.* 56. *incipit. Tullius.* † Amplia, quia in gratiis
& litteris ad beneficia datæ tempus attenditur, in re-
ſcriptis ad lites tempus præſentationis. Anch. *conſ.* 188.
25 *viſis conſiliis, n.* 8. † Declara, quia in gratia, *ſi neu-
tri*, eſt controverſum, an attendatur tempus gratiæ, vel
non; Vide Tuſch. *Litt. G. verb. Gratia* ſi neutri, *quid*
26 *ſit. Concl.* 58. † Limita in litteris & reſcriptis ad lites,
quia attenditur tempus præſentationis & non tempus
27 datæ. Anch. *d. conſ.* 188. *nu.* 8. † Limita ſex modis de
quibus plene Fel. *in c. eam te, n.* 18. *& ſeq. ver. datæ tem-
pus, de reſcrip.* 1. in conſideranda habilitate impetran-
tis; 2. ubi agitur de cognoſcenda negligentia, vel ino-
bedientia; 3. in computando anno ad utendum reſcri-
pto; 4. ubi agitur de attendenda collatione vel juriſdi-
ctione; 5. in attendenda qualitate beneficii; 6. ubi litte-
ræ habent clauſulam derogatoriam ad primam gratiam.
28 † Limita multis caſibus, ut intra datæ tempus non at-
29 tenditur, §. *prox. ſeq. per tot.* † Declara totam hanc
materiam, quando habens primam datam, vel ſecun-
dam, præferatur, vel ne, ut Tuſch. *Litt. C. in verſ.
Collatio ſi facta pluribus, prævalet data anterior. Concl.*
446. Vide eund. *Litt. A. verb. Actus quando princi-
pio, & quando fini attribuatur. Concl.* 153. Vide eund.
Litt. P. verb. Principium quando attendatur. Concl. 702.

& Concl. ibi prox. ſeq. Vide eund. *Litt. F. verb. Finis
quando attendi debeat Concl.* 378.

§. II.

Datæ tempus non attenditur.

Datæ † tempus non attenditur, quando mandatum 1
de providendo de primo vacaturo, uſque ad certam
ſummam conceditur, & evenit vacatio, & ſubſequens
proviſio; nam ſi tempore vacationis beneficium cadit
ſub ſumma in mandato comprehenſa, illud tempus at-
tenditur, non tempus datæ proviſionis, quia licet cre-
verit valor tempore datæ proviſionis, tamen debetur
beneficium. Old. *conſ.* 58. Fel. *in c. eam te, ver. tem-
pus datæ, num.* 5. *limit. de reſcr.* Caſſad. *deciſ.* 17. *ſuper
reg. in fi.* † Amplia, quia non attenditur tempus datæ 2
in mandato de providendo, ſed tempus præſentationis
litterarum collatori. Innoc. *in c. mandatum in princ. v.
& eſt ratio, de reſcr.* ubi, quod in tantum eſt verum,
quod habens gratiam cum clauſula, *dummodo pro alio
non ſcripſerimus*, ſi alius anterior non præſentavit ſuam
gratiam ante iſtum, talis clauſula ipſi non obſtat. † 3
Amplia in omni gratia expectativa cum clauſula *quam
duxeris acceptandam*, quia cum ſit conditionalis, at-
tenditur tempus acceptationis, & ſic exiſtentis condi-
tionis, an cadat ſub gratia, non autem tempus datæ.
Old. *conſ.* 229. *Hæc ſunt, dub. num.* 4. *ver. ad quartum.*
Caſſad. *dec.* 3. *de præb. incip. ſuper gratia. num.* 24. *ver.
item ſucceſſive.* † Amplia in gratiis expectativis, per 4
quas non afficitur beneficium, niſi per inhibitionem,
vel præſentationem litterarum, aut per proviſionem,
quia in illis caſibus non attenditur data expectativæ,
quando agitur inter expectantem & inferiorem colla-
torem, qui alteri contulit. Fed. de Sen. *conſ.* 290. *num.*
7. *ver. ſi autem eſſet quæſtio.* vide Tuſch. *litt. B. verb. Be-
neficium affectum quando dicatur. Concl.* 77. † Amplia 5
in mandato dato ad confirmandam electionem cano-
nice factam, quia licet tempore electionis electus eſ-
ſet inhabilis, ſi tamen tempore confirmationis obtinuit
diſpenſationem, poteſt confirmari, quia attendi debet,
an ſit canonica tempore confirmationis. Cald. *conſ.* 47.
An confirmatio, quod eſt primum, *de elect.* & eſt Ga-
ſpar. Calder. † Contrarium, ibi tenet Jo. Cald. *in fin.* 6
d. conſ. 47. *verſ. Contrarium conſuluit.* † Amplia in gra- 7
tia *ſi neutri*, quæ eſt conditionalis, & reſpicit futu-
rum eventum; ibi, *ſi per eventum litis*; quia non at-
tenditur tempus datæ, ſed tempus collationis. Gem. *conſ.*
79. *num.* 9. *ver. nec obſtat ſi dicatur, uſque in fi.* ſequitur
Gomez ſuper *reg. de publ. q.* 16. *in fi.* ubi quod ita fuit
tentum in Rot. † Contrarium quod imo attendatur tem- 8
pus datæ, quia ſi beneficium non vacat tempore datæ,
ſed poſt ex negligentia, non debeatur, tenuit Rota in
una Aretina Parochialis, ut atteſtatur Tholom. *dec.* 69.
incip. Aret. parochialis. † Amplia in gratia variabili ex 9
negligentia, quia non attenditur tempus datæ, ſed tem-
pus collationis, ut ſi beneficium conferatur primo va-
caturum ad collationem Epiſcopi; nam licet tempore
datæ beneficium eſſet ad collationem inferioris colla-
toris, ſed per negligentiam efficiatur ad collationem E-
piſcopi; gratiæ capiet tale beneficium, Gem. *d. conſ.* 79.
in fi. ver. & idem eſt. † Amplia in omni reſcripto, vel 10
gratia, quæ non poteſt notari de ſubreptione, quia tunc
attenditur tempus collationis & non tempus datæ, *d.
conſ.* 79. *num.* 10. *ver. ſed ad hoc reſpondetur*, & idem re-
petit *conſ.* 90. *num.* 2. *ver. ſufficit enim*, ubi, quod reſpe-
ctu prælationis expectantium ſufficit circumſpecta ſub-
reptione, quod qualitas quæ inducit prælationem, ad-
ſit tempore vacationis, vel proviſionis beneficii; & idem
repetit *conſ.* 113. *ſuper dubio præmiſſo:* ubi loquitur de
auditore Rotæ effecto, ut quoad expectativam, ante-
quam eſſet Auditor, gaudeat in prælatione privilegio
Auditorum. † Amplia in gratia expediendi gratis, quia 11
attenditur tempus expeditionis gratiæ, an expediens ſit
officialis; non autem an ſit officialis tempore datæ: ita
deciſum fuit per Dominum Thomam de Tanis Rotæ
auditorem, qui fuit longo tempore Summiſtæ ſubſtitu-
tus; & ita fuit executum per Cancellariam, ut eſt
notatum in libris Cancellariæ, & in Regiſtro coram
R. P. D. Sanvitali, & ita etiam fuit deciſum per con-
cordiam de anno 1477. inter Cameratium & Vice-
Cancellarium. † Contrarium videtur tenere & miratur de 12

hac deciſione Rotæ coram Romano Mandoſ. *ſuper reg.*
de ætate, *q.* 12. *num.* 1. ſed non conſtat per quæ jura,
13 neque quod fuerit receſſum. † Amplia multis caſibus,
de quibus in §. *prox. præced. in limit. ibi num.* 26. *&*
14 *ſeq.* † Limita multis modis ſupra §. *prox. præced. Datæ*
tempus attenditur. vide Tuſch. *Litt. C. verb. Collatio*
facta pluribus. concl. 446. vide, *Data in concurſu eadem §. prox. ſeq.*

§. III.

Data in concurſu eadem, ſi eſt pluribus conceſſa, quis præferatur?

1 Gratia † collationis beneficii facta per Papam duobus ſub eadem data, præferri debet præſens in Curia
abſenti, quia præſumitur anterior. Gem. *conſ.* 11. *in*
2 *princ. in caſu incipit. Lite pendente*, *ſub nu.* 1. † Amplia quia graduatus præfertur non graduato, cæteris pa-
3 ribus, ex regula Cancellariæ. Gem. *d. conſ.* 11. *in fi.* †
Amplia in impetrantibus ſub eadem data, quia præfertur ille, qui primo litteras impetrationis præſentavit
ordinario Collocatori, non autem quia præſentavit executori, late Gem. *conſ.* 34. *per tot.* ubi reprobat Rot.
deciſ. 58. *de reſcr. in antiq. Nota*, *ſi unus*, alias 403. quæ
duplicatur *dec.* 5. *de praben. in nov.* alias 200. *& in*
c. duobus num. 8. *de reſc. in* 6. dicit, quod pro iſta parte conſuluerunt Anch. & Zabarel. & idem dicit apoſtil.
ad dec. 5. *de praben. in nov.* ſequitur Franc. *in c. duobus*,
4 *num.* 10. *& conſ.* Anch. *&* 55. *ultra prædicta ſubtiliter*. †
Contrarium tenet in Rot. *in dictis dec.* 5. *de praben. in*
nov. & 58. *de reſcr. in antiq.* quod præfertur ille, qui pri-
5 mo præſentavit executori. † Amplia in expectanti-
6 bus, quia datur prælatio inter eos in concurſu. † Extende, quia ſi reperitur facta acceptatio in partibus per
procuratorem, & in Curia per principalem ſub eadem
data, præſumitur prius facta acceptatio per procuratorem quam per principalem, non obſtante quod major diligentia præſumatur in principali, quam in procuratore, quia ex quo eſt procurator in loco, & fecit ſibi poſt acceptationem provideri, actus validus præſumitur prior quam actus nullus; quia dominus poſt
acceptationem non fecit ſibi provideri. Rom. *conſ.* 153.
Quoad primum in prin. ubi 1. apoſtil. dat. concord.
7 † Amplia quia præfertur in data concurrenti, ubi prior
præſumitur is qui poſſidet. Ant. de Butr. *conſ.* 62. ubi,
quod ſi capiatur poſſeſſio, poſtquam alius erat in poſſeſſione; competit reſtitutio. *c. ſi a ſede Apoſt. de præb.*
in 6. Alex. *conſ.* 19. *Admodum præclare*, *in princ. lib.*
2. Vide Tuſch. *Litt. V. verb. Vendens rem duobus præ-*
8 *fertur emptor cui res prius fuit tradita*. *Concl.* 64. †
Extende ut procedat etiam in inſtrumentis diverſis factis eadem die, puta ceſſionis juris tertio factæ, & liberationis debitoris, quia debitor qui poſſidet, præſumitur prior in data. Bald. *conſ.* 274. *circa med. ver.*
9 *proponitur quod lib.* 2. † Extende, quia ſi duo habent
datam diverſam, & ambo poſſident, præfertur habens datam priorem, etiam in poſſeſſorio, quia præſumitur primo poſſeſſionem habuiſſe, & hæc præſumptio transfert onus probandi in adverſarium. Alex. *conſ.*
92. *num.* 12. *& conſ.* 109. *Viſo proceſſu*, *num.* 6. *lib.* 5.
10 † Amplia, ut procedat, etiamſi tam prior quam poſterior habent gratias cum clauſulis, *anteferri*, & præſervativis, quia ſemper prior præfertur ſecundo. Ægid.
Bellam. *conſ.* 33. *num.* 16. *& ſeq. ver. ſupra dict. concl.*
11 *videlicet ſeptima*. † Amplia, quia in pari data proviſorum, proviſus a Papa, vel a Legato, præfertur proviſo ab ordinario ſub eadem data. *c. ſi a ſede de præb.*
12 *in* 6. † Declara, ut per Crav. *conſ.* 171. ubi plene
13 de intellectu *d. c. ſi a ſede*. † Declara, ut non prodat, quod præferatur alteri proviſo, quando gratia Papæ vel Legati eſſet nulla, puta facta perſonæ inhabili, vel de Beneficio, aut Hoſpitali juriſpatronatus, et-
14 iam ex præſcriptione. † Extende in ſimili, quia ſi
exhibentur duæ ſcripturæ in judicio contrariæ, una ab
actore, altera a reo, ſub eadem data, quæ attendi debeat; dic, quod dignior, videlicet publica præfertur
privatæ, & ſi ambæ ſunt æquales, præfertur ſcriptura
rei, quia actor debet plene probare, alias non obtinet. Alex. *d. conſ.* 19. *admodum præclare in pr. lib.* 1.
vide Tuſch. *Litt. I. verb. Inſtrumenta ſi ſunt diverſa &*
repugnantia, ab eodem notario ſunt ſuſpecta. concl. 249.

† Limita quia proviſio Legati vel Papæ; ſive æqua- 15
lis ſive anterior de Hoſpitali, vel beneficio juriſpatronatus etiam ex præſcriptione quæſiri non valet contra patronos & proviſionem ad præſentationem patronorum, quia neque Legatus, neque ordinarius poſſunt
tollere jus quæſitum ex præſcriptione. Ant. de Butr.
conſ. 62. *Hic de duobus*, *num.* 3. † Declara quia ſo- 16
lus Papa poteſt derogare huic juri quæſito ex præſcri-
ptione. Ant. de Butr. *d. conſ.* 62. *num.* 3. † Limita quia 17
proviſio Legati vel ordinarii non valet facta de Hoſpitali Clericorum vel Laicorum, in concurſu, quando contulit minori 14. annis; quia non poteſt diſpenſare ſuper ætate contra Concilium, ſed ſolus Papa.
Ant. de Butr. *d. conſ.* 62. *num.* 4. *uſque in fi.* † Limita
quia gratia ſubreptitia, quia proviſus non fecit mentionem de expectativa, non admittitur in concurſu, ſub
eadem data cum alia, quia eſt nulla. Gem. *d. conſ.*
11. *in pr. num.* 1. *ver. Chriſti nomine invocato*. quod
eſt principium Concilii poſt caſum. † De hac materia, quando collatio de eodem beneficio fuit facta a
diverſis ſub eadem data, quæ prævaleat vel non. vide Tuſch. *Litt. C. verb. Collatio a diverſis facta*, *Conc.*
455. vide eund. *Litt. E. verb. Expectantes plures ſi*
ſunt ejuſdem datæ, quis præfertur, *Concl.* 605. vide eund.
ea d. litt. verb. Expectans prior in data quando præferatur vel non, *concl.* 606. vide eund. *Litt. G. verb.*
Gratiæ duæ de eadem re eidem perſonæ poſſunt valere &
quando, *Conc.* 59. vide eund. *Litt. P. verb. Pares in*
concurſu quis præferri debeat, *conc.* 83. vide eund. *Litt. S.*
verb. Scriptura plures in concurſu, quæ præferatur, *conc.* 83.

§. IV.

Data quando præſumatur, fraudulenta, & in quibus?

Data † præſumitur fraudulenta, quando eſt in ſcri- 1
ptura privata, non ſubſcripta trino teſte, & concurrit
cum inſtrumento, quia præſumitur, quod ſcripta ſit
ante data, & ideo non admittitur *l. ſcripturas C. qui*
potior in pign. † Amplia, ut procedat, etiamſi talis a- 2
pocha ſit facta a procuratore habente mandatum anterius & apparens per publicum inſtrumentum, quia nihilo minus præſumitur ante data, ut concurrat cum
inſtrumento in præjudicium tertii. Petr. de Anch. *conſ.*
28. *Rationes inductæ*, *per. tot. & conſ.* 29. *Ego Franciſcus*. † Amplia, quia data collationis Epiſcopi ſine 3
inſtrumento & teſtibus, in concurſu cum data Papæ,
præſumitur ante data, quia alias fieri poſſent fraudes.
Ægid. *dec.* 321. *In cauſa D. Guillelmi*, *& dec.* 441.
Sicut littera ordinaria, *& in antiq. dec.* 17. *tit. de probat.* alias 701. † Limita, quia ſi conſtat de data Pa- 4
pæ ex litteris, illa attenditur, nec admittuntur conjecturæ in contrarium, quia ſicuti inſtrumentum non
tollitur conjecturis, quando apparet legitime confectum, niſi reprobetur per ſufficientem numerum teſtium,
ita etiam data litterarum Papæ. Rom. *conſ.* 340. *Circa*
primum. num. 8. *ver. nec eſt dicendum*, *cum ſeq.* ubi
allegat quod præſumptio cedit veritati, & quod in claris non ſtatur conjecturis. ¶

DATIO.

Praxis Dationis in ſolutum.

Datio in ſolutum actionem extinguit, quæ non re- 1
viviſcit evictione ſecuta. Bart. *in L. eleganter. num.* 2.
ver. ſed contra hoc oppono. ff. de pignorat. Papon. *conſ.* 130.
num. 14. Surd. *conſ.* 145. *num.* 34. *& dec.* 51. *num.* 4. *&*
dec. 266. *num.* 6. Ant. de Amat. *reſ.* 50. *num.* 9. Matthæ voto 109. *num.* 4. *& voto* 144. *n.* 1. Caſtill. *deciſ.* 5. *n.* 4. Mu-
ta *dec.* 626. Rota *dec.* 278. *n.* 21. *part.* 5. *recent.* Bich. *dec.*
288. *n.* 30. intellige tamen ad effectum, ut agere quis
non poſſit primæva actione, quidquid ſit quoad alios
effectus; & dummodo illa datio in ſolutum non fuerit nulla. vide Rot. *cit.*
Datio in ſolutum etiam cum clauſula *conſtituti* pro- 2
bari debet effectuata mediante reali traditione, Cyriac.
controv. 327. *num.* 26. *& ſeq.* Surd. *dec.* 51. *num.* 20. neque ad hunc effectum ſufficit clauſula *conſtituti*, quæ
tantum importat traditionem per modum fictum, &
traditio requiritur per modum verum. Alex. *conſ.* 28.
nu. 7. *l.* 2. Surd. *conſ.* 13. *a nu.* 12. Rota *in Sanſeveroni*

demus

domus 22. *Maii* 1622. *coram Remboldo* apud Bich. *dec.* 379. *n.* 33.

3 Datio in ſolutum alicujus rei pro pretio æſtimando, antequam illud fuerit æſtimatum, & certificatum, eſt tantum conditionalis, & imperfecta. §. *pretium*. *Inſtit. de empt. & vendit.* Anehar. Regiens. *queſt. famil.* 28. *n.* 3. *l.* 1. Surd. *conſ.* 25. *n.* 9. *in fi.* Burat. *dec.* 72. *n.* 5. Bich. *dec.* 416. *n.* 1. Neque dicitur datio in ſolutum, ſi Judex non dedit in ſolutum, ſed mandavit dari; quia ad hunc effectum requiruntur verba de præſenti, & opus eſt præcedenti æſtimatione, & actuali datione in ſolutum per Curſorem, aut executorem juxta ſtylum facienda. Gratian. *diſcept. for. cap.* 545. *n.* 49. Burat. *dec.* 124. *a n.* 16. Bich. *dec.* 161. *nu.* 8. præſumitur vera, ſi poſt decretum dati in ſolutum Judex inhibuit, ne poſſeſſor moleſtetur. Alba *conſ.* 742. *n.* 10.

4 Datio in ſolutum, quando eſt nulla, Creditor fructus perceptos ſaltem a die motæ litis tenetur reſtituere, aut in ejus creditum imputare. Bich. *dec.* 162. *nu.* 28. & poſſeſſor non habens titulum non eſt legitimus contradictor ad impediendam immiſſionem fideicommiſſario. Argel. *de legit. contradictore queſt.* 7. *n.* 144. Poſt. *de manut. obſ.* 42. *nu.* 155. Alba *conſ.* 388. *nu.* 18. Bich. *loc. cit. n.* 17.

5 Datio in ſolutum, quando eſt nulla, habetur pro non facta, ita ut primæva jura, & contractus habeantur pro non extinctis. *L. ſi quis antea*. §. *ſi quis conduxerit. ff. de acquir. poſſeſſ.* Statil. *de ſalv. interd. inſpect.* 3. *cap.* 2. *a nu.* 564. Surd. *dec.* 51. *nu.* 19. & 29. Gabr. *conſ.* 36. *n.* 66. *l.* 1. Rota *dec.* 370. *nu.* 3. *par.* 1. *recent.* & in puncto Cenſus. *dec.* 278. *num.* 22. *par.* 5. & *dec.* 172. *n.* 47. *par.* 6. *recent.* Bich. *deciſ.* 551. *num.* 7. Non extinguit hypothecam, niſi fuerit deventum ad realem traditionem, nec ſufficit, quod fuerit æſtimata. Aſinius *de execut.* §. 4. *c.* 50. *n.* 4. & §. 7. *cap.* 263. Cyriac. *controv.* 327. *a n.* 20. Cephal. *conſ.* 159. *nu.* 17. Corn. *conſ.* 296. *n.* 12. *l.* 1. Surd. 51. *num.* 20. & 21. non obſtante clauſula *Conſtituti*. Bich. *deciſ.* 449. & actualis traditio probanda eſt ab allegante. Idem *n.* 20.

6 Datio in ſolutum prioris obligationis extinctiva reſultat ex clauſula *Conſtituti*, nec non ex verbis, *Cedit*, *Concedit*, *dat*, & *transfert*, quæ important dationem in ſolutum prioris obligationis extinctivam. Gozzad. *conſ.* 28. *n.* 9. Surd. *conſ.* 243. *nu.* 21. Rota *in Tiburt. Caſtri S. Angeli* 11. *Martii* 1650. §. *neque obſtare coram Meltio*. Bich. *dec.* 637. *n.* 9. Supponit creditum in eſſe deductum, & certum, nec aliqua exceptione elidibile, alias non valet. Ruin. *conſ.* 160. *n.* 25. *l.* 2. Menoch. *de retin. crem.* 1. *a n.* 37. Surd. *dec.* 46. *n.* 5. & 6. Rota *diverſ. dec.* 33. *n.* 6. *par.* 1. Bich. *dec.* 637. *num.* 13.

7 Datio in ſolutum vim habet emptionis, & ſi datum excedat debitum, pro illa parte poteſt repeti, & condici. Capon. *diſcept. for.* 187. Surd. *conſ.* 243. Mant. *de tacit. l.* 11. *tit.* 8. *n.* 28. Faber *in C. de condict. def.* 1. at Eccleſia *obſ. for.* 147. putat in totum eſſe nullam, & citat Rol. *conſ.* 7. *lib.* 3. Cancer. *var. reſ. par.* 3. *c.* 17. Coſtam *de portione rata*. *queſt.* 26. & alios ad tex. *in L. ſi non ſortem.* §. *ſi centum.* ubi DD. *ff. de condict. indeb.* gloſ. *in L. cum amplius. ff. de R. J.* ſtricte tamen non eſt emptio, ſi eſt neceſſaria, ſecus ſi voluntaria. Pajatell. *exped. & annot.* 79. & 84. Conciol. *alleg.* 34. & 56. & quando præſumatur vide Pajatell. *loc. cit.*

8 Datio in ſolutum judicialis eſt individua, & ideo excedens debitum eſt nulla in totum. *DD. ſupra cit.*

DEBITOR & CREDITOR.

Praxis Debitorum, & Creditorum.

§. I.

Quando debitor poſſit carcerari, & quando liberetur tam ab obligatione ſolutionis, quam a carceribus?

1 Debitor de jure communi capi non poteſt in propria domo, *L. plerique*. *ff. de in jus vocand.* Pajatel. *exped.* 96. *numer.* 2. ſecus de conſuetudine, niſi porta maneret clauſa, quia portam birruarii effringere non poſſunt, ſine expreſſo Judicis mandato, & licentia, quam Judex concedere non ſolet, niſi citato prius debitore ad tenendam portam apertam, alias mandari aperiri per vim. Scaccia *de Judic. l.* 1. *c.* 33. & 46. *n.* 9. niſi renunciaſſet omni legum auxilio; nam tunc cenſeretur renunciaſſe beneficio dictæ *L. plerique*. ubi Jaſ. *n.* 29. Rip. *in L. ſi unquam. q.* 52. *n.* 16. *C. de revoc. donat.* & ibi Tiraquel. *in præfat. n.* 117. *verſ. item & beneficio*. & alii apud Pajatel. *annot.* 96. *n.* 25. *ſeqq.* Quæ maxime procedunt, ſi debitor ſit mulier, impubes, aut pupillus. Gail. *lib.* 1. *obſ.* 26. *num.* 1. Scaccia *d. cap.* 46. *num.* 15. de captura debitorum vide, quæ diximus *in praxi Captura*.

Et in caſibus, in quibus debitor fuit carceratus, illi debentur alimenta, ſi eſt inops, vel debet e carceribus liberari. Surd. *de aliment. tit.* 1. *q.* 71. *n.* 2. Riccius *in prax. var. reſ. p.* 2. *reſ.* 34. Afflict. *dec.* 71. *addit.* & diximus in verbo *alimenta*. *nu.* 34. quæ taxantur ſecundum qualitatem perſonæ habita ratione nobilitatis &c. Riccius *loc. cit. n.* 5. vide Tiraquel. *in tract. de nobilit. cap.* 136. & 139. 2

Porro debitoris perſona pluribus modis liberatur tam a carceribus, quam ab uſuris, & reſtitutionis obligatione. Et quidem primo a reſtitutionis obligatione liberatur per ingreſſum Religionis. S. Thom. 2. 2. *q. ult. a.* 6. *ad* 3. Angel. *verb. Religio*. §. 1. Sylv. *verb. religio. lib.* 1. *q.* 4. S. Antonin. *p.* 2. *tit.* 11. *c.* 2. quia liber homo non obligatur quoad perſonam ſuam, ſed tantum quoad bona, quæ cedendo liberatur perſona. Si tamen in ſæculo manendo intra breve tempus, v. g. biennium, putaret ſe tantum lucrari poſſe, ut ſolvendo fiat, teneretur manere per illud tempus in ſæculo. Bonacin. *de reſtit. diſp.* 2. *q. ult. punc.* 2. licet voviſſet ingredi; quando autem Monaſterium fuit ingreſſus, ſi ipſi aliquid fuit relictum, vel titulo legati, vel hæreditatis, tenetur Monaſterium ſolvere illius debita. vide Dian. *p.* 3. *tr.* 2. *reſ.* 41. & *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 82. ubi DD. Poſt Bullam vero Sixti V. non poteſt ingredi religionem, ſi eſt ſpes, quod manens in ſæculo poſſit fieri ſolvendo. vide dictam Bullam, quæ incipit *cum in omnibus*. 3

Secundo debitor certæ rei ex maleficio, puta furto &c. liberatur, ſi illa caſu fortuito perierit, ſi æque fuiſſet peritura apud Dominum. Covarruv. *in reg. peccatum*. *p.* 2. §. 6. *n.* 1. Fachin. *contr. jur. l.* 8. *c.* 100. *per tot.* quam opinionem Covarruv. *loc. cit.* veriorem judicat in animæ judicio contra alios Doctores apud eundem, major difficultas eſt quoad forum externum, in quo quamvis ipſe Covar. teſtetur de communi opinione, quod talis debitor, etiamſi res fuiſſet eodem modo apud Dominum peritura, non liberetur, ut apud illum videre eſt, & apud Fachin. *loc. cit. verſ. ſecunda opinio*. ubi Corn. & Aretin. *in L.* 1. *C. de his, quæ vi metuſve cauſ. geſta ſunt*, & alii communiter in *L. quod te*, ubi Ripa *n.* 28. *ff. ſi cert. pet.* tamen idem Covar. *loc. cit.* tenet talem liberari in tali caſu etiam quoad forum externum, ob elegantem tex. *in L. ſi cum exceptione*. §. *ſed & ſi non culpa*. *ff. de eo quod met. cauſ.* & *in L. ſi plures*. §. *ult. ff. depoſiti*. & hanc defendit etiam Fachin. *loc. cit.* gloſ. *in L.* 1. *C. de his, quæ vi metuſve cauſ. fiunt. verb. interciderint*. Martin. Fulgoſ. Salyc. Alex. Dec. & alii *in d. L. quod te ff. ſi cert. pet.* apud Covar & Fachin. *ll. cit.* cui adſtipulatur ratio naturalis, & juſtitiæ; cum tunc Dominus non tam ex furis delicto, quam ex caſu fortuito damnum ſentiat. Secus vero dicendum eſt, ſi res apud Dominum non periiſſet, puta quia vendidiſſet, diſtraxiſſet &c. *cit.* Sed quid in dubio, an illa res fuiſſet eodem modo apud Dominum peritura? Reſpondet Fachin. *c.* 101. *verſ. tertius caſus*. *d. l.* 8. hoc caſu contra fruſtratorem interpretari, perinde ac ſi certum eſſet, interituram non fuiſſe. *L. ſi ex legati.* 23. *L. nemo.* 82. *ff. de V. O. L. ſi in Aſia*. §. *ult. ff. depoſiti L. cum reſ.* 49. *ff. de leg.* 1. *L.* 1. §. *remiſſive*. *L. merito*. *ff. de vi, & vi armata*. 4

Et quod diximus de debitore ex delicto, locum habet etiam in debitore ex contractu, juxta Gach. *de c.* 101. *per tot.* ubi contraria reſolvit, ac plures caſus ponit. Et debitor ex contractu, ſi res caſu fortuito pereat non peritura eodem modo apud Dominum, & quidem ante moram ſolutionis, etiam liberatur, non vero ſi periit poſt moram; quia debitor moroſus tenetur etiam de caſu fortuito. *L.* 28. *ff. commod.* Bonac. *de reſtit. diſ.* 1. *q.* 3. *punc.* 8. & eſt tex. & ibi DD. *in L. item ſi verberatum.* §. *ult. ff. de rei vind.* Fachin. *loc. cit. L.* 5

23. &

23. & 82. *ff. de V. O.* ubi gloſ. *verſ. bomo.* quomodo vero mora contrahatur, vide *in litt. M. verb. mora.*

6 Sed quid ſi debitor ex delicto rem tradidit Nuncio, ut ferret ad creditorem, & apud nuncium periit? Reſp. perire debitori; quia rationabile non eſt, creditorem pati damnum ob delictum debitoris, & debitor a die acceptionis rei alienæ dicitur moroſus. Bonac. *loc. c.* limita, ſi nuncius fuit electus a creditore; quia tunc ſibi debet imputare, quod non elegerit fideliorem.

7 Si vero debitor erat ex contractu, ut in re commodata, aut in depoſitum data, ſi nulla culpa debitoris adfuerit, ſed caſu fortuito apud nuntium perierit, illa perit Domino ſuo. *L. argentum.* 20. *ff. commod. L. apud Labeonem. §. fin. ff. de praſcr. verb.*

7 Tertio debitor liberatur ſolutione; quia ſolutio extinguit debitum etiam hypothecatum. Merlin. *de pignor. l.* 5. *tit.* 1. *q.* 1. & 2. Mantic. *de tacit. lib.* 11. *tit.* 31. Fachin. *lib.* 11. *contr. jur. cap.* 12. Antonin. *var. reſ. l.* 2. *c.* 50. Et ſi fuit facta adjectio ſolutioni, liberat ſolventem pro rata. Stracca *de adjection. p.* 3. Surd. *conſ.* 140. & 258. Coſta *de portion. rata. quaſ.* 20.

9 Sed quid ſi debitor ſolvit ſecundo creditori in pecunia numerata, poteſtne ſolutio avocari ab anteriore creditore habente in illa anteriorem hypothecam? Reſp. quod ſi pecunia ſoluta fuit bona fide conſumpta, illam primus creditor repetere non poſſit. ita Afflict. *deciſ.* 190. ubi poſtquam utriuſque ſententiæ fundamenta poſuit, teſtatur, ita fuiſſe deciſum in illo ſenatu. Mareſc. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 36. *numer.* 8. ubi Rot. Merlin. *de pignor. lib.* 4. *tit.* 1. *q.* 28. *numer.* 36. *verſ. Tertius caſus.* ubi Theſaur. *quaſt. for.* 16. *a n.* 21. Gail. *pract. obſ. lib.* 2. *obſ.* 25. *nu.* 16. quia pecunia bona fide conſumpta extinguitur hypotheca, ut pluribus probat Merlin. *loc. cit. a n.* 4. Si vero fuit mala fide conſumpta, repeti poterit; quia tunc dicitur extare juxta Mareſc. *loc. cit.* ubi Surd. *conſ.* 4. *nu.* 34. & *ſeq. lib.* 1. Sed ſi pecunia non fuit conſumpta, major eſt difficultas, & ſiquidem ſi ſolutio fuit facta mala fide, concordant DD. teſte Merlin. *loc. cit. num.* 8. quod pecunia ſoluta poſſit a primo creditore habente phypothecam anteriorem revocari. Si vero ſolutio fuit facta bona fide, repeti regulariter non poſſe ab habente anteriorem hypothecam, reſpondet Mareſc. *loc. cit. num.* 1. niſi prior creditor eſſet privilegiatus, ita explicando doctrinam Bartoli *in L. pupillus ff. qua in fraud. cred.* qualis non dicitur habens ſimplicem priorem hypothecam, in qua non conſiſtit privilegium juxta Afflict. *loc. cit. num.* 6. *in fin.* ex *L.* 1. *ff. de privileg. cred.* ſed ponderatis utriuſque ſententiæ fundamentis veriorem illam ſententiam judicat Merlin. *loc. cit.* 16. *ſeqq.* quæ regulariter affirmative reſpondet, contrariaque reſolvit, quem vide. & citat Cyriac. *contr. for. cap.* 338. *num.* 18. Statil. *de ſalvian. inſpect.* 3. *cap.* 2. *num.* 248. *ſeq.* Conſtam *de remed. ſubſid. cap.* 37. *illat.* 2. *num.* 2. Surd. *conſ.* 4. *num.* 25. Straccham, ubi de veriori, *de decoctor. in ult. part. tit. qui potior. in bon. decoctor. nu.* 31. *fol. eid.* 241. & alios plurimos. idem tenet Gail. *l. ſup. cit.* Andr. Fachin. *l.* 12. *contr. jur. c.* 53. ubi de communiori.

10 Hanc ſecundam ſententiam, ſi tibi placet, limita primo, ut locum non habeat, niſi excuſſo prius debitore principali, & ſic revocationem pecuniæ ſolutæ ſecundo creditori eſſe remedium ſubſidiarium. Merlin. *loc. cit. nu.* 7. *verſ. ſupponendum tertio.* ubi Barboſ. *in L.* 1. *p.* 6. *num.* 22. *ff. ſol. matr.* Coſta *l. cit.* Theſaur. *d. quaſ.* 16. *nu.* 3. *lib.* 2. Surd. *l. cit. nu.* 16. dicit tamen Salgad. *in labyr. cred. p.* 1. *c.* 23. *n.* 71. quod huic anteriori credatur aſſerenti, creditorem communem non habere alia bona, contra regulam a nobis infra traditam *num.* 86. Limita ſecundo quando non conſtat, quis eorum creditorum ſit anterior. Afflict. *d. deciſ.* 190. *n.* 5. ad tex. *in L. pupillus.* 24. *ff. qua in fraud. cred.* Merlin. *l. c. n.* 34. Idem dic in debitis perſonalibus, in quibus nullus habet hypothecam. Gail. *lib.* 2. *obſ. for.* 25. *nu.* 15. per tex. notab. *in L. ſi non expedierit. §. ſi pupillus. ff. de bon. auth. Jud. poſſid.* & infra *nu.* 113. vel ſi omnes eſſent æque privilegiati. Merlin. *loc. cit. num.* 35. Limita tertio, ſi ſolutio fuiſſet facta ſecundo creditori præſente, & non contradicente primo. Theſ. & Merlin. *ll. cit. n.* 36. alias ampliationes, & limitationes vide apud cit. Merlin. *d. quaſ.* 28. *per tot.* An vero ſicut primus poteſt repetere a ſecundo, ſic etiam poſſit repetere ſecundus a tertio, & ſic de aliis, vide late Salgad. *in labyr. cred. par.* 3. *cap.* 14. *a numer.* 29. *ſeqq.*

Et ſicut habens anteriorem hypothecam poteſt repetere ſolutionem factam ſecundo creditori, ita etiam avocare poteſt donationem factam filio pro ſuſcipiendis Ordinibus, tamquam factam in fraudem creditorum. Riccius *in prax. var. reſ. p.* 2. *reſ.* 123. *impreſſ. Venet.* 11

Poteſt etiam unus pro alio ſolvere, etiam invito creditore, & ſic liberare debitorem ignorantem, ac invitum. *L. ſolutionem. ff. de ſolut. L. ſolvende. ff. de neg. geſt.* Ludoviſ. *deciſ.* 111. *num.* 4. & ibi Beltramin *nu.* 8. Cyriac. *contr. for.* 59. *nu.* 3. & ſic creditor poteſt compelli recipere. Surd. *deciſ.* 174. *n.* 27. apud Beltramin. *loc. cit.* dummodo non ſit ſolutio facta in recognitionem dominii: nam Dominus directi emphyteuſis, & feudi non poteſt compelli ad recipiendum canonem ab alio, quam ab emphyteuta, & feudatario. Marſil. *ſingul.* 58. *numer.* 1. Burſ. *conſ.* 181. *num.* 2. Surd. *deciſ.* 180. *num.* 10. Corbul. *de cauſ. privat. ob non ſolut. canon. lim.* 7. Gratian. *diſc. for. cap.* 8. *num.* 8. apud Beltramin. *loc. cit.* Cyriac. *l. c. n.* 2. niſi forte ſolutionem offerenti intereſſet pro alio ſolvere, forſan ad devolutionem emphyteuſis vitandam; quia forte ſolutionem offerens eſt creditor illius, pro quo vult ſolvere. Beltramin. *l. c.* 12

Et ſolvens pro alio ob neceſſariam ejus ſalutem poteſt eum cogere ad reſtitutionem ſoluti. Cagnol. *in L. invito. num.* 7. *ff. de R. J.* Paſqual. *de patr. poteſt. p.* 3. *c.* 5. *a num.* 3. uti ſi incidentes in latrones unus pro aliis ſolvat, & in ſociis. Coſt. *de port. rate. quaſ.* 154. Urſil. *deciſ.* 349. *n.* 7. & alii apud cit. Paſqual. 13

Et quod diximus, debitorem liberari ſolutione, amplia, ut ſolvens ei, cum quo contraxit liberetur, licet is cui ſolvit, non ſit dominus, ſed creditum ſpectet ad alterum, vel alteri quæſita eſſet actio. Cyriac. *contr. for. lib.* 1. *contr.* 123. *num.* 2. & 15. ubi Surd. *conſ.* 43. *per tot.* Solvens tamen procuratori non habenti mandatum non liberatur, poteſt tamen repetere ab illo, cui fuit facta ſolutio conditione indebiti. *L. inter cauſas. §. mandato. ff. mandati.* ibi: *quod ſi procurator non eſt, repetam ab eo. L. falſus procurator. C. de furt.* Bal. *conſ.* 14. *nu.* 1. *lib.* 1. Farin. *in prax. crim. de furt. quaſ.* 170. *p.* 1. apud Merlin. *deciſ.* 133. *Rot. Rom. inter ejuſdem impreſſas.* 14

Et licet ſolvens indebitum civiliter, debitum tamen naturaliter, & hoc ex juris ignorantia, illud repetere non poſſit, Gonzal. *ut ſtatim infra*; quia repetitio fundatur in æquitate naturali, quæ ratio ceſſat, cum ipſa ratio naturalis obligationem inducit, ſi tamen non erat debitum nec civiliter nec naturaliter, repetere poteſt, *arg. L.* 7. *ff. de Jur. & fact. ignor.* prout diſtinguunt DD. teſte Fachin. *lib.* 8. *contr. jur. cap.* 106. qui tamen recedendo a ſua prima opinione tenet, ſolutum repeti non poſſe, etiamſi nec civiliter, nec naturaliter fuerit debitum, idque diverſis legibus comprobat; cujus ſententia tamen nimis rigoroſa videtur, & pro affirmativa ſtant DD. apud Gonzalez; quos ipſe ſequitur *in cap. is qui conqueritur. de ſolut.* ubi late; hoc verum eſt, quod quando agitur ad repetitionem indebite ſoluti, requiratur præciſa, & concludens probatio, quod ex cauſa indebiti fuerit ignoranter ſolutum. ad tex. *in L. cum de indebito. ff. de probat.* ibi: *& ideo eum, qui dicit, indebita ſolviſſe, compelli ad probationem, quod per dolum accipientis, vel aliquam juſtam ignorantiæ cauſam indebitum ab eo ſolutum ſit.* & ibi Bart. *nu.* 4. ita ut ſufficiat per poſſibile excludere actorem agentem. Alex. *conſ.* 83. *num.* 1. apud Rot. *deciſ.* 38. *num.* 2. *p.* 5. *rec. tom.* 1. præſumptio enim ſtat, quod nemo præſumatur voluiſſe ſolvere id, quod non debet. *cit. cap. is qui conqueritur & L. cum de indebito.* 25. *ff. de probat.* Rot. *deciſ.* 592. *p.* 5. *rec. tom.* 2. *num.* 27. & 28. ubi DD. & *deciſ.* 145. *p.* 3. *rec. a num.* 6. & ſic qui indebitum recepit, non tenetur probare, pecuniam ſolutam fuiſſe debitam, ſed qui repetit, tenetur concludenter probare, fuiſſe indebitam. Gratian. *diſc. for. cap.* 569. *num.* 28. Rot. apud Cenc. *de cenſ. deciſ.* 12. *numer.* 1. ita ut non admittatur probatio præſumptiva. Cyriac. *contr.* 264. *num.* 7. apud Rot. *deciſ.* 74. *p.* 9. *rec. numer.* 3. dummodo tamen ſolutio fuerit voluntarie facta, ſecus ſi coacte; quia tunc ceſſat ſupra dicta præſumptio. Rot. *deciſ.* 402. *num.* 15. *p.* 16. *rec.* niſi qui recepit negaſſet, ſe aliquid accepiſſe: tunc enim ſi fuiſſet convictus de ſolutione eidem facta, teneretur pro- 15

bare

Digitized by Google

bare ſibi fuiſſe debitum. ita tex. *in d. cap. is qui conqueritur*. ubi Gonzal. & *L. cum de indebito* 25. ubi DD. & hoc in pœnam mendacii *ff. de probat.*

16 Limita concluſionem, quod ſolutio indebiti repeti non poſſit, quando fuit ſcienter facta, ſed ſolum ſi per errorem. *§. is quoque Inſtit. quib. mod. re contrah. oblig.* quia præſumitur donatio. *L. cujus per errorem dati repetitio eſt, ejus conſulto dati donatio eſt.* 54. *ff de R. J. L.* 1. *ff. de condict. indeb. L.* 1. ubi gloſ. *in verb. judicati. verſ. ſextus. & L. indebitum. C. eod.* quæ ſolutio etiam non corruet ex defectu inſinuationis, etiamſi excedat 500. ſolidos, cum non ſit vera donatio, ſed tantum præſumptiva, ſeu potius irrevocabilis datio, ut dicit Gloſ. *in d. L. cujus per errorem. in fin. & in L.* 1. *ff. de donat. in verbo liberalitatem*, & ibi Bart. *numer.* 2. & Angel. *in princ.* Roman. *num.* 1. Caſtr. *num.* 4. *in fin.* & Alberic. *nu.* 4. apud Rot. *deciſ.* 145. *num.* 8. *p.* 3. *rec.* quæ procedunt, ſi tantum ſolvens ſcienter indebite ſolvat, accipiens vero credat, cauſam ſolutionis adeſſe: ſecus ſi uterque ſciat, indebite ſolvi; tunc enim eſſet vera donatio; & ſic requireretur inſinuatio, ut diſtinguit Bart. *in d. L.* 1. *n.* 2. *ff. de donat.* apud Rot. *l. c.*

17 Sublimita hanc datam limitationem in ſolutione uſurarum, quia in illis ſpeciale eſt; quod repeti poſſint, etiamſi fuerint ſcienter, & ſponte ſolutæ. Alex. *conſ.* 80. *numer.* 11. & 12. & *ſeqq. lib.* 3. Rumin. jun. *conſ.* 399. *n.* 71. Merlin. *deciſ. Rom.* 409. *num.* 29. *inter ejus impreſſas*. Rot. *deciſ.* 401. *p.* 16. *rec. n.* 16. quia lex in ſolvente uſuram præſumit coactam voluntatem, ne ſcilicet compellatur ad reſtitutionem ſortis. Menoch. *conſ.* 300. *nu.* 12. & *ſeq.* Bart. *in L. ſi non ſortem. §. ſi quis ex falſa. ff. de condict. indeb.* & alii apud Rotas citatas. idem dic de aliis ſolutionibus coactis.

18 Concluſionem, quod indebite ſolutum repeti poſſit, amplia, ut etiam compenſari poſſit ad debitum, quod quis habet cum ſuo debitore. Rot. apud Merlin. *deciſ.* 328. *nu.* 1. ubi DD. Plura de ſolutionis materia vide infra in verbo *ſolutio Litt. S.*

19 Sed præſumiturne ſolutio ex lapſu diurni temporis? negat Fachin. *lib.* 13. *contr. jur. cap.* 87. ſed affirmativam, ex quo non ſit veriſimile, creditorem tamdiu diſtuliſſe exactionem, docent Pirr. Maur. *de ſolut. cap.* 4. *num.* 10. & 11. & *cap.* 17. *num.* 1. Menoch. *de præſ. lib.* 3. *præſ.* 135. *a num.* 3. Neviz. *conſ.* 57. *per tot.* Andreol. *conſ.* 57. *num.* 1. Capyc. Galeot. *lib.* 2. *contr.* 14. *num.* 6. & alii apud Tranchedin. *conſult.* 47. *num.* 16. Afflict. *deciſ.* 13. *num.* 2. maxime ſi creditor eſt perſona diligens, & cauta. Menoch. *conſ.* 457. *num.* 5. *in fin.* & *conſ.* 1257. *numer.* 15. Surd. *deciſ.* 105. *numer.* 2. Rot. coram Celſo *deciſ.* 18. *nu.* 7. *inter ejus impreſſas*. Tranchedin. *l. c. n.* 19. quales ſunt mercatores. Merlin. *deciſ. Rot.* Rom. 246. *num.* 3. Et hoc eo magis, ſi debitor eſt ſolvendo. Maur. *l. c. nu.* 14. Caren. *reſ.* 108. 7. & tam debitor, quam creditor erant in eodem loco. Tranchedin. *l. c. n.* 20.

20 Item præſumitur ex ſilentio creditoris poſt mortem debitoris per plures annos. Capon. *diſc. for.* 179. Maſcard. *de probat. concl.* 1318. Eſcobar. *de ratiocin. cap.* 37. *n.* 5. Pajatel. *exped.* 22. *n.* 12. & *annot.* 22. *n.* 6. & *exped.* & *annot.* 61. vel certe ſi expectavit ad petendum poſt mortem debitoris; quia arguitur, quod ideo contra debitorem viventem non egerit, ex quo tunc temporis, quo factum erat recens, potuiſſet facile ſolutio probari. Afflict. *d. deciſ.* 13. *ſub numer.* 21. *verſ. nona conjectura*. Pariſ. *conſ.* 83. *num.* 27. *vol.* 1. Menoch. *conſ.* 995. *num.* 17. Pacian. *conſ.* 113. *ſub numer.* 11. Cyriac. *contr. for.* 614. *n.* 11. *l.* 4. Tranchedin. *loc. cit. n.* 17. alias præſumptiones cum lapſu temporis concurrentes vide apud *DD. cit.* & ſignanter apud Afflict. *l. c.*

21 Et quod ſalarium famulis præſumatur ſolutum lapſu triennii, tradunt Gratian. *deciſ. March.* 53. *num.* 5. ubi; quod niſi conſtet de interruptione præſcriptionis ſaltem extrajudicialiter, executio ſit ſolum relaxanda pro ſalario ultimorum duorum, vel trium annorum, & reliquum præſumatur ſolutum; quia tales ſolutiones non ſolent redigi in ſcriptis, & ideo probantur præſumptionibus, & conjecturis. Rot. *deciſ.* 815. *p.* 18. *rec. num.* 7. Idem dicitur de opificibus, notarii, aut proxenetis. Menoch. *de præſ. loc. cit.* Rot. *deciſ.* 11. *n.* 20. *p.* 18. *rec. tom.* 1. ex quibus proinde apparet, quod ſolutio probari poſſit præſumptionibus.

Hæc tamen ſolutionis præſumptio ob lapſum tempo- 22
ris eliditur contrariis præſumptionibus, quarum una eſt, quando nempe conſtat, quod creditor fecit omnem diligentiam pro conſecutione ſui crediti contra omnes, a quibus credebat, poſſe ſibi ſatisfieri. Rot. *deciſ.* 519. *p.* 4. *rec. tom.* 3. *numer.* 11. vel quando conſtat, quod intra illud tempus elapſum debitor recognoverit debitum, cum ea recognitio interrumpat curſum præſcriptionis. *L. cum acutiſſimi.* 7. *§. imo. verſ. & ſi quis debitorum*, ubi Bald. *in princ. de præſc.* DD. apud Paul. Rubeum *in annot. ad deciſ.* 2. *Rot. Rom. in p.* 3. *rec. num.* 98. maxime ſi conſtet de ſolutione partis debiti, ut per Foller. *in prax. cenſual. verb. hujuſmodi. numer.* 93. *fol.* 181. Natta *conſ.* 402. *num.* 64. & alii apud Rubeum *loc. cit.* Item ceſſat præſumptio ſolutionis, ſi debitor negavit debitum. Rot. *deciſ.* 22. *numer.* 11. *p.* 18. *rec. tom.* 1. Paul. Rub. *loc. cit. numer.* 67. ubi Bald. *in L. cum fidem. num.* 1. *verſ. & ideo puto. C. de non num. pecun.* Specul. *de emphyt. §. nunc aliqua. num.* 53. Natta *conſ.* 77. *num.* 7. Item ſi debitor allegaret certum modum ſolutionis; quia illo non verificato non poſſet recurrere ad præſumptionem ſolutionis ex lapſu temporis Pariſ. *conſ.* 27. *num.* 119. & *conſ.* 114. *num.* 11. *lib.* 1. Caſtr. *conſ.* 423. *nu.* 2. *lib.* 2. Aym. *conſ.* 190. *num.* 6. Honded. *conſ.* 82. *numer.* 49. *lib.* 1. apud Rub. *loc. cit.* Item cum inſtrumentum debiti reperitur penes creditorem, quod non contingeret, ſi ſolutio facta fuiſſet, vel certe eſſet cancellatum. ad notata in *L. Labeo. § de pact.* Rubeus *l. c. n.* 64. apud quem plura, ubi etiam an & quando concedatur reſtitutio in integrum ex capite abſentiæ, vel ignorantiæ contra creditum præſcriptum; & de hoc ultimo vide in verb. *reſtitutio*.

Et ſolutio temporis præteriti præſumitur ex ſolutione 23
continuata trium annorum. Menoch. *de præſum. lib.* 3. *præſ.* 139. *num.* 13. Fachin. *lib.* 13. *contr. jur. cap.* 89. Gomez *var. reſ. tom.* 2. *cap.* 3. *numer.* 13. Cravet. *conſ.* 313. *per tot.* Paſqual. *de patr. pot. p.* 4. *cap.* 6. *num.* 73. ubi Prat. Maſcard. *de probat. concl.* 1324. *vel* 1326. Rot. apud Merlin. *deciſ.* 132. *n.* 1. & *deciſ.* 839. & *in recent. deciſ.* 217. *p.* 4. *tom.* 2. *num.* 19. & eſt tex. *in L. quicumque. C. de apoch. lib.* 10. Gabr. *de præſumpt. concl.* 11. *n.* 1. & alii apud cit. Paſqual.

Quarto liberatur debitor a ſolutione uſurarum, 24
quando creditor recuſat accipere ſolutionem, ſi pecunias citato creditore deponit coram ſuo Judice, non creditoris; quia debitor adit Judicem ut reus, non ut actor. argum. *L. in contractibus. §. in omni. C. de non numer. pecun. cap. dilecti.* 17. *de for. comp.* Altograd. jun. *contr.* 79. *num.* 2. Cenc. *de cenſib. p.* 3. *cap.* 1. *q.* 3. *art.* 9. niſi creditor habeat juſtam cauſam recuſandi, ut cum debitor illam facit contra formam pactorum initorum v. g. non ſolvendi capitale, aut non redimendi cenſum niſi præcedente monitione duorum menſium, ut interim creditor occaſionem invenire poſſit alibi pecuniam illam inveſtiendi, & debitor ſolutionem offerens illam monitionem omiſit &c. late Salgad. *in labyrint. cred. p.* 2. *c.* 29. *per tot.* & ſignanter *a n.* 56. Gratian. *diſc. for. c.* 8. *per. tot.* tunc enim debitor per depoſitum non liberatur. *L. ſi ſoluturus.* 39. *ff. de ſolut. L. qui decem.* 72. *ff. eod.* Gloſ. *interdum.* 73. *in ver. noluerit. ff. de V. O.*

Quinto liberatur debitor maxime a carceribus per 25
ceſſionem bonorum, ſi eſt Laicus; ſi vero eſt Clericus, per *cap. Odoardus de ſolution.*

SECTIO I.

De Ceſſione bonorum.

In hac bonorum ceſſione ſciendum eſt, quod bonis 26
cedens non perdat eorum dominium, donec per curatorem bona ceſſa creditoribus fuerint diſtributa. Sperel. *dec.* 99. *n.* 2. & 41. Brun. *de ceſſion. bonor. q.* 18. *nu.* 9. & probatur ex *L.* 3. *ff. de ceſſ. bonor.* Capell. Tholoſ. *deciſ.* 134. Gratian. *diſc. for. c.* 486. *n.* 24. ubi DD. hinc eſt etiam, quod debitor decoctus per poſſeſſionem bonorum a creditoribus captam non liberetur, niſi inſuper fiant domini. Sperel. *l. c. num.* 45. & ſi re integra ſolvit, licet ſolvat aliunde, liberatur, & bona ſua recuperat. Sperel. *l. c.*

Limita concluſionem, quod bonis cedens liberetur; 27
ut illa non procedat, ſi malitioſe negavit debitum,

& ante

& ante ſententiam non fuit confeſſus; quia tunc non liberatur. *L. qui cedit. ff. de ceſſion. bonor.* Afflict. *deciſ.* 379. *num.* 1. & 2. Faber *in Cod. lib.* 7. *tit.* 31. Covarruv. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 1. Brun. *loc. cit.* Fachin. *lib.* 13. *contr. jur. cap.* 68. (cum diſtinctione tamen ut infra *numer.* 43.) DD. apud Car. de Graſſ. *de except. excep.* 17. *num.* 16. & 22. imo quod admittatur ad beneficium ceſſionis, etiamſi debitum confeſſus fuerit ſolum poſt ſententiam condemnatoriam, tenet Salycet. *in L.* 1. *num.* 3. *C. qui bon. ced. poſſ.* Afflict. *deciſ.* 292. & *d. deciſ.* 379. *n.* 4. Rol. *conſ.* 7. *num.* 7. *lib.* 2. & alii apud Eccleſiam *obſerv. forenſ. Senat. Pedemont. obſ.* 179. *num.* 9. ubi teſtatur, ita practicari in illo Senatu abſque diſtinctione, an habuerit juſtam cauſam negandi, aut litigandi, nec ne. Vide etiam Genuen. *in prax. Archiepiſc. cap.* 3. *impreſſ. Venet.* Riccius *in prax. cap. Odoard. reſ.* 258.

28 Limita ſecundo: quia cedens bonis ex delicto, vel dolo ſuo, quia bona ſua faſtu, aut luxuria &c. conſumpſit, non liberatur. *L. fin. ff. quæ in fraud. credit. in fin.* Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *q.* 90. *num.* 19. Farin. *in pract. crimin. quæſt.* 26. Plot. *de in lit. jur.* §. 4. ſed concorda, quæ infra dicemus *num.* 44. & 52. & quod etiam debitor ex delicto admittatur ad ceſſionem bonorum, probat Anton. Theſaur. *deciſ.* 182. *a num.* 4. quando nempe agitur de pecunia creditoribus applicanda, ſecus ſi fiſco ad vindictam publicam, ob regulam *qui non habet in ære, luat in corpore.*

29 Limit. tertio in illo, qui occultavit aliqua bona, qui non liberatur, & perdit privilegium, & ideo intruditur in carcerem, quouſque ſolvat. Gloſ. *in L. penult. ff. de ceſſ. bon.* Bal. *in L. fin. C. qui bon. ced. poſſ.* Brun. *de ceſſion. bonor. q.* 5. *num.* 2. & alii apud Graſſ. *de except. excep.* 17. *num.* 48. Dian. *p.* 7. *tract.* 8. *reſ.* 5. & 11. neque poterit talis etiam in conſcientia aliquid occultare ad ſui ſuſtentationem. Card. de Lugo *tom.* 2. *d.* 22. quamvis aliqui contrarium teneant apud Dian. *loc. c. reſ.* 6. quia debitori debentur alimenta, ſi ceſſit bonis. Lugo *l. c. q.* 3. Covar. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 1. Menoch. *de arbitr. caſ.* 183. & quidem in utroque foro. Dian. *l. c. reſ.* 4. Riccius *in prax. p.* 2. *reſ.* 422. & colligitur ex *L. qui bonis. ff. de ceſſion. bonor.* Hinc eſt, quod in bene conſtitutis judiciis quantitatem, & qualitatem bonorum ſuorum extantium mediante juramento cedentes bonis ſignificare cogantur, ne aliquid celare, aut ſupprimere poſſint, teſte Heringio *de fidejuſſ. cap.* 5. *num.* 81. *ſeq.* ubi Aufrer. *in addit. ad Capell. Tholoſ. qu.* 28. *in princ.* Gloſ. & Zaſius *in L. ult. verſ.* 4. *ff. de ceſſ. bonor.*

30 Limit. quarto, quia ceſſione bonorum non liberatur debitor, cum præponendo poſteriores creditores fuit factus non ſolvendo, juxta Zaſium *ad d. L. qui cedit n.* 6. *ff. de ceſſ. bon.* Trentacinq. *lib.* 3. *var. reſ. tit. de ſolut. reſ.* 27. *num.* 27. Natt. *conſ.* 361. *num.* 2. *vol.* 2. Brun. *de ceſſ. bon. q.* 5. *n.* 5. apud Dian. *loc. cit. reſ.* 18.

31 Limit. quinto in illo, qui in caſum non factæ ſolutionis ad carcerem ſe obligavit. Oinotom. *in* §. *fin. inſtit. de action.* Dian. *loc. cit. reſ.* 19. *verſ. & tandem.* quamvis apud eundem contrarium teneat Matth. Coler. *de proceſſ. executivo. p.* 1. *cap.* 6. *n.* 121. idem tanquam Juraniſtis, communius, ac magis verum tenet Graſſ. *loc. cit. num.* 10. ubi quod huic beneficio ceſſionis bonorum etiam juramento renunciari non poſſit. Covar. *var. reſ. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 7. Seraphin. *de privileg. juram. privileg.* 91. *num.* 1. & 3. Anton. Theſaur. *deciſ.* 36. *num.* 2. & 4. quia tamen plurimi DD. etiam contrarium defendunt, id relinquendum erit arbitrio Judicis, qui conſiderabit perſonarum qualitates, circumſtantias &c. ut dicunt Theſ. & Seraphin. *ll. cit.* plures caſus, in quibus cedens non liberatur, ſeu in quibus ad ceſſionem non admittitur, vide apud Graſſ. *de except. d. excep.* 17. *a n.* 15.

32 Ad hæc ceſſio bonorum non liberat a reſtitutione, ad quam cedens obligatur, cum venerit ad pinguiorem fortunam. Faber. *in Cod. lib.* 7. *tit.* 32. *defin.* 31. Hering. *de fidejuſſ. cap.* 5. *a n.* 80. Brun. *loc. cit. quæſt.* 19. Aufrer. *ad Capell. Tholoſ. deciſ.* 136. Dian *l. c. reſ.* 20. Eccleſ. *obſ. for. Sen. Pedem. obſ.* 179. *num.* 13. non poteſt tamen conveniri, niſi in quantum facere poteſt in utroque foro detractis alimentis, ne egeat. *L.* 7. *C. qui bon. ced. poſſ.* §. *fin. inſtit. de act.* Hering. *l. c. L. is qui* 14. 2. *ff. de ceſſ. bonor.* Burrius *in cap. Odoardus. num.* 9. *de ſolut.* Fagnan. *ibid. num.* 17. Eccleſ. *l. c.* & ideo bonis cedens debet coram Judice hoc promittere. Menoc. *de arbitr. caſ.* 183. *num.* 20. & alii apud Eccleſ. *l. c.* & *DD. cit.* Imo cedens bonis etiam per ignominiam, ſi venit ad pinguiorem fortunam, tenetur ad reſtitutionem; quia ignominia non ſuccedit loco ſolutionis, ſed loco pœnæ pecuniariæ. DD. apud Dian. *moral. p.* 4. *tract.* 4. *reſ.* 78. & *p.* 7. *tract.* 8. *reſ.* 21. quos ipſe ſequitur, & apud illum Theologi. Sed quod talis per ignominiam cedens bonis, v. g. ſedendo in loco publico &c. non amplius teneatur ad reſtitutionem de poſtea quæſitis, tenet Carol. de Graſſ. *d. except.* 17. *n.* 7. ubi Roman. *ſing.* 24. *num.* 2. & 3. Guidopap. *dec.* 343. Menoch. *de arbitr. caſ.* 183. *num.* 22. & 23. Urſil. ad Afflict. *deciſ.* 379. *num.* 5. Jaſ. *in* §. *pœnales. num.* 46. *Inſt. de act.* & alii; apud Eccleſ. *d. obſ.* 179. *num.* 13. quod intellige de debitis contractis ante ceſſionem, ſecus in contractis poſt ceſſionem. ad tex. *in L.* 3. *C. de bon. auth. Jud. poſſid.* Hinc eſt, quod illa ceſſio ignominioſa fieri non poſſit invitis creditoribus. Jaſ. *in d.* §. *pœnales. n.* 46. Urſill. *loc. cit.* apud Graſſ. *l. c. n.* 9.

Quær. primo, an bonorum ceſſio pro novis debitis 33
reiterari poſſit? negat Carol. de Graſſ. *d. except.* 17. *n.* 38. Dian. *d. p.* 7. *tr.* 8. *reſ.* 19. ſed affirmativam tenet Paul. de Caſtr. *in L. ex contractu. in fin. Cod. de bon. auth. Jud. poſſid.* & ibi Salicet. *num.* 2. *ad fin. verſ. quæro.* apud Fagnan. *in cap. Odoardus. num.* 67. *de ſolut.* Hering. *de fidejuſſ. cap.* 5. *num.* 128. ubi Cephal. *conſ.* 193. *lib.* 2.

Quær. ſecundo, an bonorum ceſſio a debitoribus fa- 34
cta liberet fidejuſſores? Reſp. negative juxta communiorem DD. quos ſequitur Card. de Lugo *de juſtit. tom.* 1. *diſp.* 21. *ſect.* 3. Coler. *de proceſſ. executivo. p.* 1. *c.* 6. Scaccia *de commerc.* §. 7. *gloſ.* 5. *num.* 147. Graſſ. *d. except.* 17. Dian. *p.* 7. *tr.* 8. *reſ.* 28. contra Guid. Pap. *deciſ.* 211. & Tuſc. *concl.* 219. *num.* 3. *litt. l.* apud cit. Dian. & negativam tenet etiam Hering. *de fidejuſſ. p.* 4. *cap.* 27. *num.* 99. *ſeqq.* ubi late.

Porro ceſſio bonorum de jure communi non requi- 35
rit certas ſolemnitates, ſed fit ſolo verbo, & nuda voluntate, tam in judicio, quam extra per nuntium, epiſtolam &c. *L. in omni. C. qui bon. ceder. poſſ. L. bonis. ff. de ceſſ. bon.* Brun. *d. tit. q.* 6. *princ. conſ.* 7. *n.* 15. *lib.* 2. Guid. Pap. *conſ.* 124. *nu.* 7. Eccleſ. *obſ. for. Senat. Pedem. obſ.* 179. *num.* 9. quidquid ſit de diverſis Regionum conſuetudinibus. Judex tamen illam admittere non debet, niſi cauſa cognita. Bal. *in L.* 1. *C. qui bon. ced. poſſ.* Eccleſ. *loc. cit. n.* 4. apud quem plures ſolemnitates adhibendas videre poteris. Et infra *num.* 55.

Ille tamen, qui bonis ceſſit, poteſt adhuc ante actus 36
conſummationem pœnitere. *L. quem pœnitet. ff. de ceſſ. bonor.* DD. apud Eccleſ. *loc. cit. num.* 19. & re integra ſua jura defendere &c. cum antequam bona tradantur creditoribus, remaneat illorum Dominus, ut ſupra diximus; quod tamen limit. Gratian. *diſc. for. c.* 486. ſi ceſſio fuit facta ſolemniter coram Judice approbante, & coram creditoribus acceptantibus. ita *num.* 26. & ibi Bald. *in L. ult. n.* 4. *C. qui bon. ced. poſſ.*

SECTIO II.

De Capitulo Odoardus:

Veniendo ad Clericum, *cap. Odoardus* 3. *de ſolut.* 37
facit, quod Clericus non potens ſolvere, non poſſit incarcerari, aut in carceribus detineri, nec excommunicari, nec ad ceſſionem bonorum cogi, ſed ſolum conveniri, in quantum facere poteſt, ſi præſtiterit idoneam cautionem ſua debita ſolvendi, ſi ad pinguiorem fortunam venerit, de quo eſt etiam tex. *in cap. ſi Clericus, de ſent. excom. in* 6. & *cap. pervenit, de fidejuſſ.* Covar. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 1. *num.* 9. Farin. tract. *crim. p.* 1. *quæſt.* 26. Genuenſ. *in prax. Archi-Epiſc. cap.* 3. *impreſſ. Venet.* Gonzal. *in d. cap. Odoardus n.* 2. & 15. ad quam ſolutionem ad pinguiorem fortunam veniens tenebitur. Graſſ. *de effect. Cler. eff.* 7. *num.* 55. ubi Marcheſ. *de commiſſ. p.* 2. *cap.* 8. *num.* 55. & Rot. *deciſ.* 31. *num.* 5. *in fin. de reſt. ſpol. in antiqu.* Quæ cautio, ut ſit idonea, debet eſſe pignoratitia, vel fidejuſſoria. *L. ſi mandato Titii.* §. *ult. ff. mand.* & ut diximus in verbo *Cautio.* & in illius defectum, quando præſtari non poteſt,

Digitized by Google

teſt, admittitur juratoria. Fagnan. *in d. cap. Odoardus. n. 69. & DD. cit. arg. L. 2. §. ſed ſi dubitatur. ff. de judic. cap. per veſtras, de donat. inter vir. & uxor.*

38 Quod quidem procedit etiam in delictis, quando pecunia applicatur parti pro intereſſe civili, non vero quando applicatur fiſco, ut diſtinguit Riccius *in prax. cap. Odoardus*, *reſ.* 263. Genuenſ. *loc. cit. num.* 7. ubi Joan. Andr. & Abb. *in d. cap. Odoardus. & in cap. finem litibus. de dol. & contum.* Covar. *loc. cit.* Menoch. *de arbitr. caſ.* 447. *num.* 7. Limitat tamen Genuen. *ibidem* quando pecunia parti ſolvenda injungitur non tantum pro ſuo intereſſe, ſed etiam in pœnam ſolvere debentis, ut ſi Clericus injuſte litigans fuit condemnatus ad expenſas propter indebitam vexationem; quia tunc ſi non poterit ſolvere in ære, luet in corpore. Abb. *in d. cap. finem litibus. n.* 5. propter eundem textum. Puteus *deciſ.* 36. *lib.* 1. Boer. *deciſ.* 149.

39 Et hoc beneficium *cap. Odoardus* poteſt competere etiam Clerico excommunicato; quia non eſt actio, ſed exceptio. Riccius *loc. cit. reſ.* 262. Poteſtque opponi etiam in executione ſententiæ. Coſta *de remed. ſubſid. cap.* 29. *num.* 6. Riccius *l. c. reſ.* 261. ubi DD.

40 Hoc *cap. Odoardus* tamen Clericos non juvat, niſi in actis probent ſuam paupertatem, & miſerabilitatem; quia, cum ſit cauſa privilegii, debet probari acerrime ab eo, qui in ea ſe fundat. arg. tex. *in L. paupertas.* 9. *ff. de excuſat. tut.* gl. *in L. ſi vero. §. un. in verb. dubitetur. ff. qui ſatiſd. cog.* cum alias ſit præſumptio, quod quilibet ſit ſolvendo, ut in *L. ſi creditores. ff. de privileg. credit.* Afflict. *deciſ.* 377. *num.* 4. *ſeqq.* & ibi DD. Riccius *loc. cit. reſol.* 257. Surd. *de alim. tit.* 1. *q.* 24. *num.* 7. Natta *conſ.* 344. *num.* 3. & alii; quæ paupertas, quando ſit probata, relinquitur arbitrio Judicis. Scaccia *de appellat. q.* 17. *limit.* 40. *num.* 8. Maſc. *de probat. concl.* 1154. *num.* 8. Tuſc. *litt. P. concl.* 164. *num.* 6. Riccius *loc. cit.* ubi quomodo probetur. late Covarruv. *var. reſ. lib.* 2. *cap.* 6. *nu.* 8. ubi DD. plurimi. Relictis eidem alimentis juxta arbitrium Judicis attenta qualitate perſonæ, ne egeſtate laboret. de quo vide Riccium *in prax. var. reſ. p.* 2. *reſ.* 422. *impreſ. Venet.* Addit. ad Genuenſ. *l. c. verſ. admiſſo itaque.*

41 Neque hoc beneficium *cap. Odoardus.* habet locum in contractu jurato. Riccius *loc. cit. reſ.* 267. Gomeſ. *in compend. utriuſq. ſignatur. in fin. verſ. tamen eſt advertendum.* apud Scacc. *de commerc. & camb. §.* 7. *gloſ.* 5. *a nu.* 122. qui tamen contrarium tenet cum Covar. *loc. cit. num.* 9. *verſ. quoties.* idem tenet Genuenſ. *l. ſup. cit. num.* 13. & ibi addit. *verſ. contrarium.* & diximus ſupra in verb. *Clericus.* §. 3. *num.* 33. quia Clericus dicto beneficio, utpote introducto in favorem totius ordinis Clericalis, ne cogantur cum dedecore mendicare, etiam cum juramento renunciare non poteſt. Genuenſ. *l. c. num.* 4. *DD. cit.* quod idem dicitur etiam, quando Clericus fuit per tres conformes ſolvere condemnatus. Covar. & Genuenſ. *ll. cit.*

42 Neque liberat Clericum debitorem ratione depoſiti. Graſſ. *de effect. Clericat. eff.* 7. *n.* 58. ubi DD. Squillant. *de privileg. Cleric. cap.* 10. *dub.* 3. Neque admittitur contra penſionarium, non quidem ratione juramenti, ſub quo illam penſionem forte promiſit, aut ratione obligationis Cameralis, ſed quia non convenit, ut velit retinere Beneficium, & non ſolvere penſionem, cum qua illud obtinuit. Scacc. *d. §.* 7. *gloſ.* 5. *num.* 129. *verſ. ratio.* Graſſ. *d. effect.* 7. *num.* 48. quod tamen Fagnan. *in cit. cap. Odoardus. num.* 80. limitat in illo, qui reſervationi penſionis non conſenſit, ſed tantum ſucceſſit in beneficio penſione gravato, per DD. *ibid. cit.* Et quamvis etiam obligatus in forma cameræ juxta communiorem non gaudeat hoc beneficio. *cap. Odoardus.* ut videre eſt apud Riccium *loc. cit. reſ.* 264. ubi Rot. *in una nullitatis oblig. cameral. coram Cotta.* 4. *Julii.* 1574. & alii DD. quia obligatio cameralis nullam admittit exceptionem, quam falſitatis ſolutionis, & pacti de non petendo. Caſſador. *deciſ. un. de mutuis petit.* tamen etiam quoad hoc contrarium obſervatur, teſte cit. Riccio ubi Galleſ. *de oblig. in form. camer. p.* 6. *q.* 7. & alii. Covar. *l. c.* Genuenſ. *ubi ſupra. n.* 13.

43 Neque prodeſt Clerico, qui negavit debitum. Put. *deciſ.* 321. Rot. apud Riccium *loc. cit. reſ.* 258. niſi illud poſtea agnoverit ante vel poſt ſententiam, ut de cedente bonis ſupra memoravimus. *num.* 27. niſi creditor plus petierit, v. g. centum, cum debitor debuerit tantum quinquaginta; quia tunc debitori licitum eſt totum debitum negare. juxta gloſ. *in cap. præſentium. in verb. ſingillatim, de teſtib.* Barboſ. *in L. cum qui temere. n.* 141. *ff. de jud.* apud Paul. Rubeum *in annot. ad deciſ.* 6. *Rot. Rom. p.* 3. *rec. num.* 90. Afflict. *deciſ.* 206.

Ita nec prodeſt Clerico doloſo. Afflict. *deciſ.* 296. 44
Farinac. *de carcerat. q.* 27. *num.* 70. *ſeq.* Put. *deciſ.* 56. *lib.* 1. Mobed. *de ſolut. deciſ.* 1. & 2. & alii apud Ricc. *l. c. reſ.* 258. Genuenſ. *l. c. num.* 6. Graſſ. *l. c. num.* 37. *ſeqq.* hinc non prodeſt clerico, qui tempore contractus ſe Clericum negavit, ut alios alliceret ad contrahendum. Gonzal. *in d. cap. Odoardus. num.* 16. Gutierez *de juram. p.* 1. *cap.* 17. *num.* 20. Scaccia *loc. cit. num.* 150. *ſeqq.* ubi late. Graſſ. *d. eff.* 7. *num.* 33. ubi DD. niſi contrahens cum dicto Clerico ſe Laicum fingente ſciverit illum eſſe Clericum; nam volenti, & ſcienti non fit injuria. Gonzal. *loc. cit.* nec illi, qui propria bona occultavit, ut creditoribus non ſatisfaceret, ut de cedente bonis ſupra memoravimus *num.* 29. Nec illi, qui tempore contractus ſciebat, ſe non eſſe ſolvendo. DD. *cit.* apud quos videre poteris alias limitationes; ſicut nec doloſo ſpoliatori. *DD. cit.*

Quær. primo, an gaudeat hoc privilegio ille, qui 45
poſt debita contracta primum factus fuit Clericus? Reſp. quod ſi factus fuit Clericus in fraudem creditorum, illo non gaudeat. Genuenſ. *loc. cit. n.* 11. Scaccia *ubi ſupra. num.* 160. *verſ. tempera*, ubi, quod diceretur in fraudem ſuſcepiſſe, quando ſciebat, ſe non eſſe ſolvendo, dum contrahebat. Graſſ. *loc. cit. n.* 60. ubi, quod non proſit etiam illi, qui factus fuit Clericus; poſtquam fuit condemnatus ad ſolutionem. Secus vero eſt, ſi Clericatum ſuſcepit ſine dolo, qui non præſumitur. DD. *cit.*

Quær. ſecundo, an hoc privilegio gaudeant tantum 46
Clerici in majoribus, an vero etiam in minoribus conſtituti? & quod illo gaudeant tantum clerici in majoribus conſtituti, defendit Covar. *lib.* 2. *var. reſ. d. c.* 1. *n.* 9. niſi in minoribus conſtituti habeant qualitates requiſitas a Conc. Trid. *ſeſſ.* 23. *de reform. c.* 6. & ſic de mandato Epiſcopi alicujus Eccleſiæ ſervitio adſcripti ſint. Addit. ad Genuenſ. *loc. cit. verſ. item.* Marcheſ. *de commiſſ. p.* 3. *de commiſſ. admiſſ. ad cap. Odoardus. num.* 98. *fol.* 321 *in ult. ſeu* 3. *impreſſ.* & alii apud Scacc. *loc. cit. num.* 162. qui tamen *ibid. num.* 150. tenet; quod ſufficiat ad hunc effectum delatio habitus clericalis, & tonſuræ, & reliquæ qualitates in Concilio poſitæ requirantur ſolum quoad privilegium fori, & allegat decretum Congr. Sac. Concil. Trid. *die* 18. *ſeptembris* 1595. *deciſ.* 147. *fol.* 17. quod ſic ſonat. *Congregatio Concilii cenſuit Clericum prima tonſura inſignitum, habitum clericalem, & tonſuram deferentem, nec alicujus Eccleſiæ ſervitio de mandato Epiſcopi deſcriptum, licet fori privilegio non gaudeat, gaudere tamen beneficio cap. Odoardus.* idem defendit Fagnan. *in cit. cap. Odoardus. num.* 21.

Quær. tertio, an hoc privilegio gaudeat Clericus 47.
contra creditorem pauperiorem, vel certe æque pauperem? Reſp. negative; quia in pari cauſa debet præferri ille, qui agit de damno vitando. Genuenſ. *loc. cit. n.* 14. Barboſ. *in d. cap. Odoardus. num.* 2. Graſſ. *d. effect.* 7. *n.* 56. Fagnan. *loc. cit. nu.* 30. & privilegiatus non utitur privilegio contra pariter privilegiatum, per nota jura; niſi creditor eſſet talis ex cauſa lucrativa; & non oneroſa, ut diſtinguit Brun. *de ceſſ. bonor. q.* 4. *princ. q.* 3. apud cit. Graſſ.

Quær. quarto, an hoc beneficio gaudeat Clericus 48
exercens negotiationem illicitam? Reſp. negative; quia ſicut talis privatur privilegio Clericali quoad collectas *cap. fin. de vit. & honeſt. Cler.* & diximus in verb. *Clericus.* ita etiam privatur hoc beneficio *cap. Odoardus.* Genuenſ. *loc. cit. n.* 12. quod tamen limitat. Graſſ. *d. eff.* 7. *n.* 63. & 64. ut hoc ſolum procedat circa debita contracta ratione negotiationis, non vero in debitis alia ratione contractis; quia idem dicitur etiam de gabellis, quas ſolvere tenetur Clericus ſolum de bonis ſeu rebus ad negotiationem ſpectantibus.

Quær. quinto, an hoc beneficium proſit Laico fide- 49
juſſori? Reſp. negative; quia eſt perſonale privilegium Clericorum. Riccius *in d. prax. cap. Odoardus. reſ.* 260. vide etiam, quæ ſupra diximus. *num.* 34.

Quær. ſexto, an hoc beneficium proſit Clerico 50
convento actione reali? Reſp. negative, ſed tantum in

con-

convento actione perſonali; quia cum non prætendatur aliquid contra perſonam, non poterit objicere de dicto privilegio. DD. apud Car. de Graſſ. d. effect. 7. n. 62. Genuenſ. loc. cit. n. 9. ubi fit in actione depoſiti, de quo ſupra. Fagnan. in d. cap. Odoardus. n. 52. ſeqq. ubi etiam ſi Clericus ſit obligatus in ſpecie ad rem. Brun. de ceſſ. bon. q. 12. quæſ. 4. princ. num. 1. tom. 3. p. 2. niſi illam rem præſtare non ſit, neque ſatisfacere de intereſſe. Brunc. loc. cit. quæſ. 4. princ. n. 1. apud Scacciam d. §. 7. n. 149. verſ. reſtringe octavo.

51 Porro prædicta, quod Clericus pro debito civili carcerari non poſſit, limitantur, niſi eſſet ſuſpectus de fuga; tunc enim carcerari poſſet, donec præſtiterit idoneam cautionem, ut ſupra &c. qua præſtita deberet ſtatim relaxari. Genuenſ. loc. cit. num. 16. & 17. Graſſ. ut ſupra. n. 35. vel niſi eſſet condemnatus ad ſolvendum, & id recuſaret, cum ſacere poſſet. DD. cit. vel certe niſi Judex Eccleſiaſticus id faceret non pro debito ad effectum arctandi Clericum ad ſolutionem, ſed pro correctione, ſeu ad pœnam; quia forſan clericus debitor fuit perjurus, doloſus &c. vide DD. cit. & Gonzal. ac Fagn. in d. c. Odoardus. n. 48. apud quos plura. ubi etiam an poſſit carcerari pendente diſcuſſione, an locus ſit d. cap. Odoardus.

52 Quær. ſeptimo, an ſi Clericus non poſſit totum debitum ſolvere, poſſit tamen ſolvere partem, an eidem dictum beneficium proſit quoad totum debitum? Reſp. negative, ſed tantum quoad partem; quam ſolvere non poteſt; nam tunc admittitur particularis ſolutio, & partem illam, quam poteſt ſolvere, coguntur creditores recipere. Fagnan. in cit. cap. Odoardus. num. 29. ubi Anchar. in 5. notab. & Imol. num. 11.

53 Quær. octavo, an hoc beneficio gaudeat Clericus, qui culpa ſua v. g. ludo, aut luxurioſe vivendo bona ſua conſumpſit? & negative communiter reſpondent DD. apud Genuenſ. quos ſequitur loc. cit. n. 8. Graſſ. l. c. nu. 51. ſed affirmat Collectatius in d. cap. Odoardus. num. 21. & allegat Joan. Andr. in cap. imputari, de R. J. in 6. Hoſtienſ. in d. cap. Odoardus. num. 3. apud Fagnan. d. l. num. 41. ſeqq. niſi doloſe, & in fraudem creditorum conſumpſerit. Caputaq. decиſ. 278. p. 1. Fagnan. loc. cit. num. 44. quo caſu procedit prima ſententia, & per ea quæ ſupra diximus num. 44.

54 Quær. nono, an ille, qui fuit ſemel ad hoc beneficium admiſſus, & poſtea factus fuit locupletior, ſi rurſus in paupertatem incidat, poſſit de novo admitti. Reſp. affirmative. Fagnan. loc. cit. num. 6. & DD. cit. & ut ſupra n. 33.

55 Nota tamen, quod quamvis juxta Conſtitutionem Pauli IV. & Pii IV. in conſtit. 39. incipit Cupientes edita die 1. Novembr. 1561. ad obviandum fraudibus, & ut abſterrerentur debitores ab hoc refugio, ne illud tam facile implorarent in præjudicium creditorum timore ſaltem ignominiæ, fuerint ſtatutæ certæ ſolemnitates adhibendæ & obſervandæ ab impetrantibus hoc beneficium, vel bonis cedentibus, ut ſcilicet publice portarent aliquod ſignum ut birretum viride &c. ac aliæ, illæ tamen ſaltem quoad Clericos non obſerventur, ſed iſti ſimpliciter & ſolo verbo coram ſuo Judice vel bonis cedunt, vel dictum beneficium cap. Odoardus. implorant. Fagnano teſte in d. c. Odoardus. num. 62. & 63. qui Judex vocatis vocandis, & citatis citandis, judicat, an eidem locus eſſe poſſit, & an illud petens ſufficienter probaverit ſuam paupertatem, cautionem ſufficientem præſtiterit, aut eidem aliquid ex ſupra dictis obſtet, & juxta probata pronunciat quid juris &c.

§. II.

De Delegatione, & de Dilatione moratoria.

56 Sexto liberatur debitor per delegationem factam ſuo debitori creditoribus ſuis: v. g. mandavi debitori meo, ut Titio creditori meo centum ſolvat præſenti, & acceptanti, interveniente vera delegatione; debitor meus promiſit ſolvere dicto creditori conſentienti, & acceptanti, ſi dictus meus debitor non ſolverit; quia interim bona ſua decoxit &c. Titius contra me agere non poteſt; quia ab obligatione, qua erga illum tenebar, ſum liberatus. Fachin. lib. 2. contr. Jur. cap. 73. ad tex. in L. ſingularia. ff. ſi cert. pet. nam per talem delegationem fit novatio, etiamſi hoc expreſſe cautum non ſit; nam qui delegat, ſolvit; quia nomen debitoris cenſetur in ſolutum datum. L. delegare. la. 1. ff. de novat. tex. in L. quamvis. §. interdum. ff. ad S. C. Vellejan. Gail. pract. obſerv. lib. 2. obſ. 30. num. 7. ubi tamen, quod ad validitatem talis delegationis requiratur ſtipulatio inter debitorem delegatum, & eum, cui fit delegatio, nec ſufficiat ſola promiſſio debitoris delegati de facienda ſolutione. ad tex. in L. 2. C. de novat. Alex. conſ. 173. nu. 3. vol. 7. & alii apud cit. Gail. plura de hac materia vide late Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſ. 134. a num. 50. ſeqq. ubi plures ampliationes, & limitationes. Gabriel. com. concl. tit. de novat. concl. 2. num. 19. ſeqq. apud quem etiam plura. & infra Deo dante in verbo Novatio.

Debitor ceſſus, ſeu delegatus an poſſit ſuum debitum ſolvere cedenti, ſeu deleganti in præjudicium ceſſionarii, ſeu illius, cui fuit facta delegatio, vide fuſe apud Merlin. de pignor. lib. 2. tit. 1. q. 32. Oſaſch. deciſ. 45. num. 5. & 6. Rot. apud Burat. deciſ. 476. affirmantes ſi ceſſio fuit facta ad commodum ſolius cedentis, ſecus ſi fuit facta ad commodum ſolius ceſſionarii. 57

Septimo liberatur debitor ſaltem ad tempus per dilationem moratoriam eidem ad ſolvendum conceſſam, quam concedere poteſt Princeps. tex. in L. 2. C. de precib. Imperat. offerend. Sed debitor tenetur tunc præſtare cautionem de ſolvendo in fine ipſius dilationis. L. univerſa. C. d. tit. Guid. Pap. deciſ. 109. Afflict. deciſ. 378. num. 1. petentibus tamen creditoribus. L. ſi quis filium. §. ſtipulatio. ibi: cum interpellatus. ff. de collat. bonor. gloſ. in cit. L. univerſa. verb. præbeatur. & DD. apud Car. de Graſſ. de exception. except. 32. nu. 97. ad 102. 58

Hæc tamen dilatio pluribus in caſibus concedi regulariter non debet; & primo quidem debitoribus ex contractu depoſiti; quia illud ſine mora reſtitui debet. L. 11. C. depoſiti. Faber in Cod. lib. 1. tit. 9. def. 20. Vincent. de Franch. deciſ. 151. Leotard. de uſur. quæſt. 85. nu. 6. ubi etiam, quod reſcripta moratoria generalia, quæ interdum Principes concedere ſolent, non proſint debitoribus, qui ex cauſa depoſiti tenentur, niſi id exprimatur. & quæſ. 32. nu. 14. ubi Boet. deciſ. 296. num. 4. Rebuff. de litt. dilator. art. 1. gloſ. 1. nu. 38. Cucch. de morat. præſcrip. nu. 70. & 77. Caroc. in lib. de depoſit. p. 1. tit. de caſu. num. 66. & alii. 59

Et ideo qui vult impetrare moratoriam dilationem, debet in ſuo libello narrare qualitatem debiti, ac ea omnia, quæ poſſent movere Principem ad eam, vel omnino non, vel certe difficilius concedendam; quia alias præſumeretur in dolo. Graſſ. d. excep. 32. num. 31. ſeqq. ubi DD. vide etiam Menoch. de arbitr. caſ. 203. per tot. & num. 14. 60

Hinc pro ſecundo debet exprimere, an debitum proveniat ex cauſa locationis; cum etiam in illo non ſoleat concedi dilatio. Trentacinq. de ſolut. reſ. 1. Graſſ. loc. cit. num. 25. Menoch. loc. cit. num. 18. Caroc. de locat. & cond. tit. de V. S. q. 16. num. 2. Idem dic in dilationis petitione ad pretium rei emptæ, cujus emptor percipit fructus, ne emptor eodem tempore fruatur re, & pretio, & venditor nec re, nec pretio contra tex. in L. curabit. C. de action. empt. L. Julianus. §. ex vendito. ff. eod. L. 2. C. de uſur. Leotard. loc. cit. num. 9. Item in penſionibus domorum, & agrorum. Boet. dec. 296. num. 6. Cucch. loc. cit. num. 100. Caror. loc. cit. q. 16. num. 6. & alii apud Leotard. loc. cit. num. 11. Item in debito pupillari. Hering. de fidejuſſ. cap. 5. num. 124. Graſſ. loc. cit. num. 31. Dian. p. 7. tr. 8. reſ. 28. in quibus omnibus debent prædictæ qualitates narrari, nec in illis proſunt reſcripta moratoria generalia. DD. cit. apud quos videre poteris alios ſimiles caſus. 61

Quær. primo, an induciæ generales debitoribus conceſſæ proſint etiam debitoribus locupletibus? Reſp. negative. Ripa conſ. 10. num. 6. de legib. & conſuetud. lib. 1. Cucch. l. c. num. 149. & alii apud Leotard. loc. cit. num. 16. Idem dic de debitore condemnato in actione reali, ſi rem præſtare poſſit. Eccleſ. obſ. for. Sen. Pedem. 123. num. 20. ad tex. in §. & ſi in rem. inſt. de off. Jud. 62

Quær. ſecundo, an dilatio moratoria generaliter loquens extendatur ad debitum juratum? Reſp. negative. Afflict. dec. 5. num. 2. Federic. de Sen. conſ. 272. Natta conſ. 233. num. 1. Grammat. deciſ. 12. num. 1. Alex. conſ. 205. num. 6. 63

n. 6. vol. 2. & alii apud Dian. *l. c. reſ.* 29. Graſſ. *l. c. n.* 6. Et an Princeps ſæcularis poſſit dare moratoriam in debito jurato? negat Menoch. *de arbitr. d. caſ.* 203. *n.* 14. *& caſ.* 337. *n.* 20. Colet. *de proceſſ. executivo p.* 1. *cap.* 14. *n.* 14. Grammat. *deciſ.* 12. *n.* 2. apud Dian. *loc. cit. reſ.* 30. & plurimi apud Car. de Graſſ. *d. excep.* 32. *nu.* 4. *ſeqq.* quamvis obſervantia ſit in contrarium, teſte Dian. & Graſſ. *ll. cit. n.* 8. apud quos Boer. *deciſ.* 296. *n.* 5. Dec. *conſ.* 352. *in fin.* Surd. *conſ.* 299. *nu.* 15. *lib.* 2. Theſaur. *deciſ.* 186. *num.* 6. & alii, quos vide. Et ſi illi, qui juravit intra certum terminum ſolvere, fuit prorogatus terminus, cenſetur repetitum juramentum. DD. apud Fachin. *lib.* 3. *contr. jur. c.* 6. Gabr. *de dilat. concl.* 2. *n.* 4. Covar. *in c. quamvis.* 2. *part. relect. n.* 6.

64 Quær. tertio, an Princeps ſæcularis poſſit dare moratorias contra Eccleſiam, vel perſonam Eccleſiaſticam? Reſp. negative. ita Eccleſ. *obſer. for. Senat. Pedem. obſ.* 122. *nu.* 13. ubi Rebuff. *de lit. dilat. art.* 1. *gl.* 1. *num.* 32. *& obſ.* 123. *n.* 16. Graſſ. *l. c. nu.* 35. Menoch. *d. caſ.* 203. *nu.* 20. Dian. *l. c. reſ.* 28. quia Principes ſæculares nihil poſſunt diſponere, nec aliquid ſtatuere circa res, aut perſonas Eccleſiaſticas. gloſ. *in cap. fin. in verb. Principes, de reb. Eccleſ. non alien.* Redoan. *d. tit. q.* 4. *n.* 7. *& DD. cit.*

65 Quær. quarto, an debitor lite pendente poſſit impetrare dilationem moratoriam? Reſp. affirmative. Joan. de Amic. *conſ.* 150. *n.* 7. Graſſ. *l. c. nu.* 44. modo petat ante ſententiam, ſecus poſt illam, vel in termino ferendæ ſententiæ. Theſ. *deciſ.* 186. *n.* 7. Natta *conſ.* 233. *n.* 4. *&* 5. Dian. *l. c. reſ.* 35.

66 Quær. quinto, an dilatio moratoria debitori conceſſa proſit fidejuſſoribus? Reſp. quod, ſi obligatio debitoris erat aliquid faciendi, ad quod illius induſtria erat electa, proſit etiam fidejuſſori. Mareſc. *l.* 2. *var. reſ. c.* 130. *n.* 1. *&* 2. Car. de Graſs. *d. except.* 32. *nu.* 43. *verſ. quarto intelligas.* ubi Bal. *in L. quoties. nu.* 4. *C. de prec. Imper. offer.* Marcheſ. *in tract. de commiſſ. ſeu reſcrip. commiſſ.* 4. *c.* 1. *nu.* 24. Si vero erat quidem obligatio faciendi, ſed factum non cohæret perſonæ, ſeu non erat electa illius induſtria, vel erat obligatio dandi, & tunc ſubdiſtinguendum videtur: nam vel moratoria fuit conceſſa a Principe nulla facta mentione fidejuſſoris, & hoc ad inſtantiam partis, & tunc videndum, an fidejuſſor renunciaverit *authentica præſente. C. de fidejuſſ.* vel non: ſi prius, non prodeſt fidejuſſori. Dian. *p.* 7. *tr.* 8. *reſ.* 32. Graſs. *l. c. n.* 37. ſi poſterius, prodeſt etiam fidejuſſori; quia fidejuſſor conveniri non poteſt, niſi prius excuſſo principali, quod fieri non poteſt ſtante moratoria. Dian. & Graſs. *l. c. nu.* 43. ubi Cucch. *in tract. de morator. n.* 139. Bal. *in d. L. quoties. col.* 3. Quod ſi vero moratoria fuit conceſſa a Principe motu propio, indiſtincte prodeſt etiam fidejuſſoribus. Salyc. *in d. L. quoties. n.* 4. Cucch. *l. c. n.* 137. Marcheſ. *uti ſupra. nu.* 24. & alii apud cit. Graſs. *nu.* 42. Si autem fuit conceſſa ab ipſiſmet creditoribus, tunc itidem indiſtincte prodeſt etiam fidejuſſoribus, quamvis non renunciaverint *d. auth. præſente. C. de fidejuſſ.* Dian. *l. c. verſ. altero caſu.* apud quos DD. videre poteris alias diſtinctiones, & limitationes.

67 An vero moratoria cenſeatur conceſſa motu proprio; an vero ad inſtantiam partis? dic cum Graſs. *l. c. n.* 46. quod cenſeatur conceſſa ad inſtantiam partis, niſi aliter in reſcripto ſit expreſſum. Bart. *in L.* 1. *n.* 15. ubi Jacob. Rebuff. *C. de petit. bon. ſubla. l.* 10. Grammat. *conſ.* 34. *n.* 4. & alii.

68 Quær. ſexto, an petens moratoriam dilationem videatur fateri debitum, & cuilibet exceptioni renunciare maxime non numeratæ pecuniæ? Reſp. regulariter affirmative. ita Afflict. *deciſ.* 110. *n.* 1. Rot. *deciſ.* 299. *num.* 13. *p.* 1. *& deciſ.* 773. *n.* 5. *p.* 2. *rec.* ob tex *in L. ſed & ſi quis.* 4. §. *fin. ff. ſi quis cantion. L. ad ſolutionem.* & ibi Bal. & Salycet. *in* 1. *lab. C. de re jud.* Eccleſ. *obſ. for. Senat. Pedem. obſ.* 122. *nu.* 17. & dicitur ſententiam approbare, ac ei acquieſcere. tex. *in L. ad ſolutionem. C. de re jud.* Gratian. *diſc. for. cap.* 151. *n.* 3. Bal. *in cap. cum veniſſent. n.* 8. *de eo, qui mitt. in poſſeſs.* Oſaſch. *conſ.* 18. *n.* 9. *l.* 1. Bero. *conſ.* 32. *nu.* 3. & alii apud Eccleſ. *l. c.*

69 Quær. ſeptimo, an tempore dilationis currant uſuræ? Reſp. negative, ſi loquamur de uſuris ob moram debitis. Heriog. *de fidejuſs. cap.* 22. *num.* 39. *ſeqq.* Dian. *p.* 7. *tr.* 8. *reſ.* 33. Graſs. *l. cit. a num.* 49. Leotard. *de uſur. cap.* 85. *num.* 18. *ſeqq.* niſi ob dilationem illam creditor probaret, ſe damnum paſſum fuiſſe, puta ob lucrum ceſſans, & damnum emergens, ut pluribus probat Graſs. *a n.* 50. *ad* 54. quia tunc tanquam compenſativæ damni debentur omni jure. *L.* 3. §. *fin. ff. de eo, quod certo loco. L. at qui natura.* §. *non tantum. ff. de neg. geſt. cap. pervenit, de fidejuſſ. cap. dilecti de foro comp.* Covar. *lib.* 3. *var. reſ. cap.* 4. *num.* 1. & dicemus in verbo *Uſura.* Et quomodo probetur lucrum ceſſans, vel damnum emergens, vide Menoch. *de arbitr. caſ.* 119. *per tot.* Maſcard. *de probat. concl.* 933. *per tot.* & tunc poteſt etiam Princeps concedere moratoriam cum hac conditione, ut debitor interim ſolvat uſuras, quia tunc non tam ſunt uſuræ, quam potius intereſſe lucri ceſſantis &c. Sed an poſſit moratoriam concedere cum hac conditione, etiam ubi creditori nihil intereſt ſolutionem ad aliquod tempus differri? in affirmativam videtur inclinare Leotard. *l. c. n.* 20. quamvis *n.* 21. dicat conſultius, & tutius eſſe ab illis abſtinere, ſed abſolute negat Graſs. *l. c. n.* 66. *ſeqq.* quia Princeps concedere non poteſt, quod eſt de jure divino prohibitum, quales ſunt uſuræ, ut infra ſuo loco ſuſius dicemus, & late comprobat Graſs. *ibidem.* Sed an currant uſuræ debitæ non ratione moræ, ſed aliunde ex conventione partium, & quæ currebant ante petitionem moratoriæ? vide Dian. *l. c.* ubi Hunn. *in Encycloped. Jur. p.* 2. *tit.* 28. *caſ.* 5. *n.* 2. regulariter affirmantes, ſi alias erant licitæ, vide etiam Leotard. *l. cit.*

Et tandem nota, quod condemnatis ad ſolvendum, ſemper dandus eſt terminus arbitrio Judicis. *L. debitoribus. ff. de re jud.* Menoch. *de arbitr. caſ.* 28. vel, uti ſervat conſuetudo quatuordecim dierum, vel trimeſtris pro diverſitate Regionum. Eccleſ. *obſ.* 122. *Senat. Pedem. a num.* 1. 70

§. III.

De Excuſſione Debitoris principalis.

Creditor ut poſſit agere contra fidejuſſores, aut tertios poſſeſſores, debet prius excutere principalem debitorem, citatis tamen tertiis poſſeſſoribus. De qua late Merlin. *de pignor. lib.* 5. *q.* 70. Hering. *de fidejuſſor. c.* 27. Rot. poſt Merlin. *de pignor. dec.* 66. Neguſ. *de pignor. p.* 8. *memb.* 1. Salgad. *in Labyrint. cred. p.* 1. *cap.* 23. *per tot.* Mantic. *de tacit. lib.* 16. *tit.* 17. Gail. *lib.* 2. *pract. obſ.* 27. 71

Porro excuſſio eſt diligens bonorum debitoris perquiſitio uſque ad ſaccum, & peram, ut ſciatur, an ſit ſolvendo nec ne. *L.* 2. *ff. ſi quis omiſ. cauſ. teſtam. L.* 1. §. *ſi inter. ff. de magiſtr. convent. L.* 1. *C. de revoc. iis, quæ in fraud. cred.* Jaſ. *in* §. *fin. n.* 6. *inſt. de action.* Hering. *l. c. num.* 4. *&* 6. Maur. *de fidejuſſ. p.* 2. *ſect.* 6. *cap.* 3. *num.* 1. Ciarlio. *contr. for. cap.* 95. *num.* 5. 72

Ad illam legitime faciendam plura requiruntur; & primo requiritur citatio partium, fidejuſſorum, ac aliorum poſſeſſorum, alias excuſſio non valet. Ciarlin. *contr. for. cap.* 95. *nu.* 5. Maur. *de fidejuſſ. d. cap.* 3. Merlin. *de pignor. d. q.* 70. *n.* 6. Neguſ. *p.* 8. *num.* 12. *cum ſeqq. membr.* 1. ubi ponit modum citationis. Caroc. *de excuſſ. p.* 2. *q.* 33. *num.* 5. *ſeq.* & quod fidejuſſori non citato excuſſio non noceat, docet etiam Hering. *d. cap.* 27. *num.* 8. ubi Bal. *in L. auctore. C. de evict.* Gabr. *com. concl. lib.* 2. *tit. de citat. concl.* 1. *num.* 333. ubi plurimi contra nonnullos, quæ citatio debet eſſe ſpecialis, ubi fidejuſſores, vel poſſeſſores ſunt certi, maxime quando pronunciatur, excuſſionem fuiſſe legitime factam. Gabr. *loc. cit. num.* 336. quamvis, ubi pronunciatur de excuſſione facienda, teneat, ſufficere citationem generalem omnium intereſſe habentium. per Imol. *in L. decem. col.* 2. & ibi etiam Alex. *n.* 22. *verſ. retenta ergo. ff. de V. O.* vide etiam quæ diximus in verbo *citatio.* & requiritur ad omnes actus ut in executorum deputatione, in actu inſtantiæ pro pronuncia, & in ipſa pronuncia, juxta Altograd. *juo. contr.* 87. *nu.* 16. ubi Aretin. *in* §. *ſi quis in fraudem. n.* 8. *Inſt. de act.* & alii. 73

Secundo, ad hoc ut poſſit creditor, poſt factam excuſſionem, contra fidejuſſores, vel tertios poſſeſſores procedere, requiritur pronuncia Judicis excuſſionem fuiſſe legitime factam. Mertin. *loc. cit. num.* 1. Maſcard. *de probat. concl.* 122. *num.* 1. Tuſc. *litt. E. concl.* 402. *nu.* 9. Maur. *de fidejuſſ. p.* 2. *cap.* 3. *num.* 19. quod decretum ſit, poſtquam Judex deputavit executores, ut vocatis omni- 74

omnibus intereſſe habentibus, ut ſupra, & proclamato in vicinia, ac publicis locis, an debitor habeat alia bona, illum excutiant, ac executores de illorum executione legitime tetulerunt, de quibus, & aliis requiſitis, vide *DD. cit.* Rot. poſt Salgad. *in labyr. cred. deciſ.* 18. *a n.* 15.

75 Fidejuſſori igitur, aut tertio poſſeſſori, ſi creditor velit contra illos agere, competit exceptio excuſſionis, ut probant *DD. ſupra cit.* quæ provenit ex natura actus, etiamſi de illa in inſtrumento nulla ſit facta mentio. Graſſ. *de exception. excep.* 10. *numer.* 1. *&* 44. Mantic. *de tacit. & ambig. l.* 16. *tit.* 17. *num.* 10. ubi Roman. *conſ.* 211. *num.* 2. *verſ. ſed pro clariori.* Felin. *in c. cauſam que. nu.* 64. *de reſcrip.* & alii; tex. eſt *in auth. præſente. C. de fidejuſſ.* & ideo non cenſetur rejecta a ſtatuto rejiciente omnes exceptiones. Bal. *in auth. præſente. num.* 4. *C. de fidejuſſ.* Caroc. *in d. tr. de excuſſ. p.* 2. *q.* 14. *n.* 12. Alba. *conſ.* 328. *n.* 4. apud Graſſ. *l.c.*

76 Ampliatur concluſio, quod etiam ille, qui ſuſcepit debitum alienum, habeat exceptionem excuſſionis. Ciarlin. *contr. for. c.* 98. *n.* 3. quod tamen limitat Hering. *l. c.* in illo, qui per ſtipulationem conſtituit ſe reum principalem ex fidejuſſore. ubi vide *a n.* 126. *ad* 129. quia tunc eſſet novatio.

77 Concluſionem principalem limita primo, ſi debitor principalis habet quidem bona, ſed emptorem non inveniunt. Hering. *l. c. n.* 241. aut propter nimiam potentiam conveniri non poteſt, tunc enim fidejuſſori non competit hæc exceptio excuſſionis, item ſi ſit rixoſus, cavilloſus, durus in ſolvendo &c. Gail. *lib.* 2. *pract. obſerv. obſ.* 20. *nu.* 25. Salgad. *in labyr. cred. p.* 1. *c.* 23. *a n.* 14. *ad* 22. Card. Mantic. *nu.* 24. *&* 25. Item quando principalis eſt abſens in alieno territorio. *DD. cit.* & Gail. *l. c. n.* 53. ubi DD. niſi fidejuſſor peteret tempus ad ipſum debitorem præſentandum. *auth. præſente. C. de fidejuſſ.* Capell. Tholoſ. *deciſ.* 197. *nu.* 3. vel certe ſi bona debitoris ſint extra territorium. Gratian. *diſ. for. l.* 2. *c.* 230. Mantic. *l. c. n.* 23. Maur. *l. c. p.* 2. *ſect.* 6. dummodo territorium ſit remotum, ut difficilis evadat excuſſio, ut diſtinguit Theſ. *deciſ.* 40. *per tot.* & Gabr. *de fidejuſſ. concl.* 1. *n.* 64. Ciarlin. *l. c. n.* 13. *&* 14. apud quos habebis, qualis difficultas, aut diſtantia requiratur. Capell. Tholoſ. *deciſ.* 197. *n.* 1. *&* 2.

78 Limita ſecundo ſi notorie debitor non eſt ſolvendo, nam inanis eſt excuſſio, quam excludit debitoris inopia. *L. nam is. ff. de dol. mal.* gloſ. *in L. decem. in verb. excuſſum eſt. ff. de V. O.* Gail. *l. c. nu.* 14. *& DD. cit.* Hering. *l. c. n.* 7. *ſeqq.* De notorio autem Judex ex officio poteſt ſe informare. Cravet. *conſ.* 401. *nu.* 45. *in fin.* Mantic. *ubi ſupra. num.* 21. & probatio per famam vicinorum ſufficit. Mantic. & Gail. *ll. cit.* ubi plura, quomodo probetur; idem dic de notorie decocto, aut qui bonis ceſſit. DD. *cit.* neque tunc requiretur ſententia declaratoria. Rot. *deciſ.* 14. *p.* 2. *rec. n.* 2.

79 Et ſic ſi fidejuſſor interceſſit pro eo, qui naturaliter tantum eſt obligatus, eidem non competit excuſſionis exceptio, cum notorium ſit, naturaliter tantum obligatum non poſſe in judicio conveniri, aut excuti. Jaſ. *in d. L. decem. n.* 31. & alii apud Gail. *l. c. n.* 20. Mantic. *d. tit.* 17. *n.* 18. Capell. Tholoſ. *dec.* 197. *n.* 3.

80 Limit. tertio in illo fidejuſſore, qui cum juramento promiſit, nam neque tunc eidem competit exceptio excuſſionis, cum illud ſervari poſſit abſque detrimento animæ jurantis, habeatque vim expreſſæ renunciationis, ut ob tex. *in L. cum pater. §. filius matrem. ff. de leg.* 2. tenet Gail. *l. c. n.* 23. ubi Boer. *deciſ.* 221. *n.* 13. Bal. *in cap. ex reſcripto. n.* 2. *de jurejur.* Curt. jun. *conſ.* 263. *n.* 46. *vol.* 3. incip. *circa primam dubitationem.* & alii; ſed contrarium tenet Mantic. *l. cit. n.* 13. ubi Bal. ſibi contrarius *in cap. cum contingat. n.* 20. *de jurejur.* quia etiamſi juramento ſe adſtrinxerit, tamen non per hoc voluit principaliter obligari, ſed acceſſorie in defectum principalis debitoris, quæ valde diverſa ſunt. *L. eleganter. §. ſervus pactionis. ff. de dolo,* & quamvis juramentum ſit ſervandum, id tamen intelligi debet ſervato ordine excuſſionis, niſi novando ſe ut principalem obligaverit. per *DD. ibid. cit.* neque vires ſuas exercere poteſt jusjurandum priuſquam conſtet, quanto minus a debitore ſervari queat. Hering. *d. c.* 27. *n.* 150. ubi alii; & juramentum debet intelligi ſecundum naturam actus cui apponitur. *L. fin. C. de non num. pecun.* de natura autem fidejuſſionis ineſt hæc exceptio, ut ſupra diximus *nu.* 75. vide etiam DD. apud Seraphin. *de privileg. juram. privileg.* 87. *a nu.* 2. quamvis ipſe adhæreat primæ. Sed ſecundam ſententiam defendit etiam Covar. *in cap. quamvis, de pact. in* 6. *p.* 1. *§.* 4. *n.* 4.

Quarto limita, ſi fidejuſſor huic exceptioni ſpecialiter & nuncupatim renunciaverit, quod facere poteſt, cum in ſui favorem ſit introducta. ad tex. *in L. pen. C. de pact.* DD. apud Gail. *de obſerv.* 27. *n.* 24. Graſſ. *de except. excep.* 10. *n.* 53. *ſeqq.* quod an habeat locum quando renunciatio eſt tantum generalis, per verba nempe, *renuncians omni juris, & legum auxilio,* an nempe tunc cenſeatur renunciatum huic exceptioni? affirmat Alex. *conſ.* 29. *nu.* 29. *vol.* 7. apud Gail. *l. c.* ſed contrarium tenet Graſſ. *l. c. n.* 58. ubi Caroc. *in tract. de excuſſ. p.* 2. *q.* 17. & concorda quæ diximus *n.* 75. quod limitat Mantic. *l. c. tit.* 18. *n.* 12. ſi cum illa renunciatione generali intervenerit juramentum. 81

Limita quinto, quando tertius poſſidet titulo lucrativo donationis rem alteri hypothecatam, quia tunc ille tertius non poteſt excipere de excuſſione non præmiſſa a creditore. Rot. *in una Pacen. evict.* 28. *Junii.* 1591. coram Blanchetto apud Merlin. *d. quaſ.* 70. *n.* 48. 82

Limita ſexto in illo fidejuſſore, qui negavit ſe fidejuſſorem eſſe, nam poſtea convictus de mendacio non poteſt hac exceptione uti. Mantic. *l. c. nu.* 16. Hering. ubi DD. *d. c.* 27. *nu.* 210. dixi primo *convictus:* nam ſi negaſſet quidem ab initio litis, ſed poſtea antequam fuerit convictus, fateretur, poſſet hoc beneficio uti. ad tex. *in L. electio. §. neque,* & ibi Bal. *ff. de noxal. act.* Ang. *in L. ſi dubitet. nu.* 3. *in fin. ff. de fidejuſſ.* & alii apud Mantic. *l. c. nu.* 38. dixi ſecundo, *de mendacio,* quod tunc tale eſſet, ſi nominatim negaret ſe eſſe fidejuſſorem, non vero ſi tantum diceret, nego narrata prout narrantur, quia poſſet eſſe quod fidejuſſerit, & quod tamen non teneatur, quia forſan ſolvit. &c. prout notat Mantic. *ibid.* 37. ubi Bart. *in d. L. ſi dubitet. §.* 1. & Paul. Caſt. *n.* 4. Hering. *l. c.* ubi late, ac alia exempla. 83

Limita ſeptimo ſi fidejuſſor animo novandi promiſerit, ſeque obligaverit tanquam principalis. gloſ. *in authent. de fidejuſſ. §. ſi quis igitur, in verb. fidejuſſorem,* ſed quando hoc procedat, & quando non, vide plura apud Mantic. *l. c. n.* 4. Gail. *l. c. n.* 31. *& obſer.* 28. *& DD. ſupra ab initio citatos.* 84

Septimo tandem limita ubi adeſt conſuetudo, quod fidejuſſor conveniatur ante diſcuſſionem principalis, quæ conſuetudo valet, ut pluribus probat Gail. *l. c. num.* 29. alias limitationes plures vide apud *DD. cit.* 85

Porro notandum eſt creditorem agentem contra fidejuſſores, aut tertios poſſeſſores teneri oſtendere, & probare inopiam debitoris principalis, ſive ante judicium motum contra ipſos, ſive ſimul in eodem, uti præ oculis ſemper habendum dicit Salgad. *d. p.* 1. *c.* 23. *n.* 67. cum in hoc paſſu de jure quiliber præſumatur eſſe ſolvendo, & ſic contrarium aſſerenti incumbit onus probandi. gloſ. *in cap. bonæ. il.* 1. *in verb. natura. in fin. de elect.* & probatur *in L. ſi creditores. ff. de privileg. cred.* Maſcard. *de probat. concl.* 205. *nu.* 1. *&* 4. & plures apud cit. Salgad. 86

Excuſſionis exceptio, cum ſit dilatoria, debet opponi ante litem conteſtatam, aliter nihil operatur. DD. apud Pajarel. *exped. & annot.* 21. *num.* 5. Salgad. ubi de veriori, & apud eum plurimi DD. *l. c. num.* 76. 77. *&* 78. Mantic. *l. c. tit.* 12. *n.* 4. Gabr. *de fidejuſſ. concl.* 1. *num.* 12. *ſeqq.* ita ut illam ante litem conteſtatam non opponens, videatur eidem renunciaſſe. DD. *cit.* contra nonnullos. Et 87

Excuſſio facta ab uno ex creditoribus coram Judice competente, prodeſt etiam cæteris creditoribus fidejuſſores, aut tertios poſſeſſores convenire volentibus, ita ut alia excuſſio neceſſaria non ſit. Maur. *de fidejuſſ. ſect.* 6. *c.* 3. *n.* 595. apud Salgad. *l. c. n.* 32. Altograd. jun. *contr.* 87. *n.* 17. Neguſ. *de pignor. p.* 8. *membr.* 1. *n.* 9. 88

Fidejuſſor non poteſt conveniri, ſi debitor lapſus ſit facultatibus, poſtquam creditor fuit ab eo interpellatus eo tempore, quo debitor fuit idoneus, & in exigendo creditor fuit negligens. Alex. *in L. decem. num.* 3. *ſeqq. de V. O. & in L. ſi ego. ult. n.* 22. *ad fin. ff. ſi cert. pet.* & alii apud Mantic. *d. tit.* 17. *n.* 45. Neque excuſſo principali qui non eſt ſolvendo, fidejuſſor, aut tertius poſſeſſor tenetur, ſi tempore litis ſit ſolvendo. Gabr. *de fidejuſſ. concl.* 1. *nu.* 16. Fachin. *l.* 8. *contr. jur. c.* 56 licet contrarium non pauci teneant. 89

Quær.

90 Quær. an excuſſio principalis debitoris habeat locum etiam de Jure Canonico; negative reſpondet Gail. *d. obſ.* 27. *num.* 28. Graff. *d. excep.* 10. *num.* 60. & aliqui DD. apud Mantic. *loc. cit. num.* 41. qui tamen *nu. ſeq.* contrarium tenet, ob Doctores, & rationes ibidem citatas, & quod habeat locum etiam in foro Eccleſiaſtico, tenet Merlin. *de pignor. d. q.* 70. *numer.* 42. Hering. *de fidejuſſ. d. cap.* 27. *nu.* 292. Quod tamen non habeat locum in obligatione Clericorum, tenet Graff. *l. cit.* 61. ubi alii.

91 Excuſſio debitoris principalis non eſt neceſſaria, cum actio dirigitur contra nomen debitoris obligati a debitore. Caroc. *de excuſſ. q.* 2. *q.* 7. *n.* Cyriac. *contr.* 338. *num.* 9. Surd. *conſ.* 4. *a nu.* 28. Merlin. *de pignor. d. q.* 70. *n.* 27. quamvis aliqui apud ipſum contrarium teneant.

92 Quær. an fidejuſſor *de judicatum ſolvendo* habeat hoc beneficium excuſſionis? affirmativam tenet Bart. *in rubr. ff. ſolut. matr. n.* 5. Bald. *in L. fin. nu.* 2. *C. de uſur. rei jud.* Ruin. *conſ.* 98. *n.* 3. *l.* 5. Tuſch. *litt. F. concl.* 325. *n.* 8. & alii apud Eccleſ. *obſer. for. Senat. Pedem. obſ.* 168. *n.* 11. Sed contrarium tenet Boer. *deciſ.* 277. *n.* 3. Maur. *de fidejuſſ. p.* 6. *ſect.* 6. *c.* 3. *n.* 88. Caballin. *de divid. & individ. p.* 2, *nu.* 528. ubi de veriori: ex quo *d. auth. præſente. C. de fidejuſſ.* non loquatur de fidejuſſoribus judicii, cum tunc præſumantur appoſitæ clauſulæ renunciationis, excuſſionis, & diviſionis &c. apud cit. Eccleſ. Mantic. *d. tit.* 17. *n.* 40. Gabr. *commun. concl. de fidejuſſ. concl.* 1. *n.* 86. Hering. *d. c.* 27. *n.* 317. qui tamen id admittit, quando imploratur officium judicis pro faciendo judicato, quia tunc proceditur ſummarie, ſecus ſi actio judicati intentetur, quia tunc ordinarie proceditur. Sic etiam non habet locum in fidejuſſione de judicio ſiſti. Caſtr. *in L.* 2. §. *ſi quis ex his. nu.* 4. & ibi Jaſ. *num.* 7. *ff. qui ſatiſd. cog.* Capell. Tholoſ. *d. deciſ.* 197. *nu.* 3. Caroc. *de excuſſ. p.* 2 *q.* 18. ubi late Eccleſ. & Hering. *ll. cit.*

93 Excuſſio principalis non eſt neceſſaria uxori, quando contra tertios creditores non agit, ſed excipit, ſcilicet pro reſtitutione dotis propter vergentiam mariti ad inopiam. Pajarel. *exped.* 4. *n.* 15.

94 Excuſſio principalis debitoris locum habet etiam in Salviano interdicto; de quo tamen vide DD. & rationes pro, & contra apud Altograd. jun. *contr.* 86. *per tot.* Gratian. *diſc. for. c.* 38. *a n.* 1. Pajarel. *exped.* 4. *n.* 15. Caroc. *de excuſſ. p.* 2. *q.* 31. Ridolphin. *in prax. jud. p.* 2. *c.* 6. *n.* 107. Paciſ. *de Salvian. inſpect.* 2. *c.* 2. *n.* 5. *ſeqq.* & alios apud eoſdem.

§. IV.

De Jure retentionis.

95 Creditor poteſt etiam in multis caſibus uti jure retentionis, ita ut non teneatur reſtituere rem, donec ſibi offeratur ſuum creditum. de quo eſt tex. *in L. ſi neceſſarias. ff. de pignor. act.* Crav. *conſ.* 149. Ciarlin. *contr. for. c.* 168. *n.* 39. Mareſc. *l.* 2. *var. reſ. c.* 119. & plures caſus ponit Medices *de compenſat. p.* 2. *q.* 16. *per tot.* & Merlin. *de pignor. l.* 4. *tit.* 5. *q.* 185. *ſeqq.* ubi DD. Et hoc ſive in illo creditor habeat hypothecam, ſive non, & tam in debito pecuniæ, quam alterius rei, & tam in debito chirographario, quam non chirographario. Mareſc. *l. c.* ubi Neguſ. *de pignor. p.* 1. *membr.* 3. *p.* 5. *princ. nu.* 45. *ad* 50. & alii; Modo tamen creditor rem bona fide apud ſe habuerit, ſi enim notorie eſſet in mala fide, jure retentionis uti non poſſet. Alex. *conſ.* 154. *n.* 4. *vol.* 6. Curt. *conſ.* 165. Neviz. *conſ.* 78. apud Medices *d. quæſ.* 16. *n.* 17. Merlin. *l. c. a n.* 14. An vero competat adverſus anteriores creditores? Reſp. quod non, per ea quæ ſupra diximus *n.* 9. & infra *n.* 113. ad tex. *in L. pupillus. ff. quæ in fraud. cred.* qui retentionem admittit in perſonalibus tantum, vel ubi hypothecarii ſunt pares. Merlin. *l. c. n.* 25.

96 Differt a compenſatione, quia retentio fit etiam in ſpeciebus. *L. ſi in area. ff. de cond. indeb.* non vero compenſatio, uti diximus ſupra in verbo *compenſatio.* Secundo differt, quia retentio facilius admittitur quam compenſatio; alias differentias vide apud Medices *l. c. q.* 28. *a n.* 5.

97 Et ideo ubi non competit compenſatio, capiendo eam ſtricte, competit retentio. *gloſ. in L. grege.* §. *cum pignor. verſ. ſed poteſt verb. compenſaturum. ff. de pignor.* & ille, qui renunciavit exceptioni compenſationis, adhuc poterit uti jure retentionis, ſi bona fuerint ei hypothecata. Ita Medices *d. quæſ.* 28. *n.* 4. ubi Cyn. *in L. prætextu. C. commd.* & alii.

98 Jus retentionis competit etiam hæredibus pro debitis teſtatoris ſolutis. Rot. apud Merlin. *deciſ.* 711. Limita ſi non confecerit inventarium, aut de bonis hæreditariis rationem reddidiſſet, quia de bonis hæreditariis præſumeretur ſatisfactus, vel certe ad debita hæreditaria tenebatur de proprio. vide Bichium *deciſ.* 496. *n.* 2.

99 Porro jus retentionis ut competat, creditum debet eſſe liquidum ac certum. Ciarlin. *loc. c.* Bichius *deciſ.* 349. *n.* 21. nec datur pro credito turbido, & illiquido. Gratian. *diſc. for. c.* 734. *num.* 13. ad tex. *in L. fin. C. de compenſat.* Alex. *conſ.* 93. *n.* 1. *l.* 4. Gabr. *de reſtit. ſpol. concl.* 1. *n.* 117. Rot. *deciſ.* 433. *num.* 2. *p.* 2. *rec.* & alibi paſſim. Surd. *deciſ.* 46. *n.* 16. & aliis; & ad retentionem denegandam ſufficit creditum aliquo modo reddi illiquidum. Bich. *deciſ.* 596. *n.* 20. Rot. *dec.* 411. *n.* 26. *ſeq. p.* 5. *rec. p.* 1. apud quos alii; dicitur autem conſtare de credito liquido, ſi adſit ſuper eo confeſſio partis, vel res judicata. Mangil. *de ſubhaſtat. quæſ.* 52. *nu.* 24. *& quæſ.* 172. *n.* 4. Poſt. *eod. tract. inſpect.* 62. *n.* 6. apud Eccleſ. *obſ.* 163. *Sen. Pedem. n.* 13. Gratian. *l. c.* Merlin. *de pignor. q.* 188. *n.* 19. *l.* 4. Item ſi appareat ex inſtrumento executivo, quod habet illius vim. Poſt. *l. c. nu.* 6. maxime ſi ſit productum in actis, quia tunc eſt probatio probata. Tiraq. *de retract. lignag.* §. 2. *gloſ.* 1. *n.* 20. Seraph. *deciſ.* 1134. *n.* 2. apud Ciarlin. *contr. for. c.* 36. *nu.* 31. & liquidum aliquid fit ex actis, inſtrumentis, & ſententia. Ciarlin. *l. c. cap.* 170. *n.* 25. ubi Cyriac. *contr.* 350. *p.* 2. *n.* 11. *&* 12. dummodo ſententia tranſierit in judicatum. DD. *cit.* illiquidum vero dicitur, in quo cadit aliqua incertitudo, vel eſt opus calculatore &c. Eccleſ. *l. c.*

100 Et datur, ſeu competit etiam poſt ſententiam, ſuſpenditque omnem executionem, donec debitum ſolvatur. Surd. *conſ.* 248. Medices *de compenſ. d. q.* 16. *p.* 2. *nu.* 10. Malignat. *de retent. p.* 1. *cap.* 413. & alii apud Ciarlin. *l. c.* Et competit etiam uxori in bonis mariti ratione dotium, & contradotium ſibi debitarum, ita ut uxor poſſidens bona mariti, efficiatur legitimus contradictor ad immiſſionem alterius prætendentis. Redenaſc. *conſ.* 4. *&* 25. Rot. apud Poſt. *de manuten. poſt illius tractatum deciſ.* 28. *nu.* 12. quando vero hoc procedat, vide late Merlin. *de pignor. l.* 3. *q.* 78. *per tot.* & poteſt mutare poſſeſſionis titulum, quem forte antea habebat jure familiaritatis. Mynſing. *cent.* 6 *obſ.* 82. Capyc. *deciſ.* 119. Magon. *deciſ.* 64. Coſt. *de port. rat. q.* 58. Malignat. *d. tract. de retent. q.* 27.

101 Competit creditori etiam retentio pignorum, donec ſolvatur debitum, licet executio fuerit nulla forte ob non ſervatas debitas ſolemnitates, vel quia fuit exceſſiva &c. ob tex. *in L. ſi non ſortem,* §. *ſi centum ff. de cond. indeb.* Eccleſ. *obſ. for.* 163. *n.* 2. *&* 12. modo debitum ſit liquidum, ut ſupra &c. & concurrente hypotheca datur retentio pignorum, donec ſolvatur debitum etiam intentato ſpolii judicio ex proceſſu nullo a Judice commiſſi. Gabr. *de reſt. ſpol. concl.* 1. *num.* 127. Mangil. *de ſubhaſt. inſpect.* 169. *nu.* 2. Poſt. *d. inſpect.* 62. *nu.* 7. apud Eccleſ. *l. c.* ubi etiam an, & quando detur ei, qui ſolam habet actionem perſonalem. *n.* 14. *ſeqq.* plura de materia retentionis vide apud Medices *d. quæſ.* 16. *per tot.* plura de hac materia retentionis vide apud cit. Merlin. Salgad. *in Labyr. cred. p.* 1. *c.* 11. *n.* 45. *ſeqq. & p.* 3. *c.* 11.

§. V.

Aliquam ſpectantia ad ceſſionem bonorum, & ad materiam concurſus creditorum.

102 Facta a debitore ceſſione bonorum illorum adminiſtrationem dimittit, & bona manent ſub Judicis poteſtate, & tutela, qui illa in tuto ponere debet, ne perdantur, aut diſſipentur, & ideo fidum adminiſtratorem, vel curatorem illius deputare debet, ut obſervat tutior practica. ex *L.* 3. *C. qui bon. ced. poſ. authent. & qui jurat.* ibi: *Judex ipſe ſi adminiſtrator ſit.* & ibi: *juxta menſuram declarati debiti. C. de bon. auth. Jud. poſſid.* Salgad. *in labyrint. cred. p.* 1. *c.* 13. *a nu.* 1.

Eccleſ. *obſerv. for. Senat. Pedem.* 179. *nu.* 17. Menoch. *de arbitr. caſ.* 150. *num.* 12. qui adminiſtrator habebit poteſtatem circa dictorum bonorum diſtractionem. Menoch. *loc. cit. caſ.* 183. *num.* 19. Eccleſ. *loc. cit.* qui quidem adminiſtrator adminiſtrat dicta bona nomine Judicis ſeu ſenatus illum deputantis, non vero nomine creditorum. Salgad. *loc. cit. nu.* 12. ubi plura circa materiam deputationis adminiſtratoria, & quod poſſit etiam deputari unus ex creditoribus, vel a Judice confirmari ille, qui a majoritate creditorum fuit electus, qui tamen tenetur reddere rationem adminiſtrationis ſuæ creditoribus quibus intereſt, qui ad illam citantur. Eſcobar. *de ratiocin. cap.* 3. *num.* 31. Salgad. *loc. cit. num.* 29.

103 Adminiſtrator vero deputatus ad adminiſtrationem non admittitur, donec dederit fidejuſſores de fideli adminiſtratione, & reddenda ratione. Menoch. *d. caſ.* 150. *num.* 25. Rol. *conſ.* 48. *num.* 16. *lib.* 10. & alii apud Salgad. *loc. cit. num.* 26. & eſt tex. *in L. cum cognatos, ff. de captiv. & poſtlim. reverſ.* Et eidem deputatur ſalarium arbitrio Judicis. Garz. *de expenſ. cap.* 20. *num.* 14. Eſcobar. *loc. cit. cap.* 26. *num.* 43. Salgad. *loc. cit. nu.* 30. Ejus officium eſt colere, colligere, & conſervare, & debet exigere, & vendere fructus collectos, ſolvere creditoribus mandato Judicis, & omnes alias litium expenſas pro rei conſervatione facere. DD. apud Salgad. *loc. cit. & n.* 43. eſt enim verus ſequeſter, & depoſitarius, ac obligatur juxta leges de ſequeſtro, & depoſito judiciali loquentes. Caroc. *depoſit. q.* 2. *n.* 6. Salgad. *l. c.* §. 1. *nu.* 11. *&* 42. ubi DD. & Jura. Hinc emere bona adminiſtrationis non poteſt, nec nomen debitoris, neque cenſus ceſſionem contra concurſum. Molin. *de Juſt. & Jur. tr.* 2. *diſp.* 224. *n.* 15. apud Salgad. *l. c. &* §. 2. *n.* 1. Limita ſi emit in ſubbaſtatione, & diſtractione bonorum facta a Judice concurſus, quia tunc ceſſat ſuſpicio fraudis. Menoch. *de arbitr. caſ.* 459. *n.* 9. *& de præſump. l.* 1. *q.* 80. *a n.* 1. Surd. *de aliment. tit.* 8. *privileg.* 37. *n.* 9.

104 Ex quibus colligitur primo, quod licet debitor poſſeſſionem bonorum concurſus, ſicut & proprietatem retineat, donec ſit facta creditoribus actualis ſolutio, ut ſupra diximus *nu.* 26. tamen ſi poſtmodum ſe adminiſtrationi ingerat, debita exigendo, fundos locando, &c. criminaliter poſſit puniri ob dolum ſtellionatui, & falſitati proximum. late Salgad. *loc. cit. cap.* 14. *n.* 93. ubi DD. Colligitur ſecundo, quod creditores non poſſint propria authoritate capere bona debitorum cedentium, ſi illa non fuerint eis in ſolutum data. *L. Legis Juliæ* 4. ibi: *ut ceſſio bonorum admittatur, notum eſt, non tamen creditoribus ſua auctoritate dividere hæc bona, & jure dominii detinere &c. C. qui bon. ced. poſſ.* Natt. *conſ.* 440. *n.* 2. Salgad. *d. cap.* 13. *n.* 1. Cravet. *conſ.* 213. *n.* 1. Menoch. *de arbitr. caſ.* 183. *n.* 19. Eccleſ. *d. obſ.* 169. *nu.* 16. Colligitur tertio quod debitor poſt ceſſionem bonorum non poſſit amplius agere, nec conveniri pro bonis, quæ habuit tempore ceſſionis. *L. item ſi unus. in princ. ff. de recept. arbitr.* ubi gloſ. *in verb. conveniri*. Gratian. *diſc. for. c.* 486. *n.* 9. Eccleſ. *l. c. n.* 28. ubi tamen *nu. ſeqq.* quod cedens bonis ante Judicis approbationem, & creditorum acceptationem poſſit pœnitere. *L. quem pœnitet. ff. de ceſſ. bon.* Jaſ. *in* §. *fin. n.* 23. *Inſt. de action.* & alii.

105 Inſtituto per debitorem concurſu citari debent per Judicem omnes creditores tam certi, & nominati a debitore in liſta cum juramento, quam incerti, ut compareant, & deducant ſua jura, ut appareat, quid cuique debeatur, & quæ gradus prærogativa illis competat, termino illis aſſignato. Fabr. *in Cod. l.* 7. *tit.* 32. *de bon. auth. Jud. poſſid.* Car. de Graſſ. *de except.* 17. *n.* 50. Pacific. *de Salvian. inſpect.* 3. *c.* 2. *nu.* 405. *in nov. impreſſ.* Gratian. *diſc. for. cap.* 157. *num.* 28. Salgad. *in labyr. ced. p.* 1. *cap.* 6. *nu.* 1. Aſinius *de execut.* §. 6. *de ſubbaſt. cap.* 32. *num.* 10. *&* 24. *& cap.* 51. *n.* 10. & alii; ſecundum quos creditores certi ſunt citandi citatione ſpeciali, incerti vero per edicta. Imo Gratian. *l. cit. c.* 486. *nu.* 13. *ſeqq.* tenet quod citatione particulari ſint ſolum neceſſario citandi illi, ad quorum inſtantiam debitor fuit carceratus, ſeu qui inſtant pro ceſſione, & cum quibus cauſa pendet, & tunc ceſſio facta valeat quoad omnes non citatos particulariter, modo ſint citati per proclama Et Covar. *l.* 2. *var. reſ. n.* 5. *verſ. quod ſi debitor poſt princ.* & apud illos Guidop. *conſ.* 124. *n.* 9. Petr. Jacob. *in prax. rubr. de ceſſ. bon.* Brun. *de ceſſ. bonor. q.* 9. *n.* 4. Gabr. *de citat. concl.* 1. *n.* 494. & alii; exemplo inventarii, cujus confectio unica ſufficit pro omnibus creditoribus etiam poſtea apparentibus. *L. fin.* §. *licentia. C. de Jur. deliber.* Salyc. *in L.* 1. *n.* 4. *C. qui bon. ced. poſſ.* dummodo debitor bonis cedens eiſdem particulariter non vocatis, poſtea comparentibus debitum fateatur. DD. *cit.* quamvis creditores poſſint, ſi velint, probare majorem eſſe ſubſtantiam, quam in inventario fuerit deſcripta. *cit. L. fin.* §. *licentia*. Et ſi creditor citatus intra terminum citationis non comparuerit, accuſata inter præſentes, & comparentes contumacia non comparentium, continuatur judicium; & non comparentes, vel comparentes quidem, ſed non deducentes ſuum jus, amittunt jus hypothecæ, imo & jus offerendi. Fachin. *contr. jur. l.* 11. *c.* 9. Fontanel. *de pact. nupt. clauſ.* 5. *gloſ.* 8. *n.* 41. Pacific. *l. cit. c.* 2. *n.* 411. Non tamen admittunt ipſum creditum; quia renuncians Juri hypothecæ, & prælationis, creditum ipſum renunciare non intelligitur. Salgad. *l. c. num.* 17. Quod ſi citatus comparet, ſed tardius, & docet de jure ſuo indubitabili per inſtrumenta, contra quæ nihil opponitur, nec eget alia extranea probatione, tunc conſervat ſuum jus prælationis; ſi vero de ſuo jure vult docere per teſtes, & probationes, vel inſtrumenta, quæ controverſiam, & difficultatem patiuntur, ut ſi opponitur contra illa de nullitate, falſitate &c. ſive a debitore, ſive ab aliis creditoribus, ſi comparuit poſt litem conteſtatam, & ante litis concluſionem, eſt audiendus, & lis ſimultanee proſequenda; ſi vero comparuit concluſa jam cauſa, non debet ſuſpendi judicium aliorum creditorum; uti dicitur de tertio oppoſitore comparente pro ſuo jure. vide Salgad. *l. c. n.* 19.

Etiam creditores in diem, vel ſub conditione, ſunt citandi ut ſupra. Salgad. *l. c. n.* 24. *ſeq.* Neguſ. *de pignor. p.* 4. *nu.* 15. ut ſaltem fidejuſſoria cautione ſuis juribus præcavere poſſint, ne adveniente conditione, vel die bona ſint conſumpta, & inter creditores poſteriores diſtributa. Fontanel. *de pact. nupt. gloſ.* 9. *clauſ.* 5. *a n.* 27. iſti enim dicuntur veri creditores. Theſ. *deciſ.* 235. *ſub n.* 2. & debitum, quale eſt, demonſtrari, & probari poteſt. Mangil. *de evict. q.* 9. *n.* 66. 106

Sed tenenturne comparere etiam Clerici, Eccleſiæ, & privilegiati ad judicis Laici citationem? videtur quod non, ob incompetentiam Judicis Laici, juxta *c. cum ſit generale, de for. compet.* & uti tenet Matta *de Juriſd. p.* 4. *cent.* 2. *caſ.* 123. Contrarium tamen pro vero, tam in Jure, quam praxi generali, tenendum eſt. Noguerol. *alleg.* 19. *nu.* 130. Novar. *in prax. variat. & elect. for. ſect.* 3. *q.* 24. Graſſ. *de effect. Cleric. eff.* 1. *nu.* 471. Salgad. *l. c. p.* 1. *c.* 6. *n.* 9. *&* 17. ubi Afflict. *deciſ.* 380. *n.* 7. quia debitor utens remedio præventivo concurſus, non eſt actor, ſed reus. Covar. *l.* 1. *var. reſ. c.* 18. *n.* 4. Cancer. *var. reſ. l.* 1. *c.* 1. *tit. de action. & oblig. a n.* 53. Gratian. *diſc. for. c.* 85. *a nu.* 11. Coſta *de remed. ſubſid. remed.* 50. Giurba *deciſ.* 44. *ſub n.* 1. quia etiam tunc Clericus citatus ad judicium creditorum, quatenus ſua putaverit intereſſe ad deducendum ſua jura, non eſt reus neceſſarius, ſed actor voluntarius. Secus eſſet, ſi Clericus poſſeſſor citaretur, etiam quatenus ſua intereſſe putaret ad deducendum ſua jura circa rem, quam poſſidet, tunc enim non eſſet actor voluntarius, ſed vere reus neceſſarius, & ideo deberet remitti ad ſuum Judicem, & coram illo conveniri. Capyc. *deciſ.* 8. Decius *conſ.* 187. Cravet. *conſ.* 13. *ad fin.* Rol. a Valle *conſ.* 29. *num.* 18. *lib.* 2. & alii apud Salgad. *loc. cit. nu.* 18. Uti etiam Clericus debitor cedens bonis trahit ad forum Eccleſiaſticum Laicos creditores. Salgad. *l. cit. p.* 1. *c.* 2. *n.* 17. ubi late. 107

Sententia lata, ſcilicet graduatoria in judiciali concurſu univerſali per Judices inferiores, appellatione aliquorum ex creditoribus quoad omnes ſuſpenditur; quia concurſus eſt judicium ordinarium, & ideo appellatio locum habet, & cauſa ſemel ordinaria, & appellabilis, ſemper permanet talis. Lancellot. *de attent. c.* 12. *lim.* 24. *n.* 18. Salgad. *l. c. p.* 1. *c.* 16. *n.* 65. *& ſeq.* ubi alii. Si vero fuit lata in Tribunalibus ſupremis, vel a Judice ad quem, ſtatim executioni mandatur non obſtante ſupplicatione ab ea interpoſita, ſub fidejuſſione tamen depoſitaria de reſtituendo ſoluto, ſi ſententia in gradu ſupplicationis fuerit revocata. vide Noguerol. *alleg.* 28. *n.* 45. Mantic. *de conjectur. l.* 10. *tit.* 6. *n.* 30. Salgad. *loc. cit.* 108

Con-

109 Concurſu pendente, debitore mortuo, illius hæredes poſſunt concurſus litem continuare; quia defunctum, cum quo eadem perſona deputantur, repræſentant: imo tenentur; quia factum defuncti infringere non poſſunt. *L. cum a matre. C. de rei vind. L. ex qua perſona.* 192. *ff. de R. J.* Salgad. *in labyr. cred p.* 2. *cap.* 1. *n.* 1. *ſeqq.* etiamſi ſit Clericus per ea quæ tradit Graſſ. *de effect. Cleric. eff.* 1. *num.* 282. Covarruv. *pract. quæſt. cap.* 8. *num.* 2. & 3. Et ſi hæres adivit hæreditatem ſine beneficio Legis, & inventarii, tenetur de proprio in ſolidum etiam ultra vires hæreditarias. Covar. *in cap.* 1. *de teſtam. num.* 23. Cancer. *var. reſ. lib.* 3. *cap.* 2. *de inventario*; quia talis Juris præſumptione doloſus reputatur, & bona hæreditatis occultaſſe creditur. *L. ſi quis. C. de bon. proſcript.* Gratian. *diſc. for. cap.* 570. *num.* 23. Salgad. *loc. cit. num.* 22. *auth. de hæred. & falcid.* §. *hinc nobis.* & §. *ſancimus*. Bart. *in auth. ſed eum teſtator. col.* 2. *verſ. oppono de lege ſucceſſoris. Cod. ad L. falcid.* & alii apud cit. Salgad. & eſt præſumptio Juris, & de Jure. Salgad. *l. cit. num.* 13. ubi Vincent. de Franch. *deciſ.* 136. *vel.* 436. *n.* 13. *ſeqq.* nec admittitur ad faciendum concurſum, vel ceſſionem; de quo & de aliis ad concurſum pertinentibus, vide DD. *cit.* & Merlin. *de pignor. lib.* 4. *per tot.*

110 Porro in concurſu creditorum expenſæ judiciales præferuntur omnibus, deinde expenſæ funerales omnibus etiam hypothecam anteriorem, & expreſſam habentibus. Fachin. *lib.* 12. *controv. Jur. cap.* 49. late Gratian. ubi de veriori. *diſc. for. c.* 94. *n.* 2. & probant ex *L. pen. ff. de Relig. & ſumpt. fun. L. nec ære alieno. eod. L. ult.* §. *in computatione. Cod. de Jur. delib.* & apud illos Roland. *conſ.* 14. *n.* 23. *lib.* 1. Bero. *q.* 63. *n.* 4. Ripa *in tr. de peſte*, *tit. de remed. præſerv. n.* 133. Joſeph. Ludovic. *deciſ. Peruſin.* 78. Surd. *deciſ.* 112. Franc. *deciſ.* 51. *num.* 1. Beltramin. ad Ludoviſ. *deciſ.* 421. *n.* 14. late etiam Garz. *de expenſ. cap.* 8. *num.* 23. *ad* 37. Merlin. *de pignor. & hypoth. lib.* 4. *tit.* 1. *q.* 17. *per tot.* Statil. *de Salv. interd. inſpect.* 3. *cap.* 4. *n.* 72. *ſeqq.* & 81. *ſeqq.* Gait. *de cred. cap.* 4. *n.* 1823. & 1910. Fontanel. *de pact. nupt. clauſ.* 6. *gl.* 2. *part.* 5. contra nonnullos.

Quod tamen intelligendum eſt in expenſis funeris neceſſariis, & concernentibus ſolatium animæ defuncti, ſecus pompam vivorum, apparatum veſtium, ſepulchrum marmoreum, & ſimilia, per ea quæ tradit Gratian. *d. cap.* 94. *n.* 21. Merlin. *de pignor. d. q.* 17. *num.* 25. ubi Guttierez *pract. q. q.* 72. *lib.* 2. *n.* 5. Caſtill. *dec.* 103. *n.* 21. Fontanel. *l. c. n.* 30. & 31. quamvis ipſe Fontanel. *n.* 33. inter expenſas neceſſarias connumeret etiam veſtes lugubres familiæ, ac famulorum &c. ſed pro contraria ſtat Guttierez. Garz. *de expenſ. d. cap.* 8. *a n.* 16. videantur tex. *in L. funeris ſumpeus.* 37. & *in L. at ſi quis.* 14. §. *funeris cauſa. ff. de Relig. & ſumpt. fun.* & §. *de impenſa. inſt. ad L. falcid.*

111 Et concluſionem amplia primo, ut ſi iſtæ expenſæ ſint veriſimiles, & de quantitate non magna, illæ probentur juramento hæredis, Maſcard. *de probat. concluſ.* 719. *n.* 1. Theſaur. *quæſt. for.* 24. *n.* 5. gloſ. *in L. fin.* §. *in computatione in verbo approbaverit.* & ibi Jaſ. *C. de jur. deliber.* Merlin. *l. c. num.* 19. & 20. Amplia ſecundo, quod in iſtis expenſis comprehendantur etiam expenſæ infirmitatis, quæ ideo etiam veniunt nomine funeralium. Jaſ. *in d. L. fin.* §. *in computatione n.* 1. Statil. *l. c. n.* 77. Mantic. *de tacit. lib.* 11. *tit.* 23. *n.* 26. Gait. *de cred. cap.* 4. *n.* 1824. Beltramin. ad Ludoviſ. *deciſ.* 421. *num.* 14. & alii apud Merlin. *l. c. n.* 24. apud quem plura.

112 Limita in Domino rei, qui præfertur omnibus creditoribus (excepto forte Judice ratione ſportularum) etiam anterioribus hypothecariis, ſeu privilegiatis; quia in re ſua dominus potior eſt cunctis, ad cujus excluſionem nullus potuit in illa re acquirere pignus, aut hypothecam, ad tex. *in L. ſi ventri.* §. *in bonis. ff. de privil. cred.* Gail. *lib.* 2. *pract. obſ.* 15. *num.* 4. uti in illo qui vendidit nulla habita fide de pretio, vel ſi vendidit eo pacto, & conditione, ut non transferatur dominium, donec pretium ſolvatur. Gomez. *var. reſ. tom.* 2. *c.* 2. *de empt. num.* 28. *verſ. item etiam infertur.* Salgad. *l. c. p.* 2. *c.* 24. *n.* 14. Roderic. *de ann. reddit. lib.* 2. *q.* 20. *num.* 3. & 6. & *per tot.* Fontanel. *de pact. nup. clauſ.* 7. *gl.* 2. *p.* 8. *num.* 7. *vol.* 2. apud quos habebis alia exempla ampliativa, & limitativa. Secus vero eſt, ſi fuit habita fides de pretio, & ſub illa fide res fuit tradita; quia tunc fuit translatum dominium. vide DD. *cit.* & Covar. *lib.* 1. *var. reſ. c.* 7. *n.* 3. Gratian. *diſc. for. c.* 25. *per tot.* & *c.* 500. Stracc. *de decoctor. p. ult. n.* 5. Mantic. *de tacit. lib.* 11. *tit.* 23. *n.* 7. Statil. *de Salvian. inſpect.* 3. *c.* 2. *n.* 385. & alios. Et certe nullum jus, vel privilegium poteſt eſſe fortius, quam ipſum dominium. *L. depoſiti. ff. de peculio* quod non tantum procedit, ſi quis rem ſuam adhuc extantem vindicat actione rei vindicationis, ſed etiam actione perſonali depoſiti, commodati, locati &c. ob jura allegata. Caſtill. *controverſiar. tom.* 3. *c.* 16. *ſub n.* 75. limit. ut infra *num.* 123. ob quæ dicendum eſt Dominum præferri etiam expenſis funeralibus: quia ſtat regula, quod Dominus præferatur omnibus, & quibuslibet aliis creditoribus; per Jura allegata, quibus additur *L. in rebus*, & ibi Bal. 2. *lectura C. de Jur. dot. L. ubi adhuc. C. eod. L. ex facto. in princ. ff. de pecul* Matienzo *in l.* 7. *gloſ.* 4. *num.* 1. & *ſeqq.* ubi ponit creditorum omnium gradus, & ſolutionis ordinem. *tit.* 16. *lib.* 5. *recopil. fol.* 428. & alii apud Salgad. *l. c. p.* 1. *c.* 11. *num.* 100. *ſeqq* ex quibus ergo concludendum eſt, primo loco venire expenſas judiciales, deinde dominum rem ſuam adhuc extantem vindicantem, & poſtea expenſas neceſſarias funerum.

Poſtea ſuccedunt alimenta debitori debita, in quibus 113
debitor omnibus, prædictis forte exceptis, præfertur, etiam privilegiatis, non quidem ratione hypothecæ, quam Dominus habere non poteſt in re ſua, ſed quia habet beneficium, ne conveniatur, ultra quod facere poteſt, ne egeat. *L. is qui. ff. de ceſſ. bon.* gloſ. *in cap. cum tu. in verb. in facultatibus. de uſur.* Covar. *var. reſ. lib.* 2. *c.* 1. *n.* 6. Salgad. *in labyr. cred. p.* 1. *c.* 24. *n.* 85. Surd. *de alim. tit.* 8. *privileg.* 28. *n.* 1. quod procedit etiam in ceſſionario debitoris. Gait. *de credit. c.* 4. *q.* 11. *num.* 1603. Salgad. *l. c. c.* 26. §. *un. n.* 9. & 10. hoc privilegium tamen conſequendi alimenta non conceditur creditoribus pendente concurſu. Salgad. *l. c. cap.* 11. *n.* 125. nec in illis filii, quos alias patet, qui bonis cedit, alere tenebatur, aliis creditoribus præferuntur, cum pro alimentis filii non habeant hypothecam in bonis patris, ut hic probat tanquam verius Salgad. *l. c. a n.* 90. cum pluribus *ſeqq.* & *n.* 106. & 146. Merlin. *de pignor. lib.* 3. *tit.* 2. *q.* 1. *n.* 5. quamvis nonnulli apud eundem contrarium teneant.

Sequuntur poſtea creditores hypothecarii; quia hypo- 114
thecarii habent jus in re, & actionem realem. *L. eos. C. qui potior. in pignor.* & hypothecarii, & inſtrumentarii præferuntur chirographariis, etiamſi iſti haberent hypothecam priorem, & ſic eſſent priores in tempore, niſi illorum apocha ſeu chirographum eſſet ſubſcriptum a tribus teſtibus, qui illud recognoſcant, qui ſint integræ famæ probandæ a chirographario, contineatque requiſita *L. ſcripturas.* 11. *C. qui pot. in pignor.* late Merlin. *de pignor. lib.* 4. *tit.* 1. *qu.* 15. *per tot.* Gabr. *de probat. concluſ.* 10. *per tot.* Covar. *pract. quæſt. cap.* 22 Maſcard. *de prob. concl.* 285. Neguſ. *de pignor. p.* 5. *memb.* 2. *n.* 30. & 47. Genua *de ſcript. privat. lib.* 1. *concl.* 3. Eccleſ. *obſ. for. Sen. Pedem obſ.* 51. *de appellat.* Salgad. *in labyr. cred. p.* 2. *c.* 20. *n.* 29. Gratian. *diſc. for. cap.* 537. *per tot.* Merlin. 135. *per tot.* Juxta quos apocha, ſeu chirographum taliter probatum quoad hypothecam in eo contentum præfertur etiam publico inſtrumento; apud quos plura. Quod ſi tamen aliunde ex indubitatis probationibus conſtiterit de credito in chirographo poſito, præferretur publicis inſtrumentis poſterioribus, etiamſi non haberet dicta requiſita *d. legis ſcripturas.* ita Eccleſ. *l. c. n.* 14. apud quem Tiraq. *de retract. convent.* §. 1. *gloſ.* 7. *n.* 55. Mareſc. *var. reſ. cap.* 79. *n.* 13. *lib.* 1. ubi quod creditum probetur etiam conjecturis. Gabr. *de probat. dict. concl.* 10. apud quos alii.

At licet regulariter hypothecarii præferantur chirogra- 115
phariis, hoc tamen non procedit in legatariis illis, qui habent hypothecam tacitam in bonis defuncti; quia iſti poſtponuntur chirographariis, ad tex. *in L. ult.* §. *ſin vero creditores. C. de Jur. deliber.* quia hypotheca legatorum nulla eſt, niſi legata debeantur; cum vero defunctus non eſt ſolvendo creditoribus, legata non debentur; quia illa non debentur niſi debitis prius ſolutis. *L. ſucceſſores C. ad L. Falcid.* gloſ. *in d. L. ult.* §. *ſin vero creditores in verb. accommodare L. de Jur. deliber.* & ſi legata ſint ab hærede ſoluta, illa creditores poſſunt a dictis legatariis repetere. *cit. L. ult.* §. & *ſi præfatam* & *d.* §. *ſin vero. C. de Jur. deliber.*

Quando vero concurrunt plures hypothecarii, duplex prærogativa, vel cauſa prælationis attenditur. Prima eſt Juris ordinarii, ſeu, quod prior in tempore, ſit potior in jure; & ſecunda eſt, prærogativa privilegii, aut beneficii ſpecialis, & Juris extraordinarii.

116 Circa primam prærogativam notandum eſt primo, quod ſi hypotheca pluribus eodem tempore fuerit conſtituta, non detur vi Juris inter eos prælatio (niſi una pars ſit privilegiata de quibus infra) *L. ſi debitor.* 10. *ff. de pign.* niſi unus poſſideat: quia tunc in pari cauſa melior eſſet conditio poſſidentis. *c. in pari* 65. *de R. J. in* 6. *c. ſi a ſede.* 31. *de præb. in* 6. *L.* 1. *in fin. & ſeq. ff. uti poſſid.* Merlin. *de pignor. lib.* 4. *tit.* 1. *quæſt.* 4. *num.* 37. Statil *de Salv. inſpect.* 3. *c.* 2. *n.* 433. Afflict. *dec.* 387. *n.* 5. *in fin.* Neguſ. *de pignor. memb.* 2. *p.* 5. *num.* 31. *verſ. prima concluſio.* Mantic *de tacit. lib.* 11. *tit.* 22. *n.* 15. apud quos plura. Quod ſi vero ceſſet poſſeſſio, vel certe uterque ſe poſſidere contendat, adſintque pares probationes, nec appareat de eorum anterioritate, tunc pro rata immittendi ſunt, ut ad tex. *in d. L. ſi debitor.* ubi Bartol. *in princ.* & Bal. *verſ. contra tertium.* & alii; *ff. de pignor.* dicit Statil. *l. cit. n.* 432. ubi Coſta *de port. rata. q.* 115. *nu.* 1. & 4. & alii; intellige tamen, ſi partes non ſint privilegiatæ: ſecus ſi una cauſa privilegiata eſſet; quia tunc præferretur non privilegiatæ. DD. *cit.* apud quos plura.

117 Notandum ſecundo, anterioritatem temporis deduci a die celebrati contractus, ſeu naſcentis obligationis, non vero a die deſtinatæ ſolutionis, cum obligatio, ac actio originem agnoſcat ſuam a die initi contractus. *L. cedere diem.* 213. ubi gloſ. *in verb. nondum venit. ff. de V. S. & in L. certi conditio. in princ. in verb. non potero. ff. ſi cert. pet.* Rot. *deciſ.* 476. *n.* 22. *p.* 1. *diverſ.* apud Merlin. *l. c. lib.* 4. *tit.* 1. *quæſt.* 2. *num.* 2. Cene. *de cenſ. p.* 2. *cap.* 2. *q.* 5. *a.* 9. *n.* 45. *Venet. impreſſ.* Paul. Rub. *annot. ad deciſ.* 666. *p.* 4. *rec. tom.* 3. *n.* 2.

118 Regulariter ergo prior in tempore potior eſt Jure. *cap. qui prior.* 54. *de R. J. in* 6. *L. potior. in princ. & Leg. creditor. in princ. ff. qui pot. in pign. hab. L. ſi fundum. C. eod.* etiamſi poſterior creditor poſſideat, cui etiam non competit retentio contra priorem in tempore. Surd. *conſ.* 4. *num.* 41. Duran. *deciſ.* 412. apud Merlin. *loc. cit. n.* 1. & 6. modo tamen tam prior, quam poſterior creditor ſint hypothecarii: nam poſterior creditor, qui habet hypothecam, præfertur anteriori, qui eam non habet. *L. creditor. la* 2. §. *ſi primus. ff. qui pot. in pignor. hab. L. eos. C. eod.* Neguſ. *de pignor. p.* 5. *membr.* 2. *num.* 2. Decian. *conſ.* 22. *n.* 4. *lib.* 2. apud Mantic. *d. tit.* 22. *n.* 20. quæ temporis anterioritas contrahitur ex modico tempore, puta unius horæ, imo & momenti. gloſ. *in L. ſi ex pluribus.* 89. §. *fin. ff. de ſolut.* Gail. *lib.* 2. *pract. obſerv.* 25. *num.* 3. Cene. *de cenſib. p.* 2. *c.* 2. *q.* 5. *art.* 9. *num.* 44. *impreſſ. Venet.* 1621. ubi Tiraq. *de Jur. primog. qu.* 2. *n.* 2. Decian. *conſ.* 29. *n.* 54. *lib.* 2. Peregr. *de Jur. fiſci, lib.* 3. *tit.* 6. *num.* 35. quos, cum aliis, citat etiam Merlin. *loc. cit. q.* 4. *n.* 2. & in dubio, qui probat de certo tempore, præfertur illi, qui de illo certo tempore non probat. Mantic. *d. tit.* 22. *num.* 5. ubi Abb. *in cap.* 2. *num.* 7. *de fid. inſtrum.* & alii; Etiamſi debitor confiteatur, ſe rem prius alteri obligaſſe; quia per hoc non poteſt præjudicare illi, qui de certo tempore docet, niſi contrarium aliter probetur. Mantic. *l. c. n.* 6. ad tex. *in L. Seia Mancipia* 28. *in princ.* & ibi Paul. Caſtr. *n.* 5. *ff. ad Vellejan.*

119 Quod ampliatur, quod prior in tempore præferatur, etiamſi eſſet creditor ex cauſa lucrativa, & poſterior ex cauſa onerosa. Mantic. *loc. cit. nu.* 23. Merlin. *loc. cit. qu.* 2. *n.* 12. ad tex. *in L.* 1. *C. de Jur. fiſc. lib.* 10. intellige tamen in creditoribus habentibus hypothecam: non ceſſante hypotheca, & in habentibus tantum actionem perſonalem procedit regula, quod Creditor poſterior ex cauſa onerosa præferatur anteriori ex cauſa lucrativa, puta donatario &c. ſi non adſint bona ſufficientia ad ſolvendum. *L. inter eos.* §. *is quoque. ff. de re judic. & L. maritus facere poſſe.* 55. *ff. ſol. matr.* Paſqual. *de patr. pot. p.* 2. *cap.* 9. *a n.* 44. Mantic. *l. c.* ubi alii. Paul. Rub. *in annot. ad deciſ.* 666. *p.* 4. *rec. tom.* 3. *n.* 5. & 6. ubi Rot. & infra *n.* 123.

120 Porro an, & quando ad cognoſcendam prioritatem temporis ſit attendendus ordo ſcripturæ, ita, ut quando eodem tempore, & in eodem inſtrumento fuit una res pluribus hypothecata, an is ſit tanquam prior in tempore præferendus, qui primus fuit in inſtrumento nominatus? vide late Merlin. ubi tex. & DD. *in dict. quæſt.* 4. *a n.* 2. *ſeqq.* Statil. *de Salvian. d. inſpect.* 3. *cap.* 2. *n.* 439. *ſeqq.* Mantic. *d. tit.* 22. *n.* 3. Salgad. *in labyr. cred. p.* 2. *cap.* 4. *n.* 130. & 136. & *ſeqq.*

121 Procedit autem regula *qui prior in tempore &c.* etiam in hypotheca generali, quæ etiam præfertur ſpeciali poſteriori. *L.* 2. *Cod. qui pot. in pignor. L. qui generaliter. ff. eod.* Gail. *lib.* 2. *d. obſ.* 25. *num.* 4. Merlin. *l. c. q.* 2. *num.* 7. Mantic. *de tacit. d. lib.* 11. *tit.* 22. *n.* 26. dummodo res ſint tales, quæ in generali hypotheca contineri poſſint; quales non ſunt res, quæ debitori ſunt in uſu quotidiano, uti veſtes, & ſupellex. Item in hypotheca tacita, & expreſſa, nam harum illa præfertur, quæ prius fuit contracta. Merlin. *loc. cit. num.* 8. & generalis hypotheca anterior adeo præfertur poſteriori etiam ſpeciali, ut licet generali ſit adjuncta ſpecialis, jus ſuum exercere poſſit in rebus poſtmodum aliis ſpecialiter obligatis: licet de æquitate Canonica prius teneatur jus pignoris in rebus ſibi ſpecialiter obligatis proſequi, & ſi illæ non ſufficiant, ad alias manus extendere. *L.* 2. *C. de pignor.* hoc enim actum videtur, quod hypotheca generalis ſpeciali ſit ſubſidiaria. Rot. *deciſ.* 431. *p.* 5. *rec. tom.* 2. *n.* 1. Merlin. *de pignor. d. lib.* 4. *tit.* 1. *qu.* 19. & 21. niſi adſit clauſula, *quod generalitas non deroget ſpecialitati &c.* Merlin. *loc. cit. n.* 48. etiamſi creditum ſit ex cauſa dotis, quia ſemper prius debebit diſcuſſio fieri in rebus ſpecialiter obligatis. Roman. *conſ.* 187. *n.* 2. Ripa *in L. privilegia n.* 19. *ff. de privileg. cred.* Covar. *var. reſ. lib.* 3. *cap.* 18. *n.* 3. & alii apud cit. Rot. vide Merlin. *d. lib.* 4. *tit.* 21. *n.* 48. quod tamen intellige, ſi creditor poſterior id inſtet, ſecus ſi debitor, qui creditori objicere non poteſt, quod ſit poſterior in hypotheca, vel quod debeat prius excutere rem ſpecialiter hypothecatam; cum hoc ſit tantum privilegium conceſſum poſterioribus creditoribus. Salgad. *in labyr. cred. p.* 1. *c.* 16. *n.* 24. niſi prior creditor inhibuerit debitori, ne tradat poſſeſſionem poſteriori. Mantic. *d. tit.* 22. *n.* 19. ubi Bal. *conſ.* 327. *lib.* 1. *n.* 10. *verſ. ego feci.*

Ulterius prior hypotheca generalis præfertur poſterio- 122
ri etiam in bonis poſt ſecundam hypothecam acquiſitis. Neguſ. *de pignor. p.* 5. *memb.* 2. *num.* 39. & 42. Gippen. *deciſ.* 4. *n.* 6. Merlin. *de pignor.* ubi de veriori, & ibi DD. *d. tit.* 1. *q.* 24. ubi late Mantic. *de tacit. d. lib.* 11. *tit.* 22. *num.* 26. nam hypotheca generalis continet non tantum bona præſentia, ſed etiam futura. Gail. *d. obſ.* 25. *n.* 4. *lib.* 2. & probatur ex *L. ult. C. quæ res pign. oblig. non poſſ. & L. hac edictali. Cod. de ſecund. nupt.* Limita quoad Fiſcum, qui licet non habeat privilegium collationis, tamen in eo eſt privilegiatus, quod præfeγratur priori creditori in bonis poſt obligationem a ſe contractam per debitorem acquiſitis, juxta *L. ſi is qui ff. de Jur. fiſci.* niſi prior creditor ultra prioritatem haberet etiam privilegium, uti pupillus &c. (& alii, de quibus infra) qui in bonis etiam poſt ſecundam hypothecam acquiſitis, fiſco præfertur. Merlin. *l. c. n.* 13. & 14. plura de hac prærogativa temporis vide late apud DD. *cit.*

Verum ceſſante creditorum hypotheca, ceſſat etiam 123
regula *qui prior in tempore &c.* ſed illi, qui ſunt tantum perſonales creditores, omnes veniunt in tributum. *L. ſi hominem.* §. *item quæritur. ff. depoſiti. L. privilegia. ff. de privileg. cred.* Stracea *de decoctor. qui potior. in bon. decoct. n.* 16. Merlin. *de pignor. lib.* 4. *tit.* 1. *quæſt.* 36. Mantic. *de tacit. lib.* 11. *d. tit.* 22. *num.* 21. qui tamen id dicit, locum habere in obligationibus ad dandum, non autem in obligationibus ad faciendum; & ibi Roman. *conſ.* 47. *n.* 1. *in fin.* poſt Bald. ad tex. *in L. in operis. ff. locati.* niſi habeant prælationem a Lege, & ideo conſideranda erit cauſa debiti. Gail. *d. obſ.* 25. *num.* 13. Prælationem autem habent primo creditores ex cauſa depoſiti. Mantic. *de tacit. lib.* 10. *tit.* 10. *num.* 37. & diximus ſupra *n.* 112. Et concurrentibus pluribus depoſitariis non ſpectatur illorum ordo, ſed omnium ratio habetur, & ſimul admittuntur. *Leg. ſi hominem.* §. *quoties. verſ. item quæritur. ff. depoſiti*; niſi depoſitum alicujus adhuc extiterit; quia tunc tamquam Dominus omnibus præfertur, ut ad tex. *in Leg. ſi ventri.* §. *in bonis. ff. de privileg. cred.* ſupra diximus *num.* 112. ex quo apparet, doctrinam intelligendam eſſe, ſi depoſitum erat obſignatum: ſecus ſi illud erat numeratum, & ſic translatum dominium. Mantic. *loc. c. num.* 38. ubi Bal. *in L. ult. num.* 4. *C. depoſiti.* Secundo creditor ex cauſa onerosa præfertur in concurſu creditori ex cauſa lucrativa, ut ſupra *num.* 109. Pacific. *de Salvian. inſpect.* 3. *cap.* 3. *n.* 470. licet creditor ex cauſa donativa poſſideat. Merlin. *de pignor. lib.* 4. *tit.* 1. *qu.* 36. *nu.* 14. ubi Gutierez *de juram. confirm. p.* 3. *cap.* 15. *n.* 19. & Rot. Item cum unus creditor diligen-

tior

tior alios prævenit creditores obtinendo ſolutionem, vel ſententiam. Gait. *de cred. cap.* 4. *n.* 2048. Merlin. *d. q.* 96. *num.* 19. nam generale eſt, quod in debitis perſonalibus regulariter is cæteris præferatur, cui fuit ſolutio facta, ut ad tex. *in L. ſi non expedierit. §. ſi pupillus. ff. de bon. auth. Jud. poſſid. & in L. pupillus. ff. quæ in fraud. cred.* docet Gail. *d. obſ.* 25. *num.* 15. Jura enim vigilantibus ſcripta ſunt, per nota jura, & *in d. L. pupillus* alios caſus, in quibus creditoribus ex actione perſonali prælatio conceditur, vide apud Merlin. *l. c.*

124 Veniendo ad ſecundam prærogativam, privilegii ſcilicet, aut beneficii prælationis ſpecialis creditoribus conceſſi, notandum eſt, quod quando concurrunt privilegiati in prærogativa contra anteriores creditores, regulariter non utantur privilegiu contra pariter privilegiatos, ſed unuſquiſque ex tempore ſuo utitur, & ſic prior tempore potior haberi debet, per ea quæ diximus *num.* 106. ut in duabus uxoribus dotes ſuas repetentibus, ad tex. *in L. aſſiduis.* 12. *§. & imo quod antiquitas. verſ. exceptis.* & ibi gl. *& in §. duabus. C. qui potior. in pign.* Merlin. *de pignor. lib.* 3. *tit.* 2. *q.* 63. niſi res a ſecunda uxore in dotem datæ adhuc extent; tunc enim in illis præferretur primæ, ad tex. *in L. in rebus.* 30. ibi: *ſi tamen extant. C. de jur. dot.* gloſ. *in d. §. duabus. in verb. ex tempore. C. qui pot. in pignor. auth. ſi quid. C. eod.* Mantic. *de tacit. lib.* 11. *tit.* 26. *n.* 37. Neguſ. *de pignor. p.* 5. *memb.* 2. *n.* 22. vel niſi una veniret ex cauſa lucri, ut ſi peteret dotem eidem legatam, & altera ex damno vitando, ut ſi repeteret dotem ſolutam; quia ſecunda, quamvis poſterior, præferretur primæ, quamvis eſſet prior. vide Mantic. *l. c. num.* 46. & ſic de aliis; & in duobus penſionariis diximus infra *n. ſeq.*

125 Porro inter hypothecarios privilegiatos ultra prærogativam temporis, datur etiam prærogativa beneficii ſpecialis: & inter illos primi ſeſe offerunt penſionarii, qui in fructibus beneficii penſione gravati in concurſu cum aliis creditoribus præferuntur omnibus creditoribus etiam anterioribus. Garz. *de benef. p.* 1. *cap.* 5. *n.* 236. Merlin. *de pignor. lib.* 4. *tit.* 1. *q.* 37. & apud illos Marcheſ. *de commiſſ. p.* 2. *cap.* 4. *de commiſſ. appellat. n.* 69. dicitur enim penſio onus reale & cohærens Beneficio. *argum. cap. ſi quis Laicus.* 16. *q.* 1. Gigas *de penſ. quæſ.* 39. 40. *&* 47. Pacific. *de Salvian. inſpect.* 3. *cap.* 4. *num.* 610. Rot. apud Ludoviſ. *deciſ.* 507. *n.* 1. apud quos dicitur etiam, quod penſionarius pro penſionibus non ſolum decurrendis, ſed etiam pro decurſis, contra ſucceſſorem in beneficio agere, imo etiam contra quemcumque percipientem dictos fructus, cum ſit onus reale, imo potius ipſis fructibus inhærens, & debitum ab eo, qui fructus percipit, ita ut contra illum competat penſionario actio realis. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 11. *de penſion. n.* 93. Salgad. *in labyrint. credit. p.* 1. *cap.* 41. *n.* 15. qui tamen *num.* 23. *&* 30. concluſionem non ita abſolute admittit, ſed cum diſtinctione, quod illa nempe procedat, quando Clerico beneficiato debitori uno & eodem tempore, quo acquiſivit beneficium, fuit etiam injunctum onus ſolvendæ penſionis; ſecus vero ſi illud beneficium liberum, & ſine onere penſionis acquiſivit, & interim factus eſt debitor, ſeu obtinuit creditores tam perſonales, quam hypothecarios, ſuper dictis fructibus & poſt contracta illa debita primum conſenſit in penſionem; quia tunc creditores hypothecarii anteriores ad dicta bona præferrentur penſionario poſteriori, quia per conſenſum in penſionem non potuit beneficiatus præjudicare dictis hypothecariis anterioribus, qui dictos fructus obligatos jam habebant cum hypotheca &c. Et ſic tunc habebit locum prærogativa temporis, ad *tot. tit. ff. & C. qui potior. in pignor. hab.* niſi anteriores creditores eſſent tantum chirographarii ſine hypotheca; quia illis penſionarius etiam poſterior foret præferendus, niſi beneficiatus debitor in penſionem conſenſiſſet in fraudem chirographariorum, ad tex. *in L.* 1. *& ſeqq. ff. quæ in fraud. cred.* Juxta cujus doctrinam proinde colligitur, quod penſionarius in primo caſu ſemper præferendus ſit ſuper fructibus beneficii penſione gravati pro ſuis penſionibus decurſis quibuslibet aliis debitoris Clerici creditoribus, etiam anteriorem hypothecam habentibus in bonis dicti clerici debitoris, ſecus vero in ſecundo caſu quem vide, Ubi etiam, quod prædicta habeant locum in emphyteuta pro ſuo canone &c. Item in decimis.

Quod ſi concurrant duo penſionarii ſuper eodem Beneficio, cum ſint pariter privilegiati, præferendus erit, qui prior in tempore, & ex reſiduo veniet ſecundus, ſeu poſterior penſionarius, juxta dicta ſupra *num.* 124. Salgad. *l. c. num.* 38. *arg. tex. in L. qui prior. ff. de R. J.* & ut ſupra *n.* 108.

Secundo loco ſeſe offerunt illi, qui rem prius alteri hypothecatam conſervarunt, aut pro illius conſervatione pecuniam mutuarunt, &c. (excepta forte cauſa repetitionis, de qua *num. ſeq.*) alias perituram, & ideo cum tales ſalvam fecerint totius pignoris cauſam, aliis creditoribus etiam anterioribus præferuntur. per Gail. *lib.* 2. *pract. obſerv.* 12. *num.* 4. & eſt tex. *in L. interdum.* 5. *ff. qui potior. in pign.* Mantic. *de tacit. lib.* 11. *tit.* 23. *num.* 1. ubi exemplificat, & ſignanter *num.* 2. in rebus invectis, & illatis, quæ pro mercede domus ſunt hypothecatæ, ita ut pro illa locator, quamvis poſterior, præferatur anterioribus hypothecariis, ex quo domus locata ſit neceſſaria ad illas conſervandas, ad tex. *in d. L. interdum, & ſeq. ff. qui potior. in pignor.* & ibi Bart. plura exempla allegat etiam Merlin. *de pignor. lib.* 3. *tit.* 1. *q.* 5. quæ ne hic omnia repetamus ibidem videre poteris; & apud DD. ſupra *n.* 112. *cit.* dummodo pecunia data fuerit neceſſaria pro rei conſervatione; nam alias pecunia non dicitur tradita ad veram conſervationem, & ideo tunc non daretur pro illa privilegium hypothecæ. Gratian. *diſc. for. cap.* 25. *num.* 24. Merlin. *l. c. num.* 40. ubi etiam Decian. *conſ.* 109. *lib.* 2. *num.* 23. *ſeq.* non dicitur enim negotium utiliter geſtum, ſi excedat debitum modum. *L. ſi ſervum. C. de negot. geſt.* & dummodo etiam hypothecam ſibi ſpecialiter reſervaverint; ut infra. Imo ad hoc ut tali hoc beneficium prælationis competat, tria copulative requiruntur, primo ut nominatim pro conſervatione illius rei fuerit pecunia credita, ſeu mutuata, ſecundo, quod fuerit cum effectu pro dicta conſervatione expenſa, & non in aliam cauſam, & tertio, quod illa res exiſtat. ita Gail. *d. obſ.* 12. *num.* 4. Merlin. *l. c. num.* 64. 69. *&* 70. & ſic prælatio tantum datur in illa re conſervata, & non in aliis; & ideo illa res conſervata debet probari. Alex. *conſ.* 217. *num.* 2. *lib.* 7. Merlin. *l. c. num.* 67. Ex horum conſervatorum nomine veniunt etiam mercenarii, & opifices, qui etiam habent tacitam hypothecam in rem, in quam ſuas operas impenderunt; quia & illi quaſi conſervatores, & reſtauratores habentur, & ita etiam in illis debet habere locum diſpoſitio dictæ *L. interdum. ff. qui potior. in pignor.* ſi res adhuc extat. Merlin. *l. c. num.* 25. Gait. *de cred. in append. ad cap.* 4. *num.* 132. Rodriquez. *de privil. cred. p.* 2. *art.* 4. Zachias *de ſalar. & oper. merced. q.* 94. *num.* 3. Staril. *de Salvian. d. inſp.* 3. *cap.* 4. *num.* 683. *ſeqq.* ubi quod præferatur ſicut dos. 126

Item ſeſe offerunt illi, per quos ea lege res ad debitorem venit, ut ipſis maneret obligata, uti venditor, qui domum tradidit emptori ea conditione, ut donec pretium ſolveretur, ſibi maneret obligata. Vel ſi appoſuit pactum impediens dominii translationem, donec pretium ſolvatur: in quibus caſibus præfertur omnibus etiam anteriorem hypothecam habentibus tanquam in re propria. Ripa *in L. privilegia. num.* 32. *ff. de privileg. cred. col.* 6. *ad med. verſ. nono fallit.* apud Gratian. *diſc. for. d. cap.* 25. *num.* 7. dummodo ita conventum ſit, ut res eodem momento, quo illam tradidit, eidem maneret obligata, alias ſecus. Gomez. *var. reſ. tom.* 2. *cap.* 2. *num.* 28. *verſ. item etiam infertur.* Roderic. *de annuis reddit. lib.* 2. *q.* 20. *num.* 3. Gratian. *loc. cit. num.* 4. ubi idem dicit *num.* 8. de mutuante ad rem aliquam emendam, qui præfertur etiam omnibus anterioribus hypothecariis, ſi ſibi a momento mutui facti ſibi proſpexit per hypothecam, alias ſecus. Afflict. *deciſ.* 306. *num.* 4. & ad tex. *in L. licet. C. qui potior. in pign. hab.* docet etiam Mantic. *de tacit. d. lib.* 11. *tit.* 23. *num.* 20. & qui ſupra *num.* 112. Roderic. *loc. cit. num.* 6. qui tamen *num.* 3. limitat in illo, qui mutuavit ſub uſuris, hic enim pro illis non habet privilegium, ſed ſolum pro ſorte. *& num.* 12. *&* 13. ubi vide pro, & contra arg. tex. *in d. L. ſi ventri. §. in bonis. ff. de privil. cred. & L. ſi hominem. §. fin. ff. depoſiti.* Bart. *in L. quod quis. ff. de privil. cred.* Rip. *in d. L. ſi ventri, §. in bonis. num.* 9. & alibi.

Item

Item ſub eadem ut ſupra, veniunt illi, quamvis ſint poſteriores, qui triticum alicui mutuum dederunt pro ſemine agri: hi enim etiam anterioribus præferuntur in fructibus ex dicto ſemine natis, ſi adhuc extent. Mantic. *loc. cit. num.* 11. ſecus ſi non amplius extent, per tradita ſupra, cum fructus intelligantur deductis expenſis, quæ eorum quærendorum, colligendorum, aut conſervandorum cauſa fiunt. *L. ſi a patre. §. ult. ff. de petit. hered. L. fructus. in princ. ff. ſol. matrim.* & per plures apud cit. Mantic. *d. num.* 11. *ſeqq.* & ſic in illis præferuntur etiam famuli, qui illos collegerunt &c. per Zachiam, & alios *ſupra cit.* plures caſus vide apud *DD. cit.*

127 Pro tertio loco ſe offert a DD. hinc inde acriter diſputata illa quæſtio, an mulier præferatur in repetitione ſuarum dotium tam prædictis, quam aliis creditoribus hypothecariis, ſive anterioribus, ſive poſterioribus? in qua quæſtione notandum eſt primo, quæſtionem non eſſe, quando res in dotem datæ adhuc extant: tunc enim habent locum ea, quæ ſupra diximus, ſignanter *num.* 112. tex. *in §. his igitur. auth. ut exactione inſtante dotis collat.* Rubeus *annot. ad Rot. Rom. deciſ. 666. p. 4. rec. tom.* 3. *num.* 110. *& infra. num.* 131. Notandum eſt ſecundo, nec quæſtionem eſſe, an præferatur illis creditoribus qui habent tantum actionem perſonalem ſine hypotheca; quia hoc videtur clare diſpoſitum *in L. aſſiduis. 5. §. & hoc. C. qui potior. in pignor.* quod mulier pro ſuis dotibus ſive extent, ſive non, ſemper præferatur creditoribus tantum perſonalibus, etiamſi ſint anteriores. late Merlin. *de pignor. lib. 3. tit. 2. q.* 60. Notandum tertio, nec quæſtionem eſſe, an præferatur creditoribus anterioribus habentibus tantum hypothecam tacitam, cum etiam in hoc affirmativa clare conſtet in *d. L. aſſiduis.* & ibi gloſ. *in verb. licet.* & DD. *infra citandi.* Merlin. *loc. cit. q. 61. & 62.*

Quæſtio ergo eſt, an mulier pro repetitione ſuarum dotium non amplius extantium, præferatur habentibus anteriorem hypothecam expreſſam, ſive quam ſibi ex ſpeciali pacto, ſeu contractu expreſſe reſervarunt? & affirmativæ ſententiæ favet *cit. L. aſſiduis*, ex qua apparet, quod hypotheca pro dote ſit inducta a Jure, diſpoſitio autem legalis citius operatur, quam diſpoſitio hominis. Salyc. *in d. L. aſſiduis. num.* 4. Faber. *in §. fuerat. inſt. de action.* Neguſ. *de pignor. memb. 4. p. 2. num.* 100. Guttierez. *lib. 3. pract. qq. num.* 18. Barboſ. *in L. 1. p. 2. num. 17. ff. ſol. matr.* Soleſ. *de cenſib. lib. 3. cap. 5. num.* 11. Rodetic. *de ann. reddit. lib. 2. q. 19. num.* 7. apud Rot. *deciſ. 378. p. 5. rec. tom.* 1. quæ hanc opinionem defendit, adeo ut præferatur etiam in caſibus *in n. anteced.* poſitis. Tranched. *conſult. 28. num.* 19. Fachin. *contr. jur. cap. 35. lib. 10. & lib. 3. cap.* 99. cui favet etiam *L. in ambiguis. ff. de R. J. L. 2. & L. in ambiguis. 72. ff. de Jur. dot. L. ſi ego. §. ſi reſ. ff. eod. L. fin. C. ad Velleian. L. 1. ff. ſol. matrim.* in quibus dicitur, magnum eſſe favorem dotis: & hanc defendunt etiam Martin. relatus a gl. *in d. L. aſſiduis in verbo licet. Cod. qui potior. in pign.* & ibi Petr. *colum.* 2. Jacob. de Aret. *ad fin.* Cyn. *col.* 3. & hanc opinionem veriorem vocant Faber, *qui ſupra.* Card. *in cap. ex litteris col.* 2. & ibi Panorm. *num. 8. de pignor.* Crott. *in L. 1. num.* 68. poſt Jaſ. *in 2. lectur. num. 12. ff. ſol. matr.* & ibi Bologoet. *num. 21. & a num.* 174. poſt Angel. *in authent. de inequal. dot. §. ex his conſequens. collat.* 7. Bald. Novel. *in tract. de dot. p. 10. limit.* 16. ob rationem, quod cum mulier tacitis hypothecis præferatur, ita æque præferri debeat expreſſis. *arg. L. cum quid ff. ſi cert. pet.* & alii plures relati pro hac ſententia a Rubeo *annot. ad deciſ. 666. p. 4. rec. Rot. Rom. tom. 3. a num. 19. & 24.* ubi Mynſing. *centur. 4. deciſionum obſ.* 13. atteſtans, ita fuiſſe judicatum in Camera Imperiali, & alii & apud Rot. *cit. deciſ. 328. p. 5. rec.* quibus accedit ratio, qua Imperator *in d. L. aſſiduis.* voluit providere indemnitati mulierum pro ſuis dotibus propter publicam utilitatem, indiſtincte tribuens propterea eiſdem prælationem, publica autem utilitas præferenda eſt privatæ. *L. ſi quis. §. utrum. ff. ad S. C. Syllan. L. utilitas. 3. C. de primipil. lib.* 12. late Barboſ. *axiomat. verb. utilitas. axiom.* 1. & ex cauſa publicæ utilitatis receditur a regulis Juris communis, per nota jura.

Verum pro contraria ſententia, quod nempe mulier in repetitione ſuarum dotium non præferatur habentibus anteriorem hypothecam expreſſam, ſtat expreſſus tex. *in L. licet. C. qui potior. in pignor.* ubi eſt vulgaris regula; quod, qui prior eſt in tempore, ſit potior in jure, & gloſ. *in §. fuerat autem. in verb. creditoribus. Inſt. de action. & in cit. L. aſſiduis. in verb. licet. C. qui por. in pignor.* ubi quod mulier præferatur quidem habentibus tacitam hypothecam, non vero habentibus expreſſam, & gloſ. *in cap. ex litt. in verbo favor. de pignor.* & ibi Anton. Hoſtien. Anchar. & alii teſtantes de communi opinione. tex. *in L. fin. ff. qui potior. in pignor.* ubi habens hypothecam anteriorem expreſſam præfertur etiam fiſco etiam in bonis poſt utriuſque obligationem acquiſitis, imo & ipſi Cæſari, ut ibi dicitur *in §. negotiatori marmorum.* imo & ipſi Reipublicæ. *L. ſi fundum.* & ibi gloſ. *in verb. accepiſti. Cod. eod.* & hanc ſententiam tanquam juri ſcripto, rationi, & æquitati magis conſentaneam, veriorem, ac receptiorem innumeri magni nominis Doctores ſequuntur, & ſignanter Merlin. *de pignor. lib. 3. tit. 2. q.* 67. ubi DD. Covar. *lib. 1. var. reſ. c. 7. n. 1. verſ. tertia concluſio & num. ſeqq.* Gail. *pract. obſ lib. 2. obſ. 25. num.* 10. Mantic. *de tacit. lib. 11. tit. 26. num. 23. ſeqq.* Molin. *de Juſt. & Jur. de contract. tract. 2. diſp. 438. num.* 10. Gait. *de cred. c. 4. num.* 1597. Fontanel. *de pact. nupt. clauſ. 7. gloſ. 2. p. 3. num.* 2. Neguſ. *de pignor. in 4. memb. 2. p. num. 86. &* 100. Capell. Tholoſ. *deciſ.* 217. Cyriac. *contr. for. 81. num.* 3. & apud illos innumeri alii, quibus addo Pal. Rubeum *annot. ad deciſ. 666. Rot. Rom. p. 4. rec. tom. 3. an.* 28. Rodetic. *de ann. reddit. lib. 2. q. 20. num.* 6. cum nullibi tale privilegium, quod tacita mulieris hypotheca præferatur priori expreſſæ, expreſſum reperiatur; cum ergo habeamus tex. clarum *in cit. L. licet. C. qui por. in pignor.* ab illa non erit recedendum, ob alios textus dubios, & quia privilegium dotis uxori legis proviſione datum, non debet excludere proviſionem hominis, illiuſque expreſſam conventionem temporis prærogativa firmatam, alias multi creditores contra bonam fidem inique deciperentur; ut notat Gail. *loc. cit.* neque credendum eſt, hanc fuiſſe mentem Juſtiniani Imperatoris *in d. L. aſſiduis:* cum enim privilegium Juris conceſſum intelligatur citra injuriam alterius. *L. 2. §. ſi quis a Principe. ff. ne quid in loco publico*, ideo in dubio Princeps nunquam præſumatur voluiſſe reddere & auferre jus tertio jam quæſitum *cap. ſuper eo de offic. deleg.* neque ob publicam utilitatem late Rub. *num. 52. &* 70. ideo dicendum eſt, Imperatorem *in d. L. aſſiduis*, tantum ſtatuiſſe, ut hypotheca mulieris pro ſua dote præferatur quidem habentibus hypothecam tacitam quamvis anteriorem, non tamen habentibus expreſſam: quid enim crudelius eſſet, quam ſi jus aliquod ſeu hypotheca &c. ubi jam quæſita, eidem invito auferri poſſet? ut dicit Rub. *loc. cit.*

Sed dices, potuit Imperator *in d. L. aſſiduis.* juſtis ex cauſis motus ſtatuere, ut mulieris hypotheca præferatur aliis creditoribus habentibus tacitam hypothecam quamvis anteriorem; ergo etiam potuit abſque ullius injuria ſtatuere, quod præferri debeat etiam habentibus expreſſam; cum videatur eſſe eadem ratio? Reſp. primo, in tacita, & expreſſa hypotheca nequaquam eandem eſſe rationem: tacita enim conceditur ex privilegio Juris, expreſſa vero ex propria induſtria, & contractu, & ideo non mirum, ſi Imperator contra primam ſtatuere potuit, cum concedens privilegia, poſſit illa diminuere, vel in totum tollere. ad tex. *in L. reſcripta. C. de precib. Imper. offer.* Peregr. *de Jur. fiſci. lib. 1. tit. 3. num.* 20. *L. Princeps. ff. de legib. L. digna vox. C. eod.* at vero jus quæſitum ex proprio contractu, lex nunquam tollit. *L. ult. ff. de pact. L. ſi poſt mortem. §. fin. ff. de bon. poſſ. contra tabul.* & in dubio ſemper interpretanda ſunt privilegia, ut tertio non præjudicent. *L. 2. §. merito. & §. ſi quis a Principe. ff. ne quid in loco publ.* Reſp. ſecundo, poſſe quidem Imperatorem de plenitudine poteſtatis auferre etiam jus tertio jam quæſitum, ſed negatur, hic de tali mente conſtare, vel hoc Imperatorem voluiſſe, utpote omni juſtitia plenum, qui, ut ſupra diximus, nec ob publicam utilitatem præſumitur velle, aut voluiſſe præjudicare juri tertio per contractum, & induſtriam ſuam legitima acquiſito. vide Pal. Rub. *loc. cit.*

Et quamvis multa, & magna ſint dotis privilegia, non tamen ſunt tanta, ut poſſit tertio injuria fieri. ad tex. notabilem *in cap. ex tenore, §. nos igitur de for. comp. cap. nuper. §. quod autem. de donat. int. vir. & uxor. §. aliud quoque in auth. de æqual. dot. verſ. ſi autem mulier circa med.* Gail. *loc. cit.* ubi quod ſe-

cun-

Digitized by Google

cundum hanc ſententiam intrepide judicaſet: & hanc ultra citatos DD. defendunt etiam Bart. in d. L. aſſiduis, num. 6. ubi, quod ita teneat conſuetudo, & ita non ſit in judicando ab ea recedendum. Jaſ. in d. §. fuerat. inſt. de action. ubi de magis communi, & alii; & illam pluries ſecuta fuit Rot. Rom. & ſignanter in deciſ. 80. num. 4. rec. tom. 2. deciſ. 150. num. 3. p. 7. rec. & DD. contrarii teſte Pal. Rub. cit. vel loquuntur de hypotheca aliorum creditorum expreſſa quidem, ſed poſteriore, vel de anteriore quidem, ſed tantum tacita, & illi qui directe huic ſecundæ ſententiæ contrarii ſunt, non veniunt attendendi. Ex quibus

128 Infertur primo, quod creditores habentes anteriorem expreſſam hypothecam non ſolum præferantur mulieribus habentibus tacitam hypothecam poſteriorem in bonis mariti pro ſuis dotibus, ſed etiam habentibus expreſſam, ſed poſteriorem. Socin. ſenior in L. 1. num. 109. ff. ſolut. matr. & Socin. jun. ibid. num. 109. verſ. ſed iſta opinio. Neguſ. de pignor. p. 2. memb. 4. num. 104. & DD. ſup. cit. & alii apud Merlin. de pignor. d. lib. 3. tit. 2. q. 67. num. 5. non tantum in bonis ante matrimonium, ac dotis ſolutionem, aut promiſſionem extantibus, ſed etiam in poſtea acquiſitis, ut late probat Merlin. loc. cit. quaſ. 68. num. 11. ſeqq.

129 Infertur ſecundo hypothecam tacitam pro dote præferri expreſſæ poſteriori. cit. L. aſſiduis. & ibi DD. C. qui potior. in pignor. L. un. §. & ut plenius. C. de rei uxor. act. Roderic. de ann. reddit. lib. 2. cap. 19. num. 7. Neguſ. de pignor. p. 2. memb. 4. num. 98. Card. Mantic. de tacit. d. lib. 11. tit. 26. n. 22. & alii apud Rubeum l. c. num. 100. Merlin. l. c. q. 65.

130 Infertur tertio, quod creditores ſupra poſiti num. 126. habentes expreſſam hypothecam anteriorem, præferantur mulieri ſuas dotes non extantes repetenti. DD. ſupra cit. in d. num. 126. dixi habentes expreſſam hypothecam, quando nempe mutuans, vendens &c. expreſſe ſibi reſervarunt hypothecam, alias ſecus. DD. ibid. cit. quibus addo Rubeum l. c. num. 113. ſeqq. ubi alii.

131 Quær. primo: quia ſupra num. 112. & 127. dictum eſt, quod præferatur omnibus etiam habentibus anteriorem expreſſam in repetitione ſuarum dotium adhuc extantium, an id procedat, quando dicta bona fuerunt marito tradita cum æſtimatione emptionem, & venditionem inducente? Reſp. affirmative; quia res etiam taliter æſtimata non deſinit eſſe dotalis, & ideo gaudet adhuc hoc privilegio, ut ad tex. in L. in rebus. in princ. ibi: ſive æſtimata ſint. C. de jur. dot. & ibi gloſ. in verb. æſtimata ad fin. L. uxor marito. 56. ff. de donat. inter vir. & uxor. Mantic. de tacit. lib. 12. tit. 28. num. 16. Rubeus l. c. num. 126. ſeqq. ubi Bal. in L. intereſt. in fin. C. de uſufr. Coſta de remed. ſubſid. remed. 61. n. 3. & 5. Gomeſ. ad L. Taur. 50. ſub n. 44. & alii; & ſic pro illis bonis habet in ſubſidium utilem rei vindicationem. Late Covar. pract. quæſ. cap. 28. num. 8. ubi etiam an tunc creditores poſteriores habeant jus offerendi.

132 Quær. ſecundo, an tacita hypotheca acquiratur per mulierem a die datæ, vel ſolutæ dotis, an vero etiam a die promiſſionis? Reſp. quod poſt contractum matrimonium acquiratur a die promiſſionis; nam licet privilegia non incipiant niſi facta ſolutione, tamen retrotrahuntur. Salycet. in ſæpe d. L. aſſiduis. num. 3. verſ. item moventur. C. qui pot. in pignor. Socin. Sen. conſ. 269. num. 4. lib. 2. Bal. Novel. de dote p. 10. limit. 16. num. 37. & ſeqq. Tiraquel. de retr. lignag. §. 1. gl. 10. limit. 16. num. 113. & alii apud Pajatel. expedit. 81. num. 55. Statil. num. 40. inſ. 3. cap. 4. Secus ſi fuit promiſſa ante matrimonium; quia tunc non eſt proprie dos. L. fin. C. de bon. ante nupt. Bal. Novel. l. c. privileg. 1. num. 37. Neguſ. de pignor. p. 2. memb. 4. num. 79. & 80. Pajatel. loc. cit. num. 56. Statil. loc. cit. num. 43. Idem dic de hypotheca expreſſa, quæ etiam contrahitur a die promiſſionis. Pajalet. loc. cit. num. 57. Statil. de Salvian. inſp. 3. cap. 4. num. 45.

133 Quær. tertio, an privilegium mulieris procedat etiam quoad paraphernalia & donationem propter nuptias? Reſp. eſt negativa: quia licet etiam ratione paraphernalium habeat tacitam hypothecam. Merlin. de pignor. lib. 3. tit. 2. quæſt. 54. & 55. tamen in illa non gaudet privilegio prælationis; quia privilegia tantum loquuntur de dote. Merlin. loc. cit. num. 6. Statil. de Salvian. d. cap. 4. num. 133. Covar. var. reſ. lib. 1. cap. 7. num. 1. Mantic. de tacit. d. lib. 11. tit. 26. num. 48.

Sed quid ſi ſponſa de futuro ſolvit dotem, & dein ſponſalia diſſolvuntur, habebitne dos privilegium prælationis? Reſp. negative: quia, ut diximus, ante contractum matrimonium non poteſt dici dos, aut dotis privilegium; cum non entis nullæ ſint qualitates. Neque hoc privilegium competit matrimonio putativo, quamvis quoad utrumque contrarium teneat Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 25. n. 27. ſeqq.

Quær. quarto, an prædicta privilegia dotis procedant etiam in dote tantum confeſſaria? Reſp. regulariter negative. juxta L. unicam §. & ut plenius. C. de rei uxor. action. Gait. de cred. cap. 4. num. 1705. Covar. lib. 1. cap. 7. a num. 5. ſed de hoc vide Menoch de præſum. lib. 3. præſ. 13. per tot. Merlin. de pignor. lib. 3. tit. 2. q. 58. per tot. Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 27. per tot. apud quos habebis plures limitationes, & ampliationes. Fontanel. de pact. nupt. tom. 2. clauſ. ult. p. 1. num. 76. Rot. ſæpius, & ſignanter deciſ. 683. p. 2. rec. & deciſ. 78. num. 2. p. 9. & 335. p. 6. rec. num. 1. & apud Seraphin. deciſ. 292. & alibi & DD. cit. apud quos plura videre poteris circa privilegia dotis. 134

Pro quarto loco ſeſe offerunt pupilli, minores, prodigi, amentes, ac alii Curatores habentes, qui tacitam hypothecam habent in bonis tutorum, ſeu curatorum. L. pro officio. 20. C. de adminiſtr. tut. vel cur. ibi: pro officio adminiſtrationis Tutoris, vel Curatoris bona, ſi debitores exiſtant, tanquam pignoris titulo obligata minores ſibi vendicare minime prohibentur. L. ſi mater. 6. C. in quib. cauſ. pign. & ut plura infra in verb. Hypotheca n. & ideo præferuntur aliis creditoribus chirographariis quamvis anterioribus, ſicut & hypothecariis poſterioribus, non item anterioribus, uti diximus de dote; & quod præferantur creditoribus chirographariis eſt tex. in L. fin. ff. de tutel. & rationib. diſtr. & ibi gloſ. verb. privilegium. quod vero præferantur etiam hypothecariis poſterioribus, non vero prioribus, faciunt tradita ſupra num. 121. & eſt tex. in L. dabimuſque. 4. §. ſi quis. & L. ſi negotium. 7. ff. de privileg. cred. 135

Sed quær. primo, an quod diximus de minoribus &c. habeat locum etiam quoad Eccleſias, & alia loca pia? difficultatem faciunt ea, quæ tradit Merlin. de pignor. lib. 3. tit. 1. q. 13. num. 2. ubi, quod Eccleſia regatur ſecundum juris communis regulas, niſi in ſpecie ſit privilegiata, & de privilegio doceatur. lib. 1. feudor. cap. 1. de alien. feud. Salyc. in auth. qui rem. num. 2. C. de Sacroſ. Eccleſ. Gratian. diſc. for. cap. 601. num. 23. & alii apud cit. Merlin. & hypotheca non contrahatur, niſi in caſibus a Jure expreſſis, quod privilegium nullibi invenitur conceſſum. Eſcobar. de ratiocin. cap. 39. num. 13. & hanc ſententiam tenent Alber. in L. 2. C. in quib. cauſ. pign. vel hypoth. tac. contrah. Greg. Lop. in L. 25. tit. 13. p. 5. gl. verb. obligatas apud Eſcobar. l. c. & apud Car. Anton. de Luca animadverſ. ad cap. 601. citati. Gratian. num. 3. 136

Sed contraria tanquam verior, & in praxi recepta teſte de Luca loc. cit. num. 10. tenenda eſt; & illam defendit Gratian. loc. cit. a num. 1. Eſcobar. loc. cit. verſ. ſed prædictis. de Luca loc. cit. quia valet argumentum a matrimonio carnali, ad ſpirituale: ſicut ergo in primo uxor habet tacitam hypothecam pro ſuis dotibus in bonis mariti, ſic idem erit in Eccleſia pro ſuis rebus in bonis Prælati, aut alterius adminiſtratoris. gloſ. in cap. ſimiliter. 16. q. 1. ibi unde dico, quod omnes res Clerici ſunt obligata ſuæ Eccleſiæ, ſicut res Mariti uxori. & gloſ. in cap. ex litteris. 9. in verb. obligata. poſt princ. & ibi Abb. num. 11. col. ult. ad med. verſ. ſecundo principaliter nota, de pignor. Neguſ. de pignor. p. 2. part. princ. memb. 4. num. 120. & alii apud Gratian. & Eſcobar. ll. cc. ubi ad contraria reſpondent. Quæ hypotheca contrahitur a die acceptæ adminiſtrationis, non autem a die malæ adminiſtrationis. Quibus accedit, quod Eccleſia æquiparetur minori. cap. 1. de integr. reſt. cum ergo minor habeat tacitam hypothecam in bonis tutorum &c. ut ſupra diximus. & gloſ. in L. fin. C. de legit. tutor. ita etiam bona Prælati &c. ſunt obligata Eccleſiæ. DD. cit.

Quod idem dicendum eſt in adminiſtratore hoſpitalis, cui bona adminiſtratoris ſunt hoſpitali obligata teſte Eſcobar. loc. cit. num. 14. ubi Neguſ. de pignor. d.

memb.

memb. 4. p. 2. princ. n. 123. Aym. conſ. 323. ubi, quod bona pauperum eiſdem gaudeant privilegiis, quibus gaudent bona Eccleſiarum. ita etiam Plot. de in lit. juran. num. 745. Joſeph. Ludov. deciſ. 30. nu. 7. Everhard. in ſuis centuriis legalibus argum. ab Eccleſia ad pia loca. Corn. conſ. 57. num. 4. vol. 3.

137 Sed major difficultas eſt, an id procedat non ſolum pro creditis ob adminiſtrationem contractis, an vero etiam pro aliis creditis extra adminiſtrationem? & negative Reſpondet Grat. d. c. 601 nu. 19. Merlin. de pign. lib. 3 q. 13. n. 1. tit. 1. Gait. de cred. c. 4. q. 11. nu. 2040. & ſeqq & alii apud de Luca in animadverſ. Gratiani d. c. 601. n. 12. quamvis ipſe nu. ſeqq. conetur probare contrarium ex Modeſtin. Piſtor. qq p. 3. q. 129. cum Eccleſia æquiparetur fiſco. Bald. Novel. de dote p. 3. privil. 1. num. 5. per tex. in L. ut inter divinum. C. de ſacroſ. Eccleſ. qui habet hoc privilegium contra omnes ſuos debitores. L. certum eſt. ubi Gloſ. C. in quib. cauſ. pign. tac. contrah. L. quamvis. & ibi gloſ. & L. ſeq. C. de privileg. fiſci. Peregr. de Jur. fiſci. lib. 6. tit. 6. de pignor. & hypoth. n. 1. ergo etiam Eccleſia. Everhard. de loco a Fiſco ad Eccleſiam. per tex. in L. fin. C. de ſacroſ. Eccleſ. Bartol. in L. a divo Pio. §. ſed ſi emptor. ff. de re jud. gloſ. in L. an uſusfructus. verb. longævi ff. de uſufr. Ricc. in addend. ad Tiraquel. de privil. piæ cauſæ. privil. 143. Peregrin. ubi de communi (quamvis ipſe contrarium teneat.) l. c. tit. 2. n. 3. & alii apud cit. de Luca.

138 Cum prædictis venit etiam fiſcus, qui gaudet privilegio dotis ut num. antecedenti, & alibi notavimus, & de cujus prærogativa vide plura apud Merlin. de pignor. lib. 3. tit. 2. q. 68. & 77. per tot.

139 Et poſt creditores hypothecarios, tandem veniunt chirographarii, ut ſupra n. 123. plura circa materiam hanc intricatam concurſus vide apud Salgad. Merlin. Statil. & alios ſupra citatos.

§. VI.

De Jure offerendi, quod competit poſterioribus creditoribus, & quomodo ſuccedant in locum creditorum anteriorum?

140 Diximus ſupra, inter creditores hypothecarios illos præferri, qui ſunt in tempore priores: poſterioribus vero creditoribus alia jura conceduntur, nempe jus offerendi; & ſic creditor, qui tempore poſterior eſt, poteſt offerre anteriori creditori, quod eidem a communi debitore debetur, & ſic cum primus creditor taliter recipiat ſuum creditum, ſecundus confirmat ſuam hypothecam, & ſuccedit in locum primi. L. 1. C. qui pot. in pignor. L. potior. 11. §. fin. ff. eod. & per alia deducta a Merlin. de pignor. lib. 4. tit. 2. q. 43. a n. 1. Fachin. contr. jur. lib. 11. cap. 9. Menoch. adipiſc. remed. 3. n. 181. Pacific. de Salvian. inſpect. 5. cap. 1. num. 12. ſeqq. Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 28. n. 1. Morot. de Jure offerendi n. 12. Cenc. de cenſib. p. 2. c. 2. q. 5. art. 9. num. 65. impreſſ. Venet. 1621. & poſt illum Rot. deciſ. 268. num. 10. & 269. n. 1. & apud illos alii. Et ſi anterior creditor recuſat accipere ſolutionem a ſecundo oblatam, poterit ſecundus creditor facere depoſitum, juxta L. 1. C. qui potior. in pign. Neguſ. de pignor. p. 5. memb. 3. n. 10. Mantic. l. c. n. 5. Merlin. l. cit. q. 48. Olea de ceſſion. Jur. tit. 4. q. 1. n. 14. modo pecunia debita, & a ſecundo oblata, ac depoſita, fuerit coram teſtibus numerata, alias non haberet effectum; quia forſan poſſet non eſſe integra ſumma, non bona &c. ut dicit Statil. de Salvian. d. inſpect. 5. c. 1. n. 27.

141 Porro ut ſecundus creditor habeat jus offerendi primo, vel anteriori creditori, requiritur, quod ſecundus habeat hypothecam in bonis communis debitoris. Morot. de Jur. offerendi n. 12. Rot. in una Anconitana coram Bichio in final. quam citat Merlin. l. cit. d. q. 43. nu. 1. quæ forſan eſt deciſ. 95. num. 27. inter ejuſdem Bichii impreſſas, prout ibi in d. deciſ. dicitur ad tex. in L. cum tibi. C. qui pot. in pign. hab. L. nulla. C. de ſolut.

142 Hinc creditor chirographarius non habet jus offerendi, ex defectu hypothecæ. Neguz. de pignor. p. 5. memb. 3. n. 6. Mantic. l. c. n. 25. Morot. l. c. num. 41. Theſ. deciſ. 157. num. 5. Merlin. l. c. q. 46. & probatur ex cit. L. cum tibi. 10. C. qui pot. in pign. & L. nulla C. de ſolut. Limita, ſi chirographarius poſſideret, & ab aliis concreditoribus moleſtaretur; quia tunc haberet jus offerendi. DD. cit. cum quiſlibet etiam extraneus poſſeſſor habeat hoc jus, ut dicit Pacific. d. inſpect. 5. c. 1. n. 12. ad tex. in L. Paulus. §. fin. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. ſolu. & per Salyc. poſt Bart. in L. final. in fin. C. qui pot. in pignor. hab. Neguz. l. c. n. 17. verſ. ita etiam. Rot. deciſ. 267. n. 5. poſt cit. Pacif. apud quem alii; etiamſi dictus poſſeſſor nullum jus in re poſſeſſa habeat, eſſetque injuſtus poſſeſſor. Menoch. adipiſc. d. remed. 3. num. 182. Afflict. deciſ. 259. n. 3. gloſ. in L. mulier. ff. qui potior in pign. in verb. juſtus poſſeſſor. Merlin. l. c. num. 64. nam creditori non intereſt, a quo eidem ſatisfiat, & quilibet poſſit pro alio ſolvere, ut ſupra diximus nu. 12. & eſt tex. in L. ſolutionem, & L. qui decem. §. 1. ff. de ſolut. Pacif. l. c. nu. 13. ubi vide etiam Scacc. de commerc. & camb. §. 2. gloſ. 5. a num. 72. apud quem plura.

Hoc jus offerendi competit ſecundo creditori, etiam creditore priore poſſidente rem hypothecatam, niſi ipſe primus creditor offerat ſecundo; quo caſu primus poterit rem hypothecatam retinere ſicut quilibet poſſeſſor. ut in L. Paulus, §. qui pignoris. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. ſolv. gloſ. in cit. L. 1. verb. ſolverit. C. qui potior. in pign. Afflict. d. deciſ. 259. num. 2. quia, ut ſupra dictum, jus offerendi competit cuilibet poſſeſſori. cit. L. Paulus. Et ſic creditores poſſunt avocare pignus a creditore priore, ſi ei pecuniam debitam offerant. L. potior. 11. §. fin. ff. qui potior. in pign. 1. C. ſi antiquior. cred. Gail. lib. 2. pract. obſerv. 92. Fachin. contr. Jur. lib. 3. cap. 100. niſi, ut dictum eſt prior pignus poſſidens offerat. addo gloſ. in d. L. potior. §. fin. verb. ſolvatur. 143

Ampliatur concluſio, licet debitor rem hypothecatam vendiderit, vel in ſolutionem dederit primo creditori, quia adhuc ſecundus creditor poteſt offerre primo, quia per venditionem non fuit quoad hunc effectum extincta hypotheca, & ita alienatio poteſt revocari. Neguz. de pignor. p. 5. memb. 3. n. 2. in 1. ejus part. n. 1. Mantic. de tacit. d. tit. 28. n. 2. Menoch. de præſum. lib. 3. præſ. 121. nu. 2. Mareſc lib. 2. var. reſ. cap. 136. a nu. 1. Theſ. deciſ. 157. num. 1. Rot. poſt Pacific. de Salvian. deciſ. 176. num. 6. Merlin. de pignor. d. tit. 1. q. 46. modo tamen hypotheca ſecundi creditoris offerre volentis orta non fuerit primum poſt dationem a debitore in ſolutum factam; nam tunc quoad illas res non haberet locum jus offerendi. ita Theſ. l. c. nu. 2. Et prædicta ampliantur, licet bona obligata ſint data primo creditori a Judice: quia tunc factum Judicis diceretur factum partis, & idem operaretur. DD. cit. Verum in hoc non conveniunt DD. an poſterior creditor habeat jus offerendi, etiam ubi anteriori creditori fuit facta adjudicatio per ſententiam Judicis? ut videre eſt apud Fachin. lib. 11. contr. jur. cap. 10. qui affirmative reſpondet, ubi adjudicatio a Judice fuit facta parte abſente; quia tunc factum Judicis reputaretur factum partis. Secus vero ſi adjudicatio fuit facta parte, ſeu poſteriore creditore præſente; quia lis per adjudicationem finita, non debet amplius per jus offerendi ſuſcitari. Ita etiam Theſ. l. c. quem ſequitur etiam Rot. coram Bich. quæ inter ejuſd. impreſſ. eſt dec. 95. n. 6. & 7. ubi quod citatio creditoris certi debeat eſſe perſonalis; quia ſecundus creditor fuit in culpa, qui tunc non licitavit. L. ſi fin. §. poſtea. ff. de damn. infect. & dat ibi rationem Caſtr. ne dominia rerum ſemper ſint in certo. & ita etiam intelligendus eſt Cephal. conſ. 298. n. 8. & conſ. 397. n. 45. Tiraquel. de retract. lignag. §. 8. gloſ. 7. n. 12. & alii apud cit. Theſ. Idem dicitur, quod jus offerendi non competat, ſi primus creditor vendidit bona in vim pacti ab initio in contractu appoſiti, quod creditor poſſet illa accipere in ſolutum, ſeu per viam adjudicationis; quia tunc hujuſmodi pactum proceſſit obligationem ſecundi creditoris. Mareſc. & Bich. ll. cit. 144

Similiter dicitur, quod etiamſi creditor pignus, aut rem hypothecatam ſibi a debitore venditam alteri vendiderit, nihilo minus poterit adhuc ſecundus creditor eidem emptori offerre. Mangil. de evict. q. 47. num. 4. Salgad. in labyr. cred. p. 3. cap. 10. n. 14. Mantic. de tacit. d. lib. 11. tit. 28. num. 3. Mareſc. d. cap. 136. num. 1. & 2. & ſemper intrat præſumptio, quod creditor anterior emerit potius gratia tuendi ſuum jus, quam acquirendi dominium. Bich. loc. cit. num. 18. ſeqq. quod procedit etiamſi debitor alteri pignus, aut rem hypothecatam alteri vendiderit cum pacto, ut ſolvat pretium primo; adhuc enim haberet locum jus offerendi. Mantic. l. c. & DD. cit. Tamen ſi primus creditor vendidit jure cre-

ditoris, mediante ſcilicet auctoritate legis, adjudicationis, vel judiciali ſubhaſtatione, ceſſat jus offerendi, a quo proinde emptor tutus eſt, cum in emptorem tranſierit tunc prædium immune ab ejus hypotheca. Mantic. *l. c. num.* 24. *& DD. cit.*

145 Ulterius jus offerendi competit creditoribus hypothecariis mariti contra uxorem agentem ad repetitionem dotium ſoluto matrimonio, quando dos conſiſtit in quantitate, & ſic repetere bona hypothecata. *L. cum tibi. C. qui pot. in pign. hab.* DD. apud Mantic. *d. lib.* 11. *tit.* 30. *n.* 1. Merlin. *de pignor. lib.* 3. *tit.* 2. *q.* 66. *n.* 7. *& q.* 73. *lib.* 3. *tit.* 2. *n.* 14. *&* 15. & apud illos Cyn. *in d. L. cum tibi.* & Aretin. *verſ. ſecundo quæro.* & Bart. *num.* 3. juxta quos tunc mulier non habet jus retentionis; quod ſi vero dos non conſiſtat in quantitate, ſed in fundo v. g. aut alia re in dotem data, illaque extet, & ſic uxor, quæ habet duplicem actionem ad dotem repetendam, hypothecariam nempe, & rei vindicationis, eligat ſecundam, & ſic res dotales adhuc exiſtentes vindicare intendat, non poterunt creditores poſteriores ejuſdem fundi poſſeſſores eidem pretium offerre, ita Fachin. *lib.* 11. *contr. Jur. cap.* 10. ubi Neguz. *de pignor. p.* 5. *memb.* 3. *nu.* 28. etiamſi res illa dotalis fuerit æſtimata, vel non; quia jus offerendi datur contra agentem hypothecaria, ſeu ad quantitatem ſibi debitam, non autem adverſus eum, qui rem vindicat. *L. officium. ff. de rei vindic.* ne aliud pro alio invito creditore ſolvatur; contra *L.* 2. §. 1. *ff. ſi cert. pet.* & ratio ſit habenda dominii, quod habet uxor in rebus dotalibus, ſive æſtimatæ ſint, ſive non. *L. in rebus. C. de Jur. dot,* quamvis ſententia, quod poſſeſſor rei dotalis æſtimatæ poſſit mulieri offerre agenti, rei vindicatione, ſuos habeat patronos; nam illam defendunt Socin. Sen. *conſ.* 224. *lib.* 2. motus authoritate Bal. *in auth. contra cum rogatus. C. ad Trebell.* Jaſ. *in L. traditionibus. n.* 2. *C. de pactis* Covar. *pract. quæſt. cap.* 28. *num.* 8. *in fin. verſ. quam ob rem ſequor Socini, & Jaſ. opinionem &c.* Morot. *de Jur. offer. q.* 3. *nu.* 6. quibus accedit Merlin. *de pignor. d. quæſ.* 66. *n.* 5. *ſeq.*

146 Hoc unum notandum eſt, quod ſi creditores offerentes velint a muliere ſibi cedi jura cum privilegio prælationis, illa non cogatur ad illam ceſſionem, nec ad reſtitutionem rei hypothecatæ; quia hoc privilegium prælationis conceſſum mulieri pro dote eſt perſonale, & in extraneos non tranſit. Merlin. *l. c. n.* 8. Mantic. *d. tit.* 30. *n.* 2. *&* 3. ubi DD.

147 Limita prædicta, quando uxor agit ad reſtitutionem ſeu aſſecurationem dotis, aut rerum ſibi pro dote hypothecatarum marito ad inopiam vergente, & ſic durante matrimonio; nam tunc non habet locum jus offerendi juxta veriorem apud Ciarlin. *contr. for. cap.* 94. *n.* 23. Afflict. *deciſ.* 199. *n.* 2. Neguſ. *de pignor. p.* 5. *memb.* 1. *n.* 31. *ſeqq.* Gail. *pract. obſerv. lib.* 2. *obſ.* 92. *nu.* 6. *ſeqq.* ubi poſtquam authoritates, & rationes utriuſque ſententiæ examinavit, iſtam veriorem vocat, & contraria reſolvit. Idem facit Mantic. *de tacit. d. cit.* 30. *per tot.* Merlin. *de pignor. lib.* 3. *tit.* 2. *quæſ.* 73. *per tot.* apud quos tamen invenies aliquas limitationes amplectendas. vide etiam Tuſch. *pract. concl. litt. O. concl.* 78. *a n.* 13.

148 Jus offerendi competit etiam, quando primus creditor eſt privilegiatus, uti fiſcus, vel Reſpublica; quia ſatis eſt, ſi ei debitum ſolutum fuerit, vel per eum ſteterit, quo minus ſolvatur. *L. ult. C. de his, qui in prior. cred. loco ſucced.* Merlin. *de pignor. lib.* 4. *tit.* 2. *q.* 43. *num.* 16. Mantic. *de tacit. d. lib.* 11. *tit.* 28. *num.* 9. & apud illos Neguz. *de pignor. p.* 5. *memb.* 3. *num.* 13. *in* 7. *ampliat.* Imo etiam competit contra creditorem hypothecarium habentem in inſtrumento etiam clauſulam *conſtituti.* Merlin. *loc. cit. q.* 65. *num.* 4. ſecutus Morot. *de Jur. offer. num.* 9. Et hoc jus durat etiam poſt ſententiam, etiam in judicatum lapſam, niſi fuerit in illo judicio actum de Jure offerendi. Merlin. *loc. cit. q.* 78. ubi Morot. *loc. cit. num.* 52.

149 Et etiam tertius creditor ſolvens primo, illi ſuccedit excluſo ſecundo. *L. ſi prior.* 13. §. *a Titio ff. qui potior. in pign.* & ibi DD. imo ex jure offerendi ſuccedit primo non ſolum in hypotheca, ſed etiam in actione perſonali. *L.* 2. *C. de iis, qui in prior. cred. loco.* Merlin. *loc. cit. quæſ.* 51.

150 Offerendo igitur ſecundus creditor hypothecarius ſuccedit in locum primi, & hoc licet offerendo ſpecialiter non convenerit, ut in locum primi ſuccedat. Merlin. *de pignor. lib.* 4. *tit.* 2. *q.* 43. *num.* 13. ubi Neguz. *de pignor. p.* 5. *membr.* 3. *num.* 13. *verſ. ſeptimo.* Mantic. *de tacit. lib.* 11. *d. tit.* 28. *num.* 8. apud quos alii. Olea *de ceſſ. Jur. & action. tit.* 4. *q.* 1. *num.* 13. ubi quod id procedat, etiamſi tertius, vel quartus creditor hypothecarius offerat. Limita ſi non debitor, ſed extraneus creditori ſolvit; nam is non ſuccedit in ejus jus ſine ceſſione, bene vero ſi primus ceſſit ſuum jus. Olea *de ceſſ. Jur. d. q.* 1. *n.* 8. Gratian. *diſc. for.* c. 269. Merlin. *d. q.* 43. *num.* 18. apud quos tamen invenies aliquas limitationes; & ibi DD. vide etiam cit. Merlin. *q.* 58. *&* 59. Rot. poſt Cenc. *de cenſ. dec.* 202. & poſt Pacif. *deciſ.* 148.

Limitatio principalis eſt, quod licet tertius hypothecæ, vel pignoris poſſeſſor non ſuccedat, offerendo, in jus primi creditoris cui ſolvit, ad effectum, ut contra alios hypothecarios agere poſſit, non obtenta ceſſione; habet tamen privilegium retentionis, non tantum adverſus debitorem, ſed etiam adverſus creditores poſteriores ita Olea *loc. cit. n.* 12. & faciunt tradita per Merlin. *loc. cit. n.* 20. Mantic. *loc. cit. tit.* 29. *n.* 4. *verſ. ſed diverſa.* Gratian. *loc. cit. n.* 17. *ſeq.* apud quos alii contra alios.

151 Extraneus tamen ſolvens non poteſt cogere creditorem illius, pro quo ſolvit, ad ceſſionem ſuorum jurium, juxta veriorem apud Oleam *loc. cit. tit.* 5. *q.* 1. *num.* 4. Scacc. *de commerc. & camb.* §. 2. *gloſ.* 5. *num.* 82. *&* 87. apud quos plura de hac materia, cum limitationibus, & ampliationibus.

152 Creditor ſecundus ſuccedens primo, non tantum ſuccedit ratione rei, ſed etiam ratione uſurarum ſolutarum primo creditori, imo etiam non ſolutarum; quia etiam illas offerre debet, ſi vult ſuccedere in locum primi. Mantic. *loc. cit. tit.* 28. *n.* 38. Merlin. *loc. cit. q.* 49. ubi Neguz. & alii; ſecus quoad uſuras uſurarum.

153 Creditor tamen ſuccedens in locum primi, aliis creditoribus poſterioribus præfertur tantum quoad jus prioris, non etiam quoad creditum ſuum, ſi ſit alio poſterior, niſi aliud ſit conventum. ita Mantic. *loc. cit. nu.* 39. ubi Neguz. *de pignor. p.* 5. *memb.* 3. *in prim. ejus part. n.* 10. ad tex. *in L. ſi prior.* §. a *Titio. ff. qui pot. in pign.*

154 Ceſſa autem actione perſonali, ſi alias eſt credibilis, videtur etiam ceſſa hypotheca, & econtra, quod procedit in hypotheca, quæ competebat cedenti tempore ceſſionis: & ceſſio jurium poteſt peti etiam a fidejuſſoribus, negotiorum geſtoribus, correis, tertiis poſſeſſoribus, ab emptore rerum hypothecatarum, & in qualibet parte judicii: & hæc exceptio nunquam cenſetur a ſtatuto excluſa, niſi beneficio cedendarum fuiſſet renunciatum, ad quam renunciationem inducendam non ſufficit ſola, & ſimplex clauſula „ *renuncians omni legum auxilio* de quibus vide Merlin. *loc. cit. a q.* 61. Neguz. *de pignor. p.* 5. *memb.* 3. *cap.* 1. *num.* 25. Morot. *de Jur. offer. tit. de poſſeſſ. offer. n.* 3. Gratian. *diſc. for. cap.* 409. *n.* 6. *&* 7. Car. de Graſſ. *de except. excep.* 10. *num.* 56. & de hac jurium ceſſione, vide Oleam *de ceſſion. Jur. tit.* 4. *&* 5. *per tot.*

Et a quibus, ac contra quos exceptio cedendarum opponi poſſit, vide late Merlin. *l. c. a quæſ.* 67. *uſque ad lib.* 5. & Car. de Graſſ. *loc. cit. a n.* 13. *ſeqq.*

155 Juri offerendi licet poſſit præſcribi inter primum, & ſecundum creditorem longo tempore, puta 30. aut 40. annis; nam ſi tanto tempore prior creditor poſſedit, non poteſt amplius ſecundus creditor offerre. Neguz. *de pignor. p.* 5. *memb.* 3. *ſub num.* 52. Gail. *pract. obſ. lib.* 2. *obſ.* 18. *num.* 12. Mantic. *d. lib.* 11. *tit.* 28. *num.* 37. ubi Rot. Theſ. *deciſ.* 157. *num.* 3. *verſ. primus caſus.* Balbus *de præſcr. p.* 4. 5. *part. princ. quæſt.* 2. *num.* 1. *ad med.* & DD. *in L. cum notiſſimi.* §. *ſed cum illud. C. de præſcr.* 30. *annor.* Tamen quod creditor contra debitorem non poſſit præſcribere juri offerendi, defendunt multi apud Merlin. *loc. cit.* Balb. *ut ſupra.* Oſaſc. *dec.* 115. *num.* 13. Gail. *loc. cit. num.* 5. ubi quod hæc opinio tanquam verior, & æquior, fuerit ſecuta in Camera Imperiali, apud quos alii; ob rationem; quia debitor poteſt, quandocumque vult offerre debitum, vel pignus luere, & ſic eſt in facultate debitoris luere, vel offerre, quæ autem facultativa ſunt, non præſcribuntur. *L. viam publicam. ff. de via publ.* & Gabr. *de præſcr. concl.* 7. *num.* 2. quamvis etiam quoad hoc contrarium teneant Neguſ. *de pignor. p.* 5. *memb.* 3. *num.* 52. Covar. *var. reſ. lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 2. *&* 3. Gomeſ. *var. reſ. tom.* 1. *cap.* 9. *num.* 27. *& verſ. ſecundo pro iſta facit.* Merlin. & Theſ. *ll. cit.* apud quos videre poteris diverſos caſus, qui tibi inſervient pro limitationibus.

Re-

156 Requiſita oblationis, ut rite fiat, & illius effectus tam oblationis realis, quam verbalis, vide late apud Merlin. *loc. cit. q.* 81. *ſeq.* Statil. *de Salvian. inſpect.* 5. *cap.* 1. *a n.* 23. & infrà in verbo *oblatio*. Plura circa materiam Juris offerendi vide DD. *cit.*

§. VII.

Miſcellanea Debitorum, & Creditorum.

157 Debitor non poteſt mutare pignus invito creditore. Merlin. *de pignor. lib.* 4. *q.* 109. *n.* 2. quia unum pro alio invito creditore ſolvi non poteſt. *L.* 2. §. 1. *ff. ſi cert. pet.* Sic nec ille, qui tenetur præſtare pignora, liberatur præſtando fidejuſſorem. Merlin. *loc. cit. n.* 7.

158 Debitor obligatus cum juramento ſolvere, ſi propter ſequeſtrum Judicis non ſolvit, non eſt perjurus. Felin. *in cap. conſtitutus. num.* 18. *de reſcript.* apud Paſqual. *in tr. de patr. poteſt. p.* 1. *cap.* 8. *nu.* 2. niſi eſſet ſequeſtrum affectatum. Farin. *de falſ. & ſimulat. q.* 160. *num.* 92. Afflict. *deciſ.* 150. *n.* 18. *ſeq.* Idem dic de ſolvente alii de mandato Judicis, quam creditori, aut de diſcedente a loco, a quo promiſerat non diſcedere, & ſic de aliis; quia neceſſe habet parere Judici. DD. *cit.* & Menoch. *de arbitr. caſ.* 137.

159 Quid ſi debitor tranſmiſit creditori cambiales, & campſor fuerit decoctus, decoctio campſoris ceditne in damnum creditoris? Reſp. quod ſi non intercesſit delegatio, cedit in damnum debitoris; quia ſi non fuit ſecuta realis ſolutio, non dicitur facta realis liberatio. Caſtr. *in L. ſi debitorem. ff. de novat.* Mareſc. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 11. *per tot.* Decoctio vero non præſumitur, ſed eſt probanda. Merlin. *dec.* 387. *nu.* 3. Strace. *de decoctor. p.* 3. *n.* 57. niſi eſſet notoria, quando ſcilicet bona illius fuerunt publice ſubhaſtata &c.

160 Debitoris decocti confeſſio de debito in præjudicium aliorum creditorum non valet; quia cum pro mortuo deputetur, non habet neque velle, neque nolle. DD. *in L. is cui bonis. ff. de V. O.* & apud Salgad. *in labyr. cred. p.* 1. *cap.* 14. *n.* 21. tum etiam ne ſit in poteſtate debitoris creditores circumvenire. Bichius *deciſ.* 191. *num.* 1. etiamſi nondum actualiter decoxerit, ſi erat de proximo decocturus. Bald. 432. *num.* 1. *lib.* 1. & *conſ.* 399. *num.* 3. *lib.* 5. Strace. *de decoctor. tit. qui pot. in bon. decoct. num.* 17. Gratian. *diſc. for. cap.* 768. *num.* 7. & 8. alii apud Bich. *loc. cit. num.* 2. quia paria ſunt, quod tempore confeſſionis debitor eſſet decoctus, vel de proximo decocturus. Urſill. ad Afflict. *deciſ.* 402. *num.* 7. Addend. ad Baratt. *deciſ.* 9. *litt. B.* ſicut nec recognitio ſchedulæ productæ ab aliquo ex creditoribus, dum fit diſcuſſio, niſi de debito aliter appareat. Eccleſ. *obſ. for. Senat. Pedem. obſerv.* 50. *de appellat. num.* 2. *ſeqq.*

161 Debitor decoctus poteſt repudiare hæreditatem etiam in præjudicium creditorum tam hypothecariorum, quam chirographariorum. Salgad. *in labyr. cred. p.* 2. *c.* 14. *num.* 6. *ſeqq.* ubi tex. DD. contrariaque reſolvit; quia edictum de non fraudando creditores pertinet ad eos, qui diminuunt, non autem ad eos, qui acquirere nolunt, cum tunc debitor nihil de ſuo patrimonio diminuat, nec alienet; quia non alienat, qui non vult acquirere. Ita etiam Fachin. *contr. jur. lib.* 13. *cap.* 46. Gratian. *dec. March.* 17. *n.* 16. ubi veriori, & ad contraria reſpondet. idem Gratian. *diſc. for. c.* 132. *per tot.* & ibi Car. Anton. de Luca *a num.* 1. 4. & 5. ubi rejicit diſtinctionem Anchar. *conſ.* 201. inter creditores hypothecarios, & chirographarios. Paſqual. *de patr. poteſt. p.* 2. *cap.* 4. *num.* 172. Mangil. *de imputat. quæſt.* 4. *nu.* 24. *verſ. neque tandem.* Rot. apud Bichium *deciſ.* 292. *num.* 27. qui omnes concludunt, non tantum id procedere in hæreditate, ſed etiam in legitima, legato, & aliis; ad tex. *in L. qui autem.* 6. *ff. quæ in fraud. cred.* & apud illos alii; & hæc quoad forum externum; quid vero ſit in foro interno, vide quæ diximus in verb. *Hæreditas circa num.* 16. Et prædicta procedunt etiam poſt inſtitutum concurſum, & illo adhuc pendente. Salgad. *loc. cit. a num.* 80. etiamſi enim talis ſit privatus adminiſtratione in jam acquiſitis, non per hoc cogitur acquirere.

162 Sed dubium eſt, an debitor ſit irregularis? Reſp. ex debito pecuniario ex ſe non induci irregularitatem; cum hæc irregularitas non ſit in jure expreſſa. Bonac. *de cenſur. irregularitatis diſp.* 7. *q.* 2. *punc.* 4. *num.* 6. Limita; niſi debitum eſſet litigioſum, quod debitorem obligaret ad ratiocinia reddenda; nam tunc ex illa obligatione induceretur irregularitas, a qua tamen liberaretur facta bonorum ceſſione abſque infamia, & reſervata ſibi congrua ſuſtentatione; juxta *cap. Odoardus, de ſolut.* Majol. *de irregul. lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 15. Suarez *de cenſur. diſp.* 51. *ſect.* 3. *ad fin.* apud Bonac. *l. c.*

Sed gaudetne debitor confugiens ad Eccleſiam im- 163
munitate Eccleſiaſtica? Reſp. affirmative, niſi debeat Principi. Gratian. *diſc. for. cap.* 380. *nu.* 1. Covar. *var. reſ. lib.* 2. *c.* 20. *n.* 14. *verſ. ſed profecto.* Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 46. Abb. *in cap. inter alia* 6. *col.* 9. *poſt princ. n.* 24. *de immun. Eccleſ.* Cyn. *in L. præſenti. col. ult. in pr. verſ. aut propter aliud debitum. C. de his, qui ad Eccleſ. confug.* & ibi DD. imo quod gaudeant immunitate etiamſi ſint obnoxii publicis tributis, defendunt DD. *cit.* & ſignanter Covar. *loc. cit.* ubi Abb. *in d. cap. inter alia.* Aufrer. ad Capell. Tholoſ. *deciſ.* 432. *num.* 3. *in fin. & ſeqq.* Sylv. *in verb. immun.* 3. §. 3. non obſtante §. *publicorum vero tributorum. auth. de mand. princ.* quia Imperator non potuit præjudicare Juri Canonico. Gratian. *l. c. & DD. cit.* tunc ergo eidem debitori datur ſpatium competens ad ſe defendendum, & reſpondendum, & præſtito a creditoribus juramento de non carcerando, vel corporaliter affligendo, poterit illis dimitti, ut poſſint contra illum civiliter agere, vel debitor poterit cogi ad præſtandam cautionem idoneam de ſolvendo, ſalva ſemper immunitate DD. *cit.* qui teſtantur ita practicari in Imperio, Gallia, & Hiſpania.

Et hoc etiamſi ſint falliti, & decocti, communior apud Barboſ. *loc. cit. num.* 47. Gratian. *d. cap.* 380. *num.* 3. Navar. *in ſum. cap.* 25. *num.* 19. *in fin.* Dian. *p.* 1. *tr.* 1. *reſ.* 32. & *p.* 6. *tr.* 1. *reſ.* 17. & probat ex conſtit. Clem. VIII. & *p.* 3. *tr.* 1. *reſ.* 40. quamvis quoad decoctos fraudulentos, ac dolos, & qui ſimulant ſe bona decoxiſſe, illaque in fraudem creditorum occultant, vel in fraudem creditorum illa dilapidant, & profligant, qui famoſi latrones vocantur, teſte Covar. *loc. cit.* in contrariam ſententiam, quod nempe hi non gaudeant immunitate, inclinare videatur Covarruv. *l. ſup. cit. num.* 14. *verſ. nec Jaſonis.* Illamque late comprobat Gratian. *ubi ſupra a num.* 5. *ſeqq.* ſed quidquid ſit de Jure communi, de quo loquuntur Doctores hanc opinionem tenentes teſte Gratian. *num.* 29. certe hodie poſt Bullam Gregorii XIV. immunitate Eccleſiaſtica gaudere debent etiam fraudulenti falliti, & decocti. ita Dian. *d. p.* 6. *reſ.* 17. & *loc. ſup. cit.* & *p.* 3. *tr.* 1. *reſ.* 40. ubi Farin. *de immun. cap.* 22. *num.* 250. Peregr. *eod. tract. cap.* 11. *num.* 14. Sacr. Congr. apud Diand. *d. p.* 1. *tr.* 1. *reſ.* 32. late probat Gratian. *loc. cit. a num.* 30. quia in Bulla Gregoriana non excipiuntur; nihil faciente in contrarium Bulla Pii V. *in Bullar.* 116. nam etiamſi in illa vocentur fraudulenti fures, & tanquam tales puniri jubeantur ultimo ſupplicio, tamen per hoc non poteſt dici, quod veniant nomine publicorum latronum, qui in Bulla nominantur, cum tales ſint, qui per vim furantur homines ſpoliando, occidendo &c. de quo Rebuff. *in L. hoſtes.* 118. *col.* 2. *in fin. verſ. cæteri latrones. ff. de V. S.* & alii apud cit. Gratian. Bene verum eſt, quod tales cum bonis ad Eccleſias confugientes non debeant ibi multo tempore tolerari. ita *Sac. Congr. Epiſcoporum in una Barenſi die* 12. *Martii anno* 1600. & *die* 1. *Decembr.* 1617. decrevit, quod decoctores res, & bona in præjudicium creditorum ad Eccleſias tranſportare non debeant, ſed Judici ſæculari conſignanda ſunt, ut illas, & illa dare poſſit, cui de Jure. ita Dian. *d. reſ.* 17. *p.* 6. *tr.* 1. ſed a quo erunt conſignanda Judici Eccleſiaſtico, illique ad Eccleſiam confugiens ſpoliari? Reſp. quod a ſolo Judice Eccleſiaſtico, & quidem de licentia Epiſcopi, ſeu Vicarii. Barboſ. *l. c. n.* 47. *in fin.*

Debitor, qui in judicio mendaciter negat, ſe ali- 164
quam rem poſſidere, de mendacio convictus amittit poſſeſſionem, & illa transfertur in actorem in odium mendacii, ſalvis juribus cujuslibet tertii. *L. fin. ff. de rei vindic.* gloſ. *in auth. de trient. & ſemiſſ.* §. *illud quoque, in verb. poſſeſſio. & in auth. item ſi poſſeſſor. in verb. transferat. C. qui potior. in pignor. hab.* Car. de Graſſ. *de exception. excep.* 17. *n.* 21. Gabr. *commun. concluſ. tit. de acquir. vel amitt. poſſeſſ. concl.* 5. *a num.* 1. *ſeqq.* ubi plures ponit caſus, in quibus convictus de mendacio amittit jura ſua Afflict. *deciſ.* 18. *num.* 1. & apud illos alii. Eccleſ. *obſerv. for. Senat.*

Senat. Pedem. obſ. 156. num. 2. licet actor adhuc nihil probaverit de jure ſuo. Roland. conſ. 83. lib. 4. num. 8. Surd. deciſ. 237. n. 1. Natta conſ. 381. in princ. & alii apud Ecclеſ. loc. cit.

Limita primo, quod hoc tantum procedat, ſi fuit intentata actio realis, ſecus, ſi tantum perſonalis. Eccleſ. loc. cit. n. 3. Cyriac. contr. for. 46. n. 24. & apud illum Abb. in cap. cum. cauſam. 6. ſub n. 18. verſ. Item requiritur quod agitur petitorie. extr. de juram. calum. gloſ. ult. in d. L. fin. ff. de rei vindic.

Limita ſecundo ſi ante litis conteſtationem, aut antequam ſit convictus de mendacio, per adverſarium veritatem faſſus fuerit. l. c. nu. 27. & 31. Tiraquel. de retract. convent. §. 1. gloſ. 5. n. 20. & quod poſſit mendax ſe liberare a mendacio illiuſque pœna fatendo veritatem, probat Cyriac. loc. cit. num. 27. ex L. de ætate 12. §. fin. ff. de interrog. act. ubi gloſ. in verb. actoris. Eccleſ. loc. cit. n. 7.

Limita tertio ſi negatio fuerit facta ob ignorantiam, & ita ſine dolo. DD. apud Gabr. loc. cit. & gloſ. in d. L. fin. ff. de rei vindic. Limita quarto, ut negans puniatur tantum pro ea parte, pro qua eſt mentitus, non vero in totum. Gabr. l. c. n. 30. apud quem videre poteris alias limitationes, ubi etiam an hæc procedant non tantum in expreſſe negante, ſed etiam in tacente. & apud Cyriac. l. c. a n. 20.

165 Creditor in judicio plus petens, quam ſibi debeatur, vel ante diem, vel alio in loco quam in convento, plures patitur pœnas: nam ſi petit ante diem, duplicantur Reo induciæ, nec poteſt cogi ſuſcipere litem, niſi ſolutis expenſis, excepto forte fiſco, qui ante diem petere poteſt ob publicam neceſſitatem. Mareſc. lib. 2. var. reſ. c. 131. tex. & DD. in c. 1. §. puniuntur, de plus petit. §. hodie autem. inſt. de except. P. Pirhing in d. tit. de plus petit. §. 2. a n. 8. & illæ induciæ duplicari poſſunt, ac debent, a die contractus, & non a die plus petitionis, juxta DD. cit. dummodo Reus illam exceptionem plus petitionis ante litem conteſtatam opponat. Mareſc. l. c. nu. 3. Si vero plus re, cauſa, vel loco petit, & ita alicujus damni cauſa reo fuerit, illius damni triplum reſtituere tenetur. §. ſed hæc quidem inſt. de action. cap. 1. de plus petit. & ibi DD. Mareſc. loc. cit. num. 7. imo olim plus petentium pœna erat, quod cauſa cadebant, niſi error, minor ætas, aut alia juſta cauſa illos excuſabat. §. ſi quis agens. Inſt. de action.

Pœna tamen plus petentium habet locum tantum in petitione facta in judicio. Capyc. deciſ. 49. n. 4. apud Cyriac. contr. for. 327. n. 49. ubi etiam, quod plus petere tantum quis dicatur poſt litem conteſtatam, & ante dicatur tantum velle petere. L. amplius non peti. 15. ff. rem ratam haberi, & ſic deſiſtens ante litem conteſtatam evitet dictas pœnas cap. un. ubi gloſ. & DD. de plus petit. Pax Jordan. de re judic. l. 14. tit. 10. n. 9. de quo vide etiam Mareſc. l. c.

Imo a tali pœna plus petentem re, reſervant clauſulæ ſalutares, maxime illa. offerens compenſare, quidquid legitime ſolutum apparebit, niſi ex malitia plus petierit. Cyriac. l. c. n. 93. ubi Jaſ. in §. ſi quis agens. nu. 3. inſt. de action. Menoch. conſ. 127. nu. 6. Joſeph. Ludovic. deciſ. Peruſin. 51. nu. 13. Hering. de fidejuſſ. c. 24. nu. 16. & 17. ubi etiam de clauſula petens jus, & juſtitiam adminiſtrari &c.

At hodie plus petentium pœnæ illæ, circa amiſſionem cauſæ, & ſimiles ſucceſſu temporis in deſuetudinem abierunt, teſte Mareſc. l. c. nu. 8. P. Reiffenſtuel l. 2. decret. tit. 11. de plus petit. n. 8. ſed ſolum plus petens condemnatur in expenſas per hanc petitionem cauſatas, & reo duplicantur induciæ, ut ſupra &c. excipit tamen caſum P. Reiffenſtuel l. c. & n. 19. ubi quis & plus dolo petierit, & ſuper illa majori ſumma per dolum malum exegerit cautionem; nam tunc poſt litem conteſtatam nec poteſt amplius pœnitere, ſed inſuper convictus in Judicio de hoc duplici delicto privatur toto debito. ad tex. in L. un. C. de plus petit. & citat etiam Abb. in cit. cap. un. de plus petit. n. 6. & 7. poſt Bartol. in L. in criminali. C. de juriſd. omn. jud. & minus petens, non per hoc perdit reſiduum, ſed Judex in veram quantitatem calculum feret. cit. L. un. in fin.

Si vero debitum ſolutum quis bis exigit, tenetur pœna ſtellionatus. L. ſi fidejuſſor. 29. §. in omnibus. ff. mandat. Roman. conſ. 105. ſub n. 1. ad fin. Bald. in L. 1. n. 12. verſ. 2. revoco in dubium. & n. 14. verſ. ultimo adverte. C. de cond. indeb. Cabal. reſol. crim. caſ. 169. n. 1. non vero pœna falſi. juxta L. ſi quis obrepſerit. ff. ad L. Cornel. de falſ. ubi quod quis tunc demum pœna falſi teneatur, ſi inſuper etiam concurrat falſa probatio per teſtes, inſtrumenta &c. Cabal. loc. cit. n. 2. ubi num. 3. quod non ſufficiat ſola petitio, ſi requiratur actualis exactio etiam ad pœnam ſtellionatus incurrendam.

Quod vero creditor non poſſit petere ante diem, limitatur, quando debitor eſt decoctus, tamen ad effectum tantum, ut adveniente tempore fiat ſolutio. Ciarlin. contr. for. c. 35. nu. 20. ubi Oſaſc. deciſ. 130. n. 9. & ſeqq. Craſſ. in §. legatum. q. 44. in fin. Surd. deciſ. 120. nu. 14. & 15. & alii; item ſi adeſt timor decoctionis; quia tunc debitor conveniri poteſt etiam ante diem ſolutionis. Rot. coram Bichio deciſ. 281. inter ejus impreſſ. n. 45. ad tex. in L. quæſitum. & ibi gloſ. verb. quia intereſt. ff. de pignor.

Creditor, qui cœpit agere via ordinaria, non poteſt agere via executiva, excepta obligatione Camerali. Scaccia de Judic. lib. 1. cap. 62. nu. 33. & de appellat. q. 17. limit. 9. num. 45. Gabr. commun. concluſ. tit. de action. concl. 2. a n. 1. & per tot. Joſeph. Altograd. controverſ. 87. a n. 1. & apud illos alii, ad tex. in L. ſi mulier. §. ſi. de eo, quod met. cauſ. cap. quod ſemel placuit, de R. J. in 6. quod tamen poſſit actio mutari, quando adeſt obligatio Cameralis, vide Eccleſ. obſ. for. 110. num. 11. ubi Merlin. de pignor. lib. 5. q. 59. num. 13. & alii. 166

Creditor non poteſt propria auctoritate capere poſſeſſionem bonorum debitoris, etiam poſt ſecundum decretum, ſed debet mitti in poſſeſſionem a Judice. Eccleſ. obſ. for. Senat. Pedem. obſ. 179. nu. 16. alias cadit Jure ſuo. tex. in L. miles. 6. §. qui judicati. ff. de re judic. L. creditores. 7. ff. ad Leg. Jul. de vi privata. L. meminerint. §. quod ſi præcipua. & ibi gloſ. & L. fin. C. unde vi. Pax Jord. de re judic. l. 14. tit. 13. n. 209. 167

Creditor poteſt mitti in poſſeſſionem omnium bonorum debitoris, ut tædio affectus ſolvat. Rot. apud N. de ſubhaſtat. deciſ. 37. num. 12. relata ab Eccleſ. obſerv. for. 136. num. 4. Neque invitus cogitur accipere partem ſolutionis, ob incommoda, quæ talis ſolutio ſecum affert. Fachin. lib. 10. contr. Jur. cap. 59. de quo concorda quæ ſupra diximus in verbo Cenſus. num. 81. 168

An autem Creditor poſſit corpus defuncti Debitoris ſequeſtrari facere ne ſepeliatur, donec ei ſatisfiat? Reſp. negative. Abb. in cap. ex parte, de ſepult. Gomez var. reſ. tom. 2. c. 11. n. 56. Cabal. reſol. crim. caſ. 203. num. 5. Covar. var. reſ. lib. 2. c. 1. n. 10. 169

Creditor habens plures correos ſibi in ſolidum obligatos, & recipiens, ſeu exigens ab uno ſolutionem pro parte, videtur receſſiſſe ab inſoliditate. L. liberum. C. de fidejuſſor. & mandator. & ibi gloſ. in verb. juris ratio. Capon. diſc. for. 122. 170

Creditor non auditur, ubi adeſt ſtatutum poſt certum tempus illi negans audientiam, illo tranſacto, ſuppoſita tamen bona fide debitoris, licet vellet probare: Et debitor inſuper relevatur ab onere probandi, niſi creditor vellet probare malam fidem debitoris, de quo vide late Ciarlin. contr. for. cap. 32. per tot. & Mareſc. lib. 2. var. reſ. c. 67. per tot. 171

Creditor Principis tenetur probare, pecuniam fuiſſe verſam in utilitatem Principatus, aliter illius ſucceſſor non tenetur ad ſolutionem. Noal. de tranſmiſſ. cap. 28. a n. 107. ſeqq. ubi plura. Idem dic de mutuante Eccleſiæ, Civitati, vel minori; & probatur ex L. Civitas. ff. ſi cert. petat. ubi gloſ. in verbo non Civitas. Peregr. de Jure fiſc. lib. 1. tit. 3. n. 81. Menoch. de arbitr. caſ. 432. nu. 18. ſeq. quamvis non deſint, qui aſſerant ſufficere conſtare de neceſſitate, vel utilitate ſtatus. vide Noal. loc. cit. & a n. 99. & Menoch. loc. cit. ubi plura. 172

Creditor, cui ex legato, vel ex delicto aliquid debetur, non venit nomen creditorum proprie talium, ſed tantum improprie, & ſecundum communem loquendi modum, ut probat Fachin. lib. 11. contr. Jur. cap. 71. apud quem tamen multi contrarium tenent. Neque is, cui debetur aliquid ſub conditione cum diſtinctione ut ſupra. Idem Fachin. loc. cit. reſol. 74. & ideo in odioſis non veniunt nomine Creditorum. 173

Creditor: cui plures res ſunt obligatæ a pluribus poſſeſſoribus poſſeſſæ, poteſt quemlibet poſſeſſorem 174

Digitized by Google

in ſolidum convenire. Fachin. *l.* 2. *contr. Jur. c.* 47. ubi Bart. *in L. Moſchis. ff. de Jure fiſc.* Specul. *de oblig. & ſolut. §. n.* 46. *verſ. item debitor meus*. Neguſ. *de pignor.* 1. *memb.* 8. *part. princ. n.* 50. Covar. *l.* 3. *var. reſ. c.* 7. *n.* 7. & alii.

175 Sed poteſtne creditor fructus pignoris ſibi retinere, ſi illud accepit pro ſua ſecuritate? Reſp. negative; nam eſſet uſura *c.* 1. & 2. *de uſur.* pignus eſt enim debitoris, cui fructificat. Molin. *de contract. tr.* 2. *diſp.* 320. *n.* 1. *ſeq.* Bonac. *de contract. diſp.* 2. *punc.* 9. *q.* 3. Merlin. *de pignor. l.* 1. *tit.* 3. *c.* 23. *n.* 3. & 11. Eccleſ. *obſ. for.* 136. *n.* 2. *ſeq.* ſed illos tenetur imputare in ſortem, & ſic cum debito compenſare. DD. *cit.*

176 Creditor plures habens correos, vel fidejuſſores in ſolidum obligatos, ad unius concurſum vocatus, aut alias comparens petendo ſuum creditum, & ſuum inter reliquos gradum, poteſt concurſu pendente, imo etiam obtenta graduatoria, redire ad alios fidejuſſores, qui proinde litis pendentiam allegare non poterunt. Salgad. *in labyr. cred. p.* 1. *c.* 17. *a nu.* 10. *ad* 24. ubi late, & ad contraria reſpondet.

177 Creditor ceſſionarius an poſſit agere contra cedentem, & promittentem de evictione, & quando? vide quæ diximus in verbo *Ceſſio*. & Bald. *conſ.* 72. Surd. *deciſ.* 326. Roderic. *de ann. reddit. l.* 2. *c.* 21. *num.* 18. Capon. *diſt. for.* 314. Gabellin. *de evict. §.* 3. *num.* 160. Mangil. *de evict. q.* 79. & 80. *per tot.* & alibi.

178 Creditor ceſſionarius ex cauſa onerosa, qui ex Juris diſpoſitione prohibetur exercere actiones ceſſas niſi pro ſumma cedenti vere ſoluta, ſi prætendat, ceſſionem ſibi fuiſſe factam pro ſolutione, tenetur ante omnia ſuum creditum juſtificare aliter, quam ex confeſſione cedentis. Paſqual. *de patr. pot. p.* 1. *c.* 6. *n.* 8. ubi Farin. *de falſ. q.* 162. *n.* 37. Menoch. *de præſum. l.* 3. *præſ.* 129. *n.* 26. & alii.

179 Quæres, an uſufructuarius a teſtatore relictus omnium bonorum poſſit a creditoribus hæreditariis moleſtari? Reſp. negative; quia in illum non tranſeunt actiones paſſivæ: hæredem ergo moleſtabunt, qui tamen ab uſufructuario conſequetur, quid creditoribus præſtiterit. Caſtill. *de uſufr. c.* 59. Faber *in Cod. de uſufr. def.* 1. Rol. *conſ.* 8. *vol.* 2. Idem dicitur in emptore hæreditatis, qui etiam non poteſt moleſtari a creditoribus, bene vero ipſe hæres. de quo eſt tex. *in L.* 2. *C. de pact.* Mantic. *de tacit. l.* 4. *tit.* 10. *a n.* 20. Gomez *tom.* 2. *var. reſ. c.* 2. *n.* 5. Olea *de ceſſ. jur. tit.* 3. *q.* 9. *n.* 20. an vero, & quando uſufructuarius omnium bonorum teneatur ſolvere debita defuncti, a quo fuit eidem uſusfructus legatus, & an ex propriis bonis, an vero ex fructibus legati, aut an poſſit diſtrahere ex bonis hæreditariis, vide late Menoch. *de præſum. l.* 4. *præſ.* 143. *per tot.* ubi plures habebis caſus.

180 Creditor in re feudali cum conſenſu Domini præfertur illi, qui non habet conſenſum, vel certe poſteriorem. Merlin. *de pignor. l.* 4. *tit.* 1. *q.* 31. ubi Gait. *de cred. c.* 4. *n.* 1852. Vinc. de Franch. *deciſ.* 64. & 95. & alii.

181 Quær. an attendatur mandati tempus ad prælationem, an vero tempus contractus? Reſp. omnino tempus contractus inſpiciendum eſſe; quia ſolum mandatum ad contrahendum nihil operatur, ut patet in mandato ad diſpenſandum, quod non eſt diſpenſatio: in mandato ad contrahendum matrimonium, quod non eſt matrimonium. Sanchez *de matrim. l.* 8. *diſp.* 30. *nu.* 12. & *l.* 2. *diſp.* 11. *n.* 23. & mandatum ad vendendum non eſt venditio. Gratian. *diſc. for. c.* 54. *n.* 49. apud Salgad. *ut infra n.* 14. & mandatum ad delinquendum non dicitur ipſum delictum. vide Bal. *conſ.* 198. *n.* 10. Mantic. *de tacit. l.* 11. *tit.* 22. *n.* 16. Salgad. *in labyr. cred. p.* 1. *c.* 30. *n.* 30.

182 Debitor ſolvens creditori hypothecario ſui creditoris, quod liberetur, etiamſi ſolverit invito ſuo creditore, defendit Cyriacus *contr. for.* 129. *n.* 21. ubi Bartol. *in L. ſolutum.* 21. *§. ſolutam. ſub n.* 2. *ff. de pignor. & action.* Cornel. *conſ.* 257. *num.* 7. *vol.* 3. & alii; non vero ſi creditor, cui ſolvit, non fuit hypothecarius, ſed ſimplex.

183 Quæres, alternative obligatus ad hoc, vel illud, an, & quando habeat optionem ſolvendi, vel creditor exigendi, & an eligenti variare liceat? pro cujus quæſtionis reſolutione diverſi ponendi ſunt caſus. Et

Primo ſtat regula generalis, quod quando debitor alternative eſt obligatus ſolvere unum, vel aliud, electio eſt debitoris. tex. *in L. plerumque. §. fin. ff. de Jur. dot.* & *in L. ſi quis ſervum*, & ibi Bal. *C. de cond. indeb. cap. in alternativis, de R. J. in* 6. Afflict. *deciſ.* 397. *n.* 4. & 5. ubi Bal. *in d. L. ſi quis ſervum. col.* 4. *verſ. quæro in iſto.* dicens, quod alternativa exigendi eſt in electione agentis, ſed in alternativa ſolvendi eſt in electione debitoris. ad not. *in L. lucio. ff. de leg.* 2. & *L. ſi ita diſtrahatur. ff. de contrah. empt.* Quæ quidem procedunt, quando utraque alternativa eſt æqualiter in obligatione, ut puta cum quis promittit hoc, vel illud. Tiraquel. *de retr. lignag. §.* 3. *gloſ.* 3. *n.* 16. *in fin.* Coler. *de proceſſ. executivo. p.* 2. *c.* 8. *n.* 29. Stracc. *tract. de aſſecurat. initio ante gloſ. num.* 63. & *ſeq. tom.* 6. *p.* 1. *fol.* 362. apud Scacc. *de commerc. & camb. §.* 2. *gloſ.* 5. *n.* 310. At vero ſi una res eſt principaliter in obligatione poſita, & alia acceſſorie pro ſecuritate, & ad cautelam creditoris, & ſic ad favorem creditoris, & tunc electio eſt ejuſdem creditoris. DD. apud Matt. de Afflict. *l. c. n.* 6. Tiraquel. *l. c.* Scacc. *l. c.* ubi plura. ex quibus oriuntur diverſæ reſolutiones; Et

Primo reſolvitur, quod etiamſi ſententia, aut libellus alternativus non valeat. *L. ubi autem, §. qui illud, aut illud. ff. de V. O.* cum non valeat ſententia obſcura, & incerta. *L. in ſumma, §. qui ſortis ff. de re judic.* hoc tamen fallit, quando plura ſunt in obligatione, & utraque pars alternative eſt ita ſufficienter compoſita, ut ad obligationem ſufficiat. ita Eccleſ. *obſer. for. Senat. Pedem. obſ.* 23. *nu.* 1. 2. & 3. ubi quod tunc ſententia debeat alternative proferri, ex Specul. *tit. de ſentent. §. qualiter. n.* 7. Scacc. *de ſent. & re jud. gloſ.* 14. *q.* 15. *n.* 21. & aliis.

Secundo reſolvitur, quod quando alternativæ electio eſt debitoris, is poſt ſententiam condemnatoriam ad hoc, vel illud, poſſit ſolvere quod vult. gl. *in L. cum qui certarum.* 138. *§. cum pure, in verb. quoties. ff. de V. O.* Bart. *in L. ſi quis ſtipulatus. n.* 2. *ff. de ſolut. & liberat.* ita ut condemnatus ad hoc, vel illud virtute ſtipulationis, etiam in executione ſententiæ poſſit variare. gloſ. *in d. verb. quoties.* ſecus, ſi electio ſit creditoris. Eccleſ. *loc. cit.* Afflict. *l. c. nu.* 7. quamvis in debitore ex ſtupro contrarium doceat Gonzal. *in l.* 5. *decretal. tit.* 16. *de adulter. c.* 2. *n.* 7. ubi, quod etiamſi hodie ſtuprantis de Jure Canonico ſit alternativa, *aut ducat, aut dotet*, nec poſſit ſtuprator præciſe cogi ad ducendum, ut infra ſuo loco dicemus, tamen ſi ſtuprata nubere ſtupratori renuerit, illam nihilo minus dotare teneatur; ubi vide: in quo forte militat ratio naturalis, ne ſtuprata ultra injuriam teneatur invita alicui certo nubere contra ſuam voluntatem, & ſic duplicem injuriam pati, & ne, renuente ſtuprata nubere, ſtuprator evadat immunis ab omni pœna.

Tertio reſolvitur, quod quando creditor agit ex *L.* 2. *C. de reſcin. vend.* debeat in libello alternativam petere, nempe, vel ut emptor pretium ſuppleat, vel rem emptam reſtituat, ut per tex. *in cap. cum dilecti, de empt. & vendit. & cap. penult. cod.* DD. *in d. L.* 2. *C. de reſcind. vend.* Vant. *de nullitat. tit. quot & quib. mod. nullit. prop. poſſ. n.* 6. & alios concludit Gail. *pract. obſerv. l.* 1. *obſer.* 62. *n.* 10. cum enim utrumque ſit in obligatione, ut emptor rem reſtituat, vel ut pretium ſuppleat, electio eſt emptoris, & ſi venditor alterum præciſe petit, ſuccumbit. Eccleſ. *l. cit. n.* 9. apud quem plura de hac materia.

Quarto reſolvitur, quod licet debitor ex contractu ſit obligatus intra certum tempus ſolvere, vel dare pignus, aut fidejuſſores, tamen electio ſit penes creditorem, velitne acceptare pignus &c. vel cogere debitorem ad præciſe ſolvendum. Scaccia *de commerc. d. gloſ.* 5. *nu.* 305. ubi Paul. de Caſtr. *in L. ſi ſtichum.* 4. *§. idem Celſus. ff. de novat.* Tiraquel. *de retr. lignag. §.* 3. *gloſ.* 3. *n.* 16. Afflict. *l. c. ſub n.* 5.

Creditum exigendum, in tempus futurum, ſi eſt 184
certum, & non periculoſum, non poteſt minus emi anticipata ſolutione ſine uſura, ſecundum Molin. *de contract. diſp.* 361. *tract.* 2. Sotus *de juſt. l.* 6. *q.* 4. *art.* 1. *verſ. ſolutio tertii argumenti*. & DD. quos citat, & ſequitur Bonac. *de contr. diſp.* 3. *q.* 3. *punc.* 10. Sylveſt. *verb. uſura.* 2. *q.* 14. contra Navar. *manual. c.* 17. *n.* 232.

Debitum quodnam ſit neceſſarium, vel voluntarium, 185
vide Ciarlin. *contr. for. cap.* 189. *n.* 15. Gratian. *diſc. for. c.* 760. *n.* 16. *tom.* 4. Gonzal. *in cap. officii.* 14. *nu.* 7. *poſt med. de teſtam.* ubi etiam, quod debitor neceſſa-

rius

Digitized by Google

tius aliquid legans dicatur legaſſe animo compenſandi, non vero debitnt voluntarius, ſed potius ex liberalitate. late Menoch. *de præſum. l. 4. præſ* 109. *&* 110. Gomez *tom. 1. var. c.* 12. *n.* 27. Gratian. *diſc. for. c.* 104. *n.* 16. *ſeqq.* & alii apud Gonzal. *l. c.*

186 Debitum alienum in ſe ſuſcipiens, tenetur actione *de conſtituta pecunia*. Ciarlin. *contr. for. c.* 98 *n.* 1. ubi de ejus materia. Hering. *de fidejuſſ. c.* 18. *n.* 4. ubi differentia inter conſtituere ſe debitorem, & fidejubere; habet tamen beneficium excuſſionis. Ciarlin. *l. c. n.* 3.

187 Debiti quantitas poteſt probari per juramentum, ſi debitor ſubſtantiam debiti doloſe negavit, & poſtea fuit convictus de mendacio, quamvis ipſa ſubſtantia debiti non poſſet probari per juramentum. Gratian. *diſc. for. c.* 109. *n.* 59. ubi Menoch. *conſ.* 81. *n.* 18. *l.* 1.

188 Debitum unum converſum in alterum extinguitur, nec debitum ſecundum aſſumit naturam primi. Bart. *in L. ſingularia in fin. ff. ſi cert. pet.* apud Gratian. *l. cit. c.* 44. *n.* 6.

DECIMÆ.

Praxis Decimarum,

§. I.

Quid ſit Decima, & a quo Jure debita?

1 Decima eſt omoium bonorum licite aquiſitorum quota pars Deo diuturoa cooſuctudine debita. Card. *conſ.* 26. Rebuff. *de decim.* 4. *q.* alias decimæ defioitiones vide apud DD. & Canoniſtas *in tit. de decim. l.* 3. *decretal. tit.* 30. & illam definit, ac explicat Monet. *de decim. c.* 2. *nu.* 1. quod ſit omnium bonorum licite quæſitorum quota pars Deo, ejuſque miniſtris, divina inſtitutione, humana vero conſtitutione, dictante etiam naturali ratione, debita.

2 An debeatur Jure naturali, & Divino, vel tantum Eccleſiaſtico, controvertitur. Canoniſtæ tenent deberi de Jure Divioo: quod probatur primo ex definitione; ſecundo, quia debentur Deo in recognitionem ſupremi dominii. *c. tua nobis.* 26. *cap. cum ſit.* 33. *de decim.* Tertio, quia debentur pro alimentis Sacerdotum, quæ debentur Jure naturali. *c. cum ſecundum, de preb.* quæ obligatio eſt confirmata ex Lege Evangelica, Lucæ *c.* 11. ubi reprehenduntur Phariſæi opera charitatis negligentes, illis: *hoc oportet facere.* (ſcilicet decimas ſolvere) *& illa non omittere.* (ſcilicet opera charitatis) & illo Matthæi *c.* 22. *reddite quæ ſunt DEI Deo.* & hanc tenent SS. P. P. quos magno numero affert Gonzal. *in l.* 3. *decret. tit.* 30. *de decim c.* 32. §. 1.

Quod vero debeatur ſolo Jure Eccleſiaſtico, tenent Theologi cum S. Thom. 2. 2. *q.* 87. *art.* 1. *& quodlib.* 2. *art.* 9. Monet. *de decim. c.* 1. *q.* 1. *&* 2.

Alii volunt, decimas prædiales deberi de Jure divino, induſtriales vero vel perſonales de Jure Eccleſiaſtico. Hoſtienſ. *in Summ. de decim.* Felin. *in cap. cauſam, de reſcript.*

3 Alii probabilius dicunt, decimas quoad ſubſtantiam deberi Jure Divino, quoad quotam vero, vel quantitatem, de Jure Eccleſiaſtico. Suarez *de decim. c.* 9. *nu.* 10. Covar. *l.* 1. *var. reſ. c.* 17. *n.* 2. *&* 4. Azor. *part.* 1. *inſtit. moral. l.* 7. *c.* 34. *q.* 4. *verſ. in his igitur.* Barboſ. *de offic. Paroch. c.* 28. *a n.* 5. P. Pirhing. *l.* 3. *decret. tit.* 30. *ſect.* 1. §. 2. *n.* 6. *&* 7. *& ſeqq.* Rot. *deciſ.* 31. *n.* 5. *p.* 8. *rec.* & probat tex. *in cap. Parochianos, de decim.* Rebuff. *de decim. q.* 1. *n.* 9. cum qua diſtinctione loquitur etiam S. Thom. *d. q.* 87. *verſ. reſpond. ante fin.* & tandem alii volunt, tunc tantum illas deberi de jure divino, quatenus ſunt neceſſariæ pro ſubſtentatione miniſtrorum Eccleſiæ &c. Solorzan. *de Jure Indiar. l.* 3. *c.* 1. *n.* 17. vide etiam Covar. *l.* 1. *var. c.* 17. *nu.* 2. Leo *in theſ. for. Eccleſ. p.* 2. *c.* 12. *n.* 15.

§. II.

Quinam teneantur ſolvere decimas?

4 Decimas tenentur ſolvere omnes fideles, niſi aliquo Jure, vel titulo legitimo ſint exempti. S. Thom. *l. c.* & probatur *ex cap. ex tranſmiſſa, de decim. c. a nobis, eod.* non tantum futuras, ſed etiam præteritas. Rebuff. *l. c. q.* 5. P. Pirhing *d. tit.* 30. *ſect.* 3. *n.* 34. Imo debitas ex obligatione reali, uti, quia quis poſſidet rem, quæ, antequam ad ipſum perveniret, jam erat obligata ad decimas, tenentur ſolvere omnes cujuſcumque ſtatus, Religionis, & dignitatis ſint, etiam Reges, & Imperatores, niſi legitima præſcriptione, vel Pontificis diſpenſatione, aut privilegio ſint exempti. Laym. *moral. l.* 4. *tr.* 6. *c.* 3. *n.* 5. P. Pirhing *loc. cit. num.* 35.

5 Concluſiooem principalem, quod nempe omnes fideles &c. teneantur ad ſolutionem decimarum, Limita primo quoad Monachos, qui de propriis laboribus, ſeu nutrimentis ſuis propriis decimas ſolvere non tenentur. *cap. decimas.* 16. *q.* 1. Rebuff. *l. c. q.* 5. quod ſi tamen Monachi poſſideant bona in aliena Parochia exiſtentia, ex illis tenebontur ad decimas Eccleſiæ prædiali ſolvendas, ut reſolvit Rot. *deciſ.* 254. *p.* 15. *rec. & dec.* 91. *n.* 9. *p.* 13. *rec.* ubi, quod id procedat, etiamſi dicta prædia ſint tradita pro novo Monaſterio fundando, ita ut inſerviant pro illius dote, ad celebre *cap. penult. de decimis.* & ibi Fagnan. *nu.* 10. ſi prius ex illo fundo decimæ ſolvebantur, cum tranſeant cum ſuo onere. Abb. *in cap. novum genus. n.* 7. *de decim.* Monet. *de decim. c.* 5. *n.* 6. *&* 7. Barboſ. *in d. cap. novum genus. n.* 4. *verſ. contrarium tamen.* niſi fundus non inſerviret pro dote Mooaſterii, ſed in dicto fundo Monaſterium ædificaretur: tunc enim cum fundus deſtrueretur, & ſic nulli amplius fructus exinde colligerentur, nulla etiam decima deberetur, ut notavit Fagnan. *l. c. n.* 12. ad tex. *in c.* 1. *de cenſib.* & ibi gloſ. *in verb. ullo ſervitio.* ibique Joan. Andr. *num.* 8. Butr. *nu.* 9. Card. *num.* 3. & alii. Eodem modo

6 Limita ſecundo quoad Clericos, & ſacerdotes, qui cum non percipiant Sacramenta, de bonis Eccleſiæ ad prædiales decimas non teoentur, ſed tantum ad perſonales in loco, ubi percipiunt Sacramenta. *cap. novum genus.* 2. *de decim.* S. Thom. *l. ſup. cit.* Riccius *in prax. p.* 1. *reſ.* 539. niſi Sacerdotes, aut Eccleſia &c. poſſiderent bona ſita in aliena Parochia. *DD. ſup. cit.* & Rot. *deciſ.* 27. *n.* 20. *p.* 14. *rec.* etiamſi dicta prædia ſint Eccleſiæ pro dote aſſignata; quam ſeotentiam receptiorem vocat Rota *dec.* 344. *p.* 13. *rec. n.* 9. ubi Abb. *in d. cap. novum genus n.* 2. Covar. *var. reſ. l.* 1. *c.* 17. *n.* 8. *verſ. ſecundo licet.* & DD. *ſupra cit.* Nec refert, quod bona, quæ uſibus Eccleſiaſticis dedicantur quoad fundationem, vel manſum, aut cœmeterium, vel domos, aut hortos juxta poſitos, aut NB. dotem Eccleſiæ, ſiot immunia ab omnibus tributis, & oneribus etiam Laicalibus nedum publicis, ſed etiam privatis. *arg. c.* 1. *de cenſib.* & *c.* 2. *de Eccleſ. ædific.* DD. apud Fagnan. *in cap. non minus. n.* 8. *de immun. Eccleſ.* Rot. *deciſ.* 339. *n.* 40 *p.* 6. *rec.* etiam ab oneribus præexiſtentibus ob eorum ſpecialem Sanctitatem. *cap. ſecundum.* 23. *q.* 8. Bal. *in L. omnes. n.* 12. *C. de Sacroſ. Eccleſ.* Turrecrem. *in cap. ſi tributum.* 11. *q.* 1. & alii apud cit. Rot. ubi late; & ſic debeant etiam eſſe immuoia a decimis: nam, ut reſpondet Fagnan. *in d. cap. penult. de decim. n.* 12. *in fin.* hæc bene procedont quoad decimas, ſi dicta loca inſerviant pro ſitu Eccleſiæ, Cœmeterii, ſepulturæ &c. vel, ſi pro dote tantum inſerviant, ſi non ſint ſita in aliena Parochia; Et dato etiam quod *d. cap. novum genus.* loqueretur etiam de prædiis in dotem alicui Eccleſiæ datis etiam exiſtentibus in aliena Parochia, prout aliqui voluerunt, ut videre eſt apud Rot. *d. deciſ.* 444. *n.* 10. *p.* 13. *rec.* ubi allegatur S. Thom. 2. 2. *q.* 87. *art.* 4. *ad* 1. Covar. *d. c.* 17. *n.* 8. *verſ. primum hinc conſtat.* certe allegandi illud prædium in aliena Parochia ſitum, eſſe dotem Eccleſiæ, incumberet onus probandi. Rot. *cit. deciſ.* 254. *a n.* 11. citans Zabarell. *conſ.* 88. *n.* 4. *verſ. pro hoc etiam.* An vero Clericus teneatur ſolvere decimas, de eo, quod percipit ex patrimonio, ad cujus titulum fuit promotus? affirmative Reſp. cum Riccio *d. reſ.* 539. *a n.* 4. Traochedin. *conſult.* 91. *n.* 16.

7 Limita tertio in pauperibus; qui non tenentur ſolvere decimas, niſi aliquid de neceſſariis alimentis illis ſupereſſet. Rebuff. *l. c. n.* 14. Monet. *de decim. c.* 5. *q.* 1. *n.* 28. Rot. *deciſ.* 289. *n.* 3. *ſeqq. p.* 16. *rec.* & paupertas debet eſſe tanta, ut per talem decimarum ſolutionem ipſis deficeret victus neceſſarius. DD. *cit.* & Rot. *dec.* 223. *n.* 24. *p.* 12. *rec.* ubi Joan. An. *in cap. cum homines. verſ. perſolvant.* & ibi Abb. *n.* 5. & alii, *de decim.* & alii.

§. III.

Quinam eximantur a Jure ſeu privilegio a ſolutione Decimarum, & quomodo?

8 A decimarum ſolutione eximuntur primo Monachi de propriis laboribus &c. ut ſupra *nu.* 5. ſecundo Clerici Clericis &c. ut ſupra *num.* 6. Tertio pauperes, ut ſupra *num.* 7. Quarto eximuntur Ciſtercienſes, Templarii, & Hoſpitalarii, qui non tenentur ad decimas prædiales, ſi ſua prædia propria manu colunt, vel propriis ſumptibus. *cap. ex parte.* 10. *& cap. licet, de decim.* quæ privilegia cum ſint perſonalia, non ſuffragantur ratione portionis colonorum. Put. *deciſ.* 522. Rot. coram Coccin. *in una Pampelon. decimarum 17. Junii* 1615. non enim eſt novum, quod in materia decimarum diverſimode judicetur de fructibus, prout ſpectant ad Dominum fundi, ac prout ſpectant ad conductorem, ſeu colonum, qui proinde pro fructibus ad ſe ſpectantibus tenebitur ad decimas, ut dixit Rot. *deciſ.* 145. *p.* 11. *rec. n.* 7. *ſeqq.* ad tex. *in cap. dilecti. de decim.* gloſ. *in Clem.* 1. *verb. excolendas*, & ibi DD. *eod.* Abb. *in cap. a nobis. nu.* 1. *& ſeqq. & in cap. tua nobis. n.* 1. 6. *&* 14. *de decim.* Monet. *de decim. cap.* 5. *q.* 1. *n.* 2. *&* 13. *& c.* 6. *q.* 4. *n.* 39. *& ſeqq.* Suar. *de Relig. tom.* 1. *l.* 1. *c.* 19. *n.* 13. Azor. *inſt. moral. p.* 1. *l.* 7. *c.* 37. *q.* 7. etiamſi ſint coloni partiarii, & cenſuales privilegiatorum. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. l.* 3. *c.* 26. §. 3. *nu.* 19. *&* 29. *ſeqq.* & alii; & apud Rot. coram Celſo *dec.* 98. *inter ejus impreſſ. n.* 6. *ſeqq. & deciſ.* 5. *n.* 9. *p.* 14. *rec.* niſi adſit immemorabilis exigendi integras decimas, de qua vide Rot. citatas. Si vero prædia Ciſtercienſibus &c. locentur pro pecunia, in nihilo ſunt exempti. Rot. *dec.* 4. *de privil. in antiq.* Put. *dec.* 150. Rot. ſæpius apud Monet. *loc. cit. num.* 13. *verſ. item declara.* ſicut hæc exemptio non ſuffragatur quoad poſſeſſiones, vel prædia ab aliis conducta. tex. *in c. dilecti*, & ibi DD. *de decim.* niſi in privilegiis aliter eſſet diſpoſitum, de quo Rot. *deciſ.* 334. *p.* 2. *rec.* ubi de privilegio, in quo aderant clauſulæ *de bonis quæ ipſi colunt, aut NB. coli faciunt.* vel niſi aliter fuerit tranſactum. Rot. *deciſ.* 370. *nu.* 4. coram Celſo *inter ejus impreſſ.* ubi de concordia, quod pro bonis acquiſitis ante Concilium certa portio eſſet Parocho ſolvenda a Monachis, quæ facit, quod exemptio dicatur realis, & ita extendatur etiam ad colonos &c. gloſ. *in Clem.* 1. *verb. excolendos. in fin. de decim.* Abb. *conſ.* 9. *ſub num.* 2. *verſ. ſi enim l.* 1. & alii apud cit. Rot.

Sed, tenenturne Ciſtercienſes ſolvere decimas ex prædiis acquiſitis poſt generale Concilium? Reſp. eſt negativa, ſi propriis ſumptibus illa excolunt. Rot. coram Coccin. *in d. Pampelon. decimarum* apud Monet. *de decim. d. cap* 5. *a num.* 11. *ſeqq.* dummodo illa acquiſiverint pro novis Monaſteriis ædificandis, quo caſu tradenda erunt aliis excolenda, ſicque Religioſi erunt immunes pro portione ſua, non autem coloni pro ſua, vide etiam Rot. *in una Carpentoraten. decimarum 27. Aprilis* 1678. *coram Rondinino, quæ in ordine eſt deciſ.* 201. *p.* 19. *rec.* Et dummodo talia privilegia non incipiant eſſe enormiter læſiva Eccleſiæ Parochial. *cap. ſuggeſtum, cap. dilecti*, ubi gloſ. *de decim.* Rebuff. *loc. cit. q.* 14. Monet. *loc. cit. a n.* 13. ubi Rotæ & alia Rota *deciſ.* 24. *n.* 2. *& deciſ.* 122. *nn.* 9. *&* 10. *p.* 13. *rec.* ubi de materia: quando autem privilegium dicatur enormiter læſivum, ſpectat ad Summ. Pontificem decernere. Abb. *in d. cap. ſuggeſtum n.* 4. gloſ. *in cap. decet, de R. J. in verb. decet. poſt med.* Rot. coram Coccin. *deciſ.* 896. *inter ejuſd. impreſſ. n.* 2. P. Pirhing *d. tit.* 30. *n.* 74. Dixi dummodo illa acquiſiverint, pro novis Monaſteriis ædificandis; nam alias eſt regula, quod hæc privilegia non extendantur ad prædia, quæ dicti Religioſi acquiſiverunt poſt *d. Concil. Lateran.* etiamſi illa acquiſiverint emptione, ſive pia fidelium donatione, quamvis propriis manibus, aut ſumptibus excolant. P. Pirhing *loc. cit. n.* 56. & diſponitur *in cap. nuper,* 34. *de decim.* Monet. *loc. cit. n.* 12. Gonzal. *in d. cap. nuper. & in cap. commiſſum. n.* 9. *de decim.* Seraphin. *deciſ.* 1380. *n.* 3. quem refert Solorzan. *de Jur. Indiar. l.* 3. *c.* 21. *n.* 26. quamvis nonnulli apud eundem contrarium teneant. Vide etiam Fagnan. *in cap. nuper. decim. a num.* 14. ubi prius ſententia quod procedat, quando ex illis fundis de novo acquiſitis prius decima ſolvebatur, alias ſecus.

9 Quinto omnes Religioſi ſunt exempti a ſolvendis decimis de nutrimentis animalium: hoc eſt de animalibus, quæ ipſi nutriunt. gloſ. *in Clem.* 1. *de decim. cap. ex parte. il.* 1. *decim.* Item de hortis ſuis *d. c. ex parte.* fallit, ſi aliis dicta animalia nutrienda darent. Rebuff. *loc. cit. clem.* 1. ubi gloſ. *verb. animalibus, & verbo tenenda, de decim.* Abb. *in d. cap. ex parte in fin.* & ibi Aochar. *n.* 2. *verſ. iſtud etiam.* Henric. Bohic. *n.* 2. *verſ. intellige.* & alii apud Rot. *deciſ.* 493. *p.* 4. *rec. tom.* 1. *nu.* 1. & ibi etiam Rebuff. *loc. cit. q.* 14. *nu.* 57. ubi, quod, ſi dentur aliis tenenda, & cuſtodienda, requiratur quod veſperi redeantur ad Monaſterium. Item fallit in hortis, ſi aliis colendos traderent. Abb. *in d. cap. ex parte.* Rebuff. & Monet. *ll. cit. a n.* 15. item multo magis fallit in animalibus ad alios ſpectantibus, etiamſi paſcant in bonis Monaſterii. Rot. *deciſ.* 43. *p.* 15. *rec. nu.* 7. & quod de animalibus, & hortis dictum eſt, idem dicitur de novalibus. DD. *cit.* de quibus etiam infra *n.* 111.

10 Sexto Summ. Pontifex non ſolvit decimas; quia is eſt Summus Sacerdos, ad quem ſpectat decimas imponere. Item in Epiſcopo, qui non ſolvit decimas, niſi S. Pontifici, de bonis, quæ ſunt de menſa Epiſcopali, ſecus de patrimonialibus, quæ poſſidet tanquam privatus; uti dicitur de aliis Clericis. Monet. *d. c.* 5. *a n.* 20. *ad* 24.

11 Septimo Leproſi, vel Eremitæ, aut alii Laici, qui vivunt in communi, & ſtant ſimul in eodem loco, & domo, non ſolvunt decimas de hortis ſuis, neque de animalibus ſuis ibi naſcentibus, vel eorum nutrimentis; ſecus, ſi colunt agros, vel vineas, vel vivunt per ſe in domibus ſuis. *c.* 2. *de Eccleſ. ædific. l. c. n.* 33. Rebuff. *de decim. q.* 5. *num.* 22. fallit in hoſpitali communi leproſis, & aliis infirmis; quia tunc etiamſi ibi deferantur aliqui leproſi curandi, non per hoc dicuntur ibi leproſi communiter vivere; juxta Rot. *deciſ.* 493. *n.* 2. *&* 3. *p.* 3. *rec. tom.* 1.

12 Octavo infideles ſecundum aliquos non ſolvunt decimas, eo quod non ſint de Eccleſia; ſermo eſt de perſonalibus, prædiales tamen ſolvere debent, vel dimittere prædia. P. Pirhing *d. tit.* 30. *de decim. ſect.* 3. §. 1. *n.* 37. *&* 38. Monet. *l. c. a n.* 36. Rebuff. *d. q.* 5. *n.* 31. Azor. *inſt. moral. l.* 7. *c.* 35. *q.* 1.

13 Nono limitatur quoad illos, qui illicite aliquid acquirunt: nam de ejuſmodi illicite acquiſitis non ſolvitur decima; uti ſunt uſurarii, quia illas uſuras ſolventi competit repetitio, & non transfertur dominium irrevocabiliter. Econtra meretrix, & hiſtrio tenentur ſolvere decimas; quia acquirunt dominium irrevocabiliter. Rebuff. *q.* 5. *n.* 18. Monet. *l. cit. c.* 4. *q.* 2. *per tot.* gloſ. *in cap. ex traſmiſſa. in verb. licite, de decim.* & ſic de aliis. Ita de captis in bello injuſto non ſolvitur decima. Rebuff. *q.* 8. *n.* 2. Monet. *l. c. nu.* 46. quia talia ſunt obnoxia reſtitutioni. *cap. ſicut, de Jurejur.* de prædiis vero etiam injuſte acquiſitis, ſolvitur decima. gloſ. *in cap. decima, & cap. ex tranſmiſſa, in verb. licite in fin. de decim.* Monet. *l. c. num.* 39. *q.* 2. quia quælibet res tranſit cum ſuo onere. *cap. de terris, de decim. c. quanto, de uſur.*

14 Decimo tandem limitatur quoad illos, qui habent privilegium non ſolvendi; quod privilegium triplex eſſe poteſt. Primum reale, quod cum re ad omnes tranſit. Rot. *deciſ.* 4. *de privileg. in antiquis.* Monet. *c.* 5. *q.* 2. ubi etiam Bellamer. *in repet. clem.* 1. *de decim. n.* 239. Secundum eſt conceſſum perſonis pro rebus, quod a ſolutione decimarum eximit bona, quæ propriis manibus, vel ſumptibus coluntur, uti de privilegio Ciſtercienſium dictum eſt. Tertium eſt, quod conceditur perſonis tantum, uti in venatione, piſcatione &c. Rebuff. *d. q.* 8. *n.* 28. Monet. *d. quæſ.* 2.

15 Jam privilegium non ſolvendi decimas non poteſt concedi ab Epiſcopo. Rebuff. *q.* 5. *n.* 28. Monet. *d. c.* 5. *q.* 2. *n.* 40. Pirhing *d. tit.* 30. *n.* 52. Barboſ. *de paroch. c.* 28. *nu.* 49. *& ſeqq.* §. 3. quia non poteſt contra Concilium diſpenſare, quod ſtatuit, ne Eccleſiæ antiquitus conſtitutæ decimis priventur. *cap. Eccleſiæ, & ſeqq.* 16. *q.* 1. DD. apud Monet. *loc. cit.* licet fructus decimarum debitos ſuæ menſæ remittere poſſit ex cauſa juſta. *cap. quia circa, de privileg.* Sicut illas, quas nunquam poſſedit, poſt earum recuperationem alteri Eccleſiæ concedere poteſt. Rot. *in una Sabinenſ. decimarum.* 10. *Julii* 1609. *coram Coccin.* Illas vero, quas aliquando poſſe-

poſſedit, ſi ad menſam revertantur, non poteſt transferre ad manus mortuas. Rot. apud Monet. *d. q.* 2. *a n.* 45.

16 Pontifex vero poteſt non ſolum Eccleſiaſticos, ſed etiam Laicos eximere per viam privilegii ab onere ſolvendi decimas; juxta *c. ſuggeſtum. cap. a nobis, & cap. ult. de decim. cap. dudum, & c. accedentibus, de privileg.* Rebuff. *l. c. q.* 5. *n.* 28. *& q.* 13. *n.* 103. Covar. *l.* 1. *var. reſ. c.* 17. *n.* 9. Monet. *loc. cit. num.* 46. *ad* 53. ſaltem in ſententia, quæ dicit illas deberi de Jure Eccleſiaſtico: & forte etiam in ſententia, quæ dicit, quod debeantur Jure divino, nempe interpretando jus, non vero diſpenſando in illo.

17 Quæres primo, an Papa communicando privilegia alicujus Religionis, in quibus privilegiis adeſt expreſſa exemptio a ſolutione decimarum, alteri Religioni, cenſeatur etiam exemptionem a ſolutione decimarum communicaſſe? Reſp. negative, niſi de hac fiat ſpecialis mentio. Butr. *conſ.* 19. *n.* 9. Put. *deciſ.* 65. *lib.* 3. & alii, ac Rota ſæpius apud Monet. *d. c.* 5. *q.* 2. *nu.* 54. *verſ. hic quæri poteſt.* & ſignanter etiam Rot. *deciſ.* 24. *n.* 8. *p.* 13. *rec. & deciſ.* 333. *p.* 10. *rec. nu.* 35. & alibi pluries; licet Papa in dicta communicatione privilegiorum fecerit mentionem de decimis, quia ſi non apparet de expreſſa mente concedentis, poſt verbum *decimæ* referri ad decimas extraordinarias, quæ imponuntur ab homine, non autem ad ordinarias, & prædiales, maxime in communicatione privilegiorum, in qua non derogatur *cap. nuper, de decimis*, de quo infra in verbo *exemptio*; ubi limitatur. Rot. apud Coccin. *deciſ.* 192. apud Put. *deciſ.* 63. apud Veral. *deciſ.* 167. vide Monet. *loc. cit.*

18 Quæres ſecundo, an privilegium conceſſum Religioſis, & aliis de non ſolvendis decimis, etiam ex agris antiquitus cultis, & quæ colebantur etiam tempore conceſſi privilegii, extendatur etiam ad eas, in quarum poſſeſſione aliquis erat? Reſp. quod ſi is, qui in poſſeſſione erat, illas percipiebat de Jure communi, prout eſt Eccleſia Parochialis, ad illas extendatur, & ſic quod tale privilegium dictæ Eccleſiæ Parochiali præjudicet; ſecus ſi eas quis percipiebat tantum Jure particulari, puta donatione, privilegio, præſcriptione &c. & ratio primæ partis eſt; quia Pontifex præſumitur ſatis ſcire hanc poſſeſſionem de jure communi competentem. *c.* 1. *de conſtit. in* 6. & ſic concedendo privilegium contrarium, quod aliter ſuum effectum ſortiri non poteſt, velle eidem præjudicare: ratio vero ſecundæ partis e contrario eſt; quia Pontifex non præſumitur noſſe jus, quod alicui competit Jure particulari; cum Pontifex ſolum ea præſumatur ſcire, quæ ſunt Juris, non vero quæ ſunt facti, ut diximus ſupra in praxi *Clauſularum. num.* & ſic non præſumitur velle præjudicare Juri ſibi ignoto, & alicui competenti. Et hanc deciſionem ſub iſta diſtinctione defendunt Moneta *de decim. d. c.* 5. *q.* 2. *num.* 55. *&* 56. Covar. *l.* 1. *var. reſ. c.* 17. *num.* 14. Rebuff. *de decim. c.* 13. *n.* 114. & apud illos alii, & pluries ſic tenuit Rot. ut videre eſt apud Caſſador. *deciſ.* 1. *de privileg. num.* 2. *& deciſ.* 511. *p.* 18. *rec. tom.* 2. *n.* 2. *&* 3. & late *in una Hiſpalenſ. decimarum.* 27. *Januarii* 1677. & quidem utraque parte informante, quæ in ordine *eſt deciſ.* 9. *p.* 19. *rec. per tot.* quamvis alia Rota *in una Cordubenſ. decimarum.* 30. *Januarii* 1637. quæ in ordine eſt *deciſ.* 193. *p.* 7. *rec. & deciſ.* 47. *p.* 8. *rec.* contrarium reſolverit, & indiſtincte, recedendo a deciſionibus contrariis judicaverit, ſimilia privilegia præjudicare non ſolum poſſeſſoribus decimarum ex jure communi, ſeu univerſali, ſed etiam ex Jure ſpeciali, & allegat Caſſad. *d. deciſ.* 1. *de privileg.* Verall. *deciſ.* 263. *l.* 1. *in manuſcrip.* idem dicitur *in deciſ.* 48. *p.* 1. *rec. & in deciſ.* 213. *an.* 26. *p.* 17. *rec.* & alibi. & dant rationes; quia Papa ſciebat, vel cogitabat, aut potuit ſcire, & cogitare illas ab aliquo percipi, & ſic dando privilegia contraria, quod voluerit præjudicare non tantum iis, qui illas Jure communi percipiebant, ſed etiam illis, qui illas habebant Jure particulari. de hac materia vide etiam Fagnan. *in c. nuper, de decim.*

Si forte prima ſententia tibi placeret, illam limitabis, ſi privilegium fuit conceſſum non per verbum *indulgemus*, aliaſque clauſulas generales, ſed per clauſulas ſpeciales, maxime vero cum illa *non obſtantibus quibuſcumque conſuetudinibus, privilegiis &c.* tunc enim cenſeretur ſublata etiam immemorabilis, juxta ea quæ diximus in verbo *Conſuetudo. num.* 49. & ſic præjudicatum etiam illis, quibus decimæ de Jure ſpeciali competebant. Ita Monet. *loc. cit.* poſt Caſſad. *d. deciſ.* 1. *de privileg.* Bertran. *conſ.* 7. *l.* 3. Crot. *conſ.* 94. *n.* 12. & alios. Item limita, ſi exemptio fuiſſet conceſſa verbis ampliſſimis, & clauſulis prægnantiſſimis a ſolutione *quacumque decimarum etiam Papalium de Jure communi, vel alias debitarum*; quia tunc illa verba verificari nequirent in alio, quam Jure ſpeciali, cui propterea cenſeretur derogatum, ita Rot. *deciſ.* 213. *n.* 27. *p.* 17. *rec.*

Secundam ſententiam limitat Rot. *in cit. dec.* 48. *p.* 1. *rec.* primo ſi non verſemur in decimis antiquis, ſed in decimis novalium, in quibus facienda foret mentio poſſeſſionis tertii a Papa probabiliter ignoratæ. ad tex. *in c.* 2. *de decim. in* 6. Abb. *in cap. cauſam quæ, il.* 2. *n.* 5. *de teſtib.* Menoch. *conſ.* 36. *n.* 1. Covar. *l. ſup. cit.* ita dicens: d. Rot. *ibid. nu.* 5. intelligendos eſſe DD. qui ſtant pro prima opinione. Secundo limitat *n.* 8. *&* 9. quoad Laicos, quibus ante Concil. Lateran. erant dictæ decimæ in feudum conceſſæ ex Joan. Andr. *in c. nuper. nu.* 4. *de decim.* quibus Papa non præſumitur præjudicare velle; tum quia potuit probabiliter ignorare jus, & poſſeſſionem illorum tanquam regulariter incapacium dicti juris decimandi; tum quia difficilius ſolet Papa juri competenti Laico ex ſua conceſſione præjudicare, quam competenti Clericis, ſeu Eccleſiaſticis perſonis. *arg. cap. cum dilectus, de Jurepatr.* Tertio limitat in illis, qui decimas habent ex titulo oneroſo. *ad deciſ. Mohedan.* 350. *alias* 11. *de Jurepatr.* Et quarta limitatio deſumi poteſt ex Rot. *in cit. dec.* 9. *p.* 19. *rec. a n.* 22. nempe derogationem Juris ſpecialis eſſe neceſſariam, quando agitur de ſecundo privilegio juris decimandi, ſeu exemptionis a decimarum ſolutione, in concurſu prioris privilegii contrarii etiam a Pontifice conceſſi. ex not. per Abb. *in cap. veniens.* 19. *ſub num.* 12. *verſ. in contrarium tit. de præſcr.* ubi, quod ſi per Sedem Apoſtolicam fuit alicui conceſſum privilegium percipiendi decimas in tota Parochia, & deinde alteri conceſſum privilegium percipiendi eaſdem ex certis prædiis ejuſdem Parochiæ, hoc ſecundum privilegium non facta mentione de primo, non præjudicet; & Suarez *alleg.* 28. *per tot.* quia Pontifex, dum conceſſit ſecundum privilegium, potuit probabiliter ignorare primum a ſe, ſeu a ſuis prædeceſſoribus conceſſum, quod ſi ſciviſſet, veriſimiliter non conceſſiſſet, cum non deceat Principem eſſe varium. ita cit. Rot. quamvis contra aliquas ex his ultimis datis limitationibus ſtet Rot. *in cit. dec.* 193. *& dec.* 47. *p.* 8. quas vide.

Quær. tertio, an Papa eximens aliquem a ſolutio- 19
ne quarumcumque decimarum, cenſeatur eximere non ſolum a perſonalibus, ſed etiam a realibus? Reſp. quod ab utriſque, & cujuſvis demum naturæ illæ ſint, ob illud verbum *quibuſvis*. Quod eſt ampliativum etiam ultra naturam rei, cui adjicitur, & ſemper auget vim verborum, & aliquid amplius operatur. *L.* 1. cum gloſ. *fin. & L. quicumque. C. de ſervis fugit.* Rot. *dec.* 193. *p.* 7. *rec. n.* 1. *&* 2. plura de exemptione, & privilegio exemptivo a ſolutione decimarum, vide infra in Verbo *Exemptio*, & in Verbo *Privilegium*.

Porro, quamvis privilegium alicui Religioni con- 20
ceſſum non ſolvendi decimas, a privatis domibus, vel Prælatis expreſſe, & abſolute renunciari non poſſit, utpote conceſſum in favorem Eccleſiæ, & totius Religionis. *arg. c. ſi diligenti* 12. *de for. comp.* tamen per non uſum, vel uſum contrarium 30. vel 40. annorum amitti poteſt, juxta *c. ſi de terra, & cap. accedentibus.* 15. *de privileg.* Item per rationabilem compoſitionem poſt privilegium rite obtentum factam. *c. dilecti.* 8. *in fin. & c. ſuggeſtum.* 9. ibi: *ſuper ipſis decimis componatis. & c. penult.* ibi: *niſi cum ipſis Eccleſiis aliter duxerint componendum. de decim.* P. Pirhing *d. tit. ſect.* 3. §. 6. *n.* 75. *&* 76.

§. IV.

Quinam eximi poſſint a ſolutione decimarum, conſuetudine, aut præſcriptione? & de materia, & probatione.

Quær. quarto, an conſuetudo poſſit eximere a ſolu- 21
tione decimarum? Reſp. certum eſſe, quod conſuetudo circa portionem, & quantitatem decimarum ſolvendam,

valeat. *cap in aliquibus*. §. *ult. c. commiſſum. c. cum ſint homines*, & *c. dilecti*, *de decim.* & hæc tam in prædialibus, quam perſonalibus. Rebuff. *q.* 13. *nu.* 46. *de decim.* Azor. *inſtit. mor. l.* 7. *c.* 37. *q.* 2. Covar. *l.* 1. *var. reſ. c.* 17. *nu.* 8. Monet. *de decim. c.* 5. *q.* 4. *nu.* 87. Sicut etiam valet conſuetudo dictas decimas ſolvendi, puta vel in natura, vel in pecunia &c. DD. *cit.* & gloſ. *in c. in aliquibus*, *de decim.* Cancer. *var. reſp.* 1. *c.* 23. *nu.* 12. & alii apud Rot. *deciſ.* 12. *n.* 6. *p.* 19. *rec.* & *dec.* 407. *n.* 2. & 6. *p.* 18. *rec. tom.* 2. quæ conſuetudo cum non ſit contra jus, non requirit quadragenariam præſcriptionem, ſed ſufficit decennalis, ut per Marcheſ. *de commiſſ. appel. in cauſ. decimar.* §. 1. *nu.* 49. & 117. *cum duob. ſeqq.* Monet. *l. cit. nu.* 101. Coccin. *dec.* 570. *n.* 7. & alii apud Rot. *cit. dec.* 407. *n.* 11. *p.* 18. *rec.* Similiter valet conſuetudo quod de certis fructibus, uti fœno &c. decima non ſolvatur. gloſ. *in cit. c. in aliquibus*, *in verbo loci*, *de decim.* Monet. *loc. cit. num.* 94. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. l.* 3. *c.* 26. §. 3. *num.* 65. *ſeqq.* apud Rot. *d. dec.* 12. *p.* 19. *rec.*

Conſuetudo vero, quantumvis longæva nullas ſolvendi decimas, nec aliquid aliud decimarum loco miniſtris Eccleſiæ, non valet, neque excuſat a peccato, quando alias Sacramentorum miniſter ſuſtentari non poteſt; ita Canoniſtæ, & Theologi, uti teſtatur Monet. *loc. cit. num.* 90. Covar. *d. cap.* 17. *numer.* 8. Sotus *de Juſt.* & *Jur. lib.* 9. *q.* 4. *art.* 1. *verſ. quæſtio poſtremo.* Rot. *dec.* 5. *numer.* 10. *p.* 14. *tom.* 1. *rec.* ubi Abb. *in cap. ult. de Paroch. n.* 5. *in fin.*

22 Quia tamen decima de Jure debetur de omnibus fructibus terræ, ut infra; ideo excipientibus de conſuetudine, incumbit onus probandi, & quidem legitime juxta *cap. fin. de conſuet. cap. cum Eccleſia Sutrina*, *de cauſ. poſſeſſ.* & *propriet.* Rot. *dec.* 180. *n.* 14. *p.* 7. *rec.* ad quam probandam debet probari præciſe certus temporis curſus, & teſtes debent præciſe deponere v. g. de decennio. Abb. *in cap. cum ſint homines*, *n.* 6. *de decim.* quem refert Achill. *deciſ.* 3. *num.* 5. *eod. tit.* Put. *deciſ.* 154. *alias* 155. *num.* 7. *lib.* 1. & *deciſ.* 163. *p.* 2. *diverſ. relati* a Rot. *in deciſ.* 124. *num.* 13. *p.* 5. *rec. tom.* 1. & *deciſ.* 123. *p.* 9. *rec. tom.* 1. *num.* 2. plura vide in praxi *Conſuetudinis* ſupra *litt.* C. & ut infra *n.* 43.

23 Qualiter vero hæc conſuetudo debeat eſſe præſcripta? Reſp. ſi non agatur de præſcribenda decima, ſed tantum de modo illas ſolvendi, puta vel in manipulis, vel in pecunia, quod non requiratur quadragenaria, ſed ſufficiat decennalis, cum non ſit contra jus; ut per allegata ſupra *n.* 21. Similiter ſufficit conſuetudo decennalis, quando agitur de Jure decimandi inter duas Eccleſias Parochiales, puta unam Sacramentalem, & alteram prædialem; nam & illa eſt præter jus, & interpretativa Juris, cum ſit valde dubium, ad quamnam duarum Eccleſiarum iſtarum decimæ pertineant, & utraque habeat intentionem fundatam, una in cura animarum, & altera in ſituatione prædii. Achill. *deciſ.* 3. *de decim.* Abb. *in cap. cum ſint homines*. *n.* 6. *verſ. ideo conſuetudo*, *de decim.* Put. *deciſ.* 154. *n.* 7. *lib.* 1. apud Rot. *dec.* 279. & 289. *p.* 2. *rec.* Rot. coram Coccin. *deciſ.* 570. *inter ejus impreſſ.* & Rot. *dec.* 169. *p.* 5. *tom.* 1. *n.* 2. Idem dic, ſi ageretur inter duas Eccleſias prædiales, dubitaretur autem in quanam illarum prædium eſſet ſitum, & ſic ad quam decimæ ſpectent. gloſ. 2. & DD. per tex. *in c. cum contingat*, *de decim.* Covar. *l.* 1. *var. reſ. c.* 17. *nu.* 8. *verſ. quarto fortiori ratione*, & ibi Abb. *in d. c. cum ſint homines*. Monet. *de decim. d. c.* 5. *q.* 4. *nu.* 100. P. Pirhing *l.* 3. *decret. tit.* 30. *nu.* 117. *verſ. id autem.* Rot. *deciſ.* 434. *num.* 5. coram Merlin. *inter ejuſd. impreſſ.* quando vero ageretur inter unam Parochialem, & alteram non Parochialem, & ſic habentem reſiſtentiam Juris, tunc non ſufficeret decennalis, ſed requireretur quadragenaria, ſicut & in aliis ſimilibus caſibus, ob regulam generalem, quod circa decimas conſuetudo debeat eſſe quadragenaria, taliſque ſufficiat ad notata per Monet. *loc. cit. num.* 103. ad tex. *in cit. cap. fin. de conſuet.* & apud illum Pariſ. *conſ.* 25. *n.* 6. & 27. *l.* 4. Covar. *d. nu.* 8. *verſ. decimo his omnibus animadverſis*, & alii. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. l.* 3. §. 3. *c.* 26. *n.* 69.

Quæ quidem ſine difficultate tranſire videntur in terminis conſuetudinis proprie talis, in qua nec requiritur titulus, licet ei adverſetur Juris communis præſumptio. Monet. *loc. c.* Balb. *de præſcr.* 1. *part. princ. q.* 10. *n.* 5. & ut ſupra in verbo *Conſuetudo n.* 26. nec requiritur quod decima probetur petita, & denegata cum acquieſcentia &c. quia hæc qualitas requiritur quidem in præſcriptione, ut infra *n.* 31. non vero in conſuetudine proprie tali, pro qua ſufficit, decimam non fuiſſe ſolutam 40. v. g. annorum ſpatio etiam ſine titulo, ut dicit Rot. *deciſ.* 35. *p.* 19. *rec. n.* 9. ubi Covar. *loc. cit.* Barboſ. *de Jur. Eccleſ. d. c.* 26. §. 3. *ſub nu.* 75. Tondut. *quæſt. benef. p.* 1. *c.* 39. *n.* 3. & Rot. *deciſ.* 321. *n.* 8. *p.* 15. *rec.* At vero quando agitur de præjudicio tertii per conſuetudinem eidem auferendo jus quæſitum, aut de acquirendo jure alicui privato, & ſic de conſuetudine improprie tali, quæ tunc potius præſcriptio, quam conſuetudo eſt, juxta ſuperius notata in verbo *conſuetudo d. num.* 26. & 43. ubi poſuimus differentiam inter conſuetudinem, & præſcriptionem, tunc non ſecundum regulas conſuetudinis, ſed præſcriptionis judicandum eſt, de quibus infra ſuo loco. *nu.* 79. Abb. *in cap. fin. num.* 20. *de conſuet.* & *in cap. cum. Eccleſ. Sutrina. n.* 45. ubi Ripa *n.* 124. *de cauſ. poſſeſſ.* & *propriet.* Ruin. *conſ.* 41. *nu.* 46. *l.* 1. & alii apud Rot. *deciſ.* 169. *n.* 15. *p.* 5. *rec. tom.* 1.

Quær. quinto, an præſcriptio poſſit aliquos, etiam Laicos, eximere a ſolutione decimarum? Reſp. etiam quoad Laicos affirmative, non ſolum a parte, vel quota, juxta Rebuff. *loc. cit. q.* 13. *n.* 57. Monet. *de decim. d. c.* 5. *q.* 5. *n.* 105. ſed juxta aliquos etiam a tota. Navar. *in man. c.* 21. *n.* 28. Covar. *d. c.* 17. *nu.* 10. Azor. *inſt. mor. p.* 1. *l.* 7. *c.* 37. *q.* 4. quia licet Laici ſint incapaces juris decimandi, nullibi tamen reperitur, quod ſint incapaces hujus exemptionis. & probatur *ex c.* 1. *de præſcr. in* 6. 24

Sic etiam Eccleſia poteſt eximi a ſolutione decimæ, non tantum quoad quotam, ſed etiam quoad totam. gloſ. *fin.* & *DD. in c. in aliquibus de decim.* & Felin. *in cap. cauſam*, *de præſcr.* Covar. *loc. cit. num.* 10. Monet. *l. c. num.* 106. 25

Quæ tamen præſcriptio non extenditur de decima unius rei, ad decimam alterius rei, etiam ejuſdem fundi. Butr. *in cap. cum in tua*, *de decim.* Monet. *l. c. n.* 109. ubi Rot. neque ad novalia. Rebuff. apud Monet. *l. c. nu.* 111. Gabr. *de præſcr. concl.* 2. *n.* 11. ſicut nec in locis poſtea quæſitis. Rot. *deciſ.* 333. *nu.* 31. *p.* 10. *rec.* ubi, quod immemorabilis non ſolvendi decimas non extendatur in poſtea quæſitis. ubi Gabr. *loc. c. num.* 13. Zaſius *conſ.* 16. *num.* 54. & *ſeq. lib.* 2. Mareſc. *lib.* 1. *var. reſ. c.* 11. *n.* 18. *ad fin.* ubi quod id etiam procedat in privilegio exemptivo. & ibi Rot. *in una Seguntin. decimarum.* 30. *Octobris* 1600. *coram Card. Seraphin.* Neque de perſona in perſonam. Rebuff. & Monet. *ll. cit.* 26

Quod vero Laici poſſint fieri immunes a ſolutione decimarum, procedit, dummodo miniſtris Eccleſiæ aliunde ſufficiens ſuſtentatio ſuppetat. DD. apud Dian. *p.* 3. *tr.* 3. *reſ.* 78. Monet. *l. c. nu.* 105. ubi Rebuff. *d. q.* 13. *n.* 57. & 58. poſt Angel. *in ſumma. verb. decimæ.* §. 2. ſi enim deficientibus decimis, miniſtri Eccleſiæ aliunde non haberent congruam ſuſtentationem, puta ex oblationibus, legatis piis &c. Laici non poſſent fieri immunes ab illarum ſolutione; cum illæ debeantur ad hunc effectum de Jure divino, de quo P. Pirhing *d. tit. de decim. ſect.* 6. §. 3. *n.* 126. ubi DD. Et hinc dicitur etiam quod etiamſi decimæ aliquando ex conceſſione Apoſtolica, aut alio modo transferantur in alios, etiam Laicos, hæc translatio ſemper intelligatur ſub tali conditione, ut congrua remaneat Rectori, cui Papa per hanc translationem non cenſetur voluiſſe præjudicare, atque ita, illa deficiente, ad illam tenentur, qui tales poſſident decimas, utpote tunc de Jure Divino debitas. *cap.* 2. §. *ubi autem*, *de decim. in* 6. Rebuff. *de congr. num.* 47. Covar. *var. reſ. l.* 1. *c.* 17. *num.* 6. *in fin.* apud Rot. *deciſ.* 420. *n.* 8. *p.* 1. *rec.* & *dec.* 437. *n.* 4. *p.* 3. *rec.* Gratian. *diſc. for. c.* 366. *n.* 20. ubi cit. Rebuff. & *q.* 12. *n.* 103. Ludoviſ. *deciſ.* 497. *n.* 1. & Rot. *in una Pacenſ. congruæ.* 18. *Junii* 1612. *coram ſacrato.* & *dec.* 1. *p.* 19. *rec. n.* 3. & infra *n.* 76. 27

Porro ad præſcribendam hanc exemptionem requiritur ſpatium quadraginta annorum cum probatione tituli, vel tempus immemoriale, juxta *cap.* 1. ubi gloſ. *de præſcr. in* 6. Rebuff. *ubi ſupra.* & Monet. *loc. c. n.* 112. Covar. *lib.* 1. *var. reſ. c.* 17. *n.* 10. *circa medium.* 28

Rot.

Rot. apud Monet. *loc. cit.* quod tamen procedit in præſcriptione contra habentem decimas ex jure univerſali: nam ad præſcribendum contra illum, qui habet decimas de jure ſpeciali, uti ex donatione &c. ſufficiunt ſoli quadraginta anni cum bona fide. gloſ. *in d. cap.* 1. Rot. apud Burt. *in cap. pervenit, de cenſ.* Balb. *de præſcript. p.* 1. *part.* 5. *princ. q.* 8. *nu.* 6. etiamſi enim Laici non poſſint ſola præſcriptione acquirere jus decimandi ex alienis agris, tanquam incapaces juris ſpiritualis, quale eſt jus decimandi. *cap. cauſam.* 7. *de præſcr.* aliud tamen dicendum eſt in acquiſitione juris percipiendi integros fructus ex propriis agris abſque illorum decimatione, quod jus non eſt quid ſpirituale. ita Covar. *loc. cit.* P. Pirhing. *tit. de decim. ſect.* 6. *num.* 130. ubi etiam Suarez *lib.* 1. *cap.* 12. *num.* 17. Navar. *conſ.* 1. *n.* 4. *de decim.*

29 Ut vero Laici præſcribant exemptionem a tota decima contra Eccleſiam habentem de Jure intentionem fundatam, ſecundum ſententiam Rotæ, non ſufficit ſola immemorabilis ſine titulo ad præſumendum, privilegium obtentum fuiſſe ante Concilium Lateran. ſed requiritur exhibitio ipſiuſmet privilegii Apoſtolici, vel probatio famæ privilegii una cum immemorabili, ſecundum magis communem per Abb. & Innoc. *in cap. cum Apoſtolica, de his, quæ fiunt a Prælat.* Rot. *deciſ.* 474. *num.* 3. *p.* 1. *rec.* Rebuff. *de decim. q.* 3. *nu.* 69. Gabr. *de præſcr. concl.* 1. *num.* 16. Rot. ſæpius apud Monet. *l. c. num.* 112. *verſ. ad hoc autem.* & apud Mareſc. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 17. *a num.* 1. quomodo vero fama probanda ſit, vid. infra *num.* 64.

30 Porro cum libertas ſolvendi decimas, ſeu exemptio non præſumatur; cum hoc onus cenſeatur eſſe annexum, & intrinſecum ipſis bonis, ad tex. *in cap. decimæ.* 16. *q.* 1. *& in cap. omnes decimæ d. cauſ.* 16. *q.* 7. & quidem de Jure divino quoad ſubſtantiam, ut ſupra *num.* 3. ideo ab illam allegante probari debet tanquam fundamentum ſuæ intentionis, vel per privilegium, vel per immemorabilem &c. probando, decimam nunquam fuiſſe ſolutam; per deducta a Gabr. *de probat. concl.* 6. DD. *in cap. ſuper his, de accuſat.* ubi Innoc. *num.* 10. Butr. *num.* 3. Felin. *n.* 16. *in* 3. *concluſ.* Bart. in *L. actor. n.* 6. *C. de probat. in antiqu. lect.* apud Rot. *deciſ.* 31. *a num.* 1. *ſeqq. p.* 8. *rec.*

31 Et præſcriptio non ſolvendi decimas non probatur, niſi doceatur, illas fuiſſe a parte contraria petitas, & denegatas cum patientia, & acquieſcentia. Seraphin. *deciſ.* 1102. *num.* 8. Burat. *deciſ.* 572. *num.* 12. *&* 13. Celſus *deciſ.* 44. *num.* 8. & diximus ſupra in verbo *Conſuetudo. num.* 43. nam generale eſt, quod in actionibus negatoriis nunquam incipiat poſſeſſio favore alicujus, niſi etiam concurrat ſcientia, & patientia illius, de cujus præjudicio agitur, ut notant Bart. *in L.* 1. *§. in hoc interdicto. ff. de itinere actuque privat.* Felin. *in cap. cum acceſſiſſet. num.* 26. *de conſtit.* relati a Rota *deciſ.* 31. *num.* 2. *p.* 8. *rec.* tex. *in L. in incorporabilibus. C. de ſervit.* Poſt. *de manuten. obſ.* 10. *num.* 100. *ſeqq.* Limita primo ſecundum aliquos, quod id procedat, quando negativæ præſcriptionem allegans nullum alias habet titulum, ſecus ſi cum præſcriptione titulum haberet; nam tunc relevaretur ab onere probandi hanc qualitatem ſcientiæ, & patientiæ &c. Gratian. *diſc. for. cap.* 870. *num.* 33. Bichius *deciſ.* 386. *num.* 11. Rot. *deciſ.* 319. 11. *p.* 17. *rec.* Limit. ſecundo quando non conſtat, quod adverſarius ſemel fuerit in poſſeſſione exigendi decimas; nam tunc libertas in ſuo primævo ſtatu conſervanda, & manutenenda eſt: ſecus ſi de poſſeſſione anteriori conſtat. Bich. *deciſ.* 597. *num.* 1. Rot. *deciſ.* 2. *nu.* 1. *&* 5. *p.* 18. *rec. tom.* 1. ubi Bal. *conſ.* 257. *lib.* 2. Selva *conſ.* 66. *num.* 4. Surd. *conſ.* 234. *ſub num.* 39. Poſtius *loc. cit. num.* 103. ubi quod libertas non ſolvendi, aut aliquid non faciendi ſit manutenenda, niſi conſtet, quod præceſſerit obligatio. Limit. tertio, quod ſupra dicta qualitas requiratur tantum in præſcriptione longi, ſeu longiſſimi temporis, non vero in immemorabili, juxta Aym. *conſ.* 111. *ſub num.* 2. *&* 21. *& conſ.* 775. *col. penult.* Natta *conſ.* 446. *nu.* 15. Menoch. *conſ.* 887. *num.* 54. & alios apud Rot. (quæ tamen dubitat de hac limitatione) *deciſ.* 333. *num.* 27. *p.* 10. *rec.* quia immemorabilis inducit præſumptam conceſſionem privilegii, quæ petitione, & ſolutionis denegatione non eget.

32 Ulterius in probanda præſcriptione non ſolvendi debent teſtes coarctare negativam, aſſerendo, aliter eſſe non poſſe, quin ipſi ſcirent vel vidiſſent. Bart. *in L.* 1. *§. hoc interdicto. nu.* 8. *ff. de itiner. actuq. privat.* gloſ. *in §. hinc nobis in verb. & vidiſſe in fin. auth. de hæred. & Falcid.* D. D. apud Ludoviſ. *deciſ.* 325. *nu.* 5. *& deciſ.* 510. *n.* 1. Gabr. *de teſtib. concl.* 4. *n.* 8. Rot. *deciſ.* 212. *p.* 10. *rec. n.* 6. & ſic non probarent, ſi dicerent, *non vidi, non interfui &c.* cum ſolvi potuerint prædictæ decimæ, etiamſi non viderint &c. DD. *cit.* & Bal. *in rubr. C. de bon. poſſeſſ. ſecund. tab. num.* 7. *verſ. & adverte.* quamvis deponant etiam de ſenſu proprio de aliquo tempore, decimas non fuiſſe ſolutas; cum potuerint alio tempore ſolvi, ut notavit Rota *in una Hiſpaleuſ. decimarum, dec.* 22. *p.* 10. *rec. n.* 10. ubi Cavaler. *deciſ.* 487. *num.* 3. Seraphin. *deciſ.* 1102. *num.* 8. *verſ. & ideo.* & alii. Limita, niſi ex qualitate teſtium appareat, ipſos fuiſſe taliter informatos, quod non potuiſſent decimæ ſolvi, quin ipſi ſcivisſent, quo caſu non requiritur, quod illud exprimant. gloſ. *in d. L.* 1. *§. hoc interdicto. primo, in verb. an non, in fin. ff. de itiner. actuq. priv.* Ludoviſ. *loc. cit. num.* 6. & ibi Beltramin. *num.* 27. ubi Farin. *de teſt. q.* 65. *nu.* 218. & Rota pluries. Multo minus probarent, ſi deponerent, ſe non recordari, aut neſcire, an decima fuerit ſoluta, Rot. coram Mattie. *deciſ.* 341. *num.* 5. *& deciſ.* 232. *num.* 13. *p.* 17. *rec.* Neque negativa non ſolvendi decimas ſuffragatur, ſi decima ſoluta non fuerit propter illius exiguitatem; nam tunc fruſtra prætenditur inducta præſcriptio negativa in præjudicium Eccleſiæ, ſed ſi poſtmodum fructus multum excreverint, decima ſolvenda erit. Monet. *de decim. cap.* 4. *q.* 1. *ſub n.* 9. gloſ. *in cap. commiſſum, verb. paſcuis, de decim.* Burat. *deciſ.* 402. *num.* 3. & alii apud Rot. *dec.* 232. *nu.* 14. *p.* 17. *rec.*

Hæc vero præſcriptio interrumpitur per litem introductam etiam coram Judice Laico, licet nulla ſit; quia per illam reus conſtituitur in mala fide. Rot. apud Monet. *d. cap.* 5. *nu.* 112. *verſ. hæc præſcriptio.* Balb. *de præſcr.* 3. *p.* 6. *part. princ. q.* 4. *num.* 3. Item protеſtationibus extrajudicialibus, ſi ſunt aptæ inducere malam fidem. Butr. *in cap. gravis. n.* 11. *de reſt. ſpoliat.* Abb. *in c. ut debitus. nu.* 2. *de appellat.* Rot. apud Monet. *loc. cit. verſ. item.* Limita, niſi ſententia fuerit lata ad favorem poſſeſſoris; quia tunc nec inducitur mala fides. Felin. *in cap. illud num.* 17. *in* 14. *concl. de præſcr.* Covar. *in regul. poſſeſſor. p.* 2. *§.* 12. *num.* 4. *verſ. ſecunda concluſio*, & alii apud Monet. *l. c. verſ. non tamen.* 33

Prætеrea hæc negativa non remanet probata, ſi adſint teſtes deponentes de affirmativa, qui in concurſu regulariter præferuntur deponentibus de negativa, juxta gloſ. *in L. diem proferre. §. ſi plures. verb. conſenſerunt. ff. de arbitr.* & gloſ. *fin. in fin. in cap.* 1. *de præſcr. in* 6. Gabr. *de teſtib. concl.* 4. *num.* 1. Ludoviſ. *deciſ.* 445. *num.* 3. Rot. *deciſ.* 182. *num.* 29. *p.* 7. *rec.* maxime ſi teſtes de affirmativa deponant de facto proprio. Rot. *deciſ.* 591. *p.* 5. *rec. to.* 2. *num.* 17. niſi forſan teſtes de non ſolutione deponentes eſſent numero plures, & una ſimul verisſimiliora deponerent ad normam v. g. generalis, ſeu particularis conſuetudinis, confeſſionis ipſius partis, vel alias adminicularentur, ut per Rot. *dec.* 2. *num.* 7. *p.* 18. *rec. tom.* 1. *& deciſ.* 99. *num.* 7. *p.* 15. *rec.* ubi Socin. Sen. *conſ.* 12. *ſub num.* 20. *verſ. ſecundum quia.* Ludoviſ. *deciſ.* 100. *num.* 3. *&* 4. 34

§. V.

Quibus ſint ſolvendæ decimæ, & de quibus rebus? ubi de Jure Parochi.

Decimæ de Jure ſunt ſolvendæ Parochis. *cap. Eccleſias.* 13. *q.* 1. & ibi gloſ. *in verb. in diœceſ.* & Parochi in ſua Parochia, & cura, habent intentionem fundatam in Jure communi in terris exiſtentibus intra limites ſuæ Parochiæ. *c. ſi quis Laicus cap. ſtatuimus.* 16. *q.* 1. *cap. cum in tua, & cap. cum contingat*, & ibi Card. *de decim.* etiam contra Epiſcopum. *cap. fin. de Paroch.* Rebuff. *de decim. q.* 7. *num.* 5. Trunchedin. *conſ.* 91. *num.* 8. *ſeqq.* Ventrigl. *de decim. annot.* 17. *§.* 2. Monet. *de decim. cap.* 7. *q.* 2. apud quem Rot. ſæpius, & apud Merlin. *deciſ.* 640. *num.* 1. *inter ejus ſelectas.* Limita primo in prædiis ſitis intra limites Cathedralis, in quibus præfertur Epiſcopus. *cap. dudum, de decim.* Limita ſecundo in decimis, quæ in nullius Parochia ſunt ſitæ. *cap. quoniam de decim.* & tunc debentur Epiſcopo. Barboſ. *de offic. Epiſc. alleg.* 86. *num.* 36. ad tex. 35

in c.

in c. quoniam. & ibi Abb. *num.* 2. & 4. gloſ. *in c. cum contingat, in verb. de jure communi, de decim.* Azor. *inſt. mor. lib.* 7. *c.* 36. *q.* 9. quas ſecundum diſcretionem ſuam a Deo eidem datam alii Eccleſiæ deputare, vel ad opus ſuum poterit retinere, ut dicit tex. *in d. cap. quoniam.* quem quidem textum intelligunt DD. ubi conſtat, quod prædium in nullius Parochiæ finibus ſitum ſit: ſecus ſi ſit ſitum inter duo oppida habentia Parochias diſtinctas: tunc enim etiamſi non appareret, quis eſſet hujus territorii verus Parochus, non propterea poſſet Epiſcopus ſibi retinere decimas, ſed inter proximas, & contiguas Parochiales eſſet facienda diviſio, ut dixit Rot. *in una Pacenſ. decimarum dec.* 202. *nu.* 3. *p.* 3. *rec.* ubi Jo. Andr. *in d. c. quoniam. num.* 2. Anchar. *num.* 4. & Anan. *num.* 3. *de decim. q.* 14. *nu.* 4. cum tunc præſumantur communes utriuſque Parochiæ. & *in deciſ.* 212. *d. p.* 3. *num.* 3. 9. & 12. *ſeq.* & *in dec.* 270. *d. p.* 3. & 4. ubi, quod Epiſcopus prætendens decimas, deberet probare hanc negativam tanquam fundamentum ſuæ intentionis, quod nempe prædium in nullius Parochia ſit ſitum, vel certe eſſe incertum, aut ſaltem juxta Hoſt. *in d. c. quoniam. num.* 2. quod deberet facere ſuper hoc diligentem inquiſitionem juxta formam. *c. cum cauſam, de probat.* & *cap.* 5. *de relig. domib.* ubi vide. Limit. tertio, cum Parochiæ non ſunt diſtinctæ; quia tunc tota Diœceſis eſt Parochia Epiſcopi. *c. omnes Baſilicæ.* 16. *qu.* 7. ita ut tunc etiamſi Epiſcopus ſoleat uni vel pluribus beneficiatis curam animarum demandare cum facultate illam adminiſtrandi ad libitum, & nomine ipſius Epiſcopi, tamen ipſe, tanquam Parochus univerſalis, & non beneficiati habeat in dictis decimis aſſiſtentiam juris. Rot. *dec.* 283. *num.* 3. & 4. *p.* 12. *rec.* ubi tex. *in c. fin.* ubi gloſ. *de Paroch.* Rebuff. *de decim. q.* 7. *num.* 9. Azor. *inſt. mor. tom.* 1. *lib.* 9. *c.* 35. *q.* 9. *verſ.* 3. *quando non ſunt diſtinctæ.* Monet. *de decim. c.* 7. *q.* 2. Barb. *de offic. & poteſt. Epiſc. p.* 3. *alleg.* 86. *num.* 37. & *de Jur. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 26. §. 2. *num.* 15. & alii.

36 Quæ quidem Juris aſſiſtentia, quam habet Parochus in decimis inſurgentibus intra limites ſuæ Parochiæ, ſola ſufficit in judicio petitorio. Mareſc. *var. reſ. lib.* 1. *cap.* 11. *num.* 14. Rot. *deciſ.* 135. *per tot. p.* 2. *rec.* & *deciſ.* 321. *num.* 3. *p.* 15. *rec.* ita ut non teneatur aliter probare, decimas ſibi competere, ſed transferat onus contrarium probandi in adverſarium. Mareſc. *loc. cit.* ubi Rebuff. *de congr. port. num.* 50. *cum ſeqq.* & alii. Rotæ cit. *deciſ.* 133. *num.* 5. *p.* 15. *rec.* Ita ut contra Parochum habentem aſſiſtentiam juris non ſufficiat quaſi poſſeſſio, niſi etiam juſtificetur titulus etiam in judicio poſſeſſorio, ut ad tex. *in cap. ad decimas, de reſt. ſpol. in* 6. Bart. *conſ.* 82. *in princ. lib.* 1. Calderin. *conſ.* 10. *per tot. de prob.* tenuit Rot. *dec.* 126. *num.* 2. *p.* 55. *rec.* quæ tamen loquitur tantum de poſſeſſione modici temporis, ſeu quinque annorum: & quod illa quaſi poſſeſſio non liberet a probatione, nec illam transferat in Parochum habentem aſſiſtentiam Juris, tenuit etiam Rota *in una Calaguritan. decimarum coram Celſo*, quæ eſt *deciſ.* 211. *aliter ejus impreſſ. n.* 12. ubi tex. *in cit. cap. ad decimas, de reſt. ſpol. in* 6. Bal. *in L. vis ejus, in fin. C. de probat.* Ruin. *conſ.* 28. *num.* 9. *lib.* 4. Menoch. *de præſumpt. lib.* 6. *præſ.* 69. *nu.* 4. idque etiamſi poſſeſſio ſit longæva; per Alex. *conſ.* 76. *nu.* 4. *lib.* 3. Seraphin. *deciſ.* 332. *num.* 3. & *ſeqq.* & quod habens contra ſe juris præſumptionem non poſſit obtinere in poſſeſſorio, niſi etiam titulum probet, tenet etiam Tranched. *conſult.* 91. *num.* 17. ubi Tondut. *cap.* 104. *num.* 7. *var. reſ. p.* 1. Caſtil. *de tertiis. cap.* 3. *num.* 50. & *cap.* 20. *num.* 1. Joſeph. de Roſa *conſult.* 9. *num.* 6. Limita ſi in contrarium probaretur immemorabilis, aut certe temporis conſiderabilis, puta 40. ann. cum titulo; quia illa facit ceſſare aſſiſtentiam Juris in Parocho, ad not. per gloſ. *in cap. in aliquibus. verb. loci conſuetudine, in fin. verſ. quia Clerici, de decim.* Rebuff. *de decim. q.* 13. *num.* 63. Beltram. ad Ludov. *dec.* 312. *num.* 4. *verſ. item aſſiſtentia.* Poſt. *de manuten. obſ.* 45. *num.* 22. & *ſeq.* & alii apud Celſum *deciſ.* 510. *num.* 2. *ſeqq.* quod procedis ſi Eccleſia &c. poſſideat; quidquid ſit in Laicis, de quibus infra §. 7. Ex quibus plures oriuntur quæſtiones. Inter quas

37 Quæritur primo, an contra Parochum in decimis exiſtentibus intra limites ſuæ Parochiæ habeat locum actio ſpolii, ita ut ſpoliatus a Parocho debeat ante omnia reſtitui &c. & Reſp. ſub diſtinctione: vel enim agens contra Parochum actione ſpolii probat, quod tantum aliquamdiu poſſederit, puta quinque, aut ſex annis (de quo caſu loquitur Rot. *ſup. cit. in deciſ.* 126. *p.* 15. *rec.*) & tunc non habet locum contra Parochum actio ſpolii, ob tex. clarum *in cap. ad decimas.* 2. *de reſt. ſpol. in* 6. niſi ſpoliatus probet titulum, vel immemorabilem &c. ibique rationem dant DD. quia jus commune reſiſtit ſpoliato, aſſiſtit vero ſpoliatori: præſumunt enim jura, quod quis contra Parochum injuſte decimas poſſideat, & occupaverit. *DD. infra citandi.* Quod ſi vero ſpoliatus doceat de poſſeſſione immemoriali, aut certe temporis conſiderabilis, habet locum etiam contra Parochum actio ſpolii. ita P. Pirhing *lib.* 2. *decretal. tit.* 13. *de reſt. ſpol.* §. 6. *num.* 42. P. Laym. *in d. cap. ad decimas. nu.* 2. P. Engel. *lib.* 3. *decret. tit. de decim. n.* 4. Covar. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 17. *num.* 6. ubi DD. & rationem dant; quia probando longam pacificam poſſeſſionem, juris præſumptionem pro ſe allegare videtur; ad notat. per Panorm. *in cap.* 3. *num.* 52. *de cauſ. poſſeſſ.* Franc. *in cit. cap. ad decimas. limit.* 4. ſpoliatus autem decimis ideo juxta *cit. cap. ad decimas*, ad illas non reſtituitur, quia præſumitur, decimas occupaſſe, & injuſte detinere, & ita præſumptio non tantum eſt contra jus decimandi, ſed etiam contra illius poſſeſſionem; hæc autem præſumptio contraria præſumptione tolli, vel ſaltem infirmari poteſt, ut dubitari poſſit, ad quem decimæ legitime ſpectent; & poſſeſſio longæva, & multo magis immemorialis habet vim tituli; quibus accedit alia ratio, ne alias daretur anſa Parochis aliena jura turbandi, violentiarum ſcandala excitandi, & mundum litibus implendi. Quodnam autem poſſeſſionis tempus dicatur conſiderabile; Reſp. quod tempus conſiderabile in decimo verificetur, non ſolum quando eſt contra præſumptionem juris, ſed etiam contra jus; dummodo poſſeſſio fuerit pacifica. Mareſ. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 11. *num.* 55. & ibi Caſſad. *dec.* 2. *de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* ubi dicitur, quod ex poſſeſſione decennali inducatur titulus præſumptus; idem tenuit Rot. *deciſ.* 397. *p.* 19. *rec. n.* 1. Poſtius *de manuten. obſ.* 44. *n.* 23. & 24. Cancer. *var. reſ. tom.* 3. *cap.* 14. *n.* 45. Rot. *deciſ.* 100. *n.* 13. *p.* 11. *rec.* & hæc quidem minorem videntur habere difficultatem, ſi poſſeſſor contra Parochum ſit Eccleſia, aut Eccleſiaſtica perſona. At

Quær. ſecundo, utrum poſſit etiam Laicus agere contra Parochum in cauſa decimarum exiſtentium intra limites ſuæ Parochiæ, actione ſpolii, vel an poſſit eum Parochus repellere exceptione, *cum dictas decimas poſſidere non poſſe, nec potuiſſe*, donec doceat de titulo &c. & negative quoad primum, ac affirmative quoad ſecundum in ſimilibus caſibus reſpondet Menoch. *recuper. remed.* 15. *num.* 433. *ſeqq.* ob potiſſimam rationem; quia hoc modo nihil contra poſſeſſorium objicitur, ſed poſſeſſorium illud negatur, quare fruſtra de poſſeſſorio tractatur, cum non entis nullæ ſint qualitates. *L.* 3. *C. de uſufr. L. ejus qui in provincia. ff. ſi cert. pet.* ubi allegat plures DD. & exempla; inter quæ illud, quod adverſus repetentem beneficii poſſeſſionem, objici poſſit, eum eſſe Laicum, qui ſpiritualia poſſidere minime poſſit. *cap. cauſam, de præſcr.* aliud eſt enim quod poſſeſſio ſit contra præſumptionem juris, ut *in n. antecedenti*, & aliud quod Jus reſiſtat poſſeſſioni, Rot. *deciſ.* 268. *num.* 2. *p.* 2. & *deciſ.* 534. *n.* 7. *p.* 1. *diverſ.* citatæ a Beltram. ad Ludov. *dec.* 370. *num.* 10. uti reſiſtit in Laicis, ut infra dicemus; & ideo prior poſſeſſio, ſi ſit conſiderabilis, manutenetur etiam contra habentem aſſiſtentiam Juris. *DD. num. antec. cit.* & Menoch. *de retin. remed. ult. n.* 25. non vero poſterior regulariter, niſi docto de legitimo titulo. Beltramin. *loc. cit.* ubi Capntaq. *deciſ.* 296. *p.* 1. & ideo dixit gloſ. *in cit. cap. ad decimas in initio*, & *in verb. præſumitur, de reſt. ſpol. in* 6. quod Laicus quantocumque tempore perceperit decimas in aliqua Eccleſia Parochiali, ſi Rector illius Eccleſiæ ſpoliaverit Laicum, Laicus contra Rectorem non poſſit intentare interdictum *unde vi.* niſi alleget titulum ante Concil. Lateran. &c. nec audiatur, ſi alleget præſcriptionem; quia non poteſt præſcribere; cum non poſſit poſſidere, ut infra plura. Tranchedin. *conſult.* 91. *num.* 25. & poſſeſſio Laicorum in decimis, ſine titulo, ſit ſimplex detentio de facto, quæ non manutenetur. vide etiam DD. apud Covar. *d. cap.* 17. *num.* 6. ubi tamen cum aliquibus limitat in illo caſu, ubi pro ſpo- 38

ſpoliante non adeſt juris præſumptio, tametſi ea adverſetur ſpoliato. ubi vide & Poſt. *loc. cit. n.* 51. *&* 52.

39 Prioribus non diſſimilis eſt tertia quæſtio, an nempe ex ſola juris aſſiſtentia concedatur Parocho manutentio in jure decimandi alio exiſtente in poſſeſſione de tempore motæ litis? & affirmative olim reſpondit Rot. apud Mareſc. *var. reſ. lib.* 1. *cap.* 11. *num.* 14. quam ipſe ſequitur, ob rationem; quia cum hæc juris aſſiſtentia transferat onus probandi in adverſarium, ut ſupra diximus, multo magis debebit ſufficere in judicio ſummariiſſimo manutentionis. Verum hodie Rot. hanc opinionem in dubium poſuit, teſte cit. Mareſc. *num.* 13. & ut videre eſt etiam *in una nullius juris decimandi decif.* 685. *num.* 2. *p.* 1. *rec.* & ibi Abb. *in cap.* 1. *num.* 8. *ut lit. pend. & in decif.* 61. *num.* 4. *p.* 13. *rec. & in dec.* 508. *p.* 5. *rec. tom.* 2. ubi dicitur ex ſola juris aſſiſtentia manutentionem hodie non concedi. & apud Beltramin. ad Ludoviſ. *dec.* 512. *num.* 4. *verſ. extra vero materiam juriſdictionis.* quod multo magis procedit, ſi dicta Juris aſſiſtentia redderetur turbida, vel contraria poſſeſſione temporis conſiderabilis, ut ſupra, vel una cum poſſeſſione, producatur titulus &c. nam dum diſputaretur de illius valore, eſſet poſſeſſor manutenendus etiam contra Parochum. Ludoviſ. *d. decif.* 312. *nu.* 1. Mareſc. *loc. cit. num.* 16. late Poſtius *de manuten. obſ.* 45. *a num.* 42. *ad* 54. dixi de tempore motæ litis, ubi ſufficit poſſeſſio etiam vitioſa: quia ubi agitur in poſſeſſorio ſummariiſſimo retinendæ, attenditur ſolus ſtatus, & detentio facti, nec opus eſt juſtificare poſſeſſionem, & proinde datur etiam ſpoliatori. Covar. *pract. quæſt. cap.* 17. *num.* 1. 5. *&* 6. Seraphin. *decif.* 582. & alii apud Clem. Merlin. *decif.* 19. *num.* 9. & ſic contra talem poſſeſſorem debebit a ſpoliato agi remedio *unde vi*, aut *uti poſſidetis*, ſeu poſſeſſorio ordinario quod an, & quando poſſit fieri contra Parochum, vidimus *num.* 36. *ſeq.* plura infra *manutentio.* Sed an hæc procedant etiam in Laico poſſeſſore, ut etiam is manuteneri debeat etiamſi non alleget titulum, vide *num. antec.* & negativæ videtur adhærere etiam Poſtius *l. c. obſ.* 44. *num.* 46. cum ſit poſſeſſionis incapax. Caputaq. *decif.* 296. *p.* 2. apud Ludoviſ. *decif.* 404. quod tamen etiam in Laico limitatur primo, ſi non conſtaret, quod illæ decimæ, quas Laicus percipit, ſint ſpirituales, & Eccleſiaſticæ, ſed potius reſponſiones aliquæ, quarum Laicus non eſt incapax, & donec hoc cognoſcatur, Laicus manuteneri debet. Ludoviſ. & Poſtius *ll. cit.* Limit. ſecundo, ſi Laicus adverſus Laicum agat, & ita Parochus non ſit in quæſtione, Poſt. *loc. cit. ſub num.* 50. ubi Mantic. *decif.* 289. *num.* 2. Covar. *d. lib.* 1. *var. r.* 17. *num.* 6. *ante med. verſ. quamobrem.*

40 Decimæ vero prædiales debent ſolvi in illo loco, ſeu illi Eccleſiæ, ubi prædia ſita ſunt. *cap. fin. de Paroch.* niſi aliter habeat conſuetudo. *cap. cum ſunt, cap. ad Apoſtolicæ, de decim.* Rebuff. *de decim. q.* 6. Perſonales vero, ubi audiuntur divina, & percipiuntur Sacramenta frequentius. Rebuff. *loc. cit. num.* 2. Si vero æqualiter in utraque Parochia audiuntur divina, vel percipiuntur Sacramenta, decimæ dividuntur æqualiter, & pro rata temporis. Bohic. *in cap. pervenit, de decim.* Rebuff. *l. c.* Secus, ſi audiantur in Monaſteriis; quia decimæ adhuc debentur Parochiæ; nam paria ſunt recipere, & recipere poſſe. Federic. de Sen. *conſ.* 253. *in fin.* Monet. *de decim. cap.* 7. *q.* 2. ubi Navar. *de decim. conſ.* 2. *num.* 5. Rebuff. *loc. cit. num.* 2. & alii. Limita quoad Baptiſmales tantum, quæ non ſunt ſimul Parochiales; quia illis decimæ non ſolvuntur. Item quoad Vicarias perpetuas; nam decimæ ſolvuntur Rectori Eccleſiæ, non vero Vicario, etiam perpetuo. Riccius *in prax. var. reſ. p.* 2. *reſ.* 153. & debentur Monaſterio curam habenti in proprietate, non autem Rectori, ſeu Vicario actu curam exercenti, Rot. *decif.* 192. *num.* 3. *p.* 7. *rec.* ubi Innoc. *in cap. paſtoralis. num.* 1. *de privileg.* ubi etiam Abb. *num.* 7. Mohed. *decif.* 5. *de decim.* Creſcent. *eod. tit. decif.* 2. & alii apud Beltram. ad Ludoviſ. *decif.* 174. *num.* 8. ipſe Ludoviſ. *loc. cit. num.* 3. Rot. *decif.* 520. *num.* 5. *&* 6. *par.* 13. *rec. & decif.* 304. *p.* 7. *rec. num.* 8. *&* 12. *ſeqq.* Et debent ſolvi etiam non danti, ſeu non diſtribuenti candelas in die Purificationis B. M. V. Riccius *in prax. Paroch. reſ.* 527. *num.* 1. *in p.* 1.

41 Parochus tamen decimas prædiales prætendens, debet plene intentionem ſuam fundare probando, quod dicta prædia ſita ſint intra limites ſuæ Parochiæ. ex ad litteram *in c. ad decimas, de reſt. ſpol. in* 6. Archid. *in cap. quod priori.* 13. *q.* 1. Hoſtienſ. *in ſumma, tit. de Paroch. n.* 1. Roman. *conſ.* 356. *n.* 1. *&* 2. & alii apud Rot. *decif.* 124. *nu.* 2. *p.* 5. *rec. tom.* 1. & coram Coccin. *decif.* 454. *inter ejuſd. impreſſ. num.* 1. alias eſſet manutenendus ille, qui Sacramenta adminiſtrat dominis, ſeu cultoribus dictorum agrorum; cum habeat aſſiſtentiam Juris in decimis; cum jus illas percipiendi ſequatur curam animarum. tex. *in cap. fin. de Paroch.* & decimæ dentur propter adminiſtrationem Sacramentorum.

42 In probatione autem ſituationis &c. in dubio aliquando arguitur a limitibus Juriſdictionalibus ad decimatorios. Butr. *in c.* 1. *n.* 15. *de relig. dom.* Felin. *in cap. quia judicante. num.* 6. *verſ. cum iſtis concordat, de præſcr.* apud Rot. coram Coccin. *decif.* 454. *num.* 4. *inter ejuſd. impreſſ.* Gratian. *diſc. for. cap.* 595. *num.* 8. ubi Hoſt. *in ſum. de relig. domib. §. cui ſubeſt. verſ. ſed ſi jurarunt & alii.* Sicut etiam ex ſolutione collectarum, & aliis, de quibus vide Gratian. *loc. cit.* & ibi de Luca *a n.* 9. ſecus ubi conſtat de diviſione Parochiarum. Hoſtienſ. *in cap. ſuper eo. n.* 3. *&* 11. *de Paroch. & in cap. querimoniam. n.* 2. & ibi etiam Butr. *num.* 6. *de jurepatr.* apud Coccin. *loc. cit. num.* 3. ſicut etiam dicitur, quod a territorio temporali non bene inferatur ad territorium ſpirituale, ſive diœceſanum. gloſ. *in Clem. ne Romani, verb. diœceſim, de elect.* Butr. *in cap. querimoniam. num.* 6. *de Jurepatr.* Felin. *in cap. cum cauſam. num.* 12. *de probat.* apud Rot. *decif.* 270. *n.* 1. *p.* 3. *rec.* Bene vero probatur ex actis viſitationis, in quibus enunciatur, prædia eſſe ſita in aliqua Parochia, maxime ſi emanaverit ab Epiſcopo; quia eidem tanquam informato de ſtatu ſuarum Eccleſiarum credendum eſt; ad tradita per DD. *in Clem.* 2. *de offic. Ordin.* Rot. *decif.* 541. *p.* 1. *& decif.* 196. *num.* 2. *&* 3. *p.* 16. *rec.* Item probatur teſtibus deponentibus de certis confinibus, & limitibus, & aliis conjecturis. *c. cum cauſam, de probat. c. cum olim, de cenſib.* Rot. *decif.* 180. *num.* 8. *p.* 7. *rec. & decif.* 22. *d. p.* 7. *num.* 2. vide etiam Gozal. & DD. *in cap. cum cauſam, de probat.*

43 De cætero cuinam Eccleſiæ decimæ ſint ſolvendæ, an prædiali, ſive ubi ſita ſunt prædia; an vero Sacramentali, ſive ubi prædiorum domini, ſeu cultores illorum percipiunt Sacramenta? ſtatur conſuetudini, ut ſupra diximus, *& num.* 23. ad quam in dubio recurritur. *cap. cum ſint homines, de decim.* etiam in novalibus. *cap. commiſſum.* & ibi DD: *de decim.* Rot. *dec.* 332. *num.* 3. *p.* 5. *rec. tom.* 1. quia tamen communior eſt opinio, decimarum prædialium ſolutionem ab eo, qui in una parochia degit, & in alio prædia colit, fieri debere in loco, in quo ſita ſunt prædia; ad tex. *in cap. quoniam, & cap. cum contingat, & c. Apoſtolicæ, de decim. & cap. ad decimas, de reſt. ſpol. in* 6. DD. apud Rot. *decif.* 169. *num.* 4. *p.* 5. *rec. tom.* 1. Gratian. *diſc. for. d. cap.* 595. *num.* 18. *ſeqq.* ideo Eccleſiæ Sacramentali prætendenti decimas in vim conſuetudinis incumbet onus probandi dictam conſuetudinem. Rot. *decif.* 382. *p.* 16. *rec. n.* 16. Et teſtes de hac conſuetudine deponentes debent præciſe deponere ad minimum de decennio. Abb. *in cap. cum ſint homines. num.* 6. *de decim.* quem refert Achill. *dec.* 3. *n.* 5. *eod. tit.* & alii apud Rot. *decif.* 124. *n.* 13. *p.* 5. *rec. tom.* 1. & coarctare ſuam negativam, quod ita fuerit toto illo tempore ab omnibus obſervatum, ita ut decimæ nunquam fuerint illo decennio Eccleſiæ prædiali ſolutæ. Gratian. *diſc. for. d. cap.* 595. *n.* 24. apud Rot. *decif.* 382. *n.* 7. *p.* 16. *rec.* nec ſufficit, ſi deponant per verbum juris, dicendo, *ita talis eſt conſuetudo.* niſi factum deducant, ſeu rationem reddant, ex qua factum deducatur, ut per Decian. *reſp.* 51. *n.* 11. *lib.* 2. dixit Rot. *decif.* 223. *num.* 2. *p.* 1. *& decif.* 252. *nu.* 2. *p.* 3. *rec.* Imo ſi Parochus prædialis probaverit particularem conſuetudinem ad ſui favorem, non ſufficeret conſuetudo decennalis contraria, ſed requireretur formalis præſcriptio; quia ageretur de jure alicui privato acquirendo juxta ſuperius dicta, & Abb. *in cap. fin. nu.* 20. *de conſuet. & in cap. cum Eccleſia Sutrina. num.* 45. *de cauſ. poſſeſ. & propriet.* cum aliis relatis a Rota *d. decif.* 169. *n.* 15. *p.* 5. *rec. tom.* 1. Et in hac materia attenditur conſuetudo particularis alicujus loci, non autem conſuetudo generalis totius diœceſis; quia ad eam, tanquam loci dominantis, recurritur tantummodo in ſubſidium, deficiente conſuetudine particulari.

gloſ.

gloſ. *in cap. ſuper eo, de cenſib. in verb. in vicinis.* Paſiſ. *conſ.* 25. *num.* 42. *lib.* 4. Aym. *conſ.* 206. *num.* 14. & alii relati a Rot. *deciſ.* 279. *p.* 2. *rec.* ubi etiam Federic. de Sen. *conſ.* 91. *verſ.* 3. *probo. & deciſ.* 333. *num.* 6. *p.* 5. *rec. tom.* 1. *& deciſ.* 169. *nu.* 10. *d. p.* 5. *rec.* Et hinc eſt, quod etiamſi aliqui actus excludant conſuetudinem univerſalem decimandi, ex hoc tamen non excludunt conſuetudinem particularem. Anchar. *conſ.* 255. incip. *in cauſa, & quæſtione quæ vertitur. ſub num.* 3. *verſ. ad hoc dico, quod juſtificari non poteſt.* Cravet. *conſ.* 111. *num.* 6. *verſ. & licet in Italia*, apud Rot. *deciſ.* 101. *num.* 11. *p.* 10. *rec.*

44 Et in concurſu teſtium hinc inde ad probandam conſuetudinem a Parocho Sacramentali, vel prædiali aut aliis productorum, ſtatur depoſitioni illorum, qui deponunt pro Parocho prædiali, etiamſi ſint pauciores, utpote habentes pro ſe aſſiſtentiam Juris, ut tenuit Rot. *in una Pampilon. primitiarum. deciſ.* 382. *nu.* 12. *p.* 16. *rec.* ubi Decius *conſ.* 448. *n.* 11. Ruin. *conſ.* 147. *n.* 5. *lib.* 5. Seraph. *deciſ.* 1135. *num.* 4. & alii; ita ut ad deſtruendam contrariam conſuetudinem unicus actus ſufficiat, etiamſi plures ante pro conſuetudine concurrerent. Bart. *in L. ſemper in ſtipulationibus, in fin. ff. de R. J.* Dec. *conſ.* 215. *n.* 2. Afflict. *deciſ.* 80. *n.* 9. cum ad conſervandam aſſiſtentiam Juris quilibet actus, & quælibet etiam non rigoroſa probatio ſufficiat, & attendatur. Rebuff. *de congr. port. n.* 10. *& ſeqq.* Mareſc. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 11. *a nu.* 14. ita Rot. *cit. deciſ.* 382. *n.* 13. *&* 14.

45 Verum decimæ, quæ ſolvebantur Parocho Sacramentali ratione adminiſtrationis Sacramentorum &c. ſi illas ſolvens mutet domicilium, non amplius debentur priori Curato, ſed ſecundo, ſi ibi audiantur divina, & recipiantur Sacramenta. Azor. *inſt. moral. lib.* 7. *c.* 35. *q.* 14. Monet. *de decim. q.* 2. *cap.* 7. *num.* 24. Rot. *d. deciſ.* 124. *num.* 6. *p.* 5. *rec. tom.* 1. Rebuff. *de decim. q.* 6. *num.* 24. Et in dubio circa voluntatem mutandi domicilium, ſequitur, quod per multum temporis in novo domicilio mora trahatur. Butr. *in cap. cum ad Apoſtolica. col.* 2. *de decim.* apud Rebuff. *loc. cit.* relat. a Monet. *loc. cit. num.* 25.

46 Decimæ vero mixtæ dividendæ ſunt inter prædialem, & Parochialem, ſeu Sacramentalem Eccleſiam, juxta quod de perſonali, & reali decima participant, juxta Monetam *loc. cit. num.* 26. Navar. *conſ.* 2. *num.* 8. *&* 9. *tit. de decim.* Dicuntur autem decimæ mixtæ, quæ ſolvuntur de fœtibus, lana, lacte, caſeo, & ſimilibus. Rot. *deciſ.* 458. *nu.* 47. *p.* 5. *rec. tom.* 2. ubi Hoſt. *in ſum. tit. de decim. verſ. quot ſunt ejus ſpecies.* Rebuff. *d. decim. q.* 3. *num.* 33. & alii; niſi ſolvantur ratione paſcuorum; quia tunc dicerentur prædiales, & ideo ſolvendæ illi Eccleſiæ, in cujus Parochia animalia paſcunt, & morantur. Alciat. *conſ.* 29. *num.* 5. *tom.* 1. *lib.* 1. poſt gloſ. *in cap. ad Apoſtolicæ, de decim.* Monet. *de decim. cap.* 4. *q.* 1. *num.* 16. vide Rot. *& DD. cit.* quod ſi in duabus Parochis paſcant, vel in una jaceant, & dormiant, & in alia paſcant, hujuſmodi decima dividenda erit, ut per Rebuff. *de decim. q.* 8. *nu.* 11. *& q.* 6 *num.* 25. *&* 26. & DD. apud Monet. *l. c.* ubi etiam Azor. *d. cap.* 35. *q.* 15. Quod ſi vero animalia ob hoſtium, vel abigeorum incurſiones fugata ſint in alienam parochiam, ibique pariant, debetur nihilo minus decima eidem parochiæ, ex qua fugata ſunt. Antonel. *de loco legali lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 5. quia qui eſt in fuga, videtur eſſe in loco, a quo receſſit. Bart. & Bal. & DD. *in L. hujuſmodi. §. legatum. ff. de leg.* 1. Boer. *deciſ.* 13. *num.* 54. apud Carleval. *de Judic. lib.* 1. *tit.* 1. *diſp.* 2. *q.* 2. *num.* 103. relati ab Antonel. *loc. cit.*

47 Ex quibus oritur quæſtio, ſi Eccleſia Sacramentalis alleget, ſeu probet conſuetudinem decennalem percipiendi ex paſcuis exiſtentibus intra limites alterius Eccleſiæ omnem decimam animalium, caſei, lanæ &c. ſi dicta paſcua ad culturam redigantur puta frumenti &c. an tunc dictæ Eccleſiæ Sacramentali debeantur adhuc decimæ? & Rotæ placuit ſequens diſtinctio, quod vel dicta Eccleſia probat, quod perceperit dictas decimas jure univerſali, & reali concernente ipſam terram, & quidem omnes, & ipſe ſolus, & ſic quod paſcua fuerint vere decimatoria in favorem ipſius Eccleſiæ Sacramentalis, & tunc habebit etiam decimas novorum fructuum, tanquam ſubrogatorum in locum priorum; alias ſecus. de quo vide Rot. *in deciſ.* 169. *n.* 13. *& deciſ.* 333. *a n.* 8. *p.* 5. *rec. tom.* 1. & quæ infra dicemus *n.* 105. *ſeqq.*

Decimæ debentur etiam notoriis fornicatoribus, vel 48
aliis criminibus notorie irretitis, etiam non egenis. Monet. *de decim. cap.* 7. *q.* 2. *nu.* 32. *&* 38. ad tex. *in cap. tua nobis.* ubi gloſ. & DD. *de decim.* Gonzal. *in cap. tua, in verb. nequitia Clericorum. eod.* Rebuff. *de decim. q.* 7. *nu.* 15. & hoc etiamſi illas in malos uſus convertant. Hoſt. *in rubr. de decim.* apud Rebuff. *loc. cit. n.* 16. & alii relati per Monet. *loc. cit. num.* 33. Epiſcopus tamen poteſt illas eiſdem auferre, & in utilitatem Eccleſiæ convertere; cum poſſit illos coercere ab exercitio curæ. *arg. cap. præter, diſt.* 32. Rebuff. *loc. cit. q.* 13.

Quæres, an decimæ debeantur Parochis, ſi divites 49
ſint, nec egeant? Reſp. affirmative. gloſ. *in cap. decimæ.* 16. *q.* 1. *in verb. tributa.* Rebuff. *de decim. q.* 7. *num.* 14. Covar. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 17. *num.* 4. S. Thom. 2. 2. *q.* 87. *a.* 3. *ad* 1. *& quodlib.* 6. *art.* 10. Sotus *de Juſt. & Jur. lib.* 9. *q.* 4. *art.* 3. *verſ. ad primum igitur.* Sylveſt. *in verb. decima. num.* 14. Monet. *loc. cit. n.* 38. Rot. *in recent. deciſ.* 122. *n.* 8. *p.* 13. *& deciſ.* 511. *num.* 15. *p.* 18. *tom.* 2. quia illarum ſolutio non fundatur in quantitate facultatum Eccleſiæ, aut parochi, nec tantum in alimentatione miniſtrorum, ſed etiam in adminiſtratione Sacramentorum. DD. *cit.*

Quæres ſecundo, an decimæ poſſint denegari Paro- 50
cho, ſi non adminiſtret Sacramenta? Reſp. affirmative. Lap. *alleg.* 66. *num.* 7. *&* 8. Abb. *in cap. fin. de paroch.* Hoſt. *in ſum. tit. de decim. §. & quare.* Monet. *de decim. cap.* 7. *q.* 2. *num.* 35. ubi DD. quia decimæ ſaltem perſonales dantur propter adminiſtrationem Sacramentorum: dummodo non propria auctoritate detineantur, ſed in judicio excipiendo, vel conveniendo. DD. *cit.* & Malignar. *de jur. retent. num.* 256. Franc. *in cap.* 1. *§. fin. de reſt. ſpol. in* 6.

Quær. tertio, an ſint tuti in conſcientia, qui deci- 51
mas non ſolvunt in iis locis, in quibus Eccleſia, ſeu parochus non petit? Reſp. affirmative, niſi obſtinatam habeant voluntatem non ſolvendi; etiamſi peterentur. S. Thom. 2. 2. *q.* 87. *art.* 1. *verſ. ad* 5. apud Antonel. *de loco legali cap.* 8. *lib.* 1. *n.* 11. Balb. *de præſcr.* 1. *p.* 5. *p. princ. num.* 5. *verſ. ſed eſt notandum.*

Decimæ prædiales debent ſolvi de omnibus fructi- 52
bus terræ. *cap. non eſt. cap. nuncios. cap. ex parte,* 21. *de decim.* Boich. *in cap. pervenit. eod.* Mantic. *conſ.* 1. *nu.* 31. Rebuff. *loc. cit. q.* 8. *n.* 13. *ſeqq.* Monet. *l. c. c.* 4. *a n.* 1. *ſeqq.* ubi late Gonz. *lib.* 3. *decret. tit. de decim. cap.* 7. Pirhing. *ibid. ſect.* 2. *§.* 1. *nu.* 10. etiam de fructibus extra territorium perceptis, niſi extra de illis decima ſolvatur. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 5. *cap. ult. §.* 1. *num.* 8. Riccius *in praxi p.* 2. *reſ.* 90. *&* 109. Debet ſolvi etiam de paſcuis, & de fructibus, qui ex illis colligitur, puta lana, lacte &c. *c.* 4. *de decim.* Oter. *de paſcuis, & jur. paſcend. tot. c.* 35. Etiam de paſcuis gratis ad paſcendum conceſſis, cum res tranſeat cum ſuo onere. Innoc. *in cap. commiſſum nu.* 1. *de decim.* & ibi Joan. Andr. *num.* 4. *verſ. dicit.* Innoc. & Anchar. *num.* 4. *ante fin. verſ. ſecundo quæro.* ac Abb. *num.* 3. relati a Rot. *deciſ.* 458. *n.* 44. *p.* 5. *to.* 2. *& deciſ.* 43. *n.* 8. *p.* 15. *rec.* & cum iſta decima partim ſit prædialis, quæ nempe ſolvitur ratione prædiorum, & partim mixta, ut ſupra *num.* 46. hinc non repugnat, ut quis ſolvat decimas mixtas, & etiam prædiales Eccleſiis, quibus debentur; & ut *num. ſeqq.* & fœtus, dum lactantur, computantur in ponenda ratione decimarum mixtarum; dum vero paſcuntur, computantur in ponenda ratione decimarum prædialium, ut dixit Rot. *cit. deciſ.* 458. *num.* 48. *p.* 5. *rec.* ubi Joan. Andr. *in cap. cum homines. num.* 2. *de decim.* & ibi Henr. Boich. *n.* 2. Anchar. *ſub num.* 4. Oldrad. *conſ.* 236. *nu.* 2. & alii. De fœno vero regulariter decima non ſolvitur, de quo adeſt fere ubique talis conſuetudo, teſte Covar. *var. reſ. lib.* 1. *cap.* 17. *num.* 8. *verſ. ſeptimo eodem jure.* Rot. *deciſ.* 35. *p.* 19. *rec. nu.* 7. quamvis de Jure aliud foret dicendum ob tex. *in cap. pervenit.* & ibi gloſ. *in verb. de fœno, de decim.*

Decimæ perſonales ſolvuntur de omni lucro licito, 53
imo & illicito, juxta limitationem tamen ſupra traditam *num.* 13. & Monet. *de decim. cap.* 4. *q.* 2. *a num.* 39. Sed an debeantur ex acquiſitis per eleemoſynam, donationem, hæreditatem, vel legatum? Reſp. negative; quia hæc non dicuntur acquiſita ex induſtria, ſed ex alterius voluntate. Monet. *d. cap.* 4. *num.* 36. Bonac. *in Decalog. diſp. ult. q.* 5. *punc.* 3. apud quem Suarez & alii. vide Barboſ. *de Offic. & poteſt. paroch. cap.* 28. *nu.* 25. *ſeqq.*

Quam-

Quamvis quod ex debito quantitatis frumenti legati, aut donati extraneo, decima ſolvenda ſit, quamvis ab ipſo donatore, aut legante ea bona fuerint decimata, teneat S. Anton. *in ſum. p. 3. tit. 4. cap. 3 §. 3. col. 2. poſt princ. verſ. de re etiam donata &c.* Sylveſt. *in ſum. in verb. decima, num. 12. verſ. dico ſecundo* apud Rot. *d. deciſ.* 458. *num. 39. p. 5. rec.* nihil in contrarium faciente, quod ex eadem re duplex decima non ſit ſolvenda, cum ex præcepto unica tantum decima ſolvenda ſit. late Rot. *d. deciſ. 458. a num. 6.* quia in hoc caſu non ſolvitur duplex decima ex eadem re, ſed ex prorſus diverſa; prima enim ſolvitur tanquam realis, ſeu prædialis, & ſecunda ut perſonalis. Rot. *loc. cit. a num.* 40. gloſ. *in cap. ad Apoſtolica, in verb. perſonales, de decim. & in cap. decima, in verb. negotio.* 16. q. 1. ſic debentur etiam de omni opificio, negotiatione licita, ſeu illicita, ut ſupra, aut artificio *d. cap. decima.* 16. *q.* 1. quæ etiam ſpirituales ſunt. Rot. *deciſ. 22. n. 19. p. 7. rec.*

54 An vero decimæ debeantur ex diſtributionibus quotidianis, vide Monet. *de diſtrib. p. 3. q. 9. a n. 3.* ubi affirmativæ inclinat, maxime cum ſubrogantur in locum fructuum beneficii. Et Tuſc. *litt. D. concl.* 512. Bonac. *de hor. Canon. diſp. 2. q. 6. punc. 2. num. 1.*

§. VI.

De tempore, loco, ac modo ſolvendi decimas, & an deducantur expenſæ in illis conſervandis, aut colligendis?

55 Quær. primo, quo tempore ſolvendæ ſint decimæ? Reſp. quod decimæ prædiales ſolvi debeant ſtatim, ac fructus collecti ſunt, id eſt, quando citius ſolvi poſſunt. *cap. cum homines,* ubi gloſ. & DD. *de decim.* Antonel. *de tempor. legal. lib. 2. cap. 37. num. 1. & de loco legali, cap. 8. num.* 7. Monet. *de decim. cap 6. q. 2. num.* 8. ubi Rebuff. *de decim. q. 12. num. 1.* & gloſ. pen. *in d. cap. cum homines, in princ. illius gloſ.* & alii. Valet tamen conſuetudo, ut decimæ non ſolvantur ſtatim, ſed certo tempore, cui ſtandum erit. *DD. cit.* & & Baboſ. *in d. cap. cum homines.* Decimæ vero perſonales regulariter ſunt ſolvendæ in fine anni. DD. *cit.* recuſari tamen a Parocho non poſſunt, ſi intra annum ſolvantur. Antonel. *de loco leg. d. cap.* 8. Monet. *loc. cit. num.* 13. ubi Butr. *in cap. ad Apoſtolica, in fin. de decim.* & Rebuff. *loc. cit. num.* 3. Decimæ tamen de agnis, & vitulis &c. non debent ſtatim ſolvi, cum nati ſunt; quia alias eſſet inutilis talis decimatio, ſed tunc primum cum illi nutriti fuerint, nec amplius indigent lacte materno. Antonel. & Monet. *ll. cit.* & apud illos Barboſ. *in cap. cum homines.* Rebuff. *loc. cit. q. 6. nu.* 3. Jo. Andr. & DD. *in d. cap. cum homines.* Lana vero ſtatim ſolvi, & exigi poteſt; cum nulla ſit cauſa differendi, ut notat Antonel. *de tempor. legal. d. c. 37. num.* 4. ubi Jo. Andr. ad Specul. *tit. de decim. § ſcire debes, litt. F. verb. ſpecie, circa fin.*

Et quod diximus, quod decimæ prædiales ſtatim ſolvi debeant, ampliatur, quod Laici decimas ſolventes, fruges collectas aſportare non poſſint, donec Clerici, quibus ſolvendæ ſunt decimæ, certiores fiant de collectione, ut illi aſſiſtere poſſint. ita Monet. *l. c. q. 1. nu.* 2. ubi Specul. *tit. de decim. num.* 12. Abb. & DD. communiter. *in cap. ex parte, il. 2. de decim.* Aufer. ad Capel. Tholoſ. *deciſ.* 109. Covar. *lib. 1. var. reſ. cap. 17. num. 8. verſ. octavo ex his.* & alii. Antonel. *de loco legal. d. cap.* 8. *num.* 3. & hæc ad evitandas fraudes, quæ fieri poſſunt; hinc Clerici, vel alii decimarum exactores a Judice Eccleſiaſtico, ad quem hujuſmodi cauſæ privative quoad alios ſpectant, obtinere inhibitionem poſſunt contra dominum fundi, ne fructus exportet, ante decimæ ſolutionem. ita Antonel. *loc. cit.* & ibi Covar. *loc. cit.* Aufret. ad Capell. Tholoſ. *d. deciſ.* 109.

56 Quær. ſecundo, in quo loco ſint ſolvendæ decimæ? Reſp. quod ubi ſunt horrea ad hoc publice deſtinata, ac deputata, debent decimæ ad illa deferri. Covarruv. *lib. 1. var. c. 17. d. nu. 8. verſ. octavo, ex his, ad med.* Monet. *loc. cit. cap. 6. q. 1. num.* 5. Antonel. *de loco leg. d. cap. 8. lib.* 1. Rot. *deciſ. 611. num. 5. p. 1. rec.* quod ſi ſimilia horrea non ſint deputata, debent dictæ decimæ petentibus Parochis &c. aſportari ad illorum horrea, vel domos. *DD. cit.* gloſ. *in cap. revertimini. verb. in horrea.* 16. *q.* 1. Riccius *in prax. for. Eccleſ. p. 2. reſ.* 244. ubi alii; & quidem expenſis ejus, qui decimatur. *cap. 1. verſ. oportet autem,* ubi gloſ. *in verb. horreum.* 16. *q.* 7. Abb. *in cap. pervenit, ſub num. 3. de decim.* apud Rot. *deciſ. 317. num. 32. p. 4. rec. tom.* 2. dummodo levi ſumptu, & labore, id fieri poſſit. Covar. & Monet. *ll. cit.* apud Antonel. *loc. cit. d. cap. 8. num. 2. verſ. hoc tamen.* Sed & in hoc ſtatur conſuetudini locorum, quæ etiam decennalis ſufficit. DD. *cit.* & Antonel. *de regim. Eccleſ. lib. 3. cap. ult.* §. 5. ad tex. *in c. in aliquibus. §. fin. de decim.* Navar. *d. tit. conſ. 2. num.* 1. Riccius *loc. cit.* ſic valida eſt conſuetudo, ut decimæ relinquantur in agro, dummodo Curatus monitus fuerit, antequam fieret aliqua fructuum ſeparatio. Aufret. ad Capell Tholoſ. *d. deciſ.* 109. Monet. *loc. cit. n.* 7. ubi alii. Antonel. *de loco legal. d. c. 8. num.* 4. ubi etiam, quod conſuetudine obtineri poſſit, ut Laici libere colligant frumentum &c. & in propria horrea, etiamſi ſine teſtibus condant, & ex illis poſtea decimas miniſtris ſpiritualibus integre ſolvant. ex Monet. *l. c.*

Quær. tertio, quomodo ſolvantur decimæ. Reſp. decimas eſſe præſtandas ex decem unum. Ita definitum eſt *in cap. fin. de Paroch. cap. commiſſum, cum cap. ſeq.* & clarius in *cap. cum homines, & cap. ex parte, il. 2. & ſeq. cap. in aliquibus, de decim. cap. decimæ. in fin.* 16. *q. 1. & cap. omnes decimæ.* 16. *q.* 7. & hanc eſſe veram decimam, quæ curatis perſolvitur, dixit Rebuff. *de decim. q. 3. nu. 25. & q. 8. num.* 5. relat. a Rot. *deciſ. 474. nu. 1. p. 1. rec.* & quidem in eadem frugum ſpecie, ſeu in manipulis; ut colligitur *ex c. quicumque il. 1. & c. omnes decimæ.* 16. *q.* 7. Rot. *deciſ. 133. n. 1. p. 11. rec. & deciſ. 110. num. 3. d. p.* 11. ubi, quod invito Parocho tanquam debitæ in natura, in pecunia præſtari non poſſint. arg. tex. *in L. 1. §. mutui datio ff. de reb. cred.* ubi poſt gloſ. notant. Bart. Caſtr. & DD. *in L. ſi ſe. §. Idem Prætor. ff. de re judic.* & quod etiamſi inveniantur aliquæ ſolutiones in pecunia factæ, tanquam actus voluntarii, obligationem inducere nequeant. Roman. *conſ. 198. ſub n. 3. cum ſeqq.* maxime in præjudicium ſucceſſorum, quibus factum anteceſſoris obeſſe non potuit *cap. veniens, de tranſact.* & notat. Abb. *in cap. ex multiplici, ſub nu. 3. & cap. cum homines, n. 4. de decim.* 57

Limita, ſi adeſſet conſuetudo in contrarium, quod decimæ certorum fructuum ſolvantur in pecunia &c. quæ obſervanda eſſet, ex ſupra dictis. & Monet. *de decim. cap. 4. num. 11. verſ. aut ſi eſt conſuetudo & c. 5. nu.* 87. & ibi Rot. & Rebuff. *eod. tit. q. 3. n.* 46. & alii. Rot. *deciſ. 528. n. 2. verſ. nec refragatur. p. 4. diverſ. & deciſ. 91. n. 6. p. 14. rec.* ubi tamen *num. 7. ſeqq.* illam conſuetudinem non probari, ſi conſtet, Parochum illas ſemper petiiſſe in manipulis, ac de iſtis contendiſſe; quia ſi non adeſt patientia, & conſenſus illius, tunc neque adeſt conſuetudo. Item non probari, ſi conſtet de ſolutionibus difformibus in pecunia factis, v. g. in diverſa quantitate &c. aut non adeſſet obſervantia majoris populi &c. imo ſi adeſſet expreſſa lex, ſeu conſtitutio ſynodalis prohibens, ne quis ſolutionem decimarum commutare præſumat, ſed illas ſemper in manipulis &c. ſolvere debeat, non ſufficeret conſuetudo, ſed immemorabilis præſcriptio, aut quadragenaria cum titulo; ut *ex cap. ult. de conſuet.* & ibi gloſ. *ult. & cap. 1. de præſcr. in 6.* dixit Rot. *cit. deciſ. 91. a n. 10. p. 14. rec.*

Ulterius fideliter ſolvi debent decimæ, ita ut nec optimum, nec pejus detur pro decima. *cap. quicumque il. 1.* 16. *q.* 7. & Rebuff. *de decim. q. 14 n.* 17. & alii apud Monet. *d. tit. c. 6. num.* 26. ita eſt *in cap. omnes decimæ.* 5. *cauſ. 16. q. 7. & cit. c. quicumque.* 58

Quær. quarto an in ſolutione decimarum deducantur expenſæ in illis colligendis, ſeu conſervandis &c. & alia onera a colonis domino debita? Reſp. quod decimæ prædiales regulariter ſunt ſolvendæ in manipulis, vel aliis fructuum ſpeciebus jam recollectis, nulla facta deductione expenſarum ſeminis &c. tex. *in cap. tua nobis. 26. & cap. paſtoralis. 28. de decim. cap. non eſt in poteſtate, & in cap. cum homines,* ubi DD. *eod.* Rot. *deciſ. 232. n. 16. p. 17. rec.* Monet. *de decim.* ubi DD. *cap. 6. num.* 27. Antonel. *de tempor. legal. lib. 2. cap. 37. num.* 4. Carol. Anton. de Luca ad Gratian. *diſc. for. cap. 595. num.* 5. Tiraquel. *de retract. lignag. §. 15. gloſ. 1. n.* 10. ubi, quod citati textus ſint tam clari, ut nullo pacto cavillari poſſint; & alii; ſecus vero eſt in decimis, quæ ſolvuntur ex fructibus induſtrialibus. DD. *cit. cap. paſtoralis, de decim.* gloſ. *in cap. non eſt. eod.* Navar. 59

in ma-

in manual. cap. 21. n. 31. Barboſ. de off. & poteſt. Paroch. cap. 28. §. 1. nu. 37. & 38. & alii apud Antonel. ut ſtatim infra. Et quod diximus de prædialibus, dicitur etiam de mixtis, ut agnis, caſeo &c. Antonel. de regim. Eccleſ. lib. 5. cap. ult. num. 2. Similiter non deducuntur tributa, cenſus, decimæ mere temporales a colonis debitæ ipſis dominis ex conventione, nec alia debita &c. ad tex. in c. cum non ſit in homine, 33. de decim. & ibi DD. Antonel. l. mox. cit. & ſic decimæ ſpirituales temporalibus, & aliis oneribus ſemper præferendæ ſunt. Rot. deciſ. 180. num. 26. p. 7. & deciſ. 123. num. 12. p. 9. rec. tom. 1. late Barboſ. de Offic. Paroch. d. cap. 28. a num. 34. ſeqq.

§. VII.

An Laici poſſint acquirere jus decimandi?

60 Dubitandum non eſt, quin Summ. Pontifex poſſit Laici decimas, vel jus eas percipiendi concedere: (quidquid ſit de jure decimandi, quatenus eſt jus mere ſpirituale, & fundatum in ſpirituali titulo, de quo P. Pirhing. tit. de decim. num 137.) cum enim poſſit Summ. Pontifex illos eximere ab illarum ſolutione, ut ſupra diximus num. 16. ita etiam poteſt eiſdem illas concedere. Monet. de decim. cap. 5. q. 7. num. 135. & q. 3. num. 83. ad tex. in c. Hadrianus. diſt. 63. cap. cum Apoſtolica, de his, quæ fiunt a Præl. ſine conſ. cap. ex parte. il. 3. de decim. DD. apud Solorzan. de Jur. Indiar. lib. 3. cap. nu. 9. ſeqq ubi late. Sive ut eaſdem pauperibus erogent, ſive ut illas pro ſuis alimentis retineant, cujus rei rationem dat Butr. in cap. a nobis, de decim. ſub num. 5. relatus a Rota deciſ. 249. ſub num. 23. p. 8. rec. quia cum illarum ſolutio præcepta ſit primo, ut ex earum præſtatione honoretur Deus in recognitionem ſupremi dominii; ſecundo, ut cedant in uſus, & alimenta Clericorum Eccleſiæ inſervientium. c. tua nobis, de decim. cap. decimæ. 16. q. 1. poteſt Summus Pontifex tanquam ſupremus Dominus omnium Eccleſiarum, illas ab una auferre, non ſolum ut alteri concedat, ſed etiam ut illas habeant viri Laici pro ſuis alimentis, & ſatis honoratur Deus, dum ille, cui conceſſæ fuerunt, eas recognoſcit a Summ. Pontifice tanquam ſibi indultas pro ſuis alimentis &c. dummodo tamen remaneat Rectoribus congrua ſuſtentatio, ut ſupra n. 27. & Monet. loc. cit. n. 84. & infra n. 76.

61 Sicut etiam decimæ poſſunt Laicis remitti ab Eccleſia etiam Parochiali cum aſſenſu Summi Pontificis. Monet. d. cap. 5. num. 135. etiam ita, ut illæ acquirantur iiſdem quoad dominium, puta per venditionem &c. P. Pirhing loc. cit. n. 138.

62 De cætero Laici cum ſint incapaces ſpiritualium jurium, ideo ſine privilegio Apoſtolico ſunt incapaces decimarum, ſeu juris decimandi, aut illas percipiendi, cum illæ debeantur ex miniſterio altaris & ſpiritualium. cap. decimas il. 1. 16. q. 7. cap. cauſam, de præſcr. cap. fin. de rer. permut. cap. 2. de judic. gloſ. communis in c. quamvis, de decim. Covar. lib. 1. var. reſ. c. 17. num. 5. & 6. Monet. de decim. cap. 5. q. 3. num. 57. ideo nec poſſunt illas præſcribere; quia illas poſſidere non poſſunt tanquam jus ſpirituale, cap. prohibemus, de decim. & cap. cauſam quæ, & ibi gloſ. & late Gonzal. a num. 8. de præſcr. Anton. de tempor. legal. lib. 2. c. 37. n. 6. Barboſ. in d. c. prohibemus, & cap. cauſam quæ, ubi quod Concil. Lateran. ſimpliciter, & directe prohibet alienationem decimarum in Laicos; ubi autem Lex ſimpliciter prohibet alienationem, & acquiſitionem, cenſetur etiam prohibere præſcriptionem, juxta tex. in L. alienationis. ff. de V. S. Gabr. com. concl. tit. de præſcr. concl. 13 a num. 1. ad 4. & per tot. Balb. de præſcr. in 1. part. 5. part. princ. q. 7. n. 4. & ſeq. & n. 19. Mareſc. lib. 2. var. reſ. cap. 92. num. 2. & ſeq. quia jus reſiſtit, etiam poſſeſſioni ut ad tradita per Gabr. loc. cit. concl. 1. n. 16.

63 Concluſionem limita, niſi concurrat quadragenaria cum legitima probatione tituli, aut immemorabilis cum fama privilegii obtenti ante Concil. Lateranenſe celebratum anno 1179. juxta Menoch. de præſump. lib. 6. præſ. 86. aut certe recognitio ab Eccleſia. Abb. in c. cum Apoſtolica. num. 12. de his, quæ fiunt a Prælat. Felin. in cap. cauſam quæ. num. 2. de præſcr. Rebuff. de decim. q. 13. num. 69. Covar. lib. 1. var. reſ. cap. 17. n. 10. verſ. hinc etiam fit. Monet. de decim. cap. 5. q. 5. num. 112. Mareſc. d. cap. 92. apud quem Rota. & cap. 13. n. 4. & apud illos alii. & infra num. 78.

64 Fama tamen privilegii non eſt probanda de toto tempore, quo probatur ipſa poſſeſſio, ſed ſufficit illam probare cum diuturnitate, arbitrio Judicis, nec eſt neceſſario probanda in tali caſu per quadraginta annos Antonel. de temp. legal. d. cap. 37. num. 13. & tenuit Rot. coram Orano. 8. Febr. 1588. Felin. loc. cit. & in c. cum contingat. nu. 4. in fin. de for. comp. apud Mareſc. lib. 1. var. reſ. c. 17. num. 4. & 9. ubi, quod teſtes deponentes de fama diuturna, operantur, quod retro ſemper fuerit iſta fama, & ibi Ruin. conſ 143. num. 20. in fin. cum ſeqq. lib. 5. Cephal. conſ. 56. num. 25. & alii; & ita tenuit etiam Rot. deciſ. 56. num. 14. p. 7. rec. dummodo deponant de fama ante motam litem. Rot. deciſ. 182. nu. 28. p. 7. rec. ad tex. in c. licet ex quadam, de teſtib. & ibi Abb. n. 3. & alii.

65 Et licet teſtis dicat, ſe ignorare, quid ſit fama, tamen ſufficienter probat, ſi ex illius verbis colligatur tale factum, ex quo reſultet publica vox, & fama, ut in una Conchen. Capellaniæ. 17. Martii 1608. coram Orembo. & Vincenſ. Parochialis. 4. Junii 1612. coram eod. apud Beltram. ad Ludoviſ. deciſ. 325. n. 28. & ideo ſi teſtis deponat, quod publice dicitur a tanto tempore ante motam litem, probat famam, etiamſi dicat, ſe ignorare, quid ſit fama, ita Beltram. l. c. Rot. dec. 702. n. 5. p. 1. rec.

66 Et ſufficiunt duo teſtes ad illam probandam. gloſ. in L. 3. §. ejuſdem. ff. de teſtib. in verbo confir. & in cap. ſi teſtes §. ſæpe in verb. fama 4. q. 3. Bart. in L. de minori. §. plurium. num. 19. ff. de quæſt. Felin. in cap. 3. num. 5. de præſum. Dec. conſ. 272. num. 4. ubi de communi, & alii apud Rot. deciſ. 702. num. 3. p. 1. rec. Nec opus eſt ut deponant, aut conſtet de cauſa, propter quam idem privilegium diceretur conceſſum, ut per Felin. in cit. c. cauſam quæ. num. 3. de præſcr. & in c. cum contingat. nu. 4. de for. comp. notavit. Rot. dec. 56. num. 5. & deciſ. 182. num. 35. & 36. p. 7. rec. debent tamen deponere concludenter, ita ut aliter eſſe non poſſet, quin ipſi ſcirent. per gloſ. in L. 1. in fin. ff. de itin. actuq. priv. Rot. cit. deciſ. 182. ubi plura.

67 Probatio igitur immemorabilis ſine fama privilegii Laicis non ſufficeret. DD. ſup. cit. nec ad effectum manutentionis. Antonel. de temp. legal. d. cap. 37. a n. 9. & ibi Seraph. dec. 1102. Genuen. in tract. de Eccl. q. 39. n. 3. & 4. Rot. d. dec. 56. n. 1. p. 7. rec ubi quod millies fuerit ita in Rot. reſolutum. Monet. de decim. cap. 5. q. 3. ſub num. 59. verſ. in conceſſione.

68 Quæ tamen diximus de immemorabili, & fama privilegii, limitanda videntur, quando Laicus contra Laicum ex legitima conceſſione decimas poſſidentem præſcribit; quia tunc idem jus eſſet, ac de aliis Laicorum bonis per tradita ab Antonel. de temp legal. d. cap. 37. n. 18. Balb. de præſcr. p. 1. p. 5. princ. num. 22. reſpectu tamen ſolius juris ad d. Laicum ſpectantis: nam ſi eidem decimæ fuerint ad tempus conceſſæ, illo finito, ad Eccleſiam revertuntur, non obſtante quacumque tertii præſcriptione intra hoc tempus introducta. Barb. ubi de communi in cit. cap. cauſam quæ, de præſcr. num. 5. apud Antonel. loc. cit.

69 Principalem concluſionem amplia, ut nec Epiſcopus poſt Concil. Lateran. poſſit tale jus Laicis concedere. cap. pervenit. 1. q. 3. Monet. de decim. loc. cit. num. 59. & probatur ex c. prohibemus, de decim. Rot. apud Monet. loc. cit. & coram Dunozet. dec. 71. num. 7. inter ejuſdem impreſſ.

70 Imo ſi decimæ fuerunt Laicis conceſſæ, & ignoratur, an ante, vel poſt Concil. Lateran. cenſentur poſt Concil. conceſſæ. Rot. apud Monet. loc. cit. verſ. quod ſi. Bart. in cap. cum Apoſtolica. num. 4. de his, quæ fiunt a prål. Antonel. de temp. legal. d. cap. 37. n. 17. Rot. deciſ. num. 9. p. 2. rec. & dec. 67. n. 17. p. 15. rec. vide etiam infra n. 78.

71 Limita quoad fructus decimarum, quos ad tempus Epiſcopus concedere poteſt ex cauſa, ſeu ad vitam. DD. in cap. quamvis, de decim. Abb. in c. ad hæc, eod. Rebuff. q. 10. num. 34. & q. 13. num. 110. Covar. d. cap. 17. num. 5. nam commoditatis fructuum decimarum ſejunctæ a jure decimandi, Laici non ſunt incapaces. Bich. & ibi Rot. deciſ. 347. num. 8. Rebuff. loc. cit. num. 34. Rot. deciſ. 215. num. 5. p. 2. & deciſ. 545. num. 2. p. 4. diverſ. Bal. conſ. 274. num. 1. lib. 5.

Berous

Beroius conſ. 84. num. 41. & DD. apud Monet. loc. cit. num. 61. Tiraq. de retr. lignag. §. 1. gl. 7. num. 51. quia tamen hodie obſtat Extravag. ambitioſæ, de reb. Eccleſ. non alien. ubi omnis conceſſio, & locatio bonorum Eccleſiaſticorum ultra trriennium prohibetur, ut obſervat Barboſ. in cap. 2. num. 4. de locat. apud Antonel. loc. cit. num. 21. ideo videnda erunt, quæ ſupra diximus in praxi alienationis.

72 Neque poteſt Epiſcopus poſt Concil. Lateran. decimas infeudare ſine Beneplacito Apoſtolico. Coccin. deciſ. 484. lib. 2. & Rot. apud illum dec. 485. Rot. coram Dunozet. apud Monet. l. c. Imo decimæ ante Concil. Lateran. conceſſæ, reverſæ ad Eccleſiam non poſſunt amplius infeudari ab Epiſcopo. Fachin. lib. 7. contr. Jur. cap. 72. Barboſ. de Offic. Epiſc. alleg. 121. num. 11. in fin. Menoch. de præſump. lib. 6. præſ. 86. nu. 3. Rot. deciſ. 193. num. 9. p. 2. rec. ubi Covar. d. cap. 17. num. 5. & alii; maxime ſi menſæ Epiſcopali fuerunt incorporatæ. Ricecius in prax. p. 1. reſ. 77. quamvis Clar. in §. feudum. q. 13. n. 2. contrarium teneat, ſi erant ſolitæ Laicis infeudari poſt dictum Concilium Lateran. Et in hac quæſtione DD. & rationes pro utraque opinione vide apud Barboſ. l. c. n. 10. ad 13.

73 Infeudationes tamen illis factæ ab Epiſcopis ante Concil. Lateran. validæ ſunt; quia ante illud tempus poteſtas infeudandi erat licita, & conceſſa; quia Epiſcopus in ſua Diœceſi poteſt, quod Papa in Eccleſia, exceptis illis, quæ prohibentur; & Concil. Lateran. non revocavit infeudationes ante licite factas; ſed tantum prohibuit fieri in futurum. Monet. de decim. cap. 5. num. 66. Barboſ. de poteſt. Epiſc. alleg. 121. n. 4. Rot. deciſ. 103. nu. 12. p. 7. rec. & apud Bich. deciſ. 323. n. 12. juxta cap. cum Apoſtolica, de his, quæ fiunt a Præl.

74 Et licet Laici habentes decimas in feudum ab Epiſcopis ante Concil. Lateran. non poſſint illas in ullum Laicum ullo modo transferre etiam infeudando ſine conſenſu Pontificis. cap. prohibemus, ubi DD. & Abb. de decim. Covar. lib. 1. var. reſ. d. cap. 17. num. 5. verſ. præter hæc. Rebuff. d. q. 10. num. 11. & q. 13. num. 79. Monet. d. cap. 5. q. 3. num. 72. ubi alii. Intrigliol. de feud. q. 44. num. 20. quidquid ſit, ſi illas decimas Laici habuerint a Papa ex privilegio ſive ante, ſive poſt Conc. quia tunc aliqui affirmare videntur, uti Guttier. pract. quæſt. lib. 1. q. 14. num. 2. & q. 15. num. 6. Henriq. tom. 1. ſum. Theolog. mor. lib. 7. cap. 27. n. 2. litt. O. & alii apud Monet. l. c. neque donare, etiam cum conſenſu Epiſcopi; quia is ſuam authoritatem præſtare non poteſt, ut decimæ de Laico in Laicum transferantur. DD. cit. & Rot. d. deciſ. 193. p. 2. rec. c. quamvis, de decim. Felin. in cap. quæ in Eccleſiarum, de conſtit. Menoch. l. c. Rot. apud Mareſc. lib. 1. var. reſ. cap. 95. num. 19. Gonzal. in d. c. prohibemus, de decim. P. Pirhing eod. ſect. 7. §. 3. & 4. neque valet conſuetudo contraria. Mareſc. l. c. nec ad hunc effectum lapſus temporis ſuffragari, aut aliquid operari poteſt. Abb. in cap. licet Heli de ſimon. apud Rot. l. c. num. 10. Tamen cum conſenſu Epiſcopi, aut Capituli poſſunt eas transferre in aliam Eccleſiam. c. in ſacris. 16. q. 1. cap. cum & plantare, de privileg. cap. 2. de decim. in 6. §. ſane. Covar. & Monet. ll. cit. tex. in cap. cum Apoſtolica, circa med. ibi: taliter reſpondemus, de his, quæ fiunt a Præl. gl. in d. cap. cum & plantare. verb. Eccleſias igitur. apud Rot. dec. 234. num. 9. p. 9. rec. tom. 1. Quando tamen decimæ a Laicis retro donantur Eccleſiis, reaſſumunt primævam ſuam naturam. Coccin. dec. 192. lib. 2. ubi Oldrad. conſ. 91. num. 2. Rebuff. q. 10. de decim. nu. 50. Rot. apud Monet. l. c. num. 71. Rot. d. dec. 234. num. 10. ſcilicet quoad Eccleſiaſticitatem, & ſpiritualitatem ad effectum, ne amplius dicantur Laicales; ad quem effectum loquitur Rebuff. d. q. 10. teſte Rot. dec. 213. num. 29. p. 17. rec. ubi aliæ Rotæ, ubi, an & quando dicantur reaſſumere primævam ſuam naturam ad effectum ut dicantur debitæ de Jure communi, vel potius de jure ſpeciali donationis. & dec. 202. num. 4. in fin. p. 3. rec.

75 Ergo ſolus Pontifex Laicis decimas, vel jus eas percipiendi ex cauſa concedere poteſt. arg. cap. Hadrianus. diſt. 63. cit. cap. cum Apoſtolica, de his, quæ fiunt a Præl. fin. conſ. capit. c. 2. §. ſtatuimus, de decim. in 6. Rebuff. d. q. 13. nu. 110. Covar. l. c. nu. 6. verſ. quarto ab eadem. Navar. de reddit. Eccleſ. q. 1. monit. 57. Monet. l. c. n. 83.

76 Ut tamen tam Laicus, quam Religioſus privilegiatus poſſit decimas ab aliis percipere, tenebitur congruam portionem pro ſuſtentatione miniſtrorum, & oneribus ſupportandis Eccleſiæ Parochiali aſſignare. c. ſtatutu. §. ubi autem, de decim. in 6. Monet. de decim. cap. 4. q. 3. concl. 6. n. 74. & cap. 5. n. 84. P. Pirhing. l. c. n. 72. Solorzan. de Jur. Indiar. lib. 3. cap. 1. n. 19.

Secluſo itaque privilegio Pontificio Laici decimas Eccleſiaſticas habere, nec retinere poſſunt, nec injuſte obtentas in alios transferre. cap. decimas, il. 1. 16. q. 7. cap. pervenit. 1. q. 3. cap. ad hæc, & cap. quamvis, de decim. d. c. 2. eod. in 6. arg. cap. ſi quis Presbyterorum, de reb. Eccleſ. cap. exhibita, de rer. permut. Barboſ. de offic. Paroch. cap. 28. §. 2. Mareſc. lib. 1. var. reſ. cap. 19. Solorzan. de Jur. Indiar. tom. 2. lib. 3. cap. 1. num. 8. & 9. Gonzal. in d. cap. prohibemus, de decim. & alii innumeri, apud quos videtur indubitabile. 77

Sed quæres, quomodo ſciri poteſt, an Laici habuerint in feudum decimas ante Concil. Lateran. ſi hoc probari non poſſit per inveſtituras? Reſp. quod ſi laicus poſſederit decimas per tempus immemorabile, erit maxima præſumptio, & ſufficiens probatio tituli ante Concil. acquiſiti. Ita Butr. Card. Imol. Joan. Andr. & alii. in d. cap. cum Apoſtolica, de his quæ fiunt a Præl. Balb. de præſcr. in 1. p. 5. p. princ. q. 7. Menoch. de præſ. lib. 6. præſ. 86. num. 4. Gabr. de præſcr. concl. 1. num. 22. Maſcard. de probat. concl. 483. num. 8. Peregr. de privil. fiſc. lib. 6. tit. 8. num. 22. Monet. d. c. 5. num. 74. Covar. d. c. 17. num. 5. verſ. ſed ſi dubitetur. modo tamen ultra immemorabilem allegatur communis fama, illaque probetur, ut ſupra n. 63. diximus, quod laicus illas decimas obtinuerit ex privilegio ante Concil. &c. Menoch. loc. cit. num. 5. Monet. loc. cit. & apud illos alii; quamvis aliqui velint, quod ſi laicus habeat pro ſe immemorabilem, ſufficiat, ſi alleget, ſe illas habuiſſe v. g. in feudum ante Conc. & tunc eidem credatur abſque probatione famæ; de qua vide late Balb. de præſcr. d. 1. p. 5. part. princ. q. 7. num. 20. ſeqq. & Monet. loc. cit. Quomodo vero immemorabilis probanda ſit, vide late infra in verbo Præſcriptio. Verum, etiamſi probata fama feudi, illud præſumatur conceſſum ante Concil. Lateran. ſtante poſſeſſione immemorabili, tamen ex ipſa ſola præſcriptione etiam immemorabili, ipſum feudum, ſeu conceſſio Apoſtolica non præſumitur, nec probatur, ut de beneplacito Apoſtolico diſcurrit Rota dec. 295. num. 11. p. 5. rec. Mareſc. lib. 1. var. reſ. c. 13. a num. 1. alias enim redderetur eluſoria diſpoſitio, quod Laici non poſſint præſcribere, ſi Laicus poſſet ex præſcriptione allegare præſumptionem conceſſionis Apoſtolicæ, ex quibus proinde confirmatur neceſſitas probandi ſaltem famam privilegii &c. ut ſupra a num. 63. Gabr. de præſcr. concl. 1. num. 22. & Rot. apud Mareſc. loc. cit. 78

§. VIII.

An, & quomodo una Eccleſia, aut perſona Eccleſiaſtica poſſit præſcribere decimas contra aliam

Una Eccleſia poteſt præſcribere jus percipiendi decimas contra alteram, & in aliena parochia ſpatio 40. annorum cum titulo, & bona fide. cap. ad Apoſtolicæ, & c. cum contingat. de decim. c. 1. ubi gloſ. in verbo legitime, de præſcr. in 6. Antonel. de tempor. legal. lib. 2. c. 37. n. 19. verb. obſerva. 7. vel ſaltem per tempus immemorabile. d. c. 1. de præſcr. in 6. Balb. de præſcr. in 1. p. 5. p. princ. q. 7. num. 3. & 13. etiam ſine titulo. P. Pirhing lib. 3. decret. tit. de decim. num. 117. §. 1. ſect. 6. Gonzal. in c. cum contingat, de decim. num. 2. ſine titulo tamen quadragenaria non ſuffragatur. c. 1. de præſcr. in 6. non tamen requiritur juſtus titulus, ſed ſufficit putativus, qui ſit aptus excludere malam fidem ad tradita per gloſ. in c. de quarta, verſ. ſe poſſe tueri, de præſcr. & in L. Celſus. verb. exiſtimarent, ante med. & in verb. non poſſint, de uſucap. Felin. conſ. 2. n. 14. apud Rot. deciſ. 458. num. 73. p. 5. rec. tom. 2. Monet. de decim. c. 5. n. 112. gloſ. notab. in c. 1. de præſcr. in 6. verb. cauſam tribuat. Rot. deciſ. 520. num. 19. p. 13. rec. Gonzal. in c. ad aures. num. 3. ad med. de præſc. & Laym. & DD. ibid. & in d. c. 1. num. 3. de præſcr. in 6. niſi ſit error injuſtus, ut ad explicationem d. L. Celſus. diſtinguit Bartol. in d. L. Celſus. Bal. in repetit. p. 1. num. 6. apud Rot. d. deciſ. 520. nu. 18. & hæc ſi jus aſſiſtat ei, contra quem poſſidetur: at ſi ei jus non aſſiſtat, ut quia Eccleſia Parochialis, aut non parochialis contra 79

non parochialem præſcribit, & tunc ſufficiunt quadraginta anni cum bona fide, nec opus tunc erit tituli allegatione, aut probatione, juxta Laym. *in c. 1. n. 3. verſ. quær. 1. de præſcr. in 6.* gloſ. *ibidem in verb. titulum.* Alex. *in c. ſi diligenti n. 53. de præſcr.* & facit tex. *in c. ad aures*, & ibi gloſ. *verb. quadragenalis, eod.* Mareſc. *lib. 2. var. reſ. c. 95. nu. 23. ſeq.* & hæc circa præſcriptionem; nam circa conſuetudinem vidimus ſupra *n.* 23. & 43.

80 Eccleſia tamen, vel perſona Eccleſiaſtica habens donationem decimarum a Laico, uti Rege &c. non poteſt illas præſcribere etiam per tempus immemoriale *c. dudum*, ubi Abb. *de decim.* Rebuff. *de decim. q. 13. n. 87.* Monet. *eod. d. c. 5. num.* 113. niſi Laicus illas habuerit in feudum ante Concil. Lateran. juxta *c. 2. §. ſane, de decim. in 6.* & ſuperius dicta §. *antecedenti.*

81 Quod autem diximus, quadragenariam præſcriptionem ſufficere, ut una Eccleſia acquirat jus decimandi contra aliam, limita, ſi Eccleſia fuerit vacans, nam tunc, cum careat defenſore, contra illam non currit præſcriptio, ſed tempus illud, quo Eccleſia vacavit, ſubducitur. *c. auditis*, & ibi gloſ. *in verbo ſubducto. c. cum vobis, & c. de quarta*, ubi gloſ. *in verbo carniſſet, de præſcr. c. tranſmiſſa, eod.* & ibi Gonzal. *nu.* 4. & 5. Aym. *de antiquit. temp. p. 4. c. materia n. 68.* Balb. *de præſcr. 2. p. 6. part. princ. a n. 7.* ubi varii caſus. late Barboſ. *de poteſt. Epiſcopi alleg. 132. per tot.* ubi varios etiam ponit caſus Eccleſiæ vacantis, ſive in re, ſive in æquivalenti, utpote quia forte Prælatus agere non poteſt, vel ob tempora hoſtilia, vel ob morbum, inhabilitatem &c. *c. 1. verſ. ſi tamen d. tit. de præſc.* Et hæc, etiamſi adſit Prælatus ſuperior, ſeu ſupremus, qui agere poſſit pro dictæ Eccleſiæ defenſione; quia Eccleſia nihilo minus tunc dicitur vacare, quando non habet ſuum Prælatum particularem, & ſponſum immediatum, ad tradita per Innoc. *in cap. olim, il. 1. num. 2. ad fin. de reſt. ſpol.* Abb. *in cap. cum deputati, n. 19. de judic. & in d. cap. 1.* ubi Felin. *num. 5. verſ. dum Abbas, de præſcr.* relat. a Rot. *deciſ. 415. num. 3. p. 4. rec. tom. 1.* Limita primo, per *Rot. cit.* quod dicta procedant in præſcriptione ordinaria, de qua detrahitur tempus Sedis vacantis, ſecus autem in immemorabili; quia ad illam excludendam non poteſt adduci, quod Eccleſia caruerit defenſore. uti etiam Oldrad. *conſ. 254 nu.* 18. Butr. *in d. cap. cum deputati. num. 13. ad fin. verſ. credo quod loquatur*, ita explicans Innoc. *loc. cit.* Limita ſecundo itidem per *cit. Rot. n. 4.* quod hæc procedant, ſi Eccleſia conſuevit habere ſuum peculiarem Rectorem, ſeu Prælatum; alias ſecus, quia tunc proprie non dicitur vacare; ut poſt Innoc. *in cap. 1. n. 3. verſ. dicunt tamen aliqui, ne Sede vacante.* docet Imol. *ibid. n.* 15.

82 Quær. quantum tempus requiratur, ut Eccleſia præſcribat decimas contra Epiſcopum? Reſp. ſi Epiſcopus illas nunquam poſſedit, cum tunc non agatur de jure quæſito amittendo, quod tunc ſufficiat ſola præſcriptio quadragenaria cum ſcientia, & patientia Epiſcopi. Rot. coram Coccin. *in una Sabinen. decimar.* 1609. *quæ reperitur inter recent. deciſ. 262. p. 2.* apud Monet. *de decim. cap. 5. ſub num.* 112. *verſ. item ad hoc.* ubi Card. *in cap. cum Eccleſia, in §. verum quam, verſ. oppono de hoc, de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* ſecus ſi illas decimas poſſederit; tunc enim requireretur aut immemorabilis, aut quadragenaria cum titulo. DD. *cit.* Rip. *in d. cap. cum Eccleſia. num. 25. verſ. decimæ ſolutio.* & ibi Abb. *num.* 46. & Felin. *in cap. ſi diligenti, de præſcr. num.* 7. apud cit. Rot.

83 Porro præſcriptio, ſeu quaſi poſſeſſio decimandi adverſus Epiſcopum habentem aſſiſtentiam juris, ſeu Parochum in uno prædio, non trahitur ad aliud, uti nec obſervantia trahitur de uno ad alium locum. Cavaler. *deciſ. 487 num. 4.* apud Poſtium *de manuten. obſer.* 73. *num.* 183. Rot. *deciſ. 21. num. 12. p. 10. rec.* nec de ſpecie ad ſpeciem fructuum, ubi jus reſiſtit, ſed tunc dicitur tantum præſcriptum, quantum poſſeſſum. Poſt. *loc. cit.* & plura infra *in §. 10. num.* 107. ubi etiam an præpræſcribens decimas majores, habeat etiam minutas.

84 Præſcriptio tamen non datur in jure exigendi decimas, quando fructus alias in parva quantitate exiſtentes, & ideo non collecti, paulatim, & annuatim excreverunt, cum præſcriptio requirat certum ſtatum, & uniformitatem, ut de conſuetudine ſupra diximus, & notavit Rot. *deciſ. 666. p. 3. rec. num.* 3.

85 De modo vero probandi præſcriptionem concorda, quæ ſupra diximus *num.* 42. & 44. & quæ dicemus in verbo *Præſcriptio*. Et ad poſſeſſionem continuam exigendi decimam probandam, non eſt neceſſarium, quod teſtes fuerint præſentes in quolibet actu ſolutionis; ſed ſatis eſt, quod non fuerint abſentes per longum tempus in actibus aliarum frequentiorum ſolutionum; ad notata per Abb. *in proœm. 10. decret. Rex pacificus num. 3. verſ. his notabiliter expeditis.* & ibi Felin. *num. 3. & 4.* relatos a Rot. *deciſ. 432. num. 6. p. 3. rec. & deciſ. 520. num. 21. p. 13. rec.* hinc etiam non dicuntur ſibi contrarii probantes decimarum continuatam ſolutionem, licet non omnibus ſolutionibus fuerint præſentes. Rot. *deciſ. 32. num. 2. p. 4. rec. tom. 1.* quia etiam per ſenſum auditus poſſunt circa factas ſolutiones teſtificari, maxime cum ſunt de communitate, ut potuerint optime hæc omnia ſcire; ad notata per Specul. *de teſtib. §. 1. num. 57. verſ. ſi vero ſit cæcus.* relat. a Rot. *cit. deciſ. 432. n. 5. p. 3. & deciſ. 520. n. 21. p. 13. rec.* ubi quod probari poſſit etiam per teſtes cæcos, ſi poſſint deponere de ſenſu proprio auditus &c. ut ibi.

§. IX.

An ſuper decimis poſſit fieri compoſitio ſeu remiſſio?

Quæres, an ſuper decimis valeat compoſitio, vel 86
tranſactio? Reſp. affirmative inter perſonas Eccleſiaſticas. *cap. 2.* ubi gloſ. & DD. *de tranſact. c. dilecti*, ubi Abb. & gloſ. *in verbo componatis. de decim.* Rebuff. *d. tit. q. 13. n. 16.* dummodo præcedat cauſæ cognitio, decretum, & conſenſus Epiſcopi, P. Pithing *lib. 3. tit. 30. num.* 133. Monet. *de decim. c. 5. n.* 120. ubi, quod cum iſtis qualitatibus conſenſus &c. valeat compoſitio inter perſonas Eccleſiaſticas, ut decimæ uni Eccleſiæ debitæ alteri ſolvantur; quod, ſtando in terminis tranſactionis, intelligendum venit in dubio, ad quemnam tranſigentium decimæ ſpectent: nam tranſactio ſuper re omnino clara, & quæ nullam probabilem dubitationem recipit, corruit, nec ſuſtineri poteſt; ad tradita per Rot. *dec. 111. nu. 2. p. 14. rec.* ubi Cancer. *var. reſ. lib. 1. c. 13. n. 36. & ſeqq.* Mantic. *conſ. 136. n. 42. verſ. cum igitur. & conſ. 137. n. 23.* & alii, & ut infra in verbo *tranſactio*; & extra caſum dubium eſſet alienatio, quæ ideo requireret ſolemnitates, quas ſupra notavimus in praxi *alienationis*, puta utilitas, neceſſitas, partium intereſſe habentium citatio &c. & Rot. *deciſ. 47. p. 11. rec. a num.* 3. Super decimis ergo licita eſt tranſactio, & compoſitio. *DD. cit. & cap. fin. de pact. in 6.* nec requiritur conſenſus Pontificis, ſed ſufficit conſenſus Epiſcopi. *d. cap. 2. de tranſact.* & ibi Abb. *num. 2. & 4.* gloſ. *in c. ex multiplici, verb. eandem, de decim.* Rot. *deciſ. 397. n. 11. p. 19. rec. & deciſ. 218. num. 3. p. 7.* quæ proinde erit ſervanda. Rot. *deciſ. 218. a num.* 1. & in privilegio decimarum exemptivo facienda erit mentio, & derogatio hujus tranſactionis, alias foret ſervanda non obſtante privilegio, ut ad tex. *in cit. c. ex multiplici, de decim.* tenet Rota *deciſ. 97. num. 3. p. 13. rec.* Gonzal. *in d. c. ex multiplici. num.* 6.

Valet etiam compoſitio inter Clericos, ut minus quam 87
decima ſolvatur, vel de aliquibus non ſolvatur. *c. veniens, de tranſact. d. c. ex multiplici.* ubi DD. *de decim.* Abb. *in c. dilecti. eod.* Rebuff. *loc. cit. n.* 26. Monet. *ubi ſupra n.* 123. Imo eadem compoſitio valet etiam inter Clericos, & Laicos. gloſ. *in d. c.* 2. dummodo fiat cum Eccleſiæ utilitate, & a Pontifice, ſeu Superiore confirmata, vel magno temporis intervallo, ſcilicet per triginta annorum obſervantiam. Rot. coram Coccin. apud Monet. *loc. cit. nu.* 125. Rot. *deciſ. 582. num. 2. p. 18. rec. tom.* 2. quæ omnino vera ſunt, ſi compoſitio fiat inter Clericos & Laicos de modo, loco, & tempore decimas ſolvendi, juxta Monet. *l. c. n. 126. in princ.* ubi Rebuff. *l. c. ex c. venerabilis.* & ibi gloſ. *de confirm. util. vel inutil.*

Ad hoc tamen ut obliget ſucceſſores, debet fieri cum 88
auctoritate Superioris, & aliter non egreditur ſuum authorem. *c. de cætero, de tranſact.* Abb. *in d. c. ex multiplici, n. 2.* ubi Butr. *in fin. de decim.* & alii apud Monet. *loc. cit. n.* 126. Limita quoad compoſitionem ſuper decimis præteritis, vel decurſis, quæ valet ſine auctoritate ſuperioris. gloſ. & DD. *in c. ſuper, de reb. Eccleſ. non alien.* Rebuff. *d. quæſ. 13. nu. 25. & 37.* Monet. *loc. cit. num.* 128. ubi dat rationem; quia nempe tunc non agitur de tollen-

lendo, aut remittendo aliquo jure Eccleſiæ, ſed ſolum de commodo illius Parochi, ad quem illæ decimæ jam ſpectant.

89 De futuris vero valet etiam tranſactio de conſenſu Pontificis, vel Epiſcopi, ſi pro decimis compenſetur Eccleſia in aliis rebus. Rebuff. *l. c. num.* 36. & dummodo detur ſpirituale pro ſpirituali: niſi enim accedat auctoritas Pontificis, ſpirituale pro temporali permutari non poteſt etiam cum utilitate Eccleſiæ. vide DD. apud Monet. *loc. cit. num.* 129. & 130. Et quod compoſitio ſuper decimis ſimpliciter facta intelligatur de decimis tam præſentibus, quam futuris, & ſic etiam quoad poſſeſſiones per Monachos poſtea acquiſitas, voluit gloſ. *in c. ex multiplici, de decim. in verb. quamdiu viveret.* ad tex. *in c. quia circa, de privileg.* quamvis quoad privilegia ſupra contrarium dixerimus, & etiam in terminis tranſactionis contrarium tenere videatur Rot. *deciſ.* 24. *a n.* 9. *p.* 13. *rec.* ſi enorme inferat Eccleſiæ præjudicium.

90 Quær. an a tranſactione inita cum reſervatione beneplaciti Apoſtolici poſſit una pars, altera invita reſilire, antequam dictum beneplacitum ſuperveniat? Reſp. quod ſi dictum beneplacitum fuit pro forma requiſitum, & ſub clauſula *non alias, aliter, nec alio modo*, ſunique factæ diligentiæ pro illo obtinendo, quod ſit locus pœnitentiæ antequam dictum beneplacitum ſuperveniat. ita Rot. *d. dec.* 218. *n.* 13. *p.* 7. *rec.* ſecus vero in illa tranſactione, in qua non adeſt talis clauſula; quia tunc cenſetur requiſitum, quatenus opus ſit, & ex ſuperabundanti, nec de jure requiritur, ad tradita per Gabr. *conſ.* 97. *num.* 7. Put. *deciſ.* 42. *lib.* 2. Seraph. *deciſ.* 1027. *num.* 7. apud Rot. *d. deciſ.* 218. *num.* 14. nihil in contrarium faciente regula *de conſenſu*, quod nempe ante expeditionem litterarum beneplaciti Apoſtolici ſit locus pœnitentiæ; quia id procedit in Beneficialibus, aut in materia, ſuper qua non licet tranſigere ſine beneplacito Apoſtolico, ut late per Put. *deciſ.* 343. *lib.* 1. *in nov. impreſſ.* apud Rot. eotam. Dunoz. *deciſ.* 34. *n.* 4. *inter ejus impreſſ.* quæ alias eſt *deciſ.* 585. *p.* 1. *rec.* cum itaque inter perſonas Eccleſiaſticas nullo jure tranſactio interdicatur etiam ſine conſenſu Pontificis. *DD. cit.* ideo locus non erit pœnitentiæ, etiamſi ſupplicatio nondum eſſet ſignata, & ſic conſenſus Pontificis nondum ſecutus. Rotæ *cit.* & apud illas Alex. *conſ.* 40. *num.* 1. *lib.* 5. Pariſ. *conſ.* 1. *nu.* 129. *ſeq. lib.* 1. Cephal. *conſ.* 91. *num.* 9.

91 Poteſt etiam remitti decima Epiſcopalis Clericis, & talis remiſſio large interpretatur etiam ad poſſeſſiones poſtea acquirendas. *cap. quia circa; de privileg.* ſicut etiam ab una Eccleſia alteri Eccleſiæ. Decima parochialis poteſt remitti Clerico, imo etiam Laico de conſenſu Pontificis, vel Epiſcopi, ſed in graviſſima cauſa. Monet. *l. ſup. cit. num.* 135. Rebuff. *d. q.* 13. *num.* 27. Et remiſſio decimæ præteritæ nullam requirit ſolemnitatem, ſed liberat debitorem a culpa, & pœna, ut ſic intelligendo Navar. *in manual. cap.* 21. *num.* 32. & gloſ. *in reg. peccatum, verb. reſtituatur*, tradit. Monet. *l. c. n.* 136. *verſ. remiſſio.*

92 Quær. an remittens decimas ſibi debitas etiam novalia remiſiſſe cenſeatur? Reſp. affirmative. *c. quia circa, de privileg.* ubi Jo. Andr. & Abb. nam in beneficiis plena ſit interpretatio, dummodo remiſſio legitime fuerit facta. Monet. *de decim. cap.* 4. *q.* 3. *num.* 76. & non ſit in enorme detrimentum Eccleſiæ. gloſ. ibi: per tex. *in cap. Apoſtolicæ, de donat.* & fiat ex cauſa neceſſitatis, pietatis, vel utilitatis. Innoc. Hoſt. & Joan. Andr. apud cit. Monet. quem vide.

§. X.

Quid ſint novalia, & quibus ſolvi debeant?

93 Eſt vero novale juxta aliquos ager nunc primum præciſus. *cap.* 1. *de V. S.* vel juxta alios, eſt terra præciſa, quæ anno ceſſat. ad tex. *in L. ſylva cædua.* 30. *ff. de V. S.* apud Monet. *de decim. cap.* 4. *q.* 1. *num.* 50. ſed quidquid ſit de iſtis definitionibus, ſtando hac in decimarum materia definitioni canonum, quam communiter amplectuntur DD. dicendum eſt, quod novale ſit ager de novo ad culturam redactus, de quo non extat memoria, quod aliquando cultus fuerit. *c. quid per novale. de verb. ſignif.* ubi Innoc. Rot. *dec.* 223. *nu.* 1. *p.* 1. *rec.* Ruin. *conſ.* 163. *nu.* 16. *lib.* 5. Abb. *conſ.* 71. *n.* 20. *lib.* 2. apud Rot. *dec.* 252. *n.* 1. *p.* 3. *rec.* quod proprie novale dicitur, & quando memoria extat, quod aliquando cultus fuerit, vel ſolum mutetur ſemen, dicitur novale improprie dictum. vide Monet. *de decim. l. c.* P. Pithing. *lib.* 3. *decret. tit. de decim. ſect.* 5. *num.* 98. & DD. *in d. cap. quid per novale.*

94 Itaque ut teſtes probent novale, requiritur quod deponant, quod nunquam viderint vel audiverint aliquos, qui dicerent, ſe vidiſſe illa loca coli, vel audiviſſent ab aliis, qui vidiſſent, vel audiviſſent ab aliis rurſum in infinitum, vel etiam ab aliis, qui ſecum convivebant, coarctando negativam &c. Innoc. *in cap. veniens. n.* 1. *de verb. ſignif.* Ruin. *d. conſ.* 163. Ferret. *conſ.* 195. *n.* 2. *lib.* 1. quos ſequitur Rota *deciſ.* 223. *nu.* 1. *p.* 1. & *dec.* 252. *p.* 3. & *dec.* 99. *n.* 3. *p.* 15. *rec.* & alibi. Quæ proinde articulanda erunt, alias teſtes non probarent. Nec ſufficit, quod deponant per verbum juris, dicendo: *illa eſſe vel non eſſe novalia*, niſi etiam rationem reddant, quæ factum concludat. Ayn. *conſ.* 6. *n.* 223. apud cit. Rot. *n.* 2. Quamvis, quod hæc rigoroſa probatio non requiratur, ſi locus ille non fuerit antea ex propria natura aptus ad recipiendam culturam, v. g. ratione ſitus conſiſtentis in quibuſdam foveis, paludibus &c. juxta ſenſum gloſ. *in cap. commiſſum, verb. paſcuis, de decim.* ibi: *quæ prius erant quaſi inutilia, ut montana, paludes, &c.* tenuit Rot. *dec.* 99. *n.* 4. *p.* 15. *rec.*

95 Itaque terræ illæ, quæ olim prata, ſylvæ, vel paſcua fuerunt, ſi ex illis aliqui fructus percipiebantur, ex quibus ſolvebatur, vel ſolvi debebat (etiamſi forſan per fas & nefas non fuerit ſoluta) decima, ſi redigantur ad culturam, non conſtituunt novale, nec mutatur earum terrarum natura quoad decimas, quæ ſemper illi perſolvendæ erunt, cui ante culturam ſolvebantur, juxta diſtinctionem tamen, ut infra *a nu.* 105. nam ad conſtituendum novale proprie tale non ſufficit, quod terra illa uſque nunc inculta fuerit, ſed inſuper requiritur, quod ex illa nihil fuerit ſolutum, nec etiam debitum nomine decimarum, ut per Abb. *in d. cap. quid per novale. n.* 1. *verſ. nota tria.* Pariſ. *conſ.* 73. *n.* 17. & 18. *lib.* 4. Rebuff. *de decim. q.* 14. *n.* 22. Covar. *var. reſ. lib.* 1. *cap.* 17. *num.* 13. tenuit Rot. *in cit. dec.* 223. *p.* 1. & 252. *n.* 2. & 3. *p.* 3. *rec.*

96 Non tamen eſt neceſſarium ad conſtituendum novale, quod nulli omnino fructus collecti fuerint, ſeu ut locus ille fuerit omnino incultus, ſed ſatis eſt, ut fructum in conſiderabili quantitate non faceret, vel afferret, cum alias ex tenui fructu non deſinat eſſe novale. Innoc. *in d. c. quid per novale.* Monet. *l. c. num.* 50. P. Pithing *l. c. num.* 98 Rot. *deciſ.* 99. *nu.* 5. *p.* 15. *rec.* ubi gloſ. *in c. commiſſum, de decim. in verb. paſcuis.* ibi: *vel ita modicum, quod ſine læſione poterat amittere illud.* Gutierrez *pract. quæſt. lib.* 1. *q.* 18. *n.* 11. & *ſeqq.* Rebuff. *de decim. q.* 14. *n.* 43.

97 Et novalium horum decimæ ſunt ſolvendæ. *cap. non eſt, de decim. c. omnes decimæ.* 16. *q.* 7. *c. cum contingat. de decim.* Monet. & Pithing *loc. cit.* ſed cui? Reſp. quod novalium decimæ, ſecluſis privilegiis &c. ſicut aliæ, pertinent ad Eccleſiam parochialem, & quidem ad illam, in cujus finibus ſurgunt *d. cap. cum contingat, de decim. c. quoniam.* 13. *eod.* P. Pithing. *loc. cit. num.* 100. & ſi loca, in quibus novalia inſurgunt, in nullius Parochiæ finibus ſita ſint, illa ſpectabunt ad Epiſcopum, in cujus diœceſi ſita ſunt; juxta ſuperius dicta tamen *nu.* 35. Pithing *l. c. num.* 101. ſed ſi inſurgant quidem intra limites duarum parochiarum, ſed neſciatur, in qua, dividentur pro rata inter illas. Pithing. *num.* 102. *verſ. notandum*, & juxta ſuperius dicta *d. num.* 35. & *num.* 40. & 41. & *ſeq.* ubi diximus, habendam rationem ad Eccleſiam Sacramentalem tanquam habentem intentionem fundatam in cura animarum.

98 In aliquibus tamen locis adeſt conſuetudo, quod decimæ novalium proprie talium primis tribus annis ſpectent ad Parochum illius loci, in quo illa inſurgunt, illis vero elapſis ſpectent ad illos, qui alias jus univerſale decimandi habent in illo loco, quam conſuetudinem adeſſe in tota Bavaria teſtatur D. Klingenſperg. *in ſuis theſibus, de decim. aſſert.* 53. *cap.* 5. ubi illam conſuetudinem defendit.

Verum quidquid ſit de hac conſuetudine, & illius validitate, ſtando diſpoſitioni juris communis, ad explicationem *cap. cum contingat, de decimis*, an ille, qui acquiſivit decimas in aliena parochia, ſeu in aliquo pago,

aut diſtrictu &c. habere debeat etiam novalia, quæ in illa inſurgunt, pro praxi inſervient ſequentes concluſiones: ſit itaque, loquendo de novalibus proprie talibus.

99 Qui decimas in aliena parochia per præſcriptionem acquiſiſtit, ſeu in aliquo pago, ſi ibi inſurgunt novalia, illorum decimas non habebit; quia præſcriptio decimarum non extenditur ad novalia; *cap. cum contingat*, *de decim.* & ibi Joan. Andr. Butr. & alii apud Fagnan. *in cit. cap. cum contingat. num.* 1. 5. *&* 15. P. Pirhing *ibid. ſect.* 5. *n.* 110. Poſtius *de manuten. obſerv.* 73 *nu.* 182. Gonzal. *in cap. cum in tua. num.* 2. *de decim.* Laym. *in d. cap. cum contingat.* Monet. *de decim. cap.* 4. *num.* 79. Covar. *var. reſ. cap.* 17. *num.* 13. *lib.* 1. Rebuff. *de decim. q.* 14. *num.* 9. Barboſ. *de offic. & poteſt. Paroch. cap.* 28. *num.* 58. & apud illos alii, qui unanimiter rationem aſſignant; quia præſcriptio non datur ſine poſſeſſione, quæ in novalibus nondum ruptis, nuſquam contingit. Limita juxta Monet. *loc. cit. num.* 84. ſi decimæ præſcriptæ ſint in una parte fundi, & poſtea altera pars ejuſdem fundi fiat novalis; quia in hoc caſu habebit etiam novalia, qui decimas præſcripſit. ad tex. *in cap. cum in tua de decim.* Brun. *in tract. de augment. concl.* 17. *in princ.* Rebuff. *l. c. num.* 20. Abb. *conſ.* 71. *vol.* 2. *per tot.* Covar. *l. c.* Fagnan. *l. c. num.* 15. Barboſ. *l. c.* Poſt *l. c. num.* 162. Gratian. *diſc. for. cap.* 425. *num.* 14. Balb. *de præſcr.* 2. *p. princ. num.* 17. & idem annuere videtur Rot. in terminis non multum diſſimilibus *in dec.* 212, *num.* 5. *&* 13. *p.* 3. *rec.* ubi, quod, quando quis decimat unam partem prædii, qui negat dare decimam, de reliquo videatur habere præſumptionem juris contra ſe, nempe, quod prædium ſit pro una parte decimatorium, pro alia vero non. Quæ tamen limitatio locum habebit, dummodo appareat, unum eſſe prædium, vel per limites, & clauſuram, vel quia uno pretio fuit emptum &c. alias ſecus, ut dicit Monet. *l. c.* ubi Rebuff. *d. q.* 14. *num.* 21. & Abb. *d. conſ.* 17. *ad fin.* Gratian. *loc. cit. n.* 16.

100 Privilegium conceſſum Laicis percipiendi decimas in aliena parochia, etiamſi dictæ decimæ fuerint eiſdem in feudum datæ, non comprehendit novalia, niſi de illis ſpecialis mentio facta fuerit: ut ad tex. *in cap. tua. il.* 1. *§. ult.* ubi gloſ. & DD. *de decim. & cap.* 2. *eod. in* 6. §. 1. tenet. Monet. *l. c. num.* 66. Gonzal. *in c. commiſſum. num.* 9. *ad med. de decim.* Covar. *d. cap.* 17. *num.* 13. *ad med.*

101 Privilegium vero conceſſum Eccleſiaſticis perſonis percipiendi decimas alienæ parochiæ, comprehendit etiam novalia, ut ad *cap. ex parte.* 3. *de decim.* ubi gloſ. *& in cap. cum contingat*, *eod.* defendunt Fagnan. *in d. c. cum contingat. a num. ſeqq.* ubi dat rationem; quia verbum *decimarum* generaliter prolatum ex proprietate vocabuli includit decimas tam præſentes, quam futuras. Et apud illum Innoc. *in d. cap. cum contingat in princ.* & Hoſtienſ. *num.* 4. ubi aliam dant differentiam inter præſcriptionem, & privilegium, quod prior tanquam odioſa ſit reſtringenda. *L. fin. C. de annal. except. in fin. c. vigilanti*, §. 1. *de præſcr.* poſterius ampliandum; & hanc defendit etiam Monet. *de decim. d. c.* 4. *num.* 65. Verum quod tale privilegium ſive ſit perſonis Eccleſiaſticis conceſſum, ſive Laicis, etiamſi decimæ ſint eidem in feudum conceſſæ, non comprehendat novalia poſtea rupta, niſi de illis fiat ſpecialis mentio, defundat P. Pirhing. *tit. de decim. ſect.* 5. *num.* 104. Covar. *d. c.* 17. *num.* 13. Barboſ. *in cap. ex parte*, *nu.* 3. *de decim. & de offic. & poteſt. Paroch. c.* 28. *num.* 58. Zœſius *in comment. ad Decretal. lib.* 3. *tit.* 30. *num.* 56. Laym. *in d. cap. cum contingat*, *de decim.* & apud illos alii. late Gonzal. *in c. commiſſum. num.* 9. *per tot. de decim.* quia in hoc paſſu, privilegium, & præſcriptio comparantur. Barboſ. *loc. cit.* & etiamſi privilegium quoad Clericos ſit minus odioſum, quam quoad Laicos, ſimpliciter tamen eſt odioſum, utpote in præjudicium tertii, ſeu Parochi, ut dicit Pirhing *loc. cit.* & fatetur etiam Fagnan. *uti ſupra.* Et in *cap. ex parte*, teſte Gonzal. & Pirhing *ll. cit.* & aliis, agebatur de privilegio conceſſo ei, cui jure communi decimæ debebantur, præſcriptione tamen, vel alio modo jus ad eas amiſerat, quo caſu non eſt mirum, ſi tale privilegium fuit tanquam favorabile extenſum ad novalia. Biebius *dec.* 322. *n.* 10. Limita primo cum P. Pirhing *loc. cit.* quod id procedat, ſi verba privilegii talia ſint, ut ſalva verborum proprietate poſſint reſtringi ad prædia prius culta, abſque hoc, quod comprehendant novalia poſt privilegium rupta, alias ſecus, ne privilegium reddatur inutile. Limita ſecundo, ſi fuit conceſſa decima, *& jus decimandi* terras alienæ Parochiæ; nam tunc non ſolum intelligitur conceſſa decima de præſenti, ſed etiam de futuro, ne illud verbum *& jus decimandi* ſit ſuperfluum, ad tradita per Decian. *reſp.* 22. *num.* 36. *lib.* 1. apud Rot. *dec.* 381. *p.* 4. *rec. tom.* 2. *num.* 29.

102 An vero privilegium non ſolvendi decimas comprehendat etiam novalia poſt privilegium rupta? affirmative reſpondet P. Pirhing *loc. cit.* at negative reſpondet Monet. *de decim. d. c.* 4. *num.* 67. uti Butr. *in c. tua*, *il.* 1. *colum. ult. de decim.* Rebuff. *de decim. q.* 14. *num.* 30. & alii. & late probat Gonzal. *in d. c. commiſſum.* 4. *num.* 9. *de decim.*

103 Et privilegium non ſolvendi decimas de novalibus, intelligitur de iis novalibus, in quibus alter non habet tempore conceſſi privilegii quaſi poſſeſſionem percipiendi decimas, juxta *cap. dudum*, *de privileg. & cap. ſtatuto, de decim. in* 6. ne fiat tertio præjudicium præter intentionem concedentis. vide Abb. *in d. cap. dudum.* & Covar. *d. c.* 17. *in fin.* Monet. *loc. cit. n.* 69. & quæ ſupra diximus *num.* 18.

104 Imo & Regulares exempti in aliquibus Parochiis decimas antiquas, aut earum partem habentes ex donatione Laicorum, non poſſunt pro illis novales ſupervenientes percipere, vel prætendere ſine alia juſta cauſa, Monet. *loc. cit. num.* 75.

105 Sed quid juris in novalibus improprie talibus, ubi ſolum ſemen alteratur, ſeu mutatur &c. an ex tali alteratione mutetur obligatio decimandi, an vero ille, qui prius habebat decimas, illas etiam habere debeat ex fructibus ſubrogatis, ſive, an ille, qui prius habebat decimas majores, habere debeat etiam decimas minores, ſi tales fructus ſeminentur &c. pro cujus quæſtionis deciſione theoricam tradit Butr. *in cap. cum contingat. num.* 4. *verſ. pro ſolutione.* relat. a Fagnan, *ibid. num.* 11. *ſeqq.* pro concordia textuum, qui ſibi contrariari videntur, nempe *c. cum in tua*, *cit. cap. cum contingat*, *& cap. ex parte de decim.* ubi affirmative reſpondet, quando ſpecies, ad quam fit extenſio, eſt inferioris gradus; nam tunc eadem eſt materia; quia idem fundus, & idem genus; quia minutæ, & groſſæ ſunt de genere decimarum, & minutæ ſunt inferioris gradus, unde debet fieri extenſio, & ideo exiſtens in quaſi poſſeſſione decimandi fructus unius fundi, ex quo ſolum frumentum antea colligebatur, dicitur etiam eſſe in quaſi poſſeſſione decimandi milium, quod poſtea loco frumenti fuit in eodem fundo ſatum.

106 Verum dicendum videtur, quod quando aliquis probat jus reale, & univerſale decimandi, quoad omnes fructus, ſeu quod ſit decimator univerſalis de omnibus fructibus, adeo, ut nulli fructus colligerentur ex ipſis prædiis, quin de omnibus ipſe ſolus, & non alius haberet decimam, tunc eidem debentur etiam decimæ ex novis fructibus ſubrogatis. Balb. *de præſc.* 2. *p. princ. num.* 17. *&* 18. Rot. Rom. ſæpius, & ſignanter *in una Conchenſ. decimarum.* 17. *Aprilis.* 1676. quæ reperitur inter recent. *p.* 8. *tom.* 2. *dec.* 688. *& in una Placentin. decimarum dec.* 333. *p.* 5. *rec. tom.* 1. *num.* 9. Barb. *de Jur. Eccleſ. univerſ. lib.* 3. *c.* 25. §. 2. *n.* 62. quo caſu dicit procedere textum *in d. c. cum in tua*, *de decim.* ubi plures citat. Mareſc. *var. reſol. lib.* 2. *c.* 95. *a nu.* 14. *ſeqq.* quia mutatio ſeminis, & fructuum, non mutat, aut minuit obligationem ſolvendi decimas, ne ſit in poteſtate ruſticorum, aut aliorum aliquem defraudandi jure ſuo decimandi, contra *cap. commiſſum*, *verſ. & ſicut*, *& cap. cum in tua.* 30. *de decim.* niſi tamen alius ſit in poſſeſſione exigendi decimas ex certis fructibus, v. g. conſtituentibus decimas minutas. Mareſc. *loc. cit. num.* 17. *verſ. alio in poſſeſſione non exiſtente.* Monet. *de decim. cap.* 5. *q.* 5. *poſt n.* 109. *verſ. declara.*

107 Qui vero decimas tantum habet ex præſcriptione, non fit extenſio de una ſpecie ad aliam, ubi jus reſiſtit, ut eſt contra Parochum; & ſic, quando decima frumenti erat debita ratione præſcriptionis, ſi loco frumenti ſeratur linum, illius decima non debetur eidem, qui præſcripſit decimam frumenti, ſed Parocho, niſi pariformiter pro parte dicti decimatoris doceatur de præſcriptione etiam quoad decimas lini: quia tunc intrat Regula, *tantum præſcriptum*, *quantum poſſeſſum.* ita *DD. cit.* & Ma-

reſc,

teſc. *loc. cit. num. 25. ſeqq.* videatur Abb. *in d. cap. cum contingat.* Butr. & Barboſ. *ll. cit.* Monet. *loc. cit.* Poſtius *de de manuten. obſ. 73. an. 177. ſeq.* Rot. *deciſ. 319. p. 17. rec. & cit. deciſ.* 333. quæ etiam citat Butr. ſic concordantem tex. *in cit. cap. cum in tua, c. ex parte. & cap. cum contingat, de decim.* & Caſſan. *conſ.* 34. *num.* 17. qui tradit cit. tex. *cap. cum in tua.* non fuiſſe ad aliud promulgatum, quam ad id dicendum, quod nempe decimæ novorum fructuum pertineant ad illum, qui prius ex jure univerſali &c. percipiebat decimas ex illis agris &c. videatur etiam Laym. *in d. cap. cum in tua.* quas decimas proinde qui prætendit, maxime contra Parochum, ad quem de Jure omnes decimæ ſpectant, probare debebit hoc jus univerſale. Rot. *deciſ.* 688. *p.* 18. *rec. tom.* 2.

108 Probatur vero hoc jus univerſale, vel per Juris aſſiſtentiam, ut in Parocho qui exiſtens in poſſeſſione quoad unam ſpeciem manutenetur quoad omnes alio non exiſtente in poſſeſſione legitima, ad tradita per Poſtium *loc. cit. a num.* 155. *ad* 176. ubi DD. item ex conceſſione facta decimarum, & *Juris decimandi*, juxta ſupra tradita *num.* 101. *ad fin.* Item ex actuali perceptione quoad omnes fructus ut *num.* 106. Item ex inveſtituris factis & feudis conceſſis ab habente legitimam poteſtatem in omnibus decimis, & fructibus ex certis fundis, aut certo territorio &c. Rot. *deciſ.* 591. *p.* 5. *rec. tom.* 2. vel ſi fuerint non ſolum præſcriptæ decimæ, ſed etiam *jus decimandi* circa omnes fructus: ſecus vero ſi fuiſſent alii fructus percepti, ex quibus præſcribens non percepiſſet decimas. Balb. *d. p.* 2. *princ. num.* 18. poteſt enim unus & idem ager eſſe duobus decimabilis, uni quidem reſpecto tritici, & alteri reſpectu vini, ut dicit idem Balb. *loc. cit. & nu.* 21. & notat etiam Laym. *in c. cum in tua, de decim.* quod in jure diſſonum non ſit, quod una res diverſo jure cenſeri poſſit ex diverſitate rationis, & ſic quod decimæ majores alicui ex privilegio &c. competant, minores vero etiam ex eodem fundo ad Parochialem Eccleſiam de Jure communi; quibus proinde conditionibus ceſſantibus parochus habebit intentionem fundatam in novalibus, ſeu novis fructibus; ad *cap. cum contingat, de decim.* de Luca ad Gratian. *diſc. for. d. cap.* 425. *num.* 11. Bich. *deciſ.* 322. In dubio vero jus decimandi præſumitur reale reſpectu prædiorum, non vero reſpectu certorum fructuum, quando tamen omnes prætendentes veniunt ex jure coæquali; ſecus vero ſi unus niteretur jure communi, alter vero præſcriptione, aut certe eſſet in poſſeſſione percipiendi decimas ex aliquibus fructibus. vide Monet. *d. c.* 5. *n.* 109. *per tot.*

109 Sed quid ſi mutatio fructuum fiat in tales, de quibus non ſolet ſolvi decima, v. g. ſi agri, in quibus ſeminabatur frumentum &c. reducantur ad prata, eritne debita etiam decima fœni? Reſp. affirmative, ſi decima frumenti prius debebatur jure reali, ſeu univerſali percipiendi omnes decimas ex illis fundis. Rot. *deciſ.* 321. *num.* 6. *p.* 15. *rec.* quia non tollitur jus decimandi, ſed ſolum mutantur fructus, & ideo cenſentur ſubrogati in locum antiquorum, ad tex. *in cit. cap. commiſſum. in fin. & c. cum in tua.* ubi Butr. *num.* 5. *&* 6. *de decim.* Abb. *conſ.* 71. *num.* 2. *lib.* 2. & alii apud *cit. Rot.* ita ut conſuetudo non ſolvendi decimam de fœno ex pratis antiquis non ſuffragetur reſpectu terrarum noviter ad prata redactarum, ne alioquin ſit in poteſtate colonorum mutando ſemen auferre jus Parochis, & tractatu temporis eos fruſtrare decimis eiſdem de jure debitis, ut dicit Rot. *deciſ.* 321. *a num.* 4. *ad* 9. *p.* 19. *rec.* Bicch. *deciſ.* 322. *num.* 8. ſecus vero eſt, ſi decimæ debebantur præſcriptione, aut privilegio de decimis certorum fructuum loquente &c. DD. *cit.* & ut ſupra *num. anteced.*

110 Ex quibus ſupra dictis colligitur, quod Dominus fundi decimalis poſſit pro arbitrio dictum fundum mutare, ſeu illius conditionem, & qualitatem, ut ex agro facere vineam, aut hortum, & vice verſa &c. etiam ſine conſenſu Eccleſiæ, quæ ex dicto fundo percipiebat decimas, dummodo decimæ ſolvantur etiam ex novis fructibus ut ſupra P. Pirhing *loc. cit. num.* 113. ubi Abb. *in cap. commiſſum. num.* 2. *de decim.* Azor. *inſt. mor. p.* 1. *lib.* 7. *cap.* 35. *q.* 10. & an, & quando hæc culturæ variatio ſit licita, ubi per illam alicui aliquod damnum infertur uti mutare pratum in quo aliquis habebat jus paſcendi, in agrum &c. vide Covar. *pract. quæſt. cap.* 37. *num.* 4. Cæpol. *de ſervit. ruſtic. præd. c. de ſervitut. juris paſcend. num.* 26.

Porro decimæ novalium debentur ab omnibus, niſi habeant ſpeciale privilegium exemptionis, prout habent P. P. Soc. JESU, ac alii Religioſi, quando propriis expenſis colunt, niſi ab illis aliter fuiſſet pactum. Rebuff. *de decim. q.* 14. *num.* 45. Monet. *de decim. cap.* 4. *num.* 56. *&* 57. apud quem Rot. coram Dunozet. Barboſ. *de Paroch. p.* 2. *cap.* 28. §. 3. *n.* 17. & tex. eſt *in cap. ex parte.* 10. *de decim.* Rot. *deciſ.* 99. *num.* 1. *p.* 15. *rec.* Limita, ſi novalia ab exemptis, aliis dantur ad excolendum. Rebuff. *loc. cit. num.* 17. Monet. *num.* 58. Limita ſecundo, ſi ſolvendo tacite renunciarunt privilegio *cap. accedentibus, & cap. ſi de terra, de privileg.* Rebuff. *loc. cit. n.* 54. Monet. *n.* 60. Limit. tertio, ſi Eccleſiæ talis exemptio enorme affert detrimentum. Monet. *num* 62. & ut ſupra. Limita quarto in poſſeſſionibus noviter acquiſitis, ſcilicet poſt Concil. Lateran. *cap. nuper de decim.* 111

Et prædia, quæ ſemel ſunt novalia, ſemper, ac perpetuo debent cenſeri talia quoad immunitatem per privilegium Religioſis conceſſam de non ſolvendis decimis ex illis, juxta *cap. ult. de privileg.* Pirhing *loc. cit. n.* 99. Monet. *d. cap.* 4. *nu.* 62. Gonzal. *in d. cap. ult. de privileg.* niſi incipiat eſſe iniquum propter magnam Eccleſiæ læſionem; ad gloſ. *fin. in cap. quod per novale de V. S.* Monet. *loc. cit.* In aliis vero perſonis per privilegium non exemptis, viget in aliquibus Regionibus conſuetudo, ut pro primis tribus, aut quatuor annis agrorum noviter ad culturam redactorum Domini, ex illis aut nihil, aut certe certa tantum pars, puta vigeſima &c. ſolvatur in compenſationem magnarum expenſarum, quas facere ſolent in reducendo terram ad culturam, quo tempore poſtea elapſo decimas ſolvere tenentur cui de Jure, ut ex aliis agris. 112

Id tamen quod ſupra *num.* 97. *&* 98. diximus, novalium decimas, de Jure ſpectare ad Parochum, aut certe tribus primis annis, de conſuetudine aliquarum Regionum, id procedit, ſi Parochus probaverit, illa eſſe vera novalia, ut in contradictorio facere deberet, tanquam fundamentum ſuæ intentionis; ad tex. *in L. qui accuſare. C. de edend. L. ei incumbit. ff. de probat.* & per tradita *in una Mediolan. decimarum de Variſio. Luna* 16. *Decembris* 1613. *coram Pirovan.* quæ reperitur *in recent. p.* 3. *deciſ.* 544. 113

§. XL

Miſcellanea decimarum.

Quær. quis ſit Judex competens in cauſa decimarum tam in petitorio, quam in poſſeſſorio, tam inter perſonas Eccleſiaſticas, quam Laicas? Reſp. ſi lis ſit inter ſolos Clericos, vel inter Laicum actorem, & Clericum Reum, quod cognitio ſpectet ad Judicem Eccleſiaſticum privative ad Laicum. Monet. *de decim. cap.* 8. *num.* 18. eſt enim trita Juris regula, quod in utroque Jure tam Canonico, quam civili, Clericus Reus conveniendus ſit coram ſuo Judice Eccleſiaſtico. *cap. qualiter, de Judic. cap.* 2. *& cap. ſi diligenti, de for. comp.* & alibi paſſim. late Covar. *pract. qq. cap.* 31. *per tot.* Menoch. *de retin. remed.* 3. *n.* 346. *ſeqq. &* 350. *& de recuper. remed.* 15. *n.* 213. 114

Si vero lis eſt inter Laicos, vel Clericum actorem, & Laicum Reum, & quidem in poſſeſſorio meri facti, puta an decimæ fuerint ſolutæ nec ne, & cui &c. poteſt etiam Judex laicus cognoſcere. DD. apud Monet. qui tamen contrariæ magis inclinat. *loc. cit. num.* 5. *&* 8. late Menoch. *d. remed.* 3. *de retin. a* 324. *& de recuper. d. remed.* 15. *a num.* 200. *ad* 233. *&* 235. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 26. §. 4. *a num.* 1. Gratian. *diſc. for. cap.* 238. *num.* 16. & ibi de Luca *num.* 17. Scacc. *de ſent. & re jud. gloſ.* 7. *q.* 3. *limit.* 5. *n.* 42. P. Pirhing *lib.* 3. *decret. tit.* 30. *ſect.* 7. *num.* 162. Zerol. *in prax. Epiſcop. p.* 1. *verb. decima.* §. 6. Covar. *pract. quæſt. cap.* 35. *num.* 2. & apud illos alii, quamvis non deſint DD. magni nominis, qui contrarium teneant, ut videre eſt apud DD. *cit.* & Azor. *inſt. mor. d. lib.* 7. *c.* 36. *q.* 5. *tom.* 1. id tamen intellige, ut poſſit etiam Judex Eccleſiaſticus tunc cognoſcere, & ſic cauſam eſſe mixti fori, locumque eſſe præventioni. *arg. c. cum ſit, de for. comp.* Sperel. *deciſ.* 98. *num.* 25. *ſeq.* P. Pirhing *l. c.* Gratian. *l. c.* & apud illum Federic. *conſ.* 255. *in fin.* 115

Auffr. de poteſt. ſacul. in Eccleſ. reg. 4. fal. 19. in fin. verſ. ſubdens fol. 364. & alii. Et ideo juxta *DD. cit.* poterit etiam Judex ſæcularis compellere Laicum recuſantem ad decimas ſolvendas. vide Covar. *l. c.* ſicut & in furto decimarum poteſt Judex laicus cognoſcere. Rebuff. *de decim. q.* 10. *n.* 3. apud Scacc. *loc. cit. nu.* 43. Rot. *deciſ.* 296. *num.* 15. *p.* 5. *rec. tom.* 1. Limit. ſi non eſt quæſtio puri facti, ſed etjam de Jure poſſidendi, an nempe quis legitime poſſideat, & ſic ſit manutenendus &c. Monet. *de decim. d. cap.* 8. *nu.* 13. Zerol. *loc. cit.* non enim tunc eſſet cauſa mere temporalis, ſed mixta cum ſpirituali, cujus laicus eſt incapax. Menoch. *d. remed.* 3. *a nu.* 328. ubi late examinat. vide Sperel. *deciſ.* 98. *a n.* 22. *ſeqq.* Antonel. *de regim. Eccl. lib.* 5. *cap. ult.* §. 2. *n.* 12. & 13. & *DD. ſup. cit.* ubi ergo ſufficit ad obtinendum in judicio retinendæ, probare quaſi poſſeſſionem, poterit etiam Judex Laicus cognoſcere, etiamſi incidenter allegetur titulus ad poſſeſſionem colorandam, abſque hoc quod ille titulus examinari debeat, ſecus ſi probatio quaſi poſſeſſionis non ſufficiat, ſed inſuper etiam titulus examinari debeat. Menoch. & *DD. cit.*

116 Quinam vero ſit Judex competens etiam quando agitur in petitorio inter Laicos, in materia decimarum, quæ ipſis ſæcularibus datæ ſunt in feudum? major eſt difficultas, & quod tunc Judex Laicus ſit Judex competens etiam in petitorio, defendere conantur Covar. *pract. quæſt. cap.* 35. *num.* 2. *verſ. tertio quoties.* Barb. *in L. Titia. n.* 42. *ff. ſol. matr.* Gutiertez *pract. lib.* 1. *q.* 14. *n.* 1. & alii apud Barboſ. *de Jur. Eccleſ. d. cap.* 26. §. 4. *num.* 2. late Solorzan. *de Jur. Indiar. lib.* 3. *cap.* 1. *a num.* 32. ubi doctoribus & rationibus hanc opinionem comprobat. Verum, quod etiam tunc ſolus Judex Eccleſiaſticus ſit Judex competens, inſigniter utraque parte informante deciditur & defenditur *in una Ravennaten. Emphyteuſis.* 28. *Martii* 1631. *coram Merlin.* quæ inter recent. reperitur *in p.* 6. *deciſ.* 42. ubi *num.* 15. expreſſe dicitur, quod etiam cauſa decimarum, quæ datæ ſint in feudum ſæcularibus, diſcutienda ſit coram Judice Eccleſiaſtico: licet enim dominium hujuſmodi decimarum, ſcilicet fructuum earum omnino ſpectet ad Laicos, & feudum cenſeatur ſæculare, tamen, quia oritur, & dependet a Jure ſpirituali, & Eccleſiaſtico, non poteſt Judex Laicus de illis cognoſcere, & citat Federic. de Sen. *conſ.* 249. *num.* 1. Azor. *inſt. moral. p.* 1. *lib.* 7. *cap.* 36. *q.* 3. Monet. *de decim. cap.* 8. *q.* 1. *nu.* 15. Facundez *ſuper præcept. Eccleſ. lib.* 3. *præcep.* 5. *cap.* 5. *n.* 5. ubi Covar. & alios contrarium ſentientes refellit, quos etiam citat Barboſ. *l. c.* idem tenet Sperel. *deciſ.* 98. *num.* 25. P. Pirhing. *d. tit.* 30. *num.* 163. ubi de communi, & alii innumeri: dicunt quidem DD. contrarium tenentes, & ſignanter Solorzan. *loc. cit. num.* 29. & 42. hanc decimarum conceſſionem, quæ Laicis fieri ſolet, non tam dirigi ad ipſum jus easdemmet decimas percipiendi, & proprio titulo habendi, quod ſpirituale eſt; ſed ad fructus temporales, qui ex ipſis decimis reſultant, atque procedunt; & ſic tanquam de re mere temporali poſſe Judices Laicos cognoſcere: ſed Reſp. id procedere, ſi decimæ auctoritate Summi Pontificis omnino ſint tranſlatæ in Laicos, ut de illis ſicut de bonis temporalibus diſponere poſſint, tunc enim non eſſent amplius bona ſpiritualia, vel ſpiritualibus annexa, ſed temporalia. Pirhing. *l. c.* Azor. *ubi ſupra.* §. *cæterum.* ubi, quod id fieri cenſeatur, cum decimæ auctoritate Summ. Pontificis fuerunt in Laicos tranſlatæ contractu permutationis cum alia re temporali, emptionis &c. alias ſecus: nec ex eo, quod Laici ſint effecti capaces decimarum illæ ſunt exeratæ, ut dicitur de Jurepatronatus. *ut in cap. quanto, de Jurepatr.* ſed remanent ſpirituales, etiamſi ſint Laicis in feudum conceſſæ, ut tenuit alia Rota *in deciſ.* 103. *n.* 18. *ſeqq. p.* 7 *rec.* quæ rejicit diſtinctionem Barboſ. *in d. L. Titia.* cum decimæ ſpirituales ſunt, & fructus ab illis dependeant, ſeu a Jure decimandi, quod ſufficit ad excludendum Judicem Laicum. vide *DD. cit.* apud quos habebis alias rationes, & auctoritates. Limita primo hanc veram concluſionem, ubi aliter conſtat de mente infeudantis, ut ex Pirhing & Azor. diximus, quando nempe decimæ auctoritate Pontificis omnino ſæcularizatæ fuerunt, de quo caſu forſan cum Solorzan. loqui volunt DD. contrarii. Limit. ſecundo ubi agitur de decimis, ſeu fructibus jam exactis contra exactorem; quia tunc non ſunt amplius decimæ, ſed debitum, ſeu pecuniarum creditum, & ſic cum non agatur tunc proprie de decimis, ſed de ratione reddenda, ſeu de reſtitutione, Judex laicus cognoſcere poterit, dummodo nihil diſcutiatur ſuper titulo, aut jure illas exigendi, ſed de illo non dubitetur, de quo Sperel. *d. dec.* 98 *num.* 24. & 25. plura de hac materia vide apud Azor. *d. cap.* 36. *per tot.* ubi abſolute vult cauſam decimarum quocumque modo tractetur inter quaſcumque perſonas, ſemper eſſe tractandam coram Judice Eccleſiaſtico.

117 Decimarum cauſæ ſunt ſummarie tractandæ in judicio, ſimpliciter, & de plano, ac ſine ſtrepitu, & figura judicii. *Clem.* 2. *de Judic.* P. Pirhing *loc. cit num.* 164. Rot. *deciſ.* 611. *p.* 1. *rec. num.* 5. Jo. Franc. Leo *in theſ. for. Eccleſ. p.* 2. *cap* 12. *tit. de decim. num.* 40. *impreſſ. Rom. de anno* 1627. ubi tamen dicit, id procedere, quando agitur de decimis Jure divino aut poſitivo debitis, ſecus quando prætenduntur jure ſpeciali præſcriptionis, donationis, pacti &c. quo caſu non haberet locum *d. Clem.* 2. ubi vide & citat gloſ. *eod. in verb. decimis.* & ibi Imol. *num.* 4. Card. *num.* 19. Monet. *d. q.* 8. *n.* 46. & 47. *de decim.* Et Judex poteſt etiam non requiſitus ex officio procedere, compellendo poſſeſſores terrarum ad ſolvendas decimas, ſi ei conſtet, eſſe intra limites alicujus parochiæ, tanquam contra notorie delinquentes in negando ſolutionem decimarum. Fagnan. *in cap. quoniam. n.* 6. *de decim.* Card. *in d. Clem.* 2. *nu.* 28. & 4. Rot. *d. deciſ.* 611. *nu.* 5. *p.* 1. & *deciſ.* 357. *n.* 6. *p.* 5. *rec. tom.* 1. Monet. *de decim. d. cap.* 8. *num.* 76. Quænam vero actio in petitione decimarum inſtituenda ſit, & quomodo libellus formandus? vide Specul. *in tit. de decim.* §. *un. per tot.* Jo. Franc. Leon. *l. c. a n.* 25. P. Pirhing. *d. tit. de decim. ſect.* 8. §. 2. *a num.* 156. Rot. *deciſ.* 180. *a num.* 1. *p.* 7. *rec.* & *deciſ.* 149. *p.* 8. *rec. a n.* 1.

118 Qui decimas ſubtrahunt, non ſolvunt, aut impediunt, ne illæ Parochis &c. ſolvantur ex diſpoſitione *cap. ad hæc* 15. *cap. ex parte* 21. *cap. in aliquibus* 32. *de decim.* & Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *de reform. cap.* 12. ſi moniti ſolvere renuant, excommunicandi ſunt, nec abſolvendi, donec plene ſolvant, & non ſolutas reſtituant; quia tales non ſolventes, dum poſſunt, committunt crimen ſacrilegii, & reatum damnationis æternæ incurrunt. *cap. decimas. il.* 1. 16. *q.* 7. Riccius *in prax. variar. p.* 3. *reſ.* 515. qui alias enarrat pœnas; & quod talibus perſonis decimas ſolvere renuentibus, dum poſſunt, quia ſunt in notorio peccato mortali, poſſit Parochus denegare ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum; & ſic antequam excommunicentur, requiritur monitio. *cap pervenit.* 5. *cap. tua nobis*, 26. ibi *ſi moniti reddere noluerint, de decim. Clem.* 2. *de Judic.* ibi *præmoniti cenſura Eccleſiaſtica coerceri &c.* P. Pirhing. *l. cit. num.* 165. videatur etiam Franc. Leo *l. c. a num.* 34. *ſeqq.*

119 Nec a decretis ad earum ſolutionem condemnantibus admittitur appellatio ſuſpenſiva, ut ad tex. *in c. ex multiplici*, & *cap. tua nobis in fin. de decim.* dicit Rot. *deciſ.* 100. *p.* 11. *rec. num.* 4. ubi Piaſec. *in prax. Epiſc. p.* 2. *cap.* 4. *tit. de decim. n.* 59. Leo *l. c. cap.* 27. *nu.* 42. *ſeu cap.* 12. *d. n.* 42. *juxta diverſ. impreſſ.* Scacc. *de appell. q.* 17. *limit.* 18. *n.* 1. Monet. *d. cap.* 8. *nu* 58. intellige tamen a præcepto, quo ſubditi ſolvuntur ad cogendas decimas; aliquas tamen limitationes vide ſupra in verbo *Appellatio n.* 31. & apud Leon. *l. c.* & *DD. cit.* quæ vel maxime procedunt, dum aliquis eſt in poſſeſſione exigendi decimas; tunc enim etiamſi altera pars allegaret exemptionem, aut aliquod aliud jus requirens altiorem indaginem, illius diſcuſſio remitteretur ad petitorium, & interim lite, ſeu appellatione pendente, decimæ eſſent ſolvendæ. Rot. *l. c. n.* 7. ubi Gomez. *in prax. utriuſque ſignat. nu.* 86. imo teſte Marcheſ. *de commiſſ. appell. a cauſa decimarum.* §. 1. *n.* 43. *ſeqq.* & *n.* 62. apud Rot. & Monet. *ll. cit.* commiſſio appellationis in cauſa decimarum ſolet dari cum clauſula *ſine retardatione ſolutionis*

120 Sententia vero lata in cauſa decimarum contra Rectorem Eccleſiæ afficere ſolet etiam ſucceſſores, ſicut & probationes, ac alia acta judiciaria facta contra anteceſſorem probant etiam contra ſucceſſores; quia eorum jus non eſt diverſum a jure Rectorum, quorum ſunt ſucceſſores, cum ſemper agatur de præjudicando eidem Eccleſiæ. ita Rot. *deciſ.* 12. *n.* 3. 4. & 8. *p.* 7. *rec.* ubi Aym. *conſ.* 10. *n.* 8. Abb. *conſ.* 62. *n.* 2. *in fin. lib.* 1. Oldrad. *conſ.* 94. 17. & 18. & alii, ad tex. *in cap. cum inter, de ſent. & re jud.*

Allega-

121 Allegatio unius tituli competentis ad decimas de Jure communi non excludit alium competentem de jure ſpeciali, & extraordinario, cum poſſit admitti concurſus plurium titulorum, in caſu, quo unus non ſufficeret. Suarez *alleg.* 28. *n.* 22. apud Rot. *deciſ.* 9. *nu.* 29. *p.* 19. *rec.* & idem dicitur in alia Rot. *deciſ.* 182. *num.* 19. *ſeqq. p.* 7. *rec.* & coram Celſo *deciſ.* 32. & 262. *num.* 2. *in ejuſd. ſelect.* ubi, quod quamvis fuerit intentatum unum judicium, poſſit recurri ad præſcriptionem &c.

122 Decimarum obligatio eſt realis, & ideo decimæ præteritæ non ſolutæ (ſermo eſt de prædialibus) debent ſolvi ab emptore prædii, ex quo debebant ſolvi; quia res tranſit cum ſuo onere, ita, ut ſit in electione creditoris decimarum convenire pro præteritis decimis emptorem prædii, vel venditorem. Gig. *de penſion. quæſ.* 39. *n.* 12. Riccius *in prax. var. reſ.* 57. *p.* 2. & *reſ.* 527. *nu.* 6. *p.* 1. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 26. §. 4. *num.* 10. & 11. Azor. *inſt. moral. lib.* 7. *cap.* 35. *q.* 2. *verſ. quæres.* Monet. *de decim. c.* 6. *n.* 18. & apud illos alii.

123 In judicio decimarum, an & quando ſuccumbens teneatur ſolvere non ſolum futuras, ſed etiam præteritas reſtituere, & quidem omnes, an vero ſolum perceptas a die motæ litis? videndum eſt, an in jus fuerit principaliter deductum jus decimandi, an vero ipſæ decimæ, ſeu fructus: & primo caſu, quia fructus decimarum veniunt acceſſorie ad ipſum jus decimandi, ideo, ut præteritæ debeantur, neceſſaria eſt mora, & mala fides poſſeſſoris, quæ non niſi per litis conteſtationem, vel interpellationem contrahitur; cum bonæ fidei poſſeſſor fecerit antea fructus ſuos, illoſque reſtituere non teneatur, ad tex. *in L. bona fidei emptor. ff. de acquir. rer. domin.* Seraphin. *deciſ.* 1168. Secundo vero caſu, debebuntur etiam præteritæ, & ante motam litem perceptæ; quia cum tunc judicentur de per ſe, tanquam ſors principalis, ac conſiſtant in omnibus decimis, ſive ante, ſive poſt motam litem decurſis, æque cenſentur petitæ non ratione moræ, ſeu malæ fidei debitoris, ſed jure dominii penes actorem exiſtentis, & ideo omnes reſtituendæ erunt. Et ita diſtinxit Rota *in una Hiſpalenſ. decimarum coram Bichio*, quæ inter recent. eſt *deciſ.* 354. *in p.* 10. ubi de hac materia, & citat Seraphin. *d. deciſ.* 1168. Cancer. *var. reſ. p.* 3. *c.* 16. *n.* 97. Poſtium *de manuten. obſ.* 74. *n.* 11. *ſeqq.* & alios Rot. poſt Cenc. *de cenſ. deciſ.* 240. *poſt n.* 4. apud quos alii; an vero, & quando cenſeatur petitum jus decimandi, an vero ipſæ decimæ, vide late Rot. *in d. deciſ.* 354. *a n.* 4. ubi *n.* 10. & 11. quod qualitas judicii, ſeu actionis intentatæ non metiatur ab exceptione Rei conventi, ſed ab intentione, ac libello actoris, ad tex. *in L.* 1. §. 1. *ff. ſi pars hered. pet.* Caſſad. *dec.* 3. *n.* 2. Ludoviſ. *deciſ.* 335. *n.* 13. & *deciſ.* 470. *n.* 6.

124 Quær. an decimæ poſſint valide ſine beneplacito Apoſtolico alienari? Reſp. negative, ubi eſt recepta Extravag. *Ambitioſæ*, de qua ſupra in verbo *Alienatio*, etiam per concordiam, & compoſitionem, niſi res eſſet dubia, uti ſupra diximus, vel niſi adeſſet difficultas illas exigendi, juxta Riccium *in prax. p.* 1. *reſ.* 38. apud quem Rot. & DD. Monet. *de decim. c.* 5. *q.* 6. *n.* 119. Neque poſſunt infeudari ſine Beneplacito. Clar. *in* §. *feudum. q.* 13. *nu.* 2. Riccius *loc. cit. reſ.* 76. niſi ſint ſolitæ infeudari. Riccius *loc. cit.* modo non fuerint menſæ denuo incorporatæ, de quo ſupra.

125 Quær. ſecundo, an decimæ in parochia noviter erecta ſpectent ad Eccleſiam matricem; quæ illas ante novæ parochiæ erectionem percipiebat, an vero ad parochiam noviter erectam. vide late apud Fagnan. *in cap. cum contingat a n.* 31. *ſeqq.* ubi poſtquam diverſas opiniones poſuit, *poſt nu.* 42. concludit, quod remaneant penes matricem, niſi aliter ab Epiſcopo diſponatur, ad mentem Concil. Trid. *ſeſſ.* 21. *c.* 4. *de reform.* & tenuit Rot *dec.* 497. *a n.* 1. & *deciſ.* 607. *p.* 4. *tom.* 1. *rec.* & alibi paſſim, & hoc de Jure Tridentini, quidquid fuerit de Jure communi.

DECLARATIO

Praxis Declarationis.

1 Declaratio dicitur ineſſe actui declarato, & cum eo fingitur emanaſſe, & ad tempus dicti actus retrotrahitur. Auth. *de rapt. mulier. quæ rapt. nubunt. prope fin.* ibi; *quam interpretationem &c. auth. de filiis*, *ante dotal. inſtrum. nat.* §. *tertia vero conſtitutione*. Joan. Andr. *in addit.* Speculat. *tit. de teſte*. §. *nunc videndum ſub n.* 18. Roman. *conſ.* 45. *ſub n.* 1. & *conſ.* 65. *n.* 3. *verſ. retro enim trahitur*. Caſtr. *in L. heredes palam.* 21. 6. *ſi quid poſt. ſub n.* 3. *verſ. Idem nota ex hoc*. Gabr. *de R. J. concluſ.* 3. *n.* 9. Magon. *deciſ. flor.* 50. *num.* 44. & 45 Surd. *dec.* 29. *n.* 4. Coſta *in tract. de retotract. c.* 8. *caſ.* 13. *fol.* 123. Et quando eſt vera, præjudicat etiam Juri tertio quæſito. Caſtr. *l. c.* Dec. *in L. edita.* 3. *ſub n.* 4. *verſ. & ex his infertur. C. de edem.* & *in c. fin. ſub n.* 47. *de conſtit.* Rimin. jun. *conſ.* 131. *n.* 9. & *conſ.* 200. *n.* 13. Cyriac. *ut infra*.

2 Sumitur autem declaratio tripliciter. Primo pro omnimoda correctione: ſecundo pro modificatione, quæ in augendo, vel diminuendo conſiſtit; tertio pro congrua verbi declaratione. Primæ duæ ſunt impropriæ declarationes, & ex illis inducitur nova diſpoſitio, tertia eſt vera, & propria declaratio, quæ ineſt antiquæ diſpoſitioni. Caſtr. *conſ.* 338. & 340. Sola *ad conſtitutiones antiquas Sabaudiæ in tit. de clauſ. mandatorum Principis ſignificatione: in decreto Carolus. gl.* 1. *nu.* 10. Tepat. *in ſuo compendio variarum juris ſententiarum in tit. de declarationibus l.* 2. *fol.* 12. & hæc conſiſtit in explicatione ambiguæ diſpoſitionis, quæ ex verbis dubiis ad diverſos ſenſus adaptari poteſt ſine alteratione ſubſtantiæ. Caſtr. *loc. cit.* Decius *loc. cit.* Menoch. *conſ.* 160. *n.* 48. & *conſ.* 191. *n.* 49. Honded. *conſ.* 51. *n.* 75. *vol.* 2. Amat. *deciſ. Marchiæ* 61. *n.* 98. Cyriac. *controv.* 210. *nu.* 14. & *ſeq.* & hanc diſtinctionem approbat etiam Gabr. *de R. J. concluſ.* 3. *per tot.* Gratian. *diſcept. for. c.* 560. *n.* 18. *par.* 3. Tuſchus *litt. D. concluſ.* 86. *n.* 23. Et quando declaratio fit circa actum, in quo non cadit dubitatio, in jure dicitur nova diſpoſitio. Cravera *conſ.* 830. *n.* 9. *vol.* 5. Becci. *conſ.* 186. *num.* 25. *vol.* 2. Burſat. *conſ.* 339. *n.* 26. *vol.* 3. Surd. *conſ.* 426. *n.* 47. *vol.* 3. apud Cyriac. *l. c. n.* 20. Et dicitur etiam nova diſpoſitio, quando aliquid ſubſtantiale additur, vel diminuitur varians ſubjectum, Gabr. *de R. J. d. concluſ.* 3. *n.* 49. Tuſch. *l. c. concluſ.* 86. *n.* 4. Honded. *conſ.* 51. *n.* 75. *vol.* 2. Gratian. *deciſ.* 175. *n.* 13. Alder. Maſcard. *de ſtatut. concluſ.* 13. *n.* 9. Surd. *conſ.* 380. *n.* 44. 50. & 51. *vol.* 3. Menoch. *conſ.* 331. *n.* 100. ſicut etiam, quando aliquid additur, quod omiſſum erat. Paulus Bellon. *in tract. de poteſt. eorum quæ in continenti fiunt vel ex intervallo. l.* 1. *c.* 16. *n.* 5. quia ut dicatur declaratio, verba debent convenire ſecundum propriam ſignificationem cum priori diſpoſitione. Gabr. *l. c. n.* 88. Cyriac. *l. c. n.* 27. & *ſeq.*

3 Et quando declaratio inducit novam diſpoſitionem, non trahitur ad præterita. DD. *cit.* & Felin. *in cap. fin. ſub n.* 2. *verſ. & ampliatur iſta ampliatio de conſtit.* Naſcard. *d. concluſ.* 13. *n.* 8. & 9. quia lex nova reſpicit futura, non præterita. *L. leges* 7. *C. de LL. c. fin. de conſtit.*, Cyriac. *l. c. n.* 32. & *ſeq.*

4 Quoad tertiam vero declarationem ineſt actui declarato; quia qui declarat, nihil de novo diſponit, ſed diſpoſitum explicat. *L. heredes palam.* 21. §. *ſed ſi quid poſt.* ubi Imol. *n.* 5. & Caſtr. *ſub n.* 3. *ff. de teſtam.* Bart. *conſ.* 37. *n.* 2. *vol.* 2. & qui declarat, novum non dicit, ſed implicitum dictum explicat. Bellam. *conſ.* 33. *n.* 40. & *deciſ.* 723. *n.* 5. Mohedan. *deciſ.* 7. *tit. ut lite pend.* Ancharan. *conſ.* 65. *nu.* 3. Dec. *conſ.* 423. *num.* 20. Natta *conſ.* 420. *n.* 8. Rol. *conſ.* 15. *nu.* 27. *vol.* 3. Surd. *conſ.* 70. *n.* 1. & alii apud Cyriac. *controv.* 210. *nu.* 11. Et ita etiam de declarationibus S. Congreg. Concil. Trid. probat P. Anacletus Reiffenſtuel *in lib.* 1. *Decretal. in proœmio nu.* 132. ex gl. *in cap. ſicut nobis. ver. reſpondemus de V. S. in* 6. *auth. de rapt. mulier.* §. *fin. collat.* 9. & docet, quod licet in Legis editione ſit neceſſaria publicatio, in declaratione tamen Legis non eſt neceſſaria. Et citat Barb. *de Jur. Eccleſ. l.* 1. *c.* 4. *n.* 83. Fagnan. *in cap. quoniam. nu.* 42. & 43. *de conſtitut.* & ita etiam declaravit S. Congreg. apud Dianam *par.* 5. *tract.* 2. *reſ.* 96. & Barb. *l. c. n.* 83. Ex quibus conſtat, quam improbabiliter docuerint quidam Theologi mox citandi, declarationes Cardin. S. Concil. Trid. eſſe duntaxat doctrinales, & probabiles, nec vim obligandi habere, niſi poſtquam fuerunt publicatæ, & promulgatæ. Ita tenuerunt Bonac. *de LL. diſp.* 1. *quæſt.* 1. *p.* 8. *n.* 4. Laym. *in theolog. mor. l.* 1. *tr.* 4. *c.* 7. *n.* §. 7. *n.* 38. quibus addo Vincent. de Juſtis *de diſpenſat. matrimonial. l.* 1. *c.* 4. *a n.* 354. ubi *n.* 360. ponit requiſita declarationum, quæ ponit etiam Dian. *mor. p.* 5. *tr.*

2. *reſ.*

a. *reſ.* 96. & alii plures, quos ultimo excepto citat
Barb. *l. c. num.* 82. & contra hos probat, declarationes
Card. d. S. Conc. Trid. vim habere obligativam in
utroque foro; quia notorium eſt, hanc Congreg. a
Summ. Pontificibus a Greg. XIII. & Sixto V. ut hæc
ſpecialiter incumbat executioni, & interpretationi Con-
cil. Trid. dubia, & difficultates circa illius decreta oc-
currentes Sanctæ Sedis nomine, eadem tamen conſul-
ta, reſolvant; uti Doctores longa manu ab eodem
Barb. *l. c. n.* 81. collecti docent, cum quibus Garz. *de
benef. in præfat. ro.* 1. Zerola *in prax. par.* 1. *verb. au-
ctoritas & par.* 2. *verb. abſolutio. poſt principium.* Zipæus
*in analytica peſtrema Juris Eccleſ. narrat. in Epiſt.
ad Lectorem.* Narbona *de appellat. a Vicario ad Epiſc.
part.* 1. *n.* 189. Homob. de Bon. *de exam. Eccleſ. tract.*
1. *par.* 1. *c.* 6. *quæſt.* 29. Cochier *de permut. benef. par.*
2. *c.* 30. Ridolph. *in prax. judic. par.* 1. *c.* 7. *n.* 82. Fa-
gnan. *in d. c. quoniam* 13. *de conſtit. num.* 8. *& ſeq.* &
Pignatell. *conſult.* 86. *nu.* 19. *to.* 1. & poſſe de illis au-
thententice conſtare ſine publicatione, & promulgatio-
ne, uti nos tales habuimus, nimirum ſubſcriptas a ſe-
cretario S. Congregationis, quam allegavimus in pra-
xi *ordinis*, & Sanz. non requirit publicationem, ſed
duntaxat quod authentice de illis conſtet, & ſi quis
non credit, aliquam declarationem eſſe authenticam,
adeat Romam, & conſulat S. Congregationem, & in-
terim obſervetur declaratio de qua controvertitur, &
quæ probatur per tot teſtes, quot ſunt Doctores, qui
illam allegant, quia in ore duorum, vel trium ſtat
omne verbum. Ita Ciatlin. *controv. for. c.* 186. *nu.* 50.
in fin. hinc Rota ſemper ſolet hujuſmodi declarationi-
bus deferre, ut teſtatur Rot. *deciſ.* 154. *n.* 3. *p.* 5. *rec. tom.*
1. ubi alia Rota. Nam Cardinalium authoritas in du-
biis, & cauſis decidendis cenſetur Apoſtolica; & tam
ex veteri, quam ex novo teſtamento cauſam trahere a-
perte probat textus notabilis *in cap. per venerabilem,
§. rationibus, qui fil. ſint legit.* apud Fagnan. *l. c. nu.*
13. ubi ex Joan. Andr. *col.* 3. *in verb. fratres noſtri.*
Anchar. *n.* 18. Abb. *n.* 19. *in d. c. per venerabilem*, quod
verba dicti textus ſint intelligenda de Cardinalibus,
late Specul. *in tit. de legato. §. ſequitur. num.* 2. itaque
publicatio ſolum neceſſaria erit in declarationibus in-
ducentibus novam diſpoſitionem, & ita quæ per mo-
dum novæ legis eduntur, de quo caſu forſan locuti
ſunt aliqui ex DD. in contrarium citatis, ſecus in
declarationibus proprie talibus; quia cum non faciant
novum jus, ſed tantum manifeſtent, quod prius erat,
& lex declarata ab initio promulgata fuerit, ſolemni-
tas publicationis ſemel adhibita in principali diſpoſi-
tione non eſt ulterius repetenda illius declaratione.
ita Fagnan. *l. c. n.* 43. ubi DD.

5 Quia tamen declarationes Sacr. Congr. ſemper in-
telliguntur emanare juxta ea, quæ in facto proponun-
tur. *L.* 1. *C. de diverſ. reſer.* & ibi Padill. *n.* 14. Rob.
conſ. 12. *n.* 2. Pariſ. *conſ.* 9. *n.* 42. *l.* 1. Alex. *conſ.* 84. *in
fin. l.* 1. Caſſad. *deciſ.* 6. *de reſer.* relati a Rota *deciſ.*
154. *nu.* 5. *p.* 5. *rec. tom.* 1. ideo ſi adſint plures tales
declarationes inter ſe contrariæ, ſtandum eſt ultimæ,
& non primæ, ita Rot. cit. *n.* 4. ad tex. *in L. non eſt
novum, cum duab. ſeqq. ff. de legib. c. cæterum, de reſcr.*

¶ DECOCTI.

§. I.

Decoctorum & fallitorum vita.

1 Decocti † & falliti ſunt infames & antiquo tem-
pore creditoribus laniandi aſſignabantur. Bald. *conſ.*
249. *ſuper libris Theſaurariæ, l.* 1. *nu.* 2. *circa fi. ver.
Item quia ſunt infames*, quod duplicatur *lib.* 5. *conſ.*
2 396. † Mentiuntur & decipiunt de facili, & ideo il-
lis in judicio ſolemniter examinatis non creditur; i-
gitur nec extra judicium. Bald. *d. conſ.* 249. *n.* 1. *ver.
æquitas etiam naturalis, l.* 1. *& conſ.* 396. *l.* 5. ubi du-
plicatur, *& conſ.* 250. *in fi. n.* 16. *l.* 1. quod valet argu-
mentum, eſt fallitus, ergo fraudator, in tantum quod
non excuſatur volens probare contrarium, & duplica-
3 tur *conſ.* 82. *l.* 5. † Et ideo decoctus, ſi confiteatur ad
favorem creditoris, cui confert hypothecam bonorum,
non poteſt præjudicare aliis creditoribus chirographa-
riis, & niſi conſtet de priori, prout in dote, præſu-
mitur confeſſio ſimulata, & hypotheca ſimulata. Bald.
conſ. 432. *caſus talis eſt; lib.* 1. † Fraudem commit- 4
tunt de facili falliti, ideo ſi aliquid ante fallimentum
faciunt in damnum creditorum, non creditur eis. Bald.
d. conſ. 249. *lib.* 1. *in prin.* duplicatur *lib.* 5. *conſ.* 396.
ubi per tot. limit. niſi aliter conſtet de veritate. † Et 5
quod mercator ruptus præſumatur fraudator. Rota Ja-
nuen. *dec.* 83. *numer.* 12. † Teſtes eſſe non poſſunt in 6
criminali cauſa, neque in civili ardua; ſecus in civili
non ardua, vide plene Maſcar. *conſ.* 738. *Falliti an
repellantur a teſtimonio.*

§. II.

Decoctorum & fallitorum pœna diverſa.

Mediolani † eſt decretum mercatorum contra falli- 1
tos, quod nullus poſſit eos receptare, etiam ſi pater,
mater, frater & quicumque alii ſub certa pœna. Bald.
conſ. 230. *In quæſtione domini Milani, n.* 7. *ver. ver-
ba autem ſtatuti, lib.* 1. ubi qualiter intelligatur tale
ſtatutum, *& l.* 5. *conſ.* 382. † Adde quia falliti appel- 2
lantur fraudatores, & iſta præſumptio, ſuper qua fun-
dantur pœnæ & ſtatuta contra fallitos, eſt tantæ po-
tentiæ, ut probatio in contrarium eos non excuſet,
quin pœnas patiantur, etiamſi velint docere de non
fraude. Bald. *d. conſ.* 250. *in fi. num.* 14. *& ſeq. verſ.
ſed adhuc reſtat, lib.* 1. *& lib.* 5. *conſ.* 382. *num.* 18.
† Florentiæ denegatur audientia fallito, ſeu ceſſanti 3
per ſtatuta, ut etiam atteſtatur Aret. *conſ.* 84. *numer.* 4.
& ideo cum iſta exceptio impediat litis ingreſſum,
Bald. *in l. poſtquam liti; C. de pact.* Bart. *in l. omnes.
C. de fundis patrim. lib.* 11. non poteſt audiri fallitus
etiam in cauſa tactus, vel capturæ parte opponente, niſi
ſolvat ex præmiſſis, ad quæ facit Dec. *conſ.* 275. *col.*
1. *&* 2. † Extende, quia vigore legis de anno 1489. 4
denegatur hæc audientia, etiam parte non opponente,
quo caſu proceſſus eſt ipſo jure nullus. Alex. & Rip.
in l. 1. *§. ſublata ff. ad Trebell.* late Dec. *conſ.* 275.
† Reſtringe niſi talis ceſſans obtinuiſſet licentiam a 5
dominis ſex mercantiæ virtute ejuſdem legis, quo ca-
ſu poteſt agere nedum in illa curia, ſed etiam in qua-
cumque alia, quia lex indiſtincte loquitur, & debet
indiſtincte intelligi. *l. de pretio; ff. de publ. l.* 1. *§. ge-
neraliter, ff. de leg. præſtan.* Docto. *in l. quam is, in
fi. ff. de in jus voc.* † Reſtringe quia procedit lex, 6
ut ceſſans non audiatur agens via ordinaria, per ea
quæ tradit Bart. *in l. intra, ff. de re jud.* quia agi di-
citur litem conteſtando, *l. amplius non peti, ff. rem,
ratam hab.* & eſt gloſſa in *l. ſi poſtea. in gloſſ.* 1. *ff.
de pecul.* quam ſingularem notat Bald. *in c. quoniam
contra falſam. col.* 7. *de probat.* unde non procedit in
eo qui petit executionem ſententiæ, quæ fecit tranſi-
tum in rem judicatam, maxime quando diſtulit oppo-
nere de hoc poſt multum tempus calumnioſe, de qui-
bus dubitat Tuſchus: vide eum *litt. F. verb. Fallito-
rum & ceſſantium pœna diverſa concl.* 40. vide eund.
*litt. S. verb. ſtatutum circa fallitos & decoctores qua-
liter intelligatur vel habeat locum. concl.* 547.

§. III.

Decoctus cui æquiparetur, & quæ poſſit, vel non?

Decoctus † æquiparatur fonti aquis exſiccato, de 1
quo *in l. & Attilicinus. ff. de ſerv. ruſt. præd.* ſed
tamen poteſt præſcribere decoctus, licet actio ſit ina-
nis contra eum, quia præſcribens æquiparatur ſolventi.
Bald. *conſ.* 180. *Præmiſſis verbis n.* 1. *in fi. ver. non ob-
ſtat, lib.* 1. † Limita, quia decoctus non poteſt ex ſua 2
confeſſione inducere hypothecam, etiam ſi confiteatur
dotem ſibi promiſſam ante matrimonium. Uſil. *in ad-
dit. ad Afflict. dec.* 402. *n.* 6. *in fi. n.* 7.

§. IV.

Decoctum Remedia, & Privilegia.

Decoctis † concedere poſſunt creditores pro majori 1
parte dilationem quinquennalem, etiam invita minori
parte, ſi concurrant iſta, quod ſint omnes congregati,
vel quod ſit major pars habito reſpectu ad majorem
quan-

quantitatem virorum creditorum; item quod interve-
niat decretum ſuperioris, videlicet judicis. Ang. *conſ.*
213. *Simon & Jacobus, per tot.* quod eſt collegii Pe-
† ruſini. † Extende ut procedat, etiam ſi alii creditores
habeant inſtrumenta; vel credita habentia exequutio-
nem paratam ex forma ſtatutorum. Ang. *d. conſ.* 213.
per tot. vid. Tuſch. *litt. C. verb. Ceſſio bonorum qui-
bus permiſſa & quomodo & quando fieri poſſit. concl.*
218. vide plenius eund. *litt. M. verb. Major pars
multa operatur. concl.* 14. vide eund. *ead. litt. verb.
Moratoria qualiter concedenda debitoribus, concl.* 283.

§. V.

*Decoctorum non ſufficere bona, & qualiter
diſtribuenda?*

1 Regulariter † bona decoctorum ſunt diſtribuenda in-
ter creditores æquales per æs & libram. *l. pro debito
2 in fi. ff. de bon. auth. jud. poſſid.* † Amplia, quia imo
Florentiæ extat ſtatutum de ceſſantibus *lib.* 3. *rubr.* 10.
tit. de creditoribus ceſſantium, per quod diſponitur
quod omnes creditores ſint æquales & concurrant per
& libram, non obſtante quocunque privilegio, hypo-
theca & anterioritate, exceptis dotibus & debitis ex
3 cauſa tutelæ vel curæ. † Declara tamen, quia tale ſta-
tutum eſt correctorium, & dicitur odioſum, & ideo
in exceptis conſervantibus jus commune dicitur favo-
rabile, & recipit ampliationem, ut etiam creditum fi-
ſci ſeu Reipublicæ, & alia æquiparata doti & tutelæ
ſint excepta, quia in æquiparatis idem judicium, &
ita judicatum alias fuit, ut in additione ad Tuſchi
4 ſtatutum. Extende † quia creditor, qui obtinuit ſe-
queſtrum & confirmationem ſequeſtri, adhuc concurrit
cum aliis creditoribus, quando non fuit facta exe-
quutio ſententiæ, quia per eum non eſt translatum do-
minium. vide Tuſch. *litt. S. verb. ſequeſtrum a judice
incompetenti inducit ſpolium, a judice vero competenti
privat, & aufert aliquando dominium, aliquando non.
5 concl.* 106. † Limita quando exactiones fuerunt factæ
a republica ex arbitrio, non per æs & libram, quia
ſi mandatur ſatisfieri creditoribus, poteſt ſolvi plus
uni, quam alteri, ſicut exactio fuit major ab uno
quam ab alio, ut contrariorum ſit eadem diſciplina.
Jo. de Anan. *conſ.* 34. *num.* 2. ubi dicit communem.
6 † Qualiter autem probetur bona decocti vel debitoris
non eſſe ſufficientia pro ſatisfactione creditorum, vide
Maſcard. *concl.* 737. *facultates alicujus non ſufficere*,
ubi, quod eo ipſo, quod quis dicit non extare niſi
talia bona, qui dicit plura extare, probare debet, ubi
declarat; item probatur per famam, item per librum
æſtimi, item per inſtrumenta & teſtes, item per di-
ſcuſſionem, item per affines, & conjunctos vicinos.

D E C R E T U M.

1 Decretum in contractibus, & maxime in reditione
rationis facta a tutore debet a Judice cum magna cau-
ſæ cognitione interponi, alias probata læſione etiam
per conjecturas nihil operatur. Gratian. *diſcept. forens.*
c. 563. *n.* 37. 38. & 44. Et tenetur ipſe Judex ſubſidia-
ria actione, ad omnia damna & intereſſe, ut dixit
Sabellus *in §. Judex n. & facit in §. Curator. num.*
2 Decretum interpoſitum ſine cauſæ cognitione eſt nul-
lum. Duen. *reg.* 186. *per tot.* ubi novem modis am-
pliat. vide Montan. *de tut. c.* 33. *n.* 289. *& ſeqq.* Paul.
Chriſtin. *deciſ.* 176. *n.* 5. *vol.* 3. Rot. *part.* 13. *recent.
deciſ.* 400. *n.* 2. *& ſeqq.* Altimar. *de nullit. rubr.* 1. *part.*
4. *quæſt.* 38. *n.* 95. *tom.* 6. Rot. poſt Urceol. *de Tran-
ſact. deciſ. n.* 11. Et ideo eſt adhibendum, & interpo-
nendum probatis, ac excuſſis cauſis in ſcriptura ſepa-
rata. Duen. *d. reg.* 186. *ampliat.* 6. Menoch. *de arbitr.
caſ.* 171. *n.* 23. *& ſeqq.* Merlin. *deciſ.* 714. *nu.* 34. Rot.
part. 13. *recent. deciſ.* 63. *n.* 2. *&c. part.* 13. *deciſ.* 479.
n. 3. *& deciſ.* 522. *n.* 3. ubi quod ita litteraliter diſpo-
nit ſtatutum Urbis *lib.* 1. *cap.* 13. & ideo ſervandum,
& cauſam expreſſam debere eſſe certam, & determi-
natam, nec vagam & generalem ſufficere, Scop. ad
Gratian. *dec.* 237. *nu.* 10. Niſi de conſuetudine loci ta-
lis excuſſionis interveniant conſanguinei, a quibus
poſſit præſumi judex informatus prævio illorum jura-
mento, circa utilitatem vel neceſſitatem contractus;
Gratian. *diſcept. forens. cap.* 405. *num.* 30. *cap.* 153. *per
tot. cap.* 555. *num.* 12. *& cap.* 657. *num.* 15. Idem Gra-
tian. *deciſ.* 130. *num.* 8. *& ſeqq. & deciſ.* 237. *numer.*
14. *&c.* Urceol. *conſult. forens. cap.* 28. *num.* 24. *&c.*
Idem Scop. *loc. cit. num.* 11. *&* 12. Prædictam excuſ-
ſionem per ſcripturam ſeparatam non ſervari de con-
ſuetudine, etiam in quocunque negotio graviſſimo re-
quirente cauſæ cognitionem, & ſubtiliſſimum omnium
circumſtantiarum examen, & hujuſmodi conſuetudinem
valere, & per eam tolli poſſe jus poſitivum & ſtatu-
tum, teſtatur idem Gratian. *diſcept. forens. cap.* 861.
n. 13. *&c.* Surd. *deciſ.* 334. *per tot. l.* 2. Urceol. *d. c.*
28. *n.* 26. *&c.* Spercl. *deciſ.* 109. *num.* 52. *&c.* Quod
cauſæ cognitio dicatur ſatis conſtare ex verbis inſtru-
menti, *cauſa mature, & diligenter diſcuſſa, & inſpe-
cta, vel cognita*, illiſque ſtandum dixit Rot. *in noviſſ.
part.* 7. *deciſ.* 89. *n.* 8. ex Alex. *conſil.* 80. *n.* 6. *l.* 5. *&
aliis infra, n.* 5.
Decretum Judicis præſumitur juſtum, niſi conſtet de 3
læſione etiam per conjecturas, Menoch. *lib.* 2. *præ-
ſumpt.* 75. *per tot.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 409.
num. 33. *cap.* 435. *num.* 10. *& cap.* 553. *num.* 5. Urceol.
conſult. forenſ. cap. 28. *num.* 1. *& alii paſſim.* Quod
tamen videtur intelligendum de decreto interpoſito per
judicem ſuperiorem, vel etiam inferiorem, ſed Do-
ctorem, & peritum, alias pro eo nihil præſumitur.
Rot. *part.* 2. *diverſ. dec.* 72. *num.* 34. Simoncel. *de de-
cret. lib.* 3. *tit.* 37. *& ſeqq.* Menoch. *lib.* 2. *præſumpt.*
67. *num.* 19. *&* 20. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 13. *nu.*
1. *cap.* 153. *per tot. cap.* 233. *num.* 555. *num.* 12. *cap.*
657. *num.* 14. *& cap.* 831. *nu.* 2. *&c.* Duen. *reg.* 189.
Quod ſtante enormiſſima læſione nihil operetur decre-
tum, curatoris auctoritas, nec juramentum, & ſimiles
cautelæ. Rot. *part.* 2. *d. verſ. deciſ.* 82. *numer.* 2. Fa-
chin. *controv. jur. lib.* 3. *cap.* 20. Gabriel. *comm. concl.
tit. de empt. & vend. concl.* 1. *num.* 57. Paul. Chri-
ſtin. *deciſ.* 28. *num.* 12. *&* 13. *volum.* 5. ubi de læſio-
ne ultra dimidiam. Altimar. *de nullit. rubr.* 1. *part.* 4.
quæſt. 38. *numer.* 93. *tom.* 6. Altograd. *controverſ.* 23.
num. 26. *&* 27. Quod præſumatur ſolemniter factum
ex antiquitate temporis & enunciatione ſolemnitatum
in genere, imo etiam ſine enunciatione, ſtante lon-
giſſimo tempore 30. annorum, Rot. *part.* 2. *diverſ.
deciſ.* 143. *numer.* 3. *&c. & deciſ.* 193. *per tot.* vide
Sabell. *ſumm. div. Tract. in §. ſolemnitas. numer.* 2.
Tuſch. *litt. S. concluſ.* 322. *& ſeqq.* Maſcard. *de pro-
bat. concluſ.* 487. *&* 488. ubi an, & quando præſuma-
tur ex antiquitate temporis, & faciat præſumi omnia
ſolemniter acta.
Decretum poteſt interponi a Judice domicilii illius, 4
qui indiget decreto, licet bona immobilia, ſuper qui-
bus contrahitur, ſint alibi ſita, nec eſt neceſſarium
aliud decretum judicis loci, in quo ſita ſunt bona,
ſed ſufficit illud judicis domicilii, quod ratione juriſ-
dictionis, quam habet in perſonam extenditur ad o-
mnia bona alibi ſita. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 861.
num. 18. Paul. Chriſtin. *deciſ.* 176. *num.* 7. *vol.* 3. Si-
moncel. *de decret. lib.* 3. *tit.* 7. *num.* 17. *&* 18. *lib.* 2.
tit. 4. facit quod dixit Sabellus in reſol. *cap.* 69. *n.* 38.
ubi quod ſpectat ad Epiſcopum Eccleſiæ alienantis,
& non ad eum, in cujus diœceſi ſita ſunt bona, au-
ctoritatem interponere, vide Sabell. *ſumm. diverſ.
Tract. in §. Judex num. .... infra num.* 16. Altimar.
de nullit. rubr. 9. *quæſt.* 26. *num.* 161. *tom.* 1. Scialo-
ya *de for. competent. cap.* 4. *nu.* 28. non valet tamen,
nec quidquam operatur interpoſitum ad ipſius judicis
interponentis favorem, cum nemo poſſit contractum
ad ſui commodum authorizare. Rot. *part.* 13. *recent.
deciſ.* 368. *vel* 370. *nu.* 12. in Ravennat. revelationis,
& deciſ. 400. *n.* 21. in eadem cauſa.
Decretum non præſumitur ex juſta cauſa interpoſi- 5
tum, ſtante temporis brevitate, & præcipitantia, quæ
dicitur juſtitiæ noverca, & ubi aliquid permittitur ex
cauſa, non eſt de facili ſumenda occaſio, ſed
mature, ac deliberate, & cum expreſſione cogni-
tionis cauſæ, quæ eſt omnino neceſſaria exprimi, a-
lias non præſumitur etiam in Principe, ubi agitur de
tollendo jure quæſito. Magon. *deciſ. Flor.* 131. *num.*
6. *& ſeqq.* vid. ſupra *nu.* 2. *&* 3. Quod decretum ju-
dicis faciat præſumere juſtitiam, & veritatem cauſæ.
Surd. *conſ.* 451. *nu.* 28. Rot. *part.* 3. *recent. deciſ.* 643.
num. 2. *& part.* 13. *deciſ.* 110. *nu.* 9. Et contractus fa-
ctus

ctus cum decreto Judicis in dubio præſumitur ad utilitatem minoris. Altimar. de nullit. rubr. 1. part. 4. quæſt. 48. ſub n. 95. tom. 6.

6 Decretum interpoſitum ex falſa cauſa eſt ipſo jure nullum. Bart. in d. l. Seje num. 3. ff. de tut. & curat. dat. ab his. Afflict. deciſ. 218. numer. 4. Rot. part. 2. diverſ. deciſ. 33. num. 16. Pic. ad ſtat. Urb. gloſ. 21. num. 35. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 122. num. 5. cap. 691. num. 31. & cap. 961. num. 24. & 25. Tuſch. litt. D. concl. 124. &c. Paul. Chriſtin. dec. 175. numer. 11. vol. 3. Ricc. collect. 3164. Rot. part. 16. recent. deciſ. 312. numer. 22. & ſeqq. ubi etiam quod Judex debet certior fieri de veritate cauſæ, aliunde quam ex aſſertione contrahentium, & part. 17. deciſ. 231. numer. 14. De Luc. de judic. diſc. 36. num. 31. Supplet enim tantum defectum ſolemnitatum, non autem defectum cauſæ. Duen. reg. 185. per tot. ubi quatuor modis ampliat, & ſeptem limitat idem Gratian. diſcept. 624. n. 16. Duran. deciſ. 373. numer. 15. Rot. part. 12. recent. deciſ. 109. ubi pro nullitate contractus mulieris ex defectu veritatis cauſæ, vel ſi cauſa adducta fuerit nimis vaga, & generalis, & d. part. 12. deciſ. 193. per tot. & deciſ. 200. per tot. & deciſ. 383. per tot. ubi de nullitate cenſus a muliere conſtituti pro extinguendo alio cenſu nullo, vide Sabellum in §. obligatio numer. 4. Rot. part. 13. recent. deciſ. 512. & part. 14. deciſ. 31. per tot. & deciſ. 163. numer. 6. & ſeqq. ubi quod cauſa non debet eſſe damnoſa, & læſiva, & deciſ. 265. num. 6. & ſeqq. De Luc. de alienat. diſc. 24. nu. 17. in fine. Habet tamen pro ſe præſumptionem veritatis cauſæ, ſuper qua fuit interpoſitum, ita ut allegánti contrarium incumbat onus probandi. Cavaler. deciſ. 482. numer. 4. Maſcard. probat. concl. 486. vide Tuſch. d. concl. 124. n. 3. &c. Rot. part. 12. deciſ. 109. n. 10. &c. ubi quod verum eſt in dubio, ſecus autem dum cauſæ ineptitudo convincitur ex nimia generalitate. De Luc. de alienat. diſc. 28. n. 6. & diſc. 31. n. 5.

7 Decretum partim ex vera, & partim ex falſa cauſa interpoſitum eſt nullum. Bart. in l. Fulcinius §. Prætor ait, ff. ex quib. cauſ. in poſſ. eat. Scapuc. de Salvian. lib. 3. qu. 12. nu. 7. Gratian. diſcept. forens. cap. 162. num. 19. Duen. dict. regul. 185. ampliat. 4. Capyc. deciſ. 51. num. 1. & ſeqq. ad 8. Odd. de reſtit. in integr. quæſt. 77. num. 48. Rot. part. 12. recent. deciſ. 63. n. 5. & ſeqq. ubi quod eſt nullum in totum, & deciſ. 109. num. 9. deciſ. 200. per tot. deciſ. 340. num. 9. part. 13. deciſ. 479. num. 8. part. 14. deciſ. 378. numer. 9. De Luc. cit. diſc. 36. num. 31. de Judic. Si tamen ſit interpoſitum ex pluribus cauſis, ſufficit unam veram eſſe. Cavaler. deciſ. 482. num. 5. vid. Sabell. ſumm. diverſ. Tract. in §. mulier, num. 19. §. cauſa, num. 23. Rot. part. 14. recent. deciſ. 221. numer. 3. facit Altimar. de nullitat. rubr. 1. quæſt. 13. num. 131. tom. 3. Quod debeat eſſe diſtinctum ſuper quo contractu interponatur, ita ut alternative interpoſitum & conceſſum, veluti de alienando, vel pignori dando, non valeat. Menoch. de arbitr. caſ. 171. num. 16. &c. Quod ſit individuum, & ideo impoſitio cenſus pro parte nulla ex defectu verſionis in utilitatem minoris, corruat in totum, Rot. part. 14. recent. deciſ. 162. numer. 14. & deciſ. 163. num. 15. &c. ubi quando ita concluſio non procedat, & deciſ. 265. num. 12. &c. ubi quod licet decretum ſit nullum, tenetur mulier, vel minor de in rem verſo pro parte, quæ in extinctionem proprii debiti ceſſit, & deciſ. 378. d. part. 14.

8 Decretum fundatum ſuper cauſa præcedente nulla, & invalida nihil operatur, ut ſi mulier, vel minor ſine ſolemnitatibus confeſſi fuerint in apocha aliquid recepiſſe, licet de illa poſtea fiat inſtrumentum cum decreto, non operatur tanquam fundatum ſuper dicta apocha nulla, Gratian. diſcept. forenſ. cap. 669. num. 6. & per tot. facit Mag. deciſ. Luc. 13. n. 33. vide Sabell. ſumm. div. Tract. in §. obligatio num. 4. & §. Poſitio. Duran. deciſ. 373. num. 15. Rot. part. 13. recent. deciſ. 495. ubi quod prima obligatio nulliter contracta, tunc reddit nullam ſecundam pro extinguenda prima factam, quando nullitas primæ jam erat oppoſita, ſecus autem ſi adhuc erat in implicito ſtatu validitatis, nam hoc caſu ſufficit ad ſuſtinendum ſecundum contractum, vide Sabell. ſumm. div. Tract. in §. ſtatutum requirens &c. n. 13. & n. 20.

9 Decretum Judicis facit præſumere utilitatem; Gratian. diſcept. 861. numer. 4. Altimar. de nullit. rubr. 1. part. 4. qu. 36. a numer. 95. tom. 6. Interpoſitum tamen perfunctorie nunquam impedit reſtitutionem in integrum, idem Gratian. cap. 761. n. 11. Quod imo nunquam facit ceſſare reſtitutionem in integrum, late Simoncel. de decret. lib. 3. tit. 7. num. 3. & ſeqq. Odd. de reſtit. in integr. quæſt. 23. art. 9. 10. & 11. per tot. Quod oporteat multa, & qualia. Tuſch. litt. D. concluſ. 126. per tot. Qualiter ſuppleat defectum inſinuationis, vide Sabell. ſumm. diverſ. Tract. in §. Inſinuatio. nu. 12. in fi. Quod ſuppleat omnium ſolemnitatum defectum, l. etiam in princ. ff. de bon. lib. Gratian. diſcept. 564. n. 21. Merlin. deciſ. 226. n. 9. Rot. part. 13. recent. deciſ. 224. n. 11. &c. infra n. 14.

10 Decretum latum, ſive interpoſitum ex falſis probationibus eſt ipſo jure nullum, abſque beneficio reſtitutionis in integrum, licet in eo non ſit expreſſa falſa cauſa, & idem eſt in reſcripto. Bart. Jaſ. & alii in l. divus, ff. de except. Odd. de reſtit. in integr. q. 77. art. 9. per tot.

11 Decretum non poteſt interponi die feriata in honorem Dei, niſi in re pia, in caſu neceſſitatis. Guid. Pap. deciſ. 815. n. 10. Duen. reg. 188. caſ. 4. Fenzon. ad ſtat. urb. c. 58. num. 11. &c. vide Sabell. ſumm. diverſ. Tract. in §. Contractus n. 36. §. Juramentum. n. 31.

12 Decretum debet interponi a judice ſedente pro tribunali, ad inſtantiam contrahentium, & in ſcriptis redigi per Notarium, alias eſt nullum, late Pic. ad ſtat. Urb. gloſ. 21. nu. 15. & per tot. ubi plura. Quod non ſufficiat interventus judicis, ſed poſitive requiratur illius decretum, per quod appareat diſcuſſiſſe utilitem, & approbaſſe contractum, hujuſmodi tamen defectus decreti remiſſus, ſi minor factus, major tacuerit per quinquennium. Merlin. deciſ. 535. per tot.

13 Decretum interpoſitum in fine cum clauſula ſuper omnibus, & ſingulis, &c. refertur non ſolum ad ſubſtantialia contractus, ſed etiam ad omnia enunciata, & incidenter prolata, & operatur ut is credatur. Rot. part. 2. diverſ. deciſ. 316. n. 17. Pic. dict. gloſ. 21. num. 20. & ſeqq. ad 32.

14 Decretum adhibitum juxta formam ſtatuti illud requirentis pro confirmatione, & validitate actus, non poteſt ſupplere alios defectus, nam interpoſitum ad unum effectum, & unum actum non extenditur ad alium. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 483. nu. 12. & cap. 485. num. 16. cap. 767. num. 23. & cap. 827. nu. 6. &c. Menoch. de arbitr. caſ. 211. n. 9. ubi quod unus judex non poteſt ſuas, & conſanguineorum vices ſupplere, ſed adhibendi ſunt duo judices, unus qui interponat decretum, alter qui ſuppleat defectum conſanguineorum, ubi opus fuerit. ſupr. n. 4.

15 Decretum judicis pro forma requiritur in alienatione rei immobilis facta per minorem, vel pupillum, ultra alias ſolemnitates, de quibus Sabell. ſumma diverſ. Tract. in §. Alienatio. nu. 22. quo deficiente, alienatio eſt ipſo jure nulla. l. magis puto, §. ſi æs alienum, ff. de reb. eor. l. ſi quidem, & l. ſi prædium. Cod. de præd. min. Jodoch. Damhouder. de ſubhaſt. c. 2. nu. 13. & ſeqq. Montan. de tut. c. 33. per tot. Menoch. de arbitr. caſ. 171. per tot. late Tuſch. litt. D. concl. 124. & ſeqq. ubi quando ſit nullum. Merlin. deciſ. 535. per tot. De Luc. de alienat. diſc. 61. n. 4. & ſeq. Brunneman. in l. magis puto, ff. de reb. eor.

16 Decretum Judicis requiritur in alienatione rerum Civitatis, præſumitur interpoſitum ex juſta & rationabili cauſa, & cum interventu omnium ſolemnitatum, ac ſufficit eſſe interpoſitum a judice ordinario loci, in quo ſita ſunt bona, licet ſecundum alios debeat interponi a judice domicilii, & ſecundum alios a Præſide Provinciæ. Gratian. diſceptat. for. cap. 654. num. 20. & ſeqq. ubi remiſſive quæ alia requirantur in hujuſmodi alienatione rerum Civitatis. vide Sabell. ſumm. diverſ. Tract. in §. Alienatio. n. 31. ſupra nu. 4. Brunneman. in l. final. C. de vend. reb. Civit. l. 11. Viginti caſus, in quibus eſt neceſſarium judicis decretum, & ex quibus annulletur, vide per Duen. reg. 187. 188. & 189. Tuſch. litt. D. concl. 124. & ſeq.

17 Decretum Judicis appoſitum in inventario ſupplet ſolemnitates illius, ſi fuerint omiſſæ, quod intellige fuerint ſaltem enunciatæ, alias ſecus. Gratian. diſcept. forenſ. c. 767. nu. 11. & 14. Pahanuc. de Inventar. par. 3. nu. 78. An autem ſit neceſſarium in inventario, vide Sabell. ſumm. diverſ. Tract. §. Inventarium.

Decre-

18 Decretum, & aliæ ſolemnitates ſtatutariæ, non requiruntur in expeditione actus neceſſarii, ut in extinctione cenſus facta cum pupillo. *leg. a divo Pio §. final.* ubi Alexand. & Jaſon. *ff. de re judic.* Felic. *de ſociet. cap. 4. n. 35.* Pic. *ad ſtat. Urb. gloſ. 7. n. 14.* vide Sabell. *ſumm. diverſ. Tract. in §. ſtatutum.* Merlin. *deciſ. 758. n. 4.*

19 Decretum Judicis non requiritur in alienatione rei, quæ ſervando ſervari non poteſt, prout pecunia, Rot. *part. 2. diverſ. deciſ. 89. nu. 1. & 2.* Altimar. *de nullit. rubr. 293. quæſt. 1. ſect. 1. nu. 269. tom. 8.* Alia vide in Sabell. *ſumm. diverſ. Tract. §. ſtatutum requirens certas ſolemnitates per tot.*

20 Decretum de torquendo requiritur antequam deveniatur ad torturam, a quo decreto de jure datur appellatio, licet de conſuetudine non ſervetur. vide Sabell. *ſumm. diverſ. Tract. ā. Judex & §. Tortura.* ¶

DECRETUM IRRITANS.

Praxis Decreti irritantis.

De hac decreti irritantis materia vide ſupra in praxi *Clauſularum Apoſtol. clauſ. 46. n. 55.*

1 Decretum irritans ligat etiam Papam juxta Gabr. *com. concluſ. tit. de clauſul. concl. 3. n. 4.* & ibi DD. at quod regulariter non liget Papam, defendit Mareſcot. *lib. 2. var. reſ. cap. 38. n. 33.* quamvis loquatur de quacumque auctoritate etiam Apoſtolica; quia id intelligitur, quando illa auctoritas Apoſtolica provenit a delegatis Apoſtolicis, non autem quando provenit ab ipſomet Papa, ut per Rot. *ibidem*, & verba decreti *de quacumque auctoritate*, non ſunt trahenda ad perſonam loquentis, & multo minus ipſius Papæ, per Aym. *conſ. 3. nu. 18. & ſeqq. & 26.* niſi in litteris dicatur *etiam per nos.* per Rot. *deciſ. 106. nu. 3. p. 1. diverſ.* vel niſi decretum irritans apponatur in lege, ſeu conſtitutione generali; quia tunc ligat etiam Papam. ita Mareſc. *loc. cit.* Hoc unum eſt, quod interponens hoc decretum poſſit venire contra illud, & actus valet, quando facit motu proprio, vel, ſi facit ad inſtantiam partis, faciat ex certa ſcientia cum clauſula derogatoria ipſius decreti. DD. apud Gabr. *loc. cit. nu. 5.* Mareſc. *num. 37.* ubi Socin. *conſ. 117. col. fin. verſ. ſed quando, lib. 3.*

2 Decretum irritans tollit conſuetudinem non tantum præteritam, ſed etiam futuram. DD. apud Gabr. *l. c. n. 39.* excepta immemorabili, ut ſupra in verbo *Conſuetudo n. 47.*

3 Inficit poſſeſſionem, & titulum, ſi fuit poſitum in ſpeciali reſervatione de certo corpore beneficii, ſecus, ſi ſuper incerto beneficio. Gabr. *l. c. n. 15.* ubi Bellam. *conſ. 34. col. 3. verſ. ad ſecundum facit.* Felin. *in cap. in noſtra in 36. corollar. de reſc.* & alii.

D E F E N S I O.

Praxis Defenſionis.

1 Defenſio contra Magiſtratum etiam injuſte procedentem non eſt licita; quia, cum utatur jure publico, non dicitur injuriam facere. *L. injuriarum §. 1. ff. de injur.* Farin. *de homicid. q. 125. n. 101.* ubi DD. Carrer. *in pract. crim. de homic. §. circa ſecundum. n. 7.* Maſcard. *de probat. concl. 1126. l. 3. n. 57*

2 Neque eſt licita contra Genitores verberantes; quia ubi juſta eſt offenſio, ibi injuſta eſt defenſio. DD. Conciol. *reſ. crim. in verb. defenſio reſ. 8. n. 1.* Paſqual. *de patr. pot. p. 3. c. 4. nu. 7.* apud quos; quod ſi filius reſiſtat patri eum verberanti, ipſumque repercutiat, poſſit impune occidi. Clar. *in §. fin. q. 56. num. 2.* & ibi Bajard. *num. 3.* ubi plura. Neque eſt licita ſervis contra dominos, uxori contra maritum, aut Monacho contra Abbatem, & tandem contra illos, quibus debetur reverentia; niſi iſti immoderate, & atrociter, ſeu animo occidendi percuterent, vel vulnerarent; quia tunc licita eſſet contra eoſdem defenſio. *DD. cit.* Farin. *de homic. q. 125. n. 110. & 111.* ſi tamen auſugiendo non poſſent ſe ſalvare, alias ſecus; quia, ſi poſſent, tenerentur fugere. Conciol. *l. c. nu. 7.*

3 Hinc bannitus, quando eſt diffidatus, non poteſt reſiſtere ſe defendendo vulneratione, aut occiſione aggreſſoris, ſed tantum poteſt fugam arripere; quia offenſio eſt juſta. Conciol. *l. c. num. 7. verſ. adde.* alias puniretur, ut tradunt Bar. Caſtr. & alii *in L. ut vim. 3. ff. de juſt. & jur.* relati per Conciol. *loc. cit.* Farin. *de homic. quæſ. 125. n. 114.* dummodo banniti aggreſſio fiat ex cauſa publica; non ex odio privato. Gail. *de pac. publ. l. 1. cap. 16. num. 10.* ubi Bal. *in d. L. ut vim. n. 3.* & dummodo ſententia, vel ſtatutum faciant licitam occiſionem banniti, & non tantum impunitam, vide Farin. *d. num. 114.* & dummodo non proditorie, uti veneno, occidatur. Cabal. *reſ. crim. caſ. 278. n. 1.* & ibi Gomez. *var. reſ. tom. 3. de homic. n. 7. circa med.* Farin. *in pract. criminal. tit. de var. & diverſ. quæſt. q. 103. nu. 110. verſ. prout & contrarium.* & alii; quamvis alii cit. a Conciol. *n. 4.* teneant licere talem bannitum etiam veneno occidere, quos refert etiam Farin. *loc. cit. n. 8.* ita ut teſte Conciol. *n. 5.* in practica obſervaretur, cum talis ſententia, & ſtatutum reſpiciant publicam utilitatem.

4 Defenſio ſuæ vitæ & honoris eſt licita quibuſcumque, & contra quoſcumque etiam contra Principem, & Papam per Farin. *de homic. q. 125. num. 34.* de quo tamen dubitat Clar *in §. homicidium num. 30.* ita ut nullo jure, ſtatuto, vel conſuetudine tolli poſſit, & quidem quibuſcumque armis, etiam occidendo aggreſſorem, etiam pro conſervatione bonorum: & ſufficit armorum terror intentatus pro probanda defenſione: etiam pro defenſione proximi, etiam defenſione præventiva contra parantem offenſam, vel inſidiantem, vel minantem, dummodo minæ fuerint de occidendo. Licet non ſciatur, an ſit ſolitus exequi minas, maxime ſi eſt potens; & hæc quidem quoad forum externum, quidquid ſit in foro interno, quod pro hic & nunc Theologis relinquimus, & dicemus aliqua in *verb. Homicidium.* vide late Farin. *d. quæſ. 125. per tot.* Clar. *in §. homicidium. a n. 24.* Gail. *l. 2. pract. obſerv. 110. a n. 10.* Maſcard. *de probat. concl. 1126. lib. 3.* Gomez. *var. reſ. tom. 3. c. 3. a n. 20.* Paſqual. *de patr. poteſt. p. 3. c. 6. per tot.* Conciol. *reſ. crim. reſ. 1. per tot. in verb. defenſio.* apud quos innumeri alii videri poterunt, ſicut & diverſi caſus in hac materia occiſionis ad defenſionem vitæ propriæ, bonorum, proximi &c. factæ.

5 Et defenſio poteſt fieri in quocumque loco, etiam in Eccleſia, ita ut tunc per effuſionem ſanguinis non polluatur, nec indigeat reconciliatione, ut dicit Farin. *d. c. 125. n. 22.* ubi Dec. *in d. L. ut vim. n. 4. in fin. ff. de juſt. & jur.* & ibi etiam Mantua. *num. 24. in fin.* Jac. Ayrer. *in tr. de homic. neceſſ. p. 1. nu. 82. in 14. ampliat.* & alii.

6 Porro defenſio debet fieri cum moderamine inculpatæ tutelæ, aliter punitur extraordinarie ob exceſſum. Fachin. *lib. 1. contr. jur. c. 32.* & *DD. cit.* Et debet fieri in continenti, non ex intervallo, aliter præſumitur facta ad vindictam. Gail. *de pac. publ. c. 16. n. 12. l. 1.* ubi quando dicatur facta in continenti, *& pract. obſ. l. 2. d. obſ. 110. n. 13.* Paſqual. *loc. c. n. 15.* Conciol. *l. cit. reſ. 3. nu. 6. & 7.* Farin. *loc. cit. num. 338. ſeqq.* Capon. *diſc. for. c. 392.* ſive defenſio ſit perſonæ, ſive rerum: nec dicitur defenſio moderata, ſi offenſus potuit fugere, & non fugit, de quo infra in praxi *fugæ.* Et qualiter defenſio in homicidio debeat probari, vide Fachin. *l. c. c. 30.* Conciol. *l. c. reſ. 2.* Clar. *l. c. n. 33.* & ibi Bajard. *n. 109.* Farin. *l. c. n. 120. & p. 7. n. 419.*

7 Defenſio in dubio præſumitur facta in continenti, non autem ex intervallo. Bologn. *in d. L. ut vim. n. 41. ff. de Juſt. & Jur.* Boſſ. *in pract. tit. de homic. ſub n. 82.* quos ſequitur Proſper Farin. *l. c. num. 345.* apud Conciol. *l. c. reſ. 3. nu. 16.* contra Maſcard. *de probat. concl. 1126. n. 44. l. 3.* quod tamen quis ad defenſionem occiderit, non præſumitur, ſed erit ab allegante probandum. Bal. *in L. 1. §. cum arietes. verſ. & ideo ff. ſi quadrup. paup. feciſ. dicatur.* Medic. *de caſib. fortuit. p. 1. q. 8. n. 6.* Maſcard. *de probat. concl. 72. n. 2. l. 1. & alibi.* Cabal. *reſol. crim. caſ. 56. n. 29. cent. 1.* & alii relati a Conciol. *l. c. reſ. 9. n. 1.* ubi quod non admittatur confeſſio qualificata, dicendo „ *ad meam defenſionem occidi &c.*

8 Defenſio etiam cum occiſione aggreſſoris eſt licita, licet inſultatus non ſit in periculo vitæ, ſi tamen imminet periculum injuriæ perſonalis, dummodo injuria perſonalis ſit talis, quæ inferat periculum vitæ, de quo in verbo *fuga*, quod eo ipſo dicitur imminere, quod

quis

quis armis impellatur. vide Covar. *in Clem. ſi furioſus p. 3. §. 1.* Boſſ. *de homic. cap.* 83. Farin. *d. q.* 125. *a num.* 41. ubi *n.* 42. explicat, nempe non licere pro defenſione honoris ab initio aggreſſorem ſtatim interficere, ſed ſolum reſiſtere, & ſi poſtea ex hac reſiſtentia ponatur reſiſtens in diſcrimen vitæ, tunc erit etiam licitum occidere, (modo non excedatur moderamen inculpatæ tutelæ) aliter ſecus, ubi Bolognet. *in d. L. ut vim. n.* 42. *in fin. ff. de Juſt. & Jur.* Harprecht §. *hac actio. nu.* 180. *in fin. Inſt. de injur.* Ayrer. *in tract. de homic. neceſſ. p.* 1. *n.* 93. *& ſeqq.* alias ſequeretur abſurdum, ut notat. cit. Ayr. apud Farin. *ibid.* quod nempe quis poſſet interficere volentem verbali injuria afficere, & hæc quoad forum externum: nam pro foro interno obiter hic notanda eſt ſententia damnata a fel. record. Innoc. Papa XI. quæ ſic ſonat. *Fas eſt viro honorato occidere invaſorem, qui nititur calumniam inferre, ſi aliter hæc ignominia vitari nequit: idem quoque dicendum, ſi quis impingat alapam, vel fuſte percutiat, & poſt impactam alapam, vel ictum fuſtis fugiat.* quamvis tales quoad forum externum mitius punirentur. Paſqual. *l. cit. num.* 27. *ſeqq.* Farin. *l. c.* ubi infert, quod homicidium ob ſolam defenſionem honoris non ſit omnino impunibile, & faciunt tradita per Fagnan. *in cap. ſuſcepimus, num.* 18. *& in cap. petitio. n.* 9. *de homic.* ubi occidens ob defenſionem ſolam ſui honoris, ſi non adſit ſimul defenſio vitæ, ſit irregularis. ubi Navar. *in man. c.* 27. *n.* 213. Covar. *in Clem. ſi furioſus. p.* 8. *§. un. n.* 4. *per tot.* quod idem contra nonnullos probabilius dicunt in occidente ob ſolam bonorum defenſionem, niſi inſuper adſit periculum vitæ, utpote quia fur telo ſe defendit, ut Covar. *in d. Clem. ſi furioſus. p.* 3. *§. un. n.* 6. ubi ponit exempla. Fagnan. *in d. cap. interfeciſti. a n.* 5. *ſeqq. & in cap. ſuſcepimus, per tot. late, de homic.* defendat ſe ergo inſultatus clamoribus, aut aliis mediis licitis, non vero ſtatim occidendo, & ſi poſtea invadens nolit cedere, ſed inſuper occidere intentet, defendat ſe, & ſuam vitam etiam occidendo, nec tunc diceretur occidere ob ſua bona conſervanda, ſed ob conſervandam vitam.

9 Et exceſſus defenſionis, quamvis non puniatur pœna ordinaria, ut ad tex. in *L. ſi adulterium cum inceſtu, §. Imperatores. ff. ad L. Jul. de adult.* & DD. apud Covar. *l. c. n.* 2. Paſqual. *l. c. nu.* 12. *& DD. cit.* tamen talis homicida fieret irregularis, ut probat P. Pithing *l.* 5. *decret. tit. de homic. n.* 93. Covar. *l. c. n.* 3. ubi *n.* 4. infert talem irregularem fieri, qui poterat mortem vitare fugiendo, ſi omiſſa fuga invaſorem occiderit. per *DD. ibid. cit.* plura vide *apud DD. cit.* & infra in praxi *fugientium*; & in praxi *irregularitatis*.

DEGRADATIO.

Praxis Degradationis.

1 Degradatio alia eſt verbalis, alia realis, ſeu actualis: & verbalis degradatio dupliciter fit, & primo ſimpliciter ad pœnam, & tunc fit per ſolam, & ſimplicem ſententiam, qua Clericus ob delictum ab ordinibus factis perpetuo depoſitus declaratur. Secundo vero verbalis declaratio fit ad effectum, ut ſequatur actualis degradatio, de qua *in cap. degradatio, de pœn. in* 6. Antonel. *qui infra.* Menoch. *de arbitr. caſ.* 415. *a n.* 3. & declaratio realis, ſeu actualis, eſt ipſa executio degradationis verbalis ſecundo loco poſitæ, quando nempe Clericus incorrigibilis poſt degradationis ſententiam perſonaliter privatur, exuitur, & ſpoliatur ordinibus, & inſignibus Eccleſiaſticis. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 6. *c.* 3. *nu.* 1. 2. *&* 5. nam primo Clericus degradatur verbis, deinde facto. Menoch. *l. cit. n.* 24. ubi DD. cum enim Judex Eccleſiaſticus ob incorrigibilitatem Clerici delinquentis eundem Judici ſæculari temporaliter puniendum tradit, ne is manus violentas in Clericum injiciendo incurrat in aliquam excommunicationem, ante traditionem Eccleſiaſticus talem Clericum authorizare debet, & deſecrare per verba conſecrationi contraria, ut dicit Car. de Graſſ. *de eff. Cler. effect.* 1. *n.* 818. eidem coram Judice ſæculari, cui tradi debet, abradendo loca capitis, & manuum, quæ ordinatione fuerunt oleo uncta, & auferendo ſolemniter ornamenta ea a degradato, quæ acceperat tempore ſuæ ordinationis. Vide etiam Gonzal. *in cap. cum non ab homine, de judic. n.* 14. & qualiter fiebat, ac quibus ſolennitatibus de Jure Canonico antiquo, vide *in d. cap. degradatio,* ubi gloſ. & DD. *de pœn. in* 6. *cit. cap. cum non ab homine, de Judic. cap. novimus de V. S. cap. fœlix.* 15. *q.* 7. *cap. non poteſt, de re jud.* & de Jure Concil. Trid. vide *ſeſſ.* 13. *c.* 4. *de reform.* & illius formam videre poteris in Pontificali Romano, & illius ſententiæ formam tradit Menoch. *loc. cit. nu.* 8. deductam *ex cap. accedens, diſt.* 50. *& cap. veritatis, de dol. & contum.* hiſce verbis: *& quia novimus te commiſiſſe tale crimen hujus degradationis dignum, ideo ſententialiter dicimus te eſſe deponendum &c. prout te deponimus &c.*

Degradatio ergo verbalis primo loco poſita, nihil aliud eſt, quam ab altaris miniſterio depoſitio, ſeu perpetua remotio, ſeu ordinum privatio. Menoch. *l. c. n.* 3. Antonel. *qui ſupra n.* 4. Ciarlin. *contr. for. c.* 297. *nu.* 32. fitque per ſolam, & ſimplicem ſententiam per illam Clericum privando perpetuo ab Ordinibus factis, ſeu illorum miniſterio. Graſſ. *l. c. n.* 815. & eſt altera fere depoſitio, & ab illa ſolum differt, quia illa Clericum ſolum privat a miniſterio ad tempus, degradatio vero in perpetuum. *DD. cit.* Barboſ. *de offic. Epiſc. p.* 3. *alleg.* 110. *n.* 1. Bonac. *de cenſur. diſp.* 4. *punc. un.* Bellet. *diſquiſ. cleric. tit. de favor. Cler. perſon.* §. 10. *n.* 4. alias differentias vide apud Laym. *in theol. mor. l.* 1. *tr.* 5. *p.* 3. *c.* 5. *n.* 1. *&* 2. 2

Non aufert privilegium Clericale, canonis, vel fori. *DD. cit.* poteſt fieri per Epiſcopum ſolum vel ejus Vicarium generalem privando Clericum per ſententiam. Ciarlin. *l. c. n.* 34. & non requirit alias ſolemnitates. *DD. cit.* Non fit tamen niſi in caſibus a Jure expreſſis, ut per Aretin. *in d. cap. cum non ab homine. col.* 9. *de Judic.* & ibi Dec. *n.* 27. ubi de communi, & alios docet Menoch. *l. c. nu.* 9. exceptis Ordinibus minoribus, a quibus degradatio eſt Epiſcopo arbitraria ob perpetratum aliquod ſcelus per Diaz. *in pract. canon. criminal. cap.* 90. *n.* 8. Et habet prædicta degradio locum in adulterio, concubinatu perſeverante poſt monitionem, Simonia notoria, ſtupro, inceſtu, furto, perjurio, & homicidio, ut diximus, & dicemus ſuis locis, quando agemus de his delictis. & vide DD. *cit.* ac Gonzal. *in not. ad d. cap. cum non ab homine, de Judic. a nu.* 1. *ad* 7. *cap. presbyter. diſt.* 81. Et quando Canones ſtatuunt, Clericum eſſe degradandum, & in Monaſterium detrudendum, intelligunt de hac verbali degradatione, quæ fit in pœnam, & quam depoſitionem diximus. Ita Abb. *in cap. at ſi Clerici in princ. col.* 3. *de Judic.* Diaz. *l. c. c.* 132. poſt Felin. *in cap. qualiter. il.* 2. *in fin. de accuſ.* & alios apud Menoch. *l. c. n.* 18. & cum jura de depoſitione loquuntur, de hac in dubio intelliguntur, juxta Sylveſtr. *in verb. degradatio. n.* 2. Bellet. *l. ſup. cit. n.* 5. Piaſec. *in prax. Epiſc. p.* 2. *c.* 4. *n.* 93. Barboſ. *d. alleg.* 110. *n.* 9. apud Antonel. *l. c. n.* 4. 3

Non tamen opus eſt, quod Clericus, ad hoc ut deponi poſſit, ſit in delicto flagranti comprehenſus, ut annuere videntur tex. *in c. presbyter diſt.* 81. *cap. tua, de pœn. & d. cap. cum ab homine de Judic.* ſed ſufficit quod ſit confeſſus, aut convictus; quia tales dicuntur in delicto comprehenſi. *cap. veſtra, & cap. ult. de cohab. Cler. & mul.* gloſ. *in d. c. presbyter, in verb. captus.* & DD. apud Sperel. *l. c. n.* 36. imo ſola comprehenſio non ſufficit, niſi quoad infamiam, ſed requiritur, ut reus delictum confiteatur, aut ut de illo convincatur, ut ex Hoſt. *in cap. tua de pœn. n.* 4. *in verb. atque convictus*, dicit Fagnan. *in d. cap. cum non ab homine n.* 18. niſi crimen ſit notorium per evidentiam facti. ubi vide. *n.* 19. 4

Quod autem diximus de furto, quod nempe Clericus fur degradari, ſeu ſuſpendi poſſit, intellige, ſi furtum ſit commiſſum in magna quantitate. Abb. *in d. c. tuæ.* & ibi DD. *de pœn.* & alii apud Ciarlin. *l. c. nu.* 37. & quando furtum ſit tale, relinquitur arbitrio Judicis, qui conſiderabit qualitatem materiæ furto ablatæ, & perſonæ, cui fuit res furto ablata. vide Menoch. *de arbitr. caſ.* 295. *n.* 10. & per tot. Ciarlin. *l. c.* 5

Ab hac degradatione Epiſcopus regulariter diſpenſare non poteſt, niſi ubi talis pœna impoſita fuerit pro adulterio, vel aliis criminibus minoribus, vel ſaltem non majoribus, vel niſi ſententia hujuſmodi facultatem ſibi reſervaverit. *cap. at ſi Clerici, §. de adulteriis, de Judic.* Specul. *tit. de legat. §. nunc. oſtendendum eſt, n.* 7. 6

Bellet.

Bellet. *loc. cit. nu.* 9. Bonac. *de cenſur. d. diſp. 4. punc. un. n.* 4. apud Antonel. *loc. cit. n.* 4.

7 Degradatio verbalis ſecundo loco poſita, ſeu præparatoria ad actualem, quæ a DD. realis dicitur, quando nempe Judex per ſententiam declarat Clericum criminoſum degradatum, ſeu privatum ab exercitio, & executione Ordinum, officiorum, ac beneficiorum Eccleſiaſticorum, ac privilegii Clericalis animo procedendi ad degradationem actualem, ac tradendi degradatum Judici ſæculari ab eodem puniendum, requirit ſolemnitates in textibus, ſupra *n.* 1. allegatis, poſitas. De quibus vide etiam Antonel. *l. c. n.* 2. Jo. Aloiſ. de Leo *in L. officiales. nu.* 15. *C. de Epiſ. & Cler.* Scacc. *de Judic. c.* 11. *l.* 1. *nu.* 73. *&* 75. Farin. *in tract. crim. crim. q.* 8. *n.* 72. *& in fi.* & quomodo obſervetur in degradatione Epiſcopi, ponit Mart. *de Juriſd. p.* 4. *cont.* 2. *caſ.* 131. *n.* 11. Gambar. *in tract. de offic. legat. l.* 3. *n.* 196. & alii apud Graſſ. *l. c. nu.* 819. Clar. *in d. §. fin. q.* 74. *n.* 4.

8 Auſert privilegium Clericale, canonis, & fori, adeo ut taliter degradatus illico ſubjiciatur Judici Laico ſine alia traditione facienda, juxta Sylveſtr. in verb. *degradatio. nu.* 8. Marant. in Specul. *p.* 4. *diſt.* 11. Scacc. *Judic. l. c. n.* 74. Dian. *p.* 9. *tr.* 4. *reſ.* 29. & alii, quorum multi tamen loquuntur in degradato actualiter, & ſolemniter, ut infra *nu.* 10. Sed quod hæc degradatio realis, quæ potius verbalis dicitur, non auferat privilegium canonis, ex quo non tollatur character, maneatque adhuc Clericus, licet non in priori dignitate conſtitutus, dicit Graſſ. *l. c. nu.* 820. ubi gloſ. *in c. accedens. diſt.* 50. & *in in c. ad abolendam, in verb. prærogativam, de heret. & in c. degradatio, in verb. privilegio. de pœn. in* 6. Dec. *conſ.* 19. *n.* 115. *l.* 3. idem tenet Marta *de juriſd. p.* 2. *caſ.* 132. Bajard. ad Clar. *l. c. n.* 1. *verſ. degradationis*, & hinc eſt, quod adhuc teneretur ad continentiam, nec valide matrimonium contraheret. Bajard. *l. c.* ac valide conſecraret. DD. apud Dian. *l. c.* & iden illum percutiens eſſet excommunicatus, & quod non fiat de foro Judicis Laici, ut ab eo puniri poſſit, donec tradatur Curiæ ſæculari, uti fit per degradationem actualem, ut ſupra *n.* 1. & infra *n.* 10. defendunt Clar. *in §. fin. q.* 36. *n.* 35. *verſ. ſcias autem.* Sylv. *l. c.* Dec. *in L. in omnibus. n.* 18. *de Reg. Jur.* Scacc. *d. c.* 11. *n.* 77. & alii apud Graſſ. *l. c. n.* 284. Fagnan. *in d. c. cum non ab homine. n.* 15. *de judic.* & ideo contrarium dicentes intelligendi ſunt de degradatione actuali.

9 Ad hanc degradationem non ſtatim devenitur etiam propter incorrigibilitatem, ſed prius verbaliter deponitur, & deinde ſi adhuc perſeveret in delinquendo primum ob incorrigibilitatem devenitur ad depoſitionem realem, de quo vide late Gonzal. *in d. cap. cum non ab homine per tot.* Clar. *d. q.* 36. *nu.* 33. *&* 37. ubi, quod non poſſit Clericus puniendus tradi Curiæ ſæculari, niſi ſit incorrigibilis, quam opinionem dicit communem ex Abb. *in d. c. at ſi Clerici poſt nu.* 38. *verſ. & ſic reſidet, de Jud.* Antonel. *l. c. n.* 12. Graſſ. *n.* 818. vide late Fagnan. *l. c. a n.* 22. *ſeqq.* & etiam ſupra in verbo *Clericus n.* 92. ubi, quod ultra incorrigibilitatem debeat adeſſe etiam contemptus Judici Eccleſiaſtici &c. & dicitur incorrigibilis, ſi fuerit ſervata forma *cit. c. cum non ab homine.* ut nempe, quod primo ſit depoſitus, ſecundo excommunicatus, & tertio annathematizatus, ac tandem perſeverans in contumacia incorrigibilis judicatur. Antonel. *l. c. num.* 12. *verſ. dicitur.* Limita in illis tribus tantum caſibus, ſeu delictis, ob quæ degradatio realis etiam ſine incorrigibilitate locum habet, ſcilicet in hæreſi, falſitate commiſſa in litteris Apoſtolicis, & conſpiratione contra proprium Epiſcopum, de quo tamen vide *DD. cit.* & Gonzal. *a n.* 16. Antonel. *a n.* 12. qui tamen in conſpiratione in Epiſcopum requirunt incorrigibilitatem; & Barboſ. *l. c. n.* 12. imo quod neque hæreticus manifeſtus ſit degradandus, ſi ſe corrigere paratus ſit, licet in perpetuum carcerem tradi poſſit, præter alios dicit Laym. *qui infra n.* 6. ubi gloſ. *in c.* 1. *de heret. in* 6. Molin. *tr.* 3. *diſp.* 49. *nu.* 15. ita tamen ut ſi poſtea relapſus fuerit, non iterum recipiendus, ſed degradandus ſit. *cap. ad abolendam, §. illos quoque, de heret. & cap. ſuper eo, eod. in* 6.

10 Degradatio vero actualis eſt ipſa executio ipſius degradationis verbalis factæ animo veniendi ad actualem, ut dictum *num.* 1. *&* 7. & in hac non requiritur præſentia Epiſcoporum, ſeu Prælatorum, & aliæ ſolemnitates, ut *in n.* 7. ſed ſufficit ſolus Epiſcopus, quia jam prius degradatus eſt. Antonel. *l. c. n.* 5. *ubi* Sylveſt. *l. c. n.* 1. *in fin.* Laym. *in theol. mor. l.* 1. *tr.* 5. *c.* 5. *n.* 4. & apud illum Abb. *in cap. qualiter* 2. *n.* 11. *de accuſ.* id tamen intelligit Menoch. *loc. cit. n.* 25. *&* 26. quod nempe ſolus Epiſcopus admoveat manum in capite, manibus, & veſtibus degradandi, & ita explicat tex. *in cap. degradatio. §. actualis, cum §. ſeq. de pœn. in* 6. interim tamen dicit, requiri præſentiam aliorum Epiſcoporum, aut Abbatum, ad normam Concil. Trid. *l. c.* Hoc unum eſt, quod actualis degradatio fieri debeat ab Epiſcopo conſecrato; quia eſt actus Juriſdictionis, & Ordinis. gloſ & Abb *in cap. tranſmiſſam, de elect.* Bonac. *de cenſur. diſp.* 4. *pun. un.* Laym. *loc. c.* Dian. *p.* 10. *tr.* 11. *reſ.* 50. Antonel. *l. c.* & poteſt committi alii Epiſcopo conſecrato. Barb. *d. alleg.* 110. *n.* 14.

Hæc proinde privat Clericum omni privilegio clericali, fori, & canonis, & de hac forte intelligunt DD. dicentes, quod actualiter degradatus poſſit a Judice Laico puniri abſque alia traditione: nam ut notat Graſſ. *loc. cit. n.* 119. *poſt med.* Judex Eccleſiaſticus non tradit Clericum degradatum Judici Laico, ſed eidem eum oſtendit, declaratque eum eſſe exutum privilegio Clericali; & *n.* 824. dicit, quod traditio Curiæ ſæculari ſit ipſa executio degradationis verbalis, quæ differt ab ipſa degradatione. & *n.* 826. quod Judex Eccleſiaſticus non debet manualiter tradere Judici ſæculari Clericos puniendos, ſed tantum eoſdem coram illo privatos privilegio per ſuam ſententiam declarare, illoſque ita ſolemniter degradatos eidem ibi puniendos relinquere; & quod in hac degradatione non ſit neceſſaria traditio, dicit etiam Fagnan. *in d. c. cum non ab homine. n.* 16. ubi de communi. 11

Debet tamen Judex Eccleſiaſticus efficaciter intercedere pro dicto degradato, ne Judex laicus illum puniat pœna mortis. Laym. *l. c. n.* 5. Graſſ. *ubi ſupra. n.* 826. Addend. ad Clar. *in d. quæſ.* 74. & eſt tex. *in d. c. novimus* 27. *de verb. ſignif.* imo quod non ſolum rogare, ſed etiam prohibere debeat, ne traditus puniatur pœna ultimi ſupplicii, tenent Marant. *in pract. p.* 4. *diſt.* 11. *n.* 72. Riminald. Jun. *conſ.* 685. *n.* 42. *l.* 6. Decian. *in tract. crim. p.* 1. *l.* 4. *c.* 9. *nu.* 123. *&* 124. Scacc. *de Judic. d. p.* 1. *c.* 11. *n.* 74. & alii relati a Graſſ. *l. c.* ſed quod hac interceſſione, ſeu proteſtatione non obſtante poſſit Judex laicus ad libitum procedere etiam ad pœnam mortis, dicit Clar. *in d. §. fin. q.* 36. *nu.* 42. *verſ. ſed an Judex*, ubi quod ita ſervetur. Carer. *in pract. crim. §. homicidium, ult. poſt n.* 64. & facit gloſ. *in d. c. novimus, in verb. intercedere*, ubi, quod debeat intercedere precibus, non excommunicatione. 12

Sed hic quæritur an Judex Laicus teneatur exequi ſtatim ſententiam Judicis Eccleſiaſtici contra degradatum, an vero poſſit deſuper formare novum proceſſum? Reſp. quod ſi fuerit degradatus ob cauſam hæreſis, vel alterius criminis mere Eccleſiaſtici, cognoſcere non poſſit, ſed ſolum ſententiam exequi Judicis Eccleſiaſtici, juxta *cap. ut inquiſitionis, §. prohibemus, de heret. in* 6. Laym. *l. c. n.* 6. *verſ. ad extremum.* Antonel. *l. c. n.* 7. ubi Gravat. ad Veſtr. *in prax. l.* 8. *c. ult. n.* 41. Sbroz. *de Vicar. Epiſc. l.* 2. *q.* 190. *n.* 9. Barboſ. *de offic. & poteſt. Epiſc. p.* 3. *alleg.* 107. *nu.* 27. DD. apud Car. de Graſſ. *l. c. n.* 827. *ſeqq.* & ibi Abb. *in cap. ea quæ n.* 14. *de ſtat. Monach.* Felin. *in d. cap. at ſi Clerici, de Judic.* deberet tamen Judex Eccleſiaſticus in ſententia ſua declaratoria exprimere qualitatem pœnæ a Judice Laico irrogandæ, ut poſſit dictus Judex Laicus illam exequi abſque alio Judicio, quod certe alias facere non poſſet. vide Graſſ. *loc. cit. a num.* 830. Si vero fuit degradatus ob crimen ſæculare, aut mixti fori, puta homicidio &c. poterit deſuper Judex Laicus novum judicium formare; quia tunc judicaret ut in ſubditum, vel certe poſſet petere proceſſum a Judice Eccleſiaſtico, ut deſuper cognoſcat. DD. *cit.* Quod ſi tamen Judex Eccleſiaſticus vellet ipſemet ſuam ſententiam exequi, poſſet petere brachium ſæculare, quod Judex Laicus teneretur impertiri, ut diximus *in prax. brach. ſecul.* & dicit Antonel. *a num.* 7. *&* 10. Et ſi degradatus opponat de nullitate degradationis, an tunc de illa Judex Laicus cognoſcat, vide Carrer. *in pract. crim. §. homicidium. ult.* 13

Hæc degradatio actualis non eſt neceſſaria in damnato ad triremes, ſaltem de conſuetudine, ſed ſufficiet 14

verbalis, etiamſi ſit ad vitam, ſeu in perpetuum ad remigandum damnatus. Ciarlin. *contr. for. d. c.* 207. *n.* 54. & apud illum Abb. *in cap. excommunicatas. n.* 2. *verſ. ſed credo, de heret.* Ugolin. *de offic. Epiſc. p.* 2. *c.* 56. *n.* 3. *verſ. verum.* Farin. *de hereſ. q.* 189. *a n.* 13. & alii; Antonel. *l. cit. nu.* 16. ubi quod talis Clericus licite verberari poſſit a triremium miniſtris. ex Piaſec, *in prax. Epiſc. p.* 2. *c.* 4. *n.* 92.

15 Quær. primo, quid agendum cum Clerico abſente, qui propter ſcelera degradandus, & Judici Laico puniendus traditur, quomodo poterit privari privilegiis Eccleſiaſticis, cum actualiter degradari non poſſit propter abſentiam? Reſp. quod talis dagradari prius debeat verbaliter, & poſtea ficte, ſeu per degradationem actualem fictam judici Laico tradatur. ita Scacc. *in tract. de jud. d. p.* 1, *c.* 11. *nu.* 76. ubi, quod paria ſunt, ut quis actualiter degradetur, vel ficte tradatur Curiæ ſæculari, & apud illum Eimeric. *in direct. inquiſ. p.* 3. *nu.* 214. *in fin. in forma citandi convictum, pag.* 570. & alii relati a Graſſ. *l. c. num.* 835.

16 Quær. ſecundo, an prædicta actualis degradatio habeat locum etiam in Clericis in minoribus Ordinibus tantum conſtitutis, ita ut ſit neceſſaria, antequam tradantur puniendi Curiæ ſæculari? Reſp. affirmative, ex quo dicantur charactere Clericali inſigniti. Abb. *in c. Clericus, de vita, & honeſt. Cleric. & in c. ſi quis presbyt. in* 1. *notab. de Cleric. excom.* Barboſ. *de offic. & poteſt. Epiſc. d. alleg.* 110. *n.* 8. Graſſ. *l. c. n.* 839. & apud illos alii; ad tex. *in c.* 2. *de pœn. in* 6. *& in c. ſi quis Epiſcopus.* 27. *q.* 1. contrarium tamen defendunt Covar. *pract. quaſ. c.* 32. *nu.* 3. *verſ. ex quibus*, & alii quos citat Graſſ. *l. c.* qui tamen dicit, quod quamvis hæc ſecunda opinio ſit frequentiori calculo approbata, ipſe tamen nunquam recederet a prima. In prima tonſura tamen tantum initiato conveniunt DD. *cit.* & apud illos alii, quod non ſit neceſſaria hæc actualis degradatio; quamvis etiam in tonſurato hanc degradationem eſſe neceſſariam, late probet Fagnan. *in c. cum contingat a n.* 63. *de ætat. & qual.*

17 Quær. tertio, an ſemper ſit neceſſaria degradatio, antequam Clerici criminoſi poſſint a Judice Laico puniri? Reſp. affirmative, exceptis caſibus a Jure expreſſis. Graſſ. *loc. cit. num.* 841. Covar. *loc. cit. n.* 2. Clar. *qui infra num.* 35. & in caſibus a Jure exceptis, requiritur declaratoria. Sic excipitur committens crimen aſſaſſinii, qui puniri poteſt a Judice Laico abſque degradatione. ad tex. *in cap.* 1. *de homicid. in* 6. Covar. *loc. cit.* modo adſit ſententia Epiſcopi declaratoria, per quam declaretur, eſſe aſſaſſinium. Graſſ. *loc. cit.* Sic a multis excipitur Clericus criminoſus incorrigibilis, ut videre eſt apud Covar. *loc. cit.* Clar. *in §. fin. d. q.* 36. *a nu.* 33. *& per tot.* ubi alios ponit caſus, requiritur tamen prius declaratoria, Clar. *l. c. n.* 34. & ſupra in verb. *Clericus n.* 92.

18 Quær. quarto, an Epiſcopus poſſit diſpenſare cum degradato realiter, & actualiter, ſeu illum reſtituere in priſtinum ſtatum? Reſp. negative, ſed hoc ſpectat tantum ad Summ. Pontificem. *cap. ideo* 2. *q.* 6. Riccius *in prax. p.* 2. *reſ.* 221. Piaſec. *prax. Epiſc. p.* 2. *c.* 1. *n.* 13. *verſ. quarto reſervatur.* apud Antonel. *loc. cit. num.* 14. Barboſ. *d. alleg.* 110. *n.* 29. ubi alii. gloſ. *in cap. Epiſcopus.* 2. *q.* 3. Et injuſte degradatus non poteſt exercere officium ſuum, niſi inſignia graduum amiſſa recipiat coram Altari de manu Epiſcoporum: nempe, ſi Epiſcopus eſt, horarium, annulum, & baculum: ſi Presbyter, horarium, & planetam; ſi Diaconus, horarium, & albam: ſi Subdiaconus, patenam, & calicem, & ſic de reliquis, ut diſponitur *in d. cap. Epiſcopus.* & ibi gloſ. Gonzal. *in d. cap. cum non ab homine, n.* 14. *de Judic.* vide plura in verbo *Clericus*.

DELEGATIO.

Praxis Delegationis, & Delegatorum.

1 Delegatio facta alicui ſub nomine dignitatis, non expreſſo nomine proprio, tranſit ad ſucceſſorem in ipſa dignitate. *cap. quoniam Abbas*, & ibi gloſ. *in verb. ſubſtitutam, de offic. deleg.* ubi Abb. *nu.* 4. Dec. *nu.* 4. cum aliis relatis a Noal. *de tranſmiſſ. caſ.* 51. *n.* 1. *L. annua, §. attia ff. de ann. leg. §. & hoc vero jubemus.* & ibi gloſ. *in verb. reſcriptam, in authent. ut nulli judici.* Sperel. *dec.* 166. *n.* 1. De Luca ad Gratian. *diſc. for. c.* 92. *n.* 1. & alii innumeri; quia etiamſi mutetur perſona morte, amotione &c. dignitas tamen nunquam moritur, & ſic gratia, ſeu delegatio tantum ſuſpenditur, donec de ſucceſſore in dignitate provideatur. DD. *cit.*

Ampl. primo, quod delegatio facta Epiſcopo ſub nomine dignitatis, tranſeat in ſucceſſorem tantum electum, & confirmatum, licet non conſecratum, (ſi ſumus in rebus, quæ non ſunt Ordinis, ſed tantum juriſdictionis) licet reſcriptum fuerit præſentatum anteceſſori. Sperel. *l. c. n.* 2. 2

Ampl. ſecundo, quod hæc delegatio facta ſub nomine dignitatis tranſeat ad ſucceſſorem, non ſolum quando ab anteceſſore jam fuit incepta. Innoc. *in d. cap. quoniam Abbas*, & Dec. *in L. more. n.* 54. *ff. juriſd. omn. jud.* Menoch. *de arbitr. l.* 1. *quaſ.* 68. *n.* 22. apud Noal. *l. c. n.* 2. Sed etiam quando res eſt integra. Hoſt. *in d. c. quoniam Abbas col. ult. verſ. verum ubi delegata.* & ibi Abb. *n.* 4. *&* 7. Dec. *n.* 4. *verſ. & quod dictum eſt.* Menoch. *l. c.* apud cit. Noal. contra Angel. *in d. §. & hoc vero jubemus. auth. ut nulli judici n.* 9. 3

Ampl. tertio, quod etiam facta Vicario generali tranſeat in ſucceſſorem, licet dignitas Vicariatus non habeat ſucceſſorem, nec ſit perpetua. Sperel. *l. c. n.* 9. ubi quod ita ſit in praxi receptum, quamvis contraria de rigore Juris, videatur communior. Barboſ. *de offic. Epiſc. alleg.* 54. *n.* 166. *in noviſſima edit.* Gara. *de benef. p.* 6. *c.* 2. *n.* 34. Pariſ. *de reſign. l.* 1. *q.* 11. *n.* 17. Noal. *l. c. n.* 4. ubi de veriori & æquiori contra nonnullos. Sanchez *de matrim. l.* 8. *diſp.* 27. *nu.* 9. *&* 10. Tamburin. *de Sacram. l.* 8. *tr.* 2. *c.* 12. *n.* 4. Gabr. *conſ.* 32. *l.* 2. Put. *dec.* 487. *l.* 2. *& deciſ.* 151. *p.* 3. *lib.* 2. Genuenſ. *in prax. Archi-Epiſc. c.* 69. *vel* 85. *juxta diverſ. impreſ. n.* 1. ubi quod ita practicetur. Mareſc. *l.* 2. *var. reſ. c.* 7. Vivian. *in prax. Juriſp. p.* 2. *l.* 13. *nu.* 11. *c.* 5. Sbroz. *de offic. Vicar. l.* 2. *q.* 66. & alii; vide infra plura in praxi *Executoris Apoſtolici.* §. 2. & apud Noal. *l. c.* ubi adſunt plures ampliationes & limitationes, etiam concluſionis principalis. Hinc Vicarius delegatus non poteſt ad ulteriora procedere poſtquam deſiit eſſe Vicarius, licet ſit factus Epiſcopus ejuſdem Diœceſis, ſed tranſibit in Vicarium ſucceſſorem, & ſic de reliquis. Sanch. *l. c. n.* 22. *&* 23. De Luca ad Gratian. *diſc. for. d. c.* 92. *n.* 12. quamvis quoad hoc ultimum, quod Vicarius delegatus factus Epiſcopus ejuſdem diœceſis, non poſſit ad ulteriora procedere, contrarium ſentire aliqui videantur. de quo vide Gem. *in c. Romana. in pr. n.* 3. *verſ. nota idem eſſe auditorium, de appell. in* 6. Franc. *in c. dilecti, il.* 3. *n.* 40. *col.* 6. *q.* 5. *de appell.* Gratian. *l. c. n.* 5. ſed priori tanquam veriori adhæret Sanch. *loc. cit. nu.* 31. Sperel. *uti ſupra n.* 7. & apud illum Anchar. *in Clem.* 2. *n.* 24. *de reſcr.* & ibi Imol. *n.* 9. 4

Delegatio vero alicui in dignitate conſtituto facta non ſub nomine dignitatis, ſed ſub nomine proprio, non tranſit in ſucceſſores, ſed vel expirat morte delegati, vel ille delegatus, cui nomine proprio facta eſt commiſſio, de ea cognoſcere, etiam poſt reſignatam dignitatem, poteſt. Sperel. *l. c. nu.* 1. Gratian. *d. c.* 92. *n.* 1. & ibi de Luca *n.* 6. ubi, quod Canonicus delegatus ſub nomine proprio poſſit cauſam expedire, etiamſi ante ſententiam reſignaverit Canonicatum; quia dignitas requiritur quidem, ut delegatus ſit capax delegationis acquirendæ, non vero ad delegationis acquiſitæ retentionem. Noal. *d. caſ.* 51. *nu.* 35. Sperel. *deciſ.* 31. *n.* 14. Sanch. *l. c. n.* 22. Monet. *de commut. ult. volunt. cap.* 8. *tit. quib. mod. expiret commut. ult. vol. nu.* 161. apud de Luca *loc. cit. nu.* 7. niſi dignitatem amiſiſſet adhuc re integra, puta ante citationem partium, niſi tranſiſſet de una dignitate ad aliam. vide DD. *cit.* & an dicatur res integra quando præceſſit citatio, vide late Sanch. *l. c. diſp.* 28. *per tot.* Noal. *d. caſ.* 51. *n.* 30. Si vero contraxit matrimonium, & cauſa delegata erat ſpiritualis, non amplius cognoſcere poteſt. Specul. *de Jud. deleg. n.* 22. 5

Itaque delegatio alia eſt realis, quæ fit ſub nomine dignitatis habentis ſucceſſorem, alia perſonalis, quæ fit non ſub nomine dignitatis, ſed ſub nomine proprio delegati, & prima tranſit in ſucceſſorem; ſecunda vero non. DD. *cit.* imo etiam facta ſub nomine dignitatis in ſucceſſorem non tranſit, ſi dignitas non ſit perpetua, nec haberet ſucceſſorem, ut in legatis etiam a latere, Nunciis &c. DD. *cit.* & late Noal. *d. caſ.* 51. *n.* 12. excepto 6

Vica-

Digitized by Google

Vicario, ſaltem de conſuetudine, ut ſupra *nu.* 4. imo Gratian. *l. c. num.* 16. admittit etiam in Legato, ut in Vicario, quando locus legationis eſt certus, & conſuetum eſt in eo eſſe Legatum. Et ſi fuit expreſſum nomen proprium, & nomen dignitatis, attenditur quod præcedit. DD. *cit.* cum limitationibus tamen ut infra in praxi *Executoris Apoſtolici*, *verſ. Noal. tamen &c.*

7 Quær. an Canonicatus ſit dignitas, ad effectum, ut delegatio eidem ſub nomine Canonicatus facta dicatur realis, & in ſucceſſorem tranſitoria? Reſp. de rigore juris negative, cum Canonicus non habeat ſucceſſorem, ſed canonicatus cum perſona extinguatur. Ita Sperel. *l. c. n.* 4. Sanchez *de matrim. d. diſ.* 27. *n.* 12. ubi Abb. *in c. cap. quoniam Abb. num.* 9. *de offic. deleg* & alii; ad tex. *in cap. dilecto, de præb. §. præterea, circa princ.* ſecundum mentem tamen Pontificis delegatio hæc tranſit in ſucceſſorem; maxime ubi adeſt certus Canonicorum numerus, & præbendarum &c. certum titulum habentium. de Luca ad Gratian. *l. c. n.* 6. Sperel. & Sanch. *ll. cit.* ubi delegatio erat facta Canonico pœnitentiario.

8 Delegatus, qui pronunciavit, ſe non habere juriſdictionem, ſi fuit datus principaliter in cauſa, illam non reaſſumitur, ut ad tex. *in c. ſignificantibus, de offic. deleg.* & ibi Felin. dicit Genuen. *in prax. Archi Ep. c.* 85. *n.* 8. *juxta meam impreſſ.* ſecus, ſi fuit datus acceſſorie, ut eſt executor in cauſa beneficiali, qui poteſt ſuam juriſdictionem reaſſumere; quia, cum duret principalis gratia, non potuit ejus pronunciatio auferre jus parti. ita Genuen. *l. c.* & infra. *n.* 35.

9 Expirat morte delegantis re integra (ſermo eſt de ſimplici delegatione ad aliquam gratiam faciendam, non vero de commiſſione habente vim legis, aut tribuente juriſdictionem ordinariam, de quibus Sanch. *d. diſp.* 28. *nu.* 2. & 3.) Sanch. *l. c. nu.* 7. & *ſeqq.* ubi late, quando dicatur res integra. Noal. *d. caſ.* 51. *n.* 30. Sperel. *d. deciſ.* 166. *a num.* 21. ſecus per mortem delegati, ſi ſit realis, ut ſupra diximus; ſic etiam delegatio gratiæ faciendæ expirat morte delegantis re integra, ſecus in gratia jam facta, de qua late Sanchez *d. c.* quando vero dicatur gratia facta, vel facienda, vide infra in verb. *Executor Apoſtolicus*, & aliqua in verb. *gratia*. Et an facta ad beneplacitum delegantis, aut dignitatis, vel Officii, expiret morte delegantis? vide *Executor Apoſtolicus*.

10 An delegatio facta ad arbitrium delegantis ceſſet per ejuſdem excommunicationem? Reſp. negative; quia licet expiret officium quoad exercitium, tamen remanet in radice: ſicut nec per amentiam; quia per illam non expirat voluntas. Covar. *l.* 3. *var. reſ. cap.* 15. *n.* 4. *verſ. tertio*. Sanch. *d. lib.* 8. *diſp.* 28. *num.* 57. Noal. *d. caſ.* 54. *num.* 13. quamvis quoad amentiam multi teneant contrarium.

11 Delegatio facta Vicario, ſi Epiſcopus habet duos Vicarios, convenit digniori, & eidem intelligitur facta; quia nomen dignitatis ſimpliciter prolatum, intelligitur de principali. Sanch. *l. c. diſ.* 27. *n.* 36. ad tex. *in Clem.* 2. *de reſc.* ubi gloſ. *in verb. principalis*. Bonac. *de LL. diſp.* 1 *punc.* 8. *quæſ.* 3. §. 1.

12 Delegari non poſſunt regulariter, quæ ſunt reſervata Principi, uti regalia &c. quæ non ſunt concedenda, nec veniunt in generali conceſſione, niſi fiat ſpecialis eorum mentio. Maſtril. *de Magiſtr. l.* 1. *c.* 16. *n.* 23. Capon. *diſc. fer.* 337. Covar. *pract. quæſt. c* 4.

13 Delegata vero cauſæ cognitione, videtur etiam delegata ejus executio, vel expeditio. Fachin. *l.* 12. *contr. jur. c.* 54. Felin. *in cap. ſuper, de Offi. deleg.* contrarium tenet Menoch. *de arbitr. q.* 37. *n.* 23. qui tamen *nu.* 30. *ſeqq.* pluries limitat, & eſt communior uti teſtatur ipſe Fachin. *l. c.*

14 Delegata diſpenſatione, vel gratia Epiſcopo, non facta mentione Vicarii, vel Vicario, non facta mentione Epiſcopi, ille ſolus exequitur, cui fuit facta delegatio: nam licet ſit idem utriuſque tribunal, fallit tamen in iis, quæ ſunt Juriſdictionis extraordinariæ. Tambur. *de Sacram. l.* 8. *tr.* 2. *c.* 12. §. 1. *nu.* 2. Sanch. *de matrim. l.* 8. *diſp.* 27. *nu.* 30. Bonac. *de LL. diſp.* 1. *q.* 3. *pun.* 8. §. 1. Rebuff. *in forma Vicar. n.* 161. & plures vide in verb. *Executor Apoſtolicus. verſ. ſi vero litteræ*.

15 Delegatus Judex non poteſt, ubi voluerit, locum Judicii ſibi eligere: nam ſi in delegatione fuit aſſignatus, debebit ad illum partes citare; ſi non, debebit citare ad locum territorii intra limites Juriſdictionis, tutum, & honeſtum, partibus non multum incommodum. *L. ſi locus.* 59. *ff. de Jud.* & non ultra dietam. *cap. ſtatutum, §. cum vero, ad med de reſc. in* 6. Marant. in Specul. *p* 6. *memb* 1. Scacc. *jud. l.* 1. *c.* 32 *n.* 34.

16 Delegatus Principis regulariter poteſt ſubdelegare. *L. un. Cod. qui pro ſua Juriſd. L. a Judice Cod. de Jud. c. fin. de Offic. deleg. c. cum cauſam, §. mandamus de appel.* Sanch. *de matr. l.* 3. *diſp.* 31. *n.* 1. Sperel. *dec.* 106. *n* 46. Limit. ſi delegatus per ſe. vel ſuis manibus cauſam expedire fuit juſſus; quia tunc dicitur electa induſtria perſonæ. Menoch. *de præſ. l.* 2. *præſ.* 21. *n.* 8. *cit. c. fin. §. is de offic. & pot. Jud. deleg.* Vant. *de nullit. ex def Juriſd. deleg. n.* 21. Sbroz. *de offic. Vicar. l.* 2. *q.* 34. & alii apud Sperel. *l. c.* licet negotium eſſet leve. Limit. ſecundo ſi ejus conſcientia fuit onerata, ſecundum plurimos apud Sperel. *l. c.* vel ſi fuit dictum in delegatione, *de tua perſona, vel prudentia confidentes*, vel *proprio Judicio*. (de quo tamen latius infra in verb. *Executor Apoſtolicus.*) ſi fuit facta motu proprio; nam ſi facta eſt ad inſtantiam, ſi partes conſentiant, poteſt fieri ſubdelegatio, licet ſit electa induſtria perſonæ DD. apud Sperel. *l. c.* Antonel. *de regim. Eccleſ. l.* 5. *c.* 9. Limit. tertio in cauſis meri Imperii, quæ ſubdelegari non poſſunt. Menoch. *de arbitr. q.* 54. *a n.* 12. ubi late. Fachin. *l.* 1. *contr. Jur. c.* 47. ubi ad contraria reſpondet.

17 Delegatus Principis non eſt dignior ordinario. Fachin. *lib.* 12. *contr. Jur. cap.* 84. Felin. *in cap. ſuper quæſtione, de Offic. deleg.* & alii; habet infirmiorem Juriſdictionem, quam ordinarius. Fachin. *l. cit. c.* 86. excepta cauſa delegata. Fachin. *d. c.* 47. & 84.

18 Poteſt recuſari, & allegari ſuſpectus. *cap. Judex, de off. deleg. in* 6. niſi in delegatione recuſatio fuiſſet prohibita. Barboſ. *de clauſul. clauſ.* 131. & delegatus poſt recuſationem, ſeu allegationem pro ſuſpecto, nulliter ad ulteriora procedit, tam de Jure Civili, quam Canonico. DD. apud Lancellot. *de attent. poſt recuſ. Jud. cap.* 6. *n.* 4. ubi late. Rot. *deciſ.* 31. *p.* 15. *rec. n.* 1. nec tunc poteſt ſubdelegare. *cit. cap Judex.* Marant. *in prax. de ord. judic. p* 4. *diſt.* 5. *n.* 43. apud Rot. *d. deciſ.* 31. *n.* 2. ſubdelegatio tamen facta ante propoſitam recuſationem, tenet. vide gloſ. *in d. cap. Judex. in verb. Judex*. Et talis recuſatus poteſt compellere partes ad eligendum arbitros, & poteſt cauſam principalem, ſi cauſæ ſuſpicionis non ſunt probatæ, neque arbitri electi, remittere Principi, vel aliis ſubdelegare, etiam ſine recuſantis conſenſu. Marant. *de Jud. ord. d. p.* 4. *diſt.* 5. niſi ſuper cauſa recuſationis fuerit declaratum; quia tunc nec de partium conſenſu ſubdelegare poteſt. Sperel. *dec.* 93. *n.* 2. 10. & *ſeq.*

19 Delegatus Principis poteſt in cauſis ſibi commiſſis ab eodem eligere nuntios, & executores, qui partes citent, & alia in cauſis neceſſaria exequantur. *L.* 3. *Cod de ſport.* & ibi gloſ. *in verb. ſupponere in prima opinione.* & in eo ſe male gerentes removere, & punire, & alios ſubrogare, dummodo fuerit delegatus ad univerſitatem cauſarum, ſecus ſi ad unam tantum, juxta cit. gloſ. *in d. verbo ſupponere in ſecunda opinione*. vide Cabal. *reſ. crim. caſ.* 262. qui id admittit etiam in delegato ad unam tantum cauſam, contra cit. gloſſam.

20 Dicitur delegatus ad univerſitatem cauſarum, cui committitur genus cauſarum ſub aliquo nomine collectivo, & talis habet naturam ordinarii. Bal. *in L. ſi ut proponis. Cod. quom. & quand. Jud.* Abb. *in c. Bertoldus, de ſent. & re jud.* Felin. *in cap. qualiter, de accuſ.* Scacc. *de Jud. l.* 1. *c.* 66. *num.* 7. plura quis, & quando quis dicatur delegatus ad univerſitatem cauſarum, & quando non, vide P. Pith. *n.* 1. DD. *in tit. extr. de offic. & poteſt. Jud. deleg.*

21 Delegatus ad unum articulum cauſæ non poteſt ſubdelegare. DD. *in d. L. a Judice. Cod. de jud.* quia tunc delegatus nullam habet Juriſdictionem, ſed tantum utitur Juriſdictione delegantis. Fachin. *lib.* 1. *contr. Jur. c.* 45. contra Bat. *in L. more. ff. de Juriſd. omn. Jud.* Imo delegatus talis etiam cum poteſtate ſubdelegandi, non poteſt ſubdelegare juxta eundem Fachin. *l.* 1. *c.* 45. & *lib.* 12. *c.* 99. licet communior apud eundem teneat contrarium.

22 Delegatus ad univerſitatem cauſarum, poteſt cognoſcere de nullitate ſuæ ſententiæ. Menoch. *de arbitr. l.* 1. *q.* 67. *n.* 31. & DD. apud Riccium *in prax. cauſ. deleg. reſ.* 428. Aufrer. *ad Capell. Tholoſ. deciſ.* 38.

23 Delegatus in deciſoriis tenetur ſervare ſtylum Curiæ delegantis, ſecus in ordinatoriis; nam in his loci conſuetudo eſt attendenda. Sperel. *deciſ.* 85. *n.* 5. ubi DD. Beltram. ad Ludov. *deciſ.* 251. *nu.* 16. Grat. *diſc. for. c.* 516. *num.* 32. Genuenſ. *d. c.* 85. *num.* 13. *L. teſtium. in fin. ff. de teſt.*

24 Debet ſervare formam reſcripti, ſeu delegationis, aliter nulliter agit, & tenetur ad intereſſe. *cap. cum dilecta, de reſcr. L. diligenter, ff. mand.* Pax Jord. *de re judic. l.* 13. *tit.* 6. *n.* 48. Ludoviſ. *deciſ.* 1. *num.* 1. ubi Abb. *in cap. cauſam n.* 10. *de re jud. cap. venerabili, de offic. deleg. cap. Piſanis, de reſtit. ſpol.* Ciarlin. *contr. for. c.* 51. *nu.* 1. Capon. *diſc. for.* 99. ſi tamen formam non ſervaret ſciente eo, qui delegavit, & non contradicente, videtur habere tacitum mandatum in eo, quod excedit, & ſic validum erit. Pax Jord. *l. c.* Vantius ubi *de nullit. tit. qualiter, & quib. mod. ſentent. n.* 47. DD.

25 Delegatus non tenetur mittere citato originalem commiſſionem, vel delegationem. Riccius *in praxi vor. reſ. p.* 2. *reſ.* 62. Gail. *l.* 1. *obſ.* 48. Mynſing. *cent.* 3. *obſ.* 3. comparenti tamen tenetur illam exhibere in originali, ſi petatur; alias ſufficit copiæ tranſmiſſio. Ricc. *l. c.* Scacc. *de jud. lib.* 1. *cap.* 32. *n.* 34. tex. gl. & DD. *in cap.* 2. *in pr. de dilat.* quamvis multi velint, quod teneatur delegatus mittere citato originale ſuæ delegationis, ut videre eſt apud DD. *in auth. qui ſemel. verb. adverſario cognitis. C. quomod. & quand. cap. prudentiam, de offic. deleg.* ſed contraria communior dicitur a cit. Mynſing.

26 Delegatus ab Epiſcopo non poteſt accipere expenſas itineris a partibus, ſed debent dari a delegante. gl. *in cap. cum ab omni, de vit. & hon. Cler.* Molin. *de Juſt. tr.* 2. *d.* 84. *n.* 8. Pirhing *l.* 1. *tit.* 3. *ſect.* 5. §. 5. ubi late etiam quoad alia munera &c.

27 Delegatus Pontificius non poteſt ſibi aſſumere aſſeſſorem, niſi indigeat & tunc modo partibus non ſit ſuſpectus. *cap. ſtatutum, de reſcr. in* 6. §. *aſſeſſorem.* Poteſt ſibi aſſumere Notarium; nullum munus a partibus accipere poteſt. *d. cap. ſtatutum, de reſcr. in* 6. exceptis expenſis itineris. vide P. Pirhing *l. c.* Poteſt alteri ſubdelegare munus examinandi teſtes, non tamen ipſum munus, vel miniſterium, ad quod fuit delegatus, uti ipſam diſpenſationem. Sanch. *de matrim. l.* 8. *diſp.* 27. Gobat. *de imped. matrim. caſ.* 23. & latius infra *in prax. Execut. Apoſt.* Debet immittere in poſſeſſionem Beneficiatum proviſum a S. Pontif. licet adſit contradictor, qui ſit in poſſeſſione, niſi iſte oſtenderit titulum canonizabilem, & validum. de quo vide verb. *Manutentio.*

28 Delegatus Apoſtolicus debet eſſe in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutus. *d. cap. ſtatutum in princ. de reſc. in* 6. vel obtinere perſonatum, aut eſſe Canonicus Cathedralis Eccleſiæ. Sperel. *deciſ.* 167. *n.* 15. & 30. Poteſt etiam is eſſe, qui habet præeminentiam cum Eccleſiaſtica Juriſdictione, licet revocabilem ad nutum. Eſt ſubditus Ordinario. Barboſ. *de offic. Epiſc. alleg.* 10. *n.* 9. Pignat. *tom.* 2. *conſ.* 24. ubi loquitur de Conſervatoribus. Ad excommunicandum non eſt merus executor. Barboſ. *l. c. alleg.* 96. Delinquens in ſuo officio non poteſt puniri ab Ordinario tanquam inferiore, ſecus ſi delinquit extra officium. Ricc. *in prax. cauſ. deleg. reſ.* 431. *& p.* 3. *reſ.* 492. Cabal. *reſ. crim. caſ.* 53. Clar. *in* §. *fin. q.* 35. *n.* 14. Imo ſi aliquid mandat Ordinario, quod ſpectat ad executionem ſuæ delegationis, tenetur ille, viſa delegatione obedire. *cap. ſane, de offic. deleg.* Abb. *in c. cum contingat, de reſcr.*

29 Delegatus Apoſtolicus non poteſt ſubdelegare non conſtitutis in dignitate Eccleſiaſtica. Riccius *l. cit. reſ.* 430. & diximus in verbo *Alienatio nu.* 46. Genuenſ. *d. c.* 85. *nu.* 3. apud quos videre poteris limitationes. Non poteſt procedere extra locum deputatum; quia delegatio ad unguem eſt ſervanda. Riccius *l. c. reſ.* 432. & regulariter ſolet deputari Civitas, vel locus inſignis. *d. c. ſtatutum, de reſcrip.*

30 Delegatus „ *ſi in evidentem* „ non poteſt mortuo Papa ferre judicium, ſi fuit mortuus re integra; quia non eſt gratia facta. Riccius *in prax. p.* 1. *reſ.* 105. Felin. *in c. relatum, de Offic. deleg.* Subdelegare non poteſt; quia eſt electa induſtria perſonæ ob gravitatem cauſæ. Riccius *loc. cit. reſ.* 106. Non habet facultatem transferendi emphyteuſin in extraneum, niſi hæc facultas ſit expreſſa. Riccius *in prax. emphyt. p.* 1. *reſ.* 120, cum alias id ſit de jure communi prohibitum. *gloſ. in L. etiam. ff. ſol. matr. verb. etiam filios.* Poteſt augere cenſum; quia tunc non dicitur facere contra delegationem, ſed illam pinguius adimplere. Riccius *in prax. p.* 1. *reſ.* 102. apud quem Rot. & DD. apud quem tamen aliqui contrarium tenent. Poteſt cognoſcere de ſubreptione. Abb. *in cap. ſuper lite de reſcr.* apud Riccium *loc. cit. reſ.* 103. vide tamen tex. & ibi gloſ. magna *in cap. de cætero, de ſent. & re jud.* ubi, quod poſſit cognoſcere, non ut ſemper ea pronunciet, ſed ut negotium ad ſuperiorem deferat. Tenetur probare clauſulam *evidentis utilitatis*, & ad hunc finem examinare teſtes, citare partem, & Eccleſiam. Ricc. *loc. cit. reſ.* 104. gl. *in Clem. præſenti, de cenſ.* niſi Pontifex concederet, ut extrajudicialiter ſe informaret. vide quæ ſupra diximus in praxi *alienationis.*

Delegati, cum ſunt plures, non poteſt unus ſine alio cognoſcere. *L. duo ex tribus. ff. de jud. cap. cauſam, c. prudentiam, & c. cum cauſa, de Offic. deleg.* niſi in delegatione adeſſet clauſula „ *quod ſi omnes,* vel alia ſimilis, uti „ *conjunctim, vel diviſim.* Quo tamen caſu debet prius requiri Collega, aliter ſine requiſitione, & declaratione, *quod non poteſt intervenire*, non poſſet alter procedere. Abb. & Felin. *in d. cap. prudentiam, de off. deleg.* vide tex. & DD. *in cap. cum plures, de offic. deleg. in* 6. Limit. In delegatione ad univerſitatem cauſarum; quia in iſtis idem dicendum eſt, quod in ordinariis. Marant. in Specul. *p.* 4. *fol. mihi* 108. Si diſcordant, non poteſt Ordinarius ſe immiſcere, ſed petere litteras delegationis, ut ſciat, cui obedire debeat. Abb. *in cap. cum contingat. de reſcr.* 31

Delegatus, non poteſt abſolutionem caſuum reſervatorum alii ſubdelegare; quia cenſetur electa induſtria perſonæ. Riccius *in d. prax. cauſ. deleg. reſ.* 429. & de diſpenſationibus quæ in foro conſcientiæ committuntur expediendæ confeſſori per ſacræ Pœnitentiariæ reſcriptum, an poſſint ſubdelegari, vide Sanchez *de matr. l.* 8. *diſp.* 27. *n.* 40. 32

Delegatus non poteſt trahere reum ultra dictam extra Diœceſin, niſi aliter conſtet ex reſcripto. *d. c. ſtatutum, de reſc. in* 6. quæ debet computari a finibus Diœceſis. 33

Delegatus accipit juriſdictionem a tempore datæ, ſed exercitium a tempore præſentationis. Felin. *in cap. cum te num.* 21. *de reſcript.* Bald. *in L. falſus nu.* 21. *C. de furt.* Oldrad. *conſ.* 324 *verſ. in commiſſione.* Sarnen. *ſuper reg. Cancell. de non judicando juxta formam ſupplicationis. quæſt.* 1. *num.* 9. Garz. *de benef. par.* 5. *cap.* 1. *num.* 349. Bich. *deciſ.* 114. *num.* 9. tex. *in cap. ſuper eo. il.ꝰ2. verſ. fin. de appellat.* gloſ. *in Clem.* 1. *verb. receptis, de procurat.* Archid. *in cap. ſi is cui. n.* 1. *de off. deleg. in* 6. Rot. *deciſ.* 264. *numer.* 15. *p.* 19. *rec. tom.* 1. hinc juriſdictionem non habet niſi ſibi præſentato originali, & authentico reſcripto delegationis ſibi factæ, cum debeat eſſe certus de ſua juriſdictione. Rot. *deciſ.* 20. *de conceſſ. præb. in noviſ. & deciſ.* 4. *de offic. deleg. in antiq.* Ægid. *deciſ.* 110. *verſ. circa ſecundum dubium*; & alii apud Rot. *deciſ.* 6. *numer.* 2, *&* 6. *p.* 4. *rec. tom.* 1, ubi quod alias nulliter ageret, *& deciſ.* 9. *d. p.* 4. etiamſi partes non appoſuerint de defectu juriſdictionis. *& d. dec.* 264. *nu.* 14. *&* 18. *p.* 19. *rec.* Et præſentatio reſcripti debet fieri ſolemniter per manum publici Notarii, & cum appoſitione teſtium. Specul. *tit. de reſcr. præſent. in princ. & per tot.* apud Rot. *d. deciſ.* 9. *n.* 1. *d. p.* 4. ubi etiam modus quomodo debeat regiſtrari in actis. 34

Ejus juriſdictio expirat per ſententiam, ſive juſtam, ſive injuſtam. Rot. apud Merlin. *deciſ.* 131. *numer.* 2. *inter ejus impreſſ.* ad tex. *in c. in litteris. cap. venerabili. & cap. ſignificantibus, de offic. deleg. L. ſi ut proponis. in.* 1. *C. quomod. & quand. Jud. L. Judex poſtea quam.* & ibi gloſ. *ff. de re jud.* P. Pirhing *de offic. deleg. in lib.* 1. *decret. nu.* 156. Sanchez *lib.* 8. *de matrim. diſp.* 27. *n.* 39. Menoch. *de arbitr. quæſ.* 67. *a n.* 21. Riccius *in prax. reſ.* 428. *p.* 1. Aufrer. ad Capel. Tholoſ. *deciſ.* 38. *nu.* 2. hinc dicitur, quod executor, qui erravit in ſua exequendo, puta, aut male diſpenſando, aut male negando diſpenſationem, non poſſit ſanare hunc errorem; cum jam fuerit functus officio ſuo, & ſic ceſſit juriſdictio. Tambur. *de Sacram. l.* 8. *tr. tr.* 2. *c.* 12. §. 1. *n.* 19. & ibi Gutierez *Canon. quæſt. l.* 2. *c.* 2. *nu.* 8. Limit. primo in delegato, qui ſententiam nullam, aut invalidam tulit ob non ſervatam formam reſcripti 35

ſcripti *arg. L. quid tamen*. 21. *ff. de recept. arbitr. DD. cit.* Limit. ſecundo in executore gratiæ, v. g. beneficialis; quia is, ſi per errorem juris, vel facti invalidam proviſionem fecit, aliam validam facere poteſt, ut poſt Innoc. docet Abb. *in c.* 1. *nu.* 29. *de ſent. & re jud.* apud Pirhing *l. c. verſ.* 3. *limitatur*. Limit. tertio juxta cit. Pirhing *verſ. limit. autem* 1. Menoch. *l. c. n.* 31. Aufrer. *l. c. n.* 2. in delegato ad univerſitatem cauſarum, & apud illum Gutierrez *l. c. nu.* 25. *& dub ſeq.* contra Decium, plura vide apud cit. Menochium, & alios. Et talis delegatus poſt ſententiam latam, neque ſubdelegare, poteſt, ut ad tex. *in cit. L. Judex poſteaquam. ff. de re judic. & in cap. in litteris.* 9. *de offic. deleg.* dixit Rot. *dec.* 31. *n.* 3. *p.* 15. *rec.*

36 Judex delegatus, & ordinarius ſimul, ſi actum, quem fecit nullum, fecerit tanquam delegatus, non poteſt poſtea illum ſuſtinere tanquam ordinarius: uti, ſi quis proceſſit tanquam delegatus Apoſtolicus vigore litterarum &c. ut ex Hoſtienſ. Imol. Abb. & aliis *in cap. cum ex officio, de reſcr.* dicit Rot. *deciſ.* 6. *nu.* 8. *p.* 4. *rec. tom.* 1. utpote qui potuit procedere ex poteſtate valida, proceſſit ex invalida. Put. *dec.* 383. *n.* 3. *l.* 2. Roman. *conſ.* 343. *n.* 5. Rot. *l. c.*

37 Delegatus, qui ſubdelegavit, non poteſt cauſam avocare, poſtquam ſubdelegatus incepit procedere, niſi adſit clauſula avocandi in qualibet parte litis *arg. cap. quamvis*. 6. *cap. ſi delegatus*. 7. *de offic. deleg. in* 6. Gratian. *diſc. for. cap.* 92. *n.* 8. Genuenſ. *d. cap.* 85. *n.* 27. ſecus re integra. *d. cap. quamvis, de offic. deleg. in* 6. quidquid ſit in Ordinario.

38 Subdelegatus non poteſt alteri ſubdelegare, ne res in infinitum procedat; ut per gloſ. magnam *in princ. in cap. ſuper quæſtionum*. §. *porro, de offic. deleg.* quam ſequitur Abb. *in c. cum Bertoldus. col.* 10. *de re jud.* & alii apud Vantium *de nullit. ex defect. juriſd. n.* 26. *pag.* 130. licet ordinarius poſſit delegato ſuo poteſtatem dare ſubdelegandi. gloſ. *fin. in cap. is cui, de offic. deleg. in* 6. Imol. ubi de communi *in Clem.* 1. *de offic. deleg.* & alii apud Vantium. *loc. cit.* & ſubdelegatus non poteſt ſubdelegare, etiamſi coram eodem ſubdelegato ſubdelegare volente lis fuiſſet conteſtata. DD. apud Vant. *loc. cit. num.* 28.

39 Delegatio non convaleſcit ex poteſtate ſuperveniente, quando a principio non tenuit, & ideo acta ante ſupervenientiam poteſtatis, utpote nulla, non convaleſcerent. DD. apud Vantium *l. cit. nu.* 31. Specular. *in tit. de judic. delegato*. §. *excipi poteſt. verſ. quid ſi committens. n.* 15.

Plura de hac materia vide apud Canoniſtas *in tit. de offic. & poteſt. jud. deleg.* Vantium *loc. ſup. cit.* Speculat. *ubi ſupra*. & infra in praxi *Executoris Apoſtolici. litt. E.*

DENUNCIATIO.

Praxis Denunciationis.

1 Denunciatio Judicialis eſt manifeſtatio criminis, vel delinquentis. Alia eſt generalis, quando nempe ſolum crimen manifeſtatur, & hæc eſt ſine requiſitis. Specialis eſt, quando etiam delinquens manifeſtatur; & hæc habet quatuor requiſita. Primum, quod ſit ſcripta. Secundum, debet exprimi ſpecialiter delictum. Tertium, debet exprimi delinquens per nomen proprium, vel per alia ſigna æquipollentia, quæ illum indicent. Quartum requiritur nomen denunciantis, ſicut etiam in querela, aliter non poteſt procedi. Bal. & alii *in L. fin. Cod. de neg. geſt.* Alex. *conſ.* 71. *l.* 3. Scacc. *de jud. l.* 1. *c.* 71. *n.* 2. *cap. inquiſitionis, de accuſ.* §. *tertia dubitationis, & ſeq.* Dian. *p.* 4. *tr.* 8. *reſ.* 41. Farin. *de hæreſ. q.* 85. *n.* 68. Item requiritur juramentum denunciantis, niſi aliter obſervet conſuetudo. Bene verum eſt, quod poteſt teneri occultum nomen denunciantis. Scacc. *l. c. verſ. nam reſpondeo*. Debet etiam nominare teſtes, quos ſi ignorat, Judex debet illi præcipere, ut redeat melius informatus. modum procedendi vide Scacc. *l. c.*

2 Denunciare quis tenetur delicta pertinentia ad S. Officium, licet non poſſit probare, quamvis ſecus ſit in aliis. Barb. *de pot. Epiſc. alleg.* 96. *a nu.* 51. Sanct. *de hæreſ. c.* 9. *dub. unic. num.* 3. *&* 4. Homob. *de exam. Eccleſ. p.* 1. *tr.* 7. *q.* 14. Genuenſ. *in prax. c.* 18. *ſeu* 23. *juxta diverſ. impreſſ. n.* 5. Bonacin. *de onere, & oblig. denun. diſp.* 6. *punc.* 1. §. 4. *nu.* 5. Scacc. *de judic. cauſ. civil. crimin. & hæret. c.* 56. *n.* 4. *l.* 1. & plurimi alii cum Dian. *p.* 1. *tr.* 4. *reſ.* 1. Et in delictis, quæ ſpectant ad S. Officium, denunciatio poteſt fieri etiam ante correctionem. Dian. *l. c. reſ.* 2. Limit. quod denunciatio non eſt neceſſaria, cum criminoſus eſt jam emendatus. Genuanſ. *l. c.* & DD. apud Dian. *l. c. reſ.* 3. Limit. ſecundo quod non tenetur denunciare, qui propterea grave damnum in bonis timet. Sanct. & Scacc. *ll. cit.* & alii apud Dian. *uti ſup. reſ.* 8. Neque complices; quia manifeſtarent ſe ipſos. idem, *reſ.* 9. Bonac. *in Decalog. diſp.* 10. *q.* 3. *pun.* 1. vide etiam in verbo correctio. & DD. *cit.* apud quos plura de hac materia. & Genuenſ. *l. cit. c.* 2. ubi etiam quod teneatur quis denunciare impedimentum matrimonii, etiamſi illud probare non poſſit. ita *n.* 2. *poſt med.* Barboſ. *l. c. n.* 51. *ad fin.* Bonacin. *loc. c. verſ. quartus eſt caſus.* niſi ex denunciatione orietur ſcandalum. vide Barboſ. *l. c. reſ.* 31. *n.* 26. contra Pontium, *ut infra n.* 4.

Denunciatio litis, vel laudatio authoris debet eſſe 3
non tantum certificatoria ſecundum multos, ſed etiam incitatoria; quamvis ſecundum plures ſufficiat, quod ſit certificatoria. vide DD. apud Scacc. *de Jud. l.* 1. *c.* 30. *a n.* 7. qui tamen conſentit priori ſententiæ, quod denunciatio debeat eſſe etiam incitatoria, & ut laudatus teneatur credere, debet ei in citatione tranſmittere copiam libelli, in forma debita & authentica. Marant. in Specul. *p.* 6. *memb.* 5. Bar. & DD. apud Scacc. *l. c.* Limit. ſi denunciatio fiat cum Judicis auctoritate; quia tunc creditur Judici, & ſi petatur, debet dari copia. Et hæc denunciatio eſt neceſſaria, licet denunciatus ſit aliunde certus de lite mota. Præterea denunciatio eſt facienda venditori ipſi, non fidejuſſori. Bal. *in L. liberam. Cod. de ſent. & interloc. omn. Jud.* Neque ſufficit, quod fiat authori venditoris, niſi venditor expreſſe ceſſiſſet ei ſua jura, & actiones, vel conſtituiſſet eum procuratorem in rem propriam. Marant. *l. c.* Scacc. *l. c. num.* 11. quod ſi venditor fuit mortuus, nullo relicto hærede, nec poſſit laudari alius, facienda erit denunciatio hæreditati jacenti, & denuncians debebit petere curatorem eidem hæreditati; nam alias denunciatio non erit efficax. Scacc. *de jud. l.* 1. *cap.* 30. *n.* 12. ſi vero reliquit hæredem, denunciatio fiet illi, etiam non petito curatore pro illo, ſi ſit major. Debet autem denunciatio talis fieri, antequam labatur terminus ad probandum; nam alias denunciatus non poſſet docere de Juribus ſuis; debet etiam fieri coram eo Judice, coram quo emptor fuit conventus; nam venditor utpote tertius interveniens in Judicio retinet naturam actoris. Gail. *l.* 1. *obſ.* 71. *nu.* 6. Scacc. *de jud. l. c. n.* 14. *&* 15. niſi lis verteret coram arbitro, nam coram eo tertius, vel author non poſſet laudari. De hac materia denunciationis litis vide etiam Pajatel. *exped. & annot.* 18. *n.* 6. *&* 24. *ſeqq.* plura vide infra in verbo *Venditor*.

Denunciationes matrimoniales non ſunt de illius ſub- 4
ſtantia, ſed tantum de ſolemnitate, & ideo earundem omiſſio illud non irritat. Guttier. *lib.* 2. *pract. quæſt. q.* 4. Sanch. *de matrim. lib.* 3. *diſp.* 5. *num.* 3. Riccius *in prax. p.* 1. *reſ.* 235. Seraphin. *deciſ.* 1099. Farin. *dec.* 390. Barb. *de off. Epiſc. alleg.* 32. *n.* 1. Ciarl. *contr. for. c.* 104. *n.* 16. Gratian. *diſcept. for. c.* 841. *n.* 26. *&* 27. ubi Rota & S. Congr. Obligant tamen ad detegendum impedimentum occultum, quod non poteſt probari, ut ſupra *n.* 2. Covar. & alii apud Dian. *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 221. ſed Pont. *de matrim. lib.* 5. *cap.* 34. *num.* 5. tenet contrarium.

Denunciationes debent fieri tribus diebus feſtivis 5
continuis, & non ferialibus, etiam cum diſpenſatione Epiſcopi; quia Epiſcopus in conſtitutionibus Concilii non poteſt diſpenſare; debent etiam fieri in utraque Parochia contrahentium, in qua magis verſati ſunt, & ubi habent principalem locum. Riccius *loc. cit.* & ibi DD. Barboſ. *loc. cit.* vide Sanch. *de matr. lib.* 3. *diſp.* 6. Dian. *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 235.

DEPOSITUM.

Praxis Depoſiti.

1 Depoſitum eſt contractus, quo ſola rei cuſtodia alteri committitur. *L.* 1 *ff. depoſ.* Gomez *tom.* 2. *var. reſ. cap.* 7. *num.* 2. Aliud eſt privatum, aliud Judiciale. Hoc ſolet fieri, quando creditor recuſat recipere pecunias, & lite pendente ſuper aliqua re illa ſolet deponi. *L. licet. ff. depoſ.* quod vocatur ſequeſtrum, & non poteſt reſtitui, niſi lite finita. Debet fieri coram Judice deponentis ut ſupra in verb. *Creditor. num.* 24. Ciarlin. *contr. for. cap.* 34. *num.* 11. *& cap.* 200. *num.* 19. Capon. *diſc. for.* 11. *num.* 13. Scaccia *de jud. lib.* 1. *cap.* 34. *num.* 44. Eſt etiam aliud depoſitum, quod dicitur confeſſionatum, quod cenſetur eodem Jure, ac reale ſecundum DD. apud Fachin. *lib.* 2. *contr. jur. cap.* 92. Rok *conſ.* 17. ut cum quis fatetur ſe debere ex cauſa depoſiti, quamvis multi contrarium teneant apud cit. Fachin.

2 Depoſitum non cadit in ſtabilibus. Bart. *in fin. in L. ſi mora*, ubi Caſtr. *ff. ſolut. matrim.* apud Ciarlin. *contr. for. cap.* 45. *num.* 21. proprie enim ſtabilia offeruntur, & traduntur, mobilia vero conſignantur, ſeu deponuntur; & tunc, ſi res oblata ob moram creditoris in eam recipiendo, fiat deterior, debitor de dolo duntaxat tenetur. cit. *L. ſi mora.* ubi creditor erat uxor pro ſuis dotibus.

3 Itaque depoſitum aliud eſt judiciale, ut quando res controverſa apud tertium deponitur, vel de conſenſu ambarum partium, vel authoritate, & mandato Judicis, ut lite finita victori reſtituatur, quod etiam vocatur ſequeſtrum, ſeu voluntarium, ſeu neceſſarium, ſeu etiam quod fit a debitore, quando creditor recuſat acceptare ſolutionem, ut diximus in verb. *Creditor num.* 24. & tangemus aliqua adhuc infra; & aliud eſt privatum, quod fit privata partium authoritate in re alias non litigioſa, cuſtodiæ cauſa. de quibus late DD. *in tot. tit.* 16. *lib.* 3. *decret. & lib.* 16. *tit.* 3. *ff. depoſit.*

4 Ulterius aliud eſt regulare, quando res alicui gratis cuſtodienda datur, & gratia ac commodo ſolius deponentis; & aliud irregulare, ut cum vel datur depoſitario aliqua merces pro cuſtodia rei depoſitæ, & tunc dicitur potius locatio, aut conductio, ut in *L.* 1. §. *ſi veſtimenta. ff. depoſiti*, vel cum pecunia deponitur, ut depoſitarius eadem ad libitum utatur, quod tunc ſe habet ad inſtar mutui. Alex. *conſ.* 80. *num.* 4. *verſ. confirmo. vol.* 3. & transfertur dominium ex natura rei, ſi non ex natura contractus. Bero. *conſ.* 194. *num.* 34 *vol.* 2. apud Alex. Sperel. *deciſ.* 29. *num.* 21. *ſeqq.* ubi late, & *num.* 25. quod aſſumat naturam mutui, & ſecundum illam regulari debeat, ex quo dominium tranſeat in depoſitarium. ex gloſ. *in L. in navem in verb. in creditum; & in verb. ſolveret. ff. locat. L. Lucius. la.* 1. *ff. depoſit.* Alex. *in L. cum quid. num.* 13. *ff. ſi cert. pet.* & aliis & *num.* 32. quod citra labem formalis uſuræ non poſſit deponens aliquod lucrum prætendere per *DD. ibid. cit.* & infra *num.* 17.

5 Et licet in depoſito regulariter non detur compenſatio, ut diximus in verb. *compenſatio. num.* 11. & late Mantic. *de tacit. & ambig. lib.* 10. *tit.* 10. *per tot.* Gratian. *diſc. for. cap.* 728. *n.* 21. tamen in hoc depoſito irregulari illa admittitur, non ſecus ac in mutuo vero, & etiam ſola depoſitarii confeſſione probatur, non ſecus ac in mutuo confeſſato. ita Sperel. *l. c. n.* 28. & 29. Mantic. *l. c. n.* 17. ſed contrarium vide apud Graſſ. *de except. except.* 16. *n.* 56. quod nempe non admittatur compenſatio, etiamſi depoſitum conſiſtat in pecunia numerata, licet dominium tranſeat in depoſitarium. Omneque periculum tunc ſpectat ad depoſitarium. Sperel. *n.* 30. Ludoviſ. *deciſ.* 146. *n.* 17. ubi plura.

6 Ut depoſitarius pecunia depoſita uti poſſit, ſufficit tacitus conſenſus. Bonac. *de contract. diſp.* 3. *q.* 13. *punc.* 1. *nu.* 3. *verſ. ſecundus.* Garzia *de contract. cap.* 2. *nu.* 12. apud Sperel. *loc. cit. n.* 23. ubi *num.* 21. & 22. quod talis tacitus conſenſus etnatur, ſi pecunia fuerit a deponente depoſitario numerata, & non ſigillata &c. per gloſ. *in L. die ſponſaliorum.* §. 1. *in verb. condemnandus eſt. ff. depoſiti.* & ibi Salycet. *in fin.* Caſtr. *in L. ſi ſacculum. eod.* & aliis; nec tunc depoſitarius utendo pecunia depoſita furtum committit. Vide de hoc plura apud cit. Sperel. ubi etiam an, & quando præſumatur potius mutuum, quam depoſitum, ac vice verſa & infra *n.* 11.

Porro depoſitum factum in caſu, quo creditor recuſat acceptare ſolutionem, liberat debitorem; ad tex. *in L. obſignatione. C. de ſolut.* maxime ſi eſt factum de mandato Judicis. Ciarlin. *cap.* 179. *num.* 6. Ut liberet debitorem ab uſuris, debet eſſe purum, & non conditionale conditione extrinſeca, ſecus intrinſeca, quæ ineſt ex natura rei, & contractus. de quo vide Poſt. *de ſubhaſtat. inſpect.* 17. Cyriac. *contr.* 267. *n.* 2. & 5. *lib.* 2. Merl. *de pign. & hypoth. lib.* 4. *tit.* 2. *q.* 82. *n.* 69. Sigiſm. Scacc. *de commerc. & camb.* §. 2 *gloſ.* 5. *num.* 172. Gratian. *diſc. for. cap.* 260. *num.* 7. *ſeq.* Menoch. *de arbitr. caſ.* 232. Capon. *diſc. for.* 11. *num.* 4. Rot. *deciſ.* 339. *p.* 4. *rec. tom.* 2. *per tot.* & alios, apud quos videre poteris requiſita ad hujus depoſiti legitimitatem; inter quæ primum requiſitum eſt, quod præcedat oblatio realis, & quod creditor doloſe ſolutionem acceptare recuſaverit. *L. ſi ſoluturus. ff. de ſolut.* Maurus *de ſolut. cap.* 2. §. 4. Ludoviſ *deciſ.* 214. *num.* 1. Cyriac. *contr.* 158. *num.* 24 Cancer. *var. reſ. p.* 3. *cap.* 8. Bichius *deciſ.* 283. Tuſc. *litt. D. concl.* 203. Tranchedin. *conſ.* 109. *a num.* 9. & alii; & hæc, ſi creditor ſit præſens, ſi vero ſit abſens, poterit illa alteri fieri, ſi aliquis extet, cui fieri poſſit. nec tenebitur debitor in alteram provinciam ſe conferre, ad quam ſe creditor contulit. Item quod debitor adeat domum creditoris, & ibi eidem ſui debiti ſolutionem offerat, nec ſufficiet, ſi adeat Judicem. Item quod fiat loco, & tempore debito. Item quod fiat integrum una cum ſolutione ſportularum Notario; & quod ſit integrum, probare debebit debitor, non creditor. Gabr. *de prob. concl.* 6. *in* 1. *limit. num.* 15. *ſeqq.* Ludov *deciſ.* 480. *n.* 2. & 3. apud Rot. *deciſ.* 214. *num.* 14. *p.* 8. *rec.* & infra *num.* 9. Item, quod fiat in moneta currente in loco contractus, niſi contrahentes expreſſerint qualitatem monetæ. Et ſi moneta ſit de proximo varianda, & minuenda, depoſitum non valet, ſi deponens id ſciebat, de quo Scaccia *loc. cit.* §. 2. *gloſ.* 3. *a num.* 112. *ſeqq. & dicta gloſ.* 5. *n num.* 177 Gratian. *diſc. for. cap.* 260. *num.* 19. & ibi de Luca *n.* 10. & 11. ubi, quando poſſit dici pecunia de proximo minuenda. Menoch. *l. c. n.* 6. Debet etiam intimari pro luitione cenſus, creditori & hæredibus, qui, ſi ſint minores, & non habeant curatorem, debent citari conſanguinei, qui illos defendant, & in ſubſidium debet dari defenſor a Judice. Capon. *loc. cit.* & tandem debet præcedere citatio creditoris ad cognoſcendum, an adſit juſta cauſa recuſandi. *L. acceptam. C. de uſur.* Rot. coram Coccin. *deciſ.* 1345. *n num.* 13. *inter ejuſd. impreſſ.* Rot. poſt Cenc. *de cenſib. deciſ.* 297. *num.* 6 ſufficit tamen quod fuerint citari principales creditores, ut ad tex. *in L. mora rei* 88. *ff. de V. O.* Bart. *in L. centum Capua. n.* 8. *ff. de eo, quod cert. loc.* dicit Coccin. *loc. cit. n.* 17. plura vide apud *DD. citat.* & tetigimus aliqua in verbo *Creditor, & Debitor. n.* 24. 7

In tali depoſito debet Judex eligere depoſitarium, qui facile rem depoſitam creditori reſtituet. Trentacinq. *var. reſ. lib.* 3. *tit. de depoſito, reſol.* 22. *ſub n.* 2. *verſ. & ipſe.* apud Bich. *loc. cit. nu.* 26. Menoch. *loc. cit. nu.* 9. & 10. ubi, quod Judex poſſit etiam ſe ipſum in depoſitarium eligere. DD. *in L. ſi fidejuſſor*, §. *ult. ff. qui ſatiſd. cog.* Tiraquel. *de retract. convent.* §. 4. *gloſ.* 7. *num.* 1. ubi tamen *num.* 2. monet, ut Judex abſtineat, quantum fieri poteſt, ab iſta electione ſui ipſius in depoſitarium, ad tollendas ſuſpiciones fraudis. Et ſi perſona a Judice in depoſitarium electa recuſat depoſitum recipere, debet deponere volens recurrere denuo ad Judicem, ut perſonam idoneam eligat, alias depoſitum non relevat. Coccin. *l. c. n.* 25. 8

Depoſitum etiam non dicitur integrum, ſi non fuerit factum una cum fructibus decurſis, ut ex *L. acceptam. in princ.* & ibi gloſ. *in verb. cum uſuris.* & Bal. *in* 6. *oppoſit. num.* 19. & alii. *C. de uſur.* apud Ludoviſ. *deciſ.* 480. *n.* 2. & ſufficit defectus in uno nummo, ad hoc ut depoſitum non dicatur integrum. Ludoviſ. *loc. cit. num.* 4. & ibi Beltramin. *n.* 6. Tiraquel. *de retract. convent.* §. 4. *gloſ.* 6. *n.* 23. & *ſeq.* & integra ſolutio probari debet a debitore. *DD. cit.* 9

Depoſitum tamen quando fuit a creditore acceptatum, ſeu ratificatum, ſive tacite, ſive expreſſe, ſuffragatur, quamvis alias fuerit invalidum. Rot. coram Coccin. *d. deciſ.* 1345. *num.* 18. ubi citat Ayin. *conſ.* 106. *nu.* 2. Surd. *conſ.* 86. *in fin.* & dicitur tacite approbatum, quando cre- 10

do creditor inſtitit pro illius conſignatione. Rot. deciſ. 81. par. 14. rec. numer. 11. ubi DD. cit. Similiter, ſi pars recepit, & acceptavit depoſitum non integrum, ſibi præjudicat, nec poteſt illud impugnare ſub prætextu non integritatis, ſed ſolum poteſt agere ad reſiduum, ut dicit Beltramin. loc. cit. num. 7. ubi etiam, quod pars cenſeatur eo ipſo illud tacite approbare, ſi illo ſibi intimato, nihil opponit. ex Surd. loc. cit.

11 Depoſitum potius, quam mutuum præſumitur, quando pecunia fuit data mercatori diviti; quia ille non præſumitur accepiſſe mutuam. Sperel. deciſ. 29. num. 14. & 15. Gratian. diſc. for. cap. 174. a num. 1. ubi late. Gabriel. commun. concl. tit. de reb. cred. concluſ. 2. num. 2. ubi Decius in L. cum quid. ff. ſi cert. pet. Mareſc. lib. 1. var. reſ. cap. 7. num. 1. niſi expreſſe conventum fuerit, ut pecunia depoſita poſſit uti. vide gloſ. in L. die ſponſaliorum. in verb. condemnandus eſt. ff. depoſit. Cyriac. contr. for. 92. num. 20. & 21. late Ciarlin. contr. for. cap. 156. per tot. & principalis concluſio procedit, etiamſi pecunia fuerit numerata. vide Gratian. loc. cit. num. 8. ſeqq. & DD. cit. ubi videbis limitationes.

12 Hujus depoſiti judicialis periculum ſpectat ad creditorem, quando ipſe fuit in mora adimplendi pro parte ſua, etiamſi depoſitum ſit conditionale, conditione tamen poteſtativa reſpectu ipſius creditoris, L. qui decem, cum ibi not. ut per Bart. Caſtr. num. 3. & L. creditor oblatam. 102. ff. de ſolut. Tiraquel. de retr. convent. §. 4. gloſ. 6. num. 34. apud Mareſc. l. c. nu. 6. ubi, quod in hoc caſu non attendatur, an dominium depoſiti remanſerit penes debitorem, ſed conſideretur culpa ipſius creditoris ſolutionem ſine cauſa recipere recuſantis. Similiter ſi depoſitum fuit purum, & abſque conditione, debitor liberatur: quod ſi vero depoſitum fuit conditionale conditione intrinſeca, & nec debitor, nec creditor fuit in mora, tunc debitor non liberatur, juxta Mareſc. loc. cit. vide etiam Tranced. conſult. 109. a n. 15.

13 Depoſitum tacito deponentis conſenſu nunquam novatum cenſetur, niſi concurrat expreſſus; ad tradita per Sperel. deciſ. 29. num. 42. quia novatio hodie ex tacito conſenſu, non fit. L. ult. ubi DD. C. de novat. Menoch. de præſum. lib. 3. præſ. 134. num. 12. Gail. lib. 2. pract. obſ. 30. num. 3. An poſſit a deponente revocari quando eſt judiciale, ſine conſenſu Judicis, & partium? negativam vide apud Capon. diſc. for. 11. Salgad. in labyr. cred. p. 3. cap. 16. num. 34. late Tiraquel. de retr. convent. §. 4. gloſ. 9. per tot.

14 Depoſitum, & cuſtodiam quis non cenſetur in ſe ſuſcepiſſe ex eo, quod ipſo præſente, & tacente fuerit quid depoſitum in ejus capſa: Nat. qui de communi teſtatur conſ. 131. n. 1. apud Ludoviſ. deciſ. 146. nu. 14.

15 Depoſitum, ut habeat vim ſolutionis, pecunia debet numerari, nec ſufficit depoſitio ſacculi. Ludoviſ. deciſ. 146. n. 3. ubi Bart. in L. cum ſervus. num. 3. ff. de cond. & demonſtr. Bal. in L. accept. nu. 1. C. de uſuris. Menoch. de arbitr. caſ. 232. num. 4. & quidem coram teſtibus. Beltramin. ad Ludoviſ. loc. cit. num. 22. & depoſitarius debet ſe obligare ad depoſitum reſtituendum. Ludoviſ. loc. cit. num. 8. ubi Jaſ. conſ. 9. col. pen. verſ. 4. quod talis. Rol. conſ. 63. num. 33.

16 Depoſitum in ea parte, in qua debitum eſt liquidum, debet eſſe integrum, pro reſiduo vero illiquido ſufficit præſtare fidejuſſorem cum oblatione ſolvendi facta liquidatione, juxta theoricam Bal. in L. ſi reſiduum. ibi: tamen debet fidejuſſorem præſtare. C. de diſtrac. pign. Imol. in L. ſi mora. ſub num. 2. circa med. verſ. item adde prædictis. ff. ſol. matr. & alii apud Rot. deciſ. 2. n. 24. p. 10. rec.

17 Deponens accipiens aliquid ultra depoſitum, ſeu rem depoſitam a depoſitario ratione depoſiti committit uſuram. Felin. in cap. cum ordinario, de reſcr. Lup. de uſur. comment. 1. §. 3. num. 61. Covar. lib. 3. var. reſ. cap. 2. nu. 6. in fin. ubi idem dicit de fidejubente, quod non poſſit aliquid accipere ratione fidejuſſionis. late Sperel. deciſ. 29. num. 20. cum plurib. ſeqq. Et hoc licet pecunia fuerit depoſita in ſacculo aperto, ut depoſitarius ad libitum illa uti poſſet, ut ſupra num. 4. Limita ſi pecunia fuit depoſita in ſacculo clauſo, & obſignato cum obligatione, ut reſtituatur eadem in ſpecie, & tamen depoſitarius illa fuit uſus; tunc enim ratione delicti tenetur ad uſuras. Sperel. loc. cit. ubi Lup. loc. cit. §. 5. ubi idem dicunt, ſi depoſitarius ſit in mora reſtituendi depoſitum. Et depoſitarius non poteſt uti depoſito, aliter committit furtum; quia contrectat rem alienam invito domino. L. ſi ſacculum. ff. depoſiti. Garz. de contract. cap. 2. Molin. de contract. diſp. 524. Bonac. eod. tract. diſp. 3. q. 14. punc. 1. Limit. primo cum rationabiliter credit, id deponenti non diſplicere, ut ſupra nu. 6. ubi, quod ſufficiat conſenſus tacitus. Limit. ſecundo, ſi dominus conceſſit uſum depoſiti, ut ſupra.

Depoſitarius debet potius res ſuas perdere, quam alienas depoſitas, ſi ſunt pretioſiores. Abb. in cap. 2. de depoſ. quod quando procedat, vide P. Piching in lib. 3. decret. tit. de depoſ. n. 16. 18

Depoſitarii plures ſinguli tenentur in ſolidum, ut ad tex. in L. 1. §. ſi apud duos. ff. depoſ. dicit Rot. deciſ. 390. num. 20. p. 16. rec. vide etiam tex. in L. ſi duo hæredes 22. ff. eod. 19

Depoſitarius non tenetur de caſu fortuito, ſed tantum de dolo, & lata culpa. L. 1. Cod. depoſ. maxime ſi depoſitum ſit tantum gratia deponentis. Gomez var. reſ. tom. 2. cap. 7. nu. 2. Farin. de furt. q. 169. Diana p. 1. tr. 8. reſ. 74. Tuſch. litt. D. concl. 205. Ciarl. contr. for. cap. 156. num. 17. & ideo non tenetur ad reſtitutionem, ſi res furto ſibi fuit ablata, licet pecunia depoſita fuerit numerata, & ad numerum tradita, quo caſu ſolet illa tranſire in dominium depoſitarii, & inducere naturam mutui, juxta ſuperius dicta num. 4. 5. 6. & 11. nam hoc non procedit, cum depoſitum ſit gratia deponentis tantum, & non recipientis, uti penes divitem, & non mercatorem, ſecus ſi penes pauperem, & mercatorem. DD. apud Ciarlin. loc. cit. Merlin. deciſ. 188. a num. 4. ſeqq. Sperel. d. deciſ. 29. num. 14. ſeq. Limit. in depoſito irregulari, quod tranſit in mutuum. Sperel. l. c. Et depoſitario alias viro bono creditur, ſi cum juramento dicat, ſibi fuiſſe furto ablatum depoſitum. Maſcard. de prob. concl. 329. Ciarlin. l. c. nu. 18. Qui citat Menoch. conſ. 353. num. 21. lib. 4. Mareſc. lib. 2. var. reſ. cap. 10. num. 2. & 4. verſ. aliud. quem ſequitur Cyriac. contr. for. 442. num. 28. dummodo tamen probetur furtum in genere; & quamvis DD. diſputent, an is, qui paſſus eſt caſum fortuitum, debeat probare, rem fuiſſe in loco; tamen ſi furtum contigit in eo loco, in quo res erat ſolita manere, & veriſimiliter manebat, tunc non eſt neceſſaria hæc probatio, ſed qui diceret ſervatam fuiſſe in alio loco, probare deberet. Cyriac. l. c. nu. 27. & quod illa res furto ablata fuerit ſolita manere in loco furti commiſſi, probatur per teſtes de hoc deponentes, de quibus Rot. coram Merlin. d. deciſ. 188. num. 3. inter ejus impreſſ. ubi Grat. conſ. 87. num. 8. & conſ. 94. num. 26. verſ. ult. non obſtat. & conſ. 95. num. 28. ſeq. lib. 2. Farin. conſ. 158. num. 2. lib. 2. Maſcard. de probat. lib. 2. concl. 829. num. 5. apud quos plura de hujus caſus fortuiti probatione; & apud Mareſc. & Ciarlin. ll. cit. Et concluſio principalis procedit, etiamſi fuiſſet depoſitario tacite data facultas pecunia utendi: nam ſi ea non fuit uſus, nec cœpit ea uti, periit domino ſuo, id eſt deponenti. Merlin. & Ciarlin. ll. cit. num. 15. quia antequam pecunia utatur, integra remanet actio depoſiti. L. 1. §. eleganter. in fin. ff. depoſiti. 20

Solvens de mandato Judicis, liberatur, licet pars, cujus intereſt, non fuerit vocata. Afflict. deciſ. 150. n. 24. & diximus in verbo debitor Menoch. de arbitr. caſ. 137. a num. 11. Ciarl. contr. for. cap. 171. num. 31. licet non appellaverit, niſi injuſtitia eſſet notoria. Poteſt tamen ſolvere domino putativo, citatis per edictum intereſſe prætendentibus, quando incertus eſt contradictor. Ciarl. l. c. 21

Non poteſt declinare forum, coram quo ſe obligavit reſtituere depoſitum, adeo ut non poſſit allegare exemptionem fori, in depoſito judiciali, ſecus in extrajudiciali, & ſic qui habet in depoſito rem pertinentem ad Eccleſiam, licet ſit Laicus, non poteſt declinare forum Eccleſiaſticum, ſecus Clericus quoad vim coactivam; quia non poteſt prorogare Juriſdictionem in Laicum. Ciarlin. cap. 195. & 200. num. 20. & quod Clericus non poſſit cogi per Laicum ad reſtituendum depoſitum, etiamſi ſit factum de mandato Judicis Laici, ſicut nec clericus fidejuſſor ad judicatum ſolvendum, tenent idem Ciarlin. cap. 200. num. 20. Gratian. diſc. for. cap. 8. a nu. 29. Tiraquel. de retract. convent. §. 4. gloſ. 7. nu. 10. Mart. de juriſd. p. 4. caſ. 104. nu. 9. Graſſ. de effect. Cler. eff. 1. nu. 855. in fin. ubi quod contraria Civi- 22

liſta-

liſtarum opinio non ſit vera, & a SS. Canon. correcta, teſte Sord. *conſ.* 396. *lib.* 3. *num.* 33. Dian. *p.* 1. *tr.* 2. *reſ.* 21. apud quem etiam Bellet. *diſquiſ. Cleric. p.* 1. *tit.* 3. *num.* 37. Bonac. *de LL. diſp.* 10. *q.* 2. *punc.* 1. §. 1. *num.* 26. Ambroſin. *de immun. Eccleſ. cap.* 20. *num.* 53. Duard. *in Bull. Cœn. lib.* 2. *can.* 15. *q.* 11. *n.* 36. & apud illos alii plorimi, contra Civiliſtas; quidquid ſit, an Judex Laicus poſſit cognoſcere, & pronunciare, rem apud Clericum depoſitam eſſe reſtituendam, relicta executione Judici Eccleſiaſtico, ut aliqui Civiliſtæ voluerunt apud Dian. *l. c.* & Ciarl. *c.* 44. *n.* 49.

23 Depoſito facto per debitorem ad utilitatem creditoris, datur creditori contra depoſitarium non ſolum utilis depoſiti actio, ſed etiam utilis rei vindicatio; quia ex quo creditor ratificat depoſitum, transfertur in ipſum dominiom rei depoſitæ. ad tex. *in L. ſi ego. ff. de neg. geſt.* & ſi depoſitarius depoſitum judiciale debitori deponenti reſtituit ſine mandato Judicis, ageretur contra debitorem, qui depoſitum revocavit illicite &c. ita Gratian. *diſc. for. cap.* 8. *num.* 25. *ſeqq.* ubi Caſtr. *in L. acceptam. col.* 2. *num.* 5. *de uſur.* & ibi Bal. *nu.* 4. & alii. Et hoc depoſitum eſt valde privilegiatum, adeo ut ſummarie in eo procedatur, *L. ſi quis C. de poſ.* imo etiam executive, & ſine figura judicii poteſt depoſitarius cogi ad dandum creditori rem depoſitam, ut ad tex. *in L. eum pro quo ff. de in jus voc.* Ciarl. *contr. for. cap.* 195. *num.* 10. & 16. Gratian. *loc. cit. num.* 28. apud Surd. *conſ.* 280. *num.* 11. & alii; ita ut nequeat depoſitarius appellare. *d. L. pen.* ubi Bar. Bal. & Caſtr. *C. depoſit.* Gratian. *diſc. for. cap.* 665. *num.* 21. & apud illum Suarez *in L. poſt rem judicatam. notab.* 3. *verſ. adde quintum. num.* 1. & 2. *ff. de re judic.* Boer. *deciſ.* 295. *num.* 7. quem allegat etiam Ciarl. *loc. cit. num.* 18. qui citat etiam Catoc. *de depoſit. p.* 1. *tit. de caſ. num.* 65. quod procedit etiam in depoſito irregulari, & confeſſionato; quia gaudet iiſdem privilegiis, ut ſupra diximus, & tenet Gratian. *diſc. for. cap.* 728. *ſub n.* 28. Mantic. *de tacit. lib.* 10. *tit.* 10. *nu.* 12. *ſeq.* quos cum aliis, allegat etiam Ciarl. *loc. cit. n.* 17. quæ tamen vera dicit de Luca ad Gratian. *loc. cit. cap.* 665. *num.* 9. *in fin.* ſi agatur implorando officium Judicis; ſecus ſi agatur actione depoſiti.

24 Quær. primo, an depoſitario competat jus retentionis propter expenſas factas in re depoſita. Reſp. affirmative. gloſ. *in L. ſi plures.* §. *ult. in verb. interitura, in fin. ff. depoſ.* Innoc. *in cap. propter ſterilitatem. de loc. & conduct.* Imol. *in cap. bona fides. num.* 13. *in fin.* & 14. *de depoſ.* quos allegat Mantic. *d. tit.* 10. *num.* 24. quamvis compenſationis exceptio non concedatur. Mantic. & Grat. *ll. cit.* ubi diſparitatem videbis inter compenſationem, & jus retentionis.

25 Quær. ſecundo, an condemnatis ad reſtituendum depoſitum concedatur tempus, ſeu dilatio ſolvendi debitoribus concedi ſolita, ut ſupra in verbo *debitor.*? Reſp. negative, ſed ſtatim compelluntur reſtituere. Mantic. *d. tit.* 10. *num.* 3. ob tex. *in d. L. penult. C. depoſiti.* & ibi Bal. *num.* 1.

26 Quær. tertio, an depoſitarius liberetur a reſtitutione depoſiti, ſi rem depoſitam ſine mandato Judicis, aut partis apud alium depoſuerit, & contra eum velit cedere actionem? Negative Reſp. Gratian. *d. cap.* 665. *n.* 17. ob gloſ. *in L. quod debetur verb. præſtatione, ad med. ff. de pecul. leg.* & Gaſpar. Theſaur. *quæſt. for.* 27. *nu.* 7. *lib.* 1. quem tamen intelligendum eſſe credit de Luca ad cit. Gratian *loc. cit. num.* 9. ſi dolo malo, aut ſine cauſa apud alium rem depoſitam depoſuerit; ſecus ſi ſine dolo, ſed bono fine, ut eam forte liberaret ab incendio imminenti, vel alias ob metum illam amittendi, cum, ut ſupra dictum eſt, depoſitarius teneatur tantum de dolo, & culpa lata.

27 Quær. quarto, an depoſitarius rem depoſitam præſcribere poſſit? & Reſp. negative, ſi verſemur in ſimplici depoſitario, ſecus ſi dicto depoſitario ſuperveniat melior titulus, puta rei depoſitæ donatio &c. quia tunc præſumitur depoſitarius mutaſſe ſibi cauſam poſſeſſionis, & ſic poſſediſſe titulo magis proficuo, atque ita præſcribere poſſe tanquam quilibet alius, qui nunquam fuiſſet depoſitarius. ita ex Anchar. *conſ.* 252. *ſub num.* 3. *verſ. ego dico.* Caſtr. *conſ.* 171. *num.* 1. *verſ. ſi ergo ſecundum.* Aym. *conſ.* 171. *num.* 1. dicit. Rot. *deciſ.* 682. *num.* 21. *ſeqq. p.* 4. *rec. tom.* 3.

28 Quær. quinto, an depoſitarius ad effectum reſtituendi rem depoſitam poſſit opponere exceptionem dominii, ſcilicet rem ad ſe ſpectare? Reſp. negative, ſi agatur de dominio acquiſito poſt depoſitum. cit. *L. pen.* ibi: *vel in rem. C. depoſiti.* & ibi Bart. *num.* 4. Salyc. *num.* 3. *verſ. item nota, quod exceptio dominii.* Mantic. *loc. cit. num.* 18. *ſeq.* ſecus ſi agatur de dominio acquiſito ante depoſitum; quia tunc non eſſet depoſitum, cum rei ſuæ depoſitum non conſiſtat. *L. qui rem ſuam. ff. depoſiti.* ita Mantic. *loc. cit.*

Quær. ſexto, ſi depoſitarius tradidit rem ſervo, vel 29
famulo ſuo, ut eam deponenti traderet, ſi ſervus aufugit cum ea, an liberetur depoſitarius, vel an teneatur deponenti ad intereſſe? Reſp. ſi depoſitum erat irregulare, hoc eſt in pecunia numerata cum facultate ea utendi, & ſic depoſitarius non erat obligatus reſtituere in ſpecie, ſed in genere, quod tunc non liberetur; tum quia genus non perit; tum quia in depoſito irregulari omne periculum ſpectat ad depoſitarium, ut ſupra diximus. Si vero depoſitum erat regulare, & famulus alias erat fidelis, & conſuetus fideliter pecunias pro ſuo domino tranſportare, tunc liberatur, ſecus ſi erat infidelis &c. niſi de tali perſona, ſeu famulo inter deponentem, & depoſitarium fuiſſet conventum. de quibus vide late Gomez *var. reſ. tom.* 2. *cap.* 7. *num.* 83. & DD. *in L. argentum.* 20. *ff. commod. L. apud Labeonem.* §. *fin. ff. de præſcr. verbis.* & tetigimus in verbo *debitor. num.* 4. & 6.

Plura de privilegiis depoſiti, & quomodo illud probetur, & an contra illud poſſit opponi exceptio hypothecæ &c. vide apud Mantic. *d. lib.* 10. *tit.* 10. *per tot.*

DEROGATIO.

Praxis Derogationis.

Derogatio in ampliſſima forma privilegiorum Societatis Jeſu, ſi non fuit intimata, non præjudicat. Dian. *de dub. Regular. tr.* 2. *reſ.* 68 & *p.* 7. *tr.* 10. *reſ* 29. ubi Rot. Stylus tamen Curiæ eſt contrarius, teſte eodem Dian. *loc. cit.* ubi de materia. 1

Derogatio ſpecialis Concil. Trid. licet habeat decretum irritans, non eſt neceſſaria; quia hoc reſervat Pontifici liberam poteſtatem & diſpoſitionem. Mareſc. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 40. *n.* 15. Garz. *de benef. p.* 11. *cap.* 10. *num.* 118. Pyrrhus Corrad. *in prax. diſpenſ. lib.* 5. *cap.* 14. *num.* 17. & lib. 3. *cap.* 1. *num* 28. & ſic ſufficit, quod materia ſit contraria diſpoſitioni dicti Concilii. 2

Derogatio etiam ſpecialis non valet, niſi deroget regulæ Cancellariæ *de Jure quæſito non tollendo.* Mareſc. *loc. cit. n.* 38. ubi Rot. & latius in praxi *clauſul. Apoſtol.* 3

Derogatio privilegiorum etiam ad inſtantiam Regum conceſſorum non comprehendit privilegia Regibus conceſſa, vel aliis Jure ſpeciali. Rot. apud Mareſc. *loc. cit. n.* 29. Et derogatio privilegiorum ſimpliciter non comprehendit illa, quæ ſunt conceſſa ad inſtantiam Regum. *cap. fin. de off. deleg. in* 6. *verſ. nec aliquis.* & *cap. ne aliqui, de privil. in* 6. Mareſch. *loc. cit. n.* 25. & 29. 4

Derogatio generalis ſubſtantiarum in aliqua diſpoſitione, cum clauſula „ *quorum tenoris* „ tollit diſpoſitiones contrarias, & idem operatur, ac ſi nominatim in contrarium obſtantibus fuiſſet derogatum. *L. omnes. Cod. de præſcript.* 30. *ann.* Anchar. *conſ.* 335. Alex. *conſ.* 187. *lib.* 5. Dec. *conſ.* 55. Rebuff. *in prax. tit. de diſpenſ. & conſtit.* Felin. *in cap. nonnulli, de reſc.* Rot. apud Mareſc. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 40 & de hac materia latius diximus in praxi *clauſul. Apoſtolicarum. num.* 7. 54. & 57. & limitat Gabr. *de clauſul. concl.* 5. *n.* 24. quando lex, vel ſtatutum, cui derogatur, mandat fieri ſpecialem derogationem; tunc enim non ſufficere generalis. 5

Derogatio a Principe non præſumitur facta conventionibus partium, niſi ita clare fuerit facta, ut non poſſit aliter fieri interpretatio. *cap. ex multiplici*, ubi Anchar. *de decim. verſ. unde.* Felin. *in c. cauſam quæ, de reſc.* Put. *dec.* 193. Ciarl. *cap.* 24. *num.* 31. 6

DESCENDENTIA.

Praxis Deſcendentiæ.

Deſcendentia, utpote difficilis probationis, probatur indiciis, & præſumptionibus. Mareſc. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 70. maxime in antiquis. Genuenſ. *in prax. Archi-Ep. c.* 100. *num.* 13. Merlin. *dec.* 66. *num.* 1. Bich. *dec.* 180. 1

apud

Digitized by Google

apud quos Rota. Tranched. *conſ.* 43. *a num.* 1. & ad antiquitatem ſufficiunt 50. anni. Tranched. *loc. cit.* Peregr. *de fideicom. art.* 43. *num.* 87. & 44. Genua *de enunc. lib.* 2. *q.* 33. *num.* 16. Tuſch. *litt. A. concl.* 341. & quidem probatur fama, quæ in antiquis probat. Maſcard. *concl.* 411. item duabus enunciativis in antiquis, vel una cum aliis adminiculis plene, dummodo emanarint a perſonis non ſuſpectis, & hæ ſint a centum annis. Tranch. & Mareſc. *l. c.* vide etiam ſupra in verb. *conſanguin. num.* 7. & 8.

2 In ordine ad ſucceſſionem debet probari ſingillatim, & per gradus diſtinctos. *cap. licet ex quadam*, ubi Abb. Bal. & Innoc. *de teſtib.* & deficiente uno gradu deſtruitur probatio tota deſcendentiæ. Mareſc. *ut infra.* Item debet probari, quod deſcendentia veniat a linea legitima. Rot. apud Mareſc. *lib.* 1. *var. reſc. c.* 70. *nu.* 1. quæ procedunt, cum aliquis deſcendens vocatur in certo gradu, & diximus aliqua etiam in praxi *conſanguineorum. num.* 1.

3 Deſcendentium nomine, veniunt omnes de familia. *L. liberorum. ff. de verb. ſign.* Sylvan *lib.* 1. *conſ.* 58. *nu.* 7. Deſcendentium, & poſterorum nomine veniunt omnes etiam naſcituri in infinitum. Rot. *deciſ* 436. *num.* 9. *p.* 5. *rec. tom.* 2. ad tex. *in §. primo auth. de hæred. venien. ab inteſt. L. fin. C. de ſuis, & legitim.* etiam fœminæ, etiam maſculi ex fœminis, ſi deficiant maſculi ex maſculis, tam in fideicommiſſis, quam in primogenituris. Fuſar. *de ſubſt. q.* 325. Mant. *de conject. lib.* 8. *tit. ult. num.* 13. Pereg. *de fideicom. art.* 25. *num.* 8. Paſchal. *de patr. pot. p.* 4. *c.* 9. *nu.* 34 & probatur *ex d. L. liberorum. ff. de V. S. d. §.* 2. *auth. de hæred. ab inteſt. venien. L. fin. C. de ſuis &c. L. cognoſcere. §. liberorum. ff. de V. S.* Joſeph. Altogr. *contr.* 90. *n.* 34.

4 Deſcendentes eodem modo ſuccedunt in fideicommiſſis, quomodo ab inteſtato de Jure communi. Fuſar. *de ſubſtit. quæſt.* 327. *per totam & num.* 14. Peregr. *de fideicom. art.* 21. *n.* 5. Ciarl. *cap.* 150. *nu.* 14. Cenſentur vocati in capita, cum ſunt in pari gradu Peregr. *de fideicom. art.* 30. *n.* 23. plura vide in verb. *Succeſſio.*

5 Deſcendentes in fideicommiſſis veniunt nomine generationis feminis, vel ſanguinis, aut poſterorum. Fuſar. *de ſubſtit. quæſt.* 329. *per tot.* ubi late, an veniant [illegible]in nepotes ex fœmina.

6 Deſcendentes nepotes maxime ex fœminis, an faciant deficere conditionem „ *ſi ſine liberis*, vide Fuſar. affirmantem. *q.* 413. *de ſubſtit.*

D I C T I O.

Praxis Dictionum.

1 Dictio *poſt* in teſtamentis importat conditionem Sperel. *deciſ.* 144. *num.* 62. *ſeqq.* ad tex. *in L. inter illam.* 217. *ff. de V. S.* Bart. *in L. quibus diebus* 40. *num.* 7. *ff. de condit. & demonſtr.* Rot. *deciſ.* 167. *n.* 6. *p.* 2. *rec.* & differentiam inter particulam *cum*, & particulam *poſt.* ut: *cum fari potuerit.* vel: *poſtquam fari potuerit.* vide in tex. & DD. *in d. L. inter illam*, ubi etiam gloſ. & quod dictio *poſtquam* etiam importet conditionem, dicit Rot. *dec.* 393. *n.* 18. *p.* 9. *rec. tom.* 2.

2 Dictio *donec*, *quoad*, *dum*, facit legatum eſſe annuum. Sperel. *deciſ.* 159. *num.* 22. tex. *in L. legatum.* 17. *ff. de annuis legat. in princ. L. qui concubinam. §. uxori. ff. de legat.* 3. & legatum annuum relictum donec vidua manſerit, debetur ſingulis annis, etiamſi a vidua non detur cautio de perpetuo manendo in viduitate, nec legata præterita in viduitate percepta amittet, etiamſi poſtea nubat. vide Sperel. *loc. cit. num.* 23. Et quod dictio *quoad. donec &c.* denotet temporis proceſſionem, uti & particula *quamdiu*, dicit Rot. *deciſ.* 563. *num.* 5. *p.* 4. *rec. tom.* 3. ubi Caſtr. *col.* 2. *in princ.* Alex. *col.* 2. *ante fin. in L.* 1. *C. de legat.* & alii.

3 Dictio *prædicta*, eſt relativa, & repetitiva priorum. Sperel. *deciſ.* 176. *num.* 23. apud quem Maſcard. *de probat. concl.* 126. *n.* 34. Rol. *conſ.* 56. *num.* 27. *vol.* 3. & *conſ.* 30. *n.* 21. *vol.* 4. Bellam. *conſ.* 32. *in princ.* ac ſi omnia præcedentia nominatim, & ſpecifice eſſent expreſſa. Rot. *dec.* 456. *n.* 20. *p.* 4. *rec. tom.* 2. & cum omnibus ſuis qualitatibus. Ruin. *conſ.* 206. *n.* 5. *lib.* 2. apud cit. Rot. Et idem operantur verba *ut ſupra.* Rot. cit. *n.* 22. ubi Pariſ. *conſ.* 19. *n.* 6. 8. & 71. *lib.* 2. Surd. *conſ.* 28. *n.* 6. *lib.* 2. Cephal. *conſ.* 311. *num.* 37. *lib.* 3. & alia Rot. *in dec.* 514. *num.* 5. *d. p.* 4. *rec. tom.* 3.

4 Dictio *ſeu* in legatis ſecundum multos ſumitur ampliative, ad tex. *in L. ſi quis ita. ff. de auro, & argen. legat.* Ciarlin. *contr. jur. cap.* 9. *n.* 43. *lib.* 1. ſecundum plures disjunctive; cum quibus Fachin. *lib.* 5. *contr. jur. cap.* 68. Covar. *lib.* 2. *var. reſ. cap* 5. *n.* 10. ubi late gloſ. *in L. ſi quis in verb. omnia deberi*; ita explicans textum: ut ſi legans dicat, *lego vina, quæ habeo in urbe, ſeu in portu*, veniunt quidem omnia in obligatione, non vero in ſolutione, ita ut omnia debeantur, ſed tantum alterutrum ad electionem debitoris, ut dicit cit. gloſ. ad tex. *in L. ſi ita.* 25. *ff. de contrah. empt.* & de hac electione tetigimus aliqua in verb. *Debitor. n.* 283.

5 Dictio „ *ſi vero* „ *vero* &c. ut ſi diceretur. *Titio lego centum, ſi filios habuerit, Sempronio vero, autem &c. domum.* habet vim copulandi, & inducit repetitionem præcedentis qualitatis, cum ponitur in eadem oratione nondum perfecta, ſecus ſi ponitur inter duas orationes perfectas, & diſtinctas. Bar. *in L. Lucius. ff. ad S. C. Trebel.* Bal. *in L. omnes populi. ff. de Juſt. & jur.* Peregr. *de fideicom. art.* 16. *n.* 91. Mant. *de conjectur. lib.* 10. *tit.* 6. *n.* 17. apud Ciarlin. *cap.* 8. *n.* 77. Ut de dictione, & eſt tex. *in L. Seja. §. Cajo Sejo. ff. de fund. inſtruct.* quando autem dicatur oratio perfecta, & quando imperfecta, vide Peregr. *loc. cit.*

6 Dictio, *quamcumque*, eſt univerſalis, & ad omnia ſe extendit. Tuſch. *litt. D. concl.* 269. Peregr. *de fideicom. art.* 22. *n.* 68. Fuſar. *de ſubſtit. q.* 358. *nu.* 14. Ciarlin. *cap.* 25. *n.* 13. ubi de dictione *quilibet.*

7 Dictio „ *placet*, licet importet arbitrium boni viri, tamen appoſita verbis univerſalibus, importat liberum arbitrium. Ciarlin. *loc. cit. num.* 14. niſi agatur de præjudicio tertii; nam tunc importat arbitrium boni viri, ut de verbo *volo* dicit Menoch. *de arbitr. q.* 7. *num.* 4. Ciarlin. *loc. cit.* & facta a Papa videtur concedere, quidquid fuit petitum. Caſſad. *deciſ.* 7. *de reſcr.* Rot. apud Mareſc. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 98. *num.* 1.

8 Dictio „ *tibi*, & *ipſi* in contractu non ſtat reſtrictive, ſed demonſtrative, & ſic non impedit tranſmiſſionem. *L. ſtipulatio iſta §. ſicut autem. in fin. ff. de V. O.* quia quilibet præſumitur ſibi, & ſuo hæredi providere. Mantic. *de tacit. lib.* 3. *tit.* 1. *n.* 40. ita etiam in conceſſione non ſtat reſtrictive, ſed demonſtrative; nam adjectio perſonæ in conceſſione ſui natura tranſmiſſibili non facit conceſſionem eſſe perſonalem, ut patet ex illis verbis Chriſti „ *tibi dabo claves Regni Cœlorum.* Noal. *ut infra.* ſi vero eſſemus in prohibitione rerum, quæ ſunt de genere permiſſorum, illa Dictio ſtaret reſtrictive. vide Noal. *de tranſmiſ. caſ.* 28. *num.* 179. *ſeqq.* ubi plura late de effectibus dictionis hujus *tibi*, *ſibi.* &c.

9 Dictio „ *hujuſmodi*, importat omnimodam ſimilitudinem ad expreſſa Bar. *in L. ſed & reprobari. ff. de excuſ. tut.* Fagnan. *in* 2. *p. V. decret. cap. ex parte. il.* 2. *de privil. num.* 2. *verſ. & quoad, & verſ. ſed in contrarium*,

10 Dictio *&* in reſcriptis ſubinde ſtat copulative, ſubinde disjunctive, & æquivalet dictioni, *vel.* P. Pirhing *lib.* 1. *tit.* 3. *ſect.* 3. §. 1. *num.* 50. & probat *ex cap.* 2. *de reſcr. L. ſæpe.* 53. *ff. de V. S.*

11 Dictio „ *ſucceſſores*, idem importat, quod *hæredes. L. hæredis appell.* 170. *ff. de V. S.* Ciarlin. *contr. for. lib.* 1. *cap.* 1. *n.* 25. Fuſar. *de ſubſt. q.* 339. *nu.* 14. Peregr. *de fideicom. art.* 32. *n.* 26. Menoch. *conſ.* 1053. *n.* 6.

12 Dictio „ *una cum*: importat copulatam quandam conjunctionem. Barboſ. *dict.* 75. Bertazol. *de clauſ. cl.* 4. Capon. *diſc. for.* 233. *nu.* 17. & augmentum. Sperel. *deciſ.* 176. *nu.* 26. citans Menoch. *de præſ. lib.* 4. *quæſt.* 139. *n.* 29. & ejus natura eſt copulare acceſſoria. Sperel. *loc. cit. n.* 25. cum qualitatibus relati.

13 Dictio „ *videlicet*, non eſt ſemper taxativa, ſed ut plurimum demonſtrativa, ſecundum ſubjectam materiam, ut in *cap. cum Marthæ, de celeb. miſſ.* & in dubio ſtat potius demonſtrative, quam taxative, & aliquando ſtat exemplificative, ut in *cap. nihil, de elect. in fin.* & aliquando terminative, ut *cap. ſuper litteris, de reſcr.* Capon. *diſc. for.* 12. *num.* 16. & ſubinde ſtat declarative, & reſtrictive, ut in Rot. *rec. p.* 4. *deciſ.* 483. *n.* 19. uti ſi diceretur *lego hæredibus infra ſcriptis* videlicet, *filiis, & nepotibus &c.* & ſic declarat præcedentia. Rot. *deciſ.* 254. *n.* 12. *d. p.* 4.

14 Dictio *Dicti*, & *prædicti* eſt perſonaliſſima, & eſt repeti-

repetiva præcedentium, & eorum, quæ ſuperius dicta fuerunt, facitque relationem ad præcedentia cum omnibus ſuis qualitatibus, & aliquando ſtat declarative & demonſtrative, ſi non adeſt taxativa. Dec. conſ. 291. & Menoch. de præſ. lib. 4. præſ. 69. num. 7. Rol. conſ. 97. nu. 23. Honded. conſ. 60. n. 55. lib. 1. & alii apud Sperel. dec. 152. n. 19. & ſeq.

15 Dictio *omnino*, præciſam habet naturam, & nullam patitur reſtrictionem, ſed neceſſitatem importat, omnem excludit gratiam, & diſpenſationem; & habet vim decreti irritantis, impeditque abſolutionem a juramento. Sperel. dec. 182. n. 84. gl. in cap. ex parte 12. verb. omnino de off. Deleg. & in cap. & ſi Chriſtus. de jurejur. in verbo omnino Hojeda de incompat. benef. par. 2. cap. 1. nu. 4. Fel in cap. at ſi Clerici de Jud. §. de adult. & ibi Abb. Archid. & Franc. in cap. cum ex eo. de elect. in 6. Lambert. de Jurepatr. lib. 2. par. 1. quæſt. 7. art. 30. num. 19. & alii apud Sperel. dec. 111. num. 68. & 69. ſed quamvis habeat præciſam naturam. cap. 17. de Judic. recipit tamen congruam, determinationem, & interpretationem, ſecundum ſubjectam materiam. Rot. dec. 276. num. 21. & 28. p. 4. rec. tom. 2. & probat. ex tex. in L. ſi quis in conſcribendo. C. de pactis. ubi habetur quod pacta ſint omnino ſervanda, & tamen ibidem notant DD. quod illa dictio omnino congruam recipiat determinationem; & elrat Dec ibid. n. 12. Jaſ. nu. 6. Gozzadin. nu. 4. Bal. in L. fin. n. 6. C. de contrah. empt. & alios.

16 Dictio texativa *tantum*, includit expreſſa, & reliqua excludit. Rot. dec. 256. p. 16 rec. n. 2. ubi Barboſ. de diction. uſufreq. dict. tantum num. 2. Gratian. diſc. for. cap. 216. num. 19. & alii. Rot. dec. 357. num. 44. p. 11. rec. non excludit tamen caſus ſimiles, juxta Prat. ad Paſchal. de patr. poteſt. p. 1. cap. 4. verſ. minus obeſt. fol. mihi 57. & latius in p. 1. cap. 1. verſ. reſtringitur ſecundo. pag. 14. ubi Barboſ. in d. dict. tantum 402. num. 8. verſ. verum. gloſ. in L. ob æs alienum verb. alienum tantum. C. de præd. & aliis reb. minor. Natta conſ. 675. num. 13. & alii.

17 Dictio *etiam* tanquam copulativa repetit qualitates præcedentes. Surd. deciſ. 210. num. 14. & ſeqq. apud Rot. deciſ. 415. num. 18. p. 4. rec. tom. 2. ſtat augmentative, & ampliative. L. 3. C. de teſtib. & exprimit caſum magis dubitabilem. L. etiam 141. ff. de V. S. Rot. deciſ. 47. num. 8. p. 8. rec. eſt implicativa, & comprehenſiva. Rot. deciſ. 204. num. 37. d. p. 8. rec. & de explicatione dictionis etiam, poſitæ in L. C. qui admit. ad bonor. poſſeſ. vide late Fachin. lib. 13. contr. cap. 39.

18 Dictio *niſi*, eſt exceptiva, & facit conditionem in ultimis voluntatibus. Riccius in prax. p. 3. reſ. 500. ubi plura quid hæc dictio niſi importet: & ſi oratio affirmativa præcedit, dictio niſi, negat, & privat; ſi vero præcedit oratio negativa, affirmat & ponit. Bart. in L. ſi eum. §. qui injuriarum. num. 3. ff. ſi quis caut. Surd. deciſ. 264 num. 17. In contractibus vero non facit diſpoſitionem conditionalem, ſed facit eam ſub conditione reſolvi. Riccius loc. cit. num. 4. ubi DD. Et ſi quis dicat non petam, niſi a te, aut non dicam aliam niſi te, illa particula niſi non facit, quod teneatur ab alio non petere, aut aliam non ducere. Rot. dec. 656. num 3. p. 4. rec. tom. 3.

19 Dictio *dummodo* importat conditionem. Seraphin. deciſ 1122. num. 2. Ludoviſ. deciſ. 311. num. 12. Ciarlin. contr. for. cap. 92. nu. 1. ubi, quod ſive hæc dictio dummodo importet conditionem, ſive modum, tamen juſtificanda ſint narrata in gratia, cum formam inducat, ut per Sperel. deciſ. 154. num. 6. ubi alii. Et quod hæc dictio dummodo in contractibus non inducat conditionem ſuſpenſivam, ſed ſubinde tantum reſolutivam, aut modum, dicit idem Ciarlin. cap. 136. num. 50. apud quem Gratian. diſc. for. cap. 124. num. 10. ſeq. & apud illum Bal. in c. dudum il. 2. n. 6. de elect. ubi, quod receptus in Civem, dummodo data ſolvat, non ſolvendo, non deſinat eſſe civis, ſed agatur, ut ſolvat, & Menoch. conſ. 131. num. 10. & conſ. 132. num. 19. lib. 2. ubi, de admiſſo ad civilitatem dummodo ædificet domum, qui non deſinit eſſe civis, etiamſi non ædificet, ſed requiritur prius interpellatio, & terminus ad id præſtandum. vide etiam Tiraquel. de retr. lignag. §. 8. gloſ 8. n. 1. Bart. in L. quibus diebus. §. ult. col. 2. verſ. quid de dictione dummodo. ff. de condit. & demonſtr. & apud illos alios, videatur etiam tex. & DD. in L. cum ab eo 41. ff. de contrah. empt. Coarctat diſpoſitionem ſecundum qualitates appoſitas. Rot. dec. 329. num. 31. p. 6. rec. Statque reſtrictive, & qualificat antecedentem diſpoſitionem. Rot. dec. 777. nu. 6. p. 2. & dec. 247. p. 5. recent. tom. 1.

Dictio *caſu quo*, importat conditionem. Tuſc. litt. C. concl. 583. n. 10. apud Ciarlin. contr. for. c. 43. n. 20. & ibi etiam Bal. conſ. 241. lib. 1. & conſ. 150. lib. 5. 20

Dictio *Ut* eſt redditiva rationis, & importat cauſam impulſivam regulariter, non vero finalem, & ſic diſpoſitio poteſt locum habere etiam cauſa ceſſante. DD. apud Ciarlin. cap. 54. n. 19. & quod regulariter non importet conditionem, ſed modum, ultra cit. Ciarlin. tenet etiam Rota in recent. deciſ. 709. n. 16. p. 18. rec. tom. 2. ad tex. in L. demonſtratio. 17. §. fin. ff. de condit. & demonſtr. & ſic legatarius ſub modo, ut faciat, ſtatim capit legatum præſtita cautione de faciendo, quamvis ſorte ſecus ſi fuiſſet legatum ſub conditione, juxta gloſ. in d. L. demonſtratio. verb. ſub modo. 21

Dictio *ita ut*, accipitur ſubinde reſtrictive, vel declarative, aut ampliative, ſecundum ſubjectam materiam, ut per Rot. coram Seraphin. deciſ. 911. num. 7. Barboſ. de diction. dict. 182. num. 4. relatos a Rota deciſ. 311. num. 12. p. 14 rec. ubi, quod ſemper declaret mentem, & reguler præcedentem diſpoſitionem. Et quod hæc dictio ſit ad oculum demonſtrativa cauſæ finalis, a qua tota diſpoſitio regulatur, eſt caſus in Rot. recent. dec. 16. n. 19. p. 17. & apud Ludoviſ. deciſ. 544. n. 5. ubi quod ſit manifeſtativa præciſæ voluntatis teſtatoris. ad tex. in L. libertas. 17. §. hac ſcriptura. ff. de manum. teſtam. magiſque prona ad reſtringendam, quam augendam diſpoſitionem, ſed quod etiam non inducat conditionem, ſed modum, ut de dictione dummodo, & Ut, diximus, eſt tex. in d. L. libertas. §. hac ſcriptura, & ibi gl. in verb. ita ut. Et quod ſubinde ſtet non ſolum declarative, ſed ampliative, ut particula ita quod, dicit Rot. dec. 274. num. 15. p. 5. rec. tom. 1. declarat tamen mentem teſtatoris, & regulat præcedentem diſpoſitionem. Rot. coram Coccin. dec. 267. num. 7. inter ejus impreſſ. 22

Dictio *cum* acceſſorie copulat, facitque rem alteri acceſſoriam. L. 1. & 2. & ibi Bart. num. 3. ff. de pecul. legat. ubi quod ſervo legato cum peculio, illo mortuo & etiam extinguatur peculium. Coccin. deciſ. 1788. num. 4. maxime cum una res eſt de natura alterius. vide Fachin. lib. 5. contr. jur. cap. 65. ubi an legato Caſtro cum pertinentiis, etiam bona particularia, & prædia contineantur; & etiam Gabr. com. concl. tit. de V. S. concl. 10. per t. apud quos, quod pertinentiarum nomine, veniant illa, quæ ſimul cum re principali fuerunt comparata, vel conſtat, quod paterfamilias uſus ſit rebus, de quarum pertinentia agitur, tanquam pertinentibus ad rem principalem, & apud illos etiam Mantic. de conjectur. ult. vol. lib. 9. tit. 2. num. 34. Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſ. 99. & alii; igitur illa particula cum denotat quamdam acceſſionem. DD. cit. & Gratian. deciſ for. cap. 675. num. 28. Et dictio cum juncta verbo futuri temporis, ut cum vacaverit; importat conditionem. L. hujuſmodi, & ibi gloſ. in verb. concepta & L. quodcumque. §. fin. ff. de V. O. Rot. coram Coccin. deciſ. 2217. num. 12. inter ejus impreſ. & ibi Bal. in L. ex his. C. quando dies leg. ced. num. 1. & talis conditio dicitur expreſſa, ſecundum Bal. in rubr. de inſtit. & ſubſtit. num. 4. verſ. quidam autem dicunt. Dec. conſ. 401. num. 1. tom. 2. & alios apud cit. Rot. quod tamen illa dictio cum, non ſemper importet conditionem in fideicommiſſo, vel legato, ut ſi teſtator dicat do, lego, cum pervenerit ad legitimam ætatem, ſed ſolum videatur dilata petitio in tempus legitimæ ætatis, & ſic etiamſi legatarius moriatur ante legitimam ætatem, tamen tranſmittat legatum in hæredes, eſt tex. in L. ex his verbis. 5. C. quando dies legati cedat. Rot. dec. 113. num. 5. p. 4. rec. tom. 2. de effectibus dictionis una cum, vide Menoch. de præſum. lib. 4. præſ. 139. num. 25. & 26. 23

Dictio *tunc*, reſtringit diſpoſitionem ad caſum expreſſum, niſi contrarium ex conjecturis colligatur. Sylvatic. lib. 1. conſ. 48. extremitatem temporis ſignificat. L. 4. §. un. ff. de condit. & demonſtr. ubi, quod ſi quis ita legaverit, ſi Titio in quinquennio proximo filius natus non fuerit, tunc heres Cajo decem dato, ſi interim intra quinquennium Titius moriatur, tamen propter particulam tunc, illa decem Cajo non debeantur ante 24

quin-

quinqnennium. Et in materia diſpenſationum vide Pyrr. Corrad. *lib. 8. in prax. diſpenſ. Apoſt. cap. 6. num.* 67. quod tamen oon ſemper procedit, ſed illa dictio ſubinde diverſimode accipitur, ut per Caſſad. *dec. 1. num. 3. de teſtam.* Rebuff. *in L. mulieris appellatione. §. deſinere, a verſ. eunc, id eſt eo caſus, cum ſeqq. ff. de V. S.* Mandel. *conſ. 51. an. 19. ſeqq.* dixit Rot. *dec.* 144. *n.* 8. *p.* 2. *rec.* ubi quod ſignificet temporis extremitatem ſolummodo quando ad tempus refertur, ut *in cit. L.* 4. ubi vide.

25 Dictio *plures*, de jure verificatur etiam in duobus. *L. ubi numerus*, cum ibi not. *ff. de teſtib.* Rot. *deciſ.* 161. *n.* 19 *p.* 4. *rec. tom.* 2. gloſ. *in auth. de triente, & ſemiſſe §. & quod ſape. verbo filiorum.* ubi quod idem dicatur de verbo *pluries*; ao vero idem dicendum de dictione *per plures annos*, vide Rot. *num.* 3. negantem, ſed quod requiratur ad minimum triennium; ex Alex. *in L. ſape, num. 4. de re jud.* & de hac dictione *plures*, vide late Gratian. *diſc. for. cap.* 135. *num.* 10.

26 Dictio *a*, *ab*, *ex*, & ſimiles denotantes terminum a quo, ſunt ſeparativæ, & excluſivæ termini, ut dicitur in verb. *infra quinque diee proximos*: propter dictionem *proximos*, quæ excludit diem actus eelebrati, de quo vide Antonel. *de temp. legal. lib. 4. cap. 2. num.* 2. *& ſeqq.* ubi plures limitationes.

27 Dictio *prorſus*, *penitus*, habet præciſam naturam, ita ut nullam recipiat modificationem. Rot. *deciſ.* 291. *n.* 25. *p.* 4. *rec tom.* 2. ubi etiam *n.* 20. quod deſideret totalem extinctionem. & *deciſ.* 270. *n.* 3. *d. p.* 4. tex. *in L. derogatur.* 102. *ff. de V. S. & deciſ.* 276. *n.* 25. *d. p.* 4. *tom.* 2. ubi tamen, quod id intelligatur juxta ſubjectam materiam.

28 Dictio *debitum*, aut *ex debito*, importat neceſſitatem, & præceptum. Ciarlin. *cap.* 38. *num.* 22. ad tex. *in cap. oblata* 57. *§. ſuperior. de appell. c. ut fama.* 35. *§. reſpondemus, de ſent. excom.* Dictio vero *ſoa ſponte*, importat omnimodam voluntatem, nec eſt contenta quocumque voluntario, aut ſecundum quid, uti in actibus, qui fiunt ad inſtantiam partis ſub minis, metu &c. multa enim voluntarie fiunt, quæ ſponte non fiunt, de quo vide late Gratian. *diſc. for. cap* 544. *num.* 24. & 41. *ſeqq.* ubi Rebuff. *in L. munus.* 214. per illum textum *ff. de V. S.* tex. *in L. non diſtinguemus. item ſi quis* ibi: *quia etſi judicium ſponte accepiſſet. ff. de recept. arbitr. L. 1. § ſed ſi Prator ff. de feriis. L. 2. & 3. C. de his, qui ſponte publ. muner. ſuſcept, l b.* 10.

29 Dictio *ex tunc* facit ut tempus currat de momeoto in momentum. Anch. *in cap. cum in toa. verſ. fin. de conſuet in* 6. & DD. *in L. Gallus. ff. de liber. & poſth.* Tiraquel *de retr. lignag §. 1. gloſ.* 11. *num.* 39. apud Antonel. *de temp. legal. lib. 4. cap. 2. n.* 19. & an operetur, ut dies termini computetur in termino, vide DD. apud Tiraquel. *loc. cit.* An vero dictio *uſque* ſtet excluſive, vel incluſive, vide Antonel. *l. c. cap. 1. n. 16. ſeqq.*

30 Dictin *aliquis*, eſt univerſalis. gloſ. *in Clem. un. in verb. out earum parte, de for. comp.* Menoch. *conſ.* 90. *n.* 94. apud Ciarlin. *contr. for. cap* 47. *nu.* 40. ſicut etiam dictio *aliquid* eſt univerſalis ſecundum ſubjectam materiam, & in qualibet minima re verificatur. gloſ. *in cit. Clem. on. in verb. aut earum parte.* Gratian. *diſc. for. c.* 509. *nu.* 35. Rot. *dec.* 373. *nu.* 6. *p.* 11. *rec.* Dictio vero, *omnis* vel *quecumque*, eſt univerſaliſſima. *L. hoc articulo. ff. de hared. inſtit. L. 1. C. de Sacroſ. Eccleſ.* gloſ. *in L. 2. in verb. alias C. de quadrien. praſcr.* Ciarlin. *l. c.* ubi plura de hujus dictionis effectu, quod oempe omnia, & omnes caſus comprehendat.

31 Dictin alternativa tribuit debitori electionem. *cap. in alternativis, de R. J. in* 6. Ciarlin. *contr. for. cap.* 38. *n.* 2. Dictin *aut*, eſt disjunctiva. Barboſ. *de diction dict.* 46. Tuſch. *litt. D. concl.* 268.

32 Dictio *alia*, eſt implicativa ad ſimiles cauſas, & caſus. Abb & Felin. *in cap. 16. de reſcr.* Rot. *deciſ.* 194. *n.* 8. *p.* 4. *rec. tom.* 2. gloſ. *in L. ſi fugitivi. verb. alia. C. de ſerv. fugit.*

Plura fuſiſſime apud Barboſ. *in ſuo tract. de Dictionibus.*

¶ DIFFAMANTES, DIFFAMATUS & DIFFAMATIO.

§. I.

Diffamantes aliquem qualiter puniantur?

Dictum † vel factum contra veritatem in diffamationem alterius, præſertim ſi fama laceſſitur, arbitrio judicis puniri debet. Bald. *conſ.* 230. *omne factum, per totum. lib.* 3. ubi late contra diſſeminatores diſcordiarum. † Amplia; quia faciens impoſturam honeſtis perſonis per mendacium, crimine ſtellionatus puniri debet. Bald. *d. conſ.* 230. *in pr. lib.* 3. † Amplia; quia pro mendacio in alterius detrimentum quis poteſt puniri, maxime, quando oritur diſcordia inter conjunctos. Bald. *d. conſ.* 230. ubi, quod ſeminantes diſcordias puniendi ſunt crimine ſtellionatus, & ideo ſi is, qui falſe vociferatur ſe primo contraxiſſe cum muliere maritara, puniri poteſt & debet, ubi eſt caſus conſilii. 1 2 3

§. II.

Diffamatus de crimine qualiter agat, vel experiatur?

Diffamatus † de crimine extrajudicialiter agere debet actione injuriarum, nec ſufficit officium judicis imploratum, quia non competit. Bald. *conſ.* 261. *viſo dicto puncto, n. 2. verbo. quod ergo remedium, lib.* 5. † Reſtringe, quando diffamatio eſſet facta de crimine in judicio, & tunc ſi petitur imponi ſilentium, competit officium judicis contra diffamantem. Bald. *d. conſ.* 261. *n. 2. ver. aliquando iſta diffamatio, lib.* 5. † Reſtringe, quando diffamatio eſſet reſpectu debiti civilis, quia ſi petatur imponi ſilentium, poteſt implorari officium Judicis. Bald. *d. conſ.* 261. *num.* 2. *ver. ſi autem iſta diffamatio, lib.* 5. † Amplia; quia licet agere nemo compellatur, & propterea non poſſit aſſignari terminus, intra quem quis agat. *l. un. C. ut nemo invit.* Roman. *conſ.* 53. niſi adſint ſtatuta, prout io multis civitatibus Italiæ, io quibus fiunt cridæ & proclamationes, tamen quando quis diffamat alium dolo, vel errore, aſſerens ſe habere jus in re aliena, compellitur agere, & præfigitur terminus *per l. diffamari, C. de Ingen.* Roman. *d. conſ.* 53. † Et eſt ratio quare compellatur diffamans alium, ut agat, quia ex quo diffamat, ſe adſtringit, ex quo diffamare eſt ad judicium provocare, & ſic juſta cauſa procedit. Caſtr. & Salycet. *d. l. unic. C. ut nemo invit.* Bal. *in d. l. diffamari. colum. 1. in fi. & col. fin. in fi.* Bart. *in l. Titia.* ubi Alex. in apoſtil. *de accuſ* Innoc. *in cap. conquerente, de offic. ordin. in princ.* Bald. *in auth. ad hec, colum. 5. de uſur.* vide infra *num.* 23. † Sufficit tamen diffamatio tam judicialis quam extrajudicialis, & tam ſi eſt facta in cœtu perſoaarum, quam ſi coram paucis perſonis, dummodo cauſa diffamandi allegetur. Bald. *in dict. l. diffamari. in princ. C. de Ingen. & manumiſſ.* Socin. *conſ.* 45. *col.* 1. *in fi. incip. viſa, lib.* 1. Doct. *in l. turpia, ff. de leg.* 1. Canoniſtæ 5. *q. 1. per totum.* Cagnol. *d. l. diffamari. n. 6. in 1. limit.* † Et de remedio *l. diffamari*, quomodo dignoſcatur intentatum, & quæ requirantur & debeant probari, ut obtineatur, vid. Covarruv. *var. reſol. lib. 1. c. 18. n.* 3. Gabr. *comm. opin. de actio. concluſ.* 5. † Adde; quia ad hoc, ut diffamatus agere compellat diffamantem, requiritur, quod conſtet de diffamatione, alias non poſſet compelli. Cagnol. *in d. l. diffamari, col. 2. ver. & vide alias, C. de Ingen. & manumiſſ.* ubi late de materia, & qualiter ſit præfigendus terminus duplex cauſa cognita *num.* 5. *in 1. limitatione.* † Et quod requiratur diffamatio, ut poſſit præfigi terminus, plene Rom. *conſ.* 53. *Viſis themate, in princ.* ubi apoſtilla. † Contrarium, quando cumulatur remedium *leg. ſi contendat, ff. de fiacjoſſ.* ubi gl. communiter approbata, quod ſi quis petat declarari ſibi competere exceptionem adverſus actionem prætenſam actoris, & ideo actionem fruſtratoriam, non requiritur alia probatio diffamationis ſecundum communem. Covarr. *var. reſol. cap. 18. n.* 3. ubi dicit, quod iſta remedia ſemper cumulantur; ideo non requiritur probatio jactationis; ſecus ſi ex ſola lege, *diffamari*, & latiſſime Roman. *conſ.* 412. *Pro habenda, in princip.* allegat multa jura, & multas leges probantes, quod habens 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Google

bens exceptionem poteſt prævenire ſuum adverſarium,
maxime *in l. 3. C. qui bon. ced. poſſ.* Deci. *conſ.* 31. *Dili-
genter, col. fin. ver. circa alia dubia*, & alii, quos pri-
ma apoſtilla ad Roman. ubi ſupra *in verb. inquietari*
11 citat, vide infra *num. 29. in ver. declara.* † Et quod re-
quiratur diffamatio quando intentatur remedium *l. dif-
famari*, ut quis compellatur agere, alias non valeat
præfixio termini, neque ad inſtantiam partis, neque ex
officio, plene Roman. *d. conſ. 53. viſis themate, in princ.*
12 ubi apoſtil. *in ver. impetrare.* citat plurimos. † vide Cia-
vet. *conſ. 906. n. 4.* ubi, late multa requiri dicit ad probandam
diffamationem, eſt verum, quod loquitur ad effectum in-
quirendi, ſed tamen forte idem ad effectum compellendi
13 aliquem, ut agat. † Extende, quia non poteſt diffamans
impedire diffamatum, quin agere compellatur, & non
poterit evitare præfixionem termini & ſilentium; quia
ſi contrarium diceremus, poſſet auferri beneficium ju-
tis competens diffamato. Roman. *d. conſ. 53. col. 2. ver.*
14 *nec dicta bannimenta.* † Regula igitur eſt; quod dif-
famatus, ſive pro re civili, ſive criminali, poteſt ob-
tinere præfigi terminum diffamanti, intra quem agat,
& bina requiritur præfixio, & contra abſentem trina
citatio, & quæ cognitio cauſæ, & qualiter debeat con-
ſtare de diffamatione; pleniſſime Boer. *deciſ. 255. per to-
tum.* ubi latiſſime examinat hanc materiam, & multos
allegat, ubi extendit *l. diffamari*, multos modos, &
quod præfixo termino ad agendum, eo lapſo, non au-
diatur, eſt textus *in l. ſuper eo*, & ibi gl. Bald. & Salyc. *C.
qui accus.* Doctor. *in l. fin. ff. de feriis.* Bart. *in l. Titia*,
15 *ff. de accuſat.* Cagnol. *d. l. diffamari*, C. *de Ingen.* † Et
quod Judex poſſit præfigere terminum; per quem cita-
tus excludatur a jure ſuo, & non audiatur, eſt textus
in l. ſi pro eo & ibi gl. Bart. & Salyc. *l. de accuſat.* gl. & Bart.
in d. l. Titia, ff. de accuſat. Cagnol. late *dict. l. diffama-
ri. C. de Ingen.* Roman. *conſ.* 431. *In terminis, per to-*
16 *tum.* † Et an requiratur bina monitio, vel ſufficiat u-
nica; ut poſt lapſum termini non poſſit amplius audi-
ri, late Alexand. *in d. l. Titia, ff. de accuſatio.* Afflict.
deciſ. 264. Cæpol. *cautel.* 110. & diſtinguit Cagnol. *in d.
l. diffamari num. 7. & 8. in 2. limit. C. de Ingen.* ubi,
quod ſi ex ſolo termino debet excludi, duplex præfixio
requiritur, ſi poſt terminum debet ſententia ferri, uni-
cus terminus ſufficit. vide Tuſch. *Litt. T. verb. Termi-
no præfixo ad agendum, eo lapſo, quando excludatur*
17 *agere volens, vel non, concluſ.* 64. † Amplia quia dif-
famatus poteſt obtinere *ex l. diffamari C. de Ingen.* ut
a Judice cogatur diffamatus intra certum diem actio-
nem proponere, vel jus, quod habere prætendit, in
judicium deducere, adjecta comminatione perpetui ſi-
lentii imponendi, niſi intra præfinitam diem egerit.
Covarr. *var. reſolut. lib. 1. cap. 18. num. 3. & ſeq.* vid. Ant.
Gabriel. *lib. 2. tit. de actio. concl. 6. Jactanti ſe habere jus
poteſt judex præfigere terminum*, ubi pleniſſime exami-
18 nat. † Extende; quia aliud eſt remedium ex *l. ſi con-
tendat, ff. de fidejuſſ.* quaſi ſimile, in quo agitur, ut
pronuncietur ſibi exceptionem competere adverſus Ti-
tium, ſeque liberum eſſe ab ea actione, quæ Titio
competerat, ut declarat Covarr. *var. reſolut. lib. 1. cap.*
19 18. *pag.* 1. † Et ſiquidem in termino præfixo citatus a-
gere cœpit, non amplius tractatur de *lege diffamari.*
ſed de meritis, & de jure partium. Aretin. *cap. in præ-
ſentia in 6. not.* ubi Feli. *colum. 2. ver. unum aliud*,
& Decius *col. 2. ver. quarto nota de probat.* Cagnol. *d. l.*
20 *diffamari num.* 11. † Si vero non deduxit jus ſuum,
nec cœpit agere, debet judex illum contumacem pro-
nunciare, & de cætero ſuper jactatis juribus non eſſe
audiendum, juxta tradita per gloſ. & Doct. *in d. l. dif-
famari.* Aret. *Inſtit. de except. in rubr. num.* 73. ubi
admonet agentem, ut bis faciat aſſignare terminum,
21 ut poſſit deveniri valide ad pronunciam. † Libellus in
actione *l. diffamari. C. de Ingen. & manumiſſ.* ſic conci-
piunt, *Peto Titio adverſario meo ſtatui certum termi-
num, intra quem agere, vel accuſare me debeat, ſi quod
jus habet, vel delictum aliquod me commiſiſſe præten-
dat, cum de hoc vadat me diffamando, & quod eo non
agente, vel non accuſante intra dictum tempus, de cæ-
tero non audiatur, imo eidem per vos imponatur per-
petuum ſilentium ſuper aſſerta diffamatione prædicta.*
Ita Saly. *in d. l. diffamari. C. de Ingen.* Areti. *in rubr. de ex-
cept.* Spec. *in tit. de ſponſal. §. porro quaſi in fin.* ubi ponit
libellum; & vide Cagnol. plenius *d. l. diffamari. C. de
Ingen. num.* 23. ubi, quod non eſt neceſſaria litis con-
teſtatio. † Amplia, quia agi poteſt nedum ſuper diffa- 22
matione perſonali, ſed etiam ſuper reali. Felin. *in c. in
præſentia, num. 3. de probat.* † Amplia; quia reme- 23
dium *l. diffamari. C. de Ingen. & manum.* fuit intro-
ductum ad reprimendum eos, qui errore vel dolo con-
tendunt ſe habere jura in bonis alterius, & ita diffa-
mant, & vulgo prædicant, & optima quidem ratione,
quia talis diffamatio eſt multum præjudicialis poſſiden-
tibus bona, & quandoque impedit alienationes, &
quandoque facit, ut minori pretio vendantur, argu-
mento ejus, quod dicitur de fundo litigioſo, qui mi-
nus æſtimari debet illa qualitate attenta, mala enim
qualitas rei minorem cauſat æſtimationem. Socin. *in l.
1. §. ſi heres, ff. ad Trebell.* & per Doct. *in l. 2. C. de
reſcind. vend.* faciunt not. *in l. mortis cauſa capimus,
ff. de dotat. cauſ. mort.* vide ſupra *num.* 4. † Limita; 24
quia ſi quis habet jus in re, & faceret pro ſui juris
conſervandi gratia, non haberet locum *l. diffamari,
C. de Ingen. & manum.* Socin. *conſ. 118. colum. 2. &
conſ. 146. lib.* 1. Bald. & Ang. *in l. fin. ff. quod quiſque jur.*
& ratio videtur; quia qui utitur jure ſuo, nemini in-
juriam facit. † Extende; quia non habet locum, quan- 25
do quis ex cauſa legitima dicit & diffamat ſe habere
jus in re, ſed ſolum, quando diffamatio eſt injuſta,
& ſine cauſa legitima. Bald. *in l. ob commiſſa C. de adult.*
quem refert & ſequitur Alex. *in l. ſi ea, C. qui accus.
non poſſ.* † Limita, quia diffamatus agens actione *l.* 26
diffamari C. de Ingen. in actione reali non poteſt ob-
tinere contra poſſeſſorem rei, de qua aliquis aſſerit ſe
dominum. Aret. *in d. c. in præſentia, col. 1. de probat.*
ſequitur ibi Felin. *num.* 3. & eſt ratio, quia nemo
cogitur oſtendere titulum ſuæ poſſeſſionis *l. cogi.* & ibi
Doct. C. *de petit. hered.* Socin. *reg.* 430. † Extende, quia 27
is qui habet actionem ordinariam, non agit remedio
l. diffamari. Bart. *in l. finita, §. eleganter, num. 4. ff. de
damn. infect.* ubi omnes. † Limita, quia non debet 28
præfigi terminus, ut diffamans agat, alias lapſo termi-
no cenſeatur impoſitum perpetuum ſilentium, quando
petens aſſignari terminum non habet jus in re, de
qua fit diffamatio, quia cum nullum jus habeat, non
habet intereſſe, ita Caſtren. *in d. l. ſi contendat. ff.
de fidejuſſ.* poſt Innocent. *in c. Abbate, poſt princ. in
1. colum. de verb. ſign.* & propterea ſolent judices
pronunciare ſuper hoc termino ſtatuendo, & cum cau-
ſæ cognitione ſtatuunt terminum duorum menſium ad
agendum, & ipſis non agentibus, petentem poſt la-
pſum terminum non poſſe moleſtari pronunciant, &
diffamatoribus imponunt perpetuum ſilentium, cum con- 29
demnatione expenſarum. † Declara, quia etiam ſine
diffamatione prodita ſunt alia remedia, quia timens
moleſtiam in re, vel perſona, poteſt coram judice,
coram quo eſſet conveniendus ab actore comparere,
& petere, quod judex declaret ſe non eſſe debitorem,
& ſibi legitimam exceptionem competere, vel pronun-
cia ipſum comparentem habere meliora jura, & perpe-
tuum ſilentium adverſario imponi, juxta textum *in l.
Aurelius. §. centum. ff. de liber. leg. & in l. ſi contendat. ff.
de fidejuſſ.* plene Bart. *in l. ſi finita, §. eleganter, ff.
de damn. infect.* vide Tuſch. *Litt. A. verb. Agere in-
vitus nemo compellitur & qualiter procedat. concl.* 241.
vide eund. *litt. T. ver. elapſo, quando excludatur agens
vel non Concl.* 64.

§. III.

*Diffamatus agens contra diffamantem, quando actor,
vel reus dicatur?*

Committi † obtinens cauſam diffamationis dicitur 1
actor, ideo debet convenire diffamantem coram judi-
ce ſuo. Afflict. *dec. 268. In a ia cauſa fuit dubita-
tum.* Alex. *conſ. 103. lib.* 5. Bart. & Alex. *in l. li-
bertas, ff. de in jus vocan.* & ideo movens hanc actio-
nem, debet adire judicem rei, non attento, quod ſi
reus ageret, deberet movere judicium contra judicem
intentantis diffamationem. Maria. Socin. *in c. propoſui-
ſti de for. compet. col. 10. in fi. ver. duodecimo quæ-
ro.* † Contrarium, quod imo ſit reus, & ideo jactans 2
dicatur actor, & poſſet conveniri coram judice dif-
famari. Cap. *deciſ.* 18. & Urſil. *in addit. ad Afflict. dec.*
268. & hanc magis communem Covar. *variar. reſo-
lut. lib. 1. cap. 18. num. 5. in fi.* & hanc communem di-
cit

cit Cagnol. *d. l. diffamari C. de Ingen. nu.* 9. ubi alle-
gat Alex. *d. conſ.* 103. *lib.* 5. quod laicus diffamatus
trahit clericum diffamantem ad judicem ſecularem;
quia ſi ageret Clericus, deberet convenire laicum in
foro ſuo. vide Tuſch. *Litt. A. in verb. actor quando*
3 *& in quibus caſibus reus dicatur*, *concl.* 118. † Et ef-
fectus eſt magnus, nedum quoad forum, ut ſupra,
ſed etiam quia in dubio pro reo pronunciatur, ideo
cum iſte, qui agit ad diffamationem, ſit actor impro-
prie, ſed ſit reus vere, in dubio pro eo pronuncian-
dum eſt. Dec. *in l. favorabiliores*, *ff. de Reg. Jur.* ubi
4 multa congerit ad hoc ſimilia. † Imo quando con-
ventus ſuper ſilentio imponendo agit, prima petitio
agentis ſuper diffamatione vel ſilentio imponendo non
procedit, ſed reſolvitur ſimplicis exceptionis, & ſuper
ea non eſt pronunciandum, ſed ſuperſedendum, uſque
ad ſecundam ſententiam, & pronunciandum, dictam
petitionem in tali judicio non admittendam, ſed ſo-
lum procedendum ſuper petitione actoris, ut per Aret.
in c. in præſentia, *in* 2. *not. de probat.* ubi Dec. *in* 4.
notab. Cagnol. *d. l. diffamari*, *C. de Ingen. & manum.*
num. 11. *verbo*, *tertia dubitatio*. Felin. *in cap. in præ-*
5 *ſentia*, *num.* 3. *de probat.* † Quid ſi reus habet plures
judices, prout ſcholaris, & agat ſuper jactatione co-
ram uno, alter vocatus incipiat de jure ſuo agere co-
ram alio, non obſtabit litis pendentia; quia electio
eſt actoris. Cagnol. *in d. l. diffamari n.* 10. *ver. ſecunda*
dubitatio. C. de Ingen.

§. IV.

Diffamatus coram quo Judice debeat agere contra diffamantem?

1 Judex, † coram quo per viam exceptionis trahitur
actor, debet eſſe illemet, quem ſi actor ageret, tene-
retur adire, quando habens exceptionem agit alio re-
medio, quam diffamationis. Rom. *d. conſ.* 412. *n.* 2.
verb. ſecundum quod, ubi apoſtilla *in ver. conveniſſet*,
dicit, quod judex inquietati, non inquietantis, debet
adiri. vide Tuſch. *Litt. A. verb. actor quando & in*
2 *quibus caſibus reus exiſtat*, *& e contra*, *concl.* 118. †
Extende ut idem ſit, quando reus vult convenire acto-
rem ſuper jactationibus, quia debet convenire eum
coram eodem judice, coram quo, ſi actor ageret,
convenire deberet, apoſtilla ad Roman. *d. conſ.* 412.
in verb. conveniſſe, ubi citat plures, & dicit magis
3 communem. † Declara, quia ſi reus habet plures ju-
dices ordinarios, non de ſpeciali privilegio, poteſt
adire quem velit, ſicuti poſſet actor, ſed ſi ex privi-
legio particulari vel ſpeciali, vide relative Roman. *d.*
conſil. 412. *num.* 3. *verſ. tertium*, *quod*, ubi dicit com-
4 munem. † Et judex competens, qui prævenit in cita-
tione, facit, ut aliis ſit præcluſa via. Roman. *d. conſ.*
5 412. *numer.* 4. ubi dicit communem. † Declara, niſi
citatio eſſet non legitima, puta non facta ſecundum
formam ſtatuti, quod quis non poſſit citari, niſi di-
miſſa copia libelli, quæ non fuit dimiſſa; quia tunc
ſit præoccupatio. Rom. *d. conſ.* 412. *numer.* 5. *& ſeq.*
verb. nunc primo. ubi ponit tria ſimilia, quod per li-
tis conteſtationem interrumpitur præſcriptio, item per
libelli porrectionem, ſi modo ſunt legitime factæ,
alias non; item quia perpetuatur juriſdictio delegati
per unum actum legitime factum, ſecus ſi illegitime,
& ibi Apoſtilla *in verbo tria*, dat concordant. & Ro-
man. ibi in fine, idem de cauſa non legitime mota,
ut non præcludat viam aliis judicibus.

§. V.

Diffamatio non probatur ex eo, quod teſtes dicant, talem diffamatum ob tale crimen ad effectum plenæ probationis, ſed bene ad effectum inquirendi, vel carcerandi.

Vide Maſcardum *concluſ.* 513. *Diffamatio*, vide ple-
ne Tuſch. *Litt. I. verb.* Infamis probatur ex Inſtru-
mento, & aliis modis. *concl.* 109. ¶

¶ DIGNITAS.

§. I.

Dignitas quid ſit, & qualiter probatur?

Dignitas eſt quædam præeminentia ex adminiſtra- 1
tione. Oldrad. *conſ.* 150. *In Eccleſia Valentina n.* 3. *ver.*
ſecundo eſt attendendum. ubi quid ſit perſonatus, & in
quo differant, & quod in materia larga unum pro alio
quandoque ſumitur, & quod dignitas non eſt aliud
quam præeminentia in Eccleſia. Feder. de Sen. *conſ.* 27.
n. 4. *ver. non obſtat*, *quod dicitur*, in conſilio d. Petri de
Tudetto, ibi inſerto; ubi *in princ.* de dignitate, per-
ſonatu & officio. † Signa cognoſcendi dignitatem ſunt 2
tria; primum, quando is, qui habet officium, præeſt
adminiſtrationi cum juriſdictione; ſecundum, quando
nomen officii ſonat in dignitatem, prout Archidiaco-
nus, Archi-Presbyter, & Primicerius; tertium quando
ex conſuetudine vel conſtitutione, pro dignitate habe-
tur, ita Franc. Aret. *conſ.* 23. *In præſenti conſultatione*
in princ. † Dupliciter ſumitur dignitas, large & ſtri- 3
cte; large capitur pro quolibet honore, Aret. *d. conſ.*
23. *num.* 6. ubi *num.* 5. *in fi.* quod dignitas eſt cum
adminiſtratione & ſine adminiſtratione, prout in Ar-
chidiacono, & Archi-presbytero in Cathedrali, quia
ſunt nomina dignitatis. † Amplia, quia ubi eſt col- 4
legium in Eccleſia, ibi eſt dignitas & juriſdictio. Bald.
conſ. 1. *in fi. ver. & ratio differentiæ lib.* 1. Fed. de
Sen. *conſ.* 80. *Factum eſt tale numer.* 2. *ver. conſide-*
rantur ergo. Gem. *conſ.* 132. *in princ.* † Et ideo Prio- 5
ratus Fraternitatis laicorum, ex quo habet collegium
& præeminentiam in illos de Collegio, dicitur habe-
re dignitatem, quia tale collegium tendens ad pieta-
tem & religionem eſt licitum. Bald. *conſ.* 473. *Reve-*
rend. pater lib. 2. † Amplia; quia ubi eſt Conventus, 6
ibi eſt dignitas. Feder. de Sen. *conſ.* 40. † Declara, 7
quod in conceſſione dignitas non venit collegiata, niſi
ſit dictum *cap. cum aliis*, *de præben.* Feder. de Sen. *conſ.*
112. *in princ.* † Perſonatus eſt quædam præeminentia, 8
quam habent habentes perſonatum inter non habentes
dignitatem. Feder. de Sen. *conſ.* 49. vide Tuſch. *Litt.*
P. verb. Perſonatus in quibus differat a dignitate con-
cl. 321. † Amplia, quia dignitas poteſt eſſe ex conſue- 9
tudine communi opinione, aut denominatione, quod
habeatur pro dignitate. *c. illud*, *de præſumpt. c. per tuos*
de probat. Feder. *d. conſ.* 80. *num.* 2. *ver. nec præſupponi-*
tur. Gemin. *conſ.* 101. ubi, quod conſuetudo poteſt ope-
rari quod officium non habens prærogativam ſuper alios,
ſit dignitas, quod duplicatur. *conſ.* 140. † Declara; 10
quia dignitas, vel perſonatus judicatur ex conſuetudi-
ne loci. *c.* 1. *de conſuet. in* 6. Caſtr. *conſ.* 226. *Dico*,
d. Ser. Franciſcum, *circa fi. lib.* 1. † Amplia, quia 11
quis dignitatem obtinet, ex quo præponitur ſuper alios,
vel ad curam gerendam, vel ad adminiſtrationem bo-
norum, vel temporalium ſine ſpiritualitate. Gemin.
conſ. 132. *in princ. ver. item vult*, *cum ſeq.* maxime
numer. 3. *ver. item ad concludendum*, ubi quod non
eſt de ſubſtantia prælaturæ & ſic dignitatis, ut habeat
utramque adminiſtrationem. † Amplia; quia Plebania, 12
Archi-presbyteratus, Prioratus, Præpoſitura, & ſimiles
Eccleſiæ, etiamſi non ſint collegiatæ, dummodo ha-
beant ſub ſe capellas perpetuas, dicuntur habere di-
gnitatem, *cap.* 1. *ne Clerici*, *vel Monach. in fin. lib.*
6. ubi Franc. † Contrarium tenet Feder. de Sen. *conſ.* 13
80. *Factum eſt tale*, *num.* 2. *ver. item non obſtat* ubi
quod ſi non habent Collegium, vel prærogativam in
Cathedrali, vel Collegiata, non habent dignitatem. † 14
Amplia; quia qui habet feudum cum juriſdictione,
dicitur habere dignitatem, quia conceſſio proprie juriſ-
dictionis dignitatem habet, & gradum excellentiæ ſu-
perioris; cum præſit univerſitati. Bald. *conſ.* 352. *Ma-*
teria feudorum, *in princ. numer.* 11. *nam omnis con-*
ceſſio, *lib.* 1. † Amplia, quia de jure communi Ar- 15
chidiaconus habet dignitatem ex ſolo nomine. Aret.
conſ. 23. *in princ.* vide Tuſch. *Litt. A. verb. Archi-*
diaconus, *& ejus officium quid ſit. concl.* 482. † Ex- 16
tende, quia Archi-presbyter pariter habet dignitatem,
quia cum Archidiacono ambo ſonant in nomen digni-
tatis. Aret. *conſ.* 23. *in princ.* vide Tuſch. *Litt. A ver.*
Archi-presbyter & ejus officium quid ſit. concl. 483. † Ex- 17

tende, quia Primicerius quoque ſonat in nomen di-
gnitatis. Aret. *d. conſ.* 23. *n.* ... vide Tuſch. *Litt. A.*
verb. Primicerius quid ſit & an ſit dignitas. concl. 650.
18 † Extende; quia omnes habent dignitatem, quando vel
in Cathedrali habent præminentiam cum juriſdictione,
ſive ſint Præpoſituræ, ſive Decanatus, ſive Cantoriæ,
vel quocumque alio nomine; idem quando caput Col-
legii conſtituunt, & idem in plebe, Archi preſbytera-
tu, & ſimilibus. Feder. de Sen. *d. conſ.* 80. *per totum.*
19 Gemin. *conſ.* 132. *in pr.* † Reſtringe, quia reliqua omnia
officia non ſonant in nomine dignitatis de jure com-
muni, niſi conſuetudo ſit in contrarium. Aret. *dict.*
20 *conſ.* 23. *in princ.* † Præpoſitura igitur non eſt digni-
tatis nomen, de jure communi, niſi de conſuetudine
aliter diſponatur. Aret. *d. conſ.* 23. *num.* 5. vide Tuſch.
Litt. P. verb. Præpoſitura eſt dignitas & quando ſe-
21 *cus. Concl.* 518. † Theſaurarius non eſt dignitas. Ro-
ta *deciſ.* 8. *de præben. in noviſſ.* alias 173. Aret. *d. conſ.*
23. *in princ.* Abb. *conſ.* 93. *in princ. & per totam,*
lib. 2. vide Tuſch. *Litt. T. verb. Theſauraria & can-*
toria non eſt dignitas niſi adſit conſuetudo. concl. 298.
22 † Decanus non habet dignitatem de jure communi.
Rota *deciſ.* 8. *in noviſſ. de præb.* Aret. *d. conſ.* 23. *in pr.*
vide Tuſch. *Litt. D. verb. Decanatus & Præpoſitura an*
23 *ſit dignitas, concl.* 60. † Præcantor non eſt dignitas,
licet de conſuetudine poſſit eſſe. Areti. *d. conſ.* 23. *n.*
24 6. † Sacriſta non eſt dignitas, licet de conſuetudine
25 poſſit eſſe. Zabar. *conſ.* 62. *in princ.* † Declara, quia
Dignitates Eccleſiaſticæ ſunt ut plurimum ſecundum con-
ſuetudinem loci, quæ attendi debet, plene Card. Zabar.
26 *d. conſ.* 62. *in princ.* † Amplia quia dignitas probatur
eo ipſo quod quis habet adminiſtrationem rerum Ec-
cleſiæ cum juriſdictione, vel habet officium, vel Be-
neficium, cujus nomen ſonat in dignitatem, vel de
jure communi, vel ex conſuetudine, non tamen pro-
batur per verba enunciativa. Maſcard. *concl.* 514. *Di-*
27 *gnitas quomodo probetur.* † Limita; quia e contrario
non poteſt eſſe dignitas, quæ non obtinet in Eccleſia
Cathedrali vel Collegiata prælaturam vel prærogativam,
vel niſi quæ præeſt collegio, niſi ex conſuetudine, vel
communi opinione, vel denominatione habeatur pro
dignitate. Feder. de Sen. *d. conſ.* 80. *num.* 2. *ver. con-*
ſecrantur ergo, ubi loquitur in plebe etiam habente
capellas ſub ſe, quæ ſpectet ad electionem capellano-
rum; & quod dignitas non ſit, niſi habeat prærogati-
vam ſupra alios, niſi conſuetudo contrarium diſponat.
Gemin. *conſ.* 101. *Quoad primum, & conſ.* 140. *in*
princ. ubi duplicatur, ubi quod Cantoria & Theſau-
raria non eſt dignitas, niſi conſuetudo hoc diſponat.
28 † Declara non procedere in Archidiaconatu, Archi-
preſbyteratu, & Primiceriatu, quia poſſunt eſſe ſine
cura & adminiſtratione, & ſunt nomina dignitatis.
29 Franc. Aretin. *conſ.* 23. *in princ.* † Limita in Canoni-
catu, etiam ſi habeat annexam dignitatem; quia non
dicitur dignitas, etiamſi de conſuetudine, vel alias ha-
beat inſtitutionem, vel deſtitutionem capellarum, &
poſſit interdicere. Feder. de Sen. *d. conſ.* 80. *n.* 2. *in fi.*
ver. item non obſtat, quod inſtituit, & in fi. vide Tu-
ſch. *Litt. D. verb. Delegati Judices eſſe qui poſſint.*
concl. 145.

§. II.

Dignitas quotuplex in Eccleſia?

1 Dignitas † in Eccleſia eſt triplex; prima eſt Papa-
tus, qui dicitur apex Dignitatis; ſecunda Epiſcopalis,
quæ eſt culmen aliarum dignitatum; tertia eſt, Digni-
tas ſimplex. Oldrad. *conſ.* 259. *Impugnatur, numer.* 3.
2 *ver. item tria.* † Dignitates ſimplices, aliæ ſunt per-
ſonales, vel ſimplices, aliæ Collegiatæ, & dignitas
ſeu Eccleſia collegiata non venit in odioſis appellatio-
ne ſimplicis dignitatis. Oldr. *conſ.* 281. *num.* 3. *uſque*
in fi. ubi dicit procedere, etiamſi dignitas collegiata
3 non eligatur, ſed conferatur. † Extende; quia ſi Pa-
pa diſponeret, quod obtinentes dignitates debeant pro-
moveri intra annum, non includerentur dignitates col-
legiatæ in materia odioſa. Gemin. *conſ.* 131. *numer.* 5.
4 *verſ. expreſſit de Decanatu.* † Dignitatum aliæ ſunt
electivæ, aliæ non electivæ, & in collatione digni-
tis ſi non eſt facta mentio, quod ſit electiva, non
venit in conceſſione ſimplici. Bald. *conſ.* 387. *circa fi.*
ver. amplius licet dignitas. lib. 1. *inc. Archidiaconus*
habet. † Dignitates Eccleſiaſticæ licet quandoque æqui- 5
parentur ſecularibus dignitatibus, tamen non eſt bene
dictum, quia dignitates Eccleſiaſticæ non ſunt ordina-
tæ ſecundum jura Civilia, ita Ægid. *conſ.* 5. *num.* 47.
ver ſed forte. † Et ideo magis aſſimilantur dignitates 6
Eccleſiaſticæ Archidiacono, prout Abbas, & alii Præ-
lati inferiores, quam quod aſſimilentur ſæcularibus di-
gnitatibus. Ægid. *d. conſ.* 3. *num.* 47. *ver. ſed forte.* 7
† vide Oldr. *conſ.* 211. *Ad propoſitum fratrum, in pr.*
& per tot. ubi, quod ad inſtar Prætorum, quorum al-
ter pro incolis, alter vero pro peregrinis, fuerunt cu-
rati animarum inſtituti; ordinarii pro incolis, & ſunt
parochiani; alii pro forenſibus, ut fratres S. Anton. &
dat alia exempla multa.

§. III.

Dignitatum majoritas & præcedentia ex quibus cognoſcatur?

Altitudo † Sedis inter Sedes dignitatum arguit ma- 1
joritatem dignitatis, quia majores altiori loco ſedere
debent. Bald. *conſ.* 387. *in pr. incip. Archidiaconus*
habet. lib. 1. allegat gloſſ. *in §. aliam vero. Inſtit.*
de bonor. poſſeſſ. † Amplia, quia proximiores ſedi Prin- 2
cipis, & magis proximi in inceſſibus, & aliis acti-
bus, apud Dominum & Principem reputantur dignio-
res. Bald. *d. conſ.* 387. *in pr. lib.* 1. † Amplia in ju- 3
riſdictione magis libera, & amplia; quia qui habet
ampliorem juriſdictionem meri & mixti Imperii, di-
citur dignior & major. Bald. *d. conſ.* 387. *in pr. ver.*
præterea notiſſimum, lib. 1. † Extende, quia is, qui 4
præeſt pluribus & majoribus, dicitur eſſe major, quam
is qui præeſt paucioribus & minoribus. Bald. *d. conſ.*
387. *in pr. ver. ſimiliter certum eſt, lib.* 1. † Exten- 5
de ratione Imperii, quia is, qui imperat alteri, di-
citur habere majorem dignitatem. Bald. *d. conſ.* 387.
ante medium, ver. item dignior eſt, lib. 1. † Am- 6
plia, ratione adminiſtrationis, quia major dicitur
habens dignitatem cum adminiſtratione, quam ſine;
ideo Epiſcopus habens adminiſtrationem dicitur major
Epiſcopo titulari & portitivo. Bald. *d. conſ.* 387. *ante*
med. ver. item dignior eſt, lib. 1. † Amplia ratione inſi- 7
gnium, quia illa dicitur major dignitas, quæ hono-
rabiliora inſignia defert, licet iſta inſignia non con-
ferant plenam poſſeſſionem majoris honoris. Bald. *d.*
conſ. 387. *circa med. ver. inſignia etiam, lib.* 1. † 8
Amplia ratione ordinis, quia qui præcedit in ordine
ſedendo, ſubſcribendo, & alia faciendo, ex priorita-
te ordinis arguitur majoritas dignitatis. Bald. *d. conſ.*
387. *circa med. ver. quando autem ſunt, lib.* 1. † 9
Amplia ratione ſtipendii, quia habens majus ſtipen-
dium, dicitur habere inter pares majorem honorem,
& majorem dignitatem. Bald. *d. conſ.* 387. *circa med.*
ver. ſtipendia etiam lib. 1. † Amplia ratione conſue- 10
tudinis, quia de conſuetudine una poteſt eſſe major
dignitas, quam alia, quia gradus excellentiam oſten-
dit conſuetudo. Bald. *d. conſ.* 387. *poſt med. verſ. ita-*
que gradus, lib. 1. † Extende, quia imo conſuetu- 11
du facit dignitatem, & multum attenditur conſuetu-
do, an dignitas ſit talis, & an major. Card. Zab.
conſ. 62. *in pr.* † Amplia ratione majoris beneficii; 12
quia major reputatur dignitas, quæ confertur pro ma-
ximo ſervitio & beneficio, quam quæ confertur pro
modico beneficio. Bald. *d. conſ.* 387. *poſt med. ver. item* 13
illa eſt major, lib. 1. † Amplia ratione ſubditorum
magis nobilium; quia regnum habens magnos feuda-
tarios dicitur nobilitari ex infeudationibus. Bald.
conſ. 333. *ad intelligentiam ſequendorum, col.* 2. *cir-*
ca med. ver. item infeudare, lib. 1. ubi, quod Duces
magni habent ſub ſe Comites, & Barones, & quod
ille dicatur melior & nobilior, qui præeſt nobiliori-
bus & melioribus. Signo. Homod. *conſ.* 23. *quæſtio*
diſputata. in pr. † Extende, quia quanto quis meliori- 14
bus & majoribus præeſt, tanto major, digniorque eſt.
auth. de defenſor. civit. §. *nos igitur.* Roman. *conſ.* 460.
Illa verba, in fi. ubi, quod Prætor Florentiæ di-
gnior eſt Prætore Prati; quia præeſt majoribus. † Am- 15
plia, quia prævalet exercitium, & actus potius quam
habitus, etiamſi habitus poſſit per caſum deduci ad
actum. Zabarel. *d. conſ.* 62. *in primo dubio, in fin.* † 16

Amplia,

Amplia, quia nobilior eſt, qui diſponit, quam qui adm-plet; & ſic qui recumbit, quam ille qui miniſtrat. Si-
17 gnot. *conſ.* 23. *n.* 4. *& ſeq.* † Amplia, quia prior ordine & ſic antiquior in dignitate præferri debet. Signot. *d. conſ.*
17 23. *n.* 24. *ver. prateres primatus.* † Amplia; quia præ-fertur ille, cujus exercitium eſt magis univerſale. Si-
19 gnot. *d. conſ.* 23. *num.* 28. † Amplia; quia ſi ordo litteræ præponat unum alteri, præpoſitus dicitur dignior.
20 Signor. *d. conſ.* 23. *num.* 26. † Amplia, quia ſigna co-gnoſcendi majorem dignitatem in Eccleſia, eſt ſedere prius, ſubſcribere prius, convocare alios, & ſimilia.
21 Card. Zab. *conſ.* 30. *num.* 6. *& ſeq.* † Amplia; quia ha-bens dignitatem a Papa præfertur in pari caſu habenti ſimilem dignitatem ab alio. *c. per inas, de major. & obed.* Deci. *in rubr. de poſtul. pra!at. in princ.* vide Tuſch. *Lit. P. verb. Pracedere quis debeat inter plu-res. concl.* 477. vide eund. *Litt. D. verb. Doctor an praferatur, concl.* 550. ¶

D I L A T I O.

Praxis Dilationum.

1 Dilatio data ad ſolvendum purgat omnem moram. Tranched. *conſ.* 51. *n.* 19. *& ſeq.* Tuſc. *litt. E. concl.* 193. *num.* 19. & ſi a Judice denegetur poteſt appellari. DD. apud Merlin. *ut ſtatim infra n.* 5. Debet dari a Judi-ce debitori etiam hypothecario. Merlin. *de pigner. lib.* 4. *tit.* 5. *q.* 166. Statil. *de ſalv. Interd. inſpect.* 5. *c.* 1. *a n.* 45. Rot. poſt Cenc. *de cenſ. deciſ.* 268. *a n.* 2. eſt arbi-traria quoad tempus. Trentacinq. *reſ.* 5. & habet vim ſolutionis. Altograd. *conſ.* 84. *n.* 75. *lib.* 1 & diximus in verb. *Debitor, & Creditor. a n.* 58. ubi plura.

2 Dilatio eſt concedenda procuratori in Curia citato, ad hoc ut poſſit certiorare Dominum de lite particu-lari ſibi mota, ut poſſit deliberare, & procuratorem inſtruere. *cap. dilectus.* ubi Hoſt. & Abb. *de proc.* Caſſad. *dec.* 1. *de dilat.* Rot. apud Mareſc. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 91. *num.* 15. Limit. primo, ſi procurator jam habeat mandatum ſpeciale ad procedendum in illa cauſa. Limit. ſecundo poſt lapſum ſex menſium a commiſſa citatio-ne; quia tunc petitio dilationis præſumitur calumnio-ſa. Limit. tertio ſi principalis fuit citatus per edictum in partibus. DD. *cit.*

3 Dilatio reo regulariter eſt concedenda ad deliberan-dum an velit contendere, vel cedere. Limit. primo, ſi contra eundem jam fuit ſervatus terminus ad articulan-dum. Limit. ſecundo, in reo ſpoliatore, cui non da-tur dilatio, licet nondum fuerit probatum ſpolium. Li-mit. tertio, quando jam habuit quartam dilationem. *L. ult. ff. de for.* Mynſing. *ſing. obſ. cent.* 1. *obſ.* 72. Eccleſ. *obſ. for.* 46. *n.* 5. Mareſcot. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 91. *n.* 6. Leo *de-ciſ.* 120. *n.* 7. & Specul. *tit. de dilat. in princ. n.* 18.

4 Imo dilatio quarta non datur, niſi ſubſit cauſa re-levans, & Reus juret, illam eſſe veram. arg. *cap. ultra tertiam, de teſtib.* Limit. quoad hæredem, vel ſucceſſo-rem illius, contra quem fuit cæptum Judicium; quia illi conceditur ulterior dilatio, non expreſſo, an ſit quarta, vel quinta. Mareſc. *loc. cit. num.* 14. Limit. ſe-cundo, ad opponendum contra jura noviter reperta; quia tunc nova dilatio eſt concedenda. Creſcent. *deciſ.* 5. *de dilat.* Mareſc. *lib.* 1. *var. reſ. d. cap.* 91. *nu.* 10. Ad ſe præſentandum debet pro ſingulis viginti milliaribus da-ri dies. Eccleſ. *obſ. for.* 46. *num.* 16. Menoch. *de arbitr. caſ.* 40. *num.* 4. *L.* 1. *ff. ſi quis caution.* qui terminus tamen mo-derari poteſt arbitrio Judicis juxta qualitatem locorum, & perſonarum. *DD. cit.*

5 Ubi timetur de calumnia petentis, poteſt concedi cum impoſitione pœnæ, ipſo facto incurrendæ, niſi cauſam probaverit. Eccleſ. *obſ. for.* 52. *num.* 16. Aſin. *in prax.* §. 20. *cap.* 3. & alii apud eundem.

6 Actori ad ſe inſtruendum, non datur regulariter; quia ad Judicium debet venire inſtructus. Mareſc. & Eccleſ. *ll. cit.* non eſt danda, ſi probatio non facit ad caſum. *L. properandum. Cod. de Jud.* Eccleſ. *loc. cit. obſ.* 53. *n.* 16. & *obſ.* 46. *n.* 4.

7 Eſt danda non tantum fiſco ad probandum delictum, ſed etiam Reo ad ſe defendendum, etiam in delictis exceptis, maxime in ordine ad gaudendum immunita-te Eccleſiaſtica. Mac. Ital. *de immun. Eccleſ. cap.* 6. Ciarlin. *contr. for. cap.* 20.

8 Dilatio probatoria eſt moderanda ſecundum qualita-tatem perſonarum, & diſtantiam locorum. Eccleſ. *obſ. for.* 53. plura invenies paſſim apud DD. *in tit. de fe-riis, & Dilationibus.* & DD. *cit.*

D I S P E N S A T I O.

Praxis Diſpenſationum.

§. I.

Quomodo Diſpenſatio interpretanda, & qualiter facul-tas diſpenſandi?

Incipiendo a facultate diſpenſandi, ſi fuit generali- 1
ter conceſſa, late venit interpretanda, & ad caſus et-iam extendenda non expreſſos, qui quoquo modo ada-ptari illi poſſunt, licet eſſent tantum acceſſorii. Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 2. *n.* 1. *& diſp.* 24. *n.* 9. Diana *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 42. Pont. *de matr. lib.* 8. *cap.* 4. *num.* 13. Garz. *de benef. p.* 1. *c.* 6. *nu.* 73. Pyr. Corrad. *in prax. diſpenſ. lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 27. Sperel. *deciſ.* 112. *num.* 76. Grat. *diſc. for. cap.* 278. *num.* 13. *&* 982. *nu.* 2. Juſtis *de diſpenſ. lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 1. & reliqui interpretes *in cap. at ſi Cle-rici* §. *de adulteriis, de Judic.* & apud illos alii. Ex qua concluſione

Infertur primo, quod conceſſa generali facultate le- 2
gitimandi ſpurios, vel cum illis diſpenſandi, poſſit le-gitimare quoſcumque ſpurios, modo legitimatio non præjudicet tertio, quia eſt facultas generaliter conceſ-ſa, nec reſtricta ad certas perſonas: ita, data faculta-te legitimandi ad Ordines, poterit legitimare ad quo-ſcumque, etiam Sacros, & poteſt diſpenſare cum na-tis ex adulterio, licet ex utriuſque parentis adulterio na-ti ſint, & potens diſpenſare in aliquo præciſo gradu, uti in ſecundo, vel tertio affinitatis, vel conſanguini-tatis, poterit in illa diſpenſare licet duplicatus ſit. Rot. *diverſ. p.* 3. *lib.* 2. *dec.* 70. Sanch. *d. lib.* 8. *diſp.* 24. *nu.* 9. Tuſc. *litt. D. concl.* 463. ad *num.* 20. Juſt. *loc. cit. n.* 8. Pyr. Corrad. *l. c. lib.* 7. *cap.* 6. *num.* 77. non tamen ſe extendit ad caſum ſeu gradum diverſum: & ſic poteſtas diſpen-ſandi in ſecundo, non ſe extendit, ſi diſpenſandi ſint in ſecundo, & tertio; teſte Sanch. *loc. cit. num.* 10. ſed hodie, teſte Pyr. Corrad. *loc. cit. d. lib.* 7. *cap.* 6. *num.* 77. *verſ. modernis.* ad evitandum omne dubium, quod in his oriri ſolet, in his facultatibus expreſſe concedi-tur facultas diſpenſandi cum quibuſvis perſonis, tertio, aut quarto ſimpliciter, aut mixtim, etiam multiplici, conſanguinitatis &c. gradibus conjunctis &c. & po-tens diſpenſare in affinitate, poterit etiam diſpenſare in publica honeſtate, dummodo ſemper & in iis caſi-bus, poteſtas fuerit generaliter conceſſa, non expreſſis nominibus diſpenſandorum.

Limit. I. Si talis poteſtas tenderet in præjudicium 3
tertii, vel Juriſdictionis alicujus: tunc enim ſtricte eſt interpretanda, ſive motu proprio Principis, ſive ad in-ſtantiam partis ſit conceſſa. Rot. poſt Cenc. *de cenſ. dec.* 72. *num.* 5. Pariſ. *de reſignat. lib.* 12. *q.* 14. *num.* 12. Grat. *diſc. for. cap.* 421. *num.* 42. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gl.* 15. §. 1. *num.* 75. Ponr. *l. c. lib.* 8. *de matr. num.* 14. Juſtis *loc. cit. num.* 56. & eſt tex. *in cap. ſuper eo, de offic. deleg.* & diximus *in prax. clauſul. Apoſtol. num.* 1. quia jus tertii in omni diſpoſitione præſumitur exceptum, & potius reſcriptum eſſe debet fruſtratorium, quam ter-tio præjudicare. Grat. *diſc. for. cap.* 730. *num.* 31. li-cet in conceſſione non adeſſet clauſula „ *ſine prajudi-cio tertii*, quia illa ſemper ſubintelligeretur. Barb. *d. clauſ.* 157. *num.* 1. Vivian. *de Jurepat. lib.* 13. *cap.* 8. *num.* 80. Juſtis *loc. cit. num.* 60.

Limit. II. ut talis poteſtas non procedat in iis, quæ 4
ſunt de Jure Divino, vel naturali, in quibus ipſe Pon-tifex non ſolet diſpenſare; unde habens poteſtatem ab-ſolvendi ab omnibus caſibus reſervatis, etiam Pontifi-ciis, non poteſt abſolvere ab iis, qui reſervantur in Bulla Cœnæ, quia Pontifex has facultates difficile ſo-let dare. *c. ſi Epiſcopus.* 2. *de pœnit. & remiſſ. in* 6. & in poteſtate diſpenſandi generali non venit poteſtas diſpen-ſandi ſuper crimine, nec commutandi pœnas. Sbroz. *de Offic. Vicar. lib.* 2. *q.* 37. *num.* 50. Et Pontifex conce-dens Abbati, quæ competunt Epiſcopo, non concedit illa, quæ ſunt Ordinis Epiſcopalis. Neque dans fa-cultatem diſpenſandi ſuper votis, intelligitur dare pote-ſtatem diſpenſandi ſuper voto caſtitatis, vel Religionis,

quia ardua non veniunt in generali mandato. Neque præſumitur facultatem concedere cum ea plenitudine, quam ipſe habet. cap. dudum, de preb. in 6. Grat. diſc. for. cap. 891. num. 53. Sbroz. l. c. Juſtis l. c. num. 67. apud quem plura.

5 Limit. III. In poteſtate ad diſpenſandum conceſſa reſtricta ad particulares perſonas in commiſſione expreſſas; nam tunc erit ſtricte interpretanda, & tantum valebit, quantum verba ſonant. Dian. p. 8. tr. 3. d. reſ. 42. Pont. loc. cit. num. 15. Pyr. Corrad. lib. 1. cap. 5. num. 27. verſ. ſecus vero & lib. 7. cap. 6. num. 77. Juſtis loc. cit. num. 69. licet talis poteſtas fuiſſet conceſſa ad inſtantiam delegati diſpenſaturi; quia gratia reſpicit diſpenſandos, & in illorum favorem conceſſa cenſetur. Sanch. de matr. lib. 8. diſp. 28. num. 90. Pont. d. lib. 8. cap. 4. num. 16. & 17. Hinc ſi in facultate diſpenſandi conceſſa ſunt expreſſa nomina perſonarum, cum quibus eſt diſpenſandum, non poterit in mixto gradu diſpenſari; quia in odioſis mixta non comprehenduntur in ſimplici. Sanch. d. lib. 8. c. 24. nu. 5. ſeqq. uti, quod fieri debeat mentio hujus mixti gradus, alias gratia erit ſubreptitia, & Pyr. Corrad. l. cit. Juſtis loc. cit. n. 72.

6 Limit. IV. Dum agitur de extendenda facultate ad caſum, quem ſublata verborum ſignificatione facultas non comprehendit; nam aliud eſt late interpretari, & aliud ad caſum non expreſſum extendere. cap. ſignificante. 34. de reſcr. Sanch. d. lib. 8. diſp. 2. num. 2. nam facultas a Jure conceſſa tantum extenditur ad ſimiles, vel inferiores caſus. Juſt num. 76.

7 Diſpenſatio vero ſtricte eſt interpretanda. Sanch. d. lib. 8. diſp. 1. num. 3. Dian. p. 8. tr. 3. d. reſ. 42. Pont. de matr. lib. 8. cap. 21. n. 2. Tuſc. litt. D. concl. 464. Garz. de benef. p. 1. cap. 6. n. 58. Pyr. Corrad. in prax. diſp. lib. 1. cap. 5. n. 1. Sperel. decis. 112. n. 73. Juſt. lib. 1. cap. 2. n. 2. ita ut in ea locus non ſit argumento a majori ad minus late Covar. 2. p. 4. decret. cap. 8. §. 8. num. 11. tex. in cap. qui de non Sacerdotali, de prab. in 6. cap. fin. de tranſlat. Epiſc. Differentia eſt; quia diſpenſatio, utpote exorbitans a Jure communi, & illud lædens, eſt odioſa. Sanch. & Sperel. ll. cit. Rot. p. 1. diverſ. decis. 240. n. 2. Corrad. loc. cit. n. 1. Juſt. num. 16. facultas vero diſpenſandi ſoli concedenti præjudicium infert; & cum ſit beneficium Principis præter jus conceſſum, nulli tertio præjudicans, eſt late interpretanda in iis, quæ vergunt in concedentis præjudicium. DD. cit.

8 Ex qua concluſione infertur primo, quod diſpenſatus ab Epiſcopo ad Beneficium non intelligitur diſpenſatus ad Beneficium extra Diœceſin, neque ad Beneficium in Cathedrali. Rot. in antiq. decis. 45. Garz. de benef. l. c. num. 62. Tuſc. litt. D. concl. 463. num. 1. Juſt. loc. cit. num. 30. & 31. Neque in loco, ubi Pater idem, vel aliud Beneficium habuit, juxta Concil. Trid. ſeſſ. 25. cap. 15. de reform. imo diſpenſatus ad beneficium in Cathedralibus non poteſt habere in Metropolitanis. Hojed. de incompat. benef. p. 2. cap. 12. num. 78. Juſt. num. 33. Neque diſpenſatus ad quaſcunque dignitates erit diſpenſatus ad Epiſcopatum. Pyr. Corrad. loc. cit. num. 5. Juſtis numer. 35. Garz. d. cap. 6. num. 66. Hojed. loc. cit. nu. 77. Neque diſpenſatus ad beneficia, ſi non fuit dictum „ ad quæcunque, poterit conſequi præbendas, vel alia Beneficia Cathedralis. Garz. loc. cit. num. 63. Neque Curata. Garz. n. 49. Hojed. l. c. p. 2. cap. 2. n. 74.

9 Infertur ſecundo, quod diſpenſatus, licet infra annum non promoveatur, nihilo minus poſſit retinere præbendam, cui ordo Sacer eſt annexus, non habebit vocem in Capitulo. Barboſ. de Canon. & dignit. cap. 37. n. 13. Sperel. decis. 112. num. 28. Tuſch. d. concl. 461. Neque diſpenſatus ad obtinendum Beneficium cujuſcunque ſit præſentationis, poteſt provideri de beneficio Jurispatronatus Laicalis; quia non præſumitur Papa velle præjudicare patrono Laico, cum Laici ſint potius invitandi, non abſterrendi, ut ſimiles fundationes faciant. Vivian. de Jurepatr. cap. 2. lib. 7. nu. 12. Neque minor annis 20. diſpenſatus ad Canonicatum poteſt eſſe Delegatus Pontificius. Sperel. loc. cit. num. 29. Juſt. l. cit. n. 40. Neque diſpenſatus ſuper reſidentia poteſt non reſidendo percipere diſtributiones. Sanch. Tuſc. & Sperel. ut ſup. Juſt. num. 41. Neque diſpenſatus ſuper tertio conſanguinitatis erit diſpenſatus ſuper tertio affinitatis, licet conſanguinitas ſit fortius vinculum, quam affinitas. Sanch. lib. 8. diſp. 24. num. 19. Bonac. de LL. diſp. 1. pun. 5. q. 2. propoſ. un. nu. 8. Pont. & alii, quos citat, & ſequitur Juſt. l. c. num. 42. Et diſpenſatus ut in eadem Eccleſia poſſit obtinere duo beneficia, non poteſt lucrari duas diſtributiones, ſi præſens ſit. Covar. lib. 3. var. reſ. cap. 13. num. 2. & 3. Monet. de diſtrib. p. 2. cap. 4. num. 6. Riccius in prax. p. 3. reſ. 467. n. 8. Neque diſpenſatus ad obtinendum cenſetur diſpenſatus ad retinendum. Rot. decis. 233. num. 23. p. 1. diverſ. apud Juſt. num. 45. & diximus in verb. Beneficium. num. 97. circa fin. Neque diſpenſatus ad ordines cenſetur diſpenſatus ad majores, niſi Pontifex sciret, diſpenſatum fuiſſe jam minoribus inſignitum, vel adeſſet particula „ ad omnes. gl. in cap. litteras, de filiis Presbyt. in verb. ordinari. Pont. de matr. lib. 8. cap. 21. nu. 5. Sanch. de matr. lib. 8. diſp. 1. num. 26. Dian. p. 8. tr. 3. reſ. 36. Juſtis loc. cit. num. 45. Et illegitimus diſpenſatus ad ordines non cenſetur diſpenſatus ad Beneficium ſimplex. DD. mox cit. & Pyr. Corrad. loc. cit. c. 5. num. 15. ubi quod id ſervetur de ſtylo Curiæ. Juſtis loc. cit. num. 46. Grat. diſc. for. cap. 397. num. 38. Theſ. de pœn. Eccleſ. p. 2. verb. illegitimi. c. 2. DD. apud Garz. de benef. d. c. 6. num. 70. contra Sayr. & alios.

Infertur tertio, diſpenſationem, utpote odioſam, non eſſe extendendam, licet major diſpenſatio eſſet conceſſa ea, qua opus eſt, ita diſpenſatus, ut poſſit retinere Beneficium Curatum, non poteſt virtute talis diſpenſationis poſſidere Beneficium ſimplex. Barboſ. de offic. Epiſc. alleg. 33. num. 14. Corrad. loc. cit. n. 4. Juſt. num. 48. Neque diſpenſatus ad Beneficium majus eſt diſpenſatus ad penſiones. Rebuff. in prax. benef. tit. de diſpenſ. ad plura &c. num. 65. Corrad. nu. 7. tex. in cap. quamvis & cap. cui de nov, de prab. in 6. Neque ad ordines Tuſc. concl. 466. num. 2. litt. D. Neque diſpenſatus ad dignitatem, eſt diſpenſatus ad Beneficium ſimplex, vel diſpenſatus ad Archi-Epiſcopatum, eſt diſpenſatus ad Epiſcopatum. iidem. 10

Limit. I. jam concluſio, quod diſpenſatio non eſt ita ſtricte interpretanda, ut reddatur inutilis, & illuſoria, ſed debet extendi ad neceſſario, & inſeparabiliter connexa, ſine quibus effectus diſpenſationis ſtare non poteſt. DD. ſup. cit. Sperel. decis. 112. num. 19. Juſt. n. 81. Rot. decis. 444. n. 27. p. 5. rec. tom. 2. quare diſpenſatus ſuper pluralitate Beneficiorum, eſt etiam diſpenſatus ſuper reſidentia. DD. cit. gloſ. in cap. ſi quis in clero. verb. ſolemnibus. 7. q. 1. Et diſpenſatio, quod poſſit quis contrahere cum conſanguinea in certo gradu, facit, quod etiam conſanguinea ſit diſpenſata ad contrahendum cum illo. Genuen. in prax. cap. 20. num. 7. & diſpenſatus Subdiaconus, ut poſſit contrahere matrimonium, eſt etiam diſpenſatus a recitatione horarum; quia hæc recitatio eſt annexa non characteri, ſed ſtatui. Sanch. de matr. lib. 8. diſp. 8. n. 11. Juſt. loc. cit. n. 87. Ita minor 25. annis diſpenſatus, ut poſſit obtinere Parochiam, eſt etiam diſpenſatus, ne teneatur ſe facere promoveri infra annum. Sanch. loc. cit. num. 19. diſp. 1. Sperel. decis. 112. num. 23. Juſt. n. 88. Et diſpenſatus ad Clericatum eſt etiam diſpenſatus ad penſiones. Juſtis loc. cit. n. 90. & citat Seraphin. decis. 1264. num. 2. Lother. de re benef. lib. 1. q. 40. num. 143. quamvis quoad beneficia etiam ſimplicia contrarium ſupra dixerimus. Et diſpenſatus ad Sacerdotium eſt etiam diſpenſatus ad ordines Sacros inferiores, & minores. Ita diſpenſatus ad teſtandum poteſt facere plura teſtamenta, annullatis prioribus. Fachin. lib. 5. contr. Jur. c. 99. Sarmient. de reddit. Eccleſ. p. 4. cap. 4. num. 3. Dian. p. 8. tr. 3. reſ. 41. verſ. hinc infertur. Sanch. d. lib. 8. diſp. 1. n. 18. Pont. loc. cit. num. 4. Juſt. num. 94. 11

Limit. II. cum diſpenſatio eſt ſuper ſtatuto, & per illam fit reditus ad Jus commune; quia talis diſpenſatio dicitur favorabilis. Sylv. in verb. privilegium. q. 3. Pont. & Sanch. apud Juſt. num. 95. ll. cit. 12

Limit. III. cum diſpenſatio eſt inſerta in corpore Juris; tunc enim debet extendi ad omnes illos caſus, in quibus eadem, vel major ratio militat. Sanch. loc. cit. nu. 7. & Dian. uti ſup. reſ. 32. verſ. infertur tertio. Tuſch. litt. D. concl. 465. Hinc facultas conceſſa a Concil. Trid. ſeſſ. 24. cap. 6. de reform. diſpenſandi in omnibus caſibus occultis non deductis ad forum contentioſum, excepta irregularitate ex homicidio voluntario provenientе, extenditur ad Capitulum Sede vacante, & alios Prælatos inferiores habentes Juriſdictionem quaſi Epiſcopalem. Sanch. de matr. lib. 8. diſp. 2. num. 10. maxime cum hæc Juriſdictio prædictis competat de jure 13

Ordi-

Ordinario, pro quibus faciunt tradita a Sanch. *loc. cit. lib.* 2. *diſp.* 40. *num.* 14. & Barboſ. *de offic. Epiſc. alleg.* 35. *num.* 15.

14 Limit. IV. Cum diſpenſatio fuit conceſſa motu proprio; tunc enim late extenditur, non tamen ultra naturam propriam verborum; quia tunc eſt mera gratia, & liberalitas Principis. Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 1. *n.* 5. Pyr. Corrad. *loc. cit. cap.* 5. *num.* 30. *&* 31. Garz. *de benef. p.* 1. *c.* 6. *num.* 64.

15 Limit. V. In diſpenſatione debita, vel favorabili, uti cum agitur de publico favore Religionis, vel animæ. Sanch. *d. lib.* 8. *diſp.* 1. *n.* 33. Sperel. *dec.* 112. *n.* 32. Juſt. *n.* 109. & late quando diſpenſatio dicatur debita, quando vero permiſſa, & quando prohibita, vide apud Sperel. *decîſ.* 111. *an.* 5.

16 Lim. VI. quando minor includitur in majori, & quando caſus, in quo diſpenſatur, expreſſam continet conceſſionis rationem; nam cum eadem reperitur ratio, non dicitur fieri extenſio, ſed declaratio, quod caſus includatur. Pariſ. *de confid. q.* 42. *n.* 26. Corrad. *loc. cit. num.* 23. Lotter. *de benefi. lib.* 2. *q.* 48. ſic diſpenſatus in gradu majori, dicitur etiam diſpenſatus in minori ejuſdem generis, uti conſanguinitatis vel affinitatis. Et diſpenſatus ad comedendas carnes, eſt etiam diſpenſatus ad lacticinia DD. *mox ſup. cit.*

17 Limit. VII. In caſibus a Jure æquiparatis; hinc diſpenſatus ut poſſit percipere fructus præbendæ, dum ſtudet Theologiæ, erit etiam diſpenſatus, ſi audit Jus Canonicum; quia hæ ſcientiæ in jure æquiparantur. Dian. *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 41. plura exempla, ampliativa, & limitativa prædictorum, vide apud DD. *cit.*

§. II.

Quis diſpenſare poſſit?

18 In primis S. Pontifex, ut eſt indubitatum, vel diſpenſative, vel declarative. Et quidem cauſæ matrimoniales, vel diſpenſationes in impedimentis matrimonialibus expediuntur aliquando per Cameram, & viam ſecretam, ubi cum perſonis qualificatis: aliæ expediuntur per officium minoris gratiæ, ſeu Datariam; aliæ per Cancellariam, aliæ per Secretariam Brevium, & aliæ per Pœnitentiariam. Per Datariam expediuntur diſpenſationes in remotioribus gradibus, uti in quarto; vel tertio, & quarto ab uno, vel pluribus ſtipitibus. Per Cancellariam expediuntur litteræ in gradibus propinquis, ut in tertio, & in ſecundo, & tertio ex uno, vel pluribus ſtipitibus. Per ſecretariam Brevium expediuntur diſpenſationes in gradibus propinquioribus, ut in primo, vel primo, & ſecundo conſanguinitatis, vel affinitatis, vel in primo, & quarto; primo & tertio ab uno, vel pluribus ſtipitibus. Pyr. Corrad. *in prax. diſp. matr. lib.* 7. *c.* 4. *n.* 6. Juſt. *lib.* 1. *cap.* 3. *de diſpenſ. per tot.* Per Pœnitentiariam expediuntur diſpenſationes pro impedimentis occultis, quæ diriguntur Confeſſario pro foro interno tantum: Et quando aliquot impedimenta ſunt publica, & aliquot occulta, pro publicis datur diſpenſatio vel in Dataria, vel Cancellaria, vel Secretaria Brevium, juxta graduum propinquitatem in utroque foro: pro occultis datur in Pœnitentiaria; & ſi impedimentum occultum fiat publicum, non prodeſt diſpenſatio confeſſarii in foro externo, & proles habebitur pro illegitima in eodem foro externo. Juſtis *de diſpenſ. lib.* 1. *cap.* 3. *n.* 19. *&* *cap.* 8. *per tot.* ubi late quomodo confeſſarius delegatus ſe gerere debeat.

19 Difficultas eſt, an litteræ Apoſtolicæ ſint neceſſariæ ad valorem gratiæ? negant Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 29. *a num.* 2. Maſcard. *de prob. concl.* 845. *num.* 14. Dian. *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 84. Pariſ. *de reſign. lib.* 8. *q.* 2. *n.* 8. *& lib.* 10. *q.* 1. *num.* 3. Pontius *de matr. d. lib.* 8. *cap.* 15. *num.* 2. & alii multi apud Juſtis *loc. cit. num.* 25. *& ſeqq.* quia in ſolo verbo, vel reſcripto Papæ gratia perficitur. Affirmativa eſt communis, & de ſtylo Curiæ ob regulas Cancellariæ. Pariſ. *d. lib.* 10. *num.* 10. Lotter. *de re benef. lib.* 2. *q.* 36. *num.* 12. quia Cancellaria Apoſtolica eſt organum mentis, & vocis Papæ. Pariſ. *de reſign. lib* 3. *q.* 6. *num.* 3. *& lib.* 9. *q.* 26. *num.* 4. Garz. *de benef. p.* 4. *cap.* 2. *nu.* 18. Vivian. *de Jurepatr. lib.* 13. *cap.* 2. *n.* 17. Pyr. Corrad. *in prax. diſpenſ. lib.* 2. *cap.* 3. *n.* 21. Juſt. *l. c. a nu.* 34. Et quod facit Cancellaria, ipſe Papa facere videtur. Gomez *in reg. de trien. poſſeſ. q.* 7. *verſ. præterea.* & ſtylus Cancellariæ prævalet Juri communi, ac facit jus. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gl.* 6. *n.* 210. Garz. *de benef. p.* 1. *cap.* 5. *nu.* 87. tam quia Pontifex non vult præjudicare officialibus, qui emerunt officia. Pariſ. *de reſign. lib.* 10. *q.* 1. *num.* 15. Corrad. *lib.* 8. *cap.* 5. *num.* 15. Juſt. *num.* 38. & gratia aliter non conceditur, quam ſub conditione, *ſi litteræ expediantur*, Pariſ. *d. lib.* 10. *q.* 1. *a num.* 10. ubi Bellamer. *conſ.* 34. & alii; & quamvis daretur priori opinioni, quod valeat gratia ſine litterarum expeditione, tamen ejus effectus, & uſus ſuſpenderetur, donec litteræ expedirentur.

Porro diſpenſationis impetratio prodeſt etiam ignoranti. Rot. apud Farin. *deciſ.* 34. *num.* 6. *impreſſ. poſt ejuſdem conſ. vol.* 2. Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 26. *num.* 4. Dian. *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 87. Pont. *de matrim. lib.* 8. *cap.* 15. *num.* 3. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gl.* 63. *num.* 16. Corrad. *lib.* 7. *cap.* 5. *num.* 101. & patet *ex cap. ſi motu proprio, de præb. in* 6. quod non tantum intelligitur de Beneficiis, ſed quibuſcumque gratiis. Juſt. *a num.* 51. Sanch. *loc. cit.* ut tamen diſpenſatus poſſit uti diſpenſatione, eſt neceſſarium, quod illam acceptet. DD. *cit.* Imo poteſt dari etiam abſenti, cum ſit actus Juriſdictionis voluntariæ, etiamſi ſit tantum delegata. DD. apud Pignatel. *tom.* 1. *conſult.* 20. *num.* 3. ubi Innoc. & Abb. *in cap. per venerabilem, qui fil. ſint legit.* Sanch. *loc. cit. lib.* 3. *diſp.* 34. *num.* 2. 20

§. III.

De nullitate Litterarum.

Ut vero litteræ Apoſtolicæ valeant, requiritur, quod careant vitio, ſub- vel obreptionis. Subreptio dicitur, cum verum reticetur, obreptio, cum falſum narratur. Maſcard. *de prob. concl.* 1210. Leo *in theſ. for. Eccleſ. p.* 2. *cap.* 16. *num.* 12. Corrad. *d. lib.* 7. *cap.* 4. *num.* 54. Juſt. *l. c. cap.* 4. *num.* 3. 21

Illarum vero rerum taciturnitas vitiat gratiam, quæ jus exprimi jubet, vel de quibus in Jure decernitur, quod illis expreſſis Pontifex gratiam non faceret; quia talis præſumitur eſſe voluntas Principis, qualis eſt intentio Juris. Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 21. *num.* 12. Ludoviſ. *deciſ.* 163. *num.* 6. Tuſcb. *litt. P. concl.* 53. *num.* 2. Rot. ſæpius apud Juſt. *loc. cit. num.* 6. Pariſ. *de reſign. lib.* 6. *q.* 2. *num.* 45. Farin. *in prax. crim. p.* 1. *q.* 6. *num.* 48. *& conſil.* 93. Maſcard. *de prob. concl.* 846. *num.* 2. Menoch. *de arbitr. caſ.* 201. *num.* 26. Dian. *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 53. Imo etiam taciturnitas illius, quod de ſtylo Curiæ eſſet exprimendum, vitiat gratiam; quia ſtylus Curiæ facit jus, & eſt pro lege ſervandus. Garz. *de Benef. p.* 1. *cap.* 5. *num.* 23. Pariſ. *de reſign. lib.* 10. *q.* 2. *num.* 14. *ſeqq.* Sanch. *de matr. lib.* 3. *diſp.* 29. *num.* 17. Dian. *p.* 4. *tr.* 4. *d. reſ.* 53. *& reſ.* 135. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gl.* 6. *nu.* 200. Juſtis *loc. cit. n.* 19. 22

Obreptio vero, vel falſi narratio vitiat gratiam, ſive falſitas contingat circa cauſam finalem, ſive circa impulſivam ſolam. Barb. *in vot. Canon. lib.* 2. *vot.* 17. Creſcent. *dec.* 8. *de præb. num.* 7. Maſcard. *de prob. concl.* 846. *num.* 1. Garz. *de benef. p.* 6. *cap.* 2. *num.* 200. quia gratia Principis habet in ſe tacitam conditionem „ *ſi preces veritate nitantur*, licet expreſſum non fuerit. *cap.* 2. *de reſcr.* & ibi gloſ. *verb. conditio.* quod limitatur a præfatis DD. quando falſitas non reddidit faciliorem ad faciendam gratiam, vel ſi veritas explicita non reddidiſſet difficiliorem ad diſpenſandum. Quam ſententiam maxime in diſpenſationibus tuentur etiam Sperel. *dec.* 109. *n.* 38. Corrad. *in prax. diſpenſ. matr. lib.* 1. *cap.* 1. *nu.* 10. & ibi Oldrad. *conſ.* 256. *verſ. primum videtur.* Dec. *in cap. cum ceſſante, de appell.* & DD. quos allegat Sanch. ut infra *nu.* 30. vide DD. *in cit. c.* 2. *& cap.* 20. *de reſcrip.* Turricell. *de reb. Eccleſ. non alien. cap.* 9. *a nu.* 25. Menoch. *de arbitr. caſ.* 201. *num.* 22. & alii, apud quos exempla habere poteris; quamvis contrariam ſententiam, quod nimirum ſola falſitas in cauſa finali irritet diſpenſationem, teneant magni DD. Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 21. *nu.* 32. Dian. *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 61. Caſſad. *dec.* 12. *de præb. nu.* 15. Merlin. Pignatel. *contr. for. cap.* 54. Juſtis *num.* 28. Laym. *in theol. mor. lib.* 1. *tr.* 4. *cap.* 22. *nu.* 22. P. Pirhing *in lib.* 1. *decret. tit. de reſcr. nu.* 103. At quidquid ſit de hac controverſa quæſtione, hoc unum eſt, quod in reſcriptis maxime diſpenſationum, ſi unica ponatur cauſa, cum Pontifex ſine cauſa diſpenſare velle non cenſeatur, 23

tur, ut pate ex clauſula apponi ſolita „ *ſi preces veritate nitantur* &c. illa ſit juſtificanda, alias gratia erit nulla, & ſic illa cauſa cenſenda erit finalis, ad notata per cit. Pirhing *nu.* 105. *verſ. quod ſi cauſa unica.* Sanch. *l. c. n.* 41. Guttierrez *Canon. quæſt. l.* 2. *c.* 15. *n.* 103. *ſeq.* An vero quando plures cauſæ narrantur, debeant omnes juſtificari, an vero ſufficiat unam juſtificare, vide cit. Sanch. *a n.* 42. *& DD. cit.* Pont. *de matr. d. l.* 8. *c.* 17. §. *ult. n.* 41. & dicemus infra *n.* 146.

24 Porro qualitates poſſunt eſſe in duplici differentia: quædam extrinſecæ, & ad diſpenſationem non pertinentes de Jure, vel ſtyln Curiæ; & hæ qualitates non ſunt neceſſario explicandæ, nec earum taciturnitas reddit irritam gratiam, licet Pontifex tali qualitate cognita, non diſpenſaſſet, v. g. ſi orator eſſet facinoroſus, vel ſi impetraturus Beneficium non narret, quod pro illo concurrat familiaris Papæ; quod ſi ſciret Papa, impetranti non daret, ſed familiari: Item ſi quis fuit factus irregularis ob homicidium commiſſum contra Sacerdotem, & in diſpenſatione taceatur qualitas Sacerdotii: Ita ſi bigamus petat diſpenſationem, non eſt neceſſe, quod narret ſe ter, vel quater contraxiſſe, *DD. cit.* & Rot. *deciſ.* 258. *n.* 18. *p.* 7. *rec.*

25 Intrinſecæ qualitates ſunt, quæ pertinent ad id, circa quod fit diſpenſatio, & quæ de Jure, ſtylo, vel conſuetudine exprimi debent: & hæ ſunt probandæ coram Delegato. Sanch. *l. c.* Pont. *l. c. cap.* 17. §. 4. *nu.* 24. Garz. *de benef. p.* 8. *c.* 3. *n.* 25. Juſt. *loc. cit. nu.* 32.

26 Quær. primo: quid ſi gratia eſſet diviſibilis, uti cum quis petit diſpenſationem a voto ob periculum incontinentiæ, quod vere extat, & ab alio impedimento dirimente cum cauſa falſa, ſed ſine dolo, ac ignoranter, vitiabiturne tota gratia? Reſp. negative, ſed in ea parte tantum, in qua fuit allegata falſa cauſa. *arg. cap. ſi eo tempore, de reſcr. in* 6. Vivian. *de Jurepatr. l.* 14. *c.* 3. *n.* 114. Pont. *l. c. c.* 16. *nu.* 9. Garz. *de benef. p.* 8. *c.* 3. *n.* 16. Dian. *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 61. *verſ. nec deſeram.* quia in ſeparabilibus utile per inutile non vitiatur: Si vero cauſa falſa fuit allegata doloſe ab impetrante, in pœnam malitiæ, tota gratia irritatur. DD. *mox cit.* & patet *ex d. cap. ſi eo tempore. 9. de reſcrip. in 6. cap. ex tenore, & cap. ſuper litteris, extr. eod.*

27 Et quamvis taciturnitas veri non vitiet gratiam motu proprio factam, juxta *cap. ſi motu proprio, de præb. in* 6. tamen ſi exprimitur falſa cauſa finalis, ſine qua gratia non fuiſſet facta, irrita eſt. Menoch. *de arbitr. d. caſ.* 201. *n.* 80. Sanch. *de matr. l.* 8. *diſp.* 21. *nu.* 47. quia clauſula *motu proprio* non firmat gratiam contra mentem concedentis. Michalot. *de fratr. p.* 3. *c.* 25. *nu.* 65. Juſt. *num.* 41. *cit cap. ſi motu proprio*; & vide quæ diximus *in praxi clauſul. Apoſt. n.* 1.

28 Quær. ſecundo: utrum executor, cui fuit commiſſa diſpenſatio, poſſit procedere ad executionem, ſi in litteris fuit expreſſa affinitas loco conſanguinitatis? Reſp. negative; quia licet oratores nullam commiſerint fraudem, tamen executor non poteſt excedere fines mandati, nec verba Pontificis aliter interpretari, quam ſonant. *cap. cum dilecta.* 22. *de reſcr.* & licet executori conſtet de errore ſcriptoris, tamen ad illum non ſpectat cognoſcere de valore, vel invaliditate litterarum. Pyr. Corrad. *de diſpenſ. l.* 7. *c.* 5. *n.* 71. Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 24. *num.* 19. Rot. ſæpius apud Juſt. *numer.* 45. & ita ſtylus Curiæ, & faciunt tradita per Covarr. *in 4. decret.* 2. *p. cap.* 8. §. *num.* 11. Afflict. *deciſ.* 320. *num.* 12.

§. IV.

Quænam in ſpecie vitient gratiam?

29 Licet error nominis oratorum non vitiet gratiam, cum conſtat de perſona, cui facta eſt. Sanch. *de matr.* l. 8. *diſp.* 21. *n.* 37. Pariſ. *de reſign. l.* 11. *q.* 6. *n.* 53. Dian. *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 63. tamen error in nomine, vel cognomine delegati vitiat. Capon. *diſc. for.* 71. ubi Sanch. Pont. & alii; quia non fuit delegatus, niſi qui fuit expreſſus. Imo etiamſi error in nomine, vel cognomine impetrantis de jure non vitiet gratiam, ut præter DD. *cit.* tenet etiam Juſtis *d. c.* 4. *n.* 54. Rot. *dec.* 566. *n.* 3. *p.* 2. *rec.* Gratian. *diſc. for. c.* 919 *n.* 5. & DD. apud cit. Juſtis; tamen teſte Pyr. Corrad. *d. l.* 7. *c.* 5. *n.* 3. id non procedit de ſtylo, & praxi Curiæ in diſpenſationibus, in quarum litteris, ſi ſit erratum in nomine, vel cognomine, non merentur diſpenſationem, niſi corrigantur, & hoc ad evitandas multas fraudes, quæ alias contingere poſſunt, niſi error ſit veriſimilis conſiſtens in mutatione alicujus litteræ, aut Syllabæ; ut ſi pro *Antonio*, dictum fuerit *Antonino* &c. vide cit. Corrad. ubi etiam, quod ſi impetrans haberet duo nomina, ut puta *Franciſci Antonii*, non vitiaretur gratia, ſi tantum unum nomen exprimeretur, *ob conſ.* Bartol. 179. & Jo. de Anania *conſ.* 17. *nu.* 10. & prima ſententia etiam limit. quod error in nomine impetrantis, vel cognomine vitiat gratiam, vel diſpenſationem petitam in forma pauperum, ne detur locus fraudibus. Juſtis *de diſpenſ. l.* 1. *c.* 3. *n.* 56. Ita licet error in expreſſione loci, vel locorum regulariter non vitiet, tamen ſi diſpenſatio fuit petita cum cauſa „ *ob anguſtiam loci*, vel *locorum*, niſi prius error fuerit correctus, illam vitiat. Corrad. *d. l.* 7. *c.* 5. *n.* 30. quia tunc error eſt in cauſa finali, & executor debet inhærere ſtricte verbis litterarum, vel commiſſionis, nec poteſt excedere fines mandati, licet Pontifex etiam ſub expreſſione alterius loci, æque facile diſpenſaſſet. Pariſ. *de reſig. l.* 9. *q.* 17. *n.* 133. Pyr. Corrad. *d. l.* 7. *nu.* 82. *c.* 6. Rot. apud Juſt. *nu.* 62. & mentio debet fieri loci originis oratorum, nec ſufficit mentio loci domicilii: quod ſi oratores alibi extra locum originis domicilium contraxiſſent, id deberet exprimi dicendo, *exponitur pro parte N. & N. ex loco N. Diœceſis N. & in Civitate N. a biennio, & ultra commorantium &c.* vide late Corrad. *loc. cit.* In aliis caſibus expreſſio loci non eſt neceſſaria, & de ſtylo Curiæ ſufficit exprimere nomen Diœceſis oratorum, & quidem amborum, & tunc ſi erratur in nomine Diœceſis oratricis, ſubreptitia eſt diſpenſatio; quia Pontifex intendit committere diſpenſationem Ordinario oratricis, conformiter Concil. Trid. *ſeſſ.* 22. *c.* 5. *de reform.* Sanch. *l. c. n.* 39. Corrad. *l.* 7. *c.* 5. *a n.* 28. *ſeqq.* Sbroz. *de Offic. Vicar. l.* 2. *q.* 36. *n.* 2. late Juſtis *l. c. a n.* 67. ubi quod talis ſit ſtylus Curiæ.

Qualitas oratorum, uti nobilitas &c. duobus in caſibus debet exprimi. Primo ſi nobilitas eſt cauſa finalis gratiæ. Secundo, ſi nobilitas exprimitur ad evitandam probationem alicujus clauſulæ, quæ de ſtylo Curiæ apponi debuiſſet, uti clauſula „ *Et ſi extra* „ quæ in nobilibus omittitur, licet ſint in ſecundo, & tertio conſanguinitatis, vel affinitatis gradibus, & petatur diſpenſatio „ *ob anguſtiam*. Juſtis *n.* 70. 30

Quær. quid ſi poſtquam ob aliquod impedimentum dirimens fuit cum oratoribus ab executore diſpenſatum, & poſtmodum illi venerint in notitiam alterius impedimenti prius non expreſſi? Reſp. eſſe obtinendam a S. Pont. gratiam „ *perinde valere* „; narrando quod ſuper alio impedimento fuerint diſpenſati, juxta praxim, quam dat Juſtis *n.* 74. Si tamen impedimentum eſt publicum; nam ſi eſſet occultum, recurritur ad ſacram Pœnitentiariam. Si vero error fuit commiſſus in qualitate impedimenti, ſi fuit expreſſum duplex impedimentum, cum tantum unicum, & ſimplex adeſſet, tunc poteſt diſpenſari ſuper illo impedimento, quod adeſt, dummodo ceſſet fraus; quia utile per inutile non vitiatur. Pyr. Corrad. *l. c. nu.* 80. Juſtis *n.* 76. 31

Error, qui fit in expreſſione graduum, exprimendo majorem pro minore; dummodo ſit in eadem ſpecie, non irritat diſpenſationem; quia eo ipſo, quod diſpenſatur in majori, virtualiter diſpenſatur in minori, in eodem ordine, & eadem ſpecie. Sanch. *lib.* 8. *diſc.* 24. *num.* 17. Pont. *l.* 8. *c.* 17. §. 5. *n.* 31. quia in gradu ſuperiori includitur inferior, & in majori minor ejuſdem ſpeciei. Spetel. *dec.* 112. *n.* 16. Rot. apud Juſtis *l. c. n.* 133. non e converſo. 32

Si oratores laborent pluribus impedimentis, quæ non poſſunt tolli niſi via diſpenſationis, omnia ſunt exprimenda: nam uno ſublato, remanet aliud, & diſpenſatio ſuper uno impedimento non extenditur ad aliud: nec Pontifex cenſetur ſanare defectus, quos ignorat, juxta *cap. ſi eo tempore. 9. de reſcr. in* 6. Ludoviſ. *dec.* 164. *n.* 7. Garz. *de benef. p.* 8. *c.* 3. *n.* 54. Graſſ. *de effect. Cler. eff.* 4. *n.* 56. Spetel. *deciſ.* 112. *n.* 23. Ludoviſ. *dec.* 87. *nu.* 6. Gratian. *diſc. for. c.* 96. *num.* 8. Covar. *in* 4. *p.* 2. *cap.* 6. §. 7. *num.* 1. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gl.* 13. *numer.* 85. Ex tunc tot ſunt neceſſariæ diſpenſationes, quot ſunt impedimenta. Rot. apud Juſtis *loc. cit. num.* 82. Ludoviſ. *dec.* 87. *num.* 16. Grat. *diſc. for. cap.* 33

397. *n.*

Google

197. *nu.* 39. Sperel. *loc. cit. nu.* 24. Et Pontifex tantum diſpenſat in impedimentis expreſſis, quod omnioo certum eſt. Put. *dec.* 39. *lib.* 3. & alii apud Juſtis *n.* 83. Sanch. *loc. cit. n.* 40. apud quos eaempla habere poteris.

34 Sed debent ne omnia impedimenta in una ſupplicatione explicari, vel ſufficit, ſi ſeparatim exponantur? Reſp. omnino in eadem ſupplicatione exponi debere; quia duo fortius ligant, quam unum; & difficilius diſpenſatur in pluribus, quam in uno Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gl.* 13. §. 3. *n.* 92. Suarez *de LL. lib.* 6. *cap.* 24. Sanch. *d. lib.* 8. *diſp.* 23. *nu.* 2. Pont. *lib.* 8. *cap.* 17. §. 5. *num.* 25. Dian. *p.* 2. *tr.* 10. *reſ.* 39. & *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 25. qui quamvis, jure communi ſpectatu, contrariæ adhæreat, tamen *d. reſ.* 39. fatetur, illam eſſe contra praxim, & ſtylum Curiæ. Garz. *de benef. p.* 8. *cap.* 3. *num.* 54. & 55. & Theologi plures apud Juſtis *num.* 89. Limita, ſi impedimenta non ſe contingant, ſed ſint diverſæ rationis, uti ſi petens diſpenſationem ſuper impedimento dirimente habeat etiam votum caſtitatis, vel Religionis, quia tunc, ſi adſunt cauſæ ad diſpenſandum, vel commutandum, poterit prius peti diſpenſatio, vel commutatio ſuper voto, & dein ſuper impedimento dirimente. Sanch. Pont. & Garz. *ll. cit.* Navar. *conſ.* 12. *de privileg.* Limita ſecundo, quando unum impedimentum eſſet publicum, aliud occultum; tunc enim pro publico recurritur ad Datariam, & pro occulto ad Pœnitentiariam, explicato eidem quoque impedimento publico, ſuper quo Pontifex diſpenſavit, ut voluit Sanch. *l. c. cit. num.* 7. Juſtis *l. c. a num.* 103.

35 Neque ſufficit exprimere omnia impedimenta, ſed ſi per diſpenſationem jus tertii lædatur, debet exprimi: quia nunquam Pontifex præſumitur velle derogare Juri tertii, niſi exprimatur. Imo debet etiam oratorum inhabilitas ad contrahendum exprimi, uti ſi ſunt pueri, furioſi &c. aliter diſpenſatio non valet. *cap. ſi motu proprio, de præb. in* 6. Rebuff. *in prax. benef. in tit. de diſpenſat. num.* 10. *fol. mihi* 277. Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 21. *n.* 49. & 50. & plures apud Juſtis *lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 110.

36 Qualitas viduitatis non eſt neceſſario exprimenda pro valore diſpenſationis, niſi hæc petatur ob ætatem mulieris; quia ob hanc cauſam viduis non conceditur diſpenſatio. Juſt. *loc. cit. num.* 114. contra Pontium *de matrim. lib.* 8. *cap.* 17. §. *ult. n.* 42. *ad fin.*

37 Porro impedimenta ad diſpenſationem obtinendam debent explicari ſingula in propria ſpecie, & gradu, aliter diſpenſatio non valebit: & ita exprimi debet præciſus gradus conſanguinitatis, vel affinitatis, an ex uno communi, vel diverſis ſtipitibus proveniat; quia, quo propinquior eſt gradus, & quo majora ſunt impedimenta, eo difficilior eſt diſpenſatio. Sanch. & DD. *cit.* Item an diſtantia gradus ſit in linea recta vel tranſverſali. Item an oratores, qui ſunt infra ſecundum gradum conjuncti diſtent in gradu inæquali, & fœmina ſit propinquior ſtipiti; quia tunc Papa vel non diſpenſat, vel difficillime. Juſtis *l. c. n.* 15. *ſeqq.* DD. apud Sanchez *cit. diſp* 24. *n.* 5. *ſeqq.*

38 Si oratores diſtent in gradibus inæqualibus a communi ſtipite provenientibus, de ſtylo Curiæ debet uterque gradus exprimi, ad hoc ut ſuper remotiori diſpenſetur, & ſuper propinquiori dentur litteræ declaratoriæ, quod ejus diſtantia non obſtet; quæ licet olim non fuerint neceſſariæ, hodie tamen conſuetudine legitime introducta requiruntur, ita ut ſine illis matrimonium contrahi non poſſit, etiam valide, ob declarationem Urbani VIII. apud Barboſ. *in votis Canon. vot.* 4. *num.* 16. & Conſtitutionem Pii V. quæ incipit „ *Sanctiſſimus*, & quam refert Antonel. ut infra. Pyr. Corrad. *in prax. diſpenſ. lib.* 7. *cap.* 7. *num.* 56. *ſeqq.* Non quia gradus propinquior obſtat matrimonio, ſed tantum remotior, qui trahit ad ſe propinquiorem, juxta Covar. *p.* 2. *cap.* 6. §. 10. *num.* 12. Sanch. *loc. cit. diſp.* 24. *a num.* 24. Tuſch. *litt. D. concl.* 476. *num.* 2. ſed ad tollenda ſcandala plebis Jus ignorantis. Si itaque narratum fuiſſet Pontifici, oratores conjunctos eſſe in quarto, cum eſſent in tertio, & quarto, aliæ litteræ a Sed. Apoſt. ſunt impetrandæ, ubi datur facultas exequendi priores, ac ſi in illis de utroque gradu fuiſſet facta mentio. Et declaratoriæ ſi deſunt, non poteſt diſpenſatio executioni mandari: videatur d. declaratio Urbani VIII. apud Juſt. *lib.* 2. *cap.* 3. *nu.* 41. & ut infra *a n.* 122. & ita ſervat ſtylus Curiæ. Corrad. *d. lib.* 7. *cap.* 7. *num.* 56. quidquid in contrarium doceant Sanch. Pont. & Genuenſ. vide etiam Fagnan. *in cap. vir qui, n.* 15. *de conſangu. & affin.* Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 8. *cap.* 11. Si vero petatur diſpenſatio ſuper primo, & ſecundo a communi ſtipite, non dantur declaratoriæ ſuper primo, ſed diſpenſatur ſuper utroque. Juſt. *d. lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 127.

39 Debet etiam, ſi petitur diſpenſatio ſuper affinitate, narrari, an hæc oriatur ex uno, vel pluribus ſtipitibus. Juſt. *loc. cit. num.* 151. & ut ſupra memoravimus. An affinitas ſit in linea recta, vel tranſverſali; quia facilius in iſta, quam in illa diſpenſatur. An ex matrimonio rato, & conſummato, vel ex illicita copula. Juſt. *nu.* 152. Et ſuper honeſtate debet exprimi, an oriatur ex ſponſalibus, vel matrimonio rato; quia ex matrimonio oritur fortius vinculum. Sanch. *loc. cit. nu.* 26. Juſt. *n.* 152.

40 Et licet exprimi debeat, an honeſtas oriatur ex matrimonio, ſi tamen fuit dictum, quod honeſtas ſit in ſecundo, tertio, vel quarto gradu, non eſt opus dicere, procedere ex matrimonio; quia jam ſatis conſtat impedimentum honeſtatis. Sanch. & Juſt. *ll. cit.* & in hoc impedimento ſufficit exprimere gradum remotiorem, etiam ſine declaratione *proximiorem non obſtare*; quia Bulla Pii V. tantum loquitur de conſanguineis, & affinibus. Sanch. Pont. & Juſt. *ut ſupra.*

41 Quid ſi aliquis habens tantum impedimentum publicæ honeſtatis ex matrimonio rato, & non conſummato cum ſorore fœminæ, quam ducere intendit, exponeret, ſe habere cum illa affinitatem ex matrimonio conſummato, valeretne diſpenſatio? Reſp. affirmative; quia in hujuſmodi affinitate includitur illa honeſtas: ergo dum Pontifex vult auferre impedimentum affinitatis, eo ipſo tollit etiam impedimentum honeſtatis. Sanch. *l. c. n.* 38. Pont. *loc. cit. cap.* 17. §. 5. *n.* 30. Juſt. *num.* 159. Secus ſi affinitas procederet ex illicita copula, & ſimul adeſſet honeſtas: tunc enim utrumque eſſet exprimendum. Garz. *de benef. p.* 8. *cap.* 3. *num.* 45. Sylveſt. *in verbo matrimonium.* 8. *q.* 4.

42 Neque eſt opus exprimere, quoties copula fuerit habita, in affinitate; quia affinitas multiplicatur per diverſas perſonas, non per diverſas copulas: & cum multitudo copularum non augeat impedimentum, Pontifex non redditur difficilior ad diſpenſandum. Dian. *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 58. *ad fin.* Garz. *l. c. n.* 77. Juſt. *nu.* 162. Sanch. *d. diſp.* 24. *n.* 7.

43 In impedimento cognationis ſpiritualis debet explicari qualitas illius; quia indecentius eſt contrahere cum filia ſpirituali, quam cum illius matre; debet etiam explicari, an oriatur ex Baptiſmo, vel Confirmatione; cum ex illo fortius ſit vinculum. Juſt. *num.* 168. Et qui plures filios alicujus levat ex ſacro fonte, vel in Confirmatione tenet, unam tantum contrahit cognationem. Dian. *loc. cit.* Garz. *loc. cit. n.* 78. qui citat declarationem Clem. VIII. dum eſſet Datarius Sixti V. Ex diverſis tamen Sacramentis multiplicatur cognatio, vel ſi compatres unus alterius filios invicem levant. DD. *cit.*

44 In diſpenſatione voti vel juramenti eſt explicandum primo: an unum fuerit factum dependenter ab alio, & in voto religionis, & caſtitatis debet utrumque ſimul explicari. Pont. *lib.* 8. *cap.* 17 §. 4. *nu.* 24. vel prius petere diſpenſationem a voto Religionis, & poſtmodum a voto caſtitatis. Juſt. *num.* 176. idem dic de impedimento voti, & conſanguinitatis, de quo Pontius *loc. cit.* Suarez *de LL. lib.* 6. *cap.* 24. *num.* 4. Secundo debet exprimi, an fuerit factum ſoli Deo, vel in favorem tertii; quia ſuper hoc difficillime diſpenſatur. Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 21. *num.* 50. nam nunquam præſumitur, quod Papa velit derogare juri tertii. Juſt. *num.* 178. Et valebit diſpenſatio obtenta ſuper juramento, licet non ſuper juramento, ſed ſuper voto neceſſaria fuiſſet, vel econtra; aut utroque. Sanch. *loc. cit. diſp.* 2. *num.* 24. Juſt. *num.* 180. quia hæc duo æquiparantur: quod tamen verum dicit Sanch. ſi juramentum ſit factum in voti confirmationem, ſecus vero ſi independenter ab illo ſit emiſſum; nam tunc erit utriuſque facienda mentio, ſi nempe utrumque adſit; & quamvis ante diſpenſationem votum ſæpius fuerit repetitum, non erit neceſſe hoc narrare; quia hæc repetitio non auget impedimentum, nec novum inducit. Sanch. *de matr. loc. cit. num.* 25. ſecus ſi poſt executam diſpenſationem repeteretur. Juſt. *n.* 182. de reliquo, quando vota ſunt plura, & diverſa, ita ut unum in alio non includatur, tunc

de omni-

de omnibus eſt facienda mentio, alias diſpenſatio erit ſurreptitia. Sanch. *lib.* 8. *diſp.* 21. *num.* 23. Juſt. *num.* 184. licet votum expreſſum eſſet gravius non expreſſo: ſic Religioſus profeſſus petens diſpenſari ad matrimonium contrahendum, ſi eſſet in ſacris, teneretur explicare profeſſionem, & ordinem Sacrum præciſum. Juſt. *num.* 185. ubi plura.

45 Raptus ſecutus ad finem contrahendi matrimonium cum rapta debet exprimi, an ad dictum finem, vel explendam libidinem fuerit commiſſus, vel facilitandam diſpenſationem in alio impedimento. Sanch. *lib.* 8. *diſp.* 25. *num.* 19. Juſt. *num.* 187. maxime cum in litteris apponi ſoleat clauſula, *dummodo rapta non fuerit.* imo hæc clauſula ſubintelligitur, etiamſi poſita non fuerit, teſte Sanch. *l. c.*

46 Super crimine, an obtineatur diſpenſatio, debet explicari qualitas criminis, an oriatur ex machinatione, vel adulterio, aut utroque; item an ſæpius fuerit patratum; quia tunc Pontifex non præſumitur id genus criminis ſæpius remittere; quia clementia Principis ad peccandum abutens non meretur veniam. Sanch. *loc. cit. diſp.* 22. *num.* 20. Pont. *lib.* 8. *cap.* 17. §. 1. *n.* 8. Dian. *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 75. dummodo idem crimen fuerit repetitum, ſecus ſi ſemel in machinatione deliquit, & alia vice in adulterio, tunc enim non erit neceſſaria hæc expreſſio. DD. apud Juſtis *n.* 196. & DD. *cit.*

47 Diſpenſatus ſemel ſuper irregularitate ob commiſſum homicidium, ſi perpetret aliud homicidium, & vult diſpenſari, debet prioris diſpenſationis mentionem facere. Dian. *loc. cit. reſ.* 55. Tuſch. *litt. G. concl.* 56. Fragoſ. *de regim. Chriſt. Reipub. p.* 1. *lib.* 4. *diſp.* 11. §. 3. *num.* 309. DD. apud Sanch. *d. lib.* 8. *diſp.* 22. *num.* 2. & 20. Navar. *conſ.* 12. *de privileg.* Covar. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 20. *nu.* 8. ubi etiam DD. Secus ſi plura homicidia commiſit ante diſpenſationem primam; tunc enim ſufficit narrare irregularitatem contractam ex homicidio. Sanch. *de matr. lib.* 8. *d. diſp.* 22. Zerol. *in prax. p.* 2. *verb. irregularitas.* §. 12. Garz. *de benef. p.* 8. *cap.* 3. *n.* 30. Ugol. *de irregul. cap.* 56. Diana *loc. cit. reſ.* 58. Suarez *ut infra nu.* 11. Si vero occiſus erat Sacerdos, & Sacerdoti mentio facta non fuit, ſecundum Suarez *de LL. lib.* 6. *cap.* 24. *n.* 12. & alios, non valet, ſecundum Sanch. *lib.* 8. *diſp.* 21. *n.* 22. Pont. *lib.* 8. *cap.* 17. §. 4. *n.* 24. Dian. *p.* 1. *tr.* 10. *reſ.* 38. & *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 51. valet; quia hæc qualitas nec de Jure, nec de ſtylo eſt exprimenda.

48 Sed quid, ſi ſit diſpenſatus, ut poſſit celebrare, præterquam in loco patrati delicti, & delictum fuit commiſſum in Civitate, poteſtne celebrare apud Regulares in ſuburbiis? videtur quod non; quia ſuburbia veniunt nomine Civitatis, & iden natus in ſuburbiis dicitur natus in Civitate. *L. qui in continentibus. ff. de V. S.* & legatum bonorum, quæ ſunt Romæ, extenditur ad bona, quæ ſunt in ſuburbiis Romæ. *L. cui, quæ Romæ. ff. de leg.* 3. Bal. & Felin. *in cap. Rodulphus, de reſcr.* de quo vide Menoch. *de præſ. lib.* 4. *præſ.* 126. *per tot* Jo. Andr. *in cap. ſi Civitas, de ſent. excom. in* 6. Tamen Diana *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 123. tenet, poſſe, *argum. d. cap. ſi Civitas*, & Jura citata procedere tantum in favorabilibus. Bar. & Alciat. *in L.* 2. *ff. de V. S.* Menoch. *de arbitr. caſ.* 155. *num.* 10.

49 Si vero poſt litteras diſpenſationis a Pontifice impetratas, ante illarum executionem, ſupervenit affinitas matrimonium dirimens, erit recurrendum pro nova diſpenſatione, vel litteris „ *perinde valere*, utrumque impedimentum exprimendo: ſi vero jam erant executæ, & ante matrimonium ſupervenit affinitas, tunc ſufficit obtinere diſpenſationem ſuper hac affinitate, alio impedimento amplius non expreſſo, quia jam fuit ſublatum. Sanch. *lib.* 8. *diſp.* 23. *num.* 4. Juſt. *num.* 200. *lib.* 1. *cap.* 4.

50 Diſpenſatio, in qua non fit mentio matrimonii ſcienter inter gradus prohibitos initi, & ſi fuit conſummatum, ipſius quoque conſummationis, eſt nulla, cum enim Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 5. cum his diſpenſari ſpecialiter prohibeat, Pontifex non præſumitur, id facere velle. ita Juſtis *l. c. num.* 227. Navar. *conſ.* 5. *num.* 5. *de conſangu. & affin.* Garz. *d. p.* 8. *cap.* 3. *num.* 41. Zerol. *in prax. p.* 1. *verb. diſpenſatio.* §. *tertio.* Sanch. *loc. cit. diſp.* 21. *nu.* 15. Diana *p.* 9. *tr.* 7. *reſ.* 36. & alii; Si vero affines, vel conſanguinei contraxiſſent inter ſe cum diſpenſatione, & uno illorum mortuo vellet ſuperſtes diſpenſari ad aliud matrimonium, non erit opus narrare priorem diſpenſationem; quia hæ diſpenſationes ſunt ſuper diverſis matrimoniis. Sanch. *d. diſp.* 22. *n.* 13. Dian. *l. c. reſ.* 55. Juſtis *n.* 201. Ita, obtenta diſpenſatione ad contrahendum cum una conſanguinea, ſi velit diſpenſari ad contrahendum alia, & ita non uti priori diſpenſatione, non tenetur illius mentionem facere. Ita ſi conſtitutus in Sacris, obtenta diſpenſatione, ut matrimonium contrahere poſſit, velit poſtea ducere conſanguineam, aut affinem, non tenetur in hac diſpenſatione facere mentionem prioris, quia ſunt res diverſæ. Sanch. *lib.* 8. *d. diſp.* 22. *n.* 5. Grat. *diſc. for. cap.* 827. *n.* 14. Fragoſ. *loc. cit. lib.* 3. *p.* 1. *diſp.* 6. *n.* 79. apud Juſtis *n.* 204.

Prima ergo diſpenſatio in petitione ſecundæ tribus in caſibus eſt exprimenda. Primo, cum caſus eſt a Jure expreſſus. Secundo, cum mentio prioris eſt neceſſaria, ut Pontifex non ignoret totum impedimentum, ſuper quo diſpenſatio petitur. Tertio, quando per ſecundam diſpenſationem petitur major gratia ſuper eo, ſuper quo quis fuit alias diſpenſatus, ut Pontifex poſſit intelligere qualitatem, & quantitatem gratiæ, v. g. Si Beneficiatus fuit diſpenſatus ſuper reſidentia ad quinquennium cum perceptione fructuum, ſi expleto tempore petit ſuper eadem re aliam gratiam, & diſpenſationem per aliud v. g. quinquennium, debet exprimi prior diſpenſatio, aliter gratia eſt nulla. Jo. Andr. apud Felin. *in cap. pen. de præſcr. num.* 2. quem refert Pontius *d. cap.* 17. *num.* 8. Sanch. Dian. *ll. cit.* Menoch. *de arbitr. caſ.* 202. *num.* 68. Rot. apud Juſtis *num.* 206. Tuſc. *concl.* 460. *litt. D.* Ita ſi diſpenſatus ſuper voto caſtitatis ducat uxorem, & ſoluto matrimonio velit aliam ducere, tenetur novam diſpenſationem impetrare, & ſimul de jam obtenta mentionem facere. Pontius *loc. cit.* Put. *deciſ.* 246. Menoch. *loc. cit. caſ.* 203. Juſt. *n.* 207. Ita ſi illegitimus diſpenſatus ſuper beneficio velit poſtmodum diſpenſari ſuper pluralitate, debebit de diſpenſatione priori, & illegitimitate facere mentionem. DD. *cit.* quia veriſimile eſt, quod Pontifex conſcius prioris diſpenſationis ſecundam ſit denegaturus. Et debet explicari qualitas illegitimitatis, an ſit ſpurius, adulterinus, ſacrilegus &c. Sanch. *lib.* 8. *diſp.* 24. *num.* 3. Pont. *loc. cit.* §. 5. *num.* 25. Covar. *in* 4. *p.* 2. *cap.* 8. §. 9. *num.* 2. Barb. *in vot. Canon. vot.* 58. *num.* 14. Juſt. *lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 210. Limit. ſi diſpenſationem ſuper illegitimitate jam obtinuerat. DD. *cit.* ſic diſpenſatus cum aliqua limitatione, ſi velit poſtmodum diſpenſari abſolute, tenetur prioris, cum limitatione datæ, mentionem facere. Juſt. *n.* 214. 52

Nec obſtat valori diſpenſationis, ſi illa fuit prius petita, & denegata; quia nullibi reperitur, denegationem prioris petitionis eſſe exprimendam. Sanch. *loc. cit. diſp.* 22. *num.* 14. Pont. *lib.* 8. *cap.* 17. *n.* 3. Dian. *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 54. Suarez *de LL. d.* 6. *cap.* 22. contra Menoch. *de arbitr. caſ.* 203. *num.* 6. 52

Minus obſtabit, quod ſuper eadem fuerit prius alia diſpenſatio obtenta, quæ ex aliqua cauſa fuit invalida; quia poſterior valebit, etiam non facta mentione prioris. Sanch. *loc. cit. n.* 21. Dian. *reſ.* 59. Maſcard. *de prob. concl.* 486. *n.* 22. Tuſc. *concl.* 460. *n.* 3. *litt. D.* quia quod non valet, non præſtat impedimentum. *cap. non præſtat; de R. J. in* 6. 53

Sed difficultas non modica eſt, an copula inter conſanguineos, vel affines præhabita ſit neceſſario exprimenda Pontifici in diſpenſatione obtinenda ſuper impedimento? ſermo eſt de copula perfecta; nam imperfecta non proprie copula, ſed tactus impudicus, & pœnalia ſunt reſtringenda. Dian. *loc. cit. reſp.* 83. Sanch. *loc. cit. diſp.* 25. *n.* 10. contra Garz. *n.* 98. *d. cap.* 3. Item ſermo eſt de copula formaliter inceſtuoſa, hoc eſt, habita cum ſcientia impedimenti, alias certum eſt, non eſſe opus exprimere copulam. DD. *cit.* qui requirunt formalem inceſtum ex utraque parte. Item ſermo eſt de copula habita ante diſpenſationem: nam habita poſt diſpenſationem non eſt inceſtuoſa. Sanch. *lib.* 7. *de matr. diſp.* 67. *n.* 9. & *lib.* 8. *diſp.* 25. *n.* 4. Garz. *de Benef. p.* 8. *c.* 3. *n.* 74. Pyr. Corrad. *in prax. lib.* 8. *cap.* 1. *a n.* 43. Sermo eſt præterea de copula habita non ex animo facilitandi diſpenſationem; nam hæc certo explicari debet. DD. *mox cit.* & Pont. *lib.* 8. *cap.* 17. §. 6. *n.* 32. ſi pro cauſa copula fuit allegata, ſecus ſi alia cauſa fuit propoſita. Navar. *conſ.* 5. *n.* 5. *de conſang. & affin.* Pont. *loc. cit. num.* 32. *in fin.* Dian. *loc. cit. reſ.* 82. Garz. *loc. cit. cap.* 3. *num.* 97. Juſt. *num.* 269. quæſtio ergo eſt de copula ex fragilitate habita ante diſpen- 54

pen-

penſationis litteras obtentas, vel ante illarum executionem? & eſſe exprimendam tenent Franc. *Leo. in theſ. for. Eccleſ. l.* 2. *c.* 8. *n.* 48. Garz. *l. c. nu.* 30. *uſque ad n.* 113. Dian. *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 135. Quarant. *in ſumm. Bullar. verb. matr. diſpenſ. nu.* 13. Sanch. *loc. cit. diſp.* 25. Zerol. *in prax. Epiſc. verbo diſpenſatio*. §. 4. Pyr. Corrad. *l.* 8. *c.* 1. *nu.* 3. quia expreſſa copula difficilior eſt diſpenſatio, & datur cum majori compoſitione; tum quia inceſtus eſt impedimentum matrimonii, & ſtylus Curiæ ita obſervat.

Non eſſe exprimendam, ſi alia cauſa allegetur, tenent Navar. *conſ.* 1. *de conſang. & affinit.* Pont. *l. c.* Dian. *p.* 1. *tr.* 10. *reſ.* 44. *& p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 81. Mar. Antonin. *var. reſ. lib.* 1. *reſ.* 112. *caſ.* 33. Juſtis *num.* 280. qui hanc in praxi tutam vocat, & veram, & neceſſitas exprimendi copulam nullibi reperitur Jure cauta; *&* multis hanc defendit uſque *ad numer.* 322. & reſpondet contrariis. Ad primum negat, fieri difficiliorem diſpenſationem, imo fieri faciliorem pro vitandis ſcandalis; & quod expreſſio copulæ faciat creſcere compoſitionem, non pertinet ad cauſam motivam. Ad ſecundum pariter negat, inceſtum eſſe impedimentum, niſi ad ſummum impediens, quod non eſt exprimendum in diſpenſatione; ad tertium, ſtylus Curiæ, cum ſit facti, eſt probandus, & quatenus probaretur, non inducit neceſſitatem Tribunalibus extra Curiam illum ſervandi, niſi talis ſtylus ſit ſcriptus, probatus, notorius, & ſpeciali deciſione, vel declaratione Pontificis confirmatus. Lap. *alleg.* 52. Perez. *de matrim. diſp.* 47. *ſect.* 6. Dian. *p.* 10. *tr.* 15. *reſ.* 7. Gratian. *diſc. for. cap.* 236. *num.* 29. Juſtis *num.* 345. quia eſt maxime variabilis, & modo albus, modo niger, ſecundum opinionem Datarii, Auditorum Rotæ, & Abbreviatorum. Pariſ. *de reſign. lib.* 3. *q.* 6. *num.* 24. Caſſad. *deciſ.* 7. *num.* 4. *de reſcr.* ubi vero de ſtylo, ut dictum, conſtaret, utique in iis, quæ dependent a voluntate Papæ, tenemur illum ſequi; nam talis eſt mens Papæ, qualis eſt ſtylus Curiæ, qui non poteſt non eſſe notus Pontifici. Felin. *in cap. in noſtra, num.* 19. *de reſc.* Caſſad. *deciſ.* 120 *num.* 14. *de præb.* Rot. coram Coccin. *deciſ.* 328. *nu.* 2. *inter ejus collect.* & ſtylus Curiæ facit Jus. *cap. quam grave, de crim. falſ. cap. ex litteris, de conſtitut.* & quamvis Cævallos *pract. qq.* 737. *num.* 20. dicat, ſtylum Curiæ non ſe extendere extra Curiam Romanam, hoc tantum procedit in iis, quæ expediuntur extra Curiam, non vero in iis, quæ expediuntur in Curia, uti diſpenſationes, & gratiæ Pontificiæ. Jam certum eſt de ſtylo Curiæ diſpenſationes concedi propter anguſtiam, defectum dotis, ſedationem inimicitiarum, extinctionem litium, honoris oratricis reparationem, ſcandalorum vitationem, meritorum remunerationem, ætatem oratricis, & alias: ex his tamen cauſis, ſi concurrant, optio datur omnibus, ut quam volunt explicent, dummodo talis ſit, ut ob illam ſoleat diſpenſatio concedi.

§. V.

Impedimenta Matrimonii, ſuper quibus diſpenſandum.

Antequam ad praxim diſpenſationis ſuper impedimentis deſcendamus, neceſſarium duximus, impedimentorum explicationem præmittere, ſuper quibus diſpenſari ſolet. ideo ſit

CAPUT I.

De Impedimentis Matrimonii in genere.

Supponendum pro certo, impedimenta dirimentia 55
matrimonium poſt Concil. Trid. a ſolo Pontifice conſtitui poſſe, excluſis Principibus Sæcularibus. Patet ex Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *can.* 12. Dian. *p.* 1. *tr.* 2. *reſ.* 127. Gobat. *de imped. matr. caſ.* 1. *n.* 19. cum enim matrimonii contractus per Chriſti inſtitutionem elevatus ſit ad rationem Sacramenti, res ſacra facta eſt; ergo nullo modo ſubjecta poteſtati Principis ſæcularis. Ex quo Pontius *de matr. l.* 6. *c.* 2. *n.* 3. Diana *loc. c.* & alii contra Sanch. & nonnullos alios arguunt, hoc non procedere ſolum ex eo, quod Summ. Pontifex hanc poteſtatem ſibi reſervaverit, ſed ex defectu poteſtatis legem ferendi in hoc Sacramento. Quod tamen limitatur a DD. & ſignanter a Sanch. *de matr. l.* 7. *n.* 5. circa ſubditos infideles, cum illorum matrimonia non ſint Sacramenta. Imo etiam excluſis Epiſcopis; neque enim Epiſcopus hanc poteſtatem habet de Jure divino, vel humano, juxta Perez. & Coninch. apud Dian. *p.* 8. *tr.* 1. *reſ.* 76. Neque de conſuetudine, juxta communem ſententiam, quam docet Laym. Pont. Averſ. Carpenſ. Franc. Lugo. & alii apud Dian. *d. p.* 8. *tr.* 1. *reſ.* 76. & licet in contrariam ſententiam iverint Sanch. *de matr. l.* 7. *diſp.* 1. *n.* 9. Bonac. *de matr. q.* 2. *&* 3. *pun.* 1. & alii, volentes, quod ſpectato Jure divino, naturali, vel Canonico, poſſint etiam Epiſcopi impedimenta dirimentia ſtatuere, tamen teſtantur, hodie non amplius poſſe. vide etiam Juſtis *l.* 2. *c.* 1. *n.* 35. Et quod S. Pontif. poſſit conſtituere impedimenta dirimentia, eſt omnium Catholicorum vera ſententia, & patet ex Trid. *ſeſſ.* 24. *can.* 4. & contrarium dicere, eſſet hæreticum, tanquam contrarium *can.* 3. ejuſdem Concil. *ſeſſ.* 24. Sanch. *de matr. l.* 7. *diſp.* 1. *n.* 2. *& l.* 8. *diſp.* 6. Guttier. *de matr. c.* 98. *&* 122. Burſat. *conſ.* 461. *vol.* 4. Rebell. *de oblig. Juſt. p.* 2. *l.* 3. *q.* 15. Covarruv. *in* 4. *p.* 2. *c.* 6. §. 10. *n.* 16. quia ſicut quilibet alius Princeps poteſt irritare contractus, ſi non fiant ſub certis conditionibus, & ſolemnitatibus, & hoc quidem dupliciter; primo, mediate, reddendo perſonas inhabiles ad contrahendum; ſecundo immediate, ſcilicet irritando contractum: Ita S. Pontifex poteſt irritare matrimonium. Sanch. *l. c. diſp.* 1. Bonac. *de matr. q.* 3. *pun.* 1.

Sunt autem hujuſmodi impedimenta in duplici diffe- 56
rentia; ſcilicet dirimentia contractum faciendum, & factum, alia impedientia contractum faciendum, non autem dirimentia jam factum. Dirimentia comprehenduntur his verbis.

Error, conditio, votum, Cognatio, crimen;
Cultus diſparitas, vis, ordo, ligamen, honeſtas;
Si ſis affinis, vel forte coire nequibis,
Si Parochi, & duplicis deſit præſentia teſtis,
Raptaque ſit mulier, nec parti reddita tutæ.

CAPUT II.

De Impedimentis in Specie.

57 Quod attinet Impedimentum erroris, dirimit matrimonium Jure naturæ, ut nec S. Pontifex poſſit in illo diſpenſare, niſi partes per novum conſenſum tacite, vel expreſſe ratificent; quia Pontifex non poteſt diſpenſare in iis, quæ ſunt Juris Divini, vel naturalis; cum inferior non habeat poteſtatem in legem ſuperioris: ratio vero eſt clara; quia cum matrimonium non poſſit ſtare, nec de potentia Dei ſine conſenſu mutuo contrahentium, ut tenet Pont. *de matr. l.* 2. *c.* 3. *nu.* 4. Sanch. *eod. tr. l.* 2. *diſp.* 26. Ochagau. *de Sacram. tr.* 2. *q.* 8. ut patet ex ejus definitione, quidquid in contrarium ſentire videatur Dian. *p.* 8. *tr.* 1. *reſ.* 82. cum Tanner. Becan. & aliis; qui novam matrimonii ſpeciem videntur tunc adſtruere, & non illud, quod definitur communiter a DD. qui tamen conſentiunt cum priore ſententia, non poſſe S. Pontificem hunc conſenſum ſupplere, cum auctoritas conceſſa non reperiatur: Errantis vero nullus eſt conſenſus, per nota jura: ergo in hoc impedimento diſpenſari non poteſt.

Impedimentum conditionis, ſcilicet ſervitus ignota- 58
ta ſive ſit abſoluta, ſive diminuta, cum fuerit introductum lege poſitiva Pontificia, ut *in c. fin. de conjug. ſervor.* conſequens eſt, quod eadem auctoritate tolli diſpenſative poſſit, juxta Juris regulam, *per eaſdem cauſas, per quas quid naſcitur, per eaſdem diſſolvi poteſt*; neque quoad hoc eſt inter DD. altercatio: & cum in praxi ſit admodum rarus talis error, non minus ac muſcæ albæ, ideo non diu immoramur.

Impedimentum tertium, eſt votum: ubi notandum, 59

votum

votum caſtitatis eſſe duplex, ſcilicet ſimplex, & ſolemne. Illud non dirimit matrimonium contractum, ſed tantum impedit contrahendum, hoc vero dirimit etiam contractum. Eſt autem votum ſolemne caſtitatis illud, quod in ſolemni profeſſione Religionis a Religioſo emittitur in manibus Superioris, vel etiam quod, ſecundum aliquos, a Sacerdote in ſuſceptione ordinum emittitur: & conſiſtit in hoc, quod Eccleſiæ auctoritate ſtatutum ſit, nec differt a voto ſimplici eſſentialiter, ſed tantum accidentaliter, juxta Theologos apud Garz, *de beneſ. p. 7. cap. 10. a n. 70.*

Quia vero voti hujus ſolemnitas, uti dictum, deſcendit a Jure poſitivo Pontificio, hinc eſt, quod a Papa ſuper eo diſpenſari poſſit, uti ſæpius diſpenſatum reperimus, & quidem ultimo a Sixto V. cum quodam P. Capucino, qui erat ex illuſtri familia de Giojoſa in Gallia, ad conſervandum, mediante prole, dominium, ſeu ſtatum in Religione Catholica, qui alias ob defectum hæredum tranſiviſſet ad hæreticos; votum enim ſolemne ſolo Jure Eccleſiaſtico dirimit matrimonium, uti diximus ſupra, Sanch. *de matr. lib. 7. diſp. 26. n. 2, & 4. in fin.* Suarez & Theologi paſſim apud Garz. *l. c. num. 76. & ſeq.*

Et quamvis juxta dicta votum ſimplex non ſit impe- 61
dimentum dirimens, hoc tamen fallit in voto ſimplici caſtitatis, quod edunt Religioſi Societatis Jeſu, poſt Bullam Gregor. VIII. quæ incipit, *Aſcendente Domino*, finito biennio novitiatus; quia hoc votum omnino dirimit matrimonium, juxta Suarez *de Relig. tom. 3. lib. 2. c. 6. & 7.* Gobat *de imped. matrim. caſ. 6. num. 149.* Tho. Tambur. *de matr. lib. 8. tr. 2. cap. 4. num. 2.*

Impedimentum quartum, eſt cognatio; cujus triplex 62
cum ſit ſpecies, de qualibet ſeorſim aliquid breviter agendum eſt, omiſſis quæſtionibus ſpeculativam tangentibus, & ſolis practicis contenti. Cognatio ergo alia eſt naturalis, alia legalis, alia ſpiritualis. Prima eſt conjunctio, ſeu vinculum duarum perſonarum deſcendentium ab eodem ſtipite per carnalem propagationem. Cognationis naturalis duplex eſt linea, recta una quæ ruſus ſubdividitur in lineam aſcendentium, & deſcendentium, alia tranſverſalis.

Arbor tertii, & quarti Conſanguin. grad.

Joannes Stipes	
1 Octavius	1 Lucas
2 Antonius	2 Marcus
3 Stephanus Sponſus	3 Anna
	4 Catharina Sponſa.

Arbor quarti Conſanguin. grad.

Petrus Stipes	
1 Antonius	1 Franciſcus
2 Lucas	2 Joannes
3 Maria	3 Horatius
4 Matthæus ſponſus.	4 Joanna ſponſa.

Ubi nota, quod ſemper duæ perſonæ unum tantum gradum conſtituunt; juxta *cap. ad Sedem. §. quia vero. 35. quæſt. 5.*

Arbor duplicis quarti conſang. grad.

Polydorus Stipes		Trojanus Stipes	
1 Joan. Aloyſius vir Juliæ	1 Franc.	1 Antonius	1 Julia; uxor Joa. Aloyſ.
2 Franc. Anton.	2 Fabritius Vir Portiæ	2 Portia uxor Fabritii	2 Fran. Anton.
3 Joan. Baptiſta	3 Octavius	3 Octavius	3 Joan. Baptiſta
4 Annibal ſponſus.	4 Portia ſponſa.	4 Portia ſponſa.	4 Annibal ſponſus.

Ubi vides, quod Annibal, & Portia Sponſi ex linea Polydori ſint invicem conjuncti in quarto gradu, ſimiliter etiam ex linea Trojani, cum Fabritius, & Portia fuerint conjuges, & ſic Portia Sponſa ex utraque linea, tam Polydori, quam Trojani proveniat: quod itidem contingit in Annibale Sponſo, propter conjugium Joannis Aloyſii ex linea Polydori, cum Julia ex linea Trojani.

Arbor quadruplicis quarti conſanguinitatis gradus.

	Joan. Stipes.			Franciſcus Stipes.	
1 Joannes Vir Mariæ	1 Margarita Uxor Antonii	1 Ludovicus Vir Joannæ	1 Maria Uxor Joannis	1 Antonius Vir Margaritæ	1 Joanna Uxor Ludovici.
2 Cathatina	2 Franciſca	2 Magdalena	2 Franciſcus	2 Ferdinand.	2 Antonius
3 Ludovica Uxor Franciſci cum diſpenſatione	3 Nicolaus	3 Franciſcus Vir Ludovicæ cum diſpenſat.	3 Nicolaus Vir Hieronymæ cum diſpenſatione	3 Franciſcus	3 Hieronyma Uxor Nicolai cum diſpenſatione
4 Joannes ſponſus.	4 Maria ſponſa	4 Joannes ſponſus.	4 Maria ſponſa.	4 Joannes ſponſus.	4 Maria ſponſa.

Joannes & Maria ultimo loco poſiti, ſunt in quadruplici quarto conſanguinitatis gradu, quia Franciſcus, & Ludovica genitores Joannis contraxerunt cum diſpenſatione in tertio conſanguinitatis gradu; & hoc quoad duplicem quartum gradum ex ſtipite Joanne. Similiter quoad alium ſtipitem Franciſcum, ſunt ipſi Joannes, & Maria, in duplici quarto conſanguinitatis gradu; quia Nicolaus, & Hieronyma genitores Mariæ, contraxerunt pariter, prævia diſpenſatione, etiam in tertio gradu conſanguinitatis. vide Pyr. Corrad. *in prax. diſp. lib. 7. cap. 5. num. 89.*

63 Hoc impedimentum cognationis an dirimat matrimonium tantum Jure Eccleſiaſtico, vel etiam naturali, controvertitur inter DD. & communis ſententia eſt, dirimere tantum Jure Eccleſiaſtico, etiam in primo gradu, excepto primo gradu deſcendentium, ut inter parentes, & filios. Dian. *p. 8. tr. 1. reſ.* 70. Perez *de matr. diſp.* 28. *ſect.* 5. S. Thom. 2. 2. q. 154. *a9. ad* 3. ubi Cajet. Pont. Præpoſ. & alii. Contrarium tenent Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp.* 52. *n.* 11. Bonac. *de matr.* q. 3. Merat. *eod. tr. diſp.* 4. *ſect.* 7. Vaſquez, Rebel. & alii.

64 Difficultas hic naſcitur in ordine ad praxin, an ad effectum impediendi matrimonii contrahendi conſanguinitatis præſumatur, vel qualiter probetur, & quidem, an unico teſte, concluſio: ad probandum impedimentum impediens matrimonium contrahendum, unus teſtis ſufficit, & plene probat. Juxta *c. ſuper eo, il.* 2. *de teſt. & atteſt.* ubi dicitur: quod mulier non eſt conjungenda viro, ſi mater alterutrius eſſe eos conſanguineos fateatur; ſecus ſi matrimonium jam fuit contractum. Idem deciditur etiam clare in *cap. præterea il.* 2. *de ſponſal.* ubi habetur, quod dictum unius aſſerentis impedimentum, uti, quia teſtis habuit copulam carnalem cum ſponſa ſui fratris, quam frater intendit ducere, impedit matrimonium, ne deterius quid contingat: ex quibus liquet, unicum teſtem probare plene impedimentum matrimonii in ordine ad illud impediendum. Et ita docet Covar. *in 4. p.* 2. *cap.* 6. §. 10. *num.* 21. Abb. *in cap. præterea* 2. *de ſponſal. & in cap. ſuper eo, de teſtib.* Jaſ. *in L. admonendi. ff. de Jurejur.* Nevar. *in cap. ſacerdotes, de pœnit. diſt.* 6. Sanch. *de matr. lib.* 1. *diſp.* 71. Alex. de Nevo *in c. cum in tua, de ſponſal.* Guttier. *can. quæſt. lib.* 1. *cap.* 11. vide etiam quæ tetigimus in verb. *conſanguinitas. n.* 6.

65 Et concluſio ampliative procedit, licet non fuerit citatus, ſed eſſet denunciator, vel ſe offerret ad impedimentum denunciandum, & ad exonerandam ſuam conſcientiam. Item licet teſtis allegaret ſuam turpitudinem, & propterea nollet publice dicere teſtimonium, vel quia etiam timeret præpotentiam contrahere volentium: ut eſt caſus *in d. cap. præterea*; & confirmatur ex doctrina doctorum aſſerentium, quemlibet teneri ſub culpa mortali denunciare impedimentum, licet occultum ſit, & illud non poſſit probare. Guttier. *loc. cit. & de matr. cap.* 59. Sanch. *de matr. lib.* 3. *diſp.* 13. *num.* 2. ſed ſi non crederetur teſti tali, nulla eſſet obligatio, utpote ſuperflua: ad quem finem enim obligare aliquem ad teſtificandum, cujus dicto fides haberi non poteſt? Bene verum eſt, quod concluſio procedit tunc, & eo caſu, quando teſtis non tantum denunciat, ſed etiam deponit, dummodo deponat cum juramento; quia teſti non jurato non creditur. *cap. tua.* ibi *ſola teſtimonia. de cohab. Cler.* Joa. Andr. & Hoſt. *in cap. præterea il.* 2. *de ſponſal.* Abb. *in cap.* 1. *de conſang. & affin.* Covar. & Guttier. *ll. cit.* & dummodo teſtis deponat, ſe non tantum audiviſſe, ſed certo ſcire; quia alias teſtificans de ſolo auditu, licet cum illo alius teſtis, ſed ſine juramento, diceret, ſe ſcire, non probat. Covar. *loc. cit.* Sanch. *loc. cit. num.* 11. Et ideo plus probat fama, vel unus teſtis juratus, quam duo teſtes, quorum unus dicit, ſe ſcire ex auditu, & alter non juratus aſſerit, ſe ſcire ex vera ſcientia. Abb. *loc. cit.* Maſcard. *de prob. concl.* 1035. Guttier. *loc. cit.* Excipe caſum, quo teſtis deponeret de conſanguinitate; tunc enim ſi deponeret juxta *cap. licet ex quadam, de teſt.* probaret conſanguinitatem. vide late Juſtis *de diſpenſ. lib.* 1. *c.* 6. *a num.* 412. *ſeqq.* hinc eſt.

Concluſio ſecunda: teſtis unus de auditu deponens 66
de conſanguinitate duorum ad impediendum matrimonium inter illos contrahendum, non probat, niſi depoſuerit ſervata forma *d. cap. licet ex quadam.* Anchar. *in cap.* 1. *de conſang. & affinit.* Maſcard. *de probat. concl.* 410. *num.* 7. Card. & præpoſ. *in d. cap.* 1. *& in cap. tua nos, eod.* Covarr. *in 4. p.* 2. *cap.* 6. §. 10. *n.* 21. *prope finem.* Abb. *in d. cap. tua nos.* Felin. *in d. cap. licet ex quadam, de teſtib.* Guttier. *loc. cit.* Sanch. *de matr. lib.* 1. *diſp.* 71. *num.* 11.

Concluſio tertia, ad dirimendum matrimonium jam 67
contractum, conſanguinitas non probatur niſi per duos ad minimum teſtes idoneos, qui proprio juramento affirment, quod ad ferendum teſtimonium in cauſa ipſa, odio, vel amore, timore, vel commodo non procedunt, perſonas expreſſis nominibus, vel demonſtratione, vel circumlocutione ſufficienti deſignent, & ab utroque latere ſingulos gradus clara computatione diſtinguant, & in ſuo nihilo minus juramento concludant, ſe accepiſſe a ſuis majoribus, quæ deponunt; & credere ita eſſe. Nec tales ſufficiunt, niſi jurati deponant, ſe vidiſſe perſonas, vel ſaltem in uno prædictorum graduum conſtitutas pro conſanguineis ſe habere. Ita ex. expreſſus *in cit. cap. licet ex quadam, de teſt. & atteſt.* Menoch. *de arbitr. caſ.* 243. *per totum.* Tuſc. *verb. teſtes. concl.* 180. *num.* 39. Farin. *de teſt. quæſt.* 69. *num.* 117. Tiraq. *de retr. lignag.* §. 1. *gl.* 16. *n.* 1. Lotter. *de re benef.* q. 11. *a n.* 94. Gonzal. *in lib.* 2. *decretal. in cap. licet ex quadam, de teſt.* plura vide apud Juſtis *d. cap.* 6. *num.* 430. & concorda, quæ ſupra diximus in verb. *Conſanguinitas.*

Ubi obſervandum, quod teſtis ad impediendum ma- 68
trimonium deponens non facit fidem, ſi eſt perſona vilis, quia vilis perſona etiam ad impediendum peccatum, de quo eſt ſermo in *cap. ſuper eo de teſt. & atteſt. & in cap. præterea il.* 2. *de ſponſal.* non auditur. Panorm. *in d. cap. præterea. & cap. tua num.* 7. niſi factum ſit tale, quod aliter probari non poſſit, niſi per vilem perſonam, *cit. cap. præterea, de teſtib.* Sanch. *loc. cit. num.* 12.

Limit. concluſio prima, quod teſtis unus, etiam de 69
ſcientia, & juratus non probat ad impediendum matrimonium

monium juratum, vel diſſolvenda ſponſalia jurata; quia tunc Eccleſia certa eſſet de perjurio iiſdem ſponſalibus non impletis, incerta autem de impedimento, & ita quod eſt tutius, merito eligit, juxta gl. *in cap. ſuper eo, de conſangu. in verb. fama. & d. c. præterea*, ubi Abb. & Card. Sanchez tamen *loc. cit. num.* 8. contrariam tenet ſententiam tanquam veriorem, & putat, ſufficere teſtem unicum, dummodo ſit integer, qualis non erat ille, cujus fit mentio *in d. cap. præterea:* quia allegabat propriam turpitudinem, ſcilicet copulam cum ſponſa, & occulte, nomine ſuo non publicato. Abb. *in cap. ſuper eo, de conſang. n.* 8. *& cap. ſuper eo, de eo, qui cognovit conſang. uxor. ſuæ &c.* Covat. *loc. cit. n.* 22. Maſcard. *de prob. concl.* 1035.

70 Concluſio quarta: fama probat impedimentum matrimonii ordine ad illud impediendum, ne contrahatur. Ita tex. *in cap. ſuper eo, de conſangu.* licet ſponſalia fuerint jurata; quia gloſſa explicat verba illa „ *fide data* „ per juramentum, quaſi juramentum, & fides data æquipolleant. Abb. *ibidem.* Ancbar. *in cap. præterea il.* 2. *de ſponſal.* & ibi Henricus, Alex. de Nevo, & Præpoſ. Covat. *loc. cit. num.* 22. Sanch. *loc. cit. num.* 14. Maſcard. *de prob. concl.* 1035. dummodo de fama conſtet Judici publice, & non tantum privatim, ſicut etiam rumor legitime probatus eandem facit probationem: differt autem rumor a fama, quod hæc ſit, quæ habetur majori parte viciniæ, ille vero ſit, quem facit aliqua pars viciniæ, uti tertia, vel quarta.

71 Bene verum eſt, quod contra famam debent, & poſſunt admitti alii teſtes clarioribus probationibus. gl. *in cap. cum in tua, de ſponſal.* ubi Anchar. Abb. Præpoſ. & Alex. de Nevo, Paris. *conſ.* 23. *vol.* 1. *& conſ.* 64. *vol.* 3. Navar. *in cap. ſacerdos, de pœnit. diſt.* 6. & ad probandum contra famam admittuntur etiam conſanguinei; imo etiam juramentum contrahere volentium ſe non eſſe conſanguineos, admitti poteſt arbitrio Judicis, qui attenta qualitate perſonarum, id poterit arbitrari. Menoch. *de arbi. Jud. caſ.* 243. *& caſ.* 454. Maſcar. *de prob. concl.* 1035. Sanch. *de matr. lib.* 1. *diſp.* 71. *n.* 17.

72 Cognatio legalis eſt, quæ fuit introducta Jure Civili, & reperitur inter adoptantem, & adoptatum, ejuſque deſcendentes uſque ad quartum gradum incluſive, ſive in infinitum ſecundum Juſtis, ut infra *num.* 75. Inter adoptati conjugem, & adoptantem, & econtra. Et inter adoptatum, ac filios legitimos adoptantis. Et hæc cognatio tantum parit impedimentum dirimens inter perſonas mox enumeratas. Bonac. *de matr. q.* 3. *pun.* 5. §. 3. *n.* 5. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 63. Tho. Tambur. *de matr. lib.* 8. *tract.* 1. *cap.* 5. §. 3. dixi *legitimos* juxta Sanch. *l. c. n.* 30. quamvis contrarium quod nempe hæc cognatio oriatur etiam inter illegitimos, teneat Pont. *de matr. lib.* 7. *cap.* 41. *nu.* 8. ſed Juſtis *n.* 51. adhæret primæ.

73 Sed quia duplex eſt adoptio, ſcilicet perfecta, quæ & arrogatio dicitur, quæ fit, quando adoptatus tranſit in poteſtatem adoptantis, fitque ejus hæres neceſſarius tam ex teſtamento, quam ab inteſtato. Alia imperfecta, quando ſcilicet adoptatus manet ſub poteſtate alterius, uti patris naturalis, & eſt hæres neceſſarius ſolum ab inteſtato, juxta Sanch. Bonac. & Tambur. *ll. cit.* Gobat. *de imped. matrim. caſ.* 8. *num.* 176. Oritur difficultas, an utraque adoptio, tam perfecta, quam imperfecta pariat impedimentum dirimens matrimonium? in quo dubio, diverſæ ſunt ſententiæ. Sanch. ſolam docet adoptionem perfectam parere impedimentum dirimens. *l. c. num.* 9. quem ſequitur Perez *eod. tract. diſp.* 30. *ſect.* 2. Coninch. *diſp.* 32. *de matrim.* Averſ. *eod. tit. quæſt.* 16. *ſect.* 3. ratio eorum eſt; quia hoc impedimentum, inter alia motiva fuit introductum, ad impediendam fornicationem, quæ ſolet eſſe facilis inter commorantes in eadem domo, ſed per adoptionem imperfectam non traducitur adoptatus in domum adoptantis, ergo ceſſat motivum impedimenti: tum quia Jura prohibentia matrimonium ſunt odioſa, utpote reſtrictiva libertatis matrimonii, quod alias eſt favorabile. Secunda ſententia Pontii *de matrim. lib.* 7. *dict. cap.* 41. quem ſequuntur Rebell. Præpoſ. Hurtad. & alii, docet, matrimonium dirimi tam per adoptionem imperfectam, quam perfectam: quibus accedit Gobat. *de imped. caſ.* 8. *n.* 176. moventur; quia Jura inducunt impedimentum dirimens inter adoptantem, & adoptatum, & non diſtinguunt inter adoptionem perfectam, & imperfectam: quod autem Jus non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus: ſecundo, licet adoptatus non tranſeat in poteſtatem adoptantis, acquirunt tamen illi, quæ amittuntur per emancipationem. Quid dicendum? Reſp. licet utraque ſit probabilis, prima tamen videtur benignior, & Concil. Tridentino maxime adaptatur, quod ad minuenda peccata cognationis ſpiritualis, & affinitatis impedimenta reduxit. Et hanc opinionem ſequitur etiam Diana *part.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 120. qui citat Laym. & alios quibus addo De Juſtis *de diſpenſ. lib.* 2. *cap.* 6. *n.* 56. apud quem plura. Imo ex adoptione imperfecta non tantum non oritur impedimentum dirimens; quia nullum Jus afferri poteſt, quod inducat hoc impedimentum, ſed nec impediens, ſecundum Ochagau, Tanner. & alios apud Dian. *l. c. verſ. non diſſinam.* ſed contrarium defendit Juſtis *l. c. n.* 59. quando vero finiatur, vide apud Juſtis *l. c.*

Cognatio ſpiritualis eſt vinculum inter plures perſonas ex regeneratione ſpirituali, hoc eſt Baptiſmo vel Confirmatione orta. Sanch. *de matr. lib.* 7. *diſp.* 54. *n.* 1. Hæc hodie poſt Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform. matr. cap.* 2. tantum contrahitur inter ſequentes; primo inter Baptizatum, vel confirmatum, & Baptizantem, vel confirmantem, & patrinam, vel matrinam. Secundo inter patrinam, vel matrinam, & patrem, ac matrem Baptizati, vel Confirmati. Tertio inter patrem, & matrem Baptizati, ſeu confirmati, & Baptizantem, ſeu Confirmantem. & vide quæ diximus in prax. *Baptiſmi, & confirmationis.* Ex quibus liquet, hanc cognationem non oriri ex Catechiſmo. Sanch. *de matr. lib.* 7. *diſp.* 10. *per tot.* Navar. *in man. c.* 12. *n.* 72. Covar. *de ſponſal. p.* 2. *cap.* 6. §. 4. *in* 4. *n.* 11. Ludovic. Beià *in reſponſ. caſ. conſcient. part.* 1. *caſ.* 16. Gutierez *de matr. cap.* 100. 74

Præterea hæc cognatio non contrahitur in baptiſmo domi privatim miniſtrato, maxime in ordine ad dirimendum matrimonium poſt Concil. Trid. *loc. cit.* intellige tamen in levante in baptiſmo privatim miniſtrato. Sanch. *loc. cit. diſp.* 62. *num.* 14. Juſtis *de diſpenſat. lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 41. & apud illos alii. At in Baptizante aliud eſt dicendum; qui proinde cognationem ſemper contrahet, ſive baptiſmus conferatur ſolemniter, ſive privatim, ob jura indiſtincte loquentia, teſte Juſtis *loc. cit. n.* 40. ubi Sanch. *loc. cit. n.* 10. Navar. *in man. cap.* 22. *n.* 40. Laym. *in theol. mor. lib.* 5. *tract.* 10. *p.* 4. *cap.* 8. *qu.* 3. *n.* 7. & alii, exceptis parentibus in neceſſitate baptizantibus. *cap. ad limina.* 30. *qu.* 1. Neque in Baptiſmo quod ſolenniter fuit iteratum, uti decidit Rot. Rom. apud Sanch. *l. c. diſp.* 62. Ratio eſt, quia Iura decernunt ex Baptiſmo oriri cognationem; quia Baptiſmus eſt regeneratio; ſed ſecundus Baptiſmus nec eſt verus Baptiſmus, nec regeneratio, tum quia ſi Baptiſmus repetitur ſub conditione ob dubium validitatis prioris, poſtquam vero conſtiterit priorem Baptiſmum fuiſſe validum, non contrahetur hoc impedimentum: ſi vero erit dubium, ſive poſitivum, ſive negativum, an primus fuerit validus, non contrahetur ex ſecundo cognatio, ſecundum Tambur. contrahetur ſecundum Sanchez *l. c.* nec ſi puer domi baptizaretur, & deinde ceremoniæ ſupplerentur in Eccleſia, hæc cognatio contraheretur. DD. apud Juſtis *l. c.* Pyt. Corrad. *in prax. diſpenſ. lib.* 8. *cap.* 8. *n.* 6. apud quos Sacr. Congr. 75

Quær. primo, an cognatio ſpiritualis contracta a viro transfundatur ad uxorem, vel econtra? Reſp. quod non. Sanch. *de matr. lib.* 7. *diſp.* 54. *num.* 11. Coninch. *de ſacram. & Cenſur. tom.* 2. *diſp.* 32. quia hæc cognatio non contrahitur niſi inter perſonas expreſſas a Trid. & ita decidit Pius V. in quodam motu proprio edito anno 1566. Sicut etiam non contrahitur inter patrinum, & matrinam. 76

Quær. ſecundo an, ut patrini contrahant hanc cognationem, requiratur intentio contrahendi compaternitatem? Reſp. ſufficere intentionem faciendi, quod intendit Eccleſia, vel quod faciunt patrini: quod ſi nec hanc intentionem haberent, nullam cognationem contraherent. Ratio eſt; quia obligatio non oritur niſi ex conſenſu, & baptizans ſine omni intentione non contrahit cognationem, & quod hæc intentio ſufficiat, eſt ratio; quia qui vult antecedens, vult etiam conſequens illi neceſſario connexum, & non dependens ab ejus voluntate. vide Sanchez *d. lib.* 7. *diſp.* 58. *per tot.* & ſtatim infra *n. ſeq.* & Juſtis *l. c. n.* 54. 77

Quær.

78 Quær. tertio, an tactus ad contrahendam cognationem ſpiritualem in patrinis ſit de ſubſtantia? concluditur quod ſic. Caputaqu. *dec.* 246. *p.* 3. Veral. *p.* 1. *dec.* 146. Juſtis *loc. cit. num.* 51. ubi qualis tactus requiratur; & apud Corrad. *loc. cit. num.* 8. ſed quid ſi Patrinus dicit, ſe non habuiſſe animum tenendi inſtar veri patrini, an ſit ei credendum in foro externo? dicendum eſt, non eſſe credendum; quia præſumptio Juris eſt contraria, ut patet *ex cap. per tuas, de prob.* ubi indignum dicitur, ut quod quis ſua voce dilucide eſt proteſtatus, in eundem caſum proprio valeat infirmare teſtimonio: tum quia nemo præſumitur dicere, quod in corde non habet. Menoch. *de præſ. lib.* 6. *præſ.* 35. *nu.* 2. *& lib.* 3. *præſ.* 1. *an.* 36. & in foro externo creditur homini contra ſe, non pro ſe. Abb. & Hoſtienſ. *in cap. veniens, de teſtib.* Sanch. *de matr. lib.* 3. *diſp.* 15. *n.* 9.

79 Quær. ultimo, an hanc cognationem contrahat, qui ſuſcipit per procuratorem? Reſp. nec principalem, nec procuratorem contrahere: non principalem; quia non ſuſcipit perſonaliter: eſt enim actus perſonalis neceſſarius; quia canones inducentes hanc cognationem, uti ſunt verba „ *levat, tenet, accipit, ſuſcipit.* non verificantur per procuratorem; quia non ſuſcipit nomine proprio, nec habet intentionem ſe obligandi ad id, nec eſt deſignatus. Sanch. *ut infra num.* 4. ubi DD. Limit. ſi conſuetudo haberet, quod ſuſcipiens per procuratorem contraheret cognationem; tunc enim illi ſtandum eſſet. Sanch. *de matr. lib.* 7. *diſp.* 4. *&* 60. *num.* 6. plura de hac materia vide apud Juſtis *d. lib.* 2. *tot. cap.* 5.

80 Impedimentum quintum, eſt crimen. Et crimen, quod dirimit matrimonium, eſt illud, quod eſt contra fidem matrimonii, & ex quo poteſt timeri conjugis ſive viri, ſive fœminæ occiſio.

81 Hujuſmodi vero crimen, quadruplex eſt. Primum eſt conſpiratio cum occiſione conjugis etiam ſine adulterio, dummodo hæc conſpiratio fuerit facta ab ambobus ſive per conſilium, ſive per mandatum, animo contrahendi matrimonium, & fuerit exterius explicata; quia aliter non poſſet verificari conſpiratio duorum. Pont. *de matr. lib.* 7. *cap.* 45. Sanch. *eod. tr. lib.* 7. *diſp.* 78. *per tot.* Juſtis *de diſpenſ. lib.* 6. *cap.* 16. *num.* 4. ubi DD. etiamſi mors poſtea ſequatur culpa medicorum, vel negligentia ipſius percuſſi, ut contra Pont. *de matr. lib.* 7. *cap.* 45. *num.* 4. *in fin.* tenet Juſtis *l. cit. num.* 13. modo mandatum non fuerit revocatum in tempora. Juſtis *num.* 6.

82 Secundum crimen eſt adulterium cum occiſione ſine ulla conſpiratione, dummodo occiſio fuerit facta ex intentione ducendi adulteram, ſecus ſi fuit facta ex intentione ducendi aliam. Bene verum eſt, quod ſi occiſor vult contrahere cum adultera, in foro externo præſumitur occidiſſe cum intentione ducendi adulteram; nec eſt neceſſarium, quod hæc intentio fuerit manifeſtata adulteræ. Sanch. *de matr. lib.* 7. *diſp.* 78. *num.* 9. 12. *& ſeqq.* Tambur. *eod. tr. lib.* 8. *tr.* 1. *cap.* 6. §. 2. qui citat Averſam *de matr. q.* 18. *ſect.* 4. quamvis contrarium teneat Pont. *eod. tr. lib.* 7. *cap.* 45. *num.* 5. citans S. Thom. & alios.

83 Tertium crimen eſt adulterium cum promiſſione matrimonii poſt mortem uxoris; dummodo tam adulterium, quam promiſſio interveniant durante priori matrimonio, etiam ſine machinatione, & dummodo promiſſio fuerit acceptata a parte adultera; quia alias non eſt perfecta promiſſio, ſed potius pollicitatio; & dummodo promiſſio non fuerit ficta. In foro autem externo præſumitur vera; quia nemo præſumitur habere in ore, quod non habet in corde. Præterea acceptatio debet eſſe externa: juxta Sanch. *loc. cit. diſp.* 79. *per tot.* Eſt tamen verum, quod tacens conſentire videtur in favorabilibus, quod favorabile eſſe, certe apprehenditur ab adultera, juxta Coninch. *de matr. diſp.* 31. Hurtad. *de matr. lib.* 1. *difficul.* 2. Rebell. *lib.* 3. *q.* 8. Perez. *de matr. diſp.* 33. *ſect.* 5. Juſtis *l. c. num.* 32. contra Sanch. *l. c.* Bonac. *de matr. q.* 3. *pun.* 6. Caſtro Pal. & alios, putantes non præſumi conſenſum, cum ſimus in nocivis.

84 Quartum crimen eſt adulterium cum matrimonio attentato conjunctum, ad quod ſufficit matrimonium attentatum fuiſſe ſolummodo ratum; nec requiritur, eſſe poſtea conſummatum. Sed hic vel maxime venit advertendum in diſpenſationibus non ſufficere exprimere crimen, ſed inſuper eſſe ſpecificandam criminis qualitatem, aliter diſpenſationem fore ſub, vel obreptitiam, ut ſupra diximus. *n.* 45.

85 Impedimentum ſextum, eſt cultus diſparitas: ubi ſupponendum pro certo eſt, matrimonium inter fidelem, & infidelem eſſe irritum, ſicut etiam inter baptizatum, & Catechumenatum, cum Baptiſmus ſit janua Sacramentorum. Et quamvis in Jure non appareat præciſe, a quo hoc impedimentum fuerit introductum, tamen conſuetudine, & uſu ab Eccleſia recepto fuit approbatum, videri poteſt Pont. *de matrim. lib.* 7. *cap.* 47. *num.* 4. *&* 5. Sanch. *eod. tr. lib.* 7. *diſp.* 71. *num.* 7. Neque in contrarium refert Concil. Chalcedonen. quod permittit contractus fidelibus cum infidelibus; quia quidquid ſit, an ex Jure ſcripto poſſit juſtificari hoc impedimentum, tamen ex Jure non ſcripto ſufficienter probatur, nimirum ex ſupra ſcripta conſuetudine; tum quia Concil. permittit contractus pure civiles, vel etiam ſponſalia de futuro, & non de præſenti, quæ habent admixtam rationem ſacramenti; & contractus, qui habent admixtam rationem ſacramenti, propter ſuam præeminentiam, & dignitatem, non veniunt appellatione cæterorum contractuum.

86 Unde infertur, etiam matrimonium infidelis cum hæretico eſſe nullius momenti, cum hæretici revera ſint ſubditi Eccleſiæ, & ideo veniunt nomine fidelium. Sanch. & Pont. *ll. cit.*

87 Verum non levis difficultas exiſtit, an hoc Impedimentum ſit Juris divini, vel Eccleſiaſtici; refert autem plurimum deciſio hujus quæſtionis pro diſpenſationibus: quia ſi ſit Juris divini, uti aliqui volunt apud Sanch. *loc. cit. num.* 6. non erit diſpenſabile: DD. ergo apud Sanch. nonnulli exiſtimant, hoc impedimentum eſſe introductum Jure divino naturali, & ideo ſemper fore invalidum matrimonium; tum quia Deus, Deuteron. *cap.* 7. interdixit Hebræis commercium cum gentibus ob periculum proximum ſeductionis; tum ex illo Pauli 2. ad Corint. *nolite jugum ducere cum infidelibus, quæ enim participatio juſtitiæ cum iniquitate, aut quæ ſocietas lucis ad tenebras, aut quæ pars fideli cum infideli.* tum quia tale matrimonium adverſatur fini ejuſdem.

Verum hæc argumenta nimium probare videntur, nimirum etiam matrimonium Catholici cum hæretica, fore invalidum, quod tamen falſum eſſe clare demonſtrat moderna praxis Europæ, in partibus, in quibus adhuc viget hæreſis. Præterea numquid Joſephus valide contraxit matrimonium cum filiabus Ægyptiacis, & Jacob cum filia Laban. &c. illa ergo probant ad ſummum, illicitum fore hujuſmodi matrimonium Jure naturali, non autem irritum. Bene verum eſt; pacta, quæ ineunt Catholici, etiam tantum per conſenſum, cum hæreticis, ut filius educatur in Religione Patris, ſive vera, ſive falſa, & filiæ ſimiliter in religione matris, eſſe impia, & contra Jus Eccleſiaſticum, quod mandat, ut proles ſequatur conditionem parentis fidelis.

88 Impedimentum ſeptimum, & octavum eſt vis, & ordo ſacer. De vi, dicemus in praxi *matrimonii*; de ſponſalibus, ubi de metu. Ordinem ſacrum, eſſe impedimentum dirimens matrimonium, nemo Catholicus poſt Concil. Trid. dubitare poteſt. Ita enim definitur *in ſeſſ.* 24. *de matrim. can.* 9. vide Sanchez *eod. tr. lib.* 7. *diſ.* 26. Bellarmin. *in controverſ. lib.* 2. *cap.* 22. Gutier. *de matr. cap.* 94. Azor. *inſt. mor. p.* 1. *lib.* 13. *cap.* 12. *quæſ.* 1. Tambur. *lib.* 8. *de matr. tr.* 1. *cap.* 9. apud quem Coninch. Reginald. & alii. Limita, ſi fuit per vim collatus, vel infanti, juxta communem apud Sanchez *de matr. lib.* 7. *diſp.* 29. Azor. *tom.* 1. *lib.* 13. *cap. ult. q.* 8. Bonac. *de matr. q.* 3. *pun.* 9. Barboſ. *in collect. tom.* 1. *lib.* 3. *tit.* 42. *cap.* 3. Vaſquez *in* 3. *p. diſp.* 246. Dian. *p.* 8. *tr.* 1. *reſ.* 43. apud quem Coninch. Sanch. Suar. Perez. & alii; quia hoc impedimentum Eccleſia non conſtituit, inter invitos ſuſcipientes ordines; cum invitus ſacrorum ordinum characterem non ſuſcipiat. DD. apud Azor. *loc. cit.* ubi etiam pro, & contra diſputat, an id procedat etiam erga ordinatos per metum cadentem in conſtantem virum. Quidquid ſit an infans tunc characterem ſuſcipiat.

89 Præterea ordinatus in ſacris, ſi audet contrahere matrimonium, incidit in pœnam excommunicationis latæ ſententiæ. *Clem. un. de conſang. & affin.* & irregularitatem bigamiæ ſimilitudinariæ, & poſt ſententiam, etiam

privationem Beneficii, juxta *cap. decernimus diſt.* 28. an vero id procedat etiam in contrahentibus ſponſalia de futuro, concorda, quæ diximus in verbo *Conſanguinei*. *n.* 5. & verb. *Bigamia n.* 5.

90 Impedimentum nonum, eſt ligamen, & hoc impedimentum eſſe de Jure divino, vix eſt, qui dubitet, & patet ex Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform. matr. can.* 2. & ex pluribus ſummorum Pont. decretis apud Sanch. *lib.* 7. *diſp.* 80. *numer.* 1. qui id probat etiam ex illo Matth. 19. *quicumque dimiſerit uxorem ſuam, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur*, & ex illo Matth. 19. *erunt duo in carne una*.

91 Eſt etiam de jure divino naturali: & primo quidem quoad pluralitatem virorum reſpectu unius uxoris patet, tum quia eſſet incerta proles, & ſic adverſaretur primario fini; tum quia ex plurium virorum coitu impeditur prolis generatio, quod pariter adverſatur primario fini matrimonii, & docet experientia in meretricibus; tum quia impedit domeſticam communicationem operatum, in ordine ad ſuſtentationem familiæ; tandem, quia non extinguit, ſed accendit libidinem. vide Sanch. *cit.*

92 Deinde quoad pluralitatem uxorum quoad eumdem virum; quia matrimonium eſt mutua corporis traditio, ſed quod uni eſt traditum quoad dominium, alteri ſine injuria tradi non poteſt; tum quia vir non tenetur toties reddere debitum, quoties vellet uxor; quia poſſet contingere duas ſimul petere, ergo polygamia adverſatur ſubſtantiæ matrimonii quoad pluralitatem uxorum, licet non adverſetur forte fini illius, ut quia vir poſſet fœcundare plures mulieres.

Et ſi polygamia fuit apud antiquos Patres, illa fuit ex diſpenſatione divina propter neceſſitatem tunc urgentem, quæ diſpenſatio utique erat poſſibilis; cum non adverſaretur primariis principiis Juris naturalis, plura vide apud Sanch. & Tambur. & alios paſſim.

93 Impedimentum decimum eſt publica honeſtas, & hoc impedimentum eſt, quod oritur ex ſponſalibus, vel matrimonio rato contractis cum ſorore, vel fratre illius, cum quo modo contrahere intendis. *cap. litteras, de deſponſ. impub. cap. juvenis. cap. ad audientiam. & cap. ſponſam, de ſponſal. cap. un. eod. in* 6. Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 3. *de reform. matrim.* Sperel. *dec.* 95. *n.* 1. & alii apud eumdem.

94 Si oritur ex ſponſalibus per verba de futuro, non dirimit matrimonium niſi in primo gradu, juxta diſpoſitionem ejuſdem Concil. Trid. *loc. cit.* & ut declaravit S. Congr. ſub Gregor. XIII. & Pio V. teſte Gallemart. in d. loco Concilii. Si vero oriatur ex matrimonio rato, & non conſummato, dirimit uſque ad quartum gradum incluſive. Eadem S. Congregatio ubi licet ex matrimonio rato non conſummato non oriatur affinitas, tamen oritur publica honeſtas. Rebell. *de oblig. Juſt. p.* 2. *lib.* 3. *q.* 14. Coninch. *de ſacram. & cenſ. tom.* 1. *diſp.* 32. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 68. *nu.* 11. Gutier. *de matrim. cap.* 103. Navar. *in man. c.* 22. Grilenzon. *conſ.* 30. & patet ex conſtitutione Pii V. quæ incipit „ *ad Romanum Pontificem. anno* 1568. & ſic per Concil. Trid. fuit correctum Jus commune, quoad boneſtatem tantum, quæ oritur ex ſponſalibus de futuro, ut ſcilicet hoc impedimentum non extendatur ultra primum gradum, non vero quoad illam, quæ oritur ex matrimonio rato. Pyr. Corrad. *in prax. diſpenſat. l.* 8. *c.* 7. *n.* 6.

95 Porro hoc impedimentum non oritur ex ſponſalibus quomodocumque invalidis, non tantum ex defectu conſenſus, ſed etiam propter alia impedimenta, uti metus, erroris perſonæ, vel indeliberationis. Treviſan. *dec.* 9. *lib.* 1. Gutier. & Sanch. *ll. c.* Tambur. *de matr. lib.* 8. *tr.* 1. *cap.* 11. §. 2. ubi citat alios. Quamvis enim olim hoc impedimentum oriretur etiam ex ſponſalibus de futuro invalidis, dummodo talia non fuerint ex defectu conſenſus, ut patet *ex cap.* 1. *de ſponſal. in* 6. hodie tamen Concil. Trid. *d. ſeſſ.* 24. *cap.* 3. illud ſuſtulit, ſi ſponſalia fuerint quomodocumque iovalida. *DD. cit.* Sicut neque oritur ex ſponſalibus conditionatis ante conditionis eventum, ob conſenſus defectum, qui ſupenditur, donec conditio fuerit impleta. Sanch. *de matr. lib.* 7. *diſp.* 69. *n.* 2. Coninch. & Gutier. *ll. c.* Adveniente vero conditione enaſcitur etiam hoc impedimentum; quia tunc, cum jam fuerit impleta conditio, ſunt vera ſponſalia. Tambur. *l. c.*

96 Sed quid, oriturne publica honeſtas ex ſponſalibus invalidis ob defectum conſenſus interni, ſicut ſi fuerint invalida ob alia impedimenta occulta? Reſp. affirmative, & eſt communior apud Sanch. *loc. cit. diſp.* 68. *num.* 14. tum quia Jure antiquo oriebatur ex dictis ſponſalibus hoc impedimentum, juxta *cap. un. de ſponſal. in* 6. ergo multo magis de Jure novo Concil. Trid. quod hujuſmodi impedimentum inſtituit, vel confirmavit ad vitanda ſcandala, quæ certe non vitantur, quando in ſponſalibus ſolum deſideratur conſenſus internus. Juſtis *loc. cit. num.* 14. & 26. Pont. *de matr. lib.* 7. *cap.* 36. *num.* 10. Laym. *theol. mor. lib.* 5. *tr.* 10. *p.* 4. *cap.* 9. *num.* 2. Barboſ. *de pot. Epiſc. alleg.* 51. *n.* 187. ſi impedimentum probari non poſſit. Limit. niſi ſponſalia eſſent adeo clandeſtina, ut non poſſint probari, quod ſi Impedimentum omnino erat occultum, & fuit probatum etiam falſis teſtibus, imo etiam falſo, & ſponſalia erant publica, ortum eſt impedimentum publicæ honeſtatis; quando vero illud impedimentum, quod invalida facit ſponſalia, ſive veris, ſive falſis probationibus, & teſtibus non fuit probatum, ceſſat publica honeſtas. Si vero ſponſalia ſunt omnino clandeſtina, non oritur publica honeſtas. Sanz. *d. diſp.* 69. *num.* 17. *lib.* 7. *circa fin.* ſaltem quamdiu in notitiam non veniunt.

97 Hoc autem impedimentum eſt perpetuum, & perſeverat etiam ſponſalibus ſolutis per mutuum conſenſum. *arg. cap. acceſſit. verb. ſane, de deſponſ. impub.* Sanz. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 68. *num.* 20. Sperel. *dec.* 95. *numer.* 21. qui teſtatur, ita fuiſſe declaratum a S. Congreg. Concil. Bonacina *de matrim. queſ.* 3. *punc.* 11. quia, uti diximus, hoc impedimentum eſt perpetuum. *cap. ſponſam. de ſponſal.* Sanz. Bonac. & Sperel. *ll. cc.* tum quia hoc impedimentum non ceſſat etiam per alterius ſponſi obitum. Iuxta *cap. ſponſam de ſponſal. cap. ſi quis deſponſaverit, & cap. ſi quis uxorem.* 27. *quaſt.* 2. Sanz. *loc. cit.* Gobat. *de impedim. matrim. caſ.* 15. *num.* 373. Tamburin. *de matrim. l.* 8. *tract.* 1. *cap.* 11. §. 2. *num.* 6. P. Layman *moral. d. tract.* 10. *lib.* 5. *par.* 4. *cap.* 9. *numer.* 3. P. Perez *de matrim. diſp.* 8. *ſect.* 2. Bonacin. *de matrim. queſt.* 3. *p.* 11. contra Dianam *par.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 222. cui adhæret Juſtis *loc. cit. num.* 53. & 54. Ratio eſt, quia matrimonii impedimenta non dependent a contrahentium voluntate, ſed ab Eccleſia, quæ illa conſtituit, cui ſententiæ ultra declarationem S. Congreg. favet etiam ſtylus Curiæ, teſte Pyr. Corrad. *loc. cit. num.* 14. ubi quod omnes curiales id ſciant; quæ paſſim in hujuſmodi caſibus concedit diſpenſationes, utique non conceſſura, ſi impedimentum fuiſſet ſublatum, cum diſpenſatio neceſſario ſupponat impedimentum; a qua ſententia in praxi non eſt amplius recedendum poſt declarationem S. Congreg. ſub Alexandro VII. quæ emanavit *Anno* 1658. & quam refert Tamburinus *l. c. n.* 8. Leo *in theſ. for. Eccleſ. p.* 2. *c.* 9. *nu.* 92. & ſic hodie ceſſare videtur probabilitas ſententiæ contrariæ, quam docet Pontius *de matrim. l.* 7. *c.* 36. Barb. *in Concil. Trid. ſeſſ.* 24. *c.* 3. *num.* 8. & aliis: & ſic dum petitur diſpenſatio, eſt facienda mentio hujus diſſolutionis. Corrad. *n.* 25.

98 Accedendo nunc ad ſecundum caput, ex quo oritur publica honeſtas, ſcilicet matrimonium ratum; ex hoc ſemper oritur publica honeſtas, licet matrimonium ſit invalidum ex quocumque defectu, vel impedimento, dummodo non ſit invalidum ex defectu conſenſus, uti declaravit Pius V. *in quodam motu proprio* qui incipit, *ad Romanum ſpectat.* apud Sanz. *loc. cit. diſp.* 70. *num.* 5. Corrad. *in prax. diſpenſat. lib.* 8. *cap.* 7. *num.* 6. Juſtis *eo tract. cap.* 8. *lib.* 2. *num.* 12. Sperel. *deciſ.* 95. *num.* 1. ubi late, & quomodo probentur ad hunc effectum ſponſalia. Vel conſenſus non fuerit metu gravi, & injuſte extortus, vel non fuerit clandeſtinus ob non ſervatam formam Concil. Trid. quia talis conſenſus eſt nullus. Verum non deſunt multi, qui defendunt, naſci impedimentum publicæ honeſtatis ex matrimonio rato, quando etiam eſt nullum ob conſenſum nulliter præſtitum, puta ob non ſervatas ſolemnitates Concil. Triden. *ſeſſ.* 24. *c.* 1. *de reform. matrim.* Ita Pontius *de matrim. l.* 7. *c.* 35. *n.* 5. Perez *eodem tract. diſp.* 32. *ſect.* 3. Averſa *de matrim. quaſt.* 17. *ſect.* 5. Hurtadus & alii apud eundem Perez *l. c.* qui teſtatur, ita fuiſſe declaratum a S. Congreg.

Con-

Concluſio vero procedit etiam in matrimonio conditionali purificata conditione, ſecus dum conditio eſt in ſuſpenſo. *DD. ſup. cit.* quibus adde Tamburin. *l. c.* §. 3.

99 Sed quæres an ex matrimonio rato invalide contracto oriatur hoc publicæ honeſtatis impedimentum diſſolvens priora ſponſalia valida? v. g. contraxiſti prius valide ſponſalia de futuro cum Berta, poſtea contraxiſti ſponſalia de futuro aut etiam de præſenti cum Caja ejus ſorore, & ita invalide, non tamen conſummaſti, poſtea vis fidem ſervare Bertæ, & cum illa contrahere matrimonium de præſenti, quæritur, an valide poſſis? & Reſp. affirmative, quia hoc impedimentum non agit in præteritum, uti conſanguinitas, aut affinitas, ſed tantum in futurum. Sanch. *de matr. d. lib. 7. c. 68. n. 4.* Sperel. *d. deciſ. 95. n. 24. verſ. non etiam.* Juſtis *d. lib. 2. cap. 8. n. 48.* Navar. *in man. cap. 22. num. 57.* & alii; & conſtat ex *cit. cap. un. de ſponſa. in 6.*

100 Alios caſus, in quibus ex ſponſalibus non oritur hoc publicæ honeſtatis impedimentum, vide apud DD. cit. & ſignanter apud Pyr. Corrad. & Juſtis *ll. cit.* inter quos unus eſt, quando quis ſponſalia contrahit ante legitimam ætatem in illis requiſitam, niſi malitia ſuppleat ætatem. Item ſi fuerint contracta poſt votum ſolemne caſtitatis. Item ſi ſint contracta cum perſona incerta. Item ſi fuerint conditionata, ante eventum conditionis, niſi conditio ſit turpis, aut impoſſibilis, quæ favore matrimonii habetur pro non adjecta. Item ſi ſint contracta a parentibus nomine filiorum abſentium, donec ſponſalia ratificent, vel niſi fuerint præſentes, & non contradixerint &c. de quibus, & aliis caſibus vide fuſius apud *DD. cit.*

101 Et cum difficilius diſpenſetur in publicæ honeſtatis impedimento orto ex matrimonio rato, quam ex ſponſalibus de futuro, ideo id in ſupplicatione exprimendum, an nempe oriatur ex matrimonio, an ex ſponſalibus, ut ſupra *n. 39. ſeq.*

102 Impedimentum undecimum eſt affinitas, quæ Affinitas eſt propinquitas duorum orta ex copula licita vel illicita; eoſdem habet gradus, quos conſanguinitas; etenim perſona addita per carnalem copulam mutat genus non graduum attinentiæ. ita Sanx. *de matrim. lib. 7. diſp. 64.* Perez *eodem tract. diſp. 31. ſect. 2.*

103 Hæc, ſi fuit orta ex copula illicita hodie (quidquid fuerit de jure antiquo) dirimit matrimonium contrahendum tantum uſque ad ſecundum gradum incluſive, juxta Conc. Trid. *ſeſſ. 24. cap. 4. de reform. matrim.* quod confirmavit conſtitutionem Innoc. III. *in cap. non debet de conſanguin. & affinit.* & prout declaravit S. Congr. quam refert Gallemart. in Concil. Triden. *loc. cit.* & tenent Gutierez *Can. quæſt. lib. 2. cap. 15.* Sanz. *de matrim. lib. 7. diſp. 67. nu. 4.* Coninch. *de ſacram. & Cenſur. tom. 2. diſp. 32.* Tambur. *de matr. lib. 8. tr. 1. cap. 12. §. 1.* & ita declaravit Pius V. *in quodam motu proprio*, qui incipit, *ad Romanum, anno* 1566. Et in hac affinitate ex copula fornicaria attenditur gradus remotior, qui trahit ad ſe proximiorem, & ita valide contrahunt exiſtentes in primo, aut ſecundo & tertio. Pyr. Corrad. *in prax. diſpenſ. lib. 7. cap. 2. n. 28.* Et quod ex copula fornicaria jure naturæ oriatur affinitas, docet Rebellus *de Juſt. oblig. p. r. 2. lib. 3. quæſt. 15.* Sanz. *de matrimon. lib. 7. diſp. 66.* Coninch. *loc. c. diſp. 32.* quamvis juxta cit. Sanch. *n. 4.* in nullo gradu matrimonium dirimat Jure naturæ, ſi nempe ſit ex copula fornicaria; & *cap. 65. n. 9.* ubi quod affinitas ex copula fornicaria non ſit naturalis, quod intellige in ordine ad impedimentum. Laym. *ut infra cap. 6. n. 6.*

104 Difficultas eſt, an hæc affinitas, orta ex copula fornicaria, habita in infidelitate impediat matrimonium contrahendum poſt Baptiſmum? & quidem negativam tenent Henriquez *in ſumma lib. 12. c. 1. & 3.* Sanch. *de matr. lib. 7. diſp. 65. n. 11.* quibus favet Dian. *p. 3. tr. 4. reſ. 262.* quia cum hoc vinculum non ſit naturalis, ſed poſitivi Juris, ut ſupra diximus, & Juſtis *de diſpenſ. lib. 2. cap. 7. n. 48.* non contrahitur tempore infidelitatis: quia Eccleſia non habet Juriſdictionem in non baptizatos. *DD. cit.* quibus adde Rebell. & Coninch. *loc. cit.* Laym. *mor. lib. 5. tr. 10. p. 4. cap. 6. num. 6.* Tamburin. *loc. c. §. 2. n. 2.*

105 Alia difficultas eſt, an affinitas extinguatur extincta illa perſona, per quam, vel propter quam orta fuit? Reſp. quod licet de Jure Civili extingui teneant aliqui ex Legiſtis. arg. *L. cui eorum. §. affinitates.* Ubi *de poſtulando.* Ciarl. *cap. 170. lib. 2. controv. forenſ. num. 1.* & quidquid ſit quoad alios Juris effectus, tamen quoad impedimentum matrimonii non extinguitur. gloſ. *in d. L. cui eorum. §. præſentes.* Sanch. *loc. cit. diſp. 64. num. 2.* tex. *in cap. fraternitatis. 35. qu. 10.* Tamburin. *l. c. §. 1. num. 8. & 9.* Juſtis *de diſpenſ. lib. 2. cap. 7. n. 21.*

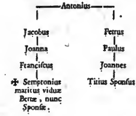
Affinitas orta ex copula licita, dirimit matrimonium uſque ad quartum gradum incluſive; quia quoad hanc nihil immutavit Concil. Trident. & caſus non exceptus manet ſub diſpoſitione Juris communis. Et hæc affinitas durat etiam mortuo illo, vel illa, cum qua orta eſt, ut mox ſupra diximus; Contrahitur etiam inter conſanguineos illius, propter quem orta eſt, etiam poſtea tantum natos; quia copula, quæ fuit fundamentum affinitatis, revera præceſſit, nec eſt neceſſe, quod perſeveret. Tambur. *de matr. d. lib. 8. tr. 1. cap. 12. §. 2. n. 8. 9. & 10.* 106

Superveniens matrimonio jam contracto, non dirimit illud; quia non debet eſſe in poteſtate malitioſi contrahentis dirimere matrimonium, ne fraus ſua alicui patrocinetur; tum quia matrimonium eſt vinculum indiſſolubile, quod facto hominis ſolvi non poteſt. Sanch. & Tambur. *ll. cit.* Bene tamen impedit uſum matrimonii, & facit, ne conjux nocens a conjuge, etiam innocente, debitum petere poſſit, ſine diſpenſatione illius, qui auctoritatem habet diſpenſandi. Sed hic ſubintrat illa agitata a DD. quæſtio; quæ etiam ad ſacrum Pœnitentiariæ forum deducta, integra, & indeciſa remanſit, teſte Navar. & Pontio infra citandis, an nempe maritus poſſit petere debitum, ſi adulterium commiſit cum conſanguinea uxoris ſuæ ultra ſecundum gradum, puta in tertio, aut quarto? & affirmative reſpondet Tamburin. *l. c. q. 12. §. 3. nu. 3.* Laym. *in Theol. mor. lib. 5. tr. 10. p. 4. cap. 5. n. 3.* Sanch. *de matrim. lib. 9. diſp. 27. n. 14.* Pont. *eod. tr. lib. 7. cap. 33. n. 6.* Garz. *de benef. p. 8. cap. 3. n. 75. & 76.* Juſtis *l. c. n. 72.* Navar. *lib. 4. conſ. 3. de conſangu. & affin. n. 3.* & apud illos alii, & Sact. Congr. declar. quia cui conceditur id, quod eſt majus, conceditur etiam quod eſt minus, & in conſequentiam venit; cum autem inceſtuoſus iſte non impediretur contrahere cum præſenti uxore, neque debet impediri uſus matrimonii contracti. Sed negativam tenent multi apud *cit* DD. Comitol. *lib. 2. quæſt. mor. quæſt. 138. num. 2.* Angles. *1. part.* Flor. *de matrim. quæſt. 24. de imped. affin. art. 2. ante primam diffic. immediate.* & alii; quia Concil. Trident. *loc. cit.* loquitur tantum de affinitate in ordine ad impedimentum matrimonii, non vero in ordine ad petitionem debiti; cum ergo ſimus in correctoriis, & exorbitantibus a Jure, non eſt facienda extenſio; & quia etiam hæc prohibitio petitionis debiti non provenit ab Jure ex affinitate. Et hanc probabilem vocat Ledeſm. *de matrim. q. 55. art. 3. dub. 4.* ſed ſi vera eſt declaratio Sac. Congr. illi ſtandum erit. 107

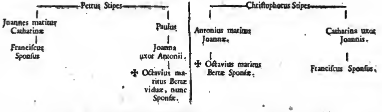
Quamvis vero conjux nocens petere non poſſit debitum, reddere tamen valebit innocenti, ne quis alterius odio prægravetur, & ferat pœnam culpæ alienæ, cum pœnæ ſuos debeant tenere authores. *cap. diſcretionem, de eo, qui cogn. conſ. uxor.* Limit. primo, ſi uterque conjux fuit complex delicti. Tambur. *in Decal. lib. 7. cap. 4. §. 2.* Juſtis *l. c. n. 79.* Limit. ſecundo, ut mulier vi oppreſſa non privetur Jure petendi debitum; quæ cum culpam non habeat, neque pœnam meretur, & affinitas ſuperveniens impedit uſum matrimonii in pœnam peccati. *cit. cap. diſcretionem.* Sanch. *de matrim. lib. 9. diſput. 31. num. 1.* Pont. *eod. tr. lib. 1. cap. 7. num. 6.* Limit. tertio, ſi vir, vel mulier ex metu gravi cogitur talem inceſtum committere; quia licet talis metus non excuſet a peccato; quia ille non excuſat a præcepto negativo, tamen excuſat a tali pœna, quæ non præſumitur ab Eccleſia in tali caſu infligi. Diana *ut infra.* Bonac. *de matr. quæſt. 4. pun. 2. num. 5.* ſed contrarium tenet Pont. *l. c. n. 6.* Juſtis *l. c. n. 82.* Sanchez *l. c. num. 4.* & apud illos alii. Quod ab aliquibus extenditur probabiliter etiam ad ignorantiam tam facti, quam Juris, etiam pœnæ; dummodo non ſit affectata. Sanch. *l. c. diſp. 32.* & plures apud Dian. *p. 11. tr. 5. reſ. 38.* & quod tunc non incurratur impedimentum probabilius etiam judicat Juſtis *l. c. n. 74.* ubi late. 108

109 Affinitas autem, ut dictum eſt ſupra *num.* 102. eoſdem habet gradus, quos conſanguinitas; affinitas enim nullos habet gradus, ſed regulatur prout in conſanguinitate; quia quoto gradu ſum ego Antonio conſanguineus, toto gradu ſum Antonii uxori affinis, cujus arborem præ oculis pono.

Arbor Affinitatis in quarto æquali.

Arbor Affinitatis in ſecundo gradu ex uno, & ſecundo & tertio ex alio ſtipite.

Et ſic quoto gradu diſtabat defunctus Octavius a Franciſco Sponſo, toto gradu ab eo nunc diſtat Berta Octavii defuncti uxor, quæ ex linea Petri, ut ex arbore apparet, eſt in ſecundo, & tertio affinitatis gradu conjuncta, & ex linea Chriſtophori, in ſecundo æquali gradu diſtat; & ſic ex duplici linea, quod proinde in litteris exprimendum erit, alias diſpenſatio erit ſubreptitia.

110 Porro facienda etiam erit mentio, an affinitas procedat ex copula licita vel illicita, & hoc de ſtylo Curiæ Romanæ, quia quando ſimpliciter loquitur de affinitate, intelligitur de illa, quæ orta fuit ex copula licita, niſi aliud exprimatur. Ita Pyr. Corrad. *d. lib.* 7. *cap.* 1. *n.* 13. *ad fin.* Juſtis *l. c. n.* 94. quia delicti non præſumuntur. *L. merito. ff. pro ſocio.* Sanch. *de matr. lib.* 8. *d ſp.* 24. *n.* 36. Covar. *in* 4. *p.* 2. *cap.* 6. *n.* 5. Rebuff. *in prax. benef. reg. de diſpenſat. in grad. probib. gl ſ.* 4. *pag. mihi* 429. ubi quod in diſpenſatione affinitatis ex copula illicita nulla ſolvitur compoſitio, ſed dantur litteræ clauſæ, & tantum taxantur quoad expeditionem, ac ſi eſſent apertæ.

111 Hæc vero affinitas ſive ex copula licita, ſive illicita non contrahitur, niſi inter conſanguineos unius conjugis cum altero conjuge & econtra; non vero inter alios, cum affinitas non pariat affinitatem: hinc eſt, quod conſanguinei mariti non fiant affines conſanguineis uxoris, nec vice verſa; & ideo duo fratres poſſunt ducere duas ſorores: patet ſponſi, matrem, aut filiam ſponſæ; & ſic de reliquis, quod vide apud Juſtis *l. c. n.* 24. *ſeqq.*

112 Impedimentum duodecimum eſt Impotentia; nam impotentia coeundi dirimit matrimonium de Jure naturæ, & non tantum Jure poſitivo; quia nemo poteſt tradere dominium ſui corporis ad illum uſum, qui eſt impoſſibilis, ut patet ex tot. tit. *de frigid. & malef.* Neque inde infertur, ſterilitatem, hoc eſt impotentiam generandi fere impedimentum dirimens; quia differentia in eo verſatur, quod impotentia non tantum reddit impoſſibilem finem primarium, ſed etiam ſecundarium, ſcilicet remedium concupiſcentiæ; ſterilitas vero, eſto redderet impoſſibilem finem primarium, ſcilicet prolis generationem, tamen relinquit finem ſecundarium. Sanch. *de matr. loc. c. d. lib.* 7. *diſp.* 92. *n.* 36. DD. apud Juſtis *lib.* 2. *cap.* 17. *n.* 3.

Quæ licet vera ſint, tamen impotentia ſuperveniens matrimonio legitime contracto, illud non dirimit; quia matrimonium ſemel validum, invalidum reddi nequit. Eſt enim vinculum indiſſolubile, & patet *ex cap. hi qui.* 32. *q.* 7. Sanch. *de matr. lib.* 7. *diſp.* 102. & DD. apud Gobat *de imped. matr. caſ.* 17. *n.* 422. 113

Sed ſciendum, quod impotentia hæc, eſt in duplici differentia: nam alia eſt abſoluta, quæ ſcilicet omne, & quodcumque matrimonium impedit, & cum omnibus: alia reſpectiva, quæ impedit tantum matrimonium cum aliquibus, ſcilicet cum illis, cum quibus eſt impotentia. Sanch. *de matrim. d. diſp.* 92. ubi alii. Et probatur ex tot. tit. *de frigid. & malef.* dummodo impotentia ſit perpetua: oritur autem ex diverſis cauſis, quæ videri poſſunt apud Gobat. & Sanch. *ll. cit.* & maxime ex averſione, quam quis habet a ſuo conjuge ob ejus deformitatem, taliter, ut cum cogitat de copula, totus frigeſcat, dummodo talis averſio ſit inemendabilis, vide etiam Bonac. *de matrim.* q. 3. *pun.* 13. Nec refert, licet poſſit per miraculum auferri, vel per miraculum fuerit ablata; quia miracula non ſanant nullitatem matrimonii. Lim. ſi per ordinarios exorciſmos maleficium fuit ablatum. *cap. fraternitatis de frigidis.* ubi Abb. *n.* 6. Laym. *lib.* 5. *tract.* 10. *par.* 4. *cap.* 11. *n.* 1. *corol.* 2. Bonac. *l. c. n.* 4. 114

Et cum diximus, matrimonium dirimi ob impotentiam reſpectivam, nempe reſpectu illorum, quorum eſt impotentia, ideo ſequitur, quod impotentia ex maleficio dirimat matrimonium tantum illorum, & quoad illos, reſpectu quorum eſt maleficium, non vero reſpectu aliorum, Bonac. *l. c. n.* 9. Et cum maleficium fuit ſublatum, tenetur conjux redire ad primum maritum *d. cap. fraternitatis:* Limit. ſi maleficium non non præceſſit, ſed fuit ſubſecutum; tunc enim non dirimit matrimonium. Neque hoc adverſatur illis, quæ diximus de miraculo; quia maleficium poteſt auferri ſine miraculo. Bonac. *l. c. n.* 4. 115

Et ſciendum, quod in dubio impotentia naturalis præſumitur præceſſiſſe matrimonium, licet proveniat ex maleficio, ſecundum multos apud Gobat *de imped. matrim. caſ.* 17. *num.* 432. at Vincentio de Juſtis *d. c.* 17. *n.* 21. attidet diſtinctio, quod nempe in hoc ſecundo caſu tunc demum præſumatur impedimentum 116

præ-

præceſſiſſe; ſi conatus ad copulam fuiſſet habitus paulo poſt matrimonii contractum, ſecus ſi maximum tempus interceſſiſſet. Et citat Sanchez *d. l. 7. diſp.* 103. *n.* 5. *&* 6. Filliuc. & alios.

117 Sed quid dicendum de impotentia temporali, quæ antecedit matrimonium, dirimetne illud? dicendum non dirimere. Sanch. *loc. cit. diſp.* 92. & probatur *ex cap. fraternitatis, de frigid. & malef.* Limita ſi proveniat ex immatura ætate.

118 Verum quando agitur de diſſolutione matrimonii, ob materiæ gravitatem omnis diligentia, & cautela adhibenda eſt, ut omnis fraus, & error, quantum poſſibile eſt, excludatur, ut dicit Hoſtienſ. *in cap. fin. nu.* 10. *verſ. & bene caveat Judex, de frigid. & malef.* & ibi Anton. de Butr. *n.* 6. *verſ. de cautela.* ideo non eſt credendum conjugibus inſtantibus pro diſſolutione matrimonii, etiamſi ambo impedimentum confiteantur, *arg. cap. ſuper eo. 5. de eo, qui cognovit conſanguin. &c.* DD. apud Juſtis *l. c. n.* 21. & ideo Eccleſia induxit tam exquiſitas ſolemnitates, antequam ad diſſolutionem deveniatur, ut *in cap. laudabilem, & cap. fin. ac tot. tit. de frigid. & malef.*

119 Hinc ſi impotentiæ ſigna dubia ſint, etiamſi uterque conjux fateatur impedimentum, requiritur ambarum partium juramentum, inſpectio, ac viſitatio peritorum medicorum, obſtetricum &c. ac inſuper experientia triennalis, ac nova poſtea inſpectio, cum ſeptima manu propinquorum, firmantium juramento, ſe commiſceri carnaliter nequiviſſe, de quibus pro contingentia caſus plura, ac quando ſcilicet prædictæ ſolemnitates cenſeantur legitime obſervatæ, vide late apud Sperel. *dec.* 141. *per tot.* Rot. *dec.* 392. *per tot. p.* 4. *rec. tom.* 2. & ibi Rubeum *in annot.* Juſtis *l. c.* Gobat *de imped. matr. cap.* 17. *num.* 429. *DD. in d. c. laudabilem.* ac alios paſſim.

Imo nec ſufficiet triennalis cohabitatio, niſi probetur etiam ejus temporis condormitio in eodem lecto. Hoſtienſ. *in d. cap. fin. poſt princ.* & ibi Jo. Andr. apud Sperel. *l. c. n.* 9. imo & quod conati fuerint incumbere operi nuptiali, & quod illud perficere non potuerint, quod conjuges juramento confirmare debebunt, juxta Rot. *l. c.* ad tex. *in d. c. fin.* & ibi gloſ. *in fin.* & Hoſtienſ. *ibid. ante nu.* 1. ubi quod ille conatus probetur per juramentum conjugum. Et triennium debet eſſe ſine magna interruptione; de quo Dian. *p.* 11. *tr.* 5. *reſ.* 8. Hurtad. *de matr. diſp.* 22. *differ.* 11. *n.* 41. Juſtis *loc. cit. n.* 29.

120 Prædicta tamen limitantur primo, ſi per inſpectionem peritorum manifeſte conſtet de impotentia perpetua; nam tunc prædicta non requirentur, ſed poſſet ſtatim deveniri ad ſententiam ſuper matrimonii diſſolutione. *DD. cit.* Limit. ſecundo, cum de impotentia conſtat ex ſignis veriſimiliter evidentibus: tunc enim non requireretur triennalis experientia, ſed exacto juramento conjugum, aſſerentium, ſe coire non poſſe, & adhibita ſeptima propinquorum manu, aut, in priorum defectu, vicinorum, vel amicorum, jurantium ut ſupra, deveniretur etiam ad ſententiam diſſolutionis &c. Sperel. *l. c. n.* 7. Sanch. *l. c. diſp. n.* 107. *n.* 4. & propinqui, de quibus ſupra, debent eſſe quatuordecim, ſeptem ex parte viri, & ſeptem ex parte mulieris, ne conjuges conſpirare poſſint: quod ſi tot inveniri non poſſint, relinquitur arbitrio judicis. Pontius *de matr. l.* 7. *c.* 66. *n.* 5. Sperel. *l. c.* apud quos plura.

121 Si vero impotentia ex maleficio procedat, debent, durante triennio probationis fieri orationes, adhiberi exorciſmi, & hæc de mandato Judicis. *DD. cit.* & Paul. Rub. *ut infra. num.* 26.

122 Quær. primo, an illud triennium incipiat a die primi conatus, ſeu intentatæ copulæ, an vero a die decreti Judicis? Reſp. quod ſecundum Juſtis *l. c. nu.* 28. & apud illum Filiuc. *tom.* 1. *tr.* 10. *p.* 2. *c.* 3. *num.* 112. Conink. *diſp.* 31. *n.* 83. Bonac. *de matr. q.* 3. *punc.* 13. *n.* 21. Sanchez *de matr. d. l.* 7. *diſp.* 110. *n.* 1. *&* 4. Innoc. *in d. cap. fin. de frigid. & malef.* & apud illos alii plures, computari debeat, non quidem a die celebrati contractus, ſed a die conatus, ſeu intentatæ copulæ. Sed quod incipiat currere primum a die decreti Judicis, defendunt Hoſtienſ. *in d. cap. fin. n.* 10. *de frigid. & malef.* & ibi Jo. Andr. *n.* 8. *&* 10. Anchar. *num.* 9. Butr. *n.* 10. Henric. Boich. *n.* 9. *&* 10. Rot. *deciſ.* 192. *n.* 4. *&* 5. *& deciſ.* 226. *nu.* 1. *poſt conſil.* Farinac. *tom.* 2. quos, cum aliis, citat, & ſequitur Antonel. *de tempor. legal. lib.* 2. *cap.* 52. *num.* 5. late Paul. Rubeus, ubi de veriori *in annot. ad deciſ.* 392. Rot. Rom. *p.* 4. *rec. tom.* 2. *num.* 22. Capell. Tholoſ. *deciſ.* 381. *num.* 6. *in fin.* Gonzal. *ſuper reg.* 8. *Cancellar. gloſ.* 57. *num.* 74. *verſ. ejus opinio*, ubi DD. contrarios reprobat. Et hanc opinionem conſtanter pluries tenuit Rota teſte Rubeo *loc. cit.* & hæc in triennali experientia aſſignata maleficiato, aut ad experiendum, an impedimentum ſit naturale, aut accidentale ex maleficio &c. nam quando ſumus in caſu impotentiæ naturalis ex frigiditate, erit arbitrarium Judici, an velit uti cohabitatione præcedenti decreto, ut in Rot. *d. deciſ.* 226. *numer.* 1. *verſ. nihilominus. poſt* 2. *vol. conſil.* Farin. apud Rub. *l. c. n.* 23. & ſic abbreviare tempus, quod etiam admittit Capell. Tholos. *l. cit.* ſecus in impedimento ex maleficio, in quo erit expectandum triennium. *DD. cit.*

Quær. ſecundo, an ob impotentiam diſſoluto matrimonio, ſervatis ſervandis, ut ſupra, ſi conjuges poſtea modo aliquo naturali, ac ordinario potentes fiant ad copulam, an reſtaurari debeat matrimonium? Reſp. affirmative, ut *ex cap. fraternitatis, de frigid. & malef.* docet Juſtis *loc. cit. a nu.* 63. vide late Sanch. *de matr. d. lib.* 7. *diſp.* 99. *per tot.* & ſi interim alteruter conjugum fuiſſet ſacris ordinibus initiatus, aut religionem profeſſus, nihilominus tenebitur conjugi alteri petenti debitum reddere, non vero poterit petere. Limita niſi uterque fuerit religionem profeſſus; quia tunc matrimonium ratum fuiſſet diſſolutum per validam profeſſionem. vide *DD. cit.* 123

Quær. tertio, an poſſit cum prædictis diſpenſari, ut non obſtante impotentia abſoluta poſſint nihilominus cohabitare? Reſp. affirmative, ſi velint cohabitare tanquam frater, & ſoror. *cit. cap. laudabilem de frigid. & malef.* modo vivant a thoro ſeparati abſtinentes ab omni commixtione, & tactibus impudicis, alias non eſſent tolerandi; imo ſi conjuges non poſſent ſe continere, tenerentur reclamare, & petere diſſolutionem. DD. apud Juſtis *loc. cit. num.* 60 124

Impedimentum decimum tertium, eſt raptus; qui in genere ſumptus eſt violenta puellæ extractio e domo patris, vel aliorum, ſub quorum poteſtate vivit, ad explendam libidinem vel ad contrahendum matrimonium. Dicitur vero violenta extractio etiam illa, quæ fit precibus importunis, quibus difficile reſiſtitur. Gutierez, Bonac. & alii apud Gobat, *de impedim. matrim. caſ.* 19. *num.* 544. Navar. *de raptor. & incend. conſ.* 1. Zerol. *in prax. p.* 2. *verb. raptus.* Sanch. *de matr. d. lib.* 7. *diſp.* 13. *num.* 11. Rebell. *de oblig. Juſtit. p.* 2. *Juſtit. p.* 2. *l.* 13. *q.* 11. Laym. & alii. Corrad. *l.* 7. *c.* 6. *n.* 54. 125

Itaque hodie de jure Trident. *ſeſſ.* 24. *de reform. matr. cap.* 6. inter raptorem & raptam non poteſt conſiſtere matrimonium, quamdiu rapta in poteſtate raptoris manſerit. *DD. cit.* dummodo tamen, ut dictum, interveniat aliqua violentia, ſive abſoluta, ſive per importunas preces, fraudem &c. nam ſi puella quædam amore cujuſdam capta, propria ſponte e domo exeat, illumque v. g. prætereuntem ab illo non allecta &c. ſequatur, non eſſet raptus, ut dicit Navar. *cit. conſ.* 1. non tamen requiritur, quod inter raptorem, & raptam intervenerit copula. Corrad. *l. c. n.* 60. Juſtis *de diſpenſ. l.* 2. *c.* 18. *n.* 65. 126

Sed dubitatur, an raptus commiſſus puella rapta conſentiente, ſed invitis parentibus, dirimat matrimonium? & duplex eſt opinio; affirmat Salzedo *in pract. c.* 78. Vega *in ſum. tom.* 2. *c. c.* 34. *caſ.* 157. Henriquez *in ſum. l.* 11. *cap.* 14. Zerol. *in prax. Epiſc. p.* 2. *verb. raptus.* §. 1. Laym. & alii. Pyr. Corrad. *l. c. nu.* 55. Juſtis *l. c. num.* 83. ubi quod ſemper rapta ſit ponenda in loco tuto, ac ibi exploranda illius voluntas; quia jam verificatur raptus, & ideo dirimit matrimonium; ad mentem Concil. Trid. Negativa tamen opinio videtur communior, quam docet Sanch. *de matr. lib.* 7. *diſp.* 13 *&* 12. *num.* 36. Reginald. *in prax. for. pænit. lib.* 22. Coninck. *de ſacram. & cenſur. diſp.* 31. Corn. *in* 3. *p.* S. Thom. *q.* 3. Leand. *de ſacram. tom.* 2. *tr.* 9. *diſp.* 22. *q.* 3. quia finis Concilii fuit, ne puella metu conſentiat, qui ceſſat in noſtro caſu, ſed quando ceſſat ratio legis adæquata, ceſſat lex, quod probatur a Fachin. *l.* 10. *contr. jur. c.* 74. & pro hac ſententia negativa ſtat etiam Gobat *de impedim. matr. caſ.* 19. *n.* 542. & alii plures, 126

quos refert, & ſequitur Diana *p.* 10. *tr.* 16. *reſ.*83. & probat *ex cap. cum cauſam*, *de raptor.* Raptori tamen non crederetur, ſi diceret raptam conſenſiſſe in raptum, & hoc in odium raptus. Juſtis *l. c. nu.* 84. imo quod non ſit audiendus, ſi id vellet probare, ex Alex. de Nevo *conſ.* 12. *nu.* 10. Limita, ſi ab initio fuit puella invita, & poſtmodum conſentit; quia tunc matrimonium remaneret nullum. Sanch. *loc. cit.* Bonac. *de matr. q.* 4. *pun.* 18. contra Dian. *loc. c.* quia alias per Concilium non fuiſſet ſufficienter proviſum libertati matrimonii.

127 Ut vero raptus impediat matrimonium, requiritur, quod fiat cauſa contrahendi matrimonii; hinc ſi fiat tantum explendæ libidinis cauſa, quidquid ſit de aliis pœnis contra raptorem impoſitis, tamen matrimonium non dirimit. Salzedo *in pract. cap.* 78. Vega *in ſum. tom.* 2. *c.* 34. *caſ.* 157. Sanch. *loc. cit. num.* 4. Leſſius *de juſt. c.* 3. *dub.* 9. Reginald. *in prax. for. pœnit. l.* 31. *nu.* 165. Juſtis *l. cit. nu.* 32. Sicut econtra raptus cum aliqua, etiam ſine copula ſufficit ad impediendum matrimonium, juxta Ric. *in prax. matr. p.* 4. *reſ.* 451. apud quem DD. & patet ex verbis Tridentini *& ſupra n.* 8.

128 Quæſ. primo, an raptus, quo ſponſus rapit ſponſam propriam, dirimat, vel impediat matrimonium? Reſp. negative cum Sanch. *l. c. n.* 15. Leſſio *de Juſt. l.* 4. *c.* 3. Henriquez *in ſum. l.* 22. *c.* 14. Laym. & aliis, quamvis ſtando verbis ejuſdem Concilii, & illius fini, qui fuit libertas matrimonii, contrarium videretur dicendum, uti non inficiatur ipſemet Sanch. *l. cit.* Gobat *caſ.* 19. Bonac. *d. q.* 4. *pun.* 18. *n.* 21. qui tamen limitat, dum ſponſa fuit abducta ad contrahendum matrimonium, etiam invitis parentibus.

129 Quær. ſecundo quid ſi mulier rapuit virum, ſcilicet juvenem per ſe, vel per alium? Reſp. non dirimere matrimonium juxta Farin. *in prax. crim. q.* 145. Sanch. *de matr. l.* 7. *diſp.* 13. *n.* 16. Riccium *in prax. matr. p.* 4. *reſ.* 452. Pont. *de matr. l.* 7. *c.* 69. *n.* 6. Dian. *p.* 10. *tr.* 16. *reſ.* 83. cum de hoc caſu tanquam inſolito non videatur cogitaſſe Concil. ſed ut verum fatear, verba Concilii ſunt valde generalia, & licet maſculinum regulariter non complectatur fœmininum in odioſis; tamen quando conſtat de contaria mente loquentis, & eadem in utroque militat ratio, & finis, contrarium eſt dicendum, alias multi S. Scripturæ textus poſſent in dubium revocari, an loquantur etiam de fœminis, ut ille tex. *qui vult venire poſt me*, *qui non tollit crucem ſuam*, & plures. Et ideo opinionem contrariam ſequuntur Emanuel Sa. *in ſum. tom.* 1. *c.* 232. Henriquez *in ſumma l. c. n.* 4. Vega *in ſum. tom* 2. *c.* 34. & alii apud Dian. *l. c.* late Juſtis *l. c. a nu.* 75. *ſeqq.* quia ubi militat eadem ratio, idem quoque jus eſt ſtatuendum, cum ratio ſit anima legis. Hinc eſt, quod licet Concil. Trid. non loquatur de ſponſalibus, tamen raptus dirimit etiam ipſa ſponſalia de futuro. Juſtis *l. c. n.* 63. & 64. Bonac. *l. c. n.* 9. *verſ. tertia eſt*. Riccius *l. c. reſ.* 354. ubi DD. Corn. & Leander, quos ſequitur Dian. *d. p.* 10. *tr.* 16. *reſ.* 83. alias eſſent eluſoriæ leges.

130 Quær. tertio, an raptus, quo fuit rapta meretrix, corrupta, vel inhoneſta, impediat, vel dirimat matrimonium? Reſp. in negativam inclinare Riccium *in prax. p.* 4. *reſ.* 439. & 440. ſed affirmativam, ſi nempe raptus ſit ſecutus ad effectum matrimonii contrahendi, tenet Juſtis *d. l.* 2. *c.* 18. *n.* 40. Sanch. *d. l.* 7. *diſp.* 13. *nu.* 14. Bonac. *de matrim. quæſ.* 4. *punc.* 18. *n.* 7. apud quos alii; quia Concil. Trid. indiſtincte loquitur, & etiam in iſtis per raptum offenditur libertas matrimonii.

131 Porro in raptu ſimplici non petitur diſpenſatio; tum quia illa non conceditur, quamdiu rapta eſt in poteſtate raptoris; tum quia, ſi fuerit poſita in poteſtate raptoris; tum quia, ſi fuerit poſita in loco, & poſtea libere in matrimonium conſentiat, hoc ipſo eſt ſublatum impedimentum. Juſtis *loc. cit. a n.* 13. Hoc eſt bene verum, quod Epiſcopi requiratur licentia, cum ad illum ſpectet cognoſcere de cauſa raptus, & an raptor adimpleverit conditiones in hoc requiſitas a Sac. Concil. Trid. nempe an rapta conſentiat, an ſit poſita in loco tuto, dotata &c. Si vero ſit a Pontifice impetrata diſpenſatio ſuper aliquo impedimento, non facta mentione raptus, erit de novo recurrendum ad ſum. Pontificem, qui cum talibus non cenſetur velle diſpenſare, & ideo ſi delegatus comperterit adeſſe inter oratores raptum, non poterit literas exequi, ex quoſemper ſubintelligatur clauſula *dummodo ad hoc mulier &c.* etiamſi in literis poſita non fuerit. Pyr. Corrad. *in prax. diſpenſ. l.* 7. *c.* 6. *n.* 55. & 56. ubi tradit formam ſervandam in novo recurſu ad ſum. Pontif. faciendo. Juſtis *l. c. n.* 32. & 33.

§. VI.

Quot modus concedantur diſpenſationes in Curia, & extra?

Redeundo ad praxim diſpenſationum, prænotandum 132
nobis eſt, mandata de diſpenſando, aliquando concedi in Curia, aliquando vero extra Curiam, ſcilicet a Nunciis Apoſtolicis, & hæc mandata non concedi, niſi ſub certis conditionibus, ſub quibus hæc auctoritas a ſummis Pont. eiſdem conceſſa reperitur.

Et quidem in Curia hæ diſpenſationes matrimonia- 133
les paſſim conceduntur, exceptis iis, qui ſunt conjuncti in ſecundo gradu conſanguinitatis, vel affinitatis, propter prohibitionem Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform. matr. c.* 5. quæ non ſolent concedi, niſi inter magnos Principes, & ob cauſam publicam, & Pius V. declaravit hoc intelligi de gradibus conſanguinitatis, & affinitatis. Et S. Congr. idem cenſuit in ſponſalibus etiam de futuro, juxta Bullam Pii V. uti teſtatur Gallemart. in Concil. Trid. *loc. cit.*

In curia diſpenſationes matrimoniales communiter 134
dari ſolent, vel in forma ordinaria, vel in forma pauperum.

In forma pauperum dari non conſueverunt niſi illis, 135
inter quos interceſſit copula carnalis, ſcienter, vel ignoranter, vel ſaltem ſuſcipio ejuſdem copulæ, ita ut propter talem ſuſpicionem mulier diffamata, vel infamis remaneret, quo caſu, propter paupertatem mitior intrat componenda, maxime ſi copula fuit habita ignoranter. Extra Curiam vero dantur in forma pauperum, etiam illis, inter quos nulla fuit copula, vel ſuſpicio, ſed propter anguſtiam, vel alias cauſas infra enarrandas. Ut autem ejuſmodi diſpenſationes obtineantur in forma pauperum tam in Curia, quam extra, debet tranſmitti fides Ordinarii in forma authentica, atteſtans, oratores eſſe pauperes, & miſerabiles, ad quem finem debent ab Ordinariis examinari teſtes juxta inſtructionem ab Urbano VIII. ad ipſos tranſmiſſam, tenoris ſequentis.

In primis teſtis moneatur de gravitate juramenti, in hoc præſertim negotio, & illius importantiam, & gravitatem.

Interrogentur de nomine, cognomine, patria, ætate, exercitio, & habitatione.

Interrog. an ſit civis, vel externus, & quatenus ſit externus, a quanto tempore ſit in loco, in quo deponit.

Iterrog. an ad examen acceſſerit ſponte, vel requiſitus.

Interrog. an ſibi pro hoc teſtimonio ferendo fuerit aliquid datum, promiſſum, remiſſum, vel oblatum a contrahere volentibus.

Interrog. an cognoſcant ipſos contrahere volentes, a quanto tempore.

Si reſponderint negative, dimittantur.

Si reſponderint affirmative. Interrog. quid ſponſus in omnibus ſuis bonis, generis cujuſcumque, poſſideat, & ad quem valorem, & in cauſa ſcientiæ.

Interrog. quid, ſi bona prædicta locarentur, annuatim ex illis percipere poſſet, & in cauſa ſcientiæ.

Interrog. an alibi bona habeat, ex quibus majores fructus percipere poſſet, & in cauſa ſcientiæ.

Interrog. an eſſe poſſit, quod ſponſus alia bona poſſideat, ipſo teſte ignorante; ſi negaverit, det rationem ſuæ negativæ.

Interrog. an ſciat, quam dotem habeat ſponſa, vel alia bona, & in quo dos conſiſtat, an in mobilibus, vel immobilibus.

Interrog. quid, dotem locando, percipere poſſet annuatim, & in cauſa ſcientiæ.

Interrog. quæ onera, tam ſponſus, quam ſponſa habeant ſuper bonis prædictis, tam ordinaria, quam extraordinaria, & in cauſa ſcientiæ.

Interrog. an ſciant inter Oratores aliquod parentelæ vinculum intercedere, & quale: ſi affirment,

Mo-

Moneantur delineare arborem, & dicere, quas perſonas ex illa cognoverit, & quomodo ab aliis reputarentur.

Interrog. an Oratores orthodoxæ fidei cultores exiſtant, & in cauſa ſcientia.

Interrog. an ipſi teſtes in Paſchate communicaverint.

Quo examine peracto ab Ordinario fit fides paupertatis, modo ſequenti.

NOs &c. Univerſis, & ſingulis, præſentes viſuris, lecturis, pariter & audituris, notum facimus, & atteſtamur, N. & N. qui ſuper tertio, vel quarto (*exprimatur gradus*) conſanguinitatis, vel affinitatis gradu, diſpenſari cupiunt, cum cauſa, in calce harum exprimenda, ita pauperes, & miſerabiles eſſe, ut ex proprio tantum labore, & induſtria vivant, idque nobis conſtare ex fide dignorum teſtium juſſu noſtro, ſervata forma inſtructionis Almæ Urbis examinatorum, depoſitione, amboſque orthodoxæ fidei cultores exiſtere, quorum fidem &c. Datum &c.

Quæ quidem fides expeditur illis oratoribus, qui nihil habent, ſeu nulla bona; ſi vero talia bona haberent, ex quibus tot fructus perciperent, ut ad tres, vel quatuor menſes vivere poſſent, in fide paupertatis exprimi deberet, hoc modo.

N. & N. qui ſuper &c. diſpenſari cupiunt, bona poſſidere, ex quibus, detractis oneribus tot florenos, &c. percipere poſſunt, in reliquis autem ita pauperes, & miſerabiles eſſe &c.

Et hoc propter annatam, quam ſolvere debent.

§. VII.

Diſpenſatio in forma pauperum.

136 Hæc in curia non datur, ut diximus, niſi ad ſuccurrendum honori mulieris, & vitanda gravia ſcandala, quæ ex copula inter ſponſos habita vel ex familiari converſatione, ex qua orta ſit ſuſpicio copulæ, quamvis falſa, probabiliter timentur, & oratores debent eſſe pauperes, ac miſerabiles, & ex proprio labore, & induſtria tantum viventes. Et ad diſpenſandum cum ſimilibus ſumm. Pontifex movetur, ut ſuccurrat famæ, & honori oratricis, ne oratrix cum animæ periculo diffamata, & innupta remaneat. Corrad. *in prax. diſp. matr. lib. 8. cap. 1. num. 1.* & ſola infamia mulieris eſt cauſa diſpenſationis. Juſt. *lib. 1 cap. 7. num. 48.* & ſufficit timor præſens; licet accidere poſſet, quod tractu temporis nuberet; quia quæ dependent a futuro eventu, non habentur in conſideratione. Grat. *diſ. for. cap. 944. num. 23.* & licet copula non verificetur, ſi verificatur infamia, diſpenſatio valet; quia hæc ſola movet Pontificem. Sanch. *de matr. lib. 8. diſp. 21. nu. 45.* Dian. *p. 10. tr. 11. reſ. 43. & p. 8. tr. 3. reſ. 65.* Juſt. *d. lib. 1. cap. 7. n. 54.* niſi ſola copula fuiſſet falſo allegata pro cauſa finali: & requiritur veritas cauſæ allegatæ, tempore datæ, nec ſufficit, ſi poſtmodum copula, etiam ante executionem habeatur; quia Pontifici jam fuit narrata cauſa falſa, & ideo diſpenſatio eſt nulla. Ut infra num. & Juſtis *l. c. n. 56. & 57.* Sanch. *l. c.*

137 Quando vero petitur diſpenſatio in forma pauperum in gradibus remotioribus, ſufficit allegare mulierem remanſuram diffamatam, & innuptam; ſi vero petatur in gradibus propinquioribus, ut in ſecundo, vel infra ſecundum, hoc non ſufficeret, ſed deberet exprimi, quod remaneret graviter diffamata, & gravia ſcandala veriſimiliter orirentur, & utrique oratori vitæ periculum immineat, juxta ſtylum Curiæ a tempore Pauli V. Pyr. Corrad. *lib. 8. cap. 2. n. 2.* Juſt. *l. cit n. 58.* & quæ ſint ab executore circa hoc verificanda, vide littera *executor.* & Juſt. *l. c. n. 60.*

138 Quamvis pauper ille dicatur regulariter, qui non habet tantum, ut ſe decenter, juxta ſuam qualitatem ſuſtentare poſſit. Maſcard. *de prob. concl. 1154. num. 13.* Barb. *de Jure Eccleſ. lib. 3. cap. 17. num. 23.* & qui non habet ſufficientia ad alimenta, ſed cum induſtria ſupplere cogitur. Rot. coram Pennia *dec. 543. inter ejus ſelect.* & judicis arbitrio relinquatur, quis dicatur pauper. Pariſ. *de reſign. lib. 5. q. 6. num. 136.* Corrad. *in prax. diſp. lib. 8. cap. 5. num. 21.* Rot. coram Pennia *loc. cit. & deciſ. 507. num. 3.* tamen, quia diſpenſatio in forma pauperum non datur, niſi cum clauſula „ *quod ſint ita pauperes, & miſerabiles, ut ex proprio* &c. oratores debent eſſe in tali ſtatu paupertatis, ut ob illum natura nos moveat ad commiſerandum: & paupertas hæc eſt probanda, licet alias præſumatur; quia omnes pauperes naſcimur. Sperel. *dec. 128. n. 58. & deciſ. 156. n. 15. 16. & ſeqq.* Juſt. *l. c. a n. 80.* Maſcard. *ut ſup.* Rot. apud Juſt. *num. 82.* Gratian. *diſc. for. cap. 7. num. 9.* Rot. *deciſ. 617. num. 15. p. 4. rec. tom. 3.* Imo propter ly *miſerabiles*, non ſufficit, oratores eſſe pauperes, & eorum labore, & induſtria vivere, ſi ex locuplete induſtria vivant; quia tales non reputantur pauperes. Lotter. *de re Beneſ. lib. 2. q. 36. n. 33.* Maſcard. *de prob. concl. 1154. num. 36.* Rot. apud Juſt. *num. 86.* Leoncil. *de privileg. paupert. p. 2. privil. 249. num. 31.* nam habere artem, & bona, æquiparantur, iidem.

139 Quær. an filiusfam. qui nihil habet, ſed habet parentes divites, dici poſſit pauper? Reſp. eſt affirmativa, ſi filius non habet bona; & a patre expulſus non habet alimenta, neque ei in vita parentum de Jure communi, vel ſtatutario, competat aliqua portio pro legitima. Et ad effectum paupertatis debet reſpici, quid quis poſſideat, non quid ſperet. Sperel. *dec. 156.* Juſt. *loc. cit. num. 108.* & apud illos Innoc. *in cap. ſignificantibus. n. 4.* & ibi Butr. *num. 21.* Imol. *num. 23. de effic. & pot. Jud. deleg.*

140 Porro in probatione paupertatis debet detrahi æs alienum & aliæ expenſæ neceſſariæ. Barb. *axiom. 37.* Leoncil. *loc. cit. p. 2. privil. 75.* Cene. *de cenſ. q. 35. num. 1. & p. 1. cap. 3. q. 2. art. 1. num. 18. & 19. in prim. impreſ.* & Rot. poſt illum. *dec. 88. num. 5.* Juſt. *loc. cit. num. 121.* Pariſ. *de confident. q. 35. num. 32.*

141 Si vero oratores ſunt nobiles, & pauperes, & velint diſpenſari in forma pauperum, ſufficit exprimere, quod ſint ex honeſtis familiis, & pauperes, & eorum labore, ac induſtria vivant, plura quoad praxin, vide verb. *Executor.* & apud Juſt. *tot. d. cap. 7.*

§. VIII.

Cauſa requiſita ad diſpenſandum.

142 Diſpenſatio in lege ſuperioris ſine cauſa, illiuſque cognitione, & expreſſione, eſt nulla, etiam in caſibus alias permiſſis. Innoc. *in cap. cum ad monaſteria, de ſtat. Monach.* Abb. *in cap. cum in cunctis, de elect.* Barboſ. *de offic. Epiſc. alleg. 33. num. 4. & de Jure Eccleſ. univerſ. lib. 1. cap. 11. §. 6. num. 198.* Sperel. *deciſ. 109. a num. 10.* Sanch. *de matr. lib. 3. diſp. 8. num. 1. & lib. 8. diſp. 17. nu. 10. & 11.* Juſtis *in prax. diſpenſ. lib. 3. cap. 1. a num. 1. ſeqq.* Covar. *in 4. p. 2. cap. 6. §. 9. num. 11.* Azor. *inſt. mor. tom. 1. lib. 5. cap. 15. q. 9.* & apud illos alii, & patet ex Concil. Trid. *ſeſſ. 6. cap. 2. & ſeſſ. 25. cap. 18. de reform. & ſeſſ. 24. cap. 5. de reform. matr.* & probatur etiam ex gloſ. *in cap. 2. de ſchiſmat. in verb. diſpenſatum. & in cap. litteras, de conceſſ. prab. in verb. vacare noſcatur. circa fin. verſ. vel dic. & in cap. 1. de atat. & qual. in 6. verb. diſpenſare. in princ.* ubi, quod promovendo inhabilem, aut indignum &c. non hoc ipſo cum eodem diſpenſatur, niſi promovens hoc facere intendat cum cauſa &c. & Azor. *l. c. q. 10.* Imo, etiamſi adeſſet vera, & juſta cauſa diſpenſandi, quod nihilominus, ſi diſpenſans illam non cognovit, diſpenſatio ſit injuſta, & nulla, ſaltem in foro externo, tenent Sanch. *d. lib. 8. diſp. 17. num. 10. & 11.* Juſtis *loc. cit. num. 29.* Barboſ. *d. cap. 11. num. 198.* Diana *p. 1. tr. 10. reſ. 34.* Imo Azor. *l. cit.* verius judicat illam, tunc nec in foro interno valere, eo quod inferioribus non ſit data facultas diſpenſandi in lege ſuperioris, niſi cum cauſæ cognitione. Ut patet ex cit. Concil. Trid. Sufficit tamen cognitio ſummaria,

ria, ac extrajudicialis, ita ut prudenter, ac bona fide judicaverit diſpenſans, cauſam eſſe juſtam &c. nec requiretur judicialis, niſi ubi id expreſſe reperitur cautum. Ut contra nonnullos tenet Sanch. d. lib. 3. diſp. 8. n. 3. & 4. vide etiam Barboſ. d. cap. 11. §. 6. n. 198.

143 Similiter in ſummo Pontifice, qui valide, etiamſi ſine cauſa, poteſt diſpenſare, (excepta tamen lege ſuperioris, ut infra nu. 190. (Covar. & Azor. ll. cit. & ſic cum ſit ſupra Concilium. Caſſador. deciſ. 2 de prab. n. 4. Leo. in thes. for. Eccleſ. p. 2, cap. 8. nu. 14. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 1. n. 62. ſic etiam in illo, etiam ſine cauſa, valide diſpenſat. DD. apud Juſtis loc. cit. num. 5. & 6. tamen, ad hoc ut licite diſpenſet, requiritur juſta cauſa. Sylveſt. verb. diſpenſatio. §. 3. n. 5. Sanch. d. lib. 8. diſp. 17. num. 24. Pontius de matr. lib. 8. cap. 14. per tot. Diana p. 8. tr. 3. reſ. 4. Juſtis loc. cit. num. 7. & diſpenſatus etiam a summ. Pontifice ſine juſta cauſa, non eſt tutus in conſcientia. Hojed. de incompat. Benef. p. 2. cap. 12. num. 39. Maſcard. de probat. concluſ. 345. n. 14. vol. 1. Sperel. l. c. n. 15. Covar. l. c. n. 7. & 11. Fragoſ. de regim. Chriſtian. Reipub. p. 1. lib. 3. diſp. 6. num. 13. latius de hac materia vide apud cit. Sperel. d. deciſ. 109. per tot. Paul. Rubeum in annot. ad deciſ. 254. Rot. Rom. p. 9. rec. tom. 1. an. 123. Suarez de LL. lib. 6. cap. 18.

144 Et licet in diſpenſatione Pontif. quæ fit motu proprio, in ſua lege præſumatur cauſa, etiamſi nihil dixiſſet. DD. apud Grat. diſc. for. c. 959. num. 4. & 5. Sanch. diſp. 17. num. 14. & alii apud Juſt. l. c. num. 33. tamen cum diſpenſatur in jure divino vel naturali, aut gentium, cauſa non præſumitur in foro externo. Ricc. in prax. reſ. 410. num. 7. p. 2. Corrad. in prax. diſpenſ. lib. 1. c. 1. num. 7. Sanch. & Juſt. ll. c. & vide in prax. clauſul. Apoſt. clauſ. 1. ſecus in foro interno, in quo præſumitur pro ſuperiore. vide Sanch. n. 15.

145 Et quandocunque Papa poteſt cum aliis diſpenſare, poteſt etiam in iiſdem caſibus ſecum diſpenſare proprie, & directe. Sperel. dec. 111. num. 44. Sanz. l. c. diſp. 3. Dian. par. 8. tr. 3. reſ. 6. Pontius lib. 8. cap. 14. num. 5. Juſtis num. 31.

146 Cauſa diſpenſationis eſt duplex, finalis & impulſiva. Illa eſt, quæ funditus & totaliter movet animum diſpenſantis, alias non conceſſuri. Lother. de re benef. lib. 2. quæſt. 36. num. 28. Mant. de conjectur. lib. 6. tit. 14. num. 7. Juſt. n. 46. Dian. l. c. reſ. 61. Sanch. l. c. diſp. 21. nu. 11. Impulſiva dicitur, ob quam gratia facilius conceditur, ſed etiam ſine illa concederetur. Sanz. l. c. n. 8. Juſt. n. 54. cujus defectus, quando annullet gratiam, vid. ſup. num. 23.

147 Si plures cauſæ fuerunt expreſſæ, illæque fuerunt adæquatæ, ita ut ex qualibet earum conceſſa fuiſſet diſpenſatio; ſufficit unam ex illis verificari. Sanz. & Diana ll. cc. reſ. 65. Juſtis n. 59. Mareſc. lib. 2. var. reſ. cap. 1. n. 125. Puteus dec. 69. lib. 2. & 193. lib. 1. Felin. & Ripa in cap. 2. de reſcript. Pontius de matr. lib. 8. cap. 17. nu. 45. In dubio vero an cauſa allegata ſit finalis, vel impulſiva, cenſetur impulſiva, niſi fuerit ſola allegata. Sanz. d. diſp. 21. n. 20. Pontius de matrim. d. lib. 8. c. 17. n. 41. Juſtis n. 67.

148 Et quia in dubio præſumendum eſt pro valore actus, ut magis valeat, quam pereat, juxta DD. mox cit. ideo diſpenſatio matrimonii in dubio cenſenda eſt valida. cap. abbas de V. S. §. contra. circa fin. Diana par. 3. tract. 6. reſ. 9. & par. 8. tract. 3. reſ. 62. Sanz. l. c.

149 Sed valebitne diſpenſatio ceſſante cauſa, propter quam conceſſa fuit? Reſpond. ſi cauſa ceſſat, antequam proponatur Pontifici pro diſpenſatione obtinenda, omnino non valet diſpenſatio. Sermo eſt de cauſa finali; ſi vero ceſſat poſt mandatum de diſpenſando Delegato commiſſum, non poteſt Delegatus diſpenſare; quia cauſa ceſſante ceſſare debet effectus. Sanz. de matrim. lib. 8. diſp. 30. num. 12. Garz. de Benef. p. 6. cap. 2. num. 289. Pont. eodem tract. lib. 8. cap. 20. num. 3. & alii, quos citat & ſequitur Juſt. num. 80. Diana d. p. 8. tr. 3. reſ. 24. Neque ſufficit, quod cauſa ſit vera tempore executionis, ut docuit Garz. l. c. num. 283. Pyr. Corrad. in prax. diſpenſ. lib. 7. cap. 2. num. 28. ſed debet etiam eſſe vera, ſeu verificari tempore petitæ diſpenſationis; ut contra præfatos, & alios tenet Juſtis in prax. diſpenſ. d. lib. 3. cap. 1. n. 81. Sanch. ut infra. imo ipſe Corrad. in contrarium citatus, ut patet n. 31. & 32. loquitur tantum, quando diſpenſatio fuit conceſſa in forma gratioſa, ita ut non egeat narratorum juſtificatione, quæ forma gratioſa, eodem teſte, hodie non datur, præſertim, in diſpenſationibus matrimonialibus, ſed omnes expediuntur in forma commiſſaria, & ſic narrata juxta doctrinam Juſtis, l. c. ſemper erunt verificanda, ſcilicet tempore datæ, & etiam tempore executionis; quamvis forte tempore medio cauſa narrata ceſſaverit, ſi reviviſcat tempore executionis: quia nihilominus, ſi verificarentur extrema, nempe de tempore datæ, & executionis, gratia valeret. Sanch. lib. 8. diſp. 30. n. 16. Dian. p. 8. tr. 3. reſ. 24. verſ. confirmatur. Juſt. l. c. & lib. 1. cap. 6. n. 302. ſi vero ceſſat cauſa finalis poſt diſpenſationem rite factam, nondum ſecuto matrimonio, & ita nondum conſummato effectu diſpenſationis, valet diſpenſatio. Garz. de Benef. p. 6. cap. 2. num. 291. Pont. l. c. cap. 20. nu. 4. Barb. de Jur. Eccl. lib. 1. cap. 11. §. 6. nu. 197. Dian. d. p. 8. reſ. 24. Juſt. nu. 82. quia per diſpenſationem jam fuit ſublatum impedimentum. Rot. apud Farin. dec. 642. n. 6. poſthum. Limita ſi effectus diſpenſationis eſſet omnino indiviſibilis a cauſa illius, ut ſi quis ob aliquam infirmitatem fuit diſpenſatus a jejunio quadrageſimali; & poſt mediam quadrageſimam plene convaluit, ceſſat diſpenſatio, & obligatur ad jejunium. Bonac. de LL. diſp. 1. q. 2. pun. 12. §. 1. propoſ. 4. n. 11.

Ad diſpenſandum in voto ſolemni Religionis non ſufficit cauſa privati boni, ſed requiritur cauſa reſpiciens bonum commune, ut pacis totius Regni, vel ejus converſionis ad fidem. Sanch. lib. 8. diſp. 8. n. 8. aliquæ cauſæ particulares pro diſpenſatione in voto ſolemni adducuntur a Gratian. diſ. for. cap. 457. n. 13. uſque ad num. 22. uti ne ſtirps nobilis deficiat ſine hærede, & regnum non pereat; tunc enim Papa diſpenſat, quod Monachus capiat uxorem uſque ad procreationem ſobolis. ex Jaſon. in L. ult. n. 3. Cod. de tranſact. ſive pro magna guerra ſopienda, aut pro cultu Dei ampliando, ſi eſſent pauci fideles, aut pro vitanda ſtrage animarum: nam tunc Papa poſſet diſpenſare, ut poſſent contrahere matrimonium etiam Monialis, & Clericus. ex Anchar. in cap. ſunt quidam, ante finem. 25. q. 2. Item ad componendas lites multorum regnorum: Eman. Rodriquez quæſt. regul. 25. tom. 1. art. 2. qui refert, cum aliquibus Religioſis profeſſis ob hanc cauſam fuiſſe diſpenſatum. Item quando votum ſolenne eſt impedimentum majoris boni, uti, ſi per matrimonium ſolemniter voventis poſſet pax patriæ procurari. Joan. Andr. in c. ſemel. 51. de Reg. Jur. Cordub. lib. 1. quæſt. Theolog. c. 24. ad fin. Item quando timetur tumultus in Regno, niſi certus ſucceſſor declaretur &c. 150

In diſpenſatione vero voti ſimplicis non admittitur pro cauſa ſola ſolutio compoſitionis pecuniariæ, bene vero in commutatione illius. Sanch. l. c. diſp. 20. num. 6. & ordinarie cauſa diſpenſationis ſolet eſſe, ſi dubitatur prudenter, an voti materia inutilis facta ſit, vel mala; aut majus bonum impediens, vel ſi ob fragilitatem, pravum habitum, vel aliorum conſortium, quod vovens vitare de facile non poteſt, eſt in periculo graviter peccandi contra votum; vel ob ſcrupulos continuo eſt anxius: & propter has cauſas, licet raro detur diſpenſatio, tamen commutatio conceditur. Sanch. l. c. Juſt. l. c. num. 97. Si vero cum voto concurrat juramentum, major requiritur cauſa ad diſpenſandum; quia duo vincula fortius ligant, licet ad commutandum non requiratur major cauſa; quia per commutationem vinculum non tollitur, ſed transfertur in aliam materiam. Sanch. l. c. Juſt. n. 104. 151

Pro diſpenſatione in matrimonio rato, in quo, ſecundum communem, diſpenſari poteſt, juxta cap. ex publico, de converſ. conjug. & ibi gloſ. in fin. & DD. Sanch. de matrim. lib. 2. diſp. 14. Tuſch. litt. M. concl. 153. Barboſ. de Jur. Eccleſ. lib. 1. cap. 2. num. 192. Garz. de Benef. p. 7. cap. 10. num. 83. Juſt. in prax. diſp. lib. 2. cap. 10. a n. 15. & apud illos innumeri alii, cauſæ eſſe ſolent. Superveniens lepra alteri conjugi, vel gravis timor magni ſcandali, uti diſcordiarum, necis &c. Item conjugum diſparitas in qualitate. Item ſi alter conjugum aſſerit, ſe non habuiſſe animum contrahendi, nec poteſt induci ad perſeverandum in matrimonio illo. Item ſi vir fuit promotus ad Epiſcopatum, & hæc promotio eſt utilis bono communi. Item, ſi conjuges ſunt inter ſe diſcordes. Item periculum perverſionis, vel ſi eſt hermaphroditus: hæ ſunt cauſæ finales. Impulſiva vero poteſt eſſe oratorum nobilitas. Sanch. l. c. Tuſc. litt. D. concl. 477. Juſt. l. c. a n. 21. ad 34. 152

In cognatione paternitatis, vel maternitatis ſpiritualis, ut inter levantem, & baptizatum, raro, aut nunquam di- 153

ſpen-

Digitized by Google

diſpenſatur, & tuac ex urgentiſſima cauſa, uti in primo gradu affinitatis: in compaternitate facilius diſpenſatur, & ex cauſis levioribus. Ideo exprimenda erit qualitas hujus cognationis ut ſupra *nu.* 43. cauſa vero ſolet eſſe in paternitate, ob gravia ſcandala, & quod oratrix graviter diffamata remaneret, & periculum vitæ utrique imminens. Juſt. *lib.* 2. *cap.* 5. *a n.* 78. Pyr. Corrad. *lib.* 8. *cap.* 8. *n.* 4. *ad* 15. ubi, quod hæc diſpenſatio dirigatur ſecundum diſpenſationes concedi ſolitas in conſanguinitate, aut affinitate.

153 In conſanguinitate, quo propinquiores ſunt gradus; eo major requiritur cauſa. Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 5. *de reform. matr.* & in ſecundo gradu non ſolet dari diſpenſatio, niſi inter magnos Principes, & ex cauſa publica, & raro aliæ cauſæ admittuntur, quam ad vitanda ſcandala, & vitandam mulieris infamiam, vel ob ſolutionem magnæ, & extraordinariæ ſummæ pecuniarum in pios, & publicos uſus, tunc enim non diceretur diſpenſari ſine cauſa. Pont. *de matr. lib.* 8. *cap.* 14. *num.* 13. vel pro illuſtris familiæ conſervatione, aut ut bona in familia conſerventur, vel ob excellentiam maritorum. Vel ad ſtabiliendam inter Principes fideles pacem, vel benevolentiam inter illos conſervandam. Si vero ex iſtis cauſis nulla adſit, tunc plures ex levioribus conjunguntur. Vide Navar. *conſ.* 6. *n.* 1. *de conſang. & affinit.* Sanch. *lib.* 8. *diſp.* 19. *num.* 5. *& per tot.* Pont. *lib.* 8. *cap.* 14. *num.* 10. Juſt. *lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 113.

154 Cauſæ vero leviores, quæ in remotioribus allegantur, ſunt anguſtia loci, defectus dotis, ætas mulieris, ſedatio inimicitiarum, compoſitio litium. Item ſi oratrix ſit filiis gravata ex priori matrimonio. Scandala vitanda, majus bonum, vel vitatio majoris mali. Merita perſonæ, futurum bonum, commune bonum. Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 19. Sperel. *dec.* 111. *per tot.* & reducuntur ad utilitatem, vel neceſſitatem Eccleſiæ. Quarant. *in ſum. Bullar. verbo matrimoniales diſpenſ.* Sanch. *l. c. lib.* 8. *d. diſp.* 19. Juſtis *lib.* 3. *cap.* 1. *n.* 121. Pyrrhus Corrad. *de diſpenſ. matrim. lib.* 7. *cap.* 2. *per tot.*

155 Cauſa *ob anguſtiam loci*, debet verificari quoad locum originis, & non domicilii oratricis. Pyr. Corrad. *in prax. diſp. libr.* 7. *cap.* 5. *nu.* 31. Juſt. *in prax. diſp. lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 128. *& lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 3. Diana *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 93. *verſ. ſufficiens etiam.* Barb. *de offic. Epiſc. alleg.* 4. *num.* 8. niſi Pontifex aliter expreſſerit. Porro anguſtia non tam ſtricte eſt accipienda, ut ſit neceſſaria exacta perquiſitio, an in oppido ſint pares oratrici non conſanguinei, vel affines, qui illam ducere velint, ſed moraliter eſt intelligenda, ut licet aliqui ſint non conſanguinei paris conditionis, tamen difficile illis ſit nubere æquali ſibi, ſuiſque parentibus grato. Juſt. *lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 14. paritas vero in matrimonio conſideratur ex nobilitate, potentia, divitiis, honore, ætate, genio, & moribus. *arg. cap. ſuper eo.* 2. *de teſtib.* Tuſc. *litt. N. concl.* 157. Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 19. *num.* 15. Dian. *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 93. *verſ. notat tamen.* ubi, quod ſola æqualitas nobilitatis, aut divitiarum non attendatur; ſic ſi major pars civium, vel incolarum loci ſint oratrici conſanguinei, vel affines, verificatur anguſtia. Item ſi in loco non æſtimentur æquales, niſi conſanguinei, ſcilicet morali hominum æſtimatione. Pont. *lib.* 8. *cap.* 21. §. 2. *n.* 22. Juſt. *n.* 23. Imo ſufficit, quod nullus ſit in loco, non conſanguineus, qui illam ducere velit, Pyr. Corrad. *l. c. nu.* 58. Item ſi oratrix per aliquos annos fuit ornata & expoſita ad nubendum, & nullus æqualis illam petiit: quia mulieres non debent per ſe quærere maritum. Ludovis. *dec.* 414. *nu.* 11. Fontanel. & alii apud Juſt. *l. c. n.* 24. Corrad. *l. c. n.* 58.

156 Porro anguſtia loci ſufficit, quod verificetur de tempore petitæ, & executæ diſpenſationis, prout ſonant verba litterarum, quæ denotant tempus præſens; neque habetur in conſideratione, quod mulier futuro tempore poſſit invenire æqualem: nam tempus futurum, utpote incertum, attendi non debet. Salgad. *in labyr. cred. p.* 2. *cap.* 22. *n.* 101. Juſt. *l. c. n.* 26. ſed

157 Quær. primo, an Doctor Juris, ex ignobilibus parentibus natus, qui eſt vere talis, poſſit dici æqualis fœminæ nobili, ad effectum diſpenſationis *ob anguſtiam loci*? Reſp. eſt affirmativa; quia doctoratus eſt dignitas *cap. quanto.* & ibi gloſ. magna *in fin. de magiſtr.* Ric. *in prax. for. Eccleſ. p.* 2. *reſ.* 467. *num.* 5. Paſch. *de patr. poteſt. p.* 2. *cap.* 5. *n.* 69. *&* 71. Gratian. *diſc. for. cap.* 590. *n.* 20. Genuen. *in prax. for. Eccleſ. q.* 416. *n.* 4. Leo *in theſ. for. Eccleſ. p.* 1. *cap.* 12. *n.* 27. Menoch. *de præſum. lib.* 4. *præſ.* 189. *num.* 86. Fontanel. *de pact. nupt. clauſ.* 7. *gl.* 3. *p.* 15. *num.* 63. & alii apud Juſt. *l. c. nu.* 63. apud quos eſt unanimis, quod doctoratus cauſet nobilitatem; adeo, ut Comitiſſa etiam magna nubens Doctori, non dicatur nubere indigno. DD. *cit.* Paſchal. *uti ſupra n.* 68. Farin. *de carcer. q.* 27. *n.* 77. dummodo Doctor ſit eximius doctrina, & non tantum nominalis. Fragoſ. *de regim. Reip. Chriſt. p.* 1. *lib.* 3. *diſp.* 6. *n.* 150. Juſt. *l. c. n.* 54.

Quær. ſecundo, ſi mulier volens nubere ſit nobilis, ſed pauper, & in oppido adſint perſonæ ignobiles, ſed divites, qui velint illam ducere cum parva dote, eritne talis dicendus paris conditionis? Reſp. negative; quia paritas non debet conſiderari ex divitiis, ſed ex genere, & moribus, juxta *L. ſed ea.* ibi *indignum moribus. ff. de ſponſal. L. vidua.* ibi *ut ſi pares ſint genere ac moribus. C. de nuptiis.* Menoch. *de præſ. lib.* 4. *præſ.* 189. *n.* 85. Genuen. *in prax. for. Eccleſ. q.* 706. *n.* 2. Nec tenetur mulier nobilis, licet pauper, nubere ignobili, quamvis diviti; quia tunc perdit nobilitatem, & fit ignobilis. Tiraq. *de nobilit. c.* 18. *num.* 16. Paſchal. *loc. cit. p.* 4. *cap.* 2. *numer.* 35. Rot. coram Cavaler. *dec.* 6. *num.* 11. tex. *in L. cum te. C. de nupt.* & talis manet etiam mortuo viro; quia ſequitur conditionem viri. *L. fœminæ ff. de ſenator.* Fontanel. *d. gl.* 3. *p.* 14. *num.* 48. Juſt. *loc. cit. a n.* 62. ſicut ignobilis nubens nobili fit nobilis. *d. L. fœminæ.* Fontanel. *& DD. ſup. cit.* 158

Quær. tertio, quid ſi fœmina petens diſpenſationem ob anguſtiam loci, poſſit in locis vicinis nubere paribus non conſanguineis, poteſtne anguſtia loci verificari? Reſp. affirmative; quia non tenetur mulier extra ſuam patriam nubere, quamvis locis ſit vicinus, & cohærens patriæ. Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 19. *n.* 13. Pont. *eod. tr. lib.* 8. *cap.* 21. §. 2. *num.* 22. Genuen. *in prax. Archiepiſc. curiæ cap.* 20. *num.* 4. & ita declaravit S. Congr. uti teſtantur Sanch. & Pont. *ll. cit.* Juſt. *num.* 70. 159

Quia vero in gradibus propinquioribus major requiritur cauſa, ideo ſi oratores ſunt in ſecundo & tertio conſanguinitatis conjuncti, addi ſolet in Curia clauſula „ *& ſi extra* „ hoc eſt, ſi mulier extra ſuum locum nubere cogeretur, dos non eſſet competens, vel ſufficiens ad nubendum æquali; quia vero hæc clauſula eſt difficilis probationis, ad vitandam hanc difficultatem, illius loco ſolet exprimi, *quod oratores ſint ex honeſtis familiis*, & licet non exprimatur nobilitas, diſpenſatio non irritatur, ut ſi taceretur, quod orator ſit Comes, Baro &c. quæ eſt tutior, & facilior, ſed auget Romæ componendam, hoc eſt expenſas, in quinque aureis circiter. Juſtis *l. c. n.* 108. *&* 109. Pyr. Corrad. *in prax. diſp. lib.* 7. *cap.* 2. *n.* 19. 160

Et quando in diſpenſatione fuit expreſſa ſola nobilitas, cum illa narrativa „ *ex certis rationabilibus cauſis &c.* tunc non eſt opus nobilitatem verificare; quia tali caſu oratores debuerunt ſolvere majorem taxam, quæ ſuccedit loco cauſæ. Juſt. *ut ſup. n.* 114. Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 35. *n.* 24. Pyr. Corrad. *l. c. nu.* 113. ſi vero hæc nobilitas fuit expreſſa ad vitandam probationem clauſulæ „ *& ſi extra*, tunc debet probari. Juſt. *n.* 117. Pyt. Corrad. *n.* 115. Sanch. *n.* 25. 161

Sed quomodo dignoſcitur, quod nobilitas in diſpenſatione ſtet pro cauſa finali? Reſp. cognoſci ex illis verbis „ *ut aſſeris, aſſerentes*, vel *ſicut aſſerunt*, vel „ *ut ab ipſis aſſeritur*, quia tunc aſſerens debet probare. Barboſ. *de clauſ. clauſ.* 116. *nu.* 1. Caſſad. *dec.* 4. *num.* 1. *de probat.* Sperel. *dec.* 52. *num.* 21. quia nobilitas regulariter non ineſt a natura. Riccius *in prax. p.* 2. *reſ.* 286. *num.* 1. Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 35. *num.* 25. *& diſ.* 19. *n.* 6. ſi vero in litteris dicitur impersonaliter „ *ut aſſeritur*, quia hoc verbo non præſumitur nobilitas a partibus allegata, non eſt probanda. Caſſad. *d. dec.* 4. *nu.* 9. *de prob.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gl.* 32. *num.* 12. Barb. *de clauſ. clauſ.* 188. *numer.* 3. Rot. ſæpius apud Juſt. *n.* 121. & coram Coccin. *dec.* 89. *num.* 3. *& dec.* 138. *num.* 1. inter ejus ſelect. Rot. in poſth. Farin. *dec.* 510. *num.* 1. & de hac clauſula *ut aſſeris*, & *ut aſſeritur*, diximus in prax. *clauſularum Apoſtol. num.* 10. 162

Ut

163 Ut autem qualitas nobilitatis probetur, ſufficit probare nobilitatem patris, & quod oratores nobiliter vivant, & ea exerceant, quæ ſpectant ad ſtatum nobilem; ab illis vero abſtineant, quæ popularia ſunt. Pyr. num. 119. Juſt. num. 123. ſi vero ſuit dictum, *de nobili genere procreatos eſſe*, tunc oportebit probare nobilitatem patris, & matris. Sanch. *lib.* 8 *diſp.* 19. *num.* 6. de qua materia, & modo probandi nobilitatem plura vide apud Juſt. *loc. cit. num.* 126. & 136. Corrad. *loc. cit. cap* 2. *num.* 119. Maſcard. *de prob. at. Concl.* 1090 *num.* 12.

Ut vero probetur, oratores eſſe ex honeſtis familiis, ſufficit, quod teſtes dicant, eos honeſte vivere, & eorum familias non turpitudinis vitio laborare. Corrad. *num.* 118. Juſt. *num.* 143. juxta tex. *in L. omnes C. de iis, qui ven. ætat. impetr. circa princ.* ibi. *ſed etiam teſtibus idoneis* &c.

164 Cauſa *ob defectum dotis*, eſt ſecunda, & admittitur in gradibus remotioribus; in propinquioribus vero, ut in ſecundo, & tertio, & in primo publicæ honeſtatis, requiritur augmentum, quo caſu executor non poterit diſpenſare, niſi prius ab oratore oratrici dos fuerit aucta. Juſt. *lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 10. Corrad. *lib.* 8. *capit.* 2 *numer.* 23. & 37. & debebit bene obſervare ſubſtantias oratoris, an poſſit implere quod promittit, vel non. Si vero oratrix ſit omnino indotata, & orator velit illam ducere indotatam, illamque dotare ex integro, & competenter, eſt cauſa ſufficiens ad diſpenſandum, & tunc delegatus non diſpenſabit, donec orator competenter illam dotaverit. Admittitur autem hæc cauſa *ob defectum dotis*, ne mulieres innuptæ remaneant, vel cogantur nubere indigno, & quia propter inopiam ſæpe periclitatur honeſtas. Vel quia uxor indotata a viro male tractatur &c. Sperel. *deciſ.* 138. *numer.* 83. Sanch. *de matr. lib.* 4. *diſp.* 26. *num.* 4.

165 Idem dic, ſi oratrix habet quidem dotem, ſed litibus involutam, & orator vult in ſe ſuſcipere lites. Corrad. *in prax. diſpen. lib.* 7. *cap* 1. *num.* 48 & 58. Juſt. *loc. cit. num.* 27. Pont. *de matr. lib.* 8. *cap.* 21. §. 2. *num.* 23. Sanch. *e d. tr. lib.* 8. *diſp* 19. *n.* 20. dummodo orator ſit habilis ad proſequendam litem & propter ſuam peritiam valde neceſſarius, ita ut oratrici difficile ſubveniretur, illo matrimonio non contracto, & lis ſit ſuper bonis magni momenti; quænam vero ſint talia, relinquitur arbitrio Judicis delegati, habito reſpectu ad facultates, & qualitates oratorum, quia in paupere quæſtio de porcello, diceretur magna. Juſt. *l. cit. n.* 32. Pariſ. *de reſign. lib.* 5. *q.* 6. *num.* 113. Barb. *axiom. axiom.* 22. *num.* 1. & ſufficit, quod mulier in patria ob dotis incompetentiam virum non inveniat, eodem modo, quo diximus de anguſtia loci; & verificatur cauſa, licet aliqui pauci adeſſent non conſanguinei, paris conditionis, ſed difficile eſſet oratrici uni ex illis nubere: quia libertas matrimonii non eſt reſtringenda ad duos, vel tres. Juſt. *libr.* 3. *cap.* 2. *num.* 14. Dian. *p* 8 *tr.* 3 *reſ.* 93. §. *ſufficiens in fin.* quia non decet, libertatem matrimonii ita reſtringi, & durum eſſet, ſi fœmina arctaretur ad unum, aut alterum invita & cum averſione &c.

166 Quær. primo, an fœmina cenſeatur pauper, & dote careat, ſi nihil poſſideat, ſed habeat parentes divites? Reſp. negative: quia pater tenetur dotare, & poteſt compelli ad dandum dotem. Sperel. *dec.* 165. *numer.* 3. Sanch. *lib* 4. *diſp.* 26 *num.* 8. & 11. & *lib.* 8. *diſp.* 19. *n.* 21. Pont. *lib.* 8. *cap.* 21. *n.* 23. §. 2. Corrad. *lib.* 7. *c.* 2. *n.* 23. Juſtis *loc. cit. num.* 42. Tuſch. *litt.* D. *concl.* 372. licet invito patre nubat, imo licet nubat indigno, ſi pater diſtulit illam collocare ultra 25. annos. Sanch. *lib.* 4. *diſp* 26. *num.* 11.

167 Porro dicitur carere dote, non obſtante morali certitudine, quam habet, quod frater, vel alius ſit dotaturus; quia ſi nulla fuit facta promiſſio, vel pactum, nullum jus habet ad dotem DD. *cit.* cenſetur etiam pauper, & dote carere, ſi parentes ſint in tali ſtatu, ut non poſſint ſe privare bonis, licet poſt mortem illorum ſibi ſint deſtinata; quia onera matrimonii incipiunt in ipſius contractu, & ita ſtatim eſt neceſſaria dos: Juſt. *n.* 46. & *alii D. cit.*

168 Quær. ſecundo, an fœmina dicatur pauper, ſi dos, quam habet, ſufficit ad nubendum æquali, & deeſt minus ſufficiens ad nubendum conſanguineo etiam potentiori? Reſp. negative. Juſt. *num.* 49. Pont. *lib.* 8. *c.* 21. §. 2. *n.* 22. Sanch. *loc. cit. n.* 17.

169 Porro licet fœmina tempore petitæ diſpenſationis vere fuiſſet pauper, tamen, ſi ante executionem fuit facta dives, non poteſt diſpenſari ob dotis incompetentiam, quæ non verificatur. Juſt. *loc. cit. num.* 58. & *cap.* 1. *n.* 8. *cit. lib.* 3. & diximus ſupra *num.* 148.

170 Quær. tertio, quid ſi mulieri pauperi fuit factum legatum, de quo illa nullam habuit notitiam, & bona fide petita diſpenſatione, cum cauſa *ob defectum dotis*, eaque obtenta, & conſummato illius effectu, venit in notitiam ipſius legati, valebitne diſpenſatio? Reſp. affirmative; quia paupertas expreſſa, vera, & certa ex communi errore vulgi, ab ipſis etiam oratoribus habebatur. Juſt. *lib.* 3. *cap.* 3. *n.* 68. Pyr. Corrad. *loc. cit. n.* 27.

Sed quid, ſi diſpenſatio fuit petita ob mulierem omnino indotatam, & poſtea in verificatione narratorum reperiatur, habere aliquam modicam dotem, vel ſi petita fuit ob defectum dotis, & in verificatione reperiatur, Oratricem eſſe omnino indotatam, eruntne litteræ ſubreptitiæ? & affirmative Reſpondet Corrad. *in prax. diſpenſ. lib.* 7. *cap.* 2. *num.* 50. ſed negativam tenet Juſtis *loc. cit. nu.* 22. quia ſemper mens Pontificis verificatur, nempe ne Oratrix maneat innupta, ſive deinde id ſequatur, ex quo habeat dotem incompetentem, ſive quia ſit omnino indotata.

171 Tertia cauſa eſt *ob lites*, ſive lites ſint inter ipſos oratores, ſive inter parentes, vel conſanguineos, aut affines, dummodo lis ſit ſuper magnis rebus; quia modica non curantur. Quando ſit magni momenti, remittitur arbitrio Judicis delegati: non ſufficit, quod lis adfuerit, & fuerit compoſita: quia cauſa diſpenſationis tunc jam ceſſavit; & dummodo lites non procedant ex cauſa matrimonii contrahendi inter oratores; quia tunc Pontifex potius retraheretur a diſpenſando. Juſt. *lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 17. Imo ſi data opera, & crimine admiſſo, ut facilius Pontifex diſpenſaret, oratores, vel conſanguinei, vel alii lites ipſis introduxiſſent, carere deberent diſpenſatione, & tenerentur de ejuſmodi fine in petitione diſpenſationis mentionem facere. *loc. cit. num.* 18. Et delegatus non poteſt in tali caſu diſpenſare, niſi prius illi conſtiterit, quod facta fuerit inter litigantes tranſactio propter clauſulam in ablativo abſolute poſitam, in litteris apponi ſolitam, *facta prius litis ceſſione &c.* quæ formam inducit. Rubeus *dec. Rot.* 212. *n.* 21. *p.* 4. *rec. tom.* 2. Juſt. *lib.* 3. *cap.* 4. *n.* 19.

172 Quarta cauſa eſt, *ob inimicitias*, dummodo hæ aliunde ortæ ſint, quam ex cauſa matrimonii, & ante illius tractatum cœperint. Genuen. *in prax. Curiæ Archiepiſc. cap.* 20. *in addit. num.* 16 Juſt. *lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 13. & dummodo inimicitiæ non ſint leves, ſed graves, & probentur. Ad tex. *in* §. *ſi vero quis.* ibi. & *approbaverit ſtatim. authent. de teſtib.* Pariſ. *de reſign. lib.* 5 *q.* 3. *n.* 259. Maſcard. *de prob. concl.* 900. *n* 7. & quæ ſint graves inimicitiæ, relinquitur arbitrio delegati. Tuſch. *litt. I. concl.* 149 Pariſ. *loc. cit.* Pignatel. *exped.* 14. *num.* 12. Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *caſ.* 110. *num.* 3. Dicitur inimicitia gravis in Jure, quæ eſt capitalis, etiam ad effectum diſpenſationis matrimonialis, item quæ fuit orta ex injuria atroci, & offenſus eſt promptus ad vindictam Tuſch. *loc. cit.* Maſcard. *de prob. concl.* 1129. *num.* 5. Item ſi fuit orta ex controverſia omnium, vel magnæ partis bonorum, vel ex querela criminali, niſi fuerit revocata. Rot. apud Farin. *dec.* 371. *num.* 12. *poſt* 2. *vol. conſil.* Tuſch. *loc. cit. num* 8. Juſt. *num.* 23. Gravis etiam, & capitalis reputatur cauſa pecuniarum, ob quam de maxima ſubſtantia controvertitur. Menoch. *loc. cit.* Juſt. *num.* 27. Tuſch. *loc. cit.* & ſemel inimicus præſumitur, etiam de futuro inimicus, niſi probetur, quod inimicitia ceſſaverit. Iidem.

173 Quinta cauſa eſt *ob pacis confirmationem:* quia inimicitia gravis, etiam ſecuta pace, ſolet odia poſt ſe relinquere, ideo confirmatio pacis eſt cauſa ad diſpenſandum, ut magna mala, & delicta vitentur. Pyr. Corrad. *in prax. lib.* 7. *cap.* 2. *n.* 74. Juſt. *loc. cit. cap.* 6.

174 Sexta cauſa eſt, *pro oratrice filiis gravata:* & non admittitur in gradibus propinquioribus, ſed tantum in remotioribus, & delegatus non poteſt procedere ad diſpenſationem, niſi poſtquam orator idonee caverit, ſe dictis filiis alimenta præſtiturum, & quidem per ſcripturam authenticam, nec ſufficit hypotheca ſola, ſed requiritur etiam fidejuſſor. Juſt. *loc. cit. cap.* 7.

Septi-

175 Septima cauſa eſt, *ob ætatem mulieris:* hæc non admittitur ad diſpenſandum quoad viduas; quia lex non curat de viduis. Pont. *de matr. lib.* 8. *cap.* 17. *§. ult. n.* 42. *in fin.* Pyrr. *d. lib.* 7. *cap.* 2. *num.* 88. quia in litteris Apoſtolicis apponitur dictio „ *hactenus non invenit*. quæ importat tempus præteritum, & infert, oratricem nullum habuiſſe maritum. In gradibus propinquioribus diſpenſatur in 25. annis, ſed in remotioribus ſufficit, quod oratrix attigerit 24. annum Juſtis *cap.* 8. *num.* 11.

176 Ætas vero eſt verificanda coram delegato, vel ex libro baptizatorum patris, vel ex teſtibus. Pariſ. *de reſig. lib.* 10. *q.* 3. *nu.* 38. Maſcard. *de prob. concl.* 671. Grat. *diſc. for. cap.* 767. *nu.* 47. Coccin. *dec.* 334. *num.* 1. non tamen probatur per patrem, vel matrem, aut fratres oratricis; quia memoria hominum fallax eſt, juxta Juſt. *d. cap.* 8. *num.* 15. quamvis apud eundem contrarium teneat Alex. de Nevo *conſ.* 1. *num.* 12. & cauſa finalis debet ſtricte probari, & ſi una dies deeſſet, gratia eſſet ſubreptitia. Garz. *de Benef. p.* 6. *cap.* 2. *num.* 285. quia in iis, quæ a lege, vel legiſlatore ſunt determinata, & limitata, non licet delegato arbitrari. Sanch. *de matr. lib.* 1. *diſp.* 16. *num.* 4. & cum lex certi anni meminit, de perfecto intelligitur. *DD. cit.* & Mareſc. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 1. *num.* 8. Rot. apud Merlin. *dec.* 496. *num.* 1. Maſcard. *de prob. concl.* 666. *n.* 47. & quod delegatus non poſſit exequi litteras, ſi unica dies deſit, late comprobat. Juſt. *loc. cit. cap.* 8. *a num.* 13. neque ſufficit, quod oratrix tempore executionis compleat ætatem, ſed requiritur quod etiam tempore impetrationis illam expleverit. Garz. *loc. cit. num.* 285. Pont. *lib.* 8. *cap.* 20. *num.* 2. Pariſ. *de reſign. lib.* 4. *q.* 2. *num.* 17. Juſt. *num.* 22. & ut ſupra *num.* 148.

177 Quær. quid ſi oratrix habuit occaſionem nubendi, & ſponte recuſavit? Corrad. *loc. cit. num.* 93. *verſ. illud autem in fin.* credit, fore ſubreptitiam gratiam, ex quo per ipſam ſtetit. Sed Juſtis tenet, fore validam *n.* 30. quia licet fœmina ab initio propoſuerit manere innupta, tamen quia voluntas hominis eſt ambulatoria, non dicitur in culpa, ſi caſu eveniente mutet propoſitum.

178 Cauſa octava, *quia locus eſt ad littus maris &c.* eſt ſimilis cum *anguſtia loci*, & movetur Papa ad diſpenſandum, ne mulier innupta remaneat. Juſt. *cap.* 9.

179 Cauſa nona, *ob excellentiam meritorum* eſt, ut ſi quis diutius pro fide catholica militavit, & vulnera reportavit. tex. *in cap. tali conjugio.* 1. *q.* 7. Sanch. *de matrim. lib.* 8. *diſp.* 19. *n.* 32. & non tantum movetur Pontifex ex meritis oratoris, ſed ex meritis illius, qui pro illo interceſſit, & qui Eccleſiæ ſervitia præſtitit. Porro merita hæc debent probari coram executore. Garz. *de Benef. p.* 6. *cap.* 2. §. 2. *nu.* 225. Tuſch. *litt. D. concl.* 462. *num.* 2. Juſt. *cap.* 12. *nu.* 12. Pyr. Corrad. *in prax. diſpenſ. lib.* 7. *cap.* 2. *num.* 110.

180 Cauſa generalis, ſcilicet, *ex rationabilibus cauſis*, eſt decima, in qua licet ſint exprimendæ qualitates nobilitatis &c. non tamen ſunt neceſſario probandæ, & verificandæ coram executore, ſicut nec cauſæ in genere expreſſæ; quia in his diſpenſationibus datur, & ſolvitur major compoſitio, quæ in pios uſus impeditur. Corrad. *in prax. diſp. lib.* 7. *cap.* 2. *num.* 112. Juſt. *cap.* 13. & diximus ſupra.

181 Cauſa undecima eſt, ut *bona conſerventur in familia*; nam Reipublicæ intereſt familias conſervari locupleres. *arg. L.* 1. §. *ſed & ſi ſervus, verſ. publice enim intereſt. ff. de ventr. inſpic.* Sanch. *loc. cit. nu.* 20. Et non ſolet concedi niſi inter magnates, perſonaſque illuſtres, divites, & potentes, attenta loci qualitate, etiam in propinquioribus gradibus, ut in primo & ſecundo, vel in ſecundo. Tuſch. *litt. D. concl.* 546. Juſt. *cap.* 14. *num.* 10.

182 Cauſa duodecima, *ob illuſtris familiæ conſervationem*, eſt; quia tendit in bonum publicum, regulaturque ut mox antecedens, Juſt. *cap.* 15. & DD. *ibi cit.* Sanch. *l. c. n.* 31. Hinc S. Pontifex aliquando diſpenſat ſuper voto caſtitatis, etiam ſolemni ad matrimonium contrahendum, cum hac differentia, quod ſuper voto ſolemni, ſeu in profeſſione, non diſpenſatur niſi ex publica cauſa, cum ſubdiaconis vero etiam ex privata cauſa. Proſp. Bottin. apud Juſt. *poſt cap.* 15. *per tot.* Sanch. *lib.* 8. *diſp.* 8. *num.* 2. Card. Albicius *de inconſtant. in fid. cap.* 36. *num.* 145. Fagnan. *in cap. cum ad monaſterium. nu.* 64. *de ſtat. monac.* Bellet. *diſquiſ. Cler. p.* 1. §. 9. *num.* 13. & ita fuit diſpenſatum cum D. Comite Slabata ab Alex. VIII. & ut ſupra. *num.* 60.

Cauſa decima tertia eſt, *ad vitanda ſcandala*, & 183
hac dictum eſt ſupra in diſpenſatione *in forma pauperum*. dicuntur vero gravia ſcandala, timor probabilis inimicitiarum, vel jurgiorum. Item timor incontinentiæ. Nec requiritur, ſcandala eſſe certa, ſed ſufficit, quod probabiliter timeantur. Juſt. *lib.* 3. *cap.* 17. *per tot.* ratio autem hujus cauſæ eſt; quia ob ſcandalum vitandum debet prætermitti omne id, quod non eſt contra veritatem vitæ, doctrinæ, & juſtitiæ, vel, quod non eſt contra Deum; quia nunquam eſt mortaliter peccandum, imo nec venialiter. Non contra doctrinam; quia doctor, vel concionator, nunquam debet falſum dicere, non contra Juſtitiam; quia nunquam judex poteſt ferre falſam ſententiam, nec teſtis falſum teſtimonium, licet veritas ob vitandum ſcandalum poſſit taceri, vel delinquens non puniri, ſed non abſolvi, & caſus, in quibus ſcandala vitari poſſunt, vide apud. Juſt. *loc. cit. num.* 34.

Cauſa decima quarta eſt, *ob matrimonium contra-* 184
ctum ignoranter in gradu prohibito, ad vitanda ſcandala, quæ ex divortio ſequerentur, maxime ſi fuit conſummatum, & adeſt proles. Dian. *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 93. *in fin. verſ. adverte.* & debet exprimi, an matrimonium fuerit ignoranter, vel ſcienter cum impedimento contractum. Item an denunciationes fuerint omiſſæ ſive cum licentia Epiſcopi, ſive ſine illa, aliter diſpenſatio eſt nulla. Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 25. *num.* 21. Juſt. *in prax. diſp. lib.* 3. *cap.* 16. *num.* 6. vide Concil. Trid. *de reform. matr. ſeſſ.* 24. *cap.* 5.

Porro, ſi matrimonium fuit publice contractum, 185
præmiſſis denunciationibus, vel omiſſis ex diſpenſatione Ordinarii, ignorantia impedimenti præſumitur. Rot. poſt Farin. *dec.* 234. *num.* 4. *poſt* 2. *vol. conſ.* Sanch. *loc. cit. diſp.* 21. *num.* 68. Rot. poſt Cenc. *de cenſ. deciſ.* 299. *num.* 3. Ludoviſ. *deciſ.* 461. *num.* 3. *&* 4. Tuſch. *litt. M. concl.* 118. *num.* 9. imo bona fides in contrahentibus inducitur, ex aſſertione parochi aſſerentis, ſe habere licentiam copulandi. Ludoviſ. *loc. cit. num.* 10. ſi vero fuit matrimonium clandeſtine celebratum, præſumitur mala fides. Tuſch. *litt. L. concl.* 447. Sanch. *de matrim. lib.* 3. *diſp.* 42. *nu.* 1. debet etiam exprimi, quod ambo oratores bona fide contraxerunt: nam ſi unus mala fide contraxiſſet, & non fuiſſet expreſſum, non valeret diſpenſatio. Juſt. *lib.* 3. *cap.* 16. *num.* 15. citans Navar. *conſ. ult. de conſangu. lib.* 4. *in* 2. *edit.* quem ſequitur Sanch. *lib.* 8. *diſp.* 25. *num.* 30. Genuen. *in praxi Curiæ &c. cap.* 20. *num.* 7. quando nempe fuit narratum Pontifici, oratores impedimentum ignoraſſe, Ignorantia an fuerit probabilis, probatur juramento, quia quæ conſiſtunt in animo, aliter non poſſunt probari. Sanch. *de matr. lib.* 3. *diſp.* 15. *num.* 8. Barboſ. *de offic. Epiſc. alleg.* 32. *nu.* 23. Farin. *conſ. crim.* 60. *num.* 100. Pyr. Corrad. *in prax. diſp. lib.* 8. *cap.* 4. *num.* 58. Juſt. *loc. cit. num.* 21. ideo oratores in manibus delegati jurare debebunt.

§. IX.

Diſpenſatio an præſumatur, vel qualiter probetur?

Præſumitur ex ſcientia, & patientia ſuperioris diſpen- 186
ſare valentis, & impedire potentis. Dian. *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 17. Sanch. *de matr. lib.* 3. *diſp.* 35. *num.* 20. Item ex decennali poſſeſſione in Beneficio. Ludoviſ. *deciſ.* 57. *num.* 8. Pariſ. *de reſign. lib.* 3. *q.* 6. *num.* 74. *& ſequen.* Rot. coram Bichio *dec.* 198. *num.* 31. ubi Caſſador. & alii, dummodo poſſeſſio allegetur ab illo, pro quo diſpenſatio præſumitur, ſecus ſi negatur ab illo, & ab alio contra eundem allegatur. Pariſ. *loc. cit. n.* 75. Ric. *in prax. p.* 2. *reſ.* 360. Mareſc. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 24. *num.* 1.

In matrimonio vero, conjuges, qui præmiſſis denun- 187
ciationibus in gradu prohibito contraxerunt, & ſteterunt in figura matrimonii, ſaltem per decem annos continuos, præſumitur, fuiſſe ſuper impedimento directo diſpenſatos, maxime in favorem legitimitatis prolis. Ludoviſ. *dec.* 57. *num.* 8. Rot. coram Cavaler. *dec.* 123. *num.* 5. Tuſch. *litt. D. concl.* 481.

Qua-

Digitized by Google

§. X.

Quædam dubia in materia diſpenſationum.

188 Quær. I. An diſpenſatio conceſſa, *quia fœmina remaneret innupta defectu dotis*, valeat, ſi maneret innupta tantum ob deformitatem? Reſp. eſt affirmativa; quia cauſa finalis, & motiva eſt, ne mulier maneat innupta, quæ verificatur tam in deformitate, quam defectu dotis. Ita Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 19. & alii apud Dian. *p.* 10. *tr.* 11. *reſ.* 42. & propter deformitatem, vel alias cauſas, tunc dos non poteſt dici ſufficiens contra Gutticrrez, apud quos tamen videbis rationes pro, & contra.

189 Quær. II. An diſpenſatio in primo gradu affinitatis valide, & licite a Summ. Pontifice concedi poſſit cum cauſa? Affirmant Dian. *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 93. *& p.* 8. *tr.* 1. *reſ.* 67. & probat ex S. Thom. 2. 2. *q.* 154. *a.* 3. & probatur ex 3. *Reg. cap.* 2. ubi Adonias petiit Abiſag in uxorem, quæ fuerat uxor ipſius patris, & obtinuit. Neque eſt contrarius S. Paul. 1. *ad Cor.* 5. ubi dicitur: *tanta auditur inter vos fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris ſui aliquis habeat*: quia ille inceſtuoſus noverca̅m ſuam cognovit vivo adhuc patre.

190 Quær. III. An diſpenſatio S. Pontificis in lege propria ſine cauſa valeat? Reſp. affirmative; ſecus in lege ſuperioris. Dian. *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 4. ubi plurimi. Eſt tamen illicita, juxta multos, mortaliter. Suar. *de LL. lib.* 6. *cap.* 18. *num.* 4. Covar. *in* 4. *p.* 2. *cap.* 6. §. 9. *num.* 8. juxta alios tantum venialiter. Ut ſentit Dian. *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 6. & illa utens peccat venialiter, ceſſante ſcandalo, aut gravi damno proximi, alias fieret culpa mortalis. Juxta Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 18. *num.* 12. Idem dic de diſpenſatione Epiſcopi in legibus propriis. Et diximus de hoc ſupra *n.* 142.

191 Quær. IV. An diſpenſans in lege ſuperioris poſſit diſpenſato imponere aliquod onus? Reſp. negative, non ex contractu; quia redoleret Simoniam, non ex lege præcedenti; quia inferior non poteſt illam permutare, vel extendere in aliam materiam, neque de novo lege, vel præceptum imponere. Dian. *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 22. Sanch. *de matr. lib.* 3. *diſp.* 10. *num.* 9. *& lib.* 8. *diſp.* 14. *a num.* 2. ubi tamen etiam contrariam ſententiam eſſe probabilem, & non damnandam dicit. Pallaus *tom.* 1. *tr.* 3. *diſp.* 9. contra Sylveſtr. & alios.

192 Quær. V. An diſpenſatio obtenta ad matrimonium, vel Beneficium proſit pro quolibet matrimonio, vel Beneficio, & non tantum pro primo? Reſp. affirmative, ſi duret eadem cauſa diſpenſandi, quia hæc ſuſtulit impedimentum matrimonio, vel Beneficio obſtans, & diſpenſatio non reſpicit matrimonium, vel Beneficium, ſed perſonam. Joan. Andr. *in capit.* 1. *de fil. Presbyt. in* 6. *& cap. non poteſt, de præb. in* 6. Dian. *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 40. Dummodo diſpenſatio fuerit abſoluta, & non limitata. Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 31. *num.* 8.

193 Quær. VI. An diſpenſatio cum Epiſcopo electo, ut poſſit retinere Beneficia, valeat, ſi non fuit facta mentio, vel derogatio Juriſpatronatus Laicorum. Reſp. affirmative. Vide Covarr. *pract. qq. cap.* 36. *n.* 12. Ventrigl. *de Jurep. annot.* 2. §. 2. *nu.* 6. Capon. *diſc. for.* 1. *n.* 27. *& diſc.* 89.

194 Quær. VII. An illa quæ diximus de diſpenſ. *in forma pauperum*, procedant etiam extra Curiam? Reſpondetur obſervandum cujuſque Epiſcopi, uti etiam Nuntii Indultum, & authoritatem ſuper hoc. Quia vero hodie communiter datur Epiſcopis a Papa facultas diſpenſandi cum pauperibus ſine ulla clauſula reſtrictiva, diſpenſari poterit cum quibuſcumque pauperibus, licet miſerabiles non ſint, & induſtria propria tantum viventes uti obſervatur in praxi. Et quinam tali caſu ſint pauperes, remittitur Judicis, vel diſpenſantis arbitrio, uti ibi diximus; & quia facultas diſpenſandi utpote favorabilis latè eſt interpretanda, ut diximus ab initio hujus §. neque eſt neceſſaria Copula, vel Copulæ ſuſpicio; quia hæc diſpenſatio extra Curiam non datur ob cauſam infamiæ mulieris tantum, ſed etiam, ob alias, uti *ob anguſtiam loci*, vel *locorum*, *dotis incompetentiam* & alias, ut fuit practicatum in Nuntiatura Viennenſi & aliis.

DISTRIBUTIONES.

Praxis Diſtributionum.

1 Diſtributiones quotidianæ, quæ etiam Victualia dicuntur, ſunt diurnum ſtipendium, quod Cathedralium, vel Collegiatarum Eccleſiarum Clericis diſtribuitur, quatenus vere, vel per fictionem juris Divini interſint, vel pro ſui muneris qualitate inſerviant. Moneta *de diſtributionibus par.* 1. *quæſt.* 4. *n.* 10. Quoad ſubſtantiam introductæ ſuor jure naturali, & divino; quoad modum vero jure humano, & Pontificio. Prior pars patet; quia naturale eſt, labori mercedem deberi, & remuneratio eſt naturalis *cap. charitatem* 12. *quæſt.* 2. & Lucæ 10. *Dignus eſt operarius mercede ſua*: quod vero quoad modum ſint introductæ jure Pontificio patet; quia in S. Scriptura nullibi fit mentio quotidianarum diſtributionum, ſed in Concil. Trid. *ſeſſ.* 21. *cap.* 3. *de refor.* ubi ſtatutum eſt, quod tertia pars fructuum, & quarumcumque obventionum tam dignitatum quam Canonicatuum, perſonatuum, officiorum &c. ſeparari debeat, & in diſtributiones converti. Et *ſeſſ.* 22. *cap.* 3. *de refor.* ubi Epiſcopi tanquam ſedis Apoſtolicæ Delegati ex fructibus, & proventibus quibuſcumque tertiam partem fructuum in diſtributiones convertere poſſe. Moneta *loc. cit. quæſt.* 5. *per totam*. Vide etiam Bonac. *de hor. Canon. diſp.* 2. *q.* 1. *punct.* 3.

2 Non veniunt appellatione fructuum Beneficii, nec dicuntur de corpore Beneficii. Oldrad. *conſ.* 118. Caſſad. *dec. un. de cler. non reſiden.* ubi, quod diſpenſatus, ut poſſit in abſentia percipere omnes fructus beneficii, non poſſit per hoc percipere diſtributiones. *& dec.* 6. *de praben. n.* 6. Rota apud Put. *dec.* 464. *lib.* 2. *num.* 2. & apud Cæſarem de Graſſ. *dec.* 116. *de præb. num.* 1. Hojeda *de incompat. benef. par.* 1. *cap.* 12. Covar. *lib.* 3. *var. reſ. cap.* 13. *num.* 1. Moneta *de diſtribut. par.* 1. *quæſt.* 6. *num.* 3. Pariſ. *de reſign. lib.* 6. *quæſt.* 2. *num.* 30. Limita in Canonicatibus, qui nullam habent præbendam, vel alios fructus præter diſtributiones quotidianas. Geminian. *in cap. præſenti de officio ordinar. in* 6. Moneta *loc. cit. n.* 14.

3 Aliæ ſunt, & dicuntur groſſæ, quæ nimirum dantur reſidentibus, & aliæ minutæ, quæ dantur illis, qui ſingulis horis canonicis interſunt. Monet. *l. c. quæſt.* 9. *num.* 33. Put. *deciſ.* 375. *num.* 5. *lib.* 2. Rot. *deciſ.* 330. *num.* 5. *&* 6. *p.* 1. *in noviſſ.* Navar. *conſ.* 8. *de Cler. non reſid.* Fuſcus *de viſit. lib.* 1. *cap.* 15. *nu.* 25. Cæſ. de Graſſ. *deciſ.* 102. *de præb.* Azor. *Inſt. mor. p.* 2. *lib.* 7. *cap.* 7. *quæſ.* 8. Quæ etiam propriè diſtributiones ſunt, & dicuntur. Antonel. *de Regim. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 16. *num.* 1. Aliæ autem ſunt extraordinariæ, & large dictæ, quæ dantur pro funeribus, ſeu anniverſariis defunctorum, & aliis ejuſmodi. *cap. un. de Cler. non reſid. in* 6. Monet. *de diſtribut. p.* 1. *q.* 3. *num.* 12. Garz. *de benef. p.* 3. *cap.* 4. *num.* 15. niſi diſtributiones funeralium &c. eſſent unitæ cum horis. Garz. *l. c. verſ. illa autem*. Ubi, ao, & quando diſtributionibus privatus, cenſeatur privatus etiam iſtis. Quoad ortum, & originem ſuam ſunt favorabiles; quia ſunt inventæ favore cultus divini. Moneta *l. c. quæſt.* 5. *concluſ.* 3. *n.* 35. qui eſt favorabilis. *cap. ſi. de reſcript. in* 6. Abb. *in cap. cum dilectus. num.* 7. *de Cler. non reſid.* & ſumma eſt ratio, quæ pro religione facit. *L. ſunt perſonæ. ff. de relig. & ſumpt. funer.* & DD. apud Monetam *l. c. quæſt.* 10. *a num.* 11.

4 Debentur ratione Canonicatus, vel Dignitatis, & debentur etiam ſupernumerariis; quia iſti ſtatim habent jura canoniæ, ſtallum in choro, & vocem in Capitulo, ac prærogativas, quas habent alii Canonici. Innoc. Hoſtienſ. Gemin. Butr. Felin. Dec. & alii *in cap. ſtatutum, de reſcr. in* 6. Hojed. *de Benef. incomp. p.* 1. *cap.* 12. *n.* 6. Gomez *de grat. expectat. num.* 28. S. Congregat. Concil. Trid. in una Segobienſ. & Salernitan. apud Monet. *p.* 2. *q.* 1. *n.* 7. Limit. primo, ſi conſuetudo introduxit, quod Supranumerarii non habeant jus Canoniæ. Limit. ſecundo, cum quis fuit receptus in Canonicum non ſimpliciter, ſed ut eſſet Supernumerarius; quia tunc conſtat, quod Canonici noluerint frangere numerum. Lim. tertio, cum Papa mandavit, aliquem ſimpliciter recipi in Eccleſia, in qua eſt certus numerus Canonicorum, neque derogat certo numero, neque mandat recipi cum plenitudine Juris canonicalis. Mo-

net.

Digitized by Google

mandat recipi cum plenitudine Juris canonicalis. Monet. *l. c.* ubi DD. Debentur autem non tantum Canonicis, ſed etiam Clericis beneficiatis, juxta *cap. in de Cler. non reſid. in 6.* Concil. Trid. *ſeſſ. 21. cap. 3. de reform.*

5 Diſtributiones debentur etiam illis, quibus datus fuit a Papa coadjutor cum futura ſucceſſione, uti etiam illorum Coadjutori, ſaltem in illius parte, in qua ei congrua portio loco ſtipendii aſſignetur. Monet. *l. c. n. 22. & 30.* Secus in illis, qui non recitant horas Canonicas, licet interſint choro, ſi non cantent per ſe, aut habeant ſuos cantores, vel manſionarios, & ita obtineat conſuetudo. Monet. *l. c. q. 2. per tot.* ubi late, & diximus in verbo *Canonicus. num. 7. & 13.*

6 Diſtributiones debent aſſignari ſingulis horis, & Canonicis, & divinis officiis. *gl. in cap. un. verb. ordinationem, de Cler. non reſid. in 6.* S. Congr. apud Monet. *q. 3. n. 2.* Garz. *de Benef. p. 3. cap. 2. n. 464.* Concil. Trid. *d. ſeſſ. 21. cap. 3.* Ubi, quod ubi ſunt diſtributiones tenues, ita ut a Canonicis contemnantur, debeat fieri diſmembratio tertiæ partis proventum, applicandæ intereſſentibus divinis; de quo vide late Garz. *l. c.* Et ubi viget conſuetudo, quod in Cathedrali, vel Collegiata recitetur etiam Officium B. Virg., debent etiam illi Canonici, & Clerici intereſſe, ſicut Vigiliis, & Officiis Mortuorum. Navar. *de hor. Canon. cap. 10. nu. 2.* Sylveſt. *in verb. Hora. q. 5. n. 6.* & alii apud Monet. *l. c. n. 5.* & hoc ſpectat ad Officium, ſeu Epiſcopum, ſicut etiam determinatio quantitatis. DD. *in cap. cum omnes, de conſtit.* Concil. Trid. *d. ſeſſ. 21. cap. 3. & ſeſſ. 22. cap. 3.* & Monet. *l. c. a n. 15.* Quamvis etiam valeat conſuetudo, quod diſtributiones quotidianæ ſolvantur illis, qui non integris horis, ſed etiam non omnibus interſunt, ſed aliquibus tantum, & certis. *Clem. 2. de ætat. & qual. ord.* ubi gl. in verbo *certis horis*, & Card. *q. 17.* Anchar. *n. 8.* Hojed. *de Benef. incompat. p. 1. cap. 17. n. 11.* Monet. *l. c. n. 43.* licet contrarium teneat Butr. *in cap. quia nonnulli, de Cler. non reſid.* Sicut etiam conſuetudo facere poteſt, quod qui habet Canonicatum, & Dignitatem, duplices habeat diſtributiones. Covar. *lib. 3. var. reſ. cap. 13. nu. 6. circa fin.* quia talis conſuetudo non eſt contra Jus naturale, nec damnoſa Eccleſiæ. Monet. *l. c. q. 4. num. 16. & 17.* Bich. *dec. 576. num. 4.*

7 Non dantur abſentibus, licet ſint in Civitate, vel loco, ubi ſita eſt Eccleſia, ſed tantum iis, qui divinis horis, & officiis interſunt. *cap. licet, de præb.* Covar. *l. c. n. 3. & probatur ex cap. fin. de reſcr. in 6.* & ibi gl. *verb. exceptis. cap. cum non deceat, de elect. in 6.* Concil. Trid. *d. ſeſſ. 21. cap. 3. & ſeſſ. 24. cap. 12. §. diſtributiones vero de reform.* Caſſad. *dec. un. de Cler. non reſid. n. 1. & 2.* Cæſ. de Graſſ. *dec. 116. de præb. nu. 3.* Monet. *l. c. q. 5. nu. 19.* Licet deſerviant per alium ex privilegio, & licet Beneficium nullos alios haberet redditus, præter diſtributiones. Idem *n. 20.* contra Azor. Imo licet abeſſet ex aliqua juſta cauſa, ob quam alias percipere poſſet diſtributiones in abſentia, ſi, cum non erat impeditus, non fuit ſolitus intereſſe, uti dicitur etiam de infirmis. Bichius *deciſ. 567. n. 5. & 14.* ubi quod allegans hoc impedimentum debeat probare, quod fuerit prius ſolitus intereſſe. Monet. *n. 21.* Oddo *de reſt. in integr. q. 27. art. 4.* Quia tunc cauſa non dicitur ponere impedimentum, neque impedimentum affectatum excuſat. Tiraquel. *de retr. lignag. §. 35. gl. 4. n. 29.* Felin. *in cap. fin. n. 5. de teſtib.* Odd. *l. c. q. 27. art. 1. n. 2.* Monet. *n. 28.* ubi ſigna affectationis. Neque illud impedimentum, quod proceſſit ex culpa impediti, vel facile potuit illud removere, & non removit. Idem *l. c. n. 41. & 42.* Nec valet conſuetudo, quod abſentes lucrentur diſtributiones. Monet. *p. 2. q. 12. nu. 31. & ſeq.* Hojed. *l. c. n. 20.* Secus ſi Canonicus fuit impeditus facto Capituli, ne interſit Choro; tunc enim lucratur, ac ſi fuiſſet præſens. Bich. *dec. 102. n. 5. & 21.* ubi Rota. Moneta *de diſtrib. par. 2. quæſt. 16. n. 29.* Barb. *de Can. cap. 24. n. 47.*

8 Plura vide in verbo *Canonicus*, ubi etiam de infirmis, quales non ſunt ſenes; quia licet ſenectus ipſa ſit morbus, tamen non excuſat, niſi ſit talis, & tam gravis, ut propterea in Eccleſiam ire Canonicus non poſſit, & divinis intereſſe. Azor. *Inſt. moral. lib. 7. cap. 7. q. 12. p. 2.* Dummodo ſenex reliquo ætatis ſuæ tempore conſueverit intereſſe. Hojed. *de Benef. incomp. p. 1. cap. 17. n. 17.* Bich. *dec. 567. nu. 14. & 15.* & ut *ſupra n. antec.* Et quomodo cognoſcatur, quod ſenectus ſit talis, quæ impedit acceſſum ad Eccleſiam, & intereſſentiam &c. Judicis arbitrio relinquitur. Barb. *in cap. ſedes. nu. 73. de reſcr.* Joa. Andr. *in cap. quoniam frequenter*, ubi Socin. & Felin. *ut lit. non conteſt.* Menoch. *de arbitr. caſ. 59. cent. 1.* Hojed. *l. c. num. 18.* Monet. *l. c. q. 7. n. 6. & 7.*

Et quod diſtributiones non dentur niſi præſentibus, 9 tenet etiam Rot. apud Merlin. *dec. 153. n. 1.* & quando accreſcant præſentibus, vel Eccleſiæ, vide eundem Merlin. *dec. 504.* Covarruv. *ut infra.* vide etiam infra in verb. *Jus accreſcendi*, & diſtributiones, quas Canonicus amittit ob non recitationem horarum, non accreſcunt aliis Canonicis; quia licet regulariter illæ ob non reſidentiam accreſcant præſentibus, ſecus tamen eſt ob non recitationem officii. Garz. *de Benef. p. 3. cap. 2. nu. 445. uſque ad num. 450.* Item non accreſcunt præſentibus, ſi ſingulis Canonicis, & Beneficiatis certa portio eſt aſſignata; tunc enim ad Eccleſiam pertinent. Surd. *de aliment. tom. 1. q. 32. num. 16.* Covar. *lib. 3. var. reſ. cap. 13. nu. 7.* Monet. *de diſtrib. p. 3. q. 6. num. 16.* Merlin. ubi Rot. *d. dec. 504.* Garz. *de Benef. p. 3. cap. 2. §. 2. num. cit.* Barb. *de Canon. cap. 22. n. 14.*

Non poſſunt dari, niſi habenti titulum, & poſſeſ- 10 ſionem Beneficii; nam jus ad diſtributiones acquiritur ratione Beneficii. Rot. apud Bonac. *de hor. canon. diſp. 2. q. 3. punc. 3.* Menoch. *de recuper. remed. 15. a nu. 587.* Item habenti illam ætatem, ut intra annum poſſit ſuſcipere ordinem ſuæ præbendæ annexum, alias non eſſet ad illas admittendus. Bonac. *l. c. num. 2.* Monet. *de diſtribut. p. 2. q. 19. nu. 32. & 33.* Garz. *de Benef. p. 3. cap. 4. n. 12. & ſeq.*

Non tantum debentur illis, qui interſunt horis Ca- 11 nonicis, ſed etiam illis, qui interſunt Miſſæ conventuali; quia venit nomine officii divini. *cap. 1. de celebr. Miſſ.* & diſtributiones dantur intereſſentibus officiis divinis. *cap. 1. de Cler. non reſid.*

Diſtributiones adeo Clericorum ſunt, & fiunt, ut il- 12 li acquirant verum Dominium illarum. *cap. un. de Cler. non reſid. in 6. §. qui vero.* Redoan. *de Spol. Eccleſ. q. 3. §. & in hac materia. n. 4.* Covar. *in cap. cum in offic. ... nu. 4. de teſtam.* Claſſ. *de ſucceſſione. §. teſtamentum. q. 34.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. §. 7. num. 164.* Monet. *de diſtrib. p. 3. q. 1. n. 18.* Quia diſtributiones aliud non ſunt, quam merces laboris perſonalis, nec percipiuntur ratione Beneficiorum, nec illorum fructus ſunt. Hinc teſtari de illis poſſunt libere, & donare. DD. *cit.* & Clar. *in §. teſtamentum. q. 27. nu. 10.* Et quamvis de Jure in fructibus Beneficii, non conſanguinei, ſed Eccleſia ſuccedat. *cap. cum in officiis, & cap. relatum. de teſtam.* tamen in diſtributionibus quotidianis ſecus fit: ut late probat Monet. *l. c. q. 3. a nu. 4.* apud quem Rot. coram Seraph. *dec. 594. n. 6.* & non tantum donare, ſed etiam tranſigere ſuper illis poſſunt. Monet. *l. c. q. 5.* vide etiam Bich. *dec. 102.* Azor. *Inſt. moral. p. 2. lib. 8. cap. 3. q. 9.* juxta quos DD. *cit.* Clerici poſſunt etiam de illis teſtari tam inter vivos, quam cauſa mortis. Vide etiam Carol. Felic. de Matha. *de conſiſtor. cauſ. in addit. reddit. Eccleſ. nu. 100.* Leo *in Theſ. for. Eccleſ. p. 3. cap. 3. nu. 27.* & Bich. *dec. 256. a n. 17. & dec. 102. n. 2.* Vide tamen ſupra in verbo *Clericus. n. 16.* & illas aſſequi volens in judicio, deberet libellum offerre nomine proprio, non Eccleſiæ. Marian. Socin. *in cap. 1. ſub n. 112. de libell. oblat.* apud Rubeum *in annot. ad deciſ. 576. Rot. Rom. p. 4. tom. 3. num. 8.* ubi *Rot.* Si nempe illis fuiſſet excluſus culpa propria.

Diſtributiones poſſunt eſſe materia Simoniæ, ſi quis 13 admittitur ad illarum perceptionem pretio prius pacto; quia jus diſtribuendi diſtributiones eſt ſpirituali annexum ſaltem mediate, Monet. *de diſtrib. p. 2. q. 18. n. 51. & 52.* Sicut redimens penſionem ſine auctoritate Pontificis committit Simoniam.

Diſtributionum amittendarum pœna a Pontifice, vel 14 a Canone ipſo jure inflicta obligat in Conſcientia, etiam ante omnem ſententiam condemnatoriam, vel declaratoriam. Secus ſi fuit lata ab inferioribus, ut ſynodali conſtitutione alicujus Eccleſiæ. Prima pars patet *ex capit. un. §. qui vero. de Cler. non reſid. in 6.* Concil. Trid. *ſeſſ. 24. cap. 12. de reform. verb. diſtribut.* Monet. *l. c. p. 3. q. 7. n. 71. & per tot.* ubi DD.

Ex diſtributionibus non ſolvitur decima, etiam Se- 15 minario, nec ſubſidium charitativum, neque annatæ. Limit. quoad decimam Papalem, ſi fuit impoſita ſuper omnibus proventibus, ſecus ſi fuit impoſita ſuper omnibus fructibus Beneficii; quia diſtributiones veniunt nomine obventionum, non vero fructuum. Monet. *l. c. q.*

l. c. q. 9. num. 8. Gonaal. ad reg. 8. Cancel. §. 7. num. 174. Eman. Rodriq. quaſt. regul. tom. 3. q. 74. a. 9. Lapus alleg. 136. num. 7.

16 Diſtributiones non debentur excommunicato vitando, ſuſpenſo, interdicto, vel degradato; nec eas recuperat. Monet. de diſtrib. p. 2. q. 15. num. 18. per tex. in cap. paſtoralis. §. verum. de appellat. ubi Abb. num. 17. Ugol. de cenſ. Eccleſ. tab. 2. cap. 12. num. 1. Dec. in d. §. verum. Felin. in cap. Apoſtolica. num 12. de except. Garz. de Beneſ. p. 7. cap. 13. num. 90. ſeqq. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gl. 5. §. 9. num. 123. Covar. lib. 3. var. reſ. cap. 13. num. 8. verſ. 12. Rot. coram Seraph. dec. 1164. num. 2. Veral. dec. 66. lib. 1. ſive excommunicatio ſit major, ſive minor, & quamvis talis excommunicatus appellet. cap. is cui. de ſent. excom. in 6. cit. cap. paſtoralis. §. verum. quoad ſuſpenſum, probatur ex Hoſt. in ſum. tit. de ſentent. excomm. §. ſi quis ejus effect. num. 11. Præpoſ. in cap. Paſtoralis. §. verum. de appellat. Felin. in d. cap. Apoſtolica. Limit. quoad injuſte excommunicatum, vel ſuſpenſum. Navar. conſ. 11. n 6. de Cler. non reſid. vol. 1. Ugol. l. c. tab. 4. cap. 6. §. 7. nu. 4. Felin. in d. cap. Apoſtolica. & plures apud Monet. l. c. n. 42. Idem dic de interdicto. Monet. n. 46. Plura apud DD. cit.

17 Quær. an irregularis amittat diſtributiones? Reſp. regulariter negative, niſi tribuantur ob exercitium ordinis, quem irregularis exercere non poteſt; quia irregularitas de per ſe duntaxat privat receptione, vel executione ordinum, non autem recitatione horarum canonicarum etiam in Eccleſia, cum illas recitare non ſit exercere ordines. Monet. l. c. p. 2. q. 17. num. 36. Limit. primo, niſi irregularitas eſſet talis, quæ etiam privaret Beneficio, vel propter illam eſſet Clericus privandus. Monet. l. c. n. 39. Limit. ſecundo, niſi irregularitas redderet aliquem inhabilem ad obtinendum aut retinendum Beneficium. Monet. n. 37.

18 Diſtributiones non exactæ a Beneficiato tranſmittuntur. Moneta de diſtribut. par. 3. quaſt. 3. num. 20. Rota apud Bich. dec. 256. n. 17. & 18. & Pariſ. conſ. 33. nu. 22. lib. 3. contra Dec. conſ. 280. num. 1.

19 Diſtributiones, quæ pertinent ad maſſam groſſam, ante diſtributionem non pertinent ad ſingulos, ſed ad ipſam maſſam, & debentur illis, qui ſunt de collegio tempore exactionis, quamvis annis præcedentibus maturaverint. Fel. in cap. cam te. num. 13. de reſcript. & in cap. Jacobus. num. 1. de ſimon. Gonaal. ad reg. 8. Canc. gl. 37. num. 26. Garz. de Beneſ. par. 3. cap. 2. nu. 428. & 429. Bich. l. c. num. 19. Plura de hac materia diſtributionum, vide apud Rubeum in annot. ad deciſ. 576. Rot. Rom. p. 4. rec. tom. 3.

DIVISIONES.

Praxis Diviſionum.

1 Diviſio eſt contractus reciprocus ultro citroque obligatorius. Socin. conſ. 25. vol. 4. Barb. axiom. lib. 4. cap. 41. axiom. 2. eſt ſpecies alienationis, L. 1. C. commun. utriuſque Judic. Cyriac. contr. 196. num. 7. Batt. in L. qui Roma. §. duo fratres. ff. de V. O. Carpzov. p. 3. conſtit. 15. definit. 44. num. 3. Tiraquel. de retr. lignag. §. 1. gl. 14. n. 77. Capon. diſc. for. 112. & ideo in illa debetur evictio, licet non fuerit promiſſa, etiam inter fratres, ne ſequatur inæqualitas. Cyriac. d. contr. 196. a num. 2. Bal. in L. ſi familiæ. Cod. famil. erciſc. Menoch. de præſ. lib. 3. præſ. 115. num. 13. & conſ. 87. num. 83. contra Rol. & alios. Ubaldus de duobus fratribus par. 8. num. 23. tex. in L. ſi fratres. 7. C. commun. utriuſque jud. L. fin. C. de comm. rer. alien. L. 10. ff. com. divid. in fin. gloſ. in L. heredes 26. §. fin. in verb. de evict. ff. famil. erciſc. Eſt etiam ſpecies permutationis. Tuſc. litt. D. concl. 521. Capon. l. c. Habet vim tranſactionis. Barb. l. c. axiom. 9. Inter alios facta, tertio nocere non debet. L. coheredibus. 17. Cod. famil. erciſc. Idem. axiom. 7. Eſt neceſſaria. Idem. axiom. 1. Eſt actus neceſſarius, qui non poteſt impediri, licet major pars diſſentiat, quia nemo tenetur manere in communione bonorum. Ciarl. contr. for. cap. 77. L. & ſi omnes. & L. ſi quis in fin. ff. com. divid. L. arbitrium. ff. famil. erciſc. L. ult. C. com. dividundo. Neque poteſt perpetuo prohiberi a teſtatore, ſed tantum ad tempus. Fuſar. de ſubſtit. q. 707. a num. 4. niſi fiat per modum conditionis. Cyriac. contr. for. 147. L. in hoc judicium. 14. §. ſi conveniat. ff. commun. dividun. & L. 4. ubi Bal. & Angel. de condit. inſtit. Bar. in L. quintus. ff. de ann. legat. Dec. conſ. 349. Alex. conſ. 18. lib. 2. Limit. ſi communis hæredum conſenſus juratus prohibitionem confirmaret. arg. cap. cum contingat, de jurejur. Jaſ. in L. ſi non ſortem. §. ſi centum. ff. de cond. indeb. Dec. conſ. 265.

Porro diviſio a teſtatore hæredibus interdicta, intelligitur prohibita hæredibus nominatis tantum, maxime ſi adſint verba dicti, prædicti &c. quæ tanquam relativa, non poſſunt referri, niſi ad nominatos. Bar. in L. qui liberis. §. hac verba. ff. de vulg. & pupill. Surd. de alim. tit. 9. q. 13. n. 32. Dec. conſ. 213. n. 9. & Rot. coram Cocein. apud Bich. dec. 46. n. 6. 2

Diviſio hæreditatis poteſt peti etiam poſt longum, & longiſſimum tempus, etiam ab eo, qui triginta annis v. gr. manſit in unione. Ita DD. apud Fachin. lib. 6. contr. Jur. cap. 36. Facta ex intervallo non concludit, bona diviſa eſſe hæreditaria, cum illorum dominium medio tempore ab hæredibus acquiri potuerit. Bich. dec. 649. n. 11. Surd. dec. 339. num. 19. Merlin. dec. 383. a n. 4. & dec. 396. n. 1. 3

Diviſio bonorum a patre facta inter filios, non importat donationem, ſed quamdam conceſſionem in peculium, ſeu adminiſtrationem, quo caſu ſortitur naturam ultimæ voluntatis, ita ut pater de illis poſſit ad libitum diſponere. Limit. niſi ex inſtrumento diviſionis appareret, patrem bonorum dominium ex tunc transferre voluiſſe per viam contractus inter vivos, maxime ſi motivum diviſionis in inſtrumento aſſeritur, fuiſſe ad ſedandas diſcordias inter filios, quod fieri non poterat, niſi translatione dominii: vel niſi pater in diviſione proceſſit per viam aſſignationis: quia verbum „ aſſignare, ubi natura patitur, eſt translativum dominii: vel ſi pater in diviſione certam ſummam de qua teſtari poſſit, ſibi reſervavit. Item ſi filios obligavit ad ſolvenda ejus debita. Item, ſi in caſum contraventionis reſervavit ſibi regreſſum. Item, ſi filiis præcepit, quod filii deberent ſtare taciti, & contenti portione aſſignata. Bich. dec. 207. per tot. & DD. apud Fuſar. de ſubſtit. q. 633. a nu. 6. Bar. in L. ſi donatione. §. ſi vero. ubi Decius num. 28. C. de collat. Bal. in L. filium. num. 39. C. famil. erciſcun. Peregr. de fideicom. a. 6. n. 44. circa finem. quos vide. Hinc 4

Diviſio a Patre in Liberos in poteſtate exiſtentes facta, etiam jurata, poteſt revocari; quia talis diviſio eſt ultima voluntas. Fachin. lib. 6. contr. Jur. cap. 69. quia juramentum ſequitur naturam actus, cui apponitur, hic autem habet conditionem tacitam: niſi revocavero. & ſi non eſt jurata, non valet. Paſchal. de patr. pot. par. 1. cap. 4. num. 27. Cacheran. dec. 120. num. 2. ubi etiam num. 4. per ibi allegata, probat, quod ſi ſit jurata, revocari non poſſit, ob juramenti religionem, quod facit, ut tunc non cenſeatur habere vim ultimæ voluntatis, ſed contractus, ſeu donationis inter vivos, quæ juramento firmatur, & hanc vocat tutiorem, ac veriorem, & ſecundum illam fuiſſe in illo Senatu judicatum; & hanc tenent DD. apud Seraphin. qui hanc communem appellat, quamvis ipſe primæ adhæreat. de privil. juram. privil. 112. num. 3. 5

De Jure Canonico ita debet fieri, ut major dividat, & minor eligat. ad tex. in cap. 1. de Paroch. ibi: ut ille dividat, qui amplius temporis in Epiſcopatu habet, & minor eligat. De jure vero civili poteſt fieri per ſortes. DD. apud Fachin. l. c. cap. 37. Binsfeld. de conſ. maleſ. in Comment. C. de maleſ. lib. 9. vide infra num. 12. 6

Per ſortes facta, licet non poſſit reſcindi propter læſionem; quia commune eſt periculum. L. verum. ff. de minor. §. Sciendum. ibi: occaſione damni, non inconſultæ accidentis, ſed fato &c. Bal. in L. ait. Prætor. ff. eodem. Si Partes habebant notitiam inæqualitatis; ſecus vero ſi ignorabant. Ciarl. contr. for. cap. 118. num. 25. Menoch. præſ. 118. lib. 3. num. 16. Fachin. l. 8. controv. Jur. cap. 36. & licet non admittat appellationem; quia fortuna, quæ eſt Deus, non habet ſuperiorem, tamen ubi conſtat de læſione enormi; reformatur in melius. Faber in C. tit. commun. dividun. & 4. apud Capon. d. contr. 112. Et quod poſſit revocari, & reformari per beneficium reſtitutionis in integrum, docent Bal. in L. majoribus 3. C. commun. utrinque jud. Ubaldus de duobus fratribus par. 11. Oldo de reſtit. in integr. apud Ciarl. l. c. Fachin. loc. cit. & quod tunc requiratur læſio ultra dimidium, tenent Rota poſt Pajatell. dec. 5. num. 3. 7

num. 3. Capon. *loc. cit.* gloſ. *in d. L.* 3. *verb. vel perperam. C. com. utr. judicii*, Cyriac. *contr.* 325. *num.* 28. Si nempe diviſio ſit facta ex conventione partium: ſecus ſi Legis, aut Judicis auctoritate, tunc enim minor ſufficit læſio. Vide Fachin. & Cyriac. *ll. cit.* & DD. *in d. L.* 3. Ciarlin. *l. c.* Si vero fuit facta inter minores, ut reformetur, ſufficit læſio ultra dimidium, licet habuerint ſcientiam inæqualitatis; quia non poſſunt ſibi præjudicare ſine decreto Judicis. DD. apud Ciarl. *loc. cit.* Fachin. *ut ſupra. verſ. excipio.*

8 Facta inter fratres, quorum uni bona libera tantum, alteri fideicommiſſaria obtingunt, eſt nulla, & tanquam iniqua reformanda; quia habet vim permutationis, & in permutatione partes debent eſſe æquales. Menoch. *præſ.* 118. *lib.* 3. Oddo *de reſtit. in integr. quæſt.* 66. Mangil. *de evictíon. quæſt.* 114. *n.* 4. 5. & 12. Ciarl. *cap.* 118. *a num.* 1. Cyriac. *d. controv.* 325. *a n.* 3.

9 Facta a minoribus ſine decreto Judicis eſt nulla ipſo jure. Menoch. *de arbitr. caſ.* 171. *n.* 34. & *de præſ. lib.* 3. *præſ.* 61. *n.* 1. Ciarlin. *loc. cit. n.* 7. Facta vero procuratoribus præſentibus, & arbitris, non ſervatis ſolemnitatibus, eſt pariter nulla. Ciar. *l. c. n.* 11.

10 Facta per dolum, & fraudem, etiam in favorem, poteſt reſcindi. Fachin. *d. lib.* 8. *contr. Jur. cap.* 36. tex. *in d. L.* 3. *C. comm. utriuſque Jud.* & ibi gloſ. *in verb. per fraudem.* & *DD.*

11 Non præſumitur, ſed eſt probanda. Menoch. *præſ.* 60. *d. lib.* 3. ubi late quomodo etiam conjecturis probetur. Ciarl. *cap.* 16. *n.* 2. Gratian. *diſc. for. cap.* 555. *num.* 2. Cyriac. *contr.* 650. *n.* 1. Inter ruſticos qualiter facienda, vide Cyriac. *contr.* 392. non extinguit fideicommiſſum. Menoch. *præſ.* 115. Rot. apud Merlin. *dec.* 250. *num.* 5.

12 Diximus, diviſionem hæreditatis inter fratres ita faciendam eſſe, ut major dividat, minor eligat, ſed hoc intelligendum eſt non de majori ætate, ſed de illo, qui diutius res paternas adminiſtravit, uti inter ſocios ſtudii, is, qui diutius fuit in ſtudio. Fagnan. *in p.* 1. *tertii Decret. cap. ſi Epiſcopus, de Paroch. n.* 7.

13 Diviſio bonorum inæqualis inter filios poteſt fieri a patre, ſalva tamen illorum legitima. Cyriac. *controv.* 312. *num.* 6. Bich. *deciſ.* 30. *num.* 9. tex. *in* §. 1. ibi: *reliquum vero jacet in voluntate parentum: auth. de trient. & ſemiſſ.* Menoch. *de præſum. d. lib.* 3. *præſ.* 118. *num.* 2.

DIVITIÆ.

Praxis Divitiarum.

1 Divitiæ non auferunt privilegium miſerabilium perſonarum pupillis, viduis, & minoribus. Ciarl. *contr. for. cap.* 160. *n.* 57. Theſ. *dec.* 177. *n.* 3. Covar. *pract. quæſt. cap.* 6. *n.* 2. *poſt med.* Natta *conſ.* 590. Gratian. *diſcept. for. cap.* 182. *num.* 2.

2 Divites mitius puniuntur quam pauperes. *cap. fin.* ubi gl. Hoſt. Abb. Anchar. & alii. *de pœn.* & ibi gloſ. *in verb. nobilitati. cap. paſtoralis.* ubi Felin. *de off. deleg.* Tiraq. *de pœn. temper. cauſ.* 31. Farin. *q.* 98. *cauſ.* 14. licet lex, vel ſtatutum pœnale expreſſe infligeret pœnam ſine miſericordia. Rol. *conſ.* 63. & DD. *cit.* quæ procedunt in pœna corporali, non vero in pecuniaria; nam ſicut plebei in pœna corporali magis puniuntur, quam nobiles, ita nobiles in pecunia magis ſunt puniendi quam plebei. Covar. *var. reſ. lib.* 2. *cap.* 9. *n.* 3. Clar. *in* §. *fin. q.* 60. *nu.* 24. Farin. *l. c.* gloſ. *in cap. cum quidam verb. dignitate. in fin. de jurejur.*

3 Divitiæ, licet non ſint neceſſariæ ad militiam, ſi tamen adſunt, faciunt militem majoris conditionis, & conferunt valde ad nobilitatem. Tiraq. *de nobilit. cap.* 3. Cyriac. *contr.* 201. *num.* 202.

4 Divitiæ ſunt accidentales, ſicut & bona externa, quæ facile adſunt, & abſunt hominibus. Pacian. *de prob. lib.* 1. *cap.* 54. *num.* 16. Acquiruntur, & amittuntur impetu fortunæ. Alciat. *de præſ. reg.* 2. *præſ.* 27. *num.* 3. Menoch. *de præſ. lib.* 6. *præſ.* 28. *num.* 8. & earum perſeverantia non præſumitur. Maſcard. *de prob. concl.* 526. *n.* 8. ſed vide infra *num.* 11.

5 Divitiæ non præſumitur. Tuſch. *litt. D. concl.* 547. Gratian. *diſc. for. cap.* 689. *n.* 36. quia quilibet nudus, & pauper naſcitur. Maſcard. *de prob. concl.* 1134. Sperel. *dec.* 138. *nu.* 58. Juſt. *de diſpenſat. lib.* 1. *cap.* 7. *a num.* 80. Alciatus *loc. cit. in addit.* limit. *ut infra.*

Dives dicitur pauper, ſi ſuis divitiis uti non poteſt. 6
Rot. *dec.* 97. *p.* 2. *diverſ. nu.* 3. Lotter. *de re Benef. lib.* 2. *q.* 8. *n.* 59. Juſt. *loc. cit. n.* 109.

Divitiæ conferunt ad nobilitatem, ſed non nobilitant. 7
Tiraquel. *de prob. cap.* 3. *num*[illegible]3. Pacian. *lib.* 2. *de prob. cap.* 27. Bar. *in L.* 1. *q.* 3. *num.* 47. *Cod. de dignit.* quia ſine divitiis de nobilitate certare ſtultum eſt. Hoſt. *in cap. tuæ, de conſanguin.* Tiraquel. *de nobilit. cap.* 25. Barboſ. *axiomat. lib.* 4. *cap.* 42. *axiom n.* 2.

Dives ille dicitur, qui bonis moribus eſt dives, pau- 8
per vero, qui malis moribus laborat. Bal. *in L. humilem. Cod. de inceſt. nupt.* & ideo magis creditur pauperi fideli, quam diviti vitioſo. Bal. *in cap. ſi qui teſtium. num.* 5. *de teſt.* Campeg. *de teſt. reg.* 113. *in* 5. *fallent.* Farin. *de oppoſ. contr. teſt. perſ. q.* 57. *num.* 43. quia non paupertas facit quem vilem, ſed mali mores. Bal. *in d. l. humilem.* Cravet. *conſ.* 294. *nu.* 12. Tuſch. *pract. concl. litt. T. concl.* 20. apud Eccleſ. *obſer. for.* 98. *a n.* 13. *ad* 18. ubi de teſtibus pauperibus.

Dives reputatur, qui poteſt facere, ut ſit dives. *L.* 9
qui poteſt facere 135. *ff. de reg. Jur.* Ideo repudians alimenta ipſi ex legato debita, non poteſt alimenta petere ex officio Judicis qua pauper; quia per ipſum tunc ſtat, quod ſit talis pauper, cum poſſit fieri dives, acceptando alimenta ex legato debita &c. *L. ſed etſi* 28. §. *perinde. ff. de petit. hered.* Rot. *dec.* 72. *p.* 4. *rec. tom.* 1. *nu.* 5. *L. ſi vero.* 65. §. *perveniſſe. ff. ſol. matr.* Surdus *de aliment. tit.* 9. *quæſ.* 4. *num.* 31.

Quær. quales divitiæ requirantur in avo materno, 10
ad effectum, ut in ſubſidium dotare teneatur neptem ex filia? Reſp. non requiri quamdam exuberantiam, ſive ſuperfluitatem, ſed ſufficit, quod per aſſignationem dotis ipſe dotans non conſtituatur in egeſtate. Roman. *conſ.* 364. *nu.* 1. *ſeqq.* Theſ. 211. *num.* 23. Rot. *dec.* 233. *p.* 2. *rec.* ubi quomodo probentur divitiæ.

Quær. ſecundo, an qui olim fuit dives, præſuma- 11
tur adhuc hodie dives? Reſp. quod, ſi agatur de probandis divitiis ſimpliciter, & generaliter, qui olim fuit dives, adhuc præſumatur talis; quia non præſumitur amiſiſſe dominium rerum ſuarum. DD. apud Alciat. *de præſum. d. reg.* 2. *præſ.* 27. *num.* 1. & ſic tunc fallit regula ſupra *nu.* 5. tradita, quod divitiæ non præſumantur. Secus vero dicendum, dum agitur de probandis divitiis in certa quantitate: nam qui olim habuit mille, non præſumitur adhuc hodie eundem illa habere, niſi probetur; quia ubi agitur de probanda continuatione alicujus univerſi, qui habuit in præteritum, non præſumitur hodie habere. *arg. L. in confirmando.* ubi Bart. *ff. de confirm. tut.* vide Alciat. *loc. c.*

An vero olim pauper, cenſeatur etiam hodie pau- 12
per? vide Menoch. *de præſum. lib.* 6. *præſ.* 28. *num.* 1. Alciat. *loc. cit. num.* 3. qui contra nonnullos affirmative reſpondet, ob rationes ſupra allatas; & quod in futurum præſumatur, quod poſſit, & debeat ditari; quia rationi conſentaneum eſt, ut homo, qui natus eſt ad laborem, ſua induſtria, & laboribus indies efficiatur dives. Menoch. *loc. cit.*

Pauper vero dives factus, an præſumatur ex ſua in- 13
duſtria, an vero ex bonis alienis, ut in adminiſtratore, vide cit. Menoch. ubi, quod poſſit præſumi ditaſſe ex ſua induſtria, ſi adſit aliqua cauſa in præſumendi v. g. ex qualitate negotii, alias ſecus.

Porro, quando non argumentatur de præterito ad 14
præſens, ſed ſimpliciter de præſenti agitur, non præſumitur aliquis nec dives, nec pauper, ſed probare debet, qui in ea ſe fundat. gloſ. *in L. ſi vero*, §. *qui pro rei qualitate. ff. qui ſatiſd. cogan.* Alciat. *loc. cit. nu.* 4. ubi late. Et quomodo divitiæ probentur, vide DD. apud cit. Alciat.

DIVORTIUM.

Praxis Divortii.

Divortium poteſt conſiderari, & quoad vinculum, 1
& quoad thorum: quoad vinculum erat in uſu apud Hebræos, qui poterant dare libellum repudii, juxta legem Moyſis *cap.* 24. *Deuter.* & quidem ſecundum aliquos permiſſive tantum, vel Deo id permittente, tanquam minus malum, ad vitanda majora, ut docuit S. Thom. *in* 4. *diſt.* 33. *q.* 2. *a.* 2. & ibi Scotus *q.* 3. S. Hieronym. in Matth. *lib.* 5. *cap.* 5. Tiraquel. *lib.* 9.

connub. n. 5. Covar. *de matrim. p.* 2. *c.* 7. §. 4. *nu.* 4. & probatum ex Matth. 19. ex illis verbis Chriſti, *quoniam Moyſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere uxores veſtras, ab initio autem non fuit ſic*. Secundum plures vero [illegible]iam licite, diſpenſante Domino in matrimonii indiſſolubilitate, juxta Bellarm. *l.* 1. *de matr. cap.* 17. & alios apud eundem. Poſt legem vero Evangelii, nec eſt licitum, nec permiſſum dare libellum repudii etiam Judæis. Gonzal. *in* 4. *Decret. tit.* 19 *nu.* 12. Ciarl. *contr. for. cap.* 42. *nu.* 72. & 73. Sanz. *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 1. *n.* 9. & apud illos alii, ubi an, & quando unus ad fidem converſus poſſit tranſire ad ſecunda vota. Dabatur autem ab Hebræis libellus repudii quacumque ex cauſa; & non tantum ex cauſa fornicationis; patet ex Matth. *c.* 19. quia Phariſæi interrogarunt Chriſtum, *an quacumque ex cauſa liceret uxorem dimittere*, ergo ſupponebant varias eſſe cauſas repudii.

2 Sed quid dicendum de matrimonio hæreticorum, ſaltem illorum, qui credunt, illud eſſe diſſolubile, & licitum eſſe libellum repudii, eritne validum illorum matrimonium? Reſp. vel hæretici illi habent intentionem faciendi, quod facit vera Eccleſia in matrimonio, vel ut Chriſtus inſtituit, & tunc validum erit illorum matrimonium, & indiſſolubile, licet hæretici illi exiſtiment, matrimonium eſſe ex cauſa diſſolubile, & licitum libellum repudii, imo licet etiam hunc errorem explicent, & non tantum mente retineant. Idem dic, ſi hæreticus vellt contrahere juxta naturam matrimonii, quæcumque illa ſit. Si vero expreſſe velint contrahere, & non aliter, ſive illam intentionem explicent, ſive mente retineant, ſub conditione diſſolubilitatis, nullum eſſe matrimonium; quia tunc volunt contrahere ſub conditione, quæ eſt contra ſubſtantiam matrimonii, tales enim conditiones vitiant matrimonium. *cap. fin. de condit. appoſ.* Pontius *de matrim. in append. c.* 9. §. 2. *n.* 11. Leſſ. *de Juſt. l.* 7. *c.* 18. *dub.* 15. Gonzal. *in* 4. *decret. tit.* 5. *c.* 7. Barb. *in d. cap. ſi conditiones. fin. de condit. appoſ. l.* 4. Et tali caſu, quando matrimonium hæreticorum nullum eſt, ſi unus convertitur ad fidem Catholicam, poterit contrahere cum Catholica; non vero ſi matrimonium cum hæretica contractum fuit validum, juxta diſtinctionem datam.

3 Conſiderando autem divortium tantum quoad thori ſeparationem, illud non pendet a conjugum voluntate. *c. tua nos, de jurejur.* ubi Abb. Surd. *de alim. tit.* 7. *q.* 17. *a n.* 17. Gratian. *diſc. for. c.* 65. *nu.* 26. Sperel. *dec.* 138. *nu.* 10. ſed Eccleſiæ judicio & judicis determinatione ſeparari debent. *cap. porro.* ubi Abb. *de divort.* gloſ. *in cap. plerumque de donat. inter vir. & uxor. verb. judicio*. Rot. apud Sperel *loc. cit.* & in dubio Judex debet adhærere parti, quæ impugnat ſeparationem, & fiſcus debet ſemper parti impugnanti adhærere. Sperel. *loc. cit.* & ſi de facto mutua ſe voluntate ſepararunt, Judex Eccleſiaſticus debet illos compellere, ut reintegrent thorum, etiam ſub cenſuris, & hoc ob periculum incontinentiæ. Sanch. *de matr. l.* 9. *diſp.* 4. *nu.* 5. Abb. *in cap. per veſtras, donat. inter vir. & uxor.* ubi Butr. *& in c.* 5. *de conjug. lepr.* & probatur *ex cap. ſignificaſti, de divort.* Farin. *de delict. carn. q.* 143. §. *expulſio*. Imo nec ob vinculum parentelæ, vel adulterii, ut dictum eſt in verb. *Conjuges. num.* 3. vide etiam infra *n.* 22.

4 Ampliatur primo, ut neque ob mariti ſævitiem poſſit uxor diſcedere a marito propria auctoritate, niſi ſit periculum in mora, ſed eſt reſtituenda marito, data per illum cautione de non offendendo. *cap. ex tranſmiſſa, de reſt. ſpol. cap. litteras, eod. tit.* § *fin.* ubi Abb. Butr. Imol. & alii. Covar. *de matr. p.* 2. *c.* 7. §. 5. *n.* 1. Sanch. *de matr. lib.* 10. *diſp.* 18. *a n.* 2. Farin. *l. c. num.* 132. licet maritus incidiſſet in ſævitiem ob culpam uxoris, vel ob adulterium. Sanch. *l. cit. nu.* 5. tex. *in cap. ſi de Benedicto.* 32. *q.* 1. *L. nec timorem. ff. de eo, quod met. cauſ.* Sperel. *deciſ.* 139. *n.* 70. ubi quod etiam tunc maritus cavere debeat.

5 Ampliat. ſecundo, ut neque ob omnem ſævitiem divortium ſit concedendum; quia modica, & diſcreta verberatio ad uxoris correctionem omni jure viro eſt licita. Sperel. *dec.* 139. *num.* 6. *L. unic. Cod. de emend. propinq.* Sanch. *de matr. d. lib.* 10. *diſp.* 18. *n.* 16. Surd. *de alim. tit.* 7. *q.* 16. *num.* 4. Theſ. *dec.* 130 *n.* 2. Farin. *conſ.* 158. *& de delict. carn. q.* 143. §. *verberatio. a nu.* 179. Paſchal. *de patr. pot. p.* 3. *cap.* 4. *numer.* 20. *&* 21. Menoch. *de arbitr. caſ.* 364. *nu.* 8. adeo ut non poſſit cogi ad fidejubendum de non verberando moderate. Sur. *de alim. tit.* 7. *q.* 16. *n.* 11. & ſi de facto promiſit, etiam cum juramento, non obligatur; quia eſt contra bonos mores. *arg. L. ſi plagii.* 123. *ff. de V. O.* Abb. *in d. cap. ex tranſmiſſa*. Gratian. *diſc. for. c.* 738. *n.* 71. Sperel. *l. c. nu.* 10. Imo nec propter unicam percuſſionem atrocem, ex cauſa iræ prædominantis; quia ex uno actu ſævities non concluditur. DD. apud Sperel. *loc. cit. num.* 18. qui tamen id regulariter intelligit verum eſſe. Et Sanch. *ubi ſup. nu.* 16. licet graviter percutiens peccet mortaliter. Sanch. *loc. cit.* Bonac. *in Decalog. diſp.* 6. *q. un. punt.* 6.

Limit. primo, ſi ſævitia eſſet tam atrox, & talis timor, ut periculum ſit, quod cautione non obſtante, uxor offendatur; tunc enim non datur manutentio marito. *cap. litteras, de reſt. ſpol.* §. *fin.* ubi Abb. & alii apud Sperel. *dec.* 129. *a nu.* 48. Sanch. *l. c.* Rot. apud Merlin. *dec.* 446. *n.* 1. *&* 2. ubi id relinquitur arbitrio Judicis, qui timor poteſt probari per teſtes. Item ex minis de occidendo, ſi ſit ſolitus exequi minas; quia ſatiſdatio malevolam animam non immutat. §. *noviſſime. &* §. *fin. inſt. de ſuſpect. tut.* gloſ. *in cap. accedens. verb. inimicis.* 4. *ut lit. non conteſt.* Riccius *in prax. matr. reſ.* 219. Theſ. *d. dec.* 130. Merlin. Menoch. Farin. *ubi ſupra*. Sperel. *loc. cit.* Cyriac. *contr.* 172. *a n.* 20. tunc itaque lite pendente ſuper ſævitia, & ſeparatione thori mulier ſequeſtratur apud honeſtas matronas. *d. cap. ex tranſmiſſa*. gloſ. *in cap. ſi de Benedicto.* 32. *q.* 1. Capon. *diſc. for.* 29. *num.* 51. ad quod, domus paterna, vel materna reputatur regulariter idonea, niſi ſoceri poditeitia ſit ſuſpecta Genero; tunc enim poſſet apud alios conſanguineos, vel in Monaſterio ſequeſtrari. Cyriac. Farin. & Sperel. *ll. cc.* 6

Porro ſævities debet probari teſtibus omni exceptione majoribus; quia cauſa ſeparationis eſt ardua Sperel. *dec.* 139. Natta *conſ.* 616. ſed vide Rot. infra citandam. Servi tamen, & familiares admittuntur; quia quæ domi fiunt, non facile per exteros probari poſſunt. *cap. veniens* 38. *de teſtib.* Farin. *de delict. carn. q.* 143. §. *probatio ſævitiei. n.* 166. Feder. de Sen. *conſ.* 119. & ut concludenter probetur, debet certis probationibus, non tantum præſumptivis, verificari. Nat. & Sperel. *ll. cc.* non dicitur probata ex eo, quod mulier fuerit audita in domo clamans, & plorans, & auxilium vicinorum invocans, nec per livorem, vel tumorem oculorum, quia hæc aliunde poſſunt cauſari. Farin. *loc. cit. a num.* 169. Sperel. *loc. cit. num.* 91. Rol. *conſ.* 27. Sufficit tamen, quod probetur teſtibus ſingularibus; item per publicam vocem, & famam, maxime ſi cum fama concurrit unus teſtis. Sanch. *de matr. lib.* 10. *diſp.* 18. *num.* 11. ubi DD. & Farin. *loc. cit. num.* 173. Dummodo teſtes ſingulares non ſint tantum de auditu. Et quod probetur teſtibus ſingularibus, intellige, id procedere, quando agitur de probando habitu ſucceſſivo ſæviendi, & ſic de ſævitia in genere, non vero quando ageretur de probanda certa ſpecie, & actu ſævitiæ, ut de probando adulterio diximus in verbo *adulterium. num.* 3. & tenent Innoc. *in cap. qualiter, & quando.* 24. *col.* 1. *de accuſ.* Gratian. *diſc. for. cap.* 738. *num.* 52. Sperel. *d. deciſ.* 139. *numer.* 88. *&* 89. Rot. *deciſ.* 155. *numer.* 61. *&* 62. *p.* 6. *rec.* quæ eſt deciſio magiſtralis in hac materia ſeparationis thori ex cauſa ſævitiæ, odii capitalis &c. Hinc Farinac. *loc. cit. numer.* 177. docet, quod quando agitur de probanda ſævitia in genere, magis credatur teſtibus deponentibus de affirmativa, quam deponentibus de negativa. Plura de hac materia ſævitiæ, & qualis eſſe debeat, ac qualiter probata, pro emergentia caſus videre poteris apud Farinc. *loc. cit. queſ.* 143. *a n.* 128. & DD. *mox cit.* Sanch. *de matrim. cit. l.* 10. *diſp.* 18. *per tot.* Rot. *deciſ.* 324. *d. p.* 6. *rec.* & alios paſſim. Quid vero ſi pars innocens remiſit injuriam iſtam. Vide infra *n.* 12. 7

Thori ſeparatio conceditur etiam ob adulterium; dummodo fuerit ſufficienter probatum; & licet ſufficiat violenta præſumptio, & diximus in verbo *adulterium nu.* 3. hæc tamen non deducitur ex acceſſu viri ad meretricem; quia non omnes, qui accedunt meretrices, fornicantur; ſed multi accedunt, ut diſcurrant, vel canentes audiant: neque ex eo, quod mulier marito objecerit adulterium, & ille riſerit; quia in odioſis 8

non

non procedit regula, *qui tacet &c.* Sperel. *dec.* 140. *nu.* 14. & riſus videtur cauſatus a Zelotypia uxoris, & ſactum quiſque ſuum dubium declarare poteſt. Imo nec ob expreſſam adulterii confeſſionem a marito factam ſeparatio fieri poteſt, ob colluſiones, quæ inter conjuges ſeparari volentes. intervenire ſolent, & poſſunt. Sperel. *loc. cit. num.* 17. quod tamen Farinac. *de delict. carn. d. quæſ.* 143. *num.* 18. admitti, quando agitur de diſſolutione vinculi, ſecus, ſi agatur de ſola ſeparatione thori, & quod tunc ſufficiat confeſſio etiam extrajudicialis adulteri, tenuit Rot. *deciſ.* 337. *num.* 9. *&* 10. *p.* 12. *& deciſ.* 818. *num.* 4. *p.* 18. *tom.* 2. *recent.* ubi alia Rot. Cyriac. *contr.* 171. *num.* 13. *&* 14.

9 Sunt autem conjecturæ, & præſumptiones violentæ, ſi nudus cum nuda, ſolus cum ſola, in eodem lecto, in locis ſecretis, hora ſuſpecta inventi fuerint. *gl. in cap. dixit Dominus.* 32. *q.* 1. in verbo *Suſpicio*. Vel ſi ſecrete fuit ingreſſus domum mulieris. Bonac. *de matr. q.* 4. *pun.* 5. Capon. *diſc. for.* 29. vide etiam Cyriac. *contr.* 171. *per tot.* Farin. *loc. cit. q.* 143. *num.* 10. *& quæſ.* 136. *n.* 18. *& per tot.* apud quos late, quomodo ad hunc effectum probetur adulterium.

10 Ampliatur, quod concedatur ſeparatio ob pernoctationem uxoris extra domum contra voluntatem viri, etiam non probata fornicatione; quia ſuſpicio adulterii ſufficit ad ſeparationem. *L. confeſſum. Cod. de repud. gl. in cap. non oportet. diſt.* 81. Riccius *in prax. var. reſ. p.* 3. *reſ.* 556. Burſat. *conſ.* 228. *num.* 12. Quæ procedunt tamen, quando neſcitur, quo uxor iverit, vel ivit ad loca ſuſpecta.

11 Sed quid, ſi uxor expulſa, vel ob negata alimenta diſcedens, fuerit fornicata, habebitne locum thori ſeparatio? Reſponſio eſt affirmativa. Diana *par.* 9. *tract.* 8. *reſ.* 38. Sanz. *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 5. *num.* 6. & alii apud eoſdem contra Texedam putantem, expellentem videri adulterio conſentire, qui id probant *ex cap. ſignificaſti de divortiis. & cap. ex litteris. eodem.* Farinac. *loc. cit. n.* 12. niſi maritus in adulterium conſenſerit, aut in hunc finem illam domo expulerit. vide Farin. *loc. cit.* Ventrigl. *in prax. annot.* 10. *n.* 3.

12 Quær. primo, quid ſi conſtat, adulterium, vel injuriam a marito fuiſſe remiſſam, uti tacendo, vel cognoſcendo uxorem, & econtra. Reſpondetur non habere tunc locum thori ſeparationem. Bar. & DD. *in L. ſi uxor. ff. de adult.* Oſaſcus *dec.* 77. *num.* 36. Sanz. *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 14. Farin. *de delict. carn. q.* 142. *num.* 68. Sperel. *dec.* 140. *num.* 24. Cyriac. *contr.* 171. *num.* 29. apud quem, & apud Sanch. *loc. cit.* videre poteris aliquas limitationes. Idem dic de ſævitie tacite remiſſa. Dicitur vero remiſſa, ſi diſſimulavit, nec ſtatim ad animum reduxit, vel per cohabitationem, aut taciturnitatem. Sperel. *dec.* 139. *num.* 94. Farin. *conſ.* 157. *n.* 11. *p.* 2. Paſchal. *de patr. pot. par.* 3. *cap.* 4. *a num.* 38. Rot. *deciſ.* 155. *n.* 12. *p.* 6. *rec.* ubi alia Rot. *in deciſ.* 135. *n.* 3. *& deciſ.* 193. *poſt volum.* 2. *conſil. Farinac.* deberet tamen illa reconciliatio probari. Gratian. *diſc. for. cap.* 738. *num.* 62. & apud illum Card. Seraph. *deciſ.* 25. *num.* 3. ubi illa probatio remanſit excluſa, ex depoſitione ancillæ deponentis, poſt verbera uxorem non amplius cum viro concubuiſſe, ſed ſemper cum eadem ancilla dormiviſſe. Imo etiamſi antiquæ injuriæ ſint per reconciliationem remiſſæ, poſſunt adhuc in judicium deduci ad effectum ſeparationis, ſi poſt reconciliationem nova ſævities, etiam unica, limites correctionis excedens ſuperveniat: non quidem principaliter, ſed ad probandum antiquum odium, & conſuetudinem ſæviendi. Ita Rot. *deciſ.* 706. *num.* 4. *p.* 1. *rec.* Burſat. *conſ.* 133. *num.* 11. *ſeqq.* Sperel. *d. deciſ.* 139. *num.* 94. nam remiſſio injuriæ ſive ob adulterium, ſive ob ſævitiem, cenſetur facta de præteritis, non vero de futuris. DD. *cit.* Covar. *in* 4. *p.* 2. *cap.* 7. §. 6. *n.* 7.

13 Quæres ſecundo, an mulier, vel uxor poſſit civiliter accuſare mariti adulterium, vel e contra? Reſpondetur de Jure civili non poſſe, bene vero de Jure Canonico. Sperel. *d. dec.* 140. *a n.* 1. Covar. *de matrim. par.* 2. *cap.* 7. §. 6. *n.* 7. & probatur *in cap. Chriſtiana.* 32. *quæſt.* 5. Abb. *in cap. tuæ. de procuratoribus & in cap.* 1. *ut lite non conteſt.* S. Thom. *in quarto. quæſt.* 35. non tantum in ordine ad ſeparationem thori, ſed etiam ad reſtitutionem dotis. Clarus *in §. adulterium. nu.* 12. Sanz. *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 3. Farin. *de delict. carn. quæſt.* 143. *a num.* 9. Gratian. *diſc. for. cap.* 738. *a num.* 50. etiam ob ſimplicem fornicatione cum ſoluta habitam, & etiam ob unicum adulterium. Ventrigl. *loc. cit. num.* 5.

14 Quæres tertio, quid ſi uxor committat adulterium, quia maritus illi recuſat reddere debitum? Reſpondetur, quidquid dicat Riccius *in praxi variar. reſolut. par.* 3. *reſ.* 570. *num.* 6. ammittere dotem, lucrum dotis, imo & paraphernalia. Farin. *dicta quæſt.* 142. *num.* 11. Menoch. *de arbitr. caſ.* 287. Surd. *de alim. tit.* 7. *quæſt.* 16. Sanz. *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 5. *a num.* 3. Clar. *in §. Adulterium. num.* 12. & conceditur ſeparatio thori. Farin. *loc. cit. num.* 12. niſi debitum negaſſet eo fine, ut fornicaretur.

15 Porro licet uxori debeantur a marito expenſæ litis ſuper ſeparatione thori, ut ſupra in verb. *alimenta nu.* 38. tamen ſi uxor ſuccumbat, tenetur illas reſtituere, tum quia ab initio fuit in mala fide; tum quia inter Conjuges debet ſervari æqualitas. Sperell. *dec.* 138. *num.* 98. Et amittit dotem, ac lucrum dotis ob adulterium, licet matrimonium eſſet nullum ob parentelam &c. gloſ. ubi ponit rationes pro & contra. *in cap. plerumque, de donat. inter vir. & uxor. in verb. repetere.* Covar. *in quarto par.* 2. *cap.* 7. §. 6. *num.* 1. Surdus *de aliment. tit.* 7. *quæſt.* 16. *num.* 22. & alii apud Farin. *d. q.* 142. Clar. *in §. adulterium. num.* 14. præcedente tamen Judicis ſententia, & interim debet fidejubere de illis alimentis reſtituendis. Spell. *loc. cit.* Imo uxori ob illius adulterium a marito ſeparatæ, non permittitur, ubi vult, habitare; ſed cogitur permanere, ubi impoſterum non poſſit impudice vivere. *cap. de Benedicto.* 32. *quæſt.* 1. Cyriacus *controv.* 172. *num.* 106. neque poteſt petere dotem, nec alimenta. Farin. *dicta quæſt.* 142. Plura vide in verb. *alimenta a num.* 18. & in verb. *Conjuges*.

16 Thori ſeparatio conceditur etiam ob votum caſtitatis utriuſque Conjugis, dummodo de illo conſtet; non ſufficit enim, quod conjuges fateantur, ſe emiſiſſe votum caſtitatis; quia in rebus prohibitis, quæ ex cauſa tantum conceduntur, vel permittuntur, aſſertio facientis non probat cauſam. Gloſ. *in cap. litteras. verſ. divertit. de reſtit. ſpol. & in cap. fin. verſ. in fraudem. de frigidis & maleficiatis.* De hac materia, an nempe poſt matrimonium contractum licitum ſit conjugibus mutuo conſenſu vovere caſtitatem, & an per hoc poſſint ſeparari tam a thoro, quam a cohabitatione, vide Sanch. *de matr. lib.* 9. *diſp.* 37. *a n.* 14. *ſeqq.*

17 Præterea thori ſeparatio conceditur, ſi Conjux conatur alium perducere ad Sodomiam, vel cum aliis fuit ſodomitatus; quia Conjux non tenetur cohabitare cum periculo vitæ ſpiritualis; ſicut nec vitæ temporalis. S. S. Auguſtinus & Ambroſius apud Sperell. *dec.* 140. *a num.* 38. Covar. *de matrim. par.* 2. *cap.* 7. §. 5. Menoch. *de arbitrar. caſ.* 286. *n.* 14. Sanz *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 4. *a n.* 3. Innoc. *in cap.* 1. *de adulter.* Sylveſt. *v. divortium.* DD. apud Farin. *d. q.* 143. *num.* 83. *&* 87. & non minus in adulterio ſodomitico, quam in naturali violatur thorus. Sanz. *de matrim. loc. cit.* Bonacin. *de matrim. quæſt.* 4. *puncto* 5. Clarus *in §. Sodomia num.* 7. Hæc autem Sodomia non probatur juramento Conjugis, alias innumera fierent divortia; quia nemo debet eſſe teſtis in cauſa propria. Sperel. *deciſ.* 140. Poteſt vero probari, ſi teſtes deponant ſe interjecto pariete audiviſſe preces, vel minas unius, & tergiverſationes alterius. Farin. *de delict. carnis q.* 148. *a num* 66. *& de teſtib. quæſt.* 69. & ut teſtium dicta relevent, requiruntur etiam aliquot adminicula, ut ſi unus Conjux laborat infamia ſuper tali delicto, & alter eſt timoratæ conſcientiæ; ſimplici vero mulieris aſſertioni non creditur: Neque refert, quod Virgini aſſerenti, ſe ab aliquo cognitam, creditur; quia tunc ad credendum concurrit aliquod adminiculum, vel indicium, ſcilicet prægnantia. Paſchal. *de patr. pot. par.* 1. *cap.* 5. *num.* 65. *&* 68. ſufficiunt tamen teſtes etiam inhabiles, dummodo non ſint inimici, vel de audito alieno. Capon. *diſc. for.* 29. *num.* 27. Quæ aſſertio ampliatur etiam ad pollutionem extra vas. Sanz. *de matrim. d. lib.* 10. *diſp.* 4. Farin. *loc. cit. quæſt.* 143. §. *Sodomia. a n.* 90. ubi vide. Limita vero concluſionem, quod non procedat in copula Sodomitica imperfecta ob ſemen non emiſſum. Diana *par.* 9. *tract.* 8. *reſ.* 37. Sanz. *loc. cit.*

18 Quæres, an ſicut divortium conceditur ob adulterium uxoris, ita etiam concedatur ob adulterium mariti? Reſpondetur affirmative juxta communiorem apud Capon. *diſcept. for.* 29. Sanz. *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 3. *nu.* 6.

favorem adverſarii, in ejus odium detorqueri non debet. *L. quod favore. Cod. de LL.* Guidopap. *dec.* 45. gloſ. *cit. in d. L. fin.* Limit. in iis, quæ ſcivit a ſuo Cliente ut advocatus. Cabal. *reſ. crim. caſ.* 159. Aſflict. *in conſtit. Regni lib.* 1. *rub.* 31. *de præſtat. Sacram. ab advocat.*

15 Advocatus, licet non debeat eſſe præſens, quando Cliens reſpondet poſitionibus. Bar. *in L. cum Jud. ff. de jurejur.* tamen, quando Cliens eſt ruſticus, vel alia perſona ſimplex, poteſt eſſe præſens: non tamen datur illi copia poſitionum. Specul. *tit. de poſit. gl.* 3. *n.* 7. Eccleſ. *obſ. for.* 61. *num.* 22. apud quem DD. & hoc ad effectum, ut clientulum ſuum defendere poſſit, ſi Judex cavilloſis depoſitionibus illum velit decipere.

16 Neque tenetur virtute monitoriorum ad relevandum ſecreta ſuorum clientum. Barb. *de offic. Epiſc. p.* 2. *alleg.* 96. *num.* 65. Dian. *p.* 9. *tr.* 9. *reſ.* 48. Bonac. *de oblig. denuncian. diſp.* 6.

17 Advocatus & quilibet Doctor fabrum prope obſtrepentem expellere poteſt. DD. *in L.* 1. *ff. ſol. matrim. ubi* Alex. *num.* 53. Jaſ. *num.* 46. Socin. jun. *num.* 276. Alciatus *num.* 52. Menoch. *de arb. caſ.* 237. *n.* 4. ubi ampliat, & limitat.

18 Advocatus Eccleſiaſticus non efficitur irregularis, ſi Reum ſanguinis defendat. tex. *in cap. ſententiam ſanguinis, ne Cler. vel Monach.* ubi ſolum prohibetur Clericus aliquid exercere, per quod tendatur ad ſanguinis vindictam, non vero Reum defendere. Rubeus *in annot. ad deciſ. Rot. Rom.* 617. *num.* 69. *p.* 4. *rec. tom.* 3. ubi Marian. Socin. *in cap. ad audientiam. col. ult. de bonis*.

19 Advocatus Vaſallus patrocinium præſtans pro extraneo contra dominum directum feudi, beneficio privari poteſt, ac ſi contra ſuum dominum militaſſet. ad tex. *in lib.* 2. *feud. tit.* 24. gloſ. *in cap. fin.* §. *clericus. de poſtulan.* P. Pithing *eod. tit. n.* 13. Gail. *lib.* 1. *pract. obſerv.* 88. *num.* 5. Item donatarius agens adverſus donatorem; quia tunc ab eodem, tanquam ingrato revocatur donatio. *DD. cit.* Abb. *in cit. cap. fin. num.* 2. Item Clericus agens contra Eccleſiam, a qua beneficium obtinet, poteſt eodem privari. *cit.* §. *Clericus.* & ibi gloſ. & Pithing cit. Item habens ſalarium a Civitate, ſi patrocinetur contra illam, ab officio removeri poteſt. Specul. *tit. de feud.* §. *quoniam. n.* 33. Bart. *in L.* 2. *C. de advocat. diverſ. jud.* Gail. *loc. c. num.* 7. contra Panorm. *in d. cap. fin.* & ſic de aliis, ut apud *DD. cit.* quæ tamen limitantur, ſi patrocinentur auctoritate Judicis, Superiorum &c. *DD. cit.*

20 Non ſolet facere quietantias de honorariis ipſi datis, nec debet. Rot. *deciſ.* 597. *n.* 1. *p.* 4. *rec. tom.* 1.

DOCTRINA CHRISTIANA.

Praxis Doctrinæ Chriſtianæ.

1 Concil. Trid. quoad Doctrinam Chriſtianam declarat, & decernit in hæc verba: *Fidem, ſaltem Dominicis, & aliis feſtivis diebus pueros in ſingulis Parochiis fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum, & parentes diligenter ab iis, ad quos ſpectabit, doceri curent, & ſi opus ſit, etiam per cenſuras Eccleſiaſticas compellant, non obſtantibus privilegiis, & conſuetudinibus.* Ita *ſeſſ.* 24. *cap.* 4. *de reform. circa fin.* ex quibus verbis aliqui colligunt, poſſe Parochos cogere filios &c. ut veniant ad doctrinam, & eorum parentes, vel tutores, ut mittant. Ita Sanch. *de matr. lib.* 3. *diſp.* 15. *num.* 19. Pax Jord. *ut infra num.* 8. Ex ducuntur ea ratione, quod conceſſo aliquo, illud etiam cenſetur conceſſum, ſine quo aliud haberi non poteſt. *L.* 2. *ff. de Juriſd. omn. Jud.* Imo poſſe Epiſcopos eoſdem adigere per cenſuras, & mulctas, & Parochis imponere, ne eos a peccatis abſolvant, nec contrahendi matrimonii, baptizatos, vel confirmatos ſuſcipiendi licentiam dent, niſi Chriſtianæ doctrinæ rudimenta ſciant. Pax Jordan. *de re ſacra lib.* 6. *tit.* 2. *num.* 8. tamen contrarium ſuit declaratum a S. Congreg. apud Zerollam *in praxi Epiſcoporum v. Doctrina Chriſtiana* §. 2. & 3. qui ejuſdem Congregationis verba affert in medium, & ſunt ſequentia. *Ordinarius non poteſt mulctis, & pœnis etiam in caſu notabilis negligentiæ, aut contumaciæ cogere pueros ad diſcendum doctrinam Chriſtianam.* Neque refert, quod Concilium dicat, poſſe compelli per cenſuras Eccleſiaſticas; quia ibi loquitur de compulſione Parochorum, vel eorum, quibus officium docendi pueros incumbit, non vero de compulſione puerorum, vel parentum ipſorum. Et ita tenet Ugolinus *de officio & poteſt. Epiſc. par.* 1. *capit.* 6. §. 2. Barb. & alii, quamvis in puncto Juris id fieri poſſe teneat Jordan. *loc. cit.* Barboſ. *de offic. Paroch. cap.* 15. *n.* 6. ubi DD.

Officium ergo docendi doctrinam Chriſtianam ad Parochum ſpectat, qui ſi fuerit inſufficiens, vel negligens, poterit Epiſcopus ex fructibus ipſius congruam partem detrahere, & alteri aſſignare, qui ſuppleat, & negligentes Parochos Cenſuris Eccleſiaſticis ad diligentiam, & officium adſtringere. Concil. Trid. *ut ſupra, & ſeſſ.* 5. *cap.* 2. Barboſ. *loc. cit. n.* 3. 2

Porro ea, quæ ſunt docenda tanquam fidei rudimenta, ſunt Oratio Dominicalis, Salutatio Angelica, Symbolum fidei, Præcepta Decalogi, & Eccleſiæ, quæ quidem doctrina non tantum pueris, ſed etiam adultis rudibus tradenda eſt; ita tamen ut puellis a mulieribus tradatur, ne cogantur cum verecundia accedere Eccleſiam, ut declaravit S. Congr. 3

D O L U S.

Praxis Doli.

Dolus verus eſt machinatio ad decipiendum, vel fallendum manifeſte adhibita, & non probatur, niſi probetur animus fallendi. Farin. *de delict. qu.* 88. Surd. *deciſ.* 216. In ordine ad illius probationem dividitur a Bartol. *in L. quod Nerva. nu.* 14. *ff. depoſit. & in L. dolum. C. de dolo*, & ibi DD. in verum, & præſumptum. Verus autem eſt, qui manifeſtis, & evidentibus indiciis, ac præſumptionibus probatur; Præſumptus vero, qui indiciis non manifeſtis, ſed probabilibus probatur. Seu, ſecundum Menoch. *de præſ. lib.* 5. *præſ.* 3. *num.* 7. Dolus verus eſt, quem lex dolum ſtatuit, etſi illum ex indiciis, & conjecturis colligat, ex quo verum & manifeſtum illud eſſe dicatur, quod lex ipſa præſumendo conſtituit: Præſumptus vero dolus eſt, quem prudens Judex ſumit ex aliis conjecturis, & indiciis, quæ in jure ſcripta non leguntur, & ideo, juxta cit. Menoch. uterque dolus probari poteſt conjecturis, & indiciis, ac præſumptionibus, quæ aliquando jure ſcriptæ ſunt, aliquando vero non. 1

Dolum præſumptum quælibet cauſa, & credulitas excludit, etiam levis, & injuſta, ſine calliditate tamen, etiam quoad pœnam. *L.* 12. §. *& generaliter. ff. de liberal. cauſ. L.* 1. *in fin.* ubi Accurſ. *in verb. juſtis rationibus ff. de abigeis*. Barboſ. *lib.* 4. *axiom. cap.* 44. *de dolo axiom.* 4. *ad med.* gloſ. *in L. plagii. in verb. juſta. C. ad L. Flav. de plagiar.* Bich. *deciſ.* 202. *num.* 10. Addend. ad Clar. *in* §. *fin. q.* 60. *n.* 85. Ipſe Clar. *loc. cit. numer.* 22. ubi etiam, *verſ. tu vero dic.* diſtinguit, quod in delictis, in quibus dolus eſt de ſubſtantia, ut eſt falſum, perjurium &c. cauſa excuſet, ſive ſit juſta, ſive injuſta, nam videtur ceſſare animus delinquendi. Barboſ. *loc. cit.* In delictis vero, in quibus dolus non eſt de ſubſtantia, & tunc cauſa injuſta excuſat quidem a dolo, ſed non a culpa, pro qua proinde punitur, non vero pro dolo. Si vero cauſa eſt juſta, excuſat a dolo, & a culpa. Quando vero cauſa excuſat, debet dolus, ac fallendi animus evidentibus conjecturis probari. Addend. ad Clar. *l. cit.* ubi Marſin. *in opin. com. diverſ. fol.* 346. *verſic. licet.* ubi tamen cum Barboſ. *loc. cit.* nota, quod ſi pro cauſa allegetur error, vel ignorantia ſimpliciter probari debeat, nec ſufficeret dicere *ignoravi*, vel *erravi*, cum hæc in delictis non præſumatur, niſi vehementibus conjecturis fuerit probata. *arg. L. ſi non convitii.* ubi DD. *C. de injur.* Bart. & Angel. *in L. ſed & ſi ff. de petit. hered.* relati a Barboſ. *loc. cit.* ſimiliter ſi quis diceret *occidi, ſed ſine dolo &c.* cum præſumptio ſit contra eum, deberet probare ſe ſine dolo &c. occidiſſe. Caball. *reſ. crim. caſ.* 56. *num.* 49. & ſic de reliquis. 2

Dolus ſive re ipſa, ſive ex propoſito interveniens juramento illud invalidat. *cap. cum contingat. de Jurejur. & cap. licet mulieres eod. tit. in* 6. *cap. quamvis de pact. in* 6. ſive juramentum fuerit emiſſum in contractu bonæ fidei, ſive ſtricti Juris; nam juramen- 3

tum

tuin ſemper eſt bonæ fidei. Anſaldus *de Juriſd. par.* 5. *tit.* 10. *cap.* 6. Bal. *in L.* 2. *C. de reſcinden. vend.*

4 Dans cauſam contractui bonæ fidei, illum irritat. Sperel. *dec.* 150. *an.* 50. ubi allegationes & DD. ſecus in re levi. In contractu ſtricti juris vero econtra. *L. dolo*, & ibi gloſ. *verb. naſcitur. C. de inutil. ſtipul.* niſi dolum paſſus velit ſtare contractui, juxta Gomez *ut infra*. Plura vide *Contractus, ſponſalia & matrimonium.*

5 Dolus ſuperveniens, vel incidens, ſed non dans cauſam contractui, illum non irritat in utroque foro. *L. ſi quis affirmaverit. & L. eleganter. ff. de dol.* Gomez *var. reſ. tom.* 2. *cap.* 2. *num.* 21. *verſ. ſecundus caſus.* Sanch. *de matr. lib.* 1. *diſp.* 64. Dicitur dare cauſam contractui, quando ſine illo contractus non fuiſſet celebratus; dicitur incidens, quando ſine illo contractus fuiſſet celebratus, ſed aliis conditionibus. Sanch. *loc. cit.*

6 Dolus non præſumitur, ſed potius error, & ideo debet probari. *L. dolum. Cod. de dol.* Ciarl. *contr. for. cap.* 2. *num.* 53. apud quem Menoch. *conſ.* 533. *num.* 26. Dec. *conſ.* 162. *num.* 11. Crav. *conſ.* 151. *num.* 11. Farin. q. 89. & cum ſit quis latens in animo, probatur indiciis, & conjecturis, uti dictum ſupra. Farin. *loc. cit. inſpect.* 2. Menoch. *l. c. num.* 44. quales ſunt, primo ſolitum, ſi nimirum quis eſt ſolitus in ſimilibus delinquere. Secundo ex qualitate facti, ſi nimirum de ſui natura eſt mala. Tertio ex tranſgreſſione legis, vel ſtatuti, vel omiſſionis ſolemnitatum. Quarto ex actu facto cum perſonis ſuſpectis, tempore prohibito. Item in actibus, qui ſunt de genere prohibitorum. Item ex mendaciis, & ex clandeſtinitate. Honded. *conſ.* 100. *num.* 35. *lib.* 2. Farin. *q.* 103. *nu.* 257. de quibus, ac pluribus aliis, viſe late Maſcard. *de probat. concl.* 531. Menoch. *l. c. a n.* 42. *ſeqq.* Barboſ. *axiom. loc. cit.*

7 Conjecturæ excludentes dolum ſunt deſumendæ, primo, ex qualitate perſonarum, uti ſubditorum reſpectu Principis, ruſticorum, minorum, mulierum, & militum. Maſcard. *de prob. d. concl.* 531. Menoch. *d. præſ.* 3. *a num.* 18. *& de retin. poſſeſſ. remed.* 3. *num.* 636. Secundo, ex cauſæ defectu. Hinc dolus non præſumitur, ubi lucrum non eſt, vel commodum, vel illud eſt leve. Maſcard. & Menoch. *ll. cc.* Merlin. *deciſ.* 216. *num.* 5. gloſſ. *in cap. accedens, de crim. falſi.* Tertio ex eo, quod fit lege permittente, vel palam, vel ſolito. Quarto, ex actu geſto in perſonam benevolam. *DD. cit.* Quinto, ex obedientia Superioris, vel neceſſitate officii. Sexto, ex temporis intervallo. *DD. cit.* & pro doli excluſione ſemper militat juris præſumptio. Bich. *dec. num.* 1. *&* 10.

8 Dolus in alienatione prohibita, præſumitur ex ſcientia prohibitionis. Ciarl. *contr. for. cap.* 43. *num.* 53. maxime ſi alienans negligit recuperare poſt ſcientiam prohibitionis: nam tunc incidit in pœnam. Fuſar. *de ſubſtit. q.* 718. *n.* 1. *& ſeqq.*

9 Dolus apparet in læſione ultra dimidium. Covat. *in cap. quamvis. p.* 3. §. 4. *de pact. in* 6. *nu.* 3. Gail. *lib.* 2. *obſ.* 147. *n.* 8. Ciarl. *contr. for. cap.* 229. *num.* 113. 114. *&* 115. & quod dolus ex propoſito præſumatur ex enormiſſima læſione, voluerunt plurimi DD. apud Gabr. *com. concl. tit. de arbitr concl.* 3. *num.* 49. *L. omnes. §. Lucius. ff. quæ in fraud. cred. arg. L. ſi ſuperſtite. §. un. C. de dol.* Item in diſtractione pignoris viliori pretio. Rot. apud Bich. *dec.* 95. *num.* 15. Dec. *conſ.* 180. *n.* 6. Burat. *dec.* 75. *nu.* 7. Item in eo, qui diſtulit agere, & non egit niſi poſt mortem alicujus informati. Menoch. *de præſ. lib.* 3. *præſ.* 135. *a num.* 19. Rot. apud Bich. *dec.* 160. *num.* 7. Item in eo, qui monitus judicialiter ad exhibendam aliquam ſcripturam penes eum exiſtentem, exhibere recuſat. Ludoviſ. *dec.* 521. *n.* 6. Menoch. *de præſ. lib.* 2. *præſ.* 91. *nu.* 4. Rot. apud Bich. *loc. cit. nu.* 8. *& dec.* 178. *num.* 6. Item in venditore non pateſaciente emptori onera rei venditæ inhærentia. Rot. apud Bich. *dec.* 638. *nu.* 3. ubi Gratian. *dec. March.* 13. *n.* 19. aut aliquod vitium. Menoch. *loc. cit. num.* 73. Plures caſus, in quibus præſumitur dolus, vide apud cit. Menoch.

10 Quær. an dolus Epiſcopi in occultando proceſſum noceat Eccleſiæ, vel ſucceſſoribus? Reſp. negative; quia ipſe non eſt Dominus bonorum, & jurium Eccleſiæ, ſed adminiſtrator; Dominus vero eſt Deus, cui bona fuerant oblata. Bal. *in L. Jubemus. Cod. de SS. Eccleſ.* & probatur *ex cap. cum venerabilis. §. intelleximus. verſ. licet autem. de except.* & *cap. delictum.* 76. *de R. J. in* 6. Rot. apud. Bich. *dec.* 202. *num.* 13. maxime, quando ſucceſſor non venit ad cauſam proſequendo factum occultationis, ſed pro tuitione jurium. *ibid. num.* 2. Limit. ſi ſucceſſor continuaret in poſſeſſione rei, vel commodi ex dolo anteceſſoris ad eum delati; tunc calm diceretur in eodem dolo continuare. Rot. *loc. cit. n.* 17. *& in deciſ.* 325. *n.* 21. *p.* 9. *rec. tom.* 2.

11 Dolus tertii, quando eſt cauſa immediata acquiſitionis, nocet acquirenti, licet de dolo non participarit. Surd. *conſ.* 373. *num.* 34. Rot. apud Bich. *dec.* 395. *num.* 8. Menoch. *de arbitr. caſ.* 395. *num.* 12.

12 Dolus impetrantis excluditur, quoties in impetratione majorem qualitatem expreſſit. Rot. *deciſ.* 4. *ſub num.* 6. *in fin. in antiq.* apud Bich. *dec.* 325. *num.* 23.

13 Dolus licet requiratur in pœna legali, juxta *L. ſi quis major. Cod. de tranſact.* Seraph. *dec.* 819. *num.* 5. tamen in conventionali non requiritur. Seraph. *loc. cit.* quia ſtrictius interpretatur pœna legalis, quam conventionalis. Molin. *de contr. diſp.* 317. *nu.* 3 Rot. apud Bich. *dec.* 470. *nu.* 19. Laym. *in Theol. mor. lib.* 3. *tr.* 4. *cap.* 16. *num.* 12.

14 Dolus in omittendo non dicitur verus dolus, ſed præſumptus. Farin. *q.* 87. *&* 88. *de delict.* Surd. *dec.* 216. Rot. 331. *num.* 3. *p.* 3. *rec.* Menoch. *de præſ. lib.* 4. *præſ.* 164. *num.* 9.

15 Doli capax in foro interno dicitur, qui poteſt peccare, etiam in ordine ad ſuſceptionem Baptiſmi. *cap.* 1. *ubi Abb.* Butrius, & Hoſtienſis *de delict. puer.* Farin. *in prax. q.* 92. Menoch. *de arbitr. caſ.* 57. *nu.* 41. Ciarl. *contr. for cap.* 42. *nu.* 8. Clar. *in §. fin. quæſt.* 60. *num.* 1. *&* 2. Burſat. *conſ.* 231. *num.* 9.

16 Dolus verus non cadens in ſpeciale delictum, & nominatum, ponitur arbitrarie, & alias regulariter punitur pœna illius delicti, in quo intervenit. de quo vide Farin. *quæſ.* 90. Menoch. *d. præſ.* 3. *lib.* 5. *num.* 2. Præſumptus dolus mitius punitur. Farin. *quæſ.* 87. Et dolus commiſſus contra aliquem, quando poteſt purgati actione ex contractu, in quo dolus ipſe intervenit, ceſſat actio de dolo civilis, quæ in ſubſidium tantum datur, & ideo non procedit actio criminalis, nec punitur dolus criminaliter. Bal. *conſ.* 14. *ad fin. verſ. ſed & illud: & conſ.* 15. *circa princ. lib.* 1. *& alibi*, ac alii apud Caball. *reſol. crim. cap.* 1. *num.* 15. Et ſine magna, ac evidenti calliditate, non datur actio de dolo. tex. *in L. eleganter. §. fin. ff. de dol.* Et etiam ob enormiſſimam læſionem non datur contra parem, ob verecundiam, ſed actio in factum. *L. ſi ſuperſtite. §. un. C. de dolo.* Neque datur ex ſimplici mendacio ſine calliditate, & animo lucrandi dicto, ut ad tex. *in d. L. eleganter. §. fin.* docet Merlin. *deciſ.* 216. *num.* 8. Menoch. *loc. cit. n.* 62.

17 Diſcrimen autem inter actionem de dolo, & actionem ex dolo, ſeu quæ oritur ex dolo, puta in factum &c. vide *in L.* 9. §. 1. *ff. quod falſ. tut. auth. L.* 1. §. 1. *L.* 3. §. 5. *& L.* 4. *ff. ſi menſor falſum mod. dixerit.* ſicut & inter actionem de dolo, & actionem, quæ dolum coercet. *L.* 8. *in fin. ff. de tribut. act.* Et actio de dolo eſt ſemper famoſa. §. 2. *inſt. de pœn. temer. litig.* Barboſ. *axiom. d. lib.* 4. *cap.* 44. *axiom.* 10. hinc conjecturæ illum probantes debent eſſe adeo urgentes, & concludentes, ut aliud inferre non poſſint. Caſtr. *in d. L. dolum. n.* 2. *C. de dolo.* Rot. *deciſ.* 325. *p.* 9. *rec. tom.* 2. *num.* 4. Menoch. *loc. cit. n.* 44. Ludoviſ. *deciſ.* 169. *ſub n.* 2.

18 Dolus in delictis ſufficit, quod in genere interveniat, etiamſi error contingat in corpore. Hinc occidens Paulum, cum voluerit per dolum occidere Petrum, punitur pœna homicidii ordinaria, de quo tamen vide DD. pro & contra apud Caball. *reſol. crim. caſ.* 31. *num.* 9.

19 Dolus de præterito remitti poteſt, non autem de futuro. Menoch. *de arbitr. caſ.* 337. *num.* 14. Caball. *loc. cit. caſ.* 115. *num.* 12. Sicut etiam dolus præſumptus remitti poteſt, non autem verus. Menoch. *de præſ. lib.* 4. *præſ.* 164. *num.* 9. *& d. lib.* 5. *præſ.* 3. *num.* 10. Rot. *deciſ.* 331. *n.* 1. *p.* 3. *rec.* ubi exempla videre poteris. tex. *in L. ſi unus. §. illud. ff. de pactis L. conveniri. ff. de pact. dotal.*

20 Dolus cum dolo compenſatur, quando agitur civiliter: ſecus, ſi agatur criminaliter. Barboſ. *loc. cit. axiom.* 22. *L. viro.* 40. *ff. ſol. matr. L. ſi ambo.* 10. §. 1. *ff. de compenſat. L. ſi duo.* 37. *ff. de dolo malo.* Alciat. *de præſumpt. regul.* 3. *præſ.* 27. *num.* 2. ubi etiam quod habenti bonam cauſam liceat uti fraudibus ad excludendas fraudes al-

terius

[illegible] *c.p. dominus.* 23. *q.* 2. & talis dolus dicitur bonus, & ſolertia. *L.* 1. §. *non fuit. ff. de dol.* ſic qui per dolum recuperavit, quod ſuum erat, non tenetur ad reſtitutionem. Bal. *in L. ult. de dolo.* apud Barboſ. *l. c. axiom.* 15. ubi etiam, quod advocatus habens juſtam cauſam poſſit decipere adverſarium. *arg. cit. c. dominus*. Et de dolo, ac captioſis verbis, quibus ſe ſolent ludentes mutuo decipere, vide Alciat. *l. c.*

An vero liceat per dolum extorquere veritatem a Reis, illoſque dicta confeſſione punire, vide Alciat. *l. cit.* & ibi Addend.

D O M I C I L I U M.

Praxis Domicilii.

1 Domicilium in aliquo loco non contrahitur ſine animo ibi perpetuo manendi. Quando enim non apparet de tali animo, non cenſetur mutatum domicilium originis, ad tex. *in L. cives*. *C. de incol. l.* 10. Rot. *deciſ.* 589. *n.* 12. *p.* 5. *rec. to.* 2. *Surd. conſ.* 346. *nu.* 12. Gratian. *diſc. for. c.* 569. *n.* 5. Ciarl. *contr. for. c.* 109. *a n.* 16. Abb. *in c. fin. de Paroch.* Dian. *p.* 8. *tr.* 2. *reſ.* 15. & ut infra *nu.* 7. Neque ad hoc ſufficit habitatio in loco ratione officii exercendi. Ita Rot. apud Rub. *dec.* 436. *p.* 5. *rec. tom.* 2. *n.* 16. Bar. *in L. quoſitum. ff. de leg.* 3.

2 Illud poteſt contrahi in aliquo loco, licet in illo non fuerit habitatum decem annis, modo cum habitatione concurrat declaratio animi, & aliquod adminiculum. Ciarl. *contr. for. c.* 83. *per tot.* Menoch. *de arbitr. caſ.* 86. Tuſc. *litt. D. concl.* 599. & 596. Maſcard. *de prob. concl.* 534. Gail. *l.* 2. *obſ.* 35. *nu.* 7. Ciarlin. *contr. for. c.* 83. *n.* 10. Rot. apud Merlin. *dec.* 193. *n.* 1. & 3. Imo contrahitur in momento, & in ictu oculi, ſi conſtet de animo contrahere volentis, ſaltem ex veriſimili conjectura. Hoſt. Abb. & Socin. *in cap. fin. de Paroch.* & DD. *mox ſupra cit.* nec eſt neceſſe ad hunc effectum, quod quis res ſuas cum familia illuc detulerit: hoc enim, & ſimilia conſiderantur in dubio, ad eliciendas præſumptiones; ſecus vero quoando adeſt aperta animi declaratio, tum ex verbis, tum ex facto, quando quis actualiter alio migravit. de quo Rot. *deciſ.* 629. *n.* 13. *p.* 4. *rec. tom.* 3. ad tex. in *L. cives. C. de incol. l.* 10. Menoch. *de arbitr. caſ.* 86. *n.* 2. Animus tamen non ſufficit ſine actuali habitatione in loco electi domicilii. *L. domicilium. ff. ad municip.* Salyc. *in L. juris ordinem. n.* 8. *C. de juriſd. omn. jud.* apud Eccleſ. *obſ. for.* 112. *n.* 14. Et domicilium vere quis habere dicitur, ubi tranſtulit majorem partem bonorum, & ibi habitat. *L. Senatores. C. ubi Senat. vel clariſſ. d. L. cives. C. de incol. l.* 10. Eccleſ. *l. c. n.* 19. Præſumitur contractum ex unica conjectura non levi, licet non adſit perpetua habitatio. Farin. *in fragment. litt. D. n.* 207. & 210. apud Ciarlin. *c.* 83. *n.* 12.

3 Domicilium poteſt quis habere in pluribus locis, non ſolum ratione habitationis. *cap. ex parte, de for. comp.* & ibi gloſ. *in verb. Andegavenſi. L. aſſumptio.* §. 2. *ff. ad municip. d. L. Senatores. C. ubi Senat. vel clariſſ.* gloſ. *in cap. ſtatutum.* §. *cum vero. verb. ejuſdem civitatis, de reſcr. in* 6. Eccleſ. *l. c. nu.* 16. ſed etiam ratione originis, & habitationis. Rot. *deciſ.* 670. *n.* 24. *p.* 4. *rec. tom.* 3. quæ ſunt invicem compatibilia, & unum aliud non evellit. Rot. *l. c. nu.* 25. In duobus locis ratione habitationis non acquiritur, niſi quis in utroque loco æqualiter habitet, ſaltem moraliter. Gobat. *de imped. matr. caſ.* 18. *ſect.* 2. *num.* 513. Sanch. *de matrim. l.* 3. *diſp.* 24. *n.* 2. & 3. Guazzin. *ad defenſ. reor.* 1. *c.* 26. *n.* 18. ubi quod tunc quis in utroque citari poſſit.

4 Domicilium contrahens in loco, cenſetur ſe obligare ad onera, & ſtatuta illius. *DD. cit.* & Seraph. *dec.* 1018. & ibi poteſt conveniri; quia domicilium habitationis facit aliquem ſubditum, & præponderat domicilio originis. Tuſc. *litt. D. concl.* 500. Ciarl. *d. c.* 83. *n.* 6. & in dubio per *domicilium* intelligitur domicilium habitationis. Capon. *diſc. for.* 295. gloſ. *in c. ſtatutum.* §. *cum vero verb. unam dictam. ad med. de reſcr. in* 6. Eccleſ. *d. obſ.* 112. *n.* 19. Guazzin. *ad defenſ. reor.* 1. *c.* 26 *n.* 24.

5 Domicilium transferens perdit civilitatem, & originem quoad ejus effectus, & commoda (quidquid ſit quoad alios effectus) ſi alienavit omnia ſua bona libera, poſt 10. vel 20. annos. Rol. *conſ.* 79. *a nu.* 29. Maſcard. *de prob. concl.* 1146. *n.* 22. Ciarl. *c.* 37. *n.* 58. Et ut civilitatis privilegio fruatur abſens, requiritur, ejus conſanguineos ſuſtinuiſſe onera, non tantum propria, ſed etiam abſentem tangentia ratione loci. Ciarl. *d. c.* 37. quod non præſumitur, niſi viverent in communi Tuſc. *litt. H. concl.* 7.

6 Porro civilitas patris acquiſita ratione originis tranſit ad filios, non autem nepotes. *L. filios. Cod. de municip. l.* 10. & DD. apud Noal. *de tranſmiſſ. caſ.* 32. Ludoviſ. *dec.* 372. *n.* 6. Boſſ. *in pract. crim. de foro comp. n.* 28. Alex. *conſ.* 16. *n.* 9. *l.* 5. gloſ. 1. *in d. L. filios*. & ſic poſſunt compelli ad munera dictæ Civilitatis. *DD. cit.* niſi nepotes fuiſſent nati vivo adhuc Avo. Civilitas vero Patris acquiſita per Domicilium, vel incolatum, non tranſit ad deſcendentes; quia domicilium eſt mutabile ex voluntate patris. Noal. *l. c.* & ſic filius civilitatem patris ſequitur, illique adſtringitur, non vero domicilium. *L. aſſumptio.* §. *filius.* & *L. libertus.* §. *patris. ff. ad municip.* & ibi gloſ. & duobus locis, ſcilicet ex civilitate, & domicilio obligari, ſi aliunde illud contraxit. gloſ. *in d. L. filios. verb. domiciliis. C. de municip. l.* 10. *L. ult. ibid.* Rot. *deciſ.* 436. *n.* 27. *p.* 5. *rec.* ſecus acquiſita ex pacto, & conventione inita cum Civitate; nam quatenus verba non repugnent, hæc tranſit ad filios, & deſcendentes; quia contractus tranſmittitur ad hæredes. *arg. L. ſi pactum. ff. de prob.* Noal. *l. c. a n.* 4. & *per tot.* ubi plura. Marta *de ſucceſſ. legal. p.* 3. *q.* 15. *art.* 1. *n.* 10. dummodo contractus non ſint mutabiles ex voluntate contrahentium; uti commodatum. Item *l. c.* Amplia, licet filii fuerint nati, antequam pater eſſet civis. Dian. *p.* 8. *tr.* 7. *reſ.* 39. Imo civilitas & origo acquiritur etiam ex Baptiſmo; quia per Baptiſmum dicimur naſci, *cap. debitum de Baptiſm.* dummodo abſit omnis fraus. Grat. *diſc. for. c.* 75. *n.* 1. & 17. Paſchal. *de patr. pot. p.* 3. *cap.* 2. *n.* 35. Pyr. Corrad. *in prax. diſpenſ. Apoſtol. l.* 4. *cap.* 5. *nu.* 33. Ciarl. *contr. for. c.* 149. *a n.* 11. acquiritur etiam ex nativitate fortuita uti peregrini. Felin. *in cap. Rudolphus. de reſcript.* Ciarlin. *l. cit.* & *DD. cit.* nam Civis originarius quis proprie dicitur, qui naſcitur in Civitate. *L. cives. C. de Incol.* Tuſc. *litt. C. concluſ.* 275. Riccius *in prax. ſacram. ordinis reſol.* 269. Et civis quis probatur ex teſtibus deponentibus, aliquem habitaſſe ſemper in aliquo loco, & in illo natum fuiſſe, ibique votum habuiſſe a Communitate. Rot. apud Rubeum *dec.* 436. *par.* 5. *rec.* ubi plura de hac probatione.

7 Redeundo ad domicilium noſtrum illud præſumitur tranſlatum ex lapſu decennii; quia præſumitur amiſſus animus repatriandi. Maſcard *de probat. concluſ.* 1146. Ciar. *contr. for. c.* 37. *n.* 58. & 59. Rota *diverſ. dec.* 327. *a n.* 1. *par.* 1. Secus ex habitatione accidentali ſine animo ibi perpetuo manendi. Abbas *conſ.* 100. Rol. *conſ.* 29. Capon. *loc. cit.* Sperel. *dec.* 157. *nu.* 13. Ciar. *c.* 131. *n.* 54. & 37. Hinc famuli non contrahunt domicilium in loco, in quo ſerviunt, ullo tempore. Ciar. *loc. cit. c.* 10. *n.* 141. Boſſius *in prax. tit. de foro compet.* Tuſc. *litt. D. concluſ.* 591. Farin. *in prax. quæſt.* 7. ſicut nec mercatores, ſtudioſi, ac alii cauſa ſtudiorum, mercaturæ, dignitatis, litis, aut melioris educationis alio ſe transferentes, abſque animo ibi perpetuo manendi. Rot. *dec.* 589. *n.* 11. *p.* 5. *rec. tom.* 2. *L.* 2. *C. de incol. l.* 10. *cum pluribus concordantibus* apud cit. Rot. tum quia etiamſi quis per centum annos in uno loco habitaret, abſque animo ibi perpetuo manendi, non contraheret domicilium. Beltram. ad Ludoviſ. *dec.* 279. *n.* 26. tum quia domicilio originis nunquam cenſetur renunciatum, niſi per expreſſam animi declarationem, aut habitationem decennalem. *DD. cit.* & *L. aſſumptio. ff. ad municip.* & Gratian. *ut infra*. & quia domicilium in loco non præſumitur contractum, niſi quis in eo habitaverit per decem annos. *d. L.* 2. *C. de Incol. l.* 10. Maſcard. *de probat. concluſ.* 535. Tuſc. *litt. D. concluſ.* 596. Gratin. *diſcept. for. c.* 824. *n.* 38. Guazzin. *ad defenſ. Reor. defenſ.* 1. *c.* 26. *n.* 9. & 12. Tranchedin. *conſ.* 31. *n.* 16. Neque contractum cenſetur per habitationem quatuor menſium. Sanz. *de matrim. l.* 3. *diſp.* 24. Ciar. *controv. f. c.* 131. *n.* 67. Gobat. *de Impedim. matrimon. caſ.* 18. *n.* 512.

8 Domicilium contrahendi animus non probatur concludenter ex eo, quod quis uxorem duxerit in aliquo loco, ſecus in uxore, quæ fit civis quoad domicilium habitationis in loco viri. de quo Rot. *deciſ.* 473. *n.* 7. *p.* 4. *rec. tom.* 1. ubi Honded. *conſ.* 6. *n.* 4. *vol.* 2. quando

tamen

tamen aliquis uxorem duxit in aliquo loco, & apud eam tranſtulit lares, ibique habitavit, præſumitur, & probatur animus contrahendi domicilium. Alciat. *conſ.* 719. *n.* 5. Menoch. *arbitr. caſ.* 86. *n.* 28. Ciarlin. *contr. for. c.* 83. *n.* 11. & tunc obſervatur ſtatutum domicilii uxoris in ordine ad dotis reſtitutionem, ut poſt Bal. *in L. ult. n.* 4. *C. ſi a non compet. judic.* Dec. *conſ.* 283. *n.* 8. Rimin. jun. *conſ.* 23. *n.* 122 tenuit Rot. *dec.* 98. *n.* 8. *p.* 15. *rec.* etiamſi contractus fuerit alibi celebratus. Surd. *conſ.* 164. *ſub n.* 32. *verſ. tertio in fin.* Mantic. *de tacit. l.* 3. *tit.* 8. *n.* 2. & 3. Gratian. *diſc. for. c.* 609. *n.* 24. apud Rot. *deciſ.* 85. *n.* 8. *p.* 14. *rec.* alias eſt regula, quod obſervetur ſtatutum domicilii ipſius viri. Gratian. *l. c.*

9 Voluntas contrahendi domicilium præſumitur ex aditione hæreditatis delatæ ſub conditione in illo loco habitandi, & commorandi. DD. apud Merlin. *deciſ.* 193. *n.* 2.

10 Domicilium poteſt acquiri ab infante, pupillo &c. per tutorem, aut patrem, tanquam legitimum adminiſtratorem, puta adeundo hæreditatem pro filio, cui fuerat delata ſub dicta conditione ibi commorandi. Bart. *in L. uni. n.* 2. *C. ubi pet. tut. & curat.* Bald. *in L.* 1. *n.* 6. *C. ad municip. l.* 10. relati a Rota coram Merlin. *d. dec.* 193. *n.* 8. quia in pupillo, infante &c. non requiritur expreſſus animus contrahendi domicilium, ſed ille inſurgit, & reſultat, ex acquiſitione, & retentione majoris partis bonorum, cum continuatione habitationis. Bart. *in L. placet. n.* 2. *ff. ad municip. & in cit. L. un. n.* 1. & 2. *C. ubi pet. tut. & curat.* apud cit. Merlin. *n.* 6. & 7.

11 An aliquis ſit ſubditus, non attenditur domicilium originis, ſed habitationis. Ceph. *conſ.* 317. *n.* 53. Seraph. *deciſ.* 843. *n.* 1. & alii apud Ciarlin. *d. c.* 83. *nu.* 5. Et quod domicilium mutare non poſſit ſubditus in præjudicium jurisdictionis Judicis prævenientis, aut partis, tenet Eccleſia *obſerv. for.* 112. *n.* 16. ad tex. *in cap. propoſuiſti, de for. comp.* & refert Jaſ. *in L. heres.* §. *ſi quis n.* 5. *ff. de judic.*

12 Quær. quid juris ſi in dubio, an quis majorem partem ſuorum bonorum, vel tantum aliquam partem, quis hoc probare debeat? Reſp. ſatis eſſe oſtendere, quod quis bona poſſideat in loco, in quo habitat, nec opus eſſe probare, quod illa ſit major pars, ſed id ſpectare ad illum, qui aſſerit quem poſſidere majorem partem bonorum alibi, quam ubi habitat, cum ibi præſumatur, quis habere majorem partem bonorum ſuorum ubi habitat. Ita Guazzin. *ad defenſ. reor.* 1. *c.* 26. *n.* 11. & apud illum DD.

13 Domicilium habere dicitur Clericus, ubi beneficium habet, & ibi habitat, licet a paucis annis, & ideo ibi erit citandus, & puniendus, licet ibi tunc non habitet. Guazzin. *l. c. nu.* 19. & apud illum Roman. *conſ.* 342. *vol* 2. *verſ. eſt etiam nulla.* & *conſ.* 361. *verſ. nec refragatur.* & alii.

14 Plura requiſita ad contrahendum domicilium, vide apud DD. *in cap. fin. de Paroch.* Socin. *in cap. ult. de for. comp.* Menoch. *de arbitr. d. caſ.* 86. *per tot.* & *de præſumpt. l.* 6. *præſ.* 42. Gratian. *diſc. for. c.* 181. & ibi de Luca. Tranchedin. *conſult.* 16. *per tot.* Guazzin. *d. defenſ.* 1. *c.* 26. *per tot.* & alios paſſim, & in ordine ad ſacros Ordines, ac matrimonium, vide infra in verb. *Ordo*, & *matrimonium*. vide etiam in verbo *Forus*.

15 Quibus interim hic adnotare placuit, quod ſuſpecta domicili translatio pro matrimonio non ſuffragetur, de quo Rot. *deciſ.* 305. *n.* 21. *p.* 15. *rec.* ubi Tondut. *quæſt. & reſol. civil. p.* 2. *c.* 62. *n.* 13. *ſeqq.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloſ.* 9. §. 1. *nu.* 113. & quamvis, ut quis Parochianus efficiatur, opus non ſit expectare, ut majori anni parte in Parochia habitaverit, ſed in ictu, & momento oculi id fieri poſſit, ut ſupra *nu.* 2. tamen id accidit, quando conſtat, quem a ſuo domicilio diſceſſiſſe animo non redeundi, alias ſecus. Rot. *deciſ.* 162. *n.* 20. & 21. *d. p.* 15. *rec.* ubi alia Rot. *in una Mutinen. matrimonii* 27. *Februarii* 1657. *coram Dunozet.* quod non præſumitur, niſi probetur *ut ſupra n.* 1. & 7. & quamvis etiam hoc ſubinde conſiſtat ſolum in animo, utpote voluntas non redeundi, & ideo aliter probari non poſſit, quam juramento, ob regulam, quod in pendentibus ab animo ſtari debeat dicto aſſerentis cum juramento, ſe tale quid in animo habuiſſe, ut pluribus comprobat Seraph. *de privileg. juram. privileg.* 1. *a n.* 3. hæc tamen regula (quando etiam huic caſui applicari poſſet) eſſet limitanda primo, quando animus aliter probari poteſt, quam per juramentum. gloſ. *in* §. *æque. verb. iniquum. inſt. de except.* DD. apud Seraph. *l. c. n.* 20. Limit. ſecundo, quando militat aliqua præſumptio in contrarium. gloſ. *in L. non eſt veriſimile. verb. præſumptioni circa princ. ff. de eo, quod met. cauſ.* DD. apud Seraph. *loc. cit. n.* 22. quam tamen limitationem tunc demum admittit Alciat. *de præſ. reg.* 3. *præſ.* 16. *numer.* 2. *in fin.* quando præſumptio eſt efficacior juramento, alias ſecus. Limit. tertio, quando jurare volens, eſſet perſona ſuſpecta de perjurio; quia tunc non defertur juramentum. arg. tex. *in cap. ille qui.* 22. *q.* 5. *cum aliis concordantibus*, ibidem Seraph. *l. c. n.* 29. *ſeqq.* qui præter alios citat Card. *in Clem. uni, d. jurejur. ver. porro.* 12. *quæſ.* Angel. *in L. qui in judicio de accuſat.* maxime ſi perſona ſit ſolita fidem frangere; quia ſemel malus, ſemper præſumitur malus in eodem genere delicti. per *not. jur.* & præſumitur calumniari, qui ſemel calumniatus eſt. Crav. *conſ.* 75. *n.* 9. apud Seraph. *loc. cit.* & *n.* 40. ubi plura. Limit. tertio, quando agitur de magno præjudicio. Addend. ad Alciat. *loc. cit. ad fin.* hinc hoc erit Judici arbitrarium, qui conſiderabit qualitatem præſumptionis, & conditionem perſonæ, quæ jurare vult. Menoch. *de præſ. l.* 1. *quæſ.* 77. *n.* 14. & ibi Abb. *in cap. ult. n.* 9. *qui matr. accuſ. poſſ.* Dec. *in cap. paſtoralis. nu.* 7. *de except.* & hæc quoad forum externum, quidquid ſit in interno.

D O M I N I U M.

Praxis Dominii.

1 Dominium quod transferatur per ſententiam, tenent aliqui apud Fachin. *l.* 1. *contr. jur. c.* 62. & probant *ex* §. *ult. in fin. inſt. de off. Jud.* & *L. ſtatu liberi a cæteris.* 29. §. *un. verſ. ſed veriſſimum.* ibi: *nec intereſſe, quo genere quiſque dominus ejus fieret. ff. de ſtat. liber.* quia factum Judicis videtur factum ab ipſa parte. *L. ſi ob cauſam. Cod. de evict.* alii tenent contrarium, quia per ſententiam res adjudicatur parti ſub conditione, quod ſit ejuſdem: vel ergo eſt, & jam ſententiam habuit dominium: vel non eſt: & non transfertur. Fach. *loc. c. ex L.* 3. §. *ſubtilius. ff. de condict. cauſ. data.* gloſ. *in exceptio. ff. de excep. rei jud.* ubi quod id procedat, etiamſi fuerit ſecuta traditio. Cyn. & alii apud eundem a Jaſone cit. *in L. ex hoc jure. nu.* 44. *ff. de Juſt. & Jur.* Et quod non ſufficiat decretum Judicis, niſi ſequatur traditio, vide Bichium *dec.* 161. *nu.* 6. Gratian. *diſc. for. c.* 545. *n.* 38. gloſ. *in* §. *fin. inſt. de offic. jud.* Mangil. *de ſubhaſt. quæſ.* 26. *a n.* 4. Infantibus vero acquiritur per ſolam ſtipulationem Notarii in omni contractu. Tuſc. *litt. D. concl.* 641.

2 Dominium Capellæ, vel ſepulturæ vendi non poteſt, ſecus jus utendi. Riccius *in prax. p.* 1. *reſ.* 39. non probatur illud ex inſignibus. Idem. *reſ.* 596. Bonac. *de Simon. diſp.* 1. *q.* 4. §. 6. Limit. in antiquis; quia tunc probari poteſt per conjecturas. Rot. *deciſ.* 81. *num.* 13. *p.* 5. *tom.* 1. & *deciſ.* 193. *num.* 2. *p.* 2. *rec.* Rot. apud Bich. *dec.* 100. *nu.* 5. quales ſunt inſignia &c. Riccius *loc. cit. num.* 4.

3 Dominium non probatur ſola fructuum perceptione. Cyriac. *contr.* 564. *n.* 5. & eſt plene, & concludenter probandum, tanquam fundamentum intentionis agentis. Rot. apud Bich. *dec.* 44. *nu.* 10. *ex L. nimis grave. Cod. de teſt.* Rol. *conſ.* 57. *n.* 9. *l.* 1. Aym. *conſ.* 157. *n.* 13. Rot. *dec.* 150. *n.* 2. *p.* 1. *rec.*

4 Dominium, etiam Eccleſiæ, non probatur ſola inveſtitura ad favorem infeudantis. Rot. *deciſ.* 193. *n.* 2. *p.* 2. *rec.* Curt. jun. *conſ.* 41. *num.* 8. Rym. *conſ.* 124. *n.* 11. Maſcard. *de prob. concl.* 542. niſi concurrant alia adminicula, uti antiquitas temporis, renovatio inveſtituræ, continuata Canonis ſolutio, enunciativæ partis adverſæ in pluribus occaſionibus. Farin. *dec.* 193. Maſcard. *loc. cit.* Ciarl. *contr. for. cap.* 8. *numer.* 8. Pajarel. *exped.* 81. *num.* 11. *ſeqq.* Bichius *dec.* 100. Item ex confeſſione adverſarii. Idem *deciſ.* 402. & aliis. Rot. *d. deciſ.* 193.

5 Probatur emptione, maxime concurrente bona fide, & longa poſſeſſione. *L. cum res, Cod. de prob.* Maſcard. *prob. concl.* 612. Ludoviſ. *dec.* 133. *num.* 1. Ciarl. *c.* 92. *nu.* 6. Limita in præjudicium tertii, quia poſſet vendi res aliena. gloſ. *in cit. L. cum res. verb. vacuam.* Bich. *dec.* 44. *num.* 7. Caſtr. *in L. proprietatis. num.* 3. *Cod. de prob.* Cyriac. *contr.* 268. *n.* 15. & *contr.* 537. *num.* 16. Burat.

16. Butat. *dec.* 424. *n.* 4. niſi probato dominio venditoris. Ludoviſ. *loc. cit.* Pajatel. *exped.* 81. *n.* 11. Afflict. *deciſ.* 23. *num.* 4. ubi quomodo hoc dominium probetur, & apud illos Alex. *conſ.* 98. *vol.* 2. & *conſ.* 11. *vol.* 4. & alii.

6 Dominium pecuniæ amittitur commixtione cum alia, facta; ſicut etiam in aliis rebus, dummodo concurrat bona fides, & juſta cauſa; ſecus in luſu, qui non eſt juſta cauſa. Fachin. *lib.* 11. *contr. jur. cap.* 51. & 52. ubi late. Rot. apud Bichium *dec.* 627. *nu.* 20. quando nempe ſeparari amplius non poſſunt, alias ſecus. vide tex. & DD. *in* §. *cum ex aliena inſt. de reſ. diviſ. L. ſi alieni.* 78. *ff. de ſolut. L. idem Pomponius* 5. §. *ſed ſi plumbum ff. de rei vend.*

7 Dominium ſupremum Principis non poteſt præſcribi, uti nec poteſtas ſuprema. Abb. *in cap. per venerabilem, qui fil. ſint legit.* & *in cap. cum non liceat, de præſcr.* & probatur ex *L. competit. Cod. de præſcr.* Covar. *in reg. poſſeſſor. p.* 2. §. 2. *nu.* 7. Fachin. *lib.* 13. *contr. jur. c.* 81.

8 Dominium utile, quod habet laicus emphyteuta Eccleſiæ, eſt quid laicale, & ſubjicitur ſtatutis, & legibus, ac juriſdictioni Laicorum. Albert. Brun. *de ſtatut. fœm. excluſ. art.* 8. *q.* 2. Felin. & Dec. *in cap. quæ in Eccleſiarum. num.* 95. *de conſtit.* Tiraquel. *de retr. lignag.* §. 1. *gl.* 13. *num.* 8. Clar. *in* §. *emphyteuſis. quæſ.* 48. Menoch. *de arbitr. caſ.* 180. *num.* 10. & 12. Marta *de Juriſd. p.* 4. *caſ.* 27. & alii apud Ciarl. *contr. for. c.* 17. *nu.* 20. ob rationem; quia dominium utile emphyteutæ (ut ipſi dicunt) eſt ſeparatum a dominio directo; quia directum eſt penes dominum, utile vero penes emphyteutam. *DD. cit.* Jo. Andr. Butr. & Abb. *in cap. quoniam frequenter, ut lit. non conteſt.* Graſſ. *de* [illegible] *Cler. eff.* 1. *nu.* 177. & 403. Verum non eſt recedendum a contraria, quam tenent DD. *infr. cit.* eo quod dominium utile ſit ejuſdem rationis, cujus eſt perſona dominii directi, cui adhæret; quia bona ſunt acceſſoria perſonæ, & quia dominium utile eſt connexum cum directo, quod ſpectat ad Eccleſiam, & connexorum idem eſt Judicium. Bero. *in cap. quæ in Eccleſiarum, n.* 9. *de conſtit.* Feder. de Sen. *conſ.* 245. *num.* 3. Gemin. *in cap. fin. nu.* 14. *de for. comp. in* 6. Farin. *dec. crim.* 305. *num.* 3. Tuſc. *litt. O. concl.* 136. *nu.* 1[illegible]. Vulgoſ. *conſ.* 166. & alii, & pro omnibus Rot. *in* [illegible] *Rom. domus. die* 19. *Jan.* 1611. *coram Coccin. impreſſ. poſt Pacif., de Salvian. deciſ.* 238. Thom. del Bene *de immun. Eccleſ. p.* 2. *cap.* 10. *dubit.* 16. *per tot.* Rot. *deciſ.* 89. *nu.* 5. *p.* 10. & *deciſ.* 42. *per tot. p.* 6. & *deciſ.* 325. *p.* 15. *rec.* ubi cum aliis pluribus Rotalibus deciſionibus, reprobata priori, hanc ſecundam opinionem utraque parte informante comprobant, rationibus utriuſque opinionis acerrime examinatis. Et quod talis emphyteuta, ſive dominus utilis collectari non poſſit, dicemus infra in verb. *Emphyteuta.* qui Doctores proinde cum aliis pluribus ab eiſdem relatis tanquam verum defendunt, dominium hoc utile, etiamſi ſit penes laicos, remanente directo penes Eccleſiam, non eſſe quid pure laicale, nec poſſe Judicem laicum in illo cognoſcere; etiamſi agatur inter meros laicos, nec eſſe ſubjectum ſtatutis Laicorum, quos vide. & Oldrad. *conſ.* 240. *n.* 1. Surd. *conſ.* 57. *num.* 23. ubi, quod dominium utile vere, & proprie, una ac eadem res ſit cum dominio directo, & ejus naturæ, ut directum ſemper ſequatur, ſicut incrementum alluvionis, & inſulæ. Gratian. *diſc. for. c.* 447. *n.* 21. & 23. ubi, quod propter auctoritatem Rotæ difficile ſit ab hac opinione recedere. Cyriac. *contr. for. c.* 12. *n.* 67. *ſeqq.* qui alios innumeros citant.

9 Dominium mediante clauſula *Conſtituti* præcedente titulo habili transfertur. Bich. *dec.* 65. *n.* 4. ubi Bal. *in L.* 1. *C. quando liceat ab emptione recedere.* Jaſ. *conſ.* 91. *n.* 8. *l.* 1. Rota *deciſ.* 46. *n.* 2. *impreſſ. poſt conſ. Farinac.* Per traditionem clavium non transfertur, ſicut nec poſſeſſio, ſi illas tradens non eſt poſſeſſor, vel dominus. Bichius *dec.* 500. *n.* 11. *L. clavibus* 74. *ff. de contrah. empt.* & ibi gloſ. & *in L. qua ratione* §. *item ſi quis mercet: verb. proprietatem. ff. de acquir. rer. dom.* Huptecht *in* §. *Item ſi quis numer.* 3. *Inſtit. de rerum diviſ.*

10 Rei legatæ ſtatim, ac hæres non ſolvit, tranſit ipſo Jure in legatarium, & quidem a die obitus teſtatoris. Bichius *dec.* 132. *num.* 41. & *dec.* 590. *num.* 5. ubi Bar. *in L.* 1. *num.* 13. *ff. de legat.* 1. Rota apud Bich. *l. c.* Jaſ. & Aterin. *in L. qui Romæ.* §. *duo fratres nu.* 27. *ff. de V. O.*

11 Dominium patris continuatur in filio ſine nova acquiſitione. Paſchal. *de patr. pot. par.* 4. *cap.* 1. *num.* 7. ad tex. *in L. cum ratio. in princ. ff. de portion. quæ liber. damnat. L. ſcripto. ff. unde liberi.* alias, uti & poſſeſſio ſine animo non acquiritur. Rota apud Bich. *dec.* 172. *num.* 5. *L.* 3. & *L. quemadmodum. ff. de acquir. poſſeſſ.* Bal. *in L. non dubium. nu.* 18. *C. de LL.* Put. *dec.* 276. *num.* 5. *lib.* 3. Honded. *conſ.* 18. *lib.* 2. *n.* 45. Rot. coram Ludoviſ. *dec.* 252. *num.* 4. & ſic tunc dicitur acquiri titulo lucrativo, ſcilicet extraneo. Paſchal *l. cit. nu.* 6. tex. *in L. un. C. de impon. lucrat. deſcript. l.* 10.

12 Dominium pecuniarum ad illum ſpectat, ad cujus creditum ſunt deſcriptæ in libro Banchi. Bichius *dec.* 541. *nu.* 2. Rot. *deciſ.* 377. *n.* 5. *ad med. p.* 1. *rec.* quia dominium pecuniarum transfertur mediante deſcriptione in banco ad creditum alicujus. Bich. *dec.* 500. *n.* 2. qui citat Rotam poſt tract. Poſtil *de manutenendo dec.* 377. *n.* 5. quæ eſt *in cit. p.* 1. *rec.*

13 Dominium rei emptæ per maritum ſpectat ad uxorem, ſi poſt emptionem declaravit fuiſſe emptam de pecuniis dotalibus, & ad eam ſpectare. Bich. *dec.* 64. *n.* 4. Si vero non conſtat, pecunias fuiſſe dotales, cum præſumantur propriæ ementis, res empta erit mariti; quia res ſpectat ad ementem nomine proprio; maxime inſtrumentum habet clauſulam *ad habendum.* quæ demonſtrat emptorem ſibi, & non alii acquirere voluiſſe. Idem *nu.* 6. & 7. Imo licet emerit pecuniis dotalibus, ſed nomine proprio, ſibi acquirit, & uxor tantum habet actionem pro repetitione pecuniarum in caſum reſtitutionis dotis. Idem *dec.* 115. *nu.* 14. licet pecuniæ dotales marito fuiſſent ſolutæ cum expreſſo pacto, quod inveſtirentur ad favorem uxoris. Bich. *loc. cit. num.* 115. Cavaller. *dec.* 221. *n.* 4. Gratian. *diſcept. for. cap.* 204. *n.* 3. *L. nihil prohibet.* & *L. multum. C. ſi quis alteri vel ſibi.*

14 Dominium rei emptæ, & traditæ non acquiritur emptori ante ſolutionem pretii etiam ceſſante ſpeciali reſervatione favore venditoris. Bich. *dec.* 204. *n.* 5. Lim. ſi fuit habita fides de pretio, & venditor dominium ſibi ſpecialiter non reſervavit. Idem *loc. cit. num.* 16. & *dec.* 552. *n.* 4. ubi Faber *in C. l.* 4. *tit.* 33. *defin.* 6. *n.* 1. Anton. de Amatis *reſ.* 3. *n.* 43. Dicitur habita fides, ſi emptori fuit data dilatio ad ſolvendum, vel ſcivit ſibi ſtatim ſolvi non poſſe.

15 Dominium rei venditæ reſervatum venditori præſumitur ex clauſula *precarii* in inſtrumento venditionis adjecta. Bich. *dec.* 629. *numer.* 4. quæ tamen præſumptio excluditur ſtantibus clauſulis tranſlativis dominii in emptorem. Idem *dec.* 627. *nu.* 34. Gratian. *diſcept. for. c.* 523. *n.* 13.

16 Dominus directi agens ad devolutionem tenetur probare rei identitatem per evidentes probationes. Bich. *dec.* 84. *n.* 1. & 9. ubi Mareſc. *l.* 1. *var. reſ. cap.* 12. *num.* 33. Alex. *conſ.* 57. *nu.* 7. Aym. *conſ.* 293. *num.* 7. & quomodo identitas probanda ſit, vide late Mareſc. *loc. cit. per tot.* Rot. *deciſ.* 295. *p.* 1. *rec.* ubi de probandis confinibus. & *deciſ.* 150. *ibid.* & finita emphyteuſi per mortem ultimi Emphyteutæ manutenendus eſt contra illius ſucceſſores ratione civilis poſſeſſionis, quando devolutio eſt clara, & non dubia. Idem *dec.* 216. *num.* 19. & *dec.* 402. *num.* 1. ſicut manutentio illi non competit, quando renovationi locus eſt, neque tenetur, qui renovationem petit, bona emphyteutica a ſe poſſeſſa dimittere Domino directi, ut iterum ſibi ab eodem reſtituantur. Idem *dec.* 411. *n.* 2. Valaſc. *conſult.* 157. *n.* 29. *verſ. in quo articulo.* Non poteſt ante ſententiam Judicis capere poſſeſſionem rei emphyteuticæ ob lineam finitam devolutæ. Rota poſt tract. Pajatell. *dec.* 1. *n.* 4. vide *Emphyteuſis.*

17 Dominus directi non poteſt antiquas inveſtituras alterare in præjudicium comprehenſorum. Bichius *dec.* 326. *n.* 4. ubi Menoch. *conſ.* 61. *n.* 20. Ruin. *conſ.* 37. *n.* 18. Poteſt tamen durante inveſtitura inveſtire alium de conſenſu ultimo comprehenſi. Rot. poſt tract. Pajatel. *dec.* 19. *n.* 1. & 2. ubi multo magis id admittitur in ſumm. Pontifice. Bich. *loc. cit.*

18 Si poſt moram incuſſam recipit ab emphyteuta canones, dicitur velle perſeverare in locatione, & moram

remit-

remittere, licet illos cum præſervativa receperit. Bich. dec. 341. num. 20. ſecus in ſolutione canonum decurſorum ante caducitatem, ſeu illius declarationem. Ibid. num. 21. & cenſetur alienationem approbaſſe, ſi de Jure approbare poteſt. Ibid. num. 47. Fachin. lib. 1. contr. Jur. cap. 99. Clar. in §. emphyteuſis. quæſ. 19. Corbul. de cauſ. privat. ob non ſolut. canon. limit. 21. Mareſcot. lib. 2. var. reſ. cap. 138. num. 6. Surd. conſ. 86. num. 14. Butat. dec. 124. numer. 10. vide etiam quæ tetigimus in prax. clauſ. Apoſt. num. 22. ubi de clauſula ſine præjudicio caducitatis.

19 Dominus directi pro canonibus decurſis, & non ſolutis, non habet actionem hypothecariam, vel perſonalem in re ſcripta exequibilem contra tertium poſſeſſorem rei emphyteuticæ. Bar. in L. fin. Cod. de jur. emphyt. Roderic. de ann. reddit. lib. 2. q. 22. num. 43. Rot. dec. 659. num. 4. p. 3. rec. apud Bich. dec. 611. num. 6. niſi emphyteuta in inſtrumento pro obſervatione contractus ſe, & ſua bona obligaverit; contrarium tamen, & quod habeat actionem hypothecariam, tenet Bald. in auth. ſi quas ruinas. num. 9. Cod. de SS. Eccleſ. Grat. diſc. for. cap. 36. num. 34. Sperel. dec. 98. num. 15. Caſſad. dec. 3. num. 2. de locat. Afflict. deciſ. 95. per tot. Pac. de Salvian. interd. inſpect. 3. cap. 4. num. 540. præſertim ſi primus acquirens pro obſervatione contentorum in inveſtitura omnia bona hypothecavit. Fulgin. de Jur. emphyt. tit. de controv. emphyt. q. 31. num. 7. maxime ſi ſucceſſor ſcivit prædium eſſe emphyteuticum. Afflict. loc. cit. ſub num. 6. Bich. l. c. num. 4. & ibi Roman. conſ. 311. num. 2. & 3.

20 Si fecit declarationem de renovando inveſtituram, ut cogi poſſit ad renovandum, requiritur, quod illa reducatur ad actum. Bich. dec. 411. num. 5. alias talis declaratio reſolvitur in ſimplicem voluntatem, vel propoſitum, quod ad renovandum non obligat Ibid. num. 6. ubi Molin. de Juſt. tom. 2. tr. 2. diſp. 262. ſicut nec obligat tractatus de renovando, L. contractus. Cod. de fid. inſtrum. Mant. de tacit. lib. 4. tit. 3. nu. 10. Cyriac. contr. 452. num. 16. tex. in L. juris gentium, 7. §. adeo autem. in princ. ibi: re nondum ſecuta &c. ff. de pact. L. contractus. 17. circa fin. C. de fid. inſtrum. Inſt. de empt. & vend. in princ. verſ. in his autem. ad med. ibi: donec enim aliquid deeſt ex his, & pœnitentiæ locus eſt &c.

21 Agens ad caducitatem contra hæredem emphyteutæ, debet probare, quod hæres habuerit ſcientiam bonorum emphyteuticorum. Bich. dec. 485. num. 23. quæ quidem præſumitur ex cohabitatione, licet hæc præſumptio non militet in minore. idem num. 24. neque militat ex retentione liberculi, in quo ſolutiones canonum adnotantur. Idem num. 25. Neque ex ſolutione canonum, cum credere potuerit canones ſolvi ex contractu cenſuali. Idem num. 26. Maſcard. de prob. concl. 1080. Mant. de tacit. lib. 22. tit. 27. nu. 40. Corbul. de cauſ. privat. ob non ſolut. can. limit. 20. n. 14.

22 Emphyteuſin ad ſe reverſam, ſi nolit pro ſe retinere, tenetur dare proximioribus agnatis, ita contra Fachin. lib. 1. contr. jur. cap. 100. Bich. dec. 57. num. 1. Gabr. de Jur. emphyt. concl. 1. num. 1. & 14. Plura in verbo Emphyteuſis.

23 Dominus tenetur, etiam ante Judicis ſententiam, de domino a ſuis famulis in famulatu ſuo aliis dato, & quidem in duplum; quia mala electio eſt in culpa, & electori imputatur; juxta tex. in L. 1. ff. de his, qui dejecer. & effuderint. Abb. in cap. licet, de reſt. ſpol. Farin. in prax. q. 110. cap. 3. Sperel. dec. 57. nu. 5. & 6. Dian. p. 7. tr. 7. reſ. 73. Bonac. de reſtitut. diſp. 1. q. 3. pun. 7.

24 Dominus non incidit in excommunicationem, ſi ejus procurator cum ſufficienti mandato, puta cum generali mandato cum libera alienat rem Eccleſiæ, ſalvo Beneplacito Apoſtolico, & venit ad rei traditionem ante illius impetrationem; quia ad incurrendas non ſufficit ficta alienatio; alienatio enim facta a procuratore tribuitur Domino per fictionem. Ricc. in prax. par. 1. reſ. 54. ubi communior DD. Natt. conſ. 445. poſt Alex. conſ. 39. vol. 1. Imo ſunt, qui tenent, requiri mandatum ſpeciale ad faciendum cadere dominum in pœnam. Creſcent. dec. 5. de præb. Seraph. dec. 439. apud Riccium loc. cit.

25 Dominus non tenetur præſtare ſalarium infirmis famulis pro tempore infirmitatis, niſi fuerint in extrema neceſſitate. Dian. p. 1. tr. 8. reſ. 86. Covar. lib. 3. var. reſ. cap. 13. num. 8. Zachias de ſalario q. 68. num. 14. & hanc de jure veriorem, & communem vocat Caroc. de locat. tit. de famul. num. 24. ubi tamen num. 23. contrariam vocat de æquitate, & pietate veriorem, multique apud eundem, & Dian. illam defendunt. Imo famulus tenetur ſolvere expenſas domino, quas fecit in ſua infirmitate, niſi eſſent modicæ. Prat. ad Paſchal. de patr. pot. p. 1. cap. 3. Bar. in L. ſi uno. § item cum quidem ff. locat. Anchar. & Imol. in cap. potuit, de locat. Genuen. in prax. Archiep. cap. 56. n. 2.

Dominus expellens famulum ante tempus ſine ma- 26
gna cauſa, tenetur ad totam mercedem, ſi aliis ſuas operas non locaverit, aut locare potuerit. Bonac. de contr. diſp. 3. q. 7. pun. 4. quia non ſtat per famulum, quin ſerviat toto anno, pro quo promiſit ſervire, & ſic implevit ſuam promiſſionem. cap. imputari, 41. & cap. cum non ſtat. 66. de R. J. in 6. Rot. apud Zachiam. de ſalar. quæſ. 68. num. 12. & 15. Pratus ad Paſchal. de patr. pot. par. 1. cap. 3. verſ. quid ſi famulus. L. qui operas. ff. locati. Caroc. ut infra num. 19. Ut tamen per famulum ſtet, debet, quandocumque a Domino fuit requiſitus, redire, & operas ſuas præſtare uſque ad totum tempus conventum, aliter dicitur per ipſum ſtare. d. L. qui operas. ff. locat. Caroc. de locat. tit. de famul. q. 10. ſub num. 20. Zach. loc. cit. num. 16. Si tamen res non ſit amplius integra, ſed famulus aliis ſuas operas locaverit, non tenebitur redire, & debebitur illi ſalarium præteriti temporis. Prat. ad Paſchal. l. c. verſ. ſed pulchra eſt indagatio. Zachias l. c. num. 17. Vel debebit adhibere diligentiam, ut poſſit aliis ſuas operas locare, aliter non poteſt petere totum ſalarium. Zach. num. 18. Juſta vero cauſa expellendi eſt, ſi non vult obedire, in quibus tenetur, vel aliquod damnum Domino attulit factis, vel verbis. Bonacos. de famul. q. 129. & 213. Zach. loc. cit. num. 19. Si vero Dominus ſenſit tantum damnum ex famuli diſceſſu, quantum commodum habuit ex ejus ſervitio, non tenebitur etiam ſolvere ſalarium temporis præteriti ob mutuam compenſationem Bonacos. loc. cit. q. 109. Dian. p. 3. tr. 6. reſ. 15. Zach. loc. cit. cit. n. 22. dummodo Dominus hoc damnum probet, ſaltem per juramentum. arg. L. ſi quando. Cod. unde vi. cap. fin. de iis, quæ vi, metuſve cauſ. Maſcard. de prob. concl. 471. n. 1. Zach. n. 24. apud quos DD. plura.

Dominus non poteſt cogere ſuos ſubditos, vel va- 27
ſallos accedere ſua molendina, niſi juvetur privilegio, præſcriptione legitima, aut conſuetudine præſcripta. Theſ. dec. 16. licet in inveſtitura adſit clauſula „ cum molendinis. Afflict. dec. 388. Capon. diſc. for. 230. Cancer. p. 3. cap. 15. apud quos plura de hac materia, uti de præſcriptione hujus ſervitutis, & prohibitionis, ne alius poſſit nova molendina conſtruere.

Dominus fundi eſt præferendus aliis in perceptione 28
fructuum ex fundo, excepto mutuante ſemen Pajatel. exped. & annot. 86. vide debitor. num. 112. & 126. verſ. item ſub eadem.

Dominus cenſus in emptione rei cenſuatæ, aliis eſt 29
præferendus. Cenc. de cenſ. p. 2. cap. 2. q. 1. a. 3. num. 1. Ciarl. cap. 121. num. 2. Merlin. deciſ. 210. & 386. & poteſt hoc jus aliis cadere. Cyriac. contr. 254. num. 18. & 19. & ſi illo irrequiſito fuit alii vendita, habet jus retractus. Seraph. dec. 1474. Cenc. loc. cit. vide in verbo cenſus. a n. 60. ſeqq.

Dominus directi, cum emphyteuſis tranſit in ma- 30
nus mortuas, ſcilicet Eccleſiam, vel Eccleſiaſticos, poteſt illos cogere ad vendendum intra annum, ut reincidat in manus privatorum. Specul. de emphyt. §. nunc aliqua. num. 142. Clar. in §. emphyt. q. 33. Mareſc. lib. 3. var. reſ. cap. 3. n. 17. qui loquitur de emphyteuſi, cujus Dominus directus eſt Eccleſia.

Dominus feudi, feudum ſibi apertum ob feloniam 31
vaſalli, poteſt illud, etiam vaſallo mortuo ad ſe trahere, etiam contra hæredes. Fachin. lib. 7. contr. Jur. cap. 104. Clar. in §. feudum. q. 65. ubi id admittit in delicto notorio, & inexcuſabili: alias ſecus; quia eſſet iniquum agere de delicto mortui, qui ſe defendere non poteſt. Lucratur melioramenta feudi ad ſe reverſi ob culpam Vaſalli. Conſentiens alienationi feudi ſine clauſula „ ſalvo Jure directi. ſibi non præjudicat in Jure directo. Fachin. lib. 7. q. 83. Schroder. de feud. p. 4. cap. 8. plura vide in litera Feudum. An tranſmittat jus privandi vaſallum, vide Noal. de tranſmiſſ. caſ. 49. An poſſit alienare vaſallos, vide infra verb. Vaſallus. Poteſt prohibere

163 Ut autem qualitas nobilitatis probetur, ſufficit probare nobilitatem patris, & quod oratores nobiliter vivant, & ea exerceant, quæ ſpectant ad ſtatum nobilem; ab illis vero abſtineant, quæ popularia ſunt. Pyr. *num.* 119. Juſt. *num.* 123. ſi vero fuit dictum, *de nobili genere procreatos eſſe*, tunc oportebit probare nobilitatem patris, & matris. Sanch. *lib.* 8 *diſp.* 19. *num.* 6. de qua materia, & modo probandi nobilitatem plura vide apud Juſt. *loc. cit. num.* 126. & 136. Corrad. *loc. cit. cap* 2. *num.* 119. Maſcard. *de probat. Concl.* 1090 *num.* 12.

Ut vero probetur, oratores eſſe ex honeſtis familiis, ſufficit, quod teſtes dicant, eos honeſte vivere, & eorum familias non turpitudinis vitio laborare. Corrad. *num.* 118. Juſt. *num.* 143. juxta tex. *in L. omnes C. de iis, qui ven. ætat. impetr. circa princ.* ibi. *ſed etiam teſtibus idoneis* &c.

164 Cauſa *ob defectum dotis*, eſt ſecunda, & admittitur in gradibus remotioribus; in propinquioribus vero, ut in ſecundo, & tertio, & in primo publicæ honeſtatis, requiritur augmentum, quo caſu executor non poterit diſpenſare, niſi prius ab oratore oratrici dos fuerit aucta. Juſt. *lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 10. Corrad. *lib.* 8. *capit.* 2 *numer.* 23. & 37. & debebit bene obſervare ſubſtantias oratoris, an poſſit implere quod promittit, vel non. Si vero oratrix ſit omnino indotata, & orator velit illam ducere indotatam, illamque dotare ex integro, & competenter, eſt cauſa ſufficiens ad diſpenſandum, & tunc delegatus non diſpenſabit, donec orator competenter illam dotaverit. Admittitur autem hæc cauſa *ob defectum dotis*, ne mulieres innuptæ remaneant, vel cogantur nubere indigno, & quia propter inopiam ſæpe periclitatur honeſtas. Vel quia uxor indotata a viro male tractatur &c. Sperel. *deciſ.* 138. *numer.* 82. Sanch. *de matr. lib.* 4. *diſp.* 26. *num.* 4.

165 Item dic, ſi oratrix habet quidem dotem, ſed litibus involutam, & orator vult in ſe ſuſcipere lites. Corrad. *in prax. diſpen. lib.* 7. *cap* 1. *num.* 48 & 58. Juſt. *loc. cit. num.* 27. Pont. *de matr. lib.* 8. *cap.* 21. §. 2. *num.* 23. Sanch. *e d. tr. lib.* 8. *diſp* 19. *n.* 20. dummodo orator ſit habilis ad proſequendam litem & propter ſuam peritiam valde neceſſarius, ita ut oratrici difficile ſubveniretur, illo matrimonio non contracto, & lis ſit ſuper bonis magni momenti; quænam vero ſint talia, relinquitur arbitrio Judicis delegati, habito reſpectu ad facultates, & qualitates oratorum, quia in paupere quæſtio de porcello, diceretur magna. Juſt. *l. cit. n.* 30. Pariſ. *de reſign. lib.* 5. *q.* 6. *num.* 113. Barb. *axiomat. axiom.* 22. *num.* 1. & ſufficit, quod mulier in patria ob dotis incompetentiam virum non inveniat, eodem modo, quo diximus de anguſtia loci; & verificatur cauſa, licet aliqui pauci adeſſent non conſanguinei, paris conditionis, ſed difficile eſſet oratrici uni ex illis nubere: quia libertas matrimonii non eſt reſtringenda ad duos, vel tres. Juſt. *libr.* 3. *cap.* 2. *num.* 14. Dian. *p* 8 *tr.* 3. *reſ.* 93. §. *ſufficiens in fin.* quia non decet, libertatem matrimonii ita reſtringi, & durum eſſet, ſi fœmina arctaretur ad unum, aut alterum invita & cum averſione &c.

166 Quær. primo, an fœmina cenſeatur pauper, & dote carere, ſi nihil poſſideat, ſed habeat parentes divites? Reſp. negative: quia pater tenetur dotare, & poteſt compelli ad dandam dotem. Sperel. *dec.* 165. *numer.* 3. Sanch. *lib* 4. *diſp.* 26 *num.* 8. & 11. & *lib.* 8. *diſp.* 19. *n.* 21. Pont. *lib.* 8. *cap.* 21. *n.* 23. §. 2. Corrad. *lib.* 7. *c.* 2. *n.* 23. Juſtis *loc. cit. num.* 42. Tuſch. *litt.* D. *concl.* 372. licet invito patre nubat, imo licet nubat indigno, ſi pater diſtulit illam collocare ultra 25. annos. Sanch. *lib.* 4. *diſp* 26. *num.* 11.

167 Porro dicitur carere dote, non obſtante morali certitudine, quam habet, quod frater, vel alius ſit dotaturus; quia ſi nulla fuit facta promiſſio, vel pactum, nullum jus habet ad dotem DD. *cit.* cenſetur etiam pauper, & dote carere, ſi parentes ſint in tali ſtatu, ut non poſſint ſe privare bonis, licet poſt mortem illorum ſibi ſint deſtinata; quia onera matrimonii incipiunt in ipſius contractu, & ita ſtatim eſt neceſſaria dos. Juſt. *n.* 46. & *DD. cit.*

168 Quær. ſecundo, an fœmina dicatur pauper, ſi dos, quam habet, ſufficit ad nubendum æquali, & eſt minus ſufficiens ad nubendum conſanguineo etiam potentiori? Reſp. negative. Juſt. *num.* 49. Pont. *lib.* 8. *c.* 21. §. 2. *n.* 22. Sanch. *loc. cit. n.* 17.

Porro licet fœmina tempore petitæ diſpenſationis vere fuiſſet pauper, tamen, ſi ante executionem fuit facta dives, non poteſt diſpenſari ob dotis incompetentiam, quæ non verificatur. Juſt. *loc. cit. num.* 56. & *cap.* 1. *n.* 81. *cit. lib.* 3. & diximus ſupra *num.* 148. 169

Quær. tertio, quid ſi mulieri pauperi fuit factum legatum, de quo illa nullam habuit notitiam, & bona fide petita diſpenſatione, cum cauſa *ob defectum dotis*, eaque obtenta, & conſummato illius effectu, venit in notitiam ipſius legati, valebitne diſpenſatio? Reſp. affirmative; quia paupertas expreſſa, vera, & certa ex communi errore vulgi, ab ipſis etiam oratoribus habebatur. Juſt. *lib.* 3. *cap.* 3. *n.* 68. Pyr. Corrad. *loc. cit. n.* 27. 170

Sed quid, ſi diſpenſatio fuit petita ob mulierem omnino indotatam, & poſtea in verificatione narratorum reperiatur, habere aliquam modicam dotem, vel ſi petita fuit ob defectum dotis, & in verificatione reperiatur, Oratricem eſſe omnino indotatam, eruntne litteræ ſubreptitiæ? & affirmative Reſpondet Corrad. *in prax. diſpenſ. lib.* 7. *cap.* 2. *num.* 30. ſed negativam tenet Juſtis *loc. cit. nu.* 20. quia ſemper mens Pontificis verificatur, nempe ne Oratrix maneat innupta, ſive deinde id ſequatur, ex quo habeat dotem incompetentem, ſive quia ſit omnino indotata.

Tertia cauſa eſt *ob lites*, ſive lites ſint inter ipſos oratores, ſive inter parentes, vel conſanguineos, aut affines, dummodo lis ſit ſuper magnis rebus; quia modica non curantur. Quando ſit magni momenti, remittitur arbitrio Judicis delegati: non ſufficit, quod lis adfuerit, & fuerit compoſita: quia cauſa diſpenſationis tunc jam ceſſavit; & dummodo lites non procedant ex cauſa matrimonii contrahendi inter oratores; quia tunc Pontifex potius retraheretur a diſpenſando. Juſt. *lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 17. Imo ſi data opera, & crimine admiſſo, ut facilius Pontifex diſpenſaret, oratores, vel conſanguinei, vel alii lites ipſis introduxiſſent, carere deberent diſpenſatione, & tenerentur de ejuſmodi fine in petitione diſpenſationis mentionem facere. *loc. cit. num.* 18. Et delegatus non poteſt in tali caſu diſpenſare, niſi prius illi conſtiterit, quod facta fuerit inter litigantes tranſactio propter clauſulam in ablativo abſolute poſito, in litteris apponi ſolitam, *facta prius litis ceſſione &c.* quæ formam inducit. Rubeus *dec. Rot.* 212. *n.* 21. *p.* 4. *rec. tom.* 2. Juſt. *lib.* 3. *cap.* 4. *n.* 19. 171

Quarta cauſa eſt, *ob inimicitias*, dummodo hæ aliunde ortæ ſint, quam ex cauſa matrimonii, & ante illius tractatum cœperint. Genuen. *in prax. Curiæ Archiepiſc. cap.* 20. *in addit. num.* 16 Juſt. *lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 13. & dummodo inimicitiæ non ſint leves, ſed graves, & probentur. Ad tex. *in §. ſi vero quis.* ibi. & *approbaverit ſtatim. authent. de teſtib.* Pariſ. *de reſign. lib.* 5 *q.* 3. *n.* 259. Maſcard. *de prob. concl.* 900. *n* 7. & quæ ſint graves inimicitiæ, relinquitur arbitrio delegati. Tuſch. *litt. I. concl.* 249. Pariſ. *loc. cit.* Pajarel. *exped.* 14. *num.* 12. Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *caſ.* 110. *num.* 3. Dicitur inimicitia gravis in Jure, quæ eſt capitalis, etiam ad effectum diſpenſationis matrimonialis, item quæ fuit orta ex injuria atroci, & offenſus eſt promptus ad vindictam. Tuſch. *loc. cit.* Maſcard. *de prob. concl.* 1129. *num.* 5. Item ſi fuit orta ex controverſia omnium, vel magnæ partis bonorum, vel ex querela criminali, niſi fuerit revocata. Rot. apud Farin. *dec.* 371. *num.* 12. *poſt* 2. *vol. conſil.* Tuſch. *loc. cit. num* 8. Juſt. *num.* 23. Gravis etiam, & capitalis reputatur cauſa pecuniarum, ob quam de maxima ſubſtantia controvertitur. Menoch. *loc. cit.* Juſt. *num.* 27. Tuſch. *loc. cit.* & ſemel inimicus præſumitur etiam de futuro inimicus, niſi probetur, quod inimicitia ceſſaverit. Iidem. 172

Quinta cauſa eſt *ob pacis confirmationem*: quia inimicitia gravis, etiam ſecuta pace, ſolet odia poſt ſe relinquere, ideo confirmatio pacis eſt cauſa ad diſpenſandum, ut magna mala, & delicta vitentur. Pyr. Corrad. *in prax. lib.* 7. *cap.* 2. *n.* 74. Juſt. *loc. cit. cap.* 6. 173

Sexta cauſa eſt, *pro oratrice filiis gravata*: & non admittitur in gradibus propinquioribus, ſed tantum in remotioribus, & delegatus non poteſt procedere ad diſpenſationem, niſi poſtquam orator idonee caverit, ſe dictis filiis alimenta præſtiturum, & quidem per ſcripturam authenticam, nec ſufficit hypotheca ſola, ſed requiritur etiam fidejuſſor. Juſt. *loc. cit. cap.* 7. 174

175 Septima cauſa eſt, *ob ætatem mulieris:* hæc non admittitur ad diſpenſandum quoad viduas: quia lex non curat de viduis. Pont. *de matr. lib.* 8. *cap.* 17. *§. ult. n.* 42. *in fin.* Pyrr. *d. lib.* 7. *cap.* 2. *num.* 88. quia in litteris Apoſtolicis apponitur dictio „ *haƈtenus non invenit*, quæ importat tempus præteritum, & infert, oratricem nullum habuiſſe maritum. In gradibus propinquioribus diſpenſatur in 25. annis, ſed in remotioribus ſufficit, quod oratrix attigerit 24. annum Juſtis *cap.* 8. *num.* 11.

176 Ætas vero eſt verificanda coram delegato, vel ex libro baptizatorum patris, vel ex teſtibus. Pariſ. *de reſig. lib.* 10. *q.* 3. *nu.* 38. Maſcard. *de prob. concl.* 671. Grat. *diſc. for. cap.* 767. *nu.* 47. Coccin. *dec.* 334. *num.* 1. non tamen probatur per patrem, vel matrem, aut fratres oratricis; quia memoria hominum fallax eſt, juxta Juſt. *d. cap.* 8. *num.* 15. quamvis apud eundem contrarium teneat Alex. de Nevo *conſ.* 1. *num.* 12. & cauſa finalis debet ſtricte probari, & ſi una dies deeſſet, gratia eſſet ſubreptitia. Garz. *de Beneſ. p.* 6. *cap.* 2. *num.* 285. quia in iis, quæ a lege, vel legiſlatore ſunt determinata, & limitata, non licet delegato arbitrari. Sanch. *de matr. lib.* 1. *diſp.* 16. *num.* 4. & cum lex certi anni meminit, de perfecto intelligitur. *DD. cit.* & Mareſc. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 1. *num.* 8. Rot. apud Merlin. *dec.* 496. *num.* 1. Maſcard. *de prob. concl.* 666. *n.* 47. & quod delegatus non poſſit exequi litteras, ſi unica dies deſit, late comprobat. Juſt. *loc. cit. cap.* 8. *a num.* 13. neque ſufficit, quod oratrix tempore executionis compleat ætatem, ſed requiritur quod etiam tempore impetrationis illam expleverit. Garz. *loc. cit. num.* 285. Pont. *lib.* 8. *cap.* 20. *num.* 2. Pariſ. *de reſign. lib.* 4. *q.* 2. *num.* 17. Juſt. *num.* 22. & ut ſupra *num.* 148.

177 Quær. quid ſi oratrix habuit occaſionem nubendi, & ſponte recuſavit? Corrad. *loc. cit. num.* 93. *verſ. illud autem in fin.* credit, fore ſubreptitiam gratiam, ex quo per ipſam ſtetit. Sed Juſtis tenet, fore validam *n.* 30. quia licet fœmina ab initio propoſuerit manere innupta, tamen quia voluntas hominis eſt ambulatoria, non dicitur in culpa, ſi caſu eveniente mutet propoſitum.

178 Cauſa octava, *quia locus eſt ad littus maris &c.* eſt ſimilis cum *anguſtia loci*, & movetur Papa ad diſpenſandum, ne mulier innupta remaneat. Juſt. *cap.* 9.

179 Cauſa nona, *ob excellentiam meritorum* eſt, ut ſi quis diutius pro fide catholica militavit, & vulnera reportavit. tex. *in cap. tali conjugio.* 1. *q.* 7. Sanch. *de matrim. lib.* 8. *diſp.* 19. *n.* 32. & non tantum movetur Pontifex ex meritis oratoris, ſed ex meritis illius, qui pro illo interceſſit, & qui Eccleſiæ ſervitia præſtitit. Porro merita hæc debent probari coram executore. Garz. *de Beneſ. p.* 6. *cap.* 2. §. 2. *nu.* 225. Tuſch. *litt. D. concl.* 462. *num.* 2. Juſt. *cap.* 12. *nu.* 12. Pyr. Corrad. *in prax. diſpenſ. lib.* 7. *cap.* 2. *num.* 110.

180 Cauſa generalis, ſcilicet, *ex rationabilibus cauſis*, eſt decima, in qua licet ſint exprimendæ qualitates nobilitatis &c. non tamen ſunt neceſſario probandæ, & verificandæ coram executore, ſicut nec cauſæ in genere expreſſæ; quia in his diſpenſationibus datur, & ſolvitur major compoſitio, quæ in pios uſus impenditur. Corrad. *in prax. diſp. lib.* 7. *cap.* 2. *num.* 112. Juſt. *cap.* 13. & diximus ſupra.

181 Cauſa undecima eſt, ut *bona conſerventur in familia*; nam Reipublicæ intereſt familias conſervari locupletes. *arg. L.* 1. §. *ſed & ſi ſervus*, *verſ. publice enim intereſt. ff. de ventr. inſpic.* Sanch. *loc. cit. nu.* 30. Et non ſolet concedi niſi inter magnates, perſonaſque illuſtres, divites, & potentes, attenta loci qualitate, etiam in propinquioribus gradibus, ut in primo & ſecundo, vel in ſecundo. Tuſch. *litt. D. concl.* 546. Juſt. *cap.* 14. *num.* 10.

182 Cauſa duodecima, *ob illuſtris familiæ conſervationem*, eſt; quia tendit in bonum publicum, regulaturque ut mox antecedens, Juſt. *cap.* 15. & DD. *ibi cit.* Sanch. *l. c. n.* 31. Hinc S. Pontifex aliquando diſpenſat ſuper voto caſtitatis, etiam ſolemni ad matrimonium contrahendum, cum hac differentia, quod ſuper voto ſolemni, ſeu in profeſſione, non diſpenſatur niſi ex publica cauſa, cum ſubdiaconis vero etiam ex privata cauſa. Profp. Bonin. apud Juſt. *poſt cap.* 15. *per tot.* Sanch. *lib.* 8. *diſp.* 8. *num.* 2. Card. Albicius *de inconſtant. in fid. cap.* 36. *num.* 145. Fagnan. *in cap. cum ad monaſterium. nu.* 64. *de ſtat. monac.* Bellet. *diſquiſ. Cler. p.* 1. §. 9. *num.* 13.

& ita fuit diſpenſatum cum D. Comite Slabata ab Alex. VIII. & ut ſupra. *num.* 60.

Cauſa decima tertia eſt, *ad vitanda ſcandala*, & 183
hac dictum eſt ſupra in diſpenſatione *in forma pauperum.* dicuntur vero gravia ſcandala, timor probabilis inimicitiarum, vel jurgiorum. Item timor incontinentiæ. Nec requiritur, ſcandala eſſe certa, ſed ſufficit, quod probabiliter timeantur. Juſt. *lib.* 3. *cap.* 17. *per tot.* ratio autem hujus cauſæ eſt; quia ob ſcandalum vitandum debet prætermitti omne id, quod non eſt contra veritatem vitæ, doctrinæ, & juſtitiæ, vel, quod non eſt contra Deum; quia nunquam eſt mortaliter peccandum, imo nec venialiter. Non contra doctrinam; quia doctor, vel concionator, nunquam debet falſum dicere, non contra Juſtitiam; quia nunquam judex poteſt ferre falſam ſententiam, nec teſtis falſum teſtimonium, licet veritas ob vitandum ſcandalum poſſit taceri, vel delinquens non puniri, ſed non abſolvi, & caſus, in quibus ſcandala vitari poſſunt, vide apud Juſt. *loc. cit. num.* 34.

Cauſa decima quarta eſt, *ob matrimonium contra-* 184
ctum ignoranter in gradu prohibito, ad vitanda ſcandala, quæ ex divortio ſequerentur, maxime ſi fuit conſummatum, & adeſt proles. Dian. *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 93. *in fin. verſ. adverte.* & debet exprimi, an matrimonium fuerit ignoranter, vel ſcienter cum impedimento contractum. Item an denunciationes fuerint omiſſæ ſive cum licentia Epiſcopi, ſive ſine illa, aliter diſpenſatio eſt nulla. Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 25. *num.* 21. Juſt. *in prax. diſp. lib.* 3. *cap.* 16. *num.* 6. vide Concil. Trid. *de reform. matr. ſeſſ.* 24. *cap.* 5.

Porro, ſi matrimonium fuit publice contractum, 185
præmiſſis denunciationibus, vel omiſſis ex diſpenſatione Ordinarii, ignorantia impedimenti præſumitur. Rot. poſt Farin. *dec.* 234. *num.* 4. *poſt* 2. *vol. conſ.* Sanch. *loc. cit. diſp.* 21. *num.* 68. Rot. poſt Cenc. *de cenſ. deciſ.* 299. *num.* 3. Ludoviſ. *deciſ.* 461. *num.* 3. & 4. Tuſch. *litt. M. concl.* 118. *num.* 9. imo bona fides in contrahentibus inducitur, ex aſſertione parochi aſſerentis, ſe habere licentiam copulandi. Ludoviſ. *loc. cit. num.* 10. ſi vero fuit matrimonium clandeſtine celebratum, præſumitur mala fides. Tuſch. *litt. L. concl.* 447. Sanch. *de matrim. lib.* 3. *diſp.* 42. *nu.* 1. debet etiam exprimi, quod ambo oratores bona fide contraxerunt: nam ſi unus mala fide contraxiſſet, & non fuiſſet expreſſum, non valeret diſpenſatio. Juſt. *lib.* 3. *cap.* 16. *num.* 15. citans Navar. *conſ. ult. de conſangu. lib.* 4. *in* 2. *edit.* quem ſequitur Sanch. *lib.* 8. *diſp.* 25. *num.* 30. Genuen. *in praxi Curiæ &c. cap.* 20. *num.* 7. quando nempe fuit narratum Pontifici, oratores impedimentum ignoraſſe. Ignorantia an fuerit probabilis, probatur juramento, quia quæ conſiſtunt in animo, aliter non poſſunt probari. Sanch. *de matr. lib.* 3. *diſp.* 15. *num.* 8. Barboſ. *de offic. Epiſc. alleg.* 32. *nu.* 23. Farin. *conſ. crim.* 60. *num.* 100. Pyr. Corrad. *in prax. diſp. lib.* 8. *cap.* 4. *num.* 58. Juſt. *loc. cit. num.* 21. iden oratores in manibus delegati jurare debebunt.

§. IX.

Diſpenſatio an præſumatur, vel qualiter probetur?

Præſumitur ex ſcientia, & patientia ſuperioris diſpen- 186
ſare valentis, & impedire potentis. Dian. *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 17. Sanch. *de matr. lib.* 3. *diſp.* 35. *num.* 20. Item ex decennali poſſeſſione in Beneficio. Ludoviſ. *deciſ.* 57. *num.* 8. Pariſ. *de reſign. lib.* 3. *q.* 6. *num.* 74. *& ſequen.* Rot. coram Bichio *dec.* 198. *num.* 31. ubi Caſſador. & alii, dummodo poſſeſſio allegetur ab illo, pro quo diſpenſatio præſumitur, ſecus ſi negatur ab illo, & ab alio contra eundem allegatur. Pariſ. *loc. cit. n.* 75. Ric. *in prax. p.* 2. *reſ.* 360. Mareſc. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 24. *num.* 1.

In matrimonio vero, conjuges, qui præmiſſis denun- 187
ciationibus in gradu prohibito contraxerunt, & ſteterunt in figura matrimonii, ſaltem per decem annos continuos, præſumitur, fuiſſe ſuper impedimento directo diſpenſatos, maxime in favorem legitimitatis prolis. Ludoviſ. *dec.* 57. *num.* 8. Rot. coram Cavaler. *dec.* 123. *num.* 5. Tuſch. *litt. D. concl.* 481.

Qua-

Digitized by Google

§. X.

Quædam dubia in materia diſpenſationum.

188 Quær. I. An diſpenſatio conceſſa, *quia fœmina remaneret innupta defectu dotis*, valeat, ſi maneret innupta tantum ob deformitatem? Reſp. eſt affirmativa; quia cauſa finalis, & motiva eſt, ne mulier maneat innupta, quæ verificatur tam in deformitate, quam defectu dotis. Ita Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 19. & alii apud Dian. *p.* 10. *tr.* 11. *reſ.* 42. & propter deformitatem, vel alias cauſas, tunc dos non poteſt dici ſufficiens contra Guttierez, apud quos tamen videbis rationes pro, & contra.

189 Quær. II. An diſpenſatio in primo gradu affinitatis valide, & licite a Summ. Pontifice concedi poſſit cum cauſa? Affirmant Dian. *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 93. *& p* 8. *tr.* 1. *reſ.* 67. & probat ex S. Thom. 2. 2. *q.* 154. *a.* 3. & probatur ex 3. *Reg. cap.* 2. ubi Adonias petiit Abiſag in uxorem, quæ fuerat uxor ipſius patris, & obtinuit. Neque eſt contrarius S. Paul. 1. *ad Cor.* 5. ubi dicitur: *tanta auditur inter vos fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris ſui aliquis habeat:* quia ille inceſtuoſus foveream ſuam cognovit vivo adhuc patre.

190 Quær. III. An diſpenſatio S. Pontificis in lege propria ſine cauſa valeat? Reſp. affirmative; ſecus in lege ſuperioris. Dian. *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 4. ubi plurimi. Eſt tamen illicita, juxta multos, mortaliter. Suar. *de LL. lib.* 6. *cap.* 18. *num.* 4. Covar. *in* 4. *p.* 2. *cap.* 6. §. 9. *num.* 8. juxta alios tantum veoialiter. Ut ſentit Dian. *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 6. & illa utens peccat venialiter, ceſſante ſcandalo, aut gravi damno proximi, alias fieret culpa mortalis. Juxta Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 18. *num.* 12. Idem dic de diſpenſatione Epiſcopi in legibus propriis. Et diximus de hoc ſupra *n.* 142.

191 Quær. IV. An diſpenſans in lege ſuperioris poſſit diſpenſato imponere aliquod onus? Reſp. negative, non ex contractu; quia redoleret Simoniam, non ex lege præcedenti; quia inferior non poteſt illam permutare, vel extendere in aliam materiam, neque de novo legem, vel præceptum imponnere. Dian. *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 22. Sanch. *de matr. lib.* 3. *diſp.* 10. *num.* 9. *& lib.* 8. *diſp.* 14. *a num.* 2. ubi tamen etiam contrariam ſententiam eſſe probabilem, & non damnandam dicit. Pallaus *tom.* 1. *tr.* 3. *diſp.* 9. contra Sylveſtr. & alios.

192 Quær. V. An diſpenſatio obtenta ad matrimonium, vel Beneficium proſit pro quolibet matrimonio, vel Beneficio, & non tantum pro primo? Reſp. affirmative, ſi duret eadem cauſa diſpenſandi, quia hæc ſuſtulit impedimentum matrimonio, vel Beneficio obſtans, & diſpenſatio non reſpicit matrimonium, vel Beneficium, ſed perſonam. Joan. Andr. *in capit.* 1. *de fil. Presbyt. in* 6. *& cap. non poteſt, de præb. in* 6. Dian. *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 40. Dummodo diſpenſatio fuerit abſoluta, & non limitata. Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 31. *num.* 8.

193 Quær. VI. An diſpenſatio cum Epiſcopo electo, ut poſſit retinere Beneficia, valeat, ſi non fuit facta mentio, vel derogatio Juriſpatronatus Laicorum. Reſp. affirmative. Vide Covarr. *pract. qq. cap.* 36. *n.* 12. Ventrigl. *de Jurep. annot.* 2. §. 2. *nu.* 6. Capon. *diſc. for.* 1. *n.* 27. *& diſc.* 89.

194 Quær. VII. An illa quæ diximus de diſpenſ. *in forma pauperum*, procedant etiam extra Curiam? Reſpondetur obſervandum cujuſque Epiſcopi, uti etiam Nuntii Indultum, & authoritatem ſuper hoc. Quia vero hodie communiter datur Epiſcopis a Papa facultas diſpenſandi cum pauperibus ſine ulla clauſula reſtrictiva, diſpenſari poterit cum quibuſcumque pauperibus, licet miſerabiles non ſint, & induſtria propria tantum viventes uti obſervatur in praxi. Et quinam tali caſu ſint pauperes, remittitur Judicis, vel diſpenſantis arbitrio, uti ibi diximus; & quia facultas diſpenſandi utpote favorabilis latè eſt interpretanda, ut diximus ab initio hujus §. neque eſt neceſſaria Copula, vel Copulæ ſuſpicio; quia hæc diſpenſatio extra Curiam non datur ob cauſam infamiæ mulieris tantum, ſed etiam, ob alias, uti *ob anguſtiam loci*, vel *locorum*, *dotis incompetentiam* & alias, ut fuit practicatum in; Nunciatura Viennenſi & aliis.

DISTRIBUTIONES.

Praxis Diſtributionum.

Diſtributiones quotidianæ, quæ etiam Victualia dicuntur, ſunt diurnum ſtipendium, quod Cathedralium, vel Collegiatarum Eccleſiarum Clericis diſtribuitur, quatenus vere, vel per fictionem juris Divini interſint, vel pro ſui muneris qualitate inſerviant. 1
Moneta *de diſtributionibus par.* 1. *quæſt.* 4. *n.* 10. Quoad ſubſtantiam introductæ ſunt jure naturali, & divino; quoad modum vero jure humano, & Pontificio. Prior pars patet; quia naturale eſt, labori mercedem deberi, & remuneratio eſt naturalis *cap. charitatem* 12. *quæſt.* 2. & Lucæ 10. *Dignus eſt operarius mercede ſua:* quod vero quoad modum ſint introductæ jure Pontificio patet; quia in S. Scriptura nullibi fit mentio quotidianarum diſtributionum, ſed in Concil. Trid. *ſeſſ.* 21. *cap.* 3. *de refor.* ubi ſtatutum eſt, quod tertia pars fructuum, & quarumcumque obventionum tam dignitatum quam Canonicatuum, perſonatuum, officiorum &c. ſeparari debeat, & in diſtributiones converti. Et *ſeſſ.* 22. *cap.* 3. *de refor.* ubi Epiſcopi tanquam ſedis Apoſtolicæ Delegati ex fructibus, & proventibus quibuſcumque tertiam partem fructuum in diſtributiones convertere poſſe. Moneta *loc. cit. quæſt.* 5. *per totam*. Vide etiam Bonac. *de hor. Canon. diſp.* 2. *q.* 1. *punct.* 3.

Non veniunt appellatione fructuum Beneficii, nec dicuntur de corpore Beneficii. Oldrad. *conſ.* 118. Caſſad. 2
dec. un. de cler. non reſiden. ubi, quod diſpenſatus, ut poſſit in abſentia percipere omnes fructus beneficii, non poſſit per hoc percipere diſtributiones. *& dec.* 6. *de præben. n.* 6. Rota apud Put. *dec.* 464. *lib.* 1. *num.* 2. & apud Cæſarem de Graſſ. *dec.* 116. *de præb. num.* 1. Hojeda *de incompat. benef. par.* 1. *cap.* 12. Covar. *lib.* 3. *var. reſ. cap.* 13. *num.* 1. Moneta *de diſtribut. par.* 1. *quæſt.* 6. *num.* 3. Patiſ. *de reſign. lib.* 6. *quæſt.* 2. *num.* 30. Limita in Canonicatibus, qui nullam habent præbendam, vel alios fructus præter diſtributiones quotidianas. Geminian. *in cap. præſenti de officio ordinar. in* 6. Moneta *loc. cit. n.* 14.

Aliæ ſunt, & dicuntur groſſæ, quæ nimirum dantur reſidentibus, & aliæ minutæ, quæ dantur illis, 3
qui ſingulis horis canonicis interſunt. Monet. *l. c. quæſt.* 9. *num.* 33. Put. *deciſ.* 375. *num.* 5. *lib.* 2. Rot. *deciſ.* 330. *num.* 5. *&* 6. *p.* 1. *in noviſſ.* Navar. *conſ.* 8. *de Cler. non reſid.* Fuſcus *de viſit. lib.* 1. *cap.* 15. *nu.* 25. Cæſ. de Graſſ. *deciſ.* 102. *de præb.* Azor. *Inſt. mor. p.* 2. *lib.* 7. *cap.* 7. *quæſ.* 8. Quæ etiam proprie diſtributiones ſunt, & dicuntur, Antonel. *de Regim. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 16. *num.* 1. Aliæ autem ſunt extraordinariæ, & large dictæ, quæ dantur pro funeribus, ſeu anniverſariis defunctorum, & aliis ejuſmodi. *cap. un. de Cler. non reſid. in* 6. Monet. *de diſtribut. p.* 1. *q.* 3. *num.* 12. Garz. *de benef. p.* 3. *cap.* 4. *num.* 15. niſi diſtributiones funeralium &c. eſſent unitæ cum horis. Garz. *l. c. verſ. illa autem*. Ubi, an, & quando diſtributionibus privatus, cenſeatur privatus etiam iſtis. Quoad ortum, & originem ſuam ſunt favorabiles; quia ſunt inventæ favore cultus divini. Moneta *l. c. quæſt.* 5. *concluſ.* 3. *n.* 35. qui eſt favorabilis. *cap. ſi. de reſcript. in* 6. Abb. *in cap. cum dilectus. num.* 7. *de Cler. non reſid.* & ſumma eſt ratio, quæ pro religione facit. *L. ſunt perſonæ. ff. de relig. & ſumpt. funer.* & DD. apud Monetam *l. c. quæſt.* 10. *a num.* 11.

Debentur ratione Canonicatus, vel Dignitatis, & 4
debentur etiam ſupernumerariis; quia iſti ſtatim habent jura canoniæ, ſtallum in choro, & vocem in Capitulo, ac prærogativas, quas habent alii Canonici. Innoc. Hoſtienſ. Gemin. Butr. Felin. Dec. & alii *in cap. ſtatutum, de reſcr. in* 6. Hojed. *de Benef. incomp. p.* 1. *cap.* 12. *n.* 6. Gomez *de grat. expectat. num.* 28. S. Congregat. Concil. Trid. in una Segobienſ. & Salernitan. apud Monet. *p.* 2. *q.* 1. *n.* 7. Limit. primo, ſi conſuetudo introduxit, quod Supranumerarii non habeant jus Canoniæ. Limit. ſecundo, cum quis fuit receptus in Canonicum non ſimpliciter, ſed ut eſſet Supernumerarius; quia tunc conſtat, quod Canonici noluerint frangere numerum. Lim. tertio, cum Papa mandavit, aliquem ſimpliciter recipi in Eccleſia, in qua eſt certus numerus Canonicorum, neque derogat certo numero, neque mandat recipi cum plenitudine Juris canonicalis. Monet.

mandat recipi cum plenitudine Juris canonicalis. Monet. *l. c.* ubi DD. Debentur autem non tantum Canonicis, ſed etiam Clericis beneficiatis, juxta *cap. in de Cler. non reſid. in 6.* Concil. Trid. *ſeſſ. 21. cap. 3. de reform.*

5 Diſtributiones debentur etiam illis, quibus datus fuit a Papa coadjutor cum futura ſucceſſione, uti etiam illorum Coadjutori, ſaltem in illius parte, in qua ei congrua portio loco ſtipendii aſſignetur. Monet. *l. c. n. 22. & 30.* Secus in illis, qui non recitant horas Canonicas, licet interſint choro, ſi non cantent per ſe, aut habeant ſuos cantores, vel manſionarios, & ita obtineat conſuetudo. Monet. *l. c. q. 2. per tot.* ubi late, & diximus in verbo *Canonicus. num. 7. & 13.*

6 Diſtributiones debent aſſignari ſingulis horis, & Canonicis, & divinis officiis. *gl. in cap. un. verb. ordinationem, de Cler. non reſid. in 6.* S. Congr. apud Monet. *q. 3. n. 2.* Garz. *de Benef. p. 3. cap. 2. n. 464.* Concil. Trid. *d. ſeſſ. 21. cap. 3.* Ubi, quod ubi ſunt diſtributiones tenues, ita ut a Canonicis contemnantur, debeat fieri diſmembratio tertiæ partis proventum, applicandæ intereſſentibus divinis; de quo vide late Garz. *l. c.* Et ubi viget conſuetudo, quod in Cathedrali, vel Collegiata recitetur etiam Officium B. Virg., debent etiam illi Canonici, & Clerici intereſſe, ſicut Vigiliis, & Officiis Mortuorum. Navar. *de hor. Canon. cap. 10. nu. 2.* Sylveſt. *in verb. Hora. q. 5. n. 6.* & alii apud Monet. *l. c. n. 5.* & hoc ſpectat ad Officium, ſeu Epiſcopum, ſicut etiam determinatio quantitatis. DD. *in cap. cum omnes, de conſtit.* Concil. Trid. *d. ſeſſ. 21. cap. 3. & ſeſſ. 22. cap. 3.* & Monet. *l. c. a n. 15.* Quamvis etiam valeat conſuetudo, quod diſtributiones quotidianæ ſolvantur illis, qui non integris horis, ſed etiam non omnibus interſunt, ſed aliquibus tantum, & certis. *Clem. 2. de ætat. & qual. ord.* ubi gl. in verbo *certis horis.* Card. *q. 17.* Anchar. *n. 8.* Hojed. *de Benef. incompat. p. 1. cap. 17. n. 11.* Monet. *l. c. n. 43.* licet contrarium teneat Butr. *in cap. quia nonnulli, de Cler. non reſid.* Sicut etiam conſuetudo facere poteſt, quod qui habet Canonicatum, & Dignitatem, duplices habeat diſtributiones. Covar. *lib. 3. var. reſ. cap. 13. nu. 6. circa fin.* quia talis conſuetudo non eſt contra Jus naturale, nec damnoſa Eccleſiæ. Monet. *l. c. q. 4. num. 16. & 17.* Bich. *dec. 576. num. 4.*

7 Non dantur abſentibus, licet ſint in Civitate, vel loco, ubi ſita eſt Eccleſia, ſed tantum iis, qui divinis horis, & officiis interſunt. *cap. licet, de præb.* Covar. *l. c. n. 3. & probatur ex cap. fin. de reſcr. in 6.* & ibi gl. *verb. exceptis. cap. cum non deceat, de elect. in 6.* Concil. Trid. *d. ſeſſ. 21. cap. 3. & ſeſſ. 24. cap. 12. §. diſtributiones vero de reform.* Caſſad. *dec. un. de Cler. non reſid. n. 1. & 2.* Cæſ. de Graſſ. *dec. 116. de præb. nu. 3.* Monet. *l. c. q. 5. nu. 19.* Licet deſerviant per alium ex privilegio, & licet Beneficium nullos alios haberet redditus, præter diſtributiones. Idem *n. 20.* contra Azor. Imo licet abeſſet ex aliqua juſta cauſa, ob quam alias percipere poſſet diſtributiones in abſentia, ſi, cum non erat impeditus, non fuit ſolitus intereſſe, uti dicitur etiam de infirmis. Bichius *deciſ. 567. n. 5. & 14.* ubi quod allegans hoc impedimentum debeat probare, quod fuerit prius ſolitus intereſſe. Monet. *n. 21.* Oddo *de reſt. in integr. q. 27. art. 4.* Quia tunc cauſa non dicitur ponere impedimentum, neque impedimentum affectatum excuſat. Tiraquel. *de retr. lignag. §. 35. gl. 4. n. 29.* Pelin. *in cap. fin. n. 5. de teſtib.* Odd. *l. c. q. 27. art. 1. n. 2.* Monet. *n. 28.* ubi ſigna affectationis. Neque illud impedimentum, quod proceſſit ex culpa impediti, vel facile potuit illud removere, & non removit. Idem *l. c. n. 41. & 42.* Nec valet conſuetudo, quod abſentes lucrentur diſtributiones. Monet. *p. 2. q. 12. nu. 31. & ſeq.* Hojed. *l. c. n. 20.* Secus ſi Canonicus fuit impeditus facto Capituli, ne interſit Choro; tunc enim lucratur, ac ſi fuiſſet præſens. Bich. *dec. 102. n. 1. & 21.* ubi Rota. Moneta *de diſtrib. par. 2. quæſt. 16. n. 29.* Barb. *de Can. cap. 24. n. 47.*

8 Plura vide in verbo *Canonicus*, ubi etiam de infirmis, quales non ſunt ſenes; quia licet ſenectus ipſa ſit morbus, tamen non excuſat, niſi ſit talis, & tam gravis, ut propterea in Eccleſiam ire Canonicus non poſſit, & divinis intereſſe. Azor. *Inſt. moral. lib. 7. cap. 7. q. 12. p. 2.* Dummodo ſenex reliquo ætatis ſuæ tempore conſueverit intereſſe. Hojed. *de Benef. incomp. p. 1. cap. 17. n. 17.* Bich. *dec. 567. nu. 14. & 15.* & ut *ſupra n. antec.* Et quomodo cognoſcatur, quod ſenectus ſit talis, quæ impedit acceſſum ad Eccleſiam, & intereſſentiam &c. Judicis arbitrio relinquitur. Barb. *in cap. ſedes. nu. 73. de reſcr.* Joa. Andr. *in cap. quoniam frequenter*, ubi Socin. & Felin. *ut lit. non conteſt.* Menoch. *de arbitr. caſ. 59. cent. 1.* Hojed. *l. c. num. 18.* Monet. *l. c. q. 7 n. 6. & 7.*

9 Et quod diſtributiones non dentur niſi præſentibus, tenet etiam Rot. apud Merlin. *dec. 153. n. 1.* & quando accreſcant præſentibus, vel Eccleſiæ, vide eundem Merlin. *dec. 504.* Covarruv. *ut infra*, vide etiam infra in verb. *Jus accreſcendi*, & diſtributiones, quas Canonicus amittit ob non recitationem horarum, non accreſcunt aliis Canonicis; quia licet regulariter illæ ob non reſidentiam accreſcant præſentibus, ſecus tamen eſt ob non recitationem officii. Garz. *de Benef. p. 3. cap. 2. nu. 445. uſque ad num. 450.* Item non accreſcunt præſentibus, ſi ſingulis Canonicis, & Beneficiatis certa portio eſt aſſignata; tunc enim ad Eccleſiam pertinent. Surd. *de aliment. tom. 1. q. 82. num. 16.* Covar. *lib. 3. var. reſ. cap. 13. nu. 7.* Monet. *de diſtrib. p. 3. q. 6. num. 16.* Merlin. ubi Rot. *d. dec. 504.* Garz. *de Benef. p. 3. cap. 2. §. 2. num. cit.* Barb. *de Canon. cap. 22. n. 14.*

10 Non poſſunt dari, niſi habenti titulum, & poſſeſſionem Beneficii; nam jus ad diſtributiones acquiritur ratione Beneficii. Rot. apud Bonac. *de hor. canon. diſp. 2. q. 3. punc. 3.* Menoch. *de recuper. remed. 15. a nu. 582.* Item habenti illam ætatem, ut intra annum poſſit ſuſcipere ordinem ſuæ præbendæ annexum, alias non eſſet ad illas admittendus. Bonac. *l. c. num. 2.* Monet. *de diſtribut. p. 2. q. 19. nu. 32. & 33.* Garz. *de Benef. p. 3. cap. 4. n. 12. & ſeq.*

11 Non tantum debentur illis, qui interſunt horis Canonicis, ſed etiam illis, qui interſunt Miſſæ conventuali; quia venit nomine officii divini. *cap. 1. de celebr. Miſſ.* & diſtributiones dantur intereſſentibus officiis divinis. *cap. 1. de Cler. non reſid.*

12 Diſtributiones adeo Clericorum ſunt, & fiunt, ut illi acquirant verum Dominium illarum. *cap. un. de Cler. non reſid. in 6. §. qui vero.* Redoan. *de Spol. Eccleſ. q. 3. §. & in hac materia. n. 4.* Covar. *in cap. cum in officiis. nu. 4. de teſtam.* Craſſ. *de ſucceſſione. §. teſtamentum. q. 34.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. §. 7. num. 164.* Monet. *de diſtrib. p. 3. q. 1. n. 18.* Quia diſtributiones aliud non ſunt, quam merces laboris perſonalis, nec percipiuntur ratione Beneficiorum, nec illorum fructus ſunt. Hinc teſtari de illis poſſunt libere, & donare. DD. *cit.* & Clar. *in §. teſtamentum. q. 27. nu. 10.* Et quamvis de Jure in fructibus Beneficii, non conſanguinei, ſed Eccleſia ſuccedat. *cap. cum in officiis, & cap. relatum. de teſtam.* tamen in diſtributionibus quotidianis ſecus fit: ut late probat Monet. *l. c. q. 3. a nu. 4.* apud quem Rot. coram Seraph. *dec. 594. n. 6.* & non tantum donare, ſed etiam tranſigere ſuper illis poſſunt. Monet. *l. c. q. 5.* vide etiam Bich. *dec. 102.* Azor. *Inſt. moral. p. 2. lib. 8. cap. 3. q. 9.* juxta quos DD. *cit.* Clerici poſſunt etiam de illis teſtari tam inter vivos, quam cauſa mortis. Vide etiam Carol. Felic. de Matha *de conſiſtor. cauſ. in addit. reddit. Eccleſ. nu. 100.* Leo *in Theſ. for. Eccleſ. p. 3. cap. 3. nu. 27.* & Bich. *dec. 256. a n. 17. & dec. 102. n. 2.* Vide tamen ſupra in verbo *Clericus. n. 16.* & illas aſſequi volens in judicio, deberet libellum offerre nomine proprio, non Eccleſiæ. Marian. Socin. *in cap. 1. ſub n. 112. de libell. oblat.* apud Rubeum *in annot. ad deciſ. 576. Rot. Rom p. 4. tom. 3. num. 8.* ubi *Rot.* Si nempe illis fuiſſet excluſus culpa propria.

13 Diſtributiones poſſunt eſſe materia Simoniæ, ſi quis admittitur ad illarum perceptionem pretio prius pacto; quia jus diſtribuendi diſtributiones eſt ſpirituali annexum ſaltem mediate, Monet. *de diſtrib. p. 2. q. 18. n. 51. & 52.* Sicut redimens penſionem ſine auctoritate Pontificis committit Simoniam.

14 Diſtributionum amittendarum pœna a Pontifice, vel a Canone ipſo jure inflicta obligat in Conſcientia, etiam ante omnem ſententiam condemnatoriam, vel declaratoriam. Secus ſi fuit lata ab inferioribus, ut ſynodali conſtitutione alicujus Eccleſiæ. Prima pars patet *ex capit. un. §. qui vero. de Cler. non reſid. in 6.* Concil. Trid. *ſeſſ. 24. cap. 12. de reform. verb. diſtribut.* Monet. *l. c. p. 3. q. 7. n. 71. & per tot.* ubi DD.

15 Ex diſtributionibus non ſolvitur decima, etiam Seminario, nec ſubſidium charitativum, neque annatæ. Limit. quoad decimam Papalem, ſi fuit impoſita ſuper omnibus proventibus, ſecus ſi fuit impoſita ſuper omnibus fructibus Beneficii; quia diſtributiones veniunt nomine obventionum, non vero fructuum. Monet.

Digitized by Google

l. c.q. 9. num. 8. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel.* §. 7. *num.* 174. Eman. Rodriq. *quæſt. regul. tom.* 3. *q.* 74. *a.* 9. Lapus *alleg.* 136. *num.* 7.

16 Diſtributiones non debentur excommunicato vitando, ſuſpenſo, interdicto, vel degradato; nec eas recuperat. Monet. *de diſtrib. p.* 2. *q.* 15. *num.* 18. *per tex. in cap. paſtoralis.* §. *verum. de appellat.* ubi Abb. *num.* 17. Ugol. *de cenſ. Eccleſ. tab.* 2. *cap.* 12. *num.* 1. Dec. *in d.* §. *verum.* Felin. *in cap. Apoſtolica. num* 12. *de except.* Garz. *de Benef. p.* 7. *cap.* 13. *num.* 90. *ſeqq.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gl.* 5. §. 9. *num.* 123. Covar. *lib.* 3. *var. reſ. cap.* 13. *num.* 8. *verſ.* 12. Rot. coram Seraph. *dec.* 1164. *num.* 2. Veral. *dec.* 66. *lib.* 1. ſive excommunicatio ſit major, ſive minor, & quamvis talis excommunicatus appellet. *cap. is cui. de ſent. excom. in* 6. *cit. cap. paſtoralis.* §. *verum.* quoad ſuſpenſum, probatur ex Hoſt. *in ſum. tit. de ſentent. excomm.* §. *ſi quis ejus effect. num.* 11. Præpoſ. *in cap. Paſtoralis.* §. *verum. de appellat.* Felin. *in d. cap. Apoſtolica.* Limit. quoad injuſte excommunicatum, vel ſuſpenſum. Navar. *conſ.* 11. *n* 6. *de Cler. non reſid. vol.* 1. Ugol. *l. c. tab.* 4. *cap.* 6. §. 7. *nu.* 4. Felin. *in d. cap. Apoſtolica.* & plures apud Monet. *l. c. n.* 42. Idem dic de interdicto. Monet. *n.* 46. Plura apud *DD. cit.*

17 Quær. an irregularis amittat diſtributiones? Reſp. regulariter negative, niſi tribuantur ob exercitium ordinis, quem irregularis exercere non poteſt; quia irregularitas de per ſe duntaxat privat receptione, vel executione ordinum, non autem recitatione horarum canonicarum etiam in Eccleſia, cum illas recitare non ſit exercere ordines. Monet. *l. c. p.* 2. *q.* 17. *num.* 36. Limit. primo, niſi irregularitas eſſet talis, quæ etiam privaret Beneficio, vel propter illam eſſet Clericus privandus. Monet. *l. c. n.* 39. Limit. ſecundo, niſi irregularitas redderet aliquem inhabilem ad obtinendum aut retinendum Beneficium. Monet. *n.* 37.

18 Diſtributiones non exactæ a Beneficiato traſmittuntur. Moneta *de diſtribut. par.* 3. *quæſt.* 3. *num.* 20. Rota apud Bich. *dec.* 256. *n.* 17. & 18. & Pariſ. *conſ.* 33. *nu.* 22. *lib.* 3. contra Dec. *conſ.* 280. *num.* 1.

19 Diſtributiones, quæ pertinent ad maſſam groſſam, ante diſtributionem non pertinent ad ſingulos, ſed ad ipſam maſſam, & debentur illis, qui ſunt de collegio tempore exactionis, quamvis annis præcedentibus maturaverint. Fel. *in cap. eam te. num.* 13. *de reſcript.* & *in cap. Jacobus. num.* 1. *de ſimon.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Canc. gl.* 37. *num.* 26. Garz. *de Benef. par.* 3. *cap.* 2. *nu.* 428. & 429. Bich. *l. c. num.* 19. Plura de hac materia diſtributionum, vide apud Rubeum *in annot. ad deciſ.* 576. *Rot. Rom. p.* 4. *rec. tom.* 3.

DIVISIONES.

Praxis Diviſionum.

1 Diviſio eſt contractus reciprocus ultro citroque obligatorius. Socin. *conſ.* 25. *vol.* 4. Barb. *axiom. lib.* 4. *cap.* 41. *axiom.* 2. eſt ſpecies alienationis, *L.* 1. *C. commun. utriuſque Judic.* Cyriac. *contr.* 196. *num.* 7. Bart. *in L. qui Roma.* §. *duo fratres. ff. de V. O.* Carpzov. *p.* 3. *conſtit.* 15. *definit.* 44. *num.* 3. Tiraquel. *de retr. lignag.* §. 1. *gl.* 14. *n.* 77. Capon. *diſc. for.* 112. & ideo in illa debetur evictio, licet non fuerit promiſſa, etiam inter fratres, ne ſequatur inæqualitas. Cyriac. *d. contr.* 196. *a num.* 2. Bal. *in L. ſi familiæ. Cod. famil. erciſc.* Menoch. *de præſ. lib.* 3. *præſ.* 115. *num.* 13. & *conſ.* 87. *num.* 83. contra Rol. & alios. Ubaldus *de duobus fratribus par.* 8. *num.* 23. tex. *in L. ſi fratres.* 7. *C. commun. utriuſque jud. L. fin. C. de comm. rer. alien. L.* 10. *ff. com. divid. in fin.* gloſ. *in L. heredes* 26. §. *fin. In verb. de evict. ff. famil. erciſc.* Eſt etiam ſpecies permutationis. Tuſc. *litt. D. concl.* 521. Capon. *l. c.* Habet vim tranſactionis. Barb. *l. c. axiom.* 9. Inter alios facta, tertio nocere non debet. *L. coheredibus.* 17. *Cod. famil. erciſc.* Idem. *axiom.* 7. Eſt neceſſaria. Idem. *axiom.* 1. Eſt actus neceſſarius, qui non poteſt impediri, licet major pars diſſentiat, quia nemo tenetur manere in communione bonorum. Ciarl. *contr. for. cap.* 77. *L.* & *ſi omnes.* & *L. ſi quis in fin. ff. com. divid. L. arbitrium. ff. famil. erciſc. L. ult. C. com. dividundo.* Neque poteſt perpetuo prohiberi a teſtatore, ſed tantum ad tempus. Fuſar. *de ſubſtit. q.* 707. *a num.* 4. niſi fiat per modum conditionis. Cyriac. *contr. for.* 147. *L. in hoc judicium.* 14. §. *ſi conveniat. ff. commun. dividun.* & *L.* 4. ubi Bal. & Angel. *de condit. inſtit.* Bar. *in L. quintus. ff. de ann. legat.* Dec. *conſ.* 349. Alex. *conſ.* 18. *lib.* 2. Limit. ſi communis hæredum conſenſus juratos prohibitionem confirmaret. *arg. cap. cum contingat, de jurejur.* Jaſ. *in L. ſi non ſortem.* §. *ſi centum. ff. de cond. indeb.* Dec. *conſ.* 265.

Porro diviſio a teſtatore hæredibus interdicta, intelligitur prohibita hæredibus nominatis tantum, maxime ſi adſint verba *dicti*, *prædicti* &c. quæ tanquam relativa, non poſſunt referri, niſi ad nominatos. Bar. *in L. qui liberis.* §. *hæc verba. ff. de vulg. & pupill.* Surd. *de alim. tit.* 9. *q.* 13. *n.* 32. Dec. *conſ.* 213. *n.* 9. & Rot. coram Coccin. apud Bich. *dec.* 46. *n.* 6. 2

Diviſio hæreditatis poteſt peti etiam poſt longum, & longiſſimum tempus, etiam ab eo, qui triginta annis v. gr. manſit in unione. Ita DD. apud Fachin. *lib.* 6. *contr. Jur. cap.* 36. Facta ex intervallo non concludit, bona diviſa eſſe hæreditaria, cum illorum dominium medio tempore ab hæredibus acquiri potuerit. Bich. *dec.* 649. *n.* 11. Surd. *dec.* 339. *num.* 19. Merlin. *dec.* 383. *a n.* 4. & *dec.* 396. *n.* 1. 3

Diviſio bonorum a patre facta inter filios, non importat donationem, ſed quamdam conceſſionem in peculium, ſeu adminiſtrationem, quo caſu ſortitur naturam ultimæ voluntatis, ita ut pater de illis poſſit ad libitum diſponere. Limit. niſi ex inſtrumento diviſionis appareret, patrem bonorum dominium ex tunc transferre voluiſſe per viam contractus inter vivos, maxime ſi motivum diviſionis in inſtrumento aſſeritur, fuiſſe ad ſedandas diſcordias inter filios, quod fieri non poterat, niſi translatione dominii: vel niſi pater in diviſione proceſſit per viam aſſignationis: quia verbum „ *aſſignare*, ubi natura patitur, eſt translativum dominii: vel ſi pater in diviſione certam ſummam de qua teſtari poſſit, ſibi reſervavit. Item ſi filios obligavit ad ſolvenda ejus debita. Item, ſi in caſum contraventionis reſervavit ſibi regreſſum. Item, ſi filiis præcepit, quod filii deberent ſtare taciti, & contenti portione aſſignata. Bich. *dec.* 207. *per tot.* & DD. apud Fuſar. *de ſubſtit. q.* 633. *a nu.* 6. Bar. *in L. ſi donatione.* §. *ſi vero.* ubi Decius *num.* 28. *C. de collat.* Bal. *in L. filium. num.* 39. *C. famil. erciſcun.* Peregr. *de fideicom. a.* 6. *n.* 44. *circa finem.* quos vide. Hinc 4

Diviſio a Patre in Liberos in poteſtate exiſtentes facta, etiam jurata, poteſt revocari; quia talis diviſio eſt ultima voluntas. Fachin. *lib.* 6. *contr. Jur. cap.* 69. quia juramentum ſequitur naturam actus, cui apponitur, hic autem habet conditionem tacitam: *niſi revocavero.* & ſi non eſt jurata, non valet. Paſchal. *de patr. pot. par.* 1. *cap.* 4. *num.* 27. Cacheran. *dec.* 120. *num.* 2. ubi etiam *num.* 4. per ibi allegata, probat, quod ſi ſit jurata, revocari non poſſit, ob juramenti religionem, quod facit, ut tunc non cenſeatur habere vim ultimæ voluntatis, ſed contractus, ſeu donationis inter vivos, quæ juramento firmatur, & hanc vocat tutiorem, ac veriorem, & ſecundum illam fuiſſe in illo Senatu judicatum; & hanc tenent DD. apud Seraphin. qui hanc communem appellat, quamvis ipſe primæ adhæreat. *de privil. juram. privil.* 112. *num.* 3. 5

De Jure Canonico ita debet fieri, ut major dividat, & minor eligat. ad tex. *in cap.* 1. *de Paroch.* ibi: *ut ille dividat, qui amplius temporis in Epiſcopatu habet, & minor eligat.* De jure vero civili poteſt fieri per ſortes. DD. apud Fachin. *l. c. cap.* 37. Binsfeld. *de conſ. malef. in Comment. C. de malef. lib.* 9. *vide infra num.* 12. 6

Per ſortes facta, licet non poſſit reſcindi propter læſionem; quia commune eſt periculum. *L. verum. ff. de minor.* §. *Sciendum.* ibi: *occaſione damni, non inconſulte accidentis, ſed fato* &c. Bal. *in L. ait. Prætor. ff. eodem.* Si Partes habebant notitiam inæqualitatis; ſecus vero ſi ignorabant. Ciarl. *contr. for. cap.* 118. *num.* 25. Menoch. *præſ.* 118. *lib.* 3. *num.* 16. Fachin. *l.* 8. *controv. Jur. cap.* 36. & licet non admittat appellationem; quia fortuna, quæ eſt Deus, non habet ſuperiorem, tamen ubi conſtat de læſione enormi; reformatur in melius. Faber *in C. tit. commun. dividun.* & 4. apud Capon. *d. contr.* 112. Et quod poſſit revocari, & reformari per beneficium reſtitutionis in integrum, docent Bal. *in L. majoribus* 3. *C. commun. utrinque jud.* Ubaldus *de duobus fratribus par.* 11. Oldo *de reſtit. in integr.* apud Ciarl. *l. c.* Fachin. *loc. cit.* & quod tunc requiratur læſio ultra dimidium, tenent Rota poſt Pajarell. *dec.* 5. *num.* 3. 7

Digitized by Google

num. 3. Capon. *loc. cit.* gloſ. *in d. L.* 3. *verb. vel perperam. C. com. utr. judicii.* Cyriac. *contr.* 325. *num.* 28. Si nempe diviſio ſit facta ex conventione partium: ſecus ſi Legis, aut Judicis auctoritate, tunc enim minor ſufficit læſio. Vide Fachin. & Cyriac. *ll. cit.* & DD. *in d. L.* 3. Ciarlin. *l. c.* Si vero fuit facta inter minores, ut reformetur, ſufficit læſio ultra dimidium, licet habuerint ſcientiam inæqualitatis; quia non poſſunt ſibi præjudicare ſine decreto Judicis. DD. apud Ciarl. *loc. cit.* Fachin. *ut ſupra. verſ. excipio.*

8 Facta inter fratres, quorum uni bona libera tantum, alteri fideicommiſſaria obtingunt, eſt nulla, & tanquam iniqua reformanda; quia habet vim permutationis, & in permutatione partes debent eſſe æquales. Menoch. *præſ.* 518. *lib.* 3. Oddo *de reſtit. in integr. quæſt.* 66. Mangil. *de evictiion. quæſt.* 114. *n.* 4. 5. *&* 12. Ciarl. *cap.* 518. *a num.* 1. Cyriac. *d. controv.* 325. *a n.* 2.

9 Facta a minoribus ſine decreto Judicis eſt nulla ipſo jure. Menoch. *de arbitr. caſ.* 171. *n.* 34. *&* *de præſ. lib.* 3. *præſ.* 61. *n.* 1. Ciarlin. *loc. cit. n.* 7. Facta vero procuratoribus præſentibus, & arbitris, non ſervatis ſolemnitatibus, eſt pariter nulla. Ciar. *l. c. n.* 11.

10 Facta per dolum, & fraudem, etiam in favorem, poteſt reſcindi. Fachin. *d. lib.* 8. *contr. Jur. cap.* 36. tex. *in d. L.* 3. *C. comm. utriuſque Jud.* & ibi gloſ. *in verb. per fraudem. & DD.*

11 Non præſumitur, ſed eſt probanda. Menoch. *præſ.* 60. *d. lib.* 3. ubi late quomodo etiam conjecturis probetur. Ciarl. *cap.* 56. *n.* 2. Gratian. *diſc. for. cap.* 555. *num.* 2. Cyriac. *contr.* 650. *n.* 1. Inter ruſticos qualiter facienda, vide Cyriac. *contr.* 392. non extinguit fideicommiſſum. Menoch. *præſ.* 515. Rot. apud Merlin. *dec.* 250. *num.* 5.

12 Diximus, diviſionem hæreditatis inter fratres ita faciendam eſſe, ut major dividat, minor eligat, ſed hoc intelligendum eſt non de majori ætate, ſed de illo, qui diutius res paternas adminiſtravit, uti inter ſocios ſtudii, is, qui diutius fuit in ſtudio. Fagnan. *in p.* 5. *tertii Decret. cap. ſi Epiſcopus, de Paroch. n.* 7.

13 Diviſio bonorum inæqualis inter filios poteſt fieri a patre, ſalva tamen illorum legitima. Cyriac. *controv.* 312. *num.* 6. Bich. *deciſ.* 30. *num.* 9. tex. *in* §. 5. ibi: *reliquum vero jacet in voluntate parentum: auth. de trient. & ſemiſſ.* Menoch. *de præſum. d. lib.* 3. *præſ.* 558. *num.* 2.

DIVITIÆ.

Praxis Divitiarum.

1 Divitiæ non auferunt privilegium miſerabilium perſonarum pupillis, viduis, & minoribus. Ciarl. *contr. for. cap.* 560. *n.* 57. Theſ. *dec.* 577. *n.* 3. Covar. *pract. quæſt. cap.* 6. *n.* 2. *poſt med.* Natta *conſ.* 590. Gratian. *diſcept. for. cap.* 582. *num.* 2.

2 Divites mitius puniuntur quam pauperes. *cap. fin.* ubi gl. Hoſt. Abb. Anchar. & alii. *de pœn.* & ibi gloſ. *in verb. nobilitati. cap. paſtoralis.* ubi Felin. *de off. deleg.* Tiraq. *de pœn. temper. cauſ.* 31. Farin. *q.* 98. *cauſ.* 14. licet lex, vel ſtatutum pœnale expreſſe infligeret pœnam ſine miſericordia. Rol. *conſ.* 63. & DD. *cit.* quæ procedunt in pœna corporali, non vero in pecuniaria; nam ſicut plebei in pœna corporali magis puniuntur, quam nobiles, ita nobiles in pecunia magis ſunt puniendi quam plebei. Covar. *var. reſ. lib.* 2. *cap.* 9. *n.* 3. Clar. *in* §. *fin. q.* 60. *nu.* 24. Farin. *l. c.* gloſ. *in cap. cum quidam verb. dignitate. in fin. de jurejur.*

3 Divitiæ, licet non ſint neceſſariæ ad militiam, ſi tamen adſunt, faciunt militem majoris conditionis, & conferunt valde ad nobilitatem. Tiraq. *de nobilit. cap.* 3. Cyriac. *contr.* 201. *num.* 202.

4 Divitiæ ſunt accidentales, ſicut & bona externa, quæ facile adſunt, & abſunt hominibus. Pacian. *de prob. lib.* 1. *cap.* 54. *num.* 16. Acquiruntur, & amittuntur impetu fortunæ. Alciat. *de præſ. reg.* 2. *præſ.* 27. *num.* 3. Menoch. *de præſ. lib.* 6. *præſ.* 28. *num.* 8. & earum perſeverantia non præſumitur. Maſcard. *de prob. concl.* 526. *n.* 8. ſed vide infra *num.* 11.

5 Divitiæ non præſumitur. Tuſch. *litt. D. concl.* 547. Gratian. *diſc. for. cap.* 689. *n.* 36. quia quilibet nudus, & pauper naſcitur. Maſcard. *de prob. concl.* 1534. Spetel. *dec.* 538. *nu.* 58. Juſt. *de diſpenſat. lib.* 1. *cap.* 7. *a num.* 80. Alciatus *loc. cit. in addit.* limit. *ut infra.*

Dives dicitur pauper, ſi ſuis divitiis uti non poteſt. 6
Rot. *dec.* 97. *p.* 2. *diverſ. nu.* 3. Lotter. *de re Benef. lib.* 2. *q.* 8. *n.* 59. Juſt. *loc. cit. n.* 109.

Divitiæ conferunt ad nobilitatem, ſed non nobilitant. Tiraquel. *de prob. cap.* 3. *nu*[illegible]3. Pacian. *lib.* 2. *de prob. cap.* 27. Bar. *in L.* 1. *q.* 3. *num.* 47. *Cod. de dignit.* quia ſine divitiis de nobilitate certare ſtultum eſt. Hoſt. *in cap. tua, de conſanguin.* Tiraquel. *de nobilit. cap.* 25. Barboſ. *axiomat. lib.* 4. *cap.* 42. *axiomat.* 2. 7

Dives ille dicitur, qui bonis moribus eſt dives, pauper vero, qui malis moribus laborat. Bal. *in L. humilem. Cod. de inceſt. nupt.* & ideo magis creditur pauperi fideli, quam diviti vitioſo. Bal. *in cap. ſi quis teſtium. num.* 5. *de teſt.* Campeg. *de teſt. reg.* 113. *in* 5. *fallent.* Farin. *de oppoſ. contr. teſt. perſ. q.* 57. *num.* 43. quia non paupertas facit quem vilem, ſed mali mores. Bal. *in d. l. humilem.* Cravet. *conſ.* 294. *nu.* 12. Tuſch. *pract. concl. litt. T. concl.* 20. apud Eccleſ. *obſer. for.* 98. *a n.* 13. *ad* 18. ubi de teſtibus pauperibus. 8

Dives reputatur, qui poteſt facere, ut ſit dives. *L. qui poteſt facere* 135. *ff. de reg. Jur.* Ideo repudians alimenta ipſi ex legato debita, non poteſt alimenta petere ex officio Judicis qua pauper; quia per ipſum tunc ſtat, quod ſit talis pauper, cum poſſit fieri dives, acceptando alimenta ex legato debita &c. *L. ſed etſi* 28. §. *perinde. ff. de petit. hæred.* Rot. *dec.* 72. *p.* 4. *rec. tom.* 1. *nu.* 5. *L. ſi vero.* 65. §. *perveniſſe. ff. ſol. matr.* Surdus *de aliment. tit.* 9. *quæſ.* 4. *num.* 31. 9

Quær. quales divitiæ requirantur in avo materno, ad effectum, ut in ſubſidium dotare teneatur neptem ex filia? Reſp. non requiri quamdam exuberantiam, ſive ſuperfluitatem, ſed ſufficit, quod per aſſignationem dotis ipſe dotans non conſtituatur in egeſtate. Roman. *conſ.* 364. *nu.* 1. *ſeqq.* Theſ. 255. *num.* 23. Rot. *dec.* 233. *p.* 2. *rec.* ubi quomodo probentur divitiæ. 10

Quær. ſecundo, an qui olim fuit dives, præſumatur adhuc hodie dives? Reſp. quod, ſi agatur de probandis divitiis ſimpliciter, & generaliter, qui olim fuit dives, adhuc præſumatur talis; quia non præſumitur amiſiſſe dominium rerum ſuarum. DD. apud Alciat. *de præſum. d. reg.* 2. *præſ.* 27. *num.* 5. & ſic tunc fallit regula ſupra *nu.* 5. tradita, quod divitiæ non præſumantur. Secus vero dicendum, dum agitur de probandis divitiis in certa quantitate: nam qui olim habuit mille, non præſumitur adhuc hodie eundem illa habere, niſi probetur; quia ubi agitur de probanda continuatione alicujus univerſi, qui habuit in præteritum, non præſumitur hodie habere. *arg. L. in confirmando.* ubi Bart. *ff. de confirm. tut.* vide Alciat. *loc. c.* 11

An vero olim pauper, cenſeatur etiam hodie pauper? vide Menoch. *de præſum. lib.* 6. *præſ.* 28. *num.* 1. Alciat. *loc. cit. num.* 3. qui contra nonnullos affirmative reſpondet, ob rationes ſupra allatas; & quod in futurum præſumatur, quod poſſit, & debeat ditari; quia rationi conſentaneum eſt, ut homo, qui natus eſt ad laborem, ſua induſtria, & laboribus indies efficiatur dives. Menoch. *loc. cit.* 12

Pauper vero dives factus, an præſumatur ex ſua induſtria, an vero ex bonis alienis, ut in adminiſtratore, vide cit. Menoch. ubi, quod poſſit præſumi ditaſſe ex ſua induſtria, ſi adſit aliqua cauſa in præſumendi v. g. ex qualitate negotii, alias ſecus. 13

Porro, quando non argumentatur de præterito ad præſens, ſed ſimpliciter de præſenti agitur, non præſumitur aliquis nec dives, nec pauper, ſed probare debet, qui in ea ſe fundat. gloſ. *in L. ſi vero,* §. *qui pro rei qualitate. ff. qui ſatiſd. cogan.* Alciat. *loc. cit. nu.* 4. ubi late. Et quomodo divitiæ probentur, vide DD. apud cit. Alciat. 14

DIVORTIUM.

Praxis Divortii.

Divortium poteſt conſiderari, & quoad vinculum, & quoad thorum: quoad vinculum erat in uſu apud Hebræos, qui poterant dare libellum repudii, juxta legem Moyſis *cap.* 24. *Deuter.* & quidem ſecundum aliquos permiſſive tantum, vel Deo id permittente, tanquam minus malum, ad vitanda majora, ut docuit S. Thom. *in* 4. *diſt.* 33. *q.* 2. *a.* 2. & ibi Scotus *q.* 3. S. Hieronym. in Matth. *lib.* 5. *cap.* 5. Tiraquel. *lib.* 9. 1

connub. n. 5. Covar. *de matrim. p.* 2. *c.* 7. §. 4. *nu.* 4. & probatur ex Matth. 19. ex illis verbis Chriſti, *quoniam Moyſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere uxores veſtras, ab initio autem non fuit ſic*. Secundum plures vero etiam licite, diſpenſante Domino in matrimonii indiſſolubilitate, juxta Bellarm. *l.* 1. *de matr. cap.* 17. & alios apud eundem. Poſt legem vero Evangelii, nec eſt licitum, nec permiſſum dare libellum repudii etiam Judæis. Gonzal. *in* 4. *Decret. tit.* 19 *nu.* 12. Ciarl. *contr. for. cap.* 42. *nu.* 72. & 73. Sanz. *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 1. *n.* 9. & apud illos alii, ubi an, & quando unus ad fidem converſus poſſit tranſire ad ſecunda vota. Dabatur autem ab Hebræis libellus repudii quacumque ex cauſa; & non tantum ex cauſa fornicationis; patet ex Matth. *c.* 19. quia Phariſæi interrogarunt Chriſtum, *an quacumque ex cauſa liceret uxorem dimittere*, ergo ſupponebant varias eſſe cauſas repudii.

2 Sed quid dicendum de matrimonio hæreticorum, ſaltem illorum, qui credunt, illud eſſe diſſolubile, & licitum eſſe libellum repudii, eritne validum illorum matrimonium? Reſp. vel hæretici illi habent intentionem faciendi, quod facit vera Eccleſia in matrimonio, vel ut Chriſtus inſtituit, & tunc validum erit illorum matrimonium, & indiſſolubile, licet hæretici illi exiſtiment, matrimonium eſſe ex cauſa diſſolubile, & licitum libellum repudii, imo licet etiam hunc errorem explicent, & non tantum mente retineant. Idem dic, ſi hæreticus velle contrahere juxta naturam matrimonii, quæcumque illa ſit. Si vero expreſſe velint contrahere, & non aliter, ſive illam intentionem explicent, ſive mente retineant, ſub conditione diſſolubilitatis, nullum eſſe matrimonium; quia tunc volunt contrahere ſub conditione, quæ eſt contra ſubſtantiam matrimonii, tales enim conditiones vitiant matrimonium. *cap. fin. de condit. appoſ.* Pontius *de matrim. in append. c.* 9. §. 2. *n.* 11. Leſſ. *de Juſt. l.* 7. *c.* 18. *dub.* 15. Gonzal. *in* 4. *decret. tit.* 5. *c.* 7. Barb. *in d. cap. ſi conditiones. fin. de condit. appoſ. l.* 4. Et tali caſu, quando matrimonium hæreticorum nullum eſt, ſi unus convertitur ad fidem Catholicam, poterit contrahere cum Catholica; non vero ſi matrimonium cum hæretica contractum fuit validum, juxta diſtinctionem datam.

3 Conſiderando autem divortium tantum quoad thori ſeparationem, illud non pendet a conjugum voluntate. *c. tua nos, de jurejur.* ubi Abb. Surd. *de alim. tit.* 7. *q.* 17. *a n.* 17. Gratian. *diſc. for. c.* 65. *nu.* 26. Sperel. *dec.* 138. *nu.* 10. ſed Eccleſiæ judicio & judicis determinatione ſeparari debent. *cap. porro.* ubi Abb. *de divort.* gloſ. *in cap. plerumque de donat. inter vir. & uxor. verb. judicio*. Rot. apud Sperel *loc. cit.* & in dubio Judex debet adhærere parti, quæ impugnat ſeparationem, & fiſcus debet ſemper parti impugnanti adhærere. Sperel. *loc. cit.* & ſi de facto mutua ſe voluntate ſepararunt, Judex Eccleſiaſticus debet illos compellere, ut reintegrent thorum, etiam ſub cenſuris, & hoc ob periculum incontinentiæ. Sanch. *de matr. l.* 9. *diſp.* 4. *nu.* 5. Abb. *in cap. per veſtras, donat. inter vir. & uxor.* ubi Butr. *& in c.* 5. *de conjug. lepros.* & probatur *ex cap. ſignificaſti, de divort.* Farin. *de delict. carn. q.* 143. §. *expulſio*. Imo nec ob vinculum parentelæ, vel adulterii, ut dictum eſt in verb. *Conjuges*, *num.* 3. vide etiam infra *n.* 22.

4 Ampliatur primo, ut neque ob mariti ſævitiem poſſit uxor diſcedere a marito propria auctoritate, niſi ſit periculum in mora, ſed eſt reſtituenda marito, data per illum cautione de non offendendo. *cap. ex tranſmiſſa, de reſt. ſol. cap. litteras, eod. tit.* § *fin.* ubi Abb. Butr. Imol. & alii. Covar. *de matr. p.* 2. *c.* 7. §. 5. *n.* 1. Sanch. *de matr. lib.* 10. *diſp.* 18. *a n.* 2. Farin. *l. c. num.* 132. licet maritus incidiſſet in ſævitiem ob culpam uxoris, vel ob adulterium. Sanch. *l. cit. nu.* 5. tex. *in cap. ſi de Benedicto*. 32. *q.* 1. *L. nec timorem. ff. de eo, quod met. cauſ.* Sperel. *deciſ.* 139. *n.* 70. ubi quod etiam tunc maritus cavere debeat.

5 Ampliat. ſecundo, ut neque ob omnem ſævitiem divortium ſit concedendum; quia modica, & diſcreta verberatio ad uxoris correctionem omni jure viro eſt licita. Sperel. *dec.* 139. *num.* 6. *L. unic. Cod. de emend. propinq.* Sanch. *de matr. d. lib.* 10. *diſp.* 18. *n.* 16. Surd. *de alim. tit.* 7. *q.* 16. *num.* 4. Theſ. *dec.* 130 *n.* 2. Farin. *conſ.* 158. *& de delict. carn. q.* 143. §. *verberatio. a nu.* 179. Paſchal. *de patr. pot. p.* 3. *cap.* 4. *numer.* 20. & 21. Menoch. *de arbitr. caſ.* 364. *nu.* 8. adeo ut non poſſit cogi ad fidejubendum de non verberando moderate. Sur. *de alim. tit.* 7. *q.* 16. *n.* 11. & ſi de facto promiſit, etiam cum juramento, non obligatur; quia eſt contra bonos mores. *arg. L. ſi plagii.* 123. *ff. de V. O.* Abb. *in d. cap. ex tranſmiſſa*. Gratian. *diſc. for. c.* 738. *n.* 71. Sperel. *l. c. nu.* 10. Imo nec propter unicam percuſſionem atrocem, ex cauſa iræ prædominantis; quia ex uno actu ſævities non concluditur. DD. apud Sperel. *loc. cit. num.* 18. qui tamen id regulariter intelligit verum eſſe. Et Sanch. *ubi ſup. nu.* 16. licet graviter percutiens peccet mortaliter. Sanch. *loc. cit.* Bonac. *in Decalog. diſp.* 6. *q. un. punt.* 6.

Limit. primo, ſi ſævitia eſſet tam atrox, & talis timor, ut periculum ſit, quod cautione non obſtante, uxor offendatur; tunc enim non datur manutentio marito. *cap. litteras, de reſt. ſpol.* §. *fin.* ubi Abb. & alii apud Sperel. *dec.* 129. *a nu.* 48. Sanch. *l. c.* Rot. apud Merlin. *dec.* 446. *n.* 1. & 2. ubi id relinquitur arbitrio Judicis, qui timor poteſt probari per teſtes. Item ex minis de occidendo, ſi ſit ſolitus exequi minas; quia ſatiſdatio malevolam animam non immutat. §. *noviſſime.* & §. *fin. inſt. de ſuſpect. tut.* gloſ. *in cap. accedens. verb. inimicis.* 4. *ut lit. non conteſt.* Riccius *in prax. matr. reſ.* 219. Theſ. *d. dec.* 130. Merlin. Menoch. Farin. *ubi ſupra*. Sperel. *loc. cit.* Cyriac. *contr.* 172. *a n.* 20. tunc itaque lite pendente ſuper ſævitia, & ſeparatione thori mulier ſequeſtratur apud honeſtas matronas. *d. cap. ex tranſmiſſa*. gloſ. *in cap. ſi de Benedicto*. 32. *q.* 1. Capon. *diſc. for.* 29. *num.* 51. ad quod, domus paterna, vel materna reputatur regulariter idonea, niſi ſoceri pudicitia ſit ſuſpecta Genero; tunc enim poſſet apud alios conſanguineos, vel in Monaſterio ſequeſtrari. Cyriac. Farin. & Sperel. *ll. cc.* 6

Porro ſævities debet probari teſtibus omni exceptione majoribus; quia cauſa ſeparationis eſt ardua Sperel. *dec.* 139. Natta *conſ.* 616. ſed vide Rot. infra citandam. Servi tamen, & familiares admittuntur; quia quæ domi fiunt, non facile per exteros probari poſſunt. *cap. veniens.* 38. *de teſtib.* Farin. *de delict. carn. q.* 143. §. *probatio ſævitiei*. *n.* 166. Fedet. de Sen. *conſ.* 119. & ut concludenter probetur, debet certis probationibus, non tantum præſumptivis, verificari. Nat. & Sperel. *ll. cc.* non dicitur probata ex eo, quod mulier fuerit audita in domo clamans, & plorans, & auxilium vicinorum invocans, nec per livorem, vel tumorem oculorum, quia hæc aliunde poſſunt cauſari. Farin. *loc. cit. a num.* 169. Sperel. *loc. cit. num.* 91. Rol. *conſ.* 27. Sufficit tamen, quod probetur teſtibus ſingularibus; item per publicam vocem, & famam, maxime ſi cum fama concurrit unus teſtis. Sanch. *de matr. lib.* 10. *diſp.* 18. *num.* 11. ubi DD. & Farin. *loc. cit. num.* 173. Dummodo teſtes ſingulares non ſint tantum de auditu. Et quod probetur teſtibus ſingularibus, intellige, id procedere, quando agitur de probando habitu ſucceſſivo ſæviendi, & ſic de ſævitia in genere, non vero quando ageretur de probanda certa ſpecie, & actu ſævitiæ, ut de probando adulterio diximus in verbo *adulterium. num.* 3. & tenent Innoc. *in cap. qualiter, & quando.* 24. *col.* 1. *de accuſ.* Gratian. *diſc. for. cap.* 738. *num.* 52. Sperel. *d. deciſ.* 139. *numer.* 88. & 89. Rot. *deciſ.* 155. *numer.* 61. & 62. *p.* 6. *rec.* quæ eſt deciſio magiſtralis in hac materia ſeparationis thori ex cauſa ſævitiæ, odii capitalis &c. Hinc Farinac. *loc. cit. numer.* 177. docet, quod quando agitur de probanda ſævitia in genere, magis credatur teſtibus deponentibus de affirmativa, quam deponentibus de negativa. Plura de hac materia ſævitiæ, & qualis eſſe debeat, ac qualiter probata, pro emergentia caſus videre poteris apud Farinc. *loc. cit. queſ.* 143. *a n.* 128. & DD. *mox cit.* Sanch. *de matrim. cit. l.* 10. *diſp.* 18. *per tot.* Rot. *deciſ.* 324. *d. p.* 6. *rec.* & alios paſſim. Quid vero ſi pars innocens remiſit injuriam iſtam. Vide infra *n.* 12. 7

Thori ſeparatio conceditur etiam ob adulterium; 8 dummodo fuerit ſufficienter probatum; & licet ſufficiat violenta præſumptio, & diximus in verbo *adulterium nu.* 3. hæc tamen non deducitur ex acceſſu viri ad meretricem; quia non omnes, qui accedunt meretrices, fornicantur; ſed multi accedunt, ut diſcurrant, vel canentes audiant: neque ex eo, quod mulier marito objecerit adulterium, & ille riſerit; quia in odioſis

non

non procedit regula, *qui tacet &c.* Sperel. *dec.* 140. *nu.* 14. & riſus videtur cauſatus a Zelotypia uaoris, & factum quiſque ſuum dubium declarare poteſt. Imo nec ob eapreſſam adulterii confeſſionem a marito factam ſeparatio fieri poteſt, ob colluſiones, quæ inter conjuges ſeparari volentes. intervenire ſolent, & poſſunt. Sperel. *loc. cit. num.* 17. quod tamen Farinac. *de delict. carn. d. quaſ.* 143. *num.* 18. admittit, quando agitur de diſſolutione vinculi, ſecus, ſi agatur de ſola ſeparatione thori, & quod tunc ſufficiat confeſſio etiam extrajudicialis adulteri, tenuit Rot. *deciſ.* 337. *num.* 9. *&* 10. *p.* 12. *& deciſ.* 818. *num.* 4. *p.* 18. *tom.* 2. *recent.* ubi alia Rot. Cyriac. *contr.* 171. *num.* 13. *&* 14.

9 Sunt autem conjecturæ, & præſumptiones violentæ, ſi nudus cum nuda, ſolus cum ſola, in eodem lecto, in locis ſecretis, hora ſuſpecta inventi fuerint. *gl. in cap. dixit Dominus.* 32. *q.* 1. in verbo *Suſpicio*. Vel ſi ſecrete fuit ingreſſus domum mulieris. Bonac. *de matr. q.* 4. *pun.* 5. Capon. *diſc. for.* 29. vide etiam Cyriac. *contr.* 171. *per tot.* Farin. *loc. cit. q.* 143. *num.* 10. *& quaſ.* 136. *n.* 18. *& per tot.* apud quos late, quomodo ad hunc effectum probetur adulterium.

10 Ampliatur, quod concedatur ſeparatio ob pernoctationem uaoris extra domum contra voluntatem viri, etiam non probata fornicatione; quia ſuſpicio adulterii ſufficit ad ſeparationem. *L. confeſſum. Cod. de repud. gl. in cap. non oportet. diſt.* 81. Riccius *in prax. var. reſ. p.* 3. *reſ.* 556. Burſat. *conſ.* 228. *num.* 12. Quæ procedunt tamen, quando neſcitur, quo uxor iverit, vel ivit ad loca ſuſpecta.

11 Sed quid, ſi uaor expulſa, vel ob negata alimenta diſcedens, fuerit fornicata, babebitne locum thori ſeparatio? Reſponſio eſt affirmativa. Diana *par. 9. tract.* 8. *reſ.* 38. Sanz. *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 5. *num.* 6. & alii apud eoſdem contra Texedam putantem, eapellentem videri adulterio conſentire, qui id probant *ex cap. ſignificaſti de divertiis. & cap. ex litteris. eodem.* Farinac. *loc. cit. n.* 12. niſi maritus in adulterium conſenſerit, aut in hunc finem illam domo eapulerit. vide Farin. *loc. cit.* Ventrigl. *in prax. annot.* 10. *n.* 3.

12 Quær. primo, quid ſi conſtat, adulterium, vel injuriam a marito fuiſſe remiſſam, uti tacendo, vel cognoſcendo uxorem, & econtra. Reſpondetur non habere tunc locum thori ſeparationem. Bar. & DD. *in L. ſi uxor. ff. de adult.* Oſaſcus *dec.* 77. *num.* 36. Sanz. *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 14. Farin. *de delict. carn. q.* 142. *num.* 68. Sperel. *dec.* 140. *num.* 24. Cyriac. *contr.* 171. *num.* 29. apud quem, & apud Sanch. *loc. cit.* videre poteris aliquas limitationes. Idem dic de ſævitie tacite remiſſa. Dicitur vero remiſſa, ſi diſſimulavit, nec ſtatim ad animum reduait, vel per cohabitationem, aut taciturnitatem. Sperel. *dec.* 139. *num.* 94. Farin. *conſ.* 157. *n.* 11. *p.* 2. Paſchal. *de patr. pot. par.* 3. *cap.* 4. *a num.* 38. Rot. *deciſ.* 155. *n.* 12. *p.* 6. *rec.* ubi alia Rot. *in deciſ.* 135. *n.* 3. *& deciſ.* 193. *poſt volum.* 2. *conſil. Farinac.* deberet tamen illa reconciliatio probari. Gratian. *diſc. for. cap.* 738. *num.* 62. & apud illum Card. Seraph. *deciſ.* 25. *num.* 3. ubi illa probatio remanſit eacluſa, ea depoſitione ancillæ deponentis, poſt verbera uaorem non amplius cum viro concubuiſſe, ſed ſemper cum eadem ancilla dormiviſſe. Imo etiamſi antiquæ injuriæ ſint per reconciliationem remiſſæ, poſſunt adhuc in judicium deduci ad effectum ſeparationis, ſi poſt reconciliationem nova ſævities, etiam unica, limites correctionis eacedens ſuperveniat: non quidem principaliter, ſed ad probandum antiquum odium, & conſuetudinem ſæviendi. Ita Rot. *deciſ.* 706. *num.* 4. *p.* 1. *rec.* Burſat. *conſ.* 133. *num.* 11. *ſeqq.* Sperel. *d. deciſ.* 139. *num.* 94. nam remiſſio injuriæ ſive ob adulterium, ſive ob ſævitiem, cenſetur facta de præteritis, non vero de futuris. DD. *cit.* Covar. *in* 4. *p.* 2. *cap.* 7. §. 6. *n.* 7.

13 Quæres ſecundo, an mulier, vel uxor poſſit civiliter accuſare mariti adulterium, vel e contra? Reſpondetur de Jure civili non poſſe, bene vero de Jure Canonico. Sperel. *d. dec.* 140. *a n.* 1. Covat. *de matrim. par.* 2. *cap.* 7. §. 6. *n.* 7. & probatur *in cap. Chriſtiana.* 32. *quæſt.* 5. Abb. *in cap. tua. de procuratoribus & in cap.* 1. *ut lite non conteſt.* S. Thom. *in quarto. quæſt.* 35. non tantum in ordine ad ſeparationem thori, ſed etiam ad reſtitutionem dotis. Clarus *in* §. *adulterium. nu.* 12. Sanz. *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 3. Farin. *de delict. carn. quæſt.* 143. *a num.* 9. Gratian. *diſc. for. cap.* 738. *a num.* 50. etiam ob ſimplicem fornicatione cum ſoluta habitam, & etiam ob unicum adulterium. Ventrigl. *loc. cit. num.* 5.

Quæres tertio, quid ſi uxor committat adulterium, quia maritus illi recuſat reddere debitum? Reſpondetur, quidquid dicat Riccius *in praxi variar. reſolut. par.* 3. *reſ.* 570. *num.* 6. amittere dotem, lucrum dotis, imo & paraphernalia. Farin. *dicta quæſt.* 142. *num.* 11. Menoch. *de arbitr. caſ.* 287. Surd. *de alim. tit.* 7. *quæſt.* 16. Sanz. *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 5. *a num.* 3. Clar. *in* §. *Adulterium. num.* 12. & conceditur ſeparatio thori. Farin. *loc. cit. num.* 12. niſi debitum negaſſet eo fine, ut fornicaretur. 14

Porro licet uxori debeantur a marito expenſæ litis ſuper ſeparatione thori, ut ſupra in verb. *alimenta nu.* 38. tamen ſi uxor ſuccumbat, tenetur illas reſtituere, tum quia ab initio fuit in mala fide; tum quia inter Conjuges debet ſervari æqualitas. Sperell. *dec.* 138. *num.* 98. Et amittit dotem, ac lucrum dotis ob adulterium, licet matrimonium eſſet nullum ob parentelam &c. gloſ. ubi ponit rationes pro & contra. *in cap. plerumque, de donat. inter vir. & uxor. in verb. repetere*. Covar. *in quarto par.* 2. *cap.* 7. §. 6. *num.* 1. Surdus *de aliment. tit.* 7. *quæſt.* 16. *num.* 22. & alii apud Farin. *d. q.* 142. Clar. *in* §. *adulterium. num.* 14. præcedente tamen Judicis ſententia, & interim debet fidejubere de illis alimentis reſtituendis: Spell. *loc. cit.* Imo uaori ob illius adulterium a marito ſeparatæ, non permittitur, ubi volt, habitare; ſed cogitur permanere, ubi impoſterum non poſſit impudice vivere. *cap. de Benedicto.* 32. *quæſt.* 1. Cyriacus *controv.* 172. *num.* 106. neque poteſt petere dotem, nec alimenta. Farin. *dicta quæſt.* 142. Plura vide in verb. *alimenta a num.* 18. & in verb. *Conjuges*. 15

Thori ſeparatio conceditur etiam ob votum caſtitatis utriuſque Conjugis, dummodo de illo conſtet; non ſufficit enim, quod conjuges fateantur, ſe emiſiſſe votum caſtitatis; quia in rebus prohibitis, quæ ea cauſa tantum conceduntur, vel permittuntur, aſſertio facientis non probat cauſam. Gloſ. *in cap. litteras. verſ. divertit. de reſtit. ſpol. & in cap. fin. verſ. in fraudem. de frigidis & maleficiatis.* De hac materia, an nempe poſt matrimonium contractum licitum ſit conjugibus mutuo conſenſu vovere caſtitatem, & an per hoc poſſint ſeparari tam a thoro, quam a cohabitatione, vide Sanch. *de matr. lib.* 9. *diſp.* 37. *a n.* 14. *ſeqq.* 16

Præterea thori ſeparatio conceditur, ſi Conjux conatur alium perducere ad Sodomiam, vel cum aliis fuit ſodomitatus; quia Conjux non tenetur cohabitare cum periculo vitæ ſpiritualis; ſicut nec vitæ temporalis. S. S. Auguſtinus & Ambroſius apud Sperell. *dec.* 140. *a num.* 38. Covar. *de matrim. par.* 2. *cap.* 7. §. 5. Menoch. *de arbitrar. caſ.* 286. *n.* 14. Sanz *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 4. *a n.* 3. Innoc. *in cap.* 1. *de adulter.* Sylveſt. *v. divortium.* DD. apud Farin. *d. q.* 143. *num.* 83. *&* 87. & non minus in adulterio ſodomitico, quam in naturali violatur thorus. Sanz. *de matrim. loc. cit.* Bonacin. *de matrim. quæſt.* 4. *puncto* 5. Clarus *in* §. *Sodomia num.* 7. Hæc autem Sodomia non probatur juramento Conjugis, alias innumera fierent divortia; quia nemo debet eſſe teſtis in cauſa propria. Sperel. *deciſ.* 140. Poteſt vero probari, ſi teſtes deponant ſe interjecto pariete audiviſſe preces, vel minas unius, & tergiverſationes alterius. Farin. *de delict. carnis q.* 148. *a num* 66. *& de teſtib. quæſt.* 69. & ut teſtium dicta releven, requiruntur etiam aliquot adminicula, ut ſi unus Conjux laborat infamia ſuper tali delicto, & alter eſt intonatæ conſcientiæ; ſimplici vero mulieris aſſertioni non creditur: Neque refert, quod Virgini aſſerenti, ſe ab aliquo cognitam, creditur; quia tunc ad credendum concurrit aliquod adminiculum, vel indicium, ſcilicet prægnantia. Paſchal. *de patr. pot. par.* 1. *cap.* 5. *num.* 65. *&* 68. ſufficiunt tamen teſtes etiam inhabiles, dummodo non ſint inimici, vel de auditu alieno. Capon. *diſc. for.* 29. *num.* 27. Quæ aſſertio ampliatur etiam ad pollutionem extra vas. Sanz. *de matrim. d. lib.* 10. *diſp.* 4. Farin. *loc. cit. quæſt.* 143. §. *Sodomia. a n.* 90. ubi vide. Limita vero concluſionem, quod non procedat in copula Sodomitica imperfecta ob ſemen non emiſſum. Diana *par. 9. tract.* 8. *reſ.* 37. Sanz. *loc. cit.* 17

Quæres, an ſicut divortium conceditur ob adulterium uxoris, ita etiam concedatur ob adulterium mariti? Reſpondetur affirmative juxta communiorem apud Capon. *diſcept. for.* 29. Sana. *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 3. *nu.* 6. 18

Gratian. *diſcept. for. cap.* 738. *num.* 50. & Farin. *loc. cit. nu.* 22. & probatur *ex cap. ſi quis uxorem.* 32. *quaſt.* 1. & *cap.* 2. *de divort.* Ventriglia *in praxi annot.* 10. §. 1. *n.* 2. contra Molſeſium & alios.

19 Præterea divortium quoad thorum conceditur ob adulterium ſpirituale, ſcilicet hæreſin, in quam unus conjugum lapſus eſt, aut apoſtaſiam. *cap. fin. de converſ. conjug. cap.* 2. & *cap. quanto, de divorc.* Imo poteſt Catholicus propria auctoritate diſcedere, juxta *cap. de illa.* 6. *de divort.* & hoc ob periculum perverſionis, & alias ob cauſas, de quibus Farin. *loc. cit. num.* 102. Sanch. *de matr. lib.* 10. *diſp.* 15. *num.* 9. Pont. *de matr. lib.* 9. *cap.* 22. Diana *p.* 6. *tr.* 7. *reſ.* 25. Nam habitare cum tali Apoſtata, vel hæretico eſt arduum, & infame. Clar. *in* §. *hæreſis. num.* 13. Canoniſtæ apud Farin, *de delict. carn. q.* 143. §. *hæreſis. num.* 98. Si tamen hæreticus reſipiſcat, tenetur, qui diſceſſit ad illum redire. Farin. *loc. cit. n.* 120. Si ſeparatio fuit facta auctoritate privata; ſi vero ſeparatio fuit facta per ſententiam, non tenetur redire. tex. Gonzal. & DD. *in cit. cap. de illa, de divort.* Imo vehementer ſuſpecto de hæreſi, non fit reſtitutio. Hoſt. *in cap. ex tranſmiſſa, de hæret.* Farinac. *loc. cit. num.* 105. & probatur *ex cit. cap. de illa.* Sanch. *loc. cit.* Neque requiritur, quod talis conjux conetur pervertere alium, ut concedatur divortium, quamvis in aliis criminibus illud non concedatur, niſi innocens perducatur ad peccatum; quia ſi conjux poteſt divertere ob periculum corporis, multo magis ob animæ periculum. Neque obſtat *cap.* 2. *de divort.* quod videtur requirere conatum perverſionis alterius; quia illud loquitur de communiter contingentibus, juxta *L. nam ad ea. ff. de LL.* quamvis enim non adſit actualis conatus, regulariter tamen periculum infectionis imminet, quod ſufficit ad petendam ſeparationem, ſeu ad divertendum a marito, quod fieri poteſt, quando timetur ruina animæ. Ad tradita per *gl. in cap. uxor. verb. uxor.* & *cap. idololatria. verb. ſacrificare.* 28. *q.* 1. Innoc. *in cap.* 1. *de adult.* & *cap. de divort.* ubi Abb. S. Thom. *in* 4. *diſt.* 39. *q. un. a.* 6. *ad* 3. Sanch. *lib.* 10. *diſp.* 17. *num.* 5. Verum tamen eſt, quod maritus, ſi uxor ſit implicita ejuſmodi criminibus, licet non perducatur ad peccatum, poſſit divertere ad tempus ab illa, ad correctionem; quia ipſius, qui eſt caput, eſt uxorem corrigere, non vero e contra, niſi eſſet ſpes corrigendi maritum. Talia crimina ſunt lenocinium, vel ſi conjux non vult cohabitare, niſi ſub conditione peccati perpetrandi, uti latrocinii &c. vel ſi maritus ex rebus furto, vel uſura acquiſitis, alimenta præſtat; quia tunc fit particeps peccati, ſi aliunde habere poteſt, ſecus ſi non poteſt. Sanch. *loc. cit. num.* 9. Et tunc ad hoc divortium ratione criminum, non eſt neceſſaria Judicis ſententia; quia non eſt perpetuum. Sanch. *loc. cit. n.* 10. Non tamen ſufficit ad divortium unicus actus hæreſis, niſi adſit perſeverantia cum contumacia &c. Farinac. *loc. cit. num.* 107. quamvis ſecus ſit in adulterio.

20 Propter furorem, vel ebrietatem, ſi ſubſit grave periculum, licet divertere, licet non ſit periculum vitæ; & ebrioſo non reſtituitur, niſi præſtita cautione de ſe non inebriando; requiritur tamen Judicis ſententia. Vide Sanch. *loc. cit. diſp.* 18. *num.* 18. Gobat. *de matrim. cap.* 33. *num.* 38.

21 Ob morbum gallicum non conceditur, niſi morbus fuerit concludenter probatus (qui tamen non probatur ex capillorum profluvio; quia poteſt contingere ex variis aliis cauſis,) & niſi morbus ſit talis, ut probabiliter timeatur infectio, quo caſu innocens, ſeu ſanus excuſatur a redditione debiti, ſi morbus non eſt perpetuus. Sanch. *de matr. lib.* 9. *diſp.* 24. *nu.* 29. Sperel. *deciſ.* 140. *a num.* 2. Idem dic de lepra.

22 Sed poteſtne uxor propria auctoritate diſcedere ob adulterium carnale mariti, vel econtra? Reſp. ſi adulterium eſt ita notorium, ut nulla tergiverſatione poſſit celari, poteſt: aliter non Farin. *p.* 1. *d. quaſt. crim.* 143. *num.* 52. ubi DD. pro, & contra. Barb. *in cap. ſignificaſti, de divort.* P. Pirhing. *lib.* 4. *tit.* 19. §. 4. *n.* 25. Idem dic de impedimento parentelæ. Et qualiter tunc maritus teneatur uxori præſtare alimenta, diximus in verb. *Alimenta. num.* 38. & in verbo *Conjuges. n.* 3.

23 Quær. an in ordine ad divortium in adulteriis detur compenſatio? Reſp. Si unus conjugum ſit emendatus, & alter perſeverat, ac ſit incorrigibilis ad admonitiones ſibi factas per emendatum, poſſe illum celebrare, & petere divortium; quia non ſunt amplius paria delicta. Sanch. *de matr. lib.* 10. *diſp.* 7. *numer.* 3. & 4. Farinac. *loc. cit. numer.* 72. Navar. *de divorc. conſ.* 3. & alii apud eoſdem. Porro compenſatio in paritate adulterii, non tantum datur in ordine ad divortium, ſed etiam in ordine amiſſionis dotis, & ad alias pœnas. Sanch. *loc. cit. diſp.* 8. *num.* 29. Plura de hac materia compenſationis vide apud cit. Farinac. *a nu.* 69. vide infra *n.* 27.

24 Si vero lata divortii ſententia conjux innocens labatur in adulterium, adhuc, ſecundum probabiliorem non eſt locus compenſationi delictorum: Judex tamen poteſt ex officio illos cogere ad conciliationem. Tamen quod non detur actio, patet; quia ſemel bene definitum non eſt retractandum. *cap. quod bene.* 6. *q.* 4. & ſervitus ſemel extincta, non renaſcitur. *L. qui res ſuas.* §. *aream. ff. de ſolut.* ita Sanch. *lib.* 10. *diſp* 9. *n.* 27. ſed contrarium defendit Pontius *de matrim. lib.* 9. *cap.* 20. *n.* 6. vide DD. cit. ſupra in verb. *Conjuges. n.* 8. Ventrigl. *in prax. annot.* 10. §. 2. *n.* 11. Covar. *in* 4. *p.* 2. *cap.* 7. §. 6. *n.* 5. Clar. *in* §. *adulterium. n.* 17. *verſ. facta autem*, & apud illos alii, qui tenent, quod etiam tunc detur actio.

25 Sed teneturne adulter innocenti petenti reconciliari poſt ſententiam? Reſp. affirmative; quia innocens per ſententiam divortii non fuit privatus jure, & dominio ſuo in corpus adulteri; alias ſententia faveret reo, contra quem lata eſt, & retorqueretur in damnum innocentis: contra *L. quod favore.* 6. *Cod. de LL.* & adulter ex delicto ſuo commodum reportaret; contra *L. itaque. ff. de furt., gl. in cap. ex litteris. verb. redire.* (ubi arguit pro & contra) *de divort.* ubi Jo. Andr. & Abb. Felin. *in cap. lator. declar.* 8. *nu.* 9. *de ſent. & re jud.* Sylveſt. *verb. divortium. q.* 10. Sanch. *de matr. l.* 10. *diſp.* 10. *n.* 3. Plura de hac materia divortii vide etiam in verb. *Conjuges.* & *Matrimonium.*

26 Quær. an ſententia divortii quoad thorum &c. tranſeat in judicatum? & negative ad favorem innocentis; quia is poteſt ſemper petere reconciliationem, affirmative vero quoad adulterum, ita ut is non poſſit amplius poſt elapſum terminum ad appellandum opponere de injuſtitia &c. Reſpondet Sanch. *loc. cit. l.* 10. *diſp.* 9. *q.* 1. *per tot.* Ventrigl. *in prax. d. annot.* 10. §. 2. *n.* 10. Gratian. *diſc. for. c.* 738. *n.* 45. ubi quod id non procedat quantum ad veritatem, ſed ſolum quoad juſtitiam Judicis, adeo ut non debeat quis paſſim audiri poſt decendium, volens agere de injuſtitia, ſi a ſententia non appellavit, ne detur proceſſus in infinitum, ubi tamen quod tunc teneatur Judex, etiam ſine partis præſentia, præmittere ſummariam informationem, ſeu cognitionem, utrum allegetur veriſimilis cauſa, propter quam debeat reaudiri, illaque inventa debeat fieri novus proceſſus. Vide Gratian. *l. c. num.* 45. & 46. Imo ſubjungit Sanch. *l. cit. quaſ.* 2. *n.* 6. cum quo Ventrigl. *l. c.* Quod ſi poſt latam ſententiam divortii etiam poſt decendium conſtet, condemnatum fuiſſe innocentem, vel conſtet utrumque conjugem fuiſſe adulterum, ſententia ſit retractanda, & conjuges reconciliandi, etiamſi forte alter mutaverit ſtatum; quia innocenter condemnato inſtante, deberet ad illum redire. Vide Sanch. *loc. cit. d. quaſ.* 2. & Ventrigl. *uti ſupra*, apud quos videbis etiam, quid ſit agendum, quando pars innocenter damnata, aut certe utraque mutavit ſtatum.

27 Quod autem diximus, quod detur compenſatio in adulteriis in ordine ad divortium, intellige hoc procedere, quando delictum utriuſque eſt notorium, & liquidum, ſecus ſi delictum unius ſit dubium, & incertum. vide Ventrigl. *l. c. num.* 8. ubi etiam *num.* 9. declarat, quod, ſi agatur petitorio; quia nempe vir petit ſeparationem propter adulterium uxoris, illa ſeparatio impediatur, ſi uxor excipiat adulterium etiam a viro commiſſum, etiamſi illud non ſit notorium, & ſic admittuntur probationes uxoris ſuper adulterio viri: ſi vero agatur poſſeſſorio, ut quia vir ejecit uxorem ſine cauſa, & uxor ſic ſpoliata petit reſtitui viro, vir non poteſt illam repellere exceptione adulterii, niſi excipiat de adulterio notorio, ſed debet reſtitui, & ſic in primo caſu datur exceptio adulterii, etiam occulti, non vero in ſecundo. vide etiam Innoc. *in cap. ſignificaſti. in verb. conſtaret, de adulter.*

Quando vero compenſatio adulterii debeat opponi,

& an

& an poſſit opponi etiam poſt litem conteſtatam, vide DD. apud cit. Ventrigl. *num.* 5. ubi etiam *num.* 4. quod adulterium compenſari poſſit ob Sodomiam &c.

DOCTORATUS, DOCTOR, & ADVOCATUS.

Praxis Doctoratus, Doctoris, & Advocati.

1 Doctoratus eſt dignitas, & ideo Comitiſſa nubens doctori, non dicitur nubere indigno. Paſchal. *de patr. pot. p.* 2. *cap.* 5. *a num.* 69. Farin. *de carcer. & carcerat. q.* 27. *num.* 77. & ut diximus in praxi diſpenſationis *num.* 157. ubi DD. apud quos videre poteris plures prærogativas, quibus Doctores gaudent. Et eorum privilegia extenduntur etiam ad fratres illorum, dum vivunt in communi Paſchal. *loc. cit.* Natt. *conſ.* 1. *&* 25. Probatur etiam uno teſte. Maſcard. *de prob. q.* 11. Farin. *de teſt. q.* 63. *num.* 26. Capon. *diſc. for.* 52. non probatur tamen per ſimplices enunciativas. Rot. apud Bich. *dec.* 507. *n.* 8. maxime ſi ſunt de recenti, vel emanarunt ab ipſa parte.

2 Doctores gaudent privilegiis militum in teſtando, quæ fuerunt conceſſa propter dignitatem militiæ, non vero illis, quæ fuerunt conceſſa propter imperitiam illorum; uti teſtandi ſine ſolemnitatibus, & apicibus Juris; quia milites præſumuntur ignorare dictas ſolemnitates. *L.* 1. *ff. de milit. teſtam.* quæ ignorantia non militat in doctore, cui turpe eſt ignorare leges, in quibus verſatur. *L.* 2. *§. Servius aut Sulpitius ff. de Orig. Jur.* quod vero fruantur militum privilegiis, inde provenit, quia in majore ſunt dignitate conſtituti, quam milites, & utiliorem Reipublicæ navant operam. *L. advocatos. Cod. de Advocat. diverſ. Jud.* Hinc Doctor poteſt teſtari, licet mutus, aut ſurdus. Halbritter. *de privileg. Doctor. fol.* 40. Dian. *p.* 7. *tr.* 6. *reſ. ult.* Suæ tamen concubinæ relinquere, aut donare non poſſunt. Mantic. *de tacit. lib.* 21. *tit.* 3. *n.* 14. *&* 15.

3 Doctor quod ſit præferendus nobilibus, aut militibus, vide Grat. *diſc. for. cap.* 111. *num.* 85. ubi dicit, quod in actibus doctoreis præferatur Doctor, in militaribus miles. Capon. *diſc. for.* 52. Tuſch. *litt. N. concl.* 48.

4 Doctor Canonum eſt capax præbendæ Theologalis; quia Canones ſunt pars Theologiæ. S. Congr. apud Pignatell. *tom.* 1. *conſ.* 147. Garz. *de Benef. p.* 3. *c.* 2. *num.* 64

5 Pro debito civili carcerari non poteſt. *L. medicos. Cod. de profeſſ & medic. lib.* 10. Paſchal. *loc. cit. n.* 74. Farin. *loc. cit.* ubi ampliat, & limitat. Menoch. *de arbitr. q.* 88. *nu.* 7. gloſ. *in d. L. medicos.* Car. de Graſſ. *de except. in prælud. nu.* 100. & DD. apud Scacc. *de Jud. lib.* 1. *cap.* 46. *num.* 17. niſi ſit ſuſpectus de fuga. Neque pro crimine levi, ſed tantum pro gravi. Scacc. *loc. cit. num.* 26. Limit. concluſ. cum ſe obligavit in forma cameræ cum Juramento: tunc enim carcerari poteſt. Eccleſ. *obſ. for.* 124. *num.* 11. Farin. *de carcer. q.* 27. *n.* 58.

6 Atteſtans de conſuetudine non probat, niſi pro illo loco, in quo eſt ipſe verſatus. Gabr. *de prob. concl.* 4. *ſub num.* 1. Seraph. *dec.* 1349. Sperel. *dec.* 132. *nu.* 40. Coccin. *deciſ.* 123. *num.* 27. & ut ſupra in verb. *conſuetudo numer.* 45. maxime ſi conſtet de conſuetudine contraria. Dian. *p.* 10. *tr.* 8. *reſ.* 3. Et illius dictum juxta legem, quam citat, debet intelligi. Grat. *diſc. for. cap.* 213. *n.* 33.

7 Si eſt advocatus, tenetur ſub peccato mortali gratis patrocinari cauſis pauperum, gravi neceſſitate laborantium, ſi nullus alius patrocinari poteſt, ut vult Bonac. *in Decalog. diſp.* 10. *qu.* 3. *pun.* 4. Navar. *in man. cap* 25. & a Judice poteſt compelli ſub pœna privationis, niſi cauſa excuſet. *L. providendum. Cod. de poſtul.* P. Pirhing *lib.* 1. *decretal. tit.* 37. *n.* 3.

8 Conductus ad annum, pro omni lite naſcitura, vel movenda illo anno, poteſt mercedem conventam juſte exigere in utroque foro, licet nulla fuerit lis exorta; quia per eum non ſtetit, & obligatio, quam advocatus interpoſuit, eſt pretio æſtimabilis, & ſi cliens plures habuiſſet lites, ratione quarum ſalarium conventum fuiſſet exiguum, deberet advocatus eſſe contentus. Dian. *p.* 2. *tr.* 15. *reſ.* 42. Rot. coram Durand. *dec.* 53. *&* 103. Bart. *in L.* 1. *§. divus. num.* 8 *ff. de var. & extraordin. cognit.* Gutierrez *pract. quæſt. lib.* 1. *q.* 23. Armilla *in verb. advocatus num.* 16. Zachias *de ſalar. q.* 52. *num.* 37. Natta *conſ.* 452. *nu.* 2. *vol.* 2. Rot. *deciſ.* 330. *num.* 2. *p.* 1. *rec.* ſive in lite ſuccubuerit, ſive victoriam reportaverit. *arg. L. ſed an ultro. ff. de negot. geſt. §.* 1. *gl. in cap.* 8. *diſt.* 83. non ſecus ac medico ſolvenda eſt merces, licet ægrotus moriatur. cit. gloſ. Carocius *de loc. & conduct. tit. de fruct. & litt. expenſ. q.* 8. *nu.* 11. Tiraquel. *de nobilit. cap.* 29. *num.* 55. Bald. *in L.* 1. *Cod. de Suffrag.* Zach. *loc. cit. n.* 62.

9 Saltem in foro externo non poteſt paciſci de quota litis, quidquid ſit in interno. Dian. *p.* 2. *tr.* 16. *reſ.* 49. Farin. *qu.* 106. P. Pithing *lib.* 1. *tit.* 37. *§.* 2. *n.* 21. & adeſt *Conſtitutio Pii V.* incip. *Univerſi agri Dominici. §.* 18. quæ habetur in Bullar. magno *tom.* 3. *fol. mihi* 201. aliter privatur advocationis officio per ſententiam ſaltem declaratoriam. Navar. *conſ.* 1. *de procur.* Sylveſt. *in verb. advocatus. num.* 14. Marcheſan. *in prax. commiſſion. de commiſſ. appell. de cauſa mercedis. §.* 1. *fol.* 1195. *num.* 51. Durand. *dec.* 53. *n.* 1. Zach. *loc. cit. a num.* 69. neque contrahere poteſt cum cliente, niſi palam. Paſchal. *de patr. pot. p.* 1. *cap.* 4. *num.* 11. Et paciſcens de quota litis tenetur ad duplum, & expenſas factas amittit, & contra illum juratur in litem. Farin. *qu.* 106. quæ prædicta procedunt etiam in pacto de nimis magno palmario. vide *DD. citatos.* & de hac materia vide late Caroc. *de locat. & conduct. tit. de fructibus, & litt. expenſ. q.* 8. *in prim. part. a n.* 77.

10 Licet non poſſit in foro externo eſſe judex in cauſa, cujus fuit patronus, propter affectionem, & juris præſumptionem, juxta *L. Prætor. ff. de Juriſd. omn. Jud.* Menoch. *de arbitr. quæſt.* 73. *num.* 4. in foro tamen interno, in quo attenditur ſola veritas, poteſt. Dian. *p.* 3. *tr.* 5. *reſ.* 56.

11 Advocatus poteſt conſulere ſecundum probabilem, relicta probabiliori, etiam in cauſa ſanguinis, non tantum in probabilitate Juris, ſed etiam in probabilitate facti; tenetur tamen clienti ſuo manifeſtare minorem probabilitatem ſuæ cauſæ, aliter erit obligatus ad reſtitutionem expenſarum, & ad reſarcienda damna. Dian. *p.* 2. *tr.* 13. *reſ.* 4. quod autem poſſit conſulere juxta minus probabilem, ideo eſt, quod opinio, quæ advocato eſt minus probabilis, poſſit eſſe judici magis probabilis; ob quam rationem poteſt etiam in cauſa dubia patrocinari. Dian. *loc. cit. reſ.* 6. Angel. *in verb. advocatus. num.* 17. & idem Dian. *p.* 9. *tr.* 8. *reſ.* 62. hæc Diana; ſed quod advocatus non poſſit patrocinari, aut conſulere pro parte minus probabili, contra opinionem, quam credit probabiliorem, verius judicat Fagnan. *in c. ne innitaris, de conſt. n.* 327. *ſeqq.* etiamſi hoc ſuo clientulo pandat: quia nemo poteſt conſulere alteri id, quod ipſe abſque peccato exequi non poteſt. *cap. error, cum duob. ſeqq. diſt.* 83. Sanctus Thom. 2. 2. *q.* 71. *art.* 3. Canoniſtæ *in cap. tua nos, de homic.* ſed cliens non poteſt agere cauſam minus probabilem, nec Judex pro illa parte ſententiam ferre; cum uterque teneatur ſequi ſententiam probabiliorem, ut dicemus infra in praxi *dubitantium. nu.* 6. Navar. *in manual. cap.* 25. *num.* 28. *&* 201. *verſ. qui a principio*, ubi, quod ſi advocatus ſuſcepit cauſam, quam credidit probabiliorem, ſi poſtea comprehendat minus probabilem, teneatur illam deſerere. & DD. apud cit. Fagnan. Imo tenetur conſulere ſecundum forum internum, & non ſecundum externum. Fontanell. *deciſ. Cathalon.* 154. *num.* 18. apud Paul. Rubeum *in annot. ad deciſ.* 3. *Rot. Roman. p.* 3. *rec. num.* 40. ubi etiam *numer.* 41. quod ſcienter impugnans veritatem, contra Spiritum ſanctum peccare dicatur.

12 Tenetur de culpa levi. Ita Molin. *de Juſt. tr.* 1. *t.* 3. *d.* 370. Navar. *de reſt. lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 3. & alii apud Dian. *p.* 2. *tr.* 15. *reſ.* 59. qui tamen contrariam putat eſſe probabiliorem.

13 Et ſi propter ejus negligentiam, vel imperitiam, Cliens perdit cauſam, tenetur ad reſtitutionem: Item ad omnia damna reſultantia parti ex defenſione injuſtæ cauſæ. Bonac. *in Decalog. diſp.* 10. *q.* 3. *pun.* 4.

14 Licet non poſſit eſſe teſtis pro eo, pro quo eſt patrocinatus. *L. fin.* ubi gloſſ. *de teſtib.* ob ſuſpicionem corruptionis. *L. fin. C. de aſſeſſor. in fin.* pro parte tamen, contra quam patrocinatur, poteſt cogi ad teſtificandum, & debet: quia, quod fuit introductum in

favorem

tum ſemper eſt bonæ fidei. Anſaldus *de Juriſd. par. 2. tit. 10. cap. 6.* Bal. *in L. 2. C. de reſcinden. vend.*

4 Dans cauſam contractui bonæ fidei, illum irritat. Sperel. *dec.* 150. *a n.* 50. ubi allegationes & DD. ſecus in re levi. In contractu ſtricti juris vero econtra. *L. dolo*, & ibi gloſ. *verb. naſcitur. C. de inutil. ſtipul.* niſi dolum paſſus velit ſtare contractui, juxta Gomez *ut infra*. Plura vide *Contractus, ſponſalia & matrimonium*.

5 Dolus ſuperveniens, vel incidens, ſed non dans cauſam contractui, illum non irritat in utroque foro. *L. ſi quis affirmaverit. & L. eleganter. ff. de dol.* Gomez *var. reſ. tom. 2. cap. 2. num. 21. verſ. ſecundus caſus.* Saneb. *de matr. lib. 1. diſp. 64.* Dicitur dare cauſam contractui, quando ſine illo contractus non fuiſſet celebratus; dicitur incidens, quando ſine illo contractus fuiſſet celebratus, ſed aliis conditionibus. Sanch. *loc. cit.*

6 Dolus non præſumitur, ſed potius error, & ideo debet probari. *L. dolum. Cod. de dol.* Ciarl. *contr. for. cap. 2. num.* 53. apud quem Menoch. *conſ.* 533. *num.* 26. Dec. *conſ.* 162. *num.* 12. Crav. *conſ.* 151. *num.* 21. Farin. q. 89. & cum ſit quis latens in animo, probatur indiciis, & conjecturis, uti dictum ſupra. Farin. *loc. cit. inſpect.* 2. Menoch. *l. c. num.* 44. quales ſunt, primo ſolitum, ſi nimirum quis eſt ſolitus in ſimilibus delinquere. Secundo ex qualitate facti, ſi nimirum de ſui natura eſt mala. Tertio ex tranſgreſſione legis, vel ſtatuti, vel omiſſionis ſolemnitatum. Quarto ex actu facto cum perſonis ſuſpectis, tempore prohibito. Item in actibus, qui ſunt de genere prohibitorum. Item ex mendaciis, & ex clandeſtinitate. Honded. *conſ.* 100. *num.* 35. *lib.* 2. Farin. *q.* 103. *nu.* 257. de quibus, ac pluribus aliis, vide late Maſcard. *de probat. concl.* 531. Menoch. *l. c. a n.* 42. *ſeqq.* Barboſ. *axiom. loc. cit.*

7 Conjecturæ excludentes dolum ſunt deſumendæ, primo, ex qualitate perſonarum, uti ſubditorum reſpectu Principis, ruſticorum, minorum, mulierum, & militum. Maſcard. *de prob. d. concl.* 531. Menoch. *d. præſ. 3. a num. 18. & de retin. poſſeſſ. remed. 3. num.* 636. Secundo, ex cauſæ defectu. Hinc dolus non præſumitur, ubi lucrum non eſt, vel commodum, vel illud eſt leve. Maſcard. & Menoch. *ll. cc.* Merlin. *deciſ.* 216. *num.* 5. gloſſ. *in cap. accedens, de crim. falſi.* Tertio ex eo, quod fit lege permittente, vel palam, vel ſolito. Quarto, ex actu geſto in perſonam benevolam. *DD. cit.* Quinto, ex obedientia Superioris, vel neceſſitate officii. Sexto, ex temporis intervallo. *DD. cit.* & pro doli excluſione ſemper militat juris præſumptio. Bich. *dec. num. 1. & 10.*

8 Dolus in alienatione prohibita, præſumitur ex ſcientia prohibitionis. Ciarl. *contr. for. cap.* 43. *num.* 53. maxime ſi alienans negligit recuperare poſt ſcientiam prohibitionis: nam tunc incidit in pœnam. Fuſar. *de ſubſtit. q. 718. n. 1. & ſeqq.*

9 Dolus apparet in læſione ultra dimidium. Covar. *in cap. quamvis p. 3. §. 4. de pact. in 6. nu.* 3. Gail. *lib. 2. obſ.* 147. *n.* 8. Ciarl. *contr. for. cap.* 219. *num.* 113. 114. & 115. & quod dolus ex propoſito præſumatur ex enormiſſima læſione, voluerunt plurimi DD. apud Gabr. *com. concl. tit. de arbitr concl. 3. num. 49. L. omnes. §. Lucius. ff. quæ in fraud. cred. arg. L. ſi ſuperſtite. §. un. C. de dol.* Item in diſtractione pignoris viliori pretio. Rot. apud Bich. *dec.* 95. *num.* 15. Dec. *conſ.* 180. *n.* 6. Burat. *dec.* 75. *nu.* 7. Item in eo, qui diſtulit agere, & non egit niſi poſt mortem alicujus informati. Menoch. *de præſ. lib. 3. præſ.* 135. *a num.* 19. Rot. apud Bich. *dec.* 160. *num.* 7. Item in eo, qui monitus judicialiter ad exhibendam aliquam ſcripturam penes eum exiſtentem, exhibere recuſat. Ludoviſ. *dec.* 521. *n.* 6. Menoch. *de præſ. lib. 2. præſ.* 91. *nu.* 4. Rot. apud Bich. *loc. cit. nu. 8. & dec.* 178. *num.* 6. Item in venditore non patefaciente emptori onera rei venditæ inhærentia. Rot. apud Bich. *dec.* 638. *nu.* 3. ubi Gratian. *dec. March.* 13. *n.* 19. aut aliquod vitium. Menoch. *loc. cit. num.* 73. Plures caſus, in quibus præſumitur dolus, vide apud cit. Menoch.

10 Quær. an dolus Epiſcopi in occultando proceſſum noceat Eccleſiæ, vel ſucceſſoribus? Reſp. negative; quia ipſe non eſt Dominus bonorum, & jurium Eccleſiæ, ſed adminiſtrator; Dominus vero eſt Deus, cui bona fuerant oblata. Bal. *in L. Jubemus. Cod. de SS. Eccleſ.* & probatur *ex cap. cum venerabilis. §. intelleximus. verſ. licet autem. de except.* & *cap. delictum. 76. de R. J. in 6.* Rot. apud. Bich. *dec.* 202. *num.* 13. maxime, quando ſucceſſor non venit ad cauſam proſequendo factum occultationis, ſed pro tuitione jurium. *ibid. num.* . Limit. ſi ſucceſſor continuaret in poſſeſſione rei, vel commodi ex dolo anteceſſoris ad eum delati; tunc enim diceretur in eodem dolo continuare. Rot. *loc. cit. n.* 17. *& in deciſ. 325. n. 21. p. 9. rec. tom.* 2.

Dolus tertii, quando eſt cauſa immediata acquiſitionis, nocet acquirenti, licet de dolo non participarit. Surd. *conſ.* 373. *num.* 34. Rot. apud Bich. *dec.* 395. *num.* 8. Menoch. *de arbitr. caſ.* 395. *num.* 12. 11

Dolus impetrantis excluditur, quoties in impetratione majorem qualitatem expreſſit. Rot. *deciſ. 4. ſub num. 6. in fin. in antiq.* apud Bich. *dec.* 325. *num.* 23. 12

Dolus licet requiratur in pœna legali, juxta *L. ſi quis major. Cod. de tranſact.* Seraph. *dec.* 819. *num.* 5. tamen in conventionali non requiritur. Seraph. *loc. cit.* quia ſtrictius interpretatur pœna legalis, quam conventionalis. Molin. *de contr. diſp.* 317. *nu.* 3 Rot. apud Bich. *dec.* 470. *nu.* 19. Laym. *in Theol. mor. lib. 3. tr. 4. cap. 16. num.* 12. 13

Dolus in omittendo non dicitur verus dolus, ſed præſumptus. Farin. *q. 87. & 88. de delict.* Surd. *dec.* 216. Rot. 331. *num. 3. p. 3. rec.* Menoch. *de præſ. lib. 4. præſ. 164. num.* 9. 14

Doli capax in foro interno dicitur, qui poteſt peccare, etiam in ordine ad ſuſceptionem Baptiſmi. *cap. 1. ubi Abb.* Butrius, & Hoſtienſis *de delict. puer.* Farin. *in prax. q.* 92. Menoch. *de arbitr. caſ.* 57. *nu.* 41. Ciarl. *contr. for cap.* 42. *nu.* 8. Clar. *in §. fin. quæſt. 60. num. 1. & 2.* Burſat. *conſ.* 231. *num.* 9. 15

Dolus verus non cadens in ſpeciale delictum, & nominatum, punitur arbitrarie, & alias regulariter punitur pœna illius delicti, in quo intervenit. de quo vide Farin. *quæſ.* 90. Menoch. *d. præſ. 3. lib. 5. num.* 2. Præſumptus dolus mitius punitur. Farin. *quæſ.* 87. Et dolus commiſſus contra aliquem, quando poteſt purgari actione ex contractu, in quo dolus ipſe intervenit, ceſſat actio de dolo civilis, quæ in ſubſidium tantum datur, & ideo non procedit actio criminalis, nec punitur dolus criminaliter. Bal. *conſ. 14. ad fin. verſ. ſed & illud: & conſ. 15. circa princ. lib. 1. & alibi*, ac alii apud Caball. *reſol. crim. cap. 1. num.* 15. Et ſine magna, ac evidenti calliditate, non datur actio de dolo. tex. *in L. eleganter. §. fin. ff. de dol.* Et etiam ob enormiſſimam læſionem non datur contra parentem, ob verecundiam, ſed actio in factum. *L. ſi ſuperſtite. §. un. C. de dolo.* Neque datur ex ſimplici mendacio ſine calliditate, & animo lucrandi dicto, ut ad tex. *in d. L. eleganter. §. fin.* docet Merlin. *deciſ. 216. num.* 8. Menoch. *loc. cit. n.* 62. 16

Diſcrimen autem inter actionem de dolo, & actionem ex dolo, ſeu quæ oritur ex dolo, puta in factum &c. vide *in L. 9. §. 1. ff. quod falſ. tut. auth. L. 1. §. 1. L. 3. §. 5. & L. 4. ff. ſi menſor falſum mod. dixerit.* ſicut & inter actionem de dolo, & actionem, quæ dolum coercet. *L. 8. in fin. ff. de tribut. act.* Et actio de dolo eſt ſemper famoſa. *§. 2. inſt. de pœn. temer. litig.* Barboſ. *axiom. d. lib. 4. cap. 44. axiom.* 10. hinc conjecturæ illum probantes debent eſſe adeò urgentes, & concludentes, ut aliud inferre non poſſint. Caſtr. *in d. L. dolum. n. 2. C. de dolo.* Rot. *deciſ. 325. p. 9. rec. tom. 2. num.* 4. Menoch. *loc. cit. n.* 44. Ludoviſ. *deciſ. 169. ſub n.* 2. 17

Dolus in delictis ſufficit, quod in genere interveniat, etiamſi error contingat in corpore. Hine occidens Paulum, cum voluerit per dolum occidere Petrum, punitur pœna homicidii ordinaria, de quo tamen vide DD. pro & contra apud Caball. *reſol. crim. caſ. 31. num.* 9. 18

Dolus de præterito remitti poteſt, non autem de futuro. Menoch. *de arbitr. caſ.* 337. *num.* 14. Caball. *loc. cit. caſ.* 115. *num.* 12. Sicut etiam dolus præſumptus remitti poteſt, non autem verus. Menoch. *de præſ. lib. 4. præſ. 164. num. 9. & d. lib. 5. præſ. 3. num.* 10. Rot. *deciſ. 331. n. 1. p. 3. rec.* ubi exempla videre poteris. tex. *in L. ſi unus. §. illud. ff. de pactis L. conveniri. ff. de pact. dotal.* 19

Dolus cum dolo compenſatur, quando agitur civiliter: ſecus, ſi agatur criminaliter. Barboſ. *loc. cit. axiom.* 22. *L. viro. 40. ff. ſol. matr. L. ſi ambo. 10. §. 1. ff. de compenſat. L. ſi duo. 37. ff. de dolo malo.* Alciat. *de præſumpt. regul. 3. præſ. 27. num.* 2. ubi etiam quod habenti bonam cauſam liceat uti fraudibus ad excludendas fraudes alterius 20

terius

tertius *cauſis. cap. dominus.* 23. q. 2. & talis dolus dicitur bonus, & ſolertia. *L.* 1.§. *non fuit. ff. de dol.* ſic qui per dolum recuperavit, quod ſuum erat, non tenetur ad reſtitutionem. Bal. *in L. ult. de dolo.* apud Barboſ. *l. c. axiom.* 15. ubi etiam, quod advocatus habens juſtam cauſam poſſit decipere adverſarium. *arg. cit. c. dominus.* Et de dolo, ac captioſis verbis, quibus ſe ſolent ludentes mutuo decipere, vide Alciat. *l. c.*

An vero liceat per dolum extorquere veritatem a Reis, illoſque dicta confeſſione punire, vide Alciat. *l. cit.* & ibi Addend.

D O M I C I L I U M.

Praxis Domicilii.

1 Domicilium in aliquo loco non contrahitur ſine animo ibi perpetuo manendi. Quando enim non apparet de tali animo, non cenſetur mutatum domicilium originis, ad tex. *in L. cives. C. de incol. l.* 10. Rot. *deciſ.* 589. *n.* 12. *p.* 5. *rec. to.* 2. *Surd. conſ.* 346. *nu.* 12. Gratian. *diſc. for. c.* 569. *n.* 5. Ciarl. *contr. for. c.* 109. *a n.* 16. Abb. *in c. fin. de Paroch.* Dian. *p.* 8. *tr.* 2. *reſ.* 15. & ut infra *nu.* 7. Neque ad hoc ſufficit habitatio in loco ratione officii exercendi. Ita Rot. apud Rub. *dec.* 436. *p.* 5. *rec. tom.* 2. *n.* 16. Bar. *in L. quaſitum. ff. de leg.* 3.

2 Illud poteſt contrahi in aliquo loco, licet in illo non fuerit habitatum decem annis, modo cum habitatione concurrat declaratio animi, & aliquod adminiculum. Ciarl. *contr. for. c.* 83. *per tot.* Menoch. *de arbitr. caſ.* 86. Tuſc. *litt. D. concl.* 599. & 596. Maſcard. *de prob. concl.* 534. Gail. *l.* 2. *obſ.* 35. *nu.* 7. Ciarlin. *contr. for. c.* 83. *n.* 10. Rot. apud Merlin. *dec.* 193. *n.* 1. & 3. Imo contrahitur in momento, & in ictu oculi, ſi conſtet de animo contrahere volentis, ſaltem ex veriſimili conjectura. Hoſt. Abb. & Socin. *in cap. fin. de Paroch.* & DD. *mox ſupra cit.* nec eſt neceſſe ad hunc effectum, quod quis res ſuas cum familia illuc detulerit: hoc enim, & ſimilia conſiderantur in dubio, ad eliciendas præſumptiones; ſecus vero quando adeſt aperta animi declaratio, tum ex verbis, tum ex facto, quando quis actualiter alio migravit. de quo Rot. *deciſ.* 629. *n.* 13. *p.* 4. *rec. tom.* 3. ad tex. in *L. cives. C. de incol. l.* 10. Menoch. *de arbitr. caſ.* 86. *n.* 2. Animus tamen non ſufficit ſine actuali habitatione in loco electi domicilii. *L. domicilium. ff. ad municip.* Salyc. *in L. juris ordinem. n.* 8. *C. de juriſd. omn. jud.* apud Eccleſ. *obſ. for.* 112. *n.* 14. Et domicilium vere quis habere dicitur, ubi transtulit majorem partem bonorum, & ibi habitat. *L. Senatores. C. ubi Senat. vel clariſſ. d. L. cives. C. de incol. l.* 10. Eccleſ. *l. c. n.* 19. Præſumitur contractum ex unica conjectura non levi, licet non adſit perpetua habitatio. Farin. *in fragment. litt. D. n.* 207. & 210. apud Ciarlin. *c.* 83. *n.* 12.

3 Domicilium poteſt quis habere in pluribus locis, non ſolum ratione habitationis. *cap. ex parte, de for. comp.* & ibi gloſ. *in verb. Andegavenſi. L. aſſumptio.* §. 2. *ff. ad municip. d. L. Senatores. C. ubi Senat. vel clariſſ.* gloſ. *in cap. ſtatutum. §. cum vero. verb. ejuſdem civitatis, de reſcr. in* 6. Eccleſ. *l. c. nu.* 16. ſed etiam ratione originis, & habitationis. Rot. *deciſ.* 670. *n.* 24. *p.* 4. *rec. tom.* 3. quæ ſunt invicem compatibilia, & unum aliud non evellit. Rot. *l. c. nu.* 25. In duobus locis ratione habitationis non acquiritur, niſi quis in utroque loco æqualiter habitet, ſaltem moraliter. Gobat. *de imped. matr. caſ.* 18. *ſect.* 2. *num.* 513. Sanch. *de matrim. l.* 3. *diſp.* 24. *n.* 2. & 3. Guazzin. *ad defenſ. reor.* 1. *c.* 26. *n.* 18. ubi quod tunc quis in utroque citari poſſit.

4 Domicilium contrahens in loco, cenſetur ſe obligare ad onera, & ſtatuta illius. *DD. cit.* & Seraph. *dec.* 1018. & ibi poteſt conveniri; quia domicilium habitationis facit aliquem ſubditum, & præponderat domicilio originis. Tuſc. *litt. D. concl.* 500. Ciarl. *d. c.* 83. *n.* 6. & in dubio per *domicilium* intelligitur domicilium habitationis. Capon. *diſc. for.* 295. gloſ. *in c. ſtatutum. §. cum vero verb. unam dietam. ad med. de reſcr. in* 6. Eccleſ. *d. obſ.* 112. *n.* 19. Guazzin. *ad defenſ. reor.* 1. *c.* 26 *n.* 24.

5 Domicilium transferens perdit civilitatem, & originem quoad ejus effectus, & commoda (quidquid ſit quoad alios effectus) ſi alienavit omnia ſua bona libera, poſt 10. vel 20. annos. Rol. *conſ.* 79. *a nu.* 29. Maſcard. *de prob. concl.* 1146. *n.* 22. Ciarl. *c.* 37. *n.* 58. Et ut civilitatis privilegio fruatur abſens, requiritur, ejus conſanguineos ſuſtinuiſſe onera, non tantum propria, ſed etiam abſentem tangentia ratione loci. Ciarl. *d. c.* 37. quod non præſumitur, niſi viverent in communi Tuſc. *litt. H. concl.* 7.

6 Porro civilitas patris acquiſita ratione originis tranſit ad filios, non autem nepotes. *L. filios. Cod. de municip. l.* 10. & DD. apud Noal. *de tranſmiſſ. caſ.* 32. Ludoviſ. *dec.* 372. *n.* 6. Boſſ. *in pract. crim. de foro comp. n.* 28. Alex. *conſ.* 16. *n.* 9. *l.* 5. gloſ. 1. *in d. L. filios.* & ſic poſſunt compelli ad munera dictæ Civilitatis. *DD. cit.* niſi nepotes fuiſſent nati vivo adhuc Avo. Civilitas vero Patris acquiſita per Domicilium, vel incolatum, non tranſit ad deſcendentes; quia domicilium eſt mutabile ex voluntate patris. Noal. *l. c.* & ſic filius civilitatem patris ſequitur, illique adſtringitur, non vero domicilium. *L. aſſumptio. §. filius.* & *L. libertus. §. patris. ff. ad municip.* & ibi gloſ. & duobus locis, ſcilicet ex civilitate, & domicilio obligari, ſi aliunde illud contraxit. gloſ. *in d. L. filios. verb. domiciliis. C. de municip. l.* 10. *L. ult. ibid.* Rot. *deciſ.* 436. *n.* 27. *p.* 5. *rec.* ſecus acquiſita ex pacto, & conventione inita cum Civitate; nam quatenus verba non repugnent, hæc tranſit ad filios, & deſcendentes; quia contractus tranſmittitur ad hæredes. *arg. L. ſi pactum. ff. de prob.* Noal. *l. c. a n.* 4. & *per tot.* ubi plura. Marta *de ſucceſſ. legal. p.* 3. *q.* 15. *art.* 1. *n.* 10. dummodo contractus non ſint mutabiles ex voluntate contrahentium; uti commodatum. Item *l. c.* Amplia, licet filii fuerint nati, antequam pater eſſet civis. Dian. *p.* 8. *tr.* 7. *reſ.* 39. Imo civilitas & origo acquiritur etiam ex Baptiſmo; quia per Baptiſmum dicimur naſci, *cap. debitum de Baptiſm.* dummodo abſit omnis fraus. Grat. *diſc. for. c.* 75. *n.* 1. & 17. Paſchal. *de patr. pot. p.* 3. *cap.* 2. *n.* 35. Pyr. Corrad. *in prax. diſpenſ. Apoſtol. l.* 4. *cap.* 5. *nu.* 33. Ciarl. *contr. for. c.* 149. *a n.* 11. acquiritur etiam ex nativitate fortuita uti peregrini. Felin. *in cap. Rudolphus. de reſcript.* Ciarlin. *l. cit.* & *DD. cit.* nam Civis originarius quis proprie dicitur, qui naſcitur in Civitate. *L. cives. C. de Incol.* Tuſc. *litt. C. concluſ.* 275. Riccius *in prax. ſacram. ordinis reſol.* 269. Et civis quis probatur ex teſtibus deponentibus, aliquem habitaſſe ſemper in aliquo loco, & in illo natum fuiſſe, ibique votum habuiſſe a Communitate. Rot. apud Rubeum *dec.* 436. *par.* 5. *rec.* ubi plura de hac probatione.

7 Redeundo ad domicilium noſtrum illud præſumitur translatum ex lapſu decennii; quia præſumitur amiſſus animus repatriandi. Maſcard *de probat. concluſ.* 1146. Ciar. *contr. for. c.* 37. *n.* 58. & 59. Rota *diverſ. dec.* 327. *a n.* 1. *par.* 1. Secus ex habitatione accidentali ſine animo ibi perpetuo manendi. Abbas *conſ.* 100. Rol. *conſ.* 29. Capon. *loc. cit.* Sperel. *dec.* 157. *nu.* 13. Ciar. *c.* 131. *n.* 54. & 37. Hinc famuli non contrahunt domicilium in loco, in quo ſerviunt, ullo tempore. Ciar. *loc. cit. c.* 10. *n.* 141. Boſſios *in prax. tit. de foro compet.* Tuſc. *litt. D. concluſ.* 591. Farin. *in prax. quæſt.* 7. ſicut nec mercatores, ſtudioſi, ac alii cauſa ſtudiorum, mercaturæ, dignitatis, litis, aut melioris educationis alio ſe transferentes, abſque animo ibi perpetuo manendi. Rot. *dec.* 389. *n.* 11. *p.* 5. *rec. tom.* 2. *L.* 2. *C. de incol. l.* 10. *cum pluribus concordantibus* apud cit. Rot. tum quia etiamſi quis per centum annos in uno loco habitaret, abſque animo ibi perpetuo manendi, non contraheret domicilium. Beltram. ad Ludoviſ. *dec.* 279. *n.* 26. tum quia domicilio originis nunquam cenſetur renunciatum, niſi per expreſſam animi declarationem, aut habitationem decennalem. *DD. cit.* & *L. aſſumptio. ff. ad municip.* & Gratian. *ut infra.* & quia domicilium in loco non præſumitur contractum, niſi quis in eo habitaverit per decem annos. *d. L.* 2. *C. de Incol. l.* 10. Maſcard. *de probat. concluſ.* 535. Tuſc. *litt. D. concluſ.* 596. Gratin. *diſcept. for. c.* 824. *n.* 38. Guazzin. *ad defenſ. Reor. defenſ.* 1. *c.* 26. *n.* 9. & 12. Tianchedin. *conſ.* 31. *n.* 16. Neque contractum cenſetur per habitationem quatuor menſium. Sanz. *de matrim. l.* 3. *diſp.* 24. Ciar. *controv. f. c.* 131. *n.* 67. Gobat. *de Impedim. matrimon. caſ.* 18. *n.* 512.

8 Domicilium contrahendi animus non probatur concludenter ex eo, quod quis uxorem duxerit in aliquo loco, ſecus in uxore, quæ ſit civis quoad domicilium habitationis in loco viri. de quo Rot. *deciſ.* 473. *n.* 7. *p.* 4. *rec. tom.* 1. ubi Honded. *conſ.* 6. *n.* 4. *vol.* 2. quando

tamen

Digitized by Google

ramen aliquis uxorem duxit in aliquo loco, & apud eam tranſtulit lares, ibique habitavit, præſumitur, & probatur animus contrahendi domicilium. Alciat. *conſ.* 719. *n.* 5. Menoch. *arbitr. caſ.* 86. *n.* 28. Ciarlin. *contr. for. c.* 83. *n.* 11. & tunc obſervatur ſtatutum domicilii uxoris in ordine ad dotis reſtitutionem, ut poſt Bal. *in L. ult. n.* 4. *C. ſi a non compet. judic.* Dec. *conſ.* 283. *n.* 8. Rimio. jun. *conſ.* 23. *n.* 122 tenuit Rot. *dec.* 98. *n.* 8. *p.* 15. *rec.* etiamſi contractus fuerit alibi celebratus. Surd. *conſ.* 164. *ſub n.* 32. *verſ. tertio in fin.* Mantic. *de tacit. l.* 3. *tit.* 8. *n.* 2. & 3. Gratian. *diſc. for. c.* 609. *n.* 24. apud Rot. *deciſ.* 85. *n.* 8. *p.* 14. *rec.* alias eſt regula, quod obſervetur ſtatutum domicilii ipſius viri. Gratian. *l. c.*

9 Voluntas contrahendi domicilium præſumitur ex aditione hæreditatis delatæ ſub conditione in illo loco habitandi, & commorandi. DD. apud Merlin. *deciſ.* 193. *n.* 2.

10 Domicilium poteſt acquiri ab infante, pupillo &c. per tutorem, aut patrem, tanquam legitimum adminiſtratorem, puta adeundo hæreditatem pro filio, cui fuerat delata ſub dicta conditione ibi commorandi. Bart. *in L. uni. n.* 2. *C. ubi pet. tut. & curat.* Bald. *in L.* 1. *n.* 6. *C. ad municip. l.* 10. relati a Rota coram Merlin. *d. dec.* 193. *n.* 8. quia in pupillo, infante &c. non requiritur expreſſus animus contrahendi domicilium, ſed ille inſurgit, & reſultat, ex acquiſitione, & retentione majoris partis bonorum, cum continuatione habitationis. Bart. *in L. placet. n.* 2. *ff. ad municip. & in cit. L. un. n.* 1. & 2. *C. ubi pet. tut. & curat.* apud cit. Merlin. *n.* 6. & 7.

11 An aliquis ſit ſubditus, non attenditur domicilium originis, ſed habitationis. Ceph. *conſ.* 317. *n.* 53. Seraph. *deciſ.* 843. *n.* 1. & alii apud Ciarlin. *d. c.* 83. *nu.* 5. Et quod domicilium mutare non poſſit ſubditus in præjudicium juriſdictionis Judicis prævenientis, aut partis, tenet Eccleſia *obſerv. for.* 112. *n.* 16. ad tex. *in cap. propoſuiſti, de for. comp.* & refert Jaſ. *in L. heres. §. ſi quis n.* 5. *ff. de judic.*

12 Quær. quid juris ſi in dubio, an quis majorem partem ſuorum bonorum, vel tantum aliquam partem, quis hoc probare debeat? Reſp. ſatis eſſe oſtendere, quod quis bona poſſideat in loco, in quo habitat, nec opus eſſe probare, quod illa ſit major pars, ſed id ſpectare ad illum, qui aſſerit quem poſſidere majorem partem bonorum alibi, quam ubi habitat, cum ibi præſumatur, quis habere majorem partem bonorum ſuorum ubi habitat. Ita Guazzin. *ad defenſ. reor.* 1. *c.* 26. *n.* 11. & apud illum DD.

13 Domicilium habere dicitur Clericus, ubi beneficium habet, & ibi habitat, licet a paucis annis, & ideo ibi erit citandus, & puniendus, licet ibi tunc non habitet. Guazzin. *l. c. nu.* 19. & apud illum Roman. *conſ.* 342. *vol* 2. *verſ. eſt etiam nulla. & conſ.* 361. *verſ. nec refragatur.* & alii.

14 Plura requiſita ad contrahendum domicilium, vide apud DD. *in cap. fin. de Paroch.* Socin. *in cap. ult. de for. comp.* Menoch. *de arbitr. d. caſ.* 86. *per tot. & de præſumpt. l.* 6. *præſ.* 42. Gratian. *diſc. for. c.* 181. & ibi de Luca. Tranchedin. *conſult.* 16. *per tot.* Guazzin. *d. defenſ.* 1. *c.* 26. *per tot.* & alios paſſim, & in ordine ad ſacros Ordines, ac matrimonium, vide infra in verb. *Ordo*, & *matrimonium*. vide etiam in verbo *Forus*.

15 Quibus interim hic adnotare placuit, quod ſuſpecta domicili translatio pro matrimonio non ſuffragetur, de quo Rot. *deciſ.* 305. *n.* 21. *p.* 15. *rec.* ubi Tondut. *quæſt. & reſol. civil. p.* 2. *c.* 62. *n.* 13. *ſeqq.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloſ.* 9. §. 1. *nu.* 113. & quamvis, ut quis Parochianus efficiatur, opus non ſit expectare, ut majori anni parte in Parochia habitaverit, ſed in ictu, & momento oculi id fieri poſſit, ut ſupra *nu.* 2. tamen id accidit, quando conſtat, quem a ſuo domicilio diſceſſiſſe animo non redeundi, alias ſecus. Rot. *deciſ.* 162. *n.* 20. & 21. *d. p.* 15. *rec.* ubi alia Rot. *in una Mutinen. matrimonii* 27. *Februarii* 1657. *coram Dunozet.* quod non præſumitur, niſi probetur *ut ſupra n.* 1. & 7. & quamvis etiam hoc ſubinde conſiſtat ſolum in animo, utpote voluntas non redeundi, & ideo aliter probari non poſſit, quam juramento, ob regulam, quod in pendentibus ab animo ſtari debeat dicto aſſerentis cum juramento, ſe tale quid in animo habuiſſe, ut pluribus comprobat Seraph. *de privileg. juram. privileg.* 1. *a n.* 3. hæc tamen regula (quando etiam huic caſui applicari poſſet) eſſet limitanda primo, quando animus aliter probari poteſt, quam per juramentum. gloſ. *in §. æque. verb. iniquum. inſt. de except.* DD. apud Seraph. *l. c. n.* 20. Limit. ſecundo, quando militat aliqua præſumptio in contrarium. gloſ. *in L. non eſt veriſimile. verb. præſumptioni circa princ. ff. de eo, quod met. cauſ.* DD. apud Seraph. *loc. cit. n.* 22. quam tamen limitationem tunc demum admittit Alciat. *de præſ. reg.* 3. *præſ.* 16. *numer.* 2. *in fin.* quando præſumptio eſt efficacior juramento, alias ſecus. Limit. tertio, quando jurare volens, eſſet perſona ſuſpecta de perjurio; quia tunc non defertur juramentum. arg. tex. *in cap. ille qui.* 22. *q.* 5. *cum aliis concordantibus*, ibidem Seraph. *l. c. n.* 29. *ſeqq.* qui præter alios citat Card. *in Clem. uni, d. jurejur. ver. porro.* 12. *quæſ.* Angel. *in L. qui in judicio de accuſat.* maxime ſi perſona ſit ſolita fidem frangere; quia ſemel malus, ſemper præſumitur malus in eodem genere delicti. per *not. jur.* & præſumitur calumniari, qui ſemel calumniatus eſt. Crav. *conſ.* 75. *n.* 9. apud Seraph. *loc. cit.* & *n.* 40. ubi plura. Limit. tertio, quando agitur de magno præjudicio. Addend. ad Alciat. *loc. cit. ad fin.* hinc hoc erit Judici arbitrarium, qui conſiderabit qualitatem præſumptionis, & conditionem perſonæ, quæ jurare vult. Menoch. *de præſ. l.* 1. *quæſ.* 77. *n.* 14. & ibi Abb. *in cap. ult. n.* 9. *qui matr. accuſ. poſſ.* Dec. *in cap. paſtoralis. nu.* 7. *de except.* & hæc quoad forum externum, quidquid ſit in interno.

DOMINIUM.

Praxis Dominii.

Dominium quod transferatur per ſententiam, tenent aliqui apud Fachin. *l.* 1. *contr. jur. c.* 62. & probant *ex §. ult. in fin. inſt. de off. Jud. & L. ſtatu liberi a cæteris.* 29. §. *un. verſ. ſed veriſſimum.* ibi: *nec intereſſe, quo genere quiſque dominus ejus fieret. ff. de ſtat. liber.* quia factum Judicis videtur factum ab ipſa patre. *L. ſi ob cauſam. Cod. de evict.* alii tenent contrarium, quia per ſententiam res adjudicatur parti ſub conditione, quod ſit ejuſdem: vel ergo eſt, & jam ſententiam habuit dominium: vel non eſt: & non transfertur. Fach. *loc. c. ex L.* 3. §. *ſubtilius. ff. de condict. cauſ. data.* gloſ. *in exceptio. ff. de excep. rei jud.* ubi quod id procedat, etiamſi fuerit ſecuta traditio. Cyn. & alii apud eundem a Jaſone cit. *in L. ex hoc jure. nu.* 44. *ff. de Juſt. & Jur.* Et quod non ſufficiat decretum Judicis, niſi ſequatur traditio, vide Bichium *dec.* 161. *nu.* 6. Gratian. *diſc. for. c.* 545. *n.* 38. gloſ. *in §. fin. inſt. de offic. jud.* Mangil. *de ſubhaſt. quæſ.* 26. *a n.* 4. Infantibus vero acquiritur per ſolam ſtipulationem Notarii in omni contractu. Tuſc. *litt. D. concl.* 641. 1

Dominium Capellæ, vel ſepulturæ vendi non poteſt, ſecus jus utendi. Riccius *in prax. p.* 1. *reſ.* 39. non probatur illud ex inſignibus. Idem. *reſ.* 596. Bonac. *de Simon. diſp.* 1. *q.* 4. §. 6. Limit. in antiquis; quia tunc probari poteſt per conjecturas. Rot. *deciſ.* 81. *num.* 13. *p.* 5. *tom.* 1. & *deciſ.* 193. *num.* 2. *p.* 2. *rec.* Rot. apud Bich. *dec.* 100. *nu.* 5. quales ſunt inſignia &c. Riccius *loc. cit. num.* 4. 2

Dominium non probatur ſola fructuum perceptione. Cyriac. *contr.* 564. *n.* 5. & eſt plene, & concludenter probandum, tanquam fundamentum intentionis agentis. Rot. apud Bich. *dec.* 44. *nu.* 10. *ex L. nimis grave. Cod. de teſt.* Rol. *conſ.* 57. *n.* 9. *l.* 1. Aym. *conſ.* 157. *n.* 13. Rot. *dec.* 150. *n.* 2. *p.* 1. *rec.* 3

Dominium, etiam Eccleſiæ, non probatur ſola inveſtitura ad favorem infeudantis. Rot. *deciſ.* 193. *n.* 2. *p.* 2. *rec.* Curt. jun. *conſ.* 41. *num.* 8. Rym. *conſ.* 124. *n.* 11. Maſcard. *de prob. concl.* 542. niſi concurrant alia adminicula, uti antiquitas temporis, renovatio inveſtituræ, continuata Canonis ſolutio, enunciativæ partis adverſæ in pluribus occaſionibus. Farin. *dec.* 193. Maſcard. *loc. cit.* Ciarl. *contr. for. cap.* 8. *numer.* 3. Pajatel. *exped.* 81. *num.* 11. *ſeqq.* Bichius *dec.* 100. Item ex confeſſione adverſarii. Idem *deciſ.* 402. & aliis. Rot. *d. deciſ.* 193. 4

Probatur emptione, maxime concurrente bona fide, & longa poſſeſſione. *L. cum res, Cod. de prob.* Maſcard. *prob. concl.* 612. Ludoviſ. *dec.* 133. *num.* 1. Ciarl. *c.* 92. *nu.* 6. Limita in præjudicium tertii, quia poſſet vendi res aliena. gloſ. *in cit. L. cum res. verb. vacuam.* Bich. *dec.* 44. *num.* 7. Caſtr. *in L. proprietatis. num.* 3. *Cod. de prob.* Cyriac. *contr.* 268. *n.* 15. & *contr.* 537. *num.* 16. Burat. 5

16. Burat. dec. 424. n. 4. niſi probato dominio venditoris. Ludoviſ. loc. cit. Pajatel. exped. 81. n. 11. Afflict. deciſ. 23. num. 4. ubi quomodo hoc dominium probetur, & apud illos Alex. conſ. 98. vol. 2. & conſ. 11. vol. 4. & alii.

6 Dominium pecuniæ amittitur commixtione cum alia, facta; ſicut etiam in aliis rebus, dummodo concurrat bona fides, & juſta cauſa; ſecus in luſu, qui non eſt juſta cauſa. Fachin. lib. 11. contr. jur. cap. 51. & 52. ubi late. Rot. apud Bichium dec. 627. nu. 20. quando nempe ſeparari amplius non poſſunt, alias ſecus. vide tex. & DD. in §. cum ex aliena inſt. de reſ. diviſ. L. ſi alieni. 78. ff. de ſolut. L. idem Pomponius 5. §. ſed ſi plumbum ff. de rei vend.

7 Dominium ſupremum Principis non poteſt præſcribi, uti nec poteſtas ſuprema. Abb. in cap. per venerabilem, qui fil. ſint legit. & in cap. cum non liceat, de præſcr. & probatur ex L. competit. Cod. de præſcr. Covar. in reg. poſſeſſor. p. 2. §. 2. nu. 7. Fachin. lib. 13. contr. jur. c. 81.

8 Dominium utile, quod habet laicus emphyteuta Eccleſiæ, eſt quid laicale, & ſubjicitur ſtatutis, & legibus, ac juriſdictioni Laicorum. Albert. Brun. de ſtatut. fœm. excluſ. art. 8. q. 2. Felin. & Dec. in cap. quæ in Eccleſiarum. num. 95. de conſtit. Tiraquel. de retr. lignag. §. 1. gl. 13. num. 8. Clar. in §. emphyteuſis. quæſ. 48. Menoch. de arbitr. caſ. 180. num. 10. & 12. Marta de Juriſd. p. 4. caſ. 17. & alii apud Ciarl. contr. for. c. 17. nu. 20. ob rationem; quia dominium utile emphyteutæ (ut ipſi dicunt) eſt ſeparatum a dominio directo; quia directum eſt penes dominum, utile vero penes emphyteutam. DD. cit. Jo. Andr. Butr. & Abb. in cap. quoniam frequenter, ut lit. non conteſt. Graſſ. de effect. Cler. eff. 1. nu. 177. & 403. Verum non eſt recedendum a contraria, quam tenent DD. infr. cit. eo quod dominium utile ſit ejuſdem rationis, cujus eſt perſona dominii directi, cui adhæret; quia bona ſunt acceſſoria perſonæ, & quia dominium utile eſt connexum cum directo, quod ſpectat ad Eccleſiam, & connexorum idem eſt Judicium. Bero. in cap. quæ in Eccleſiarum. n. 9. de conſtit. Feder. de Sen. conſ. 245. num. 3 Gemin. in cap. fin. nu. 14. de for. comp. in 6. Farin. dec. crim. 305. num. 3. Tuſc. litt. O. concl. 136. nu. 10. Fulgoſ. conſ. 166. & alii, & pro omnibus Rot. in una Rom. domus. die 19. Jan. 1611. coram Coccin. impreſſ. poſt Pacif., de Salvian. deciſ. 238. Thom. del Bene de immun. Eccleſ. p. 2. cap. 10. dubit. 16. per tot. Rot. deciſ. 89. nu. 5. p. 10. & deciſ. 42. per tot. p. 6. & deciſ. 325. p. 15. rec. ubi cum aliis pluribus Rotalibus deciſionibus, reprobata priori, hanc ſecundam opinionem utraque parte informante comprobant, rationibus utriuſque opinionis acerrime examinatis. Et quod talis emphyteuta, ſive dominus utilis collectari non poſſit, dicemus infra in verb. Emphyteuta. qui Doctores proinde cum aliis pluribus ab eiſdem relatis unquam verum defendunt, dominium hoc utile, etiamſi ſit penes laicos, remanente directo penes Eccleſiam, non eſſe quid pure Laicale, nec poſſe Judicem laicum in illo cognoſcere; etiamſi agatur inter meros laicos, nec eſſe ſubjectum ſtatutis Laicorum, quos vide. & Oldrad. conſ. 240. n. 1. Surd. conſ. 57. num. 23. ubi, quod dominium utile vere, & proprie, una ac eadem res ſit cum dominio directo, & ejus naturæ, ut directum ſemper ſequatur, ſicut incrementum alluvionis, & inſulæ. Gratian. diſc. for. c. 447. n. 21. & 23. ubi, quod propter auctoritatem Rotæ difficile ſit ab hac opinione recedere. Cyriac. contr. for. c. 12. n. 67. ſeqq. qui alios innumeros citant.

9 Dominium mediante clauſula Conſtituti præcedente titulo habili transfertur. Bich. dec. 65. n. 4. ubi Bal. in L. 1. C. quando liceat ab emptione recedere. Jaſ. conſ. 91. n. 8. l. 1. Rota deciſ. 46. n. 2. impreſſ. poſt conſ. Farinac. Per traditionem clavium non transfertur, ſicut nec poſſeſſio, ſi illas tradens non eſt poſſeſſor, vel dominus. Bichius dec. 500. n. 11. L. clavibus 74. ff. de contrah. empt. & ibi gloſ. & in L. qua ratione §. item ſi quis merces: verb. proprietatem. ff. de acquir. rer. dom. Harprecht in §. Item ſi quis numer. 3. Inſtit. de rerum diviſ.

10 Rei legatæ ſtatim, ac hæres non ſolvit, tranſit ipſo Jure in legatarium, & quidem a die obitus teſtatoris. Bichius dec. 132. num. 41. & dec. 590. num. 5. ubi Bar. in L. 1. num. 13. ff. de legat. 1. Rota apud Bich. l. c. Jaſ. & Aretio. in L. qui Romæ. §. duo fratres nu. 27. ff. de V. O.

Dominium patris continuatur in filio ſine nova acquiſitione. Paſchal. de patr. pot. par. 4. cap. 1. num. 7. ad tex. in L. cum ratio. in princ. ff. de portion. quæ liber. damnat. L. ſcripto. ff. unde liberi. alias, uti & poſſeſſio ſine animo non acquiritur. Rota apud Bich. dec. 172. num. 5. L. 3. & L. quemadmodum. ff. de acquir. poſſeſſ. Bal. in L. non dubium. nu. 18. C. de LL. Put. dec. 276. num. 5. lib. 3. Honded. conſ. 18. lib. 2. n. 45. Rot. coram Ludoviſ. dec. 252. num. 4. & ſic tunc dicitur acquiri titulo lucrativo, ſcilicet extraneo. Paſchal l. cit. nu. 6. tex. in L. un. C. de impon. lucrat. deſcript. l. 10. 11

Dominium pecuniarum ad illum ſpectat, ad cujus creditum ſunt deſcriptæ in libro Banchi. Bichius dec. 541. nu. 2. Rot. deciſ. 377. n. 5. ad med. p. 1. rec. quia dominium pecuniarum transfertur mediante deſcriptione in banco ad creditum alicujus. Bich. dec. 500. n. 2. qui citat Rotam poſt tract. Poſtii de manutenendo dec. 377. n. 5. quæ eſt in cit. p. 1. rec. 12

Dominium rei emptæ per maritum ſpectat ad uxorem, ſi poſt emptionem declaravit ſuiſſe emptam de pecuniis dotalibus, & ad eam ſpectare. Bich. dec. 64. n. 4. Si vero non conſtat, pecunias fuiſſe dotales, cum præſumantur propriæ ementis, res empta erit mariti; quia res ſpectat ad ementem nomine proprio; maxime inſtrumentum habet clauſulam ad habendum. quæ demonſtrat emptorem ſibi, & non alii acquirere voluiſſe. Idem nu. 6. & 7. Imo licet emerit pecuniis dotalibus, ſed nomine proprio, ſibi acquirit, & uxor tantum habet actionem pro repetitione pecuniarum in caſum reſtitutionis dotis. Idem dec. 115. nu. 14. licet pecuniæ dotales marito fuiſſent ſolutæ cum expreſſo pacto, quod inveſtirentur ad favorem uxoris. Bich. loc. cit. num. 115. Cavaller. dec. 221. n. 4. Gratian. diſcept. for. cap. 204. n. 3. L. nihil probibet. & L. multum. C. ſi quis alteri vel ſibi. 13

Dominium rei emptæ, & traditæ non acquiritur emptori ante ſolutionem pretii etiam ceſſante ſpeciali reſervatione favore venditoris. Bich. dec. 204. n. 5. Lim. ſi fuit habita fides de pretio, & venditor dominium ſibi ſpecialiter non reſervavit. Idem loc. cit. num. 16. & dec. 552. n. 4. ubi Faber in C. l. 4. tit. 33. defin. 6. n. 1. Anton. de Amatis reſ. 3. n. 43. Dicitur habita fides, ſi emptori fuit data dilatio ad ſolvendum, vel ſcivit ſibi ſtatim ſolvi non poſſe. 14

Dominium rei venditæ reſervatum venditori præſumitur ex clauſula precarii in inſtrumento venditionis adjecta. Bich. dec. 629. numer. 4. quæ tamen præſumptio excluditur ſtantibus clauſulis tranſlativis dominii in emptorem. Idem dec. 627. nu. 34. Gratian. diſcept. for. c. 523. n. 13. 15

Dominus directi agens ad devolutionem tenetur probare rei identitatem per evidentes probationes. Bich. dec. 84. n. 1. & 9. ubi Mareſc. l. 1. var. reſ. cap. 12. num. 33. Alex. conſ. 57. nu. 7. Aym. conſ. 293. num. 7. & quomodo identitas probanda ſit, vide late Mareſc. loc. cit. per tot. Rot. deciſ. 295. p. 1. rec. ubi de probandis confinibus. & deciſ. 150. ibid. & finita emphyteuſi per mortem ultimi Emphyteutæ manutenendus eſt contra illius ſucceſſores ratione civilis poſſeſſionis, quando devolutio eſt clara, & non dubia. Idem dec. 216. num. 19. & dec. 402. num. 1. ſicut manutentio illi non competit, quando renovationi locus eſt, neque tenetur, qui renovationem petit, bona emphyteutica a ſe poſſeſſa dimittere Domino directi, ut iterum ſibi ab eodem reſtituantur. Idem dec. 411. n. 2. Valaſc. conſult. 157. n. 29. verſ. in quo articulo. Non poteſt ante ſententiam Judicis capere poſſeſſionem rei emphyteuticæ ob lineam finitam devolutæ. Rota poſt tract. Pajatell. dec. 1. n. 4. vide Emphyteuſis. 16

Dominus directi non poteſt antiquas inveſtituras alterare in præjudicium comprehenſorum. Bichius dec. 326. n. 4. ubi Menoch. conſ. 61. n. 20. Ruin. conſ. 37. n. 18. Poteſt tamen durante inveſtitura inveſtire alium de conſenſu ultimo comprehenſi. Rot. poſt tract. Pajatel. dec. 19. n. 1. & 2. ubi multo magis id admittitur in ſumm. Pontifice. Bich. loc. cit. 17

Si poſt moram incurſam recipit ab emphyteuta canones, dicitur velle perſeverare in locatione, & moram 18

remit-

remittere, licet illos cum præſervativa receperit. Bich. dec. 341. num. 20. ſecus in ſolutione canonum decurſorum ante caducitatem, ſeu illiusdeclarationem. Ibid. num. 21. & cenſemt alienationem approbaſſe, ſi de Jure approbare poteſt. Ibid. num. 47. Fachin. lib. 1. contr. Jur. cap. 99. Clar. in §. emphyteuſis. quaſ. 19. Corbul. de cauſ. privat. ob non ſolut. canon. limit. 21. Mareſcot. lib. 2. var. reſ. cap. 138. num. 6. Surd. conſ. 86. num. 14. Burat. dec. 124. numer. 10. vide etiam quæ terigimus in prax. clauſ. Apoſt. num. 22. ubi de clauſula ſine præjudicio caducitatis.

19 Dominus directi pro canonibus decurſis, & non ſolutis, non habet actionem hypothecariam, vel perſonalem in re ſcripta exequibilem contra tertium poſſeſſorem rei emphyteuticæ. Bar. in L. fin. Cod. de jur. emphyt. Roderic. de ann. reddit. lib. 2. q. 22. num. 43. Rot. dec. 659. num. 4. p. 3. rec. apud Bich. dec. 611. num. 6. niſi emphyteuta in inſtrumento pro obſervatione contractus ſe, & ſua bona obligaverit; contrarium tamen, & quod habeat actionem hypothecariam, tenet Bald. in auth. ſi quas ruinas. num. 9. Cod. de SS. Eccleſ. Grat. diſc. for. cap. 36. num. 34. Sperel. dec. 98. num. 15. Caſſad. dec. 3. num. 2. de locat. Afflict. deciſ. 95. per tot. Pac. de Salvian. interd. inſpect. 3. cap. 4. num. 540. præſertim ſi primus acquirens pro obſervatione contentorum in inveſtitura omnia bona hypothecavit. Fulgin. de Jur. emphyt. tit. de controv. emphyt. q. 31. num. 7. maxime ſi ſucceſſor ſcivit prædium eſſe emphyteuticum. Afflict. loc. cit. ſub num. 6. Bich. l. c. num. 4. & ibi Roman. conſ. 312. num. 2. & 3.

20 Si fecit declarationem de renovando inveſtituram, ut cogi poſſit ad renovandum, requiritur, quod illa reducatur ad actum. Bich. dec. 411. num. 5. alias talis declaratio reſolvitur in ſimplicem voluntatem, vel propoſitum, quod ad renovandum non obligat Ibid. num. 6. ubi Molin. de Juſt. tom. 2. tr. 2. diſp. 282. ſicut nec obligat tractatus de renovando, L. contractus. Cod. de fid. inſtrum. Mant. de tacit. lib. 4. tit. 3. nu. 10. Cyriac. contr. 452. num. 16. tex. in L. juris gentium, 7. §. adeo autem. in princ. ibi: re nondum ſecuta &c. ff. de pact. L. contractus. 17. circa fin. C. de fid. inſtrum. Inſt. de empt. & vend. in princ. verſ. in his autem. ad med. ibi: donec enim aliquid deeſt ex his, & pœnitentiæ locus eſt &c.

21 Agens ad caducitatem contra hæredem emphyteutæ, debet probara, quod hæres habuerit ſcientiam bonorum emphyteuticorum. Bich. dec. 485. num. 23. quæ quidem præſumitur ex cohabitatione, licet hæc præſumptio non militet in minore. idem num. 24. neque militat ex retentione liberculi, in quo ſolutiones canonum adnotantur. Idem num. 25. Neque ex ſolutione canonum, cum credere potuerit canones ſolvi ex contractu cenſuali. Idem num. 26. Maſcard. de prob. concl. 1080. Mant. de tacit. lib. 22. tit. 27. nu. 40. Corbul. de cauſ. privat. ob non ſolut. can. limit. 20. n. 14.

22 Emphyteuſim ad ſe reverſam, ſi nolit pro ſe retinere, tenetur dare proximioribus agnatis, ita contra Fachin. lib. 1. contr. jur. cap. 100. Bich. dec. 57. num. 1. Gabr. de Jur. emphyt. concl. 1. num. 1. & 14. Plura in verbo Emphyteuſis.

23 Dominus tenetur, etiam ante Judicis ſententiam, de domino a ſuis ſamulis in famulatu ſuo aliis dato, & quidem in duplum; quia mala electio eſt in culpa, & electori imputatur; juxta tex. in L. 1. ff. de his, qui dejecer. & effuderint. Abb. in cap. licet, de reſt. ſpol. Farin. in prax. q. 110. cap. 3. Sperel. dec. 57. nu. 5. & 6. Dian. p. 7. tr. 7. reſ. 73. Bonac. de reſtitut. diſp. 1. q. 3. pun. 7.

24 Dominus non incidit in excommunicationem, ſi ejus procurator cum ſufficienti mandato, puta cum generali mandato cum libera alienat rem Eccleſiæ, ſalvo Beneplacito Apoſtolico, & venit ad rei traditionem ante illius impetrationem; quia ad incurrendas non ſufficit ficta alienatio; alienatio enim facta a procuratore tribuitur Domino per fictionem. Ricc. in prax. par. 1. reſ. 54. ubi communior DD. Natt. conſ. 445. poſt Alex. conſ. 39. vol. 1. Imo ſunt, qui tenent, requiri mandatum ſpeciale ad faciendum cadere dominum in pœnam. Creſcent. dec. 5. de prab. Seraph. dec. 439. apud Riccium loc. cit.

25 Dominus non tenetur præſtare ſalarium infirmis famulis pro tempore infirmitatis, niſi fuerint in extrema neceſſitate. Dian. p. 1. tr. 8. reſ. 86. Covar. lib. 3. var. reſ. cap. 13. num. 8. Zachias de ſalario q. 68. num. 14. & hanc de jure veriorem, & communem vocat Caroc. de locat. tit. de famul. num. 24. ubi tamen num. 23. contrariam vocat de æquitate, & pietate veriorem, multique apud eundem, & Dian. illam defendunt. Imo famulus tenetur ſolvere expenſas domino, quas fecit in ſua infirmitate, niſi eſſent modicæ. Prat. ad Paſchal. de patr. pot. p. 1. cap. 3. Bar. in L. ſi uno. § item cum quidem ff. locat. Anchar. & Imol. in cap. potuit, de locat. Genuen. in prax. Archiep. cap. 56. n. 2.

Dominus expellens famulum ante tempus ſine magna cauſa, tenetur ad totam mercedem, ſi aliis ſuas operas non locaverit, aut locare potuerit. Bonac. de contr. diſp. 3. q. 7. pun. 4. quia non ſtat per famulum, quin ſerviat toto anno, pro quo promiſit ſervire, & ſic implevit ſuam promiſſionem. cap. imputari, 41. & cap. cum non ſtat. 66. de R. J. in 6. Rot. apud Zachiam. de ſalar. quaſ. 68. num. 12. & 15. Pratus ad Paſchal. de patr. pot. par. 1. cap. 3. verſ. quid ſi famulus. L. qui operas. ff. locati. Caroc. ut infra num. 19. Ut tamen per famulum ſtet, debet, quandocumque a Domino fuit requiſitus, redire, & operas ſuas præſtare uſque ad totum tempus conventum, aliter dicitur per ipſum ſtare. d. L. qui operas. ff. locat. Caroc. de locat. tit. de famul. q. 10. ſub num. 20. Zach. loc. cit. num. 16. Si tamen res non ſit amplius integra, ſed famulus aliis ſuas operas locaverit, non tenebitur redire, & debebitur illi ſalarium præteriti temporis. Prat. ad Paſchal. l. c. verſ. ſed pulchra eſt indagatio. Zachias l. c. num. 17. Vel debebit adhibere diligentiam, ut poſſit aliis ſuas operas locare, aliter non poteſt petere totum ſalarium. Zach. num. 18. Juſta vero cauſa expellendi eſt, ſi non vult obedire, in quibus tenetur, vel aliquod damnum Domino attulit factis, vel verbis. Bonacos. de famul. q. 129. & 213. Zach. loc. cit. num. 19. Si vero Domious ſenſit tantum damnum ex famuli diſceſſu, quantum commodum habuit ex ejus ſervitio, non tenebitur etiam ſolvere ſalarium temporis præteriti ob mutuam compenſationem Bonacos. loc. cit. q. 109. Dian. p. 3. tr. 6. reſ. 15. Zach. loc. cit. cit. n. 22. dummodo Dominus hoc damnum probet, ſaltem per juramentum. arg. L. ſi quando. Cod. unde vi. cap. fin. de iis, quæ vi, metuſve cauſ. Maſcard. de prob. concl. 471. n. 1. Zach. n. 24. apud quos DD. plura. 26

Dominus non poteſt cogere ſuos ſubditos, vel vaſſallos accedere ſua molendina, niſi juvetur privilegio, præſcriptione legitima, aut conſuetudine præſcripta. Theſ. dec. 16. licet in inveſtitura adſit clauſula „ cum molendinis. Afflict. dec. 388. Capon. diſc. for. 230. Cancer. p. 3. cap. 15. apud quos plura de hac materia, uti de præſcriptione hujus ſervitutis, & prohibitionis, ne alius poſſit oova molendina conſtruere. 27

Dominus fundi eſt præferendus aliis in perceptione fructuum ex fundo, excepto mutuante ſemen Pajarel. exped. & annot. 86. vide debitor. num. 112. & 126. verſ. item ſub eadem. 28

Dominus cenſus in emptione rei cenſuatæ, aliis eſt præferendus. Cenc. de cenſ. p. 2. cap. 2. q. 1. a. 3. num. 1. Ciarl. cap. 121. num. 2. Merlin. deciſ. 210. & 386. & poteſt hoc jus aliis cadere. Cyriac. contr. 254. num. 18. & 19. & ſi illo irrequiſito fuit alii vendita, habet jus retractus. Seraph. dec. 1474. Cenc. loc. cit. vide in verbo cenſus. a n. 60. ſeqq. 29

Dominus directi, cum emphyteuſis tranſit in manus mortuas, ſcilicet Eccleſiam, vel Eccleſiaſticos, poteſt illos cogere ad vendendum intra annum, ut reincidat in manus privatorum. Specul. de emphyt. §. nunc aliqua. num. 142. Clar. in §. emphyt. q. 33. Mareſc. lib. 3. var. reſ. cap. 3. n. 17. qui loquitur de emphyteuſi, cujus Dominus directus eſt Eccleſia. 30

Dominus feudi, feudum ſibi apertum ob feloniam vaſalli, poteſt illud, etiam vaſallo mortuo ad ſe trahere, etiam contra hæredes. Fachin. lib. 7. contr. Jur. cap. 104. Clar. in §. feudum. q. 65. ubi id admittit in delicto notorio, & inexcuſabili: alias ſecus; quia eſſet iniquum agere de delicto mortui, qui ſe defendere non poteſt. Lucratur melioramenta feudi ad ſe reverſi ob culpam Vaſalli. Conſentiens alienationi feudi ſine clauſula „ ſalvo Jure directi. ſibi non præjudicat in Jure directo. Fachin. lib. 7. q. 83. Schroder. de feud. p. 4. cap. 8. plura vide in littera Feudum. An tranſmittat jus privandi vaſallum, vide Noal. de tranſmiſſ. caſ. 49. An poſſit alienare vaſallos, vide infra verb. Vaſallus. Poteſt prohibere 31

hibere venationem in ſuo fundo, & ſibi reſervare, modo id non cedat in damnum vicinorum, propter multiplicationem ferarum. Bonac. *de reſtit. diſp.* 1. *q.* 3. *pun.* 7. *n.* 13. *verſ. rurſus*.

32 Dominus domus, in qua fuit ortum incendium, tenetur reficere damnum paſſo ob dirutas ædes, ne ultra graſſaretur, & in ſubſidium vicini. Farin. *q.* 110. *n.* 148. *cap.* 3.

DONATIO,

Praxis Donationis,

1 Donatio alia eſt ſimplex, alia propter cauſam. Simplex non eſt contractus bonæ fidei, neque ſtricti juris; quia donatio ſimplex eſt mere liberalis, ſine ulla obligatione, neque ſupponens ullum tractatum. Gratian. *diſc. for. c.* 781. *n.* 33. Cutell. *de donat. diſcurſ.* 1. *part.* 1. *n.* 35.

2 Donatio ſimplex dicitur, quæ ob ſolam liberalitatem, & ob nullam aliam cauſam fit. *L.* 1. *ff. de donat.* Gratian. *l. c. cap.* 782. *n.* 17. *&* 21. Ciarlin. *contr. for. c.* 9. *n.* 24. ubi Cravet. *conſ.* 959. *num.* 9. Decian. *conſ.* 3. *n.* 19. *lib.* 1. gloſſ. *in L. licet. C. de pact. verb. mortis cauſa*. Facta ob cauſam impulſivam non dicitur ſimplex, ſicuti facta, ut faciat uxori ſuæ contra dotem, non eſt ſimplex, ſed potius dotatio, obſtante clauſula *vere, pure, & libere:* quia tunc hæc clauſula non facit donationem ſimplicem, ſed per errorem aut fraudulenter videtur adjecta. *DD. mox. cit.* ubi Rimin. jun. *conſ.* 383. *n.* 32. & de donatione propter nuptias, quod illa non ſit ſimplex donatio, ſed contractus, vide Cutel. *l. c. a n.* 36. *ſeqq.*

3 Donatio non ſubſiſtit inter patrem & filium. *L.* 2. *Cod. de inoff. donat.* Mant. *de tacit. lib.* 2. *tit.* 42. *nu.* 16. Bich. *dec.* 207. *n.* 24. Ciarlin. *d. c.* 9. *n.* 28. etiamſi ſit jurata, ſecundum aliquos apud Fach. *lib.* 3. *con. Jur. c.* 77. & apud Ciarl. *loc. cit. cap.* 9. *n.* 28. ſed contrariam ſententiam, quod nempe juramento firmetur, defendit Clar. *in §. donatio. q.* 8. *num.* 8. Mateſc. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 27. *num.* 1. Gabr. *de donat. concl.* 4. *num.* 1. *&* 3. Rot. coram Pennia *deciſ.* 499. *n.* 1. *inter ejus ſelect.* Fachin. *loc. cit.* Ciarlin. *contr. for. cap.* 137. *nu.* 2. Addit. ad Clar. *loc. cit. n.* 50. *verſ. donatio ipſa.* & uti de donatione facta ultra 500. Solidos abſque inſinuatione late defendit Gail. *pract. obſervat. lib.* 2. *c.* 39. *a n.* 12. & apud illos alii plurimi, qui de communi hujus affirmativæ opinionis teſtantur: quia juramentum ſervari debet, quod ſervari poteſt ſine detrimento animæ jurantis, per nota jura, & alibi late diximus; & hoc non ſit contra bonos mores Juris Canonici; & Gail. *l. c. obſ.* 38. *num.* 8. Paſchal. *ut infra a n.* 61. ſecundum quos idem debet dici, ſi fuit facta ſub vinculo fidei, vel cum clauſula „ *pro jurato*. Limit. principalem concluſionem in donatione facta ſtudiorum cauſa; nam hæc valet; quia talis donatio dicitur peculium quaſi caſtrenſe. vide Mantic. *de tacit. lib.* 13. *tit.* 14. *nu.* 3. *&* 6. Clar. *in §. donatio. q.* 8. *nu.* 6. Menoch. *de præſ. lib.* 3. *præſ.* 29. *n.* 8. Diana *p.* 8. *tr.* 6. *reſ.* 23. Paſchal. *de patr. pot. par.* 1. *cap.* 4. *a nu.* 21. Limita præterea in donatione remuneratoria. *DD. mox cit.* & Gail. *lib.* 2. *pract. obſervat.* 38. *num.* 5. *&* 6. ubi, quod tunc debeat filius probare merita, nec ſtetur patris aſſertioni; & Rot. *deciſ.* 586. *n.* 16. *p.* 5. *rec. tom.* 2. Fachin. *loc. cit. cap.* 76. Bene verum eſt, quod licet donatio ante emancipationem non valeat, per emancipationem confirmetur. Fachin. *lib.* 5. *cap.* 78. Paſchal. *de patr. poteſt. p.* 1. *cap.* 4. *n.* 31. Sicuti confirmatur etiam per mortem patris, niſi antea fuerit revocata. Dian. *loc. cit. reſ.* 35. Gomez *tom.* 2. *variar. cap.* 4. *n.* 17. *&* 18. Clar. *in d. §. donatio. qu.* 9. modo tamen ſecuta ſit ante mortem traditio, aut vera aut ficta, de quo Paſchal. *loc. cit. a num.* 58. Clar. *loc. cit.* ubi DD. Et ſi fuit facta propter matrimonium, ut poſſet nubere nobiliori, valet, neque eſt computanda, niſi magna inæqualitas inter filios oriretur, ſecundum aliquos apud Fachin. *libr.* 5. *contr. jur. d. cap.* 78. ubi regulariter donatio ſimplex non confertur. *& lib* 6. *c.* 64. *& lib.* 12. *cap.* 46. Dian. *l. c. reſ.* 36. At quod donatio propter nuptias, cauſa dotis, augmentum dotis &c. debeat imputari in diviſione bonorum, licet vocetur ſimplex, docent Mangil. *de imputat. quæſt.* 28. *n.* 27. Theſaur. *dec.* 46. Ciarlin. *contr. for. cap.* 77. *n.* 13. Paſchal. *l. c. nu.* 48. *arg. tex. in L. ut liberis. C. de collat.* & alii cum ipſo Fachio. *lib.* 6. *d. c.* 64. *& d. lib.* 12. *c.* 46. Plura de hac materia donationis inter patrem, & filios, vide apud *DD. cit.* & de materia collationis, dicemus in verb. *filius*. An vero mater poſſit donare filio, vide Dian. *loc. cit. reſ.* 34. Gomez *d. cap.* 4. *n.* 25. *ad fin.*

4 Donatio valida poteſt revocari, vel ob ingratitudinem, de qua infra *n.* 29. vel ob ſupervenientiam filiorum, & hoc, ſive donatio fuit facta alicui extraneo, ut *in L. ſi unquam. C. de revoc. donat.* ſive ſit facta filio, contra quam filii ſupervenientes poſſunt agere de inofficioſa donatione, ut in *L. ſi totas. C. de inoff. donat.* de quibus late Joſeph. Altograd. *contr.* 63. *per tot.* Clar. *in §. donatio. quæſt.* 22. *&* 23. *per tot.* Gomez *variar. tom.* 2. *c.* 4. *a n.* 11. & DD. *ut infra*. Et an id procedat etiam in donatione rei particularis, relinquitur arbitrio Judicis. Fachin. *lib.* 3. *contr. jur. cap.* 88. Menoch. *de arbitr. caſ.* 133. *n.* 2. Clar. *d. quæſt.* 22. *nu.* 5. vide etiam late Alciat. *de præſumpt. reg.* 1. *præſ.* 13. *per tot.* & ibi Addend. Certe donatio magna ob dictam ſupervenientiam, revocatur *cit. L. ſi unquam.* licet patri donanti filii præmoriantur; quia militat eadem ratio, quod ſcilicet, ſi pater de filiis cogitaſſet, non donaſſet, & donatio habet implicitam hanc conditionem, *ſi filii non naſcentur*. Fachin. *l. c. c.* 90. Conciol. *alleg.* 74. *nu.* 10. ubi Fontanel. *de pact. nupt. clauſ.* 5. *gloſſ.* 8. *p.* 3. Rot. *deciſ.* 591. *n.* 8. *p.* 3. *rec.* Mantic. *de tacit. lib.* 21. *tit.* 10. *n.* 20. Gomez *l. c.* Clar. *d. q.* 23. *n.* 9. qui tenet, quod, ſi donatio non ſit revocata, morte filiorum reconvaleſcat. Et concluſio ampliatur, ut donatio revocetur etiam ob ſupervenientiam filiorum illegitimorum, ſi fuerint legitimati. Dian. *p.* 8. *tr.* 6. *reſ.* 62. Clar. *d. q.* 23. *n.* 6. ubi *n.* 7. quod ſi filii illegitimi tempore donationis jam erant nati, ſed poſt illam primum legitimati, donatio non infriogatur.

5 Limita præterea, ſi donatio fuit facta favore Eccleſiæ; quia cit. *L. ſi unquam*, utpote facta ab Imperatore, non ligat Eccleſiam, & donatio facta Eccleſiæ dicitur facta favore animæ, favor autem animæ præfertur favori liberorum. *c. ult.* 17. *q.* 4. Fachin. *l. c. c.* 86. quamvis de æquitate Canonica revocari poſſit, ne Eccleſia, quæ eſt cultrix juſtitiæ, locupletetur cum jactura filiorum contra mentem S. Auguſtini *in cit. cap. ult.* 17. *q.* 4. & hoc ſaltem pro quantitate legitimæ filiis poſtea natis debitæ, de quo vide late Covarruv. *var. reſ. lib.* 1. *cap.* 19. *per tot.* Altograd. *cit. controv.* 63. *a nu.* 39. Clar. *d. q.* 23. *num.* 2. Gabriel. *commun. concl. tit. de donat. concl.* 2. *n.* 61. Ludoviſ. *deciſ.* 539. *n.* 5. apud quos DD. cum enim legitima & ipſa contineat cauſam piam. Beio. *conſ.* 26. *lib.* 2. *ſub num.* 8. imo ſit favorabilior qualibet pia cauſa, ac Eccleſia qualibet. arg. *cit. cap. ult.* ideo non minuitur, ſed potius detrahitur de relictis ad pias cauſas. *auth. ſi qua mulier.* & ibi DD. *Cod. de ſacroſ. Eccleſ.* DD. apud Ludoviſ. *loc. cit.*

6 An vero donatio revocetur ob ſupervenientiam filiorum, ſi ſit juramento firmata? Reſp. affirmative. Clar. *d. quæſt.* 23. *numer.* 1. Rot. *d. deciſ.* 519. *numer.* 6. *&* 7. *p.* 3. *rec.* Mantic. *de tacit. libr.* 21. *tit.* 10. *n.* 29. quia etiam juramentum, quod ſequitur naturam actus, cui apponitur, habet hic hanc tacitam conditionem, *rebus ſic ſtantibus*.

7 Porro per ſupervenientiam filiorum non revocatur donatio in totum, ſed uſque ad legitimam filiis poſtea natis debitam, tanquam inofficioſa, ſi ſit facta uni filio, & poſtea naſcantur alii. *d. L. ſi totas. Cod. de inoff. donat.* ſecus ſi ſit facta extraneo; nam tunc revocatur in totum. *cit. L. ſi unquam. C. de revoc. donat.* & ita diſtinguunt Gomez *d. cap.* 4. *n.* 11. *ante med.* Gabr. *l. c. n.* 3. Clar. *loc. cit. q.* 24. *n.* 1. Covarruv. *d. c.* 19. *n.* 1. Mangil. *de imputat. quæſt.* 99. *nu.* 33. *&* 36. limita ut infra *n.* 11. Et jus revocandi donationem inofficioſam tranſmittitur. Noal. *de tranſmiſſ. caſ.* 46. *n.* 10. & infra *n.* 13.

8 Prædicta limita primo, ſi pater cogitaſſet de filiis, vel renunciaſſet dictis. *L. ſi unquam, & L. ſi totas.* ſecundum aliquos apud Dian. *loc. cit. reſ.* 59. quæ cogitatio, & renunciatio debet eſſe ſpecifica, & individualis, nec ſufficit renunciatio generalis, per verba *renuncians omni legum auxilio* &c. ut per Roman. *conſ.* 264. *n.* 3. Alex. *in L. penult. n.* 25. *C. de pactis.* relatos a

Rot.

Rot. *d. dec.* 591. *n.* 6. & 7. Mangil. *l. c.* q. 103. *nu.* 7. 8. 11. Gabriel. *d. concl.* 2. *n.* 49. & 64. ubi *n.* 50. quod ſtetur declarationi ipſius donantis, quod ipſe non cogitaverit de filiis, ſtantibus, & concurrentibus conjecturis, apud quos plura videre poteris ad intelligentiam cit. *L. ſi unquam.* & *L. ſi totas.* Paſchal. *de jur. patr. poteſt. p.* 1. *c.* 8. *nu.* 110. Intellige tamen quoad præjudicium donantis, non vero quoad præjudicium liberorum poſtea natorum, qui, non obſtante renunciatione prædicta patris donantis, poterunt agere de inofficioſa &c. Paſchal. *d. c.* 8. *n.* 111. vide etiam Theſaur. *dec.* 121. *n.* 6. Clar. *l. c. q.* 24. *n.* 1. poſt mortem tamen patris donantis, non vero eo vivente, quia eo tempore nullum jus habent. Mangil. *de imputat.* q. 100. *n.* 6. & 8. Imo quod etiam ipſe donans, ſi renunciaverit diſpoſitioni. *L. ſi unquam*, poſſit nihilo minus juvari beneficio cit. *L. ſi totas*, & in illius vim donationem revocare uſque ad legitimam filiis poſtea natis debitam, defendunt DD. apud Joſeph. Altograd. *d. controv.* 63. *nu.* 11. plura de hac materia renunciationis *d. L. ſi unquam.* vide etiam apud Mangil. *de imputat.* q. 102. & 103. *ſeqq.* ubi per plura capita examinat hanc materiam revocationis donationis ob filiorum ſupervenientiam.

9 Limita ſecundo in donatione remuneratoria, quæ non eſt proprie donatio. Gabriel. *l. c. n.* 45. Rot. *dict. deciſ.* 591. *num.* 10. *p.* 3. *rec.* & *DD. in d. L. ſi unquam.* Clar. *in* §. *donatio. d. q.* 23. *nu.* 3. quatenus tamen æquivalet meritis. Dian. *d. reſ.* 65. & ut infra *nu.* 17. vide late Paſchal. *de patr. poteſt. p.* 1. *c.* 4. *a n.* 46. *ſeqq.* quia valet tantum pro rata meritorum. Gabr. *l. c.* Coſta *de portione rata.* q. 75. Clar. *l. c.* & dummodo merita probentur, aliter non valet. Ciarlin. *contr. for. c.* 33. *n.* 125. Rot. *d. deciſ.* 591. *n.* 10. Clar. *l. c. q.* 3. & *DD. cit. ſupra num.* 3. Et cum talis donatio remuneratoria non ſit proprie donatio, & ideo non veniat nomine donationis prohibitæ, licet excedat quingentos ſolidos, hoc eſt aureos, non eſt inſinuanda. Gabr. *dict. tit. de donat. concl.* 1. *n.* 60. Clar. *in* §. *donatio.* q. 16. & ibi Addend. *n.* 5. & *ad q.* 3. *n.* 4. Gail. *lib.* 2. *pract. obſerv.* 40. *n.* 8. Caroc. *de' locat.* & *conduct. tit. de mercede remuner. n.* 26. contra Fachin. *contr. for. d. lib.* 3. *c.* 82.

10 Limita tertio, quia non revocatur ob filios adoptivos, niſi donans id ſibi expreſſe reſervaſſet. DD. apud Gabriel. *loc. cit. num.* 77. & 78. *concl.* 2. apud quem etiam videre poteris plures ampliationes, & limitationes in hac materia revocationis donationis ob ſupervenientiam filiorum.

11 Dicitur itaque donatio inofficioſa, per quam parentes a liberis, vel econtra, a legitima excluduntur, & hæc poteſt revocari, tam a parentibus, quam liberis, uſque ad legitimam tantum. de quo Clar. *in d.* §. *donatio.* q. 24. *n.* 1. & 2. Covar. *var. d. lib.* 1. *cap.* 19. *d.* 1. Gail. *loc. cit. obſerv.* 116. *num.* 4. DD. apud Dian. *loc. cit. reſ.* 66. Altograd. *d. contr.* 63. licet donans renunciaſſet *d. L. ſi unquam.* Merlin. *de legitim. lib.* 2. *tit.* 1. *q.* 21. *a n.* 17. *ſeqq.* ubi plures ponit caſus. Bichius *deciſ.* 136. *num.* 24. ſi ſit inofficioſa tantum re, & conſilio; tunc enim etiam in hoc caſu revocaretur in totum. Bichius *l. c. nu.* 20. ubi Honded. *conſ.* 43. *n.* 22. *lib.* 1. Surd. *conſ.* 473. *num.* 1. & *ſeqq.* Merlin. *loc. cit. num.* 18. Dicitur autem donatio inofficioſa re, quando pater ita donavit, ac in tanta ſumma, ut ipſi tot non remanſerint, pro legitima filio danda, abſque malo animo: inofficioſa vero re & conſilio dicitur, quando pater ita donavit malo animo fraudandi filios in legitima, ſicque ambæ iſtæ duæ qualitates requiruntur, ad hoc ut donatio dicatur inofficioſa re, & conſilio. Merlin. *loc. cit.* ubi Clar. *in d.* §. *donatio. q.* 24. *verſ. dicitur autem ſub nu.* 2. Gabr. *conſ.* 137. *num.* 29. *lib.* 2. & alii; niſi donatio eſſet facta uni ex filiis donantis: tunc enim etiamſi eſſet inofficioſa re, & conſilio, revocaretur tantum uſque ad legitimam. DD. apud Merlin. *loc. cit. n.* 22. Clar. *loc. cit. nu.* 2. quæ procedunt, etiamſi donatio ſit facta Eccleſiæ, ut ſupra diximus. & Rot. *deciſ.* 161. *nu.* 4. poſt Pacif. *de Salvian.* & quamvis ſupra dixerimus *n.* 7. quod donatio inofficioſa facta extraneo revocetur in totum, id tamen admittit Merlin. *loc. cit.* ubi DD. ſi donatio fuerit inofficioſa re, & conſilio; alias, ſi fuerit inofficioſa tantum re, quod etiam tunc revocetur tantum uſque ad legitimam, ita *n.* 25. Clar. *l. c.* ad tex. *in L.* 1. 2. & *C. de inoff. donat.* quando vero arguatur donatio inofficioſa re, & conſilio, vide apud cit. Merlin. ubi quod talis animus probari debeat, nec præſumatur inofficioſa re, & conſilio. ita *n.* 27. & ibi Aretin. *conſ.* 47. Socin. ſen. *conſ.* 108. *n.* 11. & Socin. jun. *conſ.* 67. *n.* 59. *lib.* 2. & alii. Arguitur tamen talis, ſi tempore donationis jam extabant filii capaces. arg. *cit. L.* 1. *C. de inoff. donat. Authent. unde ſi parens. C. de inoff. teſtam.* Merlin. *l. c. n.* 29. alias etiam præſumptiones donationis factæ animo fraudandi filios, vide apud Altograd. *d. controverſ.* 63. *a n.* 122. *ad* 140.

12 Non modica eſt difficultas, an donatio tanquam inofficioſa revocetur a filiis ſaltem uſque ad legitimam, ſi hæc donatio a principio non erat inofficioſa; quia forſan Pater ſibi tot bona reſervaverat, quæ erant ſufficientia pro legitima conſtituenda, ſed poſtea etiam illa amiſit, donatione, diſſipatione, caſu fortuito &c. de qua quæſtione vide Altograd. *d. contr.* 63. ubi *per totam* late affirmativam probat. ubi etiam *nu.* 80. *ſeqq.* quod in calculanda legitima non ſolum attendatur tempus donationis, ſed etiam tempus mortis, ad explicationem tex. *in L. cum quæritur. C. de inoff. teſtam.* §. *dudum. in fin. in auth. de immenſis donat.* & *auth. unde ſi parens. C. de inoff. donat.* & *n.* 49. ex gloſſ. communiter approbata. *in L.* 1. *in verb. ex duabus unciis.* q. 8. & 9. *C. de inoff. donat.* & Antonio Faber. *in ſuo C. de inoff. donat. deff. ult.* quod donatio omnium bonorum non poſſit dici ab initio inofficioſa, ſed quod maneat in ſuſpenſo uſque ad mortem donantis. Et quod, ſi donans alia poſtmodum acquiſivit bona ſufficientia pro legitima filiorum, nihilo minus in calculanda dicta legitima, habeatur ratio etiam ad bona prius donata, quæ ſemper debebunt poni in cumulo aliorum bonorum tempore mortis relictorum, ad effectum, ut legitima fiat pinguior, quod etiam dicitur *in voto ad dictam Altogradi controver. in fine poſito. n.* 169. juxta *cit. auth. de immenſ. donat.* & *auth. unde ſi parens.* & Surd. *conſ.* 332. *n.* 14. ibique ponitur ordo in facienda legitimæ detractione, quod prius fiat ex bonis hæreditariis, ſi, habito reſpectu ad prius donata, ſint ſufficientia, & ſi hæc non ſufficiant, ex bonis ultimo loco donatis titulo lucrativo, & his etiam non ſufficientibus, ex bonis primo loco donatis.

13 Pro detractione legitimæ ex donatione inofficioſa, competunt filiis duo remedia: unum querelæ inofficioſæ donationis, & alterum petitionis legitimæ, vel ejus ſupplementi per condictionem ex lege. Primum eſt odioſum, & quinquennio præſcribitur, nec ad hæredes extraneos tranſmittitur, niſi dicta querela fuerit a defuncto præparata. *L. Scimus antea.* §. *fin. C. de inoff. teſtam.* nec datur filio, qui agnovit ſibi a patre relictum. *L. cum donationibus. C. de inoff. donat.* Joſeph. Altograd. *d. controv.* 63. *n.* 109. *ſeqq.* Secundum remedium eſt favorabile, utpote ſuſtinens voluntatem defuncti, & durat uſque ad triginta annos. Gratian. *diſc. for. c.* 247. *nu.* 71. ubi late quando habeat locum querela. Merlin. *de legitim. lib.* 5. *tit.* 3. *q.* 10. *n.* 11. Mangil. *de imputat.* q. 92. *nu.* 6. & 10. Fachin. *lib.* 12. *contr. jur. c.* 9. Ludoviſ. *deciſ.* 489. *n.* 1. Rot. *deciſ.* 419. *per tot. p.* 2. *recent.* apud quos alii plurimi, & late de hac materia. Et datur etiam illi, qui agnovit ſibi a patre relictum. Altograd. *loc. cit. num.* 117. & in hæredes etiam extraneos tranſmittitur. late Merlin. *loc. cit. q.* 9. *per tot.* & quinquennium conceſſum querelæ incipit a die aditæ hæreditatis ad tex. *in d. L. ſcimus.* §. *fin. C. de inoff. teſtam.*

14 Prædicta declara, quod donatio non revocetur, niſi citato donatario. ita Gabr. *d. tit. de donat. concl.* 2. *n.* 60. ubi Bal. *in L.* 1. *C. de inoff. donat.* Sal. *in L. ſi totas. eod.* Ruin. *conſ.* 106. *n.* 10. *vol.* 3.

15 Donatio facta a ſocero nurui ex cauſa dotis dicitur propter nuptias, licet vocetur ſimplex. Ciarl. *controv. for. c.* 77. *n.* 14. & facta cauſa dotis, vel propter nuptias non requirit ſolemnitates ſtatutarias, licet fiat a muliere. Lambertheng *de contract. mulier. gl.* 21 Ciarlin. *c.* 124. *num.* 3. Andreol. *controv. for.* 73. Tiraquel. *de retract. lignag.* §. 1. *gloſſ.* 14. *nu.* 91. Rot. *deciſ.* 177. *num.* 10. & 11. *p.* 1. *rec.* niſi mulier eſſet minor. Donatio vero propter nuptias ſoluto matrimonio revertitur ad maritum, vel donantem, niſi aliter ſtatuto, pacto vel conſuetudine cautum ſit. *L.* 2. *C. de bonis quæ liber. cap. ſi. de donat. inter virum & uxor.* Mantic. *de tacit. lib.* 20. *tit.* 2. *num.* 15. Sperel. *dec.* 172. *nu.* 3.

Pajatell. *expedit.* 12. *n.* 35. Donatio propter nuptias Viduæ non debetur, ſi dotem promiſſam non ſolvit. Afflict. *dec.* 242. *n.* 1. Fachin. *lib.* 8. *controv. Jur. cap.* 68. vide plura apud Clar. *in* §. *donat. q.* 11. Menoch. *de recuper. rem.* 15. *n.* 166. Diana *par.* 8. *tr.* 6. *reſ.* 126.

16 Facta abſenti nullo ſtipulante pro Donatario, non valet, quamvis adeſſent mille teſtes. Sperel. *dec.* 168. *num.* 74. Clar. *in* §. *donatio. quæſt.* 12. Theſaur. *dec.* 70. *num.* 1. Mant. *de tacit. lib.* 13. *tit.* 7. Gomez *de donat. cap.* 4. *num.* 2. Trentacinq. *de donat. reſ.* 93. limit. ut infra *n.* 23. & 39. Si vero fuit facta abſenti, Notario pro eo ſtipulante, vel extraneo, cum actionum ceſſione non poteſt revocari etiam ante acceptationem donatarii. arg. *L. ſicut. C. de act. & oblig. capit quod ſemel. de R. J. in* 6. nam donatio ſecundum pleroſque eſt contractus nominatus, in quo non eſt locus pœnitentiæ. Clarus *in* §. *donatio. quæſt.* 1. Sperell. *dec.* 168. *a n.* 53. *ſeqq.* Mant. *de tacit. libr.* 13. *tit.* 3. Imo ſi donans præmoritur acceptationi, donatio tranſit ad hæredes paſſive. Noal. *de tranſmiſſ. cap.* Diana *loc. cit. reſ.* 101. Altograd. jun. *controv.* 95. *n.* 10. Covar. *libr.* 1. *var. reſol. cap.* 14. *n.* 17. & *in* 3. *p. rubr. de teſtam. n.* 13. *verſ. eſt autem neceſſaria ad med.* quia donatio eſt gratia, quæ non exſpirat morte donantis; & ideo poſt mortem donantis poteſt a donatario acceptari. *L. abſenti. ff. de donation.* nam voluntas donantis, cum non fuerit revocata, ex parte illius fuit perfecta, & dicitur perſeverare uſque ad acceptationem. Clar. *in* §. *donatio. quæſt.* 13. Covar. *loc. cit.* Suarez *de LL. lib.* 1. *cap.* 31. *n.* 5. *ad fin.* Sperel. *dec.* 81. *nu.* 35. & *deciſ.* 168. *a num.* 60. Rot. *deciſ.* 270. *a n.* 1. *p.* 5. *rec. tom.* 1. Diana & Trentacinq. *ll. cit.* Lim. concluſio, quod donatio facta abſenti, Notario pro eo ſtipulante non eſt uſquequaque efficax, ſed valet revocabiliter. *d. L. abſenti. ff. de donat.* ita ut poſſit revocari in præjudicium donatarii ante illius acceptationem. Theſaur. *dec.* 70. *per tot.* ubi DD. & apud Gabr. *de V. O. concl.* 1. *n.* 102. & apud Caball. *reſol. crim. caſ.* 207. Decius *in L. contractus. ff. de R. J.* Contra Theſaurum ſencit Cacheran. *dec.* 33. *n.* 12. cum Claro *in* §. *donatio q.* 13. ubi DD. & ſecundum iſtos talis donatio valet irrevocabiliter, ut dictum ſupra in concluſione. Tuſc. *litt. D. concl.* 637. Ciarl. *c.* 137. *n.* 8. Mant. *de tacit. lib.* 13. *tit.* 8. *n.* 9. Covar. *l. ſup. cit.* Caball. *l. c. n.* 13. Sperell. *d. deciſ.* 168. *nu.* 60. Altograd. *d. contr.* 95. *n.* 4. Rot. *dec.* 270. *n.* 1. *p.* 5. & *dec.* 369. *n.* 3. & 468. *n.* 6. *p.* 2. *recent.* Beltramin. ad Ludoviſ. *deciſ.* 97. *nu.* 8. Grat. *diſc. for. c.* 729. *nu.* 19. apud quos innumeri alii, & hoc ad effectum, ut donans non poſſit pœnitere; quidquid ſit ad effectum, ut ſit acquiſitum dominium abſenti ante illius acceptationem. De quo *DD. cit* juxta quos proinde donatio facta abſenti, pro eo Notario ſtipulante, erit revocabilis reſpectu donatarii, qui illam acceptare non tenetur, irrevocabilis vero reſpectu donantis. Et quatenus eſſet etiam ex parte donantis revocabilis ante ratificationem donatarii, hæc tamen facultas revocandi non tranſiret ad hæredes donantis. Sperell. *d. dec.* 81. *n.* 36. Covar. *lib.* 1. *var. d. c.* 14. *n.* 17.

17 Quia ſupra diximus, donationem remuneratoriam non eſſe proprie donationem; Sciendum eſt, quod donatio, ut ſit remuneratoria, merita debent eſſe talia, quæ ſint obligativa, & præſtare poſſint jus agendi contra beneficiarum; aliter ſi eſſent talia, ad quæ obligaris uti obſequialia, aut ſpiritualia, veluti doctrina Chriſtiana, non erit donatio remuneratoria. Merlin. *dec.* 756. *num.* 8. Coſta *de ratione rata. quæſt.* 152. *n.* 8. Altograd. jun. *controv.* 29. & 96. *numer.* 236. & 242. Conciolus *alleg.* 75. *num.* 19. ſed in hoc contrarium tenet Mantic. *de tacit. lib.* 13. *tit.* 15. *n.* 16. & *lib.* 21. *tit.* 4. *n.* 31. Gratian. *diſc. for. cap.* 386. *n.* 13. apud quos Rota & DD. Et ſi fuit facta conſanguineo ob merita & amorem, non dicitur remuneratoria, ſed facta ob conſanguinitatem: quia cauſa naturalis, qualis eſt conſanguinitas, præfertur accidentali meritorum. Maſcard. *de probat. concl.* 160. *num.* 3. Carpan. *ad ſtat. Mediolan. cap.* 324. *num.* 5. Mareſc. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 50. *n.* 7. Merlin. *de legitim. lib.* 2. *tit.* 1. *q.* 10. *n.* 26. etiamſi fiat meritorum mentio. Imo quoties alicui permiſſum eſt donare ob benemerita, intelligitur de præteritis, & non de futuris. Solorzan. *de Jur. Indiar. tom.* 2. *lib.* 2. *c.* 7. *n.* 94. citans Bart. *in L.* 1. *C. de V. S.* niſi benemerita futura deducantur in pactum. Solorzan. *l. c. n.* 99. Quod ſi tamen donatio ſit facta ob benemerita futura, & ſic invalida, ſi tamen ante revocationem donationis illa ſuperveniant, poterit ſuſtineri, & ſic inefficax fieri efficax. Solorzan. *l. c. n.* 96.

Donatio perfecta per acceptationem non poteſt alterari adjectione alicujus conditionis, vel modi. *L. perfecta. C. de donat. quæ ſub mod. &c.* Rot. *deciſ.* 503. *n.* 7. *p.* 5. *rec. tom.* 2. Bich. *deciſ.* 235. *n.* 8. ſed an poſſit adjici conditio in continenti, res dubia eſt. Affirmant Covar. *lib.* 1. *var. reſ. c.* 14. *n.* 1. & ibi DD. quia quæ in continenti fiunt, actui ineſſe videntur. *L. petens. C. de pact. L. lecta. verſ. dicebam. ff. ſi cert. pet.* ubi gl. *verb. ſtipulationi.* Gloſſ. *de except.* 7. *n.* 3. & in hac ſententia relinquitur arbitrio Jud. quando conditio dicatur adjecta in continenti. Menoch. *de arbitr. caſ.* 9. *n.* 5. Negativam ſententiam tenent Capon. *diſcept. for.* 25. apud quem Caſtillo. *t.* 3. *c.* 10. *a n.* 89. Bal. *conſ.* 327. *vol.* 1. Faber. *p.* 2. *de error. pragmat. decad.* 48. *error.* 5. *relatus* a Bajard. ad Clar. *in d.* §. *donatio in q.* 2. *n.* 2. 18

Donatio non dicitur cauſa mortis ex eo, quod in illa fuerit facta mentio mortis, niſi fuerit facta per modum cauſæ finalis, & non tantum per modum dilationis. Mant. *de conject. lib.* 1. *tit.* 13. *n.* 14. Capon. *diſcept. for.* 22. *n.* 15. ſed dicitur inter vivos, & eſt irrevocabilis, licet ejus executio differatur poſt mortem. Imo licet in donatione fuiſſet dictum *cauſa mortis*; tamen ſi fuit jurata, & adeſt promiſſio de obſervando, & renuntiatio Legum auxiliis, & maxime revocabilitatis cauſa ingratitudinis, & ſupervenientiæ liberorum, non eſt donatio cauſa mortis, ſed inter vivos; quia repugnat naturæ donationis *cauſa mortis*, quod ſit irrevocabilis, cum in hoc potiſſimum differat a donatione inter vivos. Merlin. *ut infra. n.* 10. & 11. Clarus *in* §. *donatio. q.* 4. *n.* 5. Capon. *l. c. nu.* 16. Gabriel. *de jurejur. concluſ.* 9. *n.* 2. Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſ.* 35. *a n.* 16. Craſſ. *in* §. *donatio. q.* 21. & 28. Andreol. *controv.* 134. *à nu.* 101. & quando dicatur cauſa mortis, vide Rotam apud Merlin. *dec.* 664. & *DD. cit.* & *infra citandos*. Imo donatio in qua fuit dictum „ *dono tibi*, & *hæredibus tuis fundum cauſa mortis*, non eſt donatio cauſa mortis, ſed inter vivos & irrevocabilis; quia donatio cauſa mortis vivente donatore non tranſmittitur ad hæredes. *L. ſi filiof. & L. finali. ff. de mort. cauſ. donat.* Maſcard. *de prob. concluſ.* 562. Tuſc. *litt. D. concluſ.* 655. Capon. *l. c.* Noal. *de tranſmiſſ. caſ.* 45. *n.* 25. Menoch. *l. c. n.* 7. ubi late. Covar. *in* 3. *p. rubr. de teſtam. num.* 25. *ſub verſ. ex quibus.* apud quos plura videre poteris, an, & quando cenſeatur donatio cauſa mortis, an inter vivos. Ita donatio facta in teſtamento præſenti, & acceptanti dicitur donatio inter vivos ſecundum multos apud Fachin. *lib.* 5. *controv. Jur. c.* 32. qui tamen contrarium tenet, & cum ipſo Mant. *de conject. lib.* 8. *tit.* 1. eo quod verba ſint intelligenda ſecundum ſubjectam materiam, juxta *L. ſi uno ff. locat.* tum quia donatio inter vivos in teſtamento fieri non poteſt. *L. hæredes. ff. de teſtam.* §. *ult.* ubi, quod teſtamentum debeat fieri uno contextu, nullum actum (qualis eſſet donatio inter vivos) intermiſcendo. 19

Eſt etiam donatio inter vivos, quam quis promiſit, 20
ſe non revocaturum. *L. ubi ita donatur. ff. de mort. cauſ. donat.* Clar. *in d.* §. *donatio. q.* 4. *n.* 3. Covar. *de teſtam. p.* 2. *n.* 13. Fachin. *l. c. c.* 23. & *DD. ut ſupra cit.* ubi quod in dubio cenſeatur donatio inter vivos. vide late Gomez *var. tom.* 2. *c.* 4. *n.* 22.

Si vero fuit adjectum tempus mortis ſubſtantiæ do- 21
nationis, & non tantum ejus executioni, dicitur, & eſt donatio cauſa mortis. Fachin. *loc. cit. cap.* 22. & *DD. cit.* hæc evaneſcit per mortem donatarii ante donantem. *L. non omnis. ff. ſi cert. pet.* Noal. *de tranſmiſſ. caſ.* 45. *n.* 1. quia lex præſumit, voluiſſe donare donatario tantum, & non ejus hæredibus. vide Noal. *de tranſmiſſ. d. caſ.* 45. *n.* 25. & Cyriac. *contr.* 314. ubi plures caſus elucidantur, in quibus donatio dicatur inter vivos, vel cauſa mortis. Donatio vero inter vivos non evaneſcit, licet donatarius præmoriatur donanti, ſed tranſmittitur ad hæredes. *L. illam. Cod. de donat.* quia hæc eſt irrevocabilis, & comparatur venditioni, & tranſit non tantum in hæredes, ſed etiam contra hæredes. Noal. *l. c. n.* 25. In dubio vero præſumitur donatio facta inter vivos, licet donans fuerit in articulo mortis. Clarus *in* §. *Donatio. q.* 4. *ſub nu.* 2. Cyriac. *d. contr.* 314. *n.* 7.

An

22 Ao donatio cauſa mortis jurata poſſit revocari, ſicut & teſtamentum non revocari juratum, revocari poſſit? vide Dian. d. p. 8. tr. 6. reſ. 79. ubi Covar. in 2. p. rub. de teſtam. num. 11. Gabr. de jureſur. concl. 1. n. 8. ubi DD. de more congerit affirmantes validam fore revocationem, ſed revocantem incidere in perjurium; ſed quod revocari non poſſit, tenet Covar. loc. cit. ex quo donatio illa tunc tranſeat in donationem inter vivos; juxta dicta & DD. ut ſupra nu. 19. & 20. & huic negativæ adhæret etiam cit. Diana, & aliquos congerit Gabriel. loc. cit. verſ. contrarium. & in concl. 9. n. 2. ubi pluribus examinat rationem a Covarruv. allatam. & n. ſeqq. ſi pactum ſit appoſitum in ſubſtantialibus, ſecus ſi in executivis. Rot. dec. 586. n. 5. p. 5. rec.

23 Diximus ſupra, donationem factam abſenti, nemine pro donatario ſtipulante, non valere; ſed hoc limitari debet primo in Eccleſia, nam donatio illi facta, etiam nemine ſtipulante, valet. Bal. in L. cum hi ff. de tranſact. Felin. in proœm. decret. nu. 57. & conſ. 73. Tiraquel. de privileg. piæ cauſæ, privil. 115. Grat. diſc. for. c. 358. a n. 24. Gomez var. reſ. t. 2. c. 9. n. 1. Mantic. de tacit. lib. 13. tit. 7. a num. 18. Sperel. dec. 81. n. 15. Dian. p. 8. tr. 6. reſ. 96. & 106. quia, quod donatur Eccleſiæ, donatur Deo, qui ubique eſt præſens, & acceptans; nam bona Eccleſiæ ſunt ſub immediato dominio Dei. Navar. de reddit. Eccleſ. q. 1. monit. 18. Suarez de immun. Eccleſ. c. 18. quod idem procedit in donatione facta pauperi & cauſæ piæ, videri poteſt Sanch. de matr. lib. 1. diſp. 6. n. 16. Molin. de contr. tr. 2. diſp. 263. n. 18. Mantic. ut infra Sanch. l. c. n. 25. & diſp. 4. num. 9. apud quos plura, quando cenſeatur cauſa pia, ubi de promiſſione dotis, matrimonii &c. & DD. apud Sperel. loc. cit. maxime ſi donatio Eccleſiæ fuit facta per modum voti. Dicitur autem facta per modum voti, ſi donans direxit mentem ſuam ad Deum. Sanch. l. c. Bonac. de contr. diſp. 3. q. 11. pun. 2. quod ampliatur etiam ad Eccleſiam nondum extructam. Dian. l. c. reſ. 125. Limit. ſecundo in donatione jurata juxta plurimos, quos vide apud Sperel. dec. 168. Mantic. de tacit. lib. 13. tit. 7. per tot. Clar. l. c. q. 12. Molin. loc. cit. n. 19.

24 Donatio facta Eccleſiæ, licet ſit irrevocabilis, tamen ſi fuit facta ea conditione, ut Eccleſia donanti alimenta præſtet, conditione non impleta, poteſt revocari. Fachin. lib. 8. contr. Jur. cap. 90. qui probat ex L. 1. Cod. de donat. quæ ſub mod. licet alias propter ingratitudinem Prælati revocari non poſſit. Menuch. de recuper. remed. 9. n. 102. Paſchal. de patr. pot. p. 1. c. 8. n. 105. Cutell. de donat. tom. 2. diſcurſ. 1. ſpecial. 7. n. 12. niſi adſit pactum expreſſum, quod poſſit ob talem ingratitudinem revocari. Cutell. loc. cit. ſpecial. 8. nu. 7. & DD. in c. verum, de cond. appoſ. & in c. cum dilecti, de donat. Imo, quod ceſſante hoc pacto, non poſſit donatio revocari, etiam conditione non impleta præſtandi alimenta, ſed quod agere poſſit contra Eccleſiam, ut conditionem ſervet, tenet Covarruv. libr. 1. var. cap. 14. num. 6. & ibi DD. ob rationem, quod tunc in tali donatione cauſa finalis donandi fuerit liberalitas erga locum pium, alimenta vero ſolum cauſa impulſiva, ſeu modus, quo non adimpleto, non revocatur donatio. ex cit. cap. verum de cond. appoſ. quamvis poſſit agi pro illius adimplemento. Surd. de aliment. tit. 1. quæſt. 48. n. 68.

25 Irritatur itaque etiam donatio, non impleta cauſa finali, ſecus vero impulſiva. DD. apud Covarruv. loc. cit. Rot. coram Merlin. deciſ. 229. & 392. per tot. inter ejus ſelect. ubi late quando intelligatur cauſa, quod ſit impulſiva, ſeu finalis.

26 Facta Religioni ex cauſa ingreſſus, habet tacitam hanc conditionem, ſi ingreſſus perſeveravit, aliter ceſſante cauſa, ceſſat effectus, & poſt receſſum a Religione poteſt repeti. Riccius in prax. p. 1. reſ. 550. ubi Natta conſ. 180. Cutell. de donat. tom. 1. diſcurſ. 2. p. 3. num. 5. Menoch. de præſum. lib. 3. præſ. 36. num. 11. & videtur facta cauſa mortis, non obſtante pacto, de non revocando: quia profeſſio eſt mors civilis. Rot. apud Rub. dec. 586. nu. 2. p. 5. rec. tom. 2. Diana p. 8. tr. 6. reſ. 88. vide verb. Novitii renunciatio. & infra num. 3.

27 Licet prohibeatur de Jure non tantum infantibus, furioſis, mente captis, juxta §. furioſus, & §. pupillus. verſ. ſed. quod diximus. Inſt. de inut. ſtipul. L. Julianus. ff. de curat. ſed etiam filiisfam. de peculio profectitio. p. 8. tr. 6. reſ. 6. & Conjugatis, inter quos etiam donatio regulariter non valet. L. 1. & ſeqq. ff. de donat. inter vir. & uxor. Laym. mor. lib. 3. tr. 4. cap. 122. num. 7. Navarra de reſt. lib. 3. cap. 1. tamen facta inter conjuges mortis cauſa valet, etiam non ſecuta traditione. Dian. loc. cit. reſ. 30. Molina de juſt. tom. 2. diſp. 288. §. dubium. & probat Ulpianus in L. ſi eum ſervum. §. fin. cum duab. LL. ſeq. ff. de donat. inter virum & uxor. & L. ubi ita donatur 27. ff. de mort. cauſ. donat. L. 40. & L. penult. eod. Gomez tom. 2. var. reſ. cap. 4. n. 18. Craſſ. in §. donatio cauſ. mort. quæſt. 6. n. 1. Berlichius par. 2. concluſ. practicab. concluſ. 15. nu. 6. & par. 3. concl. 1. n. 30. Sanz. de matrim. lib. 6. diſp. 10. ubi late hanc quæſtionem examinat, & apud illum Acoſta in cap. ſi pater. verb. legavit. p. 1. de teſtam. n. 6. Bajard. ad Clar. ut infra ſtatim. n. 3. ubi DD. contra Clarum in §. donatio. quæſt. 9. n. 1. & 2. Covar. in rubr. de teſtam. par. 3. num. 2. Et Vidua ſecundo nubens non tenetur ſervare donata filiis primi matrimonii. Ita donatio inter parent. & filium, virum & uxorem etiam excedens Summam quingentorum aureorum, licet non fuerit inſinuata, morte Donatoris, confirmatur uſque ad Summam quingentorum aureorum. Fachin. libr. 3. controv. Jur. cap. 72. Gomez tom. 2. var. reſ. d. cap. 4. ſub num. 17. Clarus in §. donatio. quæſt. 17. num. 2. quia utile per inutile non vitiatur. cap. utile de R. J. in 6. tex. in L. ſancimus. C. de donat. & taliter confirmatur, ut illa retrotrahatur ad diem donationis, non quidem quoad dominium, ſed quoad fructus perceptos, ſaltem illius Summæ quingentorum aureorum; ſi nempe fuerit a tempore donationis ſecuta traditio, de quo vide Sanch. loc. cit. diſp. 16. num. 1. ſeqq. Gomez d. cap. 4. ſub num. 23. verſ. advertendum tamen. Clar. in d. §. donatio. verſ. ſed quæro. num. 7. Covarruv. in 3. p. rubr. de teſtam. num. 5. & apud illos alii. tex. eſt etiam in L. donationes quas parentes. 25. Cod. de donat. inter vir. & uxor. §. ſi vero vel non amplior. & ibi gloſſ. in verb. referatur. & in L. talis ſcriptura. in fin. verb. univerſa. ff. de leg. 1. & quod donatio inter virum & uxorem morte confirmetur, ſecuta traditione vel vera, vel ficta, quamvis alias prohibita ſit. vide Dian. l. c. reſ. 24. Clar. in d. §. donatio. quæſt. 9. num. 6. Gail. lib. 2. obſ. 40. Sanz. de matrim. d. lib. 6. diſp. 14. Conciol. alleg. 18. a nu. 6. & 13. Et valet etiam donatio facta filiofam. ex cauſa dotis. Fachin. lib. 13. controv. Jur. cap. 60.

Donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum facta inter vivos non valet. Bar. in L. ſtipulatio. ff. ne V. O. Clar. in §. donatio. quæſt. 19. Fachin. lib. 6. controv. Jur. cap. 87. quia talis donatio eſt contra bonos mores, uti impediens liberam teſtamenti factionem. L. ſtipulatio hoc modo 61. ff. de V. O. late Mant. ubi DD. pro, & contra, lib. 13. tit. 26. per tot. de tacit. niſi fuerit jurata, vel donans ſibi reſervarit uſumfructum, vel aliquid, de quo poſſit teſtari in omnes, & non tantum in certum genus perſonarum. Fachin. loc. cit. c. 88. 89. 90. & 91. Clar. loc. cit. num. 8. Diana par. 8. tract. 6. reſ. 40. & 41. ſeqq. Conciolus alleg. 38. a n. 3. Lim. 1. in donatione cauſa mortis. Clar. l. c. n. 7. Dian. reſ. 40. Lim. 2. in donatione titulo oneroſo. DD. cit. Lim. 3. in donatione facta Eccleſiæ vel piæ cauſæ juxta illa verba Chriſti. Vade, & vende omnia, quæ poſſides, & da pauperibus. Clar. l. c. q. 20. n. 3. Felin. in cap. dilecti de except. Diana loc. c. reſ. 41. Covar. in 2. p. rubr. de teſtam. n. 6. Barb. de Jure Eccleſ. lib. 2. cap. 13. num. 17. late probat Mant. de tacit. lib. 13. tit. 28. a num. 8. & per tot. Et quamvis Theologi apud Dianam teneant, donationem præfatam validari juramento; Canoniſtæ tamen aliqui & Juriſtæ tenent contrarium, ſcilicet non validari, eo quod tale juramentum ſit contra bonos mores. Clar. in §. donat. q. 20. n. 1. Clokius de contribut. c. 12. ſed certe non deſunt DD. tum Canoniſtæ, tum Civiliſtæ plurimi, qui defendunt, hanc donationem firmari juramento, ut Mantic. loc. cit. tit. 27. nu. 2. ſeqq. Covar. in 2. p. rubr. de teſtam. num. 5. & 6. Conciol. ubi de veriori & magis recepta ſententia d. alleg. 38. n. 12. ſeqq. Fachin. lib. 6. contr. jur. cap. 88. Addend. ad Clar. in d. quæſt. 20. in princ. & apud illos alii, & apud Cutell. de donat. tom. 2. diſcurſ. 1. ſpecial. 1. nu. 18. & 19. & apud Fu- 28

ſar. *de ſubſtit.* quamvis ipſe contrariæ adhærere videatur. *quæſt.* 108. *num.* 32. *ſeqq.* quia, ut etiam ipſemet Fuſarius admittit, hæc donatio, quamvis adimat libertatem teſtandi, non eſt contra bonos mores Canonicos, ſed ad ſummum contra bonos mores civiles, quod ultimum etiam ab aliquibus negatur, ut videre eſt apud *DD. cit.* cum enim juri divino, & naturali non repugnet, quod aliquis ſibi adimat facultatem teſtandi, cum alias ſit cuilibet arbitrarium, an velit teſtari, nec ne, & hæc donatio valeat favore Eccleſiæ, aut cauſæ piæ, ſequitur, quod huc juramentum ſervari poſſit ſine detrimento animæ juranti, & ideo ſervari debeat, ut late per Sperel. *deciſ.* 46. *per tot.* & diximus in verb. *Contractus. num.* 18. & Dian. *loc. c. reſ.* 43. & diximus etiam alibi. Si vero donans ſibi aliqua reſervavit pro facultate teſtandi, & poſtea etiam illa donavit in vita, non propterea annullatur prima donatio, ſed tantum ſecunda. Salgad. *in Labyr. p.* 2. *cap.* 4. *num.* 65. Porro donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum non valet etiam quoad præſentia. Batt. *in L. fin. C. de pact.* Mant. *de tacit. lib.* 13. *tit.* 26. *num.* 28. Et donatio omnium bonorum, non complectitur futura. Clar. *l. c. q.* 10. *n.* 3. Theſaur. *deciſ.* 199. *per tot.* Mareſcot. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 139. *n.* 11. plura apud *DD. cit.*

39 Donatio quamvis propter ingratitudinem in judicio probatam revocari poſſit juxta *L. ult. C. de revocanda donatio.* etiamſi eſſet jurata. Dian. *l. c. reſ.* 57. ubi ſi Donatarius Donanti intulit manus violentas, vel injuria atroci verbali affecit, grave damnum ejus rebus intulit, ejuſdem vitæ inſidias ſtruxit, conditiones in donatione poſitas non implevit, vel propter alias ingratitudines ſimiles vel majores, & non tantum ex cauſis ingratitudinis in d. Lege expreſſis, ſed etiam ex cauſis non expreſſis arbitrio judicis, ut de communi teſtatur gloſſ. *in d. L. fin. verb. voluerit.* ubi ſi denegentur alimenta. Menoch. *de arbitr. caſ.* 130. Clarus *in* §. *donatio. quæſt.* 21. Gomez. *var. reſ. tom.* 2. *cap.* 4. *num.* 14. Diana *l. c. reſ.* 55. licet fuerit jurata; quia tale juramentum eſt contra bonos mores: tamen jus revocandi non tranſmittitur ad hæredes, nec contra hæredes; quia ingratitudo eſt perſonalis *d. L. fin.* Noal. *de tranſmiſſ. caſ.* 46. *cap. fin. de donat.* Gomez. *var. d. cap.* 4. *de donat. numer.* 14. *verſ. item adde.* quod tamen intellige, ſi donator ſcivit hanc ingratitudinem, & habuit tempus ad agendum, & tamen tacuit: ſecus vero ſi illam ignoravit, vel ſi ſcivit, agere non potuit; quia forte morte præventus &c. tunc enim tranſmitteretur ad hæredes, vel contra hæredes. Gomez. *l. c.* qui probat *ex cit. cap. fin. in fin.* ibi: *qui hoc tacuit.* Noal. *ubi ſupra num.* 7. ubi exemplum ſumit a tranſmiſſione ad, & contra hæredes, juris opponendi contra adulterium uxoris; ibique DD. An vero ad hunc effectum ſufficiat donatoris querimonia extrajudicialis, vel an debeat eſſe judicialis, vide Noal. *loc. cit. numer.* 8. ubi requirit judicialem, contra nonnullos. Item limita, ſi ingratitudo proveniret ob pacta non ſervata, vel proponeretur per viam exceptionis; quia forte res donata nondum fuit tradita. Noal. *loc. cit. num.* 4. juxta quem tunc tranſmittitur. An vero teneatur reſtituere etiam fructus perceptos ex re donata, vide infra *num.* 58. Neque Donatarius tenetur ex cauſa ingratitudinis reſtituere, niſi poſt ſententiam Judicis. Covar. & alii apud Dianam *loc. cit. reſ.* 58.

30 Quamvis vero inter titulos ingratitudinis adſit etiam non impleta conditio, hoc tamen non procedit in donatione facta Eccleſiæ, niſi adſit clauſula „*commiſſi*, ſed tantum poteſt agi ad implementum. Imol. *in cap.* 6. *de donat.* Dian. *l. c. reſ.* 42. & ut ſupra *n.* 24. & regulariter donatio facta Eccleſiæ non poteſt revocari ob ingratitudinem Eccleſiaſticorum; quia talis donatio eſt facta Deo, qui ingratus eſſe non poteſt. Clar. *in* §. *donatio. qu.* 21. ubi DD. Diana *p.* 8. *tr.* 6. *reſ.* 56.

31 Donatio ultra 500. ſolidos, vel aureos, ut valeat, debet inſinuari Judici. *L. pen. Cod. de donat.* ne homines vel metu, vel fraude, vel temere ſua profundant, aliter quoad exceſſum non valet. Gail. *lib.* 2. *obſ.* 39. *num.* 1. Gomez. *var. reſ. tom.* 2. *cap.* 4. *nu.* 6. Dian. *l. c. reſ.* 46. Clar. *in* §. *donatio. q.* 17. *n.* 2. quæ inſinuatio nihil eſt aliud, quam manifeſtatio ſuæ mentis facta coram Judice, quæ nullum requirit decretum, nec cauſæ cognitionem, ſed ſolum redigitur in ſcriptis a Notario, & poteſt fieri etiam extra locum Judicii. Clar. *q.* 15. *n.* 4. Limita in Principe, vel Duce: Item in donatione antidotali, vel remuneratoria, vel propter cauſam, uti nuptiarum, vel dotis; quia hæc non eſt proprie donatio, ſed ſolutio. Maſcard. *de prob. concl.* 560. Dian. *l. c. reſ.* 115. & DD. cit. Item in donatione cauſa mortis, vel facta Eccleſiæ. *DD. cit.* & Prat. ad Paſchal. *de patr. pot. p.* 1. *cap.* 4. *verſ. ad num.* 36. Debet autem inſinuari, licet fuerit facta pluribus ſucceſſive, ſed eodem tempore. Gabriel. *de donat. concl.* 1. *num.* 14. ubi *n.* 82. *&* 83. concluſionem principalem limitat, & excipit donationem juris quærendi. Scacc. *de Jud. lib.* 2. *cap.* 2. *n.* 290. Clar. *l. cit.* Diana *l. c. reſ.* 48. Plura vide apud *DD. cit.*

Sed quid, ſi donatio ultra 500. aureos facta non inſinuata, fuerit jurata? Reſp. eſſe validam. Gail. *lib.* 2. *obſ.* 39. *n.* 13. Fachin. *lib.* 3. *cap.* 83. Clar. *l. c. qu.* 18. Dian. *l. c. reſ.* 51. Bar. *in L. ſi quis. ff. de fidejuſſ.* Imol. *in cap. cum contingat, de jurejur.* Gomez *l. cit. n.* 8. Gabriel. *com. concl. tit. de donat. concl.* 1. *n.* 72. Et licet donatio non inſinuata, nec jurata non valeat, ut contractus, valeat tamen ut nudum pactum. Dian. *reſ.* 52. Bar. & Imol. *ll. cc.* & reddit tutum donatarium in conſcientia, ut non teneatur reſtituere. Dian. *reſ.* 53. Plura apud Gabriel. *de donat. concl.* 1. *per tot.* 32

Donatio, in qua fuerunt omiſſæ ſolemnitates ſtatutariæ pro forma inductæ, non valet. Cyriac. *contr* 10. *n.* 47. Andreol. *contr.* 166. Altograd. jun. *contr.* 96. *n.* 122. niſi fuerit realiter jurata corporali juramento, adeo ut verbale non ſufficiat. *DD. cit* de quo ultimo vide quæ diximus in verb. *contractus n.* 8. 33

Donatio facta a Novitio, vel Regulari Monaſterio, ceſſat, & revocatur propter exitum a Religione, & ſi tranſit ad aliam Religionem, acquiritur ſecundæ; quia talis donatio continet tacitam conditionem, *ſi in Religione perſeveraverit uſque ad mortem.* Cutell. & Menoch. *ſupra n.* 26. *citati.* vide Sylveſtr. *verb. Religio.* 4. *ſub n.* 10. Dec. *conſ.* 86. *nu.* 5. Surd. *conſ.* 445. *num.* 36. Capon. *diſc. for.* 278. *nu.* 18. Pellicion. *quæſt. illuſtr. q.* 21. *cap.* 10. quæ procedunt, cum donatio fit, non per legem, uti ob ingreſſum factum in Religione, & profeſſionem, nulla facta diſpoſitione, vel ob ea, quæ veniunt ad Regularem poſt Profeſſionem, ſed per ipſum ingredientem, uti novitium ante profeſſionem. De hac materia donationis Religioni factæ, ſive a Novitio poſt ingreſſum, ſive ante illum, illiuſque revocatione, vide Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *de Regular. cap.* 16. & poſt illud diverſas ejuſdem declarationes a Gallemart. collectas. Rot. *in una Romana donationis deciſ.* 586. *p.* 5. *rec. tom.* 2. Gratian. *deciſ. March.* 37. *per tot.* & ibi Addend. Garz. *de benef. p.* 11. *cap.* 9. *num.* 14. *ſeqq.* Cutell. *de donat. tom.* 1. *diſcurſ.* 2. *particul.* 3. *num.* 137. *ſeqq. & per tot.* qui alios allegant, apud quos etiam plura de renunciatione facta a novitio, ante, ſeu poſt ingreſſum; & apud Mant. *de ſucceſſ. legal. p.* 3. *q.* 13. *art.* 1. *a num.* 23. Et hujuſmodi donationes, ſeu renunciationes factæ ob futurum ingreſſum, non requirunt ſtatuti ſolemnitates, & hoc vel ex eo; quia dicuntur ob cauſam, vel quia ingreſſurus in Religionem habet liberam facultatem diſponendi de rebus ſuis, & ita etiam ſine ſolemnitatibus, ut in terminis dicitur *in annot. ad d. deciſ.* 586. *p.* 5. *rec. num.* 25. ubi citat Bero. *in cap. in præſentia.* 8. *num.* 155. *de probat.* Dec. *conſ.* 31. *num.* 3. Simon de Prat. *conſ.* 72. *num.* 8. & alii. Plura infra in verb. *Novitius.* 34

Donatio facta Monacho ea conditione, ut non acquiratur dominium rei donatæ Monaſterio, neque uſus, valet: quia rei ſuæ quilibet eſt moderator, & arbiter, & poteſt imponere ſuis rebus eam legem, quam vult. *L.* 10. *Cod. de pact.* Abb. *in cap. Monachi, de ſtat. Monach.* Et ſi ſuperior non conſentit, quod donatarius habeat talem uſum, donatio non valet. Ita Capon. *diſcept. for.* 197. *&* 278. vide Sylveſt. *in verb. Religio.* 8. *num.* 5. ubi Panorm. *in c. Monachi, de ſtat. Monach.* 35

Donatio facta a Virgine, vel Vidua pro faciendo monaſterio, ut in illo ipſa viveret, acceptante Epiſcopo, ſi velit nubere, poteſt revocari, non obſtante pacto, etiam jurato de non revocando; quia talis donatio 36

natin dicitur cauſa monis, ſcilicet profeſſionis in Religione; tum quia oblati, ſi recedant, recuperant ſua bona: tum quia non potuit ſibi auferre libertatem nubendi; tum quia donatio poteſt revocari ob ſupervenientiam liberorum uſque ad legitimam. Covar. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 19. licet ſit facta Eccleſiæ. Apud Capon. *diſc. for.* 287. ſed in Covar. *l. c.* hanc doctrinam non invenio.

37 Donatio facta ab Epiſcopo intra 20. dies ante obitum eſt nulla; quia præſumitur facta in fraudem Cameræ Apoſtolicæ, licet fuerit facta ad pias cauſas. Noguerol. *tom.* 1. *alleg.* 26. *num.* 259. apud Dian. *p.* 8. *tr.* 6. *reſ.* 88. Capon. *diſc. for.* 138. & hoc quoad forum externum, niſi ceſſet ſuſpicio fraudis, ſecus quoad internum. vide Dian. *l. c.* late Solorzan. *de Jur. Indiar. lib.* 3. *cap.* 10. *per tot.*

38 Donatio S. Pontificis de provinciis novi orbis facta Regi Hiſpaniæ, fuit valida. Borell. *de præſtant. Reg. Cathol. cap.* 46. Mart. *de Juriſd. cent.* 1. *caſ.* 24. *n.* 31. Dian. *p.* 6. *tr.* 4. *reſ.* 18. quia Indorum Reges fuerunt tyranni jure, & exercitio. Solarzanus *de Jure Indiarum. lib.* 2. *cap.* 23. *a num.* 68. *tom.* 1. ubi late.

39 Donatio facta a patre filiis naſciturtis, vel infantibus, notario maxime pro illis ſtipulante, valet, & hoc eo magis ſi fuit jurata. Tranched. *conſ.* 7. *a nu.* 5. *ubi DD.* Sperell. *dec.* 163. *num.* 89. Sanz. *de matrim. lib.* 1. *diſp.* 6. *num.* 15. Dec. *conſ.* 245. *num.* 3. Mantic. *de tacit. lib.* 13. *tit.* 6. *num.* 7. Theſ. *deciſ.* 70. *nu.* 2. *&* 15. late Merlin. *deciſ.* 404. *a numer.* 1. apud quos alii; etiam ante illorum acceptationem, ita ut donans illam exſpectare teneatur. *DD. cit.* ad tex. *in L. jubemus. in fin.* ibi: *niſi infantes ſint. C. de emancip. liberor. L. ſi quis operas. ff. de operis libert.* & ideo donans pœnitere non poterit. *DD. cit.*

40 Donatio facta a Principe filio intuitu meritorum patris eſt conferenda, & facta uxori intuitu meritorum mariti eſt mariti. DD. apud Clarum *in* §. *Donatio. quæſt.* 10. Sanz. *de matrim. lib.* 6. *diſp.* 26. Bonac. *de contract. diſp.* 3. *quæſt.* 13. nec contrarium tenet Mangil. *de imput. quæſt.* 24. *num.* 7. niſi id ſuadeant conjecturæ, Gabriel. *de Jure dot. concluſ.* 5. Peregrin. *de fideic. art.* 36. *num.* 110. Craſſ. *in* §. *legitima quæſt.* 23. Zachias *de Salario quæſt.* 53. *a num.* 22. Bellonius *de Jure accreſcendi cap.* 7. *quæſt.* 42. *num.* 155. *ſeqq.* ubi de bonis profectitiis filii, quod illa patri acquitantur, & cogi poſſit a patre filius illa acceptare. vide etiam *Legatus Principis.*

41 Donatio facta contemplatione certi matrimonii, & filiorum inde naſciturorum, cenſetur illis acquiſita uti filiis, non uti hæredibus. Capon. *diſc. for.* 332. & ideo in eorum præjudicium non poteſt gravari a ſponſis, vel conjugibus. Item *l. c. nu.* 5. & ſive affirmative, ſive negative contemplatione filiorum fuerit concepta, intelligitur de filiis primi matrimonii, & communibus. Capon. *diſc. for.* 63. & eſt irrevocabilis, nec expirat morte donatarii ante donantem. de quo vide late Bichium *dec.* 6. *&* 555. *n.* 2. *& per tot.*

42 Facta per litteras, acceptari non poteſt mortuo ſcribente, ſicuti neque facta per nuntium. *L.* 2. *ff. de donat.* §. *ſed ſi quis donaturus.* & ibi gloſſ. verb. *conſtat.* concorda quæ ſupra *num.* 16. vide etiam Mantic. *de tacit. lib.* 13. *tit.* 7. Sperel. *dec.* 170. *num.* 48. facta propter metum gravem non eſt ipſo jure irrita, ſed irritanda. Dian. *p.* 8. *tr.* 6. *reſ.* 129. ubi DD. pro, & contra. vide late Joſeph. Altograd. *contr.* 96. *a num.* 192. ubi etiam de metu reverentiali, & illius probatione &c.

43 Facta Cletico in fraudem fiſci, vel collectarum, non valet; In dubio vero non præſumitur facta in fraudem, niſi eſſet facta potius uni filio, quam alii, vel niſi donator retineret poſſeſſionem rei donatæ. Riccius *in prax. p.* 2. *reſ.* 431. Mant. *de tacit. lib.* 13. *tit.* 29. *per totum.* ubi plures ponit fraudis conjecturas, etiam in aliis caſibus. & DD. ut inſra *n.* 45.

44 Donatio, in qua adeſt pactum de non revocando, in ſubſtantialibus, dicitur donatio inter vivos. Rot. apud Rub. *dec.* 586. *p.* 5. *rec.* & ut ſupra *num.* 20. *&* 22. Noal. *de tranſmiſſ. caſ.* 45. *nu.* 10. ubi late hanc quæſtionem examinat. *ob L. ubi ita donator. ff. de donat. cauſa mort.* Illius revocatio an præſumatur ex ſuperveniente inimicitia? vide Menoch. *præſ.* 37. *lib.* 3. *a num.* 16. *ſeqq.* ubi late, & alios ponit caſus, in quibus hæc donatio præſumitur revocata, ad explicationem tex. *in* §. 1. *inſt. de donat.*

45 Facta ſervatis ſolennitatibus loci, in quo fit, valet, licet non fuerint ſervatæ ſolennitates loci, in quo ſunt bona donata. Mareſc. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 139. *num.* 7. ubi Rot. Indiſcreta, qua aliquis redigitur ad indigentiam, reſcinditur: non dicitur: vero indiſcreta, ſi donans ſibi reſervavit uſumfructum. Ciarl. *contr. for. capit.* 124. *numer.* 26. Dian. *p.* 8. *tr.* 6. *reſ.* 84. Magna, facta ſine cauſa, non dicitur ſpontanea, & ſine dolo. Ciarl. *l. c. n.* 28. Facta a reo capitalis criminis, non valet, ſecuta condemnatione. *L. poſt contractum. ff. de donat.* Dian. *p.* 8. *tr.* 6. *reſ.* 5. Facta filio, occaſione matrimonii an imputetur in legitimam, vide Theſaur. *deciſ.* 46. *num.* 11. Quando præſumatur ſuſpecta de fraude, vide Altograd. jun. *contr.* 96. *a n.* 167. Merlin. *dec.* 745. *num.* 23. Cyriac. *contr.* 10. *nu.* 86. *& contr.* 495. *num.* 15. ubi quod debeat capi omnis interpretatio, quam donationis, maxime in mulieribus, quarum genus eſt avariſſimum. Idem *n.* 17.

46 Donatio non obligat, ſi notabiliter mutetur ſtatus rerum. S. Thom. 2. 2. *q.* 110. *art.* 3. *ad* 5. Dian. *p.* 8. *tr.* 6. *reſ.* 105. Facta intuitu paupertatis, vel ſanctitatis, non valet, ſi illa non verificatur, ſed donata debent dari pauperibus. Dian. *loc. cit. reſ.* 109. Facta ob turpem cauſam, non valet ante peccatum; quia nemo poteſt obligari ad malum, ſecus poſt delictum ratione laboris impenſi. Dian. *loc. cit. reſ.* 102.

47 Donatio Conſtantini in facto probatur *ex can. Conſtantinus. diſt.* 96. Maria *de Juriſd. p.* 1. *cap.* 29. DD. apud Dian. *loc. c. reſ.* 136. Solorzan. *de Jur. Indiar. lib.* 2. *cap.* 22. *num.* 5. *tom.* 1. apud quos alii contra hæreticos.

48 Donatio Principis, etiam remuneratoria immoderata, non valet. *cap. intellecto, de jurejur.* Bar. *in L.* 3. *ff. quod vi.* Covar. *in cap. quamvis,* §. 2. *de pact. in* 6. *p.* 2. *num.* 4. *verſ. quod autem Rex.* apud Dian. *l. c. reſ.* 123. maxime quæ offendit Rempubl. Corſet. *de poteſt. Reg. q.* 4. & DD. *cit.* quia bona ſunt ſuo modo coronæ vinculata ad defenſionem Reipublicæ; nec juramento firmatur. Felin. *in cap. ad audientiam, de præſcr.* Abb. & tex. *in d. cap. intellecto, de jurejur.*

49 Late interpretatur contra donantem, maxime ſi fuit facta perſonæ conjunctæ, & latius interpretatur quam legata, & ultimæ voluntates. Ciarl. *contr. for. c.* 54. *n.* 9. *&* 16. Alimentorum non ceſſat, licet alimentandus alimenta aliunde habere poſſit, niſi aliud ex verbis donantis conſtaret, arg. eorum, quæ tradit Surd. *de aliment. tit.* 7. *q.* 14. *n.* 5. *& quæſt.* 15. *n.* 27.

50 Non probatur ex tractatu, neque præſumitur ex numeratione pecuniæ alicui facta, & potius error, & fatuitas præſumitur, quam donatio; omnis præſumptio ſumitur, ut excludatur donatio. tex. *in L. cum de indebito. ante med. ff. de probat.* Surd. *l. c. tit.* 6. *q.* 1. *a num.* 6. late Barboſ. *axiom. verb. donatio. num.* 13. & ſi dubitatur de qualitate donationis, illa præſumptio ſumitur, quæ eſt favorabilior, quæ ut plurimum relinquitur arbitrio Judicis, attenta perſonarum qualitate. Vide Fachin. *lib.* 2. *contr. Jur. cap.* 53.

51 Donatio non vitiatur per læſionem, ſed per fraudem, vel dolum. Ciarl. *contr. for. cap.* 124. *num.* 22. ubi inter alios Altograd. *conſ.* 5. *nu.* 81. *lib.* 1. & Andreol. *contr. for.* 6. & quando conſideretur in donatione læſio, vide Eſcobar. *de ratiocin. p.* 2. *cap. vel comp.* 6. *ſub num.* 12. Paſchal. *de patr. pot. p.* 1. *cap.* 8. *n.* 56. & generaliter læſio non conſideratur in contractibus, in quibus non datur aliquid hinc inde: Gratian. *diſc. for. cap.* 951. *n.* 25. *&* 27. ubi de contractibus, in quibus exercetur liberalitas.

52 Donatio facta a marito ſene, vel ignobili, uxori nobili, vel juveni, valet. Dian. *p.* 8. *tr.* 6. *reſ.* 29. Clar. *in* §. *donatio. q.* 9. Tuſc. *litt. D. col.* 691. Tiraquel. *de nobil. cap.* 18. Berlich. *p.* 2. *concl.* 15. quia talis donatio eſt remuneratoria. Paſchal. *de patr. pot. p.* 1. *cap* 4. *n.* 45. Gomez. *var. tom.* 2. *cap.* 4. *num.* 23. *verſ. dubium.* quod tamen admittit Clar. ſi fiat in actu donationis, ſecus vero poſt matrimonium contractum.

53 Donatio Juriſpatronatus alteri facta a patrono, cum conſenſu, & auctoritate Vicarii, non habentis ſpeciale mandatum ab Epiſcopo, non valet. Riccius *in prax. var. reſ. p.* 2. *reſ.* 469. quia donatio Juriſpatronatus ſine conſenſu Epiſcopi non valet. Si tamen ſubſequatur,

revali-

tevalidatur in præjudicium conſentientis, non vero in præjudicium tertii, juxta Riccium *in prax. præſtandi conſenſum. reſ.* 289. *par.* 3. ſufficit autem conſenſus tacitus, uti ſi donatio fieret in præſentia Epiſcopi. *Idem reſ.* 291. *par.* 3. ubi plura. quod tamen limitare videtur *in d. reſ.* 469. quando translatio ſit de Laico in Laicum.

54 Donatio non probat Juriſpatronatus ſpectare ad donatarium, niſi conſtet de Jure donatoris ad tradita per gl. & DD. *in L. cum res. Cod. de prob.* Riccius *de noviſſimis prob. Jureſpat. reſ.* 232. apud Ciarl. *contr. for. cap.* 107. *num.* 75. ubi etiam Mantic. *deciſ.* 198. *num.* 1. Boer. *deciſ.* 42. *n.* 25. & alii.

55 Donata propter ſponſalitiam largitatem in præmium virginitatis, ſi donataria non eſt virgo, non ſunt reſtituenda in conſcientia. DD. apud Sanch. *de matr. lib.* 6. *diſp.* 27. *n.* 4. Dian. *p.* 8. *tr.* 6. *reſ.* 25. quia ſola virginitas non eſt cauſa finalis donationis; quamvis aliqui apud eoſdem teneant contrarium.

56 Donata inter vivos, non veniunt in reſtitutione fideicommiſſi; quia gravatus non reſtituit ea, quæ erat habiturus alio exiſtente hærede: Idem eſt, ſi donatio fuit inter vivos, ſed non valuit, morte tamen fuit confirmata, niſi teſtator nominatim in bonis donatis conſtituiſſet fideicommiſſum. *L. ſequens quæſtio. ff. de leg.* 2. Fuſar. *de ſubſtit. q.* 646.

57 Donans pactum, vel modum donationi adjectum in favorem alterius, poteſt re integra revocare, eo etiam invito. Fachin. *lib.* 8. *contr. jur. cap.* 89. ubi Bar. *in L. qui Romæ. ff. de V. O.* quamvis ipſe Fachin. contrariæ adhæreat, per regulam, *quod ſemel placuit* &c. & alias rationes, quas ibi vide.

58 Donatarius cui fuit revocata donatio ob ingratitudinem, non tenetur reſtituere. niſi fructus perceptos poſt motam litem, non vero perceptos ante revocatam donationem. Paſch. *de patr. pot. p.* 1. *cap.* 8. *num.* 109. Ante acceptationem, vel ratificationem, non acquirit jus in re, neque dominium, ſed tantum jus ad rem, & actionem. Sperel. *dec.* 171. *num.* 24. Mantic. *de tacit. lib.* 13. *tit.* 7. *n.* 25. Sperel. *dec.* 168. *num.* 55. & ſi res donata fuit alteri vendita, non poteſt illam ab emptore repetere per Sperel. *dec.* 171. *a n.* 62. ſed vide dicta ſupra *num.* 16. & *DD. ibid. cit.* niſi emens ſciverit. Secundus donatarius præfertur primo, ſi ſecundus donatarius prius acceptavit, non primus. Sperel. *l. c.* licet cæteris paribus primus ſit præferendus. Bich. *dec.* 133. *nu.* 17. Clar. *in §. donatio. q.* 13. Gabr. *de empt. concl.* 2. *nu.* 8. quæ vel maxime procedunt, ſi ſecundo donatario ſit poſſeſſio tradita. *DD. cit.*

59 Donatarius, cui fuit donatum a perſonis prohibitis, & ideo nulliter, non tenetur ad reſtitutionem, antequam repetatur a Curatore, vel minore per beneficium reſtitutionis in integrum. Dian. *p.* 8. *tr.* 6. *reſ.* 7. Sanch. *de matr. lib.* 6. *diſp.* 38. *nu.* 31. An poſſit per donantem fideicommiſſio gravari, vide infra Verb. *Subſtitutio.* & tex. *in L. ſequens quæſtio. ff. de legat.* 2.

60 Donatarius omnium bonorum, cum reſervatione certæ ſummæ, de qua donator teſtari poſſit, ſi idem donator non teſtatur, non ſuccedit in illa ſumma, ſed hæredes; ſecus ſi donator ſibi reſervavit facultatem teſtandi ſuper certa ſumma capienda ex bonis donantis; tunc enim ſi non teſtatur, eſt donatarii. Pajarel. *exped.* 46. *num.* 5. Theſ. *dec.* 97. *n.* 3. Tenetur alere donantem pro rata fructuum. Clar. *in §. donatio. q.* 21. Coſta *de ratione rata q.* 98. Surd. *de alim. tit.* 1. *q.* 48. *per tot.* ubi late de hac materia, & quando ob recuſata alimenta donatio revocari poſſit, tam a donatario, quam ab ejus hærede, & an teneatur alere filios donantis, vide Surd. *l. c. quæſ.* 49. affirmantem. Et donator tenetur probare hanc recuſationem. de quo vide Surd. *l. c. nu.* 55. & 60. *ſeqq. d. quæſ.* 48.

61 Non poteſt agere vivente donatore pro conſecutione rei donatæ, quando effectus donationis fuit collatus poſt mortem donantis. *L. cum qui Kalendis. §. fin. ff. de V. O.* Peregr. *de fideicom. art.* 41. *num.* 4. Boer. *dec.* 354. *num.* 13. Cavaler. *dec.* 486. *num.* 4. apud Bich. *dec.* 38. *num.* 5.

62 Donatarius particularis non poteſt conveniri a creditoribus donantis actione perſonali. Bich. *dec.* 305. *n.* 25. minus reali, ſi ſuper bonis donatis fuit conſtitutum particulare fideicommiſſum, quod non cadit ſub hypothecis creditorum donantis. Idem *num.* 26.

63 Donatarius tenetur adimplere onera donationi adjecta, licet excedant fructus bonorum donatorum; quia de ſuo præſtare debet, qui aliena tanti æſtimavit. Bichius *dec.* 588. *nu.* 6. dummodo ſciverit onera adjecta, maxime, quando donatio non conſiſtit in quantitate, vel re particulari, ſed in re univerſali. Ibidem *n.* 7. & 10.

64 Donatarius univerſalis tenetur ſolvere debita donantis ante donationem contracta, maxime cum in inſtrumento donationis illa fuerunt accolata. Bich. *dec.* 618. *num.* 14. & 15. An vero creditores donantis ex pacto donationi adjecto, quod donatarius teneatur ſatisfacere dictis creditoribus, iidem acquirant jus, & actionem contra dictum donatarium, vide Salgad. *in labyrint. creditor. p.* 2. *cap.* 26. *a num.* 15. ubi late negativam comprobat, ſed quod teneantur convenire emptorem, cui contra donatarium competet actio ad pacti obſervantiam, ubi tamen ampliat, & limitat, quem vide & concordat doctrinam Strach. *de decoctor. p.* 5. *num.* 9. *fol.* 380. *ibidem.* Gratian. *diſc. for. cap.* 532. *num.* 1. Tiraquel. *de retract. lignag. §.* 1. *gloſ.* 14. *n.* 114. & 116. Mangil. *de evict. q.* 49. *num.* 22. & *quæſ.* 51. *num.* 17. & aliorum ad tex. *in L.* 2. *C. de hered. & act. vend. L. cum reſ.* 22. *C. de donat. L.* 2. *C. de cond. ob cauſam L.* 2. *C. de pactis.* & alios. In donatione pura acquirit poſſeſſionem ab initio per clauſulam *conſtituti.* Bich. *dec.* 426. *nu.* 3. arg. tex. *in L. quod meo. ff. de acquir. poſſ.* & vigore dictæ clauſulæ eſt manutenendus, pendente lite ſuper nullitate ejuſdem donationis. *ibid. num.* 7. Rot. *deciſ.* 270. *n.* 1. *p.* 1. *rec.* niſi ex probationibus factis Judici conſtaret de nullitate donationis, ita, quod non egeat ulteriori indagine: ſecus tamen ſi nullitas non eſt probata, ſed probanda; tunc enim rejicitur ad petitorium. *ibid. n.* 8.

65 Donatio facta lite pendente rei litigioſæ, & ſic in fraudem, non ſubſiſtit. *arg. cap.* 2. *de alien. judic. mutand. cauſ. fact.* ubi de alienatione facta Laico in Clericum animo mutandi judicium &c. niſi ſit facta a patre filio pro ſacris Ordinibus ſuſcipiendis, ſeu pro titulo ad normam S. Concil. Trid. quia tunc illa cauſa tollit ſuſpicionem fraudis, & ſuſtinet donationem etiam lite pendente factam. Rot. coram Cerro *deciſ.* 6. *num.* 9. & 10. *inter ejus ſelect.* & citat. Abb. *in d. cap.* 2. *num.* 10. *circa med. verſ. ſi autem ceſſio fiat Clerico.* ad tex. *in L. non ſolum §. ſi quis autem. ff. de alien. Judic. mut. cauſ. fact.*

66 Antequam donatarius rei emphyteuticæ, quæ eidem fuit donata Domino directi irrequiſito, quod fieri poteſt per DD. ſtatim citandos, accipiat ejuſdem rei poſſeſſionem, debet obtinere conſenſum ejuſdem domini directi, alias eſſet locus devolutioni. Ludoviſ. *deciſ.* 520. *n.* 1. & 2. ubi Bal. *in L. fin. num.* 6. *C. de Jur. emphyt.* Imol. *in cap. potuit. nu.* 11. *de locat.* Clar. *in §. emphyteuſis. quæſ.* 25. *verſ. arbitror.*

DOS.

Praxis Dotis.

1 Dos, alia eſt profectitia, alia adventitia. Illa eſt, quæ venit a patre, vel alio aſcendente per lineam maſculinam, qui dotare tenentur, vel quæ datur ab extraneo intuitu patris, vide late Mantic. *de tacit. lib.* 12. *tit.* 8. *per tot.* Hæc eſt, quæ venit ab extraneo. Bonac. *de contr. diſp.* 3. *q.* 11. *pun.* 1. late Mant. *tit.* 9. Profectitia, revertitur ad patrem, vel dotantem, niſi mulier fuerit emancipata. *L. un. §. cum autem. Cod. de rei uxor. act. L. dos a patre. Cod. ſolut. mat.* Bonac. *l. c.* Licet filia moriatur relictis filiis; quia filius in patria poteſtate conſtitutus non habet hæredem, nec poteſt teſtari. Sed quidquid ſit de jure communi in hac quæſtione valde controverſa, de conſuetudine vulgari, per totum mundum contrarium ſervatur, nempe, quod dos ad ipſos filios, non autem ad patrem, ſeu dotantem pertineat, mortua uxore. Ita Mareſc. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 42. *num.* 1. quod æquiſſimum vocat Theſaur. *deciſ.* 190. *a num.* 6. cui favet Rot. magiſtralis *in deciſ.* 708. *p.* 1. *rec.* quidquid ſit, quando matrimonium diſſolvitur per mortem viri. de quo vide cit. Rot. tunc patri faventem; & aſſerenti, prædictam conſuetudinem in aliquo loco non ſervari, incumbit onus probandi. Mareſc. *loc. cit. num.* 2. citans Odofred. *in L.* 3. *§. utram. ff. de minor.* & *in L. jure ſuccurſum. ff. de jur. dot.* vide etiam Mantic. *de tacit. d. lib.* 12. *tit.* 8. *n.* 23.

Dos,

2 Dos, alia dicitur æſtimata; alia inæſtimata; æſtimata, alia eſt, quæ fuit æſtimata æſtimatione faciente venditionem, alia, non faciente venditionem. Illa eſt, cum dos ita æſtimatur, ut marito tradatur tanquam vendita eo pretio, quo caſu dominium acquiritur marito ſecuto matrimonio, & ad ipſum pertinent commodum, vel incommodum rei. *L. cum fundus. ff. locati*. Iſta eſt, cum dos non ita æſtimatur, ut res dotalis detur marito tanquam vendita, ſed ſolum, ut ſciatur valor rei, & ut illa pereunte culpa mariti, ſciatur, quantum maritus reſtituere teneatur; & tunc dominium dotis remanet apud uxorem (quæ procedunt etiam in mobilibus) & commodum, vel incommodum rei ſpectat ad uxorem cum omni periculo. Mantic. *de tacit. lib.* 12. *tit.* 28. *a num.* 17. Seraph. *deciſ.* 568. Merlin. ubi Rot. *dec.* 517. Bonac. *de contr. diſp.* 3. *q.* 11. *pun.* 1. Capon. *diſc. for.* 347. *&* 348. Covar. *pract. qq. cap.* 28. ubi quando præſumatur æſtimatio facere venditionem, Fontanel. *de pact. nupt. tom.* 2. *gl.* 8. *clauſ.* 13. *num.* 30. & quando æſtimatio faciat venditionem, vide *Æſtimatio. n.* 9. *&* 11. & Mantic. *de tacit. d. tit.* 28. *per tot.*

3 Dos æſtimata æſtimatione faciente venditionem, non eſt reſtituenda eadem in ſpecie, ſed tantum ejus æſtimatio, vel pretium, juxta valorem præſentem. *L. plerumque. ff. de Jur. dot. L. quoties. Cod. eod.* & tunc maritus habet optionem rem, vel ejus pretium reſtituendi. *cit. L. plerumque. §. ſi res.* & ibi gloſſ. Bonac. *l. c.* cum vero eſt æſtimata æſtimatione non faciente venditionem, ipſa eſt reſtituenda in individuo, non pretium: & hæc, licet conſiſteret in mobilibus, non poteſt alienari ſine conſenſu uxoris, quæ eſt domina dotis quoad proprietatem. *L. ſi ex lapidicinis. ff. de Jur. dot.* Bonac. *l. c. pun.* 6. *& DD. cit.* in verb. *Æſtimatio, a n.* 9.

4 Dos debetur a patre filiæ etiam ſpuriæ innuptæ loco alimentorum, congrua tamen, & non exceſſiva, de quo vide infra in verb. *Pater.* & ſi exceſſiva fuit relicta, poteſt per hæredem reduci ad legitimum modum. Lup. *in cap. per veſtras. not.* 3. *de donat. inter. vir. & uxor.* Covar. *de ſponſal. p.* 2. *cap.* 8. *§.* 6. *n.* 12. Gabr. *de alimen. concl.* 1. *n.* 9. *&* 15. Gratian. *diſc. for. cap.* 472. *num.* 4. & talis dos non tranſit ad ſpuriæ filios, ſed revertitur ad hæredes donantis, nec de illa filia ſpuria poteſt diſponere. Gabr. *l. c. num.* 39. niſi pater aliter diſpoſuiſſet, quod dos data tranſiret ad hæredes. Gabriel. *n.* 40. vel niſi ſtatutum aliter diſponat. Idem *numer.* 41. Lup. *de illegit. commer. cap.* 2. *§.* 1. quia filii ſpuriæ ſunt alendi a patre ſuo, non a matre. Ciarl. *cap.* 7. *n.* 56. & quod dos congrua ſuccedat loco alimentorum, vide Mareſc. *lib.* 2. *var. reſ. c.* 83. *num.* 34. *&* 35. ubi quod ſecundum illa taxetur.

5 De Jure non debetur a patre filiæ aliunde diviti, ſicut nec alimenta. Fachin. *lib.* 10. *cap.* 38. Bar. *in L. mulier. ff. ad Trebell.* nec luxurioſe viventi ante 25. ætatis annos completos. Sanch. *de matr. lib.* 4. *diſp.* 24. *num.* 5. ſecus poſt 25. annum. vide late Antonel. *de tempor. legal. lib.* 2. *quæſt.* 84. *numer.* 6. ubi plures ponit caſus, & DD. apud Bonac. *in Decalog. diſp.* 6. *q. un. §.* 2. *pun.* 5. *n.* 7. ſed, quod regulariter dos debeatur filiæ etiam diviti, vel aliunde etiam habenti alimenta, decidit Rot. apud Bich. *dec.* 350. *num.* 47. Sanch. *de matr. loc. cit. diſp.* 26. *n.* 5. Peregrin. *de fideicommiſſ. art.* 42. *num.* 68. Rot. apud Farinac. *inter ejus ſelect. in p.* 1. *tom.* 1. *deciſ.* 66. *num.* 5. quia onus dotandi filias, quamvis aliunde habentes, uti annexum bonis, tranſit cum ipſa hæreditate. Caſtr. *conſ.* 80. *n.* 1. *lib.* 1. Roll. *conſ.* 85. *n.* 26. *libr.* 1. Rot. *dec.* 66. *n.* 5. *p.* 1. & *dec.* 28. *nu.* 2. *&* 3. *p.* 5. *rec.* an debeatur dos nubentibus contra voluntatem Parentum, vide Sanch. *de matr. l. c. diſp.* 26. & in verb. *Pater.*

6 Porro dos vere non eſt, nec dici poteſt ante matrimonium; quia marito datur, non uxori. *L.* 1. *ff. de Jur. dot.* Ciarl. *contr. for. cap.* 45. *n.* 30. Ludoviſ. *dec.* 346. *n.* 5. *L. fin. C. de donat. ante nupt.* poteſt tamen conſiſtere ſine matrimonio ſecundum communem uſum loquendi; & ſic poteſt mulier dici dotata, antequam nubat. Unde ſolet dici, talis puella habet bonam dotem. de quo Ciarlin. *l. c. & cap.* 167. *ante num.* 22. Mangil. *de imput. q.* 57. *num.* 39. Merlin. *de legit. lib.* 3. *tit.* 1. *q.* 8. *n.* 47. itaque intellige concluſionem quoad formam dotis, & ejuſdem privilegia; quoad effectum vero tranſmiſſionis & aliorum dos poteſt dici etiam ante matrimonium; nam ad hunc effectum ſufficit, quod fuerit deſtinata; quia tunc ſubrogatur legitimæ. Mantic. *de conject. lib.* 11. *tit.* 23. Ciarl. *c.* 167. *n.* 4. Noal. *de tranſmiſſ. cap.* 17. *n.* 18. &

7 Licet dos relicta in ſtipulatione, vel promiſſione, ſi filia moriatur ante matrimonium, non tranſmittatur; quia habet in ſe conditionem „ *ſi matrimonium ſequatur*, & non poſſit dos eſſe ſine matrimonio, & licet ſoluta poſſit condici, & repeti, maxime ſi fuit relicta ab extraneo. Noal. *l. c.* tamen ſi uſus loquendi obtinuit, quod dos deſtinata dicatur patrimonium, & facultas &c. puellæ, tranſmittitur. Idem *l. c. & caſ.* 18. & dicitur pure legata. Menoch. *lib.* 4. *præſ.* 146. *a n.* 40. Mant. *de conject. libr.* 11. *tit.* 23. Ciarl. *cap.* 167. *n.* 22. Mangil. & Noal. *ll. cc.* & Cyriac. *contr.* 72. *num.* 36.

8 Et dos, maxime in bonis fideicommiſſi, non debetur mulieri ante nuptias, nec illa tranſmittitur ante nuptias ad mulieris hæredes. Petra *de fideicom. qu.* 8. *n.* 449. Peregr. *de fideicom. art.* 42. *num.* 42. *verſ. ſed hic.* Menoch. *lib.* 4. *præſ.* 189. *n.* 154. Ciarl. *capit.* 62. *n.* 9. & an poſſit detrahi ex fideicommiſſo, cum mulier alias eſt dives? vide Tranchedin. *conſ.* 55. *per tot.* Peregrin. *l. c. a n.* 68. negantes. Rot. *recent. deciſ.* 66. *n.* 3. apud Farinac. *inter ejus ſelect. p.* 1. *tom.* 1. ubi quod inſufficientia dotis deberet probari a muliere tanquam fundamentum ſuæ intentionis. *& deciſ.* 737. *p.* 1. *diverſ.* & apud illos alii.

9 Dos tamen deſtinata pro maritaggio puellarum debetur, licet fiant moniales; quia tales dicuntur nuptias celebraſſe. *§. ſed & hoc præſenti. auth. de ſanctiſſ. Epiſc.* Bar. & DD. *in auth. niſi rogati. Cod. ad Trebel.* Bal. novel. *tr. de dote. p.* 6. *privil.* Mantic. *de conject. lib.* 11. *tit.* 23. Sanch. *de matr. lib.* 1. *diſp.* 33. *n.* 29. Fontanel. *de pact. nupt. tom.* 2. *clauſ.* 5. *gl.* 1. *nu.* 59. Capon. *diſc. for.* 318. Menoch. *de præſ. lib.* 4. *præſ.* 148. *num.* 16. Rot. *deciſ.* 130. *p.* 1. *rec.* Limit. ſi dos, vel legatum fuit relictum per talia verba, ex quibus deducatur, mentem teſtatoris, vel dotantis fuiſſe dotare maritandam carnaliter, quia tunc ceſſat præſumptio, qua nititur concluſio. Maſtril. *dec.* 153. *& DD. cit.* dummodo tales conjecturæ reſultent ex ipſis verbis teſtatoris. Sed vide, quæ dicemus infra in verb. *Legatum.* §. 1.

10 *D*os data puellæ pro ingreſſu Religionis, ſi illa moritur ante profeſſionem, non quæritur Monaſterio, ſed proximioribus puellæ. Menoch. *conſ.* 396. Riccius *in prax. p.* 2. *reſ.* 138. ubi videre poteris rationes pro, & contra.

11 Dos Monialis non debet manere apud conſanguineos, vel dotantes, nec Epiſcopus debet id permittere, licet de Jure fieri poſſet, ſed debet deponi apud Mercatorem, vel aliam perſonam idoneam, qui illam ſolvat Monaſterio, quando Monialis profeſſionem emiſerit. Ut declaravit S. Congr. apud Speteľ. *deciſ.* 84. *numer.* 61. Et Quaranta *in ſum. Bullar. verb. monaſteria monial. in fin.* & apud Barboſ. *ut ſtatim infra.* Et ſi monialis eſt ſupranumeraria, illa debet impendi in tot fundis, vel emptione cenſuum: ſi vero eſt intra numerum, poteſt expendi pro uſibus communibus Conventus. *DD. cit.* & debet ſolvi in ære, non in bonis. Barb. *de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *capit.* 44. *ubi S. Congr. a n.* 31. *ſeqq.*

12 Dos congrua debet judicari ſecundum qualitatem dotantis, dotatæ, & mariti. Item ſecundum conſuetudinem Regionis, & numerum filiorum. *L. ſi filiæ.* 41. *ff. de leg.* 3. Mangil. *de imput. q.* 161. *nu.* 4. Surd. *de alim. tit.* 1. *q.* 10. *n.* 20. Rot. apud Merlin. *dec.* 293. *a nu.* 6. *&* 9. ubi quod non ſit neceſſario regulanda a quantitate legitimæ. Peregrin. *de fideicom. art.* 42. *nu.* 78. Theſ. *deciſ.* 192. *num.* 1. late Mantic. *de tacit. lib.* 12. *tit.* 21. *num.* 4. Antonel. *de tempor. legal. libr.* 2. *cap.* 98. *num.* 36. alias dicitur congrua, quæ abſorbet quintam, vel ad ſummum quartam partem patrimonii dotantis, aliter dicitur exceſſiva. Bal. novel. *de dote p.* 7. *privil.* 17. apud Ciarl. *cap.* 7. *num.* 44. licet non ſufficiat pro alimentis. Surd. *l. c.* Mangil. *l. c. q.* 160. Et cenſetur congrua, licet ſit minor legitima; quia pater præſumitur capere optimum conſilium pro filiis. Ciarl. *l. c. n.* 49. in dubio tamen. Capon. *diſc. for.* 106. Mareſcot. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 69. *num.* 27. qui

vult,

vult, non debere eſſe minorem legitima cum multis, quos citat, attenta tamen Regionis conſuetudine. Pajatell. *annot.* 90. & Cyriac. *controv.* 507. *num.* 9. & an ad hoc attendatur tempus dotis datæ, an vero tempus mortis patris dotantis, vide Peregr. *l. c. num.* 40. *& art.* 36. *a num.* 17. Antonel. *l. c. num.* 25. qui dicunt, attendi tempus mortis. Menoch. *de arbitr. caſ.* 149. *a num.* 15. qui conſiderat tempus conſtitutæ dotis & late Ciarl. ut infra *num.* 21. *&* 41. Et congrua monialis dicitur, quæ congruit Monaſterio. Riccius *in prax. p.* 2. *reſ.* 347. ubi quod dicatur congrua, etiamſi aliæ ſorores, quæ carnaliter nupſerunt, plus obtinuerint. Vide etiam Ludoviſ. *deciſ.* 63. *per tot.* & infra verbo *Legatum*.

13 Dos proprie dicitur, quæ eſt promiſſa. DD. apud Fachin. *lib.* 10. *contr. Jur. cap.* 24. Relicta titulo inſtitutionis, tranſit ad hæredes. Mangil. *de imput. q.* 57. *num.* 31. Noal. *de tranſmiſ. caſ.* 17. *num.* 23. Menoch. *lib.* 4. *praſ.* 146. *n.* 41. Ciarl. *cap.* 167. *& DD. cit.* Dicitur pure relicta, non facta mentione alimentorum. Mant. *de conject. lib.* 11. *tit.* 23. Ciarl. *l. c. num.* 21. ubi quod dotis legatum ſit pium.

14 Dos non ſuccedit loco legitimæ, quando ſtatutum excludit filias ſimpliciter, & poſtea mandat dotari. Si vero non excludit ſimpliciter, ſed tantum dotatas, tunc ſuccedit loco legitimæ. Peregr. *de fideicom. art.* 38. *num.* 23. Graſſ. *in §. legatum q.* 28. Mateſc. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 10. *num.* 12. apud quem Rot. & Rot. poſt Pajatel. *dec.* 5. *n.* 9. Surd. *de alim. tit.* 3. *q.* 1. *num.* 73. Merlin. *de legit. lib.* 3. *tit.* 1. *q.* 8. *a num.* 9. Ciarl. *l. c. num.* 11. dos vero, quæ ſuccedit loco legitimæ, debetur abſque omni conditione, & gravamine. *DD. mox cit.* & Fuſar. *de ſuſtit. q.* 297. *num.* 1. Tranchedin. *conſ.* 57. *num.* 1. neque poteſt gravari fideicommiſſo. *DD. cit.*

15 Dos, quod ſit debitum voluntarium, tam reſpectu mariti, cum potuerit abſtinere a nuptiis, & ab initio ſe non obligare, quam hæredum, qui voluntarie ſe ingerunt in hæreditate, cum aliis tenet Mantic. *de conjectur. lib.* 10. *tit.* 2. Ciarl. *cap.* 189. *num.* 22. Bar. & DD. in *L. qui dotem ff. ſol. matr.* quod vero ſit debitum neceſſarium, tam reſpectu patris, quam hæredum, defendunt multi apud Ciarl. *l. c.* Tuſc. *litt. L. concl.* 141. Grat. *diſc. for. cap* 198. *a num.* 1. quos vide, ad videndum an legatum ſit cum dotis debito compenſandum; & de Luca ad d. Gratian. *l. c. per tot. animadverſ.* ubi quot modis debitum dicatur neceſſarium, maxime in dote. Et diximus etiam in verb. *compenſatio*.

16 Dos, cum eſt conſtituta in certa quantitate, cætera cenſentur data tui paraphernalia. Bal. *in L. nulla. Cod. de Jur. dot.* Fatin. *dec.* 72. *num.* 4. *p.* 2. Dec. *conſ.* 521. *num.* 10. ſi tamen ex ſe non valeret contractus paraphernalium, veſtiretur a contractu dotis, cui adhæret, niſi diverſo tempore id fiat. Vide Ciarl. *cap.* 9. *a num.* 68.

17 Dos conſiſtens in pecunia, vel mobilibus, ſoluto matrimonio, reſtitui debet poſt annum a die obitus. *L. un. §. cum autem. verſ. exactio. Cod. de rei uxor. act.* Surd. *de alim. tit.* 1. *q.* 45. *nu.* 3. Sperel. *dec.* 176. *nu.* 9. Bonac. *de contr. diſp.* 3. *q.* 11. *pun.* 8. Et quam pater ſibi, & hæredibus ſuis reſtitui, & filiæ ſtipulatus eſt, patri eſt reſtituenda. Conciol. *alleg.* 20. *num.* 5. quia dos data per patrem ad eum redire debet. *L. dos a patre.* 4. C. *ſol. matr.* Theſ. *dec.* 190. *num.* 2. Gratian. *diſc. for. cap.* 556. *num.* 33. Rota *dec.* 329. *num.* 7. *par.* 5. *recent.* & ut ſupra *num.* 1. An ſit reſtituenda mulieri, antequam reddat rationem tutelæ, vide Paſqual. *de patr. pot. p.* 3. *cap.* 10. *num.* 43.

18 Dos ſoluta partim in pecunia, partim in fundo æſtimato, debet reſtitui in pecunia. Fachin. *lib.* 12. *cap.* 74. Covar. *pract. quaſt. cap.* 28. Et quando non poteſt reſtitui in pecunia, reſtituitur in bonis, & quidem ſecundum æſtimationem, & non cum beneficio *pluris*. Eccleſ. *obſ. for.* 144. *num.* 9.

19 Dos accepta a Patre, & filio, ab utroque debet reddi pro rata, niſi adſit obligatio inſoliditatis. Campeg. *de dot. q.* 169. Bal. novel. *de dote p.* 7. *privileg.* 38. Coſta *de ratione rata q.* 21.

20 Dos eſt cauſa efficiens donationis propter nuptias; nam dos, & contrados ſunt correlativa. Mant. *de tacit. lib.* 20. *tit.* 2. Tuſc. *litt. J. concl.* 199. Ciarl. *cap.* 9. *a num.* 35. & DD. apud eoſdem, & ſi non fuit ſoluta, uxor non lucratur donationem propter nuptias, Vide *Donatio. num.* 15.

21 Dos non augetur, auctis facultatibus dotantis. Ciarl. *cap.* 97. Sicut non diminuitur illis diminutis. Coſta *de portion. rata. q.* 103. Bal. novel. *de dot. p.* 1. *privil.* 17. contrarium tenent Peregrin. & Antonel. *ſup. cit. nu.* 12. & apud illos alii.

22 Quod dos data filiæ unius ex ſociis omnium bonorum ſit extrahenda ex communi maſſa, & ſit imputanda in portionem partis tempore diviſionis, tenent aliqui apud Fachin. *lib.* 12. *cap.* 13. inter quos Gabr. *de Jur. dot. concl.* 2. *num.* 3. Contrarium tenent, quod nempe in portionem patris non ſit imputanda. Natta *conſ.* 91. *lib.* 1. Rol. *conſ.* 91. *lib.* 1. Menoch. *de arbitr. caſ.* 127. *num.* 3. Fachin. *lib.* 8. *cap.* 4. eo quod videatur ſoluta ex communibus bonis.

23 Dos promiſſa a patre, & matre, præſumitur ſoluta, concurrente lapſu temporis. Rot. apud Merlin. *dec.* 485. *num.* 5. Menoch. *lib.* 3. *praſ.* 135. *num.* 3. Rota apud Ludov. *dec.* 468. *num.* 8. & faciunt tradita ſupra in verb. *debitor. num.* 19. *&* 20. In probatione non eſt privilegiata, nec probatur per tractatum. Ciarl. *cap.* 82. *a num.* 16. ubi plura.

24 Dos relicta ſub modo, eſt pura, & ſtatim debetur, ac tranſmittitur, dummodo mulier caveat de nubendo, vide Noal. *de tranſmiſ. caſ.* 17. *num.* 37. Idem, ſi fuit relicta, ut nubere poſſit. An promiſſa intuitu matrimonii, eo non ſecuto, debeatur, vide Paſqual. *de patr. pot. p.* 1. *cap.* 4. *n.* 72. *&* 84. *ſeqq.*

25 Dos conſtituenda Virgini pro ejus defloratione, tranſmittitur ad ejus hæredes, ſeu actio pro ea conſtituenda, quia non eſt tam dos, quam intereſſe deflorationis. Noal. *loc. cit. caſ.* 19. *num.* 24. ubi Cancer. *var. reſ. lib.* 3. *cap.* 11. *num.* 132. Tex. *in L. dies cautioni §. ult. ff. de dam. infect.* en vero tranſmittatur etiam contra hæredes, vide Noal. *loc. cit.* affirmantem abſolute de Jure Canonico; & dos debet conſtitui juxta facultatem ſtuprantis, & qualitatem ſtupratæ. Noal. *l. c.* & diximus alibi.

26 Dos debetur a die interpellationis, Seraph. *dec.* 1423. Mant. *deciſ.* 171. An compenſetur cum legato, vide *Compenſatio*. Sicut æs alienum eſt deducenda arg. *L. Papinianus §. quarta. ff. de inoff. teſtam.* Ciarlin. *contr. for. cap.* 47. *num.* 24. Neque debetur, niſi ſoluto ære alieno. Pajatel. *annot.* 90. *n.* 52.

27 Dos recepta a filiofam. de patris conſenſu, ſi pater decoquit, non eſt obnoxia creditoribus, imo nec contrados a patre filio donata, licet in eadem domo, ſed propriis expenſis vivat; quia tunc uſusfructus dotis non acquiritur patri. Bal. novel. *de dot. p.* 6. *privil.* 36. Pinel. *in L.* 1. *Cod. de bon. matern.* Paſqual. *de patr. pot. p.* 1. *cap.* 3. *a num.* 46. Mantic. *de tacit. lib.* 12. *tit.* 30. *nu.* 1. quia dos deſervit oneribus matrimonii. ita Capon. *diſc. for.* 375.

28 Conſtituta ſuper ſucceſſione bonorum viventis abſque ejus conſenſu, eſt nulla, tanquam contra prohibitionem Juris conſtituta, & ſic contra bonos mores. *L. fin. Cod. de pact.* Fachin. *lib.* 8. *cap.* 72. ubi pactum de ſucceſſione viventis non valet etiam de illius conſenſu, de cujus ſucceſſione agitur, licet adeſſet juramentum. Cacheran. *deciſ.* 100. *n.* 31. Capon. *diſc. for.* 315. niſi ille, de cujus ſucceſſione agitur, perſeveraverit in illo conſenſu uſque ad mortem, ut dicitur in cit. *L. fin.* & quatenus etiam valeret, eſſet conditionalis, quatenus hæreditas conſtante matrimonio devolveretur ad dotatam. Capon. *loc. cit.*

29 Si fuit a muliere promiſſa, ſed eidem per virum conceſſa dilatio ſolutionis, & pendente dilatione ſolvitur matrimonium per mortem viri, nihilominus inducit obligationem antiphati promiſſi. Afflict. *dec.* 333. Capon. *loc. c.* quod proinde lucrabitur uxor.

30 Data primo viro, præſumitur data etiam ſecundo. *L. dotem. ff. de Jur. dot. L. divus ff. eod. L. penult. §. uxor. ff. ſol. matr.* Gail. *l.* 2. *obſ.* 82. *n.* 7. Mant. *de tacit. l.* 12. *tit.* 15. etiam quoad ejus augmentum. *DD. cit.* & Pajatel. *exped. & annot.* 47. *nu.* 1. Cyriac. *contr.* 527. apud quos videre poteris ampliationes, & limitationes, & cum eiſdem qualitatibus. Idem. *contr.* 528. Major conſtitui nequit a muliere ſecundo viro, quam primo, in fraudem legitimæ filiorum primi matrimonii, & ex diſpoſitione *L. hac edictali. C. de ſecund. nupt.* mulier binuba non poteſt ſecundo viro plus relinquere, quam filiis primi matrimonii, imo prius detrahenda eſt legitima filiorum, & reliquum dividitur in-

ter

ter ipſos, & ſecundum virum, de qua materia late Bichius deciſ. 357. per tot. Gail. l. c. nu. 8. Rot. deciſ. 15. & 66. p. 4. rec. ubi an poſſit per ſtatutum derogari huic legi.

31 Dos promiſſa, ſed non numerata, vel tradita marito, ſi periit ex culpa lata, vel levi illius, ut quia illam non exegit, debet a marito reſtitui. L. ſi extraneus. ff. de jur. Dot. L. ob res. ff. de pact. dot. Molin. de contr. diſp. 427. n. 1. Bonac. de contr. diſp. 3. q. 11. pun. 6. Limita ſi dos erat ſolvenda ab ipſa uxore, aut ejus patre, vel aſcendentibus paterois; quia tunc negligentia videtur cauſata a reverentia mariti, erga uxorem, vel ejus patrem; ergo par non eſt, ut reverentia noceat marito, quid quid in contrarium diecre videatur Bich. dec. 492. n. 16. citans Fontanel. de pact. nupt. clauſ. 6. gl. 1. p. 2. n. 77. Cyriac. contr. 110. n. 5. Rot. deciſ. 203, n. 6. apud Zachiam de oblig. camer. & in una Civitatis Vetule, dotis 27. Febr. 1643. §. 1. verſ. vel in omnem. coram Cerro, quæ inter ejus ſelectas eſt deciſ. 86. in n. 6. quæ tamen loquitur de caſu, quo extraneus promiſit dotem, neque Cyriac. cit. loquitur expreſſe, quando Pater promiſerat dotem: & tex. in cit. L. ſi extraneus, cum quo Molin. l. c. expreſſe dicit, quod in caſu, quo pater promiſerat dotem, periculum ſit uxoris, non mariti, quod in cit. L. ſi extraneus dicitur etiam, ſi extraneus promiſit non ex neceſſitate, ſed ex liberalitate; quia non debet imputari marito, qui illum liberalem donatorem non præcipitavit ad ſolutionem; quæ ratio tamen ceſſat in hæredibus patris, ſeu liberalis donatoris. vide tex. & Molin. cit.

32 Dos habet potioritatem & privilegium prælationis in bonis mariti, etiam quoad creditores anteriores, etiam in bonis poſt matrimonium acquiſitis; Andreol. contr. for. c. 9. Cancer. contr. for. p. 1. c. 9. Fachin. lib. 10. c. 35. Tranchedin. conſ. 28. nu. 19. ſed an hoc procedat tam in hypotheca tacita, quam expreſſa, vide quæ diximus in verb. Debitor. nu. 127. ſeqq. etiam Fiſco: quia in dubio ſavendum eſt mulieri contra fiſcum. Fachin. d. lib. 10. verſ. ad tertium. Hinc poteſt contra creditores mariti in Judicio comparere, & pro dote ſua opponere jura hypothecæ. Bal. novel. de dot. p. 7. privil. 24. Negus. de pign. p. 5. memb. 1. Ciarl. c. 94. quæ procedunt in dote vera tantum, non vero in confeſſata; quia confeſſio præſumitur facta in fraudem creditorum. Covar. lib. 1. var. reſ. c. 7. n. 5. Merlin. dec. 419. a n. 2. & dec. 652. ubi Rot. n. 2. & ſeq. & DD. cit. in verbo debit. n. 134.

33 Imo etiam vivente marito, ſi vergit ad inopiam poteſt petere, ut dotes ponantur in tuto & impedire alios creditores. Bal. loc. cit. Campeg. de dot. p. 3. q. 19. Tuſc. litt. D. concl. 762. Gail. lib. 2. obſ. 83. a n. 2. & 19. ubi qua actione iſta repetitio ſit facienda. Hering. de fidejuſſor. c. 6. n. 92. & ſeq. Ciarl. cap. 94. per tot. maxime ceſſionarios, Pajatel. exped. 4. per tot. ubi late de hac materia. Thes. dec. 207. & ſi maritus non poteſt illam aſſecurare, poteſt illam ſequeſtare. Limit. ſi ſcienter contraxit cum inope, Pajatel. exped. & annot. 4. a n. 4. quam opinionem in puncto juris veriorem vocat Gail. lib. 2. obſ. 84. n. 5. ubi late, quamvis quod etiam in hoc caſu uxor poſſit ſuam dotem repetere, dicat eſſe æquitati magis conſentaneum, & matrimoniis ſavorabilius & contrarium minus tutam vocat Conciol. alleg. for. 77. n. 27. quos vide, ubi habebis textus, rationes, & DD. pro & contra. Tunc tamen non poteſt petere omnia mariti bona, ſed quot pro dote ſufficiunt. Conciol. alleg. 77. Tuſc. litt. D. concl. 761. & tunc bona mulieri aſſignata non fiunt ejus libera, ſed tantum acquirit adminiſtrationem illorum. Ciarlin. l. c. num. 6. ut tamen poſſit repetere dotem, debet prius probare inopiam mariti. Bar. in L. cum tibi ff. pot. in pign. Gratian. diſc. for. cap. 87 2. nu. 19. Ciarlin. d. cap. 94. & DD. cit. Et hoc, ſi mulier agit contra tertios creditores, debet plene probare; quia dos in probatione non eſt privilegiata, ſi vero agit contra maritum, ſufficit ſemiplena probatio. Bar. & DD. in L. ſi conſtante. ff. ſol. matr. Bal. novel. de dot. p. 9. privil. 12. Covar. lib. 2. var. reſ. cap. 6. num. 8. verſ. Item ſatis probatur. Tuſch. litt. D. concl. 762. Gratian. loc. cit. num. 20. & poſtquam per ſententiam recuperavit a marito dotem, licet ille redeat ad pinguiorem fortunam, non tenetur illi eandem reſtituere. Bonac. de contr. diſp. 3. q. 11. pun. 3. Ciarlin. d. cap. 94. num. 7. gloſ. fin. in L. ubi adhuc. in verb. abutatur. C. de jur. dot. Cyriac. contr. 277. n. 13. & hanc dotem repetere poteſt uxor, etiamſi maritus fidejuſſorem offerat, cum non teneatur uxor fragilitati cautionis ſe committere. gl. in d. L. ubi adhuc in verb. ad inopiam circa fin. DD. apud Conciol. d. alleg. 77. n. 9. & 10. Gratian. diſc. for. cap. 44. nu. 24. & deciſ. March. 194. n. 10. Gail. d. obſerv. 83. n. 7. Pajatel. d. exped. 4. n. 18. & apud illos alii. Plura de hac materia vide apud DD. cit. ubi an, & quanto tempore huic juri repetendi præſcribatur, an habeat locum jus offerendi, & alia.

Non ſolum ratione dotis, ſed etiam paraphernalium, quæ maritus adminiſtravit conſentiente uxore, habet tacitam hypothecam in omnibus bonis mariti. L. ult. Cod. de pact. nupt. & licet ratione dotis præferatur omnibus creditoribus, etiam anteriorem tacitam hypothecam habentibus, ut diximus in verbo debitor n. 127. juxta L. aſſiduis. C. qui pot. in pign. hoc tamen non procedit ratione paraphernalium. Merlin. de pign. lib. 3. tit. 2. q. 55. n. 3. 34

Dotis promiſſio incerta, uti pendens ab arbitrio patris dotantis, valet; quia detracto arbitrio lex intrat. Mant. de tacit. lib. 12. tit. 12. per tot. & num. 19. Afflict. dec. 337. nu. 10. Capon. diſc. for. 288. & ſi extraneus dotavit, non habet hypothecam pro reſtitutione dotis. Merlin. de pignor. lib. 3. tit. 2. q. 56. Pacific. de ſalvian. inſpect. 3. c. 4. n. 63. ſi prætendat ex propria perſona reſtitutionem dotis datæ. 35

Dotis confeſſio facta a marito, quam vere non accepit, animo donandi, ſecundum aliquos confirmatur juramento aſſertorio, cum ſcilicet maritus jurat, ſe recepiſſe dotem: alii negant, quia juramentum non confirmat actum ſimulatum, & juramentum aſſertorium non debet eſſe vinculum iniquitatis, niſi cum hoc concurrat juramentum promiſſorium. Quam quæſtionem vide late pro & contra apud Gabr. de donat. concl. 3. num. 3. ſeqq. Covar. lib. 1. var. reſ. cap. 7. a n. 5. Seraph. de privil. juram. privil. 71. a num. 57. Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſ. 12. a numer. 40. Fachin. var. lib. 8. cap. 77. ſeqq. Gail. lib. 2. pract. obſerv. 81. n. 9. Hæc autem confeſſio facta a marito conſtante matrimonio, non præſumitur facta animo donandi, & in fraudem legis prohibentis donationem inter virum, & uxorem; ſed animo, & ſpe futuræ numerationis. late Fachin. loc. cit. cap. 80. Covar. lib. 1. var. reſ. c. 7. num. 4. contra Gail. lib. 2. d. obſ. 81. n. 3. & alios. & ideo marito, ac illius hæredibus competit exceptio non numeratæ pecuniæ intra legitimum tempus, non tamen poſt. Fachin. l. c. cap. 82. Gabr. de Jur. dot. concl. 4. n. 8. & DD. cit. niſi fuerit huic exceptioni a marito renunciatum. DD. apud Fachin. l. c. cap. 84. ſed quod etiam hoc caſu non præſumatur facta in fraudem, tenet ipſe Fach. cum Covarru. l. c. & hanc materiam confeſſionis dotis, & quando præjudicet tertio, ultra DD. citatos, vide fuſe apud Merlin. de pignor. lib. 3. tit. 2. quæſt. 58. per tot. Menoch. de præſum. lib. 3. præſ. 12. per tot. Ludovis. deciſ. 67. nu. 7. & ibi Beltramin. n. 14. Mareſc. lib. 1. var. cap. 8. per tot. late Maſcard. de prob. concl. 362. per tot. Rot. deciſ. 55. & 259. p. 6. rec. apud quos alii & ut in verb. confeſſio. Porro hæc exceptio poteſt opponi infra decem annos. Barb. p. 6. in L. 1. ff. ſolut. matr. 36

Dotis augmentum, vel ſponſalitia largitas, eſt proprie donatio, & non niſi ex cauſa ingratitudinis revocari poteſt. L. ſi mater. L. ſi filia. Cod. de donat. ante nupt. Mantic. de tacit. lib. 20. tit. 1. n. 1. & 2. & pleno jure acquiritur ſponſæ, ita ut poſt ejus mortem ad virum non revertatur. Mantic. l. c. & Sanch. de matr. lib. 6. diſp. 18. a n. 2. Sperel. dec. 172. num. 2. Ciarl. contr. for. cap. 124. numer. 40. Gratian. diſc. for. cap. 498. num. 39. Rota apud Fenzon. ad ſtatut. urbis dec. 135. per totam. Differt a donatione propter nuptias, quia hæc revertitur ad maritum: & ut augmentum dotis poſſit dici donatio propter nuptias, requiritur, quod ſit doti æquale. L. fin. §. ſi igitur. Cod. de donat. ante nupt. Pajatel. exped. 12. a nu. 57. Et in dubio potius præſumitur augmentum dotis, quam donatio propter nuptias; quia donatio propter nuptias, ut plurimum, non eſt in uſu. Pajatel. loc. cit. n. 59. vide Mantic. loc. cit. 37

Dotis nomen mutans in ſimplicem donationem, nullum facit veritati præjudicium, quia hoc videtur fieri in fraudem, & præſumitur ſimulatio de contractu 38

tractu

tractu ad contractum. Ciarl. *contr. for. cap. 9. a nu. 4.* Farin. *de falſit. & ſimulat. q. 162. a n. 3.*

39 Dotator neceſſarius nunquam præſumitur donare, ſecus voluntarius, niſi neceſſarius ſit debitor dotatæ. Coſta *de portion. rata. q. 220.* vide Merlin. *deciſ. 112. n. 3.* Bald. *in L. fin. n. 12. C. dote promiſ.* Menoch. *de arb. lib. 2. caſ. 88. a n. 39.* Mant. *de tac. lib. 16. tit. 6. a n. 15. ſeqq.* Rota coram Gyptio, & Mellino in una Bonon. apud Merlin. *loc. cit.*

40 Dotalis ſit res empta ex dote de conſenſu uxoris, ſi concurrat tamen ejus utilitas. *L. res quæ ff. de jur. dot.* & ibi gloſ. & *in L. ex pecunia. verb. non tibi. C. eod.* ſecus ſi res ſit empta ex pecunia dotali ſine conſenſu, & voluntate uxoris. *d. L. ex pecunia.* C. *de jur. dot.* & ibi gloſ. *verb. comparatus. & in d. L. res quæ,* niſi in ſubſidium, quod maritus non eſſet ſolvendo. *arg. L. uxor. ff. de donat. inter vir. & uxor. gloſ. fin. in d. L. ex pecunia.* Molin. *de contr. diſp. 428. n. 12.* Bonac. *de contr. diſp. 3. q. 11. pun. 6.* vide Conciol. *alleg. civil. 18.* per tot. Cyriac. *contr. 524. per tot.* apud quos plura de hac materia. Itaque quando maritus non eſt ſolvendo in ſubſidium, res empta ex pecunia dotis ſit dotalis, & tanquam talis ab uxore vendicari poteſt. Bal. novel. *de dot. par. 7. privil. 15.* Mant. *de tac. lib. 12. tit. 27. n. 9.* Giurb. *dec. 111. n. 15. & ad conſuet. Meſſan. c. 14. gl. 1. n. 6.*

41 Dotata etiam auctis facultatibus, non poteſt prætendere legitimam, vel ſupplementum. Ciarl. *cap. 97.* ſi dos fuit ſoluta a patre vivente qui eam nuptui tradidit, & contrarium tantum poſſet procedere quando dos fuit relicta in teſtamento. Anchar. jun. *q. 51. n. 5.* Alciat. *de præſ. reg. 1. præſ. 2. num. 8.* Surd. *conſ. 488. n. 6.* & concluſio, quod non poſſit petere ſupplementum, maxime procedit, ſi ſtatutum vult filiam eſſe contentam dote a patre data. Rota *dec. 202. num. 20. par. 2. diverſ.* Surd. & Ciarlin. *ll. cc.* contra primam concluſionem ſtant Peregrin. & Antonel. ſupra *c. n. 12.* plura vide apud Mantic. *de tacit. tot. lib. 12.* & infra in verb. *Pater.*

D U B I T A N S.

Praxis Dubitantium.

1 Dubia in materia fidei ſunt interpretanda in ſenſu Catholico, niſi contrarium fateatur reus. DD. apud Dian. *p. 4. reſ. 83.* ubi Decian. *crim. lib. 5. c. 37. n. 6.* Rojas *de heret. par. 1. n. 200. & par. 2. n. 164.*

2 Dubia probatio, locutio, vel aſſertio venit interpretanda contra probantem, vel loquentem. *arg. cap. in præſentia* ubi DD. *de prob.* Ciarl. *c. 82. nu. 22.* ubi Crav. *conſ. 218. n. 6.* & alii.

3 Dubitans an ſit excommunicatus, aut irregularis; non tenetur ſe habere pro excommunicato. Sperel. *dec. 175.* Covar. *in cap. ſi furioſus, de homicid.* & quidem in utroque foro. Dian. *p. 5. tr. 9. reſ. 44. & p. 4. tr. 3. reſ. 35.* ſed contra Dian. ſaltem quoad forum internum. vide Ugolin. a nobis in praxi *cenſurarum n. 30. cit. tab. 1. c. 14. a n. 10. ſeqq.* ubi quæſtionem quoad utrumque forum examinat. Tamburin. *de cenſur. lib. 10. tr. 1. §. 3. c. 3. & tract. 4. c. 5. §. un. per tot.* Covar. *l. c. princ. p. 1. n. 3.* & de dubitante in aliis diverſis caſibus vide Sperel. *l. c.*

4 Dubitans an fœtus, cujus abortum procuravit, fuerit animatus, ſecundum communem, eſt irregularis, apud Dian. *p. 4. tr. 2. reſ. 16.* contrarium tenent Gomez. *de delict. c. 3. n. 32.* Bajard. ad Clar. *in §. fin. q. 68. n. 9.* cum Dian. *l. c.* Tambur. *d. §. un. nu. 18.* ſed tam Bajard. quam Gomez. *l. c.* loquuntur in ordine ad forum externum ad pœnam irrogandam &c. & in ordine ad irregularitatem incurrendam videntur adhærere primæ ſententiæ, ut patet ex illis verbis. *& jura prædicta, in quibus fundantur Doctores cit. loquuntur quoad irregularitatem &c.*

5 Reſtat dicendum de dubia conſcientia, qualiter tunc ſit operandum; & quamvis hæc materia ſpectet ad Theologos, ut tamen etiam illi, qui tales non ſunt, ſuas in praxi dirigere poſſint operationes, non erit a noſtro inſtituto alienum pauca quædam, & fundamentalia delibare.

Sit ergo dubium: an aliquis contractus ſit uſurarius vel non; affirment probabilius aliqui, negent probabiliter alii, licebitne ſequi ſententiam probabilem illorum, qui negant eſſe uſurarium, & relinquere ſententiam probabiliorem illorum, qui affirmant eſſe uſurarium? Reſpond. vel judicas inculpabiliter, omnibus motivis pro una & alia parte penſatis, ſententiam minus probabilem eſſe veram, vel eſſe falſam, vel a motivorum utrinque militantium æquali pondere ita ſuſpenderis, ut in nullam partem inclinare poſſis, ſed poſitive dubius remaneas? ſi poſitive dubius remanes ob æquale pondus in utramque partem, operari non potes; quia ſic dubitans de rectitudine, vel malitia actus, ſi operaris dubio non depoſito, voluntatem habes faciendi opus, ſive ſit licitum, ſive illicitum, quæ voluntas eſt intrinſece mala, & contemptiva divinæ legis, & amicitiæ. ita Suarez *de conſ. diſp. 40. ſect. 5.* Vaſquez *1. 2. diſp. 65. cap. 1.* Sanch. *lib. 1. in Decalog. cap. 9. & 10.* & alii apud Palaum *diſp. 3. pun. 1.* Munieſſa *de ſtimul. conſcient. ſtimul. 4. §. 2. num. 7.* S. Anton. *part. 1. ſum. tit. 3. cap. 10. §. 10. reg. 6.* Rev. P. Thyrſus Gonzalez *differt. 7. de recto uſu §. 17. nu. 99.* Si judicas, contractum eſſe uſurarium, & ita ſententiam illam, quæ cenſet contractum non eſſe uſurarium; eſſe falſam, non potes ſequi ſententiam illam, quam judicas eſſe falſam, & relinquere illam, quam judicas eſſe veram, nimirum, contractum eſſe uſurarium, & ita non potes contractum illum celebrare; quia ageres contra propriam tuam conſcientiam, & peccares manifeſte, juxta illud Apoſt. ad Rom. 14. *quod non eſt ex fide, peccatum eſt.* hoc eſt, *quod non fit bona fide, ſed contra conſcientiam, & bonam fidem, peccatum eſt.* uti explicant S. Ambroſius, & Chyſoſtom. teſte Munieſſa *loc. cit.* nam eo ipſo velles id, quod judicas eſſe illicitum, & peccatum, quod ſine peccato omnino fieri non poteſt.

Neque vales dicere cum probabiliſtis, conſcientiam operantis non fundari in judicio directo, quo judicas, contractum eſſe uſurarium, & illicitum, ſed in dictamine reflexo, quo judicas, certe tibi hic & nunc eſſe licitum celebrare illum contractum; quia implicat in terminis, quod ille qui judicat contractum eſſe uſurarium, & illicitum, poſſit per dictamen reflexum judicare, eundem contractum eſſe non uſurarium, & licitum; quia judicaret, hoc ipſo eſſe licitum; quod judicat eſſe illicitum, quæ judicia omnino ſunt repugnantia. Neque refert, quod alii Doctores credant talem contractum non eſſe uſurarium, ſed licitum; nam quoad illos, ſi ita inculpabiliter credunt, non inficiamur, ita contrahere poſſe; quia iſti non operantur contra ſuam conſcientiam.

Ad hæc, quomodo probabiliſta, qui ſequitur probabilem relicta probabiliore, adimplebit præceptum Domini? *diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, ex tota mente tua, & ex omnibus viribus tuis?* nam, cum Deus ſit veritas, tenemur diligere veritatem ex toto corde, & ex omnibus viribus; diligere vero, ut fatetur Scotus, eſt accedere ad DEUM non paſſibus corporis, ſed cordis, & mentis affectu. Jam quæro, quomodo accedat ad Deum, & ad veritatem toto mentis affectu, qui credens ſententiam aſſerentem, contractum eſſe uſurarium, eſſe veram, ab illa recedit, terga illi vertens, & illam ſequitur, quam credit eſſe falſam? dicens; *video meliora, proboque, deteriora ſequor?* nunquid de illis dici poteſt illud Joan. *cap. 3. num. 19. & dilexerunt magis tenebras, quam lucem?* vide Munieſſam *l. c. ſtimul. 6. §. 9. per tot.*

Dicunt probabiliſtæ primo, licet credas ſententiam, quæ aſſerit contractum eſſe uſurarium, eſſe veram, & contradictoriam eſſe falſam, adhuc tamen contradictoriam judicas eſſe probabilem; eo quod probabilior tibi non ſit certa, ergo potes illam ſequi. Reſp. illum qui judicat ſententiam de contractu uſurario eſſe veram, ob motivorum præponderantiam, minime poſſe judicare, contradictoriam eſſe probabilem, ſibi, ſed tantum aliis, hoc eſt objective, non ſubjective probabilem; quia probabile ex P. Tirillo uno ex anteſignanis probabilitatis, eſt, quod nititur talibus fundamentis, & motivis, quæ apta ſunt ad aſſenſum ab homine petito, & probe, ac irreprehenſibiliter judicante impetrandum. ita *in tr. de conſc. prob. q. 2. n. 41. & q. 5. n. 12. & in tom. de regul. mor. q. 1. n. 7.* & ſecundum P. Martinum Eſparza *in append. ad quæſt. de uſu licito opin. prob. art. 112.*

opinio

opinio ut ſi probabilis, requiritur, quod nitatur fundamento abſolute, & comparative magno, & fundamento, quod non tantum ſecundum ſe ſit difficulter ſolubile, & per trahens ad aſſenſum, ſed quod comparatum etiam cum fundamento oppoſitæ partis, retineat adhuc vim magnam pertrahendi ad conſenſum. idem Eſparza *art.* 102. ait, apud Authores latinos tam veteres, ſanctis quoque comprehenſis, quam recentiores, probabile ſumi NB. pro approbabili, ſeu pro illo, quod approbare intellectus merito poteſt, cum formidine oppoſiti: at non poteſt intellectus pertrahi ad conſenſum tanquam veræ illi opinioni, quam judicat eſſe falſam, nec poteſt approbare ſententiam, ut veram, quam judicat falſam. ita diſcurrit Rev. mus P. Thyrſus Gonzalez *de rect. uſu opin. prob. differt.* 1. §. 3. *n.* 17.

Ad hæc, non valet conſequentia: ſententia illorum, qui tenent, contractum non eſſe uſurarium, ſi non eſt tibi probablis, ergo ſententia tenens contractum eſſe uſurarium erit certa, & non amplius opinativa, & ita teneremur ſequi ſententiam, non amplius probabiliorem, ſed certam. Reſp. ſententia de non uſurario contractu non eſt mihi probabilis, ut mox diximus, & tamen non valet conſequentia, ergo contradictoria eſt certa, ſed tantum ſequitur, quod contradictoria ſit mihi probabilis, propter motiva præponderantia &c.

Dicunt ſecundo, qui operatur ſecundum opinionem probabilem, operatur prudenter; ſed implicat operari prudenter, & peccare, ergo qui operatur ſecundum opinionem probabilem, non peccat. Reſp. hic argumentandi modus, videtur jam damnatus ab Innoc. XI. Anno 1679. propoſit. 3. qui hanc propoſitionem damnavit. *generatim dum de probilitate, ſive intrinſeca, ſive extrinſeca, quantumvis tenui, modo a probabilitatis finibus non exeatur, confiſi aliquid agimus, ſemper prudenter agimus.* Ratio enim illius propoſitionis erat, quod ſequens opinionem probabilem prudenter ageret. Cardenas *in Criſi diſp.* 10. *cap.* 6. quia in hac propoſitione manifeſte deciditur, non ſemper prudenter agere, qui confiſus vera probabilitate, quamvis tenui, aliquid agit; quia tenuis probabilitas, probabilitas eſt, & tenuiter probabile, vere probabile eſt, ſicut tenue peccatum vere peccatum eſt, & homo exiguus, vere homo eſt, & licet fundamentum opinionis tenuiter probabilis ſit tenue quoad operantem, & quoad illos, qui contrariam ſententiam tenuerunt, tamen quoad illos, qui illam docuerunt, fundamentum grave fuit, alias ſententia probabilis non eſſet: jam vero apud hos probabiliſtas probabilem eſſe ſententiam, & prudentem, idem eſt, ergo ſi ex mente ſum. Pontificis, qui agit ſecundum probabilem non agit prudenter, revera modus argumentandi probabiliſtarum damnatus fuit.

In forma ergo, Achilles iſtorum probabiliſtarum ita proſternitur: qui operatur ſecundum opinionem probabilem, quam ipſe judicat eſſe veram, prudenter operatur, conceditur qui operatur ſecundum opinionem probabilem, quam ipſe judicat eſſe falſam, prudenter operatur, negatur, ita diſtincta minore, negatur conſequentia. Videri poteſt P. Municſſa *in ſtimul. conſcientia. ſtimul.* 3. *p.* 3.

Hoc unum certum eſt, in rebus, & materia juſtitiæ, uti Judici, & cum agitur de valore Sacramentorum, & Medicis, non licere ſequi ſententiam probabilem, relicta probabiliore; quia tam Medicus, quam Judex, ad hoc eſt conductus, ſive inſtitutus, ut ſecundum probabiliorem operentur. Et ita etiam qui curam animarum exercent, ne Sacramenta exponant periculo nullitatis, uti definitum fuit reſpectu Judicis, & Sacramentorum ab Innoc. XI. ſanctiſſ. memor. qui contrarias damnavit in prima, & ſecunda propoſitione.

D U E L L U M.

Praxis Duelli.

1 Duellum eſt prohibitum Jure Divino, Eccleſiaſtico, & Civili. Riccius in *prax. Bull. Clem. VIII. contra duellantes. p.* 3. *reſ.* 47. Martin. Del Rio *diſquiſ. Magic. lib.* 4. *cap.* 4. *q.* 4. *ſect.* 2. *verſ. ut ut.* Fatin. *de homicid. q.* 119. *nu.* 23. Conciol. *reſ. crim. verb. duellum. q.* 1. quia per illud divinum judicium tentatur, & permittentes duellum, ultra excommunicationem, quam ipſo facto incurrunt, privantur ſuis ſtatibus. Riccius *l. cit.* Capon. *diſc. for.* 379. Et probatur *ex cap.* 2. *& gloſ. in cap.* 1. *in fin. de purg. vulgar. & c. Henricus, de Cler. pugn. in duel.* non obſtante quacumque conſuetudine, quæ potius corruptela dicenda eſt. Cherubin. *ad Bullam Julii II. ſchol.* 1. Barbac. *conſ.* 62. *num.* 8. *lib.* 1. Gratus *conſ.* 3. *num.* 5. *lib.* 2. Cabal. *de omn. gen. homic. a num.* 73. Conciol. *loc. cit. nu.* 2. & probatur etiam ex Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 19. *de reform.* & quando pœnæ contra duellantes habent locum, vide Antonel. *de tempor. legal. l.* 1. *c.* 29. *per tot.* Addend. & declarationes ad Concil. Trid. *l. c.*

Duellum eſt crimen mixti fori; quia utroque Jure prohibetur, ut patet *ex L. un. Cod. de gladiat. l.* 10. *& in cap. monomachiam.* 2. *q.* 5. *cap.* 1. *&* 2. *de Cler. pugn. in duel.* Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *de refor. d. cap.* 19. Antonel. *de regim. Eccleſ. l.* 6. *c.* 16. *n.* 1. Pius IV. in conſtit. quæ incipit *Ea quæ.* ann. 1560. Greg. XIII. in conſtit. quæ incipit *Ad tollendum. Anno* 1582. 2

Ejus pœna de Jure Civili eſt mortis. Farin. *de homic. q.* 119. *num.* 23. De Jure Canonico, ſi ſit extra rixam, ipſo Jure duellans excommunicatur, excommunicatioque reſervatur ſum. Pontifici. Bub. *de offic. Epiſc. aleg.* 50. *n.* 120. Ciarl. *c.* 115. *per tot.* vide Bull. Clem. VIII. apud Quarant. verb. *duellum.* quæ incipit. *Illius vices. anno* 1592. non tantum privatur ipſo Jure Beneficio, ſed etiam penſionibus; quia incapax Beneficii, eſt etiam incapax penſionis Eccleſiaſticæ. Fagin. *dec. poſthum.* 246. *&* 585. Gig. *de penſ. q.* 14. *n.* 9. Paris. *de reſign. l.* 4. *q.* 3. *n.* 48. Garz. *de Benef. p.* 1. *c.* 5. *n.* 130. apud quem Rota *in una Valentina penſionis coram Litta.* 31. *Jan.* 1600. ſed vide Ciarl. *loc. cit.* id ſolum admittentem in penſione, quæ datur in titulum beneficii &c. Secus in ea, quæ datur titulo ſæculari. Debet tamen per ſententiam declarari privatus, quia in pœnis etiam ipſo Jure incurſis eſt neceſſaria ſententia declaratoria, parte citata. *cap. cum ſecundum, de heret. in* 6. Ciarl. *loc. cit. num.* 33. Incurrit etiam infamiam, privaturque ſuis bonis tanquam homicida, ac etiam privatur ſepultura Eccleſiaſtica. Riccius *in prax. p.* 2. *reſ.* 170. *num.* 101. 3

Ut pœnæ præfatæ incurrantur, debet præceſſiſſe diſſidatio cum aſſignatione loci, & temporis. Ricc. *loc. cit. d. reſ.* 170. Antonel. *loc. cit.* unde ſe provocantes calore iracundiæ, dictas pœnas non incurrunt; quia non eſt præmeditata provocatio, & ex conventione. Riccius *loc. cit.* Diana ut infra. Licet interceſſerit aliquod tempus, & pugna in loco determinato ſit ſecuta, ſi duellantes inter illud tempus ad actus externos non diverterunt. Dian. *p.* 6. *tr.* 6. *reſ.* 21. Antonel. *l. cit.* & præſumitur factum ex primo iracundiæ calore. Menoch. *de arbitr. caſ.* 361. *num.* 53. Antonel. *de tempor. legal. lib.* 1. *cap.* 29. *num.* 6. *&* 7. & quod ſit neceſſarius præcedens tractatus, & deliberatio ad pœnas duelli, vide Fatin. *de homicid. q.* 119. *numer.* 24. Conciol. *reſ. crim. verb. duellum. q.* 1. *num.* 4. Cyriac. *contr.* 101. *nu.* 53. Antonel. *de temp. legal. l.* 1. *d. c.* 29. *nu.* 1. Imo expreſſio loci generalis, puta civitatis, non expreſſo loco magis certo, & particulari, puta certæ plateæ &c. aut expreſſio temporis incerti, niſi ſpecificetur certa dies, non eſſet ſufficiens. Juxta Antonel. *de tempor. legal. d. c.* 29. *n.* 2. Porro duellum acceptans incurrit excommunicationem, licet acceptet ad defenſionem ſui honoris; quia per duellum honor minime defenditur, ſed magis amittitur. Riccius *in prax. Bulla Clem. VIII. contra duellantes. part.* 3. *reſ.* 48. Barboſ. ad Concil. Trid. *d. cap.* 19. *verſ. an pro honoris.* & qualis acceptatio requiratur, vide infra *nu.* 9. Et ſi duellans eſt Clericus, ultra excommunicationem, quam incurrit, deponitur, juxta *c.* 1. *de Cler. pugn. in duel.* Antonel. *de regim. Eccleſ. l.* 6. *c.* 16. *n.* 2. *verſ. Clericus*, ſive illud obtulerit, ſive ſuſceperit. 4

Duellans, licet non poſſit ſepeliri in loco ſacro, ſi duellum ſit ita notorium, ut nulla tergiverſatione celari poſſit, juxta Pereg. *de duell. q.* 7. *numer.* 3. tamen ſi dedit ſigna pœnitentiæ, privari ſepultura Eccleſiaſtica non debet. Dian. *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 192. Idem ſi fuit mortuus extra locum duelli, eodem, vel alio die, etiam ex vulnere habito in duello. Si vero dedit ſigna pœnitentiæ, ſed fuit mortuus in loco duelli, privatur ſepultura Eccleſiaſtica. Dian. *d. part.* 4. 5

Barboſ. *in Trid. ſeſſ.* 25. *d. cap.* 19. *numer.* 20. Capon. *diſc. for.* 379.

6 Duellans, & ſuum inimicum occidens, gaudet immunitate Eccleſiaſtica. Farin. *de immun. Eccleſ. num.* 117. Ambroſin. *de immun. Eccleſ. cap.* 8. *numer.* 12. Bonac. *de cenſur. diſp.* 2. *q.* 3. *pun.* 16. §. 5. *numer.* 9. Conciol. *loc. cit. reſ.* 2. licet contrarium teneat Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 3. *numer.* 101. P. Graſſet. *de nece prodit.* 8. *num.* 28. & alii apud eoſdem; ſed pro prima ſtat etiam Del Bene *de immun. Eccleſ. p.* 2. *c.* 16. *dub.* 20. *ſect.* 6. *pag.* 311. Dian. *p.* 4. *tr.* 1. *reſ.* 46. ob Bullam Gregor. XIV.

7 Duello adſtantes, & ſpectatores, vi conſtitutionum Leon. X. Pii IV. Greg. XIII. Clem. VIII. & Concilii Trid. *ſeſſ.* 25. *d. cap.* 19. Si ſunt nobiles, puniuntur pœna ducatorum 500. ſi ignobiles, pœna ducatorum 25. & excommunicationis. Barboſ. *de off. Epiſc. alleg.* 50. *n.* 120. Maſſin. *de confiſc. bon. q.* 10. *a num.* 2. Del Rio *diſquiſ. Magic. lib.* 4. *cap.* 4. *q.* 4. *ſect.* 2. Limit. Limit. quoad illos, qui adſtant caſualiter, uti tranſeuntes per locum duelli ad alium finem. Riccius *in prax.* 3. *reſ.* 54. Dian. *in ſumm. verb. duellum. nu.* 15. Item quoad illos, qui aſpiciunt duellum ex occulto, & a longe, qui non incurrunt dictas pœnas. Alex. Peregr. *in tr. de duell. fol.* 24. Conciol. *loc. cit. reſ.* 3. Et prædictas pœnas incurrunt non tantum duellantes, ſed etiam campum dantes, aut auxilium præſtantes, ac non impedientes, cum facile potuerint. vide Bullas *ſupra cit.* apud Barb. *loc. cit.* vide etiam Quarant. *in ſum. Bullar. verb. duellum.*

8 Eaſdem pœnas incurrunt Patrini, qui duello aſſiſtunt, uti videri poteſt apud Barb. *loc. cit.* Immo eaſdem incurrunt illi, qui non publice, ſed privatim ex condicto, ſtatuto tempore, & in loco convento, etiam ſine patrinis duellum committunt, etiam ſine litteris provocatoriis. Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *de ref. d. cap.* 19. Barb. *loc. cit.* Molina *de Juſt. tract.* 3. *diſp.* 17. Del Rio *loc. cit.* Bonac. *de cenſur. diſp.* 2. *quæſt.* 6. *punct.* 2. *a num.* 1. Cabal. *in tract. de omni gen. homic. nu.* 76. Farin. *conſ.* 9. *& DD. cit.* Plura vide apud Concil. Trid. *l. c.* ibique declarationes, & remiſſiones Barboſæ.

9 Excommunicationem incurrit etiam acceptans duellum, etiam non ſecuta pugna, aut acceſſu ad locum deſtinatum, juxta Conciol. *l. c. reſ.* 1. *nu.* 6. ubi *nu.* 7. quod acceptatio debeat eſſe expreſſa, nec ſufficiat generalis, & dubia, uti ſi dicat: *ſi fuero invaſus, me defendam* &c. ubi Cyriac. *contr.* 101. *n.* 53. quem vide.

10 Ad duellum provocans, ſeu libere acceptans, ſi occidatur, vel mutiletur, nulla eidem, nec hæredibus facienda eſt reſtitutio; quia cenſetur prævidiſſe periculum, & condonaſſe: ſi vero occidatur ille, qui duellum aut diffidationem acceptavit coacte, metu infamiæ, aut alterius gravis damni, occidens tenetur ad reſtitutionem damnorum, & in illius defectum cooperantes. Theſaur. *de pœn. Eccleſ. p.* 2. *verb. duellum c.* 5. §. *ult.* aliter non poſſent abſolvi, & citat inter alios P. Layman *in Theol. mor. lib.* 3. *de Juſtit. tr.* 3. *de injuſt. corp. læſion. p.* 3. *c.* 6. *nu.* 5. Azor. *tom.* 3. *l.* 5. *c.* 3. *q.* 7. *arg. tex. in L.* 1. §. *cum arietes. ff. ſi quadrup. pauper. feciſſ. dicatur.*

11 Duellum in foro externo debet probari cum omnibus ſupra dictis qualitatibus. Antonel. *de regim. Eccleſ. l. c.*

E B R I E T A S.

Praxis Ebrietatis.

1 EBrioſitas aliud eſt, & aliud ebrietas. Prima eſt, quando quis eſt habitu, & conſuetudine, ſciens, prudenſque inebriatur. Et ſecunda poteſt contingere etiam per accidens, inadvertenter &c. Gail. *pract. obſ. l.* 2. *obſ.* 110. *nu.* 27. uti quia non agnovit potentiam vini, aut fuit deceptus &c. Paul. *Rub. in annot. ad deciſ.* 28. *Rot. Rom. in p.* 3. *rec. n.* 126. ubi, quod ebrioſus, ſi homicidium, aut aliud malum committat, pœna ordinaria plecti debeat, maxime ſi ille ebrioſus conſuevit in ebrietate eſſe rixoſus &c. quia tunc excuſatio ebrietatis culpam non minuit, ſed augmentat. & citat Blanc. *in tract. crim.* §. *ebrius. per tot.* Bal. *in L.* 1. *num.* 40. *C. unde vi.* Angel. *in tract. maleſic. in verb. ſcienter num.* 17. quia ſciens tunc cauſam malorum præbuit. ad tex. *in L. quoniam.* ibi: *cauſam malorum præbuit. C. ad L. Jul. de vi publ. L. qui occidit.* §. *in hac actione. ff. ad L. aquil. L. ſi ſervus ſervum.* §. *ſi fornicarius. ff. eod.* Conciol. *reſ. crim. verb. ebrietas. reſol.* 1. *nu.* 11. Gail. *pract. obſerv. l.* 2. *obſ.* 110. *num.* 29. quod tamen non poſſit puniri pœna mortis, tenet Caball. *reſol. crim. caſ.* 296. *n.* 13. ſecutus Menoch. *de arbitr. caſ.* 326. *num.* 9. Fernan. Vaſq. Menchiac. *lib.* 3. *controverſ. illuſtr. cap.* 96. *numer.* 31. *verſ. tertia fuit opinio.* niſi data opera ſe inebriaſſet, ut homicidium committeret. ut dicit Caball. *loc. cit.*

2 Ebrius, non ebrioſus, ſi in ebrietate delinquat, mitiori pœna punitur, arbitrio Judicis. Menoch. *loc. cit. nu.* 4. Conciol. *loc. cit. reſ.* 1. Imo ſi conſtaret Judici, quod quis fuerit plene ebrius, & inſuper, quod fuerit a ſociis deceptus aliqua materia vinum corrumpendo &c. ut inebriaretur, & ſic, quod inebriatus nullam ad hoc dederit operam, eſſet plene abſolvendus, quodcumque crimen in ebrietate commiſerit. ita Rubeus *l. c. n.* 122. & citat Vaſq. *l. c. n* 14. Medices *de caſ. fortuit. q.* 17. *n.* 6. & alios. vide etiam Conciol. *l. c. n.* 5. 6. *&* 7. *reſ.* 1.

3 Porro ut ebrietas mitiget pœnam, non ſufficit, quod fuit levis, ſed debet fuiſſe gravis, ac talis, quod diminuerit uſum rationis. *DD. cit.* & ebrius, qui ſe vult excuſare, debet probare, quod fuerit graviter ebrius tempore commiſſi delicti. Menoch. *d. caſ.* 326. *num.* 11. Conciol. *loc. cit. reſ.* 2. *a nu.* 3. & debet probari ab eo, qui illam allegat. *DD. cit.* & Rubeus *loc. cit. num.* 164. ubi etiam de teſte ebrio; quia ad hoc ut is ideo a teſtimonio repellatur, debet probari, quod fuerit ebrius tempore examinis. Probatur vero per ſigna, quæ videre poteris recenſita apud Farin. *de pœn. temper. q.* 92. *num.* 26. Rub. *loc. cit. num.* 91. *&* 158. Maſcard. *de probat. verb. Ebrietas. concl.* 578. *& DD. cit.* & ad hoc debent teſtes etiam non interrogati dare cauſam ſuæ ſcientiæ allegando motiva, & rationes ſufficientes. Rub. *loc. cit. numer.* 160. ubi Rot. *in una Colonien. Canonicatus* 27. *Jan.* 1627. *coram Card. Ubald.* ubi non probata fuit per teſtes dicentes ſimpliciter, quod ille bibebat. Et quando teſtes ſufficientes afferunt rationes, ebrietatem probant etiam per verbum *Credo.* Conciol. *d. reſ.* 2. *n.* 7.

4 Ebrius, ſi pacem cum alio inierat, & promiſerat illum non offendere, ſi in ebrietate illum offendat, non dicitur frangere cautionem datam de non offendendo. Conciol. *l. c. reſ.* 3. apud quem Hercul. *de cautione de non offend. c.* 34. *n.* 19. *ſeqq.* & alii. Rubeus *l. c. n.* 107.

5 Sic etiam ebrii confeſſio facta in ebrietate non valet; cum talis careat uſu rationis. Ripa *in L. fin. nu.* 78. *C. de revoc. donat.* Farin. *de pœn. temper. d. q.* 98. *n.* 17. relati a Conciol. *l. cit. num.* 4. *reſ.* 1. niſi poſt ebrietatem illam confirmaverit.

6 Ita etiam ebrius, qui ebrietate aliquod delictum commiſit, ſi poſtea poſt ebrietatem de illo glorietur, cum propter illam jactationem videatur ratum habere, ebrietate non excuſatur. Menoch. *de arbitr. d. caſ.* 326. *n.* 10. ubi Rip. *in d. L. fin. n.* 89. *verſ. tertio intelligo.*

7 Ebriorum contractus, & promiſſiones non tenent. gloſ. *in can. unuſquiſque in verb. quod ebrius.* 22. *q.* 4. *arg. cap. ſane.* 15. *q.* 1. Rubeus *l. c. n.* 138. ſicut nec teſtamentum in ebrietate conditum. Bal. *in cap. a crapula,*

de vit. & honeſt. cler. Rub. *loc. cit. num.* 140. nec ſponſalia. Covar. *in epitom. decretal. p.* 2. *cap.* 2. *num.* 9. ſi nempe ebrietas ſit talis, quæ conſenſum tollat; quod ab allegante erit probandum, ut ſupra diximus, & quod ebrioſis concedatur reſtitutio in integrum tanquam furioſis. vide Oddo. *de reſt. in integr. p.* 1. *q.* 11. *ſub num.* 2.

8 Ebrioſus, aut ille qui data opera ſe inebriavit, aliquem in ebrietate occidens, aut mutilans, fit irregularis, ſi ſciebat, ſe in ebrietate ſolitum eſſe rixari &c. quia tunc per talem nimiam potationem dedit operam rei illicitæ, ac occaſionem occiſionis, aut mutilationis. Ita Rubeus *in annot. ad d. deciſ.* 28. *Rot. Rom. p.* 3. *rec. nu.* 156. ubi Marian. Socin. *in cap. ad audientiam. ſub nu.* 55. *verſ. unde diſtinguo, de homic.* Covar. *in Clem. ſi furioſus. eod. tit. ſub n.* 4. *verſ. poſſet quidem vera cenſeri, in* 3. *p. in princ.* An vero extra hunc caſum, occidens in ebrietate fiat irregularis, non conveniunt DD. ut videre eſt apud cit. Rubeum, apud quem affirmativam tenent Sylveſt. *verb. homicidium* 3. *q.* 4. *nu* 5. Card. Zabarell. & Imol. *in d. Clem. ſi furioſus, de homic. & alii.* ſed negativam tenet, lateque defendit Covar. *loc. cit.* Azor. *inſt. mor. p. l.* 7. *c.* 33. *q.* 7. *verſ. in hac controverſia*, ad quos pro contingentia caſus recurrere poteris.

9 Multa vituperia, & turpitudines ebrioſitatis, vide apud cit. Rubeum: & Clericus ebrioſus quod poſſit privari beneficio, ſi ter monitus non ſe emendaverit, diximus in verb. *Clericus*.

ECCLESIA.

Praxis Eccleſia.

§. I.

Eccleſiæ Ædificatio.

1 Eccleſiæ ædificatio, & reparatio a pari procedunt. *cap.* 1. *& cap. de his.* 4 *de Eccleſ. ædific.* ibi: *de his, qui Eccleſias Parochiales habent, duximus reſpondendum, quod ad reparationem, & inſtitutionem earum, cogi debent.* Frances *de Eccleſ. Cathedr. cap.* 12. *n.* 12. ideo plura videre poteris infra Litt. R. verb. *Reparatio.* & etiam in L. O. verb. *Oratorium.* ubi etiam tradidimus praxim.

2 Eccleſia quamvis poſſit a quolibet ædificari, ita ut non poſſit hoc prohiberi a Laicis; quia talis prohibitio repugnaret libertati Eccleſiaſticæ. Juxta Barboſ. *de jur. Eccleſ. univerſ. l.* 2. *c.* 2. *n.* 3. Dian. *p.* 1. *tr. de immun. Eccleſ. reſ.* 128. ubi DD. & Univerſitatum reſponſa, quamvis quoad Principes territoriales contrarium teneat Solorzan. *de Jur. Indiar. tom.* 2. *l.* 3. *c.* 23. *num.* 31. *ſeqq.* ubi male citat Zerolam *in prax. p.* 1. *verb. Monachi.* §. 1. *&* 2. cum ibi loquatur de S. Pontifice.

3 Tamen ſine conſenſu Epiſcopi Diœceſani in locis non exemptis, & in locis exemptis ſine licentia Papæ, Eccleſiam ædificare nulli permittitur. Pax Jordan. *de re ſacra l.* 5. *tit.* 8. *de ædif. Eccleſ. n.* 13. Barboſ. *de offic. Epiſc. alleg.* 26. *in princ. & de Jur. Eccleſ. d. c.* 2. *n.* 4. Zerol. *in prax. p.* 1. *verb. Eccleſia.* §. 1. P. Pirhing. *lib.* 3. *decret. tit.* 48. *de Eccleſ. ædific. nu.* 1. tex. *in cap. nemo* 9. *& cap. placuit, de conſecr. diſt.* 1. *cap. ad hæc, de Religioſ. domib. cap. cum olim.* 14 & ibi gloſſ. *verb. revocari. verſ. inſuper, de privileg. cap. auctoritate, eod. in* 6. *Auth. de Eccleſ. titul.* §. *ſi quis autem voluerit. auth. ut nullus fabricet Oratorii domos. verſ. ſancimus coll.* 1. Concil Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 3. *de regul. in fin.* ibi: *nec de cætero ſimilia loca erigantur ſine Epiſcopi, in cujus Diœceſi erigenda ſunt, licentia prius obtenta.* Neque Regularibus in locis non exemptis. vide Jordan. *l. cit. nu.* 34. *ſeqq.*

4 Et Eccleſia, Capella, vel Oratorium non poteſt etiam in proprio fundo ædificari ſine dicto Epiſcopi conſenſu: nam licet cuilibet ſit liberum opera facere pietatis, tamen, quia Eccleſia debet ædificari cum certis qualitatibus, de quibus Pax Jord. *loc. cit. textus citati.* & ſignanter in cit. *cap. nemo.* 9. *diſt.* 1. *de conſecr.* Riccius *in prax. p.* 2. *reſ.* 11. ſcilicet ut ibi crucem figat, publice atrium deſignet, & ante præfiniat, quæ ad luminaria, & miniſtrorum ſtipendia ſufficiant, & ſic ſufficientem dotem, *ut infra.* inſuper, ut pars poſterior reſpiciat orientem, & anterior, ſive oſtium reſpiciat occidentem, ut ædificetur in formam navis, & ſine alterius Eccleſiæ præjudicio, ideo requiritur conſenſus Epiſcopi, ut prædictas qualitates examinare poſſit. *DD. cit.* & Barboſ. *d. alleg.* 26. *n.* 2.

Sufficit tamen conſenſus Epiſcopi etiam tacitus, veluti ſi ſciverit Eccleſiam conſtrui, & non impediverit, nec contradixerit, cum facile potuiſſet. *DD. cit.* & apud Barboſ. *de Jur. Eccleſ. d. cap.* 2. *n.* 5. ubi quod ſufficiat etiam conſenſus ſuperveniens poſt conſtructam Eccleſiam. P. Pirhing *ut ſupra num.* 2. imo ſi in illa ſint celebrata divina per decennium, præſumitur ædificata cum conſenſu Epiſcopi. Menoch. *de præſ. lib.* 3. *præſ.* 132. *n.* 51. 5

Sed quod requiratur conſenſus Epiſcopi limitatur, quod poſſit quidem quilibet in ſuo fundo Eccleſias ædificare etiam ſine auctoritate Epiſcopi, ſed tunc non poſſet dici Eccleſia, ſed oratorium. *arg. c. in. unicuique, de conſecr. diſt.* 1. nec poſſet ibi miſſa celebrari ſine conſenſu Epiſcopi. Juxta Concil. Trid. *ſeſſ.* 22. *cap. quanta cura. ad med.* §. *neminem, de obſerv. & evit. in celebr. miſſæ.* Zerol. *in prax. d. p.* 1. *verb. Eccleſia.* §. 2. P. Pirhing *in cit. l.* 3. *tit. de Eccleſ. ædif. n.* 1. 6

Eccleſia debet ædificari in loco congruo, eoque proprio, & non alieno, invito domino: & ſi fuit inſtructa in fundo alieno ignorante domino, tamen non fit illius, ſed manet libera, & intereſſe tantum illi eſt præſtandum, non ſolum a fundatore, ſed in illius defectum etiam ab Epiſcopo, qui locum deſignavit, aut primum lapidem fixit &c. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. d. c.* 2. *num.* 16. Pirhing *loc. cit. num.* 4. Et ſi fundi dominus ſcivit, & non contradixit, non per hoc ipſe, ſed ædificans, acquiret Jus patronatus, ſi Dominus fundi fuerit Laicus; quia ſibi imputare debet. Idem. *loc. cit.* ubi Canis. *in cap. quoniam.* 3. *num.* 4. *de Jure patr.* ſi vero Dominus fundi fuerit Eccleſia, tunc Jus patronatus eidem acquireretur. Pirhing *loc. cit.* & in dubio præſumitur conſtructa a Domino fundi. Rot. apud Bich. *deciſ.* 133. *n.* 21. Et regulariter ædificari non poteſt in diſtrictu Parochiæ ſine conſenſu Parochi, cujus intereſt, ſicut & Epiſcopi. Riccius *in prax. p.* 3. *reſ.* 484. ſed de hoc vide quæ ſupra diximus lit. B. verb. *Beneficium. a num.* 1. Barboſ. *de Jur Eccleſ. c.* 2. *n.* 6. *cum plurib. ſeqq.* Proſp. Fagnan. & DD. *in c. ad audientiam.* il. 1. *extr. de Eccleſ. ædific.* 7

Sed quia diximus, Eccleſiam non eſſe ædificandam in fundo alieno, invito domino, occurrit hic illa quæſtio, an vicinus poſſit cogi ad vendendum ſuum fundum, domum &c. tam pro nova Eccleſia ædificanda, quam pro illius reparatione, ampliatione &c. Et Reſp. affirmative, & non tantum pro fabricæ neceſſitate, ſed etiam pro commoditate. Ciarlin. *contr. for. cap.* 182. *num.* 16. Sperel. *deciſ.* 58. *num.* 19. Franceſ. *de Eccleſ. Cathed. cap.* 10. *a num.* 123. ubi late. Et DD. apud eoſdem, etiam pro domo parochiali reſtauranda. *DD. cit.* poteſt etiam compellere vicinum ad vendendum ſibi ſervitutem. Ciarlin. *loc. cit.* Cyriac. *contr. for.* 231. *per tot.* patet ex *arg. L. ſi quis ſepulchrum. ff. de relig. & ſumpt. fun.* quod ampliatur ad omnes Eccleſias. Cæpol. *de ſervit. verb. præd. cap.* 28. *num.* 5. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 2. §. 1. Imo etiam pro ampliatione atrii, dormitorio extendendo, monaſterii viridario, vel illius ampliatione. Riccius *in prax. p.* 3. *reſol.* 557. Sperel. *d. dec.* 58. *num.* 19. *ſeqq.* etiam pro capella conſtruenda. Franceſ. *de Eccleſ. Cathedr. cap.* 16. *nu.* 57. Utilitas ſimplex cum damno, & detrimento vicini tamen non ſufficit. Cyriac. *d. contr.* 231. *nu.* 2. *&* 15. Capon. *diſc. for.* 178. *num.* 20. Covarruv. *lib.* 3. *var. reſol. cap.* 14. *num.* 7. Riccius *d. reſ.* 557. apud quos alii. Et arbitrio Judicis remiſſum erit, an Eccleſia habeat talem indigentiam, ut vicinus cogi poſſit ad vendendum. Cyriac. *loc. cit. num.* 14. Covar. *loc. cit. n.* 8. *ad fin.* & ut dictum, *d. Lex. ſi quis ſepulchrum.* compellit quidem ad vendendum favore Religionis, ſed ſine præjudicio alterius, & ſoluta prius ipſius rei æſtimatione. Rot. *dec.* 474. *n.* 13. *p.* 9. *rec. tom.* 2. Gomez *var. reſol. tom.* 2. *cap.* 2. *num.* 51. apud quos alii, & late Giurb. *dec.* 88. *a num* 3. 8

Prædicta amplia, licet locus vendendus eſſet ſubjectus fideicommiſſo. Genuenſ. *in prax. q.* 242. Franceſ. *de Eccleſ. Cathedr. d. cap.* 10. *num.* 127. *&* 159. 9

aut tributarius etiam Eccleſiæ. Idem *loc. cit.* & citat Fontanel. *de pact. nuptial. gl.* 1. *p.* 3. *numer.* 120. *&* *gloſſ.* 12. *clauſ.* 4. *num* 26. *ſeqq.* aut emphyteuticus. Rot. *loc. ſup. cit.* & tunc Eccleſia emens res emphyteuticas, tenetur ſolvere laudemium Domino directi, niſi venditori ſolverit æſtimationem ejus directi dominii, quod eſt pretio æſtimabile; quia laudemium eſt onus reale inhærens rebus emphyteuticis. ita Rot. *loc. cit. a numer.* 9. *ad* 12. nec hoc eſt contra *cap.* 1. *de cenſib.* ubi requirit, quod locus, in quo Eccleſia fundatur, debeat eſſe liber ab omni cenſu, atque tributo: quia id ſolum intelligitur de tributis, & aliis oneribus, quæ ſolvuntur in recognitionem juriſdictionis ſæcularis, non vero de aliis laudemiis &c. & hoc etiamſi vendens ſit Eccleſia; quia non repugnat, quod una Eccleſia alteri onus reale ſolvat. gloſſ. *in d. cap.* 1. *in verb. ullo ſervitio. verſ. ſed verius credo.* & ibi Abb. *n.* 4. qui teſtatur de communi. *de cenſib. & in cap. novum genus. nu.* 6. *ante fin. de decim.* apud Rot. ubi DD. *ad n.* 25. Franceſ. *l. c. n.* 198.

10 Porro, ut dictum eſt, hæc neceſſitas vendendi erit Judici arbitraria, qui conſiderabit, ne vicinus, qui cogitur vendere, magnum patiatur detrimentum, quod non ſolum commenſuratur ex læſione juſti pretii, ſed etiam ex aliis damnis, & præjudiciis, quæ pati deberet ex illa venditione, etiamſi juſtum pretium perſolveretur, de quibus vide Rot. *deciſ.* 372. *a num.* 3. *p.* 1. *rec.* Franceſ. *loc. cit. num.* 134. *ſeqq.* Gratian. *diſc. for. cap.* 896. *num.* 7. *ſeqq.* & hæc venditio neceſſaria debebit eſſe remedium extraordinarium, non concedendum, ſi poſſet Monaſterium, Eccleſia aut hortus &c. ex alio latere ampliari. Rot. *loc. cit.* Antonel. *de regim. Eccleſ. d. lib.* 1. *cap.* 2. *numer.* 4. Hinc eſt, quod hoc Eccleſiæ privilegium, tanquam multum extraordinarium, non det actionem, ſed tantum officii Judicis implorationem. Franceſ. *d. cap.* 10. *num.* 132. & apud illum Rot. Plura vide apud *DD. cit.* & Franceſ. *d. cap.* 10. *per tot.* ubi etiam *numer.* 164. prædicta extendit, ſi emptio peteretur pro platea ante fores Eccleſiæ extendenda, vel de novo facienda, aut amplianda &c. Gratian. *diſc. for. cap.* 896. *num.* 27. ubi Rot. & ampliatur, ut etiam una Eccleſia poſſit cogere aliam ad vendendum pro ſupra dictis caſibus in ſupplementum tamen, ſi domus Sæcularium non adſint. De Luca ad Gratian. *in d. cap.* 896. *num.* 5. de quo etiam Franceſ. *loc. cit. nu.* 173. *ſeqq.* Giurba *dec.* 86. *n.* 15.

11 Si vero duæ Eccleſiæ ædificare vellent, præferenda eſſet Eccleſia Parochialis Monaſterio, & Eccleſiæ Cathedrali Parochialis: Franceſ. *l. c. a n.* 183.

12 An autem detur appellatio a ſententia obligante vicinum ad vendendum pro fabrica Eccleſiæ &c.? negativam, quoad effectum ſuſpenſivum probat Franceſ. *d. cap.* 10. *a num.* 191. ſicut nec a decreto reparationis Eccleſiæ. Concil. Trid. *ſeſſ.* 21. *de reform. c.* 7. Franceſ. *l. c. n.* 193.

13 Sed quis erit Judex competens? Reſp. cum Covarruv. *d. lib.* 3. *var. reſ. c.* 14. *nu. fin. verſ. ſecundo mihi videtur:* non tantum Principem, ſed & quemcumque Judicem inferiorem poſſe compellere Dominos fundi ad vendendum neceſſaria pro ampliatione, aut ædificatione Eccleſiæ, aut pro nova Eccleſia conſtruenda &c. quod tamen limitat Sperel. *d. deciſ.* 58. *num.* 18. quando agitur de formando arbitrio, ut ſupra diximus, an nempe penſatis circumſtantiis, quis ad vendendum cogi poſſit; nam hoc ſpectat ad Judicem Eccleſiaſticum, non vero ad Judicem Laicum, cum is teneatur judicare juxta communem opinionem in tali caſu abſque ſui arbitrio. quem vide.

14 Eccleſia non debet ædificari abſque ſufficienti dote; alioquin Epiſcopus ædificari permittens, de propriis bonis tenetur dotare. *cap. cum ſicut, de conſecr. Eccleſ.* & ibi gloſſ. *verb. conſecranda.* Barboſ. *de Jur. Eccleſ. d. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 20. Franceſ. *de Eccleſ. Cathedr. c.* 23. *num.* 1. ubi Piaſec. *in prax. Epiſc. p.* 1. *cap.* 4. *num.* 2. Barboſ. *in Paſt. alleg.* 64. *num.* 2. Pax Jordan. *de re ſacra. lib.* 5. *tit.* 8. *de ædif. Eccleſ. num.* 25. Gonzal. & DD. *in d. cap. cum ſicut, de conſecr. Eccleſ.* nec debet conſecrari, ut infra *num.* 15. quod tamen limitatur a cit. Gonzal. *num.* 6. *ad med.* quod Epiſcopus teneatur in dicto caſu dotare, ſi id poſſit de bonis propriis ſine præjudicio propriæ Eccleſiæ, ne delictum ipſius noceat Eccleſiæ, cui præeſt. *arg. cap. ſi Epiſcopum.* 3. 16. *q.* 6. Gloſ. *in d. cap. cum ſicut. verb. conſecranda, ad fin.* quod ſi de propriis bonis non poſſit, debebit dotare de bonis ſuæ Eccleſiæ, ſi id fieri poſſit ſine enormi læſione. Jordan. *loc. cit. num.* 26. Et Epiſcopus non poteſt obligari, niſi prius diſcuſſæ fuerint facultates fundatorum, & inventæ fuerint non ſufficientes. Gonzal. *loc. cit.* Petr. Gregorius Tholoſan. *lib.* 2. *tit. de Benef. ſeu rei benef. cap.* 15. *num.* 3. poteſt enim fundator, ſeu qui Eccleſiam ædificavit, obligari ad illam dotandam, ſicut & ipſius hæredes, de quo Gonzal. & Gregor. *ll. cit.* Riccius *in prax. p.* 2. *reſ.* 11. *ſub num.* 6. Sicut dicitur de illo, qui Eccleſiam ædificare cœpit, qui cogendus eſt per Epiſcopum, & per civilem Judicem opus perficere, & eo defuncto cogi poterunt hæredes. Gonzal. *in cap. ad audientiam.* 3. *de Eccleſ. ædif. n.* 3. *auth. de Eccleſ. titul.* §. *ſi quis autem. &* §. *ſi quis ædificatione.* Gregor. *l. c.* ubi etiam *nu.* 5. quod hæc dos non poſſit conſtitui in ſolis oblationibus, ob incertitudinem, an futuræ ſint oblationes: in quibus vero dos conſtitui poſſit, vide Gregor. *l. c. num.* 6. Si tamen ædificans donaſſet aliquid eidem Eccleſiæ, præſumeretur feciſſe pro aſſignatione dotis, & ſic compelli non poſſet ad novam dotationem. Jordan. *loc. cit. nu.* 33. qui citat Petr. de Peruſio *in tract. de can. Epiſc. cap.* 7. Bal. de Bartol. de Peruſio *in tract. de dot.* 1. *p.* Adden. ad Abbat. *in d. cap. cum ſicut in fin. de conſecr. Eccleſ.* Prædicta tamen de obligatione dotandi limita, quando capella, vel altare conſtruuntur in Eccleſia jam ſufficienter dotata. DD. apud Jordan. *loc. cit. nu.* 29. Franceſ. *de Eccleſ. Cathedral. cap.* 16. *n.* 46. *&* 55. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 8. *ſub num.* 20. *ad med.* vide tamen, quæ diximus in litt. A. verb. *Altare. nu.* 3. *&* 5. Quanta vero requiratur dos, remittitur arbitiro Judicis, de quo vide *DD. citatos.*

15 Porro locus, ſeu area, ubi conſtruenda eſt Eccleſia, debet eſſe libera ab omni humano dominio, ſeu jure, ideoque forſan ex hac cauſa Jure civili non licebat locum ſacrum conſtruere, niſi cum aſſenſu Principis ut in *L. ſacra loca.* 9. *ff. de rer. diviſ.* ita Gonzal. *l. c. nu.* 3. *ad princ.* hinc eſt, quod locus ille debeat eſſe liber ab omni cenſu, tributo, aut quibuſcumque oneribus ſolvendis in recognitionem Juriſdictionis ſæcularis, ut ſupra diximus. *n.* & in verb. *Clericus. n.* 53. *&* 64. & in verb. *Decima. n.* 6. ubi idem diximus de dote. Jordan. *l. c. n.* 28. & eſt tex. & DD. *in c.* 1. *de cenſib. cap. ſecundum canonicam.* 23. *q.* 8. & ibi gloſ. verb. *manſo.*

16 Eccleſia vero quibus expenſis debeat ædificari, vide quæ dicemus infra in verb. *Reparatio.* & P. Pirhing *lib.* 3. *decretal. tit.* 48. *a num.* 14. Fagnan. *in cap. ad audientiam, de Eccleſ. ædific.* & quæ ſupra tetigimus in verb. *Beneficium num.* 14. *&* 25. ubi etiam tradidimus praxim.

17 An vero Epiſcopus ſolus privative quoad Capitulum, aut quoad Laicos pro fabrica contribuentes, poſſit formare modellum Eccleſiæ ædificandæ? negative Reſpondet Franceſ. *de Eccleſ. Cathedr. cap.* 12. *a nu.* 44. quia rationi congruit, quod omnes intereſſe habentes intervenire debeant.

18 Eccleſiæ Mendicantium, aut quæ extruuntur in illorum Monaſteriis, poſſunt ædificari etiam ſine dote; quia pro illa inſerviunt eleemoſynæ, quæ a fidelibus dictis Mendicantibus fiunt. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. d. c.* 2. *nu.* 23. Pax Jordan. *d. l.* 5. *tit.* 8. *n.* 31. *&* 32.

19 Quod ſi privatus ædificare vellet Eccleſiam ſervatis ſervandis, & Epiſcopus conſentire nollet ſine juſta cauſa, poſſet fieri recurſus ad Superiorem, ſeu Archi-Epiſcopum Metropolitanum ad effectum, vel ut ipſemet conſenſum præſtet, vel ut Epiſcopum cogat ad præſtandum conſenſum. Pirhing *l. c. n.* 2. Pax Jord. *uti ſupra. n.* 45.

§. II.

Eccleſiæ Conſecratio.

20 Eccleſia vero de novo fundata poſt ædificationem eſt dedicanda, & conſecranda, quæ paria ſunt, niſi quod dedicatio importet titulum alicujus Sancti, cujus nomini dedicatur. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. d. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 25. Petr. Gregor. Tholoſ. *lib.* 2. *tit. de Beneſic. ſeu rei. beneſic. cap.* 16. *num.* 1. *&* 2. vide etiam Franceſ. *de Eccleſ. Cathedr. cap.* 34. *a numer.* 16. ubi in

quo

Digitized by Google

quo differant Dedicatio, Conſecratio, & Titulus. Et quamvis non requiratur neceſſario iſta conſecratio, ut in ea valeant divina celebrari, tamen cum fieri poteſt, conſecranda eſt. Barboſ. *loc. cit. num.* 28. *&* 29.

21 Quia tamen Epiſcopus non poteſt ſubinde ſtatim illam conſecrare, ſed cogitur ob varias cauſas dictam conſecrationem ad tempus differre, ideo tunc debet mandare alicui Sacerdoti, ut illam interim benedicat ad normam *Ritual. Roman.* ad hoc, ut interim poſſint in eadem Miſſæ, & alia divina celebrari, alias Sacerdos ſine licentia Epiſcopi in ea celebrans, poſſet puniri, juxta Jordan. *de re ſacra. l.* 5. *tit.* 9. *n.* 82. *arg. tex. in cap. nullus* 15. *de conſecr. diſt.* 1.

22 Hæc conſecratio fieri non poteſt, niſi ab Epiſcopo, & quidem Diœceſano. Gregor. *loc. cit. num.* 5. Jordan. *uti ſupra. num.* 5. Pirhing *lib.* 3. *decret. tit.* 40. *de conſecr. Eccleſ. nu.* 1 Barboſ. *loc. cit. num.* 30. tex. *in cap. nemo.* 9. *& cap. nullus.* 15. ibi: *in ſacratis ab Epiſcopo locis. de conſecr. diſt.* 1. Nec poteſt hæc conſecratio demandari ſimplici ſacerdoti. *DD. cit. cap. aqua* 9. *conſec. Eccleſ.* etiam valid. Azor. *inſt. mor. lib.* 10. *c.* 26. *q.* 10. Nec Epiſcopus in aliena Diœceſi Eccleſiam aliqnam conſecrare poteſt, ſine permiſſione Epiſcopi illius in cujus Diœceſi Eccleſia eſt ſita; Franceſ. *loc. cit. nu.* 55. *&* 67. alias enim, quamvis hæc conſecratio valeret, uno anno a Miſſarum celebratione ceſſare deberet, ut dicit textus *in cap. Epiſcopus*. 28. 7. *q.* 1. Pirhing *ut mox ſupra*. ubi Abb. *in cap.* 2. *n.* 2. *de conſecr. Eccleſ. vel Altar.* Jordan. *l. c. n.* 10.

23 Quod ſi Regulares requiſiverunt proprium Epiſcopum primatium lapidem ponere, Eccleſiam, Oratoria, vel Altaria dedicare, & Epiſcopus per quatuor menſes id exequi neglexit, poterunt illi ad hunc effectum requirere quemcumque Catholicum Antiſtitem, ob privilegium quod habent ab Honorio IV. & a Joanne XXI. quibus per Concil. Trid. non fuit derogatum, de quo Pax Jordan. *loc. cit. n.* 9. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. d. c.* 2. *num.* 33. Ipſi vero non poſſunt etiam propriam Eccleſiam conſecrare. Gavant. *in manual. verb. Eccleſ. conſecratio. num.* 2. Tamburin. *de Jur. Abbat. tom.* 1. *diſp.* 23. *q.* 7. *n.* 3.

24 Et Epiſcopus debet ipſe ſolus totam conſecrationem perficere, quamvis forte adeſſent alii præſentes: & ſi ex aliquo accidenti non poſſet ab eodem integre perfici, deberet ab alio de novo inchoari, atque compleri. Sacr. Rituum Congreg. *in una Ulixipon.* 22. *April.* 1615. Barboſ. *in ſum. Bullar. verb conſecratio. verſ.* 3. apud Jordan. *loc. cit. ſub num.* 7. qui tamen *num.* 8. id limitat, niſi primus conſecrator cum debita materia, & forma omnes duodecim Cruces inunxiſſet, ubi vide. Et Epiſcopus conſecrans, non debet eſſe excommunicatus; quia tunc potius Eccleſia pollueretur. Jordan. *loc. cit. n.* 7. Azor. *inſt. moral. p.* 1. *l.* 10. *c.* 26. *queſ.* 13. *verſ. quinto quando*.

25 Notandum eſt tamen, quod ſi Eccleſia ædificata fuit ſine dote, non debeat ſine illa conſecrari. *cap. cum ſicut, de conſecr. Eccleſ.* Pax Jord. *loc. cit. nu.* 14. Et conſulte aget Epiſcopus, ſi dote conſtituta, bona pro eadem aſſignata publicare fecerit per diploma, & citaverit intereſſe prætendentes; quia, ut ſupra dictum eſt, dos debet eſſe libera ab omni gravamine; alias Epiſcopus conſecrans tenebitur in ſubſidium, ut ſupra *nu.* 14. diploma vero poterit expediri juxta praxim traditam in praxi *Juriſpatronatus* mutatis mutandis.

26 Conſecratio Eccleſiæ poteſt fieri omni die, etiam feriata. *cap. tua, de conſecr. Eccleſ.* excepto tempore interdicti, & pomeridiano; quia debet fieri cum celebratione Miſſæ. Jordan. *loc. cit. numer.* 11. 12. *&* 13. Gavant. *in manual. Epiſc. verb. Eccleſiæ conſecr. num.* 8. Barboſ. *de offic. Epiſc. alleg.* 27. *num* 10. quæ Miſſa debet celebrari a conſecrante, & non ab alio. Jordan. *ibid. num.* 17. quæ Miſſæ celebratio, & ſi non ſit de ſubſtantia, eſt tamen de præcepto. *DD. cit.* Pirhiog *l.* 3. *decretal. tit.* 40. *n.* 3.

27 Prædicta limita, quod conſecratio fieri non poſſit, ſi in illa fuit ſepultus infidelis, hæreticus, ſchiſmaticus, vel excommunicatus, niſi prius exhumentur: quod tamen non procedit in excommunicato, qui in morte fuit pœnitens, licet morte præventus abſolvi non potuerit, quo caſu tamen debet etiam poſt mortem abſolvi, & ita non exhumari. Limitatio vero ampliatur etiam ad caſum, quod excommunicatus, ſchiſmaticus, hæreticus, & infidelis fuerint ſepulti in Cœmeterio; quia licet acceſſorium non trahat ad ſe principale, ſed econtra, & ſic violatio Cœmeterii, quod eſt acceſſorium, non trahatur ad Eccleſiam uti principalem. *cap. un. de conſecr. Eccleſ. in* 6. tamen indecens eſt Eccleſiam conſecrari polluto cœmeterio. *cap. Eccleſiam, de conſecr. diſt.* 1. Pax Jordan. *loc. cit. a nu.* 16. Præterea ampliatur limitatio etiam ad eos, quibus denegatur ſepultura Eccleſiaſtica, uti uſurarios manifeſtos: fures qui in ipſo actu furti fuerunt occiſi: Monachos proprietarios: occiſores ſui ipſius, & in notorio peccato decedentes, ita aliqui apud Pac. Jodan. *l. cit. nu.* 20. & videtur probari ex *cap. quamquam, de uſur. in* 6. *cap. fures. de furtis. cap. placuit.* 23. *q.* 5. ſed ipſe Jordan. tenet contrarium, & cenſet limitationem procedere tantum quoad non baptizatos, & excommunicatos.

Porro ſi in Eccleſia conſecranda fuerunt ſepultæ perſonæ prohibitæ, juxta mox dicta, non tantum debent exhumari, ut Eccleſia poſſit conſecrari, ſed inſuper parietes abradi. Limita in reconciliatione; quia tunc per abraſionem murorum conſecratorum Eccleſia execraretur, & ita egeret nova conſecratione: quod ſi oſſa fidelium, & infidelium diſcerni non poſſint, erunt relinquenda. Pax Jordan. *l. c. n.* 21. *&* 22. 28

Sed eritne capax conſecrationis Eccleſia, in qua fuit ſepulta mulier cum fœtu non baptizato, ſed nec nato? Reſp. affirmative; quia tunc fœtus cum ſit pars ventris prægnantis, & ſic acceſſorius, ſequitur ſuum principale. Juxta *reg. acceſſorium, de R. J.* Jordan. *loc. cit. num.* 23. 29

Conſecratio ſub qua forma fieri debeat, vide *Rituale*, ſeu *Pontificale Romanum*. & apud Gregor. Tholoſ. *d. cap.* 16. *de Benef.* Cavendum tamen Epiſcopo, ne pro tali conſecratione aliquid ex pacto recipiat, ne incurrat labem Simoniæ, alias Eccleſia deberet ab alio Epiſcopo per aquam benedictam reconciliari, non aliter, ac ſi ab excommunicato notorio fuiſſet conſecrata. Procurationem tamen, ſicut in Viſitatione, ſic etiam in conſecratione, petere non prohibetur. *cap. cum ſit Romana, de ſimonia.* non tantum ob laborem, ſed etiam in ſignum ſuperioritatis. Pax Jordan. *loc. c. a num.* 32. *ſeqq.* Franceſ. *de Eccleſ. Cathedral. d. cap.* 34. *num.* 59. Gavant. *in manual. Epiſcop. verb. Eccleſia conſecratio. n.* 12. & dicemus de hac infra *litt. P.* in verb. *Procuratio*. 30

Conſecratio, quia eſt quid facti, non præſumitur, ſed eſt probanda, & ſi probatio deficit, debet miniſtrari ſub conditione. *cap. ſolemnicates. il.* 1. *de conſecr. diſt.* 1. Alciat. *de præſump. reg.* 2. *præſ.* 4. *numer.* 2. Jordan. *d. lib.* 5. *tit.* 9. *n.* 44. Franceſ. *loc. cit. n.* 120. ubi Maſcard. *de probat. concl.* 382. Tuſch. *litt. C. concl.* 745. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 16. *num.* 17. Limita in Eccleſia Cathedrali ob ejuſdem prærogativam, & ob Epiſcopi commoditatem, vicinitatem, & honorificentiam, cum ſit ejus ſponſus: quia licet verum ſit, facta non præſumi, tamen hoc debet limitari in illis, quæ ordinarie fiunt. *DD. cit.* Sufficit autem ſemiplena probatio; & qualiter probetur, vide Pac. Jord. *loc. cit. a numer.* 49. Maſcard *de probat. d. concl.* 382. Et licet non præſumatur conſecrata, præſumitur tamen benedicta, ſi in eadem ſint longo tempore celebrata divina, cum non ſoleant ante benedictionem celebrari; quæ autem fieri conſueverunt, facta præſumuntur. Barboſ. *axiomat. lib.* 6. *cap.* 3. *verb. Factum. axiom.* 27. *verſ. limita*. Antonel. *de loc. legal. lib.* 1. *cap.* 3. *n.* 52. ubi Sylv. *verb. Eccleſ.* 2. *n.* 1. *& ſeqq.* Maſcard. *d. concl.* 382. 31

Probatur vero conſecratio ex litteris in marmore, pariete, aut alibi inciſis. Item ex libris, & ſcripturis Eccleſiæ hoc atteſtantibus. Maſcard. *loc. cit. & concl.* 415. *num.* 2. Abb. & Felin. *in cap. cum cauſam, de probat. numer.* 2. dummodo libri ſint tales, quibus a majoribus noſtris adhibita fuit fides, nec tantum de auditu atteſtentur. Bar. *in L.* 1. *ff. ſi cert. pet.* Felin. *loc. cit.* Præterea probatur etiam ex uoicn teſte; quia agitur de negotio favorabili, & nulli nocivo. Item ex Crucibus in pariete ipſius Eccleſiæ formatis. Item ex communi fama, & reputatione, & aliis indiciis, de quibus Azor. *inſt. moral. p.* 1. *lib.* 10. *cap.* 26. *queſ.* 11. Barboſ. *de offic. Epiſc. alleg.* 27. *numer.* 5. Jordan. *loc. cit. a n.* 49. Si tamen de conſecratione dubitetur ob vetuſtatem, & abolitionem, poteſt conſecrari. 32

Addend. ad Gavant. *in man. Epiſcop. Eccleſiæ conſecratio, num. 1.* Gloſ. *in cap. propoſuiſti. verb. reconciliari, de conſecr. Eccleſ.*

33 Eccleſia conſecrata amplius conſecrari non poteſt. *cap. Eccleſiis, de conſecr. diſt.* 1. niſi amiſerit conſecrationem. Barboſ. *d. alleg.* 27. *nu.* 12. poteſt vero diverſimode amittere conſecrationem, primo, ſi totam ſuam formam amiſit, uti, ſi in totum fuit deſtructa, vel pro majori parte. *d. cap. Eccleſiis, & cap. de fabrica, de conſecr. diſt.* 1. licet parietes deſtructi non ſint, ſed vel in totum, vel pro majori parte decroſtati; & licet animo reficiendi eiſdem materialibus, deſtruatur. Barboſ. *l.c. & num.* 16. Jordan. *uti ſupra. nu.* 67. & 70. Limita, ſi parietes fuerunt collapſi in totum quidem, verum non ſimul, ſed ſucceſſive, ita ut antequam laberetur una pars, reſtituta fuerit altera; tunc enim pars conſecrata remanens, quæ eſt major, tanquam magis digna, trahit ad ſe non conſecratam, & minus dignam eique conſecrationem communicat. Jordan. *loc. cit. num.* 17. Barboſ. *num.* 19. & Gloſ. *in d. cap. propoſuiſti. verb. reconciliari, de conſecr. Eccleſ.* Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 5. *cap. ult. numer.* 3. & hanc, contra nonnullos probabiliorem vocat Azor. *d. cap.* 26. *quæſ.* 12. *verſ. at in dubium.* ideoque tunc deberet ad ſummum aquæ benedictæ tantum aſperſione exorcizari. Antonel. Barboſ. & gloſ. *ll. cit.* Similiter non amittit conſecrationem ſi Eccleſiæ conſecratæ fiat aliquod additamentum in longitudine, aut altitudine, aut ſolum tectum mutatur, ſalvis tamen parietibus vel in totum, vel pro majori parte remanentibus, neque ſi parietes tantum dealbentur, & ſic nova cruſta ſuperponatur, cum cruſta conſecrata in illis permaneat. Pirhing *lib.* 3. *decret. tit.* 40. *num.* 14. vide *DD. cit.* apud quos plura habere poteris. An vero deſtructa Eccleſia ſi remaneat intactum Altare majus jam prius conſecratum, ſi Eccleſia in eodem loco reædificetur, opus ſit illud Altare violare, ad hoc ut Eccleſia conſecrari poſſit, cum alias in tali conſecratione dedicari debeat Altare majus? vide Jordan. *loc. cit. a num.* 75. negantem.

Poſtquam vero Eccleſia fuerit conſecrata, aut dedicata ab Epiſcopo, juxta ſuperius tradita, pro habenda perpetua iſtius conſecrationis memoria, ab Epiſcopo expediri debent litteræ patentes, in quibus narretur, talem Eccleſiam ſitam in loco N. ſub invocatione ſancti N. fuiſſe a ſe conſecratam, & dedicatam anno &c. die, menſe &c. ſervatis de Jure in ſimilibus ſervandis, & eaſdem tradi Eccleſiæ Rectori, earumque copia authentica regiſtrari in actis Cancellariæ, tenoris, ut ſtatim infra, quæ etiam obſervari deberent circa conſenſum præſtitum in eadem ædificanda, benedicenda &c. 34

Forma Litterarum Conſecrationis Eccleſiæ.

UNiverſis præſentes viſuris ſalutem in Domino. Notum facimus, quod nos, die, & loco infra ſcriptis, in Pontificalibus exiſtentes, ſervatis ſervandis, & ad normam Pontificalis Romani, conſecravimus Eccleſiam N. loci N. ſub invocatione ſancti N. erectam anno &c. die &c. menſe &c. & ſufficienter dotatam ab N. N. prout ex inſtrumentis erectionis, nec non litteris ejuſdem erectionis ab Officio noſtro confectis, & in Archivio Cancellariæ noſtræ ſpiritualis regiſtratis, ad gloriam Omnipotentis Dei, Beatiſſimæ Virginis, & ſanctorum N. N. Ac ſingulis Chriſti fidelibus hodie unum, & in die anniverſario Conſecrationis hujuſmodi ipſam viſitantibus quadraginta dies indulgentiarum in forma Eccleſiæ conſueta conceſſimus, in quorum fidem has fieri juſſimus, & ſigillo noſtro muniri mandavimus. Datum &c.

Si vero contingat Conſecrationem Eccleſiæ fieri non poſſe ab Ordinario proprio, vel quia ſedes Epiſcopalis vacat, vel quia aliis negotiis legitime eſt impeditus, datur licentia alicui alii Epiſcopo eandem conſecrandi ſervatis ſervandis, dummodo prius fuerit requiſitus, ut hic infra.

NOs &c. Cum ſedes Epiſcopalis vacet, ac interea Eccleſia ſub invocatione ſancti N. erecta hoc anno &c. loco &c. menſe &c. die &c. conſecrari non poſſit: hine eſt, quod Dominationem Veſtram Reverendiſſimam pro ejuſdem conſecratione requirendam duximus, prout præſentium tenore requirimus; concedentes propterea eidem licentiam, & facultatem Pontificalia, ad effectum tantum præmiſſum, in hac Diœceſi exercendi, ac Eccleſiam conſecrandi &c. in quorum &c.

35 Et quamvis in ſupra poſita forma litterarum mentionem fecerimus tantum de indulgentiis quadraginta dierum, id tamen tantum intelligendum eſt pro die anniverſaria in perpetuum, ſecus in ipſa die dedicationis, in qua debet Epiſcopus unum annum indulgentiæ dictam Eccleſiam viſitantibus concedere, Pax Jordan. *loc. cit. num.* 79. Franceſ. *de Eccleſ. Cathedr. d. c.* 34. *n.* 121. ubi id amplificat ad quaſcumque Eccleſias, etiam non Cathedrales.

36 Debet etiam Epiſcopus præcipere ſolemnitatem dedicationis Eccleſiæ ſingulis annis ſervandam, ſicut & Epiſcoporum. *cit. cap. ſolemnitates. il.* 1. & 2. *de conſecr. diſt.* 1. Jordan. *d. l.* 5. *tit.* 9. *nu.* 78. ubi Piaſec. *in prax. p.* 1. *c.* 5. *n.* 8. *verſ. diem autem. & ſacr. Congr.* quæ deſignatio ſpectat ad Epiſcopum, in cujus Diœceſi Eccleſia conſecrata ſita eſt, etiamſi de licentia ejuſdem Epiſcopi fuerit ædificata ab alieno Antiſtite, vel Patrono. Franceſ. *loc. cit. n.* 55.

Sed quia quandoque contingit anniverſarium Conſecrationis diem ipſa die anniverſaria commode celebrari non poſſe, ideo ſupplicari ſolet Ordinario, ut ejuſdem loco alium deputare dignetur; hinc non abs re futurum exiſtimavimus, ſi pro praxi formam, & methodum, qua ab Ordinariis ejuſmodi conceſſio fieri ſolet, traderemus, hoc tamen prænotato, quod ſi dies ab Ordinario jam fuiſſet deputata, variari non poſſet. Sacr. Rituum Congr. apud Gavant. *in manual. Epiſcop. verb. Eccleſiæ Conſecratio. num.* 9. & 10. Jordan. *loc. cit.* Franceſ. *uti ſupra. nu.* 60. qui ultimus tamen cum Suarez *de Relig. lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 6. admittit, id fieri poſſe ab Epiſcopo una, aut altera vice, non vero in perpetuum. Si vero dies dedicationis ignoretur, omnino dies conſecrationis pro dedicatione deſervire debet, vel alius ſtatuendus erit. Franceſ. *loc. cit.* Gavant. *in manual. Epiſc. verb. Eccleſiæ conſecratio. n.* 14. 37

Formula Licentiæ.

NOs &c. Cum non ſine conſolatione intellexerimus, a DD. NN. Eccleſiam ad Dei Opt. max. honorem, & gloriam ſub invocatione ſancti N. ædificatam, atque erectam fuiſſe, & Reverendiſſimo D. N. N. Epiſcopo &c. noſtra cum licentia, attenta ſedis Epiſcopalis vacantia (*vel alia cauſa, quæ adfuit, inſeratur*) præterito anno, in feſto ſancti N. rite conſecratam, anniverſarium autem dedicationis diem non poſſe commode in eodem feſto celebrari, ob certas cauſas nobis expreſſas, & propterea nobis ſupplicatum fuerit, ut concedere dignaremur, quatenus in hac parte aliqua fieret gratioſa diſpenſatio: Ideirco tenore præſentium, & auctoritate noſtra Ordinaria concedimus, ut ſolemnitas dedicationis, ſeu conſecrationis Eccleſiæ præfatæ celebrari poſſit in die Dominica, ſeu die talis menſis &c. quod ut ad majorem ſemper Divinæ Majeſtatis gloriam, & ſancti N. honorem, & animarum ſalutem feliciter cedat, animitus exoptamus in Nomine Dei Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen. In quorum fidem præſentes litteras fieri, & Officii noſtri ſigillo muniri mandavimus.

Trans-

38 Tranſlato autem dedicationis die in alium diem, etiam ipſa indulgentiarum conceſſio tranſlata cenſetur, tanquam quid acceſſorium ad ipſam diem. Jordan. *loc. cit. n. 79. verſ. ſi contingat.* Iſta autem dedicationis mutatio fieri poteſt in actu conſecrationis non ſolum a proprio Epiſcopo, ſed etiam ab Epiſcopo alieno de licentia proprii Epiſcopi conſecrante. Juxta Franceſ. *loc. cit. num.* 67.

39 Quær. ſi occurrat in aliqua die celebrari anniverſarium dedicationis Eccleſiæ Cathedralis, & etiam alicujus alterius Eccleſiæ propriæ, de quanam ſit celebrandum? Reſp. quod celebratio fieri debeat de dedicatione Eccleſiæ propriæ, quod eſt conformius capitulo *ſolemnitates.* 1. *&* 2. *de conſecr. diſt.* 1. *& cap.* 1. *eod. diſt.* 3. Gavant. *in manual. verb. Eccleſ. conſecratio. num.* 20. Franceſ. *ubi ſupra num.* 102. & id pluries fuit in Rot. Roman. deciſum, & ſignanter *in una Cæſaraugustana Dedicationis. Luna* 9. *Junii.* 1614. quæ in recent. reperitur *in p.* 1. *deciſ.* 616. Ludoviſ. *deciſ.* 472. *num.* 5. *& per tot.* Beltramin. ad cit. Ludoviſ. *deciſ.* 493. *num.* 7. & alibi paſſim; plures caſus in quibus poteſt, vel non poteſt in certis diebus hæc ſolemnitas celebrari, vide apud Franceſ. *loc. cit.* ubi etiam *num.* 83. an ad hanc Eccleſiæ Cathedralis dedicationis anniverſariam diem celebrandam, uti etiam celebrare feſtivitatem Patroni Diœceſis, in qua degunt, & ſic etiam ſe conformare Eccleſiæ matrici illius Civitatis teneantur Regulares; ubi pluribus numeris ſeqq. affirmativam defendit, de quo vide etiam Tamburin. *de Jur. Abbat. tom.* 2. *diſp.* 10 *q.* 7. *num.* 6. ubi allegatur conſtitutio Gregor. XIII. *ſub dat. Romæ* 30. *Decembr.* 1573. quæ incipit *Paſtoralis Officii.* & Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *de Regular. cap.* 12.

§. III.

Eccleſiæ Pollutio, & Reconciliatio.

40 Sicut Eccleſia conſecrata in aliquibus caſibus amittit conſecrationem, ut in §. *antecedenti*; ſic etiam, ſive ſit conſecrata, ſive tantum benedicta, multis in caſibus polluitur, ita ut reconciliationem indigeat, ad hoc, ut in illa poſſint divina celebrari, alias in illa ſine licentia Epiſcopi celebrans deberet puniri, quamvis irregularitatem etiam ſcienter celebrans non incurrat. tex. *in cap. is qui.* 18. *de ſent. excom. in* 6. & ibi gloſſ. *verb. in jure.* Pithiog. *lib.* 3. *decret. tit.* 40. *n.* 19. *in fin.* & quod celebrans in Eccleſia polluta, quæ erat conſecrata, ab ingreſſu Eccleſiæ tantum ſit ſuſpenſus, dicit Gavant. *in manual. Epiſcop. verb. Eccleſiæ reconciliatio. num.* 15. ubi Sylveſt. *verb. Conſecratio.* 2. *quaſ.* 9. Si vero celebret poſt interdictum ab Epiſcopo factum, celebrans eſt ab officio, & beneficio ſuſpendendus, juxta tex. *in cap. tuarum, de privileg.* & ibi gloſſ. *verb. pœna ſuſpenſionis.* Antonell. *de loc. legal. d. lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 53.

41 Polluitur vero Eccleſia primo injurioſa ſanguinis humani effuſione in ea facta. *cap. Eccleſiis.* 20. *de conſecr. diſt.* 1. *cap. fin. de conſecr. Eccleſ. cap un. eod. in* 6. *cap. Eccleſiis* 3. *diſt.* 68. *cap. turrum, de privileg.* Quæ ſanguinis effuſio debet eſſe injurioſa, & voluntaria. Suarez *de Sacram. diſp.* 81. *quaſ.* 83. *ſect.* 4. §. 2. Paſſerin. *de pollut. Eccleſ. p.* 6. *per tot.* Murga *tom.* 1. *diſquiſ. tract.* 2. *diſquiſ.* 2. *per tot.* quos citat & ſequitur Gonzal. *in cap. cæmeteria vero num.* 6. *de conſecr. Eccleſ.* Unde effuſio ſanguinis per jocum accidens, etiam in magna quantitate, non violat Eccleſiam. Suarez *loc. cit.* Dian. *p.* 11. *tr.* 2. *reſ.* 58. Gonzal. *loc. cit.* & quod debeat effuſio eſſe voluntaria, tenet etiam Riccius *in prax. pollut. Eccleſ. in p.* 3. *reſ.* 257. Debet etiam eſſe in magna quantitate, nec polluitur modica ſanguinis miſſione; ut ſi guttatim effundatur in una aut altera gutta; quia effuſio denotat abundantiam. Riccius *loc. cit. & reſ.* 261. Dian. *loc. cit.* Azor. *p.* 1. *inſt. mor. lib.* 10. *cap.* 26. *quaſ.* 13. Pax Jordan. *d. lib.* 5. *tit.* 12. *n.* 46. Barboſ. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 28. *num.* 35. Quando vero dicatur effuſio ſanguinis in magna quantitate, remittitur a plurimis DD. arbitrio Epiſcopi. Ita Jordan. *loc. cit.* Laym. *in Theol. moral. lib.* 5. *cap.* 5. *tr.* 5. *n.* 8. gloſſ. *in cap. cum illorum. verb. effuſionem, de ſent. excom.* nec, ſecundum Laym. *loc. cit. num.* 8. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 16. *num.* 14. polluitur copioſa ſanguinis effuſione orta ex percuſſione, aut injuria levi, & non mortaliter peccaminoſa, & quod non polluatur, ſi ob percuſſionem pugno, aut alapa factam, fiat effuſio ſanguinis ex naribus etiam in magna quantitate, ex quo naſus ſit organum facile ad ſanguinis effuſionem, defendunt P. Pirhing *d. lib.* 3. *decret. tit.* 40. *n.* 11. Dian. *p.* 6. *tr* 6. *reſ.* 24. Barboſ. *de offic. Epiſc. d. alleg.* 28. *n.* 36. ubi Navarr. *in manual. cap.* 2. 92. Thom. Del Bene *de immun. Eccleſ. p.* 1. *cap.* 2. *dub.* 2. *ſect.* 2. *n.* 48. & alii: quamvis Paſſerin. *de pollut. Eccleſ. lib.* 6. *cap.* 4. contrarium teneat. Porro non obſtat, quod ſanguis effuſus in terram non decidat, ſed effluat, aut excipiatur in aliquod vas &c. Gonzal. *loc. cit.* Riccius *d. reſol.* 257. Antonel. *loc. cit. num.* 1. gloſſ. *in cap. un. de conſecr. Eccleſ. in* 6. *verb ſanguinis.* & alii. Similiter polluitur Eccleſia, ſi percuſſio fuit facta in Eccleſia, licet effuſio ſanguinis ſit facta extra illam; quia forſan percuſſus ſtatim ab inimicis percutientibus aufugit. Riccius *loc cit. reſ.* 258. Gonzal. *in d. cap. cæmeteria vero. num.* 6. *de conſecr. Eccleſ.* Azor. *inſt. mor. p.* 1. *lib.* 10. *cap.* 26. *q.* 13. Antonel. *loc. cit. nu.* 2. Laym. *in Theol. mor. d. lib.* 5. *tract.* 5. *cap.* 5. *num.* 7. Pirhing *d. tit.* 40. *num.* 11. apud quos alii; a qua etiam tanquam communiori non auſus eſt recedere Antonel. *de loc. legal. d. cap.* 3. *num.* 39. Dian. *p.* 6. *tr.* 6. *reſ.* 47. quamvis contraria non parum eiſdem arriſerit, a qua tamen cit. Dian. abſolute receſſit *in p.* 11. *tr.* 2. *reſ.* 58. *verſ. nota hic obiter.* Contrarium defendit etiam Thom. Del Bene *loc. ſup. cit. num.* 51. *ſeqq.* quod nempe Eccleſia tunc non polluatur.

42 Hinc non polluitur Eccleſia ex percuſſione etiam gravi cum carnis contuſione, oſſium fractione &c. niſi adſit effuſio ſanguinis, *DD. cit.* niſi percuſſio in Eccleſia facta fuerit cum tumore tali, ut iſte tumor debuerit ſcindi cum ſanguinis effuſione etiam extra Eccleſiam. Antonel. *loc. cit. num.* 2. *de regim. Eccleſ.* Paſſerin. *loc. cit. lib.* 6. *cap.* 4. Barboſ. *d. alleg.* 28. *num.* 35. *ad med.* & quod non polluatur Eccleſia ex percuſſione quomodocumque gravi, citra mortem tamen, niſi adſit ſanguinis effuſio, docet etiam Pax Jord. *d. lib.* 5. *tit.* 12. *n.* 48. ubi Abb. *in cap. propoſuiſti. num.* 4. *de conſer. Eccleſ.* Imo nec polluitur ſanguinis effuſione ex mortuo, etiam a vulnere cum peccato mortali cauſata, ut ſi cadaver ad Eccleſiam delatum feriretur a ſuperveniente inimico, & ſanguis effluerer. Barboſ. *uti ſupra num.* 32. Jordan. *n.* 53. Thom. Del Bene *de immun. Eccleſ. p.* 1. *cap.* 2. *dub.* 2. *ſect.* 2. *num.* 49.

43 Secundo polluitur Eccleſia homicidio in eadem commiſſo. *cap. ſi motum, de conſecr. diſt.* 1. *cap. propoſuiſti, de conſecr. Eccleſ.* gloſ. *in cit. cap. un. de conſecr. Eccleſ. in* 6. *verb. ſanguinis.* Etiamſi ſequatur ſine ſanguinis effuſione. *DD. cit.* quamvis occideretur infidelis, Judæus, hæreticus, excommunicatus &c. Juxta Pac. *d. tit.* 12. *num.* 12. quod tamen limitat Gonzal. *in d. cap. cæmeteria. num.* 6. *circa fin.* in caſu, quo percuſſio fit quidem in Eccleſia abſque ſanguinis effuſione, ſed mors extra illam ſequitur; nam tunc non cenſeretur Eccleſia violata, & citat Suarez *de Sacram. diſp.* 81. *q.* 83. *ſect.* 4. Paſſerin. *de pollut. Eccleſ. p.* 5. *cap.* 2. *&* 5. *per tot.* Dian. *p.* 6. *tr.* 6. *reſ.* 26. & alios. Contrarium tenet Laym. *in Theol. mor. lib.* 5. *tr.* 5. *cap.* 5. *num.* 8. & alii apud cit. Dian. & eſt conformior ſententiæ *nu.* 41. traditæ. Vel ſi vulnus fuit inflictum extra Eccleſiam, quamvis mors ſecuta ſit in Eccleſia. Paſſerin. *loc. cit.* Polluitur vero per homicidium in Eccleſia conſummatum etiam ſine ſanguinis effuſione. Idem *cap.* 6. Riccius *in prax. d. reſ.* 258. *d. p.* 3. Piaſec. *in prax. p.* 1. *cap.* 5. niſi illud eſſet mere caſuale. Paſſerin. *cap.* 8. In dubio vero an intervenerit culpa mortalis, vel levis, Eccleſia præſumitur polluta. Idem *cap.* 9. vel eſſet omnino involuntarium per coactionem, ſecus ſi ſecundum quid. Idem *cap.* 12.

44 Similiter non polluitur, quando ictus fuit directus in unum, & loco illius præter intentionem fuit alter occiſus. Idem Paſſerin. *cap.* 13. *&* 16. ſicut nec polluitur, quamvis vulnus eſſet mortale, & mors certo ſecutura in Eccleſia, tamen illa contigit ex alia cauſa, uti ex fulmine &c. ſecus, ſi ex medicorum imperitia. Idem *loc. cit.*

45 Sic non polluitur ex homicidio caſualiter commiſſo; quia tunc deeſt voluntarium, & caret culpa. *cap. fin. de homicidio.* Gonzal. *l. c.* Nec polluitur homicidio juſto pro neceſſaria ſuæ vitæ defenſione commiſſo; quia tunc injurioſum non eſt. *L. ut vim. ff. de juſt. & jur. cap.* 3.

55 Ulterius, ut Eccleſia ſit polluta, requiritur publicitas, & notorietas ſaltem facti actionis polluitivæ, ſcilicet vel per confeſſionem Rei, vel per evidentiam facti. Del Bene *d. cap.* 2. *dub.* 2. *ſect.* 2. *a num.* 22. nec ſufficit quod populus fuerit præſens actioni, niſi etiam illam actionem adverterit. Paſſerin. *de pollut. Eccleſ. diſp.* 4. *cap.* 2. Riccius *in prax. p.* 1. *reſ.* 479. *ſub num.* 1. Barboſ. *de offic. & poteſt. Epiſc. d. alleg.* 28. *num.* 37. Antonel. *de loc. legal. d. cap.* 3. *num.* 44. *& de regim. Eccleſ. d. lib.* 1. *cap.* 16. *num.* 11. ubi de communi. Ubi quod occulta illa actio polluitiva dicatur non ſolum, quando nulli adſunt teſtes, ſed etiam quando id per teſtes probari poteſt, non tamen eſt publica fama notata, per gloſ. communiter receptam. *in cap. de manifeſta.* 2. *q.* 1. Jordan. *d. tit.* 12. *num.* 63. Barboſ. *d. alleg.* 28. *num.* 39. ubi quod occultum dicitur, ſi actus in præſentia paucorum privatorum hominum contingat: quia taliter geſtus, interim dum non publicatur propter eorum taciturnitatem, occultus dicitur, neque ſufficit, quod duo, vel tres advertenint. Idem Paſſerin. *cap.* 4. decem tamen forte ſufficerent. cit. gloſſ. *in cap. de manifeſta.* 2. *q.* 1. *verſ. pluribus.* Menoch. *de arbitr. caſ.* 166. *num.* 2. Neque ſi tres, aut quatuor teſtes tantum id ſciant, modo auctor criminis non ſit accuſatus in judicio. Antonel. *ll. cit.* Ricc. *in prax. p.* 3. *reſol.* 260. *num.* 1. etiamſi id neget, & probatur ea gloſ. *in cap. Deus omnipotens.* 2. *q.* 1. §. *quando autem. verb. Judicis.* vide etiam tex. & gloſs. magnam *in cap. ſignificaſti.* 5. *de adult.* Specul. *in p.* 3. *tit. de notor. crimin.* §. *ſequitur, cum duobus ſeqq.* Panorm. *in cap. veſtra, de cohab. Cler. & in cap. cum in tax, de ſponſal.* Sed requiritur, quod magna pars populi advertat, licet non ſit major juxta arbitrium Judicis, de quo vide Menoch. *d. caſ.* 166. *per tot.* Maſcard. *de probat. concl.* 1101. Farin. *q.* 21. *per tot.* Jordan. *d. tit.* 12. *a num.* 61. *ſeqq.* apud quos alii. Sufficit tamen, ſi complicum multitudo, & non alii advertant. Paſſerin. *loc. cit. cap.* 6. Præterea non ſufficit, quod actio fuerit nota, ſed debet de præſenti eſſe nota, ut ſit locus reconciliationi. Paſſerin. *loc. cit. cap.* 7. Neque ſufficit, quod in foro externo poſſit probari, vel ad forum contentioſum fuerit deducta, niſi nota eſſet publicanda. Idem *cap.* 10. Neque ſufficit judicialis probatio, niſi populus credat: neque publica fama, niſi ſit credibilis. Idem *cap.* 14.

56 Pollutio itaque occulta non indiget reconciliatione, nec impedit celebrationem Miſſarum, quamdiu latet. Antonel. *ll. cit.* Navar. *in man. cap.* 27. *num.* 256. Azor. *inſt. mor. p.* 1. *lib.* 10. *d. cap.* 26. *quæſ.* 13. *verſ. quinto. ad fin.* Riccius *d. reſ.* 260. Jordan. *loc. cit. num.* 61. & 67. ita ut poſſit interim celebrare etiam ſacerdos ille, qui hujus delicti notitiam habet, imo & ille, qui commiſit delictum Eccleſiæ polluitivum. Riccius & Jordan. *ll. cit.* Del Bene *ubi ſupra num.* 25. An vero requiratur ſententia Epiſcopi declaratoria, dicemus infra *num.* 64. Si vero pollutio facta fuerit manifeſta, ac publica, ſeu ſecuta divulgatione delicti pollutionem inducentis, opus erit reconciliatione, etiamſi tempore quo delictum manſit occultum, Miſſa fuiſſet celebrata. Jordan. *loc. cit. num.* 68. Antonel. *de Regim. Eccleſ. d. cap.* 16. *nu.* 11. *in fin. verſ. quando vero.* Riccius *in prax. p.* 3. *reſ.* 262. Quod tamen Jordan. *num.* 70. remittit arbitrio Judicis, ſi poſt plures menſes, & annos primum fieret pollutionis revelatio. Imo Gavant. *in manual. Epiſc. verb. Eccleſiæ reconciliatio. num.* 14. dicit, quod ſi hodie polluatur Eccleſia, & ignoratur, & poſt octo dies ad notitiam venerit, interea que fuerit celebratum, non ſit opus reconciliatione, & citat Alfon. Caſtr. *lib.* 2. *cap. ult. in fin. de leg. pœnal.* cui adhærere videtur Riccius *d. reſ.* 262. Zerol. *in prax. verb. pollutio Eccleſ.* §. 5. Del Bene *l. c. ſect.* 11. *num.* 5. ubi DD.

57 Ulterius, & pro tertio polluitur Eccleſia ſepultura fidelis excommunicati, vel infidelis, & de excommunicato eſt textus *in cap. conſuluiſti, de conſecr. Eccleſ.* Paſſerin. *de pollut. Eccleſ. p.* 8. *per tot.* Azor. *d. p.* 1. *moral. lib.* 10. *cap.* 26. *quæſ.* 13. *verſ. Tertio.* Barboſ. *de poteſt. Epiſc. d. alleg.* 28. *num.* 52. Pax Jordan. *d. tit.* 12. *num.* 123. & de infideli eſt textus *in cap. Eccleſiam, de conſecr. diſt.* 1. Azor. *loc. cit. verſ. quarto. & DD. cit.* quod tamen limitat Frances *de Eccleſ. Cathedr. cap.* 26. *num.* 180. ubi Victorel. *in not. ad Poſſevin. de offic. Curati. cap.* 14. ſi ſolum per paucum temporis ſpatium tale corpus fuerit tumulatum, & poſtea ſtatim fuerit extractum, Quorum corpora proinde, quatenus ab aliis diſcerni poſſint, erunt exhumanda & in locum profanum projicienda. *cit. cap. Eccleſiam. cap. ſacris, de ſepultur.* & hoc antequam Eccleſia reconcilietur. *DD. cit.*

Limita primo, quia hodie poſt extravag. Martini 58
V. *ad evitanda.* Eccleſia ſolum polluitur ſepultura excommunicati publice denunciati, aut notorii Clerici percuſſoris. Jordan. *loc. cit. num.* 125. Gonzal. *in cap. cœmeteria. num.* 8. *de conſecr. Eccleſ.* Ciarlin. *contr. for. cap.* 26. *num.* 31. Antonel. *de regim. Eccleſ. d. lib. cap.* 16. *num.* 8. ubi Navar. *in man. cap.* 27. *nu.* 35. Bonacin. *de matrim. q.* 4. *punc. ult. num.* 22. hinc non polluitur Eccleſia per ſepulturam hæreticorum in Germania, quamvis hæretici ſint excommunicati; quia non ſunt nominatim, & publice denunciati, ac vitandi, ſed tolerati. Laym. *in Theol. mor. lib.* 5. *tr.* 5. *cap.* 5. *ſub num.* 8. Del Bene *loc. cit. ſect.* 5. *num.* 3. P. Pirhing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 40. *num.* 13. & faciunt tradita per Navar. *loc. cit. & conſ.* 15. *nu.* 2. *de hæretic. in mea impreſſione.* Jordan. *loc. cit. num.* 127. quamvis tales non gauderent ſepultura Eccleſiaſtica juxta ſuperius dicta *in prax. cenſuræ. num.* 49. & ſic eſſent exhumandi,

Limit. ſecundo in excommunicato, qui dedit ſigna 59
pœnitentiæ, quia talis foret etiam poſt mortem abſolvendus, & ſic ob ſuam pœnitentiam ſepultura Eccleſiaſtica gauderet, juxta dicta in prax. *cenſuræ d. n.* 49. Barboſ. *d. alleg.* 28. *num.* 52. Antonel. *loc. cit.* Jordan. *nu.* 130. Del Bene *d. ſect.* 5. *num.* 10. & probatur ex *cap. a nobis.* ibi: *niſi pœnituerit. de ſent. excommun. in* 6.

Limit. tertio quod diximus de infideli, in Catechu- 60
meno, quia præſumitur deceſſiſſe cum Baptiſmo flaminis. Bonac. *loc. cit. num.* 23. Barboſ. *num.* 53. ubi Ugolin. *de poteſt Epiſc. cap.* 29. §. 5. Limita quarto in filio fidelis mortuo ſine Baptiſmo: quia quamvis talis non debeat ſepeliri in loco ſacro, ſi tamen actualiter in loco ſacro ſepeliatur, ex illa ſepultura non violaretur Eccleſia; nam talis non eſt proprie gentilis, aut infidelis, Paſſerin. *de pollut. Eccleſ. diſp.* 8. *cap.* 21. Jordan. *loc. cit. nu.* 121. ubi Ugolin. *d. cap.* 29. §. 5. *in fin.* & Sayr. *lib.* 5. *cap.* 16. *num.* 24. apud Bonac. *loc. cit.* qui tamen tenet, per hanc ſepulturam Eccleſiam violari, ubi Suarez Coninch. & alii. Hoc unum eſt, quod notat Jordan. *loc. cit.* quod ſimile cadaver, quatenus poſſit ab aliis diſcerni, ſit exhumandum, prout dicitur de aliis cadaveribus in loco ſacro ſepeliri prohibitis, quamvis illorum ſepultura Eccleſiam non polluat. Poteſt tamen infans non baptizatus, ſi in utero matris mortuus ſit, una cum matre fideli in loco ſacro ſepeliri, ut ſupra diximus. Pirhing. *loc. cit. num.* 14. Laym. *d. cap.* 5. *num.* 8. *in fin.* Si tamen infans non baptizatus eſſet filius infidelium, Eccleſiam violaret. Bonac. *l. c.* ſecus ſi tantum unus ex genitoribus eſſet infidelis, alter vero fidelis, etiam in dubio. vide Paſſerin. *loc. cit.*

Quarto polluitur Eccleſia juxta aliquos, ſi ab Epi- 61
ſcopo excommunicato non tolerato, ſeu denunciato, aut notorio Clerici percuſſore conſecratur, vel benedicitur. Hoſtienſ. Jo. Andr. & Panorm. *in cap. conſuluiſti, de conſecr. Eccleſ.* Angel. *verb. conſecr. Eccleſiæ. num.* 6. Zerol. *in prax. verb. pollutio.* §. *primo.* Azor. *d. lib.* 10. *cap.* 26. *q.* 13. *verſ. quinto.* Bonac. *de matrim. d. quæſ.* 4. *punc. ult. num.* 22. ubi de communiori. Jordan. *d. tit.* 12. *num.* 132. *ſeqq.* Alii tamen negant, eo quod iſte caſus non ſit expreſſus in Jure, & in pœnalibus non ſit facienda extenſio, nec valeat argumentum a pari. Ita Suarez, Thom. del Bene *d. ſect.* 5. *num.* 16. Ugolin. & alii apud Paſſerin. *loc. cit. diſp.* 3. *cap.* 3. Pirhing ubi de veriori. *d. tit.* 40. *num.* 15. Gonzal. *in d. cap. cœmeteria. num.* 8. *ad med.* Antonel. *de regim. Eccleſ. d. cap.* 16. *num.* 10. apud quos alii; quia pollutio ſupponit Eccleſiam jam conſecratam, & quatenus etiam prima ſententia tenenda foret, illa ſolum procederet quoad neceſſitatem dictam Eccleſiam reconciliandi, non vero quoad effectum validitatis; cum etiam excommunicatus, aut hæreticus, ſi debitam formam alias ſervet, valide Eccleſiam conſecret. Jordan. *l. c. num.* 136. Antonel. & *DD. cit.* & quod tamen Eccleſiæ, ſi ab hæreticis conſecratæ, vel occupatæ fuerint, debeant a Catholicis reconciliari, tenet etiam ipſe Gonzal. *d. num.* 8. *in fin.* ubi allegat Concil. Aurel. 1. *can.* 11. maxime ſi hæretici in eadem ſepulti fuerint. Thom. Del Bene *de immun. Eccleſ. d. d. p.* 1. *cap.* 2. *dub.* 2. *ſect.* 13. *num.* 3. Quamvis alias Eccleſia non polluatur per exercitia hæreticæ Religionis

Digitized by Google

ligionis, ut dicit idem Del Bene *loc. cit. num.* 5. ubi etiam *num.* 6. ſubjungit, quod ſi ab aliqua Eccleſia prius conſecrata, & poſtea ab hæreticis occupata, dicti hæretici expellantur, ſatis ſit, ſi per Epiſcopum viſitetur, inſpiciatque, num altaria fracta ſint, ipſamque aqua benedicta aſpergat, ſeu ut id alicui Sacerdoti committat, quod ſi tamen Miſſa in eadem celebranda ſit, altare portatile adhibeat, ſaltem ad cautelam.

62 Et tandem polluta videtur Eccleſia, ita ut reconciliationem indigeat, ſi diu fuit abſque tecto, & abſque januis, plena ſpurcitiis, animalibus, hominumque uſui patens. Ita Del Bene *d. ſect.* 13. *num.* 4. citant Durand. *lib.* 1. *rational. cap.* 6. *num.* 41. ubi, quod non ſit forte malum, eam in tali caſu ſolemniter ab Epiſcopo reconciliari; ob alia vero delicta in Eccleſia commiſſa, puta blaſphemiam, furtum ſacrilegum &c. non polluitur Eccleſia. vide *DD. cit.*

Porro pollutio Eccleſiæ non eſt proprie pœna, ſed
63 ſignum indecentiæ. Paſſerin. *de pollut. Eccleſ. diſp.* 2. *cap.* 8. Differt ab execratione; quia polluta Eccleſia, polluuntur etiam omnia altaria, in ea exiſtentia, ſicut & cœmeterium &c. Econtra vero execrata Eccleſia per incendium, ruinam, decruſtationem parietum &c. ſi altaria remaneant intacta, non ſunt execrata. Del Bene *de immun. Eccleſ. d. cap.* 2. *p.* 1. *dub.* 2. *ſect.* 15.

64 Pollutionis Eccleſiæ effectus ſunt plures. Primo, quod non poſſit celebrari in Eccleſia polluta. *cap. Eccleſiam.* 1. & 2. *de conſecr. diſt.* 1. *cap. is qui, de ſent. excom. in* 6. ita ut mala fide celebrans, quando pollutio Eccleſiæ eſt publica, mortaliter peccet peccato ſacrilegii, juxta DD. apud Del Bene *l. c. ſect.* 11. *num.* 8. An vero ut iſte effectus locum habeat, ſit neceſſaria ſententia declaratoria, vel ſufficiat publicitas facti, non conveniunt DD. & quod requiratur ſententia declaratoria, tenent Dian. *p.* 6. *tract.* 6. *reſol.* 27. Del bene *l. c. ſect.* 2. *num.* 27. Sed Suarez, Mazzuchel. Fagund. Alterius, & alii apud Paſſerin. *diſp.* 9. *cap.* 2. tenent, ſufficere publicitatem facti, & quas pœnas incurrat celebrans in Eccleſia polluta ſive ante, ſive poſt interdictum Epiſcopi, vide ſupra *num.* 40. Si vero violetur Eccleſia, dum aliquis Sacerdos celebrat, an debeat a celebratione ceſſare? affirmative reſp. ſi nondum ad Canonem pervenerit: ſi vero ad Canonem jam pervenerit, illumque inchoaverit, pergere debet. Laym. *in Theol. mor. lib.* 5. *tr.* 5. *cap.* 5. *num.* 13. Bonacin. *de matrim. quæſ.* 4. *punc. ult. num.* 24. An autem poſſit quis celebrare de licentia Epiſcopi, & an poſſit Epiſcopus hanc licentiam date urgente neceſſitate, vide Jordan. *d. lib.* 5. *tit.* 12. *num.* 151. ubi DD. pro & contra. & apud Barboſ. *de Offic. Epiſc. d. alleg.* 28. *num.* 61. & quamvis affirmativæ adhærere videatur Gavant. *in man. Epiſc. verb. Eccleſia reconciliatio. num.* 8. tamen *num.* 9. dicit, tutius eſſe in tali caſu concedere, quando Epiſcopus ob diſtantiam illam reconciliare ſtatim non poſſet, ut in loco non ſacro celebretur attento Jure communi, vel poſt Tridentinum in Oratoriis privatis, aut locis ad divina deſtinatis. Barboſ. *loc. cit. num.* 62.

65 Secundo, non poſſunt in Eccleſia polluta miniſtrari Sacramenta, nec divina officia celebrari etiam ſecreto: uti nec horæ Canonicæ a Clericis, exceptis Laicis. Paſſerin. *cap.* 31. Jordan. *d. tit.* 12. *num.* 137. & 138. Tertio prohibetur in Eccleſia polluta ſepultura, niſi urgente neceſſitate de licentia Epiſcopi, ut ſi alius non adeſſet locus. Paſſerin. *cap.* 47. Barboſ. *d. alleg.* 28. *nu.* 54. Jordan. *loc. cit.* Limita in Sacramento Baptiſmi, quod poteſt adminiſtrari etiam in Eccleſia polluta; quia poteſt adminiſtrari in Eccleſia etiam tempore interdicti. *cap. non eſt nobis in fin.* ibi: *præter Baptiſmum, de ſponſal. cap. quoniam, de ſent. excom. in* 6. Ugolin. *de cenſur. tab.* 5. *cap.* 7. §. 4. *num.* 1. & *de poteſt. Epiſc. p.* 2. *cap.* 29. §. 7. *verſ.* 2. Jordan. *d. lib.* 5. *tit.* 12. *num.* 140. Paſſerin. *loc. cit. cap.* 9. & 10. tam parvis, quam adultis, tam ſanis, quam infirmis. Idem. *cap.* 12. & 13. etiam ſolemniter. *DD. cit.* & poſſunt etiam ſuppleri ſolemnitates, & cæremoniæ Baptiſmi privatim adminiſtrati. Paſſerin. *cum DD. cit. cap.* 16. & 17. Limita ſecundo quoad Confirmationem, juxta tex. & Abb. *in cap. reſponſo.* 43. *verſ. præterea, de ſent. excom. d. cap. quoniam. eod in* 6. Antonel. *de Regim. Eccleſ. lib.* 2. *cap. ult. num.* 5. & plures apud Paſſerin. *cap.* 18. eo quod confirmatio ſit acceſſoria Baptiſmi, & ſic conceſſo principali videatur etiam conceſſum acceſſorium: contrarium tamen tenent Theologi non pauci, eo quod confirmatio non ſit neceſſaria etiam neceſſitate præcepti præciſo contemptu. Bonacin. *de ſacram. diſp.* 3. *q.* 1. *punc.* 2. Dian. *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 25. & *p.* 5. *tr.* 3. *reſol.* 30. Limit. tertio quoad ſacramentum Pœnitentiæ, quod poteſt adminiſtrari eodem modo, ac ſi Eccleſia polluta non eſſet. Paſſerin. *loc. cit. cap.* 19. Limita quarto quoad Euchariſtiam, quæ poteſt adminiſtrari per modum Viatici tamen, & non aliter. *cap. quod in te, de pœnit. & remiſſ.* Paſſerin. *loc. cit.* hinc ſi urgeret neceſſitas communicandi infirmum pro Viatico, & Eccleſia ex qua ſacrum Viaticum eſſet ſumendum, violata exiſteret, nec poſſet illico reconciliari, neque alia exiſteret Eccleſia, tunc hiſce concurrentibus, poſſet celebrari in ea pro conficiendo Viatico. Jordan. *loc. cit. num.* 147. Ugolin. *d. cap.* 29. §. 7. *num.* 5. Limita quinto in Extrema unctione, quando per accidens eſſet neceſſaria ad ſalutem, uti ſi infirmus nullum aliud Sacramentum poſſet recipere. DD. apud Paſſerin. *loc. cit. cap.* 21. Limita ſexto in Sacramento matrimonii, uti videri poteſt apud Paſſerin. *cap.* 23. contrarium tenent Antonel. *de regim. Eccleſ. d. lib.* 2. *cap. ult. num.* 9. & alii, vide ſupra in prax. *Cenſura Interdicti.* Prohibetur autem exercitium ſolemne Ordinum, non tamen concionari, nec benedictiones. Paſſerin. *cap.* 34. & 36.

Quæ prædicta indifferenter locum habent uſque ad 66
reconciliationem, etiam in illis diebus, in quibus alias ſuſpenditur Eccleſiæ interdictum a Jure, & permittitur celebratio, quos ſupra numeravimus in praxi *cenſuræ interdicti.* & numerantur in *cap. Alma, de ſent. excom. in* 6. Gloſſ. *in cap. tuarum. verb. ad reconciliationem, de privileg.* Jordan. *d. tit.* 12. *num.* 141. ubi Villad. *de irregular. cap.* 5. *num.* 10. Sayr. *de cenſur. lib.* 5. *cap.* 16. *num.* 30. Ugolin. *de poteſt. Epiſc. cap.* 29. §. 7. *num.* 1. *verſ.* 2. quia hoc interdictum Eccleſiæ ob ejuſdem pollutionem non eſt ab homine, ſed a Jure. Del Bene *de immun. Eccleſ. d. p.* 1. *cap.* 2. *dub.* 2. *ſect.* 11. *num.* 17.

Differentia vero inter pollutionem Eccleſiæ ab Epi- 67
ſcopo conſecratæ, & Eccleſiæ ſolummodo benedictæ potiſſima hæc eſt, quod Eccleſia conſecrata, ſi polluatur, reconciliari poſſit a ſolo Epiſcopo proprio, vel ab Epiſcopo extradiœceſano de licentia proprii, nec poſſit committi ſimplici Sacerdoti, etiam Vicario, niſi ex ſummi Pontificis commiſſione. Del Bene *loc. cit. a nu.* 1. *ſeqq.* Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 16. *num.* 15. Jordan. *d. tit.* 12. *num.* 157. Barboſ. *de poteſt. Epiſc. d. alleg.* 28. *nu.* 55. & DD. paſſim, & contrariam conſuetudinem vocat corruptelam Barboſ. *loc. cit.* Jordan. *loc. cit. num.* 158. Eccleſia vero non conſecrata, ſed tantum benedicta poteſt reconciliari a quocumque Sacerdote. vide *DD. cit.* etiam cum aqua luſtrali a ſe ipſo benedicta: Et quamvis Jordan. *num.* 160. & Del Bene *num.* 18. dicant non requiri mandatum, aut licentiam Epiſcopi, ob tex. *in cap. fin. de conſecr. Eccleſ. in fin.* ibi: *aqua protinus exorcizata lavetur*, quod verbum *protinus* non diceretur, ſi eſſet expectanda licentia Epiſcopi, tamen conſultum, decens, & conſuetum eſt, id prius Epiſcopo Ordinario ſignificare. Del Bene *loc. cit.* quando vero reconciliatio Eccleſiæ conſecratæ delegatur alteri Epiſcopo, debet Delegatus uti aqua ab Epiſcopo Delegante benedicta, cujus formam videre poteris in *Rituali Roman.* & apud *DD. cit.* Poteſt fieri quacunque die, ut ſupra diximus de conſecratione, modo fiat de mane. vide Jordan. *loc. cit. numer.* 166. ac debeant parietes abradi, diximus ſupra *num.* 28.

Si ille, qui violavit Eccleſiam, certus ſit, ejus ex- 68
penſis reconciliatio fieri debet: ſi vero violans neſcitur, vel eſt pauper, reconcilianda eſt expenſis Parochianorum. Antonel. *loc. cit. num.* 18. ubi Ricc. *in collectan. deciſ.* 3264. Præſcindendo a particulari conſuetudine cujuſvis loci, quæ ſervanda foret. Antonel. *loc. cit.*

Tandem nota, quod illa, quæ diximus de Eccle- 69
ſia, locum habeant in cœmeterio, quod iiſdem modis violatur, & reconciliatur, quibus Eccleſia. vide Del Bene *loc. cit. ſect.* 11. Si vero adſint duo, vel plura cœmeteria contigua ad eandem Eccleſiam ſpectantia, an, ſi unum contingat violari, cenſeatur viola-

tum

tum etiam aliud contiguum? Reſp. negative; quia etſi reſpectu Eccleſiæ utrumque ſit acceſſorium, tamen quoad ſe unumquodque principale judicatur, proprioque jure utitur. *cit. cap. un. in fin.* & ibi Gloſ. *fin. de conſecr. Eccleſ. in* 6. Azor. *inſt. moral. d. lib.* 10. *cap.* 26. *q.* 13. *verſ. quinto. in p.* 1. Del Bene *loc. cit. ſect.* 9. *num.* 6. Jordan. *d. tit.* 12. *num.* 95. ubi *num.* 96. quod tunc dicantur plura cœmeteria, quando ab invicem ſeparantur vel ſolo pariete intermedio, etiamſi pateat aditus unius ad alterum per portam intermediam. *ex cit. cap. un.* quod ſi delictum violationis contingeret in porta dividente utrumque cœmeterium, & quidem in medio, illud cœmeterium erit violatum, cujus cauſa paries, & porta facta fuit, quaſi ſit illius acceſſus. Del Bene *loc. cit. num.* 8. Jordan. *ubi ſupra. num.* 97. quod ſi porta, ſeu paries ſit factus cauſa utriuſque, vel certe dubium ſit, cujus cauſa ſit factus, utrumque pollutum cenſebitur. *DD. cit.* Pirhing. *d. lib.* 3. *decretal. tit.* 40. *num.* 34.

70 Polluens Eccleſiam injurioſa ſanguinis effuſione non eſt tradendus Curiæ ſæculari, ſed ab Epiſcopo extrahendus, & puniendus propter ſacrilegium. Ciarlin. *contr. for. cap.* 15. *num.* 18. 20. 29. *& per tot.* ubi late, quem proinde vide, & licet ſacrilegium ſit mixti fori, tamen in hoc caſu Judex Laicus non poteſt prævenire, antequam ab Epiſcopo fuerit extractus, vel ipſe ſponte exiverit, quo caſu demum poteſt eſſe locus præventioni. DD. apud Ciarlin. *loc. cit.* Paſſerin. *l. c. diſp.* 1. *cap.* 13. vide tex. *in cap. cum ſit generale.* ubi gloſſ. Hoſtienſ. Socin. & DD. *de for. comp.* Abb. *in cap. ſi Clericus Laicum. num.* 1. 2. *&* 12. *de for. comp.* Covar. *var. reſ. lib.* 2. *cap.* 20. *num.* 58. Graſſ. *de effect. Cleric. eff.* 1. *num.* 614. 619. *&* 620. Bellet. *Diſquiſ. Cler.* §. 4. *num.* 9. Giurb. *conſ.* 70. *a num.* 10. Guazzio. *ad defenſ. reor. lib.* 1. *defenſ.* 1. *cap.* 51. *num.* 19. *ſeqq.* Caball. *reſol. crim. caſ.* 194. *per tot.* An poſſit vero tunc Judex Eccleſiaſticus præveniendo punire Laicum occidentem alium Laicum in Eccleſia non ſolum ratione injuriæ Eccleſiæ illatæ, & ſic ratione ſacrilegii, ſed etiam ratione ipſius homicidii, aut delicti mere ſæcularis, & ſic non ſolum pœnis ſpiritualibus, ſed etiam temporalibus, vide *DD. cit.* & affirmativam late defendit Ciarlin. *l. c. tot. cap.* 15. ubi refutat contrarium ſentientes. Cardin. Tuſchus *tom.* 4. *lit. J. concl.* 59. *ſub num.* 57. ubi latiſſime Doctoribus, & auctoritatibus hanc affirmativam comprobat teſte etiam Guazzin. *loc. cit.* & quod etiam tunc ſit locus præventioni, dicit Del Bene *de immun. Eccleſ. p.* 2. *cap.* 16. *dub.* 19. *ſect.* 10. *num.* 4. *ſeqq.*

§. IV.

Eccleſiæ privilegia.

71 Eccleſia dicitur in territorio Principis ſæcularis quoad protectionem tantum, quoad Juriſdictionem vero ſoli ſubeſt Epiſcopo. Sperel. *deciſ.* 104. *n.* 47. quia licet Eccleſia ſit in territorio Principis ſæcularis, juxta *cap.* 1. *de immun. Eccleſ. in* 6. non tamen eſt de territorio illius Sperel. *loc. cit.* & diximus alibi: & Ciarlin. *contr. for. cap.* 10. *num.* 15. Graſſ. *de effect. Cleric. eff.* 1. *n.* 617.

72 Hinc Eccleſiæ ſeu illarum bona ſunt immunes a gabellis, & collectis, non tantum Jure poſitivo, ſed etiam divino, & naturali, ut late diximus in verb. *Clericus a num.* 50. *ſeqq.* Et in illis caſibus in quibus ad illas tenetur, non poteſt ad illas ſolvendas compelli a Judice Laico, ſed tantum ab Eccleſiaſtico, ex quo talis compulſio ſit actus Juriſdictionis, quam non habent Laici in Eccleſia, vel Clericos. ita Natt. *conſ.* 351. *ſub nu.* 4. Ferret. *de Gabell. num.* 433. Carol. de Graſſ. *de effect. Cleric. eff.* 3. *num.* 296. ubi DD. quos cum aliis refert, & ſequitur Rubeus *in annot. ad deciſ. Rot. Rom.* 412. *num.* 80. *p.* 9. *rec. tom.* 2. Neque ligari poteſt ſtatutis Laicorum, nec indirecte. *arg. cap. quanto, de privileg. cap. ſtatutum.* 9. *de heret. in* 6. Ciarl. *cap.* 17. *nu.* 49.

73 Et Eccleſia gaudet immunitate, etiamſi in illa non celebrentur divina: nam eo ipſo quod auctoritate Epiſcopi fuerit conſtructa, immunitate gaudebit; quia talis locus eſt religioſus, & divinis obſequiis dicatus, ſufficitque, quod divina celebrari poſſint in illa, quamvis per accidens non celebrentur. Dian. *p.* 6. *tr.* 1. *reſ.* 1. *verſ. verum ad confirmationem.* ubi Fario. *de immun. cap.* 17. *num.* 258. & alii. Del. Bene *de immun. p.* 1. *cap.* 2. *dub.* 2. *ſect.* 7. Antonel. *de loc. legal. lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 31. ubi Bellet. *diſquiſ. cler. p.* 1. *tit. de favor. cler. real.* §. 4. *num.* 27. Sic etiam Eccleſia non tantum conſecrata, ſed etiam tantum benedicta auctoritate Epiſcopi, licet in ea nondum fuerint celebrata divina, eſt exempta, & ſoli ſubeſt Epiſcopo, gaudetque prædicta immunitate. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 50. ad tex. in *cap. Eccleſiæ.* ubi Abb. *de immun. Eccleſ.* Clar. *in* §. *fin. q.* 30. *num.* 4. Covarruv. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 20. *num.* 4. Ciarlin. *contr. for. cap.* 10. *num.* 6. & hoc etiam licet fuerit polluta, & interdicta. Dian. *loc. cit. verſ. nota ſecundo.* Clar. *loc. cit. num.* 5. Imo licet fuerit deſtructa, ſed ſine auctoritate Epiſcopi, aut cum ſpe illam reædificandi; ſecus ſi ſit deſtructa cum auctoritate Epiſcopi, ſine ſpe reædificationis. Clar. *loc. cit. nu.* 6. Dian. *ubi ſupra. verſ. verum affirmativa.* ubi Farin. *d. cap.* 17. *num.* 260. Ambroſin. *de immun. cap.* 10. *num.* 3. *& alii.* Thom. Del Bene *d. dubit.* 2. *num.* 7. *ſect.* 14. Sanchez *de matrim. lib.* 9. *diſp.* 15. *ſub num.* 37. & Farinac. apud Dian. *loc. cit. verſ. verum.* extendit prædicta etiam ad Eccleſiam nondum perfecte conſtructam: nam eo ipſo quod auctoritate Epiſcopi cœpit conſtrui, dicitur locus divinis obſequiis dicatus, & ſic gaudet immunitate.

Excipiuntur tamen Oratoria privata; quia illa non gaudent immunitate Eccleſiæ, etiamſi de licentia Epiſcopi in eis Miſſæ celebrentur, ex quo illa ad voluntatem Domini domus hodie poſſint eſſe Oratoria, & cras camera &c. ita Clar. *l. c. nu.* 7. Del Bene *l. c. ſect.* 7. *num.* 16. Sanchez *de matrim. d. diſp.* 15. *num.* 39. quod tamen limitatur a Del Bene *l. c. num.* 10. id procedere ſolum quoad oratoria privata auctoritate erecta, ſecus quoad Oratoria publica, ſeu illa, quæ ad publica divina Officia ſemel ab Epiſcopo fuerunt deputata, etiamſi forte conſecranda, aut benedicenda non ſint, ex quo talis Epiſcopi deputatio æquivaleat benedictioni, & ideo locis ſacris annumeranda ſint, iiſdemque privilegiis ac immunitate gaudeant. & Pax Jordan. *lib.* 5. *tit.* 12. *n.* 27. Ciarlin. *d. cap.* 10. *num.* 11. 74

Nomine Eccleſiæ ad effectum immunitatis venit tota Eccleſiæ fabrica, puta tectum, ſacriſtia, campanile, ſcalæ, cœmeterium, porticus, & atrium quolibet modo Eccleſiæ adhærentia. *cap. ſi quis in atrio. & cap. ſi quis contumax*, ubi Gloſ. *in verb. adherentibus.* 17. *q.* 4. Antonel. *de loc. legal. d. lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 29. *& de regim. Eccleſ. d. lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 17. Et Eccleſia gaudet immunitate in ſuo ambitu uſque ad quadraginta paſſus, ſi ſit matrix, & per triginta, ſi ſit alia Eccleſia, de quo Clar. *loc. cit. num.* 2. Antonel. *de regim. Eccleſ. d. cap.* 9. *num.* 20. Dian. *d. p.* 6. *tr.* 1. *reſ.* 2. ubi quod non valeat conſuetudo in contrarium, dummodo Eccleſia habeat hoc ſpatium, nec ſit occupatum domibus, ſeu ædificiis Laicorum, ſecus ædificiis ad Eccleſiam ſpectantibus exiſtentibus intra dictum ſpatium. vide Dian. *loc. cit. verſ. primum.* hinc confugientes ad jannam Eccleſiæ, etiamſi Eccleſiam inveniant clauſam; item amplectentes exterius muros Eccleſiæ, & ſimiles, gaudent immunitate, de quibus vide *DD. cit.* & Dian. *reſ.* 3. *d. tr.* 1. reliqua vide in verb. *immunitas.* 75

Eccleſia pluribus aliis prærogativis gaudet, & quidem gaudet privilegio fiſci temporalis, ſi ſubſit identitas rationis, ut valeat argumentum a fiſco ad Eccleſiam. Item privilegio militum, alimentorum, dotis, Reipublicæ &c. de quibus, & aliis late Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 13. *per tot.* Item privilegio minorum; imo major eſt ratio in Eccleſia, quam in minoribus; cum illa magis ſubjaceat fraudibus; quia regitur tantum alieno arbitrio, minor vero ſuo, & alieno. Barboſ. *axiom. lib.* 5. *cap.* 2. *verb. Eccleſia. axiom.* 5. ubi, quod ideo Eccleſia per juramentum non fiat major, cum ſemper poſſit reſtitui. Venit etiam nomine pauperum. Ciarlin. *cap.* 218. *num.* 27. ubi quod legatum factum pro pauperibus poſſit præſtari Eccleſiæ, quæ indiget reparatione. ex Jo. Andr. *in cap.* 2. *num.* 6. *de teſtam. in* 6. Bald. *in L. ſi quis ad declinandam col.* 4. *verſ. ſed juxta hoc quæro. C. de Epiſc. & Cler.* & aliis. Acquirit dominium rerum ſine traditione, *L. ut inter divinum.* 23. *C. de ſacroſ. Eccleſ.* Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 13. Et ejus poſſeſſio nunquam dicitur vacua; quia nunquam moritur. Et donatio omnium bonorum ejus favore valet, ut ſupra in verb. *donatio. num.* 76

Eccleſia reſtituitur in integrum docto de aliquali 77

læſio-

læſione. Ciarlin. contr. for. cap. 135. num. 32. Sperel. deciſ. 154. num. 21. modo tamen illam probet, & hoc non obſtante decreto, vel beneplacito Apoſtolico: etiam contra præſcriptionem 40. annorum, modo illam petat intra quadriennium, ne detur proceſſus in infinitum, & quidem a die habitæ ſcientiæ. Sperel. deciſ. 135. nu. 144. ſeqq Fachin. lib. 8. contr. Jur. cap. 103. Barboſ. de Jur. Eccleſ. lib. 2. cap. 3. num. 185. & 187. Imo ſubinde conceditur etiam poſt elapſum quadriennium, quando læſio eſt enormiſſima, ſeu ſententia notorie injuſta, aut aliis ex cauſis, de quibus Sperel. & Barboſ. ll. cit. Turricel. de reb. Eccleſ. non alien. cap. 29. a nu. 29. & per tot. etiam ex capite ignorantiæ, ſed juſtæ, & probatæ, juxta Turricel. loc. cit. a nu. 3. ſeqq. ubi Rota pluries, ſed de hac materia vide latius infra in verb. reſtitutio in integrum. Reſtituitur in integrum etiam contra ſententiam etiam poſt quadriennium ob enormiſſimam læſionem. Caſſador. deciſ. un. de empt. & vend. nu. 5. tex. & Gloſ in cap. 1 de in integr. reſt. in 6. aut cum ſententia eſt notorie injuſta. DD. cit. Reſtitutionem in integrum petere valet coram Judice Eccleſiaſtico etiam contra Laicum, ne cogatur litigare coram Laico, & ſic illum ad ſuum forum trahere valet, ut contra Covarruv. qui hæſitanter tamen in contrariam inclinare videtur. in lib. 1. var. reſ. cap. 4. n. 2. defendit Sperel. d. deciſ. 135. num. 8. & citat Innoc. in cap. cum ſit generale, de for. comp. ſub num. 2. verſ. tamen quidam. & ibi Abb. nu. 10. & in cap. 1. num. 18. & in cap. conſtitutus. il. 1. de in integr. reſtit. Odd. de reſt. in integr. p. 1. q. 31. num. 123. Marant. de ordin. judic p. 6. verſ. ſecundus articulus principalis. num. 10. & alios. ad tex. optimos in d. cap. 1. de in integr. reſtit. & in cap. penult. de reb. Eccleſ. alien. vel non. & ſic.

78 Præterea Eccleſia habet electionem fori contra Laicum, cum agit ad caducitatem, ſive pro conſequendis fructibus rei Eccleſiæ eidem laico locatæ, aut in emphyteuſim traditæ, & ſic ſive agatur actione reali, ſive perſonali. tex. in cap. ſi Clericus laicum, de for. comp DD. apud Ciarlin. contr. for. cap. 188. num. 2. Sperel. deciſ. 98. num. 2. ubi Bellet. diſquiſ. cler. tit. de favor. Cler. reali §. 5. num. 2. & 6. Gutticrez canon. quæſt. lib. 1. cap. 34. num. 13. Rot. deciſ. 42. p. 6. rec. per tot. late Fagnan. in d. cap. ſi Clericus. num. 25. ſeqq. & per tot. Oſaſch. deciſ. 32. num. 6. qui tamen ibid. contrarium tenet, ſi agatur mera actione perſonali, ut puta ex locato ad mercedem, in qua non veniat reſtitutio rei Eccleſiaſticæ, vel Clerici, quia tunc vult, quod tunc laicus debeat conveniri coram ſuo Judice, & quod debeat conveniri coram ſuo Judice, ſi agatur actione perſonali, & non de re Eccleſiaſtica, dicit etiam Fagnan. ſub num. 28. in cit. loc. Limita concluſionem principalem, ſi laicus negat, rem eſſe emphyteuticam, aut Eccleſiæ &c. tunc enim cauſa eſſet remittenda ad Judicem Laicum, niſi notorie conſtet, rem eſſe Eccleſiæ. Sperel. d. deciſ. 98. num. 44. Fagnan. loc. cit. num. 1. ſeqq. Theſaur. quæſt. for. 15. lib. 2. tex. in cit. cap. ſi Clericus. ſublimita limitationem niſi Eccleſia, vel Clericus offerat ſtatim ſummarie docere de Jure Eccleſiæ, de illius emphyteuſi &c. tunc enim Eccleſiaſticus Judex de Eccleſiæ actricis conſenſu cognoſcere ſummarie poteſt de hujuſmodi qualitate juriſdictionem tribuente, ad tex. in cit. cap. ſi Clericus. cujus diſpoſitio alias redderetur nullius momenti, ita Fagnan. loc. cit. a num. 20. Sperel. d. num. 44 multos allegans, inter quos Abb. in cap. cum ſit generale de for. comp. num. 14. ubi etiam, quod Judex Eccleſiaſticus cognito ſummarie Juriſdictionem non eſſe ſuam, Eccleſiam, ſeu Clericum actorem in expenſas condemnabit, cauſamque ad ſuum Judicem remittet; apud quos plura videre poteris. Si vero Eccleſia ſemel elegerit forum Laicale, non poteſt variare, nec debet illud dedignari uſque ad ultimum cauſæ exitum, etiam coram Judice appellationis: & ideo Judex Laicus, qui fuit competens in cauſa principali, erit etiam competens in cauſa appellationis, ut diximus in verb. Appellationis num. 59. quia in cauſa appellationis idemmet eſt actor, qui in prima inſtantia ad Judicium provocavit: cum itaque in prima inſtantia fuerit incæpta lis v. g. coram Laico, & ſic prævenerit in cauſa, illius juriſdictio fuit perpetuata, ita ut ab illo tribunali amplius extrahi non poſſit ad aliud diverſum, ita late Ciarlin. d. cap. 188. num. 7. & 8. & 25. ubi DD. & in cauſa appellationis ſemper debet adiri ſuperior Judicis a quo, & ſic a laico ad Laicum, & ab Eccleſiaſtico ad Eccleſiaſticum, arg. tex. in §. illud, & §. illo videlicet. in authent. de appellat. & intra quæ tempor. deb. appel. cap. ſi duobus. §. ult. de appellat. & ibi Gonzal. ſub num. 11.

Non obligatur ex mutuo, niſi probetur, pecunias fuiſſe verſas in ejuſdem utilitatem, uti dicitur de Civitate. Fachin. contr. Jur. lib. 2. cap. 75. arg. tex. in L. Civitas. ff. de reb. cred. & ſi cert. pet. quod probari debet a creditore, ut dicit Gloſ. in d. L. civitas. verſ. non civitas. & ut de minore dixit Menoch. de præſumpt. lib. 6 præſ. 27. in fin. late Ventriglia in prax. annot. 37. §. un. per tot. Mantic. de tacit. lib. 8. tit. 12. per tot. ubi de Civitate, nec probatur in rem verſio ex eo, quod probetur Eccleſiam indiguiſſe, ut defendit Fachin. loc. cit. cap. 76. ubi Maſcard. de probat. vol. 3. concl. 1161. num. 8. Imol. in cap. 1. num. 17. de depoſit. Rip. ad L. ſi is qui bona. num. 10. ff. de pignor. Ventrigl. loc. cit. num. 9. ubi plura. Similiter non tenetur reſtituere pecunias habitas in contractu nullo, niſi fuerint in illius utilitatem converſæ. Gloſ. in cap. 2. ſeu cap. hoc jus 10. q. 2. verb. qui vero. Riccius in prax. alien rer. Eccleſ. p. 1. reſ. 99. Ciarlin. cap. 183. num. 104. Sperel. deciſ. 154. num. 63. & ut in minori, qui non fuit factus locupletior, dicit Rot. in deciſ. 1. nu. 10. & 32. ſeqq. p. 5. rec. tom. 1. ad tex. in L. prædiorum. ubi Bart. & DD. C. de præd. & aliis reb. minor. & quod tunc onus probandi verſionem in utilitatem &c. incumbat ei, qui cum minore contraxit, dixit Rot. loc. cit. num. 35. ubi Gloſ. in d. L. prædiorum. verb. conſtiterit. Menoch. loc. cit. Rot. deciſ. 678. num. 7. p. 1. rec. & alii, quidquid ſit, ſi contractus fuerit validus, de quo DD. cit. ubi etiam quomodo probetur hæc verſio: non tamen eſt neceſſe, quod hæc utilitas duret, ſed ſufficit, quod fuerit mutuum utile tempore contractus, ut diximus in verb. alienatio num. 24. & docet Ventrigl. loc. cit. num. 2. Turricel. de reb. Eccleſ. non alien. cap. 17. nu. 13. Et quod Eccleſia gaudeat privilegio minorum, & pupillorum, probatur ex cap. 1. de in integr. reſtit. & ibi Gloſ. verb. jure minoris. Gabr. comm. concl. tit. de teſtib. concl. 21. nu. 48. Sperel. deciſ. 130. num. 39. ubi DD. Idem dic de locis piis, & hoſpitalibus, ac confraternitatibus. Sperel. deciſ. 135. num. 6. Emptor tamen bonæ fidei tunc habet actionem contra male alienantem ſimilia bona, & contra illius hæredes ad pretium & intereſſe, non vero contra Eccleſiam. Gloſ. in cit. cap. hoc jus. verb. qui vero. 10. q. 2. Ventrigl. in prax. d. annot. 37. §. un. num. 4. Franciſ. Leo. in theſaur. for. Eccleſ. p. 1. cap. 15. num. 64. in mea impreſſ. Riccius in prax. p. 1. reſ. 17. num. 2. & per tot. & p. 3. reſ. 559. an vero procedat etiam in emptore malæ fidei in odium male alienantis res Eccleſiæ, vide cit. Riccium, ubi quod poſſit agere pro repetitione pretii ſoluti, non vero pro intereſſe. Quid ſi pecunia Eccleſiæ mutuata, & in illius utilitatem convertenda caſu periit ante verſionem, an tunc Eccleſia obligetur? vide Ventrigl. loc. cit. num. 12. affirmantem, ſi ſint ſervata ſervanda. 79

Eccleſia contra privatos præſcribit ſpatio triginta annorum. cap. ſanctorum, de præſc. ſed contra illam quadraginta anni requiruntur. cap. illud autem. & ibi Gloſ. eod. tit. cap. 2. eod. in 6. Barboſ. de Jur. Eccleſ. lib. 2. cap. 3. num. 182. Ipſa vero, uti etiam loca religioſa nullo tempore præſcribuntur a laicis, ſicut nec jura Eccleſiaſtica, ob illorum incapacitatem. Barboſ. loc. cit. num. 184. & de hac materia vide quæ fuſius dicemus infra in verb. præſcriptio. & quæ tetigimus in verb. decima. num. 79. ſeqq. 80

Poteſt habere juriſdictionem temporalem in Laicos. arg. cap. omnes: & ibi Gloſ. verb. cæleſtis. diſt. 22. Ciarlin. cap. 56. num. 6. Poteſt agere contra tertios poſſeſſores non excuſſo principali debitore, ut probat Riccius in prax. p. 2. reſ. 423. Poteſt quidem pœnitere, vel in contractu inito perſiſtere, ut diximus in verb. alienatio. non poteſt tamen partem contractus approbare, & partem improbare, quia contractus quoad approbationem eſt individuus. Turricel. de reb. Eccleſ. non alien. cap. 22. num. 8. ubi Rot. apud Seraph. deciſ. 540. Beltramin. ad Ludoviſ. deciſ. 647. num. 26. quamvis in illius favorem contractus claudicare poſſit. DD. cit. 81

Miſcel-

§. V.

Miſcellanea aliqua Eccleſiæ.

82 Appellatione Eccleſiæ, veniunt etiam loca pia, Monaſteria, ac etiam Monachi, & perſonæ ipſius Monaſterii in materia favorabili. Antonel. *de loc. legal. lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 27. & ibi Card. *in Clem.* 2. *q.* 3. *de judic.* Seraph. *deciſ.* 606. *num.* 5. *&* *deciſ.* 1025. *num.* 10. Et in generali ſermone odioſo non continetur Eccleſia. Ciarlin. *cap.* 44. *numer.* 26. ubi Matt. *de juriſd. p.* 4. *caſ.* 4. *num.* 14.

83 Eccleſiæ fundatæ, & extructæ intra limites Parochialium illis non ſunt ſubjectæ, ſecus ſi eſſent intra limites Cathedralis; quia illa fundat intentionem ſuam in Jure ſuper ſubjectione alterius Eccleſiæ etiam fundatæ intra limites ſuæ Parochiæ, exceptis juribus Parochialibus, de quibus Rot. *deciſ.* 552. *num.* 11. *ſeq. p.* 5. *rec. tom.* 2. ubi DD. Et Eccleſia ſtatim ac eſt fundata, eſt in poteſtate Epiſcopi, nec ædificans facere poteſt, quod Epiſcopo non ſubſit. Ludoviſ. *deciſ.* 4. *num.* 9. *&* 10. quidquid ſit de hoſpitalibus, quando eriguntur ſine auctoritate Epiſcopi. Imo Epiſcopus aliquam Eccleſiam a ſe eximens, non poteſt a ſe abdicare viſitationem, & correctionem &c. niſi forte id fiat in limine fundationis. Ludoviſ. *loc. cit. num.* 13. *&* 14. & Epiſcopus conſentiens in limine fundationis, quod Eccleſia erigenda ſit libera a viſitatione Epiſcopi, validat dictam ordinationem non ſolum in ſuî, ſed etiam in ſucceſſorum præjudicium. Ludoviſ. *loc. cit. n.* 12.

84 Eccleſia gravata reſtituere fideicommiſſum alteri Eccleſiæ, non poteſt detrahere Trebellianicam, quia privilegiatus in ſpecie utitur privilegio contra pariter privilegiatum in genere, vide Peregrin. *de fideicommiſ. art.* 3. *num.* 69. *ſeq.* Fachin. *lib.* 13. *contr. jur. cap.* 63. *&* *lib.* 5. *cap.* 17.

85 Eccleſia finita emphyteuſis Eccleſiaſtica non poteſt cogi ad renovandum, ſed poteſt, ſi velit, pro ſe retinere. Clar. *in* §. *emphyteuſis. quæſ.* 43. *verſ. ſed quid ſi Eccleſia.* ubi Abb. *in cap. bona. il.* 2. *de poſtul. Prælat. num.* 28. Riccius *in prax. p.* 3. *reſ.* 159. quidquid ſit, quando Eccleſia non vult pro ſe retinere, ſed extraneo concedere; nam tunc ſi adeſſent agnati, ſeu cognati ipſius prioris emphyteutæ, ut *DD. cit.* volunt, eſſent præferendi, etiamſi non eſſent comprehenſi in prima inveſtitura, alias illis fieret injuria. Rot. *deciſ.* 176. *nu.* 28. *ſeqq. p.* 5. *rec. tom.* 1. & poſſet alias appellari, & peti, ut extraneus inveſtitus removeatur. Rot. *loc. cit.* ubi plura.

86 Eccleſia domina directi recipiendo canones, & quindennium, cenſetur alienationem factam in manum mortuam approbaſſe, maxime ſi recepit per longum tempus, de quo Bichius *deciſ.* 483. *nu.* 47. dummodo concurrerint debitæ ſolemnitates, puta Beneplacitum Apoſtolicum &c. vide Bich. *loc. cit.* An poſſit in Eccleſiam alienari emphyteuſis, vide Ludoviſ. *deciſ.* 520. *num.* 12. *ſeq.* & ibi Beltramin. *n.* 14.

87 Eccleſia libera non poteſt ſubjici ſervituti Juriſpatronatus etiam per Epiſcopum, multo minus per ſe ipſam. Garz. *de Benef. p.* 5. *cap.* 9. *num.* 128. Rot. *deciſ.* 318. *num.* 7. *p.* 5. *rec. tom.* 1. Bichius *deciſ.* 118. *num.* 10. nec poteſt Epiſcopus Eccleſiam reverſam ad priſtinam libertatem redigere in ſervitutem Juriſpatronatus, ut decidit Rot. apud Garz. *loc. cit. num.* 130. ubi etiam Abb. *conſ.* 106. *p.* 2. *num.* 4. Nec Eccleſia patronata vindicat libertatem, ſi conſtat, patronos non præſentaſſe; quia ad hunc effectum inſimul debent concurrere actus poſitivi contrarii. Bich. *d. deciſ.* 118. *num.* 16. ubi Rot. *deciſ.* 109. *num.* 8. *p.* 2. *diverſ. &* *deciſ.* 53. *num.* 57. *p.* 5. *rec. tom.* 1. Gemin. *in cap. cum de beneficio. num.* 9. *de preb. in* 6. Lambertin. *de Jurepatr. lib.* 2. *p.* 1. *q.* 3. *art.* 15. *num.* 3. plura in verb. *Juſpatronatus.*

88 Eccleſia Parochialis non eſt incompatibilis cum Beneficio ſimplici, quod de generali conſuetudine perſonalem reſidentiam non requirit. Bichius *deciſ.* 13. *num.* 3. ubi Card. *in cap. fin. num.* 16. *de Cler. non reſid.* Alex. *conſ.* 1. *n.* 2. *lib.* 7. vide *Beneficium*, & *Reſidentia.*

89 Eccleſia conſtructa ex eleemoſynis, vel donationibus particularibus, non fit juriſpatronatus, ſed manet libera. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 6. §. 3. *num.* 26. ubi Cavalet. *deciſ.* 159. *num.* 9. niſi fuiſſet conſtructa nomine communitatis, quæ dedit eleemoſynam. Barboſ. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 70. *num.* 11. *poſt med.* cit. ab Antonel. *loc. cit.* quod tamen in mea impreſſione non invenio. plura vide in verb. *Beneficium*, *Juſpatronatus*, *Reparatio.* & alibi ſuis locis.

Eccleſia an obligetur ex debito ſacriſtæ ab eodem 90
pro ſacrario contractu, vide Ventrigl. *in prax. annot.* 37. *num.* 14. negantem, niſi in quantum facta fuit locupletior. Tenetur ſolvere procuratorem, ſeu expenſas ab eodem factas, qui nomine dictæ Eccleſiæ de mandato Rectoris, vel Capituli litigavit, licet non probetur verſio in utilitatem. Ventrigl. *l. c. num.* 15. An teneatur ſolvere debita contracta ab Epiſcopo in neceſſitate, vide Ventrigl. *loc. cit. num.* 10. affirmantem ex æquitate.

E D I C T U M.

Praxis Edicti.

Edicta ſive generalia, ſive ſpecialia ab Epiſcopo la- 1
ta, ſeu promulgata extra Synodum, regulariter temporanea ſunt, & ideo extinguuntur per ejus mortem, aut receſſum. *arg. cap. licet* 30. *de offic. deleg.* gloſſ. *in cap. a nobis. in verb. non ſubditi. poſt med.* ibi: *quid ſi moriatur. de ſent. excomm.* Sperel. *deciſ.* 14. *num.* 21. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 1. §. 6. *num.* 73. apud quos Bertachin. *in tract. de Epiſcop. p.* 2. *lib.* 4. *q.* 15. Riccius *in deciſ. Cur. Neapol. deciſ.* 149. *num.* 1. *p.* 1. & quamvis quoad ſtatuta Epiſcopi, quod nempe morte ejuſdem Epiſcopi non expirent, defendant Federic. de Senis, *conſ.* 16. *n.* 14. *ſeq.* Genuen. *in prax. Archiepiſc. cap.* 1. *num.* 18. qui ultimus citat Abb. *in d. cap. a nobis.* & tex. *in cap. fin.* ubi DD. *de offic. leg.* quibus favet gloſſ. cit. *in d. verb. non ſubditi in fin.* ibi: *Sed cum definiendo ſtatutum ſive decretum aliquod facit, ligat etiam poſt receſſum; quia ſtatuta talia perpetua ſunt. cit. cap. fin. de offic. legat.* tamen Sperell. *loc. cit.* illos intelligendos dicit de ſtatutis Synodalibus. Zerol. *ut infra.* quod pro certo etiam ſupponere videtur Rota *in una Montis Regalis Juriſdictionis. Luna* 24. *Maii* 1604. *coram Coccin.* quæ reperitur *in p.* 1. *rec. deciſ.* 79. *num.* 6. quam citat etiam Sperell. *loc. cit.* Si tamen prædicta ſint facta in Synodo Diœceſana, ſunt perpetua, & non expirant morte conditoris. gloſ. *loc. cit. & in cap. ut animarum. in verb. ſtatuto, de conſtit. in* 6. Zerol. *in prax. verb. edicta ſeu ſtatuta. ſub* §. 3. Barboſ. *de offic. & poteſt. Epiſc. alleg.* 93. *n.* 24.

Edicta tamen, quæ fiunt a Vicariis Epiſcoporum, 2
expirant eorum morte, aut remotione ab officio. Antonel. *loc. cit. num.* 47. Genuen. *d. num.* 18. apud quos Bartol. *in L. omnes populi. ff. de Juſt. & Jur. num.* 8. Sperel. *loc. cit. num.* 20.

Edicta contra jus commune facere non poſſunt, qui 3
Superiorem recognoſcunt; cum ſit abſurdum, inferiorem jura Superioris ſubvertere poſſe. *arg. cap. cum inferior, de major. & obed. L. formam. C. de offic. Præf. prætor. Orient.* Tranchedin. *var. conſult. conſ.* 5. *num.* 2. & ibi Ruin. *conſ.* 109. *num.* 10. *lib.* 4. Riccius *in prax. p.* 3. *reſ.* 267. Fragoſ. *de Regim. Reipubl. Chriſtian. p.* 1. *lib.* 3. *diſp.* 7. *in princ. num.* 14. *& lib.* 7. *diſp.* 19. §. 3. *num.* 107. & alii. Hinc etiam Epiſcopi non poſſunt facere ſtatuta, aut edicta contraria ſacris Canonibus, aut diſpoſitionibus ſummorum Pontificum. *cap. quod ſuper his, de major. & obed.* Antonel. *de Regim. Eccleſ. d. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 69. Barboſ. *de offic. Epiſc. d. alleg.* 93. *n.* 29. *& ſeqq.* ubi videre poteris aliqua limitationes: etiam in Synodo Diœceſana. Riccius *d. reſ.* 267. *n.* 3. ubi DD.

Edictorum ſimplex affixio, & publicatio, antequam 4
compareat, & ſe opponat aliquis contradictor, eſt actus mere extrajudicialis. Rot. coram Cerro *deciſ.* 329. *num.* 4. *inter ejus ſelectas.* ubi citatur Calderin. *conſ.* 2. *ſub num.* 2. *verſ. pro iſta ult. opin. de elect.* Lambertin. *de Jurepatr. p.* 2. *lib.* 2. *q.* 9. *princ. art.* 12. *nu.* 1. *fol. ibid.* 95. & alii: & incipit fieri judicialis poſt comparationem legitimi contradictoris. Rot. *loc. cit. nu.* 5. ubi alia Rota: & ideo ex dictorum edictorum affixione non dicitur introducta litis pendentia. Rot. *loc. cit.* ubi Lambertin. *loc. cit. lib.* 2. *p.* 2. *q.* 2. *princ. n.* 3. *ſeqq.* & alii. Idem Cerreus *deciſ.* 489. *num.* 6. *&* 7. *&* 493. *num.* 27.

Digitized by Google

E D I T I O.

Praxis Editionis.

1 Edere generaliter loquendo idem eſt, ſeu ſignificat, ac in publicum producere, & exhibere. Gonzal. *in cap. 1. de probat. n. 9.* Et inſtrumentorum editio nititur naturali æquitate, ut probatur *ex L. 1. L. qui accuſare. L. edita. & L. fin. C. de edend.* Gonzal. *loc. cit. num.* 10. Menoch. *de arbitr. caſ.* 175. *num.* 5. In Judicio vero, *edere*, & *exhibere* differunt inter ſe, ut colligere eſt ex diverſis titulis tam in Pandectis, quam in Codice poſitis, nempe *de edende.* & tit. *ad exhibendum.* & Editio ad actiones, rationes, inſtrumenta, & acta publica refertur, de quibus ſunt textus *in L. 1. in princ. & §. edenda. L. 4. L. 6. L. 9. & L. 11. ff. de edend. L. qui accuſare. & L. procurator. C. eod.* Exhibere autem, eſt facere in publicum poteſtatem apprehendendi, ac videndi rem, ut actor copiam ejus habens illam vindicare poſſit. *L. 2. ff. ad exhib. L. 3. §. ait Prætor. ff. de liber. hom. exhib. L. plus eſt. 22. ff. de V. S.* Hinc fit, quod etiamſi reus regulariter non teneatur edere ſua inſtrumenta, ut infra dicemus, tenetur tamen rem exhibere, ut actor illam videre poſſit, & cognoſcere ac videre, an illam vindicare poſſit: vide Gonzal. *loc. cit. tot. num.* 9. dummodo tamen actor dicat ſigna rei, quam petit exhiberi, ſi illa ſcire poſſit, ut per Gratian. *diſc. for. cap.* 262. *num.* 2.

2 Editio inſtrumentorum litis, alia eſt præparatoria Judicii, & alia eſt inſtructoria Proceſſus. Prima fit ante litem conteſtatam; quia actor Reo petenti edere debet non ſolum copiam libelli, ſed etiam inſtrumenta litis, quorum mentio facta fuit in libello, vel de quibus actor ſe jactavit, ut idem reus viſis actoris juribus deliberare poſſit, velitne contendere, vel cedere. Innoc. *in cap. 1. de probat.* quem citat Fachin. *lib. 11. contr. Jur. cap. 80. verſ. ſecundo igitur.* late Pajarel. *annot. 13. per tot.* Olea *de ceſſ. jur. tit. 6. q. 9. nu.* 18. Capell. Tholoſ. *deciſ.* 295. *num.* 1. & 2. quod ſi non ſint in promptu, proceditur interim ad ulteriora. vide *DD. cit.* Specul. *de inſtrum. edit. §. nunc. ſub num.* 5. Eccleſ. *obſ.* 48. *nu.* 19. & *obſerv. for.* 47. *num.* 3. ubi tamen quod ſufficiat oſtendere Judici originalia, vel relinquere in actis copiam, juxta Innoc. *in cap. cum in Jure, de offic. & poteſt. Judicis deleg.* Foller. *in addit. ad Marant. in ſpecul. p. 6. tit. de edit. act. num.* 12. Secunda eſt, quæ fit poſt litem conteſtatam ad probandam intentionem actoris, quæ editio fieri debet non obſtante prima editione facta ante litem conteſtatam. Eccleſ. *loc. cit. num.* 4. & 5. & de qua infra *num.* 25.

3 An vero ſint edenda etiam fundamenta, ſeu allegationes Juris, ſicut cætera Judicii acta, vide rationes, & DD. pro & contra apud Menoch. *de arbitr. caſ.* 175. *per tot.* Et an debeat edi, ſeu proponi certum nomen actionis, quam intentare intendit, dicemus in verb. *libellus.*

4 In editione inſtrumentorum aliter judicatur in actore, & aliter in Reo, ut ex *DD. infra citandis* apparebit. Et in actore quidem eſt regula, quod is teneatur, & cogatur edere reo petenti inſtrumenta ad ejus exceptionem fundandam, etiamſi dicta inſtrumenta non ſint communia, ſed propria actoris, tex. *in L. non eſt novum. & L. fin. C. de edend.* Gonzal. *in d. cap. 1. num.* 10. & 17. *de probat.* Eccleſ. *obſerv. for.* 48. *num.* 1. Pajarel. *annot.* 13. *num.* 2. etiamſi dicta inſtrumenta ſint privata, ſeu ab ipſo actore privatim ſcripta pro ſe nemine mandante, ut ſunt libri familiares &c. Eccleſ. *loc. cit. num.* 14. Genoa *de ſcriptur. privat. lib. 4. tit. 1. de libris rationum. num.* 149. *fol. mihi* 200. ita ut contra denegantem edere Judex animadvertere poſſit Pajarel. *loc. cit. n.* 3. & quod ſi actor, qui debet inſtrumenta petita edere, illa non edat, poſſit Judex contra eum decernere, quod omnia intelligantur, in contumaciam ipſius eſſe probata, dicit Eccleſ. *loc. cit. obſ.* 47. *num.* 23. *ſeqq.* imo quod & carcerari poſſit, & mulctari dicit Cyriac. *contr. for.* 544. *num.* 7. & 8. etſi eſſet nobilis, aut Clericus, dicit Olea *de ceſſ. Jur. tit. 5. quæſ.* 8. *num.* 10. quæ maxime procedunt quoad inſtrumenta, ſeu alias ſcripturas enunciatas in libello. Eccleſ. *d. obſ.* 48. *num.* 8. An vero teneatur edere omnia inſtrumenta, ſeu ſcripturas, quæ faciunt, aut facere poſſunt pro exceptione Rei, etiamſi actor eiſdem in judicio uti non intendat, non conveniunt Doctores, ut videre eſt apud Eccleſ. *d. obſ.* 48. *a num. 2. ſeqq.* qui cum pluribus affirmativæ adhæret ob æquitatem: negativam vero tenent Olea *de ceſſ. Jur. tit. 6. q. 9. n.* 23. Capell. Tholoſ. *deciſ.* 295. *n.* 1. alias limitationes vide infra *num.* 19. *ſeqq.*

5 Reus vero econtra non tenetur edere actori inſtrumenta propria ad probandam ejus intentionem; quia ille debet venire inſtructus ad judicium, & arma non ſunt ſumenda de domo Rei. ad tex. in *L. nimis grave. C. de teſtib. L. qui accuſare. & L. ult. C. de edend.* Cyriac. *contr. for.* 116. *num.* 12. & 20. Gonzal. *l. c. num.* 16. ubi plures. Genoa *de ſcriptur. privat. d. tit. 1. num.* 140. Menoch. *de arbitr. caſ.* 499. *num. 1. in lib. 2. centur.* 5. & non tenetur etiam de æquitate, etiamſi ſummariæ, & de plano procedatur, ut dicit Eccleſ. *loc. cit. obſ.* 49. *num.* 1. Limita primo in Curatoribus, procuratoribus, ac negotiorum geſtoribus, qui tenentur actori edere inſtrumenta, ac tutelæ rationes &c. dum reddunt rationes ſuæ adminiſtrationis. Eccleſ. *d. obſ.* 49. *num.* 15. *ſeqq.* Gonzal. *loc. cit. num.* 12. Eſcobar. *de ratiocin. cap. 3. per tot.* Menoch. *de arbitr. caſ.* 209. *num.* 14. Item in argentariis, ac aliis, qui habent officia publica. *DD. cit.* Fachin. *contr. Jur. lib. 11. cap.* 86. ſicut & Judæi, ac reliqui uſurarii: cum enim clam, & ſecreto contractus uſurarios inire ſoleant; merito obligantur edere actori ſuos libros rationum, ac reliqua inſtrumenta ad fundandam ejus intentionem. Gail. *pract. obſ. lib. 1. obſ.* 106. *nu.* 12. Fachin. *loc. cit. cap.* 87. ad tex. *in clem. 1. §. cæterum, de uſur.* ſublimita quoad nautas, caupones, ſtabularios, qui non tenentur edere ſuos codices, cum exerceant artem licitam, & ſoleant palam contrahere, ita Fachin. *loc. cit. cap.* 88. quamvis multi apud eundem contrarium teneant, & Gail. *loc. cit.* Pirhing *ut ſtatim infra ſub num.* 27. *verſ. idque communiter.* Item ſublimita in mercatoribus noſtri temporis; quia nec illi tenentur exhibere ſuos privatos codices, juxta Gonzal. *in d. cap. 1. ſub num. 11. de probat.* Fachin. *loc. cit. cap.* 89. ſed hoc ultimum vide latius apud Eccleſ. *loc. cit. obſ. 50. per tot.*

6 Limita ſecundo principalem concluſionem; quia inſtrumenta ſunt a Reo edenda, quando illa petuntur ab actore non ad fundandam ſuam intentionem, ſed ad fundandam ſuam replicationem contra exceptionem a reo factam; quia cum dictus actor replicat, dicitur reus. *L. in exceptionibus. ff. de probat.* ita Eccleſ. *loc. cit. obſervat.* 49. *num.* 12. ubi Theſ. *quæſ. for.* 76. *num. 1. lib.* 1. & DD. *in L. 1. §. editiones. ff. de edend.* ad tex. *in L. maritus. §. fin. ff. ad Leg. falcid.* Pirhing *lib. 2. tit. 19. num.* 25. *verſ. limit. quarto.* ſed quod neque tunc teneatur reus edere inſtrumenta, ut poſſit actor fundare ſuam replicationem, defendit Gonzal. *in d. cap. 1. num. 17. ad med.* quod juri magis conſonum dicit, & contraria reſolvit, & citat Salycet. Fulgoſ. & alios, & Donel. *in L. fin. num. 9. C. de edend.*

7 Limita tertio in reconventione, quando nempe reus conventus actorem reconvenit; quia reconventio non eſt exceptio, ſed magis actio, & ideo tunc reus reconveniens, cum ſumat partes actoris, tenetur reconvento edere tanquam actor. Eccleſ. *loc. cit. obſ.* 49. *n.* 25. & 26. & ibi Faber. *in Cod. tit. de edend. defin.* 6.

8 Limita quarto, cum reus inſtrumentis eſt uſurus in judicio. Pirhing *d. lib. 2. decret. tit. 19. de probat. num.* 25. *verſ. limitatur tertio.* Eccleſ. *d. obſ.* 49. *num.* 3. ubi, quod ſi reus utatur inſtrumentis, vel aliis ſcripturis in judicio, vel ſit uſurus, ex eo, quod inſtrumentum produxerit verbo, vel realiter ante tempus, vel de illis mentionem fecerit in ſuis exceptionibus, debeat illa edere actori, ſicut actor reo, ad tex. in *d. L. 1. §. edenda. ff. de edend.* & ibi Gloſ. *in verb. quis uſurus.* & Dec. *in d. L. qui accuſare. num.* 20. *C. eod.*

9 Limita quinto favore Eccleſiæ: quæ habet privilegium, quod poſſint cogere reum ad edenda inſtrumenta etiam non communia. Tranchedin. *var. conſult. conſ.* 73. *nu.* 46. ubi Genuenſ. *in pract. quæſ.* 175. *per tot.* Pacian. *de probat. lib. 1. cap. 63. n.* 47. Pereira *de univerſa inſtrum. edit. tit. 5. reſ.* 3. *num.* 48. Item quando agitur de probandis dotibus, in legatis ad pias cauſas, alimentis, hoſpitalibus, & in omnibus cauſis piis. Eccleſia *d. obſerv. 49. n. 9. ſeqq.* ubi Butr. *in cap. 1. num. 10. de probat.* & ibi Abb. *num.* 19. & alii. Pirhing. *d. tit. 19. num.*

26. Sic

26. Sic ſucceſſor beneficiari poteſt cogere hæredes prædeceſſoris, ut ſibi edant libros, & rationes. Tranchedin. *loc. cit.* quod etiam dicitur favore fiſci. Gail. *lib.* 1. *pract. obſerv. obſ.* 106. *num.* 11. Eccleſ. *loc. cit. num.* 11. ad tex. *in L. ne quiſquam. ff. de edend.* Gonzal. *in d. cap.* 1. *de probat. ſub num.* 13. *&* 14. quod tamen limitat Pithing. *loc. cit.* ſi fiſcus agere vellet contra reum criminaliter ad pœnam corporalem, vel ſi fiſcus ageret contra alium fiſcum, cum privilegiatus non gaudeat privilegio contra pariter privilegiatum.

10 Limita ſexto in inſtrumentis communibus; nam illa debent edi tam a reo, quam ab actore, ſive eiſdem ſint uſuri, ſive non. *L. procurator. C. de edend.* Eccleſ. *d. obſerv.* 49. *num.* 15. Tranchedin. *d. conſult.* 73. *num.* 45. Eſcobar. *de ratiocin. cap.* 10. *num.* 25. *&* 33. Pithing *lib.* 2. *decretal. tit.* 22. *de fid. inſtrum. num.* 46. *verſ. notandum tertio.* Gonzal. *in d. cap.* 1. *de probat. num.* 16. etiam a fiſco, ſi forte apud eum ſint *d. L. procurator. C. de edend.* Gonzal. *loc. cit.* vide Gloſ. *in L. in fraudem. §. ex iis bonis. in verb. pertinentia. & in §. neque inſtrumenta. ff. de Jure fiſci.* quænam vero ſint inſtrumenta communia, vide Gonzal. *loc. cit.* Pithing *lib.* 2. *decret. tit.* 19. *de probat. n.* 23. *per tot.*

11 Limita ſeptimo; quia ex cauſa reus ſemper tenetur edere actori Judicis officio, & ejuſdem Judicis arbitrio, ut ad tex. *in L.* 1. *C. de edendo.* & ibi Bart. *num.* 1. Alciat. *num.* 25. Jaſ. *num.* 5. Purpurat. *num.* 9. dixit Eccleſ. *d. obſ.* 49. *num.* 22. vide Menoch. *de arbitr. caſ.* 499. *per tot.* Poſtium *de manuten. obſerv.* 99. *num.* 1. Pajatel. *expedit.* 62. *n.* 6. *ſeqq.* Genoa in *d. tit.* 1. *n.* 144. Imo in alibus locis practicatur, quod indiſtincte actor reo, & reus actori edant, teſte Gonzal. *loc. cit. ſub num.* 14. Olea *de ceſſion. Jur. tit.* 6. *q.* 3. *num.* 8.

12 Limitatur octavo, quod etiam reus debeat edere ſua inſtrumenta actori petenti, ſi is actor habeat jam fundatam ſuam intentionem, quando nempe non agitur de ſubſtantia obligationis, ſed tantum de modo, & quantitate, ut quia reus fatetur quidem v. g. venditionem factam, ſed non conſtat de conditionibus in venditione poſitis, illaſque actor probare aliter non poteſt, quam per inſtrumenta penes reum exiſtentia. Pithing *d. tit.* 19. *num.* 25. quod Bal. *in L. ult. num.* 7. *C. de edend.* apud cit. Pithing extendit ad colonos, emphyteutas &c.

13 Et hæc dum a collitigantibus editio petitur: quod ſi non pars litigans, ſed tertius aliquis, ſive extranea perſona editionem petat, ea decernenda non eſt, niſi prius petens probet ſua intereſſe editionem inſtrumentorum; quia forte ſunt communia &c. Pithing *d. lib.* 2. *tit.* 22. *n.* 46. *verſ. notand. quarto.* apud quem Gail. *lib.* 1. *obſ.* 69. *n.* 6. *& obſ.* 106. *num.* 3. ſimiliter ſi petatur editio non a collitigante, ſed a tertio, puta notario, objici eidem poteſt exceptio *tua non intereſt: non eſt ille tu, de qua inſtrumentum mentionem facit &c.* Gail. *d. obſ.* 106. *n.* 1. nam tunc Notarius, aut quilibet alius conficiens rationes, ſcripturas &c. etiam ratione officii publici, non tenetur illas edere illi, cujus mandato non ſunt confecta, niſi probet, ſua intereſſe, tunc enim eſſent edenda, etſi non ſint facta de ejus mandato. vide Gail. *loc. cit.* vide etiamſi Fachin. *lib.* 11. *contr. Jur. cap.* 84. *per tot.* Pajatel. *annot.* 62. *n.* 10. Genoa in *de ſcriptur. privat. d. lib.* 4. *tit.* 1. *de libr. ration. num.* 143. *fol. mihi* 199. apud quos aliqui volunt, non ſufficere ſolum mandatum ſine utilitate, nec ſolam utilitatem ſine mandato, ſed utrumque requirunt. &. Oſaſc. *deciſ.* 57. *n.* 1. Beltramin. ad Ludoviſ. *deciſ.* 119. *n.* 5. ubi Rot. Sufficit tamen de ſuo intereſſe docere ſummarie aliqualiter illud probando. Pajatel. *d. annot.* 62. *n.* 10. Rot. apud Farinac. *p.* 1. *deciſ.* 250. *n.* 1. *&* 2. *inter ejus ſelect. ad tex. in L.* 3. *§. ſciendum. ff. ad exhib. cap. veniens*; cum ibi notatis per Felin. *n.* 13. *de teſtib.* imo etiam probari poteſt ſolo juramento petentis. Gratian. *diſc. for. cap.* 262. *nu.* 5. Pajatel. *l. c. n.* 11. & citat Jaſ. *in §. præterea. n.* 43. *inſt. de action.* Bart. *in L.* 1. *nu.* 5. *ff. quemadm. teſtam. aper.* Rot. apud Farin. *deciſ.* 278. *n.* 2. *p.* 2. *in crim.* tex. *in L. theſaurus. ff. ad exhibend. L. ult. C. de fide inſtrum.* contrarium quod imo juramentum non ſufficiat, probat Oſaſc. *deciſ.* 57. *num.* 5. Similiter privatus, ſi non ſit collitigans, ut ſupra, non tenetur edere libros, quos ſibi privatim confecit memoriæ ſervandæ cauſa. Genoa *loc. cit. num.* 141. *verſ. clarum eſt.*

14 Editio inſtrumentorum peti poteſt vel officio Judicis, vel ad inſtantiam partis cundictione *ex L.* 2. *de edend.* de quibus vide Pithing *d. tit.* 22. *n.* 46. *verſ. notand. ſecundo.* Fachin. *d. lib.* 11. *contr. jur. cap.* 90. *per tot.* gloſſ. *in d. L.* 2. *verſ. exhiberi: & in cap. G. perpetuus: verb. communium. de fid. inſtrum.* vel per ſpeciales actiones tutelæ, pro ſocio, mandati, & ſimiles. Eccleſ. *d. obſerv.* 49. *num.* 18. *& obſerv.* 51. *num.* 4. ubi etiam *num.* 2. quod ab argentariis, vel Notario petatur officio Judicis, ut infra tamen *num.* 16. Ita ut ſi Judex editionem non mandet fieri, ab illo appellari poſſit. Pithing *ut ſtatim ſupra num.* 45. & probat *ex d. cap. G. perpetuus. de fid. inſtrum.*

Porro edere inſtrumenta quis non tenetur, aut obligari poteſt, niſi probata illorum exiſtentia penes eundem. Pajatel. *annot.* 13. *num.* 23. *& annot.* 62. *num.* 1. Eccleſia *d. obſerv.* 48. *nu.* 18. *ſeqq.* & latius *in obſerv.* 51. *per tot.* Genoa *de ſcript. privat. d. tit.* 1. *nu.* 149. *verſ. alterum vero eſt.* Ludoviſ. *deciſ.* 199. *num.* 1. & quidem de tempore motæ litis, & concludenter *DD. cit.* Rot. *deciſ.* 259. *n.* 1. *p.* 1. *rec.* ubi tamen duo caſus diſtinguendi ſunt: nam, vel ille, a quo petitur editio inſtrumentorum, erat obligatus illa conficere, & cuſtodire, vel non: ſi non erat obligatus, & negat illa penes ſe reperiri, tunc debet eorum exiſtentia apud eundem plene, & concludenter probari, etiam de tempore motæ litis. *DD. cit.* ita ut non valeat tunc argumentum a tempore præterito ad tempus præſens, ſeu motæ litis. Beltramin. ad Ludoviſ. *deciſ.* 129. *n.* 6. *&* 7. Rot. *d. deciſ.* 259. *n.* 6. *p.* 1. *rec.* Eccleſ. *d. obſ.* 51. *n.* 12. Gratian. *diſc. for. cap.* 262. *n.* 7. *&* 23. Cyriac. *contr. for.* 544. *nu.* 22. Rot. coram Coccin. *deciſ.* 63. *nu.* 3. *inter ejus ſelect.* apud quos alii; imo poteſt etiam illorum amiſſionem, ſeu perditionem, aut quod illa non habeat probare per juramentum, niſi petens plene probet illorum exiſtentiam penes eundem. Cyriac. *loc. cit. num.* 15. *&* 18. *ſeqq.* ubi DD. Genoa *d. tit.* 1. *num.* 149. *verſ. duo tamen.* Eccleſ. *d. obſ.* 51. *num.* 24. Gratian. *diſc. for. d. cap.* 262. *num.* 23. *&* 53. ubi tamen *num.* 29. requirit, quod concurrant aliquæ conjecturæ, integritas jurantis, & quod non agatur de nimio præjudicio &c. & Pajatel. *annot.* 13. *num.* 28. & in defectum juramenti, debet amiſſio concludenter probari. Eccleſ. *loc. cit. num.* 24. ubi etiam *num.* 25. quod ſi probata fuerit exiſtentia poſt litem motam, non admittatur amiſſionis probatio per juramentum, etiamſi petatur editio, ſeu exhibitio officio Judicis ab eo, qui non erat obligatus cuſtodire, & citat Farin. *deciſ.* 278. *num.* 7. *in crimin.* 15

Si vero petatur editio ab eo, qui erat obligatus inſtrumenta cuſtodire, ut in ſequeſtratio, aut alio cuſtode &c. aliter eſt dicendum, tam quoad probationem exiſtentiæ, quæ præſumptionibus etiam probari poteſt, & valet argumentum a tempore futuro ad tempus præſens: quam quoad probationem amiſſionis, in qua non habet locum juratoria probatio etiam in perſona integræ fidei. de quibus vide *DD. cit.* & Pajatel. *d. annot.* 13. *&* 62. ubi *num.* 31. ponit exemplum in notario, qui mihi v. g. fecit inſtrumentum, & dicit, ſe protocollum amiſiſſe; quia tunc teneretur jure actionis. & Gratian. *d. cap.* 262. *num.* 53. 16

Prædicta locum habent etiam in hæredibus, qui etiam tenentur edere inſtrumenta etiam non probata exiſtentia penes illos: ita tamen, quod ſi fuerint hæredes illius perſonæ, quæ tenebatur illa inſtrumenta cuſtodire, non ſtetur ejus juramento, eadem ad ſuas manus non perveniſſe, ſecus ſi defunctus non tenebatur cuſtodire. de quo Pajatel. *d. annot.* 62. *n.* 8. *&* 9. Menoch. *de præſumpt. lib.* 6. *præſ.* 61. *num.* 9. *&* 10. ubi DD. Eccleſ. *obſ. for.* 51. *a n.* 19. *ſeqq.* ubi de hæredibus Notarii. 17

Imo non tantum ille edere tenetur, qui poſſidet, ſed etiam ille, qui deſiit poſſidere probata illorum exiſtentia, & doloſa amiſſione, ad tradita per Oſaſc. *deciſ.* 16. *num.* 3. Eccleſ. *loc. cit. d. obſ.* 51. *num.* 11. ſicut & ille, qui licet non habeat ſcripturam penes ſe, eſt tamen penes perſonam, cui ille præcipere poteſt. Pajatel. *d. obſ.* 62. *num.* 12. ubi Seraph. *deciſ.* 1224. *num.* 3. Beltramin. ad Ludoviſ. *ut ſtatim infra. num.* 9. plura vide apud *DD. cit.* apud quos etiam quomodo probetur amiſſio, & apud Cyriac. *d. contr.* 544. *per tot.* & tangemus forte aliqua in verbo *ſcriptura.* 18

Hoc unum pro ultimo notandum, quod quis non teneatur collitiganti propria inſtrumenta edere, ſi ab alio, puta a Notario haberi poſſint; nam tunc vel debet quis 19

illa petere a notario, vel certe reficere expenſas ſolutas Notario in levando ſcripturam, prout notatum fuit in Rot. coram Ludoviſ. *inter ejus ſelect. deciſ.* 129. *num* 3. *&* 4. ubi Alex. *in L. ſervum filii.* §. *eum qui chirographum. num.* 6. ubi etiam Jaſ. *num.* 11. *ff. de leg.* 1. Pajatel. *d. annot.* 13. *n.* 12. *&* 13. Rot. coram Merlin. *deciſ.* 58. *num.* 9. *inter ejus ſelect.* nam eſt regula, & quod inſtrumenta ſuis ſumptibus a notario redempta, ſeu quæ altera pars contrahentium ſibi a notario ſuo ære conſici curavit, cum etiam tunc ſint propria redimentis, quis edere non teneatur, etiamſi alterius utilitatem quoque contineant, Gail. *pract. obſ. lib.* 1. *obſ.* 106. *num.* 7. Pajatel. *loc. cit. n.* 13. ad tex. *in L. qui accuſare.* ubi Paul. de Caſtr. *n.* 2. Jaſ. *in* 2. *notab. C. de edend.* DD. apud Gail. *loc. cit.* & quod editio fieri debeat ſumptibus petentis, *L.* 4. *in fin. ff. de edend.* Barboſ. *in ſuis axiom. lib.* 5. *cap.* 3. *verb. editio. num.* 2.

20 Inſuper etiamſi quis teneatur ex æquitate Canonica inſtrumenta etiam propria edere, ut ſupra diximus, ex Ludoviſ. *d. deciſ.* 129. *n.* 2. id tamen fallit, ubi ageretur de detegenda turpitudine illius, a quo petitur exhibitio. Beltramin. ad Ludoviſ. *d. deciſ.* 129. *n.* 11. ubi Vertal. *dec.* 94. *p.* 1. Pajatel. *d. dec.* 62. *nu.* 14. & ibi Capuraq. *dec.* 293. *p.* 1. Capyc. *dec.* 127. *nu.* 1. Cyriac. *d. controverſ.* 544. *n.* 33. *ſeqq.* ubi alii.

21 Item non tenetur actor edere Reo, quando adeſt exceptio præſcriptionis. Pajatel. *d. annot.* 62. *num.* 14. ubi citat Bal. *in L. inſtrumenta. circa princ. C. de fideicom.* & Natt. *conſ.* 8. *num.* 5. *in fin. lib.* 1. Item non tenetur actor reo edere ad effectum deliberandi, ſi reus eſſet veriſimiliter informatus de contentis in illis inſtrumentis. Capell. Tholoſ. *dec.* 295. *nu.* 1. Olea *de ceſſ. jur. tit.* 6. *q.* 9. *num.* 21. *&* 22. Pajatel. *ſæpe d. annot.* 13. *num.* 7. quamvis aliquid apud eoſdem contrarium teneant, quos vide. Item nec quando inſtrumentum in libello mentionatum non eſt proprium mentionantis, nec commune, ſed alienum. Specul. *tit. de inſtrum. edit.* §. *nunc. num.* 5. quem ſequitur Olea *loc. cit. n.* 24.

22 Formam, ac praxim petendi editionem, ſicut & ipſius productionis & exhibitionis inſtrumentorum, vide apud Specul. *in tit. de inſtrum. edit.* §. *videndum.* ubi late plura videre poteris. Et editio actorum in qualibet parte judicii peti poteſt, licet ſemel edita fuiſſent, ut per Eccleſiam *obſ. for.* 94. *num.* 7. Et inſtrumenta regulariter edi debent Judici in originali relicta eorum copia in actis.

23 Quæ vero diximus de editione, regulariter procedunt, etiam in exhibitione; cum illa ſit præparatoria actionum, quibus quis agere intendit, & potiſſimum actionis rei vindicationis, *L.* 1. *&* 3. §. *eſt autem. ff. ad exhib.* obligando reum, ad rem, quam petit, ſibi exhibendam, *ut ſupra num.* 1. de qua late Gratian. *diſc. for. cap.* 262. Eccleſ. *obſ. for.* 51. *per tot.* ita ut ſufficiat, quod ille, qui petit ſibi exhibere libros, declaret, ſe velle illis ſtare. Gratian. *num.* 3.

24 Sed quæres, an ille, qui aliquod inſtrumentum, aut rationum librum edi, aut exhiberi petit, cenſeatur dictum inſtrumentum, aut librum, ac in illis contenta approbare? & affirmativam defendit Aym. *conſ.* 275. *n.* 2. *ad* 4. Simon de Præt. *de interp. ult. vol. lib.* 5. *dub.* 4. *num.* 66. Surd. *deciſ.* 199. *num.* 6. quos refert Eſcobar *de ratiociniis cap.* 10. *num.* 32. qui tamen *num.* 33. illorum ſententiam tanquam juri, ac rationi minus conſentaneam refellit, ex quo exhibitionem inſtrumenti communis petens, nec falſum, nec verum profiteatur, ſed tantum illud exhiberi intendit ad videndum, an ex eo experiundi cauſa adſit. ad tex. *in L. exhibere. ff. ad exhiben. & L. locum habet.* §. *hoc interdictum. ff. de tab. exhib.* & ſic in tantum contenta approbare videtur, in quantum inſtrumentum, aut liber probat. & citat Bart. *in L. poſt legatum. num.* 2. *in fin. ff. de his quib. ut indign.* Alex. *conſ.* 124. *num.* 4. *vol.* 7. Oſaſc. *deciſ. pedem.* 38. *num.* 10. Maſcard. *de probat. concl.* 16. *num.* 7. ſequitur Cyriac. *contr.* 213. *num.* 15. ubi, quod qui petit exhiberi libros rationum &c. non teneatur declarare, an velit pro bonis habere, antequam illos videat. Poſtius *de manuten. obſ.* 99. *n.* 2. *in fin.* quæ tamen procedunt, ſi ſimpliciter editio petatur, ſecus vero ſi petatur ad ſuam intentionem fundandam; nam tunc videretur approbare. Poſt. & Cyri. *ll. cit.* & etiam reſpondere teneretur, an velit eis ſtare. Pajatel. *expedit.* 62. *num.* 11. ubi Marcheſ. *dec.* 60. ſaltem arbitrio boni viri, niſi contrarium doceatur, ut dicit Rot. coram Ludoviſ. *dec.* 79. *num.* 4. *inter ejus ſelect.*

25 Editio vero, quæ fit poſt litem conteſtatam ad inſtructionem proceſſus, ſed ad probationem, debet fieri parte præſente, & citata, & datur copia parti cum termino opponendi, ſi quid &c. alias inſtrumenta non probarent: Eccleſ. *loc. cit. obſ.* 47. *num.* 7. *ſeqq.* Oſaſc. *deciſ.* 1. *num.* 47. Bellamer. *concl.* 27. *verſ. ſed cave, quia termini ad dicendum contra producta ſunt ſubſtantiales.* Caſſador. *deciſ.* 12. *num.* 10. *ſuper regul. Cancell.* ſi tamen pars hoc petat, Eccleſ. & Oſac. *ll. cit.* Et qui ſemel produxit, non poteſt amplius pœnitere, & inſtrumenta producta retrahere in præjudicium partis adverſæ. Eccleſ. *loc. cit. num.* 14. nec errorem allegare, dicendo, ſe per errorem edidiſſe. Specul. *in tit. de inſtrum. edit.* §. *videndum. num.* 12. Eccleſ. *loc. cit.*

26 Si vero inſtrumenta producenda ſunt in partibus, dantur compulſoriales, quarum praxim vide apud Poſtium *de manuten. obſ.* 99. *a num.* 4. Si inſtrumenta ſint deperdita, & non ſciatur, quis illa habeat, dantur monitoria. ut infra *litt. M.*

ELECTIO.

Praxis Electionis.

§. I.

Electionis Forma, & quotuplex illa ſit, ad explicationem cap. quia propter, de elect.

1 Electio fieri non poteſt per ſortes, ut diximus in prax. *Electionis Abbatum.* §. 1. *ex cap. Eccleſia veſtra, de ſortileg.* ſed debet fieri vel per ſcrutinium, vel per inſpirationem, vel per compromiſſum: quamvis in Electionibus Regularium electiones per compromiſſum & inſpirationem fuerint ſublatæ a Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *de Regular. cap.* 6. Garz. *de Beneſic. p.* 5. *cap.* 4. *num.* 203. ubi Sac. Congr. & apud Paſſerin. *de elect. cap.* 1. *quæſ.* 4. *num.* 56. 57. *&* 59. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 19. *num.* 157. *& cap.* 45. *num.* 5. ubi Caſtellin. *de elect. cap.* 7. *num.* 4. *verſ. ad quorum.* & patet; quia juxta Concil. Trid. electio Abbatum &c. debet fieri per vota ſecreta, quod haberi non poteſt per inſpirationem, vel compromiſſum: ſuſtineretur tamen hæc electio per compromiſſum, ſi hoc fuiſſet ſcrutinio mixtum ſervatis ſcrutinii ſubſtantialibus, ut late per Rot. *poſt tom.* 3. Tambur. *de Jur. Abbat. deciſ.* 22. *nu.* 30. *& deciſ.* 23. *num.* 38. ubi traditur forma.

2 Similiter & electio per viam inſpirationis Spiritus ſancti ob peccata noſtra hodie raro occurrit, ut dicit Rot. *in una Meten. Monaſterii* 2. *Julii* 1621. quæ in recent. reperitur *in p.* 4. *tom.* 2. *deciſ.* 312. *num.* 20. & ibi notat Joan. Andr. *in cap. quia propter, de elect. nu.* 40. Petrus de Bais *in ſuo director. elect. p.* 3. *cap.* 16. *num.* 2. quæ duplex eſt, una per inſpirationem, quando nempe eligentes nullo ordine ſervato quaſi inebriati aliquem eligunt, ſeu potius acclamant, uti contigit in electione aliquorum Sanctorum. Altera per quaſi inſpirationem, quando de repente unus poſt alium ſervato tamen aliquo ordine eligunt. Rot. cit. *num.* 16. *&* 17. Paſſerin. *loc. cit. q.* 4. *num.* 62. apud quos Hoſtienſ. *in d. cap. quia propter num.* 50. & ibi etiam Abb. *num.* 3. Oldrad. *conſ.* 155. *num.* 1. *&* 2. & alii. Et hæc electio non ſubjacet diſpoſitionem *cap. quia propter.* Rot. *ibid. num.* 5. ubi Innoc. *nu.* 6. Hoſtienſ. *d. num.* 50. Abb. *in* §. *niſi num.* 1. *in fin. in cit. cap. quia propter.* Sylveſt. *in ſumm. verb. elect.* 2. *num.* 27. Paſſerin. *loc. cit.* Sufficit autem, quod unus diſſentiat ad effectum, quod electio non dicatur facta per inſpirationem, ut ex Joan. Andr. *in d. cap. quia propter. num.* 39. & ibi Bellam. *in* §. *niſi forte. n.* 1. *&* 3. & aliis notat Rot. cit. *n.* 18. Paſſerin. *cap.* 23. *q.* 1. *& per tot.* ubi plura. & infra *n.* 44.

3 Electio vero per compromiſſum non valet, niſi omnes electores conſentiant in tale compromiſſum. Gloſ. *in d. cap. quia propter. verb. vice omnium, de elect.* Abb. *in cap. in cauſis. num.* 3. *eod.* Paſſerin. *loc. cit. cap.* 22. *q.* 4. quia cum ſit actus mere voluntarius, & omnium intereſſit, ab omnibus debet approbari, & quidem expreſſo conſenſu. P. Pirhing. *lib.* 1. *tit.* 6. *ſect.* 4. §. 6. *ſub num.* 204. Paſſerin. *loc. cit. q.* 7. *num.* 32. Et tale compromiſſum non poteſt fieri in Laicos, ſed tantum in

Cle-

Clericos. Pirhing. *l. c. n.* 205. ubi Abb. *in cap. cauſam.* 8. *de elect.* Gonzal. *in d. cap. cauſam. ſub n.* 7. *circa med.* etiamſi clerici ſint extra gremium. *ut in d. cap. cauſam, de elect.* & ibi Gloſſ. *verb. contulerint.* Paſſerin. *d. cap.* 22. *q.* 1. *ſub num.* 3. etiam numero pares, licet melius fiat in impares, ut *in d. cap. in cauſis.* 30. *& cap. cum dilectus, & cap. cum in jure, de elect.* imo etiam in unum, ut *in cit. cap. cauſam.* Pirhing *num.* 206. *ſeq.* Paſſerin. *d. cap.* 22. *q.* 1. *ſub num.* 3. Non valet tamen compromiſſum, ut is eligatur a compromiſſariis, in quem minor pars Canonicorum conſenſerit, Paſserin. *d. cap.* 22. *quaeſt.* 2. *ad med.* bene vero ut eligatur is, in quem major pars Canonicorum conſenſerit. Pirhing *l. c. n.* 209.

4 Concluſio vero quod omnes debeant in compromiſsum conſentire, procedit in compromiſso ſimplici, non vero in compromiſso mixto, & limitato, in quo ſufficit, quod conſentiat major pars eligentium, ut diſtinguunt aliqui apud Paſserin. *d. cap.* 22. *num.* 20. Eſt autem differentia inter compromiſsum ſimplex aut abſolutum, & mixtum aut limitatum; quod in compromiſso ſimplici cenſeatur omnis poteſtas eligendi a capitularibus tranſlata in compromiſsarios, ita ut poſſint eligere quemcumque velint, modo ſit idoneus, etſi non ſit de gremio, juxta Gloſ. *in cap. cum dilectus.* 32. *verb. de gremio, de elect.* non vero in compromiſso mixto, aut limitato, niſi ſub certa reſtrictione, puta, ut unum de gremio eligere debeant, vel ut illum eligant, in quem major, ſeu ſanior pars electorum conſenſerit exquiſitis ſecreto, & ſigillatim voluntatibus ſingulorum Capitularium &c. quod & mixtum dicitur. Pirhing *loc. cit. num.* 208. & eſt tex. *in d. cap. cum dilectus.* & in hoc tenentur compromiſsarii ſervare formam *citati cap. quia propter.* Paſserin. *d. cap.* 22. *num.* 7. *&* 21. *ſeqq.* ubi late. & apud Rot. *poſt tom.* 3. Tambur. *de Jur. Abb. deciſ.* 23. *a nu.* 35. *per tot.* ubi etiam formam videre poteris. Et hoc compromiſsum poteſt re integra revocari ſaltem a majori parte vocalium. Paſserin. *d. cap.* 22. *q.* 6. *num.* 25. ubi a ſenſu contrario probat *ex d. capit. in cauſis.* 30. *de elect.* ubi etiam Gloſs. *in verb. cum res non eſſet integra.* & licet quando ſunt plures compromiſsarii, poſſit unus ex illis eligi, a reliquis compromiſsariis, de quo late Paſserin. *d. cap.* 22. *tot. q.* 9. ſi tamen compromiſsarius fuit unicus, non poteſt ſe ipſum eligere. idem Paſserin. *l. c. q.* 8. *n.* 38. Gonzal. *in cap. cauſam. n.* 7. *ad fin. de elect.* plura vide apud eoſdem: & ſignanter apud Paſserin. *tot. cap.* 22. ubi etiam formam videre poteris eligendi compromiſsarios.

5 Sed quaeres, ſi compromiſſarii in compromiſſo ſimplici, & abſoluto, elegerint perſonam minus idoneam, & compromittentes illam acceptare nolint, prout non tenentur, etiamſi in compromiſſo nulla idoneitatis mentio facta fuerit, cum illa ſubintelligatur, ut dicit Gonzal. *in d. cap. cauſam. ſub num.* 8. Gloſ. *in cap. in cauſis.* 30. *verb. idonea. de elect.* an tunc jus eligendi devolvatur ad ſuperiorem, an vero ad ipſos compromittentes revertatur? Reſp. cum Gonzal. *loc. cit.* quod revertatur ad ipſos compromittentes, niſi illis elapſum fuerit tempus a Jure ſtatutum ad eligendum. ad tex. *in cap. ſi compromiſſarius.* 37. *de elect. in* 6. vel niſi & ipſi compromittentes talem electionem approbaverint, ut dicitur *in d. cap. ſi compromiſſarius.* ſimiliter dicitur, ſi major pars compromiſſariorum eligat indignum, minor vero dignum, vide Paſſerin. *loc. cit. cap.* 22. *a num.* 46.

6 Ulterius electio facta non ſervata forma *d. cap. quia propter.* 42. *de elect.* eſt nulla ipſo jure, ut ſupra diximus, in verb. *Abbatis Electio. num.* 4. late Paſſerin. *cap.* 9. *q.* 7. *num.* 49. *de elect.* Tamburin. *de Jur. Abbat. tom.* 2. *diſp.* 5. *q.* 5. *num.* 5. etiam abſque alia ſententia, ut ex Gloſ. *in d. cap. quia propter verb. vice omnium.* & ibi Compoſtellan. *num.* 20. *verſ. nunquid illa.* Jo. Andr. *num.* 37. *in verſ. non valeat.* & ibi etiam Innoc. *num.* 6. & aliis defendit Rot. *in d. deciſ.* 312. *num.* 4. ubi de veriori, contra Hoſtienſ. *p.* 4. *rec. tom.* 2. Gonzal. *in d. cap. quia propter. num.* 8. apud quos aliis. Sperel. *deciſ.* 181. *num.* 12. & DD. paſſim, contra nonnullos dicentes, non eſſe ipſo jure nullam, ſed potius irritandam. Et concluſio procedit, licet aliquid etiam minimum in ſubſtantia fuerit omiſſum: cum *d. cap. quia propter.* inducat formam, forma autem, & ſubſtantia rei ſit indiviſibilis, & ad unguem ſervanda, per tradita a Gratian. *diſc. for. cap.* 853. *num.* 28. Coſta *de Jur. & fact. ignor. inſpect.* 71. *num.* 9. Rubeo *in annot. ad deciſ.* 542. *Rot. Rom. num.* 59. *p.* 4. *rec. tom.* 3. Felin. *in cap. quoniam frequenter. num.* 4. *ut lit. non conteſt.* Paſſerin. *d. cap.* 9. *a num.* 35. *ſeqq.* ubi tamen admittit parvitatem materiae electionem non irritantis, ſi non ſit contra ſubſtantiam, quem vide, & quae ſint de ſubſtantia, quae vero de ſolemnitate, dicemus infra *num.* 56. *ſeqq.*

Quaeres, an forma *cit. cap. quia propter.* fuerit ſublata per Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 6. *de regular.* Affirmat Mirand. *in man. tom.* 2. *q.* 23. *art.* 15. ex eo, quod, cum voluerit electionem omnino eſſe ſecretam, abſtulerit electionem auricularem, ſed negat Paſſerin. *loc. cit. num.* 48. ubi quod non tantum non abſtulerit, ſed imo auxerit: quia Concil. non abſtulit electionem auricularem, ſed illi addidit majus ſecretum, volens, ut eligentium nomina nunquam, nec in publicatione ſcrutinii, publicentur, quod in *cap. quia propter*; non erat prohibitum: & quod dictum Concil. Trid. non intenderit derogare diſpoſitioni *cap. quia propter.* dixit etiam Rot. *ſupra cit. deciſ.* 312. *num.* 57. *p.* 4. *rec. tom.* 2. ita etiam Barboſ. *ad d. cap. quia propter. & de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 19. *num.* 158. *& cap.* 45. *num.* 4 Tamburin. *de Jur. Abbat. d. diſp.* 5. *q.* 5. *num.* 9. *tom.* 1. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 7. *cap.* 4. *num.* 6. Riccius *in prax. p.* 4. *reſ.* 29. *num.* 11. 7

Porro forma *d. cap. quia propter.* eſt ſervanda in [illegible] ctione Epiſcoporum, Praelatorum Regularium, & [illegible] rum, qui exercent juriſdictionem generaliter, [illegible] in criminalibus, & civilibus in Eccleſiis collegiatis, [illegible] ob quorum mortem Eccleſiae dicuntur viduatae. Gloſ. *in cap. cum terra* 14. *verb. diligentiam ad fin. & in cap. quia propter. verb. Eccleſiis, de elect.* ubi Innoc. *in princ.* Panorm. *num.* 7. *&* 8. & alii. Barboſ. [illegible] *num.* 153. Paſſerin. *d. cap.* 9. *a num.* 51. ubi late, & DD, ac Rot. ſaepius. *& d. deciſ.* 312. *num.* 9. *&* 10. L[illegible]tin. *de Jurepatr. lib.* 2. *p.* 2. *q.* 2. *art.* 18. & de Abbatum electione dicit Tamburin. *de jur. Abb. diſp.* 5. *q.* 5. *num.* 2. *tom.* 1. Barboſ. *de jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 19. *num.* 150. *ſeq.* Pellizzar. *in man. Regul. tr.* 9. *cap.* 2. *ſect.* 1. *num.* 2. *ad fin.* Rot. *deciſ.* 574. *num.* 3. *p.* 4. *rec. tom.* 3. ubi late. Secus in electione Canonicorum, dignitatum, vel perſonatuum; quia ob eorum mortem Eccleſiae non manent viduatae. Barboſ. *loc. cit. num.* 159. Paſſerin. *loc. cit. num.* 55. Neque in Electione Abbatiſſarum, vel Prioriſſarum. Pellizzar. *de monial. cap.* 10. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 45. *a num.* 6. *ſeqq.* quos refert, & ſequitur Paſſerin. *loc. cit. num.* 56. 8

Debet tamen electio Abbatiſſae fieri per ſcrutinium votis ſecretis. Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 6. *de regular.* & diximus ſupra litt. A. in prax. *Electionis Abbatiſſae.* Epiſcopus tamen poteſt vel per ſe, vel per alium ſingularum vota recipere oretenus. Garz. *de Benef. p.* 5. *cap.* 4. *num.* 190. Zerol. *in prax. verb. Abbatiſſa. num.* 6. ubi Sac. Congr. Sperel. *deciſ.* 161. *num.* 1. *&* 2. nec poteſt eligi ad vitam, ſed tantum ad triennium, & poſtmodum per triennium abſtinere. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 7. *cap.* 4. *num.* 4. ob Conſtit. Gregor. XIII. incipit. *expoſcit debitum.* quod in Italia obſervatur teſte Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 45. *num.* 30. & ex tribus partibus debent concurrere duae, niſi aliter habeat conſuetudo, aut conſtitutiones particulares. Barboſ. *d. cap.* 45. *n.* 27. tex. *in cap. indemnitatibus* 43. §. *ſanc.* ibi: *quae a duabus partibus. de elect. in* 6. & ſi ſunt diſcordes, poteſt Epiſcopus nominare unam, quam magis idoneam judicaverit. Antonel. *loc. cit. nu.* 7. ubi Sac. Congr. modo prius monialibus diſcordantibus tempus competens aſſignaverit ad ſe concordandum, ut ex cit. Sac. Congregatione dicit Barboſ. *d. cap.* 45. *num.* 27. 9

Ulterius diſpoſitio *d. cap. quia propter*, non eſt neceſſaria in electione Vicarii Capitularis, neque diſpoſitio Concilii Tridentini *l. c.* Garz. *de benef. p.* 5. *cap.* 7. *n.* 21. *&* 22. apud quem Sacr. Congr. & apud Dian. *p.* 8. *tr.* 4. *reſ.* 60. Antonel. *de Regim. Eccleſ. lib.* 4. *cap. ult. n.* 58. Zerol. *in prax. verb. Capitulum.* §. 3. dummodo ſint praeſentes duae partes Canonicorum, niſi abſentes vocati fuerint, & non venerint: quia generaliter actus Capituli non valet, niſi fuerit factus a majore illius parte, Capitularibus etiam abſentibus vocatis, vel ab omnibus extracapitulariter. Antonel. *loc. cit. n.* 59. alios caſus, in 10

quibus *d. cap.* diſpoſitio non eſt neceſſaria, vide apud Paſſerin. *cap. 9. a num.* 51.

11 Electio ergo debet fieri juxta formam *cit. cap. quia propter*, ſcilicet per ſcrutinium, compromiſſum, aut inſpirationem: Debent vocari intereſſe volentes, & tres de Capitulo eligi, qui omnium vota exquirant, ut dicemus *infra* §. 5. & in ſcriptis per ſe, vel Notarium redigant, & illico, antequam ad alia deveniant, illa publicent Capitulo. Abb. *in d. cap. quia propter.* aliter electio non valet, & poteſtas providendi devolvitur ad Summ. Pontif. *cap. quamquam, de elect. in 6.* Rot. *deciſ.* 574. *n.* 2. *p.* 4. *rec. tom.* 3. & electores pro illa vice privantur voce, ſeu poteſtate eligendi, non quidem ipſo jure, ſed per ſententiam, & ſic hæc pœna eſt ferendæ ſententiæ. Pithing *lib.* 1. *tit.* 6. *de elect. num.* 41. ad tex. *in cit. cap. quia propter.* §. *qui vero.* & ibi gloſſ. *in verb. priventur.* & *in cap. Cumana* 50. *verb. privantes. eod. tit. de elect.* Paſſerin. *d. cap.* 9. *quaſ.* 9. *num.* 61. ubi DD. Gonzal. *in d. cap. quia propter. num.* 10. Sperel. *deciſ.* 181. *num.* 22. quia verbum *priventur*, cum ſit futuri temporis, importat ſententiam ferendam. *arg. eorum.* quæ dicit gloſſ. *in cap. quicunque* 2. *verb. innodetur, ce heret. in* 6. Bais *in ſuo director. electionis. p.* 1. *cap.* 22. *num.* 1. Unde electores ante ſententiam cognito errore poſſunt defectum emendare, & iterum eligere. *DD. cit.* & Paſſerin. *uti ſupra num.* 62. quam ſecundam electionem ante ſententiam privationis factam defendunt etiam Lother. *de re Benef. lib.* 2. *q.* 19. *num.* 66. & 67. & *lib.* 3. *quaſ.* 17. *a nu.* 105. Tondut. *reſol. canonic. q.* 17. *num.* 6. teſte Gonzal. *loc. cit.* Imo ſi major pars elegat contra formam requiſitam *in d. cap. quia propter*, & velit defectum emendare, id poteſt facere, etiam minore parte repugnante, de nullitate proteſtante, & appellante; quia major pars non amiſit jus eligendi ante ſententiam.

12 Quæres, an forma *cap. quia propter*, ſit etiam ſervanda in poſtulatione Epiſcopi? affirmant Innoc. *in cap. cum cauſit.* 30. *numer.* 1. *de elect.* Abb. *in dicto cap. quia propter.* Layman. *de elect. Prelat. queſt.* 80. Negant Hoſtienſ. *in ſumma num.* 10. Sylveſtr. *verb. poſtulatio. queſt.* 2. *ad med.* ubi tamen quod ſit tutius prædictam formam ſervare.

§. II.

Ad quem ſpectet Jus electionis, & quinam ſint ad illam vocandi?

13 Electio vero ſpectat ad Collegium, vel Communitatem, cujus Prælatus eſt eligendus, vel ad Canonicos capitulariter ſumptos. Paſſerin. *loc. cit. cap.* 10. *a nu.* 3. & ad hoc ſufficit, quod ſint in quaſi poſſeſſione eligendi. *cap. conſultationibus. de Jurepat.* quia electio, vel præſentatio eſt fructus juris eligendi, qui ſpectat ad poſſeſſorem, non ad Dominum. *L. bonæ fidei.* 48. *ff. de acquir. rer. domin. cap. gravis. de reſtit. ſpol.* Abb. *in cap. cum Vintonienſis, de elect.* Paſſerin. *loc. cit. d. cap.* 11. *a num.* 14. & ideo electus ab eo, qui erat in poſſeſſione eligendi, præfertur electo, ſeu præſentato a proprietario. vide late tex. & DD. *in d. cap. conſultationibus.* & Gonzal. *in cap. querelam.* 24. *a num.* 9. *de elect.* Mareſch. *lib.* 1. *variar. cap.* 55. *a num.* 14. Beltramin. ad Ludoviſ. *deciſ.* 77. *num.* 12. Rot. *deciſ.* 73. *a num.* 17. *p.* 51. *rec.* quos vide.

14 Collegii vero jura poſſunt in uno durare, uti ſi e tribus vel pluribus de collegio omnes moriantur, vel excommunicentur, vel quovis modo reddantur inhabiles uno excepto, hic poterit eligere, non tamen ſe ipſum, ut vult communior. Sylveſt. *v. electio.* 1. *num.* 2. Innoc. & Hoſtien. *in cap.* 2. *de poſtul. Pral.* Panormit. *in cap. nullus. de elect. num.* 6. Caſtellin. *de elect. cap.* 5. *num.* 3. & 86. Barb. *de Jure Eccl. lib.* 1. *cap.* 19. *num.* 46. de VVaix. *lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 2. Rota apud Paſſerin *loc. cit. num.* 8. Unde ſi in uno Collegio ſunt tres vocales, duo, vel unus renuntient, aut recedant, qui remanet, poteſt eligere. Caſtellin. *loc. cit. cap.* 5. *num.* 86. & S. Congreg. apud Paſſerin. *loc. cit. num.* 9. vide etiam Gloſ. *in cap. ſi forte. diſt.* 65. *in verb. ſi forte.*

15 Ad electionem omnes ſunt vocandi, qui debent, volunt, & poſſunt commode intereſſe electioni. *cap. coram.* & ibi Gloſ. *verb. in provincia. cap. bona memoria* 36. *cap. quod ſicut.* 28. *de elect.* Gonzal. *in cap.* 18. *num.* 8. *eod.* Panorm. *in d. cap. quia propter.* ſive ſint præſentes, ſive abſentes, niſi adſit conſuetudo contraria ſaltem decem annorum quoad abſentes. Vvaix. *loc. cit. lib.* 3. *cap.* 9. Tamburin. *de Jure Abb. tom.* 1. *diſp.* 5. *quæſt.* 3. *nu.* 17. Barb. *loc. cit. num.* 89. Gloſ. *in d. cap. bona memoria. verb. in provincia ad fin.* aliter electio erit irritanda ad illorum, qui non fuerunt vocati, petitionem, & non aliter. Gonzal. *ut ſtatim infra ſub num.* 10. Sperel. *deciſ.* 181. *num.* 42. Riccius *in prax. elect. reſ.* 45. *in p.* 4. ubi DD. & ſi poſtea ſemel conſenſit, non poteſt amplius impugnare, late Tamburin. *de Jur. Abb. d. diſp.* 5. *q.* 3. *num.* 9. & *per tot.* quæ procedunt, niſi illorum inhabilitas eſſet ita notoria, ut nulla tergiverſatione celari poſſit; imo requiritur ſententia declaratoria, quod ultimum tamen ſolum admittit Riccius *loc. cit. reſ.* 46. ſi notorietas non ſit certa, & indubitata, alias ſecus: & faciunt tradita per Gonzal. *in d. cap. cum inter:* 18. *num.* 11. *de elect.* quod tales citandi non ſint, & ſi nondum ſit diſcuſſum, an inhabiles ſint, cum ſufficiat, quod poſſint poſtea convinci, ex doctrina Lavor. *cap.* 17. *de elect. num.* 7. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 19. *ſub num.* 89. ſubjungit tamen, ſervandam eſſe conſuetudinem illius Eccleſiæ, in qua debet fieri electio; inhabilitas vero ex pluribus capitibus procedit, de quibus in §. *ſeq.* & horum non eſt habenda ratio, nec expectandi, etiamſi fuerint vocati. de quo Fagnan. *in d. cap. quia propter. num.* 41. vide Gloſ. *in cap. indemnitatibus.* §. *ſane, verb. non obſtante, de elect. in* 6. & *in Clem. quod circa. in verb. quæ in facto. eod. tex. in cap. cum inter, de elect.* Niſi contempti tacite ratificatint, uti non reclamando ante confirmationem. late Sperel. *dec.* 181. *num.* 42. ſunt autem citandi abſentes a loco vel per litteras, vel per nuntium. *cap. cum inter.* 18. *de elect.* Caſtellin. *de elect. cap.* 8. *num.* 5. Barb. *loc. cit. num.* 90. Paſſerin. *de elect. cap.* 11. *num.* 42. Debent citari ad certam diem, non eſt tamen neceſſe, quod citentur ad certam horam. Panorm. *in cap. conſuluit. de off. Deleg.* Paſſerin. *loc. cit. num.* 44. ſed in citatione debet adeſſe proteſtatio, quod ſi abſens determinato die & hora non comparuerit, tamen procedetur ad electionem, & hoc ubi viget talis conſuetudo, alias proteſtatio non eſt neceſſaria. Paſſerin. *uti ſupra num.* 46. Et ſi neſcitur, ubi ſit citandus, citatio fit per edictum ad valvas Eccleſiæ; Tholoſan. *de elect. cap.* 14. *num.* 13. ſi vero ſcitur, debet fieri perſonaliter vel in ejus domo. Barb. *de Jure Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 19. *num.* 91. juxta cap. *Cauſam.* & ibi Gloſ. *poſt verb. legitime.* & cap. *Venerabilis. de dolo & contumac.* Illi vero, qui ſunt præſentes in loco, citantur voce, vel campana. *DD. cit.* Caſtellin. *loc. cit.* Paſserin. *num.* 49. & hæc citatio ideo requiritur, ne non citatus agere poſſit de contemptu.

Sed quinam agunt de contemptu? Reſp. quod illi, 16
qui non fuerunt citati, & debuerunt citati, ſecus ſi citari non debuerunt, & non poteſt de contemptu agi, niſi ab eiſdem contemptis, non vero a contemnentibus. Tamburin. *de Jur. Abbat. tom.* 1. *diſp.* 5. *q* 3. *num.* 6. ubi DD. & diximus in verb. *Capitulum. num.* 12. *in fin.* Citari vero non debent, qui commode intervenire non poſſunt, & tales non dicuntur contempti. Fagnan. *in cap. quia propter. de elect. num.* 41. quod commodum eſt intelligendum ex parte Eccleſiæ, ſeu communitatis, non autem ex parte perſonarum vocandarum. Tambur. *loc. cit. num.* 15. ubi Panorm. *in d. cap. quia propter. num.* 5. & alii. ubi de communi. Barboſ. *de Canon. & Dignit. cap.* 39. *num.* 4. *in fin. ut ſtatim infra.* quia ad contemptum in ordine ad reſcindendam electionem requiritur, quod ſit formalis, & injurioſus, & doloſus in odium non vocatorum. Felin. *in cap. ſi quis.* 2. *num.* 7. *de major. & obed.* Paſſerin. *de elect. cap.* 14. *num.* 48. quia contemptus eſt actus non ſimpliciter contra legem vel hominem geſtus; ſed in odium, & injuriam factus. S. Tho. 2. 2. *queſt.* 186. *art.* 9. *ad* 3. Caſtellin. *de elect. in prælud.* §. 11. unde bona fides excuſat a contemptu, & juſta ignorantia ex cauſa etiam injuſta. *DD. mox cit.* Barboſ. *loc. cit. n.* 88. & *in cap.* 4. *de poſtul. Prælat. nu.* 3. Fermoſin. *in cap. illa. de elect.*

Citari etiam non debent Canonici, qui ſunt extra 17
provinciam, præcipue in regione hoſtili. *cap. coram.* 33.

de elect.

de elect. ubi Abb. *num.* 3. Fermoſin. *in cap. cum inter. num.* 3. *de elect.* niſi ſint vicini, & facile citari poſſint, ut dicit Gloſ. *in cap. coram verb. in provincia, de elect.* Gonzal. *in d. cap. cum inter. ſub num.* 12. *de elect.* Neque illi, qui ſciunt vacationem Eccleſiæ & diem indictum electioni; quia vocatio abſentium non eſt de forma electionis; ſed de ſolemnitate, quæ ſuppletur per notitiam, & ſi talis non venit, cenſetur nolle intereſſe, & ſibi imputare debet. Abb. *in cap. cum Eccleſia.* 57. *numer.* 19. *de elect.* & in *d. cap. cum inter.* Paſſerin. *d. cap.* 11. *num.* 66. nam certus non eſt amplius certiorandus, & pro præſenti de vice habetur, qui ſcit, & poteſt venire. Caſtellinus *de elect. cap.* 8. *num.* 10. Ita non debet citari Canonicus abſens; cum ex tali vocatione Capitulo imminet periculum in bonis, quia tunc reſpectu Eccleſiæ non poſſunt commode intervenire, ut Tambur. Panorm. & Barboſ. *ut ſupra.* & probatur ex *d. cap. quia propter.* ubi gl. & Abb. Lavor. *de elect. tit.* 4. *cap.* 17. *numer.* 12. Caſtellin. *loc. cit. cap.* 8. *numer.* 5. Ita non eſt citandus, ſi imminet periculum Eccleſiæ, non obſtante quacumque conſuetudine etiam jurata. Caſtellin. & Paſſerin. *ll. cc. num.* 33. P. Pirhing *l.* 1. *tit.* 6. *ſect.* 3. *num.* 127. Item ſi adeſt periculum ſchiſmatum, intruſionum Laicæ poteſtatis, ſeditionum, & ſimilium præſertim propter bella. Abb. *in d. cap. coram. de elect.* & ſi non poſſunt tuto vocari. Tholoſ. *de elect. cap.* 14. *numer.* 13. & darentur factionum, & corruptionum aditus. Lavor. *de elect. tit.* 4. *cap.* 17. *num.* 12. & tumultuum. Paſſer. *loc. cit. num.* 33. Card. de Luca. *de Regular. diſcurſ.* 53. *a num.* 9. Fagnan. *in cap. cum ex injuncto. a num.* 36. *de nov. oper. nunt.* & hæc ob rationem prædictam, quod commoditas ſit conſideranda reſpectu Eccleſiæ. Neque ſunt citandi ad conſtituendum procuratorem, ſi abſunt propria culpa, & defectu, & non poſſunt venire ob periculum Eccleſiæ, ut quia adhærent hoſtibus; ſecus ſi abſunt ſine propria culpa & defectu, & non poſſunt venire ob aliquam inimicitiam timentes de ſua perſona. Innoc. *in cap.* 2. *de nov. oper. nunt.* Barb. *in L. omnes populi. ff. de juſt. & Jur.* Abb. & Felin. *in cap. cum omnes. de conſtit.* Ita citari non debent juſta cauſa expulſi, & banniti vel declarati hoſtes; quia tales perdunt omnia jura. vide Fagnan. *in d. cap. cum ex injuncto;* quando vero præſumantur citati, qui vocandi erant, vide in verb. *Capitulum, n.* 12.

18 Porro ad valorem electionis non requiritur præſentia omnium Capitularium; ſed requiritur, & ſufficit, quod ſint præſentes duæ partes ex tribus, & ex his duabus partibus major pars conſentiat. Fagnan. *in d. cap. cum ex injuncto. num.* 48. aliter non valet: in quo numero non computantur non vocandi, vel qui vocati venire neglexerunt; quia iſti reputantur pro extraneis, ac ſi non eſſent de Capitulo, licet iſti eſſent in majori numero; quia ſe faciunt alienos. Abb. *loc. cit.* Ita Petr. Gregor. Tholoſ. *lib.* 2. *tit. de elect. cap.* 14. *num.* 15. Pirhing *ut ſtatim infra. numer.* 126. Rot. *deciſ.* 169. *num* 1. *p.* 19. *rec.* maxime ſi a Capitulo ſine cauſa receſſerunt. Compoſtella. *in cap. ſtatuimus. de elect.* licet appellarint. Waix. *de elect. par.* 3. *cap.* 13. Paſſerin. *de elect. cap.* 11. *quæſt.* 11. *num.* 92. *ſeq.* Card. de Luca *de Canon. diſcurſ.* 27. *num.* 9. *& de Regular. diſc.* 53. *num.* 8. Rota *in recent. dec.* 313. *num.* 13. *par.* 19. P. Pirhing *lib.* 1. *tit.* 6. *ſect.* 3. *num.* 135. *cum duob. ſeqq.* dummodo major pars remanſerit. Pirhing & Paſſerin. *ll. cit. num.* 108. Laym. *in cap. cum nobis. num.* 4. *de elect.* ubi limitat. Idem dic, ſi manent in Capitulo, & nolunt votare. gl. *in Clem. quod circa, de elect. verb. quæ in facto, ante, ante fin.* Coccin. *dec.* 1431. Rota coram Merlino *dec.* 591. *num.* 3. licet dies ad electionem præſtituta non eſſet peremptoria. Paſſerinus *loc. cit.* Hoſtien. *in cap. cum nobis. de elect. n.* 17. quia eo ipſo, quod Capitulum fuit congregatum legitime pro habenda electione, illam inchoavit, & ita fuit jus quæſitum manentibus pro illa complenda, ita Paſſerin. *loc. cit.* Fermoſin. *de elect. quæſt.* 3. *num.* 9. Abb. *in cap. cum nobis n.* 9. *de elect.* Bellamera *in cap. Eccleſia veſtra. de elect. n.* 6.

§. III.

Qui eligere non poſſint?

I. Furioſi, & mente capti ob defectum libertatis. 19
Navar. *in cap. ſi quando de reſcript.* Caſtellinus & Vvaix. *ll. cc.* Paſſerin. *loc. cit. c.* 10. *n.* 10. *ſeqq.* electio tamen ab illis facta tempore dilucidi intervalli valet. Paſſerin. *num.* 12. & præſumitur actus factus tempore dilucidi intervalli, ſi actus ſtultitiam non ſapit. Bal. *in L. furioſum. C. qui teſtam. facere poſſ.* Covar. *in* 4. *Decretal. par.* 2. *cap.* 2. *num.* 6. Menoch. *de præſumpt. lib.* 6. *præſumpt.* 45. *num.* 62. *&* 66. Mant. *de conject. ult. volum. lib.* 2. *tit.* 5. *a num.* 6. Ita electio facta per iracundiam, vel in ebrietate non valet. Pax Jord. *lib.* 1. *tit.* 6. *num.* 2. modo iracundia & ebrietas ſit talis, quæ auferat uſum rationis.

II. Laici eligere non poſſunt, ſed Eccleſiaſtici ſubdiaconi. 20
cap. ſacroſancta 51. *de elect. cap. nullus. diſt.* 63. *cap. ex eo.* §. *in Eccleſiis. de elect. in* 6. Clem. *ut ii, de ætat. & qualit.* Tamburin. *de Jur. Abb. tom.* 1. *diſp.* 5. *q.* 8. *n.* 8. Barb. *de Jure Eccleſ. l.* 1. *c.* 19. *nu.* 79. Caſtellin. *c.* 5. *n.* 64. Paſſerin. *de elect. c.* 10. *n.* 17. non obſtante quacumque conſuetudine. Paſſerin. *l. c. n.* 18. ubi Panorm. *in cap. querelam. n.* 6. *& cap. quod ſicut. n.* 6. *& cap. fin. de conſuet.* & alii.

III. Non Capitulares non poſſunt eligere valide Syl- 21
veſt. *verb. electio. q.* 4. *n.* 5. Caſtellin. *loc. c.* Rot. apud Paſſerin. *l. c. num.* 21. quæ invenitur poſt *tom.* 3. Tambur. *de Jur. Abb. deciſ.* 19. Ita neque abſentes; quia electio debet fieri a collegialiter congregatis, neque valet, ſi votum fuit datum per litteras, etiam conſentiente Capitulo. Limit. quoad infirmos, ſi ſunt in loco electionis; quia tunc ſcrutatores ad eos accedere debent, & eorum votum accipere. Sylveſt. *in verb. electio. q.* 5. Innoc. *in d. cap. quia propter.* Barb. *de Jur. Eccleſ. l.* 1. *c.* 19. *n.* 108. Riccius *in prax. elect. reſ.* 42. *inp.* 4. Paſſerin. *loc. cit. num.* 32. Per procuratorem tamen poſſunt eligere *d. cap. quia propter. cap. ſi quis juſto. de elect. in* 6. Barb. *loc. cit. a nu.* 100. dummodo abſens ſit legitime impeditus, & fides fiat de juſto impedimento, ſaltem juramento. de quo vide *DD. cit.* ſi tamen votum datum per procuratorem non expreſſo legitimo impedimento fuit admiſſum ab omnibus Capitularibus nemine contradicente, non poteſt amplius in dubium revocari. Rot. *deciſ.* 169. *n.* 4. *&* 5. *p.* 19. *rec.* ubi Panorm. *in cap. quia propter* §. *illud. n.* 4. *de elect.* Barboſ. *l. c. n.* 110. Paſſerin. *d. cap.* 10. *n.* 41. *ſeq.* qui citat Lavor. *de elect. tit.* 4. *c.* 17. *a n.* 30. *ad* 40. juxta quos proinde poteſt Capitulum hoc onus remittere. Procurator vero debet eſſe unus de collegio, & ſaltem in Ordine ſubdiaconatus. Riccius *l. c. nu.* 4. Barboſ. *num.* 104. vide Tamburin. *de Jur. Abbat. tom.* 1. *diſp.* 5. *q.* 4. *n.* 2. *&* 3. & is non poteſt dare votum nomine ſuo uni, & nomine alterius alteri, niſi fuiſſet procurator conſtitutus ad determinatam perſonam. Et extraneus procurator eſſe non poteſt, Capitulo non conſentiente: neque omnis abſens poteſt mittere procuratorem, ſed qui eſt in tali loco, ubi commode poteſt vocari. Gloſ. & Canoniſtæ *in d. cap. quia propter.* ubi Barboſ. *& lib.* 1. *de Jur. Eccleſ. cap.* 19. *num.* 108. Paſſerin. *loc. cit. n.* 37. ubi Rot.

IV. Excommunicati, ſuſpenſi, interdicti, & irre- 22
gulares eligere non poſſunt (ſermo eſt de excommunicatis non toleratis) aliter electio non valet. Innoc. Abb. *in cap.* 2. *de poſtul. Prælat.* Suarez *de cenſ. diſ.* 14. *ſect.* 2. *numer.* 17. Caſtellin. *de elect. cap.* 5. *num.* 28. Covar. *in cap. alma mater. part.* 1. §. 7. *num.* 9. Barboſ. *loc. cit. a nu.* 56. Navar. *conſ.* 11. *juxta meam impreſſionem. de elect.* quia geſta per excommunicatum non valent. Paſſerin. *loc. cit. num.* 65. Et ſi excommunicatus ſine magno periculo, capitulo expelli non poteſt, electores debent proteſtari, ſe nolle illi jus eligendi communicare. DD. apud Paſſerin. *loc. cit. nu.* 68. Quoad ſuſpenſum vero requiritur, quod ſit ſuſpenſus ab officio; quia nomine officii intelligitur omne exercitium Clericatus: ſecus ſi tantum eſſet ſuſpenſus a Beneficio. Gloſ. *in cap. cum Vintonienſis,* §. *nos igitur. verb. admiſerant. de elect.* ubi Panorm. *n.* 10. Paſſerin. *loc. cit. a n.* 90.

V. Voce privatus eligere non poteſt, ſi per ſenten- 23
tiam,

riam, & juridice fuit privatus, & talis poteſt expelli ex capitulo, etiam violenter, ſi ſine ſcandalo fieri poteſt: quia tunc non privati non dicuntur violentiam inferre, ſed ſuam poſſeſſionem defendere, quam perturbat privatus per ſententiam, ſi velit electioni intereſſe. Panorm. *in d. cap. cum Vintonienſis, de elect.* Caſtellin. *in addit. ad cap. 5. num.* 78. Limit. niſi privatus in tempore appellaſſet; quia appellatione pendente non poteſt privatus repelli ab electione. *arg. cap. venientes* 19. *de Jurejur.* Paſſerin. *de elect. cap.* 10. *nu.* 127. ita neque infames, niſi ſint infames infamia facti tantum, quæ non fovetur a jure, quales non repelluntur, ſicut nec infamis infamia juris, qui non fuit ſententiatus, vel declaratus. vide Paſſerin. *l. c. n.* 142.

24 Notandum tamen, quod Electores excludi non poſſunt prætextu inhabilitatis, niſi inhabilitas ſit notoria, quæ nulla tergiverſatione celari poſſit. *ut ſupra nu.* 15. & Paſſerin. *de elect. cap.* 11. *num.* 73. Abbas *in cap.* 2. *de poſtulat. Prælat. n.* 15. Gonzalez *in cap. inter univerſas. n.* 12. *de elect.* Lavorius *de elect. c.* 17.

25 Diximus, furioſum eligere non poſſe; quia electio debet eſſe actus liber: ſed oritur difficultas, an electio coarctata ex parte eligibilium per ſuperioris præceptum, vel legem, aut conſuetudinem ad certam perſonam, unam, vel plures, vel cum excluſione unius, vel plurium alias dignorum, ſit ipſo jure nulla? Reſp. quod ſi fuit coarctata ad unam tantum perſonam, eſt nulla ipſo jure; quia eſt contra ſubſtantiam electionis, quæ eſſe non poteſt, ubi non ſunt plura eligibilia, & contra libertatem Electorum. Caſtellin. *de elect. cap.* 8. *numer.* 7. Paſſerin. *eodem titulo cap.* 2. *a numer.* 5. ſi vero coarctatio fuit ad plures, vel tres, valet electio; quia talis coarctatio non valet, & Electores poſſunt contempta coarctatione eligere, quem volunt. Paſſerin. *loc. cit. a numer.* 18. ubi DD. Quamvis alii velint, electionem coarctatam etiam ad plures eſſe nullam ipſo jure. Panormit. *in cap. licet.* 6. *de elect.* Caſtellin. *de elect. cap.* 3. *n.* 7. Barb. *de Jure Eccleſ. lib.* 1. *c.* 19. *n.* 233. quorum ſententia videtur probabilior, & conformior declarationi S. Congr. allatæ a Barboſ. *loc. cit.* & quod non dicatur libera electio, ſi unica perſona alias digna eligi prohibeatur, dicit Rot. *deciſ.* 65. *num.* 6. *p.* 1. *rec.* Neque valet conſuetudo in contrarium. An ad certum genus perſonarum cum excluſione alterius generis coarctatio fieri poſſit lege vel conſuetudine, vide Paſſerin, *l. c. num.* 45. *& ſeq.* ubi quod non, regulariter, niſi mutando conditiones requiſitas in eligendo. vide Barb. *loc. cit.* qui aſſerit eſſe nullam, & affert declarationem S. Congreg. Rot. *loc. cit.* Ita coarctatio ex parte eligentium facta auferendo vocem activam aliquibus Capitularibus non valet, niſi fuerit facta a S. Pontifice; quia privatio vocis activæ ſupponens culpam, & ita in pœnam, fieri non poteſt, niſi juris ordine ſervato. Paſſerin. *de elect. cap.* 3. *num.* 5. Hinc etiam facta per abuſum Laicæ poteſtatis non valet, ut diximus *in prax. Elect. Abbat. litt. A.* § 1. *num.* 9. Dicitur facta per abuſum Laicæ poteſtatis, ſi Laici requiruntur ut Coelectores, vel ſuper certa perſona eligenda requiritur eorum conſenſus, vel eorum minæ intervenerunt. Sperell. *dec.* 181. *num.* 39. Et gravantes illos, qui nolunt eligere certam perſonam, ſunt ipſo jure excommunicati, ſuſpenſi, aut interdicti reſpective ad perſonarum gravantium qualitatem. *cap. ſciant cuncti. de elect. in* 6. & ibi Laym. Paſſerin. *loc. cit. cap.* 4. *q.* 3. *per tot.* Theſaur. *de pœn. Eccleſ. p.* 2. *verb. electio. cap.* 7. quæ pœna eſt latæ ſententiæ, ut patet ex verbo. *ipſo facto.* & ut de pœnis latis contra electum per abuſum laicæ poteſtatis in illam conſentientem, dicit. Paſſerin. *loc. cit. cap.* 8. *numer.* 15. *&* *infra num.* 57. cum quibus tamen Epiſcopus an poſſit diſpenſare, vide infra. *nu.* 57. quæ quidem procedunt tantum in electione ad Epiſcopatus, & prælaturas, quia de his loquitur *cap. quia propter. & cap. quiſquis.* juxta Paſſerin. *loc. cit. num.* 3. quamvis aliqui apud eundem hæc extendant ad quamcumque dignitatem, & beneficia, & ut infra *num.* 57. quod videtur verius.

§ IV.

De loco electionis.

26 Electio Epiſcopi debet fieri intra ambitum Eccleſiæ Cathedralis. *cap. quod ſicut de elect. cap. qua fronte.* & ibi Gloſ. *verb. Canonicum. de appellat.* vel in choro Eccleſiæ *cap. cum nobis de elect.* Et ſi ob ingruentem neceſſitatem non poteſt peragi in Cathedrali, ſufficit, quod major pars Capitularium conveniat, & ſtatuat locum faciendæ electionis, ad quam minor pars debebit ſe conferre, aliter ſine illis ad electionem procedi poterit. Abb. *in cap. bona. de elect.* Fagnan. *in cap. cum ex injuncto, de nov. oper. nunc. num.* 19. *&* 20. *cum ſeqq.* vide Paſſerin. *loc. cit. c.* 12. *q.* 2. *per tot.* Regulariter ergo debet fieri in Cathedrali; & ſi major pars Capitularium ob metum perſonalem abſit, puta ob inimicitias privatas, minor pars non tenetur exire, & accedere ad majorem partem. Paſſerin. *loc. cit. cap.* 12. *q.* 2. *nu.* 6. ubi Vvaix. *p.* 3. *cap.* 12. *n.* 3. Abſentes vero, ſi volunt eligere, debebunt mittere Procuratorem; quia præſentes regulariter conſtituunt Capitulum. Vvaix. *de elect. d. cap.* 12. *par.* 3. *n.* 2. ſi inquam metus eſt perſonalis ob inimicitias, quas habent abſentes; ſi vero metus eſt realis, abſentes non tenentur venire, nec mittere Procuratorem. Vvaix. *l. cit.* & Mandagot. *de elect. nov. Prælat. c.* 13. *litt. C.* Gl. *in cap. bonæ, verb. metuebant. de elect.* ubi Panorm. Dicitur vero metus realis, quando timetur impreſſio circa rem, puta circa electionis actum, ſcilicet violentia; tunc enim abſentes poſſunt petere, ut mutetur electionis locus, & ſi denegetur, appellare ad ſuperiorem. Porro locus, dummodo ſit honeſtus, non eſt de ſubſtantia electionis. Paſſerinus *de elect. cap.* 12. *quæſt.* 3. *n.* 11. & ita facta in loco interdicto valet. Paſſerin. *loc. cit. num.* 16. cum quilibet locus, ubi Capitulum eſt congregatum, dicatur Capitularis. Tamburin. *d. diſp.* 5. *q.* 6. *n.* 3. & diximus in praxi *Coadjutoriæ. n.* 35. & late Antonel. *de loco legal. l.* 1. *cap.* 17. *per tot.*

27 Locus ſcrutinii, & Electorum debet eſſe ſeparatus, ne poſſint audire vocem ſcrutatorum; dummodo a longe Electores poſſint videre ſcrutatores. Paſſerin. *de elect. cap.* 18. *nu.* 3. Vvaix. *eodem tit. par.* 3. *cap.* 25. *num.* 2. Hinc non obſtat valori electionis, ſi Capitulares in loco ſolito Capituli congregati poſt electos ſcrutatores ad alium locum contiguum ſe conferant, & inde ad dandum votum ſinguli redeant ſingulariter, donec, votis per ſcrutatores inter ſe collatis, omnes denuo ad locum Capituli redeant ad audiendam communem electionem. Vvaix. *loc. cit.* Mandagot. *tom.* 15. *tract. de elect. nov. Prælat. c.* 24. Zerol. *in prax. Epiſc. verb. Electio, in formula inſtrumenti electionis.* ibi: *e loco illo, nimirum Capitulo, ad alium contiguum recedentes &c. circa med.* Paſſerin. *loc. cit. & c.* 19. *ſub num.* 4. & ita habet conſuetudo generalis Germaniæ, & declaravit S. Congreg. Conſiſtorialis, ac confirmavit, tanto magis, quod electio communis, in qua conſiſtit eſſentia electionis, fiat coram omnibus in eodem loco congregatis: & hæc Germaniæ praxis tanto magis eſt approbanda, quod multæ electiones, ob loci Capitularis anguſtias, ſecretæ eſſe non poſſent, maxime ſi fierent auricularitér. vide P. Reiffenſtuel. *de elect. l.* 1. *tit.* 6. § 5. *n.* 114. ubi plura.

§ V.

De tempore ad eligendum.

28 Tempus ad eligendum incipit a die notitiæ vacationis Eccleſiæ, ſive per mortem, ſive per tranſlationem. *cap. quia diverſitatem, de conceſſ. præb.* Garz. *de Beneſ. part.* 10. *c.* 2. *n.* 15. Pax Jord. *l.* 10. *tit.* 12. *num.* 2. Tambur. *de Jur. Abb. diſp.* 5. *q.* 7. *n.* 4. *tom.* 1. Caſtellin. *de elect. loc. cit. nu.* 2. Paſſerin. *de elect. c.* 13. *q.* 3. *n.* 16. etiam quoad Regulares, niſi particularia ſtatuta aliter diſponant. Sufficit autem notitia præſumpta. *DD. mox cit.* quod de jure communi eſt trimeſtre in electione Prælatorum; in aliis vero beneficiis, eſt ſemeſtre. Paſſerin. *loc. cit. num.* 19. ubi tamen *numer.* 20. quod quilibet debeat ſervare ſua ſtatuta, qui quidem terminus reſtringi poteſt, ſed non dilatari. Paſſerin. *loc. cit. q.* 5. *n.* 33.

Si

29 Si vero electione facta intra annum, illa fuerit ex quavis cauſa reprobata, vel electus noluerit conſentire, vel poſt conſenſum renunciaverit juri ſuo, eligendi poteſtas revolvitur ad electores cum eodem termino. Paſſerin. *n.* 40. & ut infra *n.* 52.

30 Electio poteſt haberi etiam die feſto; quia eſt actus extrajudicialis. Paſſerin. *loc. cit. numer.* 45. & ex cauſa rationabili poteſt haberi etiam de nocte. Cuchus *lib.* 4. *de elect. num.* 22. Navar. *lib.* 1. *conſ.* 8. Paſſerin. *l. c. q.* 8. *per tot.*

§. VI.

De aſſumptione ſcrutatorum, ſcrutinio, & de qualitatibus eligendi.

31 Scrutatores debent aſſumi per electionem vocalium, in qua tamen electione non eſt neceſſario ſervanda forma *cap. quia propter.* Paſſerin. *loc. cit. cap.* 16. *num.* 11. iſti debent eſſe ex Collegio. Paſſerin. *l. c. nu* 16. ubi DD. Tamburin *de Jur. Abb. tom.* 1. *diſp.* 5. *q.* 6. *n.* 9. vide etiam infra *n.* 60. & 61. numero tres, niſi electores ſint minus quam quatuor; quia tunc ſufficiunt duo; & ſi vocales ſunt tantum duo, ſufficit unus. Paſſerin. *nu.* 19. Neque plures quam tres eſse poſsunt. DD. apud Paſserin. *loc. cit. nu.* 21. Barb. *in cap. quia propter.* Tamburin. *de Jure Abbatum to.* 1. *diſ.* 5. *quæſt.* 6. *n.* 7. Caſtellin. *de elect. c.* 4. *nu.* 63. Scrutatores non debent eſse cæci, nec ſurdi. Paſserin. *loc. cit. nu.* 31. Item debent eſse fide digni, licet hæc dignitas non ſit de ſubſtantia. Idem *nu.* 32. & illis eſt credendum, niſi unus ex ſcrutatoribus cum Notario, qui electioni, licet non de neceſſitate, intereſse poteſt, contrarium affirmet, vel cum Notario omnes Electores concordarent. Idem. *n.* 41. plura de electione ſcrutatorum, vide apud Paſseriu. *d. c.* 66. *q.* 4. *& per tot.*

32 Scrutinium poteſt eſse auriculare, vel fieri per ſchedas; quia Concil. Trid. in hoc non revocavit Lateran. *in dicto cap. quia propter.* Paſserin. *loc. cit. cap.* 17. *num.* 4. & ut ſupra. *num.* 7. & hoc etiam quoad Prælatos regulares, vel Abbatiſsas. Garz. *de Benef. par.* 5. *cap.* 4. *n.* 190. Tamburin. *de Jure Abbatum to.* 1. *diſp.* 5. *quæſt.* 6. *n.* 10. Caſtellin. *de elect. cap.* 4. *n.* 4. Paſserin. *loc. cit.* modo fiat per vota ſecreta, ut fieri debet. Garz. *de Benef. p.* 5. *c.* 4. *n.* 183. ubi *n.* 184. quod electio ſit nulla, ſi unus ſolus votum manifeſtaret. Et licet unus, vel plures Electorum ante ſcrutinium dixerint, quem velint eligere, electio non redditur nulla, quia potuit alium eligere. Garz. *de Benef. part.* 5. *c.* 4. *a nu.* 196. Item ſi poſt electionem unus vel alter manifeſtet ſuum votum: ita Navar. *l.* 1. *conſ.* 4. *de elect.* Caſtellinus *d. c.* 4. *n.* 3. Barb. *de Jure Eccleſ. l.* 1. *c.* 19. *n.* 209. niſi culpa, vel dolo totius, vel majoris partis Capituli vota publicentur, vel publicatio votorum fiat in ipſa electione; quia tunc non dicitur facta per vota ſecreta. Idem dic, ſi unius ſolius voti publicatio fiat in electione conſentiente toto Capitulo, vel majore parte, alias minor pars, majore invita, poſset nullam reddere electionem, & aperiretur via fraudibus & violentiis. Paſserin. *loc. cit. num.* 13. *c.* 17. Votum vero publice datum vel a majori parte, vel certe de majoris partis conſenſu eſt nullum ipſo jure tanquam datum contra formam & decretum irritans, & vitiat electionem, licet ignoranter ſit datum. Paſserin. *num.* 15.

33 Porro vota eligentium debent eſse certa, & determinata, pura, & gratuita *cap. in nomine Domini. diſt.* 23. Barb. *ad cap.* 2. *de elect. In* 6. Sylveſter *verb. electio.* 2. *n.* 6. Lavor. *de elect. cap.* 19. *n.* 60. Paſserin. *c.* 18. *n.* 16. aliter vota ſunt ipſo jure nulla, neque numeranda, ac ſi non eſsent de Capitulo *cap. in elect. in* 6. ac renunciaſsent, vel exiviſsent de Capitulo. Paſserin. *l. c. num.* 24. ubi Navar. *lib.* 1. *conſ.* 7. *de elect.* qui tamen votum dedit alternativum, conditionale, vel inutile, ante publicationem ſcrutinii poteſt pœnitere, & dare aliud votum; quod tamen procedit duntaxat in ſcrutinio auriculari; nam ſchedæ ſemel miſsæ in urnam revocari non poſsunt: ſicut in ſcrutinio auriculari electores, ante publicationem illius poſsunt variare, non vero in ſcrutinio per ſchedas. Paſserin. *n.* 30. niſi major pars vocalium petat ſcrutinium non publicare; quia vult votum variare, & ideo petat ſchedas datas comburi. vide etiam Riccium *in prax. elect. reſ.* 48. *in p.* 4.

34 Si vero poſt publicationem ſcrutinii ante communem electionem, electio appareat nulla, ut quia intelligibilis fuit electus, poteſt ſcrutinium revocari, & aliud procedi. DD. *in cap. Eccleſia veſtra, de elect.* Vvaix. *de elect. p.* 3. *c.* 3. *q.* 5. Cuchus *l.* 4. *tit. de elect. n.* 243. Lavoc. *de elect. c.* 19. *n.* 112. Paſser. *d. c.* 18. *n.* 38. quo caſu etiam unus ſolus poteſt reſiſtere futuræ electioni communi, & ne fiat, proteſtari, & ſi fiat, ab ea appellare. Lim. ſi ſcrutinium non eſset ipſo facto nullum, ſed tantum annullandum; quia ad ſcrutinium, licet annullandum, debet ſequi electio. Paſserin. *num.* 40. In ſcrutinio auriculari prius ſcrutantur ſe ipſos ſcrutatores; ita ut duo ſcrutentur votum tertii. Rot. *dec.* 574. *num.* 34. *p.* 4. *rec. tom.* 3. cum vero dantur ſchedæ, poſsunt etiam poſt electores dare ſchedas ſuas. DD. apud Paſserin. *l. c. nu.* 47. *& ſeq.* Panorm. *in cit. cap. quia propter.*

35 In ſcrutinio per ſchedas ante omnia ſcrutatores debent numerare ſchedas, & videre, an numerus ſchedarum correſpondeat numero eligentium: & ſi non concordant, debent ſchedæ comburi, & habendum novum ſcrutinium. Paſserin. *numer.* 65. Si vero concordant, debent ab omnibus ſcrutatoribus legi, & deſcribi illi, qui nominati fuerunt, aliter electio eſset nulla, utpote contra formam *cap. quia propter.* Barb. *de Jur. Eccleſ. cap.* 19. *num.* 213. Caſtellin. *de elect. cap.* 5. *numer.* 16. Paſserin. *numer.* 66. ubi DD. & Rot. *deciſ.* 389. *n.* 30. *p.* 6. *& dec.* 244. *nu.* 4. *p.* 8. *rec.* & licet non videatur de ſubſtantia, quod omnes ſcrutatores vota ſcribant, tamen conſultius eſt, quia unus poteſt errare. Paſserin. *l. c. n.* 67.

36 Scrutinium eſt publicandum ab uno ex ſcrutatoribus nimirum a primo ex honeſtate, & hoc ideo, ut ſciri poſſit, quis eligi debeat, dicendo v. g. *Titius habuit vota tria, Cajus ſex &c.* ut infra *n.* 64. *& ſeqq.* Paſſerin. *c.* 19. *n.* 3. *&* 4. Collatio debet fieri numeri ad numerum, meriti ad meritum, & zeli ad zelum, quæ tamen procedere poteſt in ſcrutinio auriculari, non vero per ſchedas, in quo fit collatio numeri ad numerum. late Paſserin. *d. c.* 19. *a n.* 7. *&* 20. ubi quando id procedat, & infra. *n.* 40. *&* 65.

37 Eligendus debet habere uſum rationis: hinc perpetuo amens non poteſt valide eligi, ſecus amens ex cauſa tranſeunte, ſicut ſolitus inebriari; quia tales ſunt irregulares, nec poſsunt ad ordines promoveri. Farinac. *in fragment. crim. p.* 7. *litt. C. nu.* 252. Barb. *de offic. Epiſc. alleg.* 28. *num.* 11. *& in cap. a crapula. n.* 2. *de vit. & honeſt. Cler.* Lavoc. *de elect. cap.* 16. *n.* 79. Paſſerin. *cap.* 25. *n.* 10. *&* 11. Ita dæmoniaci, & arreptitii. Item *l. c. nu.* 12. Debet habere ſcientiam ſufficientem, quia ignorantia reddit ineligibilem: quanta debeat eſſe ſcientia, eſt arbitrarium. Idem *num.* 16. Tanta eſse debet, ut electus poſſit, ſi velit, in ſubſtantialibus non errare, & de Jure Eccleſiaſtico ſufficit, quod ſciat legere, & ſcribere, in ea lingua, quæ eſt neceſsaria ad exercitium ſui officii. In Epiſcopo quanta debeat eſse, vide *cap. cum in cunctis.* 7. *de elect.* Concil. Trid. *ſeſſ.* 7. *c.* 1. *de reform. & ſeſſ.* 22. *c.* 1. *&* 2. Paſserin. *n.* 25. Debet eſse Catholicus, hinc carens Baptiſmo eſt ineligibilis. Sicut etiam illegitimi ſunt ineligibiles: non ſunt vero illegitimi, qui ſunt nati de matrimonio nullo, ſed ſecundum uſum gentis valido; neque nati ex matrimonio occulte nullo, & bona fide contracto, *cap. ex tenore,* 14. *cap. cum igitur.* 2. *& cap. pervenit,* 11. *qui fil. ſint legit.* ubi Panorm. Put. *dec.* 77. *lib.* 2. Paſserin. *loc. cit. num.* 109. Vel legitimati; tales enim poſsunt eligi, modo ſint legitimati canonice ab habente poteſtatem Eccleſiaſticam. Præterea ſunt ineligibiles, qui habent infirmitatem perpetuo impedientem exercitium officii, ad quod eliguntur. Concil. Trid. *ſeſſ.* 22. *cap.* 4. *de reform. cap. niſi cum pridem. de renunc. & tot. tit. de cor. vitiat. & de Cler. ægrot.* Paſſerin. *num.* 416. Debet eligendus ad minimum eſſe ſubdiaconus in ordine ad Epiſcopatum, & ad Prælaturam Regularium debet eſſe profeſſus. Paſſerin. *d. c.* 25. *nu.* 345. *&* 352. ad Epiſcopatum eligendus debet habere 30. annos completos. Barb. *de Jur. l.* 1. *c.* 8. *n.* 105. Paſſerin. *l. c. num.* 434 Menoch. *de arbitr. caſ.* 427. *num.* 24. Ad Prælaturam vero Regularium ſufficiunt 25. anni inchoati. Tambur. *de Jur. Abb. diſp.* 5. *q.* 9. *n.* 3. *tom.* 1. Paſ-

ſerin.

ſerin. *numer.* 436. Caſtellin. *de elect. cap.* 11. *numer.* 8. quamvis in ſupremis Regularium Generalibus, aut in habentibus Juriſdictionem quaſi Epiſcopalem ſaltem de honeſtate requirantur juxta Tamburin. *loc. cit.* 30. anni, ut in Epiſcopo, quæ ætas computatur a die nativitatis. Covar. *in* 4. *p.* 2. *c.* 8. §. 2. *num.* 3. Paſſerin. *num.* 439. Excommunicati ſunt ineligibiles, nec ſufficit abſolutio poſt electionem obtenta ad illius valorem *arg. cap. dudum.* 22. *de elect.* Paſſerin. *d. c.* 25. *num.* 458. ubi Garz. *de benef. p.* 7. *c.* 13. *num.* 8. & alii; licet ipſe electus, & electores ignorent excommunicationem. Lavor. *de elect. c.* 16. *nu.* 86. Panorm. *in cap. pen. de Cler. excom.* Caſſad. *dec.* 1. *de præb. num.* 1. & 5. Navar. *conſ.* 13. *de Cler. excom. num.* 4. Garz. *de Benef. p.* 7. *d. cap.* 13. *nu.* 9. Gloſ. *in cap. Apoſtolica. verb. probabili. circa med. de Cleric. excom. miniſtr.* & ibi DD. *cap. poſtulaſtis. eod.* DD. apud Garz. *loc. cit.* Covar. *in cap. alma. p.* 1. §. 7. *n.* 3. & procedunt hæc etiam in excommunicatione minore, quæ irritat ipſo jure electionem, etiamſi ſit ignorata, ſecundum Covar. *in d. cap. Alma mater. p.* 1. §. 8. *num.* 3. Garz. *loc. cit. num.* 27. & ut ſupra diximus in verbo *Cenſura. n.* 76. quamvis contrarium teneat Paſſerin. *loc. cit. n.* 475. ubi quod ſit irritanda. Ita ſuſpenſus ab officio non poteſt valide eligi, neque interdictus. Paſſerin. *a num.* 477. Irregularis, licet valide eligatur, tamen electio irritari poteſt, vide DD. pro & contra apud Paſſerin. *loc. cit. a num.* 510. Infamis infamia Juris eſt ineligibilis, ſi vel delictum, propter quod infamia incurritur, ſit notorium, vel per ſententiam declaratoriam publicum: & infamia ex delicto notorio, per pœnitentiam triennalem aufertur. Paſſerin. *num.* 563. Neque privatus voce paſſiva eligi poteſt, aliter electio non valet, ſi fuit privatus per ſententiam, a qua non fuerit appellatum; nam appellatio ſuſpendit ſententiæ effectum. *cap. venientes. de jurejurando.* & ita illa pendente condemnatus poteſt eligi. Paſſerin. *l. cit. nu.* 602. Tandem neque alterius Eccleſiæ ſponſus eligi poteſt. Paſſerin. *c.* 24. *de poſtul.* de quo infra in verbo *Poſtulatio.* Et ſi electio fuit caſſata vitio perſonæ, non poteſt amplius eligi, etiam in alio loco, Abb. *in cap. qualiter, de elect.*

38 Etiam indigni eligi non poſſunt; quales ſunt illiterati, criminoſi habituati, ambitioſi &c. aliter eligentes indignum ſcienter privantur jure eligendi, ſecus ſi ignoranter elegerunt. *cap. cum in cunctis de elect. pro prima vice tamen tantum.* Paſſerin. *cap.* 29. *num.* 73. & quamvis in dubio electio de indigno præſumenda videatur ignoranter facta, cum in dubio benignior interpretatio ſit facienda, & delinquere nemo præſumatur, ad tradita in *L. ea que* 153. *ff. de R. J.* tate Menoch. *de præſ. lib.* 5. *præſumpt.* 2. *per tot.* in hoc caſu tamen, quod hæc ſcientia de facili præſumatur, docent Barboſ. *de Jur. Eccleſ. d. lib.* 1. *cap.* 19. *nu.* 68. Riccius *in prax. p.* 2. *reſ.* 441. *a num.* 7. quos ſequitur Paſſerin. *loc. cit. cap.* 29. *ſub nu.* 78. cum electores teneantur inquirere de moribus eligendorum, & ignotos non eligere; quia tamen ſubinde delicta indignitatem inducentia ſecreto committuntur, aut in abſentia &c. ideo *DD. cit.* id relinquunt arbitrio Judicis, & in omnem eventum poſſent electores ignorantiam probare juramento. Gloſ. *in cap. innotuit. verb. ignorantiam. de elect.* & ibi Barboſ. *num.* 26. & alii apud Paſſerin. *loc. cit. num.* 55. & quod electores ab hac pœna excuſentur, licet ignorantia eſſet craſſa; quia hæc quamvis non excuſet a culpa, excuſat tamen a pœna, tenent DD. apud Paſſerin. *loc. cit. numer.* 78. quamvis hæc eſſet ab allegantibus probanda. Paſſerin. *d. num.* 55. & *gloſ. cit.* Præterea eligentes ſcienter indignum ſunt per triennium ſuſpenſi, ſermo eſt de eligentibus ad Epiſcopatum & ſuperiores dignitates. Theſaur. *de de pœn. Eccleſ. par.* 2. *verb. electio. cap.* 13. Paſſerin. *loc. cit. numer.* 91. *cap. cum in cunctis.* §. *ult. de elect.* quod an in omnibus electionibus procedat, vide *DD. cit.*

39 Quæres quid dicendum de illo, qui Electores ſollicitat pro ſua electione, eorum vota directe, vel indirecte procurans, erit ne eligibilis? Reſp. omnino negative. Abb. *in cap. per inquiſitionem. de elect.* Paſſerin. *loc. cit. num.* 75. *quæſt.* 6. & *cap. cum poſt petitam de elect.* quia talis vota pro ſe ſollicitans reddit ſe indignum. Diana *par.* 2. *tract.* 16. *reſ.* 37. Donat. *in prax. par.* 3. *tract.* 1. *quæſt.* 11. & talis electio irritatur ut patet ex *juribus cit.* quia incurrit crimen ambitionis. Sollicitatio vero votorum pro aliis Dignis, vel dignioribus non eſt illicita. Paſſerin. *l. c. num.* 54. & *tot. cap.* 6. ubi late de hac materia.

§. VII.

Miſcellanea ad Praxim & formam ſervandam in electione, & alia &c.

Electio ut valeat, requiritur nedum majoritas voto- 40
rum, ſed etiam ſanioritas, uti etiam in aliis diſpoſitionibus Capitularibus. Deſumitur vero ſanioritas tum ex perſona electi, tum eligentium, ſcilicet merito, prudentia, & zelo. Abb. *in cap. Eccleſia veſtra de elect.* & hæc duo nempe ſanioritas, & majoritas requiruntur copulative. Porro ſanioritas deſumitur ex dignitate, ætate, antiquitate majore eligentium, & ordinibus *cap. dudum.* 22. & *cap. in Geneſi. ubi Abb. de elect.* late Paſſerin. *loc. cit. cap.* 19. *a num.* 20. Limita, ſi ex una parte eſſet majoritas notabilis uti ex duplo, vel ſi ſanioritas non multum excederet, quia tunc majoritas vinceret, & haberet pro ſe præſumptionem, quod ſit ſanior. Paſſerin. *loc. cit. num.* 20. Rot. *dec.* 171. *num.* 4. *p.* 19. *rec.* & ibi DD. hinc ad effectum annullandi electionem ob contradictionem minoris, ſed ſanioris partis debet conſtare, quod minor pars ſit ſanior. Rot. *loc. cit. num.* 3. ubi alia Rota coram Coccin. *deciſ.* 2088. *num.* 37. & *deciſ.* 2341. *num.* 38. & 39. Lim. præterea ſi electio a minore parte fuiſſet facta de digno, & a majore de indigno. Abb. *in cap. dudum. de elect.* Paſſerin. *l. c.*

Publicatio electionis in Capitulo, quæ eſt idem ac 41
electio in communi, licet ſit de forma validitatis, tamen publicatio extra Capitulum populo facienda non eſt de ſubſtantia & valore illius. Paſſerin. *numer.* 34. *d. cap.* 19. Innocent. Panormit. Jo. Andr. *in cap. quia propter* §. *electiones. de elect.* Vvaix. *de elect. par.* 3. *cap.* 37.

Electio eſt nulla, ſi Electus conſenſit ante electio- 42
nem, vel ante ſcrutinii publicationem. Lambertin. *de Jurpatr. lib.* 2. *par.* 1. *quæſt.* 9. *art.* 13. *numer.* 4. Cuchus *lib.* 4. *de elect. num.* 324. Tamburin. *de Jure Abbatum to.* 1. *diſp.* 5. *quæſt.* 22. Paſſerin. *de elect. cap.* 20. *numer.* quia incurrit crimen ambitionis; tamen conſentiente Electo poſt ſcrutinii publicationem non corruit electio; quia non eſt contra ordinem *in cap. quia propter.* præſcriptum, neque ambitio incurritur. Paſſerin. *loc. cit. n.* 16.

Electus vero intra menſem tenetur conſentire ele- 43
ctioni, vel repudiare, aliter privatur, vel cadit jure ſuo. *cap. cupientes de elect. in* 6. de hoc vide Petr. Gregor. Tholoſan. *de elect. cap.* 18. *pro toc.* Tamburin. de Jur. Abbat. *tom.* 1. *diſp.* 5. *q.* 7. *n.* 5. & 6. ſi vero electus eſt regularis, menſis currit a die conſenſus ab illius ſuperiore præſtiti. *cap. ſi religioſus. de elect. in* 6. DD. apud Paſſerin. *l. cit. c.* 21. *a n.* 23.

Facta per inſpirationem ut valeat, debet eſſe facta 44
ab omnibus conſentientibus in unam partem, dummodo fiat ſine præcedente tractatu de certa perſona. Vvaix. *par.* 3. *c.* 16. *n.* 3. Abb. *in d. cap. quia propter.* Sylveſter verb. *Electio* 2. *num.* 28. Paſſerin. *de elect. cap.* 23. *quæſt.* 1. *ſeq.* & ſi unus eſt abſens & contemptus, non dicitur facta per inſpirationem; licet contemptus illam poſtmodum ratam habeat. *DD. mox cit.* & Paſſerin. *ut ſupra quæſt.* 2. Tuſch. *litt. E. concluſ.* 74. *n.* 2. Facta per inſpirationem, ſi vere conſtet, quod fuerit facta per inſpirationem, non eget confirmatione; ſecus in dubio. Paſſerin. *l. c. quæſt.* 3.

Quæres primo, an electus nulliter teneatur in foro 45
interno dimittere officium. Reſp. affirmative, ita communis apud Sperell. *deciſ.* 162. *num.* 27. (quamvis ipſe contrarium ſequatur) quia diſpoſitio *cap. quia propter.* inducens formam electioni, eſt juſta, & ita in utroque foro ſervanda, juxta DD. & ſignanter Covar. *in c. cum eſſes. a n.* 6. *de teſtam.* Felicianus a Solis *de cenſ. to.* 2. *lib.* 1. *cap.* 8. *numer.* 7. Scaccia *de cambiis.* §. 1. *quæſt.* 1. *num.* 535. Rota *deciſ.* 205. *nu.* 8. *par.* 1. *diverſ.* Suaz. *de LL. lib.* 3. *cap.* 23. & *lib.* 5. *cap.* 24. & *lib.* 6. *cap.* 7. apud quos innumeri alii, quidquid ſit, quando lex eſt fundata in aliqua præſumptione particulari.

Quæ-

46 Quæres ſecundo, an Electus poſſit ſtatim adminiſtrare in ſpiritualibus, & temporalibus. Reſpondetur affirmative, ſi fuit electus in Concordia extra Italiam, etiam ante confirmationem. Abb. *in c. innotuit, & cap. nihil. de elect.* VVinzler. *tit. 5. de Jure Epiſcop. Germaniæ.* Pirhing *lib. 1. tit. 6. n. 303. verſ. quære etiam.* Laym *in c. nihil. 44. de elect. nu.* 12. Limita quoad poſtulatum. Dicitur vero electus in concordia, ſi fuit electus a majore parte, quamvis quoad hoc non conveniant DD. nam quod debeat eſſe electus in concordia, id eſt nemine diſcrepante, tenent Fagnan. *in d. cap. nihil. n. 12. de elect.* & citat Gloſ. *in Clem. ne Romani* §. 1. *in verb. concorditer. eod.* clarius Gloſ. *in c. cupientes. §. ad hæc. in verb. concordem. eod. in 6.* & Compoſtel. *n. 4. in verb. in concordia. in d. cap. nihil.* & alios Abb. *in d. cap. nihil n. 4.* Gemin. *in d. cap. cupientes. §. ad hæc. num. 7.* & ibi Franc. *num.* 3. & alii; quos citat Paſſerin. *de elect. cap. 33. n.* 129. tamen Pirhing *loc. cit. n.* 297. Laym. *in d. c. nihil. n. 6.* contrarium verius judicant: ubi quod ad hunc effectum electio in concordia facta dicatur, ſi vel omnes, vel major, & ſanior pars conſenſerit, ita ut pars minor, ſi nullam juſtam cauſam contradicendi habeat, conſentire, & approbare debeat, & ſic nullus adſit legitimus contradictor; hos ſequitur P. Reiffenſtuel *dict. tit. 6. de elect. n.* 48. ita etiam Paſſerin. *d. n.* 129. ubi, quod contrariæ ſententiæ jura procedant in iis actibus, qui fiunt a pluribus, ut a ſingulis, non vero in iis, qui fiunt a pluribus jure Collegii, in quibus ſufficit conſenſus majoris, & ſanioris partis. De reliquo, quod excepto caſu, quo electus in concordia eſt in remotis, puta extra Italiam, electus non poſſit adminiſtrare, & pœnas contra taliter adminiſtrantes, vide tex. & DD. *in d. cap. nihil. de elect.* late Paſſerin. *d. cap. 33. per tot.* Fagnan. *in d. cap. nihil.* Gonzal. *in cap. noſti, & in cap. tranſmiſſam. eod. tit.* & alios paſſim.

47 Electio debet fieri de Digniore non tamen ad valorem. Concil. Trid. *ſeſſ. 24. cap. 1. de ref.* ne omnis electio calumniam pati poſſit, & aperiatur janua infinitis litibus. Barb. *de Jure Eccleſ. libr. 1. capit. 19. a num.* 134. Paſſerin. *de elect. toto cap.* 30. Mareſcot. *lib. 3. var. reſ. cap. 21. num.* 52. Mant. *de conject. libr. 11. tit. 7. n.* 12.

48 Electio in qua non privati cum privatis jure eligendi ob delictum, elegerunt, ſi hæc accepit validitatem ab electione privatorum, uti ſi non privati erant pauciores, dicitur diſtincta & nova electio, licet non habuerit effectum ob Electi diſſenſum, ad effectum ut delictum privatorum dicatur purgatum, & privatio extinguatur. Abb. *in cap. cum Vintonien. de elect.* Paſſerin. *de elect. cap. 29. num. 80. 81. & 82.* ubi ad explicationem eorum, quæ ſupra diximus *num.* 38. quod nempe eligens ſcienter indignum privetur jure eligendi pro prima vice, late explicat, quænam ſit dicenda prima vices, ſeu prima electio, qua privatus eſt.

49 Debet fieri ex redditibus, vel ſumptibus Prælaturæ vacantis. *cap. ut præterita. de elect. cap. cupientes 16. §. ad hæc de elect. in 6.* ſermo eſt de expenſis neceſſariis, & non ſuperfluis & infra *num.* 83. Et ad illam Capitulum non poteſt adminere extraneos. Paſſerin. *de elect. cap. 3. 10. & 14. n.* 23. niſi extraneus ſit in quaſi poſſeſſione juris eligendi. Barb. *in cap. cum Eccleſia de cauſa poſſeſſ. num.* 20. Paſſerin. *loc. cit. nu.* 28. Poteſt tamen idem Capitulum eligere extraneum, quamvis in gremio ſit idoneus, quia poteſt renunciare favori ſuo. *cap. ſi diligenti. de foro compet.* ſed vide late Paſſerin. *cap. 25. tot. quæſt. 58. n.* 648. Si vero electio fieret a ſuperiore jure devoluto, debet fieri de uno ex gremio, ne fiat injuria Capitulo. Abb. *in cap. per inquiſitionem. de elect.* ſi ex gremio adſit idoneus. Paſſerin. *d. cap. 25. n.* 660.

50 Quamvis electioni ſit præmittenda Miſſa, & Communio, hæc tamen non ſunt de ſubſtantia electionis. Tamburin. *de Jure Abb. diſp. 5. tom. 1. q. 6. num.* 34. Barb. *de Jure Eccleſ. lib. 1. cap. 19. n.* 181. Lavor. *de elect. cap. 19. num.* 43. Paſſerin. *de elect. cap. 15. nu.* 3.

51 Jus eligendi non devolvitur ad ſuperiorem ex eo quod Electores intra debitum tempus non elegerunt, ſi inter illos pendet lis ſuper poteſtate eligendi; quia per illos non ſtetit, & ideo non poſſunt dici negligentes. Abb. *in cap. quoniam de Jurepatron. numer.* 6. Ceſſante vero lite prædicta ſi intra tempus legitimum Canonici non conveniunt, devolvitur ad ſuperiorem propter eorum negligentiam; cum verum ſit dicere, eos non providiſſe tempore debito. *cap. 2. de conceſſione præben.* Abbas *in cap. cum Eccleſia de elect.* nimirum poſt tres menſes. Barb. *de poteſt. Epiſc. p. 3. alleg. 126. a n.* 38. Idem dic de compromiſſariis. *cap. ſi compromiſſarius. de elect. in 6.* nam ſibi imputent Electores, quod in tales compromiſerint, ſi vero compromiſſarii elegerunt ignoranter indignum, tunc devolvitur ad compromittentes ut ſupra *n.* 5. quia tunc cum compromiſſarii functi fuerint officio ſuo, non poſſunt amplius ſine novo compromiſſo eligere, niſi illorum electionem promittentes ſcienter ratam habuerint; tunc enim electio devolveretur ad Superiorem; ſi vero ſcienter elegerunt indignum, ſunt ſuſpenſi ab officio per triennium, ſed compromittentes nullam pœnam incurrunt, juxta *cap. ſi compromiſſarius;* ſi vero aliquot ex compromiſſariis elegerunt indignum, ad alios propterea non devolvitur electio, ſed ad Capitulum, modo minor pars elegerit dignum.

52 Electione tempore debito celebrata, ſi electus aut non conſentit, aut renuntiat, aut moritur, aut ob occultum ejus vitium electio irritatur, Electores habent integrum tempus ad eligendum, quod currit a die renuntiationis, aut irritationis. *cap. ſi electus. 26. de elect. in 6.* P. Anacletus Reiffenſtuel *lib. 1. tit. 6. §. 11. n.* 282. Paſſerin. *de elect. c. 13. n.* 40. Caſtellin. *de elect. c. 6. n.* 7. Mandag. *de elect. par. 1. cap.* 1. P. Pirhing *lib. 1. tit. 6. ſect. 5. nu.* 246. Petr. Gregor. Tholoſan. *tit. de elect. cap. 18. num.* 5.

53 Jus eligendi Epiſcopum de Jure Divino pertinet ad S. Pontificem, ad quem fuit dictum, *paſce oves meas*, & licet Apoſtoli habuerint hanc poteſtatem a Chriſto, tamen illam non tranſmiſerunt ad ſucceſſores, quia erat perſonalis. Diana *par. 10. tract. 1. reſ.* 1. nec unquam pertinuit ad populum, qui quamvis interveniret electioni, non tamen interfuit ut eligens, ſed ut atteſtans ſufficientiam & Dignitatem eligendi, & ut conſentiens electioni a Clero factæ. Diana *loc. cit. reſ. 2. ſeqq.* Duallius *de poteſt. Pontif. par. 3. cap.* 6. Fuit hæc poteſtas aliquando apud Principes ex connivencia Pontificum, & eorum præpotentia, quibus contradicere tunc non poterant, quorum auxilio egebant contra tyrannos. vide Dianam *l. c. reſ. 5. & 6.* quam tamen, cum in ſimoniacam pravitatem declinaret, abrogarunt Martinus I. & Nicolaus I.

54 Jus eligendi ad Beneficia competens Capitulo in Cathedralibus ob ejus negligentiam devolvitur ad Epiſcopum, in caſum vero delicti, ſi omnes deliquerunt conferendo indigno, devolvitur ad eundem Epiſcopum, ſi vero non omnes deliquerunt, devolvitur ad innocentes. *cap. gratum de poſtul. prælat.* ubi Abb. etiamſi innocentes ſint numero pauciores. *cap. dudum 22. de elect.* Abb. *in cap. cum in jure in fin. eod.* apud Rot. *dec. 219. num. 5. p. 9. rec. tom.* 1. ubi, quod id procedat, etiamſi jus eligendi duntaxat remaneat penes unum. Gloſ. *in c. ſi forte. verb ſi forte ad fin. diſt.* 65. quia pœna eligentium incapacem, non debet afficere innocentem. *arg. capit. quæſivit, de his, quæ fiunt a major. part. capit.* Barboſ. *de Jur. Eccleſ. cap. 19. n. 86. lib.* 1. Rot. *loc. cit. n.* 6.

55 Et poteſt hic opportune quæri, an minor pars in aliquo Capitulo poſſit tute concurrere cum majori parte ad eligendum indignum notorie talem, acquieſcendo &c. & negativam vide apud Dian. *p. 10. tr. 13. reſ.* 31. ubi contrariam reprobat.

56 Redeundo ad requiſita electionis, ex prædictis colligitur illa partim eſſe de ſubſtantia, quorum defectus, vel in unico requiſito annullat electionem ipſo facto, ut ſupra *n.* 6. alia vero de ſolemnitate electionis, quæ non annullant eandem ipſo facto, ſed ſolum reddunt eam annullandam, ſi fiat oppoſitio a legitimo contradictore &c. Subſtantialia autem ad decem reducit Pellizzarius *in manual. Regularium tom. 2. tract. 9. cap. 2. ſect. 1. n.* 6. & quidem.

57 Pro primo requiſito ſubſtantiali ponit, *ut electio fiat cum libertate;* quia ceſſat electio, ubi adimitur libertas eligendi. *cap. ubi periculum. §. cæterum, de elect. in 6.* & de hoc requiſito diximus ſupra §. 3. *a num. 19. & 25.* ubi de electione coarctata, aut facta per abuſum laicæ poteſtatis, & late tractat Petr. Gregor. Tholoſ. *lib. 2. tit. de elect. cap. 5. per tot.* ubi etiam, an, & quomodo poſſit Princeps ſecularis ſe opponere electioni

ctioni

ctioni alicujus certæ perſonæ. Et eligentes per abuſum laicæ poteſtatis ab officiis, & beneficiis per triennium ſuſpenduntur, & eligendi poteſtate privantur, & electio eſt nulla, Sperel. *deciſ.* 181. *numer.* 6. & conſentiens electioni de ſe factæ per abuſum laicæ poteſtatis privatur talis electionis commodo, ut ſupra diximus *num.* 25. & inſuper remanet ineligibilis impoſterum ad quamcumque dignitatem, donec cum eo diſpenſetur, ut eſt tex. *in capit. quiſquis.* 43. *de elect.* Sperel. *loc. cit. num.* 5. 6. *&* 7. late Gonzal. *in d. capit. quisquis per tot.* ubi DD. & apud Fagnan. & Laym. *in d. cap. quiſquis.* & quamvis Paſſerin. *de elect. cap.* 8. *numer.* 3. defendat, illum textum procedere duntaxat in electione ad Epiſcopatus, & Prælaturas, ex quo ille textus ſit deſumptus ex Concilio generali poſito *in cap. quia propter*, quod loquitur tantum de ſimilibus electionibus ad Epiſcopatus, & Prælaturas, tamen quia *d. cap. quiſquis* indiſtincte loquitur, ideo multi DD. contrarium defendunt, quod imò procedat in omnibus dignitatibus, beneficiis &c. ita Innoc. & Abb. *in d. cap. quis.* Caſtellin. *de elect. cap.* 5. *a num.* 84. Rodtiqnez *quæſt. regul. tom.* 2. *quæſt.* 52. *art.* 10. quos citat, & ſequitur Sperel. *d. deciſ.* 181. *num.* 7. Suarez *tom.* 5. *in* 3. *p. diſp.* 31. *ſect.* 3. *num.* 14. *in fin.* Bonacin. *de cenſur. diſp.* 3. *q.* 4. *p.* 5. *num.* 6. quos cum Azor. *lib.* 5. *cap.* 4. *quæſt.* 28. pro hac ſententia citat idem Paſſerin. *loc. cit.* Fagnan. *in d. cap. quisquis. ſub num.* 3. *verſ. procedit.* probat Laym. *eod. cap. num.* 8. textus *in capit. ſi quis deinceps.* 22. *cauſ.* 16. *q.* 7. ibi: *ſimiliter etiam de inferioribus Eccleſiaſticis dignitatibus conſtituimus. &* 6. *ſi quis.* ibi: *vel alicujus Eccleſiaſtica dignitatis* & notat Gloſ. *ibid. in princ.* quod tamen poſſit in hoc Epiſcopus diſpenſare, dicunt DD. apud Paſſerin. *cap.* 8. *num.* 16. *de elect.* & Laym. *loc. cit. numer.* 6. quamvis contrarium late probet Fagnan. *in d. cap. quiſquis. n.* 7. *ſeqq.* ubi etiam examinat, an iſtæ pœnæ ſint latæ, vel ferendæ ſententiæ, & Laym. *l. c. n.* 5.

58 Similiter nulla etir electio facta per metum cadentem in coſtantem virum. Gloſ. *in cap. bona memoriæ. il.* 1. *verb. metuebant. de elect.* & DD. apud Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *d. cap.* 19. *num.* 232. Fagnan. *in d. cap. quiſquis. num.* 23. *ſeqq.* ubi remiſſive, differentia inter metum, & impreſſionem, non puniuntur tamen tunc eligentes per metum conſentientes. Laym. *l. ſup. cit. numer.* 10. Fagnan. *numer.* 27. apud quos alii.

59 Secundum ſubſtantiale requiſitum a cit. Pellizzario poſitum, eſt, *quod omnes, qui debent, poſſunt, & volunt intereſſe electioni, ſimul congregentur in unum locum, ad hoc deſtinatum.* qualis vero debeat eſſe locus, diximus *ſupra* §. 4. & ſic non eſſet ſufficiens, ſi electores ſingulariter conſenſum præſtarent, puta domi, vel alibi, ſed debent in loco deſtinato collegialiter conſentire; & de hoc tradit Petr. Gregor. Tholoſ. *d. tit. de elect. cap.* 15. *per tot.* & ſunt textus *in cap. cum terra, de elect. cap in Geneſi* 55. *& cap. in cauſis.* 31. *eod.* & alii.

60 Tertium ſubſtantiale requiſitum eſt, *quod ex iis ſic congregatis aſſumantur tres, aut etiam duo tantum* (ſi ſint pauci electores) *qui ſingulorum ſuffragia ſcrutentur, ſeu perquirant.* & de hoc diximus ſupra §. 6. *nu.* 31. & quod ſcrutatores debeant eſſe tres, & non plures, dixit Rot. *deciſ.* 374. *num.* 10. *p.* 4. *rec. tom.* 3. ubi citat Abb. *in d. cap. quia propter. numer.* 13. *verſ. tertium ſubſtantiale.* ubi de communi. & ibi Imol *numer.* 7. Innoc. *numer.* 4. cum aliis. Goffred. *in ſum. tit. de elect. num.* 7. Hoſtienſ. *in ſum. eod.* §. *qualiter facienda. verb. ſed verba Concilii.* VVaix. *de elect. p.* 3. *cap.* 23. Bertand. *conſ.* 187. *num.* 1. ubi de communi, & quod ab hac opinione non ſit recedendum in conſulendo, neque in judicando, & alios plures. Hinc ſi fuerint aſſumpti tres ſcrutatores de collegio, & etiam tres extra collegium, electio foret nulla; tum quia eſſent ſex ſcrutatores; tum quia non eſſent omnes de collegio. dixit Rot. *loc. cit. n.* 5. *&* 6. quamvis quoad hoc ultimum, ex quo utile per inutile non vitietur. *L.* 3. *ff. de teſtam. milit.* contrarium admiſerit alia Rot. *deciſ.* 312. *num.* 33. *p.* 4. *rec. tom.* 2. & ibi Bal. *in d. cap. quia propter. num.* 2. *de elect.*

61 Et quod ſcrutatores debeant eſſe de Collegio, alias electio ſit nulla, dicit pariter eſſe communem opinionem Rot. *d. deciſ.* 374. *n.* 13. & citat Abb. *in d. cap. quia propter. num.* 13. *verſ. quartum ſubſtantiale.* & ibi Imol. *num.* 8. Jo. Andr. *num.* 11. Butr. *num.* 22. *verſ. dicitur ſeptimo.* & alios, ubi quoad utrumque membrum reprobat conſuetudinem in contrarium. ita *a n.* 24. *ſeqq.* quamvis quoad hoc ultimum paſſim contrarium ſervetur in Germania, ubi eliguntur ſcrutatores Eccleſiaſtici etiam extra collegium, pro quo facit Rota *deciſ.* 312. *num.* 33. *p.* 4. *rec. tom.* 2. ubi admiſit, quod circa ſcrutatores poſſit ex conſuetudine tolli forma tradita *in d. cap. quia propter.* tutius tamen erit ad tollendam viam litibus ſervare formam *d. cap. quia propter*, ut notat Tholoſ. *loc. cit. cap.* 16. *n.* 2.

62 Quartum ſubſtantiale requiſitum eſt, *quod hi ſcrutatores in ſecreto exquirant ſuffragia.* ut ſupra *n.* 32. & dicit Tholoſ. *d. cap.* 16. *num.* 3. Quintum ſubſtantiale ponit, *quod talis inquiſitio fiat ſingillatim, non autem a pluribus ſimul.* quod vel maxime procedit in ſcrutinio auriculari, ut liberius loqui electores poſſint, ut notat Paſſerin. *de elect. cap.* 18. *q.* 2. *ſub n.* 4. ubi, quod in ſcrutinio per ſchedas facto non vitietur electio, ſi tres, vel quatuor electores una ſimul comparerent, & ſchedulas in calicem ponerent, quamvis conſultius, & ſecurius ſit, ſi ſingillatim veniant.

63 Sextum ſubſtantiale requiſitum ponit, *quod omnium ſuffragia exquirantur, nullo prorſus prætermiſſo:* nam contemptus unius ex præſentibus redderet electionem ipſo jure nullam, quamvis contrarium ſit in contemptu unius abſentis, ut ſupra diximus *n.* 15. *&* 16. & notat Tamburin. *de Jur. Abb. tom.* 2. *diſp.* 5. *quæſt.* 6. *numer.* 11.

64 Septimum ſubſtantiale requiſitum ponit, *quod ſinguli ſcrutatores ſcribant per ſe, aut per notarium propria ſuffragia.* ſed vide ſupra *num.* 11. *&* 35. & Tholoſan. *d. cap.* 16. *num.* 8. Octavum ſubſtantiale requiſitum eſt, *quod dicta ſuffragia ſic ſcripta in continenti publicatur toti Capitulo, nullo actu contrario interjecto*, peracto enim ſcrutinio, non ſufficit publicare, ſeu venire ad electionem communem, ſed debent publicari etiam vota, alias electio eſt nulla. Rot. *deciſ.* 374. *num.* 46. *p.* 4. *rec. tom.* 3. DD. apud Paſſerin. *de elect. capit.* 19. *q.* 2. *per tot.* Tamburin. *de Jur. Abbat. d. diſp.* 5. *q.* 6. *num.* 15. Tholoſan. *d. cap.* 16. *n.* 11. & quidem coram tota congregatione electorum, ac ſtatim, antequam divertant ad alios actus contrarios, unoque contextu, ut dicitur de teſtamenti factione *in L. heredes palam.* §. *fin. ff. de teſtam.* ita Tholoſ. *loc. cit.* & diceretur interruptio moralis, ſi interponeretur alius actus pertinens ad impediendam, ſive differendam ipſam electionem: vel ſi abſque aliqua cauſa cogente, Congregatio, non facta publicatione diſſolveretur *arg. cap. cum poſt*, 46. *de elect.* Tamburin. *loc. cit.* Modus autem publicationis eſt, ut ſcrutator, cui hoc incumbit, ut ſupra *n.* 36. dicat v. g. *habemus Epiſcopum, Priorem &c. nam cum eſſemus decem. S. habuit vota ſex. & V. vota duo, & P. votum unum, & aliud votum fuit album*, vel *alternativum*, vel *inutile &c.* ita Paſſerin. *d. q.* 2. *num.* 4. *ad fin.* Qua ſcrutinii publicatione facta amplius variare non licet. *cap. publicato* 58. *de elect.* nam electores jam functi ſunt eorum officio, & ne aperiretur via fraudibus, & tolleretur jus quæſitum electionis, quod non licet. Tamburin. & Tholoſ. *ll. cit.* & ſic procederetur ad ulteriora non obſtante, ac remota quacumque appellatione. Paſſerin. *loc. cit. q.* 3. quod limitatur, ſi hæc publicatio nondum ſit ſecuta; nam tunc poteſt quis mutare ſuum votum, ſi velit in ſcrutinio auriculari, *ut ſupra n.* 33. & ſi denegaretur, poſſet proteſtari, & appellare. vide Paſſerin. *loc. cit.*

65 Nonum ſubſtantiale requiſitum ponit cit. Pellizzar. *quod facta publicatione prædicta fiat collatio numeri ad numerum, meriti ad meritum, zeli ad zelum.* ut ſupra *n.* 36. *&* 40. *& DD. ibid. cit.* quibus adde Tholoſ. *d. quæſt.* 16. *de elect. a n.* 13. Tamburin. *d. q.* 6. *n.* 17. & quamvis in electione unanimi non ſit facienda hæc collatio numeri ad numerum, meriti ad meritum, vel zeli ad zelum. Rot. *deciſ.* 574. *n.* 47. *&* 48. *p.* 4. *rec. tom.* 3. debet tamen fieri collatio meriti, numeri, ac zeli, ad videndum, an electus ſit dignus, an habuerit ſufficientia vota, ſive omnia, ſive majorem partem, an omnes electores habuerint votum &c. Tamburin. *loc. cit. n.* 17. Rot. *l. c. n.* 49. alias eſſet in arbitrio ſcrutatorum pronunciare quem malent. Similiter quando quis eligitur a duabus partibus. Rot. *cit.* in electionibus tamen Regularium teſte Tamburin. *loc. cit.*

cit. n. 18. hæc collatio meriti ad meritum, ac zeli ad zelum eſt ſublata per Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *de Regul. cap.* 6. ubi prohibet, ne vota eligentium unquam publicentur, quod fieri deberet, ſi hæc collatio facienda eſſet, & Paſſerin. *d. cap.* 19. *nu.* 17. Similiter collatio zeli ad zelum fit, dum, teſte Tholoſan. *l. c. d. c.* 16. *n.* 5. ſcrutatores interrogare diligenter debent electores, quare conſentiant in eum, quem nominant, quove zelo, & ob quæ merita &c. quod non practicatur in ſcrutinio per ſchedas.

66 Decimum, & ultimum ſubſtantiale, quod ponit Pellizzar. eſt, *quod facta ea collatione fiat communis electio per unum de Collegio ab ipſo deſtinatum ad talem effectum, & quidem nomine totius Capituli.* quæ publicatio fit his, vel ſimilibus verbis: *placet vobis electionem publicari?* Reſp. *placet*: deinde ſic ſequitur. *Ego N. nomine meo, & omnium electorum præſentium, qui mecum conſenſerunt, eligo in Prælatum &c. N. N. in nomine Patris &c.* quam formulam paulo latiorem, & fuſiorem ponunt Tholoſ. *d. cap.* 16. *ſub nu.* 17. Barb. *de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 19. *nu.* 225. & hæc publicatio poteſt committi vel primo ſcrutatori, vel qui Capitulo præeſt, vel qui primam vocem obtinet. Tambutin. *d. quæſt.* 6. *num.* 22. vide etiam Tholoſ. *loc. cit.* quæ electio debet ſtatim poſt collationem prædictam, & eodem contextu fieri, ut *ex cap. cum poſt petitam.* 46. *de elect. & d. cap. quia propter. §. fin. eod.* dicit Tholoſan. *d. cap.* 16. *num.* 16. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. d. cap.* 19. *numer.* 226.

67 Quibus ſupra dictis requiſitis, aliud addunt Tambur. *l. c. n.* 35. & Tholoſ. *n.* 4. quod nempe ſit neceſſario, & de forma obſervandum, ut electores jurent publice de eligendo magis idoneo ſecundum Deum, & conſcientiam ſuam, quamvis ſecundum Tholoſan. hoc juramentum non ſpectet ad formam ſubſtantialem Concilii generalis. *cap. quia propter.*

68 Alia requiſita electionis non ſubſtantialia, ſed tantum de ſolemnitate ponit idem Pellizzar. *l. c. n.* 7. & primo quidem *tractatus de electione.* poſtquam enim poſt miſſam de Spiritu ſancto, & communionem Vocalium in unum locum convenerint, electores debent habere tractatum antequam eligant, in quo diſcutiuntur ea, quæ facienda ſunt, abſque electione, & concluſione &c. de quo Tholoſan. *d. tit. de elect. cap.* 15. *ſub n.* 3. ubi quod alias electio non valeat, ex Gloſ. *in cap.* 1. *verb. tractantes. diſt.* 23. *cap. in geneſi.* 55. *§. nec plene de elect.* ibi: *tractatum non extitit.* & quod regulariter loquendo tractatus non ſit de ſubſtantia electionis, probat Paſſerin. *de elect. c.* 5. *a n.* 63. *& c.* 55. *ſub n.* 7. excepto uno altérove caſu, *ut ibi.*

69 Secundo ponit, *præfixionem diei*, quæ præfixio diei, aut temporis poteſt ab electoribus abbreviari, etiamſi aliqui minorem partem conſtituentes contradicant. Rot. *deciſ.* 5. *p.* 18. *rec. tom.* 1. tamen, ſi nulla ſubſit neceſſitas accelerandi electionem, non poteſt abbreviari in præjudicium abſentis, maxime ſi ſit in itinere, & de brevi adventurus; quia tunc eſſet expectandus. Rota *ibid. n.* 6. quæ citat Lavor. *in var. elucubrat. tit.* 4. *de elect. cap.* 15. *n.* 25. Mantic. *deciſ.* 288. *n.* 3. & 4. idem dicit Rot. *deciſ.* 350. *p.* 17. *rec. per tot.* An vero vocatus expectari debeat poſt præfixum terminum, ſi ſit de brevi adventurus, vide Paſſerin. *de elect. cap.* 19. *n.* 88. & 89. negantem ſtando rigori juris, ubi quod hora ſit ſumenda de momento ad momentum, & vocatus ad certam horam antemeridianam, non ſit expectandus etiam eadem die poſt prandium adventurus, dummodo ſufficiens tempus ad veniendum, & non nimis breve deſtinatum, & præfixum fuerit, quod tamen abſentes, quamvis ſint pauciores, debeant expectari etiam elapſo termino, ſi abſque periculo, & commode fieri poſſit, & abſentes aliqua juſta cauſa, puta pluvia &c. detinerentur, nec longe abeſſent, tenet Barboſ. *de Jur. Eccleſ. d. lib.* 1. *cap.* 19. *numer.* 97. ubi citat Abb. *in cap. cum nobis, num.* 9. *de elect.* Mantic. *deciſ.* 283. *nu.* 3. Sigiſm. a Bononia *de elect. dub.* 13. Lezan. *in ſum. quæſt. Regul. tom.* 3. *verb. electio. n.* 5.

70 Tertium requiſitum de ſolemnitate ponit, *quod ſcrutatores ſint viri fide digni.* ut dicit *cit. cap. quia propter.* & ibi Gloſ. *verb. de collegio.* dicuntur autem viri fide digni, contra quos nihil opponitur, quod fidem eorum imminuere poſſit. ad tex. *in cap. fine de præſum.* Tholoſ. *d. cap.* 16. *numer.* 1. ubi quod non debeant eſſe excommunicati, ſuſpenſi &c. & idonei præſumuntur, donec contrarium probetur. tex. & DD. *in cit. cap. fin.* & Gloſſ. *ibid. verb. præſumatur.*

Pro quarto requiſito de ſolemnitate electionis, po- 71
nit *locum, in quo electores congregentur*, de quo diximus *ſupra. §.* 4. tex. *in cap. cum terra.* 14. *de elect.* late Antonel. *de loco legal. lib.* 1. *cap.* 17. *per tot.* ubi quod actus regulariter ſit nullius roboris, ſi Capitulares non congregentur in loco conſueto, ſi commode fieri poſſit, & ſic certus locus non eſt de ſubſtantia electionis. vide etiam Tholoſan. *l. c. c.* 15. *per tot.*

Quintum requiſitum de ſolemnitate electionis ponit, 72
quod in caſu mortis Prælati, non fiat electio, antequam ſepeliatur defunctus. tex. eſt *in cap. bonæ memoriæ.* 36. *§. electionem autem, de elect.* Tholoſ. *l. c. cap.* 13. *n.* 5. & faciunt tradita per Antonel. *de temp. legal. lib.* 1. *c.* 19. *num.* 20. ubi, quod quamdiu vivit Prælatus Eccleſiæ, licet ejus vita deſperata ſit, tractari non poſſit de electione ſucceſſoris, imo niſi poſt tres dies depoſitionis defuncti Prælati, ita ut tractatus antea factus invalidus ſit, ſicut & citatio an electionem peragendam. tex. *in cap. nullus.* 7. *diſt.* 79. Tholoſan. *loc. cit. num.* 4. quem vide.

Quintum requiſitum ponit de ſolemnitate, *quod vo-* 73
centur abſentes. & de hoc diximus *ſupra num.* 15. & 16. ita ut unus ſolus contemptus poſſit irritare electionem. *DD. citati ſupra d. num.* 15. is tamen qui contemptus fuit, etiamſi poſſit annullare electionem, tamen ſolus eligere non poterit, ſed fiet iterum ab iiſdem electoribus electio, poteritque rurſum eligi, qui in prima electione electus erat. Tholoſan. *l. c. cap.* 14. *n.* 5. ubi late & *num. ſeqq.* quinam & quando abſentes ſint citandi &c. & quomodo ac quando contempti poſſint ratificare electionem.

Sextum requiſitum ponit, *decretum continens geſta* 74
in electione a principio uſque ad finem. Et Octavum ponit *invocatio ſancti Spiritus, & Miſſa de Spiritu ſancto.* de quo ſupra *n.* 50.

Quorum prædictorum, ac aliorum formulare, ſeu 75
inſtrumentum pro exemplari canonicæ electionis ponit Zerol. *in prax. Epiſc. electio. p.* 1. & alia formularia citationis abſentium, ac aliorum ad praxim electionis diximus ſupra *in prax. Electionis Abbatis. litt. A. §.* 5.

Porro electio quando eſt valida, vel ſaltem non eſt 76
evidenter nulla, etiamſi veniat irritanda, & propterea debeat prius judicialiter caſſari, præſtat impedimentum ſecundæ, ſeu ulteriori electioni, donec prima fuerit caſſata. *cap. conſideravimus.* 10. & ibi Gloſ. & Bellamer. *n.* 8. *de elect. & in cap. cum terra. n.* 6. *eod.* Compoſtel. *in cap. quod ſicut. dicto cit.* Mandagor. *cap.* 31. & 32. *de elect.* Lotter. *de re beneſ. lib.* 3. *q.* 17. *num.* 110. & 124. *ſeqq.* apud Rot. *dec.* 210. *n.* 35. *p.* 9. *rec. tom.* 1.

Quær. an, & quando electus teneatur probare vali- 77
ditatem ſuæ electionis? Reſp. quod, cum electio præſumatur Canonica, non teneatur electus ejus validitatem probare, ſed quod illi incumbat nullitatem probare, qui contra eandem aliquem defectum opponit. ita Rot. *in una Toletan. Canonicatus Pœnitentiariæ* 1640. *coram Coccino*, quæ reperitur *in p.* 8. *rec. dec.* 244. *n.* 34. *ſeqq. & in una Legionen. Canonic. Magiſtralis.* 1634. *coram eod.* quæ eſt *dec.* 289. *n.* 27. *p.* 6. *rec.* Sperel. *dec.* 181. *n.* 33. Limita primo, ſi alius ſit in poſſeſſione; quia tunc electus tenetur probare validitatem, juxta citatas Rotas *ll. cc.* ubi Geminian. *in c. licet Epiſcopus. n.* 12. *verſ. ſi autem poſſeſſor. de preb. in* 6. Ægid. *deciſ.* 76. *n.* 5. & alii. Limit. ſecundo, ſi præſumptio ſit contra electores. Rot. *ll. cit.* ubi Jo. Andr. *in cap.* 1. *de conceſ. preb. in* 6. & *in cap. ſicut. nu.* 11. *de ſent. & re jud.*

Quær. ſecundo, quinam impugnare poſſint electio- 78
nem, ac nullam dicere ob non ſervatam formam *cap. quia propter.* Reſp. quod ſolum illi impugnare poſſint quorum intereſt. ad tex. *in cap. cum inter.* 56. *§. nos attendentes.* ibi: *niſi quorum intereſt.* & ibi Butr. *nu.* 14. *de elect.* Caſtellin. *de elect. cap.* 16. *num.* 14. apud Sperel. *dec.* 181. *numer.* 25. ubi, quod taliter electionem impugnans, debeat ſpecialiter, & concludenter probare ſua intereſſe, id eſt ad ipſum, tanquam ad unum ex electoribus, & habentibus vocem in Capitulo pertinere electionem, alias non diceretur legitimus contradictor, & citat Anchar. *in cap. cum veniſſent.*

n. 2. *de integr. reſtitut.* Roman. *conſ.* 499. Hoſtienſ. *in ſum. tit. de elect. n.* 5. *in princ.* & alios.

79 Quær. tertio, an electio facta poſt appellationem valeat? Reſp. primo, ſi appellatio ſit extrajudicialis, vel ſi in genere appellatur, *ne electio non niſi canonice fiat*, ſi poſt dictam appellationem fiat electio canonica, illam eſſe validam; quia tunc nihil agitur contra appellationem, cum tunc electio non fiat contra formam appellationis, ſed potius ſecundum illam. tex. & DD. *in cap. cum nobis olim.* 19. *de elect.* & ibi gloſ. magna, & Gonzal. *n.* 8. & ſic illa appellatio non operatur effectum ſuſpenſivum, ita ut ſi poſtea agnoſcatur canonice facta, non ſit ob appellationem tanquam attentata irritanda. Laym. *in d. cap. cum nobis. n.* 2. ubi D.D. ubi reſpondet ad tex. *in cap. conſideravimus.* 10. *de elect.* qui videtur contrarius *cap. cum nobis.* quod nempe ideo electio poſt appellationem facta fuerit caſſata, quia electio non fuerat canonice facta; quod patet ex verbis textus in princ. ibi: *& contra tenorem privilegiorum Eccleſia veſtræ fuerit celebrata*. Quod ſi vero appellatio ſit judicialis, vel ſi appelletur, *ne electio hoc vel illo modo fiat*, & tamen contra appellationem celebretur, electio foret nulla. vide *DD. cit.* qualis appellatio judicialis etiam cenſeri debet, quæ fit a Prælato (quamvis extra judicium) cujus eſt de electione judicare, tanq... confirmare, quæ etiam cauſat attentata, ut ad ulteriora procedi non poſſit, niſi illa, ut manifeſte frivola rejiciatur. Laym. *loc. cit.*

80 Porro appellans contra electionem, poſtulationem &c. jurare debet, quod credat, vera eſſe, quæ objecit, & ſe probare poſſe, alias non audiretur, nec ſufficeret jurare, ſe credere vera eſſe objecta, & a ſe probari poſſe ſaltem ea, quæ ſufficiant ad cauſæ victoriam. vide tex. ubi Laym. & DD. *in cap. is cui* 19. *de elect. in* 6. & ibi Glof. ac deberet ſervari forma tradita *in cap. ut circa* 4. *de elect. in* 6. *cap. conſtitutio.* 41. *eod.* Rot. *deciſ.* 289. *num.* 36. *p.* 6. *rec.* Sperel. *deciſ.* 181. *n.* 28. quod intellige de appellatione extrajudiciali, juxta *cit. cap. conſtitutio.* ac *DD. cit.* & ſic debet fieri in ſcriptis cauſa inſerta, & quidem intra decem dies, poſtquam ſciverit ſe gravatum, quibus elapſis non amplius audiretur. ad tex. *in cap. concertationi*, *de appellat. in* 6. & ibi Gloſ. *in verb. ſciverit.* Sperel. *d. dec.* 181. *nu.* 27. Rot. *d. deciſ.* 289. *n.* 47 *ſeqq. p.* 6. *rec.* ubi late, & an, & quando poſſit tunc ſaltem agi de nullitate per viam querelæ, & an poſſit appellari, aut per viam querelæ de nullitate agi, ab illo, qui ſemel electioni conſenſit, vide Sperell. *loc. cit. a n.* 29. negantem, niſi ex nova cauſa, vel antiqua, ſed ignorata.

81 Quæres quarto, an in paritate votorum poſſit electus electioni de ſe factæ conſentire, ita ut ejus conſenſus connumeretur in numero, & ſic facere poſſit majorem partem votorum? Reſp. affirmative, ſi electio ſit facta per viam compromiſſi: & ita ſi ex ſeptem compromiſſariis tres eligant quartum ex illis, & alii tres eligant alium non compromiſſarium, confirmabitur electio quarti compromiſſarii electioni de ſe factæ conſentientis, ad tex. & Gloſ. *in cap. cum in jure peritus.* 33. *de elect.* & Gonzal. *n.* 3. & DD. Pariſ. *de reſignat. lib.* 9. *quæſt.* 17. *n.* 108. Rot. *deciſ.* 219. *n.* 7. *p.* 9. *rec. tom.* 1. & apud illos alii, modo tamen alii coelectores ante ipſum coelectorem electioni de ſe factæ conſentientem elegerint: nam ſi aliquis ex dictis compromiſſariis nondum auditis aliorum coelectorum ſuffragiis ſe ipſum nominaret, tanquam ambitioſus, & ſic tanquam indignus repellendus foret, ut notat Laym. *in d. cap. cum in jure. n.* 1. *verſ. quedam tamen.* apud quem plura. Si vero electio fiat per ſcrutinium, juxta formam *d. cap. quia propter.* non poſſet electus a medietate votorum electioni de ſe factæ conſentire, & conſentiendo facere majoritatem. Gonzal. *l. c. num.* 7. Laym. *n.* 6. & probatur *ex cap. cumana.* 50. & ibi Gloſ. 1. *verſ. item hic probatur*, *de elect.* & quod tunc in paritate votorum ſit electio nulla, dicit Tamburin. *de Jur. Abbat. tom.* 1. *diſp.* 5. *q.* 6. *n.* 25. *cap. in geneſi* 55. *& cap. Eccleſia veſtra. ii.* 2. *de elect.*

82 Electio autem in paritate votorum quomodo debeat dirimi ſaltem circa beneficia Canonicatus &c. vide in quodam *Motu proprio* Leonis X. poſito apud Garz. *de benef. p.* 5. *cap.* 4. *nu.* 160. *in col.* 3. *ad med.* & quod tunc Capitulum gratificare non poſſit, vide apud Rot. *dec.* 244. *a n.* 42. *p.* 8. *rec.*

Lite mota ſuper electione, procurator conſtitutus a 83
majori parte Capituli, debet habere expenſas ab ipſo Capitulo; quia tunc dicitur tractari de Jure Eccleſiaſtico, cujus intereſt habere paſtorem. Rot. *deciſ.* 138. *n.* 3. *p.* 1. *rec.* ubi Angel. *conſ.* 295. *n.* 4. *verſ. quin imo intereſt.* Federic. de Sen. *conſ.* 119. *nu.* 1. Bal. *in cap. ut præterita. n.* 3. *in fin. de elect.*

Electionem ſequitur confirmatio, quam petere debet 84
electus intra tres menſes, ut infra in verb. *Epiſcopus n.* 31. dein conſecratio, circa quarum praxim concorda, quæ diximus in Verbo *Abbas.* §. 2. & vide late Petr. Gregor. Tholoſan. *de elect. cap.* 19. *ſeqq.* Tamburin. *de Jur. Abbat. diſp.* 6. *q.* 1. *tom.* 1. & alios paſſim.

Et an electus habeat præfixum terminum ad capien- 85
dam poſſeſſionem, & an interim poſſit reſignare beneficia, quæ habet, vide late Garz. *de Benefic. p.* 11. *c.* 6. *n.* 34. *& per tot.*

Praxim inquiſitionis formandæ ante confirmationem 86
Epiſcopi vide infra in verb. *Proceſſus.* ac in verb. *Abbas.* §. 2. *ſupra litt. A.* & Pirhing *lib.* 1. *decret. tit.* 6. *de elect. ſect.* 7. §. 4. *n.* 316. *ſeqq.*

§. VIII.

Praxis Electionis quoad profana.

Electio in alternativis regulariter ſpectat ad debito- 1
rem. Bichius *dec.* 218. *n.* 13. vide ſupra in verbo *Debitor. n.* 183. niſi particula alternativa *vel* fuerit adjecta in ſolutione favore creditoris. Bichius *deciſ.* 250. *n.* 10. Quod ſi debitor tenetur ſolvere alternative intra certum tempus, electione intra dictum tempus non facta, jus eligendi transfertur in creditorem, & ſtante mora debitoris in eligendo, electio habetur pro facta ad favorem creditoris. Cyriac. *contr.* 481. *n.* 4. Bichius *deciſ.* 248. *n.* 18. *&* 19. & quod debitor moroſus in eligendo amittat electionem, dicit Gloſ. *in cap. inter cæteras. verb. iſtorum.* & ibi Rip. *n.* 72. *de reſcr.* Bar. *in L. ſtychum. n.* 2. *verſ. ex quo nota. ff. de ſolut.* Pariſ. *conſ.* 23. *n.* 4. *&* 5. *lib.* 3. apud Rot. *deciſ.* 364. *n.* 25. *p.* 4. *rec.* 10. 2. non tamen cenſetur amiſſa deficiente interpellatione. Rot. *deciſ.* 241. *n.* 30. *p.* 17. *rec.*

Electio in alternativa reſtituendi dotem in natura 2
vel in æſtimatione, in dubio ſpectat ad maritum. ad tex. *in L. plerumque.* 11. §. *ſi res in dotem*, *verſ. aut ſi nihil. ff de jur. dot.* Natt. *conſ.* 650. *n.* 4. *lib.* 4. Mantic. *de tacit. lib.* 12. *tit.* 28. *n.* 32. *verſ. tertius caſus.* Rot. *deciſ.* 419. *n.* 4. *p.* 4. *rec.* apud aliam Rot. *dec.* 241. *nu.* 10. *&* 11. *p.* 17. *rec.*

Electio non tantum verbis, ſed etiam factis pro fa- 3
cta habetur. Tondut. *reſol. civil.* 90. *nu.* 15. apud Rot. *d. dec.* 241. *n.* 29. *p.* 17. *rec.*

Eſt variabilis quouſque ſolutio fiat. *L. qui & pluribus.* 4
106. *verſ. tamdiu autem.* ubi Gloſ. *litt. C. ff. de V. O.* Rot. *d. deciſ.* 241. *p.* 17. *rec. nu.* 32. Etiam poſt ſententiam. *L. cum qui.* 138. §. *cum pure. ff. de V. O.* Rot. *loc. cit. num.* 33.

Electio in legatis eſt legatarii. Rot. *dec.* 238. *nu.* 7. 5
p. 4. *rec. tom.* 2. ubi alia Rot. *deciſ.* 203. *num.* 3. *p.* 1. *rec.* idem *in dec.* 159. *num.* 14. *p.* 4. *rec. tom.* 2. Beltramin. ad Ludoviſ. *dec.* 431. *nu.* 13. Mareſc. *lib.* 2. *var. reſ. c.* 97. *n.* 1. 2. *&* 3. ſi tamen verba executiva referantur ad legatarium, ut ſi fuerit dictum: *percipito talem*, *aut talem rem.* Mareſc. *l. c.* ſecus ſi verba referantur ad hæredem; nam tunc ejus eſſet electio, juxta Mareſc. *l. c.* At in dubio ſpectaret ad Legatarium. *DD. cit.*

Electio perſonæ incertæ de certis, poteſt committi, 6
de qua vide Rot. *deciſ.* 38. *a n.* 19. *p.* 6. *rec.* Covar. *in cap. cum tibi. n.* 14. *de teſtam.*

Quando hæres habet electionem incertæ perſonæ de 7
certis, tunc etiam poſt moram hæredis in eligendo, durat facultas eligendi in dicto hærede, donec illi certi, vel unus ex eis perierit. Mareſcot. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 97. *n.* 9. & ibi Bart. *in L. cum quidam. la.* 2. *ſub n.* 6. *de legat.* 2. & alii.

Electio de familia alicujus ſi facienda ſit ab aliquo 8
vigore pacti &c. ad hoc ut electus ſuccedat in bonis, ſi ille nunquam elegerit, apertum eſt jus illis de familia, periode, ac ſi electio facta fuiſſet, de quo Rot. *dec.* 262. *per tot. p.* 7. *rec.*

In gratiis in dubio eſt electio gratiati. Ludoviſ. *dec.* 9
431. *num.* 2. ubi alios allegat, ubi, quod electio exa-

ctio-

ctionis penſionis reſervatæ in pecunia, vel in quanti-
tate, ſit penſionarii, quem vide.
10 An vero executor teſtamentarius nominatus a teſta-
tore ad erogandam certam pecuniam pauperibus, poſ-
ſit ſe ipſum eligere, ſi ſit pauper, vide Layin. *in cap.
cum in jure. ſub nu. 3. verſ. ſed ponamus, de elect.* ubi
pro concordia Doctorum ſibi contrariantium diſtin-
guit, nempe: ſi teſtator juſſerit unum aliquem paupe-
rem ab executore eligi, cui pecuniæ certa ſumma, aut
annua penſio, alimentorum loco tribuatur, quod non
poſſit executor ſe ipſum eligere: ſin autem executori
juſſerit, ut certam pecuniæ ſummam inter pauperes,
pro cujuſcumque conditione, ac neceſſitate diſtribuat,
ipſi vero executori ſpecialiter nihil relictum ſit, par-
tem aliquam legati tanquam pauper, eodem jure quo
alii, accipere non prohibeatur.
11 In contractibus, quando ſumus in dubio, quod e-
lectio ſit promiſſoris, dicit tex. & ibi Gloſ. *in L. qui
ex pluribus*. 106. *in verbo voluerit. ff. de V. O.*

¶ E L E E M O S Y N A.

§. I.

Eleemoſyna quid ſit, & qualis eſſe debeat, & quid operetur?

1 Eleemoſyna † eſt beneficentia miſeris propter Deum
exhibita. S. Thom. 2. 2. *qu.* 32. *& in 4. ſent. diſt.* 15.
qu. 2. apoſt. ad Ant. de Butr. *conſ.* 28. *v. eleemoſynam*.
2 † Eleemoſyna differt ab oblatione; quia Eleemoſyna
fit ſecrete, oblatio vero fit publice. Anch. *conſ.* 429.
Quæſtio talis, n. 3. ubi, quod Eccleſia recipit Eleemo-
ſynam a quocumque, ſed oblationem non recipit ab
3 excommunicato, & impœnitente. † Amplia; quia Ec-
cleſia recipit Eleemoſynam ab excommunicato, & im-
pœnitente, ut per eam pœniteat. Anch. *d. conſ.* 429.
4 *n.* 2. † Voluntaria debet eſſe Eleemoſyna, & ideo ſi
avia dat partem dotis, & Eleemoſynæ nepti moniali
effectæ, non poteſt dici obligata ultra id quod dedit,
ſi alias de jure non teneretur; quia actus exercens
Eleemoſynam non obligat ultra. *l. voluntaria, de ex-
cuſ. tut.* Bart. *in l. 3. C. ne uxor. pro marito.* Alex. *in l.
naturaliter §. nihil commune. nu.* 50. *ff. de acq. poſſeſſ.*
5 Dec. *in l. 1. nu. 11. C. de eden.* † Extende, quia nemo
invitus compellitur facere Eleemoſynam. *c.* 1. *&* 2. 83.
6 *diſt.* Abb. *in cap.* 1. *col. 3. de empt. & quod* † Amplia;
quia Eleemoſyna multum operatur in pœna, *de pœnit.*
7 *diſt.* 1. *c. medicina.* † Item liberat a morte, non uti-
que ab illa quam Chriſtus ſemel ſanguine ſuo extin-
xit; & a qua nos Baptiſma liberavit, ſed ab ea, quæ
poſtmodum per delicta ſerpit. *de pœnit. diſt.* 1. *c. miror.*
8 Roman. *conſ.* 364. *Dum ſecundo, num.* 7. † Declara ta-
men; quia Eleemoſyna data pro mediocriter bonis tunc
prodeſt, ut citius liberentur ab igne Purgatorii, ſi pro
mediocriter malis, prodeſt ut minus puniantur, non
9 autem ut liberentur. Roman. *d. conſ.* 364 *in fi.* † Item
textus divinæ ſcripturæ, quem citat Roman. *d. conſ.* 364.
num. 7. dicit. *Date Eleemoſynam, & omnia ſunt munda
10 vobis.* † Limita; quia decedens in peccato mortali
non licita facit legata pia, & Eccleſia non recipit, ſe-
cundum Bart. *in l. 1. C. de ſacroſ. Eccl. numer.* 30. ſed
Anch. *d. conſ.* 429. *num.* 2. *&* 3. dicit procedere, quan-
do per modum oblationis, ſecus ſi per modum Elee-
11 moſynæ. † Defendit Anton. de But. Bart. ab impu-
gnatione Anch. hoc modo, quod Anch. dicit verum
quoad differentiam, ſed Bart. dicit verum quoad rece-
ptionem, quia Eleemoſyna recipitur ab impœnitente,
dum eſt in vita, quia poteſt effici pœnitens; ſecus ſi
eſſet impœnitens in morte, quia non recipitur etiam
Eleemoſyna, quia deficit ſpes pœnitendi; ita Ant. de
Butr. *conſ.* 25. *in fi. ver. non obſtat.* & plenius *d. conſ.* 28.
in fi. ver. non obſtat. ubi, quod neque orandum pro
eo, qui deceſſit impœnitens, *d. conſ.* 25. *nu.* 11. ubi,
quod eſt communis opinio Theologorum, & quod ta-
les non percipient de ſuffragiis Eccleſiæ, idem Ant. de
But. *d. conſ.* 28. *in fi.* ubi, quod pariter eſt comm. o-
opin. Theologorum, quibus ſtandum eſt.

§. II.

Eleemoſyna facta per errorem an poſſit ſubrogari pro Eleemoſyna ex obligatione?

Eleemoſyna † facta per exequutorem teſtamenti pro 1
anima Petri in ſcutis viginti, ſupra ſummam debitam,
quam teneretur, poteſt in foro conſcientiæ delegari al-
teri obligato facere eleemoſynam in dictis ſcutis vigin-
ti pro anima Andreæ, & dicitur ſatisfacere per ſolam
delegationem & remiſſionem inter eum qui ſolvit &
recepit, & qui ſolvere debet. Lap. *allegat.* 72. *Marti-
nus, per totam*, ubi, hoc procedere in foro conſcien-
tiæ aſſerit, in quo de apicibus juris non curatur. ¶

¶ E M A N C I P A T I O.

§. I.

Emancipatio qualiter fiat, ut valida ſit, & quam ſolemnitatem requirat?

Emancipatio † poteſt fieri a patre per procuratorem, 1
quia non eſt neceſſaria præſentia utriuſque, & ſufficit
quod ſit facta per nuntium vel procuratorem. Angel.
de Peruſ. *conſ.* 44. *Pater quidam v. ſolum igitur, uſque
in fi.* † Contrarium tenet Azo. *in ſumma C. de eman-* 2
cip. liber. ubi, quod requiritur præſentia utriuſque.
† Declara; quia requiritur præſentia per ſe ipſum, vel 3
per procuratorem, aut nuntium, quia idem eſt ſequuta
ratificatione. Angel. *d. conſ.* 44. *per tot.* † Extende, 4
quia valet emancipatio filii abſentis. facta per reſcri-
ptum Principis, quia ſufficit, quod ratificet. Angel. *d.
conſ.* 44. *in fi.* † Amplia, quia emancipatio facta etiam 5
non ſervata forma tradita, & quæ eſſet nulla, tamen
per lapſum decennii convalidatur, ut nulla allegari non
poſſit. Rom. *conſ.* 402. *In propoſita conſultatione, circa
fi. v. quoad ſecundum.* † Declara tamen, quia ſi datur 6
aliqua forma faciendi emancipationem, & prohibeatur
aliter fieri, prout eſt Senis, non valet intra decem an-
nos emancipatio facta contra formam, & emancipatuſ-
met poteſt dicere de nullitate, & venire contra factum
ſuum hoc caſu ante lapſum decennii. Roman. *d. conſ.*
402. *per tot.* † Extende; quia vixit per decem annos 7
vel viginti, tanquam paterfamilias, præſumatur eman-
cipatus, & licet requiratur ſcriptura, bene valet eman-
cipatio. Afflict. *deciſ.* 183. *num.* 2. † Amplia, quia e- 8
mancipatio poteſt fieri coram judice quocunque haben-
te juriſdictionem, quia eſt actus voluntariæ juriſdictio-
nis. Jaſ. *Inſt. quib. mod. jus patr. pot. ſolv. numer.* 4.
in addit. ad Porc. † Emancipatio quam ſolemni- 9
tatem requirat, quando fit de Infante, vide tex. *in l.
pen. & fi C. de emanc. lib.* relative Anch. *conſ.* 430.
fuiſſet expediens, in pr. † Amplia; quia valet facta co- 10
ram notario, qui habeat juriſdictionem Chartularii or-
dinariam, quia ſi interpoſuit decretum, valet. Angel.
conſ. 93. *viſis & inſpectis, in pr.* † Reſtringe, ut non 11
procedat, quando eſſet ſimpliciter creatus notarius,
quia tunc non dicitur habere aliquam juriſdictionem,
& non valet emancipatio coram eo facta. Angel. *d.
conſ.* 93. *num.* 2. *ver. in contrarium.* ubi dicit procede-
re, etiam ſi partes prorogaverint illius juriſdictionem,
quia non valet prorogatio, cum funditus careret omni
juriſdictione. vide §. *prox. ſeq.* † Limita. quia eman- 12
cipatio non valet, niſi intervenerit judicis authoritas.
Dec. *conſ.* 3. *num.* 34. *v. non obſtat, lib.* 1. † Limita, 13
& regula eſt, quod pater non poteſt emancipare filium,
& filius pariter non poteſt compellere patrem ad eman-
cipandum. Caſtr. *conſ.* 152. *videtur dicendum, col.* 1. *in
fi. v. videmus, lib.* 2. † Extende, quia Emancipatio 14
non poteſt fieri, niſi de conſenſu, ideo ſicuti pater non
poteſt emancipare invitum filium, ita e converſo non
poteſt filius compellere patrem ad emancipandum. Caſtr.
conſ. 142. *videtur dicendum, col.* 1. *ver. videmus, quod
ſicut. lib.* 2.

§. II.

Emancipatio coram quibus fieri poſſit?

1 Emancipatio † poteſt fieri coram quocunque Magi-
ſtratu habente juriſdictionem. Caſtr. *conſ.* 24. *viſa di-*
2 *cta facti narratione*, *col.* 2. *l.* 1. † Amplia; quia coram
Notario poteſt fieri, quando in creatione eſt Notarius,
& judex Chartularius creatus, alias ſecus, videlicet ſi
eſſet ſimplex Notarius. Caſtr. *d. conſ.* 84. *per tot.* ubi
dicit; quod debet interponere decretum vigore ſuæ fa-
cultatis *l.* 1. † Extende quia valet, etiamſi interpoſuit
ſuam, & Communis auctoritatem, quia ſuſtinetur ex
ſua, & poteſt ipſe rogari de inſtrumento & decreto,
& ita ſervatur de conſuetudine. Caſtr. *d. conſ.* 84. *per*
tot. ubi caſus, *l.* 1. vide §. *ſuperiorem*.

§. III.

Emancipatio coram quibus fieri poſſit?

1 Vid † Maſc. *concl.* 596. *Emancipatum eſſe aſſerens*,
& plenius *concl.* 598. *Emancipatio an præſumatur*. vide
Tuſch. *Litt. O. verb. Obſervantia diuturna operatur mul-*
ta. *concl.* 59.

§. IV.

Emancipatio tacita ex quibus inducatur, vel non?

1 Emancipaſſe † videtur pater filium dando eidem po-
teſtatem donandi cauſa mortis. *l. tam is*, *ff. de do-*
nat. Oldrad. *conſ.* 26. *Pater conſenſit*, ubi alia ſimilia.
2 † Amplia; quia pater permittendo filium habitare ſe-
orſum a ſe per decennium, videtur emancipaſſe eum,
ita ut ſi quid acquiſivit filius, ſit proprium filii. Ma-
3 ſcard. *concl.* 598. *Emancipatio an præſumatur*. † Limi-
ta, quia pater non dicitur emancipare filium, licet eum
tradat in adoptionem extraneo. Decian. *conſ.* 3. *numer.*
34. *& ſeq. v. non obſtat: lib.* 2. vide Tuſch. *Litt. O.*
ver. Obſervantia diuturna operatur multa, *& quando ſe-*
cus. *concl.* 59.

§. V.

Emancipatio quid operetur?

1 Emancipatio † filii facta per patrem de jure opera-
tur, ut pater in quærendis per filium poſt emancipa-
tionem, nullum jus, & nullum uſumfructum habeat,
in quæſitis vero ante emancipationem, durante patria
poteſtate, ex cauſa adventitia pater habet medietatem
uſusfructus. Old. *conſ.* 214. *Factum tale eſt*, *in inſtru-*
mento, & quod filius emancipatus acquirit ſibi, &
non patri. Bald. *conſ.* 138. Petrinus Iſci. *in pr. lib.* 1.
2 † Contrarium videtur velle Jaſ. *in addit. ad Porc. Inſt.*
quib. mod. jus. patr. pot. ſolv. num. 3. §. *præterea*, ubi,
quod de conſuetudine pater remittit uſumfructum. *l.*
3 *cum oportet*. *C. de coll. bonor. in fi.* † Tamen iſta con-
ſuetudo, & uſus non videtur verus; quia *l. cum oportet*,
§. *cum autem*. *C. de bon. quæ lib.* videtur tollere con-
ſuetudinem contrariam, de qua *in l. ut liberis*. *C. de*
collat. bon. quæ eſt lex Leonis, & iſta ultima eſt Ju-
ſtiniani, & illa conſuetudo erat circa proprietatem,
& nunc lucratur uſumfructum pro medietate, ſi nihil
dicitur, ea conſuetudo contraria nihil facit, & ad iſta
faciunt multa, quod filio eſt utilis emancipatio. Dec.
conſ. 41. *n.* 12. *l.* 1. & ideo iſte uſus donandi fit a vo-
lentibus, non tamen obligat, ut declarat Aldobrand.
d. §. *præterea*. *Inſt. quib. mod. jus patr. pot. ſolv. nu.* 51.
& ſeq. & videtur declarare plene. Imol. *in l. verum*,
4 *ff. de verb. obl.* † Amplia, ut procedat, etiam ſi pa-
ter in emancipatione ſibi retineret uſumfructum quæ-
rendorum, etiamſi decretum judicis ſuper hoc fuerit
interpoſitum, quia cum iſta retentio præſupponat habi-
tum, & de jure nullum jus habeat in acquirendis,
tanquam erronea nihil operatur. Oldr. *d. conſ.* 214. *per*
5 *tot.* † Amplia; quia emancipatio operatur, quod filius
emancipatus amplius non eſt agnatus patri, & conſe-
quenter, quod omnes deſcendentes ex tali emancipato
non ſunt agnati avo emancipati; quia ſublato funda-
mento corruit ædificium, & eandem naturam habent,
quam radix a qua proveniunt. Alex. *conſ.* 174. *Super eo*,
num. 6. *uſq. in fi. lib.* 5. † Amplia; quia emancipatio 6
operatur quod filius emancipatus nedum acquirit ſibi,
& non patri, ſed etiam dicitur per ſe paterfamilias,
& ipſe tenetur ad onera bonorum acquiſitorum, & non
pater, Bald. *d. conſ.* 138. Petrinus de Iſco. *in pr. & per*
tot. lib. 1. *& conſ.* 139. *Conſuetudo eſt in terra*, *in pr.*
eod. lib. ubi, quod maxime hoc dicit procedere, ſi ha-
bitat ſeorſum a patre emancipatus. † Amplia; quia 7
per emancipationem tollitur jus patriæ poteſtatis. Bald.
d. conſ. 139. *in fi. lib.* 1. *Inſt. quib. mod. jus patr. pot.*
ſol. §. *præterea*, Alex. *conſ.* 142. *circa primam*, *in pr. l.*
2. † Extende, quia etiam filii concepti poſt emancipa- 8
tionem, non ſunt in poteſtate avi, ſecus ſi tempore e-
mancipationis eſſent jam concepti. Alex. *conſ.* 161. *Ex-*
aminatis, *in pr. lib.* 2. vide Tuſch. *Litt. P. verb. Pa-*
tria poteſtas multis modis ſolvitur. *concl.* 132. † Am- 9
plia; quia emancipatio operatur, quod filii nati ex e-
mancipato, tempore emancipationis, remanent in po-
teſtate avi emancipantis. Bald. *conſ.* 404. *viſis itaque*,
nu. 3. *v. prima ſit*, *lib.* 1. Alex. *conſ.* 19. *circa primum*,
in pr. v. ſecundo adduco, *lib.* 6. ubi, quod jus ſuitatis
obtinet primum locum in nepote ex filio emancipato.
† Si vero concepti ſunt poſt emancipationem, non 10
incidunt in poteſtatem avi. Caſtill. *conſ.* 6. *ſupponitur*,
in pr. ubi, quod incidunt in poteſtatem patris eman-
cipati, cui ſunt hæredes neceſſarii. † Amplia; quia e- 11
mancipatio ſecundum jus civile tollit ſucceſſionem, &
conſequenter jus dicendi teſtamentum patris nullum,
licet niſi poſſit contra tabulare. Rom. *conſ.* 179. *Am-*
pliſſime Doct. num. 11. *ver nec refragatur*, *& num.* 12.
ubi expreſſe hoc dicit. † Amplia, quia emancipatio o- 12
peratur quod inter patrem & filium poteſt cadere obli-
gatio & contractus; ideo valet donatio inter patrem &
filium emancipatum, quando eſt legitime facta, prout
inter alios Angel. de Peruſ. *conſ.* 44. *Pater quidam*, *in*
pr. † Amplia; quia emancipatio facta de filio, qui ha- 13
bet multa debita, operetur, quod non tenetur, niſi in
quantum facere poteſt, licet prius teneretur in totum,
& poſſet carcerari. Soc. *in reg.* 16. *Filius familias*,
ubi declarat. † Limita; quia emancipatio non opera- 14
tur quin filii emancipati debeant hodie inſtitui, prout
alii exiſtentes in poteſtate, & non emancipati, ideo
præteriti rumpunt teſtamentum. Alex. *d. conſ.* 142. *Cir-*
ca primum, *in pr. lib.* 2. ubi dicit, quod ita tenent
omnes Doct. *in auth. ex cauſa*, *C. de liber. præter.*
† Limita; quia hodie emancipatio nihil operatur quo- 15
ad ſucceſſionem, quia ita ſuccedunt filii emancipati,
ſicut non emancipati parentibus eorum, & procedit
etiam quoad nepotes ex filio emancipato conceptos poſt
emancipationem, quia mortuo eorum patre emancipa-
to ſuccedunt avo paterno in ſtirpes, una cum eorum
patruo filio avi in poteſtate ipſius avi exiſtentis; quia
ſublata eſt omnino differentia emancipationis, & pa-
triæ poteſtatis. Caſtill. *d. conſ.* 6. *ſupponitur*, *in princ.*
maxime *num.* 5. *v. amplius*. † Declara; quia licet ho- 16
die ſit ſublata differentia emancipationis quoad modum
ſuccedendi ab inteſtato, non tamen eſt ſublata ex te-
ſtamento; ideo ſi pater habet filium emancipatum, &
ex eo nepotem natum ante emancipationem, licet pa-
ter inſtituat filium emancipatum, ſi præterit nepotem,
teſtamentum eſt nullum, quia jus ſuitatis primo capi-
te reſidet in nepote ex filio emancipato, ideo debet
inſtitui, vel ex cauſa exhæredari. Alex. *d. conſ.* 19. *cir-*
ca primum in princ. v. 2. *adduco*. *lib.* 6. ubi, quod ita
tenetur per gl. & alios. † Contra declarationem eſt 17
communis, & magis communis opinio, ut Alex. *d.*
conſ. 29. *num.* 6. *ver. non obſtat id*, *quod ſecundo*. *lib.* 6.
ubi quod gl. & contrarium tenentes communiter re-
probantur. † Limita; quia per emancipationem non 18
tollitur, neque ſolvitur origo, neque domicilium.
Bald. *d. conſ.* 139. *in fi. lib.* 1. † Limita; quia hodie 19
emancipatio non tollit effectum juris ſuccedendi licet
tollat modum, & ideo pariter ſuccedit emancipatus
cum ſuo. Bald. *conſ.* 403. *Punctus talis eſt in fi. lib.*
1. *& d. conſ.* 404. *viſis itaque*, *num.* 4. *v. tertia con-*
cluſio. *lib.* 1.

§. VI.

Emancipatio debet probari per ſcripturam, & quando ſecus?

1 Vide † Maſcard. *concl.* 597. *Emancipatio an per ſcripturam*. vide Tuſch. *litt. P. verb. Probatio per teſtes non admittitur, ſi per ſcripturam fieri poteſt, & quando ſecus. concl.* 772.

§. VII.

Emancipatus filius quid conſequatur ab invito patre, & e contra?

1 Filius † emancipatus poteſt compellere patrem ad
reſtituendum lucra illicita facta per filium, ad quæ
ipſe filius fuit condemnatus. Dyn. *conſ.* 12. *Factum*
2 *tale eſt, n.* 5. *v. item dictus filius*. † Amplia; quia et-
iamſi filius non fuerit condemnatus, poteſt tamen
compellere patrem ad reſtituendum uſuras, & lucra
illicita ex perſona filii acquiſita, quando filius inſta-
ret ut animam ſum liberaret. Dyn. *d. conſ.* 12. *num.* 6.
v. item dictus filius, & ibi apoſtilla quæ adducit con-
3 cord. *in v. teneatur*. † Extende; quia multo magis
filius poteſt penes ſe retinere lucra illicita, ut reſti-
tuat, nec poteſt compelli a patre, ut ipſi ſolvat, ſi fi-
lius vult illa reſtituere illis a quibus fuerunt extorta.
4 Dyn. *d. conſ.* 12. *in fi. num.* 9. *v. item ſuper eo*. † Am-
plia, quia filius emancipatus, licet habuerit legitimam
ſuam a patre, non poteſt compelli ad renunciandum
ſucceſſioni paternæ. Dyn. *d. conſ.* 12. *in fi. num.* 10. *v.*
5 *item ſuper eo*. † Amplia; quia licet pater habens fi-
lium in poteſtate, lucretur uſumfructum bonorum fi-
lii, tamen filio emancipato, tenetur reſtituere proprie-
tatem & medietatem uſusfructus ipſi filio. Dyn. *d.*
conſ. 12. *v. item ſuper eo. num.* 11. vide Tuſch. *Litt.*
F. verb. Filius quando & in quib. patri acquirat,
6 *concl.* 353. † Amplia, in dote uxoris filii emancipa-
ti, quia pater tenetur reſtituere dotem ipſi filio, a
quo habuit, & ab uxore debet liberari. Dyn. *d. conſ.*
12. *nu.* 8. *v. Item pater*, ubi apoſt. *in v. onera matri-*
monii. quæ concord. multos allegat. vide Tuſch. *Litt.*
D. verb. Dos ſoluto ſocero quando conſignari debeat fi-
lio, marito, vel non. Conc. 778. ¶

EMPHYTEUSIS.

Praxis Emphyteuſis.

§. I.

Quid ſit emphyteuſis, & in quo differat ab aliis contractibus feudi locationis &c. & ejus requiſita, & quotuplex ſit?

1 Emphyteuſis eſt contractus nominatus, quo quis dat rem ſuam immobilem alii quoad dominium utile, retento dominio directo, vel in perpetuum, vel ad vitam ejus, cui conceditur, aut plures generationes, ſub penſione reali in recognitionem dominii directi, de qua, & aliis hujus definitionibus vide Bonacin. *de contractib. diſp.* 3. *q.* 8. Pirhing *lib.* 3. *decret. tit.* 18. *de locat. n.* 31. & DD. *in eod. tit.* Bajard. ad Clar. *in §. emphyteuſis. q.* 1. *nu.* 3. & tex. *in L.* 1. *C. de Jur. emphyt.* quod ſit contractus bonæ fidei, probat Bajard. *loc. cit. q.* 2. *n.* 19. *ſeqq.* ſed quod ſit contractus ſtricti juris, dicit Corbulus *in tr. de cauſis, quibus emphyt. jure ſuo privatur, de cauſ. privat. ob finis. lineam. n.* 3. Rot. *deciſ.* 737. *n.* 6. *p.* 4. *rec. tom.* 3.

2 Ad illius validitatem requiritur primo ſcriptura. DD. apud Clar. *in §. emphyteuſis. quæſ.* 4. Rot. *deciſ.* 558. *numer.* 2. *p.* 3. *rec.* & probat tex. *in d. L.* 1. *C. de Jur. emphyt.* & ibi Gloſ. *verb. ſcriptura:* ideoque probari debet per ſcripturam, niſi aliud ſervet conſuetudo. Gloſ. *in d. L.* 1. *loc. cit. vert. additio*. Clar. *loc. cit.* Maſcard. *de probat. concl.* 603. *num.* 1. 2. & 3. Mantic. *de tacit. lib.* 1. *tit.* 10. *num.* 8. Ciarlin. *contr. for. cap.* 2. *num.* 26. Dian. *p.* 8. *tr.* 7. *reſol.* 25. Rot. *deciſ.* 8. *nu.* 2. *d. p.* 3. *rec.* ubi DD. nec poteſt probari per teſtes, niſi ſimul probetur amiſſio ſcripturæ. Maſcard. *loc. cit.* Ciarlin. *uti ſupra*. quod autem ſcriptura non ſit de ſubſtantia emphyteuſis, dicit Vuius *in ſua ſylva com. opinion. opin.* 4. *num.* 5. Si tamen per ſcripturam apparerent ſolutiones factæ ex cauſa emphyteuſis ſufficeret, nec eſſet opus oſtendere ſcripturas antecedentes. tex. *in L. quicumque. C. de apoch. lib.* 10. Rot. *d. deciſ.* 8. & quod quando aliunde probatur rem eſſe emphyteuticam, præſumatur ſcriptura tanquam antecedens, neceſſarium dixit Rot. *d. deciſ.* 558. *num.* 2. & *deciſ.* 420. *num.* 5. *p.* 3. *rec.* & ibi Cravet. *de antiquit. temp. p.* 3. *n.* 40. ubi quod ſcriptura ſubſequens probet ſcripturam antecedentem.

Secundo requiritur canonis annua ſolutio ab emphy- 3
teuta facienda. Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 4. *num.* 6. ubi quod alias non valeret ſive in magna, ſive in modica quantitate, qui canon poteſt etiam eſſe fructibus adæquatus detractis expenſis, & habita ratione laudemii: canon enim ſolvitur in recognitionem dominii, non autem pro fructibus. Clar. *in §. emphyteuſis. q.* 8. *verſ. cum enim*. Gail. *pract. obſerv. lib.* 2. *obſ.* 23. *num.* 25. Bajard. ad Clar. *in d. §. emphyteuſis. quæſ.* 3. *num.* 12. Rot. *deciſ.* 699. *numer.* 1. *p.* 3. *rec.* dominium autem recognoſci poteſt quacumque vel minima alia præſtatione. Bajar. *l. c.* ubi citat Bal. *in rubr. C. de Jur. emphyt.* Valaſc. *in tr. de Jur. emphyt. q.* 1. *n.* 11. & *q.* 11. *n.* 19. *verſ. tu adverte*, & alios.

Tertio, juxta aliquos, requiritur, quod a principio 4
præſtetur certa quantitas, de quo vide Clar. *loc. cit. q.* 3. ubi diſtinguit, & admittit diſtinctionem inter emphyteuſim titulo oneroſo, & titulo gratuito pro ſolo annuo canone conceſſam.

Porro licet emphyteuſis & feudum ſint ejuſdem na- 5
turæ. Noal. *de tranſmiſſ. caſ.* 49. *numer.* 3. ubi Specul. *in tit. de feud. §. quoniam. numer.* 63. *in fin. verſ. non intereſt*. Hoſtienſ. *in ſum. eod. tit. in princ. & alii*. Mantic. *de tacit. d. l.* 22. *tit.* 4. *num.* 1. ita ut de uno ad aliud procedat argumentum. Noal. *loc. cit.* niſi aliud repetiatur expreſſum. Mantic. *loc. cit. n.* 19. tamen in multis emphyteuſis a feudo differt, & ſeptem differentias ponit Mantic. *loc. cit. a n.* 8. *ſeqq.* quarum prima eſt, quod emphyteuſis detur pro annuo canone, feudum vero ex benevolentia pro ſervitio perſonali, ad quem proinde te remittimus.

A contractu locationis ad tempus conceſſæ, ſeu et- 6
iam in perpetuum quomodo diſtinguatur, vide tex. *in §. adeo. inſt. de locat. & L.* 1. *C. de Jur. emphyt.* late Mareſc. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 76. *per tot.* Mantic. *d. lib.* 22. *tit.* 2. *per tot.* ubi viginti ponit differentias, quem vide, & Ciarlin. *contr. for. cap.* 6. *num.* 33. & *c.* 8. *a n.* 48. *ſeqq.* inter quas ſunt iſtæ differentiæ, quod emphyteuſis ſolum in rebus immobilibus, locatio vero etiam in mobilibus conſtitui poſſit: item, quia per emphyteuſim transfertur utile dominium, in locatione non item, ſed tantum uſus, ſeu commoditas fructuum, ſaltem quando non eſt perpetua. Item quia emphyteuſis tunc proprie dicitur, quando canon eſt modicus, locatio vero, quando penſio correſpondet fructibus &c. vide *DD. cit.*

A contractu libellario diſtinguitur, quia contractus 7
libellarius tunc dicitur, quando vaſallus, vel emphyteuta pro annua penſione alteri concedit prædium, quod ipſe in feudum, vel emphyteuſim habebat. vide Mantic. *l. c. tit.* 3. Alias differentias inter emphyteuſim, & alios contractus, vide apud cit. Mantic. *tit.* 2. 3. & 4. Clar. *in §. emphyteuſis. quæſ.* 1.

Alia eſt Eccleſiaſtica, quando nempe conſtituitur in 8
re, cujus dominium directum, ſeu proprietas ſpectat ad Eccleſiam, vel Collegium Canonicorum, vel monaſterium, aut alium locum pium; ſeu Religioſum, etiamſi Laico in emphyteuſim concedatur. Alia vero dicitur civilis, ſive profana, aut ſæcularis, cum nempe dominium directum eſt penes Laicum, puta Principem, Civitatem, municipium, vel privatum. Bajard. ad Clar. *loc. cit. q.* 1. *num.* 3. Item alia dicitur ex pacto & providentia, & alia hæreditaria, alia vero mixta: prima eſt, quam quis acquiſivit pro ſe & filiis, ſeu deſcendentibus, nulla facta mentione hæredum. Clar. *loc. cit. q.* 16: *ſub num.* 1. Rot. *deciſ.* 39. *ſub num.* 1. *p.* 4. *rec. tom.* 1. Bichius *deciſ.* 58. *nu.* 15. Rot. *deciſ.* 483. *num.* 1. *p.* 4. *rec. tom.* 2. vel cum eſt conceſſa alicui ad ejus vitam, aut certam generationem. Secunda eſt, quam quis acquiſivit pro ſe & hæredibus, vel pro ſe, & quibus dederit &c. mixta vero eſt, quam quis ac-

quiſivit pro ſe, filiis & hæredibus, de quibus vide *DD. cit.* & Valaſc. *de Jur. emphyt.* q. 42. & 43. Oſaſc. *deciſ. Pedem.* 161. *n.* 5. & 9. & ut *in* §. *ſeq.*

§. II.

Quæ res in emphyteuſim dari poſſint; quamdiu emphyteuſis duret, & in quos tranſeat?

9 Quod res Eccleſiæ in emphyteuſim, cum hæc ſit ſpecies alienationis, a Prælato &c. dari non poſſint, niſi ſint ſolitæ alienari, diximus in verb. *alienatio. n.* 13. & de hoc tradit Riccius *in prax. alienat. in p.* 1. *reſ.* 121. Clar. *in* §. *emphyteuſis quæſ.* 6. & ibi late Bajard. & Mantic. *de tacit. d. lib.* 22. *tit.* 7. *per tot.* & DD. *ſupra in d. verb. alienatio cit.* ubi de utilitate, & ſolemnitatibus requiſitis. Et quod ex lapſu triginta annorum præſumatur emphyteuſis non ſolum utilis, ſed etiam cum ſolemnitatibus facta, dicit Rot apud Ludoviſ. *dec.* 343. *n.* 1. & ibi Beltramin. *n.* 4. & *per tot.*

10 Si eſt privati, in dubio præſumitur eſſe perpetua, quia talis eſt ejus natura, ut in perpetuum porrigatur. Riccius *in prax. empht. in p.* 3. *reſ.* 151. *ſub nu.* 1. ubi DD. ſi vero eſt Eccleſiaſtica, in dubio præſumitur eſſe conceſſa, & durare uſque ad tertiam generationem, quia talis eſt ejus natura, ut tantum quoad tertiam generationem, concedatur. ad tex. *in* §. *emphyteuſin. auth. de non alien.* Riccius *loc. cit.* Tranchedin. *conſult.* 53. *numer.* 1. 2. & 3. Mantic. *de tacit. d. lib.* 22. *tit.* 25. *numer.* 2. Antonel. *de tempor. legal. lib.* 1. *cap.* 57. *num.* 1. Rot. *deciſ.* 170. *num.* 1. *p.* 2. *rec.* apud quos alii; & quidem connumerata perſona ipſius recipientis, & conſequenter ſolis filiis, & nepotibus, & non ultra, ut *in d.* §. *emphyteuſin.* & dicit Accurſ. *in* §. *alienationis. in* 2. *gl. in d. auth. de non alien.* relatus a Mantic. *loc. c. tit.* 15. *num.* 9. Gabriel. *tit. de emphyt. concl.* 4. *n.* 6. & ut infra. *num.* 68. niſi adſit conſuetudo concedentis in contrarium. Riccius *loc. c.* Mantic. *ut ſupra. nu.* 28. Antonel. *loc. cit.* quæ procedunt, etiamſi non conſtet de dictæ emphyteuſis origine, ſed ſit acquiſita per legitimi temporis uſucapionem. Covar. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 17. *num.* 6. Antonel. *l. c. n.* 2.

11 Sic emphyteuſis Eccleſiaſtica olim de jure communi concedi non poterat, niſi tribus perſonis. *cit.* §. *emphyteuſim. auth. de non alien.* hodie tamen noviſſimo jure concedi poteſt etiam in perpetuum, hoc eſt pro omnibus deſcendentibus. *auth. perpetua.* C. *de ſacroſ. Eccleſ.* Specul. *de emphyt.* §. *nunc aliqua. verſ. ſeptimo. num.* 8. & *in verſ.* 115. *num.* 141. DD. apud Mantic. *d. lib.* 22. *tit.* 25. *nu.* 13. Rot. apud Ludoviſ. *deciſ.* 522. *numer.* 11. quæ etiam paucis mutatis reperitur *in p.* 4. *rec. tom.* 1. *num.* 7. *deciſ.* 94. modo adſit juſta cauſa, beneplacitum Apoſtolicum, & reliqua, ut in verbo *alienatio* diximus. & Mantic. *loc. cit. tit.* 7. Tranchedin. *loc. cit.* An vero emphyteuſis ſine Beneplacito Apoſtolico in perpetuum conceſſa, ſit in totum nulla, an vero ſaltem valeat uſque ad tertiam perſonam &c. vide quæ diximus in verb. *alienatio. n.* 34. & Ciarlin. *contr. for. c.* 8. *a n.* 26.

12 Hinc emphyteuſis Eccleſiaſtica de ſui natura, & de Jure Canonico non eſt tranſitoria ad extraneos. Ludoviſ. *deciſ.* 529. *n.* 1. Peregrin. *de fideicom. art.* 32. *num.* 52. Cyriac. *contr.* 113. *num.* 2. Vivius *com. opin.* 248. *numer.* 1. ubi DD. etiamſi ſit uſucapione acquiſita, ut per Covarruv. *d. cap.* 17. *num.* 6. niſi adſit conſuetudo in contrarium. Rot. *deciſ.* 642. *n.* 8. *p.* 1. *rec.* & ſemel tranſiens ad extraneos ſemper tranſit. Noal. *de tranſmiſſ. caſ.* 64. *num.* 5. *verſ. octavo.* Ciarlin. *d. cap.* 8. *num.* 60. extante eadem neceſſitate, *ut ſupra.* vide etiam Mantic. *d. l.* 22. *tit.* 19. *n.* 32. *ſeqq.*

13 Et ſi in ea vocantur hæredes, intelligitur de hæredibus ſanguinis acquirentis. Clar. *in d.* §. *emphyteuſis. quæſ.* 28. *nu.* 6. & 7. Peregrin. *loc. cit.* Fuſar. *de ſubſtit. quæſ.* 339. *n.* 33. Riccius *in prax. p.* 3. *reſ.* 170. late Marteſcot. *l.* 3. *var. reſ. cap.* 1. *per tot.* Tranchedin. *conſult.* 53. Bichius *deciſ.* 483. Sperl. *deciſ.* 120. *a num.* 18. Rot. *deciſ.* 288 *numer.* 4. *p.* 1. *rec.* & apud illos alii, apud quos etiam videre poteris plures ampliationes, & limitationes.

14 Imo Eccleſiaſtica recepta pro ſe, & ſuis filiis, ac hæredibus ex eis legitime deſcendentibus, dicitur partim ex pacto & providentia, & partim hæreditaria, in qua ſuccedere prætendentes debent habere utramque qualitatem, quod nempe ſint deſcendentes legitimi, & hæredes hæreditatis, non autem ſanguinis tantum. Rot. *deciſ.* 750. *n.* 1. *p.* 3. *rec.* ubi Covarruv. *l.* 2. *var. reſ. c.* 18. *nu.* 3. Velaſc. *de jur. emphyt. quæſ.* 44. *n.* 11. vide etiam Clar. *in d.* §. *emphyteuſis. quæſ.* 37. ubi hanc concluſionem limitat, ſi ſit recepta pro ſe, ac filiis, non facta mentione hæredum. Et an tunc tranſeat ad inſtitutum in re certa, ſi adſit hæres inſtitutus univerſalis capax, vide negativam apud Fachin. *lib.* 4. *contr. jur. cap.* 20. Covarruv. *loc. cit. num.* 5. Clar. *in* §. *emphyteuſis. quæſ.* 38. Noal. *de tranſmiſſ. caſ.* 64. *num.* 3. & 6. Gratian. *diſc. for. cap.* 372. *n.* 12. & 13. quidquid ſit in emphyteuſi conceſſa a privato, vel quando non fuit facta mentio hæredis, & in aliis caſibus de quibus *DD. cit.* Rot. *deciſ.* 261. *num.* 2. *p.* 1. *rec.* ubi de legatario, quod dicatur quodammodo hæres. Vivius *com. opin.* 248. *verſ. ult.* Debet itaque ſuccedere volens in emphyteuſi Eccleſiaſtica recepta pro ſe, & ſuis hæredibus, habere utramque qualitatem, quod ſit legitimus deſcendens, & etiam hæres, remanente in reliquis natura emphyteuſis Eccleſiaſticæ, & providentiæ, ne in quemlibet hæredem extraneum, ſed ad ipſos tantum deſcendentes legitimos tranſire poſſit. Rot. *d. deciſ.* 750. *n.* 1. Paul. Rubeus *in annot.* 26. *ad dec. Rot. Rom. d. p.* 3. *num.* 31.

Porro concluſio, quod emphyteuſis Eccleſiaſtica ad hæredes extraneos non tranſeat, pluries limitatur a DD. & decem limitationes ponit Noal. *de tranſmiſſ. d. caſ.* 64 *n.* 5. & quidem ſi facta fuit cum juris ſolemnitatibus. Clar. *in* §. *emphyteuſis q.* 28. *ſub num.* 6. §. & *in ſpecie. poſt med.* modo tamen facta ſit verbis, quæ translationem in extraneos importare poſſint: nam ut dicit idem Noal. *ibid. num.* 6. ſolemnitates non extendunt diſpoſitionem, nec operantur aliquid novi, ſed roborant factum tantum prout eſt. *cap. ex parte Abbatiſſæ in fin. cap. quia intentionis, de privileg. cap. illo, ne ſed. vacant.* Gluſ. *in L. ex verbis. in verb. cuſ. C. de donat. inter vir. & uxor.* & ſic ſolæ ſolemnitates non faciunt illam tranſitoriam in extraneos. Mantic. *de tacit. d. l.* 22. *tit.* 19. *n.* 19. 15

Verba autem translationem in extraneos hæredes importantia eſſent primo, ſi emphyteuſis conceſſa ſit *pro omnibus, & quibuſcumque hæredibus,* ſervatis tamen ſemper debitis ſolemnitatibus. Noal. *loc. cit. nu.* 5. *in princ.* Clar. *in* §. *emphyteuſis. quæſ.* 28. *verſ. ſed quæro. n.* 9. Covarruv. *l.* 2. *var. cap.* 17. *ſub n.* 5. §. *quarta concluſio, ad med. verſ. quin etſi emphyteuſis.* Rot. *deciſ.* 280. *n.* 2. *p.* 1. *rec.* Rubeus *in annot. ad deciſ* 26. *Rot. Rom. p.* 3. *rec. nu.* 19. Mantic. *de tacit. d. l.* 22. *tit.* 19. *n.* 21. non tamen ad hunc effectum ſufficeret dicere *pro hæredibus, & ſucceſſoribus,* niſi adeſſet particula *omnibus, & quibuſcumque.* Noal. *l. c. nu.* 6. Mantic. *nu.* 20. Bichius *deciſ.* 483. *n.* 1. 16

Secundo cenſetetur tranſitoria in extraneos, ſi cum debitis ſolemnitatibus eſſet conceſſa cum clauſula *ad habendum, & quibus dederit,* ut diximus in prax. *clauſul. communium. n.* 20. Rot. coram Merlin. *inter ejuſd. ſelect. deciſ.* 583. *num.* 8. Ciarlin. *contr. for. c.* 6. *num.* 2. Bichius *deciſ.* 483. *num.* 2. Noal. *l. cit. verſ. ſecundo, & verſ. tertio.* late Paul. Rubeus *loc. cit. num.* 11. *ad* 19. *loc. cit. nu.* 24. & 25. niſi etiam adſit prohibitio alienationis. Bich. *deciſ.* 483. *n.* 19. 17

Tertio cenſetetur tranſitoria in extraneos, ſi cum debitis ſolemnitatibus fuiſſet conceſſa pro ſe, & hæredibus *in perpetuum:* quia illud verbum, *perpetuum,* facit emphyteuſim tranſitoriam in extraneos. Paul. Rubeus *l. c. nu.* 15. ubi plures deciſiones Rotales. & DD. Rot. *deciſ.* 294. *num.* 4. *p.* 2. *rec.* Noal. *loc. cit. ſub n.* 6. quamvis apud eundem multi contrarium teneant, cum quibus Ciarlin. *cap.* 8. *num.* 47. Rot. *deciſ.* 319. *num.* 3. *p.* 13. & *deciſ.* 381. *num.* 4. *p.* 5. *rec.* ubi quod Rotæ contrariæ intelligendæ multæ ſint, ubi adeſt talis obſervantia. Mantic. *de tacit. de tit.* 19. *n.* 21. & pro ex §. *emphyteuſim. auth. de non alien.* & §. *licentiam auth. de alien. & emphyt.* hoc unum notandum eſt cum Claro *loc. cit. quæſt.* 28. *num.* 4. *verſ. primus caſus.* quod ſi in emphyteuſi in perpetuum conceſſa non ſit facta mentio hæredum, ſed ſolum dictum ſit *pro ſe, & filiis,* quod ſolum intelligatur de filiis & deſcendentibus, non vero de extraneis, vide etiam in prax. *clauſularum commun. n.* 23. 18

Quar-

19 Quarto cenſeretur tranſitoria in extraneos, & abſolute hæreditaria, ex licentia data alienandi in quocumque. Rot. *deciſ.* 750. *p.* 3. *rec. num.* 3. & apud Bichium *deciſ.* 483. *num.* 3.

20 Item emphyteuſis cum debitis ſolemnitatibus conceſſa tranſiret in hæredes extraneos, quando conceſſa eſt ad certum tempus, veluti uſque ad viginti, vel trigiota annos, & hoc uſque ad illum annorum numerum. Clar. *in d. §. emphyteuſis. quæſ.* 28. *num.* 3. Noal. *d. caſ.* 64. *num.* 5. *verſ. quinto tranſit.* quod tamen intelligit Mantic. *d. tit.* 19. *num.* 29. ſi ſit conceſſa pro ſe, & hæredibus uſque ad 40. annos v. g. ſecus ſi ſit conceſſa pro ſe, filiis, aut nepotibus: nam ſi tunc ille qui emphyteuſim ſuſcepit, moriatur ſine liberis, hæres extraneus non ſuccederet, ſed emphyteuſis ad Eccleſiam rediret etiam non exſpectatis illis 40. annis.

21 Item tranſiret in extraneos, ſi ſemel cum debitis ſolemnitatibus fuerit taliter conceſſa, ut poſſit ad extraneos tranſire, *ut ſupra num.* 12. nam facta ſemel alienabilis, & tranſitoria ad extraneos, ſi ad Eccleſiam revertatur, poterit de novo etiam ſine ſolemnitatibus ſecundum prioris tenorem alteri concedi, juxta dicta tamen in verb. *alienatio. num.* 13. & Ricc. *in prax. p.* 1. *reſ.* 121. *per tot.* ubi remiſſive quid ſit ſolitum, & conſuetum. & Ciarlin. *d. cap.* 8. *num.* 58. *ſeqq.* An vero, ſi in ſecunda conceſſione non ſit facta mentio de hac qualitate, cenſeatur nihilo minus conceſſa juxta tenorem primæ, vide Noal. *loc. cit. verſ. ampliatur.* affirmantem & infra. *num.* 104.

22 Item eſſet tranſitoria ad hæredes extraneos, ſi res, quæ ob illorum deteriorationem locari non poſſunt, in emphyteuſim tradantur: nam tunc cenſeretur actum, ut illæ res melioratæ ad hæredes etiam extraneos tranſire poſſint. Noal. *loc. cit. num.* 5. *verſ. ſexto.* Mantic. *d. tit.* 19. *num.* 30. tex. *in cap.* 2. *§. ſi quas ruinas.* 10. *quæſ.* 2. *cap. ad aures. de reb. Eccleſ. non alien. §. ſi vero. auth. de alienat. & emphyt.*

23 Item, ſi non conſtabat bona in emphyteuſim conceſſa fuiſſe Eccleſiæ, & mediante hac conceſſione, recipiens illa ab Eccleſia recognoſceret, tunc, etiamſi conceſſio eſſet ſimpliciter facta *pro ſe, & hæredibus*, tranſiret ad hæredes etiam extraneos, quia tunc Eccleſia debet eſſe contenta, quod ſenſerit commodum recognitionis, cum alias non potuerit probare dominium. ita Clar. *num.* 8. Mantic. *num.* 31. Noal. *verſ. ſeptimo. in ll. cit.*

24 Item denique, quando contractus non eſt proprie emphyteuticus, ſed potius locatio, cum nempe cenſus correſpondet fructibus, etiamſi ſit perpetua, tranſiret ad hæredes etiam extraneos *DD. cit.* quod tamen non admittit Ciarlin. *contr. for. d. cap.* 8. *num.* 42. *ad* 49. *ſeqq.* quia alienatio bonorum Eccleſiæ in perpetuum, ſive fiat per contractum emphyteuticum, ſive per contractum locationis, ſemper eſt prohibita ſine debitis ſolemnitatibus, & expreſſa licentia ſeu beneplacito Apoſtolico, cum etiam locatio perpetua veniat nomine alienationis, & ſic prohibita a Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *de reform. cap.* 11. *§. locationes vero.* & ſic in hoc non videtur differentia inter emphyteuſim, & locationem perpetuam, ſeu ad longum tempus, quæ etiam non tranſit ad extraneos. Valaſc. *de Jur. emphyt. lib.* 1. *q.* 29. *num.* 8. apud cit. Ciarlin. ubi plura videre poteris & plures caſus, in quibus Eccleſiaſtica emphyteuſis non præſumitur hæreditaria, & in extraneos tranſitoria, vide apud Bichium *deciſ.* 483. *per tot.*

25 Porro Eccleſiaſtica emphyteuſis, licet ſit in multis caſibus tranſitoria ad extraneos, non tranſit tamen ad ſpurios, quia Eccleſia propter ſuam dignitatem, non videtur cogitaſſe de ſpuriis, aut filiis naturalibus tantum, ſive natis ex illegitimo thoro. Clar. *in d. §. emphyteuſis. quæſ.* 30. *num.* 1. Mantic. *de tacit. d. lib.* 22. *tit.* 10. *num.* 3. Tuſch. *litt. E. concl.* 168. Gratian. *diſc. for. cap.* 218. *num.* 35. Ciarlin. *contr. for. cap.* 6. *num.* 51. Spetel. *deciſ.* 72. *num.* 8, Limita primo, quando ab initio ſimilibus perſonis fuit conceſſa. Gratian. & Mantic. *ll. cit.* Limita ſecundo, quod quamvis emphyteuſis Eccleſiaſtica non ſit tranſitoria in ſpurios, poteſt tamen ab initio ab illis acquiri, juxta probabiliorem apud Gratian. & Mantic. *ll. cit.* Spetel. *d. deciſ.* 73. *num.* 9. *ſeqq.* ſi conſtet de illorum vitæ bonitate, ſcientia &c. vide *DD. cit.* Limita tertio in legitimatis vel per ſubſequens matrimonium. Mantic. *loc. cit. d. tit.* 11. *num.* 18. Peregrin. *de fideicom. art.* 24. *num.* 10. *& ſeqq.* quem vide ubi latiſſime an procedat etiam quando adeſt clauſula *ex legitimo thoro natis* poſita a concedente emphyteuſim. Michalot. *de fratribus p.* 3. *cap.* 24. *num.* 14. Gratian. *loc. cit. num.* 37. vel a Pontifice, aut ab habente ab illo ſpecialem facultatem, nec ſufficerent verba univerſalia, ſed ſpecialis facultas requiritur. Mantic. *d. tit.* 11. *num.* 10. Gratian. *loc. cit. num.* 44. imo requiritur quod quis fuerit ſpecialiter legitimatus, ut in dicta emphyteuſi poſſit ſuccedere, juxta *DD. cit.* Sublimita in legitimatis per reſcriptum Principis, cum non poſſit diſponere circa bona Eccleſiaſtica. Spetel. *loc. cit. num.* 43. *ſeqq.* Peregrin. *num.* 10. Mantic. *num.* 4. *&* 9. plura vide apud *DD. cit.* Et concluſionem principalem amplia, quod non ſolum illegitimi aut legitimati per reſcriptum ſint incapaces emphyteuſis Eccleſiaſticæ, ſed etiam eorum filii, licet legitime procreati. per Mantic. *uti ſupra. num.* 5. *& tit.* 10. *num.* 6. & prædicta locum habent non ſolum in emphyteuſi, ſed etiam in locatione. Mantic. *d. tit.* 10. *num.* 5. Gratian. *loc. cit. num.* 47.

26 Emphyteuſis Eccleſiaſtica tamen de ſui natura eſt tranſitoria etiam in fœminas, quia Eccleſia non curat de ſervitio perſonali, ſed burſali. Magon. *deciſ. Lucen.* 7. *num.* 1. Clar. *in d. §. emphyteuſis. q.* 32. *num.* 1. Tranchedin. *conſult.* 22. *num.* 1. *&* 2. Cyriac. *contr. for.* 223. *a nu.* 9. Bicchius *deciſ.* 326. *num.* 2. ubi Seraphin. *deciſ.* 604. *nu.* 4. Fulgin. *de jur. emphyt. tit. de ſucceſſion. in bon. emphyt. q.* 9. *num.* 13. *&* 20. quando tamen verba in conceſſione poſita ſunt apta comprehendere etiam fœminas, ut ſi dictum ſit *pro ſe & hæredibus.* Clar. *loc. cit. num.* 1. *§. hæc tamen.* Gabr. *ut infra. num.* 104. Mantic. *loc. cit. tit.* 14. *num.* 22. Vivius *com. opin.* 249. *num.* 1. nam tunc ſuccederent etiam fœminæ, dummodo ſint hæredes. Corbulus *de cauſ. ex quib. emphyt. jur. ſuo priv. tit. de cauſ. privat. ob lineam finitam. num.* 34. Item ſi fuiſſet conceſſa *pro ſe, filiis, & deſcendentibus*, quia tunc nomine deſcendentium venirent etiam fœminæ. Corbul. *loc. cit num.* 53. Item ſi fuit conceſſa *pro ſe, filiis, & nepotibus uſque in ejus tertiam generationem*, quia tunc filiæ, & neptes comprehenduntur. Corbul. *n.* 39. Item ſi fuit conceſſa *pro ſe, & liberis*, quia nomine liberorum veniunt etiam fœminæ. Corbul. *loc. cit. num.* 43. Gabr. *com. concl. lib.* 6. *tit. de Verb. ſignif. concl.* 6. *num.* 102. Mantic. *d. lib.* 22. *tit.* 14. *num.* 20.

27 An vero emphyteuſis Eccleſiaſtica conceſſa *pro ſe, & filiis juris*, ſeu *pro ſe, filiis, ac nepotibus*, veniant etiam fœminæ? major videtur difficultas; & affirmativam tenet Covarruv. (quamvis contrariam magis communem aſſerat) *in lib.* 2. *var. reſ. cap.* 18. *ſub num.* 1. *ad med. verſ. ſed & in hoc caſu*, ubi citat Salycet. *in L.* 2. *q.* 12. *&* 17. *nu.* 26. *verſ. confirmata. C. de Jur. emphyt.* quem citat etiam Rot. *in deciſ.* 239. *num.* 8. *p.* 15. *rec.* & alios. Mantic. ubi DD. *d. lib.* 22. *tit.* 14. *num.* 10 *&* 16. ſed negativam defendunt Corbul. *l. ſup. cit. a num.* 3. Clar. *loc. cit. quæſ.* 32. *§. ſed quid. num.* 2. Gabriel. *ut ſupra. num.* 95. Mareſcot. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 2. *a num.* 1. Rot. *deciſ.* 198. *num.* 18. *& deciſ.* 381. *num.* 1. *p.* 15. *rec. & deciſ.* 737. *nu.* 3. ubi, quod hæc ſit vera concluſio. *in p.* 4. *rec. to.* 3. apud quos plurimi alii.

28 Concluſionem tamen limita primo, ſi in conceſſione dictum ſit *pro ſe, & omnibus filiis, ac nepotibus*: nam ſub illa particula univerſali *omnibus*, comprehenderentur etiam fœminæ. Corbul. *loc. cit. n.* 51.

29 Limita ſecundo, quando emphyteuſis eſt recepta ab eo, qui non habet niſi unicam filiam, & eſt in tali ætate conſtitutus, in qua veriſimiliter non poterat amplius alios filios ſuſcipere: nam tunc ſub illis verbis *pro ſe & filiis*, comprehenderentur etiam fœminæ, Gabriel. *de Verb. ſignif. d. concl.* 6. *num.* 97. Mareſc. *d. cap.* 2. *num.* 8.

30 Limit. tertio, quando emphyteuſis fuit ſtipulata a fœmina *pro ſe, & filiis*, quia tunc comprehenderentur etiam fœminæ, ex quo non ſit veriſimile, nec credendum, quod ipſa propria ſexum neglexerit. Mareſc. *d. cap.* 2. *num.* 16. Gabr. *loc. cit. num.* 98. Rot. ubi DD. *d. deciſ.* 737. *num.* 1. *&* 2. Mantic. *d. tit.* 14. *num.* 25. Et emphyteuſis ſemper tranſit ad fœminas, quando fœminæ ſemel ſunt vocatæ. Mareſc. *loc. cit. n.* 15.

31 Limita quarto, quando emphyteuſis conceſſa pro ſe, & filiis, ac nepotibus conceſſa fuit propter bene merita, quia tunc lata ſit interpretatio. Mareſc. *loc. cit. nu.* 7. ubi citat Dec. *conſ.* 223. *num.* 3.

Limi-

32 Limita quinto, ubi adeſt conſuetudo, & communis loquendi uſus, quod filiorum, & nepotum nomine, etiam filiæ, ac neptes intelligerentur, ſeu quod fœminæ cum maſculis admitterentur. Mareſc. *num.* 9. Gabr. *num.* 96. Mantic. *num.* 24. *in ll. cit.* nam a communi uſu loquendi contractus accipiunt interpretationem ad tradita per Tiraquel. *de retr. lignag.* §. 2. *gl.* 1. *num.* 5. *&* 6. Qui tamen loquendi communis uſus, cum ſit quid facti, deberet a fœminis, admitti volentibus ad emphyteuſim, probari. Corbul. *d. tit. de cauſ. privat. ob lineam finit. num.* 41. §. *ſeptimo declaratur. ad fin.* ubi Maſcard. *de probat. concl.* 329. *num.* 2. *vol.* 1. ubi quomodo probetur. & apud Barr. *in L. Labeo. num.* 6. *ſeq. ff. de ſupel. legat.* & alios apud cit. Corbul. plures ampliationes, & limitationes vide apud *DD. cit.*

33 Porro in caſibus, in quibus admittuntur fœminæ, illæ cum maſculis in eodem gradu exiſtentibus concurrunt. Mantic. *d. tacit. d. lib.* 22. *tit.* 18. *num.* 20. Fulgin. *de ſucceſſ. emphyt. q.* 7. *num.* 1. apud Rot. *deciſ.* 239. *num.* 9. *p.* 15. *rec.* Et ſi fœmina ſit proximior, excludit maſculum remotiorem, ita ut nepos juvari non poſſit patris, vel matris repræſentatione, quæ in ſimilibus contractibus emphyteuticis ex pacto, & providentia, ſeu factis pro ſe, filiis, ac nepotibus excluditur. ita Rot. *cit. num.* 10. *&* 11. *& deciſ.* 230. *num.* 3. *p.* 11. *rec.* Mantic. *loc. cit. num.* 9. *ſeqq.* & in terminis ſororis excludentes nepotem maſculum ex altera ſorore, eſt Rot. coram Ottobon. *deciſ.* 148. *num.* 5. *inter ejus ſelect. & deciſ.* 71. *num.* 6. *p.* 10. *rec.* quidquid ſit in emphyteuſi hæreditaria, ubi admittitur jus repræſentationis *in cit. deciſ.* 71. *n num.* 5. Concluſionem principalem tamen limitat Mantic. *loc. cit. num.* 22. ſi adſit ſtatutum excluſivum fœminarum, nam tunc fœminæ ſolum ſuccederent in defectum maſculorum, quem vide, ubi ex Alex. & Anchar. tollit objectum, quod bona Eccleſiæ non ſubſint ſtatutis Laicorum. vide etiam Clar. *loc. cit. q.* 32. *num.* 3. *verſ. ſed pone.* Peregrin. *de fideicom. art.* 17. *num.* 24. plura vide apud cit. Mantic.

34 Conceſſa Clerico in ſacris conſtituto, pro ſe, filiis, & nepotibus, ſi Clericus ingreditur Monaſterium, acquiritur Monaſterio, ſive fuerit conceſſa ab Eccleſia, ſive a privato. Riccius *in prax. p.* 3. *reſ.* 171. *num.* 2. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 5. *cap.* 16. *num.* 21. quia cum non poſſit filios ex matrimonio ſuſcipere, ſtipulando pro filiis, cenſetur ſtipulatus pro Monaſterio, quod ſuccedit, & habetur pro filio.

35 Quær. an emphyteuſis Eccleſiaſtica tranſeat in aliam Eccleſiam, aut Monaſterium, ſi emphyteuta illud ingrediatur? negant aliqui, quia fieret deterior conditio Eccleſiæ: nulla enim ſubeſſet ſpes caducitatis ob lineam finitam, niſi fuiſſet conceſſa pro quibuſcumque, de qua quæſtione late Riccius *in prax. p.* 1. *reſ.* 633. *& p.* 3. *reſ.* 152. Clar. *in d.* §. *emphyteuſis quæſ.* 23. Ludoviſ. *deciſ.* 529. *num.* 1. Antonel. *de tempor. legal. lib.* 2. *cap.* 25. *per tot.* alii volunt poſſe tranſire, ita tamen, ut prima Eccleſia poſt biennium emphyteuſim poſſit ad ſe revocare. Riccius *loc. cit.* Rot. apud Merlin. *deciſ* 649. *num.* 1. *inter ejus ſelect.* & ut infra *n.* 41. & ſic non tranſite in Monaſterium, ſi Eccleſia vult ad ſe revocare, quia emphyteuſis Eccleſiaſtica de ſui natura non eſt tranſitoria in extraneos. *DD. cit.* Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 5. *cap.* 16. *a num.* 15. niſi aſſet hæreditaria: ac proinde Eccleſia proprietaria, ſeu domina directi habebit electionem, velitne emphyteuſim ad ſe revocare, vel tranſitum in aliam Eccleſiam concedere, & quidem infra biennium, ut dicit Antonel. *loc. cit. num.* 11. computandum a die profeſſionis. & ibi Genuen. *in tract. de Eccleſ. q.* 95. quo caſu debebit eidem Eccleſiæ proprietariæ ſolvi æſtimatio. Riccius *d. reſ.* 171. *ſub num.* 1. *verſ. circa hanc concluſionem.* Concluſionem principalem limita in emphyteuſi privati, ſeu a privato conceſſa, quia cum ſit de natura ſua tranſitoria in extraneos, tranſibit etiam in Eccleſiam, ut contra Clar. *d. quæſ.* 33. defendit Riccius *d. reſ.* 171. *num.* 4. quem vide, quod tamen limitat Antonel. *loc. cit. num.* 18. ſi ex conventione non poſſet tranſire in extraneos, quod ſi tamen emphyteuſis ex conventione non poteſt alienari in manus mortuas, ſi eſt privati, poteſt nihilo minus tranſire in monaſterium, ſi emphyteuta illud ingrediatur, quia ſub tali prohibitione non comprehenditur alienatio legalis, quæ fit per ingreſſum, ſed tantum alienatio hominis. DD. apud Riccium, & Antonel. *ll. cit.*

§. III.

An, & quando poſſit emphyteuta res emphyteuticas alienare, donare, aut legare &c. ſine conſenſu Domini directi, aut in præjudicium vocatorum?

Emphyteuta alienare, aut vendere non poteſt bona emphyteutica Domino irrequiſito, alias incurrit caducitatem, ut infra dicemus. *L. fin. in C. de jur. emphyt. cap. potuit.* ubi Fagnan. & Barboſ. *de locat.* Clar. *in d.* §. *emphyteuſis. quæſ.* 13. Tiraquel. *de retr. lignag.* §. 1. *gloſ.* 2. *per tot.* Fulgin. *de Jur. emphyt. tit. de alien. quæſ.* 1. *num.* 1. Tranchedin. *conſult.* 67. *num.* 1. Corbul. *de cauſ. privat. ob alienat. num.* 1. & alii communiter, & ratio eſt, tum ut Dominus poſſit offerre idem pretium, & ita præferri, tum ut conſequi poſſit laudemium, tum ne contemnatur, & cogatur invitus habere alium emphyteutam forte difficilioris conventionis &c. de quibus Tranchedin. *loc. cit. num.* 2. Corbul. *num.* 2. Gonzal. *in d. cap. potuit. num.* 8. *de locato.* Quoad ipſos contrahentes tamen valide alienari poteſt etiam irrequiſito Domini conſenſu, & tunc demum annullabitur, ac in commiſſum cadet, ſi Dominus voluerit. Corbul. *loc. cit. ampl.* 31. *num* 5. 36

Quamvis vero emphyteuta non poſſit rem emphyteuticam alienare, poteſt tamen illam, etiam ſpecialiter, hypothecare, cum Dominus directi contentus prohibitione Legis, ſibi non providit de ſpeciali prohibitione. Clar. *in d.* §. *emphyteuſis. quæſ.* 18. & ibi Bajard. Sperel. *deciſ.* 74. *num.* 3. gloſſ. *in L. fin in Verb. aliis vendere. C. de Jur. emphyt.* quamvis regulariter id facere non poſſit Prælatus circa bona Eccleſiaſtica. Sperel. *h. c. num.* 1. & diximus in verb. *alienatio.* Modo non fuerit hypothecata pro tanta ſumma, & tradita creditori, ut non ſit ſpes luitionis; tunc enim eſſet potius alienatio, & induceretur caducitas. Corbulus *loc. cit. limit.* 33. *num.* 6. Merlin. *de pignor. & hypoth. lib.* 2. *tit.* 1. *quæſ.* 8. *num.* 41. *ſeqq.* Gratian. *diſc. for. cap.* 43. *num.* 10. Pacific. *de ſalvian. inſpect.* 3. *cap.* 2. *num.* 41. adud quos plura. & apud Sperel. ubi DD. pro & contra *loc. cit. a num.* 74. quos vide: & quod poſſit emphyteuta ſervitutem rebus emphyteuticis imponere duraturam, quamdiu durat emphyteuſis, dicit Pacif. *loc. cit. num.* 40. ubi Peregrin. *de fideicom. art.* 40. *num.* 113. Afflict. *deciſ.* 380. *num.* 2. *&* 3. & alii. Tiraquel. *de retr. lignag.* §. 1. *gloſ.* 7. *num.* 48. Antonel. *de tempor. legal. lib.* 1. *cap.* 67. *num.* 5. tex. *in L.* 3. *ff. de ſervit. L. lex vectigali. ff. de pignor.* Imo Pacific. *loc. cit. num.* 47. concluſionem principalem limitat etiam, ſi alienatio eſſet prohibita late ſumpto vocabulo, quia tunc dicitur prohibita etiam hypotheca. & ibi Gloſ. *in L. fin. in verb. vel hypothecam. C. de reb. alienis non alien.* Neguſ. *de pignor. in* 3. *membr.* 2. *p. nu.* 71. Rot. *diverſ. deciſ.* 426. *num.* 8. *p.* 1. Rot. *deciſ.* 120. *num.* 6. *p.* 4. *rec. tom.* 2. Merlin. *d. q.* 8. *num.* 36. Mantic. *ut infra num.* 30. imo etiamſi ejuſmodi bona veniant ſub generali obligatione ſuorum bonorum, quia in contractu ſtricti Juris, qualis eſt emphyteuſis, ſtricta fit interpretatio, hypotheca vero non eſt proprie alienatio. de quo Pacific. *d. cap.* 2. *num.* 2. *ſeqq.* id tamen fallit, quando univerſaliter eſſet prohibita omnis alienatio late etiam ſumpto vocabulo. Rot. & Merlin. *ll. cit.* plures ampliationes, & limitationes, quandonam veniat ſub generali obligatione, vide apud Pacific. *tot. cit. cap.* 2. Mantic. *de tacit. lib.* 11. *tit.* 4. *num.* 23. *ſeq.* Reſoluta vero per devolutionem emphyteuſis, reſolvitur etiam hypotheca. Merlin. *d. quæſ.* 8. *num.* 46. Gratian. *diſc. for. d. cap.* 43. *num.* 2. Corbul. *loc. cit. limit.* 34. *num.* 1. 37

Emphyteuſis Eccleſiaſtica etiam in caſibus, in quibus eſt licita alienatio, etiamſi irrequiſito Domino, non poteſt alienari in perſonas prohibitas de Jure. Bal. *in auth. quas ruinas. num.* 13. *verſ. tertio modo. C. de ſacroſ. Eccleſ.* Redoan. *de reb. Eccleſ. non alien. q.* 79. *cap.* 9. *num.* 2. Clar. *in* §. *emphyteuſis. quæſ.* 15. *verſ. arbitror tamen. n.* 2. Corbul. *d. tit. de cauſ. privat. ob alienat. ampliat.* 12. *n.* 1. Mareſc. *lib.* 3. *var. reſ. cap.* 3. *num.* 7. non obſtante quod Eccleſia domina directi ſit æque potens: Ludoviſ. *deciſ.* 529. *num.* 15. Sunt autem in Jure perſonæ prohibitæ, per quas fit deterior conditio Domini directi. Mareſc. 38

loc.

loc. cit. num. 8. uti loca pia, Eccleſiæ, io quibus non eſt ſpes caducitatis, item Univerſitates ſæculares. *DD. cit.* Rot. *deciſ.* 603. *num.* 2. *p.* 1. *rec.* Riccius *in prax. p.* 1. *reſ.* 633. *ſub num.* 1. Ciarlin. *contr. for. cap.* 8. *a num.* 85. Bene verum eſt, quod quando emphyteuſis fuit relicta Eccleſiæ, debeatur ejus æſtimatio. Mareſ. *loc. cit. num.* 20. niſi in inveſtitura adſit pactum expreſſum non alienandi io manus mortuas, nam tunc neque æſtimatio debetur. Antonel. *loc. cit. nu.* 8. *in fin.* Ludoviſ. *deciſ.* 529. *num.* 9. *ſeq* Mareſc. *loc. cit. num.* 23. ubi DD. Merlin. *deciſ.* 649. *num.* 2. *in fin.* Imo Dominus directi, licet ſit Eccleſia, poteſt cogere etiam Eccleſiam ad vendendam dictam rem emphyteuticam privato infra annum. *DD. cit.* Clar. *loc. cit. queſ.* 33. *in fin.* Rot. *deciſ.* 603. *num.* 1. *&* 2. *p.* 1. *rec.* & quod etiam Civitas poſſit cogi ad ponendas res emphyteuticas extra ejus manus, dicit Paul. Rubeus *in annot. ad deciſ.* 16. *Rot. Rom. p.* 3. *rec. num.* 52. Porro hoc jus cogendi ad ponendum rem emphyteuticam extra manus mortuas, ſed ad vendendam privato non præſcribitur contra Eccleſiam niſi 40. annis. *arg. tex. in auth. quas actiones. C. de ſacroſ. Eccleſ. & cap. de quarta, cum concordantibus, de præſcr.* Antonel. *loc. cit. n.* 6. *& de tempor. legal. lib.* 2. *cap.* 25. *n.* 7.

39 An vero alienatio, ſeu translatio emphyteuſis Eccleſiaſticæ in potentiorem .cenſeatur approbata per receptionem canonis, & laudemii factam per Rectorem Eccleſiæ? negat Antonel. *de regim. Eccleſ. d. lib.* 5. *cap.* 16. *ſub num.* 6. & ibi Burat. *deciſ.* 601. *num.* 8. *&* 9. quia Rector nec expreſſe, nec tacite Eccleſiæ præjudicare poteſt. Bichius *deciſ.* 483. *n.* 49. ipſa tamen Eccleſia, aut capitulum videretur approbaſſe. vide Bich. *loc. cit.*

40 Emphyteuſis tranſitoria ad extraneos cum pacto, quod non poſſit alienari ſine conſenſu domini, ſi Dominus requiſitus noluerit conſentire ſine rationabili cauſa, ſoluto ſibi laudemio, valet alienatio ſine illius conſenſu, quem ſupplere poteſt Judex. Rot. *deciſ.* 280. *n.* 4. *p.* 4. *& deciſ.* 351. *num.* 3. *p.* 3. *rec.* & ut de vaſallo dicit Menoch. *de arbitr. caſ.* 182. *num.* 11.

41 Prohibita ſpecialiter a Domino alienari, poteſt legari, & donari ipſo etiam irrequiſito, ut per gloſ. *in L. fin. verb. aliis vendere. C. de Jur. emphyt.* & ibi Jaſ. *nu.* 70. *ſeq.* Jo. Andr. *in cap. potuit. ſub num.* 7. *verſ. in gloſ. tertia.* & ibi Butr. *extra locati.* Clar. *in d. §. emphyteuſis. queſ.* 15. Corbul. *loc. ſupr. cit. limit.* 13. *a num.* 1. *& per tot.* ubi late, cum quibus, ac aliis Sperel. *deciſ.* 120. *num.* 94. apud quos alii plurimi, contrarium tamen cum multis, defendit Fachineus *lib.* 3. *contr. Jur. cap* 97. quia conſenſus non ſolum requiritur ut Dominus directi poſſit offerendo pretium præferri, ſed etiam ob alias cauſas, ut nempe ſciat, quis ſit novus emphyteuta &c. & hanc æquam vocat Clar. *loc. cit. in fin.* Quamvis tamen contraria ſit communior apud *cit. DD.* pluries tamen venit limitanda, & primo, ut donatarius, vel legatarius ante poſſeſſionem Domini directi conſenſum requirat, & obtineat, (quem præſtare debebit. *ut num. antec.*) alias eſſet locus devolutioni. Sperel. & Corbul. *ll. cit. num.* 5. Rot. *deciſ.* 351. *num.* 2. *p.* 3. *rec.* quæ reperitur etiam inter ſelectas Ludoviſ. *deciſ.* 520. Clar. *loc. cit. ſub num.* 2. *verſ. quarto.* & dictus conſenſus debet expectari per duos menſes, ut dicit Clar. *ibid. num.* 2. *ad fin.* quod tamen præſumatur poſſeſſio capta tempore licito, dicit Ludoviſ. *deciſ.* 520. *num.* 5. Secundo, ut donatarius ſolvat laudemium ſub eadem pœna caducitatis. Sperel. *loc. cit.* & Ludoviſ. *num.* 3. & ibi Beltramin. *num.* 13. ubi tamen hoc vocat valde controverſum. Tertio, ut donatio, aut legatum non fiat in potentiorem. *ut ſupra num.* 38. Quarto, ut donatio, aut legatum fiat de re tanquam emphyteutica; nam ſi fieret tanquam de allodiali, eſſet locus devolutioni. Corbul. *loc. cit. num.* 6. Clar. *ut ſupra. verſ. tertio.* Vivius *com. opinion.* 242. *verſ. ſi vero.* ubi dat rationem, quia tunc pararetur donatario cauſa contra Dominum præſcribendi, & ſic dominus diceretur male uti re emphyteutica. Et quod donatio, nulla facta mentione emphyteuſis, præſumatur facta tanquam de re allodiali, ac in præjudicium Domini, dicit Corbul. *in cit. cauſ. privat. ob alien. ampliat.* 42. *num.* 8. ubi DD. Quinto, ne aliqua interveniat fraus, vide *DD. cit.* apud quos plura, & infra, & ſexto tandem, ne adſit conſuetudo in contrarium, quæ foret ſervanda. Clar. *ibid. in fin.* Ex quibus proinde docet ibidem Clar. quod Dominus offerens pretium non eſſet præferendus donatario. An vero donatio reſolvatur, ſi donans moriatur, antequam donatarius inveſtituram accipiat, vide affirmativam apud Corbul *d. limit.* 13. *num.* 8.

42 An vero ſuper re emphyteutica poſſit creari cenſus, vide ſupra, in verb. *Cenſus. num.* 4. & an poſſit emphyteutica res ab emphyteuta permutari, alteri locari, ſervitus in eadem conſtitui, inter emphyteutas dividi &c. vide Clar. *l. c. queſ.* 14. *ſeqq.* Corbul. *l. ſup. cit. limit.* 6. *ſeqq.*

43 Alienandi emphyteuſim facultas per clauſulam *tibi, & quibus volueris.* cenſetur conceſſa ſolum primo acquirenti. Ludoviſ. *deciſ.* 529. *num.* 2. & ibi Beltramin. *num.* 22. ubi Rota & hæc quoad præjudicium Domini directi.

44 Sed quæres an Emphyteuſis, quam pater pro ſe, & filiis acquiſivit, poſſit ab eodem patre uni ex filiis prælegari, cum qua coincidit quæſtio, an primus acquirens poſſit illam alienare in præjudicium vocatorum? in qua quæſtione, cum tam diverſi ſint inter ſe Doctores, placuit aliquas concluſiones hic attingere, remittendo te in reliquis ad Doctores citandos. Sit igitur.

45 Concluſio prima, in emphyteuſi antiqua pater non poteſt filiis in emphyteuſis inveſtitura vocatis, præjudicare, ſi non ſit hæreditaria, ſed ex pacto, & providentia, puta quia conceſſa pro ſe, & filiis ſimpliciter, aut uſque ad certam generationem, quia tunc filiis vocatis eſt jus quæſitum: ſecus ſi ſit ſimpliciter hæreditaria, puta, quia fuit accepta pro ſe, & hæredibus, vel pro ſe & hæredibus quibuſcumque, vel cum clauſula *quibus dederit &c.* ita Clarus *l. c. queſ.* 16. *num.* 3. De Luca ad Gratian. *deciſ. March.* 65. *num.* 1. *&* 2. Dicitur autem emphyteuſis nova, quæ habet originem in perſonam ipſius emphyteutæ, qui vult de illa diſponere; antiqua vero, quæ habet originem ab alio aſcendente. vide Clar. *loc. cit.*

46 In emphyteuſi nova, quam pater ſtipulatus eſt pro ſe, & filiis hæredibus, poteſt pater præjudicare filiis, illam uni ex illis prælegando: nam, vel tunc filius eſt hæres, & tunc non poteſt venire contra factum defuncti, vel non eſt hæres, & tunc illam non poteſt prætendere, juxta ſuperius dicta *num.* 14. ita Gabriel. *commun. concl. tit. de re emphyt. concl.* 2. *num.* 1. Covar. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 18. *num.* 2. *verſ. quarta concluſio.* item ſi ſit conceſſa cum facultate illam alienandi etiam in extraneos. Rot. *deciſ.* 267. *num.* 30. *p.* 15. *rec.* aut cum clauſula *ad habendum &c.* Rot. *deciſ.* 450. *num.* 1. *& ſeqq. p.* 3. *rec.*

47 Concl. tertia, in emphyteuſi conceſſa patri, ſeu primo acquirenti pro ſe, & filiis, & quidem non ſolum intuitu patris, ſed etiam intuitu filiorum, ut ſi dictum ſit, *pro ſe, & Titio filio ſuo*, ſpecialiter nominato, non poſſet eidem præjudicare illam alteri filio prælegando. Ciarlin. *cap.* 158. *a num.* 6. *ſeqq.* Clar. *d. queſ.* 16. *num.* 1. *in fin.* Gabr. *loc. cit. num.* 11. ubi tamen *num.* 9. quod cenſeatur io dubio conceſſa contemplatione patris, niſi conſtet de contrario. Item quod non poſſet præjudicare, ſi ſit conceſſa pro ſe, & filiis ex titulo lucrativo ex mera gratia, & beneficio concedentis, tenet idem Gabriel. *l. c. n.* 13. *&* 45. DD. apud Tiraquel. *de retract. lignag.* §. 1. *gloſ.* 6. *ſub num.* 25. Mareſc. *ut infra.*

48 Concluſio quarta, pater qui emphyteuſim ſimpliciter pro ſe, & filiis ſuis ſtipulatus eſt, & quidem ex titulo oneroſo, puta ex re ipſius patris ſtipulantis, poteſt filiis præjudicare, illam uni prælegando, aliis excluſis, dummodo aliunde habeant ſuam legitimam. Gabr. *l. c. num.* 45. *ſeqq.* Clar. *d. queſ.* 16. *ſub nu.* 1. §. *his præmiſſis. poſt med.* Mareſc. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 74. *num.* 2. *&* 3. Sperel. *deciſ.* 73. *a nu.* 1. Gratian. ubi de veriori *diſc. for. cap.* 405. *num.* 1. Merlin. *deciſ.* 699. *num.* 4. apud quos plurimi alii Doctores; & apud Tiraquel. *l. ſup. cit.* & quod emphyteuſis alienari poſſit a primo acquirente in præjudicium vocatorum in inveſtitura, tenet Rota *in deciſ.* 438. *num.* 1. *p.* 1. *rec.* quæ reperitur *in p.* 3. *deciſ.* 450. & alibi, quamvis multi magni nominis Doctores contrarium teneant, quod nempe non poſſit tunc pater illam uni ex filiis prælegare, ut videre eſt apud *DD. cit.* & Covar. *reſ. d. cap.* 18. *num.* 2. Fachin. *lib.* 6. *contr. Jur. cap.* 63. Peregrin. *de fideicom. art.* 6. *a num.* 20. Gratian. & ibi De Luca *deciſ. March.* 65. *per tot.* apud quos alii plurimi, quos proinde videre poteris: & etiam prima ſententia venit limitanda primo juxta *DD.*

ſupr.

ſupr. cit. in conceſſione mere gratuita, & Beltramin. ad Ludoviſ. *deciſ.* 529. *nu.* 23. ubi Rot. De Luca *in animadverſ. ad Gratian. in d. cap.* 405. *num.* 3. ubi *num.* 4. quod dicatur conceſſa titulo oneroſo, ſi ſit facta ob benemerita patris. Salgad. *in Labyr. credit. p.* 2. *cap.* 27. *num.* 10. ibi *vel meritis*. Limit. ſecundo, quia illa procedit, dummodo filii ſint in poteſtate patris, alias ſecus. Ciarlin. *cap.* 158. *num.* 14. *ſeqq.* Gabr. *l. c. num.* 49. Gratian. & Sperel. *ll. cit.* Limita tertio, quia requiritur conſenſus Domini directi juxta Gratian. *deciſ. Marchiæ.* 65. *num.* 11. contrarium in caſu poſito, quando legatur uni ex filiis vocatis tenet de Luca *ad d. deciſ.* 65. *ſub num.* 11. *verſ. diſtinguitur.* ubi Nana *conſ.* 475. Craſſ. *in §. legatum. q.* 14. *num.* 20. plures ampliationes, & limitationes in hac intricata quæſtione, & an, & quando poſſit pater filiis præjudicare ob delictum aliquod, propter quod venit privandus, vide cit. Gabriel. *in d. concl.* 2. & Tiraquel. *d. §.* 11. *gloſ.* 6. *per tot.* Corbul. *de cauſ. privat. ob rei deteriorat a num.* 15. & quod diximus de patre, an procedat etiam in matre, vide Gratian. *diſc. for. d. cap.* 405. *per tot.* Ciarlin. *d. cap.* 158. *a n.* 16.

49 Et an primus acquirens præjudicare poſſit fratri in inveſtitura vocato, negativam, quando fuit nominatim vocatus, vide adud Ciarlin. *contr. for. d. cap.* 158. *n.* 7. *&* 16.

§. IV.

De Caducitate, ac Devolutione, ac de cauſis illam cauſantibus.

50 . Caducitas etiamſi ob alienationem aut non ſolutum canonem &c. forte incurratur ipſo Jure, id tamen intelligitur Domino volente, & declarante ſe velle locum eſſe caducitati, tex. *in L.* 2. ibi: *ſed omnimodo ſi Dominus voluerit repellendo. C. de Jur. emphyt.* Clar. *in d. §. emphyteuſis. q.* 9. Corbul. *de cauſ. privat. ob non ſolut. canonem limit.* 21. *num.* 7. & latius *in ampliat.* 45. *per tot.* Sperel. *deciſ.* 74. *num.* 30. ubi, quod illa declaratione ceſſante non poſſit fieri nova inveſtitura in præjudicium antiquæ: & citat. *DD. ſup. cit.* & Burgoſ. *de laudem. p.* 3. *inſpect.* 20. *num.* 29. Et an, poſtquam Dominus declaravit ſuam voluntatem quod velit locum eſſe caducitati, requiratur ſententia Judicis declaratoria, negat idem Clar. *loc. cit. verſ. ant vero quæris.* & ibi Bajard. *num.* 2. *ſeqq.* Fachin. *lib.* 1. *contr. Jur. cap.* 93. ubi contraria reſolvit. Gail. *lib.* 2. *pract. obſ.* 51. *num.* 7. Corbul. *d. ampliat.* 45. *ſub num.* 1. *ſeqq.* ubi *num.* 3. ex communi DD. docet, emphyteuſim ob non ſolutum canonem ad Dominum reverſam ante Judicis ſententiam, imo etiam ignorante, & non citato emphyteuta, qui in canonis ſolutione ceſſavit, poſſe ab Eccleſia, & Domino alteri concedi. *&* *num.* 8. docet, ſufficere tacitam Domini declarationem, quæ cenſetur facta ex eo, quod emphyteuſim alteri concedat, & Gratian. *diſc. for. cap.* 36. *num.* 12. ſed quod imo requiratur ſententia Judicis declaratoria, docent late Speculat. *de emphyt. §. nunc aliqua. num.* 60. *ſeqq.* ubi, quod ante ſententiam Judicis declaratoriam poſſit rem vindicare. Mynſing. *ſingul. obſerv. cent.* 3. *obſ.* 65. Menoch. *recuper. remed.* 1. *num.* 78. *&* 79. ubi quod alias ſpoliatus eſſet omnia reſtituendus. Matth. de Afflict. *deciſ.* 97. *num.* 3. ubi, quod ſine citatione, & ſententia, non poſſit quis de facto ſpoliari; quia forte poſſet multas exceptiones opponere, & hanc ſequuntur plurimi alii Doctores allegati *a ſup. citatis.* & late probat Gonzal. ubi de æquiori, & probabiliori. *in cap. potuit. ſub num.* 8. *de locato.* & quamvis contraria ſententia videatur communior apud *DD. cit.* & apud Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 27. *num.* 31. *& ſeqq.* poſterior tamen videtur æquior teſte Bajard. *loc. cit. num.* 2. *in fin.* ubi *num.* 4. quod hæc ſecunda opinio multo magis procedere debeat, ubi emphyteuta negaret: v. gr. ſe ceſſaſſe a ſolutione canonis, & Dominus directi affirmaret, & ita eſſent in contradictorio: tunc enim eſſet expectanda ſententia Judicis. ita enim Fachin. *loc. cit. verſ. ad tex.* imo & ipſemet Gratian. *loc. cit. num.* 13. quamvis primæ ſententiæ adhærens, fatetur, quod quamvis poſſit Dominus directi emphyteuſim ad ſe devolutam v. gr. ob non ſolutum canonem, in alium abſque declaratoria Judicis transferre quoad jus proprietatis, poſſeſſio tamen poſtea juris remediis ſit avocanda: & ibi citat Caſtr. *conſ.* 68. *lib.* 2. Afflict. *l. ſup. cit.* Peregrin. *de Jur. fiſc. lib.* 1. *tit.* 3. *num.* 6. & quod requiratur declaratoria Judicis, amplia, ut infra *num.* 51. *&* 52. plura de caducitate ob non ſolutum canonem, vide infra *num.* 79. *ſeqq.*

51 Prædicta Domini declaratio tamen debet fieri primo, ex eadem cauſa, propter quam inducta fuit caducitas: nam ſi alteri daret inveſtituram ob non ſolutum canonem a primo emphyteuta, & fuiſſet devolutio facta v. gr. ob alienationem, non eſſet ſufficiens declaratio. Corbul. *de cauſ. privat. ob non ſol. canon. d. ampl.* 45. *num.* 14.

52 Item deberet dicta declaratio fieri vivente adhuc emphyteuta, nam caducitas declarari non poteſt mortuo patre, qui non ſolvit canonem contra filium. Caſſador. *deciſ.* 2. *de locat. & cond.* Menoch. *ut infra.* Corbul. *l. c. num.* 17. Ludoviſ. *deciſ.* 529. *num.* 17. Rot. *deciſ.* 167. *num.* 5. *p.* 4. *rec. tom.* 1. Neque declarari poteſt per ſucceſſorem poſt mortem anteceſſoris. DD. apud Gabr. qui tamen contrariæ adhæret, *com. concl. tit. de jur. emphyt. concl.* 3. Rot. *deciſ.* 347. *num.* 12. *d. p.* 4. *rec. tom.* 1. Rubeus *in annot. ad deciſ.* Rot. 420. *num.* 64. *d. p.* 4. *rec. tom.* 2. Menoch. *de præſum. lib.* 3. *præſ.* 112. *num.* 28. *per tot.* niſi defunctus ignoraverit devolutionem, quæ ignorantia etiam præſumeretur. Rot. *l. c. num.* 12. *&* 13. de quo tamen vide Corbul. *l. c. a num.* 25. limita ut *num.* 50.

53 An vero declaratio fieri poſſit a Procuratore? Reſp. negative, niſi habeat ſpeciale mandatum. Corbul. *l. c. num.* 13. ratificatio tamen Domini ſuperveniens retrotrahitur, & mandato æquiparatur. Mantic. *d. lib.* 22. *tit.* 27. *num.* 33.

54 Prædicta tamen quod ad caducitatem requiratur declaratio Domini directi, limitantur in caducitate, ſeu devolutione ob lineam finitam, in qua talis declaratio non eſt neceſſaria, ſed poteſt peti etiam ab hæredibus Domini directi, & ſic etiam a ſucceſſore. Paul. Rubeus *in annot. ad deciſ. Rot. Rom.* 420. *num.* 65. *p.* 4. *rec. tom.* 2. ubi Caldas. *in tr. de emphyt. extinct. lib.* 4. *c.* 16. *n.* 17. Jaſ. *in L.* 2. *n.* 10. *C. de Jur. emphyt.*

55 Et in caducitate incurſa ob negationem dominii directi, requiritur Judicis declaratoria, nec incurritur ipſo jure. Rot. *deciſ.* 167. *num.* 9. *p.* 4. *rec. tom.* 1. Specul. *in d. §. nunc aliqua, de emphyt. q.* 65. *num.* 82. ibi: *unde merito privandus eſt.* Corbul. *de cauſ. privat. ob mendac. num.* 17. & ante caducitatem non petitam ex hac cauſa, poteſt emphyteuta ſuum errorem corrigendo, & negationem revocando caducitatem impedire. Rot. *l. c.* late Corbul. *l. c. num.* 13. Tiraqu. *de retr. convent. §.* 1. *gloſ.* 5. *num.* 20. Gabr. *commun. concl. tit. de acquir. vel amitt. poſſeſ. concl.* 5. *num.* 27. ubi late, & DD. apud quem videre poteris alias ampliationes, & limitationes; & apud cit. Corbul. *tot. cap.* 1. *de cauſ. privat. ob mendac.*

56 Porro, an, & quando poſſit Dominus directi capere poſſeſſionem propria auctoritate emphyteuſis devolutæ; vide DD. ſupra. *num.* 46. *cit.* & in verbo *Dominium. num.* 1. Corbul. *loc. cit. cauſ.* 13. *a n.* 18. Ludoviſ. *deciſ.* 105. *num.* 11. Caſſador. *deciſ.* 2. *de locat. & conduct.* Tranchedin. *conſult.* 21. *num.* 5. Specul. *de emphyt. d. §. nunc aliqua. num.* 62. *verſ. quadrageſimo octavo.* Antonel. *de tempor. legal.* qui negativæ adhæret. *lib.* 3. *cap.* 7. *num.* 88. Clar. *loc. cit. q.* 11. ubi negativam tutiorem, & æquiorem vocat. Rot. *deciſ.* 85. *ſub num.* 4. *p.* 2. *rec. & deciſ.* 30. *p.* 4. *rec. tom.* 1. ubi, quod etiamſi poſſit forte emphyteuta expelli propria auctoritate ob non ſolutum canonem, hoc tamen fieri non poſſit in devolutione ob lineam finitam, ſed requiratur declaratoria judicis, ita etiam Ludoviſ. & Tranchedin. *ll. cit.* licet exiſtat pactum ingrediendi propria auctoritate. Ludoviſ. *ibid. num.* 12. Et an poſſit etiam emptor rei emphyteuticæ propria auctoritate expelli, vide Matth. de Afflict. *deciſ.* 97. *num.* 1. cui negativa arridet. Et quod quando caducitas eſt turbida, non poſſit dominus directus capere poſſeſſionem rei, non citatis exiſtentibus in ejus poſſeſſione, ſed iſti ſint interim manutenendi, dicit Rota *deciſ.* 420. *num.* 20. *p.* 4. *rec. tom.* 2. DD. apud Ciarlin. *cap.* 61 *num.* 38. ex quo redditur periculoſa, & reſtitutioni ſpolii obnoxia ſententia aſſerens cum communiori, quod quando devolutiu,

tio, ſeu caducitas eſt clara ob non ſolutum cano- nem &c. poſſit emphyteuta propria auctoritate expelli, ob arbitria quæ intrare poſſunt, an dicta caducitas fuerit clara, poſſitque illam emphyteuta diverſis exceptionibus turbidare; quælibet enim cauſa etiam minus juſta credendi ſufficere ſolet pro excuſanda caducitate, etiam imaginaria, & colorata, teſte Rota *deciſ.* 26. *p.* 9. *rec. tom.* 1. *n.* 23. Ludoviſ. *deciſ.* 388. *num.* 4. Seraphin. *deciſ.* 1227. *num.* 5. Corbul. *de cauſ. privat. ob non ſolut. canon. limit.* 17. *num.* 2. *ad tex. in L. igitur* §. *poteſt. verſ. & generaliter. ff. de liberal. cauſ.* & ideo ſit omnis interpretatio poſſibilis ad excludendam pœnam caducitatis. Rot. *deciſ.* 293. *num. p* 6. *rec.* Neque expelli poſſet propria auctoritate, ſi exiſterent melioramenta, propter quæ competeret retentio. Tranchedin. *d. conſult.* 21. *nu.* 8. Ludoviſ. *d. deciſ.* 105. *n.* 12. neque, ſi adeundo Judicem, ſemel agnoviſſet judicium. Idem. *a num.* 14.

57 Emphyteuſi finita, dominus debet immitti in naturalem poſſeſſionem, & datur illi manutentio vigore civilis poſſeſſionis, ad recuperandam naturalem, ut diximus in verb. *Dominus. num.* 1. Ciarlin. *cap.* 6. *num.* 35. ad tradita per Menoch. *retinend. remed.* 3. *num.* 22. *ſeqq.* Rot. *deciſ.* 420. *num.* 22. *p.* 4. *rec. tom.* 2. & ibi Paul. Rub. *in annotat. num.* 41. nam finito contractu utile dominium conſolidatur cum directo, & naturalis poſſeſſio confunditur cum civili. Paul. Rubeus *l. c. num.* 36. & ibi Valaſc. *de jur. emphyt. q.* 18. *num.* 9. & alii. Et ſi hæredes ultimi inveſtiti nolint eam reſtituere, competit Dominn directi remedium reintegratorium *Legis ſi quis conductionis. C. locati.* Paul. Rubeus *l. c. a n.* 42. *cum plurimis ſeqq. & in annot. ad deciſ.* 613. *Rot. n.* 33. *p.* 5. *rec. tom.* 2. ubi late de effectibus hujus remedii, quando locum habeat, & an poſſit contra illud opponi exceptio dominii, ubi cum plurimis DD. negativam probat, niſi excipiens paratus eſſet ſtatim ſuam exceptionem probare, vel niſi eſſet clara, & notoria & in continenti probanda. *ibid. a n.* 82. quem vide.

58 Porro, ad hoc ut hæc manutentio concedatur, requiritur primo, quod concludenter probetur emphyteuſis, ſeu rem eſſe emphyteuticam, ad tradita per Rubeum *ad d. deciſ.* 420. *num.* 102. Trachedin. *ut infra num.* 9. & quod emphyteuticæ rei dominium ac effectum caducitatis ſit plene probandum, dixit Rot. *deciſ.* 249. *num.* 1. *&* 2. *& deciſ.* 606. *num.* 1. *p.* 1. *rec.* ubi quomodo probetur, & apud Specul. *de emphyt. d.* §. *nunc aliqua a l num.* 71. Tranchedin. ubi DD. *num.* 8. Secundo probare debet, quod devolutioni evenerit caſus, vel citata parte. Bal. *conſ.* 103. *num.* 2. *lib.* 5. Natt. *conſ.* 653. *num.* 2. Peregrin. *de fideicom. art.* 48. *num.* 18. Ludoviſ. *d. deciſ.* 105. *num.* 13. & ibi Beltramin. quos refert, & ſequitur Tranchedin. *conſult.* 95. *num.* 1. vel debet eidem manutentio concedi cum clauſula *ſine præjudicio tertii*, quæ præſervat jus partibus tam in petitorio, quam in poſſeſſorio &c. vide Tranchedin. *loc. cit.* Et quod Dominus directi probare debeat lineam eſſe finitam, dixit Rot. *deciſ.* 211. *p.* 3. *rec.* Tranchedin. *conſult.* 21. *num.* 17. ubi Seraphin. *deciſ.* 1458. *per tot.*

59 An vero finita linea ſubinveſtiti, aut emphyteuſi caducata ob alienationem, aut aliud delictum a ſubinveſtito commiſſum, illa revertatur ad Dominum immediatum, an vero ad Dominum mediatum, ſeu ſuperiorem Dominum directi, vide Cyriac. *contr.* 82. *per tot.*

60 In emphyteuſi pluribus conceſſa in ſolidum, culpa, & mora unius ſocii alteri nocet: & hinc ſi unus non ſolvat canonem pro ſua parte, emphyteuſis cadit in totum. DD. apud Corbul. *de cauſ. privat. ob non ſolut. canon. ampl.* 33. ſi tamen fuerit pluribus conceſſa ſine inſoliditate, ſeu abſque clauſula *in ſolidum*, cum tunc cuilibet cenſeatur conceſſa pro rata, ad tex. *in L. cum qui ita.* 56. *in princ. & L. ſi mihi, & Titio.* 110. *ff. de V. O.* Coſta *de port. rata. q.* 2. *num.* 10. Rot. *deciſ.* 143. *ſub num.* 2. *p.* 4. *rec. tom.* 1. & ibi Bart. *in L. fraudati. ad fin. verſ. & ideo ſi ponerem. ff. de publican.* & alii, tunc quemlibet obligat pro rata, & ſolum pars ſolvere ceſſantis caderet in commiſſum. Bart. *loc. cit.* Bald. *conſ.* 116. *num.* 1. Jaſ. *in L. fin. num.* 57. *verſ. ſecundo limita poſt* Albetic. *ibi in* 9. *quaſ. C. de Jur. emphyt.* & alii, quos citat, & ſequitur Rot. *l. c.* Et quando eſt conceſſa alicui pro ſe, & filiis, dicitur primo inveſtitus pater in ſolidum, & poſt illius mortem, filii pro rata. Coſta *l. c. q.* 204. & an pars caducata, ſeu devoluta devolvatur ad dominum, an vero accreſcat alteri, vide Clar. *in* §. *emphyteuſis. q.* 39. Rot. *deciſ.* 435. *p.* 1. *rec.*

Porro cauſæ caducitatis, & devolutionis ſunt plu- 61
res, quas late examinat Corbulus *in ſuo cit. tract. de cauſis, ex quibus emphyteuta Jure ſuo privatur.* Et primam cauſam ponit *ob mendacium*, quando nempe emphyteuta requiſitus ſolvere canonem, negat ſe eſſe emphyteutam, & rem eſſe emphyteuticam, tunc enim convictus de mendacio, rem ſuam amittit, ut ſupra tetigimus. *num.* 51. Vivius *commun. opin.* 4. *num.* 7. *in fin.* Carol. de Graſſ. *de except. except.* 17. *num.* 20. & quidem vel in totum ſi totam negat, vel in partem, ſi in partem negat. Corbul. *ibid. num.* 4. ubi videre poteris plures ampliationes, & limitationes. Secundam ponit, *ob inobſervantiam pactorum*. Tertiam; *ſi non oſtendit Domino inſtrumenta ſua inveſtituræ, aut renovationis*, uti infra etiam *num.* 93.

Quartam cauſam ponit, *ex eo, quod emphyteuta rem* 62
incultam reliquit. Dummodo propter hoc eveniat rei emphyteuticæ damnum perpetuum, ſecus ſi tendat tantum ad curam fructuum, quorum damnum ſpectat ſolum ad emphyteutam. Corbul. *ibid num.* 4. plura infra *num.* 73. emphyteuta enim debet rem meliorare, ſaltem in refectionibus minimis, & quotidianis, & debita cultura agrorum, non tamen novis ædificiis, & magnis ſumptibus. Tranchedin. *conſult.* 21. *num.* 55.

Quintam cauſam ponit, *ob non petitam inveſtituram* 63
intra legitimum tempus; quando nempe novus emphyteuta, qui titulo donationis, aut alio titulo rem acquiſivit, intra duos menſes a die contractus inveſtituram de emphyteuſi acquiſita a Dominn non recipit; & probat ex tex. *in L. fin. C. de Jur. emphyt.* ubi videbis plures ampliationes, & limitationes. Ubi tamen emphyteuſis tranſit jure hæreditario in comprehenſos in inveſtitura, tunc petenda non eſt nova inveſtitura, nec laudemium ſolvendum. Rot. *deciſ.* 152. *num.* 4. *p.* 2. *rec.* ubi Salycet. *in L. fin. num.* 11. *verſ. aut ultra. C. de Jur. emphyt.* Socin. jun. *conſ.* 70. *num.* 27. *verſ. neque Juris hæreditarii. lib.* 3. Et penes renovationem emphyteuſis devolutæ ob lineam finitam, ex quo forte ſit proximior ultimo emphyteutæ defuncto, non auditur, ſi non petierit infra annum. Corbul. *ibid. in d. cauſ.* 5. *num.* 5. vide late Gabr. *commun. concl. tit. de emphyt. concl.* 1. *a num.* 10. & Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 32. *per tot.* & infra. §. 5.

Sextam cauſam ponit, *ex eo, quod emphyteuta poſſeſ-* 64
ſorem rei emphyteuticæ propria auctoritate expellit, nam tunc incidit in pœnam *L. ſi quis in tantam. C. unde vi.* nam tunc fundus quoad commoditatem fructuum applicatur expulſo. vide late Corbul. *ibid.* Specul. *de emphyt.* §. *nunc aliqua. num.* 64. & fuſius apud Gabr. *l. c. lib.* 5. *concl.* 1. *per tot. de acquir. vel amittit. poſſeſ.*

Septimam cauſam ponit *ob mortem civilem emphy-* 65
teutæ, ut ſi ingrediatur Monaſterium incapax bonorum tam in communi, quam in particulari: nam tunc ſi non adſint alii vocati, revertitur ad Dominum. ubi *n.* 3. quod illam non recuperet, ſi poſtea ingreſſus Religionem bonorum incapacem, fiat capax, ex quo forte fiat Epiſcopus &c. Si vero ingrediatur Monaſterium bonorum capax, tetigimus ſupra *num.* 35. & late examinat Corbul. *in d. cauſ.* 7. *a num.* 4.

Octavam cauſam ponit, ibique late examinat, *ob* 66
renunciationem, quam nempe emphyteuta de re emphyteutica facit: quamvis enim emphyteuta renunciare non poſſit invito Domino, ex quo emphyteuſis ſit contractus nominatus ultro citroque obligatorius. Antonel. *de tempor. legal. lib.* 3. *q.* 7. *num.* 89. Clar. *in d.* §. *emphyteuſis. q.* 2. Corbul. *in d. cauſ.* 8. *num.* 4. Specul. *in d.* §. *nunc aliqua. num.* 154. *verſ.* 128. Tiraquel. *de retr. lignag.* ubi DD. §. 34. *gloſ.* 1. *numer.* 2. niſi adſit conſuetudo in contrarium, aut niſi pereat, aut omnino deſtruatur, vel emphyteutæ inutilis redderetur res emphyteutica, ut tangemus infra *num.* 64. Tiraquel. *loc. cit.* tamen ſi Dominus acceptat, eadem ad ipſum devolvitur. Et ſi quidem renunciatio eſt realis, comprehendit omnem caſum, & perpetuo durat; ita ut ſi adfuerint alii in inveſtitura comprehenſi, aut ex jure accreſcendi vocati, illique deficiant, illa non redeat ad renunciantem ob abdicationem ſemel a ſe factam, ſed ad Dominum, ſecus ſi ſit renunciatio tantum perſonalis, utpote quia facta ad favorem certæ per-

ſonæ

Digitized by Google

ſonæ, & non abſolute pro ſe & deſcendentibus ſuis &c. Corbul. *l. c. a num.* 2. ubi quando dicatur renunciatio realis, & quando perſonalis. Et an tunc redeat libera ob ninni onete, dicemus infra *n.* 96.

67 Renunciatio autem realis facta *pro ſe, & heredibus ſuis &c.* nocet quidem ipſi renuncianti, & ipſius hæredibus, ſi erat hæreditaria; ſi tamen erat ex pacto, & providentia, non nocet ſequentibus filiis aut nepotibus in inveſtitura vocatis, qui non tanquam hæredes renunciantis, ſed ex perſona propria, & jure proprio peterent ad emphyteuſim admitti. late Corbul. *in d. cauſ.* 8. *a n.* 31. ubi DD. concorda tamen quæ ſupra diximus *a n.* 44. *ad* 46.

68 Quod autem diximus emphyteutam non poſſe renuntiare contractui invito Domino, limita, ſi emphyteutæ non ſit remiſſio penſionis, quam fructibus correſpondentem ſolvit, ob corroſionem a flumine fundo factam. Theſaur. *deciſ.* 20. *n.* 6. *& deciſ.* 120. *a n.* 1. Paſchalis *de patr. poteſt. p.* 4. *cap.* 6. *nu.* 85. ubi ſe remittit ad cit. Theſaur. Item ſi tractu temporis evaderet contractus iniquus ob nimiam læſionem, quam pateretur emphyteuta: tunc enim, vel deberet reduci ad æquitatem, vel poſſet renunciari. Theſaur. *d. deciſ.* 120. Tiraquel. *de retr. lignag. d.* §. 34. *gloſ.* 1. *n.* 4. & an emphyteuta teneatur ad integrum canonem, ſi res emphyteutica in totum, vel in parte pereat, dicemus infra *num.* 92.

69 Nonam cauſam ponit, *ex eo, quod emphyteuta patitur alium de emphyteuſi ad ſe ſpectante inveſtiri*: ubi cum multis, contra multos, tanquam verius probat requiri conſenſum expreſſum, nec ſufficere tacitum, etiamſi ſit præſens novæ inveſtituræ, & non contradicat, quia in odioſis, & præjudicialibus, ſola ſcientia, & patientia non nocet. quem vide *a nu.* 4. *per tot. in d. cauſ.* 9.

70 Decimam cauſam ponit *ob mutatam rei formam*: nam ſi emphyteuta mutet v. g. ſylvam, quam in emphyteuſim accepit, in pratum, aut domum in aream, invito domino, jure ſuo cadit, ſi vero id facit inſcio Domino, cadit jure ſuo, ſi res deterioretur, ſecus ſi per id fuerit meliorata, niſi illa mutatio fuerit vel tacite, vel expreſſe a Domino prohibita. vide Corbul. *d. cauſ.* 10.

71 Undecimam cauſam ponit, *ob tempus finitum*, & conceſſa v. gr. ad 29. annos pro ſe, filiis, ac nepotibus &c. finito illo tempore revertitur ad Dominum, etiamſi adhuc extent filii. Item ſi durante illo tempore deficit linea, revertitur ad Dominum, illo tempore etiam non elapſo. Corbul. *in d. cauſ.* 11. *n.* 9. *&* 10. ubi etiam *n.* 16. quod renovata inveſtitura ad alios 29. annos, tempus ſecundæ inveſtituræ incipiat currere a die contractus ſecundæ inveſtituræ, non autem a die finiti temporis primæ inveſtituræ; maxime ſi ſit dictum *hinc ad* 29. *annos proxime futuros*, nam illa dictio *hinc*, idem importat, ac ſi dictum eſſet *de iſto die uſque &c.* Gloſ. *in L. placet. verb. ab hinc. C. de ſacroſ. Eccleſ.* Si vero ſit conceſſa ad tempus indefinitum, ut ſi dictum ſit *illam concedo ad tempus*, nec fuit addita quantitas temporis, quando illa finiatur, vide remiſſive apud cit. Corbul. *n.* 18. ubi ſe remittit ad Jaſ. *in L.* 2. *n.* 136. *q.* 7. *C. de Jur. emphyt.*

72 Huic ſimilis eſt devolutio *ob generationes finitas*, quando nempe fuit conceſſa ad tres, vel quatuor generationes, quibus finitis emphyteuſis devolvitur, de quo late Mantic. *de tacit. d. lib.* 22. *tit.* 25. *per totum.*

73 Conceſſa autem uſque ad tertiam v. g. generationem non devolvitur, donec adſunt ſuperſtites, & deſcendentes a primo emphyteuta exiſtentens ſub dicta tertia generatione. Rot. *deciſ.* 186. *p.* 3. *rec. num.* 1. cum conceſſa uſque ad tertiam generationem comprehendat omnes perſonas exiſtentes in dictis tribus generationibus. Rot. *deciſ.* 499. *d. p.* 3. *num.* 2. ubi Anchar. *conſ.* 44. *in princ.*

74 An vero in emphyteuſi conceſſa uſque ad tertiam generationem includatur, ſeu connumeretur etiam ſtipes, ſeu primus acquirens, major eſt difficultas, & quod in emphyteuſi privatorum ſtipes non connumeretur, dicit Gabriel. *com. concl. tit. de emphyt. concl.* 4. *num.* 6. an vero id procedat etiam in emphyteuſi Eccleſiaſtica, non conveniunt DD. & non connumerari defendunt Riccius *in prax. p.* 1. *reſ.* 122. Beltramin. ad Ludovиſ. *deciſ.* 522. *num.* 20. Clar. *in* §. *emphyteuſis. q.* 34. Mantic. *de tacit. d. tit.* 25. *per tot.* ubi DD. quia etiamſi emphyteuſis Eccleſiaſtica non poſſit de Jure communi concedi ultra tertiam generationem, & quidem connumerata perſona ipſius recipientis ut ſupra *n.* 10. diximus, hodie tamen noviſſimo Jure concedi poteſt in perpetuum, ut ſupra *num.* 11. & ſic videtur corruere argumentum, quod in dubio conceſſa videatur ad normam Juris, & ſic ſolum ad nepotes, verum Manticam cum ſequacibus refellit Rota coram Merlin. *deciſ.* 420. *num.* 6. *inter ejus ſelect. tom.* 1. Alii proinde communius diſtinguunt: quod ſi in conceſſione emphyteuſis dictum ſit ſimpliciter *uſque ad tertiam generationem*, tunc prima generatio in emphyteuſi fuerit dictum *uſque in tertiam ejus generationem*: tunc enim propter pronomen *ejus*, primus acquirens non comprehenditur, cum nemo poſſit generare ſe ipſum. ita late Mareſcot. *var. reſ. lib.* 2. *cap.* 53. *a nu.* 1. Gabriel. *d. concl.* 4. *num.* 1. *&* 3. Ciarlin. *contr. for. cap.* 183. *n.* 96. Farin. *deciſ. Rot.* 305. *nu.* 1. *&* 2. *inter ejus ſelect. p.* 1. Merlin. *d. deciſ.* 420. *a num.* 1. & quod illud pronomen *ejus* faciat, quod primus acquirens non connumeretur, dixit etiam Rot. *deciſ.* 94. *a nu.* 1. *p.* 4. *rec. tom.* 1. & *deciſ.* 221. *nu.* 1. *p.* 3. *rec.* Ludoviſ. *deciſ.* 522. *n.* 1. & ibi Beltramin. *n.* 20.

Item primum acquirentem non comprehendi dicunt 75
aliqui, quando in inveſtitura fuit dictum *uſque ad tertiam generationem completam*. ita Clar. *l. c. verſ. idemque*. Farin. *d. deciſ.* 305. *num.* 2. Gabriel. *d. concl.* 4. *n.* 5. Merlin. *deciſ.* 454. *num.* 1. qui tamen *n.* 3. id non admittit ſine difficultate, & citat DD. in contrarium. Item non comprehendi, quando in inveſtitura fuit dictum *tibi, & poſt mortem tuam filiis & nepotibus uſque in tertiam generationem*, dicit Mareſc. *d. cap.* 53. *n.* 5. aut ſi dictum ſit *uſque ad tertiam generationem incluſive*. Gabr. *loc. cit. num.* 7. plura vide apud *DD. cit.*

Duodecimam cauſam ponit Corbulus, *ob lineam fi-* 76
nitam; illamque ibi late examinat, & devolutionem petens ex hac cauſa, probare debet lineam eſſe finitam, quando illa ſemel extitit, ut ſupra diximus *numer.* 54. ex Rot. *deciſ.* 211. *num.* 2. *p.* 3. *rec.* ubi *n.* 3. quod non probetur ex confeſſione unius in præjudicium aliorum.

Decimam tertiam cauſam ponit *ob rei deteriora-* 77
nem; quando nempe emphyteuta rem in emphyteuſim acceptam deterioravit, ad tex. & DD. *in auth. qui rem. C. de ſacroſ. Eccleſ.* hinc ſine conſenſu Domini non poteſt arbores frugiferas incidere, alias diceretur rem emphyteuticam deterioraſſe, & ideo poſſet expelli. Corbul. *d. cauſ.* 13. *ſub num.* 1. Schroder. *de feud. p.* 9. *c.* 6. *num.* 64. Roſenthal. *eod. tract. cap.* 10. *concl.* 33. *nu.* 3. & alii apud Ciarlin. *contr. for. cap.* 2. *num.* 2. Clar. *in* §. *emphyteuſis. q.* 26. Gratian. *diſc. for. cap.* 21. *per tot.* late Mantic. *de tacit. d. lib.* 22. *tit.* 29. ſive ſit emphyteuſis Eccleſiæ, ſive privati. Clar. *loc. cit.* Tuſc. *litt. A. concl.* 481. Paſqual. *ut infra numer.* 48. Limita primo, ſi arbores non ſunt fructiferæ, ut diximus in verb. *Arbor. n.* 4. Mantic. *l. c.* Limita ſecundo quoad arbores ab ipſomet emphyteuta plantatas juxta aliquos apud Corbul. *d. caſ.* 13. *numer.* 2. *in fin.* ſed contrarium tenet Gratian. *d. cap.* 21. *n.* 33.

Porro ad caducitatem incurrendam arborum inciſio 78
debet eſſe cum magna deterioratione. Corbul. *loc. cit. num.* 24. Paſqual. *de patr. poteſt. p.* 4. *cap.* 6. *a num.* 50. Mantic. *d. tit.* 29. *n.* 19. Hinc duarum, vel trium arborum inciſio non dicitur magna, ad effectum caducitatis. *DD. cit.* imo nec quinque, juxta Ciarlin. *l. c. n.* 57. ubi Giovagn. *conſ.* 15. *numer.* 3. *lib.* 2. & ſic devolutionem petens probare deberet hanc magnam deteriorationem, nec ſufficeret probare arborum inciſionem, ſed deberet probari illas fuiſſe virides, grandes, utiles, & frugiferas. ita Ciarlin. *l. c. nu.* 32. ubi citat Claud. & Bertaz. *conſ.* 423. *litt. A.* Pacian. *conſ.* 32. *num.* 2. *ad fin. & conſ.* 33. *nu.* 9. Et quæ dicatur magna inciſio, ſeu deterioratio, remittitur Judicis arbitrio. Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *caſ.* 78. *nu.* 7. Paſqual. *loc. cit. num.* 50. ubi Tiraquel. *in L. ſi unquam. C. de revoc. donat. in verb. omnia. n.* 31. Mantic. *loc. cit. nu.* 20. Ciarlin. *loc. cit. num.* 58. Si tamen emphyteuta juraſſet, vel feciſſet pactum meliorandi, ſi deterioravit etiam leviter, poteſt expelli. *DD. cit.* quod tamen non abſolute admittit Ciarl. *loc. cit. ſub n.* 106.

Itaque

79 Itaque ob fundi deteriorationem non inducitur caducitas, niſi tribus concurrentibus; primo, damno notabili, ut ſupra, & vide late Ciarlin. d.cap. 2. per tot. Secundo, quod damnum ſit perpetuum; ſeu quod deterioratio tendat ad perpetuam fundi devaſtationem, & ſic contingat in ipſa proprietate, ſecus ſi noceat ſolum fructibus ab ipſo emphyteuta percipiendis. Paſqual. loc. cit. num. 53. Corbul. d. num. 24. & Tertio, quod interveniat dolus, aut culpa lata, vel levis, nec ſufficeret leviſſima. Corbul. loc. cit. Paſchal. loc. cit. n. 54. ubi Rol. a Vall. conſ. 49. num. 22. lib. 2. ſi nempe leviſſima culpa conſiſtat in omittendo, ſecus ſi conſiſtat in committendo. DD. cit. & ſic non ſufficeret probare arborum, v. g. inciſionem, niſi etiam probetur fuiſſe ſucciſas ab ipſo emphyteuta aut de ipſius mandato ſpeciali, nec ſufficeret generale. late Ciarlin. loc. cit. a num. 109. apud quem plura videre poteris, ubi etiam num. 7. & 63. an deterioratio compenſetur cum melioramentis factis, ubi affirmative reſolvit, ſi melioratio contingat cum ipſa deterioratione, ut puta quia abſcindendo arbores, melioravit fundum illum liberando nociva umbra &c. negative vero, ſi melioratio, & deterioratio in diverſis rebus contingant. §. ſcire. auth. de non alien. reb. Eccleſ. auth. qui rem. C. de ſacroſ. Eccleſ. Mantic. d. tit. 29. num. 9. & 14. Corbul. d. cauſ. 13. numer. 13. & 14. Caroc. de loc. & conduct. tit. de recuſat. q. 7. n. 9. pag. mihi 195. integr. Et apte patet poſſit deteriorando præjudicare filiis, aut aliis vocatis, vide remiſſive ſupra n. 44. in fin.

80 Huic cauſæ ſimilis eſt alia, quia emphyteuta male verſatur in re emphyteutica, ut ſi meretricibus locet domum in emphyteuſim acceptam &c. de qua vide Paſqual. d. c. 6. n. 58. Menoch. de arbitr. d. caſ. 78.

81 Decimam quartam cauſam ponit Corbulus ob alienationem irrequiſito Domino factam, ut ſupra §. 3. diximus. & non obſtante clauſula, etiam geminata, conſenſus Domini obtinendi, ſi ſecuta fuit traditio, quia tunc proteſtatio eſt contraria facto. Riccius in prax. p. 1. reſ. 53. num. v. Clar. in §. emphyteuſis. q. 13. num. 5. verſ. item quæro. Corbul. d. cauſ. 14. ampl. 31. Pajarel. expedit. & annot. 10. num. 1. niſi adſit clauſula non aliter, nec alias &c. de quo DD. cit. & ſupra in prax. clauſul. commun. numer. 18. Corbul. loc. cit. limit. 37. quod Corbul. loc. cit. ampl. 39. ubi DD. extendit etiam ad alienationem meliorationes in re emphyteutica factas, abſque licentia Domini directi, qui etiam jure ſuo caderet. Speculat. in tit. de emphyt. d. §. nunc aliqua num. 145. & certum ſupponit Rota in deciſ. 40. n. 14. p. 7. rec. & plures hujus concluſionis ampliationes videre poteris apud cit. Corbul. Et de ſubinveſtito alienante, vide Cyriac. contr. 82. num. 2. & per tot. Rot. deciſ. 40. num. 14. & 17. p. 7. rec. ubi etiam, quod emphyteuta non poſſit alium ſubinveſtire ıbe conſenſu Domini directi.

82 Concluſionem principalem limita primo, ſi venditio ſit nulla forte ob defectum ſolemnitatum Juris, aut ſtatuti, late Tiraquel. de retr. lignag. §. 1. gloſ. 2. a num. 6. Corbul. loc. cit. limit. 22. per tot. & d. ampl. 31. n. 6. ubi quod hæc limitatio non procedat, quando venditio eſt ſolum nulla ob defectum conſenſus Domini directi, alias nunquam caderet emphyteuta jure ſuo ob alienationem. Limita ſecundo, ſi ante declarationem Domini directi obtinuit reſcindi venditionem. Rot. deciſ. 45. nu. 13. p. 7. rec. vel ſi rem venditam ſtatim reemit; & hoc ſaltem de æquitate. Vivius com. opin. num. 240. numer. 1. ubi de rigore juris contrarium tenet, & multo magis limit. tertio, ſi non ſit ſecuta traditio. Corbul. loc. cit. limit. 38. late Tiraquel. loc. cit. a num. 43. cum tota Doctorum cohorte. Vivius loc. cit. Limit. quarto juxta aliquos in venditione ſimulata. Corbul. loc. cit. limit. 23. vide Tiraquel. d. gloſ. 2. a num. 12. ſeqq. Limit. quinto, quando alienatio ſit in vocatos in inveſtitura. Vivius l. c. opin. 241. n. 1. Corbul. ibid. lim. 6. & plura vide apud eundem, ne omnia hic tranſcribamus.

83 Decimam quintam, & ultimam cauſam ponit, ob non ſolutum canonem. hinc emphyteuta non ſolvens canonem per biennium, ſi ſit Eccleſiaſtica, vel per triennium ſi ſit laicalis, cadit jure ſuo, incurritque caducitatem. cap. potuit, de locat. cap. hoc jus. §. qui rem. 10. quæſt. 2. Auth. qui rem. C. de ſacroſ. Eccleſ. §. ſi vero quis. auth. de alien. & emphyt. L. 2. C. de jur. emphy. CıTulor. deciſ. 2. de locat. in princ. Clar. in §. emphyteuſis. quæſt. 8. num. 1. Fachin. lib. 1. contr. jur. cap. 93. Imo emphyteuta qui juravit ſolvere canonem ſingulis annis, ſi non ſolvit primo anno, incurrit caducitatem; niſi in contractu adſit etiam clauſula, quod ſit locus devolutioni ob non ſolutionem canonis per biennium, aut triennium juxta Mateſcot. lib. 1. var. reſ. cap. 61. a num. 1. ubi DD. Paſqual. de patr. poteſt. p. 2. cap. 9. numer. 9. Gabr. com. concl. tit. de tranſact. concl. un. num. 41. Bal. in cap. querelam. verſ. nota propter duas. extr. de jurejur. Vivius in ſylva com. opinion. opin. 239. num. 1. Corbul. in d. cauſ. 15. ampl. 40. n. 3. ubi quod difficile eſſet in praxi contrarium judicare, & alii paſſim, nihilominus contrarium defendit Clar. in d. §. emphyteuſis. q. 8. num. 2. Covar. in cap. quamvis, ubi de veriori. §. 4. ſub num. 5. de pact. in 6. in 1. part. relect. Dian. moral. p. 10. tr. 16. reſ. 56 Doctores apud Seraphin. de privileg. juram. qui tamen priori adhæret. privileg. 84. a num. 2. ad 7. ubi late Antonel. de tempor. legal. lib. 2. cap. 55. num. 12. Rot. deciſ. 719. num. 4. p. 4. rec. tom. 3. & apud illos alii; tum quia de natura emphyteuſis eſt, ut in commiſſum cadat ob ceſſationem a ſolutione canonis per biennium, aut triennium, ob jura cit. juramentum autem ſequitur naturam actus, cui apponitur cap. quemadmodum, & ibi Panorm. in 7. notab. de jurejur. tum quia nulla lege cautum reperitur, quod emphyteuta ſit privandus ob perjurium: tum quia hoc juramentum duo diverſa continet; primum, quod velit ſingulis annis ſolvere, & ſecundum, quod cadat a jure ſuo ob ceſſationem in ſolvendo per biennium, aut triennium, juxta naturam hujus contractus. vide DD. cit.

84 Limita primo concluſionem principalem, ſi emphyteuta ſit pauper, nam paupertas excuſaret, niſi in illam incidiſſet ſua culpa præordinata ad hunc effectum, ut de obligaretur ab hac ſolutione, alias ſecus. Corbul. loc. cit. limit. 29. num. 1. & 2. Antonel. d. cap. 55. ſub num. 12. Oddus de reſtit. in integr. p. 1. q. 11. art. 10. num. 58. ubi, quod hæc præordinatio, utpote ſtulta non præſumatur. Paſqual. de patr. pot. p. 3. cap. 5. numer. 12. arg. eorum quæ diximus in verb. debitor. num. 53.

85 Limita ſecundo, ſi Emphyteuta moram purgaverit, prout facere poteſt ante declarationem Domini directi, canonem debitum ſtatim ſolvendo. Fachin. lib. 1. contr. jur. cap. 98. in princ. Rot. coram Merlin. deciſ. 648. num. 5. & 6. inter ejus ſelect. & eſt tex. in cit. cap. potuit. extr. de locato. & cap. propter ſterilitatem. eod. Dian. p. 10. tr. 16. reſol. 57. & reſ. 56. in princ. ubi quod praxis ſit, ut ſemel admoneatur, & ſi ſtatim ſolvit, purgetur mora. Imo etiam poſt declarationem Domini directi, ſi celeriter fiat. Merlin. l. c. num. 8. Dian. ibid. verſ. in emphyteuſi vero. Covar. lib. 3. var. reſol. cap. 17. ſub num. 4. Mantic. de tacit. d. lib. 22. tit. 27. num. 35. Corbul. loc. cit. limit. 41. numer. 9. ſeqq. Rot. deciſ. 577. num. 2. in fin. p. 2. rec. quæ celeris ſatisfactio, qllomodo capiatur, remittitur arbitrio Judicis. Gloſ. in d. cap. potuit in verb. celeri. Covar. loc. cit. Antonel. de tempor. legal. lib. 2. cap. 55. num. 4. Merlin. l. cit. num. 9. Menoch. de arbitr. jud. lib. 2. caſ. 7. num. 13. Theſaur. deciſ. 77. numer. 3. Seraphin. de privileg. juram. privileg. 84. num. 29. & hæc in emphyteuſi Eccleſiaſtica, an vero id procedat etiam in emphyteuſi privati, non conveniunt DD. ut videre eſt apud Dian. loc. cit. Fachin. loc. cit. ubi late negativam defendit, ſed quod de æquitate canonica admittatur hæc moræ purgatio etiam in emphyteuſi privati dicit Clar. l. c. q. 8. num. 15. in fin.

86 Hanc ſecundam limitationem ſublimita primo quando interpoſitum fuit juramentum de ſolvendo certo tempore, niſi fuerit legitime impeditus & hoc in pœnam perjurii. Dian. d. reſol. 57. verſ. ſecundo declarant. Corbul. loc. cit. limit. 41. num. 13. & 14. Gabriel. de tranſact. d. concl. un. num. 10. Afflict. deciſ. 174. nu. 5. & 6. fallit de æquitate canonica, quæ admittit purgationem moræ non obſtante juramento. Gabriel. l. c. num. 12. Urſill. ad Afflict. l. c. quem refert Antonel. loc. cit. num. 27. ubi quod ita ſervetur communiter. Sublimita ſecundo, quando mora fuit geminata. Antonel. l. cit. num. 28. Gabr. num. 21. plures ſublimitationes vide apud DD. cit.

87 Limita tertio concluſionem principalem, niſi fuerit

legitime impeditus, puta vel belli calamitatibus, ſterilitate &c. Antonel. loc. cit. lib. 1. cap. 38. num. 27. Clar. loc. cit. q. 8. num. 6. quia regulariter quælibet cauſa colorata, etiam injuſta excuſat a caducitate. Clar. l. c. & in lib. 5. §. fin. quæſ. 60. num. 22. verſ. & generaliter. aut ſi emphyteuta fuerit abſens. Antonel. loc. cit. d. cap. 55. num. 11. in fin. Rot. deciſ. 719. num. 8. p. 4. rec. tom. 3. ubi Corbul. loc. cit. limit. 10. num. 3. etiamſi canonem ſolvere juraſſet. DD. cit. quid vero ſi Dominus directi non erat in loco, quia forte emphyteuta erat diverſi fori, & ideo non ſolvit, quia Dominus non fuit in loco domicilii, vel quia mutavit forum &c. vide Bajard. ad Clar. d. q. 8. ſub num. 32. Scacc. de commerc. & camb. §. 2. gl. 5. num. 222. ubi quod debeat adire domicilium Domini directi, & ibi ſolvere. Seraphin. de privileg. juram. d. privileg. 84. ſub num. 19. verſ. nono limita, ubi concludit, quod excuſet a caducitate, nec ſit opus conſignatione, vel depoſitione, & quod Dominus probare debeat ſe fuiſſe in loco, ubi erat ſolvendum. Item excuſatur, ſi emphyteuta ignorabat rem eſſe emphyteuticam ſaltem de æquitate. Clar. loc. cit. q. 8. num. 9. Seraphin. loc. cit. ſub n. 16. ubi, quod hæc ignorantia præſumatur. arg. L. altius. ibi: ſi vi, vel clam feciſſe convincatur. C. de ſervit. & aqua. alias cauſas excuſantes vide late apud Corbul. in d. cauſ. 15. per. tot.

88 Similiter ad evitandam caducitatis pœnam ſufficit canonis oblatio, ſecus quoad effectum conſequendi plenariam liberationem a canone ſolvendo, quia tunc requiritur non ſolum oblatio, ſed depoſitio, & conſignatio. DD. apud Mareſcot. lib. 1. var. reſ. cap. 61. n. 5. dummodo tamen oblatio ſit realis, cum pecunia in manu, nec ſufficit verbalis, fiatque loco, tempore, ac modo debito, ut Dominus non habeat juſtam cauſam illum recuſandi, de quibus Mareſcot. loc. cit. Corbul. d. cauſ. privat. ob non ſolut. canon. limit. 37. & multo magis liberatur per depoſitum canonis factum, etiam poſt declaratam a Domino caducitatem, ſi celeriter fiat, ut ſupra n. 81. Sperel. deciſ. 71. n. 29.

89 An vero non ſolvens canonem pro parte, privetur in totum, dic, quod ſi annuus canon præſtandus eſt pro tota re, puta decem aurei pro aliqua domo, quod tunc non ſolvens pro parte, cadat in totum, ſecus quando plures res ſub diſtincta penſione conceduntur, puta decem campi ſub penſione ſcutorum decem, vel ſi penſio præſtaretur ad ratam, puta, ſi pro qualibet menſura terræ, ſolvi debeant decem ſolidi: cum enim tunc quilibet campus, aut quælibet menſura habeat ſuam conſtitutam penſionem, ideo non ſolvens pro uno, non cadit in reliquis. Antonel. de tempor. legal. lib. 2. cap. 55. num. 6. Gratian. diſc. for. cap. 36. num. 32. Clar. d. quæſ. 8. num. 4. & quod poſſit canon etiam invito Domino pro parte ſolvi, dummodo plene fiat debito tempore, vide Corbul. loc. cit. q. 7. & 8. Gloſſ. in L. 2. verb. cautum eſt in fin. C. de Jur. emphyt.

90 Sed quia caducitas ob non ſolutum canonem non incurritur ſine mora ſolvendi, hinc oritur Quæſtio I. an ad moram contrahendam in emphyteuta requiratur interpellatio Domini directi? Reſp. negative in emphyteuſi, quia dies interpellat pro homine, quidquid ſit in aliis, de quibus in verb. mora. cap potuit. in fin. de locato. ubi Gloſſ. verb. ſtatuta. L. 2. C. de Jur. emphyt. late Gonzal. in d. cap. potuit. num. 5. Fagnan. ibid. numer. 7. Corbul. d. cauſ. 15. ampl. 3. Gabr. com. concl. tit. de ſolution. & liberat. concl. 9. num. 7. verſ. quinto amplia. concorda tex. in L. magnam. C. de contrah. & commit. ſtipul.

91 Quær. II. a quo tempore incipiat biennium, vel triennium? Reſp. quod incipiat currere a die conceſſionis, ſeu inveſtituræ, non autem a die deſtinatæ ſolutionis? Antonell. d. cap. 55. a numer. 3. ubi Cevall. in ſpec. opin. commun. contr. comm. q. 14. Pax Jordan. de re judic. lib. 14. tit. 8. de dilat. numer. 102. apud quem Marta de clauſul. p. 1. clauſ. 319. Corbul. d. cauſ. 15. q. 1. quod biennium, vel triennium debet eſſe continuum: hinc ſi uno anno ſolverit, alio vero non, tertio vero anno ſolverit, & quarto iterum non, & ſic deinceps, non eſſet locus caducitati, quia in pœnalibus tempora non conjunguntur. Antonel. l. c. num. 16. Corbul. loc. cit. q. 3.

92 Quær. III. quando, ſeu quo tempore canon ſolvi debeat? Reſp. quod in hoc ſit ſervanda expreſſa partium conventio, vel Regionis conſuetudo. gloſ. in L. 2. C. de jur. emphyt. in verb. cautum eſt: quibus deficientibus facienda erit in fine anni. Gomez. var. reſ. tom. 2. cap. 3. de locat. & conduct. ſub numer. 13. Paſchalis de patr. poteſt. p. 4. cap. 6. nu. 62. Corbul. d. cauſ. 15. q. 8. & quod ſolvi poſſit per partes in duabus nempe, aut tribus vicibus, diximus ſupra. An vero cogatur Dominus directi acceptare anticipatas ſolutiones pro annis futuris. Reſp. negative apud Corbul. l. c. limit. q. 17. num. 3. Speculat. de emphyt. in §. nunc aliqua 33. num. 44. Si tamen Dominus anticipatas ſolutiones acceptaverit, illæque adhuc durent, non caderet emphyteuſis in commiſſum, ſi emphyteuta ſucceſſori Domino non ſolverit. Corbul. d. limit. 17. n. 1.

93 Quær. IV. quia ſupra diximus, Dominum agentem ad caducitatem, debere probare eveniſſe caſum devolutionis, an debeat Dominus in contradictorio probare emphyteutam non ſolviſſe canonem, an vero ſpectet ad emphyteutam probare ſolutionem? Reſp. ſpectare ad emphyteutam: Gloſ. in L. 2. verb. repellere, ad med. C. de jur. emphyt. ubi quomodo probetur ſolutio. Corbul. d. cauſ. 15. quæſ. 4. Gomez. d. c. 3. num. 13. verſ. item adde. ubi, quod ſi probetur ſolutio facta ultimis tribus annis, præſumatur ſolviſſe etiam in præteritum, niſi Dominus contrarium probaverit, idem dicit Vivius commun. opin. 236. ubi quod poſſit ſolutio probari per duos vel tres teſtes.

94 Quær. V. an emphyteuta liberetur a caducitate, ſi tertius pro illo ſolvat, an Dominus directi poſſit compelli recipere canonem a tertio? vide in verb. Debitor. num. 12.

95 Quær. VI. an ad vitandam caducitatem ob non ſolutum canonem, poſſit opponi compenſatio? vide affirmativam ſupra in verb. compenſatio. numer. 16. Corbul. d. cauſ. 15. limit. 5. Pirhing lib. 3. decretal. tit. 18. de locat. num. 37. & quid ſi juraſſet ſolvere? vide itidem in verb. compenſatio a num. 1. Dian. p. 10. tr. 16. reſol. 60.

96 An emphyteuta teneatur ſolvere canonem, ſi res fuerit capta ab hoſtibus ſive bello juſto, ſive injuſto, vide diverſas opiniones apud Facbin. contr. jur. lib. 1. cap. 90. ubi concludit, quod non teneatur ſolvere; ſi fundum ingredi non poteſt. Gail. pract. obſerv. lib. 2. obſ. 23. n. 23. etiam tempore treugæ ob metum inſtantis adhuc belli. Vivius com. opin. 247. numer. 7. Sicut econtra ſolvere integrum canonem tenetur, licet res emphyteutica fuerit deteriorata etiam ſine culpa emphyteutæ: cum enim canon ſolvatur in recognitionem dominii, quod eſt indiviſibile, non autem pro fructibus. Rota deciſ. 699. numer. 1. p. 3. rec. Clar. in d. §. emphyteuſis. q. 8. ſub numer. 8. verſ. cum enim. Corbul. d. cauſ. 15. ampl. 11. num. 2. ideo tenetur integrum præſtare canonem, donec res emphyteutica, ſeu illius pars exiſtit, & funditus non perit. Gloſ. in cap. potuit. verb. expelli. poſt med. verſ. idem ſi fundus. de locat. communiter recepta teſte Abbat. ibid. num. 16. Natt. conſ. 377. num. 2. Bero. conſ. 130. num. 4. & ſeq. vol. 1. Rot. diverſ. deciſ. 720. numer. 6. p. 1. Seraph. deciſ. 286. num. 3. Corbul. l. cit. per tot. relatis a Rota d. deciſ. 699. num. 1. etiamſi Dominus promiſiſſet defendere, & indemnem emphyteutam ſervare, quia id intelligeretur ex cauſis de præterito, non vero de futuro, & poſt conceſſionem emphyteuſis, evenientibus: ad tradita per Rot. ibid. num. 3. Tiraquel. de retr. lignag. §. 1. gloſ. 9. n. 35. quod tamen Clar. d. q. 8. cum quo Corbul. l. c. nu. 7. in duobus caſibus limitat: primo, ſi canon correſpondeat fructibus, quos ob deteriorationem amplius percipere non poſſet: ſecundo, niſi canon eſſet conſtitutus ad ratam bonorum, puta ad rationem certæ ſummæ pro ſingulis agri perticis &c. ita etiam Theſaur. deciſ. 20. per tot. & hæc, ſi deterioratio proveniat in ipſa proprietate: quid vero ſi contingat in ipſis fructibus, puta ob anni ſterilitatem &c. vide Corbul. loc. cit. ampliat. 12. Antonel. de tempor. legal. l. 1. cap. 38. per tot. Gail. d. obſ. 23. per tot. & DD. cit. Si vero res in totum pereat, emphyteuta in totum liberatur. DD. cit.

97 Emphyteuta autem, qui Domino ſolvit canonem, ſed ignorat in quo fundo emphyteuſis ſit fundata, tenetur ad inſtantiam Domini ſupponere unum fundum certum ſpecialiter obligatum pro ſolutione canonis.

Riccius

Riccius *in prax. p. 3. reſol.* 153. *num.* 2. *ſub verſ. verior tamen.* Rot. *deciſ.* 150. *num.* 6. *p.* 1. *rec.* nam alias tenetur ſuo Domino edere inſtrumenra emphyteutica, & titulos ſuos oſtendere, ac confines, alias Judex poteſt decernere eſſe finitam emphyteuſim, aut prætendere, quod omnia bona ab emphyteuta ibidem poſſeſſa ſint emphyteutica. vide Riccium *loc. cit.* Bichium *deciſ.* 485. *num.* 4. Beltramin. ad Ludoviſ. *deciſ.* 575. *nu.* 11. Fuſar. *de ſubſtitut. quæſ.* 618. *n.* 49. Peregrin. *de fideicom. art.* 44. *num.* 23. niſi adſit præſcriptio longi temporis. Antonel. *ut infra.* & Gratian. etiam *ut infra.* ſatis tamen erit, quod emphyteuta oſtendat certam quantitatem, quæ ſi eſt proportionata canoni, petens majorem quantitatem, probare tenetur. Rot. *d. deciſ.* 150. *num.* 6. ubi Specular. *in d. §. nunc aliqua. num.* 79. *de emphyt.* Afflict. *cap.* 1. *§. illud. num.* 22. *in fin. de probib. feud. alien.* Roland. *conſ.* 66. *num.* 1. 2. & 7. *lib.* 3. Riccius *loc. cit.* & hæc ſi emphyteuta fatetur ſe talem: ſi vero negat, utique actori incumbet probatio. Riccius *l. c.* quæ emphyteuſis ad effectum ſolutionis canonis probatur levioribus probationibus, & ſufficiunt etiam indicia, ut per Rot. *deciſ.* 470. *n.* 15. *p.* 4. *rec. tom.* 2. & latius *in deciſ.* 249. *per tot. p.* 1. *rec.*

98 An vero Dominus ad inſtantiam emphyteutæ teneatur de Jure ſuo, ſeu de emphyteuſi docere, ubi emphyteuta longo tempore canonem ſolvit? Reſp. negative ſi longo tempore canonem ſolvit, ſecus vero ſi tantum brevi tempore ſolvit, alias emphyteuta liberaretur. de quibus Antonel. *de tempor. legal. lib.* 2. *d. cap.* 55. *num.* 32. Gratian. *diſc. for. cap.* 411. *num.* 8. Specul. *in d. §. nunc aliqua. num.* 80. ad tex. *in cap. pervenit.* 5. *de cenſib.* & an qui ſolvit de præterito, teneatur ſolvere in futurum, vide *cenſus. num.* 69. Riccium *d. reſ.* 153. *a num.* 1. Gonzal. *in d. cap.* 5. *ſub num.* 4. *ad med. de cenſib.*

99 Quod ſi emphyteuta per multum temporis ſpatium, puta 30. aut 40. annis non ſolverit canonem, quæritur, an præſcripſerit ſeu proprietatem, ſeu canones decurſos, ſeu libertatem ſolvendi in futurum? & an poſſit per hoc expelli? Reſp. I. quod vel ille qui non ſolvit, eſt ille ipſemet, qui rem in emphyteuſim accepit, vel qui recognovit aliquando ipſam emphyteuſim a Domino, & tunc proprietatem nunquam præſcribit, tum quia ei obſtat mala fides, quæ impedit omnem præſcriptionem: tum quia Dominus directus poſſidet ſemper miniſterio emphyteutæ, poſſidenti autem non currit præſcriptio. *L. ſciendum. §.* 1. *verſ. item quis. ff. qui ſatiſd. cog. L. cum notiſſimi. §. imo. C. de præſc.* 30. *ann. cap. ſi diligenti, de præſc.* Corbul. *de Jur. emphyt. d. cauſ.* 15. *limit.* 31. *num.* 2. Fachin. *contr. Jur. lib.* 8. *cap.* 99. *in fin. verſ. non repugno.* Gratian. *diſc. for. cap.* 912. *numer.* 41. quod etiam ampliatur ad ſucceſſorem illum, cui obſtat mala fides auctoris. Corbul. *d. limit.* 31. *num.* 3. Gratian. *l. c. num.* 46. ubi Tiraquel. *de præſcript. §.* 1. *gloſ.* 12. *ad fin.* late Gabriel. *de præſcr. concl.* 5. *a numer.* 1. Dian. *p.* 8. *tr.* 7. *reſ.* 36. aut vero ille qui non ſolvit, eſt extraneus, qui non recognovit emphyteuſim a Domino, & poſſedit talem rem uti liberam & propriam 30. aut 40. annis, & tunc etiam proprietatem præſcribit. Gratian. Corbul. Fachin. *ll. cit.* & faciunt tradita per Balb. *de præſcr.* 4. *part.* 4. *p. princip. q.* 8. *ad fin.* & alios apud *DD. cit.*

Reſp. II. circa canones decurſos juxta diſtinctionem datam: nam qui eſt in mala fide certe nunquam præſcribit. *cap. poſſeſſor malæ fidei.* 2. *de reg. Jur. in* 6. *cap. vigilanti, & d. cap. ſi diligenti, & cap. veniens, de præſc.* & DD. apud Gratian. *l. c. num.* 44. ſecus ſi præſcribens eſſet in bona fide. vide *DD. cit.* concurrente tamen ſcientia, & patientia Domini, ſine qua non præſcribitur poſſeſſio non ſolvendi, juxta dicta ſupra in verb. *Decimæ. nu.* 31. & dicit Gratian. *loc. cit. num.* 43. citans Peregrin. *de Jur. fiſci. lib.* 6. *tit.* 8. *n.* 28. Cur. jun. *conſ.* 60. *num.* 17. & alios: & ſi præſcriptio hæc eſſet contra Eccleſiam, quod illa eſſet reſtituenda ex capite ignorantiæ &c. dicit Corbul. *d. limit.* 31. *num.* 4. ubi DD. Dian. *d. reſ.* 36. late Tiraquel. *de retract. lignag. §.* 35. *gloſ.* 4. *num.* 35. *ſeqq.* ſed de hoc dicemus in verbo *reſtitutio.*

Reſp. III. circa libertatem ſolvendi in futurum (in qua variant DD.) ſub priori data diſtinctione, quod nempe extraneus, ut ſupra, cum poſſit præſcribere proprietatem, poſſit etiam in conſequentiam præſcribere liberationem a ſolutione canonis. Fachin. *loc. cit.* Ille vero qui rem in emphyteuſim accepit, aut illam recognovit &c. quod nunquam præſcribat liberationem a ſolutione canonis in futurum, ut contra aliquos late defendit Fachin. *d. cap.* 99. *per tot.* ubi contraria reſolvit. Antonel. *de tempor. legal. lib.* 4. *cap.* 11. *num.* 8. Gratian. *l. cit.* Anton. Theſaur. *deciſ. Pedem.* 179. *ſub num.* 5. *verſ. ſed hæc diſtinctio.* Mynſing. *ſingul. obſerv. centur.* 3. *obſ.* 13. ubi quod hoc fuerit comprobatum in camera Imperiali. & ibi Guid. Pap. *deciſ.* 406. 407. & 408. Capell. Tholoſ. *deciſ.* 343. & tenuit Rota *in deciſ.* 164. *num.* 1. *p.* 2. *recent.* & *deciſ.* 161. *num.* 27. *p.* 15. *rec.* quæ citat Roſenthal. *de feud. cap.* 9. *membr.* 1. *concl.* 97. *num.* 30. idem defendit Specular. *in d. §. nunc aliqua. q.* 44. *num.* 54. *ſeqq.* Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 24. *num.* 23. Gail. *pract. obſerv. lib.* 2. *obſ.* 73. *num.* 1. Bajard. ad Clar. *in d. §. emphyteuſis. quæſ.* 7. *num.* 2. *ſeqq.* apud quos alii, & probatur ex *L. male agitur. & L. cum notiſſimi. §. fin. C. de præſcr.* 30. *vel* 40. *ann.* juncta gloſ. requiritur ergo tam in præſcriptione proprietatis, quam libertatis a ſolutione, ultra tempus 30. vel 40. annorum, interverſio poſſeſſionis Domini, quam tamen ſola animi deſtinatione ſibi immutare aut pervertere non poteſt. Mantic. Bajard. Gail. Antonell. *ll. cit.* Gratian. *ut ſupra num.* 40. concorda etiam, quæ diximus in verb. *Cenſus. num.* 88. & 89.

Si tamen non ageretur de præſcriptione, ſed ſolum controverteretur ſuper liberatione canonis, emphyteuta dicente ſibi remiſſum fuiſſe, tunc ex tanto tempore præſumeretur in dubio illum hujuſmodi liberationem obtinuiſſe, ut dicit Theſaur. *d. deciſ.* 179. *ſub num.* 5. fretus auctoritate textus *in L. jubemus. C. de fund. patrim. lib.* 11. & contraria Domino incumberet probatio, per Maſcard. *de probat. lib.* 2. *concl.* 601. *num.* 3.

Reſp. IV. non ſolvens per triginta aut 40. annos, ſi a Domino nunquam fuit interpellatus, etiamſi non præſcribat, quod nihilo minus non poſſit expelli, ſed ſolum ad ſolutionem cogi. ita Theſaur. *d. deciſ.* 179. *n.* 1. & 5. *arg. textus in L. competit. C. de præſc.* 30. *vel* 40. *ann.* & ibi Gloſ. *cit. L. cum notiſſimi. §. fin. eod. L. Jubemus. C. de fund. patrim. lib.* 11.

§. V.

An emphyteuſis devoluta, ſeu caducata redeat ad Dominum libera ab omni onere, & an emphyteuta recuperet melioramenta in illa facta?

Quod emphyteuta poſſit rem emphyteuticam hypothecare, aut eidem aliquam ſervitutem ad vitam emphyteutæ duraturam imponere, diximus ſupra *nu.* 37. quod tamen emphyteuſi finita obligatio hujuſmodi, & ſervitus impoſita evaneſcat, & ſic libera ad Dominum redeat, eſt tex. *in L. Lex vectigali. §. item quæſitum. ff. de pignor.* quando nempe redit ad Dominum jure dominii, puta ob alienationem in extraneum ab emphyteuta factam, aut non ſolutum canonem aut finitam lineam. Rot. *deciſ.* 86. *per tot. p.* 5. *rec. tom.* 1. Antonel. *de tempor. legal. lib.* 1. *cap.* 67. *num.* 6. ubi Surdus *de aliment. tit.* 9. *q.* 42. *num.* 19. & 20. Cyriac. *contr. for.* 55. *num.* 28. & 35. & alii, ceſſante tamen fraude: unde ſi appareret, emphyteutam alienaſſe, aut canonem non ſolviſſe ad hunc effectum, ut fieret reſolutio, aliter foret dicendum. Antonel. *l. c. n.* 23. Cyriac. *nu.* 39. ad tex. *in L. bovem* 43. *§. ſi quis cum conſilium. ff. de ædil. edict.* 100

Quod ſi tranſeat ad Dominum ex contractu libero inter eundem & emphyteutam, ad quem emphyteuta cogi non poterat, puta voluntaria renunciatione, datione in ſolutum, venditione &c. Domino facta, tunc tranſit cum dictis oneribus. *DD. cit.* & Corbul. *de cauſ. privat. ob renunciat. num.* 9. Tiraquel. *de retr. lignag. §.* 34. *gloſ.* 1. *num.* 7. & 10. tum quia tunc Dominus ſuccedit emphyteutæ, non ut Dominus, ſed ut privatus, & ſic eſt quidam novus contractus, qui non poteſt tertio præjudicare, tum quia alias eſſet in poteſtate emphyteutæ per ſimiles contractus fraudandi ſuos creditores. vide *DD. cit.* & late Tiraquel. *de retr. convent. §.* 3. *gl. un. a n.* 9. *cum multis ſeqq.* Item tran-

ſitei cum onere, ſi fuiſſet data ſacultas alienandi, ſi hæc ſacultas non fuit limitata ad tempus, quo durat emphyteuſis. Item ſi Dominus conſenſit impoſitioni hujus oneris, de quibus Sperel. *deciſ.* 120. *a num.* 23. *ſeqq.* ubi DD.

101 Quod emphyteuta teneatur meliorare rem juxta pacta inveſtituræ, quæ obſervari debent, dicit Rot. coram Merlin. quæ inter ejus ſeleſt. eſt *deciſ.* 356. *nu.* 1. an vero melioramenta emphyteuta, aut illius hæredes recuperent?

Reſp. I. Melioramenta, quæ ex natura contractus neceſſaria (quæ enumerantur *in L.* 1. *& 2. & L. impenſæ neceſſariæ. ff. de impenſ. in reb. dotal. fact.*) aut ex conventione, quis facere tenetur, emphyteura non recuperat, ſicut nec illa, quæ conſervationis cauſa fiunt, ad quæ tenetur emphyteuta. Paul. Rubeus *in annot. ad deciſ. Rot. Rom.* 12. *n.* 34. *&* 37. *p.* 3. *rec.* Citans Cepol. *de ſervit. urban. præd. cap.* 59. *n.* 18. *q.* 10. & alios, ac Rot. vide tamen Gaſ. *de expenſ. cap.* 6. *n.* 21. *&* 22. Menoch. *recuperandæ. remed.* 15. *n.* 502.

Reſp. II. melioramenta item non recuperat emphyteuta, quando adeſt pactum in conceſſione rei, ut illa revertatur cum melioramentis, quamvis ſint pretioſa; nam tale pactum pars pretii reputatur. *L.* 17. §. *melior. ff. de in diem addict. L. fundi partem. ff. de contrah. empt. L. dominus horreorum.* §. 1. *verſ. cum id non conveniſſet. ff. locati.* DD. apud Rubeum *loc. cit. num.* 45. Rot. *deciſ.* 60. *num.* 9. *p.* 5. *rec. tom.* 1. quæ citat Gamm. *deciſ.* 75. *num.* 2. *& deciſ.* 41. *num.* 6. *&* 7. *& deciſ.* 326. *num.* 8. Menoch. *recuperand. remed.* 15. *num.* 504. Rot. *deciſ.* 34. *num.* 19. *p.* 18. *rec. tom.* 1. & quod tale pactum valeat, dicit Rot. *deciſ.* 294. *num.* 7. *p.* 1. *rec.* & ibi Jaſ. *in L.* 2. *num.* 28. C. *de jur. emphyt.* poſt Bart. *in L. jubemus. n.* 2. §. *ſanc. C. de ſacroſ. Eccleſ.* Valaſc. *in quæſt. emphyt. q.* 25. *num.* 18.

Reſp. III. Melioramenta quæcumque item non recuperat emphyteuta, quando culpa ſua, puta ob non ſolutum canonem &c. ab emphyteuſi expellitur. tex. *in cap. hoc jus.* §. *qui rem.* 10. *q.* 2. *L.* 2. *C. de Jur. emphyt. auth. qui rem. C. de ſacroſ. Eccleſ.* Clar. *in* §. *emphyteuſis*, *q.* 45. *num.* 1. Gail. *pract. obſerv. lib.* 2. *obſ.* 121. *num.* 15. Graſ. *de expenſ. d. cap.* 6. *num.* 20. *circa fin. verſ. namque in emphyteuta*, qui tamen limitat *ut infra ſtatim.* Guid. Pap. *deciſ.* 438. *num.* 1. *verſ. non tenetur Dominus talem impenſam reficere emphyteutæ, ſi cadat in commiſſum.* ac plurimi alii apud eſt. Rub. *num.* 48. *&* 49. ubi de communi, ac Rotæ. Mantic. *de tacit. d. lib.* 22. *tit.* 29. *num.* 9. & ut *ſupra num.* 75. quamvis eodem Rub. teſte non deſint contradictores in hoc paſſu circa melioramenta, ad quæ emphyteuta non tenebatur, cum quibus Garz. *loc. cit. num.* 22. ubi Valaſc. *jur. emphyt. d. q.* 25. *num.* 5. ubi, quod ſecundum hanc æquam ſententiam ſit judicatum. Molinæus *in conſuet. Pariſien. tit.* 1. §. 1. *gloſ.* 5. *num.* 73. *&* 77. & alii. Menoch. *loc. cit. nu.* 503. & quod magnas impenſas etiam in hoc emphyteuta deducat, teſtatur Rubeus *l. c. num.* 53. ubi de receptiori, citans Pinell. *in L.* 2. *C. de rei vindic. p.* 2. *cap.* 3. *num.* 9. vide Clar. *loc. cit. num.* 5. Menoch. *loc. cit. num.* 552. *&* 553. ne emphyteuta locupletetur cum alterius jactura.

Reſp. IV. melioramenta, quæ non veniunt ex natura contractus, & ad quæ emphyteuta non tenebatur, finita emphyteuſi ob lineam, vel tempus finitum, emphyteuta deducit, & ad hæredes tranſmittit. ita *DD. cit.* Tranchedin. *conſult.* 21. *num.* 58. Rot. *deciſ.* 12. *num.* 2. *p.* 3. *rec.* Faclun. *lib.* 1. *contr. jur. cap.* 92. *in fin.* Dixi emphyteuſi finita: nam illa durante, emphyteuta melioramenta non repetit, nec excuſatur a caducitate, ſi interim ſub ſpe illorum repetendorum canonem non ſolvat. Carocius *de locato & cond. tit. de expenſ. ſub num.* 47. *fol. mihi* 221. *terg.* Quaſnam vero expenſas repetat, & quomodo illas probare debeat emphyteuta, vide Caroc. *& DD. cit.* Rot. *deciſ.* 193. *a num.* 9. *p.* 18. *rec. tom.* 1. & latius infra in verb. *Melioramenta litt. M.* & quod non repetat impenſas exceſſivas, ita ut non poſſit Dominus eas commode ſolvere, ex quo tunc nec neceſſario, nec utiliter factæ videantur, dicit Menoch. *l. ſup. cit. num.* 552. Caroc. *l. c. num.* 42. late Tiraquel. *de retract. convent.* §. 7. *gl.* 1. *num.* 5. & facit tex. *in L. ſi ſervos. ff. de pignor. act. L. in fundo. ff. de rei vind. L. ſed an ultro.* §. 1. ibi: *quid enim ſi eam inſulam. ff. de negot. geſt. L. utilium. ff. de impenſ. in rem dot. fact.* plura de melioramentis vide apud Tiraquel. & Menoch. *citates* ſicut & apud Caroc. *l. c. in quæſt.* 1. *& ſeqq.* quando vero dicantur impenſæ exceſſivæ, remittitur arbitrio Judicis. *d. L. ſi ſervos. in fin.*

§. V.

De renovatione Emphyteuſis, & quis in ea ſit præferendus, & an poſſit augeri canon?

Emphyteuſis renovatio fit ex quatuor cauſis: primo ratione vetuſtatis: ſecundo ratione neceſſitatis, quando nempe adeſt pactum renovandi: tertio ratione obſcuritatis, ut quando neceſſe eſt venire ad clariorem expreſſionem rei, & ejuſdem confiniorum &c. in emphyteuſim conceſſæ; & quarto ratione mutationis perſonæ. Conciol. *alleg. for. civil.* 15. *a num.* 1. *ſeqq.* ubi Fulgin. *de Jur. emphyt. in tit. de renovat. q.* 9. *&* 10. *per tot.* & alii, & quamvis his cauſis ceſſantibus non poſſit emphyteuta cogi recipere novam inveſtituram, teſte Conciol. *l. c.* ſicut nec quando emphyteuſis eſt hæreditaria, *ut ſupra num.* 59. Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 32. *num.* 2. quidquid ſit in feudo, ut per Mantic. *ibid.* dominium tamen tenetur recognoſcere toties, quoties fuerit a Domino requiſitus. Rot. *deciſ.* 279. *num.* 3. *p.* 4. *rec. tom.* 1. & ibi Guid. Pap. *q.* 417. imo quando ſubeſt timor, ne tractu temporis dominium controvertatur, tenetur emphyteuta renovare dominium inveſtituræ. Rot. *loc. cit.* Et ob mutationem perſonæ ex tribus cauſis devenitur ad renovationem: primo ut Dominus directus conſequatur laudemium: de quo infra in verb. *laudemium.* ſecundo, ut novus emphyteuta teneatur ſolvere canonem: & tertio, ut anendatur ejus perſona, & ſuorum ſucceſſorum quoad deficientiam generationis, de quibus Conciol. *l. c. a n.* 17. 102

103 Quod Eccleſia, aut Dominus finita emphyteuſi, illam renovare non teneatur, ſi velit pro ſe retinere, diximus in verb. *Eccleſia. num.* 1. & in verb. *Dominus. num.* 22. *& DD. infra citan.* late Rot. *deciſ.* 11. *p.* 2. *& deciſ.* 66. *p.* 15. *rec.* Bichius *deciſ.* 57. *a nu.* 1. Vivius *comm. opin.* 244. *num.* 2. ubi quod ſi renovare velit, teneatur præferre conſanguineos &c. proximiores emphyteutæ defuncti, & ſi Eccleſia extraneum inveſtiat excluſo proximiore, iſte proximior poteſt appellare, & petere, ut extraneus inveſtitus amoveatur. Rot. *deciſ.* 176. *num.* 31. *p.* 5. *rec. tom.* 1. citans Rip. *in L.* 1. *num.* 10. *ff. de privileg. cred.* Alciat. *in L. ſi mihi, & Titio. num.* 31. *ff. de V. O.* Gozad. *conſ.* 39. *num.* 21. Card. Mantic. *deciſ.* 10. *num.* 9. Gratian. *diſc. for. cap.* 477. *num.* 20. *&* 21. Clar. *in* §. *emphyteuſis. q.* 43. *num.* 1. ubi etiam quod teneatur præferre ipſum emphyteutam, illa devoluta ob tempus finitum. Et hæc proximitas erit conſideranda reſpectu ultimi emphyteutæ, ſeu ultimi defuncti, non vero reſpectu primi inveſtiti. Gabr. *com. concl. tit. de Jur. emphyt. concl.* 1. *num.* 27. Fulgin. *d. tit. de renovat. q.* 1. *num.* 6. *&* 51. & alii apud Rot. *deciſ.* 66. *num.* 1. *& deciſ.* 381. *num.* 5. *&* 6. *p.* 15. *rec.* ubi quod mater ultimi defuncti excludat amitam, patruum &c. Ruin. *conſ.* 47. *num.* 6. *vol.* 3. ſub qua proximiorum appellatione indiſtincte veniunt tam agnati, quam cognati, ſive ſint deſcendentes, ſive tranſverſales, dummodo ſint magis propinqui ultimo defuncto. Riccius *in prax. p.* 1. *reſ.* 79. *num.* 4. & prout juxta veriorem decidit Rot. *d. deciſ.* 66. *num.* 2. *p.* 15. *rec.* & citat. Gabriel. *l. c. num.* 16. *verſ. contrarium eſt verius.* Bart. *in L.* 1. *in princ. ff. de privileg. cred.* Fulgin. *d. quæſ.* 1. *num.* 5. *&* 6. & alios etiamſi non ſint hæredes; per Rot. late *cit. deciſ.* 66. *per tot.* & hæc in emphyteuſi ex pacto, & providentia, quando devolvitur, ob tempus, aut generationes finitas &c. nam in hæreditaria ſufficit, quod quis ſit hæres ultimi defuncti, poſthabita proximitate ſanguinis. Rot. *d. deciſ.* 66. *num.* 12. Riccius *l. c. num.* 10. Gabr. *l. c. num.* 18. Rot. coram Merlin. *inter ejus ſelect. deciſ.* 531. *per tot. & deciſ.* 381. *n.* 13. *p.* 15. *rec.*

Ad petendam autem hujuſmodi renovationem proximioribus datur annus a die, quo ſciverint emphyteuſim eſſe finitam, quo tempore elapſo non amplius audiuntur. *cap.* 1. *tit.* 22. *quo tempore mil. inveſt. pet. deb. in lib.* 1. *feud.* Mantic. *de tacit. d. lib.* 22. *tit.* 32. *num.* 5. *&* 6. Clar. *in* §. *emphyteuſis. q.* 43. *ſub num.* 3. *verſ. quin imo.* Mareſc. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 3. *a num.* 15. Antonel. 104

de tem-

de tempor. legal. lib. 2. *cap.* 27. *numer.* 15. ubi ex cit. Mareſc. quod cum agatur de amiſſione juris, hæc ſcientia debeat plene, & concludenter probari cum ſuis qualitatibus, & ſic, quod proximiores ſciverint emphyteuſim fuiſſe reverſam ob lineam finitam, & citat Seraphin. *deciſ.* 630. *num.* 1. Riccium *in prax. p.* 1. *reſ.* 79. *num.* 11. & 12. qui etiam citat Rot. *deciſ.* 7. *de dol. & contum. in antiq.* Mohedan. *deciſ.* 160. *& alios*, imo etiamſi hanc devolutionem ſciverint, ſi tamen renovationem non petierint ob aliquod juſtum impedimentum, puta mortis, inimicitiæ capitalis, infantiæ &c. jus ſuum non amittunt. vide tex. & Gloſ. *in d. cap.* 1. Mantic. *loc. cit. num.* 8. Rot. *deciſ.* 381. *a num.* 9. *p.* 15. *rec. & DD. cit.* imo ſubdit Mantic. quod ſi alius agnatus, ſed remotior ſit interim inveſtitus, poſſit proximior illam alienationem intra annum revocare: ſi vero ſit inveſtitus extraneus, concedatur dicto proximiori tempus 30. annorum. Gloſ. *in cap.* 1. §. *Titius filios. in verb. per annum. tit.* 26. *ſi de feud. defuncti contentio ſit inter Dominum & agnat. in lib.* 2. *feud.* ubi dat rationem: quia quando eſt inveſtitus agnatus, licet remotior, cenſetur lapſu unius anni proximior conſentire: ſecus, quando extraneus eſt inveſtitus, quam gloſſam ſequuntur plurimi DD. apud Mantic. *l. c. verſ. quarto.* Mareſc. *d. c.* 3. *nu.* 22. Tiraquel. *de retr. lignag.* §. 1. *gl.* 10. *n.* 9. Et ſi unus proximior non petat, poſſunt petere ſequentes. Antonel. *l. c. n.* 26.

105 Hæc renovatio proximioribus concedenda eſt, etiamſi proximiores ſint fœminæ, quamvis ex tenore prioris inveſtituræ maſculi tantum vocentur, quia nihilo minus Eccleſia, aut alius Dominus directus tenetur proximioribus fœminis renovare. Riccius *d. reſ.* 79. *num.* 5. & 6. Mareſc. *d. cap.* 3. *n.* 4. & 5. apud quos Bero. *conſ.* 98. & 99. *l.* 1. & Rot. *deciſ.* 176. *n.* 30. *p.* 5. *rec. tom.* 1. etiam in concurſu maſculorum, ſed remotiorum. Antonel. *loc. cit. n.* 5.

106 Et ſi agnati petentes renovationem ſint plures in eodem gradu, illa omnibus æqualiter eſt concedenda, licet in priori inveſtitura unus tantum fuerit vocatus. Mareſc. *loc. cit. n.* 7. & 8. Riccius *nu.* 3. apud quos alii; & quod ad hunc effectum admittatur etiam jus repræſentationis, dicit Mareſc. *loc. cit. n.* 31. etiam in concurſu veri proximioris.

107 Prædicta limita, ut illa procedant ſolum in emphyteuſi finita in caſu generationis finitæ, ſecus in emphyteuſi caducata ob culpam emphyteutæ, v. g. ob non ſolutum canonem &c. Mareſc. *loc. cit. n.* 10. Riccius *n.* 8. Gabr. *de Jur. emphyt. n.* 8. & 9. quod ſublimitatur in vocatis in inveſtitura, quibus non poteſt alter præjudicare, ut ſupra diximus, plures ampliationes, & limitationes vide apud *DD. cit.*

108 Porro renovatio nihil mutat, nec dicitur nova inveſtitura, ſed antiquæ renovatio, & ideo a priori inveſtitura regulatur, & cenſetur facta juxta tenorem primæ, de quo Rubeus *in annot. ad deciſ. Rot. Rom.* 26. *num.* 27. *p.* 3. *rec.* ipſa Rot. *ibid. nu.* 3. Corbul. *de cauſ. privat. ob finit. lin. nu.* 7. imo renovatio debet fieri cum pactis in priori inveſtitura poſitis. Mareſc. ubi de communi. *loc. c. n.* 6. quod tamen intellige primo, quando renovatio fit ex neceſſitate, uti in proximiores &c. ut ſupra, ſecus ſi fit ex liberalitate Domini directi, cui erant bona devoluta, nam tunc non habetur ratio pactorum primæ inveſtituræ, ut diſtinxit Rota *deciſ.* 603. *num.* 4. *p.* 1. *rec. & deciſ.* 176. *num.* 26. & 27. *p.* 5. *rec. tom.* 1. ubi Alciat. *in L. ſi mihi, & Titio. n.* 27. *verſ. idque ſimpliciter his verbis. ff. de V. O.* Ruin. *conſ.* 15. *num.* 11. *lib.* 1. Menoch. *conſ.* 593. *n.* 6. & 7. & alii. Intellige ſecundo concluſionem procedere circa ipſa pacta in priori inveſtitura poſita, ſecus vero quoad qualitatem perſonarum, quibus fit renovatio; non enim eſt neceſſe, ut ſint ejuſdem qualitatis, cujus erant vocati in prima inveſtitura. Mareſc. *loc. cit.* ubi Bero. *conſ.* 99. *lib.* 1. Intellige tertio concluſionem procedere in renovatione ob generationem finitam, ſecus in nova conceſſione facta poſt emphyteuſim caducatam ob delictum &c. tunc enim non dicitur renovatio, ſed nova conceſſio, per Rot. *d. deciſ.* 176. *n.* 35. & 36. *p.* 5. *rec. tom.* 1. & *deciſ.* 90. *n.* 9. *p.* 18. *rec. tom.* 1. ſi nempe adſint nova pacta, alias ſecus. Bichius *deciſ.* 517. *n.* 9. Intellige quarto, niſi extraneus offerat majus pretium: tunc enim renovatio poteſt fieri agnato proximiori cum eadem conditione & pretio, quod extraneus offert. Antonel. *de tempor. legal. lib.* 2. *cap.* 27. *num.* 33. citans Ripam *in L.* 1. *ff. de privileg. cred.* Gabriel. *loc. concl.* 1. *numer.* 28. niſi res eſſet redacta ad culturam ab anteceſſoribus; quia tunc pro pretio antiquo agnatus proximior eſt præferendus, etiamſi ab extraneo majus offeratur. Antonel. *loc. cit.* & ibi Mareſc. *var. reſ. l.* 1. *c.* 3. *nu.* 24. niſi Eccleſia offerat melioramenta. *DD. cit.* vide tex. & ibi Abb. *n.* 5. *in c. ad aures, de reb. Eccleſ. non alien.* Bart. *in L. quicumque la.* 2. *C. de omn. agr. deſert. l.* 11. Cæſ. de Graſſ. *deciſ.* 4. *n.* 10. & *deciſ.* 5. *n.* 1. *de reb. Eccleſ. non alien.* Et alias quod emphyteuta non poſſit obligari ad majorem canonem re per ipſum meliorata, dixit Rota *dec.* 11. *n.* 5. *p.* 2. *rec.* tex. *in d. L. quicumque. la.* 2. *C. de omni agro deſerto. l.* 11. & ibi DD.

§. VI.

Miſcellanea Emphyteuſis, & Emphyteuta.

109 Emphyteuſis privati, ſi eſt hæreditaria, & tranſit ad Eccleſiam & ſic quando verſamur circa obligationem perfectam, tranſit cum eadem obligatione: ſi vero verſamur circa ea, quæ ortum habent in perſona ſucceſſoris, uti eſt mora, tunc attenditur privilegium ſucceſſoris, de quo Riccius *in prax p.* 2. *reſ.* 443. Mareſc. *l.* 1. *var. reſol. cap.* 77. Et emphyteuſis laica tranſiens ad Eccleſiam quod non fiat Eccleſiaſtica, dicit Rot. coram Merlin. *deciſ.* 872. *n.* 2. *inter ejus ſelect.* niſi tranſeat ad Eccleſiam ex ſubrogatione bonorum Eccleſiæ, quia tunc ſubrogatum induit naturam ſubrogati. Merlin. *loc. cit. num.* 3. late Riccius *in prax. emphyt. Eccleſ. p.* 3. *reſ.* 162. *per tot.*

110 Emphyteuſis relicta ab Eccleſia non venit in reſtitutione fideicommiſſi, licet fuerit conceſſa pro ſe, & filiis ſuis, niſi fuerit conceſſa pro ſe, & hæredibus quibuſcumque, vel fuerit conceſſa ab Eccleſia ſervata ſolemnitate in alienatione adhiberi ſolita, vel ſubſtitutus ſit de comprehenſis in inveſtitura, vel teſtator expreſſe gravarit filium, & hic adiverit hæreditatem ſine ulla proteſtatione, quia tunc cenſetur approbaſſe factum patris · vel niſi fideicommiſſum fuerit conſtitutum a primo acquirente. vide Fuſar. *de ſubſtit. queſ.* 630. *per tot.* ubi citat Bart. *in L. ſi patroni. ff. ad Trebell.* Bal. *in L. cum virum. col. penult. verſ. ex hac igitur. C. de fideicom.* Anchar. jun. *q.* 19. *lib.* 1. Simon. de Præt. *de interpret. ult. vol. fol.* 351. *nu.* 6. Mantic. *de conjectur. lib.* 7. *tit.* 9. *n.* 5. Peña *de fideicom. q.* 8. *nu.* 281. Surd. *deciſ.* 93. *num.* 15. & alios. Limita in emphyteuſi conceſſa a Republica, juxta Bar. *in d. L. ſi patroni. ff. ad Trebell.* Mantic. *loc. cit.* Craſſ. *in* §. *fideicommiſſum. q.* 51. *n.* 1. Menoch. *de præſ. l.* 4. *præſum.* 197. *n.* 12. ſicut etiam conceſſa a privato. Magon. *deciſ. Lucen.* 5. *n.* 23. Trentacinq. *de ſubſtit. p.* 4. *cap.* 8. *n.* 27. Fuſar. *d. q.* 630. *n.* 1. 16. & 17. apud quos vide plures alias ampliationes, & limitationes.

111 Emphyteuſis conceſſa pro ſe, & filiis in infinitum, vel deſcendentibus in infinitum cum pacto, quod ipſe inveſtitus, vel filii aliquid inter eos conventum acquirant Domino directi, tunc dicitur libera, & affrancata impleto pacto inveſtito; & filii poſſunt affrancare, licet pater non affrancaverit, quia tunc filii veniunt ex perſona ſua. de quo vide Rot. *dec.* 558. *p.* 5. *rec. tom.* 2.

112 Emphyteuta tenetur ad onera, & collectas Principi ſolvenda, non vero Dominus directus. *L.* 2. *C. de Jur. emphyt.* ibi *publicarum functionum.* Corbul. *de cauſ. privat. ob non ſolut. can. ampl.* 14. *n.* 2. Coſta *de portion. rata. queſ.* 170. niſi ſolvat canonem fructibus correſpondentem; tunc enim ambo tenentur pro rata. Clar. *in* §. *emphyteuſis. queſ.* 46. Garz. *de expenſ. cap.* 15. *a nu.* 14. ille enim debet habere ſimilia onera, qui habet fructuum commodum. Oſaſc. *deciſ. pedem.* 83. *n.* 6. Sperel. *deciſ.* 41. *n.* 26. non obſtante pacto in contrarium ab emphyteuta cum Domino directo inito, quod nempe non ipſe emphyteuta, ſed Dominus ad ſimilia onera teneatur, quia idem eſt, ac ſi non eſſet initum. tex. *in L. jus emphyteutici prædii. C. de fund. patrim. l.* 11. *L. fin. C. ſine cenſu & reliq.* Ciarlin. *contr. for. c.* 24. *n.* 19. Rot. *deciſ.* 23. *n.* 8. *p.* 5. *rec. tom.* 1. limit. primo niſi pactum hoc fuiſſet a Principe confirmatum, ut probant *textus & DD. cit.* Limit. ſecundo, quia tale pactum non confirmatum a Principe cenſeretur nullum ſo-

lum in favorem fiſci, ut probat tex. in L. inter debitorem. ff. de pact. ibi inter debitorem, & creditorem convenerat, ut creditor onus tributi prædii pignorati non agnoſceret, ſed ejus ſolvendi neceſſitas ad debitorem ſpectaret; talem conventionem NB. quantum ad fiſci rationem non eſſe ſervandam reſpondi. Ciarlin. & Rot. ll. cit. quoad ipſos tamen contrahentes, hoc pactum foret validum, & ſervandum, ut probat tex. in L. epiſtolam. §. pactum. ff. de pact. gloſ. in d. L. jus emphyteutici. C. de fund. patrim. lib. 11. & in d. L. fin. C. ſine cenſu & reliqu. in verb. retinere. DD. cit. apud quos Valaſc. de jur. emphyt. q. 17. n. 28. & alii.

113 An vero emphyteuta Eccleſiaſticus poſſit per principem ſæcularem collectari ratione ſui utilis Dominii, non conveniunt DD. quorum multi affirmativam defendere conantur, quos videre poteris apud Ciarlin. contr. for. cap. 17. num. 107. & apud infra citandos, Menoch. de arbitr. caſ. 180. num. 8. Felician. Oliva de for. Eccleſ. p. 1. q. 34. nu. 30. & alii ea ratione ducti, quod illud dominium utile reputetur laicale: verum pro veritate negativam defendunt Andr. Fachin. lib. 1. contr. jur. cap. 91. Sperel. deciſ. 41. num. 25. & expreſſius in deciſ. 121. a num. 77. Ciarlin. d. cap. 17. num. 108. & fuſius in cap. 129. per tot. apud quos Bart. in L. privata. num. 2. C. de excuſat. muner. lib. 10. Oddus conſ. 70. per tot. & num. 31. ubi quod hæc ſit verior, magis æqua, & ſecura. Sylvan. conſ. 9. per tot. Marc. Anton. Eugenius conſ. 96. num. 23. lib. 1. Jaſ. in auth. quas actiones. num. 42. C. de ſacroſ. Eccleſ. quos cum aliis ſequitur Rot. in una Ravennat. emphyteuſis coram Merlino ann. 1631. Veneris. 28. Martii. num. 17. quæ eſt deciſ. 42. p. 6. rec. quam refert & ſequitur etiam Thom. del Bene de immun. Eccleſ. p. 1. cap. 7. dub. 1. ſect. 2. num. 21. & p. 2. cap. 10. dub. 16. nu. 40. & 55. late probat Conciolus allegat. for. 14. a num. 3. Jo. Franc. Leo in theſaur. for. Eccleſ. p. 4. cap. 1. num. 102. ſeqq. apud quos plurimi alii. tum quia dominium utile ſequitur dominium directum, & eſt ejuſdem naturæ, ut dixim. in verb. decimæ n. 116. & in verb. Domin. num. 8. tum quia quoties Dominus ad collectas non tenetur, non tenetur etiam emphyteuta. bonus tex. in L. privata. C. de excuſat. muner. lib. 10. ubi emphyteuta Principis ad illas non tenetur, quia nec ipſe Princeps tenetur, plura vide apud DD. cit. qui contrariis etiam reſpondent, & quod non valeat conſuetudo in contrarium etiam immemorialis, late probat Sperel. d. deciſ. 121. & aliis tanquam damnata a ſacris Canonibus, a Bulla Cœnæ & a Jure Civili in auth. Caſſa. C. de ſacroſ. Eccleſ.

114 Similiter quod emphyteuta Eccleſiæ non fiat de foro Eccleſiaſtico, cum non negat, ſed recognoſcit dominium Eccleſiæ, & tantum eſt lis de utili dominio cum alio laico prætendente ſe eſſe emphyteutam, quia ſequitur tanquam acceſſoria perſonam tanquam principalem, & utile dominium tanquam quid laicale poſſit ſubjici Judici Laico, quando non agitur de præjudicio Eccleſiæ, ut in præſenti quæſtione, tenent Mynſing. centur. 4. obſ. 95. & pluribus Doctoribus, & rationibus late defendit Ciarlin. contr. for. cap. 17. per tot. qui tamen admittit eſſe locum præventioni: ſed quod imo etiam tunc ſolus Eccleſiaſticus ſit Judex competens, decidit ſæpius Rota, ut in una Roman. domus 19. Januarii 1611. coram Coccin. quæ inter ejus ſelect. eſt deciſ. 574. ubi contraria late reſolvit, quam poſtea in contingentia caſus ſemper Rota ſecuta eſt, ut in d. Ravennat. Emphyt. quæ eſt deciſ. 42. in p. 6. rec. & quidem utraque parte informante; & ut diximus in verb. Decima num. 116. & in una Romana Vinea, poſita poſt tract. Statil. Paciſ. de ſalvian. deciſ. 239. num. 6. item in deciſ. 472. p. 2. rec. & alia apud Cyriac. contr. for. cap. 12. numer. 67. 68. DD. apud Gratian. diſc. for. cap. 447. num. 22. ſeqq. ubi quod propter auctoritatem Rotæ difficile eſſet ab hac opinione recedere. Fagnan. in cap. nullus. n. 47. de for. compet. late probat Thom. Del Bene de immun. Eccleſ. p. 2. cap. 10. dub. 16. per tot. apud quos plurimi alii: tum quia dominium utile non ſeparatur a dominio directo; tum quia intereſt Eccleſiæ videre, & ſcire, ac judicare quemnam habeat emphyteutam, & ſic agitur de illius præjudicio &c.

115 Ultimus de generatione habens facultatem nominandi unam perſonam, ſi decedit ſine teſtamento, cenſetur non laſſe venientes ab inteſtato. Gratian. deciſ. March. 135. num. 11. & 12. verſ. in nominationem, & alii apud Bichium deciſ. 61. num. 2. ubi etiam Sanch. reſponſ. moral. lib. 4. cap. 1. dub. 33. num. 1. ante med. tex. in L. 4. C. de contrah. & commit. ſtipul. Gomez. var. reſ. tom. 2. cap. 11. num. 7. verſ. quarta concluſio. niſi emphyteuſis fuerit limitative conceſſa ad certam generationem, & in qua jus nominandi ſub conditione expreſſa, vel tacita concipitur. Bich. loc. cit. num. 3. De Luca ad Gratian. deciſ. Marchia. in d. deciſ. 135. num. 4. ubi num. 7. quod in primo caſu emphyteuſis ſpectet ad natu majorem, & inter alios citat Fuſar. de ſubſtit. q. 505. num. 3.

Emphyteuta expulſus ob non ſolutum canonem, non poteſt a Domino directo obligari ad ſolvendas penſiones temporis præteriti, niſi hoc jus ſibi expreſſe reſervaverit. Menoch. lib. 3. præſ. 112. num. 12. & 28. Antonel. de tempor. legal. lib. 2. cap. 56. num. 6. limita in emphyteuſi Eccleſiaſtica, quia eſt ſpeciale, quod favore Eccleſiæ poſſit utrumque conſequi. auth. qui rem. C. de ſacroſ. Eccleſ. Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 27. num. 72. Menoch. de præſump. lib. 3. præſ. 112. nu. 26. Antonel. l. c. Clar. in §. emphyteuſis. q. 10. n. 2. 116

Imo Eccleſia habet privilegium, quod eidem emphyteuta teneatur ſolvere canonem, licet contractus fuerit nullus ob non ſervatas ſolemnitates. Riccius in prax. p. 1. reſol. 126. quem vide & in verb. Eccleſia ſupra. 117

Non ſolvens canonem amittit non ſolum rem emphyteuticam, ſed etiam fructus, quos tamen non amittit a die moræ, ſed a die declarationis Domini directi eſſe locum caducitati. Benimen. in concl. ſeu deciſ. Bononien. 37. per tot. relatus a Seraphin. de privileg. juram. privileg. 84. num. 12. & a Vivio in ſylva com. opinion. opin. 238. num. 5. Et cadit a jure ſuo ob non ſolutum canonem non ſolum emphyteuta privatus, ſed etiam Eccleſia, ſi illa poſſideat res emphyteuticas, & canonem non ſolvat. Seraphin. loc. cit. num. 14. verſ. quarto. amplia. eidem tamen competit reſtitutio in integrum. Antonel. de tempor. legal. d. lib. 2. cap. 55. num. 17. ubi Speculat. de emphyt. §. nunc aliqua. verſ. 15. num. 26. Ruin. conſ. 111. num. 7. lib. 1. & ut de minore dicit Ciarlin. cap. 58. num. 5. & 14. quod tamen limitat Seraph. loc. cit. ſi emphyteuſim haberet ab alia Eccleſia, ex quo reſtitutio in integrum non concedatur contra pariter privilegiatum, ubi etiam, quod Prælatus ob non ſolutionem non poſſit præjudicare Eccleſiæ, ut res dicatur incidere in commiſſum. ad tex. in cap. conſtitutus, de relig. domib. §. cum autem. & emphyteuſi pluribus conceſſa dividualiter, puta duobus fratribus, ſi illorum unus in minori ætate conſtitutus non ſolvat canonem, & reſtituatur in integrum a pœna caducitatis, illa reſtitutio non prodeſt fratri majorenni pro ſua parte. Ciarlin. l. c. num. 15. Corbulus de cauſ. privat. ob non petit. inveſtit. num. 32. 118

In emphyteuſi quando habeat locum jus accreſcendi, vide Clar. in d. §. emphyteuſis. q. 39. Rot. deciſ. 435. a n. 1. p. 1. rec. late Bellon. de Jur. accreſcend. cap. 6. q. 38. per tot. 119

Quod emphyteuſis conceſſa ob benemerita, dicatur conceſſa ex titulo oneroſo, diximus ſupra num. 44. de cætero, quod ad videndum an ſit conceſſa ex titulo lucrativo, vel oneroſo, non ſit habenda ratio canonis parvi ſolvendi, ſed quod illo non obſtante poſſit dici conceſſa ex titulo lucrativo, dicit Bellon. de Jure accreſ. d. cap. 6. q. 38. num. 197. ſecus ſi ſit conceſſa magno pretio, etiamſi pecunia data non æquivaleat juſto pretio: vel ſi impoſita fuit annua penſio fructibus correſpondens: & aliis caſibus, de quibus Bellon. loc. cit. a num. 173. 120

An ultimus emptor rei emphyteuticæ teneatur ſolvere canones ab ejus prædeceſſore, ſeu venditore non ſolutos? vide affirmativam apud Antonel. de tempor. legal. lib. 2. cap. 56. n. 7. ubi citat Fab. in ſuo Cod. lib. 4. tit. 42. de emphyt. defin. Maſtril. deciſ. 171. num. 15. Cancer. var. p. 1. cap. 11. num. 92. 121

Emphyteuſim alienatam Dominus poteſt revocare inter decem annos, quibus elapſis licentiam conceſſiſſe præſumitur Cyriac. contr. for. 309. num. 12. Gabr. com. concl. tit. de præſump. concl. 1. num. 1. & 2. Antonel. loc. cit. lib. 3. cap. 7. num. 3. quæ licentiæ conceſſio tamen tunc præſumitur, quando conſtat, quod Dominus hanc alienationem ſciverit, & intra hoc tempus 122

non

non revocavit. *DD.* apud Antonel. *loc. cit. num.* 4. Et ſicut Domino competit jus prælationis in emptione rei emphyteuticæ, ut per Antonel. *ibid. n.* 1. *&* 2. De Luca ad Gratian. *ut infra. n.* 1. ita etiam competit jus Prælatis in retractu dictæ rei aliis venditæ. Gratian. *diſc. for. cap.* 903. *num.* 1. ubi Rota. Antonel. *l. c. num.* 5. ubi etiam *num.* 7. quod ſi Dominus ſit minor, reſtituatur adverſus lapſum temporis. & ibi Cancer. *lib.* 2. *c.* 1. *n.* 7.

123 Quod Dominus directi recipiens canonem poſt devolutionem per biennium aut alienationem cenſeatur illam remittere, diximus in verbo *Dominus*. vide late Menoch. *de præſum. lib.* 3. *præſ.* 112. *per tot.* Et quod Prælatus ſine conſenſu Capituli poſt caducitatem recipiens penſionem non poſſit præjudicare Eccleſiæ, quo minus poſſit emphyteutam talem expellere, dicit gloſ. *in cap. potuit. verb. expelli, de locat.* Vivius *in ſylva commun. opinion. opin.* 238. *num.* 11. *verſ. limitatur ſimiliter.* Clar. *in* §. *emphyteuſis*. *q.* 10. *num.* 3. Menoch. *loc. cit. numer.* 17. plura de materia emphyteuſis vide apud Clar. *in tot. cit.* §. *emphyteuſis*. & apud Mantic. *de tacit. tot. lib.* 22.

Praxim emptionis, vide in verb. *Venditio*.

EPISCOPUS.

Praxis Epiſcopi.

§. I.

Quoad abſolutionem.

1 Epiſcopus abſolvit ab excommunicatione lata a Jure, ſed nemini reſervata. *cap. nuper, de ſent. excom.* §. *in ſecundo vero caſu*, ibi: *quia tamen conditor canonis ejus abſolutionem ſibi ſpecialiter non retinuit &c.* Co-Covarruv. *in cap. alma mater, de ſent. excom. p.* 1. §. 22. *num.* 4. Fagnan. *in d. cap. nuper. num.* 16. ubi quod id procedat non ſolum in Epiſcopo, ſed etiam in alio ſacerdote, ita ut excommunicatus per ſtatutum Epiſcopi poſſit a proprio ſacerdote abſolvi, quando Epiſcopus ſibi excommunicationem non reſervavit. Gonzal. *in d. cap. nuper. numer.* 3. P. Pirhing *in d. tit.* §. 3. *numer.* 128. *verſ. notan. quarto. ſect.* 4. *& ſect.* 5. §. 1. *n.* 141.

2 Similiter Epiſcopus abſolvit ab excommunicatione majori, quam aliquis incurrit communicando cum excommunicato in crimine, propter quod fuerat a dicto Epiſcopo excommunicatus. v. g. Epiſcopus excommunicat ſuum Parochianum propter delictum, & Parochianus alterius ei in delicto communicat, favorem impertiendo, conſilium, aut auxilium in dicto crimine impendendo &c. talis non abſolvitur a ſuo Epiſcopo, ſed ad Epiſcopo excommunicante, quia tunc in illum videtur delinquere, ſecus ſi communicaret extra delictum, quia tunc abſolveretur ab excommunicatione minori, quam tunc incurrit vel a ſuo Epiſcopo, vel proprio ſacerdote. gloſ. *in d. cap. nuper. in princ. & in verb. tunc erit*.

3 Non abſolvit ab excommunicatione majori ab homine, puta ab alio Epiſcopo lata, a qua de Jure communi ſolum abſolvere poteſt, qui eam tulit, aut ejus ſuperior, vel ſucceſſor, aut ejus delegatus. P. Pirhing *cit. loc. num.* 143. ubi Avil. *p.* 2. *c.* 7. *diſp.* 1. *dub.* 9.

4 Non poteſt juxta aliquos abſolvere ab excommunicatione lata in Bulla Gregor. XIV. contra turbantes immunitatem Eccleſiaſticam per violentam extractionem confugientium ad Eccleſias. Mar. Ital. *in tract. de immun. Eccleſ. c.* 6. §. 2. *n.* 3. Farin. *eod. tr. cap.* 20. *n.* 315. Duard. *in Bull. cœn. Dom. can.* 15. *q.* 16. Philiuc. *mor. tom.* 1. *tr.* 15. *cap.* 6. *nu.* 155. Lavor. *in tract. de indulg. & Jubil. p.* 2. *cap.* 21. *nu.* 90. Quarant. *in ſum. Bullar. in verb. caſus reſervati.* Peregrin. *de immun. Eccleſ. cap.* 15. *num.* 9. *verſ. ſed contra n.* 10. 11. *& ſeq.* Dian. *mor. p.* 6. *tr.* 1. *reſol.* 34. *verſ. & tandem.* quos refert Ciarlin. *contr. for. cap.* 155. *nu.* 6. quibus addo Barboſ. *de jur. Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 167. ubi Sacr. Congr. Car. Anton. Theſaur. *de pœn. Eccleſ. p.* 2. *verb. immunitas. cap.* 1. ubi de veriori. *& in verb. abſolutio. cap.* 3. *verſ. poſtea*. De Luca ad Gratian. *infra citand. a n.* 2. Sperel. *deciſ.* 105. *num.* 43. ubi quod Genuenſ. *infra citandus* graviter lapſus ſit contrarium defendendo, & gravius alios in ſuum errorem traxerit, quem vide; & ſe fundant partim *in cap.* 3. *de pœnit. & remiſſ. inter extravag. communes.* ubi Paulus II. diverſos ſibi reſervat caſus, inter quos primus numeratur, *offenſa Eccleſiaſticæ libertatis.* partim *in Decreto Clem. VIII. dat. Romæ die* 9. *Januar.* 1601. incip. *ſacra Congregatio*. cum declaratione ejuſdem *ſub* 26. *Novembr.* 1602. quod fuit innovatum a Paulo V. *ſub die* 7. *Januar.* 1617. ut apud Lavor. *in tract. de indulg. & jubil. p.* 2. *cap.* 27. teſte Ciarlin. *d. cap.* 155. *num.* 2. ubi fuit poſitum, & declaratum, ut Confeſſarii, quicumque illi ſint, non poſſint abſolvere a quibuſdam caſibus, inter quos ponitur *violatio immunitatis Eccleſiaſticæ*. quibus accedit, quod extrahentes per vim fugientes ad Eccleſiam, facere videantur contra Bullam Cœnæ, in qua excommunicantur violantes libertatem Eccleſiaſticam, & facit etiam Sacr. Congr. declaratio relata a Ciarl. & Dian. *ll. cit.* ob cujus auctoritatem difficile eſſet ab hac opinione recedere; quæ etiam tutior eſt, & ideo ſi facile fieri poſſet, eſſet recurrendum ad ſum. Pontif. maxime ab illis, qui non ſunt in poſſeſſione abſolvendi in ſimili caſu.

Nihilo minus, quod in hoc caſu abſolutio pertineat, aut dari poſſit ab Epiſcopo, facta tamen prius reſtitutione, non pauci Doctores tanquam probabile defendunt, quos citat, & ſequitur Ciarlin. *d. cap.* 155. *a n.* 10. inter quos Genuen. *prax. Archiep. cap.* 17. *numer.* 12. *in mea impreſſ.* Guazzin. *ad defenſ. reor. defenſ.* 1. *cap.* 30. *num.* 8. Barboſ. *de offic. Epiſc. alleg.* 51. *num.* 72. Riccius *in prax. p.* 2. *reſ.* 333. *numer.* 1. *in fin.* ubi quod ita ſit in praxi tenendum. Gratian. *diſc. for. cap.* 414. *nu.* 4. 12. 13. *&* 14. Homobon. *de exam. Eccleſ. p.* 2. *tr.* 11. *cap.* 12. *quæſ.* 26. *ſupp.* 3. ubi de communiori *verſ. porro certum. pag.* 405. & alii plurimi; quibus addo Thom. Del Bene *de immun. Eccleſ. p.* 2. *cap.* 16. *dub.* 38. *ſect.* 1. *&* 2. quia talis cenſura nullibi reperitur Pontifici reſervata: non *in cit. textibus & Decretis Pontificiis*, tum quia loquuntur tantum de violantibus libertatem Eccleſiaſticam, non vero de violantibus immunitatem: aliud eſt autem lædere libertatem Eccleſiaſticam, & aliud lædere immunitatem Eccleſiaſticam; libertas enim Eccleſiaſtica refertur ad perſonas, immunitas vero ad loca: tum quia illa Decreta Pontificia loquuntur tantum de Confeſſariis, non autem de Epiſcopis. vide *DD. cit.* & quod lædens immunitatem Eccleſiaſticam non incurrat excommunicationem latam, & reſervatam in Bulla Cœnæ dicunt Gratian. Ciarlin. & Del Bene *ll. cit.* apud quos plurimi alii, quod ultimum tamen ibi limitant, niſi factum fuiſſet ſtatutum diſponens, & permittens extractionem hanc, tunc enim non tantum immunitas, ſed etiam libertas Eccleſiaſtica læderetur. Vides ergo amice Lector hanc quæſtionem hinc inde agitari. hinc Ciarl. *loc. cit. numer.* 10. *verſ. Veruntamen*, non putat damnandos illos qui abſolvunt, maxime ſi ſunt in poſſeſſione abſolvendi, ac in partibus Roma diſtantibus, ſuadet tamen, ut illi, qui non ſunt in poſſeſſione, abſtineant, maxime ſi Roma non diſtant. Et quamvis ad citatas Declarationes Sacr. Congr. reſpondeant, de illis non conſtare authentice, cum ſuis requiſitis, ut ſupra diximus in verbo *Declaratio*, non poteſt tamen negari, quod non faciant opinionem probabilem, tutiorem, ac conſulendam, ut dicit Del Bene *l. c. n.* 12. & qui non credit Doctoribus gravibus, dum allegant Declarationes Sacr. Congregationis, ſi ſunt amantes veritatis, Romam conſulant, & ibi veritatem invenient.

Ab excommunicatione Papæ reſervata, regulariter non poteſt abſolvere. Pirhing *lib.* 5. *decret. tit.* 39. *de ſent. excom. num.* 142. & DD. paſſim, ſic non poteſt hodie abſolvere hæreticos etiam occultos, quia facultas Epiſcopis conceſſa in Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 6. *de reform.* eſt revocata per Bullam Cœnæ Domini, ut dicemus infra, in verb. *Hæreticus*. Limita primo in excommunicatis, qui non poſſunt ire Romam, etiam hæreticis. Dian. ubi DD. *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 58. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 8. *cap.* 6. *a n.* 1. Laym. *in Theol. mor. lib.* 1. *p.* 2. *tr.* 5. *cap.* 6. *numer.* 3. Barboſ. *de offic. Epiſc. alleg.* 41. *numer.* 6. Quamvis Bonacin. *de cenſur. in comm. diſp.* 1 *q.* 3. *punc.* 2. *numer.* 4. *verſ. ego vero.* contra Henriquez. Duard. Avil. & alios, quos ſequitur Dian. *loc. cit.* velit, quod, ſi facile fieri poſſit, teneatur excommunicatus mittere Romam ſaltem Epiſtolam, pro obtinenda ibidem abſolutione: imo aliqui 5

ea *DD. cit.* volunt, quod ſi impedimentum non ſit perpetuum, debeat ab Epiſcopo abſolutio dari cum obligatione ſe ſiſtendi Romam ſublato impedimento, imo etiam, quod non poſſit Epiſcopus abſolvere, ſi poſſit adiri Nuncius, quos vide. Limit ſecundo in omnibus Epiſcopis, qui poſſunt abſolvere Clericos collegialiter viventes excommunicatos ob percuſſionem etiam gravem, non tamen atrocem; quia ratione communionis facilius rixantur. *cap. quoniam, de vit. & honeſt. Cler.* Sylveſt. *verb. abſolutio. 4. num.* 3. Dian. *part. 9. tr. 4. reſ.* 56. Bonac. *de cenſur. diſp.* 2. *q.* 4. *punc.* 5. *num.* 9. Sicut etiam, impuberes, mulieres, ſenes, ob difficilem acceſſum ad Curiam. Idem *reſ.* 54. *& ſeqq.* Ita pauperes, valetudinarios, Item omnes, cum percuſſio eſt levis, vel occulta. Item *reſ.* 63. Quando vero percuſſio dicatur gravis, vel levis, remittitur arbitrio Judicis ex circumſtantiis temporis, & loci. Dian. *d. part. 9. tr. 4. reſ.* 45. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 8. *cap.* 5. *a num.* 2. Bonacin. *loc. cit. num.* 8. In dubio, percuſſio præſumitur potius levis, quam gravis. Abb. *in cap. cum in illorum, de ſent. excom.* ubi Innoc. & gloſ. Contrarium tenet Suarez *de cenſ. diſp.* 22. *ſect.* 1. *num.* 88. apud Dian. *loc. cit.* ubi DD. quos ipſemet Dian ſequitur. Bonacin. *loc. cit. verſ. mediocris.* quod judicare debebit Epiſcopus, nec erit opus recurrere ad ſummum Pontif. juxta *DD. cit.* Dicitur levis, ſi nullam maculam, vel ſugillationem poſt ſe reliquit, licet percuſſio fuerit publice facta. Barb. *d. alleg.* 41. *num.* 3. Limit. tertio, quia Epiſcopus poteſt tales percuſſores abſolvere, quando adeſt legitimum impedimentum eundi Romam. Juſta impedimenta ſunt, cura animarum, uxor, filii, inimicitiæ capitales, infirmitas, minorennis ætas. Dian. *l. c. reſ.* 47. *& p.* 2. *tr.* 16. *reſ.* 23. Barboſ. *loc. cit.* & plures caſus videre poteris apud Carol. de Graſſis *de effect. cleric. eff.* 9. *a num.* 158. *ſeqq.* Bonacin. *d. diſp.* 2. *a nu.* 9. *ſeqq.* & *DD. cit.* ubi etiam, an & quando poſſit abſolvere Regulares.

6 Poteſt abſolvere poſt Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform.* ab irregularitate ob delictum occultum deductum ad forum contentioſum, ſi reus per ſententiam fuit abſolutus. Dian. *p.* 7. *tr.* 2. *reſ.* 18. Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 34. *num.* 57. Bonacin. tamen *de Cenſur. diſp.* 7. *q.* 5. *punc.* 1. *num.* 5. *verſ. hæc doctrina.* cum quo Suarez *de cenſur. diſp.* 41. *ſect.* 2. *num* 6. Id ſolum admittit, quando delinquens fuit abſolutus, quia nihil fuit contra illum probatum, nam tunc delictum remanet occultum, ſecus ſi fuiſſet delictum ſaltem ſemiplene probatum, quamvis non ſufficienter ad condemnandum, nam tunc oritur aliqua infamia, quæ facit, ut delictum non poſſit amplius dici occultum. vide DD. relatos a Barboſ. *de offic. Epiſc. alleg.* 39. *a num.* 20. *&* 32. ubi quando delictum dicatur occultum, & infra *a numer.* 39. An abſolvat a juramento &c. vide infra verb. *Habilitatio.*

§. II.

Quoad alienationem.

7 Quoad alienationem bonorum Eccleſiæ, tenetur illam ratam habere, ſi fuit facta a prædeceſſore, qui Eccleſiam hæredem inſtituit. Barb. *de offic. Epiſc. alleg.* 115. nam ex ea perſona, ex qua quis lucrum capit, pro ea parte, qua illam repræſentat, non poteſt venire contra illius factum. *L. ex qua perſona* 192. *ff. de R. J.* tum quia hæres videtur contrahere cum teſtatore ad effectum adimplendi ejus voluntatem. Barb. *loc. cit.* plura vide ſupra verb. *alienatio.*

§. III.

Quoad adminiſtrationem.

8 Epiſcopus electus, & confirmatus, poteſt adminiſtrare ea, quæ ſunt Juriſdictionis ſpiritualis, quamvis non ſit conſecratus. DD. apud Riccium *in prax. p.* 2. *reſol.* 136. imo etiam licet non fuerit miſſus in actualem poſſeſſionem. *argum. cap. noſti. cap. tranſmiſſam. & c. qualiter, de elect. cap. avaritiæ, eod. in* 6. Abb. *in d. cap. tranſmiſſam.* Felin. *in cap. ne Dei, de ſimon.* Capell. Tholoſ. *deciſ.* 444. *n.* 1. Lambertin. *de Jurep. p.* 3. *lib.* 2. *q.* 11. *art.* 6. *&* 7. Covar. *lib.* 3. *var. reſ. cap.* 16. *nu.* 6. Garz. *de Benef. p.* 5. *cap.* 4. §. 3. *num.* 243. S. Congr. & DD. quamvis aliqui apud eundem contrarium teneant, modo litteræ Apoſtolicæ fuerint extenſæ, & communicatæ Capitulo. *cap. injuncta, de elect. in extravag. commun.* Garz. *loc. cit.* ubi Rota, quam ibi ponit per extenſum, ubi vide & ut ſupra verb. *Beneficium. n.* 157. nam antea Capitulum non tenetur deſiſtere ab adminiſtratione. Hinc etiam non conſecratus poteſt concedere indulgentias ad tempus. Riccius *reſ.* 306. *in p.* 2. dummodo ſit confirmatus, ut ibid. *n.* 4.

Ante confirmationem vero, non poteſt adminiſtrare, aliter cadit jure ſuo. *cap. noſti, & cap. qualiter, de elect. cap. avaritiæ. eod. in* 6. Limit. in Epiſcopis Germaniæ, ſi electio fuit facta in concordia, ob diſtantiam, & Eccleſiarum neceſſitatem. *capit. nihil, de elect. in* 6. VVintzler, *de Jur. Epiſc. German. tit.* 5. vide Verb. *electio. num.* 46. ad confirmationem, qualis debeat præcedere inquiſitio, vide infra verb. *Proceſſus.* & P. Pithing *lib.* 1. *tit.* 6. *ſect.* 7. §. 4. Licet non ſit conſecratus, ſed tantum confirmatus, cognoſcit, an reus gaudeat immunitate. DD. apud Dian. *p.* 6. *tr.* 1. *reſ.* 30. *q.* 2. Barb. *de Jure Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 3. *ſub n.* 157. 9

Cum Capitulo debet decernere ea, quæ ad ſpiritualem Eccleſiæ gubernationem pertinent. Poteſt compellere Clericos ad aſſiſtendum, & recitandum Divinum Officium in choro, juxta Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 12. *de reformat.* Poteſt etiam diſtributionum quantitatem decernere intereſſentibus, cujus jacturam faciant etiam Canonici non reſidentes. Bonac. *de hor. canon. diſp.* 2. *q.* 4. *pun.* 1. Imo Capitulum ipſum, etiam ſine conſenſu Epiſcopi, id facere poteſt. Bonac. *l. c. n.* 4. *in fin.* 10

§. IV.

Quoad Beneficia.

Epiſcopus conferens ſcienter Beneficium indigno, non tantum peccat mortaliter, ſed etiam tenetur Eccleſiæ de damnis, & intereſſe, & ad fructuum a Beneficiato perceptorum, reſtitutionem. Felin. *in cap. ſi quando, n.* 7. *de reſc.* Navar. *de reddit. Eccleſ. q.* 2. *monit.* 23. Covar. *in reg. peccatum. p.* 2. §. 7. *n.* 2. Vivian. *de Jurepat. lib.* 6. *cap.* 5. *num.* 126. Sperel. *dec.* 112. *num.* 85. Si tamen ſubeſſet ſpes diſcendi, poſſet tolerari illiteratus. Idem Sperel. *num.* 78. *& ſeqq. &* 88. Conferens Beneficium, poteſt ante collationem exigere juramentum de non renunciando ſeu reſignando cum penſione, aut in favorem, ſed libere, ut contra Navar. *conſ.* 1. *ut Eccleſ. Benef.* Pariſ. *de confid. q.* 52. Ugolin. *de ſimon. tab.* 1. *cap.* 8. §. 3. *num.* 2. defendit. Garz. *de Benef. p.* 8. *cap.* 2. *num.* 29. *& ſeqq.* 11

Poſt quadrimeſtre confert Beneficia Juriſpatronatus jure devoluto, (ſermo eſt de Jurepat. Laicorum) ut fuſius dicemus in verb. *Juſpatronatus*. Non poteſt tamen illud ad ſe devolutum ſubjicere ſervituti ſine Beneplacito Apoſtolico. Riccius *in prax. p.* 3. *reſ.* 483. apud quem Rota. In præſentatione a pluribus facta, quando adeſt paritas votorum, poteſt aggratiare, ſecundum aliquos: ſed veritas eſt, quod debet inſtituere digniorem. *cap.* 3. *de Jurepat. cap. ſi forte. diſt.* 63. Lambertin. *de Jurepat. lib.* 2. *p.* 2. *q.* 26. Rochus *eod. tit. verb. honorificum. q.* 16. Riccius *in prax. Juriſpat. reſ.* 217. *in p.* 1. & ut infra in verb. *Præſentatio.* & ſupra in verb. *Beneficium. num.* 116. & in verb. *Juſpatr. in §. de inſtitutione.* tenetur inſtituere præſentatum, licet a patrono fuerit præſentatus minus dignus, omiſſo digniore. Garz. *de Benef. p.* 9. *cap.* 2. *nu.* 257. *&* 269. non tenetur inſtituere præſentatum abſentem, licet ejus notitiam habeat, niſi præſentatus perſonaliter compareat, & examen ſubeat. Garz. *de Benef. p.* 4. *cap.* 1. *num.* 18. & ut ſupra in verb. *Abſens. num.* 4. Poteſt tamen, ſi velit, licet præſentatus ſibi eſſet ignotus. Abb. *conſ.* 76. Roch. *loc. cit. q.* 6. Lambertin. *p.* 1. *lib.* 2. *q.* 11. *de Jurepatr.* Garz. *loc. cit.* & ut infra verb. *Juſpatronat. quoad Jus præſentandi.* 12

Non poteſt ſub pœna ſuſpenſionis conferre Beneficia reſervata Papæ. Riccius *in prax. reſervat. p.* 3. *reſ.* 381. Et conferens reſervata virtute alternativæ, amittit Beneficium alternativæ, licet ignoraverit, ſi ignorantia fuit juris; ſecus ſi facti, ſed probabilis, puta, quia neſcivit defunctum eſſe officialem Pontificis. Garz. *de Benef. p.* 5. *cap.* 1. §. 10. *in princ. & num.* 481. *&* 738. ubi, quod cum hæc ſit pœna, ab illa qualibet cauſa etiam 13

non

non juſta excuſat, poniique ibi diverſas Rotæ deciſiones. Poteſt tamen conferre virtute alternativæ, quando non conſtat, an Beneficiatus fuerit mortuus in menſe Pontificio, vel Epiſcopali, quia pro Epiſcopo ſtat præſumptio, & poſſeſſio; habet enim fundatam intentionem in jure communi conferendi omnia Beneficia ſuæ Diœceſis, & reſervatio eſt odioſa. Garz. *de Benef. loc. cit. num.* 527. *ſeqq.* ubi late & ſupra in verb. *Beneficium. num.*60. Neque poteſt Epiſcopus admittere, vel expedire permutationes Beneficiorum reſervatorum Pontifici. Rot. *dec.* 1. *de rer. permut.* Felin. *in cap. cum in noſtra, num.* 12. *de reſc.* Caſſad. *deciſ.* 1. *de rer. permut* Tuſch. *lit. P. concl.* 307. Garz. *de Benef. p.* 11. *cap.* 4. *nu.* 82. apud quem alii, & Mantic. *de tacit. lib.* 25. *tit.* 9. *numer.* 12. ubi late. Ratione alternativæ poteſt etiam conferre Beneficia, quæ ſunt extra ſuam Diœceſim, quia regula non limitat. vide Garz. *p.* 5. *cap.* 1. §. 12. *num.* 705. ubi Rota.

14 Non poteſt extinguere Beneficia & illorum redditus alicui pro loco applicare, quia non poteſt præjudicare Eccleſiæ in jure quæſito, tum quia eſt tantum adminiſtrator, non dominus. DD. apud Riccium *reſ.* 611. *p.* 1. Neque poteſt poſt Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 5. *de reform.* derogare qualitatibus in fundatione Juriſpatronatus appoſitis, etiam pro una vice, etiam de conſenſu Patronorum, niſi concurrat conſenſus ipſius fundatoris. Rot. & S. Congreg. apud Ciarlin. *cap.* 1. *num.* 90. Garz. *de Benef. p.* 7. *cap.* 1. *num.* 107. Monet. *de commut. ult. volunt. cap.* 10. *q.* 5. *num.* 351. Fatin. *dec.* 216. *num.* 5. *p.* 2. *rec.* idem Ciarlin. *cap.* 211. *numer.* 60. ubi Lotter. *de re benef. lib.* 2. *q.* 11. *numer.* 4. & *q.* 47. *numer.* 64. *ſeqq.* & alii; niſi adſit juſta, & neceſſaria cauſa, ut quia alias mens fundatoris impleri non poſſet &c. vide Ciarl. *loc. c.* Poteſt tamen cum conſenſu Patroni Beneficio imponere novum onus pium, & Eccleſiæ utile, & nulli præjudiciale. *cap. ſignificatum, de præb.* Rochus *de Jurepatr. qu.* 13. apud Ciarlin. *cap.* 69. *a num.* 1. ubi alii, quod tamen limitat id procedere in beneficio vacante, ſecus vero ubi jam collatio fuit facta: tunc enim non poterit Beneficiato novum onus injungere, imo Riccius *in prax. Epiſcop. p.* 1. *reſol.* 503. poſtquam poſuit opinionem, quod poſſit Epiſcopus imponere beneficio vacanti novum onus, ob ext. tex. *in d. cap. ſignificatum.* & ibi gloſ. & *in cap. penult. in verb. unius præbendæ. ad fin. de Magiſtris.* & citat etiam Roch. *loc. cit.* Lambertin. *de jurepatr. p.* 1. *lib.* 1. *quæſt.* 9. *princ. numer.* 9. Mohedan. *deciſ.* 1. *de jurepatr.* & alios, tamen in fine concludit ſe contrarium conſuluiſſe, ob auctoritatem Galet. *in ſua Margarita caſuum conſcientiæ. verb. Beneficium.* ubi refert Sacr. Congreg. quam etiam refert Ciarlin. *l. c. num.* 3. Garz. *de benef. p.* 3. *cap.* 2. *numer.* 490. qui ſic ſonat. *Epiſcopus non poteſt dignitatibus, perſonalibus, & officiis, ſtatuere certam officii, & ſervitii formam præter ſolitam pro lucranda tertia parte præbendæ in diſtributiones converſa.*

15 Non poteſt unire Beneficia reſervata, vel affecta, quia non poteſt tollere reſervationem. *arg. cap. cum inferior, de major. & obed. cap. ut noſtrum, de appellat.* Lotter. *de re Benef. lib.* 1. *quæſt.* 19. *num.* 41. Ciarlin. *cap.* 214. *num.* 7. Gratian. *diſc. for. cap.* 278. *num.* 1. & ibi De Luca. *num.* 9. quæ procedunt, quando Pontifex non tantum reſervavit ſibi collationem Beneficiorum, ſed etiam diſpoſitionem, & quamcumque ordinationem, ſecus, ſi tantum reſervaſſet ſibi collationem, non in perpetuum, ſed ad favorem certæ perſonæ; tunc enim tantum ſuſpenderetur effectus unionis Beneficii reſervati, donec conſumatur reſervatio. De Luca ad Gratian. *loc. cit.* Felin. *in cap. cum in noſtra, de reſcrip.* Rebuff. *in prax. Benef. de union. nu.* 31. Garz. *de Benef. p.* 12. *cap.* 2. *n.* 92. Ciarlin. *d. cap.* 214. *n.* 10. & alii apud Turricel. *de union. Benef. cap.* 6. *a nu.* 20. *ſeqq.* plura in verb. *Unio.*

16 Poteſt revocare unionem Beneficiorum ceſſante cauſa illius, ſcilicet neceſſitate. Ciarlin. *cap.* 213. *num.* 8. Garz. *loc. cit. num.* 305. Rebuff. *in prax. benef. part.* 1. *tit. de union. revoc. num.* 2. Tanquam delegatus Apoſtolicus poteſt revidere, & irritare omnes uniones factas poſt Concil. Trid. ad cujusvis inſtantiam, niſi eas legitimis cauſis coram ſe verificatis emanaſſe deprehenderit. Concil. Trid. *ſeſſ.* 7. *cap.* 6. *de reform.* Ciarlin. *loc. cit. num.* 5.

17 Non poteſt Beneficiis imponere penſiones perpetuas, ſed tantum ad tempus, imo neque ad tempus de Jure, ſed tantum de conſuetudine, de quo vide ſupra in verb. *Beneficium. a num.* 168. & Riccium *in prax. Juriſdiction. p.* 3. *reſ.* 268. Tuſch. *lit. B. concl.* 269. Gigas *de penſ. quæſt.* 6. *num.* 4. Garz. *de Benef. p.* 1. *cap.* 5. *a num.* 331. ubi late hanc materiam examinat; multo minus tranſitorias ad ſucceſſores. Garz. *loc. cit.* Neque poteſt conſentire penſioni, ubi intervenit partium conventio; neque reſignationi, aut ceſſioni. Garz. *l. cit.* Pariſ. *de reſign. lib.* 7. *quæſt.* 11. *num.* 17. Poteſt cogere Beneficiatos ad ſuſcipiendos ordines Beneficiis annexos. Riccius *in prax. Epiſcop. reſ.* 496.

18 Vacante Parochia deputat vicarium, taxata eidem mercede competente, donec de alio Parocho fuerit proviſum, maxime ſi lis pendet inter compatronos intra quadrimeſtre, non obſtante appellatione, ut diximus in verb. *Beneficium. a num.* 105. Barb. *de offic. Epiſc. alleg.* 59. & 60. *num.* 1. Præſumitur ſcire vacantiam Beneficiorum, quia præſumitur ſcire, quæ ſpectant ad ſuum officium. Riccius *in prax. p.* 2. *reſ.* 184. quem vide ubi DD. pro, & contra.

19 Cui fuit datus Coadjutor ob ſenectutem, vel impotentiam, confert Beneficia privative quoad coadjutorem. Garz. *de Benef. p.* 5. *cap.* 4. *num.* 265. Petr. Gregor. Tholoſ. *p.* 2. *de re benef. cap.* 38. *num.* 20. Doctores remiſſive apud Pavin. *de poteſt. Capitul. ſede vac. p.* 2. *quæſt.* 1. *col.* 3. *verſ. quando autem Coadjutor.* niſi eſſet Epiſcopus mente captus &c. vide *DD. cit.*

§. V.

Quoad Clericos, Collectas, & Canonicos, Conſecrationem & Confirmationem.

20 Epiſcopus non poteſt imponere collectas extraordinarias ſuis ſubditis. *cap. cum Apoſtolus*, §. *probibemus de cenſib.* P. Pirhing *lib.* 3. *tit.* 39. *ſect.* 2. §. 4. *n.* 33. De ſubſidio charitativo diximus ſuo loco.

21 Non poteſt procedere contra Canonicos Cathedralis, vel Collegiatæ ſine adjunctis Capituli duobus, quorum conſilio uti debet. Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 6. *de reform.* Riccius *p.* 4. *reſ.* 600. ubi quid debeat obſervare. Limit. cum totum Capitulum deliquit. Idem *d. reſ.* 600. & Pignatel. *tom.* 1. *conſ.* 73. & 74. Limit. ſecundo, quoad privationem canonicatuum ex cauſa, quod ordines ſuis præbendis annexos non ſuſceperint. Garz. *de Benef. p.* 3. *cap.* 4. *numer.* 22. ubi Sacr. Congr. & apud Riccium *in prax. Epiſc. reſ.* 498.

22 Non poteſt dictis Canonicis, aut Parochis, ſine legitima cauſa in Jure expreſſa, dare licentiam abeſſendi a ſuis Eccleſiis ultra tempus a Concil. Trident. permiſſum *in ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 12. *verſ. præterea.* & alibi in decretal. tit. *de Cler. non reſid.* Laym. *in cap. tum ad hoc. numer.* 2. *de Cler. non reſid.* & *in cap. relatum. num.* 3. *eod.* ubi, quod ille poſſit diſpenſare, qui poteſt obligare. Garz. *de Benef. p.* 3. *cap.* 2. *a numer.* 406. ubi diverſas refert declarationes Sacr. Congregationis, inter quas eſt hæc: *nec Epiſcopus poteſt aliquem excuſare a reſidentia in choro, niſi juxta diſpoſitionem cap.* 1. *de cler. non reſid. in* 6. & ſequitur Pyr. Corrad. *in prax. diſpenſat Apoſtol. libr.* 5. *cap.* 6. *numer.* 10. ſubdens, quod qui forſan Epiſcopi interpretabantur aliter dictum Concilium *in ſeſſ.* 6. *cap.* 2. *de reform.* propterea, ne illis verbis, *expediens videbitur*, prætenderent aliquam fuiſſe eis facultatem attributam deſuper diſpenſandi in reſidentia ex quavis cauſa ſibi bene viſa, alia emanavit ejuſdem Sacræ Congregationis declaratio ſuper *dict. capit.* 1. quæ ſic ait: *Per hoc non datur facultas Ordinariis diſpenſandi in reſidentia ex quavis ratione.* quam ponit etiam Garz. *loc. cit. numer.* 409. Pax Jordan. *de re benefic. in lib.* 10. *tit.* 40. *numer.* 85. Et quod Epiſcopus mortaliter peccet, ſi ſine juſta cauſa hanc Canonicorum abſentiam diſſimulet illos, pœnis contra non reſidentes a Jure, aut Concilio Tridentino latis, ad reſidentiam non obligando, tenent Garz. *loc. cit. num.* 151. Vivian. *in prax. Juriſpatr. lib.* 15. *cap.* 3. *n.* 165. apud quos Navar. *conſ.* 3. *n.* 2. *de Cler. non reſid.* Ugolin. *de offic. Epiſc. cap.* 16. *vel* 19. *numer.* 6. Et quod pœna a *d. Concil. Trid.* contra non reſidentes lata non poſſit ab Epiſcopo remitti, cum non poſſit diſpenſare con-

tra

tra Concilium, dicit idem Garz. *num.* 149. ubi Ugolin. *loc. cit.* quamvis poſſit ante ſententiam ex cauſa illam minuere, vel augere, ut *ex tex. in L. quid ergo. §. pœna gravior. ff. de his qui not. infam.* Tiraquel. *de pœn. in præfat. a num.* 16. Covar. *var. lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 8. & aliis dicit idem Garz. *loc. cit. num.* 150. ubi Sacr. Congregatio, quæ ſic ſonat: *fructus præbendæ, in quibus Canonici abſentes ultra tres menſes mulctantur, ſunt applicandi Eccleſiæ ad utilitatem ipſius, poteſt tamen Epiſcopus hanc pœnam ante ſententiam minuere, vel augere, ſed non in totum tollere.* Vivian. *loc. cit. num.* 163. vide etiam in verb. *Capitulum.* & in verb. *diſtributiones.* & plura apud *DD. cit.* & apud Rebuff. *in prax. Benef. tit. diſpenſatio de non reſidendo. per tot.* Barboſ. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 53. *nu.* 123. *&* 145. Pirhing *lib.* 3. *decretal. tit.* 4. *num.* 42. apud quos videre etiam poteris cauſas in jure expreſſas, ob quas Epiſcopus poteſt diſpenſare, & apud alios paſſim. Et quamvis, maxime ante Concil. poterit Epiſcopus dare licentiam abeſſendi ad ſeptennium ſtudiorum cauſa. *cap. cum ex eo,* 34. *de elect. in* 6. id tamen hodie fallit in Parochis. Pyr. Corrad. *loc. cit. cap.* 12. *num.* 2. ubi Sacr. Congr. relative apud Gonaal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloſ.* 6. *num.* 250. cum hodie Parochiæ dari debeant per concurſum dignioribus, & ſic ſupponitur, quod jam ſtuduerint, & illam refert etiam Quaranı. *in ſum. Bullar. verb. reſidentia. in addit. verſ. item limita in Parochis. fol. mihi* 443. Pirhing. *loc. cit. n.* 36. Garz. *d. cap.* 2. *n.* 81. reliqua vide in verb. *Canonicus,* & in verb. *reſidentia.* & *Diſtributiones.*

23 Clericos delinquentes poteſt pœna pecuniaria punire. Riccius *in praxi compoſit. Cleric. par.* 4. *reſ.* 118. Imo poteſt cum illis componere ex cauſa tamen juſta, uti ſi Reus eſſet ſenex, minor, vel nobilis, vel ſi dubitatur, an is vere deliquerit, vel ſi delictum eſt commiſſum per ſimplicitatem, vel eſt ſingulare, ut quia Clericus non fuit ſolitus delinquere. Riccius *loc. cit. reſ.* 120. dummodo compoſitio fiat parte concordata, & fiat pro correctione. Limit. in delictis gravioribus, uti adulteriis, & ſimilia. Limit. ſecundo poſt ſententiam, poſt quam non poteſt fieri compoſitio, niſi in ſententia adeſſet clauſula „ *ſalva moderatione.* Limit. tertio in compoſitione exceſſiva, a qua poteſt appellari. Riccius *loc. cit. reſ.* 124. alia vide ſupra, verb. *Compoſitio.*

24 Clericos non poteſt privare Beneficiis, quibus a ſum. Pontifice fuerunt proviſi, niſi ob crimen ſuperveniens. Riccius *in prax. p.* 2. *reſ.* 352.

25 Clericis non poteſt dare poteſtatem conducendi prædia, quia illis omni Jure eſt prohibita negotiatio, de quo vide in verb. *Clerici a num.* 20. Non poteſt prohibere Clerico habenti Beneficium ſimplex, ne poſſit diſcedere a Diœceſi. Barboſ. *de Offic. Epiſc. alleg.* 21. *num.* 6. Pignatel. *ut ſtatim infra.* etiam de hoc, vide in verb. *Clerici num.* 41. nec obligare ad reſidendum. Pignat. *tom.* 3. *conſ.* 56. *num.* 2. Garz. *de Benef. p.* 3. *cap.* 2. *a num.* 3. *ad* 11. ubi late.

26 Neque poteſt illos obligare ad aſſumendum habitum, niſi cauſative, quatenus velint fieri privilegiati. Sperel. *dec.* 66. *num.* 6. *&* 7. Conc. Trid. *ſeſſ.* 23. *cap.* 6. *de reform.* ſeratio eſt de minoribus. Neque poteſt illos cogere ſub pœna privationis privilegii Clericalis ad ſuſcipiendos ordines majores. Sperel. *loc. cit. nu.* 28. ubi S. Congr.

27 Minus poteſt illos obligare ad ſervanda ſtatuta Laicorum, quamvis propter neceſſitatem, vel alium bonorum finem, poſſit ſuis edictis coadjuvare dicta ſtatuta Laicorum. Navar. *in man. cap.* 23. uti fecit S. Carolus Borrom. teſte Sperel. *dec.* 13. *num.* 5. *&* 14. quem vide.

28 Poteſt illis dare licentiam ferendi arma, ex cauſa. Riccius *in prax. Epiſc. p.* 1. *reſ.* 482. Genuen. *in prax. Archiepiſ. cap.* 92. *ſub nu.* 6. ibi: *ſi licentia Epiſcopi careant.* Ugolin. *de offic. & poteſt. Epiſc. cap.* 13. §. 12. *verſ. ſecundo excipitur.* apud Sperel. *dec.* 122. *num.* 12. quia Epiſcopus, tanquam Princeps non debet habere inferiorem juriſdictionem, quam alius Magiſtratus, ejuſmodi cauſæ ſunt, & eſſe poſſunt, itineratio, inimicitiæ capitales, defenſio tum propriæ perſonæ, cum proximi. vide *DD. cit.*

29 Clericus a Laico captum non repetens, eſt perjurus, & pœna dignus. Riccius *in prax. p.* 2. *reſ.* 475. Ciarl. *cap.* 20. *num.* 45. Clar. *in §. fin. q.* 36. *num.* 22. & ibi Bajard. *num.* 26. Gratian. *diſc. for. cap.* 190. *num.* 7. *&* 8. Farinac. *in prax. q.* 8. *num.* 46. *verſ. ampliæ decimo octavo,* & apud hos alii: & quomodo fiat remiſſio, inter alios vide Clar. *loc. cit. n.* 48.

Non debet illi dare licentiam alienandi ſuum patrimonium; ad cujus titulum fuit ordinatus, niſi habeat Beneficium, vel unde honeſte vivere poſſit, nec valet alienatio ſine tali licentia. Riccius *in prax. p.* 1. *reſ.* 82. Barb. *de offic. Epiſc. alleg.* 19. *a num.* 75. *ad* 88. *ſeqq. & alleg.* 99. *num.* 20. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 4. §. 4. Pariſ. *de reſignat. lib.* 2. *q.* 6. *num.* 10. *&* 36. niſi haberet unde viveret. vide *DD.* Eum, qui longo tempore fuit in Diœceſi, licet ſit alienigena, non poteſt cogere ad oſtendendas commendatitias ſui Ordinarii. S. Congreg. apud Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 11. *num.* 31. 30

Intra tres menſes poſt conſenſum electionis præſtitum, confirmationem petere tenetur, alias amittit jus ſuum, & electio ſit inanis. Barb. *de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 3. *cap. quam ſit de elect. in* 6. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellariæ. gl.* 15. *num.* 51. Vivianus *de Jurepatr. lib.* 5. *cap.* 5. *nu.* 53. Cochier. *in reg.* 8. *Canc. gl.* 7. *num.* 19. *verſ. ſeptimus.* ſufficiet tamen, ſi amicus electi confirmationem petat pro electo, etiam ſine mandato, modo electus intra dictos tres menſes ratificet. Barboſ. *loc. cit.* Covar. *var. reſ. lib.* 3. *cap.* 16. *n.* 5. Poteſt autem illam petere a ſuperiore omiſſo medio, uti hodie ſit, plura vide apud cit. Barboſ. 31

Confirmatus vero intra tres menſes ab habita confirmatione, debet conſecrari ſub pœna amiſſionis fructuum, & negligens conſecrari per aliud trimeſtre, Eccleſia eſt ipſo Jure privatus. Barboſ. *loc. cit. n.* 34. Concil. Trid. *ſeſſ.* 7. *de reform. cap.* 9. *& ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 2. 32

§. VI.

Quoad diſpenſationem.

Epiſcopus, etiam cum conſenſu patroni, non poteſt diſpenſare, ut Beneficium ſacerdotale detur non ſacerdoti. Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 54. contrarium tamen tenet Cyriac. *contr.* 19. ubi Felin. *in cap. cum acceſſiſſent, de conſtit.* Lambert. *de Jurepatr. par.* 1. *lib.* 2. *quæſt.* 7. *art.* 30. Gonaal. *in tract. de menſ. & altern. ad reg.* 8. *Cancell. gl.* 15. *num.* 71. Navar. *de hor. can. cap.* 3. *nu.* 73. Corſet. *ad Abb. in cap. cum acceſſiſſent* 8. *de conſtit.* ſaltem pro una & duabus vicibus, & alii, ſed pro prima ſententia vide *DD. ſupra num.* 14. *citatos,* & in verb. *Beneficium. num.* 42. *&* 74. Neque eum filiis illegitimis, ut habeant Beneficia ſuorum parentum, vel aliud in Eccleſia, ubi parentes habent, vel habuerunt, vel ut poſſint in illis miniſtrare, & hoc ad attendam memoriam paternæ incontinentiæ. Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 15. *de reform.* Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 7. *num.* 3. Garz. *de Benef. p.* 7. *cap.* 3. *num.* 5. *&* 6. Barboſ. *de offic. Epiſc. alleg.* 65. *num.* 30. Neque ut quis habeat plura Beneficia, etiam ſimplicia ſed uniformia, ſub eodem tecto. DD. apud Garz. *p.* 11. *cap.* 5. §. 2. *nu.* 18. Item duas dignitates, vel perſonatus, officia, vel curata ad tex. & Gloſ. *in cap. dudum, il.* 2. §. *licet verb. intitulatam. de elect. cap. de multa, de prab. cap.* 1. *de conſuet. in* 6. *cap. ordinarii, de offic. ord. in* 6. ſecus in pluralitate diſformium ſimplicium, & reſidentiam non requirentium. Hoſtd. *de incompat. p.* 2. *cap. ult.* DD. apud Garz. *loc. cit.* Barboſ. *de offic. & poteſt. Epiſc. alleg.* 62. *num.* 17. ubi plura, & ſupra in verb. *Beneficium. num.* 95. Neque poteſt diſpenſare, ut Beneficium detur non habenti 14. annos. Garz. *loc. cit. p.* 7. *cap.* 4. *num.* 8. Riccius *in prax. reſ.* 342. *p.* 1. Barboſ. *alleg.* 60. *num.* 75. Vivian. *de Jurepatr. lib.* 6. *cap.* 6. *num.* 6. Pyrrh. Corrad. *prax. diſpenſ. lib.* 4. *cap.* 1. *nu.* 5. Neque ut Clerici conjugati habeant Beneficia, vel obtinere poſſint. Garz. *loc. cit. cap.* 5. *n.* 4. Pariſ. *de reſignat. benef. lib.* 4. *cap* 2. *n.* 29. apud quos Selva *de benef. p.* 1. *q.* 7. *n.* 17. *&* 18. & alii. Neque ut inſtituatur præſentatus, qui non habet qualitates in fundatione poſitas. Ciarl. *cap.* 38. *n.* 50. ubi Garz. & ut *ſupra n.* 14. 33

Non poteſt diſpenſare, ut corrupta eligatur in Abbatiſſam, vel Prioriſſam. Felin. *in cap. at ſi Clerici. §. de adulteriis ſub num.* 21. *de judic.* Tambur. *de Jur. Abbatiſſ. diſp.* 28. *q.* 12. Sperel. *dec.* 112. *num.* 98. Caſtellin. *de elect. cap.* 17. *a num.* 5. Diana *par.* 3. *tract.* 2. *reſ.* 99. ubi Sacr. 34

Congr.

Digitized by Google

Congr. & apud Paſſerin. *de elect. Abbatiſſ. cap.* 40. *num.* 49. *&* 51. ubi plura.

35 Non poteſt diſpenſare, ut celebretur in Eccleſia polluta. Paſſerin. *de pollut. Eccleſ. diſp.* 9. *cap.* 6. ſecus cum cauſa. Idem *loc. cit. diſp.* 19. *cap.* 26. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 16. *n.* 16. vide *Eccleſia*.

36 Neque diſpenſare poteſt, ut denunciationes matrimoniales fiant die feriato, tenet Pax Jordan. *de re ſacra lib.* 3. *tit.* 7. *num.* 40. ubi Ugolin. *de offic. Epiſc. cap.* 15. §. 11. *n.* 3. Bonacin. *de matrim. q.* 2. *punc.* 6. *ſub num.* 7. *verſ. dixi, ad med.* Gratian. *diſc. for. cap.* 83. *num.* 28. Barboſ. *de offic. & poteſt. Epiſc. alleg.* 32. *num.* 14. qui teſtantur ita fuiſſe a Sacr. Congr. declaratum, ita etiam Riccius *in prax. for. Eccleſ. p.* 1. *reſol.* 235. *num.* 3. *in mea impreſſione*. Addend. ad Genuen. *in prax. Archiepiſc. cap.* 20. *num.* 32. *in mea impreſſ.* ubi, quod debeant potius omitti. Zerol. *in prax. Epiſc. p.* 1. *verb. matrimonium verſ. quarto*, & apud illos alii, & Gavant. *in manual. Epiſcop. verb. matrimonii denunciationes*, *n.* 5. Quamvis hæc concluſio ſoleat a Doctoribus limitari, ſi in aliquo profeſto, aut die feriato ad Eccleſiam concurreret, aut acceſſerit ingens aliqua hominum multitudo, veluti in adventu alicujus Principis, vel Prælati, ſive ad audiendum aliquem inſignem Concionatorem &c. quo caſu volunt fieri tunc poſſe denunciationes. ita Jordan. *loc. cit.* ubi quod id concedant omnes, ex quo tunc ſatisfiat menti Concilii Tridentini, quod ſolum deſiderare videtur frequentiam populi, ut multi ſciant matrimonium contrahendum, ut poſſint detegere impedimenta &c. ita etiam Pirhing. *lib.* 4. *decret. tit.* 3. §. 4. *num.* 28. Laym. *in theol. mor. lib.* 5. *tr.* 10. *p.* 2. *cap.* 4. *n.* 10. *in fin.* Sanchez *de matr. lib.* 3. *diſp.* 6. *nu.* 10. Gavant. *loc. cit. num.* 6. Barboſ. *loc. cit. num.* 15. Bonac. *num.* 18. & alii paſſim, quo caſu volunt poſſe concedi, ut fiant etiam extra Eccleſiam, quos vide.

37 In delictis majoribus, in adulterio nunquam diſpenſat, niſi permiſſum ei appareat. Hoſt. *in cap. at ſi Clerici*, §. *de adult. de Jud.* & alii apud Sperel. *dec.* 110. *num.* 52. ſecus in minoribus, & in ipſo adulterio. DD. apud Sperel. *loc. cit. & dec.* 111. *&* 112. Archid. *in cap. licet canon, num.* 2. *de elect. in* 6. ubi Butr. §. *de adulteriis ſub nu.* 12. Jo. Andr. *in d. cap. at ſi Clerici. nu.* 4. §. *de adulter. de Jud.* Diſpenſat in delictis etiam poſt ſententiam, & pœnam remittit. vide Sperel. *ll. cc.* ubi latiſſime hanc materiam diſpenſationum contra ſacros Canones tractat: quem proinde conſule.

38 Non diſpenſat, ut matrimonium celebretur tempore vetito cum ſolemnitatibus. Gobat. *de imped. matr. caſ.* 2. *num.* 73. contrarium tenet Pontius *de matrim. lib.* 6. *cap.* 8. *nu.* 11. ubi alii. Item in impedimentis impedientibus. Idem. *num.* 572. Item in voto ingrediendi Religionem, multo minus in voto caſtitatis perpetuæ, quamvis ſimplici. Lim. ob periculum incontinentiæ, quando eſt difficilis aditus ad S. Pontificem. Diana *par.* 6. *tract.* 6. *reſ.* 50. Sanz. *de matrim. lib.* 8. *diſp.* 9. *num.* 6. vide Antonel. *de temp. legal. lib.* 1. *cap.* 77. ubi Gutierrez *Canon. quaſt. lib.* 2. *cap.* 22. Diana *p.* 1. *tr.* 11. *reſol.* 57. Bonacin. *de Legib. diſp.* 4. *q.* 2. *punc.* 7. §. 4. *num.* 21. Azor. *moral. p.* 1. *lib.* 11. *cap.* 19. *quaſ.* 6. ubi, quod diſpenſat in voto temporali.

39 Vigore Concilii Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 6. diſpenſat in irregularitatibus omnibus, & ſuſpenſionibus ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentioſum. vide *cit. Concilium.* & late Paſſerin. *de elect. cap.* 27. *a num.* 2. Barboſ. *de offic. Epiſc. alleg.* 39. *a num.* 20. *& in collectan. ad d. Concil. poſt cit. cap.* 6. *de reform.* ubi diverſos ponit caſus. *& poſt cap.* 7. *in ſeſſ.* 14. *de reform.* Et quod Epiſcopus poſſit diſpenſare in irregularitate etiam ex homicidio occulto, urgente magna neceſſitate ſcandali vitandi, ſi ſit difficilis recurſus ad Sum. Pontificem vel propter inopiam, vel magnam diſtantiam, tenent aliqui, quos refert, & ſequitur Dian. *p.* 4. *tr.* 2. *reſ.* 100. Pirhing. *lib.* 5. *tit.* 12. *de homic. num.* 20. quod tamen limitatur quoad Beneficium etiam ſimplex. Dian. *loc. cit.* An vero diſpenſet etiam in irregularitate contracta ob non ſervatum moderamen inculpatæ tutelæ ex homicidio occulto ad ſui defenſionem commiſſo? affirmant Barboſ. *d. alleg.* 39. *num.* 53. Paſſerin. *loc. cit. num.* 28. Navar. *in manual. cap.* 27. *n.* 239. Pirhing *loc. cit. num.* 128. Laym. *in theol. mor. lib.* 3. *tr.* 3. *p.* 3. *cap.* 12. *nu.* 12. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 8. *nu.* 10. Riccius *in prax. p.* 3. *reſol.* 266. Dian. *p.* 7. *tr.* 2. *reſol.* 29. Bonacin. *de cenſur. diſp* 7. *q.* 4. *punc. ult. num.* 9. apud quos alii plurimi: ob rationem, quia quamvis hoc homicidium ſit culpabile ratione exceſſus, non poteſt tamen dici voluntarium, de quo loquitur Concil. Trid. ſed potius neceſſarium, aut caſuale.

40 Sed non conveniunt DD. an Epiſcopus vigore *cit. Concil. Trid.* poſſit diſpenſare ab irregularitate contracta ex homicidio juſto, & ſic ob defectum lenitatis, ut contingit in Judice, teſtibus &c. nam affirmativam tenent Covar. *in Clem. ſi furioſus. p.* 2. §. 3. *num.* 7. *in fin.* Navar. *d. cap.* 27. *num.* 40. *verſ. quarto. & in rubr. de judic. num.* 109. *verſ. tertio*, *cum ſeqq.* Campanil. *in diverſ. Jur. Can. rubr.* 11. *cap.* 23. *num.* 138. & alii, quos refert, & ſequitur videtur Barboſ. *d. alleg.* 39. *num.* 47. Sed contra hos contrariam tanquam probabiliorem defendunt tum rationibus, tum auctoritatibus Paſſerin. *de electione d. cap.* 27. *a num.* 23. Garz. *de Benef. p.* 7. *cap.* 11. *a num.* 39. *ſeqq.* Pirhing *loc. cit. num.* 129. Antonel. *d. cap.* 8. *num.* 18. Laym. *loc. cit. num.* 5. Navar. *conſ.* 34. *num.* 1. *de homic. aut conſ.* 39. *juxta diverſas impreſſiones.* Ugolin. *de irregular. cap.* 33. §. 1. *num.* 1. *& cap.* 44. §. 2. *num.* 4. Avil. *de cenſur. p.* 7. *diſp.* 6. *ſect.* 5. *dub.* 1. & apud illos alii, ratione ducti, quia nempe *in cit. Concil. Trid.* datur ſolum facultas diſpenſandi in irregularitate proveniente ex delicto, qualis non eſt iſta, cum ex tali homicidio non committatur delictum: tum quia hoc homicidium, quamvis ſit juſtum; eſt voluntarium.

41 Poteſt diſpenſare in irregularitate proveniente ex homicidio caſuali; modo ſit occultum. Paſſerin. *loc. cit. num.* 25. *ſeqq.* ubi diverſos ponit caſus homicidii caſualis. Garz. *loc. cit. nu.* 12. Barboſ. *loc. cit. nu* 48. *& DD. cit.* item in irregularitate ex occulta membri mutilatione, etiam voluntaria, cum Concil. Trid. excipiat ſolummodo homicidium voluntarium. *DD. cit.* Non tamen diſpenſat ab irregularitate contracta ex homicidio orto ex inopinata rixa, juxta Paſſerin. *loc. cit. num.* 31. contra nonnullos: quia etiamſi rixa ſit forte caſualis, & inopinata cauſa homicidii, non ſequitur, quod etiam homicidium ſit caſuale, cum poſt rixam illud ſit volitum, & ex propoſito commiſſum, & citat Molin. *tom.* 4. *diſp.* 79. *num.* 7. Suarez *de cenſur. diſp.* 44. *ſect.* 1. *num.* 3. & hanc probabiliorem vocat Diana *p.* 2. *tr.* 15. *reſol.* 19.

42 Occultum delictum vero dicitur in præſenti, quod non eſt publicum, etiamſi ab aliquibus ſciatur, puta duobus, vel tribus, & poteſt tergiverſatione celari, nec de illo eſt fama: quia Concil. Trid. *d. cap.* 6. excipit ſolum deducta ad forum contentioſum, ergo non excipit occulta, etiamſi probari poſſint, ita communis DD. apud Barboſ. *de poteſt. Epiſc. d. alleg.* 39. *num.* 21. Paſſerin. *loc. cit. cap.* 26. *num.* 18. ubi caterva Doctorum, inter quos Navar. *in man. cap.* 27. *num.* 255. Sanchez *in decalog. lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 19. *& de matrim. lib.* 2. *diſp.* 37. *num.* 11. *& lib.* 8. *diſp.* 34. *n.* 55. Azor. *inſt. mor. p.* 1. *lib.* 8. *cap.* 10. *q.* 9. qui tamen poteſt allegari etiam pro ſententia contraria, ſunt enim verba propria hujus auctoris, *hæreſis occulta intelligitur ea, quæ non eſt notoria per evidentiam facti, vel per ſententiam Judicis, vel per propriam hæretici confeſſionem in judicio, & NB. quæ item teſtibus probari nequit.* Alios congerit etiam Garz. *de Benef. d. p.* 7. *cap.* 11. *num.* 45. inter quos Zerol. *in prax. p.* 2. *verb. irregularitas.* §. 1. Genuen. *in prax. Archiep. cap.* 67. *num.* 2. Piaſec. *in prax. Epiſc. p.* 1. *cap.* 1. *num.* 56. quibus addo Tamburin. *de Jur. Abbat. tom.* 2. *diſp.* 17. *q.* 6. *ſub num.* 3. *verſ. delictum occultum.* Gloſ. *in cap. manifeſta.* 2. *q.* 1. ubi occultum etiam quandoque dici poteſt, quod quinque ſciunt, & poteſt probari. Verum Garz. *loc. cit. num.* 46. hanc ſententiam ſolum admittit probabiliter poſſe defendi quoad Brevia pœnitentiariæ in foro conſcientiæ, in quibus adeſt clauſula, *dummodo impedimentum occultum ſit*, de quibus Sanchez *d. num.* 55. at in præſenti caſu vult tanquam verius occultum dici, quod non poteſt probari, cum id proprie dicatur occultum. *cap veſtra, de cohab. Cler.* & facit declaratio Sacr. Congregationis *ſuper d. cap.* 6. *ſeſſ.* 24. quæ ſic ſonat. *abſolutus, vel diſpenſatus a proprio Epiſcopo in materia delicti perpetrati coram duobus vel tribus teſtibus, quod tamen non fuit notorium, non eſt tutus in conſcientia, quia Concilium utitur verbo* occulti, *quod proprie loquendo dici-*

dicitur, quod probari non poteſt. Abb. in cap. veſtra, de cohab. Cleric. eo quod duo teſtes probare poſſunt, & verba Concilii ſecundum proprietatem ſunt accipienda. Et hanc ſequitur etiam Riccius in prax. p. 1. reſ. 460. in mea impreſſ. ubi tamen quod diceretur occultum, ſi tantum unus ſciret, vel ſi duo quidem ſcirent, ſed eſſent teſtes ſingulares. Barboſ. alleg. 40. n. 3.

43 Non poteſt diſpenſare in irregularitate, ſi delictum fuit deductum ad forum contentioſum, & finito judicio punitum; quia tunc non poteſt negari eſſe deductum ad forum contentioſum, & ideo non eſt amplius occultum, ſed publicum, ita contra aliquos, quos videre poteris apud Ciarlin. affirmativæ adhærentem in cap. 208. n. 40. docet Barboſ. d. alleg. 39. num. 35. Tamburin. de jur. Abbat. d. q. 6. ſub num. 4. verſ. quod ſi delictum. Bonacin. de cenſur. diſ. 1. q. 3. punc. 2. nu. 2. & diſp. 7. q. 5. punc. 1. num. 6. apud quos Guttierrez canon. quæſt. lib. 1. cap. 3. ad fin. & alii. Antonel. de regim. Eccleſ. lib. 8. cap. 3. num. 9. verſ. hac tamen. Garz. d. cap. 11. num. 50.

44 Sed quia in Concil. Trid. d. cap. 6. excipiuntur delicta deducta ad forum contentioſum, ut in illis Epiſcopus diſpenſare non poſſit, controvertunt Doctores, quidnam ad hunc effectum dicantur deductum ad forum contentioſum? aliqui enim volunt tunc demum dici delictum deductum ad forum contentioſum, quando fuit lis conteſtata. ita Barboſ. d. alleg. 39. num. 29. Diana q. 4. tr. 2. reſol. 95. in fin. & p. 7. tr. 2. reſ. 17. & alii, ſed hanc refellit Paſſerin. d. cap. 26. num. 22. & 23. maxime cum in criminalibus ſoleant ſæpe teſtes examinari, antequam conſtituatur Reus, & ideo ſequeretur, quod reus nondum conſtitutus, & tamen teſtibus jam convictus poſſet ab Epiſcopo abſolvi, quod videtur abſurdum. Alii autem volunt, tunc eſſe delictum ad forum contentioſum deductum, quando reus accuſatus jam fuit citatus, quamvis nondum conſtitutus, nec ſufficere ſolam accuſationem ſine citatione. ita Paſſerio. loc. cit. Tamburin. de Jur. Abb. tom. 2. d. diſp. 17. n. 4. ubi, quod ſi Judex cauſam apud ſe retineret, nec parti intimaret, delictum remaneret occultum, & citat Sayr. de cenſur. lib. 4. cap. 17. num. 22. Graff. tom. 2. lib. 5. conſ. 2. numer. 26. de homic. Sanch. de matr. lib. 8. diſp. 34. num. 58. & cap. 11. num. 21. & alios. Genuen. d. cap. 67. num. 5. Riccius in prax. p. 1. reſ. 459. num. 1. & alii. Sed etiam hæc opinio videtur contraria declarationi ſacr. Congr. num. antec. cit. quia poſſet eſſe, quod Judex accuſationem penes ſe retineret, & tamen quod duo, vel tres teſtes id delictum ſcirent, quos Judex ſi ſciret, illoſque examinaret, delictum probari poſſet. Alii tandem volunt ſufficere ſolam accuſationem, ſeu deductionem in judicium, quamvis non ſit probatum. Garz. de Benef. d. cap. 11. nu. 50. Mar. Alter. tom. 2. diſp. 8. de ſuſpenſ. cap. 3. quem pro hac ſententia citat Paſſerin. loc. cit. nu. 22. & alii, quia Concil. Trid. abſolute excipit deducta ad forum contentioſum, & ſic ſufficit deductio, quæ opinio, ſi duo vel tres ſcirent, quamvis per accidens examinati non fuerint &c. videtur magis conformis declarationi ſupra traditæ, & facit alia declaratio ſacr. Congr. ad d. Concil. quæ ſic ait: *Idem reſpondit de illis, qui occaſione delictorum occultorum ab officio inquiſiti, ſed quia non potuerunt delicta probari. Rei ipſi non fuerunt abſoluti nec definitive, nec alio modo, ſed ſimpliciter dimiſſi, recepta promiſſione de ſe præſentando, non poſſe iſtos uti hujus Canonis beneficio, quia cauſa fuit deducta ad forum contentioſum, ſicque NB. ſufficit ſola deductio, quidquid inde ſequitur.* Si vero fuit ſecuta abſolutio, an poſſit tunc Epiſcopus diſpenſare, vide DD. cit.

45 Diſpenſat in irregularitate publica in uno loco, ſed occulta in alio, in quo petitur diſpenſatio, ſi non ſit timor publicationis. Sanchez in Decalog. cap. 11. num. 20. Avila p. 2. cap. 7. diſp. 1. dub. 11. concl. 3. Duard. in Bull. Cœn. lib. 3. §. 2. q. 11. num. 10. Leander p. 4. tr. 11. diſp. 17. q. 57. Tamburin. d. diſp. 17. q. 6. ſub num. 4. verſ. dicitur etiam, & alii quos refert Paſſerin. d. cap. 26. num. 21. quibus addo Dian. p. 7. tr. 2. reſ. 16. ſed contrariam ſententiam, quod imo tunc Epiſcopus non diſpenſet, tenet ipſe Paſſerin. loc. cit. ubi, quod hæc ſententia ſit amplectenda, quia publicum non dicitur ex loco, ſed ex eo quod ſciatur, licet ab aliquibus ignoretur, & citat Navar. conſ. 43. de tempor. ordin. quod tamen in mea impreſſione non invenio, bene vero contrarium in cauſa ſimili in conſ. 2. de Cler. non ordin. miniſtr. ubi quod Epiſcopus poſſit diſpenſare in irregularitate, quam contraxit excommunicatus in alia Diœceſi, vel alia Urbe, celebrans in alia, ubi neſcitur, an ſit excommunicatus, ultra Navarrum citat etiam Sayr. in florib. deciſ. 64. ſub tit. de tempor. ordin. Suarez tom. 4. in p. 3. vel 4. diſp. 30. ſect. 2. num. 2. Palaum p. 1. tract. 4. diſp. 4. punc. 3. §. 1. num. 14. Sanctarell. de hæreſi, cap. 5. dub. 6. quibus addo Bonacin. de cenſur. diſp. 1. q. 3. punc. 2. num. 3.

Diſpenſat etiam vigore cit. cap. 6. Concil. Trid. in irregularitatibus & ſuſpenſionibus cum ſuis ſubditis, qui ſunt extra Diœceſim, vel ſi ipſe eſt extra illam, juxta probabilem apud Dian. p. 4. tr. 4. reſ. 116. ubi citat Sanch. in ſumma tom. 1. lib. 2. cap. 11. num. 12. Barboſ. de poteſt. Epiſc. d. alleg. 39. n. 7. & alios, quibus addo Bonacin. de cenſur. diſp. 7. q. 5. punc. 1. num. 5. verſ. dixi. Paſſerio. d. cap. 26. num. 29. ſed hoc non audet aſſerere Genuen. d. cap. 67. num. 16. & quod non poſſit diſpenſare cum ſubdito extra Diœceſim exiſtente, declaravit Sacr. Congreg. in d. cap. 6. quæ ſic ait: *Quærebatur an Epiſcopus in cauſa hujus* cap. 6. *habeat facultatem diſpenſandi cum ſuo Diœceſano abſente in aliena Diœceſi legitime impedito, commoranti? Congregatio cenſuit, quod forenſis in caſu hujus* cap. 6. *poteſt abſolvi in Sacramento pœnitentiæ ab illo Epiſcopo, in cujus Diœceſi vel Civitate commoratur, NB. non autem ab alio diſpenſari &c.* & hanc tenent aliqui apud Dian. loc. cit. & apud Paſſerin. loc. cit. ubi Suarez tom. 4. in 3. p. diſp. 30. ſect. 2. n. 10. & 12. Et quod nec poſſit Epiſcopus exiſtens extra ſuam Diœceſim diſpenſare cum ſuis ſubditis ubicumque exiſtentibus, tenent Genuen. loc. cit. Bonacin. uti ſupra. Riccius in prax. irregularitatis. p. 1. reſ. 455. n. 7. in mea impreſſ. 46

Et quod Epiſcopus non diſpenſet cum non ſubditis, etiamſi commorentur in Diœceſi ejuſdem Epiſcopi, tenent communiter DD. ut Riccius, Genuen. Bonacin. & alii ll. cit. & facit etiam declaratio Sacr. Congr. in Concil. Trid. d. cap. 6. quæ ſic ait: *qui non ſunt ſubditi Epiſcopi, puta Medicus, Prætor, & ſimiles cæteri, qui tamen habitant in Civitate, hoc decreto comprehenduntur, etſi commiſerint crimina in aliis Civitatibus: habita tamen hac diſtinctione, quod ſcilicet poſſent abſolvi in Sacramento pœnitentiæ a ſuis criminibus, non tamen diſpenſari ſuper his.* Quod ſi tamen non ſubditus delinquat in aliena Diœceſi, quod poſſit tunc abſolvi a Diœceſano loci, in quo deliquit, ex quo ratione delicti efficiatur ſubditus, dicit Genuenſ. d. cap. 67. n. 16. ad fin. an autem nomine ſubditorum comprehendantur vagi, qui nullum habent domicilium, & ideo tales alias ſubdantur Epiſcopo in cujus Diœceſi reperiuntur, vide DD. relatos a Barboſ. in d. cap. 6. in verb. quoſcumque ſibi ſubditos. & plura vide apud DD. cit. 47

Notandum tamen primo, quod hæc facultas diſpenſandi conceſſa in d. cap. 6. prodſit tantum quoad forum internum. Paſſerin. d. cap. 26. num. 32. & 33. ubi quod diſpenſari poſſit etiam extra confeſſionem ſacramentalem, ubi tamen vide Doctores pro, & contra. Riccium in prax. irregularit. d. reſ. 455. num. 8. in mea impreſſ. Barboſ. d. alleg. 39. num. 8. Garz. de Benef. p. 11. cap. 10. nu. 139. ubi Sacr. Congreg. ſuper d. cap. 6. & contra hos Sanch. de matrim. lib. 8. diſp. 34. num. 19. Dian. p. 1. tr. 5. reſ. 2. ad fin. verſ. notandum. Homobon. de exam. Eccleſ. p. 1. tr. 5. cap. 5. q. 31. verſ. octavo. Suarez de legib. lib. 8. cap. 6. num. 16. ubi, quod ſacramentalis confeſſio requiratur in abſolutione quoad vinculum culpæ, non vero quoad vinculum pœnæ, puta cenſuras &c. & alios. Notandum ſecundo hanc facultatem diſpenſandi conceſſam in d. cap. 6. Concil. Trid. non competere, ubi dictum Concilium Trid. non fuit receptum. Paſſerio. loc. cit. cap. 27. num. 2. Barboſ. d. alleg. 39. num. 3. Garz. d. p. 7. cap. 11. num. 23. & apud hos alii. An vero hæc facultas in d. cap. 6. Concil. Trid. extendatur etiam ad caſus poſt d. Concil. ſedi Apoſtolicæ reſervatos, aut in Bulla Cœnæ? vide Genuenſ. d. cap. 67. num. 10. Paſſerin. d. cap. 26. num. 35. Dian. p. 7. tract. 2. reſol. 20. Garz. de Benef. p. 11. cap. 10. nu. 115. ſeqq. Bonacin. de cenſur. diſp. 1. q. 3. punc. 2. num. 1. verſ. primo hoc decretum. Et Genuen. loc. cit. affirmativam tenet quoad caſus poſt Concil. Trid. reſervatos in aliis conſtitutionibus extra Bullam Cœnæ latis: negativam vero quoad caſus reſervatos in ipſa Bulla Cœnæ, ut ſupra num. 5. 48

num. 5. & de hæreticis occultis dicemus in verb. *hæreticus.* Similiter hæc facultas non ſe extendit ad irregularitates, quæ non proveniunt ex delicto. *DD. cit.* & de illegitimis vide infra *num.* 44.

49 Et quia diſpenſatio major, ac difficilior eſt abſolutione. Pyr. Corrad. *in prax. diſpenſ. Apoſtol. lib.* 5. *cap.* 12. *num.* 3. ideo per facultatem attributam abſolvendi ab omnibus cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis, non venit poteſtas diſpenſandi in irregularitatibus. Navar. *in man. cap.* 27. *num.* 194. Henriq. *lib.* 14. *cap.* 17. §. 4. Zerol. *in prax. p.* 1. *verb. irregularitas verſ. decimotertio eſt notandum.* apud Corrad. *loc. cit.* ubi quod ita ſit ſtylus Curiæ, nec audiendi ſint contrarium tenentes. Et quod Epiſcopus in illis irregularitatibus, quæ oriuntur ex delicto, a quo non poteſt abſolvere, diſpenſare non poſſit, ex quo interdicta minori, ſcilicet facultas abſolvendi, cenſeatur interdicta major, ſcilicet facultas diſpenſandi, multis defendit Paſſerin. *d. cap.* 27. *num.* 12. & 13. *ſeqq.* ubi, quod quia Epiſcopus non poteſt abſolvere ab hæreſi etiam occulta, ut dicemus in verbo *hæreticus*, non poſſit etiam abſolvere ab irregularitate inde contracta.

50 Diſpenſat ſuper bigamia ſimilitudinaria, ut diximus in verbo *Bigamia. num.* 4. Garz. *de Benef. p.* 7. *cap.* 6. *num.* 15. Paſſerin. *de elect. d. cap.* 27. *num.* 69. Dian. *p.* 4. *tr.* 2. *reſol.* 61. modo in ſacris conſtitutus, aut voto ſolemni adſtrictus contraxerit cum virgine, & non cum vidua. vide DD. *cit.* & ſiquidem bigamia ſimilitudinaria eſt publica, Epiſcopus diſpenſat ad minores Ordines ſuſcipiendos, vel exercendos: ſi vero eſt occulta, diſpenſat etiam ad majores. Dian. & Paſſerin. *ll. cit.*

51 Item ut illegitimus ordinatus ſive bona, ſive mala fide in ſuſceptis miniſtret. Antonel. *de reg. Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 10. Laym. *mor. lib.* 1. *tr.* 5. *p.* 5. *cap.* 5. *num.* 2. Dian. *p.* 4. *tr.* 2. *reſ.* 64. & *p.* 7. *tr.* 2. *reſ.* 24. ſed quoad utrumque contrarium defendit Paſſerin. *de elect. cap.* 25. *num.* 190. cum illegitimis diſpenſat ad ordines minores, & beneficia ſimplicia, ſecus ad Canonicatus in Cathedrali ob eorum præeminentiam, & alia beneficia curata. Garz. *de Benef. p.* 7. *cap.* 2. *num.* 69. Barboſ. *alleg.* 45. *numer.* 31. Antonel. *loc. cit. lib.* 2. *cap.* 7. *nu.* 5. Bellet. *diſquiſ. Cler. p.* 1. *tit.* 1. §. 3. Dian. *part.* 4. *tr.* 2. *reſ.* 64. diſpenſat tamen quoad Canonicatum in Collegiata Barboſ. *loc. cit. num.* 20. Garz. *loc. cit.* modo Ordinem ſacrum privilegio, conſuetudine, aut ſtatuto non requirat. Antonel. *loc. cit. num.* 4. Diſpenſat etiam cum illegitimo jam in ſacris conſtituto ad Canonicatum, etiam Eccleſiæ Cathedralis. Navar. *conſ.* 4. *de fil. presbyt.* Antonel. *loc. cit. num.* 17. ſecus ad Beneficium curatum, vel ad dignitates, & perſonatus. Non diſpenſat tamen cum illegitimis ex delicto occulto poſt Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 6. Piaſec. *in prax. Epiſc. part.* 1. *cap.* 1. & alii apud Dian. *p.* 2. *tr.* 15. *reſ.* 21. & *DD. cit.*

52 Non diſpenſat cum penitus illiterato ad ordines. *cap. nullus, de temp. ordin. in* 6. *cap.* 1. *diſt.* 36. Vivian. *de Jurepatr. lib.* 6. *cap.* 5. *num.* 123. Neque ad Beneficia, etiam ſimplicia. Barboſ. *p.* 2. *alleg.* 46. *num.* 11. ſecus cum minus litterato, maxime ſi ſit Regularis. Dian. *p.* 4. *tr.* 2. *reſ.* 74. Antonel. *loc. cit. lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 7. Bellet. *loc. cit.* §. 4. Garz. *loc. cit. a num.* 12. *in p.* 7. *cap.* 7. Pariſius *de reſignat. lib.* 4. *cap.* 4. *num.* 4. *reſ.* Neque cum corpore vitiatis. Riccius *p.* 2. *reſ.* 271. Neque cum degradato. Idem res. 221. Ciarl. *cap.* 208. *num.* 6.

53 Diſpenſat in interſtitiis. Riccius *p.* 4. *reſ.* 214. Concil. Trid. *ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 13. ex cauſa tamen utilitatis, vel neceſſitatis Eccleſiæ, non tamen cum ſuo familiari non ſubdito. Idem *reſ.* 218. & *diſpenſat.* licet eſſet tantum Epiſcopus Beneficii. Dian. *p.* 8. *tr.* 2. *reſ.* 35. Garz. *de Benef. p.* 2. *cap.* 4. *num.* 15. etiam cum Regularibus. Riccius, Barb. & Quarant. apud Dian. *p.* 3. *tr.* 2. *reſ.* 32. & apud Bonacin. *de Sacram. diſp.* 8. *q. un. punc.* 5. *num.* 52. etiam ad ordinem cum familiare ſuo, dummodo illi det Beneficium. Concil. Trid. *ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 9. Dian. *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 190. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 9. plura in verbo *Ordo.*

54 Diſpenſat etiam cum promotis per ſaltum, ex cauſa tamen. Concil. Trid. *ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 14. Sperel. *dec.* 114. *num.* 6. dummodo in ordine male ſuſcepto non miniſtraverit, quia tunc eſſet irregularis. Barb. *de Offic. Epiſc. alleg.* 47. *a num.* 1. Dian. *p.* 5. *tr.* 10. *reſ.* 27. Antonel. *loc. cit. cap.* 9. *lib.* 2. *num.* 25. Bellet. *diſquiſ. Clerical. par.* 1. *tit. de diſcipl. Cleric.* §. 5. *num.* 57. ſi delictum ſit publicum. Barboſ. *loc. cit. num.* 5. Promovens indignum, vel inhabilem, non cenſetur cum eo diſpenſare, uti Pontifex, quia in Epiſcopo requiritur cognitio cauſæ. Gloſ. *in cap. un. de ætat. & qual. in d. verb. diſpenſare.* & Gloſ. *fin. in cap.* 9. *de conceſſ. præb.* Sperel. *deciſ.* 115. *a numer.* 22. quem vide.

55 Diſpenſat a ſuſpenſione a divinis, quam incurrunt Regulares admittentes fœminas intra clauſtra, dummodo ſit occulta. Barb. *de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 11. *num.* 145. non tamen a Cenſuris, quas incurrunt propter ingreſſum ad monaſteria monialium, licet delictum ſit occultum. ita Barboſ. *loc. cit.* citans Garz. *de Benef. par.* 11. *cap.* 10. *numer.* 122. ſed Bonacin. *de clauſ. quæſt.* 1. *punc.* 5. *num.* 1. contrarium tenet, ſi delictum ſit occultum ob Concil. Trid. *ſupra cit. ſeſſ.* 24. *cap.* 6. *de reform.* Non poteſt etiam cum iiſdem Regularibus diſpenſare, ut poſſint ad minus ſtrictam obſervantiam tranſire, neque ut poſſint ire ad ſtudia abſque Abbatis conſenſu, neque ut poſſint eſſe executores teſtamentarii, neque ut poſſint munus Procuratoris, vel advocati obire etiam in ſuis negotiis abſque Abbatis conſenſu. Barb. *de offic. Epiſc. alleg.* 105. *num.* 6. *ſeqq.*

56 Poteſt diſpenſare in impedimentis occultis matrimonii, quando non poteſt conſuli S. Pontifex, maxime ſi matrimonium fuit bona fide contractum. Sanz. *de matrim. lib.* 2. *diſp.* 40. *a numer.* 3. Diana *par.* 3. *tract.* 3. *reſol.* 80. & *par.* 5. *tract.* 14. *reſol.* 18. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 8. *cap.* 8. *num.* 3. & *ſeq.* Diana *par.* 2. *tract.* 16. *reſ.* 19. Riccius *in prax. p.* 1. *reſ.* 239. Leo *in theſaur. for. Eccleſ. p.* 2. *cap.* 8. *num.* 43. Barboſ. *alleg.* 35. *num.* 4. *de pot. Epiſc.* non ſufficit autem neceſſitas privata, ſed requiritur publica; dicitur vero publica neceſſitas, ſi non poſſunt ſine incommodo & ſcandalo ſeparari, & non ſeparati ſunt in periculo incontinentiæ. *DD. cit.* & in hoc ſufficit bona fides unius ex conjugibus. Diana *d. par.* 5. *tract.* 14. *reſ.* 18. & *d. p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 79. Antonel. *loc. cit.* ubi alii. Sed Garz. *de benef. p.* 11. *cap.* 5. *num.* 357. requiritur bonam fidem utriuſque. In iiſdem impedimentis poteſt diſpenſare etiam ante contractum matrimonium, cum urget neceſſitas, vel reparationis famæ, vel ſcandali vitandi, quod vitari non poſſet, ſi eſſet recurrendum Romam. Antonellus *de regim. Eccleſ. lib.* 8. *cap.* 8. *num.* 3. Sanz. *de matrim. lib.* 2. *diſp.* 40. *num.* 3. Barb. *de pot. Epiſc. d. alleg.* 35. Dian. *d. reſ.* 80. & hanc poteſtatem poteſt delegare, quia illam habet jure ordinario. Diana *loc. cit.* vide *DD. cit.* ubi etiam quando dicatur impedimentum occultum ad hunc effectum; & Sanchez *loc. cit. lib.* 2. *diſp.* 37. *n.* 11.

57 Poteſt diſpenſare, ut in ſua Civitate vel Diœceſi comedantur carnes in quadrageſima ob periculum peſtis, vel infirmitatum contagioſarum; quia quæ ſunt licita ad ſanandum, ſunt etiam licita ad præſervandum. Diana *par.* 10. *tract.* 14. *reſ.* 3. *alias* 5.

58 Non poteſt diſpenſare, ut Miſſa alibi celebretur, quam a Teſtatore fuit ordinatum ſine magna cauſa, quia non poteſt mutare ultimas voluntates, ut ſupra *n.* 14. Riccius *in prax. Miſſar. p.* 4. *reſ.* 95. & 104. Tranchedin. *conſult.* 78. *per tot.* Neque a præcepto audiendi miſſam diebus feſtis tempore peſtis. vide Diana *loc. cit.* Neque diſpenſat in ultimis voluntatibus defunctorum: neque poteſt alterare conditiones Beneficiorum, niſi jubeat teſtator & conſentiat, quod procedit etiam de conſenſu hæredum. Clem. *quia contingit. de relig. dom.* Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 5. *de reform.* & DD. *ut ſupra. nu.* 14. etiam in melius. Pyrrhus Corrad. *in prax. diſpenſ. lib.* 9. *cap.* 7. *n.* 4. Limita ſi adeſſet cauſa juſta & neceſſaria; quia tunc cauſæ cognitione adhibita, & vocatis quorum intereſt, ſi aliter non poteſt impleri diſpoſitio, poteſt diſpenſare.

59 Non poteſt diſpenſare, quod Chriſtiani poſſint quocumque modo ſervire Judæis. DD. apud Sperell. *dec.* 112. *num.* 93. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſtici cap.* 4. *p.* 4. *num.* 45.

60 Diſpenſans, vel dans licentiam Judici Laico exhumandi cadaver occiſi, ad finem inquirendi in genere,

non ſit irregularis; quia non eſt cauſa propinqua, vel directa mortis. Riccius *in prax. tom. 1. reſol.* 463. & Genuen. *in praxi. cap.* 42. *n.* 10. Diana *par.* 4. *tract.* 2. *reſ.* 95. Hieronym. Venerus *in exam. Epiſcop. lib.* 2. *cap.* 22. *num.* 19.

61 Diſpenſat in juramento, & voto ſimplici ſuorum ſubditorum, præſtito intuitu divini obſequii. Innoc. *in cap. ad aures. de his, qua vi. & in cap. debitores, n.* 2. *de jurejur.* apud Barb. *de pot. Epiſc. alleg.* 36. *a nu.* 1. Covar. *in cap. quamvis. p.* 1. §. 3. *num.* 5. *verſ. nono.* Sylveſt. *verb. juramentum.* 5. *quæſt.* 3. modo habeat juſtam, & rationabilem cauſam, uti ſi votum eſſet inductivum mali, vel impeditivum boni, aut inutile, & modo non fiat in præjudicium tertii; hinc, ſiquis vovit dare calicem monaſterio certo acceptanti, non poteſt ex diſpenſatione Epiſcopi date alteri monaſterio, vel operi pio, quia jam fuit jus quæſitum monaſterio. Antoncl. *de regim. Eccleſ. lib.* 8. *cap.* 2. *num.* 7. Sanch. *in ſum. tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 41. *num.* 13. quem ſequitur Dian. *p.* 6. *reſ.* 61. & alii, ſed contrarium tenet Barboſ. *loc. cit. num.* 3. Azor. *inſt. mor. p.* 1. *libr.* 11. *qu.* 12. Sylveſt. *verb. votum.* 4. *quæſt.* 7. *verſ. quartum.* & alii, quos vide, non poteſt tamen diſpenſare in votis caſtitatis perpetuæ, intrandi Religionem, peregrinandi in terram ſanctam, ad S. Jacobum Compoſtellæ, viſitandi limina Apoſtolorum. Limita, ſi votum non fuit editum ſimpliciter, ſed in pœnam. Barb. *alleg.* 37. *num.* 7. Antoncl. *loc. cit. num.* 10. verſ. limitatur, & alii, quod quidem de facili procedere poteſt ante commiſſam pœnam: ſed quod poſt commiſſam pœnam, puta quia votum quis fregit, non poſſit in iſtis Epiſcopus diſpenſare, tanquam tutius defendit Covar. *in d.* §. 3. *ſub num.* 12. Azor. *l. c. q.* 13. *in fin.* & alii, apud cit. Barboſ.

62 Diſpenſat cum eo, qui cum voto ſimplici caſtitatis matrimonium ratum contraxit, ad effectum, ut poſſit petere debitum, ſicut, qui poſt matrimonium conſummatum vovit caſtitatem, poteſt diſpenſari ab Epiſcopo, ut poſſit petere debitum: quo tamen caſu, ſi votum erat perpetuum, non poteſt mortua uxore ducere aliam, ſine Pontificis diſpenſatione, quia Epiſcopus non diſpenſat in caſtitate perpetua. Barb. & Antoncl. *ll. cit.*

63 In caſibus ſibi permiſſis, non poteſt diſpenſare ſine cauſa. cap. *licet canon, in fin. de elect. in* 6. Abb. *in cap. ſi Clerici*, §. *de adulteriis ſub n.* 12. *de Jud.* aliter diſpenſatio eſt irritanda Felin. *in capit. præterea, nu.* 8. *de teſt. cogend.* Sbroz. *de Offic. Vicar. lib.* 2. *q.* 37. *n.* 6. Sanch. *de matr. lib.* 3. *diſp.* 8. *n.* 1. Sperel. *dec.* 109. *a n.* 1. quæ procedunt, cum diſpenſat in lege ſuperioris, & ut ſupra in verb. *diſpenſatio. n.* 142. nam in propria, etiam ſine cauſa, valide diſpenſat, niſi fuerit a Papa conſecrata, propter manuum appoſitionem. *DD. cit.* Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 17. *nu.* 27. *ſeqq.* Dian. *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 73. vide etiam Barboſ. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 34. *a n.* 5. etiam in caſibus Pontificiis diſpenſat ob neceſſitatem urgentem. Sanch. *de matr. lib.* 2. *diſp.* 40. *a num.* 2. Barb. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 33. *num.* 26. Sperel. *dec.* 51. *num.* 12. Diſpenſat etiam, ut impuberes matrimonialiter copulentur, tamen cauſa cognita. *cap.* 2. *de deſp. impub.* Pithing *lib.* 4. *tit.* 2. §. 7. *num.* 33. *ad fin.* quando nempe ſunt prope legitimam ætatem, ut dubium ſit, an malitia ſuppleat ætatem.

64 Univerſaliter Epiſcopus diſpenſat contra jus Canonicum, & leges Pontificias, niſi inveniatur expreſſe prohibitum, ut tenent multi apud Sperel. *dec.* 110. *a num.* 3. & probant ex *cap. nuper* §. *in ſecundo.* ibi: *quia tamen conditor canonis ejus abſolutionem ſibi ſpecialiter non retinuit &c. de ſent. excom.* ſed hic textus loquitur de abſolutione, & non de diſpenſatione; abſolutio vero non vulnerat jus, uti diſpenſatio, ſed promovet; ideo contrariam ſententiam tenet Barboſ. quod nimirum Epiſcopus non poſſit diſpenſare contra jus Canonicum, niſi in caſibus ſibi permiſſis. ita *alleg.* 33. *a numer.* 18. quia Epiſcopi ſunt canonum magiſtri, & cuſtodes. cap. *cum quibus.* 24. *quæſt.* 3. tex. in cap. *nulli fas.* 25. *quæſt.* 1. & *cap. ridiculum. diſt.* 12. tum quia Epiſcopis præcipitur, ut canones obſervent ad unguem. Leo Pap. *Epiſt.* 84. *relat. in cap. igitur.* 25. *q.* 2. & Epiſcopus canones non obſervans, magis delinquit, quam Princeps ſæcularis; & fit perjurus, ſicut etiam non ſervari faciens. Sperel. *dec.* 113. *num.* 70. cap. *inſtitutionis.* 25. *qu.* 2. & tandem quod inferior nullam habet poteſtatem in legem ſuperioris, niſi id ei ſpecialiter concedatur, aut expreſſe, aut tacite, tenent DD. pleriquc apud Sperel. *loc. cit.* & Garz. *de Benef. p.* 11. *cap.* 9. §. 4. *numer.* 339. *ad* 344. Dian. *p.* 3. *tr.* 6. *reſ.* 82. Suarez *de Legib. lib.* 6. *cap.* 14. *num.* 4. Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 5. *n.* 1. Pontius *de matrim. lib.* 8. *c.* 6. *per tot.* Rot. apud Sperel. *loc. cit.* & alii. Limita cum eſt dubium, an caſus egeat diſpenſatione. Dian. *p.* 3. *tr.* 6. *reſ.* 82. & *p.* 8. *tr.* 3. *reſol.* 72. Barb. *de pot. Epiſc. alleg.* 35. *n.* 18. ubi poteſt declarare, indigere vel non indigere diſpenſatione: & *DD.* quos tamen vide & Sanchez *de matrim. lib.* 8. *diſp.* 6. *n.* 18.

Poteſt diſpenſare in lege ſuperioris ad vitandum magnum ſcandalum. *cap. quia circa, de conſangu. & affin.* Sanch. *de matr. lib.* 2. *diſp.* 40. *a numer.* 3. & *lib.* 8. *diſp.* 6. *num.* 20. Suarez *de LL. cap.* 14. *lib.* 6. *nu.* 10. Sperell. *dec.* 112. *n.* 47. Item ſi ſupervenit cauſa maxima, vel nova. Diana *par.* 8. *tract.* 3. *reſ.* 71. Barb. *dicta alleg.* 33. Garz. *d. par.* 11. *cap.* 5. *a nu.* 340. modo cauſa iſta concernat publicam utilitatem, & Pontifex de facili conſuli non poſſit, ut ſupra diximus. 65

Qui habet poteſtatem diſpenſandi pro una vel altera vice, & bis vel ter diſpenſavit, non poteſt amplius diſpenſare; nam permiſſum ad tempus, poſt illud cenſetur prohibitum. *arg. L. boves. ff. de V. O. in* §. *hoc ſermone. L. ſi unus.* §. *ſi cum reo.* ubi Bal. *ff. de pact. L.* 11. §. 1. *ff. de legat.* 2. Ciarlin. *controv. for. cap.* 211. *num.* 54. Tiraquel. *de retr. convent.* §. 1. *gloſ.* 2. *n.* 45. & 46. Oſaſc. *deciſ.* 85. *numer.* 13. Rot. *dec.* 475. *n.* 1. *in fin. p.* 2. *rec.* 66

§. VII.

Quoad Eccleſiam & ejus reparationem.

Eccleſiam ſuæ Diœceſis non poteſt totaliter eximere a ſua juriſdictione. Riccius *in praxi Epiſc. reſ.* 474. *in p.* 1. ubi Abb. *in cap. cum venerab. n.* 3. *de cenſ.* Fel. *in cap. cum inter. de ſent. & re jud.* & alii; neque ſubditos ſine conſenſu Capituli. Barb. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 88. *num.* 5. 67

Tanquam Delegatus Apoſtolicus, Eccleſiam, quæ reparari non poteſt, poteſt alteri, uti Matrici, vel viciniori unire, licet eſſet Parochialis, vel Juriſpatronatus, & dirutam in uſus prophanos, ſed honeſtos convertere. Conc. Trid. *ſeſſ.* 21. *cap.* 7. §. *parochiales vero, de reform.* Sperell. *dec.* 67. *n.* 14. & fructus ſuperfluos unius Eccleſiæ poteſt aſſignare fabricæ alterius Eccleſiæ. Riccius *in praxi reparat. par.* 4. *reſ.* 341. Eccleſiæ res infeudari ſolitas poteſt ſuis conſanguineis infeudare, juxta Fachin. *lib.* 7. *controv. Jur. cap.* 31. cum id nulla lex prohibeat, quamvis aliqui apud eundem contrarium teneant. 68

Parochialem poteſt erigere in Collegiatam, ſicut etiam aliam Eccleſiam. Zerolla *verb. Epiſcopus. quæſt.* 17. apud Dianam *par.* 3. *tract.* 6. *reſ.* 38. Novar. *quæſt. for. par.* 1. *quæſt.* 24. *n.* 4. Garz. *de Benef. par.* 12. *cap.* 5. *n.* 4. & alii. Sed Barboſa *de Jure Eccleſ. libr.* 2. *cap.* 6. contrarium tenet, citans Rotam apud Robeum *dec.* 99. *num.* 9. *p.* 7. *recent.* & S. Congr. *de Anno* 1629. 27. *Jun.* & eſt communior. Rebuff. *in prax. Benef. tit. de erect. in Colleg. in princ.* Lotter. *de re benef. lib.* 1. *qu.* 14. *n.* 49. 69

Quando poſſit cogere Parochos ad reparationem Eccleſiæ Parochialis, & qualiter vide quæ dicuntur in praxi *reparationis.* ex Barb. *de officio Parochi par.* 1. *cap.* 13. *a n.* 2. 70

§. VIII.

Quoad excommunicationem.

Poteſt excommunicare turbantes ſuam Juriſdictionem etiam ſine admonitione. *cap. dilectos. de ſent. excom. in* 6. Covar. *in cap. alma mater. par.* 1. §. 9. *num.* 6. *verſ. hinc denique.* Bulla Cœnæ iſtos quolibet anno monet. Riccius *in praxi par.* 3. *reſ.* 231. & 497. modo id faciat in continenti. P. Pithing *lib.* 5. *tit.* 39. *ſect.* 6. *num.* 187. Non poteſt tamen excommunicare ſuum ſubditum exiſtentem extra Diœceſim, ut diximus in verb. *cenſura. num.* 2. quamvis Laym. *in Theol. mor.* 71

lib. 1.

lib. 1. *tr.* 5. *p.* 1. *cap.* 4. *numer.* 7. teneat, quod ſi ſubditus ratione domicilii commiſſo delicto fugiat, is poſſit etiam abſens per nuncium, vel litteras citari, & ſi non compareat, ſed ſit contumax, excommunicari. *arg. cap. ex tua, de cler. non reſid. & numer.* 8. cum quo Pirhing *loc. cit. num.* 29. *verſ. notandum ſecundo*, ſubjungit, poſſe Epiſcopum ſuis ſubditis etiam in alieno territorio aliquid præcipere ſub pœna excommunicationis, etiam ipſo facto incurrendæ: vel etiam particularem ſententiam in eos ferre ob delictum notorium, quod nullam probationem, aut cauſæ cognitionem requirit, ſicut etiamſi alter Epiſcopus, in cujus Diœceſi res agitur, facultatem det judiciarium proceſſum inſtituendi. Neque poteſt aliquem excommunicare pro injuria propria, ſecus Eccleſiæ. Barb. *de Jure Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 11. *numer.* 233. niſi propria injuria redundet in Eccleſiam, vel niſi habeat nulla alia media, ſua bona &c. defendendi.

72 Excommunicationem non incurrit remittens emphyteutæ caducitatem ob canonem non ſolutum, quia ſapit magis jus quærendum, in quo poteſt præjudicare Eccleſiæ, quam jus quæſitum. Riccius *in praxi. par.* 1. *reſ.* 129. Clarus *in §. emphyteuſis quæſt.* 19. *num.* 3. qui id admittit, ſi Eccleſia non eſt Collegiata, alias requirit Capituli conſenſum.

73 Licet de Jure communi poſſet excommunicare Regem, & Imperatorem juxta Altetium *tom.* 1. *diſp.* 10. *lib.* 3. *cap.* 5. tamen hodie non poteſt, quia Reges habent privilegium a Pontifice, ne poſſint ab Epiſcopis excommunicari ob reverentiam Majeſtatis. Bonacina *de cenſur. diſp.* 1. *punc.* 4 *quæſt.* 1. *num.* 19. Diana *par.* 3. *tract.* 1. *reſ.* 9. quod tamen privilegium eſt perſonale, & ideo non extenditur ad Regis Conſiliarios. Dian. *l. c.* ubi Doctores.

74 Ratione delicti poteſt excommunicare non ſubditum, dum eſt in ſua Diœceſi. DD. apud Dianam *par.* 5. *tract.* 9. *reſ.* 36. Subditum vero ſuum, dum eſt extra Diœceſim, tunc tantum poteſt excommunicare, quando delictum eſt ita notorium, ut non requirat cauſæ cognitionem. DD. apud Dianam *loc. cit.* quamvis contraria ſententia teneatur a Joan. Præpoſito *in* 3. *p. D. Thom. quæſt.* 1. *de cenſur. in commun. dub.* 5. *num.* 34. apud Dianam *loc. cit. reſ.* 35. qui probat *ex cap. Epiſcopum.* 9. *quæſt.* 2. quia juriſdictio contentioſa non poteſt exerceri in alieno territorio, vide tamen DD. ſupra *num.* 64. *cit.* poteſt tamen excommunicare ſubditum delinquentem in monaſterio exempto, quia licet illud non ſit de Diœceſi, eſt tamen in Diœceſi. Dian. *l. c. reſ.* 66.

75 Non poteſt excommunicare Inquiſitores, nec ipſe ab illis excommunicari poteſt. Diana *loc. cit. reſ.* 51. Et ordinarie neque regulares ſine delegata facultate a Pontifice. Diana *par.* 5. *tract.* 9. *reſ.* 43.

76 Epiſcopus excommunicatus, vel alia Cenſura ligatus tempore quo Epiſcopatus ordinem ſuſcipit, fit irregularis, quia Epiſcopatus eſt ordo. Bellarmin. *de ord. lib.* 1. *cap.* 5. & multi apud Dianam *par.* 5. *tract.* 10. *reſ.* 41. ſed S. Thom. & Theologi multi defendunt, quod non ſit ordo, apud cit. Dianam.

§. IX.

Quoad Feſta.

77 Debet curare celebrationem feſtorum. Riccius *in prax. p.* 4. *reſ.* 377. & habet intentionem fundatam, ut poſſit illorum obſervationem præcipere etiam Regularibus exemptis. vide Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 12. *de Regular.* nihil poteſt recipere pro licentia laborandi die feſto; poteſt tamen mutare opus ſervile in eleemoſynam convertendam in pios uſus. Riccius *loc. cit. reſ.* 383. Et quod poſſit transgreſſores pœna pecuniaria punire, dicit Riccius *loc. cit.*

78 Non poteſt inducere novum feſtum ſine conſenſu Cleri, & populi. Pignatel. *tom.* 1. *conſ.* 11. ubi Suarez & S. Congr. niſi alid habeat conſuetudo, & probatur *ex cap conqueſtus, de fer.* ibi: *quas ſinguli Epiſcopi In ſuis Diœceſibus cum Clero, & populo duxerint ſolemniter venerandas &c.* DD. apud Dian. *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 178. Capon. *diſc. fer.* 208. quamvis contrarium, quod imo non requiratur populi conſenſus tanquam verius judicet Gennen. *in prax. Archiepiſc. cap.* 51. *aut* 122. *juxta diverſas impreſſiones.* Barboſ. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 105. *n.* 39. Gavant. *in manual. Epiſc. verb. feſti dies. n.* 3. quibus adhærere videtur Dian. *loc. cit.* & apud hos alii. *& ad cit. cap. conqueſtus.* reſpondet Genuen. *ibid.* & quod adhibeatur populus, non ut cum Epiſcopo ſtatuat, ſed potius ut Epiſcopus ab eo audiat, ne multiplicitate feſtorum oneretur, dicit Barboſ. *ibid. nu.* 36. Non poteſt inſtituere feſtum alicujus Beati, nondum canonizati, juxta Dian. *p.* 3. *tr.* 5. *reſ.* 9.

§. X.

Quoad Jejunium, & Indulgentias.

Jejunium incidens in aliquo feſto, vel in ultima, 79
aut penultima die Bacchanalium, non poteſt transferre in diem Sabbathi præcedentis vel ſequentis, etiamſi prævideat illud male obſervandum. Et ita reſpondit S. Congr. Archi-Epiſcopo Salisburgenſi, de anno 1704. contra Pignatel. *tom.* 3. *conſ.* 14. Dian. *p.* 3. *tr.* 6. *reſ.* 66. & alios.

Tantum 40. dierum indulgentias dare poteſt. De 80
quo vide plura in praxi *Indulgentiarum.*

§. XI.

Quoad Juriſdictionem, & Judicialia.

Epiſcopus poteſt in omni loco ſuæ Diœceſis pro tri- 81
bunali ſedere, modo locus ſit honeſtus, & litigantes ſine magno ſuo incommodo poſſint eo convenire. *c. cum Epiſcopus, de offic. ordin. in* 6. Barboſ. *de offic. Epiſc. p.* 2. *alleg.* 80. Sicut poteſt Cathedralem, & tribunal in alium locum transferre ſuæ Diœceſis. Riccius *in prax. p.* 2. *reſ.* 350. ſaltem ad aliquod tempus, etiam longum ex juſta cauſa.

Epiſcopus non poteſt exercere ſuam Juriſdictionem 82
contentioſam extra ſuam Diœceſin. Barboſ. *de offic. Epiſc. p.* 2. *alleg.* 6. *num.* 10. Ciarl. *cap* 60. *nu.* 5. Tuſc. *litt. E. concl.* 250. Gratian. *deciſ. March.* 98. *nu.* 4. Cabal. *reſ. crim. caſ.* 120. *num.* 3. Ugol. *de off. Epiſc. cap.* 4. §. 14. *num.* 4. tex. *in clem. un. in princ.* & ibi gloſ. *verb. juriſdictionem, de for. compet.* niſi ſit expulſus a ſua diœceſi, ut *in cit. Clem.* Barboſ. *loc. cit. alleg.* 80. *numer.* 10. vel niſi effectus conferatur in propriam Diœceſim, & non vertatur cauſæ cognitio. Gratian. *diſc. for. cap.* 127. *num.* 8. Barboſ. *alleg.* 6. *num.* 18. nam extra Diœceſim habetur loco privati, exceptis iis, quæ ſunt Juriſdictionis voluntariæ. Barb. *d. alleg.* 6. *num.* 16. Ita nec poteſt facere ſequeſtrum, vel arreſtum in aliena Diœceſi, vel citationem, quia tales actus ſunt turbativi, & puniuntur pœna ſtellionatus. Ciarl. *loc cit. num.* 7. Neque poteſt exequi in bonis ſitis extra ſuam Diœceſim. *DD. apud* Ciarl. *dict. cap.* 60. *num.* 10. Neque poteſt ingredi alienam Diœceſim ad impertiendas benedictiones ſine gravi injuria. Ciarl. *cap.* 67. *num.* 13. Gratian. *diſc. for. cap.* 467. *num.* 59. *&* 66. quia ſunt actus Juriſdictionis & poteſtatis. Ita nec poteſt concionari in aliena Diœceſi, ſine Diœceſani conſenſu. Riccius *in prax. Epiſc. reſ.* 475. *in p.* 1. Genuen. *in prax. Archiep. cap.* 58. *in mea impreſ.* Poteſt tamen ſibi eligere confeſſarium non ſubditum, abſque alia licentia Diœceſani. *cap. fin. de pœnit.* Riccius *in prax. Epiſc. reſ.* 480. qui tamen refert declarationem S. Congreg. in contrarium, ubi confeſſarius non eſt ab Ordinario ſuo approbatus, & late probat Fagnan. *in cap. fin. a n.* 5. *&* 53.

Habens Juriſdictionem temporalem, licet committat 83
cauſam Judici, ex qua ſequitur pœna ſanguinis, non fit irregularis. Sperel. *deciſ.* 86. *n.* 15. Antonell. *de regim. Eccleſ. lib.* 6. *cap.* 43. *cap. fin. ne Clerici vel Monachi. in* 6. Beller. *diſquiſ. Cleric. tit. de diſcip. cler.* §. 5. *n.* 135. Bonac. *de cenſur. diſp.* 7. *quæſt.* 4. *punc.* 1. *nu.* 28. Diana *par.* 4. *tr.* 2. *reſ.* 78. Fuſc. *de viſit. lib.* 1. *c.* 32. *n.* 5. In cauſa Immunitatis eſt Judex, & quomodo debeat judicare, vide *Judex Eccleſiaſticus.*

Eſt Judex in prima inſtantia ſuorum Diœceſanorum. Bar- 84
boſ. *de offic. Epiſc. alleg.* 81. habet fundatam intentionem in Jure communi quoad omnes ſuos ſubditos in tota Diœceſi, & in qualibet ejus parte. Mareſc. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 11. *n.* 2. Ciar. *cap.* 67. *numer.* 29. Poteſt eſſe Judex in cauſa ſuæ men-

Digitized by Google

menſæ, vel Eccleſiæ, de partium tamen conſenſu. Sperel. *dec.* 93. *a num.* 19. Tuſc. *litt. E. concl.* 257. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 5. *cap.* 10. Sbroz. *de Offic. Vicar. lib.* 3. *q.* 60. & ideo poteſt recuſari ſuſpectus in cauſa ſuæ Eccleſiæ, vel ſuæ menſæ; ſicut etiam illius Vicarius. DD. apud Sperel. *loc. cit. per tot.* ubi vide & apud Scacc. *de appell.* q. 8. *a num.* 57. Ciarl. *cap.* 65. *num.* 24. apud quos plura de hac materia.

85 Cauſam delegatam cognoſcit ut Delegatus, non ut Ordinarius, & Epiſcopus. Sperel. *deciſ.* 97. *num.* 8. ubi quomodo poſſit illam ſubdelegare ſuo Vicario. Hinc non poteſt ſe ingerere in cauſa delegata Vicario generali, etiam ſub nomine dignitatis, vel Officii, neque exequitur litteras Apoſtolicas directas Vicario, nec vice verſa, de quibus vide in verbo *Delegatus*, *Executor*, & *Vicarius*.

86 Habet territorium, & Curiam armatam, ut probatur *ex cap. contra idolorum.* 26. *q.* 5. & ibi Gloſ. *verb. verberibus. cap. attendendum*, & ibi Gloſ. *verb. & carceri.* 17. *q.* 4. *cap. omnes Baſilica.* 16. *q.* 7. late Joan. Franciſc. Leo *in Theſaur. for. Eccleſ. p.* 1. *cap* 9. *a num.* 16. *ſeqq.* Sbroz. *de offic. Vicar. lib.* 2. *q.* 147. *num.* 1. Ciarlin. *contr. for. cap.* 50. *num.* 25. Barboſ. *de offic. & poteſt. Epiſcop. alleg.* 107. *a nu.* 1. Solorzan. *de jur. Indiar. tom.* 2. *lib.* 3. *cap.* 7. *num.* 81. Mart. *de juriſd. p.* 1. *cap.* 50. *a num.* 5. Pignatel. *tom.* 1. *conſult.* 82. *num.* 13. Riccius *in prax. Epiſcop. p.* 1. *reſ* 483. Dian. *p.* 6. *tr.* 2. *reſ.* 5. ubi Sacr. Congr. Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 3. *de reform.* Conciol. *reſolut. crimin. verb. Epiſcopus reſol.* 1. *num.* 2. Jul. Clar. *in §. fin. q.* 80. *ſub num.* 5. & apud hos innumeri alii, quia alias eſſet inutilis ejus poteſtas.

87 Habet etiam fiſcum, & jus confiſcandi, etiam contra Laicos, illoſque mulctandi ſeu puniendi pœna pecuniaria. Ciarlin. *contr. for. cap.* 50. *num.* 37. late Solorzan. *loc. cit. num.* 77. Cabal. *reſol. crimin. caſ.* 194. *num.* 11. Covarruv. *lib.* 2. *var. reſol. cap.* 9. *num.* 9. Sperel. *deciſ.* 4. *a num.* 1. Bajard. ad Clar. *in §. fin. q.* 80. *num.* 1. & *DD. ſupra cit.* ita tamen, ut mulctæ applicentur uſibus piis, quamvis, quod has mulctas Laicis impoſitas pro crimine Eccleſiaſtico, aut mixto, poſſit Epiſcopus applicare ſuæ cameræ, cum habeat fiſcum, dicit Vivius *in ſua ſylva commun. opin.* 255. *num.* 2. de quo tamen vide infra. *numer.* 141. & Clar. *in §. fin. d. q.* 80. *num.* 5.

88 Poteſt contra Laicos pro crimine Eccleſiaſtico, aut mixto præveniendo procedere, non tantum cenſuris, ſed etiam aliis pœnis, uti carceris, arreſti &c. etiamſi non haberet proprium territorium temporale. Marta *de juriſdict. p.* 1. *caſ.* 50. *numer.* 3. Barboſ. *de poteſt. Epiſc. d. alleg.* 107. Covarruv. *pract. quæſt. cap.* 10. *nu.* 2. Sperel. *d. deciſ.* 4. *a numer.* 1. & 4. Ciarlin. *contr. forenſ. cap.* 50. *numer.* 34. Tuſch. *pract. concl. litt. M. concl.* 293. *numer.* 41. & 42. Guazzin. *ad defenſ. reor.* ubi de veriori *defenſ.* 1. *cap.* 8. *num.* 28. & *cap.* 11. *num.* 33. Felin. *in cap. cum ſit. num.* 20. *verſ. contrarium, de for. comp. & in cap. ſignificaſti. num.* 4. *in fin. de off. deleg.* Genuenſ. *in prax. Archiep. cap.* 13. *ſub num.* 1. apud quos innumeri alii, contra paucos relatos a Clar. *in §. fin. q.* 37. *num.* 8. & videndus eſt etiam Farinac. *de hæreſ. q.* 182. *numer.* 90. & faciunt textus *ſupra numer.* 86. *citati.* & pro omnibus Concil. Trident. *d. ſeſſ.* 25. *cap.* 3. *de reform.* cujus verba hic ponere placuit, & ſic ſonant: *In cauſis vero Judicialibus NB.* ecce, quomodo Judex Eccleſiaſticus etiam in cauſis judicialibus, ſeu civilibus procedere poſſit, *mandatur omnibus Judicibus Eccleſiaſticis, cujuſcumque dignitatis exiſtant, & quandocumque executio realis, vel perſonalis. NB.* ecce, quomodo Judex Eccleſiaſticus, poſſit etiam executione reali, aut perſonali per capturam procedere. *in qualibet parte judicii propria auctoritate. NB.* illud propria auctoritate: ergo non eſt requirendus conſenſus Judicis Laici, & ut infra dicemus. *ab ipſis fieri poterit, abſtineant ſe tam in procedendo, quam definiendo a cenſuris Eccleſiaſticus, ſeu interdicto: ſed liceat eis, ſi expedire videbitur, in cauſis civilibus ad forum Eccleſiaſticum quomodolibet pertinentibus. NB.* ecce, quomodo etiam cauſæ civiles ad forum Eccleſiaſticum ſpectent. *contra quoſcumque, etiam Laicos, per mulctas pecuniarias, quæ locis piis ibi exiſtentibus, eo ipſo, quod exacta fuerint, aſſignentur; ſeu per captionem pignorum, perſonarumque diſtrictionem.* ecce iterum auctoritatem mulctandi pœna pecuniaria, & carcerandi etiam Laicos Eccleſiaſtico Judici competentem. *per ſuos proprios, aut alienos executores.* ecce, quod Epiſcopus poſſit habere proprios executores, & familiam armatam. *faciendam, ſive etiam per privationem beneficiorum, aliaque Juris remedia procedere, & cauſas definire &c.* Et poteſt facere executiones prædictas, tam in civilibus, quam criminalibus in Laicorum bonis, etiam Judice Laico irrequiſito; nam ſi poteſt perſonam conſtringere, cur non magis bona. Concil. Trid. *loc. cit.* Ciarlin. *d. cap.* 50. *num.* 41. Solorzan. *de Jur. Indiar. d. cap.* 7. *numer.* 80. ibi: *ſed meo judicio non recte.* ubi late, quidquid dicat Covar. *pract. quæſt. d. cap.* 10. *numer.* 2. *verſ. tertio illud.* cujus doctrina forte procedit, quando bona mulctati ſunt extra territorium temporale ipſius Epiſcopi, & ideo extra ejuſdem territorium executio eſt facienda, vide etiam ſupra in verb. *brachium ſeculare*.

Poteſt punire Laicos, & alios exemptos, qui offenderunt Curſores, & Officiales ſuæ Curiæ, munus ſuum exercentes ratione offenſæ juriſdictionis, quæ delicto prorogatur. ad tex. *in L. addictos C. de Epiſc. audient.* Ciarlin. *cap.* 48. *num.* 7. Genuenſ. *in prax. Archiepiſc. cap.* 10. *in mea impreſſione. per tot.* 89

Poteſt etiam punire Laicos deturpantes, vel lacerantes cedulones excommunicationis, vel male loquentes in contemptum cenſuræ, quia videntur male ſentire de poteſtate Eccleſiaſtica, & ſunt ſuſpecti de hæreſi. Ciarlin. *d. cap.* 48. *numer.* 9. Genuen. *ut ſupra cap.* 7. *num.* 6. 90

In delictis mixti fori non obſtante præventione Judicis Laici, poteſt punire delinquentem pœnis Eccleſiaſticis, & ita diverſis ab illis, quas inflixit Judex Laicus. vide *Judex Eccleſiaſticus*. 91

Non poteſt delegare cauſas Eccleſiaſticas, vel Clericorum Laicis. Dian. *p.* 5. *tract.* 2. *reſ.* 112. neque poteſt impertiri brachium ſuum, cum conſtat de injuſtitia cauſæ. vide *Judex Eccleſiaſticus*. 92

§. XII.

Quoad Laicos.

Laicus non poteſt concedere jus percipiendi Decimas, decimarum tamen fructus poteſt ad tempus illis concedere ex juſta cauſa, uti ſi eſt benemeritus Eccleſiæ. Barb. *de pot. Epiſc. alleg.* 121. *num.* 2. vide ſupra verb. *Decimæ. num.* 60. & 71. Non poteſt dare licentiam Laicis exercendi juriſdictionem in Eccleſia. vide *Judex Laicus*. 93

Poteſt compellere Laicos ad eleemoſynam tempore penuriæ; Item cogere, ut eodem pretio merces, & victualia peregrinis vendat ac incolis. Item ad dandam eleemoſynam Concionatori, ubi ita obtinuit conſuetudo, juxta Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 4. *de reform.* Item ad vendendum frumentum tempore penuriæ. Item ad ſolvenda legata pia. Barb. *de poteſt. Epiſc. par.* 2. *alleg.* 82. *per tot.* Item tam Laicis, quam Clericis poteſt prohibere diſputationes inanes, & periculoſas, ac inutiles tam publicas, quam privatas. *cap. quicumque. §. inhibemus. de hæret. in* 6. Barb. *de Jure Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 11. *num.* 8. Item ne ſacræ literæ ad ſcurrilia trahantur. Item ne novi libri de rebus Eccleſiaſticis tractantes ſine ſua licentia imprimantur ſub pœna excom. ita Barb. *loc. cit. num.* 12. *d. cap.* 11. Azor. *inſtit. mor. p.* 1. *lib.* 8. *cap.* 17. *q.* 1. *ſeqq.* ex Concil. Lateran. ſub Leone X. *ſeſſ.* 10. *de impreſſ. libror.* 94

Quamvis debeat curare, ut omnes diſcant catecheſim, non poteſt tamen pueros ſub pœnis etiam in caſu notabilis negligentiæ cogere, niſi aliud de conſuetudine ſervetur. Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 4. *de reform.* Barb. *de Jure Eccleſ. lib.* 1. *d. cap.* 11. *a num.* 5. vide ſupra in verbo *Doctrina Chriſtiana*. 95

Neminem poteſt cogere ad ſe reconciliandum cum inimico. S. Congreg. apud Barb. *loc. cit.* ſed P. Pirhing. *lib.* 1. *tit.* 34. cum Abb. *in cap. innovamus de pace.* tenet contrarium. Limit. ſi privati diffident, qui Pirhing tamen loquitur de concordia, & tranſactione inter litigantes &c. facienda, quem vide. 96

Nundinas & mercatus diebus feſtivis poteſt prohibere. Riccius *in praxi Epiſc. reſ.* 493. Non poteſt cogere ad audiendas miſſas in parochia etiam in caſu 97

nota-

notabilis negligentiæ. Barb. *de off. Epiſc. p. 2. alleg. 24. num. 17.* ob conſuetudinem & privilegia Regularium. Diana *p. 10. tract. 13. reſ. 25.*

98 Debet prohibere, ne Laici, etiam Præfecti, habeant ſedem in presbyterio cum ſacerdotibus. Barb. *de Jure Eccleſ. lib. 2. cap. 3. num. 19.* nec permittere, quod in Eccleſia ſupellectilia Laicorum cuſtodiantur, niſi in gravi neceſſitate, puta inopinato incendio, hoſtium invaſione &c. Barboſ. *l. c. n. 25.*

99 Licentiam legendi libros prohibitos nec Laicis, nec Clericis dare poteſt. Barb. *de pot. Epiſc. alleg. 90. n. 7.* plura vide in verbo *Judex Eccleſiaſticus*.

§. XIII.

Quoad Immunitatem.

100 An poſſit extrahere Clericos delinquentes ab Eccleſia, vide quæ diximus *in praxi Clericorum. n. 86.*

101 Non poteſt extrahere Reum, qui fugit ad Eccleſiam poſt proceſſum fabricatum a Laico in contumaciam ſine licentia S. Pontificis. Ciar. *controv. for. cap. 10. n. 52.* Guazzin. ad defenſ. Reorum. *defenſ. 20. cap. 9. num. 30.* poteſt inſtigere cenſuras contra violantes Immunitatem Eccleſiaſticam: *cap. cum pro cauſa. de ſent. excom.* plura vide in verbo *immunitas*, *& Judex Eccleſiaſticus*.

§. XIV.

Quoad matrimonium.

102 Epiſcopus non poteſt interdicere matrimonium illis, qui ignorant orationem Dominicam; quia matrimonii prohibitio non eſt regulariter inducenda, niſi in caſibus a Jure expreſſis S. Congreg. & DD. apud Riccium *in praxi var. reſol. 586. par. 1.* Sanch. *ut infra num. 19.* ubi quod poſſint demum ſuaviter detineri ad tempus (quatenus non inſtent) donec neceſſaria addiſcant. Neque poteſt prohibere, quod non poſſit contrahi in domo. Barb. *de pot. Epiſcop. par. 2. alleg. 32. num. 18.* ubi S. Congreg. Sanz. *de matrim. lib. 3. diſp. 15. num. 20.* quia ſufficienter celebratur in facie Eccleſiæ, ſi contrahitur coram Parocho & teſtibus. Leo *in theſaur. for. Eccleſ. p. 2. cap. 9. num. 48.* Item non poteſt condere leges matrimonium irritantes. Diana *par. 10. tract. 13. reſ. 23.*

§. XV.

Quoad Miſſas.

103 Miſſarum onera in fundationibus poſita non poteſt reducere, quomodocumque redditus ſint tenues. S. Congreg. ſub Urbano VIII. apud Riccium *in praxi Miſſarum poſt reſol. 105.* Concil. Trid. *ſeſſ. 25. capit. 4. de reform.* Barboſ. *de offic. & pot. Epiſc. alleg. 29. numer. 9.* Antonel. *de regim. Eccleſ. lib. 1. cap. 14. numer. 8.* niſi aliter fuerit uſu receptum, dummodo Concil. Trid. ab initio non fuerit receptum; nam ſi fuit receptum, uſus contrarius non valet, niſi ſpatio quadraginta annorum fuiſſet præſcriptus; ſi vero ab initio non fuit receptum, ſufficit non uſus decem annorum. vide Garz. *de Beneſ. par. 7. cap. 1. §. 19. num. 137.* Neque in Beneficiis ſine fundatione certum numerum requirentibus, vide plura in verbu *Miſſa.* & late Dian. *p. 1. tr. 14. reſ. 1. ſeqq.*

104 Poteſt etiam extra ſuam Diœceſim celebrare in portatili miſſam, ſive ſit in tranſitu, ſive non. Diana *p. 4. tract. 4. reſ. 15.* Venerus *in exam. Epiſcop. lib. 4. c. 17. n. 14.* Gavant. *in man. Epiſ. verb. Epiſcopus. n. 9.* ubi Ugolin. *de poteſt. Epiſc. lib. 1. c. 2. §. 2. n. 4.* & apud hos alii, modo ſit extra Romam, imo hoc privilegium aliqui apud *DD. cit.* concedunt tantum, dum Epiſcopus eſt in tranſitu.

105 Poteſt dare licentiam, ut miſſa celebretur extra Eccleſiam pro exercitu die feſto; item in cubili perſonæ Illuſtris pro una vel duabus vicibus, ſi eſt ægrota, ut ſumat Euchariſtiam ex præcepto, vel ob viaticum. Item tempore peſtis. Item in mari, in magna navi, ubi non eſt periculum effuſionis. Dian. *p. 9. tr. 1. reſ. 44.* vide etiam infra in verbo *Oratorium*.

§. XVI.

Quoad Moniales, & acceſſum ad illas.

106 Monialium monaſteria ingrediens, ſecundum Bullam Greg. XIII. debet ſecum ducere majores ſeu ſeniores, non moribus, ſed ætate. Riccius *in prax. par. 1. reſ. 606.* quia præſumuntur prudentiores.

107 Poteſt ſub excommunicatione prohibere acceſſum ad Monaſteria Monialium, etiam Regularibus ſubjecta. Sperel. *dec. 97. n. 30.* ubi Ugolin. *de off. Epiſc. cap. 21. §. 4. n. 4.* Gratian. *diſc. for. cap. 393. n. 23. ſeqq.* quos vide; & Quarant. *in ſum. Bullar. verb. Monaſteria Monialium. verſ. hinc tangenda. fol. mihi* 350. Mulieri nuptæ, ob lites cum marito, an poſſit dare licentiam ingrediendi monaſterium? vide Dian. *p. 3. tr. 1. reſ. 130.* vide plura in prax. *Monaſteriorum*.

108 Debet is per ſe, vel Vicarium examinara Novitiam, antequam profiteatur, licet Monaſterium eſſet exemptum. Concil. Trid. *ſeſſ. 25. cap. 17. de regular.* Barb. *de off. Epiſc. alleg. 100.* Tambur. *de Jur. Abbatiſ. diſp. 4. q. 2.* Ciarl. *cap. 194. per tot.* Riccius *in praxi explorationis. par. 4. reſ. 195.* apud quos, quod hoc examen ſeu explotario debeat bis fieri, ſcilicet ante habitus ſuſceptionem, & ante profeſſionem, an illis poſſit dare licentiam exeundi e monaſterio. vide *Novitia*.

109 Abbatiſſæ, vel alii Moniali tenetur dare licentiam exeundi e Monaſterio ad præſtandum juramentum fidelitatis Principi propter feudum, quod ab illo habet, ſi hoc non poteſt præſtare per procuratorem; ita tamen, ut præſtito juramento ſtatim debeat redire, dummodo exeat cum honeſta ſocietate, ob privilegium Bonifacii VIII. *in cap. periculoſo. de ſtatu regular. in 6. §. verum.* quod non fuit revocatum. Bonacin. *de clauſura. quæſt. 1. p. 9. numer. 9.* Debet cogere Moniales ad clauſuram; & quidem ſibi ſubjectas jure ordinario, exemptas vero jure Delegato. Concil. Tridet. *ſeſſ. 25. cap. 5. de regular. d. cap. periculoſo. §. & quoniam.* & ſecundum aliquos poteſt ſibi reſervare caſus Monialium contra clauſuram, etiam quoad exemptas. DD. apud Dianam. *par. 10. tract. 13. reſ. 52.* ubi vide pro, & contra.

110 Non poteſt dare licentiam ingrediendi Monaſteria monialium, niſi ob neceſſitatem Monaſterii, vel Monialium manifeſtam. Conc. Trid. *d. ſeſſ. 25. cap. 5.* Motus proprius Gregor. XIII. qui incipit. *ubi gratiæ. cit. cap. periculoſo de ſtatu regular. in 6.* uti Confeſſario pro infirma, vel Medico. vide Bonacin. *de clauſura. quæſt. 4. punc. 4.* quoad Novitias. vide *Novitia.* plure in verbo *Moniales*.

§. XVII.

Quod oratoria & ordines.

111 Epiſcopus oratorium privatum, & in eo celebrandi licentiam concedere non poteſt. Paſſerin. *de pollut. Eccleſ. diſp. 2. cap. 6.* niſi ex gravi & urgente neceſſitate. Concil. Trid. *ſeſſ. 22. in decreto de obſervandis, & evitandis in celebratione Miſſæ.* Riccius *in prax. Epiſc. reſ. 470.* Barb. *de poteſt. Epiſc. par. 2. alleg. 23.* S. Congreg. apud Quarantam *in ſum. Bullar. verb. Miſſa.* Ipſe vero poteſt habere unum oratorium privatum in ſuo palatio pro ſua familia tantum. Diana *par. 9. tract. 1. reſ. 38.* etiam extra Diœceſim. vide *Oratorium*.

112 Qui renuntiavit loco, & Dignitati non poteſt conferre ordines, etiam ab alio rogatus, ſecus ſi tantum loco renuntiavit. Diana *par. 8. tract. 2. reſ. 7.* vide Venerum *in exam. Epiſc. lib. 1. cap. 12. a n. 24.*

113 Invitatus ad ordinandum in aliena Diœceſi, non poteſt tantum ſuos ſubditos ordinare, ſed etiam alienos, dimiſſorias ſuorum Epiſcoporum habentes, etiam ſine nova licentia Epiſcopi, vel Capituli invitantis. Vener. *in exam. Epiſc. lib. 1. cap. 12. n. 51.* & alii apud Dian. *p. 4. tr. 4. reſ. 144.* Barboſ. *de offic. Epiſc. alleg. 4. n. 64.* vide Concil. Trid. *ſeſſ. 6. cap. fin. de refor.* & ibi Gallemart. & infra in verbo *Vicarius Capitularis*.

114 Non debet ordinare Regularem, niſi iſte juramento, & chirographo ſua manu ſcripto promittat, ſe profeſſionem ſuam alias factam, confirmare, & ratificare, & hoc ſcriptum debet in archivio Epiſcopi conſervari. Dian.

p. 4. tr. 4. reſ. 82. Gavant. *in Enchirid. Epiſc. verb. Ordines major. num.* 28. & tunc ordinantur ad titulum paupertatis.

115 Ordinans ad primam tonſuram non ſubditum, ſine dimiſſoriis, eſt ſuſpenſus a collatione tonſuræ; imo poſt Concil. Trid. *ſeſſ.* 14. *cap.* 2. & *ſeſſ.* 23. *cap.* 8. *de reform.* eſt ſuſpenſus per annum a collatione omnium Ordinum. Dian. *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 194. Suarez *de cenſur. diſp.* 31. *ſect.* 5. Barboſ. *de off. Epiſc. p.* 2. *alleg.* 6. *num.* 1. Bonac. *de cenſur. diſp.* 3. *pun.* 5. §. 2. *num.* 4. quamvis aliqui velint eſſe tunc ſuſpenſum ſolum a collatione tonſuræ.

116 Epiſcopus Domicilii poteſt ordinare ſine dimiſſoriis Epiſcopi originis. Riccius *in prax. p.* 3. *reſ.* 475. Non poteſt ordinare peregrinos, nec permittere illos celebrare ſine commendatitiis. Barb. *de off. Epiſc. p.* 2. *alleg.* 21. *a num.* 1. limita ut ſupra. *num.* 30.

117 Licet de Jure non poſſit denegare ordines Laico ſine cauſa; poſt Concil. Trid. tamen *ſeſſ.* 23. *cap.* 16. *in princ.* ibi: *cum nullus debeat ordinari, qui judicio ſui Epiſcopi non ſit utilis, aut neceſſarius &c.* poteſt. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 33. *num.* 77. Riccius *in prax. par.* 1. *reſ.* 597. non poteſt ordinare ſuum ſubditum in temporalibus tantum. Riccius *in prax. p.* 4. *reſ.* 586. niſi habeat dimiſſorias ſui Epiſcopi.

118 Ut aliquem ordinet ad titulum, poteſt illi immediate, vel paulo ante conferre Beneficium, & talem ordinare. Dian. *p.* 10. *tr.* 11. *reſ.* 48. quia jus, ut quis ab Epiſcopo non ordinetur, ſi non eſt ſubditus ratione domicilii, tantum requirit, ut obtineat Beneficium legitime, nec diſtinguit, quo fine illud obtineat; quod ob identitatem rationis extenditur etiam ad Beneficium tenue, contrarium tamen tenent Quarant. Riccius, Barb. & alii, apud Dian. *loc. cit.* quia talis collatio videtur facta in fraudem legis; fraus vero, vel dolus nemini debet patrocinari, & fruſtra requireret Concil. Trid. ut ſit familiaris triennalis, & illi ſtatim conferat Beneficium poſt ordinationem. Et certe ſi ordinandus nondum haberet primam tonſuram, quod tunc Epiſcopus extradiœceſanus non poſſit eidem conferre beneficium, ad effectum, ut illum ſibi faciat ſubditum, docet Tambur. *de ſacram. lib.* 7. *cap.* 7. §. 2. *nu.* 29. quia ſicut non poteſt valide conferri beneficium non habenti ſaltem primam tonſuram, ſic per illam collationem, utpote nullam, non poteſt quis effici ſubditus.

119 Conferens invito primam tonſuram, ſuſpenditur per annum ab ejus, & aliorum Ordinum collatione, ſicut, ſi confert infanti, illiterato, non ſubdito, ſine dimiſſoriis, ſi Pontificalia exercet in aliena Diœceſi ſine Diœceſani conſenſu. Item, ſi confert tonſuram conjugato. Item conferens uno die duos ordines majores, vel ſacerdotium indigno. Item ordinans ſcienter publice pœnitentem, vel Bigamum, vel Monachum exemptum ſine Abbatis licentia. Item ſuſpenditur per triennium ordinans aliquem ſine titulo, cum pacto inito cum Clerico, de non petendo ab Ordinante patrimonium. Barb. *de pot. Epiſc. p.* 3. *alleg.* 111. Non poteſt ordinare in Eccleſia græca ſecundum ritum latinum, neque Græcus in latina ſecundum ritum græcum, nec hanc licentiam dat Vicarius. Pignatel. *tom.* 3. *conſ.* 60. Peccat mortaliter, ſi denegat Ordines habenti Beneficium, vel in dignitate Eccleſiaſtica conſtituto ſine cauſa, aut dimiſſorias. Barb. *de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 33. *num.* 76. plura vide in verbo *Ordo*.

§. XVIII.

Quoad Obedientiam.

120 Epiſcopus feudatarius Regis, debet prius obedire Pontifici, quam Regi, quia majus eſt vinculum ſpirituale, quam temporale. *cap. ſolita, de major. & obed.* Dian. *p.* 3. *tr.* 1. *reſ.* 6. Marta *de Juriſd. patr.* 4. *caſ.* 18. *n.* 22. ex quo colligitur, quod ſubditi, etiam Laici, tenentur potius obedire Epiſcopo præcipienti, quam poteſtati Laicali contraria jubenti, de quibus plura infra in verbo *Obedientia*.

§. XIX.

Quoad Parochias, & Parochos.

121 Epiſcopus non poteſt Parochiam, vel aliud Beneficium in ſuis manibus reſignatum, ſuo conſanguineo vel familiari conferre, ubi eſt recepta Bulla Pii V. Dian. *part.* 5. *tr.* 14. *reſ.* 26. vide Barboſ. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 69. *n.* 48. Garz. *de benef. p.* 11. *cap.* 3. *n.* 270. Jo. Franc. Leo *in theſ. for. Eccleſ. p.* 2. *cap.* 3. *n.* 69. Pariſ. *de reſign. lib.* 5. *cap.* 6. *n.* 188. & infra. *n.* 169.

122 Tenetur facere concurſum Parochialium ſpectantium ad aliorum collationem, quando ſunt plures præſentati, & tunc ex pluribus eligere magis idoneum, cui inferior tenetur conferre; communior apud Garz. *de Benef. p.* 9. *cap.* 2. Genuen. *in prax. Archiep. cap.* 66. vide Barboſ. *de offic. Epiſc. alleg.* 60. *a num.* 18. & ſupra in verb. *Beneficium. num.* 116.

123 Poteſt conſtituere novas Parochias ob diſtantiam locorum, vel numeroſitatem Parochianorum. Concil. Trid. *ſeſſ.* 21. *cap.* 4. *de reform.* Riccius *in prax. Epiſc. in p.* 1. *reſ.* 486. dummodo quatuor concurrant, primo juſta cauſa, ſecundo, conſenſus Parochi, tertio, conſenſus majoris partis Parochianorum, quarto Epiſcopi decretum. vide *Beneficium.* §. 3. *per tot.*

124 Poteſt Parochos noviter examinare, ſi defectus ſcientiæ eſt notus, vel errores commiſit. Concil. Trid. *ſeſſ.* 21. *cap.* 6. Barboſ. *de pot. Paroch. p.* 1. *cap.* 2. *num.* 10. Pignatel. *tom.* 1. *conſ.* 133. Dian. *p.* 4. *reſ.* 59. *tr.* 4. ubi an id poſſit facere, etiam ubi non conſtat de defectu ſcientiæ aut errore commiſſo &c. & apud hos alii, & Sacr. Congr.

125 Poteſt Parochum cogere ad aſſumendum coadjutorem, quando ob populi multitudinem non poteſt ſupplere aſſignando illi congruum ſtipendium ex redditibus Parochiæ, & Eccleſiæ, etiam invito Parocho. Concil. Trid. *ſeſſ.* 21. *cap.* 4. *de reform.* & ut in verb. *Beneficium. num.* 18. & probatur *ex cap. ad audientiam il.* 1. *de Eccleſ. ædif.* Parochis poteſt inhibere, ne ſinant Regulares celebrare in ſuis Eccleſiis. Pignatel. *tom.* 3. *conſ.* 9.

§. XX.

Quoad præcedentias, & Pontificalia.

126 In choro debet ſedere in altiori loco. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 12. *num.* 3. In ſua Eccleſia præcedit Reges. Abb. *in cap. cum Vintanenſis, de elect.* Pignatel. *tom.* 1. *conſ.* 7. & probatur ex Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 17. *de reform.* Poteſt habere Baldachinum etiam in Eccleſiis exemptis Regularium, & poteſt excommunicare nolentes illud erigere. Riccius *in prax. p.* 2. *reſ.* 313. qui tamen loquitur de Archiepiſcopo. Barb. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 80. *nu.* 14. ſicut etiam uti aliis inſignibus Epiſcopalibus, & aliis, & quæ non habent mixturam juriſdictionis, & ſuperioritatis. vide Gratian. *diſc. for. cap.* 467. *a num.* 25.

127 In aliena Diœceſi poteſt celebrare in Pontificalibus, quia nullus canon id prohibet, neque Concil. Trid. *ſeſſ.* 6. *cap.* 5. quia loquitur tantum de uſu Pontificalium cum aliquo exercitio juriſdictionis. ita Tambur. *de Jur. Abb. tom.* 1. *diſp.* 15. *q.* 15. *num.* 4. Quarant. *in ſumm. Bullar. verb. Archi-Epiſcopi auctoritas. verſ. auctoritas eſt* XXXIII. §. *præterea* Gratian. *loc. cit. & num.* 33. Barboſ. *de pot. Epiſc. alleg.* 80. *num.* 15. Cochier. *de Juriſd. p.* 2. *q.* 45. *num.* 34. & 69. quamvis quod baculus, & mitra ſint ſigna juriſdictionis, & ideo non poſſit Epiſcopus illis uti in aliena Diœceſi abſque licentia Ordinarii, defendunt Dian. *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 143. Gavant. *in man. Epiſcop. verb. functiones Epiſcopales. num.* 12. & 13. & alii, & ut ſupra verb. *Confirmatio. num.* 8. *in fin.*

§. XXI.

Quoad Regulares.

128 Epiſcopus poteſt carcerare Regularem notorie delinquentem, & ſumpta ſine mora informatione illum puniendum remittere cum copia proceſſus ad ſuum ſuperiorem. Piaſec. *in praxi Epiſc. par.* 2. *cap.* 3. Barb. *de officio Epiſc. alleg.* 105. *num.* 20. Diana *par.* 3. *tract.* 2. *reſ.* 132. Non acquirit juriſdictionem in illos, etiam ex poſſeſſione illos judicandi, quia illi nec expreſſe, nec tacite poſſunt renuntiare ſuis privilegiis. Rota apud Dian. *d. p.* 3. *tr.* 2. *reſ.* 134.

Non

129 Non poteſt Regularem denuntiare excommunicatum ut vitetur, niſi in caſibus, in quibus id illi ſpecialiter permittitur, puta ſi extremæ unctionis, vel Euchariſtiæ ſacramenta miniſtraſſet, vel matrimonium ſolemnizavit. Diana *par. 3. tract. 2. reſ. 35.* Zerol. *in prax. p. 1. verb. excommunicatio, de excommunicationis cauſa materiali, in fin.* quia antequam denuntietur irregularis debet prius declarari incurriſſe in excommunicationem, quod fieri non poteſt niſi cauſa cognita & parte citata, ſed cognitio cauſæ hujuſmodi ſpectat ad ſuperiorem Regularem non ad Epiſcopum, niſi delictum eſſet notorium. Ugolin. *de poteſt. Epiſc. cap. 29. §. 10. n. 2.* Barb. *alleg. 105. nu. 73.* Diana *l. c.* quamvis contrarium, quod imo poſſit Epiſcopus declarare Regularem incidiſſe in excommunicationem juris, tanquam verius judicet Riccius *in prax. p. 2. reſ. 210. nu. 4.* & alii relati per Dian. *l. c.*

130 Non poteſt prohibere, ne Regulares concionentur in ſuis Eccleſiis ex Bulla Pii V. quæ incipit *Mendicantium. Datum Romæ Anno* 1567. Quamquam contrariam ſententiam doceant Portellus *in dubiis Regularium. verb. Prædicatores. n. 7.* Piaſecus *in praxi Epiſc. par. 2. c. 3. art. 6. n. 7.* Leo *in theſaur. for. Eccleſ. par. 1. c. 8. n. 9.* Quia Gregorius XIII. revocavit dictam Bullam. DD. apud Dianam *par. 3. tract. 2. reſ. 58.* vide verb. *Concionatores. nu. 4.* Eoſdem punit, ſi indecenter ſe gerunt in Miſſa in ſua Eccleſia. Pignatell. *to. 1. conſ. 265.* ubi S. Congreg.

131 Poteſt excommunicare Regulares nolentes venire ad Proceſſiones. Riccius, Genuen. & alii, quos citat Barb. *de poteſt. Epiſc. par. 3. alleg. 78. num. 25.* qui affert declarationem S. Congreg. late Pignatel. *tom. 3. conſ. 46. per tot.* Zerol. *in prax, verb. proceſſiones. §. 2. verſ. ad ſecundum.* Antonel. *de regim. Eccleſ. lib. 7. cap. ult. n. 1.* Carol. Anton. de Luca *in ſcholiis ad Gratian. ut infra. n. 4.* & alios, quos citat Dian. ut infra contrariæ adhærens, nam cum Regulares in caſu prædicto ſubſint Epiſcopo, ita ut poſſint ab eodem ad proceſſiones compelli, ut patet ex Concil. Trid. *ſeſſ. 25. c. 13. de Regular.* & dictum Concilium non reſtringat modum compellendi, remittitur ejus arbitrio; & alias rationes videre poteris apud citatum Pignatel. Concil. Trid. *ſeſſ. 25. c. 31.* niſi aliqui Regulares eſſent privilegiati, vel nimium diſtantes a Civitate. vide etiam Gratian. *dec. Marchia. cap. 232. num. 15.* Ciarlin. *controv. for. cap. 50 a num. 20.* contra Dianam & alios. *par. 8. tract. 7. reſol. 5.* Poteſt diſpenſare cum Regularibus exemptis, ſi cedant exemptioni. Diana *par. 8. tract. 3. reſ. 48.* ubi late.

132 In Eccleſiis Regularium poteſt prædicare, iis etiam invitis, quia eſt actus tantum honoris, licet Peyrin. contrarium teneat. *tom. 1. ob Conſtit. 26.* Leon. X. §. 25. vide Dian. *p. 3. tr. 2. reſ. 109.* & ſupra in verb. *Concionatores.*

133 Regulares ad confeſſiones poteſt approbare ad tempus, ac etiam limitare ad viros. Dian. *p. 3. tr. 2. reſ. 25.* ubi DD. contra alios. Non poteſt illos cogere ad exhibendam fidem de celebratis Miſſis legatariis. Pignatel. *tom. 3. conſ. 9.* ubi contraria reſolvit, & explicat verba Concil. Trid. *ſeſſ. 22. cap. 8. & 9. de reform.* & hoc ob defectum juriſdictionis, & affert declarationem Sacr. Congr. quamvis aliqui apud eundem contrarium teneant.

134 *. Sine Epiſcopi, ſeu Ordinarii localis examine, & approbatione nemini licet, cujuſcumque Ordinis, aut Inſtituti Regularis curam animarum curam aſſumere, & exercere. Benedict. XIV. Conſt. *Cum nuper*, §. 7. Ejuſdem Epiſcopi, ſeu Ordinarii correctioni ſubſunt hujuſmodi Regulares non ſolum in iis, quæ ad exercitium curæ Animarum, & adminiſtrationis Sacramentorum ſpectant, ſeu ut dicitur *in officio officiando*, ſed etiam in iis, quæ ad eorum vitam, & mores pertinent, quatenus relationem habent cum recto, & utili eorum muneris exercitio: non tamen in iis, quæ eorum Regularis Inſtituti obſervantiam concernunt, in quibus a ſuis Superioribus Regularibus privative dependent. Idem §. 5. In quibus autem hujuſmodi Regulares Epiſcoporum ſimul, & Regularium Prælatorum juriſdictioni cumulative ſubſunt, ſi aliter ab uno, aliter ab alio Superiore judicari contingat, Epiſcopi judicium Regularis Superioris judicio ſemper præferri debet. Ibidem. Si vero contingat, in Domino expedire, ut Regularis Parochus ab animarum cura removeatur, neque Regularis Superior compelli poteſt hujuſmodi remotionis cauſas Epiſcopo ſignificare; neque Epiſcopus ad ſimilem remotionem procedens, Regulari Prælato notas facere tenetur cauſas, quibus ad id adductus fuerit. Ibidem *.

§. XXII.

Quoad Reſidentiam.

135 Epiſcopus tenetur ad reſidentiam, etiam tempore peſtis, & cum periculo vitæ, niſi idoneum relinquat ſubſtitutum; tunc enim excuſatur. Riccius *in prax. reſid. p. 3. reſ. 398.* ubi DD. ſecus ſi imminet furor tyranni, Idem *loc. cit.* non excuſatur ob ſervitium Principis Laici. Barboſ. *de poteſt. Epiſc. alleg. 53.* Leo *in theſ. for. Eccleſ. par. 2. cap. 2. a nu. 4.* Covar. *l. 3. var. reſ. c. 13. n. 9.* apud quos plura de obligatione reſidentiæ, & in Concil. Trid. *ſeſſ. 6. cap. 1. & ſeſſ. 23. c. 1. de reform.* & infra ſuo loco, & Garz. *tot. cap. 2. p. 3.* Non reſidens, non gaudet alternativa ſex menſium ob reſidentiam ſibi conceſſorum, licet prius reſederit, & acceptaverit. Garz. *de Benef. p. 6. c. 1. n. 682. ſeqq.* ubi Rot. Abb. *conſ. 93.* & alii. Pro tempore, quo abeſt, non gaudet alternativa ejuſdem menſis. Rot. apud Garz. *loc. cit.* debet autem reſidentia eſſe cum animo perſeverandi, & non caſualis, momentanea, & cum animo diſcedendi. Rot. apud Garz. *l. c.* Riccius *in prax. Epiſc. reſ. 472.* apud quos plura late.

136 Non reſidens in ſua Eccleſia, eſt interdictus ab Urbano VIII. ab ingreſſu Eccleſiæ, ita ut non poſſit celebrare in Eccleſia, nec ibi audire divina officia, nec in ſacro loco, etiam cœmeterio ſepeliri, poteſt tamen extra Eccleſiam ſub Dio, vel tentorio celebrare, item in Oratorio privato, non erecto auctoritate Epiſcopi. Poteſt etiam in Eccleſia Sacramenta percipere; item ingredi Eccleſiam ad orandum private, & breviter. Gavant. *in man. Epiſc. verb. ſuſpenſio. num. 11.* Dian. *p. 10. tr. 13. reſ. 2.* ubi Gemin. & Franc. *in cap. is cui, de ſent. excom. in 6.* ſed quod interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ non poſſit in illa etiam privatas preces fundere, dicit Ugolin. *de cenſur. tab. 5. c. 16. §. 3. n. 1.* vide *DD.* a Diana *l. c. citatos.*

§. XXIII.

Quoad Synodum.

137 Poteſt facere ſynodum ſine conſenſu Cleri, non tamen ſine illius conſilio. Ciarl. *c. 61. num. 11.* & tenetur illam facere quotannis, (quod tamen non eſt in uſu) Ciarl. *d. c. 61. n. 9.* Abb. *in cap. quanto, n. 4. & 5. de his quæ fiunt a Præl. ſin. conſ. capit.* Quarant. *in ſum. Bullar. verb. ſynodus n. 1.* Leo *in theſ. for. Eccleſ. p. 1. c. 9. n. 12.* Barb. *de pot. Epiſ. alleg. 93. n. 2.* ubi S. Congr. Riccius *in prax. ſynod. reſ. 441.* & ad illam tenentur venire etiam exempti qui ceſſante exemptione deberent intereſſe, ut ſupra in verb. *Abbas. num. 12. & 21. §. 5.* Concil. Trid. *ſeſſ. 24. cap. 2. de reform.* Gratian. *diſc. for. cap. 620. a numer. 14.* Marc. *de Juriſd. p. 2. caſ. 33.* vide etiam Ricc. *loc. cit. reſ. 446. & DD. cit.* Pignatel. *tom. 3. conſult. 57. n. 17. & tom. 4. conſ. 132. n. 3.* ubi plures declarationes Sacr. Congr. Imo ex cauſa poteſt bis in anno illam celebrare, vel etiam infra in verb. *Synodus.*

138 Poteſt ab Epiſcopo congregari etiam ante conſecrationem, non tamen ab Archi-Epiſcopo antequam habuerit pallium, per quod acquirit plenitudinem poteſtatis. DD. apud Riccium *l. c. reſ. 443.* Concluſio eſt intelligenda de ſynodo Diœceſana: nam provincialis tantum ab Archi-Epiſcopo congregatur, & generalis a Pontifice. Riccius *in prax. Synod. p. 3. reſ. 442.* Et Diœceſana poteſt etiam congregari a Capitulo ſede vacante. Idem. *reſ. 445.* quæ vero ſolemnitates in Synodo ſint obſervandæ, & alia, vide apud Quarant. *loc. cit.*

§. XXIV.

Circa ſubſidium Charitativum.

139 Poteſt exigere ſubſidium charitativum, primo pro conſecratione, & pro debitis in illa factis: ſecundo, pro conſervatione Jurium Eccleſiæ, & pro expenſis magnis factis in negotiis Eccleſiæ, & illius fabrica: tertio pro itinere ad Papam, vel Imperatorem pro Eccleſiæ ſuæ communi bono: quarto pro viſitatione liminum Apoſtolorum: quinto, pro itinere ad Concilium provinciale. Item, ſi debet excipere Imperatorem, a quo maxime regalia habet. Barboſ. *de pot. Epiſc. alleg.* 87. *per tot.* Bellenc. *de charit. ſubſid. quæſt.* 1. *num.* 1. Menoch. *de arb. caſ.* 178. Navar. *conſ.* 7. *de cenſ.* Lapus *alleg.* 20. quæ ampliantur, licet non fuerit conſecratus; nam illius exactio eſt actus Juriſdictionis. Barb. *loc. cit. num.* 8. Non tamen debetur pro neceſſitate, in quam ſua culpa incidit. Menoch. *de arbitrar. caſ.* 182. *numer.* 58. Paſchal. *de patr. pot. part.* 3. *cap.* 5. *num.* 12.

140 Subſidium debet ſolvi etiam a penſionariis pro rata. Bellenc. *de char. ſubſid. quæſ.* 37. Coſta *de port. rata.* q. 10. *numer.* 3. Barboſ. *loc. cit. numer.* 52. Pariſ. *de confident.* q. 23. *numer.* 8. vide Gig. *de penſion.* q. 38. *per tot.*

141 Debetur Epiſcopo etiam pro expeditione Bullarum, ſi redditus Eccleſiæ ſunt inſufficientes ad hunc effectum, & imminet neceſſitas pro illis ſolvendis. Riccius *in prax. ſubd. reſ.* 88. *num.* 2. Barb. *de pot. Epiſc. d. alleg.* 87. *num.* 23. ubi quod poſſit exigere pro ſua conſecratione.

142 Non debetur ultra taxam, niſi aliter obſervet conſuetudo inveterata. Riccius *loc. cit. reſ.* 89. Bellenc. *loc. cit.* q. 62. quænam vero ſit Juſta taxa, remittitur arbitrio Judicis, de quo DD. apud Menoch. *de arbitr. caſ.* 179. *n.* 4. vide *cap.* 1. *vas electionis. in extravag. commun. de cenſ.* §. *præmiſſis.* Barboſ. *d. alleg.* 87. *n.* 37. Non debetur ex diſtributionibus quotidianis, quia tantum ſolvitur de fructibus Beneficiorum. Riccius *loc. c. reſ.* 90. *n.* 1. Bellenzin. *de ſubſid. charitat. quæſt.* 27. & hoc de Jure communi, niſi aliter ſtatutum fuiſſet. Barb. *loc. cit. n.* 44. Monet. *de diſtrib. p.* 3. *q.* 9. *nu.* 19.

143 Non poteſt exigi a Clericis ſubditis, ſed exiſtentibus in aliena Diœceſi, niſi forte ratione beneficiorum in Diœceſi exiſtentium. Barb. *d. alleg.* 87. *nu.* 39. Debetur a Parocho, cujus Parochia eſt in Diœceſi, licet fundi ſint extra illam: ſi vero Parochia confinat cum duabus Diœceſibus, debent Epiſcopi concordare cum alternativa, Barboſ. *loc. cit. a n.* 51. non poteſt præſcribi, quia contra charitatem præſcriptio non valet. Idem *ut ſup. nu.* 25. non debetur inferioribus Epiſcopo, niſi eis competat ex privilegio, vel ex conſuetudine. Riccius *in prax. ſubſid. charit. reſ.* 87. Abb. *in cap. cum Apoſtolus, de cenſib.* Barboſ. *loc. cit. nu.* 17. Neque debetur a Monaſteriis, quia hoc eſt de lege Diœceſana, a qua eximuntur Monaſteria. Barb. *loc. cit.* de quo ultimo vide in verb. *Abbas.* §. 5. *n.* 12. & 21.

144 Contra ſolvere recuſantes poteſt Epiſcopus apponere ſpeciale interdictum, non vero generale. Riccius *in prax. ſubſid. charit. reſ.* 87. quem tamen vide, & quomodo poſſit Epiſcopus Clericos cogere ad ſolvendum hoc ſubſidium præter cit. Riccium, vide etiam Barboſ. *loc. c. a n.* 5.

§. XXV.

Quoad Statuta

145 Epiſcopus poteſt facere ſtatuta, etiam pœnalia, & ipſo jure pœnam infligentia, dummodo tamen Juri Canonico non ſint contraria. *cap. ut animarum.* ubi Gloſ. *verb. ſtatuto.* & Anchar. *n.* 9. *de conſtitut. in* 6. *cap.* 2. ubi Felin. *de major. & obed.* Bar. *in L. omnes populi. nu.* 8. *ff. de J. & J.* Tuſch. *litt. E. concl.* 251. *num.* 4. Fuſcus *de viſitat. lib.* 1. *c.* 33. *nu.* 3. Ciarl. *contr. for. c.* 61. *nu.* 1. Bonac. *de LL. diſp.* 1. *q.* 1. *punc.* 3. *nu.* 21. & tali ſtatuto ligantur etiam Laici, Regali quoque dignitate fulgentes in iis, quæ concernunt bonum ſpirituale, & res Eccleſiaſticas *arg. cap. novit, de Jud.* Ciarl. *l. cit. n.* 3. & tale ſtatutum, ſi eſt factum in ſynodo, eſt perpetuum, donec revocetur. Barboſ. *de pot. Epiſc. alleg.* 93. *n.* 24. poteſt etiam facere ſtatutum contra mulierum veſtes provocantes ad libidinem. DD. apud Ciarl. *loc. cit. num.* 4. Contra Sacros Canones tamen ſtatuere non poteſt, etiam in ſynodo. Sperel. *dec.* 66. *n.* 4. Antonel. *de regim. Eccleſ. l.* 1. *c.* 1. §. 6. *num.* 68. Pignatel. *tom.* 9. *conſ.* 111. *n.* 8. Barboſ. *de poteſt. Epiſcop. alleg.* 93. *n.* 29. Ciarlin. *cap.* 61. *num.* 16. Gratian. *diſc. for. cap.* 894. *num.* 14. apud quos videre poteris aliquas limitationes.

146 Poteſt etiam facere Statuta, & edicta etiam extra ſynodum, etiam ſine conſenſu Capituli, vel Cleri, quæ tamen ejuſdem morte expirant; ipſe tamen Statuens non ligatur ſuo ſtatuto, vel edicto, quia ſermo generalis non comprehendit perſonam loquentis. Riccius *in prax. p.* 2. *reſ.* 162. Barboſ. *d. alleg.* 93. *n.* 27. ubi, quod Epiſcopus, qui publicavit edictum ne luderetur ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ, ſi ludat, non teneatur hac pœna.

147 Non poteſt ſtatuere contra Jus Canonicum, niſi in caſu a Jure Canonico omiſſo, vel ad coadjuvandum jus commune. Bal. *in L. omnes populi. n.* 30. *ff. de Juſt.* Felin. *in cap. quod ſuper his, de major. & obed.* ſicut etiam contra Jus Civile ſtatuere poteſt. Ciarl. *contr. for. d. c.* 61. *n.* 16. Barb. *de pot. Epiſc. alleg.* 93. *nu.* 23. Ugolin. *de offic. Epiſc. c.* 48. *n.* 4.

148 Poteſt cogere illos, qui faciunt ſtatuta contra bona & perſonas, ad declarandum Clericos, & eorum bona in illis non eſſe comprehenſa. Sperel. *deciſ.* 100. *n.* 29. ubi Sacr. Congr. & Mart. *de juriſd. p.* 2. *caſ.* 44. *n.* 19. Ciarl. *c.* 63. *nu.* 29. Nec poteſt Laicorum ſtatutis ſe ſubmittere. Sperel. *dec.* 10. *per tot.* Neque prohibere Clericis minoribus, ne poſſint ſuos habitus dimittere. Sperel. *dec.* 66. *n.* 26. ubi S. Congr.

§. XXVI.

Quoad Pœnas.

149 In caſu, in quo jus ſtatuit pœnam corporalem, vel aliam ſpiritualem, non poteſt illam in pecuniariam mutare, niſi habeat auctoritatem diſpenſandi ſuper criminibus, & tunc illa pœna eſſet infligenda, quæ magis timetur. *cap. at ſi Clerici, de Jud.* Fagnan. *in* 2. *part.* 5. *decret. in cap. licet. de pœnis. a n.* 1. & hæc contra Clericos; contra Laicos vero ſibi temporaliter non ſubjectos, non poteſt in criminibus etiam ſpiritualibus imponere pœnam pecuniariam, juxta Hoſt. & Joa. Andr. *in c.* 1. *de homicid. in* 6. Clar. *in* §. *fin. c.* 37. *n.* 8. contraria tamen videtur magis vera, & praxi conformis. Abb. *in d. cap. licet nu.* 8. *de pœn.* Gemin. & Franc. *in d. cap. cum Epiſcopus, de offic. Ord. in* 6. & alii apud Fagnan. *l. c. n.* 18. Farin. *tom.* 1. *q.* 19. *n.* 51. Barb. *de pot. Epiſc. part.* 3. *alleg.* 107. *nu.* 18. & alii apud Dian. *p.* 10. *tr.* 8. *reſ.* 1. Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 3. *de reform.* & ut ſupra *n.* 87. & 88. quia in talibus delictis Laici Eccleſiaſticæ Juriſdictioni ſe ſubjiciunt. *cap. ſtatuimus.* 16. *q.* 1. *cap. quiſquis.* 17. *q.* 4. & Abb. *in d. cap. licet, de pœn.* quas pœnas, licet de jure antiquo poſſet applicare ſuo fiſco, ut tenent DD. apud Dian. *loc. cit. reſ.* 2. & Covar. *l.* 2. *var. reſ. c.* 9. & ut ſupra *n.* 80. tamen poſt Concil. Trid. non poteſt. *d. ſeſſ.* 25. *c.* 3. Ciarl. *c.* 50. *n.* 37. Barb. *l. c.* Mart. *de Juriſd. part.* 1. *caſ.* 50. & S. Congr. apud Dian. *loc. cit.* non obſtante quacumque conſuetudine contraria; ubi Genuen. *in prax. c.* 69. ſed debent applicari uſibus piis. Antonel. *de reg. Eccleſ. l.* 6. *c.* 5. niſi Epiſcopus eſſet valde pauper, & indigens, uti reſolvit S. Congreg. apud Solorzan. *de Jur. Ind. tom.* 2. *l.* 3. *c.* 7. *n.* 77. Quarant. *in ſum. Bullar. verb. pœna.* & *DD. cit.* qui tamen dicunt, quod in dubio ſit conſulenda Sacr. Congr. & hoc procedit tam quoad pœnas, quæ ſunt, quæ infliguntur a Jure, quam quoad mulctas, quæ ſunt, quæ infliguntur a Judice; quia ratio Concilii fuit removere ab Epiſcopis ſordes avaritiæ, uti declaravit S. Congr. apud Barb. *l. c.* vide Fagnan. *in* 2. *par.* 5. *Decret. in cap. licet, & cap. presbyteri, de pœn.* Pignatel. *tom.* 1. *conſ.* 42. quamvis Covarruv. *l. cit. nu.* 9. *verſ. quintum.* cum DD. per ipſum citatis, & apud Dian. *loc. cit.* velit, quod Epiſcopus poſſit pœnas a ſtatuto vel lege impoſitas ſibi applicare, cum tunc ob ſtatuti, vel Legis auctoritatem ceſſet ſuſpicio avaritiæ, quod tamen limitat

Fagnan.

Fagnan. *in d. cap. licet. nu.* 11. in ipſo ſtatuti conditore, cum poſſit dictum ſtatutum condere, vel non condere, & ſic non ceſſet ſuſpicio avaritiæ; quamvis *nu. ſeq.* abſolute dicat in utroque caſu debere applicari uſibus piis. Quod ſi non agatur de mulcta, aut pœna pecuniaria, ſed de confiſcatione omnium bonorum alicujus Laici, quod tunc illa bona applicentur fiſco ſæculari, non autem Epiſcopali, tenet Conciol. *ut infra n.* 9. Bajard. ad Clar. *in §. fin. q.* 80. *n.* 1. Peregrin. *de Jure fiſci* & alii. Ejuſmodi pœnæ, licet ſint applicandæ uſibus piis, non poſſunt tamen applicari Eccleſiæ Cathedrali, vel ejus Sacriſtiæ, juxta Genuen. *in prax. d. c.* 69. Riccium *in prax. compoſit. reſ.* 127. Conciol. *reſ. crimin. verb. Epiſcopus reſ.* 1. *n.* 10. *& DD. cit.* bene vero alicui alteri Eccleſiæ. Riccius *l. cit.* Neque pro ſalario Vicarii, vel aliorum Officialium. Idem Riccius *reſ.* 130. *n.* 1. Genuen. *d. c.* 69. *n.* 2. Antonel. *l. c. n.* 5. ubi Piaſec. *in prax. Epiſc. p.* 2. *c.* 4. *n.* 97. ubi Sacr. Congr. Vulp. *in prax. judic. c.* 46. *n.* 3. Conciol. *d. reſol.* 1. *n.* 10. Quarant. *in d. verb. pœna*.

152 Poteſt aggravare, & remittere pœnam a Vicario impoſitam. Genuenſ. *in prax. cap.* 57. Riccius *in prax. pœnarum. reſ.* 315. contra alios; præſertim in caſibus, in quibus poteſt diſpenſare, quia habet merum, & mixtum Imperium. Sperel. *dec.* 116. *nu.* 78. ubi Genuen. *d. c.* 57. & alii.

§. XXVII.

Quoad Sacramenta, & ſepulturam.

151 Poteſt conferre ſacramentum Confirmationis, etiam non ſubdito, etiam extra Diœceſim, quia eſt actus Juriſdictionis voluntariæ juxta aliquos apud Riccium *in prax. reſ.* 24. *p.* 2. quod juxta Dian. *part.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 24. videtur procedere, quando non ſubditus affert dimiſſorias ſui Epiſcopi, ut confirmetur, alias ſecus. Riccius *loc. cit.* quamvis confirmans in ſua Diœceſi ſubditum alterius in nullam cenſuram, vel culpam incidat, cum præſumi poſſit id gratum fore proprio Epiſcopo. Formans in Confirmatione Crucem non pollice, ſed indice, vel manu ſiniſtra, ſecundum Suarez, & alios peccat mortaliter, contrarium tenet Diana *loc. cit. reſ.* 22. plura de hoc, & aliis Sacramentis, vide ſuis locis, & ut in verbo *Confirmatio*.

152 Epiſcopus poteſt ſibi eligere ſepulturam etiam extra Diœceſim: tunc tamen expenſæ debent fieri ex bonis defuncti, licet acquiſitis intuitu Eccleſiæ. Antonel. *de regim. Eccleſ. l.* 1. *c.* 12. *§.* 4. *n.* 45. ubi Venet. *de exam. Epiſc. l.* 4. *c.* 17. *n.* 7. Gemin. *conſ.* 1. *n.* 5. & alii.

§. XXVIII.

Circa Tranſlationem, & Viſitationem.

153 Epiſcopus tranſlatus de uno in alium Epiſcopatum, non poteſt aſportare ad novum Epiſcopatum libros, ornamenta, paramenta, ac argentaria ex redditibus prioris Epiſcopatus empta, ſecus res non pretioſas. Barb. *de Jure Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 19. *nu.* 35. ubi Barbat. *conſ.* 20. *n.* 11.

154 Poteſt viſitare Confraternitates, & loca pia, etiam in Eccleſiis Regularium exiſtentia, & obligare ad reddendas rationes. Gratian. *diſcept. for. cap.* 481. *n.* 15. 8. Congr. apud Ciarlin. *cap.* 65. *num.* 6. ubi S. Congr. Innoc. & Abb. *in c.* 1. *de Immun. Eccleſ.* vide etiam in verbo *Confraternitas*. *n.* 3. *&* 16. late Genuenſ. *in prax. Archiep. c.* 33. *per totum*. non vero altaria, & Capellas Regularium, vide etiam in verb. *Abbas*. §. 5. *n.* 12. *&* 13. & Ciarlin. *l. c. nu.* 7. *&* 8. Poteſt viſitare etiam Eccleſiam principaliter unitam Eccleſiæ alterius Diœceſis.

155 In Viſitatione non poteſt recuſari tanquam ſuſpectus, nec ab ejus decretis viſitalibus appellari ad effectum ſuſpenſivum. Ciarlin. *controv. for. c. d.* 65. *nu.* 20. Barb. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 73. *a nu.* 32. Lancellot. *de attent.* & alii apud Barb. *loc. cit.* dummodo procedat ſine proceſſu. vide in verb. *Appellatio*. *n.* 35.

156 Tanquam ſedis Apoſtolicæ Legatus habet jus viſitandi quæcumque Hoſpitalia, Confraternitates Laicorum, Collegia, & alia loca pia quocumque nomine cenſeantur, etiam exempta niſi ſint ſub immediata protectione Regum, vel poteſtate. Clem. *quia contingit. de Relig. dom.* Concil. Triden. *ſeſſ.* 22. *c.* 8. *de reform.* Fuſcus *de Viſitat. lib.* 2. *c.* 12. *a n.* 21. Marta *de juriſdict. dict. par.* 2. *caſ.* 18. Barb. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 75. *n.* 2. ſicut non poteſt viſitare Hoſpitalia, ſub immediata Regum, vel Principum ſupremorum jura imperii habentium, & ſuperiorem non recognoſcentium, poteſtate exiſtentia. Barb. ad Concil. Trid. *ſeſſ.* 22. *d. cap.* 8. Fuſcus *loc. cit.* & prædicta, his exceptis, poteſt viſitare non obſtante quacumque conſuetudine vel ſtatuto in contrarium. Gratian. *loc. cit. numer.* 26. Marta Ciarlin. *uti ſupra*. & ad Epiſcopum ſpectat cognitio an hoſpitale ſit ſub immediata Regum poteſtate, vide *Judex Eccleſ.* An poſſit petere rationes ab Adminiſtratoribus. vide *Adminiſtrator*.

Reſiſtentem Viſitationi poteſt excommunicare, ſi eſt 157
in poſſeſſione, vel quaſi, viſitandi, ſecus ſi reſiſtens eſt in poſſeſſione ne viſitetur, quia de facto nemo eſt ſpoliandus ſua poſſeſſione. Ciarlin. *d. c.* 65. *n.* 10. Ugolin *de poteſt. Epiſc. par.* 2. *cap.* 49. §. 6. *num.* 6. Fuſcus *de viſitat. par.* 2. *cap.* 19. *num.* 1. Barb. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 74. *n.* 32. etiam ſine trina monitione; quia tunc non procedit, ut Judex, ſed ut pars ſe defendens & ſua jura conſervans. *DD. cit.* Genuen. *in prax. Archiep. c.* 30. *n.* 2. *&* 3. *in mea impreſſ.*

In jure viſitandi eſt manutenendus, quia habet juris 158
aſſiſtentiam. Riccius *in prax. p.* 1. *reſ.* 357. Barb. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 74. Ciarlin. *controv. for. loc. cit. nu.* 9. Capon. *diſcept. for.* 46. Rota apud Verallum *dec.* 203. *par.* 2. etiam non probata alia poſſeſſione, & diximus in verb. *Abbas*. §. 4. *a n. ſeqq.*

Viſitat Parochos Religionis Melitenſium quoad cu- 159
ram animarum, & eorum Eccleſias, & ab illis procurationem exigit, ſicut etiam taxam pro ſeminario. Pignatell. *to.* 3. *conſ.* 58. qui plures allegat S. Congreg. declarationes, ubi conſtitutio Greg. XIII. & Clem. VIII. Fuſcus *de viſit. l.* 2. *c.* 20. *n.* 28. *&* 30. Riccius *in prax. p.* 2. *reſ.* 176. *n.* 1. Viſitat etiam exemptos, qui nullam habent juriſdictionem, non vero illos, qui habent juriſdictionem quaſi epiſcopalem. vide Ciarlin. *l. c.* Maxime uti Delegatus. Riccius *in praxi par.* 2. *d. reſ.* 176. etiam Capitulum in iis quæ geſſit ſede vacante. Diana *par.* 8. *tract.* 4. *reſ.* 15. An viſitet archivium Capituli Cathedralis Eccleſiæ, vide Pignatell. *conſ.* 66. *tom.* 1. & infra in verb. *Viſitatio*.

In viſitatione nihil poteſt recipere, neque eſculen- 160
ta, neque poculenta ad domum tranſportanda. Riccius *in praxi Viſitationis*. *reſ.* 546. plura in verbo *Viſitatio*.

Poteſt inquirere in vitam ſubditorum ad fraternali- 161
ter illos corrigendum. Diana *patr.* 7. *tract.* 3. *reſ.* 12. Imo etiam extra viſitationem poteſt inquirere ſuper adulteriis, & aliis criminibus ac judicare, & ulciſci. *c.* 1. *de officio Judicis ordin.* P. Pirhing *l.* 5. *tit.* 1. *ſect.* 2. §. 2. *a n.* 50.

Ob reverentiam ſedis Apoſtolicæ ſingulis annis idi- 162
bus Maii debet viſitare limina Apoſtolorum, & qui ſunt remoti, id per alios facere poſſunt, vel impedimenti cauſas per litteras exponere. Barb. *de offic. & poteſt. Epiſc. alleg.* 111. *n.* 41. ubi late de pœnis contravenientium.

§. XXIX.

Quoad Vicarium, & ultimas voluntates.

Epiſcopus non tenetur de imperitia ſui Vicarii. Fa- 163
rin. *quæſt.* 111. *a* 16. *num.* 462. ſaltem in foro externo. Præſumitur ſcire facta Vicarii propter identitatem tribunalis. DD. *in cap. ſicut. de accuſat.* Rota apud Rubeum *dec.* 548. *p.* 5. *rec. tom.* 2. quia factum Vicarii cenſetur factum Epiſcopi.

Sine licentia S. Pontificis non poteſt teſtari de bo- 164
nis Eccleſiæ etiam ad pios uſus; de patrimonialibus vero poteſt, ſi fecit inventarium; vel ſi non fecit, aliunde de illis conſtat. Capon. *diſcept. for.* 140. Pyrrhus Corrad. *de diſpenſ. lib.* 10. *cap.* 1. *n.* 4. Neque de bonis acquiſitis intuitu Eccleſiæ poteſt teſtari etiam ad pias cauſas, non obſtante conſuetudine contraria, quæ fuit reprobata in *cap. quia ſæpe. de elect. in* 6. Barb. *de poteſt. Epiſc. par.* 3. *alleg.* 114. Capon. *diſcept. for.* 328. In dubio Epiſcopus præſumitur non habuiſſe bona patrimonialia in odium negligentis conficere inventarium.

Barb.

Digitized by Google

Barb. & Capon. *ll. cc.* vide Corrad. *loc. cit.* Poteſt tamen teſtari ad pias cauſas de bonis Clericorum decedentium ab inteſtato, de quo late Riccius *in praxi par. 4. reſ.* 78. *&* 79.

165 Epiſcopus Regularis poteſt donare, quia eſt ſolutus voto paupertatis. Diana *par. 8. tract. 6. reſol.* 132. ubi tamen DD. pro & contra.

166 Eſt executor legitimus ultimarum voluntatum ad pias cauſas. *cap. nos quidem. cap. ſi heredes.* & ibi Gloſ. *cap. tua nobis de teſtam.* Concil. Trid. *ſeſſ. 22. cap. 8. de reform.* Seraphin. *d.* 611. *num.* 7. Ciarlin. *controv. f. cap. 5. a num.* 13. etiam ad non pias cauſas, ſi hæres neglexit per annum. Diana *par. 8. tract. 5. reſ.* 40. Panorm. *in cap. ſi heredes de teſt.* & Innoc. *in cap. nos, eodem tit.* Laym. *reſol. moral. lib. 3. tract. 5. cap. 11. num.* 13. Covar. *in d. cap. ſi heredes. ſub num. 3. de teſtam.* Ciarlin. *cap. 21. num.* 14. Barb. *de poteſt. Epiſc. par. 3. alleg. 82. num.* 15. Diana *par. 1. tract. 2. reſ.* 98. poteſt præcipere hæredi, ut exequatur legatum ante annum. Diana *reſ. 53. par. 8. tract.* 5. Covarruv. *loc. cit. num.* 4.

167 Eſt pater pauperum, & mortuis executoribus datis in ultima voluntate ſuccedit. Tuſc. *litt. C. concluſ. 293. nu.* 14. apud Ciarlin. *d. cap. 5. num.* 13. & quando origo defuncti eſt dubia, Epiſcopus domicilii vel rei ſitæ præfertur. Ciarlin. *d. cap.* 5. ubi Marta *de execut. ult. volunt.* & cum dubium eſt domicilium, Epiſcopus loci, ubi defunctus eſt, exequitur. plura vide *Executio*, & tanquam ſedis Apoſtolicæ Delegatus poteſt cogere Laicos ad exequendum. Ciarlin. *d. cap.* 21. Barb. *d. alleg.* 82. *num,* 14.

168 Ultimas voluntates mutare non poteſt, neque deſtinata ad aliquos pios uſus, ad alios etiam meliores convertere. *Clem. quia contingit, de relig. domib.* Riccius *in praxi par. 4. reſolut.* 276. neque qualitates Beneficiorum vel conditiones. Idem. *reſ.* 463. Diana *par. 8. tract. 5. reſ.* 63. & diximus ſupra *num.* 14.

§. XXX.

Miſcellanea de Epiſcopis, & quando illi Interdictum incurrant.

169 Epiſcopus non poteſt Eccleſiis novum cenſum imponere perpetuum. *cap. prohibemus, de cenſib.* temporalem poteſt uti ad vitam poſſeſſorum. *cap. niſi eſſent. de prebend.* & diximus in verb. *Beneficium. num.* 168. Limita in limine fundationis ex cauſa juſta. Barb. *de poteſt. Epiſc. alleg. 85. per tot.* neque perſonis Eccleſiaſticis. vide cit. Barboſ.

170 Epiſcopus præſumens recipere in confidentiam Beneficia incurrit interdictum *ob extrav.* Pii IV. Item ingrediens ſine neceſſitate monaſteria monialium ob *extrav.* Gregor. XIII. incipit: *in dubiis quæ emergunt.* Item ſi habentem facultatem aliquem Doctorandi aliquem promoveri patiatur non præmiſſa fidei profeſſione, ob *extrav.* 109. Pii IV. Item Archiepiſcopi non denunciantes abſentiam ſuorum ſuffraganeorum, & Epiſcopus ſenior. non denuntians abſentiam Metropolitæ. Concil. Trid. *ſeſſ. 6. cap. 1. §. creſcente. de ref.* Item uſurpantes bona Eccleſiarum vacantium ſine juſto titulo. *cap. præſenti. de officio ordinar. in 6. extravag. un. ne ſede vacante.* Item præſumentes alienare bona Eccleſiarum in caſibus a jure non permiſſis. *extrav. ambitioſæ de rebus Eccleſ. non alien.* Item ſi occaſione viſitationis accipit procurationem in pecunia, & non in victualibus, uti *in cap. exigit. de cenſ. in* 6. de quo infra in verb. *procuratio.* & *Viſitatio.* Item gloſſantes Concil. Trid. decreta ut *in conſtit.* Pii IV. incipit. *Benedictus* edita *Anno* 1564. quæ apud Cherubin. *tom. 2. pag. mihi* 78. eſt 73. Item ſi Epiſcopatum de manu Laicæ perſonæ cum effectu ſuſcipit. *cap. ſi quis deinceps. 16. quæſt.* 7. Item ſi excommunicat ſine monitione canonica. *cap. ſacro, de ſent. excommun.* de quibus Dian. *p. 10. tr. 13. reſ.* 2. & de aliis Ugolin. *de cenſur. tab. 5. cap.* 3.

171 Epiſcopus non poteſt diſmembrare fructus Collegii Canonicorum; cum diſmembratio ſit vera alienatio. Genuen. *in praxi cap. 75. num.* 17. Riccius *in praxi par. 1. reſ.* 44. Præſumitur eſſe in Capitulo non ut Canonicus, ſed ut Prælatus, & ubi in electione, vel collatione diſcordant Epiſcopus & Capitulum, ſtatur definitioni Epiſcopi, ſi habet vocem in Capitulo uti prælatus, ſi vero habet vocem in Capitulo uti Canonicus, ſtatur ſaniori parti. Riccius *in praxi par. 2. reſ.* 214. vide gloſ. magnam. *in cap. a collatione, de appell. in 6. & in cap. 1. verb. ut prælatus, & verb. aſſenſu, ne ſede vac. eod. lib.* 6. ubi etiam ad quem tunc appelletur. Scacc. *de appell. q. 8. a num.* 60. *&* 120. Jurat propoſitis SS. Evangeliis tacto pectore. *cap. teſtimonium. §. ſed Judex 11. quæſt.* 1. Eccleſia *obſ. for. 62. p. 1. & obſ. 63. num. 9. de appell.* & quod regulariter non teneatur eſſe teſtis, & quando tenetur, non ſit obligatus jurare aliter quam tacto pectore, nec ſit obligatus propoſita Evangelia tangere, dicit Gloſ. *in cit. cap. teſtimonium. verb. jurejurando.* tex. *in cap. ult. de juram. calumn.* & ibi Gonzal. *num. 8. &* 11. ubi limitat id non procedere in cauſis gravioribus, & quod litigans debeat jurare de calumnia. vide *auctoritates citatas.* Accuſatus non debet ſtare, ſed ſedere in judicio. Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib. 1. cap. 12. num. 35. verſ. decimo quinto.*

172 Epiſcopus regularis non ferens habitum ſuæ Religionis, licet non poſſit puniri ut apoſtata, nec incurrat excommunicationem, tamen peccat mortaliter. Riccius *in praxi Apoſtaſia par. 3. reſol.* 18. Barboſ. *in remiſſion. ad Concil. Trid. ſeſſ. 25. cap. 19. de Regular. in fin.* ubi Joan. de la Cruz *de ſtat. relig. lib. 1. cap. 7. dub. 4. & cap. 2. dub.* 4.

173 Poteſt diminuere numerum Canonicorum cum conſenſu Capituli ob redditaum tenuitatem, & ob cauſam contrariam augere. Concil. Trid. *ſeſſ. 24. cap. 15. de reform.* Riccius *in praxi benef. reſ.* 333. & ibi Innoc. *in cap. cum olim, de conſuet.* Caputaqu. *deciſ. 221. p.* 1. & alii. Barb. *alleg. 67. num.* 10. & in erectione novorum Canonicorum quomodo procedere debeat, vide Franch. *deciſ. 2. n. 18. & 19.* relat. a Riccio *loc. cit.*

174 Conſentiendo electioni de ſe factæ a media parte auget numerum, & perficit electionem, quod procedit, cum electio fit per compromiſſum, quod poteſt fieri palam, ſecus ſi fit per ſcrutinium, quod debet fieri ſecreto; nam abſolute Compromiſſarii non tenentur ſervare formam *cap. quia propter.* Abb. *in d. cap. quia propter de elect.* nec dicitur tunc ambitioſus. Lim. ſi compromiſſarii procederent per ſcrutinium, vide in verb. *Electio. num.* 81.

175 Habens facultatem, & poteſtatem confirmandi a jure, & eligendi per compromiſſum, non poteſt ſe expedire unico actu, ſed prius debet eligere, deinde confirmare, ſecus ſi utramque facultatem habet jure proprio uti devolutionis. Abb. *in cap. cauſam quæ de elect.*

176 Beneficia reſignata non poteſt conferre ſuis Conſanguineis. Rota apud Merlin. *dec.* 82. Pax Jord. *lib. 10. tit. 35. de re benef. num.* 17. Pyrrhus Corrad. *lib. 5. cap. 1. num. 30. verſ. ex fratre.* Quaranta *in ſum. Bullar. verb. Beneficium.* ob Bullam & conſtitutionem Pii V. & qui ſupra *num.* 114.

177 Epiſcopus, qui contulit Beneficium illegitimo, cum quo non poteſt diſpenſare, non poteſt illum amovere, ſed hoc ſpectat, vel ad ſum. Pontificem, vel ad Metropolitanum. *cap. diverſis. de Cler. conjug.* quia non poteſt ſuum proprium factum reſcindere. P. Pirhing. *lib. 1. tit. 17. §. 3. num.* 34.

178 Non poteſt ſine rationabili cauſa impedire, quo minus Patronus. & fundator Eccleſiam ſufficienter dotatam dilatare poſſit ad augmentum cultus divini. *arg. cap. ult. de teſtam. relat.* a Barboſ. *de offic. Epiſc. part. 2. alalleg. 26. ſub num. 2. circa fin.* quod ampliatur etiam ad Religioſos exemptos, volentes conſtruere in loco non exempto. Ponit primum lapidem in fabrica Eccleſiæ. Riccius *in prax. Epiſc. reſ. 500. p.* 1. Præſente Legato a latere non poteſt benedicere populo, nec paramenta. Ric. *loc. cit. reſ. 501. num. 3. d. p.* 1.

179 Non poteſt reſtituere famæ, quam jus aufert. Barb. *de pot. Epiſc. alleg.* 43. Sperel. *dec. 116. num.* 55. Niſi in conſequentiam diſpenſando nimirum in delicto ob quod incurritur infamia. Latum a Jure interdictum poteſt ſuſpendere, ſicut latum a ſe; ſecus latum a Papa, vel ab alio Epiſcopo. Covar. *in cap. alma mater. part. 2. §. 2. num. 4. in fin.* DD. apud Dian. *part. 5. tr. 10. reſ.* 72. Reſtituit depoſitum vel degradatum verbaliter, non vero degradatum actualiter. Ciarl. *cap. 208. a num. 6. ſeqq.* Limita ſi fuit depoſitus ob atrociora delicta, in quibus ſolus Pontifex diſpenſat. vide *Degradatio. num.* 16. *&* 17.

180 Pro debito civili Epiſcopus carcerari non poteſt, de conſuetudine, niſi eſſet ſuſpectus de fuga. Scacc. *de Judic. lib.*

dic. lib. 1. cap. 46. num. 17. liberatur a patria poteſtate quoad odioſa, ſecus quoad ſavorabilia, quia ſuum officium nemini debet eſſe damnoſum Barboſ. de Jur. Eccleſ. lib. 1. cap. 12. n. 21. cap. per Venerab. qui filii ſint legit. Covar. in cap. quia nos. num. 5. de teſtam. Molina de juſt. tract. 2. diſp. 229. Matt. de juriſd. par. 4. caſ. 27. num. 4. Addit. ad Abb. in cap. indecorum. num. 4. de ætate, & qualit. & alii apud Barb. loc. cit. num. 21.

181 Si procedit jure ordinario, ab eo appellatur ad Metropolitanum, ſi vero jure delegato, ad delegantem. Riccius in prax. part. 2. reſ. 449. quando vero dicatur procedere Jure proprio, vel delegato, vide Antonel. de Regim. Eccleſ. lib. 5. cap. 12. per tot. Barboſ. de poteſt. Epiſc. alleg. 92. per tot. vide etiam Scacc. de appell. q. 8. art. 2. a num. 52. & 87.

182 Epiſcopus novus, facultatem abſolvendi ſæculares ab anteceſſore datam, poteſt ſuſpendere, & Regulares vocare ad novum examen. Dian. part. 3. tr. 2. reſ. 22. & part. 4. tr. 4. reſ. 200. Riccius in prax. part. 4. reſ. 71. n. 3. Sac. Congr. ſub Pio V. & DD. apud Dian. communiter. Facultatem a ſe ſemel conceſſam Regularibus audiendi ſæcularium confeſſiones, non poteſt ſine juſta cauſa ad confeſſiones ipſas pertinente revocare valide, quia facultas illi data fuit ad ædificationem, & talis revocatio eſſet ablatio juris quæſiti. Dian. & Ric. ll. cit. Sac. Congr. apud Barboſ. de poteſt. Epiſc. alleg. 25. a num. 30. part. 2. Tambur. de Jur. Abbat. tom. 2. diſp. 6. q. 12. num. 7. ubi tamen num. 8. dicit, quod in dubio ſit ſemper pro ſuperiori præſumendum, illiuſque inhibitio non ſit parvi facienda, ſed timenda, ne in præjudicium animarum confeſſiones nulliter excipiantur. Limita, ſi conceſſio fuit facta ad tempus, vel ad beneplacitum. DD. cit. Porro cauſa juſta debet eſſe talis, quæ pertineat ad confeſſiones. DD. cit.

183 Epiſcopus, ſicut alius Clericus non poteſt ejici e Regno, etiam prætextu rebellionis, vel illum remittendi ad ſum. Pontificem, ſed eſt expectanda illius reſolutio. Dian. part. 5. tr. 1. reſ. 5. aliter Rex incidit in cenſuram Bullæ Cœnæ. DD. apud eundem. Dian. & part. 1. tr. 2. reſ. 17. ubi Bonac. de LL. diſp. 1. q. 1. punc. 6. n. 29. Duard. in Bullam Cœnæ lib. 2. can. 11. quæſt. 9. Suar. de cenſur. diſp. 21. ſect. 2. num. 7. & alii.

184 Epiſcopus titularis non poteſt licite conferre Ordines abſque expreſſa licentia proprii Epiſcopi. Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 2. de reform. Dian. p. 8. tr. 2. reſ. 5. etiam ſuo familiari triennali. Concil. Trid. d. ſeſſ. 14. cap. 2. de reform. Pariſ. de reſign. lib. 1. q. 17. Ugolin. de pot. Epiſc. cap. 4. §. 14. In ſuo Palatio extra Romam poteſt habere oratorium privatum. Dian. p. 9. tr. 1. reſ. 47. ubi DD. & Lotter. de re Benef. lib. 1. q. 9. num. 67. Contrahit verum Matrimonium cum ſua Eccleſia, licet illa ſit in partibus; quia proprie Epiſcopus eſt Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 2. de reform. Dian. p. 12. tr. 1. reſ. 51. Gonzal. in 1. decret. tit. 7. in cap. inter corporalia, ſub num. 3. in verb. nullius de translat. Epiſc. plura vide in verb. ſuffraganeus.

185 Epiſcopus poteſt creare notarium in ſua Juriſdictione. Abb. & Felin. in cap. cum P. tabellio, de fide inſtrum. Tuſc. litt. E. concl. 290. & Litt. N. concl. 70. & alii apud Ciarl. contr. for. cap. 63. num. 14.

186 Epiſcopo inferior poteſt dici Ordinarius. Mareſc. lib. 2. var. reſ. cap. 15. num. 13. Gratian. diſc. for. cap. 212. num. 38. Ciarl. cap. 46. num. 19. vide infra verb. Ordinarius.

187 Epiſcopis debetur quarta decimarum. Barb. alleg. 86. n. 33. quam tamen a Laicis exigere non poteſt, ſed a Parochis. Seraph. dec. 1449. num. 6. Barboſ. loc. cit. n. 35. nullum poſſunt eximere a decimis, nec decimarum quantitatem minuere. Rebuff. de decim. q. 13. num. 29. vide in verbo Decimæ. Illorum cauſæ cognoſcuntur tantum a ſum. Pontif. Riccius in prax. part. 4. reſ. 496. vide Scacc. de appell. q. 8. ſub n. 98. Barboſ. ut infra. & citari non poſſunt, nec tenentur comparere, niſi citatio fuerit ſignata manu Papæ. Barb. de pot. Epiſc. part. 3. alleg. 112. a num. 6.

188 Epiſcopi perſona non venit in generali ſermone, niſi de illa fiat ſpecialis mentio. Riccius in prax. part. 1. reſ. 497. niſi forte in materia favorabili. Abb. in rubr. de vit. & honeſt. Cler.

189 Epiſcopi decretum pronunciantis Jus patronatus ad aliquem ſpectare, non valet, niſi citatis citandis, & ideo non probat. Riccius in prax. part. 1. reſ. 136. num. 6. Gratian. diſc. for. cap. 310. num. 89. Ciarl. contr. for. cap. 107. n. 85. Illius confeſſio, ſi habet adminiſtrationem diverſam a Capitulo, nocet Eccleſiæ, ſi eſt neceſſaria, ſecus ſi habet communem; nam tunc ſine Capitulo non nocet. Barboſ. de pot. Epiſc. alleg. 125. num. 2. Illius ſolius ſententia ſuper nullitate profeſſionis non valet. vide ſententia. Ejus palatium exiſtens intra 40. paſſus, gaudet immunitate Eccleſiaſtica. vide Immunitas., &. Palatium. plura vide in ſuis locis,

EQUITES.

Praxis Equitum.

Equites Melitenſes ſunt veri Religioſi, & gaudent fori, Canonis & Clericali privilegio. DD. apud Sperel. dec. 21. num. 8. Garz. de Benef. part. 1. cap. 4. num. 3. Rot. apud Merlin. dec. 395. num. 5. & plerique Canoniſtæ contra Theologos. Gratian. diſc. for. cap. 457. num. 24. & 27. qui citat. Rotam diverſ. dec. 491. num. 5. par. 1. Navar. conſ. 21. lib. 3. num. 1. De Regular. Ludoviſ. dec. 87. num. 2. ubi Beltramin. litt. A. qui citat Rotam. dec. 87. num. 1. par. 2. recent. Barb. de Jur. Eccleſ. lib. 3. cap. 7. num. 26. Diana par. 4. trac. 1. reſ. 36. Non tenentur ad horas Canonicas, etiam ratione præceptoriarum. Barb. de Jur. Eccleſ. lib. 3. cap. 7. num. 26. & 36. quia non in Choro, ſed in militia ſervire debent. Secundum probabiliorem ſunt capaces feudorum. Fachin. lib. 7. contr. jur. cap. 36. Riccius in prax. Religioſ. par. 4. reſ. 175. Curt. jun. de feud. par. 3. quæſt. 10. Natta conſ. 507. num. 9. lib. 3. 1

Equites S. Jacobi Calatravæ, ſunt veri Religioſi, & uti tales gaudent fori, canonis, & Clericali privilegio. Sperel. dec. 2. n. 58. quia fuerunt canonice inſtitutæ, & a Pontifice approbatæ religiones, & tria vota ſubſtantialia emittunt: quia poſt emiſſam profeſſionem ad ſæculum redire nequeunt, nec ad alium ordinem tranſire, ſine magni Magiſtri licentia, ut patet ex Bullis Alexandri III. & Innoc. IV. Diana part. 3. tr. 2. reſ. 30. & ante 16. annos completos profiteri non poſſunt. Dian. part. 1. tr. 2. reſ. 49. & 72. & an valeat profeſſio cum conditione, quod non teneantur ad caſtitatem. vide Covar. in 4. de ſponſal. par. 2. cap. 3. §. 1. n. 18. Barboſ. de pot. Epiſc. alleg. 12. n. 45. Riccium in prax. part. 4. reſ. 181. Rotam poſt Poſt. de manut. dec. 398. n. 5. An male inſumentes redditus commendæ peccent contra paupertatem, vide Dian. p. 2. tr. 15. reſ. 54. cum multis negantem, contra Azot. tom. 1. lib. 13. cap. 4. q. 10. Suarez de Relig. tom. 3. lib. 8. cap. 16. num. 24. Jurant tacta Cruce ſui habitus. Poſt. de manut. obſ. 84. num. 63. apud Eccleſ. obſ. for. 63. part. 2. n. 12. 2

Equites Melitenſes in Parochia defuncti, poſſunt irrequiſito Parocho, in cujus Parochia mortui ſunt, & ſine ejus licentia ab aliis Equitibus deferri ad propriam Eccleſiam, licet in alia Eccleſia elegerint ſepulturam. DD. apud Pignatell. tom. 4. conſ. 199. Imol. & Card. in Clem. Dudum. de ſepult. Neque fratres Capellani in Eccleſia dictorum Equitum poſſunt miniſtrare Sacramenta Laicis infirmis, qui ad illas quacumque ex cauſa fugerunt. Pignatel loc. cit. ad 4. propter Clem. 1. de privil. & Concil. Trid. ſeſſ. 25. cap. 1. de Regular. quod comprehendit etiam Hieroſolymit. Sperell. dec. 21. n. 53. Barb. de officio Epiſc. alleg. 74. num. 26. Pius V. conſtitut. 136. Greg. XIII. in conſt. circumſpecta. 3

EREMITÆ.

Praxis Eremitarum & Eremitorii.

Eremita etiam ſæcularis, qui non emiſit vota, non gaudet fori privilegio, ſi ſub nullius obedientia vivat. Ricc. in prax. var. part. 2. reſ. 149. eodem fori privilegio gaudet, ſi edito voto caſtitatis, aut paupertatis, vel alia ſuſcepta obligatione apud Prælatum, vel Epiſcopum Eccleſiæ alicui ſpecialiter addictus eſt, ſecus ſi eſt profugus, & nulli ſuperiori Eccleſiaſtico ſubeſt. Marta de Juriſdict. par. 4. caſ. 213. Squillante de privilegio Clericali. cap. 7. Barb. de poteſt. Epiſc. alleg. 12. num. 42. Anſaldus de Juriſdictione par. 2. tit. 11. cap. 11. Bonacina in Bullam Cœnæ diſp. 1. quæſt. 16. DD. apud Dianam par. 4. tract. 1. reſ. 35. Antonell. de regim. Eccleſ. 4. cap. 1. num. 24. 1

Veniunt

numer. 12. maxime ſi confeſſio emanavit pro exoneratione conſcientiæ, & eſt adminiculata. Bal. *in L. fin. numer.* 3. *Cod. de prob.* Grammat. *dec.* 8. *num.* 9. *&* *dec.* 72. *numer.* 4. Boet. *dec.* 163. *numer.* 17. apud cit. Bich. *loc. cit.*

11 Error ad retardandam manutentionem debet eſſe omino clarus: & talis dici non poteſt, ſi pendet a quæſtione Juris valde intricati, & dubii. Bich. *dec.* 390. *n.* 14. Seraph. *dec.* 976. *n.* 3. *&* *dec.* 705. *n.* 3. *&* 4. Poſt. *de manuten. obſ.* 64. *n.* 12. Capyc. *dec.* 10. *n.* 19. *&* 20. Rot. poſt tract. Pacifici *de ſalv. interd. inſpect.* 2. *cap.* 2. *n.* 85.

Error expreſſus in tranſactione ſi ocularitet apparet ex lectura inſtrumenti, impedit executionem tranſactionis; & eo ſtante, tranſactio, vel promiſſio in tranſactione tantum ope exceptionis reſcinditur. Salyc. *in L.* 1. *numer.* 3. *Cod. de error. calcul.* poſt gloſ. fin. ibidem. Seraph. *dec.* 1277. *numer.* 5. apud Bich. *dec.* 192. *numer.* 11.

12 Error circa ſubſtantiam Matrimonii, ſemper dirimit, cum ſcilicet verſatur circa perſonam. Item error qualitatis, cum redundat in perſonam, vel ſubſtantiam, cum ſcilicet conſideratione alicujus qualitatis fit conceptus perſonæ determinatæ. Gobat. *de imped. matr. caſ.* 4. *n.* 108. Item cum qualitas eſt finis matrimonii. vide Bonac. *de contr. diſp.* 3. *q.* 2. §. 1. Sanz. & alios. vide infra *in praxi matrimonii.*

13 Error juris reſiſtentis actui non inducit malam fidem quoad actum, ſed tantum quoad juris effectus, ſed nec bonam fidem producit ſufficientem ad præſcriptionem etiam longiſſimi temporis, quæ tamen eſt neceſſaria ad initium cujuſcumque præſcriptionis. Error vero juris nec aſſiſtentis nec reſiſtentis bonam fidem inducit, ſcilicet credulitatem quod res eſt propria. Covar. *in reg. poſſeſſor. par.* 2. §. 7. *n.* 7. *verſ. ſecundo & tertio.* quamvis Fachin. *l.* 8. *controv. Jur. c.* 28 indiſtincte adhæreat ſententiæ, quod error juris non proſit ad præſcriptionem longi temporis.

E U C H A R I S T I A.

Praxis Euchariſtiæ.

Omiſſis variis, & ſubtilibus quæſtionibus, quæ de hoc Sacramento moveri ſolent, & ad Theologos ſpectant, nos, qui ad praxin collimamus, non nulla ad eandem pertinentia, brevi manu tangemus.

1 Epiſcopus debet aliquando, præſertim Paſchæ, aliarum ſolemnitatum, ac indulgentiarum feſtis, propria manu Euchariſtiam miniſtrare fidelibus, ad excitandam & eorum devotionem, & miniſtrorum fervorem, ac diligentiam, juxta formam, quæ traditur in Rituali: ſed rara hæc felicitas temporum.

2 Curare ſaltem debet eandem in Parochia, & Cathedrali honorifice cuſtodiri, tum ad viaticum infirmorum, cum ad adorationem. *cap. Presbyteri, de conſecr. diſt.* 2. *cap.* 1. *de cuſtod. Euchar.* Concil. Trid. *ſeſſ.* 13. *cap.* 6. & prout declaravit S. Congr. non debet permittere hoc Sacramentum in privatis ædibus, vel Capellis, vel aliis Eccleſiis extra Cathedralem, Parochialem, Collegiatam ſæcularem, aut Regularem, imo neque intra ſepta Monaſterii aſſervari, neque talem licentiam Epiſcopus concedere poteſt, niſi extrema neceſſitas id poſtulet; ut ſi in Parochia, vel &c. ob refectionem ejuſdem, vel periculum hoſtium, vel aliud impedimentum decentius aſſervari non poſſit: & ita debet intelligi S. Congr. quam refert Pax Jord. *de re ſacra. l.* 3. *tit.* 3. *nu.* 7. Piaſec. *in prax. Epiſc. par.* 2. *c.* 3. *n.* 33. & Barb. *de off. Epiſc. alleg.* 22. *num.* 8. multo minus hoc poteſt concedi monialibus intra Chorum, & Monaſterii ſepta. Conc. Trid. *ſeſſ.* 25. c. 10. *de Regular.* Pax Jord. *loc. cit. nu.* 9.

3 Inſuper tenetur Epiſcopus facere Proceſſionem ſolemnem in feſto Corporis Chriſti, & SS. Euchariſtiam ſuis manibus ferre, & curare, ut per totam octavam publice in Altari proponatur, dum officia divina peraguntur, quibus & ipſe deberet intereſſe ad devotionem augendam: ipſa vero die, vel alias, & quandocumque prohibetur deferri in Proceſſione Tabernaculum SS. Euchariſtiæ Sacerdotum humeris, ſed tantum manibus celebrantis, non obſtante quacumque conſuetudine, quæ potius eſt abuſus, & corruptela, ut declaravit Sac. Rit. Congr. apud Pac. Jord. *l. c. num.* 11. Gavant. *in man. Epiſc.* V. *Euch. n.* 16.

Ad hanc Proceſſionem, ſicut etiam alias, vocari accedere compelluntur Regulares, etiam Monachi, juxta Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 13. exceptis iis, qui in ſtrictiori clauſura vivunt, & iis, qui a Civitate diſtant ultra milliare. Item illis, qui habent privilegium non accedendi, uti ſunt, qui nec in Choro cantant, nec ad mortuos accedunt, ſed tantum ſtudiis & lectionibus vacant, juxta Bullam Pii V. quæ incipit, *etſi mendicantium.* & poſſunt compelli accedere per cenſuras, juxta illos quos citat, & ſequitur Barboſ. *de pot. Epiſc. alleg.* 105. *numer.* 45. qui affert declarationem S. Congr. & probatur ex Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 13. & licet Quarant. in verb. *Proceſſio.* citet Sac. Congreg. declarationem, quod non poſſint Regulares cogi ad accedendum ad proceſſiones, tamen illa procedit in iis Regularibus, qui vel ſunt privilegiati, vel diſtant a Civitate ultra milliare, prout tenent etiam Zerola *in prax. par.* 1. *verb. proceſſio.* §. 1. *verſ. ad ſecundam.* Ciarl. *contr. for. cap.* 50. *numer.* 21. Macerat. Campanil. & plurimi apud Dian. *part.* 8. *tr.* 7. *reſ.* 5. *&* Laur. de Franch. *de controv. inter Regul. & Epiſc. quæſt.* 6. Solorzan. *de Jure Ind. lib.* 3. *cap.* 17. *numer.* 57. *& ſeq. & num.* 61. contra Tambur. *de Jur. Abb. tom.* 1. *diſp.* 19. *q.* 7. & alios apud Dian. *part.* 3. *tr.* 2. *reſ.* 76. quibus conſentit ipſe Diana *d. par.* 8. *trac.* 7. *reſ.* 5. exiſtimantes, declarationem S. Congr. pro parte contraria non eſſe authenticam. 4

Præterea debet curare Epiſcopus, ut ſacrum Viaticum infirmis opportune miniſtretur a Parochis, cum Cotta, Stola, & Pluviali, ſuperpoſito mundo vello, ſub umbella, vel baldachino, ante pectus cum omni reverentia ferendum, lumine præcedente, & campanula. Debet autem Parochus ſecum ferre plures hoſtias conſecratas, ne redeundo populus adoret pyxidem ſine Sacramento, & ſi ob infirmorum multitudinem, vel Parochi incuriam negligentis ſecum ferre plures hoſtias conſecratas, omnes particulæ eſſent diſtributæ, exutis ſacris veſtibus, ſine lumine, & campanula redeat privatim domum. Ruſus obſervet in tali caſu Parochus, dum Viaticum infirmis miniſtrat, ne omnes particulas conſecratas ex Eccleſia aſportet, ne interim ab ingredientibus Eccleſiam adoretur inadvertenter Sacramentum, quod non adeſt. Adſint ergo duæ pyxides, aut pro ſecunda adhibeatur calix cum ſua palla, in quo recondi poſſint aliquæ particulæ conſecratæ, quæ, dum Parochus miniſtrat Viaticum, ab ingredientibus Eccleſiam adorari poſſint, & pro communicandis in Eccleſia, deſervire queant. Propter difficultatem tamen viarum, & diſtantiam permittitur Parocho includere hoſtias conſecratas in vaſe argenteo intra burſam incluſo, & ad collum appendere; nullatenus tamen illud tranſmittere per Laicum, non obſtante quacumque neceſſitate. *cap. pervenit, de conſecr. diſt.* 2. Pax Jord. *loc. cit. numer.* 19. *&* 24. ſecus per Diaconum, juxta communiorem, & probabiliorem DD. ſententiam, & cum Sacerdos non poteſt illas miniſtrare duobus digitis conſuetis, omitti debet. 5

Peſte infectis debet miniſtrari eodem ritu, ſicut aliis, ſine inſtrumento, licet honeſto, & tuto. Dian. *p.* 5. *tr.* 3. *reſ.* 50. Pax Jord. *loc. cit. n.* 23. & alii apud eoſdem, contra Poſſevin. *de offic. Curat. ſeu Parochi.* Marcant. & alios. Et ſi infirmus non poſſet ſumere ſacram Hoſtiam etiam per vehiculum vini, poſſet muniri pro viatico ſacro ſanguine juxta Ochagaviam, Nugnum & alios apud Dianam *par.* 5. *tract.* 34. quia præceptum viatici eſt divinum, præceptum vero non communicandi ſub utraque ſpecie eſt Eccleſiaſticum, ubi autem majus, minus ceſſat. Suaz. tamen, Fagundez, Sylvius & alii apud Dianam volunt hoc in caſu præceptum non obligare. Debet etiam Viaticum miniſtrari etiam non jejuno, quia præceptum divinum prævalet Eccleſiaſtico. Ampliatur etiam ad damnatum pœna capitali, quamvis quoad talem contrarium non pauci probabiliter teneant. vide Pacem Jord. *d. l.* 3. *tit.* 3. *de re ſacra n.* 24. niſi jam fregiſſet Reus jejunium, & ita mori deberet ſine viatico. Item debet miniſtrari eidem infirmo, qui Viaticum ſemel habuit. Conich. Suaz. & alii apud Dian. *par.* 2. *tract.* 14. *reſ.* 75. & Pacem Jord. *l. c.* contra 6

Vaſquez & alios; dummodo ad minimum ſex dierum intervallum ab una ad aliam Communionem intercedat. Diana *loc. cit. reſ.* 77. Pax Jord. *loc. cit. n.* 28. *&* 29. vel trium dierum ſecundum alios Layman. & Vaſquez apud Dianam *par.* 3. *tract.* 4. *reſ.* 44. *& par.* 9. *tract.* 9. *reſ.* 46. *&* 47. Et ſi infirmitas ad eam extremitatem devenerit, ut a Sacerdote nequeat illi miniſtrari viaticum, niſi Sacerdos cucurrerit, tenetur Sacerdos illud intermittere ob Majeſtatem Sacramenti & reverentiam Sacerdotis, quia hoc Sacramentum non eſt neceſſarium neceſſitate medii ſicut baptiſmus & pœnitentia; tunc enim utique deberet Sacerdos omni meliori modo, etiam citato curſu periclitanti ſuccurrere. Neceſſitas autem præcepti non obligat tanto cum incommodo, irreverentia, & indecentia. Pax Jord. *loc. cit. num.* 32.

7 Adeo vero Epiſcopus debet eſſe ſolicitus ne oves moriantur ſine hoc pharmaco Immortalitatis, ut ſi aliqua fuiſſet per judicem condemnata ad mortem ſubeundam, antequam hoc Sacramentum illi miniſtrari poſset, deberet ex officio Dominos temporales, & jus dicentes admonere, imo Juris mediis compellere ad concedendum Reo tempus confitendi peccati & ſacro viatico ſe muniendi non obſtante quacumque conſuetudine in contrarium, quæ cum ſit contra jus divinum, potius corruptela & abuſus eſt vocanda, & nullius valoris. Pax Jordan. *loc. cit. nu.* 39. Imo ſi pœnitens intra prædictum tempus non fuit confeſsus, tenetur Judex in foro conſcientiæ prorogare terminum ad duos vel tres dies, quamvis ad hanc prorogationem per Epiſcopum compelli non poſſit.

8 Debet etiam curare imo compellere oves ſuas ad communionem tempore paſchali, & ad obviandum fraudibus pro diverſitate locorum diverſa praxis fuit introducta. Alicubi enim parochus, ad quem ſolum pro tempore paſchali pertinet miniſtrare S. Euchariſtiam excluſis etiam Regularibus, qui ad hoc non habent privilegium ſpeciale a S. Pontifice, vel ab Epiſcopo aut parocho licentiam ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ juxta *Clem. relig. de privil.* dat cuilibet certam ſchedam cum quadam impreſſione ſancti, ſeu nominis JESU, quam a quolibet ſuorum Parochianorum finito tempore Paſchali recolligere debet, ad hoc ut appareat, quiſnam eorum ſatisfecerit. Debet autem tali ſchedæ inſcribi numerus anni. Præterea, ut fraudibus obvietur, illiſque via præcludatur, debet Parochus quolibet anno deſcriptum habere præciſum numerum ſuorum parochianorum, qui communionis ſint capaces, & ad illam ſint approbati, & juxta illum numerum conficere tot ſchedas, non pauciores, nec plures, aliter contingere poſset, & reverà contigit ſæpius, quod aliquis turpis lucri gratia, quid enim non mortalia pectora cogit amor divitiarum? pluries accederet ad ſacram ſynaxim ac infra dictum tempus plures ſchedas colligeret, illaſque aliis venditaret; ſed obſervandum, ut cuilibet ſchedæ nomen communicandi inſcribatur, & ab aliquo, vel etiam duobus, qui tali caſu aſſiſtere debeant, diſtribuantur, alibi alia viget praxis, ut communicantes, dum ad ſacram Synaxim accedunt, ſua nomina ab aliquo ad hoc deputato deſcribi curent, quæ videtur facilior pro oppidanis, & Civibus, ſed pro exteris priorem laudarem, ita tamen, ut permixti oppidanis ad ſacram Synaxim accederent. Cæterum quælibet Regio abundet ſuo ſenſu.

9 Incipit Paſchale tempus quoad hoc, a die Cœnæ, uſque ad Dominicam in albis incluſive, niſi aliæ Regiones privilegiatæ deſuper exiſtant, quibus integrum jus ſuum relinquimus. vide Pacem Jordan. *loc. cit. a num.* 56.

Quinam autem ex Regularibus poſſint tempore Paſchali miniſtrare Sacramentum Euchariſtiæ, vide Barboſ. *de off. Paroch. par.* 2. *cap.* 20. *numer.* 8. ubi probat ex *Clem.* 1. *de privil.* eos incurrere excom. reſervatam Pontifici, & citat Alterium *de cenſur. diſp.* 22. *cap.* 3. *dub.* 3. Bonac. *de Sacram. diſp.* 4. *quæſt.* 5. *p.* 1. *nu.* 8. niſi bona fides illos excuſet, aut periculum mortis, *num.* vero 8. affert privil. quæ privilegia immerito a non nullis ad omnes extenduntur, ſecundum Suarez *de Relig. tom.* 4. *tr.* 10. *lib.* 9. *cap.* 3. Portell. *in dub. Regul. tom.* 1. Villalob. Nugnum. Fagundez. & alios apud Dian. *part.* 2. *tr.* 14. *reſ.* 73. contra la Crux de ſtat. Relig. *libr.* 2. *cap.* 5. Ludovic. Bejam. *in reſponſ. caſ. conſc. part.* 4. *caſ.* 4. qui nituntur privilegio Nicolai V. Pauli III. Pii IV. & Pii V. quæ, cum habeant clauſulas *motu proprio*, *ex certa ſcientia*, *& plenitudine poteſtatis*, videntur confirmare privilegia etiam per non uſum revocata.

Porro Parochi, facta collectione ſchedularum, ſi 10
quis ex ſuis Parochianis deprehendatur, qui non ſatisfecerit præcepto Paſchalis Communionis, debebit eundem Ordinario denuntiare, qui captis deſuper debitis informationibus, ſervatiſque de Jure ſervandis, declarabit, & denuntiabit, eundem interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, ad normam ſequentis formulæ: *Nos &c. declaramus, & denunciamus NN. de loco N. Plebis N. interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, quia etiam ſpecialiter monitus, præcepto Eccleſiaſtico annuæ Confeſſionis, & Communionis Paſchalis non ſatisfecit, & prout latius in actis Officii noſtri &c. In quorum fidem &c.* Unde patet, debere præcedere trinam monitionem, vel unam peremptoriam pro tribus.

Ex qua vides, antequam deveniatur ad talem decla- 11
rationem, ſaltem pro majori, & abundanti cautela, & non de rigore, cum a Jure ſufficienter ſit monitus &c. poſse præcedere ſpecialem monitionem. Parochi tamen monitio, etiam eo elapſo, eſt neceſsaria, antequam denunciet, juxta Rituale Rom.

Sed poſt hæc ſcripta incidi in aliam praxim Parochis, & Ordinariis facillimam, ad inveniendum eum, qui præcepto Paſchalis Communionis non ſatisfacit. Ante tempus Paſchale diſtribuat Parochus ſchedam, cui inſcriptum ſit nomen communicaturi, & quando communicabunt, quilibet communicans teneatur illam reſtituere deputato a Parocho, eo tempore, quo ſacra Synaxis diſtribuitur, & ſic multis fraudibus obviabitur.

Curent etiam Epiſcopi, ut in ſuis Diœceſibus inſti- 12
tuatur oratio 40. horarum, uti in Adventu, & Quadrageſima, ac aliis neceſſitatibus publicis, in illis tamen locis tantum, in quibus ſervatur S. Euchariſtia: vel quibus ipſe concedere voluerit, nocturno vero tempore, ſoli cuſtodes aſſiſtant, qui ſi non poſſint, claudatur Eccleſia, & ſuppleatur de die. Et maxime Monialibus interdicantur preces 40. horarum continuandæ de nocte: ita ut oſtium Eccleſiæ claudi debeat, & recondi S. Euchariſtia, & moniales orent in choro. Pax Jord. *loc. cit.*

In Cathedralibus, & Parochiis, habenda eſt Confraternitas SS. Sacramenti, & tertia quavis Dominica Menſis, proceſſio inſtituenda.

Quia ſupra diximus, debere Epiſcopum eſse ſolici- 13
tum, ut S. Euchariſtia miniſtretur pro viatico morituris, advertere ſummopere debet, ne illa miniſtretur indiſcriminatim omnibus, uti infantibus, & illis, apud quos eſt periculum irreverentiæ: notoriis peccatoribus, qui tales ſunt vel notorietate Juris, ut quia ſunt damnati a Judice, vel confeſſi: vel notorietate facti, quæ nulla tergiverſatione celari poſſit: ut meretricibus, uſurariis, & ſimilibus, etiam poſt pœnitentiam privatam, niſi publica præcedat, vel ſaltem fuerit publicata, ad evitanda ſcandala, & ideo Parochi non ſint in tali occaſione nimis faciles, ſed conſulant Ordinarium. Imo nec poſt pœnitentiam publicam, niſi probata prius fuerit eorum conſtantia. Limit. in articulo mortis. Pax Jord. *de re ſacra lib.* 3. *tit.* 3. *num.* 60.

Sed quær. in qua Eccleſia teneantur ſacerdotes ſatis- 14
facere præcepto communionis Paſchalis. Reſp. in quacumque illis bene viſa. Pax Jord. *lib.* 3. *tit.* 3. *n.* 81. *v. Sacerdotes.* Azor. *moral. lib.* 7. *cap.* 41.

Sed quia, ut in praxi Baptiſmi dicebamus, in Sa- 15
cramentis conſideratur materia, & forma certa, & dubia, & ex materia, vel forma certa una eſt præſcripta ab Eccleſia; ideo ſevere puniantur illi, qui vel in materia dubia, vel cum forma dubia, vel cum materia aut forma certo ſufficienti, ſed diverſa ab illa, quæ fuit præſcripta ab Eccleſia, conſecrare præſumpſerint.

Aliud quoque dubium occaſione Communionis Pa- 16
ſchalis venit reſolvendum: utrum Regulares virtute ſuorum privilegiorum, poſſint miniſtrare Euchariſtiam vagis, advenis, & peregrinis in die, vel tempore Paſchali, ad ſatisfaciendum præcepto communionis annuæ? & Reſp. eſt affirmativa. *Azor. moral. par.* 1. *lib.* 7. *cap.* 41. *quæſt.* 7. Sanch. *de matrim. lib.* 3. *diſp.* 23. *numer.* 17. Tambur. *de Jur. Abb. tom.* 2. *diſp.* 5. *quæſt.* 3. *num.* 6. Portel. *in dub. Regul. verb. Sacramentum.* & alii apud Dian.

Digitized by Google

Dian. *part.* 3. *tr.* 2. *reſ.* 12. quia *Clem.* 1. *de privileg.* in qua excipitur tempus Paſchale, in quo non poſſunt miniſtrare Euchariſtiam Regulares, in vim privilegiorum, quæ alias dicta Clem. illis concedit, babuit pro fundamento ſavorem Parochorum, ut eo tempore Parochiani confluerent ad Parochiam; ſed in noſtro caſu nulla poteſt conſiderari injuria, quæ irrogetur Parochis, qui ratione peregrinorum non ſunt Parochi.

17 Euchariſtia abutens ad Sortilegia, ac ſpurcitias &c. de Jure Civili punitur pœnæ mortis: de Jure Canonico traditur Judici ſæculari. Cyriac. *contr.* 435. *a n.* 8. *&* 33. Anchar. *conſ.* 15. *n.* 3. Decian. *crim. l.* 6. *c.* 33. *n.* 28. Borell. *de magiſtrat. l.* 2. *c.* 8. *n.* 21. Covar. *l.* 2. *var. reſ. c.* 20. *ſub n.* 7. *verſ. nec tamen inficior.* Del Rio *diſquiſ. magic. lib.* 5. *ſect.* 16. *verſ. porro ſi ſpes.* Farin. *de furt. quaſ.* 172. *n.* 15.

18 Euchariſtia non poteſt retineri in Eccleſia non Parochiali, pro adoratione populi, ſine licentia Pontificis. S. Cong. apud Gavant. *Verb. Euchariſtia n.* 55. Lim. in Regularibus, Collegiatis. Piaſec. *in prax. Epiſc. par.* 2. *c.* 3. *n.* 33. *verſ. huc pertinet.* Barb. *de officio & poteſt. Epiſcopi alleg.* 22. *n.* 7. qui citat Fuſcum *de Viſitatione citat. l.* 1. *c.* 5. *n.* 9. Pax Jord. *de re ſacra l.* 3. *tit.* 3. *n.* 7. niſi neceſſitas aut congruentia aliud ſuaderet.

19 *. Euchariſtia Infantibus ante uſum rationis, & pueris in Miſſa miniſtrari a Græcis Presbyteris interdicitur Benedict. XIV. Conſt. *Etſi Paſtoralis*, §. 7.

¶ EUGENIANA.

1 Eugeniana eſt quædam Conſtitutio Eugenii IV. per quam confirmantur privilegia conceſſa Curialibus, & Officialibus Romanæ Curiæ, ne poſſint tam in civilibus, quam in Criminalibus coram alio Judice conveniri, quam coram Magiſtratu Decurionum, ad hoc ut tutius poſſint ſe promptiores exhibere obſequiis Sedis Apoſtolicæ, & ſtatuit quod debeant conveniri coram A. C. qui ſolus privative quoad omnes alios ſit illorum Judex competens. Gratian. *diſcept. forens. cap.* 421. *per tot.* ubi etiam an prævaleat privilegio. *l. un. Cod. quando Imp. inter pupill. & vid.* late Ridolphin. *in prax. p.* 3. *c.* 4. *n.* 159. *& ſeqq. per tot.* ubi qui veniant ſub nomine Curialium, & alia, Fagnan. *in c. licet, a n.* 43. *de for. compet.* Tenorem dictæ Conſtitutionis Eugenianæ ponit idem Ridolphin. *in fine dictæ prax. fol.* 611. & quid operetur De Luc. *de Judic. diſc.* 3. *n.* 49.

2 Eugeniana comprehendit etiam Clericos, non tamen prodeſt Clericis Cameræ, qui in Curia non reſident. Gratian. *d. c.* 421. *n.* 74. *&* 75. Ridolph. *loc. cit. num.* 182. *& ſeqq.* ubi nec prodeſt Clericis curam animarum habentibus vigore Concil. Trident. *ſeſſ.* 23. *c.* 1. *& ſeſſ.* 24. *c.* 11. Fagnan. *loc. ſupr. cit.*

3 Eugeniana comprehendit Curiales reos, non autem actores, & ideo quando ipſi ſunt actores, ſequi debent forum rei. Rot. poſt Marcheſ. *de Commiſſ. part.* 2. *tit. de Commiſſ. ſuper Eugen.* §. *un. nu.* 1. ubi multa in materia Eugenianæ. Ridolph. *in prax. part.* 3. *c.* 4. *nu.* 173. *& ſeqq. per tot.* ubi quod etiam non procedit quando Curiales intentarent remedium *l. diffamari*, & non docerent de ſua poſſeſſione, nec adverſus privilegiatos, vigore *l. un. Cod. quando Imper. inter pupill. & vid.* nec in aliis caſibus, de quibus *ibidem per tot.* Idem Fagnan. *loco ſupra adducto.*

4 Hunc locum ſimpliciter citat, nil aliud addendo Com. Auguſt. Fontan. *in Biblioth. leg. part.* 4. *verb. Eugeniana. fol.* 523. & quia materia bene tractatur a Gratian. & Ridolph. *in loc. cit.* ad eos ſufficiat remiſſio, & de illa aliqua tradit etiam Camil. Capucc. *in Praxi, tom.* 1. *c.* 2. *art.* 15. *n.* 301. *&* 302. *fol.* 22. & Eminent. De Luca, *in Indice, verbo Eugeniana.* Fagnan. *ſup. Decretal. pariter in Indice, verb. Eugeniana.*

5 De alia Eugeniana Conſtitutione, vel Bulla in favorem Academiæ Salmantinæ, per quam ſtudentes, & legentes in ea faciunt fructus ſuos beneficiorum, non obſtante non reſidentia, a qua illius vigore excuſantur, plene Mendo *tr. de Jur. academic. l.* 4. *quaſt.* 2. *per tot. fol.* 402. *& l.* 3. *quaſt.* 20. *n.* 22. *&c.* ubi plura etiam an ſcholaſtici, & academici habentes beneficia, & præbendas, excuſentur a reſidentia, & faciant fructus ſuos, licet non diſtributiones quotidianas, & alia ad rem, de quibus dixit Sabellus *in* §. *abſentia. n.* 9. *& ſeqq.* ¶

EVICTIO.

Praxis Evictionis.

1 Evincere in genere eſt rem auferre. *L. non tamen ff. de evict.* aut contra venditorem venire. Bal. *in fin.* §. *in computatione. Col. fi. C. de Jure deliber.* Rota Floren. apud Magon. *dec.* 93. *n.* 5. vel melius ſecundum alios eſt rem a poſſeſſore jure Dominii vel hypothecæ avocare, & per Judicem, ſeu judicium auferre. & ita DD. apud Mangil. *de evict. q.* 1. *n.* 3.

2 Evictiones aliæ ſunt propriæ, aliæ impropriæ, aliæ tacitæ, aliæ expreſſæ. Propria evictio eſt, quando res evincitur ratione dominii, & poteſt agi ad pretium ſeu duplum. Impropria eſt, quando ſolum pretium eſt reſtituendum. *L. emptorem.* §. *fi. C. de act. empt.* Caballin. *de evict.* §. 2. *n.* 23. quæ pretii reſtitutio, cum ſit pars evictionis, peti poteſt & id quod intereſt. *L. ſi venditione ff. de evict.* Expreſſa eſt, quando res fuit tradita & evicta poſt traditionem, quo caſu requiritur ſententia. *L.* 3. *C. de evict. & L. habere licere ff. eod.* Tacita dicitur, cum res non fuit tradita nec tradi poteſt; quæ non eſt proprie evictio, ut emptor agere poſſit de evictione, ſed debet agere ad intereſſe. *L.* 1. *ff. de act. empt.*

§. I.

Quinam agant de evictione & contra quos?

3 Emptor agit de evictione, qui titulo emptionis rem acquiſivit, aut ſimili cauſa oneroſa contra vendentem vel concedentem. *L. libera C. de ſent. & interloc. omn. Jud.* Mangil. *de evict. quaſt.* 2. & habet etiam locum in contractibus *Do ut des, vel facias* ſtipulatione vallatis. Et ideo de evictione agit emptor contra venditorem. *L.* 1. *ff. de evict. L. emptor fundi C eod. cap. fin.* ubi Canoniſtæ *de empt. & vendit.* & hæc obligatio tranſit ad & contra hæredes *L. ſi per imprudentiam.* §. *non mirum ff. de evict.* & ſi quis rem habeat a Judice. Adeo ut Venditor, qui ſcivit rem venditam onere aliquo affectam & emptori non notificavit, illi teneatur ad intereſſe. *L.* 1. §. 1. *Julianus in princ. & L. quero. ff. de empt.* Alex. *conſ.* 14. *n.* 8. *&* 9. *l.* 5. Rom. *conſ.* 503. *ſub n.* 10. Bald. *in L. ſi traditio. nu.* 7. *C. de act. empt.* Ruin. *conſ.* 141. *ſub nn.* 9. *verſ. & tamen etiam ſub tali intereſſe l.* 1. Rimin. *ſen. conſ.* 297. *n.* 10. Surd. *conſ.* 13. *n.* 34. *& conſ.* 15. *n.* 15. & *dec.* 265. *n.* 8. *dec.* 288. *n.* 46. Mangil. *loc. c. n.* 9. & parificantur promiſſio indemnitatis, evictionis, & litis in ſe ſuſcipiendæ. Pariſ. *conſ.* 16. *n.* 125. *l.* 3. Ruin. *conſ.* 187. *n.* 2. *&* 3. *l.* 1. Capella Tholoſ. *dec.* 408. Cavalc. *dec.* 11. *n.* 10. *par.* 1. Mangil. *loc. cit. n.* 33.

§. II.

Ut poſſit agi de evictione, quæ requirantur?

4 Octo requiruntur, ut de evictione agi poſſit. Primo quod emptor denuntiaverit litem ſibi fuiſſe motam, & requiſiverit vendentem ad illam defendendam. *c. fin. de empt. & vend.* Secundo debet emptor probare rem ſibi venditam evictam fuiſſe per Judicis ſententiam. *L. utique. ff. de rei vendic. L. ſi cum quaritur. C. de evict. L. ſi dictum.* §. *ſi compromiſero. ff. de evict.* Tertio debet emptor probare, quod cauſam viriliter defenderit. *L. emptori C. de evict. L. ſi ideo. in princ. ff. eod.* quarto quod ſententia lata fuerit data executioni. *L. habere licere ff. de evict.* 5. quod ſententia fuerit lata ſuper proprietate rei evictæ, & non tantum ſuper poſſeſſione. 6. quod emptor fuerit condemnatus a ſuo Judice, & non ab arbitro. *d. L. ſi dictum.* 7. quod appellaverit. *L. Herennius ff. de evict.* 8. quod injuſte in cauſa non ſuccubuerit per obſtaculum alicujus exceptionis, quæ ab ipſo emptore traxerit originem. *L. hoc jure & L. ſeq. & L. ſi rem.* §. *ſi duplex. ff. de evict.*

5 Hinc eſt primo, quod emptor, qui non denuntiavit litem, non agat de evictione, quia dicitur eſſe in dolo. *L. ſi fundo vendito.* §. *ſi cum poſſit. ff. de evict.* Menoch. *de praſ. l.* 5. *praſ.* 3. *n.* 68. Covar. *var. reſ. l.* 3. *cap.*

3. c. 17. nu. 2. Burſat. 106. num. 19. l. 1. Ant. de Butr. Card. & Abb. *in cap. fin. de empt. & vend.* ubi Ant. de Burgoſ. & Barbat. *num.* 4. ac plurimi apud Mangil. *loc. cit. n.* 2. & 3. Tum quia Venditor præſumitur magis informatus, quam emptor.

6 Qualiter autem facienda ſit denuntiatio, & an ſufficiat ſimplex denuntiatio, diſputant DD. affirmant Bald. & Salyc. *in L.* 1. *C. de peric. & comm. rei vend.* Dyn. *in cap. cum qui certus. De R. J.* Alex. & Jaſ. *in L. non ſolum. §. morte ff. de nov. oper. nunt.* Imol. *in cap. cum M. Ferrarien. de conſtit. & in cap. fin.* ubi Barbat. & Burgoſ. *col.* 4. *De empt. & vend.* Negant alii communius, ſed volunt debere venditori denuntiari litem fuiſſe motam a tali perſona ſuper bonis ſibi venditis aut permutatis aut ceſſis & in ſolutum datis cum duobus confinibus, & ut venditor requiratur ad aſſiſtendum liti, eamque defendat, & ideo copiam libelli tranſmittat, & venditionis ſibi factæ cum expreſſione pactorum &c. Bart. & Rom. *in d. L. non ſolum. §. morte. ff. de nov. oper. nunt. & in L.* 2. *§. voluntatem ff. ſol. matrim.* Specul. & Jo. And. *in tit. de empt. & vend. §. fin. ad fin.* Fel. *in d. cap. cum M.* Covar. *var. reſ. l.* 3. *c.* 17. *ſub n.* 3. *verſ. ſecundo non ſufficit.* Capella Tholoſ. *dec.* 408. Ruin. *conſ.* 136. *num.* 8. *l.* 1. & alii apud Mangil. *de evict. quæſt.* 3. *ſub n.* 4. *verſ. altera eſt.* ſed omnium tutiſſimum eſt, ut emptor Venditorem aut auctorem ſuum in libello ſupplici judicialiter nominet, & Judicis officium, ut litteras denuntiatoriales ad eum decernat, imploret, ut tradit Roſent. *de feud. l.* 1. *c.* 8. *concluſ.* 30.

7 Porro in tantum eſt neceſſaria denuntiatio, ut ſi res ſine denuntiatione facta evincatur, Venditor ad nihil teneatur, nec ab emptore conveniri poſſit. *L. ſi parentes. verſ. empti & L. ſi cum quæſtio. C. de evict. cap. fin. De empt. & vend.* Quamvis in contractu ſuſcepiſſet vel promiſiſſet ſuſcipere litem. Et non tantum requiritur denuntiatio moleſtiæ judicialis, ſed etiam extrajudicialis, & ſi mortuus eſt Venditor, denuntiatio debet fieri ejus hæredibus, vel hæreditati jacenti, & ſi plures vendiderunt, uti ſocii, omnibus facienda eſt denuntiatio, etiam quando Venditor ſcit litem fuiſſe motam. Vivius *lib.* 3. *commun. opin.* 428. Covar. *lib.* 3. *var. reſ. c.* 17. *nu.* 3. Caſtr. *conſ.* 308. *l.* 1. Dec. *conſ.* 74. Capella Tholoſ. *d. dec.* 408. Natta *conſ.* 38. Carpan. *ad ſtatut. Mediol. c.* 417. *n.* 788. & 789. quia denuntiatio fit non tantum, ut Venditor ſciat litem motam, ſed etiam ut veniat ad defendendum. Bart. *in d. L. non ſolum. §. morte.* Cavar. *loc. cit.* Caballin. *de evict. §.* 3. *an.* 22. Felin. *in d. cum M.* Mohed. *dec.* 160. & alii apud Mangil. *loc. cit. quæſt.* 4. *n.* 14. etiam pupillis denuntiatio facienda eſt. Etiam ab Eccleſia, & minoribus juxta aliquos. Covar. *loc. cit. n.* 4. Carpan. *ad ſtatut. Mediol. c.* 43. *nu.* 10. Surd. *dec.* 179. *num.* 6. & alii apud Mangil. *loc. cit. n.* 17. Lim. 1. quod denuntiatio non eſt neceſſaria, quando emptor, & venditor ſimul in eodem judicio conveniuntur, ſi venditor comparet & defendit emptorem. Lim. 2. ſi denuntiationi per pactum fuit renuntiatum. Lim. 3. ſi venditor juravit ſuſcipere defenſionem, quam primum fuerit mota lis. Lim. 4. quando notorie conſtat de non Jure Venditoris, & de Jure evincentis. Natta *conſ.* 232. *n.* 5. Capyc. *dec.* 106. *n.* 4. Socin. jun. *conſ.* 120. *nu.* 11. *l.* 3. Afflict. *dec.* 49. Covar *loc. cit. n.* 6. Guttierez *de juramen. conſ. par.* 1. *c.* 61. *n.* 18. Surd. *de alim. tit.* 9. *quæſt.* 42. *n.* 28. quia culpa non eſt, ſi non fecit, quod factum non profuiſſet. Mangil. *loc. cit. quæſt.* 4. *n.* 55. & 56. Lim. 5. ſi Venditor promiſit de evictione, quomodocumque res evincatur.

§. III.

Quo tempore debeat fieri denuntiatio, & ubi Venditor compareat?

8 Diverſæ in hoc ſunt DD. ſententiæ apud Mangil. *loc. cit. quæſt.* 5. *per tot.* aliqui volunt eſſe faciendam ſaltem ante concluſionem in cauſa, ut venditori remaneat tempus ad ſe defendendum. Felin. *in cap. cum dilectus de fide inſtrum.* Bart. *in L. concubinam. §. ſi hæres. ff. de leg.* 3. & *in L. ſi rem. C. de evict.* Communis concordat, quod debet fieri tempore congruo, ut Venditori ſalvum jus maneat faciendi ſuas defenſiones, & eo tempore, quo integra ſunt jura ipſius defenſionis. Covar. *l. c. d. cap.* 17. *n.* 8. Gomez. *de contrac. cap.* . . *n.* 33. *ſeq.* Maran. *de ord. Jud. par.* 6. *tit. de laudan. nu.* 5. Mangil. *de evict. quæſt.* 5. niſi tamen fuerit remiſſa denuntiandi neceſſitas.

Quæres: an Clericus Venditor, cui fit denuntiatio litis motæ, debeat comparere coram Judice Emptoris, ſi eſt Laicus, aut coram Judice Eccleſiaſtico. Et quod Clericus non poſſit declinare tunc forum Laicale, tenent multi. Ancharan. *in cap. ſignificaſti. nu.* 15. *de foro compet. & in cap. ea quæ quæſt.* 17. *n.* 21. *de R. J. in* 6. Burgoſ. *in cap. fin. n.* 16. *de Empt. & Vend.* Maran. *de ord. Jud. par.* 6. *memb.* 5. *tit. de laudan. n.* 6. & *alii.* Sed quod poſſit declinare forum, defendunt Specul. *tit. de primo & ſecundo decreto §. reſtat. tit. quid ſi Dominus Clericus nu.* 24. Abb. *in cap. quoniam. Ut lite non conteſt. verſ. & hæc faciunt ad quæſt.* Boer. *dec.* 69. *n.* 17. Grammat. *dec.* 21. *n.* 2. & 9. qui teſtatur ita fuiſſe ſæpius deciſum in Concilio Neapol. Butr. *in d. c. quoniam.* Angel. *in L. ſi ſuſpecta n.* 1. *ff. de inoff. teſtam. & in L. non ſolum ff. de uſucap.* Caſtr. *in L.* 3. *C. de Jure fiſci.* & alii plures apud Mangil. *l. c. quæſt.* 6. *n.* 9. & 24. ubi ſecundam opinionem, quod Clericus ad Eccleſiaſticum Judicem ſit remittendus, approbat. Vide *Clericus. n.* 77. 9

De cætero Venditor, contra quem agitur de evictione, ſequi debet forum emptoris. *L. Venditor. & L.* 1. *C. ubi in rem act.* ubi Caſtr. Bald. & alii, exceptis, ut ſupra dictum fuit, Clericis, & fiſco. *L. cum vendente. L. ad fiſcum. C. ubi cauſ. fiſc.* Mangil. *quæſt.* 7. *n.* 4. apud quem plures. 10

§. IV.

Evictio quo tempore debeatur?

Ut venditor teneatur de evictione, debet conſtare de ſententia lata, & de reali evictione & executione facta. *L. qui rem, & L. ſi ſtatus. C. de evict. L. utique. ff. de rei vendic.* Crav. *conſ.* 845. *n.* 12. Oſaſc. *dec.* 24. *n.* 4. Gomez. *var. reſ. to.* 2. *c.* 2. *n.* 39. Magon. *dec. flor.* 93. Burſat. *conſ.* 194. *n.* 41. *l.* 2. Theſ. *dec.* 85. & 102. Surd. *dec.* 265. *num.* 7. Caballin. *de evict. in princ.* & Mangil. *eod. trac. quæſt.* 8. *n.* 1. quamvis in inſtrumento fuerit dictum quod emptor lite mota recuperet pretium, quia verba debent intelligi cum effectu, & non videtur lis mota, niſi effective res evincatur, quia ſemper dubius eſt litis eventus. Theſ. *d. dec.* 85. *n.* 3. Neque ſufficit, quod ſententia fuerit lata a Judice primæ inſtantiæ, niſi etiam appellatio ad Judicem ſuperiorem interponatur & ſententia ab illo confirmetur. Bart. & Bald. *in L. Herennius ff. de evict.* Pinell. *in L.* 1. *par.* 3. *n.* 50. *verſ. lim. tertio C. de bon. mat.* Capyc. *dec.* 106. *n.* 4. Dec. *conſ.* 74. *n.* 6. & interea Venditor nullas tenetur ſolvere expenſas. 11

Lim. 1. ſi debitor dedit creditori ſcienter rem alienam, quia tunc creditor propter intereſſe ſuum poterit agere contra debitorem antequam res in ſolutum ſibi tradita a ſe avocetur, & evincatur. *L. ſervus quem a me §. fin. ff. de act. empt. L. ſi hominem. ff. de ſolut.* Gabr. *conſ.* 129. *n.* 13. *l.* 1. Surd. *dec.* 253. *n.* 10. Rota *in Rom. pecun.* 25. *Jun.* 1601. poſt tract. Cenc. *de cenſib. dec.* 198. *n* 1. coram Card. Pamphil. Seraph. *dec.* 321. *n.* 4. Maugil. *d. quæſt.* 8. *n.* 9. 12

Lim. 2. ſi emptor motam litem Venditori denuntiavit, quia lata ſentia poteſt agere contra venditorem ſecundum quoſdam, licet non fuerit ſecuta effectiva evictio; quia ſufficit quod poſſit evinci, cum venditor doloſe vendidit rem alienam. *DD. cit.* Item ſi non tertius, ſed ipſe venditor vult evincere, alias plures limitationes videre potes apud Mangil. *l. c. per tot.* 13

§. V.

Evictio non debetur, ſi debitor non ſe defendit.

Præterea ut agat de evictione, debet oſtendere quod litem ſibi motam rite defenderit, & nihil neglexerit ſubſtantiale, ſed omnia ſua jura & probationes exhibuerit. Gratian. *diſc. for. cap.* 549. *numer.* 16. Eſcobar. *de ratiocin. cap.* 19. *numer.* 6. Surd. *dec.* 208. *numer.* 17. Vivius *dec.* 155. *num.* 10. Dec. *conſ.* 70. Caballin. 14

de

de evict. §. 5. *num.* 40. Mangil. *eod. tract. quæſt.* 9. *nu.* 3. Unde non poteſt agere ſi ſua culpa fuit interrupta præſcriptio cum præſcribere potuiſſet. Gomez. *de contrac. cap.* 2. *ſub num.* 43. Item ſi ſua culpa deſiit poſſidere. Gomez. & Caballin. *ll. cc.* aut habuit pro derelicta, aut fecit pactum de non petendo, aut jusjurandum detulit deciſivum, aut propter ineptam petitionem ſuccubuit. *L. ſi mancipium.* §. 1. *ff. de evict.* Lim. 1. concluſionem non procedere quando Venditor fuit præſens in judicio. *in L. emptor. C. de evict.* Imol. *in cap. fi. De empt. & vend.* Item ſi emptor non defendit cauſam omnino perituram. Bald. *in L. res inter alios. C. quib. res judic. non nocet.* Natta *conſ.* 462. *nu.* 8. *lib.* 2. Lim. ſecundo, ſi emptor non oppoſuit exceptiones a ſtatuto prohibitas, quia tunc non poteſt dici neglexiſſe. Bart. *in L. antiqui.* §. *cum me. ff. de negot. geſt.* aut fuerit abſens ex juſta cauſa, & ideo ad ſententiam comparere non potuerit. Bald. *in L. ſi ideo ff. de evict.* aut ſi pacto ejuſmodi culpa fuit remiſſa. Bald. *conſ.* 67. *numer.* 4. *lib.* 4. Surd. *dec.* 24. *num.* 1. Item ſi emptor probat rem ad evincentem ſpectare, quamvis evincatur per compromiſſum. Bald. *in L. Libera. C. de ſent. & interloc. omn. Jud.*

15 Præterea ſi evictio non tantum ſequatur ex facto, & culpa emptoris, ſed etiam ex facto, & culpa Auctoris, tunc non præſtatur. DD. apud Mangil. *loc. cit. quæſt.* 10 *per totam.* quamvis addita fuiſſent verba geminata, *ſolum*, *duntaxat*, *non aliter*, *nec alio modo*. DD. apud Mangil. *de evict. qu.* 10. *num.* 5. Et quod dicitur de evictione promiſſa, idem procedit in promiſſione indemnitatis, qua ſtante promittens tenetur non ſolum ad reſarciendum damnum, quod paſſus eſt promiſſarius una cum intereſſe & fructibus, ſed etiam ad liberandum a moleſtiis, & ſtatim ſuſcipiendum judicium motum; quia idem eſt promittere indemnitatem, & defenſionem. Pariſ. *conſ.* 119. *n.* 37. *&* 38. *lib.* 1. Socin. jun. *conſ.* 94. *n.* 26. *lib.* 3. Borgnin. *dec.* 9. *n.* 10. & alii apud Mangil. *l. c. quæſt.* 10. *a nu.* 34.

16 Et ſi venditor promiſit de evictione pro dato & facto ſuo ſimpliciter tenetur etiam de facto hæredis, & ſi hæres promiſit pro ſuo dato & facto, tenetur etiam de facto defuncti, præſertim, ſi adivit hæreditatem ſine benef. legis & invent. Bart. in *L. qui in futurum* §. 1. *ff. de pact.* Tiraquel. *de retrac. convent.* §. 1. *gl.* 6. *n.* 1. *&* 4. Cephal. *conſ.* 630. *n.* 13. Ruin. *conſ.* 42. *n.* 13. *&* 14. *lib.* 7. Menoch. *de præſ. lib.* 3. *præſ.* 47. *nu.* 8. & alii apud Mangil. *l. c. quæſt.* 11. *n.* 1. *&* 2.

17 Quod ſi quis promiſit de ſuo dato & facto tantum, quod teneatur etiam de facto hæredis ſui, tenent Caſtr. & Rom. *in L. ſtipulatio iſta. ff. de V. O.* Bald. *in L. fin. C. de act. empt.* Ruin. *conſ.* 94. *nu.* 3. *&* 6. *lib.* 1. Caſtr. *in L. Servus ff. de cond. furt.* niſi adeſſent verba magis declarantia mentem Contrahentium. Gabr. *de V. S. concluſ.* 5. Surd. *conſ.* 36. *n.* 18. *libr.* 1. Fab. de Mont. *de empt. & vend. par.* 6. *punc. quæſt.* 19. *n.* 70. *verſ. non obſtat.* ſed negativam tenent Alex. Aret. & Jaſ. in d. *L. ſtipulatio iſta* Bald. *in L. qui ſe patris. C. unde liberi.* Bart. *in L. ſi ſic. de V. O.* Cagnol. *in L.* 2. *C. de pact. inter empt. & Vend.* ſed Mangil. accedit priori *l. c. q.* 11. *n.* 13. quia taxativa *tantum* &c. non excludit caſus ſimiles & habentes ſimilem rationem. *L. ob æs. C. de præd. min.* Felin. *in cap. Lator. de homicid.*

§. VI.

An ſufficiat ad evictionem, quod fuerit avocata Poſſeſſio ſine Dominio, & quid ſi per compromiſſum?

18 Ad hoc ut competat evictio, ſufficit, quod fuerit avocata poſſeſſio etiam ſine Dominio. *L. emptorem. §. Idem Neratius ff. de act. empt.* & ibi Caſtr. *L. Datio in princ. ff. eod.* Bald. *in L.* 1. *C. de peric. & commod. rei vend.* Jaſ. *in L. domus §. de evict. n.* 11. *ff. de leg.* 1. Berous *conſ.* 158. *n.* 34. *lib.* 1. Rimin. ſen. *conſ.* 490. *num.* 3. *lib.* 3. Surd. *dec.* 22. *num.* 7. Seraph. *dec.* 671. *numer.* 6. Rota *dec.* 77. *num.* 4. *par.* 2. *recent.* apud Ludoviſ. *deciſ.* 88. *num.* 2. *&* 7. Cephal. *conſ.* 168. *num.* 22. Gratian. *diſc. for. cap.* 950. *num.* 18. Ratio eſt, quia evicta poſſeſſione res non dicitur libere tradita. DD. apud Mangil. *de evict. quæſt.* 12.

19 Quæres an evictio competat ſi res fuit evicta per compromiſſum? Dicendum non competere. Surd. *conſ.* 452. *n.* 29. *lib.* 3. Rimin. Sen. *conſ.* 93. *num.* 16. *lib.* 1. Menoch. *conſ.* 361. *nu.* 3. *lib.* 4. & alii apud Mangil. *de evict. quæſt.* 13. Ratio eſt, quia fides & authoritas Judicis ordinarii publice a Principe vel populo approbata eſt, non vero arbitri a partibus electi. Lim. 1. ſi fuit promiſſa evictio quomodocumque & qualitercumque vel quomodolibet revincatur, quia per ejuſmodi dictiones venit illa evictio, quæ alias de natura actus vel ſub promiſſione de evictione non comprehenderetur. Imola *in L. ſi domus n.* 2. *ff. de leg.* 1. ubi Bald. *n.* 1. *verſ. & ideo ex ſententia arbitri.* Alex. *conſ.* 4. *nu.* 2. *lib.* 3. Rimin. *conſ.* 362. *n.* 2. *lib.* 3. Berous *qu.* 56. Cæpolla *caut.* 97. Blanc. *de Comprom. q.* 9. *n.* 95. Mangil. *l. c. n.* 3. Lim. 2. ſi emptor fuit coactus ad compromittendum vigore ſtatuti, quia tunc compromiſſum factum ex neceſſitate vim habet, ut commiſſa ſit ſtipulatio de evictione. Bald. *in L. fin. n.* 3. *C. de Jud. & conſ.* 447. Card. *in cap. fin. q.* 4. *de empt. & vend.* ubi Imola *n.* 7. Caballin. *de evict.* §. 5. *n.* 17. *verſ. ſecundo.* Lanfranc. *in c. quoniam contra. verſ. recuſationes n.* 18. *de probat.* quia tunc tales Compromiſſarii habent potius vim Judicum delegatorum, quam arbitrorum ob Juriſdictionem quam obtinent. Bart. *in L. fin.* 2. *not. C. de Jud.* Jaſ. *in L. ſi convenerit. de ſent. & re jud.* Surd. *de alim. tit.* 8. *privil.* 56. *a nu.* 33. niſi tamen compromiſſum fuiſſet factum poſt tempus a ſtatuto præfixum; quia tunc diceretur compromiſſum voluntarium non neceſſarium, vel compromiſſum fuiſſet factum abſque citatione venditoris. Et dummodo compromiſſum ad normam ſtatuti fuerit factum Judice jubente & decernente, alias diceretur compromiſſum voluntarium, quamvis Mangil. *l. c. n.* 12. judicet non eſſe neceſſarium decretum Judicis, ut compromiſſum dicatur neceſſarium, qui citat Blanc. *de compromiſſ. q.* 1. *ſub n.* 18.

Dicitur etiam Compromiſſum neceſſarium, quando Judex cogit partes ad compromittendum ut litium detur finis, & hoc etiam caſu debebitur evictio. Caputaqu. *dec.* 166. *par.* 1. Blanc. *de compromiſſ. quæſt.* 10. *n.* 5. *verſ. & ratio.* Mangil. *l. c. n.* 21. 20

§. VII.

Ut evictio debeatur, an emptor debeat appellare a ſententia?

Concluſio eſt affirmativa. *L. ab eo. C. quomodo & quando Jud.* Speculat. *in tit. de appel.* §. 1. *ſub nu.* 8. *verſ. ſed nunquid.* Alex. *conſ.* 117. *numer.* 3. *lib.* 7. Rimin. Sen. *conſ.* 274. *n.* 16. *lib.* 1. Rol. *conſ.* 52. *numer.* 23. *lib.* 4. Ruin. *conſ.* 7. *n.* 21. *lib.* 3. Caballin. *de evict.* §. 5. *nu.* 50. Natta *conſ.* 208. *libr.* 1. Scaccia *de appel. quæſt.* 5. *num.* 14. *& ſeq.* Mangil. *quæſt.* 14. *num.* 2. & debet appellari legitime, qui appellatio nulla non relevat, & nullum operatur effectum, & debet etiam appellationem proſequi uſque ad finem, & venditorem certificare etiam in ſecunda inſtantia, ut litem ſeu judicium defendere poſſit. *d. L. Herennius.* §. *Caja. verſ. venditore ff. de evict.* Covar. *lib.* 3. *var reſ. cap* 17. *num.* 9. *verſ. qua ratione ſi Venditor.* Mangil. *loc. cit. num.* 4. quamvis ex proceſſu appareret ſententiam eſſe juſtam. DD. mox cit. & ſi deſerult ſententiam appellationis Emptor, privatur eodem modo evictione, ac ſi non appellaſſet. Covar. *loc. cit.* Alex. *conſ.* 117. *num.* 4. *verſ. etiam in caſu lib.* 7. Ruin. *conſ* 84. *numer.* 3. *lib.* 5. Bald. *in d. L. Herennius.* §. *Caja. ff. de evict.* Burgenſ. & Canoniſtæ *de empt. & vendit.* Lim. 1. ſi emptor fovet malam cauſam, quia tunc poteſt bonam fidem agnoſcere. Natta *conſ.* 208. *per totum*; ſed quod etiam tunc requiratur appellatio, tenet Dec. *conſ.* 24. Lim. 2. in fidejuſſore, qui appellare non tenetur, ſed poteſt agnoſcere bonam fidem. Item ſi Emptor eſt pauper, quia ob paupertatem excuſatur. *L. ſi procuratorem. §. ignorantes. ff. mandati.* apud Mangil. *numer.* 16. quamvis Bart. velit, quod pauper tantum excuſetur a proſecutione appellationis; non autem ab appellatione. Lim. 2. quia Emptor non tenetur appellare, ſi facta denuntiatione ſeu intimatione abſenti Venditori non appellat etiam ipſe venditor, & appellationem proſequitur. Bald. *in L. emptor. ſub numer.* 6. *C. de evict.* Lim. 3. quando a Venditore in inſtrumento hæc ſolemnitas fuit remiſſa. Bald. *in L. cum pœna. ff. de arbitr.* Caballin. *de evict.* §. 3. *num.* 168. Covar. *lib.* 3. *var. reſ. cap.* 17. *num.* 7. Alex. *conſ.* 4. *ſub num.* 1. *lib.* 3.

Niſi emptor non obſtante tali remiſſione tamen appellavit abſque ulla proteſtatione. Immo licet appellavit, privatur evictionis actione, ſi in proſecutione appellationis & cauſæ defenſione negligens fuiſſe appareat. Craveta *conſ.* 172. *ſub nu.* 4. *verſ. ſimiliter*. Socin. *ſen. conſ.* 273. *n.* 6. *l.* 3. Alex. *conſ.* 98. *nu.* 4. *l.* 7. Rol. *conſ.* 52. *n.* 25. *l.* 4. Menoch. *conſ.* 75. *ſub n.* 6. *l.* 1. quia ex omiſſione mediorum præſumitur dolus. Lim. 4. in poſſeſſorio, in quo appellatio non datur quoad ſuſpenſivum, quia ad devolutivum appellare poſſet & deberet. Mangil. *de evict. loc. cit. n.* 30.

22 Et an Venditor poſſit appellare a ſententia, vide Doctores apud Mangil. *de evict. quæſt.* 15. ubi Caſtr. *in L. ab Executore*. *§. alio condemnato*. *nu.* 2. *caſ.* 2. *ff. de appell.* Covar. *pract.* 99. *c.* 17. *n.* 2. *verſ. tertio deducitur*. Ruginell. *de appell.* §. 2. *c.* 1. *n.* 25.

§. VIII.

Evictio proveniens a ſententia injuſta, aut per Jud. Imprudentiam, an & quando debeatur?

23 Evictio proveniens a ſententia injuſta, vel per imprudentiam, ſtultitiam, aut ſordes Judicis prolata, non debetur. *L. ſi per imprudentiam in princ. ubi gl. & DD. ff. de evict. & L. exceptionem.* ubi Bart. *ff. de fidejuſſor.* Bald. *conſ.* 460. *lib.* 4. Alex. *conſ.* 4. *l.* 3. Ruin. *conſ.* 171. *n.* 7. *lib.* 4. & alii apud Mangil. *quæſt.* 16. quia iſte caſus dicitur fortuitus, de quo non videtur fuiſſe cogitatum. Bart. *in L. ſtipulatio iſta.* 3. *memb. ff. de V. O.* & quia Venditor de ſententia injuſta non tenetur, niſi fuerit in culpa, ut quia non appellavit. gl. *in L. emptorem. ff. de act. empt.* & periculum caſus fortuiti pertinet ad emptorem. Et concluſio procedit, quamvis nulla intervenerit emptoris culpa. Covar. *l.* 3. *var. reſ. c.* 17. *n.* 10 Caballin. *de evict.* §. 5. *n.* 7. Menoch. *conſ.* 361. *ſub n.* 1. Mangil. *l. c. n.* 6. Etiamſi verbis generalibus & ampliſſimis fuerit promiſſa evictio. *DD. mox. cit.* ſicut nec fidejuſſor tenetur, quando ſententia fuit lata per imprudentiam, quia caſus fortuitus ſpectat ad emptorem. Niſi venditor promiſerit defendere de jure & de facto. Item ſi promiſit defendere litem, vel niſi dubium eſſet, an ſententia fuerit lata per Judicis imprudentiam, quia tunc præſumitur pro juſtitia ſententiæ. Ita non tenetur Venditor de evictione, ſi Judex nullo juris ordine ſervato tulit ſententiam, quia non cenſetur ſe obligaſſe ad caſum inſolitum.

24 Ita Venditor non tenetur de evictione, ſi emptor per violentiam fuit ſpoliatus ſua poſſeſſione via facti & non juris. Gomez. *de contract. cap.* 2. *nu.* 43. Abb. *in cap. fin. nu.* 7. ubi Barbat. *col. penult.* & Burgoſ. *de emptione & vend.* Natta *conſ.* 281. Rol. *conſ.* 45. *n.* 19. *l.* 3. Mangil. *quæſt.* 17. licet Venditor promiſerit quod velit teneri, quomodocunque res evincatur etiam de facto, quia non intelligitur de violentia extrajudiciali. *DD. cit.* & quamvis emptor ſine ſua culpa ceciderit poſſeſſione. *L. ſi rem quam.* §. *ſi dupla*. & *L. mancipium. ff. de evict.* Gomez. *loc. cit. n.* 43. Mangil. *loc. cit. nu.* 5. *&c.* quia quando res in judicio evicta non fuit, venditor de evictione nunquam tenetur. *L. non tamen. ff. de evict.* Immo eſto, quod emptor mandato Principis ſua poſſeſſione ceciderit, tamen evictio ei non debetur. Ratio eſt, quia factum Principis reputatur caſus fortuitus. Et ſecuta evictione facto Principis Venditor poteſt petere pretium, vel ſi habuit, retinere. Put. *dec.* 381. *ſub n.* 3. *in. fi. L. Lucius. ff. de evict.* Mangil. *loc. cit. nu.* 11. Lim. 1. ſi injuria aut violentia judicialis aut extrajudicialis illata fuit in odium Venditoris aut ejus culpa. Bald. *conſ.* 460. *nu.* 3. *l.* 4. Ruin. *conſ.* 59. *ſub nu.* 13. *l.* 4. quamvis Venditor odio gratis haberetur ſine ſua culpa. Bart. *in L. penult. ff. ſol. matrim.* Ruin. *conſ.* 85. *ſub n.* 5. *l.* 1. Lim. niſi Venditor ſciviſſet Principem id facturum, & tacuiſſet. Sot. *de Juſt. & Jur. l.* 6. *quæſt.* 3. *art.* 2. *a fol.* 578. *in fi.* vel niſi periculum caſus fortuiti ante venditionem perfectam contigiſſet, non vero ſi poſt perfectam conditionem contigit, ſive fuerit empta res certa ſive incerta.

25 Sed quid ſi Venditor promiſit defendere de Jure & de facto, teneturne defendere Emptorem ſi vi armata expellatur? Concluſio eſt negativa; quamvis promiſerit defendere quomodocumque res evincatur. Mangil. *l. c. quæſt.* 19. *per tot.* & DD. apud illum.

§. IX.

An debeatur evictio, quæ ſequitur ex natura rei, vel negotii?

26 Dicendum, evictionem non deberi, cum res evincitur ex natura rei, vel negotii, neque damna aut intereſſe, nec pretium illius eſſe reſtituendum. Bal. Angel. Salyc. & alii. *in L. ſi familiæ. C. famil. erciſcun.* Berous *conſ.* 41. *num.* 48. Rol. *conſ.* 51. *num.* 19. *lib.* 4. Maſtril. *dec.* 61. *n.* 6. Dec. *conſ.* 411. *nu.* 4. Ruin. *conſ.* 7. *n.* 18. *l.* 3. Roſenthal. *de feud. c.* 9. *concluſ.* 54. *n.* 17. & alii apud Mangil. *de evict. quæſt.* 21. ſed ſibi debet imputare qui ita contraxit, præſertim ſi ſcivit qualitatem & naturam rei. *L. ſi quis domum.* §. *penult. ff. locat.* quia tunc videtur ſuſcepiſſe periculum & caſum poſt traditionem contingentem, ſicut cum res ſubjecta fideicommiſſo alienatur ſcienti. Et ita ſcienter emens rem communem de evictione non agit ſecuta diviſione neque ad damna neque ad intereſſe, uti nec emens rem ſubjectam reſtitutioni. Lim. 1. ſi emptor ignoravit qualitatem & naturam rei. Gabr. *conſ.* 90. *nu.* 43. *l.* 1. Surd. *conſ.* 311. *num.* 27. *lib.* 3. Lim. 2. ſi fuit promiſſa indemnitas ab omni lite & controverſia, quia tunc licet res natura ſua non ſit evictioni ſubjecta, evicto debetur. Burſat. *conſ.* 173. *n.* 42. *lib.* 3. Dec. *conſ.* 323. *n.* 3. Seraphin. *deciſ.* 787. *n.* 1. & 10.

27 Ex pluribus & pleriſque contractibus titulo oneroſo celebratis debetur regulariter evictio, uti ex permutatione, Donatione reciproca, aut remuneratoria, Dote, Emphyteuſi, in feudo, Datione in ſolutum, in tranſactione, in locatione, & quocumque alio contractu dominii tranſlativo. Mangil. *quæſt.* 23. *uſque ad n.* 13. & in Venditione præcipue; quia Venditor rei tenetur rem liberam tradere, vacuam, & expeditam. *L. ſi in emptione* §. *vacuam. ff. de act. empt. cap. cum Joan de fide inſtrum.* Rota *poſt tract. ſtatil. de ſalv. interd. dec.* 220. *n.* 1. & 2. & *dec.* 77. *n.* 1. *par.* 2. *recent.* Dec. *conſ.* 119. Berous *dec.* 158. *n.* 31. *l.* 1. Oſaſc. *dec.* 24. *nu.* 4. Surd. *conſ.* 13. *n.* 16. *l.* 1. Et ideo emptor, etiam ante motam litem, poteſt agere ex empto, ut res libera tradatur, alias fiat deductio pretii. Mangil. *loc. cit. a n.* 13. & *ſeq.* & quandocumque Venditor ſcienter rem alii obligatam vendidit, agi poteſt ad intereſſe etiam ante evictionem. *L. ſervus quem a me.* §. *fin. ff. de act. emp.* Niſi emptor ſciverit rem eſſe obligatam.

28 Emptor, cui res aliena fuit vendita, agit de evictione, etiam antequam moleſtetur, & uti poteſt jure retentionis pretii, immo poteſt ab emptione diſcedere, quia Venditor tenetur exprimere omne id, quod potuiſſet emptorem retrahere a contrahendo. *L. Julianus.* §. *qui pecus* & §. *quod autem. ff. de act. empt.* & quod poſſit retrahere aut reſcindere contractum, quando res vendita eſt aliena, tenent Berous *conſ.* 158. *n.* 20. & 39. Surd. *dec.* 253. *n.* 16. Mangil. *loc. cit. c.* 14. & *ſeq.*

§. X.

Evictio, damna, & intereſſe, an & quando debeantur ex venditione rei expreſſe alienari prohibita?

29 Videtur non deberi, quia venditio ab initio eſt nulla ipſo jure ob expreſſam alienationis prohibitionem. Bart. *in L. filiusfam.* §. *Divi. n.* 6. *ubi Caſtr. n.* 7. *ff. de leg.* 1. quamvis fuerit promiſſa evictio, quia omnes promiſſiones in dicto contractu factæ tanquam acceſſoriæ ſunt nullæ. Grat. *conſ.* 91. *n.* 20. & 21. *l.* 1. Gabr. *de clauſ. concluſ.* 10. *n.* 3. Menoch. *conſ.* 559. *nu.* 2. & 10. *l.* 6. præſertim ſi Venditor ignoravit prohibitionem, quia ratione ignorantiæ excuſatur a præſtatione damnorum & intereſſe. Abb. poſt Hoſtien. *in cap. Eccleſia S. Mariæ. num.* 10. *ut lite pend.* ubi Imol. *num.* 4. quod exemplificatur in hærede ſuccedente in jus alterius juxta *cap.* 2. *de conſtit.* Bart. *in L. Julianus. De act. empt.* Contrarium tamen tenet Mangil. *de evict. quæſt.* 58. *a n.* 6. ubi diverſimode probat, & reſpondet contrariis.

30 Quæres: an is qui alienavit contra expreſſam prohibitionem, ſi tenetur de evictione, poſſit revocare alienationem, quamvis res prohibita expreſſe alienari alias poſſit revocari, præſertim ab illo in cujus favorem

rem prohibita eſt alienario, & reſp. negative juxta Jaſ. in auth. res quæ num. 24. C. commun. de leg. Natta conſ. 144. num. 13. Burſat. conſ. 173. num. 61. lib. 1. Surd. conſ. 284. Honded. conſ. 4. num. 61. lib. 1. Petra de fideic. quæſt. 14. num. 322. Magon. dec. Floren. 91. num. 15. Rota dec. 73. num. 1. par. 1. recent. ſed contrarium, quod immo poſſit revocare defendunt Bald. in L. 2. numer. 10 C. de revoc. donat. Cephal. conſ. 272. num. 54. Afflict. dec. 240. num. 8. Grammat. dec. 111. Rota dec. 110. num. 2. par. 2. in Noviſſ. Vivius dec. 185. num. 8. vide Mangilium de evict. quæſt. 59. num. 11. 12. & 13. qui priori ſententiæ adhæret ob L. cum pater. §. libertis. ff. de leg. 2. & quia nemo poteſt venire contra factum proprium. L. poſt mortem. ubi DD. ff. de adopt. Surd. conſ. 284. num. 5.

31 Et quando alienatio fuit facta propter neceſſitatem, hæredis gravati & prohibiti alienare valet alienatio Ruin. conſ. 93. num. 3. lib. 1. Cephal. d. conſ. 261. num. 21 Craſſ. in §. fideicommiſſum. quæſt. 58. Petra de fideicom quæſt. 8. n. 316. & 319. Peregr. de fideic. art. 40. num. 20. & conſ. 47. lib. 3.

32 Quæres 2. an non obſtante expreſſa alienationis prohibitione teneat alienatio facta ab ignorante, ita ut revocari, aut vendicari non poſſit; nam in tacita prohibitione, qualis eſt in fideicommiſſo, patet, quod ſi alienatio fiat ab ignorante ignoranti, valeat irrevocabiliter juxta L. quam ita. §. ultimo. ff. ad Trebell. L. ſi heres. & L. fin. §. fin. ubi Bart. Bald. Imol. Caſtr. ff. de leg. 2. Rol. conſ. 85. num. 18. lib. 1. Rimin. jun. conſ. 23. numer. 324. Cephal. conſ. 261. num. 31. Gabr. conſ. 118. & 119. lib. 1. Menoch. conſ. 44. num. 16. lib. 1. Petra de fideicom. quæſt. 3. num. 36. Graſſ. in §. fideicom. quæſt. 56. num. 4. Peregr. de fideic. art. 14. num. 50. Oſaſc. dec. 73. Magon. dec. Flor. 102. num. 12. Ludovic. dec. Peruſ. 29. num. 30. par. 1. Rota dec. 31. par. 1. in noviſſ. Ideo ad quæſtionem reſpondetur quod non teneat alienatio, quia lex ab initio annullat alienationem & tribuit vendicationem, Caſtr. in L. fin. C. commun. de leg. Alex. conſ. 93. lib. 2. Afflict. dec. 334. Gram. dec. 93. Menoch. conſ. 89. n. 77. lib. 1. eſto fiat ab ignorante ignoranti. Gl. in L. cum pater. §. libertis ff. de leg. 2. Caſtr. in L. fin. §. fin. in fi. ff. de leg. 2. Surd. conſ. 116. n. 17. lib. 1. Honded. conſ. 42. num. 50. lib. 2. Peregr. de fideic. art. 40. num. 39. & conſ. 35. num. 4. lib. 2. Rota dec. 21. & 22. par. 1. & dec. 49. num. 4. par. 2. in noviſſ. ubi de magis comm. & dec. 268. par. 1. recent. Mangil. de evict. quæſt. 60. num. 4. & 5.

33 Si vero res fuerit alienata lite pendente & amplius haberi non poſſit, quia forte eſt res mobilis alio tranſlata, aut immobilis per procuratorem detenta, de Jure canonico implorato Judicis officio poteſt Reus cogi ſubrogare aliam rem. cap. Eccleſia. 2. ut lite pend. De jure vero civili in duplum æſtimationis pretii teneretur, quia res ipſa ſtatim ac facta fuit litigioſa, non poteſt amplius alienari vel pignorari. L. Divus ff. de petit. hered. ff. & C. de litigioſ. Abb. in d. cap. Eccleſia. num. 9. Lim. ſi emptor & Venditor ignorat rem eſſe litigioſam, quia tunc neuter punitur; nam ignorantia pœnam non meretur. cognoſcentes de conſtit. Mangil. loc. cit. num. 11.

34 Emptor malæ fidei, ſi non ſit ſtipulatus pretium rei evictæ, nihil conſequitur. L. ſi fundum. C. de eviction. L. ſi fratres. C. commun. utriuſque Jud. Jaſ. in L. fin. §. ſi empt. num. 2. C. commun. de leg. Gail. lib. 2. obſ. 139. num. 16. Sicut nec ſcienter emens rem alienari prohibitam, ſecura evictione ad pretium agere poteſt. Rota dec. 48. nu. 4. poſt tract. Cenc. de cenſib. Mangil. l. c. nu. 25. & 26. Lim. ſi expreſſe de evictione fuit ſtipulatus. Bart. in L. qui Romæ. §. duo fratres n. 25. ff. de V. O. Tiraquel. de retrac. lignag. §. 12. gl. l. 1. n. 11. Surd. dec. 243. Gamma. dec. 20. apud Mangil. l. c.

§. XI.

Quando alienans bona prohibita alienari, poſſit illa recuperare non obſtante oblig. evictionis?

35 Pater, qui alienavit bona adventitia filii, quæ prohibentur alienari per L. fin. §. ſin autem æs alienum. tit. 1. C. de bon. quæ liber. niſi fiat ex cauſa neceſſaria æris alieni, quod filius ſolvere tenetur, poteſt rem a ſe venditam vendicare ab emptore, & irritare nomine filii. gl. & poſt illam Bald. Salyc. & alii in L. cum a matre. C. de rei vendic. arg. L. quemadmodum. C. de agricol. & cenſib. lib. 10. quamvis emptori teneatur de evictione, ſi de ea promiſit, aut ſi emptor ignoravit, etiam ad intereſſe. Mangil. de evict. quæſt. 62. num. 6. & 7. Sicut maritus alienans rem dotalem contra Juris prohibitionem poteſt rem alienatam etiam conſtante matrimonio avocare. Gl. in L. un. §. & cum lex. C. de rei uxor. act. verb. alienare. Bald. Novell. de dote par. 7. privil. 1. limit. 12. Campeg. de dote par. 4. quæſt. 25. Bart. in L. cum vir. ff. de uſucap. num. 3. & ibi Imol. Et Prælatus alienans bona Eccleſiæ contra prohibitionem SS. Can. poteſt illa vendicare nomine Eccleſiæ, quia tunc cenſetur alia perſona. Imol. Berous & alii, in cap. ſi quis presbyt. de reb. Eccleſ. non alien. Receptior tamen Doctorum concludit filium ipſum admittendum ad bonorum adventitiorum alienationem revocandam. Bald. in L. fin. §. in computatione n. 17. C. de Jure delib. & tunc patrem eſſe compellendum ad conſentiendum filio, quamvis ipſe Pater promiſerit ſe nunquam venturum contra alienationem. Pinell. de bon. matr. par. 3. num. 74. & 75. Bart. in L. ſi conſtante. num. 36. ff. ſol. matrim. Covar. lib. 1. var. reſ. cap. 8. num. 6. & ſeq. Socin. conſ. 34. num. 12. lib. 1.

Non deſunt tamen caſus, in quibus Pater poteſt alienare bona adventitia filii etiam irrevocabiliter, uti ſi gravi laboret egeſtate. Cordub. in L. ſi quis a liberis. ff. de liber. agnoſc. Sicut in ſumma egeſtate poteſt vendere etiam filium, multo magis bona illius, cum perſona ſit dignior bonis, & rebus. gl. in cap. cum olim. de major. & obed. L. 2. C. de patre qui fil. diſtrah. L. fin. §. ſin autem æs alien. C. de bon. quæ lib. & qualis debeat eſſe neceſſitas, vide Surd. de alim. tit. 8. privil. 37. num. 5. Mangil. de evict. quæſt. 62. n. 18. & ſeq. 36

§. XII.

An & quando debeatur evictio pro re legata?

Concluſio eſt negativa; quia nemo tenetur de evictione, niſi qui vendit, vel tradit ex cauſa onéroſa, quia in iſtis caſibus debetur evictio, quamvis nihil dictum fuerit. L. ſi duo. §. ſi quis juraverit. ubi gl. ff. de jurejur. L. ex empto in princ. ubi Bart. ff. de act. empt. L. non dubitatur. C. de evict. ſed in re legata non agitur de cauſa oneroſa, ſed lucrativa, pro qua non datur evictio. L. ſi ſubſtitutio. §. 1. ff. de leg. 1. apud Mangil. l. c. Menoch. de præſ. lib. 3. præſ. 118. num. 4. Rimin. jun. conſ. 823. n. 14. lib. 7. Peregr. conſ. 29. n. 1. lib. 4. Niſi legatum fiat in genere, quia tunc debetur evictio. L. heres ſervum. ff. de evict. ubi gl. & DD. Bart. in d. L. ſi domus. §. 1. n. 3. ff. de leg. 1. 37

Ceſſat evictio in legato rei communis, ſive teſtator ſciat, ſive ignoret rem eſſe communem, quia ſemper legatum reſtringitur ad jus, quod defunctus habebat. d. L. ſi domus. §. fin. ff. de leg. 1. & L. ſervi electio. ff. eod. apud Mangil. l. c. 38

Concluſio vero de re in ſpecie legata non procedit, ſi culpa ipſius hæredis res legata evicta fuit, quia tunc agi poteſt de evict. Bart. in L. qui Romæ §. duo fratres. num. 28. ff. de leg. 1. & L. ſi paterf. ff. famil. erciſcun. Præterea non procedit, ſi legatum fuit relictum perſonæ conjunctæ, quia tunc ab hærede præſtanda eſt evictio: L. cum alien. C. de legat. Covar. in cap. filius. nu. 4. De teſtam. Mant. de conject. lib. 9. tit. 9. n. 4. Sim. de Præt. de interpret. ult. volun. lib. 5. interpret. 2. dubit. 3. num. 109. Caballin. de evict. §. 4. num. 22. quamvis fuerit factum legatum rei alienæ. L. cum alienam. cit. & ſi res aliena præſtari non poteſt, debetur illius æſtimatio. L. ſi res obligata. ff. de leg. 1. L. rem alienam. C. de leg. Item ſi fuit relictum amico valde dilecto. Menoch. de arbitr. caſ. 146. Niſi hæres eſſet conjunctior, quia ille legatum luere non tenetur. Borgin. de uſufr. ſub n. 103. quia tunc privilegia conquaſſantur. L. verum. §. penult. ff. de min. Abb. in cap. cum cauſam. de præb. Natta conſ. 141. num. 4. Surd. conſ. 423. n. 21. lib. 3. & conſ. 335. num. 70. Cephal. conſ. 7. n. 16. & 17. lib. 1. apud Mangil. l. c. n. 25. Item non procedit, dum res aliena fuit legata, quia tunc hæres tenetur de evict. L. cum alienam. ubi DD. C. de legat. 39

Evi-

40 Evictio in legatis, ſeu prælegatis uni perſonæ factis, ſecus ſi pluribus, non debetur jure actionis, quamvis res fuerit legata vel prælegata conjunctæ perſonæ. *L. cum pater. §. evictis.* ubi Bart. *num.* 1. *ff. de leg.* 2. & ſi diviſio fit a teſtatore, unus ex hæredibus non tenetur alteri de evict. jure actionis, ſed ope exceptionis, niſi legatum veniret computandum in legitimam, quia tunc hæres tenetur de evictione juxta *d. §. evictis. & L. ſcimus,* ubi Bart. *C. de inoff. teſtam. aut* niſi diviſio fieret a parte aut a Judice, quia tunc alter tenetur de evict. jure actionis. Bart. *in d. §. evictis. nu.* 4. Mangil. *de evict. queſt.* 67. *num.* 4.

41 Hæres vero regulariter tenetur de evictione duplici remedio. Primo actione ex teſtamento, ſi non fuit præſtita cautio, quaſi res legata non fuerit ſoluta; ex quo evinci poteſt, vel evincitur, & hæres tenetur facere rem legatam irrevocabiliter legatarii. *L. qui concubinam. §. ſi hæres. ff. de legat.* 3. quia non dicitur res ſoluta, ſi non durat ſoluta. *L. etiam ff. de ſolut. L. Julianus. §.* 1. *ff. de V. O.* Differunt tamen emptor & Legatarius in petenda evictione, quia Legatarius, quando agit contra hæredem de evictione, petit rem legatam, ac ſi nunquam ſoluta fuiſſet. *L. ſi Domus. ff. de uſufr. & L. qui concubinam. §. ſi hæres ff. de leg.* 3. Emptor vero agit ex empto ad intereſſe. *L. non dubitatur. C. de evict. L. ſi in venditione & L. venditor hominis. ff. de evict.* & ratio diſcriminis eſt, quia venditor regulariter non tenetur, niſi ad tradendam, non autem ad dandum. *L.* 1. *ff. de rer. permut. L. ex empto. in princ. ff. de act. empt. L. fi. ff. de cond. ob cauſ.* & ideo facta traditione ſublata eſt actio ex empto, quamvis res vendita ſit aliena. Ideo re evicta agere non poteſt contra venditorem ad intereſſe. Hæres vero in caſibus, in quibus tenetur de evictione, non liberatur ſola traditione, ſed tenetur facere rem accipientis irrevocabiliter, quod non fit, quando evinci poteſt.

§. XIII.

Evictio an concedatur in Donatione?

42 Regula eſt, quod donator non teneatur de evictione, quando donatio incepit a traditione, ſecus ſi incepit a promiſſione; quia qui donat, potius diſtrahit, quam contrahat. *ff.* 1. *Inſtit. quib. mod. re. contrah. oblig.* qui autem promittit, contrahit, & ideo obligatur; & eſt magna differentia in donatione & venditione; nam in venditione ideo Venditor tenetur de evictione, quia emptor ſolvit pretium, eſt autem injuſtum, quod quis careat re & pretio. In Donatione vero Donatario nihil abeſt. Tum quia donans tradendo non habet animum ſe obligandi, & ideo evictionis non tenetur, ſecus promittens. Et quando donatio incipit a promiſſione, hæc intelligitur promiſſio donationis faciendæ, quæ donatio non intelligitur facta, niſi tranſlato dominio. *L. ſenatus. §.* 1. *ff. de donat. cauſ. mort.* apud Mangil. *de evict. quaſt.* 68. *num.* 18. & ita ſi res aliena tradatur, promiſſio non adimpletur, & conſequenter actio non tollitur, quæ competit ad donandum. *d. L. qui concubinam. §. ſi hæres. ff. de leg.* 3. Bart. & Caſtr. *in L. Ariſto. §. fin. ff. de adil. edic.* Dicitur autem donatio incipere a traditione, quando ſimul & ſemel quis promittit donare, & effective donat. Abb. *in cap. fin. de empt. & vend. n.* 10.

43 Concluſio vero tenetur communiter a Doctoribus. Rol. *conſ* 1. *num.* 21. *lib.* 4. Bald. *in L. Julianus. §. qui fundum. num.* 3. *ff. de V. O.* ubi Imol. Alex. Jaſ. & alii. Caballin. *de evict. §.* 4. *num.* 4. *& ſeq.* Vivius *in commun. ſuis opinion. opin.* 214. Seraph. *dec.* 534. *num.* 3. Rota *dec.* 198. *num.* 12. *poſt trac.* Cenc. *de cenſib.* Franc. *dec.* 213. *num.* 7. Mangil. *de evict. quaſt.* 68. *&* 69. *num.* 1. & procedit etiam in donatione, quæ incipit a traditione etiam ficta, ſi donator conſtituit ſe nomine Donatarii poſſidere, quia conſtitutum eſt ficta traditio. Bart. *L. ſi is qui pro emptore col. penult. ff. de uſu. cap.* Vivius *loc. cit.* ratio eſt, quia licet conſtitutum ſit facta traditio, tamen ex eo transfertur vera & propria poſſeſſio eodem modo, ac ſi vera traditio interveniſſet. DD. apud Mangil. *loc. cit. num.* 3. Et procedit in quacumque donatione titulo gratuito, uti ſi quis auget dotem mulieris, quia tale augmentum eſt datio gratuita.

44 Lim. autem 1. concluſio, ſi donator expreſſe promiſit evictionem, & ad illam ſe obligavit. Mant. *de tacit. lib.* 13. *tit.* 4. *num.* 19. *&* 20. Dec. *conſ.* 322. Bald. & Salyc. *in L.* 2. C. *de evict.* Mangil. *loc. cit. num.* 9. aut ſi promiſit donatarium ſervare indemnem a quacumque lite & controverſia; quia tunc Donans tenetur ad intereſſe. Abb. *conſ.* 43. Ruin. *conſ.* 186. & Mangil. *l. c. num.* 10. ſecundo ſi dolus donatoris interceſſit. Beltramin. *ad Ludoviſ. dec.* 340. *litt. A.* Tertio in donatione facta a Patre filio, quia hac evicta poteſt filius agere de evictione contra hæredes Patris. *L. ſcimus in princ.* ubi Jaſ. *C. de inoff. teſtam.* & quia talis donatio imputatur in legitimam. Socin. Sen. *conſ.* 18. *num.* 11. *lib.* 4. ſi fuit confirmata morte, non vero ſi fuit ab initio valida, ut diſtinguit Covar. *in cap. Raynald. §.* 2. *num.* 6. *de teſtam.* Mangil. *de imput. quaſt.* 48. *num.* 1. *& de evict. queſt.* 69. *num.* 18. & DD. apud eundem. Quarto in donatione remuneratoria, in qua intrat obligatio evictionis, quamvis inceperit a traditione. Craveta *conſ.* 64. *num.* 2. Boer. *dec.* 67. Vivius *commun. opin. in verb. Donatio l. c.* Caballin. *de evict. §.* 4. *num.* 4. Moneta *de commut. ult. volunt. cap.* 11. *num.* 340. Menoch. *conſ.* 422. *nu.* 119. *lib.* 5. Mangil. *l. c. num.* 26. quia talis donatio eſt potius ſimilis dationi in ſolutum, quam donationi, quod procedit etiam in donatione dotis cauſa, quæ non eſt mera donatio ſaltem ex parte viri. *L. Seia. ff. de evict.* Quinto in feudo alicnati conceſſo. Sexto in donante rem alienam, aſſerente tamen eſſe ſuam in pœnam mendacii. Mangil. *loc. cit. num.* 39. *&* 40. Septimo in donatione facta propter merita, aut ex cauſa, quamvis incipiat a traditione. Bart. & DD. *in L. Julianus. §.* 1. *ff. de V. O.* Gomez. *to.* 2. *var. reſ. cap.* 2. *num.* 35. Burſat. *conſ.* 31. *num.* 5. *lib.* 1. Alex. *conſ.* 47. *lib.* 3. Mangil. *num.* 41. Item in donatione reciproca. Seraph. *dec.* 534. *num.* 3. ſi tamen evictio contigit culpa donatarii; quia tunc nullo in caſu donans tenetur de evictione. Menoch. *de recuper. poſſeſſ. rem.* 15. *num.* 95.

§. XIV.

An Vendens bona fideicommiſſo ſubjecta, aut alteri obligata teneatur emptori de evictione?

Alienans bona fideicommiſſo ſubjecta, aut alteri obligata, emptori tenetur de evictione, & ad damna ac intereſſe juxta illius æſtimationem. Bald. *in L. ſi traditio quaſt.* 4. *C. de evict.* Statil. *de ſalv. interd. fol.* 227. *num.* 148. Ruin. *conſ.* 141. *nu.* 9. *lib.* 1. Seraph. *dec.* 787. *num.* 4. *&* 9. quæ loquitur de intereſſe intrinſeco, non de extrinſeco; nam ad intrinſecum tenetur, ſive ſcienter, ſive ignoranter alienaverit. Seraph. *l. c. num.* 9. Bart. *in L. ſtipulationes non dividunt. v. ad tertium venio ff. de V. O. & L.* 1. *verſ. item quaro ff. de act. empt.* Alex. *conſ.* 63. *num.* 17. *lib.* 6. Dec. *conſ.* 102. Cephal. *conſ.* 407. *nu.* 39. Surd. *conſ.* 13. *num.* 25. *lib.* 1. Rota apud Seraph. *dec.* 671. quæ concluſio habet etiam locum in cedente, quamvis in ceſſione fuerit appoſitum pactum, quod in caſum evictionis poſſit ceſſionarius redire ad primæva jura, perinde ac ſi inſtrumentum factum non fuiſſet, quia adhuc cedens tenetur ad intereſſe, quia tale pactum eſt ad ceſſionarii favorem, & in ejus electione eſt vel redire ad primæva jura, vel petere æſtimationem *L.* 2. *ff. de L. commiſſ.* Ruin. *conſ.* 35. *num.* 31. *lib.* 1. procedit etiam concluſio etiam non ſecuta evictione; quia regula, quod ante evictionem agi non poſſit ad eam juxta *L. qui rem. C. de evict.* non procedit, quando debitor tradit ſcienter rem obligatam; quia tunc etiam evictione non ſecuta licet de evictione non agatur, tamen agi poteſt, ad intereſſe ex empto *L. ſervus quem §. ſi ſciens ff. act. empt. L. ſi hominem. ff. de ſolut.* Rota *in Romana Cenſus die Martii* 1577. *dec.* 321. Item procedit etiam reſpectu fidejuſſoris, quia etiam iſte obligatus eſt ad æſtimationem bonorum; quia quamvis fidejuſſor non plus obligetur quam principalis, tenetur tamen ad omnia, quæ principalis promiſit. *L. ſi ſervum. §. nunc videamus & L. mora rei. ff. de V. O.* Alex. *conſ.* 34. *num.* 5. *&* 6. *lib.* 2. Covar. *conſ.* 272. *num.* 2. *&* 5. Immo procedit, quamvis venditor fuerit in contractu proteſtatus, quod nolit teneri de evictione, niſi de dato & facto ſuo tantum, qua proteſtatione non obſtante tenetur ad æſtimationem, quatenus ſcivit bona vendita fuiſſe ſubjecta fideicommiſſo. *L. emptorem. §. fin. ff. de act. empt.* Oſaſc. *dec.* 24. *ſub num.* 2. & tenetur etiam de facto 45

ſuorum

ſuorum authorum. Bar. & DD. in L. ſi ſervus in princ. ff. de condict. furt. Tiraquel. de retrac. convent. §. 1. gl. 6. n. 5. Rota in Romana pecuniaria 25. Jul. 1690. coram Pamphil. & dec. 198. nu. 8. poſt trac. Cenc. de cenſib. Mangil. de evict. quæſt. 106. uſque ad n. 13.

46 Lim. concluſio 1. ſi emptor ſcivit rem eſſe ſubjectam fideicommiſſo aut alienam, quia licet evictio ſit de natura emptionis, tamen ſcienti non fit injuria, & ſufficit, quod ſciverit rem eſſe communem, & quod in genere tantum habuerit notitiam de Jure, quod venditor habebat in re, & illud ad venditorem non ſpectare, quamvis ignoret ad quem ſpectet. Immo ſufficit, quod ſcire potuerit, rem eſſe alienam. Tiraquel. de retrac. lignag. §. 12. gl. 1. n. 9. Mangil. l. c. per tot.

§. XV.

Evictionis actio in diviſione bonorum fideicom. ſubjectorum, ac ſimilium an detur?

47 Quæres, ſi inter fratres fuit facta diviſio rerum communium, & uni, res in partem ſuam obventa fuerit legitime ab alio evicta jure dominii aut ex cauſa pignoris, debeturne evictio? Reſpondetur deberi, quamvis non fuerit promiſſa. gl. in L. heredes. §. item curare. ff. famil. her. iſc. Bald. Caſtr. & alii. in L. ſi familiæ. C. eod. Alex. conſ. 30. numer. 7. lib. 6. Petr. de Ubald. de duob. fratr. par. 8. quæſt. 22. numer. 23. Lamberteng. de contract. eorum, qui ſine cert. ſolemn. &c. gl. 1. numer. 35. Caballin. de evict. §. 4. num. 51. Menoch. conſ. 87. nu. 92. Surd. conſ. 311. num. 26. lib. 3. quia diviſio eſt ſimilis permutationi, DD. in L. commun. dividun. §. ſi debitor. ff. commun. divid. L. cum pater. §. hereditatem, & §. evictis. ff. de leg. 2. ubi Bart. Bald. Caſtr. Mangil. l. c. quæſt. 114. n. 2. & 3. ſive diviſio fuerit facta extrajudicialiter a partibus ſive a judice judicialiter: Dummodo dividentes ignorarint rem eſſe alienam, quia ignorantia excludit præſumptionem mutui periculi in rebus diviſis ſuſcepti. L. ſi per errorem ff. de Juriſd. omn. Jud. Menoch. de præſ. lib. 3. præſ 118. num. 16. Borgnin de uſufr. num. 100. Peregr. de fideic. art. 52. nu. 56. & 65. Fachin. lib. 6. controv. Jur. cap. 68. quamvis frater, cui fideicommiſſi bona obvenerunt, ſciverit illa eſſe fideicommiſſo ſubjecta, ſed ignorabat, quod illa, quæ aliis obvenerunt, libera eſſent, quia tunc poterit frater, cui bona fideic. obvenerunt, petere ſeu agere de evictione, quia ceſſat ratio mutui periculi. Vive Mangil. l. c. d. quæſt. 114. per totam.

48 Quæres 2. an diviſio bonorum erronea cognito errore retractetur non obſtante promiſſione de evictione? Reſpondetur quod talis diviſio erronee facta non præjudicat, ſed datur repetitio, ſive erretur in jure, ſive in facto. Caſtr. in L. ſi. §. item quæſitum eſt num. 2. ff. de cond. indeb. & conſ. 125. num. 5. lib. 2. Alex. conſ. 168. nu. 8. Dec. conſ. 350. n. 4. Socin. Jun. conſ. 128. num. 121. lib. 1. Bald. conſ. 386. Anchar. conſ. 291. num. 3. quamvis in diviſione dictum fuerit de nunquam aliquid petendo aut quærendo. Dec. conſ. 205. num. 1. & alii apud Mangil. l. c. quæſt. 116. per totam. & quamvis condict. indebite fuerit renuntiatum etiam juramento. Dec. conſ. 250. num. 8.

49 Quæres 3. an evictio præſtetur in feudo? Reſpondetur deberi ſaltem quoad pretium, & intereſſe. Niſi emptor ſciverit rem a ſe emptam eſſe feudalem, & conſiderare potuerit rem aliquando ad agnatos, vel dominum eſſe reverſuram, & de evictione non proſpexerit. DD. apud Mangil. quæſt. 118. num. 8. quia volenti & ſcienti non fit injuria neque dolus, ut ſupra dictum fuit Tiraquel. de retrac. lignag. 12. gl. 1. num. 8. Caballin. de evict. §. 5. num. 31. neque poteſt agere ad pretii reſtitutionem, niſi expreſſe ſibi cautum fuerit de evictione. Gomez. var. reſ. de empt. & vend. cap. 2. num. 42. verſ. ſeptimus caſus. contra Covar. & alios contra quos tenet etiam Mangil. l. c. n. 14.

50 Quæres 4. an evictio habeat locum in Eccleſia, pro loco, ac Beneficiis? dicendum, quod in Eccleſia aut pio loco evictio non habet locum, niſi probetur pretium fuiſſe converſum in utilitatem Eccleſiæ, quæ nunquam reſtituit pretium ex contractu habitum, niſi probetur converſum in ejus utilitatem. Alex. conſ. 4. num. 4. verſ. confirmo prædicta lib. 3. Innoc. in cap. 1. de depoſ. ubi Abb. n. 9. & Butr. Abb. in cap. quod quibuſdam. num. 5. de fidejuſſ. contrarium tenet Mangil. l. c. quæſt. 128. n. 5. Seraph. dec. 366. n. 2. Surd. dec. 356. n. 9. Molin. de primogen. Hiſpan. lib. 4. cap. 4. n. 22. Rota coram Ludoviſ. deciſ. 511. num. 9. & dec. 38. par. 1. recent. Mant. de tacit. lib. 8. tit. 13. num. 2.

In Beneficiis non datur actio evictionis contra Collatorem, ſi illud fuerit evictum. Innoc. in cap. quia diverſitatem de conceſſ. præb. col. 3. ad inſtar donatoris. & DD. apud Mangil. l. c. per tot. & n. 7. uti nec in ſpiritualibus, quæ ſine ſimonia vendi non poſſunt. Mangil. l. c. quæſt. 129. per tot. 51

§. XVI.

Evictio an habeat locum in retractu?

Venditor non tenetur de evictione, quando conſanguineus, vel vicinus retrahit, quia hoc non accidit ex illius culpa, nec ex ſuo proprio facto, aut auctorum ſuorum provenit. L. hoc jure & ſeq. ff. de evict. apud Mangil. de evict. quæſt. 134. tum quia res non ideo evincitur, quod non ſit venditoris, juxta L. minor. ff. de evict. ſed jure ſpeciali, & quia jus retractus contra emptorem competit ſtatutorum diſpoſitione d. L. hoc jure. qui emptor, vel ſcivit, vel ſcire debuit rem venditam ſubjectam eſſe retractui; quamvis promiſerit, quod velit facere conſentire omnes habentes intereſſe nunc aut in futurum, quia hæc promiſſio non intelligitur de vicino vel conſanguineo, ſed de habentibus cauſam in præterito. L. 3. ff. de evict. Rota coram Millino in Rom. retract. 28. April. 1600. Menoch. conſ. 418. lib. 5. Surd. conſ. 70. nu. 17. lib. 1. Tiraquel. de retrac. §. 1. gl. 9. num. 36. quos citat. Mangil. l. c. num. 6. Immo quamvis promiſerit de evictione, quia futurus caſus ſuperveniens poſt perfectam emptionem non pertinet ad venditorem. Surd. loc. cit. Mangil. loc. cit. quæſt. 134. a num. 8. Neque ſufficiunt clauſulæ generales, ſed requiritur, quod venditor promittat rem tutam, & ſecuram præſtare etiam contra retractum vicinorum, quo caſu teneretur non tantum promittens, ſed illius etiam hæredes, quia in re, quæ ſui natura evincitur, non ſufficit generalis promiſſio vel ſtipulatio de evictione, ſed requiritur ſpecialis expreſſio Bart. in L. ſi familiæ n. 14. verſ. vide iſtam C. fam. herciſ. ubi gl. Caſtr. Tiraquel. loc. cit. gl. 9. n. 56. Menoch. l. c. Carpan. ad conſtit. mediol. cap. 417. num. 759. Rol. conſ. 51. n. 10. lib. 4. Rota dec. 152. num. 4 par. 2. diverſ. Mangil. l. c. num. 10. niſi evictio fuiſſet promiſſa verbis univerſalibus, cui clauſula, quomodocumque, vel qualitercumque evinceretur. Tiraquel. loc. cit. num. 98. Honded. conſ. 3. num. 75. lib. 1. quoniam eo etiam caſu cenſetur promiſſa evictio, quæ fit ex natura rei. Tiraquel. d. §. 1. gl. 9. num. 34. uſque ad num. 98. Lim. concluſ. quod venditor tenetur de evictione, quamvis nominatim de evictione non promiſerit, ſi dixit emptori, quod res vendita non erat ſubjecta retractui. DD. apud Tiraquel. l. c. num. 99. Item cum ex probabilibus conjecturis apparet Venditorem voluiſſe teneri de evictione, etiam ex cauſa retractus. Caballin. de evict. §. 5. num. 35. Mangil. eod: tract. num. 13. de quibus plura apud Mangil. de eviction. d. quæſt. 134. per totam & ſequen. 52

§. XVII.

An & quando evictio procedat in permutatione, tranſact. Datione in ſolutum?

Concluſio eſt teneri permutantes de evictione. L. 1. de ff. de evict. L. ſi permutationis. C. eod. quia permutatio aſſimilatur venditioni. Decian. conſ. 555. num. 8. Surd. dec. 257. numer. 4. Menoch. conſ. 888. num. 22. & de præſ. lib. 3. præſ. 118. num. 18. Franc. dec. 34. num. 2. Magon. dec. flor. 62. num. 5. Bertaz. conſ. 445. num. 2. lib. 2. crim. Mangil. de evict. quæſt. 140. Lim. 1. in permutatione rei venalis, cum ſpecies permutatur cum alia venali, quia tunc evictione ſecuta non datur condictio ob cauſam ad repetendum rem datam pro evicta. Caſtr. in L. 1. n. 10. ff. d. tit. Angel. in L. ſciendum. §. 1. ff. de ædil. ed. Pioel. ad L. 2. par. 2. par. 2. cap. 1. num. 14. C. de reſcind. vend. niſi contrahentes pro obſervantia obligaſſent omnia ſua bona & conſtituiſſent ea tenere &c. 53

Porro permutanti contra quem res permutata fuit evicta pro

cta pro

[illegible]cta pro indemnitate ſuccurritur, ſi rem, quæ erat ſua, [illegible]ce iperare non poſſit.

54 Datur evictio etiam in tranſactione, quando res traditur, ſecus ſi dimittitur, ſeu retinetur *gl. in L. ſi pro fundo.* ubi Bart. Bald. Caſtr. Alex. & alii. *C. de tranſact.* Bertrand. *conſ.* 1. *num.* 55. *part.* 1. Gabr. *conſ.* 90. *num.* 45. *lib.* 1. quia qui rem per tranſactionem dimittit, non transfert dominium in adverſarium. *L. ſi domus §. de evict. ff. de leg.* 1. Alex. *conſ.* 152. *num.* 1. Mangil. *de evict. quæſt.* 1[illegible]. Quod idem dicitur, quando traditur illa eadem res, ſuper qua erat lis, non vero ſi alia, ratio eſt, quia is, qui dimiſit ſolum jus, quod in re habet, videtur dimittere & non ſe obligare; is vero qui fundum, v. g. [illegible], & alium quaſi proprium tradit, ut adverſarius a lite recedat, ſe ipſum obligat. Mant. *de tacit. lib.* 2. *tit.* 4. *ſub num.* 88. Mangil. *l. c. quæſt.* 142. *per totam*, & in tranſactione ſuper feud. plures caſus vide apud eundem. *quæſt.* 143.

55 Evictio etiam competit, quando res fuit data in ſolutum, *L. libera. C. de ſent. & interlocut. omn. Jud.* quia contractus dationis in ſolutum non differt a contractu venditionis, ſed pro venditione habetur. *L. ſi prædium C. de evict.* Natta *conſ.* 207. *num.* 3. Tiraquel. *de retrac. lignag. §.* 1. *gl.* 14. *a num.* 2. Afflict. *dec.* 369. *num.* 1. Ruin. *conſ.* 134. *num.* 1. *&* 6. *lib.* 4. Mangil. *l. c. quæſt.* 144. quod etiam procedit in datione in ſolutum facta a Judice, quia factum Judicis dicitur factum partis. Bart. *in L. ob cauſam. C. de evict.* Tiraquel. *de retrac. lignag. §.* 1. *gl.* 14. *nu.* 13. Surd. *dec.* 286. Mangil. *l. c. quæſt.* 146. *per tot.*

§. XVIII.

Miſcellanea de evictione.

56 Evictio cum imminet in limine contractus, præſtanda eſt a venditore fidejuſſio, aliter emptor non tenetur ſolvere pretium. Sperel. *dec.* 78. *num.* 4. *L. ſi poſt perfectam. Cod. de evict.* & ad hoc poteſt cogi ab emptore, quia ad hoc videtur venditor ſe obligaſſe. *L. ex empto. ff. de act. empt.* Caroc. *de ſequeſtr. part.* 3. *q.* 10. *diſp.* 96. Mathil. *dec.* 160. Covar. *var. reſ. lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 6. *verſ. [illegible] imo hinc deducitur.* Trentacinqu. *lib.* 3. *var. reſ.* 16. *numer.* 3. Caballin. *de evict. §.* 5. *numer.* 49. licet lis non fuerit conteſtata, ſed ſufficit controverſiam eſſe [illegible], & licet agatur de executione inſtrumenti in forma [illegible] eali, & pro toto pretio. Coſt. *de port. rata. q.* [illegible] dicitur autem evictio imminere in limine contractus, [illegible] lis ſupervenit, antequam ſolvatur totum pretium, [illegible] pretium fuiſſet depoſitatum, & ſic ficte ſolutum. Sperel. *dec.* 78. Surd. *conſ.* 101. *num* 23. Joan. And. *ad* [illegible]. *tit. de empt. & vendit. §.* 1. *litt.* G. Bu[illegible] *conſ.* 29. *num.* 13. Rota *dec.* 281. *num.* 6. *par.* 2. *diver[illegible]* [illegible] ſuper poſſeſſorio, ſive petitorio, & licet lis [illegible] fuerit per tranſactionem finita, vel per ſententiam, [illegible] ſi conſtaret evidenter de bono jure litigantis [illegible] fidejuſſorem teneretur acceptare. Sperel. *dec.* 117. *num.* 62. Non dicitur vero imminere in limine contractus, cum conſtat litem moventi, vel movere volenti nullam competere actionem; item ſi actio fuit mota per calumniam. Menoch. *de arbitr. caſ.* 224. *per tot.* Sperel. *l. c.* vide Mangil. *de evict. quæſt.* 85. *per tot.*

57 Evictio, qualiter debeatur in diviſione bonorum, vide Cyriac. *contr.* 514. & in verb. *diviſio* & DD. apud eundem.

58 Ceſſat, cum non fuit facta litis, vel moleſtiæ denuntiatio. Caballin. *de evict. §.* 3. Farin. *dec.* 589. Ciarl. *contr. for. cap.* 92. *num.* 18. *&* 19. Pajatel. *exped. & annot.* 18. *num.* 4. *&* 23. Mangil. *de evict. q.* 3. *& ſeqq.* Non debetur expulſo de facto, niſi denuntiaverit venditori, ut ſe defenderet. *L. fin. Cod. de act. empt.* Pajatel. *loc. cit.* an debeatur a cedente ceſſionario, vide in verb. *Creditor & Ceſſionarius.*

59 Evictio nunquam debetur, quando illa fit culpa, vel facto ipſam patientis. Cyriac. *contr.* 197. Menoch. *lib.* 3. *præſ.* 118. *num.* 11. Fachin. *lib.* 6. *controv. Jur. cap.* 68. Neque ſufficit generalis promiſſio evictionis, ſed requiritur ſpecialis in caſum iſtum evictionis. Cyriac. *loc. cit. numer.* 3. Mareſcot. *var. reſ. lib.* 2. *cap.* 19. *num.* 39. *a num.* 26. vel cum emptor ſcivit, vel dubitavit rem eſſe alienam. Pajatel. *exped. & annot.* 58. Mangil. *de evict. q.* 8. *a num.* 26. *& q.* 16. Præterea non debetur, cum illa provenit ex natura rei. DD. in *L. qui Romæ. ff. de V. O.* Tiraquel. *de retr. §.* 1. *gl.* 9. *a num.* 34. Tuſc. *litt. E. concl.* 367. Neque cum illa provenit ex Judicis imperitia. Ciarl. *contr. for. cap.* 92. *a num.* 26. & DD. cit. neque cum emptor ſcivit rem emptam eſſe fideicommiſſariam, niſi in inſtrumento fuerit taliter ſtipulatum; & tunc ad damna, & intereſſe etiam intrinſecum non datur actio. Ciarl. *cap.* 173. Mangil. *loc. cit.* Neque cum ex Salviano avocatur detentio. Rot. apud Merlin. *dec.* 696. Farin. *dec.* 422. & Beltramin. & Ludoviſ. *dec.* 88. *num.* 11. Surd. *conſ.* 481. *num.* 14. Neque immiſſo ex Salviano. Rota apud Merlin. *dec.* 317. Regulariter non habet locum inter cohæredes, ſive pater diviſerit, ſive ipſi hæredes, niſi expreſſe promiſerint de evictione. Fachin. *lib.* 6. *contr. Jur. cap.* 68. Fuſar. *de ſubſtit. q.* 599. Caballin. *de evict. §.* 4. neque locator, vel ejus hæredes, aut fidejuſſor, ſi mortuus fuit ante impletum tempus, in caſu, in quo ſucceſſor non tenetur ſtare locationi anteceſſoris, quia talis locatio finitur, ac ſi res locata periiſſet. *L. ſi quis damnum. ff. locati.* quia conductor prævidere debuit locatorem præmori poſſe. Ampliatur, licet conductor in re conducta feciſſet expenſas. Barb. *de offic. Epiſc. part.* 2. *alleg.* 94. Non debetur a donatore donatario, ſi donatio eſt ſimplex, ſecus, ſi eſt donatio ex cauſa, vel remuneratoria. Menoch. *conſ.* 422. & alii apud Dian. *part.* 8. *tr.* 6. *reſ.* 118.

Non debetur, niſi poſt ablatam ab emptore poſſeſſionem rei emptæ, licet fuerit lata ſententia. Mareſc. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 79. debetur tamen illi intereſſe, ſub quo venit fructuum amiſſio, & damnorum refectio, quæ emptor occaſione evictionis patitur. vide Pajatel. *exped. & annot.* 18. Neque debetur niſi quoad ea, quæ fuerunt vendita. Rot. apud Mareſc. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 55. *n.* 5. Cyriac. *contr. for.* 619. *num.* 14. 60

Evictionis actione tenetur hæres alienantis feudum, quod ab agnato evictum fuit, ſi emptor ignoravit eſſe feudum, ſecus ſi ſcivit. Fachin. *lib.* 7. *contr. Jur. cap.* 14. ſi tamen fuerat promiſſa evictio, hæres tenetur ad intereſſe. Bichius *dec.* 445. *num.* 28. Item Dominus Vaſſallo in feudo, licet evictio non fuerit promiſſa, ſicut venditor emptori. *L. non dubitatur. C. de eviction.* ubi Bald. Ludoviſ. *dec.* 25. Ciarlin. *cap.* 92. *per tot.* debetur etiam in aſſignatione in ſolutum judiciali ab eo cui prodeſt ſolutio. Mangil. *de ſubhaſt. q.* 20. non a Judice. Eccleſia *obſ. for.* 138. *num.* 10. Altograd. jun. *controv.* 77. *per totam.* 61

Porro denuntiatio litis motæ debent fieri in tempore, hoc eſt, dum durat judicium, tam in prima, quam in ſecunda inſtantia, & hoc, ut venditori [illegible] ſuum jus eſſe poſſit faciendi ſuas defenſiones, [illegible], ante publicationem proceſſus. Covar. *lib.* 3. [illegible] 17. *num.* 8. Gomez. *de contr. cap.* 2. *num.* 39. *&* [illegible] conventus habet cauſam oneroſam, ſecus ſi cauſam lucrativam, quia tunc deberet fieri ante litis conteſtationem. Mangil. *de evict. q.* 20. niſi fuiſſet remiſſa denuntiandi obligatio; facta autem denuntiatione venditor debet defendere emptorem cauſative, quia ſententia contra illum lata præjudicat venditori abſque alio proceſſu, ſecus ſi denuntiatio non fuit facta, niſi conventi eſſent pupilli, ſi venditor ſcivit litem motam. Mangil. *l. c. quæſt.* 5. *num.* 14. 62

Licet vero emptor ob denuntiationem litis venditori non factam, non poſſit agere de evictione, tamen, quando venditor fecit pactum ſe nolle teneri de evictione, tenetur ad pretii reſtitutionem. *L. emptorem ff. de act. empt.* niſi ex pacto etiam pretii reſtitutio fuiſſet remiſſa, juxta *d. L. emptorem. §. qui autem.* & ibi Bart. Mangil. *loc. cit. num.* 22. *& ſeq.* ſicut nec in diviſione, in qua actum eſt, neminem teneri de evictione, quia cum quilibet ſuſcipiat in ſe periculum, non tenetur ad reſtitutionem pretii. *gloſ. in L. familiæ. C. de famil. herciſc.* & ibi Bart. præterea ad pretii reſtitutionem non tenetur, cum pactum fuit factum in ſpecie, ſcilicet *ſi res evincatur a Cajo*, ſecus ſi in genere, *uti a quocunque. L. qui libertatis ff. de evict.* DD. apud Mangil. *l. c. num.* 26. 63

Si vero tale pactum inter venditorem, & emptorem non interceſſit, tunc emptor, licet ſcienter emerit rem alienam, pretium repetere poteſt, licet venditor quoad damna, & intereſſe de evictione non teneatur. Mangil. *l. c.* ſed contrarium tenet Covar. *lib.* 3. *var. reſ. cap.* 17. 64

Ven-

Digitized by Google

65 Venditor laudatus tenetur in emptoris foro litem ſuſcipere, licet eſſet Clericus, juxta aliquos, ſed contraria, quod imo Clericus poſſit opponere exceptionem fori coram Judice Laico, & cauſam ad Judicem Eccleſiaſticum trahere, eſt communior apud Mangil. *l. c. q. 6.* ubi Abb. Specul. Butr. Decian. Caſtr. & alii.

66 Evictione per venditorem promiſſa, ut ad illam agatur, conſtare debet ſententiam latam eſſe, & executam. Oſaſc. *deciſ.* 24. *n.* 4. Gomez *var. reſ. tom.* 2. *cap.* 2. *n.* 39. Theſ. *dec.* 85. Rot. apud Mangil. *de evict. qu.* 8. licet in inſtrumento fuerit dictum, quod lite mota emptor recuperet pretium, quia verba ſunt intelligenda cum effectu, re evicta per executionem, emptor non tantum poteſt agere de evictione, ſed etiam incipere ab executione tam pro pretio, quam pro damnis, & intereſſe liquidis: neque ſatis eſt ſententiam eſſe latam a Judice in prima inſtantia, niſi fuerit etiam confirmata in appellatione. Mangil. *l. c. n.* 2. Limit. primo, ſi debitor ſcienter creditori ſuo tradidit rem alii obligatam, quia tunc creditor poteſt contra debitorem agere de evictione, etiam ante executam evictionem. Rot. poſt Cenc. *de cenſ. dec.* 198. Mangil. *l. c. nu.* 9. Limit. ſecundo, quando emptor mota lite illam denuntiavit venditori; quia lata ſententia etiam ante executionem, agere poteſt contra venditorem. *L. habere licere. ff. de evict.* Limit. tertio, quando venditor fovet malam cauſam facta denuntiatione, quia non tenetur emptor actionem proſequi.

67 Evictionis actio, ut competat emptori contra venditorem, requiritur, quod cauſam & litem legitime defenderit, alias emptor diceretur in lata culpa, & ſua culpa evictionem paſſus; hinc agere non poteſt, ſi ſua culpa fuit interrupta præſcriptio, & præſcribere potuiſſet, puta, cum deſiit poſſidere. Limita primo, ſi venditor fuit præſens in Judicio. Limita ſecundo, quando alias cauſa erat certo peritura. Item cum præſentia emptoris nihil profuiſſet, vel ſi emptor abfuit ex juſta probabili cauſa. Caballin. *de evict.* §. 5. ideo emptor a ſententia contra ſe lata, tenetur appellare. Scacc. *de appell. q.* 5. *num.* 14. Mangil. *de evict. quæſt.* 14. *nu.* 2. Caballin. *de evict.* §. 5. *num.* 50. Rol. *conſ.* 52. *libr.* 4. *num.* 23. Natta *conſ.* 208. *lib.* 1. Bichius *dec.* 288. *n.* 28.

68 De evictione non tenetur venditor illi, qui compellitur reſtituere ob jus retractus. Bich. *dec.* 321. *num.* 29. Tiraq. *de retract. lignag. ad fin. tit. n.* 48. Neque hæres tenetur de evictione legatario rei particularis, quidquid ſit legatario generis, maxime ſi teſtator ignoravit rem legatam eſſe alienam, & illam tanquam liberam acquiſivit, & poſſedit. *L. ſi a ſubſtituto* 47. §. *primo. L. ſi dominus* 74. *ff. de leg.* 1. Menoch. *de præſ. lib.* 3. *præſ.* 118. *num.* 4. Cancer. *varſ. reſ. p.* 3. *cap.* 4. *n.* 27. Bichius *dec.* 445. *n.* 28. & 29. licet legatum fuerit factum conjunctæ perſonæ, ſi hæres teſtatori magis fuit conjunctus, quam legatarius; quia tunc non præſumitur, quod teſtator voluerit hæredem ſibi magis conjunctum obligare de evictione legatario minus conjuncto. Borgnin. *de uſur. num.* 103. Mangil. *de evict. q.* 63. *n.* 5. apud Bichium *l. c.*

69 Venditor tenetur de evictione, licet ignoraverit bona, quæ vendidit, eſſe prohibita alienari, & ad damna, ac intereſſe. Bichius *dec.* 343. *n.* 28. qui citat Rot. coram Coccin. *in una Tudertin.* 20. *Febr. ann.* 1619.

70 Qui promiſit evictionem tantum quoad ſortem principalem cenſus, non tenetur ad fructus evictos ultra conventa. Bich. *dec.* 156. *n.* 9. apud quem Rot. *deciſ.* 136. *n.* 14. *p.* 5. *rec.*

71 Evictio promiſſa cum obligatione, quod debitor ceſſus eſt ſolvendo eumque manutenendi, operatur non tantum reſpectu veritatis crediti, ſed etiam exigibilitatis; ſecus ſi evictio, vel conſervatio indemnitatis fuit ſimpliciter promiſſa, nulla facta mentione, quod nomen ceſſum ſit ſolvendo, tunc enim ſufficit nomen eſſe verum. Bichius *dec.* 518. *n.* 18. Caſtr. *conſ.* 170. *lib.* 2. *n.* 3. Addend. ad Gregor. 15. *dec.* 579. Roderic. *de ann. reddit. lib.* 2. *q.* 21. *nu.* 14. 20. & 21. Maſtril. *deciſ.* 240. *n.* 9. & 10.

72 Promittens de ſuo dato, & facto ſine taxativa *tantum*, tenetur de evictione, etiam pro dato, & facto hæredis, & econtra, ſi hæres adivit hæreditatem ſine beneficio legis, & inventarii. Tiraquel. *de retr. convent.* §. 1. *gloſ.* 6. *num.* 4. Menoch. *de præſ. lib.* 3. *præſ.* 47. *num.* 8. Mangil. *de evict. q.* 11. *nu.* 1. & 2. ſecus ſi ſi promiſit de facto, & dato ſuo tantum, juxta veriorem apud Mangil. *l. c. n.* 13.

Emptori violenter, & de facto ſpoliato, non competit evictionis actio, licet venditor promiſerit ſe velle obligari de evictione, quomodocumque res evincatur, etiam de facto, quia non intelligitur de violentia extrajudiciali. Gomez *de contract. cap.* 2. *num.* 43. Mangil. *de evict. n.* 17. *a num.* 3. Natta *conſ.* 281. Rol. *conſ.* 45. *n.* 19. *lib.* 3. Abb *in cap. fin. nu.* 7. *de empt. & vend.* neque tenetur de caſu fortuito; quia in tam generali promiſſione non includitur caſus fortuitus, maxime inſolitus. Medices *de caſ. fortuit. part.* 1. *num.* 21. *quæſt.* 11. Mangil. *loc. cit. numer.* 13. Limita, ſi venditor ſuſcepit in ſe periculum etiam caſus fortuiti. 73

Evictio debetur de natura venditionis, licet hoc non fuerit expreſſum, & re evicta venditor tenetur in primis intereſſe quanti minoris. Item damnorum, & lucri ceſſantis. vide Mangil. *de evict. tot. q.* 20. ubi plura, ad quæ tenetur venditor. 74

Vendens rem cum alio communem, tenetur eam libere tradere, ſi in contractu communionis mentio facta non fuit, vel ad omne intereſſe & pretii reſtitutionem pro ea parte, quæ erat Venditoris. Caſtr. *conſ.* 417. & gl. Bald. *in L. evicta & in L. ſervus.* §. *fin. de act. empt.* Oſaſc. *dec.* 24. *num.* 4. Surd. *conſ.* 13. *numer.* 16. & 17. *lib.* 1. & alii apud Mangil. *de evict. quæſt.* 133. 75

EXCEPTIO.

Praxis Exceptionis.

§. I.

De exceptionibus in genere, ejus Eſſentia, & Diviſione.

Exceptio eſt actionis, aut intentionis excluſio. *L.* 1. *ff. de except. L.* 2. *ff. de except.* Hoſt. *in ſum. de except.* §. 1. *per totum.* Pax Jord. *lib.* 14. *tit.* 23. *n.* 1. aliæ ſunt peremptoriæ, aliæ dilatoriæ. Illæ ſunt, quæ periment actionem, & intentionem Actoris. Specul. *de except.* §. 1. *num.* 1. Dilatoriæ vero, quæ & declinatoriæ dicuntur, ſunt, quæ cauſam differunt. §. *appellant. Inſtit. de except.* Specul. *loc. cit. num.* 4. *in fi.* Pax Jord. *loc. cit. num.* 3. P. Pirhing *lib.* 2. *tit.* 25. §. 1. *num.* 2. Peremptoriæ ſunt exceptio *doli mali, metus, erroris, pacti de nunquam petendo, Juriſjurandi, ſolutionis, tranſactionis, præſcriptionis, rei judicatæ* & ſimiles. Specul. *l. c.* ejuſmodi ſunt etiam exceptio non numeratæ pecuniæ & dotis. Item exceptio Vellejani, & Macedoniani in factum. Specul. *l. c.* 1

Dilatoriæ aliæ ſunt declinatoriæ fori, quæ reſpiciunt perſonam Judicis, utpote carentis juriſdictione, aut ſuſpecti Reo convento. Dilatoriæ debent opponi ante litis conteſtationem & probari. Et poteſt Judex præfigere parti terminum ad proponendum omnes exceptiones, quo elapſo amplius non auditur. Gonzal. *lib.* 2. *tit* 25. *cap.* 4. qui citat Vultejum *de Jud. lib.* 2. *c.* 7. *n.* 805. Carleval. *de Jud. lib.* 2. *diſp.* 5. Fragoſ. *de regim. Chriſt. Reipubl. part.* 1. *lib.* 5. *diſp.* 12. §. 7. & alios multos, niſi tribus in caſibus. Primo quoad exceptiones, quas nominatim ſibi reſervavit. Secundo quoad illas, quæ de novo emergunt. Tertio quoad præteritas ignoratas; dummodo juret, quod tantum poſtmodum ad illarum notitiam venerit. *cap. paſtoralis. de except.* Papien. *in form. libelli in actione reali ſub rubr. de declinat. juriſdict.* Pax Jord. *l. c. num.* 6. Specul. *l. c.* §. 2. *num.* 4. Aliæ, quæ reſpiciunt perſonam litigantis, ut repellatur ab agendo, veluti pupillus ſine tutore, minor ſine curatore, filiusfamil. ſine conſenſu patris, procurator ſine mandato, prodigus, cui adminiſtratio bonorum fuit interdicta. Excommunicatus. Marant. *de ord. Jud. part.* 6. *memb.* 9. *tit. except. nu.* 2. & 4. Pirhing. *loc. cit. num.* 2. *verſ. exceptiones circa fin.* aliæ reſpiciunt perſonam procuratoris, quod talis, utpote minor eſſe non poſſit, aut carens mandato. Lim. 1. quod non poſſunt opponi exceptiones dilatoriæ antequam reus libellum habuerit. *cap. afferatur.* 3. *quæſt.* 3. & *cap.* 1. *de libelli oblat.* quod tamen procedit in ordinariis, non vero in ſummariis: *cap. quoniam. de prob. cap. qualiter.* 2. §. *debet de accuſat.* 2

cuſat. Specul. §. 2. *de except. num.* 29. Pax Jord. *loc. cit. num.* 9. Lim. 2. in exceptione excommuoicationis, quæ poteſt in quacumque parre judicii proponi, ne quis cogatur communicare cum excommunicato cum periculo ſuæ ſalutis. *cap. exceptionem. de except. & cap.* 1. *eod. in* 6. Specul. *loc. cit. nom.* 8. Pax Jord. *loc. cit. num.* 10. Gonzal. *loc. cit. cap.* 12. *num.* 3. Suarez. *de cenſur. diſp.* 5. *ſect.* 2. Moneta *de commut. ult. vol. cap.* 8. *num.* 775. Barb. *in cap. exceptionem.* 12. *de except.*

3 Peremptoria exceptio ante litis, conteſtationem eſt proteſtanda, ſed poſt litem conteſtatam eſt proponenda, & probanda. Specul. *in tit. de except.* §. 3. *no.* 1. & 3. exceptis illis, quæ impediunt litis conteſtationem, uti exceptio litir finitæ, judicatæ, aut tranſactæ. Specul. *l. c. nom.* 34. Pax Jord. *loc. c. num.* 23. *verſ. Exceptiones.* ubi quando ejuſmodi exceptiones proponi poſſint poſt publicatas atteſtationes, aut etiam poſt ſententiam.

4 Sed quæter, a qno exceptio probari debeat? Reſpondetur, quod excipiens probare debet, quia excipiendo fit actor, *cap. in præſentia. de probat. L.* 1. *& L. in except. ff. de probat.* Specul. *tit. de except.* §. 4. *n.* 2. Pax Jordan. *l. c. nu.* 44. excipe exceptionem non numeratæ pecuniæ, aut non ſolutæ dotis, quæ non ſunt probandæ ab excipiente, ſed adverſario. *L.* 1. *&* 3. *C. de non numer. pecun.* Pax Jord. *l. c. n.* 49. Excipe ſecundo, ſi exceptio non opponit affirmative; ut ſi minori agenti opponatur, quod non ſit major, quia tune minor debet probare ſe majorem, ſi vero exciperetur affirmative, uó dicendo: *tu es minor*, quia tunc excipiens deberet probare minorenoitatem. Specul. *l. c. n.* 2. & §. 2. *n.* 23.

5 Quæres ſecundo, an Reus excipiens videatur fateri ea, quæ in exceptionibus comprehenduntur? Reſponſio eſt negativa. *cap. cum Venerabilis. de except.* ubi Fel. *n.* 12. *L. non utique.* 9. *ff. de except.* Barb. *in c. cum venerab.* 6. *de except.* ubi etiam Gonzal. *num.* 9. P. Pyrting. *lib.* 2. *tit.* 25. §. 6. Pax Jord. *de except. n.* 105. *lib.* 14. *tit.* 23. *de re Jud.* contra Speculat. *in tit: de except.* §. 4. *numer.* 3. & Ioan. Andr. *ibi in addit.* quia ſemper exceptio videtur oppoſita ſub ea conditione, ſi actor intentionem ſuam probaverit, quæ tamen procedunt in eaſu dubio, ſecus ſi conſtaret oppoſitam fuiſſet exceptionem, ut Reur fateatur inteotionem actoris veram eſſe, & expreſſe id aſſerat, aut ex forma proponendi ita colligatur. DD. apud Gonzal *loc. cit. n.* 11. *circa medium*.

§. II.

De iis, qui excipere poſſunt, vel non.

6 Excipere poſsunt Rei & eorum hæredes, ac fidejuſsores, ſi exceptiones non fueriot perſonales. Hoſt. *in ſum. de except. n.* 4. Et ſi exceptio a Reo legitime propoſita per Judicem non admittatur, poteſt appellari. Abb. *in cap. ult. nom.* 4. *de libelli oblat.* Specul. *de except.* §. *viſo quando. qui eſt quartus. nu.* 27. & citat *cap. ex parte.* 13. *de offic. Jud. deleg.*

7 Et ſi exceptio dilatoria aut declinatotia, re vel verbo a Judice fuit rejecta, poteſt quidem Judex, ad quem eognoſcere ſuper exceptione, an bene vel male a Judice fuerit rejecta, non vero ſuper cauſa principali, cujus cognitio remitti debet ad Judicem primæ inſtantiæ. *cap. olim.* 7. *de except.*

8 Etiam excommunicatus comparens in Judicio tanquam Reus, poteſt excipere, appellare; non tamen reconveoire actorem. *cap. intelleximus. de Judic.* Tiraquel. *de nobilit. cap.* 24. *n.* 8. Peregr. *de jure fiſci. lib.* 3. *tit.* 11. *a n.* 21. Rieciul. *de jure perſonar. lib.* 4. *cap.* 33. & 34. Bonacin. *de cenſur. tom.* 1. *diſp.* 2. *de ſens. excom. quæſt.* 2. *punct.* 7. Gibalin. *de cenſur. diſquiſ.* 7. *q.* 8. Salgad. *de protect. reg. part.* 1. *cap.* 2. *n.* 168. & alii apud Gonzal. *lib.* 2. *tit.* 25. *cap.* 5. *n.* 6. quia exceptio eſt defenſio, quæ etiam excommunicatis permitti debet, juxta *cap. ſignificaverunt.* 12. *de exceps. & L. defenſiones.* 11. *C. de except.* cum ſit de jure oaturali debita. *Clem. paſtoralis.* §. *cæterum. de re jud.* quoad originem & ſubſtantiam, quamvis quoad formam & ſolemnitatem ſit juris eivilis, ut placuit Hoſtienſ. Abb. & aliis communiter. *De except.* Ratio vero eſt, quia cum Excommunicatur conveniri poſſit, ne ex ſua malitia commodum reportet. *cap* 1. *de Jud.* contra expreſsum text. *in cap. etſi neceſſe.* 5. *de donat. inter.* & in *L. itaque fullo.* 12. *ff. de furt.* merito ei permitti debet ſe defendere *L. non debet.* 22. *ff. de R. J.* P. Pirring. *lib.* 2. *tit.* 25. *n* 6. Gonzal. *l. c. a nu.* 10. Neque refert, quod Reus in excipiendo fiat actor. *L. in exceptionibus. ff. de probat.* quia hoc procedit quoad onus probandi exceptiones propoſitas, quod regulariter incumbit actori juxta *L. actor. C. de probat.* non vero ſimpliciter fit actor, quia ſibi non petit dari, aut fieri. §. 1. *Inſtit. de act. L.* 1. *ff. de except.*

9 Exceptio vero excommunicationis, quamvis ſit dilatoria, quæ, ut ſupra diximus, deberet opponi ante litis conteſtationem, tamen poteſt opponi in quacunque parte judicii etiam poſt concluſionem in cauſa uſque ad latam ſententiam; quia excommunicatus vitandus in quacunque parte Judicii repelli poteſt, & quamvis Judex excommunicatum toleratum ſemper repellere poſſit, non tamen tenetur veluti vitandum, quia toleratum non tenetur vitare. Suarez *de Cenſor. diſp.* 16. *ſect.* 3. *n.* 2. P. Pirring *lib.* 2. *tit.* 25. §. 3. *n.*

10 Poteſt autem excommunicationis exceptio dupliciter opponi. Primo in vim ſeu per modum dilatoriæ ad impediendum, vel differendum proceſsum Judicii. Secuneo in vim, ſeu per modum exceptionis peremptoriæ: ut ſi electo Prælato petenti confirmationem objiciatur, quod tempore electionis fuerit excommunicatus, aut electus ab excommunicatis; quia tunc omnino perit jus actoris, ſi exceptio fuit probata, & quidem apertiſſimis argumeotis. Pirring *l. c. verſ. notandum* 2. & *n.* 22.

11 Præterea ſi is, qui plura babet Beneficia, contra alium excipit de pluralitate Beneficiorum, non auditur juxta *cap. cum Eccleſiaſtica.* 3. *de except.* quia non debet aliquis in alio reprobare, quod in ſe ipſo approbat, & quod quiſque Juris in alium ſtatuit, & ipſe uti debet. *cap. cum omnes. de conſtit.* Pirring. *l. c. n.* 33. Laym. in *d. cap. cum Eccleſiaſtica.* 3. *de except.* qui explicant canonem loqui de Beneficio incompatibili ob aliquod ſtatutum Canonicorum, vi cujus volebant excludere proviſuo Apoſtolicum, cum tamen ipſi illud non obſervarent, & plures DD. apud Gonzal. *lib.* 2. *tit.* 25. *d. cap.* 3. *n.* 2.

12 Exceptione oppoſita, ſi illa non obſtante Judex proſequitur in negotio, cenſetur illam tacite rejicere. *cap. ex parte.* 2. *de appell.* Gabr. *de except. concluſ.* 1. Seraphin. *dec.* 227. *n.* 4. Pax Jord. *lib.* 14. *tit.* 23. *n.* 79. Caſtr. *in L. fin. col.* 2. *ff. ſi cert. pet.* Gabr. *de fidejuſſ. concluſ.* 1. Et exceptiones reprobatas a ſtatuto merito rejicit Judex. Bart. *in L.* 1. *ff. quod vi*, ſicut rejiciuntur irrelevantes.

13 Sed dato, quod ſtatutum prohibeat omnes exceptiones, cum tamen dentur non paucæ, quæ in generali prohibiione non comprehenduntur, ideo iſtæ examinari debent. Hine ſit

§. III.

Quæ exceptiones non comprehendantur in ſtatuto illas prohibente?

14 Et primo quidem quando exceptiones ſunt de jure, & ſtatuentes ſunt inferiores, ſtatutum eſſet invalidum ob defectum poteſtatis, cum inferior non habeat poteſtatem in legem Superioris. Decius *in cap. ex parte.* 2. *num.* 38. *de off. Deleg.* Socin. jun. *conſ.* 30. *nu.* 11. *vol.* 1. & *conſ.* 141. *num.* 8. *vol.* 3. quia oec populi, nec Principes carentes juriſdictione poſsunt facere talia ſtatuta. Bart. *in L. omnes populi. numer.* 8. ubi Jaſ. *num* 6. *ff. de Juſt. & Jur.* Natta *conſ.* 12. *nu.* 1. Surd. *conſ.* 161. *num.* 6. Carol. de Graſs. *de except. except.* 1. quamvis tales Principes exercerent merum & mixtum imperium. Bald. *in d. L. omnes populi.* ubi Jaſ. *ff. de Juſt. & Jur.* Rol. *conſ.* 4. *num.* 30. *lib.* 3. Niſi tamen Principes ſuperiores illa confirmaſsent. Scaccia *de Jud. lib.* 1. *cap.* 62. *nom.* 14.

15 Statutum rejiciens omnes exceptiones, non cenſetur rejicere illam, in qua ſtatutum ſe fundat. Abb. *in cap. Item cum quis nomer.* 6. *de reſtit. ſpol.* Bart. & Bald. *in L. Divus Trajanus num.* 1. *ff. de milit. teſtam.* Franc. & Gemin. *in cap. cupientes.* §. *quod ſi per viginti. de elect. in* 6. Dec. *in cap. ex parte.* 2. *nu.* 10. *De off. Deleg.*

& in

& in c. conſuluit. num. 1. *de appellat.* Berous *in cap. item cum quis. numer.* 27. *de reſtit. ſpol.* Socin. jun. *conſ.* 67. *num.* 19. *vol.* 1. quia quando qualitas eſt cauſa alicujus effectus, non ſufficit adeſſe factum, niſi adſit etiam illa qualitas. *L. non ſolum.* §. *ſed ut probari.* ubi Bart. *ff. de oper. novi nunt.* Bald. *in L. matrem. numer.* 2. *C. de prob. v. g.* ſi ſtatutum diſponeret quod contra inſtrumentum non poſſit opponi aliqua exceptio, poterit tamen opponi, quod illud quod fuit productum non ſit inſtrumentum. Dec. *d. cap ex parte num.* 40. & ibi Abb. Menoch. *conſ.* 259. *num.* 2. *lib.* 3. *& de adipiſc. rem.* 3. *n.* 167. Craveta *conſ.* 211. Surd. *dec.* 289. *n.* 5. Menoch. *de præſ. lib.* 2. *præſ.* 48. *num.* 1. Maſcard. *de prob. concluſ.* 1294. *nu.* 5. Scaccia *de Jud. lib.* 1. *cap.* 71. *n.* 3. Vant. *de nullit. tit. quis poſſit dicere de nullit. n.* 4. & Carol. de Graſſ. *except.* 2. *nu.* 3. qui plures alios citat. Item ſi ſtatutum diſponeret, quod contra inſtrumentum publicum nulla poſſit opponi exceptio, poterit tamen opponi, quod inſtrumentum non eſt publicum. Dec. *loc. cit.* Caphal. *conſ.* 627. *n.* 4. Bald. *in cap. paſtoralis. nu.* 4. *de appell.* Afflict. *dec.* 283. *n.* 1. Craveta *conſ.* 6. *n.* 72. & alii apud Graſſ. *loc. cit. n.* 4. quamvis qualitas quæ requiritur a ſtatuto, requireret altiorem indaginem. Socin. jun. *conſ.* 67. *n.* 19. *vol.* 1.

16 Exceptio *inhabilitatis perſonæ* agentis non cenſetur rejecta a ſtatuto prohibente omnes exceptiones. Dec. *in d. cap. ex parte* 2. *n.* 42. *De off. Deleg.* Ant. Butr. *in cap. licet. de elect.* Maſcard. *de prob. concluſ.* 1376. *n.* 9. Menoch. *de præſ. lib.* 2. *præſ.* 48. *numer.* 6. Gig. *de penſ. quæſt. fin. nu.* 17. Jo. Andr. *in cap. fin. in verb. ſpoliationem. De ord. cognit.* quia exceptio contra perſonam nunquam cenſetur rejecta a ſtatuto. Menoch. *loc. cit. n.* 6. Uti exceptio excommunicationis. *cap. decernimus. de ſent. excom. cap.* 1. *de except.* Ugolin. *de cenſur. tit. de excom. cap.* 15. §. 7. *n.* 1. ubi dicitur quod hæc exceptio non dicitur rejecta, quamvis per pactum fuiſſet juratum de illam non opponendo. Peregr. *de Jure fiſci. lib.* 3. *tit.* 11. *num.* 8. Vivius *dec.* 99. *num.* 7. Menoch. *loc. cit. nu.* 8. Gig. *loc. cit. num.* 18. Graſſ. *except.* 4. *nu.* 4. *&* 5. & hanc poteſt opponere etiam Judex ex officio imo etiam tertius. *cap.* 1. *in fin. de except. in* 6. etiam parte invita. Abb. *in cap. exceptionem n.* 7. *de except.* Dec. *in cap. intelleximus nu.* 15. *de Jud.* Peregr. *loc. cit. n.* 16. Ugolin. *loc. cit.* Graſſ. *loc. cit. n.* 7. qui plures alios citat.

17 Exceptio *notoria* non cenſetur rejecta a ſtatuto prohibente omnes exceptiones. Dec. *loc. cit.* & ibi Fel. *n.* 7. Berous *in cap. cum quis. nu.* 29. *de reſtit. ſpol.* Ruin. *conſ.* 131. *n.* 13. *l.* 4. Natta *conſ.* 563. *nu.* 35. Menoch. *de præſ. l. c. n.* 2. Rimin. ſen. *conſ.* 355. *n.* 8. Graſſ. *except.* 5. *n.* 1. Dummodo hæc notoria exceptio oriatur ex inſtrumento, in quo ſe fundat actor. Natta *conſ.* 374. *n.* 35. Alex. *conſ.* 95. *n.* 1. Ratio eſt, quia notorium nunquam ſubjacet regulis juris communis. Burſat. *conſ.* 225. *n.* 12. Rimin. jun. *conſ.* 416. *n.* 29. *vol.* 4.

18 Ita exceptio quæ poteſt probari in continenti non cenſetur ſublata a ſtatuto. Abb. *in cap. ſuper num.* 7. *de off. Deleg. & in cap. ſciſcitata verb. effectum. De reſtit. in integr.* ubi Gl. Dec. *loc. cit.* Fel. *in cap. ex parte* 2. *n.* 48. *De off. Deleg.* Surd. *conſ.* 252. *n.* 6. *l.* 2. Menoch. *de arbitr. caſ.* 7. *num.* 7. Vivius *deciſ.* 107. *num.* 4. Berous *in cap. Item cum quis nu.* 29. *De reſtit. ſpol.* Craveta *conſ.* 207. *num.* 7. Honded. *conſ.* 18. *num.* 79. *l.* 1. Graſſ. *except.* 7. quæ quidem exceptio admitti debet etiam contra executionem inſtrumenti in forma cameræ. Surd. *conſ.* 186. *n.* 2. *l.* 2. Sim. de Præt. *conſ.* 85. *nu.* 2. *l.* 1. Maſcard. *de prob. concluſ.* 687. *nu.* 4. niſi exſtaret præſumptio calumniæ vel fraudis. Ratio vero eſt, quia quæ in continenti fiunt ineſſe videntur. *L. lecta. verſ. dicebam. ff. ſi cert. pet.* Vivius *l. c.* Dicitur autem in continenti probari, quod probatur infra triduum. *L. fin. C. de error. advocat.* Vivius *l. c.* Surd. *conſ.* 99. *n.* 41. *l.* 1. Rim. jun. *conſ.* 585. *n.* 67. *vol.* 5. Menoch. *de arb. caſ.* 117. *in fi. qui nu.* 8. dicit, quod an in continenti quid probetur, relinquendum ſit Judicis arbitrio. Vivius *d. dec.* 107. *num.* 15. Cephal. *conſ.* 541. *nu.* 17. *lib.* 4. Rimin. jun. *conſ.* 404. *num.* 43. *lib.* 4. Graſſ. *loc. cit. num.* 8.

19 Si exceptio *Erroris* non cenſetur a ſtatuto rejecta, licet rejiciat omnes exceptiones. Bart. *in L. non fatetur. n.* 5. *&* 15. *ff. de confeſſ.* Jaſ. *in L.* 2. *n.* 23. *C. de Jur. & fact. ignorant.* Socin. ſen. *conſ.* 79. *n.* 50. *l.* 4. Theſ. *dec.* 26. *num.* 15. Graſſ. *except.* 8. etiam in inſtrumento guarentigiato, quia ubi adeſt error, nullus poteſt eſſe conſenſus. Maſcard. *de prob. concluſ.* 1118. error vero probatur eo ipſo quod demonſtratur quod res aliter ſe habuit. *L. poſt diviſionem.* ubi Bart. *C. de Jur. & fact. ignor.* Alex. *conſ.* 102. *n.* 8. *l.* 1. Graſſ. *loc. cit.*

Neque cenſetur rejecta a ſtatuto exceptio, quæ ineſt ex natura rei, actus, ſeu negotii, ſuper quo inſtrumentum celebratum fuit, quamvis in inſtrumento non ſit expreſſa. Felin. *in cap. ex parte.* 2. *nu.* 2. ubi Dec. *De off. Deleg. n.* 57. Berous *in cap. cum quis num.* 32. *de reſtit. ſpol.* Menoch. *de præſ. lib.* 2. *præſ.* 48. *nu.* 14. Caroc. *in in trac. de excuſſ. par.* 1. *quæſt.* 14. *n.* 11. *&* 18. Graſſ. *except.* 10. *n.* 1. quia verba etiam generalia & multiplicata nunquam referuntur, & tollunt id, quod provenit ab intrinſeca natura ipſius actus. Bart. *in L.* 1. §. *& parvi. ff. quod vi aut clam.* quales ſunt exceptiones cedendarum, & excuſſionis. Imo hæc exceptio ſemper intelligitur oppoſita, quamvis de illa in ſpecie nihil fuerit dictum. Innoc. *in cap. paſtoralis. De except.* Felin. *in d. cap. ex parte.* Berous *in cap. Item cum quis. n.* 32. *De reſtit. ſpol.* Menoch. & Graſſ. *ll. cit.* qui citat plures alios, quamvis Creditor adiviſſet hæreditatem principalis debitoris, quia tunc tenetur cedere etiam contra ſe ipſum. Lim. 1. quando mulier agit ad repetendas ſuas dotes, quia tunc non poteſt opponi exceptio cedendarum, licet facto ipſius mulieris fuerint læſa ſua jura. Vivius *dec.* 100. *n.* 1. Graſſ. *except.* 10. *n.* 24. Socin. ſen. *conſ.* 200. *n.* 2. *l.* 2. Berous *conſ.* 49. *n.* 9. niſi fidejuſſor, qui convenitur pro reſtitutione dotis, fidejuſſiſſet contemplatione alterius confidejuſſoris, aut quoties non exſtarent alia bona mariti. 20

Exceptio etiam *metus* non cenſetur excluſa a ſtatuto 21 rejiciente omnes exceptiones. Dec. *loc. cit.* ubi Fel. *num.* 10. Menoch. *loc. cit. num.* 17. Bald. *in L. qui in carcerem ff. quod met. cauſ.* Graſſ. *except.* 11. quia factum dici non poteſt, quod metu factum eſt. *L. metum.* §. *volenti.* §. *quod met. cauſ.* & promittens aliquid ex metu, non tenetur promiſſa ſervare. *L. ais Prætor. ff. quod met. cauſ.* Natta *conſ.* 50. *n.* 9. *l.* 1. Innoc. *in cap. quod ſicut. n.* 11. *de elect.* Bald. *in cap.* 1. §. *item Sacramenta. n.* 1. *&* 9. *de pac. juram. firm.* Cæpolla *conſ.* 40. Et metu geſta attendi non debent nec rata haberi. *L.* 1. *ff. quod met. cauſ.* Boer. *dec.* 100. *n.* 1. Socin. jun. *conſ.* 77. *n.* 91. *l.* 1. Rol. *conſ.* 190. *nu.* 129. *l.* 4. Honded. *conſ.* 23. *nu.* 18. *& conſ.* 29. *n.* 15. *l.* 1. Et metus reddit actum nullum, licet fuerit juratus. *L. interpoſitas.* ubi DD. & Bald. *n.* 5. *C. de de tranſact. cap.* 2. *de eo qui duxit in matrim.* ubi Abb. *n.* 5. Felin. *in cap. ſi vero. col. ſi de jurejur.* Honded. *loc. cit. nu.* 21. Lim. 1. in metu reverentiali, quia hic non reſcindit contractum. Alex. *in d. L. interpoſitas. n.* 5. *C. de tranſact.* Boer. *dec.* 100. *num.* 2. Intrigl. *conſ.* 6. *nu.* 93. niſi hunc metum pateretur mulier. Menoch. *de arbitr. caſ.* 135. *nu.* 4. Covar. *in* 4. *Decretal. par.* 2. *c.* 3. §. 4. *n.* 9. Honded. *conſ.* 29. *nu.* 29. vel niſi cum metu adſuerint minæ. Socin. ſen. *conſ.* 261. *nu.* 3. *l.* 2. Innoc. Abb. & Felin *in cap. cauſam matrimonii. De off. Deleg.* Bald. Alex. & Jaſ. *in d. L. interpoſitas.* Boer. *loc. cit.* Afflict. *dec.* 69. *n.* 4. Aut niſi ex contractu meticuloſo reſultaret enormis læſio, quia tunc metus reverentialis reſcindit contractum. Caſtr. *conſ.* 174. *nu.* 2. *l.* 1. Cravet. *conſ.* 11. *num.* 22. *l.* 1. Vinc. de Franch. *dec.* 119 *n.* 5. Oſaſc. *dec.* 177. *num.* 5. Menoch. *conſ.* 1. *n.* 493. *l.* 1. *& de arb. caſ.* 136. *per tot.* Honded. *loc. cit. nu.* 43. præſertim ſi metum paſſus eſſet minor. *DD. cit.* & Socin. jun. *conſ.* 47. *nu.* 32. *l.* 3. Graſſ. *except.* 11. *n.* 18. *& ſeq.*

Præſumitur vero metus reverentialis in filiis erga 22 patrem, niſi filia nupſiſſet, & eſſet in domo mariti. Item in Uxore erga ſuum virum. Item in fratre erga majorem. Item in filiis erga matrem. Item in Nepote erga patruum, & in nuru erga ſocerum. In ſubditis erga Superiorem. In Clerico erga ſuum Epiſcopum. In libero erga Patronum. Metum tamen allegans, debet illum probare. Graſſ. *d. except.* 11. *n.* 24. *& ſeq. & n.* 2x. Maſcard. *de prob. conſ.* 1051. *&* 1052. & quomodo probetur vide Maſcard. *loc. cit.* & Menoch. *loc. cit.* Gabr. *de teſtib. concluſ.* 4. *num.* 15.

Exceptio *ſimulationis* nunquam cenſetur rejecta a 23 ſtatuto rejiciente omnes exceptiones. Bald. *in L. fin.* §. *in computatione. n.* 18. *& in L. precibus. in princ. C. de Jure delib.* Alex. *conſ.* 101. *n.* 5. *vol.* 3. Gabr. *conſ.* 3. *n.* 9. *l.* 2.

Barbat. *in cap. ad noſtram col.* 2. *De empt. & vendit.* Corbul. *in tract. ex quib. cauſ. emphyteuta jure ſuo privetur. tit. de cauſ. privat. ob alienationem. lim.* 23. *num.* 2. Felin. *in cap. ex parte* 2. *num.* 13. ubi Dec. *nu.* 62. *De off. Deleg.* Tiraquel. *de retrac. lign.* §. 1. *gl.* 2. *num.* 13. & 14. & plurimi apud Graſſ. *except.* 12. *num.* 1. & *ſeqq.* Dummodo talis ſimulatio ſit probata præſumptione Juris & de jure juxta Bart. *in L.* 1. §. *& parvi. num.* 4. *ff. quod vi aut clam.* quod tamen non eſſe verum dicit Graſſ. *loc. cit.* Ratio vero concluſionis eſt, quia inſtrumentum ſimulatum non dicitur inſtrumentum. Bald. *in L.* 1. *C. plus valere, quod agi.* Corbul. *loc. cit. nu.* 2. Graſſ. *ut ſupra num.* 2. Tiraquel. *loc. cit.* & ſtatutum loquens de inſtrumento non intelligitur de inſtrumento ſimulato Seraph. *de privil. juram. privil.* 59. *n.* 13. Et ſimulatio, cum non præſumatur, non tantum debet probari, ſed debet etiam deſignari ſpecies ipſius ſimulationis. Dec. *conſ.* 463. *num.* 8. Burſat. conſ. 275. *num.* 13. *vol.* 2. Natta *conſ.* 537. *n.* 33. *lib.* 3. Seraph. *d. privil.* 59. *numer.* 23. Cephal. *conſ.* 533. *numer.* 33. *lib.* 4. Vivius *dec.* 104. *numer.* 1. Maſcard. *de prob. concluſ.* 448. *numer.* 2. Caroc. *de excuſſ. par.* 2. *quæſt.* 17. *numer.* 43. & plurimi alii apud Graſſ. *except.* 12. *numer.* 12. dummodo declaratio ſeu deſignatio a parte petatur, & non tantum debet exprimi ſpecies fictionis, ſed etiam cauſa illius. Bald. *in L. ab Anaſtaſio. num.* 11. & Caſtr. *in L. juriſgentium* §. *dolum. num.* 2. *ff. de pact.* Berous *conſ.* 170. *num.* 5. *lib.* 1. Dec. *conſ.* 548. *num.* 6. Ancharan. *conſ.* 226. *numer.* 3. Franc. a Ponte *conſ.* 2. *numer.* 63. Honded. *conſ.* 46. *num.* 3. & alii apud Graſſ. *except.* 12. *num.* 14. Item debet probari modus, quo contractus ſimulatus fuit celebratus. Tiraquel. *de retract.* §. 1. *gl.* 14. *num.* 59. Maſcard. *d. concluſ.* 448. *numer.* 6. Et debet probari, quod ita fuit pactum in principio inter contrahentes, & debet probari certa perſona, propter quam fuit facta ſimulatio. Quomodo vero probetur ſimulatio, vide Maſcard. *de prob. concluſ.* 439. *uſque ad* 449. Menoch. *de arb. caſ.* 136. *per tot.* Oſaſc. *dec.* 42. *num.* 2. Et an poſſit opponi non obſtante juramento probatorio, vide Graſſ. *loc. cit. n.* 24. affirmantem Seraph. *privil.* 59. *cit.* & plures apud eoſdem, & negantem in juramento aſſertorio, ut cum juravit quis omnia & ſingula contenta in inſtrumento eſſe vera.

24 Ita etiam exceptio quæ oritur ex inſtrumento, ex quo actio a ſtatuto rejecta non cenſetur. Dec. *d. cap. ex parte* 2. *De off. Deleg. n.* 64. & 66. Alex. *conſ.* 119. *num.* 2. *vol.* 1. Bald. *in L. ſi ex prædiis. C. de evict.* Dec. *conſ.* 421. *num.* 2. Oſaſc. *dec.* 51. *num.* 19. & 20. Surd. *conſ.* 246. *n.* 15. *lib.* 2. Afflict. *dec.* 403. *num.* 17. Surd. *de alim. tit.* 8. *privi.* 53. *num.* 11. Scaccia *de Jud. lib.* 1. *cap.* 63. *num.* 1. *verſ. Item licet.* Menoch. *de præſ. lib.* 2. *præſ.* 48. *n.* 23. Graſſ. *except.* 13. *n.* 3. quæ exceptio poteſt opponi, licet promiſiſſet ſolvere omni moleſtia & exceptione remota. Rol. *conſ.* 40. *numer.* 40. *vol.* 2. Natta *conſ.* 51. *n.* 18. & *ſeq. lib.* 1. Alex. *conſ.* 95. *n.* 2. *vol.* 2. Rimin. ſen. *conſ.* 300. *n.* 35. *vol.* 1. Caſtr. *conſ.* 270. *num.* 3. *vol.* 2. & alii apud Graſſ. *loc. cit.* & hanc exceptionem poteſt Judex ſupplere ex officio, imo tenetur, quamvis a parte non opponatur. Maſcard. *de prob. concluſ.* 1387. *num.* 2. Dec. *conſ.* 441. *n.* 7. quamvis inſtrumentum, de cujus executione agitur, fuerit juratum. Jaſ. *in L. ſi duo* §. *ſi quis juraverit. num.* 4. *ff. de Jurejur.* Magon. *dec. Lucen.* 11. *num.* 4. Natta *conſ.* 360. *numer.* 1. *lib.* 2. Hinc exceptio pretii non ſoluti nunquam cenſetur ſublata a ſtatuto, quia habet ortum inſtrumento, ex quo naſcitur actio. Bald. *in L. peremptorias. num.* 10. *C. sent. reſcind.* & *in L.* 1. *C. de Jur. & fac. ignor.* & hæc exceptio eſt privilegiata ſicut actio, quam Judex licet non fuerit oppoſita a parte, tamen ſi ex actis conſtat pretium non fuiſſe ſolutum, ſupplere debet. Bald. *in L. ſi pater. num.* 2. *C. de act. empt.* Graſſ. *d. except.* 13. *numer.* 22. Sic exceptio adimplementi non facti ex parte actoris non dicitur a ſtatuto ſublata, Bart. *in L.* 1. §. & *parvi ff. quod vi aut clam.* Dec. *conſ.* 119. *numer.* 3. Craveta *conſ.* 151. *n.* 10. Oſaſc. *dec.* 51. *n.* 20. Cephal. *conſ.* 312. *n.* 100. & *conſ.* 407. *num.* 15. & 19. Joſ. Ludovic. *dec. Lucen.* 50. *num.* 3. *lib.* 1. Maſcard. *loc. cit.* quamvis ex parte actoris contractus non fuerit impletus in minima parte. Rol. *conſ.* 53. *numer.* 29. *lib.* 1. Bald. *in L. pacta conventa.* §. *juriſgentium. num.* 1. *ff. de pact.* Menoch. *conſ.* 1. *n.* 168. & *conſ.* 55. *lib.* 1. Honded. *conſ.* 86. *n.* 16. *lib.* 1. Natta *conſ.* 673. *num.* 19. *libr.* 4. Surd. *conſ.* 52. *num.* 35. *lib.* 1. Et quamvis contractus fuerit juratus. DD. ſupra cit. Graſſ. *except.* 13. *num.* 40. Et quamvis de adimplemento dubitetur. Imo licet actor implere fuiſſet impeditus. Butr. & Abb. *in cap. ſicut. ult. de Jurejur.* Dec. *in L. cum proponas. num.* 3. *C. de pact.* Natta *conſ.* 50. *num.* 7. *lib.* 1. Rol. *conſ.* 69. *num.* 12. *vol.* 4. Surd. *conſ.* 186. *n.* 21. *lib.* 2. Maſcard. *d. concluſ.* 1387. *n.* 43. Graſſ. *loc. cit. n.* 44.

25 Porro hæc exceptio non poteſt opponi niſi ab eo, cui fuerat implendum. Alex. *conſ.* 127. *num.* 5. *lib.* 7. Dec. *conſ.* 452. *n.* 10. Menoch. *d. conſ.* 1. *nu.* 370. & Maſcard. *l. c. n.* 63. Graſs. *l. c. n.* 48. Item ſi implere debens fuit impeditus culpa & facto illius, cui impleri debebat. argum. *L. Jure civili. ff. de condit. & demonſt. L. qui operas. ff. locati.* Sim. de Pret. *conſ.* 28. *n.* 7. Maſcardus *l. c. num.* 63. Graſs. *nu.* 49. Item non admittitur hæc exceptio de non adimplemento alterius obligationis ſeparatæ ab illa, cujus vigore agitur. Burſat. *conſ.* 191. *num.* 5. *vol.* 2. Alex. *in L. cum proponas. num.* 2. *C. de pact.* Cephal. *conſ.* 48. *nu.* 42. *vol.* 1. & alii apud Graſs. *loc. cit. n.* 50. Et opponens hanc exceptionem illam non tenetur probare, ſed actor debet probare, quod impleverit. *L. Julianus.* §. *offerri. ff. de act. empt.* Menoch. *d. conſ.* 1. *n.* 369. *lib.* 1. Rol. *conſ.* 69. *n.* 9. *lib.* 4. Rimin. jun. *conſ.* 52. *num.* 15. *lib.* 1. Natta *conſ.* 226. *n.* 2. Magon. *dec. Lucen.* 11. *nu.* 8. & *dec.* 61. *n.* 1. & alii apud Graſs. *nu.* 51. & hanc quoque Judex tenetur ſupplere ex officio, licet non opponatur. DD. ſupra cit. & Graſs. *n.* 53. Maſcard. *de prob. concluſ.* 1387. *n.* 23. Magon. *d. dec.* 11. & *dec.* 61. *n.* 2. Cephal. *conſ.* 312. *n.* 148. Intrigl. *caſ.* 14. *n.* 114. *de caſib. conſc.* & hæc exceptio poteſt allegari etiam poſt ſententiam.

26 Sed quæres: quid ſi pendente Judicio actor, qui prius conventa non implevit, velit implere, poteſtne? Dicendum: quod ſi vult implere ante factam oppoſitionem, poſſe. Menoch. *de arb. Jud. quæſt.* 16. *nu.* 64. Cephal. *conſ.* 112. *n.* 17. & 18. *lib.* 2. poſt factam vero oppoſitionem non poſſe. Caſtr. *conſ.* 70. *n.* 8. *verſ. nam ſufficit. lib.* 1. Craveta *conſ.* 192. *nu.* 16. Magon. *d. dec.* 61. *n.* 10. Maſcard. *l. c. n.* 60. Burſat. *conſ.* 144. *n.* 32. Surd. *conſ.* 158. *n.* 30. & alii apud Graſs. *l. c. nu.* 56.

27 Præterea exceptio, quæ fundatur in confeſſione partis adverſæ facta in judicio, non cenſetur excluſa a ſtatuto rejiciente omnes exceptiones. Bald. *in L. ſi unus.* §. *pactus ne peteret.* 2. *ff. de pact.* Fel. *in d. cap. ex parte. lim.* 14. & *ibi* Dec. *n.* 66. Menoch. *de præſ. l. c. n.* 19. quia confeſſio facta in judicio inducit notorium. *cap. olim. de V. S. cap. veſtra. de cohabit. mul. & Cler.* Triviſ. *dec.* 46. *n.* 4. *lib.* 2. Afflict. *dec.* 372. *n.* 8. Surd. *conſ.* 188. *n.* 2. *lib.* 2. Boſs. *in ſuo tract. crim. de confeſſ. n.* 8. Gramm. *dec.* 31. *n.* 8. & alii apud Graſs. *except.* 14. *n.* 2. & confeſſio facta in judicio habet vim rei judicatæ. Bart. *in L. ictus fuſtium. n.* 4. *ff. de iis, qui not. infam.* Afflict. *dec.* 182. *n.* 9. Rota *dec.* 425. *in nov.* Jaſ. *in L. filia. nu.* 39. *ff. de V. O.* Maran. *in pract. part.* 6. *act.* 5. *n.* 12. Graſs. *l. c. n.* 3. Dicitur autem confeſſio facta in judicio, quando fit coram Judice ſedente pro tribunali, & Notario, & Actuario ſcribente. Joan. And. *in addit. ad ſpeculat. in tit. de depoſ.* §. 2. Abb. *in c. fin. n.* 17. *de confeſſ.* & *in cap. at ſi Clerici. n.* 6. & ibi Fel. *n.* 1. *de Jud.* Bart. *in L. cum ſcimus. nu.* 6. *C. de Agricol. & cenſit. lib.* 11. Ant. Butr. *in d. cap. fin. de confeſſ.* Lanfranc *in cap. quoniam contra. in verb. confeſſiones. de prob.* Graſs. *l. c. nu.* 4. & ſi fieret coram Judice non ſedente pro tribunali, aut coram Notario, non diceretur confeſſio facta in judicio. DD. cit. Tiraquel. *de retract. lignag.* §. 36. *gl.* 2. *n.* 54.

28 Concluſio vero procedit etiam in confeſſione extrajudiciali, quæ fuit geminata, quæ producit eundem effectum, quem confeſſio judicialis. Bart. *in d. L. cum ſcimus. n.* 6. *C. de agricol. & cenſit. lib.* 11. Mynſing. *conſ.* 1. *n.* 7. Ruin. *conſ.* 72. *n.* 1. & 3. *lib.* 4. Maran. *l. c. n.* 15. Afflict. *dec.* 337. *n.* 5. Caſtr. *in L. Publia.* §. *fin. ff. depoſiti.* Gabr. *de confeſſ. concluſ.* 1. *n.* 61. & *concluſ.* 3. *nu.* 1. & alii apud Graſs. *except.* 14. *n.* 7. quamvis talis confeſſio probaretur teſtibus ſingularibus. Caſtr. *conſ.* 300. Graſs. *l. c. n.* 10. *ubi per tot. de effectu verborum geminatorum.* Dummodo tamen talis confeſſio fuerit facta interpolatis temporibus, & non eodem inſtanti, aut unico contextu. Gloſ. *in L. ſi convenerit. ff. de pignor. act.* Felin. *in cap. ſi cautio. numer.* 44. *de fide inſtrum.* & *in cap.*

fin,

ſin. de offic. Deleg. Dec. in L. 2. nu. 7. ff. de errore calc. Maſcard. de prob. concluſ. 1264. n. 48. Afflict. deciſ. 285. n. 12. Graſſ. nu. 44. Item quamvis confeſſio facta fuerit per verbum *Credo*, quæ confeſſio præjudicat confitenti, ac ſi fuiſſet facta per verbum aſſertivum veritatis. Gl. in cap. ex litteris. de jurejur. Abb. in cap. litteras. n. 3. de juram. calum. quamvis ſecus ſit in teſte, qui deponens per verbum *Credo* nihil probat. L. teſtium. C. de teſtib. Bald. in L. 2. §. idem Labeo. n. 5. ff. de aqua pluv. arcend. Fel. in cap. quoties. n. 7. de teſtib. Vivius in ſuis commun. opin. in verb. Teſtis deponens de credulitate. opin. 965. Triviſ. dec. 49. n. 42. l. 2. Hond. conſ. 15. n. 26. niſi teſtes eſſent periti in arte, qui licet deponant per verbum *Credo*, plene probant. L. 1. ubi Bart. nu. 4. ff. de ventr. inſpic. cap. ſignificaſti. 2. §. & quidem. de homicid. Bald. in leg. ſeptimo menſe. n. 2. ff. de ſtat. hom. Ludovic. dec. Peruſ. 28. n. 18. Cæpol. conſ. 61. num. 9. in criminal. & alii apud Graſſ. except. 14. a num. 58. vel niſi ageretur de probando aliquid, quod certitudinarie ſciri non poteſt. Bald. in leg. teſtium. C. de teſtib. Abb. Imol. & Butr. in cap. quoties. de teſtam. ubi Fel. n. 10. Burſat. conſ. 87. num. 50. lib. 1. Honded. conſ. 15. nu. 28. Aut teſtis deponeret ad defenſam, aut deponeret contra producentem. Craveta conſ. 201. n. 7. vol. 2. Socin. jun. conſ. 69. nu. 11. vol. 1. Cephal. conſ. 435. nu. 70. Gabr. de teſtib. concluſ. 1. nu. 15. Honded. conſ. 79. n. 61. Burſat. conſ. 20. n. 23. l. 1.

29 Concluſio procedit etiam in confeſſione facta in judicio parte abſente. Marao. in pract. part. 6. act. 5. nu. 21. Surd. conſ. 151. num. 42. Graſſ. loc. cit. n. 65. Item in confeſſione extrajudiciali jurata, quia præſumitur cum maxima deliberatione facta. Alex. conſ. 85. num. 4. lib. 7. Surd. conſ. 151. nu. 43. Gramm. conſ. crim. 40. n. 17. Graſſ. loc. cit. n. 66. Limitatur tamen concluſio, quando Adverſarius confeſſionem non acceptat, ſed conatur illam impugnare. Bald. in leg. cum precum. in princ. C. de lib. cauſ. & in leg. ſi quis teſtib. C. de teſtib. Sicut producens Scripturam, licet videatur approbare omnia contenta in illa, quod non procedit, quando pars conatur illam impugnare. Bald. in leg. ſi magnam. C. qui accuſar. non poſſ. Alex. ad Bart. in leg. certum. C. de Confeſſ. Felin. in cap. ſi cautio. col. 7. verſ. ſecunda declaratio. de fide inſtrum. Oſaſc. dec. 39. nu. 8. Surd. d. conſ. 151. n. 94. Graſſ. l. c. n. 68.

30 Pariter exceptio, quæ fundatur in alio inſtrumento æque ſolemni, non cenſetur excluſa a ſtatuto excludente omnes exceptiones. Bald. in cap. paſtoralis. n. 6. de appell. Dec. in d. cap. ex parte. 2. num. 69. de offic. deleg. Menoch. de praſ. l. 2. praſ. 48. n. 20. Graſſ. except. 15. ſicut nec

31 Exceptio *compenſationis*. Menoch. de praſ. l. c. n. 34. Tiraquel. de retract. lignag. §. 3. gl. 3. n. 4. Sebaſt. Med. de compenſ. part. 2. quæſt. 20. Intrigl. conſ. 8. n. 24. l. 1. Surd. deciſ. 191. num. 10. & conſ. 268. num. 27. lib. 2. Burſat. conſ. 305. num. 7. lib. 3. Zerola in prax. Epiſcop. verb. Compenſatio. verſ. ſeptimo idem, etiam adverſus executionem inſtrumenti in forma Cameræ. Fel. in c. cum inter. nu. 24. & 25. de except. & in cap. ex tranſmiſſa. num. 9. de præſcript. & in cap. cum Joannes. de fide inſtrum. ubi Abb. Graſſ. except. 16. etſi ſtatutum diceret, quod contra inſtrumentum publicum nulla poſſit opponi exceptio, niſi ſolutionis, quia adhuc compenſationis exceptio locum habet. Fel. in cap. ſuborta. de re jud. Medic. l. c. part. 1. quæſt. 20. n. 20. Menoch. de praſ. l. c. n. 35. Caſtr. conſ. 66. n. 2. l. 2. Socin. jun. conſ. 79. n. 9. l. 3. Gig. de penſ. quæſt. ult. n. 6. Oſaſc. dec. 92. nu. 12. & plures apud Graſſ. except. 16. n. 3. niſi ſtatutum requireret realem ſolutionem, quia tunc compenſationis exceptio non haberet locum, cum compenſatio ſit tantum ficta ſolutio.

32 Quæres, quid ſi promiſſio de ſolvendo fuit jurata, poteritne jurans opponere compenſationem? Affirmant Bart. in leg. amplius non pet. n. 8. ubi Alex. in addit. litt. H. & l. ff. rem rat. hab. & Ang. Fulgoſ. Caſtr. Anchar. in cap. ſtatutum. §. ſi quidem. de reſcript. in 6. Capell. Tholoſ. dec. 139. Oſaſc. deciſ. 92. num. 18. Zerola l. c. verſ. ſexto an compenſatio. & alii apud Graſſ. except. 16. num. 19. quibus tamen contrariam tenet ſententiam, & probat ex cap. ad noſtram. de jurejur. ubi Innoc. Jo. And. Ant. de Butr. Anchar. Felin. Berous conſ. 155. nu. 27. l. 1. Cavaler. dec. 9. nu. 11. l. 1. & dec. 28. n. 45. lib. 2. Honded. conſ. 18. n. 40. Natta conſ. 54. n. 1. l. 1. Rol. conſ. 6. num. 31. Gabr. de jurejur. concluſ. 7. num. 1. Surd. conſ. 246. n. 15. l. 2. Tiraquel. de retr. lig. §. 3. gloſ. 3. n. 6. & plurimi alii, quos pro ſe citat Graſſ. loc. cit. n. 19. per tot. quæ tamen ſententia ſecunda plures patitur exceptiones. Primo, quod compenſatio poterit opponi non obſtante juramento, quando de debito compenſando conſtat per publicum inſtrumentum. Gl. & DD. in d. cap. ad noſtram. de jurejur. Secundo, quando proceditur ex æquo & bono ſola veritate facti inſpecta. Ludovic. dec. Peruſ. 15. num. 9. & 10. Cavalcan. dec. 9. n. 11. l. 1. Gabr. d. concluſ. 7. nu. 12. de jurejur. Oſaſc. dec. 92. n. 35. Tertio, quando debitum, de quo petitur compenſatio, eſſet poſterius debito, quod petitur ab actore. Oſaſc. loc. cit. nu. 30. & 34. Afflict. dec. 381. n. 3. Honded. conſ. 18. n. 45. Covar. in cap. quamvis pactum, 1. part. relect. §. 4. nu. 6. Quarto, quando debitor eſſet pauper aut gravatus onere filiorum. Pariſ. conſ. 121. num. 41. l. 1. Tiraquel. loc. cit. n. 6. Afflict. dec. 163. Gabr. loc. cit. nu. 11. Honded. conſ. 18. nu. 41. Oſaſc. dec. 92. nu. 35. Quinto, cum tractatur de vitando perjurio vel pœna. Tiraq. & Gabr. ll. cit. Graſſ. l. c. num. 26. Sexto, ſi non fuit promiſſa in ſpecie ſolutio, ſed ſatisfactio. Gabr. loc. cit. Surd. conſ. 166. num. 30. l. 2. Septimo, ſi debitor non juravit in ſpecie ſolvere in pecunia, ſed ſimpliciter ſolvere. Bart. Ang. Cuman. & Alex. in L. amplius. ff. rem rat. habend. Bald. & Abb. in cap. ad noſtram. 1. de jurejur. ſecus ſi promiſit ſolvere in pecunia. Surd. conſ. 246. n. 18. l. 2. & de alim. tit. 8. privil. 53. n. 2.

Quæres ſecundo, an exceptio *compenſationis*, quæ poteſt opponi contra cedentem, poſſit etiam opponi contra ceſſionarium? Dicendum, quod ſic. DD. in L. apud Celſum. §. ſed cum legitima. & §. cum de antboris. ff. de except. doli. & in L. doli mali. §. diverſam. ff. de novat. Bart. in leg. ſi quis in rem. ff. de procurat. Socin. jun. conſ. 74. n. 7. vol. 3. Theſ. dec. 221. n. 7. Surd. conſ. 82. n. 29. l. 1. Graſſ. loc. cit. n. 29. per totum. 33

Quæres tertio, an compenſatio, quæ poteſt opponi a debitore principali, poſſit etiam opponi ab illius fidejuſſore? Reſpondetur affirmative. Pariſ. conſ. 121. n. 7. l. 1. & alii apud Graſſ. loc. cit. n. 33. 34

Quæres quarto, an hæc compenſatio poſſit opponi, quando debitum oppoſitum eſt litigioſum? Reſponſio eſt affirmativa. leg. ſi compenſationem. ff. de compenſat. Surd. conſ. 146. n. 3. l. 1. niſi tamen debitum requireret altiorem indaginem, & de eo ſtatim doceri non poſſet. Alex. conſ. 12. in fin. vol. 2. & alii apud Graſſ. loc. cit. num. 33. De qua materia plura vide in praxi Compenſationis. 35

Etiam exceptio *ceſſionis bonorum* non dicitur excluſa a ſtatuto prohibente omnes exceptiones contra inſtrumentum, quia hæc eſt ſimilis liberationi & pacto de non petendo, quæ non excluduntur a ſtatuto, & quidem in tantum, ut ſi bonis ceſſerit ignominioſe, quamvis venerit ad pinguiorem fortunam, non teneatur amplius ſatisfacere creditoribus. Guido Papa deciſ. 343. Menoch. de arbitr. caſ. 183. num. 22. & 23. Pariſ. de Put. de ſyndicatu in verb. pœna. ſermo autem eſt de debitis contractis ante ceſſionem, ſecus de contractis poſt ceſſionem. leg. 3. C. de bon. auth. Jud. poſſ. Brunus de ceſſione bonor. quæſt. 2. nu. 9. quæ tamen ceſſio ignominioſe fieri non poteſt invito creditore. Graſſ. except. 17. a n. 7. uſque ad 10. 36

Neque exceptio *incompetentiæ Judicis* cenſetur excluſa a ſtatuto. gl. fin. Clem. 1. de ſequeſt. poſſeſſ. & fruct. Bald. in leg. exceptionem. n. 27. C. de probat. Dec. in toties cit. cap. ex parte. de off. Deleg. n. 73. & in leg. generaliter. C. de Epiſc. & Cler. Anchar. in Clem. 1. de re jud. Maran. in pract. part. 4. diſt. 16. n. 7. Abb. nu. 6. Felin. n. 16. in d. cap. ex parte. Caſtr. conſ. 99. nu. 2. l. 2. Socin. jun. conſ. 78. vol. 1. Gabr. de ſtatut. concluſ. 3. n. 1. Natta conſ. 413. n. 3. l. 2. Covar. in reg. poſſeſſor. 1. par. relect. n. 5. verſ. quinto hic apparet. de R. J. in 6. 37

Ita exceptio *Recuſationis Judicis* non cenſetur a ſtatuto excluſa, quia remota exceptione non cenſetur remota recuſatio. gl. in cap. quoniam contra. verb. exceptiones. de prob. ubi Abb. & Dec. n. 102. & in d. cap. ex parte. n. 82. Menoch. de præſumpt. l. 2. præſ. 48. n. 32. quia recuſatio Judicis dicitur defenſio. cap. cum inter. de except. Franc. in cap. poſtremo. nu. 2. de appell. & in cap. paſtoralis. n. 20. de appell. Bald. in leg. reos. n. 36. C. de accuſ. Graſſ. except. 24. Et ſtatutum tollens appellationem 38

non cenſetur tollere recuſationem. Specul. *in tit. de recuſat.* §. 2. *verſ. ſed quid ſi*. Bart. & Salyc. *in leg. fin. C. de ſent.* Fel. *in cap. poſtrema. de appell.* Abb. *in cap. cum ſpeciali. de appell.* quæ recuſatio de jure civili probatur ſolo recuſantis juramento. gl. *in leg. apertiſſimi. verb. recuſare.* & ibi Bald. *num.* 8. *C. de judic.* Bart. *in leg. quia poterat. n.* 2. *ff. ad Trebell.* Dec. *in cap. cum ſpeciali. de appell.* Covar. *pract. quæſt. cap.* 26. *n.* 1. Marcheſ. *de commiſſ. commiſſ.* 3. *cap.* 1. *num.* 8. ſed de jure canon. debet probari cauſa ſuſpicionis. DD. mox cit. & Scaccia *de Jud. lib.* 1. *cap.* 66. *num.* 16. Rota *dec.* 563. *n.* 1.

39 Imo hæc exceptio recuſationis a ſtatuto tolli non poteſt. DD. apud Graſſ. *de except. except.* 24. *num.* 10. ubi citat. DD. neque per Principem in cauſa criminali. Marcheſ. *loc. cit. cap.* 1. *num.* 43. Rol. *conſ.* 12. *vol.* 3. ſecus in civili. Abb. *in cap. ad hæc. in fin. de reſcript.* Fel. *in cap. cum inter. n.* 5. *de except.* Franc. *in cap. poſtremo. de appell.* & alii apud Graſſ. *loc. cit. n.* 11. Debet autem hæc exceptio proponi in principio cauſæ. *L. fin. C. de except.* Bart. & Alex. *in L. quidam conſulebant. ff. de re jud.* & *in L. ſi convenerit. ff. de juriſdict. omn. Jud.* Mynſing. *obſ.* 59. *cent.* 4. Marcheſ. *l. c. n.* 20. niſi cauſa ſuſpicionis eſſet nova, aut de novo reperta, quia tunc poteſt opponi uſque ad calculum ferendæ ſententiæ. Dec. *in c. cum ſuper. n.* 2. *de off. Deleg.* Fel. *in cap. cauſam quæ. eod.* Graſſ. *l. c. n.* 14.

40 Limit. quod hæc exceptio locum non habet contra merum Executorem, niſi aliquo modo debeat cognoſcere de cauſa executiva, veluti in exceptionibus, quæ contra executionem objiciuntur. DD. & Dec. *in cap. novit. n.* 6. *de appell.* Bertachin. *de Epiſc.* 2. *part. lib.* 4. *n.* 22. Abb. *in cap. ſuper. n.* 3. *de offic. Deleg.* Graſſ. *loc. cit. n.* 15. Cavalc. *dec.* 28. *nu.* 95. *lib.* 2.

41 Cauſæ vero recuſationis poſſunt eſſe 1. inimicitia inter Judicem & partem litigantem. *L. apertiſſimi. C. de Jud.* Menoch. *de præſ. lib.* 1. *quæſt.* 89. *n.* 54. Triviſ. *in tract. de modo procedendi inter Regulares. cap.* 15. *n.* 6. Vivius *dec.* 363. *n.* 3. Rot. *conſ.* 16. *n.* 3. *lib.* 2. Oſaſc. *dec.* 15. *num.* 7. quamvis non eſſet inimicus ipſi litiganti, ſed illius affini, & undequaque proveniat inimicitia, quia contracta cum uno ex Conſanguineis dicitur contracta cum omnibus, quamvis inimicitia non ſit capitalis, ſed ſufficit qualis qualis, & dummodo allegetur ſpecie, & non tantum in genere. Franc. *in d. cap. poſtremo. num.* 20. *verſ.* 32. *cauſa de appell.* Capye. *dec.* 138. *num.* 32. Cravetta *conſ.* 6. *num.* 31. *lib.* 1. Rol. *loc. cit. num.* 4. Imo licet inimicus fuiſſet reconciliatus de proximo. Secundo Conſanguinitas vel affinitas uſque ad decimum gradum juxta aliquos. Vivius *d. dec.* 363. ſecundum alios vero uſque ad ſeptimum. DD. vide apud Graſſ. *l. c. num.* 35. quamvis affinitas per mortem fuiſſet diſſoluta, niſi Judex eſſet æqualiter conjunctus utrique parti. Tertio, ob amorem, benevolentiam, aut amicitiam unius partis. Quarto, ob compaternitatem Jud. cum una parte. Quinto, ſi Judex ſit ejuſdem patriæ cum uno ex litigantibus, ſi ſunt in partibus longinquis. *cap. penult. ut lite non conteſt.* Abb. *in cap. fin. de appell.* Maran. *in pract. part.* 6. *act.* 2. *n.* 39. Graſſ. *l. c. n.* 56. Sexto, ſi unus fuit datus Judex ad inſtantiam unius ex litigantibus. Bald. *in L. qui juriſdict. ff. de juriſdict. omn. Jud.* Maran. *l. c. n.* 52. Ludovic. *dec. Peruſ.* 108. *n.* 7. Marcheſ. *d. cap.* 1. *n.* 26. Triviſ. *dec.* 64. *num.* 7. *lib.* 2. Graſſ. *loc. cit. num.* 57. Septimò, ſi Judex loquitur ſecretè ad aurem cum una ex partibus. Maran. *loc. cit. n.* 44. niſi illi fuiſſet commiſſum, ut cauſam expediat ſine ſtrepitu & figura Judicii, aut Judex palam dicat, quæ ſecreto cum parte locutus eſt. DD. apud Graſſ. *loc. cit. n.* 61. & 62. Octavò, ſi Judex habet conſimilem cauſam propriam in alio tribunali. Specul. *in tit. de Judic. deleg.* §. *ſupereſt videre. num.* 19. Franc. *in cap. penult. verſ.* 38. *de appell.* Maran. *l. c. n.* 46. Graſſ. *n.* 64. Nono, ſi ab illo fuit appellatum per recuſantem tam in cauſa, in qua fuit appellatum, quam in alia pendente tali appellatione.

42 Exceptio, quæ patet ex inſpectione ipſius inſtrumenti, non videtur rejecta à ſtatuto rejiciente omnes exceptiones, uti ſi inſtrumentum eſſet defectuoſum. Ant. de Butr. *in cap. cum Bertholdus, de re Jud.* Bald. *in L. ſi non ſortem.* §. 1. *n.* 6. *ff. de cond. indeb.* Dec. *in d. cap. ex parte*, ubi etiam Fel. *num.* 7. Caroc. *de excuſſ. part.* 2. *quæſt.* 14. *n.* 15. Maſcard. *de prob. quæſt.* 8. *n.* 18. Graſſ. *except.* 19. quæ requiruntur ad valorem inſtrumenti, vide eundem Graſſ. *l. c. per totum.*

43 Exceptio *nullitatis* non cenſetur excluſa à ſtatuto rejiciente exceptiones contra inſtrumentum. Bald. *in L. ſcire oportet.* §. *hæc de iis, n.* 1. *ff. de excuſ. Tut.* Dec. *in toties cit. cap. ex parte, n.* 75. *de off. deleg.* Franc. *in c. dilecto. n.* 134. *de appell.* Socin. ſen. *conſ.* 83. *n.* 3. Rimin. jun. *conſ.* 48. *num.* 58. *lib.* 1. Cavalcan. *dec.* 21. *n.* 82. *lib.* 1. Maſcard. *de prob. concluſ.* 159. *n.* 73. Vant. *de nullit. tit. quid ſit nullitas, n.* 7. *in fin.* Menoch. *de præſ. lib.* 2. *præſ.* 48. *n.* 24. Vivius *dec.* 220. *n.* 1. Graſſ. *except.* 20. *n.* 1. quia eſt potius defenſio, quam exceptio. Berous *in cap. Item cum quis. n.* 3. *de reſtit. ſpol.* Lancell. *de attent. tit. de attent. nullitate pend.* Menoch. *loc. cit. n.* 25.

44 Quid verò ſi per ſtatutum fuit etiam excluſa exceptio nullitatis? Reſpondetur etiam tunc poſſe excipi de nullitate ſequentibus in caſibus. Primo, ſi nullitas eſt notoria & evidens. Vant. *de nullit. tit. quis poſſit dicere de nullit. num.* 5. Menoch. *de adipiſc. rem.* 4. *n.* 893. & *de arb. caſ.* 9. *n.* 2. Vivius *dec.* 220. *num.* 2. Scaccia *de Jud. lib.* 1. *cap.* 97. *num.* 192. Natta *conſ.* 120. *num.* 14. Rol. *conſ.* 29. *n.* 43. *lib.* 1. Felin. *in cap. ex parte.* 2. *n.* 7. *de off. Deleg.* Graſſ. *except.* 20. *n.* 4. Dicitur autem notoria & evidens, quæ legi poteſt oculis corporeis. Franc. *in cap. dilecti. n.* 153. *de appell.* Cephal. *conſ.* 201. *lib.* 1. Burſat. *conſ.* 74. *num.* 21. *lib.* 1. Item ſi nullitas eſt geminata. Item ſi nullitas provenit a jure naturali. Item ſi eſt doloſa. Item nullitas ex defectu juriſdictionis, quamvis cum juramento fuiſſet promiſſum non allegare nullitatem. Gabr. *loc. cit. de ſtatut. concluſ.* 3. *n.* 7. Item licet ſtatutum exceptiones, & defenſiones ſimul excludat. Scaccia *de Jud. lib.* 1. *c.* 97. *num.* 191.

45 Exceptio quæ cauſatur ex dolo alterius ſeu partis adverſæ, uti quia fuit dolus cauſa contractus, non obſtante tali ſtatuto opponi poteſt. Ant. de Butr. *in cap. cum Bertholdus. verſ. ſecundus caſus. de re jud.* Franc. *in cap. cum dilecti quæſt.* 62. *lim.* 7. *De appell.* Fel. & Dec. *in d. cap. ex parte.* Natta *conſ.* 166. *n.* 26. *lib.* 1. Socin. jun. *conſ.* 48. *num.* 52. *lib.* 2. Menoch. *de præſ. lib.* 2. *præſ.* 48. *num.* 29. Graſſ. *except.* 22. quia alias ſtatutum præberet occaſionem delinquendi & eſſet nutritivum peccati, & ideo non valeret.

46 Exceptio *ſolutionis* non obſtante ſtatuto prohibente exceptiones opponi poteſt. Bald. *in L. ſi non ſortem* §. 1. *n.* 5. *ff. de cond. indeb.* Dec. *loc. cit.* Menoch. *de præſ. loc. cit. n.* 33. Gig. *de penſ. quæſt. ult. n.* 1. Anchar. *conſ.* 260. Graſſ. *except.* 25. quia ſolutione tollitur omnis obligatio, & exceptio ſolutionis eſt potius defenſio, quam exceptio. Covar. *in reg. poſſeſſor. relect.* 1. *n.* 5. *De R. J. in* 6. Bald. *in addit. ad ſpecul. tit. de except.* §. 1. *verſ. defenſio.* Graſſ. *loc. cit. n.* 7. qui citat alios, ubi plures caſus ſolutionis deciduntur.

47 Exceptio *S. C. Macedoniani* aut *Vellejani* opponi poteſt, non obſtante ſtatuto de quo ſuprà. Menoch. *loc. cit. num.* 38. Dec. *loc. cit.* Graſſ. *except.* 27. quia hæc dicitur potius defenſio. Idem dic de exceptione *Uſurarum*. Feder. de Sen. *conſ.* 96. *num.* 1. Menoch. *loc. cit. n.* 38. Borgnin. *dec.* 21. *n.* 82. *par.* 1. Dec. *loc. cit.* Graſs. *except.* 28. quia cauſa uſurarum eſt de foro Eccleſiaſtico, & ſtatuta Laicorum non poſſunt circa illam diſponere. DD. mox cit. & ex contractu uſurario non oritur obligatio, nec datur actio. Navar. *conſ.* 10. *n.* 1. *de uſur.* Vivius *dec.* 369. *n.* 19. Alex. *conſ.* 113. *vol.* 6. & DD. *in Clem.* 1. *de uſur.* Graſs. *loc. cit.* ubi qualiter probetur uſura; & an qui juravit ſolvere uſuras teneatur ſolvere præteritas.

48 Exceptio *Falſitatis* non cenſetur excluſa a ſtatuto rejiciente omnes exceptiones. Bart. *in L. Lucius. ff. ad Turpil.* Bald. *ad ſpeculat. tit. de execut. ſent. verſ. & nota. quod iſta exceptio.* Caſtr. *in L. ſi feriatis. ff. de fer.* Dec. *in d. cap. ex parte n.* 89. Menoch. *loc. cit. n.* 40. Gramm. *conſ.* 66. *n.* 9. *in civil.* præſertim ſi de falſitate poteſt in continenti conſtare per publ. inſtrumentum. Berous *in cap. Item cum quis. De reſtit. ſpol.* aut ſi inſtrumentum eſſet evidenter falſum. Jaſ. *conſ.* 85. *col.* 2. *lib.* 1. Maſcard. *de prob. concl.* 739. *n.* 6. Caroc. *in trac. de depoſito quæſt.* 54. *part.* 3. Theſ. *dec.* 26. *n.* 15. Graſs. *except.* 29. *n.* 2. quia inſtrumentum falſum dicitur nullum. *L. Paulus. ff. de V. S.* Poteſt autem falſitas inſtrumenti per tres aut duos ſaltem teſtes etiam non deſcriptos in inſtrumento probari. DD. *in L. in exercendis. C. de fide inſtrum.* & *in L.* 1. §. *ſi quis neget. ff. quemadm. teſtam. aper.* Gramm. *loc. cit.* Graſs. *loc. cit. n.* 5.

Quæ-

49 Quæres an credatur Notario aſſerenti ſe feciſſe falſum inſtrumentum? Dicendum quod non in præjudicium tertii, quamvis Notarius eſſet conſtitutus in articulo mortis. Caſtr. *in L. ſeja. ff. ad Vellejan.* Bart. *in L. ſi quis in gravi §. 1. ff. ad ſyllan.* Bald. *in L. generaliter in ult. not. C. de non num. pecun.* ubi Salyc. Ang. *in L. errore. C. de teſtib.* Natta *conſ.* 124. *num.* 15. *lib.* 1. Surd. *conſ.* 173. *num.* 21. *lib.* 2. & alii apud Graſſ. *except.* 29. *n.* 6. Et falſitas in una parte inſtrumenti ſi eſt in ſubſtantialibus reddit nullum totum inſtrumentum, ſecus ſi eſt falſum in acceſſoriis. Innoc. *in cap. fraternitatis de heret.* Speculat. *in tit. de inſtrum. edit. §. inſtrumentum. verſ. quid ſi aliquod inſtrumentum.* Gabr. *de malef. concluſ.* 3. *n.* 1. Graſſ. *l. c. n.* 13.

50 Exceptio *rei non exiſtentis* non cenſetur rejecta a ſtatuto. Dec. *l. c. n.* 90. Aſinius *in pract. §.* 31. *cap.* 49. Menoch. *de praſ. loc. cit. nu.* 41. Magon. *deciſ. Lucen.* 69. *n.* 23. Graſſ. *except.* 30. Item exceptio *reſolutionis contractus.* Graſs. *except.* 31. *ubi DD.*

51 Exceptio moratoria, guidatica, vel quinquennalis dilationis non cenſetur excluſa a ſtatuto rejiciente omnes exceptiones. Dec. *conſ.* 352. *n.* 8. Caſtr. & Jaſ. *in L. fi. n.* 21. *ff. qui ſatisdare cog.* Surd. *conſ.* 299. *num.* 16. Ratio eſt, quia Princeps poteſt derogare ſtatutis, ea tollere, & alterare. Bald. *in L. qui ſe patris. col.* 8. *verſ. & ſuas. C. unde lib.* Graſs. *except.* 32. quia poteſt concedere debitoribus dilationem ad ſolvendum. *L.* 2. *C. de precib. Imper. offer.* Surd. *de alim. tit.* 8. *privil.* 70. *n.* 8. Quod in debitis non juratis eſt certum. Hæ autem dilationes moratoriæ a Principe conceſsæ an extendantur ad debita jurata, controvertitur, negativam tenent Alex. *conſ.* 38. *n.* 5. *vol.* 3. Nevizan. *conſ.* 59. *n.* 15. Felin. *in cap. conſtitutus n.* 20. *De reſcript.* Menoch. *de arbitr. caſ.* 337. *n.* 19. Marcheſ. *de commiſ. ſeu reſcript. comm.* 4. *cap.* 1. *n.* 28. Surd. *conſ.* 299. *n.* 14. *lib.* 2. Theſ. *dec.* 186. *n.* 4. & plurimi alii apud Graſs. *excep.* 32. *nu.* 5. quia Princeps ſæcularis concedens ejuſmodi moratorias non poteſt remittere juramentum, nec diſpenſare circa contractus juratos, ſed hoc ſpectat ad Papam. *cap. venerabilem. De elect. cap. novit. de Jud.* Surd. *l. c.* Natta *conſ.* 233. *num.* 1. Alex. *conſ.* 27. *vol.* 1. Hoſtien. *in cap. quanto de jurejur.* Gramm. *dec.* 12. *n.* 3. & plures apud Graſs. *l. c.* Neque Papa ſi non facit expreſsam mentionem, videtur velle derogare juramento *cap. conſtitutus. De reſcript. cap. cum non deceat. & ibi gl. in verb. effectus. De elect. in* 6. Innoc. *in cap. cum inter. De jurejur.* Abb. *in cap.* 1. *num.* 7. *De iis, quæ fiunt a majo. parte Capit.* Marcheſ. *l. c.* & alii apud Graſs. *loc. c. nu.* 7. ſed contrariam defendunt alii propter conſuetudinem, & quia ita practicatur a Principibus, qui moratorias dant etiam in debitis juratis, uti teſtatur Boer. 296. *num.* 5. Surd. *conſ.* 299. *num.* 15. *libr.* 2. Theſ. *dec.* 186. *nu.* 6. ea ratione, quia juramentum ſemper intelligitur præſtitum ſalva authoritate ſuperioris. *L. fin. ubi Alex. numer.* 2. *ff. qui ſatiſdare cog.* Surd. *loc. cit.* Burſat. *conſ.* 334. *n.* 14. *lib.* 3. Graſs. *loc. cit. n.* 11. adſtipulatur negativæ ſententiæ, ſi fuit juratum in ſpecie de non opponenda moratoria, ſecus ſi ſimpliciter tantum de ſolvendo. Et quid debeat narrare qui vult impetrare moratoriam, ut valeat impetratio, tradit Graſs. *loc. cit. n.* 17. *& ſeq.*

52 Quæres 1. An Princeps ſæcularis poſſit concedere Moratoriam illi, qui debet Eccleſiæ? Reſponſio eſt negativa, quia Princeps Laicus nihil poteſt ſtatuere circa res Eccleſiaſticas, nec de illis ullo modo diſponere. Gl. *in cap. fin. vera. Laici & Princeps. De reb. Eccleſ. non alien.* Redoan. *in tract. de reb. Eccleſ. non alien. q.* 4. *numer.* 7. Menoch. *de arbitr. caſ.* 203. *num.* 20. Graſs. *loc. c. n.* 35.

53 Quær. 2. An dilatio conceſsa principali debitori proſit etiam ejus fidejuſsoribus? Reſpondetur negative, ſi non fuerunt in ſupplicatione expreſse nominati. Bald. & Salyc. *in L. quoties. C. de precib. Imper. offer.* Bart. *in L. filiusf. §. ſi ſtipulatus ſum. n.* 2. *ff. de V. O.* Menoch. *loc. cit. num.* 26. Marcheſ. *loc. cit. numer.* 25. quia conceſſio eſt perſonalis, niſi conceſſio alias foret inutilis, quia ne ſit inutilis, extenditur etiam ad fidejuſsores, ſicut etiam ſi dilatio fuit conceſſa motu proprio, præſumitur tamen conceſsa ad inſtantiam partis. Graſs. *loc. cit. num.* 45. Et quia dilatio ſolet eſse perſonalis, non tranſit ad hæredes debitoris. Talis vero moratoria incipit currere a die Datæ. Guido Pap. *dec.* 109. & alii apud Graſs. *loc. cit. num.* 48.

Porro debitor, qui obtinet moratoriam, tenetur ſatiſdare de ſolvendo in fine dilationis. *L. univerſa C. de precib. Imper. offer.* Natta *conſ.* 591. *n.* 1. *lib.* 3. Afflict. *dec.* 378. *num.* 1. Marcheſ. *loc. cit. commiſ.* 4. *cap.* 1. *n.* 7. Guido Papa *dec.* 109. & alii, quos citat Graſs. *loc. cit. num.* 97. quamvis in moratoria remittatur talis cautio. Caſtr. Bald. Fulgoſ. Salyc. & Gl. *in L. univerſa. C. de precib. Imper. offer.* ubi etiam Jaſ. *num.* 15. Afflict. *loc. cit. num.* 3. Graſs. *numer.* 98. niſi in reſcripto adeſset clauſula, *Non obſtante*, quam tamen cautionem debitor dare non tenetur, niſi petatur a creditoribus. *L. ſi quis filium. §. ſtipulatio ff. de collat.* Brun. *in tract. de ceſſione bonor. quæſt.* 21. *num.* 2. Surd. *conſ.* 124. *nu.* 1. & 2. *lib.* 1. Ruin. *conſ.* 26. *num.* 33. *vol.* 4. Graſs. *loc. cit. num.* 101. Et ſi debitor non invenit propter ſuam paupertatem fidejuſsores, admittitur ad cautionem juratoriam, juxta *L. omnes.* ubi Bald. *C. de Epiſc. & Cler.* Staphyl. *in tract. de litteris juſt. cap. ulterius pro declaratione. n.* 12. Marcheſ. *d. commiſ.* 4. *cap.* 1. *num.* 51. Ludovic. *dec. Peruſ.* 63. *n.* 6. Graſs. *d. except.* 32. *n.* 19. *& ſeq.* 54

Quæres ult. ſi Debitor non vult præſtare cautionem de ſolvendo in fine dilationis, ſed vult dare pignora ſufficientia, erit ne admittendus ad uſum dilationis moratoriæ? Reſpondetur affirmative, quia, qui tenetur dare fidejuſsores, liberatur dando pignora ſufficientia. Bart. *in L. plus cautionis.* ubi Dec. *n.* 3. *ff. de R. J. & in L.* 1. *ff. qui ſatiſdare cog.* quia major eſt cautio pignorum, quam fidejuſsorum. *§. furti. inſtit. de act. quæ ex delicto.* Ludovic. *deciſ. Periſ.* 63. *num.* 14. Graſs. *loc. cit. n.* 123. & DD. apud illum. 55

Sequitur exceptio *conditionis non impletæ*, quæ non cenſetur rejecta a ſtatuto rejiciente omnes exceptiones contra inſtrumentum publicum. Alex. *conſ.* 119. *vol.* 1. & DD. apud Graſs. *except.* 33. quia debitor ſub conditiones non dicitur proprie debitor, & lex loquens de Debitore non comprehendit debitorem ſub conditione. Aſinius *de execut. cap.* 2. *num.* 22. *& §.* 2. *cap.* 26. & pendente conditione debitum non dicitur ineſſe. Decian. *conſ.* 3. *n.* 43. *lib.* 1. Rol. *conſ.* 29. *n.* 16. *lib.* 4. Cephal. *conſ.* 767. *n.* 7. *lib.* 1. Honded. *conſ.* 73. *nu.* 102. & pendente conditione ceſsat omnis obligatio. *cap. fin. de ſponſal. in* 6. nec datur actio. *L. neceſſario. §. quod ſi pendente. ff. de peric. & com. rei vend.* Bald. *in L. ſi prædium. n.* 8. *C. de ædil. edic.* Menoch. *conſ.* 60. *n.* 48. *lib.* 1. Tiraquel. *de retract. lignag. §.* 1. *gl.* 2. *nu.* 21. *& gl.* 10. *nu.* 50. Surd. *conſ.* 186. *n.* 12. *lib.* 2. Cephal. *conſ.* 311. *num.* 7. Graſs. *d. except.* 33. *num.* 9. Covar. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 11. *n.* 2. qui dicit, quod prius debet conſtare Judici citato reo, quod evenerit conditio, antequam fiat executio, & probat ex *L. hoc jure. ff. de V. O.* & eventus conditionis debet probari ab Actore, qui in illa ſe fundat. Cephal. *conſ.* 667. *numer.* 43. *libr.* 5. Honded. *conſ.* 34. *num.* 6. Natta *conſ.* 676. *numer.* 7. *lib.* 4. Magon. *dec. Lucen.* 21. *numer.* 16. Rimin. jun. *conſ.* 126. *num.* 31. *lib.* 2. Graſs. *loc. cit. numer.* 15. neque ſufficit præſumptiva probatio, ſed debet vere probari. Berous *conſ.* 19. *num.* 14. *& conſ.* 90. *numer.* 4. *vol.* 3. Ruin. *conſ.* 68. *num.* 18. *lib.* 1. Cephal. *conſ.* 441. *numer.* 88. *vol.* 3. Cavalc. *deciſ.* 46. *num.* 23. *lib.* 1. Graſs. *loc. cit. num.* 16. & conditio debet adimpleri in forma ſpecifica, & non ſufficit fuiſse impletam per æquipollens. DD. *cit.* niſi conditio eſset neceſsaria, quia tunc poſſet impleri per æquipollens. Pariſ. *conſ.* 74. *nu.* 6. *lib.* 3. Cephal. *conſ.* 312. *n.* 143. Magon. *loc. cit.* Rimin. jun. *conſ.* 37. *numer.* 3. *lib.* 1. Si vero conditio habet tractum ſucceſſivum & exigentem perſeverantiam, non ſufficit adimpleri, ſed debet durare adimplementum. *L. ſi quis ita legaverit. ff. de cond. & demonſtr.* Berous *conſ.* 27. *nu.* 14. *lib.* 2. Alex. *conſ.* 53. *num.* 12. *lib.* 6. Rimin. jun. *conſ.* 112. *num.* 99. *lib.* 2. Hond. *conſ.* 29. *num.* 84. *lib.* 1. Et ſi ſtat per eum, in cujus incommodum debet adimpleri conditio, quo minus adimpleatur, habetur pro impleta. *cap. cum non ſtat. de R. J. in* 6. ubi Gl. Bart. *in L. jure civili. ff. de cond. & demonſtr.* Natta. *conſ.* 283. *n.* 5. *lib.* 2. Surd. *conſ.* 156. *nu.* 5. *lib.* 2. Vivius *dec.* 383. *n.* 1. Graſs. *loc. cit. n.* 22. 56

Exceptio *reſtitutionis in integrum* non cenſetur ſublata a ſtatuto ut ſupra. Bald. *in L. in cauſa. ff. de minor.* Socin. ſen. *conſ.* 242. *&* 299. *n.* 5. *lib.* 2. Cephal. *conſ.* 53. 57

num. 23. lib. 1. Rol. conſ. 68. nu. 33. lib. 3. Oddo de reſtit. in integr. par. 1. quaſt. 42. num. 26. & quaſt. 15. num. 35. Honded. conſ. 18. num. 84. lib. 1. Nevizan. conſ. 17. num. 7. Menoch. de praſ. lib. 2. praſ. 48. num. 42. Bald. de praſcript. in 4. par. 4. par. princ. quaſt. 29. num. 5. Graſſ. except. 34. quia verba Legis aut ſtatuti, aut pacti quamvis generalia nunquam tollunt beneficium reſtitutionis in integrum, neque illi derogant, niſi de illo fiat ſpecialis mentio. Bald. conſ. 236. lib. 1. Honded. conſ. 18. num. 82. & 83. Jaſ. in L. ſi infanti. num. 17. C. de Jure deliber. Ruin. conſ. 35. num. 35. lib. 1. Cravetta conſ. 201. num. 35. lib. 1. Cephal. conſ. 3. numer. 129. lib. 1. Oddo loc. cit. quaſt. 15. art. 6. qui ait ad hoc, ut hæc excludatur debere fieri ſpecialem mentionem, admittitur autem hæc exceptio, ſi de illa fuerit exceptum ante cœptam executionem, non vero poſtea. DD. in cap. ſciſcitatur de integr. reſtit. Oddo loc. cit. quaſt. 42. art. 6. niſi tamen reſtitutioni in integrum fuerit renuntiatum cum juramento. Oddo de reſtit. in integr. quaſt. 26. per totam, ubi quod non ſufficiat renuntiatio generalis, omni Legum auxilio, ſed requiratur ſpecialis. Oddo loc. cit. quaſt. 26. art. 1. num. 3. Bald. in L. ſi minor. §. minor. ff. de minor. Graſſ. except. 34. n. 7. quia in generali ſermone non veniunt ea, quæ requirunt ſpecialem mentionem, uti reſtitutio in integrum.

Hæc tamen exceptio *reſtitutionis in integrum* non admittitur, ſi opponitur adverſus executionem trium conformium. Bald. in L. 1. C. ne liceat tertio provoc. & DD. apud Graſſ. loc. cit. num. 16.

58 Exceptio, quæ perimit actionem ipſo jure, non videtur excluſa a ſtatuto rejiciente omnes exceptiones. Bald. in L. ſi non ſortem. §. 1. num. 4. & 5. ff. de condict. indeb. & in L. 2. C. de execut. rei jud. Imol. in L. fin. col. 8. ff. a quib. appell. non lic. talis exceptio eſt pacti de non petendo, aut in acceptilatione; quia ejuſmodi exceptiones æquipollent exceptioni ſolutionis. L. ſi quis obligatione. ff. de R. J. Bart. & Jo. de Imol. in L. Aquil. ff. de donat. Alex. in L. creditori. C. de pact.

Exceptio, quod inſtrumentum eſt illiquidum, non excluditur a ſtatuto. Bald. in L. 2. nu. 2. C. de execut. rei jud. Socin. conſ. 51. lib. 1. Craveta conſ. 231. num. 9. lib. 2. Surd. dec. 23. per tot. quia ſtatutum ſemper intelligitur de inſtrumentis liquidis; quia, cum ſtatuta ſint correctoria juris communis, debent ſtricte interpretari. Socin. jun. conſ. 181. num. 78. lib. 2. Dec. conſ. 323. col. 2. Betous quaſt. 57. Menoch. de arbitr. caſ. 17. n. 2. Secus eſt, quando liquidatio requireret altiorem indaginem, ſecus ſi poſſet in continenti liquidari; quia tunc inſtrumentum haberetur pro liquido. Dicitur autem poſſe in continenti liquidari, ſi liquidatio poteſt fieri intra tempus datum ad ſolvendum. Alex. conſ. 166. num. 5. lib. 2. Olaſc. dec. 92. n. 36. Decian. conſ. 93. num. 2. lib. 3. Menoch. de adipiſc. rem. 5. num. 59. ad quam tamen liquidationem eſt neceſſaria partis citatio. Covar. lib. 2. var. reſ. cap. 11. nu. 2. verſ. in ſumma. Graſſ. loc. cit. n. 8. 9. & 10.

59 Exceptio proveniens ex facto Adverſarii non cenſetur excluſa a ſtatuto. L. qui officii. §. fin. ff. de contrah. empt. L. cum proponas. C. de naut. fœn. Socin. ſen. conſ. 27. num. 31. lib. 4. Dec. conſ. 230. col. 2. Aſinius in pract. §. fin. n. 56. Neque cenſetur excluſa per renuntiationem omnium exceptionum, tenet Maſcard. de prob. concluſ. 1264. n. 34. Rol. conſ. 95. n. 38. lib. 1. Dec. conſ. 19. n. 54. lib. 3. & alii apud Graſſ. except. 37. per tot.

60 Exceptio proveniens ex inhabilitate perſonæ contrahentis, uti ſi contrahens fuit minor, aut furioſus tempore contractus, non videtur excluſa a ſtatuto rejiciente omnes exceptiones. Seraph. de privil. juram. privil. 77. n. 84. Caſtr. in L. 1. nu. 6. ff. de conſtit. pecun. Jo. And. in addit. ad Specul. in tit. de ſent. §. ut autem. & alii apud Graſſ. except. 38.

61 Exceptio, quæ provenit ex defectu formæ, non cenſetur excluſa a ſtatuto rejiciente omnes exceptiones contra inſtrumentum. Bart. in L. Divus. num. 1. ff. de teſtam. milit. Intrigliol. conſ. 2. n. 87. Graſſ. except. 39. ratio eſt, quia forma non ſervata corruit actus & redditur nullus. Rol. conſ. 30. num. 16. vol. 4. licet eſſet modicus defectus formæ.

62 Exceptio, quod dies ſolutionis nondum advenit, poteſt opponi non obſtante ſtatuto aut pacto rejiciente omnes exceptiones. Caſtr. conſ. 327. num. 2. vol. 2. Imol. 136. Cephal. conſ. 387. n. 21. & 22. Alex. conſ. 95. num. 1. vol. 1. Graſſ. except. 41.

63 Denuntiatio evangelica nunquam cenſetur excluſa a ſtatuto. Bald. in auth. Clericus. C. de Epiſc. & Cler. Betous in cap. item cum quis. nu. 37. De reſtit. ſpol. Aſinius in pract. §. 31. cap. 34. n. 3. Menoch. de praſ. lib. 2. praſ. 48. n. 44. & 45. Graſſ. except. 42.

64 Exceptio *non numeratæ pecuniæ* poteſt opponi non obſtante ſtatuto rejiciente omnes exceptiones infra biennium tantum non obſtante juramento. Jaſ. in leg. qui pecuniam num. 7. ff. ſi cert. pet. Fel. in cap. ſi cautio. n. 47. De fide inſtrum. Gomez var. reſ. de contrac. cap. 6. n. 3. Fachin. lib. 2. controv. Jur. cap. 84. L. fin. C. de non num. pecun. Seraph. de privil. juram. privil. 60. n. 18. ubi quod debet petere abſolutionem a juramento. Graſſ. except. 43. per tot.

65 Tandem exceptio quod obligatio fuit facta ſine cauſa, non cenſetur excluſa a ſtatuto. Seraph. de privil. juram. privil. 77. n. 67. Alex. conſ. 77. nu. 15. vol. 3. Cephal. conſ. 108. num. 1. vol. 1. & alii plures apud Graſs. except. 40. per totam.

§. IV.

Miſcellanea de Exceptionibus.

66 Exceptio dupliciter poteſt opponi; civiliter, & criminaliter. Civiliter, ad elidendam accuſatoris intentionem, criminaliter, ut pœna illi infligatur. Clar. in §. fin. q. 19. num. 2. Scacc. de Jud. lib. 1. cap. 75. num. 2. & tunc debet exprimi tempus, & locus objecti criminis. Clar. ut ſupra ſub n. 3. & q. 12. n. 10. & 11. & Bart. in L. 1. n. 8. ff. de excep. Boer. deciſ. 321. nu. 2. & an probata exceptione poſſit Judex ferre ſententiam criminalem, ſi exceptio fuerit civiliter oppoſita. vide Clar. loc. cit.

67 Exceptio *perjurii* impedit proceſſum ad ulteriora, & facit, quod perjuriis non audiatur, & eſt proceſſus annullativa, ac repellit ab agendo. arg. L. ſi quis major. 41. C. de tranſact. Riccius in prax. part. 3. reſ. 251. Scacc. de Jud. lib. 2. cap. 2. q. 1. caſ. 1. n. 114. Mareſc. lib. 2. var. reſ. cap. 121. n. 83. Speculat. in tit. de actore. n. 16.

68 *Mandati*, eſt peremptoria, & poteſt opponi in quacunque parte judicii. arg. cap. in noſtra. in fin. de procurat. L. licet. ff. de judic. DD. apud Vantium de nullit. ex defect. inhabil. ſeu mandati. nu. 59. & alii apud Scacc. lib. 1. cap. 101. n. 36. & ſeq.

69 *Rei judicatæ*, ſicut omnis alia proceſſus impeditiva, tollitur tranſitu ad ulteriora. Bart. & Bald. in L. a procedente. Cod. de dilat. Abb. in cap. cum ſuper. n. 9. de offic. deleg. Ciarl. contr. for. cap. 13. nu. 16. cum pars tacendo acquieviſſe videatur. Non relevat, niſi concurrat identitas perſonarum, & cauſæ. Ciarl. cap. 5. Et ſi eſt facta in judicio ſummario, obſtat in ordinario. Fachin. lib. 10. contr. jur. cap. 80.

70 Dilatoria ſolutionis poteſt opponi etiam poſt litem conteſtatam. Bart. in L. exceptionem. Cod. de probat. Felin. in cap. exceptionem. de except. Scacc. de Jud. l. c. num. 61.

71 Patenter caluminoſa, eſt rejicienda. Talis dicitur, cum non ſervit cauſæ deciſioni. Eccleſ. obſ. 52. num. 8. & ſeq. cap. licet cauſam. de probat. Maſcard. de prob. concl. 253. Afflict. dec. 351. num 7. alias eſt in arbitrio, an velit admittere calumnioſam, quæ non eſt talis patenter. Innoc. in cap. poſt elect. de conceſſ. præb. Alex. conſ. 65. num. 5. lib. 1. Menoch. de recup. rem. 15. num. 333. apud Eccleſ. loc. cit. num. 9. ſi id facit ex vehementi præſumptione.

72 Perjurii, poteſt opponi uſque ad ſententiam. Ciarl. 122. n. 11. Innoc. in cap. conſtitutus. de reſcript. & Gemin. in cap. 1. col. 4. de lit. conteſt. Bart. in L. eleganter. §. ſi quis poteſt. n. 6. ff. de cond. indeb. Coccin. dec. 268. nu. 5. Farin. dec. poſthum. 54. n. 2. part. 2. ubi Rota.

73 *Non implementi*, repellit agentem in contractibus ultro citroque obligatoriis. Eccleſ. obſ. for. 118. n. 6. Poteſt opponi etiam, quando ſtatutum prohibet exceptiones. Pajatel. annot. 7. Craveta conſ. 151. num. 10. Rol. conſ. 53. n. 32. lib. 1. Cephal. conſ. 407. n. 18. Ludovic. dec. Peruſ. 50. n. 3. & dec. Lucen. 2. n. 3. Menoch. de praſ. lib. 2. praſ. 48. n. 15. Graſſ. except. 13. n. 7.

74 Exceptio, alia eſt emergens, & dicitur illa, quæ poſt litem motam eſt orta, alia incidens, quæ ante litem motam eſt orta, alia incidens, quæ ante litem motam fuit. Bart. & gloſſ. in L. quod juſſit. ff. de re jud.

jud. Capon. deciſ. for. 352. Oppoſita ad unum finem, ad alium non prodeſt. Rot. dec. 256. num. 3. p. 2. rec. Bich. dec. 82. num. 6. Debet eſſe clara, ſicut actio, & in ſpecie proponi. L. ſcire. §. ſcire autem oportet. ff. de excuſat. tut. Felin. in cap. paſtoralis. num. 13. de excepc. Bald. in L. 1. num. 44. Cod. unde vi. Bich. dec. 301. num. 6. Manenio dec. 15. num. 45.

75 *Non implementi*, non eſt probanda per poſſibile, ſed concludenter, cum in ea excipiens ſit actor. L. 1. ubi Bart. ff. de excepc. Pariſ. conſ. 45. lib. 1. num. 2. Rot. apud Bich. dec. 156. num. 22. maxime ſi apparet omnia promiſſa fuiſſe obſervata per æquipollens Mantic. dec. 270. num. 3. Seraph. dec. 1243. num. 2. & exceptio non implementi reſpectu unius capituli, non retardat executionem quoad alia capitula ſeparata ejuſdem contractus. Surd. conſ. 101. num. 107. Burat. dec. 571. num. 2. Bichius dec. 391. num. 16.

76 Exceptio juris dubii æquiparatur exceptioni facti, ſicut etiam in quo adſunt hinc inde opiniones. Capyc. dec. 10. num. 19. Seraph. dec. 271. num. 6. Rot. apud Statil. de ſalv. interd. dec. 64. num. 6. idem Statil. inſpect. 2. cap. 2. num. 85. & ideo tanquam requirens altiorem indaginem non retardat judicium executivum aſſociationis, & obligationis cameralis. Bich. dec. 391. num. 26. neque retardat executionem literarum cambii. Bich. deciſ. 501. num. 13. Scacc. de camb. §. 7. gl. 4. num. 1. & univerſaliter non admittitur. Poſt. de manut. obſ. 42. nu. 44. Ciarl. cap. 114. num. 18. Gratian. diſc. for. 926. num. 27. Limit. ſi exceptio oritur ex ventre ipſius inſtrumenti obligationis Cameralis. Caſſad. dec. 19. num. 1. & 6. de reſcr. Bich. dec. 196. num. 30. Seraph. dec. 430. num. 5. Mareſc. lib. 2. var. reſ. cap. 12. etiam propter enormiſſimam læſionem, niſi in continenti poſſit probari. DD. apud Sperel. dec. 83. n. 21. 22. & 23.

77 *Nullitatis cenſus* non admittitur in ſumariiſſimo, ſed rejicitur ad petitorium. Seraph. dec. 1471. a num. 5. Bich. dec. 589. nu. 17. Cavalet. dec. 8. num. 4. Merlin. dec. 57. nu. 9. ſicut etiam exceptio *non juris* rejicitur ad petitorium, niſi fuerit in continenti probata; tunc enim manutentionem non retardaret. Bich. dec. 128. num. 18. Rot. dec. 3. de reſt. ſpol. in noviſ. & dec. 698. num. 3. p. 2. rec. & dec. 876. num. 7. coram Burat. Seraph. dec. 876. num. 2. Poſtius de manut. obſ. 42. num. 137. & 155. ita *dominii* in judicio manutentionis rejicitur ad petitorium. Bart. in L. naturali. §. nihil commune. num. 3. ff. de acquir. poſſeſſ. Natta conſ. 419. num. 5. Menoch. de retin. remed. 3. num. 675. Rota apud Poſt. dec. 201. num. 6. Bich. dec. 621. num. 19. niſi probetur in continenti per partis confeſſionem, vel rem judicatam. Seraph. dec. 555. num. 8. Burat. dec. 360. num. 7. Addend. ad Gregor. 15. dec. 107. num. 5. Ita nullitatis optionis, ſi non eſt omnino clara, non retardat manutentionem illi, qui optavit. Bichius deciſ. 219. num. 11. *Obreptionis*, quando eſt turbida, rejicitur ad petitorium, & interim poſſeſſor manutenetur in Beneficio. Burat. dec. 540. nu. 17. Mohedan. dec. 11. ut lit. pend. Rot. apud Bichium dec. 461. num. 24. ſicut non retardat gratioſam ſubrogationem. Mantic. dec. 71. num. 9. & alii apud Argel. dec. acquir. poſſeſſ. q. 18. num. 31. Ut poſſit tardare immiſſionem gratioſe ſubrogato, debet in continenti probari. Rot. dec. 200. num. 6. p. 4. rec. tom. 2. apud Bichium dec. 405. num. 15.

78 Exceptio *anterioris hypothecæ* non excludit ipſo Jure poſteriorem creditorem, tacente creditore anteriore. Bich. dec. 115. num. 11. nec poteſt allegari a tertio, niſi anteriori ſolviſſet. Theſ. dec. 4. num. 8. Surd. conſ. 98. num. 11. Rot. apud Bich. loc. cit. num. 12. & 13. & multo minus retardat immiſſionem actoris.

79 *Creditoris anterioris* repellit creditorem poſteriorem agentem ex Salviano interdicto. Bich. dec. 144. n. 15. juxta L. 2. ff. qui pot. in pign. Rot. dec. 74. num. 11. & dec. 176. num. 6. apud Statil. de Salvian. Sicut exceptio fideicommiſſi anterioris, obſtat petenti immiſſionem ex fideicommiſſo poſteriori. Bichius dec. 112. nu. 4. Rot. dec. 34. num. 1. & dec. 151. num. 2. p. 7. rec. Fuſat. de ſubſtit. q. 622. num. 1. ſi eſt omnino clara. Seraph. dec. 200. num. 6. Burat. dec. 853. num. 4. Bich. dec. 310. num. 37.

80 Exceptio *fideicommiſſi*, rejicitur in judicio Salviano, quoties ultimus ſtatus ſtat pro libertate bonorum. Bichius dec. 496. num. 15. ubi Rot. dec. 387. num. 3. & dec. 559. num. 7. p. 1. rec.

Juris tertii, quando eſt excluſiva juris agentis, allegari poteſt a tertio. Caſtr. conſ. 77. num. 6. lib. 2. Aym. conſ. 144. num. 25. Surd. conſ. 213. num. 16. Rot. dec. 277. num. 7. & dec. 438. num. 3. p. 1. rec. & dec. 415. coram Gregor. 15. ubi Addend. numer. 6. Bart. in L. commodare. num. 2. ff. commod. Socin. in L. 2. num. 6. ff. de except. rei judic. Barb. in L. viro, atque uxore. num. 24. ff. ſolut. matr. Menoch. de adipiſcend. rem. 4. num. 595. Burat. dec. 257. num. 13. Item a poſſeſſore, cum dicta exceptio jus proprium includat, & tendat ad poſſeſſionem ſuam tuendam. Surd. conſ. 557. Rot. dec. 277. num. 3. & dec. 438. num. 3. p. 1. rec. Gregor. 15. dec. 415. num. 4. ubi Addend. num. 6. Bichius dec. 36. num. 8. & 533. num. 21. Eadem exceptio juris tertii opponi nequit, antequam tertius declaravit, quod eo jure uti velit. Bart. in L. 2. num. 1. ubi Socin. num. 8. ff. de except. rei jud. Theſ. dec. 4. nu. 3. Rot. deciſ. 22. num. 4. p. 1. diverſ. Bich. dec. 65. num. 19. 81

Exceptio *læſionis*, utpote reſpiciens petitorium, non admittitur in judicio ſummariiſſimo manutentionis. Bich. dec. 648. nu. 26. Gregor. 15. dec. 120. num. 17. Burat. dec. 778. num. 15. ſicut etiam exceptio *conſumptionis* detractionum requirens altiorem indaginem, non impedit immiſſionem hæredis, ſed poſt illam diſcutienda eſt. Bich. dec. 612. n. 23. & 24. Surd. conſ. 252. num. 16. 82

Non numeratæ dotis opponi non poteſt Viduæ, nec ab hæredibus, nec a creditoribus illius, ſi conſtat de præcedente promiſſione dotis, quæ tollit præſumptionem ſimulationis, vel animi donandi in fraudem legis. Seraph. dec. 795. nu. 1. Bich. dec. 131. nu. 6. Fontanel. de pact. nupt. tom. 2. clauſ. fin. gl. un. num. 35. Covar. lib. 1. var. reſ. cap. 7. n. 6. Mareſc. var. reſ. lib. 1. cap. 8. num. 13. Sanch. de matrim. lib. 6. diſp. 9. n. 10. 83

Non numeratæ pecuniæ poteſt tolli per ſtatutum. Menoch. de arbitr. caſ. 199. Fachin. lib. 2. contr. jur. cap. 84. habet locum etiam inter mercatores. Fachin. loc. cit. poſt biennium regulariter excluditur. Limit. quoad Civitatem, cui illa perpetuo competit. Fachin. ut ſupr. cap. 81. non poteſt opponi, ſi adeſt pactum de non petendo, aut geminata confeſſio. Paſchal. de patr. pot. part. 1. cap. 8. n. 90. Natta conſ. 196. Pajatel. exped. & annot. 11. n. 10. & 19. Competit etiam in confeſſione jurata. Maſcard. de prob. concl. 695. Pajatel. loc. cit. vide in praxi numerationis. 84

Melioramentorum oppoſita a tertio poſſeſſore rei litigioſæ, non impedit executionem rei judicatæ, niſi fuerit oppoſita ante ſententias, vel ſaltem in termino citationis *ad videndum relaxari mandatum pro executione rei judicatæ*. Bichius dec. 153. num. 17. Poſt de manuten. obſ. 12. num. 49. Mantic. deciſ. 145. num. 2. Peregr. de fideicom. art. 50. num. 81. Fuſar. de ſubſtit. q. 672. num. 17. vid. verb. *melioramenta*. 85

Attentatorum ſuſpendit ſententiæ executionem; quia illa inprimis purgari debent, & ante omnia. Mareſc. lib. 2. var. reſol. cap. 121. num. 57. ubi citat Rotam. dec. 1. de ord. cognit. in antiq. & cap. non ſolum de appell. in 6. Caputaq. dec. 231. lib 1. in manuſcript. etiam reſpectu fructuum non liquidorum, niſi notorie conſtet de non jure petentis, uti cum ſententia tranſiit in judicatum. Caſſador. dec. 3. de reſtit. ſpol. vel ubi in actis conſtat de appellationis deſertione. Lancell. de attent. par. 2. cap. 12. ampl. 1. num. 21. & ampl. 17. n. 15. & ſeq. 86

Rei non traditæ retardat executionem contra inſtrumentum. Mangil. de eviction. quæſt. 98. num. 5. Eccleſia obſ. f. 118. num. 6. Graſſ. except. 13. num. 7. Gratian. diſc. for. cap. 411. ubi Ant. de Luca. Et illa, de qua fuit cognitum in cauſa, non admittitur in executione ſententiæ. Ciarlin. controv. for. cap. 49. nu. 31. vid. *Executor*. An tranſeat in ſingularem ſucceſſorem. vid. *Tertius*. *ſimulationis*. vid. *ſimulatio*. *Retentionis*. vid. *Jus retentionis*. *Nullitatis*. vid. *nullitas contra teſtes*. vide *Reprobatio*. 87

Solutionis, pacti, tranſactionis, & rei judicatæ ſuſpendunt executionem, quamvis requirant altiorem indaginem. Graſſ. de except. in except. 25. num. 228. Gratian. diſcept. for. cap. 411. num. 25. Eccleſia obſ. for. 118. num. 13. Coller. de proceſſu execut. cap. 1. par. 4. quia ſunt peremptoriæ. 88

Exceptio mere perſonalis non tranſmittitur. L. exceptiones ff. de excep. Lim. durante vita tranſmittentis. L. ſi tibi. ff. de pact. neque contra ſucceſſorem ſingularem ex cauſa oneroſa, niſi vellet uti acceſſione authoris, 89

ſecus

ſecus contra ſucceſſorem ſingularem ex cauſa lucrativa. Vid. Noal. *de tranſmiſſ. caſ.* 26. Speculat. *in tit. de except.* §. *viſo. n.* 47.

Evictionis imminentis retardat executionem etiam obligationis cameralis, vide *obligatio.* Excuſſionis, vide *Debitor.*

90 *Rei non traditæ* transfert onus probandi in aſſerentem traditionem. vid. Conciol. *alleg.* 23. Magnn. *dec. Lucen.* 11. *d.* 10. Oſaſc. *dec.* 51. *n.* 8. *& ſeq.* Graſſ. *de except.* 13. *n.* 12. *&* 17. Cyriac. *controv.* 327. *n.* 26. *&* 27. ſi tamen Reus excipit affirmative, ſecus ſi negative. Menoch. *de præſ. l.* 6. *præſ.* 14. *n.* 2. Surd *deciſ.* 649. *n.* 9. *Inepti libelli, litis pendentiæ & excuſſionis ſunt dilatoria opponendæ ante litis conteſtationem.* Gail. *l.* 2. *obſ.* 27. Scaccia & alii. *ll. cc.*

91 *Recuſationis Judicis* debet proponi in principio cauſæ. *L. fin. Cod. de except.* Bart. *in L. quidam conſulebant. ff. de re jud.* Mynſing. *cent.* 4. *obſ.* 59. Carol. de Graſſ. *de except. excep.* 24. *nu.* 13. niſi cauſa ſuſpicionis eſſet nova, vel de novo exorta, quia tunc poteſt proponi uſque ad calculum ferendæ ſententiæ. Felin. *in cap. cauſam quæ, de offic. deleg.* Decius *in cap. cum ſuper. n.* 2. *eod.* Rebuff. *in tit. de recuſ. art.* 1. *gl.* 6. *n.* 2. apud Graſſ. *loc. cit.*

92 Quær. an dictæ exceptiones recuſationis prohiberi poſſint a ſtatuto? Reſp. negative. Dec. *loc. cit.* Menoch. *de præſ. l.* 2. *præſ.* 48. *n.* 32. ratio eſt, quia Judicis recuſatio dicitur defenſio *in cap. cum inter. de except.* Franc. *in cap. poſtremo. num.* 2. *de appell. & in cap. paſtoralis. num.* 20. *eod.* Bald. *in L. rees. num.* 36. *Cod. de accuſat.* apud Graſſ. *loc. cit. except.* 24. *num.* 10. ſicut neque a Principe poteſt tolli, ſi ſumus in criminalibus, juxta Marcheſ. *tr. de commiſſion. ſeu reſcriptis. commiſ.* 3. *c.* 1. *n.* 43. *& ſeqq.* quia recuſatio eſt defenſio proveniens a Jure naturali. *cap. quod ſuſpecti, in fin.* 3. *q.* 5. *cap. ſecundo requiris.* ubi Franch. *n.* 6. *de appell.* Abb. *in cap. cum inter. numer.* 9. *de except.* ſi ſumus in civilibus, Abb. *in cap. ad hæc, de reſcr.* Felin. *in cap. cum inter. n.* 5. *de except.* & Philip. Franc. *in cap. poſtremo, de appell.* tenent, quod tolli poſſit a Principe. Lancellot. Corradus vero, apud quem Barbat. & alii, *in templ. Judic. l.* 1. §. 4. *de Imperat. tit. jus poſitivum tolli, n.* 6. dicit, quod contraria opinio ſit honeſtior, & tutior, & eidem adhærendum, cui favere videtur Graſſ. *l. c. n.* 11. *in fine.*

93 Exceptio, *dolo petis, quod ſtatim reſtituturus es*, non habet locum in Judicio ſpolii. Peregr. *conſ.* 2. *n.* 62. *lib.* 1. Cyriac. *controv.* 389. *numer.* 16. Gail. *l.* 2. *obſ.* 75. *num.* 4. *verſ. locum non habet regula dolo facit.* Rota *in Rom. ſpolii.* 9. *Jun. coram Merlino. & in Aſſiſien. ſpolii.* 26. *Jun.* 1613. coram Dunozeto. Seraph. *dec.* 804. *n.* 1. coram Coccino *dec.* 97. *nu.* 2. & coram Buratto *deciſ.* 731. *n.* 1. *&* 2. & coram Ludoviſ. *dec.* 105. *n.* 10. Rubeus *in annot. ad Rot. Rom. dec.* 420. *n.* 47. *p.* 4. *rec.*

94 Plura videri poſſunt apud eundem Graſſ. *in ſuo tract. de except.* & apud Pacem Jord. *l.* 14. *tit.* 23. maximè de dilatoriis, vel declinatoriis, quæ cauſam differunt, & regulariter proponi debent ante litis conteſtationem. *c. paſtoralis, de except. cap. inter Monaſterium, de re jud.*

95 Sed an exceptio *compenſationis* dilatoria, ſit proponenda ante litis conteſtationem, dubitatur. Affirmat Seraphin. *dec.* 227. *n.* 1. *& dec.* 383. *nu.* 8. Negat Statil. *de Salviano interdicto inſpect.* 2. *cap. fi. nu.* 313. *& ſeq.* qui vult poſſe opponi in omni parte judicii etiam poſt ſententiam. Pax Jord. *l.* 14. *tit.* 23. *de re judic. n.* 8. *& ſeq.* Et aliquæ peremptoriæ proponi poſſunt etiam ante litis conteſtationem, uti litis finitæ, judicatæ, tranſactæ. Specul. *de except.* §. 3. *n.* 34. *&* 36. Pax Jord. *loc. cit. nu.* 23. *verſ. exceptiones.* Cæteræ vero peremptoriæ poſt litem conteſtatam ſunt proponendæ, ante litem tamen conteſtatam proteſtandæ. Specular. *loc. cit. nu.* 2. Pax Jord. *n.* 23.

96 Exceptio *metus* a ſtatuto rejiciente omnes exceptiones non cenſetur excluſa; quia factum dici non poteſt, quod metu factum eſt, & actus metu factus jure naturali nullus eſt. Innocent. *in cap. quod ſicut. de elect.* Decius *in cap. ex parte de officio Deleg.* ubi Felin. *n.* 10. Menoch. *de præſumpt. l.* 2. *præſumpt.* 48. *n.* 17. Bal. *in L. qui in carcerem. ff. quod metus cauſ.* Carol. de Graſſ. *de except. except.* 11. per totam; licet contractus metu geſtus fuerit juratus. Dummodo metus ſit gravis & cadens in conſtantem virum. Idem dic de metu reverentiali, ſi acceſſerunt minæ graves ab illo qui poteſt & ſolet exequi. Graſſus *l. c.* vid. ver. *Metus.* Neque metus exceptioni renunciari poteſt in eodem inſtrumento in quo adeſt obligatio metu contracta; bene vero in alio inſtrumento, in quo ceſſat cauſa metus. Sperell. *dec.* 80. *n.* 14. Graſſ. *d. except.* 11. *n.* 80.

Exceptioni *Remiſſionis penſionis*, quando dicatur renunriatum, vid. Conciolum *alleg.* 37. *nu.* 29. 30. *& ſeq.* qui affirmat per generalem renuntiationem penſionis remiſſioni renuntiari. Adden. ad Alexand. *conſ.* 11. *verb. auxilio. lib.* 2. Carocius *de locat. in tit. de remiſſione mercedis quæſt.* 7. *n.* 112. Barb. *de clauſ. clauſ.* 133. *n.* 10. Surd. *conſ.* 43. *nu.* 37. *vol.* 1. Marta *de clauſ. clauſ.* 136. *n.* 6. Capyc. *deciſ.* 87. *nu.* 10. Gratian. *diſcept. for. cap.* 539. *num.* 45. *per.* 3. contra Beccium *conſ.* 82. *num.* 22. & Bertazol. *de clauſ. clauſ.* 40. *gl.* 6. *num.* 5. Hæc vero exceptio, ſi requirat altiorem indaginem, non retardat executionem inſtrumenti. Caroc. *de Locat. & conduc. par.* 4. *de remiſſ. merced. quæſt.* 8. *numer.* 114. Conciol. *loc. cit. num.* 29. *&* 30. maxime obligationis Cameralis. Zachias *de oblig. camer. quæſt.* 18. *num.* 10. Praxis Ridolphini *par.* 1. *cap.* 8. *num.* 230. niſi exceptio fuerit concludenter probata, quia tunc non dicitur amplius altiorem indaginem requirere. Zachias *l. c. n.* 11. apud quem Rota *deciſ.* 105. *nu.* 7. Conciol. uti ſupra *n.* 31. *&* 32. Pajatel. *exped.* 12. *n.* 19. 97

Contra perſonas, & dicta teſtium, cum teſtes ſunt plures, & adminiculati, bene informati, & reddunt optimam cauſam ſcientiæ, non admittuntur. Rot. *dec.* 315. *n.* 5. *& dec.* 342. *n.* 7. *dec.* 406. *nu.* 6. *p.* 1. *rec.* apud Bichium *dec.* 590. *nu.* 8. Burſat. *conſ.* 72. *nu.* 48. Farin. *de teſt. quæſt.* 65. *num.* 129. Rota poſt Statil. de Salv. *dec.* 294. *n.* 5. 98

Exceptiones contrariæ poſſunt a reo convento opponi, uti v. g. pecuniam non fuiſſe numeratam, & fuiſſe ſolutam. Bichius *dec.* 259. *n.* 14. Sed donec reus ſecundam probabit, urgebit contra ipſum præſumptio oriens ex allegatione primæ exceptionis. Bart. *in L. nemo. num.* 2. *ff. de except.* Dec. *in cap. paſtoralis. nu.* 58. *eod.* Felin. *in cap. cum venerabilis. num.* 13. *eod.* Gabr. *de action. concl.* 1. *numer.* 11. gloſſ. fin. in *cap. nullus pluribus. verſ. unde verius. de R. J. in* 6. Rot. apud Bich. *dec.* 259. *n.* 7. 99

Excipiens de *compenſatione*, ſe debitorem fatetur. Bald. *in L. cum Papinianus. n.* 8. *Cod. de ſent. & interloc.* Surd. *dec.* 24. *n.* 6. *&* 7. Rot. apud Bichium *dec.* 166. *n.* 2. alias regula eſt in contrarium, quod excipiens non videtur fateri. *c. cum venerabilis. de except.* P. Pithing *l.* 2. *tit.* 25. §. 6. Riccius *in prax. part.* 2. *reſ.* 173. 100

Exceptiones in continenti probatæ vel probandæ admittuntur in quolibet judicio, quantumvis ſummario & executivo. *L.* 3. *ff. ut. poſſeſſ. cauſ. leg.* ubi gloſſ. in verb. *hodie.* & Bart. *numer.* 1. Dec. *in cap. interpoſita. n.* 1. *de prob.* Ang. *conſ.* 135. *n.* 2. Oſaſc. *dec.* 26. *n.* 1. Rubeus *in annot. ad dec.* 420. Rotæ Rom. *part.* 4. *rec. to.* 2. *n.* 88. quamvis ſtatutum rejiceret omnes exceptiones. gl. *in cap. ſuſcitata. verb. effectum. de reſtit. in integr.* Abb. *in cap. ſuper. nu.* 7. *de off. deleg.* Graſſ. *except.* 7. Vivius *dec.* 107. *nu.* 3. Rota coram Ludoviſ. *dec.* 425. *n.* 3. Rubeus *l. c. n.* 89. 101

EXCESSUS.

Praxis Exceſſus.

Exceſſus in ſubhaſtatione facta de bonis in executione non comprehenſis, reddit nullam ſubhaſtationem propter individuitatem decreti Judicis. Rot. coram Gregor. 15. *dec.* 555. *nu.* 4. & coram Burat. *dec.* 115. *n.* 4. *& dec.* 250. *num.* 2. *p.* 5. *rec. L. ſi non ſortem.* §. *ſi centum. ff. de condict. indeb.* Bald. *in L. certi conditio.* §. *quoniam. ff. ſi cert. pet. n.* 8. Rot. apud Bich. *dec.* 22. *nu.* 3. *&* 4. Gabr. *conſ.* 31. *nu.* 7. *l.* 2. Honded. *conſ.* 20. *n.* 25. *l.* 2. 1

Exceſſus in re non vitiat liberationem, niſi ſimul ſit in ſumma, & mandato, dummodo liberatio non excedat fines executionis, quæ rite præcedere debet. Saluſt. Tiberius *in prax. A. C. l.* 1. *q.* 42. Mangil. *de ſubhaſt. q.* 153. *n.* 27. Rot. coram Gregor. 15. *dec.* 224. *n.* 2. & coram Burat. *dec.* 91. *n.* 4. Bichius *l. c. n.* 7. 2

Exceſſus in ſententia facit, quod ſi fuit executa, non ſit locus illius reformationi, ſed, parte inſtante, in totum 3

revo-

revocari debet, ut ſpolium, quod cauſavit, purgetur. Bich. *dec.* 44. *num.* 21. Put. *dec.* 315. *lib.* 1. Rot. *dec.* 205. *part.* 2. *diverſ.* apud Bich. *l. c.* limita, ſi exceſſus ſit modicus.

4 Exceſſus non præſumitur, ſed eſt plene probandus, & concludenter. Seraph. *dec.* 1189. Rot. apud Bichium *dec.* 124. *num.* 17. maxime ſi de tali exceſſu nunquam fuit oppoſitum durante lite per plures annos. Burat. *dec.* 96. *num.* 3. reſultat ex petitione facta a procuratore in judicio ultra ſummam debitam, & principalis executioni mandando ſententiam ſuper tali petitione latam, petitionem ratificaſſe cenſetur. Lancellot. *de attent. part.* 1. *cap.* 1. *num.* 63. & 64. Vant. *de nullit. tit. qualiter ſententia. num.* 103. Rot. coram Gregor. 15. *dec.* 176. *num.* 9. nec poteſt procuratoris mandatum, vel petitio impugnari a principali non docto de errore. Abb. *in cap. ult. nu.* 22. *de confeſſ.* Gratian. *diſc. for. cap.* 3. *num.* 9.

5 Exceſſus ſententiæ in parte, eam reddit in totum injuſtam, maxime ſi fuit executa. Bichius *dec.* 510. *n.* 1. & 3. & 547. *num.* 3. ſecus ſi non fuit data executioni, & exceſſus eſt modicus, neque ſalvatur ex clauſula *ſalvo Jure &c.* poſita in libellu; quia ad hunc effectum attenditur ſententia, non libellus; niſi ſententia eſſet relativa ad libellum: nec ſalvatur ab exceſſu per proteſtationem creditoris exigentis partem crediti, quod non intendit ſibi præjudicare in juribus ſuis. Gratian. *diſc. for. cap.* 33. *n.* 16. & *cap.* 455. *n.* 27. Burat. *deciſ.* 46. *n.* 18. Bichius *dec.* 547. *a num.* 12.

6 Exceſſus mandati, ſi fuit executioni datum, facit corruere mandatum una cum executione, & liberatione ſecutis. Bich. *dec.* 218. *n.* 16. *L. ſi centum. ff. de condict. indeb.* Bald. *in L. certi conditio. §. quoniam. n.* 8. *ff. ſi cert. pet.* ſi vero nondum fuit executum, ſuſtinetur in ſumma debita. Bichius *deciſ.* 562. *n.* 22. Rot. *dec.* 388. *nu.* 4. apud Bichium *deciſ.* 562. *num.* 22. Addend. ad Burat. *dec.* 91. *num.* 6. Saluſt. *in prax. A. C. lib.* 1. *cap.* 37. *num.* 4.

Excuſſio. vide *Debitor.*
Excommunicatio. vid. *Cenſura.*

¶ EXCULPATIO.

1 Exculpatio offenſi defuncti tollit omnia indicia exiſtentia contra inculpatum de delicto, ita quod ex illis ad torturam deveniri non poſſit, niſi ex agentibus, & proximis indiciis veritas appareat in contrarium. Clar. *§. fin. quæſt.* 52. *ver. poteſt etiam.* Marſil. *ſingul.* 22. *ver tercas tamen menti*, Guaz. *diff.* 30. *cap.* 4. *num.* 23. *in fi.* vide *in §. Indicia & §. Socius num.* 52. Maſcard. *de prob. concl.* 1130. Tuſch. *litt. E. concl.* 467. *per tot.* Conciol. *reſol. crim. verb. Exculpatio, reſol.* 1. ubi quod licet exculpatio regulariter proſit ad tollendum indicia, tamen ſecus eſt quando de delicto plene conſtat, vel per indicia urgentiſſima, cum non ſit in facultate offenſi remittere delicta, & pœnas in præjudicium Reipublicæ. D. Fulvi. Majoran. *in Opoprax. crim. lib.* 2. *c.* 8. *n.* 137. & *ſeqq. fol.* 229. vide Jul. Chartar. *dec.* 27. *num.* 9. & 10. *deciſ.* 28. *n.* 6. & 29.

2 Quod exculpatio ſocii criminis, vel mandatarii relevet ſocium, ſive mandantem quando exculpator eſt in fortiis Curiæ, & in ſe ipſum aſſumit delictum, alias ſecus. Bardellon. *conſ.* 123. *num.* 10. & *ſeqq. lib.* 2. Conciol. *loc. cit. reſol.* 2. ubi limitat etiam non procedere, quando reus eſſet aliunde convictus, vel prius ab eodem exculpante inculpatus, niſi exculpatio fiat in articulo mortis, ut infra. Bellegrand. *in compendios. rer. crim. method. tract.* 3. *quæſt.* 24. *ſub num.* 13. ubi quod ſocius criminis exculpans, ut exculpato proſit, debet eſſe in carceribus, & cum tortura, alias præſumitur corruptus. Quod offenſus negando ſe fuiſſe offenſum ab aliquo, in præjudicium fiſci non probat, maxime ſtantibus indiciis. Bart. *in l. interdum, §. recte, ff. de furt.* Alex. *conſ.* 24. *num.* 15. *vol.* 2. Maſcard. *de probat. concl.* 389. Majoran. *loc. ſup. cit. n.* 138.

3 De exculpatione facta a ſocio criminis in articulo mortis, vel in Conforteria, & patibulo, qualiter tollat inculpationem aliorum prius ab eodem in tortura factam, ante executionem ſententiæ, non autem alia indicia ſeparata, quæ (ſublatâ inculpatione) remanent in ſuo robore, vel levitate. Farinac. *de indic. & tortur. quæſt.* 46. *num.* 69. & *ſeqq.* Maſtrill. *deciſ.* 195. *per tot.* ubi agebatur de condemnato ad mortem, ita quod ante executionem juſtitiæ torqueretur, tanquam cadaver, & bene Sanſelic. *dec.* 382. *ver. ita pariter*, ubi plures alios citat tenentes exculpationem non tollere alia indicia gravia & proxima, quin ex illis poſſit etiam ad torturam deveniri, non obſtante dicta exculpatione. Anton. de Ballis. *tract. var. lib.* 1. *quæſt.* 26. *numer.* 55. & *ſeqq.* Conciol. *reſol. crim. verb. Exculpatio, reſol.* 2. *num.* 9. & 10. & *verb. Socius, reſol.* 2. *num.* 22. vide Farinac. *quæſt.* 43. *num.* 10. & *ſeqq. ad* 24. D. Fulvi. Majoran. *loco ſup. cit.* & *numer.* 110. & *ſeqq. fol.* 223. Baſilic. *dec.* 34. *per tot.* vide Oſaſc. *deciſ.* 79. *num.* 19. *in fine, cum plurib. ſequent.* Spad. *conſ.* 96. *num.* 7. & 8. *vol.* 1. & *conſ.* 105. *num.* 4. *eod. vol.* 1. Gaton. *ad Conſtitutiones Mediolani tit. de Pœn. in prælud. prim. num.* 10.

4 Exculpatio facta ad favorem alicujus per non exiſtentem in fortiis Curiæ, etiam delictum in ſe aſſumendo tanquam extrajudicialis, & ſuſpecta de ſubordinatione non eſt attendenda, nec prodeſt inquiſitio, quidquid ſit in exculpatione, vel confeſſione accuſatoris, ſive inſtigatoris, quæ prodeſſe poteſt reo ad abſolutionem. Maſcard. *de probat. concl.* 1135. *lib.* 3. Farinac. *qu.* 43. *nu.* 23. Anton. de Ballis *tract. crim. lib.* 1. *qu.* 10. *num.* 56. Guaz. *defenſ.* 32. *cap.* 33. *num.* 10. Conciol. *reſol. crim. verb. Exculpatio, reſol.* 3. ubi etiam an dicta exculpatio faciat indicium ad torturam contra exculpantem ſi poſtea ad manus Curiæ deveniat, & dicit quod non, ad. Farinac. *quæſt.* 82. *num.* 38.

5 Exculpatio mandatarii aſſerentis ſe occidiſſe, vel vulneraſſe ex propria cauſa, & inimicitia, & non de mandato alterius, prodeſt mandanti inculpato de mandato, ut non poſſit torqueri, intelligendo ut ſupra, quando mandatarius eſt in fortiis Curiæ, & niſi in contrarium aliæ urgeant præſumptiones, & conjecturæ, Plaz. *Epit. Delict. cap.* 15. *n.* 14. *lib.* 1. Menoch. *de arbitr. caſ.* 474. *num.* 4. Farinac. *q.* 44. *n.* 23. cum aliis per Conciol. *loc. ſup. cit. reſ.* 4. *per tot.* & *in verb. Mandatum, reſ.* 11. *nn.* 15. D. Fulvi. Majoran. *in Opoprax. crim. lib.* 2. *cap.* 8. *nu.* 110. & *ſeqq. fol.* 223. Anſald. *conſ.* 125. *num.* 37. & *ſeqq.* ubi quod exculpatio maxime extrajudicialis, præcedentem inculpationem juramento, & tormento formatam tollere nequaquam poteſt.

6 De exculpatione damnati, vel rei, & ejus effectibus, Valenzuel. *conſ.* 102. unice relatus a Caſtejon. *Alphab. juridic. verb. Exculpatio.* & Sabellum etiam unice refert. Co. Aug. Fontan. *Biblioth. legal. part.* 4. *eod. verb. fol.* 535. Adde Baſilic. *deciſ.* 34. *per tot.* Chartar. *deciſ.* 27. & 28. Quod exculpatio facta in articulo mortis, vel in confortatorio, aut dum ducitur ad patibulum, vel in ipſo patibulo a teſte, vel aſſerto ſocio criminis, qui alium inculpaverat, tollat omne gravamen, & indicium reſultans ex inculpatione, nec amplius inculpatus torqueri poſſit, ubi alias culpatio fuiſſet ſufficiens ad torturam, pluribus citatis probat Cyriac. *contr.* 150. *n.* 121. maxime ſi exculpatio habeat veriſimilitudinem pro ſe, & vide Farinac. *quæſt.* 46. *num.* 68. 71. & 73. & *conſ.* 19. *num.* 12. & *conſ.* 185. *n.* 21.

7 Exculpatio inquiſiti facta a vulnerato, vel aliter offenſo in articulo mortis conſtituto, illum relevat, ut non poſſit torqueri ex indiciis etiam urgentioribus, alias contra eum exiſtentibus; quod procedit nedum in exculpatione explicita & expreſſa, verum etiam in implicita & tacita per imputationem aliorum, & quamvis exculpans prius eumdem inculpaſſet, intelligendo de exculpatione in articulo mortis, alias ſecus, niſi doceatur de errore inculpationis nihil tamen prodeſt exculpatio, ubi de delicto plene conſtat, vel adſunt pluſquam urgentia, ſive urgentiſſima indicia contra imputatum, niſi cum exculpatione concurrant alia innocentiæ ſigna, ſive veriſimilitudo arbitrio judicis, juxta facti, & perſonarum qualitatem æſtimandæ, ut colligitur ex late traditis per Farinac. *qu.* 46. *num.* 104. & *ſeqq. per tot.* Vulpin. *in ſuco d. quæſt. numer.* 13. 14. & 15. & alios citatos a Paſcal. *de patr. poteſt. part.* 2. *cap.* 1. *num.* 124. ¶

EXECUTIO & EXECUTOR.

Praxis Executionis.

§. I.

Executio, & Executor in genere.

1 Executio ſententiæ latæ contra principalem ob contraventionem, ſi in cauſa non fuerunt vocati fidejuſſores, conta illos fieri non poteſt. Cabal. *reſ. crim. caſ.* 252. *num.* 6. apud quem Specul. *tit. de execut. ſent.* §. *ſequitur. num.* 10. Bart. *in L.* 1, *num.* 1. *verſ. quæro. ff. jud. ſolv.* & in *L. a ſententia. num.* 3. *verſ. ex quo. ff. de appell.* Bald. *in L. duobus.* §. *igitur ſi quis. ff. de jurejur.* Anchar. *conſ.* 35. *num.* 2. Alex. *conſ.* 131. *num.* 7. *verſ. co maxime. lib.* 2. Gabr. *conſ.* 43. *num.* 33. Sententiæ latæ a Judice Laico contra Clericum fieri non poteſt, ſed tantum ab Eccleſiaſtico. DD. apud Sperel. *dec.* 7. *num.* 16. & 20. Abb. *in cap. qualiter.* 8. *de Jud.* Bald. *in cap.* 2. *eod.* Gratian. *diſc. for. cap.* 141. *num.* 9.

2 Executio ſententiæ non retardatur reviſione petita, Cyriac. *contr.* 185. *num.* 7. Specul. *in tit. de ſupplicat.* §. *differt. num.* 2. Maran. *in pract. tit. de appell. num.* 16. Lancell. *de attent. part.* 2. *cap.* 19. *num.* 16. & 17. contra hæredem fieri non poteſt, niſi prius probetur, quod ſit hæres, de quo vide *Hæres.* An reſtitutione in integrum, vide verb. *Reſtitutio.*

3 Executio ſententiæ impeditur, quando ejus nullitas apparet ex actis: Covar. *pract. quæſt. cap.* 25. *nu.* 2. Abb. *conſ.* 44. dummodo nullitas proveniat ex defectu citationis, mandati, vel Juriſdictionis. Mareſc. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 121. *num.* 38. Cephal. *conſ.* 263. *num.* 15. *lib.* 2. ſi nullitas tamen incidenter proponitur, ſecus, ſi principaliter. Mareſcot. *loc. cit. num.* 39. Vant. *de nullit. tit. quot & quib. mod. num.* 34. Afflict. *dec.* 283. Menoch. *de adipiſc. remed.* 4. *num.* 882. retardatur etiam per exceptionem melioramentorum propter jus retentionis, ſi de illis conſtet ſaltem in genere. Item per exceptionem compenſationis, non tamen in obligatione Camerali. Pajatel. *exped. & annot.* 64. Impeditur etiam per tertium contradictorem non citatum ratione poſſeſſionis rei alteri adjudicatæ, imo etiam trium conformium. Rot. apud Mareſc. *loc. cit.* ſecus, ſi tertius contradictor non poſſidet. Item a ſucceſſore, non jure hæreditario, ſed vel majoratus, vel alio. Item ſi a die ſententiæ latæ lapſi ſunt triginta anni, vel acta non fuerunt integre tranſportata. Item pendente cauſa reſtitutionis in integrum, niſi contradictor ſciverit cauſam agitari, & poſt ſententiam comparuit ad impediendum. Rot. & DD. apud Mareſc. *var. reſ. lib.* 2. *d. cap.* 121. & in dictis caſibus executio retardatur non obſtante clauſula *ſi quid exequendum, inprimis, & ante omnia exequatur;* quia intelligitur, prout de Jure. Lancellot. *de attent. part.* 2. *cap.* 18. Rot. apud Mareſcot. *loc. cit. num.* 7. etiam data cautione de reſtituendo. Bart. & DD. *in L. is a quo. ff. de jud.* Felin. *in cap. veniens. num.* 10. *eod.* Boer. *deciſ.* 79. *num.* 3. imo licet ipſe quoque poſſideat. Alex. *in L. a divo Pio.* §. *ſi ſuper rebus. num.* 24. *ff. de re jud.* Natta *conſ.* 457. *num.* 2. *lib.* 2. Honded. *conſ.* 25. *num.* 19. *lib.* 1. Covar. *pract. qq. cap.* 13. *n.* 2. apud Mareſc. *loc. cit.*

Executio ſententiæ Judicis a Quo, qui lapſo termino ad docendum de proſecutione appellationis præfixo executus fuit, non dicitur attentata. Feder. de Sen. *conſ.* 27. *num.* 3. Rota *deciſ.* 13. & 25. *de appell. in nov.* Mareſc. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 121. *num.* 65.

4 Executio rei judicatæ non poteſt fieri in bobus aratoriis, vel inſtrumentis ruſticalibus, vel in libris ſcholarium, vel armis militum, niſi in ſubſidium, aliis rebus non extantibus. *L. executores.* ubi Bart. & Bald. *Cod. quæ res pignor.* Caroc. *de locat. part.* 5. *de invect. q.* 28. Menoch. *de arbitr. caſ.* 378. Mantic. *de tacit. lib.* 11. *tit.* 15. *num.* 34. Ciarl. *contr. for. cap.* 112. Maran. *in ſpec. par.* 6. *tit. de execut. ſent. num.* 30. & 31. ne cultura cum detrimento utilitatis publicæ deſtituatur; etiam in pignore conventionali, & in omni debito. Limita ſi contraria vigeat conſuetudo, vel cum inſtrumenta non ſunt neceſſaria eo tempore, quo non laboratur, primo ergo fit in pecunia; dein in mobilibus, quæ non ſerviunt ad uſum quotidianum. vide Eccleſ. *obſ. for.* 119. Gabr. *de execut. concl.* 2. aliter executio eſt nulla & in ſubſidium executori poteſt reſiſti de facto, Ciarlin. *cap.* 112. *n.* 13. & 14. Paſcal. *de patr. pot.* 4. *cap.* 6. *n.* 69.

Executio poteſt fieri contra tertium poſſeſſorem, qui 5
lite pendente rem acquiſierit, & ſemper fuit citatus pro ſuo jure, & intereſſe, nec unquam contradixit, prout eſt neceſſarium, ad impediendam executionem. Item contra tertium, qui emit lite pendente ſuper actione reali, & ſuper dominio rei litigioſæ, ſive ſciverit rem eſſe litigioſam, ſive ignoraverit; quia ignorantia excuſat quidem a pœna contra ementes res litigioſas, non tamen illos defendit ab executione; in qua tamen executione tertius poſſeſſor de æquitate ſaltem citari debet, ſi ante ſententias in judicatum lapſas citatus non fuit, & agitur de executione rei judicatæ in alia re non expreſſa in ſententiis. Decius *in L.* 2. *n.* 44. *C. de edendo.* tunc enim non dicitur res inter alios acta. Menoch. *conſ.* 63. *nu.* 25. Surdus *conſ.* 334. *num.* 12. Caſtr. *in L. cum filiusf. num.* 3. *verſ. ſed ſi. ff. de V. O.* & Maranta *in praxi p.* 6. *act. ult. num.* 17. Afflict. *dec.* 157. *num.* 2. Bich. *dec.* 153. *per tot.* ubi Rota.

Executio recta via poteſt fieri contra tertium poſſeſ- 6
ſorem, in quem res litigioſa tranſit: quia res litigioſa alienari prohibetur, alias vitium litigioſi tranſit in ſingularem ſucceſſorem. *L. fi. C. de litigioſ.* ubi DD. & Gratian. *diſcept. for. cap.* 502. *per totum.* a Ponte *conſ.* 161. *lib.* 2. *num.* 5. Merlin. *de pignor. lib.* 1. *quæſt.* 18. *n.* 24. Trentacinq. *lib.* 2. *conſ.* 1. *num.* 88. Bich. *dec.* 473. Covar. *pract. quæſt. cap.* 15. *num.* 6. Socin. jun. *conſ.* 92. *num.* 8. *lib.* 3. Lim. prædicta non procedere favore dotis, ſive agatur de illa reſtituenda, ſive conſtituenda; & licet alienans haberet alia bona, ex quibus dotem ſolvere poſſet. Rota apud Bich. *loc. cit. num.* 6.

Executio ſententiæ facta termino pendente ad appel- 7
landum non privat poſſeſſorem ſua poſſeſſione, quia eſt attentata, dummodo ſimus in cauſa appellabili. Bich. *deciſ.* 381. *cap. non ſolum de appellat. in* 6.

Rei judicatæ non poteſt impediri a tertio exceptio- 8
ne melioramentorum, ſi illa non ſunt probata; & probata & non liquidata poſt executionem jam factam non ſuffragantur ad effectum retentionis, quia per executionem legitime factam poſſeſſor ſuam poſſeſſionem amiſit, Peregrin. *de fideic. art.* 50. *num.* 81. Fuſar. *de ſubſtit. quæſt.* 672. *num.* 17. & 21. qui citat Menoch. *conſ.* 704. *num.* 17. & *ſeq.* Socin. jun. *conſ.* 62. *num.* 6. *lib.* 2. Beroum *in cap.* 1. *num.* 33. *de reſtit. in integ.* Peregr. *loc. cit. num.* 81. Surd. *de alimen. tit.* 8. *privil.* 62. *num.* 9. & Rotam apud Put. *dec.* 471. contra Bart. Tiraquel. & alios & contra Menoch. *de recuper. tom.* 15. *numer.* 569. Bich. *dec.* 153. *num.* 17.

Rei judicatæ in materia habente tractum ſucceſſivum 9
poteſt quandocumque reiterari, ſi inferatur nova turbatio, & ut præſcribatur in materia habente tractum ſucceſſivum, requiritur, quod conſtet eveniſſe caſum contraventionis, & Victor tanto tempore acquieverit, ut potuerit induci præſcriptio, puta triginta annorum. Put. *dec.* 326. *lib.* 1. Rota apud Bich. *dec.* 544. *n.* 15.

Executio decreti in poſſeſſorio ſummariiſſimo obten- 10
ti non ſuſpenditur per appellationem a ſententia lata in petitorio. Bich. *dec.* 348. *num.* 4. Lancellot. *de attent. par.* 2. *cap.* 12. *limit.* 2. *num.* 18. Gabriel. *de acquirenda poſſeſſione concluſ.* 6. *num.* 11. Gratian. *deciſ. Marchiæ.* 132. *num.* 18. Poſtius *de manut. obſ.* 6. *num.* 31. & probatur *ex cap. teneamur.* 17. *de appellat.*

Debiti confeſſati nequit retardari ſub prætextu non 11
redditæ rationis, neque liquidata particulari ſolidatione inter ſocios ſub prætextu rationis generaliter reddendæ, niſi de manifeſto errore doceatur. *L. ſemel. C. de apoch. publ. lib.* 10. *L. un. C. de errore calculi* Menoch. *de arbitr. caſ.* 209. *num.* 37. Eſcobar. *de ratiocin. cap.* 41. *n.* 1. Bich. *dec.* 226. *n.* 3. Surdus *dec.* 184. *n.* 3. Jo. And. Archid. & alii *in cap. un. de Cler. agrot. in* 6. Socin. ſen. *conſ.* 92. *n.* 1. *lib.* 4. Dec. *conſ.* 64. *num.* 4.

Crediti liquidi vigore obligationis cameralis non poteſt retardari per exceptionem fideicommiſſi requirentem altiorem indaginem, vid. quæ diximus ſupra in praxi *exceptionis.*

Executio manutentionis poteſt peti a Judice a quo, 12
ſi cauſa appellationis fuit commiſſa cum clauſula *ſine præjudicio.* Lancellot. *de attent. par.* 2. *cap.* 20. *limit.* 13. *num.* 2. Coccin. *dec.* 144. *num.* 7. Addend. ad Greg. XV. *dec.* 232. *num.* 4. Bichius *dec.* 348. *num.* 7. apud quem Rota & *dec.* 609. *num.* 1. *par.* 2. *recent.* Marta *de clauſ.*

par.

par. 1. clauſ. 159. num. 9. Graſſ. dec. 3. num. 4. de ſen. & re jud. Gonzal. ſuper reg. 8. Canc. in annot. De nullitate. num. 324. Executio nulla in parte ſit nulla in totum. Afflict. dec. 218. num. 4. Gratian. diſcept. for. cap. 162. num. 20. Rota apud Poſt. de manut. dec. 257. num. 5. & apud Bich. dec. 274. num. 10. Nulla ob non ſervatas ſolemnitates ſuſtinetur, donec ſolvatur debitum. Oſaſc. dec. 34. num. 3. Covar. lib. 2. var. reſol. cap. 11. num. 3. Eccleſia obſ. for. 163. Decius conſ. 449. col. 3. Rebuff. de ſent. execut. art. 7. gl. 14.

13 Contra ſingularem ſucceſſorem uti emptorem propter ſententiam latam contra Venditorem in re vendita fieri non poteſt, niſi emptore citato. Lancellot. de attent. lib. 2. cap. 40. Caroccius de except. rei judicatæ except. 108. & DD. apud Sperell. dec. 7. num. 15. & 17. Capyc. dec. 128. num. 12. & 13. Aſinius in prax. §. 31. cap. 2. lim. 25. neque contra tertium poſſeſſorem, niſi is fuerit citatus. vide Tertius. In bonis uxoris pro debitis mariti fieri non poteſt nec in jocalibus. Eccleſ. obſ. for. 160. juxta L. ob maritorum. C. ne uxor pro marit. L. reſ. uxoris. C. de donat. int. vir. & uxor. & ſufficit, ſi uxor probat, quod eſt in poſſeſſione, licet non probet dominium Part. in d. L. ob maritorum. Bald. num. 3. Dicitur autem uxor eas res poſſidere, quæ ad ejus uſum ſunt deſtinatæ, ut ſunt veſtes muliebres, jocalia. Bald. loc. cit. Eccleſia loc. cit. n. 3.

14 Legati, cum fuit legata ſpecies exiſtens in aliqua Diœceſi, ſpectat ad Epiſcopum rei ſitæ, non ad Epiſcopum originis, vel domicilii. Jacob de Canib. de execut. ult. volunt. col. ult. par. 1. Tuſc. litt. C. concl. 293. Marta de juriſdict. par. 2. cap. 10. Barboſ. de poteſt. Epiſc. par. 3. alleg. 82. num. 15. Ciarlin. ut infra num. 16. cum vero fuit legata pecunia pro emenda ſpecie in aliena Diœceſi, pertinet ad Epiſcopum originis. DD. cit. & Ciarlin. cap. 5. n. 22 juxta L. nulli. §. ſin autem. ubi Bald. num. 14. C. de Epiſc. & Cler. & DD. mox cit.

15 Ultimarum voluntatum maxime piarum eſt popularis, ita ut quilibet de populo poſſit admitti ad agendum & petendum executionem, quia Reipublicæ intereſt ut ultimæ voluntates executioni dentur. L. civitatibus., ubi Bar. & Bal. ff. de leg. 1. Mant. de conject. lib. 2. tit. 5. Ciarlin. d. cap. 5. etiam non piarum poſt annum ſpectet ad Epiſcopum, quia poſt annum teſtamentum incipit eſſe pium. vide Epiſcopus.

16 Executio teſtamenti, quando nullus executor fuit conſtitutus, pertinet ad hæredem, quia ſuccedens in jura, ſuccedit etiam in oneribus. cap. nos quidem. & cap. ſi hæredes, de teſtam. Covar. in d. cap. nos quidem a nu. 8. ubi Abb. Bonac. de contr. diſp. 3. q. 18. pun. 4. n. 4.

17 Piæ cauſæ eſt mixti fori. cap. nulli. Cod. de Epiſc. & Cler. DD. in cap. tua nobis, de teſtam. Tiraq. de privil. piæ cauſæ, privil. 149. Surd. de alim. tit. 8. privil. 9. per tot. Mart. & Barboſ. ll. cc. Ciarlin. cap. 28. num. 16. vide Dian. part. 5. tr. 1. reſ. 23. Gratian. diſc. for. cap. 60. num. 30. Covar. de ſponſal. §. 8. par. 2. num. 6.

18 Executio obligationis retardatur, cum ex ventre inſtrumenti apparet de nullitate. Mareſc. lib. 2. var. reſ. cap. 121. num. 33. quamvis obligatio ſit in forma cameræ, quia nullitas inſtrumenti facit probationem eſſe nullam, qua ablata non conſtat de obligatione. Afflict. dec. 285. num. 1. & Rota coram Palleoto apud Mareſcot. loc. cit. Conceſſa cum clauſula, deductis prius deducendis, ſi fuit facta ſine deductione deducendorum, non valet. Pajarel. exped. & annot. 63. num. 6. & ſeq.

19 Teſtamenti profani ſpectat ad Judicem Laicum, licet fuerit inſtitutus Clericus in hæredem. vide Teſtamentum.

20 Executionem paratam habens, non habet opus libello, vel litis conteſtatione, ſed ſufficit ſummaria quævis cognitio. Sperel. dec. 83. num. 17. Seraph. dec. 736. num 3.

21 Executive non proceditur pro legatis conſequendis. Fachin. lib. 5. contr. jur. cap. 31. ſecus autem in inſtrumentis a principio liquidis, vel poſtmodum liquidandis per extrinſecas probationes, juxta Bart. in l. 1. num. 17. ff. de leg. 2. Scacc. de appell. q. 17. limit. 9. nu. 24. Covar. lib. 2. var. reſ. cap. 11. num. 111. Oſaſch. dec. 129. nu. 10. Galeſ. de oblig. camer. q. 31. num. 6. Seraph. de privil. juram. privil. 77. num. 38. Gratian. diſc. for. cap. 183. nu. 37. Andreol. contr. 107. num. 2. & alii apud Conciol. alleg. 1. quia liquidatio retrotrahitur ad diem factæ petitionis, & operatur, ac ſi in principio ante petitam executionem eſſet facta. Menoch. conſ. 858. nu. 6. Rot. apud Merlin. de pignor. dec. 124. num. 11. & 12. Coſta de retrotr. caſ. 9. a num. 10. Galeſ. loc. cit. apud Conciol. loc. cit.

Executor teſtamentarius univerſalis poteſt vendere bo- 22
na hæreditaria ad exequendum, ſecus particularis, niſi a teſtatore venditio ei permittatur. L. hærede. ff. de alim. & cib. leg. Dicitur autem Executor univerſalis, qui nullo hærede inſtituto nominatim fuit electus a teſtatore ad diſtribuenda omnia ſua bona, & legata ſolvenda. Abb. in cap. Joannes. de teſtament. col. ult. Covarruv. in dict. cap. Jannes. ubi DD. de teſtam. Diana par. 8. tract. 5. reſol. 32. Ad legata pia poteſt agere contra hæredes, & quoſcumque alios. L. ſi quis ad declinandum. C. de Epiſc. & Cler. ſi vero legata non ſunt ad pias cauſas, ſed profana tantum, poteſt implorare officium Judicis. L. hæreditas. ff. de petit. hæred. Lim. ſi executor haberet partem legati; tunc enim poſſet agere. Non poteſt mutare leges nec pacta, nec mutare adjecta in diſpoſitione teſtatoris. Riccius in praxi par. 2. reſ. 302. ubi Rota. etiam pie procedendo non poteſt facere contra præſcriptum a Teſtatore. Ciarl. contr. for. cap. 5. num. 70.

Executores teſtamentarii, quando ſunt plures, ſi unus 23
eſt Clericus, Laici debent conveniri coram Judice Eccleſiaſtico, quia executio eſt individua. Maranta in ſpeculo. par. 4. diſt. 11. num. 24. Graſſ. de effect. Cleric. eff. 1. num. 137. Ciarlin. controv. for. cap. 34. n. 30. Covar. pract. quæſt. cap. 34. num. 1. Afflic. dec. 213. n. 7. ubi Viſil. Oſaſc. dec. 103. num. 910. Gail. lib. 1. obſ. 37. num. 2. Fachin. lib. 9. controv. Jur. cap. 31. Seraph. dec. 957. num. 11. Mart. de juriſdict. par. 4. caſ. 118. num. 8. Bellet. diſquiſ. Clerici. par. 1. tit. de favore Cler. perſ. §. 16. num. 25. & rationem debent reddere coram Epiſcopo. Diana par. 8. tract. 5. reſ. 29. & quia officium illorum eſt voluntarium, non tenentur in ullo foro illud acceptare. Diana par. 4. tract. 4. reſ. 162. & quia eſt pietatis officium, non habent ſalarium de jure. Diana par. 8. tract. 5. reſ. 39. Si acceptarunt, tenentur exequi, alias amittunt legatum ſibi relictum. Covar. in cap. Joannes de teſtam. num. 3. Et inter plures ille præfertur in voto, qui eſt dignior, vel conſanguineus, vel qui magis accedit voluntati teſtatoris. Diana par. 8. tract. 5. reſ. 30. ubi DD. ſi fuerunt juſſi petere conſilium, non tenentur conſilium datum ſequi. Idem reſ. 33. poſſunt ſolvere debita etiam invito hærede. Idem. reſ. 38. ſi non poſſunt mandata in teſtamento exequi, quid debeant agere. vid. Merlin. dec. 456. ubi ſi nequit ſecundum impoſitam formam mandata in teſtamento exequi, debent ſecundum id, quod ſciunt aut præſumatur voluiſſe teſtatorem, & ſecundum legem ac Canonum ſanctiones ejuſdem Teſtatoris licitam voluntatem ad effectum perducere, juxta L. nulli C. de Epiſc. & Cleric. cap. Joan. cap. tua nobis. & cap. nos quidem. de teſtam. Jacob. de Canib. in tract. de execut. ult. volunt. par. 2. §. 1. num. 21. & ipſe debet ſupplere, declarare, & interpretari mentem teſtatoris, & voluntatem exequi; & illius declaratio eſt omnino attendenda, maxime ſi apparet, quod teſtator expreſſe fidem executoris ſecutus ſit. Bald. conſ. 259. lib. 4. & conſ. 468. num. 3. Anchar. conſ. 329. num. 2. fi. Simon. de Prætis de interpret. ult. volunt. lib. 1. ſolut. 7. Mant. de conjecturis ult. volunt. lib. 3. tit. 1. num. 20. Et cum Executores ſunt plures, poteſt unus procedere ſine alio, quia cenſetur conſtitui in ſolidum. cap. Religioſus de teſtam. in 6. Gratian. diſcept. for. cap. 329. num. 20. Tuſch. litt. E. concluſ. 534. Bonacin. de contract. diſp. 3. quæſt. 18. punct. 4.

Quæres: ſi teſtator juſſit pecuniam pauperi dare, & 24
duos deputavit executores, poteſtne unus eorum nominare alterum, ſi is pauper vere ſit. Reſpondetur affirmative; quia in hoc caſu executor pauper non cenſetur in propria cauſa authoritatem præſtare, quod jure prohibetur, ſed alteri præſtanti conſentire; ſi vero unicus Executor fuerit a teſtatore nominatus, qui pecuniam pauperibus dare debeat, quod poſſit ſe ipſum eligere, ſi vere pauper ſit, tenet Sanz. lib. 6. moral. cap. 11. num. 53. negant probabilius & communius alii. Bald. in cap. cum in jure. de elect. & elec. poteſt. num. 6. ubi etiam Abb. Rodriquez to. 2. regular. quæſt. 70. Sylveſt. in verb. teſtamentum. 2. quæſt. 2. dict. 5. ſed Laym. in d. cap. cum in jure. diſtinguit, aut enim teſtator juſſit unum aliquem pauperem ab Executore eligi, cui legatum detur, non poteſt Executor ſe ipſum eligere,

quia

quia talis electio repugnat intentioni teſtatoris, ſi autem juſſit teſtator executori, ut certam pecuniæ ſummam inter pauperes diſtribueret aut divideret, ſi ipſi, tanquam pauperi nihil fuit relictum, poteſt aliquam legati partem ſibi attribuere, ne officium illi damnoſum ſit. S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 33. *art.* 9. Laym. *loc. cit. nu.* 3. *verſ. ſed ponamus.*

25 Executor ſententiæ non debet admittere exceptiones merita cauſæ concernentes, ſed ad Delegantes eas deferre. *L. a Divo Pio.* ubi Bart. & DD. *ff. de re judic. cap. de cætero.* ubi DD. *eod. tit.* Ciarlin. *controv. for. cap.* 74. *n.* 8. *L. a Divo Pio. §. ſi ſuper reb.* ubi Bart. & DD. *ff. de re Jud. & cap. de cætero. ubi DD. eod.*

§. II.

Executor Apoſtolicus.

26 Executor litterarum executorialium tenetur tantum illas partibus intimare; non poteſt tamen contra contumaces procedere ad declarationem excommunicationis, cum id ſpectet ad Delegantem. Gutierez *Can. qq. lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 28. Caſſador. *dec.* 6. *num.* 10. *de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* Rot. poſt Conſilia Farin. *dec.* 283. *num.* 1. & 2.

27 Executor eſt merus, quando non adeſt poſſeſſor, vel legitimus contradictor, licet in litteris adſint clauſulæ aptæ ad efficiendum executorem mixtum. Seraph. *dec.* 1422. *num.* 11. Lotther. *de re Benef. lib.* 3. *quæſt.* 14. *nu.* 86. Rota coram Dunozzeto apud Bich. *dec.* 431. *num.* 14. Calderin. *conſ.* 10. *verſ. quod id verum de probat.* Efficitur mixtus ſtante clauſula *amoto* appoſita in litteris. Addend. ad Burratum *dec.* 171. *num.* 8. Bich. *dec.* 275. *num.* 22. niſi ea clauſula fuerit poſita in parte executiva, & gratia ſit legitime juſtificata, & litteræ non fuerint expeditæ ſub intruſione. Moneta *de commut. ult. volunt. cap.* 11. *num.* 467. Gonzalez *ad reg.* 8. *Cancell. in adnotatione contra nullitatem. num.* 237. Barb. *clauſ.* 7. *num.* 10. & quando eſt mixtus, debet Judicis partes aſſumere, & procedere ſervatis ſervandis. Felin. *in cap. de cætero. num.* 9. *de re judic.* Seraph. *dec.* 1056. *num.* 2. Molied. *dec.* 7. *num.* 5. *de reſtit. ſpoliat.* Bich. *dec.* 339. *num.* 18. Achill. *dec.* 6. *num.* 5. *ſuper reg. de triennali.* Rota *dec.* 51. *num.* 9. *part.* 7. *recent.* fit etiam mixtus ſtantibus clauſulis. *Dummodo tempore Datæ præſentium non ſit alteri jus quæſitum, & amoto &c.* Addend. ad Gregor. XV. *dec.* 413. *num.* 4. Rota coram eodem Gregorio XV. *dec.* 91. *num.* 4. & coram Burrato apud Bichium *loc. cit. num.* 19. ſecus ſi non adeſt legitimus contradictor.

28 Executor Apoſtolicus non poteſt exequi litteras ante earum præſentationem, alias executio laborat vitio nullitatis. Gabriel. *de execut. rei judic. concluſ.* 3. Molina *de Juſt. & Jur. to.* 3. *diſp.* 599. Garz. *de Benef. part.* 6. *num.* 11. *& ſeq. cap.* 2. ubi Rota in una Tridentina. Vivianus *de Jure patr. part.* 2. *lib.* 13. *cap.* 5. & patet ex *cap. ſuper eo. de appell.* Caſſad. *dec.* 8. *de reſtit. ſpol. num.* 12. Franc. *in cap. ſuper eo.* 2. *col.* 3. *de appel.* Bellam. *dec.* 110. *col.* 2. & Felin. *in cap. ſciſcitatus. col.* 8. *de reſcript. verſ. lim. hanc partem.* Debent autem litteræ præſentari in originali, vel in tranſumpto authentico. Abb. *in cap. cum in Jure. de officio deleg.* & ibi Felin. ac DD. cit. Vivian. *l. c. n.* 6. & 7.

29 Si vero litteræ Apoſtolicæ fuerunt directæ Vicario, non poteſt illas exequi Epiſcopus, nec Vicarius illas poteſt exequi, ſi fuerunt directæ Epiſcopo, ſive delegatio fuerit facta Vicario ſub nomine proprio, ſive ſub nomine Dignitatis, vel officii. Vivianus *de Jure patron. loc. cit. num.* 9. Rebuff. *in praxi benef. in form. Vicarii. num.* 161. Genuen. *in praxi cap.* 83. *nu.* 11. Garz. *de Benef. loc. cit.* Abb. & Decius *in cap. quoniam. de off. deleg.* Cardin. *in Clem. & ſi principalis. quæſt.* 9. *de reſcript.* Sperell. *dec.* 97. *num.* 10. Sbroz. *de offic. Vicar. quæſt.* 136. *lib.* 2. qui licet id limitet, quando delegatio fuit facta ſub nomine Dignitatis tantum, eo quod dignitatem non habeat jure proprio, ſed ab Epiſcopo; tamen non eſt audiendus, quia communior tenet contrarium, quos inter Bertachin. *de Epiſcopo. lib.* 4. *part.* 5. Lazzarus *de monit. ſect.* 1. *quæſt.* 6. Gratian. *diſc. for. cap.* 92. *num.* 6. Nec e contra Vicarius poteſt illa exequi, quæ fuerunt delegata Epiſcopo, niſi ab eodem fuerit ſubdelegatus. Rebuff. *l. c.* Decius *in cap. quia. de off. deleg.* Vivianus ubi ſupra.

Quæres; an Vicarius Executor delegatus poſſit de- 30
legare alium pro executione, vel ſubdelegare? Reſp. affirmative; quia hic intrat regula, quod Delegatus Principis poteſt ſubdelegare. *L. un. C. qui pro ſua juriſdict. L. a Judice.* ubi Jaſ. *C. de Jud. cap. fin. de off. deleg. cap. cum cauſam. de appell.* Sanch. *de matrim. lib.* 3. *diſp.* 31. *numer.* 1. Sperell. *dec.* 106. *num.* 46. Maranta *de ord. jud. part.* 4. *diſt.* 5. & quidem quoad totam cauſam. Rot. *deciſ.* 104. *num.* 9. & 10. *p.* 13. *rec.* Lim. ſi executor per ſe vel ſuis manibus cauſam expedire fuit juſſus; quia tunc dicitur electa induſtria perſonæ. Menoch. *de præſumpt. lib.* 2. *præſ.* 21. *num.* 8. Item ſi fuit expreſſum nomen perſonæ deleganti cognitæ, quia etiam tunc videtur electa induſtria perſonæ. Sanchez *de matrim. lib.* 8. *diſp.* 27. *numer.* 16. & *lib.* 3. *diſp.* 7. *num.* 20. vide text. & DD. *in cap. quoniam.* ubi Abb. & Felin. *de off. & pot. Jud. deleg. & in cap. is cui, eod. tit. in* 6. Sperell. *deciſ.* 106. *num.* 56. *in fin.* licet negotium eſſet leve.

Sed major eſt difficultas, an Delegatus poſſit ſubde- 31
legare, quando executoris conſcientia fuit onerata, & quando in delegatione fuit dictum, *conſcientiæ tuæ committimus*, aut *conſcientiam tuam oneramus &c.* & affirmativam poſuimus ſupra in prax. *clauſularum Apoſtolicarum, clauſ.* 28. *n.* 31. ubi tamen nos retulimus ad hunc locum. Sed quod verior, & receptior videatur opinio, quod, dicta clauſula non obſtante, ſubdelegare poſſit, tenuit Rota, quamvis una parte tantum informante. *in deciſ.* 104. *n.* 11. *p.* 13. *recent.* & citat aliam Rotam *in deciſ.* 18. *per tot. de conceſſ. præb. in nov.* ubi in terminis executoris deputati in gratia *in forma dignum* cum clauſula *conſcientiam tuam oneramus*, & quod major pars DD. ita tenuerit, & *deciſ.* 63. *per tot. eod. tit. in antiq. & deciſ.* 130. *n.* 4. *p.* 2. *diverſ.* & coram Pennia *deciſ.* 99. *n.* 8. *ſecundum impreſſ. Lugdun. & inter ejus ſelectas in mea impreſſ. invenio id in deciſ.* 80. *num.* 11. Garz. *de Benef. p.* 6. *cap.* 2. *num.* 100 *ſeqq.* & ibi DD. Abb. *in cap. ult. §.* 1. *num.* 7. *de off. Deleg. & in cap. eam in veteri de elect.* Fel. *in d. §.* 1. *num.* 2. Navar. *conſ.* 6. *de off. Deleg. st.* & Sacr. Congr. ex quo illa verba, *ſuper quo conſcientiam tuam oneramus*, ſonent potius in monitionem, & excitationem, quam in electionem induſtriæ perſonæ. Gratian. *deciſ. Marchiæ* 157. *num.* 7. & 8. & ibi Addit. *num.* 3. & 4. ubi, quod dicatur dictæ clauſulæ ſatisfactum, dummodo committatur cognitio, & examen perſonis in dignitate conſtitutis, & ibi De Luca *in animadverſ. ad deciſ.* 167. *num.* 1. & 2. vide late Pac. Jordan. *de re judiciar. lib.* 13. *tit.* 6. *a num.* 24. *ad* 47. Sperel. *deciſ.* 106. *a num.* 54. Genuen. *in prax. Archiepiſc. cap. mihi* 85. *num.* 5. apud quos alii, ubi examinantur clauſulæ: *ſuper quo conſcientiam tuam oneramus, de tua induſtria, & circumſpectione tua confidentes, perſonaliter cognoſcas, vel proprio judicio*, & alias, vide etiam Gail. *pract. obſerv. lib.* 1. *obſ.* 97. *per tot.*

Et quamvis concederentur, non poſſe in hoc caſu 32
ſubdelegari, id ſolummodo procederet, quando delegatio emanavit motu proprio, ſecus, ſi ad inſtantiam partis; tunc enim licet fuiſſet electa induſtria perſonæ, tamen partibus conſentientibus poſſet ſubdelegari. Sperel. *d. deciſ.* 106. *num.* 58.

Licet forte executor, præſertim Apoſtolicus, quando 33
fuit electa induſtria perſonæ, quia in litteris Apoſtolicis ordinarie adeſt clauſula: *conſcientiæ tuæ committimus*, non poſſit ſubdelegare juxta ſupra citatos, quibus adde Noal. *de tranſmiſ. cap.* 52. ipſam tamen verificationem cauſæ, puta teſtium examen, maxime quando teſtes ſunt remoti &c. ſubdelegare non prohibetur, non obſtante clauſula „ *conſcientiæ tuæ committimus*; tum quia hæc clauſula ſecundum multos non facit eſſe electam induſtriam perſonæ, ſed eſt potius monitoria, & excitatoria Judicis, juxta Garz. *de Benef. d. part.* 6. *cap.* 2. *§.* 2. *n.* 100. Abb *in cap.* 2. *de off. deleg.* & DD. cit. licet adeſſet clauſula: *diſcretioni tuæ mandamus*; tum quia licet fuiſſet electa induſtria perſonæ, hæc tamen induſtria non verſatur in ipſa cauſæ verificatione, ſed in ipſo actuali miniſterio. Tambur. *de matrim. lib.* 8. *tr.* 2. *cap.* 12. *§.* 1. *num.* 15. & DD. cit. & ideo verificatio cauſæ, non vero ipſum miniſterium, puta, ipſa diſpenſatio, ſubdelegari poteſt.

Regula, quod delegatus Principis poſſit ſubdelegare, 34

ultra

ultra relatas limitationes, hanc etiam patitur exceptionem, quando nimirum cauſa eſt ardua, veluti cauſa meri imperii, & ejuſmodi. Menoch. *de arbitr. q.* 54. *num.* 15. *&* 16. Fachin. *lib.* 1. *contr. jur. cap.* 47. *& lib.* 12. *cap.* 84. Felin. *in cap. cum ſuper quæſtione. de offic. deleg.* vel alias cauſa graviſſima. Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 5. *cap.* 9. *num.* 7. ubi de cauſa matrimoniali. ubi Riccius *in prax. p.* 4. *reſ.* 270. Sbroz. *de Vicar. Epiſc. lib.* 2. *q.* 43. *nu.* 12. & quamvis executor Apoſtolicus regulariter debeat eſſe conſtitutus in dignitate; juxta *cap. ſtatutum. de reſcr. in* 6. Riccium *in prax. alien. part.* 1. *reſ.* 100. ubi Rot. & Sperel. *dec.* 167. *num.* 32. *verſ. quod autem.* & ideo etiam ſubdelegatus debeat eſſe in dignitate conſtitutus, juxta Rot. *de præb. in antiq. dec.* 58. tamen juxta Capell. Tholoſ. *dec.* 12. ſubdelegatus ad miniſterium purum, ſeu verificationem cauſæ, uti ad examen reſtium, poteſt eſſe etiam non conſtitutus in dignitate. Sperell. *loc. cit.*

Similiter executor deputatus ad merum factum, ac nudum, & ſine juriſdictione, non poteſt ſubdelegare, quia tunc cenſetur merus executor, ut ſi mandetur excommunicatio alicujus, ſimplex diſpenſatio, & ſimilia. Pax Jordan. *de re judic. d. lib.* 13. *tit.* 6. *num.* 27. *ad text. clarum in cap. fin. §. cæterum. de offic. & poteſt. jud. deleg.* Antonel. *de regim. Eccleſ. lib.* 5. *cap.* 9. *ſub num.* 7. ubi quod tunc dicatur electa induſtria perſonæ. Sanchez *de matrim. lib.* 8. *diſp.* 27. *num.* 14. Gail. *pract. obſerv. lib.* 1. *d. obſ.* 97. *num.* 1. Genuen. *in prax. Archiep. d. cap.* 85. *num.* 6. quod limitatur in judice ordinario, qui poteſt demandare etiam ea, quæ ſunt puri facti. Jordan. *l. c.*

35 Quær. ſecundo, an Vicarius ſucceſſor poſſit exequi ea, quæ fuerunt commiſſa Vicario anteceſſori? Reſp. cum diſtinctione: ſi commiſſio fuit facta ſub nomine proprio, ſucceſſor non poteſt ullatenus ſe ingerere in tali executione; quia cum commiſſio fuerit perſonalis, perſonam illius, cui fuit facta, egredi non poteſt. Ita DD. apud Noal. *de tranſmiſſ. caſ.* 51. Bonacin. *de LL. diſp.* 1. *q.* 3. *punct.* 8. §. 1. Sanch. *de matrim. lib.* 8. *diſp.* 27. Sperel. *dec.* 166. Gratian. *diſc. for. cap.* 92. Garz. *de Benef. part.* 6. *cap.* 2. *num.* 29. ſi vero commiſſio fuit facta ſub nomine dignitatis, vel ſub utroque, fuit realis, & ideo tranſitoria in ſucceſſorem in dignitate; quia videtur facta ipſi dignitati, vel officio, quod nunquam moritur. *cap. quoniam*, ubi Abb. & DD. *de off. & pot. Jud. ord.* & DD. mox ſup. cit. & ideo Vicarius ſucceſſor, licet Vicariatus non habeat ſucceſſorem, nec ſit dignitas perpetua, tamen poteſt exequi illa, quæ fuerunt mandata ſuo anteceſſori, ob rationem ſupra dictam. Noal. *loc. cit.* Sperel. *dec.* 166. Barb. *de pot. Epiſc. alleg.* 54. *num.* 13. Garz. *de Benef. part.* 7. *cap.* 2. *num.* 34. Pariſ. *de reſign. lib.* 1. *q.* 11. Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 27. Marcſc. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 7. Vivian. *de Jure patr. part.* 2. *lib.* 13. *cap.* 5. *num.* 11. Genuen. *in prax. cap.* 85. Sbroz. *de off. Vicar. lib.* 2. *q.* 66. Put. *dec.* 487. *lib.* 2. & diximus etiam ſupra in verbo *delegatus. num.* 4.

36 Noal. tamen *loc. cit. num.* 6. tenet, quod licet commiſſio fuerit data ſub nomine proprio Delegati, qui tamen incognitus eſt deleganti, delegatio intelligatur facta Dignitati, ſi Delegatus eſt in dignitate conſtitutus, & ita tranſeat ad ſucceſſorem juxta *L. penult. §. ſi autem. ff. de reb. dub.* Jaſ. *in L. more. num.* 65. *ff. de juriſd. omn. Jud.* Abb. & Dec. *in cap. quoniam. num.* 13. *de off. Deleg.* Men. *de arbit. Jud. lib.* 1. *quæſt.* 68. *a num.* 17. & alii apud eoſdem. Hinc ſecundum eundem Noalem *loc. cit. num.* 10. quando in delegatione fuit expreſſum nomen proprium, & nomen Dignitatis, ſentit, quod ſi nomen dignitatis præceſſit nomini proprio, intelligatur delegatio eſſe realis, & tranſire in ſucceſſorem, ſi vero nomen proprium præcedat Dignitati, dicatur delegatio perſonalis juxta Bart. *in L. more.* ubi etiam Jaſ. *num.* 65. Dec. *num.* 55. *ff. de juriſd. omn. Jud.* & in *d. cap. quoniam.* ubi etiam Abb. *num.* 12. & Betous *num.* 91. Sanz. *de matrim. lib.* 8. *diſp.* 27. *nu.* 18. Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *quæſt.* 68. *num.* 16. Roland. *conſ.* 1. *lib.* 2. *num.* 178. quia ordo Scripturæ deſignat ordinem voluntatis. *L. quoties. ff. de uſufr.* niſi contrarium ſuadeant conjecturæ, uti cum Delegans non habet notitiam perſonæ, quia tali caſu tantum nomen dignitatis operaretur, & attendendum eſſet, vel ſi altero nomine retento diſpoſitio eſſet inutilis, vel ſi Delegatus eſt conjunctus, vel valde amicus deleganti; quia hoc caſu licet delegatio ſit facta Dignitati, tamen videtur facta contemplatione perſonæ, & ita eſt perſonalis, & non tranſitoria in ſucceſſorem. gloſſ. *in cap. Religioſus. de teſtam. in* 6. *cap. requiſiſti. §. ſi vero. de teſtam.* ubi Covar. *num.* 1. *&* 7. Specul. *in tit. de Inſtrum. edit. §. nunc vero. n.* 7. Abb. *in cap. quoniam. n.* 8. & ibi Felin. *num.* 4. *de off. deleg.* Bertachin. *de Epiſc. part.* 6. *n.* 66. Menoch. *loc. cit.*

Cæterum Vicarius Capitularis nunquam poteſt expedire ea, quæ fuerunt commiſſa ſuo anteceſſori vel Vicario Epiſcopi, etiam ſub nomine Dignitatis, ut tenuit Rota apud Seraphin. *dec.* 816. Sbroz. *loc. cit.* Vivianus *l. c. num.* 13. Sperell. *dec.* 31. *num.* 2. Leo *in theſaur. for. Eccleſ. part.* 1. *cap.* 10. *num.* 8. Barb. *de Jure Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 32. *num.* 57. & alii plures apud Dianam *part.* 8. *tract.* 4. *reſol.* 66. Garz. *de Benef. part.* 6. *cap.* 2. *a num.* 44. contra Sanz. Pontium & alios. Et ratio eſt, quia hujuſmodi commiſſiones Sede vacante, non ſolent fieri Vicario Capitulari, ſed Ordinario viciniori. Leo *l. c.* Ciarlin. *controv. for. cap.* 46. *numer.* 15. Garz. *loc. cit.* Diana *l. c.* Guazzin. jun. *ad defenſ. animarum. lib.* 2. *defenſ.* 1. *cap.* 9. Barb. *loc. cit.* & *in collect. Concil. Trid. ſeſſ.* 24. *cap.* 16. *de reform.* Flamin. Marchetus *in praxi Vicar. Capit. part.* 2. *tit.* 13. *num.* 17. qui teſtatur ita fuiſſe declaratum a S. Congreg. 2. Aug. 1631. & Pax Jord. *lib.* 12. *tit.* 2. *num.* 28. qui citat declarationem S. Congreg. præfatam. 37

Ulterius Executor ante executionem debet advertere, an non authoritas ſua exſpiraverit. Et quidem ſi non eſt gratia facta, ſed facienda, certum eſt illam expiraſſe, ſi Delegans fuit mortuus re integra, uti dictum fuit in praxi alienationis bonorum Eccleſiæ, quibus addere placet Vivianum *de Jure patr. l.* 13. *part.* 2. *cap.* 6. Sanch. *de matrim. lib.* 8. *diſp.* 28. Gutierrez *Can. qq. lib.* 2. *cap.* 17. & probatur ex *cap. ſuper gratia. de officio Deleg. in* 6. Lapus *alleg.* 17. 38

Quando vero dicatur gratia facta vel facienda, certa regula tradi non poteſt, eo quod ſit maxime controverſum inter Canoniſtas & Theologos; ſi enim inquiras, an commiſſio de diſpenſando ſit gratia facta, ſi adeſt clauſula, ſi preces veritati nitantur, & relate ad certam perſonam, plurimi tenent eſſe gratiam faciendam, & ideo re integra exſpirare morte concedentis. Ugolin. *de irregul. lib.* 4. *cap.* 62. Gigas *de penſ. quæſt.* 91. Genuen. *in prax. cap.* 94. Gutierrez *lib.* 1. *can. qq. cap.* 15. Peguera *dec.* 128. Fontanella *de pact. nuptial. tom.* 1. *clauſ.* 4. *gl.* 13. *part.* 1. Bonac. *de LL. quæſt.* 3. *puncto* 1. *&* 7. & probatur *ex cap. ſi cui. de præbend. in* 6. vid. etiam Gibe. *de præb. concluſ.* 1. *numer.* 6. *lib.* 6. ubi dicit, quod, quando litteræ executoriales emanant per viam commiſſionis, eſſe gratiam faciendam, & ideo exſpirare morte concedentis re integra juxta Bald. *in L. fin. ff. de conſtit.* Dec. *in cap. relatum. de off. Deleg.* niſi facultas executoris fuiſſet data in gratiam ipſius Executoris per text. *in cap. ſi cui nulla. de præb. in* 6. Idem docet gratiam eſſe faciendam, quando executio gratiæ requirit cauſæ cognitionem adhibendam per Executorem, & probat ex Rota in noviſſ. *dec.* 349. Dottin. *in cap. ſi ſuper. de officio Deleg. in* 6. Roman. *in L.* 2. *ff. de donat.* Jaſ. *in L. more. ff. de Juriſd. omn. Jud.* Felin. *in cap. relatum. de off. Deleg.* & ideo Gratiam in forma *Dignum* non eſſe gratiam factam, quamvis hæc doctrina quoad gratiam in forma *Dignum* multos habeat contradictores, & ſignanter Garz. *de Benef. part.* 6. *cap.* 2. §. 3. *n.* 300. Gig. *de penſ. quæſt.* 91. Gutierrez *loc. cit.* Sanch. *de matrim. lib.* 8. *diſp.* 28. *num.* 87. qui volunt talia mandata dici gratiam factam. Vivianus *de Jure patr. part.* 2. *lib.* 13. *cap.* 6. & diximus alibi. 39

Præterea ſi inquiras, an mandatum de providendo de certo Beneficio vacante in forma *gratioſa*, ſit gratia facta, vel facienda? affirmat Gabr. *loc. cit. num.* 37. eſſe gratiam factam. Vivianus *loc. cit* Noal. *de tranſmiſſ. cap.* 53. *n.* 8. *&* 11. ſecus quoad mandatum de providendo de Beneficio vacaturo juxta *cap. ſi cui. de præb. in* 6. Riccius *in prax. var. reſ. p.* 2. *reſ.* 318. ubi late. Noal. *de tranſmiſſion. cap.* 53. *num.* 7. *&* 8. Sanch. *loc. cit. d. lib.* 8. *diſp.* 28. *a n.* 48. 40

Delegatio ſi fuit facta ad arbitrium Delegantis, ejuſdem morte exſpirat, quia morte ceſſat omne arbitrium Bal. *in L. fin. C. de contrah. empt.* Decius *conſ.* 108. Boreus *quæſt.* 103. Rota *in antiq. dec.* 580. & probatur ex *cap. ſi gratioſe. de reſcript. in* 6. *& L.* 4. *ff. locat.* Gabr. 41

lib. 6. de prabend. concluſ. 1. *num.* 22. ſecus ſi fuit facta ad arbitrium oon Delegantis, ſed dignitatis, vel officii. Noal. *de tranſmiſſ. caſ.* 54. *num.* 4. *verſ. declaratur.* text. & DD. *in cap. ſi gratioſe. de reſcr. in* 6. Bald. & Jaſon. *in L. centeſimis. ff. de V. O.* Dec. & Felin. *in cap. ex litteris. de conſtit.* Maſcard. *de prob. concluſ.* 188. Covar. *lib.* 3. *var. reſ. cap.* 15. *num.* 2. Menoch. *de arb. Jud. queſt.* 69. quia dignitas vel officium nunquam moritur. Sanz. *de matrim. l.* 8. *diſp.* 28. *num.* 49. Bonacina *de LL. diſp.* 1. *queſt.* 3. *punct.* 1. Tambur. *de pœnit. cap.* 4. §. 10. *num.* 5. & quando dicatur conceſſa ad beneplacitum perſonæ, vel dignitatis, præter DD. cit. vide apud de Luca ad Gratian. *diſc. for. cap.* 92. *nu.* 13. *ad fin.* Limit. in Delegatione facta a Vicario, cujus Dignitas & juriſdictio non eſt perpetua, nec habet ſucceſſorem. Noal. *loc. cit.* Francus *in d. cap. ſi gratioſe.* & Sanz. *loc. cit. num.* 58. ſicut patet in Dignitate Nuntii vel Legati, quæ cum non habeat ſucceſſorem, nec ſit perpetua, ſed ſit ad nutum revocabilis, Delegatio facta ad arbitrium Dignitatis hujuſmodi exſpirat, aut finitur morte vel amotione Nuntii vel Legati ab officio, uti docet Abb. *in cap. novit. de off. Legat.* Gambar. *de poteſt. Legati, lib.* 8. *num.* 98. Abb. *in cap. quoniam.* ubi Butrius, Decius, ac Felin. *de off. deleg.* Berous *conſ.* 102. Gemin. & Francus *in cap. ſtatutum. de reſcript. in* 6. Noal. *de tranſmiſſi. caſ.* 51. *num.* 12. Porro concluſio procedit tantum, quando res eſt integra, ſecus ſi res non eſt integra; vel Delegatio fuit facta cum clauſula *Donec revocavero*, quia tunc non exſpirat morte concedentis vel delegantis, ſed requiritur expreſſa revocatio. Dian. *p.* 6. *tr.* 6. *reſ.* 48. Noal. *loc. cit. num.* 9. Menoch. *de arbitr. q.* 69. *num.* 12. Sanch. *loc. cit. num.* 52. ubi ponit differentiam inter verba *donec voluero, donec placuerit &c.* & inter verba *donec revocavero.* Molin. *de primogen. Hiſp. lib.* 1. *cap.* 15. *num.* 14. Vant. *de nullit. ex def. juriſd. deleg. num.* 104. Decius *conſ.* 108. Feder. de Sen. *conſ.* 257. Joan. Andr. *in cap. ſi gratioſe. de reſcript. in* 6. Bart. *in d. L. centeſimis. ff. de V. O.* Gabr. *loc. cit.* & probatur ex cap. *ſi Delegatus. de off. Deleg. in* 6. ſecus ſi adeſt clauſula *Donec voluero*, quia cum hæc denotet actum poſitivum, & non pure negativum, exſpirat morte Delegantis; quia mors omnia ſolvit, & poſt illam nullum datur velle, aut nolle. Francus *in cap. ſi diligenti. de off. Deleg.* An vero facta ad arbitrium delegantis exſpirat per ejuſdem excommunicationem, vide in verbo *Delegatio. num.* 10.

42 Obſervandum eſt præterea Executorem apoſtolicum procedentem non ſervata forma Brevis nihil agere; ſed omnia per eum acta laborare vitio nullitatis. Seraph. *dec.* 1071. Ciarlin. *controv. for. lib.* 1. *cap.* 41. Turricell. *de reb. Eccleſ. non alien. cap.* 9. *num.* 31. Merlin. *dec.* 710. Durand. *dec.* 205. & patet *ex cap. per tuas. de arbitr. cap. cum dilecta. de reſcript. & cap.* 1. *de off. Deleg.* Riccius *in prax. par.* 1. *reſ.* 109. Farin. *dec.* 430. *par.* 2. *tom.* 1. DD. apud Ciarlin. *controv. for. lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 37. Ludoviſ. *dec.* 1. *num.* 1. Coccin. *dec.* 225. *num.* 2. *& ſeq.* Cyriac. *controv.* 287. *num.* 1. *lib.* 2. Ampliatur, ut Executor etiam pie agendo non poſſit procedere contra formam reſcripti. Lim. tamen, quod Executor in alienatione rerum Eccleſiæ excedere poſſit fines mandati ad favorem ipſius Eccleſiæ; quia tunc non dicitur proprie agere contra formam reſcripti, ſed illam pinguius adimplere. Riccius *in prax. par.* 1. *reſ.* 102. ubi Rota & DD. & probatur ex *L. ſi quis mihi bona. ff. de acquir. hæred.* Alex. *in L. puberem. C. de Jure delib.* Riccius *in prax. par.* 1. *reſ.* 91. Ciarlin. *d. cap.* 8. *num.* 37. Seraph. *dec.* 1307. *num.* 9. Farin. *dec.* 293. *num.* 9. *par.* 2. Turricell. *de reb. Eccleſ. non alien. cap.* 10. *num.* 28. *&* 29. Duran. *dec.* 225. *a num.* 2. Rota *dec.* 577. *n.* 10. *par.* 1. *recent.*

43 Hactenus de executione reſcriptorum, quæ dantur per ſignaturam gratiæ, quod vero attinet ad executionem reſcriptorum juſtitiæ, vel quæ dantur per ſignaturam juſtitiæ, alibi actum eſt, vid. etiam Scacciam *de Judic. lib.* 1. *cap.* 32. Hic addimus Executorem Apoſtolicum etiam in materia Juſtitiæ non teneri citato mittere originalem commiſſionem teſte Riccio *in prax. p.* 2. *reſ.* 424. *& par.* 2. *reſ.* 62. Gail. *lib.* 1. *obſ.* 48. *num.* 17. Mynſiog. *cent.* 4. *obſ.* 1. Comparenti tamen citato, & petenti teneri illam exhibere ad ocularem inſpectionem; alias ſufficit copiæ tranſmiſſio. Riccius *loc. cit.* Scaccia *loc. cit. cap.* 32. *num.* 34. Non poteſt procedere extra locum in reſcripto deputatum; quia delegatio ad unguem eſt ſervanda. ita Riccius *in praxi cauſar. delegat. reſ.* 432. *par.* 1. Ideoque non poteſt, ubi vult locum judicii eligere; *cap. ſtatutum. §. in nullo de reſcript. in* 6. Rota *diverſ. dec.* 8. *par.* 2. Bald. *in cap. unico a num.* 6. *de mut. petit.* & ſi in reſcripto locus non fuit aſſignatus, debet citare ad locum territorii intra limites juriſdictionis tutum, & honeſtum, & partibus non multum incommodum. *L. ſi locus. ff. de Jud.* & non ultra dietam. *cap. ſtatutum de reſcript. in* 6. Maranta *in Specul. par.* 6. *memb.* 1. Scaccia *de Judic.* 1. *cap.* 32. *num.* 34.

44 Præterea debet notare Executor reſcripti juſtitiæ ſuam juriſdictionem eſſe perpetuam, quia reſcriptum ad lites eſt perpetuum, & tamdiu durat, quamdiu durat actio, ſuper qua fuit obtentum. Fachin. *lib.* 8. *controv. Jur. cap.* 65. Abb. & Felin. *in cap. plerumque de reſcript.* Menoch. *de arbitr. Jud. caſ.* 202. *num.* 77. Et licet reſcriptum gratiæ ob vel ſubreptitium ſit nullum ipſo Jure; tamen reſcriptum juſtitiæ ob vel ſubreptitium non eſt nullum ipſo Jure, ſed tantum ope exceptionis. ita Pariſ. *conſ.* 124. *lib.* 4. Vant. *de nullit. ex defectu Juriſdict. num.* 59. *&* 60. *& rubrica qualiter ſententia, & proceſſus. num.* 59. Menoch. *de arbitr. caſ.* 201. *num.* 3. Scaccia *de Jud. lib.* 1. *cap.* 64. *num.* 9. Lim. 1. ſi eſſet reſcriptum avocatorium. Vant. & Scaccia *ll. cc.* Lim. 2. ſi eſſet reſcriptum terminans cauſam. Bonac. *de LL. diſp.* 1. *queſt.* 2. *punct.* 4. Rom. *conſ.* 330.

45 Quando vero reſcriptum eſt dubium, taliter eſt interpretandum ab executore, ut ſit conformius Juri communi, & ſecundum illud, quia intentio Pontificis non eſt, nec cenſetur difformis a Jure ſcripto, & talis præſumitur intentio Principis, qualis eſſe debet. Bal. *in L. ex facto. ff. de vulgar. & in cap.* 1. *apud quem decid. controv. deb.* Riccius *in praxi Reſcriptorum. par.* 3. *reſ.* 369. & quod verba reſcripti debeant reduci ad jus commune, licet natura verborum non patiatur, docet gl. *in cap. paratus.* 23. *queſt.* 1. Panorm. *in cap. cauſam quæ de reſcript.* Rom. *conſ.* 334. & ut ad jus commune reducatur, ſi ſit neceſſe, ſunt impropriandа verba. Ruin. *conſ.* 123. maxime ut jus tertio non auferatur. Redoan. *de ſpol. queſt.* 1. licet reſcriptum nihil operaretur. Anchar. *conſ.* 353. Gemin. *in cap. licet. de elect. in* 6. Decius *conſ.* 209. quia reſcriptum proprie eſt id, quod ſcribitur ad obſervantiam Juris, & inde fit, quod reſcripta ſint modici præjudicii, & contra jus non valent, etiamſi ſint facta a ſupremo Principe, niſi facta fuerit mentio Juris. Gl. *in cap.* 1. *de conſtit. in* 6. Imo Executor reſcriptum contrarium Juri communi non debet exequi. *L. omnes. C. ſi contra jus. cap. reſcripta.* 25. *queſt.* 2. Ripa *in cap. ſi quando. de reſcript.* Bar. *in L. fi. ff. de conſtit. Princip.* Berous *in c. ſuper litteris de reſcript.* & *in cap.* 1. *de off. Deleg. & in cap. item. de reſtit. ſpol.* Burſat. *conſ.* 73.

46 Tandem notandum eſt, quod Executor alius dicitur merus, alius mixtus. Mixtus dicitur, qui aſſumit partes Judicis, & cum cauſæ cognitione procedere debet. Pariſ. *de reſignat. lib.* 11. *queſt.* 10. *n.* 33. Menoch. *de recuper. poſſ. remed.* 8. *nu.* 51. Franch. *in cap. licet. de præb. in* 6. Genuen. *in prax. cap.* 83. Ita ut ſi procedat Juris ordine non ſervato dicatur attentare, & ab illo poſſit appellari ſicut ab omni & quocumque alio Judice, In quo differt vel maxime ab Executore mero, quia iſte non aſſumit partes Judicis, & procedit extrajudicialiter Juris ordine non ſervato. Garz. *de Benef. par.* 6. *cap.* 2. §. 2. & ab illo non datur appellatio. Scaccia & Maranta *ll. cc.* Imo Executor merus non aſſumit partes Judicis, licet in reſcripto adeſſet clauſula *vocandis vocatis*, juxta Pariſ. & Genuen. *ll. cc.*

§. III.

De executione in forma gratioſa.

47 Executor litterarum Apoſtolicarum in forma gratioſa dicitur, quando ſcilicet collatio Beneficii fuit jam facta a Papa, & non committitur alii facienda, quæ quidem litteræ ſolent habere cordas rubri & crocei coloris, & ſunt directæ ipſi proviſo una cum aliis litteris ſeu bullis minoribus executorialibus directis perſonis in Dignitate conſtitutis habentes cordulas canapis albi coloris. Garz. *de Benef. par.* 6. *cap.* 2. *a num.* 1. Vivianus *par.* 2. *lib.* 13. *cap.* 5.

Exe-

48 Executor litterarum Apoſtolicarum in forma *Dignum* eſt, quando collatio Beneficii non fit a Papa, ſed committitur Ordinario loci prævio examine facienda. Et hæ litteræ ſolent habere cordulas albas, & inſuper dantur aliæ litteræ, vel Bulla parva cum cordulis canapis, quæ dicuntur executoriales, & committitur uni ex viciniorihus Epiſcopis vel Vicariis eorundem, ut ſi primus executor intra triginta dies a litterarum præſentatione computandos non contulerit, ſecundus conferat, uti videri poteſt apud Garz. *de Benef. p. 6. cap. 2. nu. 59.* Pariſ. *de reſignat. lib. 8. quæſt. 7.* Vivian. *loc. cit. num. 16. & 17.* ſecundus tamen Executor non poteſt etiam requiſitus illico exequi, niſi legitime illi conſtet de negligentia primi Executoris; quia juriſdictio ſecundi eſt conditionalis, ſi nimirum primus fuerit negligens, & in mora, qui poteſt etiam elapſis triginta diebus re integra purgare moram. Archid. & Francut *in cap. ſi Capitulo. de præb.* Caſſador. *dec. 8. de præb.* Mar. Antonin. *var. reſol. lib. 1. reſ. 112. cap. 3.* Garz. *p. 6. cap. 2. numer. 59. & 60.* ubi plures Rotæ deciſ. contra Vivian. *loc. cit.* juxta quem ſufficit, ut dicatur ſecundo Executori conſtare legitime de negligentia primi, quod ex actis tranſmiſſis factis coram primo Executore conſtet de præſentatione litterarum, de requiſitione facta per proviſum, & quod nulla executio appareat ex actis. Vivianus *loc. cit.* Etiam Riccius his non eſt contentus, ſed vult ſecundum Executorem debere notificare primo Executori, qualiter comparuerit coram ſe NN. cum litteris executorialibus, quas cum effectu præſentavit, & inſtitit expediri &c. & aſſignare primo Executori terminum competentem, aliter eundem termino elapſo citare ad allegandum, quare ipſe ſecundus non debeat venire ad executionem. *ita par. 2. reſ. 296.* qui in facto ita conſuluit & obtinuit, aliter executio ſecundi Executoris eſt nulla, juxta Felin. *in cap. fin. de præſumpt.* & in *cap. ſi Capitulo. de conceſſ. præb. in 6.* Abb. *in cap. accipimus. de ætate & qualit.* quia non dicitur legitime conſtare ſecundo Executori de negligentia primi, niſi præceſſerit trina monitio. Ægid. *in Clem. dudum. de ſepultur.* Rota apud Riccium *loc. cit.* Garz. *de Benef. part. 6. cap. 2. num. 59. & 60.* quod ſi primus Executor alleget aliquas rationabiles cauſas, ob quas non potuit exequi, tenetur ſecundus ſuperſedere, & eundem audire. Quid ſi enim primus Executor non fuit executus, quia proviſus non erat idoneus, vel litteræ ſunt ſubreptitiæ, numquid ſtatim exequi debet ſecundus Executor? minime; tunc enim non datur recurſus ad ſecundum Executorem, utpote cujus juriſdictio eſt tantum conditionalis, quæ quidem conditio negligentiæ vel moræ primi tunc non verificatur. Debet ergo tali caſu proviſus, ſi ſenſerit vel putaverit gravatum uti remedio appellationis apud Sedem Apoſtolicam, ut decidit Rota apud Vivian. *de Jure patr. part. 2. lib. 13. cap. 5. num. 14. & 15.*

49 Porro Executores litterarum Apoſtolicarum tam in forma *Dignum*, quam gratioſa dicuntur meri Executores, niſi adſit legitimus Contradictor, vel Intruſus; tunc enim fiunt Executores mixti, & tenentur aſſumere partes Judicis, & judicialiter procedere cum cauſæ cognitione & definitiva ſententia, quod Juris fuerit pronuntiare. *cap. ult. de præſumpt.* ubi Abb. & Felin. Vivianus *loc. cit. num. 19.* præſertim ſi adſit clauſula *vocatis vocandis*. Felin. *in cap. exhibito. de Judic.* Marcheſ. *de commiſſ. part. 2. cap. 3.* & tunc a tali ſententia datur appellatio ad effectum ſuſpenſivum, quia ab Executore mixto recte appellatur. gl. *in cap. paſtoralis, de off. Deleg.* Ratio eſt, quia clauſula, *Contradictores compeſcendo*, tantum procedit in contradictoribus facti, non Juris. gl. & Abb. *in cap. pro illorum. de præb.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gl. 9. §. 1.* Covar. *pract. qq. cap. 16. num. 5.* Amyden. *de ſtylo Dataria. lib. 1. cap. 5. num. 77.* ubi Cardin. *in cap. quia contingit. §. Contradictores. de relig. dom.* Felin. *in cap. ſuper eo. num. 5. fall. 2. de off. Deleg.* Put. *dec. 99. num. 8. part. 1.* Rota *dec. 20. de reſtit. ſpol. in antiq.* Caſſad. *dec. 4. num. 7. eod.*

§. IV.

Quis ſit legitimus Contradictor?

50 Dicitur, & eſt legitimus contradictor, qui contradicit lege permittente, vel ex Legis præſcripto. *L. legem obvenire. ff. de V. S.* ad quod quinque concurrunt conditiones. Prima eſt modus, qui poteſt eſſe duplex, nempe directus, quando quis recta via negat aliquem eſſe immittendum. Indirectus, cum etiam Contradictor petit ſe immitti in poſſeſſionem. Secunda eſt Cauſa, quæ quidem cauſæ ſunt citatio, jus proprium, virtute cujus etiam ſine citatione quis contradicit; uti ex prætenſione poſſeſſionis vel tituli. Tertia eſt tempus, ante ſententiam, vel poſt illam, ſed ante immiſſionem, vel poſt ſententiam & immiſſionem. Quarta Res, ſcilicet materia beneficialium vel aliarum rerum. Quinta finis, vel effectus, ut abſolute impediatur immiſſio, vel via executiva impediatur, & cauſa fiat ordinaria, aut impediatur duratio effectus ipſius immiſſionis, vel ut prius agatur de proprietate juris ante immiſſionem. Hinc poſſidens ordinarie eſt legitimus Contradictor, ſi velit adverſarium impedire, quominus ſummarie procedendo poſſeſſionem conſequatur; & ſic poſſidens vi gratioſæ ſubrogationis eſt legitimus Contradictor contra intentantem hoc beneficium vi alterius gratioſæ ſubrogationis. Put. *dec. 308. lib. 1. & dec. 131. lib. 2.* Verall. *deciſ. 329.* Argell. *de legitim. contradictore. quæſt. 2. art. 1. num. 3. & num. 10.* ubi Peregr. *de fideic. art. 48. num. 23.*

51 Ulterius proviſus ab Ordinario & poſſidens eſt legitimus Contradictor contra proviſum vel ſubrogatum a Papa, quando reſervatio non eſt notoria, ſed de ea poteſt juſte dubitari. Rota, de qua teſtatur Vivianus *loc. cit. num. 114. verſ. Tertio.* maxime ſi eſſet notorium, nullam exſtare reſervationem; quia Ordinarius in non reſervatis habet parem poteſtatem cum Papa. *cap. ſi a ſede. de præb. in 6.* Limit. 1. in eo, qui ab Ordinario habet quidem titulum, ſed non eſt in poſſeſſione, qui non eſt legitimus Contradictor ad impediendam immiſſionem in poſſeſſionem proviſo Apoſtolico ſtante reſervatione; nam ad impediendum par titulus neceſſarius eſt. Menoch. *de adipiſc. rem. 4. num. 581.* & Rota, de qua teſtatur Vivianus *l. c.* Roſa *de execut. litterarum Apoſtolicarum. cap. 8. num. 116.* ubi ſi concurrit proviſus Apoſtolicus cum proviſo ab Ordinario, & proviſus habuit Beneficium a Papa tanquam reſervatum, & reſervatio eſt clara, hic debet immitti in poſſeſſionem, & non proviſus ab Ordinario, quia Ordinarii collatio & proviſio fuit nulla, & non facit proviſum legitimum Contradictorem, licet eſſet in poſſeſſione, quia non ſunt vexandi proviſi a Papa a male proviſis ab Ordinario. Amyden. *de ſtylo Dataria. lib. 1. cap. 5. a num. 70.* Roſa *loc. cit. num. 117.* ſi vero reſervatio fuerit dubia, & proviſus ab Ordinario non ſit in poſſeſſione, non erit legitimus Contradictor ad agendum ordinarie. Rota citata apud Bichium *dec. 280. num. 16.* & Rota *dec. 327. num. 14. part. 10. rec.* apud Roſam *loc. cit. num. 121.* ſed tantum ad impediendam immiſſionem, quo caſu, ſi reſervatio non probatur, immiſſio erit danda proviſo ab Ordinario, quia Pontifex non cenſetur velle præjudicare Ordinario, vel cum illo concurrere, & prævenire. *cap. quamvis. & cap. ſi propter. de reſcript. in 6. cap. ſuper eo.* ubi Abb. *de off. deleg.* Molfeſ. *in ſum. tract. 6. cap. 10. num. 36.* Campanil. *in diverſ. jur. Can. rub. 11. cap. 13. num. 124.* Rota apud Duran. *dec. 14.* & apud Cavaler. *dec. 278.* vide etiam Argel. *de legit. contrad. q. 15. art. 5. num. 113. 118. & ſeqq.* Limit. ſecundo, cum proviſus fuit ab Ordinario in Beneficio litigioſo, quia Beneficium litigioſum, etiam moriente uno ex collitigantibus, non dicitur vacare, ſed pendet ejus ſtatus uſque ad rem judicatam. Vital. *in Clem. 1. ut lit. pend.* Ordinarius vero nullum jus habet in collatione Beneficiorum non vacantium. Put. *dec. 495. lib. 2.* Rot. apud Vivian. *loc. cit.* dummodo lis non ſit calumnioſa, quæ non facit Beneficium litigioſum. Caſſad. *dec. 7. de dol. & cont.* Limita tertio, etiam lite ceſſante, cum Beneficium eſt notorie reſervatum. *cap. quamvis. & cap. ſi propter. de reſc. in 6.*

52 Quær. an ſit legitimus Contradictor præſentatus, ſed

nondum inſtitutus ad Impediendam gratiam *in forma dignum*, in qua adeſt clauſula, *dummodo alteri non ſit jus quæſitum &c.* conclude quod ſic cum Vivian. *part.* 2. *lib.* 13. *cap.* 5. *num.* 24. qui ita teſtatur fuiſſe deciſum a S. Rot. dummodo præſentatio fuerit acceptata a præſentato, & fuerit facta a majori parte Patronorum.

53 Juriſdictio executoris durat, uſque quo proviſus pacifice poſſideat. Staphyl. *de litt. grat. tit. de vi & effect. clauſ.* §. *ſignificatio.* & probatur *ex cap. litteris*, *de offic. deleg.* Mar. Anton. *var. reſ. lib.* 1. *reſ.* 29. *& ſeqq.* Vivian. *in praxi Juriſpat. part.* 2. *lib.* 13. *cap.* 5. *num.* 25.

54 Ita etiam in profanis Executor, qui non habet cationem hæredis, vel ſaltem Tutoris ipſius hæredis, qualis eſt Epiſcopus, quando pauperes Chriſti fuerunt inſtituti pro hæredibus, ſi hæredes petant immitti, Executor a teſtatore deputatus, vel Epiſcopus eſt legitimus Contradictor non quidem directe, ſed indirecte, & per modum actionis. Argell. *de legit. contradict. quæſt.* 14. *art.* 1. Novar. *de privil. miſerabil. perſon. privil.* 48. ſi vero Executor non habet rationem hæredis, ſed certus eſt hæres inſtitutus, Executor vero nondum aliquem actum exercuit, ſed res omnino integra, non eſt legitimus Contradictor. Spin. *de teſtam. gl.* 34. *num.* 31. quia Executor debet capere de manu hæredis, & non propria authoritate. Medic. *de acquir. poſſeſſ. gl.* 1. *part.* 2. *num.* 201. Novar. *loc. cit.* Argell. *loc. cit. art.* 2. *in addit.*

55 Et quando Executne vendidit rem a Teſtatore poſſeſſam, ut exequeretur ejus voluntatem, & æs alienum, non eſt quidem formaliter legitimus Contradictor, cum ipſe non poſſideat; ſed virtualiter, quia eſt cauſa, quominus hæres in rei alienatæ poſſeſſionem immitti poſſit, quia factum Executoris cenſetur factum Teſtatoris. *L. unum ex familia.* §. *ſi de falcid. ff. de legat.* 2. Argell. *loc. cit. art.* 3. Marta *de ſucceſſ. leg. part.* 4. *quæſt.* 15. *a.* 1. *&* 2. Rota *diverſ. part.* 5. *dec.* 365.

56 Ita venter prægnans, quando certo moraliter conſtat de ejus prægnantia, vel obſtetricum depoſitione, vel rei evidentia, vel hæredis, qui immitti petit confeſſione, eſt legitimus Contradictor contra hæredem petentem ſe immitti; quia qui in utero eſt, quantum concernit ejus utilitatem, pro nato habetur. *L. qui in utero. ff. de ſtatu hom.* ſed natus eſt legitimus Contradictor, & leges magis favent utero, quam nato. *L.* 1. §. *& generaliter. ff. de ventr. in poſſeſſ. mitten.* Argel. *loc. cit. art.* 4. *a num.* 13. neque refert, quod incertum ſit, an filius ſit naſciturus, vel fœmina abortum factura, ſed incerta certis præjudicare non poſſunt. *L. Titia. ff. de leg.* 1. & *cap. Abbati. de V. S.* Peregr. *conſ.* 58. *num.* 12. *vol.* 1. De Prat. *de interpret. ult. vol. lib.* 2. *interpr.* 4. *dub.* 4. *ſolut.* 4. *n.* 42. quia incerta non præjudicant certis, quia incertum eſt, an inſtitutus ſit juſtus hæres, quod dependet a partus eventu.

57 Si vero prægnantia eſſet adeo recens, ut de illa probabiliter poſſit dubitari, ita ut merito ab hærede negari poſſit, & negetur, non eſt legitimus Contradictor, quia paria ſunt non eſſe, vel non apparere. *L. in lege. ff. de contrah. empt. cap. ſolemnitates. de conſecrat.* §. 1. Craver. *conſ.* 48. *numer.* 4. & *de antiquit. temp. par.* 2. *num.* 32. Argell. *de legit. contrad. quæſt.* 14. *art.* 4. *num.* 20. Bald. *conſ.* 62. *vol.* 3. Sed contrarium tenet Argell. *loc. cit. num.* 24. ubi probat illud uſque ad *num.* 31. & reſpondet contrariis, ubi Addenda citat Rotam, & Gratian. *diſcept. for. cap.* 72.

58 Sed quid dicendum de Capitulo, eſtne legitimus Contradictor ad impediendam immiſſionem in poſſeſſionem Canonicatus proviſo Apoſtolico? Reſponſio eſt negativa. Rota apud Mohedan. *dec.* 13. *ut lite pend.* & plures aliæ, quas citat Argell. *loc. cit. art.* 5. *num.* 38. quia Capituli non intereſt Proviſum immitti vel non immitti. Rota apud Argell. *loc. cit. num.* 42. adeo ut illud neque citandum ſit. Bald. *in L. ab eo. num.* 17. *C. quomodo, & quando.* Felin. *in cap. exhibita. num.* 1. *de re jud.* Rota apud Argell. *loc. cit. num.* 42. tum quia non poſſidens non eſt legitimus Contradictor. Fel. *in cap. veniens. il.* 2. *de teſt.* Rol. *conſ.* 1. *num.* 71. *vol.* 1. Dec. *conſ.* 84. *&* 218. & Rota apud Argell. *de legit. contrad. quæſt.* 15. *art.* 5. *num.* 44. ſed patet, quod Capitulum non poſſideat. Lim. ſi Capitulum alleget obſervantiam ſuorum ſtatutorum; tunc enim eſſet legitimus Contradictor, & deberet citari, & Executor aſſumere partes Judicis Argell. *loc. cit. num.* 48. Dummodo in continenti ſe offerret probare ſuam exceptionem. Argell. *loc. cit. num.* 51. ubi Dec. *conſ.* 424. *num.* 6.

Neque refert, quod poſſit agi de præjudicio ſingulorum Canonicorum veluti in antianatu, vel re conſimili, & lita nulli ſit inferendum præjudicium, vel jus quæſitum auferendum. *L. id quod noſtrum. ff. de R. J.* quia ſingulorum præjudicium non facit Capitulum legitimum Contradictorem, quia aliud eſt præjudicium ſingulorum, aliud præjudicium Univerſitatis. Felin. & DD. *in cap. cum te. num.* 13. *de reſcript.* & Rota coram Mant. *in una Præneſtina Juriſpaſcen.* 12. *Maii* 1596. & in *una Barcinon. Canonicatus.* 30. *Octobris* 1640. *coram Sacrato* apud Argell. *loc. cit. num.* 48. 59

E converſo non eſt legitimus Contradictor filius, qui aliquam bonorum partem loco legitimæ occupavit, & vult impedire, quo minus hæres in ea immittatur, quia talis non eſt juſtus poſſeſſor, quia in illius poteſtate non eſt eligere bona pro ſua legitima, ſed ſunt partes Judicis. Bart. *in L. in quartam. verſ. quarto quæro. ff. ad L. Falc.* Bald. *in L. ſcimus. C. de inoff. teſt.* & plures, quos citat Gabr. *de legit. concluſ.* 4. *num.* 4. & *de fideicom. concluſ.* 5. *num.* 2. Menoch. *de adipiſ. rem.* 1. *num.* 107. Limit. propterea concluſ. ſi filius authore prætore bonorum partem nomine legitimæ fuit adeptus, & ita juſte poſſidet juxta *L. juſte poſſidet. ff. de acquir. poſſeſſ.* Gabriel. *lib.* 6. *concluſ.* 4. *de legit.* quia in Judicis arbitrio poſitum eſt aſſignare legitimam filio. DD. apud Menoch. *de arbitr. caſ.* 165. *num.* 21. Graſſ. *in* §. *legitima. quæſt.* 16. *num.* 1. & Rota apud Argell. *de legit. contrad. quæſt.* 13. *art.* 2. Rota *in Peruſina* 20. *Martii* 1589. *coram Gypſio.* niſi Judex non ſimpliciter immiſiſſet, ſed cum clauſula præſervativa *ſine præjudic. Jurium utriuſque partis tam in poſſeſſorio, quam in petitorio*, quia tunc immiſſus non habetur pro poſſeſſore quoad præjudicium hæredis, ſed poſſeſſio remanet conditionalis. Argel. & ibi Addit. *loc. cit. nu.* 19. qui citat Rotam ex Merlino *num.* 4. Lim. præterea, ſi filius a Teſtatore in re certa pro legitima fuit inſtitutus, ſive illius poſſeſſionem propria, ſive Judicis authoritate adiverit. Rota apud Poſt. *de manut. dec.* 119. Gratian. *diſc. for. cap.* 73. *n.* 2. Addit. ad Argell. *n.* 27. Limit. ulterius, ſi filius pro indiviſo cepit poſſeſſionem ratione ſuæ ratæ, & reſpectu illius tantum vult impedire hæredem, ne immittatur in ſolidum, ſed pro ſua portione vult manuteneri. Argell. *loc. cit. art.* 4. *n.* 36. Neque refert, quod filius non debet propria authoritate capere legitimam, ſed ab hærede medio Judice aſſignanda ſit, juxta Bald. *in L.* 2. *C. quando & quibus quarta pars. lib.* 10. Gabr. *loc. cit. n.* 4. Graſſ. *in* §. *legitima. quæſt.* 16. *n.* 3. quia hæc procedunt, quando filius vult capere legitimam pro diviſo in certa re. Argell. *loc. cit. num.* 39. Merlin. *de legitim. lib.* 5. *tit.* 4. *quæſt.* 8. *n.* 1. 60

Fideicommiſſarius pro indiviſo in parte in poſſeſſionem ſingulorum bonorum poteſt immitti; quia poſſeſſio certæ quotæ pro indiviſo poteſt capi. *L. locus.* ubi gl. & DD. *ff. de acquir. poſſ.* ſed quod ſpectat ad fideicommiſſarium certa quota eſt, ſcilicet illa, quæ remanet detracta legitima, & Trebellianica, tum quia, ut concedatur immiſſio pro indiviſo, ſufficit quantitatem, in quam fit immiſſio, eſſe certam reſpectu Univerſitatis. Neguſ. *de pignor. membr.* 2. *part.* 2. *num.* 2. Tiraquel. *de conſtit.* 2. *part. ampl.* 32. *num.* 11. Rota *deciſ.* 59. *part.* 2. *diverſ. coram Sacrato in una Viterb.* & apud Burat. *dec.* 63. *num.* 10. Merlin. *de legit. lib.* 5. *tit.* 4. *quæſt.* 10. *nu.* 14. Argell. *de legit. contrad. quæſt.* 13. *art.* 6. *num.* 70. 61

Ita etiam hæres ſit legitimus Contradictor ratione melioramentorum ad impediendam immiſſionem fideicommiſſarii, donec melioramenta fuerint æſtimata, & liquidata propter jus retentionis, quod illi competit. *L. ſi in area. ff. de condict. indeb. L. in fundo. ff. de rei vendic.* Bald *in L. in fundo. ff. de rei vendic.* Rol. *conſ.* 28. *nu.* 1. *lib.* 1. Capyc. *dec.* 17. *num.* 9. Mareſcot. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 112. apud quem Rota Dec. *conſ.* 272. *nu.* 9. Argell. *loc. cit. art.* 7. *num.* 76. niſi a fideicommiſſario, vel illo, qui petit immiſſionem, cautio idonea data fuerit, uſque ad liquidationem melioramentorum, quia pro melioramentis non liquidis non datur jus retentionis oblata cautione. Rebuff. *in tract. de litter. oblig. art.* 1. *gl.* 9. *num.* 10. Neguſ. *de pignor.* 5. *part.* 4. *memb. nu.* 62

16. Caſtr.

16. Caſtr. *conſ.* 370. *dub.* 2. *n.* 3. *lib.* 2. Berous *in c.* 1. *n.* 33. *de reſtit. in integ.* Rota apud Argell. *loc. cit. n.* 91. niſi de melioramentis conſtaret ſaltem in genere, quia tunc eſſet præfigendus terminus ad eorum liquidationem, & durante tali termino non datur immiſſio, Rota apud Put. *dec.* 11. *de re jud.* & apud Argell. *loc. cit. n.* 92. & *dec.* 188. & 360. *part.* 5. *diverſ.* & apud Cavaler. *dec.* 32. apud Burat. *dec.* 269. Poſt. *de manut. obſ.* 12. *n.* 49. & *ſeqq.*

63 Neque Dominus directi defuncto emphyteuta ad impediendam immiſſionem hæredis eſt legitimus Contradictor; quia hæres habet intentionem in teſtamento, & poſſeſſione defuncti. Dominus verò directi fundat ſuam intentionem in conditione emphyteutica, & emphyteuſis devolutione; ergo illam probare tenetur; quæ probatio, cum altiorem requirat indaginem, in judicio Salviani poſſeſſorio non admittitur. Tum quia injuſte poſſidens non eſt legitimus contradictor; ſed Dominus Directi, qui poſſeſſionem rei emphyteuticæ propria authoritate cepit, injuſte poſſidet, quia nemini licet ſibi jus dicere. *L. non eſt ſingulis. ff. de R. J.* Afflict. *dec.* 97. *num.* 2. & 3. & Urſillus ibi & probat Alex. *conſ.* 128. *col.* 1. contra Dec. quia etiam in caſu, in quo emphyteuta ipſo jure privatur, eſt neceſſaria citatio, & ſententia ob multas exceptiones, quæ opponi poſſunt, *cap. cum ſecundum. de heret. in* 6. Imo neque prætextu illo, quod res emphyteutica ceciderit in commiſſum, ſi hæres hoc negat, quia hæres habet regulam pro ſe immiſſionis, juxta Bart. *in l.* 2. *C. de Jure emphyt.* niſi in continenti probetur, quod ceciderit in commiſſum. Rol. *conſ.* 2. *n.* 38. *lib.* 3. Menoch. *de adipiſc. rem.* 4. *num.* 381. Put. *dec.* 276. *lib.* 3. & Rota apud Argell. *loc. cit. queſt.* 16. *art.* 3. *n.* 51. & *ſeq.* & *art.* 4. Et quid dicendum ſit de Domino Directi in feudis, vide Argell. *per totam queſt.* 17. uſque ad vigeſimam incluſive, in quibus eædem ferme ſunt reſolutiones ac in Domino Directi in emphyteuſi.

64 Legatarius, qui propria authoritate poſſeſſionem obtinuit ex licentia hæredis contra hæredem petentem immiſſionem in rem legatam, eſt legitimus contradictor, quia licentia data ab hærede habet vim reſtitutionis. *L.* 2. *C. de acquir. poſſeſ. L. reſtituta.* ubi Bar. *ff. ad Trebell.* Put. *dec.* 134. *n.* 6. *lib.* 1. Menoch. *de adipiſc. rem.* 4. *n.* 584. & *de recuper. rem.* 15. *n.* 95. Argell. *de legit. contrad. queſt.* 12. *art.* 7. *n.* 7. Gratian. *diſcept. for. c.* 731. *n.* 3. & Rota apud Burat. *dec.* 115.

65 Eſt etiam legitimus Contradictor, qui titulum a defuncto, & poſſeſſionem a ſe obtinuit, niſi limites excedat tituli, niſi legatum dodrantem excedat, & ita ſit locus falcidiæ, quia tunc non eſt legitimus contradictor. Argell. *de legit. Contradict. queſt.* 10. *art.* 13. Berous *conſ.* 60. *num.* 3. *lib.* 2. Menoch. *de adipiſc. rem.* 4. *n.* 590. ſicut eſt etiam legitimus contradictor legatarius inſtitutus in re certa, qui propria authoritate ex licentia Teſtatoris cepit rei legatæ poſſeſſionem. Marth. *de ſucceſſ. leg par.* 4. *q.* 16. *n.* 27. *art.* 3. Gratian. *diſc. for. c.* 542. *n.* 59. Argell. *loc. cit. art.* 19. *n.* 44. Bart. *in L. ex facto.* 2. *ff. de heredib. inſtit.* Berous *conſ.* 16. *num.* 37. *vol.* 2. Lim. in Legatario, qui poteſt poſſeſſionem propria authoritate capere & illam cepit, quia non eſt legitimus contradictor contra hæredem volentem immitti, ut falcidiam detrahat. Argell. *loc. cit. queſt.* 10. *art.* 6. 9. & 10. Gratian. *loc. cit.* Rota apud Burat. *dec.* 101.

66 Venientes ab inteſtato ſi non poſſident, nec allegant aliquam cauſam excluſivam juris hæredis, veluti quod teſtamentum fuerit abolitum, vel annullatum, non ſunt legitimi contradictores contra hæredem ſcriptum. Argell. *loc. cit. queſt.* 11. *art.* 1. quia ad hoc, ut quis ſit legitimus contradictor, eſt neceſſaria poſſeſſio cum titulo. Berous *conſ.* 60. *n.* 4. *vol.* 2. Rol. *conſ.* 98. *vol.* 3. ſed in noſtro caſu venientes ab inteſtato nec poſſident, nec habent titulum, quia explorati juris eſt, quod exiſtente teſtamento ceſſat cauſa inteſtati. *L. antequam. C. commun. de ſucceſſ. L. nec is.* §. *fin. ff. de acquir. hæred. L. quamdiu. ff. de R. J.* Argell. *loc. cit. n.* 1. *uſque ad* 6. Fab. *in C. lib.* 7. *tit.* 14. *defin.* 3.

67 Sed quid ſi aliquis fuit inſtitutus ſub conditione, pendente conditionis eventu, quis adibit hæreditatem? non inſtitutus, quia pendente conditione non dicitur delata hæreditas. *L. hereditas. L. is cui hereditas. ff. de acquir. hered. L. delati. ff. de V. S.* non venientes ab inteſtato, quia viget ſpes hæredis teſtamentarii. *L. ſi quis ſub condit. ff. de teſtam. tut. L. quamdiu.* 2. & *L. nec ei.* §. *fin. ff. de acquir. hered.* Non ſubſtitutus vulgariter, quia nondum defecit inſtitutio. Neque fideicommiſſarius, quia fideicommiſſum non habet locum niſi adita hæreditate. *L. eam quam. C. de fideicom.* Peregr. *de fideic. art.* 2. *num.* 13. ſed neque debet voluntas teſtatoris manere in ſuſpenſo. *L. fin. ff. commun. præd.* & hæreditas non debet ſtare in aere. Reſpondetur, vel inſtitutus ſub conditione eſt in rerum natura, aut ſperatur, uti ſi filius naſciturus fuit inſtitutus. In caſu priori debet dari bonorum poſſeſſio ſecundum tabulas Inſtituto conditionaliter, ut tanquam Curator interea adminiſtret & creditoribus hæreditariis & Legatariis ſatisfaciat. *L. ſi quis inſtituatur heres*, ubi Gl. & Bart. *ff. de hered. inſtit.* & pendente conditione nihil ſibi acquirit, ſed futuro hæredi reſervat. Bart. & DD. *in L. ſi quis inſtitutus ff. de hered. inſtit.* Menoch. *conſ.* 105. *n.* 50. *uſque ad* 61. *lib.* 1. Graſſ. *in* §. *bonorum poſſeſſio. queſt.* 5. *n.* 7. Surd. *conſ.* 125. Argell. *de legit. contrad. queſt.* 11. *art.* 1. *n.* 11. ſi vero inſtitutus ſub conditione non eſt in rerum natura, ut quia ſperatur naſciturus, ſi aliquis a teſtatore fuit ſubſtitutus, poterit hic agnoſcere bonorum poſſeſſionem, & tanquam Curator bonis datus adminiſtrare, ſi vero nullus fuit ſubſtitutus, tunc Curator deputari debet, qui ſperatur Pater inſtituti naſcituri, ſi probabilis eſt ſpes filii naſcituri, & non venientes ab inteſtato, Argell. *loc. cit.*

Si vero venientes ab inteſtato poſſident, ſed nihil allegant, quod ſit excluſivum juris inſtituti, non ſunt legitimi contradictores, quia ſucceſſio ab inteſtato, quamdiu adſunt hæredes teſtamentarii, non datur, & poſſeſſio injuſta non facit aliquem legitimum contradictorem. Crav. *conſ.* 104. *n.* 14. Menoch. *de adipiſc. rem.* 4. *n.* 365. Rol. *conſ.* 78. *num.* 14. *lib.* 3. Rota coram Seraphin. *dec.* 56. & aliæ plures, quas citat Argell. *loc. cit. art.* 2. *num.* 33. Oldrad. *conſ.* 1. Neque ſufficit poſſeſſio ad conſtituendum aliquem legitimum contradictorem; ſed eſt neceſſaria poſſeſſio una cum pari titulo; niſi venientes ab inteſtato ante immiſſionem exciperent de vitio viſibili in parte ſubſtantiali teſtamenti, tunc enim impedirent immiſſionem hæredis teſtamentarii. Menoch. *de adipiſc. rem.* 4. *num.* 699. Peregr. *de fideicom. art.* 48. *n.* 28. Rot. apud Poſt. *dec.* 284. Argell. *loc. cit. n.* 37. & *ſeq.* & Addit. *ad num.* 15. niſi hæres teſtamentarius teſtibus adjuvet teſtamentum, & probet in continenti illud vitium non eſſe conſiderabile, ſed etiam hoc caſu contrarium tenet Argell. *loc. cit. n.* 48. Concluſio vero, quod venientes ab inteſtato non ſint legitimi Contradictores, notabiliter limitatur in eo caſu, in quo ſtatutum continuat poſſeſſionem in hæredem, & venientes ab inteſtato poſſident vigore talis ſtatuti, ita non pauci apud Argellum *art.* 5. *quibus.* tamen ipſe *num.* 73. contrarium tenet & probat. 68

Contradictor directus alius eſt, & indirectus alius, ille eſt, qui contradicit per viam exceptionis. Indirectus vero qui non contradicit per viam exceptionis, ſed idem remedium intentando, uti ſi contra inſtitutum in teſtamento producit aliud teſtamentum, aut contra proviſum apoſtolicum producit aliam proviſionem Apoſtolicam, & ita ambo immiſſionem petunt. Argell. *de legit. contradict. queſt.* 2. *art.* 1. Peregr. *de fideic. art.* 48. *numer.* 23. Put. *dec.* 249. *lib.* 1. Mohed. *dec.* 5. *ut lite pend.* Et veniens ex teſtam. ab eodem Teſtatore condito poſt decretum de immittendo, ſed ante immiſſionem eſt legitimus contradictor. Peregr. *loc. cit. num.* 23. *verſ. amplia.* Argell. *loc. cit. art.* 2. *num.* 110. *per totum*. Et quidem in beneficialibus videndus eſt Garz. *de Benef. par.* 6. *cap.* 2. *num.* 143. & 144. citans Covar. *pract. qq. cap.* 16. *n.* 1. Menoch. *de arb. lib.* 2. *caſ.* 18. 69

Citatus eſt legitimus contradictor ad effectum retardandi viam executivam, donec deliberare poſſit, an contendere vel cedere velit, quia citatio approbat citatum, ut in judicio contendere poſſit, & ita debet audiri abſque eo, quod doceat de ſuo intereſſe. Fel. *in cap. cum inter. num.* 11. & ibi Dec. *num.* 16. *de except.* & ibi Innoc. Vant. *de nullit. in tit. quis poſſit dicere de nullit. num.* 22. Burſat. *conſ.* 129. *a numer.* 17. *lib.* 1. Bart. *in L. cum mulier. n.* 43. *verſ. preterea. ff. ſol. matrim.* Bald. *in L.* 2. *C. de pact.* Surd. *dec.* 104. *num.* 9. Seraph. *dec.* 144. *num.* 5. Rota coram Pamphil. apud Argell. *loc.* 70

cit. quæſt. 3. *art.* 1. *num.* 20. quia alias citatio eſſet inanis, & citans in Judicio quaſi contrahendo approbat citatum. Lim. ſi fuit citatus cum clauſula *ſi ſua putat intereſſe*, quia tunc citatio eſt conditionalis, quæ non habilitat citatum, niſi fuerit purificata conditio, & talis debet docere de ſuo intereſſe ſaltem apparenter & ſummarie. DD. cit. & Argell. *loc. cit. art.* 2. *num.* 73. Quod ſi citatus compareat poſt ſententiam, & immiſſionem, ſive citatio fuerit pura, ſive conditionalis, immiſſio amplius non revocatur, ſi comparens nihil allegat excluſivum juris immiſſi, & ita citatus tunc eſt legitimus Contradictor quia; juſta poſſeſſio non eſt revocanda, & major eſt vis executionis, quam rei judicatæ. Ita Menoch. *de acquir. poſſ. rem.* 4. *num.* 629. Argell. *loc. cit. art.* 5. *num.* 142. ubi Bart. & alii. Si vero comparens poſt immiſſionem alleget aliquid juris excluſivum, puta dicendo teſtamentum fuiſſe cancellatum, aut teſtatorem in morte non poſſediſſe res, in quas hæres fuit immiſſus; tunc non auditur in poſſeſſorio, ſed rejicitur ad petitorium, quia in poſſeſſorio adipiſcendæ non admittuntur exceptiones de jure tertii, ſed allegare jura excluſiva intentionis immiſſi nil eſt aliud, quam opponere exceptionem de jure tertii. Argell. *loc. cit.*

71 Neque eſt legitimus contradictor poſſidens cum vitio. *L. communi dividundo.* §. *inter prædones. ff. de com. divid.* Crav. *conſ.* 104. *num.* 14. Menoch. *de adipiſc. rem.* 4. *numer.* 3. *lib.* 5. Argell. *loc. cit. quæſt.* 4. *art.* 1. Lim. ſi petitio fundatur in non jure petentis, cui jus non competere ex tali poſſeſſione apparet. Gabr. *conſ.* 46. *num.* 3. Argell. *loc. cit. numer.* 8. *quæſt.* 4. *art.* 1.

72 Ut quis ſit legitimus Contradictor, tria requiruntur. Primo ut poſſideat. 2. ut poſſideat bona fide, tertio ut in continenti doceat de jure ſuo, adeo ut habens ſolum titulum non ſit legitimus contradictor, quia ſolus titulus non dat juſtum intereſſe ad revocandam tenutam, ergo nec ad impediendam immiſſionem. Bald. *in L. manifeſtiſſimi. ff. de furt.* Dec. & alii apud Argell. *loc. cit. quæſt.* 5. *art.* 2. *num.* 39. Et qui non habet dominium, nec poſſeſſionem, non poteſt alium impedire ab obtinenda immiſſione; habens vero ſolum titulum non habet dominium, neque poſſeſſionem. *L. traditio ff. de acquir. rer. domin.* & titulus procedit tantum ex contractu, vel quaſi, ex contractu vero tantum obligatio oritur, & non dominium. *L.* 1. *ff. de act. & oblig.*

73 Qui vero titulum & poſſeſſionem habuit a Teſtatore, eſt legitimus Contradictor, quia non poteſt facere hæres, quod non poterat facere defunctus, quia in illum non plus juris tranſit, quam eſſet in defuncto. *L. nihil aliud eſt hereditas. ff. de R. J. L. pactum ff. de pact.* Rota *in una Viterbien. coram Pirovano* 14. *Martii* 1614. apud Argell. *loc. cit. quæſt.* 6. *art.* 1. ſed defunctus non poterat venire contra habentem titulum, & poſſeſſionem a ſe ipſo. Menoch. *de adipiſc. rem.* 4. *num.* 583. & hæres non poteſt venire contra factum defuncti. *L. cum a matre. C. de rei vendic.* Menoch. *loc. cit. num.* 586. Oldrad. *conſ.* 118. *num.* 9. Nana *conſ.* 502. *num.* 5. Socin. jun. *conſ.* 77. *num.* 161. *lib.* 1. Menoch. *loc. cit.* & Rota mox ſupra citata. Sebaſt. Med. *de acquir. poſſeſ. gl.* 1. *par.* 2. *num.* 201. & Duran. *dec.* 84. Ita qui vivo teſtatore habet poſſeſſionem & titulum utrumque juſtum & validum, ſed non a Teſtatore, ſed a tertio, ſed non Domino cum bona fide non completa tamen uſucapione eſt legitimus contradictor. Faber. *in C. lib.* 6. *tit.* 14. *def.* 2. *annot. num.* 9. Argell. *loc. cit. art.* 2. *q.* 6. *num.* 18. ubi Addit. ſecus dicendum quoad illum, qui poſt mortem teſtatoris & titulum, & poſſeſſionem a tertio obtinuit, niſi non tantum titulum & poſſeſſionem probaret, ſed etiam dominium vel ſuum, vel ſui authoris; tunc enim eſſet legitimus contradictor. Afflict. *dec.* 119. *n.* 6. Menoch. *de adipiſc. rem.* 4. *n.* 604. Bald. *conſ.* 344. Argell. *quæſt.* 7. *art.* 1. *n.* 8. & 26. Medic. *de acquir. poſſeſ. gl.* 1. *par.* 2. *a n.* 201. & Rota apud Mant. *dec.* 313.

74 Fideicommiſſarius, qui non poſſidet, & qui non poteſt propria authoritate poſſeſſionem capere, non eſt legitimus Contradictor contra hæredem petentem immiſſionem, licet in continenti de jure ſuo docere ſit paratus. Bar. *in L. filiam fratribus. ff. ad Trebell.* Boer. *quæſt.* 156. *num.* 1. Menoch *de adipiſc. rem.* 4. *n.* 630. Peregrin. *de fideicom. art.* 48. *num.* 33. Rota coram Seraph. *dec.* 83. apud Argell. *de legit. Contradict. quæſt.* 10. *art.* 1. *num.* 12. Dec. *conſ.* 424. *num.* 18. Menoch. *loc. cit. reſ.* 632. Rol. *conſ.* 1. *num.* 71. *lib.* 1. Joſ. Ludovic. *dec.* 47. *num.* 15. Ratio eſt, quia ante reſtitutionem ſibi vel re vel verbo factam nullum jus habet. *L. facta. L. reſtituta. ff. ad Trebell.* Neque refert, ſi inſtrumentalem poſſeſſionem obtinuerit. Si vero fideicommiſſarius non poſſidens habet facultatem capiendi poſſeſſionem propria authoritate, eſt legitimus Contradictor contra hæredem, quia quilibet jus ſuum defendere poteſt, & providere, ne ſua conditio fiat deterior non tantum in corpore, & vita, ſed etiam in bonis; ſed fideicommiſſarius contradicendo ſuum jus tuetur, nimirum ingrediendi poſſeſſionem propria authoritate a Teſtatore ſibi conceſſum, quod ſibi per immiſſionem hæredis gravati a Judice auferretur. Menoch. *d. rem.* 4. *num.* 24. Peregrin. *de fideicom. art.* 47. *num.* 55. Simon. de Præt. *de interpret. ult. volunt. lib.* 5. *interpret.* 2. *dub.* 1. *n.* 121. Argell. *loc. cit. art.* 2. *a num.* 38. Rota *diverſ. part.* 5. *dec.* 1368. Dummodo tamen Fideicommiſſarius de Jure ſuo docere in continenti ſit paratus. Dec. *conſ.* 84. & alii apud Argell. *loc. cit. numer.* 93. Fuſar. *de ſubſtit. quæſt.* 613. *numer.* 22.

Fideicommiſſarius, qui propria authoritate poterat ca- 75
pere poſſeſſionem, & cepit, ſi hæres ob detractionem Trebellianicæ ſibi competentem immiſſionem petit, eſt legitimus Contradictor, ſi oblata poſſeſſione pro indiviſo ratione Trebellianicæ in reliqua parte contradicat, quia hæres non eſt immittendus, niſi pro rata Trebellianicam reſpiciente. Argell. *loc. cit. art* 9. *num.* 134. Fuſar. *de ſubſtit. quæſtion.* 613. & 672. Rota apud Ludoviſ. *deciſ.* 206. ubi Beltramin. & apud Cavaler. *dec.* 573. Hodierna ad Surd. *dec.* 333. & Rota apud Buratt. *dec.* 946. Idem eſt dicendum, quando hæres petit immiſſionem ob detractionem legitimæ ſibi competentem. Non eſt autem legitimus Contradictor, quando hæres uti creditor hæreditarius petit immiſſionem eo conſilio, ut detrahat primo, quod ſibi debetur, reliquum vero deinde reſtituat, quia Fideicommiſſarius non habet jus niſi ad id, quod in hæreditate continetur, hæreditas vero non dicitur niſi detracto ære alieno, & ſi hæres eſt creditor, non poteſt ſciri, quantum ſit in hæreditate. Peregr. *de fideic. art.* 35. *num.* 12. Mant. *de conject. ult. vol. lib.* 7. *tit.* 8. *num.* 13. & 15. Surd. *deciſ.* 224. & 1333. *num.* 19. Rota *diverſ. dec.* 680. *part.* 1. & apud Cavaler. *dec.* 573. Argell. *loc. cit. art.* 11. *n.* 172. aliter dicendum eſt, ſi hæres petat immiſſionem, ut hæreditariis creditoribus extraneis primo ſatisfaciat, dein reliquum fideicommiſſum reſtituat, quia tunc Fideicommiſſarius eſt legitimus Contradictor, quia reſtituta hæreditate penes Fideicommiſſarii ſunt, & non hæredis creditoribus ſatisfacere pro portione reſtituta. *L. facta. L. reſtituta. ff. ad Trebell.* Argell. *art.* 12. *num.* 186.

Præterea Fideicommiſſarius non eſt legitimus Contra- 76
dictor, qui obtinuit poſſeſſionem non vacantem nec Teſtatore, nec jure id permittente, quia ut Fideicommiſſarius ſit legitimus Contradictor, requiritur, quod legitime poſſideat, & in continenti doceat de jure ſuo. Crav. *conſ.* 69. Menoch. *de adipiſc. rem.* 4. *num.* 634. Bart. *in L. filiam. ff. ad Trebell.* Socin. jun. *conſ.* 75. *n.* 18. *lib.* 1. Rota *dec.* 520. *part.* 1. *diverſ.* Imo licet ſit paratus docere in continenti de Jure ſuo, non ſit legitimus Contradictor ob poſſeſſionis vitium, quia illam debebat capere de manu hæredis. Dec. *conſ.* 84. Peregr. *de fideicomm. art.* 47. *n.* 73. Farin. *de furt. quæſt.* 175. *num.* 293. Rota *loc. cit.* Rol. *conſ.* 78. *n.* 20. *lib.* 3. vide Fuſar. *de ſubſtit. quæſt.* 613. *n.* 14. & Argell. *loc. cit. quæſt.* 10. *art.* 16. *n.* 233. qui diſtinguit concluſionem, quod non ſit legitimus Contradictor procedere, quando hæres prætendit juſtas detractiones æris alieni, Trebell. & legitimæ &c. ſi vero non prætendit, tunc eſſe legitimum Contradictorem. Sebaſt. Medic. *de acquir. poſſeſ. gl.* 1. *part.* 2. *num.* 201. Fuſar. *loc. cit.* Fab. *in C. lib.* 6. *tit.* 14. *defin.* 2.

Ulterius Fideicommiſſarius, ſi obtinuit poſſeſſionem 77
a tertio privato, & eſt paratus in continenti de Jure ſuo docere, non eſt legitimus Contradictor contra hæredem petentem immiſſionem, ſi ſciebat tertium non eſſe hæredem, quia res inter alios acta alteri nocere non debet. *L.* 1. *C. res inter alios acta.* Anchar. *conſ.* 21. Argell. *loc. cit. art.* 19. *numer.* 264. Imo licet poſſeſſionem ha-

habuiſſet a Judice; quia male Judex procedit dando Fideicommiſſario poſſeſſionem, quæ non a Judice, ſed ab hærede danda eſt; maxime ſi non concurrit Teſtatoria facultas. Rota apud Burat. *dec.* 165. Rota apud Ludoviſ. *deciſ.* 206. Argell. *quæſt.* 10. *artic.* 21. *numero* 273.

§. V.

De modo tenendo ab Executore, tam in forma dignum, *quam in forma gratioſa.*

78 Executor litterarum Apoſtolicarum nequit exequi, niſi citato prius poſſeſſore, ſi adeſt, maxime ſi in litteris poneretur neceſſitas citandi. Flor. de Mena *var. reſ. lib.* 1. *quæſt.* 4. *num.* 26. Rot. coram Othobon. *in una Compeſtell. Parochialis.* apud Bichium *deciſ.* 393. *numer.* 1. aliter, nulliter exequitur, licet contra poſſeſſorem Beneficii fuiſſet lata ſententia privationis. Bich. *deciſ.* 399. *numer.* 15. & licet fuiſſet vigore Conſtitutionum Pontificiarum privatus ipſo jure, quia poſſeſſor commodo ſuæ poſſeſſionis privari non debet, niſi præcedat declaratoria; imo licet poſſeſſor fuiſſet intruſus, niſi de intruſione notorie exactis conſtaret, & nullam ei defenſionem competere. *cap. licet Epiſcopus. de præb. in* 6. Burat. *deciſ.* 186. *num.* 4. Flor. de Men. *loc. cit.* Rot. *poſt conſilia.* Farin. *dec.* 279. *n.* 9. Gabr. *conſ.* 31. *num.* 20. *lib.* 2. Rot. *dec.* 211. *num.* 1. *part.* 2. *rec.* & apud Poſtium *de manuten. dec.* 234. *num.* 1. ſive executor ſit mixtus, ſive merus, & licet ignoret adeſſe poſſeſſorem aliquem. Bich. *dec.* 597. *num.* 7. 8. *&* 9. Menoch. *de adipiſc. remed.* 4. *numer.* 456. Gallerin. *conſ.* 227. *nu.* 3. niſi lex vel conſtitutio Pontificia cum decreto irritante poſſeſſionem primi poſſeſſoris impediviſſet procedendo ad annullationem actus per decretum irritans. Caſſador. *dec.* 1. *numer.* 1. *de reſtit. ſpol.* Put. *dec.* 197. *n.* 3. *lib.* 3. Rota *dec.* 510. *nu.* 5. *part.* 3. *diverſar.* Mandoſ. *in reg.* 1. *Cancell. quæſt.* 3. *numer.* 4. quia decretum irritans inficit naturalem, & civilem poſſeſſionem, ac etiam detentationem. Gabr. *de clauſ. concluſ.* 3. *num.* 50. Creſcent. *dec.* 4. *nu.* 4. *de privileg.* & tollit omnia remedia poſſeſſoria, quæ conſiſtunt in fomento juris. Rota poſt Poſt. *de manut. dec.* 215. *nu.* 15. *&* 18. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gl.* 66. *n.* 29. Garz. *de Benef. part.* 9. *cap.* 1. *n.* 427. vel niſi notorie conſtaret de non jure poſſeſſoris, quia talis etiam non citatus poteſt a Judice ſpoliari. Roman. *conſ.* 499. Dec. *conſ.* 191. *colum.* 3. Zuchardus *in L. fin. num.* 131. *C. de edict. Divi Adriani tollend.* quod tamen non procedit lite pendente. Lancellot. *de attentat. part.* 2. *cap.* 4. *declar.* 4. *a numer.* 19. vide etiam in verbo *Citatio. num.* 41.

79 Executor in forma *Dignum* non tenetur verificare niſi ea, quæ in litteris ſibi fuerunt commiſſa, ſcilicet idoneitatem impetrantis, & idoneitas conſiſtit in legitimis natalibus, legitima ætate, bonis moribus, & ſufficienti ſcientia. Et ſi adeſſet legitimus Contradictor, omnia, quæ ſunt in reſcripto, eſſent verificanda. Gregor. Tholoſan. *de Benef. cap.* 35. Rebuff. *de reſcript. ſi neutri.* Pariſ. *de reſignat. lib.* 11. *q.* 10. *n.* 15. 21. 33. *&* 34. Garz. *de Benef. part.* 6. *cap.* 2. *n.* 110. ubi DD. Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 18. *de reform. & ſeſſ.* 7. *cap.* 1. *de reform.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gl.* 4. & hæc quidem verificatio ab Executore nunquam poteſt omitti, licet Executor ſciret impetrantem eſſe idoneum, aliter collatio erit nulla ob formam literarum non ſervatam. Oldrad. *conſ.* 41. Card. *in Clem.* 1. *de conceſſ. præb.* & ſi idoneitas eſſet notoria, illa eſſet exprimenda ab ipſo Executore in collatione. Sanch. *de matr. lib.* 3. *diſp.* 33. etſi beneficium eſt Parochiale, nunquam poteſt omitti examen, non obſtante quacunque notorietate. Gonzal. *loc. cit.* Fuſcus *de viſit. libr.* 2. *cap.* 5. Garz. *de Benef. part.* 6. *cap.* 2. *num.* 265. Pariſ. *de reſig. lib.* 8. *quæſt.* 9. *num.* 83. *&* 84. Vivian. *in prax. Juriſpat. part.* 2. *lib.* 13. *cap.* 5. *n.* 35. *&* 40. *ſeq.* vide in Praxi *Parochialium, & Reſignationis.*

80 Difficultas eſt de Executore literarum Apoſtolicarum in forma *gratioſa*, quid teneatur verificare? Et quidem videtur, quod nihil teneatur verificare, niſi alius eſſet in poſſeſſione, vel adeſſet legitimus Contradictor; quia tunc Executor ex mero fit mixtus: & ſic impetrans tenetur verificare narrata, maxime parte opponente; quia ſubintelligitur clauſula, *ſi preces veritati nitantur. cap.* 2. *de reſcr.* Zecbius *de Benef. & penſ. cap.* 9. *&* 13. Veral. *dec.* 39. *part.* 2. Cæſar. de Graſs. *deciſ.* 48. 56. *&* 66. parte vero non opponente ſunt verificanda illa, quorum falſitas vitiat gratiam. Cæſar de Graſs. *dec.* 47. Veral. *dec.* 310. Vivian. *loc. cit. n.* 28. uti Clericatus, ætas, & valor Beneficii, ſeu ejus reddituum. Veral. *dec.* 128. Put. *dec.* 187. *libr.* 1. Vivian. Pariſ. & Garz. *ll. cc.*

Quod autem impetrans teneatur verificare narrata, 81 etiam in gratioſis, docent Pariſ. *de reſign. lib.* 3. *quæſt.* 2. *numer.* 25. *& libr.* 1. *quæſt.* 15. *numer.* 11. Mareſc. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 1. *per totum.* ubi Rot. maxime quæ ſunt fundamentum gratiæ, quæ plene ſunt probanda, prout ultra Vivian. *loc. cit. num.* 28. docent Bellamer. *dec.* 694. Lotter. *de re Benef. lib.* 1. *qu.* 43. & deſumitur *ex cap.* 1. *de litt. cont. in* 6. *cap.* 2. *de reſcript.* ubi Abb. Cravet. *conſ.* 124. Dian. *part.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 50. Covar. *lib.* 1. *var. reſ. cap.* 20. Menoch. *de arbitr. caſ.* 201. *a numer.* 29. licet contrarium ſenſerint Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 21. Tuſc. *litt. N. concluſ.* 1. *& litt. R. concl.* 721.

Illud apud pleroſque convenit, quod impetrans ab 82 Ordinario, qui cenſetur conferre motu proprio, & providet Eccleſiæ, non perſonæ, ac præſumitur informatus de qualitatibus ſuorum ſubditorum, non teneatur quidquam verificare; vel ſi obtinuit a Pontifice cum clauſula *motu proprio*, quæ tollit ſubreptionem, pariter non teneatur verificare, niſi proviſus ab Ordinario agat ad excluſionem alterius. Mareſc. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 1 *numer.* 179. ubi Rot. & plures DD. & patet *ex cap. ſi motu proprio. de præb. in* 6. vel niſi exprimatur cauſa falſa, vel de facto alieno. *cap.* 2. *de reſcr.* Felin. *in cap. cauſam. de teſt.* Gabr. *de clauſ. concl.* 2. Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *caſ.* 201. *a numer.* 219. Put. *deciſ.* 187. Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 21. Garz. *de Benef. part.* 6. *cap.* 2. Abb. *in cap. ad aures, de teſtib.* Mart. *de clauſul. clauſ.* 19. Scaccia *de Jud. lib.* 1. *cap.* 64. *numer.* 13. *&* 15.

Veniamus modo ad Executores in forma *Brevis*: eſt 83 autem Breve Apoſtolicum diploma, ſeu reſcriptum a Papa, vel Pœnitentiario magno emanatum, vel, clarius: eſt Scriptura modica in parvia conceſſa negotiis, in papyro, vel membrana ſcribi ſolita, cera rubra, annuloque Piſcatoris ſigillata. Rebuff. *in prax. Benef. de Brevi Apoſt. fol. mihi* 451.

Olim Breve Apoſtolicum non concedebatur, niſi in 84 materiis concernentibus juſtitiam, hodie autem per Breve expediuntur etiam negotia concernentia gratiam. Conceditur ergo Breve. Primo in negotiis concernentibus juſtitiam. Gomez *in tract. Brevium numer.* 3. quæ quidem Brevia, cum æquiparentur Bullæ expeditæ per Cameram juxta Cardin. *in cap. memoriam. diſt.* 19. ideo eadem, quæ vitiant Bullam, vitiabunt etiam Breve, quod quidem Breve, ſi fuit vitiatum, poterunt impetrari literæ *perinde valere* per aliud Breve. Præterea licet per Breve non committantur appellationes extra urbem, id tamen fallit in pauperibus, & miſerabilibus perſonis. Ægidius *concluſ.* 44. vel niſi altera pars habuerit commiſſionem per Breve in partibus, ut ſervetur æqualitas inter partes. *cap. non liceat. & cap. in Judiciis de R. J. in* 6. *cap.* 1. *de Judic. in* 6.

Secundo conceditur per Breve facultas teſtandi de 85 bonis acquiſitis intuitu Eccleſiæ de modica ſumma, quo caſu nulla datur componenda. Quod Breve, ſi conceditur Regularibus, vel Religioſis, in illo ſtatuitur certa ſumma arbitrio Papæ taxanda, & quod de licentia ſui Superioris teſtetur, juxta Clem. *Religioſus. de procurat.* Ægid. *concl.* 247.

Tertio per Breve conceditur licentia vendendi res 86 Eccleſiæ, & exponendi pecuniam in utilitatem evidentem Eccleſiæ, quando valor rei alienandæ non excedit centum, vel in cenſu quinque ducatos. Rebuff. *l. cit. fol. mihi* 453. *num.* 39. Bene verum eſt, quod pro Regularibus, & aliis hodie datur ejuſmodi facultas per Breve etiam in majori ſumma a Sac. Congreg. Concil. Trid. vel Regularium, ut in praxi ſæpius vidi, & obſervavi.

Quarto conceditur altare portatile, nobilibus ta- 87 men, aut graduatis, vel dignis perſonis, ut celebrare valeant in oratoriis, vel domibus. Præterea per Breve datur licentia comedendi carnes, vel lacticinia in

Quadra-

Quadrageſima, de conſilio tamen utriuſque Medici, animæ ſcilicet, & corporis. gloſs. & DD. *in cap. fin. diſt.* 28.

88 Quinto, per Breve datur licentia extra Curiam ſuſcipiendi omnes Ordines a quocunque Catholico Antiſtite, cum clauſula tamen, *de licentia ſui Ordinarii. cap. nullus. de Paroch.* nec non diſpenſatio extra tempora promovendi, & in ætate.

89 Sexto, per Breve datur diſpenſatio Regulari, ut non teneatur ſuſcipere habitum intra ſex menſes, nec profeſſionem emittere Regularem. Item manendi extra Monaſterium deſerviendo Eccleſiæ Curatæ. *cap.* 2. *de ſtat. Monach.* Item manendi in alio Monaſterio, ad quos ſine licentia ſui ſuperioris convolarat, cum abſolutione ab Apoſtaſia, & cenſuris quibuſcumque, ac pœnis, hac occaſione incurſus. *cap.* a. *ne Cler. vel Monac. in* 6. Roman. *conſ.* 341. Item Moniali tranſeundi ad aliud monaſterium, juxta *cap. Deus, de vit. & honeſt. Cler. Clem.* 1. *de elect.* Item ex juſta cauſa, ut in domo patris, vel fratris, aut matris extra monaſterium, quoad vixerit, religioſe vivere poſſit, de licentia tamen ſui ſuperioris, & ea durante. *c. periculoſe, de ſtat. Regul. in* 6.

90 Septimo, datur per Breve exemptio ab Ordinario, ex cauſa tamen, ut tradit Rebuff. *l. c. fol. mihi* 455. ubi Staphil. *in tract. Brevium. verſ. datur.*

Item octavo datur per Breve diſpenſatio ſuper defectu oculi ad omnes ſacros, etiam Presbyteratus, ordines, dummodo in oculo non appareat tanta difformitas, ut ex hac poſſit ſcandalum generari. *cap.* 2. *de corp. vitiat.* & ſi ſupplicans eſt extra Curiam, committitur Ordinario, ut inſpiciat oculum, de quo plura infra in prax. *Ordinum.*

91 Nono conceditur per Breve licentia commutandi legata ad pias cauſas, in alias pias cauſas, quæ licentia a ſolo Pontifice concedi poteſt. Clem. *quia contingit. de Relig. domib.* Aufrer. *deciſ. Tholoſ.* 26. imo quando legatum erat factum ad certum opus pium, non ſolet commutari, ut voluntas defuncti ſervetur. *L. in conditionibus. ff. de cond. & demonſtr.* Rebuff. *l. c. n.* 56.

92 Decimo, per Breve ſolet concedi prorogatio temporis ad Epiſcopum conſecrandum, ad biennium computandum a fine trium menſium datorum de Jure *cap. cum in cunctis, de elect.* & plures alios caſus vide apud Rebuff. *loc. cit.*

93 Brevia vero ejuſmodi jure confecta tantam habent virtutem, quantam habent litteræ Apoſtolicæ, & alia reſcripta. Felin. *in rubr. de reſcr. colum. ult.* & corrumpens tale Breve incidit in pœnam falſi, quia literæ Apoſtolicæ dicuntur. *cap. ad falſariorum, de crim. falſ. cap. in memoriam. diſt.* 19. Gomez *in tract. Brevium. nu.* 5. Et tale Breve poteſt derogare Bullæ, ſi eſt poſterius, juxta regulam, *poſteriora derogant prioribus. c.* 1. *de conſt. in* 6. *cap. caterum, de reſc.*

94 Executor in forma Brevis debet obſervare clauſulas in eo contentas, & cauſas, quæ fuerunt fundamentum gratiæ, & illas facere verificari: Bene tamen verum eſt, quod proprie in Brevibus multis non dicitur quis executor, uti in materia Ordinum, ſed cum ad Ordinarium ſpectet approbare ordinandos, ad eum quoque pertinet cognoſcere, an ſimilia Brevia ſint ſubreptitia, an non; item an impedimentum fuerit ſublatum.

95 Generaliter, qualiter executor Apoſtolicus litterarum in forma Brevis debeat procedere, vide Garz. *de Benef. part.* 6. *cap.* 3. Dantur etiam ejuſmodi Brevia ad capiendam poſſeſſionem in Beneficiis reſervatis via executiva ad utilitatem proviſi: & tunc debebit verificari reſervatio, in qua fundatur Breve. DD. & ſignanter Lancellot. apud Garz. *l. c.* & quid operetur clauſula *ſublato, & parito Brevi*, in ejuſmodi Brevibus poni ſolita, vide eundem Garz. ut ſupra, & in praxi Clauſularum, *ſupra litt. C*

96 Nunc accedendo ad executionem gratiæ *ſi neutri*, ſcire oportet, quod hæc importat duas conditiones ab executore neceſſario verificandas: prima conditio eſt, quod Beneficium, quod erat litigioſum, vacet per mortem unius ex collitigantibus, vel ceſſionem liberam, ſecundo, quod neutri ex collitigantibus jus competat in dicto Beneficio. Cotta *dec.* 283. Rebuff. *in prax. Benef. fol. mihi* 129. & 263. Vivian. *in prax. Juriſpat. part.* 2. *lib.* 13. *cap.* 5. *n.* 33. qui teſtatur ita fuiſſe deciſum a S. Rot.

§. VI.

Executio Brevis pro abſolutione Irregularitatis, ob homicidium.

97 Poſtquam fuerit Breve præſentatum, debet fieri decretum, quod capiatur informatio pro verificatione expoſitorum, ſimili modo; Impetrans præſentat litteras Apoſtolicas Domino Executori, cum ſequenti inſtantia.

98 *Die, loco, & anno &c. comparuit N. & Reverendiſſimæ ſuæ Dominationi præſentavit litteras Apoſtolicas, humiliter petendo, ad earum executionem deveniri, & fieri, prout in illis.*

Decretum.

Reverendiſſimus Dominus Vicarius litteras Apoſtolicas, ea, qua decet, reverentia recipit, & obtulit ſe ad ea, quæ Juris; mandando de expoſitis, & narratis in litteris prædictis informationes capi. & ita &c.

99 Capta informatione, & conſtito de narratis, Executor interponit decretum, tenoris ſequentis,

Decretum.

VIſo Brevi Apoſtolico nobis directo, Romæ, ſub annulo piſcatoris expedito apud S. Mariam majorem Pontificatus S. D. N. &c. non cancellato, non abraſo, ſed omni vitio, & falſitatis ſuſpicione carente; viſis teſtium depoſitionibus, aliiſque ſcripturis præſentatis: viſis videndis, & conſideratis de Jure conſiderandis, dicimus, decernimus, & declaramus, preces Sanctiſſimo Domino noſtro Papæ pro parte N. porrectas, fuiſſe, & eſſe veras, omniaque in illis narrata veritate niti, eundemque N. cum fiſco concordaſſe, pacem a parte offenſa habuiſſe, & ideo fore, & eſſe abſolvendum ab omnibus pœnis Eccleſiaſticis, quas quomodolibet propter homicidium in actis deductum, quovis modo incurrit, prout præſentium tenore, auctoritate Apoſtolica, qua fungimur in hac parte, abſolvimus, & liberamus, & eundem N. ſuper irregularitate, ob idem homicidium quomodolibet contracta, dummodo ei aliud canonicum non obſtet impedimentum, Clericali charactere, quo alias rite fuit inſignitus, illiuſque privilegiis uti, ac in ſuſceptis per eum pariter rite quatuor Ordinibus minoribus, nec non Sacris Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus Ordinibus, in altaris miniſterio, libere, ac licite poſſit, & valeat miniſtrare, eadem auctoritate Apoſtolica diſpenſamus, non obſtantibus quibuſcumque, quæ non obſtare voluit, & mandavit idem Sanctiſſimus Dominus noſter, dummodo dictus N. non celebret in loco commiſſi delicti, & eidem pro pœnitentia ſalutari injungimus, ut qualibet feria ſexta, per annum jejunet, & ita dicimus, decernimus, & declaramus, & abſolvimus, non ſolum præmiſſo, ſed & omni &c.

Poſt hoc decretum fit abſolutio cum inſertione tenoris Brevis uti ſequitur.

NOS. &c. Univerſis &c. Noveritis qualiter nuper coram nobis comparuerit N. & præſentaverit Breve expeditum Romæ ſub annulo Piſcatoris tenoris ſequentis. *(hic venit totus tenor Brevis)* pro cujus debita executione fuit per nos ſuper expoſitis capta informatio, & ſervatis ſervandis editum decretum tenoris ut ſequitur (*hic inſeritur decretum*) quæ omnia ad veſtram & omnium deducimus notitiam, ut in futurum ignorantiæ cauſa a nemine allegari valeat. Dat. &c.

§. VIII.

§. VII.

Executio Brevis pro conceſſione oratorii privati pro Baronibus & Principibus.

101 Præſentato Brevi pro conceſſione Oratorii privati debet dari commiſſio ab ordinario alicui, qui facto ad locum acceſſu viſitet oratorium, an ſit ſegregatum a Domeſticis curis, & an ſit inſtructum paramentis, ornatu, aliiſque neceſſariis utenſilibus pro celebratione Miſſæ ut dictum fuit in praxi Oratorii, & maxime obſervare, an ſupra Oratorium dormiatur, quod omnino non licet, & ſi omnia fuerint inventa bene diſpoſita, ſit decretum cum inſertione Brevis tenoris, ut ſequitur.

102 *Viſo Brevi Apoſtolico nobis præſentato pro parte N. expedito Romæ ſub annulo Piſcatoris apud S. Mariam &c. Pontificatus &c. viſo acceſſu per N. juſſu noſtro ad locum N. facto, in quo inventum fuit oratorium ſegregatum a Domeſticis Curis bene, & decenter ornatum, & in eo adeſſe omnia ſacra ſupellectilia ad ſacrificium Miſſæ devote celebrandum. Dicimus, decernimus, & declaramus fore, & eſſe licitum dicto Domino N. vigore dicti Brevis ſacrificium miſſæ in dicto oratorio celebrari facere coram ſe & ſua familia, licentiamque concedimus tam ſæcularibus, quam Regularibus celebrandi in dicto Oratorio exceptis diebus ſolemnibus* (hic ſpecificentur feſta) *& citra præjudicium Jurium parochialium, & hoc ad noſtrum beneplacitum & arbitrium ſervata forma Brevis prædicti non obſtantibus &c. quæ &c. Dat.*

Deinde expediuntur litteræ patentes, uti ſupra §. mox ſuperiori.

§. VIII.

Executio Litterarum Apoſtolicarum, in quibus ſit proviſio Beneficiorum.

103. Facta præſentatione litterarum Apoſtolicarum & ut ſupra &c. edito decreto capiendarum informationum, examinantur teſtes ſuper redditibus Beneficii juxta valorem in illis expreſſum, & probatur per teſtes vel ex libro mortuorum obitus prædeceſſoris in menſe reſervato, vel qualitas, quæ facit Beneficium reſervatum. Item probatur idoneitas proviſi; & ſi eſt Canonicatus in Cathedrali, vel Collegiata examinatur proviſus ſuper idoneitate beneficii obtenti, & ſuper cantu Gregoriano, & ſi ſit Beneficium Parochiale debet examinari ab Examinatoribus proſynodalibus & quidem pro forma; quibus præmiſſis fit decretum tenoris ſequentis.

104 *Viſis litteris Apoſtolicis Romæ &c. nobis pro parte N. præſentatis: Viſis informationibus captis, ex quibus apparet preces narratas Sanctiſſimo veritate uiti, & prædictum N. eſſe idoneum ad dictum Beneficium, prout idoneus repertus eſt a noſtris Examinatoribus, dicimus, decernimus, & declaramus dictum Canonicatum cum præbenda ut ſupra vacantem eſſe conferendum dicto N. prout tenore præſentium Apoſtolica authoritate, qua fungimur in hac parte, conferimus cum omnibus ſuis fructibus, proventibus, & emolumentis & oblationibus dependentibus, & emergentibus, annexis &c. ipſumque in realem, corporalem, & pacificam poſſeſſionem dicti Canonicatus, & Beneficii ponimus & inducimus,* (vel ſi per alium) *in actualem, realem & corporalem poſſeſſionem immitti mandamus amoto quolibet alio illicito detentore, quem amotum per præſentes decernimus authoritate prædicta, mandantes omnibus Dignitatibus & Canonicis dicti Capituli, ut dictum N. proviſum Apoſtolicum in fratrem, & Canonicum recipiant, & ſtallum in Choro aſſignent, illumque ut talem habeant & tractent, & portionem ei faciant, prout habent alii Canonici dictæ Cathedralis, non obſtantibus Conſtitutionibus, Conſuetudinibus contrariis quibuſcumque tam generalibus, quam particularibus dictæ Cathedralis vel Collegiatæ. Et ita dicimus &c. & Apoſtolica authoritate conferimus, non ſolum præmiſſo, ſed & omni alio &c.*

Poſt quod decretum expediuntur litteræ patentes tenoris ut in §. *ut ſupra*.

Quando vero impetratio Beneficii fuit facta certo modo, ut cum quis male impetravit Beneficium puta per ſub, vel obreptionem, & tunc impetratio facta hoc modo duo continet mandata, ſcilicet de privando male proviſum Beneficio, illudque conferendo illi, qui litteras certo modo impetravit, quo caſu Executor ſemper eſt mixtus, & citare debet male proviſum. 105

Tunc Delegatus dat terminum ad probandam narrativam noviter proviſo, citato prius male proviſo, & hic terminus eſt communis, in quo termino debet probari mala expreſſio facta ab illo, ob quam litteræ impetratæ fuerunt nullæ & ideo privandus Beneficio, debet etiam probari narrativa valoris Beneficii, & ſuæ idoneitatis. Decretum vero eſt, ut ſequitur: 106

Et per Reverendiſſimum &c. Delegatum Apoſtolicum fuit proviſum & decretum, quod detur, prout præſentium tenore datur terminus dierum &c. ad probandam narrativam, & incumbentia citate N. ex adverſo principali. 107

Quibus facti probationibus proceditur ad ſententiam privationis, citato male proviſo, uti ſequitur: 108

Parte & mandato Reverendiſſimi Domini Delegati Apoſtolici citentur N. primo proviſus, & ſecundus. NN. qualiter, die &c. ad dicendum, opponendum, & allegandum quidquid &c. tam in jure, quam in facto, & quare &c. & eodem termino ad audiendum tenorem definitivi decreti. Ideo &c.

Hac citatione facta & debite intimata fit ſententia, ut ſequitur:

In cauſa & cauſis coram nobis authoritate Apoſtolica Delegato vertente & vertentibus inter N. actorem ex una, & N. Reum conventum ex altera ſuper privatione Beneficii ſub titulo &c. illiuſque proviſione in perſonam dicti N. actoris ut in actis. Viſis litteris Apoſtolicis nobis præſentatis, expeditis Romæ ſub plumbo, ſub &c. Viſo termino dato, teſtiumque depoſitionibus. Viſa concluſione in cauſa, Viſa citatione ad ſententiam hac die, & hora cadente: Viſis videndis & conſideratis omnibus de jure conſiderandis, per hanc noſtram definitivam ſententiam, quam in ſcriptis ferimus, dicimus, & decernimus, declaramus ac definitive ſententiamus dictum N. propter malam expreſſionem & ſubreptionem adhibitam in impetratione dicti Beneficii fore & eſſe privandum, prout præſentium tenore Apoſtolica authoritate privamus, & privatum eſſe decernimus, dictumque Beneficium cum omnibus fructibus, proventibus, & juribus ſuis ac integro ſtatu fore & eſſe conferendum, prout tenore præſentium authoritate prædicta Apoſtolica conferimus, & aſſignamus N. actori, qui omnia narrata in litteris Apoſtolicis coram nobis verificavit, ac idoneum ad dictum Beneficium obtinendum ſe coram nobis probavit, ac in realem, actualem & corporalem poſſeſſionem dicti Beneficii immittimus, illiuſque poſſeſſionem tradimus. Amoto dicto N. Convento, ſeu alio illicito detentore, quem nos per præſentes authoritate Apoſtolica amovemus & amotum eſſe decernimus. 109

Sententia parti intimata, ſcilicet illi, qui fuit privatus, ſi appellet, non erit in cauſa amplius procedendum; ſi vero non appellat, expediuntur litteræ patentes ad favorem proviſi, ut ſupra in hoc eodem paragrapho. 110

§. IX.

Executio litterarum Apoſtolicarum in diſpenſatione Matrimoniali.

Delegatus, quoad exercitium nullam acquirit juriſdictionem, priuſquam litteræ Apoſtolicæ ſibi fuerint præſentatæ, licet a die Datæ acquirat juriſdictionem in habitu. Gratian. *diſcept. for. c.* 170. *num.* 20. Garz. *de Benef. part.* 6. *c.* 2. *nu.* 8. Gabr. *de execut. rei judic. concl.* 3. Seraph. *dec.* 1010. *n.* 2. Barb. & alii apud Juſtis *l.* 1. *c.* 6. *nu.* 2. Sperell. *dec.* 85. *num.* 31. Sanch. *de matr. l.* 8. *diſp.* 29. *nu.* 10. licet ille ſcientiam aliunde haberet, & exemplum Commiſſionis illi fuiſſet exhibitum. Lother. *de re Benef. l.* 2. *quæſt.* 40. *n.* 27. 111

Hinc ſi obtentis Bullis Oratores illis Delegato non exhibitis matrimonium contrahant, nulliter contrahunt, & nova egent diſpenſatione, imo licet exhibuerint, ſed illæ non fuerint executioni datæ. Pyrrhus Corrad. 112

in

in praxi diſpenſ. lib. 8. cap. 1. num. 44. de Juſtis *loc. cit. num.* 12. quia novum contrahunt impedimentum, quod eſt neceſſario exprimendum. Concil. Trident. *ſeſſ.* 22. *c.* 5.

113 Præſentatis Bullis originalibus Delegatus debet videre, an illæ non contineant clauſulas inſolitas ; quia tunc eſſent de falſo ſuſpectæ. Gonzalez *ad reg.* 8. *Cancell. gl.* 36. *n.* 86. Juſtis *l. c. n.* 13. ſi vero Bullæ ſunt juxta ſolitum ſtylum, ſolito plumbo, & cordulis munitæ, tunc poterit ſervatis ſervandis ad executionem procedere, & ſervatis illis, quæ in Bullis vel Brevi fuerint præſcripta. Et ideo ante omnia conſiderabit clauſulas litterarum; quæ ſolent eſſe.

114 Primo ponitur nomen Pontificis, quamvis propterea per mortem illius non ceſſet Delegatio etiam re integra; ſi delegatio fuerit facta nomine Dignitatis, dicendo v. g. Sedes Apoſtolica tibi commiſit. Sanz. *de matrim. l.* 8. *diſp.* 28. *n.* 44. nam mortuo Pontifice Eccleſia non dicitur remanere ſine capite, quod eſt Chriſtus. Lotther. *de re Benef. l.* 2. *queſt.* 27. *n.* 32. Bellarmin. *de controv. fidei. to.* 1. *l.* 2. *c.* 12. Juſtis *l. c. nu.* 54. Dein ponitur Delegatus, ſequitur ſalutatio, dein exprimuntur nomina & cognomina Oratorum, ſequitur nomen Diœceſis Oratorum, alias hac omiſſa, vel ſi in illa fuit erratum, vitiatur diſpenſatio tanquam conceſſa contra intentionem Pontificis, qui vult ſcire Diœceſes Oratorum, ut litteras poſſit dirigere Epiſcopo originis oratricis ad normam Concil. Trid. uti teſtatur Pyrrhus Corrad. *in prax. Diſpenſ. matrim. l.* 7. *c.* 5. *nu.* 24. Juſtis *nu.* 117. Exprimitur præterea locus Oratorum, quæ tamen expreſſio neceſſaria non eſt, niſi quando diſpenſatio impetratur ob anguſtiam loci, vel locorum, & tali caſu error in expreſſione loci invalidat gratiam. Juſtis *nu.* 125. & ordinarie attenditur locus originis Oratorum, & non domicilii. Unde ſi commiſſio fuiſſet facta Ordinario Oratorum abſque expreſſione & ſpecificatione loci, intelligitur facta Ordinario originis. Corradus *loc. cit. num.* 31. Juſtis *nu.* 129. *&* Garz. *de Benef. part.* 7. *c.* 9. *n.* 22.

115 Et licet verbum *ortus* proprie intelligatur de illo, qui in loco natus eſt, *oriundus* vero intelligatur ille, qui originem ab eo loco ducit, unde fuerunt ejus majores, juxta Garz. *de Benef. part.* 7. *c.* 9. *num.* 25. & Juſtis *nu.* 132. Marcus Antonin. *var. reſ. l.* 1. *reſ. fin. c.* 33. Caſ. de Graſſ. *dec.* 61. *alias* 15. *nu.* 4. Rota *dec.* 327. *n.* 3. *part.* 1. *diverſ.* tamen ex conſuetudine confunduntur, & pro eodem ſumuntur. Garz. *loc. cit.* Vivianus *de Jurepatr. l.* 6. *c.* 11. *num.* 14. adeo ut, ſi pro petenda diſpenſatione ob anguſtiam loci fuit dictum oratricem eſſe ex loco A. in quo illius pater natus eſt, licet oratrix fuerit nata in loco B. gratia non erit ſub vel obreptitia, ſed ſufficit probare anguſtiam loci A. Barb. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 4. *nu.* 8. Lælius Altogradus *conſ.* 24. *l.* 2. *nu.* 40. quia nativitas propria vel materna facit aliquem Civem. Vivianus, Altograd. & Juſt. *ll. cc. nu.* 135. Lim. niſi fortuito quis in aliquo loco natus fuerit: quia tunc non fit quis oriundus, vel civis illius loci. Barb. *loc. cit.* Juſtis *n.* 136. Neque habitatio, etſi longiſſima facit aliquem eſſe ortum in aliquo loco. Garz. *l. c.* & ita ſi in commiſſione adſunt illa verba *ortus*, non ſufficit probare habitationem etiam longiſſimam etiam immemorabilem in illo loco, ſed gratia erit ſubreptitia, licet Papa, ſi ſciviſſet, diſpenſaſſet, quia caſus non expreſſus habetur pro omiſſo, & conceſſio facta in uno caſu non porrigitur ad alium. Leo *in theſ. for. Eccleſ. part.* 2. *c.* 8. *nu.* 49. Juſtis *n.* 141. quæ procedunt, licet Oratores ex privilegio eſſent cives illius loci, quia adhuc non dicuntur orti in illo. Barboſ. *axiom.* 113. *num.* 5. Rota apud Merlin. *dec.* 882. *n.* 15.

116 Dein in litteris ſequitur petitio Oratorum, cum expreſſione impedimenti, v. g. conſanguinitatis, vel affinitatis in tali, ac tali gradu, ac cauſa petendi diſpenſationem, ex gr. *anguſtia loci*, quando impedimentum eſt dubium, an adſit, vel non, tunc debet judicari non eſſe opus diſpenſatione, ſed ſtandum pro libertate. Juſtis *l.* 1. *c.* 6. *n.* 118. Guttierez *de matrimon. c.* 122. *n.* 5. Bonac. *de LL. diſp.* 1. *queſt.* 2. *p.* 1. *nu.* 18. Sanch. *de matr. l.* 8. *diſp.* 6. *num.* 18. Pont. *eod. tr. l.* 8. *c.* 13. *n.* 1. Dian. *part.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 72. Sperell. *dec.* 119. *n.* 57. Ampl. idem procedere in conflictu opinionum, ſi eſt probabilior.

Succedunt verba „ *abſque Sedis diſpenſatione &c.* & 117
ſequitur abſolutio a cenſuris, ut Oratores reddantur habiles ad gratiam, quæ alium effectum non operatur, ut ſupra in verbo *Abſolutio*.

Dein veniunt verba „ *diſcretioni tuæ*. quæ non im- 118
pediunt ſubdelegationem, nec faciunt eſſe electam induſtriam perſonæ. Gratian. *diſc. for. c.* 738. *nu.* 1. *&* 2. ſed potius arbitrium regulatum. Verbum *mandamus* importat neceſſitatem, & præceptum.

Verba „ *depoſita per te omni ſpe cujuſcumque mune-* 119
ris, *etiam ſponte oblati*, non important conſilium, ſed præceptum rigoroſum ſub pœna excommunicationis, non obſtante quacumque contraria conſuetudine: neque eſculenta, neque poculenta, etiam quæ paucis diebus conſumi poſſunt. S. Congr. apud Garziam *part.* 8. *c.* 1. *n.* 102. Rot. apud Pyr. Corrad. *l.* 7. *c.* 6. *n.* 54. quidquid dicant Sanch. *de matrim. l.* 8. *diſp.* 35. *n.* 10. Dian. *part.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 111. imo neque ſub prætextu ſtudendi proceſſus, legendi examen teſtium, itineris faciendi pro examinandis teſtibus, neque ratione ſigilli, aut taxæ poteſt delegatus aliquid accipere. S. Cong. apud Sbroz. *de offic. Vicar. l.* 2. *q.* 36. Dian. *par.* 5. *tr.* 13. *reſ.* 71. Corrad. & Garz. *ll. cc.* Juſt. *n.* 243. Genuen. *in prax. Archiep. c.* 20. *n.* 10. *in ſummar.* Ventrigl. *in prax. annot.* 36. §. *un. n.* 11. Limita poſt executam diſpenſationem non prohiberi aliquid ſponte datum accipere, dummodo nulla præceſſerit Pactio expreſſa, vel ſignis evidentibus oſtenſa.

Sequitur clauſula „ *de præmiſſis te diligenter infor-* 120
mes. ad cujus executionem, & implementum, non ſufficit Oratorum confeſſio de impedimento, & de aliis in ſupplicatione narratis; ſed delegatus debet ab aliis ſe diligenter informare. Genuen. *in prax. cap.* 20. *nu.* 12. Corrad *loc. cit. num.* 20. licet Pontifici narrata notoria ſint, & notorium non egeat probatione. Gratian. *diſc. for. c.* 925. *n.* 13. Sperell. *dec.* 109. *nu.* 44. tamen hæc clauſula importat conditionem, & formam, ob illud adverbium *diligenter*. Sanch. *de matr. l.* 8. *diſp.* 34. *n.* 26. Garz. *de Benef. part.* 6. *c.* 2. *n.* 265. Gratian. *diſc. for. c.* 596. *n.* 2. *&* 3. Hinc ſi delegatus ante captas hujuſmodi informationes, & ante verificationem precum diſpenſaret, diſpenſatio eſſet irrita, tanquam facta non ſervata forma mandati. Riccius *in prax. part.* 1. *reſ.* 104. Rota coram Penia *dec.* 484. Sanz. *loc. cit.* Juſtis *num.* 250.

Quamvis clauſula, quæ ſuccedit, *ſi preces veritati* 121
&c. referatur ad omnia narrata, ſi de narratis aliqua ſint ſuperflua vel falſa, gratia non dicitur ſub vel obreptitia, niſi agatur de præjudicio tertii. Rota apud Farin. *dec.* 270. quia non omnia parimodo reſpicit, ſed aliqua uti ſubſtantialia, alia uti accidentalia. Subſtantialia ſunt neceſſario verificanda, non vero accidentalia. Sanz. *de matrim. l.* 8. *diſp.* 21. *n.* 32. Juſtis *n.* 259. qui citat Cencium *de cenſib. quæſt.* 66. *n.* 10. Lælium Altograd. *conſ.* 64. *n.* 49.

Porro pro verificatione precum non requiritur neceſ- 122
ſario & de neceſſitate formali teſtium examinatio, nec judicialis cognitio, ſed ſufficit, quod Delegatus ſe diligenter informet. Altograd. *l. c.* Sanz. *l. c. diſp.* 36. & ideo poteſt ſe ſine ordine & figura judicii teſtibus etiam non jurantibus informare. Sanz. *loc. cit.* Maſcard. *de prob. concluſ.* 1362. *n.* 16. ſi vero adverſarius aliquis ſe opponeret, tunc debet citari pars & acta in ſcriptis redigi. Garz. *l. c. part.* 6. *num.* 247. Debet tamen etiam in informatione extrajudiciali videre, an teſtes ſint fide digni, & ſi de eorum integritate non ſatis fidit, ſuppleat numero. Seraphin. *dec.* 241. Rota coram Buratu *dec.* 143. *nu.* 12. *part.* 1. *diverſ.* Si vero omnibus coram Delegato verificatis, Delegato contrarium conſtaret, non poteſt diſpenſare, quia non poteſt operari contra conſcientiam, quæ oneratur in litteris Apoſtolicis. Sanch. *de matrim. l.* 8. *diſp.* 24. *n.* 21. Garz. *de Benef. part.* 6. *c.* 2. *n.* 251. Juſt. *n.* 271.

Ad probanda impedimenta matrimonii admittuntur 123
potius conſanguinei, etiam Pater, & Mater, quam extranei; quia ſunt magis informati. Maſcard. *de prob. concluſ.* 410. *nu.* 35. Zerola *in prax. Epiſc. verb. matrim.* §. 14. Ludoviſ. *dec.* 471. *numer.* 4. Pyrrh. Corrad. *dict. cap.* 6. *numer.* 46. Rota coram Penia *dec.* 534. *num.* 12.

Ad quem finem ſe informandi Delegatus habet po- 124
teſtatem non ſolum cogendi cenſuris quaſcumque perſonas,

ſonas, quæ ſubdelegationis ſunt capaces ad ſuſcipiendum munus ſubdelegationis. *cap. paſtoralis. de off. Deleg.* ſed poteſt cogere etiam teſtes ad veritatem dicendam, eoſque mulctare, & excommunicare. Rota coram Merlin. *dec.* 610. *a num.* 2. non tamen bannire, quia hoc eſt meri imperii. Menoch. *de arbitr. caſ.* 438. *a num.* 23. nec uti mano armata pro executione ſuæ ſententiæ. Juſtis *num.* 279. Immo poteſt punire teſtes coram ſe falſum deponentes. Genuen. *in prax. cap.* 85. *n.* 1. *in fin.* Ventriglia *in prax. annot.* 38. *num.* 8. Graſſ. *de effect. Cleric. eff.* 1. *num.* 1153. ſive teſtes fuerint Laici; ſive Regulares. *L. nullum. C. de teſt.* Maranta in Spec. *part.* 6. *act.* 12. *num.* 3. Zerola *in prax. Epiſc. verb. caſ.* 9. 1. Bellet. *diſquiſ. Clerical. part.* 1. *tit. de favor. Cleric. realit.* §. 5. *num.* 25. quia conceſſa juriſdictione cenſentur conceſſa illa, ſine quibus ea exerceri non poteſt, & ideo punit contumaces, invocat brachium ſeculare & alia. Tuſc. *litt. I. concluſ.* 438. Ratio eſt, quia Delegatus in cauſa delegata gerit vices Pontificis, & eſt omnibus ſuperior Gratian. *diſcept. for. cap.* 167. *num.* 57. Et conceſſa ſibi ab eodem Pontifice juriſdictione cenſentur etiam illa conceſſa, ſine quibus illa explicari non poteſt. *cap. præterea. de off. Judic. deleg.* Sanz. *de matrim. lib.* 3. *diſp.* 19. Gratian. *l. c. cap.* 738. *num.* 30. Barb. *de Jure Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 39. §. 4. *num.* 54. Rota coram Merlino *dec.* 610. *n.* 27. *cap. cum contingat.* ubi Anchar. *num.* 6. Hoſt. *n.* 1. Joan. Andr. *nu.* 4. Socin. jun. *n.* 5. apud Merlin, *l. c.* Juſtis *lib.* 1. *cap.* 6. *n.* 278.

125. Clauſula, *ſi preces veritate niti repereris*, quæ ſubſequitur, facit, quod delegatus non ſit Executor merus, ſed mixtus, quia Executor merus dicitur, qui poſt negotium jam plene diſcuſſum deputatur, ita ut illi nihil aliud remaneat, quam ſola executio. *L. Executores.* 8. *C. de execut. rei judic.* Graſſ. *de effect. Cler. effect.* 1. *num.* 833. & ideo non poteſt admittere exceptiones reſpicientes merita cauſæ principalis, neque illas, quæ infringunt directe executoriales, quia non qualiter lata ſit ſententia, ſed qualiter exequenda ſit, cognoſcere debet. Exceptiones tamen ſuam juriſdictionem infringentes cognoſcere poteſt, & debet, uti ſub vel obreptionis ad effectum ſuperſedendi, & delegantem informandi. *cap. de cætero. de ſent. & re judic.* Abb. *in cap. paſtoralis, de off. Deleg.* Salgado *de protect. reg. part.* 4. *cap.* 6. mixtus vero Executor non tantum admittit exceptiones merita cauſæ concernentes, ſed etiam pronontiat ſe competentem, vel incompetentem. *cap. ſignificantibus. de off. Deleg. Clem.* 1. *de reſcript.* Salgado *loc. cit.* Præterea mixtus non poteſt cognoſcere exceptiones concernentes merita cauſæ principalis, ſed illas debet remittere ad Delegantem, & interim procedere ad ulteriora in executione. Illas tamen, quæ attingunt nullitatem ſententiæ, poteſt admittere non ad effectum determinandi ſuper illis, ſed ad effectum eas remittendi ad Superiorem, & interim ſuperſedendi in executione. Felin. *in cap. de cætero. de re Judic.* ubi gloſſ. *in cap. paſtoralis. de off. Deleg.* Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *quæſt.* 38. *num.* 4. Salgad. *l. c. num.* 33. licet hæc exceptio proponeretur poſt tres conformes. Vant. *de nullit. verb. quot: & quibus modis. num.* 32. & 33. Covar. *pract. quæſt. cap.* 25. *num.* 2. Illas vero, quæ non impugnant ſententiam, nec illam labefactant principaliter, ſed in parte temperant, aut modificant, & executionem tantum reſpicitur, tenetur admittere. Felin. & Menoch. *ll. cc.* niſi jam fuiſſent propoſitæ in Judicio ante ſententiam, & ſuper illis fuiſſet cognitum. Panorm. *in cap. fin. de juram. calum.* Tuſcb. *litt. E. concluſ.* 381. Sald. *l. c.* ſecus ſi de tali exceptione non fuit cognitum, vel pronuntiatum. Salgad. *l. c. num.* 84. Debet etiam admittere exceptionem, quæ oritur ex ventre ſententiæ. Caſſador. *dec.* 10. *de reſcript.* Tuſcus & Salg. *ll. cc.* Eccleſia *obſ. for.* 151. *n.* 9.

126 Executor etiam merus tenetur admittere exceptionem ortam de novo, quæ ſi a Judice delegante fuiſſet cognita, ſuperſediſſet. Felin. *in cap. paſtoralis. de off. Deleg.* Menoch. *ut ſup.* ſicut etiam exceptionem impugnantem juriſdictionem Delegantis. *cap. ſi a ſubdeleg.* ubi Archidiac. & Jo. Andr. *de off. Deleg. in* 6. Lapus *alleg.* a. Vant. *de nullit. ſenten. tit. coram quo*, & ſi non admittit, poteſt appellari. Eccleſ. *l. c.*

127 A quo tempore narrata Pontifici debeant eſſe vera, an a die Datæ, vel tempore executionis, non conveniunt Doctores; aliqui volunt debere verificari tempore executionis. Garz. *de Benef. part.* 6. *cap.* 2. *num.* 283. Pyrrhus Corrad. *in prax. lib.* 7. *cap.* 2. *num.* 25. & 28. Alii volunt ſufficere, ſi verificentur tempore Datæ. Maſcard. *de prob. concluſ.* 1123. *num.* 22. Rota coram Cavaller. *dec.* 196. *num.* 1. & coram Penia *dec.* 147. *num.* 2. & aliæ apud Juſt. *lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 298. Probabilius videatur, quod in diſpenſationibus, quæ fiunt perviam Commiſſionis, debeant verificari, & tempore impetrationis, & tempore executionis. Sanz. *de matrim. lib.* 8. *diſp.* 30. Pont. *de matr. lib.* 8. *cap.* 20. Bonac. *de LL. diſp.* 1. *quæſt.* 2. *p.* 10. *num.* 4. Dian. *part.* 8. *tract.* 3. *reſ.* 24. & 77. quibus adhæret Juſtis *l. c. num.* 299. Gutierez *de matrim. cap.* 126. *num.* 2.

Sequitur clauſula, *ſuper quo conſcientiam tuam oneramus*, quæ cum inſit de Jure omnibus commiſſionibus nihil operatur. Sanz. *de matrim. lib.* 1. *diſp.* 67. *num.* 3. Gratian. *diſc. for. cap.* 496. *num.* 33. niſi ut cenſeatur remiſſus rigor juris. Barb. *de clauſ. clauſ.* 24. & res relicta arbitrio boni viri, ita non teneatur procedere cum judiciali cauſæ cognitione. Sperell. *dec.* 109. *num.* 48. Juſtis *l. c. num.* 310. Bene verum eſt, quod talis cauſa, cum fuit onerata Delegati conſcientia, non poſſit ſubdelegari, niſi quoad informationem vel proceſſum faciendum, & ita nudum miniſterium, non vero ipſa diſpenſatio. Sanz. *de matrim. lib.* 8. *diſp.* 27. *num.* 14. Innoc. *in cap. fin. de off. Deleg.* ubi Abb. §. *fin. num.* 6. & Fel. *num.* 4. Rota coram Penia *dec.* 80. *num.* 11. Juſtis *l. c. num.* 312. Genuen. *in prax. cap.* 85. *num.* 6. & 7. Garz. *de Benef. part.* 6. *cap.* 2. *numer.* 105. Corrad. *lib.* 7. *cap.* 6. *num.* 41. Zerola *in prax. Epiſc. verb. Delegatus.* §. 5. *part.* 1. hæc procedunt, quando Delegatio fuit facta Dignitati, vel officio, & electa perſonæ induſtria, de hac, & aliis clauſulis vide etiam aliqua, quæ diximus in verbo *Alienatio. & in praxi clauſul. num.* 31. 128

Delegatus autem Pontificis, ſi delinquat in cauſa delegata, v. g. non procedendo, non poteſt puniri a Pontifice, & ſi Oratores graventur a Delegato, debent recurrere ad Delegantem. Genuen. *in prax. cap.* 38. *num.* 6. Ventriglia *in prax. for. Eccleſ. annot.* 38. at ſi delinquat per ſe agendo, vel juriſdictione abutendo, aut illam excedendo, vel procedendo, antequam doceat de delegatione, poteſt puniri ab Ordinario, non ut Delegatus, ſed ut criminoſus. DD. cit. & Juſtis *num.* 324. Zerola *in praxi Epiſc. verb. Delegatus* §. 16. *p.* 1. 129

Quamvis vero diſpenſationes matrimoniales non ſoleant committi, niſi perſonis in dignitate conſtitutis, imo nec poſſint ſubdelegari, niſi perſonæ in dignitate conſtitutæ, juxta *cap. ſtatutum.* 11. *de reſc. in* 6. & in hoc Delegatus Pontificius differat a Delegato inferioris Prælati, quod iſte poſſit etiam ſimplices Clericos ſubdelegare, tamen quoad ſimplices informationes habendas, poteſt etiam a Delegato Pontificio ſimplex Sacerdos ſubdelegari, imo ſimplex Clericus, etiam Notarius ſecularis, etiam extra Diœceſin Delegati. Juſt. *loc. cit. num.* 327. Graz. *loc. cit.* §. 1. *num.* 106. Gratian. *diſc. for. cap.* 738. *num.* 35. Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 27. *num.* 43. Pyrr. Corrad. *lib.* 7. *diſpenſ. matr. cap.* 6. *num.* 47. 130

Sequitur clauſula, *tunc cum N. N.* quæ denotat, quod non ante ſed poſt captas informationes, & ea impleta, quæ in mandato fuerunt commiſſa, poſſit ad diſpenſationem procedi. Genuenſ. *in prax. cap.* 20. *num.* 9. Corrad. *in prax. lib.* 7. *cap.* 6 *n.* 67. Juſtis *n.* 335. 131

Quær. quid ſi unus ex Oratoribus, vel ambo poſt obtentam perfectam diſpenſationem, & illius executionem, cum aliis perſonis contrahant, & hæ moriantur, poſſuntne uti beneficio diſpenſationis jam executæ? Reſp. affirmative, cum Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 32. *num.* 6. Pont. *de matr. lib.* 8. *cap.* 18. §. 3. *num.* 20. Dian. *part.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 85. Juſtis *loc. cit. num.* 336. quia per diſpenſationem executam jam fuit vere ſublatum impedimentum, ſecus ſi ante executionem matrimonium cum aliis contraxerunt; quia vinculum manſit, & oratores mandato de diſpenſando tacite renuntiarunt. Leo *in theſ. for. Eccleſ. part.* 2. *cap.* 8. *num.* 46. Sanch. *l. c. diſp.* 30. Juſt. *num.* 340. 132

Clauſula „ *dummodo dicta mulier propter hoc &c.* facit executorem mixtum. Juſt. *num* 341. Rota coram Penia *dec.* 187. *num.* 2. Pyrrhus Corrad. *lib.* 8. *cap.* 4. *num.* 56. non intelligitur de quocumque raptu, ſed tantum de illo, qui fit ad effectum matrimonii contrahendi cum ipſa rapta; quia hic raptus directe tendit contra matrimonii libertatem. Idem dic, ſi fuiſſet 133

factus

Digitized by Google

factus cauſa explendæ libidinis, & matrimonium contrahendi. Corrad. *l. c. n.* 55. & licet hæc clauſula litteris appoſita non fuiſſet, tamen de ſtylo Curiæ ſubintelligeretur.

Verba, „ *quod impedimento quarti conſanguinitatis gradus*, prioribus ſuccedunt, ubi notandum: Pontificem in linea inæquali, ſemper remotiori gradu diſpenſare, quia is tantum obſtat matrimonio contrahendo, & imbibit, ac trahit ad ſe proximiorem. Sanch. *d. lib.* 8. *diſp.* 24. *n.* 24. & ſuper propinquiori conceduntur litteræ declaratoriæ. vide Juſt. *nn.* 345. Guttierez *de matrim. cap.* 124. *num.* 11.

134 Clauſula „ *non obſtantibus ordinationibus, ac conſtitutionibus Apoſtolicis*, derogat conſtitutionibus contrariis, non tamen regulis Cancellariæ, niſi id expreſſe dicatur. Gomez. *ad reg.* 8. *Cancel. q.* 5. *litt. F.* Lotter. *de re Benef. lib.* 2. *q.* 39. *num.* 19. Pariſ. *de reſign. lib.* 8. *q.* 7. *nu.* 176. neque conſtitutionibus Conciliaribus. Pariſ. *loc. cit. lib.* 6. *q.* 2. *num.* 38. Put. *dec.* 494. Rot. coram Durand. *dec.* 238. *num.* 33. neque tollit obſtacula perſonalia. Vivian. *de Jurepat. part.* 2. *lib.* 13. *cap.* 8. *clauſ.* 36. *num.* 155. neque ipſas ordinationes, & conſtitutiones Apoſtolicas, quas ſolum ſuſpendit, ut gratia facta non extinguatur. *cap. fin. §. fin. de ſent. excom. in* 6. & illas tantum conſtitutiones ſuſpendit, quæ requirunt ſpecialem mentionem ad ſui derogationem, ut ſunt illæ, quæ continent in ſe clauſulas derogatoriarum derogatorias.

135 Sequitur clauſula, *matrimonium publice*, &c. dicitur matrimonium publice contractum, ſi coram Parocho, & teſtibus, præmiſſis denuntiationibus, fuit celebratum, quamvis in ædibus privatis. Barboſ. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 32. *n.* 17. Sanch. *de matrim. lib.* 3. *diſp.* 15. *nu.* 20. Juſtis *l. c. n.* 375. Bonac. *de matrim. quæſt.* 2. *p.* 6. *n.* 4. Palma *conſ.* 87. *n.* 8. alias ſi fuit celebratum coram mille perſonis, ſed ſine Parocho, non valet, quia non dicitur contractum in facie Eccleſiæ. Juſt. *l. c.*

Qui falſo credentes ſe laborare impedimento dirimente, quod tamen non adeſt, matrimonium contrahunt, valide contrahunt. Sanch. *de matr. lib.* 2. *diſp.* 33. *num.* 2. Dian. *part.* 3. *reſ.* 293. Ludoviſ. *dec.* 461. *n.* 9. Præterea matrimonium contrahentes ſub conditione, *ſi pater conſeſerit*, ſi ante conſenſum copulam habeant affectu maritali, matrimonium fit purum, *cap. tua.* 6. *de condit. appoſ.* Sylveſt. *verb. matr.* 3. *q.* 11. Barb. *de pot. Epiſc. alleg.* 156. ubi S. Congr. licet contrarium probabile judicent. Juſt. *num.* 380. quod nimirum requiratur novus conſenſus, qualis conſenſus requiritur, quando matrimonium fuit contractum cum conditione, *ſi Papa diſpenſaverit*; quia ſecuta diſpenſatione debet renovari conſenſus, ut Eccleſiæ conſtet, matrimonium eſſe purum, & abſolutum, quod alias conſtabat eſſe tantum conditionale. Juſt. *num.* 380. ubi Pont. Sanch. & alii.

136 Ordinarius mox, ac impedimentum inter duos Oratores denuntiatum fuerit, licet ſciat de diſpenſatione antea legitime pro foro interno facta, debet conjuges ſeparare; quia ſibi, ut Ordinario, & Judici impedimentum fuit denuntiatum, & ita illud non eſt amplius occultum. Sanch. *de matr. lib.* 3. *diſp.* 15. Navar. *conſ.* 5. *de privil.* quamvis Theſ. *de pæn. Eccleſ.* quem citavimus in verb. *abſolutio*, credat Epiſcopum poſſe diſſimulare. Et ſi matrimonium in foro externo, vel quoad forum externum nondum fuit contractum, ad illud impediendum ſufficit unicus teſtis, quia agitur de peccato vitando. Sanch. *de matr. lib.* 1. *diſp.* 71. Piaſec. *in prax. Epiſc. part.* 2. *cap.* 4. *num.* 36. Maſcard. *de prob. concl.* 1359. dummodo teſtis non ſolum denunciet, ſed ſimpliciter deponat cum juramento aſſerens ſe certo ſcire; niſi eſſemus in impedimento conſanguinitatis; tunc enim ſufficeret teſtis de auditu. vide plura in verb. *Diſpenſatio*. Si vero matrimonium fuerat jam rite, & bona fide contractum, & impedimentum denuncietur, tunc requiruntur probationes concludentiſſimæ. Covar. *de ſponſal. part.* 2. *cap.* 8. §. 12. *nu.* 7. Caputaq. *dec.* 205. & *dec.* 150. *num.* 8. & 9. *part.* 2. apud Rot. coram Merlin. *dec.* 194. *num.* 8. & coram Penia *dec.* 165. *num.* 13. & 14. neque duæ, vel plures præſumptiones poſſunt jungi ad faciendam plenam probationem, ſed requiruntur duo teſtes omni exceptione majores. *cap.* 1. *de conſanguin. & affin.* Ludoviſ. *dec.* 351. Gabr. *de teſtib. concluſ.* 8. *num.* 1.

137 *Servata forma Concil. Trident. contrahere.* Hinc nota, quod Delegatus poſſit exequi diſpenſationem, licet Ordinarius denontiationes remiſerit; cum id a Concil. remittatur prudentiæ & arbitrio Ordinarii, licet in litteris fuerit facta ſpecialis mentio denuntiationum, uti ſolet fieri, cum diſpenſatio petitur ab Oratoribus, qui in aliena Diœceſi commorantur. Sanz. *de matrim. lib.* 8. *diſp.* 35. *num.* 19. Pyrrhus Corrad. *d. lib.* 7. *cap.* 7. *num.* 17. Juſtis *num.* 450. imo licet in denuntiationibus non eſſet diſpenſatum, tamen matrimonium ſine illis contractum valeret, ſed eſſet illicitum: quia licet hæc verba ſint prolata in ablativo, tamen non important conditionem, quia exprimitur forma Juris communis eo modo, quo ineſt; & mens Pontificis tantum eſt monere, ut ſervetur jus commune, ſecus ſi conſtitutio mandaret aliquid fieri aliter, ac eſſet de Jure communi. Sanch. *de matrim. lib.* 3. *diſp.* 33. & *lib.* 8. *diſp.* 35. *num.* 19. Corrad. *l. c.* Juſt. *l. c. n.* 450.

Et in eo poſtmodum remanere libere, & licite poſſint. Hæc clauſula facit, quod Oratores, non obſtantibus impedimentis Pontifici expreſſis, & ſuper quibus fuerunt legitime diſpenſati, poſſint matrimonium contrahere ſine alia ſententia, ſeu licentia ad contrahendum. Sanch. *de matrim. lib.* 1. *diſp.* 54. *a numer.* 6. Gratian. *diſc. for. cap.* 47. *num.* 15. & 16. Rota coram Merlin. *dec.* 503. 138

Authoritate noſtra diſpenſes. Licet Oratores obtinuerint a S. Pontifice mandatum de diſpenſando, & licet Executor repererit preces veritate niti, & nihil obſtet, quominus exequi poſſit, non poſſunt tamen matrimonium valide, & licite contrahere, donec cum effectu a Delegato fuerit diſpenſatum; quia aliud eſt diſpenſatio, aliud mandatum de diſpenſando. Leo *in theſ. for. Eccleſ. p.* 2. *cap.* 8. Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 30. *num.* 12. Put. *dec.* 256. Pyt. Corrad. *l. c. lib.* 7. *cap.* 7. *num.* 55. Rota *dec.* 721. *num.* 1. *part.* 3. *recent.* apud Juſtis *ut mox infra*, aliter liberi ex tali matrimonio procreati erunt illegitimi. Juſt. *num.* 484. Talis vero diſpenſatio, cum ſit actus juriſdictionis voluntariæ, poteſt fieri etiam extra Diœceſin. Sanch. *de matr. lib.* 3. *diſp.* 8. *num.* 6. Gambar. *de off. & poteſt. legat. lib.* 10. *num.* 358. Squilant. *de privil. Cler. cap.* 2. *num.* 8. Pellicionus *quæſt. Illuſtr. quæſt.* 6. *cap.* 7. *col.* 1. Rota *dec.* 69. *num.* 1. *part.* 4 *recent.* apud Juſtis *loc. cit.* non tamen poterit extra Diœceſin formari proceſſus, cum teſtium examine, quia hic eſt actus juriſdictionis contentioſæ. Sanch. *l. c.* 139

Si vero Delegatus de validitate litterarum pro foro externo dubitans nollet exequi, & interim moreretur, vel ab officio removeretur, poſſet ejus ſucceſſor in officio pro diſpenſatione adiri, niſi anteceſſor pronunciaſſet litteras eſſe ſubreptitias, quia tunc nec ipſe, nec ſucceſſor poteſt ſe amplius ingerere. Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 27. *num.* 39. Ludovis. *dec.* 486. *num.* 8. Rot coram Cavallet. *dec.* 347. Coccin. *dec.* 336. & 323. Rot. coram Merlin. *dec.* 131. & 489. *n.* 3. neque Delegatus poteſt reaſſumere cauſam, etiam de partium conſenſu juxta *cap. ſignificantibus.* 38. *de offic. deleg.* Tuſc. *litt. I. concluſ.* 434. Limita, ſi commiſſio fuit perſonalis. Juſt. *n.* 496. quamvis vero Delegatus non poſſit ſe amplius retractare, tamen ſi diſpenſaſſet, & poſtmodum cognoſceret ſe erraſſe, poterit, non uti Delegatus, ſed uti Ordinarius impedire, ne matrimonium contrahatur, vel ſi contractum ſit, ſeparare. *cap. porro.* 3. *de divort.* Marant. *in Specul. part.* 6. *q.* 9. *num.* 136. Sanchez *de matrim. lib.* 8. *diſp.* 27. Et quando Delegatus præmiſſa informatione, juxta ſibi commiſſa, diſpenſavit, non poteſt Ordinarius ſe ingerere in cognitione diſpenſationis a Delegato factæ, niſi ſubreptio eſſet evidens, vel ex confeſſione partis, vel ex tenore Bullæ, ſi hæc illi præſentetur, licet ei directa non fuerit. Gennen. *in prax. cap.* 20. *num.* 15. Pyt. Corrad. *l. c. n.* 75. Juſt. *n.* 495. 140

Porro gratia, uti etiam diſpenſatio facta, non expirat morte concedentis, ſeu diſpenſantis, ſecus ſi gratia eſt facienda; dignoſcitur autem gratiam eſſe factam, ſi poteſtas diſpenſandi fuit conceſſa in gratiam Delegati: ſi vero dubitatur, an fuerit facta in gratiam Delegati, vel diſpenſandorum, cenſetur facta in gratiam diſpenſandorum, & dicitur gratia facienda: ſicut dicitur gratia facienda, ſi Delegatus eſt voluntarius, quia a voluntate Delegati dependet; ſi vero eſt neceſſarius, cui præcipitur executio, gratia dicitur facta: Juſtis *in prax. diſpenſ. lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 506. Vivian. *de Jurepatr. lib.* 13. *cap.* 6. *num.* 9. Sanch. *de matr. lib.* 8. *diſp.* 28. *n.* 141

28. *n.* 87. Garz. *de Beneſ. part.* 6. *cap.* 2. *nu.* 309. & 310. Dian. *part.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 98. *verſ. ſed ego.* Gabr. *de prab. concluſ.* 1. diſſerentia eſt, quia in una commiſſione nemini eſt jus quæſitum, non Delegato; in cujus favorem non fuit conceſſa: non diſpenſandis; cum diſpenſatio pendeat ab arbitrio diſpenſaturi; in alia vero commiſſione diſpenſandis eſt jus quæſitum; quia ſi preces veritate nituntur, Delegatus tenetur exequi. ſed vide, quæ ſupra diximus & infra in verbo *Gratia.* ubi quid ſi res ſit integra, vel non.

142 Delegatus in executione diſpenſationis ſibi commiſſæ non poteſt diſpenſatis imponere aliquam mulctam, maxime ex contractu, quia hic eſset ſimoniacus. Sanch. *de matr. lib.* 3. *diſp.* 10. *num.* 8. Dian. *part.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 22. Bonac. *de LL. diſp.* 1. *q.* 2. *punct.* 3. *n.* 23. Juſtis *lib.* 1. *cap.* 6. *n.* 510. niſi in commiſſione aliud contineatur.

143 Diſpenſatio matrimonii finitur unico actu; unde uno ex diſpenſatis mortuo, ſi ſuperſtes vult cum alio conſanguineo contrahere, eget nova diſpenſatione, quia prior diſpenſatio fuit tantum cum illo, qui mortuus eſt. Sanch. *lib.* 8. *diſp.* 31. *num.* 13. Juſtis *l. c. num.* 512. diſpenſatio vero facta in voto caſtitatis, vel religionis in ordine ad matrimonium non finitur primo actu, durante cauſa, ob quam fuit conceſſa, niſi aliter fuerit expreſſum, ſed perſeverat. Sanchez *l. c.* ſi vero Epiſcopus in urgente neceſſitate diſpenſavit ſuper voto Papæ reſervato, diſpenſatio ultra illum caſum non extenditur, quia ultra illum Epiſcopus nullam habet poteſtatem. Sanch. *l. c.* Neque ob ſimplicem renunciationem diſpenſatorum diſpenſatio amittit vires ſuas. Sanch. *d. lib.* 8. *diſp.* 32. niſi Legislator illam acceptarit.

144 Tandem ſequitur data; quia litteræ Apoſtolicæ ſine data ſunt nullius valoris; nam carent fide, & probatione. Additur *ad S. Petrum*, vel *S. Mariam majorem*; quia de ſtylo Curiæ in litteris Apoſtolicis poni ſolet locus reſidentiæ Pontificis. Juſt. *l. c. n.* 563.

§. X.

Forma diſpenſationum in Matrimonialibus.

145 Præſentatis litteris Apoſtolicis pro diſpenſatione alicujus impedimenti dirimentis, Delegatus format ſequens decretum.

Die tali &c. Reverendiſſimus Dominus litteras ſibi ab N. præſentatas, omni, qua decet, reverentia recepit, & mandavit ſuper expoſitis, & narratis in prædictis litteris debitas capi informationes, ad hoc &c. & ita &c.

Si diſpenſatio ſit expedita ob anguſtiam loci, debent examinari teſtes, qui deponere debent ſuper impedimento in litteris Apoſtolicis expreſſo, ſecundo, ſuper anguſtia loci, quod ſcilicet locus, in quo nata eſt puella, ſit anguſtus, & ob ejus anguſtiam, puella non poſſit invenire facile virum paris conditionis, nempe ætatis, qualitatis, morum, &c. cui nubere poſſit. Tertio, debent deponere, quod puella non fuerit rapta, & in omnibus debent dare rationem ſui dicti, vel ſcientiæ, quibus ſic probatis, fit infra ſcriptum decretum:

Viſis litteris Apoſtolicis nobis directis, expeditis Romæ ſub plumbo, apud S. Mariam majorem, Kalend. &c. anno &c. Pontificatus ſanctiſſ. Domini noſtri divina providentia Clementis Papæ XI. anno ejus quinto, pro parte N. & N. præſentatis; Viſis informationibus deſuper captis, ex quibus conſtat preces Sanctiſſimo narratas, & in litteris expreſſas veritate niti, & oratricem facile non invenire paris conditionis virum, cui nubere poſſit in dicto loco N. Diœceſis N. ob illius anguſtiam, dicimus, decernimus, declaramus fore & eſſe cum dictis NN. Oratoribus diſpenſandum ſuper impedimento quarti Conſanguinitatis gradu inter ipſos exiſtente, prout præſentium tenore authoritate Apoſtolica, qua fungimur, in hac parte diſpenſamus, ita ut factis proclamationibus in eorum parochiali Eccleſia valeant matrim. juxta ritum S. Rom. Eccleſiæ ſolemnizare, & in eo poſtmodum remanere licite & libere, prolem exinde naſcituram legitimam pronunciando, prout pronunciavit idem Sanctiſſimus Dominus noſter in litteris ſuis non obſtantibus conſtitutionibus, ordinationibus quibuſcumque, quæ omnia non obſtare voluit, & decrevit idem Sanctiſſimus Dominus noſter. Et ita dicimus, decernimus, & declaramus, ac authoritate Apoſtolica nobis commiſſa diſpenſamus. Et ita &c.

Si vero diſpenſatio fuit impetrata in forma pauperum cum copula, vel ſuſpicione copulæ, poſt factam litterarum præſentationem Vicarius, Delegatus debet ſeparare Oratores, ſi invicem cohabitent. Deinde debet illis pœnitentiam imponere, ut ex ſequenti Decreto.

Reverendiſſimus Dominus Delegatus &c. pro executione litterarum Apoſtolicarum ſuper impedimento quarti gradus inter N. & N. exiſtente mandavit Oratores ab invicem ſeparari, ne amplius cohabitare valeant, donec &c. & quod N. per tres menſes continuos operam ſuam perſonalem præſtare debeat pro ſervitio ſuæ Eccleſiæ Parochialis, de quo ſervitio fides fiat a Rectore ejuſdem Eccleſiæ ad finem &c.

Præterea Delegatus debet capere informationes ſuper expoſitis, primo circa impedimentum explicatis gradibus. Secundo circa copulam vel illius ſuſpicionem, quæ probari poteſt per Oratorum confeſſionem, & quod propterea oratrix innupta remaneret, & veriſimiliter inter illius conſanguineos ſcandala oriri poſſent. Tertio examinari debent teſtes ſuper paupertate & miſerabilitate Oratorum. Ubi nota, quod ſi teſtes fuerint examinati, quando fides paupertatis fuit miſſa Romam, ſine qua litteræ non expediuntur, poſt earumdem litterarum præſentationem, teſtes debent repeti, & interrogari, *an a ſe depoſita ratificent, vel aliquid addendum, vel detrahendum habeant, & quid.*

Præterea *an ſciant, vel dici audiverint, quod Oratores ab illo tempore, quo teſtes fuerant examinati, acquiſiverint alia bona, ex quibus majores fructus percipere poſſent, & quæ, & quos fructus majores percipere poſſent.*

Item an eſſe poſſit, quod alia bona acquiſiverint, ex quibus majores fructus percipere poſſent, ipſis teſtibus ignorantibus. Et in omnibus interrogatoriis ſemper dent rationem ſui dicti, & ſcientiæ.

Et ſi dixerint, quod eſſe poſſit Oratoribus obveniſſe alia bona ipſis teſtibus ignorantibus, aſſumantur alii teſtes magis informati.

Tandem interrogentur, *an oratrix fuerit rapta, vel ſua permanſerit in libertate, & quomodo ſciat.*

An orthodoxæ fidei cultores exiſtant, & in cauſa ſcientia.

Generalia obſerventur ut in aliis.

In executione Executor mandat Parocho, ut Oratores abſolvat ab inceſtus reatu ſervatis ſervandis. Et ſententia publicatur tenoris, ut ſuperior mutatis mutandis. Quibus finitis expediuntur litteræ patentes tenoris ſequentis.

NOs &c. ad infra ſcripta Executor ſpecialiter deputatus &c. univerſis præſentes viſuris ſalutem in Domino. Litteras prælibati N. ſigillo munitas, & demore ſubſcriptas coram nobis per N. & N. hujus N. Diœceſis, præſentatas, noveritis, ea, qua decuit reverentia recepiſſe, tenoris, ut in illis, ad quas &c. Dat. &c. Pontificatus Sanctiſſ. NN. &c. poſt quarum quidem litterarum præſentationem, & receptionem coram Nobis, & per nos, ut præmittitur, factas, fuimus demum per dictos N. & N. debita cum inſtantia humillime requiſiti, ut ad executionem earum procedere dignaremur. Nos igitur attendentes requiſitionem hujuſmodi fore juſtam, & rationi conſonam, quia per informationes a teſtibus fide dignis ſuſceptas, in dictis litteris narrata, & expreſſa veritate fulciri reperimus; Idcirco auctoritate prædicta Nobis commiſſa, & qua fungimur in hac parte, cum prædictis exponentibus, quod impedimento &c. hujuſmodi non obſtante, libere valeant matrimonium inter ſe publice, ſervata Concil. Trid. forma, contrahere, illudque in facie Eccleſiæ ſolemnizare, & in eo poſtmodum licite remanere miſericorditer diſpenſamus per præſentes, attento quod dicta N. propter hoc rapta non fuit. Prolem ſuſcipiendam exinde legitimam fore decernentes, non obſtante dicta &c. ac conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrariis quibuſcumque &c. In quorum fidem &c. Datum &c. die, Menſe, Anno &c.

¶ EXEMPLA.

§. I.

Exempla non reſtringunt regulam, & quando ſecus?

1 Exempla † non reſtringunt regulam. *l. ſcire oportet*,
§. oportet, *ff. de excuſ. tut.* eſt iſta eſt regula juris no-
tiſſima, inquit Rom. *conſ.* 295. *Donatio patris num.* 6.
2 *verſ. eſt enim notiſſima.* † Et licet lex etiam exorbi-
tans loquatur in reo, habet locum in actore; ſi in ma-
ſculo, procedit in fœmina; ſi in ruſtico, procedit et-
iam in aliis; quia ratione frequentioris uſus lex, vel
gloſſæ, vel Doctores loquentes in uno, non excludunt
alium. Alex. *conſ.* 54. *viſo puncto, num.* 6. *verſ. & pro*
3 *illa gloſ. lib.* 4. quod eſt Vincentii Palæotti. † Am-
plia, etiam ſi per modum formæ exemplum tradatur,
quia licet in purgatione, quam facit diffamatus de cri-
mine, inter ſe non commiſiſſe delictum, vel crimen,
& purgatores jurent ſe credere illum innocentem, jux-
ta formam *cap. accedens. de purgat canon.* tamen ſi pur-
gatio fiat ſuper defectu natalium, jurabunt ſe credere
fore legitimum mutata forma data per modum exem-
pli. Lap. *alleg.* 83. *num.* 4. *circa fin. ver. & eſt ſimi-*
4 *le.* † Idem eſt in juramento quod præſtatur ſuper quar-
ta dilatione obtinenda, cujus forma apponitur *in cap.
In cauſis*, *& in cap. ultra tertiam*, *de Teſtib.* quod
petens juret ſe non percunctatum eſſe dicta teſtium exa-
minatorum, quia ſi nullos examinavit, quia non po-
tuit, non ſervatur illa forma, ſed mutatur: Lap. *d. al-
legat.* 83. *num.* 4. *verſ. ad primum*, ubi, quod illa for-
ma exemplatis non reſtringit, quod non detur, niſi
5 quod alii ſunt examinati. † Amplia in modo eligen-
di per ſcrutinium, quia debent eligi tres Canonici,
qui vota omnium inquirant; quia ſi tot non extant,
ſufficiunt duo etiam in formalibus, quando materia non
adeſt, juxta not. in *cap. quia propter*, *de elect.* Lap. *d.
alleg.* 83. *num.* 5. *ver. idem in ſimilibus*, ubi idem de
ſuſpenſo a beneficiis, ſi deſiſtat ab objectu, quia ſi
non habet beneficia, debet intelligi, ſecundum quod
6 poteſt applicari. † Amplia in exemplis de Epiſcopo lo-
quentibus, quia etiam in inferiore habent locum, ubi
alius inferior eſt loco Epiſcopi, maxime in juriſdictio-
nalibus contentioſis prophanis, quia licet per modum
exempli lex loquatur de Epiſcopo, tamen non debet
fieri reſtrictio. Lap. *allegat.* 79. *num.* 10. vide Tuſch.
*Litt. E. verb. Epiſcopo quæ competunt tanquam ordi-
nario, poſſunt etiam competere inferioribus*, *& quan-*
7 *do ſecus. concl.* 303. † Amplia; quia Doctores loquen-
tes de caſu fortuito in ſe ſuſcepto, quod non compre-
hendat inſolitum, qui raro, vel puta ſemel in mille
annis ſolet evenire, non tamen reſtringunt regulam,
dando exemplum in mille annis; quia etiamſi eveniat
in minori tempore, dummodo ſit omnino inſolitus,
ſufficit; quia exempla non reſtringunt. Alex. *conſ.* 107.
8 *Perſpectis*, *num.* 16. *verſ. & licet quidam*, *lib.* 3. †
Limita; quia diſpoſitio generalis reſtringitur, etiamſi
ſi dicatur per modum exempli, quando ſubjicitur ſpe-
cies poſt genus per dictionem reſtrictivam, prout di-
ctio, *ſcilicet.* Bald. *conſ.* 200. *Quicunque in ſolidum*,
per tot. lib. 4.

§. II.

Exempla declarant regulam, & multa operantur.

1 Exempla † declarant regulam, & aperiunt, *l. præ-
tor*, alias *§. Julianus quoties*, *ff. de collat. bonor.* ibi,
quod dico exemplo, ut manifeſtius fiat. Oldr. *conſ.* 144.
2 *num.* 14. *ver. quinto & ultimo.* † Et hoc argumento
utitur Clar. *in §. fin. qu.* 76. *in pr.* dum dicit *cap. quan-
quam de cenſ. in* 6. non habere locum de conſuetudi-
ne, quia in Civitate Romana, & in aliis locis Status
Eccleſiæ non ſervatur, & circa obſervantiam juris Ca-
nonici alia pars mundi recipit exemplum & regulam.
3 † Declara; quia non eſt bona ratio Clari; quia debet
ſumi exemplum in bono, non in malum, ultra quod
Papa bene poteſt ex cauſa aliquid licite tolerare, quod
in omnibus permiſſum non eſt, quandoque enim di-
ſpeſat, quod immunitas Eccleſiæ in caſu non permiſ-
ſo non obſtet, & tamen ſeculares non excuſarentur.
Exempla. † ſicut digitus, rem oſtendunt & tactui qua- 4
dam modo ſubjiciunt. Bald. *conſ.* 358. *Nulla mulier*,
num. 4. *ver. ſed quid eſt*, *lib.* 1. † Exempla magis mo- 5
vent, quam verba, ideo Dominus noſter Jeſus Chriſtus
cœpit prius facere, poſtea docere, in *Act. Apoſtol. cap.*
1. † Et alibi in Evangelio. *Exemplum dedi vobis ut* 6
quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis. † Et ca- 7
vendum eſt a malo exemplo, ut *in lib. Machabæor.* 2.
cap. 6. ubi Eleazarus maluit mori, quam malum exem-
plum juvenibus præbere, ibi; *non enim dignum eſt fin-
gere, ut multi adoleſcenſes arbitrantes Eleazarum nona-
ginta annorum tranſiſſe ad vitam alienigenarum, & ipſi
propter meam ſimulationem decipiantur. Quamobrem ſe-
nectute dignus apparebo, adoleſcentibus autem forte exem-
plum relinquam, ſi prompto animo, ac fortiter pro gra-
viſſimis, & ſanctiſſimis legibus honeſta morte perfun-
gar.* † Et ſic: *Ab operibus enim eorum cognoſcetis eos*, 8
inquit Salvator noſter Dominus Jeſus Chriſtus. † Et B. 9
Paulus *ad Tit. cap.* 1. *In omnibus te ipſum præbe exem-
plum bonorum operum in doctrina, in integritate, in gra-
vitate, verbum ſanum irreprehenſibile, ut is, qui ex ad-
verſo eſt, vereatur, nihil habens malum dicere de no-
bis.* † Exempla namque & obſervantia in terris Eccle- 10
ſiæ ſuper uſuris permiſſis Hebræis operantur, quod Prin-
cipes ſeculares, & Communitates ſequantur eadem e-
xempla, & permittant Judæis mutuari ad uſuras, &
dicunt fieri ſine peccato poſtquam Papa facit. Caſtr.
conſ. 397. *non videtur expediens*, *per tot.* maxime *col.*
2. *in fi. ver. nec peccant*, *lib.* 2. † Exempla bona ex 11
geſtis a Principe religioſo, etiam quod ſonent in ma-
lum, interpretantur in bonum. vide plura *in* Tuſcho
*Litt. v. verſ. Uſus & ſolitum patris familias ſervit pro
interpretatione actus dubii. concl.* 364.

§. III.

Exemplis non eſt judicandum, & quando ſecus?

Judicandum † non eſt exemplis, ut quia alius ita 1
judicavit, ſed legibus judicari debet. *l. nemo l. de ſen-
tent. & interloq. omn. judic. l. ſed licet*, *ff. de offic. Præſid.*
Alex. *conſ.* 105. *In cauſa*, *num.* 7. *verſ. præterea non exem-
plis*, *lib.* 6. † In contrarium facit text. *in c.* 1. *de re ju-* 2
dic. in 6. ubi Gem. & Franc. & quod imo exemplis ſit
judicandum. Cæpol. *conſ.* 18. *ſtatutum*, *col.* 3. ubi reſpon-
det ad *d. l. nemo.* quod procedit quando res in con-
trarium eſt certa; quia tunc non licet propter veritatem
exempli a veritate recedere, ſed ubi res eſt dubia, tunc
licet ſequi authoritatem judicum & Doctorum, ut di-
citur in *l. an apud*, *ff. de manumiſſ. vind.* de Labeone,
& Trebatio, & *Inſt. de codicill. in princ.* Bald. & Salyc.
in d. l. nemo. † Declarat Alex. *d. conſ.* 150. *num.* 7. *lib.* 3
6. quod exemplis non eſt judicandum, quando legibus
conſtat, quod veritas eſt contra exemplum, quia etiam
exemplum Principis non eſſet attendendum, niſi Prin-
ceps cum cauſæ cognitione & definitive ita ſtatuiſſe. † 4
Limita; quia quando judicatum ita fuit per Rotam,
vel magnos Judices, præſumptio eſt, quod judicium
fuerit bonum, & judicando exemplo ejus, quod ſerva-
tur, habet pro ſe magnam præſumptionem. Ægid. *conſ.*
2. *num.* 10. *verſ. per prædicta.* † Limita, quando ſu-
mus in caſu dubio, ut ſupra in contrario. Cæpol. *d.
conſ.* 18. *col.* 3. † Limita, quando fuit ex certa ſcientia 5
judicatum contra legem ad inducendam conſuetudinem,
gl. in l. ſed licet, *ff. de offic. Præſid.* allegat text. *in
§. fin. Inſtit. de ſatiſdat.* † Limita; niſi latæ ſint tot 6
ſententiæ, quæ conſuetudinem inducunt contra legem,
gl. & DD. *in l. de quibus*, *ff. de legib.* vide Socin.
reg. 8. *Legibus, non exemplis judicandum eſt*, ubi li-
mitat tribus modis.

§. IV.

Exemplum, & copia non probat, & quando ſecus?

Exemplum † & copia Inſtrumenti ſumptum ex alia 1
copia in quodam proceſſu non probat. Alex. *conſ.* 108.
viſo, *num.* 4. *ver. quia ad hoc reſpondetur*, *lib.* 5. ubi
Apoſtill. *in verſ. alia.* † Imo exemplum, & copia re- 2
gulariter non probat, etiam ſi producatur originale, a
quo fuit ſumptum exemplum, puta a proceſſu facto
inter alios, quia ſicuti non probat proceſſus, minus
probat

probat ſumptum ab eo. Alex. d. conſ. 108. nu. 4. verſ.
3 quin imo, lib. 5. † Extende, ut procedat, etiam ſi
qois producat talem copiam & ſcripturam, ſeu proceſ-
ſum non anthenticum, neque ſolemnem, quia non
propterea efficitur authentica contraproducentem. Alex.
d. conſ. 108. num. 5. ver. non obſtat, l. 5. Vide Tuſch.
Litt. P. verb. Producens ſcripturam cenſetur fateri
contenta in ſcriptura & quando ſecus. concl. 872.
4 † Extende, ut procedat, etiam ſi exemplum ſit anti-
quum, quia licet præſumatur ſolemne, ſi tamen con-
ſtat, quod ſcriptura a qua fuit ſumptum exemplum,
eſt privata, & non probabat tempore exempli, non
probat exemplum. Alex. conſ. 150. In cauſa, nu. 5. &
5 ſeq. verſ. & fortius poſſet, lib. 6. † Amplia, etiamſi
ſit authentica, quando eſt levata ab alieno protocol-
6 lo, parte non citata. Cravet. conſ. 197. nu. 11. † Ex-
tende idem, ſi parte citata, quando intervenit licen-
tia judicis. Dec. conſ. 467. nu. 8. Alex. conſ. 187. viſo,
7 n. 4. ver. eſt etiam advertendum, l. 6. † Extende, quia
licentia exemplandi, ſeu authenticandi aliena inſtru-
menta, debet conſtare aliunde quam ex aſſertione No-
tarii, qui exemplavit, quia ei non creditur. Alex, d.
8 conſ. 187. n. 4. in fi. l. 6. † Reſtringe, quando eſſet ab
eodem qui fecit originale cum ſolemnitatibus requiſi-
tis, quia dicitur originale, & probat Cardin. Zaba-
rell. conſ. 72. Bart. in l. ſi quis ex argentariis, §. fin.
ff. de edend. Dec. in auth. ſi quis in aliquo, c. de e-
9 den. † Idem quando a Notario, cui imbreviaturæ de-
functi notarii ſunt commiſſæ. c. cum P. Tabellio, de
fide inſtrum. Bart. Dec. & alii. d. auth. ſi quis in ali-
10 quo, quia reputant originale, ut ibi. † Idem, quando
fieret tranſumptatio authoritate judicis citata parte. c. ſi.
11 de fide Inſtrum. † Declara, quia recurretur ad origi-
nale, ſi tranſumptata plura eſſent diverſa. Abb. in c.
pen. de probat. Vide Tuſch. Litt. O. in ver. Origina-
le & protocollum Notarii ſi diſcordat ab exemplato,
12 ſtatur originali, & quando non, Concl. 202. † Decla-
ra; quia non valet inſtrumentum tranſumptatum ab a-
lio notario, quam ab eo qui fuit rogatus, niſi faciat
de autoritate & licentia judicis competentis, alias nul-
lam fidem facit. c. cum P. Tabellio, de fide Inſtrum.
de qua licentia debet conſtare, aliter quam per aſſer-
tionem Notarii, qui tranſumptavit. l. 2. de fid. Inſtr. c.
1. eod. tit. Alex. conſ. 187. lib. 6. Vide Tuſch. Litt. N.
ver. Notario quando & in quibus non credatur, vel e
13 contra. Concl. 83. † Reſtringe Florentiæ in patre, qui
poteſt levare inſtrumenta filii defuncti, & e contra,
ſine alia licentia judicis competentis, & probant, dum-
modo is, qui levavit, ſit bonæ famæ, quæ præſumitur
14 in dubio. gl. in c. 1. extra, de teſtib. † Limita, quia
non plus creditur copiæ, quam originali. Cravett. conſ.
15 41. n. 2. † Et plus non poteſt probare teſtis de auditu
a tertio, quam probet ille tertius, a quo audivit, quia
teſtis non admittitur, cujus author repelleretur. Cra-
vett. conſ. 6. n. 67. & conſ. 112. n. 13. Vide plene Tuſch.
Lit. T. ver. Teſtis de auditu non probat & quando ſe-
16 cus. Concl. 180. † Amplia, quia quod dicitur de pri-
mo exemplo, quod non probet, multo magis in ex-
emplo exempli. Vid. Maſcard. concl. 212. Exemplum
exempli regulariter non probat, ubi ampliat, & limi-
17 tat multis modis. † Limita, quando exemplum man-
dati eſt in actis, & in ſententia dicitur, quod fuit
productum inſtrumentum, vel Notarius atteſtatur hoc,
quia tunc probat juncta judicis declaratione ſuper legi-
timo mandato. Petr. de Anch. conſ. 41. Prima facie
18 per tot. † Limita in parte citata, & nihil opponente,
quia tunc ſimplex copia probat. Crav. conſ. 150. n. 2.
19 ubi ponit alia exempla. † Limita; quando copia ha-
bet obſervantiam, quia tunc probat. Crav. conſ. 65. n.
11. & conſ. 101. n. 4. & conſ. 158. in princ. plenius de
antiq. tempor. part. 1. §. 4. Limitatur num. 14. & ſeq.
20 † Limita, niſi ſit exemplatum parte citata, vel ſimus
21 in antiquis, ultra centum annos. † Declara, quia
tempus antiquum computatur uſque ad litem, ſubdu-
cto toto tempore litis. Pur. deciſ. 358. & dec. 440. l.
2. Ant. Aug. deciſ. 131. l. 3. Vide Tuſch. Lit. J. ver.
Inſtrumentum probat quoad multa, & quando ſecus.
Concl. 242. Vide eund. ead. Lit. ver. Inſertum non
probat & quando ſecus, Concl. 193. Vide eund. Lit.
T. ver. Tranſumptum ſcripturæ quando probet vel non
concl. 374. Vide Fides non facit fidem & quando ſe-
cus, concl. 337. Vide pleniſſime Maſc. concl. 711. Ex-
emplum an probet non exhibito originali, ubi ponit
regulam negativam, adducit multas rationes, poſtea
ampliat, & limitat multis modis.

EXEMPTIO.

Praxis Exemptionis.

§. I.

Quid & quotuplex ſit Exemptio?

Exemptio eſt liberatio a Juriſdictione Ordinarii. 1
Dom. in cap. ſi Papa. de privil. in 6. Mandoſ. de ſi-
gnat. grat. tit. de exempt. Alia eſt realis, alia perſona-
lis. DD. in c. volentes. de privil. in 6. Aug. in ſumma.
verb. exemptio. Abb. in cap. tuarum. n. 8. de privil. Rea-
lis eſt, quæ perſonæ competit ratione bonorum vel re-
rum aut locorum. d. c. volentes. perſonalis vero, quæ
competit ratione perſonæ, & perſonam ſequitur. c. pri-
vilegium. de R. J. in 6. ubi DD. Franc. in c. 1. §. in
eos autem. nu. 2. de privil. in 6. Realis non extenditur
ad alias res, nec ad delicta vel contractus extra locum,
ſeu rem exemptam geſtos. cap. volentes cit. ſed perſo-
nalis oſſibus inhæret perſonæ, & eam ubique ſequitur
ceu umbra corpus. Abb. in cap. ſui. n. 11. verſ. quod-
dam eſt privilegium. de foro compet. & ibi Felin. nu.
16. Eraſm. Kochier. de juriſd. ordin. in exempt. part.
1. quæſt. 2. n. 3. & ſeq.

Quæres. In dubio an exemptio ſit præſumenda rea- 2
lis vel perſonalis? Dicendum, quod præſumitur realis.
Menoch. de præſ. l. 3. præſ. 103. Franc. in c. privile-
gium. cit. n. 4.

Quæres ſecundo, quomodo exemptio ſit interpretan- 3
da, ſtricte, vel late? Reſpondetur eſſe ſtricte interpre-
tandam, quia eſt ſtrictiſſimi juris. Franc. in d. c. vo-
lentes. nu. 2. de privil. in 6. Jaſ. in L. 1. ff. de conſtit.
Cavalc. dec. 31. nu. 18. part. 1. quamvis exemptio eſſet
plena, niſi derogaretur conſtitutioni. Innoc. c. volentes.
Et quia privilegia explicanda ſunt ex mente concedên-
tis, quamvis verba debent impropriari. L. ſcire opor-
tet. §. ſufficit. ff. de excuſ. Tut. Franc. in cap. 1. §. ex
parte. n. 2. de conceſſ. præb. in 6. Ideo exemptio dijudi-
cari debet ex inſpectione privileg. & ex illius tenore
adamuſſim ſpectando. Eſt præterea exemptio alia ge-
neralis, & alia ſpecialis, generalis eſt, quæ conceditur
ratione plurium perſonarum vel rerum. c. cum & plan-
tare. privil. c. auditis. de præſcript. ſpecialis eſt, quæ
uni loco, aut perſonæ conceditur, cui conceditur unus
exemptionis articulus. Hoſt. in ſum. de reſcriptis. §.
quod continet jus commune. Realis eſt perpetua, quia
rei adhæret, quæ ſemper durat.

Quæres tertio, an exemptio ſit favorabilis, aut odio- 4
ſa? Reſpondetur, quod ſi eximens motus fuit princi-
paliter ob favorem, poſſit dici favorabilis. Communi-
ter tamen hoc jus exemptionum eſt odioſum, quia ſic-
ut Pontifex eſt Diœceſanus totius orbis. cap. cuncta per
mundum. 1. 9. quæſt. 13. Ita Epiſcopus habet fundatam
intentionem in omnes ſuæ Diœceſis. c. cum Epiſcopus.
& ibi DD. de off. ordin. in 6. c. cum contingat. de foro
compet. & ita exemptio eſt contra jus commune. Abb.
in c. recepimus. n. 4. de privil. & in c. 1. n. 10. de off.
ordin. & quæ repugnant juri communi, ſunt odioſa.
Abb. in c. quia circa. not. 3. de privil. & in c. olim
ſuper. ubi gl. 1. de V. S. quia omnis receſſus a jure eſt
odioſus. Abb. in c. cum dilectus. de conſuet. c. 1. & 2.
de fil. Presbyt. & c. quæ a jure. de R. J. in 6. Bald. in
L. non poſſunt. ff. de LL. in 2. lect. Ideoque exemptio-
nes ſunt reſtringendæ. Franc. in c. 1. n. 2. verſ. 3. nota
de privil. in 6. Abb. in c. ſane. de privil. Innoc. in cap.
dudum. de privil. Felin. in cap. cauſam quæ. de reſcript.
Tiraquel. de retract. lignag. §. 1. gl. 9. num. 180. Bald.
in cap. ſuper litteris. col. 1. de reſcript. Rebuff. in
prax. Benef. part. 1. tit. differentia inter privil. &
reſcriptum. numer. 23. Et ideo exemptio conceſſa Fra-
tribus minoribus non extenditur ad ſorores ejuſdem Or-
dinis. Bald. in L. quidquid. col. 4. C. de ſerv. fugit. A-
lex. conſ. 15. num. 3. vol. 4. Tiraquel. loc. cit. num. 183.
Dec. in L. fœmina. a nu. 65. ff. de R. J. Et ideo licet
exemptus ab Ordinario & immediate ſubjectus Papæ
non poſſit ſe ſubmittere extraneo Superiori ſine licentia
Papæ, tamen Ordinario ſuo ſubjicere ſe poteſt, quia

tunc ſit reditus ad Jus commune, & reditus ad jus commune eſt ſavorabilis, ſicut receſſus eſt odioſus. *c. ab exordio. ubi gl. diſt* 35. Felin. *in cap. cum acceſſiſſent. col. 1. de conſtit.* Abb. *in cap. olim. nu. 5. de V. S.* Rebuff. *l. c.* apud Kochier. *de Juriſdict. ordin. in Exempt. part. 1. quæſt. 4. n. 12.*

5 Porro quamvis Exemptio diverſo reſpectu ſit ſavorabilis, & odioſa; tamen cum concurrit ſavor & odium, reputatur ſimpliciter odioſa. Jo. And. *cap. ult. ſuper gl. 5.* ubi Anchar. & Franc. *nu. 6. de V. S.* Bald. *in L. 1. col. 1. verſ. Item nota. ff. de conſtit. Princ.* & alii apud Kochier. *ll. cc. nu. 14.*

§. II.

Quis poſſit eximere?

6 Inprimis eximere poteſt Princeps non recognoſcens Superiorem, puta Imperator &c. in civilibus ſuos ſubditos, non vero Eccleſiaſticos, neque contra Eccleſiaſticos. *cap. dudum. de Decimis. cap. bene quidem. diſt. 96. cap. Eccleſia S. Mariæ. de conſtit.* Abb. Hoſt. *ibidem. c. nullus. de Jurepatr.*

7 Epiſcopus vero non poteſt ſuos ſubditos in totum eximere. gl. *in cap. 1. de privil.* & *in cap. conſtitutus. de Relig. dom. in cap. cum venerabilis. de cenſib.* & Fel. *in cap. cum inter. n. 3. & 4. de re jud.* & quidem non poteſt eximere a viſitatione, a procuratione & a correctione, *gl. in cap. viſis. 16. quæſt. 2.* nec a Cathedratico. *cap. paſtoralis.* ubi Hoſt. *de donat.* neque a jure reverentiæ. Bald. *in L. fin. C. de bon. lib.* Felin. *in dict. cap. cum inter. de re jud. nu. 3.* Put. 115. *l. 3.* nec a charitativo ſubſidio. *cap. cum Apoſtolus. de cenſib.* Bellencin. *de charit. ſubſidio. quæſt.* 47. quia hæc jura ſunt inpræſcriptibilia. Neque a jure inſtitutionis. *cap. cum ſatis. de off. Archid. cap. 1. de Capell. Monach. in 6.* neque ab illis, quæ dependent a poteſtate ordinis. Limit. quia tacite, quamvis non expreſſe eximere poteſt, uti præſcribi patiendo, aut a ſententia, quæ pro exemptione fuit lata, non reclamando, aut appellando, & ſicut Clericus poteſt tacite juriſdictionem alieni Epiſcopi prorogare, non vero expreſſe, ita Epiſcopus licet non poſſit expreſſe, poteſt tamen tacite Eccleſiæ præjudicare. Bettachin. *de Epiſc. par. 4. princ. quæſt. 7. n. 22.* Kochier. *loc. cit. part. 1. quæſt. 3. num. 8. & 9.* Concluſio limitatur, quod Epiſcopus poſſit eximere Eccleſiam initio ſuæ fundationis; quia tunc Epiſcopatus nondum habet jus quæſitum ſuperioritatis. Ant. de Buu. & Imola *in cap. cum inter de conſuet.* ubi Felin. *numer. 4.* & repudiatio juris futuri non eſt alienatio. *L. alienationes. §. qui occaſione. de V. S.* Fab. de Mont. *de empt. & vend. quæſt. 4. quæſt. 22. nu. 15.*

8 Archiepiſcopus vero in ſua Diœceſi eadem quidem poteſt, quæ Epiſcopus in ſua, in Diœceſi tamen ſuffraganeorum eximere non poteſt. *cap. ſicut unire. de exceſſ. præl. cap. duo. & cap. paſtoralis. de off. ordin.* Abb. *in d. cap. cum inter.* quia, quamvis Archiepiſcopus ſit Ordinarius ſuæ provinciæ, non ideo tamen eſt Ordinarius cujuslibet de provincia, ſed juriſdictio illius in quemlibet eſt impedita exceptis quibuſdam caſibus, de quibus gl. *in cap. paſtoralis. de off. ordin.* Pavin. *de viſit. part. 1. quæſt.* 10. Hoſt. *de off. ordin. §. ſunt autem.* quos affert Eraſmus Kochier. *loc. cit. n. 9. verſ. ratio.*

9 Legatus etiam a latere eximere non poteſt; tum quia exemptio eſt de reſervatis Papæ. Abb. *in cap. ult. nu. 1. de confirm. util.* gl. *in cap. quod translationem. de off. Legati.* Franc. *in cap. 1. de privil. in 6. numer. 4. verſ. in gl. 2.* tum quia Legatus a latere nihil poteſt facere contra jus commune. *cap. fin. num. 2. de confirm. util. vel inutil.* Villadiego *de Legato. part. 1. quæſt. 9. n. 64.*

10 Summus Pontifex a ſua juriſdictione & poteſtate in totum neminem eximere poteſt. Abb. *in cap. ſi quis. n. 2. de major. & obed.* Selva *de Benef. part. 3. quæſt. 8. num. 16.* & *de jurejur. part. 4. nu.* 39. Bellencin. *de charit. ſubſidio. quæſt. 58. num. 4.* Reſtaurus *de Imper. quæſt. 50. n. 32.* Felin. *in cap. cum non liceat. nu. 14. de præſcript.* neque enim præſcriptione exemptio a poteſtate Papæ acquiri poteſt. Felin. *in cap. cap. cum nobis. de præſcript. & d. cap. cum non licet.* Abb. *in cap. ad audientiam. n. 18. & 19. de præſcript.* Reſtaurus *de Imperat. quæſt. 54. num. 6.* ne dentur acephali, quos Eccleſia abhorret. *cap. nulla ratione. diſt.* 93. ubi gl. Dixi *in totum*, quia a præſtandis ſubſidio charitativo, decima papali, & ſimilibus poteſt quis a Pontifice eximi. Hinc neminem eximere poteſt a punitione, ſeu quod non poſſit a Papa excommunicari, vel ab obedientia, quia Papa habet locum Dei in terris. *cap. 2. de translat. præl.* ergo non poteſt eximere aliquem a ſua poteſtate, quia eximeretur a poteſtate Dei, & iden contra poteſtatem Papæ non valet præſcriptio. Innoc. *in cap. bona. de poſtul. præl.* Felin. *in cap. cum non liceat. n. 14. de præſcript.* Abb. *in cap. per venerabilem. 9. & 37. qui filii ſint legitimi.* tum quia non poteſt Papa munus abjicere, & ſibi ligare manus. *c. innotuit. de elect.* Sayr. *to. 1. theol. mor. lib. 5. cap. 10. n. 12.* Kochier. *de juriſd. ordin. in exempt. part. 1. quæſt. 3. n. 16. & 17.*

§. III.

Exemptio an poſſit acquiri præſcriptione?

11 Dicendum eſt poſſe. ita Abb. *in cap. cum non liceat. de præſcript.* & *in cap. dilectus. num. 18. de capell. monac.* Felin. *in d. cap. non liceat.* Franc. *in cap. cum perſona. §. ſi autem. n. 1. de privil. in 6.* Bald. *in addit. ad Specul. de teſtib. §. nunc videndum. col. 2. verſ. item opponunt.* Pariſ. *conſ. 96. vol. 4.* Butr. & Imol. *in cap. fin. de præſcript.* Alex. *conſ. 110. vol. 2.* apud Kochier. *de Juriſdict. ordin. in exempt. par. 1. quæſt. 6. nu. 1.* Balb. *de præſcript. part. 1. par. 5. princ. quæſt.* 12. ſed quantum tempus requiritur ad hanc præſcriptionem? Reſpondetur, quod debeat eſſe quadragenaria cum titulo. gl. *in cap. cum perſona. §. ſi autem. de privil. in 6. c. 1.* ubi Franc. *de præſcript. in 6.* DD. *in cap. de quarta. de præſcript.* Navar. *conſ. 2. n. 2. de reſcript.* Kochier. *loc. cit. quæſt. 6. num.* 8. Limit. concluſio, quod exemptio non poteſt præſcribi extinctive, ſed tantum translative. Felin. *in cap. cum non liceat. n. 9. verſ. circa elegantem. de præſcript.* Caſtr. *in L. is qui putat. n. 4. ff. de acquir. hered.* Rota *dec. 1. de præſcript. in nov.* Mulis *in repert. verb. præſcribi non poteſt exemptio.* qui citat Rom. *conſ.* 239. Oldrad. *conſ. 165. & 241.* Felin. *in cap. ad audientiam. num. 20. verſ. vera eodem tit.* Caccialup. *de unionibus. art. 3. an. 20.* Kochier. *loc. cit. nu.* 10. & eodem modo exemptio acquiri poteſt conſuetudine. Bellam. *conſ. 10. col. 16.* Rochus de Cune *de conſuet. n.* 567. quæ procedunt improprie loquendo; non vero proprie, quia exemptio a juriſdictione ordinarii eſt reſervata Papæ. gl. *in cap. quod translationem. de tempor. ordin. & in cap. 1. verb. exemptionis.* ibi Franc. *n. 4. de privil. in 6. cap. illud. & cap. pervenit. diſt.* 93. & quæ Papæ ſunt reſervata, non poſſunt acquiri conſuetudine, niſi ſit immemorialis, aut accedat Papæ ſcientia. Rochus *l. c. n.* 214.

12 Qui vero prætendit ſe præſcripſiſſe exemptionem ab Epiſcopo, & ſe ſubeſſe immediate Papæ, debet probare, quod a Papa fuerit tractatus tanquam immediate ſubjectus; quia ſola generalis præeminentia Papæ non redacta ad actus Ordinario præjudiciales, non ſufficit, ne ſequatur abſurdum, quod præſcriptio libertatis contra Epiſcopum probata ſemper exiſteret, eo quod omnes Papæ ſubjecti ſint. Felin. *in cap. cum non liceat. col. 6. de præſcript.* Balb. *de præſcript. 1. par. 5. part. princ. quæſt. 12. nu. 4. verſ. prædictam concluſionem.* Kochier. *loc. cit. num.* 15.

13 Exemptionem vero a reverentia Epiſcopo debita, nemo in totum præſcribere poteſt. Caſtr. *in L. ſed ſi hac. §. patronum. n. 4. ff. de in jus vocan.* Felin. *in cap. ſi diligenti. n. 24. de foro compet. & in cap. cum inter. n. 5. de re jud.* Balb. *loc. cit. quæſt. 12. nu. 6.* in parte vero præſcribi poteſt, ut quod Prælatus inferior in ſua Parochia præcedat Epiſcopum. ita Fel. *loc. cit.* Balb. *ut ſupra.* Kochier. *loc. cit. num.* 16. aut non teneatur ire obviam Epiſcopo.

14 Porro inferior, ut poſſit præſcribere exemptionem a juriſdictione contra Ordinarium, requiritur, quod ſit diligens, alias eo negligente Ordinarius recuperat ſuam juriſdictionem. Rota noviſſ. *dec. 514. n. 1. part. 1.* Abb. & Felin. *in cap. irrefragabilis. n. 1. de off. ord.* & *in cap. cæterum. n. 5. de Jud.*

15 Ex quibus ſequitur, quod Scriptura non ſit de ſubſtantia exemptionis, ſed tantum requiratur ad illius

proba-

probationem. Abb. *in cap.* 1. *n.* 4. *de his, quæ fiunt a Prel. L. contrahitur. ff. de pignor. Clem. dudum.* §. *nos enim. de ſepulturis.* ubi gl. & *cap. inſtitutionis.* 25. *quæſt.* 2. Innoc. *in cap. conſtituns. de reſcript.* Navar. *conſ.* 6. *de privil.* Selva *de Benef. part.* 3. *quæſt.* 22. *per tot.* quia ſcriptura nullum dat jus in re vel ad rem, ſed ſola exemptionis conceſſio.

§. IV.

Qualiter probetur Exemptio?

16 Exemptio, tanquam quid facti non præſumitur. *L. in bello.* §. *facta. ff. de capt. & poſt.* Menoch. *de præſ. l.* 6. *præſ.* 14. Dec. *cap. porro. nu.* 3. & ibi Abb. & gl. *de privil. c.* 1. *de conſtit. in* 6. Abb. *in c. recepimus. n.* 4. *de privil.* Franc. *in c. cum perſona. n.* 3. *de privil. in* 6. Zerola *in prax. Epiſc. part.* 2. *verb. exempti.* Caputaq. *dec.* 391. *part.* 2. quia præſumptio ſubjectionis in tota Diœceſi ſtat pro Ordinario. gl. *in c. cum Epiſc. de off. ordin. in* 6. *cap. cum contingat. de foro compet.* Gail. *l.* 2. *obſ.* 62. *nu.* 9. ita ut in quovis loco ſuæ Diœceſis jus reddere poſſit. Navar. *conſ.* 3. *de off. ordin.* Bellenc. *de ſubſid. charitativo quæſt.* 32. *n.* 3. Cucbus *inſtit. Canon. l.* 1. *c.* 12. *verſ. c. cum Epiſcopus.* adeo ut ſi in jus vocati coram Ordinario privilegium exemptionis non allegent, condemnari debeant ab Ordinario in expenſis. Abb. Felin. & DD. *in cap. cum ordinem. de reſcript.* Caſſad. *dec.* 3. *n.* 5. *de appell.* Aufrer. *de poteſt. ſæcul. ſuper Eccleſiaſt. perſon. reg.* 2. *n.* 33. Bellamera *dec.* 226. Felin. *in cap. exemptionem. de except.* niſi tamen exemptio eſſet notoria, ut quia pateret ex actis, vel eſſet clauſa in corpore juris. Ang. *in ſum. verb. exemptio. n.* 3.

17 Probatur autem primo exemptio ſcriptura juxta dicta ſuperius. *cap. porro. & c. recepimus. de privil. c. accepimus. de fide inſtrum.* Gail. *l.* 2. *obſ.* 2. Abb. *in cap. inter dilectos. nu.* 8. *&* 9. *de confirm. util. & inutil.* Et non probatur confirmatione in forma communi, niſi fuerit facta ex certa ſcientia. Abb. *in c. examinata. n.* 3. *&* 6. & *in cap. venerabilis. n.* 1. *de confirm. util.* Felin. *in c. inter dilectos. n.* 6. 7. 13. *& ſeq. de fide inſtrum.* Kochier. *de juriſd. ordin. in exempt. part.* 1. *quæſt.* 8. *nu.* 7. *&* 8. probatur autem innovatione exemptionis, & quidem plene, *c. cum olim.* ibi Abb. & DD. *de privil. c. cum dilecta.* ubi DD. *de confirm. util.* dummodo pars, cujus intereſt, præſens fuerit vocata, niſi is innovet, qui conceſſit, quo caſu non eſt opus citatione. Abb. *in c. ex parte. nu.* 3. *&* 7. *de privil.* quomodo vero, aut qua forma exemptio probari debeat, vide Boniſ. VIII. *in cap. cum perſona. de privil. in* 6. ubi Franc. Villadiego *de Legat. part.* 1. *quæſt.* 6. *n.* 26. Speculat. *de appell.* §. *reſtat videre. n.* 5. *&* 6. *part.* 4. & *tex. in cap. accepimus. de fide inſtrum.*

18 Porro quamvis Reus Actori edere non teneatur juxta *L.* 1. *& L. qui accuſare. & L. ult. C. de eden.* tamen Exemptus Ordinario edere tenetur ſcripturam exemptionis tum favore juriſdictionis ordinariæ, tum quia Exemptus hac in parte excipiendo habetur pro actore. *L.* 1. *ff. de except.* gl. *in cap. cum perſona. verb. tradere. de privil. in* 6. Kochier. *loc. cit. nu.* 12.

19 Quæres I. ex quibus verbis conceſſa probetur exemptio? Reſpondetur quovis verborum modo concedi poſſe exemptionem. *cap. ſi Papa.* §. *licet autem. de privil. in* 6. *c.* 1. §. *per illa verba. de V. S. in* 6. Tamen ſolet exemptio concedi primo, ſi quid ſolemniter dicitur exiſtere juris B. Petri, aut ad proprietatem Romanæ Eccleſiæ ſpectare. *cap. cum tempore. de arbitr. cap.* 2. §. *nos igitur. de reſtit. in integr. cap. cum olim.* 2. *de privil. cap. ſi Papa.* §. *ſi autem. de privil. in* 6. Item ſi Papa privilegio eximat ab Ordinarii poteſtate, ſi eximat cum plena libertate. *cap. ſi Papa.* Innoc. *in cap. veniens. nu.* 7. *de V. S.* Bellenc. *de charit. ſubſid. quæſt.* 32. *nu.* 8. Item ſi dicat Pontifex, *nec audeat Epiſcopus ibi cathedram collocare, aut quamlibet poteſtatem exercere.* tex. *in cap. luminoſo.* 18. *quæſt.* 2. Bellencin. *quæſt.* 32. *nu.* 3. *l. c.* Item ſi recipiat aliquos in ſubjectos Romanæ Eccleſiæ. *d. cap. ſi Papa.* & Abb. *in cap. recepimus. de privil.* Item ſi dicit, Locum vel Eccleſiam eſſe liberam, aut gaudere libertate Eccleſiæ Romanæ, aut ſpeciali ejus prærogativa gaudere. *c. cum olim.* 2. *de privil* Item ſi fuit dictum, quod locus aut Communitas plena gaudeat libertate, quia hæc verba important omnimodam exemptionem tam a Lege Diœceſana, quam juriſdictionis. Franc. *in c.* 1. §. *illam. n.* 3. *de V. S. in* 6. Item ſi fuit indefinite dictum, quod Romanæ Eccleſiæ cenſum ſolvat ad perceptæ indicium libertatis. *d. cap. ſi Papa.*

Quæres II. quid dicendum, ſi Pontifex aliquos recipiat in filios? eruntne tales exempti? Reſpondetur negative, neque licet argumentari a Domino ſervum eximente a ſervitute, nominando ſervum filium. *L. un.* §. *ſimilius modo. C. de latina libert. tollen.* quia non eſt ſimilis ratio in Domino liberante ſervum a ſervitute, & in Pontifice eximente, quia Dominus ſibi ſoli præjudicat; Pontifex vero juriſdictioni ordinariæ Epiſcoporum, quæ eſt favorabilis. *cap. pervenit.* 11. *quæſt.* 1. *c. cum perſona de privil. in* 6. *& cap. ne aliqui.* ubi Franc. & DD. *eod. in* 6. & *c. ſi Papa.* §. *nunc ſic filios.* ubi gl. & Franc. *de privil. in* 6. Hoſt. *in cap. cum Capella. de privil.* Idem dic, ſi Pontifex aliquem recepit in ſua protectione, quia per hoc non dicitur exemiſſe. *c. ex parte tua de privil.* gl. & Abb. *in d. cap. recepimus.* 20

Quæres III. quid ſi Eccleſia alicui fuit conceſſa pleno jure? Dicitur autem de jure, Canonico Eccleſia ad aliquem ſpectare pleno jure ſi in ea Epiſcopus nullum jus Epiſcopale exercet, & ideo præſentatio, inſtitutio, deſtitutio pertinet ad eum, qui pleno jure poſſidet. Abb. *in cap. cum inter. de re jud.* Zerola *in prax. Epiſc. part.* 1. *verb. exemptio.* §. 8. *& in verb. Eccleſia.* §. 19. Innoc. *in d. cap. cum. cum inter. & c. conqueſtus. a n.* 1. *de foro compet.* & ibi Abb. Kochier. *l. c. quæſt.* 9. *n.* 6. Reſpondetur, quod tunc Eccleſia dicitur exempta a juriſdictione Epiſcopali. *gl. in cap. cum & plantare. verb. pleno jure.* ubi Abb. *n.* 5. & Hoſt. *in cap. quoniam.* ubi Abb. *de privil.* quod ſi in privilegio adeſſent illa verba: *Volumus autem, quod in charitate priori cum ſuo Epiſcopo remaneat,* tunc per hanc clauſulam cenſeretur reſervatum Epiſcopo jus ſpecialiter illi competens. *cap. charitas. de pœnit. diſt.* 2. quod idem concludit de charitativo ſubſidio. Bellencin. *quæſt.* 32. 21

Quæres IV. an verba enunciativa Papæ ſive Principis probent exemptionem? Reſpondetur cum diſtinctione inter verba pure *narrativa,* & inter verba *diſpoſitiva ſeu aſſertiva.* Pure narrativa ſunt, quæ ſuper eo, quod principaliter agitur non proferuntur principaliter, ſeu quæ non ſunt in ipſa cauſa finalis diſpoſitionis. Aſſertiva vero ſive diſpoſitiva ſunt quæ non incidenter proferuntur, ſed principaliter, & ſunt finis diſpoſitionis & in quibus intentio Papæ fundatur. Franc. *in c. ſi Papa n.* 1. & Abb. *in c. cum oporteat poſt n.* 7. *de accuſ.* priora hoc eſt *narrativa* tantum non probant, ſed ad ſummum faciunt tale quale adminiculum. *aſſertiva* vero aut *diſpoſitiva* plene probant. Milis *in repert. verb. privil.* Abb. *in cap. dudum cum Apoſt. nu.* 3. *de privil.* Franc. *in d. cap. ſi Papa.* Kochier. *de Juriſdict. ordin. in exempt. par.* 1. *quæſt.* 9. *n.* 10. 22

Quæres V. An ſolutio cenſus ratione perceptæ libertatis arguat & probet exemptionem; tanto magis cum cenſus arguat ſubjectionem. Reſponſio eſt negativa. Abb. *in cap. omnis omnia n.* 3. *de cenſib. & in cap. quoniam n.* 4. *de privil.* quia ſolutio cenſus plura poteſt ſignificare uti ſubjectionem, protectionem, & exemptionem. Fel. *in cap. ad audientiam nu.* 21. & Innoc. *cap. præterea. quarto loco de tranſact.* Abb. *in cap. fin. nu.* 4. *de cauſ. poſſeſ. & propriet.* apud Kochier. *loc. cit.* 23

§. V.

Requiſita pro valore exemptionis.

Dicendum primo, quod privilegium conceſſum, alio, cujus intereſt non citato, non valet juxta Caſtr. *in L.* 2. *n.* 4. *C. de tempor. appell.* & alii quos citat Kochier. *l. c. quæſt.* 12. qui tamen ſtat pro valore, quia conceſſio exemptionis non eſt actus judicialis, & ideo nemine citato fieri poteſt. Abb. Fel & DD. *in cap. cum olim. de re jud.* Jaſ. *in L. Gallus.* §. *& quid ſi tantum. n.* 42. *&* 47. *ff. de liber. & poſthum.* ſicut nec in impetratione reſcriptorum, privilegiorum &c. non eſt neceſſaria partis citatio. Fel *in d. cap. cum olim. n.* 6. Gig. *de penſ. quæſt.* 37. Cacialup. *de penſ. quæſt.* 24. *a.* 8. Milis *in repert. verb. citatio.* Hæc de jure communi, de jure tamen ſpeciali ſive ſingulari Concil. Lateran. ſub Leone 24

X. *ſeſſ.* 10. ad eſſe exemptionum requiritur citatio ordinariorum, ratione adjectæ clauſulæ irritantis, cujus verba ſunt. *Exemptiones autem de cætero abſque rationabili cauſa, & quorum intereſt, minime citatis pro tempore conceſſas nullius roboris & momenti eſſe decernimus.* Ant. de Prat. *De juriſd. Epiſc. c.* 8. *n.* 1. *&* 2. Kochier. *l. c. quæſt.* 12. *n.* 3.

25 Quamvis vero Papa non obſtante Concilio poſſit aliquem eximere nemine citato, qui Concilii decretis derogare poteſt. *cap. ſignificaſti de elect.* Abb. *in cap. ex geſtis. De Cler. non reſid.* tamen cum Pontifex derogat Concilio, opus eſt clauſula derogatoria ſpecifica, alias gratia reputabitur ſubreptitia. Gl. *in cap. ex parte. verb. de quo nulla mentio de Capell. Monac.* Milis *in repert. verb. gratia facta.* Fel. *in cap. non nulli n.* 2. *&* 3. *de reſcript.* Kochier. *de juriſd. ordin. in exempt. par.* 1. *quæſt.* 50. *n.* 33. præſertim ſi gratia fuit facta ad preces alicujus, niſi talis conceſſio emanaverit motu proprio vel ex certa ſcientia, cujus effectum habes *in c. ſi motu proprio de præb. in* 6. Cenſetur autem Papa conceſſiſſe ex certa ſcientia, ſi ipſe in reſcripto hoc exprimit. Gl. *in Clem. ſi principalis de reſcript. & in c. ſtatutum verb. litterarum de reſcript. in* 6. aut ſi in reſcripto appoſuit verbum privilegii vel Concilii, cui vult derogare. *c. penult. de confirm. util.* & Gl. *in cap. paſtoralis §. præterea. verb. ex certa ſcientia. De officio Deleg.* aut ſi dixit ſe id feciſſe cum cauſæ cognitione. Kochier. *loc. cit. nu.* 35. vide quæ dixi in praxi clauſularum.

§. VI.

An & quæ Monaſteria ſint exempta?

26 De jure communi Monaſteria ſunt exempta a Lege Diœceſana, non vero a Lege juriſdictionis. Abb. *in c.* 1. *de ſtatu Monach. & cap. dilectus. De off. ordin.* Bertach. *in trac. de Epiſc. l.* 4. *par.* 2. *quæſt.* 85. *nu.* 80. Kochier. *loc. cit. quæſt.* 16. *n.* 1. Eſt autem lex juriſdictionis, quæ obedientiam, ſubjectionem, correctionem, reformationem, juriſdictionem cauſarum audientiam, Sacramentorum collationem, & ea omnia complectitur, in quibus Monaſteria Diœceſis ſubjiciuntur. Bertachin. *loc. cit.* Zerola *in prax. Epiſc. par.* 2. *verb. jura Epiſcopalia.* Cuchus. *Inſtit. jur. can. lib.* 1. *tit.* 12. *verſ. hæc jura.* Kochier. *de Juriſd. ordin. in exempt. part.* 1. *quæſt.* 15. *n.* 7. Lex Diœceſana eſt, in qua diſponitur de cathedratico, de charitativo ſubſidio & cætera omnia a quibus Monaſteria jure communi ſunt exempta. Abb. *in d. cap. dilectus n.* 4. *ubi DD. cit.*

27 Sunt autem exempti Ciſtercienſes de jure communi, proprio vero privilegio ſunt exempti Prædicatores, Minores, Carmelitæ, Benedictini, & ferme omnes Regulares directe, vel indirecte per participationem privilegiorum. Item PP. Societ. S. Auguſt. ſervi B. M. V. S. Franciſci de Paula, Jeſuat. Canonici Regulares Ord. S. Auguſt. Canonici Regulares Congreg. S. Salvatoris, Monachi montis Oliveti, Vallis Umbroſæ, Carthuſienſes, Camaldulenſes, S. Hieronymi a Piſis, Congreg. S. Hieronymi Feſulani, S. Hieronymi Hiſpan. Cœleſtini, Crucigeri, Redemptionis Captivorum, SS. Trinitatis, Theatini, Miniſtri infirmorum, Præmonſtraten, Congreg. Clericor. regularium. Item ſtatus tertii ordinis. Kochier. *loc. cit. part.* 1. *quæſt.* 17. *per tot.*

28 Etiam plene oblati Religioni exemptæ gaudent illius exemptione. Franc. *in c. per exemptionem n.* 2. ubi Abb. *& in c. ut privilegia n.* 3. *de privil.* Innoc. *in c. recepimus. n.* 3. *de privil.* Dicuntur autem plene oblati, qui ſe & ſua omnia qualiacumque Religioni obtulerunt, & donarunt. Abb. *in c. tuarum n.* 4. *c. cum & plantare n.* 4. *c. ut privilegia. nu.* 3. *de privil.* Kochier. *loc. cit. quæſt.* 19. *nu.* 2. *&* 3. Ita etiam Converſi ſunt exempti, quia gaudent privil. Religionum. Etiam Novitii Religionum exemptarum; quia Novitii, quamdiu non apparent ſigna & conjecturæ, quod ad ſæculum redire velint, dicuntur perſonæ annexæ, & efficaciter obligatæ Religioni. Franc. *in c. ſuper eo & c. ſtatuimus. De Regular. c. non ſolum. eod. in* 6. & mutatio voluntatis non præſumitur. Alciat. *de præſumpt. reg.* 2. *præſ.* 16. tum quia Novitii ſunt deſtinati ad Religionem, ſicut deſtinatus ad ordines ſacros & ad Clerum, qui, quamvis Clerici non ſint, tamen gaudent privilegio Clericali, & Beneficia illis conferri poſſunt. Fel. *in cap. cum adeo. nu.* 2. *de reſcript.* Selva *de Benef. par.* 3. *quæſt.* 5. *fol.* 57. Staphil. *de litteris gratia §. nova forma n.* 35. Kochier. *loc. cit. nu.* 10. quamvis Menoch. *de præſ. l.* 4. *præſ.* 83. *nn.* 73. *&* 74. velit novitios ante profeſſionem non acquirere exemptionem ſuæ Religionis.

Hoc certum eſt apoſtatas non retinere exemptionem. 29
Papon. *l.* 1. *tit.* 6. *arreſt.* 6. Gaill. *de arreſt. Imper. c.* 10. *n.* 11. quia per crimen privilegium amittitur. *c. privilegium* 11. *quæſt.* 3. & ibi gl. Abb. *in c. fin. n.* 11. *de foro compet.* Jaſ. *in L. fi. verſ. ſecundo principaliter. ff. de conſtitut. Princ.* & patet ex Conc. Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 19. *de Regular.* Navar. *de Regul. comment.* 4. *n.* 73. *&* 77. quamvis retineant privilegium Canonis ſi quis ſuadente. Navar. *de oratione Miſcell.* 37. *nu.* 58. quod extenditur etiam ad ejectos ſolemniter.

Quæres 1. an quando Canonici ſunt exempti, dicatur etiam exemptum Capitulum? Reſpondetur negative, ſicut neque quando exemptum eſt Capitulum, dicuntur exempti Canonici ut ſinguli, ſicut aliud eſt Collegium, & aliud ſinguli de Collegio. Fel. *in c. cum te de reſcript.* Navar. *conſ.* 23. *&* 24. *n.* 6. *tit. de ſent. excom.* & ideo debitum a Capitulo non poteſt exigi a ſingulis Capituli etiam pro rata; quia ſinguli nihil debent, ratio eſt, quia Capitulum eſt corpus fictum. 30

Quæres 2. an habens exemptus jus ceſſum a privato non exempto utatur privilegio exemptionis, aut jure privati cedentis? Reſpondetur uti jure exemptionis & proprii ſui fori, quia jus ceſſum non eſt amplius cedentis, ſed proprium ceſſionarii. Ita Jac. de Arena apud Kochier. *loc. cit. quæſt.* 25. *num.* 3. ſed contrarium omnino diſpoſuit Concil. Trid. *ſeſſ.* 14. *c.* 5. *de ref. in verb. aut quominus*, ſicut fiſcus ſuccedens privato non utitur jure ſuo ſeu privilegio, ſed jure privati. *L. cum quidam. §. fiſcus. ff. de uſur.* Et ſic e converſo, ſi exemptus cedat jus ſuum privato, privatus non gaudet exemptione cedentis; quia exemptiones non tranſeunt de perſona in perſonam. *L. in omnibus* 69. *ff. de R. J. L. forma. §. quamquam. ff. de cenſib. cap. privilegium. de R. J. in* 6. 31

Quæres 3. an exemptus a Juriſd. Legati, ſit etiam exemptus a juriſdictione ordinarii? Reſpondetur negative. Jo. And. *in cap.* 1. *de V. S. in* 6. quia in diſparatis non fit illatio præſertim in materia odioſa. Koch. *loc. cit. quæſt.* 28. 32

Quæres 4. An uxor gaudeat privilegiis mariti? Reſpondetur gaudere juxta *L. fœmina. ff. de ſenator. L. quoties. C. de privileg.* Corſet. *de poteſt. reg. par.* 3. *quæſt.* 29. Tiraquel. *in LL. connub. l.* 16. *gl.* 2. Imo idem privilegium retinet in Viduitate. DD. *in L. filii §. vidua. ff. ad municip.* Bart. *in L. fin. C. de privil. ſcholar. lib.* 12. Caſtr. *in L. cum quædam. n.* 4. *ff. de juriſd. omn. jud.* Guido Pap. *quæſt.* 379. *&* 380. Contrarium defendit Kochier. *de Juriſd. ordin. in exempt. par.* 1. *quæſt.* 29. *n.* 3. qui pro ſe citat Bald. *in L.* 2. *C. de Epiſc. & Cler.* Socin. *conſ.* 84. Dec. *in L. in omnibus. n.* 10. *ff. de R. J.* Franc. *in cap. ne aliqui n.* 2. *&* 3. *de privil. in* 6. Fel. *in cap. nullus judicum. n.* 3. *verſ. pro hoc. de foro comp.* Et ideo privilegium fori Clericorum non extendi ad eorum uxores volunt DD. mox *cit. ex cap. un. §. in cæteris nu. fin. de Cleric. conjug. in* 6. contra Felin. Abb. & alios *in d. cap. nullus.* Aufrer. *de poteſt. ſæcul. ſuper Eccleſ. perſ. reg.* 2. *n.* 34. 33

Quæres quinto, an familiares exemptorum ſint exempti? Reſpondetur affirmative, quia licet exemptiones perſonales, ſicut etiam privilegia non extendantur de perſona in perſonam, nec perſonam exemptam egrediantur juxta *cap. privilegium perſonale. de R. J. in* 6. tamen ſe extendunt ad perſonas acceſſorias, & familiares acceſſorie a privilegiatis dependentes. Dec. *in L. in omnibus caſib. n.* 10. *ff. de R. J.* Gomez *ad reg. Cancell. tit. de impetrat. Benef. per obitum famil. Cardinal.* & probatur *ex. L.* 1. *&* 2. *Cod. de Epiſc. & Cler. c. Eccleſiarum ſervos.* 12. *quæſt.* 2. *c. indicatum. diſt.* 89. Caſtr. *in d. L.* 1. *n.* 6. *C. de Epiſc. & Cler.* ſicut privilegium Hoſpitali conceſſum extenditur ad illius Miniſtros, & exempta Eccleſia ejus Miniſtri cenſentur exempti, quia ſine familia ſupereſſe ſibi commode nemo poteſt. Oldrad. *conſ.* 1. *c. extirpandæ.* ubi Abb. *de præbend.* ſive familiares ſint perpetui, ſive temporales, quamvis etiam ſint mercenarii. Franc. *in c. licet. nu.* 2. ſed contrarium tenet Aufrer. *de poteſt. ſæculari ſuper Eccleſiaſticis perſonis. reg.* 2. *n.* 36. *verſ. ſed Archidiac.* Et Archid. *in cap. Clericum.* 11. *quæſt.* 34

Digitized by Google

11. quæſt. 1. gl. in Clem. 1. de Reliquiis & venerat. Sanctor. & in Clem. 1. de Relig. & c. penult. de privil. Berous quæſt. 36. & ſpeciale eſt in familia Epiſcopi, quod ad illam extendatur. vide Kochier. de juriſd. ordinar. in exemptos. Bene verum eſt, quod ſervientes Eccleſiis, militiis, aut domibus exemptis gaudent exemptione, ſi habent has circumſtantias. Prima, quod actu ſerviant. 2. ſi intra eorum ſepta & domos reſideant. 3. ſi ſub eorum obedientia vivunt. 4. ſi profeſſionem earum militiarum fecerunt, de quibus omnibus conſtare debet ordinario, gl. in c. cum capella verſ. in quantum & cap. porro de privil. Caſtr. in L. un. C. in quib. cauſ. milit. for. præſcript. & declaravit S. Congreg. ſub Gregor. XIII. uti teſtatur Zerola in prax. Epiſc. part. 1. verb. exemptio. §. 3. Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 11. Caſtr. loc. cit. Kochier. loc. cit. quæſt. 30. num. 7. Felin. in cap. inſinuante. col. 2. de off. Deleg. Card. conſ. 126. num. 11. & ideo tantum ſervi perpetui gaudent exemptione. Archid. in cap. Clericum. 11. quæſt. 1. Berous loc. cit.

35 Quæres ſexto, an exemptiones cedi poſſint? Reſpondetur, quod loquendo de perſonalibus omnino certum eſt, cedi non poſſe, quia ſunt affixæ oſſibus privilegiatorum. Argumento L. qui ergo. in fin. & ibi gl. & Caſtr. in L. ſi ſticho. ff. de peculio. L. 1. ubi DD. ff. de act. & oblig. Specul. de ceſſ. act. §. 1. verſ. quid ſi haben. n. 24.

36 Quæres ſeptimo, an Eccleſiæ exemptæ gaudeant centenaria præſcriptione Romanæ Eccleſiæ? Reſpondetur negative. Guido deciſ. 36. Archid. cap. de præſcript. in 6. ſibi contrarius. Bald. in Auth. quas actiones. C. de SS. Eccleſ. apud Kochier. loc. cit. quæſt. 35. niſi præſcriptio habeat annexam conſuetudinem; quia tunc ſufficeret quadragenaria etiam contra Papam & Romanam Eccleſiam. Butr. in cap. fin. de conſuetud. Fel. in cap. ad audientiam. col. penult. verſ. lim. tertio. de præſcript. Balb. de præſcript. par. 1. part. 5. princ. verſ. veniens itaque ad primam. n. 22.

37 Quæres octavo, ſi exemptus ædificet in loco non exempto Eccleſiam, an illi Eccleſiæ acquiratur exemptio? Reſpondetur Exemptos non poſſe ædificare Eccleſias in Diœceſi Epiſcopi ſine ejus licentia. cap. cum olim. 2. de privil. cap. auctoritate. eod. in 6. alias cedit Dominio, & juriſdictioni Epiſcopi. Abb. in d. cap. cum olim. num. 9. Franc. in d. cap. auctoritate. Specul. tit. de privil. part. 4. numer. 3. Ant. de Pratis de juriſdict. Epiſc. cap. 1. a numer. 3. Ang. in ſum. verb. Exemptus. num. 11. Selva de Benef. part. 1. quæſt. 6. ſi vero accedat licentia Epiſcopi ante ædificationem aliquid reſervantis, tunc Eccleſia ab Exempto ædificata exempta cenſebitur. Innoc. in cap. dudum. nu. 2. verſ. item videtur. de privil. cap. inter dilectos. de fide inſtrum. Kochier. loc. cit. quæſt. 36.

38 Quæres nono, an exemptio extendatur ad futura? Reſpond. quod ſi eſt ſermo de extenſione ad futura per augmentum, tunc extenditur ad futura. cap. quia circa. de privil. cap. ex parte. cap. penult. de Decimis. Bart. in L. damni infecti. §. ſi is, qui ædes. ff. de damno infecto. Alber. Brunus in tract. de augmento. concluſ. 9. per totam. dummodo exemptio non tendat in præjudicium tertii. DD. apud Kochier. l. c. q. 37. & 38. De cætero generaliter exemptio non extenditur ad Eccleſias ſeu res futuras ſeu poſtea quæſitas. Clem. 1. de cenſib. Clem. fin. de reſcript. cap. quia circa. ubi Abb. de privil. quia regulariter beneficia, & privilegia non extenduntur ad Creata de novo, ſi tendant in præjudicium tertii. Kochier. d. quæſt. 38. per tot.

§. VII.

Quid poſſint, vel non poſſint Exempti?

39 Exemptus poteſt quidem arbiter eſſe, ſed cogi ab Ordinario ad hoc officium ſuſcipiendum non poteſt. Blancus de compromiſſ. quæſt. 2. numer. 2. quo caſu a Laudo appellari poterit ad Superiorem exempti, non ad Ordinarium, licet alius arbiter eſſet non exemptus; quia exempti ſunt auctoritate & dignitate præſtantiores. cap. per tuas. ubi gl. de major. & obed. cap. ſi Apoſtolica. de præbend. in 6. cap. 1. de conceſſ. præb. in 6. Rota dec. 12. num. 1. de præbend. in nov. ſed magis dignum trahit ad ſe minus dignum, & cauſa potentior trahit ad ſe minus potentem. cap. quod in dubiis. de Conſecr. Eccleſ. L. præcipimus. verſ. eadem obſervanda ubi Bart. C. de appell. Barbat. cap. ſuper quæſtionum. §. ſi vero. ubi DD. de off. Deleg. Blanc. de arbitr. quæſt. 10. nu. 15. ſic a Laudo vel ſententia Judicis Clerici, & Laici appellari debet ad Superiorem Clerici. Bart. in L. 1. §. ſi quis. n. 13. ff. de appell.

Majus dubium eſt, an poſſint eſſe tutores, & pro negativa militare videtur L. neque. L. 4. & L. fin. C. qui dari tutor. quia datio Tutoris ſpectat ad Magiſtratum ſive ad Ordinarium loci. Gail. lib. 1. obſ. 1. n. 48 Fab. in L. un. ubi DD. C. ubi petan. Tutor. quibus exempti ſubjecti non ſunt. Affirmativa videtur verior, quia in iis, quæ ſunt juriſdictionis voluntariæ, exempti poſſunt ſe ſubjicere Ordinario etiam ſine Superioris licentia. Jo. And. in cap. 1. de privil. in 6. Lap. in cap. cum in illis. de emptor. ordin. in 6. in qua non intrat ulla cauſæ cognitio aut citatio. vide plura apud Kochier. loc. cit. quæſt. 46. per totam. 40

Fidejubere de judicio ſiſti non poſſunt, quia fidejuſſor debet eſſe ejuſdem fori, in quo fidejubetur. Bart. in L. 33. n. 11. ff. de fidejuſ. Card. in Clem. 1. quæſt. 8. de cenſib. Abb. in cap. 1. n. 2. in addit. & num. 6. de fidejuſſ. apud Kochier. qu. 47. Limit. in contractibus, in quibus exemptus poteſt fidejubere, quia tunc fidejuſſor ſine exceptione conveniri poteſt. Bart. loc. cit. Abb. loc. cit. coram ſuo Judice tamen, & ideo recuſari fidejuſſor poteſt, ſicut fidejuſſor exempti conveniri debet coram ſuo judice. Specul. de compet. jud. adit. §. 1. verſ. ſed pone Clericus. n. 26. Guido Papa quæſt. 562. n. 6. Aufrer. de poteſt. ſæcular. ſuper Eccleſiaſt. perſ. reg. 4. nu. 26. Mynſing. lib. 2. obſ. 5. 41

Quæres primo, an exemptio conceſſa ſimpliciter eximat univerſaliter? Dicendum primo, quod exemptione capitis non cenſetur conceſſa exemptio membrorum. Innoc. in cap. ex ore. de privil. Et ideo exempto monaſterio, ejus membra, ſeu Capellæ exemptione non gaudent. Abb. in d. cap. ex ore. a nu. 1. cap. cum Capella. ubi DD. de privil. Ubal. de Canonica portione. cap. 4. quæſt. 8. & ſeq. Kochier. de Juriſdict. ordin. in exempt. quæſt. 13. num. 1. & 2. quia cum exemptio juxta dicta ſit ſtricti juris, non eſt extendenda de perſona ad perſonam, nec de loco ad locum. cap. ſane. cap. cum capella. de privil. 42

Dicendum ſecundo, quod exempta Eccleſia non cenſetur exemptus populus. Ideo Epiſcopus poterit tunc exercere ordinariam poteſtatem in Parochianos. Franc. in cap. per exemptionem. numer. 3. verſ. 5. de privil. in 6. Ang. in ſum. verb. Exemptus. numer. 1. verſ. & exempta. apud Kochier. loc. cit. num. 4. Sicut neque exempto populo videtur exempta Eccleſia. Franc. l. cit. n. 3. verſ. ult.

Dicendum tertio, quod exemptis Clericis Eccleſiæ, etiam Canonici exempti eſſe cenſentur. cap. per exemptionem. in fin. de privil. in 6. ubi Franc. num. 3. verſ. ultimo not. Et exemptio conceſſa terræ intelligitur conceſſa perſonis ſeu hominibus ejuſdem. L. ſi non ſpeciali. ubi Bald. C. de teſtam.

§. VIII.

Quam habeat juriſdictionem Legatus in Exemptos, & Ordinarius?

Legatus cum poteſtate Legati a latere, ſeu Legatus a latere juriſdictionem habet in exemptos. cap. veniens. ubi Franc. de V. S. in 6. cap. ſi Abbatem. de elect. in 6. Abb. in cap. cum venerabilis. n. 3. de conſuet. Fel. in cap. grave. num. 3. de off. ordin. Rom. conſ. 398. Villadiego in tract. de Legat. part. 1. quæſt. 8. num. 20. Pariſ. conſ. 28. num. 31. part. 4. Kochier. de Juriſd. ordin. in exemptos. part. 2. quæſt. 2. n. 7. & ſeq. 43

I. Ordinarius habet juriſdictionem in exemptos in diœceſi delinquentes, ita ut illos punire poſſit ſecundum ſtatuta Diœceſana, ſecus vero, ſi delinquunt in loco exempto. cap. 1. ubi DD. de privil. in 6. Franc. in cap. 2. n. 10. de conſtit. in 6. Card. in Clem. 2. qu. 9. de conſtit. Gemin. Joan. Andr. & Franc. in cit. cap. 1. §. nunquid. apud Kochier. loc. cit. quæſt. 45. Ampl. ut, quamvis perſonæ non exemptæ delinquant in loco exempto, adhuc ab Epiſcopo puniri poſſint. Marſil. in cap. 2. de conſtit. in 6. Fedet. de Sen. conſ. 2. Anchar. in cap. a nobis. de ſent. excomm. & in cap. poſtulaſti. col. 16. quæſt. 4. de foro comp. quia locus exemptus eſt in Diœceſi Epiſco- 44

Epiſcopi. *cap. grave. de off. ordin.* ubi Abb. & DD. *in cap. cum Epiſcopus de offic. ordin. in 6.* & Epiſcopi intereſt, quod ſua Diœceſis purgetur malis hominibus. Contrariam ſententiam, quod imo non exemptus delinquens in loco exempto ab Epiſcopo puniri non poſſit, tenent Cald. *in d. cap. 2. de conſtit. in 6.* Jo. Andr. Franc. & Card. *ibidem.* Franc. *in cap. 1. de ſtat. Regul.* Jaſ. *in L. fin. col. 1. ff. de juriſdict. omn. jud.* Zabarel. *in cap. perpendimus. col. 22. verſ. ſed quid ſi deliquit. de ſent. excomm.* Marian. Socin. *conſ. 271. vol. 2.* Paludan. *in 4. ſent. diſt. 18. quæſt. 2. art. 2.* Angel. *in ſum. verb. ſtatutum. §. 2.* Sylveſt. *verb. Excommunicatio. 2. §. 15. verſ. circa prædicta.* & alii apud Kochier. *loc. cit. part. 2. q2. 45.* quorum ratio eſt, quia paria ſunt locum eſſe extra territorium, aut eſſe exemptum. *d. cap. grave.* ubi DD. gl. *in Clem. 1. de foro compet.* Gemin. *in cap. Epiſcoporum. n. 8. verſ. ſubdit. etiam. de privil. in 6.*

45 II. Habet juriſdictionem in exemptum, ut illum poſſit condemnare in expenſis, & punire contumaciam, ſi non propoſuit declinatoriam, niſi exemptio ſit notoria, quam non eſt opus allegare. Dec. & DD. *in cap. cum ordinem de reſcript.* gloſſ. *in cap. ſuper litteris. eod.* Myſing. *lib. 6. obſ. 7.* apud Kochier. *de juriſdict. ord. in exempt. part. 2. q. 6.*

46 III. Exemptus ſimpliciter ratione perſonæ aut ſecundum quid ratione rei vel loci, ſi obtinet Eccleſias Parochiales aut alia officia, quorum adminiſtratio & regimen ſeu cognitio ad Epiſcopum ſpectat, ſi illorum ratione delinquat, ſeu contrahat, ſubeſt juriſdictioni Epiſcopi. Covar. *pract. quæſt. cap. 11. num. 5.* Franc. *in cap. 1. §. illum. num. 4. de V. S. in 6.* Et quamvis aliquis ſit exemptus, ſi tamen ſit Prior Monaſterii non exempti, tanquam Prior illius Monaſterii, poteſt conveniri coram Ordinario. Capyc. *dec. 59. numer. 2.* ob *cap. 1. de privil. in 6.* quia poteſt quis eſſe pro parte exemptus, pro parte ſubjectus. Franc. *in cap. ſi Papa. §. & eſt. n. 2. de privil. in 6.*

47 IV. Quamvis Monaſteria de jure exempta ſint a Lege Diœceſana Epiſcopi, non ſunt tamen exempta a Lege juriſdictionis. Barbachin. *de Epiſc. lib. 4. part. 2. q. 35. num. 80.* Bellencin *de charit. ſubſid. quæſt. 28.* Abb. *in cap. dilectas. de off. ordin.* Kochier. *loc. cit. par. 2. q. 45.* Et quamvis Ordinarius non poſſit judicare de delictis exemptorum, poteſt tamen declarare & pronuntiare eos deliquiſſe, & ad ferendam talem declaratoriam exemptos citare. Felin. *in cap. non poteſt. num. 3. de re jud.* Card. *in Clem. fin. quæſt. 1. de pœn.* Gemin. *in cap. Epiſcoporum. numer. 8. de privil. in 6.* præſertim ſi delictum ſit notorium.

48 V. Ubi eſt periculum fugæ, poſſunt exempti capi, & remitti ad Judicem competentem. Felin. *in cap. fin. num. 7. de foro comp.* Card. *in Clem. fin. quæſt. 3. de off. ordin.* Abb. *in cap. ſacris. de ſepult. & in cap. cum non ab homine. n. 3.* ubi Felin. *de Jud.* Mynſing. *cent. 2. obſ. 65.* ſicut Clericus, qui in periculo fugæ non tantum a Judice Laico, ſed etiam ab ipſo Creditore retineri poteſt ſine incurſu excom. Abb. *in cap. fin. de foro compet. & in cap. at ſama de ſent. excom.* Caccialup. *de debitore ſuſpecto. q. 4. n. 2.* Peck *de jure ſiſten. cap. 4. n. 14.* Innoc. & DD. *in cap. ut ſama.* Aufrer. *de poteſt. ſæcul. ſuper Eccleſ. perſon. reg. 3. n. 15.*

49 VI. Epiſcopus viſitat Eccleſias quaſcumque quomodolibet exemptas Curatas. Conc. Trid. *ſeſſ. 7. de ref. cap. 7.* ſecus non curatas, & ideo non poteſt viſitare Eccleſias Hieroſolymit. ut declaravit S. Congr. *declar. 77.* Pius V. *in conſtit 136. quæ incipit Expoſcit.* ubi ſtatuit dictas Eccleſias exemptas viſitari ſolum poſſe in his, quæ concernunt curam animarum, & adminiſtrationem Sacramentorum. Villadieg. *in ſpec. viſit. fol. 32. num. 6.* Et quamvis Eccleſia exempta ratione fundationis non poſſit ab Epiſcopo viſitari jure poteſtatis ſuæ ordinariæ, poteſt tamen tanquam a Delegato Apoſtolico viſitari. Ita Sac. Congreg. *declar. 418.* Zerola *in prax. Epiſc. part. 2. verb. Exempti.* Zabarella *in Clem. attendentes. num. 2. in princ. & num. 8. de ſtatu Regularium.* Conc. Trid. *ſeſſ. 7. cap. 7. de ref.* prout viſitant quæcumque Beneficia Curata & non Curata ſæcularia, regularia qualitercumque commendata, & exempta tanquam Delegati Apoſtolici. Villadiego *d. fol. 32. nu. 7.* Kochier. *l. c. part. 2. q. 45. n. 12.*

50 VII. Cogit Monaſteria exempta ſervare clauſuram, ad quod Epiſcopus obligatur in conſcientia. *cap. periculoſo. de ſtatu regular. in 6. Clem. attendentes. de ſtat Monac.* Angel. *verb. Exemptas. n. 10. verſ. poſſunt. ex cap. 1. §. fin. de ſtatu Regul. in 6.*

VIII. Exempti ſubſunt Epiſcopis in omnibus, quæ dependent a poteſtate ordinis, uti in petitione Chriſmatis, conſecratione Eccleſiarum, ſuſceptione ordinum &c. *cap. veniens.* ubi Abb. *de præſcript.* Balb. *de præſcript. in 1. part. quint. part. quæſt. 12. n. 7.* Franc. *in cap. 1. n. 7. verſ. in gloſ. de privil. in 6. & cap. cum nullus. de temp. ordin. in 6.* 51

IX. Cognoſcit inter exemptos in cauſa Decimarum. Franc. *in cap. fin. §. Diœceſani. de Decimis. in 6.* ſi vero Eccleſiæ eſſent exemptæ, & ita decimæ ipſis debitæ de jure communi, tunc Diœceſani ſe non poſſunt intromittere, ſed ſi Eccleſiæ non ſunt exemptæ, tunc Diœceſanus ſeu Ordinarius intromittere ſe poteſt, quamvis decimæ ſint exemptæ, aut Eccleſiæ ſint ipſorum exemptorum. Dom. & Franc. *in d. §. Diœceſani. num. fin.* ubi gloſs. *in verb. exempti.* 52

X. Ordinarius abſolvit Moniales exemptas ab excommunicatione, ſi ſe percuſſerint. *cap. de Monial.* ubi Abb. *de ſent. excom.* ubi gloſs. & Felin. Joan. de Lignano *in tract. de cenſur. Eccleſ. §. 26. n. 12.* Koch. *l. c. n. 19.* Item exercet juriſdictionem in caſibus. *cap. volentes. de privil. in 6.* videlicet ratione rei vel loci delicti aut contractus non obſtantibus privilegiis Apoſtolicis poſtea impetratis. Specul. *part. 4. de privil. n. 3.* 53

XI. Punit eum, qui ex loco exempto jaciendo lapidem læſit alium exiſtentem in loco non exempto. Abb. *in cap. patentibus. de privil. num. 4. & 5.* Franc. *in cap. 1. num. 5. eod. in 6. & in cap. fin. de foro compet.* Abb. *in cap. cum Capella. numer. 6. de privil.* Item ſonantem campanas in loco exempto ad ſeditionem excitandam in loco non exempto, quod extenditur etiam ad mandantem. Abb. & Innoc. *in dict. cap. patentibus. numer. 4.* Felin. *in cap. fin. num. 44.* ubi Abb. *n. 25.* apud Kochier. *loc. cit.* 54

XII. Præfati exempti ratione membrorum non exemptorum tenentur ire ad ſynodum, & coram Epiſcopo poſſunt conveniri. Abb. *in cap. ex ore. n. 1. verſ. 2. de privil.* Concil. Trid. *ſeſſ. 24. cap. 2. de ref.* Franc. *cap. ut Apoſtolica. de privil. in 6.* quia licet probetur exemptio capitis, non ideo ſequitur, quod ſit probata exemptio membrorum. Innoc. *in dict. cap. ex ore. & in cap. quod ſuper de major. & obed.* Ita Monachus Monaſterii exempti, ſi ſine habitu incedit extra Monaſterium, poterit ab Ordinario puniri, ſecus ſi intra Monaſterium. Franc. *in cap. 1. n. 5. de privil. in 6.* apud Kochier. *loc. cit. n. 33.* 55

XIII. Epiſcopi in locis exemptis poſſunt facere ſolemnes benedictiones, & divina officia celebrare. Franc. *cap. Abbates. num. 1. verſ. in gloſſa. de privil. in 6.* Ang. *in ſumma verb. Archiepiſcopus. n. 3.* Pavinus *de viſitatione. q. 3. part. 2. n. 9. Clem. fin. de privil.* etiam in Pontificalibus. Kochier. *loc. cit. n. 34.* 56

XIV. Monachus in loco non exempto excommunicatus remanet excommunicatus, etiam poſtquam rediit ad Monaſterium, ſi proprio nomine fuit excommunicatus, ſecus ſi ſub nomine prioratus, vel officii. Franc. *loc. cit.* 57

XV. Exercet juriſdictionem in allegantem ſe exemptum ex Præſcriptione, donec de præſcriptione plene probaverit, ſecus ſi allegaretur exemptio ex privilegio. *cap. cum perſona. §. ſi vero.* ubi Franc. & DD. *de privil. in 6.* Kochier. *loc. cit. n. 38.* Poteſt declarare Monachum exemptum eſſe excommunicatum, ut ſui ſubditi illum vitent. Franc. *in cap. Epiſcoporum. nu. 3. de privil. in 6.* gl. *in cap. tuarum. de privil.* quæ declaratio non afficit exemptos, ſed tantum ſubditos declarantis. Navar. *conſ. 2. nu. 2. de ſent. excom.* quod procedit, ſi Monachus fuit excommunicatus per proprium ſuum Judicem. Navar. *loc. cit. & in man. cap. 27.* Lancellot. *de attent. part. 2. cap. 4. lim. 2. n. 7. fol. 160.* Gabr. *de R. J. lib. 6. concluſ. 3. a n. 41. & 43.* 58

XVI. Exigit rationem a Religioſis exemptis, qui fuerunt executores teſtamentorum. Zabarell. *Clem. un. de teſtam.* Specul. *de inſtrum. edit. §. nunc aliqua. num. 45.* & alii apud Kochier. *loc. cit. n. 41.* 59

XVII. Poteſt prohibere, ne excommunicati aut uſurarii ſepeliantur in loco etiam exempto, dummodo hic ſit in Diœceſi. Abb. *in cap. ſacris. n. 7. de ſepult.* imo præcipere, ut ſepulti exhumentur, *cap. ad hæc. de privil.* & 60

contravenientes punire. Franc. *in dict. cap. Epiſcoporum. numer. 3. eod. in 6. Clem. 1. & 2. de ſepult.* Felin. *in cap. ult. numer. 7. de ſepult.* Kocb. *l. c. part. 2. quæſt. 45. num. 44.*

61 XVIII. Si exempti ſunt negligentes in conferendis Beneficiis, devolutio collationis fit ad Epiſcopum, qui confert authoritate Apoſtolica. *cap. cum ſinguli. de præben. in 6.* Rebuff. *in praxi Benef. tit. de devolut. num.* 37. Et exempti debent ſervare generale interdictum Ordinarii. Felin. *in cap. ult. num. 6. de foro compet.* Zabarel. *Clem. 1. n. 10. de ſent. excom.* Abb. *in cap. cum inter. n. 3. de conſuet.* textus eſt *Clem. ex frequentibus. de ſent. excom.* Kochier. *loc. cit. num.* 46. Compellit venire ad proceſſiones publicas ſeu ſupplicationes illos, qui in perpetua clauſura non vivunt, aut alias non ſunt privilegiati. Conc. Trid. *ſeſſ. 25. cap. 13. de reform.* apud Garz. *de expenſ. cap. 21. num.* 38. Abb. *in dict. cap. cum inter. num. 4. de re jud.* Felin. *in cap. dilectus. nu. 7. de off. ordin.* Pariſ. *de reſign. lib. 3. quæſt. 11. nu. 8. verſ.* 16. Et in juriſdictione voluntaria exempti ſubjiciuntur Ordinario. Jo. And. *in cap. 1. de privil. in 6.* Lap. *in cap. cum in illis. de tempor. ordin. in 6. & in Clem. attendentes. §. cæterum. de ſtatu Regular.* Panorm. *in cap. ſignificaſti. de foro compet.* & alii apud Kochier. *loc. cit. num.* 53. Debent ſervare dies feſtivos ab Epiſcopis indictos. Concil. Trid. *ſeſſ. 25. cap. 12. de reform.* Navar. *in man. cap. 13. num. 5. verſ.* 8.

62 Ordinarius, quoties Exempti in loco exempto aliquid committunt, cujus effectus porrigitur extra locum exemptionis, poteſt ſibi cognitionem uſurpare. Abb. *in dict. cap. cum inter. n. 3. de conſuet.* Bart. *in L. 2. §. ſi quis in ſuo. ff. ne quid in loco publ.* ſi exemptio fuit concesſa ratione certi loci, ſecus ſi fuit concesſa perſonæ ratione perſonæ. Kochier. *loc. cit. n.* 60. ubi DD.

63 Ordinarius merito aditur pro adminiſtratione juſtitiæ, ſi exempti ſunt negligentes in illa adminiſtranda, ſi non ſit facilis recurſus ad Papam, aut Superiorem Exemptorum. Auſtet. *in Clem. 1. quæſt. 10. nu. 3. verſ. unde in principali. de off. ordin.* ubi Card. *num.* 16. Kochier. *loc. cit. n.* 63.

64 XIX. In cauſis civilibus mercedum, & miſerabilium perſonarum Regulares extra Monaſterium degentes quomodolibet ſint exempti, quamvis in partibus habeant Conſervatorem aut certum Judicem a Papa deputatum; in aliis vero cauſis tantum, cum nullum Judicem aut Conſervatorem habent, coram Ordinariis tanquam delegatis Apoſtolicis conveniri poſsunt, & jure ita exigente ad ſolvendum compelli. Conc. Trid. *ſeſſ. 7. cap. 14. de reform. & ſeſſ. 14. cap. 5. de ref.* Naver. *de Regular. tom. 1. comment. 2. n.* 63.

65 XX. Subjiciuntur Epiſcopo quoad confeſſiones obeundas, ut non obſtante *Clem. dudum. de ſepult.* non exponant ſe pro audiendis Confeſſionibus, niſi fuerint approbati ab Epiſcopo. Conc. Trid. *ſeſſ. 23. cap.* 15. Pariſ. *de reſign. lib. 3. quæſt. 11. verſ.* 14. Kochier. *loc. cit. num.* 82. Sicut etiam ad conciones debent approbari ab Epiſcopo. Conc. Trid. *ſeſſ. 5. cap. 2. & ſeſſ. 24. cap. 4. de reform.*

66 XXI. Punit exemptos, qui excedunt in numero campanarum eis a Jure vel ſtatuto præſcripto. Et quidem mendicantes debent eſſe contenti una campana exceptis Prædicatoribus. Abb. *in cap. patentibus. de privil. ſuper gl. 2. cap. nimis iniqua. de exceſſ. Prælat.* Item coercet exemptos, qui exercent illicitas negotiationes in locis non exemptis. gl. *in Clem. 1. de vita & honeſt. Cleric.* ubi Card. *in q. 2.* Jo. de Anan. *cap. ad abolendum. col. 7. de hæret.*

67 XXII. Cogit exemptos præſentantes aliquem ad aliquam Curam, ut ei aſſignent congruam portionem, & ante talem aſſignationem præſentationem non admittit. *Clem. 1. de jurepatr. cap. 1. de præben. in 6. cap. de Monachis. eod.* & ſi contingat ab aſſignatione portionis per exemptos appellari, tali appellationi Ordinarius deferre non debet, ſed ad ulteriora procedet, quia talis aſſignatio relinquitur conſcientiæ Ordinarii. Jo. de Imol. *cap. Canonum ſtatuta. col. 7. de conſtit.* Card. *in cit. Clem. 1.* ubi gl. Bellam. *concl.* 18.

68 XXIII. Exempti tam ſæculares quam Regulares puniuntur ab Ordinario, qui tempore interdicti in caſibus prohibitis admittunt ad ſepulturam Uſurarios, Interdictos, aut Excommunicatos, quia iſti abſolvi non poſſunt, niſi ſatisfecerint illis, quibus injuria fuit illata ad arbitrium Epiſcopi. *Clem. 1. de ſepult. cap. cum & plantare. §. excommunicatos. de privil.* Abb. *in cap. ſacris. n. 7. de ſepult.* præſertim ſi delictum eſt notorium, quia poteſt Ordinarius tunc illos declarare excommunicatos. Et poteſt deferentibus ad loca ſua exempta ejuſmodi cadavera, ſi tranſeant per Diœceſim impune, etiam via facti reſiſtere; non vero poſtquam venerunt in locum exemptum. Bald. *conſ. 270. part. 4.* Abb. *in d. cap. ſacris. num. 7. de ſepult.* Argumento *L. fin. C. de ſep. viol.* Kochier. *loc. cit. numer.* 92. Item ſi abſolvunt ab excommunicationibus Synodalibus. *Clem. 1. de privil.* Item ſi miniſtrant Parochianis ſine licentia Euchariſtiam, aut extremam Unctionem. *dict. Clem. 1.* Item ſi quæſtores ſe ingerunt in promulgandis Indulgentiis ſine litteris Papæ aut Ordinarii. Conc. Trid. *ſeſſ. 21. cap. 9.* quos Ordinarius poterit incarcerare, aut excommunicare, prout expedire deprehenderit. Innoc. & Abb. *in cap. ex litteris. de conſtit.* Imol. & Anan. *in cap. inquiſitionis. in princ. de accuſ.*

XXIV. Cognoſcit ordinarius contra exemptos in omnibus delictis actualem vel ſolemnem degradationem requirentibus. Jo. de Lignan. *cap. ne in agro de ſtat. Monach.* Abb. *in cap. cum contingat. col. 6. de foro compet.* uti ſi ſunt falſarii litterarum Papæ. *cap. ad falſariorum. de crim. falſi.* ubi Abb. Innoc. & Hoſt. Item punit exemptos, qui ſibi Epiſcopalia arrogant, & declarat Eccleſias, in quibus exercuerunt interdictas. *cap. cum & plantare. §. de confratribus. verſ. quod autem de privileg.* Item punit exemptos, quia Beneficia, quorum collationem habent, onerant penſionibus illicitis. *Clem. un. §. eadem quoque de ſupplen. neglig. prælat.* Innoc. & Hoſt. *in c. Lateranen. de præben. cap. paſtorali de privil.* 69

XXV. Exemptus citatus ad recognoſcendum proprium characterem tenetur comparere & obedire. *cap. 1. §. fin. de foro compet. in 6.* ratio eſt, quia incompetentia quoad ſcripturæ recognitionem allegari non poteſt. Kochier. *l. c. n.* 104. Item habet juriſdictionem in exemptos pro cauſæ coram ſe agitatæ ſalario, ne continentia & connexitas cauſæ dividatur. Idem *n. 105. & 106.* Et quamvis exempti non poſſint cogi ad intereſſendum proceſſionibus, quæ indicuntur ex levi cauſa *cap. nimis prava. & ibi DD. de exceſſ. Prælat.* tamen quando instituuntur ex gravi cauſa, tenentur accedere. Argumento *cap. rogationes. diſp. 3. de conſecr. cap. revertimini. 16. q. 1. cap. pervenit. de Imm. Eccleſ. cap. quod omnes. de R. J. in 6.* Bald. *in L. fi. C. de bon. quæ liber.* apud Kochier. *l. c. numer.* 109. quia rogare Deum pro ſalute populi omnium intereſt. 70

XXVI. Subditi ordinarii delinquentes quamvis deliquerint in loco exempto, poſſunt conveniri coram ordinario propter delictum commiſſum in loco exempto aut etiam extra Diœceſim. Jo. And. *in cap. ut animarum de conſtit. in 6.* Jo. de Lignan. *in Clem. paſtoralis. de re jud.* Andr. Siculus *in cap. cum contingat. col. 5. de foro comp.* Franc. *in d. cap. ut animarum §. ſtatuto.* Abb. *in d. cap. cum contingat. num.* 6. 71

XXVII. Poteſt excommunicare & ſuſpendere exemptos impedientes revocationem conjugis e monaſterio exempto, ſi iſte conjux valide non fuerit profeſſus, uti ſine licentia alterius conjugis aut illius in ſæculo manentis nullum ſit votum continentiæ, aut ſaltem temporale, niſi tamen exempti privilegium habeant, ne poſſint excommunicari, ſuſpendi, aut interdici, quale habent mendicantes & Societas Jeſu juxta Bullam Pauli III. teſte Sanz. *de matrimon. lib. 7. diſp. 33. n. 21. & 23.* ratio eſt, quia Epiſcopo competit omni modo juriſdictio in extraneos & exemptos impedientes ſuam juriſdictionem. Innoc. *in cap. dilectus in fi. de pœnis.* Aufret. *de poteſt. ſæcul. ſuper Eccleſiaſt. perſ. n.* 23. Rojas *de hæret. par. 1. n.* 155. Sanz. *l. c.* 72

Quia vero præmiſſæ exemptiones ſolent eſſe cauſa perturbationum in juriſdictione Epiſcopali, & exemptis præbere occaſionem laxioris vitæ, quæ multum nocuerunt Eccleſiaſticæ diſciplinæ & plurimum diſplicuerunt S. Bernardo. Baron. *in annal. Eccleſ. fol. 8. ſub anno* 676. ſub Pontificatu Adeodati *fol.* 517. Concil. Trid. *ſeſſ. 24. cap. 11. de ref.* Pariſ. *de reſign. lib. 3. q. 11. n.* 5. Ideo Concil. Trid. non obſtantibus quibuſcumque privil. plenam dat authoritatem Epiſcopis tanquam ſedis apoſtolicæ delegatis ſuper exemptos ut recognoſcere poſſint, & judicare de quibuſcumque Clericorum etiam Exemptorum criminibus præveniendo etiam exemptorum 73

tum

rum juriſdictionem ; non vero impediendo. kochier. *l. c. n.* 84. Pariſ. *l. c. n.* 5.

§. IX.

In Judicialibus quemodo procedendum cum Exemptis?

74 Quæres 1. an in impetratione reſcripti contra exemptum ſit neceſſario facienda mentio illius exemptionis? affirmativa probatur ex *L.* 1. *ff. de natal. reſtit.* Fel. & DD. *in cap.* 1. *cap. cum ordin. in cap. ad audientiam. de reſcript.* Menoch. *de arbitr. caſ.* 202. *num.* 39. Innoc. *in cap. ſignificantibus de off. Deleg.* Socin. *conſ.* 164. Negativa probatur 1. authoritate Innoc. & DD. *in cap. conſtitutus de reſcript.* Navar. *conſ. un. num.* 4. & 5. *de feud.* Sed kochier. *de juriſdict. ordin. in exemptos par.* 2. *quæſt.* 3. adhæret priori, quamvis praxis, & Curiæ Romanæ ſtylus qui vim Legis obtinet, confirmant *cap. ex litteris. de conſtit.* Staphil. *de commiſ. & litteris juſtitia.* §. *dicendum eſt. num.* 66. Abb. *in cap. ex parte.* 1. *num.* 5. *de privil.* Fel. *in cap.* 1. *nu.* 14. *verſ. tertio reſtringe & cap. cum ordinem num.* 7. *De reſcript.*

75 Quæres 2. An Exemptus poſſit conveniri *ex L. diffamari C. de ingen. & Manumiſſ.* coram ordinario? Reſpondetur affirmative. ita Alex. *conſ.* 103. *lib.* 5. qui citat Bart. Abb. & alios. Felin. *in cap. ea quæ de re jud. cap. ſin autem de teſtib.* Natta *in Clem. ſæpe col.* 36. *de V. S.* Gail. *lib.* 1. *obſ.* 9. tum quia Laicus conveniens Clericum ex hac cauſa, illum convenit coram Judice ſæculari. Alex. *d. conſ.* 103. Boer. *dec.* 113. tum quia diffamatus agens ex hac Lege non dicitur agere, ſed excipere & non eſt actor, ſed Reus, & pluribus probat kochier. *l. c. q.* 4. *a n.* 7.

76 Quæres 3. An exemptus a juriſdictione illam prorogare poſſit? Dicendum pro reſponſione primo, quod exemptus non poſſit ſuæ exemptioni renuntiare. *cap. cum tempore.* ubi Abb. *num.* 2. *de Arbitr.* Franc. *cap ſcienti. num.* 4. *de R. J. in* 6. Abb. *in cap. ſi terra num.* 5. *de privil.* Caſtr. *conſ.* 431. *par.* 1. Gail. *lib.* 1. *obſ.* 40. quia in exemptione agitur non tantum de favore exempti, ſed etiam ſuperioris qui exemit, cujus intereſt ejuſmodi exemptionem conſervari, & ideo huic favori ab exempto renuntiari non poteſt. *DD. in L. ſi quis in conſcribendo.* ubi Alciat. *C. de pact.* Abb. *in d. cap. cum tempore num.* 2. Fel. *in cap. cum acceſſiſſent. de conſtit.* Gail. *lib.* 1. *obſ.* 40. Argumento *cap. ſi diligenti.* ubi DD. *de foro comp.* Et ideo juriſdictionem alterius a quo fuit exemptus, nec tacite, nec expreſſe prorogare poteſt. Abb. *in cap. licet.* 35. *cit.* Bald. *conſ.* 246. *vol.* 2. Alex. *conſ.* 13. *colum.* 4. *vol.* 1. Gail. *loc. cit. numer.* 3. Felin. *in cap. cum acceſſiſſent. n.* 28. *De conſtit.* Kochier *l. c. num.* 4. *quæſt.* 7. Niſi exemptio fuerit allegata, qua non obſtantia ſententia fuerit ſecuta, quo caſu ſententia valebit in præjudicium exempti, ſed non in præjudicium ſuperioris, cui præjudicari poteſt. Fel. *in d. c. ſignificaſti n.* 4. *verſ. demum.* & Abb. *in d. c.* 1. *nu.* 19. Fel. & DD. *in c. ad audientiam. de præſcript. & c. dilectus. de Capell. Monach.* Kochier. *loc. cit.*

77 Quæres 4. quis oppoſita exceptione exemptionis cognoſcat de illius exiſtentia? Reſpondetur, quod quamvis regulariter ad Judicem ſpectet cognoſcere, an ſibi juriſdictio competat, juxta *L.* 2. ubi DD. *ff. ſi quis in jus vocat. non ierit. L. in præſcriptione. C. ſi contra jus.* Abb. & Felin. *in c. ſuper litteris. De reſcript.* tamen in materia exemptionis non ſpectat ad ordinarium cognoſcere de ſua juriſdictione. Abb. & Fel. *in d. c. ſuper litteris n.* 10. *verſ. quartus caſus. nu.* 24. *verſ. fallit. de reſcript.* quia in hac cognitione eſſet ſuſpectus. Innoc. *in c. venerabili.* ubi Abb. *num.* 3. & 4. *de cenſib.* Item *in c. ex parte. de V. S.* quia in exemptione agitur de totali fundamento juriſdictionis & proprietate illius, & ideo hæc cognitio ſpectat ad S. Pontificem. Kochier. *de Juriſd. ordin. in exempt. par.* 2. *q.* 13.

78 Quæres 5. ſed quid ſi cauſa exempti fuit commiſſa ordinario, cenſetur ne illius juriſdictio excitata, vel delegata? Reſpondetur, ſi commiſſio fuit facta ſimilibus verbis. *Mandamus tibi ut juſtitiam facias.* Item *committimus &c.* tunc dicitur juriſdictio excitata. Innoc. *in c. licet. De off. ordin.* ubi Abb. *nu.* 3. ſi autem dixerit. *Vice noſtra, authoritate noſtra, authoritate Apoſtolica*, aut ſimiles clauſulas, tunc dicitur juriſdictio delegata, uti etiam per commiſſionem juriſdictio ordinarii alteratur, diminuitur, vel augetur. Kochier. *loc. cit. quæſt.* 14. *per totam.*

Quæres 6. An inſtantia cœpta contra exemptum tranſeat in illius hæredem non exemptum? Reſpondetur affirmative. *L. tam ex contractibus.* ubi DD. *ff. de Jud. L. ſi eum hominem.* ubi Bart. *ff. de fidejuſ.* Abb. & Fel. *in c. quia V. de Jud.* Milia *in reper. verb. Judex.* & Kochier. *loc. cit. quæſt.* 18. 79

Quæres 7. finita exemptione an conveniri quis poſſit coram ordinario, de geſtis tempore exemptionis? Reſpondetur negative, quod probat Kochier. *l. c. quæſt.* 21. Bertachin. *de Episc. par.* 5. *nu.* 50. Bald. *in L. affinitatis. C. commun. de ſucceſſ.* Abb. *in c. un. de oblig. ad ratiocin.* Hinc Clericus depoſito habitu clericali vel Clericatu de geſtis tempore Clericatus coram ſæculari non convenitur. DD. cit. 80

§. X.

Quæ obſervare debeant agentes coram Ordinario?

Dicendum primo exemptum reconveniri poſſe coram ordinario, ſicut Clericus coram Laico, eſt communis DD. ſententia. Bart. *in auth. & conſequenter. col. fi. C. de ſent.* Bald. *in L.* 2. §. *ſed ſi agant. ff. de Jud.* Specul. *de reconvent.* §. *nunc dicamus. verſ. ſed pone.* Maran. *de ord. Jud. part.* 4. *diſt.* 6. *n.* 44. Mynſing. *cent.* 2. *obſ.* 67. *verſ. primus.* dummodo reconventio non fiat de cauſa ſpirituali, aut criminali infamante, aut niſi Laica ſit cauſa, cur conveniatur, ut occaſionem habeat reconveniendi Clericum coram ſæculari, prout limitant DD. ſupra cit. Porro reconventio datur etiam, quando cauſa pendet coram Delegato, videri poteſt in praxi Clericorum. & Koch. *l. c. quæſt.* 29. 81

Dicendum ſecundo, Exemptum agentem coram Ordinario debere ſervare ordinatoria judicii, non vero deciſoria ſtatuta. Kochier. *quæſt.* 30.

Dicendum tertio, Exempti non poſſunt compelli ad dicendum teſtimonium, niſi a ſuo Superiore, uti Clerici non poſſunt compelli ad dicendum teſtimonium in foro ſæculari a Judice Laico; ſed debent habere licentiam Epiſcopi. Abb. Felin. *in cap. cum nuntius. de teſtib.* Gail. *lib.* 1. *obſ.* 100. *num.* 16. Farin. *de teſtib. lib.* 2. *tit.* 6. *quæſt.* 61. *num.* 99. & 97. gl. *in cap. fin.* 14. *quæſt.* 2. Speculat. *de teſtib.* §. *ſequitur. verſ. quid de presbytero.* 82

Dicendum quarto, Interveniens ad aſſiſtendum cauſæ, & illam una cum principali inſtruendum & defendendum, ſermo eſt de exempto, non trahit cauſam ad ſuum Judicem, ſed cauſam debet defendere coram Ordinario. Abb. *cap. fin. de empt. & vendit.* Afflict. *dec.* 227. Natta *conſ.* 324. Kochier. *de juriſdict. ordin. in exempt. part.* 2. *quæſt.* 37. *num.* 17. ſi vero tertius interveniens exemptus remoto litigatore intervenit, ac omnem cauſam animo novandi in ſe ſuſcipit, ita ut cauſa concernat principaliter intervenientem, & ita judicium ſubſtantiatur, & radicatur in perſona exempti intervenientis, tunc is ex ſua perſona poterit declinare forum Judicis ordinarii, & cauſam trahere ad ſuum forum. Auſter. *ad Capell. Tholoſ. dec.* 360. *verſ. ſecus ubi Laicus.* Caballin. *de evict.* §. 3. *num.* 121. Socin. jun. *conſ.* 66. *num.* 5. *par.* 1. Cavalc. *part.* 5. *dec.* 8. *num.* 16. Rimin. *conſ.* 576. *vol.* 4. Decian. *conſ.* 118. *num.* 6. *vol.* 3. Mindanus *de contin. cauſ. cap.* 8. *art.* 17. & alii apud Kochier. *loc. cit. n.* 18. 83

Quæres, an ſententia contra exemptum lata ab Ordinario valeat? Dicendum primo, ſententiam ab Ordinario latam in exemptum eſſe invalidam ob incompetentia Judicis. Caſtr. *conſ.* 431. *par.* 1. *per totum.* Abb. *in cap.* 1. *num.* 19. *de re jud.* Fel. *in cap. ſignificaſti. num.* 4. *verſ. demum. de foro comp.* ubi Abb. *in cap. cum ſempere.* ubi DD. *de arbitr.* Specul. *de ſententia.* §. 8. *verſ. Item eſt nulla.* Nellus *de Bannitis rubr. de his qui poſſunt bannire. nu.* 2. Et ideo ſententia excommunicationis lata a quolibet Ordinario exemptos afficere non poteſt. Gig. *de penſ. quæſt.* 60. Bellencin. *de charitat. ſubſid. quæſt.* 24. *num.* 2. Lim. 1. niſi de exemptione in judicio fuiſſet cognitum per modum declinatoriæ, & exceptio fuiſſet rejecta procedendo ad ulteriora citra appellationem. Fel. *in cap. ſignificaſti nu.* 4. *verſ. demum.* & Abb. *d. cap.* 1. *num.* 19. *verſ. ſecus puto ſi exemptus.* Fel. & DD. *in cap. ad audien-* 84

Digitized by Google

dientiam. de præſcript. cap. dilectus. de Capell. Monac. Lim. 2. ſi Ordinarius bona fide reperitur in quaſi poſſeſſione juriſdictionis contra exemptos. Abb. *in cap. dilectus. num. 5. de relig. dom.* niſi decretum haberet clauſulam irritantem. Balb. *de præſcript. 5. par. quint. par. queſt.* 8. *&* 9. Navar. *in comment. ſpol. Cleric.* §. 14. *n* 2.

Dicendum ſecundo, ſententia lata in articulo & quæſtione exemptionis ſuperiore, cujus intereſt, nec præſente, nec vocato non ſubſiſtit. Felin. *in cap. audiris. num. 25. de præſcript.* & *in cap. ad audientiam.* & *in cap. cum acceſſiſſent.*

§. XI.

An Exemptiones revocari poſſint?

85 Regula eſt affirmativa. gl. *in cap. decet. de R. J. in 6.* & ibi Franc. *num. 4. cap. dilecti de privil. cap. ult. in fin. de ſent. excom. in 6. cap. Clericis. §. non obſtantibus.* ubi gl. *de Immun. Eccleſ. in 6.* Gail. *lib.* 2. *obſ.* 60. *num.* 17. quia Papa aut Princeps ſibi manus ligare non poteſt. *cap. fin.* ubi gl. *de reſcript. in 6. cap. innotuit. de elect.* & adverſum facultatem revocandi nulla unquam præſcriptio currit, ita Bald. *cap. ſicut. col. 3. de jurejur.* Bart. *in L. imperium. ff. de juriſd. omn. Jud.* Reſtaur. *in tract. de Imperat. queſt.* 55. *num.* 2. Kochier. *de juriſd. ordin. in exempt. part. 3. queſt.* 1. Limit. ſi exemptio non ſtaret in vim privilegii, ſed in vim contractus, quia tunc eſſet irrevocabilis Felin. *in cap. 1. de prob.* Bart. *in L. omnes populi. num. 29. ff. de juſt. & jur.* Innoc. *in cap. in noſtro. de jurejur.* Koch. *loc. cit. nu.* 4. Dicitur autem exemptio data via contractus, ſi fuit conceſſa non ſubdito. *cap. novit.* & ibi DD. *de Jud.* Rota Neapol. *dec.* 361. Dec. *in cap. quæ in Eccleſiarum. nu. 37. de conſtit.* Gemin. *conſ.* 74. Reſtaur. *loc. cit. quaſt. 55. numer. 5. & 6.* Gail. *loc. cit. obſ.* 60. Item ſi fuit conceſſa pro pretio in recompenſationem ſervitii per viam conventionis Dec. *conſ.* 276. *col.* 2. Bald. *in L. qui ſe patris. C. unde liber.* Et ſi exemptio continet gratiam & contractum, prævalet ratio contractus. Dec. *conſ.* 286. Fel. *in cap. novit. de conſtit.* quia Princeps obligatur contractu tam naturaliter quam civiliter. Kochier. *l. c.*

86 Et Succeſſor poteſt revocare omnes exemptiones & privilegia conceſſa per viam gratiæ, quia ſicut Princeps aut Papa ſibi manus ligare non poteſt, minus poteſt ligare manus Succeſſorum. *cap. fin.* ubi gl. *de reſcript. in 6. cap. innotuit. de elect. cap. fin. de ſent. excom. in 6.*

87 Quæres primo, an exemptio exſpiret morte eximentis? Reſponſio eſt negativa. Innoc. *in cap. quod tranſlatus. de off. Deleg.* Selva *de Benef. part. 3. queſt.* 14. *n.* 23. *ex cap. decet. & cap. indultum. de R. J. in 6.* Franc. *in cap. ult. num. 5. de reſcript. in 6.* Navar. *in cap. placuit. n. 16. quaſt. an licentia morte exſpiret. de pœnit. diſt. 6.* Kochier. *loc. cit. queſt. 5. num. 2. & ſeq.* quamvis exemptio fuerit conceſſa cum clauſula *Donec revocavero*, quia per mortem non revocat, ſecus ſi fuit conceſſa cum clauſula *donec voluero, donec placuerit, aut ad beneplacitum meum*, quia hæc omnia morte ceſſant, ſcilicet beneplacitum & voluntas *cap. ſi gratioſe* ubi Franc. Molina *de juſt. & jur. diſp.* 298. Kochier. *loc. cit. n. 3. & 4.*

88 Quæres ſecundo, an ceſſante cauſa exemptionis ceſſet ipſa exemptio? Reſpondeo, quod ſi ceſſat cauſa finalis exemptionis, ſine qua conceſſa non fuiſſet exemptio, ceſſat exemptio, ſecus ſi ceſſat tantum impulſiva, ſine qua exemptio conceſſa fuiſſet, ſed difficilius. Dyn. *in cap. decet. de R. J. in 6.* Ripa *de peſte. tit. de privil. ult. vol. num.* 30. Bald. *in L. generaliter. col. 3. verſ. ſecundo oppono. C. de Epiſc. & Cler.* Kochier. *loc. cit. quaſt.* 7. apud quem Specul. & alii. Et in dubio cauſa præſumitur fuiſſe impulſiva, requiritur tamen tunc ſententia declaratoria ſeu reſciſſoria. Bald. *in dict. cap. decet.* ubi Jo. And. & Franc. *de R. J. in 6. & in cap. cum ſecundum. de heret. in 6.* Tiraquel. *in tract. ceſſante cauſa. part. 1. num.* 220. *& in L. ſi unquam. verb. revertatur. num.* 398. *C. de revoc. donat.* Koch. *l. c. n.* 4.

89 Quæres tertio, an exemptio cenſeatur revocata per clauſulam generalem *non obſtantibus privilegiis, exemptionibus &c.* Dicendum primo generalem derogationem exemptionum non comprehendere privilegia, vel exemptiones ſcriptas in corpore juris. gl. *in L. 2. §. legatis. in verb. non compelluntur. ff. de Jud.* Feder. de Sen. *de interpret. juris. part. 2. num.* 26. Specul. *de inſtrum. edit. §. nunc autem. num. 5. verſ. ſi vero.* Felin. *in cap. nonnulli. n. 26. de reſcript.* Lauden. *de reſcript. quaſt.* 87. quia Princeps non videtur voluiſſe uno verbo tollere jura, quæ tot vigiliis fuerunt promulgata. *L. ſi quando. C. de inoff. teſtam.* Vitalis *in tract. clauſ. verb. in clauſ. generali.* Fel. *in cap. 1. n. 12. de reſcript.* Boer. *in L. conſentaneum. C. quomodo & quando.* Kochier. *de Juriſd. ord. in Exempt. part. 3. quaſt.* 9.

90 Dicendum 2. exemptio, quæ non eſt inſerta in corpore juris, non tollitur per contrariam diſpoſitionem, in qua dictæ exemptionis non fit mentio, quia illam Princeps potuit probabiliter ignorare. Milis *in repert. verb. privilegium non inſertum. per cap. 1. de conſtit. in 6.* ubi Jo. Andr. Ant. de Amat. *dec. 17. n. 5.*

91 Dicendum tertio, quod ſpeciali derogatione cenſetur exemptioni derogatum. Specul. *de inſtrum. edit. §. nunc autem. verſ. & ſcias. n. 5.* Si vero exemptio continet clauſulam derogatoriam non facientem propriam & ſpecialem mentionem, non cenſetur abrogata per clauſulam non obſtantibus. vide Kochier. *l. c. n. 6.*

§. XII.

Quibus aliis modis Exemptio amittatur?

92 Dicendum primo, quod exemptio amittatur præſcriptione quadragenaria, quo caſu tamen non ſufficit curſus temporis, ſed requiritur præterea ſcientia Superioris, cui exempti ſubjiciebantur. Capyc. *dec.* 57. Abb. *in c. cum dilectus. nu. 8. de Relig. dom. & in cap. conquerente. 8. de off. ordin.* Bart. *in L. ſi publicanus. n. 2. ff. de publican.* Felin. *in cap. creditis. de præſcript.* & requiritur ſcientia illius, quem res tangit, & non ſufficit ſcientia ſubſtituti. vide Kochier. *l. c. q. 12. per totum.*

93 Dicendum ſecundo, exemptionem amitti per non uſum, ſi uti potuit exemptus, & non fuit uſus, uti fuit dictum in praxi *privilegiorum.* ubi vide. Item amittitur per actum contrarium, niſi ab exempto fiat proteſtatio in contrarium. Gig. *de penſ. q. 61. & 73.* Bellencin. *de ſubſid. charit. q.* 61. Abb. *in cap. cum Eccleſia. n. 24. de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* Menoch. *de præſ. lib. 1. præſ.* 25. Kochier. *l. c. q.* 14. aut niſi exemptionis privilegium habeat clauſulam irritantem. Archid. *in cap. cum de Benef. n. 2. de præben. in 6.* ubi Franc. *n. 3. & 4.* Gail. *lib. 2. obſ. 60. n.* 12. Kochier. *l. c. n.* 3.

94 Dicendum tertio, qua ex cauſa donationes revocari poſſunt, eadem etiam immunitas & exemptio revocantur. Imol. *in cap. cum M. col. 2. de conſtit.* Dec. *in cap. novit. col. 7. verſ. 4. fallit. de Jud.* Bald. *in L. 2. in fin. C. de libert. & eorum liber.* Apoſtilla ad Abb. *in cap. cum acceſſiſſent. n. 7. verb. renuntiare privilegio. de conſtit.* Rebuff. *in prax. Benef. tract. de privil. & reſcript. nu. 38. fol. 71. & ſeq.* Lauden. *de reſcript. q.* 48. Curt. *de feud. part. 5. n. 1. & 2.* Kochier. *loc. cit. quaſt. 16. n.* 3. dummodo ingratitudo non ſit levis, ſed magna, & præcedat declaratoria Judicis, & ſolemnis privatio. Reſtaur. *de Imperat. quaſt. 55. num. 9. per totum. & queſt. 114. n.* 3. Gail. *lib. 2. obſ.* 156. Kochier. *l. c. n.* 4.

95 Dicendum quarto, ſi Exemptus Ordinarium opprimit, cadit jure exemptionis, ut in quoquis deliquit, in eo puniatur. Caſſad. *deciſ. 6. numer. 4. de privil. cap. paſtoralis. in fin. de jurepatr. cap. privilegium. 11. queſt.* 3. & prætextu privilegii creſcere non debet flagitiorum auctoritas. *L. 2. C. de privil. ſcholar. lib.* 12. *&* Kochier. *loc. cit. q. 17. per totam.*

96 Dicendum quinto, quod perempta re pereunt quoque illius jura tam activa, quam paſſiva. Albert. Brunus *de interitu & perempt. concluſ. 5. per tot. L. 1. C. de jure emphyt. L. ſicut. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. ſolv.* & ita deſtructo loco Superioris authoritate, perit etiam loci exemptio. *cap. Abbate.* ubi gl. Abb. & DD. *de V. S.* Innoc. *in cap. cum ex injuncto. numer.* 2. ubi DD. *de nov. oper. nunt.* Dummodo deſtructio fuerit facta Superioris auctoritate juridica, & non privata. gl. & Franc. *in dict. cap. privilegium. & cap. paſtoralis.* Gail. *libr. 2. obſ. 61. num. 6. & 7.* quia talis locus deſtructus noſtro modo intelligendi intelligitur vivere, & ejus animam ſine corpore exſtare, & omnia privilegia retinere. Limit. ſecundo, ſi locus deſtructus in alio loco ædificetur. Bellen. *conſ. 1. numer.* 5. Si vero locus deſtructus auctoritate

Supe-

Superioris ſine ſpe refectionis fuerit, & nullæ illius remaneant reliquiæ, ſublata ſunt omnia privilegia & exemptiones. DD. cit. Albert. Brunus *de mutat. & transform. membr. 2. concluſ. 16. n. 68.* Petrus de Peruſ. *tract. de mutat. ſtatus Eccleſ. in princ. nu. 3. & 4.* Bald. *in cap. Imperialis. nu. 10. de pac. & conſtit.* Alex. *conſ. 44. vol. 1.* Gail. *lib. 2. obſ. 61. num. 4.* quia actio ſemel extincta non reviviſcit. *L. qui res. §. aream. ff. de ſolut.* ſi vero locus fuit deſtructus fatali caſu, ſive a non habente auctoritatem, eo reſtaurato reviviſcit etiam exemptio, juxta ſuperius dicta.

Quæres, an unus de collegio impedire poſſit cæteros, ne exemptioni præjudicent? Reſpondetur affirmative. Abb. *in cap. veniens. n. 21. de præſcript.* ubi Felin. *n. 4. & in cap. cum omnes. n. 18. verſ. fallit. 2. de conſtit.* & hoc favore libertatis, & favore S. Sedis, cujus intereſt plures habere ſubjectos. Kochier. *dict. part. 3. quæſt. 26.*

97 Exemptio amittitur, ſi ſit damnoſa, & alteri præjudicialis. *cap. ſuggeſtum. de Decim. cap. non debet. de conſang. & affinit.* quia privilegium reſcindi debet, ne tertius ex illo lædatur. *L. quoties. C. de precib. Imper.* Felin. *cap. 2. de reſcript.* Abb. *in d. cap. ſuggeſtum.* & *in cap. per novale. de V. S.* & *in cap. pervenit. de conſanguinit. & affinit.*

98 Et ſi Pontifex ex certa ſcientia judicat contra exemptionem, cenſetur eam revocare. *cap. ſuborta.* ubi gl. & DD. *de re jud.* Abb. *in cap. 1. n. 19. eod. & in cap. ſuggeſtum. de Decimis.* Speculat. *de inſtrum. edit. §. nunc autem videndum. n. 10. verſ. ſexto.* Kochier. *l. c. quæſt. 30.*

§. XIII.

Ad quid teneantur vel non teneantur Exempti?

99 Concluſio prima, quamvis interdictum ab Ordinario ferri non poſſet contra exemptos. *cap. 1. de V. S. in 6. cap. quanto de privil.* Tamen exempti ſervare tenentur interdicta quæ ſervat Eccleſia matrix. *Clem.* ubi Card. *n. 10. De ſent. excom.* Fel. *in cap. licet. numer. 6. verſ. & nota quod exempti. De foro compet.* Abb. *in cap. inter num. 3. de conſuetud.* nec in contrarium præſcriptio, vel conſuetudo ſubſiſtit, & privilegium in contrarium obtentum cenſetur ſubreptitium. *cap. cum inter.* ubi Jo. Andr. Fel. Abb. & alii. *de conſuetudine cap. in Lateranen. de præben.* quia violaretur nervus Eccleſiaſticæ diſciplinæ contra *Clem. 1. verb. nervum Eccleſiaſtica diſcipl. de ſent. excom.* Et quando interdictum eſt latum ab ordinario, non licet celebrare divina nec ſecrete nec publice. *cap. quod in te. de pœnit.* Hoſt. & Innoc. *in cap. nuper. verſ. orando. de ſent. excom. & d. Clem. 1. eod.* ſicut quando fuit latum a Prælato exemptorum quo caſu poteſt celebrari ſecrete, ſed

100 Quæres ſi Exempti non paruerint interdicto lato ab ordinariis, an poſſint ab illis puniri? Affirmat Monach. *de privil. in 6. per cap. tuarum. eod. Clem. cum ex eo. §. quod ſi in verb. ſatisfactione præmiſſa &c. de ſent. excom. cap. cum & plantare §. excommunicatos. de privileg.* Imola vero & Cardin. *in Clem. 1. n. 20. quæſt. 9.* conſulit, ut ordinarius denunciet Papæ ad obtinendum judicium delegatum. Koch. *loc. cit. par. 4. quæſt. 14.*

101 Quæres 2. An perſonæ privilegiatæ a Pontifice ne excommunicari, aut interdici poſſint, ſint exemptæ a ſententiis ordinariorum? Reſpondetur negative, ſed poſſunt tali privilegio non obſtante interdici, niſi ſint Reges, aut Reginæ, aut filii eorum aut Religioſi particulares, & certi. *cap. ne aliquid de privil. in 6.* Sylveſt. *in ſum. in verb. Interdictum.* Henriquez *lib. 13. de excom. cap. 25. §. 5.* Kochier. *loc. cit. n. 8.* Gl. *in cap. ne aliqui in verb. ratione. De privileg. in 6.* aut ſi privilegium eſſet conceſſum ratione loci religioſi, Monaſterii vel ordinis. Henriquez *lib. 7. de Indulg. cap. 24. §. 2. & lib. 13. cap. 24. §. 1.*

102 Concluſio 2. Exempti non tenentur præſtare juramentum fidelitatis ratione populi non exempti; quia juramentum præſtatur in ſignum ſubjectionis, quæ in exemptis ſtare non poteſt. *cap. cum olim. 2. de privil.* Gl. *in cap. antiquo eod. cap. nimis prava.* ubi Butr. *De exceſ. Prælat. cap. cum capella de privil.* ubi DD. contra Kochier. *loc. cit. quæſt. 16.*

103 Concluſio 3. Abbates aut alii exempti, quamvis non teneantur venire ad ſynodum, cum hoc ſit ſignum ſubjectionis. *cap. ſi. de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* Specul. *De teſt. §. nunc videndum. verſ. intendit probare n. 11.* Mſis *in repert. verb. Epiſcopus. §. 1.* præſertim ſi ſynodus ſit de lege juriſdictionis juxta Hoſt. *in cap. dilectus* & ibi Jo. And. *De off. ordin. & in cap. conquerente eod.* Gemin. *in cap. 1. 10. quæſt. 1.* quamvis alii velint eſſe de lege Diœceſana ut Gl. *in d. cap. dilectus.* ubi Abb. Innoc. *in cap. 1. de ſtatu Monach.* Imol. *in cap. dilectus col. 2. & in cap. ſuper his. not. 2. de major. & obed.* & licet exempti non ſubjiciantur legi Diœceſanæ, tamen tenentur venire ad ſynodum Diœceſanam. *cap. quod ſuper his de major. & obed. cap. fin. diſt. 18.* Kochier. *loc. cit. quæſt. 19.* tamen tenet quod exempti teneantur venire ad ſynodum, ſi habent populum non exemptum. *cap. ex ore de privil.* ubi Abb. *cap. 1. & gl. verb. inſtituta. eod. in 6.* Feder. de Sen. *conſ. 183.* apud quem Lapus *alleg. 89.* & ut in verb. *Abbas. in coll. n. 11.*

Quæres: quam Prælati habeant in ſuos ſubditos juriſdictionem? Reſpondetur habere quaſi Epiſcopalem, non poſſe tamen conferre ordines Sacros. Gl. *in Clem. 1. verb. proprii. de reb. Eccleſ. non alien.* Navar. *conſ. 13. de privil.* & alii apud Kochier. *loc. cit. quæſt. 20.* Et iidem poſſunt ſuos ſubditos excommunicare. Sayr. *in theſ. Theol. moral. lib. 1. cap. 6. nu. 13. par. 1.* in alienationibus ſuæ poſſunt interponere authoritatem. Vota ſuorum irritant, commutant, & diſpenſant. Navar. *in man. cap. 12. num. 76.* Sylveſt. *in verb. votum 4. quæſt. 3.* Navar. *in man. cap. 27. num. 254.* & pleraque quæ poteſt Epiſcopus exceptis indulgentiis quas concedere non poſſunt. vide *Abbas.* 104

Quæres 2. An exempti poſſint ab Epiſcopo viſitari? 105 Reſpondetur non poſſe ab Epiſcopis viſitari, ſi procedunt jure ordinario, ſecus ſi procedunt jure delegato tanquam ſedis Apoſtolicæ Delegati. Cardin. *in Clem. attendentes quæſt. 6. & 7. De ſtatu Monach.* Concil. Trid. *ſeſſ. 7. cap. 7. de reform.* niſi ſint ſubjecti alicui alteri Prælato, quia tunc nec jure ordinario, nec Delegato illos Epiſcopus viſitare poteſt.

Concluſio 4. Exempti reſignant vel permutant tan- 106 tum in manibus Pontificis. Pariſ. *de reſign. lib. 2. quæſt. 7. & lib. 3. quæſt. 11.* juxta *cap. dilecti de renunt. cap. ſi Abbatem.* ubi Franc. *de elect. in 6.* Mandoſ. *in ſignat. gratiæ. tit. exemptiones col. 4. verſ. exempta beneficia.* quia Pontifex eſt ordinarius exemptorum. *cap. nulla. diſt. 93. cap. authoritate. de privil. in 6.* Abb. *in cap. nihil. de elect.* Sarnen. *in reg. Cancell. tit. de infirm. reſign. quæſt. 4.* Pariſ. *de reſign. lib. 11. quæſt. 4.* Kochier. *loc. cit. quæſt. 27.* apud quem alii.

Quæres. Exemptus delinquens intra Diœceſim Epi- 107 ſcopi an poſſit ab illo puniri? Affirmativam poſſunt perſuadere ſequentia motiva. Primo quia ratione delicti quis ſortitur forum non ſuum. *auth. qua in provincia. C. ubi ſenatores.* Hoſt. *in ſum. de foro comp. n. 6.* nullo obſtante privilegio, aut exemptione; quia reatus omnem honorem excludit. 2. quia fruſtra legem & privilegium invocat, qui ſpe illius delinquit, ne creſcant prætextu privilegiorum flagitia. *cap. fin. de Immun. Eccleſ. cap. quia fruſtra de uſur. L. 2. C. de privil. ſcholar. lib. 11.* 3. quia exemptio fuit conceſſa & concedi ſolet propter oppreſſionem Ordinariorum; ergo ſi exemptus delinquendo opprimit Ordinarium, debet amittere privilegium, ut puniatur in quo deliquit. *cap. privil. 11. quæſt. 3. cap. recolentes. §. 1. De ſtatu Monach. cap. Abbates in ſi. De V. S. cap. ſi. de vita & honeſt. Cleric.* 4. quia nec conſuetudo, nec lex, nec pactum, nec appellatio debet Delinquenti eſſe præſidio. *cap. fin. de conſuet. cap. fin. de præſcript. L. ſi unus. §. pacto. ff. de pact. cap. cum ſpeciali. §. porro. de appell. cap. licet de off. ordinar. cap. tuarum §. 1. in ſi. de privil.* Contraria tamen ſententia ut vera defenditur a Kochier. *loc. cit. quæſt. 32. n. 2.* & probat. *ex cap. frater noſter 16. quæſt. 1. cap. ſicut nobis §. fin. de ſupplen. neglig. prælat. cap. in ſingulis. §. ordinetur. cap. ea quæ §. hæc eadem. de ſtat. Monach. cap. cum & plantare §. fin. de privil.*

Sed quid dicendum de illis qui in caſu a Jure ſibi 108 permiſſo Epiſcopo non obtemperant? Reſpondetur Epiſcopum non poſſe illos punire, ſed agere debere coram illorum ſuperiore ut eos cogat ad parendum, ac non obedientes puniat. *Argumento cap. nullus de jurepatron.* Abb. *in cap. ſi. n. 5. verſ. ſi vero populus. de Cleric. peregrin.* ubi DD. Kochier. *loc. cit. quæſt. 33.*

Teneanturne exempti Epiſcopo ad jus reverentiale? 109 Negant Pariſ. *de reſign. lib. 3 cap. 11.* Put. *dec. 115. par. 3.* ſed affirmant Caſtr. *in L. ſed ſi hac lege §. patronum num. 4. ff. de in jus vocando.* Oldrad. *conſ. 224.* Bald. *in L. fin. C. de bon. libert.* Balb. *de præſcript. par. 1. 5. part. princ. quæſt. 12. nu. 6.* Felin. *in cap. cum inter n. 4. circa med. de re jud. & in cap. cum non liceat. num. 2. de præſcript. & in cap. conquerente*

Digitized by Google

quærente in princ. De off. ordin. Bellenein. *de charitativo ſubſid. quæſt.* 28. Lim. quod prior ſententia procedere poſſit quando exemptio fuit data a S. Pontifice, ſecunda vero quando fuit data ab Epiſcopo. Put. *d. dec.* 115. Kochier. *loc. cit. quæſt.* 34.

110 Concluſio ultima, Exempti puta Regulares, qui ordinario fuerunt præſentati ad audiendas confeſſiones, ſi ſine juſta cauſa non fuerunt admiſſi, poſſunt perinde audire confeſſiones, ac ſi admiſſi & probati fuiſſent, non obſtante Concilio Tridentino *ſeſſ.* 23. *cap.* 15. *de ref.* quia ejuſmodi præſentatus, & ſine cauſa ab Epiſcopo rejectus habetur pro approbato, ſicut Regularis qui petiit licentiam tranſeundi ad ſtrictiorem regulam, quæ ſi ſine cauſa denegetur, habetur pro conceſſa. *cap. licet. de Regular.* & ſicut Abbas, qui ſi petat benedictionem ab Epiſcopo, habetur pro Benedicto, ſi Epiſcopus ſine juſta cauſa illam deneget. *cap.* 1. *de ſupplen. negligentia prælatorum.* Navar. *in man. cap.* 27. *n.* 264. & Concilium Triden. non videtur derogaſſe juri communi, imo jura juribus concordanda ſit. Kochier. *loc. cit. quæſt.* 77.

111 Quæres? ſi Epiſcopus celebret in loco exempto, cujus erunt oblationes in Miſſa factæ? videri poſſet, quod Epiſcopi, quia tota Diœceſis eſt Parochia Epiſcopi. *cap. licet.* 16. *quæſt.* 3. & alii Curati dicuntur Adjutores Epiſcopi. *cap. fin. de off. Archipresbyteri.* & oblationes ſunt acceſſoriæ ad Miſſam, ergo debentur celebranti *cap. acceſſorium. de R. J. in* 6. at contrarium ſuaderi poteſt, quia licet Diœceſano ſit permiſſum celebrare in loco exempto juxta *Clem. Archiepiſcopo. de privil.* tamen de oblationibus nihil videtur diſpoſitum, & ſic omiſſum, vel caſus non exceptus remanet ſub diſpoſitione juris communis. *L. commodiſſime. ff. de liber. & poſthum* ſed verius videtur, quod ſi Epiſcopus celebret exequendo officium paſtorale, eidem oblationes debeantur; ſecus ſi voluntarie celebret. *arg. cap. acceſſorium. & L. ſi fidejuſſor. ff. qui ſatisdare cog.* Anchar. *in d. Clem. Archiepiſcopo.* vide Kochier. *par.* 4. *quæſt.* 18. *per totam.*

112 Quæres præterea, an in diſpoſitione generali comprehendantur exempti? Videtur quod non. 1. quia diſpoſitio generalis non extenditur ad caſus ſpeciales & privilegiatos, ſed eorum gratia venit reſtringenda. Abb. *in cap. cum verum. num.* 22. *de foro compet.* Gl. & tex. *in cap.* 2. *de præben. in* 6. *L. in teſtamentis. C. de teſtam. L. hac conſultiſſima.* ubi Gl. *C. qui teſtam. facere poſſ.* Tum quia in generali collectarum indictione non videntur comprehenſi exempti. Archid. *in c. ſi propter. De reſcript. in* 6. Bertachin. *de gabell. par.* 7. *n.* 20. Lucan. *de fiſco par.* 3. *tit. de Immin. n.* 9. Gig. *Depenſion. quæſt.* 59. *n.* 9. Dec. *conſ.* 154. Gutierrez *de gabell. quæſt.* 87. Tum quia ſub generali nomine beneficiorum non veniunt exempta. DD. & ex *in cap. ſi propter de reſcript. in* 6. Rota *dec.* 1. *privil. in antiq.* Præterea in generali nomine Clericorum non veniunt exempti. Gl. *in cap. grave. & cap. ex parte de privil.* Gl. *in Clem. ſi Beneficia. de præben.* & ibi Cardin. Gl. *in Clem. frequens. de exceſſ. prælat.*

113 Contrarium tamen videtur verius ipſi Kochier. *de juriſdict. ordin. in exempt. par.* 1. *quæſt.* 5. quia S. Pontifex eſt Diœceſanus & ſuperior exemptorum. Franc. & gl. *in cap. auctoritate.* §. *inhibemus verſ. ingloſſa. de privil. in* 6. Abb. *in cap. nihil. de elect.* ergo cum Papa generaliter aliquid conſtituit, ligat omnes ſuos ſubditos. *cap.* 1. *de conſtit. & cap.* 1. *de cenſib.* quamvis autem omnes ſint ſubditi Papæ, magis tamen ſubjiciuntur exempti, cum illi non habeant alium Judicem, tum quia diſpoſitio generalis non complectitur duntaxat cauſas, ſed etiam perſonas privilegiatas. Bald. *in L. in fraudem.* §. *ult. ff. de teſtam. milit.* Dec. *in L.* 1. *n.* 9. *ff. de R. J.* Tiraquel. *de retrac. lignag.* §. 1. *gl.* 14. *n.* 95. *& ſeq. uſque ad n.* 103. & non tantum in favorabilibus, ſed etiam in odioſis, & licet in uno appareret major gratia, quam in alio, qui citat Gozad. pluribus in conſiliis. Quare in generali prohibitione includuntur etiam exempti. Franc. *in d. cap. auctoritate de privil. in* 6. Lim. 1. quod prædicta procedunt duntaxat in materia communi & indifferenti, ſecus ſi in prohibitione generali verteretur aliquod præjudicium ſpeciale exemptionis; quia tunc ſub illa non comprehenderentur exempti. *arg. L. ſtichus.* ubi Bart. *ff. de alim.* Bald. *in L. omnes populi. verſ. item nota quod generale ſtatuonm ff. de Juſſ. & jur.* Dec. *in L.* 1. *n.* 10. *&* 11. *ff. de R. J.* Tiraquel. *l. c. de retract.* §. 1. *gl.* 14. *n.* 105. quia per tales diſpoſitiones generales revocarentur exemptiones, quod Jus non admittit. *cap.* 1. *de conſtit. in* 7. *L. Decurionibus.* ubi Gl. & DD. *C. de ſilent. lib.* 12. & quod privilegio ſpeciali non derogetur per legem ſeu diſpoſitionem generalem non facientem de illo mentionem. *L. Decurionibus. C. de ſilent. lib.* 12. Bald. *in L. nonplures. C. de SS. Eccleſ.* niſi in diſpoſitione generali adjectæ eſſent clauſulæ prægnantes, *uti non obſtantibus &c. etiamſi de verbo ad verbum. Cujuſcumque ſtatus.* aut ſubjecta materia, vel diſponentis præſumpta voluntas aliud ſuaderet. videri poteſt Gomez *in procœmio Regul. cancellariæ quæſt.* 4. *&* 5. Fel. *in cap. accedentes de præſcript.* Menoch. *de præſumpt. lib.* 2. *præſ.* 12. *n.* 3. *& l.* 6. *præſ.* 38. *&* 40. Kochier. *d par.* 1. *quæſt.* 5. *n.* 14. *&* 15. qui reſpondet ad argumenta ſupra in contrarium allegata.

§. XIV.

Quam Corollaria ex prædictis & Miſcellanea.

114 Exceptio exemptionis ſeu privilegii exemptivi non impedit manutentionem, ſed rejicitur ad petitorium; quia manutentio dependet a poſſeſſione, non a privilegiis. Rota *dec.* 562. *n.* 3. *part.* 1. *recent. & in Hiſpalen. coram Corrado ſub* §. *quia fuit reſponſ m. & in Toletana Decimarum coram Celſo ſub* §. *non obſtant privilegia.* niſi privilegium eſſet adeo clarum & indubitatum, ut nullus ſupereſſet dubitandi locus. Rota *dec.* 508. *n.* 13. *part.* 5. *recent* apud Ottobon. *dec.* 125. *n.* 8. *&* 9.

115 Privilegium Pii IV. eximens a Decimis bona Religionis Calatravæ non ſuffragatur pro bonis patrimonialibus, quia non loquitur de bonis patrimonialibus, ſed tantum de bonis Religionis. Rota apud Seraph. *dec.* 605. quam citat Ottobonus *loc. cit. n.* 10. & illud loquitur expreſſe de decimis extraordinariis debitis de jure humano, non autem de ordinariis debitis jure divino, neque continet derogationem. *cap. nuper.* 34. *de Decimis.* quod tamen tanquam Conciliare requirit derogationem ſpecificam. Archid. *in cap.* 1. *n.* 2. *verſ. vel dic planius. de conſtit. in* 6. Mohed. *dec.* 7. *n.* 2. *de locat.* Rota *dec.* 113. *part.* 1. *diverſ.* coram Coccino *dec.* 279. *n.* 6. apud Ottobon. *l. c. n.* 14. *&* 15.

116 Exemptio a ſolutione datiorum non ſuffragatur, ſi apparet, quod ſpatio quadraginta annorum ab exempto fuerint ſoluta, quia ſtante contrario uſu tanti temporis exemptus ſibi præjudicavit, & privilegio, ſeu exemptioni renunciaſſe videtur. *cap. ſi de terra.* 5. *& cap. accedentibus.* 15. *de privil.* gl. *in L.* 1. ubi Bart. *ff. de nundinis.* Ruin. *conſ.* 125. *n.* 7. *lib.* 4. Suarez *de LL. lib.* 8. *cap* 34. *n.* 15. *&* 16. Rota *in Meſſanen. Decanatus* 23. *Maii* 1644. *coram Terracin.* apud Ottobon. *dec.* 175. *n.* 8. Imo exemptio per non uſum, vel uſum contrarium amittitur non obſtante decreto irritante in litteris exemptionis appoſito, quia privilegia præſcripta ſuffragari non poſſunt juxta mox dicta, & decretum irritans nihil operatur ob defectum intentionis S. Pontificis concedentis exemptionem. Rota *dec.* 32. *num.* 11. *part.* 6. *recent.* apud Ottobon. *dec.* 229. *n.* 4. *&* 5. Dec. *in cap. cum acceſſiſſem.* 8. *n.* 17. *de conſtit.* Gunzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gl.* 67. *n.* 52. Gratian. *diſc. for. cap.* 516. *n.* 8.

117 Exemptio a ſolutione Decimarum, quamvis contineat negativam ſolutionis, ſi eſt concepta, & ſonat in factum affirmativum exemptionis, probare poteſt per teſtes non ſecus ac affirmativa. Aretin. *in cap. in noſtra. num.* 19. *verſ. aliquando teſtes.* ubi Fel. *num.* 6. *de teſtib.* Gabr. *de teſtib. concluſ.* 4. *num.* 8. Rota *dec.* 129. *num.* 4. *part.* 2. *diverſ.* Caputaq. *dec.* 44. *part.* 1. & alii apud Bich. *dec.* 47. *num.* 2. *&* 3.

118 Exemptio a decimis, quæ debentur jure divino, non venit ſub generali communicatione privilegiorum, niſi expreſſe fuerit derogatum. *cap. nuper. de decimis.* Rota *dec.* 214. *n.* 5. *part.* 2. *recent. & dec.* 40. *n.* 1. *&* 3. *part.* 4. *recent. & in Urbinat. Decimarum coram Innoc. X. poſt tract. Tambur. de jure, Abb. dec.* 95. *num.* 4. *& in Mediolan. decimar. coram Coccino dec.* 279. *a n.* 2. Addend. ad Buratt. *dec.* 704. *n.* 13. apud Bich. *dec.* 386. *n.* 34.

119 Exemptio a juriſdictione Epiſcopi reſultat, ſi privilegium exemptivum expreſſe prohibet, ne Epiſcopus in loco exempto aliquam exerceat juriſdictionem, quia illa particula *aliquam* eſt univerſalis ſecundum ſubjectam materiam, & minimum quoque juriſdictionis actum compre-

comprehendit. Cenc. *poſt lib. pract. & canon. quæſt. ſingul.* 5. *n.* 5. Barb. *diſt.* 21. *n.* 2. Gratian. *diſcept. for. cap.* 509. *n.* 35. Surd. *dec.* 283. *n.* 8. Monac. *dec. Floren.* 50. *n.* 18. Bich. *deciſ.* 459. *n.* 6. præſertim ſi in privilegio Apoſtolico prohibetur, ne Epiſcopus in perſonas ſententiam excommunicationis vel interdicti promulget, ſicut illi liceret, ſi aliquis juriſdictionis actus apud ipſum remaneret. *cap. cum Capella.* 16. & *cap. quanto.* 26. *de privil.* Jo. And. *de interd. n.* 23. Kochier. *de juriſd. ordin. in exempt. part.* 2. *quæſt.* 45. *n.* 122. Gig. *de penſ. quæſt.* 60. *n.* 1. Bellencin. *de charit. ſubſi. quæſt.* 24. *n.* 2. Bich. *loc. cit. n.* 7.

120 Exemptio conceſſa citra juriſdictionem in Parochum & populum, quæ Epiſcopo reſervatur, conſervat Epiſcopo totum jus Epiſcopale reſpectu populi & Parochi. *cap. per exemptionem.* ubi gl. *verb. curam habet. de privil. in* 6. & ibi Gemin. *num.* 14. Anchar. *nu.* 3. Lother. *de re Benef. lib.* 1. *quæſt.* 24. *n.* 107. & 118. Seraph. *deciſ.* 1058. *ſub numer.* 6. Rota *deciſ.* 324. *numer.* 6. *part.* 1. Bich. *dec.* 665. *n.* 43.

121 Exemptio Monialium & Monaſterii a juriſdictione Ordinarii & ſubjectione Abbatis probatur ex privilegiis Apoſtolicis ſuſcipientibus ſub protectione B. Petri & Sedis Apoſtolicæ nedum Monaſterium, ſed etiam perſonas & bona, præſertim ſi concurrit prohibitio, ne Ordinarius poſſit illas excommunicare. *d. cap. cum capella.* 16. & *cap. quanto. de privil.* Kochier. *de juriſd. ord. in exemptos. part.* 2. *quæſt.* 45. *num.* 122. Gig. *de penſ. d. quæſt.* 60. *num.* 1. Bellencin. *de charit. ſubſid. quæſt.* 24. *n.* 2. Bich. *d. dec.* 459. *nu.* 3. & 7. Item probatur, ſi in privilegio Monialibus indulgetur, quod chriſma, oleum ſacrum, conſecrationes altarium, ordinationes Clericorum ad ſacra, & ſimilia petant a quocumque Antiſtite. Jo. Andr. *in cap.* 1. *n.* 7. *de privil. in* 6. Bronel. *de legat. concluſ.* 10. Gratian. *diſc. for. cap.* 212. *ſub nu.* 49. Lother. *loc. cit. quæſt.* 25. *n.* 6. Ludoviſ. *dec.* 434. *n.* 13. Kochier. *loc. cit. n.* 16.

122 Exemptio Clericorum tam quoad perſonas, quam quoad bona, quod ſit de Jure Divino, diximus jam in praxi Clericorum, ubi probavimus *ex cap.* 47. *Gen.* ubi Joſeph totam terram fecit Regi tributariam, excepta terra ſacerdotum. & *ex* 1. *Heſdr.* 7. ubi exempti fuerunt ſacerdotes a lege ſolvendi tributa Regi Perſarum. & 3. *Numeror.* ubi Sacerdotes, & Levitæ ab onere tributorum fuerunt exempti, & Sacerdoti Aaron ſubjecti, vide ibi.

123 Exemptio competens Epiſcopis, Clericis, & ſcholaribus, an competat eorum familiaribus, vid. verb. *Familiares*. Regularium ab onere ſolvendi decimas, an communicetur aliis Regularibus, & eorum Colonis, vide *Regulares*.

124 Exemptio, vel immunitas contra Principem præſcribitur 30. vel 40. annis. *cap. cum perſona, de privil. in* 6. Ciarl. *contr. for. cap.* 110. *n.* 12. apud quem Bart. *in L. licitatio. ff. de public. §. earum.* Curt. jun. *conſ.* 61. *col.* 2. Peregr. *de Jur. fiſc. lib.* 6. *tit.* 8. *nu.* 28. & 29. Surd. *conſ.* 335. *num.* 55. Ex titulo oneroſo tranſit ad quemcumque ſingularem poſſeſſorem. Jaſ. *in L. ſi ſic ſtipulatus. n.* 13. *ff. de V. O.* Menoch. *de præſ. lib.* 3. *præſ.* 103. *n.* 22. Burſat. *conſ.* 16. *n.* 44. Cyriac. *contr.* 141. *n.* 21. Feſtaſ. *de æſtimo. par.* 4. *cap.* 8. *nu.* 11. Surd. *conſ.* 262. *n.* 45. Socin. *conſ.* 266. *n.* 37. *vol.* 2. Realis alicui competens ratione fundi, tranſit ad quemcumque ſingularem poſſeſſorem cum fundo. *L. via ff. de ſervit. præd. ruſt.* Tuſch. *litt. F. concl.* 558. Ciarlin. *l. c. n.* 5. & extenditur etiam ad bona acquirenda poſt illam. Mareſc. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 85. Competens venditori, competit etiam emptori. Tuſch. *litt. E. concl.* 558. Ciarl. *cap.* 22. *n.* 11. Sperel. *dec.* 41. *n.* 7. Gabr. *conſ.* 191. *lib.* 2.

125 Exemptio ab Epiſcopo non probatur ex ſola ſolutione cenſus facta Pontifici, niſi concurrant alia indicia, & quod in ſignum ſubjectionis Pontifici ſolverit;. *cap. recepimus de privil.* & *cap. ſi Papa eod. in* 6. ubi Abb. & alii. Socin. *n.* 3. Dec. *n.* 2. Barboſ. *de pot. Epiſc. part.* 3. *alleg.* 123. *n.* 21. apud quem DD. An totalis exemptio ab Epiſcopo poſſit præſcribi, vide *Obedientia*.

126 Exemptio a Decimis Divinis non venit ſub generali communicatione privilegiorum, niſi expreſſe concurrat derogatio. *cap. nuper de Decimis.* Rota *dec.* 414. *n.* 5. *par.* 2. *recent. dec.* 40. *n.* 1. & 3. *par.* 4. Rota apud Coccinum *dec.* 279. *n.* 2. Adden. ad Burat. *dec.* 704. *n.* 13. Bich. *dec.* 386. *num.* 34. Rota apud Compagnum *deciſ.* 17. *part.* 15. *recent.* Rubeus *dec.* 5. *par.* 14. *rec.* quod intellige, quando communicatio fit de Religione in aliam Religionem, ſecus ſi fit de Monaſterio in Monaſterium ejuſdem Religionis, quo caſu ſufficit generalis mentio Conciliorum, & generalis derogatio cum clauſula *non obſtantibus*; cum privilegium unius Monaſterii facile communicetur alteri ejuſdem Religionis, imo toti Religioni. Rota *dec.* 5. *par.* 14. *tom.* 1. *recent.* apud Rubeum. vide etiam Garz. *de Benef. par.* 4. *cap.* 5. *n.* 39. 40. & 41.

127 Conceſſa uni Monaſterio propter paupertatem, ſi poſtea communicetur aliis Monaſteriis, communicatio debet intelligi, quatenus de tempore communicationis illa Monaſteria, quibus fit communicatio, probent paupertatem, ne alias dicatur plus communicatum, quam conceſſum. Rota apud Compagnum *dec.* 9. *par.* 19. *rec. num.* 32. ubi Noguer oll. *alleg.* 39. *num.* 14. Rota *deciſ.* 665. *num.* 1. *par.* 3. *diverſ.* & coram Seraph. *dec.* 951. *num.* 2. coram Bichio *deciſ.* 750. *num.* 2. & 3. & apud Rubeum *dec.* 97. *par.* 10. *rec.* & privilegium non ſolvendi decimas conceſſum alicui Religioni propter paupertatem, ſicut taliter conceſſum præſumitur, ita ea ceſſante, cenſetur ipſo Jure revocatum, *cap. ſuggeſtum*. ibique Gloſ. *de decim.* Menoch. *conſ.* 156. *num.* 9. & 34. Rebuff. *de decim. quæſt.* 14. *numer.* 35. Monet. *eod. tr. cap.* 4. *q.* 3. *n.* 62. Rot. *deciſ.* 67. & 24. *p.* 13. *rec.* apud aliam Rot. *deciſ.* 511. *p.* 18. *rec. tom.* 2. *nu.* 5. quamvis fuerit conceſſum pro bonis jam acquiſitis, quam acquirendis. Card. *in d. cap. ſuggeſtum, de decim.* & *in Clem.* 1. *num.* 10. *q.* 18. *de cenſ.* & ibi Imol. *n.* 9. *in fin.* Marcheſ. *de commiſ. p.* 1. *de appellat. in cauſ. decim.* §. 1. *numer.* 127. Cancer. *var. reſ. p.* 1. *cap.* 23. *num.* 4. apud Rot. *cit. deciſ.* 511. *n.* 6. ubi quomodo probentur divitiæ. & *deciſ.* 9. *p.* 19. *rec.* etiamſi ultra motivum paupertatis adſit etiam clauſula, *ut poſſent melius divinis vacare*: ſi hoc impedimentum proveniebat a paupertate: quia ceſſante cauſa finali paupertatis ceſſat etiam clauſulæ effectus, contra regulam, *quod ceſſante una ex cauſis finalibus, firma remaneat altera aque principaliter conſiderata, ex qua privilegium ſuſtineri poteſt*. nam cauſa finalis dicitur illa, ſine qua diſponens non diſpoſuit. Gratian. *diſc. for. cap.* 558. *n.* 21. Rot. *dec.* 102. *n.* 1. & *dec.* 400. *n.* 28. *p.* 9. *rec.* Sum. Pone autem privilegium non conceſſiſſet, niſi Monachi fuiſſent pauperes, & cultus divinus tunc fuit cauſa impulſiva, & occaſionalis, quæ ſtat conſecutive, & dependenter ad cauſam principalem. Gratian. *diſc.* 971. *n.* 45. Rot. *dec.* 229. *n.* 14. *p.* 12. *rec.* ita cit. Rot. *in d. deciſ.* 511. *per tot.* quæ Rotæ loquuntur etiam in caſu, quo privilegium habuit jam ſuum effectum, & ſic ob divitias ſupervenientes.

128 Ad acquirendum vero privilegium non ſolvendi decimas ob paupertatem, probanda eſt paupertas ab impetrante hoc privilegium, ad amittendum autem illud privilegium ob ſupervenientes divitias, illas probare debet, qui eas allegat. Rot. *dec.* 17. *p.* 15. *rec.* quia aſſerens ſupervenientiam divitiarum firmat mutationem ſtatus, quæ ut plurimum facta non creditur. Maſcard. *de probat. concl.* 526. *n.* 4. & 5. & alii apud cit. Rot.

129 Exemptio a Decimis per Breve Pontificium reſtricta ad certum locum, ad alia loca extendi non poteſt, etiam ex identitate rationis juxta text. *in L. jus ſingulare. ff. de LL.* Rota coram Buratto *dec.* 19. *n.* 5. *in recent.* & *dec.* 316. *n.* 10. *par.* 9. & *dec.* 65. *par.* 15. *nu.* 2. & 3. *recent.* vid. etiam *privilegium*.

130 Exemptio Decimarum, etiamſi regulariter tanquam odioſa contra jus ſit reſtringenda, & ſtricte interpretanda, & ita v. g. de ſolis temporalibus, hoc tamen ſolum procedit in exemptionibus gratioſis, & generalibus quoad omnia bona tam acquiſita, quam acquirenda, ſecus in oneroſis ad certa bona reſtrictis, & pro publica utilitate conceſſis, & in novalibus ab impetrante exemptionem factis, in quibus exemptio facile conceditur, cum nulli per eam præjudicium infertur. Abb. *in cap. dudum.* 31. *ſub n.* 1. *de privileg.* Rebuff. *de Decimis. q.* 14. *n.* 32. & alii apud Rotam *dec.* 299. *par.* 12. *recent.* Hinc etiam in exemptione pro terris nondum ad culturam redactis, ſed primum reducendis non eſt neceſſaria derogatio. *cap. nuper de Decimis.* Hoſt. *in d. cap. nuper n.* 1. *ante fin. verſ. ſolvebantur.* Rota *loc. cit. numer.* 32. Sic etiam quando ſumus in conceſſione oneroſa, ut ſupra privilegium abſolute & ſimpliciter eximens a ſolutione Decimarum intelligitur non ſolum

de

de temporalibus, ſed etiam de ſpiritualibus, ſtante præſertim verbo *Decimæ*, quod ſecundum germanam & propriam vocis ſignificationem Decimas ſpirituales importat. Ita utraque parte informante recedendo a prioribus deciſis decidit Rota *dicta dec.* 299. *par.* 12. *recent.* per ibidem addncta.

131 Exemptioni a jure reverentiali Epiſcopi non poteſt ab Epiſcopo præſcribi minori ſpatio, quam quadraginta annorum. Butrius *in cap. pervenit. num.* 18. *de cenſib.* Balbus *de præſcript. par.* 5. *princ. quæſt.* 12. *nu.* 8. Bertachin. *de Epiſc. lib.* 4. *par.* 2. *princ. quæſt.* 20. *num.* 54. Bich. *dec.* 421. *num.* 9. Hinc Societas Jeſu, quæ a Paulo III. & Gregor. XIII. habet ampliſſima privilegia exemptionis tam reſpectu perſonarum, quam bonorum quorumcumque ab omni ſuperioritate, juriſdictione, & correctione ordinariorum eſt etiam exempta a jure reverentiali Ordinariis præſtando, licet ſecus ſit in exemptione non plena, vel data ab ordinario ipſo, quamvis Epiſcopus alleget ſe præſcripſiſſe jus obedientiale. Hæc exemptio ſocietatis ſuffragatur etiam in Eccleſiis ejuſdem Collegiis acceſſorie unitis, licet ante unionem hæ Eccleſiæ præſtiterint prætenſam obedientiam; quia de tali unione judicatur uti de incremento per alluvionem contingente. Lud. Bell. *conſ.* 59. *numer.* 17. Manz. *dec.* 224. *n.* 3. Cavaller. *dec.* 330. *num.* 5. Rota *dec.* 710. *n.* 2. *par.* 2. *recent.* Barb. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 105. *n.* 17. Felin. *in cap. in noſtras nu.* 30. *de reſcript.* Bich. *dec.* 421. *per tot.* & plura de hoc dicemus in praxi Unionis. Eraſmus Kochier. *De Juriſd. ordin. in exempt. par.* 4. *quæſt.* 34. *n.* 3. Lotter. *de re benef. lib.* 1. *q.* 23. *n.* 32. Seraph. *dec.* 1025. *n.* 19.

132 Exemptio a Juriſdictione Epiſcopi, reſultat, ſi privilegia exemptiva expreſſe prohibent, ne Epiſcopus in loco exempto ullam exerceat Juriſdictionem, ſive ſermo ſit de Juriſdictione criminali, ſive de civili. Bich. *dec.* 459. *num.* 4. DD. *in L.* 2. *ff. de Juriſd. omn. Jud.* Macerat. *var. reſ. lib.* 3. *reſ.* 4. *num.* 2. Gratian. *diſc. for. cap.* 509. *num.* 33. Surd. *dec.* 283. *n.* 3. Item ex prohibitione, quod nullus Epiſcopus valeat tales privilegiatos excommunicare, vel interdicere; quia tunc dicitur ab illo ablata omnis juriſdictio. *cap. cum capella.* 16. *cap. quanto* 26. *de privileg.* Joa. Andr. *in tract. de interd. n.* 23. Kochier. *de Juriſd. in exempt. part.* 2. *q.* 45. *nu.* 122. Gigas *de penſ. q.* 60. n. 1. Bellencin. *de charit. ſubſid. q.* 24. *n.* 2. Rot. apud Bich. *l. c. n.* 7.

133 Exemptio concesſa citra Juriſdictionem in Parochum, & populum, quæ Epiſcopo reſervatur, conſervat Epiſcopo totum Jus Epiſcopale, reſpectu Parochi, & populi in loco exempto. *cap. per exemptionem, de privileg. in* 6. ubi gloſ. Gemin. & Ancharan. Lotter. *de re Benef. lib.* 1. *q.* 24. *num.* 107. *&* 118. Seraph. *dec.* 1058. *n.* 6. Rot. *dec.* 324. *n.* 6. *part.* 1. *rec.* apud Bich. *dec.* 665. *n.* 43.

134 Exemptio monaſterii a Juriſdictione Epiſcopi, probatur, ſi in privilegio Apoſtolico monaſterium ſub protectione B. Petri, ac ſum. Pontificis, nedum quoad perſonas, ſed etiam quoad bona recipitur. Bich. *d. deciſ.* 459. *num.* 3.

135 Exemptus locus conſtituit ſeparatum territorium vere, & proprie, & non improprie, neque per modum æquiparationis, licet ſit intra limites Diœceſis Epiſcopi, ſi plenarie, & non tantum ſimpliciter fuit exemptus. Gemin. *in cap. cum Epiſcopus. nu.* 4. *de offic. Ordin. in* 6. *&* *in cap.* 2. *n.* 9. *de conſtit. in* 6. Rot. poſt conſilia Farinacii *lib.* 2. *deciſ.* 42. *num.* 2. Addend. ad Buratt. *dec.* 578. *n.* 21. Bich. *deciſ.* 459. *n.* 12. *&* 13. ubi Rot. Kochier. *de Juriſd. in exempt. part.* 2. *q.* 45. *n.* 121. Lotter. *de re Benef. lib.* 1. *q.* 24. *n.* 124. præſertim ſi in litteris Apoſtolicis illud monaſterium enuncietur nullius Diœceſis, & has litteras Epiſcopus executioni demandavit, quia tunc cenſetur ab eodem Epiſcopo locus agnitus pro tali. *cap. ex ore verſ. per hoc, de his, quæ fiunt a major. part. capit.* Dec. *conſ.* 206. *num.* 7. Bichius *l. c. n.* 15.

136 Exemptus ab Epiſcopo non poteſt ſuæ exemptioni renuntiare, quia nullus poteſt ſe eximere a Juriſdictione ſui ſuperioris. Barbol. *de poteſt. Epiſc. part.* 3. *alleg.* 123. *a n.* 41. neque exemptus ab Epiſcopo poteſt ſine licentia Pontificis eidem ſe ſubjicere. *cap. cum tempore, de arbitr.* ubi Abb. *Clem. un. de ſent. excom.* Abb. *in cap.* 1. *de re jud. & in cap. ſignificaſti, de for. compet.* Felin. *in cap. cum olim, de præſcr.* Gail. *lib.* 1. *obſ.* 40. Rot. apud Rub. *dec.* 461. *par.* 5. *rec.* Exemptus a Juriſdictione Epiſcopi nemo præſumitur, ſed debet probari, quia Epiſcopus habet fundatam intentionem in Jure communi. *cap. omnes Baſilicæ.* 16. *q.* 7. Ciarl. *contr. for. cap.* 67. *n.* 29.

Exemptus delinquens in loco non exempto, poteſt 137
in eodem puniri. Riccius *in prax. exempt. part.* 4. *reſ.* 107. ſicut non exemptus delinquens in loco exempto. Idem *reſ.* 108. uti Canonicus delinquens extra locum, ratione cujus eſt exemptus. Fagnan. *in cap. capella. part.* 2. *lib.* 5. *de privileg.* Barboſ. *de poteſt. Epiſc. d. alleg.* 123. *per totum.*

Exemptus locus licet non ſit Diœceſis, vel de Diœ- 138
ceſi, dicitur tamen in Diœceſi. Riccius *l. c.*

Exemptus a captura pro debito civili, non poteſt co- 139
gi ad cedendum bonis cum infamia. Scacc. *de Jud. lib.* 1. *c.* 46. *n.* 29. *circa fin. verſ. ſi vero* & DD. apud eundem.

Eximens detentum juſte in carceribus ex cauſa cri- 140
minis, eſt reus læſæ Majeſtatis, & eadem pœna afficitur. Menoch. *de arbitr. caſ.* 301. *n.* 21. Maſcard. *de prob. concl.* 266. Fachin. *lib.* 9. *contr. jur. cap.* 64. licet reus fuiſſet injuſte captus; ſecus ſi a Judice incompetente. Caball. *reſ. crim. caſ.* 8. Clar. *in* §. *fin. qu.* 66. Farin. *de carcerib. & carcerat. q.* 30. Et quando aliquis eximit vi e carceribus ante manibus ſatellitum captum pro delicto, de quo Reus fuit convictus aut condemnatus tenetur *L. Jul. Majeſtatis. L.* 4. *ff. ad L. Jul. majeſt.* ubi Bart. Guido Pap. *dec.* 579. *n.* 1. Clar. *loc. cit. quæſt.* 68. *num.* 10. Gomez *var. reſ. tom.* 3. *cap.* 2. *n.* 7. Farin. *loc. cit. n.* 101. *verſ. ampl.* 2. Idem dic ſi exemptus e manibus familiæ fuit captus pro crimine capitali. Lim. 1. in uxore quæ eximit maritum e manibus Curiæ, quæ tantum arbitrarie punitur. 2. in marito eximente uxorem. 3. in patre eximente filium & e contra. Conciol. *reſ. crim. verb. eximitio reſ.* 2. Clar. *in* §. *fin. quæſt.* 29. ubi Bajard. *q.* 68. *n.* 44. Farin. *de carcer. q.* 32. *nu.* 97. Guaz. *def.* 5. *cap.* 5. *n.* 20. *&* 29. Calvin. *De æquit. lib.* 1. *cap.* 17. *n.* 6.

Exponens infantes, vide *infantes.*

¶ EXPECTANS.

§. I.

Expectantium diverſæ formulæ, & ſpecies, & quæ?

Expectativa † quandoque conſuevit concedi ad pri- 1
mum beneficium vacaturum, & hæc forma, quia non includebat, niſi unicum beneficium primo vacaturum, conſumebatur, ſive expectans obtinuiſſet, ſive non ex negligentia ſua, *c. ſi clericus, primo reſponſ. de præb. lib.* 6. Gem. *conſ.* 108. *in princ. ver. ſed antequam.* † Alia 2
eſt expectativa ſecundum ſtylum hodiernum Curiæ, quæ datur ſuper vacaturis beneficiis in plurali pro uno, quod expectans duxerit acceptandum, & hæc eſt uberior gratia, quia includit nedum primum, ſed centeſimum vacaturum, quod duxerit acceptandum. Gem. *conſ.* 108. *in princ. var. quandoque Papa.* † Alia eſt 3
forma, per quam quis creatur Canonicus ſub expectatione præbendæ, & ſi primam præbendam negligebat acceptare, perdebat reſcriptum, ſed tamen poterat acceptare aliam præbendam nemini debitam, non vigore reſcripti, ſed ex diſpenſatione juris communis, quæ habet, quod Canonicus non ſit ſine præbenda. *dict. cap. ſi Clericus,* 2. *reſponſ. de præb. in* 6. Gem. *dict. conſ.* 108. *in princ. ver. ſi tamen Papa.* † Alia eſt, 4
quæ confert unum, duo, tria, aut plura beneficia, uſque ad ſummam certam, & hæc forma non comprehendit infinitatem beneficiorum, ſed numerum expreſſum, & duo alia, quæ veniunt ſub illo verbo, & plura. Bald. *conſ.* 342. *Caſus talis, lib.* 5. vide Tuſch. *Litt. P. ver. Pluralis numerus uno non contentatur. concl.* 367. † Forma erat tempore Eugenii IV. quod 5
deberet expectans intra menſem a die vacationis acceptare, & poſtea intra tres menſes ſuam acceptationem & proviſionem publicare. Abb. plene *conſ.* 99. *Illud in præſentiarum, per tot. lib.* 1. ubi, qualiter debeat fieri iſta publicatio; quia ſi non fiat gratia, & acceptatio eſt nulla. † Expectativa ſolet concedi ad incerta benefi- 6
cia, non de certo beneficio, quia daret votum captandæ mortis, ſed bene Papa, ſi vult, poteſt concedere. Afflict. *deciſ.* 292. *circa fin.* † Amplia; quia Rex 7
poteſt

poteſt dare expectativam ad feudum certum vacaturum per mortem feudatarii; quia licet adeſſe poſſit votum captandæ mortis, tamen iſtud eſt præter intentionem Regis. *Afflict. d. deciſ.* 292. ubi, quod talis expectativa eſt irrevocabilis ſine cauſa, ſed cum cauſa poſſet revocari. Alia eſt in forma pauperum & quæ beneficia capiat infra §. *prox. ſeq.* Alia eſt in ſpecie, & multiplex, de qua Expectativa in ſpecie, quæ dicatur, §. *7. ſequenti*. Alia eſt in genere ad primum vacaturum, ut infra. *Expectativa ad primum &c.* §. 10.

§. II.

Expectans in forma pauperum, quæ beneficia capiat, vel non?

1 Expectativa † in forma pauperum habens clauſulam,
etiam ſi animarum cura ſit annexa, operatur, quod ex-
pectans capit curatum, etiamſi non ſit in ordinibus
ſacris; nec defectus ordinum ſit expreſſus. *cap. ſi pro*
Clericis de præb. in 6. Lap. *alleg.* 80. *Innocentius Papa*,
2 *num.* 1. *ver. pro declaratione*. † Amplia; ut idem ſit
in beneficio Sacerdotali, quando ſtatutum non diſpo-
nit, quod debeat eſſe actu Sacerdos, ſed quod intra
tantum tempus debeat promoveri: ſecus ſi ſtatutum re-
quirit Sacerdotium actu; quia non caperet, niſi ſit ex-
preſſe derogatum. Lap. *d. alleg.* 80. *num.* 1. *ver. item*
3 *ſi habeat annexum*. † Limita, quia gratia in forma
pauperum non capit Hoſpitale. Lap. *d. alleg.* 80. *num.*
1. *in fi. ver. item in hac forma*, & idem dicit Gemin.
conſ. 168. *in fi. ver. circa ſecundum*. ubi generaliter lo-
quitur, quod in gratiis expectativis non includuntur
Hoſpitalia, etiam ſolita dari in beneficium, ſi de eis
4 non eſt facta mentio. † Expectativa in forma paupe-
rum communiter in Italia reſtringitur ad certam ſum-
mam taxatam, puta 30. ducatos in non curatis, & 50.
in curatis. Lap. *d. alleg.* 80. *num.* 2. *ver. item ſcias*, &
datur de facto menſis ad acceptandum, ut ibi dicitur,
vid. §. *prox. ſeq.*

§. III.

Expectans in forma pauperum capit vacantia beneficia de jure tantum, non autem de facto.

1 Expectans † in forma pauperum tenetur acceptare,
& capit beneficia vacantia de jure tantum, & non de
2 facto. Old. *conſ.* 282. *in pr. ver. primum*. † Amplia in
tantum, ut ſi vacatio juris erat notoria, poſt menſem
non poſſit beneficium hujuſmodi acceptare, quod po-
ſtea de facto vacavit. Old. *d. conſ.* 282. *in fi. verſ.*
3 *quartum*. † Amplia idem in expectante, ſeu habente
mandatum de providendo in genere ad primum vaca-
turum, ſecus ſi ſit in ſpecie, quia & poteſt capere va-
cantia de jure tantum, & ſibi currit menſis a die no-
tæ privationis, ſeu vacationis de jure Lap. *alleg.* 85.
num. 9. *ver. ſed quæro*, vide Tuſch. *Litt. E. verb. Exe-
cutor ad providendum de beneficio vacante de jure*, *Con-
cl.* 516. vide infra §. X. *ver. Expectans ad primum in
genere vacaturum, capit vacantia etiam de jure tan-
tum*. vide Tuſch. *Litt. V. verb. Vacatio beneficii nar-
rata debet probari vera, de jure, & de facto*, *Concl.* 7.

§. IV.

Expectans in forma pauperum, quas qualitates habere debeat?

1 Expectans † in forma pauperum, antequam admit-
tatur ad obtinendam expectativam, de tribus examina-
tur: quia debet bene legere, bene conſtruere, & bene
cantare, ſufficit tamen, quod duo concurrant ex tri-
bus, licet in Gallia præponderet cantus conſtructioni.
Lap. *alleg.* 80. *Innocentius num.* 4. *ver. item antequam.*
ubi, quod poſtea detur expectativa in forma commiſ-
ſionis, ſi eſt vitæ laudabilis & converſationis hone-
ſtæ, juxta *clem. unic. de conceſſ. præb.*

§. V.

Expectans in forma pauperum habet privilegia plura.

1 Expectativa † in forma pauperum habet derogato-
riam tacitam reſpectu ſequentium, & poſteriorum ex-
pectantium. *c.* 1. *de reſcript. cum ibi not.* Ægid. Bel-
lam. *conſ.* 33. *n.* 9. † Item ſola vacatio habet effectum
eundem, quem habet vacatio, & acceptatio pro expe-
ctante non in forma dignum. Ægid. Bellam. *d. conſ.*
33. *n.* 14. *in fi. ver. nec obſtat*, ubi tamen videtur vel-
le, quod concurrat agnitio etiam in expectante in for- 2
ma pauperum, ut habeat eundem effectum.

§. VI.

Expectativa in forma pauperum qualiter extinguatur?

Expectativa † in forma pauperum extinguitur, ſi ex- 1
pectanti ante effectum gratiæ provideatur, & aliud be-
neficium adipiſcatur. Lap. *alleg.* 80. *Innocentius Papa.*
num. 1. *in fi. ver. item ſi impetrans*. † Amplia, ut ex- 2
tinguatur per renunciationem expectantis ipſi expecta-
tivæ in genere. Bald. *conſ.* 228. *Per ſanctiſſimum, per
tot.* maxime *in fi. lib.* 4. vide infra §. XXXI. *verb. Ex-
pectans poſt acceptationem non conſumit gratiam, ſi be-
neficium acceptatum alteri debetur*. ubi, quando extin-
guatur per acceptationem beneficii non debiti.

§. VII.

Expectativa in ſpecie quæ dicatur?

Triplices † eſſe literas ſpeciales expectativarum, di- 1
cit Ægid. Bellam. *conſ.* 33. *n.* 10. Aliquæ † ſunt ſtatim 2
afficientes certum beneficium vacans, vel vacaturum
pro certa perſona, ut ſi Papa de certo beneficio vacan-
te, vel vacaturo mandat provideri Titio, & iſtis non
præjudicatur per proviſionem, etiam ſi motu proprio
fieret. Ægid. Bellam. *d. conſ.* 33. *n.* 10. † Aliquæ ſunt 3
litteræ ſpeciales, quæ non afficiunt pro certa perſona
certum & determinatum beneficium, ut ſi Papa man-
dat mihi provideri de primo beneficio, quod acceptare
duxero intra menſem, iſtæ enim ſunt ſpeciales, &
dividuntur in duas ſpecies; quia quædam ſunt, per
quas non eſt deſcenſum ad certam ſpeciem; quædam
vero per quas factus eſt deſcenſus ad certam ſpeciem
determinatam. Ægid. Bellam. *conſ.* 33. *numer.* 10. *ver.
ſunt & aliæ litteræ*. † Illæ vero, per quas eſt factus 4
deſcenſus ad certam ſpeciem, ut quia jam vacavit be-
neficium cadens ſub gratia, quod intra menſem acce-
ptavit impetrans, idem operantur, ac ſi eſſent, prout
ſpeciales a principio; quia æquiparantur litteræ ſpecia-
les, & litteræ generales, quando ad ſpeciem eſt de-
ventum. Ægid. *d. conſ.* 33. *num.* 10. *ver. in iis*. † Il- 5
læ autem, per quas non eſt deſcenſum ad certam ſpe-
ciem, ut puta ſi jam vacaſſet beneficium cadens ſub
gratia, quod nondum ſit acceptatum, non operatur,
quod ſi conferatur per ordinarium, non valeat colla-
tio ante acceptationem; ſi vero conferatur per ordina-
rium, vel executorem gratiæ poſterioris in data intra
menſem, collatio non valet propter decretum, & inhi-
bitionem Papæ. Ægid. Bellam. *d. conſ.* 33. *numer.* 10.
circa med. ver. in illis autem. † Operantur litteræ ſpe- 6
ciales ad certum corpus & certam perſonam, & gene-
raliter deductæ ad ſpeciem poſt acceptationem, quod
non tolluntur propter derogationem, & clauſulam præ-
ſervativam, *aut ſi aliqui, &c.* quia non tollitur inhi-
bitio, neque decretum, ſecus vero eſt, ſi non eſt fa-
cta acceptatio; quia jus quæſitum certæ perſonæ ad cer-
tam rem fortius eſt, quam ſit jus in confuſo, & con-
ditionale; quia conditio detrahit de eſſentia obligatio-
nis. Ægid. Bell. *d. conſ.* 33. *num.* 10. *& ſeq. ver. iis
ſuppoſitis*, ubi adducit plura ſimilia, quia facilius im-
peditur jus quærendum, quam tollatur quæſitum; &
facilius tollitur modicum impedimentum, quam maxi-
mum; & quia gratiæ derogatoriæ interpretantur, ut
aliquid proſint & parum lædant. † Alia eſt Expecta- 7
tiva ſpecialis, quando conceditur in forma pauperum,
quia ex quo primum vacaturum complectitur, dicitur
in forma ſpeciali. Ægid. Bell. *d. conſ.* 33. *n.* 14. *in fi.
ver. nec obſtat*, vide §. *prox. ſeq.*

§. VIII.

§. VIII.

Expectans in ſpecie quando præferatur expectanti in genere, vel non?

1 Habens † expectativam in ſpecie ad certum benefi-
cium, & concurrens cum expectante in genere ad
primum vacaturum, præfertur in illo beneficio ſpecia-
li, etiam ſi habens in genere primo poſſeſſionem ce-
2 perit. Bald. *conſ.* 491. *Petr. de Seſſa. lib.* 1. † Amplia
ut procedat, etiam ſi habens expectativam in genere
effectus fuerit poſt datam gratiæ familiaritatis Papæ, quia
iſta familiaritas poſterior non attenditur. Bald. *dict.*
3 *conſ.* 491. *lib.* 1. *num.* 3. *verſ. ſecundo nota.* † Amplia,
quia expectans in ſpecie præfertur expectanti in gene-
re, antequam acceptet, licet ſit poſterior in ſpecie, &
nullam fecerit mentionem de expectante in genere.
Ægid. Bell. *conſ.* 33. *numer.* 9. *verſ. ſecundo hoc dedu-*
4 *co.* † Ratio eſt, quia expectans in ſpecie dicitur ha-
bere jus ſortius; quia eſt certum, & non conditiona-
le. Ægid. Bell. *d. conſ.* 33. *num.* 10. *& ſeq. ver. iis*
5 *ſuppoſitis.* † Limita, niſi habens expectativam in ge-
nere habeat clauſulam, *anteferri* & alius non. Zab.
6 *conſ.* 28. *Diebus elapſis, circa princ.* † Contrarium
tenet Ægid. Bell. *d. conſ.* 33. *numer.* 10. ubi, niſi ha-
bens generales litteras devenerit ad ſpeciem per acce-
ptationem & vacationem, non præfertur. vide Tuſch.
*Litt. C. ver. Clauſula, aut ſi aliquid ſuper proviſioni-
bus &c. Concl.* 315. vide eund. *Litt. G. ver. Gratia
ſpecialis præfertur generali etiam priori. Concl.* 61.

§. IX.

Expectativa eſt gratia odioſa, & reſtringenda.

1 Expectativa † ad beneficia cum cura, & ſine cura,
tanquam reſtringenda & odioſa, non capit præſtimo-
nium, quando maxime in loco eſt conſuetudo, quod
non venit appellatione beneficii. Abb. *conſ.* 47. *Illud*
† *de jure, per tot.* maxime *in fi.* Extende, quia expe-
ctativa ad beneficium curatum, vel ad parochialem,
non capit curatum, ſeu parochialem cum Capitulo,
quia eſt dignitas. Abb. *d. conſ.* 47. maxime *in fi. lib.* 2.

§. X.

Expectans primum in genere vacaturum capit vacantia etiam de jure tantum.

1 Expectans, † ſeu habens mandatum de providendo
in genere de primo vacaturo, poteſt capere beneficium
vacans, etiam de jure tantum; ſecus ſi eſſet ſpecialis
expectativa, vel mandatum de certo beneficio. Lap.
alleg. 85. *num.* 9. *ver. quæro, tempore*, ubi reddit ra-
tionem diverſitatis propter votum captandæ mortis,
2 quando eſt ad certum beneficium. † Acceptare tene-
tur talis expectans in genere beneficium vacans de ju-
re intra menſem a die notæ vacationis, alias lapſo
menſe non poterit acceptare. Lap. *d. alleg.* 85. *num.* 9.
3 *ver. ſed quæro.* † Amplia, quia idem eſt in expectati-
va generali in forma pauperum. Old. *Conſ.* 282. *in pr.*
4 † Declara, quia imo expectans in forma pauperum, ca-
pit vacantia de jure tantum, non autem de facto. vi-
de ſupra §. III. *Expectans in forma pauperum capit va-
cantia de jure.*

§. XI.

henſam. Gem. *Conſ.* 36. *quod collat.* † Amplia, quia 3
non capit Hoſpitalia, ſi de Hoſpitali non eſt facta
mentio, etiam quod illud conſueverit in beneficium
aſſignari. Gem. *Conſ.* 107. *in fi. ver. circa ſecundum.*
vide Tuſch. *Litt. H. ver. Hoſpitalia an veniant appel-
latione Eccleſiarum in reſervationibus, & aliis diſpu-
tationibus. Concl.* 166. † Amplia; quia non capit re- 4
ſervata; vide infra §. XXVI. *ver. Expectans beneficium
acceptandum non capit reſervata.* † Amplia; quia non ca- 5
pit dignitatem, vide infra §. XXII. *ver. Expectans dignita-
tem non capit in Cathedrali.* † Amplia, quia habens gra- 6
tiam ad primum ad collationem, non capit beneficia
ad electionem; vide infr. §. XVIII. *ver. Expectans be-
neficia ad collationem.* † Amplia; quia expectans non 7
capit beneficia devoluta ad ſedem Apoſtolicam, ſi non
eſt dictum. Bald. *Conſ.* 387. *Archidiaconus, in fi. lib.* 1.
licet non firmet pro abſoluto, ſed movet difficultatem.

§. XII.

Expectans non capit beneficia juris Patronatus.

Expectans † beneficia vacatura non capit beneficia 1
juriſpatronatus. Abb. *conſ.* 28. *In cauſa Communis, in
pr. lib.* 2. † Extende, ut procedat, etiam ſi patronus 2
laicus nondum præſentaſſet, dummodo duret tempus
quatuor menſium laicis conceſſum ad præſentandum;
quia non dicitur negligens; Abb. *d. conſ.* 28. *in pr. verſ.
cum ergo, lib.* 2. † Extende, ut idem ſit, ſi elapſum 3
eſt tempus, quando præſentavit in tempore; quia licet
non ſit facta inſtitutio, tamen non refert, quia Epi-
ſcopo non eſt limitatum tempus ad inſtituendum. Abb.
d. conſ. 28. *in fi. ver. cum ergo, lib.* 2.

§. XIII.

*Expectans primum officium, vel Canonicatum de nume-
ro, capit etiam ſupra numerum, & quando
ſecus?* 6

Habens † gratiam expectativam ad primum vacans 1
vel vacaturum officium officialium deſcriptorum pœni-
tentiariæ, capit officium vacans per obitum officialis
ſupra numerum deſcriptorum, alias deputati. Old. *conſ.*
265. *Joannes Epiſcopus.* † Amplia, ut idem ſit in ex- 2
pectante Canonicatum, & præbendam. Old. *dict. conſ.*
265. *in fi. ver. inſuper quæſt.* ubi dicit ita judicatum
per tres ſententias. Lap. *all.* 14. *numer.* 6. *ver. ſeptima
concluſio*, ubi, quod expectans Canonicatum & præ-
bendam, poteſt acceptare ſolum Canonicatum ſupra nu-
merum ſine præbenda. † Limita, quando numerus cer- 3
tus eſſet redactus poſt exceſſum deputatorum, quia tunc
expectans non poteſt capere, donec ad redactum nu-
merum ſint redacti, ita loquitur *l. non plures. C. de Sa-
croſ. Eccleſ. & l. comperimus*, ubi Bart. *C. de prox. ſa-
cror. ſcr. lib.* 12. Oldr. *d. conſ.* 265. *numer.* 4. *ver. aut
e contra.*

§. XIV.

Expectans certam determinatam præbendam, non capit aliam, & quando ſecus?

Habens † expectativam ad certam determinatam præ- 1
bendam, non poteſt capere aliam, ut ſi expectativa di-
cat ad primam vacaturam, non capiet ſecundam. *c. ſi
Clericus, de præbend. in* 6. Gem. *conſ.* 108. *in pr. ver.
ſi tamen Papa.* † Limita, quando prima eſſet alteri de- 2
bita, quia tunc ordine ſucceſſivo aliam capiet. Gemin.

§. XV.

Expectans Canonicatus ſine prebenda præbendam, præfertur alteri expectanti in præbenda, & quando ſecus?

1 Canonicus † creatus cum expectatione primæ præ-
bendæ per Papam, ſi habet gratiam puram, & concur-
rat cum habente expectativam conditionalem in forma
pauperum ſub eadem data, præferri debet, etiamſi a-
lius habet clauſulam, *anteferri*; etiamſi purificavit gra-
tiam ſuam ante vacationem, etiamſi fuerit diligentior
in præſentando litteras ſuas exequutori, quia cum præ-
benda ſit affecta pro Canonico, & habeat jus ad rem
in ea, & habeat datam puram, præfertur. Gem. late
Conſ. 138. *Reverendiſſime Pater*, ubi pro utraque par-
2 te allegat, & ita concludit. † Extende, quod Cano-
nicus habens gratiam ſpecialem ad præbendam, præfer-
tur habenti generalem gratiam, etiam cum clauſula *an-
teferri*, quando eſt conditionalis, & non eſt purifica-
3 ta conditio. Cardin. *conſ.* 18. † Amplia in caſu con-
verſo, ut Canonicus habens gratiam conditionalem cum
clauſula, *anteferri*, & decreto irritanti ad primam præ-
bendam, ſi ante vacationem purificavit ſuam gratiam,
præfertur habenti gratiam puram ſub eadem data ad
quodcunque beneficium etiam curatum; etiamſi iſte ha-
bens gratiam puram fuerit diligentior. Rota *in noviſ. deciſ.*
12. *de conceſſ. præb. ſi Papa facit gratiam*, alias 382.
4 † Amplia, quia Canonicus receptus habens gratiam ad
primam præbendam, vel etiamſi habens Canonicatum
& præbendam, jam acceptavit Canonicatum, præferri
debet poſteriori expectanti in genere habenti clauſulam,
anteferri, niſi in clauſula, *anteferri*, fiat mentio ſpe-
cialis, etiamſi ſint priores in data, & recepti in Ca-
nonicum, nec ſufficit generalis expreſſio. Zabar. *conſ.*
5 136. *num.* 3. *& ſeq.* ubi late. † Extende multo magis,
quando Canonicus receptus, vel habens ſpecialem ad
Canonicatum habet datam anteriorem cum eadem clau-
ſula, *anteferri*, quia præfertur poſteriori habenti gene-
ralem cum clauſula etiam, *motu proprio*, *& ex certa
ſcientia*. Zabar. *d. conſ.* 136. *num.* 3. *& ſeq.* maxime
6 *num.* 5. † Limita, quia quando Canonicus habens gra-
tiam ſpecialem ad præbendam ſine clauſula, *anteferri*,
& alter habens gratiam ſpecialem cum clauſula, *antefer-
ri*, concurrunt, præfertur habens generalem gratiam.
7 Card. Zabar. *conſ.* 18. *Diebus elapſis*, *per tot.* † Declara;
quia clauſula, *anteferri*, ad decretum irritans, nihil
operatur in gratia conditionali ante purificatam con-
ditionem, niſi ſit appoſitio menſis ad acceptandum;
quia licet ſit conditio, tamen non ſuſpendit effectum
clauſulæ & decreti. Cardin. Zab. *d. conſ.* 18. *per tot.* ma-
xime circa *princ.* Vide Tuſch. *Litt. C. ver. Clauſula*, an-
teferri, *qualis ſit & quid operetur*, *Concl.* 314.

§. XVI.

Expectantes inter plures; ſi ſint ejuſdem datæ, & gratiæ, quis præferatur?

1 Expectans † ſub eadem data præfertur habenti ſimi-
lem gratiam, etiamſi primo acceptaſſet, vel primo ſibi
provideri feciſſet. Lap. *alleg.* 85. *Dominus Papa*, *num.*
6. *ver. quæro*, *quidam Clericus*, ubi de quatuor nomi-
natis vigore ejuſdem gratiæ, qui omnes acceptarunt idem
beneficium, ut attendatur primo nominatus, vel atten-
dantur alia, de quibus *in c. duobus*, *de reſcr. in* 6. Bald.
conſ. 182. *ad evidentiam eſt ſciendum*, ut quod primus in
2 data, & qui primo acceptavit, præfertur. *lib.* 2. † Ex-
tende, ut procedat, etiam ſi litteras primo exequutori
ſuo præſentaſſet. Gem. *conſ.* 143. *num.* 2. *ver. quoad Ja-
cobum*, & idem ſi primo præſentavit litteras ordinario
collatori. c. *duobus de reſcript. in* 6. & Gem. *d. Conſ.* 145.
3 ubi ſup. † Declara, ut non procedat contra expectan-
tem Auditorem Rotæ, qui habet privilegium, ut præ-
feratur habenti parem datam, etiamſi alius fuerit dili-
gentior, dummodo ſit inferioris dignitatis, quam Au-
ditor. Gemi. *conſ.* 113. *per tot.* ubi eſt inſertum privi-
4 legium. † Amplia, ut præferatur is qui habet clauſu-
lam, *anteferri*, in pari data & gratia. vide Tuſch. *Litt.*
C. ver. Clauſula, anteferri &c. *Concluſ.* 314. † Am- 5
plia, quia plures concurrentes ad eandem rem multi-
plicabilem ordinario ſucceſſivo, ſi utraque diſpoſitio va-
let, effectum ſucceſſivum habere debent. Gemin. *conſ.*
30. *num.* 9. *ver. hoc fundamento*, vide Tuſch. *Litt. C. ver.
Concurſus plurium diſpoſitionum ad eandem rem. Concl.*
569. † Si vero ſunt ejuſdem datæ, ſed gratiæ ſunt di- 6
ſpares, ut quia unus habet gratiam puram collationis
Canonicatus, & præbendæ primo vacaturæ, alter vero
habet gratiam in forma pauperum, & ſic conditiona-
lem, præferri debet habens gratiam puram, etiamſi ha-
bens gratiam conditionalem, purificaſſet eam ante va-
cationem. † Extende, etiamſi habens gratiam in forma 7
pauperum, haberet clauſulam retrotractivam, *anteferri*,
& etiam fuiſſet diligentior in faciendo ſibi provideri,
quia nihilo minus præfertur habens gratiam puram de
Canonicatu & præbenda; quia clauſula retrotractiva non
aufert jus quæſitum alteri ad rem; & quia inducit con-
curſum per fictionem, quæ cum data vera non debet
concurrere, Gem. *conſ.* 138. *Reverendiſſime Pater*, *per
tot.* qui loquitur in gratia in forma pauperum condi-
tionali, quatenus idoneus ſit, etiam quod ante vaca-
tionem Canonicatus fuerit purificata; & movetur, quia
habens collationem Canonicatus, habet jus ad rem in
præbenda, quod non tollitur per clauſulam, *anteferri*.
† Amplia, quia habens gratiam ſpecialem ad certum 8
beneficium, præfertur habenti generalem ſub eadem da-
ta ad primum vacaturum. Bald. *conſ.* 491. *Petr. de Seſ-
ſa*, *lib.* 1. vide ſupra §. 8. *ver. Expectans in ſpecie
quando &c.* † Amplia, quia habens datam anteriorem, 9
præfertur habenti poſteriorem, etiamſi in utraque gra-
tia ſint clauſulæ præventivæ & præſervativæ, quia quan-
do ſunt pares in gratia, ſemper primus in data præfer-
tur. Ægid. Bellam. *dec.* 33. *num.* 16. *& ſeq. ver. ſepti-
ma concl.* ubi plene hoc probat. † Limita, quia non 10
procedit diligentia anterior in diverſis beneficiis, ſed
ad idem beneficium; & ideo ſi duo expectant ſub ea-
dem data, & vacant duo beneficia, quorum unum tan-
tum poteſt cadere ſub gratia expectantium, is præfertur
qui expectavit, & fecit ſibi provideri de beneficio,
quod cadit ſub gratia, etiamſi alius fuerit diligentior
in acceptando beneficio, quod non poteſt conſequi;
quia hæc diligentia non nocet alteri expectanti quoad
aliud beneficium. Gem. *d. conſ.* 143. *num.* 3. *ver. nec
obſtat*, *ſi dicatur.* vide Tuſch. *Litt. D. verb. Data tem-
pus attenditur. concl.* 19. & *verb. Data in concurſu quis
&c. concl.* 21.

§. XVII.

Expectans prior in data præfertur poſteriori, & quando ſecus.

Expectans † prior in data præfertur poſteriori, ma- 1
xime cum fuerit etiam primo receptus ad dignitatem
poſtea vacantem, ad quam expectabatur. Old. *conſ.* 150.
In Eccleſia valentina, *per tot.* maxime *in fi. ver. quar-
tum eſt.* † Amplia; ut imo præferatur is, qui habet da- 2
tam anteriorem, etiamſi habens poſteriorem primo eſ-
ſet proviſus, vel primo acceptaſſet. Lap. *alleg.* 85. *num.*
6. *ver. quæro*, *quidam Clericus*, concord. Zab. *conſ.* 76.
in fi. qui loquitur, quando ſecundus acceptavit, & fe-
cit ſibi provideri intra menſem primi, ut non valeat
proviſio, etiamſi primus non acceptavit. † Extende in 3
tantum quod ſi ſecundus in data acceptavit intra men-
ſem datum primo expectanti, quatenus primus poſtea
acceptet; annullatur acceptatio ſecunda, ita ut non poſ-
ſit ei proviſio fieri. Ægid. Bell. *conſ.* 35. *num.* 8. *ver.
ſecundo. quia.* † Limita, in habente mandatum de pro- 4
videndo, quia prioritas attenditur in præſentatione gra-
tiæ ipſi collatori, non in data mandati. Innoc. *in c.
mandatum*, *de reſcript. in pr.* † Limita, in gratia ſpe- 5
ciali de certo beneficio, quæ præfertur gratiæ generali
etiam primo loco conceſſæ. Oldr. *conſ.* 198. *circa pri-
mum*, *num.* 3. *ver. illud etiam non videtur*, ubi dicit
hunc eſſe ſtylum Rom. Pontificis, Feder. de Sen. *conſ.*
69. *Caſus talis eſt*, *per tot.* ubi idem tenet, quod ha-
bens gratiam poſteriorem ſpecialem ad certum Canoni-
catum, præfertur habenti generalem in forma paupe-
rum anteriorem cum menſis appoſitione, & latius Fe-
der. *conſ.* 196. *cujas talis eſt*, *quidam nomine*, *& conſ.*
197. *Quamvis ſupra dicti Patres*, *per tot.* ubi, quod
habens

habens gratiam generalem anteriorem cum menſis ap-
poſitione, cum clauſula, *quod duxeris acceptandum*,
non præfertur habenti gratiam in ſpecie poſteriorem. †
6 Contrarium tenet Rota, ut refert Oldr. *conſ.* 283. ubi,
quod ita judicavit Palatium pro qua Lap. *in addit. ad*
conſ. Feder. 196. Rota *deciſ.* 40. *de conceſſ. præb. in an-*
tiq. & dec. 13. *de reſcript. in nov.* & Ægid. Bellam. *dec.* 77.
7 & Caſſad. *dec.* 8. *in fin. de conceſſ. praben.* † Declara ut
per Feder. de Sen. *conſ.* 197. *Quamvis ſupra dicti, in*
pr. ver. non ſic eſſet, ut prima opinio procedat, quod
ſpecialis gratia poſterior præferatur generali priori,
quando generalis habet clauſulam, *quod duxeris acce-*
ptandum, ſecus, ſi ſit ad primum vocaturum, quia
8 tunc habet vim ſpecialis gratiæ. † Limita, quando ha-
bens prærogativam, paſſus eſt labi menſem, quia licet
dederit procuratores non in ſolidum, & unus acceptaverit,
acceptatio eſt nulla, & lapſo menſe, acceptatio-
ne ſecundi facta intra menſem eundem remanet fir-
ma. Caſtr. *conſ.* 282. *In cauſa iſta, col. antepen. num.* 8.
9 *ver. venio ad quartum, lib.* 1. † Limita, quando ha-
bens datam anteriorem, habet etiam clauſulam præſer-
vantem graduatos in licita facultate, quia tunc neceſ-
ſario concludit poſteriorem in data, quia ſi haberet
datam anteriorem, præferri deberet; ſi vero habet pa-
rem, propter gradum, præfertur ex regula, Rom. *conſ.*
378. *non videtur per tot.* ubi dicit non conſiderari quod
graduatus non habebat gratiam, ergo præſervari non
potuit, quia præſervatio non loquitur de gratia, ſed
de perſona graduati, & apoſtill. ibi *in ver. in rerum*
10 *natura*. † Limita, quando primus non ſervaſſet for-
mam, quia tunc poſterior habens gratiam puram præ-
fertur. Gemin. *conſ.* 108. *in pr.* allegat *cap. quamvis*,
11 *cum ibi not. lib.* 6. *de praben.* † Declara limitationem,
niſi primus haberet gratiam præſervativam; quia omni
caſu præferri debet ſecundo. Gemin. *d. conſ.* 108. *in pr.*
ver. ſi autem. Vide Tuſch. *Litt. D. verb. Data tem-*
pus attenditur. Concl. 19. *& ver. Data tempus non*
attenditur. Concl. 20. Vide eund. *litt. G. ver. Gratia ſpe-*
cialis præfertur generali etiam anteriori. Concl. 61.

§. XVIII.

Expectans ad collationem quorumcunque, capit ad
collationem unius, non e converſo.

1 Habens † gratiam expectativam ad primum vacatu-
rum ad collationem quorumcuoque collatorum, capit
beneficium vacans, etiamſi ſpectet ad collationem unius
collatoris tantum; quia in plurali ineſt ſingulare. *l. plu-*
ralis, ff. de Reg. Jur. Bald. *conſ.* 242. *Factum tale eſt*,
2 *lib.* 3. † Contrarium infra, §. XX. *ver. Expectans ad cer-*
3 *tam ſummam quando capiat minorem vel non.* † Am-
plia, quia expectativa ad collationem quorumcunque
collatorum, & collatricum, puta in Regienſi civitate,
vel diœceſi, capit beneficia ad collationem eorum, qui
ſunt extra Civitatem, & diœceſim Regii, dummodo
beneficia ſint in civitate vel diœceſi, quando eſt ex-
pectativa motu proprio ſavorabilis, plene Rom. *conſ.*
376. *Quæſtio eſt, per tot.* quia attenditur locus Bene-
4 ficii, & late interpretatur. † Limita, quia ſi expecta-
tiva eſſet de beneficio ad collationem cujuſcunque, non
tamen caperet beneficium ad collationem plurium ſi-
5 mul. Bald. *d. conſ.* 242. *in pr. lib.* 3. † Limita, quia ſi
mandatur conſerri beneficium ſpectans ad collationem
Capituli, etiam ſi dicatur communiter, vel diviſim,
non venit beneficium ad collationem ſolius Prælati ma-
joris, vel etiam inferioris, licet ſit de Capitulo. Bald.
d. conſ. 242. *num.* 2. *verſ. Item quæritur, Doctor. lib.* 3.
6 † Limita, quia expectativa conceſſa ad collationem
certæ Eccleſiæ, ſi illa Eccleſia eſt unita alteri Eccleſiæ

riam collationem, ſemper cenſetur gravare eum cui ſcri-
bitur pro ſua vice, non pro vice ſocii. Jo. de Anan.
Conſ. 43. *Stante viciſſitudine in pr.* † Extende, quia 10
licet quis privetur ſua collatione viciſſitudinaria, non
tamen mandatum gravare cenſetur alium, ad quem ſi-
militer collatio viciſſim ſpectaret. Jo. de Anan. *d. conſ.*
43. *per tot.* ubi Bologn. in apoſt. † Extende, ut idem 11
ſit in mandato de providendo de beneficio ad præſen-
tationem plurium patronorum per viciſſitudinariam præ-
ſentationem, quia non gravabit alium cui non ſcribi-
tur. Bologn. *in addit. ad d. conſ.* Jo. de Anan. 43.
ubi in ſin. dicit communem.

§. XIX.

Expectans beneficia ad collationem, non capit
ad electionem.

Expectans † habens mandatum a Papa, quod ſibi 1
provideatur de beneficio ſpectante ad collationem Epi-
ſcopi & Capituli, non debet conſequi beneficium ſpe-
ctans ad eorum electionem, niſi ſit dictum. Oldr. *conſ.*
146. *Factum tale eſt*, vide Tuſch. *Litt. P. verb. Pro-*
viſio quid importet. &c. Concl. 950. † Amplia, etiam- 2
ſi tale beneficium ſpectans ad electionem Capituli &
Decani, de conſuetudine, & non de Jure ſit electi-
vum, & confirmationem non expectet ad præſentatio-
nem eligentium, ſed ſtatim electione facta inſtalletur
electus per Decanum, vel caput Capituli. Oldr. *d. conſ.*
146. *Factum eſt tale, per tot.* † Amplia; quia habens 3
mandatum ad collationem, proviſionem, præſentatio-
nem, & Conventus certi loci, conjunctim, vel divi-
ſim, non capit beneficium ad electionem monaſterii,
& confirmationem Abbatis. Cald. *conſ.* 236. alias 15.
de præb. † amplia; quia habens expectativam ſimplici- 4
ter ad dignitatem, non capit electivam. Bald. *conſ.* 387.
Archidiaconus, in fi. ver. amplius, lib. 1. † Amplia; 5
quia habens expectativam ad collationem, proviſio-
nem, præſentationem, electionem, ſeu quamvis aliam
diſpoſitionem Epiſcopi, non capit beneficia electiva, in
quibus Epiſcopus habet ſolam confirmationem Bald *conſ.*
486. *Verba Papæ, lib.* 5. ubi, quod tales gratiæ, ne-
dum ſunt ambitioſæ, ſed enormes. † Amplia; quia 6
expectativa ad beneficia, & Canonicatus ad proviſio-
nem & Collationem Epiſcopi, non capit Canonicatum
ad electionem Capituli. Abb. *conſ.* 38. *in quæſt. col.* 2.
ver. quarto poſſet attentari, lib. 2. † Extende; quia 7
procedit nedum in dignitatibus, & prælaturis, ſed e-
tiam in aliis minoribus beneficiis, quia eadem eſt ra-
tio. Abb. *d. conſ.* 38. *col.* 2. *ver. quarto poſſet lib.* 2.
Vide Tuſch. *Litt. C. ver.* Clauſula *ad collationem*
&c. Concl. 316.

§. XX.

Expectans ad certam ſummam quando ca-
piat minorem, vel non.

Expectans † beneficium, vel præbendam certi valo- 1
ris, non poteſt acceptare beneficium minoris valoris;
cap. cui de conceſſ. præben. in 6. ubi Jo. Andr. & Franch.
poſt alios. Lap. *alleg.* 79. *num.* 3. *ver. ſed quare.* Zab.
conſ. 136. *n.* 4. ubi allegat *c. quamvis, l.* 1. *de præb. in* 6.
& dicit eſſe mirabile; quia in majori ſumma minor
ineſt; ſecus in literis ad vacatura propter illarum re-
ſtrictionem, contrarium tenet Bald. *conſ.* 242. *pactum*
tale, lib. 3. † Adde quia iſta qualitas quod quis ha- 2
beat expectativam ad majorem ſummam, non inducit
aliquam prærogativam prælationis ad beneficium quod
cadit ſuper gratia duarum expectantium ſ...

3 *circa ſi. ver. Item litteræ iſtius.* † Reſtringe, quando be-
neficia eſſent nulliter reſervata, quia tunc poſſunt acce-
ptari per acceptantem. Rom. *conſ.* 335. *circa primum*
4 *num.* 11. *uſque in ſi.* & ibi apoſt. † Reſtringe; quia non
habet locum in beneficiis ſpecialiter reſervatis, quia iſta
poſſunt acceptari per expectantes, quia Regula Cancel-
lariæ loquitur ſolum de generaliter reſervatis, ita apoſt.
ad Rom. *d. conſ.* 260. *in pr. in ver. expectativis*,
5 *in ver. rurſus limita.* † Contrarium tenent Rebuff.
& alii, quos allegat d. apoſt. ad Rom. *dict. conſ.*
6 260. *in ver. expectativis, ver. videatur tamen.* † Decla-
ra, quia de jure communi non poteſt expectans acce-
ptare beneficia reſervata; ſive in genere, ſive in ſpe-
cie, & regula, licet loquatur de reſervatis in genere,
non tamen procedit a contrario ſenſu, contra jus com-
mune; & ad correctionem juris communis, & ita de-
clarat dicta apoſtilla ad Roman. *d. conſ.* 260. *in ver. ex-*
7 *pectativis, circa ſi. ver. ſed quidquid.* † Amplia, quia
expectantes nullo modo capiunt beneficia reſervata, *c.*
2. *de præb. in* 6. & ideo ſi infirmus reſignat beneficium
in manibus Papæ, & fiat collatio Titio, & intra vi-
ginti dies reſignans moriatur, beneficium vacat in Cu-
ria per reſignationem, & non poteſt per expectantes
acceptari. Rom. *conſ.* 432. *quoad primum num.* 2. *ver.
ſtat ergo*, ubi apoſt. *in ver. reſervata.*

§. XXVII.

Expectantes non capiunt beneficia in turno ordinarii.

1 Expectantes † non capiunt beneficia in turno ordi-
narii. Gem. *conſ.* 143. *in pr. ver. ex quibus infertur*, alle-
gat *conſti. ad regim.* † Amplia in tantum, ut ordina-
rius poſſit libere conferre beneficia vacantia in ſuo tur-
no, non obſtante decreto irritanti in expectativis in-
ſerto, quia modificatur ſecundum naturam gratiæ. Gem.
d. conſ. 143. *in pr. ver. Item ex iſto infertur.* vide Tuſch.
*Litt. C. ver. Collatio facta per ordinarium quando va-
leat tempore expectantium. Concl.* 435. vide ſupra §. XXIII.
ver. Expectantes cum clauſula, ſi repererit idoneum,
ante purificatam &c.

§. XXVIII.

*Expectantes habent menſem ad acceptandum, &
quare.*

1 Menſis † datur de facto expectantibus in forma pau-
perum ad acceptandum. Jo. Andr. *in c. ſi pauper. de præb.
in* 6. *in nov.* quem refert, & ſequitur Lap. *all.* 80. *Inno-*
2 *centius Papa, num.* 2. *in ſi.* † Et hodie de ſtylo Curiæ
menſis apponitur in omnibus expectativis. Gemin. *conſ.*
34. *nu.* 7. *ver. non obſtat, & num.* 8. *ver. nam hodie de ſty-*
3 *lo, & conſ.* 78. *in ſi.* † Ratio, quare menſis apponatur,
eſt, ne diuturnæ vacationes Eccleſiarum periculoſe ad-
mittantur. Lap. *alleg.* 85. *num.* 7. *circa fin. ver. ſed hic quæ-
ro, & alleg.* 122. Fulcinius, *col.* 3. *ver. conſideravit.*
Zab. *in clemen. unica de conc. præb.* §. *fin.* ubi tex. hoc
4 dicit. † Et ideo acceptare debent intra menſem datum
a die vacationis, alias non poſſunt acceptare poſt men-
ſem, nec exequutor poteſt eis providere poſt menſem.
Lap. *alleg.* 122. *circa ſi. ver. veritas videtur*, ubi quod
expectans primus, qui acceptavit, non excludit ſecun-
dum, qui aliud beneficium acceptavit, licet primus pri-
vetur ſuo, quia ſibi non erat debitum, quando non eſt
intra menſem ad acceptandum beneficium acceptatum
5 per ſecundum expectantem. Zab. *conſ.* 99. *per tot.* †
Currit autem menſis a die notæ vacationis in Eccleſia,
[illegible] ſi expectans ignoraverit, etiamſi per rerum na-

† Amplia, ut in tantum menſis præjudicet acceptare de- 8
benti, ut habens expectativam ad beneficium certi valo-
ris intra menſem acceptandum, cum clauſula, *quod poſ-
ſit acceptare beneficium minoris valoris*, ſi eſt negligens
intra menſem acceptare beneficium valoris ſibi debitum,
non poterit poſt menſem acceptare beneficium minoris va-
loris. Cald. *conſ.* 237. alias 16. *de præb. in pr.* † Limita; 9
quia clauſula iſta; *quod intra menſem duxeris acceptan-
dum*, non reſpicit exequutorem, quia poterit poſt men-
ſem quandocumque conferre, ſi acceptatio intra men-
ſem fuerit facta. Cald. *conſ.* 253. alias 32. *de præbend.*
† Contrarium, quod ſi acceptatio non eſt intra men- 10
ſem, & collationem exequutoris non impediat ordinarius,
& non valeat. Zabar. *conſ.* 61. *ad dubia præmiſſa, ver. ad
ſecundum*, ubi pro utraque parte, & hanc partem tue-
tur, quia odioſæ expectativæ ſunt. † Declara, dummo- 11
do etiam in exequutore poſt acceptationem non caderet
notabilis negligentia, quia tunc ejus facultas expirat,
puta ſi ſtaret ultra ſex menſes, ne diuturnæ vacatione
beneficiorum inducantur Cald. *conſ.* 254. alias 33. *de
præb.* ubi quod eſt arbitrarium judici. † Regula eſt fa- 12
cta ſuper acceptatione facienda intra menſem, quæ ſic
debet intelligi a die vacationis beneficii, & ſcientiæ.
Zabar. *conſ.* 99. *in ſi.* qui etiam dicit, quod regula non
ligat extra Curiam, niſi ſit publicata, & intimata, ſed
in hoc reprobatur, quia ſufficit publicatio in Cancella-
ria, ut afficiat omnes. Caſſad. *dec.* 31. *ſuper num.* 2. &
3. vide Tuſch. *Litt. A. ver. Acceptandi tempus quando
incipiat currere expectantibus. Concl.* 72. † Operatur men-
ſis appoſitio, quod non poteſt conferri beneficium expe-
ctanti habenti intra menſem, etiam ſi vacaret longe
poſt menſem, & alteri non ſit collatum; ſecus, ſi eſ-
ſet in forma litterarum, de qua *in c. ſi Clericus, de præ-
bend. in* 6. ita Anch. *concl.* 388. *Titius permutavit, in pr.*

§. XXIX.

*Expectanti primo currit menſis in primo menſe ſecundo
Expectanti, & aliis ordine ſucceſſivo.*

Expectantes † plures habentes menſem ad acceptan- 1
dum, tenentur acceptare intra menſem, videlicet ordi-
ne ſucceſſivo, ut primus expectans habeat menſem, quo
elapſo, ſi non acceptavit, poterit ſecundus intra alium
menſem acceptare, & ſic deinceps, quando eſt data ſuc-
ceſſivitas. Oldr. *conſ.* 137. *Plures ſunt*, ubi multa hinc
inde adducit, & tandem diſtinguit, quod in iis qui ha-
bent ordinem ſucceſſivum, non eſt idem menſis, vel
tempus idem. Oldr. *conſ.* 306. *num.* 3. *& ſeq.* ubi late Ge-
min. *conſ.* 143. *num.* 3. *ver. ſed quando*, ubi hoc tenet in
habentibus diverſas datas. † Amplia, ut menſis appoſi- 2
tio, intra quem expectans debet acceptare, operetur,
quod manus ordinarii ſunt ligatæ, ſecus ſi nullum tem-
pus præfixum eſt. Oldr. *conſ.* 304. *nu.* 10. *ver. illud etiam
mirabiliter*, ubi idem de viginti diebus datis ad optan-
dum, & de aliis caſibus ſimilibus. Vide Tuſch. *Litt.
O. ver. Ordo ſucceſſivus quando attendatur inter vocatos
copulative. Concl.* 199. Vide eund. *Litt. T. ver. Tem-
pus datum pluribus an omnibus expiret æqualiter vel or-
dine ſucceſſivo. Concl.* 42. † Limita; quia menſis appoſi- 3
tio habet ordinem ſucceſſivum inter plures expectantes di-
verſarum datarum; ſecus ſi ſint ejuſdem datæ, quia uter-
que in primo menſe poteſt acceptare. Gem. *conſ.* 143.
num. 3. *verſ. ſed quando.* † Contrarium, quod imo 4
idem, & unicus ſit menſis omnium expectantium, ſive
ſint ejuſdem datæ, ſive non; quia poteſt fieri acceptatio
ſub conditione, ſi ſibi debeatur. Zab. *conſ.* 103. *num.* 8.
ver. ad ſecundum, & conſ. 104. *nu.* 4. & *conſ.* 105. *num.* 2.
& plenius *n.* 17. quod eſt Collegii Paduæ, ubi quod in

ſem. Oldr. *conſ.* 136. *Quod ex productis, in pr. num.* 3.
ver. collatio itaque facta; idem tenet Oldr. *conſ.* 175.
2 *Thema tale eſt, Titius, ver. præterea.* † Contrarium
tenet Zabar. *conſ.* 103. *num.* 8. *ver. ad ſecundum*, ubi,
quod valet acceptatio poſterioris, quando primus non
acceptavit, licet ſit facta intra menſem primi, & idem
3 tenet *conſ.* 140. *in pr.* ubi late. † Declara, quia reſpe-
ctu acceptationis illa poteſt fieri etiam intra menſem
aliorum expectantium, & valebit, ſi ipſi non accepta-
verint; quo vero ad collationem ordinarii, vel execu-
toris eſt verum, quod non valet intra menſem aliorum
expectantium. Zabar. *conſ.* 104. *in princ. & per tot.*
maxime *num.* 4. ubi conſtituit differentiam, plenius
conſ. 105. *per tot.* maxime *num.* 17. quod eſt Collegii
4 Paduæ. † Et hodie de ſtylo in omnibus expectativis,
apponitur menſis, ſecundum Gemin. *conſ.* 34. *num.* 7.
ver. non obſtat, ſi dicatur, & num. 8. *ver. nam hodie*
5 *de ſtylo.* † Amplia, ut menſis appoſitio cum decreto
operetur, ut Ordinarius, & alii inferiores collatores
habeant ligatas manus. Lap. *alleg.* 85. *num.* 8. *ver. ſed*
6 *quid ſi Epiſcopus.* Gem. *conſ.* 78. *in fi.* † Et non facit
gratiam conditionalem, ita ut decretum non liget an-
te acceptationem, quia imo ligat, & clauſula, *antefer-
ri*, operatur, quæ alias in alia conditione nihil ope-
7 raretur. Zab. *conſ.* 18. *num.* 1. † Contrarium, & Tu-
ſchus credit, male, tenet Zab. *conſ.* 61. *Ad dubia præ-
miſſa, num.* 3. *ver. ad tertium*, ubi, quod præfertur pro-
viſus ab Ordinario, quando eſt facta proviſio ante ac-
ceptationem expectantis, maxime, quando collatio e-
8 xequutoris expectantis non fuit intra menſem. † De-
clarat idemmet Zab. *conſ.* 104. ubi, quod non valet
collatio, quia aut ab initio eſt valida, aut nulla, &
non poteſt eſſe valida, obſtante decreto, nec convali-
datur lapſu temporis, etiamſi primus non acceptet, ma-
xime *num.* 2. *& ſeq.* & plenius *conſ.* 105. quod eſt
9 Collegii Paravini, præſertim *num.* 8. *& ſeq.* † Amplia,
ut idem ſit, ſi alius terminus certus ſit appoſitus; ſe-
cus ſi nullus terminus certus eſſet appoſitus. Oldr. *conſ.*
10 304. *num.* 10. *ver. illud etiam.* † Amplia, quod appoſi-
tio menſis operatur, quod ſi acceptatio non eſt facta
intra menſem, non poteſt amplius acceptare. Lap. *alleg.*
121. *circa fi. ver. veritas videtur*, latiſſime Zab. *in clem.*
1. *de conceſſ. præb.* §. *ſecus in* 8. *q. num.* 5. Cald. *conſ.* 237. *in*
11 *prin.* alias 16. *de præb.* Anchar. *conſ.* 388. *in prin.* † Exten-
de, etiam ſi illud beneficium non acceptatum intra men-
ſem a die notæ vacationis adhuc vacet, & alteri non
ſit collatum. Anch. *d. conſ.* 388. *Titius permutavit, in*
12 *princ.* † Amplia; quia appoſitio menſis in gratia expe-
ctativa operatur, ut decretum afficiat etiam ignorantes,
etiam ſi is, pro quo gratia eſt facta, gratia non ute-
retur, Oldr. *conſ.* 306. *num.* 4. 5. 6. Vide Tuſch. *Litt. D.*
13 *ver. Decretum irritans ligat, &c. Concl.* 117. † Limi-
ta, quoad acceptationem, quæ non eſt prohibita intra
menſem appoſitum in gratiis priorum expectantium, ſed
ſolum eſt prohibita collatio. Oldr. *conſ.* 198. *circa pri-
mum, in fi. ver. ad quintum*, ubi, quod licet collatio
intra menſem expectantium non valeat, etiam ſi non
acceptaverint intra menſem, tamen valet acceptatio in-
tra menſem facta, & proviſio ſubſecuta poſt menſem.
14 Oldr. *conſ.* 98. *in fi. ver. ad quintum.* † Limita; quia
habens priorem datam cum menſe, non impedit ſecun-
dum acceptantem, quando primus acceptavit, & obti-
nuit ſibi provideri, & ſecundus pariter de alio obti-
nuit provideri intra menſem, quia ſi beneficium per
primum expectantem acceptatum illi non erat debitum,
& evincatur ab eo, non poterit poſt menſem velle ac-
ceptare ſecundum beneficium datum ſecundo expectan-
ti, quia præfertur ſecundus hoc caſu, ſecundum Lap.
alleg. 121. *Fulcinius, per tot.* ubi late de hoc, & ſe-
15 quitur idem tenendo Gemin. *conſ.* 143. *per tot.* † Li-
mita; quia menſis appoſitio in gratia generali in for-
ma pauperum, ut non poſſit ordinarius conferre, licet
liget ordinarium, non tamen ligat exequutorem alte-
rius gratiæ ſpecialis de certa præbenda, vel certo bene-
ficio. Fed. *conſ.* 69. *Caſus talis eſt, in fi. ver. item
non obſtat clauſula menſis*, maxime ſi non habet pri-
ma gratia decretum irritans, & idem tenet *conſ.* 197.
16 *num.* 2. *ver. nec obſtat, quod intra menſem.* † Exten-
de hanc limitationem, ut procedat, etiamſi in expecta-
tiva ſecundi habentis ſpecialem, adſit clauſula, *aut ſi
aliqui &c.* per quam reſervatur jus aliorum, quia in-
telligitur quoad habentes ſpeciales, alias nunquam gra-
tia ſpecialis haberet effectum, quia de ſtylo ſemper ap-
ponitur hæc clauſula. Feder. de Sen. *d. conſ.* 197. *ver.
non obſtat, quod dicitur, uſque in fin.* † Limita; quia 17
ſi ordinarius haberet indultum conferendi etiam reſer-
vata, ſicuti expectativa cum menſe, non impediret Pa-
pam conferentem ante acceptationem expectantis, ita et-
iam non impediret ordinarium habentem indultum ad
conferendum reſervata. † Extende, quia imo ſi acce- 18
ptatio expectantis præceſſiſſet collationem ordinarii ha-
bentis indultum conferendi reſervata, dummodo alteri
non ſit jus quæſitum, ſi collatio ordinarii præceſſit col-
lationem exequutoris, is præferri debet. Zabar. *d. conſ.*
61. *in fin.* † Limita; quia neque expectativa impedit 19
collationem ordinarii, quando non eſt facta purificatio
gratiæ, quæ debet fieri intra menſem, etiam ſi plures
ſint expectantes. Zabar. *conſ.* 76. *per tot.* Vide Tuſch. *Litt.
C. ver. Collatio facta intra menſem primi expectantis eſt
nulla, Concl.* 436.

§. XXXI.

Expectans poſt acceptationem non conſumit gratiam, ſi beneficium acceptatum alteri datur, & quando ſecus.

Expectans † non conſumit gratiam ſuam per accepta- 1
tionem, ſi beneficium alteri debeatur, & non ſibi,
quia hæc conditio tacite ineſt, ſi ſibi debeatur. Oldr.
conſ. 307. *Quod quando dies, num.* 3. *ver. ad id quod
dicitur.* † Declara, niſi ſcienter, acceptaverit benefi- 2
cium alteri debitum. Bald. *conſ.* 228. *circa med. ver.
interdum de jure, lib.* 4. Card. Zabar. *conſ.* 18. *col.* 1.
in fin. ver. ſi autem quæritur. † Amplia in tantum, 3
ut non teneatur expectare ſententiam ſuper hoc, quod
alteri debeatur, quando erat notorium. Oldr. *conſ.* 304.
num. 8. *ver. non obſtat, & conſ.* 307. *num.* 4. *circa
fin.* Lap. *alleg.* 121. *Fulcin. col. pen. num.* 2. *verſ. nec
eſt vera.* † Amplia; quia acceptatio non conſumit gra- 4
tiam, quando acceptatio non valuit, quia acceptans
fuit probabiliter deceptus; ſed tamen incumbit onus
probandi ei, qui dicit non valuiſſe acceptationem. Ge-
min. *conſ.* 103. *num.* 6. *ver. ſi ergo, uſque ad ver. quo-
ad ſecundum.* † Amplia, quia gratia non conſumitur, 5
quando acceptatio non valuit; quia forma non eſt ſer-
vata, nam tunc ordinarius libere conferre poteſt bene-
ficium acceptatum nulliter, & expectans aliud poterit
acceptare. Gemin. *conſ.* 108. *num.* 3. *& ſeq. ver. patet er-
go*, & hoc procedit in expectativa exuberanti cum clau-
ſula, *quod duxerit acceptandum.* † Amplia in expectan- 6
te ad primum vacaturum in forma pauperum, quia ſi
non valet de jure acceptatio, poterit aliud beneficium
acceptare, & non conſumitur gratia. Bald. *conſ.* 228.
Per Sanctiſſimum in Chriſto, in pr. lib. 4. † Extende, 7
ut idem ſit, quando acceptatio pauperis valet de jure,
ſed de facto exequutio eſt impoſſibilis. † Contrarium, 8
quod imo non valeat ſecunda acceptatio, quia conſumitur
gratia ex acceptatione primi valida, etiam ſi executio ſit 9
impoſſibilis. † Declara, quia prima opinio eſt æquior, ſe-
cunda verior. Jo. Andr. *in c. litteris, de offic. deleg.* † De- 10
clara, quia prima opinio procedit, quando pauper ac-
ceptavit, ignorans, quod de facto executio eſſet impoſ-
ſibilis, ſecunda vero procedit, quando ſciebat, & ni-
hilo minus acceptavit. Bald. *d. conſ.* 228. *circa med. ver.
interdum de jure, lib.* 4. ubi, quod præſumitur igno-
rantia, & ita videtur tenere Card. Zabar. *conſ.* 18. *Die-
bus elapſis, poſt col.* 1. *in fi. ver. ſi autem quæritur.* † 11
Extende, ut valeat ſecunda acceptatio, non obſtante
prima, quando expectans primæ renunciavit, quia du-
bia erat in jure, nam non perdit tunc expectativam,
neque illam conſumit. Bald. *d. conſ.* 228. *per tot.* ubi
eſt caſus, maxime *in fi. ver. interdum acceptatio, lib.*
4. † Amplia, quia acceptans ignoranter beneficium de- 12
bitum alteri habenti gratiam expectativam cum clauſula,
anteferri, poterit ſecundo loco acceptare, ſi expectans,
cui debetur, acceptavit, & ante proviſionem mortuus
eſt; ſed tamen prima acceptatio non ſuffragatur. Zab. *d.
conſ.* 18. *per tot.* maxime *circa fin.* † Limita, quod ex- 13
pectans acceptando beneficium, quod poſtea apparet re-
ſervatum, & ſibi non deberi, conſumit gratiam, niſi
proteſtetur ſecundum formam *c. cum in multis, de re-
ſcript.* Lap. *alleg.* 85. *num.* 8. *ver. quid igitur, & al-
leg.* 121. *Fulcinius, col.* 3. *ver. in contrarium*, ubi, quod
a jure & a practica approbatur hæc proteſtatio, & al-
legat

14 legat multos DD. de ea mentionem facientes. † Limi-
ta; quia expectans per ſolam acceptationem factam de
vacanti, etiamſi non ſit facta proviſio, conſumit gra-
tiam ſuam, quia aliud non poterit acceptare. Gem. *conſ.*
203. *Pro reſponſione, in prin.* ubi dicit hoc procedere,
donec probetur, quod acceptatio fuit invalida, quia in-
terim, qui dicit gratiam conſumptam ex acceptatione,
habet fundatam intentionem, & multa allegat per to-
tum conſilium, ubi eſt caſus, & ponit hoc eſſe regu-
15 lare. † Declara, hanc materiam conſumptionis expe-
ctativæ per acceptationem, vel ſi gratia eſt ad primum
vacaturum, tunc quælibet negligentia acceptantis, vel
dolus conſumit gratiam, quia gratia non eſt, niſi ad
unum, ſi vero gratia eſt ad plura, ſed reſtringitur ad
id, quod expectans duxerit acceptandum, tunc negli-
gentia & dolus non ita de facili conſumit, quia gra-
tia eſt reſtricta ad unum, ſed exuberans. Gemin. *conſ.*
108. *Difficultas dubii, num. 4. ver. nam ille text. uſ-
que in fin.* ubi allegat Jo. Monach. & Jo. Andr. *in c.
ne captanda, de conceſſ. preb. in 6.* & idem dicit Franc.
16 *d. c. ne captanda, num. 7. & ſeq. ver. in ea gloſſ.* †
Declara, ut pleniſſime per Rom. *conſ.* 329. *Præſens
conſultatio, in princ.* ubi allegat in confuſo plurimos
in hac materia diverſimode ſentientes, videlicet quia
aliqui tenent, quod non conſumit gratiam acceptans
beneficium ſibi non debitum, etiamſi ſciat, quia ſuf-
ficit, quod dimittat beneficium acceptatum lata ſenten-
tia, & non conſumitur gratia. Alii tenent, quod imo
ſufficit, quod ſciat vel ſcire debeat ſibi non deberi, &
ſi doloſe litigat, non dimittens, niſi poſt ſententiam;
17 quia conſumitur gratia. † Et Rom. dicit, quod ſi ac-
ceptat expectans beneficium, quod a principio ſcit ac-
ceptare non poſſe, vel quia ſub ejus gratia non ſit in-
cluſum, vel quia alias ſibi non ſit debitum, conſumit
gratiam, ut non poſſit aliud acceptare, & probat juri-
bus, & autoritatibus, & ejuſdem Rom. conſilium eſſe
celeberrimum dicit prima apoſtilla ibi allegans Fetter.
conſ. 96. Quia ut audio, in fi. & apoſt. 2. *in verſ. gra-
tia*, dat concord. allegat multa jura, quia eligens ſcien-
18 ter indignum, vel nulliter, privatur jure eligendi. †
Si vero juſto, vel probabili errore acceptavit benefi-
cium non cadens ſub ſua gratia, tunc non privatur ju-
re acceptandi aliud. Rom. *d. conſ. 329. col. 2. num. 2.
ver. aut errore probabili*, ubi apoſt. *in ver. non conſu-
mitur*, citat plurimos concord. ſed intelligit Rom. ibi
num. 5. & ſeq. ver. ſecundum autem membrum, dum-
modo ſtatim, quod ſcit ſibi non deberi, relaxet poſ-
ſeſſionem, quia ſi contrarium faceret, gratia conſumi-
tur, & non debet expectare ſententiam, & ita apoſt.
ibi in ver. conſumpta, & latius *in ver. expectativa*,
ubi citat plurimos, & dicit quod Rota Romana appro-
bat hoc conſilium, quod non debet expectare ſenten-
tiam, quando notorie ſcit ſibi non deberi, alias ſecus,
19 & multas deciſiones antiquas & modernas citat. † Se-
cus, ſi acceptat beneficium ſibi debitum, quia tunc ſi-
ne difficultate gratia conſumitur, & non poteſt pœni-
tere, neque variare. Rom. *d. conſ. 329. num. 3. in fi.
cum ſeq. ver. Aut acceptat ſibi debitum*, ubi apoſt. *in
20 verbo Acceptatio*, dat multos concord. † Imo etiamſi
concordaret, vel tranſigeret, aut cederet litiganti, con-
ſumitur gratia propter negligentiam. Rom. *d. conſ. 329.
num. 8. & ſeq. ver. cæterum.* ubi apoſtill. *in ver. conceſſio-
ne*, dat plurimos.

§. XXXII.

*Expectans revertitur ad beneficia dimiſſa, ſi expe-
ctatum ab eo evincatur, & quando ſecus.*

1 Expectans, † qui dimiſit beneficium primum, quod

§. XXXIII.

Expectans tenetur ad multa, & quæ.

Expectans † tenetur publicare ſuam proviſionem in- 1
tra tres menſes, alias proviſio eſt nulla. Gem. *conſ. 75.
num. 2. in fi. ver. ſecundo dicitur*, ubi quæ requirantur
pro publicatione. vide Tuſch. *Litt. R. ver. Regula de
publicandis &c. concl.* 101. † Acceptare tenetur bene-
ficium vacans, & poſt acceptationem intra menſem de-
bet ſibi provideri facere; quia menſis currit a die ac-
ceptationis ſpecificæ, non autem incertæ. Anch. *conſ.*
413. *ultra rationes, per tot.* ubi, quod acceptatio ge-
neralis & incerta non præjudicat. Vide Tuſch. *Litt. A.
ver. Acceptatio quale jus conferat acceptanti Concl.* 71. ¶

EXTENSIO.

Praxis Extenſionis.

Extenſio etiam in odioſis eſt permiſſa ob identitatem 1
rationis, vel in correlativis. Menoch. *de arbitr. caſ.* 343.
Ciarl. *contr. for. cap. 154. a num.* 10. & 50. Sperell. *deciſ.*
84. *a num.* 6. ſicut etiam argumentum ab identitate ra-
tionis, etiam majoris valet in diſpenſationibus, etiam
in pœnalibus, & odioſis. *L. nec in ea. ff. ad L. Jul. de
adult.* Sed quod in pœnalibus non poſſit fieri extenſio
ex identitate rationis, etiam ex majoritate, defenditur
a Garz. *de Benef. part. 11. cap. 10. §. 2. num.* 206. Franc.
in cap. 1. de tempor. ordin. in 6. Dec. *in L. ſi quis id quod.
num. 47. ff. de juriſd. omn. Jud.* Avil. *de cenſur. par. 7. diſp.
7. dub. 5.* & probatur *ex cap. odia. de R. J. in 6. cap.
pœna. de pœnit. diſt.* 1. Etiam in privilegiis admittitur
extenſio juxta *cap. ex parte. de decim.* ubi privilegium
non ſolvendi decimas, extenditur etiam ad novalia. &
cap. per venerabilem. qui fil. ſint legit. ubi Pontifex
ita argumentatur, quod in majori conceditur, licitum
etiam eſſe videtur in minori: & diſpenſatio, quam de-
dit Pius V. exeundi e Monaſterio ex cauſa incendii;
extenditur etiam ad cauſas ſimiles; quamvis contrarium
teneat Sanch. *de matr. lib. 8. diſp. 1. num.* 32. qui citat
Covar. *in 4. decretal. 2. part. cap. 8. §. 8. num.* 11. Mandoſ.
in reg. 20. Canc. quæſt. 7. nu. 10. Sarmiento *de reddit. part.
4. cap. 4. num.* 5. Molina *tom. 3. de Juſt. diſp. 591. num.* 2.
quem ſequitur Diana *part. 8. tr. 3. reſ.* 41. niſi una ra-
tio eſſet incluſa in alia, & diſpenſatio eſſet conceſſa a
Jure, & non ab homine. Item ſi caſus eſſent a Jure
æquiparati, vel diſpenſatio eſſet favorabilis.
Extenſio de caſu expreſſo ad omiſſum fieri non po- 2
teſt. Mantic. *de conjectur. lib. 3. tit.* 19. Capon. *diſc.
for.* 205. apud quem Menoch. *conſ.* 232. Peregr. *de fi-
deicom. art. 1. num.* 36. Maſcard. *de prob. concl.* 1136.
& probatur ex *cap. ſuſceptum. de reſcr. in 6.* & *ex L.
ſi extraneus. ff. de condict. ob cauſ.* non enim præſu-
mitur, quod expreſſe non nominatur: quæ procedunt
in diſpoſitionibus ultimarum voluntatum, in contracti-
bus, in legibus, reſcriptis, conceſſionibus, ſententiis,
ſtatutis, & conſuetudinibus. Tuſch. *litt. O. concluſ.* 116.
Limita primo, quando caſus omiſſus poteſt intelligi
virtute expreſſi, vel natura actus. Bart. *in L. gallus. ff.
de liber. & poſthum.* Limita ſecundo, ſi veriſimilis mens
teſtatoris ita ſuadet. Limita tertio, ſi militat eadem,
vel major ratio in caſu omiſſo, vel caſus omiſſus eſt ſi-
milis expreſſo. Tuſch. *l. c.* Menoch. *conſ.* 14. Capon. *l. c.*
Extenſio teſtamenti ex veriſimili teſtatoris volunta- 3
te, niſi ex diſpoſitis colligatur, non fit. Fuſar. *de ſub-
ſtit. q. 460. num.* 17. Sperel. *dec. 144. num.* 32. qui citat So-
cin. ſen. *conſ. 9. num. 11. lim.* 3. Sim. de Præt. *de
[illegible] dant. fol.* 169. *n.* 120. quia ſi teſtator vo-

recent. niſi ex aliquibus demonſtrationibus appareret maxima affectio teſtatoris, & voluntas conſervandi rem fideicommiſſariam in familia. Fuſar. *de ſubſtit. quæſt.* 688. *num.* 75. Put. *deciſ.* 438. Rota apud Bich. *dec.* 279. *num.* 35.

5 Extenſio de caſu ad caſum, & de perſona ad perſonam non admittitur etiam in ſtatutis. Bich. *dec.* 137. *num.* 28. Cyriac. *controv.* 284. *num.* 53. Magon. *dec. Flor.* 147. *num.* 9. Surd. *conſ.* 416. *num.* 9. maxime de caſu ad caſum, in quo requiritur implementum in forma ſpecifica. Bich. *dec.* 196. *num.* 23. ubi Rota.

EXTREMA-UNCTIO.

Praxis Extremæ-Unctionis.

1 Hoc Sacramentum Epiſcopus dempta neceſſitate, non tenetur adminiſtrare; & licet ſimplex Sacerdos valide illud adminiſtret, quia non eſt actus Juriſdictionis, ſed Ordinis, licite tamen non poteſt ſine gravi peccato, niſi habeat Juriſdictionem expeditam. Barboſ. *de Offic. Paroch. cap.* 22. Bonac. & alii apud Pacem Jord. *lib.* 3. *de re ſacra. tit.* 5. *num.* 3. Laym. *moral. lib.* 5. *tit.* 8. *cap.* 6. *num.* 1. Homob. de Bon. *de exam. Eccleſ. tract.* 4. *quæſt.* 53. Henriquez *de extrem. unct. cap.* 13. *num.* 2. Conc. Trid. *ſeſſ.* 14. *cap.* 3.

2 Regularis vero Sacramentum hoc adminiſtrans, etiam Clericis ſæcularibus, incurrit ipſo facto majorem excommunicationem Apoſtolicæ Sedi reſervatam privative quoad alios. *Clem.* 1. *de privileg.* Barb. *de offic. Epiſc. alleg.* 50. *num.* 96. Pax Jord. *l. c. num.* 4. Bonac. *l. c. n.* 6. Zerola *in prax. verb. extrema unctio.* §. 2. Azor. *mor. part.* 1. *cap.* 13. *lib.* 12. *quæſt.* 5. *verſ. primum.* Miranda *in man. prel. tom.* 1. *quæſt.* 44. qui tamen Regularis non prohibetur miniſtrare hoc Sacramentum cum proprii Parochi licentia: Item ſine illa Regularibus etiam non profeſſis, Oblatis, Converſis, Donatis, & famulis ſæcularibus, & pauperibus in ſuis hoſpitalibus degentibus, ob privilegium Eugenii IV. Fratribus minoribus conceſſum, de quo Tamburin. *de Jur. Abbat. tom.* 2. *diſp.* 7. *q.* 3. Barboſ. *de offic. Paroch. l. c.* Rodrig. *in comp. quæſt. Regular. reſ.* 64. *num.* 1. Miranda *in man. Prælat. tom.* 1. *q.* 46. *art.* 11. *verſ. ſed pro.* Pax Jord. *l. c. num.* 5. ad quem effectum poſſunt Regulares tenere oleum ſanctum in ſua Eccleſia, neque Epiſcopus id illis prohibere poteſt, uti declaravit S. Congreg. apud Barb. *l. c. num.* 5. & teſtatur Pax Jord. *num.* 6.

Et quamvis quoad Oblatos, Donatos, & famulos hoc privilegium fuiſſe revocatum exiſtiment aliqui, ita ut illis Regulares, ſi Parochi reſiſtant, hoc Sacramentum miniſtrare non poſſint in foro externo, quidquid ſit de foro interno, tamen vivæ vocis oraculo Pii V. fuiſſe declaratum, privilegium hoc non fuiſſe revocatum, docent Barboſ. *de offic. Paroch. cap.* 22. *num.* 5. Tamburin. *l. c. q.* 3. *in fin.* & alii. 3

Ita etiam in caſu neceſſitatis, ſicut quilibet alius ſimplex Sacerdos, ita & Regulares hoc Sacramentum miniſtrare non prohibentur Bonac. *de Sacram. diſp.* 3. *q. un. pun.* 4. *n.* 6. Barboſ. *l. c. num.* 6. Pax Jord. *num.* 8. 4

Quibus hoc Sacramentum ſit miniſtrandum, vide Thom. Tambur. *lib.* 6. *de exterm. Unction.* quibus vero cæremoniis, vide *Ritual. Roman.*

Peſte infectis poteſt miniſtrari virga argentea, imo ſi inde Parocho vitæ periculum immineat, poterit omitti. Pax Jord. & Bonac. *ll. cc.* apud quem Suarez *de pœnit. tom.* 4. *diſp.* 40. *ſect.* 3. Barboſ. *l. c. num.* 17. Sed notandum, quod ſi quis ob negligentiam Parochi decederet ſine hoc Sacramento, præter peccatum mortale, quod certe Parochus committeret, deberet ab Epiſcopo ſevere puniri, & ſi æger moriatur in ipſo miniſterio, antequam fuerit perfectum, debebit omitti. 5

Extrema-Unctio denegatur damnatis ad mortem. Riccius *in prax. part.* 2. *reſ.* 455. Fel. *in cap. ad abolendam. n.* 3. *de hæret.* Archid. *in cap. oleo.* 95. *diſt.* Gemin. *in cap. ſuper eo. de hæret. in* 6. neque eſt danda pueris, qui non ſunt capaces Euchariſtiæ. DD. apud Dian. *part.* 3. *tr.* 6. *reſ.* 89. licet contrarium probabilius exiſtimet Laym. *mor. lib.* 6. *tr.* 7. *cap.* 4. quem ſequitur etiam Diana *l. c.* In defectu olei in neceſſitate poteſt miniſtrari etiam cum ſolo Chriſmate, juxta Dian. *part.* 10. *tr.* 11. *reſ.* 15. contra Layman. *l. c.* 6

Collata non graviter ægrotanti an valeat. vid. Dian. *part.* 9. *tr.* 6. *reſ.* 45. conferri non debet bis in eodem morbo, niſi ſupervenerit novum periculum. Dian. *part.* 10. *tr.* 11. *reſ.* 11. ubi DD. 7

EXPENSÆ.

Vide in verbo *Impenſa.* & in verbo *Lis.* & in verbo *Sumptus.*

FINIS TOMI PRIMI.

VA1 1531365